

T.C.
AMASYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

İNTİZÂMÎ'NİN TUHFETÜ'L-İHVÂN ADLI ESERİNİN BAĞLAMLI
DİZİN VE İŞLEVSEL SÖZLÜĞÜ

Yüksek Lisans Tezi

BEYZA ÖZEN

AMASYA
Temmuz – 2024

T.C.
AMASYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

İNTİZÂMÎ'NİN TUHFETÜ'L-İHVÂN ADLI ESERİNİN BAĞLAMLI
DİZİN VE İŞLEVSEL SÖZLÜĞÜ

Hazırlayan
Beyza ÖZEN

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Sıtkı NAZİK

AMASYA – 2024

TEZ ONAY SAYFASI

Beyza ÖZEN tarafından hazırlanan “İntizâmî’nin Tuhfetü’l-İhvân Adlı Eserinin Bağlamalı Dizin ve İşlevsel Sözlüğü” başlıklı çalışma aşağıdaki jüri tarafından 27/06/2024 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oy birliği/oyçokluğu ile Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri

İmza

Danışman : Doç. Dr. Sıtkı NAZİK

.....

Üye : Prof. Dr. İsmail Hakkı AKSOYAK

.....

Üye : Doç. Dr. Metin HAKVERDİOĞLU

.....

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım. .../.../.....

.....

Doç. Dr. Hasan YERKAZAN

Sosyal Bilimler Enstitü Müdürü

ETİK BEYAN SAYFASI

Tezimin içerdiki yenilik ve sonuçları başka bir yerden almadığımı ve bu tezi Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünden başka bir bilim kuruluşuna akademik gaye ve unvan almak amacıyla vermediğimi; tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada kullanılan her türlü kaynağa eksiksiz atıf yapıldığını, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu bildirir, aksinin ortaya çıkması durumunda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

25/07/2024

Beyza ÖZEN

İmza

ÖZET

İNTİZÂMÎ'NİN TUHFETÜ'L-İHVÂN ADLI ESERİNİN BAĞLAMLI DİZİN VE İŞLEVSEL SÖZLÜĞÜ

Beyza ÖZEN

Amasya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans, Ağustos/2024

Danışman: Doç. Dr. Sıtkı NAZİK

Şairlerin hayatlarının bir kısmının veya tamamının anlatıldığı sergüzeşnâmeler, hatırat özelliği taşımaları ve tarih açısından önemli bilgiler içermeleri yönüyle dikkate değerdir. Bu tür eserler sayesinde gerek eserin konu edindiği kişi hakkında onun şahsi özellikleri, çocukluğu, geçirdiği hastalıklar, dolaştığı mekânlar, yaşadığı aşk maceraları gerekse yazıldığı dönemin toplumsal durum ve düşünceleri hakkında birçok bilgi elde etmek mümkündür. Sergüzeşnâme tarzında yazılmış mühim eserlerden biri de Bosnalı İntizâmî'nin “Tuhfetü'l-İhvân” adlı eseridir. Nitekim bu çalışmada, kaynaklarda çok fazla bilgiye rastlanmayan İntizâmî'nin sergüzeşnâme türünde ve mesnevi nazım şekliyle yazmış olduğu bu eseri TEBDİZ projesi kapsamında incelenmiştir. Çalışmada Tuhfetü'l-İhvân, bağlamli dizin yöntemi ile incelenerek işlevsel sözlüğü hazırlanmıştır. Çalışmada öncelikli olarak “sergüzeşnâme” türü ve “mesnevi” nazım şekli tanıtılmış, devamında İntizâmî'nin kısaca hayat hikâyesi ve eserlerinin ele alındığı bölüm, çalışmanın konusu olan eserin içeriğine dair detaylı bilginin verildiği bölüm ve Tuhfetü'l-İhvân'ın incelendiği bölüm olmak üzere çalışma üç bölüme ayrılmıştır. Çalışmanın amacı, kaynaklarda birkaç paragrafı geçmeyecek şekilde kısa hayat hikâyesi bulunan İntizâmî'nin hayatı ve edebî yönüne dair bilgileri, yine şairin kendi eseri olan Tuhfetü'l-İhvân yardımıyla daha ayrıntılı ve düzenli bir şekilde ortaya koymak ve bu eserin işlevsel sözlüğünü oluşturmaktır. Türkiye Yazma Eserler Kurumunun hazırlayıp yayınladığı Tuhfetü'l-İhvân'dan yararlanılarak oluşturulan bu tez, eserde yer alan kelimelerin bir sözlük çalışmasına imkân sunması bakımından kendisinden sonra gelecek hem edebiyat hem de dil çalışmalarına katkı sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Klasik Türk edebiyatı, İntizâmî, Tuhfetü'l-İhvân, Bağlamli dizin, İşlevsel sözlük.

ABSTRACT

THE CONTEXTUAL SEQUENCE AND FUNCTIONAL DICTIONARY OF İNTİZAMİ'S TUHFETU'L-İHVAN

Beyza ÖZEN

Amasya University, Institute of Social Science

Department of Turkish Language and Literature, M.A., June/2024

Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Sıtkı NAZİK

The sergüzeşnames, in which some or all of the lives of poets are narrated, are noteworthy because they are memoirs and contain important information in terms of history. Thanks to such works, it is possible to obtain a lot of information about the person who is the subject of the work, his personal characteristics, his childhood, the diseases he suffered, the places he travelled, the love adventures he experienced, and the social situation and thoughts of the period in which it was written. One of the important works written in the style of Sergüzeşnâme is Bosnalı İntizâmî's "Tuhfetu'l-İhvan". As a matter of fact, in this study, this work of İntizâmî, which is not much information in the sources, written in the genre of sergüzeşnâme and in the form of masnavi verse, has been analysed within the scope of TEBDİZ project. In the study, Tuhfetu'l-İhvân was analysed with the contextual index method and a functional dictionary was prepared. In the study, firstly the explanation of "sergüzeşname" genre and "mesnevi" verse form was made, and then the study was divided into three sections: İntizami's short life story, the section where his works are explained, the section where detailed information about the content of the work, which is the subject of the study, and the section where Tuhfetu'l-İhvân is examined. The aim of the study is to present the information about the life and work of İntizami, whose short life story does not exceed a few paragraphs in the sources, in a more detailed and organised way with the help of the poet's own work, Tuhfetu'l-İhvân, and to create a functional dictionary of this work. This study, which is based on Tuhfetu'l-İhvân prepared and published by the Turkish Manuscript Institution, will contribute to both literary and linguistic studies that will come after it in terms of enabling a dictionary study of the words in the work.

Keywords: Classical Turkish literature, İntizami, TuhfetU'l-Ihvan, Contextual index, Functional dictionary.

ÖNSÖZ

Klasik Türk edebiyatı, tarih boyunca sahip olunan zengin kültürel özellikler, estetik anlayış ve dile ait en güzel örneklerin yer aldığı bir edebiyattır. Bu edebiyat, 13. yüzyıldan 19. yüzyıla kadar uzanan altı asırlık bir zaman dilimini kapsamaktadır. Bu süreçte Anadolu, Azeri ve Balkan sahası olmak üzere çeşitli coğrafyalarda çok sayıda şair ve yazar yetişmiş, binlerce eser yazılmıştır. Bu şairlerden biri de Bosnalı İntizâmî'dir. Çalışmamıza konu olan Bosnalı İntizâmî, doğum tarihi net olmamakla birlikte 16. yüzyılda yaşadığı bilinen bir şairdir. Bu yüzyıl, kültür ve edebiyat açısından çok parlak bir dönemdir. Bu dönemde, Türk edebiyatı büyük bir gelişme ve zenginleşme yaşamış, pek çok önemli yazar/şair ortaya çıkmış, çok sayıda eser kaleme alınmıştır. Şairler bu dönemde dilin inceliği, kelime oyunları ve estetik anlatımlar üzerinde yoğunlaşmıştır.

Bu çalışma TEBDİZ (Tarih ve Edebiyat Metinleri Bağlamalı Dizin ve İşlevsel Sözlüğü) projesi kapsamında Bosnalı İntizâmî'nin Tuhfetü'l-İhvân adlı eserinin bağlamalı dizin ve işlevsel sözlüğünü içermektedir. Bağlamalı dizin, bir kelimenin sadece anlamını vermek değildir. Eserin yazıldığı dönemin dil ve kültürü hakkında bilgi verdiği gibi, aynı zamanda şairin içinde bulunduğu duygu ve düşünce dünyasını anlamamıza yardımcı olmaktadır. Buna göre TEBDİZ, bir edebî eserin daha ayrıntılı şekilde analiz edilmesini sağlayan bir yöntemdir. Bu yöntem, tez çalışmalarda ve araştırmalarında kullanılan klasik Türk edebiyatı eserlerinin dilini ve dönemin kültürel bağlamlarını daha iyi anlama imkânı sunması yönüyle de son derece önemlidir.

TEBDİZ projesi kapsamında yapılan bu çalışmada ilk olarak Cihan Okuyucu ve Sadık Yazar tarafından hazırlanmış olan Tuhfetü'l-İhvân'ın dil özellikleri ve içeriğine dair metin TEBDİZ sistemine yüklenmiştir. Metnin yazı sitili ortak yazım fontu olan Gentium Plus'a çevrilip her mesnevi word dosyası hâline getirilmiştir. Eserin içeriğindeki tüm mesneviler teker teker www.tebdiz.com adresi üzerinden sisteme yüklenmiştir. Bunun yanı sıra her bir mesnevi ayrı ayrı aruz kalıpları ve nazım şekilleri de tespit edilerek sisteme kaydedilmiştir. Sonrasında ise mesnevilerdeki her bir kelime, kelime grubu, atasözleri ve deyimlerin anlamları TEBDİZ sisteminin ortak verilerinden yararlanılarak tek tek açıklanmıştır. Sistemde anlamı bulunamayan kelimeler ise farklı sözlüklerden yararlanılarak şiirin içeriğine uygun bir şekilde anlamlandırılmıştır. Anlamlandırma işlemi bittikten sonra veriler belge olarak sistemden alınıp bu çalışmanın ilgili bölümüne dâhil edilmiştir.

Çalışmamda TEBDİZ projesinin yürütücüsü olan Prof. Dr. İsmail Hakkı

AKSOYAK’a, öğrenciliğim ve tez dönemimin her aşamasında bana yol gösteren ve desteğini esirmeyen danışman hocam Doç. Dr. Sıtkı NAZİK’e, hayatımın her anında benden vaktini, destek ve ilgisini asla esirgemeyip her zaman yanımda olan canım kız kardeşim İrem Sabır SUNGUR’a, tüm nazımı çeken şair arkadaşım Serkan AKÇA’ya ve aileme teşekkürü bir borç bilirim.

Beyza ÖZEN

25/07/2024

İÇİNDEKİLER

ETİK BEYAN SAYFASI	i
ÖZET	ii
ABSTRACT.....	iii
ÖNSÖZ	iv
İÇİNDEKİLER	vi
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	viii
GİRİŞ	1
1. Klasik Edebiyatta Şekil ile Tür Bağlamında Mesnevi ve Sergüzeştname	1
2. Edebî Metinlerdeki Kelimelerin Anlamlandırılması ve TEBDİZ Projesi	4
I. BÖLÜM	
1. İNTİZÂMÎ'NİN HAYATI VE ESERLERİ	6
1.1. İntizâmî'nin Hayatı.....	6
1.2. İntizâmî'nin Eserleri.....	8
1.2.1. Tuhfetü'l-İhvân	9
1.2.2. Sûrnâme	9
1.2.3. Budin Şehrengizi.....	10
II. BÖLÜM	
2. TUHFETÜ'L-İHVÂNLA İLGİLİ HUSUSLAR	11
2.1. Eserin Adı ve Türü	11
2.2. Eserin Biçimsel Özellikleri.....	12
2.3. Eserin Muhteva Hususiyetleri	15
2.4. Eserinde Verilen Bilgiler Eşliğinde Şairin Hayat Hikâyesi	16
2.4.1. İntizâmî'nin Foça'daki Yılları	16
2.4.2. İntizâmî'nin Budin Yılları.....	18
2.4.3. İshak Bey Hizmetindeki Yılları	20
2.4.4. İntizâmî ve Üveys Paşa.....	21
2.4.5. İntizâmî'nin Mustafa Paşa'yla İrtibatı	22
III. BÖLÜM	
3. TUHFETÜ'L-İHVÂN'IN BAĞLAMLI DİZİN VE İŞLEVSEL SÖZLÜĞÜ.....	25
3.1. Sözlük Kullanım Kılavuzu	25

3.2. Eserin Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlüğü	25
SONUÇ	1863
KAYNAKÇA.....	1865
EKLER.....	1866
Ek 1. İntizâmî'nin Doğum Yeri Olan Foça'dan Bir Görünüm.....	1867
ÖZ GEÇMİŞ	1868

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

Kısaltmalar	Açıklama
haz.	Hazırlayan.
K.	Kafiye.
s.	Sayfa.
S.	Sayı.
TEBDİZ	Tarih ve Edebiyat Metinleri Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlüğü.
vb.	Ve benzeri.

GİRİŞ

Klasik Türk edebiyatı başta Anadolu, Azerî ve Balkan sahası olmak üzere oldukça geniş bir coğrafyada yüzyıllar boyu etkisini devam ettirmiş bir edebiyattır. Özellikle Anadolu sahasında 13-19. yüzyıllar arasında yaklaşık 600 yıl gibi uzun bir müddet varlığını devam ettiren klasik Türk edebiyatı, içerisinde bulunduğu farklı toplumların etkisiyle birden fazla kültürün edebiyatından etkilenmiştir. Bunların başında da Arap ve Fars edebiyatı gelmektedir. Bu dönemlerde yazılan eserlerde Arapça ve Farsça kelimelere, terkiplere sıklıkla rastlanmaktadır. Bunun yanı sıra kaside, gazel ve mesnevi gibi farklı nazım şekilleri ile tevhid, münacât, na‘t, mevlid, siyer gibi çeşitli konu türleri Arap ve Fars edebiyatından alınarak Türk edebiyatında da kullanılmıştır. Ayrıca tuyuğ ve şarkı gibi yeni nazım şekilleri ile şehrengîz ve sûrnâme gibi konu türlerini de Türk şairler klasik edebiyata kazandırmışlardır.

1. Klasik Edebiyatta Şekil ile Tür Bağlamında Mesnevi ve Sergüzeştname

Klasik Türk edebiyatında şairler, kendi hayal dünyalarıyla beraber dönemin sosyal ve siyasi durumu hakkında da eserlerinde bilgiler vermişlerdir. Böylelikle okuyucuya hem lirik hem de didaktik bir zevk tattırmayı amaçlamışlardır. Bunu gerçekleştirmek için nazım şekilleri ve konu türlerinden yararlanmışlardır. Özellikle kaside ve mesnevi nazım şekli ile şairlerin sosyal meselelere değindikleri, daha güzel bir dünya ve ebedi saadet için övgü ve yerginin yanı sıra nasihat içerikli eserler verdikleri görülmüştür. Hatta şairler, kendileriyle ilgili hususları anlattıkları ve böylece muhatabı bilgilendirdikleri eserler de kaleme almışlardır.

Klasik Türk şiirinde şairler, okuyucuya genellikle üçüncü şahıs şeklinde seslenmişler ve kendilerini açık bir şekilde ortaya koyup ön plana çıkarmamışlardır. Sergüzeştname türündeki eserlerde ise tam aksine şair kendisini esere dâhil etmekle kalmamış, şahsî hayatı, duygu ve düşünceleri, içinde bulunduğu dönemin özellikleri ve durumu hakkında da önemli bilgiler vermiştir.

Çalışmamızın konusu olan Tuhfetü'l-İhvân, Bosnalı bir kâtibin sergüzeşti olup, mesnevi nazım şeklinde yazdığı bir manzumesidir. Farsça baş anlamına gelen ser ile geçmek, geçiş anlamına gelen güzeşt kelimelerinden oluşan ser-güzeşt kelimesi “bir kişinin başından geçen olay, hikâye, çekilen çile, macera” demektir. Kişilerin, yaşadıkları olayları ve bu olaylarla ilgili duygu ve düşüncelerini bazen kurmaca unsurlarla zenginleştirerek bazen de

doğrudan anlattıkları eserlere sergüzeştname denilmektedir. Genellikle mesnevi nazım şekliyle kaleme alınan bu eserlerden manzum-mensur karışık olanları da vardır. Bu eserlerin içerisinde gazel, kaside, kıt'a gibi farklı nazım biçimleriyle yazılmış bölümlere de rastlanmaktadır. Şairler eserlerinde genellikle dönemin ileri gelenlerine kasideler yazmakta, bazen de ölümüne üzüldükleri şahıslar için mersiyeler kaleme almaktadırlar (Şahin, 2020: 249). Ancak sergüzeştname gibi bazı türler çok daha farklı ve özgün bir muhteva ile alışılmışın dışında eserler olarak karşımıza çıkabilmektedir.

Sergüzeştname, şairin başından geçenleri, bu süreçte ne hissettiklerini, yorum ve gözlemlerini betimledikleri hatırat şeklinde olabileceği gibi mecazi veya hakiki aşk konulu tamamen şairin hayal ürünü olarak ortaya çıkan kurmaca metin şeklinde de yazılabilmektedir (Karataş, 2018: 295). Dolayısıyla iki farklı üslup ve yapı gözetilerek yazılan bu tür eserler, özellikle şairin duygu dünyası, ruh hâli, hatta denilebilir ki psikolojisine dair bilgiler vermesi bakımından önemlidir.

Hatırat türündeki bu eserlerde, şairin bizzat gerçek gezilerini, gezip gördüğü yerleri, yaşadığı olayları, çektiği sıkıntıları ve muhatap olduğu kişiler anlatılmaktadır. Sergüzeştname bir görev amacıyla gurbete giden kişinin başından geçenleri yazması veyahut sıradan bir gezi esnasında yaşanmış olayların kaleme alınmasıyla ortaya çıkmaktadır. Klasik Türk edebiyatında sergüzeştname yazmak için en uygun tür mesnevi nazım biçimidir.

Orta Asya Türk edebiyatında sergüzeştname türündeki ilk eserler Yusuf Has Hâcib'in Kutadgu Bilig adlı eseri ile başlamaktadır. Daha sonra Selçuklu dönemi Türk edebiyatında da sergüzeştname türündeki eserlere rastlamak mümkündür. Bu dönemde "Cemşid ü Hürşid" adlı eser, bu türün güzel örneklerinden biridir. Cemşid ü Hürşid, Gazneli şair Ahmedî tarafından Farsça yazılmış bir mesnevi olup, şairin yaşadığı maceraları ve hayat serüvenlerini konu almaktadır.

Sergüzeştname, kahramanının yaşadığı bir dizi olayı ve serüvenlerle dolu bir yolculuğu anlatmaktadır. Bu serüvenler gerçek yaşamdan esinlenmekle birlikte kurmaca unsurlar da içererek fantastik ve olağanüstülükleriyle okuyucuya farklı dünyaların kapılarını aralamaktadırlar (Gökalp, 2006: 7). Farklı bölümler ve zaman dilimlerine yayılan bir hikâye anlatma özelliğine sahiptir. Kahraman, farklı şehirler, ülkeler veya kıtalar arasında seyahat edebilmekte, buralarda maceralar yaşayıp, farklı kişilerle tanışarak onlar hakkında edindiği izlenimleri dile getirebilmektedir (Gökalp, 2006: 13). Sergüzeştname türünde yazılan eserlerde mitolojik unsurlara da rastlanmaktadır. Büyülü varlıklar, fantastik yaratıklar ve doğaüstü olaylar hikâyeleri renklendirmektedir. Bu türde, sadece eğlence amacı değil, aynı zamanda ahlaki yönü de bulunan öğütler verme amacı da güdülmektedir. Kahramanın

çevresinde geçen olaylar ve edinilen deneyimler, okuyucuya çeşitli dersler ve hayat bilgileri vermektedir.

Tuhfetü'l-İhvân klasik edebiyatın en yaygın ve bilinen nazım şekillerinden biri olan mesnevi nazım şekliyle yazılmıştır. Mesnevi, sözlükte “ikişer ikişer, ikili” anlamında olan iki mısralık nazım birimidir. Araplar mesneviye, iki dize birbiriyle kafiyeli olarak birleştiği için müzdevice adını vermiştir (Dilçin, 2016: 167). Mesnevide her beyit kendi arasında ayrı ayrı kafiyelidir. Bunun yanında her beytin anlam bakımından kendi içinde tamamlanması ve diğer beyitlere geçmemesi önemlidir. Ancak bazen bir beytin anlamının kendinden sonraki beyit veya beyitlerde devam ettirildiği de olmuştur. Beyitler arasında kafiye birliği değil konu birliğine dikkat edilmiştir (İpekten, 2016: 61). Zaten her beyit kendi içerisinde kafiyeli olduğu için şairler kafiye bulma noktasında çok zorluk çekmemişler, böylece mesnevinin konusuna yoğunlaşmaları daha kolay olmuştur.

İlk örnekleri Arap edebiyatında görülen mesnevî, terim olarak ilk kez İran edebiyatında kullanılmıştır. Dolayısıyla Türk edebiyatına da İran edebiyatından geçmiştir. Mesnevi, Arap edebiyatına Harun Reşid döneminde Âbân el-Lâhikî'nin Pehlevî dilinden çevirdiği Kelile ve Dimne eseriyle girmiştir. Arap edebiyatında daha çok Farsça'dan çeviri yapmak için kullanılan mesnevi, ezberlenmesi ve öğrenilmesi istenilen konularda da fayda sağlamıştır. Arap şairler ilk başlarda bu şekle mesnevi dememiş, kaside-i müzdevice veya sadece müzdevice adını vermişlerdir. Öte yandan aruzun recez bahriyle yazılmış olmasından dolayı bu tür eserlere recez yahut çoğulu olan urcûze adı da verilmiştir (İpekten, 2016: 62).

İran edebiyatında mesnevinin ilk örneğini Firdevsî'nin yazdığı Şâh-nâme oluşturmaktadır. Mesnevilerin zamanı belirsiz, yerleri genelde saraylar, bahçeler, savaş alanları, olayları aşk veya kahramanlık, kişileri de birbirini seven âşıklardır (Ünver, 2017: 430). Mesnevilerin konuları ne olursa olsun, ilk dikkat çeken özellikleri olayların bir masal havası içinde anlatılmasıdır. İran sahasında ilk örneklerini Firdevsî'nin verdiği mesnevi nazım şeklini daha sonra İran'ın en büyük şairlerinden sayılan Nizamî-i Gencevî kullanmıştır. Nizamî, ilk kez beş mesnevi yazarak hamse meydana getirmiştir. Feridüddîn-i Attar'ın Mantiku't-Tayr'ı, Sadî'nin Gülistan ve Bostan'ı en bilinen mesnevilerdir (Kılıç, 2020: 270).

Türk diliyle yazılmış ilk mesnevi, Yusuf Has Hâcib'in Kutadgu Bilig adlı eseridir. Öte yandan Türk şairi olmasına rağmen eserini Farsça yazan Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî, hamse sahibi olan Ali Şîr Nevâî Türk Edebiyatında mesnevi deyince akla gelen ilk kişilerdir.

Mesnevi şekil itibariyle üç bölümden oluşmaktadır:

1. Giriş bölümü: Birçok mesnevi besmeleyle başlar. Giriş bölümünde genelde tevhd, münâcât ve na't konuları görülür. Daha sonrasında ise belli bir sırayla birtakım olaylar ve

kişilere övgüler ve öğütler verilir. “Sebeb-i nazm-ı kitâb” başlığı altında eserin niçin yazıldığı anlatılır (İpekten, 2016: 61).

2. Konunun işlendiği bölüm: Bu bölüm mesnevinin asıl konusunun işlendiği bölümdür. Mesnevinin en uzun bölümü de burasıdır. Anlatılmak istenen konu ayrı başlıklar altında anlatılır. Bu bölüm öykülemeye dayalı mesnevilerde genellikle “Âgâz-ı dâstân” başlığıyla başlar. Diğer başlıklar da genellikle Farsçadır: “Be-vücûd-âmeden-i Züleyha”, “Tetimme-i makâl u bakiyye-i vâsf-ı hâl” vb. Didaktik ve tahkiyevî mesnevilerin bu bölümlerinde, amaçlanan asıl konu uzun uzadıya anlatılır (Kılıç, 2020: 269). Başlıklar genellikle Farsçadır fakat bazen Türkçe söylendiği de olmuştur. “Ol mâh-ı bî-günâhı çâha atduklarıdır”, “Bu Mecnûn-ı bîçârenün Kâ’be’ye yüz urdugıdır ve münâcâtıyla sevdâsı artduğıdır” gibi (İpekten, 2016: 61).

3. Bitiş bölümü: Bu bölüm Hatime (sonsöz) başlığı altında yapıtın bittiğini bildiren bölümdür. Burada, mesnevinin bitiş tarihi, adı ve sonsöz söylenir (Dilçin, 2016: 172).

İsmail Ünver, mesnevileri işlenen konuya göre yazılış amaçlarını dört gruba ayırmıştır. Birinci gruba okuyucuyu bilgilendirmek için yazılan mesnevileri (dini, tasavvufi, ahlâkî ve ansiklopedik bilgi niteliği taşıyan mesneviler), ikinci gruba okuyucuda kahramanlık duygusu uyandıran mesnevileri (konusunu menkıbelerden ve tarihten alan mesneviler), üçüncü gruba okuyucuya edebi zevk veren aşk konulu mesnevileri ve dördüncü gruba da şairlerin hayatlarından izler taşıyan mesnevileri almıştır (Ünver, 2017: 438-443). Buna göre sergüzeştname türü mesneviler ve bu bağlamda Tuhfetü’l-İhvân adlı eserin dördüncü gruba yer aldığını söylemek mümkündür.

2. Edebî Metinlerdeki Kelimelerin Anlamlandırılması ve TEBDİZ Projesi

Zengin kelime dağarcığına sahip oluşumuzun yanı sıra, bilhassa Arapça ve Farsça gibi köklü dillerden yararlanılarak eserlerin yazılmış olmasından dolayı bazen şiirlerdeki bir beytin veya bir kelimenin anlaşılması biraz güç olabilir. Bunların arkasındaki derin mana şerh veya tahlil gibi çalışmalar sayesinde anlaşılır. Fakat kelime anlamlandırmadaki en iyi yardımcılar “sözlükler”dir. Günümüze kadar birçok sözlük çalışması yapılmıştır. Bunların en eskisi Türkçenin zenginliğini gösteren ve Kaşgarlı Mahmut tarafından yazılan Divan-ı Lügati’t-Türk’tür. Latin harfleriyle yakın geçmişte hazırlanmış olan, “İskender Pala’nın Ansiklopedik Dîvân Şiiri Sözlüğü, Ahmet Talât Onay’ın Açıklamalı Dîvân Şiiri Sözlüğü/Eski Türk Edebiyatında Mazmûnlar ve İzahı (haz. Cemal Kurnaz), Gencay Zavotçu’nun Klasik Türk Edebiyatı Sözlüğü, Agâh Sırrı Levend’in Divan Edebiyatı Kelimeler ve Remizler,

Mazmûnlar ve Mefhumlar, Ahmet Mermer ve Neslihan Koç'un Eski Türk Edebiyatı Terimleri Sözlüğü" gibi pek çok sözlük/ansiklopedik sözlük de bilhassa Klasik Türk Edebiyatı alanına özgü hazırlanmış sözlüklerden başlıcalarıdır (Bayram, 2023: 2).

Klasik edebiyatta, edebi metinlerin daha doğru anlaşılabilmesi için sözlük çalışmalarının büyük bir önemi vardır. Bağlamlı dizin, şairlerin bir eserde kullandığı kelimeleri, bu kelimelerin kullanım sıklığı ve metinde geçtiği yerleri gösterecek şekilde alfabetik olarak sıralanması açısından eseri daha iyi anlamakta büyük fayda sağlamaktadır.

Günümüzde elektronik ortamda veri girişi hâlâ devam etmekte olan "Tarih ve Edebiyat Metinleri Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlüğü (TEBDİZ)" projesi, 2015 yılında Prof. Dr. İsmail Hakkı Aksoyak öncülüğünde başlatılmış olup, manzum ve mensur birçok eserin bir arada bulunup kelime kelime anlamlandırıldığı, akademisyenler ve lisansüstü öğrencilerinin çalışma yaptığı ortak bir projedir.

Bağlamlı dizin ve işlevsel sözlük edebî metinlerdeki kelime türleri, atasözleri ve deyimler, kalıplaşmış ifadeler gibi birçok unsuru ortaya çıkarmaktadır. Bu yöntem ile metindeki tekrar eden kelime ve kelime grupları yahut dil bilgisi unsurları tespit edilebilmektedir. Çalışmamızın konusu olan Tuhfetü'l-İhvân da TEBDİZ projesine dâhil edilerek bu bağlamda incelenmiştir.

I. BÖLÜM

1. İNTİZÂMÎ'NİN HAYATI VE ESERLERİ

İntizâmî'nin hayatı ve eserleri hakkında bilgi veren sınırlı sayıda kaynak vardır. Bunlar aşağıda zikredilmiş olup, özellikle Cihan Okuyucu ve Sadık Yazar tarafından yapılan Tuhfetü'l-İhvân ile ilgili çalışmadan büyük oranda yararlanılarak bu bölüm oluşturulmuştur.

1.1. İntizâmî'nin Hayatı

Tuhfetü'l-İhvân adlı eserinden asıl adının İbrahim olduğu öğrenilen İntizâmî, Osmanlı'nın Rumeli topraklarının Hersek Sancağı'na bağlı Drina nehri üzerinde bir kasaba olan Foça'da dünyaya gelmiştir. Sûrnâme adlı eserinden edinilen bilgilere göre doğum tarihi 1542 olarak tahmin edilmektedir. Ancak nerede ve kaç yılında öldüğü meçhuldür. Bir tüccar çocuğu olarak yetişen şair on iki yaşına kadar medrese tahsili görmüş, daha sonra medreseden ayrılarak ticarete atılmıştır. Ticaretle meşgul olurken diğer taraftan ticaretten kazandığı parayla ilim tahsili görmeye devam etmiştir. Aldığı eğitim ve şahsi gayretleriyle kendisini son derece iyi yetiştiren şair, bu başarısıyla bazı önemli kişilerin divan kâtipliğinde bulunmuştur. Bu birikimi sayesinde üstlendiği görevlerle geçimini sağlamıştır (Okuyucu ve Yazar, 2020: 55).

Foça'da kumaş ticaretiyle uğraşırken bir akşam kendisinden kitap ödünç alan medrese talebesine uğramış ve onun darp edildiğini görüp ona yardım etmek istemiştir. Daha sonra bütün suç onun üstüne kalmış, iftiraya uğrayarak hapse atılmıştır. Yanlış anlaşılma sıkıntısından kurtulup özgürlüğüne kavuştuktan sonra bir hâmi arayışına girerek ticareti bırakma kararı almıştır. Yolcuğu böyle başlayan şair ticareti bıraktıktan sonra hayatına kâtip olarak devam etmiş ve sırasıyla; Budin Beyi Mustafa Paşa, Hersek Valisi Sokulluzâde Kâsım Paşa, Alaca Hisar Beyi İshâk Bey ve Budin Beylerbeyi Üveys Paşa'ya hizmet etmiştir (Okuyucu ve Yazar, 2020: 55).

III. Mehmed'in sünnet düğünü zamanında İstanbul'a yerleşen şair, düğünü anlattığı Sûrnâme'si ile padişahın lütfuna nail olmuş ve divan kâtipliğine terfî etmiştir. Şair III. Murad, III. Mehmed ve I. Ahmed dönemi hadiselerini görüp bu hadiselere eserlerinde yer vermiştir (Okuyucu ve Yazar, 2020: 56).

Yazma Eserler Kurumu tarafından yayınlanan eserde şairin kronolojik olarak hayatını gösteren bilgiler şu şekildedir.

1554	12 yaşında iken uğradığı bir haksızlığa binaen medreseden ayrıldı ve baba mesleği olan ticaret hayatına atıldı.
1567	Bodur Hüseyin Paşa'nın Hersek Valiliğine atandığı yıllarda talihsiz bir şekilde iftiraya uğrayıp Foça'da hapse girip çıktı.
1568-69 yılları arasında	Budin valisi Sokullu Mustafa Paşa'nın yanında göreve başladı. Ona bir Budin Şehrengizi sundu ve karşılığında sipahi oldu.
1568-69 yılları arasında	Bu yıllarda Foça'ya döndü ve dönüş yolunda iki büyük kaza atlattı.
1568-69 yılları arasında	Döndüğünde Foça'da ticarete başladı ve başından geçen bir yangın felaketi sonucunda bütün sermayesini kaybedince yeniden Budin'e döndü. Dönüş yolunda bir kavgaya karıştı ve arkadaşını kurtarmak için kadıya rüşvet verdi. Tuna'dan geçerken bindiği gemi batma tehlikesi atlattı.
1569	Budin'de iken Foça'daki babasının vefat haberini aldı ve Foça'ya geldi.
1569-70	Hersek valisi Kâsım Bey'in kâtibi oldu ve gösterdiği yararlıklara karşılık olarak kendisine Azep ikinci ağalığı verildi.
1570-71 yılları arasında	Kâsım Paşa'nın vefatı üzerine İntizâmî Foça'ya döndü ve orada güzel bir kız görüp tehlikeli bir gönül macerası yaşadı.
1572-79	Aldığı bir davetle Alacahisar Beyi İshak Bey'in yanında kâtiplik yaptı.
1573 civarı	Ürgüp kasabasında sarılığa yakalandı ve ölümden döndü. Burada Durmuş Dede isminde bir zâtın kerametlerine şahit oldu.
1574	İshak Bey'le birlikte âsi Boğdan Beyi üzerine sefere gitti ve dönüşte annesini ziyaret için memleketine döndü.
1575 (yahut 1577)-78	İshak Bey'in Gula Sancağındaki görev yılları sırasında İntizâmî de onunla birlikte Gula'da bulundu.
1575 (yahut 1577)-78	Bu sıralarda Tımsıvar beyi Cafer Paşa'yla münasebetleri

	oldu.
1577-78	İshak Bey, Bekeş kalesini basan Erdel kâfirlerini karşı baskınla bozdu ve zafer mükâfatı olarak İntizâmî de zâim (zeâmet sahibi) oldu.
1579 (?)	İntizâmî İshak Bey'den izin alarak hanımı ve süt emen çocuğuyla Foça'ya döndü. Dönüş yolunda iki ciddi kaza geçirdi.
1579-80	İntizâmî inzivaya çekilmişken hâmisî Nazır Mehmet Bey'in teşvikiyle Budin valisi Üveys Paşa'nın yanına kâtip olarak yerleşti.
1581	Üveys Paşa'nın başdeftardarlığı sırasında muhtemelen İntizâmî de Üveys Paşa ve kendi kalabalık ailesiyle birlikte İstanbul'a geldi.

Şair ve eserleri hakkında bilgiler çok azdır. İntizâmî hakkında çalışma yapan isimler şunlardır:

Cihan Okuyucu ve Sadık Yazar, *Tuhfetü'l-İhvân: XVI. Yüzyıldan Bir Kâtibin Sergüzeşti*, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, İstanbul, 2020.

Mehmet Arslan, *Osmanlı Saray Düğünleri ve Şenlikleri 2 (İntizâmî Sûrnâmesi)*, Sarayburnu Kitaplığı Yayınları, İstanbul, 2009; *Osmanlı Saray Düğünleri ve Şenlikleri -2- (İntizâmî Sûrnâmesi - Sûrnâme-i Hümayûn)*, Çamlıca Yayınları, İstanbul, 2009.

Nurhan Atasoy, *Sûrnâme-i Humayun: Düğün Kitabı*, Koç Kültür Sanat Yayınları, İstanbul, 2002.

Şeref Boyraz, *Surname-i Hümayun'da Folklorik Unsurlar*, Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1994.

Şeref Boyraz, “İlk Mensûr Sûrnâme Müellifi: İntizâmî”, *Türklük Bilimi Araştırmaları*, S. 1, 227-231, 1995.

Kürşat Şamil Şahin, *İntizâmî'nin Gözünden Bir Balkan Şehri: Foça*, 2. Uluslararası Kongre Felolojide Akademik Çalışmalar, s. 150-157, 2020.

1.2. İntizâmî'nin Eserleri

Kaynaklarda İntizâmî'nin, “Tufetü'l-İhvân”, “Sûrnâme” ve “Budin Şehrengizi” olmak üzere üç tane eserinin olduğu zikredilmektedir.

1.2.1. Tuhfetü'l-İhvân

İntizâmî'nin sergüzeştname türünde yazıldığı bu eseri, tez çalışmamızın merkezinde yer aldığı için eserle ilgili ayrıntılı bilgi ikinci bölümde verilmiştir.

1.2.2. Sûrnâme

Sultan III. Murad'ın şehzadesi Mehmed için yaptırdığı tam 52 gün süren sünnet düğünü, birçok şehzadenin düğünü arasında gerek süresi gerekse görkemi açısından en çok iz bırakan düğündür. İntizâmî de bu düğün hakkında Sûrnâme yazmıştır. Şairin bu eseri yazmasının iki sebebi vardır. İlki uzakta olduğu için katılamayan kişilerin düğün hakkındaki meraklarını giderme arzusu, diğeri ise söz konusu merasime ve padişaha verebileceği en iyi hediyenin bu olmasıdır (Okuyucu ve Yazar, 2020: 56).

Düğünün icra edildiği sırada Sultan III. Murad 36, şehzade Mehmed de 16 yaşındadır. Düğün hazırlıkları bir yıl önceden başlamıştır. Sultan, yapılan diğer düğünlerden daha üstün ve en geniş katılım sağlanması için ülke içindeki ve dışındaki tüm önemli kişilere davetiye göndermiştir. Düğün At Meydanı'nda yapılmıştır (Okuyucu ve Yazar, 2020: 56).

Nakkaş Osman tarafından resmedilen (Boyras, 1995: 231) Sûrnâme'de İntizâmî, 37 şairden alıntı yapmıştır. Sûrnâme, dil ve üslup bakımından Tuhfetü'l-İhvân'da her meslek erbabını kendi diliyle konuşturmakla övünen İntizâmî'yi haklı çıkaracak büyük bir renklilik ve zenginliğe sahiptir. Sözelimi çiçekçilerle ilgili kısımda şair bu meslekle ilgili gerçek ve mecazi anlamda 68 kadar kelime, deyim ve terim kullanmaktadır. Bu sayı çiftçilik bahsinde 40, koyun çobanları bahsinde 70 civarındadır. Dolayısıyla Türkçenin meslek sözlüğü bakımından eserin son derece zengin olduğu söylenebilir (Arslan, 2009: 65-76).

Sûrnâme'nin bilinen 4 nüshası vardır. Topkapı Sarayı, Süleymaniye Kütüphanesi ve Atatürk Kitaplığı olmak üzere bunların üç tanesi İstanbul'da, diğeri ise Viyana'dadır.

İçerisinde biyografik unsurlar barındıran bu eserden, şairin eseri yazdığı sıralarda otuzlu yaşlarını bitirip kırk yaşına geldiği şu ifadelerden anlaşılmaktadır: "... yüz belâ vü bin âşûbla otuzdan aşub kırka yetmiş 'ömrümde ziyâde kemâl ü ma'rifeti tahsil ve 'ırz-ı nâm ve nâmûs-ı tekâ'üd ü tecâlûsi ehl-i 'irfânla tekmîl eylemeği bî-hirâsân âsân sanurdum ve bu efkâr-ı dil-figârla cihân-ı mihnet-cehândan bîzâr olup usanurdum." (Arslan, 2009: 110).

Eserde geçen bir tarih beytinde eserin 990/1582 yılında yazıldığı anlaşılmaktadır.

Hâtif-i gaybi didi reşk eyleyüp

Sûr-ı mensûrunda târih 'işretün

'İşretün kelimesi ebced hesabıyla düğünün yapıldığı 990/1582 tarihini göstermektedir.

(Okuyucu ve Yazar, 2020: 65). Buna göre “ع harfi: $70 \times 1 = 70$, ش harfi: $300 \times 1 = 300$, ر harfi: $200 \times 1 = 200$, ت harfi: $400 \times 1 = 400$, ك harfi: $20 \times 1 = 20$ ” olmak üzere toplam 990’a tekabül etmektedir. Dolayısıyla eserin hicri 990 yılında kaleme alındığı bu sayede tespit edilmektedir.

1.2.3. Budin Şehrengizi

İntizâmî, Budin valisi Sokullu Mustafa Paşa’nın fermanıyla Budin Şehrengizi adlı eserini yazmıştır. Şair, eserin yazılma sürecini Tuhfetü’l-İhvân’da detaylı bir şekilde anlatmaktadır. Dolayısıyla bu esere dair de ikinci bölümde Tuhfetü’l-İhvân tanıtılırken detaylı bilgi verilmiştir.

II. BÖLÜM

2. TUHFETÜ'L-İHVÂNLA İLGİLİ HUSUSLAR

Tuhfetü'l-İhvân, sergüzeşnâme türünde yazılmış manzum bir eserdir. Bilinen iki nüshası olan bu eserin İstanbul Millet Kütüphanesi, Ali Emiri Manzum 1150 numarada kayıtlı nüshası tâ'lik hatla yazılmış olup her sayfası 17 satır hâlinde 110 varaktan oluşmaktadır. Nüshanın son kısımları (14 varak kadar) eksik olmakla birlikte düzenli olarak reddâde¹ kullanılmıştır. Başlıklar kırmızı mürekkeple yazılmış olan bu nüshanın müellif nüshası olduğu düşünülmektedir. Birçok yaprağın kenarına bir ya da birden fazla beyit eklenmiştir. Söylenmek istenmeyen veya iptal edilmek istenen sözcük veya beytin üzerine çizgi çizilmiştir (Okuyucu ve Yazar, 2020: 67).

Eser, şairin kendi hatıralarını anlattığı biyografik bir metindir. Ancak yazar bu hatıraları, başından geçen maceraları anlatırken birinci tekil şahıs değil de üçüncü tekil şahıs kipini kullanmıştır. Dolayısıyla şairin âdeta olayları dışardan seyreden bir anlatıcı olarak gözlemci bakış açısıyla eserini oluşturduğunu söylemek mümkündür.

Bir diğer nüsha ise Atatürk Kitaplığı, Belediye Yazmaları 108 numarada kayıtlı nesih hatla yazılmış olan 72 varaklık nüshadır. Bu nüshada İntizâmî'nin iki eseri de bir arada bulunmaktadır. Normal sayfa alanında Sûrnâme, sayfa kenarında ise Tuhfetü'l-İhvân yer almaktadır. Bu nüsha diğerine göre daha eksik olmasına rağmen onu tamamlayan nitelikte bir nüshadır (Okuyucu ve Yazar, 2020: 76).

2.1. Eserin Adı ve Türü

Tuhfe kelimesi “hediye, armağan”; ihvân kelimesi ise dost, kardeş demektir. Arkadaşlarının tavsiyesi üzerine kendi menkıbelerini yazmaya karar veren İntizâmî bu eserine de “Dostlara Hediye” anlamına gelen Tuhfetü'l-İhvân ismini vermiştir (Okuyucu ve Yazar, 2020: 79).

İntizâmî, dördü sebep-i telif bölümünde olmak üzere altı kez “kişinin başından geçenler” anlamındaki “sergüzeşt” kelimesini kullanarak eserinin türünü de söylemektedir. Aşağıda bu beyitler verilmiş olup bu ve bundan sonraki örnek beyitlerin eser içindeki numaraları beytin sonunda parantez içinde verilmiştir.

¹ Reddâde, yazma eserlerde birbirini takip eden sayfaları göstermek için sayfa altlarına konulan kelimelere verilen addır.

Ser-güzeştüñ senüñ ‘acâyibdür
 Ğayra beñzer degül ğarâyibdür (70)
 Ser-güzeştüñde vardur anca nazâr
 Zîre çekdüñ hezâr havf u haţar (74)
 Metn-i hâlüñ şürühını diyüben
 Ser-güzeştüñ fütühını diyüben (126)
 Ser-güzeştüm füzündan efzün
 Hâlden taşra kâlden birün (129)
 Yine bir hoş hikâyet eyleyelüm
 Ser-güzeştî rivâyet eyleyelüm (1425)
 Şi‘r ü inşâ içün bahâne degül
 Ser-güzeştüñ-durur fesâne degül (2388)

Eserde geçen 2388 numaralı beyitten de anlaşılacağı üzere şair, bu anlattıklarının “fesâne/efsâne”den, yani kurgusallıktan uzak, bilakis yaşanmışlıklara dayanan hâtırat türü kıssalar olduğunu söylemektedir. Hatta şair, bir kişinin kısa hayat hikâyesi anlamı taşıyan “vasf-ı hâl” kelimesini eserde dört kez kullanarak eserin sergüzeşnâme olduğunu pekiştirmektedir (Okuyucu ve Yazar, 2020: 80).

Tuhfetü’l-İhvân, otobiyografik bir eser olmasına rağmen içerisinde biyografik unsurlar da barındırmaktadır. Öncelikli olarak eser, İntizâmî’nin kendi hayat hikâyesini anlatmasından ötürü otobiyografidir. Daha sonra eserde şairin hâmisî olduğu paşa ve sadrazamların da hayatlarına ve kişisel özelliklerine yer vermesinden ötürü eser aynı zamanda biyografik bir eserdir. Eserin bu yönüne işaret edilmek için “menâkıb” ve “kıssa” kavramları kullanılmıştır. Başlıklarda geçen “Menâkıb-ı İshak Beg”, “Menâkıb-ı Bogdan Voyvodası”, Menâkıb-ı Ca’fer Paşa” buna örnektir (Okuyucu ve Yazar, 2020: 82).

2.2. Eserin Biçimsel Özellikleri

Tuhfetü’l-İhvân, mesnevi nazım biçimiyle yazılmış 4379 beyitten oluşmaktadır. 4003 beyti aruzun “fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün” kalıbıyla, daha sonraki beyitler ise aruzun “mefâ‘ilün mefâ‘ilün fe‘ülün” kalıbıyla yazılmıştır.

Eserde sık aralıklarla başlıklar kullanılmıştır. Yalın bir dil ve anlatıma sahip olan bu başlıkların bazıları kısa bazıları da bir satırı aşacak kadar uzun ve genelde tek cümleden oluştuğu görülmektedir.

Eserde anlatılanlardan hareketle şairin eseri manzum olarak kaleme almasında

arkadaşlarının telkinlerinin etkili olduğu anlaşılmaktadır.

Didiler haq bu sözlerün haqdur
Andan özge elem dahı yokdur
Ser-güzeştün senün 'acâyıbdür
Gayra benzer degül garâyıbdür
Vaşf-ı hâlün velî çü bula nîzâm
İştihârün cihânda ola tamâm (69-71)

Eserde mesnevi nazım şeklinin yanı sıra başka nazım şekilleri de kullanılmıştır. Bunlardan ilki kıt'a nazım şekliyle ve aruzun "mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün" kalıbıyla yazılmış olan şehrengizdir. Bu şiirler klasik Türk edebiyatı açısından önemli bir belge niteliği taşımaktadır. Bu beyitlerde Budin beylerbeyi Mustafa Paşa'nın kendisine Budin şehrengizi yazdırdığı süreç anlatılmaktadır. Şair burada şehrengizi yazıp paşaya taktim ettiğini, paşanın şehrengizi beğendiğini ve şairi takdir ettiğini dile getirmektedir.

İkinci bir tür ise aruzun "fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün" kalıbıyla kıt'a nazım biçimiyle yazılmış 17 beyitlik mersiye türündeki manzumedir. Bu mersiye hâmisî olduğu Sokullu Mehmed Paşa'nın oğlu Kâsım Paşa'nın vefatı üzerine kaleme almıştır.

Üçüncü bir tür aruzun "mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün" kalıbıyla yazılmış olan 8 beyitlik gazeldir. Bu gazelden sonra üç tarih manzumesine yer verilmiştir. Birincisi Eğri Kalesinin fethini tarihlendirdiği aşağıdaki beytidir:

Hân Muhammed toğrulup feth itdi Eğri kal'asın
Beç kıralı bağına uruldu bir târîh-i dâğ (3434)
Bu beyit 1005/1596 tarihini vermektedir.

İkincisi 4002-4008. beyitler arasında Kuyucu Murad Paşa'nın gazasına tarih düşürülen 5 beyitlik kıt'a nazım şeklidir. Sonuncu ise bu kıt'anın peşinde yer alan aynı kişi için yazılan başka bir tarih manzumesidir.

Dördüncü bir tür de aruzun "mefâ'ilün/mefâ'ilün/mefâ'ilün/mefâ'ilün" kalıbıyla yazılmış olan 11 beyitlik bir kasidedir. Şair bu kasideyi Kuyucu Murad Paşa'nın medhiyesinde kaleme almıştır. İntizâmî bu kasideyle Murad Paşa'nın himayesine girmeyi amaçlar. Hayatının o dönemlerinde zor geçinmektedir. Dolayısıyla bu sayede kendisine bir hami bularak rahat bir hayat yaşama arzusuyla bu kasideyi kaleme aldığı anlaşılmaktadır (Okuyucu ve Yazar, 2020: 87).

Eserin biçimsel özellikleri bağlamında kafiyesine bakıldığında, kafiye kelimelerinin çoğunluğu Arapça kelimeler olmak üzere Arapça ve Türkçe kelimelerden meydana geldiği görülmektedir. Arapçanın bükümlü bir dil olması ve kök halindeki bir kelimenin farklı

vezinlere dâhil edilmesiyle yeni bir anlam türemesinden dolayı kolaylıkla kafiye oluşturulmaktadır.

Eserde Arapça ve Farsça kökenli kelimelerin oldukça çok kullanılması mürdef kafiyenin kolaylığını sağlamaktadır. Bu sebeple mesnevide genel olarak mürekkeb kafiyenin çeşitlerinden biri olan mürdef kafiye yer verildiği görülmektedir. Bunun yanı sıra yer yer mücerred kafiye ve mürekkeb kafiyenin diğer çeşitlerine de rastlanmaktadır. Eserde geçen kafiyelere dair örnek beyitler şöyledir:

Kim sebep oldu rezm e diy ü meger

Biribirine girmiş-idi şecer (1457) [Mücerred K.]

Didi sende emānetüm vardur

İssine ol emāneti tapşur (1514) [Mücerred K.]

Eyledi her suāle niçe cevāb

Geh hitāb-ı güzīn ü gāh itāb (946) [Mürekkeb K.= Mürdef K.]

Eyledi çün seyāhate ta‘zīm

İtdi beş kimseye anı takşīm (153) [Mürekkeb K.= Mürdef K.]

Niçe müstağnī oluban mağrūr

Māl u emvāl-ile olup meşhūr (1400) [Mürekkeb K.= Mürdef K.]

Didi gel gāfil olma hey nā-merd

İkiñüz dahı şimdi aldı bu berd (1258) [Mürekkeb K.= Mukayyed K.]

Rüzgār itdi serv-i kaddini pest

Şişe-i cismin itdi dehr şikest (1853) [Mürekkeb K.= Mukayyed K.]

Her suāle cevābı hāzır idi

Toğruya Hāk muīn ü nāşır idi (947) [Mürekkeb K.= Müesses K.]

Gerçek erdür o ser-ḥade nāzır

Ehl-i İslām’a himmeti hāzır (1090) [Mürekkeb K.= Müesses K.]

Ayrıca klasik edebiyatta bir kafiye çeşidi olarak anılmayan ancak şiirlerde karşımıza

çıkabilen cinaslı kafiye de mesnevide denk gelmek mümkündür:

Setr iden 'aybını **kemālinden**

Nesne fevt ola mı **kemālinden** (117)

Tuhfetü'l-İhvân'da ahengi arttırmak için kafiyeyle birlikte rediften de yararlanılmıştır. Redif, revîden sonra gelen anlam ve fonksiyon bakımından aynı ek, kelime veya kelimeler topluluğu hatta cümledir (Saraç, 2019: 576). Eserde kullanılan rediflerin çoğunluğu Türkçe asıllı kelimeler olup ek durumundaki seslerden meydana gelmektedir.

Öte yanında taş u taş **ağlar**

Bâğların altı nehr akup **çağlar** (233)

İtdi ğam cāna şöyle teng **tenini**

Komadı oturup durur **birini** (928)

Kafiye ve redif oluşturma konusunda oldukça başarılı olan şairin 4379 beyitlik eserinin sadece 4 beytinde ses uyumsuzluğu vardır. Bu uyumsuzluğun bilinçli bir tercih mi yoksa dalgınlık eseri mi olduğu bilinmemektedir.

Dâhilinde var iki nehr-i 'azım

İçse bulur şifa mizâcî 'alîl (230)

Oldı serdâr vâkıfu'l-esrâr

Eyledi cümle 'askeri hoş-hâl (3920)

Murâd Paşa ki saña itdi ihsân

İder ūhına rahmet Hâk Te'ālā (4371)

Geldi Naşûh Paşa viridi cihāna revnağ

Yazıldı hûb târîh bâ- 'izzet ü sa'âdet (4379)

2.3. Eserin Muhteva Hususiyetleri

Tuhfetü'l-İhvân, besmele ve Allah'a yakarış mahiyetindeki dokuz beyitlik bir münâcât ve na'tla başlamaktadır. Devamında "Pâdişâh-ı İslâm Sultân Aḥmed bin Sultân Muḥammed'ün Vaşfi Beyânındadır" başlığı altında bir medhiye gelmektedir.

Mesnevinin asıl bölümü olan hayat hikâyesine başlamadan önce şair "Şıfat-ı Ḥazân" başlığı altında eseri nasıl yazmaya karar verdiğini anlatmaktadır. Buna göre bir sonbahar

günü dostlarıyla dünyada en çileli şeyin ne olduğu hakkında konuşurlarken bazı dostları bunun gurbet acısı olduğunu bazıları ise fakirlik olduğunu söylemiştir. Arkadaşlarına katılmayan İntizâmî, dünyadaki en büyük derdin “nifak” olduğunu ifade etmiştir. Bunun üzerine arkadaşları ona hak verip onun ilginç hayat hikâyesi olduğunu ve bunu yazmasını teklif etmişlerdir. İntizâmî, yaşadıkları dönemde irfan ehlinin hak ettiği değeri görmediğini, bundan dolayı da yazacağı eserin bir değer ifade etmeyeceğini söyleyerek teklifi reddetmiştir. Yine de arkadaşlarının yoğun baskısından sonra yazmayı kabul eden şair, böylece yazdığı eserin dostlarına bir hediye olduğunu belirtmek amacıyla eserine “Tuhfetü’l-İhvân” adını vermiştir (Okuyucu ve Yazar, 2020: 89-90).

Mesnevinin giriş bölümünden sonra kendi hikâyesini anlatmaya başlayan şair ilk önce kendisini tanıtmakta ve nereli olduğunu söylemektedir.

Rûmî’nde var idi bir dānā

İntizâmî dinirdi maḥlaṣ aña

Hem müsemṡası ismi **İbrāhîm**

Ḥaylî üstāddan alup ta’lîm (136-37)

Mesnevinin devamında ilme düşkün ve büyüklerine saygılı olduğu kabilinden özellikleri sıralanmaktadır. Bu bilgilerin ardından yanında çalıştığı Üveys Paşa’nın bir haksızlığa uğramasının neticesinde kendi çocukluğunda uğradığı bir haksızlığı hatırlayarak devamında onu anlatmaktadır. Daha sonra şair, on iki yaşındayken sınıf başı olduğunu ve iki akçe maaş aldığını fakat hocasının kadiya rüşvet vererek kendi kardeşini sınıf başı yaptığını dile getirmektedir. Bu haksızlıktan ötürü gücenen şair, okulu bırakma kararı aldığını, okulu bırakmasına rağmen kendini geliştirmekten de geri kalmadığını ifade etmektedir (Okuyucu ve Yazar, 2020: 91).

2.4.Eserinde Verilen Bilgiler Eşliğinde Şairin Hayat

Hikâyesiİntizâmî’nin Foça’daki Yılları

Şair, erken yaşlarda hem ticarete başlamış hem de gurbete çıkmıştır. Ticaret bahanesiyle gittiği her yerde ilim ehliyle buluşmuş, ilimden kopmamıştır. Kısa zamanda Türkçe, Farsça ve Çağatayca nazım ve nesre aşına olmuş, hesap tutmayı ve her türlü nazım şekillerini öğrenmiştir.

Türkî vü Fārisî Nevāyî hem

Ḥāṭırına ḥuṭûr idüp her dem

Nazm u nesr-ile āşinā oldı

Dīde-i zihni rūšenā oldu
 Bir mu'ammā-küşāyı kim buldı
 Nāmını bildi tālībi oldu
 Raḳamuñ ḳapusını çün açdı
 Defter ile ḥesābına geçdi (209-12)

İntizâmî ticaret yapmak ve ilim elde etmek amacıyla çok gezmiş ve en sonunda memleketi olan Hersek'in Foça şehrinde kalmaya karar vermiştir.

Rūm'da Hersek'i idüp tercīḥ
 Meylini aña eyledi taşrīḥ
 Vāḳı'ā gördi ḳamudan aḥsen
 Zīkri dilde ḥadīs-i ḥubb-ı vaṭan
 Foça şehrini eyleyüp me'vā
 Göñlini egler idi āb u hevā (222-24)

Bölümün devamında Foça şehrine dair övgülerini dile getiren şair, şehir ve âdetleri hakkında bilgi vermektedir. Şehir halkının güzel huylu, ilimle meşgul kişiler olduğunu, âlimler ve hayırsever zenginlerle dolu olduğunu söylemektedir. Hatta 293-304. beyitler arasında Nâzır Mehmed Beg isimli birini övmektedir. İntizâmî'nin söylediğine göre bu kişi Hâtem-i Tay'den bile cömert, nice fakirin kızını ve oğlunu evlendiren, birçok borçluyu borcundan kurtarıp onları zengin eden, mescid ve medreseler yaptıran alçak gönüllü biridir (Okuyucu ve Yazar, 2020: 98).

İntizâmî yardımsever biridir. Bir gün yabancı fakir bir medrese öğrencisi kendisinden ödünç kitap ister. Şair ona yardım eder ve kitabı ödünç verir. Bir gece, verdiği kitabı geri almaya gittiğinde öğrencinin sekiz kişi tarafından ölesiye dövüldüğünü görür ve araya girmeye çalışır. Fakat zifiri karanlıktan dolayı kimse onu tanımaz ve öğrencinin suç ortağı sanarak onu da döverler. Bu arada öğrenci kaçar. Hava aydınlanınca dövdükleri kişinin İntizâmî olduğunu anlayan bu şahıslar pişman olurlar ve özür dilerler (Okuyucu ve Yazar, 2020: 98).

Dönemin paşası devlet işleri için İstanbul'da bulunduğu sırada onun yerine Mîr-i Mîrân Hüseyin Paşa Hersek valisi olur. Şehirdeki üç arabozucu İntizâmî ve valinin arasını bozmak için bir dilekçeyle İntizâmî'yi kötülerler ve herkese zarar verip ortadan kaybolan o öğrenciden İntizâmî'yi sorunlu tutarlar. Durum kadıya kadar gider. Davanın arz edildiği kadı da rüşvetle iş yapan biridir. Tam şaire hak etmediği bir ceza vereceği sırada sara nöbeti geçirir ve hayata gözlerini yumar. Bunun üzerine dava tehir edilir (Okuyucu ve Yazar, 2020: 100-102). Dostları da onunla selâmı keser. O da bu sebeple dostlarının vefasızlığından

yakınır.

“Yār-ı Gārı Olan Kâtib ‘Ömer’ün Naşihat Yüzinden İntizâmî’ye Ba’zı Kelîmâtı Beyânındadır” başlığı altında bir gün gerçek dostlarından biri olan Kâtip Ömer’in gizlice şairin yanına gelip ona ticaret yapmak üzere bir süre memleketten uzaklaşmasını tavsiye ettiği anlatılır. İntizâmî bir süre ne yapması gerektiğini düşünür ve tereddütte kalır. Bir gün şehrin subaşı yanına gelir ve tutuklama emrini tebliğ eder.

Şairin hapsedilmek üzere götürüldüğü yer aslında ne bir mescid ne hânkâhdır. Mahkûmlar vakitlerini tesbih ve ibadetle geçirir. Mahkûmlar arasında saygı ve nezaket vardır. İlerleyen beyitlerde ise şair durumundan yakınır. Baharın gelmesiyle derdini çiçeklere açmaya başlar. “Benefşeye İntizâmî Hîtaben Kendü Derdine Dermânı Mülâhazasıdır”, “Aḥşam İrişüp İntizâmî Kara Bahtın Giceye İ’lâm İdüp Hasb-i Hâli Beyânındadır”, “Şem’e Hîtabı Beyânındadır”, “Pervâneye Hîtabı Beyânındadır”, “Mâh-tâba ‘Arz-ı Hâli Beyânındadır” başlıklarından da anlaşılacağı üzere şair daha sonra geceyle, mumla, pervaneyle ve mehtapla dertleşmeye başlar.

Kurban Bayramından sonra Hüseyin Paşa şehre döner ve davayı devralır. Davacılarla yüzleştirilen İntizâmî’nin yedi gün süren savunması sonucunda Paşa, şairin suçsuz olduğunu anlar ve onu serbest bırakır (Okuyucu ve Yazar, 2020: 102).

2.4.2. İntizâmî’nin Budin Yılları

Bir dostu şaire Budin Beyi Mustafa Paşa’yı över ve onun yanına yerleşmesini önerir. İntizâmî dostunun bu tavsiyesi üzerine Budin’e gider (Okuyucu ve Yazar, 2020: 102). Şehre girdikten sonra etrafına bakıp hayran olan şair “Vaşf-ı Kal’a-i Budun” başlığı altında şehri tasvir etmeye başlar. Şehrin kalelerinden, nakışlarla süslenmiş 6-7 katlı evlerden ve sarayların görkeminden bahseder (Okuyucu ve Yazar, 2020: 103). Devamında şehirde gördüğü Gül Baba zaviyesini ve Mustafa Paşa’nın yaptığı benzersiz olan camiye anlatır.

Mustafa Paşa, İntizâmî’yle tanıştıktan sonra birbirlerini severler ve yakınlık kurarlar. Daha sonra Paşa, şairden Bundin’le ilgili şehrengiz yazmasını ister. Kısa sürede şehrengizi yazıp sunan şair bu başarısından dolayı paşanın iltifatlarını kazanır.

Oldı fermân-ı Muştafâ Paşa

Naẓm idüp vaşfin eyleye inşâ

Dine ya’nî Budun’a şehir-engîz

Hûb evşâf-ile bula ta’zîz

Az zamân içre buldı çün itmâm

Haylî luṭf idüp eyledi in'âm (1105-07)

Kendisinin övüldüğü kısmı çok seven Mustafa Paşa, mükâfat olarak İntizâmî'yi tımarlı sipahi yapar. Bir müddet tımarlı sipahi olarak görev yapan şair memleketine geri dönmek ister. Şiddetli bir kış zamanı Foça'ya doğru yola çıkan şairin yolculuğu sıkıntılı geçer. Önce buz tutmuş Tuna nehrinden geçmeye çalışırken atının ayağının kaymasıyla düşerek atının altında kalır. Daha sonra bir sipahi tarafından kurtarılır. Kendini toparladıktan sonra yoluna devam eden şairin başına bu sefer de Hersek dağlarında bir felaket gelir. Şair buz tutmuş dağda uçurumdan düşer ve çığ altında kalır. Nihayetinde Foça'ya ulaşan şair ailesini ziyaret eder ve sefere çıkmaya tövbe edip eski mesleğine geri döner (Okuyucu ve Yazar, 2020: 106-108).

Eyledi çünkü bir zamân ârām

Bir yire gitmek itmedi iḳdām

Ol seferde çü böyle hâl oldu

İntizâmî'ye gūşmāl oldu (1312-13)

Bir gece Foça çarşısında bir yangın çıkar ve İntizâmî'nin dükkânıyla beraber birçok dükkân yanar. Yangından sonra kimse arayıp sormaz olur ve eski itibar kalmaz. Bu olaydan sonra ilimle daha çok meşgul olur. Daha sonra Engürüs'e gitmeye karar verir ve arkadaşlarıyla buluşur. Yolda mola verdikleri zaman bir kavga çıkar ve köylülerden biri şişlenir. Suç İntizâmî'nin arkadaşına kalır. İntizâmî de arkadaşını kurtarmak için kadıya rüşvet vermek durumunda kalır (Okuyucu ve Yazar, 2020: 108). Böylece adalet düzenindeki bu bozukluğu şu beyitlerle dile getirir:

Beş filori virüp cerīmesine

Vardı begden temessük almasına

Yunup arınup oldu eyü kişi

Aḳça her bir ḳapuda işler işi (1508-09)

Başına türlü belalar gelen İntizâmî en sonunda Budin'e gelir. "Medḥ-i Sultân Selīm Ḥân ve Kıbrıs Aḥvālünüñ Beyânındadır" başlığı altında şair önce Sultan II. Selim'i över daha sonra Kıbrıs'ın fethi zamanındaki bazı olayları anlatır. Padişahın savaş kararıyla İntizâmî de Hersek beyi olan Mehmed Paşazâde Mîr Kâsım'ın emrinde savaşa katılmaya karar verir. Bu sırada Ramazan'dan bir gün önce babasının vefat haberi gelir. Babasının cenaze işleriyle ilgilenmek üzere birkaç günlüğüne memleketine gidip döndükten sonra Kâsım Bey'in kâtibi olarak göreve başlar (Okuyucu ve Yazar, 2020: 110-112). Bu durumu aşağıdaki beyitlerde ortaya koyar:

Ḥāşılı geçdi bir niçe eyyām

Geçdi seyr-i seferde çok âlâm
 Âhirü'l-emr Hersek'e irdi
 Hizmet-i mîr-i ekreme durdı
 Kâtibi oldı eyledi hizmet
 İstikâmetde eyledi diğkat (1676-78)

Savaş sonunda şair kalemi kadar kılıcıyla da yararlılık göstererek kendini ispatlar. Bundan dolayı Kâsım Bey'in de onayıyla şaire ikinci ağalık rütbesi verilir. İkinci ağalık, yüz askerin başı demektir (Okuyucu ve Yazar, 2020: 114). Kâsım Bey'in çiçek hastalığına yakalanıp vefatının üzerine şair “saf saf” redifli bir mersiye söyler.

Padişah ölünce Foça'ya geri dönen İntizâmî burada bir gönül ilişkisine tutulmuştur. Şair, sevdiği kızın evine, kızın ağabeyine yakalanmamak için gizli gizli girmektedir. Birkaç kez yakalanma tehlikesiyle karşı karşıya gelen şairin sevdiği kız bir keresinde şairi abisi evdeyken kadın kıyafetleriyle içeriye almıştır. Ağabey durumdan kuşkulınca suç ortağı olan annesi oğlunu kandırmaya ve durumu kurtarmaya çalışmıştır (Okuyucu ve Yazar, 2020: 121). Nitekim aşağıdaki beyitlerde bu husus anlatılmaktadır:

Anası didi iy gözüm nûrı
 Baña 'afv eyle işbu mahzûrı
 Ahşamuñ soñrasında kapumuza
 Bir kadıncık irişdi tapumuza
 Yaluñuz gönlek-ile kurtulmuş
 Bir kolu hançer-ile dürtülmüş (2015-17)

Buna göre o dönemde dahi annelerin, baba veya abinin gazabından kabahatli olan çocuklarını, özellikle kızlarını koruduğu anlaşılmaktadır.

2.4.3. İshak Bey Hizmetindeki Yılları

“İntizâmî Da'veti İcâbet İdüp Varup Müşârun-İleyhe Mülâkatı Beyânındadır” başlığı altında İntizâmî mecazi aşktan tövbe edip, kendini işine, İshak Bey'in hizmetine verdiğini anlatır. Buna göre bir gün meyhanedeyken Alacahisar beyi İshak Bey'den kâtiplik teklifi alır. Şair hem mecazi aşktan kurtulmak için hem de İshak Bey'le olan meşrep benzerliğinden dolayı bu teklifi kabul eder (Okuyucu ve Yazar, 2020: 122). Devamında ise İshak Bey'in özelliklerinden bahseder. Onun sürekli içtiğini ama görevini de ihmal etmediğini, bir vakit namazını bile kazaya bırakmadığını söyler.

Kendü renginde añlayup anı

Sevdi hem-meşreb olmağın cānı (2057)

Bosna idi anuñ dahı aşlı

İntizāmî'ye çıkdı ħod nesli (2073)

Mesnevinin sonraki beyitlerinde İshak Bey'in başına gelen bazı olaylardan bahseden şair, bir sefer esnasında Ürgüp kasabasında sarılık olur ve ağır bir hastalık geçirir. Nitekim “Şıfat-ı Seher ve İntizāmî Nā-gāh Haste Olup Ölüm Hāline Varup ve A'zāsınuñ Her Biri Başka Bir Belāya Mübtelā Olduğudur” başlığı altında bu hasta zamanını mizahi bir üslupla ayrıntılı bir şekilde anlatır.

İshak Bey Boğdan seferindeyken padişah'tan Ürgüp'e dönmesi emri gelir. Ailesini özleyen İntizāmî de bu sırada beyinden izin alıp kısa bir aile ziyareti yapar. Döndüğünde İshak Bey Macaristan'daki Gula Beyliğine atanmıştır. Beyinin yanına giden şair, orada Gula'nın güzellikleriyle tabiatını tasvirde bulunur. Gula sınırındaki Bekeş Kalesinin yeniden yapılması emri gelir ve kale Cafer Paşa tarafından tamir edilir. “Menākıb-ı Ca'fer Paşa Mîr-i Mîrân-ı Tımışvar” başlığı altında Tımışvar valisi Cafer Paşa'nın adaletinden ve halka yaptığı iyiliklerden bahsedilir. Arada Cafer Paşa'nın özelliklerini anlattıktan sonra kaldığı yerden devam eden şair, kısa sürede tamamlanan bu kalenin düşmanlar tarafından ele geçirilme tehlikesi içerisinde olduğunu söyler. Düşmanların kaleyi ele geçirmek için toplandığını öğrenen İshak Paşa onlara ani bir baskın yapar ve büyük kısmını telef eder. Zafer kazanan paşa, ganimetin bir kısmını İstanbul'a gönderir. Geriye kalan kısımdan da İntizāmî'ye pay verir. İshak Bey'in yanında yedi yıl çalıştıktan sonra el kapısında bu kadar yıl çalışmayı kâfi gören İntizāmî işinden istifa ederek memleketine dönme kararı alır (Okuyucu ve Yazar, 2020: 128-134). Dönerken de başına türlü sıkıntılar gelir ve bunları “İntizāmî Müşârun-ileyhden Mucâz Olup Şılasına Ehl ü 'İyâliyle Teveccüh İdüp Giderken Niçe İzırâba Uğraduğlarınuñ Beyânındadır” başlığı altında uzun uzadıya anlatır.

2.4.4. İntizāmî ve Üveys Paşa

Uzun bir aradan sonra İntizāmî uzlete meyleder. Nâzır Mehmed Bey bu fikri beğenmez ve şairi Budin Beylerbeyi olan Üveys Paşa'nın hizmetine sevk eder (Okuyucu ve Yazar, 2020: 137). “Menākıb-ı Üveys Paşa” başlığı altında şair Paşa hakkında bilgiler vererek onun, etrafındakilere yaptığı iyiliklerden bahseder. Şair Paşayla Belgrad'da buluşup görüştüktan sonra oradan onunla Budin'e geçer.

Ol söz-ile varup Beligrad'a

Oldı paşa kulu ol arada

Kâtibi oldu hîdmetin gördi
 Hürmetin buldı devletin sürdi
 Çün Budun'a karîb geldiler
 Haberın ulu kiçi aldılar (2895-97)

Şair, Üveys Paşa'ya üç yıl hizmet eder. Bu sırada Paşadan tek bir kötü söz dahi işitmez. Bir gün etrafta otlayan davarları düşmanlar kaçıırır, Paşa onlara baskında bulunur. Bu baskın sırasında Paşanın otuz iki yoldaşı şehit olunca bazı fitneciler bu olayı İstanbul'a bildirir ve Paşayı görevden aldırır. Böylece İntizâmî'nin Üveys Paşa'ya olan hizmeti sona erer (Okuyucu ve Yazar, 2020: 140-142).

2.4.5. İntizâmî'nin Mustafa Paşa'yla İrtibatı

Üveys Paşa'yla olan anıları bittikten sonra şair bu sefer Sultan III. Murad devrindeki İran seferlerinden bahseder. Padişah bir gün sefer düzenler ve başına da serdar olarak Mustafa Paşa'yı görevlendirir. On yedi yıl süren savaş sırasında sultan, oğlu için sünnet töreni düzenler. Bu olaylar olduğu zamanda İntizâmî kâtiplik yapmaktadır. Diğer kâtipler şairi hafife alınca o da bu görevinden istifa eder. Sünnet töreninin olduğu sırada arkadaşının önerisiyle törenin bütününe kısa sürede tasvir eden şair bu yazısını Paşaya sunar ve eseri beğenen Paşa, İntizâmî'yi divan kâtipliğine tayin eder. Eser tekrar, ikinci ismi Yakut olan Mustafa isimli bir hattat tarafından yazılır ve Nakkaş Osman tarafından resmedilir. Bu iş için iki bin altın verilir. Şair bu durumla övünür (Okuyucu ve Yazar, 2020: 143-150).

Muṣṭafā-nām ḥaṭṭ-ile ma'rûf
 Her kalemde liyâḳati mevşûf
 Mîrîden kâğıd aldı sulṭânî
 Yazdı Yâḳûṭ ḥaṭṭına sânî
 Nâmı 'Osmân dinürdi bir naḳḳâş
 Mânî olmaz-idi âña pâdaş
 Naḳş u taşvîrine idüp iḳdâm
 Her cihet birle itdiler itmâm
 Ehl-i 'irfâna himmetüñ yok mı
 Bu kitâbet o hîdmete çok mı
 İki biñ zerr-i eşrefî maşraf
 Oldı şehden âña yeter bu şeref (3387-92)

İlerleyen bölümlerde şairin kızını ve oğlunu evlendirdiği hatta torun sahibi olduğu

haber verilmektedir.

Füls-i ahmer idinmeyüp deynin
 Kız çıkardı everdi hem oğlın
 Kızınıñ oğlınıñ hem evlādın
 Ohşayup aldı ağzınıñ dadın (3333-34)

Mesnevinin 3434. beytinden sonra uzun bir süre Sultan III. Mehmed'in Eğri seferi anlatılır. İntizâmî de annesinin teşvikiyle bu sefere katılır. Kışın gelmesinden dolayı Sultan Viyana işini başka sefere bırakır ve dönüş sırasında şair türlü sıkıntılar çeker. Önce tek atıyla yola koyulan şair, artık yürüyemez hâle geldiğinde boş bir gemi bulur ve yoluna onunla devam eder. Türlü tehlikeler atlatarak sonunda İstanbul'a ulaşır. Bundan sonra bir daha sefere çıkmama kararı alır (Okuyucu ve Yazar, 2020: 158-164).

İntizâmî buraya kadar içinde bulunduğu durumu anlatır, fakat bundan sonraki beyitlerde adı geçen Kuyucu Murâd Paşa ve Nasuh Paşa'nın yanında çalışmamıştır. Kuyucu Murâd Paşa'yı anlatırken şairin bu sırada yetmiş yaşını geçtiği anlaşılmaktadır.

Geçdi 'ömr-i 'azîz seb'îni
 İdegör bu zamāna taḥsîni (3588)

Şairin anlatımına göre Murad Paşa adaletli, doğuda ve batıda görev yapmış, iş bilen, zalimi mazlumdaki ayıran biridir.

Leh, Çeh, Erdel ve Boğdan'ın başkaldırmasıyla on altı yıl süren savaş başlar. Nice yiğitler destek için gelir ama savaş devam eder. En sonunda Murâd Paşa başa geçer ve savaş zaferle sonuçlanır. Takip eden bölümlerde Celâlî isyanları içindeki önemli kişilerden olan Canbolatoğlu'nun isyanı anlatılır (Okuyucu ve Yazar, 2020: 168).

İlerleyen bölümlerde yerini Nasuh Paşa'ya bırakıp İstanbul'a dönmesini bildiren bir mektup Murâd Paşa'ya ulaşır. Onun İstanbul'a gelişi sevinç ve şenliklerle anlatılır. Devlet içinde bazı isyanlar çıksa da Paşa rahatlıkla meseleleri çözer. Paşa bunlarla ilgilenirken kasım ayı gelir ve iki büyük sel çadırları basar. Devamında kendi hayat hikâyesine dönen şair bunları yazdığı sırada yetmiş yaşını aştığını ve hâlâ divan kâtibi olduğunu dile getirir (Okuyucu ve Yazar, 2020: 187-188).

Eserin sonuna doğru yer alan beyitlerde Paşadan yardım uman şair, daha sonra Nasuh Paşa'dan uzun uzadıya bahsetmektedir. Son birkaç beyitte ise otuzu aşkın yıldır çalıştığını söyleyen şair Nasuh Paşa'dan günlük yirmi dört akçe olan emeklilik aylığını günlük kırk akçeye çıkarmasını istemektedir (Okuyucu ve Yazar, 2020: 189).

Murâd Paşa ki saña itdi iḥsân
 İde rūḥına rahmet Hâk Te'ālā

Yigirmi dört aķçayla tekā'd
Yetişmez maşraf u ĥarcuņa lā-bd
İderse ĥazret-i Paşa ger iĥsān
Ten-i fersdeņe ire yeņi cān
Yigirmi drdi irüşdürse kırķa
Ėam u ġuřřa ser-ā-ser vara ġarķa (4371-74)

III. BÖLÜM

3. TUHFETÜ'L-İHVÂN'IN BAĞLAMLI DİZİN VE İŞLEVSEL SÖZLÜĞÜ

Çalışmamızın asıl kısmını oluşturan bu bölümde Tuhfetü'l-İhvân'da geçen kelime ve eklerin üstlendikleri görev ve kazandıkları genel ve/veya özel anlamlar tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra gerek beytin kendi anlam bütünlüğü gerekse öncesi ve sonrası göz önünde bulundurularak, yani bağlamı dikkate alınarak her bir beyitte geçen kelime ve eklerin hem bu doğrultuda işlev ve anlamları üzerinde durulmuş hem de yerleri belirtilmiştir.

3.1. Sözlük Kullanım Kılavuzu

1. Tuhfetü'l-İhvân sözlüğünde kelimeler/kelime grupları alfabetik sıraya göre dizilmiştir.
2. Madde başları en sola dayalı ve kök-gövde hâlinde altı çizili olarak verilmiştir.
3. Bağlamli dizin ve işlevsel sözlüklerin amacı, kelimelerin köklerini veya türlerini ortaya koymak olmadığından kelimelerin kökeni veya türü gibi bu tarz hususlara dair bilgiler verilmemiştir.
4. Sözcüğün anlaşılabilmesi için açıklama yapma gereği duyulan durumlarda, kelimeye verilen anlamın ardından açıklamalar parantez “()” içinde gösterilmiştir.
5. Kelimelerin gerçek anlamları ilk sırada, verilen anlamdan hareketle çağrıştırılan mecazî anlamlar (bağlam anlamı) “II” işaretinin ardından verilmiştir.
6. Özel isimler hariç diğer kelime/kelime grupları küçük harfle başlatılmıştır.
7. Anlamlandırmada zorlamaya gidilmemiş, anlamı açıklanamayan sözcük veya sözcük gruplarından oluşan tanıklar (?) işareti ile belirtilmiştir.
8. 4379 beyitten oluşan bu mesnevîde düzenli ve sık aralıklarla başlıklar kullanılmıştır. Tezin bu bölümünde alıntı yapılan beyitlerden sonra parantez içerisinde verilen ilk sayı mesnevinin sistem tarafından verilen başlık numarasını sonraki sayı da ilgili başlıktaki mısranın sıra numarasını göstermektedir.

3.2. Eserin Bağlamli Dizini ve İşlevsel Sözlüğü

a: Ey.

Didi olmaz didi **a** sultânüm

Eger olmazsañuz nighbânüm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 53*). [*a,]*

Yeñi devletlûsin **a** sultānum

Eski bendeñ degül miyem hānum (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 27*). [*a,]*

a: “O” işaret zamiri.

Anlara didüm iy ulü'l-elbāb

Bir su'ālüm var eyleñ **aña** cevāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 20*). [*aña, -ñ, -a]*

‘Öşrde ‘aşrınıñ ‘aşiri degül

Anı bilmez o kim esîri degül (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 32*). [*anı, -n, -ı]*

Didiler hâk bu sözlerüñ hâkdur

Andan özge elem dahı yokdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 6, Mısra 2*). [*andan, -n, -dan]*

Virdüğine sipās u hāmd idesin

Ḳurb-i Ḥaḳḳ’a **anuñla** cehd idesin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 14, Mısra 8*). [*anuñla, -nuñ, -la]*

İhtiyācuñ **anuñla** def idicek

Burḳa ‘-ı ıztırārı ref idicek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 14, Mısra 13*). [*anuñla, -nuñ, -la]*

Rūm’da Hersek’i idüp tercih

Meylini **aña** eyledi taşrīh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 16, Mısra 50*). [*aña, -ñ, -a]*

Kiminüñ ḥalkı ḡāyet ehl-i hevā

Hic ārām olur mı **anda** revā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 16, Mısra 46*). [*anda, -n, -da]*

Mürde-diller ol ideli ihyā

Ṭañ mı çekse ḥarāreti ger **aña** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 64*). [*aña, -ñ, -a]*

Aña benzer mesīresi ḥaylī

İtmesün mi göñül aña meyli (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 67*). [*aña, -ñ, -a]*

Aña benzer mesīresi ḥaylī

İtmesün mi göñül **aña** meyli (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 68*). [*aña, -ñ, -a]*

Ayağı şuyın almağa gün iver

Āb-ı rūyı **anuñla** ḥāşıl ider (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 32*). [*anuñla, -nuñ, -la]*

Mezra ‘-i āḥiret durur dünyā

Biter **anuñla** ḥāşılı ‘uḳbā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 25, Mısra 18*). [*anuñla, -nuñ, -la]*

Didiler bu degül bizüm maḥdūm

Yoğ-idi **anda** böyle lehçe-i şūm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 88*). [*anda, -n, -da]*

Girü **anuñla** Yūsuf-ı Ken‘ān

Enbiyāya irer eşedd-i belā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 74*). [*anuñla, -nuñ, -la]*

Derd-i dil olmadı **anuñla** çü def

İtdi andan dahı ümîdini kaç' (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 43, Mısra 29). [anuñla, -nuñ, -la]

Her bir ev berk kâfirî-bünyâd

Andan almış nümûnesin Şeddâd (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 20). [andan, -n, -dan]

Devlet ü ni'metüñ ola dâli

Ola ma'rûf **anuñla** her vâlî (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 38). [anuñla, -nuñ, -la]

Buldı revnaç **anuñla** şehir-engîz

Ṭūṭî-i ṭab'ı oldı şekker-rîz (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 59, Mısra 17). [anuñla, -nuñ, -la]

İllet-i dehre bulicek çare

Bâ'is oldı **anuñla** tîmâre (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 62, Mısra 26). [anuñla, -nuñ, -la]

Resne dirler var idi bir çal'a

Aña evvel şalam didi hud'a (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 38). [aña, -ñ, -a]

Dün-perver durur zamâne 'aceb

Gâyet ednâ gerekdür **aña** sebep (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 66). [aña, -ñ, -a]

Aña tuğrâ-nüvîs çarḥ-ı berîn

Rîg-i zerrîni saçdı çün-pervîn (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 120, Mısra 7). [aña, -ñ, -a]

Bi'z-żarûrî ol ele girmeyicek

Dest-res bulup **aña** ırmeyicek (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 42). [aña, -ñ, -a]

Bir ulu nehr-idi yakında meger

İlerü bulınan **aña** cân atar (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 2). [aña, -ñ, -a]

Mîrîden **aña** iki biñ altun

Oldı maşraf zihî kitâb-ı fûnûn (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 51). [aña, -ñ, -a]

Ḥalt idüp anlar-ile kaṭrânı

Ad virmişdür **aña** kaṭrânî (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 22). [aña, -ñ, -a]

Sûr-nâme ki **aña** ad olmuş

Aşlı vü fer'i hoş-nihâd olmuş (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 13). [aña, -ñ, -a]

Kimse **aña** tekayyüd eylemeye

Yazmasıyla dilini aňlamaya (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 45). [aña, -ñ, -a]

Vâsıta **aña** didi kim oldı

Ma'rifetle didi yirin buldı (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 23). [aña, -ñ, -a]

Eyledi çün seyâhate ta'zîm

İtdi beş kimseye **anı** takşîm (Tuhfetü'l-İhvân, Müfret 1, Mısra 4). [anı, -n, -ı]

Bu degül kim **anı** şanem idesin

‘Ālem añladuğūñ elem idesin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 14, Mısra 9*). [anı, -n, -ı]

Dest-res oldu irişüp ānī

Ol aradan rehā idüp **anı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 22, Mısra 12*). [anı, -n, -ı]

Ğulağında küpe kıılır **anı**

Ğudreti yok ki ide dest-yārī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 40, Mısra 8*). [anı, -n, -ı]

Nesnenüñ kim nifāk ola nāmı

Kār idinmez **anı** meger ‘āmī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 50, Mısra 10*). [anı, -n, -ı]

Altı yedi kat evleri bālā

Yonma taşdan idüp **anı** bennā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 6*). [anı, -n, -ı]

Anı dāyim ziyāret eylerler

Ulu kiçi ri‘āyet eylerler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 56, Mısra 5*). [anı, -n, -ı]

Çak mezellet-pezīr itdi **anı**

Müntakimdür hele o yüce Ġanī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 65, Mısra 25*). [anı, -n, -ı]

Ĥaylī dil-bend imiş meger o levend

Yāreye şaldı **anı** ol nuḥsend (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 26*). [anı, -n, -ı]

Bile konağa aldılar **anı**

Ğüç-ile geldi yirine cānı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 33*). [anı, -n, -ı]

Yā ilāhī be-ḥakḳ-ı nūr-ı Ĥabīb

Ğamu bīmāra itdün **anı** ṭabīb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 73, Mısra 38*). [anı, -n, -ı]

Çak mezellet-pezīr itdi anı

Çok belāya esīr itdi **anı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 73, Mısra 32*). [anı, -n, -ı]

Çak mezellet-pezīr itdi **anı**

Çok belāya esīr itdi anı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 73, Mısra 31*). [anı, -n, -ı]

Ğoydı bir ḥālete felek **anı**

Nā-bedīd oldu ad-ile sanı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 47*). [anı, -n, -ı]

Şatar oldu görünce istignā

Anı almaz buçuğına farzā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 77, Mısra 10*). [anı, -n, -ı]

İtdi bir ḍarb ile **anı** mecrūḥ

Oldı ḍarbı niçe gönül mecrūḥ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 80, Mısra 3*). [anı, -n, -ı]

Atı yanınca idüp **anı** yedek

İte ite iletdiler bege dek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 80, Mısra 15*). [anı, -n, -ı]

Çün giriftār gördiler **anı**

Hep firār itdi bunca yārānı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 80, Mısra 19*). [anı, -n, -ı]

Hile-i şer'î bābına bağıdı

Anı icrāya şu gibi ağıdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 24*). [anı, -n, -ı]

Nevbet irdi biz **anı** götürrevüz

Neyse maşşad ol araya sürevüz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 41*). [anı, -n, -ı]

Bizi ırgürdi çün gemi buraya

Biz dağı **anı** alalum araya (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 40*). [anı, -n, -ı]

İdelüm luğf-ile taleb **anı**

'Unf-ile girü istenür şānī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 85, Mısra 47*). [anı, -n, -ı]

Çün girān-ser olup yirinde şolur

Tozudursa fetil **anı** nic' olur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 36*). [anı, -n, -ı]

Yā ilāhī be-ḥaqq-ı ḥubb-ı Ḥabīb

Ḳamu bīmāra itdüñ **anı** ṭabīb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 96, Mısra 26*). [anı, -n, -ı]

Anı yā Rab ğaḏabdan eyle emīn

Bu du'āya dutalım el āmīn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 96, Mısra 35*). [anı, -n, -ı]

Ḳapu yanında **anı** bekler imiş

Gelmesi ile göñlin egler imiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 100, Mısra 15*). [anı, -n, -ı]

Bir o biz dört aña ğarīm oluruz

Yā **anı** öldürür yā biz ölürüz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 101, Mısra 14*). [anı, -n, -ı]

İçerü gireyin didi **anı**

Er midür zen midür görem **anı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 12*). [anı, -n, -ı]

İçerü gireyin didi **anı**

Er midür zen midür görem **anı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 11*). [anı, -n, -ı]

Kendü renginde añlayup **anı**

Sevdi hem-meşreb olmağın cānı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 104, Mısra 23*). [anı, -n, -ı]

Ḥāline ḥāldaş u hem-meşreb

Buldi **anı** ol idi aña sebeb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 105, Mısra 20*). [anı, -n, -ı]

Ḳanı bir merd-i çāpük ü çālāk

Bize **anı** ḥaber ala bī-bāk (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 22*). [anı, -n, -ı]

Oldur omac iden **anı** her geh

Eskidür birini anuñ her meh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 45*). [anı, -n, -ı]

Şarulıḳ **anı** zerd-rū itdi

Ṭāḳ olup cümle ṭāḳatı gitdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 19*). [anı, -n, -ı]

İntizāmī bunu çün işitdi

Anı görmeklige murād itdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 12*). [anı, -n, -ı]

Ol evüñ kûşesine şıkdı **anı**

İzırāba düşürdi cān u teni (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 35*). [anı, -n, -ı]

Böyledür böyle hāl-i ehl-i sefer

Şıfr-ı vāhid ider hod **anı** saçar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 52*). [anı, -n, -ı]

Ān-ı vāhidde idüp **anı** dü nīm

Ġālibā fevrī buldı cānı caḥīm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 123, Mısra 23*). [anı, -n, -ı]

Ele girmezdi gördüm **anı** hele

Ḳatre ḳatrān teng-i sükker ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 33*). [anı, -n, -ı]

Hele Baytār-nāmeyi okuyan

Evvel **anı** şifā-yı esbe koyan (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 80*). [anı, -n, -ı]

Şāhid-i sīm-sā' id **anı** yā hoş

Eylemişdür kenārda āgūş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 126, Mısra 25*). [anı, -n, -ı]

Akıdup ḳal'adan **anı** yir yir

Bend bend idüp ayağın bir bir (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 126, Mısra 11*). [anı, -n, -ı]

Bir faḳīri varuñ idüñ āgāh

'Azl ü faḳr itmiş ola **anı** tebāh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 20*). [anı, -n, -ı]

Anı ḳodı Demürḳapu'da vekīl

Bula Ḥaḳ'dan hemīşe ecr-i cezīl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 47*). [anı, -n, -ı]

Ḳahramān görse **anı** rezminde

Ḳahrı ile olur ser-efgende (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 134, Mısra 15*). [anı, -n, -ı]

Ger Ferīdün göreydi şavletini

Diye budur ferīd-i dehr **anı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 134, Mısra 18*). [anı, -n, -ı]

Biri dūrter sırıḳ ucıyla **anı**

Yatduğı yirde dir ḳo baña beni (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 25*). [anı, -n, -ı]

Añar **anı** du'ā ile her ān

Hīç unutturmaz itdügi iḥsān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 61*). [anı, -n, -ı]

İşidürseñ benüm sözümi ebed

Bile bir mesken **anı** bir de laḥid (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 137, Mısra 22*). [anı, -n, -ı]

Gelmemişdür bilüñ şahīḥ **anı**

Budun'a böyle bir kerem kāmı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 81*). [anı, -n, -ı]

Gezdi dīvān içinde elden ele

Anı görüp nifāḳ ider cehele (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 56*). [anı, -n, -ı]

Nice ḥazḳ ide añlamayan **anı**

Meyli ednāya ide-geldi denī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 57*). [anı, -n, -ı]

Ne kitāb ol ki haṭṭı zer-endūd
İşidüp **anı** ölmesün mi ḥasūd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 50*). [*anı, -n, -ı*]
Cāndan **anı** uşandırup ma'cūn
Ḥayretinden yürür-idi meftūn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 43*). [*anı, -n, -ı*]
İbtilā bir belāya olmaz 'aceb
Ḳurtulan itmek **anı** girü taleb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 78*). [*anı, -n, -ı*]
Her kişi böyle velvele şalmaz
Gerçi a'dā **anı** kıla almaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 10*). [*anı, -n, -ı*]
Ḥaḳ du'āmı ḳabūl idüp **anı**
İrdi fi'l-ḥāl Ḥaḳḳ'ıñ iḥsānı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 164, Mısra 21*). [*anı, -n, -ı*]
Herkesün ḥālın itdi çün teftiş
Baḳdı **anı** vü gördi bî-teşvîş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 10*). [*anı, -n, -ı*]
Ber-murād eyler **anı** Mevlası
Ġayrı terk eylemekdür evlāsı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 49*). [*anı, -n, -ı*]
Ḳal'a-i Egri toḡru yolda idi
Evvelā feth idelüm **anı** didi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 34*). [*anı, -n, -ı*]
Vāḳı'ā vardı **anı** feth itdi
Egri'nün rāstı işi bitdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 37*). [*anı, -n, -ı*]
At **anı** itdi ol atı āzād
Oldı cümle geçen elem berbād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 71*). [*anı, -n, -ı*]
Ḥaylī yir taşra atılup durdı
Ḥayrete vardı vü çün **anı** gördi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 32*). [*anı, -n, -ı*]
Anı cāyiz ki ideler āḡāh
Bā'is ola tezekküre geh ḡāh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 175, Mısra 7*). [*anı, -n, -ı*]
Kime luṭf eyleyüben ide niger
Kīmyā bilür **anı** ehl-i nazar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 175, Mısra 14*). [*anı, -n, -ı*]
Pīr-i rüşen-żamīr ü hoş-tedbīr
Ne dil-ile **anı** idem ta'bīr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 24*). [*anı, -n, -ı*]
Güni günden yeg ola devletde
Görevüz dāyim **anı** 'izzetde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 177, Mısra 38*). [*anı, -n, -ı*]
Anı ikisi dahı fikr itmiş
Ḥile vü ḥud'a semtine gitmiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 182, Mısra 13*). [*anı, -n, -ı*]
İtdi serdār **anı** çün iz'ān
Ṭutdı ḳalbinde işbu sırrı nihān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 183, Mısra 9*). [*anı, -n, -ı*]

Berüden **anı** eyledi serdār

Haleb'ün semtine dönüp yek-bār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 1*). [*anı, -n, -ı*]

Tācı geydiler itdiler sebbi

Gördi **anı** Şa'îd ol harbî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 48*). [*anı, -n, -ı*]

Anı sālār o demde kanda çeker

Vāh fırsat diyü te'essüfde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 20*). [*anı, -n, -ı*]

Kanda fermān olur ise giderüz

Ne kızılbaşı koyavüz ne **anı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 39*). [*anı, -n, -ı*]

İntizāmī kuluñ ayakda koma

Cürm ü 'işyān **anı** düşürdi gama (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 12*). [*anı, -n, -ı*]

Līk nefsuñ zebūnidur gāyet

Luṭfuñ itmezse **anı** bir hālet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 24*). [*anı, -n, -ı*]

Luṭfuñ itmiş durur **anı** mağrūr

Dil-i vīrānın eylegil ma'mūr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 13*). [*anı, -n, -ı*]

Yasağ ide **anı** kim ide nā-būd

İki 'ālemde rahmet ide Ma'būd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 55*). [*anı, -n, -ı*]

Bu re'yi eyler-iken hūvāba vardum

Yanuma geldi bir pīr **anı** gördüm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 2*). [*anı, -n, -ı*]

Anı Hāk 'askere çün kıldı sālār

Gözi açuqlar itsün anı bīdār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 193, Mısra 11*). [*anı, -n, -ı*]

Anı Hāk 'askere çün kıldı sālār

Gözi açuqlar itsün **anı** bīdār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 193, Mısra 12*). [*anı, -n, -ı*]

Meded hīç böyle var mı zulm-i zāhir

Revā gör[ür] mi **anı** yüce Kādir (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 194, Mısra 22*). [*anı, -n, -ı*]

Du'āsı-çün idindi **anı** dāmād

O dahı kulluğına oldu münkād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 25*). [*anı, -n, -ı*]

Anı ta'yīn idüp serdāra nāme

Ne didilerse taşvīr itdi hāme (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 3*). [*anı, -n, -ı*]

Ne cüz'ī luṭfi yanında bu maḳşūd

Anı Hāk luṭf içün halk itdi Ma'būd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 205, Mısra 36*). [*anı, -n, -ı*]

a: " O" Şahıs zamiri.

Aña iden ta‘aşşub yā ihānet

Meded āhından itsün ihtarāzı (*Tuhfetü'l-İhvân, Kit'a 2, Mısra 5*). [aña, -ñ, -a]

Zamānını ‘adūnuñ ide kūtāh

Aña virsün Hudā ‘ömr-i dırāzı (*Tuhfetü'l-İhvân, Kit'a 2, Mısra 8*). [aña, -ñ, -a]

Diyiser çarḥ ta‘zīmen yiridür

Aña tārīḥ yaza hem muḳaddem (*Tuhfetü'l-İhvân, Kit'a 3, Mısra 10*). [aña, -ñ, -a]

Ol-durur ol güzīn ü faḥr-ı enām

Aña dāyim şalāt birle selām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 2, Mısra 4*). [aña, -ñ, -a]

Ber-devām ide devletini Hudā

Rūz u şeb bu durur du‘āmuz **aña** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 3, Mısra 24*). [aña, -ñ, -a]

Bil nifāk oldu özge derd ü belā

Ṭağlar eylemez taḥammül **aña** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 38*). [aña, -ñ, -a]

Aña duş gelmek özge miḥnetdür

Evveli derd ü şoñı zilletdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 39*). [aña, -ñ, -a]

‘Öşrde ‘aşrīnuñ ‘aşīri degül

Anı bilmez o kim eşiri degül (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 32*). [anı, -ñ, -ı]

Mübtelā dirseñ **aña** āvāre

İntizāmī ḥazīn ü bī-çāre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 41*). [aña, -ñ, -a]

Söz ki ola güher mişālī şemīn

Yaraşur ‘ıkd-ı nazm **aña** hemīn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 6, Mısra 8*). [aña, -ñ, -a]

Nefsüñ işbuyla var çü takşīri

Pend-ile **aña** eyle ta‘zīri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 11, Mısra 36*). [aña, -ñ, -a]

Ḳıldı ḳaşd-ı sefer ticāret-ile

İbtidā itdi **aña** ḡāyet-ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 16, Mısra 2*). [aña, -ñ, -a]

Ḥātırına şadā çü itdi ḥuṭūr

Muṣṭarib oldu **aña** dār-ı ḥużūr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 21, Mısra 22*). [aña, -ñ, -a]

Yağdı başında dehr **anuñ** meger od

Oldı peydā ‘alevleri bī-dūd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 23, Mısra 17*). [anuñ, -nuñ]

Ḳalb-i mü‘min-durur çü beytullāh

Anı vīrān idince bir güm-rāh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 25, Mısra 8*). [anı, -n, -ı]

Şılasıydı vilāyet-i Hersek

Ḳāyıl olmışdı olmağa **aña** beg (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 26, Mısra 32*). [aña, -ñ, -a]

İtdüğün her kişi bulur Ḥaḳ’dan

Bildi **anlar** ki oldılar reh-zen (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 26, Mısra 4*). [anlar, -n, -lar]

Fikr idüp bildi işbudur elyak

‘Afv-ı ‘özü ide **anlara** muṭlak (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 26, Mısra 20*). [*anlara, -n, -lar, -a*]

Evvel andan taleb olunsa kefil

‘Ârı ğâlibdür olur **anda** hacîl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 31, Mısra 30*). [*anda, -n, -da*]

Niçe dürlü kelâm eylediler

Anlara Hâk ğarîm ola meger (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 31, Mısra 36*). [*anlara, -n, -lar, -a*]

Hasb-ı hâlidür **anlaruñ** i‘lâm

Gelmeyicek olunca inşâfa (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 113*). [*anlaruñ, -ñ, -lar, -uñ*]

Ola **andan** bu cür’ete ikdâm

İşbu hâl üzre geçdi niçe zamân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 131*). [*andan, -n, -dan*]

Urdı yüzine ‘ahd u peymânın

Gördi yok **anda** şabr ile ârâm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 17*). [*anda, -n, -da*]

Ad-ile her birin idüp taḥrîr

Her biri **anlaruñ** ḥasîb ü nesîb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 38, Mısra 31*). [*anlaruñ, -ñ, -lar, -uñ*]

Baḥtın aındı çü hey’etin gördi

Cânda yir itdi **aña** yol sürdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 42, Mısra 6*). [*aña, -ñ, -a*]

Bend ile dehr **aña** geçüp pâ-bend

Ol daḥî silsileyle key ḥursend (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 43, Mısra 13*). [*aña, -ñ, -a*]

İntizâmî **anuñ** kefilî midür

Da‘vîsin itmege vekîlî midür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 45, Mısra 11*). [*anuñ, -nuñ*]

Anlara zâhirâ cefâ oldı

İntizâmî’ye ḥod şafâ oldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 47, Mısra 13*). [*anlara, -n, -lar, -a*]

Oldı şādân cümle-i gerdün

Andan ayruḳ yoğ-idi bir maḥzûn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 47, Mısra 6*). [*andan, -n, -dan*]

Hâk bu kim ba‘zı yâr-ı cân-ı kadîm

Andan artuḳ çekerdi ḥavf-ile bîm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 48, Mısra 44*). [*andan, -n, -dan*]

Bildi ehl-i nifākdan idügin

İtdi tekzīb **anlaruñ** didügin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 49, Mısra 30*). [*anlaruñ, -ñ, -lar, -uñ*]

Nāmın **anuñ** şorar iseñ eger

Muştafâ'dur o kîmyâ-manzar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 52, Mısra 37*). [*anuñ, -nuñ*]

Yedi sultân **aña** olup vālī

Eylemişler niçe sarây 'ālī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 29*). [*aña, -ñ, -a*]

Ṭāk-ı ebrû-yı yârdur mihrâb

Ṭalib ü rāğıb **aña** şeyḥ-ile şâb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 57, Mısra 10*). [*aña, -ñ, -a*]

Buldı kendü daḥı ger itdi **aña**

Ol yakīnde irişdi aña belā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 65, Mısra 13*). [*aña, -ñ, -a*]

Buldı kendü daḥı ger itdi aña

Ol yakīnde irişdi **aña** belā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 65, Mısra 14*). [*aña, -ñ, -a*]

Ol levendüñ sözine aldandı

Bilmedi kim geçer **aña** pendı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 30*). [*aña, -ñ, -a*]

Pes zebün [idi] ikisi hemvār

Bunda reftâr u **anda** yok güftâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 69, Mısra 38*). [*anda, -n, -da*]

Bir **aña** bakdı bir daḥı atına

Geldi bî-ihtiyâr pes katına (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 70, Mısra 5*). [*aña, -ñ, -a*]

Miṣl-i berg-i ḥazân-idi lerzân

Bir nemed **aña** eyledi ihsân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 70, Mısra 14*). [*aña, -ñ, -a*]

Atına ḥizmet **aña** ḥürmet idüñ

Żayf-ı kāmildür **aña** 'izzet idüñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 70, Mısra 33*). [*aña, -ñ, -a*]

Atına ḥizmet **aña** ḥürmet idüñ

Żayf-ı kāmildür **aña** 'izzet idüñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 70, Mısra 34*). [*aña, -ñ, -a*]

Dökdi **aña** ḥarâretin vâfir

Otlı gerçi cevâbına ḥâzır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 89*). [*aña, -ñ, -a*]

Pes hemânâ elin uzatdı **aña**

Didi ihsân-ı Ḥaḳ irişdi baña (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 17*). [*aña, -ñ, -a*]

Oldı şādī **aña** meger tārī

İldeki katı âh-ile zārī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 25*). [*aña, -ñ, -a*]

Ol hüner k'irmez **aña** naḳş u zevāl

Ġavrine vehm irişe mi yâ ḥayāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 76, Mısra 19*). [*aña, -ñ, -a*]

[.....]

Yansa ‘âlem irişmez **aña** nedem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 76, Mısra 24*). [*aña, -ñ, -a*]

Güşmâl oldı bir dahı bu **aña**

Fıkr idüp kaldı bu arada taña (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 76, Mısra 29*). [*aña, -ñ, -a*]

Her cihet birle eyledi tedbîr

Neng ü ‘âr oldı **aña** dâmen-gîr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 77, Mısra 12*). [*aña, -ñ, -a*]

Aña bir güşmâl idi oldı

Kulağı nuş u pend ile töldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 77, Mısra 13*). [*aña, -ñ, -a*]

Yir yir engüştine yakup hınnâ

‘İd u sūr irmiş-idi şanki **aña** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 78, Mısra 8*). [*aña, -ñ, -a*]

Cüz’î rüşvet virildi def’i **aña**

Toğru yol varanuñ ne nef’i aña (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 13*). [*aña, -ñ, -a*]

Cüz’î rüşvet virildi def’i aña

Toğru yol varanuñ ne nef’i **aña** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 14*). [*aña, -ñ, -a*]

Görmedüm darbı diyü ‘aynı ile

Aña iğmâz iderdi ‘aynı ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 36*). [*aña, -ñ, -a*]

Hâşılı güşmâl oldı **aña**

Ditrer endâmı ger sefine aña (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 95*). [*aña, -ñ, -a*]

Hâşılı güşmâl oldı aña

Ditrer endâmı ger sefine **aña** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 96*). [*aña, -ñ, -a*]

Üngürüs uçların koyup herkes

‘Azmi cezm itdi gâzîler **aña** bes (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 86, Mısra 10*). [*aña, -ñ, -a*]

Beg vezîr-zâde Mîr Kâsım’dur

Şimdi kıl olmañ **aña** lâzımdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 86, Mısra 22*). [*aña, -ñ, -a*]

Bunca begler kırıldı oldı esîr

Kimseñüz idebilmez **aña** güzîr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 30*). [*aña, -ñ, -a*]

Bunca keştîler aldı toptolı mâl

Ne deñiz **aña** tayanur ne cibâl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 44*). [*aña, -ñ, -a*]

Aña göre ‘ulûfeye geçmiş

Ol melâ‘îni yek-sere seçmiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 45*). [*aña, -ñ, -a*]

Şarmadan boynı çünki gire ele

Pehlivândur kim **aña** karşı gele (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 96*). [*aña, -ñ, -a*]

Sedd-i İslâm ‘azeblerinüñ **aña**

Sânî ağalığını itdi ‘atâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 33*). [*aña, -ñ, -a*]

Şundi cām-ı ecel zamāne **aña**

Oldı ol cām bir bahāne aña (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 93, Mısra 25*). [aña, -ñ, -a]

Şundi cām-ı ecel zamāne aña

Oldı ol cām bir bahāne **aña** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 93, Mısra 26*). [aña, -ñ, -a]

Çok vezîr illâ yok **aña** beñzer

Re'yi şâyib müşîr-i hoş-manzar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 95, Mısra 17*). [aña, -ñ, -a]

Âsaf-ı Barhayâ **aña** nisbet

Şanasın kim vezîr-i bî-müknet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 95, Mısra 19*). [aña, -ñ, -a]

Geldi nâ-gâh o dem karındaşı

Aña kardaş velî buña nâşî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 72*). [aña, -ñ, -a]

Bir o biz dört **aña** ğarîm oluruz

Yâ anı öldürür yâ biz ölürüz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 101, Mısra 13*). [aña, -ñ, -a]

Şundılar ol dem **aña** bir tûmâr

Ya'nî mektûb-ı vâlî-yi şehvâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 104, Mısra 9*). [aña, -ñ, -a]

Bende oldum degül **aña** kâtib

Olmuşam ĥod derûndan râġıb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 104, Mısra 31*). [aña, -ñ, -a]

Hâline hâldaş u hem-meşreb

Buldı anı ol idi **aña** sebep (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 105, Mısra 20*). [aña, -ñ, -a]

Er şehâdet diler kılur ikdâm

Zîre oldur **aña** düġün bayram (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 16*). [aña, -ñ, -a]

Yine âsân idi cevâb **aña**

Özge yardım gelüp-durur hâlâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 17*). [aña, -ñ, -a]

Dâyim **aña** teveccühûn olsun

Zîkr ü fikr-ile cân u dil tolsun (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 118, Mısra 21*). [aña, -ñ, -a]

Aña idüp haķâret-ile nazar

Ta'n u levîm-ile eyledükde güzêr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 23*). [aña, -ñ, -a]

Gördi ol evde bir 'azîmü's-şân

Haşm-ile eyledi **aña** nigerân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 28*). [aña, -ñ, -a]

Hem-rikâb olmuş-ıdı **aña** hilâl

Takdı ġuşına emri ĥalka-mişâl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 120, Mısra 11*). [aña, -ñ, -a]

Aña mahşûş ġayrı yirde yok ol

Ġayra uymaz o mûzî özge fużûl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 25*). [aña, -ñ, -a]

Andan artuk zevâl **aña** yoġ-imiş

Bundan özge devâ buña yoġ-imiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 39*). [aña, -ñ, -a]

Her gören şimdi **aña** munşıfıdır

Şüretâ görüp ol ki vâkıfıdır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 19*). [*aña, -ñ, -a*]

Ortasında çak içerü bir çâh

Havf ider **aña** kimse ide nigâh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 26*). [*aña, -ñ, -a*]

Çıkarup komağ olduğınca murâd

Çarhı tolâbdur **aña** mu'tâd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 32*). [*aña, -ñ, -a*]

Bulup itdi ze'âmeti tevcîh

Ba'dehû **aña** eyledi tenbîh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 28*). [*aña, -ñ, -a*]

Evveli hûb ola şöñi mergûb

İtmesün mi teveccüh **aña** kulüb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 54*). [*aña, -ñ, -a*]

Kanda nân u nemek ki yetmiş ola

Dilde **aña** du'â gönülde şenâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 58*). [*aña, -ñ, -a*]

Hîç ibn-i sebîl olur mı nisâ

Seyri içün mezâr yeter **aña** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 137, Mısra 20*). [*aña, -ñ, -a*]

Ġaflete varuban düşürdi zimâm

Ol vilâyetde **aña** Kipil-nâm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 6*). [*aña, -ñ, -a*]

İrdi **aña** 'inâyet-i Yezdân

Oldı at u meḥâfe ile revân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 139, Mısra 17*). [*aña, -ñ, -a*]

'Âlemi 'ilm-ile dutarsa revâ

Hak bu Loḡmân-ı şânî dindi **aña** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 10*). [*aña, -ñ, -a*]

Saňa yanına varmağa lâzım

Ġâfil olma **aña** dek ol 'âzim (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 24*). [*aña, -ñ, -a*]

Devlet ü 'izz ü şevket ü iḡbâl

Aña râci'dur eyleme ihmâl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 52*). [*aña, -ñ, -a*]

Ġamdan âzâd olur kul olan **aña**

Pendi müş'ir cevâbdur bu saňa (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 55*). [*aña, -ñ, -a*]

Mîr-mîrân Muştafâ Paşa

Gâh ki eyler-imiş **aña** 'atâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 62*). [*aña, -ñ, -a*]

Hîç beñzer mi bu 'atâda **aña**

Ol kadar altun ide saňa 'atâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 71*). [*aña, -ñ, -a*]

Gör nifâḡ ehlinüñ **aña** ġarażın

Hîç oñulmayacak ḡavî marażın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 148, Mısra 11*). [*aña, -ñ, -a*]

İki ḡaşm irse **aña** rûy-be-rû

Da'vîde dursalar öñinde örü (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 149, Mısra 21*). [*aña, -ñ, -a*]

Olmayan kiři **aña** ālūde

Kendü hālinde olur āsūde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 149, Mısra 29*). [*aña, -ñ, -a*]

Aña ol ‘azli gūshmāl oldı

Ehl-i ‘ilmi ne yirde kim buldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 150, Mısra 27*). [*aña, -ñ, -a*]

Aña dinür egerçi cüz’iyyāt

Lîk küllî şafâ virür bi’z-zât (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 150, Mısra 33*). [*aña, -ñ, -a*]

Bildi zulm olduğın şeh-i devrân

Haleb’i eyleyüp **aña** ihsân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 151, Mısra 8*). [*aña, -ñ, -a*]

Komayam **aña** intikâm ideyin

Var maqdüra ihtimâm ideyin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 153, Mısra 5*). [*aña, -ñ, -a*]

Kâdî-‘asker idi Çivi-zâde

Aña ol mansıb itdi âmâde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 155, Mısra 4*). [*aña, -ñ, -a*]

Özge miñnetdür âdeme pindâr

Aña mâyil mi merd olan dîndâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 155, Mısra 16*). [*aña, -ñ, -a*]

Pâdişâh **aña** eyledi çü nigâh

Didi ol kâtibi idüñ âgâh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 156, Mısra 35*). [*aña, -ñ, -a*]

Berş ü afyonı **aña** itdi bedel

Cism ü cânına haylî geldi hâlel (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 31*). [*aña, -ñ, -a*]

Aña dahı mübâşeret itdi

Müdmîn-i hamr oldı vü gitdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 45*). [*aña, -ñ, -a*]

Bâde-âver isimlü hîdmetkâr

Aña mahşûş o hîdmeti her bâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 56*). [*aña, -ñ, -a*]

Ne kanâ‘at ki kenz-i lâ-yefnâ

Şâh olur vâşıl olsa **aña** gedâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 161, Mısra 18*). [*aña, -ñ, -a*]

Yanına ger gelürse hâcetmend

Dimeyüp hîç **aña** çün u çend (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 161, Mısra 24*). [*aña, -ñ, -a*]

İntizâmî Kerîm’dür **aña** laķab

Kendü hālinde ola rûz u şeb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 3*). [*aña, -ñ, -a*]

Hâķ te‘âlāya hâmd-ı bî-pâyân

İtdi bu hîdmeti **aña** ihsân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 50*). [*aña, -ñ, -a*]

Aña şâhid degül mi bunca hîref

Dillerince kamuya virdi şeref (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 57*). [*aña, -ñ, -a*]

Aña ihvân idi o sâbıķlar

Ol Süleymân kâdî ile ‘Ömer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 164, Mısra 3*). [*aña, -ñ, -a*]

Olur oldu ‘asīr **aña** yesīr

Göñli dāyim gānī vü gözleri sīr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 9*). [*aña, -ñ, -a*]

Hak **aña** virmiş-idi bir gayret

İtdi ol gayret-ile hod ülfet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 11*). [*aña, -ñ, -a*]

Bölük ağası Veys idi **aña** nām

Yeñi devletlü eskiden hod-kām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 5*). [*aña, -ñ, -a*]

Didi **aña** ki hāy sultānum

Hîç benüm añlamaduñ iz‘ānum (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 43*). [*aña, -ñ, -a*]

Vardı yārānı ile yine **aña**

Et‘ime yindi dindi şükr-i Hudā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 7*). [*aña, -ñ, -a*]

Şekli vü sözi vaż‘ı hurrem olur

Aña her kim söz ata mülzem olur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 16*). [*aña, -ñ, -a*]

Açmadın bir söz **aña** hālinden

Añmadın kimse kıl ü kālinden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 17*). [*aña, -ñ, -a*]

Didi kim itdi **aña** istizān

Didi oldu kitābdan ihsān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 27*). [*aña, -ñ, -a*]

Nāmı ‘Osmān dinürdi bir naqqāş

Mānī olmaz-idi **aña** pādaş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 36*). [*aña, -ñ, -a*]

İki biñ zerr-i eşrefi maşraf

Oldı şehden **aña** yeter bu şeref (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 42*). [*aña, -ñ, -a*]

Aña bā‘is ne idügi ma‘lūm

Aldı bunca vilāyetin merhūm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 7*). [*aña, -ñ, -a*]

Aña haylī ihānet itmişler

Beç‘i koyup gerüye gitmişler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 23*). [*aña, -ñ, -a*]

Var-idi birinüñ kolında atı

Haylī yirden **aña** çağırdı katı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 14*). [*aña, -ñ, -a*]

Ol ki kānī‘dur **anda** yok āzı

Ṭañ mı a‘lāya itse pervāzı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 47*). [*anda, -n, -da*]

Āşaf-i Berhiyā **aña** nisbet

Şanasın kim vezīr-i bī-müknet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 35*). [*aña, -ñ, -a*]

Diñle bu nüktesini eslāfuñ

Aña teslīmi vardur eşrāfuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 177, Mısra 2*). [*aña, -ñ, -a*]

Mu‘tekid **aña** hāzret-i serdār

Nevm-i ğafletden olmağın bīdār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 177, Mısra 17*). [*aña, -ñ, -a*]

Bulmaz āyīnlerinde ol şūret

Aña elbet gerek durur ğayret (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 60*). [*aña, -ñ, -a*]

Nemçe kıralı uymaz ise baña

Tiğ-i şamşāmı urayın ben **aña** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 180, Mısra 18*). [*aña, -ñ, -a*]

Cem' olup **aña** didiler hıtabā

Evvelā lāzım oldu şimdi saña (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 182, Mısra 37*). [*aña, -ñ, -a*]

Emr-i şāh-ile ol daḥı telkīn

İdicek şad hezār **aña** nefrīn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 42*). [*aña, -ñ, -a*]

İki 'ālemde irer **aña** belā

Haşmı olur anuñ Resūl-i Hudā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 69*). [*aña, -ñ, -a*]

Ol mübārek-kādem o tālī 'i hūb

Kamu eylük ki var **aña** mensūb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 46*). [*aña, -ñ, -a*]

Muşlī Çāvuş daḥı olup ser-keş

Hīç 'inād içre yok **aña** beñdeş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 70*). [*aña, -ñ, -a*]

Bir yaña Tekye-oğlı bī-pervā

Aña Sivās ili olup me'vā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 78*). [*aña, -ñ, -a*]

Az kalmış durur **aña** akrān

Olalıdan o kātīb-i dīvān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 187, Mısra 17*). [*aña, -ñ, -a*]

Teng-destlük idüp durur bīmār

Aña dirlükle olsa ger tīmār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 187, Mısra 36*). [*aña, -ñ, -a*]

Saña sedd-i ramaḥ iderse 'aṭā

Aña ecr-i cezīl vire Hudā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 187, Mısra 50*). [*aña, -ñ, -a*]

Yüzi kara şakalı aḳ kuldur

Raḥmet it **aña** raḥmetüñ boldur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 16*). [*aña, -ñ, -a*]

Āh hulkūma iricek cānı

Rūzī kıl **aña** dīni īmānı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 30*). [*aña, -ñ, -a*]

Kurtaran şoñ nefesde īmānı

Aña irer Hudā'nuñ iḥsānı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 72*). [*aña, -ñ, -a*]

Başīret ehlidür evvel nazarda

Bu luṭfi kılmış **aña** Haḳ kaderde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 62*). [*aña, -ñ, -a*]

Bozar bir kaydı birin ider ibḳā

Hudā itmiş **aña** bu luṭfi ilkā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 68*). [*aña, -ñ, -a*]

Murād Paşa o dem ki oldu bīmār

Eṭibbā gördiler yok **aña** tīmār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 192, Mısra 2*). [*aña, -ñ, -a*]

Düşüp maḥlûl dirlük yâḥû tîmâr

Aña olmaya anlar kim sezâvâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 194, Mısra 16*). [aña, -ñ, -a]

Eger zulm eyler ise mîr-mîrân

Emânı virmeyüben **aña** bir ân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 194, Mısra 26*). [aña, -ñ, -a]

Yig andan ḥâkimüñ bir ân ‘adli

Niçün ḥükm ehli kılmaz **aña** meyli (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 194, Mısra 34*). [aña, -ñ, -a]

Aña ta‘zîm idüp Sultân Aḥmed

Yanında hîç olmaz bir sözi red (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 23*). [aña, -ñ, -a]

Her ol-kim eyleye **aña** taḥallüf

Anuñ dâyim işi olur te’essüf (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 27*). [aña, -ñ, -a]

Ḳılıçdur keskün erdür hem bahâdur

Aña bu ḳulluğumuz kem-behâdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 34*). [aña, -ñ, -a]

Muḥaşşal **aña** olmuş cümle tefvîz

Anuñ emrine kim eyleye ta‘rîz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 197, Mısra 19*). [aña, -ñ, -a]

Var imiş ḥvâcesi vü müftîsi hem

Derûndan i’tikâdı **aña** her dem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 2*). [aña, -ñ, -a]

İder pîr olana her gâh rağbet

Aña Allâh ide luṭf ile raḥmet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 205, Mısra 24*). [aña, -ñ, -a]

Hediiyyemüz **aña** dâyim du‘âdur

Du‘âsı rûz u şeb ḥaḳḳ[ı] edâdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 205, Mısra 37*). [aña, -ñ, -a]

Her ne kim vârid ola Bârî’den

Anı kendüñe aña yârîden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 36*). [anı, -n, -ı]

Evvel ol kim sülûk ḳaşdın ider

Aña lâzımdur elbet ‘ilme ḥaber (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 12, Mısra 2*). [aña, -ñ, -a]

Anı terğîb idüp şürû‘ itdi

El çeküp cümleden rücû‘ itdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 15, Mısra 35*). [anı, -nı]

Mâlik itdüñ çü ḥayr u iḥsâna

Müstaḥaḳ eyle **anı** ḡufrâna (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 96*). [anı, -n, -ı]

Kâfirüñ cûdı ne yâ kendüsi ne

Küfri ḡâlib o cûd **anuñ** nesine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 80*). [anuñ, -nuñ]

Sûḥte gitmek diler didi bu şeb

Nüşaḥnı varup **andan** eyle taleb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 21, Mısra 26*). [andan, -n, -dan]

Başdan ayağa hayret aldı **anı**

Eyle hayret tar itdi cāna teni (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 22, Mısra 9*). [*anı, -n, -ı*]

Anı ni‘me‘l-bedel dutup fevri

Oldı bi‘se‘l-bedel veli zecrî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 22, Mısra 15*). [*anı, -n, -ı*]

Sekiz âdem üşüp dutardı **anı**

Nice itsün halâş cān u teni (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 22, Mısra 31*). [*anı, -n, -ı*]

Hağ muğarrer olur ğarîm **aña**

Aña irişdürür yakında belâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 25, Mısra 9*). [*aña, -ñ, -a*]

Hağ muğarrer olur ğarîm aña

Aña irişdürür yakında belâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 25, Mısra 10*). [*aña, -ñ, -a*]

Enbiyâya irer eşedd-i belâ

Mü‘minîn dahı itmez **andan** ibâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 25, Mısra 16*). [*andan, -n, -dan*]

Kendü öz oğlu gibi sevmiş-idi

Hep münâfıklar **anı** bilmiş-idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 26, Mısra 14*). [*anı, -n, -ı*]

Luğf-ile yâd idüp **anı** her bār

Gāh hil‘at virüp gehî destār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 26, Mısra 15*). [*anı, -n, -ı*]

Ġayrılardan **anı** idüp tercîh

Eyler-idi muğabbetin taşrîh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 26, Mısra 17*). [*anı, -n, -ı*]

İntizāmî‘ye luğf idi kārı

‘İvazın eyleye **anuñ** Bārî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 26, Mısra 12*). [*anuñ, -nuñ*]

Yek-sere **aña** bir oyun şalalum

Dest-res bulup ayağın alalum (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 27, Mısra 27*). [*aña, -ñ, -a*]

Bize inanmaz ol **aña** inanur

Bir kelām **aña** dimege utanur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 27, Mısra 29*). [*aña, -ñ, -a*]

Bize inanmaz ol **aña** inanur

Bir kelām **aña** dimege utanur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 27, Mısra 30*). [*aña, -ñ, -a*]

Gelmedin **aña** idelüm ğaraşı

Hîç ‘ömrinde oñmaya maraşı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 27, Mısra 33*). [*aña, -ñ, -a*]

Birine dahı olmuş Aḡmed ism

Aña ol nām-idi katı ulu ism (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 29, Mısra 2*). [*aña, -ñ, -a*]

Mübtelâ oldı ol da bir rence

Urdı bāz-ı ecel **aña** pençe (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 29, Mısra 8*). [*aña, -ñ, -a*]

Meyyiti niçe def'a defn oldı

Hıç bilinmedi **aña** noldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 29, Mısra 10*). [*aña, -ñ, -a*]

Atdı üç def'a taşra **anı** zemîn

Böyle **anı** görenler itdi yemîn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 29, Mısra 11*). [*anı, -n, -ı*]

Atdı üç def'a taşra **anı** zemîn

Böyle **anı** görenler itdi yemîn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 29, Mısra 12*). [*anı, -n, -ı*]

Sûhte ayrılmaz-idi hıç **andan**

Hod getürdi vilâyete kıandan (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 31, Mısra 15*). [*andan, -n, -dan*]

Anı aḥz itmege yeter bu sebeb

Sûhteyi **andan** eyleyince taleb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 31, Mısra 22*). [*andan, -n, -dan*]

Andan evvel biz idelüm da'vâ

Oḳçı evvel uran durur meşelâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 31, Mısra 27*). [*andan, -n, -dan*]

Evvel **andan** taleb olunsa kefil

'Ârı ğâlibdür olur anda hacil (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 31, Mısra 29*). [*andan, -n, -dan*]

Sûhtesi nitdi neyledi gelsün

Yirde gökde **anı** bize bulsun (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 31, Mısra 12*). [*anı, -n, -ı*]

Anı aḥz itmege yeter bu sebeb

Sûhteyi andan eyleyince taleb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 31, Mısra 21*). [*anı, -n, -ı*]

Anuñ iḥzârına degül kâdir

Ele ol girmez ise bu hâzır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 31, Mısra 23*). [*anuñ, -nuñ*]

Burada yok şuçı **anuñ** bî-şek

Kendümüz kıurtarı-bilelüm tek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 31, Mısra 25*). [*anuñ, --nuñ*]

Dutalum sûhte oldı ḥor u zelil

Başdan **aña** boyun mıyam yâ kefil (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 36*). [*aña, -ñ, -a*]

Hürmeti ḥaḳkı bunca âyâtuñ

Aña ma'mül olan rivâyâtuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 54*). [*aña, -ñ, -a*]

Ḳarşu dil **aña** uzadur oldı

Her reg olmışdı ayağı bağı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 44*). [*aña, -ñ, -a*]

Ola çün-kim Ḥalil'ine Ḥaḳ yâr

Gülsitân olsa tañ mıdur **aña** nâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 82*). [*aña, -ñ, -a*]

Olmadı hıç cevâbına kâdir

Bir kelâm **andan** olmadı şâdır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 41, Mısra 44*). [*andan, -n, -dan*]

Derd-i dil olmadı anuñla çü def

İtdi **andan** dañı ümîdini kaç (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 43, Mısra 30). [andan, -n, -dan]

Kendü öz hâlin eyledi işrâb

İtdi bu yüzden **aña** dañı hıtab (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 46, Mısra 4). [aña, -ñ, -a]

Aña yâr olduğu çoğı ğayruñ

Bu günâhı o niçe hem- 'aşruñ (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 47, Mısra 9). [aña, -ñ, -a]

Habsi **anuñ** belâ-yı hâtır idi

Ğayrınuñ hod berâ-yı hâtır idi (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 47, Mısra 7). [anuñ, -nuñ]

Halk varup gelmede biribirine

Cânı gelmez velî **anuñ** yirine (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 47, Mısra 22). [anuñ, -nuñ]

Aña yâr olduğu çoğı ğayruñ

Bu günâhı o niçe hem- 'aşruñ (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 47, Mısra 10). [aña, -ñ, -a]

Aña ğâyet cefâ idi çü murâd

İtdiler sâyirin o gün âzâd (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 48, Mısra 5). [aña, -ñ, -a]

Yaluñuz kaldı eyledi feryâd

Oldı bu vech-ile **aña** bî-dâd (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 48, Mısra 8). [aña, -ñ, -a]

Aña mâtem-serâye irmiş idi

Âh-ı miskîn siyâha girmiş idi (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 48, Mısra 15). [aña, -ñ, -a]

Noldı bā'is **aña** idüp tezvîr

Boğazın dutdı halka-i zencîr (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 48, Mısra 17). [aña, -ñ, -a]

Aña ğâyetde buğz idüp aġlâl

Ayağın alup eyledi pâ-mâl (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 48, Mısra 19). [aña, -ñ, -a]

İntizâmî'yi itdiler ihzâr

Kız ü şıdk ola tâ **aña** izhâr (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 49, Mısra 6). [aña, -ñ, -a]

Pes yakîn bildi şâhib-i huddâm

Aña cebren irüp durur âlâm (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 49, Mısra 28). [aña, -ñ, -a]

Yedi gün oldı böyle cem 'iyyet

Her gün ilzâm idi **anı** niyyet (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 49, Mısra 18). [anı, -n, -ı]

Añlamaz mı zamîrini hâsid

Aña râci ' girü aña 'âyid (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 50, Mısra 12). [aña, -ñ, -a]

Añlamaz mı zamîrini hâsid

Aña râci ' girü **aña** 'âyid (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 50, Mısra 12). [aña, -ñ, -a]

Anı bendden halâş eylediler

Bî-günâh olduğunu söylediler (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 50, Mısra 1). [anı, -n, -ı]

Yazılup hall-ile **aña** menşür

Oldı ser-dār idügi meşhūr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 51, Mısra 23*). [*aña, -ñ, -a*]

Yohsa dirlük **aña** helâl olmaz

Bed-aşıl bir maḥalde yir bulmaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 52, Mısra 23*). [*aña, -ñ, -a*]

Nāmın **anuñ** şorar iseñ eger

Muṣṭafâ'dur o kîmyâ-manzar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 52, Mısra 38*). [*añuñ, -nın*]

Üngürüs ḥâtıra olunca **aña**

Pes Budun oldı maḥşad-ı aḳşâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 53, Mısra 3*). [*aña, -ñ, -a*]

Her ğanîmetde ḥişşe-i ğâyib

Evvelâ **aña** lâzım u lâzib (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 56, Mısra 22*). [*aña, -ñ, -a*]

Luṭf idüp **aña** Muṣṭafâ Paşa

Ḥaylî iḥsân u luṭf idüp i'tâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 56, Mısra 23*). [*aña, -ñ, -a*]

Mescidin mektebin idüp ma'mūr

Ḥaylî şarf eylemiş **aña** maḳdūr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 56, Mısra 30*). [*aña, -ñ, -a*]

Şıdḳ ile **andan** idüp istimdād

Rûḥ-ı pâkinden irişür imdād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 56, Mısra 9*). [*andan, -n, -dan*]

Ṭab'ı mevzûnın eyleyüp taḥsîn

Luṭf-ile yâd idüp **anı** her ḥîn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 58, Mısra 8*). [*anı, -n, -ı*]

Ṭab'ı bî-raḥnedür baḳup göricek

Virdi **aña** gönüllü bir gedücek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 62, Mısra 24*). [*aña, -ñ, -a*]

İttifākî idüp nifāk **aña**

Zāhirâ eyleyüp vifāk aña (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 63, Mısra 5*). [*aña, -ñ, -a*]

İttifākî idüp nifāk aña

Zāhirâ eyleyüp vifāk **aña** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 63, Mısra 6*). [*aña, -ñ, -a*]

Muṭṭali' oldı İntizāmî **aña**

Ol ğaraż şāhibine ḳaldı taña (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 63, Mısra 9*). [*aña, -ñ, -a*]

Dest-res bulmadın **aña** ḥâ'in

Çekdi kūh-ı vaḳârveş pâyin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 63, Mısra 11*). [*aña, -ñ, -a*]

Dil uzatmadın **aña** buğz-ile ḥār

Ġoncaveş sākit olup itdi ḳarār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 63, Mısra 13*). [*aña, -ñ, -a*]

ab: Yağmur.

Gāḥ âteş geh **ab** u bād u ḥāk

Bir ğün eyler seni şaḥiṭḥ helāk (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 29*). [*ab,]*

āb: Gözyaşı.

Ayağı dahilı olmadı pādāş

Āba çeşm āteşe gönül mu ‘tād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 25*). [*āba, -a*]

āb: Su II akarsu, nehir, göl.

Gizlü esrāra vākıf olmağın āb

Muhtarib-ḥāl geh gehī şād-āb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 21*). [*āb,]*

Luṭf-ı ṭab‘-ile ādemīsi zarīf

Dāyimā ābı vü hevāsı laṭīf (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 52*). [*ābı, -ı*]

Eşk māyıl ol ‘arızı āba

Düşmesün ter igende germ-ābe (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 55, Mısra 21*). [*āba, -a*]

Keştī vü āb seyri bes her ān

Kāğıd üstinde bardak içre hemān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 85*). [*āb,]*

Cān-fezā ābı vü hevāsı laṭīf

Kāmil ocağı ādemīsi zarīf (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 123, Mısra 31*). [*ābı, -ı*]

Geh ḥalīm olduğı gehī ser-keş

Cānibeynidür āb-ile āteş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 64, Mısra 16*). [*āb-ile,]*

‘abd: Kul, köle, hizmetkar.

Ḳamu ser-ḥadlerümüz yoklayalum

Bu ‘abdi cān u dilden şaklayalum (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 30*). [*‘abdi, -i*]

abdāli: Derviş.

Tekye-i ‘ışkuñ özge abdāli

Diline alup emr-i zī-bāli (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 44, Mısra 5*). [*abdāli,]*

āb-dest: Abdest; ibâdetten önce usûlünce yıkanarak temizlenmek.

Āb-deste takayyüdün yoğ-ise

Ḳayd-ı dünyāya diḳkatün çoğ-ise (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 15, Mısra 19*). [*āb-deste, -e*]

ābile: Sivilce, uçuk.

Didi mātem-ḳabā nedür sende

Bu siyeh ābile nedür tende (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 41, Mısra 4*). [*ābile,]*

ābveş: *Su gibi, su misali.*

Yüzüñ üstine **ābveş** düşdüñ

Noldı baħr-ı siyeh gibi taşduñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 41, Mısra 17*). [*ābveş,]*

aç-: *Kapalı şeyi açık hâle getirmek.*

Raķamuñ kapusını çün **açdı**

Defter ile hesābına geçdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 16, Mısra 29*). [*açdı, -dı]*

Kīsenüñ ağzın **açmağa** menfūr

Mūm idi seyrin itmege memhūr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 49*). [*açmağa, -mağ, -a]*

Açup ol mecma‘-ı civānānı

Gördi bu kıt‘a-i şenā-ıhvānı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 60, Mısra 11*). [*açup, -up]*

Şūrete bakma sīrete nazar it

Aç gözüñ ehl-i ğayrete nazar it (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 90*). [*aç,]*

Her girībānı kim **açar** şemşīr

Fevrī dikerdi sūzeni ile tīr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 73*). [*açar, -ar]*

Ķapuyı **açup** aldılar içerü

Ķapadılar kapuyı berk girü (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 100, Mısra 23*). [*açup, -up]*

Biriñüz varuban öñinde geçüñ

Taşra kapuyı hufyeten bir **açuñ** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 103, Mısra 12*). [*açuñ, -un]*

Gözlüğe hīç itmedi muhtāc

Başaruñ artdı kuvveti gözüñ **aç** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 164, Mısra 26*). [*aç,]*

Dişin **açmağa** bulmadı çāre

Perçemin çekme düşer el vare (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 9*). [*açmağa, -mağ, -a]*

‘Askeri ile Üsküdār’a geçüp

Otağüñ kapusını şarka **açup** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 124*). [*açup, -up]*

aç-: *Söylemek, açıklamak.*

İşfahān u ‘Irāk’ dan geçelüm

Bir dem ‘Uşşāk’ dan hadīş **açalum** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 11, Mısra 4*). [*açalum, -alum]*

Şıla hem vācibi idi farzā

Çünkü ‘unvānın **açıcek** bağıdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 38, Mısra 7*). [*açıcek, -icek*]

Sancağın **açup** eyledi ‘azmi

Bezme tağdīm eyledi rezmi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 120, Mısra 33*). [*açup, -up*]

ac: "Aç"; *Yoksul, muhtaç kimse, fakir.*

Egri yola ‘udül iderse ger **ac**

İztırārī dinür aña muştār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 42*). [*ac,]*

aç-: (*Gözlerini*) *Açmak.*

Ḥod şabādan umar iken feyz ol

Aç gözüñ gör e nergisi ma‘lül (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 12*). [*aç,]*

‘acabā: *Şüphe ve şaşma ifade eder.*

Varicek uçurum nihāyetine

‘**Acabā** tıfluñ anda ḥāleti ne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 140, Mısra 12*). [*‘acabā,]*

açar: (*Oruç*) *açmak.*

Yıl orucın dutan o günde **açar**

Ḥāzır ol seyre bir hümādur uçar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 45*). [*açar,]*

‘acāvib: *Garip, acayip, tuhaf, şaşırtıcı.*

Ser-güzeştüñ senüñ ‘**acāyibdür**

Ġayra beñzer degül ġarāyibdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 6, Mısra 3*). [*‘acāyibdür, -dür*]

‘aceb: *Öyle ki, şaşırtıcı, ibretlik, hayranlık uyandırıcı.*

Dün-perver durur zamāne ‘**aceb**

Ġāyet ednā gerekdür aña sebeb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 65*). [*‘aceb,]*

Özge ġaflet ‘**aceb** fezāḥatdur

İzine uğramak kabāḥatdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 79*). [*‘aceb,]*

‘aceb: *Acaba. "Hayret, şaşılacak şey" anlamında zarf.*

Kimi hem-pehlü kimi leb-ber-leb

Kimi būs u kenārda bu ‘**aceb** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 16*). [*‘aceb,]*

Kat kalmışdur atlarımız hep
 Erlük izhâr ider kim ola '**aceb**' (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 20*). [*'aceb,]*
 Raḥş-ı ğayret '**aceb** kime ola rām
 İşbu meydānda kim ola be-nām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 37*). [*'aceb,]*
 İşidüp kıral bî-ḥuzūr oldı
 Kardaşuma didi '**aceb** n'oldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 181, Mısra 12*). [*'aceb,]*
 Hiç aslā kalmamışdı kayda raġbet
 '**Acem** bu kim bir olmuş āmed ü reft (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 30*). [*'aceb,]*
 Ḥasîsi қо Mesîḥāsā çıkarur göge cevmerdi
 Ḥadîs-i māl-i Kārûn'ı '**aceb** yire gömer meclis (*Tuhfetü'l-İhvân, Müfret 2, Mısra 16*).
 [*'aceb,]*

'aceb: "Acaba" soru kelimesi.

Lāle itmişdi cāmesini kabā
 Olsa çigdem '**aceb** mi başı kaba (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 28*). [*'aceb,]*
 Kimi dir derd ile bu Manşûrvār
 Kaṅğı gün olısar '**aceb** ber-dār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 48, Mısra 38*). [*'aceb,]*

'acem: İran. Fars. İranlı.

Sûrî şehzâdenüñ o demde iken
 Pâdişâh 'askeri '**Acem**'de iken (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 156, Mısra 2*). [*'acem'de, -'de]*
 Didi babam '**Acem** vilâyetine
 Gönderüp 'askerini ğâretine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 5*). [*'acem,]*
 Mîr-mîrânıdur o ḥod Haleb'üñ
 Benderi ger '**Acem** ü ger 'Arab'üñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 183, Mısra 8*). [*'acem,]*
 İşbu fırsatda at şalup hemvār
 '**Acem**'üñ illerin ide pā-māl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 13*). [*'acem'üñ, -üñ]*
 İñen çok katır u nāka vü atlar
 '**Acem** tarzı ile şüretde yek-ser (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 48*). [*'acem,]*
 '**Acem** ser-ḥadlerin ḥod dutdı başdan
 Fesād ehlin çıkardı taġ u taşdan (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 201, Mısra 13*). [*'acem,]*

acı-: Başkasının durumuna üzülmek.

Dağlar **acıyup** katı mecrūh

Umar-iken ki ide dermānın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 60*). [*acıyup, -yup*]

Bağrı yufka idi **acıdı** lāle

Cüybāruñ da mācerāsı mı var (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 40, Mısra 32*). [*acıdı, -dı*]

Acıyup hālını göyündi özi

Çanlu yaş-ile tıldı iki gözi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 70, Mısra 3*). [*acıyup, -yup*]

Kimi **acı** boz atın āh iderek

Çara bahtın kimi gider söğerek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 97*). [*acı, -r*]

acı: *Acı, elem, sıkıntı, üzüntü verici.*

Acıdur hāk söz olmağıl güm-rāh

Bu cevābumdan eyleme ikrāh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 112, Mısra 3*). [*acıdur, -ur*]

Birine virdi rāygān koşisin

Añma hod hīç tabanınıñ **acısın** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 68*). [*acısın, -sı, -n*]

‘acıb: *Şaşılacak ve garipsenecek tuhaf şey.*

Her biri bir maḥūf şekl-i ğarīb

Beñzemez birbirine özge **‘acıb** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 74*). [*‘acıb,]*

Dir-idüñ bir büyük **‘acıb** ādem

Gāhī göründüġince virür elem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 31*). [*‘acıb,]*

Hātif-i ġaybdan irişdi nidā

Ne nidā bir **‘acıb** özge şadā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 174, Mısra 6*). [*‘acıb,]*

acı: *(Bir şeyi) Kapalı, örtülü durumdan çıkarmak, görünür hale getirmek.*

O şıġanmış topuk **açuk** kollar

Ol efendilere kamu kullar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 39*). [*açuk,]*

açıl-: *Açık hale gelmek, açılmak.*

Yohsa seyrān-içün dil-efġāra

Başda ol-dem **açıldı** nezzāre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 23, Mısra 8*). [*açıldı, -dı*]

Emr-i maḥtūmı çün **açıldı** ‘ayān

Çaşdı Çın fetḥi oldu bellü beyān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 120, Mısra 9*). [*açıldı, -dı*]

Cebe-hāne çü mīrden **açıldı**

Du‘ā gevherleri yir yir saçıldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 25*). [*açıldı, -dı*]

Aña kim tevbe apusu **açıldı**

alāş oldu [vü] şuçından geçildi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 201, Mısra 19*). [*açıldı, -dı*]

açıl-: İçini dökmek, derdini paylaşmak.

Açıla gonca-femler ide cevāb

Ağzuña baa eyledükçe itāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 12, Mısra 11*). [*açıla, -a*]

Hî hāyil ola mı kevn ü mekân

Ehle **açılur** işbu sırr-ı nihān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 100, Mısra 20*). [*açılur, -ur*]

açılı-düş-: Açılıvermek, görünür hāle gelmek.

Māh-tāb irmek-ile sırr-ı nihān

Açılı-düşdi oldu günden ‘ayān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 12*). [*açılı-düşdi,]*

‘āciz: Ar. Güçsüz, zayıf, gevşek.

Lāşeler kendü kendüden ‘**āciz**

Cüz’î dikkatle ölmesi cāyız (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 57*). [*‘āciz,]*

Temellukda hemānā āk ile yeg

Anuñ re’ yinde ‘**āciz** Āl-i Bermek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 32*). [*‘āciz,]*

Olardan ‘**āciz** iken ehl-i ācāt

Gezerken elden ele hep mühimmāt (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 19*). [*‘āciz,]*

açlık: Aç olma durumu, açlık.

Açlıkdan dil uzadup yalanur

Gözlerinüñ yaşı ile şulanur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 106, Mısra 9*). [*açlıkdan, --dan*]

açuk: Açık.

Kūy-ı dildāre meyl idüp durdı

Geldi apusını **açuk** gördi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 66*). [*açuk,]*

Yaluñuz o şığınacak yiri yok

amu yirde azā apusu **açuk** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 76*). [*açuk,]*

açuk: Apaık, belirgin.

Beni gör ‘ış u ‘āşık arada yok

Līk bāb-ı azā dem-ā-dem **açuk** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 45, Mısra 6*). [*açuk,]*

açup: Örtüsünü veya kapağını kaldırmak.

Otağın kapusını şarka **açup**

Ba‘dehū niçe kūh u vādī geçüp (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 183, Mısra 11*). [*açup,]*

İdüp serdâr birle yol yarağın

Sitanbul’dan yaña **açup** otağın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 66*). [*açup,]*

‘acz: Güçsüzlük, çaresizlik.

Bir avuç hâk ü bād u âb-ile nâr

Ola ‘acz ü ğam-ile ol dağı zâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 60*). [*‘acz,]*

At işi bu degül Hudâ işidür

Kulınuñ ‘aczini görür işidür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 34*). [*‘aczini, -in, -i]*

‘ād: Yemen’de bir kavim adı.

Özge kal‘a durur o hışn-ı haşîn

‘Ād bünyādıdur o metn-i metîn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 2*). [*‘ād,]*

ad: Isim, nam.

Ma‘nide resmi ile haq bu hemîn

Biñ bir **adına** Haqq’uñ ide yemîn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 6, Mısra 18*). [*adına, -ı, -n, -a]*

Adına dindi Tuhfetü’l-İhvân

Ola hādī ‘ināyet-i Subhān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 10, Mısra 13*). [*adına, -ı, -n, -a]*

Bilmez-idüm **adın** meger şorsam

İki olurdu bir dağı görsem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 37*). [*adın, -ı, -n]*

Vây hod kimse ger katında göre

Adı Kâtib ‘Ömer o yâr-ı kadīm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 13*). [*adı, -ı]*

Ad-ile her birin idüp taḥrîr

Her biri anlaruñ ḥasīb ü nesīb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 38, Mısra 30*). [*ad-ile, -ile]*

Koydı bir hālete felek anı

Nā-bedīd oldu **ad-ile** sanı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 48*). [*ad-ile, -ile]*

Bilmez idi **adın** meger şorsa

İki olurdu bir dağı görse (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 80, Mısra 27*). [*adın, -ı, -n]*

Papadan gelmiş **adı** bellü la‘în
 (....) mülk şāhibi ol hîn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 3*). [*adı, -ı*]
 Hıfzına gelmiş-idi ol Nova’nuñ
 Ġāziler daħı söyler **adın** anuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 105, Mısra 8*). [*adın, -ı, -n*]
 Kuṭa dirler var idi bir vādī
 İlde vü günde bu idi **adı**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 106, Mısra 4*). [*adı, -ı*]
 Tolanur kamu cānibin Gula’nuñ
 Aḳkiriş dinilürmiş **adı** anuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 126, Mısra 8*). [*adı, -ı*]
 Bir ḥıred şāhibinüñ **adına**
 Vācib-i ‘izz ü luṭf yādına (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 3*). [*adına, -ı, -n, -a*]
 Seferüñ **adın** añmadan ḳaldı
 Baħr-ı rāhatda lengerin şaldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 31*). [*adın, -ı, -n*]
 Manşibuñ hıç añmaya **adın**
 Diline hıç getürmeye yādın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 53*). [*adın, -ı, -n*]
 İtdi tevzī‘ oturtuğı yirde
Adın añdura baħr-ile berde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 182, Mısra 32*). [*adın, -ı, -n*]
 Sefih olmışdı ehl-i ‘ırzuñ **adı**
 Cihānuñ gitmiş idi ağızı dadı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 31*). [*adı, -ı*]

a‘dā: *Düşmanlar.*

Ni‘meti naḳmet itdi ba‘zı enām
 Zāhir **a‘dādan** ihtirāz āsān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 33, Mısra 31*). [*a‘dādan, -dan*]
 Gāh aḳın şalar oldu **a‘dāya**
 İzdiyād üzre ola tā pāye (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 45*). [*a‘dāya, -y, -a*]
 Ḥālī olmazdı ‘işden bir ān
 Meger **a‘dāya** idicek cevlan (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 105, Mısra 24*). [*a‘dāya, -y, -a*]
 Yiryirin aḳıdup ol ırmağı
 Ola **a‘dāya** tā ayak bağı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 126, Mısra 10*). [*a‘dāya, -y, -a*]
 Her ne kār itse ḥazret-i Paşa
 Zāhir eylerdi ‘aksini **a‘dā**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 148, Mısra 4*). [*a‘dā,]*
 Ġaraż-ı fāsidi iden **a‘dā**
 Küfri ezber okıdılar ḥayfā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 149, Mısra 11*). [*a‘dā,]*
 Her kişi böyle velvele şalmaz
 Gerçi **a‘dā** anı kıla almaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 10*). [*a‘dā,]*

Eben-‘an-ced siz Āl-i ‘Osmān’uñ

Dosta dostı ‘adūsı **a‘dānuñ** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 183, Mısra 24*). [*a‘dānuñ, -nun*]

İtdi **a‘dā** ile müdārātı

Düstān ile hem muşāfātı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 39*). [*a‘dā,]*

Bi-ḥamdillāh yirini buldı ḥātem

Aḥibbā şād u şen **a‘dāda** mātem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 20*). [*a‘dāda, -da*]

On onbeş yıldur ider şarkı tālān

İdüpdür cümleten **a‘dāyı** nālān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 36*). [*a‘dāyı, -y, -ı*]

‘adālet: *Adalet, adil davranış.*

Mīr-mīrānı ol diyāruñ ola

Ol vilāyet **‘adālet** ile tola (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 93, Mısra 12*). [*‘adālet,]*

Ḥaleb’den çün Sitanbul ‘azmin itdi

‘Adāletle tarīḳ-i Ḥaḳḳ’ı tıtdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 202, Mısra 2*). [*‘adāletle, -le*]

a‘del: *Ar. Daha, pek adaletli.*

Husrev-i berr ü baḥr Ḥān Aḥmed

Erşed ü emced **a‘del** ü es‘ad (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 3, Mısra 4*). [*a‘del,]*

‘adem: *Hiçlik, yokluk.*

Her biri başı kaydını gördi

Çaḳ **‘ademen** yaña yolın sürdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 142*). [*‘ademen, -den*]

Ya‘nī Nehr-i Dirin kenārı imiş

Ol **‘adem** semti reh-güzārı imiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 32*). [*‘adem,]*

ādem: *Adem, insan, insanoğlu, kişi.*

Kimi didi ki faḳr u fāḳa durur

Dāḡ-ı derd **ādemüñ** diline urur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 24*). [*ādemüñ, -üñ*]

Ādeme her belā ki geldi ise

Kendü nefinden oldı bildi ise (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 11, Mısra 31*). [*ādeme, -e*]

Kimi āb u hevā ile mezmūm

Ekşerī **ādemīsinüñ** maḥmūm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 16, Mısra 44*). [*ādemīsinüñ, -i, -si, -nüñ*]

Lutf-ı tab‘-ile **ādemīsi** zarīf

Dāyīmā ābı vü hevāsı laṭīf (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 51*). [*ādemīsi, -i, -si*]

Sekiz **ādem** üşüp dutardı anı

Nice itsün ḥalāş cān u teni (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 22, Mısra 31*). [*ādem,*

İmtihān itmek için ‘ālemde

Hak meşāyib kōmışdur **ādemde**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 25, Mısra 14*). [*ādemde, -de*]

Cem‘ olup şehrūñ **ādemīsi** kamu

Maḥzar-ı kādīye idince gūlū (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 31, Mısra 31*). [*ādemīsi, -i, -si*]

Pīş-rev oluban ol üç ebter

Gör nifāk **ādami** ne ḥāle koyar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 31, Mısra 34*). [*ādami, -i*]

Dīv-ḥūdur saña dimez **ādem**

Vāy eger ‘arz-ı ihtiyāc itseñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 33, Mısra 18*). [*ādem,*

Hak meşāyib kōmışdur **ādemde**

Ol ki şabr itdi ni‘me’l-‘abd oldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 82*). [*ādemde, -de*]

Pādīşeh kulu olmayan **ādem**

Hīç bir sâ‘at idemez ‘ālem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 52, Mısra 9*). [*ādem,*

Bunca yıldan uşanmayup muḥkem

Göricek ḥayrete varur **ādem**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 10*). [*ādem,*

Nefsehū nefsidı kamu ‘ālem

Birbirinden bezerdi çok **ādem**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 67, Mısra 14*). [*ādem,*

İlçi Dubrovnik’üñ ḥarācı bile

Ḥaylī **ādemleri** anuñla bile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 26*). [*ādemleri, -ler, -i*]

Üni irişdügi yire ol-dem

Çārsū tōldı yek-sere **ādem**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 78, Mısra 28*). [*ādem,*

Eylediler tefahḥuş u tefṭīş

Tōldı **ādemle** maḥkeme pes ü pīş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 80, Mısra 34*). [*ādemle, -le*]

Gör ṭama‘ **ādami** ne ḥāle koyar

Ṭālī‘-i bed yanınca nice uyar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 65*). [*ādami,*

Yazaruz her bir **ādem** on Türk’e

Şāyed işide gelmeye ürke (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 23*). [*ādem,*

Bakdı vü gördi ṭağ u ṭaş **ādem**

Durup ārām eyledi bir dem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 11*). [*ādem,*

Ḳalbi oldı defātir-i ‘ālem

Nireden gelse bir ḡarīb **ādem**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 95, Mısra 28*). [*ādem,*

Hod ayak seyrin eyleseñ bir dem
 Az var arada bir ayık **âdem** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 42*). [*âdem,]*
 Zevk u şādide cümleten 'âlem
 Hiç ğamgîn yoğ-ıdı bir **âdem** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 48*). [*âdem,]*
 Dir-idüñ bir büyük 'acîb **âdem**
 Gâhî göründügince virür elem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 31*). [*âdem,]*
 Kış kıyâmet zamânı idi o dem
 Taşra bakmağa havf ider **âdem** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 109, Mısra 2*). [*âdem,]*
 Cân-fezâ âbı vü hevâsı laţîf
 Kâmil ocağı **âdemîsi** zarîf (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 123, Mısra 32*). [*âdemîsi, -i, -si]*
 Anda gûyâ ki bir yağı çeridür
Âdemüñ içi yağın eridür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 14*). [*âdemüñ, -üñ]*
 Kuyu içinde **âdemüñ** boyı şu
 Habs olan durdı anda dâyim örü (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 29*). [*âdemüñ, -üñ]*
 Ol dahı koşdı bir niçe **âdem**
 Hidmet ideler olmayup mülzem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 137, Mısra 11*). [*âdem,]*
 Âdem olmak gerek belâya hamûl
 Olmaya 'izzete irince fużûl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 65*). [*âdem,]*
 İzîrâr **âdemi** cerî eyler
 Degme ihmâlden berî eyler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 67*). [*âdemi, -i]*
 Az bahâneyle kötürüm oliceğ
 Bes durur derdüñ **âdeme** öliceğ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 139, Mısra 16*). [*âdeme, -e]*
 İltifât **âdemi** ğayûr eyler
 Ğam ile ğuşşasın sürür eyler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 37*). [*âdemi,]*
 Özge miñnetdür **âdeme** pindâr
 Aña mâyil mi merd olan dîndâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 155, Mısra 15*). [*âdeme, -e]*
 Yok yire çekmeye o tâ emegi
 Bu taķayyüddür **âdeme** geregi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 156, Mısra 30*). [*âdeme, --e]*
 Kâlbine **âdemüñ** irişse ferağ
 İrse maķşûda zâyil olsa terağ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 13*). [*âdemüñ, -üñ]*
 Her seyishâneyi iki **âdem**
 Geçürince çekerdî haylî nedem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 13*). [*âdem,]*

Ḳalbi olmuş defâtir-i 'âlem

Nireden gelse bir ġarīb **âdem** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 40*). [*âdem,]*

Ḳamu derbendlere koyup **âdem**

Gelene mehli vormeyüp bir dem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 182, Mısra 15*). [*âdem,]*

Sebük **âdemler** ararken faḳîri

Olur iken beş on aḳça esîri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 15*). [*âdemler, -ler]*

‘aden: *Aden, Yemen 'de bir kent.*

Kimi dîbâ-yı Rûm u Çîn ü Yemen

Kim ḥarîr-i 'Irâḳ u Şâm u '**Aden** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 32*). [*'aden,]*

‘âdet: *Gelenek, Alışılmış şey.*

Ol ilüñ '**âdeti** meger bu-y-imiş

Cümle aḥvâlinüñ yegi o imiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 70, Mısra 23*). [*âdeti, -i]*

‘âdet: *Alışkanlık haline getirilen davranış.*

Ḥod kerîmüñ kerem kerâmetidür

Ol kerâmet ezelden '**âdetidür** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 9, Mısra 24*). [*'âdetidür, -i, -dür]*

Kimse ḳalmaz bularda '**âdetdür**

Ger ḳalursa ulu ḥıyânetdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 133, Mısra 31*). [*'âdetdür, -dür]*

Dâyim ol serḥadüñ bu '**âdetidür**

Ṭop şadâsı ne dem kim işidilür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 133, Mısra 27*). [*'âdetidür, -i, -dür]*

Ol vilâyetde bu imiş '**âdet**

Ger revân olsañ eyleseñ 'avdet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 137, Mısra 5*). [*'âdet,]*

Anda sevmek sevilmeḳ '**âdet** imiş

Fâriğ olana key ḳabâḥat imiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 123, Mısra 37*). [*'âdet,]*

‘âdetâ: *Sanki, neredeyse, hemen hemen.*

Bî-ḥaber bu berâtın ol getürür

'**Âdetâ** eski yirde bu oturur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 150, Mısra 10*). [*'âdetâ,]*

adım: *Adım, kadem.*

Atı pādaş gören edeplü şanur

Bir **adım** yürise velī uşanur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 6*). [*adım,]*

‘adl: *Adalet, hakkaniyet.*

Pādişāh-ı cihān u hān-ı zamān

Kisrī-i **‘adl** ü hüsvrev-i hākān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 95, Mısra 2*). [*‘adl,]*

‘İzz ü devlet-nişān u şadr-nişīn

‘Adli ile tolu zamān u zemīn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 95, Mısra 12*). [*‘adli, -i]*

Dāyimā **‘adli** ile yād ola ol

Baňa gel böyle manşib ehlini bul (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 57*). [*‘adli, -i]*

‘Adl ü faẓl u şerī‘ate meyyāl

Hākīmü'l-vakt şāhibü'l-efẓāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 53*). [*‘adl,]*

Selāṭīn-i cihāndur sāye-i Hāk

Olaruñ **‘adli** virür dehre revnaḵ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 6*). [*‘adli, -i]*

‘adu: *Düşman.*

Zamānını **‘adūnuñ** ide kūtāh

Aña virsün Hudā ‘ömr-i dırāzı (*Tuhfetü'l-İhvân, Kit'a 2, Mısra 7*). [*‘adūnuñ, -ñ, -uñ]*

Āl-i ‘Osmān vilāyetini kamu

Tābi‘ itdi komadı hiç **‘adū** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 95, Mısra 34*). [*‘adū,]*

Yā **‘adū** kanını iderdüm sīl

Yāhu cānum iderdüm anda sebīl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 13*). [*‘adū,]*

N’iḥtimāl eyleye **‘adū** cūr’et

Ola anlarda bu kadar kudret (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 19*). [*‘adū,]*

Şimdi beglik bir arada dursun

Merdlik nic’olur **‘adū** görsün (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 50*). [*‘adū,]*

Ol leb-i baħra idicek güzeri

Eyler-idi kamu **‘adū** hāzeri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 52*). [*‘adū,]*

Keşretinden haber viren dānā

Elli üç biñ **‘adū** kıılır inşā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 123, Mısra 16*). [*‘adū,]*

Harbe-zenler **‘adūya** ġālibdür

Recm ider şan şihāb-ı şākıbdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 131, Mısra 37*). [*‘adūya, -y, -a]*

İki yüzden ziyāde düşdi **‘adū**

Alunan döndürüldi cümle girü (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 148, Mısra 21*). [*‘adū,]*

Müstaķīmüñ saķīm ‘**adūsı** olur

‘Aybına vāķıf olmaz-ise ölür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 148, Mısra 5*). [‘adūsı, -sı]

İllâ ol kim ‘**adūsı** idi meger

Anlara irişince işbu haber (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 149, Mısra 1*). [‘adūsı, -sı]

Hāk-i pâyuma oğlı yâ kendü

Gele gelmezse ol münāfık ‘**adū**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 153, Mısra 10*). [‘adū,]

Eben-‘an-ced siz Āl-i ‘Osmān’uñ

Dosta dostı ‘**adūsı** a ‘dānuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 183, Mısra 24*). [‘adūsı, -sı]

‘**Adūnuñ** bakmayup çoğ u azına

Alāyı görünür olsa gözine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 195, Mısra 17*). [‘adūnuñ, -nuñ]

‘**Adūsı** eyleye tebdīl-i ahlāk

Ahibbāsı ile pür ola āfāk (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 205, Mısra 11*). [‘adūsı, -sı]

āfāk: Bütün varlık âlemi, dünya.

Gök kebūd-iken al reng olmuş

Kamu **āfāk** cümle deng olmuş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 28*). [āfāk,]

Kanı mānendi Mīr İshāk’uñ

Begler içre güzini **āfākuñ**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 54*). [āfākuñ, -(u)ñ]

‘Ākıl olan alur işāretten

Ṭoldı **āfāk** bu beşāretten (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 175, Mısra 4*). [āfāk,]

Kamu **āfāka** vardı bu haberler

İrişdüirdi bu aḥbārı çeterler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 1*). [āfāka, -a]

‘Adūsı eyleye tebdīl-i ahlāk

Ahibbāsı ile pür ola **āfāk**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 205, Mısra 12*). [āfāk,]

āfāt: Belalar, musibetler.

Sulḥ içün başladı müdārāta

‘Özr-ile çāre buldı **āfāta**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 154, Mısra 26*). [āfāta, -a]

āferīn: Takdir ve övgü sözü.

Ṭabī‘at ehline ol **āferīn** kim ola ma‘nīdār

Olur iy İntizāmī her dem iz‘ānı terāķķiler (*Tuhfetü'l-İhvân, Kaside 1, Mısra 21*). [āferīn,]

Ġayra olur terāķķī vü iḥsān

Ol levend kānī‘ **āferīne** hemān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 58*). [āferīne, -e]

Āferīn böyle mīr-i gāzīye

Cān viren dārū-gīr gāzīye (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 39*). [*āferīn,]*

āfet: *Bela, musibet, felaket.*

İşbu âlemde eñ kem **āfet** ne

Cāna te' sīr ider nedāmet ne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 21*). [*āfet,]*

İntizāmī atıyla kat kaldı

Bī-haber hōd kış **āfetin** aldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 8*). [*āfetin, -in]*

Oldı şāhib-firāş u bī-tākat

Ya' nī çiçek didükleri **āfet** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 93, Mısra 18*). [*āfet,]*

āfitāb: *Güneş.*

Gusl için **āfitāba** dutdı semā

Māh-ı nev döker-idi delv-ile mā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 94, Mısra 25*). [*āfitāba, -a]*

‘afv: *Af, suçunu bağışlama, bağışlamak.*

Yā ilāhī kemāl-i luṭfuñ için

Dāyim ehl-i 'uşāta **‘afvuñ** için (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 2, Mısra 10*). [*‘afvuñ, -uñ]*

Yā ilāhī kemāl-i luṭfuñ için

Dāyim ehl-i 'uşāta **‘afvuñ** için (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 2*). [*‘afvuñ, -uñ]*

ağ: *Şekil bakımından delik delik, göz göz olan, fileye benzer şey.*

Şayd-ı māhī için kurup **ağlar**

Şuyuñ içinde yolların bağlar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 41*). [*ağlar, -lar]*

ağa: *Ağa, efendi, bey.*

Sedd-i İslām 'azeblerinüñ aña

Sānī **ağalığı** itdi 'atā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 34*). [*ağalığı, -lığı, -ı, -nı]*

'Arz-ı hāl itdi nezd-i şāh-ı cihān

Eyledi bir **ağaluğı** ihsān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 32*). [*ağaluğı, -luğu, -ı]*

Oldı **ağalar** u nefer ta'yīn

Böyle ikdām u cūr'ete taḥsīn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 131, Mısra 11*). [*ağalar, -lar]*

Cümle **ağalar-ile** kamu nefer

Dutdı her biri meskeninde maķar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 131, Mısra 39*). [*ağalar-ile, -lar, -ile*]

Hâzin-i pâdişâh olan **ağa**

Didi fermân kıldı zıll-ı Hüdâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 29*). [*ağa,*]

Ger selâîndür ü ger vüzerâ

Eger **ağalar** u eger ümerâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 60*). [*ağalar, -lar*]

Bölük **ağası** Veys idi aña nâm

Yeñi devletlü eskiden hüd-kâm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 5*). [*ağası, -sı*]

Bölük ile **ağalar** şöhet ile

Kamu envâ' [u] ecnâs 'izzet ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 203, Mısra 5*). [*ağalar, -lar*]

ağaç: Ağaç.

Tag içine kazâ çü inmiş-idi

Her **ağaç** bir 'aşâya binmiş-idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 79, Mısra 2*). [*ağaç,*]

Tagları haylî şarp idi o yerün

Her **ağaç** dibi merzi şîr-i nerün (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 10*). [*ağaç,*]

ağar: Rengi solmak, feri gitmek.

Böyle demde güli görüp handân

Çeşm-i nergis bükâdan **ağarmış** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 40, Mısra 17*). [*ağarmış, -mış*]

Akdeñiz karası **ağarmış-ıdı**

Gök şitâdan katı gögermiş-idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 109, Mısra 3*). [*ağarmış-ıdı, -mış-, -ıdı*]

āgeh: (Fars.) Haberi olan, haberli, haberdar.

Başına düşdi küh-ı ğam nâ-geh

Kimse yok İntizâmî'den **āgeh** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 22, Mısra 18*). [*āgeh,*]

ağır: Değerli.

Şuçumuz 'afv ide luţf ide zâhir

Ağır peşkeşle giden ola hâzır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 198, Mısra 46*). [*ağır,*]

ağırlıĝ: Ağırlık, ağır olma durumu.

İtdüm iz‘ân haylī cest idügin

Ol **ağırlıgla** boş kımaz gedügin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 131, Mısra 30*). [*ağırlıgla, -lıg, -la*]

ağız: Söz söyleyen || Dil.

Ağıza geldügin didi bir bir

Eşk yaķalayup girībānın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 14*). [*ağıza, -a*]

Dil **ağız** bir iderdi nīze vü tīr

Yā tıķun yāķū ben tıķundum dir (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 67*). [*ağız,]*

ağız: Kelime, söz.

Bir **ağız** sūz-ı derdine dıyimez

Yanķunından cevābını diyimez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 43, Mısra 25*). [*ağız,]*

ağla-: Acı, keder, pişmanlık veya sevinçten gözyaşı dıkmek II Üzülmek, üzüntü çekmek, kederlenmek.

Şād yārāna **ağlaya** hālūñ

Ṭañlaya her kim añlaya hālūñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 6, Mısra 29*). [*ağlaya, -y, -a*]

Öte yanında tağ u taş **ağlar**

Bağlaruñ altı nehr aķup çağlar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 17*). [*ağlar, -r*]

Gördi yārānı derd-ile nā-ķār

Āh-ı serd idüp **ağladı** jāle (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 40, Mısra 31*). [*ağladı, -dı*]

İntizāmī cihānda her ne ki var

İñleyüp kendü derdini **ağlar** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 43, Mısra 34*). [*ağlar, -r*]

Kimsenüñ kimse hālını bilmez

Ağlayan ğayrınuñ yaşın silmez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 46, Mısra 22*). [*ağlayan, -y, -an*]

Herkes āzāde yār-ile hāndān

Ağlayuban o silsile-gerdān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 47, Mısra 32*). [*ağlayuban, -y, -uban*]

Ağlayuban didi ne müşkil hāl

Geldi āķir selāsil ü ağılāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 80, Mısra 41*). [*ağlayuban, -y, -uban*]

Kimi ķulacıgum diyü **ağlar**

Güşmāl-ile yüregin tağlar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 103*). [*ağlar, -r*]

Ağlayup rāh-ı dūrı kimi yider

Ža‘fı var gidemez dorısın añar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 99*). [*ağlayup, -y, -up*]

Kendü derdini kendüye **ağlar**

Çekemez çekdügin anuñ tağlar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 43*). [*ağlar, -r*]

ağlāl: Boyuna geçirilen zincirler, prangalar, kelepçeler.

Biri birine girdi hōd **ağlāl**

Oldı zencīre cümle halka-be-güş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 42*). [*ağlāl,]*

Şer‘e varılmadın ne bu **ağlāl**

Cürm isnādı hōd hayāl-i muḥāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 45, Mısra 7*). [*ağlāl,]*

Aña gāyetde buğz idüp **ağlāl**

Ayağın alup eyledi pā-māl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 48, Mısra 19*). [*ağlāl,]*

Baňa uruñ selāsil ü **ağlāl**

Tā zuhūr eyleyicegiz bu ḥāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 112, Mısra 5*). [*ağlāl,]*

ağniyā: Zenginler.

Ağniyā ḥāl-i fakrı hīç bilmez

Derdlüyı görse ger devā kılmaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 20, Mısra 23*). [*ağniyā,]*

Kendü ḥālinde vü şafāsında

Ne fakr ü ne **ağniyāsında** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 30*). [*ağniyāsında, -sı, -n, -da*]

ağşān: Ağaç dalları, budaklar.

Devḥalar ṭolsa tañ mı ḥūb elḥān

Fāhte ṭolu şāḥ ile **ağşān** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 60*). [*ağşān,]*

āğūş: Kucak // gönül; ruh.

Kimi **āğūşa** mū-miyān almış

Kimi boynına kolların şalmış (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 19*). [*āğūşa, -a*]

Aldı **āğūşa** ḥaylī dürüşdi

Zūr idüp āteş-ile ṭutuşdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 3*). [*āğūşa, -a*]

ağyārsız: Düşmansız, rakipsiz.

Cān fedā idelüm dilā gel bul

Yār **ağyārsız** dikensiz gül (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 65, Mısra 4*). [*ağyārsız,]*

ağz: Ağız. II dil, konuşma.

Şöyle dem-beste haste hāli harāb

Gonca **ağzına** üşmiş-idi zübāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 36*). [*ağzına, -ı, -(n)a]*

Kāsenüñ **ağzın** açmağa menfūr

Mūm idi seyrin itmege memhūr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 49*). [*ağzın, -ın]*

Kec-dehān oldu **ağzı** köpürdi

Rāstī kendüyi yire urdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 71*). [*ağzı, -ı]*

Ağzı köpürdi kurudı kanı

Meyyite döndi kalmadı cānı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 91*). [*ağzı, -ı]*

Sözleri bellü idi tarzından

Çapar alur cevābı **ağzından** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 49, Mısra 12*). [*ağzından, -ı, -(n)dan]*

Girse **ağzına** ger meges ānī

İlmeyüben bulur o bir yanı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 106, Mısra 17*). [*ağzına, -ı, -(n)a]*

Nireden irişür diyü nāle

Ağzına üşmiş-idi tebhāle (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 16*). [*ağzına, -ı, -(n)a]*

āh: "Ah!" özlem, sevgi, üzüntü bildiren ünlem.

Aña iden ta' aşşub yā ihānet

Meded **āhından** itsün ihtirāzı (*Tuhfetü'l-İhvân, Kıt'a 2, Mısra 6*). [*āhından, -ı, -n, -dan]*

Çılıç altından irdiler sehme

Çādī bir **āhdan** yire düşdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 122*). [*āhdan, -dan]*

Pāy-ı reftāra eyledi iqdām

Āteşin **āh** ile dil-i sengīn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 19*). [*āh,]*

Añma ne vaż' itdügin nākes

Āh kaldı hemān hevādārı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 69*). [*āh,]*

Hārdan hāvlı çekdi gör müjgān

Yok hevādār **āhdan** gayrı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 39*). [*āhdan, -dan]*

Āhını gördi **āh** ile tıldı

Beñzini gördi zerd-rū oldu (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 43, Mısra 9*). [*āh,]*

Āhını gördi āh ile tıldı

Beñzini gördi zerd-rū oldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 43, Mısra 9*). [*āhını, -ı, -(n)ı*]

Çün tūlū‘ ide şem‘ olan māhum

Şevk-ile boyanur göge **āhum** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 44, Mısra 22*). [*āhum, -um*]

Oldı şādī aña meger tārī

İldeki katı **āh-ile** zārī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 26*). [*āh-ile, -ile*]

Öksürükden şıgındı Allāh’a

Yok mecālī o demde bir **āha** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 92*). [*āha, -a*]

Ol ayak üzre bulunur elbet

Āh cānuma geçdi ol nekbet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 24*). [*āh,]*

Kimi mecrūh u kimisi hāste

Ķudreti yok bir **āha** dem-beste (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 22*). [*āha, -a*]

Āh hūlkūma iricek cānı

Rūzī kıl aña dīnī īmānı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 29*). [*āh,]*

ahālī: *Ahali; bir memleket, şehir veya semtte oturanların, yaşayanların hepsi.*

Şehr **ahālīsi** olice me’ mūr

Bir ulu maḥżar itdiler cumhūr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 49, Mısra 3*). [*ahālīsi, -si*]

ahbāb: *Dostlar, bildik, tanıdık, sevilen kimseler.*

Gelūñ inşāf idelūm iy **ahbāb**

Faḥr-ı ‘ālem eger ü ger aşḥāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 163, Mısra 17*). [*ahbāb,]*

ahbār: *Haberler.*

Kimse **ahbār** uçurduğın bilmez

Gelse bir maşlahatla yanına ger (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 4*). [*ahbār,]*

Añılup cümle vaż‘ u eṭvārı

Remz-ile söyledüğü **ahbārı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 8*). [*ahbārı, -ı*]

Ķamu āfāka vardı bu ḥaberler

İrişdürdi bu **ahbārı** çeterler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 2*). [*ahbārı, -ı*]

ahcār: *Taşlar.*

İttifāk itdi zümre-i füccār

Başlu başına yığuban **ahcār** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 132, Mısra 6*). [*ahcār,]*

‘ahd: Söz verme, yemin, vaat etme; sadakat, sözünde durma.

‘İlme şarf için olmağın ma‘hūd

‘**Ahdi** nisyān eyledi nā-būd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 77, Mısra 16*). [‘ahdi, -i]

Zu‘m-ı fâsidçe eyleyüp sevgend

Fikr-i fâsidçe ‘**ahd-ile** peyvend (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 132, Mısra 10*). [‘ahd-ile, -ile]

Pâdişeh didi bu idi ‘**ahdüm**

Yirine geldi ‘**ahdüm** ü cehdüm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 154, Mısra 29*). [‘ahdüm, -üm]

Pâdişeh didi bu idi ‘**ahdüm**

Yirine geldi ‘**ahdüm** ü cehdüm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 154, Mısra 30*). [‘ahdüm, -üm]

Bilmiş aılmış eylemiş cehdi

Yok yire itmemiş telef ‘**ahdi**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 14*). [‘ahdi, -i]

O kim ‘**ahde** muhâlif kıla vaż‘ı

İli alına katl olına def‘î (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 31*). [‘ahde, -e]

İki cânibden emn ola emān hem

Varup ‘**ahdüñ** esāsın ide muhkem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 198, Mısra 22*). [‘ahdüñ, -üñ]

‘ahd: Zaman, çağ, mevsim || saltanat.

İpek ‘**ahdinde** reng-āmīz re‘yüm

Birisi bilmedi ālüm ne hālüm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 198, Mısra 9*). [‘ahdinde, -i, -n, -de]

āhen: Demir, demir gibi.

Başı hālū kolu kemend içre

Kalbi **āhense** de görüp pā-māl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 41*). [āhense, -se]

ahî: Kardeş, din kardeşi.

Māni‘ olmaz ticāretüme dahı

Manşibumdur yine deminde **ahî**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 73, Mısra 16*). [ahî,]

ahibbā: *Ahbaplar, dostlar.*

Nef'i görinen ehl-i ihsānuñ

Bize üstād olan **ahibbānuñ** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 46*). [*ahibbānuñ, -nuñ*]

Bi-ḥamdillāh yirini buldı ḥātem

Ahibbā şād u şen a 'dāda mātem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 20*). [*ahibbā,*]

'Adūsı eyleye tebdīl-i ahlāk

Ahibbāsı ile pür ola āfāk (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 205, Mısra 12*). [*ahibbāsı, -sı*]

āhir: *"En son, sonunda, nihayetinde" anlamında zarf.*

Birdür ol birliğin iden inkār

Olur **āhir** maḳām u menzili nār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 1, Mısra 4*). [*āhir,*]

Dāl-i devlet ola ser-i her dāl

Āhir el vire rif'at ü iḳbāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 6, Mısra 24*). [*āhir,*]

Nāyveş dil yine hevāya düşer

Beñzi **āhir** çü berg-i sāza döner (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 11, Mısra 6*). [*āhir,*]

Oldı **āhir** sözi şuñā müncer

Didi göñlüm durur ḳatı muğber (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 20, Mısra 5*). [*āhir,*]

Zerre zerre bilür her eşyâyı

Āhir eyler ḥacīl bed-rāyı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 70*). [*āhir,*]

Muḥtesibden ne bīm ider yāḥū bāk

Āhir oldı cevābı böyle anuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 36, Mısra 35*). [*āhir,*]

Girür ü taşraya çıkar gāhī

Şundı **āhir** eline bir tūmār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 37, Mısra 17*). [*āhir,*]

Bildi **āhir** muḥaḳḳaḳ 'ālemde

Yār bulmaz kimesne buñ demde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 43, Mısra 31*). [*āhir,*]

Gördi **āhir** atını ḳurtarımaz

Hîç bir cānibūñ yolın varımaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 53*). [*āhir,*]

Bildi **āhir** kemāl imiş lāzım

Şanma **āhir** ki māl imiş lāzım (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 76, Mısra 11*). [*āhir,*]

Geçdi **āhir** cihān u malinden

Ḳamu āmāl u ḳīl ü ḳālinden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 76, Mısra 25*). [*āhir,*]

Bildi **āḥir** kemāl imiş lāzım

Şanma **āḥir** ki māl imiş lāzım (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 76, Mısra 12*). [*āḥir,]*

Āḥir ifnâ bulur imiş emvâl

Kenz-i bâķī gerekse saña kemāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 76, Mısra 9*). [*āḥir,]*

Ağlayuban didi ne müşkil hâl

Geldi **āḥir** selâsil ü aġlâl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 80, Mısra 42*). [*āḥir,]*

Gördük **āḥir** şuya tayanduġuñı

Rüzgâra özüñ inanduşuñı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 83*). [*āḥir,]*

Saña budur vaşıyyeti **āḥir**

Anda idüm o cem‘de hâzır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 87, Mısra 13*). [*āḥir,]*

Evvelinden bu sūrî tâ **āḥir**

‘An-ķarīb eylesün yazup hâzır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 156, Mısra 37*). [*āḥir,]*

Yazan anca kütüb iden inşâ

Āḥirinde murâdı ḥayr du‘â (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 14*). [*āḥirinde, -i, -n, -de]*

Nemçe‘ye **āḥir** oldılar tâbî‘

Böyle maḥkûm olana kim mâni‘ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 69*). [*āḥir,]*

İdicek bunca ḍarb-ile ḥarbi

Ķal‘ayı **āḥir** aldılar ḍarbî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 179, Mısra 30*). [*āḥir,]*

āḥirü’l-emr: "En son, sonunda, nihayetinde" anlamında zarf.

Āḥirü’l-emr gör felâketini

Dünyeden gitmede helâketini (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 28, Mısra 19*). [*āḥirü’l-emr,]*

Āḥirü’l-emr eyledi zārî

Anda Bārî kılaydı tâ yārî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 55*). [*āḥirü’l-emr,]*

Āḥirü’l-emr atdan ayrıldı

Nīm cān ile yāre sıyrıldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 69, Mısra 11*). [*āḥirü’l-emr,]*

Āḥirü’l-emr idüp niçe efkār

Rū-be-rū şüret olicecek efgār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 84, Mısra 31*). [*āḥirü’l-emr,]*

Āḥirü’l-emr Hersek’e irdi

Ḥizmet-i mîr-i ekreme durdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 88, Mısra 3*). [*āḥirü’l-emr,]*

ahkām: Hükümler, kânunlar, emirler, buyruklar.

Yazdı dāyim şikāyet **aḥkāmın**

Tā otuz yıla sürdi encāmın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 67*). [*aḥkāmın, -ı, -n*]

aḥkar: Çok hakir, pek âciz.

Cihānı luṭfı Paşa'nuñ tıttırdur cümleten yek-ser

Düşerse işbu **aḥkar** tañ degüldür luṭfına mazhar (*Tuhfetü'l-İhvân, Kaside 1, Mısra 2*).

[*aḥkar,*]

aḥkemü'l-ḥākimîn: -Hüküm verenlerin en güçlüsü.

A 'lemü'l- 'ālimînsin yâ Rab

Aḥkemü'l-ḥākimînsin yâ Rab (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 58*). [*aḥkemü'l-ḥākimînsin, -sin*]

aḥker: Ateşli kül, kül ile karışık ince kor.

Kaşkatı kaldı çoğı mişl-i ḥacer

Niçenüñ bağı yandı çün **aḥker** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 86*). [*aḥker,*]

Her birinüñ tūfengi çün ejder

Her nefes şaçar 'askere **aḥker** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 111, Mısra 22*). [*aḥker,*]

aḥmak: Ahmak, budala, akılsız.

Gider-iken yolınca ol **aḥmak**

İtdügi yolına gelür el-ḥak (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 28, Mısra 21*). [*aḥmak,*]

Didi girmez kulağumuñ birine

Koma gel beni **aḥmaḳuñ** yirine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 103, Mısra 2*). [*aḥmaḳuñ, -uñ*]

aḥmal: İhtiyatsız, çekinmeyen, korkmayan.

Tevsen-i derde oluban pāmāl

Gerdeninden ırulmasun **aḥmāl** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 139, Mısra 14*). [*aḥmāl,*]

aḥmed: En çok methedilmiş olan || Hz. Muhammed.

Nām-ı mergübı-kim Muḥammed'dür

Važ'ı maḥmūd u luṭfı **aḥmeddür** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 85, Mısra 40*). [*aḥmeddür, -dür*]

ahmed: (Özel isim) Ahmet.

Birine dahı olmuş **Aḥmed** ism

Aña ol nām-ıdı katı ulu ism (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 29, Mısra 1*). [*aḥmed,]*

aḥşām: Akşam II akşam vakti.

Konuk olsa ne deñlü keşretde

Şabāḥ **aḥşām** ta'āmı vefretde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 56, Mısra 18*). [*aḥşām,]*

Aḥşām oldu vü geçdi vaqt-i 'aşā

Küy-ı dildāre oldu cılve-nümā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 100, Mısra 13*). [*aḥşām,]*

Aḥşamuñ soñrasında kapumuza

Bir qadıncık irişdi tapumuza (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 3*). [*aḥşamuñ, -uñ*]

aḥsen: Daha güzel / en güzel.

Vākı'ā gördi kamudan **aḥsen**

Zikri dilde ḥadıṣ-i ḥubb-ı vaṭan (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 16, Mısra 51*). [*aḥsen,]*

āḥū: 1. Ceylân, karaca, gazal, meral. 2. (Göz için) İri ve güzel.

Her biri ğamze-kārī kılıç eri

Çeşmi **āḥū** yıkardı şîr-i-neri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 55, Mısra 34*). [*āḥū,]*

aḥvāl: Haller, durumlar, vaziyetler.

Cennete döndi devḥa vü gülzār

Muṭṭalı' olmağın bu **aḥvāle** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 40, Mısra 3*). [*aḥvāle, -e*]

Ol ilüñ 'ādeti meger bu-y-imiş

Cümle **aḥvālinüñ** yegi o imiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 70, Mısra 24*). [*aḥvālinüñ, -i, -nüñ*]

Söylenür oldu ilde bu **aḥvāl**

Oldı dükkānı niçenüñ ibṭāl' (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 73, Mısra 25*). [*aḥvāl,]*

Kıbrıs **aḥvālin** eyledi i'lām

Didi ğayretdür ey şeh-i İslām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 85, Mısra 43*). [*aḥvālin, -in*]

Key fūrūmānde idi **aḥvālūñ**

Oldı nā-yāb milket ü māluñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 9*). [*aḥvālūñ, -üñ*]

İntizāmī görüp bu **aḥvālī**

Eyleyüp ḥaylī cūr'et-i 'ālī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 19*). [*aḥvālī, -i*]

N'ola ḥālūñ çü nāme-i a 'māl

Ola ma 'lūm u biline **aḥvāl**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 84*). [*aḥvāl,]*

Yine bir kışsayı beyān idelūm

Özge **aḥvālī** gel 'ayān idelūm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 2*). [*aḥvālī, -i*]

Bu ḥizmet 'uhdesinden sen gelürsin

Bu 'asker ḳadrin **aḥvālīn** bilürsin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 192, Mısra 14*). [*aḥvālīn, -in*]

Çü pāy-ı taḥt-ı şāhı itdi rū-māl

Şorıldı vü bilindi cümle **aḥvāl**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 203, Mısra 22*). [*aḥvāl,]*

aḥvel: Şaşı, yanlış gören.

Dūsta düşmen baḳışlıdur **aḥvel**

Dūstuñ başa ger berāber ola (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 33, Mısra 22*). [*aḥvel,]*

aḥzı: Alma, kabul etme.

Cümleñüñ **aḥzı** ḥod 'acebden 'acīb

Ehl-i ḡayret ḳamusı 'ār ehli (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 38, Mısra 32*). [*aḥzı, -ı*]

ak: Beyaz.

Aḳ rīgiyle taḥta-i ḡabrā

Yir yir döşenürdi remlāsā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 67, Mısra 15*). [*aḳ,]*

Aḳ saḳallu ger ihtiyār olasın

Şimdi şanma ki baḥtiyār olasın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 174, Mısra 21*). [*aḳ,]*

Aḳ şaḳalın siyāh-reng eyler

Kendüye bilmez özge reng eyler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 174, Mısra 29*). [*aḳ,]*

Yüzi ḳara şaḳalı **aḳ** ḳuldur

Raḥmet it aña raḥmetüñ boldur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 15*). [*aḳ,]*

ak-: Akmak, (gözyaşı) dökmek.

Şu gibi hāk-i pāyine **ağdı**

‘Abd-ı fermān lisāna yā noldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 42*). [*ağdı, -dı*]

Kara şu indi gözine **ağdı**

Haftı miḥnet sevādı idi hemīn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 38, Mısra 8*). [*ağdı, -dı*]

Görüp **ağıtdı** çok sirişk-i cezīl

Ḳurretü'l-‘aynı çeşmi gibi ‘alīl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 96, Mısra 19*). [*ağıtdı, -ıt, -dı*]

ak-: (*Su gibi sıvı maddeler için*) bir yerden bir yere doğru gitmek, akmak.

Öte yanında taş u taş ağlar

Bāğlaruñ altı nehr **ağup** çağlar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 18*). [*ağup, -up*]

Bāğ u bāğçe ne cānibe baksañ

Ābı kevşer ne yire kim **ağsañ** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 54*). [*ağsañ, -sa, -n*]

Hem şovuk kıardan ü hem hāzım

Yokdur eksülmesi **ağar** dāyim (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 66*). [*ağar, -(a)r*]

Sāhil-i nehr ile **ağup** gitdi

Gör ne hāle şataşdı gör n’itdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 21, Mısra 31*). [*ağup, -up*]

Kendü maḳşūdına ne dem bakdı

Kūh u vādīde şu gibi **ağdı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 66, Mısra 8*). [*ağdı, -dı*]

Nīzenüñ kan boyınca **ağmış-idi**

Dāmenini biline taḳmış-idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 59*). [*ağmış-idi, -mış, -idi*]
]

Ağdı gitdi revān mīr ü sipāh

Kiçesin şuya alduran ider āh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 19*). [*ağdı, -dı*]

Ağıdup ıl’adan anı yir yir

Bend bend idüp ayağın bir bir (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 126, Mısra 11*). [*ağıdup, -up*]

Ḳılıç uralum idelüm şebīhūn

Cūy-ı hūn **ağa** nitekim Ceyhūn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 132, Mısra 18*). [*ağa, -a*]

akça: Para, nakit.

Ṭālib-i ‘ilm ü rāğīb-ı ‘irfān

Ağçasuzlıkdadur ten-i bī-cān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 20, Mısra 16*).

[*ağçasuzlıkdadur, -suz, -lık, -da, -dur*]

Yunup arınup oldı eyü kişi

Ağça her bir ılpada işler işi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 46*). [*ağça,]*

Müzd-i destine **aķçalar** yetmez

Degme bir aķça ile iş bitmez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 82, Mısra 29*). [*aķçalar, -lar*]

Müzd-i destine aķçalar yetmez

Degme bir **aķça** ile iş bitmez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 82, Mısra 30*). [*aķça,]*

Şarp olup-durdı her kişinüñ işi

Aķçasıyla belâ alurdu kişi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 82, Mısra 32*). [*aķçasıyla, -y, -la*]

İp olup kaçdı pây-bend itdi

[...]rıyup yüz **aķça** ĥod gitdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 26*). [*aķça,]*

Sebük âdemler ararken fakîri

Olur iken beş on **aķça** esîri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 16*). [*aķça,]*

Yigirmi dört **aķçayla** tekâ'üd

Yetişmez maşraf u ĥarcuñâ lâ-büd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 205, Mısra 29*). [*aķçayla, -y, -la*]

akçe: *Aķçe, küçük gümüş para.*

Zer taleb-kârınuñ yüzi şararur

Aķça derc idenüñ gözi kararur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 54*). [*aķça,]*

‘Āķıl-iseñ ĥiç ehl-i dîvâna

Virme bir **aķçe** olma dîvâne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 30*). [*aķçe,]*

Bil ki bu yirde žāyi‘ olmañdur

Nekbeti **aķçeñ-ile** almañdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 143, Mısra 10*). [*aķçeñ-ile, -ñ-, -ile*]

Aķçe ol virdi illā bu etmek

Bulınur **aķçe** dirlük olsun tek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 79*). [*aķçe,]*

Aķçe ol virdi illā bu etmek

Bulınur **aķçe** dirlük olsun tek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 80*). [*aķçe,]*

Manşib u dirlük **aķçe** vü tîmār

Derdine ĥiç düşmedi deyyār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 147, Mısra 5*). [*aķçe,]*

Olmuş-ıdı ĥalîfe-i şıbyān

İki **aķçe** vazîfe yirdi hemān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 150, Mısra 6*). [*aķçe,]*

Üç yük **aķçeydi** defterüñ şemeni

Göñli bād-ı hevādan oldı ģanî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 75*). [*aķçeydi, -y, -di*]

Yandurur birkaç **aķçeyi** eline

Gice kalker gider girü yolına (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 51*). [*aķçeyi, -y, -i*]

Birine didi atlarımı şatuñ

Aķçesin **aķçeme** gelince katuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 2*). [*aķçeme, -m, -e*]

Birine didi atlarımı şatuñ

Aķçesin aķçeme gelince katuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 2*). [*aķçesin, -si, -n*]

akdem: *En önce gelen, en başta gelen, en önemli.*

Dil ser-ā-pāy yek-sere maḥzūn

Ey niçe āşinā olan **aķdem** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 3*). [*aķdem,]*

Ḥulf-i va‘de eyü degül bir dem

Niyyetüñ ‘ilme idi ḥod **aķdem** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 26*). [*aķdem,]*

akdeñiz: *Akdeniz.*

Aķdeñiz karası görünmez idi

Bir ayak ḥālī yir bulunmaz idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 15*). [*aķdeñiz,]*

Aķdeñiz karası ağarmış-ıdı

Gök şitādan kıtı gögermiş-idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 109, Mısra 3*). [*aķdeñiz,]*

ākıbet: *Sonunda, nihayet.*

‘**Āķıbet** şāhı eyledi maḡlūb

Ḳul gibi itdi kendüye mensūb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 9*). [*‘ākıbet,]*

‘**Āķıbet** vire ile virdiler

İçine müşrikīn girdiler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 179, Mısra 15*). [*‘ākıbet,]*

‘**Āķıbet** cümlesi olur fānī

Böyledür oñat eyle iz‘ānı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 65*). [*‘ākıbet,]*

akıd-: *Akmaq, dökülmek.*

Yıryirin **aķıdup** ol ırmağı

Ola a‘dāya tā ayak bağı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 126, Mısra 9*). [*aķıdup, -up*]

akıd-: *Akmaq, (gözyaşı) dökme.*

Eşkini gözden **aķıdup** çün sıl

Geldi İstanbul’a ‘ale’t-ta‘cıl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 96, Mısra 17*). [*aķıdup, -up*]

Lüleler olmuş anda lü'lü' -bār

Eşk-i 'uşşāķı **ākıdur** ğam-ı yār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 55, Mısra 10*). [*ākıdur, -(u)r*]

‘ākıl: *Akıllı (kimse).*

Uğradı özge hāle el-kışşa

‘**Āķıla** bes degül mi bu hışşe (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 98*). [*‘ākıla, -a*]

Hāşā-lilāh nifāķ ide ‘**ākıl**

Buğż-ile kīnden kaçār kāmīl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 50, Mısra 19*). [*‘ākıl,]*

Serçeyi sıtma dutsa ger yiridür

‘**Āķıl** iseñ ol aradan berī dur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 116, Mısra 10*). [*‘ākıl,]*

‘**Āķıl-iseñ** hīç ehl-i dīvāna

Virme bir aķçe olma dīvāne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 29*). [*‘ākıl-iseñ, -iseñ*]

Bir yaña uçurum ki göz kamaşur

‘**Āķıl** uzak yire anı tolaşur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 38*). [*‘ākıl,]*

Yarar erdür kılıçdur ğayreti var

Başiret ehli ‘**ākıl** çeşmi bīdār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 193, Mısra 20*). [*‘ākıl,]*

‘ākıl: *Akıl.*

Ķamu hīlelerüm yanında muhtel

Gerekdür baña bir ‘**ākıl** muhaşşal (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 198, Mısra 14*). [*‘ākıl,]*

‘ākılāne: *Akıllıca, mantıklı.*

Saña devlet olur refīķ-ı şefīķ

İdegör ‘**ākılāne** fikr-i daķīķ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 46*). [*‘ākılāne,]*

Sürüp kılmış taşarruf ‘**ākılāne**

Ķılıcı çavı tolmışdur cihāna (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 193, Mısra 17*). [*‘ākılāne,]*

‘ākıllar: *Akıl sahibi kimse, irfan ve idrak sahibi olan.*

Cihānı dar ide şāhuñ gözine

Uyup ‘**ākıllaruñ** vārid sözine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 48*). [*‘ākıllaruñ, -uñ*]

‘akl: *Akıl.*

İntizāmī ümīdi kaç‘ itmiş

‘**Āķlı** vü hūşı yek-sere gitmiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 20*). [*‘ākılı, -ı*]

Şekl-i insānda var niçe hayvān

Buldı temyīzi ‘**aql-ile** insān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 92*). [‘aql-ile, -ile]

Bī-şümār itdi Hakk’a şükr ü sipās

Andan artuķ ki ‘**aql** ide kıyās (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 38*). [‘aql,]

İy oğul didi sen şabī iken

‘**Aqlı** nākış dahı ğabī iken (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 26*). [‘aqlı, -ı]

Şıçramışdur şu resme uyğudan

‘**Aqlını** dehşet aldı kayğudan (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 42*). [‘aqlını, -ı, -n, -ı]

]

Üstine oturup meger ğāfil

Gitmiş idrāki ‘**aqlı** hod zāyil (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 16*). [‘aqlı, -ı]

‘Aqlına hıffet olmadın ilķā

İntizāmī iderdi haylī şafā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 3*). [‘aqlına, -ı, -n, -a]

Çün bu maзмünü okudı cümle

(.....) buña az gelür ‘**aqla** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 183, Mısra 42*). [‘aqla, -a]

‘aklınca: Kendince.

Bunca serdārlar gelüp gitdi

Herkes ‘**aqlınca** diķkati itdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 28*). [‘aqlınca,]

‘akrān: Mevki, rütbe ve durumları birbirine uygun olanlar, emsal.

Cünd-i a‘dādan ola hışn-ı haşīn

Seni **‘akrān** içinde ide güzīn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 76, Mısra 42*). [‘akrān,]

Cins ü **‘akrānuña** muvāneset it

Ehl-i ‘irfān ile münāsebet it (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 71*). [‘akrānuña, -u, -ñ, -a]

]

Ol Süleymān Efendi nāmında

Fāyik **‘akrānına** zamānında (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 156, Mısra 10*). [‘akrānına, -ı, -n, -a]

]

Az qalmış durur aña **‘akrān**

Olalıdan o kātib-i dīvān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 187, Mısra 17*). [‘akrān,]

‘akreb: Akrep II Akrep burcu.

‘**Aķrebüñ** nîşine virür merhem

Çarķ etibbâsı oturur mübhem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 47*). [*‘aķrebüñ, -üñ*]

akribā: *Akraba, kan bağıyla birbirine bağı olan kimseler.*

Öliceķ **aķribāya** degdi belā

Müflisüñ cānını meger ki ala (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 65, Mısra 21*). [*aķribāya, -y, -a*]

Aķribāsından olmağın ol ‘azīz

Raķm idüp didi eylegil perhīz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 164, Mısra 7*). [*aķribāsından, -sı, -n, -dan*]

aksin: *Ters.*

Ṭañ mıdur ‘**aksin** añlar-ise ger el

Faķr ider Yūsuf ile ger zindān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 72*). [*‘aksin,*]

aksur: *Aksırmak.*

Esnese şanki ayrılır çeñesi

Dutdı dünyāyı **aķsuruķla** sesi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 34*). [*aķsuruķla, -uķ, -la*]

akvāl: *Kavl'ler, sözler, kelâmlar.*

Bize isnāda istinād nola

Zāyid **aķvāle** izdiyād nola (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 34*). [*aķvāle, -e*]

al: *Kırmızı.*

Gök kebūd-iken **al** reng olmış

Ḳamu āfāķ cümle deng olmış (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 27*). [*al,*]

Ḥod niçe sāde naķş-ı kemḥāyı

Al iken dūd itdi ferşāyı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 80*). [*al,*]

al-: *(herhangi bir şeyi) tutup yerinden ayırarak elinde veya yanında bulundurmak.*

Kimi āğūşa mū-miyān **almış**

Kimi boynına ķolların şalmış (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 19*). [*almış, -mış*]

Bu göğüñ saña **āli** mi vardur

Yohsa fikr-i muḥālī mi vardur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 69, Mısra 23*). [*ālī, -i*]

Unuduldu kürek dümen kaldı

Ƙıçdan öñden şu öñlerin **aldı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 22*). [*aldı, -dı*]

Ƙoldı çavı simâkden semeke

Ƙıbrıs'ın dağı **aldı** döge döge (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 8*). [*aldı, -dı*]

El söz atar Ƙızar senüñ kelleñ

Suç degüldür **aluñ** beni esleñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 137, Mısra 24*). [*aluñ, -uñ*]

Aña bâ' iş ne idügi ma'lüm

Aldı bunca vilâyetin merhûm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 8*). [*aldı, -dı*]

Bir yañadan Ƙınâlı-zâde foğul

Anuñ **âline** kimler ola hamûl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 76*). [*âline, -i, -n, -e*]

Muğaddem ol ili ki şâh **alupdur**

Bulup hâlî aķınlar kim şalupdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 43*). [*alupdur, -up, -dur*]

al: *Hile, aldatma.*

İpek 'ahdinde reng-âmîz re'yüm

Birisi bilmedi **âlüm** ne hâlüm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 198, Mısra 10*). [*âlüm, -um*]

al-: *Almak. II Edinmek, elde etmek.*

Bülbülüñ yirin **almış-idi** ğurâb

Perde ardında gül çekerdi hicâb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 31*). [*almış-idi, -idi*]

Şeyh Sa'dî'den **aluben** pendî

Diğķat u ihtimâm idüp kendi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 7*). [*aluben, -uben*]

Her bir ev berk kâfirî-bünyâd

Andan **almış** nümûnesin Şeddâd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 20*). [*almış, -mış*]

Dest-gîri Hudâ idi ancak

El vere elin ala **alacak** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 64*). [*alacak, -acak*]

Çıķacak hâlî fikrine **almaz**

Düşecek çāhı 'aynına gelmez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 35*). [*almaz, -maz*]

Atdan dest ü pâyını **alımaz**

Bezdi andan velîk ķurtulımaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 69, Mısra 5*). [*alımaz, -ımaz*]

At başdurmuş-idi bir ayağın

Bir yañadan yağ **aluben** tayağın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 69, Mısra 8*). [*aluben, -uben*]

Bile konağa **aldılar** anı

Güç-ile geldi yirine cānı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 33*). [*aldılar, -dı, -lar*]

Gāh kaçd itdi başa geh cāna

Destini **alup** atdı yābāna (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 73, Mısra 36*). [*alup, -up*]

Aldı āgūşa haylī dürüşdi

Zür idüp āteş-ile tutuşdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 3*). [*aldı, -dı*]

Şatar oldı görince istiğnā

Anı **almaz** buçuğına farzā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 77, Mısra 10*). [*almaz, -maz*]

Hvāb-ı gāflet cihānı **almış-idi**

Her kişi hvābgehde kalmış-idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 13*). [*almış-idi, -idi*]

Alduğın virdi virdüğün **aldı**

Yüzi karası kendüye kaldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 63*). [*aldı, -dı*]

Darbdan cān çekişini görmez

Cānı çıkşa ol **alduğın** virmez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 30*). [*alduğın, -duğ, -ı, -n*]

Beş filori virüp cerīmesine

Vardı begden temessük **almasına** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 44*). [*almasına, -ma, -sı, -a*]

Gitmek üzreydi lengerini **alup**

Bir niçe kimse öñine sürdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 2*). [*alup, -up*]

Beglere şatar imiş istiğnā

Şāhı **almaz** buçuğına farzā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 84, Mısra 20*). [*almaz, -maz*]

Aldı bunca kadirğalar memlū

Rū-be-rū āşikār ‘ayān bellū (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 45*). [*aldı, -dı*]

El karup **aldı** kara memleketin

Şimdi baħr-ı sefīde şaldı aķın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 41*). [*aldı, -dı*]

Şāh-ı Efrenc yanına **almış**

Nām-ı maħzūlī ‘āleme şalmış (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 5*). [*almış, -mış*]

Geldi ol seg yā vire yā **ala** baş

Uludı şandı itdi meyl-i şavaş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 21*). [*ala, -a*]

Zırh **alup** ağızı ölçüsün tīrūñ

Ķulağına dir-idi zihgīrūñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 79*). [*alup, -up*]

Ķabzasına **alup** cihānı ol ān

Ķalb-i ‘dāya oldı tīr-efşān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 85*). [*alup, -up*]

Yanına bulduğun **alup** çü gider
 İp olur çöpçe tozına kim irer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 93*). [*alup, -up*]
 Şakalın dutdı hançer **aldı** ele
 Tâ ki mel'ûn kıdri n'oldı bile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 9*). [*aldı, -dı*]
 Kimseden kimseye **alup** virmez
 Kimse esrâr u remzine irmez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 41*). [*alup, -up*]
 Suyın **alup** yüzine süre diler
 Şubh-ı şâdık ridâ elinde dutar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 94, Mısra 29*). [*alup, -up*]
 Kapuyı açup **aldılar** içerü
 Kapadılar kapuyı berk girü (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 100, Mısra 23*). [*aldılar, -dı, -lar*]
 Kardaşum evde hufyeten giregör
 Başuña mıkrame **alup** örü dur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 100, Mısra 28*). [*alup, -up*]
 Bir büyük balta **al** didi elüñe
 Zerre havfı getürme hiç dilüñe (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 101, Mısra 11*). [*al,]*
 Bu haber lîk 'aqla hîç şıgmaz
 Bunı ma'küle ehl-i 'aql **almaz** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 18*). [*almaz, -maz*]
 Tîğ-i bürrânı **ala** çün eline
 Şala tîğını şağına şolina (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 51*). [*ala, -a*]
 Hep sevâhildağı kılâ'ı **alam**
 Çak Sitanbul'a aķınımı şalam (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 111, Mısra 11*). [*alam, -am*]
 Beç'den irişdi niçe biñ 'asker
 Tonadup keştî **aldılar** leşker (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 111, Mısra 14*). [*aldılar, -dı, -lar*]
 Miħnetüñ çağı 'işret eyyâmı
Alalum şimdiden ele cāmı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 46*). [*alalum, -alu, -m*]
 Hod civânânı 'aşıkā meyyāl
 Biñini görüben yûri birin **al** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 123, Mısra 36*). [*al,]*
 Ol atun kuyruğın ki **alur** ele
 Yile virür mecālî yile yile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 19*). [*alur, -ur*]
 Didi ol tālîbe bu naķdi yûri
Al götür bizi andan eyle berî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 18*). [*al,]*
 Vir haber naķd-ı rāyic-ile gele
Al ğuruşını kâğıdın vir ele (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 4*). [*al,]*
 Miğferin geydi oldı cevşen-püş
 Çün-sütün nîzesin **alup** ber-düş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 133, Mısra 24*). [*alup, -up*]

İtdi cümle ganîmeti teslîm

İntizâmî de **aldı** hisse-i sîm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 38*). [*aldı, -dı*]

Kötürüm ola yolda kat kılsun

Tevsen-i gam mecâlini **alsun** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 139, Mısra 8*). [*alsun, -sun*]

Bil ki bu yirde zâyî' olmañdur

Nekbeti aççeñ-ile **almañdur** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 143, Mısra 10*). [*almañdur, -mañ, -dur*]

Mü'min olan bu hizmeti **almaz**

Kimsenüñ haqqı kimsede kıalmaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 45*). [*almaz, -maz*]

Sırran **al** gel didi o ma'hûdı

Şâyî' itmeye ya'nî maqşûdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 57*). [*al,]*

Aldı eczâsını idüp mevzûn

Kıldı terkîb ü eyledi ma'cûn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 27*). [*aldı, -dı*]

Fikr idüp baħr-ı hayrete taldı

Bâde zarfın **alup** yire çaldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 66*). [*alup, -up*]

Mîrîden kâğıd **aldı** sultânî

Yazdı Yâkûṭ hattına şânî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 33*). [*aldı, -dı*]

Atları **aldı** koçiye koşdı

Haqq'a şükr itdi vü yola düşdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 53*). [*aldı, -dı*]

Zâhir alan derisini **almış**

Kargalar ardına akın şalmış (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 27*). [*almış, -mış*]

Nemçe kıralın eylediler kıral

'Uhdeye cizyesin **alup** her sâl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 12*). [*alup, -up*]

al-: (ders) almak.

Mektebe İntizâmî varur-idi

Sebağın hocasından **alur-idi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 150, Mısra 2*). [*alur-idi, -ur-, -idi*]

al-: Etkilemek, etkisi altına almak.

Biri nâ-geh ki harca varur-idi

Hasret-i mihri beñzin **alur-idi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 46*). [*alur-idi,]*

Yedi kat kullerin **alup** yek-bâr

İtdi dördüncü burcî üzre qarâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 51, Mısra 19*). [*alup,]*

Yüce dağlara niçe kişi varur

Niçe tomruk keser behāya **alur** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 22*). [*alur, -ur*]

Didi gel gâfil olma hey nâ-merd

İkiñüz dahı şimdi **aldı** bu berd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 70, Mısra 10*). [*aldı, -dı*]

İntizāmī atıyla kat kaldı

Bî-haber hōd kış âfetin **aldı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 8*). [*aldı, -dı*]

Ben de bildüm geçen belürmez imiş

Rüzgār **alduğın** getirmez imiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 72, Mısra 4*). [*alduğın, -duğ, -ı, -n*]

Aldı bunca diyārumuz darbı

Nāmı pür kıldı şark-ile ğarbı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 39*). [*aldı, -dı*]

İki yüzden ziyāde düşdi ‘adū

Alunan döndürüldi cümle girü (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 148, Mısra 22*). [*alunan, -un, -an*]

Biri toksan birisi otuz ider

Şatan **alan** evine gitmek iver (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 12*). [*alan, -an*]

Özin **almış-iken** ğam-ı efkār

Hvāb-ı ğafletden oldı şan bīdār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 174, Mısra 3*). [*almış-iken, -mış, -iken*]

al-: (herhangi bir şeyi) tutup yerinden ayırarak elinde veya yanında bulundurmak.

Fāris-i fūrs olana at şaldı

Az zamān içre öñdülin **aldı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 16, Mısra 18*). [*aldı, -dı*]

Tünd olup yazmak için **aldı** kalem

Cevr-i dehri ‘Uṭārid ide raqam (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 21, Mısra 5*). [*aldı, -dı*]

Aldı düşına bir siper çīnī

Kaşdı feth ide Rūm-ile Çīni (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 51, Mısra 5*). [*aldı, -dı*]

al-: Almak. II Edinmek, elde etmek.

Ayağı suyn **almağa** gün iver

Āb-ı rüyı anuñla hāşıl ider (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 31*). [*almağa, -mağ, -a*]

Çevirüp kal‘a gibi dāyiresin

Aluben içerüye zāviyesin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 56, Mısra 28*). [*aluben, -uben*]

Ola kim beglerüñ birin **alasız**

Hîç eglenmedin girü gelesiz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 113, Mısra 5*). [*alasız, -a, -sız*]

Didi evvel düşen ze'âmeti **al**

Esb-i maşşûduñu o yollara şal (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 57*). [*al,]*

Ucuz **aldum** diyü alan sevinür

Eksirek itdügin görüp döğünür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 15*). [*aldum, -du, -m*]

İdicek bunca darb-ile hârbi

Kal'ayı âhîr **aldılar** darbî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 179, Mısra 30*). [*aldılar, -lar*]

İbni Pülâd Şâm'ı vü Haleb'i

Zabt idüp gayrı **almada** talebi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 182, Mısra 2*). [*almada, -ma, -da*]

Bulınmadı o vakıtden bir gayûr er

Çeke ol illeri **almağa** asker (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 46*). [*almağa, -mağ, -a*]

al-: (Bir duygunun etkisi altına) Girmek.

İtdiler hâl-i 'âlemi çü me'âl

Bâğdan **aldı** her biri bir hâl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 4*). [*aldı, -dı*]

El de alurdu il gibi yanın

Ten hışârın top **aldı** asker-i gam (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 63*). [*aldı, -dı*]

a'lâ: Daha iyi, daha üstün.

Çâr-ţâkı begüñ hod **a'lâdur**

Kaşr-ı Kayşer yanında ednâdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 61*). [*a'lâdur, -dur*]

Ferşi **a'lâ** vü 'arşı hûb u güzîn

Şād u handān olur görürse hāzîn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 57, Mısra 3*). [*a'lâ,]*

Görüp ol ser-hādüñ levāzımını

Eger **a'lâ** vü ger mekârimini (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 6*). [*a'lâ,]*

Didi her miñnetüñ oldı oranı

Gidüp ednâ gelür **a'lâ** zamānı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 4*). [*a'lâ,]*

a'lâ: Yüce, soylu kişi.

Ol ki kâni ‘dur anda yok âzı

Ṭaṇ mı **a ‘lāya** itse pervāzı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 48*). [*a ‘lāya, -y, -a*]

ālām: *Elemler, kederler, acılar.*

Pes yakîn bildi şāhib-i ḥuddām

Aña cebren irüp durur **ālām** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 49, Mısra 28*). [*ālām,]*

Bād itdi biraz o dem ārām

Gitdi şandı o cāndağı **ālām** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 30*). [*ālām,]*

Ḥāşılı geçdi bir niçe eyyām

Geçdi seyr-i seferde çok **ālām** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 88, Mısra 2*). [*ālām,]*

İntizāmī’nüñ anda ḥuddāmı

Kaçdı atlarla gör bu **ālāmı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 8*). [*ālāmı, -ı*]

alāmān: *Alman. II Avrupa.*

(.....) Beç **Alaman**

Kamusı eylediler ‘ahd u peymān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 13*). [*alaman,]*

‘alāmet: *Belirti, işaret, iz, nişan II delil.*

Kötürüm bir ışık velāyeti ne

Remz ü imāsi ne **‘alāmeti** ne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 16*). [*‘alāmeti, -i*]

Her birinüñ **‘alāmetin** gördüñ

Çār ‘unşur nedāmetin gördüñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 31*). [*‘alāmetin, -i, -n*]

alan: *Alan kişi.*

Ucuz aldum diyü **alan** sevinür

Eksirek itdügin görüp döğünür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 15*). [*alan,]*

Zāhir **alan** derisini almış

Karğalar ardına akın şalmış (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 27*). [*alan,]*

‘Ulūfesin ḥazīneye koyanlar

Berāt itmek içün tīmār **alanlar** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 30*). [*alanlar, -lar*]

âlât: *Vasıtalı. Âletler.*

Her apusunda dürlü hlt

Her biri pehlivn **lt**(*Tuhfetü'l-hvn, Mesnevi 54, Mısra 14*). [*lt, -ı*]

Nm-cn kendü atları durğun

Sefer **lt** büzbütün bozğun (*Tuhfetü'l-hvn, Mesnevi 172, Mısra 60*). [*lt, -ı*]

alay: *Topluluk, kalabalık.*

Znhr irdi ‘asker-i a‘d

Gördüm **ly** bayrağın hayf (*Tuhfetü'l-hvn, Mesnevi 107, Mısra 6*). [*ly,]*

Gördi kffr **lyın** ırğdan

Hd bu idi tazarru‘ı Hk‘dan (*Tuhfetü'l-hvn, Mesnevi 135, Mısra 7*). [*lyın, -ı, -n*]

alay: *Bölük, grup.*

Kfirn ld trumr **ly**

Bozul dşdı kaçdılar tlay (*Tuhfetü'l-hvn, Mesnevi 135, Mısra 15*). [*ly, -ı*]

ly: *Btn, hepsi.*

Keser biçer kırar geçer **ly**

Dem--dem budur işinn olay (*Tuhfetü'l-hvn, Mesnevi 195, Mısra 21*). [*ly,]*

‘lyık: *nsanı meşgul eden, Hakk’a erişmekten alıkoyan ilişkiler, bağlar.*

Bunca esbb ‘**lyık** u eşğl

Olmasun mı müşevveşü’l-ağvl (*Tuhfetü'l-hvn, Mesnevi 138, Mısra 49*). [*‘lyık,]*

alçak: *Aşğlık, sefil.*

Atumu eşmesi budur ancak

Virme baña elem be-hey **alçak**(*Tuhfetü'l-hvn, Mesnevi 136, Mısra 28*). [*alçak,]*

aldan-: *Kanmak, yanılmak, hataya düşmek.*

Ol levendün sözine **aldandı**

Bilmedi kim geçer aña pendi (*Tuhfetü'l-hvn, Mesnevi 68, Mısra 29*). [*aldandı, -dı*]

ntizm hevya yeltenme

Degme bir rzgra **aldanma**(*Tuhfetü'l-hvn, Mesnevi 83, Mısra 100*). [*aldanma, -ma*]

a‘lem: *Bilgi sahibi, bilici, bilen.*

Yâ İlâhî didi sen **a'lemsin**

Kenzü'l-esrâra cümle mahremsin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 45*). [*a'lemsin, -sin*]

Ol huzû' u huşû'-ıla bir dem

Bu huşûşa Hudâ durur **a'lem**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 30*). [*a'lem,]*

'âlem: Yeryüzü, dünya.

'Âlemüñ hâli oldu çünki tebeh

Lâlenüñ bağırı tıldı hün-ı siyeh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 7*). [*'âlemüñ, -üñ*]

Bi-hamdillâh yine devletle geldi

Murâd Paşa vü **'âlem** oldu hurrem (*Tuhfetü'l-İhvân, Kıt'a 3, Mısra 2*). [*'âlem,]*

'Urûkın eşkiyânüñ kesmededür

Şükür Hakk'a biraz düzeldi **'âlem**(*Tuhfetü'l-İhvân, Kıt'a 3, Mısra 4*). [*'âlem,]*

Cüybâra çü düşdi **'âlem-i** ter

El yumışdı hayâtdan 'ar'ar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 17*). [*'âlem-i, -i*]

İşbu **âlemde** eñ kem âfet ne

Câna te'sîr ider nedâmet ne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 21*). [*âlemde, -de*]

Bu degül kim anı şanem idesin

'Âlem aîladuğuñ elem idesin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 14, Mısra 10*). [*'âlem,]*

Şem'-i kudret sirâc-ı bî-'illet

Feyz-i nûr itdi **'âleme** kat kat (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 4*). [*'âleme, -e*]

İmtihân itmek için **'âlemde**

Hakk meşâyib komışdur âdemde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 25, Mısra 13*). [*'âlemde, -de*]

İşümüz bağılı olsa **'âlemde**

Feth-i bâb ancak olsa şöñ demde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 25, Mısra 27*). [*'âlemde, -de*]

Çok sebebsüz garaş ider nâkes

Aña muhtâcdur kamu **'âlem**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 39*). [*'âlem,]*

'Âlemi çün ki görevüz hâlî

Gelmek âsân ki kendü şehrüñdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 62*). [*'âlemi, -i*]

Tâ ki vire Hudâ bulara halâş

'Âlemüñ her biri ferîdi geçer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 31*). [*'âlemüñ, -üñ*]

İttifâk-ı zevi'l-'uqûl budur

İmtihân itmek için **'âlemde**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 81*). [*'âlemde, -de*]

Bildi āhir muḥakḳak **‘ālemde**

Yār bulmaz kimesne buñ demde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 43, Mısra 31*). [**‘ālemde, -de**]

Zengibārı kamu kılup ğāret

Heybetin şaldı **‘āleme** kat kat (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 51, Mısra 10*). [**‘āleme, -e**]

Kara pus oldu cümle-i **‘ālem**

Tütēkī geydi (.....) u **‘ālem** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 10*). [**‘ālem,]**

Berķveş atılup örü-durdu

Şa‘şa‘a dutmış **‘ālemi** gördi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 24*). [**‘ālemi, -i**]

Sābit oldı şebātı yok fānī

Māl u emvālī **‘ālemüñ** ya‘nī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 76, Mısra 8*). [**‘ālemüñ, -üñ**]

[.....]

Yansa **‘ālem** irişmez aña nedem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 76, Mısra 24*). [**‘ālem,]**

Oldur ölmez oğul bu **‘ālemde**

Bu’s-sa‘ādet binā-i ādemde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 76, Mısra 39*). [**‘ālemde, -de**]

İş ü işretde **‘ālemi** çü görür

Üzüm üzüme göre dir kararur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 78, Mısra 5*). [**‘ālemi, -i**]

Gūşına aşdı şalkımı mengūş

‘Ālemi itdi cümle ḥalka-be-gūş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 78, Mısra 14*). [**‘ālemi, -i**]

Yaluñuz düşüp eyledi güzeri

Cümle **‘ālemden** eyledi ḥazeri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 82, Mısra 4*). [**‘ālemden, -den**]

Nişfa varınca kıçdan u önden

Girdi şu dutdı **‘ālemi** ucdan (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 20*). [**‘ālemi, -i**]

Ol-dem emn üzre idi hem **‘ālem**

İstirāhatde cümle-i ādem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 84, Mısra 41*). [**‘ālem,]**

Nevm-i ğafletden **‘ālem** uyandı

Ġāzīler kılıcına tayandı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 86, Mısra 11*). [**‘ālem,]**

Zevķ u şādīde cümleten **‘ālem**

Hīç ğamgīn yoğ-ıdı bir ādem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 47*). [**‘ālem,]**

Şāh-ı nevrūzuñ irişüp devri

Çaķ çağında **‘ālemüñ** seyri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 44*). [**‘ālemüñ, -üñ**]

Meşrebi ḥūblaruñ levendāne

Mişli **‘ālemde** var mı bir dāne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 54*). [**‘ālemde, -de**]

Bir yaña cūy-ı hevlāk-i ‘azīm

Eyle taşkun ki virür **‘āleme** bīm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 36*). [**‘āleme, -e**]

Ol ki ‘**âlemden**’ ide kaç‘-ı nazar

Nice ehlinden itmeye o hâzer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 81*). [‘**âlemden**, -den]

‘**Âlemi**’ ilm-ile dutarsa revâ

Hâk bu Loğmân-ı sâni dindi aña (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 9*). [‘**âlemi**, -i]

Tab‘-ı vekkâdı ‘**âleme**’ meşhûr

Zihn-i nakkâdı cümlede mezkûr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 35*). [‘**âleme**, -e]

Kanı bir merd-i çâpûk ü çâlâk

‘**Âlemi**’ cümle geşt ide bî-bâk (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 149, Mısra 16*). [‘**âlemi**, -i]

İntizâmî görünce bu hâli

Çıkdı gözinden ‘**âlemüñ**’ mâlı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 14*). [‘**âlemüñ**, -üñ]

İntizâmî cihândan itdi hâzer

‘**Âleme**’ püşt [ü] pây urup yek-ser (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 160, Mısra 4*). [‘**âleme**, -e]

Geçdi ‘**âlemden**’ ü şafâsından

Her cefâsından u vefâsından (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 160, Mısra 5*). [‘**âlemden**, -den]

Şimdi ‘**âlem**’ bir özge hâl oldı

Hamdülillâh şafâ ile töldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 174, Mısra 37*). [‘**âlem**,]

Mağdemi virdi ‘**âleme**’ gayret

Hâk-şinâs olduğı yeter devlet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 175, Mısra 11*). [‘**âleme**, -e]

Yok yire geldük ‘**âleme**’ dimezüz

Ölmek olursa dahı gam yimezüz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 21*). [‘**âleme**, -e]

Herkesüñ karnı vü gözi töldı

Hüb tarz içre ‘**âlemi**’ koydı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 50*). [‘**âlemi**, -i]

Sebb-i ser-bâğīyân ki zikr oldı

Zulm ü ifsâdı ‘**âleme**’ töldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 134*). [‘**âleme**, -e]

Dir ‘**âlem**’ muşlihi tîğ ü kalemdür

Olaruñ terki dünyâya sitemdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 63*). [‘**âlem**,]

Yeñilendi anuñ re’yiyle ‘**âlem**’

Mezâlim yarasına urdı merhem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 195, Mısra 1*). [‘**âlem**,]

‘âlem: *Alamet, nişan, sembol.*

Kuru gayretde yok-durur ‘**âlem**’

Mürtekib olsa küfre ger muhtâc (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 40*). [‘**âlem**,]

a‘lemü’l-‘âlimîn: *Âlemlerin âlimi.*

A‘lemü’l-‘ālimīnsin yā Rab

Ola oturduğu yirinde fazīḥ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 57*). [*a‘lemü’l-‘ālimīnsin, -sin*]

‘ale’t-ta‘cīl: Aceleyle.

Eşkini gözden ağıdup çün sīl

Geldi İstanbul’a ‘ale’t-ta‘cīl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 96, Mısra 18*). [*‘ale’t-ta‘cīl,]*

Seyrini her günün ‘ale’t-tafşīl

Yazdı aşlı ile ‘ale’t-ta‘cīl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 156, Mısra 44*). [*‘ale’t-ta‘cīl,]*

Virsün icmāl-i sūra ol tafşīl

Çanda ise bulun ‘ale’t-ta‘cīl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 8*). [*‘ale’t-ta‘cīl,]*

‘ale’t-tafşīl: Ar. Ayrıntılı biçimde.

Maṭlabin ḳamunuñ ‘ale’t-tafşīl

Defter idüp getir baña ta‘cīl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 145, Mısra 31*). [*‘ale’t-tafşīl,]*

Seyrini her günün ‘ale’t-tafşīl

Yazdı aşlı ile ‘ale’t-ta‘cīl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 156, Mısra 43*). [*‘ale’t-tafşīl,]*

‘alev: Alev, ateş, kıvılcım.

Yakdı başında dehr anuñ meger od

Oldı peydā ‘alevleri bī-dūd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 23, Mısra 18*). [*‘alevleri, -ler, -i*]

‘ālī: Yüce, ulu.

Şanmañuz kim ol uç ḳala ḥālī

Şimdi bir ḡāzī mīr irüp ‘ālī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 20*). [*‘ālī,]*

Sürḥ-ser illerine niyyet ile

Ben revān oldum ‘ālī himmet ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 183, Mısra 16*). [*‘ālī,]*

Ne devletdür ne ‘izzetdür ne raḡbet

O dervīşāne vaż‘ u ‘ālī rütbet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 88*). [*‘ālī,]*

‘ālihi’l-emcād: "(Hz. Muhammed'in) asil ailesinin hatırı için" anlamında dua ifadesi.

Dāyim olsun du‘ā-yı ḥayr-ile yād

Bī’n-nebiyyi ve ‘ālihi’l-emcād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 177, Mısra 48*). [*‘ālihi’l-emcād,]*

‘alil: *Hasta; kör II harap, bitkin.*

Dāhilinde var iki nehr-i ‘aẓīm
 İçse bulur şifā mizācī ‘**alil**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 12*). [‘alil,]
 Haylī müşkil degül mi nām-ı güriz
 Buldı sizden devāyı işbu ‘**alil**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 36, Mısra 9*). [‘alil,]
 Ne ‘**alil** ol güzide-i tekrīm
 Rūh-ı pākini eylemiş teslīm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 96, Mısra 21*). [‘alil,]
 Manşib olsa ne deñlü şey’-i ƣalil
 Yine ma‘zül olanı ide ‘**alil**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 149, Mısra 32*). [‘alil,]

‘ālī-mikdār: *Şanı, değeri yüce.*

Ümīdüm var durur devletlü hünkār
 Güzin-i Āl-i ‘Osmān ‘**ālī-mikdār**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 192, Mısra 16*). [‘ālī-mikdār,]

alın-: *Alınmak, gücenmek, darılmak.*

Beñzi **alınur-idi** bir sözden
 Merdüm-i dīdesi görüp ƣaltān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 34*). [*alınur-idi, -ır, -idi*]
 Ya‘nī **alınmayup** biraz güldi
 Sürdi yüzine vü baş üzre ƣodı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 2*). [*alınmayup, -ma, -y, -up*]

alın-: *Alınmak. II Ele geçirilmek, ulaşılmak.*

Māl-i mīrī ki yılda cem‘ olunur
 Gör olaruñ da artuğı **alınur**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 183, Mısra 6*). [*alınur, -ur*]
 Edānīden e‘ālī fark olunmaz
 Menāşib ģod ecānibden **alınmaz**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 24*). [*alınmaz, -maz*]
 O kim mücrim degül yirini bekler
 Anuñ dirlüğü **alınsun** mı begler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 194, Mısra 24*). [*alınsun, -sun*]
 O kim ‘ahde muģālif ƣıla vaẓ‘ı
 İli **alına** ƣatlı olına def‘ī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 32*). [*alına, -a*]

O kim taḥṣīlī lāzım māl-i mīri

Alındı vü görildi yırlü yiri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 200, Mısra 14*). [*alındı, -dı*]

alınan: *Alınan (şey).*

Alınanı idüp aşhâbına red

Ola zālīm mezālīm cümle mesned (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 194, Mısra 27*). [*alınanı, -ı*]

‘ālī-neseb: *Soylu, soyu yüce.*

‘Özrüñi dile şuçuñ eyle taleb

Şāyed ‘afv eyleye ol ‘**ālī-neseb**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 68*). [*‘ālī-neseb,]*

Ṭutulan kāfirüñ yararını hep

Gönderüp kapuya o ‘**ālī-neseb**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 40*). [*‘ālī-neseb,]*

alış-: *Isınmak.*

El ayak birbiriyle kavuşmaz

Cism-ile cān şovukdan **alışmaz**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 14*). [*alışmaz, -maz*]

‘ālī-şān: *Şanı yüce, şerefli.*

Mīr-mīrān Hüseyn Paşa’nuñ

Beyne’l-aḳrān ol ‘**Ālī-şānuñ**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 26, Mısra 30*). [*‘ālī-şānuñ, -uñ*]

Bula mişlin Üveys Paşa’nuñ

Ol ‘Ömer-ma‘delet ‘**Ālī-şānuñ**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 149, Mısra 18*). [*‘ālī-şānuñ, -uñ*]

Hod re’īsüñ nişāncı paşanuñ

Niçe devletlü vü ‘**ālī-şānuñ**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 64*). [*‘ālī-şānuñ, -uñ*]

Şadr-ı a‘zam Murād Paşa’nuñ

Ol şecī‘ u ğayūr ‘**Ālī-şānuñ**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 181, Mısra 4*). [*‘ālī-şānuñ, -uñ*]

‘aliyyü’l-‘azīm: *En yüce, en ulu.*

İde rahmet aña ‘**aliyyü’l-‘azīm**

Virdi ehl-i nifāk ḥaylī elem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 14*). [*‘aliyyü’l-‘azīm,]*

allāh: *Allah (c.c.).*

Virdi kızın everdi hem oğlın
 Ancak **Allāh** bilür-iken hālın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 86*). [*allah,]*
 Ol ki yasın kıılır dir ‘amme nevāl
 Hātmin **Allāh** tebāreke ve te‘āl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 106*). [*allāh,]*
 Meger **Allāh** vire ecr-i cezīl
 Ğuşşa vü hüzne düşse bir kişi ger (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 36, Mısra 10*). [*allāh,]*
 Her du‘âyı qabūl ider **Allāh**
 Kimse bu yolda olmadı güm-rāh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 72, Mısra 21*). [*allāh,]*
 Öksürükden şıgındı **Allāh’a**
 Yok mecālī o demde bir āha (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 91*). [*allāh’a, -a]*
 Rāzık **Allāh** benüm kefilümdür
 Hāk resūlī sözi delīlümdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 53*). [*allāh,]*
 Şaşduğından derūnī eyledi āh
 Sen bu dem dest-gīr ol iy **Allāh** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 26*). [*allāh,]*
 Kime ide hidāyet yüce **Allāh**
 Bu ğafletten kim ola merd-i āgāh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 190, Mısra 7*). [*allāh,]*
 İder pīr olana her gāh raġbet
 Aña **Allāh** ide luṭf ile rahmet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 205, Mısra 24*). [*allāh,]*

alt: *Alt, alt taraf.*

Öte yanında taġ u taş aġlar
 Bāġlaruñ **altı** nehr akup çağlar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 18*). [*altı, -ı]*
 Şehrūñ **altında** buluşur ikisi
 Cān-fezādur ikisinūñ de sesi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 13*). [*altında, -ı, -n, -da]*
 Bu seher nolduñ ey şabā-reftār
 Geçē-yazduñ buz **altına** nā-çār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 69, Mısra 26*). [*altına, -ı, -n, -a]*
 Karuñ **altında** kaldı bī-dermān
 Taġda göz açdurur mı bād-ı vezān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 11*). [*altında, -ı, -n, -da]*
 Durduğı yirūñ **altına** bakdı
 Başı çigzindi vü yaşı akdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 27*). [*altına, -ı, -n, -a]*

Bir ulu çağa eyledi ü güzer

Uçurum **altına** kim ide nağar (*Tuhfetü'l-İhvn, Mesnevi 140, Mısra 2*). [*altına, -ı, -n, -a*]

altı: "Altı" sayı sıfatı.

Altı yedi at evleri bl

Yonma taşdan idüp anı benn (*Tuhfetü'l-İhvn, Mesnevi 54, Mısra 5*). [*altı,]*

Altı yanında oturan chel

Lecce başladı cümle-i sfeh (*Tuhfetü'l-İhvn, Mesnevi 155, Mısra 9*). [*altı,]*

Altı altun didi ikiye beh

lmişe irdi şan dem-i 'İs (*Tuhfetü'l-İhvn, Mesnevi 170, Mısra 49*). [*altı,]*

altun: *Altın.*

Bilezik lzım-ise **altundan**

Yri eglenme birini ğren (*Tuhfetü'l-İhvn, Mesnevi 15, Mısra 5*). [*altundan, -dan*]

İncüsin çünki eyledi inkr

Altunun ol da eyledi ikrr (*Tuhfetü'l-İhvn, Mesnevi 81, Mısra 62*). [*altunun, -ın*]

Didi kim baņa Muştaf Paşa

Gh bir **altun** eyler-idi 'aş (*Tuhfetü'l-İhvn, Mesnevi 146, Mısra 66*). [*altun,]*

Eyleñ in'mını bunuñ iz'n

Baņa biñ **altun** eyledi işsn (*Tuhfetü'l-İhvn, Mesnevi 146, Mısra 68*). [*altun,]*

H beñzer mi bu 'aşda aña

Ol adar **altun** ide saña 'ař (*Tuhfetü'l-İhvn, Mesnevi 146, Mısra 72*). [*altun,]*

Mrden aña iki biñ **altun**

Oldı maşraf zih kitb-ı fnn (*Tuhfetü'l-İhvn, Mesnevi 158, Mısra 51*). [*altun,]*

Pdiřha oęundı n maźmn

İtdi işsn yigirmi dört **altun**(*Tuhfetü'l-İhvn, Mesnevi 168, Mısra 74*). [*altun,]*

Bir felketde idi ol maħzn

Her biri anda degdi biñ **altun**(*Tuhfetü'l-İhvn, Mesnevi 169, Mısra 4*). [*altun,]*

Kimse hlin görür mi h bir ferd

Her bir **altunı** genc-i bd-verd (*Tuhfetü'l-İhvn, Mesnevi 169, Mısra 6*). [*altunı, -ı*]

Elli **altun** yanında cyiz idi

Belki artuē atında hyiz idi (*Tuhfetü'l-İhvn, Mesnevi 170, Mısra 45*). [*altun,]*

Altı **altun** didi ikiye beh

lmişe irdi şan dem-i 'İs (*Tuhfetü'l-İhvn, Mesnevi 170, Mısra 49*). [*altun,]*

Her birinüñ behâsı üç **altun**

Virilüp altunı alundı şatun (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 51*). [*altun,]*

Her birinüñ behâsı üç altun

Virilüp **altunı** alundı şatun (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 52*). [*altunı, -ı]*

Muraşsa‘ tîğ ü **altun** bozdoğanı

Virüp ıslâh kıl didi cihânı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 197, Mısra 11*). [*altun,]*

ālūde: *Ar. Karışık, karışmış.*

Kamu dervîşleri şalâh üzre

Degül **ālūde** hep felâh üzre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 56, Mısra 40*). [*ālūde,]*

ālūfte: *Alışık, müptela, düşkün.*

İntizāmī gedā-yı aşūfte

Dermend ü hāzîn ü **ālūfte** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 25, Mısra 2*). [*ālūfte,]*

alun-: *Eleştirel ya da benzeri bir sözün ya da kendisince olağan olmayan bir davranışın kendisine karşı olduğunu sanarak bunu kırgınlıkla, incinme belirtisiyle ya da öfkeyle göstermek.*

Habâb iğmâz-ı ‘ayn ider şürâhî kulkul itdükçe

Meyüñ **alunduğundan** n’eyki bir hâlet sezer meclis (*Tuhfetü'l-İhvân, Müfret 2, Mısra 4*).

[*alunduğundan, -duğ, -ın, -dan]*

‘ām: *Sıradan halk, avam.*

At aldı buz üzre bir niçe kām

Gözler idi kenârı hūvâş-ile **‘ām** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 42*). [*‘ām,]*

āmāde: *Hazır, hazırlanmış.*

Ol olice re’is-i küttâbı

Kamu **āmāde** devlet esbâbı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 177, Mısra 16*). [*āmāde,]*

amal: *Çare, gaye.*

Geçdi âhir cihân u malinden

Kamu **āmāl** u kıl ü kâlinden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 76, Mısra 26*). [*āmāl,]*

amal: *Amel, faaliyet; çare.*

Yâ ilâhî ne özge miḥnetdür

Özge **āmāl** u özge zilletdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 50, Mısra 8*). [*āmāl,]*

a'māl: *Ameller, işler.*

Bî-kes olan kimesne ebter olur

Kendü **a'mālî** defteriyle alur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 42*). [*a'mālî, -i]*

'amel: *Dînî emirleri yerine getirmek için yapılan iş, fiil, hareket.*

İbrişim kirm-i pîlenüñ **'ameli**

Sinegüñ kayyıdur görüñ 'aseli (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 8, Mısra 11*). [*'ameli, -i]*

Nefsin itdi nedāmete āgāz

Bed **'ameldür** didi bu 'ıřķ-ı mecāz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 103, Mısra 24*). [*'ameldür, -dür]*

Zād-ı şālih **'amel** durur didügüm

Anuñ-içündür özge ğam yidügüm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 93*). [*'amel,]*

'amî: *Avamca, ileri gelenlerden olmayan, cahil, avama ait.*

Nesnenüñ kim nifāk ola nāmı

Kār idinmez anı meger **'āmî** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 50, Mısra 10*). [*'āmî,]*

'āmil: *Vergi tahsiline memur kimse, mütesellim, mütevellî.*

'**Āmilüñ** uğrama izi tozına

āyil olmaz uyan iki yüzine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 23*). [*'āmilüñ, -üñ]*

āmîn: *Duâlardan ve hayır temennîlerinden sonra, "Allah kabul etsin, öyle olsun!" anlamında kullanılan söz.*

Anı yâ Rab ğazabdan eyle emîn

Bu du'āya dutalım el **āmîn** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 96, Mısra 36*). [*āmîn,]*

ammā: *"Ama; fakat, lakin, ancak" anlamlarında bir bağlaç.*

Şar'ı var idi ḥadd-i zātında

Dutdı **ammā** tamām vaktinde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 74*). [*ammā,]*

Sevdi **ammā** key istiḳāmet-ile
 Hāḳ güvāhı durur şadāḳat-ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 59*). [*ammā,]*
 Yazda ḡāyet 'ufūnetüñ kânı
 Kışda **ammā** bürüdetüñ kânı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 116, Mısra 8*). [*ammā,]*
 Bunı şan'at idinürüz **ammā**
 Ayruḳ andan kesilmezüz ḳat'ā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 11*). [*ammā,]*
 Olmasa ol şu arada **ammā**
 Kāfirüñ biri bulmaz-ıdı rehā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 11*). [*ammā,]*
 Ba'ış oluban itdiler ma'zül
 Kaldı **ammā** ḥaḳḳati mechül (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 149, Mısra 14*). [*ammā,]*
 Görinüp ḳarşu bir Tatar atlu
 Atlu **ammā** ḳatı mürüvvetlü (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 42*). [*ammā,]*
 Devlet āsān ele girür **ammā**
 İlde düğünde bu durur da'vā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 177, Mısra 3*). [*ammā,]*

an: Adını söylemek, zikretmek, hatırlamak.

Māl odur kim hīç olmaya saña bār
 Rāzıḳuñ saña **añdura** her bār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 14, Mısra 6*). [*añdura, -dur, -a]*
Añma ne vaż' itdügin nākes
 Āh ḳaldı hemān hevādārı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 68*). [*añma, -ma]*
 Hāline eyledi orada nigāh
 Ṭālī'ü baḥtın **añup** eyledi āh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 41, Mısra 2*). [*añup, -up]*
 Baḥtın **añdı** çü hey'etin gördi
 Cānda yir itdi aña yol sürdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 42, Mısra 5*). [*añdı, -dı]*
 Her cilāsın ḳomış nişānesini
Añdura şöñra tā zamānesini (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 16*). [*añdura, -dur, -a]*
Añıcek ḥāṭırı perīşāne
 Añmasa ḥālī müstemendāne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 55, Mısra 37*). [*añıcek, -ıcek]*
 Añıcek ḥāṭırı perīşāne
Añmasa ḥālī müstemendāne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 55, Mısra 38*). [*añmasa, -ma, -sa]*
 Rehn **añıcek** didi ne söylersin
 Ne emānet ḥıyānet eylersin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 57*). [*añıcek, -ıcek]*

Ḍarb-zen zarrı cāna cebr eyler

Tīr ü tīg **añma** nice zecr eyler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 113, Mısra 16*). [*añma, -ma*]

Añılup cümle vaz' u eṭvārı

Remz-ile söyledügi aḥbārı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 7*). [*añılup, -ıl, -up*]

İskele **añılan** Ṭuna'da ḥırām

Bir dem ārām imiş orada ḥarām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 1*). [*añılan, -ii, an*]

Ağlayup rāh-ı dūrı kimi yider

Ža'fı var gidemez dorısın **añar** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 100*). [*añar, -ar*]

Kimi Gülgün **añar** kimi Şebdīz

Niçe Şīrīn-ile yayan Pervīz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 105*). [*añar, -ar*]

Añar anı du'ā ile her ān

Hīç unutturmaz itdügi iḥsān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 61*). [*añar, -ar*]

Añdı Ḥān Bāyezīd ü evlādın

Ḳomayam didi anlaruñ dādın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 153, Mısra 1*). [*añdı, -dı*]

Bir zamān **añdı** rüz-ı 'uḳbāyı

Gözlerin açdı gördi dünyāyı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 67*). [*añdı, -dı*]

Birine virdi rāygān ḳoçisin

Añma ḥod hīç ṭabanınuñ acısın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 68*). [*añma, -ma*]

İtdi tevzī' oturtuğı yirde

Adın **añdura** baḥr-ile berde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 182, Mısra 32*). [*añdura, -dır, -a*]

Diyār-ı Erdel'üñ ban-oğlı banı

Olaruñ kim **añılur** ad u sanı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 8*). [*añılur, -ıl, -ur*]

Ne lāyıḳdur **añıla** şāh nāmı

Yeg andan Āl-i 'Osmān'üñ gulāmı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 61*). [*añıla, -ıl, -a*]

an: An, zaman.

Dünye bir **āndur** şafāsı nola

Tīg-i bürrāndur vefāsı nola (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 25, Mısra 33*). [*āndur, -dur*]

Vaḳt-i dey iricek şitā **ānı**

Ḥāneden yaña ata-gör cānı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 70, Mısra 39*). [*ānı, -ı*]

Her kime kim vezāret ola 'aṭā

Re'yi şāyib ne **ān** ki ide ḥaṭā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 95, Mısra 14*). [*ān,*]

Zevk çağı imiş şafâ **āni**

‘İşret eyyāmı nūşuñ āvānı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 3*). [*āni, -ı*]

aña: Anne.

İşbu ümmü'l-ḥabāyiş itdi neler

Ḳızı böyle **anası** daḥı beter (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 79, Mısra 12*). [*anası, -sı*]

Anası didi iy gözüm nūrı

Baňa ‘afv eyle işbu maḥzūrı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 1*). [*anası, -sı*]

Anası didi ey gözüm nūrı

Gelme incitme işbu maḥzūrı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 15*). [*anası, -sı*]

İşidicek kelāmın **anasınuñ**

Şıdk var ise ger sözüñde senüñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 9*). [*anasınuñ, -sı, -nuñ*]

İntizāmı’nüñ **anası** nā-gāh

Bu seferden o dem olup āgāh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 39*). [*anası, -sı*]

‘anā: Zahmet, güçlük.

Gördi aşlā ḡnā degül bākī

Bu ḡnādan ‘**anā** ḳalur bākī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 76, Mısra 6*). [*‘anā,]*

Bir oñulmaz belā durur bu ṭama‘

Bir yeñilmez ‘**anā** durur bu ṭama‘ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 82*). [*‘anā,]*

añaru: Öbür, öte.

Bir iki kimse girdiler içeri

Hîḳ baḳmayuban **añaru** berü (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 104, Mısra 6*). [*añaru,]*

anaṭolu: Anadolu.

Türkisin sen **Anaṭoluñ** bī-dīn

Nā-ḥalef rāfīzī vü bed-āyīn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 53*). [*anaṭoluñ, -ñ*]

Eşḳiyāsı **Anaṭolu’ñ** yir yir

Yine ifsāda oldılar ḥāzır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 53*). [*anaṭolu’ñ, -ñ*]

anca: O kadar, onca.

Anca deyri mesācid itmişler

Niçe nākūs ödini şıtmışlar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 85, Mısra 19*). [*anca,]*

Eylemişler ‘imāret **anca** menār

Niçe ay u yıl idüp anda qarār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 85, Mısra 21*). [*anca,]*

İntizāmī de itdi ‘azm-i vaṭan

Aşicek **anca** kūh u deşt ü demen (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 98, Mısra 8*). [*anca,]*

Anca za‘f-ile bunca miḥnet-ile

Özge ‘illetle kuru gayret-ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 118, Mısra 9*). [*anca,]*

Şıḥhate döndi bunca ‘illetler

Minḥate irdi **anca** miḥnetler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 118, Mısra 18*). [*anca,]*

Begden **anca** görince luṭf-ı cezāl

İtdi ta‘zīm-ile elin taḳbāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 137, Mısra 9*). [*anca,]*

Bunca tedbīr ü **anca** re‘y-i güzīn

Ḥazretüñdür hezār şad taḥsīn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 181, Mısra 39*). [*anca,]*

anca: Öyle ki, bile.

Bir emrūñ himmetūñ isminde ger ma‘nī zuḥūr ide

Daḳāyık ḥall olup feth ola-y-ıdı **anca** müşkiller (*Tuhfetü'l-İhvân, Kaside 1, Mısra 4*).

[*anca,]*

anca: Ancak, yalnızca, sadece.

Ser-güzeştüñde vardur **anca** nazar

Zīre çekdüñ hezār ḥavf u ḥaṭar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 6, Mısra 11*). [*anca,]*

İşbu uslūba gezdi **anca** bilād

Niçe ma‘mūre vü ḥarāb-ābād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 16, Mısra 39*). [*anca,]*

Niçe ḳol gitmiş **anca** baş şınmış

Niçenūñ ḳaşı gözine inmiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 22, Mısra 7*). [*anca,]*

Her kelām **anca** faşl ü bāb oldı

Cāndan sevgülü cihāndan ‘azīz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 36, Mısra 6*). [*anca,]*

Fāyide yok durur ḳoñ iḳdāmı

Bunca ‘askerle **anca** ibrāmı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 4*). [*anca,]*

Şāh-ı İslām’a ‘arz olundı bu ḥāl

Pes ṭaleb ḳıldı **anca** māl u menāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 2*). [*anca,]*

Bunca zahmetler **anca** derd ü 'anā

Çekesin yok yire degül mi belā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 156, Mısra 31*). [*anca,]*

Bilmez 'ömrinde hîç ta'îlî

Olmuş **anca** 'ulüm taḥṣîlî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 160, Mısra 28*). [*anca,]*

Yazan **anca** kütüb iden inṣā

Âhîrinde murādı ḥayr du'ā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 13*). [*anca,]*

Gelüp 'askerle baña kavuşasın

Sa'y idüp **anca** kūh u deşt aşasın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 183, Mısra 40*). [*anca,]*

ancak: "Lâkin, ama, fakat " sözleri gibi bir düşünceye karşıt ikinci bir düşünceyi anlatan bir söz.

Māl elinüñ deri gerek **ancaḳ**

Mānî'-i āb-ı rû degül el-ḥaḳ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 14, Mısra 3*). [*ancaḳ,]*

ancak: *Ancak, yalnızca, sadece.*

Virdi kızın everdi hem oğlın

Ancaḳ Allah bilür-iken ḥālîn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 86*). [*ancaḳ,]*

İşümüz baḡlu olsa 'ālemde

Feth-i bâb **ancaḳ** olsa şoñ demde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 25, Mısra 28*). [*ancaḳ,]*

Dest-gîri Hudā idi **ancaḳ**

El vere elin ala alacaḳ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 63*). [*ancaḳ,]*

Atumuñ eşmesi budur **ancaḳ**

Virme baña elem be-hey alçaḳ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 27*). [*ancaḳ,]*

Hep 'ibārâtı cümle yādında

Dilde **ancaḳ** degül nihādında (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 64*). [*ancaḳ,]*

anda: 1. orada, o tarafta 2. oraya.

Maḡsilüñ her birinde āvîze

Hîç kābil mi **anda** perhîze (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 10*). [*anda,]*

Yir yirin köprü başları dirnek

Söylenür **anda** lāf eger gerçek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 4*). [*anda,]*

İşbu da'vā şorulur olsa eger

Sābitāt ile **anda** ḥāzır kamer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 16*). [*anda,]*

Ḳamusı oldu **anda** ḥor u ḥaḳīr

Gördi hep cümle **anda** bay u faḳīr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 49, Mısra 34*). [anda,]

Lûleler olmuş **anda** lû' lû' -bār

Eşk-i 'uşşâkı aḳıdur ğam-ı yār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 55, Mısra 9*). [anda,]

Âḥirü'l-emr eyledi zārī

Anda Bārī kılaydı tā yārī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 56*). [anda,]

Var idi **anda** bir sipāhī meger

Eyler iken buz üzre eyle güzzer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 69, Mısra 1*). [anda,]

Her kişinüñ var imiş **anda** tamām

Germ-ḥāneleri miṣāl-i ḥamām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 70, Mısra 25*). [anda,]

Anda ārām eyledi ol gün

Vaḳt-i şām irdi gün ṭolundu çün (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 84, Mısra 1*). [anda,]

Çok fesād itdi **anda** ol ṭāġī

Ol daḥı oldu bir ayak baġı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 84, Mısra 21*). [anda,]

Eylemişler 'imāret anca menār

Niçe ay u yıl idüp **anda** ḳarār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 85, Mısra 22*). [anda,]

Saḥa budur vaṣıyyeti āḥir

Anda idüm o cem'de ḥāzır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 87, Mısra 14*). [anda,]

Anda imiş meger ki ṭopraġı

Şoldı berg-i cemāli yapraġı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 93, Mısra 23*). [anda,]

Anda idi vezīr-i şāh-ı kirām

Ulu düstūr ol Muḥammed-nām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 95, Mısra 7*). [anda,]

Vāḳi' olmuşdı bir laṭīfe meger

İrdi güşuma **anda** böyle ḥaber (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 106, Mısra 2*). [anda,]

Yā 'adū ḳanımı iderdüm sıl

Yāḥu cānum iderdüm **anda** sebīl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 14*). [anda,]

Ferş-i sebzīn döşetdi **anda** çemen

Şaçdı üstine gevherini semen (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 53*). [anda,]

Anda sevmek sevilmeḳ 'ādet imiş

Fāriġ olana key ḳabāḥat imiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 123, Mısra 37*). [anda,]

Kendüyi nā-gehānī urdı yire

Az ḳaldı ki cānın **anda** vire (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 72*). [anda,]

Cüz'ī ḳaṭrān var idi **anda** hele

Bal çalup aġzına ḥoş-āmedle (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 87*). [anda,]

Kuyu içinde âdemüñ boyı şu
 Habs olan durdı **anda** dâyim örü (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 30*). [anda,]
 Ehl-i İslâm esîrine küffâr
Anda eyler şikenceyi her bâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 34*). [anda,]
Anda imiş meger ki toprağı
 Soldı bağ-ı vücûdı yaprağı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 49*). [anda,]
 Çün Bekeş kurbine irişdi o mîr
 Ceyş-i küffâra oldu **anda** habîr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 133, Mısra 34*). [anda,]
 Kimi katl oldu vü kimisi esîr
 Oldılar **anda** cümle hezm-pezîr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 135, Mısra 22*). [anda,]
 Jağa hûd key metîn bārûdur
 Varmamış kimse **anda** söz budur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 10*). [anda,]
 Herkes olur çoçinüñ üzre süvâr
Anda budur tarîk-i dâr u diyâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 137, Mısra 8*). [anda,]
 Varicek uçurum nihâyetine
 ‘Acabâ tıfluñ **anda** hâleti ne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 140, Mısra 12*). [anda,]
 Haylî ma‘ber maḥûf var **anda**
 N’oldı fülk-i necât şor kıanda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 99*). [anda,]
 Varicek **anda** ḥazret-i Paşa
 Bir niçe şî‘rin eyleyüp inşâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 31*). [anda,]
 Şâhı **anda** kaçurmada ‘asker
 Bunda şâh u gedâ düğün eyler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 154, Mısra 7*). [anda,]
Anda kâtiblere taşaddur ider
 Ma‘rifet añlanur taşavvur ider (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 155, Mısra 5*). [anda,]
 İntizâmî’ye **anda** itdi ḥitâb
 Yaz bu sūrî ola bir özge kitâb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 156, Mısra 13*). [anda,]
 Cem‘ olmışdı **anda** yidi kıral
 Ehl-i küfr-ile tolu deşt ü cibâl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 63*). [anda,]
 Ḥakk’a idüp tazarru‘ı vâfir
 Oldı **anda** velâyeti zâhir (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 62*). [anda,]
 Bir felâketde idi ol maḥzûn
 Her biri **anda** degdi biñ altun (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 169, Mısra 4*). [anda,]
 İntizâmî’nüñ **anda** ḥuddâmı
 Kaçdı atlarla gör bu âlâmı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 7*). [anda,]

Ol maḥal **anda** eyle bir yir idi
 Kimsenüñ kimse mi ğamın yir idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 9*). [*anda,]*
 İkişi daḥı **anda** ḥâzırdur
 Gün gibi tecrübeyle zâhirdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 177, Mısra 31*). [*anda,]*
 Berüde olmağın o derbendler
 ‘Asker **anda** gelince nice geçer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 182, Mısra 20*). [*anda,]*
Anda İbni Kâlender ü sâyir
 Dîni vü mezhebi yok ol ḥâsir (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 45*). [*anda,]*
 Kışlayup **anda** ‘askerini dire
 Şâhı şımış idi o dem Özbek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 4*). [*anda,]*
Anda kim var-idi cibillî fesâd
 Oldı evvelkiden ‘inâdı ziyâd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 163*). [*anda,]*

anda: *Onda.*

Cevşenüñ kalbi şâf âyinedür
Andadur şüreti mu‘âyenedür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 104*). [*andadur, -dur]*
 ‘İlm ü fazl u kemâl-ile ‘irfân
Andadur anda şimdi bellü beyân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 50*). [*andadur, -dur]*

anda: *O anda, o sırada.*

Ne metâ‘ kim olur-idi kem-yâb
Anda ister bulurdı şeyḥ-ile şâb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 36*). [*anda,]*
 Bilmedi cin mi itdi **anda** şadâ
 Hâtif-i ğaybîden mi irdi nidâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 21, Mısra 23*). [*anda,]*
 Yaşarup çeşmi hânuñ olmuş nem
Anda kim derd ü ğam mürekkeb ola (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 38, Mısra 23*). [*anda,]*
 Kâmusı oldı **anda** ḥor u ḥakîr
 Gördi hep cümle **anda** bay u fakîr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 49, Mısra 33*). [*anda,]*
Anda kalmadı tākāt-ı reftâr
 At durmakla cân virür nâ-çar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 70, Mısra 17*). [*anda,]*
 Cümle maḳşûduñ **anda** ḥâşıl olur
 Her merâmuñ ḥuşûle vâşıl olur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 104, Mısra 17*). [*anda,]*

Şu ki tuğyān ide inişde ola

Yolcınıñ hālī **anda** bellü n'ola (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 12*). [anda,]

andan: *Ondan.*

Atdan dest ü pâyını alıma

Bezdi **andan** velik kırtulıma (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 69, Mısra 6*). [andan,]

Bildi 'usret-pezirdür bu cihād

İtdi **andan** hāzerde meyl-i ziyād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 73, Mısra 8*). [andan,]

Geldi **andan** ne geldise başa

Ṭaī mıdur baḥr-ı eşk eger taşa (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 73, Mısra 29*). [andan,]

Bir 'azeb ḥūr-şekl ü cismi naḥīf

Andan özge daḥı yoğ-idi za'īf (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 4*). [andan,]

Bī-şümār itdi Ḥaḳḳ'a şükr ü sipās

Andan artuḳ ki 'aql ide kıyās (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 38*). [andan,]

Manşıba tālib olma geç **andan**

İster-iseñ naşḥati benden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 69*). [andan,]

Şol ki zen-pāredür meded şeksüz

Şan'atı **andan** öğrenür hırsuz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 100*). [andan,]

Andan artuḳ zevāl aña yoğ-imiş

Bundan özge devā buña yoğ-imiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 39*). [andan,]

Bunı şan'at idinürüz ammā

Ayruḳ **andan** kesilmezüz kaṭ'a (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 12*). [andan,]

Didi ol tālibe bu naḳdi yūri

Al götür bizi **andan** eyle berī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 18*). [andan,]

Bulmayup **andan** ayruğa çāre

Münhezim oldılar çü yek-pāre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 5*). [andan,]

Geldi **andan** daḥı çü ḳalbe ğınā

Cümleden lāyih oldı cāna 'anā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 141, Mısra 7*). [andan,]

Şevḳ-ıla bey'at eyleyen **andan**

Şıdk-ıla tevbekār olan cāndan (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 160, Mısra 31*). [andan,]

Nāmı 'Osmān bir büyük ḳaḍī

Ola **andan** yüce Ḥudā rāzī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 164, Mısra 2*). [andan,]

Köprü mescid ribāṭ u zāviyeler

İden **andan** du'ā-yı ḥayr diler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 16*). [andan,]

Kesdi **andan** ümîdi boy çekdi
 Vakt irince nice çigin ekdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 180, Mısra 7*). [*andan,]*
 Yine **andan** durur kamuya ümîd
 Bahrı geçmekdür özge lutf-ı cedîd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 211*). [*andan,]*
 Kendü gitdükde kıla bir eşeri
Andan ol yazılan vire haberi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 56*). [*andan,]*
 Yig **andan** hâkimüñ bir ân 'adli
 Niçün hükm ehli kılmaz aña meyli (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 194, Mısra 33*). [*andan,]*
 Ne lâyıkdur aña şâh nâmı
 Yeg **andan** Âl-i 'Osmân' uñ ğulâmı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 62*). [*andan,]*

andan: *Ondan daha çok.*

Maşrafı ola cümleñ **andan**
 Bu tedârük kamu ola benden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 171, Mısra 23*). [*andan,]*

andan: *Ondan sonra.*

Oldı **andan** Beligrad'a vâşıl
 At seyishâne eyleyüp hâşıl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 1*). [*andan,]*

'andelîb: *Bülbül II Aşık.*

'**Andelîbüñ** yiri-durur ğülzâr
 Bâ-ħuşûş ola ol ğül-i bî-ħâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 100, Mısra 9*). [*'andelîbüñ, -üñ]*

ânî: *Bir an içinde, hemen, o anda, derhal.*

Dest-res oldı irişüp **ânî**
 Ol aradan rehâ idüp anı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 22, Mısra 11*). [*ânî,]*
 Girse ağzına ger meges **ânî**
 İlmeyüben bulur o bir yanı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 106, Mısra 17*). [*ânî,]*
 Ürgüp'üñ bir ğün ehl-i 'irfânı
 Söyleşüp irdi söz şuña **ânî** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 2*). [*ânî,]*
 Virdi yardım Leh'üñ Çeh'üñ banı
 Nemçe'den 'asker irişüp **ânî** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 120, Mısra 22*). [*ânî,]*
 Dehr ğark-âb-ı seyl olup **ânî**
 Şanki tûfân-ı Nûh idi sâñî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 11*). [*ânî,]*

anī: " O " İşaret zamiri.

a 'nī: Ar. Yani.

Ol zamān varmış-ıdı ol maḥdūm

A 'nī Nāzır Muḥammed ol merḳūm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 26, Mısra 24*). [*a 'nī,]*

'anīd: Inatçı, inatçılığından dolayı söz dinlemeyip doğrunun tersini yapan kimse.

Kanda mel'ūn fedāyī varsa nedīd

Kürd ü A 'rābī vü gezende 'anīd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 182, Mısra 4*). [*'anīd,]*

Ötede ol 'anīd ü ol tığī

Ol münāfık-mişāl ol yağı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 13*). [*'anīd,]*

ānīde: Bir an içinde, hemen, o anda, derhal.

Bağrı yufka bulındı yaḥ ol-dem

Ṭoldı rıkkatle 'aynı ānīde nem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 48*). [*ānīde,]*

Seni yaḥ dāma mı düşürmüş-idi

Ānīde fikrūnı şaşurmuş-idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 69, Mısra 22*). [*ānīde,]*

Taḥtını taḥtaya degışdi o şāh

Bedr-iken ānīde ṭutuldı o māh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 93, Mısra 30*). [*ānīde,]*

Başları oldı yeksere pāmāl

Def' olup ānīde bu ḥarb u kıtāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 122, Mısra 34*). [*ānīde,]*

Begler itdi firāset ü fikri

Kesdiler ānīde başın fevrī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 122, Mısra 36*). [*ānīde,]*

Añsuzın bir yaña götürdi ayak

Ānīde oldılar ikisi de 'āk (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 12*). [*ānīde,]*

Bir tekerlek hemān-dem oldı şikest

Ṭālī '-i fāyık oldı ānīde pest (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 52*). [*ānīde,]*

Ānīde itdi tābūruñ fethin

Ḳo o tafşīli n'idelūm şerḥin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 67*). [*ānīde,]*

'an-ḳarīb: Hemen, yakında.

Evvelinden bu sūrī tā āḥir

'An-ḳarīb eylesün yazup ḥāzır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 156, Mısra 38*). [*'an-ḳarīb,]*

añla: *Sezip kavramak, akıl erdirmek, hissetmek, tahkik etmek, bilmek.*

Her ne kim vārid ola Bārī'den

Anı kendüñe **añla** yārīden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 36*). [*añla,]*

Şād yārāna ağlaya ħālūñ

Ṭañlaya her kim **añlaya** ħālūñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 6, Mısra 30*). [*añlaya, -y, -a]*

Şūret uğrusı şimdi rağbetde

Añlayup bilmeyenler 'izzetde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 7, Mısra 12*). [*añlayup, -y, -up]*

Ola ħalka-be-güşı her gül-ruh

Sözūñ **añlaya** diñleye pāsuh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 12, Mısra 10*). [*añlaya, -y, -a]*

Bu degül kim anı şanem idesin

'Ālem **añladuğūñ** elem idesin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 14, Mısra 10*). [*añladuğūñ, -duğ, -uñ]*

Ḥālīni **añlayup** göyündi özi

İltimāsına döyimedi yüzi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 20, Mısra 27*). [*añlayup, -y, -up]*

Eyledi ol kadar olarla cidāl

Añlayup cüz'ī kendüsinde mecāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 22, Mısra 30*). [*añlayup, -y, -up]*

İşbu tafşīli eyle gel mücmel

Añlayup hep ħaķīkat-ı ħālī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 61*). [*añlayup, -y, -up]*

Maħbes **añlardı** bilmeyen nā-dān

Gündüzün şāyim ü gice kāyim (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 62*). [*añlardı, -r, -dı]*

Ṭañ mıdur 'aksin **añlar-ise** ger el

Faħr ider Yūsuf ile ger zindān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 72*). [*añlar-ise, -ise]*

Senūñ oduñda yok benüm şererüm

Kendü nefsümden **añlarum** zararum (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 45, Mısra 24*). [*añlarum, -ru, -m]*

Noldı bir yirde hīç qarāruñ yok

Ḥālūñ **añlaya** ġam-kūsāruñ yok (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 46, Mısra 6*). [*añlaya, -y, -a]*

Cāmedür oddan **añlağıl** seferi

İhtirāz eyle oddan it ħazeri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 39*). [*añlağıl, -ğıl]*

Rū-be-rū hīç şūrete gelmez

Vech-i ma'ķulı **añlayup** bilmez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 84, Mısra 24*). [*añlayup, -y, -up]*

Kendü renginde **añlayup** anı

Sevdi hem-meşreb olmağın cānı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 104, Mısra 23*). [*añlayup, -y, -up*]

Ehl-i hâcāta remz-ile söyler

Lâk az kişi remzini **añlar**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 6*). [*añlar, -r*]

Bilmiş **añlamış** eylemiş cehdi

Yok yire itmemiş telef ‘ahdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 13*). [*añlamış, -mı*]

Nice hâzz ide **añlamayan** anı

Meyli ednāya ide-geldi denī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 57*). [*añlamayan, -ma, -y, -an*]

Gel ki bi’z-zāt idüp müşāvereyi

Añlayup bilmişem muşādereyi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 10*). [*añlayup, -y, -up*]

Añlamamış bunuñ mu‘ālecesin

Yazmamış kimse görmüşüz niçesin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 81*).

[*añlamamış, -ma, -mı*]

Kimse aña teqayyüd eylemeye

Yazmasıyla dilini **añlamaya**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 46*). [*añlamaya, -ma, -(y)a*]

Didi aña ki hāy sultānum

Hîç benüm **añlamaduñ** iz‘ānum (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 44*). [*añlamaduñ, -ma, -du, -ñ*]

Zıll-ı zā’il degül midür manşıb

Añladuğuñca bu mıdur manşıb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 46*). [*añladuğuñca, -duğ, -uñca*]

İntizāmī bu kerre uşlandı

Bunca miñnet ki çekdi **añlandı**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 30*). [*añlandı, -n, -dı*]

Hilāfın **añlamağ-imiş** hamākat

Buña biz eylerüz hüsni-şehādet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 198, Mısra 37*). [*añlamağ-imiş, -mağ, -imiş*]

añla: (Değerini, kadrini) bilmek.

Añlamaz mı zamîrini hâsid

Aña râci‘ girü aña ‘âyid (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 50, Mısra 11*). [*añlamaz, -maz*]

añlad: *Anlatmak, söylemek.*

Hâ kasem ide her dü-dîde ile

Añladup hâlûni cerîde ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 6, Mısra 34*). [*añladup, -up*]

Gerçi ber-ser sözüme dir hâme

Rû-be-rû hâlüm **añladur** nâme (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 10, Mısra 8*). [*añladur, -ur*]

añlan: *Anlaşılmak. II Görünür durumda olmak.*

Ne seķâmet idügi **añlanmaz**

Her gören irteye ķalır şanmaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 37*). [*añlanmaz, -maz*]

Mîr-i mezbûrdan pes oldı mücâz

Añlanicek hâķîķat ile mecâz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 137, Mısra 2*). [*añlanicek, -icek*]

Anda kâtiblere taşaddur ider

Ma‘rifet **añlanur** taşavvur ider (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 155, Mısra 6*). [*añlanur, -ur*]

anlar: *Üçüncü çoğul şahıs zamiri.*

Didüm **anlara** ben eyâ ihvân

O degüldür bu derd-i bî-dermân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 27*). [*anlara, -a*]

Anlara didüm iy ulü‘l-elbâb

Bir su‘âlüm var eyleñ aña cevâb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 19*). [*anlara, -a*]

Yok yire olma **anlara** dehrî

Bir şu bir kendüler bilür sırrı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 25*). [*anlara, -a*]

N’ihtimâl eyleye ‘adû cür’et

Ola **anlarda** bu ķadar ķudret (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 20*). [*anlarda, -da*]

Anlara biñ görünmiş-idi biri

Kaçışup dirdi birbirine giri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 113, Mısra 25*). [*anlara, -a*]

İtdi **anları** dahı cümle taleb

İstedüğünü virdiler ķamu hep (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 5*). [*anları, -ı*]

Bir gün **anlarla** eyleme seferi

Ol yola uğramakdan it hâzeri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 137, Mısra 15*). [*anlarla, -la*]

Vardur **anlarda** senden özge belā

Başa göre şudā'ı var meşelā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 63*). [*anlarda, -da*]

Şordı hālını kamunuñ bir bir

Oldı **anlardan** işbu söz şadır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 145, Mısra 16*). [*anlardan, -dan*]

İşidüp sözlerini rahm itdi

Anlaruñ 'azli cānına yitdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 145, Mısra 28*). [*anlaruñ, -uñ*]

İllā ol kim 'adūsı idi meger

Anlara irişince işbu haber (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 149, Mısra 2*). [*anlara, -a*]

Añdı Hān Bāyezīd ü evlādın

Komayam didi **anlaruñ** dādın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 153, Mısra 2*). [*anlaruñ, -uñ*]

Ƙanda **anlar** yā Ƙanda bu ednā

Hātıra geldi līk bir ma'nā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 67*). [*anlar,]*

Halt idüp **anlar-ile** Ƙatrānı

Ad virmişdür aña Ƙatrānı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 21*). [*anlar-ile, -ile*]

Müşterī yīñi na'lini gördi

Bir şikār **añlar** üstine sürdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 8*). [*añlar,]*

Pīr olanlar Ƙamu mezelletde

Tāzeler **anları** mezemmetde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 174, Mısra 26*). [*anları, -ı*]

Tāze devriydi diyü niçe pīr

Anlaruñ arasında bulmağa yir (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 174, Mısra 28*). [*anlaruñ, -uñ*]

Egri ile Ƙanije Ƙal'aları

Anlara tābi' olan illeri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 90*). [*anlara, -a*]

İllerinüñ eyü yiri ol idi

Billerin bükē **anlaruñ** bu idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 94*). [*anlaruñ, -uñ*]

Anlara bir işāretüm kāfī

Himmet-i pādīşāh hōd vāfī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 137*). [*anlara, -a*]

Düşüp maḥlūl dirlük yāḥū tīmār

Aña olmaya **anlar** kim sezāvār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 194, Mısra 16*). [*anlar,]*

Ulaşdurup Ƙomayalar Ƙuşūrı

Vilāyet ide vü **anlar** ḥuzūrı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 74*). [*anlar,]*

añma: Dile getirmemek II hatırlamak.

Ḥayr-ile ide 'afv ide cürmin

Bunda olanlar **añmaya** zulmin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 108*). [*añmaya, -ya*]

Açmadın bir söz aña hālinden

Añmadın kimse kıl ü kālinden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 18*). [*añmadın, -dın*]

Seferüñ adın **añmadan** kaldı

Bahr-ı rāhatda lengerin şaldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 31*). [*añmadan, -dan*]

Manşibuñ hîç **añmaya** adın

Diline hîç getürmeye yādın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 53*). [*añmaya, -y, -a*]

añsuz: Beklenmedik bir zamanda, birdenbire, aniden.

Düşdi hep cümle çāha **añsuzdan**

Hāli ayruksı oldı bir yüzden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 29*). [*añsuzdan, -dan*]

Döndi devr-i felek çü bu yüzden

Oldı fermān-ı şāhī **añsuzdan** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 4*). [*añsuzdan, -dan*]

Añsuzın bir yaña götürdi ayak

Ānide oldılar ikisi de ‘āk (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 11*). [*añsuzın, -ın*]

anuñ: Onun.

Şu sepüp yüzine **anuñ** seyl-āb

Yah-fezā itdi nitekim tūlāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 51*). [*anuñ,]*

Gördi hālını **anuñ** eyledi āh

Bumbuz olmışdı buzdan esb-i siyāh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 70, Mısra 7*). [*anuñ,]*

İktizā eylemez **anuñ** seferi

Ola ger hōd ulūfeden de berī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 43*). [*anuñ,]*

Rūhı **anuñ** revāne olmağda

Çak ‘adem vādīsini bulmağda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 17*). [*anuñ,]*

Noldı bunca kumāşı irişenüñ

Aşdı endāzeden ziyānı **anuñ** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 66*). [*anuñ,]*

Ola ‘izzet-nişān u rif‘at-şān

Bula **anuñla** ‘izzet ü ‘unvān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 76, Mısra 44*). [*anuñla, -la*]

Ecel ile **anuñ** arası hemān

Tahta idi o dağı köhne yaman (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 59*). [*anuñ,]*

Cāh u temkīn **anuñ** viren oldur

Genc-i ihsān u cūdı key boldur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 39*). [*anuñ,]*

İktizâsıdur olmak âlûde

Ṭalibi **anuñ** olmaz âsûde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 72*). [*anuñ,]*

Oğlı yirini duta şanur-ıdı

Dāyim **anuñ-ile** kıvanur-ıdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 95, Mısra 36*). [*anuñ-ile, -ile]*

Geldi cân gitmesi ile **anuñ**

Yüri bostānda mı biter cânuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 97*). [*anuñ,]*

Ḳapudan taşra atdı çün kendin

Ḳurtarup gördi Ḥaḳ **anuñ** kaydın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 103, Mısra 16*). [*anuñ,]*

Ṣundı ol kimseye tolu cāmı

Didi luṭf-iledür **anuñ** nāmı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 104, Mısra 30*). [*anuñ,]*

Hıfzına gelmiş-idi ol Nova'nuñ

Ġāzīler dahı söyler adın **anuñ** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 105, Mısra 8*). [*anuñ,]*

Bosna idi **anuñ** dahı aşlı

İntizāmī'ye çıkdı ḥod nesli (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 105, Mısra 21*). [*anuñ,]*

Vāḳi' olmışdı ḳarşusu Nova'nuñ

Üsti yanı da bir depeydi **anuñ** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 106, Mısra 6*). [*anuñ,]*

Anuñ ardında durmuş-ıdı bir at

Ża'fdan ḳāmeti olup iki ḳat (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 106, Mısra 7*). [*anuñ,]*

Nāmına dinilür **anuñ** İshāḳ

Ol senüñ ṭāḳatuñı eyler ṭāḳ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 21*). [*anuñ,]*

Cündilik ide çıkşa 'arşaya ger

Kime itmez **anuñ** cirīdi eşer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 40*). [*anuñ,]*

Oldur omac iden anı her geh

Eskidür birini **anuñ** her meh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 46*). [*anuñ,]*

Kūh u şahrā **anuñla** ṭolmuşdur

Darb u ḥarb ile nām bulmuşdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 114, Mısra 7*). [*anuñla, -la]*

Anuñ-ile ol ev tolu oldu

Zīr ü bālāsı yeksere ṭoldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 33*). [*anuñ-ile, -ile]*

Ba'zı yiri **anuñla** olsa ṭılā

Bulur atuñ rehā **anuñla** belā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 37*). [*anuñla, -la]*

İtdi eṭrāfına **anuñ** nazarı

Seyr içün bir yire idüp güzeri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 126, Mısra 3*). [*anuñ,]*

Ṭolanur ḳamu cānibin Gula'nuñ

Aḳkiriş dinilürmiş adı **anuñ** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 126, Mısra 8*). [*anuñ,]*

Pāy-ı bestini baksañ **anuñ** ger
 Baħr içinde sefine bā-lenger (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 21*). [anuñ,]
 Dibi ka'r-ı zemînde ağız **anuñ**
 Kal'a fevķında sicnidür oranuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 27*). [anuñ,]
 Kim döyer  arbına o ġāzînuñ
 Kim durur z r-b z sına **anuñ** (*Tuhfetü'l-İhv n, Mesnevi 134, Mısra 4*). [anuñ,]
  b-ı r yına **anuñ** iy dil H k
 Nice  urtardı ol elemden bak (*Tuhfetü'l-İhv n, Mesnevi 138, Mısra 45*). [anuñ,]
 Her kim **anuñ** rik bına yüz urur
 M h-ı nev gibi gökde yir bulur (*Tuhfetü'l-İhv n, Mesnevi 144, Mısra 39*). [anuñ,]
 Nesne yok bilmediğı hiç **anuñ**
 H ll ider cümle m şkil n o senün (*Tuhfetü'l-İhv n, Mesnevi 144, Mısra 19*). [anuñ,]
 Atı düşmekle ol Őeh d oldu
 Devlet **anuñ** katı sa' d oldu (*Tuhfetü'l-İhv n, Mesnevi 148, Mısra 26*). [anuñ,]
 Bedel olur ġ d  a ecz sı
 T lib olmak dur **anuñ** evl sı (*Tuhfetü'l-İhv n, Mesnevi 159, Mısra 24*). [anuñ,]
 Biri geldi v  gördi   n h lin
 G r **anuñ** dahı k l-ile k lin (*Tuhfetü'l-İhv n, Mesnevi 159, Mısra 40*). [anuñ,]
 D yim  y d olur **anuñ** n mı
 Geçe hayr-ile Őub ı v  Ő mı (*Tuhfetü'l-İhv n, Mesnevi 165, Mısra 37*). [anuñ,]
 Dirsın **anuñ** ke ili ey  ki i
 Tiz döner h nesine biter i i (*Tuhfetü'l-İhv n, Mesnevi 166, Mısra 51*). [anuñ,]
 Vardı hasb  elinde dirlügi yok
 K almaz ill  **anuñ** ki erlügi yok (*Tuhfetü'l-İhv n, Mesnevi 168, Mısra 58*). [anuñ,]
 İşbu sözden hiç olmadı mülzem
 Didi va fı durur **anuñ** elzem (*Tuhfetü'l-İhv n, Mesnevi 176, Mısra 12*). [anuñ,]
 Ehl-i h c t y d ider lu fin
 Kimse g rmi  degül **anuñ** 'unfin (*Tuhfetü'l-İhv n, Mesnevi 177, Mısra 28*). [anuñ,]
 B 'i  oldu Őeh detine **anuñ**
 İşbu sırr-ı H d 'da ta na  aluñ (*Tuhfetü'l-İhv n, Mesnevi 184, Mısra 65*). [anuñ,]
 İki ' lemde irer a a bel 
 H şmı olur **anuñ** Res l-i H d  (*Tuhfetü'l-İhv n, Mesnevi 184, Mısra 70*). [anuñ,]
 Bir ya adan  ın lı-z de fo  l
Anuñ  line kimler ola h m l (*Tuhfetü'l-İhv n, Mesnevi 186, Mısra 76*). [anuñ,]

Kendü derdini kendüye ağlar

Çekemez çekdüğün **anuñ** tağlar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 44*). [*anuñ,]*

Ṭā' ate ihtiyâcı yok **anuñ**

Luṭfî çok mücrimîne insānuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 51*). [*anuñ,]*

Ḳınından çıkmaz **anuñ-kim** kılıcı

Şecî' nāmı ile da'vā kılıcı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 39*). [*anuñ-kim, -kim]*

Temellukda hemānā ḥāk ile yeg

Anuñ re'yinde 'āciz Āl-i Bermek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 32*). [*anuñ,]*

Zamānında eger Āşaf geleydi

Anuñ fikri ile rağbet bulaydı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 34*). [*anuñ,]*

Ḳamu Gürci vü Ṭağıstān açuk baş

Hücūmına **anuñ** olmaya pā-dāş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 48*). [*anuñ,]*

Anuñdur furşat u nuşret Ḥudā'dan

Berīdür dāyimā kibr ü riyādan (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 91*). [*anuñdur, -dur]*

Ḥaḳ' uñ virgüsidür işbu sa'ādet

Anuñdur ḥātem ü ulu vezāret (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 193, Mısra 10*). [*anuñdur, -dur]*

O kim mücrim degül yirini bekler

Anuñ dirlüğü alinsun mı begler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 194, Mısra 24*). [*anuñ,]*

Yeñilendi **anuñ** re'yiyle 'ālem

Mezālīm yarasına urdı merhem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 195, Mısra 1*). [*anuñ,]*

Anuñ mānendi hīç gelmedi serdār

Bu luṭfinda Ḥudā'nuñ özge sır var (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 21*). [*anuñ,]*

Her ol-kim eyleye aña taḥallūf

Anuñ dāyim işi olur te'essüf (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 28*). [*anuñ,]*

Muḥaşşal aña olmuş cümle tefvīz

Anuñ emrine kim eyleye ta'rīz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 197, Mısra 20*). [*anuñ,]*

Anuñ kim var elinde tīg-i Ḍaḥḥāk

İki başlu bir ejderdür sehemnāk (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 35*). [*anuñ,]*

Şadāḳatle bilündi çünki ḳadri

'Azīm oldu **anuñ** ṭārīḥ-i şadrı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 205, Mısra 42*). [*anuñ,]*

anuñ-çün: Onun için.

Ṭoğrusı kec-rev eylemez farkı

İder ibṭāl **anuñ-içün** ḥaḳḳı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 30*). [*anuñ-içün,]*

Zād-ı şālîh ‘amel durur didüğüm

Anuñ-içündür özge ğam yidüğüm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 94*). [*anuñ-içündür, -dür*]

Ķamu yirlerdedür her hâle vâķıf

Anuñ-çün müşkilâtı oldu kâşif (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 195, Mısra 6*). [*anuñ-çün,*

Du‘â-yı pâdişâha oldu mazhar

Anuñ-çün oldu her yirde muzaffer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 203, Mısra 10*). [*anuñ-çün,*

anuñ-ıla: *Onun ile, onla birlikte.*

Anuñ-ile caķīm hâşıl olur

Özge zecr ü elīm hâşıl olur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 15, Mısra 21*). [*anuñ-ile,*

Nice şehir ol ki bâĝ-ı pür-zînet

Anuñ-ile toķuz olur cennet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 2*). [*anuñ-ile,*

Bārī şevrün gerek-durur kıyığı

Def‘ ola **anuñ-ıla** tâ o yağ (i) (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 44*). [*anuñ-ıla,*

Atlar içinde dütsü eylesin

Gönlünü **anuñ-ıla** eglesin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 46*). [*anuñ-ıla,*

Otuz ikisi daķı yoldaşın

Anuñ-ıla o dem bile eşen (i) (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 148, Mısra 28*). [*anuñ-ıla,*

‘İd-i ekberde niçe hem-şehri

Anuñ-ılaydı cümleñün faķrı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 8*). [*anuñ-ılaydı, -y, -dı*]

anuñla: *Onun ile, onla birlikte.*

Kāsib içün habīb-i Hâķ dinilür

Erün **anuñla** kıymeti bilinür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 15, Mısra 4*). [*anuñla,*

Düşdi bir uçurumdan atı ile

At helâķ olmada **anuñla** bile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 10*). [*anuñla,*

İlçi Dubrovnik’ün harâcı bile

Ķaylî âdemleri **anuñla** bile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 26*). [*anuñla,*

Ba‘zı yiri **anuñla** olsa tılâ

Bulur atun rehâ **anuñla** belâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 38*). [*anuñla,*

Bozdılar köprü başın ol sâ‘at

Buldi **anuñla** birķaçı rāķat (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 16*). [*anuñla,*

İtdi haylî ri‘āyet ü rag̃bet

Oldı dāyim **anuñla** hem-şoḥbet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 141, Mısra 4*). [*anuñla,]*

Diḳḳat ü ğayret-ise ancaḳ olur

Dīn ü ‘uḳbāsını **anuñla** bulur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 54*). [*anuñla,]*

Faḳīre iltifâtı artuḳ eyler

O bî-çāre **anuñla** göñlin egler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 30*). [*anuñla,]*

Anuñla çok ḥaşem ḥaylî firāvān

Murādı būs-ı taḥt-ı Āl-i ‘Oṣmān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 45*). [*anuñla,]*

‘ār: *Utanç duygusu, utanma, çekinme.*

Olmuşam ‘ār u şeynden ‘ārī

Zevḳ-ıla geḳdi ‘ömrümün varı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 11, Mısra 27*). [*‘ār,]*

Evvel andan taleb olunsa kefīl

‘Ārī ğālibdür olur anda ḥacīl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 31, Mısra 30*). [*‘ārī, -ı]*

Şimdi ger lāzım-ise ‘ār ile neng

Bir zamān varup eyle ḳalb-i mekān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 26*). [*‘ār,]*

Saña ururdum iki yüz ḳapraz

‘Ārī yok ğayreti yok utanmaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 18*). [*‘ārī, -ı]*

ara: *İçinde.*

Maşrabayla o meşreb-i şāfī

Aralarında içülür kāfī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 30*). [*aralarında, -lar, -ı, -n, -da]*

Ḳāḍılar **arasında** şöhetde

‘İlmi ile ‘amelde ğāyetde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 156, Mısra 11*). [*arasında, -sın, -da]*

ara: *İki şeyin arası.*

Bir büyük kāğıda idüp inşā

Arada toḡru ḥarf yok ḥāşā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 27, Mısra 6*). [*arada, -da]*

‘Örf imiş bunların **arasında**

Salṭanat ehlinün yöresinde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 33*). [*arasında, -sı, -n, -da]*

Gül Baba-nām āsitānesi hūb

Ol ilüñ **arasında** key mergüb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 56, Mısra 2*). [*arasında, -sı, -n, -da*]

Aşikāre ol **arada** gördi

Seyr içün bir kenārda durdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 39*). [*arada, -da*]

Ecel ile anuñ **arası** hemān

Tahta idi o daḥı köhne yaman (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 59*). [*arası, -sı*]

Ösek'üñ **arası** vü Kāḍīköyi

Günde bir kez varur gelürdi gemi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 55*). [*arası, -sı*]

Ġāzīlerle Ġazāda hem-reh idi

Encümüñ **arasında** bir meh idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 88, Mısra 12*). [*arasında, -sı, -n, -da*]

Tīğ-i merdān olıcek tercīh

Ġaybet itmişdi **aradan** mirrīh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 88*). [*aradan, -dan*]

Ġod ayak seyrin eyleseñ bir dem

Az var **arada** bir ayık ādem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 42*). [*arada, -da*]

Olmasa māni' **arada** deryā

Varulbilse düşmene āyā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 11*). [*arada, -da*]

Olmasa ol şu **arada** ammā

Kāfirüñ biri bulmaz-ıdı rehā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 11*). [*arada, -da*]

Aralarına düşdi ḥaylī nifāk

Ehl-i İslām ile Macar'da vifāk (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 180, Mısra 1*). [*aralarına, -lar, -ı, -n, -a*]

Gemide istirāḥat ola nite

Ecel ile **arası** bir tahta (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 204*). [*arası, -sı*]

Okurdi yirlerinde yine küttāb

Edānī **aradan** hep oldı nā-yāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 38*). [*aradan, -dan*]

ara: İki olguyu, iki olayı birbirinden ayıran zaman, fasıla.

Pīç ü tāb içre dāyimā ola cīm

Ol **aradan** sürile dīv-i racīm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 6, Mısra 22*). [*aradan, -dan*]

Şıdk u kizbüm ol **arada** göresin

Vākıf olup çü sırruma iresin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 112, Mısra 11*). [*arada, -da*]

ara: Aramak, bir şeyi bulmaya çalışmak, araştırmak.

- ‘İlm ocağın **arayu** çünki bula
 Ol dahı bir yanar çerāğı ola (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 16, Mısra 7*). [*arayu, -y, -u*]
 Rāh-ı tüccārda tarīk sürüp
 Herkesüñ maṭlabın **arayu** düzüp (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 28*). [*arayu, -y, -u*]
 Dildeki ‘illetinden ayrulmaz
 Soñ yatacak yirin **arar** bulmaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 28, Mısra 26*). [*arar, -r*]
 Tende rūḥ-ı ‘adūyı gördi gezer
 Şeşperüñ her peri yatağın **arar** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 52*). [*arar, -r*]
 Oldı māni‘ bu mācerāya çü şu
 Geçidin ḥod **aradılar** her sū (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 18*). [*aradılar, -dı, -lar*]
 Yoğ-ise ḥarçlıguñ eger vireyin
 Bu işüñ **arasına** ben gireyin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 143, Mısra 14*). [*arasına, -sı, -n, -a*]
 Cehl ü ḥumkuñ marīzını göre ger
 Fevrī nabzın dutup ‘ilācın **arar** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 16*). [*arar, -r*]
 Böylece mişli yok ‘azīm düğün
 Kaşd idüp **arasañ** cihānı bütün (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 42*). [*arasañ, -şa, -ñ*]
 Kimi atın **arar** kimi çadırın
 Kimi nāmıyla çağırur nökerin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 3*). [*arar, -r*]
 Nesne şan zāyi‘ eylemişdür **arar**
 Kendü yoldaşlarını ya‘nī şorar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 39*). [*arar, -r*]
 Ol cüvān-baht re‘yi pīrāne
 Bir bahāne **ara** ḥod ihsāne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 177, Mısra 46*). [*ara,]*
 Kimi atın **arar** kimi katırın
 Kimi [yir]inde bulmayup çadırın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 187*). [*arar, -r*]
 Sebük ādemler **ararken** fakīri
 Olur iken beş on aqça esīri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 15*). [*ararken, -r, -ken*]

ara: Önem verip istemek.

Ya'nī **arar** mesā'ili durmaz

Göz göre gözlük ile de görmez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 25*). [*arar, -r*]

ara: *Ara, iç, arasında, içinde.*

Pencere **arasından** itdi nazar

Didi içerde er var ola meger (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 101, Mısra 7*). [*arasından, -sı, -n, -dan*]

ara: *Mahal, mevki, mekan, yer.*

İşbu ortada eyle uç yokdur

Ol **aralarda** gâzîler çokdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 52, Mısra 32*). [*aralarda, -lar, -da*]

Arada cîsr olalı gerden-gîr

Ejderüñ cā-nişînidür zencîr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 57, Mısra 19*). [*arada, -da*]

Çan yudup ol **arada** gam yir-iken

Ol geçidden geçivirem dir-iken (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 5*). [*arada, -da*]

Aralamış durur ol **arayı**

Şimdi feth ide geldi burayı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 55*). [*arayı, -yı*]

ara: *Ara, iki olguyu, iki olayı birbirinden ayıran zaman, fasıla.*

Hâşılı ol hâzîn ü dil-dâde

Çün ol **aradan** oldı âvâre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 26, Mısra 2*). [*aradan, -dan*]

'arab: *Arap ırkına mensup kimse.*

Çanda mel'ûn fedâyî varsa nedîd

Kürd ü **A'rābî** vü gezende 'anîd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 182, Mısra 4*). [*a'rābî, -î*]

Mîr-mîrânîdur o ħod Haleb'üñ

Benderi ger 'Acem ü ger '**Arab'uñ** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 183, Mısra 8*). [*'arab'uñ, -uñ*]

arada: *Orada.*

Her biri kendü başına buyruk

Hükme lâyıq **arada** hîç bir yok (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 66*). [*arada,]*

‘arak: Ter.

Gāh ‘**arak** gāh bāde eyledi nūş

Yatağı āsitān-ı bāde-fürūş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 47*). [‘arak,]

arala: Aralamak II açmak.

Aralamış durur ol arayı

Şimdi feth ide geldi burayı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 55*). [aralamış, -miş]

aralık: Ara yer; ortalık.

Ol **aralıkda** oturan begler

Nice begler ‘akūr olan segler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 17*). [aralıkda, -da]

Virmeyüp hiç **aralık** bir ān

İtdiler böyle ‘iş niçe zamān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 9*). [aralık,]

ārām: Rahat, huzur.

Kiminūn halkı gāyet ehl-i hevā

Hîç **ārām** olur mı anda revā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 16, Mısra 46*). [ārām,]

İskele ańılan Tuna’da hırām

Bir dem **ārām** imiş orada hārām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 2*). [ārām,]

Herkesūn şu çıkınca ardından

Var mı **ārām** seyl derdinden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 184*). [ārām,]

ārām: Durmak, kalmak, oyalanmak.

Başdan el virse baña ger vuşlat

Bir dem **ārāma** yok-durur miknet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 44, Mısra 24*). [ārāma, -a]

‘ar‘ar: Dağ servisi, dikenli ardiç ağacı.

Cūybāra çü düşdi ‘ālem-i ter

El yumışdı hayātdan ‘**ar‘ar** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 18*). [‘ar‘ar,]

Doğru çıkmağ-içün meger ‘**ar‘ar**

Örü-durdu bulardan itdi hāzer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 79, Mısra 5*). [‘ar‘ar,]

arasında: Ara. Arasında.

Tāze devriydi diyü niçe pīr

Anların **arasında** bulmağa yir (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 174, Mısra 28*). [*arasında,]*

arayı git: *Aramaya gitmek II bulmaya çalışmak.*

Düşdi **arayı-gitdi** ol yarı

Başda bilmez ne yazunuñ varı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 21, Mısra 27*). [*arayı-gitdi,]*

arayu: *Arayarak.*

Yolın **arayu** gezmiş eṭrāfı

Zāyir olup mezār-ı eṣrāfı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 160, Mısra 25*). [*arayu,]*

Yakup yıkup diyārın ide tālān

Arayu gide ṣāhı tā Ḥorāsān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 50*). [*arayu,]*

ard: *Ardı sıra.*

Ḳıymaz emn ü emān taleb idene

Gitmez **ardınca** kaçuban gidene (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 114, Mısra 16*). [*ardınca, -ınca]*

Ġāzīler **ardca** cān atup irişür

Birbirine yarağ-ile girişür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 148, Mısra 19*). [*ardca, -ca]*

Görmedük diyü çün cevābın alur

Ḳonar eydür olar da **ardca** gelür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 42*). [*ardca, -ca]*

Herkesün şu çıkınca **ardından**

Var mı ārām seyl derdinden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 183*). [*ardından, -ı, -n, -dan]*

ard: *Arka, geri.*

Bülbülüñ yirin almış-idi ğurāb

Perde **ardında** gül çekerdi hicāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 32*). [*ardında, -ı, -n, -da]*

Ard kapudan nihānīce vardı

Yeg öñinden memerr idi ardı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 7*). [*ard,]*

Ard kapudan nihānīce vardı

Yeg öñinden memerr idi **ardı**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 8*). [*ardı, -ı]*

Anuñ **ardında** durmuş-ıdı bir at

Ža‘fdan k̄ameti olup iki k̄at (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 106, Mısra 7*). [*ardında, -ı, -n, -da*]

Zāhir alan derisini almış

Karğalar **ardına** aķın şalmış (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 28*). [*ardına, -ı, -n, -a*]

Sen de oğlumsın eyleme ihmāl

Benüm **ardumca** itmedin imhāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 183, Mısra 18*). [*ardumca, -um, -ca*]

‘ārī: *Arınmış.*

‘Āriyetden k̄amusıdur ‘ārī

Söz alup şatma olmadı kārı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 41*). [*‘ārī,]*

arın-: *Temizlenmek.*

Yunup **arınup** oldu eyü kişi

Aķça her bir k̄apuda işler işi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 45*). [*arınup, -up*]

‘āriyet: *Ödünç, emanet, eğreti.*

‘Āriyet birle virdi niçe zamān

Diñle aḥvāl-i gerdiş-i gerdān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 20, Mısra 31*). [*‘āriyet,]*

‘Āriyetden k̄amusıdur ‘ārī

Söz alup şatma olmadı kārı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 41*). [*‘āriyetden, -den*]

‘ārız: *Sevgilinin yanağı.*

Eşķ māyil ol ‘ārızı āba

Düşmesün ter igende germ-ābe (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 55, Mısra 21*). [*‘ārızı, -ı*]

‘ārız: *Yanak.*

Mīr-i mezbūr işitdi bu ḥaberi

Kalmadı ‘ārızında k̄an eṣeri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 123, Mısra 2*). [*‘ārızında, -ı, -n, -da*]

Hūbları ‘ārızına māyildür

Tek yüzün yire ura k̄ayildür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 55, Mısra 5*). [*‘ārızına, -ı, -n, -a*]

‘arız: *Ar. Enli, geniş.*

Vâkı‘â gördi sözi yolından

Geçdi leccüñ ‘arız u tûlından (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 155, Mısra 20*). [‘arız,]

‘arızî: *Kalıcı olmayan, gelip geçici. II Sonradan ortaya çıkan.*

Ötesi yok bu dünyevî zevkuñ

Aşlı yokdur bu ‘arızî şevkuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 4*). [‘arızî,]

arka: *Sirt, arka.*

İntizâmî oturdu çün oraya

Arkasın virmiş oldu pencereye (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 101, Mısra 4*). [arkasın, -sı, -n]

arka: *Arka.*

Yağırı çok kâmusı bir görünür

Arka şan bir kızıl meşîn yürinür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 22*). [arka,]

‘arş: *Ar. Gök, gökyüzü. II Tanrı’nın kudret ve saltanatının tecelli ettiği en yüksek gök katı.*

Kubbe hep ‘arşı yok şecer (..)

Dikine tavla cümle rāh(..) (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 7*). [‘arşı, -ı]

Ferşi a‘lā vü ‘arşı hūb u güzîn

Şād u handān olur görürse hāzîn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 57, Mısra 3*). [‘arşı, -ı]

Çok ğazā kıldı haylî baş kesdi

Kılıcın ‘arş tākına aşdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 105, Mısra 16*). [‘arş,]

‘arşa: *Meydan, saha.*

Cündîlik ide çıkısa ‘arşaya ger

Kime itmez anuñ cirīdi eşer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 39*). [‘arşaya, -y, -a]

‘arşı: *Çatı, tavan, kubbe.*

Ferşi zībā vü ‘arşı bī-hem-tā

Ma‘nīde tāk-ı ‘ālem ü yek-tā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 55, Mısra 7*). [‘arşı,]

art: *Artmak, çoğalmak, fazlalaşmak.*

Naḳd-ı 'irfānı eyledükçe nişār

Arta eksilmeye hezār hezār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 12, Mısra 4*). [arta, -a]

Artdı günden güne çü sermāye

Mūm-iken ḳalbi oldu taş ḳaya (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 39*). [artdı, -dı]

Bebrveş ṭoldı ḥūn-ile çeşmi

Artdı varduḳça şirveş ḥaşmı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 135, Mısra 10*). [artdı, -dı]

Artdı ḡavḡā fesād oldu bedīd

Oldı beglerbegi orada şehīd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 3*). [artdı, -dı]

Gözlüḡe hīç itmedi muḥtāc

Başaruñ **artdı** ḳuvveti gözüñ aç (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 164, Mısra 26*). [artdı, -dı]

Mücāz oldu vü öpdı pāy-ı taḥtı

Evelkiden ziyāde **artdı** baḥtı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 203, Mısra 34*). [artdı, -dı]

artuḡ: *Artık.*

Bir sâ'at soñra dirlüḡüñ yilce

Artuḡın ḳıl ḥesāb her dilce (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 65, Mısra 30*). [artuḡın, -ın]

artuḡ: *Fazla, çok.*

Gerçek erler yitişdi itdi nüzūl

Oldı yüz biñden **artuḡı** maḳtūl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 70*). [artuḡı, -ı]

Māl-i mīrī ki yılda cem' olunur

Gör olaruñ da **artuḡı** alınur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 183, Mısra 6*). [artuḡı, -ı]

artuk: *Daha çok.*

Gördi şem' yangunıñ ötesi yok

Kendünüñ yangını daḥı **artuk** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 43, Mısra 36*). [artuk,]

Yüzden **artuk** kürekçi öñce gider

Atlu yayaḡ karuñ içinde yüzer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 27*). [artuk,]

artuk: *Başka.*

Andan **artuk** zevāl aña yoḡ-imiş

Bundan özge devā buña yoḡ-imiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 39*). [artuk,]

artuk: *Bundan böyle, sonra, daha, yeter.*

Andan **artuk** zevāl añā yoğ-imiş

Bundan özge devā buña yoğ-imiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 39*). [*artuk,]*

artuk: -den başka, gayri.

Hağ bu kim ba'zı yār-ı cān-ı kadīm

Andan **artuk** çekerdi havf-ile bīm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 48, Mısra 44*). [*artuk,]*

aru: Arı II Rakip.

Ġāyibāne tereddüde düşdi

Hayret **arusı** başına üşdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 27, Mısra 14*). [*arusı, -sı]*

Mihnet **arusı** başına üşdi

Devirür bād-ı āh köklerimiz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 123*). [*arusı, -sı]*

'arz: Yeryüzü, toprak, zemin, dünya.

Bu def'a cümlesi **'arza** yapındı

Dimege kendü hācātın şakındı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 21*). [*'arza, -a]*

aş: Haddinden fazla olmak, belirlenen sınırı, yada yeri geçmek.

Aşup seb'ini hāme ile gerçi hem-zebān oldum

Ne diller şakı idüpdür ol bugündür çok kavī yıllar (*Tuhfetü'l-İhvân, Kaside 1, Mısra 11*).

[*aşup, -up]*

Sekiz ırmağ **aşuldi** mihnet-ile

Yüzdürüp 'askeri felāket-ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 122, Mısra 17*). [*aşuldi, -ul, -dı]*

Aşdı 'ömr-i 'azīz seb'ini

Luţfina Hağğ'ıñ eyle taḥsīni (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 164, Mısra 23*). [*aşdı, -dı]*

Gördi bakdı bir ulu şu taşmış

Çıkuban yola köprüyi **aşmış** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 8*). [*aşmış, -mış]*

aş: Aşmak, bir engeli geçmek.

Sürüdi cümlesin ol eşnāda

Haylī yir **aşdı** böyle gavgāda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 22, Mısra 34*). [*aşdı, -dı]*

Eyledi ya'nī ārzū-yı vatan

Aşuban niçe deşt ü niçe demen (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 66, Mısra 10*). [*aşuban, -uban]*

Deşt ü vādīyi şevk ile **aşduñ**

Dört ayağıñla dāma mı düşdüñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 69, Mısra 27*). [*aşduñ, -duñ*]

Noldı bunca kumāşı irişenüñ

Aşdı endāzeden ziyānı anuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 66*). [*aşdı, -dı*]

Oķ gibi atılup kiriş **aşalum**

Yanına bir nişāneden düşelüm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 132, Mısra 15*). [*aşalum, -alum*]

Nārdan ey halīl çün **aşdı**

Çüb-ı dest ile cüz'ī kül eşdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 13*). [*aşdı, -dı*]

Gelüp 'askerle baña kavuşasın

Sa'y idüp anca kūh u deşt **aşasın** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 183, Mısra 40*). [*aşasın, -a, -sın*]

Eger ibni sebīl ü kārban hem

Şahārī vü cibālī **aşdı** bī-ğam (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 200, Mısra 28*). [*aşdı, -dı*]

aş-: Asmak, bir yere tutturmak.

Her medār oldı zergerüñ kafesi

Aşılur çevre gevherüñ niçesi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 67, Mısra 30*). [*aşılur, -ıl, -ur*]

Güşına **aşdı** şalkımı mengüş

'Ālemi itdi cümle halka-be-güş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 78, Mısra 13*). [*aşdı, -dı*]

Çok ğazā kıldı haylī baş kesdi

Kılıcın 'arş tākına **aşdı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 105, Mısra 16*). [*aşdı, -dı*]

Yayını tāk-ı çarha **aşmışdur**

Zürı Behrām-ı Gür'ı başmışdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 47*). [*aşmışdur, -mış, -dur*]

'aşā: Sopa, asa, değnek. II Hz. Mûsâ'nın asası.

İstināduñ **'aşāya** Mûsāvār

Var derūnuñda şimdi özge şerār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 41, Mısra 25*). [*'aşāya, -y, -a*]

Tag içine kazā çü inmiş-idi

Her ağaç bir **'aşāya** binmiş-idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 79, Mısra 2*). [*'aşāya, -y, -a*]

Dayanacak yire oturu bakar

Pirdür şan **'aşā** ile kalkar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 46*). [*'aşā,]*

Şāhlar birbirine girmiş-idi

Her şecer bir ‘aşāya binmiş-idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 26*). [*‘aşāya, -y, -a*]

āsaf: İslâmî kaynaklarda Hz. Süleyman’ın kâtibi veya veziri olduğu kaydedilen kişi.

Zamânında eger Āşaf geleydi

Anuñ fikri ile rağbet bulaydı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 33*). [*āşaf,]*

āsaf-rā: Āsaf fikirli, düşünceli.

Ol Aristo-ħired ol āşaf-rā

Mecma‘u’l-‘ilm ü mefħar-ı ‘uķalā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 33*). [*āşaf-rā,]*

aşağı: Aşağı ll alt.

Aşağıdan yukarı pâyelerde

Menāşib içeri vü taşralarda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 193, Mısra 15*). [*aşağıdan, -dan*]

aşāğir: Küçükler.

Mesnedüñ varsa di ekābirden

Yohşa dem urma hîç aşāğirden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 7, Mısra 6*). [*aşāğirden, -den*]

āsān: Kolay, zahmetsiz.

Ni‘meti naķmet itdi ba‘zı enām

Zāhir a‘dādan ihtirāz āsān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 33, Mısra 31*). [*āsān,]*

‘Ālemi çün ki görevüz ħālī

Gelmek āsān ki kendü şehrüñdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 63*). [*āsān,]*

Yine āsān idi cevāb aña

Özge yardım gelüp-durur ħālā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 17*). [*āsān,]*

Şan‘atı kâtibüñ qalem iledür

Şanma āsān velī elem iledür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 42*). [*āsān,]*

Ĥāk-i pâyine yüz uran insān

Ehl-i irfānda yir bulur āsān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 44*). [*āsān,]*

Devlet āsān ele girür ammā

İlde düğünde bu durur da‘vā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 177, Mısra 3*). [*āsān,]*

Âl-i 'Osmân'a eyledi 'ișyân

Ya'nî 'ișyânı şanub[en] **āsân** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 28*). [*āsân,]*

asdikā: *Sâdık, samîmî, gerçek dostlar.*

İttifâkı bu idi iḥvānuñ

Aşdikā vü 'azîz-i yārānuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 48, Mısra 34*). [*aşdikā,]*

'asel: *Bal.*

İbrişim kirm-i pîlenüñ 'ameli

Sinegüñ kayyıdur görüñ **'aseli** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 8, Mısra 12*). [*'aseli, -i]*

Konduğı sâ'at ol yire yol eri

'Asel ile penîr mâ-ḥazarı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 56, Mısra 16*). [*'asel,]*

aşhâb: *Dost, ahbap, yaren II halk, ahali.*

Gerüsinden gemi ile sürilür

Cümle **aşhâbı** ilerü dirilür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 30*). [*aşhâbı, -ı]*

Bir zamân Kıbrıs atasın **aşhâb**

Tîğ-i âb-ile eyleyüp ğark-âb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 85, Mısra 17*). [*aşhâb,]*

Her ne yirde yazuldısa **aşhâb**

Ger şağîr ü kebîr ü şeyḥ ü şâb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 163, Mısra 7*). [*aşhâb,]*

Gelüñ inşâf idelüm iy aḥbâb

Fahr-ı 'âlem eger ü ger **aşhâb** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 163, Mısra 18*). [*aşhâb,]*

Alınanı idüp **aşhâbına** red

Ola zâlim mezâlim cümle mesned (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 194, Mısra 27*). [*aşhâbına, -ı, -na]*

'âşık: *Seven, aşık.*

Birbiri ile ter mu'âmelede

Karşu **'âşıkları** mücâdelede (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 24*). [*'âşıkları, -lar, -ı]*

İktizâ 'ışka ol zarûrîdür

Hırz-ı cân **'âşıkuñ** kuşurıdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 45, Mısra 4*). [*'âşıkuñ, -uñ]*

Yâre varın viren çıkar yüz urur

Müflis **'âşık** pişer gibi kızarur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 55, Mısra 24*). [*'âşık,]*

Ḥod civānānı ‘**āşıkā** meyyāl

Biñini görüben yürü birin al (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 123, Mısra 35*). [*‘āşıkā, -a*]

Dîn muhibbi yolında şadıkdur

Durduğı yirde yoluk ‘**āşıkdur** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 6*). [*‘āşıkdur, -dur*]

āşikār: *Belli, meydanda, açık.*

Aşikāre ol arada gördi

Seyr içün bir kenārda durdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 39*). [*aşikāre,]*

Perde çekmiş niķābdan çıkmaz

Āşikāra hicābdan çıkmaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 78, Mısra 12*). [*āşikāra, -a*]

Aldı bunca kadirğalar memlū

Rū-be-rū **āşikār** ‘ayān bellū (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 46*). [*āşikār,]*

İtmez ol **āşikāre** harb u kitāl

Eyler illā nihānī hīle vü āl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 15*). [*āşikāre,]*

aşıl: *Asılı konumda bulunmak.*

Eyle şahşuñ **aşılması** yeg-idi

Eyle ğavğā başılması yeg-idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 49*). [*aşılması, -ma, -sı*]

Hem-rikāb iken iki devletlu

İdüp **aşılmalu** başılmalu (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 27, Mısra 8*). [*aşılmalu, -malu*]

āşinā: *Alışıldık, tanıdık, bildik. || Dost.*

Elüñ almaya ger düşüp yitseñ

Āşinā rüşenā iken evvel (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 33, Mısra 21*). [*āşinā,]*

Yine ol semte kavışup vara ol

Yād idüp **āşināların** göre ol (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 77, Mısra 20*). [*āşināların, -ları, -n*]

Ḳamu fenn-ile **āşinālığı** var

Ger uşul ü fūrū ‘ her ne ki var (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 11*). [*āşinālığı, -lığı, -ı*]

‘asīr: *Güç, çetin, zor, zahmetli, müşkül.*

‘Öşrde ‘aşrınıñ ‘aşıri degül

Anı bilmez o kim esîri degül (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 31*). [‘aşîri, -i]

āsītāne: *Kapı, eşik, huzur l saray.*

Olar kim velvele şaldı cihāna

Ne bilür zābiṭi ne **āsītāne** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 78*). [āsītāne,]

Gül Baba-nām **āsītānesi** hūb

Ol ilüñ arasında key mergüb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 56, Mısra 1*). [āsītānesi, -si]

āşiyān: *Far. Yuva.*

Degme bir hāfızı maḳāmında

Şanki bülbüldür **āşiyānında** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 57, Mısra 6*). [āşiyānında, -ı , -n, -da]

‘asker: *Ordunun her kademesinde görevli subay, as subay, çavuş, onbaşı ve erlere verilen isim, leşker. II Ordu.*

Kendünüñ ‘**askeri** ile yaluñuz

Fıkr idüp işbu arada ḳaluñuz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 37*). [‘askeri, -i]

Ḥaylî çok begleri şehüñ var ḥod

Cümlesi ‘**askeri** ile mevcüd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 32*). [‘askeri, -i]

Biri birini göricek ‘**asker**

Her biri oldı nite-kim ejder (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 19*). [‘asker,]

Ḥaḳ bu top ‘**askerüñ** habercisidür

İki başdan daḥı yabancısidür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 33*). [‘askerüñ, -üñ]

Bezl-i emvāl-i kāfir eylediler

‘**Askeri** cümle şākir eylediler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 24*). [‘askeri, -i]

Bıraḡur ‘**asker** içre bir endüh

Mîr yanına geldiler enbüh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 107, Mısra 9*). [‘asker,]

Begidür A ‘lāca ḥişāruñ ol

‘**Askeri** ḳatlı düşmene meşḡül (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 24*). [‘askeri, -i]

Beç’den irişdi niçe biñ ‘**asker**

Ṭonadup keştî aldılar leşker (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 111, Mısra 13*). [‘asker,]

Bu ḳadar bî-ḥisāb-iken ‘**asker**

Kim ḡarım ola yā baña neyler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 111, Mısra 23*). [‘asker,]

Fırnaçe ‘**askeri** yanar âteş

Leşker içinde eyle yok ser-keş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 111, Mısra 17*). [‘askeri, -i]

Rim Papa ‘**askerine** yok had hod

Cümle top u tüfeng-ile mevcūd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 111, Mısra 15*). [‘askerine, -i, -n, -e]

‘**Asker** etrāfa haylî konmuş-ıdı

Düz bedenden hişāra dönmiş-ıdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 113, Mısra 19*). [‘asker,]

‘**Askerüñ** ‘öşri yog-ıdı mevcūd

Şöyle itdi ‘ināyetin Ma‘būd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 113, Mısra 23*). [‘askerüñ, -üñ]

Ġayrı ‘**asker** nider saña sözi kes

Mîr İshāk ‘askeri saña bes (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 114, Mısra 5*). [‘asker,]

Ġayrı ‘asker nider saña sözi kes

Mîr İshāk ‘**askeri** saña bes (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 114, Mısra 6*). [‘askeri, -i]

Döndi pes sancağına Mîr İshāk

Dağı ‘**asker** ki oldı idi otağ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 16*). [‘asker,]

Virdi yardım Leh’üñ Çeh’üñ banı

Nemçe’den ‘**asker** irişüp ānī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 120, Mısra 22*). [‘asker,]

Karışuya tayandı çün ‘**asker**

Karşudan irdi bir süvār meger (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 122, Mısra 21*). [‘asker,]

Sekiz ırmağ aşuldi miñnet-ile

Yüzdürüp ‘**askeri** felāket-ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 122, Mısra 18*). [‘askeri, -i]

‘**Askeri** ile eylesün ‘avdet

Ol dağı az geçmedin müddet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 124, Mısra 5*). [‘askeri, -i]

Dile ne geldi mest olup didiler

Otururken çok ‘**askeri** şıdılar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 132, Mısra 40*). [‘askeri, -i]

Şāhı anda kaçurmada ‘**asker**

Bunda şāh u gedā düğün eyler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 154, Mısra 7*). [‘asker,]

Hān Muḥammed o semte oldı revān

‘**Askeri** ile tıldı kevn ü mekān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 32*). [‘askeri, -i]

Kış kıyāmet irişmegin o zamān

‘**Askerüñ** ‘avdeti olup fermān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 20*). [‘askerüñ, -üñ]

Kış irişdi vü döndi çün ‘**asker**

At u huddām qahrı cāna yeter (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 1*). [‘asker,]

Pādişeh göçi '**askerüñ** gidişi

Yād iden kimdür orada bilişi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 17*). [*'askerüñ, -üñ*]

Yağmuruñ balçıguñ қо kesretini

'**Askerüñ** izdiḥām u vefretini (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 6*). [*'askerüñ, -üñ*]

Қаршу geldi kıral-ı bī-idrāk

'**Askeri** ile şındı oldu helāk (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 8*). [*'askeri, -i*]

Pes güzide otuz biñ '**asker** ile

Қонди Беç taşrasında Macar ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 181, Mısra 9*). [*'asker,]*

Berüde olmağın o derbendler

'**Asker** anda gelince nice geçer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 182, Mısra 20*). [*'asker,]*

Şimdilik yanumuzda az '**asker**

Gele me'mûri şoñra ire meger (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 183, Mısra 35*). [*'asker,]*

Geldi kış ḥaylî gitdi vaqt-i ḥazân

Rûz-ı Kāsım'da irdi bir '**asker** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 19*). [*'asker,]*

Қıла сүннi olanları ḥoş-ḥāl

Rūmili '**askeri** gelür şandı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 15*). [*'askeri, -i*]

Oldı serdār vāqıfu'l-esrār

Eyledi cümle '**askeri** ḥoş-ḥāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 174*). [*'askeri, -i*]

'**Askerüñ** re'yine muvāfıq olup

İşüñ evlāsına muṭābıq olup (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 15*). [*'askerüñ, -üñ*]

Ne dem ki şarḫ iline vara '**asker**

Evinde sürḥ-serden cānı ditrer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 43*). [*'asker,]*

Muḳābil olsa düşmen '**askerine**

Қoyup kendin levend ḡāzī yirine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 195, Mısra 13*). [*'askerine, -i, -n, -e*]

Bulınmadı o vaḳtden bir ḡayūr er

Çeke ol illeri almağa '**asker** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 46*). [*'asker,]*

Қал'a görünmez-idi '**askerden**

Kim durur dil ala o leşkerden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 113, Mısra 17*). [*'askerden, -den*]

Sūrı şehzādenüñ o demde iken

Pādişāh '**askeri** 'Acem'de iken (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 156, Mısra 2*). [*'askeri, -i*]

Her gelen geydi ḥil'at-i fāḥir

'**Askeri** ile ḥizmete ḥāzır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 156*). [*'askeri, -i*]

Öpdi elini itdi çok ihsân

‘**Askerüñ** cem ‘in eyledi fermân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 34*). [‘askerüñ, -üñ]

Tağ u taş oldu ‘**asker-ile** tolu

Sünnî her [bir] tarafından itdi gülü (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 153, Mısra 31*). [‘asker-ile, -ile]

Begler içinde böyle gâzî yok

Gerçi şâh ‘**askerinde** begler çok (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 46*). [‘askerinde, -i, -n, -de]

Fâyide yok durur koñ ikdâmı

Bunca ‘**askerle** anca ibrâmı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 4*). [‘askerle, -le]

Her birinüñ tûfengi çün ejder

Her nefes saçar ‘**askere** ahker (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 111, Mısra 22*). [‘askere, -e]

‘**Askere** oldu cümleten destür

Emn için dehre yazılup menşûr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 11*). [‘askere, -e]

Begler ‘**askerle** çün revân oldu

Leşker-ile Doburca hep tıldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 122, Mısra 15*). [‘askerle, -le]

Emr idüp kıldı ‘**askere** fermân

Bu haberlerle tıldı kevn ü mekân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 153, Mısra 15*). [‘askere, -e]

Bunca ‘**askerle** Muştafâ Paşa

Pâdişâh emrin eyledi icrâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 153, Mısra 17*). [‘askerle, -le]

Gelüp ‘**askerle** baña kavuşasın

Sa’y idüp anca küh u deşt aşasın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 183, Mısra 39*). [‘askerle, -le]

‘**Askere** eyledi himâyetler

Yollu yolınca hep ri’âyetler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 119*). [‘askere, -e]

İtdi Canik tağların mesken

Her mağarası ‘**askere** me’men (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 72*). [‘askere, -e]

‘**Askeri** ile Üsküdâr’a geçüp

Otağın kapusını şarka açup (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 123*). [‘askeri, -i]

‘**Askerüñ** hâli oldu dîger-gün

Berr ü bahra sefer idüp her gün (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 199*). [‘askerüñ, -üñ]

‘**Askerüñ** ekşeri zebûn iken

Deyni yilden bile füzûn iken (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 169*). [‘askerüñ, -üñ]

Ger ‘**askerdür** hâzîne ger vilâyet

Didi virdüm saña cümle emânet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 192, Mısra 9*). [‘askerdür, -dür]

Anı Hâk ‘**askere** çün kıldı sālār

Gözi açuqlar itsün anı bîdār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 193, Mısra 11*). [‘askere, -e]

Ƙomayup ‘uƘde hâll idüp meşâkil

Dönüp ‘**askerle** Ƙaƣ idüp menâzil (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 202, Mısra 18*). [‘askerle, -le]

‘**Asker** ile yetişmeñüz lâzım

Olduƣ uş şark iline biz ‘âzim (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 183, Mısra 19*). [‘asker,]

Hâber aldı bu emri çün ‘**asker**

Yir yirin her biri du‘âlar ider (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 13*). [‘asker,]

Bu hîzmet ‘uhdesinden sen gelürsin

Bu ‘**asker** Ƙadrin aĥvâlin bilürsin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 192, Mısra 14*). [‘asker,]

Düşüp ‘**asker** içine ĥaylî fetret

Kime virilü dinür[di] şadâret (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 193, Mısra 1*). [‘asker,]

Rî‘âyet ideler ĥaƣƣ-ı civârı

Niçe bir görmeye ‘**asker** medârı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 14*). [‘asker,]

Sefer dönmiş taĥılmış ekser ‘**asker**

Nereden çıƣdılar bunca dilâver (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 55*). [‘asker,]

Burc u bârûyî târumâr idelüm

Zür ile ‘**askerini** zâr idelüm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 132, Mısra 14*). [‘askerini, -i, -n, -i]

‘**Askerini** öñine hep ƣatdı

Çaƣ görünür yirine dek ƣatdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 135, Mısra 5*). [‘askerini, -i, -n, -i]

Didi babam ‘Acem vilâyetine

Gönderüp ‘**askerini** ģâretine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 6*). [‘askerini, -i, -n, -i]

Ƙışlayup anda ‘**askerini** dire

Şâhı şımış idi o dem Özbek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 4*). [‘askerini, -i, -n, -i]

‘**Askerin** dökdi ƣaraya o pelîd

Şanasın cûş kıldı baĥr-ı sefîd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 39*). [‘askerin, -i, -n]

Āl-i 'Osmān' uñ 'askerin şıyasın

Şoñra ol re' yde muşır olasın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 182, Mısra 39*). [*'askerin, -i, -n*]

asl: *Ar. Bir şeyin kendisi; öz.*

Haberüñ şıdka kızbe var hamli

Nice biline fer' i vü **aşlı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 27, Mısra 18*). [*aşlı, -ı*]

Sūr-nāme ki aña ad olmış

Aşlı vü fer' i hoş-nihād olmış (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 14*). [*aşlı, -ı*]

asl: *Gerçek, hakiki.*

Ġaybet itdürdi bir fesād ehlin

Ol bilür mebdē' -i fesād **aşlın** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 31, Mısra 20*). [*aşlın, -ın*]

Bosna idi anuñ dahı **aşlı**

İntizāmī' ye çıkdı hod nesli (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 105, Mısra 21*). [*aşlı, -ı*]

Ötesi yok bu dünyevî zevkuñ

Aşlı yokdur bu 'ārızî şevkuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 4*). [*aşlı, -ı*]

Seyrini her günüñ 'ale't-tafşıl

Yazdı **aşlı** ile 'ale't-ta' cıl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 156, Mısra 44*). [*aşlı, -ı*]

Lîk ol fer' **aşlı** gayretini

Hîç ketm eylemez gör 'iffetini (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 21*). [*aşlı, -ı*]

Halk iden rızkınuñ kefilî durur

Kaydını cümle **aşlı** ile görür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 44*). [*aşlı, -ı*]

aslâ: *"Hiçbir zaman, hiçbir şekilde" anlamlarında bir zarf.*

Servüñ **aşlâ** yog-idi reftârı

Fâhte eylemezdi güftârı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 3*). [*aşlâ,]*

Dādum al dād-gersin ey Mevlâ

Yok günāhum burada hod **aşlâ** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 50*). [*aşlâ,]*

Ol dahı virmedi cevāb **aşlâ**

Oldı hāmūş u eyledi imā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 42, Mısra 21*). [*aşlâ,]*

Gördi **aşlâ** ġinā degül bākī

Bu ġinādan 'anā qalır bākī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 76, Mısra 5*). [*aşlâ,]*

Olmaz **aşlâ** kemâlde hüsran

Olmaz ol nār-ı miḥnete sūzān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 76, Mısra 13*). [*aşlâ,]*

Derdmend erlik idenüñ **aşlā**

Adı añılmaz-ıdı hîç kaṭ'ā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 53*). [*aşlā,]*

Hîç sefîneyle çāre yok kaṭ'ā

Menfez-i āba rāh yok **aşlā** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 126, Mısra 20*). [*aşlā,]*

Bahr-ı luṭfina yok kenār **aşlā**

Dergehinden kesilmegil kaṭ'ā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 85*). [*aşlā,]*

Dirīgā vü dirīgā vü dirīgā

Ma'ārifden haber virilmez **aşlā** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 62*). [*aşlā,]*

Hîç **aşlā** kalmamışdı kayda rağbet

'Aceb bu kim bir olmuş āmed ü reft (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 29*). [*aşlā,]*

aşlah: Çok (daha, en, pek) iyi, uygun, elverişli.

Tā ki dīvān-ḥāne vü maṭbah

Biri birinden eyleyüp **aşlah** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 36*). [*aşlah,]*

asma: Asmagillerden, dalları çardak üzerine yayılan tirmanıcı bitkilere genel olarak verilen ad.

Aşma pencāreden çıkardı başın

İçerüden görem dir idi taşın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 78, Mısra 9*). [*aşma,]*

aş-: Öteye geçmek, katetmek.

İntizāmī de itdi 'azm-i vaṭān

Aşicek anca kūh u deşt ü demen (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 98, Mısra 8*). [*aşicek, -icek]*

'aşr: Devr, zaman, çağ.

'Öşrde **'aşrınıñ** 'aşīri degül

Anı bilmez o kim ešīri degül (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 31*). [*'aşrınıñ, -ı, -nuñ]*

İderler ḥaml devrine sipihrüñ

Olar muṭtell ola şuçı ne **'aşruñ** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 18*). [*'aşruñ, -uñ]*

aşşı: Fayda, yarar.

Göricek ṭab'ı oldı ṭoṭolu hezm

Aşşı ne eyleye şānāyi'-i naẓm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 78*). [*aşşı,]*

āsūde-hāl: Mutlu, huzurlu bir halde olma.

Ne murād idinürse vir mālūñ

Tā ki **āsūde-hāl** ola hālūñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 114, Mısra 18*). [*āsūde-hāl,]*

āsumān: Gökyüzü.

Gök demür geyse **āsümān** eger

Key ırakdan ider o rezme nazar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 105*). [*āsümān,]*

at-: Atmak, fırlatmak.

Kimi dir gel revān şuya **atalum**

Öli diri ölümlere katalum (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 22, Mısra 25*). [*atalum, -alum]*

Cümlesin şarşup **atdı** bir yanına

İrmesün diyü bir zarar tenine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 22, Mısra 35*). [*atdı, -dı]*

Didiler biz yarara cān virürüz

Ger emri âteşe **atsa** girürüz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 40*). [*atsa, -sa]*

at: Binek hayvanı, at.

At aldı buz üzre bir niçe kām

Gözler idi kenārı hūvāş-ile ‘ām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 41*). [*at,]*

At gögercin taklasın atdı

Yan pertāvın idüben gitdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 43*). [*at,]*

Gel-e ey kendüsi vü **atı** yarar

Saña mānend yok burada süvār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 21*). [*atı,]*

Gördi āhir **atını** kurtarımaz

Hîç bir cānibūñ yolın varımaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 53*). [*atını, -ı, -n, -ı]*

Ya ‘nī tāze-heves sipāh-ı cedīd

İntizāmī **atıyla** oldu bedīd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 28*). [*atıyla, -ıyla]*

Kat kalmışdur **atlarumuz** hep

Erlük izhār ider kim ola ‘aceb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 19*). [*atlarumuz, -lar, -umuz]*

At başdurmuş-idi bir ayağın

Bir yañadan yağ aluben tayağın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 69, Mısra 7*). [*at,]*

Şaşduğından **at** eyledi diğkat

İtdi atıuban katı cür'et (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 69, Mısra 13*). [at,]

Karşu **at** silkinüp durur yek-ser

Dermend İntizāmī dir ditrer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 69, Mısra 17*). [at,]

İntizāmī'de kalmadı reftār

At zebūn niçe eylesün güftār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 69, Mısra 40*). [at,]

Atdan dest ü pâyını alımaz

Bezdi andan velik kırtulımaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 69, Mısra 5*). [atdan, -dan]

Âhirü'l-emr **atdan** ayrıldı

Nīm cān ile yāre sıyrıldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 69, Mısra 11*). [atdan, -dan]

Anda kalmadı tākāt-ı reftār

At durmakla cān virür nā-çār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 70, Mısra 18*). [at,]

Hoş dutuñ istirāhat eyleye tā

İrmeye **at** u kendüzine hātā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 70, Mısra 32*). [at,]

Atın itdi yedek olup pūyān

Ki süvār olup oldıdı lerzān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 70, Mısra 19*). [atın, -ı, -n]

Bir aña bakdı bir dahı **atına**

Geldi bī-ihtiyār pes katına (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 70, Mısra 5*). [atına, -ı, -n, -a]

Atına hizmet aña hürmet idüñ

Żayf-ı kāmildür aña 'izzet idüñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 70, Mısra 33*). [atına, -ı, -n, -a]

Düşdi bir uçurumdan atı ile

At helāk olmada anuñla bile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 10*). [at,]

İz belürsüz kolayına gider **at**

Yolcı yok ferd olan bulur mı necāt (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 3*). [at,]

Düşdi bir uçurumdan **atı** ile

At helāk olmada anuñla bile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 9*). [atı, -ı]

Nīm cān-ile buldılar qarda

Atı ile düşüp yatur yarda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 30*). [atı, -ı]

Kendüye **atına** idüp hizmet

Tāze cān buldı Hālīk'a minnet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 31*). [atına, -ı, -n, -a]

İntizāmī **atıyla** kat kaldı

Bī-haber hōd kış āfetin aldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 7*). [atıyla, -ı, -y, -la]

Yüzden artuğ kürekçi önce gider

Atlu yayak karuñ içinde yüzer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 28*). [atlu, -lu]

Atı yanınca idüp anı yedek

İte ite iletdiler beğ dek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 80, Mısra 15*). [atı,]

Şişdi kabardı herkes öyke ile

Atda tākāt mı kaldı pīle-y-ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 84, Mısra 12*). [atda, -da]

Pes süvār olup **ata** oldu revān

Binmede hep du‘āsı vird-i zebān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 87, Mısra 23*). [ata, -a]

Bir kez **atılsa** kalb-i haşma eger

Olmaz illā maḳarrı şadr u ciger (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 81*). [atılsa, -ıl, -sa]

Ḳavs burcından **atılurdu** siḥām

Kalb-i a‘dāda eyler-idi maḳām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 71*). [atılurdu, -ıl, -ur, -dı]

Ḳapudan taşra **atdı** çün kendin

Ḳurtarup gördi Ḥaḳ anuñ kaydın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 103, Mısra 15*). [atdı, -dı]

Anuñ ardında durmuş-ıdı bir **at**

Ža‘fdan ḳāmeti olup iki ḳat (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 106, Mısra 7*). [at,]

Rūmili’ni hep **ata** çigledeyin

Hep yarar erlerini inledeyin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 111, Mısra 9*). [ata, -a]

Azı kaçmış çoğı kesilmişdür

Oḳ **atup** yayları yasılmışdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 123, Mısra 18*). [atup, -up]

Ekşer **aṭ** u tavara üşer imiş

Yılda bir kerre böyle düşer imiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 15*). [aṭ,]

Ola kim serḥadine irebile

Durğun olan **at** oldu yile yile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 54*). [at,]

Atlar içinde dütsü eyleyesin

Göñlüñi anuñ-ıla egleyesin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 45*). [atlar, -lar]

Ol **atuñ** kıyruğın ki alur ele

Yile virür mecālî yile yile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 19*). [atuñ, -(u)ñ]

Ba‘zı yiri anuñla olsa tılā

Bulur **atuñ** rehā anuñla belā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 38*). [atuñ, -(u)ñ]

Meger **atdan** düşer giceyle biri

Uyumuş düşmeden de yok ḥaberi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 23*). [atdan, -dan]

Köprüsinüñ öte yanını bulup

Ƙaskatı kendüsi vü **atı** ƙalup (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 4*). [atı, -ı]

Atı eşmiş yatur bu yurdında

Sürçe düşdüğü uyhu derdinde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 31*). [atı, -ı]

Atumuñ eşmesi budur ancak

Virme baña elem be-hey alçaƙ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 27*). [atumuñ, -(u)m, -(u)ñ]

Atlar köpürüp çü nâƙa-i mest

Hâyil olmadı ne cibâl ü ne deşt (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 9*). [atlar, -lar]

Yek-sere çekdi başların **atlar**

Gör Hudâ ƙulını nice şaƙlar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 23*). [atlar, -lar]

Atlar durup etmedi hareket

Sâkin oluban itmedi cür'et (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 25*). [atlar, -lar]

Bir niçe gün bu yüzden oldu revân

Dinç **atlarla** ƙoçi oldu devân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 2*). [atlarla, -lar, -la]

İrdi aña 'inâyet-i Yezdân

Oldı **at** u mehâfe ile revân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 139, Mısra 18*). [at,]

At mehâfe ile yıkılı düşdi

Gör ne özge elem başa üşdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 140, Mısra 3*). [at,]

Atı düşmekle ol şehîd oldu

Devlet anuñ ƙatı sa'îd oldu (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 148, Mısra 25*). [atı, -ı]

Ƙış irişdi vü döndi çün 'asker

At u huddâm ƙahrı câna yeter (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 2*). [at,]

At anı itdi ol atı âzâd

Oldı cümle geçen elem berbâd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 71*). [at,]

At anı itdi ol **atı** âzâd

Oldı cümle geçen elem berbâd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 71*). [atı, -ı]

İki **atı** yiderdi ƙolında

Biri sağında biri şolında (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 43*). [atı, -ı]

Bir **atı** var yanında bir ƙoçısı

Biri yok daħı tâ ola ƙoçısı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 11*). [atı, -ı]

Var-idi birinüñ ƙolında **atı**

Haylî yirden aña çağırdı ƙatı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 13*). [atı, -ı]

Kimi **atın** arar kimi cādırın

Kimi nāmıyla çağırur nökerin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 3*). [atın, -ı, -n]

Ol gelen çıktı **atına** bindi

Göricek İntizāmī de indi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 29*). [atına, -ı, -n, -a]

Didi **atlar** ziyādesin baña şat

Hālūmi şorma kalmışam katı kat (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 47*). [atlar, -lar]

Atları aldı қоçіye қоşdı

Hakḳ'a şükr itdi vü yola düşdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 53*). [atları, -lar, -ı]

İntizāmī'nüñ anda huddāmı

Kaçdı **atlarla** gör bu ālāmı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 8*). [atlarla, -lar -la]

Böylelülle Sitanbul'a geldi

At yanınca piyāde kat kaldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 56*). [at,]

O yaluñuz **at** iki yükde belā

Yüki yükletmek istese meşelā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 43*). [at,]

Oldı andan Beligrad'a vāşıl

At seyishāne eyleyüp hāşıl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 2*). [at,]

Yaluñuz kimse görmesün o günü

Atı n'itsün yanınca yā yüküni (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 18*). [atı, -ı]

Kendüye **atlara** şu ḥod lāzım

N'itsün esbābı olsa ger 'āzim (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 47*). [atlara, -lar, -a]

Ellerüñ şuya gitdügin çü görür

Atları bir maṭāra ile virür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 50*). [atları, -lar, -ı]

Nīm-cān kendü **atları** durğun

Sefer ālātı büzbütün bozğun (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 59*). [atları, -lar, -ı]

Atı pādaş gören edeplü şanur

Bir adım yürise velī uşanur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 5*). [atı, -ı]

Birine didi **atlarımı** şatuñ

Akçesin akçeme gelince katuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 1*). [atlarımı, -lar, -um, -ı]

Cümle serdāra didiler yek-ser

At u esbābı idelüm tecdīd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 31*). [at,]

At başını Halep'de bir çekdüñ

Bir dahı şāh ülkesin çapduñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 95*). [at,]

Kimi **atın** arar kimi katırın

Kimi [yir]inde bulmayup çadırın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 187*). [*atın, -ı, -n*]

Niçesi **atın** itdi gāva tebdil

Zirā'at bi'z-zarūre itdi taḥṣīl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 35*). [*atın, -ı, -n*]

Atın oynatdı vü kıldı selāmı

Yirinde tırdı kıldı ihtirāmı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 31*). [*atın, -ı, -n*]

Giyimli **atlar** u (...) tāzlar

Silāḥı ile geldi her dilāver (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 29*). [*atlar, -lar*]

İnen çok katır u nāḳa vü **atlar**

'Acem tarzı ile şüretde yek-ser (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 47*). [*atlar, -lar*]

Silāḥından bezüp **atdan** uşandı

Yayaḳ olup beyābānı tılandı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 201, Mısra 5*). [*atdan, -dan*]

Virgil **atuma** ol-ḳadar ḳudret

Beni ḳurtarmaḡa ide cür'et (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 61*). [*atuma, -(u)m, -a*]

Der-hemīn bul **atuñ-ıla** ḳalma

Nāfe-i miski ḥabbeye alma (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 47*). [*atuñ-ıla, -(u)n, -ıla*]

at-: Atmak ll kabul etmemek.

Atdı üç def'a ṭaşra anı zemīn

Böyle anı görenler itdi yemīn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 29, Mısra 11*). [*atdı, -dı*]

at-: (takla) atmak.

At gögercin taklasın **atdı**

Yan pertāvın idüben gitdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 43*). [*atdı, -dı*]

ata: Babalar, dedeler; geçmişte yaşayan hikmet ehli şahsiyetler.

Atalardan birisi gör ne dimiş

Gerçi kim her geçen belürmez imiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 70, Mısra 35*). [*atalardan, -lar, -dan*]

Bir zamān Kıbrıs **aṭasın** aşḫāb

Tiḡ-i āb-ile eyleyüp ḡarḳ-āb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 85, Mısra 17*). [*aṭasın, -sı, -n*]

atā: Cömertçe verme, ihsan, baḡış.

Hîç beñzer mi bu ‘**aṭāda** añā

Ol kadar altun ide saña ‘aṭā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 71*). [*‘aṭāda, -da*]

ateş: 1. Ateş, alev. 2. Hiddetli, şiddetli. 3. Acı, keder, ızdırıp.

Odun ıssı kış **āteşin** kayırur

Kendüye yararın bulur ayırur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 33*). [*āteşin, -in*]

Ayağı dahı olmadı pādāş

Āba çeşm **āteşe** gönül mu‘tād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 25*). [*āteşe, -e*]

Pāy-ı refṭāra eyledi iḳdām

Āteşin āh ile dil-i sengīn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 19*). [*āteşin, -in*]

Sūz-ı dilden katı fiğān itdi

Cān u dil **āteşin** ‘ayān itdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 48, Mısra 24*). [*āteşin, -in*]

Geh ḥalīm olduğı gehī ser-keş

Cānibeynidür āb-ile **āteş** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 64, Mısra 16*). [*āteş,]*

Nūr ile ger pūr ola ol **āteş**

Seyr it ıraḳdan ol emānda ḥoş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 64, Mısra 19*). [*āteş,]*

Aldı āğūşa ḥaylī dūrüşdi

Zūr idüp **āteş-ile** tutuşdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 4*). [*āteş-ile, -ile*]

Kendü **āteşden** itmedi ḥazeri

İrmesün tek metā‘ına zararı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 9*). [*āteşden, -den*]

Gün ısıcaḳ hevā yanar **āteş**

Ejderāsā semūmı ḥod dem-keş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 107*). [*āteş,]*

Raḥne-i gārdan çü ejderhā

Āteşin dem-keşān u bī-pervā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 131, Mısra 22*). [*āteşin, -in*]

Gāh **āteş** geh āb u bād u ḥāk

Bir gün eyler seni şaḥīḥ helāk (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 29*). [*āteş,]*

Didiler biz yarara cān virürüz

Ger emri **āteşe** atsa girürüz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 40*). [*āteşe, -e*]

āteş-feşān: Ateş saçan.

Oldı **āteş-feşān** çün-ejderhā

Ḥamlesinden kim ola bula rehā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 135, Mısra 11*). [*āteş-feşān,]*

āteşin-tab´: *Ateş gibi parlatan II coşturan, heyecanlandıran.*

Āteşin-tab´ u hiddeti vardur

Sūz-ı dilden harāreti vardur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 43, Mısra 3*). [*āteşin-tab´,]*

atıl-: *Bir şeye doğru birden gitmek, birden bir davranışta bulunmak.*

Şaşduğından at eyledi diĳkat

İtdi **atıluban** katı cür'et (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 69, Mısra 14*). [*atıluban, -uban]*

Bir haber didi kulağına fetil

Ol harāretle **atılur** ta'cıl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 50*). [*atılur, -ur]*

Berķveş **atılup** örü-durdi

Şa'sa'a dutmuş 'ālemi gördi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 23*). [*atılup, -up]*

Oĳ gibi **atılup** kiriş aşalum

Yanına bir nişāneden düşelüm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 132, Mısra 15*). [*atılup, -up]*

Budun'a top **atıldı** oldu haber

Mir-mirāna virdi ĳaylī keder (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 148, Mısra 17*). [*atıldı, -dı]*

Bir kez **atıldı** şuya batmış-iken

Kıçları şu içinde yatmış-iken (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 29*). [*atıldı, -dı]*

atıl-: *Hücum etmek, bir şeye girişmek.*

Atıla çünkü gerdenine bir el

Kimse pādaş olup ider mi cedel (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 97*). [*atıla, -a]*

atlan-: *Ata binmek, atlı halde bulunmak.*

Beg olan **atlanur** gider fevrī

Dirlik ehli olan u ger ĳayrı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 133, Mısra 29*). [*atlanur, -ur]*

atlu-: *Ata binmiş olan (kimse), süvari.*

ĳaylī yah kaplayuban irkülmiş

Yanına niçe **atlular** tolmış (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 8*). [*atlular, -lar]*

Gider-iken belürdi bir **atlu**

Geldi virdi haber katı yatlu (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 87, Mısra 7*). [*atlu,]*

Görinüp karşı bir Tatar **atlu**

Atlu ammā katı mürüvvetlü (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 41*). [*atlu,]*

Görinüp karşı bir Tatar atlu

Atlu ammā katı mürüvvetlü (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 42*). [atlu,]

İki **atlu** birin geçürmekde

İşiden bir olur mı görmekde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 15*). [atlu,]

av: *Av, av hayvanı.*

Avum diyü dehre şaldı çavın

Sitanbul'a düşürdi sürgün avın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 201, Mısra 15*). [avum, -um]

ava: *Hava, gökyüzü.*

Dil aluñ bize kal'a-i Nova'dan

Ol boğaz içre eglenüñ **āvadan** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 113, Mısra 4*). [āvadan, -dan]

āvān: *Ar. is. Avene. Yardımcılar, yordaklar.*

Zevk çağı imiş şafā ānı

‘İşret eyyāmı nūşuñ **āvānı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 4*). [āvānı, -ı]

āvān: *Zaman.*

Bezmüñ **āvānı** vü deyüñ vaḳti

Ḥaylī müştedd olup dururdu katı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 109, Mısra 5*). [āvānı, -ı]

āvāre: *Başıboş, şaşkın. II. Perişan, zavallı.*

Mübtelā dirseñ aña **āvāre**

İntizāmī ḥazīn ü bī-çāre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 41*). [āvāre,]

Bu teveccühde iken **āvāre**

Dermend İntizāmī bī-çāre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 65*). [āvāre,]

İntizāmī didi ey **āvāre**

Bāl u per yaḳduḡuñ senüñ yāre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 45, Mısra 1*). [āvāre,]

Vaşf-ı ḥübāna yok durur çāre

Neylesün İntizāmī **āvāre** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 55, Mısra 36*). [āvāre,]

‘avāyık: *Engeller.*

Hep ‘**avāyık** ‘alāyık-ı dünyā

Bī’z-zarūrī ḳamusı oldu hebā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 41*). [‘avāyık,]

āvāz: *Feryat, nâra.*

İrdi çün İntizāmî'ye o şadā

Özge **āvāz-idi** ğarīb edā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 22*). [*āvāz-idi, -idi*]

Ġulğuleyle pür oldı dervāze

Ṭoldı kevn ü mekāna **āvāze** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 133, Mısra 8*). [*āvāze, -e*]

Ḥamle-i evvel idüp ol ğāzī

Ṭoldı dehr Allāh Allāh **āvāzı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 135, Mısra 20*). [*āvāzı, -ı*]

‘avdet: *Kişinin daha önce bulunduğu yere geri dönmesi, dönüş.*

Ḳış kıyāmet irişmegin o zamān

‘Askerüñ **‘avdeti** olup fermān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 20*). [*‘avdeti, -i*]

āvīze: *Asılı, asılmış.*

Mağsilüñ her birinde **āvīze**

Hıç kıābil mi anda perhīze (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 9*). [*āvīze,]*

‘avrat: *(Ar.) Kadın.*

Göze itme yaşağı hey gözi kör

‘**Avratuñ** yüri evde zabṭ idegör (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 137, Mısra 26*). [*‘avratuñ, -uñ*]

avuç: *Avuç, elin iç kısmı.*

Bir **avuç** gil nice kıılır pinhān

Mihr-i ḥüsni olur-iken tābān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 94, Mısra 13*). [*avuç,]*

Bir **avuç** virdiler ḥaşış evvel

Sāniyen ḥamr içürdiler bir el (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 17*). [*avuç,]*

ay: *Yakalaşık otuz günlük zaman dilimi.*

Geçdi bir **ay** bu vech-ile dāyim

Gel kıulaḳ dut bu ğüşmāle dilā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 64*). [*ay,]*

Ceng eri her bedende itse kıarār

Ayla yıl ola niçe niçe hezār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 4*). [*ayla, -la*]

Māha **aylarca** bu idi maḳṣūd

Ola pā-būsı ile ḥāk-ālūd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 94, Mısra 31*). [*aylarca, -lar, -ca*]

Böylece irüben bir **ay** miḳdār

Ugraduḡın bu kısım idüp bīzār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 17*). [*ay,]*

ay: *Ay, mah, kamer.*

İşbu üslūba niçe **ay-ile** yıl

Hāşılı ḡaylī māl idüp taḡşīl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 59*). [*ay-ile, -ile*]

āyā: *Far. "Acaba?" manasına edât-ı tereddüd.*

Olmasa mānī‘ arada deryā

Varulbilse düşmene **āyā** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 12*). [*āyā,]*

ayaḡ: *Ayak (Kişinin bedeni bağlamında).*

Başdan ayaḡumuzu el ala dir

Başa kaşd idüp **ayaḡa** şala dir (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 26*). [*ayaḡa, -a*]

Her nevālūñ ‘uyūbın ide gider

Vāy eger sürçe **ayaḡuñ** bir dem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 33, Mısra 17*). [*ayaḡuñ, -uñ*]

Ḳayd-ı ḡamdan ḡamusı āzāde

Boynı baḡlu **ayaḡı** bend içre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 39*). [*ayaḡı, -ı*]

At başdurmuş-idi bir **ayaḡın**

Bir yañadan yaḡ aluben ṭayaḡın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 69, Mısra 7*). [*ayaḡın, -ın*]

El **ayaḡ** birbiriyle ḡavuşmaz

Cism-ile cān şovukdan alışmaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 13*). [*ayaḡ,]*

Ḳāḡī ḡördi vü itdi redd-i selām

Ayaḡın ḡalkūp eyledi ikrām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 10*). [*ayaḡın, -ın*]

Ḳaldı bār-ı ḡirān-ile köpürür

Nāḡaveş **ayaḡın** çöküp oturur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 50*). [*ayaḡın, -ın*]

Aḡdeñiz ḡarası ḡörinmez idi

Bir **ayaḡ** ḡālī yir bulunmaz idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 16*). [*ayaḡ,]*

Urup **ayaḡını** şikest itdi

Tiz başını kesmeḡe yetdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 7*). [*ayaḡını, -ın, -ı*]

Kaşkatı olmuş **ayağın** bükemez

Yatmağa çaķ yıkılmadın çökemez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 106, Mısra 11*). [*ayağın, -ın*]

Dört **ayağı** olup birer çevgân

Başını top idüp durur bî-cân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 106, Mısra 21*). [*ayağı, -ı*]

Biz şikâr olduk uş şikâre gelüp

Ayağumuzla şaydgehde kalup (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 113, Mısra 28*). [*ayağumuzla, -u, -muz, -la*]

Varup 'özü-ile düşdi ayağına

Büseğâh oldu baş ne **ayağı** ne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 46*). [*ayağı, -ı*]

Akıdup kal'adan anı yir yir

Bend bend idüp **ayağın** bir bir (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 126, Mısra 12*). [*ayağın, -ın*]

Çaldı yek-ser biline zeyl-i ferâğ

El çekem didi cümleden bir **ayağ** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 76*). [*ayağ,]*

Eyle def'-i hevâ mücerred iken

Batmasun tâ ki **ayağıña** diken (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 137, Mısra 38*). [*ayağıña, -uñ, -a*]

Añsuzın bir yaña götürdi **ayaķ**

Ānide oldılar ikisi de 'āk (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 11*). [*ayaķ,]*

Dāma düşdüñ **ayağıñ-ıla** dirîğ

Yire geçdüñ tayağıñ-ıla dirîğ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 55*). [*ayağıñ-ıla, -un, -ıla*]

ayağ: Ayak II Makam, huzur.

Sîne-küb ol kef ur **ayaķ** şıvup

Göz kulaķ ol def ü celâcil olup (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 11, Mısra 7*). [*ayaķ,]*

Muķtezā-yı cihānı çün gördi

Herkesüñ **ayağına** yüz urdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 11, Mısra 18*). [*ayağına, -ı, -n, -a*]

Ayağı şuyın almağa gün iver

Āb-ı rüyı anuñla hāşıl ider (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 31*). [*ayağı, -ı*]

ayağ: Ayak, kadeh.

Ayağı dahı olmadı pādāş

Āba çeşm āteşe gönül mu'tād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 24*). [*ayağı, -ı*]

Dojd hazzından oturup yirine

Birer **ayağı** şundi ellerine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 28*). [*ayağı, -ı*]

Çıkarup şapkasın kabā başlu

Durup **ayağa** ger kiçi ger ulu (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 20*). [*ayağa, -a*]

Hîç **ayağ** kalkmadın piyāle ile

Ya'nî deşt-i şafāda lāle ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 11*). [*ayağ,]*

Hod **ayağ** seyrin eyleseñ bir dem

Az var arada bir ayık ādem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 41*). [*ayağ,]*

a'yān: *Bir yerin önde gelenleri II Eşraf.*

Niçeden bî-haber durur erkān

Hîç şormaz birin dağı **a'yān** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 62*). [*a'yān,]*

'ayān: *Apaçık, aşikar.*

Cümle pinhān **'ayānıdur** anuñ

Hod kazā vü kader muḳarrerdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 36, Mısra 26*). [*'ayānıdur, -ı, -dur*]

Gel bir özge beyāna başlayalum

İşbu sırrı **'ayāna** başlayalum (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 47, Mısra 2*). [*'ayāna, -a*]

Aldı bunca ḳadırğalar memlū

Rū-be-rū āşikār **'ayān** bellū (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 46*). [*'ayān,]*

Emr-i maḥtūmı çün açıldı **'ayān**

Ḳaşdı Çîn fetḥi oldı bellū beyān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 120, Mısra 9*). [*'ayān,]*

Eşḳiyā ḳanda ise gizlū **'ayān**

Ḳatl idüp virme hîç emān u zamān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 107*). [*'ayān,]*

ayas: *Açık, bulutsuz hava.*

Ṭaşrada gice toñdururdu **ayas**

Hāne maḥmūd idi beyne'n-nās (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 109, Mısra 9*). [*ayas,]*

āyāt: *Kur'an surelerini oluşturan kısımlardan her biri, ayetler.*

Hürmeti ḥaḳḳı bunca **āyātuñ**

Aña ma'mül olan rivāyātuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 53*). [*āyātuñ, -uñ*]

‘ayb: Utanılacak şey; utanmayı gerektiren hâl, kusur, noksan, leke.

Sehv ü ‘ayb ola ger maḳālümde

Fevt ola zerre ger mecālümde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 9, Mısra 13*). [‘ayb,]

Setr iden ‘aybını kemālinden

Nesne fevt ola mı kemālinden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 9, Mısra 17*). [‘aybını, -ın, -ı]

Müstaḳīmüñ saḳīm ‘adūsı olur

‘Aybına vāḳıf olmaz-ise ölü (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 148, Mısra 6). [‘aybına, -ı, -n, -a]

Küllî ‘aybıyla itdiler bāzār

Gelmeye cānibeyne tā āzār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 13*). [‘aybıyla, -ı, -y, -la]

aydın: Aydın şehri.

Aydın ilindeki Yūsuf Paşa

Kendü emrini itmede icrā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 61*). [aydın,]

āyende: Gelici, gelen.

Ḳoçisi durdı şu kenārında

Ḳamu āyende reh-güzārında (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 34*). [āyende,]

‘āyid: Ilgilendiren II gören.

Añlamaz mı zamīrini ḥāsīd

Aña rāci‘ girü aña ‘āyid (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 50, Mısra 12*). [‘āyid,]

ayık: Akli başında. Baygın veya sarhoş olmayan.

Ḳod ayak seyrin eyleseñ bir dem

Az var arada bir ayık ādem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 42*). [ayık,]

āyin: Adet, kanun.

Nemçe ğāretger ü Macar ḥod-bīn

Haẓm olunur mı bu iki āyīn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 74*). [āyīn,]

āyin: Görenek, âdet.

Bulmaz **āyīnlerinde** ol şüret

Aña elbet gerek durur ğayret (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 59*). [*āyīnlerinde, -ler, -i, -n, -de*]

āyīne: Ayna.

Şabruñ **āyīnesi** bakınmaludur

Hâşılı bu durur eyü tedbîr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 127*). [*āyīnesi, -si*]

Cevşenüñ kalbi şâf **āyīnedür**

Andadur şüreti mu'āyenedür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 103*). [*āyīnedür, -dür*]

ayır-: *Ayrı olma, birbirinden uzak düşme durumu, fîrak.*

Odun ıssı kış âteşin kayırur

Kendüye yararın bulur **ayırur** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 34*). [*ayırur, -ur*]

Şaf-ı a'dādan **ayırurdu** birin

Đarb-ı vâhidle kaç' iderdi serin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 105, Mısra 29*). [*ayırurdu, -ur, -dı*]

'ayn: *Ar. Aynı, aynıyla, tıpkı, onun gibi.*

Kanda baksañ kemâlde zeyni

Çîn şanem-hānesidür **'aynı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 66*). [*'aynı, -ı*]

Āb-ı Hızr'uñ budur diyü **'aynı**

Baka-ķalmış tırur ħabāb **'aynı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 55, Mısra 18*). [*'aynı, -ı*]

'ayn: *Göz.*

Saña her kim ki ide bed-naẓarı

Tîz **'aynıyla** çıķa çeşm-i teri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 30*). [*'aynıyla, -ı, -y, -la*]

'Ayn ağız açup **'aynın** itdi beyān

Kāf bağrın şikāf idüp bārī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 38, Mısra 18*). [*'aynın, -ın*]

Bağrı yufķa bulındı yaķ ol-dem

Ŧoldı rıķķatle **'aynı** ānide nem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 48*). [*'aynı, -ı*]

Görmedüm đarbı diyü **'aynı** ile

Aña iğmāz iderdi **'aynı** ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 35*). [*'aynı, -ı*]

Görmedüm darbı diyü ‘**aynı** ile

Aña iğmāz iderdi ‘**aynı** ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 36*). [‘aynı, -ı]

Oldı eş-şulhu hayr ile dem-sāz

Şer‘uñ ‘**aynından** eyledi iğmāz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 20*). [‘aynından, -ı, -n, -dan]

Degme bir ‘**ayna** göz dikerdi türāb

Sürmelenmişdi ya‘nī çeşm-i ḥabāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 27*). [‘ayna, -a]

Gözleri cısr-i ‘**aynuñ** āb tolu

Başdan pür kırıntı ile gülü (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 29*). [‘aynuñ, -uñ]

‘ayn: (Ar.) Kaynak, pınar.

Āb-ı Hızr‘uñ budur diyü ‘aynı

Baka-ķalmış ṭurur ḥabāb ‘**aynı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 55, Mısra 17*). [‘aynı, -ı]

‘ayn: Arap alfabesinde bir harf II sevgilinin gözü; tıpkı, aynı, benzer.

‘**Ayn** ağız açup ‘aynı itdi beyān

Kāf bağrın şikāf idüp bārī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 38, Mısra 18*). [‘ayn,]

‘aynı: T. is. Tıpkı, tamamıyla, farksız.

Kef-i mīzān güherle olmuş pür

‘**Aynı** ile iki gözüm gibidür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 58*). [‘aynı,]

İtdiler çünki cümleyi taşvīr

‘**Aynını** resm eyleyüp birbir (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 22*). [‘aynını, -n, -ı]

ayrı: Ayır, farklı.

Bu bahāne ile odunuñ **ayrı**

Ayrı her ḥüb-çehrenüñ seyri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 43*). [ayrı,]

Bu bahāne ile odunuñ ayrı

Ayrı her ḥüb-çehrenüñ seyri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 44*). [ayrı,]

ayrıl-: Ayırmak, ayrı düşmek, kopmak.

Sūhte **ayrılmaz-idi** hīç andan

Ḥod getürdi vilāyete ķandan (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 31, Mısra 15*). [ayrılmaz-idi, -maz, -idi]

Esnese şanki **ayrılur** çeñesi

Dutdı dünyâyı aksurukla sesi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 33*). [*ayrılur, -ur*]

Ƙul efendiden **ayrılur** mı hîç

Hidmetinden ider mi yâ serpîç (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 45*). [*ayrılur, -ur*]

ayruğ: *Ayrı olma, birbirinden uzak düşme durumu, fîrak.*

Olsa hem-ḥvābuñ **ayruğa** gitme

Sāz-ile ḥûb-rûya meyl itme (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 137, Mısra 33*). [*ayruğa, -a*]

ayruğ: *Başka, başkası.*

Ʀoğrudan **ayruğa** mecāl Ƙanı

ŞıdƘdan ğayrı hoş ḥisāl Ƙanı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 17*). [*ayruğa, -a*]

Senden **ayruğa** istinādum yok

Fi'lden Ƙavle izdiyādum yok (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 23*). [*ayruğa, -a*]

ḤaƘƘ'uñ iḥsānını gör **ayruğı** Ƙo

Şabrı olana rızƘ irer Ƙarşu (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 17*). [*ayruğı, -ı*]

Bulmayup andan **ayruğa** çāre

Münhezim oldılar çü yek-pāre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 5*). [*ayruğa, -a*]

ayruk: *Artık, bundan sonra.*

Bunı şan'at idinürüz ammā

Ayruk andan kesilmezüz Ƙat'ā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 12*). [*ayruk,]*

ayruk: *Başka, başkası.*

Oldı şādān cümle-i gerdūn

Andan **ayruk** yoğ-idi bir maḥzūn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 47, Mısra 6*). [*ayruk,]*

ayruksı: *Başka; apayrı.*

Düşdi hep cümle çāha añsuzdan

Ḥāli **ayruksı** oldı bir yüzden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 30*). [*ayruksı,]*

ayrul-: *Ayrı olmak, birbirinden uzak düşmek.*

Dildeki ‘illetinden **ayrılmaz**

Şoñ yatacağ yirin arar bulımaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 28, Mısra 25*). [ayrılmaz, -maz]

Âhirü'l-emr atdan **ayrıldı**

Nīm cān ile yāre sıyrıldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 69, Mısra 11*). [ayrıldı, -dı]

Çünkü **ayrıldı** yārdan bir ān

Āb-ı ağyārveş koyuldı hemān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 9*). [ayrıldı, -dı]

ayu: *Et yiyen memelilerden, ot ve bal da yiyebilen, uzun tüylü, kaba ve hantal, vahşi hayvan.*

Ḳurd tacıyla **ayı** postı ile

Nīze vü tığ ü çüb-destī ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 80, Mısra 13*). [ayı,]

az: (*Mesâfe ve zaman için*) *Kısa.*

Fāris-i fūrs olana at şaldı

Az zamān içre öñdülin aldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 16, Mısra 18*). [az,]

az: *Az, az miktarda olan.*

Az da‘vā degül çü lāf-ı keşir

Ulu söz söylemek günāh-ı kebīr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 11, Mısra 29*). [az,]

Az ile çok bir ola yanuñda

Ḥamd-ı Rāzık ola nihāduñda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 14, Mısra 11*). [az,]

Cān atup bir eve gelüp irdi

Az cān-ile içerü girdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 70, Mısra 28*). [az,]

Az tama‘ çok belāya bā‘ışdür

Çak şafā var cefāya bā‘ışdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 85*). [az,]

Az zamān içre itdi ‘azm-i Ḥaleb

Ol zevi‘l-ḳadr ü ol ma‘ālī-neseb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 93, Mısra 13*). [az,]

Ḥod ayak seyrin eyleseñ bir dem

Az var arada bir ayık ādem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 42*). [az,]

Emr-ile varduğın muḥāfazaya

Az [u] çok māyil olduğunu meye (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 104, Mısra 22*). [az,]

Ehl-i ḥacāta remz-ile söyler

Līk **az** kişi remzini añlar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 6*). [az,]

Azı kaçmış çoğı kesilmişdür

Oķ atup yayları yasılmışdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 123, Mısra 17*). [azı, -ı]

‘Askeri ile eylesün ‘avdet

Ol dahı **az** geçmedin müddet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 124, Mısra 6*). [az,]

Az zamân içre bulicek itmâm

Ceng eri girüp eyledi iķdām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 131, Mısra 9*). [az,]

Az bahâneyle kötürüm oliceκ

Bes durur derdüñ âdeme öliceκ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 139, Mısra 15*). [az,]

Az öz vaşfin eyle gel hasbî

Bir du‘âdur murâd ĥod kesbî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 9*). [az,]

Şimdilik yanumuzda **az** ‘asker

Gele me’mûrî şoñra ire meger (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 183, Mısra 35*). [az,]

Luţfina Ĥaķķ’uñ **az** bahâne gerek

Ĥul efendi ĥapusını bile tek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 49*). [az,]

a‘zâ: Uzuu.

İtdi **a‘zâ** biri birini vedâ‘

Her ne dinse yanında bu yüzden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 32*). [a‘zâ,]

Hep mefâşıl vedâ‘a başladılar

Ĥamu **a‘zâ** nizâ‘a başladılar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 12*). [a‘zâ,]

Bî-ĥaber kendüden ĥamu **a‘zâ**

Birbirin eylemiş vedâ‘ farzâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 33*). [a‘zâ,]

Yâĥû mefrûz olan ĥamu **a‘zâ**

İddi‘â eyler-ise vâ-veylâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 51*). [a‘zâ,]

‘azâb: Pek büyük sıkıntı, eziyet.

Eyler-iseñ şevâbı mücibdür

Naķş iderseñ **‘azâbı** mücibdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 163, Mısra 30*). [‘azâbı, -ı]

âzâd: Azat edilmiş, bağlarından kurtulmuş, özgür, serbest.

Serv **âzâde** olayın şandı

Durduğı yirde göre pā-bendi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 13*). [âzâde, -e]

Ĥayd-ı ĥamdan ĥamusı **âzâde**

Boynı bağılu ayağı bend içre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 38*). [âzâde, -e]

Şûretâ habs u ma'nîde **âzâd**

Reşk iderdi o hâlete yârân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 60*). [*âzâd,]*

Herkes **âzâde** yâr-ile handân

Ağlayuban o silsile-gerdân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 47, Mısra 31*). [*âzâde, -e]*

‘azeb: *Bekâr. Mücerred. Evlenmemiş. Zevcesi olmayan.*

Bir ‘**azeb** hür-şekl ü cismi naḥîf

Andan özge daḥı yoğ-idi za'îf (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 3*). [*‘azeb,]*

Sedd-i İslâm ‘**azeblerinüñ** aña

Sânî ağalığını itdi ‘aṭâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 33*). [*‘azeblerinüñ, -ler, -i, -nüñ]*

Ru'ûsâ vü ‘**azeb** topcı gemici

Yeñiçeri vü bostāncı cebeci (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 203, Mısra 15*). [*‘azeb,]*

âzer: *(Ar.) Ateş, ateşperes.*

Dâğ-ı sînem gibi dilüñ **âzer**

Eşk-i çeşmüm nücümüña beñzer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 46, Mısra 7*). [*âzer,]*

Ey ḥalîlüm ol **âzerüñ** dudu

Def' ider ol zübâb-ı Nemrüd'ı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 49*). [*âzerüñ, -üñ]*

‘azîm: *Yüce, ulu, haşmetli.*

Bu şuyuñ bir ‘**azîm** seyri olur

Yaz gelüp kış nihâyetin çü bulur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 19*). [*‘azîm,]*

Eñsesinde ‘**azîm** ulu tağı

Öñi mergûb bâğı vü râğı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 123, Mısra 33*). [*‘azîm,]*

Böylece mişli yok ‘**azîm** düğün

Kaşd idüp arasañ cihânı bütün (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 41*). [*‘azîm,]*

‘azîm: *(Ar.) Bir işi yapmaya kesin karar verme, bir şeyi yapmak hususunda büyük bir kararlılıkla gayret gösterme.*

Virdi revnak ‘**azîm** bu şehre

Buldı herkes yanında bir behre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 91*). [*‘azîm,]*

‘azîmü's-şân: *Şan ve şerefi yüce olan.*

Gördi ol evde bir ‘**azîmü’ş-şān**

Haşm-ile eyledi aña nigerān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 27*). [‘**azîmü’ş-şān**,]

‘azîz: (Ar.) Değerli.

Eyleyüp iltimās yārāna

Cān u dilden ‘**azîz** ihvāna (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 9, Mısra 10*). [‘**azîz**,]

Her kelām anca faşl ü bāb oldı

Cāndan sevgülü cihāndan ‘**azîz** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 36, Mısra 7*). [‘**azîz**,]

Akrībāsından olmağın ol ‘**azîz**

Rahm idüp didi eylegil perhîz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 164, Mısra 7*). [‘**azîz**,]

Ol maḥalde çü ḥazret-i serdār

Ol gayūr u ‘**azîz** ü hoş-kirdār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 114*). [‘**azîz**,]

‘azl: Görevden uzaklaştırılmak. Görevine son verme, işinden çıkarma.

Manşıbında yazudan el mi deger

‘**Azli** ḥālinde kesbidür yā nider (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 44*). [‘**azli**, -i]

İşidüp sözlerini rahm itdi

Anlaruñ ‘**azli** cānına yitdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 145, Mısra 28*). [‘**azli**, -i]

Manşıb u ‘**azl** ikisi tev’ [emdür]

Dehr sâzında zîr ile bemdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 149, Mısra 27*). [‘**azl**,]

Ḥayliden eylerüz mülâzemeti

‘**Azl-ile** itmişüz münāsebeti (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 145, Mısra 20*). [‘**azl-ile**, -ile]

Aña ol ‘**azli** gūşmāl oldı

Ehl-i ‘ilmi ne yirde kim buldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 150, Mısra 27*). [‘**azli**, -i]

‘**Azlinüñ** geldi Budun’a ḥaberi

İtdi Dārü’s-sa’āde’ye güzeri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 151, Mısra 1*). [‘**azlinüñ**, -i, -nüñ]

Didi cāyız didi eger nā-geh

‘**Azlüm** işidüp olsañuz āgeh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 38*). [‘**azlüm**, -üm]

Manşıb oldur ki olmaya ‘**azli**

‘**Azline** degmeye bunuñ ca’li (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 48*). [‘**azline**, -i, -n, -e]

]

‘**Azle** degmez zamāne manşıbı ḥod

Ulu ḡam ḥod kişiyē zu’ m-ı ḥasūd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 43*). [‘**azle**, -e]

‘Azle kâ’il degül ele girmez

Başını virür ol ili virmez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 73*). [‘azle, -e]

Başına buyruk ‘azle yok meyli

Zu‘mı özge nezâketi haylî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 79*). [‘azle, -e]

azlem: *En zâlim, pek ziyâde zulmeden.*

Egerçi eşkiyâ zulm itme[de]dür

Velî hāmî olanlar dahı **azlem** (*Tuhfetü'l-İhvân, Kit'a 3, Mısra 6*). [azlem,]

azm: *Bir işi yapmaya kesin karar verme, bir şeyi yapmak hususunda büyük bir kararlılıkla gayret gösterme, kararlılık*

Vardı bî-dîn yedine çünkü Yezîd

‘Azmümüz şarka idi hod evvel (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 33*). [‘azmümüz, -ü, -müz]

Kamu fikrinden oldu bu elyak

Üngürüs ‘azmin eyleye muṭlak (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 77, Mısra 18*). [‘azmin, -in]

Üngürüs uçların koyup herkes

‘Azmi cezm itdi gâziler aña bes (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 86, Mısra 10*). [‘azmi, -i]

âz: *Aç gözlülük.*

Ḥubb-ı dünyâdan eyleye iğmâz

Komaya dilde zerre hırş ile âz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 24*). [âz,]

bâb: *Kapı.*

Ḥile-i şer‘î **bâbına** bakdı

Anı icrâya şu gibi aḡdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 23*). [bâbına, -ına]

baba: *Peder, baba.*

Didi **babam** ‘Acem vilâyetine

Gönderüp ‘askerini gâretine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 5*). [babam, -m]

bād: *Rüzgar.*

Külbe-i dehr ṭoldı penbe ile

Ya‘nî virdi şehâbı **bād** yile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 26*). [bād,]

Koydı şu çoğınun ocağına nār

Bād başına toprak itdi nişār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 44*). [bād,]

Bād itdi biraz o dem ārām

Gitdi şandı o cāndağı ālām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 29*). [bād,]

Dir çınār eyleyüp ğazāmuzı yād

Merḥabā merḥabā mübārek **bād** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 36*). [bād,]

Gāh āteş geh āb u **bād** u ḥāk

Bir gün eyler seni şahīḥ helāk (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 29*). [bād,]

Bād kef urur-idi gül yüzine

Mīl çekmişdi nergisün gözine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 23*). [bād,]

Ḥāk saçdı başına durmaz **bād**

Zārılık cümle çeşm-i terden idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 26*). [bād,]

bāde: Şarap.

Bāde nāmın müselles eyleyüben

Kimi ben kaynadupdurın diyüben (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 25*). [bāde,]

Bādeyi yüridürdi sākī durup

Reşk iderdi bu ḥālī dehr görüp (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 104, Mısra 3*). [bādeyi, -y, -i]

Yok bu terkīb-ile ḥalāşa mecāl

Bāde nūş eyle eyleme ihmāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 42*). [bāde,]

Gāh ‘arāk gāh **bāde** eyledi nūş

Yatağı āsitān-ı bāde-fürūş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 47*). [bāde,]

Geldi dīvāndan eve bir gün

Bāde ihzārına olup meftūn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 54*). [bāde,]

Fikr idüp baḥr-ı ḥayrete ṭaldı

Bāde zarfın alup yire çaldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 66*). [bāde,]

İtdi kaṭrānı **bādeye** tebdīl

Çekdi ol miḥneti daḥı niçe yıl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 51*). [bādeye, -ye]

Ḥām **bādeyle** itmeyüp ülfet

Puḥteler puḥteye idüp cūr’et (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 27*). [bādeyle, -y, -le]

Bir gün alup eline cām-ı şarāb

Bādede nā-gehān belürdi ḥabāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 14*). [bādede, -de]

Pes tekellüm idüp didi begler

Gör ḥabāb işbu **bādede** neyler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 18*). [bādede, -de]

Bāde virmek yeg ola iki gözüm

Dutalum oldu şimdi bunca nifāk (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 36, Mısra 30*). [*bāde,]*

ba‘dehü: *Daha sonra.*

Bulup itdi ze‘āmeti tevcīh

Ba‘dehü aña eyledi tenbīh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 28*). [*ba‘dehü,]*

Ba‘dehü şarkā olicecek me‘mūr

Şarf kıldı o serhade maqdūr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 41*). [*ba‘dehü,]*

Ba‘dehü virdi Mısr eyāletini

Her cihetle idüp ri‘āyetini (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 151, Mısra 9*). [*ba‘dehü,]*

Otağūn kapusını şarkā açup

Ba‘dehü niçe kūh u vādī geçüp (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 183, Mısra 12*). [*ba‘dehü,]*

Ba‘dehü söz tevātüre yitdi

Ṭāgī vü bāgīnūn işi bitdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 19*). [*ba‘dehü,]*

Ba‘dehü şark iline eyle sefer

İşbu gayretle bahri eyle güzer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 111*). [*ba‘dehü,]*

Ba‘dehü sāgar-ile içdi ‘arāk

Didi ehl-i velāyeti bak bak (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 19*). [*ba‘dehü,]*

Varmadın fikr-i imtizāc eyle

Ba‘dehü ‘arz-ı ihtiyāc eyle (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 64, Mısra 8*). [*ba‘dehü,]*

bādiye: *Ar. is. Çöl, ova, kır, sahra.*

Kurd koyun gördi şanki **bādiyede**

Yāhūd ‘uqqāb saydı vādiyede (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 135, Mısra 13*). [*bādiyede, -de]*

bāg: *Far. I. Yeşillik, çiçekli, ağaçlı yer.*

Öte yanında tağ u taş ağlar

Bāglaruñ altı nehr aqup çağlar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 18*). [*bāglaruñ, -lar, -uñ]*

Bāga geldi benefşe virdi haber

Eñsesinden dilin çıkardı seher (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 94, Mısra 5*). [*bāga, -a]*

Qalmadı çünkü gelmedük tāgī

Hic qalmadı bir ayak **bağı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 198*). [*bağı, -ı]*

Eñsesinde ‘azīm ulu ʔağı

Öñi mergüb **bāğ** vü rāğ (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 123, Mısra 34). [bāğ, -ı]

Bāğdan bülbül olup āvāre

Bir gül öksüzi gibi bī-çāre (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 9). [bāğdan, -dan]

İtdiler hāl-i ‘ālemi çü me’āl

Bāğdan aldı her biri bir hāl (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 4). [bāğdan, -dan]

Bāğ u bāğçe ne cānibe baksañ

Ābı kevşer ne yire kim aḡsañ (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 53). [bāğ,]

Ḥod Geniz suyu **bāğ** ḡurbinde

Dobro vodası ʔağ ḡurbinde (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 63). [bāğ,]

Bād-ı şubḡ irdi ḡam eşerleri-le

Bāğ irdi şovuk ḡaberler ile (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 6). [bāğ, -a]

Dil uzadurdu ḡar u ḡas **bāğ**

Yüz ururdu benefşe ʔoprağ (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 13). [bāğ, -a]

Pes bu ḡālī ḡörüp niçe yārān

İdelüm **bāğ** didiler seyrān (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 2). [bāğ, -ı]

bāğbān: Bağcı, bahçıvan.

Bāğbān itdi na‘ra vü feryād

Şanasın oldı bir ulu bī-dād (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 78, Mısra 25). [bāğbān,]

Bāğbān yıl mi esdürürdi ḡüle

Tünd-bād uş düşürdi elden ele (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 21). [bāğbān,]

Bāğ u **bāğçe** ne cānibe baksañ

Ābı kevşer ne yire kim aḡsañ (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 53). [bāğçe,]

bāğī: İsyan etmiş, Asi, Yoldan sapmış.

Bulup ʔağī ile **bāğī** cezāsın

O kim ḡaḡ üzredür virdi cezāsın (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 200, Mısra 5). [bāğī,]

Girüde ḡomayup ʔağī vü **bāğī**

Şaḡī olanlara virdüm ferāğ (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 202, Mısra 19). [bāğī,]

bāğ(ı)r: Göğüs, sine, yürek, Aşığın gönlü.

Hân Muhammed toğrılup feth itdi Egri ƣal‘asın

Beç kıralı **bağrına** uruldı bir tārīh-i dāğ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 169, Mısra 2*). [bağrına, -ı -n -a]

[bağrına, -ı -n -a]

Kışsa-i miḥnetün diye çün kâf

Her kim işitse **bağrın** ide şikâf (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 6, Mısra 32*). [bağrın, -ın]

‘Ayn ağız açup ‘aynın itdi beyân

Kâf **bağrın** şikâf idüp bārī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 38, Mısra 19*). [bağrın, -ın]

Geldi gömgök dere batup sünbül

Lâle görince **bağrı** hün oldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 40, Mısra 25*). [bağrı, -ı]

Her satır şanki ḥançer-i bürrân

Bağrına açdı yâreler ol ân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 96, Mısra 12*). [bağrına, -ı, -n, -a]

Bağrı yufka bulındı yaḥ ol-dem

Ṭoldı rıkkatle ‘aynı ānide nem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 47*). [bağrı, -ı]

‘Ālemün ḥālī oldı çünki tebeh

Lâlenün **bağrı** ṭoldı hün-ı siyeh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 8*). [bağrı, -ı]

Üşdi başına miḥnet ü endüh

Ṭağlar çökdi **bağrına** çün-küh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 48, Mısra 12*). [bağrına, -ı, -n, -a]

bağır-: Bağırmak.

Bakar iken **bağırdı** mişl-i ḥimār

İtdi teslīm-i rūḥ o seg nā-çār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 28, Mısra 27*). [bağırdı, -dı]

bağla-: Bağlamak, kapamak.

Bağladı ellerini ol ṭāğī

Ol dahı oldı bir ayak bağı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 48, Mısra 3*). [bağladı, -dı]

bağlu: Bağlı.

Ƣolları ney gibi şaru dirsek

Rīsmān **bağlu** bir düğüm bī-şek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 32*). [bağlu,]

bahadır: Vücutça güçlü, kuvvetli, boyu posu yerinde yiğit adam.

Kemān-ebrū **bahadır** niçe ƣavvās

Oƣın yire düşürmez mişl-i Vakkās (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 33*). [bahadır,]

Kılıçdur keskün erdür hem **bahādur**

Aña bu kulluğumuz kem-behādur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 33*). [*bahādur,]*

bahāne: *Vesile, sebep, Bir şeyin asıl sebebi yerine ileri sürülen sözde sebep.*

Az **bahāneyle** kötürüm olicecek

Bes durur derdüñ ādeme ölicecek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 139, Mısra 15*). [*bahāneyle, -y, -le]*

Kim ire bu **bahāneyle**sevāba

Kimüñ ma' mürı ola bu ħarābe (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 190, Mısra 9*). [*bahāneyle, -y, -le]*

Bu **bahāne** ile odunuñ ayrı

Ayrı her ħüb-çehrenüñ seyri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 43*). [*bahāne,]*

Bir **bahāne** idi olara murād

Cüz'ī nesneyle oldı ulu fesād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 78, Mısra 33*). [*bahāne,]*

Şi' r ü inşā için **bahāne** degül

Ser-güzeştüñ-durur fesāne degül (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 55*). [*bahāne,]*

Ol cüvān-baht re'yi pīrāne

Bir **bahāne** ara ħod ihsāne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 177, Mısra 46*). [*bahāne,]*

Luţfina Ĥakḳ' uñ az **bahāne** gerek

Ḳul efendi ḳapusını bile tek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 49*). [*bahāne,]*

Ol **bahāneyle** olasın āsān

Beyne'l-aḳrān kātib-i dīvān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 156, Mısra 15*). [*bahāneyle, -y, -le]*

Ol **bahāneyle** olasın āsān

Beyne'l-aḳrān kātib-i dīvān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 156, Mısra 15*). [*bahāneyle, -y, -le]*

Bir **bahāneyle** ide ḳalb-i mekān

Diş sırtıduğına elüñ ḳalma (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 46*). [*bahāneyle, -y, -le]*

bahār: *Bahar mevsimi, ilkbahar. II Güzellik, tazelik, neşe; sevgiliye kavuşma vakti.*

İrdi bir [de]m meger ki vaḳt-i ḥazān

Yile virdi **bahārı** bād-ı vezān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 2*). [*bahārı, -ı]*

Māni' olmışdı bir niçe erzel

Yine evvel **bahār** vaḳtinde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 35*). [*bahār,]*

bāhir: *Açık, apaçık, besbelli.*

Hüsn-i dilber fenâ bulur zāhir

İşbu defter velî kalur **bāhir** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 62, Mısra 12*). [*bāhir,]*

bahr: *Deniz.*

Çün halâş oldu bu belâlardan

Nefreti itdi **bahr** ile berden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 36*). [*bahr,]*

Bahr-ile olmuş-idi şanki kıbāb

Hāneler yiririn mişāl-i ḥabāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 82, Mısra 17*). [*bahr-ile, --ile]*

Şimdi şāhib-kırānidur dehrūn

Husrevi cümle berr-ile **baḥruñ** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 114, Mısra 14*). [*baḥruñ, -uñ]*

Pāy-ı bestini baksañ anuñ ger

Bahr içinde sefine bā-lenger (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 22*). [*bahr,]*

İtdi tevzī‘ oturduğu yirde

Adın ańdura **bahr-ile** berde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 182, Mısra 32*). [*bahr-ile, --ile]*

Ba‘ dehū şark iline eyle sefer

İşbu gayretle **baḥri** eyle güzër (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 112*). [*baḥri, -i]*

Yine andan durur kamuya ümīd

Baḥri geçmekdür özge luṭf-ı cedīd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 212*). [*baḥri, -ı]*

Güneşüñ vaşfın ide mi zerre

Behreyi **baḥre** vire mi kaṭre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 8*). [*baḥre, -e]*

Mihirden zerre **baḥrdan** kaṭre

Dindi buldı menākıbı şöhre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 187, Mısra 5*). [*baḥrdan, -dan]*

Berü ḥussād bir yire geldi

Şeytanet **baḥrine** kamu ṭaldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 27, Mısra 24*). [*baḥrine, -i, -n, -e]*

baht: (*Fars.*) *Allah tarafından ezelde belirlendiği kabul edilen kısmet ve nasip, uygun tâlih, ikbal, şans.*

1. Talih. 2. Tesadüf.

Hāletüñ **baḥtumuñ** nümūnesidür

Ṭālī‘üñ düd-ı āhumuñ nesidür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 41, Mısra 37*). [*baḥtumuñ, -um, -uñ]*

Didi ey bizden özge bî-çāre

Noldı **baḥtuñ** bu vech-ile kara (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 42, Mısra 8*). [*baḥtuñ, -uñ*]

Mücāz oldı vü öpdı pāy-ı taḥtı

Evelkiden ziyāde artıdı **baḥtı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 203, Mısra 34*). [*baḥtı, -ı*]

Vaşf-ı ḥālın Murād Paşa'nuñ

Muḥtaşar kııl o **baḥtı** zî-şānuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 174, Mısra 40*). [*baḥtı, -ı*]

Ḥāline eyledi orada nigāh

Ṭālî'ü **baḥtın** añup eyledi āh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 41, Mısra 2*). [*baḥtın, -ın*]

ḤBaḥtın añdı çü hey'etin gördi

Cānda yir itdi āña yol sürdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 42, Mısra 5*). [*baḥtın, -ı, -n*]

bā-ḥuṣūṣ: *Hususuyla, hele, her şeyden evvel, en ziyade.*

Bā-ḥuṣūṣ ol ki yaşın almışdur

Binmeden inmeden de kalmışdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 41*). [*bā-ḥuṣūṣ,]*

'Andelībūñ yiri-durur gülzār

Bā-ḥuṣūṣ ola ol gül-i bî-ḥār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 100, Mısra 10*). [*bā-ḥuṣūṣ,]*

bā-ḥuṣūṣā: *En çok, hele, özellikle.*

Bā-ḥuṣūṣā müşîr-i ekrem olan

Devlet-ile vezîr-i a'zam olan (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 85, Mısra 37*). [*bā-ḥuṣūṣā,]*

Vālideynüñ rızāsı 'izzetdür

Bā-ḥuṣūṣā du'āsı devletdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 87, Mısra 18*). [*bā-ḥuṣūṣā,]*

Bā-ḥuṣūṣā Murād Paşa'nuñ

Ol müşîr-i 'azîm-i zî-şānuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 57*). [*bā-ḥuṣūṣā,]*

bā'is: *Sebep.*

Aña **bā'is** ne idügi ma'lûm

Aldı bunca vilāyetin merḥûm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 7*). [*bā'is,]*

Az tama' çok belāya **bā'isdür**

Çak şafā var cefāya **bā'isdür** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 85*). [*bā'isdür, -dür*]

Az tama' çok belāya **bā'isdür**

Çak şafā var cefāya **bā'isdür** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 86*). [*bā'isdür, -dür*]

Ola teftîş hep ḥaṭā vü şavāb

Bunuñ ol sūḥte idi **bā'isi** ger (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 38, Mısra 39*). [*bā'isi, -i*]

Noldı **bā'is** ki yād olur bilsem
 İntizāmī'ye gör felek nitdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 4*). [*bā'is,]*
 Ğayra **bā'is** yog-idi zerre kadar
 İntizāmī'ye olmağın yārān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 38, Mısra 40*). [*bā'is,]*
 Noldı **bā'is** aña idüp tezvîr
 Boğazın dutdı halka-i zencîr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 48, Mısra 17*). [*bā'is,]*

bā-'izzet: İzzetle/ şerefle.

Geldi Naşûh Paşa virdi cihāna revnağ
 Yazıldı hûb târîh **bā-'izzet** ü sa'adet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 205, Mısra 44*). [*bā-'izzet,]*

Bak-: Bakma, bakmak eylemi.

Nergis egri **bağardı** niteki lûc
 Kolu dutmaz karanfülüñ meflûc (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 33*). [*bağardı, -ar, -dı]*
 Hoş sadâ-y-ile **bağsaña** nāya
 Leb-be-leb oldı her şeker-ğāya (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 13, Mısra 5*). [*bağsaña, -san, -a]*
 Bâğ u bâğçe ne cānibe **bağsañ**
 Âbı kevşer ne yire kim aḡsañ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 53*). [*bağsañ, -sañ]*
 Şabruñ âyînesi **baḡınmaludur**
 Hâşılı bu durur eyü tedbîr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 127*). [*baḡınmaludur, -ın - malı- dur]*
Baḡdı güldi şetâretini tamām
 Didı maḡşûduñ eylegil i'lām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 62, Mısra 15*). [*baḡdı, -dı]*
 Kendü maḡşûdına ne dem **baḡdı**
 Kûh u vādide şu gibi aḡdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 66, Mısra 7*). [*baḡdı, -dı]*
 Bir aña **baḡdı** bir daḡı atına
 Geldi bî-iḡtiyâr pes ḡatına (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 70, Mısra 5*). [*baḡdı, -dı]*
Baḡ Firengî ḡumāşı her dürlü
 İtdi mü'minleri ḡamıyla ṭolu (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 81*). [*baḡ,]*

Hile-i şer'î bābına **bağdı**

Anı icrāya şu gibi ağıdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 23*). [*bağdı, -dı*]

Şāh **bağdı** habābuñ 'ālemine

Ol habāb u şarābuñ 'ālemine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 15*). [*bağdı, -dı*]

Bağdı vü gördi tağ u taş ādem

Durup ārām eyledi bir dem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 11*). [*bağdı, -dı*]

Cismine çıktı ol kadar vāfir

Bağsa döymezdi dīde-i nāzır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 93, Mısra 20*). [*bağsa, -sa*]

Kış kıyāmet zamānı idi o dem

Taşra **bağmağa** havf ider ādem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 109, Mısra 2*). [*bağmağa, -mağ, -a*]

Pāy-ı bestini **bağsañ** anuñ ger

Bağır içinde sefine bā-lenger (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 21*). [*bağsañ, -sa -ñ*]

Yidi yıl 'İş ü nūş-ile geçdi

Bağ gör inşāfdan bu hōd aşdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 68*). [*bağ,]*

Āb-ı rüyına anuñ iy dil Hāk

Nice kırtardı ol elemden **bağ** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 46*). [*bağ,]*

Hāline ol tekerlegüñ **bağdı**

Her şınuğ yire rīsmān tağdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 63*). [*bağdı, -dı*]

Durduğı yirüñ altına **bağdı**

Başı çigzindi vü yaşı ağıdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 27*). [*bağdı, -dı*]

İttifāka göre olur ma' mül

Kim **bağar** şıdka kızb hōd maqbūl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 149, Mısra 38*). [*bağar, -ar*]

Hoca geldi çü **bağdı** öte berü

Kardaşına didi gelüp dur örü (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 150, Mısra 13*). [*bağdı, -dı*]

İntizāmī **bağınca** kıçında

Gördi bir cüz'î furça içinde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 171, Mısra 15*). [*bağınca, -ınca*]

bağ: Aldırış etmemek.

Ağzuñ arar sözün dile alma

Bağma hāk olduğunu kallāşa (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 49*). [*bağma, -ma*]

bağ: İtibar etmek.

‘Adūnuñ **bağmayup** çoğ u azına

Alāyı görünür olsa gözine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 195, Mısra 17*). [*bağmayup, -ma, -y, -up*]

bak: *Bakış bir şey üzerine çevirme.*

Havf-ile **bağınup** yanına kaçır

Her ne efvâhdan ola şadır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 6*). [*bağınup, -ın, -up*]

bak: *Bakmak.*

Havf-ı garğ-âbdan olup tersân

Tag başından **bağardı** mihr-i cihân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 82, Mısra 20*). [*bağardı, -ar, -dı*]

bak: *Aldanma, dikkat etme.*

Gavrine ırmeyince bir hâlûñ

Bağma zu‘mına kalb-i meyyâlûñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 48, Mısra 48*). [*bağma, -ma*]

bak: *Üzerinde durmak, meyl etmek, önem vermek, itibar etmek, ilgi göstermek, meşgul olmak.*

Bir iki kimse girdiler içeri

Hic **bağmayuban** añarı berü (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 104, Mısra 6*). [*bağmayuban, -ma, -y, -uban*]

bak: *Anlamak, farkına varmak.*

Qanda **bağsañ** kemâlde zeyni

Çin şanem-hânesidür ‘aynı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 65*). [*bağsañ, -sa -ñ*]

bak: *"Bak, duy, fark et" anlamında bir ifade.*

Kâmilûñ **bağ** kemâline sözine

Câhilûñ hod kelâmı ne sözi ne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 69*). [*bağ,]*

Muhtesibden ne bîm ider yâhû **bâk**

Âhir oldu cevâbı böyle anuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 36, Mısra 34*). [*bâk,]*

bak-: *Bakma, bakmak eylemi.*

Şıla hem vâcibi idi farzâ

Çünkü ‘unvânın açicek **bağdı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 38, Mısra 7*). [*bağdı, -dı*]

Birbirine **bağup** gülüşdiler

Bu laîfe ile buluşdılar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 33*). [*bağup, -up*]

Geldi vü dökdi nağd-ı ma‘hûdı

Bağdı Paşa öñinde mevcûdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 6*). [*bağdı, -dı*]

Herkesüñ hâlin itdi çün teftîş

Bağdı anı vü gördi bî-teşvîş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 10*). [*bağdı, -dı*]

Gördi **bağdı** bir ulu şu taşmış

Çıkuban yola köprüyi aşmış (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 7*). [*bağdı, -dı*]

bağ-: *Bakışı bir şey üzerine çevirmek, seyretmek.*

Fevrî kıçın kaçır **bağup** yanına

Cânı yok bir sâ‘at yanında tura (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 10*). [*bağup, -up*]

Sepedin hürdesini hâmmâle

Yükledüp **bağmadı** çok eşkâle (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 70*). [*bağmadı, -ma, -dı*]

baka kal-: *Şaşkınlığa uğrayıp ne yapacağını bilmez durumda kalmak.*

İtdi inşâya vakti-kim harekât

Ağzını açdı **bağa-ğaldı** devât (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 16, Mısra 34*). [*bağa-ğaldı, -dı*]

Zâhir oldukça za‘f-ile harekât

Ağzın açdı **bağa-ğaldı** devât (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 187, Mısra 24*). [*bağa-ğaldı -dı,]*

O gözün yumdı **bağa-ğaldı** hâtem

Kimine sūr olup kimine mâtem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 192, Mısra 21*). [*bağa-ğaldı, -dı*]

Dü-zebân hâme durdı bî-harekât

Ağzını açdı **bağağaldı** devât (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 82*). [*bağağaldı, -dı*]

Âb-ı Hızır’uñ budur diyü ‘aynı

Bağa-ğalmış turur habâb ‘aynı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 55, Mısra 18*). [*bağa-ğalmış, -mış*]

Delv-i Yūsuf tehî **bağağalmış**

Ol zamāndan berü taña ğalmış (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 59*). [*bağağalmış, -mış*]

Seyr-i reftâr idince her maḥbûb

Baḳa-ḳalur ḥabâb göz belürüp (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 55, Mısra 28*). [*baḳa-ḳalur, -ur*]

bakar: *Bakma, bakmak eylemi.*

Baḳar iken bağırdı mişl-i ḥimār

İtdi teslīm-i rūḥ o seg nā-çār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 28, Mısra 27*). [*baḳar,]*

bakdur-: *Baktırmak, göstermek.*

Kimse yüzine baḳmayup mellāḥ

Ḥod Ṭuna **baḳdurur** mı ol küstāḥ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 82, Mısra 28*). [*baḳdurur, -ur*]

bākī: *Ebedî, sonsuz.*

Boğazın şıḳmak isteyüp sākī

Dir idi girü ḥürmetüñ **bākī** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 78, Mısra 18*). [*bākī,]*

Fānīdür bu cihān degül **bākī**

Devlet-ile dutarsañ āfākī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 63*). [*bākī,]*

bākī: *Kalan, diğer.*

Ma'an-oğlına Seyf-oğlına ol-dem

Ḥazīne **bākīsine** şaldı ādem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 72*). [*bākīsine, -si, -n, -e*]

bakıcı: *Bakan, bakışları olan.*

Her birisi kıya kıya **baḳıcı**

Ehl-i 'ışḳa derūndan aḳıcı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 55*). [*baḳıcı,]*

bakış: *Bakma şekli, nazar.*

Sūz u sāz-ile ṭoldı çün meclis

İtdi neyzen **baḳışını** nergis (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 70*). [*baḳışını, -i, -n, -ı*]

bakmak: *Bakmak.*

Vehm ider **bağmak** ol yire insān

Ol gedā nice olmasın tersān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 29*). [*bağmak,]*

bālā: Bir şeyin yüksek yeri, yukarı, üst.

Altı yedi kat evleri **bālā**

Yonma taşdan idüp anı bennā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 5*). [*bālā,]*

balçığ: Koyu kıvamda, özlü ve yapışkan çamur.

Yağmuruñ **balçıguñ** қо kesretini

‘Askerüñ izdiḥām u vefretini (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 5*). [*balçıguñ, -uñ]*

baldur: Baldır.

Elde ser-deste **baldurı** çıplak

Sīne vü kolu daḡlu her dazlak (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 56, Mısra 35*). [*baldurı, -ı]*

balgāmī: Genellikle açık renkli, damarlı, menevişli, yarı şeffaf bir taş çeşidi; oniks.

Āb-ı şāfide dürlü māhī-i ter

Sīm-i nāb içre **balgāmī** gevher (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 60*). [*balgāmī,]*

balta: Balta.

Bir büyük **balta** al didi elüñe

Zerre ḥavfı getürme hīç dilüñe (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 101, Mısra 11*). [*balta,]*

bañ: Birinci teklik şahıs zamiri.

Āh-ı serd idüp eyledi feryād

Yah **baña** eyledi bugün bī-dād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 60*). [*baña, -a]*

Pes hemānā elin uzatdı aña

Didi iḥsān-ı Hāk irişdi **baña** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 18*). [*baña, -a]*

Bir gün ‘arz itdi Hān Selīm’e meger

Baña irdi didi bir özge ḥaber (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 85, Mısra 42*). [*baña, -a]*

Baña Lāt u Menāt iderse himem

Şanma ḥarb u kıtālden uşanam (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 5*). [*baña, -a]*

Sīm ü zerden murāduñ üzre virem

Kıyma dīnūñ-çün eyle **baña** kerem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 16*). [*baña, -a]*

Anası didi iy gözüm nûrî

Baña ‘afv eyle işbu maḥzûrî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 2*). [baña, -a]

İşüñüz bellü irte nice ola

Ḥayliden sū’-i zan idi bu **baña** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 22*). [baña, -a]

Gāhī bir ḥalet irişürdi saña

Ḥavf idüp kaçuban gelince **baña** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 28*). [baña, -a]

Baña Lât u Menât iderse himem

Âb-ı ‘izzî yüzi şuyına bu dem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 111, Mısra 7*). [baña, -a]

Bu kadar bî-ḥisâb-iken ‘asker

Kim ġarîm ola yâ **baña** neyler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 111, Mısra 24*). [baña, -a]

Baña uruñ selâsil ü aġlâl

Tā zuhûr eyleyicemiz bu ḥâl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 112, Mısra 5*). [baña, -a]

Baña şorar iseñ o nehri eger

Ṭu‘m u levni lezîz ü şâfî ter (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 47*). [baña, -a]

Dāyimā ‘adli ile yād ola ol

Baña gel böyle manşib ehlini bul (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 58*). [baña, -a]

Biri dūrter sırık ucıyla anı

Yatduġı yirde dir ķo **baña** beni (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 26*). [baña, -a]

Atumuñ eşmesi budur ancak

Virme **baña** elem be-hey alçaķ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 28*). [baña, -a]

Maṭlabın ķamunuñ ‘ale’t-tafşîl

Defter idüp getür **baña** ta‘cîl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 145, Mısra 32*). [baña, -a]

Baña tîmâr eyledi iḥsân

Biñ filori behâ ider el-ân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 75*). [baña, -a]

Didi kim **baña** Muştafâ Paşa

Gāhī bir altun eyler-idi ‘atâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 65*). [baña, -a]

Eyleñ in‘āmını bunuñ iz‘ân

Baña biñ altun eyledi iḥsân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 68*). [baña, -a]

İşbu kürsî-i devlet-i İslām

Ola kim ola **baña** ḥayr-encām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 151, Mısra 18*). [baña, -a]

Ehl-i rafzuñ şehi dinen mel‘ûn

Baña iḥsân iderse ger Bî-çûn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 153, Mısra 4*). [baña, -a]

Didi yok didi ey kerem kânı

Baña neyler bu manşib-ı fânî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 42*). [baña, -a]

Sekerāta didi olup tā'ib

Mā-mezā def'idür **baña** vācib (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 74*). [baña, -a]

Baña el virdi çün bu dem devlet

Lāzım oldı baña daḥı ğayret (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 15*). [baña, -a]

Baña el virdi çün bu dem devlet

Lāzım oldı **baña** daḥı ğayret (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 16*). [baña, -a]

Baña lāzımdur eyleyem iḳdām

Gele yanumca 'asker-i İslām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 27*). [baña, -a]

Kim bakar **baña** luṭfuña ḳaldum

Ḥālüm ağlaya eşkümi ṣaldum (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 39*). [baña, -a]

Didi atlar ziyādesin **baña** ṣat

Ḥālümü ṣorma ḳalmışam ḳatı ḳat (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 47*). [baña, -a]

Gelüp 'askerle **baña** ḳavuşasın

Sa'y idüp anca kūh u deşt aşasın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 183, Mısra 39*). [baña, -a]

Sefer yok **baña** dir defterlüyem ben

Velī defter kimüñdür hīç bilmen (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 45*). [baña, -a]

Eline geldi çün-kim ol mübārek

Didi luṭf itdi **baña** Ḥaḳ tebārek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 194, Mısra 6*). [baña, -a]

İşidüñ bilüñ iy erkān u a'yān

Çü bu iḥsānı ḳıldı **baña** Sübhān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 194, Mısra 8*). [baña, -a]

Ḳamu ḥīlelerüm yanında muḥtel

Gerekdür **baña** bir 'āḳıl muḥaṣṣal (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 198, Mısra 14*). [baña, -a]

bañ: Sl. Vaktiyle Macaristan cihetlerinde sancak beylerine ve prenlere verilen unvan.

Hâkim, serdar, kale muhafızı.

Virdi yardım Leh'üñ Çeh'üñ **banı**

Nemçe'den 'asker irişüp ānī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 120, Mısra 21*). [banı, -ı]

baña: Birinci teklik şahıs zamirinin yönelme eki almış hali, bana.

Nemçe kıralı uymaz ise **baña**

Tiğ-i şamşāmı urayın ben aña (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 180, Mısra 17*). [baña,]

Baña 'āḳ oldı dīnden çıḳdı

Şıdı nāmusu ḥāṭırum yıḳdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 181, Mısra 13*). [baña,]

bār: *Vakit, zaman.*

Kaşd-ı kâfir diyü meger ki çınār

Elin açmış du‘ā ider her **bār** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 28*). [*bār,]*

bār: (*Fars.*) *Defa, kere.*

Māl odur kim hîç olmaya saña **bār**

Rāzıkuñ saña añdura her **bār** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 14, Mısra 6*). [*bār,]*

Luţf-ile yād idüp anı her **bār**

Gāh hîl‘at virüp gehî destār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 26, Mısra 15*). [*bār,]*

bārān: *Yağmur.*

Gāh qar yağar-ıdı geh **bārān**

Kimse görmezdi hoş hevā bir ān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 109, Mısra 15*). [*bārān,]*

El bir etmiş şitā ile **bārān**

Ol yağardı bu doñdururdu hemān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 109, Mısra 19*). [*bārān,]*

Hāşılı iki gün kılup ārām

Seyl ü **bārān** bulicek encām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 122, Mısra 2*). [*bārān,]*

bārekallāh: *Beğeni ve övgüyü dile getirmek için ‘Allah mübarek etsin, hayırlı uğurlu olsun, maşallah’ anlamında bir dua sözü.*

Ulu devlet durur ‘afv-ı şehinşāh

Zihī şefkat mürüvvet **bārekallāh** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 201, Mısra 22*). [*bārekallāh,]*

İşidüp eyledi sözini kabūl

Bārekallāh didi zihī maķbūl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 26*). [*bārekallāh,]*

Bārekallāh zihī mübārek dem

Bundan özge olur mı luţf u kerem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 167*).

[*bārekallāh,]*

bargāh: *Çadır, yüksek divan.*

Haleb semtine çekdi **bārgāhı**

Kamu hükām oldu hāk-i rāhı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 200, Mısra 1*). [*bārgāhı, -ı]*

bārgīr: *Far. Beygir, yük hayvanı, idiş.*

Koçinüñ **bārgīri** durmuş-ıdı

Aña dek biñ elemle sürmüş-ıdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 63*). [*bārgīri, -i*]

bāri: *Bari, hiç olmazsa, en azından.*

Bārī sevrüñ gerek-durur kıyığı

Def' ola anuñ-ıla tā o yağı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 43*). [*bārī,]*

İntizāmī'ye lutf idi kārı

Soñ dem imān ide Hudā **bārī** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 36*). [*bārī,]*

Ğayrı olmazsa **bārī** māl gerek

Māl şartında bī-vebāl gerek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 14, Mısra 1*). [*bārī,]*

‘Ayn ağız açup ‘aynın itdi beyān

Kāf bağrın şikāf idüp **bārī** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 38, Mısra 19*). [*bārī,]*

bāri: *Far. Hâlık, Cenabıhak.*

Âhirü'l-emr eyledi zārī

Anda **Bārī** kılaydı tā yārī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 56*). [*bārī,]*

Bizi ğāyet esirgemiş **Bārī**

Böyle buñ demde eyleyüp yārī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 21*). [*bārī,]*

Eline virmişümdür ihtiyārı

Mu‘îni ola dāyim yüce **Bārī** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 193, Mısra 22*). [*bārī,]*

Vekīl-i mutlaqumdur hükmi cārī

Hidāyet ide her hālinde **Bārī** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 193, Mısra 24*). [*bārī,]*

bāri: *Allah'ın güzel isimlerinden biri.*

İntizāmī'ye lutf idi kārı

‘İvazın eyleye anuñ **Bārī** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 26, Mısra 12*). [*bārī,]*

bārid: *Soğuk, tatsız, nahoş.*

İntizāmī yayan hevā **bārid**

Koçi yanınca bir yalan şahid (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 59*). [*bārid,]*

bārid: *Sert soğuk, çok soğuk.*

Haylī **bārid** esüp şavurdu şabā

Ğonca ğuşın dutup iderdi ibā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 37*). [*bārid,]*

bārīk-bīn: *Dikkatle inceleyen, incelikleri gören.*

Böyle **bārīk-bīn** iken her geh

Görinür hâlden olmaduñ āgeh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 42, Mısra 17*). [*bārīk-bīn,]*

Barış-: *Barışmak.*

Kırala itdi **barışmağı** teklîf

Şulhuñ itdi fevāyidin ta' rîf (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 180, Mısra 9*). [*barışmağı, -mağ, -ı*

]

bārī: *"Her şeyi takdir ettiği şekle uygun olarak yaratıp varlığa çıkaran" anlamında Allah'ın güzel isimlerinden.*

Her ne kim vārid ola **Bārī'den**

Anı kendüñe aña yārīden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 35*). [*bārī'den, --den]*

barmağ: *T. Parmak.*

Degme nā-sāz hem-demin çü görür

Barmağına neyūñ kāmı ş yürüdü (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 24*). [*barmağına, -ı, -n, -a]*

Gökden eyler hilāl işāretler

Ya'nī **barmağ-ile** beşāretler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 143, Mısra 36*). [*barmağ-ile, -ile]*

barmak: *Parmak.*

Çoğı **barmaqlu** menfezüñ pūlād

Çūbdan kimini idüp üstād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 126, Mısra 13*). [*barmaqlu, -lu]*

bārū: *Sur, hisar.*

Burc u **bārūsı** hem-ser-i Keyvān

Ḳulle-i Ḳāf 'dur esāsı hemān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 23*). [*bārūsı, -sı]*

Jaḳa ḥod key metīn **bārūdur**

Varmamış kimse anda söz budur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 9*). [*bārūdur, -dur]*

baş: *T. İnsan ve hayvanların en yukarı kısmı, göz, kulak, ağız, burun gibi organların bulunduğu kısım.*

Başı ımızduğunu gördi meges

El açup ovmağına itdi heves (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 27*). [*başı, -ı*]

baş: *Vücudun üst veya önünde bulunan bölüm, kafa, ser.*

Niçe kol gitmiş anca **baş** şınmış

Niçenüñ kaşı gözine inmiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 22, Mısra 7*). [*baş,]*

Gâh kaşd itdi **baş**a geh cāna

Destini alup atdı yābāna (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 73, Mısra 35*). [*baş, -a*]

Haylî **baş** şındı niçe kol gitdi

Dāne-i engürü gör neler itdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 79, Mısra 9*). [*baş,]*

Geldi ol seg yā vire yā ala **baş**

Uludı şandı itdi meyl-i şavaş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 21*). [*baş,]*

Her biri **başı** kaydını gördi

Çak 'ademden yaña yolın sürdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 141*). [*başı, -ı*]

Ĥod süñü birbirine girmiş-idi

Başın ortaya koyuvirmiş-idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 66*). [*başın, -ın*]

Urup ayağını şikest itdi

Tiz **başını** kesmege yetdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 8*). [*başını, -ı, -nı*]

Ĥan behāsın yiyen levend-i fakîr

Götüren **başını** etekde haķîr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 50*). [*başını, -ı, -nı*]

Ĥardaşum evde Ĥufyeten giregör

Başuña mıķrame alup örü dur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 100, Mısra 28*). [*başuña, -uña*]

Hem cüvān-baĤt u pîr-himmet idi

MiĤferi **başda** tāc-ı devlet idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 105, Mısra 32*). [*başda, -da*]

Ditrer endāmı şalınur **başı**

Ĥa 'fdan durma dökilür yaşı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 106, Mısra 15*). [*başı, -ı*]

Dört ayaĤı olup birer çevĤān

Başını Ĥop idüp durur bî-cān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 106, Mısra 22*). [*başını, -ı, -nı*]

Dutamaz **başını** şalar her dem

Ĥa 'fdan gözleri dem-ā-dem nem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 106, Mısra 23*). [*başını, -ı, -nı*]

]

Baş etekde vü cānları elde

Tiğ boyunda vü etek belde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 25*). [baş,]

Göz göre çeşmi şanasın rencūr

Başı yaşduğda nergisün maḥmūr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 62*). [başı, -ı]

Varup 'özü-ile düşdi ayağına

Büseḡāh oldı **baş** ne ayağı ne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 46*). [baş,]

Begler itdi firāset ü fikri

Kesdiler ānīde **başın** fevrī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 122, Mısra 36*). [başın, -ın]

Başları oldı yeksere pāmāl

Def' olup ānīde bu ḡarb u kıtāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 122, Mısra 33*). [başları, -lar, -ı]

Vardur anlarda senden özge belā

Başa göre şudā' ı var meḡelā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 64*). [başa, -a]

Hep libāsı kırık levendāne

Takya yelken **başında** rindāne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 6*). [başında, -ı -n -da]

Tācı **başına** teng olup kıraluñ

Oldı baş kayusı o muḡtālūñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 47*). [başına, -ı, -n, -a]

Tācı **başına** teng olup kıraluñ

Aşlı yoḡdur didi bu ef'ālūñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 181, Mısra 25*). [başına, -ın, -a]

At **başını** Halep'de bir çekdüñ

Bir dahı şāh ülkesin çapduñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 95*). [başını, -ı, -nı]

Yarar olup nice **başlar** kesenler

Zirā'at itmek-ile göñlin egler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 27*). [başlar, -lar]

Vezāret ḡātemi ola mübārek

Ayağı tozu **başda** tāc [u] tārek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 18*). [başda, -da]

Yire geçmez göge uçmaz nice_itsün

Başı korkusu-y-ıla kanda gitsün (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 201, Mısra 10*). [başı, -ı]

Nīm bismilveş eyle talbındı

Tārumār oldı **başda** dülbendi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 22, Mısra 38*). [başda, -da]

baş: Üst.

Koydı şu çoḡınuñ ocağına nār

Bād **başına** toprak itdi niḡār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 44*). [başına, -ı -n, -a]

baş: *Ayakla çiğnemek, ayak altına almak.*

Birbirin **başdı** pāymāl oldu

Hayl-i küffāra özge hāl oldu (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 135, Mısra 17*). [*başdı, -dı*]

baş: *Kendi başına.*

Rub‘-ı meskūna bu belā düşdi

Herkesün **başına** elem üşdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 52*). [*başına, -ı, -n, -a*]

baş: *Kişinin kendi şahsı, zâtı.*

Başuñ olsa hezār eger miskīn

Ger birin kırtarur-iseñ taḥsīn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 48, Mısra 35*). [*başuñ, -uñ*]

Hasan Ağa toğancı **başına** pes

Virdi vü didi itdüğünü heves (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 156, Mısra 23*). [*başına, -ı, -n, -a*]

baş: *Kafa, ser, baş.*

Zīre cān virür-idi düşmāna

Hîç kalmazdı **baş-ıla** cāna (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 38*). [*baş-ıla, -ıla*]

Bu degül **başuñ** aşağıda idesin

Hak buyurmaduğı yola gidesin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 15, Mısra 15*). [*başuñ, -uñ*]

Bu lisānuñ kafāya ne çıkdı

Başuñı yā sūñüye kim taḥdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 41, Mısra 8*). [*başuñı, -uñ, -ı*]

Çıkarup şapkasın kabā **başlu**

Durup ayağa ger kiçi ger ulu (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 19*). [*başlu, -lu*]

Cismi çevgān **başuñı** top eyle

Vahş u tayrı tenüñle gel toyla (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 117*). [*başuñı, -(u)ñ, -ı*]

Zülfi sünbüller ide **başda** yirüñ

Göklere rif‘at ile ire serüñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 12, Mısra 13*). [*başda, -da*]

Başdan ayağumuzu el ala dir

Başa kaşdı idüp ayağa şala dir (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 26*). [*başda, -a*]

Sünbülün kaç **başı** var ide nüvāz

Verd çāk-i kabā idüp oturur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 40, Mısra 20*). [*başı, -ı*]

Lāle itmişdi cāmesini kabā

Olsa çigdem ‘aceb mi **başı** kaba (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 28*). [*başı, -ı*]

Başını nā-geh itdiler pāre

Rāst farkında açdılar yāre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 22, Mısra 39*). [*başını, -ı, -n, -ı, -*]

baş: *Başlangıç.*

Yir yirin köprü **başları** dirnek

Söylenür anda lāf eger gerçek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 3*). [*başları, -lar -ı*]

Yohsa bir serve oluban pā-māl

Başdan yirüñ oldı şaff-ı ni‘āl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 41, Mısra 30*). [*başdan, -dan*]

Düşdi arayı-gitdi ol yārı

Başda bilmez ne yazunuñ varı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 21, Mısra 28*). [*başda, -da*]

Quruda māhiyāne tالبındı

Tārumār oldı **başda** dülbendi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 82*). [*başda, -da*]

baş: *Bir şeyin uçlarından biri.*

Sūsenüñ ne dili var ide ‘ayān

Sünbülün kaç **başı** var anda beyān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 94, Mısra 8*). [*başı, -ı*]

baş: *Kafa, ser || Us, dimâğ.*

Şormağ-içün yā derdine çāre

Ağız açdı **başındaki** yara (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 23, Mısra 6*). [*başındaki, -ı, -n, -da, -ki*]

baş: *Yönetimin en üst noktası.*

Luţf idüp eyledi o dem ihsān

Ol gedā oldı **başına** sultān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 60*). [*başına, -ı, -(n)a*]

baş: *İlk, önce, evvel.*

Hıçe alma şatulsa bir cāhil

Kām ile **başda** yir ider kāmīl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 8, Mısra 18*). [*başda, -da*]

baş: *Baş, bir topluluğu yöneten kimse.*

Başına olayın diyen sultān

Olma bī-kār işe dur her ān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 15, Mısra 7*). [*başına, -ı, -n -a*]

Pes sipāhī olup sipās itdi

Başına şāhdur kıyās itdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 63, Mısra 2*). [*başına, -ı, -n -a*]

baş: *Baş II Kişinin kendisi.*

Kerbelā deşti şevki ile yāhod

Başına na‘l kesdi ol bī-ḥod (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 23, Mısra 4*). [*başına, -ı, -n, -a*]

Bunda düşmen ümīdine geldük

Başumuz kaydını görüp irdük (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 4*). [*başumuz, -u, -muz*]

baş: *Baş, kafa II Akıl, fikir, hayal.*

Yohsa seyrān-içün dil-efgāra

Başda ol-dem açıldı nezzāre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 23, Mısra 8*). [*başda, -da*]

baş: *Bir şeyin en yukarısı. II Bir şeyin başladığı yer.*

Ḥaṭṭ-ı ‘ömrüñ mi satırını kazdı

Süre **başını** surḥ-ile yazdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 23, Mısra 12*). [*başını, -ı, -n, -ı*]

baş: *Baş, kafa. II Kader, alın yazısı.*

Yakdı **başında** dehr anuñ meger od

Oldı peydā ‘alevleri bī-dūd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 23, Mısra 17*). [*başında, -ı, -n, -da*]

baş: *1) başın 2) kafa 3) başlangıcın 4) kelle.*

Kiminüñ **başın** eyledi pāre

Kiminüñ kolın eyledi yāre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 31, Mısra 17*). [*başın, -ıñ*]

baş: *Ayak basmak, uğramak, bulunmak.*

Eyle perhīzi İntizāmī şudan

Ceyş-i ğam seni **başmasun** pusudan (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 74*). [*başmasun, -ma, -sun*]

baş: *Baş, kafa, ser (Kader bağlamında).*

Her kişi itdüğini ħod bulısar

Başa ne kim yazıldısa geliser (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 56*). [*başa, -a*]

Başda ħara yazu olsa nola

İhtimâm olmış ol ħadar ħâşıl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 38, Mısra 24*). [*başda,]*

baş: *Baş, gövde II Âşığın kendisi, varlığı.*

Pâreler olsa seng ile **bařuñ**

Gözüñ üstinde var dime ħařuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 9, Mısra 29*). [*bařuñ, -uñ*]

baş-: *Ayağı, üzerine vücudun veya bacağın ağırlığını verecek şekilde zemine yahut herhangi bir yere koymak.*

Tiz gelüp geçdüğün gör e pirenüñ

Başmağa kıymaz üstine semenüñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 24*). [*başmağ, -mağ, -a*]

başar: *Ar. Gözdeki görme hassası, göz.*

Gözlüğe ħiç itmedi muhtâc

Bařaruñ artdı kuvveti gözüñ aç (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 164, Mısra 26*). [*bařaruñ, -uñ*]

başda: *Başta.*

Tıfl idi daħı on iki yaşda

Ĥoca yanında oturur **başda**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 150, Mısra 4*). [*başda,]*

başdan: *Baştan, yine, yeniden.*

Zevķuñ eyyâmıdur bahâr irdi

Başdan ‘İş ü nüş el virdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 78*). [*başdan,]*

Gözleri cısr-i ‘aynuñ âb tolu

Başdan pür kırintı ile gülü (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 30*). [*başdan,]*

başdan: *Başta, başlangıçta.*

Başdan el virse baña ger vuşlat

Bir dem ârâma yok-durur miknet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 44, Mısra 23*). [*başdan,]*

başdan: *Başından beri, ilk olarak.*

Dutalum sūhte oldı ħor u zelīl

Başdan aña boyun mıyam yā kefīl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 36*). [*başdan,]*

Gel berü al delüden uşlu ħaber

Başdan el virmedi saña bu sefer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 62*). [*başdan,]*

başdı: *Yerleştirmek, sıkıştırmak.*

Yazdı mektüb İbni Pülād'a

Başdı bir sikke ħalb-i pülāda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 183, Mısra 14*). [*başdı,]*

başdurmuş: *Bastırmak. II üstün gelmek, miktar olarak fazla olmak.*

At **başdurmuş-idi** bir ayağın

Bir yañadan yaĥ aluben tayağın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 69, Mısra 7*). [*başdurmuş-idi, -- idi]*

başı: *Bir şeyin uçlarından biri.*

Bozdılar köprü **başın** ol sā'at

Buldı anuñla birĥaçı rāĥat (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 15*). [*başın, -n]*

başıl: *Baskın yapmak; uygunsuz durumda yakalanmak; (Bir şeye) sıkıştırarak yerleştirmek.*

Eyle şahşuñ aşılması yeg-idi

Eyle ġavġā **başılması** yeg-idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 50*). [*başılması, -ması]*

başılma: *Alt olmak, mağlup olmak, yenilmek, yere serilmek, çiğnenmek, tahkir edilmek.*

Hem-rikāb iken iki devletlu

İdüp aşılmalu **başılmalu** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 27, Mısra 8*). [*başılmalu,]*

başına üş-: *Başına üşüşmek. (Birçok kimse veya şey bir anda) Bir şeyin veya bir kimsenin yanına toplanmak II her yerine yayılmak.*

İntizāmī **başına** ġam üşdi

Vardı vahdet diyārına düşdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 82, Mısra 1*). [*başına üşdi, -di]*

Bir niçe kimse **başına** üşmiş

Vâkı 'â özge hâlete düşmiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 22, Mısra 5*). [*başına üşmiş, -miş*]

Ġâyibâne tereddüde düşdi

Hayret arusu **başına üşdi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 27, Mısra 14*). [*başına üşdi, -di*]

Kâdî bir âhdan yire düşdi

Mihnet arusu **başına üşdi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 124*). [*başına üşdi, -di*]

Üşdi başına mihnet ü endüh

Taglar çökdi bağına çün-küh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 48, Mısra 11*). [*başına üşdi, -di*]

Rub '-ı meskûna bu belâ düşdi

Herkesün **başına** elem **üşdi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 52*). [*başına üşdi, -di*]

Gördi hep nâr **başına üşdi**

Kurtarımayicek bile düşdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 5*). [*başına üşdi, -di*]

Başına üşdiler o yârânuñ

Gerdişin gör sipihr-i gerdânuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 80, Mısra 9*). [*başına üşdiler, -di, -ler*]

başiret: *Anlayış, ileri görüşlülük.*

Zevk-i rûhânî idi bunca belâ

Aç gözüñ ol **başiret** üzre bu dem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 67*). [*başiret,]*

başka: *Başka, diğer, "Başka" anlamında belgisiz sıfat.*

Cism ü endâma lerze düşdi o dem

Herkes gelmiş-idi **başka** nedem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 46*). [*başka,]*

Tâfte pîç ü tâba düşmüş-idi

Başka destâra mihnet üşmiş idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 78*). [*başka,]*

Her şanevber kıyâma durmuş-ıdı

Her şecer **başka** hayme kırmış-ıdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 40*). [*başka,]*

Başka safrâ tezâhume düşdi

Bahr-ı mihnet telâhuma düşdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 17*). [*başka,]*

Her biri çalışırdı nefsi ile

Başka her kişi kendü cinsi ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 131, Mısra 6*). [*başka,]*

Başka boy çekdi 'âlemi dutdı

Rahş-ı gerdûna bindi vü gitdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 51, Mısra 7*). [*başka,]*

başla: *Bir işi yapmak üzere harekete geçmek, bir işe girişmek, şürû etmek.*

Hep mefâşıl vedâ‘a **başladılar**

Ƙamu a‘zâ nizâ‘a **başladılar** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 11*). [*başladılar, -dı, -lar*]

Hep mefâşıl vedâ‘a **başladılar**

Ƙamu a‘zâ nizâ‘a **başladılar** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 12*). [*başladılar, -dı, -lar*]

Başladılar binâsına yek-bâr

Zür-bâzüyî itdiler izhâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 131, Mısra 3*). [*başladılar, -dı, -lar*]

Gice gündüz nifâka **başladılar**

Ġâyetî ittifâka **başladılar** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 132, Mısra 1*). [*başladılar, -dı, -lar*]

Gice gündüz nifâka **başladılar**

Ġâyetî ittifâka **başladılar** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 132, Mısra 2*). [*başladılar, -dı, -lar*]

Şulh için **başladı** müdârâta

‘Özr-ile çâre buldı âfâta (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 154, Mısra 25*). [*başladı, -dı*]

Cümlesi i‘tizâra **başladılar**

Bâ‘iş olanı haylî taşladılar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 49, Mısra 31*). [*başladılar, -dı, -lar*]

Ehl-i keştî figâna **başladılar**

Zârî kı lup emâna **başladılar** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 16*). [*başladılar, -dı, -lar*]

Başlayacak kitâbet-i tefsîr

Nür-ı çeşmüm-çün itmişem tedbîr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 164, Mısra 15*). [*başlayacak, -y, -icek*]

Altı yanında oturan cühelâ

Lecce **başladı** cümle-i süfehâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 155, Mısra 10*). [*başladı, -dı*]

Giyinüp **başlayınca** reftâra

Nâz ider birbiriyle güftâra (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 33*). [*başlayınca, -y, -ınca*]

Nî‘meti itdi naķmeti taķşîl

‘Aķl u hūşî vedâ‘a **başladılar** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 11*). [*başladılar, -dı, -lar*]

Cism ü cānı nizâ‘a **başladılar**

Dāğ-ı dil ağız üşürüp yir yir (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 12*). [*başladılar, -dı, -lar*]

El çeküp i 'tizāra **başladılar**

Çok nedāmetle zāra **başladılar** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 19*). [*başladılar, -dı, -lar*]

El çeküp i 'tizāra **başladılar**

Çok nedāmetle zāra **başladılar** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 20*). [*başladılar, -dı, -lar*]

Hep tenāsüb teḥālūfe **başlar**

Oldı abdāl-i tekye-i ḡamgīn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 56*). [*başlar, -r*]

Gel bir özge beyāna **başlayalum**

İşbu sırrı 'ayāna **başlayalum** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 47, Mısra 2*). [*başlayalum, -y, -alum*]

Başla-: (*Konuşmaya*) *başlamak*.

Başladı şöḥbet-i mu'ārefe pes

Ülfet-i 'ārifāna itdi heves (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 61*). [*başladı, -dı*]

başma-: *Basmak, "ayak basmak bağlamında."*

Uyur ejder dümine gel **başmañ**

Ġār-ı şīr-i jiyāna yol kesmeñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 134, Mısra 7*). [*başmañ, -ñ*]

basmış: *Kaplamak*.

Yayını tāk-ı çarḥa aşmışdur

Zūrı Behrām-ı Gür'ı **basmışdur** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 48*). [*basmışdur, -dur*]

başuma: *Baş; kişinin kendi şahsı*.

Ḥayf ehl-i nifāka vā-veylā

Çok getürmiş-durur **başuma** belā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 65, Mısra 24*). [*başuma,*

bâtıl: *Hak ve hakikat olmayan şey, boş şey, yalan, yanlış. Doğru ve sahih olmayan, gerçeğe ilgisi bulunmayan, geçersiz (şey).*

İssı olana bŷy-ı kāmīl idi

Misk ü 'anber yanında **bâtıl** idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 36*). [*bâtıl,*

Eyledi kendü re'yini telhîş

Hak ile **bâtlı** idüp teşhîş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 126*). [*bâtlı, -ı*]

İki haşmuñ biri hak biri **bâtl**

İder hakkı hak u bātılı **bâtl** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 53*). [*bâtl,]*

Hak söze kimse bî-huzûr olmaz

Bâtlıuñ kavli rağbetin bulmaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 155, Mısra 24*). [*bâtlıuñ, -uñ*]

Ehl-i hak çün murādını buldı

Bâtlıuñ bağıri kan-ile tıldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 46*). [*bâtlıuñ, -uñ*]

Egriden hakkı seçmeyen **bâtl**

İtdi nîrânı hâşılı hâşıl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 31*). [*bâtl,]*

batmış: *Bir sıvının veya yumuşak bir maddenin içine gömülmek, çökmek.*

Bir kez atıldı şuya **batmış-iken**

Kıçları şu içinde yatmış-iken (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 29*). [*batmış-iken, --iken*]

bay: *Zengin. paralı, mal mülk sahibi, varlıklı kimse*

Kal'anuñ şanki yoğsul u **bayı**

Sermiş eṭṛāfa atlas-ı mā'ī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 126, Mısra 21*). [*bayı, -ı*]

Şefîk oldukça **bay** ile gedāya

Ta'alluk eyleye 'avn-i Hudā'ya (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 205, Mısra 17*). [*bay,]*

bayburd: *Bayburt şehri.*

İrmeyicek deründan yandı

Bayburd'da oturdı niçe zamān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 17*). [*bayburd'da, -'da*]

bayrag: *Bayrak; bir milletin, belli bir topluluğun veya bir kuruluşun simgesi olarak kullanılan, renk ve biçimle özelleştirilmiş, genellikle dikdörtgen biçiminde kumaş, sancak.*

Zînhâr irdi 'asker-i a'dā

Gördüm ālāy **bayrağın** hayfā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 107, Mısra 6*). [*bayrağın, -ın*]

Sîl-i hûn-ābı cenk içün geçe tā

Bayraquñ dāmenin dutardı şabā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 62*). [*bayraquñ, -uñ*]

Kuyruğı imiş ol dinen **bayrak**

Yilesi hem o şalınan yaprak (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 31*). [*bayrak,]*

bayram: *Bayram* || çok mutlu olunan gün ve zaman.

Cân kırbân gerek bu **bayrama**

‘Aklıñı divşür olma ĥod-kāme (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 119*). [*bayrama, -a]*

Bir gün irişdi Cum‘a hengāmı

‘İd-i mü‘min sa‘îd **bayramı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 133, Mısra 2*). [*bayramı, -ı]*

İrtesi **bayramuñ** olup mesrūr

Olmuş-idi kitābete me‘mūr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 3*). [*bayramuñ, -uñ]*

baytār-nāme: *Hayvanların bakımı, beslenmesi, hastalıkları ve bu hastalıkların tedavileri konularında yazılmış eser.*

Hele **Baytār-nāmeyi** okuyan

Evvel anı şifā-yı esbe kıoyan (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 79*). [*baytār-nāmeyi, -yi]*

ba‘z: *Bazısı.*

Bu ĥaber **ba‘za** sūr u ‘ālem idi

Ol civān-baĥta rüz-ı mātem idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 123, Mısra 7*). [*ba‘za, -a]*

bāzār: *Çarşı, alışveriş yeri, Pazar.*

Kurılmaz oldu dīvān içre **bāzār**

Bilindi ehl-i dīvān ile tüccār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 13*). [*bāzār,]*

Gitdi **bāzāra** sürinüp er geç

Bāri yedilse binmesinden geç (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 3*). [*bāzāra, -a]*

Kethudāya didi zihī **bāzār**

Müşterī böyle gelse tek her bār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 7*). [*bāzār,]*

Biñ ĥuruşa şatula bir kâğıd

Böyle **bāzāra** kim diye kāsîd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 2*). [*bāzāra, -a]*

ba‘zı: *Bazı, bir kısım.*

Ba‘zı yiri anuñla olsa tılā

Bulur atuñ rehā anuñla belā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 37*). [*ba‘zı,]*

Var-idi **ba'zı** düşmeni kapuda
 Gedüğe taş kor-idi her yapuda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 148, Mısra 1*). [*ba'zı,]*
Ba'zı hāmîsi olmağın kapuda
 Kimi yıkmağda vü kimi yapuda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 183, Mısra 1*). [*ba'zı,]*
Ba'zı ili düşürdi gavgāya
 Döndi şehir ü qurāsı şahrāya (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 59*). [*ba'zı,]*
Ba'zı mīrī meşālihiyle o dem
 Südde-i devlet ü sa'ādete hem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 26, Mısra 25*). [*ba'zı,]*
 Ugramaz görse hüznüni bir dem
 Var durur **ba'zı** yār-ı ẖvān u ni'am (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 33, Mısra 7*). [*ba'zı,]*
 Ni'meti nakmet itdi **ba'zı** enām
 Zāhir a'dādan ihtirāz āsān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 33, Mısra 30*). [*ba'zı,]*
 Hāk bu kim **ba'zı** yār-ı cān-ı kādīm
 Andan artuğ çekerdi ẖavf-ile bīm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 48, Mısra 43*). [*ba'zı,]*

ba'zı: *Bazen, kimi zaman.*

Zilletüñ **ba'zı** 'ayn-ı 'izzet olur
 Kimse yanında itdüğü mi kalur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 25, Mısra 29*). [*ba'zı,]*

bebr: *(Fa.) Kaplan türünden üzeri çizgili yırtıcı hayvan.*

Şavletin **bebr** görse kan kaşanur
 Şīr pehlüya gelmege üşenür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 7*). [*bebr,]*

bec: *Viyana; Eskiden Türkler Viyana kalesine "beç" derlerdi.*

Hān Muḥammed toğrılup feth itdi Egri qal'asın
Beç kıralı bağına uruldu bir tāriḥ-i dāğ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 169, Mısra 2*). [*beç,]*
 Pes güzide otuz biñ 'asker ile
 Kandı **Beç** taşrasında Macar ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 181, Mısra 10*). [*beç,]*
 (.....) **Beç** Alaman
 Kāmusı eylediler 'ahd u peymān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 13*). [*beç,]*
 Hān Süleymān ki varmış-ıdı **Beç'e**
 Kāsdı bu idi öte daḥı geçe (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 17*). [*beç'e, -e]*
 Kardaşın hākım eylemişdi **Beç'e**
 Zābı iderdi tūteyi iki gice (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 85*). [*beç'e, -e]*

Beçe hâkimdi kardaşı kıraluñ

Sû'-i fikrin görüñ o muhtâlûñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 180, Mısra 3*). [*beçe, -e*]

Beç'i taht idinüp kıral olayın

Tacı yirinde başuma alayın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 180, Mısra 15*). [*beç'i, -i*]

bed: *Kötü.*

Nefsin itdi nedāmete āgāz

Bed 'ameldür didi bu 'ışk-ı mecāz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 103, Mısra 24*). [*bed,]*

bed-aşıl: *Aslı kötü olmak.*

Yohsa dirlük aña helāl olmaz

Bed-aşıl bir maḥalde yir bulmaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 52, Mısra 24*). [*bed-aşıl,]*

Hüb-kirdār olam dir iseñ eger

Bed-aşıldan dem-ā-dem eyle hāzer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 80*). [*bed-aşıldan, -dan*]

bed-āyīn: *Kötü tabiatlı.*

Türkisin sen Anaṭoluñ bī-dīn

Nā-ḥalef rāfīzī vü **bed-āyīn** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 54*). [*bed-āyīn,]*

bed-baht: *Kötü bahtlı, talihsiz.*

Şākire şākī eyledi galebe

Degme **bed-baht** şatar oldı cebe (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 56*). [*bed-baht,]*

bed-baht: *Talihsiz, bahtı kara.*

Şimdi gaybattedür çün ol sūhte

Reng çekilmek gerek o **bed-bahta** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 31, Mısra 10*). [*bed-bahta,]*

Olma yārān degme **bed-bahta**

Olma ḥām İntizāmī ol puhte (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 69*). [*bed-bahta,]*

Her birisi tağıldı bir semte

Eksük olmaz ḡam eyle **bed-bahta** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 166*). [*bed-bahta,]*

bed-du 'ā: *Birinin kötü duruma düşmesini gönülden isteme, ilenme, ilenç, kargış.*

Senden olmazsa rāzī ger maḥdūm

Bed-du 'āsı kılar seni maḥrūm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 52, Mısra 26*). [*bed-du 'āsı, -sı*]

bedel: *Karşılık, bir şeyin yerine verilen.*

Şıḥḥate oldu çün **bedel** 'illet

Hic ṭabīb ü ḥakīme bī-minnet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 118, Mısra 27*). [*bedel,]*

beden: *Ar. is. Vücut, gövde, cisim, ten. beden duvarı binanın dört tarafına yapılan kalın duvar.*

O daḥı gitdi cānları çıkdı

Ṭop-ı miḥnet **bedenlerin** yıkdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 179, Mısra 36*). [*bedenlerin, -ler -in*]

Ceng eri her **bedende** itse karar

Ayla yıl ola niçe niçe hezār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 3*). [*bedende, -de*]

'Asker eṭrāfa ḥaylī konmuş-ıdı

Düz **bedenden** ḥişāra dönmiş-ıdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 113, Mısra 20*). [*bedenden, -den*]

Girüp içine tıtdılar mesken

Kendüler cān olup der oldu **beden** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 179, Mısra 18*). [*beden,]*

Cān **bedenden** utulmak istedi hem

İki dillülük eyleyüp ḥāme (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 64*). [*bedenden, -den*]

bedīd: *Görünür; açık, meydanda,.*

Şā'ika koptı vü şadā-yı şedīd

Ra'd-ı bī-ebr-i na'ra itdi **bedīd** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 133, Mısra 10*). [*bedīd,]*

bed-kīş: *Kötü dinli, çirkin mezhepli, acımasız kimse.*

Bir iki gün geçince ol **bed-kīş**

Kalmadı ḥāṭırında bir teşvīş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 51*). [*bed-kīş,]*

bed-nām: *Adı kötüye çıkmış olan.*

Ya'nī geldi dirüldi ḥuddāmı

Ṭañladılar görüp o **bed-nāmı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 87*). [*bed-nāmı, -ı*]

]

bed-nihād: *Kötü huylu (kimseler).*

Saña itdügin aña şanma alur

Bed-nihāduñ ne mümkün ıslāhı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 33, Mısra 35*). [*bed-nihāduñ, -uñ*]

bedr: *Dolunay.*

Meyzeri bilde şāhid-i şehrüñ

Şan bulut ırdı nışfına **bedrüñ** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 28*). [*bedrüñ, -ün*]

Tahtını tahtaya değışdi o şāh

Bedr-iken ānıde tutuldı o māh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 93, Mısra 30*). [*bedr-iken, -iken*]

‘Ömri günine ırdı çünki zevāl

Bedr-iken çün-hilāl oldı hayāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 97, Mısra 8*). [*bedr-iken, -iken*]

Bakdı hāline kādī-i şehrüñ

Oldı vākıf husūfına **bedrüñ** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 68*). [*bedrüñ, -üñ*]

bed-rā: *Kötü niyetli, düşüncesi bozuk (kimse).*

Yırlü yirine vardı hep ümerā

Mużtarib oldı kāfir-i **bed-rā** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 131, Mısra 42*). [*bed-rā,]*

bed-rāy: *Kötü düşünceli.*

Rā çü ızhār kıla bu rāyı

Deng ü lāl ide amu **bed-rāyı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 6, Mısra 26*). [*bed-rāyı, -ı*]

beg: *Bey, efendi.*

Atı yanınca idüp anı yedek

İte ite ilettiler **bege** dek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 80, Mısra 16*). [*bege, -e*]

Beş filori virüp cerīmesine

Vardı **begden** temessük almasına (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 44*). [*begden, -den*]

Beglere şatar imiş istiğnā

Şāhı almaz buçuğına farzā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 84, Mısra 19*). [*beglere, -ler, -e*]

Beg vezîr-zâde Mîr Kâsım'dur

Şimdi kul olmañ aña lâzımdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 86, Mısra 21*). [beg,]

Haylî beg-zâde vü niçe **begler**

Şâh-zâde dinen niçe segler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 88, Mısra 15*). [begler, -ler]

Pes tekellüm idüp didi **begler**

Gör habâb işbu bâdede neyler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 17*). [begler, -ler]

Haylî çok **begleri** şehüñ var hüd

Cümlesi 'askeri ile mevcûd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 31*). [begleri, -leri]

Ol aralıkda oturan **begler**

Nice **begler** 'aķûr olan segler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 17*). [begler, -ler]

Ol aralıkda oturan **begler**

Nice **begler** 'aķûr olan segler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 18*). [begler, -ler]

Beg aķın şaldı ceyş-i enbûha

Geldi irişdi kulle-i kūha (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 7*). [beg,]

Eyle devletlû **beg** bize tedbîr

İşbu rû' yâmuz eylegil ta'bîr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 107, Mısra 11*). [beg,]

Begler içinde böyle ġâzî yok

Gerçi şâh 'askerinde begler çok (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 45*). [begler, -ler]

Her sipâhîsi ġayret-ile za'îm

Beg kadar her za'îm hulkı kerîm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 26*). [beg,]

Şâha böyle diyince ol cāsûs

Kaķıyup **beglere** didi efsûs (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 111, Mısra 2*). [beglere, -ler, -e]

İşidüp gördi sözini ma'ķûl

Beglere didi işbu söz maķbûl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 112, Mısra 16*). [beglere, -ler, -e]

Ola kim **beglerüñ** birin alasız

Hîç eglenmedin girü gelesiz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 113, Mısra 5*). [beglerüñ, -ler, -ün]

Ol zamân hikmet-i İlâhî ile

Çün revân oldu **beg** sipâhî ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 2*). [beg,]

İki **beg** bulunup sipâhî ile

Tâtârûñ bir niçesi daķı bile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 122, Mısra 31*). [beg,]

Ėayrı **beglerden** eyleyüp mümtaz

İde şāhın yuvasına pervāz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 124, Mısra 3*). [*beglerden, -lerd, -den*]

Mîri İshāk **beg-durur** Gula'nuñ

Uğramañ yanına ırak tolanuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 132, Mısra 29*). [*beg-durur, --durur*]

Begden anca görince luţf-ı cezîl

İtdi ta'zîm-ile elin taķbîl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 137, Mısra 9*). [*begden, -den*]

Beg ü begzāde çok kâmusı fuğûl

İtmeyüp beglüge birini kabûl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 63*). [*beg,]*

beg: Komutan, efendi.

Bunca **begler** kırıldı oldu esîr

Kimseñüz idebilmez aña güzîr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 29*). [*begler, -ler*]

Begler içinde böyle gāzî yok

Gerçi şāh 'askerinde **begler** çok (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 46*). [*begler, -ler*]

Begler içinde böyle gāzî yok

Gerçi şāh 'askerinde begler çok (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 45*). [*begler, -ler*]

Hāşılı **begler** içredür mümtāz

Rûz-ı heycāda ol durur ser-bāz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 33*). [*begler, -ler*]

Begler 'askerle çün revān oldu

Leşker-ile Doburca hep toldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 122, Mısra 15*). [*begler, -ler*]

Begler itdi firāset ü fikri

Kesdiler ānîde başın fevrî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 122, Mısra 35*). [*begler, -ler*]

Niçe **begler** esāsına me'mûr

Mîr-mîrāna irdi hem menşûr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 128, Mısra 9*). [*begler, -ler*]

Kanı mānendi Mîr İshāk'uñ

Begler içre güzîni āfāķuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 54*). [*begler, -ler*]

beg: Buyruğu yürüyen, sözü geÇen kimse, bey II sevgili, Bey, hükümdar.

Çār-tākı **begüñ** hod a'lādur

Kaşr-ı Kayşer yanında ednādur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 61*). [*begüñ, -(ü)ñ*]

Mîr Kāsım ki Hersek'üñ **begidür**

Her cihetle şecî'lerüñ yigidür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 35*). [*begidür, -i, -dür*]

İşbu yaña meger gelüp cāsūs

Didi Hersek **begine** kim efsūs (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 2*). [*begine, -ne, -i*]

Begidür A'lāca hışāruñ ol

'Askeri katl-i düşmene meşgūl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 23*). [*begidür, -i, -dür*]

Gula **beglugin** itdiler ihsān

Durmadın oldılar o semte revān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 124, Mısra 21*). [*beglugin, -lüg, -i, -n*]

Nā-gehān geldi **beg** o dem şehre

Şavletin şaldı cümle-i dehre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 49, Mısra 1*). [*beg,*]

beglerbegi: *Beylerbeyi. Osmanlı Devleti'nde eyâletlerin başında bulunan mülkî ve askerî en büyük âmir.*

Artdı ğavġā fesād oldı bedīd

Oldı **beglerbegi** orada şehīd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 4*). [*beglerbegi,*]

Dağı **beglerbegilugin** Haleb'üñ

Gör kemāl-i 'ināyetin Çalab'üñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 93, Mısra 9*). [*beglerbegilugin, -lüg, -in*]

Biri bir gün su'āl ider hālın

İki **beglerbeginüñ** ef'ālin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 64*). [*beglerbeginüñ, -nüñ*]

beglik: *Beylik, efendilik.*

Şimdi **beglik** bir arada dursun

Merdlik nic'olur 'adū görsün (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 49*). [*beglik,*]

beglög: *Beylik, hükümdarlık.*

Beg ü begzāde çok kāmısu fuđūl

İtmeyüp **beglög** birini kabūl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 64*). [*beglög, -e*]

beg-zāde: *Bey çocuġu.*

Haylī **beg-zāde** vü niçe begler

Şāh-zāde dinen niçe segler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 88, Mısra 15*). [*beg-zāde,*]

Niçe **beg-zāde** vü Paşa-zāde

Olmuş-ıdı esîr ol eşnâda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 3*). [*beg-zāde,]*

Beg ü **begzāde** çok kâmusı fuḍûl

İtmeyüp beglüge birini kabûl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 63*). [*beg- zāde,]*

behā: *Değer, kıymet II Güzellik, zerafet.*

Ġayrınıñ yeg **behāda** pīleveri

Şayrafīdūr yine bilen güheri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 7, Mısra 17*). [*behāda, -da]*

Her birinüñ **behāsı** üç altun

Virilüp altunı alundı şatun (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 51*). [*behāsı, -sı]*

Kethudāya biri gelüp tenhā

Biñ ğuruş işte didi kâhve **behā** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 129, Mısra 8*). [*behā,]*

behā: *Paha, karşılık, ücret.*

Yüce dağlara niçe kişi varur

Niçe tomruk keser **behāya** alur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 22*). [*behāya, -ya]*

Kan **behāsın** yiyen levend-i fakîr

Götüren başını etekde hâkîr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 49*). [*behāsın, -sı, -n]*

be-hakk-ı: *Hakkı için.*

Yâ İlāhî **be-hakk-ı** kûṭb-ı ‘izām

Ġavṣ u maḳrûn-ı şāhibü’l-ikrām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 55*). [*be-hakk-ı,]*

behcet: *Güzellik.*

Çār erkānı bir güzel yirdür

Heşt cennetle **behçeti** birdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 4*). [*behçeti, -i]*

Zîb ü zînetde hep der ü dīvār

İzdiyād üzre **behçeti** her-bār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 68*). [*behçeti, -i]*

be-hey: *Behey, kızgınlık, öfke, azarlama belirten seslenme ünlemi.*

Atumuñ eşmesi budur ancak

Virme baña elem **be-hey** alçaḳ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 28*). [*be-hey,]*

behrām: *Far. is. Merih seyyaresi.*

Niçe **Behrām** oldu emrine rām

Niçe Cemşîd sürdi bezmine cām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 85, Mısra 9*). [*behrām,]*

behrām: *Sasaniyan sülalesinden, Yezdgird'in oğlu olan ve Behram-ı Gur adıyla anılan padişah.*

Dest-çüpını yise ger **Behrām**

Göre cān atup eyleye ārām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 134, Mısra 13*). [*behrām,]*

behre: *Pay, hisse.*

Güneşüñ vaşfın ide mi zerre

Behreyi bahre vire mi kaçre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 8*). [*behreyi, -y, -i]*

bekā: *Sonsuzluk; ahiret alemi.*

Sefer kıılır bu fāniden **beķāya**

Gider hep cümleten sa'yi hebāya (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 192, Mısra 5*). [*beķāya, -y, -a]*

bekle: *Beklemek, durmak.*

Kāpu yanında anı **bekler** imiş

Gelmesi ile göñlin egler imiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 100, Mısra 15*). [*bekler, -r]*

Vālide yanın oturup **bekler**

Dürlü lāf-ile göñlini egler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 100, Mısra 31*). [*bekler, -r]*

bekle: *(Bir kimsenin gelmesini veya bir işin olmasını) Gözler vaziyette olmak, durup kollamak.*

İle parmakla gösterür müjgān

Bekleyi-düşdi her yanın anı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 49*). [*bekleyi-düşdi, -yi-düşdi]*

Şan şikārını şîr-i ner **bekler**

Yāhu genc üzre oturur ejder (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 131, Mısra 25*). [*bekler, -r]*

bel: *İnsan bedeninin orta kısmı, bel.*

Mîr-i mezbûr berk idüp **belini**

Komadı bir gice qaravulını (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 109, Mısra 27*). [*belini, -in, -i]*

Zırz zährında kılcı **belinde**

Bir elde tığ u etmek bir elinde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 195, Mısra 7*). [*belinde, -in, -de*]

Müretteb âlet-i harbi zırh-püş

Belinde terkeşi vü nîze-ber-düş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 195, Mısra 16*). [*belinde, -in, -de*]

Baş etekde vü cânları elde

Tığ boyunda vü etek **belde** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 26*). [*belde, -de*]

belâ: *Ar. Felaket, afet. Dert, musibet, sıkıntı, keder.*

Çün halâş oldu bu **belâlardan**

Nefreti itdi bahır ile berden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 35*). [*belâlardan, -lar, -dan*]

Ol **belâ** deştine bulup pâyân

Küh-ı ğam başdan ırıldı ol ân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 91*). [*belâ,]*

Taş demür döymeyen **belâya** beşer

Döyer olmaz zebûn zerre kadar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 35*). [*belâyaya, -y, -a*]

İbtılâ bir **belâya** olmaz ‘aceb

Kurtulan itmek anı girü taleb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 77*). [*belâyaya, -y, -a*]

O yaluñuz at iki yükde **belâ**

Yüki yükletmek istese meşelâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 43*). [*belâ,]*

Ulular kapusunda çok bîmâr

Derd-i tîmâr ile **belâları** var (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 62*). [*belâları, -lar, -ı*]

Rub ‘-ı meskûna bu **belâ** düşdi

Herkesün başına elem üşdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 51*). [*belâ,]*

Bir oñulmaz **belâ** durur bu tama‘

Bir yeñilmez ‘anâ durur bu tama‘ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 81*). [*belâ,]*

Yüz **belâ** ile biñ meşakḳat ile

Suya irüldi bunca diḳḳat-ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 51*). [*belâ,]*

Hidmet iden **belâ** bu hidmetkâr

Hastelendi kim eylesün tîmâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 5*). [*belâ,]*

Sızılurmuş **belâ** bölügi mişâl

Râst geldüğine virür mi mecâl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 7*). [*belâ,]*

Var **belālar** seferde gerçi keşir

İtmesün Hāk ‘iyāl ü ehle esir (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 137, Mısra 13). [belālar, -lar]

Vardur anlarda senden özge **belā**

Başa göre şudā ‘ı var meşelā (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 63). [belā,]

Bir **belā** koldaki seyishāne

Qıçı düşdi o döndi bī-cāne (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 21). [belā,]

Yüz **belā** ile biñ meşakkat-ile

Cidd ü cehd-ile bunca rikkat-ile (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 80, Mısra 11). [belā,]

Eyle iy İntizāmī şükr-i Hudā

Çekmedüğüñ cihānda var mı **belā** (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 82). [belā,]

Çak mezellet-pezir itdi anı

Çok **belāya** esir itdi anı (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 73, Mısra 32). [belāya, -y, -a]

Az tama ‘ çok **belāya** bā ‘ışdır

Çak şafā var cefāya bā ‘ışdır (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 85). [belāya, -y, -a]

Ādem olmak gerek **belāya** hamul

Olmaya ‘ izzete irince fuzul (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 65). [belāya, -y, -a]

Mübtelā oldu bir **belāya** dahı

N’oldı bilmem o mübtelāya dahı (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 37). [belāya, -y, -a]

Nesne yok didi bunda hīç meşelā

Böyle kuru şudā ‘ bize ne **belā** (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 32). [belā,]

Çün halāş oldu bu **belālardan**

Çıkmağ üzreydi yok yire serden (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 103, Mısra 21). [belālardan, -lar, -dan]

Bilmez-idi çü kıymetin hāzaruñ

Çeksün imdi **belāların** seferuñ (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 38). [belāların, -lar, -ın]

Yol erinuñ **belāların** gel gör

Her birinden netice hāşıldur (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 71). [belāların, -lar, -ın]

Ādeme her **belā** ki geldi ise

Kendü nefsinden oldu bildi ise (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 11, Mısra 31). [belā,]

Zehrini nüş idüp gamın yir iken

Biñe çıkdı görüñ **belā** bir iken (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 42). [belā,]

Puhte ser gibi dişleri sıridur

Ḥām ṭammā 'a bu **belā** yiridür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 76*). [belā,]

Zevk-i rūḥānī idi bunca **belā**

Aç gözüñ ol başiret üzre bu dem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 66*). [belā,]

Var mı dāreynde bu vecche **belā**

Nisbet iki evi yıkar meşelā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 63, Mısra 19*). [belā,]

belā-keş: *Bela çeken, sıkıntı içinde olan.*

İntizāmī **belā-keş** ü maḥzūn

Yiñi yiñi elemlere meftūn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 75*). [belā-keş,]

Mü' min olan ider mi andan ibā

Bu degül her **belā-keş** ola velī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 77*). [belā-keş,]

belğırad': *Sırbistan'ın Başkenti. II Belgrat şehri.*

Kıral olan varuban **Belğırad'a**

Krunasın geymese ol arada (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 57*). [belğırad'a, -a]

beliğrād: *Belgrat şehri.*

Ol söz-ile varup **Beliğrad'a**

Oldı paşa kulu ol arada (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 145, Mısra 3*). [beliğrad'a, -'a]

Oldı andan **Beliğrad'a** vāşıl

At seyishāne eyleyüp ḥāşıl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 1*). [beliğrad'a, -'a]

belki: *Bir ihtimal.*

Ecrüñi eylemek murādumdur

Belki ecrüñde izdiyādumdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 143, Mısra 18*). [belki,]

Elli altun yanında cāyız idi

Belki artux katında ḥāyız idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 46*). [belki,]

belli: *T. sf. Aşikâr, zahir, meydanda.*

Aldı bunca kadirğalar memlū

Rū-be-rū aşikâr 'ayān **bellü** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 46*). [bellü,]

Yiri dīvānda **bellü** hükmi kavī

Ḥāmī-i şer' ü hükmi-i Muştafāvī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 95, Mısra 15*). [bellü,]

İşüñüz **bellü** irte nice ola

Hayliden sū' -i zan idi bu baña (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 21*). [bellü,]

bellü: *T. sf. Aşıkâr, zahir, meydanda, belli, apaçık, muayyen*

Papadan gelmiş adı **bellü** la'în

(....) mülk şāhibi ol hîn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 3*). [bellü,]

Sözleri **bellü** idi tarzından

Çapar alur cevābı ağızından (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 49, Mısra 11*). [bellü,]

Sözleri **bellü** idi tarzından

Çapar alur cevābı ağızından (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 49, Mısra 11*). [bellü,]

Şu ki tuğyān ide inişde ola

Yolcınun hālī anda **bellü** n'ola (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 12*). [bellü,]

Her birinde nişānı var kesenün

Herkesün **bellü** bu benüm bu senün (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 26*). [bellü,]

Bellü hālün neye olur münce

Kimse yanunda dursa ger bir ān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 44*). [bellü,]

Ne diyem cümle hep saña ma'lüm

Bellü yanunda zālīm ü mazlüm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 48*). [bellü,]

belür: *Meydana çıkmak, görünmek. II Bir şeyin varlığı iyice görünmek, açık bir durum almak.*

Gider-iken **belürdi** bir atlu

Geldi virdi haber katı yatlu (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 87, Mısra 7*). [belürdi, -di]

Bir dilāver **belürdi** nā-gāhī

Mīr-mīrān idüp o güm-rāhı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 1*). [belürdi, -di]

Bir gün alup eline cām-ı şarāb

Bādede nā-gehān **belürdi** habāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 14*). [belürdi, -di]

Atalardan birisi gör ne dimiş

Gerçi kim her geçen **belürmez** imiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 70, Mısra 36*). [belürmez, -mez]

belürd: *Bir şeyin varlığı iyice görünmek, açık bir durum almak, belirlemek.*

Ṭoluya dutma ḥānümānı ḥarāb

Sākīye göz **belürdür-idi** ḥabāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 76*). [*belürdür-idi, -ür-, -idi*]

belürsüz: *Belirsiz, net olmayan.*

İz **belürsüz** kolayına gider at

Yolcu yok ferd olan bulur mı necāt (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 3*). [*belürsüz,*]

ben: *T. Birinci tekil şahıs zamiri.*

Virgil atuma ol-ḳadar ḳudret

Beni ḳurtarmağa ide cür'et (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 62*). [*beni, -i*]

Dil ağız bir iderdi nīze vü tīr

Yā ṭoḳun yāḥū **ben** ṭoḳundum dir (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 68*). [*ben,*]

Ekṣer ol nā-murād olur gördüm

Ben bu rü'yâyı niçe kez yordum (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 52*). [*ben,*]

Mūmı nā-gāh **ben** söyündüreyin

Sen eve gir öñinde **ben** durayın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 100, Mısra 33*). [*ben,*]

Mūmı nā-gāh **ben** söyündüreyin

Sen eve gir öñinde **ben** durayın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 100, Mısra 34*). [*ben,*]

Didi girmez ḳulaḡumuñ birine

Ḳoma gel **beni** aḥmaḳuñ yirine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 103, Mısra 2*). [*beni, -i*]

Beni Paşa'ya ṣimdi 'arz eyle

Bu kelāmumı luṭf idüp sesle (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 129, Mısra 9*). [*beni, -i*]

Biri dūrter sırıḳ ucıyla anı

Yatduḡı yirde dir ḳo baña **beni** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 26*). [*beni, -i*]

El söz atar ḳızar senüñ kelleñ

Suç degüldür aluñ **beni** esleñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 137, Mısra 24*). [*beni, -i*]

Ġayret ehli ider Ġayūr seni

Ġayreti ḳoma elden esle **beni** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 42*). [*beni, -i*]

Bu ḥasīs ol saḡī ola meṣḥūr

Beni didi gelüñ dutuñ ma'zūr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 74*). [*beni, -i*]

Beni dirlükle ber-murād itdi

Faḳrumı gördi ḥoṣ-nihād itdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 77*). [*beni, -i*]

Beni gördüñ mi hîç felâketde

Kîse vü ceybi boş nedâmetde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 29*). [beni, -i]

Koçiye **ben** dahı atum koşayın

Bile binmekde **ben** saña uyayın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 15*). [ben,]

Koçiye **ben** dahı atum koşayın

Bile binmekde **ben** saña uyayın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 16*). [ben,]

Ben sefine levâzımına kefil

Navlunun şöña tek kıluñ taḥşil (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 171, Mısra 19*). [ben,]

Nemçe kıralı uymaz ise baña

Tîğ-i şamşâmı urayın **ben** aña (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 180, Mısra 18*). [ben,]

Budun'ıñ ḥâkimine virdi ḥaber

Beni inandırabilürseñ eger (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 180, Mısra 14*). [beni, -i]

Sefer yok baña dir defterlüyem **ben**

Velî defter kimüñdür hîç bilmen (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 45*). [ben,]

Bu pâ-bendi kamuya itmişem **ben**

Velîkin buña hergiz çâre bilmen (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 198, Mısra 7*). [ben,]

Korķum oldur **benüm** bu dem ḥaḳḳâ

Taḥt u şehrum olur ḥabâbâsâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 21*). [benüm, -üm]

İşidürseñ **benüm** sözümi ebed

Bile bir mesken anı bir de laḥid (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 137, Mısra 21*). [benüm, -üm]

Yâ **benüm** cânibümden ide heves

Yâ taleb-kâr oluban ura nefes (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 139, Mısra 3*). [benüm, -üm]

Didi sözüm geçeydi saña eger

Ḥâtırımdan **benüm** bu şimdi geçer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 16*). [benüm, -üm]

Didi aña ki hây sultānum

Hîç **benüm** aḥlamaduñ iz'ānum (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 44*). [benüm, -üm]

Râzık Allāh **benüm** kefilümdür

Ḥaḳ resüli sözi delîlümdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 53*). [benüm, -üm]

Sen de oğlumsın eyleme ihmāl

Benüm ardumca itmedin imhāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 183, Mısra 18*). [benüm, -üm]

Senüñ re'yüñ **benüm** re'y-i rezînüm

Muṭâbık re'yüñe fikr-i güzînüm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 197, Mısra 17*). [benüm, -üm]

Ben de bildüm geçen belürmez imiş

Rüzgār aldūğın getürmez imiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 72, Mısra 3*). [ben,]

Manşiba t̄alib olma geç andan

İster-iseñ naşîhati **benden** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 70*). [benden, -den]

Bāde nāmın müşelleş eyleyüben

Kimi **ben** kaynadupdurın diyüben (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 26*). [ben,]

Dilberinüñ kâmusı yelkenlü

Nefret eyler mi senlü vü **benlü** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 58*). [benlü, -lü]

Yoğ-ise h̄arçlıguñ eger vireyin

Bu işüñ arasına **ben** gireyin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 143, Mısra 14*). [ben,]

Didi iy **benden** özge şaşkunlar

Ṭuna'dan çok ziyāde taşkunlar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 171, Mısra 17*). [benden, -den]

Maşrafı ola cümleñ andan

Bu tedārük kamu ola **benden** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 171, Mısra 24*). [benden, -den]

Sürh-ser illerine niyyet ile

Ben revān oldum 'ālī himmet ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 183, Mısra 16*). [ben,]

Benümdür bu seferlerde bidāyet

Bula sa'y-i cemīlünle nihāyet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 192, Mısra 11*). [benümdür, -üm, -dür]

Saña **ben** kılmışumdur i'tikādı

Kamu hālünle idüp i'timādı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 197, Mısra 15*). [ben,]

Zebūnumdur didi serdār olanlar

Benümle cenge bu ile gelenler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 198, Mısra 4*). [benümle, -üm, -le]

'Aceb mi Kerbelā olsa naşībüm

Beni dil-teşne öldürdi tabībüm (*Tuhfetü'l-İhvân, Kit'a I, Mısra 4*). [beni, -i]

Didüm anlara **ben** eyā ihvān

O degüldür bu derd-i bī-dermān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 27*). [ben,]

Nazm idüp hālūmi gedāyāne

Eyledüm **ben** havāle ihvāna (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 10, Mısra 4*). [ben,]

Anlaruñ biri **bende** yok hāzır

Olmuşam cümlesinde h̄od k̄aşır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 15, Mısra 31*). [bende, -de]

Fakr u fāka olup durur **baña** yār

Zillet-ile key ittiḥādum var (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 20, Mısra 11*). [baña, -a]

Olmış-iken **bana** o deñlü sitem

Neden olsun cihāna böyle ‘alem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 41*). [*bana, -a*]

Mâ-şadağ düşdiler bu evşāfa

Baña yok yire itdilerdi ğaraž (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 116*). [*baña, -a*]

Her kişi itdüğini bulsa gerek

Bana hāşā ki Hāk ide zulmi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 36, Mısra 19*). [*bana, -a*]

Sırr-ı pinhānuma olan ‘ārif

Her sözüñ **baña** bir kitāb oldu (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 36, Mısra 5*). [*baña, -a*]

Ġayret-ile ölüm olursa revā

Kime n’itdüm **baña** yā n’olsa gerek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 36, Mısra 17*). [*baña, -a*]

Baña öykünmek oldu ise murād

Yok durur sende öyle şabr u nihād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 42, Mısra 19*). [*baña, -a*]

Sende var didi miñnetüñ eñeri

Baña billāh toğrı vir haberi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 44, Mısra 12*). [*baña, -a*]

Başdan el virse **baña** ger vuşlat

Bir dem ārāma yok-durur miknet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 44, Mısra 23*). [*baña, -a*]

Beni gel gör ki nār-ı miñnetde

Karşu illerle yār şoñbetde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 44, Mısra 19*). [*beni, -i*]

Vuşlat-ı yār ümīdi var sende

Līk zecr-i nifāk var **bende** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 45, Mısra 26*). [*bende, -de*]

Didi ey pādīşāh-ı kevn ü mekān

Dest-res ol **baña** kılup dermān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 48, Mısra 26*). [*baña, -a*]

Baña bu mañbes olmadı zillet

Oldı yārān firqati miñnet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 48, Mısra 27*). [*baña, -a*]

İtmişem **ben** olara çağ ihsān

Hizmetüm sebkat itdi ħod bu zamān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 62, Mısra 7*). [*ben,]*

Ben o meh-pāreler ki medħ itdüm

Medħ-ile göge çıkarup gitdüm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 62, Mısra 9*). [*ben,]*

İtdi bir pīr **baña** bu pendi

Böyle bend içre mübtelā kendi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 64, Mısra 1*). [*baña, -a*]

Her birinde nişānı var kesenüñ

Herkesüñ bellü bu **benüm** bu senüñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 26*). [*benüm, --*

üm, -]

Senüñ oduñda yok **benüm** şererüm

Kendü nefsumden añlarum zararum (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 45, Mısra 23*). [*benüm, --üm, -]*

be-nām: *Namlı, şan ve şöhrat sahibi.*

Göñül alçaqluğındadır rif'at

Gör şehâvet sefâhet oldı **be-nām** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 33, Mısra 29*). [*be-nām,]*

bend: *Bağ, düğüm. Bir yere, kişiye ya da duruma bağlı olmak.zincir*

Bend ile dehr aña geçüp pā-bend

Ol dağı silsileyle key hursend (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 43, Mısra 13*). [*bend,]*

Kayd-ı ğamdan kamusı āzāde

Boynı bağı ayağı **bend** içre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 39*). [*bend,]*

Anı **bendden** halāş eylediler

Bī-günāh olduğını söylediler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 50, Mısra 1*). [*bendden, -den]*

bende: *Kul, köle.*

Bir cefā-kāra **bende** ger olduñ

Beynel-'uşşāk pāyeñi bulduñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 44, Mısra 17*). [*bende,]*

Cām-keş **bendes**i durur Cemşīd

Sāde-rū bir ğulāmıdur Hurşīd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 134, Mısra 19*). [*bendes, -si]*

Yeñi devletlūsin a sulţānum

Eski **bendeñ** degül miyem hānum (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 28*). [*bendeñ, -ñ]*

Qullaruñuñ saña niyāzı hākı

Bendeñüñ rahmetüñe āzı hākı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 4*). [*bendeñüñ, -nüñ]*

bende: *Kul, köle, hizmetkâr.*

İntizāmī du 'acı **bendesidür**

Dāyim o kapunuñ figendesidür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 187, Mısra 9*). [*bendesidür, -si, -dür]*

Çār yāruñ muhibbi **bendesiyüz**

Kulları içre eñ figendesiyüz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 2, Mısra 7*). [*bendesiyüz, -(s)i, -y, -(ü)z*]

Bendesiyem ki ola ehl-i nazar

Şürete bakmadan ide o hāzer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 47*). [*bendesiyem, -si, -y, -em*]

bender: *Liman, iskele, şehir.*

Mîr-mîrânıdur o hōd Haleb'ün

Benderi ger 'Acem ü ger 'Arab'ün (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 183, Mısra 8*). [*benderi, -i*]

beñdeş: *Benzer, eş.*

Bir yañada iki feres ser-keş

Şîr-i ğarrāna her biri **beñdeş** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 34*). [*beñdeş,]*

Muşlî Çāvuş dahı olup ser-keş

Hîç 'inād içre yok aña **beñdeş** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 70*). [*beñdeş,]*

benefşe: *Menekşe çiçeği. Baharın müjdecisi olan, dağlarda, taşlık yerlerde, çalı ve duvar diplerinde yetişen, mor renkli, hoş kokulu bir çiçek.*

Bāğa geldi **benefşe** virdi haber

Eñsesinden dilin çıkardı şehir (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 94, Mısra 5*). [*benefşe,]*

Zahmet-i şar'ı var-imiş muhkem

Yüzi döndi **benefşenüñ** ol-dem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 26*). [*benefşenüñ, -nüñ*]

Dil uzadurdu hār u has bāğa

Yüz ururdu **benefşe** toprağa (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 14*). [*benefşe,]*

benefşeves: *Menekşe gibi.*

Lāleveş çāk çāk idüp dilini

Eylemiş ham **benefşeves** bilini (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 47, Mısra 36*). [*benefşeves,]*

beniz: *Yüz rengi, yüz.*

Gözi mănend-i haṭ kararđı hemān

Beñzi zerd oldı mısl-i berg-i ḥazān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 96, Mısra 14*). [beñzi, -i]

Beñzi şolmış ḥazāna dönmiş idi

Böyle ḥāle özi göyünmiş idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 53*). [beñzi, -i]

Beñzine göre ‘illet-i yerekān

Ditrer endāmı dir gören ḥafaḳān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 45*). [beñzine, -i, -n, -e]

Nāyveş dil yine hevāya düşer

Beñzi āḫir çü berg-i sāza döner (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 11, Mısra 6*). [beñzi,]

beñz: 1.Yüz, görünen kısım. 2.Yüzün rengi.

Beñzi alınur-idi bir sözden

Merdüm-i dīdesi görüp ḡaltān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 34*). [beñzi, -i]

Biri nā-geh ki ḥarca varur-idi

Ḥasret-i mihri **beñzin** alur-idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 46*). [beñzin, -in]

Āhını gördi āḫ ile ṭoldı

Beñzini gördi zerd-rū oldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 43, Mısra 10*). [beñzini, -i, -n, -i]

beñze: (Bir kimse veya şeyin başka bir kimse veya şeyle) Arasında uygun ve benzer taraflar bulmak.

Her biri bir maḥūf şekl-i ḡarīb

Beñzemez birbirine özge ‘acīb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 74*). [beñzemez, -mez]

benze-: (Bir kimse veya şeyin başka bir kimse veya şeyle) Arasında uygun ve benzer taraflar bulmak.

Dāḡ-ı sīnem gibi dilūñ āzer

Eşḳ-i çeşmüm nücūmuña **beñzer** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 46, Mısra 8*). [beñzer, -r]

Aña **benzer** mesīresi ḥaylī

İtmesün mi göñül aña meyli (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 67*). [benzer, -r]

beñzer: Benzemek.

Ḥod Ṭuna yahda rīve **beñzer** idi

Şīşe içinde dīve **beñzer** idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 67, Mısra 7*). [beñzer,]

Ḥod Ṭuna yahda rīve **beñzer** idi

Şīşe içinde dīve **beñzer** idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 67, Mısra 8*). [beñzer,]

Her gemi bir hilâle **beñzer** idi

Sür‘at itse ḥayâle **beñzer** idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 17*). [beñzer,]

Her gemi bir hilâle **beñzer** idi

Sür‘at itse ḥayâle **beñzer** idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 18*). [beñzer,]

Çok vezîr illâ yok aña **beñzer**

Re‘yi şâyib müşîr-i hoş-manzar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 95, Mısra 17*). [beñzer,]

Ḳal‘a-i enderûnı ḥod yekser

Cismi yanuk ḳalendere **beñzer** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 2*). [beñzer,]

Hîç **beñzer** mi bu ‘aṭâda aña

Ol ḳadar altun ide saña ‘aṭâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 71*). [beñzer,]

ber: Kara, toprak.

İtdi tevzî‘ oturduğu yirde

Adın aındura baḥr-ile **berde** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 182, Mısra 32*). [berde, -de]

Çün ḥalâş oldu bu belâlardan

Nefreti itdi baḥr ile **berden** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 36*). [berden, -den]

berât: Ferman, buyruk.

Bî-ḥaber bu **berâtın** ol getürür

‘Ādetâ eski yirde bu oturur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 150, Mısra 9*). [berâtın, -ı, -n]

berâyâ: Osmanlı Devleti’nde halkın vergi ve haraç vermeyen müslüman ve kılıç ehli kısmı. II Halk.

Re‘âyâ vü **berâyâ** oldu ḥoşnūd

Ḳamu re’yüm şavâb eyledi Ma‘būd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 202, Mısra 21*). [berâyâ,]

berbād: Far. Bozuk, perişan, harap, mahv edilmiş, yele verilmiş.

Kendüden soñra ḥayr-ile ola yād

Varmaya nāmı ḥırmeni **berbād** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 14*). [berbād,]

berd: Soğuk.

Didi gel gâfil olma hey nā-merd

İkiñüz daḥı şimdi aldı bu **berd** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 70, Mısra 10*). [berd,]

ber-düş: Omuzunda.

Miğferin geydi oldu cevşen-püş

Çün-sütün nizesin alup **ber-düş** (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 133, Mısra 24). [ber-düş,]

berf: Kar.

Bād-ı şarşarla **berf** olinca bedīd

Rīşi her nev-cüvānuñ oldu sepīd (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 109, Mısra 23). [berf,]

berī: Uzak.

Anuñdur fırsat u nuşret Hudā'dan

Berīdür dāyimā kibr ü riyādan (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 92). [berīdür, -dür]

berk: Sert, sağlam, dayanıklı.

Her bir ev **berk** kāfirī-bünyād

Andan almış nümūnesin Şeddād (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 19). [berk,]

Hidmet-i Hakk'a bağla **berk** bilüñi

Zıkr-i Bārī'ye mūnis it dilüñi (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 11). [berk,]

Kapuyı açup aldılar içerü

Kapadılar kapuyı **berk** girü (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 100, Mısra 24). [berk,]

berkveş: Şimşek gibi.

Berkveş atılup örü-durdu

Şa'ş'a dutmuş 'ālemi gördi (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 23). [berkveş,]

ber-mezīd: Çoğalsın, ziyade olsun.

Ġāzīlerde ferīd odur şimdi

Heybeti **ber-mezīd** odur şimdi (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 134, Mısra 10). [ber-mezīd,]

berr: Toprak, kara.

Şimdi şāhib-kırānıdur dehrüñ

Husrevi cümle **berr-ile** bahruñ (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 114, Mısra 14). [berr-ile, --ile]

ber-ser: Başının üzerinde, başta.

Gerçi **ber-ser** sözüme dir hāme

Rū-be-rū hālüm añladur nāme (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 10, Mısra 7*). [ber-ser,]

Emrine cümlemüz muṭī‘ didi

Emr ü fermān ne oldısa **ber-ser**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 5*). [ber-ser,]

berü: *Bu taraḫa, bu yana, buraya, beriye. -den bu yana.*

Bir iki kimse girdiler iĉerü

Hıĉ baĉmayuban añarü **berü**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 104, Mısra 6*). [berü,]

İtmeyüp şuyı yüzmege cür‘et

Bu **berü** itdi ol öte ‘avdet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 20*). [berü,]

Cümle edyāndan **beru** müfsid

Şırvān hālī idi ol demde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 8*). [beru,]

Otuz yıldan **berü** sa‘yüm ki beytū‘l-māle olmışdur

Bu deñlüye bizi lāyık görür inşāfa māyiller (*Tuhfetü'l-İhvân, Kaside 1, Mısra 15*). [berü,]

Sevĉ ider ehli ehle niĉe melek

Çarĉ uraldan **berü** bu devr-i felek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 177, Mısra 22*). [berü,]

Berü ĥussād bir yire geldi

Şeytanet baħrine ĉamu ṭaldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 27, Mısra 23*). [berü,]

Delv-i Yūsuf tehī baĉaĉalmış

Ol zamāndan **berü** taña ĉalmış (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 60*). [berü,]

Berüde olmağın o derbendler

‘Asker anda gelince nice geĉer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 182, Mısra 19*). [berüde, -de]

Berüde ĉunki ĥazret-i serdār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 1*). [berüde, -de]

berüden: *Diğەر taraḫtan, öte yandan.*

Berüden anı eyledi serdār

Ĥaleb‘üñ semtine dönüp yek-bār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 1*). [berüden,]

bes: *Kaḫi, yeter, yetişir.*

Şarf-ı maĉdūr eylesün herkes

Diĉĉat u ihtimām idelüm **bes**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 38*). [bes,]

Bu beter iş olur degül ĉışsa

Bu ĉadar **bes-durur** bize ĥişşe (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 113, Mısra 30*). [bes-durur, -dur, -ur]

Ġayrı ‘asker nider saña sözi kes

Mîr İshâk ‘askeri saña **bes** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 114, Mısra 6*). [*bes,]*

Eyleme gel şarâb-ı nâba heves

Saňa şimdi sirişk eşribe **bes** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 76*). [*bes,]*

Bî-günâh olduġuňa vire haber

Râstî toġruluga **bes** o eğer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 6, Mısra 20*). [*bes,]*

bes: *Artık, bundan sonra.*

Keştî vü âb seyri **bes** her ân

Kâğıd üstinde bardak içre hemân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 85*). [*bes,]*

Üngürüs uçların koyup herkes

‘Azmi cezm itdi ġâzîler aña **bes** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 86, Mısra 10*). [*bes,]*

Geldi bir gün meger ki bir sūhte

Maḡbah-ı miḡnet içre **bes** puhte (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 20, Mısra 2*). [*bes,]*

bes: *Beş.*

Beş filori virüp cerîmesine

Vardı begden temessük almasına (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 43*). [*beş,]*

Kimi on kimi **beş** müselmāna

Yazılup da‘vî ile merdāne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 43*). [*beş,]*

Der-peyüñce ecelse ḡāzırdur

Günde **beş** def‘a saña nāzırdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 90*). [*beş,]*

Sebuk âdemler ararken fakîri

Olur iken **beş** on aqça esîri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 16*). [*beş,]*

Eyledi çün seyâḡate ta‘zîm

İtdi **beş** kimseye anı takṣîm (*Tuhfetü'l-İhvân, Müfret 1, Mısra 4*). [*beş,]*

beşâret: *Müjde, iyi haber.*

Ḥod çün irdi pezer ziyâretine

Cānı bezl eyledi **beşâretine** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 72, Mısra 10*). [*beşâretine, -i, -n, -e]*

Gökden eyler hilâl işâretler

Ya‘nî barmaġ-ile **beşâretler** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 143, Mısra 36*). [*beşâretler, -ler]*

‘Âkıl olan alur işâretiden

‘Toldı âfâk bu **beşâretiden** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 175, Mısra 4*). [*beşâretiden, -den*]

Geldügin her gören **beşâretde**

Yolına cân atup ziyâretde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 31*). [*beşâretde, -de*]

be-ser: *Far.baş üstünde.*

Maşlaḥatdur didi yazuñ nâme

Her sözine **be-ser** didi ḥâme (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 114, Mısra 24*). [*be-ser,]*

beşer: *Ar. İnsan cinsi, insan.*

Hîç kanâ‘ atdan özge yok ma‘den

Ġaflet ider **beşer** niçün bilmen (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 26*). [*beşer,]*

‘Taş demür döymeyen belāya **beşer**

Döyer olmaz zebün zerre kadar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 35*). [*beşer,]*

besle: *Beslemek II yedirip içirip büyütmek.*

Niçesi ehlinüñ şatup cihâzın

Katı nâ-çar olup **besler** boğazın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 38*). [*besler, -r*]

beste: *Bağlı, bağlanmış.*

Ola dāyim şikeste ser-geşte

Rîsmânveş gûsiste vü **beste** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 139, Mısra 10*). [*beste,]*

beter: *Çok fena, daha fena, çok kötü.*

Bu **beter** iş olur degül kışşa

Bu kadar bes-durur bize ḥişşe (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 113, Mısra 29*). [*beter,]*

İşbu ümmü‘l-ḥabāyiş itdi neler

Kızı böyle anası dahı **beter** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 79, Mısra 12*). [*beter,]*

Pāyı senden **beter** şikest olsun

Böyle pāmāl pāyeñi bulsun (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 139, Mısra 5*). [*beter,]*

beyābān: *Sahra, çöl.*

Silāhından bezüp atdan uşandı

Yayaḳ olup **beyābānı** tılandı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 201, Mısra 6*). [*beyābānı, -ı*]

beyān: *Anlatma, açık ve güzel söyleme, ifade.*

Sūsenūñ ne dili var ide ‘ayān

Sünbülün kaç başı var anda **beyān** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 94, Mısra 8*). [*beyān,]*

Efḍahın ḥod **beyāna** kim getirür

Hāṣā-lillāh ki olavüz zemmām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 111*). [*beyāna, -a]*

beyn: *Beyin.*

Dimāğ u **beyni** nice_olmaya muḥtel

Cehennem dūdesi vü tu‘mı mühmel (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 53*). [*beyni, -i]*

Ḳoçi ṭurmakla **beynisi** döndi

Yüridi cānibine hem ḳondı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 61*). [*beynisi, -i, -si]*

beyne'l-akrān: *Benzerleri arasında.yaşıtları arasında.*

Kesbe ḳaşd itdi ‘ilme ḡayret-ile

Beyne'l-akrān bu ḡamiyyet ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 6*). [*beyne'l-akrān,]*

İtdi iḥsān u eyledi taḥsīn

Beyne'l-akrān ḳadrin itdi ḡüzīn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 62, Mısra 20*). [*beyne'l-akrān,]*

Mīr-mīrān Ḥüseyn Paşa’nuñ

Beyne'l-akrān ol ‘Alī-ṣānuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 26, Mısra 30*). [*beyne'l-akrān,]*

Ol bahāneyle olasın āsān

Beyne'l-akrān kātib-i dīvān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 156, Mısra 16*). [*beyne'l-akrān,]*

beyne'l-insān: *İnsanlar arası.*

Beyne'l-insān o pūṣiṣ-i a ‘lā

Ḳamunuñ ṭatlusı durur bu ḡidā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 8, Mısra 13*). [*beyne'l-insān,]*

beynel-‘uṣṣāk: *Âşıklar arasında.*

Bir cefā-kāra bende ger olduñ

Beynel-‘uṣṣāk pāyeñi bulduñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 44, Mısra 18*). [*beynel-‘uṣṣāk,]*

beyne'n-nās: *İnsanlar arası.*

Taşrada gice toñdururdu ayas

Hâne maḥmūd idi **beyne'n-nās** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 109, Mısra 10*). [*beyne'n-nās,]*

Bir yeñi ḳal'aya urula esās

Ola meşhūr ol ucda **beyne'n-nās** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 128, Mısra 6*). [*beyne'n-nās,]*

Müzmin oldı nüşü'ı **beyne'n-nās**

Durdı yüzün çevirdi hem kırtās (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 187, Mısra 25*). [*beyne'n-nās,]*

beyti: *Anlam bakımından birbirine bağılı iki dizeden oluşmuş nazım birimi.*

Zīb ü zīver tolu ma'ānī-i ḥūb

Oldı her **beyti** çün-cinān mergūb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 59, Mısra 2*). [*beyti, -i]*

beytü'l-fera: *Rahatlama yeri.*

Meşnevī vü ḡazel ḳamu eş'ār

İtdi **beytü'l-ferahda** ḥūb iş'ār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 16, Mısra 36*). [*beytü'l-ferahda,]*

beytü'l-māl: *Devlet hazinesi.*

Otuz yıldan berü sa'yüm ki **beytü'l-māle** olmışdur

Bu deñlüye bizi lāyık görür inşāfa māyiller (*Tuhfetü'l-İhvân, Kaside 1, Mısra 15*).

[*beytü'l-māle,]*

bez: *Bıkmak, usanmak, bîzar olmak, gınâ gelmek.*

Nefsehū nefsidı ḳamu 'ālem

Birbirinden **bezerdi** çok ādem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 67, Mısra 14*). [*bezerdi, -er, -di]*

Silāhından **bezüp** atdan uşandı

Yayaḳ olup beyābānı tolandı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 201, Mısra 5*). [*bezüp, -üp]*

Atdan dest ü pāyını alımaz

Bezdi andan velīk ḳurtulımaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 69, Mısra 6*). [*bezdi, -di]*

bezm: *Sohbet, yaran sohbeti || ziyafet, işret sohbeti.*

Niçe Behrām oldı emrine rām

Niçe Cemşīd sürdi **bezmine** cām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 85, Mısra 10*). [*bezmine, -i -n, -ne]*

Bezmümüzdür egerçi şāhāne

Bezme rezm elzem oldu merdāne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 28*). [bezme, -e]

Bezmün āvānı vü deyün vaḳti

Ḥaylī müştedd olup dururdu ḳatı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 109, Mısra 5*). [bezmün, -ün]

Bezmine meyli yok şaḳallularuñ

Ne faḳīrūñ ne adı bellülerūñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 21*). [bezmine, -i, -n, -e]

bezme: *Meclis (Dünya bağlamında).*

Sancağın açup eyledi ‘azmi

Bezme taḳdīm eyledi rezmi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 120, Mısra 34*). [bezme, -e]

bezmümüz: *Meclis, eğlence, yâran meclisi.*

Bezmümüzdür egerçi şāhāne

Bezme rezm elzem oldu merdāne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 27*).

[bezmümüzdür, -dür]

bī-‘aded: *Sayısız.*

Bī-‘aded ḥad uruldu çok kişiye

Şer‘ ü ḳānūna kim baḳar ne diye (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 79, Mısra 7*). [bī-‘aded,]

bī-bāk: *Korkusuzca davranmak.*

Ḳanı bir merd-i ḳāpük ü ḳālāk

Bize anı ḥaber ala **bī-bāk**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 22*). [bī-bāk,]

Ḳalgıduḳça şanur-ıdı ḳālāk

Dizgünün divşürür-ıdı **bī-bāk**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 70*). [bī-bāk,]

Vaḳf idüp çok mezāri‘ ü emlāk

Şarf olur bī-tereddüd ü **bī-bāk**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 56, Mısra 32*). [bī-bāk,]

Ḳanı bir merd-i ḳāpük ü ḳālāk

‘Ālemi cümle geşt ide **bī-bāk**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 149, Mısra 16*). [bī-bāk,]

Tiğ ḳan dökdi ol ḳadar **bī-bāk**

Bir daḥı geldi şanasın Ḍaḥḥāk (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 99*). [bī-bāk,]

bī-cân: *Cansız, ölü.*

Dört ayağı olup birer çevgān

Başını top idüp durur **bī-cān**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 106, Mısra 22*). [*bī-cān,]*

Bir belā kıldaki seyishāne

Kıççı düşdi o döndi **bī-cāne**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 22*). [*bī-cāne, -e]*

bī-çāre: 1. Çaresiz. 2. Düşkün, zavallı. Aciz, zavallı, düşkün. II Bahtı dönmeyen kudretsiz âşık; sevgilisinden karşılık bulamayan talihsiz âşık

Mübtelā dirseñ aña āvāre

İntizāmī hāzīn ü **bī-çāre**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 42*). [*bī-çāre,]*

Bu teveccühde iken āvāre

Dermend İntizāmī **bī-çāre**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 66*). [*bī-çāre,]*

Didi ey bizden özge **bī-çāre**

Noldı bahtuñ bu vech-ile kıara (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 42, Mısra 7*). [*bī-çāre,]*

Dayanup bir haşır dīvāre

Durur-ıdı görince **bī-çāre**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 78*). [*bī-çāre,]*

Faķire iltifātı artuķ eyler

O **bī-çāre** anuñla gönñlin egler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 30*). [*bī-çāre,]*

Bāğdan bülbül olup āvāre

Bir gül öksüzi gibi **bī-çāre**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 10*). [*bī-çāre,]*

bī-çün: Emsalsiz, eşsiz.

Ehl-i rafzuñ şehi dinen mel'ün

Baña ihsān iderse ger **Bī-çün**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 153, Mısra 4*). [*bī-çün,]*

İçinde münderic bu idi maẓmūn

Naşūh lālāma luṭf eyledi **Bīçün**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 193, Mısra 8*). [*bīçün,]*

Görüben hālını kıatı mağbūn

Dest-gırūñ ola didi **Bī-çün**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 69, Mısra 4*). [*bī-çün,]*

bīd: Söğüt ağacı.

Kulağı şoluban çü berg-i hāzān

Cism ü endāmı **bīdveş** lerzān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 106, Mısra 20*). [*bīdveş, -veş]*

bī-dād: Zulüm, işkence.

Rızā **bī-dāda** virmez zulme ruhşat

Hemīşe tābī‘-i emr-i şerī‘at (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 13*). [*bī-dāda, -a*]

bīdār: *Uyanık, uykusuz.*

Gündüzün muḳdim ü gice **bīdār**

Ḳāyimü'l-leylī şāyimü'l-enhār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 160, Mısra 15*). [*bīdār,]*

bid‘at: *Sonradan meydana çıkan şey.*

Meded bir merd-i şāhib-hūş u tedbīr

Gelüp bu **bid‘ati** eyler mi taḡyīr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 190, Mısra 2*). [*bid‘ati, -i*]

bidāyet: *Başlangıç, başlama.*

Pādişāhuñ ḵamu vilāyetini

Ger **bidāyet** ü ger nihāyetini (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 32*). [*bidāyet,]*

Benümdür bu seferlerde **bidāyet**

Bula sa‘y-i cemīlūñle nihāyet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 192, Mısra 11*). [*bidāyet,]*

bī-dermān: *Çâresiz l‘aşk derdinin dermanı olmayanı: çâresiz (‘âşık).*

Didüm anlara ben eyā ihvān

O degüldür bu derd-i **bī-dermān** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 28*). [*bī-dermān,]*

Bir maḥall-i ḥimāyet ü iḥsān

Bir faḵīr ü ḥaḵīr-i **bī-dermān** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 26*). [*bī-dermān,]*

bī-dīn: *Dinsiz. zalim*

Bunca pīşkeşle ḵardaşı oḡlın

Rehn için gönderince ol **bī-dīn** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 154, Mısra 28*). [*bī-dīn,]*

Türkisin sen Anaṭoluñ **bī-dīn**

Nā-ḥalef rāfīzī vü bed-āyīn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 53*). [*bī-dīn,]*

Vardı **bī-dīn** yedine çünki Yezīd

‘Azmümüz şarka idi ḥod evvel (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 32*). [*bī-dīn,]*

bī-dūd: *Dumansız.*

Yāḵdı başında dehr anuñ meger od

Oldı peydā ‘alevleri **bī-dūd** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 23, Mısra 18*). [*bī-dūd,]*

bī-fer: *Güçsüz, kuvvetsiz.*

Bâ'ış-i ĩn cerĩde-i ĥayret

İntizāmĩ-i **bī-fer** ü servet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 21, Mısra 12*). [*bī-fer,*]

bī-ğam: *Dertsiz, kedersiz, kaygısız.*

Eger ibni sebĩl ü kārban hem

Şaĥārĩ vü cibālĩ aşdı **bī-ğam** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 200, Mısra 28*). [*bī-ğam,*]

bih: *İyi, güzel.*

Elmaveş gözi şişmiş olmaz **bih**

Cismi eyvây ürperür çün **bih** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 60*). [*bih,*]

bī-haber: *Habersiz.*

İntizāmĩ atıyla ĥat ĥaldı

Bī-ğaber ĥod ĥış āfetin aldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 8*). [*bī-ğaber,*]

Niçeden **bī-ğaber** durur erkān

Hĩĥ şormaz birin daĥı a'yān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 61*). [*bī-ğaber,*]

Bī-ğaber kendüden ĥamu a'zā

Birbirin eylemiş vedā' farzā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 33*). [*bī-ğaber,*]

Bī-ğaber bu berātın ol getirür

'Ādetā eski yirde bu oturur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 150, Mısra 9*). [*bī-ğaber,*]

Bī-ğabersin didi murādumdan

Niyyet olan budur nihādumdan (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 164, Mısra 13*). [*bī-ğabersin, -sin*]

bī-habermiş: *Haberi olmayan, habersiz.*

Bī-ğabermiş meger o esb-i güzĩn

Uğramış ol belālara miskĩn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 83*). [*bī-ğabermiş,*]

bi-hamdillāh: *Allah'a şükürler olsun.*

Bi-ğamdillāh yine devletle geldi

Murād Paşa vü 'ālem oldu ĥurrem (*Tuhfetü'l-İhvân, Kit'a 3, Mısra 1*). [*bi-ğamdillāh,*]

Pes zühür itdi bir dili āgāh

Rūmili toprağı **bi-ḥamdillāh** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 40*). [*bi-ḥamdillāh,]*

Bi-ḥamdillāh cihān tōldi meserret

Zihī devlet zihī āvān-ı ‘izzet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 9*). [*bi-ḥamdillāh,]*

Bi-ḥamdillāh yirini buldı ḥātem

Aḥibbā şād u şen a‘dāda mātem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 19*). [*bi-ḥamdillāh,]*

Ḳılıcı ile olmışdur şadāret

Bi-ḥamdillāh yirin buldı vezāret (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 24*). [*bi-ḥamdillāh,]*

bī-hem-tā: *Eşsiz, benzersiz.*

Ferşī zībā vü ‘arşī **bī-hem-tā**

Ma‘nīde ṭāḳ-ı ‘ālem ü yek-tā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 55, Mısra 7*). [*bī-hem-tā,]*

bī-hisāb: *Sayırsız, pek çok.*

Bu ḳadar **bī-hisāb-iken** ‘asker

Kim ġarīm ola yā baña neyler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 111, Mısra 23*). [*bī-hisāb-iken, --iken]*

bī-hod: *Kendinde olmayan.*

Kerbelā deşti şevḳi ile yāḥod

Başına na‘l kesdi ol **bī-hod** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 23, Mısra 4*). [*bī-hod,]*

bihter: *Daha, en, pek iyi.*

Yedi şınf oldı yazılup defter

Bundan iḥsān olur mı hīḳ **bihter** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 145, Mısra 34*). [*bihter,]*

bī-iḥtiyār: *Far. Kendinde olmayarak, kendisi istemeksizin.*

Bir aña baḳdı bir daḥı atına

Geldi **bī-iḥtiyār** pes ḳatına (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 70, Mısra 6*). [*bī-iḥtiyār,]*

bikr: *Dokunulmamış, el değmemiş.*

Ol zamān İntizāmī'nün fikri

Nā-gehān sevmiş-idi bir **bikri**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 58*). [*bikri, -i*]

bil: İdrak etmek, kavramak. Bir şey hakkında bilgisi, mālûmâtı olmak, o şeyi öğrenmiş bulunmak. 2. Bir işin ehli olmak, o işi yapmaya alışmış bulunmak. 3. Bir şeye yeteneği olmak, başarmak, muktedir olmak.

Kimse üstine uğrayup gelimez

Ma'beri nerede durur **bilimez**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 10*). [*bilimez, -i, -mez*]

Ol levendün sözine aldandı

Bilmedi kim geçer aña pendî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 30*). [*bilmedi, -me, -di*]

Ben de **bildüm** geçen belürmez imiş

Rûzgâr aldugın getürmez imiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 72, Mısra 3*). [*bildüm, -dü, -m*]

Bildi 'usret-pezîrdür bu cihād

İtdi andan hâzerde meyl-i ziyād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 73, Mısra 7*). [*bildi, -di*]

Bildi âhîr kemāl imiş lâzım

Şanma âhîr ki māl imiş lâzım (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 76, Mısra 11*). [*bildi, -di*]

Ehl-ile dāyım eyle tedbîri

Bildün aşhâb-ı Kehf ü Kıtmîr'i (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 76*). [*bildün, -dü, -n*]

Rû-be-rû hiç şûrete gelmez

Vech-i ma'kûlî aňlayup **bilmez**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 84, Mısra 24*). [*bilmez, -mez*]

Kendüye **bilmesin** idüp lâzım

Cümleyle vâkıf olmada cāzım (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 95, Mısra 25*). [*bilmesin, -me, -sin*]

Görmedin **bildi** geldüğün dildār

İki gönül bir olicek iy yār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 100, Mısra 17*). [*bildi, -di*]

Şuçını **bildi** i 'tizār itdi

Yiñiden kulluk ihtiyār itdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 114, Mısra 25*). [*bildi, -di*]

İki rek'at namāzı çün kıldı

Luţf-ı Yezdān yetişdüğün **bildi**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 118, Mısra 12*). [*bildi, -di*]

Neyki serhoş ışıķ ne söyleyiser

Remzi ne **bilür** ü ne vire haber (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 22*). [*bilür, -ür*]

İtdi nā-gāh o demde fikr-i daḳīk

Bildi dünyā şebātı yok taḥḳīk (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 70*). [*bildi, -di*]

Gelmemişdür **bilün** şahīḥ anı

Budun'a böyle bir kerem kânı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 81*). [*bilün, -ün, -*]

Bildi zulm olduğın şeh-i devrân

Ḥaleb'i eyleyüp aña ihsân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 151, Mısra 7*). [*bildi, -di*]

Gördügi **bildügi** kemâli ile

Ger deñizdür ü ger çarası bile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 49*). [*bildügi, -düg, -i*]

Cürmini **bildi** diledi 'özrin

Rim papasına virüben nezrin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 181, Mısra 27*). [*bildi, -di*]

Bildi serdâr geldüğün mel'un

Düşdi başı kayusına mağbûn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 21*). [*bildi, -di*]

Muḳarrer **bildi** ol-dem rıḫletini

Ḳoyısar ḡayrılara devletini (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 192, Mısra 3*). [*bildi, -di*]

İşidün **bilün** iy erkân u a'yân

Çü bu ihsânı kıldı baña Sübhân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 194, Mısra 7*). [*bilün, -ün*]

Dürüg-âmiz re'yüm **bilmediler**

Göñül mir'âtı jengin silmediler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 198, Mısra 5*). [*bilmediler, -me, -, -ler*]

Gizlü sırrı diye melek gelmez

Ḡayr-ı Ḥaḳ kimse ḡayibi **bilmez** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 34*). [*bilmez, -mez*]

Kime luṭf eyleyüben ide niger

Kīmyā **bilür** anı ehl-i naẓar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 175, Mısra 14*). [*bilür, -ür*]

Kendü öz oğlu gibi sevmiş-idi

Hep münāfıḳlar anı **bilmiş-idi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 26, Mısra 14*). [*bilmiş-idi, -miş, -idi*]

Olta yutdı nihânî ol cāda

Bir o **bildi** vü bir de seccāde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 16*). [*bildi, -di*]

'İlm-i defter ḥisābı üslûbın

Bilüp itmiş ifāde maṭlûbın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 16*). [*bilüp, -üp*]

Düşine yatdı istiḫāre ile

Ḳaḡı şeyḫe yüz urmasını **bile** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 160, Mısra 10*). [*bile, -e*]

Ceybini kimse kimsenün **bilmez**

Pārasın kimse kimsenün ilmez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 35*). [*bilmez, -mez*]

Luṭfina Ḥaḳḳ'ın az bahāne gerek

Ḳul efendi ḳapusını **bile** tek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 50*). [*bile, -e*]

Bu ḥizmet 'uhdesinden sen gelürsin

Bu 'asker ḳadrin aḥvālın **bilürsin** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 192, Mısra 14*). [*bilürsin, -ür, -sin*]

Bilmiş añlamış eylemiş cehdi

Yok yire itmemiş telef 'ahdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 13*). [*bilmiş, -miş*]

Mübtelā oldu bir belāya daḥı

N'oldı **bilmem** o mübtelāya daḥı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 38*). [*bilmem, -me, -m*]

Sefer yok baña dir defterlüyem ben

Velī defter kimüñdür hīç **bilmen** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 46*). [*bilmen, -men*]

Nesne yok **bilmedügi** hīç anuñ

Ḥall ider cümle müşkilün o senün (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 19*). [*bilmedügi, -me, -düg -i*]

Çü pāy-ı taḥt-ı şāhı itdi rū-māl

Şorıldı vü **bilindi** cümle aḥvāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 203, Mısra 22*). [*bilindi, -in, -di*]

Ḳurılmaz oldu dīvān içre bāzār

Bilindi ehl-i dīvān ile tüccār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 14*). [*bilindi, -in, -di*]

Çıkmış-idi dütüni çaḳ depeden

Bilmezin āh-ı āteşini neden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 43, Mısra 6*). [*bilmez, -mez, -in*]

Bilmez-idüm adın meger şorsam

İki olurdı bir daḥı görsem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 37*). [*bilmez-idüm, -mez, -i, -dü, -m*]

Bilmedi cin mi itdi anda şadā

Hātif-i ḡaybiden mi irdi nidā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 21, Mısra 23*). [*bilmedi, -me, -di*]

Yok yire olma anlara dehrī

Bir şu bir kendüler **bilür** sırrı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 26*). [*bilür, -ür*]

Maḥbes añlardı **bilmeyen** nā-dān

Gündüzün şāyim ü gice k̄āyim (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 62*). [*bilmeyen, -me, -y, -en*]

Ḥaberüñ şıdka kızbe var ḥamli

Nice **biline** fer'ı vü aşlı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 27, Mısra 18*). [*biline, -i, -n, -e*]

Meyyiti niçe def'a defn oldı

Hîç **bilinmedi** aña noldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 29, Mısra 10*). [*bilinmedi, -in, -me, -di*]

Bil nifāk oldı özge derd ü belā

Ṭağlar eylemez taḥammül aña (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 37*). [*bil,*]

Ādeme her belā ki geldi ise

Kendü nefinden oldı **bildi** ise (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 11, Mısra 32*). [*bildi, -di*]

Bir mu'ammā-küşāyı kim buldı

Nāmını **bildi** t̄alibi oldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 16, Mısra 28*). [*bildi, -di*]

Feth-i bāb itdi yanına okudu

Maḥşadı bir kitāb imiş **bildi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 20, Mısra 30*). [*bildi, -di*]

Noldı bā'is ki yād olur **bilsem**

İntizāmī'ye gör felek nitdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 4*). [*bilsem, -se, -m*]

‘Ālim-i cümle ger muḥill ü muḥāl

Zerre zerre **bilür** her eşyāyı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 69*). [*bilür, -ür*]

N'oldı **bilmem** sipihr-i ḡaddāra

İtdi tūmār-ı zanbaḳı pare (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 19*). [*bilmem, -me, -m*]

Ġaybet itdürdi bir fesād ehlin

Ol **bilür** mebde'-i fesād aşlın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 31, Mısra 20*). [*bilür, -(ü)r*]

Ehl-i 'irfān **bilür** kemāl ehlin

Lābüd elbet bulur kemāl ehlin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 8, Mısra 9*). [*bilür, -ür*]

‘Öşrde ‘aşrınun ‘aşiri degül

Anı **bilmez** o kim esiri degül (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 32*). [*bilmez, -mez*]

Aḡniyā ḥāl-i fakrı hîç **bilmez**

Derdlüyi görse ger devā kılmaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 20, Mısra 23*). [*bilmez, -mez*]

Düşdi arayı-gitdi ol yārı

Başda **bilmez** ne yazunun varı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 21, Mısra 28*). [*bilmez, -mez*]

Kimse aḥbār uçurduḡın **bilmez**

Gelse bir maşlahatla yanına ger (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 4*). [*bilmez, -mez*]

Gerçi söyletdiler velî diñmez

Toğrudan gayrı bir sözi **bilmez** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 49, Mısra 16*). [*bilmez, -mez*]

Bilmez-idi çü kıymetin hâzaruñ

Çeksün imdi belâların seferüñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 37*). [*bilmez-idi, -mez, -i, -di*]

Şağalın dutdı hançer aldı ele

Tâ ki mel'ûn qadri n'oldı **bile** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 10*). [*bile, -e*]

Eyle gâzîñ uc durur durağı

Dağı **bilmez** niyâm hîç yarağı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 58*). [*bilmez, -mez*]

Qanda bırağduğıñı hîç **bilimez**

Şaşuban bir nefes demin alıma (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 13*). [*bilimez, -i, -mez*]

Ma'rifet ehline muqârin ol

Bile ma'kûl ne yâ nâ-ma'kûl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 143, Mısra 20*). [*bile, -e*]

Ağ şağalın siyâh-reng eyler

Kendüye **bilmez** özge reng eyler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 174, Mısra 30*). [*bilmez, -mez*]

Kim idüğün **bilürdi** paşanuñ

Ulu düstürî Âl-i 'Osmân'uñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 181, Mısra 23*). [*bilürdi, -ür, -di*]

Gel ki bi'z-zât idüp müşâvereyi

Añlayup **bilmişem** müşâdereyi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 10*). [*bilmişem, -miş, -em*]

İtdüğün her kişi bulur Hâk'dan

Bildi anlar ki oldılar reh-zen (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 26, Mısra 4*). [*bildi, -di*]

Fıkr idüp **bildi** işbudur elyağ

'Afv-ı 'özü ide anlara muṭlağ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 26, Mısra 19*). [*bildi, -di*]

Mâh-ı şebdîz-i çarḥa olsa süvâr

Bilüp eksükligin ider mi qarâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 42*). [*bilüp,*]

Ol pîrûñ ḥulqı ğam nedür **bilmez**

Sîm ü zer ellerinde hîç ilmez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 33*). [*bilmez, --mez*]

Ey Süleymân olma ḥâtır-gerd

Öldürür **bil** ki genc-i bād-âverd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 76, Mısra 38*). [*bil,*]

Hâk'ıñ ol saña **bil** hidâyetidür

Ulu devlet delim 'inâyetidür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 29*). [*bil,*]

Hîç kanā‘atdan özge yok ma‘den

Ğaflet ider beşer niçün **bilmen** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 26*). [*bilmen, -me, -n*]

İntizāmī bu hâli çün **bildi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 1*). [*bildi, -di*]

Bilmezem nice_idüp yâ neyleyeyim

Mihnetün kangısını söyleyeyin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 20, Mısra 25*). [*bilmezem, -mez, -e, -m*]

bil: *Vücutun orta yeri, bel.*

Nîzenün kan boyınca akmış-idi

Dâmenini **biline** takmış-idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 60*). [*biline, -i, -n, -e*]

Dildeñ esmā‘-ı pākūñi ırma

Bilümi ğavl-ı ğaflete virme (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 114*). [*bilümi, -üm, -i*]

Bırakdı kâğıd u hâme elinden

Devâtın kîseye kodı **bilinden** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 26*). [*bilinden, -in, -den*]

Meyzeri **bilde** şâhid-i şehrüñ

Şan bulut irdi nişfina bedrün (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 27*). [*bilde, -de*]

Lâleveş çāk çāk idüp dilini

Eylemiş ham benefşeves **bilini** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 47, Mısra 36*). [*bilini, -i, -n, -i*]

Gezerken kâtib olan kâ‘inâtı

Elinde hâme vü **bilde** devâtı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 24*). [*bilde, -de*]

bilād: *Şehirler, kasabalar.*

Ger qurā vü nevāhī vü qaşabāt

Ger **bilād** u vilāyet ehl-i cihāt (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 95, Mısra 24*). [*bilād,]*

İşbu uslūba gezdi anca **bilād**

Niçe ma‘müre vü harāb-ābād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 16, Mısra 39*). [*bilād,]*

Eldeyüz şāh işigine geldük

Merhamet ider ol **bilāda** didük (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 34*). [*bilāda, -a*]

bildi: *Anladı.*

Bildi ehl-i nifākdan idügin

İtdi tekzīb anlaruñ didügin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 49, Mısra 29*). [*bildi,]*

Bildi āhîr muḥakḳak ‘ālemde

Yār bulmaz kimesne buñ demde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 43, Mısra 31*). [*bildi,]*

bildür: Bildirmek, habardar etmek.

Cümle manşıbları biriktürdi

İhtiyârıyla ğayra **bildürdi**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 50*). [*bildürdi, -di]*

Mübârek bâd a elçi gönderelüm

Yeñiden kullugumuz **bildürelüm**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 18*). [*bildürelüm, -elüm]*

bile: Dahi, de.

İlçi Dubrovnik’üñ ḥarâcî **bile**

Ḥaylî âdemleri anuñla **bile**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 25*). [*bile,]*

Bile konağa aldılar anı

Güç-ile geldi yirine cânı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 33*). [*bile,]*

Gördi hep nâr başına üşdi

Ḳurtarımayicek **bile** düşdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 6*). [*bile,]*

Otuz ikisi daḥı yoldaşınıñ

Anuñ-ıla o dem **bile** eşenüñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 148, Mısra 28*). [*bile,]*

At meydânı seyrine yārân

İntizāmî **bile** olunca revân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 156, Mısra 4*). [*bile,]*

Ḳoçıye ben daḥı atum қоşayın

Bile binmekde ben saña uyayın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 16*). [*bile,]*

‘Askerüñ ekşeri zebûn iken

Deyni yilden **bile** füzûn iken (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 170*). [*bile,]*

bile: Birlikte, beraber.

Düşdi bir uçurumdan atı ile

At helāk olmada anuñla **bile**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 10*). [*bile,]*

İlçi Dubrovnik’üñ ḥarâcî **bile**

Ḥaylî âdemleri anuñla **bile**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 26*). [*bile,]*

Ṭâli ‘-i bed senüñle ḥod **biledür**

Seni her-dem қаžālara iledür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 73*). [*biledür, -dür]*

Yanlarınca **bile** Malatesta

Geldi taht-ı revân-ıla haste (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 93, Mısra 5*). [bile,]

Bile yanınca zümre-i a' yân

Yirlü yirince cümle-i erkân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 95, Mısra 5*). [bile,]

Çanda kim bir mesîreye yitdi

Bile zevk u şafâ ile gitdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 18*). [bile,]

İki beg bulunup sipâhî ile

Tâtârûñ bir niçesi dahı **bile** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 122, Mısra 32*). [bile,]

İntizâmî'ye eyledi teklif

Bile varmağı eyledi ta'rîf (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 151, Mısra 14*). [bile,]

Geldi şehre ganimet ile **bile**

Mağdemo kamu zulmi virdi yile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 47*). [bile,]

bilece: Birlikte, beraber.

İntizâmî revân olup ol-dem

Haylî kimseyle **bilece** hurrem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 78, Mısra 22*). [bilece,]

Bilece geldiler Sitanbul'a

Melce' olan odur çü ma'zûle (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 151, Mısra 3*). [bilece,]

bilen: Bilen kimseler II anlayan, idrak edenler.

Bilenler bilmeyenler bula farkı

Pür ide bu şadâ ğarb ile şarkı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 5*). [bilenler, -ler]

bilezik: Sûs için bileğe ve kola takılan halka.

Bilezik lâzım-ise altundan

Yüri eglenme birini öğren (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 15, Mısra 5*). [bilezik,]

bilin: Anlaşılmaq, gerçeğine erişilmek, idrak edilmek.

Çaldı yek-ser **bilin** zeyl-i ferâğ

El çekem didi cümleden bir ayağ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 75*). [bilin, -e]

N'ola hâlûñ çü nâme-i a' māl

Ola ma'lûm u **bilin** aḥvāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 84*). [bilin, -e]

Hizmetûñ hep **bilindi** oldu kabûl

Re'y ü fikrûñ kamusı hep ma'kûl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 91*). [bilindi, -di]

Kır‘at olındı emr-i sultānī

Hep **bilindi** murād-ı hākānī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 118*). [*bilindi, -di*]

Ten hemānā inildüden **bilinür**

Ol dahı olmasa neden **bilinür** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 25*). [*bilinür, -ür*]

Ten hemānā inildüden **bilinür**

Ol dahı olmasa neden **bilinür** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 26*). [*bilinür, -ür*]

biliş: Tanıdık. Tanışılıp konuşulan (kimse), bildik, tanış.

Pādişeh göçi ‘askerüñ gidişi

Yād iden kimdür orada **bilişi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 18*). [*bilişi, -i*]

billāh: "Allah için, Allah hakkı için" anlamunda bir yemin ifadesi.

Sende var didi miñnetüñ eñeri

Baňa **billāh** toğrı vir haberi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 44, Mısra 12*). [*billāh,]*

bilme-: İdrak edememek, kavrayamamak.

İpek ‘ahdinde reng-āmīz re’yüm

Birisi **bilmedi** ālüm ne hālüm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 198, Mısra 10*). [*bilmedi, -di*]

bilmen: Bilmem, yoksa.

Bu pā-bendi kamuya itmişem ben

Velīkin buňa hergiz çāre **bilmen** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 198, Mısra 8*). [*bilmen,]*

bilmeyen: Bilmeyen, haberdar olmayan.

Sūret uğrusı şimdi rağbetde

Añlayup **bilmeyenler** ‘izzetde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 7, Mısra 12*). [*bilmeyenler, -ler*]

Bilenler **bilmeyenler** bula farkı

Pür ide bu şadā ğarb ile şarkı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 5*). [*bilmeyenler, -ler*]

bilmez: İdrak etmek, kavramak.

Ġarķ olur baħr-ı zecre yüklerümüz

Bunı **bilmezmişüz** şaķınmaludur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 126*). [*bilmezmişüz, -mez -miş -üz*]

bilün: *Bilmek, duymak.*

Saňa nâ-ḥaḳ cefâ kılonmıſdur

Zulm u ḥayfuñ kamu **bilünmiſdür** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 143, Mısra 16*). [*bilünmiſdür, -miſ, -dür*]

bil-: *Bil-, bilmek.*

Hod meḳâdîr-i nâsı ḥûb **bilür**

Kamu iſkâli re'yi ḥall kılr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 43*). [*bilür,]*

Nihâyet buldı efsâne fûnûn hem

Ezel ḥâlüm **bilür** ḥod şadr-ı a'zam (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 198, Mısra 12*). [*bilür,]*

bilür-iken: *Bilmek.*

Virdi kızın everdi hem oğlın

Ancak Allah **bilür-iken** ḥâlin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 86*). [*bilür-iken, -ür, -i, -ken*]

bîm: *Korku.*

Özge derd idi bu da def' oldı

Yiñi cân buldı **bîmi** ref' oldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 140, Mısra 16*). [*bîmi, -i*]

bî-mānend: *Benzersiz.*

Miḡli nâdir cihānda **bî-mānend**

Ṭarz u uslûb-ı ḥûb ile ḥursend (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 11*). [*bî-mānend,]*

bîmār: *Far. Hasta.*

Var ise bir devâsı yok **bîmār**

Bu ze'âmetle idelüm tîmār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 21*). [*bîmār,]*

Yâ ilāhî be-ḥaḳḳ-ı nûr-ı Ḥabîb

Kamu **bîmāra** itdüñ anı ṭabîb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 73, Mısra 38*). [*bîmāra, -a*]

Yâ ilāhî be-ḥaḳḳ-ı ḥubb-ı Ḥabîb

Kamu **bîmāra** itdüñ anı ṭabîb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 96, Mısra 26*). [*bîmāra, -a*]

Degme **bîmāra** kaṭresi kâfî

İy ṭabîbüm cevābdur şâfî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 49*). [*bîmāra, -a*]

Ulular apusunda çok **bīmār**

Derd-i tīmār ile belāları var (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 61*). [*bīmār,]*

bīmarlık: *Hastalık.*

Tazarru‘ pīrlükdedür recā **bīmarlık** vaḳtı

Kühūlet geldi iriṣdi fu‘āda almadı hīç fer (*Tuhfetü'l-İhvân, Kaside 1, Mısra 13*).

[*bīmarlık,]*

bī-minnet: *Eziyetsiz, ihsan edici bir biçimde.*

Ābdest alacak adar udret

Virdi Hā ol za‘īfe **bī-minnet**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 118, Mısra 8*). [*bī-minnet,]*

Ṣıhḥate oldu çün bedel ‘illet

Hī ṭabīb ü hāīme **bī-minnet**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 118, Mısra 28*). [*bī-minnet,]*

bī-muhābā: *ekinmeden, sakınmadan II cesurca.*

İdelüm yine özge hāle ṣūrū‘

Bī-mühābā degül eṣaḥḥ-ı vuḳū‘ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 2*). [*bī-mühābā,]*

bī-muhassal: *Sözü bitmek bilmez.*

Bī-muḥaṣṣal hikāyet eylersin

Hāl-i dehri rivāyet eylersin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 17*). [*bī-muḥaṣṣal,]*

bin: *Bin.binlerce, pek çok.*

Yüz belā ile **biñ** meṣaḳḳat-ile

Cidd ü cehd-ile bunca riḳḳat-ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 80, Mısra 11*). [*biñ,]*

Biñi bir atre cüssesince degül

Biri biñ an ider velī ḥāṣıl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 27*). [*biñi, -i]*

Baña tīmār eyledi iḥsān

Biñ filori behā ider el-ān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 76*). [*biñ,]*

Eyleñ in‘āmını bunuñ iz‘ān

Baña **biñ** altun eyledi iḥsān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 68*). [*biñ,]*

Bir felāketde idi ol maḥzūn

Her biri anda degdi **biñ** altun (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 169, Mısra 4*). [*biñ,]*

Şu kim **biñ** yıl 'ibâdet eylemişdür
 Hâk'ıñ emrin şiyânet eylemişdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 194, Mısra 31*). [*biñ,]*
 Şad niyâz ile **biñ** şafâ sürdi
 Yüzini pây-būsına urdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 72, Mısra 11*). [*biñ,]*
 Yüz belâ ile **biñ** meşakkat ile
 Şuya irüldi bunca diğkat-ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 51*). [*biñ,]*
 Pîr-i şad-sâle yüz-be-yüz farzâ
Biñ yaşadık diyü kılur da'vâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 32*). [*biñ,]*
 Beç'den irişdi niçe **biñ** 'asker
 Tonadup keştî aldılar leşker (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 111, Mısra 13*). [*biñ,]*
 Anlara **biñ** görünmiş-idi biri
 Kaçışup dirdi birbirine giri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 113, Mısra 25*). [*biñ,]*
 Biñi bir kaatre cüssesince degül
 Biri **biñ** kan ider velî hâşıl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 28*). [*biñ,]*
 Koçinüñ bārgîri durmuş-ıdı
 Aña dek **biñ** elemle sürmüş-idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 64*). [*biñ,]*
Biñ nefer her geminüñ içinde
 Kimi öñinde vü kimi kıçında (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 171, Mısra 7*). [*biñ,]*

bin-: *Binmek. Bir şeyin veya bir hayvanın üzerine çıkıp) Ayakları sarkıtarak oturmak.*

Bâ-ğuşuş ol ki yaşın almışdur
Binmeden inmeden de kalmışdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 42*). [*binmeden, -me, -den]*
 Tağ içine kazâ çü inmiş-idi
 Her ağaç bir 'aşāya **binmiş-idi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 79, Mısra 2*). [*binmiş-idi, -miş, -idi]*
 Geh yoğuşda gehî inişde gemi
 Gemiye **binsün** isteyen eleme (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 72*). [*binsün, -sün]*
 İki gün **bindi** koçi oldu revân
 İrtesi oldu cümle bî-dermân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 55*). [*bindi, -di]*
 Koçiye ben dahı atum koşayın
 Bile **binmekde** ben saña uayayın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 16*). [*binmekde, -mek, -de]*

Ol gelen çıktı atına **bindi**

Göricek İntizāmī de indi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 29*). [*bindi, -di*]

Koçıye **bindiler** çalup kâncı

Biribirine oldılar şancı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 25*). [*bindiler, -di, -ler*]

Pes süvâr olup ata oldu revân

Binmede hep du 'āsı vird-i zebân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 87, Mısra 24*). [*binmede, -me, -de*]

bin: Sayı sıfatı.

Kethudāya biri gelüp tenhā

Biñ gurus işte didi kâhve behā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 129, Mısra 8*). [*biñ,]*

Biñ guruşa şatula bir kâğıd

Böyle bāzāra kim diye kāsīd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 1*). [*biñ,]*

Zehrini nūş idüp gâmin yir iken

Biñe çıktı görüñ belā bir iken (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 42*). [*biñe, -e*]

bin: Oğlu.

Hān **bin** hān şāh **bin** şehdūr

Ġayrı şehir nücüm ol mehdūr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 3, Mısra 9*). [*bin,]*

Hān **bin** hān şāh **bin** şehdūr

Ġayrı şehir nücüm ol mehdūr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 3, Mısra 9*). [*bin,]*

binā: Bina, yapı.

Başladılar **bināsına** yek-bār

Zūr-bāzūyī itdiler izhār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 131, Mısra 3*). [*bināsına, -sı, -n, -a*]

bī-nazīr: Benzersiz, eşsiz.

Yapdı bir cum 'a Muştafā Paşa

Bī-nazīr ü şebīhdūr hākkā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 57, Mısra 2*). [*bī-nazīr,]*

bindi: (Ata) binmek.

Başka boy çekdi 'ālemi dutdı

Rahş-ı gerdūna **bindi** vü gitdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 51, Mısra 8*). [*bindi,]*

bī-nevā: *Sessiz sedasız II Zavallı. (kimse)II zavallı, nasipsiz, mahrum kalmış*

Şehri İstanbul'ın gedā yiri mi

Ne şanursın bu **bī-nevā** yiri mi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 22*). [*bī-nevā,]*

Rūzgāruñ şikāyetin mi itdüm

Bī-nevālar hikāyetin mi itdüm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 32*). [*bī-nevālar, - lar]*

biñini: *Bin tanesini.*

Hod civānānı 'āşıkā meyyāl

Biñini görüben yūri birin al (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 123, Mısra 36*). [*biñini,]*

bī-nişān: *Belirsiz, görünmeyen, belli olmayan.*

Suyuñ üsti odunla māl-ā-māl

Bī-nişān üzre haylī ceng ü cidāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 36*). [*bī-nişān,]*

bi'n-nebiyyi: *Peygamber ile.*

Dāyim olsun du 'ā-yı hayr-ile yād

Bi'n-nebiyyi ve ālihi'l-emcād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 177, Mısra 48*). [*bi'n-nebiyyi,]*

bī-nūr: *Işıksız, nursuz.*

Gördi āb-ı hayātdan el yur

Cismi bī-rūh dīdesi **bī-nūr** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 12*). [*bī-nūr,]*

bī-pervā: *Korkusuz, Çekinmeden.*

Eyle şanur-ı mış meger süfehā

Bir uğurdan dil ala **bī-pervā** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 113, Mısra 10*). [*bī-pervā,]*

Rahne-i gārdan çü ejderhā

Āteşin dem-keşān u **bī-pervā** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 131, Mısra 22*). [*bī-pervā,]*

Bir yaña Tekye-oğlu **bī-pervā**

Aña Sivās ili olup me'vā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 77*). [*bī-pervā,]*

bir: *Herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı. Sayının en küçüğü ve ilki. Tek.*

Bir emrũñ himmetũñ isminde ger ma'nî zuhûr ide

Daķâyık hall olup feth ola-y-ıdı anca müşkiller (*Tuhfetü'l-İhvân, Kaside 1, Mısra 3*). [bir,]

Ru'ûsuñ şüreti koynumda kaldı **bir** hamâyildür

İçinde derc olan luţf ile ihsân göñlümi egler (*Tuhfetü'l-İhvân, Kaside 1, Mısra 9*). [bir,]

Efendi **bir** ziyâde 'izzet-ile

Didi hâtif yazuñ târîh-i ğâzî (*Tuhfetü'l-İhvân, Kıt'a 2, Mısra 9*). [bir,]

Hîçe alma şatulsa **bir** câhil

Kâm ile başda yir ider kâmil (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 8, Mısra 17*). [bir,]

Var idi anda **bir** sipâhî meger

Eyler iken buz üzre eyle güzzer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 69, Mısra 1*). [bir,]

Bir taġuñ zeyline çün oldu revân

Dümdüz olmış dere tepe yek-sân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 5*). [bir,]

Düşdi **bir** uçurumdan atı ile

At helâk olmada anuñla bile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 9*). [bir,]

Eyledi çünki **bir** zamân ârâm

Bir yire gitmek itmedi iķdâm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 73, Mısra 1*). [bir,]

Eyledi çünki bir zamân ârâm

Bir yire gitmek itmedi iķdâm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 73, Mısra 2*). [bir,]

Herkesuñ **bir** harâreti var idi

Yana yakıla yüregi eridi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 41*). [bir,]

Müzd-i destine akçalar yetmez

Degme **bir** akça ile iş bitmez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 82, Mısra 30*). [bir,]

Halk-ıla **bir** gemi leb-â-leb olup (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 1*). [bir,]

Aldı keştîyi yil çü götürdi

Bir şığa yirde çökdi oturdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 32*). [bir,]

Degme **bir** cüdan oluban hâşî'

Âb-ı rüyuñla ol yüri kâni' (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 89*). [bir,]

İntizâmî hevâya yeltenme

Degme **bir** rûzgâra aldanma (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 100*). [bir,]

Şâh-ı Efrenc yanında **bir** mellâh

Dojd kerhânesinde **bir** cellâh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 85, Mısra 15*). [bir,]

Şâh-ı Efrenc yanında **bir** mellâh

Dojd kerhânesinde **bir** cellâh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 85, Mısra 16*). [bir,]

Bir gün ‘arz itdi Hân Selīm’e meger

Baňa irdi didi **bir** özge haber (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 85, Mısra 42*). [bir,]

Gider-iken belürdi **bir** atlu

Geldi virdi haber katı yatlu (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 87, Mısra 7*). [bir,]

Ġāzīlerle ġazāda hem-reh idi

Encümüñ arasında **bir** meh idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 88, Mısra 12*). [bir,]

Bir dilāver belürdi nā-gāhī

Mīr-mīrān idüp o güm-rāhı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 1*). [bir,]

Resne dirler var idi **bir** qal’a

Aña evvel şalam didi hud’a (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 37*). [bir,]

Dojd hazzından oturup yirine

Birer ayağı şundi ellerine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 28*). [birer, -er]

Aqdeñiz qarası görünmez idi

Bir ayak hālī yir bulunmaz idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 16*). [bir,]

Her gemi **bir** hilāle beñzer idi

Sür’at itse hayāle beñzer idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 17*). [bir,]

Bir haber didi qulağına fetīl

Ol harāretle atılır ta’cīl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 49*). [bir,]

Atıla çünkü gerdenine **bir** el

Kimse pādaş olup ider mi cedel (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 97*). [bir,]

Bir ‘azeb hūr-şekl ü cismi naḥīf

Andan özge daḥı yoğ-idi za’īf (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 3*). [bir,]

‘Arz-ı hāl itdi nezd-i şāh-ı cihān

Eyledi **bir** aḡaluḡı iḡsān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 32*). [bir,]

Cism ü endāmı **bir** tulum oldı

Varduḡınca qarardı vü şoldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 93, Mısra 21*). [bir,]

Şundi cām-ı ecel zamāne aña

Oldı ol cām **bir** bahāne aña (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 93, Mısra 26*). [bir,]

Hod ayak seyrin eyleseñ **bir** dem

Az var arada **bir** ayıq ādem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 42*). [bir,]

Bunlara ol daḥı olup hemvār

Bir uğurdan qoyuldılar yek-bār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 46*). [bir,]

Zevk u şādīde cümleten ‘ālem

Hıç ġamḡın yoğ-ıdı **bir** ādem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 48*). [bir,]

Ol zamān İntizāmī'nün fikri
 Nā-gehān sevmiş-idi **bir** bikri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 58*). [bir,]
 Giricek ev içine kıldı nazar
 Yaluñuz **bir** o vü **bir** ol duhter (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 68*). [bir,]
 Giricek ev içine kıldı nazar
 Yaluñuz **bir** o vü **bir** ol duhter (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 68*). [bir,]
 Dayanup **bir** haşır dīvāre
 Durur-ıdı görince bî-çāre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 77*). [bir,]
 Öksürükden şıgındı Allāh'a
 Yok mecālî o demde **bir** āha (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 92*). [bir,]
 Niçe **bir** fūrkat içre sūz u güdāz
 Şem'e pervāne eylesün pervāz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 100, Mısra 7*). [bir,]
 Dāyesi hem-nişîni hem-rāzı
Bir hevāda iderdi pervāzı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 100, Mısra 22*). [bir,]
Bir büyük balta al didi elüñe
 Zerre havfı getürme hiç dilüñe (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 101, Mısra 11*). [bir,]
Bir o biz dört aña ğarīm oluruz
 Yā anı öldürür yā biz ölürüz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 101, Mısra 13*). [bir,]
 Ahşamuñ soñrasında kapumuza
Bir kadıncık irişdi tapumuza (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 4*). [bir,]
 Gāhî **bir** hālet irişürdi saña
 Havf idüp kaçuban gelince baña (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 27*). [bir,]
 Dir-idüñ **bir** büyük 'acīb ādem
 Gāhî göründüġince virür elem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 31*). [bir,]
 Kimse yok **bir** hayāl imiş görünür
 Dağı şimdi o kørkudur sürinür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 33*). [bir,]
 Vāķi' olmışdı **bir** laţife meger
 İrdi ġuşuma anda böyle haber (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 106, Mısra 1*). [bir,]
 Kuţa dirler var idi **bir** vādî
 İlde vü günde bu idi adı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 106, Mısra 3*). [bir,]
 Vāķi' olmışdı karşısuı Nova'nun
 Üsti yanı da **bir** depeydi anuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 106, Mısra 6*). [bir,]
 Anuñ ardında durmuş-ıdı **bir** at
 Za'fdan kāmetsi olup iki kat (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 106, Mısra 7*). [bir,]

Kānı **bir** merd-i çāpük ü çālāk
 Bize anı haber ala bī-bāk (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 21*). [bir,]
 Şanmañuz kim ol uç kıla hālī
 Şimdi **bir** gāzī mīr irüp ‘ālī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 20*). [bir,]
 Şādıķu’l-kavl kıllaruñ çoķdur
 Hīç cevābında **bir** ğalať yoķdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 112, Mısra 8*). [bir,]
 Eyle şanur-ı mış meger süfehā
Bir uğurdan dil ala bī-pervā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 113, Mısra 10*). [bir,]
 Sulha **bir** çāre eyle kıl tedbīr
 Saña öñ soñ budur eyü ta‘bīr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 114, Mısra 3*). [bir,]
 Ol arada var-ıdı **bir** leb-i cū
 Mīr-i mezbūra ol idi mercū (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 49*). [bir,]
 Niçe **bir** cām-ı lāle devr olsun
 Şimdi çīnī şūrāhīler yürüsün (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 67*). [bir,]
 Līk Ürgüp didükleri şehrüñ
 Vāķi‘ ol mış kenārı **bir** nehrüñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 116, Mısra 6*). [bir,]
Bir şehir İntizāmī hıvābından
 Uyanup dıtrēr ıztırābından (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 1*). [bir,]
 Kötürüm **bir** ışıķ velāyeti ne
 Remz ü ĩmāsı ne ‘ālāmeti ne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 15*). [bir,]
 Varıcek uyħuya o gıce meger
Bir mükellef eve idince nazar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 26*). [bir,]
 Gördi ol evde **bir** ‘azīmü’ş-şān
 Haşm-ile eyledi aña nıgerān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 27*). [bir,]
 İtdügiyçün nazar haķāret-ile
 Öldüriyazdı **bir** işāret-ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 44*). [bir,]
 Nāmına dinilür Timoķ **bir** cū
 Başdan ayağın uzadup her sū (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 15*). [bir,]
 Degme **bir** ‘ayna göz dıkerdi türāb
 Sürmelenmışdı ya‘nī çeşm-i habāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 27*). [bir,]
 Kāraşuya tayandı çün ‘asker
 Kāşudan irdi **bir** süvār meger (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 122, Mısra 22*). [bir,]
 Anda gūyā ki **bir** yağı çeridür
 Ādemüñ içi yağını eridür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 13*). [bir,]

Sākin olsa hevā yok olsa mażar

Olmasa **bir** siñeg vızıldısı ger (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 22*). [bir,]

Dutmış orman içini ol yağı

Degme **bir** mîşenüñ ayak bağı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 52*). [bir,]

Ķal'ayı almış araya **bir** cūy

Ya'nî **bir** nehr-i ħüb u ter dil-cūy (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 126, Mısra 5*). [bir,]

Ķal'ayı almış araya **bir** cūy

Ya'nî **bir** nehr-i ħüb u ter dil-cūy (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 126, Mısra 6*). [bir,]

Ortasında çak içerü **bir** çāh

Ĥavf ider aña kimse ide nigāh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 25*). [bir,]

Bir yeñi Ķal'aya urula esās

Ola meşhūr ol ucda beyne'n-nās (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 128, Mısra 5*). [bir,]

Bir za'im öldi düşdi maĥlūl

Ölmesi zinde kıldı ma'zūl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 129, Mısra 5*). [bir,]

Biñ ģuruşa şatula **bir** Ķāġıd

Böyle bāzāra kim diye kāsıd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 1*). [bir,]

Bir faķiri varuñ idüñ āġāh

'Azl ü faķr itmiş ola anı tebāh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 19*). [bir,]

Var ise **bir** devāsı yok bīmār

Bu ze'āmetle idelüm tīmār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 21*). [bir,]

Bir maĥall-i ĥimāyet ü iĥsān

Bir faķir ü ĥaķir-i bī-dermān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 25*). [bir,]

Bir maĥall-i ĥimāyet ü iĥsān

Bir faķir ü ĥaķir-i bī-dermān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 26*). [bir,]

Her biri **bir** nişāna nāzırdur

Her biri **bir** kemīne ĥāzırdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 131, Mısra 15*). [bir,]

Her biri **bir** nişāna nāzırdur

Her biri **bir** kemīne ĥāzırdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 131, Mısra 16*). [bir,]

Bir ulu top Ķonuldu fevķında

Rāstī burc u bārū farkında (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 131, Mısra 17*). [bir,]

Bir ayakda çü şāhīn ol evbāş

Per büküp kürsīsinde ĥāzır-bāş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 131, Mısra 19*). [bir,]

Ķanda varsa fedāyī **bir** mel'un

Niredeyse ġarīm-keş maġbūn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 132, Mısra 3*). [bir,]

Oğ gibi atılup kiriş aşalum
 Yanına **bir** nişāneden düşelüm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 132, Mısra 16*). [bir,]
 Cām-keş bendesi durur Cemşid
 Sāde-rū **bir** gulāmıdur Hurşid (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 134, Mısra 20*). [bir,]
Bir ulu nehr-idi yakında meger
 İlerü bulınan aña cān atar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 1*). [bir,]
 Niçe **bir** rûz u şeb te'essüfler
 Dāyim ārām-süz tekellüfler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 71*). [bir,]
 Çaldı yek-ser biline zeyl-i ferāğ
 El çekem didi cümleden **bir** ayağ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 76*). [bir,]
 İşidürseñ benüm sözümi ebed
 Bile **bir** mesken anı **bir** de lahid (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 137, Mısra 22*). [bir,]
 Olmayan **bir** zenün zebünü meger
 Zabt ider er veli kanı **bir** er (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 137, Mısra 29*). [bir,]
 Olmayan **bir** zenün zebünü meger
 Zabt ider er veli kanı **bir** er (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 137, Mısra 30*). [bir,]
 Añsuzın **bir** yaña götürdi ayak
 Ānide oldılar ikisi de 'āk (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 11*). [bir,]
Bir tekerlek hemān-dem oldu şikest
 Tālî '-i fāyik oldu ānide pest (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 51*). [bir,]
 Bi'z-zarūrî inüp o vādiyede
 Yok durur **bir** mu'ini çäre ide (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 54*). [bir,]
Bir ulu tağa eyledi çü güzër
 Uçurum altına kim ide nazar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 140, Mısra 1*). [bir,]
 Niçe **bir** ser-fürü cihāne neden
 Saña maqbûl ola zamāne neden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 57*). [bir,]
Bir müferrih haber irişdi güzîn
 Virdi tās-ı sipihr hûb tanîn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 143, Mısra 27*). [bir,]
Bir hured şāhibinün adına
 Vācib-i 'izz ü luṭf yādına (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 3*). [bir,]
 Nağmî dirler var idi **bir** şā'ir
 Nazm-ile neşrde katı māhir (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 1*). [bir,]
 Geldi vü şundı okudu cümle
 Hoş-durur söz ki düşe **bir** ehle (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 34*). [bir,]

Geldi maḥlûl o demde **bir** tîmâr
 Ger şatulsa ider filori hezâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 57*). [bir,]
 Gelmemişdür bilûñ şahîḥ anı
 Budun'a böyle **bir** kerem kânı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 82*). [bir,]
 Kânı **bir** merd-i çâpûk ü çâlâk
 'Âlemi cümle geşt ide bî-bâk (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 149, Mısra 15*). [bir,]
 Az u öz **bir** hikâyetüm vardur
 Pendi müş'ir rivâyetüm vardur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 149, Mısra 41*). [bir,]
 Gel dilâ **bir** hikâyet eyleyelüm
 Hâl-i dehri rivâyet eyleyelüm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 152, Mısra 1*). [bir,]
 Dilerem **bir** bölük kitâbetini
 Umaram pâdişeh himâyetini (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 35*). [bir,]
Bir koyun defterin idûñ ihsân
 Ber-murâd ola bende-i fermân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 69*). [bir,]
 Yine **bir** kıssayı beyân idelüm
 Vaşf-ı hâl-i dili 'ayân idelüm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 1*). [bir,]
 Berş ü afyona mübtelâ oldı
 Kendü kendüye **bir** belâ oldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 8*). [bir,]
Bir heyûlâ idi hemân cismi
 Kalmış eşbâhınuñ hemân resmi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 11*). [bir,]
 Mübtelâ oldı **bir** belâya daḥı
 N'oldı bilmem o mübtelâya daḥı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 37*). [bir,]
 İbtîlâ **bir** belâya olmaz 'aceb
 Kıtulan itmek anı girü taleb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 77*). [bir,]
 Didi **bir** pîre eylesem bey'at
 Vakt-i şeyḥûḥate gerek ğayret (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 160, Mısra 7*). [bir,]
 İtdi **bir** şahş bu sözi tekrâr
 Hîç durma Ḥasan Efendi'ye var (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 160, Mısra 11*). [bir,]
 Kendü hem olısar şevâba sebeb
Bir du'âdur 'ivâz olunsa taleb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 30*). [bir,]
 Gele **bir** Rûmili dili dönmez
 Degme ca'lî pesende alunmaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 47*). [bir,]
Bir zamânda birisi küttâbuñ
 Nakşın eyler **bir** ulu elkâbuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 163, Mısra 12*). [bir,]

Hâk aña virmiş-idi **bir** gayret
 İtdi ol gayret-ile hûd ülfet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 11*). [bir,]
 Ehl-i manşib gānī yiridür bu
 Sende yok **biri** kuru gayreti ko (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 42*). [biri, -i]
 Açmadın **bir** söz aña hālinden
 Añmadın kimse kıl ü kālinden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 17*). [bir,]
 Didi **bir** yarı eyleyüp āgāh
 Oldı dīvān kātibi nā-gāh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 19*). [bir,]
 Nāmı ‘Osmān dinürdi **bir** naḳḳāş
 Mānī olmaz-idi aña pādaş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 35*). [bir,]
 İntizāmī orada yazdı şarīḥ
 Fethine **bir** kaşīde vü tārīḥ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 72*). [bir,]
 Hān Muḥammed toğrılup feth itdi Egri ḳal ‘asın
 Beç kıralı bağrına uruldı **bir** tārīḥ-i dāğ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 169, Mısra 2*). [bir,]
Bir felāketde idi ol maḥzūn
 Her biri anda degdi biñ altun (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 169, Mısra 3*). [bir,]
 Görinüp qarşu **bir** Tatar atlu
 Atlu ammā ḳatı mürüvvetlü (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 41*). [bir,]
 Kimi mecrūḥ u kimisi ḥaste
 Ḳudreti yok **bir** āha dem-beste (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 22*). [bir,]
 İntizāmī yayan hevā bārid
 Ḳoçı yanınca **bir** yalan şāhid (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 60*). [bir,]
 Herkese kendü boğazı **bir** yük
 Yüki ḳo nāzūkāne ol çāpük (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 65*). [bir,]
 Bir atı var yanında bir ḳoçısı
Biri yok dahı tā ola ḳoşısı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 12*). [biri, -i]
Bir gemi buldı illā şāhibi yok
 Şāhibi yok velī mülāzımı çok (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 171, Mısra 11*). [bir,]
 İntizāmī bakınca kıçında
 Gördi **bir** cüz’i furça içinde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 171, Mısra 16*). [bir,]
 Gördi bakdı **bir** ulu şu taşmış
 Çıḳuban yola köprüyi aşmış (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 7*). [bir,]
 Yolcınuñ ḳonduğın ki görür-idi
Bir kenāra ḳonar oturur-idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 38*). [bir,]

Kaldurup yükledince **bir** yanın
 Dayadup yükledür o **bir** gayrın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 45*). [bir,]
 Ellerün şuya gitdügin çü görür
 Atları **bir** maṭāra ile virür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 50*). [bir,]
 Yağırı çok kaması **bir** görünür
 Arka şan **bir** kızıl meşîn yürinür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 22*). [bir,]
 Müşterî yîni na'lini gördi
Bir şikār añlar üstine sürdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 8*). [bir,]
 Biri toḡsan birisi otuz ider
 Şatan alan evine gitmek iver (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 11*). [biri, -i]
 Biri toḡsan **birisi** otuz ider
 Şatan alan evine gitmek iver (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 11*). [birisi, -i, -si]
 Fāriḡu'l-bāl olup sükūṭ itdün
 Gerçi **bir** özge vādīye gitdün (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 174, Mısra 10*). [bir,]
 Hātif-i gaybdan irişdi nidā
 Ne nidā **bir** 'acīb özge şadā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 174, Mısra 6*). [bir,]
 Az öz vaşfin eyle gel ḡasbī
Bir du'ādur murād ḡod kesbī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 10*). [bir,]
 Kalbi olmuş defātir-i 'ālem
 Nireden gelse **bir** ḡarīb ādem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 40*). [bir,]
 Ol cüvān-baḡt re'yi pīrāne
Bir bahāne ara ḡod iḡsāne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 177, Mısra 46*). [bir,]
 Yine **bir** kışşayı beyān idelüm
 Özge aḡvālî gel 'ayān idelüm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 1*). [bir,]
 İḡtilālî çü ḡāyete yitdi
Bir ḡired ehlin iḡtizā itdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 32*). [bir,]
 Pes zūhūr itdi **bir** dili āḡāh
 Rūmili topraḡı bi-ḡamdillāh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 39*). [bir,]
 Üngürüs mülki ḡaldı mihtersüz
 Şanki **bir** keştî idi lengersüz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 68*). [bir,]
 Kal'a ta'mīre olmaḡın muḡtāc
Bir hücūm ile ḡod olur tārāc (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 179, Mısra 14*). [bir,]
 Yazdı mektūb İbni Pūlād'a
 Başdı **bir** sikke ḡalb-i pūlāda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 183, Mısra 14*). [bir,]

Geldi kış haylî gitdi vaqt-i hazân
 Rûz-ı Kâsım'da irdi **bir** asker (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 19*). [bir,]
 Gemide istirâhat ola nite
 Ecel ile arası **bir** tahta (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 204*). [bir,]
 Her birisi tağıldı **bir** semte
 Eksük olmaz gam eyle bed-bahta (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 165*). [bir,]
 Gele **bir** ehl-i hayr zü'l-ihsân
 Müşkili şâyed eyleye âsân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 187, Mısra 13*). [bir,]
 Câyiz ola ki **bir** hayırlı kişi
 Ola her gâh Hakk'a yarar işi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 45*). [bir,]
 Kula rahm itmez ise mevlâsı
 Var mı **bir** gayr yire varması (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 20*). [bir,]
 Kendü gitdükde kala **bir** eseri
 Andan ol yazılan vire haberi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 55*). [bir,]
 Tütün hod **bir** belâ-yı nâ-gehânî
 Lûlesi hod kazâ-yı âsümânî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 51*). [bir,]
 Meded **bir** merd-i şâhib-hûş u tedbîr
 Gelüp bu bid'ati eyler mi tağyîr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 190, Mısra 1*). [bir,]
 O kim kânûna şer'e kâyil olmaz
 Başın kurtarmağa **bir** çäre bulmaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 58*). [bir,]
 Ol ider ber-ıaraf **bir** ân içinde
 Komadı zerre muhtel **bir** işinde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 74*). [bir,]
 Bu re'yi eyler-iken hıvâba vardum
 Yanuma geldi **bir** pîr anı gördüm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 2*). [bir,]
 Aña ta'zîm idüp Sultân Ahmed
 Yanında hîç olmaz **bir** sözi red (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 24*). [bir,]
 Şahîha kız-b-i evvel ola tebdîl
 Görün **bir** âkıl u dānāyı ta'cîl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 198, Mısra 24*). [bir,]
 Anuñ kim var elinde tîğ-i Dahhāk
 İki başlu **bir** ejderdür sehemnāk (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 36*). [bir,]
 Komadı kimsede **bir** da'vî muhtel
 Kimesnenün işi kalmadı mühmel (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 200, Mısra 7*). [bir,]
 Haleb kim ulu bender **bir** şehirdür
 Mükellef hıvâcelerle top-ı toludur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 200, Mısra 21*). [bir,]

Su'āl itsün dahı **bir** gayrılardan

Beyāna gelmemişdür biri ondan (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 49*). [bir,]

Su'āl itsün dahı bir gayrılardan

Beyāna gelmemişdür **biri** ondan (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 50*). [biri, -i]

Ḥabāb iğmāz-ı 'ayn ider şūrāhī kulkul itdükçe

Meyüñ alunduğundan n'eyki **bir** hālet sezer meclis (*Tuhfetü'l-İhvân, Müfret 2, Mısra 4*).
[bir,]

Zehrini nüş idüp gāmın yir iken

Biñe çıkdı görüñ belā **bir** iken (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 42*). [bir,]

At başdurmuş-idi **bir** ayağın

Bir yañadan yaḥ aluben ṭayağın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 69, Mısra 7*). [bir,]

Ḳādī dervīş-nihād imiş nuḥsend

Bir gurūşa boynın egdi itmedi red (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 12*). [bir,]

Ösek'ün arası vü Ḳādīköyi

Günde **bir** kez varur gelürdi gemi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 56*). [bir,]

Bezm-i meyde olardağı 'unvān

Bir ḳadeḥ virmedür ulu iḥsāñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 30*). [bir,]

Bir avuç gil nice kıllur pinhān

Mihr-i ḥüsni olur-iken tābān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 94, Mısra 13*). [bir,]

Yaluñuz gönlek-ile ḳurtulmuş

Bir kolu ḥançer-ile dürtülmüş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 6*). [bir,]

Didi **bir** eñsesi yoğun görürin

Yatmazın bunda şubḥa dek dururın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 19*). [bir,]

Bir iki kimse girdiler içerü

Hîḳ baḳmayuban añaru berü (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 104, Mısra 5*). [bir,]

Şundılar ol dem aña **bir** tūmār

Ya'nī mektüb-ı vālī-yi şehvār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 104, Mısra 9*). [bir,]

Bir namāzı ḳazāya ḳomaz-ıdı

'İşden dahı ḥālī olmaz-ıdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 105, Mısra 25*). [bir,]

Girse ağzına ger meges ānī

İlmeyüben bulur o **bir** yanı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 106, Mısra 18*). [bir,]

Bir sipāhī meger ḳaravulda

Düşmeni gözleyüp sağ u solda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 107, Mısra 1*). [bir,]

Bırağur ‘asker içre **bir** endüh
 Mîr yanına geldiler enbüh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 107, Mısra 9*). [bir,]
 Mîr-i mezbûr berk idüp belini
 Komadı **bir** gice qaravulını (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 109, Mısra 28*). [bir,]
 Kanda kim **bir** mesîreye yitdi
 Bile zevk u şafâ ile gitdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 17*). [bir,]
 Şâhlar birbirine girmiş-idi
 Her şecer **bir** ‘aşâya binmiş-idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 26*). [bir,]
 Yatduğun göricek meges acıdı
Bir kanadını altına döşedi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 22*). [bir,]
 Kolları ney gibi şaru dirsek
 Rîsmân bağı **bir** düğüm bî-şek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 32*). [bir,]
 Mürde-şû **bir** işârete nâzır
 Kol şıgamış şu koyıcı hâzır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 39*). [bir,]
Bir avuç virdiler haşîş evvel
 Sâniyen hamr içürdiler bir el (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 17*). [bir,]
 Ekşer at u tavara üşer imiş
 Yılda **bir** kerre böyle düşer imiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 16*). [bir,]
 Böylece irüben **bir** ay mîkdâr
 Ugraduğun bu kısım idüp bîzâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 17*). [bir,]
 Biñi **bir** kaṭre cüssesince degül
 Biri biñ kan ider velî hâşıl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 27*). [bir,]
Bir sipāhî bulundu yanında
 Şanasın kim yir itdi cānında (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 85*). [bir,]
 ‘Âkıl-iseñ hiç ehl-i dīvāna
 Virme **bir** akçe olma dīvāne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 30*). [bir,]
 Da ‘vî-i merd itdi her birisi
Bir ere degmez idi hep sürisi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 132, Mısra 42*). [bir,]
 Didi kim baña Muştafâ Paşa
 Gāhî **bir** altun eyler-idi ‘atâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 66*). [bir,]
Bir atı var yanında bir koşısı
 Biri yok daḥı tâ ola koşısı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 11*). [bir,]
 Bir atı var yanında **bir** koşısı
 Biri yok daḥı tâ ola koşısı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 11*). [bir,]

Atı pādaş gören edeplü şanur

Bir adım yürise velī uşanur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 6*). [bir,]

Anlara **bir** işāretüm kāfī

Himmet-i pādişāh ḥod vāfī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 137*). [bir,]

At başını Halep'de **bir** çekdüñ

Bir daḥı şāh ülkesin çapduñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 95*). [bir,]

Gidicek dünyeden eyā ma'būd

Bir du'ādur kāmudan [ol] maḫşūd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 38*). [bir,]

Bulınmadı o vakıtden **bir** ğayūr er

Çeke ol illeri almağa 'asker (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 45*). [bir,]

Kamu ḥilelerüm yanında muḥtel

Gerekdür baña **bir** 'ākıl muḥaşşal (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 198, Mısra 14*). [bir,]

Anlara didüm iy ulü'l-elbāb

Bir su'ālüm var eyleñ aña cevāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 20*). [bir,]

Bir ḥaṭādur ḥaṭā' en oldı saña

Bizden oldı ḥaṭā sen eyle 'atā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 27*). [bir,]

Gideli **bir** yıla qarīb olmış

Neyse maḫşūdı cümleten bulmış (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 26, Mısra 27*). [bir,]

Mübtelā oldı ol da **bir** rence

Urdı bāz-ı ecel aña pençe (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 29, Mısra 7*). [bir,]

Fevrī kıçın kaçır bakup yanına

Cānı yok **bir** sā'at yanında tura (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 11*). [bir,]

Geçdi **bir** ay bu vech-ile dāyim

Gel kulaḫ dut bu gūşmāle dilā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 64*). [bir,]

Tā vifāḫa mübeddel ola nifāḫ

Dest-res bul **bir** el ḥaḫīḫate gel (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 71*). [bir,]

Olmadı hīç cevābına ḫādir

Bir kelām andan olmadı şādır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 41, Mısra 44*). [bir,]

Olmadı **bir** kelāma hīç ḫādir

İtmedi çün tesellī-i ḥaṭır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 43, Mısra 23*). [bir,]

Didiler **bir** er irse meydāne

Ya'nī çābük-süvār merdāne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 15*). [bir,]

At başdurmış-idi bir ayağın

Bir yañadan yaḫ aluben ṭayağın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 69, Mısra 8*). [bir,]

Bir aña baqdı bir dağı atına

Geldi bî-ihtiyâr pes katına (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 70, Mısra 5*). [bir,]

Bir aña baqdı **bir** dağı atına

Geldi bî-ihtiyâr pes katına (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 70, Mısra 5*). [bir,]

Miṣl-i berg-i ḥazān-idi lerzān

Bir nemed aña eyledi iḥsān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 70, Mısra 14*). [bir,]

Şoyunup çün kalender oldu ol ān

Bir nemed ihtiyârı oldu hemān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 70, Mısra 16*). [bir,]

Cān atup **bir** eve gelüp irdi

Az cān-ile içerü girdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 70, Mısra 27*). [bir,]

Bir gün irişdi yine maḳşadına

Foça dinen mekān u mevlidine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 47*). [bir,]

Virgil ehl-i nifāka **bir** miḥnet

Görmesün ‘ömri içre hîç minḥat (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 73, Mısra 39*). [bir,]

İrdi **bir** dem meger şeb-i deycūr

Eyle şebden göñül olur rencūr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 1*). [bir,]

Aşikāre ol arada gördi

Seyr içün **bir** kenārda durdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 40*). [bir,]

Ḥātıra **bir** gurūr olup nāṣī

Herkesün aqdı ḥod gözi yaşı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 23*). [bir,]

Koydı **bir** ḥālete felek anı

Nā-bedīd oldu ad-ile sanı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 47*). [bir,]

Yine **bir** hoş ḥikāyet eyleyelüm

Ser-güzeşti rivāyet eyleyelüm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 77, Mısra 1*). [bir,]

Aña **bir** gūşmāl idi oldu

Kulağı nuş u pend ile tıldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 77, Mısra 13*). [bir,]

Bāḡbān itdi na‘ra vü feryād

Şanasın oldu **bir** ulu bî-dād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 78, Mısra 26*). [bir,]

Bir bahāne idi olara murād

Cüz‘i nesneyle oldu ulu fesād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 78, Mısra 33*). [bir,]

Ṭaḡ içine ḳazā çü inmiş-idi

Her ağaç **bir** ‘aşāya binmiş-idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 79, Mısra 2*). [bir,]

Ellerin bend kıldı ol ṭāḡī

Ol dağı oldu **bir** ayak bağı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 80, Mısra 48*). [bir,]

Olta yutdı nihānī ol cāda

Bir o bildi vü bir de seccāde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 16*). [bir,]

Olta yutdı nihānī ol cāda

Bir o bildi vü **bir** de seccāde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 16*). [bir,]

Ol filoriye rehn için o herîf

Bir dizi incü virmiş-idi laţîf (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 48*). [bir,]

Bir iki gün geçince ol bed-kîş

Kalmadı hâtırında **bir** teşvîş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 52*). [bir,]

Bir oñulmaz belâ durur bu tãma‘

Bir yeñilmez ‘anâ durur bu tãma‘ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 81*). [bir,]

Bir oñulmaz belâ durur bu tãma‘

Bir yeñilmez ‘anâ durur bu tãma‘ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 82*). [bir,]

Düşdi **bir** yol **bir** el o dem kılina

Geldi **bir** ma‘ber ol zamân yolına (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 82, Mısra 25*). [bir,]

Düşdi **bir** yol **bir** el o dem kılina

Geldi **bir** ma‘ber ol zamân yolına (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 82, Mısra 25*). [bir,]

Düşdi **bir** yol **bir** el o dem kılina

Geldi **bir** ma‘ber ol zamân yolına (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 82, Mısra 26*). [bir,]

Kıt‘a-i nârdur sefer dirler

Nâr **bir** kıt‘adur velî zi-sefer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 104*). [bir,]

Ġālib oldu vü kōmadı tãkat

Kalmadı **bir** megesce hîç kudret (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 84, Mısra 16*). [bir,]

Çok fesād itdi anda ol tãġī

Ol dahı oldu **bir** ayak baġı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 84, Mısra 22*). [bir,]

Geldi irdi elinde **bir** tūmār

Zehr-i mātem içinde ef‘ivār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 96, Mısra 3*). [bir,]

Dile hātifden irdi **bir** āvāz

Ya‘nī bu nazmı eyledi āġāz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 97, Mısra 9*). [bir,]

Biriñüz varuban öñinde geçüñ

Taşra kapuyı hufyeten **bir** açuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 103, Mısra 12*). [bir,]

Ayaġa binmesi muḥāl oldu

Az zamân içre **bir** ḥayāl oldu (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 10*). [bir,]

Nāmı Durmuş burada **bir** meczūb

Hāş u ‘āmuñ katındadur mergūb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 3*). [bir,]

Bir seher şehsüvâr-ı mihr-i cihân

Rahş-ı gerdün-ile olup püyân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 120, Mısra 1*). [bir,]

Bir günüñ seyrini ƣalîl ü keşîr

İtdi **bir** kâğıd üstine tasîr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 156, Mısra 22*). [bir,]

Çün bu hîdmet tamāmına irdi

Bir müdevven kitâb idüp virdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 156, Mısra 46*). [bir,]

Hod eger olmaz-ise maǧbûl

Bir işâretle bile ma' ƣûlî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 156, Mısra 28*). [bir,]

Ƣanda anlar yâ ƣanda bu ednâ

Hâtırâ geldi lîk **bir** ma'nâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 68*). [bir,]

Gördi **bir** gün **bir** ehl-i dil hâlin

Kendü hâlinde olan ihmâlin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 13*). [bir,]

Ger bahâne bulursa **bir** zeyrek

Yazsun ol birini dahı yîgrek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 51*). [bir,]

Her yazıldıƣça yeñi câme geyer

Naǧl-ı şûretle **bir** cemâle güyer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 32*). [bir,]

Yazduǧı **bir** ulu kimesne imiş

Dünye ne ehl-i (.....) ne imiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 163, Mısra 13*). [bir,]

Nâmı 'Osman **bir** büyük ƣādî

Ola andan yüce Hudâ râzî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 164, Mısra 1*). [bir,]

Virelüm yine **bir** laţîf haber

Ehl-i idrâke lâ-büd eyler eşer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 1*). [bir,]

Bir sâ'at imtizâc itmediler

Egri şuyından öte gitmediler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 27*). [bir,]

Bir belâ ƣoldaki seyishâne

Ƣıçı düşdi o döndi bî-câne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 21*). [bir,]

Lîk nefsüñ zebûnıdur ǧâyet

Luţfuñ itmezse anı **bir** hâlet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 24*). [bir,]

Bozar **bir** ƣaydı birin ider ibƣâ

Hudâ itmiş aña bu luţfı ilkâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 67*). [bir,]

Zırî zahrında ƣılıcı belinde

Bir elde tîğ u etmek bir elinde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 195, Mısra 8*). [bir,]

Niçe serdâr itdi gerçî şöhet

Biri göstermedi **bir** böyle zînet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 54*). [bir,]

Bir sâ‘at soñra dirlügüñ yilce

Artuğın kıl hesâb her dilce (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 65, Mısra 29*). [bir,]

Her kılı **bir** dil oldu şekvâda

Senden oldu diyü o da‘vâda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 69, Mısra 35*). [bir,]

İtdi **bir** darb ile anı mecrûh

Oldı darbı niçe gönül mecrûh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 80, Mısra 3*). [bir,]

Emr idem **bir** kuluma tâ Sürhâb

Cümle il ü diyârın ide harâb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 153, Mısra 11*). [bir,]

Cümlenden **bir** hitâba kâbili yok

Kendü zu‘mınca lîk bilürî çok (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 155, Mısra 7*). [bir,]

Zırı zâhrında kılıcı belinde

Bir elde tîğ u etmek **bir** elinde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 195, Mısra 8*). [bir,]

Kalbi oldu defâtir-i ‘âlem

Nireden gelse **bir** garîb âdem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 95, Mısra 28*). [bir,]

Gördi **birdür** kenârı ortası

Geminüñ bulanurdu şafrâsı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 67*). [birdür, -dür]

Çün garaž **birle** eyledi bed-râ

İşbu mahzarda eylegil rüsvâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 61*). [birle, -le]

Birdür ol birliğin iden inkâr

Olur âhîr makâm u menzili nâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 1, Mısra 3*). [birdür, -dür]

Çâr erkânı bir güzel yirdür

Heşt cennetle behçeti **birdür** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 4*). [birdür, -dür]

Bâğdan bülbül olup âvâre

Bir gül öksüzi gibi bî-çâre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 10*). [bir,]

İtdiler hâl-i ‘âlemi çü me’âl

Bâğdan aldı her biri **bir** hâl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 4*). [bir,]

Bir dem eylerse yüzüne hânde

Bir nefes râhatı komaz sende (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 9*). [bir,]

Bir dem eylerse yüzüne hânde

Bir nefes râhatı komaz sende (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 10*). [bir,]

İtdiler hâl-i ‘âlemi çü me’âl

Bâğdan aldı her **biri** bir hâl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 4*). [biri, -i]

Hîçe alma şatulsa **bir** câhil

Kâm ile başda yir ider kâmil (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 8, Mısra 17*). [bir,]

Her sözi **bir** kitābdur gördüm
 Vākı ‘ā feth-i bābdur gördüm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 9, Mısra 1*). [bir,]
 İşfahân u ‘Irāk’ dan geçelüm
Bir dem ‘Uşşāk’ dan hadîs açalum (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 11, Mısra 4*). [bir,]
 Rūmili’nde var idi **bir** dānā
 İntizāmī dinirdi maḥlaş aña (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 11, Mısra 11*). [bir,]
 Tatlu sözlerle idicek pendün
 Ney-şeker ola **bir** kemer-bendün (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 12, Mısra 18*). [bir,]
 Gülşenün **bir** ğarībidür bülbül
 Güş ider nağmesin velī her gül (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 13, Mısra 3*). [bir,]
 Eyleyüp **bir** bahāne seyranı
 Maḫşad idindi ehl-i ‘irfānı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 16, Mısra 5*). [bir,]
 ‘İlm ocağın arayu çünki bula
 Ol dahı **bir** yanar çerāğı ola (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 16, Mısra 8*). [bir,]
 Kanda **bir** ehl-i ma‘rifet gördi
 Yanına vardı hizmete tırdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 16, Mısra 15*). [bir,]
Bir mu‘ammā-küşāyı kim buldı
 Nāmını bildi tālībi oldu (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 16, Mısra 27*). [bir,]
 Çār erkānı **bir** güzel yirdür
 Heşt cennetle behçeti birdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 3*). [bir,]
 Her yiri **bir** maḫām-ı nūr-efzā
 Şöhre-i dehr ü şehir-i dil-ārā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 5*). [bir,]
 Yok dir āb u hevāsınuñ mişli
 Hāḫ Te‘ālā’nuñ ulu **bir** faḫlı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 10*). [bir,]
 Bu şuyun **bir** ‘azīm seyri olur
 Yaz gelüp kış nihāyetin çü bulur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 19*). [bir,]
 Yıl orucın dutan o günde açar
 Hāzır ol seyre **bir** hümādur uçar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 46*). [bir,]
Biri Tiḫutin ü birisi Dirin
 Dirin’ün lezzetine şad taḫsīn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 15*). [biri, -i]
 Yok yire olma anlara dehrī
Bir şu bir kendüler bilür sırrı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 26*). [bir,]
 Yok yire olma anlara dehrī
 Bir şu **bir** kendüler bilür sırrı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 26*). [bir,]

Her biri **bir** mesîreye tâlib
 Okuyup yazmağa kamu rāgîb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 57*). [bir,]
 Virdi revnak 'azîm bu şehre
 Buldı herkes yanında **bir** behre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 92*). [bir,]
 Geldi **bir** gün meger ki **bir** sūhte
 Maṭbah-ı miḥnet içre bes puhte (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 20, Mısra 1*). [bir,]
 Feth-i bâb itdi yanına okudu
 Maḫşadı **bir** kitâb imiş bildi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 20, Mısra 30*). [bir,]
Bir şeb ol-kim kulûba virdi zulem
 Dâr-ı nûrın şudûruñ itdi 'adem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 21, Mısra 1*). [bir,]
Bir şeb ol-kim cihāna virdi sevād
 Kara baht ile dutmuş idi devād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 21, Mısra 3*). [bir,]
 Yolda **bir** hūy u hāya duş geldi
 Kendüyi baḫr-ı ḫayrete şaldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 22, Mısra 1*). [bir,]
 İtdi **bir** nev'a her biri kelimāt
 Cān acısından eyleyüp ḫarekāt (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 22, Mısra 27*). [bir,]
 Cümlesin şarşup atdı **bir** yanına
 İrmesün diyü **bir** zarar tenine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 22, Mısra 35*). [bir,]
 Cümlesin şarşup atdı **bir** yanına
 İrmesün diyü **bir** zarar tenine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 22, Mısra 36*). [bir,]
 Yoḫsa ol dārū-gırde yek-ser
 Surḫ zerden geyürdi **bir** miğfer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 23, Mısra 14*). [bir,]
Bir kaḫādur ki bu kadar geldi
 Geldi tîr-i ḫader yirin buldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 45*). [bir,]
 Şaşduğından elini şeşdi **biri**
 Öñce rū-māle dutdı reh-güzeri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 23*). [biri, -i]
 Ḳalb-i mü'min-durur çü beytullāh
 Anı vîrān idince **bir** güm-rāh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 25, Mısra 8*). [bir,]
 Ḥaḫ mu'îni-durur çü mazlūmuñ
 Ğam degül zulmi olsa **bir** şūmuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 25, Mısra 12*). [bir,]
 Dünya **bir** āndur şafāsı nola
 Tîğ-i bürrāndur vefāsı nola (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 25, Mısra 33*). [bir,]
Bir Ḥudāvendigār ḫullarıdur
 Cāy-ı mezkûr evleri öñidür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 26, Mısra 5*). [bir,]

Bulışur nâzır ile **bir** nevbet

Haylî luṭf eyler ‘izzeti kâṭ kâṭ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 26, Mısra 35*). [bir,]

Bir büyük kâğıda idüp inşâ

Arada ṭoḡru ḥarf yok ḥâşâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 27, Mısra 5*). [bir,]

Yek-sere aña **bir** oyun şalalum

Dest-res bulup ayaḡın alalum (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 27, Mısra 27*). [bir,]

Bize inanmaz ol aña inanur

Bir kelâm aña dimege utanur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 27, Mısra 30*). [bir,]

Bizi mücrim ider o ṭoḡrı çıkar

Bir cevâbıyla cümlemüzi yaḡar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 27, Mısra 32*). [bir,]

Bir ḥarâret olup o dem peydâ

İtdüğüñe cezâ didi bu saña (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 28, Mısra 23*). [bir,]

Ġaybet itdürdi **bir** fesâd ehlin

Ol bilür mebdе’-i fesâd aşlın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 31, Mısra 19*). [bir,]

Bir ġaraḡ ideyin diyü kâḡdî

Cehd idüp ya’nî ḥâlet-i mâzî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 5*). [bir,]

Bilmez-idüm adın meger şorsam

İki olurdu **bir** daḡı görsem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 38*). [bir,]

Ḳılıç altından irdiler sehme

Ḳâḡdî **bir** âhdan yire düşdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 122*). [bir,]

Dest-res bulsa ayaḡuñı ala

Saña **bir** vaḡ’-ile nümâyiş ider (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 33, Mısra 25*). [bir,]

Dâne **bir** saç gör e hezâr biter (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 33, Mısra 40*). [bir,]

Beñzi alınur-idi **bir** sözden

Merdüm-i dîdesi görüp ġaltân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 34*). [bir,]

Bir deriye şarıldı cism-i ḥazîn

Gördi her vech-ile dilin mecrûḡ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 58*). [bir,]

Kimse aḡbâr uçurduḡın bilmez

Gelse **bir** maşlaḡatla yanına ger (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 5*). [bir,]

İle iḡbâra dâyimâ ḥâzır

Bir ḡaber virür uğrasa öñine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 9*). [bir,]

Ġayrı **bir** şehre eyle var güzeri

Peşşe vü pîl olur mı hem-pençe (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 32*). [bir,]

Bir bahāneyeyle ide alb-i mekān

Diş sırtıduğına elün alma (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 46*). [*bir,]*

aşd ider taş-ile irüre aā

Bir nazar itse ca'1 idüp farzā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 53*). [*bir,]*

Sırr-ı pinhānuma olan 'ārif

Her sözüñ baña **bir** kitāb oldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 36, Mısra 5*). [*bir,]*

Luf-ile **bir** kelām cāna deger

Kendü lufuñdan itdüñ in 'āmuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 36, Mısra 12*). [*bir,]*

Girür ü taşraya çıkar gāhī

Şundı āhir eline **bir** tūmār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 37, Mısra 17*). [*bir,]*

Bir vuzū' ile kıldılar yidi gün

Dağı seksen biñ okıyup ihlāş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 28*). [*bir,]*

Şundı **bir** kimse **bir** benefşe o dem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 40, Mısra 40*). [*bir,]*

Bir şerer var gibi dilüñde meger

Dūd-ı āhuñ depeñden itdi güzer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 41, Mısra 27*). [*bir,]*

Yohsa **bir** serve oluban pā-māl

Başdan yirüñ oldı şaff-ı ni'āl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 41, Mısra 29*). [*bir,]*

Bir ağız sūz-ı derdine döyimez

Yanğunından cevābını diyimez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 43, Mısra 25*). [*bir,]*

İşbu eşnāda geldi pervāne

Bir nemed būrinüp gedāyāne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 44, Mısra 2*). [*bir,]*

Bir yaluñ yüzlüye mi dil virdüñ

İhtiyāruñla oda mı girdüñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 44, Mısra 13*). [*bir,]*

Bir cefā-kāra bende ger olduñ

Beynel-'uşşāk pāyeñi bulduñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 44, Mısra 17*). [*bir,]*

Şehre **bir** yol eri gelüp gitmiş

Ger karar eylemiş ü ger yitmiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 45, Mısra 9*). [*bir,]*

Bir güneş eylemez eşer fevrī

Gayrı yirlerden irişür eşeri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 45, Mısra 19*). [*bir,]*

Gel **bir** özge beyāna başlatalum

İşbu sırrı 'ayāna başlatalum (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 47, Mısra 1*). [*bir,]*

Oldı şādān cümle-i gerdün

Andan ayruğ yoğ-idi **bir** maḥzūn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 47, Mısra 6*). [*bir,]*

Bağladı ellerini ol t̤āgī

Ol daḥı oldı **bir** ayak bağı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 48, Mısra 4*). [bir,]

Ġavrine ırmeyince **bir** ḥālūñ

Bakma zu'mına ḳalb-i meyyālūñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 48, Mısra 47*). [bir,]

İtdiler emr nā-gehān **birine**

Sā'idin ala merḥabā yirine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 48, Mısra 1*). [birine, -i, -n, -e]

Şehr ahālisi oliceḳ me'mūr

Bir ulu maḥzar itdiler cumḥūr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 49, Mısra 4*). [bir,]

Gerçi söyletdiler velī diñmez

Ṭoğrudan ġayrı **bir** sözi bilmez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 49, Mısra 16*). [bir,]

Bir seḥer şeh-süvār-ı mihr-i cihān

Tevsen-i çarḥ-ile olup pūyān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 51, Mısra 1*). [bir,]

Aldı dūşına **bir** siper çīñi

Ḳaşdı feth ide Rūm-ile Çīñi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 51, Mısra 5*). [bir,]

Yohsa dirlük aña ḥelāl olmaz

Bed-aşıl **bir** maḥalde yir bulmaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 52, Mısra 24*). [bir,]

Her biri dürlü naḳş-ile mersūm

Her evüñ ketḥudāsı **bir** maḥdūm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 22*). [bir,]

Her biri **bir** maḥalde cilve-nümā

Nūr-baḥşende çün-nücūm-ı semā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 41*). [bir,]

Bir evi çün-cinān idüp bünyād

Eylemişler nazīre ḥāne-i 'Ād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 63*). [bir,]

Eylemişler birin caḥīm-mişāl

Her zebāñi elinde **bir** çengāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 72*). [bir,]

Her o germ-ābeye giren ḥalvet

Oldı mecnūn-ı **bir** perī elbet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 55, Mısra 4*). [bir,]

Yapdı **bir** cum'a Muştafā Paşa

Bī-naẓīr ü şebīhdür ḥaḳḳā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 57, Mısra 1*). [bir,]

Degme **bir** ḥāfızı maḳāmında

Şanki bülbüldür āşiyānında (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 57, Mısra 5*). [bir,]

Ṭab'ı bī-raḥnedür bakup göriceḳ

Virdi aña göñüllü **bir** gedücek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 62, Mısra 24*). [bir,]

Bir ḳapunuñ ki olasın ḥāki

Püş-i pāy-ı 'adūdan it bāki (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 63, Mısra 17*). [bir,]

İtdi **bir** pîr baña bu pendî

Böyle bend içre mübtelâ kendi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 64, Mısra 1*). [*bir,]*

birag-: *Bırakmak.*

Bırağur ‘asker içre bir endüh

Mîr yanına geldiler enbüh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 107, Mısra 9*). [*bırağur, -ur]*

bırağ-: *Bırakmak, koymak.*

Dâr-ı İslâm’a velvele **bırağam**

Edrine şehrine aķını şalam (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 7*). [*bırağam,]*

bî-rahne: *F. zararsız.*

Tab‘ı **bî-rahnedür** bakup göricek

Virdi aña gönüllü bir gedücek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 62, Mısra 23*). [*bî-rahnedür, -dür]*

bırak-: *Bırakmak.*

Bırağdı kâğıd u hâme elinden

Devâtın kîseye kodı bilinden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 25*). [*bırağdı, -dı]*

Çanda **bırağduğın** hîç bilimez

Şaşuban bir nefes demin alıma (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 13*). [*bırağduğın, -duğ, -ın, -ı]*

bırakma: *Bir hâl içerisinde kalmak, koymak.*

Berre dönmişdi rûy-ı baħr meger

Haylî keştî **bırağmağın** lenger (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 14*). [*bırağmağın, -ğın]*

biraz: *Biraz.*

‘Urûķın eşķiyānuñ kesmededür

Şükür Hakk’a **biraz** düzeldi ‘âlem (*Tuhfetü'l-İhvân, Kıt'a 3, Mısra 4*). [*biraz,]*

Cân u dilden gelün me’âl idelüm

İşbu hâli **biraz** hayâl idelüm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 65, Mısra 2*). [*biraz,]*

İtdi nā-geh birisi dest dırāz
 Vardı tā kim üzüm kıpara **biraz** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 78, Mısra 24*). [*biraz,]*
 İntizāmī **biraz** me'āl itdi
 Dikkat-ile o dem hayāl itdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 1*). [*biraz,]*
 Bād itdi **biraz** o dem ārām
 Gitdi şandı o cāndağı ālām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 29*). [*biraz,]*
 Bir iken derd ü ğam biñ oldı bu kez
 Böyle ārām eyledi çü **biraz** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 34*). [*biraz,]*
 Cümle cān u cihāndan varı
 Buldı fırsat **biraz** kelām itdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 19*). [*biraz,]*
 Ya'nī alınmayup **biraz** güldi
 Sürdi yüzine vü baş üzre kıdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 2*). [*biraz,]*

birbir: *Düzgün bir şekilde, teker teker, tane tane.*

İtdiler çünkü cümleyi taşvır
 'Aynını resm eyleyüp **birbir** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 22*). [*birbir,]*

birbiri: *Birbiri.*

Nefsehū nefsīdi kıamu 'ālem
Birbirinden bezerdi çok ādem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 67, Mısra 14*). [*birbirinden, -nden]*
 Kıarşı **birbirine** kıakup durdı
 Hāl diliyle hālını şordı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 69, Mısra 19*). [*birbirine, -ne]*
 El ayak **birbiriyle** kıavuşmaz
 Cism-ile cān şovukdan alışmaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 13*). [*birbiriyle, -y, -le]*
 İki hasret kıavuşsa **birbirine**
 İki mehcūr o demde-kim görine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 72, Mısra 19*). [*birbirine, -ne]*
Birbirine kıakup gülüşdiler
 Bu laţıfe ile buluşdılar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 33*). [*birbirine, -n, -e]*
 Haylī leşker dağı yetişmemegin
 Yolda **birbirine** irişmemegin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 113, Mısra 22*). [*birbirine, -n, -e]*

Anlara biñ görünmiş-idi biri

Kaçışup dirdi **birbirine** giri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 113, Mısra 26*). [*birbirine, -n, -e*]

Kesdi biçdi çeñeyle ol süfehâ

Birbirinden kesilmeyüp kaç'â (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 132, Mısra 22*). [*birbirinden, -nden*]

Ġazîler ardca cân atup irişür

Birbirine yarağ-ile girişür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 148, Mısra 20*). [*birbirine, -n, -e*]

İdüp **birbirine** irsâl-i nâme

Ne kim emr oldu ise yazdı hâme (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 11*). [*birbirine, -n, -e*]

Birbiri ile ter mu'âmelede

Karşu 'aşıqları mücâdelede (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 23*). [*birbiri,*]

Her biri bir maḥûf şekl-i ġarîb

Beñzemez **birbirine** özge 'acîb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 74*). [*birbirine, -n, -e*]

Birbiriyle tekellüm eylediler

Dehr-i dündan tazallum eylediler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 5*). [*birbiriyle, -y, -le*]

birbirimüz: *Birbirimiz.*

Birbirimüze çâresüz kalduk

Şiddet-i deyde hişşemüz alduk (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 69, Mısra 31*). [*birbirimüze, -e*]

birbirin: *Birbirini. Karşılıklı olarak biri ötekini, öteki de onu.*

Ḳulleler karşı **birbirin** gözler

Yanlaşa diyü **birbirin** özler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 57, Mısra 15*). [*birbirin,*]

Ḳulleler karşı **birbirin** gözler

Yanlaşa diyü **birbirin** özler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 57, Mısra 16*). [*birbirin,*]

Birbirini laṭîfe ile kucar

Göricek İntizâmî 'aḳlı uçar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 17*). [*birbirini,*]

İlgâr idüp segirdim eylediler

Lâf-ile **birbirini** toyladılar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 132, Mısra 24*). [*birbirini,*]

Bî-ḥaber kendüden kamu a'zâ

Birbirin eylemiş vedâ' farzâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 34*). [*birbirin,*]

Her birinde çekildi haylī elem

Birbirin çiğledügi özge sitem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 122, Mısra 20*). [*birbirin,]*

Birbirin başdı pāymāl oldı

Hayl-i küffāra özge hāl oldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 135, Mısra 17*). [*birbirin,]*

birbiriyle: *Birbiri ile, karşılıklı olarak.*

Giyinüp başlayınca reftāra

Nāz ider **birbiriyle** güftāra (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 34*). [*birbiriyle,]*

birer: *Her biri.*

Dört ayağı olup **birer** çevgān

Başını top idüp durur bī-cān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 106, Mısra 21*). [*birer,]*

Hep fūrādā ola **birer** meclis

Naķş ola ‘aynı ile her meclis (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 15*). [*birer,]*

biri: *Biri. "Bir diğeri" anlamına gelen belgisiz zamir*

Geldi yoldaşınıñ **biri** ol ān

Birin urdı şış ile kōpdı fiğān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 80, Mısra 1*). [*biri,]*

Vāķı ‘ā eyle itdi çünki **biri**

Bindi ayağa ol da öli diri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 103, Mısra 13*). [*biri,]*

Oldur omac iden anı her geh

Eskidür **birini** anuñ her meh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 46*). [*birini, -ni]*

Anlara biñ görünmiş-idi **biri**

Kaçışup dirdi birbirine giri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 113, Mısra 25*). [*biri,]*

Kethudāya **biri** gelüp tenhā

Biñ ğuruş işte didi kähve behā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 129, Mısra 7*). [*biri,]*

Karşu durmaz bize beg ü paşa

Biri ondan yüzün döne hāşā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 132, Mısra 36*). [*biri,]*

Olmasa ol şu arada ammā

Kāfirūñ **biri** bulmaz-ıdı rehā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 12*). [*biri,]*

Meger atdan düşer giceyle **biri**

Uyumış düşmeden de yok haberi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 23*). [*biri,]*

Biri dūrter sırık ucıyla anı

Yatduğı yirde dir kō baña beni (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 25*). [*biri,]*

Püşt-i pâyıyla **biri** dağı urur

Nirede yatduğun bu kerre görür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 29*). [*biri,]*

Menfa'at virmedi orada **biri**

Cümleden bi'z-zarûrî oldı berî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 83*). [*biri,]*

Biri bir gün su'âl ider hâlin

İki beglerbeginüñ ef'âlin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 63*). [*biri,]*

Biri geldi vü gördi çün hâlin

Gör anuñ dağı kıl-ile kâlin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 39*). [*biri,]*

Ger bahâne bulursa bir zeyrek

Yazsun ol **birini** dağı yigrek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 52*). [*birini, -ni]*

İki atı yiderdi kollarında

Biri sağında biri solında (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 44*). [*biri,]*

İki atı yiderdi kollarında

Biri sağında **biri** solında (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 44*). [*biri,]*

Yirine **biri** geçdi oldı kıral

Topıolu oldı kalbi fikr-i muhâl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 53*). [*biri,]*

Nâ-gehânî **biri** gelüp şundi

Okiyup cismi meyyite döndi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 27, Mısra 11*). [*biri,]*

Didi girmez kulağumuñ **birine**

Koma gel beni ahmaquñ yirine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 103, Mısra 1*). [*birine, -ne]*

Biñi bir katre cüssesince degül

Biri biñ kan ider velî hâşıl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 28*). [*biri,]*

Cümle mîri muşavvir ü naqqâş

Mânî olmazdı **birine** pādāş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 20*). [*birine, -ne]*

Var-idi **birinüñ** kollarında atı

Haylî yirden aña çağırdı katı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 13*). [*birinüñ, -nün]*

İki atlu **birin** geçürmekde

İşiden bir olur mı görmekde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 15*). [*birin, -n]*

İki haşmuñ **biri** hak **biri** bātıl

İder haqqı hak u bātılı bātıl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 53*). [*biri,]*

İki haşmuñ **biri** hak **biri** bātıl

İder haqqı hak u bātılı bātıl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 53*). [*biri,]*

Niçe serdār itdi gerçi şöhet

Biri göstermedi bir böyle zînet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 54*). [*biri,]*

Geldi yoldaşınıñ biri ol ān

Birin urdı şış ile kopardı figān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 80, Mısra 2*). [*birin, -n*]

Şaf-ı a' dādan ayırurdu **birin**

Ḍarb-ı vāhidle kaṭ' iderdi serin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 105, Mısra 29*). [*birin, -n*]

Birine hāl-i keyfini şordı

Kendü hālince hizmete durdu (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 5*). [*birine, -n, -e*]

Birine virdi rāygān koçisin

Añma ḥod hîç ṭabanınıñ acısın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 67*). [*birine, -n, -e*]

Birine didi atlarumı şatuñ

Akçesin akçeme gelince katuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 1*). [*birine, -n, -e*]

Beg ü begzāde çok kamusı fuḍul

İtmeyüp beglüge **birini** kabul (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 64*). [*birini, -n, -i*]

Olmadı hîç bu su'āle cevāb

Dimedi **biriñüz** cevāb-ı şavāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 30*). [*biriñüz, -nüz*]

Biriñüz varuban öñinde geçün

Ṭaşra kapuyı ḥufyeten bir açuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 103, Mısra 11*). [*biriñüz, -nüz*]

Niçeden bî-ḥaber durur erkān

Hîç şormaz **birin** dahı a'yān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 62*). [*birin, -n*]

İtdi ğam cāna şöyle teng tenini

Komadı oturup durur **birini** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 48, Mısra 22*). [*birini, -n, -i*]

Bilezik lāzım-ise altundan

Yüri eglenme **birini** öğren (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 15, Mısra 6*). [*birini, -(n), -i*]

Kim oturur kimesnenün yirine

Lā-tekellüf olur otursa **biri** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 49*). [*biri,]*

Biri nā-geh ki ḥarca varur-idi

Ḥasret-i mihri beñzin alur-idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 45*). [*biri,]*

Biri oturmaz-idi dursa **biri**

Üştür-āsā kaṭārdan çıkmaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 50*). [*biri,]*

Biri oturmaz-idi dursa biri

Üştür-āsā kaṭārdan çıkmaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 50*). [*biri,]*

Birinün hem Ḥasan idi nāmı

Zişt mel'un u dehr bed-nāmı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 30, Mısra 1*). [*birinün, -nün*]

Kāyimü'l-leyle eyleyüp cür'et

Birinün yok dilinde hîç illet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 25*). [*birinün, -nün*]

Başuñ olsa hezār eger miskīn

Ger **birin** kırtarur-iseñ taḥsīn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 48, Mısra 36*). [*birin, -n*]

Eylemişler **birin** caḥīm-mişāl

Her zebānī elinde bir çengāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 71*). [*birin, -n*]

Ġayra meyl eylemez **biri** ebedā

Ġılınur hep cemā‘at ile namāz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 18*). [*biri,]*

Hüseyn-i dil-rübā derzi **birisi**

Yezīd aġyār olupdur hem-celīsi (*Tuhfetü'l-İhvân, Kıt'a 1, Mısra 1*). [*birisi, -si*]

Cān u dil ḳamudan olup menfūr

İtmedi ḥātıra **birisi** ḥutūr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 16, Mısra 42*). [*birisi, -si*]

Biri Tiḥutin ü **birisi** Dirin

Dirin’uñ lezzetine şad taḥsīn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 15*). [*birisi, -si*]

Birine daḥı olmış Aḥmed ism

Aña ol nām-idi katı ulu iṣm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 29, Mısra 1*). [*birine, -n, -e*]

Biri yād itdi ol ‘iḳābların

Ya‘nī maḥbesdeki ‘itābların (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 52, Mısra 5*). [*biri,]*

biribiri: *Birbiri, karşılıklı olarak bir diğeri.*

Biribirini görmemiş geçinür

Sū‘-i zannından illerüñ kaçınur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 35*). [*biribirini, -n, -i*]

biribirine: *Birbirleriyle.*

Estreğon idi iftiḥārları

Biribirine i‘tibārları (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 179, Mısra 34*). [*biribirine,]*

biribirine: *Birbirlerine.*

Ḳoçıye bindiler çalup ḳamçı

Biribirine oldılar şaṅçı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 26*). [*biribirine,]*

Halk varup gelmede **biribirine**

Cānı gelmez velī anuñ yirine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 47, Mısra 21*). [*biribirine,]*

birin: *Birini.*

Ola kim beglerüñ **birin** alası

Hıç eglenmedin girü gelesiz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 113, Mısra 5*). [*birin,]*

Ḥod civānānı 'āşıkā meyyāl

Biñini görüben yürü **birin** al (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 123, Mısra 36*). [*birin,]*

Bozar bir kaydı **birin** ider ibkâ

Ḥudâ itmiş aña bu luṭfı ilkâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 67*). [*birin,]*

birisi: *Biri, birisi. "Bir tanesi" anlamında belgisiz zamir*

Atalardan **birisi** gör ne dimiş

Gerçi kim her geçen belürmez imiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 70, Mısra 35*). [*birisi,]*

İtdi nâ-geh **birisi** dest dırâz

Vardı tâ kim üzüm kopara biraz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 78, Mısra 23*). [*birisi,]*

Ḥâşılı şındı kâfirün çerisi

Karşu durmağa kalmadı **birisi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 140*). [*birisi,]*

Virse eksük didüğün **birisin**

Eyle cellâddur yüzer derisin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 39*). [*birisin, -n]*

Bir zamânda **birisi** küttâbuñ

Nağşın eyler bir ulu elķâbuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 163, Mısra 11*). [*birisi,]*

Kalmasun hîç **birisinüñ** eşeri

Sañadur ehl-i ğayretün nazarı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 109*). [*birisinüñ, -nüñ]*

İpek 'ahdinde reng-āmîz re'yüm

Birisi bilmedi âlüm ne ḥâlüm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 198, Mısra 10*). [*birisi,]*

Göz göre oldu meyli sîm-ile zer

Çıkşa gözden **birisi** yaşı aķar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 44*). [*birisi,]*

Birisi nâm ile Baba Ca'fer

Başdan ayağa kibr ü kîn yek-ser (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 28, Mısra 5*). [*birisi,]*

birkaç: *Birkaç, az sayıda.*

Bozdılar köprü başın ol sâ'at

Buldı anuñla **birkaçı** rāḥat (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 16*). [*birkaçı, -ı]*

Yandurur **birkaç** aķçeyi eline

Gice kalker gider girü yolına (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 51*). [*birkaç,]*

birle: *İle.birlikte.*

Bu nesak **birle** geçdi niçe zamān
 Şöyle mestūr qaldı rāz-ı nihān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 27, Mısra 21*). [birle,]
 Bir niçe kimse ile yola düşüp
 Bād u berf **birle** niçe yaḥ dutuşup (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 4*). [birle,]
 Didi yārāna el-vedā' sizi
 Yād idüñ ḥayr-bād **birle** bizi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 87, Mısra 22*). [birle,]
 Çün kalem **birle** ser-firāz olduñ
 Niçe işkāle çāre-sāz olduñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 125*). [birle,]
 İntizāmī'ye eyledi 'izzet
 Her cihet **birle** eyledi ragbet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 105, Mısra 18*). [birle,]
 Oldı ehl ü 'iyāl **birle** revān
 Mümkün oldukça itdi qalb-i mekân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 137, Mısra 3*). [birle,]
 Hîç yanından olmadı münfek
 Ma'rifet **birle** behredār ola tek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 147, Mısra 18*). [birle,]
 Gāzīler niçe kerre itdi hücum
 Ya'nī top u tüfeng **birle** rücüm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 179, Mısra 24*). [birle,]
 Bu niyyet **birle** her kişi du'āda
 Münācat eyleyüp ḥakk[1] edāda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 190, Mısra 23*). [birle,]
 İdüp serdār **birle** yol yaraḡın
 Sitanbul'dan yaña açup otaḡın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 65*). [birle,]
 Sühūlet **birle** ḥall oldu meşākil
 Yine miqdārını buldı efāzıl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 43*). [birle,]
 Şeref virdükçe dehre mihr-i raḡşān
 Sa'ādet **birle** ola şāḥib-'unvān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 205, Mısra 14*). [birle,]
 Çü geldi 'izz ü devlet **birle** kōndı
 Sitanbul cennet-i a'lāya döndi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 205, Mısra 1*). [birle,]

birle: *Ile, birlikte.*

Her cihet **birle** eyledi tedbīr
 Neng ü 'ār oldu aña dāmen-gīr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 77, Mısra 11*). [birle,]
 Nakş u taşvīrine idüp ikdām
 Her cihet **birle** itdiler itmām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 38*). [birle,]
 Ol-durur ol güzīn ü faḡr-ı enām
 Aña dāyim şalāt **birle** selām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 2, Mısra 4*). [birle,]

‘Āriyet **birle** virdi niçe zamān

Diñle aḥvāl-i gerdiş-i gerdān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 20, Mısra 31*). [birle,]

Cānibeyni ḥavāş **birle** şürūḥ

Şāyed işkāle ola fetḥ ü fütūḥ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 21, Mısra 17*). [birle,]

birliğ: *Bir ve tek olma durumu, vahdâniyet.*

Birdür ol **birliğin** iden inkār

Olur āḥır maḳām u menzili nār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 1, Mısra 3*). [birliğin, -in]

birlük: *Birlik etmek: Birleşmek II Ortak hareket etme konusunda sözleşmek.*

Ḳodı nevbet bulara dirlük için

Böyle tedbīr itdi **birlük** için (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 145, Mısra 36*). [birlük,]

bī-rūḥ: *Ruhsuz, cansız.*

Gördi āb-ı ḥayātdan el yur

Cismi **bī-rūḥ** dīdesi bī-nūr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 12*). [bī-rūḥ,]

Daḳdı boynına şubḥ-dem kefeni

Gördi **bī-rūḥ** çün o sīm-teni (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 94, Mısra 12*). [bī-rūḥ,]

bīrūn: *Dış, uzak, hariç.*

Ser-güzeştüm füzūndan efzūn

Ḥālden ṭaşra ḳālden **bīrūn** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 10, Mısra 12*). [bīrūn,]

bisāt: *Döşeme, kilim, halı.*

Ḥāzır oldı imām işkāṭa

Döşediler **bisāṭı** evsāṭa (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 100*). [bisāṭı, -ı]

bîşe: *Orman.*

Ser-ḥadūñ yügrük fedāyīleri

Bîşe-i ḍarb u ḥarb şīr-i neri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 132, Mısra 26*). [bîşe-i, --i]

bī-şek: *Şüphesiz, kesinlikle.*

Ɛolları ney gibi şaru dirsek

Rĩsmān bağlu bir dũęũm **bĩ-şek**(*Tuhfetũ'l-İhvān, Mesnevi 117, Mısra 32*). [*bĩ-şek,]*

Dāyimā řũkr-i ni‘met itme gerek

řũkre ni‘met çũn iriřũr **bĩ-şek**(*Tuhfetũ'l-İhvān, Mesnevi 118, Mısra 24*). [*bĩ-şek,]*

Bu řarāķa řarĩķuńa dũřemek

Darımıřdur yoluńda hĩç **bĩ-řek**(*Tuhfetũ'l-İhvān, Mesnevi 24, Mısra 48*). [*bĩ-řek,]*

Burada yok řuçu anuń **bĩ-řek**

Kendũmũz ķurtarı-bilelũm tek (*Tuhfetũ'l-İhvān, Mesnevi 31, Mısra 25*). [*bĩ-şek,]*

bĩ’sel: *Ne kũtũ bedel.*

Anı ni‘me’l-bedel dutup fevri

Oldı **bĩ’sel-bedel** velĩ zecrĩ (*Tuhfetũ'l-İhvān, Mesnevi 22, Mısra 16*). [*bĩ’sel-bedel,]*

bĩ-řũmār: *Far. Sayısız, hesaba gelmez.*

Bĩ-řũmār itdi Hāķķ’a řũkr ũ sipās

Andan artuķ ki ‘aķl ide ķiyās (*Tuhfetũ'l-İhvān, Mesnevi 92, Mısra 37*). [*bĩ-řũmār,]*

bĩ-sũtũn: *Bĩ-sũtũn Dağı; Ferhat'ın şirin aşkına deldiği dağ.*

ũns-i Ferhād’a **Bĩ-sũtũn**’da yā-ħod

Lāle aķılmıř-idi ħũn-ālũd (*Tuhfetũ'l-İhvān, Mesnevi 23, Mısra 15*). [*bĩ-sũtũn*’da, -da]

bit:- *Sona ermek, bitmek.*

Mā-meżādan geķũldi [.....]

İşbu cũr’etle ķamu iş **bitdi**(*Tuhfetũ'l-İhvān, Mesnevi 186, Mısra 154*). [*bitdi, -di]*

Dirsin anuń keřili eyũ kiři

Tiz dũner ħānesine **biter** işi (*Tuhfetũ'l-İhvān, Mesnevi 166, Mısra 52*). [*biter, -er]*

bit: (*Aħiret ilmi*) *Filizlenip topraktan dışarıya ķıķmak, yeşermek, yetişmek, bũyũmek.*

Dāne bir řaç gũr e heżār **biter**(*Tuhfetũ'l-İhvān, Mesnevi 33, Mısra 40*). [*biter, -er]*

Geldi cān ģitmesi ile anuń

Yũri bostānda mı **biter** cānuń (*Tuhfetũ'l-İhvān, Mesnevi 99, Mısra 98*). [*biter, -er]*

Mezra‘-i āħiret durur dũnyā

Biter anuńla ħāřılı ‘uķbā (*Tuhfetũ'l-İhvān, Mesnevi 25, Mısra 18*). [*biter, -er]*

bī-tākat: Güçsüz, bir şey yapabilmek için gereken gücü ve dermanı olmamak.

Oldı şāhib-firāş u **bī-tākat**

Ya 'nī çiçek didükleri āfet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 93, Mısra 17*). [*bī-tākat,]*

bī-tereddüd: Kararlı bir biçimde, kararlılıkla.

Vakf idüp çok mezārī' ü emlāk

Şarf olur **bī-tereddüd** ü bī-bāk (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 56, Mısra 32*). [*bī-tereddüd,]*

bī-teşvīş: Karışksız.

Herkesün hālin itdi çün teftīş

Bakdı anı vü gördi **bī-teşvīş** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 10*). [*bī-teşvīş,]*

bī-tevakkuf: Sürekli, daima, her zaman.

Şark'a serdār olice ta'yīn

Bī-tevakkuf o daḥı öpdı zemīn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 153, Mısra 20*). [*bī-tevakkuf,]*

bī't-tamām: Eksiksiz olarak.

Sa'y ü iḳdāmı **bī't-tamām** idesin

Geldügümde ola su'āl u cevāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 38, Mısra 36*). [*bī't-tamām,]*

bī-vebāl: Sorumsuz, günahsız.

Ġayrı olmazsa bārī māl gerek

Māl şartında **bī-vebāl** gerek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 14, Mısra 2*). [*bī-vebāl,]*

biz: Birinci çokluk şahıs zamiri, biz. "Ben" anlamında birinci çoğul şahıs zamiri

Otuz yıldan berü sa'yüm ki beytü'l-māle olmuşdur

Bu deñlüye **bizi** lāyık görür inşāfa māyiller (*Tuhfetü'l-İhvân, Kaside 1, Mısra 16*). [*bizi, -i]*

Bizi gāyet esirgemiş Bārī

Böyle buñ demde eyleyüp yārī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 21*). [*bizi, -i]*

Nesne yok didi bunda hīç meşelā

Böyle kuru şudā' **bize** ne belā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 32*). [*bize, -e]*

Bizi irgürdi çün gemi buraya

Biz daḥı anı alalum araya (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 39*). [bizi, -i]

Didi yārāna el-vedā' sizi

Yād idüñ ḥayr-bād birle **bizi**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 87, Mısra 22*). [bizi, -i]

Uçdı **bizden** çün ol hümā-pervāz

Nireye kındı dirken ol şeh-bāz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 97, Mısra 3*). [bizden, --den]

Ölmeden kurtulup **bize** cān atar

Ḥālını şormadum daḥı söz uzar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 7*). [bize, -e]

Eyledi **bizi** bu araya revān

Muntazırdur saña o niçe zamān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 104, Mısra 13*). [bizi, -i]

Eyle devletlü beg **bize** tedbīr

İşbu rü'yāmuz eylegil ta'bīr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 107, Mısra 11*). [bize, -e]

Kanı bir merd-i çāpūk ü çālāk

Bize anı ḥaber ala bī-bāk (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 22*). [bize, -e]

Şūret uğrusı dīni yok mel'ün

Sıhr ider mi **bize** yāḥūd efsūn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 111, Mısra 6*). [bize, -e]

Bu beter iş olur degül kışsa

Bu kadar bes-durur **bize** ḥişşe (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 113, Mısra 30*). [bize, -e]

Dil aluñ **bize** kal'a-i Nova'dan

Ol boğaz içre eglenüñ āvadan (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 113, Mısra 3*). [bize, -e]

Ḥamdülillāh zihī güzīn zamān

Mīr İshāk ola **bize** mihmān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 44*). [bize, -e]

Mihnet içinde zevkī iz'ān it

Bizi esrāruñ-ile ḥayrān it (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 54*). [bizi, -i]

Didi ol ṭālibe bu naḥdi yūri

Al götür **bizi** andan eyle berī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 18*). [bizi, -i]

Karşu durmaz **bize** beg ü paşa

Biri ondan yüzün döne ḥāşā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 132, Mısra 35*). [bize, -e]

Yā İlāhī 'ināyet eyle **bize**

Nūr-ı luṭfuñ hidāyet eyle **bize**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 65*). [bize, -e]

Yā İlāhī 'ināyet eyle **bize**

Nūr-ı luṭfuñ hidāyet eyle **bize**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 66*). [bize, -e]

Eskilük i'tibārı var **bizde**

Ma'rifet var ise n'ola sizde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 155, Mısra 13*). [bizde, -de]

Nef'i görinen ehl-i ihsānuñ

Bize üstād olan aḥibbānuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 46*). [bize, -e]

‘Asker ile yetişmeñüz lâzım

Olduḡ uş şark iline **biz** ‘āzım (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 183, Mısra 20*). [biz,]

Bize lâzım gelüpdür isti‘cāl

Siz daḡı soñra itmeñüz iḡfāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 183, Mısra 21*). [bize, -e]

Biz daḡı arduña düşüp gelevüz

Ötesinde taḡuñ sizi bulavuz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 7*). [biz,]

Bizi yād eyleyen du‘āsı ile

Ber-murād ola Ḥaḡ rızāsı ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 75*). [bizi, -i]

Didiler **biz** yarara cān virürüz

Ger emri āteşe atsa girürüz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 39*). [biz,]

Ḳılıçdandır **bize** dāyim ma‘īšet

Yararadır bizüm yirlerde raḡbet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 41*). [bize, -e]

Ḳılıçdandır bize dāyim ma‘īšet

Yararadır **bizüm** yirlerde raḡbet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 42*). [bizüm, -üm]

İtāle ol selāṭine kim itsün

Meded **bizden** o sū’-i zann gitsün (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 198, Mısra 34*). [bizden, --den]

Bu dem buldı şadāret çünki yirin

Bize lâzım vefā-yı ‘ahd-ı dīrīn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 198, Mısra 40*). [bize, -e]

Emān re’yinde şāh itdi işābet

Bize ma‘nīde gösterdi velāyet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 58*). [bize, -e]

Bizi irgürdi çün gemi buraya

Biz daḡı anı alalum araya (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 40*). [biz,]

Biz gedāyuz meger yüce Ḳādir

Luṭfi ile **bize** ola nāzır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 145, Mısra 26*). [bize, -e]

Nevbet irdi **biz** anı götürevüz

Neyse maḡşad ol araya sürevüz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 41*). [biz,]

Nice **biz** idevüz mu‘āmeleyi

Ḥān Selīm ile yā mücādeleyi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 33*). [biz,]

Bir o **biz** dört aña ḡarīm oluruz

Yā anı öldürür yā **biz** ölürüz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 101, Mısra 14*). [biz,]

Bir o **biz** dört aña ġarīm oluruz
 Yā anı öldürür yā **biz** ölürüz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 101, Mısra 13*). [biz,]
 Bunca günlük yola ki **biz** gitdük
 Kaşd-ı a‘dā diyü şitāb itdük (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 9*). [biz,]
Biz şikār olduk uş şikāre gelüp
 Ayağumuzla şaydgehde qalup (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 113, Mısra 27*). [biz,]
Biz mülāzım quluz kamu ma‘zūl
 Mīr-mīrān du‘āsına meşğul (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 145, Mısra 17*). [biz,]
Biz gedāyuz meger yüce Qādir
 Luṭfı ile bize ola nāzır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 145, Mısra 25*). [biz,]
 Hılāfın añlamağ-imiş hamākat
 Buña **biz** eylerüz hūsn-i şehādet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 198, Mısra 38*). [biz,]
Bizi ehl-i nifāka yār itme
 Keydine düşürüp nizār itme (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 1, Mısra 17*). [bizi, --i]
 Ehl-i ‘irfānadur **bizüm** sözümüz
 Hiç nādānı görmesün gözümüz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 8, Mısra 5*). [bizüm, -üm]
 Yā ilāhī ‘ināyet eyle **bize**
 Luṭfuñ-ile hidāyet eyle **bize**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 1, Mısra 15*). [bize, -e]
 Yā ilāhī ‘ināyet eyle **bize**
 Luṭfuñ-ile hidāyet eyle **bize**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 1, Mısra 16*). [bize, -e]
 Yā ilāhī be-ḥaqq-ı ḥubb-ı ḥabīb
 Eyle **bize** şefā‘atini naşīb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 2, Mısra 12*). [bize, -e]
 Ḥamdülillāh dir idi ol Yezdān
 Āb-ı rü eyledi **bize** iḥsān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 11, Mısra 26*). [bize, -e]
 Öykesin her kişi geçürse **bize**
 Nā-sezā sözlerin kaçursa **bize**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 25, Mısra 24*). [bize, -e]
 Öykesin her kişi geçürse **bize**
 Nā-sezā sözlerin kaçursa **bize**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 25, Mısra 23*). [bize, -e]
 Kāşkī herkes itse **bize** cefā
 Ecr-içün rahmet-i Ḥaḳ olsa ‘atā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 25, Mısra 19*). [bize, -e]
Bize inanmaz ol aña inanur
 Bir kelām aña dimege utanur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 27, Mısra 29*). [bize, -e]
 Sūḫtesi nitdi neyledi gelsün
 Yırde gökde anı **bize** bulsun (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 31, Mısra 12*). [bize, -e]

Bize isnāda istinād nola

Zāyid aqvāle izdiyād nola (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 33*). [bize, -e]

Bir haṭādur haṭā'en oldı saña

Bizden oldı haṭā sen eyle 'aṭā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 28*). [bizden, -den]

Bizi mücrim ider o toğrı çıkar

Bir cevābıyla cümlemüzi yaḳar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 27, Mısra 31*). [bizi, -i]

Didiler bu degül **bizüm** maḥdüm

Yoğ-idi anda böyle lehçe-i şüm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 87*). [bizüm, -üm]

Didi ey **bizden** özge bī-çāre

Noldı baḥtuñ bu vech-ile ḳara (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 42, Mısra 7*). [bizden, -den]

Andan evvel **biz** idelüm da'vā

Oḳçı evvel uran durur meşelā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 31, Mısra 27*). [biz,]

bīzār: Bıkmış, usanmış, bezmiş.

Ne re'îsi ne ḥod kürekçisi var

Gemi yataḳta cümleden **bīzār** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 171, Mısra 14*). [bīzār,]

Keş-ā-keşden nice ḳurtara tīmār

Muḳarrer nāmelerden cānı **bīzār** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 32*). [bīzār,]

bi'z-zarûre: Zaruri olarak, ister istemez.

Niçesi atın itdi gāva tebdīl

Zirā'at **bi'z-zarûre** itdi taḥşīl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 36*). [bi'z-zarûre,]

bi'z-zarûrî: Mecburen.

Hep 'avāyık 'alāyık-ı dünyā

Bi'z-zarûrî ḳamusı oldı hebā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 42*). [bi'z-zarûrî,]

Şaḳlayup İntizāmī hırḳasını

Bi'z-zarûrî dutardı arḳasını (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 79, Mısra 14*). [bi'z-zarûrî,]

Bi'z-zarûrî ol ele girmeyicek

Dest-res bulup aña irmeyicek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 41*). [bi'z-zarûrî,]

Bi'z-zarûrî inüp o vādiyede

Yoḳ durur bir mu'îni çāre ide (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 53*). [bi'z-zarûrî,]

Menfa'at virmedi orada biri

Cümleden **bi'z-zarûrî** oldı berī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 84*). [bi'z-zarûrî,]

İntizāmī o demde gayret-ile

Ugradı **bi'z-zarūrī** hayret-ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 20*). [*bi'z-zarūrī,]*

Olmadı muktezāsı hîç biri

Cümleden **bi'z-zarūrī** oldı berī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 16, Mısra 48*). [*bi'z-zarūrī,]*

bi'z-zāt: *Kendi, kendisi.*

Aña dinür egerçi cüz'ıyyāt

Lîk küllî şafâ virür **bi'z-zāt** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 150, Mısra 34*). [*bi'z-zāt,]*

Oğunur mı didi kitâbı meger

Didi **bi'z-zāt** şâh-ı dîn-perver (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 30*). [*bi'z-zāt,]*

Gel ki **bi'z-zāt** idüp müşâvereyi

Añlayup bilmişem müşâdereyi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 9*). [*bi'z-zāt,]*

İşin hep kendü gördi ehl-i hâcât

Degüldür bi'l-vesîle cümle **bi'z-zāt** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 40*). [*bi'z-zāt,]*

Olupdur dâyimâ **bi'z-zāt** memdüh

Gerekdür yâd ola evşâfı meşrûh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 63*). [*bi'z-zāt, -dır]*

boğaz: *Boğaz. Boynun ön bölümü ile bu bölümü oluşturan organlar; yutma organı*

Virdi zencîre **boğazın** nâ-çâr

Gördi yârânı silsile-gerdân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 40, Mısra 34*). [*boğazın, -ı, -n]*

Dest ü pâ-beste otururdu şarîh

Boğazın virmiş-idi mişl-i zebîh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 47, Mısra 24*). [*boğazın, -ı, -n]*

Noldı bâ'is aña idüp tezvîr

Boğazın dutdı halka-i zencîr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 48, Mısra 18*). [*boğazın, -ı, -n]*

Dil aluñ bize kal'a-i Nova'dan

Ol **boğaz** içre eglenüñ âvadan (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 113, Mısra 4*). [*boğaz,]*

Niçesi ehlinüñ şatup cihâzın

Katı nâ-çâr olup besler **boğazın** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 38*). [*boğazın, -ın]*

Gonca **boğazını** ele virmiş

Süsenüñ ne dili var ide niyâz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 40, Mısra 18*). [*boğazını, -ı, -nı]*

Gevri indi **boğazına** kat kat

İp sürenler irişdi ol sâ'at (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 83*). [*boğazına, -ı, -na]*

boğdan: *Boğdan; Romanya'nın Moldavya bölgesine Osmanlı döneminde verilen ad..*

Ḳamu Leh Çeh vilāyet-i Erdel

Boğdan Eflāk cümleten muhtel (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 22*). [*boğdan,]*

Ulusla Moskov u **Boğdan** u Eflāk

Ḳızılelma Macar u Deşt-i Ḳıpçaḳ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 9*). [*boğdan,]*

boğul-: *Havasızlıktan ölmek.*

Fikr ider şanma ğarḳa varmağı

Yāḥod ol anda **boğulmağı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 64*). [*boğulmağı, -ma, -ğ, -ı]*

bol: *Çok, fazla.*

Cāh u temkīn anuñ viren oldur

Genc-i iḥsān u cūdı key **boldur** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 40*). [*boldur, -dur]*

Yüzi ḳara şaḳalı aḳ ḳuldur

Raḥmet it aña raḥmetüñ **boldur** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 16*). [*boldur, -dur]*

Bol ta‘āmı olur ‘imāretdür

Hem ‘imāret ü hem ziyāretdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 56, Mısra 19*). [*bol,]*

bölüg: *Bölük.*

Sızılurmuş belā **bölügi** mişāl

Rāst geldüğine virür mi mecāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 7*). [*bölügi, -i]*

bölük: *Bir bütünden ayrılmış olan parça, kısım.*

Dilerem bir **bölük** kitābetini

Umaram pādīşeh ḥimāyetini (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 35*). [*bölük,]*

bölük: *Takım, zümre, cemâat.*

Bölük ağası Veys idi aña nām

Yeñi devletlü eskiden ḥod-kām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 5*). [*bölük,]*

Bölük ile ağalar şöhret ile

Ḳamu envā‘ [u] ecnās ‘izzet ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 203, Mısra 5*). [*bölük,]*

boş: *Dolu olmayan, boş.*

Beni gördüñ mi hîç felâketde

Kîse vü ceybi **boş** nedâmetde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 30*). [*boş,]*

bosna: *Bosna şehri.*

Bosna idi anuñ dağı aşı

İntizâmî'ye çıkdı hod nesli (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 105, Mısra 21*). [*bosna,]*

Bosna toprağı merdüm ocağı

Yüregüñe çok urısar dāğı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 27*). [*bosna,]*

Taķınupdur yanına gāzîlerin

Bosna vü Hersek'üñ yararların (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 30*). [*bosna,]*

bostān: *Çiçek ve ağaç yetiştirilen yer, bahçe.*

Ġayrınuñ koyına dime gireyin

Yād **bostānda** gülleri direyin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 137, Mısra 36*). [*bostānda, -da]*

Geldi cān gitmesi ile anuñ

Yüri **bostānda** mı biter cānuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 98*). [*bostānda, -da]*

bostāncı: *Saray bahçelerine bakmak ve bunları korumakla görevli iken sonraları sarayın korunmasından ve şehrin zâbıta işlerinden sorumlu bir askerî ocak hâline gelen teşkîlâta mensup kimse.*

Ru'ūsā vü 'azeb topcı gemici

Yeñiçeri vü **bostāncı** cebeci (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 203, Mısra 16*). [*bostāncı,]*

boy: *Vücut, beden.*

İşbu vādîde Hâk delîlümdür

Uşta **boyun** Hudā kefilümdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 40*). [*boyun, -u -ñ]*

ķuyu içinde ādemüñ **boyı** şu

Habs olan durdı anda dāyim örü (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 29*). [*boyı, -ı]*

boyan: *Boyanmak, bulaşmak,.*

Dūd-ı āha **boyanu-ķalmıřsın**

Baķt-ı bedveş uyanu-ķalmıřsın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 41, Mısra 23*). [*boyanu-ķalmıřsın, -uķalmıřsın*]

boyan-: *Bir renge bürünmek.*

Çün tülü‘ ide şem‘ olan mâhum

Şevķ-ile **boyanur** göge âhum (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 44, Mısra 22*). [*boyanur, -ur*]

boyınca: *Boyu veya uzunluğu kadar.*

Nîzenüñ ķan **boyınca** aķmıř-idi

Dâmenini biline taķmıř-idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 59*). [*boyınca,]*

Ėuyı ķazan **boyınca** ķazma gerek

Tâ ĥalâř ide kendü özini tek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 50, Mısra 17*). [*boyınca,]*

böyle: *Böyle, bu şekilde.*

Ol seferde çü **böyle** ĥâl oldu

İntizâmî‘ye güşmâl oldu (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 73, Mısra 3*). [*böyle,]*

Bizi ĥâyet esirgemiş Bârî

Böyle buñ demde eyleyüp yârî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 22*). [*böyle,]*

Müflis-i pāk olup o demde yine

Dilerem **böyle** tâlî‘ oda yana (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 36*). [*böyle,]*

İşbu ümmü‘l-ĥabâyiř itdi neler

Ėızı **böyle** anası daķı beter (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 79, Mısra 12*). [*böyle,]*

Böyle seyl-âba uğrama tekrâr

Murğ-ı âbî misin ne kâruñ var (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 91*). [*böyle,]*

Bir iken derd ü ĥam biñ oldu bu kez

Böyle ârâm eyledi çü biraz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 34*). [*böyle,]*

Böyle tâlî‘le seyri eyleme çok

Bir yirde oturmadan yigi yok (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 101*). [*böyle,]*

‘Asker-i şâha yâ cevâb ola mı

Böyle bu intikâmumuz ķala mı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 26*). [*böyle,]*

Beñzi şolmış ĥazâna dönmiş idi

Böyle ĥâle özi göyünmiş idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 54*). [*böyle,]*

Böyle zevk u neşât-ı 'izzetde

Böyle şādī vü şevk-ı 'izzetde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 55*). [böyle,]

Vâki' olmuşdı bir laṭife meger

İrdi gūşuma anda **böyle** haber (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 106, Mısra 2*). [böyle,]

Âferîn **böyle** mîr-i gâzîye

Cân viren dârû-gîr gâzîye (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 39*). [böyle,]

Mîr İshâk idince **böyle** cevâb

İki üç merd-i çâpûk itdi şitâb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 23*). [böyle,]

Şâha **böyle** diyince ol cāsūs

Kakıyup beglere didi efsûs (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 111, Mısra 1*). [böyle,]

Didi iy pâdişâh-ı mülk-i Fireng

Olma **böyle** didügime dil-teng (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 112, Mısra 2*). [böyle,]

İrdiler **böyle** şehir-i Ürgüp'e

Ṭâlib olan irişdi maṭlûba (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 116, Mısra 3*). [böyle,]

Ekser at u tavara üşer imiş

Yılda bir kerre **böyle** düşer imiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 16*). [böyle,]

Kethudâ 'arz idince Paşa'ya

Didi olur mı **böyle** sermāye (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 129, Mısra 12*). [böyle,]

Biñ ğuruşa şatula bir kâğıd

Böyle bâzāra kim diye kāsîd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 2*). [böyle,]

Kethudāya didi zihî bâzār

Müşterî **böyle** gelse tek her bār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 8*). [böyle,]

Dāyimā 'adli ile yād ola ol

Baña gel **böyle** manşîb ehlini bul (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 58*). [böyle,]

Oldı ağalar u nefer ta'yîn

Böyle iḳdām u cür'ete taḥsîn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 131, Mısra 12*). [böyle,]

Böyle kaçd ide düşdiler kayda

Ḥayl-i a'dā çoğaldı az demde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 132, Mısra 19*). [böyle,]

Bir yaña meyyite dönüp ma'sûm

Böyle olur olunca ṭâli' şûm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 42*). [böyle,]

Düşicek ger gedük ü ger tîmār

Virilür oldı **böyle** her ne ki var (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 145, Mısra 38*). [böyle,]

Gelmemişdür bilün şahîḥ anı

Budun'a **böyle** bir kerem kânı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 82*). [böyle,]

Her kişi **böyle** velvele şalmaz

Gerçi a‘dā anı kıla almaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 9*). [böyle,]

Ƙondı şahrâda her gice yaluñuz

Böyle tüklânına taña Ƙaluñuz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 36*). [böyle,]

Ka‘be‘ye gitmeden Ƙala ħuccâc

Böyle zulm itmemiş durur Ħaccâc (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 182, Mısra 28*). [böyle,]

Sözlerine cevâbı **böyle** didi

Görelüm pâdişâhuñ emri nola (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 44*). [böyle,]

Aşdı seb‘îni za‘fa yüz tutdı

Neylesün **böyle** bir demi gütdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 187, Mısra 12*). [böyle,]

Ƙalur mı yoħsa **böyle** işbu bozğun

Feraħ hîç bulmaya mı Ƙalb-i maħzûn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 190, Mısra 3*). [böyle,]

Niçe serdâr itdi gerçi şöhet

Biri göstermedi bir **böyle** zînet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 54*). [böyle,]

İçer ter büse-kârî tolular her Ƙâmet-i tûbâ

Ne şîrîn berg ü bâr olur viren **böyle**semer meclis (*Tuhfetü'l-İhvân, Müfret 2, Mısra 14*).

[böyle,]

Bu çeşmüm iki sâgar dolduruban tâ gezer meclis

İki gözüm-içün görmiş degüldür **böyle** ter meclis (*Tuhfetü'l-İhvân, Müfret 2, Mısra 2*).

[böyle,]

Böyledür **böyle** ħâl-i ehl-i sefer

Şıfr-ı vâhid ider ħod anı saƘar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 51*). [böyle,]

Nesne yoħ didi bunda hîç meşelâ

Böyle Ƙuru şudâ‘ bize ne belâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 32*). [böyle,]

Mîr-mîrân ki Malatesta idi

Lâf urup Ƙarşu şâha **böyle** didi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 2*). [böyle,]

Böyle çok dâmdan rehâ buldı

Dâne dükenmedin şafâ buldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 103*). [böyle,]

Böyle zevƘ u neşât-ı ‘izzetde

Böyle şādî vü şevƘ-ı ‘izzetde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 56*). [böyle,]

Böyle tiryâkîler görüp şevƘi

Ƙanı Ƙururdu Ƙalmayup zevƘi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 51*). [böyle,]

Virmeyüp hîç aralık bir ân

İtdiler **böyle** ‘îş niçe zamân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 10*). [böyle,]

Böyle mîre kim olmaya çâker

Habbezâ ol yire ki ola dâver (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 105, Mısra 33*). [böyle,]

Begler içinde **böyle** gâzî yok

Gerçi şâh 'askerinde begler çok (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 45*). [böyle,]

Böyle hâletde bu felâketde

Kış kıyâmetde vü nedâmetde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 109, Mısra 25*). [böyle,]

Pâyı senden beter şikest olsun

Böyle pâmâl pāyeñi bulsun (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 139, Mısra 6*). [böyle,]

Kodı nevbet bulara dirlük için

Böyle tedbîr itdi birlük için (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 145, Mısra 36*). [böyle,]

Kendü kendüye **böyle** itdi hitâb

Haẓm-ı nefis eyleyüben itdi 'itâb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 61*). [böyle,]

Gel nazâr kıl kâmusı hâzırdur

Böyle şöhratlü sūr-ı nâdirdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 36*). [böyle,]

Nemçe'ye âhîr oldılar tâbî'

Böyle maḥkûm olana kim mâni' (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 70*). [böyle,]

El ayak sağ olup ger olsa mecâl

Böyle şekvâsı olur idi muḥâl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 187, Mısra 34*). [böyle,]

Meded hîç **böyle** var mı zulm-i zâhîr

Revâ gör[ür] mi anı yüce Kâdir (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 194, Mısra 21*). [böyle,]

Böyledür böyle hâl-i ehl-i sefer

Şıfr-ı vâhîd ider ḥod anı saḡar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 51*). [böyledür, -dür]

'Âkıbet cümlesi olur fânî

Böyledür oñat eyle iz'ânı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 66*). [böyledür, -dür]

Böyledür böyle hâlet-i dünya

Tâ ezelden bu 'âdet-i dünyâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 55*). [böyledür, -dür]

Böyle yârâna kim ider daḡli

Hıfz idüp muḥkem ihtimâm idesin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 38, Mısra 34*). [böyle,]

Müttehemsiz niçesine dir-idi

Böyle hâzır cevâba kâdir idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 11, Mısra 24*). [böyle,]

Böyle şan'at hidâyete yetürür

Dünyevî uhrevî ḡamuñ götürür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 15, Mısra 25*). [böyle,]

Böyledür **böyle** hâlet-i dünya

Tâ ezelden bu 'âdet-i dünyâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 55*). [böyle,]

Sürüdi cümlesin ol eşnâda

Haylî yir aşdı **böyle** gavgâda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 22, Mısra 34*). [böyle,]

Atdı üç def'a taşra anı zemîn

Böyle anı görenler itdi yemîn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 29, Mısra 12*). [böyle,]

Didiler **böyle** fırsat olmaya hîç

Dest-i cevri-ile eyleyüp ser-pîç (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 31, Mısra 7*). [böyle,]

Olmış-iken bana o deñlü sitem

Neden olsun cihâna **böyle** 'alem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 42*). [böyle,]

Ya'nî geldi dirüldi huddâmı Tañladılar görüp o bed-nâmı Didiler bu degül bizüm maḥdûm

Yoğ-idi anda **böyle** lehçe-i şüm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 88*). [böyle,]

Böyle demde güli görüp ḥandân

Çeşm-i nergis bükâdan ağarmış (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 40, Mısra 16*). [böyle,]

Kara tağuma mı mişâl olduñ

Böyle derd-ile bî-mecâl olduñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 42, Mısra 14*). [böyle,]

Tîre-dilsin ne ḥâtıruñ vardur

Böyle vüs'atde tarlıguñ vardur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 42, Mısra 16*). [böyle,]

Böyle bârîk-bîn iken her geh

Görinür ḥâlden olmaduñ âgeh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 42, Mısra 17*). [böyle,]

Neyki 'illet yâ fikr-i maṭlûbı

Kim çeker **böyle** şabr-ı Eyyüb'ı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 48, Mısra 42*). [böyle,]

Yedi gün oldu **böyle** cem'iyet

Her gün ilzâm idi anı niyyet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 49, Mısra 17*). [böyle,]

Yok sipâhîye didi **böyle** sitem

Her zamânda çeker şehirlü nedem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 52, Mısra 7*). [böyle,]

İtdi bir pîr baña bu pendî

Böyle bend içre mübtelâ kendi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 64, Mısra 2*). [böyle,]

böylece: *Bu şekilde, bu tarzda.*

Herkes elde dutar-idi tolu cām

Aluban **böylece** cihândan kām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 6*). [böylece,]

Böylece irüben bir ay miḳdâr

Ugraduğın bu kısım idüp bîzâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 17*). [böylece,]

Böylece mişli yok ‘azîm düğün

Kaşd idüp arasañ cihânı bütün (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 41*). [*böylece,]*

böylelük: *Böylelikle.*

Ġam rehin geçmege yoluñda imiş

Böylelük şanma kim elüñde imiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 50*). [*böylelük,]*

Böylelülle Sitanbul’a geldi

At yanınca piyâde kat ıaldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 55*). [*böylelülle, -le]*

boyn: *Boyun, başı bedene bağlayan bölge.*

Kimi âğüşa mû-miyân almış

Kimi **boynına** kolların şalmış (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 20*). [*boynına, -ı, -n, -a]*

Şarmadan **boynı** çünkü gire ele

Pehlivândur kim aña karşı gele (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 95*). [*boynı, -ı]*

boyun: *Boyun.*

Dağdı **boynına** şubh-dem kefeni

Gördi bî-rûh çün o sîm-teni (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 94, Mısra 11*). [*boynına, -ı -n, -a]*

Baş etekde vü cānları elde

Tîğ **boyunda** vü etek belde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 26*). [*boyunda, -da]*

Nāka-mānend **boynın** itdi dırāz

Hāl diliyle itdi ‘arz-ı niyāz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 73*). [*boynın, -ı, -n]*

boyun ol: *Söz vermek, borçlu olmak.*

Dutalum sūhte oldu ħor u zelîl

Başdan aña **boyun** mıyam yā kefîl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 36*). [*boyun,]*

boz: *Düzgün bir şeyi düzensiz duruma sokmak, düzgünlüğünü gidermek.tahrip etmek*

Bozdılar köprü başın ol sâ‘at

Buldı anuñla birkaçı rāhat (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 15*). [*bozdılar, -dı, -lar]*

Emn ü āmānı kendüler **bozdı**

‘Uğde-i şulhı kendüler çözdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 19*). [*bozdı, -dı]*

Bozar bir kaydı birin ider ibkâ

Hudâ itmiş aña bu luṭfı ilkâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 67*). [bozar, -ar]

Raẓiyallâhu ‘anhu terkîbin

Bozmadı hîç razlehû tertîbin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 163, Mısra 10*). [bozmadı, -ma -dı]

bozdoğan: *Bir tür doğan kuşu, cüce doğan.*

Muraşşa ‘ tîğ ü altun **bozdoğanı**

Virüp ıslâh kıl didi cihânı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 197, Mısra 11*). [bozdoğanı, -ı]

bozğun: *Bozulmuş, perişan, harap.*

Nîm-cân kendü atları durğun

Sefer âlâtı büzbütün **bozğun** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 60*). [bozğun,]

bozğun: *Karışıklık.*

Kalur mı yoḥsa böyle işbu **bozğun**

Ferah hîç bulmaya mı kalb-i maḥzûn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 190, Mısra 3*). [bozğun,]

bozul-: *Dağılmak, bozguna uğramak (GTS).*

Kâfirün oldı tārūmār âlâyı

Bozulı düşdi kaçdılar tolayı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 135, Mısra 16*). [bozulı, -ı]

bu: *Bu, ikinci teklik şahıs işaret zamiri / işaret sıfatı, Sıfat.*

Niçe serdâr ‘ asker çekdi gıtdi

Bu buldı cümlesinden imtiyâzı (*Tuhfetü'l-İhvân, Kıt'a 2, Mısra 4*). [bu,]

Her birinde nişanı var kesenün

Herkesün bellü **bu** benüm **bu** senün (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 26*). [bu,]

Her birinde nişanı var kesenün

Herkesün bellü **bu** benüm **bu** senün (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 26*). [bu,]

Şâhib-i ḥâne girdi çün içerü

Bu ḥaşıruñ içinde durur örü (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 82*). [bu,]

İztırârî **bu** qarşuda kâyim

Büriyâ ḥabsine katı nâdim (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 89*). [bu,]

Geldi nā-gāh o dem qarındaşı

Aña qardaş velī **buña** nāşī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 72*). [*buña, -ña*]

Bunlara ol dahı olup hemvār

Bir uğurdan koyuldılar yek-bār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 45*). [*bunlara, -n, -lar, -a*]

İşüñüz bellü irte nice ola

Hayliden sū' -i zan idi **bu** baña (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 22*). [*bu,]*

Bu sa'âdet degül midür şimdi

İstenen gökde yirde bulundu (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 7*). [*bu,]*

El bir etmiş şitâ ile bārân

Ol yağardı **bu** doñdururdu hemân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 109, Mısra 20*). [*bu,]*

Şulha bir çäre eyle kıl tedbîr

Saña öñ soñ **budur** eyü ta'bir (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 114, Mısra 4*). [*budur, -dur*]

Varuban göricek o meczûbı

Bu mı didi o halk matlûbı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 14*). [*bu,]*

Gör o sâbit-kağem **bu** bunda **bu** kez

Bu eser şavurur yiler oñmaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 45*). [*bu,]*

Gör o sâbit-kağem bu bunda bu kez

Bu eser şavurur yiler oñmaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 46*). [*bu,]*

Andan artuğ zevāl aña yoğ-imiş

Bundan özge devā **buña** yoğ-imiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 40*). [*buña, -ñ -a*]

Añlamamış **bunuñ** mu'âlecesin

Yazmamış kimse görmişüz niçesin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 81*). [*bunuñ, -nuñ*]

Ger Ferîdün göreydi şavletini

Diye **budur** ferîd-i dehr anı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 134, Mısra 18*). [*budur, -dur*]

Gördi küffâr âlâyın ırağdan

Hod **bu** idi tazarru' ı Hâk'dan (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 135, Mısra 8*). [*bu,]*

İtmeyüp şuyı yüzmege cür'et

Bu berü itdi ol öte 'avdet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 20*). [*bu,]*

Gerçi virür şudā' kelām-ı tavîl

Buña şahid durur Hudā-yı cemîl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 56*). [*buña, -ña*]

Eyleñ in ‘āmını **bunuñ** iz ‘ān

Baňa biñ altun eyledi ihsān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 67*). [*bunuñ, -nuñ*]

Bî-ḥaber **bu** berātın ol getürür

‘Ādetā eski yirde **bu** oturur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 150, Mısra 10*). [*bu,*]

İntizāmī çün aldı **bu** ḥaberi

Şevḳ cānına eyledi eṣeri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 156, Mısra 41*). [*bu,*]

Şehri İstanbul’uñ gedā yiri mi

Ne şanursın **bu** bî-nevā yiri mi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 22*). [*bu,*]

İntizāmī’ye **bu** katı geldi

Nāvek-i ‘ār yüregini deldi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 23*). [*bu,*]

Manşib oldur ki olmaya ‘azli

‘Azline degmeye **bunuñ** ca’li (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 48*). [*bunuñ, -nuñ*]

Āl-i ‘Oṣmān’a **bu** itā‘atde

Ol ‘inād üzre idi gāyetde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 180, Mısra 5*). [*bu,*]

Bir sefer her birine lāzım iken

Herkesüñ re’yi **buña** cāzim iken (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 148*). [*buña, -ña*]

Bu pā-bendi ḳamuya itmışem ben

Velīkin **buña** hergiz çāre bilmen (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 198, Mısra 8*). [*buña, -ña*]

Ḥilāfın añlamağ-imiş ḥamāḳat

Buña biz eylerüz ḥüsn-i şehādet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 198, Mısra 38*). [*buña, -ña*]

Bir ḥarāret olup o dem peydā

İtdügüñe cezā didi **bu** saña (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 28, Mısra 24*). [*bu,*]

Anuñ ilḫzārına degül ḳādir

Ele ol girmez ise **bu** ḥāzır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 31, Mısra 24*). [*bu,*]

Didiler **bu** degül bizüm maḥdüm

Yoğ-idi anda böyle lehçe-i şüm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 87*). [*bu,*]

Ol ilüñ ‘ādeti meger **bu-y-imiş**

Cümle aḥvālinüñ yegi o imiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 70, Mısra 23*). [*bu-y-imiş, -y, -imiş*]

Ṭoḡru çıḳmağ-içün meger ‘ar‘ar

Örü-durdi **bulardan** itdi ḥazer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 79, Mısra 6*). [*bulardan, -lar, -dan*]

Mūmı diñdirdiler **bunu** diyicek

Ev ḳapusın ḳapadılar ḳatı pek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 101, Mısra 9*). [*bunu, -nı*]

Bu haber lîk ‘aqla hîç şıgmaz

Bunı ma‘kûle ehl-i ‘aql almaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 18*). [*bunı, -nı*]

İntizâmî **bunı** çün işitdi

Anı görmeklige murād itdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 11*). [*bunı, -nı*]

Bunı şan‘at idinürüz ammā

Ayruḡ andan kesilmezüz ḡaṭ‘ā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 11*). [*bunı, -nı*]

Ne dilerseñ ḡabûl-ı ḡazretdür

Olma ḡāfil **bu** ulu fırsatdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 32*). [*bu,*]

Bu senüñ didüḡüñ koyun ḡaḡḡı

Zehr-i ḡātil durur ḡudā ḡaḡḡı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 21*). [*bu,*]

Varaḡ-ı dīgeri murād idine

Bunı her ḡāh i‘tiyād idine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 58*). [*bunı, -nı*]

Ol ḡaṣāvetle mürd olup mel‘ün

ḡaldı oḡulları **budur** maẓmûn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 52*). [*budur, -dur*]

Bunı didi vü itdi rûḡı teslīm

Yirin buldı ḡamu te‘ḡîr ü taḡdīm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 192, Mısra 19*). [*bunı, -nı*]

Uyanup eyledüm ḡaḡḡ’a tazarru‘

ḡudā’dan **bu-y-idi** zîrā tevaḡḡu‘ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 94*). [*bu-y-idi, --y-, -idi*]

Fāriḡ ol cümleden **budur** tedbîr

İṣbu rû‘yāya bu durur ta‘bîr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 73*). [*budur, -dur*]

Jaḡa ḡod key metîn bārûdur

Varmamış kimse anda söz **budur** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 10*). [*budur, -dur*]

Atumuñ eşmesi **budur** ancak

Virme baña elem be-hey alḡaḡ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 27*). [*budur, -dur*]

ḡaḡ **budur** gel gel idelüm inṣāf

Şanmañuz bu sözümi lâf u ḡüzāf (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 51*). [*budur, -dur*]

Herkes olur ḡoçinüñ üzre süvār

Anda **budur** tarîḡ-i dār u diyār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 137, Mısra 8*). [*budur, -dur*]

Bî-ḡabersin didi murādumdan

Niyyet olan **budur** nihādumdan (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 164, Mısra 14*). [*budur, -dur*]

Keser biḡer kırar geḡer alāyı

Dem-ā-dem **budur** işinüñ ḡolayı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 195, Mısra 22*). [*budur, -dur*]

Bārekāllāh zihī mübārek dem

Bundan özge olur mı luṭf u kerem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 168*). [*bundan, -n, -dan*]

Ne cüz'î **bu** ḥaḳîrûñ ber-murād olması yanında

Cihāna luṭfî şāmildür gedāyî kāmṛān eyler (*Tuhfetü'l-İhvân, Kaside 1, Mısra 19*). [*bu,]*

Ma'nide resmi ile ḥaḳ **bu** hemîn

Biñ bir adına Ḥaḳḳ'uñ ide yemîn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 6, Mısra 17*). [*bu,]*

Bu degül kim anı şanem idesin

‘Ālem añladuḡuñ elem idesin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 14, Mısra 9*). [*bu,]*

Bildi āḫir muḥaḳḳaḳ ‘ālemde

Yār bulmaz kimesne **buñ** demde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 43, Mısra 32*). [*buñ, -n*]

Ehl-i ‘irfān dir **bu** ḳavl-i celî

Şey' zıddıyla münkeşif ezeli (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 65, Mısra 7*). [*bu,]*

Görme misin **bu** ḡılzet-i māyî

Ḳaṣḳatı ḳaldı teşne-leb mähî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 67, Mısra 37*). [*bu,]*

Bu göḡüñ saña āli mi vardur

Yohsa fikr-i muḥālî mi vardur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 69, Mısra 23*). [*bu,]*

Bu seḫer nolduñ ey şabā-reftār

Geçe-yazduñ buz altına nā-çār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 69, Mısra 25*). [*bu,]*

Didi gel ḡāfil olma hey nā-merd

İkiñüz daḡı şimdi aldı **bu** berd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 70, Mısra 10*). [*bu,]*

Çün ḫalāş oldu **bu** belālardan

Nefreti itdi baḫr ile berden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 35*). [*bu,]*

Ḥaşılı çekdi çün **bu** deñlü ta'ab

İtmeyem didi taşrasını taleb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 45*). [*bu,]*

Her du'āyî ḳabûl ider Allāh

Kimse **bu** yolda olmadı güm-rāḫ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 72, Mısra 22*). [*bu,]*

Bildi 'usret-peżirdür **bu** cihād

İtdi andan ḫazerde meyl-i ziyād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 73, Mısra 7*). [*bu,]*

İtdi ḳadrince her ḡarîbe 'atā

Zîre **bu** idi maḳşad-ı aḳşā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 73, Mısra 24*). [*bu,]*

Söylenür oldu ilde **bu** aḫvāl

Oldı dükkānı niçenüñ ibṭāl' (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 73, Mısra 25*). [*bu,]*

Ehl-i sūk ehl-i nār idügi meger
 Hâtırındaydı eskiden **bu** haber (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 36*). [bu,]
 Şandı eyler **bu** nükte ile hitâb
 Ya'nî işbu kinâyet-ile cevâb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 37*). [bu,]
 Bād u nār eyler idi el oyunın
Bu hevâ ile çarha dutdı yönin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 48*). [bu,]
 Rub'-ı meskûna **bu** belâ düşdi
 Herkesün başına elem üşdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 51*). [bu,]
 Herkese irdi **bu** kadar hüsran
 Bunca māl u menāl olup sūzân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 19*). [bu,]
 Zîr-i dükkân çāh imiş nā-geh
 Ol-dem oldı **bu** hâlden āgeh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 28*). [bu,]
 İntizāmī **bu** hâli kıldı me'âl
 İtdi **bu** nükteyi o demde hayâl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 76, Mısra 1*). [bu,]
 İntizāmī **bu** hâli kıldı me'âl
 İtdi **bu** nükteyi o demde hayâl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 76, Mısra 2*). [bu,]
 Gördi ašlâ ğinâ degül bâķī
Bu ğinâdan 'anâ kalur bâķī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 76, Mısra 6*). [bu,]
 Gūshmāl oldı bir dahı **bu** aña
 Fıkr idüp qaldı **bu** arada taña (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 76, Mısra 29*). [bu,]
 Oldur ölmez oğul **bu** 'âlemde
 Bu's-sa'âdet binâ-i âdemde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 76, Mısra 39*). [bu,]
 Kāmu fikrinden oldı **bu** elyak
 Üngürüs 'azmin eyleye muṭlak (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 77, Mısra 17*). [bu,]
 Da'vî-i merd iderdi duḡter-i rez
 İki yürekle geldi dehre **bu** kez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 78, Mısra 4*). [bu,]
 İşbu hengāme vü **bu** ceng ü dögüş
 Şehr-i İzvornig'uñ civārı imiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 80, Mısra 17*). [bu,]
 İntizāmī **bu** hâli çün gördi
 Maḡzar-ı kâḡide örü-durdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 39*). [bu,]
 Bir oñulmaz belâ durur **bu** tama'
 Bir yeñilmez 'anâ durur **bu** tama' (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 81*). [bu,]
 Bir oñulmaz belâ durur **bu** tama'
 Bir yeñilmez 'anâ durur **bu** tama' (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 82*). [bu,]

Bu ta‘accüb degül midür haylî
 Kaldurur hortımı ile fîli (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 84, Mısra 27*). [bu,]
 Nakş irer nâ-gehân kemâle meger
 Bir dem eyler **bu** hâlet üzre güzër (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 85, Mısra 26*). [bu,]
 Niyyeti bir gün itdi seyrâna
 Şek **bu** geñ seyri vaḳtı yârâna (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 87, Mısra 2*). [bu,]
 ‘Asker-i şâha yâ cevâb ola mı
 Böyle **bu** intikâmumuz kâla mı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 26*). [bu,]
 Ulu Türk işide **bu** da‘vîyi ger
 Ser-fürû itse kim ‘inâd eyler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 25*). [bu,]
 Dojd çün-kim işitdi **bu** lafı
 Lâf ne cümle kizb idi şâfî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 31*). [bu,]
 Resne’nün taḡına **bu** deñlü sipâh
 Çıkup itdiler ol diyârı tebâh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 3*). [bu,]
 İntizâmî görüp **bu** gavḡâyı
 Eyler-iken ḡazâya da‘vâyı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 111*). [bu,]
 Cân kurbân gerek **bu** bayrama
 ‘Akluñı divşür olma ḡod-kâme (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 119*). [bu,]
 Şındı hep cümle zümre-i tuḡyân
 Yaluñuz kaldı güm-reh **bu** meydân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 144*). [bu,]
 Ekşer ol nâ-murâd olur gördüm
 Ben **bu** rü’yâyı niçe kez yordum (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 52*). [bu,]
 ‘Arz olındı çü pâdişâha **bu** hâl
 Oldı telhîş çün ‘alel’l-icmâl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 93, Mısra 1*). [bu,]
 Mâha aylarca **bu** idi maḡşûd
 Ola pâ-bûsı ile ḡâk-âlûd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 94, Mısra 31*). [bu,]
 Anı yâ Rab ḡazabdan eyle emîn
Bu du‘âya dutalım el âmîn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 96, Mısra 36*). [bu,]
 Dile hâtifden irdi bir âvâz
 Ya’nî **bu** nazmı eyledi âḡâz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 97, Mısra 10*). [bu,]
 Göz kıpar sâḡîye görince ḡabâb
 Hîç **bu** şûret tutar mı cây-ı şarâb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 18*). [bu,]
 Eyle yârâna dâyimâ taḡsîn
 ‘İş iderler **bu** tarz-ile her ḡîn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 36*). [bu,]

 arda um **bu** gice yab ana gider
 İtme ihm li  afleti  o gider (*Tuhfetü'l-İhv n, Mesnevi 100, Mısra 11*). [bu,]
   n  al ş oldu **bu** bel lardan
  ıkmak  zreydi yok yire serden (*Tuhfetü'l-İhv n, Mesnevi 103, Mısra 21*). [bu,]
 Nefsin itdi ned mete    z
 Bed 'ameldür didi **bu** 'ı  -ı mec z (*Tuhfetü'l-İhv n, Mesnevi 103, Mısra 24*). [bu,]
 B deyi yüridürdi s  i durup
 Reşk iderdi **bu**   li dehr görüp (*Tuhfetü'l-İhv n, Mesnevi 104, Mısra 4*). [bu,]
  u a dirler var idi bir v  i
 İlde v  günde **bu** idi adı (*Tuhfetü'l-İhv n, Mesnevi 106, Mısra 4*). [bu,]
Bu  aber l k '  la h    ı maz
 Bunı ma'  le ehl-i 'çöl almaz (*Tuhfetü'l-İhv n, Mesnevi 108, Mısra 17*). [bu,]
 Birbirine bakup g l  diler
Bu la ife ile bulu dılar (*Tuhfetü'l-İhv n, Mesnevi 108, Mısra 34*). [bu,]
 Böyle   letde **bu** fel ketde
  ı  kıy metde v  ned metde (*Tuhfetü'l-İhv n, Mesnevi 109, Mısra 25*). [bu,]
   le v   ld r  amu k r 
 Şimdi oldur **bu** ce   s  r  (*Tuhfetü'l-İhv n, Mesnevi 110, Mısra 14*). [bu,]
 Merd-i     k durur  ec 'at eri
  orkar n feth ide gel p **bu** yiri (*Tuhfetü'l-İhv n, Mesnevi 110, Mısra 60*). [bu,]
 Gel tazarru'   lup niy z eyle
Bu mu  l i den i tir z eyle (*Tuhfetü'l-İhv n, Mesnevi 110, Mısra 64*). [bu,]
 Acıdur     s  z olma  l g m-r  h
Bu cev bumdan eyleme ikr  h (*Tuhfetü'l-İhv n, Mesnevi 112, Mısra 4*). [bu,]
 Ba a uru  sel sil   a   l
 T  zu  r eyleyicegiz **bu**   l (*Tuhfetü'l-İhv n, Mesnevi 112, Mısra 6*). [bu,]
 Emr id  n varup alalar   beri
 Göreler var mı **bu** s    n e eri (*Tuhfetü'l-İhv n, Mesnevi 112, Mısra 10*). [bu,]
 Bu beter i  olur deg l  ı  a
Bu  adar bes-durur bize  ı  e (*Tuhfetü'l-İhv n, Mesnevi 113, Mısra 29*). [bu,]
 Bu beter i  olur deg l  ı  a
Bu  adar bes-durur bize  ı  e (*Tuhfetü'l-İhv n, Mesnevi 113, Mısra 30*). [bu,]
    -ı İsl m'a 'ar  olundu **bu**   l
 Pes  aleb  ıldı anca m  l u men l (*Tuhfetü'l-İhv n, Mesnevi 115, Mısra 1*). [bu,]

Bülbul itdi **bu** nazmı çün tekrār
 Uyḡudan açdı gözlerin ezhār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 79*). [bu,]
 Ḥidmet iden belā **bu** ḥidmetkār
 Ḥastelendi kim eylesün tīmār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 5*). [bu,]
 Key zebūn idi gözlerin açdı
 Ḥod görenler dir-idi **bu** geçdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 118, Mısra 4*). [bu,]
 Bu sefer degmenüñ degül kārı
 Özge gayretdür ide ne ārī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 37*). [bu,]
 İntizāmī **bu** ḥālī fikr eyle
 Dāyimā nām-ı Ḥaḡḡ'ı zıkr eyle (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 47*). [bu,]
 Başları oldı yeksere pāmāl
 Def' olup ānīde **bu** ḥarb u kītāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 122, Mısra 34*). [bu,]
 Mīr-i mezbūr işitdi **bu** ḥaberi
 Ḳalmadı 'arızında ḡan eşeri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 123, Mısra 1*). [bu,]
Bu ḥaber ba'za sūr u 'ālem idi
 Ol civān-baḡta rüz-ı mātem idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 123, Mısra 7*). [bu,]
 Böylece irüben bir ay miḡdār
 Uḡraduḡın **bu** ḡısm idüp bīzār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 18*). [bu,]
Bu eḡālīm-i seb'a seyrin iden
 Heft peyker nazīri fikrin iden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 37*). [bu,]
 Pādīşāh-ı cihān ḡılup fermān
 Ḥāme çekmiş **bu** nev'-ile 'unvān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 128, Mısra 4*). [bu,]
 Beni Paşa'ya şimdi 'arz eyle
Bu kelāmumı luḡf idüp sesle (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 129, Mısra 10*). [bu,]
 Didi ol ṭālibe **bu** naḡdi yūri
 Al götür bizi andan eyle berī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 17*). [bu,]
 Var ise bir devāsı yoḡ bīmār
Bu ze'āmetle idelüm tīmār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 22*). [bu,]
Bu kitāba sebeb şorulsa nedür
 Niçe iḡsān-dīde yādıdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 39*). [bu,]
 Söylenür nāmı niçe dillerde
 Ḥaylī meşḡurdur **bu** illerde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 132, Mısra 32*). [bu,]
Bu cevābı işidicek küffār
 Küfri ezber oḡıdılar tekrār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 132, Mısra 33*). [bu,]

N'oldı yâ Rab **bu** hūy u hā dir-iken
 Velvele gūlgūle şadā dir-iken (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 133, Mısra 13*). [bu,]
 Dāyim ol serhadūñ **bu** 'ādetidür
 Top şadāsı ne dem kim işidilür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 133, Mısra 27*). [bu,]
Bu yañadan çün aldı mîr haber
 Server-i gāziyân Ğazanfer-fer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 135, Mısra 1*). [bu,]
 Oldı māni' **bu** mācerāya çü şu
 Geçidin hōd aradılar her sū (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 17*). [bu,]
 Atı eşmiş yatur **bu** yurdunda
 Sürçe düşdügi uyhu derdinde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 31*). [bu,]
 Hāk budur gel gel idelüm inşāf
 Şanmañuz **bu** sözümi lāf u güzāf (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 52*). [bu,]
 Yidi yıl 'ış ü nūş-ile geçdi
 Bak gör inşāfdan **bu** hōd aşdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 68*). [bu,]
 İntizāmī görüp **bu** ahvālī
 Eyleyüp haylī cūr'et-i 'ālī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 19*). [bu,]
 Bu düşiş nice olduğı zāhir
 Gör ne luṭf itdi ol yüce Kādir (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 140, Mısra 9*). [bu,]
 Ötesi yok **bu** dünyevī zevkuñ
 Aşlı yokdur **bu** 'ārızī şevkuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 3*). [bu,]
 Ötesi yok **bu** dünyevī zevkuñ
 Aşlı yokdur **bu** 'ārızī şevkuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 4*). [bu,]
 Ol huşū' u huşū'-ıla bir dem
Bu huşūşa Hūdā durur a'lem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 30*). [bu,]
 Bu ferāḡat nedür sefāhet ne
Bu şikāyet nedür hikāyet ne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 143, Mısra 11*). [bu,]
 Bu ferāḡat nedür sefāhet ne
Bu şikāyet nedür hikāyet ne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 143, Mısra 12*). [bu,]
 Yoḡ-ise hārcılığıñ eger vireyin
Bu işüñ arasına ben gireyin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 143, Mısra 14*). [bu,]
Bu hevā ile Zühre naḡme-serā
 Tāze şavt-ile ṭoldı köhne serā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 143, Mısra 25*). [bu,]
 Şer' u kânūna zīb ü fer virdi
Bu ma'ārifle devlete irdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 38*). [bu,]

Ğamdan āzād olur kıl olan aña
 Pendi müş'ir cevābdur **bu** saña (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 56*). [bu,]
 İntizāmī işitdi **bu** haberi
 Eyledi hâtırına çün eşeri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 145, Mısra 1*). [bu,]
 Kimse itmiş degül **bu** tertibi
 Kim düzetmiş durur **bu** terkibi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 145, Mısra 39*). [bu,]
 Kimse itmiş degül **bu** tertibi
 Kim düzetmiş durur **bu** terkibi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 145, Mısra 40*). [bu,]
 Hiç beñzer mi **bu** 'atāda aña
 Ol kadar altun ide saña 'atā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 71*). [bu,]
Bu hasıs ol sañi ola meşhûr
 Beni didi gelüñ dutuñ ma'zûr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 73*). [bu,]
 Akçe ol virdi illā **bu** etmek
 Bulınur akçe dirlük olsun tek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 79*). [bu,]
 Şaldılar velvele **bu** kizb-ile
 Şıhhatin kim şorar yā kim bile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 149, Mısra 5*). [bu,]
 Bî-haber **bu** berâtın ol getürür
 'Ādetā eski yirde **bu** oturur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 150, Mısra 9*). [bu,]
 Ol seher **bu** imiş meger virdi
 Eline çün berâtını virdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 150, Mısra 15*). [bu,]
 İşbu fikr ile eyledi cür'et
 Kıldı fevrî **bu** gayrete diğkat (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 153, Mısra 14*). [bu,]
 Emr idüp kıldı 'askere fermān
Bu haberlerle tıldı kevn ü mekân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 153, Mısra 16*). [bu,]
 İntizāmī'ye anda itdi hitāb
 Yaz **bu** sūrı ola bir özge kitāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 156, Mısra 14*). [bu,]
 Kendünüñ dahı hōd murādı idi
Bu işāret girih-küşādı idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 156, Mısra 20*). [bu,]
 Yok yire çekmeye o tā emegi
Bu taqayyüddür ādeme geregi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 156, Mısra 30*). [bu,]
 Evvelinden **bu** sūrı tā āhir
 'An-ķarīb eylesün yazup hāzır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 156, Mısra 37*). [bu,]
 Çün **bu** hıdmet tamām ola hāşıl
 Ola maķşūdına o hem vāşıl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 156, Mısra 39*). [bu,]

Çün **bu** hizmet tamāmına irdi
 Bir müdevven kitāb idüp virdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 156, Mısra 45*). [bu,]
 İrdi çün İntizāmî'ye **bu** haber
 Kula mevlâsı hoşdur itse nazar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 11*). [bu,]
 Didi yok didi ey kerem kânı
 Baña neyler **bu** manşib-ı fânî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 42*). [bu,]
 Kanda anlar yâ kanda **bu** ednâ
 Hâtıra geldi lîk bir ma'nâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 67*). [bu,]
 İntizāmî görince **bu** hâli
 Çıkdı gözinden 'âlemüñ mālî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 13*). [bu,]
 Mü'min olan **bu** hizmeti almaz
 Kimsenüñ hâkkı kimsede qalmaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 45*). [bu,]
 Mevt yigdür dahı **bu** dirilükden
 Kişi kırtulsa hoş durur buñdan (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 17*). [bu,]
 Yok **bu** terkîb-ile hâlâşa mecâl
 Bâde nûş eyle eyleme ihmâl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 41*). [bu,]
 Gitdi ol qaldı **bu** tefekkürde
 Hep kabâhatlerin tezekkürde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 59*). [bu,]
 İtdi bir şahş **bu** sözi tekrâr
 Hiç durma Hasan Efendi'ye var (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 160, Mısra 11*). [bu,]
 İntizāmî **bu** hâlet üzre iken
 Cidd ü cehdi **bu** gâyet üzre iken (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 161, Mısra 29*). [bu,]
 İntizāmî **bu** hâlet üzre iken
 Cidd ü cehdi **bu** gâyet üzre iken (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 161, Mısra 30*). [bu,]
 Fâzılı kāmili Sitanbul'uñ
 Ehl-i nazmı **bu** şehr-i mergübuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 38*). [bu,]
 Hâk te'âlâya hamd-ı bî-pâyân
 İtdi **bu** hizmeti aña ihsân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 50*). [bu,]
 Ol şe'âmetle kaṭ'-ı yed olmış
 Hâk **bu** kendü cezâsını bulmış (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 163, Mısra 24*). [bu,]
 Göz döyer mi **bu** keşrete her bār
 Seni za'f-ı başa başa nâ-çâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 164, Mısra 9*). [bu,]
 Ol ki kendin urur terâzüye
 Döyebilür **bu** zür-bâzüya (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 28*). [bu,]

Evvelâ geldüğünde **bu** şehre
 Hâmeden bulmadın dağı behre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 3*). [bu,]
 Didi sözüm geçeydi saña eger
 Hâtırumdan benüm **bu** şimdi geçer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 16*). [bu,]
 Ehl-i 'irfâna himmetüñ yok mı
Bu kitâbet o hîdmete çok mı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 40*). [bu,]
 İki biñ zerr-i eşrefî maşraf
 Oldı şehden aña yeter **bu** şeref (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 42*). [bu,]
 İntizâmî'nüñ anası nâ-gâh
Bu seferden o dem olup âgâh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 40*). [bu,]
 Şubha dek her gice **bu** hây-ile hû
 Uyhu mı sende kor **bu** cüst-ile cû (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 5*). [bu,]
 Şubha dek her gice **bu** hây-ile hû
 Uyhu mı sende kor **bu** cüst-ile cû (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 6*). [bu,]
 İntizâmî'nüñ anda huddâmı
 Kaçdı atlarla gör **bu** âlâmı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 8*). [bu,]
 Maşrafı ola cümlenüñ andan
Bu tedârük kamu ola benden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 171, Mısra 24*). [bu,]
 Virdiler hep **bu** ittifâka rızâ
 Eylediler kamusı hayr du 'â (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 171, Mısra 25*). [bu,]
 'Âkıl olan alur işâretten
 Toldı âfâk **bu** beşâretten (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 175, Mısra 4*). [bu,]
 İntizâmî'ye itdi **bu** söz eşer
 Gayrı efkârdan idince hâzer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 1*). [bu,]
 Geçdi 'ömr-i 'azîz seb'ini
 İdegör **bu** zamâna taḥsîni (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 18*). [bu,]
 Diñle **bu** nüktesini eslâfuñ
 Aña teslîmi vardur eşrâfuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 177, Mısra 1*). [bu,]
 Hâzrete nite hüsrev-i devrân
 Münḥaşır maḫdemine **bu** meydân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 177, Mısra 20*). [bu,]
 Sevķ ider ehli ehle niçe melek
 Çarḫ uraldan berü **bu** devr-i felek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 177, Mısra 22*). [bu,]
 Bâğ-ı temkînde ola berḥurdâr
Bu du 'âyı kıılır şîğâr u kibâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 177, Mısra 36*). [bu,]

Nemçe gâretger ü Macar hod-bîn
 Hazm olunur mı **bu** iki âyîn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 74*). [bu,]
 Ehl-i küfr almış idi **bu** haberi
 Ortaya geldi kamu ol uç eri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 179, Mısra 5*). [bu,]
 Tâcı başına teng olup kıraluñ
 Aşlı yokdur didi **bu** ef'âlûñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 181, Mısra 26*). [bu,]
 Çün **bu** mazmûnı okudı cümle
 (.....) buña az gelür 'aqla (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 183, Mısra 41*). [bu,]
 Geldi mektûbı virdi serdâruñ
 Aşlı yok sizdeki **bu** güftâruñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 18*). [bu,]
 İtdi ser-'askere kâmusı ğulû
 İrdi çünkim tevâtüre **bu** haber (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 29*). [bu,]
 Haber aldı **bu** emri çün 'asker
 Yir yirin her biri du'âlar ider (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 13*). [bu,]
 Pâdişeh almış idi **bu** haberi
 Didi serdâra hîç durma yûri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 85*). [bu,]
 Pâdişehden bulara mehl ildi
 Didi **bu** yıldağı sefer kaldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 176*). [bu,]
 Niçe bir İntizâmî **bu** şekva
 Hasb-ı hâlûñ işide ger paşa (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 187, Mısra 39*). [bu,]
 Fânîdür **bu** cihân degül bâķī
 Devlet-ile dutarsañ âfâķı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 63*). [bu,]
 Nazm u neşr ehli itdügi tek **bu**
 Her muşannif murâdudur **bu** kamu (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 54*). [bu,]
 Okuyup diye rahmet ide Hudâ
 Hâķ katında kabûl ola **bu** du'â (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 48*). [bu,]
 Nazm u neşr ehli itdügi tek **bu**
 Her muşannif murâdudur **bu** kamu (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 53*). [bu,]
 Meded bir merd-i şâhib-hüş u tedbîr
 Gelüp **bu** bid'ati eyler mi tağyîr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 190, Mısra 2*). [bu,]
 Kime ide hidâyet yüce Allâh
Bu ğafletden kim ola merd-i âğâh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 190, Mısra 8*). [bu,]
 Kim ire **bu** bahâneyle şevâba
 Kimûñ ma'mûrı ola **bu** harâbe (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 190, Mısra 9*). [bu,]

Kim ire **bu** bahāneyle şevāba
Kimün ma‘ mūrı ola **bu** ḥarābe (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 190, Mısra 10*). [bu,]
Kim ide zulmet-i dünyâyı rüşen
Kim ide **bu** ḥarāb-ābādı gülşen (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 190, Mısra 12*). [bu,]
Bu niyyet birle her kişi du‘āda
Münācat eyleyüp ḥakk[ı] edāda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 190, Mısra 23*). [bu,]
Feleklerde melekler **bu** şadāda
Yir ü gök ehli cümle **bu** nevāda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 14*). [bu,]
Bu gün **bu** ider ol irta muḳarrer
İkisinün dahı ḥālī mükedder (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 71*). [bu,]
Bu gün bu ider ol irta muḳarrer
İkisinün dahı ḥālī mükedder (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 71*). [bu,]
Bozar bir ḳaydı birin ider ibḳā
Ḥudā itmiş aña **bu** luṭfı ilkā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 68*). [bu,]
Başiret ehlidür evvel nazarda
Bu luṭfı kılmış aña Ḥaḳ ḳaderde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 62*). [bu,]
Ḥudā luṭf eyledi yine cihāna
Bulur üslūb-ı sâbıḳ **bu** zamāne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 16*). [bu,]
Feleklerde melekler **bu** şadāda
Yir ü gök ehli cümle **bu** nevāda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 13*). [bu,]
Bilenler bilmeyenler bula farkı
Pür ide **bu** şadā ğarb ile şarkı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 6*). [bu,]
Bu re‘yi eyler-iken ḥvāba vardum
Yanuma geldi bir pîr anı gördüm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 1*). [bu,]
Benümdür **bu** seferlerde bidāyet
Bula sa‘y-i cemîlünle nihāyet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 192, Mısra 11*). [bu,]
Sefer kıılır **bu** fâniden beḳāya
Gider hep cümleten sa‘yi hebāya (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 192, Mısra 5*). [bu,]
Bu ḥizmet ‘uhdesinden sen gelürsin
Bu ‘asker ḳadrin aḥvālin bilürsin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 192, Mısra 14*). [bu,]
Bu ḥizmet ‘uhdesinden sen gelürsin
Bu ‘asker ḳadrin aḥvālin bilürsin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 192, Mısra 13*). [bu,]
İçinde münderic **bu** idi maẓmūn
Naşūḥ lālāma luṭf eyledi Bîḳūn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 193, Mısra 7*). [bu,]

Kimüñ başına kona tâc-ı devlet
 Müyesser ola kime **bu** sa'âdet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 193, Mısra 4*). [bu,]
 İşidüñ bilüñ iy erkân u a'yân
 Çü **bu** ihsânı kıldı baña Sübhân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 194, Mısra 8*). [bu,]
 Hudâ hakkı ki yokdan var idüpdür
Bu kul kim işbu eltâfa irüpdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 194, Mısra 10*). [bu,]
Bu ni'met şükri aqşâ-yı murâdum
 Ecelden ger emân vire efendüm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 194, Mısra 11*). [bu,]
 Varanları idüp kızb ile mağrûr
 Kıla lâyıķ mı **bu** vech-ile mahzûr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 52*). [bu,]
 Muhaşşal **bu** imiş her gâh fikri
 Dilinden gitmez imiş şâh mekri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 53*). [bu,]
 Kılıçdur keskün erdür hem bahâdur
 Aña **bu** kulluğumuz kem-behâdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 34*). [bu,]
 Kamu ser-hadlerümüz yoklayalum
Bu 'abdi cân u dilden şaklayalum (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 30*). [bu,]
 Anuñ mânendi hîç gelmedi serdâr
Bu luftında Hudâ'nuñ özge sır var (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 22*). [bu,]
 Kamu âfâķa vardı **bu** haberler
 İrişdürdi **bu** aḥbârı çeterler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 2*). [bu,]
 Kamu âfâķa vardı **bu** haberler
 İrişdürdi **bu** aḥbârı çeterler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 1*). [bu,]
Bu devlet çün Hudâ'dan oldu ihsân
 Müyesser oldu tenkîḥ 'aķd-ı sultân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 197, Mısra 1*). [bu,]
 Zebûnumdur didi serdâr olanlar
 Benümle cenge **bu** ile gelenler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 198, Mısra 4*). [bu,]
Bu pâ-bendi kamuya itmişem ben
 Velîkin buña hergiz çâre bilmen (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 198, Mısra 7*). [bu,]
Bu kerr ü ferri elçi itdi taḥsîn
 Zihî şâhâne cür'et zînet ü zîn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 49*). [bu,]
 Ta'accüb itdi didi ḥânlarına
Bu tarzı görmedi hergiz kimesne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 52*). [bu,]
Bu def'a cümlesi 'arza yapındı
 Dimege kendü ḥacâtın şakındı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 21*). [bu,]

Saňa ey İntizāmī daħl idenler

Bu takrİR itdüğüni işidenler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 46*). [bu,]

Murād idinselerdi seni tekzīb

Bu şekvāda idenler saňa ta'yīb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 48*). [bu,]

Ne cüz'ī lutfı yanında **bu** maķşūd

Anı Hāk lutf içün hāk itdi Ma'būd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 205, Mısra 35*). [bu,]

Bu çeşmüm iki sāgar dolduruban tā gezer meclis

İki gözüm-içün görmiş degüldür böyle ter meclis (*Tuhfetü'l-İhvân, Müfret 2, Mısra 1*).

[bu,]

Pes zebün [idi] ikisi hemvār

Bunda reftār u anda yok güftār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 69, Mısra 38*). [bunda, -nda]

Bunı işitdi çünkü şāh-ı Fireng

Fıkr idüp oldu bir zamān dil-teng (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 114, Mısra 19*). [bunı, -n, -ı]

Bunı diyüp du'ālar oldu yer yer

Eyü nāmı cihān tıldı ser-ā-ser (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 194, Mısra 37*). [bunı, -n, -ı]

Böyledür böyle hālet-i dünya

Tā ezelden **bu** 'ādet-i dünyā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 56*). [bu,]

Bundan özge cihānda yok devlet

Hāşmuňa ire göz göre nekbet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 30, Mısra 7*). [bundan, -n, -dan]

Hüsn-i insāna hātṭ hāyıl olur

Hātṭ-ile **bunda** hüsn çehre bulur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 62, Mısra 4*). [bunda, -n, -da]

Zīre in'ām-ı Hāk-durur **bunlar**

Hāk kuluñ şabrın imtiḥān eyler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 33*). [bunlar, -n, -lar]

Hāk bilür zerre yok burada hilāf

Buňa munşif-durur zevī'l-inşāf (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 4*). [buňa, -na]

Geldi her işiden kişiye nedem

Ṭaňlayup **bunlaruñ** irādetine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 13*). [bunlaruñ, -n, -lar, -uñ]

Ġarķ olur baħr-ı zecre yüklerümüz

Bunı bilmezmişüz şaķınmaludur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 126*). [bunı, -(n)ı]

Tā ki vire Hudā **bulara** ḥalāş

'Ālemuñ her biri ferīdi geķer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 30*). [bulara, -lar, -a]

Ola teftiş hep ḥatā vü şavāb

Bunuñ ol sūḥte idi bā'ışı ger (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 38, Mısra 39*). [bunuñ, -nun]

Hāl-i gerdün-ı dūn **budur** ezel
 Tab‘-ı iḥvāna vire mi o kesel (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 8, Mısra 3*). [budur, -dur]
 Sözüümüz el-ḥaḳ ehl-i hāl-iledür
 Hāḳ **budur** şāḥib-i kemāl-iledür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 9, Mısra 20*). [budur, -dur]
 ‘Ömri oldukça olmaz iflāḥı
Bu meşeldür ki itme bulmayasın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 33, Mısra 37*). [bu,]
 Gördi ter düşdi ḥālin ezhāruñ
Bu gibi mācerāsı enhāruñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 40*). [bu,]
 Pes **bu** ḥālî görüp niçe yārān
 İdelüm bāḡı didiler seyrān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 1*). [bu,]
 Didüm anlara ben eyā iḥvān
 O degüldür **bu** derd-i bī-dermān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 28*). [bu,]
 Olmadı hīç **bu** su‘āle cevāb
 Dimedi biriñüz cevāb-ı şavāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 29*). [bu,]
 Didiler ḥaḳ **bu** sözlerüñ ḥaḳdur
 Andan özge elem dahı yokdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 6, Mısra 1*). [bu,]
 Rā çü izḥār kıla **bu** rāyı
 Deng ü lāl ide ḳamu bed-rāyı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 6, Mısra 25*). [bu,]
 Didüm ey yār-ı mūnis ü maḥrem
 Dil **bu** fikri velî kıılır her dem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 7, Mısra 2*). [bu,]
 Dürr-i meknūn her sözüñ olsa
 Hoş kelāmuñla **bu** cihān ṭolsa (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 7, Mısra 16*). [bu,]
 Beyne‘l-insān o pūşış-i a‘lā
 Ḳamunuñ tatlusı durur **bu** ğidā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 8, Mısra 14*). [bu,]
 Söyle ey bülbul-i maḳām-şinās
Bu maḳāmı mecāza eyle ḳiyās (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 11, Mısra 2*). [bu,]
Bu degül başuñ aşāğa idesin
 Hāḳ buyurmaduḡı yola gidesin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 15, Mısra 15*). [bu,]
 Kendüye yine kendü itdi ḥiṭāb
 Kıldı **bu** vech-ile su‘āle cevāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 15, Mısra 30*). [bu,]
Bu şuyuñ bir ‘azīm seyri olur
 Yaz gelüp ḳış nihāyetin çü bulur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 19*). [bu,]
 Nīm cān-ile gelmede ‘uşşāḳ
 Yılına dek çekilmede **bu** firāḳ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 42*). [bu,]

Bu bahāne ile odunuñ ayrı

Ayrı her hūb-çehrenüñ seyri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 43*). [bu,]

Kimi hem-pehlū kimi leb-ber-leb

Kimi būs u kenārda **bu** ‘aceb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 16*). [bu,]

Gice ile iderler ol şaydı

Kār idinmiş niçesi **bu** kaydı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 44*). [bu,]

Ĥod Muḥammed Beg ol ki nāzırdur

Ĥaylī luṭfı **bu** şehre şādırdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 74*). [bu,]

Virdi revnaḵ ‘azīm **bu** şehre

Buldı herkes yanında bir behre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 91*). [bu,]

Kesbe kaşdı itdi ‘ilme ġayret-ile

Beyne’l-aḵrān **bu** ḥamiyyet ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 6*). [bu,]

Sūḥte gitmek diler didi **bu** şeb

Nüşḥaṇı varup andan eyle ṭaleb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 21, Mısra 25*). [bu,]

Seyr-i miḥnetde şanki ol demde

Gül ṭaḵındı **bu** gülşen-i ġamda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 23, Mısra 2*). [bu,]

Bir ḵazādur ki **bu** ḵadar geldi

Geldi tır-i ḵader yirin buldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 45*). [bu,]

Bu ṭarāḵa ṭarīkuña döşemek

Darımışdur yoluñda hiç bī-şek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 47*). [bu,]

Olur iseñ eger **bu** yolda ḥamūl

Raḥmet ider saña Ĥudā vü Resūl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 53*). [bu,]

Ḥaḵḵ’a tefvīz kıldı **bu** ḥālī

Şanmasun kimse kimseyi ḥālī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 25, Mısra 3*). [bu,]

Sicn-i mü’min-durur **bu** dünyā çün

Muḵteżāsıdur olavüz maḥzūn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 25, Mısra 31*). [bu,]

Anı aḥz itmege yeter **bu** sebeb

Sūḥteyi andan eyleyince ṭaleb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 31, Mısra 21*). [bu,]

Sen müyesser ḵıl ey ulü’l-elbāb

Bu güneḵkārdan cevāb-ı şavāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 22*). [bu,]

Bu teveccühde iken āvāre

Dermend İntizāmī bī-çāre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 65*). [bu,]

Puḥte ser gibi dişleri sırdur

Ĥām ṭammā’a **bu** belā yiridür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 76*). [bu,]

Uğradı özge hâle el-kışşa

‘Âkıla bes degül mi **bu** hişşe (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 98*). [bu,]

Mâ-sadağ düşdiler **bu** evşâfa

Baňa yok yire itdilerdi garaž (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 115*). [bu,]

Ola andan **bu** cür’ete ikdām

İşbu hâl üzre geçdi niçe zamān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 131*). [bu,]

Kendü eyler yine su’âle cevāb

Qaldı **bu** hâl üzre niçe zamān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 36, Mısra 41*). [bu,]

Kimi dir gel **bu** dem başın keselüm

İdelüm yog olası cismini güm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 22, Mısra 23*). [bu,]

Bu nesak birle geçdi niçe zamān

Şöyle mestür qaldı rāz-ı nihān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 27, Mısra 21*). [bu,]

İntizāmī hîç ola mı ola ‘āk

Bu meşeldür hesāb kim ola pāk (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 36, Mısra 33*). [bu,]

Kimi dir derd ile **bu** Manşürvār

Kanğı gün olisar ‘aceb ber-dār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 48, Mısra 37*). [bu,]

Gel nazar kıll **bu** mecma‘-ı nāsı

Özge devlet degül mi ihyāsı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 56, Mısra 33*). [bu,]

Lāyık olan **budur** ki ola maḥal

Yā ticāret tarīki ile yūri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 30*). [budur, -dur]

Āb-ı Hızr’uñ **budur** diyü ‘aynı

Baqa-qalmış tırur ḥabāb ‘aynı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 55, Mısra 17*). [budur, -dur]

İntizāmī **bu** hālī çün bildi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 1*). [bu,]

Geçdi bir ay **bu** vech-ile dāyim

Gel kulağ dut **bu** gūşmāle dilā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 64*). [bu,]

Geçdi bir ay **bu** vech-ile dāyim

Gel kulağ dut **bu** gūşmāle dilā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 65*). [bu,]

Zevk-i rūḥānī idi bunca belā

Aç gözün ol başiret üzre **bu** dem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 67*). [bu,]

Mü’min olan ider mi andan ibā

Bu degül her belā-keş ola velī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 77*). [bu,]

Cennete döndi devḥa vü gülzār

Muttālī‘ olmağın **bu** aḥvāle (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 40, Mısra 3*). [bu,]

Bu temâşâda otururdu hazîn

Olmuş-iken bu hüzn-ile kadi ham (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 40, Mısra 38*). [bu,]

Bu temâşâda otururdu hazîn

Olmuş-iken **bu** hüzn-ile kadi ham (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 40, Mısra 39*). [bu,]

Didi mâtem-kabâ nedür sende

Bu siyeh âbile nedür tende (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 41, Mısra 4*). [bu,]

Bu lisānuñ kafāya ne çıkdı

Başuñı yā sūñüye kim taqdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 41, Mısra 7*). [bu,]

Bu temellukla ser-keşüñ kimdür

Kara bahtuñda mehveşüñ kimdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 41, Mısra 19*). [bu,]

Mest-i 'ışka olalıdan pey-rev

Şeb-külāhuñ **bu** vech-ile kec-rev (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 41, Mısra 36*). [bu,]

Didi ey bizden özge bī-çäre

Noldı bahtuñ **bu** vech-ile kara (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 42, Mısra 8*). [bu,]

Noldı olduñ **bu** vech-ile güm-rāh

Saña el kara gibi baht-ı siyāh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 42, Mısra 9*). [bu,]

Otururken **bu** vech-ile maḥzūn

Şem' togruldı yanına meftūn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 43, Mısra 1*). [bu,]

Ṭañlayalum **bu** ḥāl-i şem' i nedür

Hem yanar oda hem mekânı şudur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 43, Mısra 15*). [bu,]

Şer'e varılmadın ne **bu** aḡlāl

Cürm isnādı ḥod ḥayāl-i muḥāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 45, Mısra 7*). [bu,]

'İşka beñzer degül **bu** miḥnetler

Ġayra beñzer degül **bu** 'illetler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 45, Mısra 13*). [bu,]

'İşka beñzer degül **bu** miḥnetler

Ġayra beñzer degül **bu** 'illetler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 45, Mısra 14*). [bu,]

'İd-i aḍḥā zamānı irdi meger

Ṭaşradan geldi gūşına **bu** haber (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 47, Mısra 4*). [bu,]

Aña yār olduğı çoğı ġayruñ

Bu günāhı o niçe hem-'aşruñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 47, Mısra 10*). [bu,]

Yaluñuz kaldı eyledi feryād

Oldı **bu** vech-ile aña bī-dād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 48, Mısra 8*). [bu,]

Baña **bu** maḥbes olmadı zillet

Oldı yārān firḳati miḥnet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 48, Mısra 27*). [bu,]

Açup ol mecma‘-ı civānānı

Gördi **bu** kıt‘a-i şenā-ḥvānı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 60, Mısra 12*). [*bu,]*

Oğuyıcağ **bu** kıt‘ayı ol-dem

Didi ey ḥvāce saña gör ne diyem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 61, Mısra 1*). [*bu,]*

Var mı dāreynde **bu** vecche belā

Nisbet iki evi yıkar meşelā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 63, Mısra 19*). [*bu,]*

İtdi bir pīr baña **bu** pendî

Böyle bend içre mübtelā kendi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 64, Mısra 1*). [*bu,]*

Mu‘abbirler idüp ta‘bīr ḥvābum

Gidüp miḥnet feraḥ buldı **[bu]** cānum (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 96*). [*[bu],]*

buçuğı: Yarım.,

Beglere şatar imiş istignā

Şāhı almaz **buçuğına** farzā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 84, Mısra 20*). [*buçuğına, -na]*

bu-dem: Şimdi, hemen.

Bir yaña göz kıpar ayağūñ ala

Kendūñ elden şovut **bu-dem** nā-çār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 55*). [*bu-dem,]*

budun: *Budin, bugünkü Budapeşte'nin Tuna Nehri'nin batısında kalan kısmı. Bir dönem, Macaristan Krallığı'na başkentlik yapmış olup Osmanlı Devleti balkanlardaki eyaletlerinden olmuştur.*

Ḥāşılı eyleyüp **Budun'da** qarār

Oldı ‘irfān maḥremi her bār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 58, Mısra 1*). [*budun'da, -da]*

İdicek niçe dem **Budun'da** qarār

Eyledi fikr-i Hersek'i tekrār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 66, Mısra 1*). [*budun'da, -da]*

İntizāmī süre süre nā-çār

Varup itdi yine **Budun'da** qarār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 84, Mısra 38*). [*budun'da, -da]*

Budun'ūñ qurbi Cān Beg semti

Serḥadūñ eñ şedīdi vü saḥtı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 148, Mısra 13*). [*budun'ūñ, -'ūñ]*

İki biñden ziyādesi **Budun'ūñ**

Hep za‘īm ü sipāhisi oranuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 149, Mısra 7*). [*budun'ūñ, -'ūñ]*

Budun'uñ hâkimine virdi haber

Beni inandırabilürseñ eger (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 180, Mısra 13*). [*budun'uñ, -'uñ*]

İtdiler bunca Üngürüs vaşfin

Haylî çok itdiler **Budun** medhîn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 52, Mısra 30*). [*budun,]*

Üngürüs hâtıra olunca aña

Pes **Budun** oldu maşşad-ı akşâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 53, Mısra 4*). [*budun,]*

Dine ya'nî **Budun'a** şehr-engîz

Hüb evşâf-ile bula ta'zîz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 58, Mısra 11*). [*budun'a, -a*]

Çün **Budun'a** qarîb geldiler

Haberin ulu kiçi aldılar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 145, Mısra 7*). [*budun'a, -a*]

Karşu hep cümle çıkdı 'izzet-ile

Budun'a dâhil oldu şöhret-ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 145, Mısra 10*). [*budun'a, -a*]

Gelmemişdür bilün şahîh anı

Budun'a böyle bir kerem kânı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 82*). [*budun'a, -a*]

Budun'a top atuldu oldu haber

Mîr-mîrâna virdi haylî keder (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 148, Mısra 17*). [*budun'a, -a*]

'Azlinün geldi **Budun'a** haberi

İtdi Dârü's-sa'ade'ye güzeri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 151, Mısra 1*). [*budun'a, -a*]

Kâdîzâde o dem 'Alî Paşa

Budun'a virmiş idi neşv ü nümâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 181, Mısra 2*). [*budun'a, -a*]

budur: Böyledir.

İttifâk-ı zevi'l-'ukûl **budur**

İmtihân itmek için 'âlemde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 80*). [*budur,]*

Saňa **budur** vaşîyyeti âhîr

Anda idüm o cem'de hâzır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 87, Mısra 13*). [*budur,]*

bugün: Bugün.

Âh-ı serd idüp eyledi feryâd

Yah baňa eyledi **bugün** bî-dâd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 60*). [*bugün,]*

N'ola yıl zahmetinden ger şabâyı itse âzâde

Bugün dârü's-şîfâda Bû 'Alî Sînâ geçer meclis (*Tuhfetü'l-İhvân, Müfret 2, Mısra 12*).

[*bugün,]*

buğz: Kin, nefret.

Buğz-ile kîni eyleyüp iş güç

Ḳaddînüñ ḳaşrı ile şan Ye'cüc (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 29, Mısra 3*). [*buğz-ile,]*

Ḥaḳ Te'ālā ırağ ide ḳulını

Şaḳlaya **buğz** u kînden dilini (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 30, Mısra 10*). [*buğz,]*

Ḥāşā-lilāh nifāḳ ide 'āḳıl

Buğz-ile kînden ḳaçar kāmīl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 50, Mısra 20*). [*buğz-ile,]*

Dil uzatmadın aña **buğz-ile** ḥār

Ḡoncaveş sākit olup itdi ḳarār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 63, Mısra 13*). [*buğz-ile,]*

bük: Eğmek, iki büküm etmek.

Uyanıyla o yanına **bükdi**

Yan virem diyü yanına çökdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 75*). [*bükdi, -di]*

Ḳaşḳatı olmuş ayağın **bükemez**

Yatmağa çaḳ yıkılmadın çökemez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 106, Mısra 11*). [*bükemez, -e, -mez]*

Bir ayakda çü şāḥīn ol evbāş

Per **büküp** kürsisinde ḥāzır-bāş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 131, Mısra 20*). [*büküp, -üp]*

bükā: Ağlama, ağlayış.

Böyle demde güli görüp ḥandān

Çeşm-i nergis **bükādan** ağarmış (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 40, Mısra 17*). [*bükādan, -dan]*

bul: Ermek, ulaşmak, elde etmek, meydana gelme, arayarak temin etmek bulmak.

Şekl-i insānda var niçe ḥayvān

Buldi temyīzi 'aḳl-ile insān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 92*). [*buldi, -dı]*

Girse ağzına ger meges ānī

İlmeyüben **bulur** o bir yanı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 106, Mısra 18*). [*bulur, -ur]*

Ḥaḳ naşḫbin virür-idi elbet

Yazunuñ **buldi** nef'ini ḳat ḳat (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 20*). [*buldi, -dı]*

Sañadur i 'timād ğayra degül

Seni **buldum** cihānda şādık kıl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 104*). [*buldum, -dum*]

Harīm-i hāşda perverde olmış

Vezāret manşıbın yoluyla **bulmuş** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 193, Mısra 14*). [*bulmuş, -miş*]

Nihāyet **buldı** efsāne fūnūn hem

Ezel hālüm bilür hōd şadr-ı a 'zam (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 198, Mısra 11*). [*buldı, -dı*]

O kim şimdi girü eyleye tuġyān

Bulur kahr-ı Hudā vü haşm-ı sultān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 201, Mısra 24*). [*bulur, -ur*]

Pāyı senden beter şikest olsun

Böyle pāmāl pāyeñi **bulsun** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 139, Mısra 6*). [*bulsun, -sun*]

Yeñiden şanki geldi dünyāya

Cān gibi yine **buldı** sermāye (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 72, Mısra 24*). [*buldı, -dı*]

Hālīne göre maṭlabın **buldı**

Vaz'ına göre yüzine güldi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 73, Mısra 21*). [*buldı, -dı*]

Ola 'izzet-nişān u rif'at-şān

Bula anuñla 'izzet ü 'unvān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 76, Mısra 44*). [*bula, -a*]

Vakt-i lāf u güzāf **bulmuşsin**

Ya'nī ibn-i sebīl olmuşsin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 49*). [*bulmuşsin, -miş, -sin*]

Levha zībā mücedvel-i sīm-āb

Buldı mā'ī midād-ile fer ü tāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 44*). [*buldı, -dı*]

Gözi yaşarur el ayak dutmaz

Yavı kılmış huzūrını **bulmaz** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 36*). [*bulmaz, -maz*]

Keşret içinde vahdet ehli olan

Eñ soñ oldur maḳāşıdını **bulan** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 46*). [*bulan, -an*]

Şadr-ı 'ālī çü **buldı** şāhibini

Hāl diliyle didi menākıbını (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 37*). [*buldı, -dı*]

Mihirden zerre bahrdan kaṭre

Dindi **buldı** menākıbı şöhre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 187, Mısra 6*). [*buldı, -dı*]

Zihī devlet zihī 'izz ü sa'adet

Maḫall u lāyıkın **buldı** şadāret (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 195, Mısra 4*). [*buldı, -dı*]

Çü **buldı** şāhibini taht-ı ‘ālī

Zebān-ı hāl ile itdi maḳālī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 3*). [*buldı, -dı*]

Haylī ḳazuk ḳakup gelen ilişür

Gidecek yol **bulmayup** ilişür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 28*). [*bulmayup, -ı, -ma, -y, -up*]

Nīm cān-ile **buldılar** ḳarda

Atı ile düşüp yatur yarda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 29*). [*buldılar, -dı, -lar*]

Ḳonağın İntizāmī’nün şoriceḳ

Buldı dikildi yanına göriceḳ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 54*). [*buldı, -dı*]

Hāline hāldaş u hem-meşreb

Buldı anı ol idi aña sebeb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 105, Mısra 20*). [*buldı, -dı*]

Kendü gibi niçe sefīhi **bulur**

Ġāfil olmañ diyü yanınca şolur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 107, Mısra 7*). [*bulur, -ur*]

Ḳaḳḳı setr eylemez kelām ehli

Haylī müşkil **bulur** kelām ehli (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 52*). [*bulur, -ur*]

Aña ol ‘azli gūşmāl oldı

Ehl-i ‘ilmi ne yirde kim **buldı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 150, Mısra 28*). [*buldı, -dı*]

Virsün icmāl-i sūra ol tafşıl

Ḳanda ise **buluñ** ale’t-ta’cıl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 8*). [*buluñ, -uñ*]

Ger ḳanā‘at ḥazīnesin **bulasın**

Dāyimü’d-dehr kāmran olasın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 161, Mısra 13*). [*bulasın, -a, -sın*]

Bilenler bilmeyenler **bula** farkı

Pür ide bu şadā ğarb ile şarkı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 5*). [*bula, -a*]

Kimi atın arar kimi ḳatırın

Kimi [yir]inde **bulmayup** çadırın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 188*). [*bulmayup, -ma, -y, -up*]

Bulduğum erkeğine tīg urayın

Ḳod dişisin esīr idüp süreyin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 11*). [*bulduğum, -duğ, -um*]

Her kişi itdüğini ḥod **bulısar**

Başa ne kim yazıldısa geliser (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 55*). [*bulısar, -+ısar*]

Buldı ol ‘izz ü devlet-i ‘uḳbā

Aña kim mesned ola ‘avn-i Ḳudā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 88*). [*buldı, -dı*]

Olur-iseñ eger ferîdü'd-dehr

Bulımazsın cihāndan hıç behr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 7, Mısra 14*). [*bulımazsın, -ı, -maz, -sın*]

Buldı fakr içre 'ilmi t̄alib olan

Rağbeti cāndan itdi rāğib olan (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 57*). [*buldı, -dı*]

Furşatuñuz **bulup** şafā sürdüm

Dimedin kimse zāhiren gördüm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 23*). [*bulup, -up*]

Bulup itdi ze'āmeti tevcīh

Ba'dehū aña eyledi tenbīh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 27*). [*bulup, -up*]

Evlülük hoşdur ehl-i 'ırz olana

Hürmet ıssı helālini **bulana** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 137, Mısra 42*). [*bulana, -ana*]

Bir gemi **buldı** illā şāhibi yok

Şāhibi yok velī mülāzımı çok (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 171, Mısra 11*). [*buldı, -dı*]

Sañadur i'tikād gayra degül

Seni **buldum** cihanda hālīş kul (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 12*). [*buldum, -du, -m*]

Defter-i 'ömri nā-gehān dürilür

Hep şehādet merātibini **bulur** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 148, Mısra 30*). [*bulur, -ur*]

Dik̄kat ü gayret-ise ancak olur

Dīn ü 'uqbāsını anuñla **bulur** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 54*). [*bulur, -ur*]

Hudā lutf eyledi yine cihāna

Bulur üslüb-ı sâbık bu zamāne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 16*). [*bulur, -ur*]

bul: Var olmak, mevcut olmak.

Kal'ada **bulunan** şağır ü kebir

Ehl-i tīmār u ger nefer ger mīr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 179, Mısra 9*). [*bulunan, -unan*]

Ol ayak üzre **bulınur** elbet

Āh cānuma geçdi ol nekbet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 23*). [*bulınur, -ın, -ur*]

Peşte'nün kapudanı ol arada

Bulınur gayrılardan ilerüde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 148, Mısra 24*). [*bulınur, -ın, -ur*]

bul-: (Arayarak veya rastgele) Bir şey, bir kimse veya bir durumla karşılaşmak, bulmak.

Ne metā‘ kim olur-idi kem-yāb

Anda ister **bulurdı** şeyh-ile şāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 36*). [*bulurdı, -ur, -dı*]

Yek-sere aña bir oyun şalalum

Dest-res **bulup** ayağın alalum (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 27, Mısra 28*). [*bulup, -up*]

Cān fedā idelüm dilā gel **bul**

Yār ağıyārsız dikensiz gül (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 65, Mısra 3*). [*bul, -mak*]

Zūr-ıla kıçda yir **bulup** durdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 4*). [*bulup, -up*]

Dāyimā ‘adli ile yād ola ol

Baňa gel böyle manşib ehlini **bul** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 58*). [*bul, -mak*]

Der-hemīn **bul** atun-ıla kalma

Nāfe-i miski hābbeye alma (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 47*). [*bul,*]

Adı çıkmış Fireng içinde dilir

Đarbına kimseler **bulur** mı güzīr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 10*). [*bulur, -ur*]

Biz dahı arduña düşüp gelevüz

Ötesinde tağun sizi **bulavuz** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 8*). [*bulavuz, -avuz*]

Yanına **bulduğun** alup çü gider

İp olur çöpçe tozına kim irer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 93*). [*bulduğun, -duğ, -ı, -n*]

Bir mu‘ammā-küşāyı kim **buldı**

Nāmını bildi tālibi oldu (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 16, Mısra 27*). [*buldı, -dı*]

Sūhtesi nitdi neyledi gelsün

Yırde gökde anı bize **bulsun** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 31, Mısra 12*). [*bulsun, -sun*]

Tā vifāka mübeddel ola nifāk

Dest-res **bul** bir el hāqīkate gel (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 71*). [*bul,*]

Ƙanda **bulduñ** külüng-i Ferhād’ı

Kim saña oldu kūhdan hādī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 41, Mısra 9*). [*bulduñ, -duñ*]

Ey hālīlüm çün olasın rūşen

Nār-ı sūzānı **bulasın** gülşen (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 64, Mısra 24*). [*bulasın, -a, -sın*]

Rūhı anuñ revāne olmağda

Çağ ‘adem vādīsini **bulmağda** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 18*). [*bulmağda, -mağ, -da*]

Yirine çün gelür nişānı ile

Bulınur cümlesi zamānı ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 32*). [*bulınur, -ı, -n, -ur*]

Dildeki ‘illetinden ayrulmaz

Şoñ yatacak yirin arar **bulmaz**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 28, Mısra 26*). [*bulmaz, -i, -maz*]

Bildi âhir muhakkağ ‘âlemde

Yâr **bulmaz** kimesne buñ demde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 43, Mısra 32*). [*bulmaz, -maz*]

Gideli bir yıla qarîb olmış

Neyse maşşûdı cümleten **bulmuş**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 26, Mısra 28*). [*bulmuş, -muş*]

Şu şafâsın çıkınca kanda **bulur**

Hep şuyun mâcerâsı unudılır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 37*). [*bulur, -ur*]

‘İlm ocağın arayu çünki **bula**

Ol dağı bir yanar çerâğı ola (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 16, Mısra 7*). [*bula, -a*]

Odun ıssı kış âteşin kayırur

Kendüye yararın **bulur** ayırur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 34*). [*bulur, -ur*]

bul: Yer almak.

Bir ulu nehr-idi yakında meger

İlerü **bulınan** aña cân atar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 2*). [*bulınan, -ın, -an*]

bul: Bulmadan.

Dest-res **bulmadın** aña hâ’in

Çekdi küh-ı vaqârveş pâyin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 63, Mısra 11*). [*bulmadın, -ma, -dın*]

bul-: Görmek.

Köprüsinün öte yanını **bulup**

Kaşkatı kendüsi vü atı qalup (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 3*). [*bulup, -up*]

bul-: ...sahip olmak, ulaşmak.

Hüsni-i insâna haṭṭ hâyil olur

Haṭṭ-ile bunda hüsni çehre **bulur**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 62, Mısra 4*). [*bulur, -(u)r*]

bul-: Elde etmek, ...ya ulaşmak.

Buldı kendü dağı ger itdi aña

Ol yakinde irişdi aña belā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 65, Mısra 13*). [*buldı, -dı*]

bulagör: *Bulup görmek.*

‘Āriyet gözine kıomadı çü yir

Bulagör lutf-ı Hakk’ı devlete ir (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 164, Mısra 28*). [*bulagör,]*

bular: *Bunlar.*

Kodı nevbet **bulara** dirlük içün

Böyle tedbîr itdi birlük içün (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 145, Mısra 35*). [*bulara, -a*]

bulara: *Bunlara.*

Pâdişehden **bulara** mehl ildi

Didi bu yıldağı sefer kıaldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 175*). [*bulara,]*

bularda: *Bunlarda.*

Kimse kıalmaz **bularda** ‘âdetdür

Ger kıalursa ulu kıyânetdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 133, Mısra 31*). [*bularda,]*

bülbül: *Ar. Maruf güzel sesli kuş, hezar. Çok güzel öten, sesinin güzelliğıyle ve güle olan aşkıyla meşhur küçük kuş II. Aşık.*

İşbu nağmeyle **bülbülün** sâzı

Gelmiş ağzına göncenün rāzı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 143, Mısra 29*). [*bülbülüñ, -ün*]

Bülbül itdi bu nazmı çün tekrār

Uyhudan açdı gözlerin ezhār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 79*). [*bülbül,]*

Degme bir hāfızı maķāmında

Şanki **bülbüldür** āşiyânında (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 57, Mısra 6*). [*bülbüldür, -dür*]

Bülbülün yirin almış-idi gurāb

Perde ardında gül çekerti hicāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 31*). [*bülbülüñ, -ün*]

Hār dutmışdı güllerün yirini

Bülbül inlerdi yerini yerini (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 12*). [*bülbül,]*

Serv iderdi tezervden nefret

Bülbül ü gülde var idi hicret (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 16*). [*bülbül,]*

Gülşenüñ bir ğarībidür **bülbül**

Güş ider nağmesin velī her gül (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 13, Mısra 3*). [*bülbül,]*

Bülbül eylerdi taşradan zārī

İşbu maḥbes çü geldi ḥatırına (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 40, Mısra 10*). [*bülbül,]*

Bāğdan **bülbül** olup āvāre

Bir gül öksüzi gibi bī-çāre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 9*). [*bülbül,]*

buldur: *Bulma işini yaptırma.*

Ḳamumuz baş yoluñda kesdürevüz

Türk kıanda kaçarsa **bulduravuz** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 22*). [*bulduravuz, -avuz]*

bülend-himmet: *Büyük gönüllü, büyük yürekli, yüksek görüşlü l gayretli, çalışkan.*

Göñli alçaḳ **bülend-himmetdür**

Ḳadd-i bālāsı maḥz-ı devletdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 87*). [*bülend-himmetdür, -dür]*

bulın: *Bulunmak, var olmak.*

Bulınmadı o vaktten bir ğayūr er

Çeke ol illeri almağa ‘asker (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 45*). [*bulınmadı, -ma, -dı]*

Aḳçe ol virdi illā bu etmek

Bulınur aḳçe dirlük olsun tek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 80*). [*bulınur, -ur]*

bulış: *Buluşmak, bir araya gelmek.*

Buluşur nāzır ile bir nevbet

Ḳaylī luṭf eyler ‘izzeti ḳat ḳat (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 26, Mısra 35*). [*bulışur, -ur]*

bulun: *Rast gelmek, ele geçirilmek.*

Ḳaçan istense **bulunur** oldu

Ol mizāc-ile rağbetin buldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 147, Mısra 9*). [*bulunur, -ur]*

Bu sa‘ādet degül midür şimdi

İstenen gökde yirde **bulundu** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 8*). [*bulundu, -dı]*

bulun: *Var olmak, mevcut olmak.*

İki beg **bulunup** sipāhī ile

Tātāruñ bir niçesi dağı bile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 122, Mısra 31*). [*bulunup, -up*]

Bir sipāhī **bulundi** yanında

Şanasın kim yir itdi cānında (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 85*). [*bulundi, -dı*]

buluş: *Buluşmak, bir araya gelmek, kavuşmak.*

Şehrūñ altında **buluşur** ikisi

Cān-fezādur ikisinūñ de sesi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 13*). [*buluşur, -ur*]

Cism-i bī-rūh **buluşdı** cānı ile

Ḳāl ü ḳāl itdi mū-miyānı ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 69*). [*buluşdı, -dı*]

Birbirine bakup gülüşdiler

Bu laṭīfe ile **buluşdılar** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 34*). [*buluşdılar, -dı, -lar*]

bulut: *Denizlerden semaya kalkan buğu, sehâb.*

Meyzeri bilde şāhid-i şehrūñ

Şan **buluṭ** irdi nişfına bedrūñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 28*). [*buluṭ,]*

buñ: *Sıkıntı.*

Bizi gāyet esirgemiş Bārī

Böyle **buñ** demde eyleyüp yārī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 22*). [*buñ,]*

Yularıyla o yana çekse eger

Bün boyun başı koysa toğru ḥar (....) (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 18*). [*bün,]*

bunca: *Bu kadar çok, böylesi. Bu kadar çok, pek çok anlamında belgisiz sıfat*

Bunca elṭāfa mazhar olmuş-iken

Şimdi iğmāz-ı ‘ayn olındı neden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 65, Mısra 11*). [*bunca,]*

Noldı **bunca** ḳumāşı irişenūñ

Aşdı endāzeden ziyānı anuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 65*). [*bunca,]*

Bunca yıldan şatulmayan esbāb

Oldı fevrī şatuluban nā-yāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 59*). [*bunca,]*

Herkese irdi bu kadar ḥüsrān

Bunca māl u menāl olup sūzān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 20*). [*bunca,]*

Çün giriftār gördiler anı

Hep firār itdi **bunca** yārānı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 80, Mısra 20*). [bunca,]

Yüz belā ile biñ meşakkat-ile

Cidd ü cehd-ile **bunca** rıkkat-ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 80, Mısra 12*). [bunca,]

Yüz belā ile biñ meşakkat ile

Şuya irüldi **bunca** diqqat-ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 52*). [bunca,]

Ol da **bunca** belā vü miñnet ile

Haylî diqqatle özge gayret-ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 57*). [bunca,]

Aldı **bunca** diyârumuz darbı

Nāmı pür kıldı şark-ile ğarbı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 39*). [bunca,]

Bunca begler kırıldı oldu esir

Kimseñüz idebilmez aña güzîr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 29*). [bunca,]

Bunca keştiler aldı toptolı māl

Ne deñiz aña tayanur ne cibāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 43*). [bunca,]

Aldı **bunca** qadîrgalar memlū

Rū-be-rū āşikār ‘ayān bellū (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 45*). [bunca,]

Bunca keştî ile o ser-‘asker

İtdi ser-hadd-i Hersek’e çü güzîr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 35*). [bunca,]

Yılduzı düşkün olmasın mı kamer

Bunca yaşlar döküldi şām u seher (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 94, Mısra 16*). [bunca,]

Bunca cem‘iyyet o kadar enbūh

Cümlesini tağıtdı ol endūh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 94, Mısra 33*). [bunca,]

Olmamış-ıdı hîç dest-dirāz

Vaşl-ı dîdāra idi **bunca** niyāz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 62*). [bunca,]

Bunca günlük yola ki biz gitdük

Kaşd-ı a‘dā diyü şitāb itdük (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 9*). [bunca,]

Fāyide yok durur koñ iqdāmı

Bunca ‘askerle anca ibrāmı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 4*). [bunca,]

Mîr Kāsım bilūñi bükmiş iken

Bunca miñnet başuñā üşmiş iken (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 8*). [bunca,]

Anca za‘f-ile **bunca** miñnet-ile

Özge ‘illetle kuru gayret-ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 118, Mısra 9*). [bunca,]

Şihhate döndi **bunca** ‘illetler

Minhate irdi anca miñnetler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 118, Mısra 17*). [bunca,]

Neyledüñ ‘ahd-i sâbık u ‘ilmi

N’oldı **bunca** taḥammülün ḥilmi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 42*). [bunca,]

Ḥaḳ te‘âlâ ‘ināyetiyle o dem

Bunca cān olmak üzere iken ‘adem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 18*). [bunca,]

Bunca esbāb ‘alāyık u eşkāl

Olmasun mı müşevveşü’l-aḥvāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 49*). [bunca,]

Ḥāşılı **bunca** derd ü miḥnet-ile

Geldi İzvornig’a çü ḡayret-ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 85*). [bunca,]

Bunca dünyāya ne ta‘alluḳdur

Yāḡod ehline ne temalluḳdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 13*). [bunca,]

Ehl-i dünyā ile maşāfuñ ne

Bunca lâfuñ nedür güzāfuñ ne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 16*). [bunca,]

Emre **bunca** itā‘at eyledügün

Nehye **bunca** ri‘āyet eyledügün (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 27*). [bunca,]

Emre **bunca** itā‘at eyledügün

Nehye **bunca** ri‘āyet eyledügün (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 28*). [bunca,]

Bunca ‘askerle Muştafā Paşa

Pādişāh emrin eyledi icrā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 153, Mısra 17*). [bunca,]

Bunca pīşkeşle ḳardaşı oḡlın

Rehn içün gönderince ol bī-dīn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 154, Mısra 27*). [bunca,]

Bunca zaḥmetler anca derd ü ‘anā

Çekesin yok yire degül mi belā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 156, Mısra 31*). [bunca,]

Aña şāhid degül mi **bunca** ḡıref

Dillerince ḳamuya virdi şeref (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 57*). [bunca,]

Aña bā‘iş ne idüḡi ma‘lūm

Aldı **bunca** vilāyetin merḡūm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 8*). [bunca,]

İntizāmī bu kerre uşlandı

Bunca miḥnet ki çekdi añlandı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 30*). [bunca,]

Bunca serdārlar gelüp gitdi

Herkes ‘aḳlınca diḳkati itdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 27*). [bunca,]

İdicek **bunca** ḡarb-ile ḡarbi

Ḳal‘ayı āḡir aldılar ḡarbī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 179, Mısra 29*). [bunca,]

Bunca tedbīr ü anca re’y-i güzīn

Ḥazretüñdür hezār şad taḡsīn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 181, Mısra 39*). [bunca,]

Vech-i te'yîd ile vezâret-ile

Bunca ta' zîm ile ri'âyet-ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 183, Mısra 30*). [bunca,]

Gelmesün mi ziyaretine melâk

Bunca a'dâ-yı dîni itdi helâk (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 36*). [bunca,]

Muhibb-i Âl-i 'Osmân'uz ezelden

Ne bitsün **bunca** lecc ile cedelden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 198, Mısra 42*). [bunca,]

Sefer dönmiş tağılmış ekşer 'asker

Nereden çıkdılar **bunca** dilâver (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 56*). [bunca,]

Hürmeti hakkı **bunca** âyātuñ

Aña ma'mûl olan rivâyātuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 53*). [bunca,]

tûṭî nuṭḳ-ile kand-perverdür

Bunca terğîb-ile sühanverdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 1, Mısra 12*). [bunca,]

Bunca diḳḳat berây-ı hâtırdur

Çok mezellet belâ-yı hâtırdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 27*). [bunca,]

Ebr saçın çözüp iderdi fiğân

Gördi kim geldi başa **bunca** nizâ' (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 31*). [bunca,]

Bâde virmek yeg ola iki gözüm

Dutalum oldı şimdi **bunca** nifâḳ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 36, Mısra 31*). [bunca,]

Zevḳ-i rûḥânî idi **bunca** belâ

Aç gözün ol başîret üzre bu dem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 66*). [bunca,]

Ġaybet iden yirine geçdi peder

Şer'e varulmadın ne **bunca** sitem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 11*). [bunca,]

Bunca cem'iyet ol kadar enbüh

Bunca gavgâ vü ol kadar endüh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 49, Mısra 22*). [bunca,]

Bunca cem'iyet ol kadar enbüh

Bunca gavgâ vü ol kadar endüh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 49, Mısra 21*). [bunca,]

İtdiler **bunca** Üngürüs vaşfin

Haylî çok itdiler Budun medḥin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 52, Mısra 29*). [bunca,]

Mâl-i Karûn-ile şehirlü olan

Bunca esbâb-ile faḥırlu olan (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 52, Mısra 16*). [bunca,]

Bunca yıldan uşanmayup muḥkem

Göricek ḥayrete varur âdem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 9*). [bunca,]

bunda: Burada.

Ḥayr-ile ide ‘afv ide cürmin

Bunda olanlar aňmaya zulmin Ḥaşılı ol marazdan itdi vefāt (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 108*). [*bunda,]*

İşbu da‘vāyı idevüz te’ḥīr

Gele çün **bunda** şāhib-i ḥuddām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 130*). [*bunda,]*

Hep ferāmūş kıldı ol elemin

Er olan **buñda** dāyimā kıla mı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 50*). [*buñda,]*

Didi bir eñsesi yoğun görürin

Yatmazın **bunda** şubḥa dek dururın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 20*). [*bunda,]*

Bunda düşmen ümīdine geldük

Başumuz kaydını görüp irdük (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 3*). [*bunda,]*

Gör o sâbit-kadem bu **bunda** bu kez

Bu eser şavurur yiler oñmaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 45*). [*bunda,]*

Bunda tafşile virelüm icmāl

Ḍarb u ḥarb oldu bir niçe meh ü sāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 153, Mısra 25*). [*bunda,]*

Şāhı anda kaçurmada ‘asker

Bunda şāh u gedā düğün eyler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 154, Mısra 8*). [*bunda,]*

Ḥaşılı **bunda** nesne yok ḥaşıl

Mümkün olmaya ḥabbeye vāşıl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 55*). [*bunda,]*

Bunda maḥrūm ol orada merḥūm

Ġayr ḥaqqında kışşa ḥod ma‘lūm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 31*). [*bunda,]*

İntizāmī bu yüzden itdi cevāb

İtmedüñ **bunda** fikr ü re’y-i şavāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 164, Mısra 12*). [*bunda,]*

Bunda ehl ü ‘iyāl-ile geldüñ

Çāresüz maşrafuñda kıt kılduñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 19*). [*bunda,]*

Nesne yok didi **bunda** hīç meşelā

Böyle kıru şudā‘ bize ne belā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 31*). [*bunda,]*

bundan: *Bundan.*

Sende vardur şecā‘atüñ eşeri

Ne revā **bundan** idesin ḥazeri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 24*). [*bundan,]*

Andan artuķ zevāl aña yoğ-imiş

Bundan özge devā buña yoğ-imiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 40*). [*bundan,]*

Yedi şinf oldu yazılup defter

Bundan ihsân olur mı hîç bihter (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 145, Mısra 34*). [*bundan,]*

Mevt yigdür dahı bu dirilükden

Kişi kıtulsı hoş durur **buñdan**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 18*). [*buñdan,]*

bunlar: *Bunlar.*

İntizâmî orada hâzır idi

Bunlaruñ sözlerine nâzır idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 147, Mısra 2*). [*bunlaruñ, -uñ]*

bunlaruñ: *Bunlar, işaret zamiri.*

‘Örf imiş **bunlaruñ** arasında

Salâtanat ehlinüñ yöresinde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 33*). [*bunlaruñ,]*

bünyād: *Temel, yapı, bina*

Kār-giri esās-ile **bünyād**

Hüb sâ‘atde olmağın ābād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 27*). [*bünyād,]*

Özge kal‘a durur o hışn-ı haşîn

‘Ād **bünyādıdur** o metn-i metîn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 2*). [*bünyādıdur, -ı, -dur]*

bür: *Bürümek, kaplamak.*

Şāl-ı nîliyi geydi **bürdi** cihan

Kara pus idi İntizâmî ol ān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 42, Mısra 3*). [*bürdi, -di]*

bura: *Bura; burası. Bu yer; bu makam.*

Bizi irgürdi çün gemi **buraya**

Biz dahı anı alalum araya (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 39*). [*buraya, -y, -a]*

Aralamış durur ol arayı

Şimdi fetḥ ide geldi **burayı**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 56*). [*burayı, -y, -ı]*

İttifākî **burada** durmuş-idük

Haşmumuz-çün kemîn kırmış-idük (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 43*). [*burada, -da]*

bura: *"Bu" işaret zamiri.*

Ḥaḳ bilür zerre yok **burada** ḥilāf

Buṅa munşıf-durur zevî'l-inşāf (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 3*). [*burada, -da*]

Dādum al dād-gersin ey Mevlā

Yok günāhum **burada** ḥod aṣlā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 50*). [*burada, -da*]

burada: *Burada.*

Gel-e ey kendüsi vü atı yarar

Saṅa mānend yok **burada** süvār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 22*). [*burada,]*

Nāmı Durmuş **burada** bir meczûb

Ḥāş u 'āmuñ katındadur merġûb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 3*). [*burada,]*

Yok ḥilāfum **burada** Ḥaḳ ḥāzır

Şıdk u kızbine kullaruñ nāzır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 27*). [*burada,]*

Burada yok şuçı anuñ bī-şek

Kendümüz kırtarı-bilelüm tek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 31, Mısra 25*). [*burada,]*

burc: *Gökte Zodyak üzerinde bulunan on iki takım yıldızına verilen ad.*

Yedi kat kullsin alup yek-bār

İtdi dördünci **burc** üzre qarār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 51, Mısra 20*). [*burc, -ı*]

Ḳavs **burcından** atılurdu siḥām

Ḳalb-i a 'dāda eyler-idi maḳām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 71*). [*burcından, -ı, -n, -dan*]

burc: *Kale, hisar, sur.*

Burc u bārūsı hem-ser-i Keyvān

Ḳulle-i Ḳāf 'dur esāsı hemān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 23*). [*burc,]*

bürin-: *Bürünmek, giyinmek.*

İşbu eşnāda geldi pervāne

Bir nemed **bürinüp** gedāyāne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 44, Mısra 2*). [*bürinüp, -üp*]

büriyā: *Hasır, hasırdan yapılmış giysi; yokluğu ifade eden hasır giysi.*

İztırārī bu qarşuda ḳāyim

Büriyā ḥabsine ḳatı nādım (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 90*). [*büriyā,]*

Būriyādur diyü ider iğmāz

Münhaşırdur haşıre dir nā-sāz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 20, Mısra 21*). [*būriyādur, -dur*]

burn: *Burun.*

Burnın urdı vü gūşmāl itdi

Uyhu uçurdi bī-mecāl itdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 84, Mısra 5*). [*burnın, -ın*]

Yüze yapışdı haylī cevır itdi

Burnına girdi vāh neler itdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 84, Mısra 10*). [*burnına, -ı, -a*]

Haylī Efrenç-ile cidāl itdi

Burnın urdı vü gūşmāl itdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 88, Mısra 14*). [*burnın, -ın*]

bürüdet: *Soğukluk.*

Yazda gāyet ‘ufūnetüñ kânı

Kışda ammā **bürüdetüñ** kânı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 116, Mısra 8*). [*bürüdetüñ, -üñ*]

bürün: *Giyinmek.*

Sazuñ içine kim **bürünmiş-idi**

Hāme içinde nāle dolmış-idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 85*). [*bürünmiş-idi, -miş-, -idi*]

būs: *Öpme ve kucaklama.*

Kimi hem-pehlū kimi leb-ber-leb

Kimi **būs** u kenārda bu ‘aceb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 16*). [*būs,]*

büsbütün: *Büsbütün, tamamen, bütünüyle.*

Nīm-cān kendü atları durğun

Sefer ālātı **büzbütün** bozğun (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 60*). [*büzbütün,]*

bu's-su'ūd': *Mehmed Ebussuud Efendi, "Ebū s-Su'ūd" veya "Hoca Çelebi", Osmanlı*

döneminde görev yapmış bir Şeyhülislam'dır.

Bu's-Su'ūd'uñ mülāzımīninden

Ol tarīkuñ katı güzīninden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 156, Mısra 7*). [*bu's-su'ūd'uñ, -uñ*]

bütün: *Tamamıyla.*

Böylece mişli yok ‘azîm düğün

Kaşd idüp arasañ cihânı **bütün** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 42*). [*bütün,]*

buyruğ: *Buyruk, emir, hüküm.*

Şâhdan geldi şanki **buyruğ-ıla**

Her sözini geçürdi yumruğ-ıla (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 57*). [*buyruğ-ıla, -ı, -la]*

büyük: *Boyutları, benzerlerinden daha fazla olan (somut nesne).*

Bir **büyük** balta al didi elüñe

Zerre havfı getürme hîç dilüñe (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 101, Mısra 11*). [*büyük,]*

Dir-idüñ bir **büyük** ‘acîb âdem

Gâhî göründüğince virür elem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 31*). [*büyük,]*

Bir **büyük** kâğıda idüp inşâ

Arada toğru harf yok hâşâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 27, Mısra 5*). [*büyük,]*

büyük: *Yüce.*

Nâmı ‘Osmân bir **büyük** kâdı

Ola andan yüce Hudâ râzî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 164, Mısra 1*). [*büyük,]*

buyur: *Bir şeyin yapılmasını kesin olarak bildirmek, emretmek.*

Bu degül başuñ aşğa idesin

Hağ **buyurmaduğı** yola gidesin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 15, Mısra 16*). [*buyurmaduğı, -+ma, -+duğ, -+ı]*

buz: *Katı haldeki su, buz.*

At aldı **buz** üzre bir niçe kām

Gözler idi kenârı ẖvâş-ile ‘ām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 41*). [*buz,]*

Yek mu‘allağ dönüp **buz** üzre feres

Şandı yatup alur **buz** üzre nefes (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 45*). [*buz,]*

Yek mu‘allağ dönüp **buz** üzre feres

Şandı yatup alur **buz** üzre nefes (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 46*). [*buz,]*

Alayın şandı **buzdur** āgūşa

Başına çökdi seyl irüp cūşa (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 49*). [*buzdur, --dur*]

At depdi idem diyü cür'et

Buzuñ üstinde yüridi bir kat (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 40*). [*buzuñ, -un*]

Var idi anda bir sipāhī meger

Eyler iken **buz** üzre eyle güzër (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 69, Mısra 2*). [*buz,]*

Bu seher nolduñ ey şabā-reftār

Geçe-yazduñ **buz** altına nā-çār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 69, Mısra 26*). [*buz,]*

Gördi hālını anuñ eyledi āh

Bumbuz olmışdı **buzdan** esb-i siyāh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 70, Mısra 8*). [*buzdan, -dan*]

büzül-: *Küçülmek, buruşmak.*

Her koyunuñ derisini yüzse

Cümlenüñ 'ömri defterin **büzse** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 36*). [*büz -se,]*

cā: *Yer, mekan.*

Şubh-ı şādık irince ol leb-i mā

Māhiler bey' olunmada her **cā** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 46*). [*cā,]*

Kendüyi yire urdı ol **cāda**

Vāh ne kırtuldu kıtlu seccāde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 93*). [*cāda, -da*]

İntizāmī de durdı ol **cāda**

Durmañuz ne didi bu arada (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 13*). [*cāda, -da*]

cābī: (*Cibāyet. den*) *Eskiden Evkaf gelirlerini ve zekātları toplayan tahsildar.*

Cābī yā şehr-emīnine ikdām

Diğkat ü ihtimām-ıla ibrām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 49*). [*cābī,]*

cābir: *Bir işi zorla yaptıran.*

Ol meger kim sitize vü ser-keş

Tiz-reftār u **cābir** a' dā-keş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 133, Mısra 16*). [*cābir,]*

cād: *Ahlaksız kimse, kaba adam.*

Olta yutdı nihānī ol **cāda**

Bir o bildi vü bir de seccāde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 15*). [*cāda, -a*]

cāh: *Makam, derece, rütbe; heybet, ihtişam.*

Zîr-i destî durur sipāhîñüñ

İşbudur zevkî **cāh** u temkîñüñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 52, Mısra 18*). [*cāh,]*

Her cihetle seḥāya el ḳardı

Cāh u temkîni ehline virdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 85, Mısra 36*). [*cāh,]*

Kimine **cāh** u manşıb u temkîn

Kimine māl u mülk olup ta'yîn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 25*). [*cāh,]*

Cāh u temkîn anuñ viren oldur

Genc-i iḥsân u cûdı key boldur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 39*). [*cāh,]*

cāhil: *Cehil içinde kalan, bilmeyen, okumayan. Genç, tecrübesiz, acemi.*

Hîçe alma şatulsa bir **cāhil**

Kām ile başda yir ider kāmîl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 8, Mısra 17*). [*cāhil,]*

Kāmîlün baḳ kemāline sözine

Cāhilün ḥod kelāmı ne sözi ne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 70*). [*cāhilün, -üñ]*

Ṭoḡrulup fikr-i bed iden **cāhil**

Kec me'āliyle ḳala pā-der-gîl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 35*). [*cāhil,]*

Zîre ebleḥ secî' olur ekşer

Cāhilāne niçe yarar iş ider (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 34*). [*cāhilāne, -ān, -e]*

Nā-gehān **cāhilāne** vaż' itdi

Eyle eblehlük-ile gör nitdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 37*). [*cāhilāne, -ān, -e]*

Lāzım olan kişîye ḡayretdür

Cāhile ḳıl nazar ḥod 'ibretdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 44*). [*cāhile, -e]*

cahīm: *Cehennem.*

Anuñ-ile **cahīm** ḥāşıl olur

Özge zecr ü elīm ḥāşıl olur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 15, Mısra 21*). [*cahīm,]*

Ān-ı vāḥidde idüp anı dü nīm

Ġālibā fevrî buldı cānı **cahīm** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 123, Mısra 24*). [*cahīm,]*

cahīm-misāl: *Cehennnem misâli.*

Eylemişler birin **cahīm-mişāl**

Her zebānī elinde bir çengāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 71*). [*cahīm-mişāl,]*

ca'li: *Yapma; yapmacık, samimi ve içten olmayan, sahte.*

Gele bir Rûmili dili dönmez

Degme **ca'li** pesende alunmaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 48*). [*ca'li,]*

Manşib oldur ki olmaya 'azli

'Azline degmeye bunuñ **ca'li** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 48*). [*ca'li,]*

cām: *Kadeh, şarap.*

Şundı cām-ı ecel zamāne aña

Oldı ol **cām** bir bahāne aña (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 93, Mısra 26*). [*cām,]*

Herkes elde dutar-idi tolu **cām**

Aluban böylece cihāndan kām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 5*). [*cām,]*

Cām ile sākīler ider idi nāz

Boy çeküben ider şürāhī niyāz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 13*). [*cām,]*

Şundı ol kimseye tolu **cāmı**

Didi luṭf-iledür anuñ nāmı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 104, Mısra 29*). [*cāmı, -ı]*

Mihnetüñ çağı 'işret eyyāmı

Alalum şimdiden ele **cāmı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 46*). [*cāmı, -ı]*

Cām-ı zerrīn-kaḍeḥ alup eline

Şevḳ-ıla şundı şağına şolına (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 63*). [*cām-ı,]*

cāme: *Örtü; libas, elbise.*

Lāle itmişdi **cāmesini** ḳabā

Olsa çigdem 'aceb mi başı ḳaba (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 27*). [*cāmesini, -si, -ni]*

Cāmedür oddan añlağıl seferi

İhtirāz eyle oddan it ḥazeri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 39*). [*cāmedür, -dür]*

Sūsen itdi kebūd **cāmesini**

Şardı 'Abbāsī-vār 'imāmesini (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 94, Mısra 19*). [*cāmesini, -si, -ni]*

Çāk idüp **cāme** şevḳine semenüñ

Gül gülerdi şaḳalına çemenüñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 71*). [*cāme,]*

cān: *Ruh.*

Âhirü'l-emr atdan ayrıldı

Nīm **cān** ile yāre sıyrıldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 69, Mısra 12*). [*cān,]*

El ayak birbiriyle kavuşmaz

Cism-ile **cān** şovuqdan alışmaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 14*). [*cān,]*

Seyl idüp kanı **cān** sebīl itdi

Dürişüp cür' et-i cezīl itdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 131*). [*cān,]*

Hak te'ālā 'ināyetiyle o dem

Bunca **cān** olmak üzere iken 'adem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 18*). [*cān,]*

Saña n'itsün murāda m'irgürsün

Cān u temkīni vire mi dirsün (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 62*). [*cān,]*

Sāzda bağlasa makām u hevā

Rūha virür gıdā vü **cāna** nevā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 20*). [*cāna, -a]*

Geldi **cān** gitmesi ile anuñ

Yüri bostānda mı biter cānuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 97*). [*cān,]*

Geldi cān gitmesi ile anuñ

Yüri bostānda mı biter **cānuñ** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 98*). [*cānuñ, -uñ]*

Hoş gelen nesne **cānuña** her gāh

Cānı var gayrınıñ da eyle nigāh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 137, Mısra 39*). [*cānuña, -uñ, -a]*

Yüzi şuyına tıfluñ ol Yezdān

Yiñi **cān** itdi cümleye ihsān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 44*). [*cān,]*

Nīm **cān-ile** gelmede 'uşşāk

Yılına dek çekilmede bu firāk (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 41*). [*cān-ile, -ile]*

Hem-demi ğam-küsarı vü yarı

Cān ditrerken üstine dir dir (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 71*). [*cān,]*

Hod çün irdi pezer ziyāretine

Cānı bezl eyledi beşāretine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 72, Mısra 10*). [*cānı, -ı]*

Gāh kaşd itdi başa geh **cāna**

Destini alup atdı yābāna (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 73, Mısra 35*). [*cāna, -a]*

Eylügi itme degme nā-dāna

Yok dime **cānuñ** ehl-i 'irfāna (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 88*). [*cānuñ, -uñ]*

Bād itdi biraz o dem ārām

Gitdi şandı o **cāndağı** ālām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 30*). [*cāndağı, -dağ, -ı]*

İntizāmī çıkup çün oldı revān

Cānı tekrār cisme geldi hemān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 80*). [*cānı, -ı*]

Cānı ol duhterüñ hayālinde

‘İşkveş şarılur nihālinde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 63*). [*cānı, -ı*]

Cism-i bī-rūh buluşdı **cānı** ile

Ḳāl ü ḳāl itdi mū-miyānı ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 69*). [*cānı, -ı*]

Daḳḳ-ı bāb itdi girdi ḳatlarına

Düşdi ḥavf u hirās **cānlarına** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 74*). [*cānlarına, -ları, -n, -a*]

Kendü renginde añlayup anı

Sevdi hem-meşreb olmağın **cānı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 104, Mısra 24*). [*cānı, -ı*]

Baş etekde vü **cānları** elde

Tiğ boyunda vü etek belde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 25*). [*cānları, -lar, -ı*]

Yā ‘adū ḳanını iderdüm sıl

Yāḥu **cānum** iderdüm anda sebıl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 14*). [*cānum, -um*]

Darb-zen zarrı **cāna** cebr eyler

Tır ü tiğ añma nice zecr eyler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 113, Mısra 15*). [*cāna, -a*]

Gözi yaşardı başı çigzindi

Cānı daraldı göñli ṭalbındı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 4*). [*cānı, -ı*]

Ān-ı vāḥidde idüp anı dü nīm

Ġālibā fevrī buldı **cānı** caḥīm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 123, Mısra 24*). [*cānı, -ı*]

Hoş gelen nesne cānuña her gāh

Cānı var ḡayrınıñ da eyle nigāh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 137, Mısra 40*). [*cānı, -ı*]

Ṭıflı şandı ki oldı yüz pāre

Cānı tenden ırıldı ne çāre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 140, Mısra 8*). [*cānı, -ı*]

Dāyimā **cāndan** eyleyüp ḥidmet

‘İlm ü ‘irfāna idüben diḳḳat (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 147, Mısra 3*). [*cāndan, -dan*]

N’itsün uşanmış-idi cānından

Nice **cān** el yumışdı ḳanından (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 50*). [*cān,]*

Eyle şanurdı olımaz ansuz

Zindeḡānī ider mi ten **cānsuz** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 70*). [*cānsuz, -suz*]

Eşref-i Ādem ü ḥabīb-i Ḥudā

Na‘t-i pākine **cānlar** ola fedā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 163, Mısra 26*). [*cānlar, -lar*]

Kış irişdi vü döndi çün 'asker

At u huddām qahrı **cāna** yeter (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 2*). [*cāna, -a*]

Meyl-i dünyāya keşret-i efkār

İder insānı **cāndan** bîzār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 42*). [*cāndan, -dan*]

Keş-â-keşden nice kırtara tîmār

Muqarrer nāmelerden **cānı** bîzār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 32*). [*cānı, -ı*]

Mu'abbirler idüp ta'bîr hıvābum

Gidüp miḥnet feraḥ buldı [bu] **cānum** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 96*). [*cānum, -um*]

Kesdi ümmîdi tatlu **cānından**

Hod yumışdı elini qanından (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 22, Mısra 21*). [*cānından, -ı, -n, -dan*]

Bir sipāhî bulundı yanında

Şanasın kim yir itdi **cānında** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 86*). [*cānında, -ı, -n, -da*]

N'itsün uşanmış-idi **cānından**

Nice cān el yumışdı qanından (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 49*). [*cānından, -ı, -n, -dan*]

Baḥtın aındı çü hey'etin gördi

Cānda yir itdi aña yol sürdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 42, Mısra 6*). [*cānda, -da*]

Gitdi gözden liqā-yı ihvānum

Gitdi **cāndan** şafā-yı yārānum (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 48, Mısra 32*). [*cāndan, -dan*]

Şehre ehl-i kemāl gelse eger

Cānına şevki eyler-idi eğer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 64*). [*cānına, -ı, -n, -a*]

İşbu âlemde eñ kem âfet ne

Cāna te'sîr ider nedāmet ne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 22*). [*cāna, -a*]

Cān bedenden utulmaḳ istedi hem

İki dillülük eyleyüp ḥāme (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 64*). [*cān,*]

Başdan ayağa ḥayret aldı anı

Eyle ḥayret tār itdi **cāna** teni (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 22, Mısra 10*). [*cāna, -a*]

İtdi ḡam **cāna** şöyle teng tenini

Ḳomadı oturup durur birini (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 48, Mısra 21*). [*cāna, -a*]

Gönlüm eglerdi iltifātları

Cāna 'izzet virürdi zātları (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 48, Mısra 30*). [*cāna, -a*]

Nice yārān tenindeki **cānı**

Didi ey cümle hālūme vākıf (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 36, Mısra 2*). [*cānı, -ı*]

cānā: *Sevgilim, canım, ey dost.*

Geldi andan daḥı çü ƣalbe ğınā

Cümleden lāyih oldu **cāna** ‘anā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 141, Mısra 8*). [*cāna,]*

cānān: *Sevgili, gönül verilmiş, maşuka.*

Sāde-rū olsa bezm-i mestāna

Rūhın eyler revān **cānāna** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 28*). [*cānāna, -a*]

cāndan: *Çok istekli bir biçimde.*

Şevƣ-ıla bey‘at eyleyen andan

Şıdƣ-ıla tevbeƣār olan **cāndan** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 160, Mısra 32*). [*cāndan,]*

cān-fezā: *Cana hayat veren, iç açan.*

Şehrūn altında buluşur ikisi

Cān-fezādur ikisinin de sesi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 14*). [*cān-fezādur, -dur*]

Cān-fezā ābı vü hevāsı laṭıf

Kāmil ocağı ādemīsi zārīf (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 123, Mısra 31*). [*cān-fezā,]*

cānib: *Taraf, cihet, yan.*

Cem‘-i ‘irfān tolu her **cānib**

Hāƣınuñ çoğı kāmil ü kātib (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 49*). [*cānib,]*

Bāğ u bāğçe ne **cānibe** baƣsañ

Ābı kevsēr ne yire kim aƣsañ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 53*). [*cānibe, -e*]

Gördi āhir atını ƣurtarımaz

Hıç bir **cānibūn** yolın varımaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 54*). [*cānibūn, -ün*]

Hāşılı ol gün oldu hār b u ƣitāl

İki **cānibden** oldu ceng ü cidāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 26*). [*cānibden, -den*]

Ṭutdı her **cānibi** seḣāb tamām

Göze göstermez-idi dehri ğamām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 7*). [*cānibi, -i*]

Ṭolanur kamu **cānibin** Gula'nuñ

Aḳkiriş dinilürmiş adı anuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 126, Mısra 7*). [*cānibin, -in*]

Ḳoçi turmaḳla beynisi döndi

Yüridi **cānibine** hem ḳondı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 62*). [*cānibine, -i, -n, -e*]

Yā benüm **cānibümden** ide heves

Yā ṭaleb-kār oluban ura nefes (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 139, Mısra 3*). [*cānibümden, -üm, -den*]

Baḥr-ı ḥayretde lücceler ḡālib

Keştī-i tense raḥne her **cānib** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 102*). [*cānib,*]

Ṭāḡī geldi vü eşdi dindükde

Tā ova **cānibine** indükde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 24*). [*cānibine, -i, -n, -e*]

İki **cānibden** emn ola emān hem

Varup 'ahdüñ esāsın ide muḥkem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 198, Mısra 21*). [*cānibden, -den*]

Çü oldılar gelüp serdāra vāşıl

İki **cānibden** oldı rāy ḥāşıl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 64*). [*cānibden, -den*]

cānibeyn: *İki taraf.*

Cānibeyni ḥavāş birle şürūḥ

Şāyed işkāle ola fetḥ ü fütūḥ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 21, Mısra 17*). [*cānibeyni, -i*]

Geh ḥalīm olduḡı gehī ser-keş

Cānibeynidür āb-ile āteş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 64, Mısra 16*). [*cānibeynidür, -i, -idür*]

Ḥāline göre herkes itdi 'aṭā

Ḥāşılı **cānibeyn** buldı rızā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 171, Mısra 30*). [*cānibeyn,*]

Küllī 'aybıyla itdiler bāzār

Gelmeye **cānibeyne** tā āzār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 14*). [*cānibeyne, -e*]

canik: *Canik sancağı.*

İtdi **Canik** ṭaḡların mesken

Her mağarası 'askere me'men (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 71*). [*canik,*]

cān-ile: *Can ile, canıyla, candan, büyük gayret ve istekle, gönülden.*

Cân atup bir eve gelüp irdi

Az **cân-ile** içerü girdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 70, Mısra 28*). [*cân-ile,]*

Nîm **cân-ile** buldılar karda

Atı ile düşüp yatur yarda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 29*). [*cân-ile,]*

cân at-: Şiddetle arzu etmek, çok istemek.

Cân atup bir eve gelüp irdi

Az cân-ile içerü girdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 70, Mısra 27*). [*cân atup, -up]*

Ölmeden kurtulup bize **cân atar**

Hâlini şormadum dahı söz uzar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 7*). [*cân atar, -ar]*

Cân atup durmadın revân oldı

Zūr-bāzūda kahramān oldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 120, Mısra 31*). [*cân atup, -up]*

Dest-çüpını yise ger Behrām

Göre **cân atup** eyleye ārām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 135, Mısra 14*). [*cân atup, -up]*

Bir ulu nehr-idi yakında meger

İlerü bulınan aña **cân atar** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 137, Mısra 2*). [*cân atar, -ar]*

Hızr-ı 'avn-ı Hudā'ya **cân atalum**

Gel du'ā-yı necāta el tūtalum (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 107*). [*cân atalum, -alu, -m]*

Ġāziler ardca **cân atup** irişür

Birbirine yarağ-ile girişür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 148, Mısra 19*). [*cân atup, -up]*

Diğķat ü ihtimāmı şubh ile şām

Cân atup hayli itdiler iķdām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 10*). [*cân atup, -up]*

Geldügin her gören beşāretde

Yolına **cân atup** ziyāretde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 32*). [*cân atup, -up]*

cân vir-: Ölmek, ruhunu teslim etmek.

Ber-murād eyler ol seni elbet

Ehl-i 'irfāna **cân virür** gāyet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 52, Mısra 44*). [*cân virür, -ür]*

Anda kalmadı tākāt-ı reftār

At durmakla **cân virür** nā-çār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 70, Mısra 18*). [*cân virür, -ür]*

Ziire **cân virür-idi** düşmāna

Hıç kalmazdı baş-ıla cāna (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 37*). [*cân virür, -ür]*

Āferin böyle mır-i gāziye

Cân viren dārū-gır gāziye (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 40*). [*cân viren, -en]*

Hersek'ün taşlarına çün irdi

Ḥūb āb u hevāya **cān virdi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 24*). [*cān virdi, -di*]

Didiler biz yarara **cān virürüz**

Ger emri āteşe atsa girürüz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 39*). [*cān virürüz, -ür, -üz*]

Saňa n'itsün murāda m'irgürsün

Cān u temkîni **vire** mi dirsün (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 62*). [*cān vire, -e*]

cā-nişîn: *Birinin yerine geçen, yerini alan kimse, vekil.*

Arada cîsr olalı gerdem-gîr

Ejderün **cā-nişînidür** zencîr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 57, Mısra 20*). [*cā-nişînidür, -i, -dür*]

cārî: *Yürürlükte olan, geçerli.*

Eşk-i ḥūnîni dem-be-dem ğaltān

Sanki **cārî** idi dem-i kurbān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 47, Mısra 26*). [*cārî,*]

Kamu yirde Ḥudā çü yāridur

Berr ile bahre hükmi **cārîdür** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 85, Mısra 14*). [*cārîdür, -dür*]

Vekîl-i muṭlaqumdur hükmi **cārî**

Hidāyet ide her ḥālînde Bārî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 193, Mısra 23*). [*cārî,*]

cārûb: *Süpürge (Sümbül yapraklarının yerlere dökülmüş olması ve sevgilinin saçlarının yere yayılmış olması bağlamlarında).*

Sünbüle kūy-ı yārda **cārûb**

Oldı müjgānuma meger mensûb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 53*). [*cārûb,*]

cāsūs: *Sırları araştırmacı, gizli şeyleri öğrenen, çaşıt.*

İşbu yaña meger gelüp **cāsūs**

Didi Hersek begine kim efsūs (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 1*). [*cāsūs,*]

Oranuñ şordı ḥālîni bir bir

Dutdı **cāsūs** yoklana her yir (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 95, Mısra 30*). [*cāsūs,*]

Nā-gehān irdi düşmene **cāsūs**

Çok haberler virüp didi efsūs (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 1*). [*cāsūs,*]

Şāha böyle diyince ol **cāsūs**

Kakıyup beglere didi efsūs (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 111, Mısra 1*). [*cāsūs,]*

Haylî esdi şavurdı lāf urdı

Gördi **cāsūs** ayağın durdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 111, Mısra 26*). [*cāsūs,]*

Kāfire irişür varur **cāsūs**

Mîr-i gāzî uş irdi dir efsūs (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 134, Mısra 1*). [*cāsūs,]*

Oranuñ şordı hālını bir bir

Dutdı **cāsūs** yoklana her yir (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 42*). [*cāsūs,]*

Haber virdi gelüp **cāsūs** şāha

O sürh-ser olan bahtı siyāha (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 197, Mısra 3*). [*cāsūs,]*

cāy: Yer.

Dāmen-i kūh imiş meger ol **cāy**

Tag için yanķulatdı hūy-ile hāy (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 78, Mısra 29*). [*cāy,]*

cāyız: Olabilir, yapılması uygun.

Didi **cāyız** didi eger nā-geh

‘Azlüm işidüp olsañuz āgeh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 37*). [*cāyız,]*

Elli altun yanında **cāyız** idi

Belki artuk katında hāyız idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 45*). [*cāyız,]*

Lāşeler kendü kendüden ‘āciz

Cüz’î diķkatle ölmesi **cāyız** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 58*). [*cāyız,]*

Anı **cāyız** ki ideler āgāh

Bā’is ola tezekküre geh gāh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 175, Mısra 7*). [*cāyız,]*

cāzim: Kesin kabullenen, karar veren.

Kendüye bilmesin idüp lāzım

Cümleye vāķıf olmada **cāzim** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 95, Mısra 26*). [*cāzim,]*

Bir sefer her birine lāzım iken

Herkesün re’yi buña **cāzim** iken (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 148*). [*cāzim,]*

cebe: 1. Zincir veya halkadan örölerek yapılmış zırh. 2. Savaşla ilgili silāhlar, mühimmat.

Zırhı cevşen **cebe** geydi yararı

Kuşür itmedi şāhib-iķtidārı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 27*). [*cebe,]*

Şākire şākī eyledi galebe

Degme bed-baht şatar oldu **cebe**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 56*). [*cebe,]*

cebeci: *Osmanlı ordusunda donatımla görevli olan cebeci ocağına mensup zırhlı piyâde eri.*

Ru'ūsā vü 'azeb topcı gemici

Yeñiçeri vü bostāncı **cebeci**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 203, Mısra 16*). [*cebeci,]*

cebe-hâne: *Savaş araç ve gereçlerinin saklanıp korunduğu yer.*

Cebe-hâne çü mîrîden açıldı

Du'ā gevherleri yir yir saçıldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 25*). [*cebe-hâne,]*

cebr: *Zorlama, zor kullanma, zor.*

Uğramış **cebre** ehl-i perdedür ol

Yād elinden katı hāzer ider ol (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 17*). [*cebre, -e]*

cebren: *Zorla.*

Pes yakîn bildi şāhib-i huddām

Aña **cebren** irüp durur ālām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 49, Mısra 28*). [*cebren,]*

cedel: *Savaş, kavga.*

Muhibb-i Āl-i 'Osmān'uz ezelden

Ne bitsün bunca lecc ile **cedelden**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 198, Mısra 42*). [*cedelden, -den]*

cefâ: *Eziyet, sıkıntı.*

Aña gāyet **cefâ** idi çü murād

İtdiler sāyirin o gün āzād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 48, Mısra 5*). [*cefâ,]*

Az tama' çok belāya bā'is̱dür

Çak şafā var **cefāya** bā'is̱dür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 86*). [*cefāya, -y, -a]*

Geçdi 'ālemden ü şafāsından

Her **cefāsından** u vefāsından (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 160, Mısra 6*). [*cefāsından, -sı, -n, -dan]*

Gedālar bay u bay oldu şafāda

Kimesne kalmadı hergiz **cefāda**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 200, Mısra 26*). [*cefāda, -da]*

cefā-kār: *Cefa eden, eziyet veren.*

Bir **cefā-kāra** bende ger olduñ

Beynel- 'uşşāk pāyeñi bulduñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 44, Mısra 17*). [*cefā-kāra, -a*]

cehd: *Çalışıp çabalama, büyük gayret sarfetme, uğraşma.*

Ğayrıya intikām idem dir-iken

Cehd-ile ihtimām idem dir-iken (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 40*). [*cehd-ile, --ile*]

'Ömr-i nāzūk hebāya gitdi dirīg

Cehd bād-ı hevāya gitdi dirīg (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 48*). [*cehd,]*

Pādişeh didi bu idi 'ahdüm

Yirine geldi 'ahdüm ü **cehdüm** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 154, Mısra 30*). [*cehdüm, -üm*]

Ƙodı ol evvel itdügi ĥaddi

Beyne beyne idüp kamu **cehdi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 183, Mısra 44*). [*cehdi, -i*]

cehele: *Cahiller, bilmeyenler. "Cahil" in cem'idir: Cühelâdandır. Cehale-i avâm.*

Gezdi dīvān içinde elden ele

Anı görüp nifāk ider **cehele** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 56*). [*cehele,]*

cehennem: *Günahkârların öldükten sonra âhirette azap görecekleri, cezâlarını çekecekleri yer, tamu, dûzah.*

Dimāğ u beyni nice_ olmaya muhtel

Cehennem düdesi vü tu' mı mühmel (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 54*).

[*cehennem,]*

celācil: *Küçük çanlar, çingiraklar.*

Sîne-küb ol kef ur ayak şıvup

Göz kulağ ol def ü **celācil** olup (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 11, Mısra 8*). [*celācil,]*

Defle itseñ terennümāta heves

Çün-**celācil** kulağ ura herkes (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 13, Mısra 8*). [*celācil,]*

cellād: *İdama çarptırılan hükümlülerin ve eskiden örfe katli iktiza edenlerin ölüm işlemini terine getiren görevli kimse II Merhametsiz.*

Virse eksük didüginüñ birisin

Eyle **cellâddur** yüzer derisin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 40*). [*cellâddur, -dur*]

cem': *Topluluk, cemiyet, meclis.*

Saña budur vaşıyyeti âhir

Anda idüm o **cem'de** hâzır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 87, Mısra 14*). [*cem'de, -de*]

Öpdi elini itdi çok ihsân

'Askerüñ **cem'in** eyledi fermân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 34*). [*cem'in, -in*]

cema'ât: *Ar. Topluluk.*

Ġayra meyl eylemez biri ebedâ

Kılınur hep **cemâ'at** ile namâz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 19*). [*cemâ'at,]*

cemâl: *Güzellik, hüsn ü ân.*

Her yazıldıķça yeñi cāme geyer

Naķl-ı şüretle bir **cemāle** güyer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 32*). [*cemāle, -e*]

cem'ıyyet: *Topluluk.*

Bunca **cem'ıyyet** ol ķadar enbūh

Bunca ġavġā vū ol ķadar endūh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 49, Mısra 21*). [*cem'ıyyet,]*

Bunca **cem'ıyyet** o ķadar enbūh

Cümlesini taġıtdı ol endūh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 94, Mısra 33*). [*cem'ıyyet,]*

Bunca **cem'ıyyet** ol ķadar enbūh

Cümlesini taġıtdı ol endūh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 98, Mısra 3*). [*cem'ıyyet,]*

cemre: *Hararet ve sıcakların artmaya başladığı günler.*

Mihre zulmetden irişüp zerrāt

Cemreye zemherîr virdi necāt (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 122, Mısra 12*). [*cemreye, -y, -e*]

cemşid: *Cemşid ve Cem: İran'da ilk önce saltanat süren Pişdâdiyân sülalesinin dördüncü ve en büyük hükümdarıdır. Cem, büyük padişah manasında olup sonradan adına ışık anlamındaki "şid" sözcüğü eklenmiştir. Cem, şarabı bulmakla meşhur olmuştur ve Divan şiirinde de şarap, kadeh (cām, Cām-Cem) ve eğlence meclisi ile zikredilir.*

Niçe Behrām oldı emrine rām

Niçe **Cemşīd** sürdi bezmine cām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 85, Mısra 10*). [*cemşīd,]*

Cām-keş bendesi durur **Cemşīd**

Sāde-rū bir gulāmıdur Hürşīd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 134, Mısra 19*). [*cemşīd,]*

Adana illerini hōd **Cemşīd**

İtdi vīrān o fikri zūlmi şedīd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 182, Mısra 11*). [*cemşīd,]*

cenān: *Yürek, kalp, gönül.*

Meyl-i nāz u na'īmi terk eyle

Seng-i şabrı **cenāna** berk eyle (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 74*). [*cenāna, -a]*

cenk: *Far. is. Harp, muharebe.*

Sīl-i hūn-ābı **cenk** içün geçe tā

Bayraquñ dāmenin dutardı şabā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 61*). [*cenk,]*

cennet: *Ahirette iyi, dindar insanlara mev'ûd olan mekân-ı ma'nevî; çok güzel, ferah bahçe.*

Nice şehir ol ki bāğ-ı pūr-zīnet

Anuñ-ile tokuz olur **cennet** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 2*). [*cennet,]*

cerāhat: *Yaradan akan irin.*

Hayliden sīnede **cerāhati** var

Yaresine fetīl ider tīmār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 43*). [*cerāhati, -i]*

ceride: *Gazete.*

Hā kāsēm ide her dü-dīde ile

Añladup hālūñi **cerīde** ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 6, Mısra 34*). [*cerīde,]*

cerīdeñ: *Yer; durum.*

Var **cerīdeñde** dikkāt ü hālet

Var sevād-ı haṭuñda çok hālet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 41, Mısra 15*). [*cerīdeñde, -de]*

cerīme: *Suç, kabahat, cürüm.*

Beş filori virüp **cerīmesine**

Vardı begden temessük almasına (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 43*). [*cerīmesine, -si, -ne*]

cerre: *Zerre,hiç anlamında kullanılan sözcük.*

Didi saña ziyārete geldüm

Şanma **cerre** şikāyete geldüm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 26*). [*cerre,]*

cesāmet: *Büyüklik.*

Lāgar-iken **cesāmete** irdi

Şandı ol dem kerāmete irdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 65*). [*cesāmete, -e*]

cevāb: *Bir soruya, bir söz veya yazıya, bir durum ve ihtiyaca söz, yazı veya başka bir ifade yoluyla verilen karşılık, yanıt.*

Olmadı hîç bu su'āle **cevāb**

Dimedi biriñüz cevāb-ı şavāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 29*). [*cevāb,]*

Diñledi çün **cevābumı** yārān

Didi zāyi' olur mı hîç 'irfān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 8, Mısra 1*). [*cevābumı, -um, -ı*]

Bizi mücrim ider o toğrı çıkar

Bir **cevābıyla** cümlemüzi yaqar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 27, Mısra 32*). [*cevābıyla, -ı, -y, -la*]

Diñledi kādī sözlerin bir bir

İntizāmī **cevābda** hāzır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 2*). [*cevābda, -da*]

Muhtesibden ne bīm ider yāhū bāk

Āhır oldı **cevābı** böyle anuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 36, Mısra 35*). [*cevābı, -ı*]

Olmadı hîç **cevābına** kādır

Bir kelām andan olmadı şādır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 41, Mısra 43*). [*cevābına, -ı, -n, -a*]

Bir ağız sūz-ı derdine dōyimez

Yangunından **cevābını** diyimez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 43, Mısra 26*). [*cevābını, -ı, -n, -ı*]

Her ne kim iddi'āsı müş'ir idi

Cümleye hep **cevābı** hāzır idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 49, Mısra 14*). [*cevābı, -ı*]

Her su'āle **cevābı** hāzır idi

Ṭoğruya Ḥaḳ mu'īn ü nāşır idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 49, Mısra 9*). [cevābı, -ı]

Dökdi aña ḥarāretin vāfir

Otlı gerçi **cevābına** hāzır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 90*). [cevābına, -ı, -n, -a]

Şandı eyler bu nükte ile ḥiṭāb

Ya'nī işbu kināyet-ile **cevāb**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 38*). [cevāb,]

Yine āsān idi **cevāb** aña

Özge yardım gelüp-durur ḥālā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 17*). [cevāb,]

Şādıḳu'l-ḳavl ḳullaruñ çoḳdur

Hic **cevābında** bir ğalaṭ yoḳdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 112, Mısra 8*). [cevābında, -ın, -da]

Acıdur ḥaḳ söz olmağıl güm-rāh

Bu **cevābumdan** eyleme ikrāh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 112, Mısra 4*). [cevābumdan, -um, -dan]

Degme bīmāra ḳaṭresi kāfī

İy ṭabībüm **cevābdur** şāfī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 50*). [cevābdur, -dur]

Bu **cevābı** işidicek küffār

Küfri ezber oḳıdılar tekrār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 132, Mısra 33*). [cevābı, -ı]

Ġamdan āzād olur ḳul olan aña

Pendi müş'ir **cevābdur** bu saña (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 56*). [cevābdur, -dur]

Kendü kendüye eyledükçe ḥiṭāb

Her su'āline işbu idi **cevāb**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 160, Mısra 50*). [cevāb,]

Sözlerine **cevābı** böyle didi

Görelüm pādişāhuñ emri nola (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 44*). [cevābı, -ı]

Münker ile Nekīr ide çü su'āl

Luṭfuñ olmazsa yoḳ **cevāba** mecāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 32*). [cevāba, -a]

Görüp ḥizmet getürdi māl-i vāfir

Su'āl ile **cevābın** itdi hāzır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 203, Mısra 24*). [cevābın, -ın]

cevāriḥ: Organlar.

Hep **cevāriḥ** olup 'amel-mānde

Kendü ḳanda necāt ḥod ḳanda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 15*). [cevāriḥ,]

Ža‘fı olur idi kuvāya bedel

Hep **cevāriḥ** olurdu şāḥib-‘amel (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 187, Mısra 38*). [*cevāriḥ,]*

cevmer: Cömert, eli açık.

Hasîsi қо Mesîḥāsā çıkarur göge **cevmerdi**

Ḥadîs-i māl-i Ḳārūn’ı ‘aceb yire gömer meclis (*Tuhfetü'l-İhvân, Müfret 2, Mısra 15*).

[*cevmerdi, -di]*

cevşe: Zincir ve puldan yapılan örme zırh.

Cevşenüñ ḳalbi şāf āyinedür

Andadur şüreti mu‘āyenedür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 103*). [*cevşenüñ, -nüñ]*

cevşen: Zırh.

Zırh **cevşen** cebe geydi yararı

Ḳuşūr itmedi şāḥib-iḳtidārı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 27*). [*cevşen,]*

Tende pīrāhen oluban **cevşen**

Ḥançere dutmış-ıdı müy-ı ten (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 109, Mısra 21*). [*cevşen,]*

ceyb: Cep. Esvabın bazı yerlerine yapılan kese.

Beni gördüñ mi hîç felâketde

Kîse vü **ceybi** boş nedâmetde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 30*). [*ceybi, -i]*

Ceybini kimse kimsenüñ bilmez

Pārasın kimse kimsenüñ ilmez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 35*). [*ceybini, -i, -n, -i]*

ceyhün: Irmak, büyük nehir.

Ḳılıç uralum idelüm şebîḥūn

Cüy-ı ḥūn aḳa nitekim **Ceyḥūn** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 132, Mısra 18*). [*ceyhün,]*

ceyş: Asker, ordu.

Ḥile vü âldür ḳamu kārı

Şimdi oldur bu **ceyş** sālārı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 14*). [*ceyş,]*

Eyle ta'cīl sen de **ceyşüñ-ile**

Ya'nī merdān-ı cān-baḥşuñ-ıla (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 120, Mısra 27*). [*ceyşüñ-ile, -üñ, -ile*]

Seylden **ceyş** buldı cümle rehā

Nīlden şanki ḥazret-i Mūsā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 122, Mısra 5*). [*ceyş,*]

Gün toğuban açıldı çünkü hevā

Ceyş 'azm ide ol gün oldu revā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 122, Mısra 14*). [*ceyş,*]

cezā: Ceza.

Bir ḥarāret olup o dem peydā

İtdüğüne **cezā** didi bu saña (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 28, Mısra 24*). [*cezā,*]

Māluñ olsa zekāta dāyirdür

Virmez-iseñ **cezāsı** ḥāzırdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 161, Mısra 16*). [*cezāsı, -sı*]

cezīl: Bol, çok.

Seyr iden şark u ğarbı ibn-i sebīl

Devr-i emşār iden cihānda **cezīl** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 8*). [*cezīl,*]

Cünd-i İslām idüp ḥuzūrı bu yıl

Pādişeh luṭfı kullarına **cezīl** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 178*). [*cezīl,*]

cibāl: Cebeller, dağlar.

Bunca keştīler aldı toptolı māl

Ne deñiz aña ṭayanur ne **cibāl** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 44*). [*cibāl,*]

Taş yürekle kefende görse **cibāl**

Mağsilinde atıla penbe-mişāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 94, Mısra 27*). [*cibāl,*]

Heybete gelse toptolı **cibāl**

Rub'-ı meskūna irişür zilzāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 131, Mısra 27*). [*cibāl,*]

Atlar köpürüp çü nāka-i mest

Ḥāyil olmadı ne **cibāl** ü ne deşt (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 10*). [*cibāl,*]

Eger ibni sebīl ü kārban hem

Şahārī vü **cibāli** aşdı bī-ğam (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 200, Mısra 28*). [*cibāli, -i*]

cibilli: Doğuştan.

Anda kim var-idi **cibillî** fesād

Oldı evvelkiden ‘inādı ziyād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 163*). [*cibillî,]*

cidāl: *Savaş, mücadele.*

Ol zamānda meger **cidāl** içre

Ol kadar harb-ile kıtāl içre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 1*). [*cidāl,]*

cidd: (*Ar.*) *Çabalama, uğraşma.*

Var ‘ömrini ‘ilme şarf ide tā

Cidd ile kâmetini ide dü-tā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 14*). [*cidd,]*

ciddā: *Cidden II Hakikaten, sâhiden.*

Olmayup hîç t̄alib-i dünyā

Manşiba itmedi heves **ciddā** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 4*). [*ciddā,]*

ciger: *Ciğer, bağır, yürek.*

Hep o kan ağlamak **cigerden** idi

Zerre mihrini dehr kıldı nihan (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 28*). [*cigerden, -den]*

Yüregi top **cigerle** kan yağı

İşbu hüzn-ile olmağın giryān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 46*). [*cigerle, -le]*

cihād: *Savaş, kavga, mücadele.*

Bildi ‘usret-pezîrdür bu **cihād**

İtdi andan hāzırde meyl-i ziyād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 73, Mısra 7*). [*cihād,]*

cihān: *Dünya, âlem, cihân.*

Ne cüz’î bu hāķirūñ ber-murād olması yanında

Cihāna luṭfi şāmildür gedāyı kāmran eyler (*Tuhfetü'l-İhvân, Kaside 1, Mısra 20*).

[*cihāna, -a]*

Cihānı luṭfi Paşa’nuñ t̄utupdur cümleten yek-ser

Düşerse işbu aḥḳar tañ degüldür luṭfına mazhar (*Tuhfetü'l-İhvân, Kaside 1, Mısra 1*).

[*cihānı, -ı]*

Vaş-ı hālūñ velī çü bula nızām

İştihāruñ **cihānda** ola tamām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 6, Mısra 6*). [*cihānda, -da]*

Olur-iseñ eger ferîdü' d-dehr

Bulımazsın **cihāndan** hıç behr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 7, Mısra 14*). [*cihāndan, -dan*]

Dürr-i meknün her sözüñ olsa

Hoş kelāmuñla bu **cihān** ıolsa (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 7, Mısra 16*). [*cihān,]*

Yokdur andan **cihānda** hıç küstāh

Kendü öz nefsine ola meddāh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 11, Mısra 37*). [*cihānda, -da*]

Seyr iden şark u ğarbı ibn-i sebıl

Devr-i emşār iden **cihānda** cezıl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 8*). [*cihānda, -da*]

Bir şeb ol-kim **cihāna** virdi sevād

Ķara baht ile dutmuş idi devād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 21, Mısra 3*). [*cihāna, -a*]

Bundan özge **cihānda** yok devlet

Haşmuña ire göz göre nekbet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 30, Mısra 7*). [*cihānda, -da*]

Olmuş-iken bana o deñlü sitem

Neden olsun **cihāna** böyle 'alem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 42*). [*cihāna, -a*]

Senden eyler kamu **cihān** hāzeri

Saña kaşd oldu muhkem itme direng (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 24*). [*cihān,]*

Her kelām anca faşl ü bāb oldu

Cāndan sevgülü **cihāndan** 'azīz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 36, Mısra 7*). [*cihāndan, -dan*]

Şāl-ı nīliyi geydi бүrdi **cihan**

Ķara pus idi İntizāmī ol ān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 42, Mısra 3*). [*cihan,]*

İntizāmī **cihānda** her ne ki var

İñleyüp kendü derdini ağlar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 43, Mısra 33*). [*cihānda, -da*]

Mişli nādir **cihānda** bī-mānend

Ṭarz u uslūb-ı hūb ile hursend (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 11*). [*cihānda, -da*]

Hvāb-ı ğaflet **cihānı** almış-idi

Her kişi hvābgehde kalmış-idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 13*). [*cihānı, -ı*]

Geçdi āhir **cihān** u malinden

Ķamu āmāl u kıl ü kālinden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 76, Mısra 25*). [*cihān,]*

Ķabzasına alup **cihānı** ol ān

Ķalb-i 'dāya oldu tır-efşān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 85*). [*cihānı, -ı*]

Herkes elde dutar-idi tolu cām

Aluban böylece **cihāndan** kām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 6*). [*cihāndan, -dan*]

Vardı herkes huzūr u rāhatına

Ṭoldı zevk u şafā **cihāna** yine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 14*). [*cihāna, -a*]

Gördiler kim sefer tamām olmuş

Emn ü āmān-ıla **cihān** tolmış (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 34*). [*cihān,]*

Ḳara Boğdan ‘āṣī olmuşdur

Leşker-ile **cihān** tolmışdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 120, Mısra 20*). [*cihān,]*

Na‘rasından gehī **cihān** lerzān

Geh sükūnetdedür çü küh-ı girān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 131, Mısra 23*). [*cihān,]*

Niçe bir ser-fürū **cihāne** neden

Saṇa maḳbūl ola zamāne neden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 57*). [*cihāne, -e*]

Bir gün oturdı İntizāmī meger

Fikri bu kim **cihāndan** ide hāzer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 143, Mısra 2*). [*cihāndan, -dan]*

Müjde ḳuddūsiyāna irdi yine

Hoş haberler **cihāna** irdi yine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 143, Mısra 24*). [*cihāna, -a*]

Eyle iy İntizāmī şükr-i Hudā

Çekmedüğün **cihānda** var mı belā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 82*). [*cihānda, -da]*

İntizāmī **cihāndan** itdi hāzer

‘Āleme püşt [ü] pāy urup yek-ser (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 160, Mısra 3*). [*cihāndan, -dan]*

Rāh-zendür **cihāna** itme heves

Eyle ḳaṭ‘-ı ‘alāyık u sözi kes (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 161, Mısra 3*). [*cihāna, -a*]

Böylece mişli yok ‘azīm düğün

Ḳaşd idüp arasañ **cihānı** bütün (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 42*). [*cihānı, -ı]*

İntizāmī **cihāna** meylün yok

Hîç eyü yatlusına meylün yok (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 174, Mısra 7*). [*cihāna, -a*]

Sañadur i‘tikād ḡayra degül

Seni buldum **cihanda** ḡālîş ḳul (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 12*). [*cihanda, -da]*

Sañadur i‘timād ḡayra degül

Seni buldum **cihānda** şādık ḳul (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 104*). [*cihānda, -da]*

Hak katında du'ası oldu kabûl

Luṭf-ı Yezdân **cihāna** kıldı nüzûl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 142*). [*cihāna, -a*]

Fānīdür bu **cihān** degül bākī

Devlet-ile dutarsaṅ āfākī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 63*). [*cihān,]*

Cihān halkı koyup inşāfı elden

Hevāya tābi' olup cān u dilden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 15*). [*cihān,]*

Keser biçer kıvāmında **cihām**

Mezemet itmede pīr ü civānı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 49*). [*cihānı, -ı]*

Bi-hamdillāh **cihān** tıldı meserret

Zihī devlet zihī āvān-ı 'izzet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 9*). [*cihān,]*

Olar kim velvele şaldı **cihāna**

Ne bilür zābiṭi ne āsitāne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 77*). [*cihāna, -a]*

Hudā luṭf eyledi yine **cihāna**

Bulur üslûb-ı sâbık bu zamāne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 15*). [*cihāna, -a]*

Sürüp kılmış taşarruf 'ākılāne

Kılıcı çavı tılmışdur **cihāna** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 193, Mısra 18*). [*cihāna, -a]*

Şu dem ki geldi hātem devlet-ile

Cihān hep karşı çıkdı 'izzet-ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 194, Mısra 2*). [*cihān,]*

Ġaraż kalķup **cihāndan** hıvāh u nā-hıvāh

Şeh-i 'ādil ola her yirden āgāh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 194, Mısra 35*). [*cihāndan, -dan*]

Cihānı dar ide şāhuñ gözine

Uyup 'ākıllaruñ vārid sözine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 47*). [*cihānı, -ı]*

Muraşsa' tıĝ ü altun bozdoĝanı

Virüp işlāh kıl didi **cihāmı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 197, Mısra 12*). [*cihānı, -ı]*

Felek şırine hem-pençe uranlar

Cihāna heybet ü şavlet şalanlar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 201, Mısra 2*). [*cihāna, -a]*

Konup göçüp **cihāna** virdi rāḥat

Fakīrūñ ḥālini kıldı şiyānet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 202, Mısra 5*). [*cihāna, -a]*

O kim vīrān idi ma'mūr oldu

Cihāna cümle şīt-i luṭfı tıldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 202, Mısra 10*). [*cihāna, -a]*

Sefih olmışdı ehl-i 'ırzuñ adı

Cihānuñ gitmiş idi aĝzı dadı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 32*). [*cihānuñ, -uñ]*

Geldi Naşûh Paşa virdi **cihāna** revnak

Yazıldı hûb târîh bâ-‘izzet ü sa‘âdet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 205, Mısra 43*). [*cihāna, -a*]

Cihāndan şerri itdügince zâyil

Sevāb-ı dü cihānı ide hâşıl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 205, Mısra 9*). [*cihāndan, -dan*]

Zamānında **cihān** oldukça hoş-hāl

Edānī vü esāfil ola pā-māl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 205, Mısra 19*). [*cihān,]*

cihāndār: *Akıllı ve tedbirli hükümdar.*

Rezmüñ oldı siper kafādārı

Başdı bağına çok **cihāndārı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 90*). [*cihāndārı, -ı*]

Kalb yarup niçe **cihāndārı**

Şıdı irüp ‘ināyet-i Bārī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 135*). [*cihāndārı, -ı*]

cihāz: *Takım, araç-gereç.*

Niçesi ehlinüñ şatup **cihāzın**

Katı nā-çār olup besler boğazın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 37*). [*cihāzın, -ın*]

cihet: *Taraf, yön.*

Her **cihetle** sehāya el kardı

Cāh u temkīni ehline virdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 85, Mısra 35*). [*cihetle, -le*]

Mīr Kāsım ki Hersek’üñ begidür

Her **cihetle** şecī’lerüñ yigidür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 36*). [*cihetle, -le*]

Eyledi luṭf-ı Hakk’a şükrānı

Yād idüp her **cihetde** Yezdān’ı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 44*). [*cihetde, -de*]

Otururken o şahş-ı nā-ma‘kūl

Rahmı yok her **cihetde** rind ü fuṣūl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 101, Mısra 6*). [*cihetde, -de*]

İntizāmī’ye eyledi ‘izzet

Her **cihet** birle eyledi raġbet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 105, Mısra 18*). [*cihet,]*

Üstine kim düşüre ma‘rifeti

Ser-had-āyīn idi kamu **ciheti** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 8*). [*ciheti, -i*]

Ba‘dehū virdi Mısr eyāletini

Her **cihetle** idüp ri‘āyetini (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 151, Mısra 10*). [*cihetle, -le*]

Naķş u taşvîrine idüp iķdām

Her **cihet** birle itdiler itmām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 38*). [*cihet,]*

Âl-i 'Osmân'a hîzmetüñ sâbık

Her **cihetden** ri'âyete lâyıķ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 88*). [*cihetden, -den]*

cilā: *Parlaklık; ısıltı.*

Ĥod muķarnaslu ķubbeler zībā

Şan **cilāsını** zārdur dībā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 24*). [*cilāsını, -sı, -n, -ı]*

cilāsın: *Kahraman, cesur, bahadır.*

Her **cilāsın** ķomış nişānesini

Añdura şoñra tā zamānesini (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 15*). [*cilāsın,]*

cilve-künan: *Cilve eden.*

Ĥüblar yatur içre **cilve-künān**

Nīm meh-tāb ebr içinde nihān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 55, Mısra 15*). [*cilve-künān,]*

cilve-nümā: *Cilve gösteren, cilve yapan.*

Her biri bir maķalde **cilve-nümā**

Nūr-baķşende ķün-nücüm-ı semā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 41*). [*cilve-nümā,]*

Her elif serv-ķad nigārāsā

Vādī-i 'izzet içre **cilve-nümā** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 59, Mısra 10*). [*cilve-nümā,]*

cīm: *Arap alfabesindeki Cīm harfî. (Kıvrımlı olması özelliğinden bahsedilmektedir.).*

Yā gibi **cīm** itdi pīç-ile tāb

Sīn-i dendānesi ķü erre idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 38, Mısra 14*). [*cīm,]*

cimri: *Pek hasis, pinti, miskin.*

Ehl-i iflās kim sūkārā idi

Nekbet ü **cimrilük** de yāri idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 77, Mısra 8*). [*cimrilük, -lük]*

cinān: *Cennetler.*

Kendi_elinüñ derini eyle taleb

Eyle kārūñ olur **cināna** sebab (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 161, Mısra 8*). [*cināna, -a]*

cināyet: *İnsanın canına veya uzuvlarına yönelik saldırma, öldürme; adam öldürme derecesinde ağır suç; hata, günah (TULUM, 501).*

Setr idüben **cināyetin** olaruñ

Dāyim idüp şıyānetin olaruñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 183, Mısra 3*). [*cināyetin, -in*]

cinn: *İnsanlar tarafından görülmeyip çeşitli biçimlere girerek ancak kendileriyle ilgi kuranlara veya istedikleri kimselere göründüklerine ve olağanüstü sayılan bâzı işleri yapacak güce sâhip bulunduklarına inanılan gizli yaratıklara verilen isim, ecinni.*

Ķatı mel'ūnı imiş ol cinsüñ

Özge menfûrî **cinn-ile** insüñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 30*). [*cinn-ile, -ile*]

cins: *Aynı tür, türdeş.*

Cins ü akrānuña muvāneset it

Ehl-i 'irfān ile münāsebet it (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 71*). [*cins,]*

Ķatı mel'ūnı imiş ol **cinsüñ**

Özge menfûrî cinn-ile insüñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 29*). [*cinsüñ, -ün*]

Her biri çalışırdı nefsi ile

Başka her kişı kendü **cinsi** ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 131, Mısra 6*). [*cinsi, -i*]

'Ahd ü güft itdi kendü nefsi ile

Oturup dura ya'nî **cinsi** ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 161, Mısra 20*). [*cinsi, -i*]

Tāzeler tutdı 'ālemi yekser

Cins **cinse** meyil ider ekşer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 174, Mısra 24*). [*cinse, -e*]

Tāzeler tutdı 'ālemi yekser

Cins cinse meyil ider ekşer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 174, Mısra 24*). [*cins,]*

Macar'uß **cinsi** Nemçe'ye tapdı

Ol tarîķ-ile yolını şapdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 9*). [*cinsi, -i*]

Macar'uß **cinsi** şulha kâyil idi

Nemçe tuğyāna lîk māyil idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 179, Mısra 39*). [*cinsi, -i*]

cirîd: *At üzerinde birbirine değnek atmak sûretiyle oynanan, çok eski ve meşhur bir Türk oyunu.*

Cündîlik ide çıkısa 'arşaya ger

Kime itmez anuñ **cirîdi** eşer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 40*). [*cirîdi, -i*]

cism: *Cisim, vücut.*

Nâ-gehânî biri gelüp şundi

Okıyup **cismi** meyyite döndi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 27, Mısra 12*). [*cismi, -i*]

Ķāmetüñ ħam tenüñ naĥîf olmış

Cism ser-geşte vü za‘îf olmış (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 41, Mısra 22*). [*cism,]*

Mürde **cismini** eyledi ihyā

Daĥı bir dirlük eyledi i‘tā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 62, Mısra 21*). [*cismini, -i, -(n)i*]

El ayak birbiriyle ħavuşmaz

Cism-ile cān şovukdan alışmaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 14*). [*cism-ile, -ile*]

Cism ü endāma lerze düşdi o dem

Herkese gelmiş-idi başka nedem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 45*). [*cism,]*

Cismi çevgān başuñı top eyle

Vaĥş u tayrı tenüñle gel toyla (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 117*). [*cismi, -i*]

Gördi āb-ı ħayātdan el yur

Cismi bî-rûĥ dîdesi bî-nûr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 12*). [*cismi, -i*]

Cismine çıĥdı ol ħadar vāfir

Baĥsa döymeşdi dîde-i nāzır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 93, Mısra 19*). [*cismine, -i, -n, -e*]

Cism ü endāmı bir tulum oldı

Varduĥınca ħarardı vü şoldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 93, Mısra 21*). [*cism,]*

Ķulaĥı şoluban çü berg-i ħazān

Cism ü endāmı bîdveş lertzān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 106, Mısra 20*). [*cism,]*

Gördiler kim o derdmend ü za‘îf

Ol teni müstemend ü **cismi** naĥîf (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 30*). [*cismi, -i*]

Her biri ‘unşuruñ za‘îfü’l-ĥāl

Sürinür **cismi** yirde sāye-mişāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 14*). [*cismi, -i*]

Ža‘fdan yaña iy şoran ħaberi

Cismi şarılı üstüĥvāne deri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 30*). [*cismi, -i*]

Ol ışıĥ şandugı kimesne meger

Ķabarup **cismi** ile tıldı maĥar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 32*). [*cismi, -i*]

Nāzil olur imiş zübāb-ı keşîr

Cismi ĥāyet şaĥîr ezāsı kebîr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 6*). [*cismi, -i*]

Elmaveş gözi şişmiş olmaz biĥ

Cismi eyvāy ürperür çün biĥ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 60*). [*cismi, -i*]

Ḳal‘a-i enderūnı ḥod yekser

Cismi yanuḳ ḳalendere beñzer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 2*). [cismi, -i]

Ḥod ağıl ḥaḳḳı taşra dāyireden

Rā‘ınūñ **cismi** toptolu bereden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 44*). [cismi, -i]

Rūḥ **cismüñi** çün vedā‘a gider

Nāmuñı ol kitāb zinde ider (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 47*). [cismüñi, -üñ, -i]

Bir heyulā idi hemān **cismi**

Ḳalmıṣ eşbāḥınuñ hemān resmi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 11*). [cismi, -i]

Başdan ayağa nūrdur **cismi**

Ḥüsn-i ḥāline dāldür ismi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 160, Mısra 29*). [cismi, -i]

cismini: *Beden II varlık.*

Kimi dir gel bu dem başın keselüm

İdelüm yoğ olası **cismini** güm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 22, Mısra 24*). [cismini, -i, -n, -i]

civānān: *Gençler, dilberler.*

Ḥod **civānānı** ‘āşıḳa meyyāl

Biñini görüben yūri birin al (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 123, Mısra 35*). [civānānı, -ı]

civān-baht: *Talihli kişi.*

Bu ḥaber ba‘za sūr u ‘ālem idi

Ol **civān-bahta** rüz-ı mātem idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 123, Mısra 8*). [civān-bahta, -a]

civār: *Yakın yer, çevre, yöre, etraf.*

İşbu hengāme vū bu ceng ü dögüş

Şehr-i İzvornig’uñ **civārı** imiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 80, Mısra 18*). [civārı, -ı]

Ol Babaşehri’nūñ **civārı** imiş

Şarı Şaltuḳ velī mezārı imiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 123, Mısra 27*). [civārı, -ı]

Çün Gula’nuñ **civārına** girdi

Ya‘nī ol ḳal‘a ḳurbine irdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 126, Mısra 1*). [civārına, -ı, -n, -a]

Ol maḥal Jaḳa’nuñ **civārı** imiş

Hep yarar kāfirūñ medārı imiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 7*). [civārı, -ı]

cizye: Müslüman devletlerde Müslüman olmayan yurttaşlardan alınan bir tür vergi.

Nemçe kıralın eylediler kıral

‘Uhdeye **cizyesin** alup her sāl (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 12). [cizyesin, -si, -n]

Bunca yıllık harâcın elçisini

Boynına her yıl aldı **cizyesini** (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 181, Mısra 30). [cizyesini, -si, -n, -i]

cū-be-cū: Taraf taraf.

Seyyi ‘ûñ zerre zerre hod mektûb

Naqd-i a‘māl **cū-be-cū** mahsûb (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 86). [cū-be-cū,]

cūd: Cömertlik.

Kāfirüñ **cūdı** ne yā kendüsi ne

Küfri gālib o cūd anuñ nesine (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 79). [cūdı, -ı]

Kāfirüñ cūdı ne yā kendüsi ne

Küfri gālib o **cūd** anuñ nesine (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 80). [cūd,]

Cūdma Hâtem’üñ o hod gālib

Dīn-i İslām’a olmağın rāğīb (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 77). [cūdına, -ı, -n, -a]

Luṭf-ile eyledi müvāneseti

Cūd-ile eyledi münāsebeti (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 88, Mısra 8). [cūd-ile, -ile]

Cāh u temkīn anuñ viren oldur

Genc-i ihsān u **cūdı** key boldur (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 40). [cūdı, -ı]

cühela: Bilgisizler, cahiller.

Bā’iş olmak revā mıdur **cühelā**

Güng ü lāl ola zümre-i şu‘arā (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 8, Mısra 25). [cühelā,]

Ma’nīye i‘tibār ider fuṣalā

Şūrete rağbeti ider **cühelā** (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 50). [cühelā,]

Altı yanında oturan **cühelā**

Lecce başladı cümle-i süfehā (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 155, Mısra 9). [cühelā,]

cühhāl: Cahiller, bilmeyenler.

Ṭulū‘ itdi felekde mihr-i iḳbāl

Ayağa düşdi pāmāl oldı **cühhāl** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 12*). [*cühhāl,]*

Varup **cühhāl** eski yirlerine

Ma‘ārif ehli vara yirlerine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 17*). [*cühhāl,]*

cū‘-ile: *Açlıkla.*

Zād-ile gel pür eyle hemyānı

Cū‘-ile yile virmegil cānı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 92*). [*cū‘-ile,]*

cum‘a: *Cuma günü, cuma namazı vakti.*

Bir gün irişdi **Cum‘a** hengāmı

‘İd-i mü‘min sa‘īd bayramı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 133, Mısra 1*). [*cum‘a,]*

Yapdı bir **cum‘a** Muṣṭafā Paşa

Bī-nazīr ü şebīhdür ḥaḳḳā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 57, Mısra 1*). [*cum‘a,]*

cumhūr: *Halk, nas, umum, büyük cemaat. Heyet.*

Şehr ahālisi oliceḳ me‘mūr

Bir ulu maḥẓar itdiler **cumhūr** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 49, Mısra 4*). [*cumhūr,]*

cümle: *Bütün, hepsi, bütün herkes, tümü.*

Şorarsañ ḥāş u ‘āma **cümlesi** dir

Du‘ā-yı ḥayırıdur ḳamudan elzem (*Tuhfetü'l-İhvân, Kıt'a 3, Mısra 7*). [*cümlesi, -s, -i]*

Şehler içre taşaddura lāyık

Ferr ü şevketde **cümleden** fāyık (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 3, Mısra 16*). [*cümleden, -den]*

Ḳışşa-i derdüñ özgedür gāyet

Cümleden ḥişşedür gāraẓ gāyet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 6, Mısra 10*). [*cümleden, -den]*

‘İlmi tercīḥ **cümleden** ideyin

Şimdiden girü ol yola gideyin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 15, Mısra 33*). [*cümleden, -den]*

Anı terğīb idüp şürü‘ itdi

El çeküp **cümleden** rücū‘ itdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 15, Mısra 36*). [*cümleden, -den]*

Anlaruñ biri bende yok hâzır

Olmuşam **cümlesinde** hod kâşır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 15, Mısra 32*). [*cümlesinde, -si, -n, -de*]

Olmadı muktezâsı hîç biri

Cümleden bi'z-żarūrī oldı berī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 16, Mısra 48*). [*cümleden, -den*]

Gerüsinden gemi ile sürilür

Cümle aşhâbı ilerü dirilür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 30*). [*cümle,]*

Yirine çün gelür nişanı ile

Bulınur **cümlesi** zamānı ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 32*). [*cümlesi, -s, -i*]

Hūblar **cümle** lahmuke lahmī

Kimi cevr itmede kimi rahmı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 47*). [*cümle,]*

Karışuk **cümle** 'aşık u ma'sūk

O günñ seyre hîç mānī'i yok (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 53*). [*cümle,]*

Sürüdi **cümlesin** ol eşnāda

Haylī yir aşdı böyle ğavġāda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 22, Mısra 33*). [*cümlesin, -sin*]

Cümlesin şarşup atdı bir yanına

İrmesün diyü bir zarar tenine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 22, Mısra 35*). [*cümlesin, -sin*]

Gideli bir yıla karīb olmış

Neyse maķşūdı **cümleten** bulmış (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 26, Mısra 28*). [*cümleten, -t, -en*]

Bizi mücrim ider o toġrı çıkar

Bir cevābıyla **cümlemüzi** yaķar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 27, Mısra 32*). [*cümlemüzi, -müz, -i*]

Zindeġānisi **cümle** zilletle

Hātem'üñ zıddı idi hissetle (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 28, Mısra 7*). [*cümle,]*

Yā İlāhī didi sen a'lemsin

Kenzü'l-esrāra **cümle** maķremsin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 46*). [*cümle,]*

Ola müstaķbel anuñ emri ile

Nefy ü işbātı **cümle** vire yile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 8*). [*cümle,]*

Ne diyem **cümle** hep saña ma'lüm

Bellü yanuñda zālīm ü mazlüm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 47*). [*cümle,]*

Hāk şaçdı başına durmaz bād

Zārılık **cümle** çeşm-i terden idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 27*). [*cümle,]*

Cümle cān u cihāndan varı

Buldı furşat biraz kelām itdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 18*). [cümle,]

Nice yārān tenindeki cānı

Didi ey **cümle** hālūme vākıf (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 36, Mısra 3*). [cümle,]

Oldı ma'lūm **cümle** i'lāmuñ

Ġayret-içün nola çekülse cefā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 36, Mısra 14*). [cümle,]

Cümle pinhān 'ayānidur anuñ

Hod ẓazā vü ẓader muẓarrerdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 36, Mısra 26*). [cümle,]

Cümlenüñ aḫzı ḫod 'acebden 'acīb

Ehl-i ġayret ẓamusı 'ār ehli (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 38, Mısra 32*). [cümle, -nüñ]

Emrine **cümlemüz** muṭı' didi

Emr ü fermān ne oldısa ber-ser (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 4*). [cümlemüz, -müz]

Yaḫasın aldı **cümle**nüñ zencīr

Her biri merdüm ü kişi-zāde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 36*). [cümle, -nün]

Biri birine girdi ḫod aḡlāl

Oldı zencīre **cümle** ḫalka-be-ḡuş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 43*). [cümle,]

Bulmaz-idi orada yir ḫannās

Cümle oldı o ma'bede mu'tād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 59*). [cümle,]

Ele viren boḡazın oldı ḫamūş

Vird ü tesbīhe **cümle** durmış-idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 45*). [cümle,]

ẓamusı oldı anda ḫor u ḫakīr

Gördi hep **cümle** anda bay u faḫīr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 49, Mısra 34*). [cümle,]

Her ne kim iddi'āsı müş'ir idi

Cümleye hep cevābı ḫāzır idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 49, Mısra 14*). [cümle, -y, -e]

Cümle da'vā neticesi sūḫte

Ḫām olanuñ kelāmı nā-puḫte (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 49, Mısra 23*). [cümle,]

Cümlesi i'tizāra başladılar

Bā'is olanı ḫaylī taşladılar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 49, Mısra 31*). [cümlesi, -s, -i]

Rū-siyāh oldı **cümle** ehl-i nifāk

Şād u ḫandān oldı ehl-i vifāk (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 50, Mısra 3*). [cümle,]

Miḡfer-i zerri başına aldı

Cümleten dehre pertevin şaldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 51, Mısra 4*). [cümleten, -ten]

Ḳubbe hep ‘arşı yok şecer (..)

Dikine tavla **cümle** rāh(..) (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 8*). [cümle,]

Cümle ehl-i şalât u ehl-i huşû‘

Aña tekye dime di dār-ı hużû‘ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 56, Mısra 37*). [cümle,]

Cümlesi tā kıyāmet olur yād

Olmaz ol ḥüsñ ḥırmeni ber-bād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 62, Mısra 5*). [cümlesi, -s, -i]

Cümle eşyā bürüdet üzre idi

Ḳamu ‘ālem küdür̄et üzre idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 67, Mısra 3*). [cümle,]

Geydügi toñdı **cümle** üstinde

Pāre-yaḥ uyan oldu destinde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 69, Mısra 41*). [cümle,]

Ol sipāhī irüp o dem nā-gāh

Ḥālden **cümle** oluban āgāh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 70, Mısra 2*). [cümle,]

Ol ilüñ ‘ādeti meger bu-y-imiş

Cümle aḥvālīnūñ yegi o imiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 70, Mısra 24*). [cümle,]

Şāḥib-i ḥāne ḥālīni çü görür

Cümle ḥuddāmına o dem yügürür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 70, Mısra 30*). [cümle,]

Gök kebūd-iken al reng olmuş

Ḳamu āfāk **cümle** deng olmuş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 28*). [cümle,]

Çünki şoyundı nār ğavġāsı

Cümle iz‘ān olındı feḥvāsı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 12*). [cümle,]

Cümle sermāyeden çü el yundı

Devleti gitdi ṭālī‘i döndi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 37*). [cümle,]

Düşdi hep **cümle** çāha aḥsuzdan

Ḥālī ayruḳsı oldu bir yüzden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 29*). [cümle,]

Ola müstaġnī **cümle** fāniden

Ola ‘ālī ḳamu edānīden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 76, Mısra 21*). [cümle,]

Gūşına aşdı şalkımı mengüş

‘Ālemi itdi **cümle** ḥalka-be-güş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 78, Mısra 14*). [cümle,]

Yaluñuz düşüp eyledi güzeri

Cümle ‘ālemden eyledi ḥazeri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 82, Mısra 4*). [cümle,]

Cümlesi şuda çok belā çekdi

Yanına üşdi başına çökdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 43*). [cümlesi, -si]

Niçe Darā‘nuñ itdi yirini dar

Oldı maḥkūmı **cümle** dār u diyār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 85, Mısra 12*). [cümle,]

Cümle Efrenc ili hasāret ola

Māl u emlāki kamu gāret ola (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 86, Mısra 3*). [cümle,]

Haylî çok begleri şehûn var hüd

Cümlesi ‘askeri ile mevcūd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 32*). [cümlesi, -si]

Âb-ı ‘izzî yüzi şuyına varam

Cümle dār u diyārın oda uram (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 4*). [cümle,]

Sındı hep **cümle** zümre-i tuğyân

Yaluñuz qaldı güm-reh bu meydân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 143*). [cümle,]

Baş etekde gerekdür elde hüner

Cümleden elzem oldı erde hüner (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 122*). [cümleden, -den]

Gāzîler oldı **cümle** zü’l-mikdār

Bay idüp cümlesin gānî settār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 27*). [cümle,]

Bezl-i emvāl-i kāfir eylediler

‘Askeri **cümle** şākîr eylediler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 24*). [cümle,]

Gāzîler oldı cümle zü’l-mikdār

Bay idüp **cümlesin** gānî settār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 28*). [cümlesin, -sin]

Fāriğ ol **cümleden** budur tedbîr

İşbu rü’yāya bu durur ta’bîr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 73*). [cümleden, -den]

Bunca cem‘iyyet o kadar enbūh

Cümlesini tağıtdı ol endūh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 94, Mısra 34*). [cümlesini, -si, -n, -i]

Kendüye bilmesin idüp lāzım

Cümleye vākıf olmada cāzım (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 95, Mısra 26*). [cümleye, -y, -e]

Bunca cem‘iyyet ol kadar enbūh

Cümlesini tağıtdı ol endūh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 98, Mısra 4*). [cümlesini, -si, -n, -i]

Cümle maqşūduñ anda hāşıl olur

Her merāmuñ huşūle vāşıl olur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 104, Mısra 17*). [cümle,]

Rim Papa ‘askerine yok had hüd

Cümle top u tūfeng-ile mevcūd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 111, Mısra 16*). [cümle,]

Nemçe vaktā kim eyleye hamle

Mülk-i İslām’ı feth ide **cümle** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 111, Mısra 20*). [cümle,]

Karşu göründi kal'a-i mezbûr

Cümlenün oldı yüregi menfûr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 113, Mısra 12*). [cümle, -nün]

Şimdi şâhib-kırânıdur dehrün

Hüsrevi **cümle** berr-ile baħruñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 114, Mısra 14*). [cümle,]

İtdi anları daħı **cümle** taleb

İstedüğini virdiler kamu hep (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 5*). [cümle,]

Cümlesi eylemişdi kaşd-ı gâzâ

Virmiş-idi yetişmegine rızâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 31*). [cümlesi, -si]

Şarullık anı zerd-rû itdi

Ŧak olup **cümle** Ŧakatı gitdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 20*). [cümle,]

Añılup **cümle** vaż' u eŦvârı

Remz-ile söyledügi aħbârı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 7*). [cümle,]

Seylden ceşş buldı **cümle** rehâ

Nilden şanki ħazret-i Mūsâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 122, Mısra 5*). [cümle,]

Gerilüp çâr-miħa buldı cezâ

Gördi hep **cümle** millet-i 'İsâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 123, Mısra 22*). [cümle,]

Cümle ehl ü 'iyâli ile yine

Buldı raġbet kemâli ile yine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 124, Mısra 17*). [cümle,]

Cümle ağalar-ile kamu nefer

Dutdı her biri meskeninde maķar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 131, Mısra 39*). [cümle,]

Ĥaşılı ķondı **cümle** hep tertib

Nâmı dindi Beķeş zihî terġib (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 131, Mısra 33*). [cümle,]

Eyler-iken du'â ĥatib ol ĥin

Cümle ķuddüsiyân diyüp âmin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 133, Mısra 6*). [cümle,]

Kimi ķatl oldı vü kimisi esir

Oldılar anda **cümle** hezm-pezir (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 135, Mısra 22*). [cümle,]

İtdi **cümle** ġanîmeti teslîm

İntizâmî de aldı ĥişse-i sîm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 37*). [cümle,]

Çaldı yek-ser biline zeyl-i ferâġ

El çekem didi **cümleden** bir ayaġ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 76*). [cümleden, -den]

Ġayret-i ehl-ile 'ıyāl-ise ħod

Cümleden özge eyledi bī-ħod (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 40*). [cümleden, -den]

Yüzi şuyına tıfluñ ol Yezdān

Yiñi cān itdi **cümleye** iħsān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 44*). [cümleye, -y, -e]

Ol ki oldı tedārūke qābil

Oldı **cümle** fūnūnda kāmīl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 74*). [cümle,]

Menfa'at virmedi orada biri

Cümleden bi'z-żarūrī oldı berī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 84*). [cümleden, -den]

Cümlesi geldiler idüp ülfet

Başlu başına itdiler da'vet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 140, Mısra 21*). [cümlesi, -s, -i]

Geldi andan daħı çü qalbe ġinā

Cümleden lāyih oldı cāna 'anā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 141, Mısra 8*). [cümleden, -den]

Bunca yıl ħidmet oldı **cümle** hebā

Virmedi elde devlet-i dünyā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 45*). [cümle,]

Şāh nā-būd oldı ke'l-evvel

Ol muħanneş o **cümleden** erzēl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 153, Mısra 30*). [cümleden, -den]

Nesne yok bilmedügi hīç anuñ

Ĥall ider **cümle** müşkilūñ o senūñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 20*). [cümle,]

Gelüp oturdı eyledi dīvān

Dest-būs itdi **cümle** pīr ü cūvān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 145, Mısra 12*). [cümle,]

İntizāmī'ye didi pes paşa

Cümleden ismin eyle var inşā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 145, Mısra 30*). [cümleden, -den]

Geldi vü şundı oğudı **cümle**

Ĥoş-durur söz ki düşe bir ehle (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 33*). [cümle,]

Dāyim ararlar-ıdı fursatını

Selb iderlerdi **cümle** ġayretini (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 148, Mısra 10*). [cümle,]

İki yüzden ziyāde düşdi 'adū

Alunan döndürüldi **cümle** girü (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 148, Mısra 22*). [cümle,]

Ḳanı bir merd-i çāpük ü çālāk

‘Ālemi **cümle** geşt ide bī-bāk (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 149, Mısra 16*). [*cümle,]*

Emr idem bir ḵuluma tā Sürhāb

Cümle il ü diyārın ide ḥarāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 153, Mısra 12*). [*cümle,]*

Cümleden bir ḥitāba ḵābili yok

Kendü zu ‘mınca līk bilüri çok (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 155, Mısra 7*). [*cümleden, -den]*

Cümle mīri muşavvir ü nakḵāş

Mānī olmazdı birine pādāş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 19*). [*cümle,]*

İtdiler çünkü **cümleyi** taşvīr

‘Aynını resm eyleyüp birbir (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 21*). [*cümleyi, -y, -i*]

Resm ü taşvīr ile kitābetini

Buldurup **cümleye** nihāyetini (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 24*). [*cümleye, -y, -e]*

Her ḵoyunuñ derisini yüzse

Cümleden ‘ömri defterin büzse (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 36*). [*cümleden, -nün]*

Uyanup tōldı ḵalbi şevḵi ile

Ġayrı efḵārı **cümle** virdi yile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 160, Mısra 36*). [*cümle,]*

Ḥalvetīler yolına başdı ḵadem

Cümle itdüklerine çekdi nedem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 160, Mısra 40*). [*cümle,]*

Cümleden öñ o mecma ‘a irişüp

Ḳamudan şöñra gitmege dürişüp (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 161, Mısra 27*). [*cümleden, -den]*

Ḳamu seyrāñgehi ol āvānuñ

Şöhreti **cümle** zīr ü bālānuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 34*). [*cümle,]*

Hep ‘ibārātı **cümle** yādında

Dilde ancak degül nihādında (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 63*). [*cümle,]*

Cümlesine Ḥudā ide rahmet

Ehl-i dillerden umaruz himmet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 47*). [*cümlesine, -si, -n, -e]*

Oḵuyup yazmadan murād du ‘ā

Cümleden ḥācetin Ḥaḵ ide edā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 50*). [*cümleden, -nün]*

‘İd-i ekberde niçe hem-şehri

Anuñ-ılaydı **cümleden** faḥrı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 8*). [*cümleden, -nün]*

Cümleñüñ şordı hālını bir bir

Hep mücāb oldılar kamu yir yir (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 11*). [cümleñüñ, -nün]

Halk iden rızkınuñ kefilı durur

Kaydını **cümle** aşlı ile görür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 44*). [cümle,]

Cümlesi tábürı taḥaşşun idüp

Hile vü hud'ayı tefennün idüp (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 65*). [cümlesi, -si]

At anı itdi ol atı āzād

Oldı **cümle** geçen elem berbād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 72*). [cümle,]

İki gün bindi қоçı oldı revān

İrtesi oldı **cümle** bī-dermān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 56*). [cümle,]

Ne re'isi ne ḥod kürekçisi var

Gemi yataқта **cümleden** bīzār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 171, Mısra 14*). [cümleden, -den]

Ger re'isi vü ger kürekçilerün

Cümle ḥuddāmı vü dümencilerün (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 171, Mısra 22*). [cümle,]

Maşrafı ola **cümleñüñ** andan

Bu tedārük kamu ola benden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 171, Mısra 23*). [cümleñüñ, -nün]

Geminün **cümle** kaydı görildi

Zemüne vardı menzilin buldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 171, Mısra 27*). [cümle,]

Kendüye oturaқ idüp ta'yın

Cümleden fāriğa idüp taḥsīn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 38*). [cümleden, -den]

Cümle manşıbları biriktürdi

İhtiyāriyla gayra bildürdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 49*). [cümle,]

İtdi hep **cümlesi** müşāvereyi

Göricek taşradan muḥāşarayı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 179, Mısra 11*). [cümlesi, -s, -i]

Pişkeşin düzdi elçisin қоşdı

Cümle edyāna velvele düşdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 181, Mısra 32*). [cümle,]

Tācı **cümle** qabül eylediler

Sebb-i aşḥāba gör ne eylediler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 43*). [cümle,]

Didi İbni Kālander'e iy dūn

Cümle edyānda yiri yok mel'un (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 50*). [cümle,]

Cümle edyāndan beru müfsid

Şīrvān ḥālī idi ol demde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 8*). [cümle,]

Cümle serdāra didiler yek-ser

At u esbābı idelüm tecdīd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 30*). [cümle,]

Pādişāh emri ile hep erkān

Karşu çıkmışdı **cümle** pīr ü civān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 26*). [cümle,]

Cümle ğamnāk şāz u şen oldı

Şehr-i İstanbul'a şafā tıldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 51*). [cümle,]

Hakk'a iden teveccühi her ān

Cümle müşkilleri olur āsān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 150*). [cümle,]

Cümlesi itdi emre teb'ıyyet

Çekdügi **cümlenüñ** ulu ğayret (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 172*). [cümlenüñ, -nün]

Oldı serdār vākıfu'l-esrār

Eyledi **cümle** 'askeri hoş-ĥāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 174*). [cümle,]

Kamunuñ işbudur murādātı

Hak kabül ide **cümle** ĥacātı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 206*). [cümle,]

Luţf ide-geldi **cümle[ye]** paşa

Hıç ferāmūş olına mı ĥāşā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 209*). [cümle[ye], -y, -e]

Cümlesi ĥāk-i pāye yüz ursun

Az zamān içre pādişeh görsün (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 135*). [cümlesi, -s, -i]

Cümlesi itdi emre teb'ıyyet

Çekdügi cümlenüñ ulu ğayret (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 171*). [cümlesi, -s, -i]
'Ākıbet **cümlesi** olur fānī

Böyledür oñat eyle iz'ānı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 65*). [cümlesi, -s, -i]

Cümle ehl ü 'iyāl-ile her bār

Rūz u şeb kıl du'āsını tekrār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 187, Mısra 47*). [cümle,]

Cümle enfüs kamu hebāya gider

Şoñ nefes ĥāzır olmaz iseñ eger (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 67*). [cümle,]

Feleklerde melekler bu şadāda

Yir ü gök ehli **cümle** bu nevāda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 14*). [cümle,]

Ger ol ki ĥān [u] ger mīr-i 'aşiret

Kulı olmağa kıldı **cümle** cūr'et (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 44*). [cümle,]

Ger 'askerdür ĥazīne ger vilāyet

Didi virdüm saña **cümle** emānet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 192, Mısra 10*). [cümle,]

Alınanı idüp aşhābına red

Ola zālīm mezālīm **cümle** mesned (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 194, Mısra 28*). [cümle,]

Ne mümkün varmaya **cümleden** evvel

Duraķı karşıusunda cünd-i erzel (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 195, Mısra 19*). [cümleden, -den]

Sitanbul'a o dem ki vara serdār

İdelüm uyğudan **cümleyi** bîdār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 16*). [cümleyi, -y, -i]

Muḥaṣṣal aña olmuş **cümle** tefvîz

Anuñ emrine kim eyleye ta'rîz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 197, Mısra 19*). [cümle,]

Olar kim evvel itmiş sebb-i aşhāb

Cihāndan gitdi **cümle** oldu nā-yāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 198, Mısra 28*). [cümle,]

Olur maḥkūmı **cümle** ins ile cān

Aña kim virile mühr-i Süleymān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 201, Mısra 25*). [cümle,]

O kim vîrān idi ma'mūr oldu

Cihāna **cümle** şîr-i luṭfî ṭoldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 202, Mısra 10*). [cümle,]

İdüben yir yirin ta'zîm ü iclāl

Ekābir **cümle** kılmadılar ihmāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 203, Mısra 4*). [cümle,]

Ġazā ḳutlu ola diyü du'āda

Yir ü gök ehli hep **cümle**şenāda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 203, Mısra 20*). [cümle,]

Çü pāy-ı taḥt-ı şāhı itdi rū-māl

Şorıldı vü bilindi **cümle** aḥvāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 203, Mısra 22*). [cümle,]

Bu def'a **cümlesi** 'arza yapundu

Dimege kendü ḥacātın şaḳındı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 21*). [cümlesi, -s, -i]

İşin hep kendü gördi ehl-i ḥacāt

Degüldür bi'l-vesīle **cümle** bi'z-zāt (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 40*). [cümle,]

cümleten: Herkes.

Cihānı luṭfî Paşa'nuñ tıttıpdur **cümleten** yek-ser

Düşerse işbu aḥḳar tañ degüldür luṭfına maḫzar (*Tuhfetü'l-İhvân, Kaside 1, Mısra 1*).

[cümleten,]

Ṭağ u ṭaş geydi **cümleten** mâtem

Dîde ḳalmadı olmaya ṭolu nem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 94, Mısra 17*). [cümleten,]

Zevk u şādīde **cümleten** ‘ālem

Hîç ğamgîn yoğ-ıdı bir ādem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 47*). [*cümleten,]*

Tab‘-ı vekḳādı ‘āleme meşhūr

Zihn-i naḳḳādı **cümlede** mezkūr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 36*). [*cümlede, -de]*

Cümlede var durur vuḳūfı tamām

Nice olmaya vācibü'l-ikrām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 51*). [*cümlede, -de]*

‘Askere oldu **cümleten** destūr

Emn içün dehre yazılup menşūr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 11*). [*cümleten,]*

Ḳamu Leh Çeh vilāyet-i Erdel

Boğdan Eflāk **cümleten** muhtel (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 22*). [*cümleten,]*

On onbeş yıldur ider şarkı tālān

İdüpdür **cümleten** a‘dāyı nālān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 36*). [*cümleten,]*

Muḥibbüz **cümleten** aṣḥāb u āle

Bedel oldu edānī ḥüsn-i ḥāle (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 198, Mısra 29*). [*cümleten,]*

cünbüs: *Kımıldanma, hareket. Zevk, eğlence.*

Devr-i gerdünuñ özge **cünbüşi** var

Sa‘de döndi nüḥüsetüñ hemvār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 143, Mısra 21*). [*cünbüşi, -i]*

cündi: *Atlı asker.*

Cündilik ide çıksa ‘arşaya ger

Kime itmez anuñ cirıdı eṣer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 39*). [*cündilik, -lik]*

Cündilik neñ sefer ne maḳşūduñ

Oturaḳdur şafā-yı bihbūduñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 35*). [*cündilik, -lik]*

cür’et: *Cesaret, yiğitlik, korkmayarak ileriye atılma.*

Ola andan bu **cür’ete** iḳdām

İşbu ḥāl üzre geḳdi niçe zamān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 131*). [*cür’ete, -e]*

Tīg-ile yek-zebān ol elde iken

Cür’etüñ zāhir eyle dilde iken (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 130*). [*cür’etüñ, -üñ]*

Oldı ağalar u nefer ta‘yīn

Böyle iḳdām u **cür’ete** taḥsīn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 131, Mısra 12*). [*cür’ete, -e]*

Tîğ-i ğayret kime şunulmuşdur

İşbu **cür'et** kime konulmuşdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 36*). [*cür'et,]*

Mâ-mezâdan geçüldi [.....]

İşbu **cür'etle** kamu iş bitdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 154*). [*cür'etle, -le]*

Bu kerr ü ferri elçi itdi taḥsîn

Zihî şāhāne **cür'et** zīnet ü zīn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 50*). [*cür'et,]*

cürm: *Suç, günah.*

Ḥayr-ile ide 'afv ide **cürmin**

Bunda olanlar aḡmaya zulmin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 107*). [*cürmin, -i, -n]*

Şer'e varılmadın ne bu aḡlāl

Cürm isnâdı ḥod ḥayāl-i muḥāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 45, Mısra 8*). [*cürm,]*

Nāmede 'özri **cürmine** ḡālib

Boynı baḡlu ḡul olmaḡa ṭālib (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 114, Mısra 27*). [*cürmine, -i, -n, -e]*

Cürmini bildi diledi 'özrin

Rim papasına virüben nezrin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 181, Mısra 27*). [*cürmini, -i, -n, -i]*

Nāmede 'özri **cürmine** ḡālib

Pādişāha ḡul olmaḡa ṭālib (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 181, Mısra 33*). [*cürmine, -i, -n, -e]*

cüssesi: *Fiziki yapı.*

Biñi bir ḡatre **cüssesince** degül

Biri biñ ḡan ider velî ḡaşıł (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 27*). [*cüssesince, -n, -ce]*

cüvân: *Genç, delikanlı.*

Ol ḡum-ı mey dinen ṭabīb-i cihān

Pīr-i ḡam-ḡāmet içse ide **cüvân** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 20*). [*cüvân,]*

cüvân-baht: *Şansı açık olan, talihli.*

Hem **cüvân-baht** u pīr-himmet idi

Miḡferi başda ṭāc-ı devlet idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 105, Mısra 31*). [*cüvân-baht,]*

Ol **cüvân-baht** re'yi pīrāne

Bir bahāne ara ḡod iḡsāne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 177, Mısra 45*). [*cüvân-baht,]*

cūy: *Irmak, akarsu, su.*

Cūy pā-būs idüp temelluk ider

Dehr zencīrle ta'alluk ider (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 15*). [*cūy,]*

Şāf u terdür o **cūy-ı** hoş dil-cū

Pāyına āb-ı Hızır koymaya şu (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 61*). [*cūy-ı, -ı]*

Bes degül miydi **cūyda** zencīr

Geçdi pā-bend şitā dahı çe güzīr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 67, Mısra 27*). [*cūyda, -da]*

Kal'ayı almış araya bir **cūy**

Ya'nī bir nehr-i hūb u ter dil-cūy (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 126, Mısra 5*). [*cūy,]*

Zīre deryā-mişāldür ol **cū**

Şūrişi pūr-şadā-y-ile her sū (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 126, Mısra 17*). [*cū,]*

cūybār: *Irmak, nehir, akarsu.*

Cūybāra çü düşdi 'ālem-i ter

El yumışdı hayātdan 'ar'ar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 17*). [*cūybāra, -a]*

Cūybār u şabā iderdi cidāl

Sūsen ü hār iderdi hār u kītāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 29*). [*cūybār,]*

Bağrı yufka idi acıdı lāle

Cūybāruñ da mācerāsı mı var (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 40, Mısra 33*). [*cūybāruñ, -uñ]*

cüyüş: *Askerler, ordular.*

Mīr-i mīrān-ı Rūm'a emr oldı

Deşt ü vādī **cüyüş-ile** tıldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 120, Mısra 26*). [*cüyüş-ile, -ile]*

cüz'i: *Az miktarda, ehemmiyetsiz, bir şeyin tamamı olmayıp bir kısmı olan.*

Ne **cüz'i** bu haķırūñ ber-murād olması yanında

Cihāna luṭfī şāmildür gedāyı kāmran eyler (*Tuhfetü'l-İhvân, Kaside 1, Mısra 19*). [*cüz'i,]*

Eyledi ol kadar olarla cidāl

Añlayup **cüz'i** kendüsinde mecāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 22, Mısra 30*). [*cüz'i,]*

Nārdan ey ḥalīl çün aşdı

Çüb-ı dest ile **cüz'i** kül eşdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 14*). [*cüz'i,]*

Bir bahāne idi olara murād

Cüz'i nesneyle oldı ulu fesād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 78, Mısra 34*). [*cüz'i,]*

Cüz'î rüşvet virildi def'î aña

Ƨoğru yol varanuñ ne nef'î aña (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 13*). [*cüz'î,]*

Cüz'î kaṭrân var idi anda hele

Bal çalup ağzına hoş-âmedle (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 87*). [*cüz'î,]*

Ḥaylî taḥsîn idüp pesend itdi

Cüz'î iḥsânı rîş-ḥand itdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 56*). [*cüz'î,]*

Lâşeler kendü kendüden 'âciz

Cüz'î diğḡatle ölmesi câyiz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 58*). [*cüz'î,]*

İntizâmî bakınca kıçında

Gördi bir **cüz'î** furça içinde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 171, Mısra 16*). [*cüz'î,]*

cüz'ıyyât: *Bir bütünün küçük parçaları.*

Aña dinür egerçi **cüz'ıyyât**

Lîk küllî şafâ virür bi'z-zât (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 150, Mısra 33*). [*cüz'ıyyât,]*

çābük-süvār: *Usta binici.*

Didiler bir er irse meydāne

Ya'nî **çābük-süvār** merdāne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 16*). [*çābük-süvār,]*

çadır: *Çadır, hayme, çetr.*

Kimi atın arar kimi **çadırın**

Kimi nāmıyla çağırur nökerin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 3*). [*çadırın, -ıñ]*

Kimi atın arar kimi ḡatırın

Kimi [yir]inde bulmayup **çadırın** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 188*). [*çadırın, -ıñ]*

çağ: *Dönem, vakit, devir, zaman.*

Serv-i āzādı dehr bāğında

Mīve-bār ola çak **çağında** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 12, Mısra 16*). [*çağında, -ın, -da]*

Zevḡ **çağı** imiş şafâ ānı

'İşret eyyāmı nūşuñ āvānı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 3*). [*çağı, -ı]*

Şāh-ı nevrūzuñ irişüp devri

Çak **çağında** 'ālemüñ seyri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 44*). [*çağında, -ı, -n, -da]*

Mihnetüñ **çağı** 'işret eyyāmı

Alalum şimdiden ele cāmı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 45*). [*çağı, -ı*]

çağır-: Çağırmaq, seslenmek.

Var-idi birinüñ qolında atı

Haylî yirden aña **çağırdı** katı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 14*). [*çağırdı, -dı*]

Kimi atın arar kimi çādırın

Kimi nāmıyla **çağırur** nökerin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 4*). [*çağırur, -u, -r*]

çağlar: (Su için) Akarken coşkun sesler çıkararak taşıp dökülmek, köpürmek, çağıldamak (göz yaşı dökmek).

Öte yanında tağ u taş ağlar

Bāğlaruñ altı nehr akup **çağlar** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 18*). [*çağlar, -lar*]

cāh: Kuyu, çukur.

Çıkacak hālî fikrine almaz

Düşecek **çāhı** 'aynına gelmez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 36*). [*çāhı, -ı*]

Zīr-i dükkān **çāh** imiş nā-geh

Ol-dem oldı bu hālden āgeh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 27*). [*çāh,]*

Ortasında çak içerü bir **çāh**

Havf ider aña kimse ide nigāh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 25*). [*çāh,]*

çak: Yarık, yırtık, çatlak. çâk çâk parça parça.

Çak mezellet-pezîr itdi anı

Çok belāya esîr itdi anı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 73, Mısra 31*). [*çak,]*

Çak gānî olısar saña muhtâc

Kimse hōd varuñ idimez tārâc (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 76, Mısra 33*). [*çak,]*

çak: Ta. Tam, tamam.

Rüz u şeb gitdi eyledi ikdām

Çak hazāna qarîb-idi hengām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 77, Mısra 26*). [*çak,]*

Hep sevāhildağı kılâ'ı alam

Çak Sitanbul'a aqınımı şalam (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 111, Mısra 12*). [*çak,]*

Kaşkatı olmuş ayağın bükemez

Yatmağa **çaķ** yıkılmadın çökemez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 106, Mısra 12*). [**çaķ**,]

Kendü oliceğiz hirāsende

At başın çekdi **çaķ** Horāsan'da (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 154, Mısra 24*). [**çaķ**,]

çak:- *Çakmak, tutuşturmak.*

Dehre **çaķmaķdadur** anı her hîn

Her ser-i mû teninde reh-zen idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 20*). [**çaķmaķdadur**,
-maķ, -da, -dur]

çak: *...e kadar, değin.*

Çıķmış-idi dütüni **çaķ** depeden

Bilmez in āh-ı āteşini neden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 43, Mısra 5*). [**çaķ**,]

Rûhı anuñ revāne olmaķda

Çaķ 'adem vādisini bulmaķda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 18*). [**çaķ**,]

çak: *Büsbütün.*

İtmişem ben olara **çaķ** ihsān

Hizmetüm sebķat itdi ĥod bu zamān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 62, Mısra 7*). [**çaķ**,]

çak: *En son, ancak.*

Serv-i āzādı dehr bāğında

Mīve-bār ola **çaķ** çağında (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 12, Mısra 16*). [**çaķ**,]

Yükler ile filori ĥarc itmiş

Çaķ maķallinde şarfa derc itmiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 56, Mısra 26*). [**çaķ**,]

çak: *Doğrusu, işin aslı.*

Bir gün oturmuş-idi **çaķ** yārān

Nice yārān zümre-i iĥvān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 52, Mısra 1*). [**çaķ**,]

çal:- *Başkasının malını gizlice almak, hırsızlık etmek, aşırarak.*

Pes kürek **çalup** açdılar yelken

Dutdılar ķal'a-ı Nova'ya dümen (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 113, Mısra 7*). [**çalup**, -up]

çalab: *T. is. Allah, Tanrı.*

Dahı beglerbegilüğün Haleb'ün

Gör kemāl-i 'ināyetin **Çalab'uñ**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 93, Mısra 10*). [*çalab'uñ, -'uñ*]
]

Geldi oturdu yimek itdi taleb

Gör kûlın nice şaklar ulu **Çalab**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 84*). [*çalab,]*

çālāk: *Tez canlı, çevik.*

Kimi Çingân u kimisi Etrāk

Hîle vü hüd'ada kamu **çālāk**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 182, Mısra 6*). [*çālāk,]*

Kalgıduķça şanur-ıdı **çālāk**

Dizgünün divşürür-ıdı bî-bāk (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 69*). [*çālāk,]*

çalın-: *Solmak, (hastalığa tutulmak).*

Dest ü pâyı muharref alundı

Şarşar-ı sar'a ya'nî **çalındı**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 70*). [*çalındı, -dı]*

çalış-: *Bir şeyin olması, yapılması, elde edilmesi için gereken gayreti göstermek, çaba sarfetmek.*

Her biri **çalışurdu** nefsi ile

Başka her kişi kendü cinsi ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 131, Mısra 5*). [*çalışurdu, -ur, -dı*]
]

İ'timādı yoğ-ıdı hîç gayra

Dirdi yok şimdi **çalışur** hayra (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 181, Mısra 36*). [*çalışur, -ur]*

çār: *Far. Dört.*

Çār dīvār içinde vir kûtı

Bes durur çıka taşra tábütü (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 137, Mısra 17*). [*çār,]*

çār-deh: *Ayın on dördü.*

Taht-ı İslām'a mihr-i tábende

Çār-deh mehdür irdi on dörde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 3, Mısra 12*). [*çār-deh,]*

çāre: Deva, çözüm, çıkar yol.

İntizāmī düşündi efkāra
 İrte ölmekden özge yok **çāre** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 103, Mısra 4*). [çāre,]
 Hîç sefîneyle **çāre** yok kat'ā
 Menfez-i āba rāh yok aşlā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 126, Mısra 19*). [çāre,]
 Gitdi cānı Revān'ını acıdı
 Ten-i bî-cāna **çāre** n'ola didi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 154, Mısra 16*). [çāre,]
 Def'ine hîç var mıdur **çāre**
 Tālîbi ger çıkarsa el vara (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 39*). [çāre,]
Çāre künc-i ferāgata yokdur
 Harcı lâzım 'iyālî hüd çokdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 187, Mısra 27*). [çāre,]
 Bu pā-bendi kamuya itmişem ben
 Velîkin buña hergiz **çāre** bilmen (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 198, Mısra 8*). [çāre,]
 Cürm ü 'işyānı **çāre** mi inkār
 İ'tizār eyle her nefes şad bār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 53*). [çāre,]
 Şormağ-ıçün yā derdine **çāre**
 Ağız açdı başındaki yara (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 23, Mısra 5*). [çāre,]
 Vaşf-ı hūbāna yok durur **çāre**
 Neylesün İntizāmī āvāre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 55, Mısra 35*). [çāre,]

çāresüz: Çaresiz, çaresi olmayan.

Bunda ehl ü 'iyāl-ile geldüñ
Çāresüz maşrafuñda kat kalduñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 20*). [çāresüz, -süz
]

çarh: Felek, âlem, dünya.

Bād u nār eyler idi el oyunın
 Bu hevā ile **çarha** dutdı yönin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 48*). [çarha, -a]
Çarh kim zer kabağı dikdi nişān
 Kavs-ı mäh-ı nev itdi tîr-efşān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 43*). [çarh,]
 Çıkarup komağ olduğınca murād
Çarhı tolābdur aña mu'tād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 32*). [çarhı, -ı]

Diyiser **çarh** ta 'zîmen yiridür

Aña târîh yaza hem muqaddem (*Tuhfetü'l-İhvân, Kit'a 3, Mısra 9*). [*çarh,]*

Geydürüp kamu 'âleme hil'at

Çarha ihsânı eyledi kat kat (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 51, Mısra 22*). [*çarha, -a]*

'Akrebüñ nişine virür merhem

Çarh etibbâsı oturur mübhem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 48*). [*çarh,]*

câr-mîh: Suçlunun öldürülmek amacıyla çivilendiği haç biçimindeki darağacı.

Gerilüp **çâr-mîha** buldı cezâ

Gördi hep cümle millet-i 'İsâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 123, Mısra 21*). [*çâr-mîha, -a]*

çârsû: Dükkanların bulunduğu alışveriş yeri.

Üni irişdügi yire ol-dem

Çârsû töldi yek-sere âdem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 78, Mısra 28*). [*çârsû,]*

Çârsû oldu nâra hep süzân

Gâfil olmañ ki yandı kevn ü mekân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 33*). [*çârsû,]*

câr-tâk: Üstüne sarmaşıklı ağaç ve nebatlar sarılmak üzere birkaç direk ve kafesten yapılmış gölgelik; dört direk üzerine çalı çırpı konularak yapılmış bahçıvan ya da bekçi kulübesi, çardak.

Çâr-tâkı begüñ hod a 'lâdur

Kaşr-ı Kayşer yanında ednâdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 61*). [*çâr-tâkı,]*

casar: Eski Almanya ve Avusturya imparatorlarına verilen ad.

Kamu Leh Çeh Fireng ü Nemçe Tâtâr

Venedik Papa Dubrovnikle **Çasar** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 6*). [*casar,]*

çat-: Ulaşmak, yetişmek.

'Askerini öñine hep katdı

Çak görünür yirine dek **çatdı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 135, Mısra 6*). [*çatdı, -dı]*

cav: Şöhret.

Töldi **çavı** simâkden semeke

Kıbrıs'ın dahı aldı döge döge (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 7*). [*çavı, -ı]*

Sürüp kılmış taşarruf 'ākılāne

Kılıcı **çavı** tolmışdur cihāna (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 193, Mısra 18*). [*çavı, -ı*]

Avum diyü dehre şaldı **çavın**

Sitanbul'a düşürdi sürgün avın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 201, Mısra 15*). [*çavın, -ın*]

çavuş: *Bekçi, gözcü.*

Şubhdan şāma dek kapusu açuk

Çavuşuñ ger kapucınuñ sözi yok (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 149, Mısra 20*). [*çavuşuñ, -uñ*]

çe: *Ne?.*

Bes degül miydi cūda zencir

Geçdi pā-bend şitā dañı **çe** güzir (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 67, Mısra 28*). [*çe,]*

çeh: *Slavlar'ın batı kolundan, Çekoslovakya halkından veya bu halkın soyundan olan kimse. Çek kelimesinin Osmanlı metinlerindeki şekli "Çeh"dir.*

Kamu Leh **Çeh** vilāyet-i Erdel

Bogdan Eflāk cümleten muhtel (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 21*). [*çeh,]*

Kamu Leh **Çeh** Fireng ü Nemçe Tātār

Venedik Papa Dubrovnikle Çasar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 5*). [*çeh,]*

Virdi yardım Leh'üñ **Çeh'üñ** banı

Nemçe'den 'asker irişüp ānī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 120, Mısra 21*). [*çeh'üñ, -üñ*]

cehre: *Yüz, surat, sima.*

Hüsn-i insāna haṭṭ hāyil olur

Haṭṭ-ile bunda hüsn **cehre** bulur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 62, Mısra 4*). [*cehre,]*

çek-: *Katlanmak, tahammül etmek.*

Yok yire **çekmeye** o tā emegi

Bu taḳayyüddür ādeme geregi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 156, Mısra 29*). [*çekmeye, -me, -y, -e*]

Kendü derdini kendüye ağlar

Çekemez **çekdügin** anuñ tağlar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 44*). [*çekdügin, -dü, -gin*]

Kendü derdini kendüye ağlar

Çekemez çekdüğün anuñ tağlar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 44*). [*çekemez, -e, -mez*]

Cümlesi itdi emre teb'ıyyet

Çekdügi cümleñüñ ulu gayret (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 172*). [*çekdügi, -düg, -i*]

Neyki 'illet yâ fikr-i maṭlûbı

Kim **çeker** böyle şabr-ı Eyyüb'ı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 48, Mısra 42*). [*çeker, -er*]

Bilmez-idi çü kıymetin hâzaruñ

Çeksün imdi belâların seferüñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 38*). [*çeksün, -sün*]

Ser-güzeştünde vardır anca nazar

Zîre **çekdüñ** hezâr havf u haṭar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 6, Mısra 12*). [*çekdüñ, -dii, -ñ*]

Eyle iy İntizâmî şükr-i Hudâ

Çekmedüğüñ cihânda var mı belâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 82*).

[*çekmedüğüñ, -me -düg, -üñ*]

çek-: Çekmek.

Oқuyınca etini **çekdi** yidi

Şād göz kıpdı gerçi kim pinhân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 38, Mısra 16*). [*çekdi, -di*]

Perçemin **çekdi** geñzini dutdı

Çok hâkîmâne nükteler gütdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 77*). [*çekdi, -di*]

Dişin açmağa bulmadı çäre

Perçemin **çekme** düşer el vare (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 10*). [*çekme, -me*]

Yularıyla o yana **çekse** eger

Bün boyun başı kıysa toğru ḥar (....) (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 17*). [*çekse, -se*]

At başını Halep'de bir **çekdüñ**

Bir dahı şâh ülkesin çapduñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 95*). [*çekdüñ, -dii, -n*]

çek-: Sürme çekmek.

Bād kef urur-idi gül yüzine

Mîl **çekmişdi** nergisüñ gözine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 24*). [*çekmişdi, -miş, -di*]

cek-: *Döşemek.*

Haleb semtine **çekdi** bârgâhı

Kamu hükkâm oldı hâk-i râhı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 200, Mısra 1*). [*çekdi, -di*]

cemen: *Ağaçlı, çiçekli, yeşillik olan yer.*

Çāk idüp cāme şevkine semenüñ

Gül gülerdi şakalına **çemenüñ** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 72*). [*çemenüñ, -üñ*]

Ferş-i sebzîn döşetdi anda **çemen**

Şaçdı üstine gevherini semen (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 53*). [*çemen,*]

Çemeni şuffalar kenârı tolu

Cem' olur her zamânda kiçi ulu (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 7*). [*çemeni, -i*]

çeñe: *Yüzün alt yanındaki ön çıkıntı.*

Kesdi biçdi **çeñeyle** ol süfehâ

Birbirinden kesilmeyüp kaṭ'â (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 132, Mısra 21*). [*çeñeyle, -y, -le*]

Esnese şanki ayrılır **çeñesi**

Dutdı dünyâyı aḡsurukla sesi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 33*). [*çeñesi, -si*]

ceng: *1. Savaş, muharebe.*

Çeng ü sâ'id ki **ceng** içün durıla

Çeng-mānend regleri dürile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 33*). [*ceng,*]

Ceng eri her bedende itse qarār

Ayla yıl ola niçe niçe hezār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 3*). [*ceng,*]

Bā'īs-i ḡarb u ḡarb olan ḡā'ib

Ol ki olmışdı **cengde** ḡālib (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 80, Mısra 44*). [*cengde, -de*]

Zebūnumdur didi serdār olanlar

Benümle **cenge** bu ile gelenler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 198, Mısra 4*). [*cenge, -e*]

İşbu hengāme vü bu **ceng** ü dögüş

Şehr-i İzvornig'uñ civârı imiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 80, Mısra 17*). [*ceng,*]

ceng: *Bir tür telli çalgı.*

Çeng ü sâ'id ki ceng içün durıla

Çeng-mānend regleri dürile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 33*). [*çeng,*]

çengāl: *Bir yere takılmaya, geçirilmeye yarayan eğri ve ucu sivri demir.*

Eylemişler birin caḥīm-miṣāl

Her zebānī elinde bir **çengāl** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 72*). [*çengāl,]*

Dāra mı vara yoḥsa **çengāle**

Şuçı hep yıǵdı ḳalb-i meyyāle (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 103, Mısra 5*). [*çengāle, -e]*

çeng-mānend: *Yay şekliend eğri, Türk musikisinde vaktiyle kullanılmış âlet gibi.*

Çeng ü sā'id ki ceng içün durıla

Çeng-mānend regleri dūrile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 34*). [*çeng-mānend,]*

çengveş: *Çeng gibi bükülmüş.*

Ḳaddi ḥam **çengveş** fiḡān iderek

Şavt ide nāle zār idüp her reg (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 11, Mısra 9*). [*çengveş,]*

ceri: *Ar. sf. Cür'etli, gözü korkmaz, cesur.*

İztırār ādemi **cerī** eyler

Degme ihmālden berī eyler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 67*). [*cerī,]*

ceri: *Asker, ordu.*

Ḳırdı kıruñ **çerisini** o şecī'

Şark-ile ġarбі tābi' itdi serī' (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 51, Mısra 15*). [*çerisini, -(s)i, -(n)i]*

Anda gūyā ki bir yaǵı **çeridür**

Ādemüñ içi yaǵını eridür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 13*). [*çeridür, -dür]*

Hāşılı şındı kāfirüñ **çerisi**

Ḳarşu durmaǵa ḳalmadı birisi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 139*). [*çerisi, -s, -i]*

Uşda irişdi kāfirüñ **çerisi**

Ḳaraya ayağın ḳodı sürisi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 107, Mısra 13*). [*çerisi, -si]*

çeşm: *Göz.*

Görüp aḳıtdı çok sirişk-i cezīl

Ḳurretü'l-'aynı **çeşmi** gibi 'alīl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 96, Mısra 20*). [*çeşmi, -i]*

Göz göre **çeşmi** şanasın rencür

Başı yaşdukdā nergisün maḥmūr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 61*). [*çeşmi, -i*]

Bu **çeşmüm** iki sāgar dolduruban tā gezer meclis

İki gözüm-içün görmiş degüldür böyle ter meclis (*Tuhfetü'l-İhvân, Müfret 2, Mısra 1*).

[*çeşmüm, -üm*]

Bebrveş tıldı ḥün-ile **çeşmi**

Artdı vardukdā şırveş ḥaşmı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 135, Mısra 9*). [*çeşmi, -i*]

Yaşarup **çeşmi** hānuñ olmış nem

Anda kim derd ü ḡam mürekkeb ola (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 38, Mısra 22*). [*çeşmi, -i, -*]

Ayaḡı daḡı olmadı pādāş

Āba **çeşm** āteşe göñül mu'tād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 25*). [*çeşm,]*

Çeşmi bīdār olanda ḥālet var

Ṭālī 'i ḥufterde nedāmet var (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 46, Mısra 15*). [*çeşmi, -i*]

Her biri ḡamze-kārī kılıç eri

Çeşmi āhū yıkdı şır-i-neri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 55, Mısra 34*). [*çeşmi, -i*]

çete: Şiddet kullanarak hırsızlık, gasp vb. yasa dışı işler yapmak maksadıyla bir araya gelmiş kimselerin oluşturduğu topluluk.

Çetesi kāfirün gelür bir gün

Ṭavaruñ ol yirün ider sürgün (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 148, Mısra 15*). [*çetesi, -si*]

çevgān: Ucu eğri değnek.

Cismi **çevgān** başuñı top eyle

Vahş u ṭayrı tenüñle gel toyla (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 117*). [*çevgān,]*

çevir: Bir yerin çevresini bir şeyle sarmak, kuşatmak.

Çevirüp kal'a gibi dāyiresin

Aluben içerye zāviyesin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 56, Mısra 27*). [*çevirüp, -üp*]

çevre: Bir şeyin yakını, dolayı, etraf, periferi.

Her medār oldı zergerün kafesi

Aşılur **çevre** gevherün niçesi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 67, Mısra 30*). [*çevre,]*

çiçek: Çiçek.

Oldı şāhib-firāş u bī-tākat

Ya 'nī **çiçek** didükleri āfet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 93, Mısra 18*). [*çiçek,]*

çiftlik: Ürün elde etmek için ekilip biçilen, hayvan yetiştirilen ve içinde çalışanların oturması için evler ve ahır, kümes gibi hayvan barınakları bulunan geniş arâzi, çiftlik.

Gāh **çiftlikde** bāğ u bāğçede gāh

'İş ü nüş itdiler geh ü bī-gāh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 141, Mısra 5*). [*çiftlikde, -de]*

çigdem: Zambakgillerden, türlü renklerde çiçek açan, çok yıllık, yumrulu bir kır bitkisi, mahmur çiçeği.

Lāle itmişdi cāmesini kabā

Olsa **çigdem** 'aceb mi başı kabā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 28*). [*çigdem,]*

çık-: Ortaya çıkmak, gözükmek.

Cismine **çıkdı** ol kadar vāfir

Baksa döymezdi dīde-i nāzır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 93, Mısra 19*). [*çıkdı, -dı]*

Karşu hep cümle **çıkdı** 'izzet-ile

Budun'a dāhil oldu şöhret-ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 145, Mısra 9*). [*çıkdı, -dı]*

'Arz olundu vü **çıkdı** hatt-ı şerīf

Ber-murād olduğına emr-i laṭīf (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 71*). [*çıkdı, -dı]*

Ol gelen **çıkdı** atına bindi

Göricek İntizāmī de indi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 29*). [*çıkdı, -dı]*

Perde çekmiş niķābdan **çıkmaz**

Āşikāra hicābdan **çıkmaz** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 78, Mısra 11*). [*çıkmaz, -maz]*

Perde çekmiş niķābdan **çıkmaz**

Āşikāra hicābdan **çıkmaz** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 78, Mısra 12*). [*çıkmaz, -maz]*

Sefer dönmiş tağılmış ekşer 'asker

Nereden **çıkdılar** bunca dilāver (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 56*). [*çıkdılar, -dı, -lar]*

Geçe-gör yūri kibr ile kīnden

Tatlu sözle yılan **çıklar** inden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 152*). [*çıklar, -ar]*

Def'ine hîç var mıdur çāre

Ṭālībī ger **çıķarsa** el vara (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 40*). [*çıķarsa, -ar, -sa*]

Şubḥa dek **çıķarup** muṭāla'asın

Yirine kıoya vaķt-i žāyi'asın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 15*). [*çıķarup, -ar, -up*]

Ḳamusı dürlü dürlü şöhret ile

Çıķup ķarşuladılar 'izzet ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 203, Mısra 18*). [*çıķup, -up*]

Saṇa her kim ki ide bed-nażarı

Tīz 'aynıyla **çıķa** çeşm-i teri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 30*). [*çıķa, -a*]

Ḳınından **çıķmaz** anuñ-kim kıılıcı

Şecī' nāmı ile da'vā kıılıcı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 39*). [*çıķmaz, -maz*]

Yāre varın viren **çıķar** yüz urur

Müflis 'āşık pişer gibi kızarur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 55, Mısra 23*). [*çıķar, -ar*]

Füls-i aḥmer idinmeyüp deynin

Ḳız **çıķardı** everdi hem oğlın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 30*). [*çıķardı, -ar -dı*]

çık-: Yükselmek.

Cündilik ide **çıķsa** 'arşaya ger

Kime itmez anuñ cirīdi eşer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 39*). [*çıķsa, -sa,]*

Resne'nüñ tağına bu deñlü sipāh

Çıķup itdiler ol diyāri tebāh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 4*). [*çıķup, -up*]

Pāye pāye menāşiba **çıķmış**

Her tarīķa yolu ile gitmiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 27*). [*çıķmış, -mış*]

Zehrini nüş idüp ğamın yir iken

Biñe **çıķdı** görüñ belā bir iken (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 42*). [*çıķdı,]*

Çıķmış-idi dütüni çaķ depeden

Bilmezin āh-ı āteşini neden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 43, Mısra 5*). [*çıķmış-idi, --idi*]

çık-: Ayrılmak.

Çıķup vardı yirinde itdi dīvān

Ser-ā-ser ehl-i dīvān buldı 'unvān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 1*). [*çıķup, -up*]

İntizāmī **çıķup** çün oldu revān

Cānı tekrār cisme geldi hemān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 79*). [*çıķup, -up*]

Hîç birisi mehārdan **çıķmaz**

Ḳanı ol-dem ki diķķat-ile ḥuşū' (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 52*). [*çıķmaz, -maz*]

çık-: *Saplanılan yerden çıkma.*

Çün hālāş oldu bu belālardan

Çıkmak üzreydi yok yire serden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 103, Mısra 22*). [*çıkmak, -mak*]

çık-: *İçeriden dışarıya varmak, gitmek.*

Çār dīvār içinde vir kûtı

Bes durur **çıka** taşra tâbüti (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 137, Mısra 18*). [*çıka, -a*]

Kan yudup hizmetinde gam yiyenin

Taşra **çıkdıkda** şanma medhûn ider (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 33, Mısra 15*). [*çıkdıkda, -dik -da*]

Şu şafâsın **çıkınca** kanda bulur

Hep şuyun mâcerâsı unudılır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 37*). [*çıkınca, -inca*]

Taşra **çıkdıkdı** her o gönca-i ter

Gül tolu her birinde gönca-i ter (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 55, Mısra 25*). [*çıkdıkdı, -duk, -da*]

Dīv-hûdur **çıkarsa** taşra eger

Mekri eyler ol ân saña zarar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 137, Mısra 27*). [*çıkarsa, -ar, -sa*]

çık-: *Bir yere gitmek.*

Kimin oda urup kimini yıkam

Yağa yıka Sitanbul'ına **çıkam** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 10*). [*çıkam, -am,]*

'Acem ser-hadlerin hod dutdı başdan

Fesâd ehlin **çıkardı** tağ u taşdan (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 201, Mısra 14*). [*çıkardı, -ar -dı*]

Oturak didüğüm ferâğatdür

Bir yire **çıkmamak** nezâketdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 40*). [*çıkmamak, -ma -mak*]

çık-: *(Bulunduğu yerden) Dışarıya varmak, içeriden dışarıya doğru gitmek.*

Gördi bakdı bir ulu şu taşmış

Çıkuban yola köprüyi aşmış (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 8*). [*çıkuban, -uban*]

Kākūli kelle-pūşdan **çıka** ger

‘Aql-ı ‘uşşākı tağıdur yek-ser (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 49*). [*çıka, -a*]

Dāhil ü hārice girüp **çıka** ol

Niçe dārū ‘l-ḥadīşde söz açā ol (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 11*). [*çıka, -a*]

Biri oturmaz-idi dursa biri

Üştür-āsā kaṭārdan **çıkmaz**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 51*). [*çıkmaz, -maz*]

Sırruñı dimeden var eyle hāzer

Dilūñ eñseñde **çıkaralar** eger (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 41, Mısra 34*). [*çıkaralar, -ar -a, -lar*]

Niçe germ-ābesi yeñi icād

Girse ğamgīn **çıkar** yine dil-şād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 55, Mısra 2*). [*çıkar, -ar*]

çık-: (*Birine*) Görünmek.

Sāyeveş yanına düşüp gitdi

Mīr ü kāḍīye **çıkmadın** yetdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 80, Mısra 30*). [*çıkmadın, -ma, -dı, -n*]

çıkar-: Çıkarmak, üstünden atmak.

Çıkarup şapkasın kabā başlu

Durup ayağa ger kiçi ger ulu (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 19*). [*çıkarup, -up*]

Giceyle pāsbānlar hāba vardı

Olup rāḥat miyān-bendin **çıkardı**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 200, Mısra 30*). [*çıkardı, -dı*]

çıkış: Boy ölçüşmek, başa çıkmak, yarışmak.

Zīre ‘Oşmānlılarla kim **çıkışur**

Koç yigitlerle kanguñuz tokuşur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 23*). [*çıkışur, -ur*]

çin: Çin ülkesi.

Emr-i maḥtūmı çün açıldı ‘ayān

Kaşdı **Çin** fetḥi oldı bellü beyān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 120, Mısra 10*). [*çin,]*

Aldı düşına bir siper çinī

Kaşdı fetḥ ide Rūm-ile **Çini**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 51, Mısra 6*). [*çini, -i*]

Kimi dībā-yı Rūm u **Çin** ü Yemen

Kim ḥarīr-i ‘Irāk u Şām u ‘Aden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 31*). [*çin,]*

Ḳanda bakṣaṣ kemâlde zeyni

Çin ṣanem-ḥānesidür ‘aynı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 66*). [*çin,]*

çin: *Cin, gözle görünemeyen, türlü biçimlere girebilen, iyilik de kötülük de yapabilen yaratık.*

Bilmedi **cin** mi itdi anda ṣadā

Hâtif-i gaybîden mi irdi nidā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 21, Mısra 23*). [*cin,]*

çinār: *Çınar ağacı.*

Ḳaṣd-ı kâfir diyü meger ki **çinār**

Elin açmış du‘ā ider her bār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 27*). [*çinār,]*

Dir **çinār** eyleyüp ğazāmuzı yād

Merḥabā merḥabā mübārek bād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 35*). [*çinār,]*

çinār: *Çınar ağacı II çınar yaprağı (şekil olarak ele benzemesi bağlamında).*

Merḥabāya kolını itdi dirāz

Ellerini du‘āya dutdı **çinār** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 40, Mısra 29*). [*çinār,]*

Ellerini tutup du‘āya **çinār**

Ḥatm-i yāsini eyledi tekrār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 94, Mısra 3*). [*çinār,]*

çingān: *Çingene.*

Kimi **Çingān** u kimisi Etrāk

Ḥile vü ḥud‘ada ḳamu çālāk (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 182, Mısra 5*). [*çingān,]*

çinī: *Çin'e mahsus. Çin usulü boyanmış, nakşedilmiş tuğla, tabak vesaire; çini, sırlı kap.*

Şundı **çinī** şürāḥisin süsen

Didi ‘işret zamānıdur şimden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 55*). [*çinī,]*

Niçe bir cām-ı lāle devr olsun

Şimdi **çinī** şürāḥiler yürüsün (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 68*). [*çinī,]*

Aldı düşına bir siper **çinī**

Ḳaṣdı feth ide Rûm-ile Çini (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 51, Mısra 5*). [*çinī,]*

çıplak: *Giyinmemiş.*

Elde ser-deste baldurı **çıplak**

Sîne vü kolu dağlu her dazlak (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 56, Mısra 35*). [*çıplak,]*

çoğ: Çok.

İ‘tibārı erāzile yoğ-idi

Ol sebep ayağın alur **çoğ-idi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 11, Mısra 22*). [*çoğ-idi, -idi*]

Hâşılı menziline çün yetdi

‘İzz ü ta‘zîmi zâhirâ **çoğ-idi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 37, Mısra 11*). [*çoğ-idi, -idi*]

çoğal-: Çok olmak.

Böyle kaşd ide düşdiler kayda

Hayl-i a‘dâ **çoğaldı** az demde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 132, Mısra 20*). [*çoğaldı, -dı*]

çoğı: Çoğu, ekseri.

Kaskatı kaldı **çoğı** mişl-i hâcer

Niçenüñ bağı yandı çün aḥker (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 85*). [*çoğı,]*

Koydı şu **çoğınuñ** ocağına nâr

Bâd başına toprak itdi nişâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 43*). [*çoğınuñ, -nuñ*]

Uşanup-durdı **çoğı** cânından

Niçeler el yumışdı kanından (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 17*). [*çoğı,]*

Niçesin kâfirüñ esîr itdi

Çoğı tamuya kellesüz gitdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 138*). [*çoğı,]*

Ol haberden **çoğı** şafâ sürdi

Hayret içre o bir zamân durdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 123, Mısra 9*). [*çoğı,]*

Azı kaçmış **çoğı** kesilmişdür

Oḳ atup yayları yasılmışdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 123, Mısra 17*). [*çoğı,]*

Çoğı barmaklı menfezüñ pülâd

Çūbdan kimini idüp üstâd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 126, Mısra 13*). [*çoğı,]*

Şark ilinüñ **çoğı** çü feth oldu

‘İzz ü nuşret kemâlini buldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 154, Mısra 9*). [*çoğı,]*

Cem‘-i ‘irfân tolu her cânib

Halkınuñ **çoğı** kâmil ü kâtib (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 50*). [*çoğı,]*

Aña yâr olduğı **çoğı** gayruñ

Bu günâhı o niçe hem-‘aşruñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 47, Mısra 9*). [*çoğı,]*

Âb-deste takayyüdüñ yoğ-ise

Kayd-ı dünyâya diḳḳatüñ **çoğ-ise** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 15, Mısra 20*). [*çoğ-ise,]*

cok: Çok.

Aşup seb'ini hâme ile gerçi hem-zebân oldum
 Ne diller şakḳ idüpdür ol bugündür **çok** kavî yıllar (*Tuhfetü'l-İhvân, Kaside 1, Mısra 12*).
 [çok,]
 Hayf ehl-i nifâka vâ-veylâ
Çok getürmiş-durur başuma belâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 65, Mısra 24*). [çok,]
 Nefsehû nefsîdi kamu 'âlem
 Birbirinden bezerdi **çok** âdem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 67, Mısra 14*). [çok,]
 Bî-'aded had uruldu **çok** kişiye
 Şer' ü kânûna kim bakar ne diye (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 79, Mısra 7*). [çok,]
 Az tama' **çok** belâya bâ'isdür
 Çak şafâ var cefâya bâ'isdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 85*). [çok,]
 Oldı **çok** tāk-ı kâfirî-bünyâd
 Hey müselmânlar harâb-âbâd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 82, Mısra 15*). [çok,]
 Böyle tâli'le seyri eyleme **çok**
 Bir yirde oturmadan yigi yok (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 101*). [çok,]
 Cümlesi şuda **çok** belâ çekdi
 Yanına üşdi başına çökdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 43*). [çok,]
 Şakınup kendü kürkini herkes
Çok nemed dıtdılar şu öñine pes (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 26*). [çok,]
Çok fesâd itdi anda ol tãgî
 Ol dahı oldı bir ayak bağı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 84, Mısra 21*). [çok,]
 Düşdi küffâr eline pes Kıbrus
Çok minâreye tãkdılar nākūs (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 85, Mısra 30*). [çok,]
 Hâşılı geçdi bir niçe eyyâm
 Geçdi seyr-i seferde **çok** âlâm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 88, Mısra 2*). [çok,]
 Haylî **çok** begleri şehüñ var hod
 Cümlesi 'askeri ile mevcüd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 31*). [çok,]
 Öpdi elini itdi **çok** ihsân
 'Askerüñ cem'in eyledi fermân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 33*). [çok,]
 Rezmüñ oldı siper kafâdarı
 Başdı bağına **çok** cihândarı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 90*). [çok,]

Görüp akıtdı **çok** sirişk-i cezâl
 Kurretü'l-‘aynı çeşmi gibi ‘alîl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 96, Mısra 19*). [çok,]
 Böyle **çok** dâmdan rehâ buldı
 Dâne dükenmedin şafâ buldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 103*). [çok,]
 Emr-ile varduğun muhâfazaya
 Az [u] **çok** mâylil olduğunu meye (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 104, Mısra 22*). [çok,]
 Kırdı otağın eyledi ‘işret
 İntizâmî’ye itdi **çok** ‘izzet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 20*). [çok,]
 Ulular kapusunda **çok** bîmâr
 Derd-i tîmâr ile belâları var (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 61*). [çok,]
 Gerçi ehl ü ‘iyâl gayreti **çok**
 Elde tîmâr-ile ‘ulûfesi yok (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 7*). [çok,]
 Sepedin hürdesini hammâle
 Yükledüp bakmadı **çok** eşkâle (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 70*). [çok,]
 Bir gemi buldı illâ şâhibi yok
 Şâhibi yok velî mülâzımı **çok** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 171, Mısra 12*). [çok,]
 Didi iy benden özge şaşkunlar
 Tuna’dan **çok** ziyâde taşkunlar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 171, Mısra 18*). [çok,]
 Yağırı **çok** kâmusı bir görünür
 Arka şan bir kızıl meşin yürinür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 21*). [çok,]
 Zîre meddâhı **çok** vahîd-i zamân
 Niçe vaşşâfı var ferîd-i cihân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 5*). [çok,]
 Vezîr-i a‘zama ol yüri dâ‘î
 Katı **çok** söyledün virme şudâ‘ı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 52*). [çok,]
Çok gazâ kıldı haylî baş kesdi
 Kılıcın ‘arş tākına aşdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 105, Mısra 15*). [çok,]
 Begler içinde böyle gâzî yok
 Gerçi şâh ‘askerinde begler **çok** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 46*). [çok,]
 Nâ-gehân irdi düşmene cāsūs
Çok haberler virüp didi efsūs (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 2*). [çok,]
 Perçemin çekdi geñzini dutdı
Çok hakîmâne nükteler gütdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 78*). [çok,]
 Gördi kim hîç sefer tedârüki yok
 Lîk tırmaz hâzar tedârüki **çok** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 42*). [çok,]

İtdi ḥaṭṭ-ı şerīfe **çok** ‘izzet
Ehl-i dīvāna itdi cem‘iyyet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 115*). [*çok,]*
Çok sarık şuda üzdi mişl-i ḥabāb
Düşdi şu ile toprağa şeker-āb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 191*). [*çok,]*
Çāre künc-i ferāgata yokdur
Harcı lāzım ‘iyāli ḥod **çokdur** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 187, Mısra 28*). [*çokdur, -dur]*
Faḳrdan ger şikāyeti yokdur
Ża‘fı müş‘ir ḥikāyeti **çokdur** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 187, Mısra 32*). [*çokdur, -dur]*
Ṭā‘ate ihtiyācı yok anuñ
Luṭfı **çok** mücrimīne insānuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 52*). [*çok,]*
İder pīr olana **çok** ihtirāmı
Murāda tañ mı irse İntizāmī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 205, Mısra 39*). [*çok,]*
Çak mezellet-peżir itdi anı
Çok belāya esir itdi anı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 73, Mısra 32*). [*çok,]*
Çok vezir illā yok aña beñzer
Re‘yi şāyib müşir-i hoş-manzar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 95, Mısra 17*). [*çok,]*
Bosna toprağı merdüm ocağı
Yüregüñe **çok** urısar dāğı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 28*). [*çok,]*
Şādıku‘l-kavl kullaruñ **çokdur**
Hiç cevābında bir ğalaṭ yokdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 112, Mısra 7*). [*çokdur, -dur]*
Dile ne geldi mest olup didiler
Otururken **çok** ‘askeri şıdılar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 132, Mısra 40*). [*çok,]*
Anuñla **çok** ḥaşem ḥaylī firāvān
Murādı būs-ı taḥt-ı Āl-i ‘Osmān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 45*). [*çok,]*
Çok uzun fikr ider kemend meger
‘Ömr-i a‘dāyī gāhī kaşr eyler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 91*). [*çok,]*
Haḳ budur gel gel idelüm inşāf
Haḳḳ-ı merdān **çok** olur itlāf (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 60*). [*çok,]*
Cümleden bir ḥitāba kābili yok
Kendü zu‘mınca līk bilüri **çok** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 155, Mısra 8*). [*çok,]*
Beg ü begzāde **çok** kamusı fuḍūl
İtmeyüp beglüge birini qabūl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 63*). [*çok,]*
Ma‘şiyetden **çok** i‘tizār itdi
Didi oldı olan giden gitdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 25*). [*çok,]*

İñen **çok** katır u nâka vü atlar

‘Acem tarzı ile şüretde yek-ser (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 47*). [**çok**,]

cök-: *Oturmak, çömelmek.*

Aldı keştîyi yil çü götürdi

Bir şığa yirde **cökdi** oturdu (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 32*). [**cökdi**, -di]

Uyanıyla o yanına bükdi

Yan virem diyü yanına **cökdi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 76*). [**cökdi**, -di]

çok: *"Aşırı bir biçimde" anlamında belgisiz sıfat.*

Her ki nazmıyla ilerü geldi

Pîş ü pes baır-ı ta‘na **çok** taldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 8, Mısra 24*). [**çok**,]

Az ile **çok** bir ola yanuñda

Ĥamd-ı Râzık ola nihâduñda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 14, Mısra 11*). [**çok**,]

Geçmiş-iken koline pâ-bendi

Salmış-iken özine **çok** fendi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 22*). [**çok**,]

El çeküp i‘tizâra başladılar

Çok nedâmetle zâra başladılar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 20*). [**çok**,]

Bunca dikkât berây-ı hâtırdur

Çok mezellet belâ-yı hâtırdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 28*). [**çok**,]

Ĥilm nâmında **çok** yavuz iş ider

Ĥiç hakikatden özge yok ni‘met (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 33, Mısra 26*). [**çok**,]

Çok sebebsüz garaž ider nâkes

Aña muhtâcdur kamu ‘âlem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 38*). [**çok**,]

Var cerideñde dikkât ü hâlet

Var sevâd-ı hañuñda **çok** hâlet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 41, Mısra 16*). [**çok**,]

İtdiler bunca Üngürüs vaşfin

Ĥaylî **çok** itdiler Budun medĥin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 52, Mısra 30*). [**çok**,]

Vakf idüp **çok** mezâri‘ ü emlâk

Şarf olur bî-tereddüd ü bî-bâk (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 56, Mısra 31*). [**çok**,]

İşbu ortada eyle uç yokdur

Ol aralarda gâziler **çokdur** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 52, Mısra 32*). [**çokdur**, -dur]

çokdan: *Çoktan beri, çok zamandan beri.*

Gerçi şāhib-firāş-idi **çokdan**

Varluğı hod berü idi yoğdan (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 49*). [*çokdan,]*

cökel-: Çökmek, dibe çökmek.

Dehr tebdîl-i ders kılmış-idi

Dav' -ı mişbâhdan **çökeldmiş** idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 21, Mısra 8*). [*çökeldmiş, -miş]*

Kaşkatı olmuş ayagın bükemez

Yatmağa çaķ yıkılmadın **çökemez** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 106, Mısra 12*). [*çökemez, -e, -mez]*

Kaldı bār-ı girān-ile köpürür

Nāķaveş ayagın **çöküp** oturur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 50*). [*çöküp, -üp]*

cöz-: Çözmek, açmak.

Aķçe alan çü köstegi üzdi

Gövdesin virdi yuların **çözdi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 24*). [*çözdi, -di]*

Emn ü āmānı kendüler bozdi

‘Uķde-i şulhı kendüler **çözdi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 20*). [*çözdi, -di]*

çü: "-dığı için" anlamına gelen bağlaç.

Cüybāra **çü** düşdi ‘ālem-i ter

El yumışdı hayātdan ‘ar‘ar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 17*). [*çü,]*

Derd-i dil olmadı anuñla **çü** def

İtdi andan dahı ümîdini kaç‘ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 43, Mısra 29*). [*çü,]*

Aña ğāyet cefā idi **çü** murād

İtdiler sāyirin o gün āzād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 48, Mısra 5*). [*çü,]*

‘Arz olındı **çü** pādişāha bu hāl

Oldı telhîş çün ‘alel’l-icmāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 93, Mısra 1*). [*çü,]*

Zāyiridür güneş **çü** şām u seher

Yiridür türbedārı olsa kamer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 96, Mısra 33*). [*çü,]*

Sā‘atinde Hudā **çü** lutf itdi

İçerü vālidesine gitdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 71*). [*çü,]*

İntizāmī didüm saña tekrār

Mā-mezāya **çü** itdün istiğfār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 161, Mısra 2*). [*çü,]*

Bu kadar katl u bu kadar husrân

Virdi hubb-ı çehâr yâra **çü** cân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 64*). [çü,]

çü: *Olduğunda.*

Rağm-ı ağıyardan **çü** hālisin

Milket-i Zengibâr'a vālisin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 42, Mısra 11*). [çü,]

Ol seferde **çü** böyle hāl oldı

İntizāmî'ye güşmāl oldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 73, Mısra 3*). [çü,]

Kamu yirde Hudâ **çü** yarıdur

Berr ile bahre hükmi cārîdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 85, Mısra 13*). [çü,]

çü: *Çünkü. Şundan dolayı, şu sebeple, zira.*

Rahm ider toğru kılına Mevlâ

Hālîkıdır **çü** cism ile cânuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 36, Mısra 25*). [çü,]

Bilmez-idi **çü** kıymetin hazaruñ

Çeksün imdi belâların seferuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 37*). [çü,]

İş ü 'işretde 'âlemi **çü** görür

Üzüm üzüme göre dir kararur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 78, Mısra 5*). [çü,]

Çın seherden **çü** irdi vaqt-i duhâ

Güneş irişdi tâ be-fevķ-i semâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 27*). [çü,]

Aldı keştîyi yil **çü** götürdi

Bir şığa yirde çökdi oturdu (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 31*). [çü,]

Bir iken derd ü gam biñ oldı bu kez

Böyle ārām eyledi **çü** biraz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 34*). [çü,]

Kulağı şoluban **çü** berg-i hazân

Cism ü endāmı bîdveş lerzân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 106, Mısra 19*). [çü,]

Bulmayup andan ayruğa çäre

Münhezim oldılar **çü** yek-päre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 6*). [çü,]

Hâlin itdi **çü** lutfına teslim

İntizāmî de ol dem oldı za'îm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 47*). [çü,]

Üç ayak nice pâyidârı ola

Miśl-i tevsen **çü** reh-güzârı ola (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 58*). [çü,]

N'ola hâlûñ **çü** nâme-i a' māl

Ola ma'lûm u biline aḥvâl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 83*). [çü,]

İhtilālî **çü** gāyete yitdi

Bir hıred ehlin iktizā itdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 31*). [çü,]

İşidüñ bilüñ iy erkân u a 'yân

Çü bu ihsânı kıldı baña Sübhân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 194, Mısra 8*). [çü,]

Olur paşa **çü** pîr olana hāmī

Hamûş olup sözi kes İntizāmī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 59*). [çü,]

Çü buldı şāhibini taht-ı 'ālī

Zebân-ı hāl ile itdi maḳālī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 3*). [çü,]

Cümle sermāyeden **çü** el yundi

Devleti gitdi ṭālī 'i döndi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 37*). [çü,]

Yanına bulduğın alup **çü** gider

İp olur çöpçe tozına kim irer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 93*). [çü,]

Tag içine kaḳā **çü** inmiş-idi

Her ağaç bir 'aşāya binmiş-idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 79, Mısra 1*). [çü,]

Gül ruḥını **çü** dutdı tebhāle

Hañçere düşdi görüben jāle (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 94, Mısra 23*). [çü,]

Geldi andan dahı **çü** ḳalbe ğınā

Cümlen lāyih oldı cāna 'anā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 141, Mısra 7*). [çü,]

Bilece geldiler Sitanbul'a

Melce' olan odur **çü** ma'züle (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 151, Mısra 4*). [çü,]

Vaşf-ı hālūñ velī **çü** bula nizām

İştihāruñ cihānda ola tamām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 6, Mısra 5*). [çü,]

Kim ḳulaḳ dutup olmağıl medhūş

Özüñ ola **çü** bende ḳalka-be-gūş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 64, Mısra 4*). [çü,]

çü: -dığında, -diğinde zarf fiil ekinin görevini yapan bir kelime.

İtdi seb 'a'l-meşāniye **çü** şürü'

Lutf-ı Hāḳ ḥamdülillāh itdi ṭulū' (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 15, Mısra 39*). [çü,]

Hāḳ mu'ini-durur **çü** mazlūmuñ

Ġam degül zulmi olsa bir şūmuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 25, Mısra 11*). [çü,]

Ḥaylī deyn idinüp **çü** mürd oldı

Çuḳurı içre itdüğın buldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 65, Mısra 17*). [çü,]

Şāhib-i ḥāne hālını **çü** görür

Cümle ḥuddāmına o dem yügürür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 70, Mısra 29*). [çü,]

Ebr ü ğayme **çü** buldı mihr ü güzîr
 Yirde gökde şehāba kalmadı yir (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 122, Mısra 7*). [**çü**,]
 Oldı māni‘ bu mācerāya **çü** şu
 Geçidin ħod aradılar her sū (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 17*). [**çü**,]
 Atlar köpürüp **çü** nāka-i mest
 Hāyil olmadı ne cibāl ü ne deşt (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 9*). [**çü**,]
 Degme nā-sāz hem-demin **çü** görür
 Barmağına neyüñ kāmış yürüdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 23*). [**çü**,]
 Hoca geldi **çü** bakdı öte berü
 Kardaşına didi gelüp dur örü (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 150, Mısra 13*). [**çü**,]
 Döndi devr-i felek **çü** bu yüzden
 Oldı fermān-ı şāhī añsuzdan (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 3*). [**çü**,]
 Ellerüñ şuya gitdügin **çü** görür
 Atları bir maṭāra ile virür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 49*). [**çü**,]
 Nemçe oldı **çü** izdiyād üzre
 Zulmi evvelki i‘tiyād üzre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 75*). [**çü**,]
 Üsküdār’a **çü** geldi devlet-ile
 Geçdi İstanbul’a sa‘ādet-ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 23*). [**çü**,]
 Cebe-ḥāne **çü** mīrīden açıldı
 Du‘ā gevherleri yir yir saçıldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 25*). [**çü**,]
Çü oldılar gelüp serdāra vāşıl
 İki cānibden oldı rāy ḥāşıl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 63*). [**çü**,]
Çü nāmını ırak yirden işitdi
 Yanından eşkiyāsın hep tağıtdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 201, Mısra 3*). [**çü**,]
 Yakın geldi **çü** şāh-ı kāmṛāna
 O muḳdim gāzī ol şīr-i yegāne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 202, Mısra 25*). [**çü**,]
Çü geldi ‘izz ü devlet birle kondı
 Sitanbul cennet-i a‘lāya döndi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 205, Mısra 1*). [**çü**,]
 Hātırına şadā **çü** itdi ḥuṭūr
 Muṣṭarib oldı aña dār-ı ḥuṣūr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 21, Mısra 21*). [**çü**,]
 Baḥtın añdı **çü** hey’etin gördi
 Cānda yir itdi aña yol sürdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 42, Mısra 5*). [**çü**,]
 Arttı günden güne **çü** sermāye
 Müm-iken ḳalbi oldı taş kaya (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 39*). [**çü**,]

Ƙara başı **çü** ƙan-ile yundı

Rûy-ı zerdi ƙızıl güle döndi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 23, Mısra 19*). [**çü**,]

Bülbül eylerdi taşradan zārī

İşbu mahbes **çü** geldi hâtırına (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 40, Mısra 11*). [**çü**,]

çü: *Ne vakit ki.*

İntizāmī **çü** şirretin gördi

Ol dahı şirrete örü-durdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 59*). [**çü**,]

Ƙara bulut gibi **çü** sizildi

İtdi sızıldı ile vızıldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 84, Mısra 7*). [**çü**,]

Bir ulu tağa eyledi **çü** güzër

Uçurum altına kim ide nazar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 140, Mısra 1*). [**çü**,]

Şark ilinün çoğı **çü** feth oldu

‘İzz ü nuşret kemālini buldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 154, Mısra 9*). [**çü**,]

çü: *Gibi.*

Rahne-i gârdan **çü** ejderhâ

Âteşin dem-keşân u bî-pervâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 131, Mısra 21*). [**çü**,]

çü: *Nehir, ırmak.*

Degme bir **cüdan** oluban hâşî‘

Âb-ı rûyuñla ol yûri kâni‘ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 89*). [**cüdan**, -dan]

çü: *"Ki bağlacı" gibi kullanılmıştır.*

Nâyveş dil yine hevāya düşer

Beñzi āhir **çü** berg-i sâza döner (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 11, Mısra 6*). [**çü**,]

Az da‘vâ degül **çü** lâf-ı keşîr

Ulu söz söylemek günâh-ı kebîr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 11, Mısra 29*). [**çü**,]

çü: *"Böylece" anlamında bağlaç.*

Hâşılı İntizāmī-i mezbûr

Nağd-ı vaqt-ile hâlini **çü** görür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 15, Mısra 28*). [**çü**,]

Bu şuyuñ bir ‘azîm seyri olur

Yaz gelüp ƙış nihāyetin **çü** bulur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 20*). [**çü**,]

Her kademde urulsa ger yolumuz

Hak **çü** lutf eyleyüp alur elümüz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 25, Mısra 22*). [**çü**,]

İtdiler hâl-i 'âlemi **çü** me'âl

Bâğdan aldı her biri bir hâl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 3*). [**çü**,]

çü: " Mademki " anlamında bağlaç.

Nefsüñ işbuyla var **çü** takşiri

Pend-ile aña eyle ta'ziri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 11, Mısra 35*). [**çü**,]

Mâlik itdün **çü** hayr u ihsâna

Müstaḥak eyle anı gufrâna (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 95*). [**çü**,]

Râ **çü** izhâr kıla bu râyı

Deng ü lâl ide kamu bed-râyı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 6, Mısra 25*). [**çü**,]

Kalb-i mü'min-durur **çü** beytullâh

Anı vîrân idince bir güm-râh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 25, Mısra 7*). [**çü**,]

Yâ gibi cîm itdi pîç-ile tâb

Sîn-i dendânesi **çü** erre idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 38, Mısra 15*). [**çü**,]

çüb: Tahta, ağaç parçası.

Çoğı barmaqlu menfezüñ pülâd

Çübdan kimini idüp üstâd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 126, Mısra 14*). [**çübdan**, -dan]

çüb-desti: Değnek.

Kurd tâcıyla ayı postı ile

Nîze vü tîğ ü **çüb-desti** ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 80, Mısra 14*). [**çüb-desti**, -i]

çukur: Çukur II kabir.

Ḥaylî deyn idinüp çü mürd oldu

Çukuri içre itdüğün buldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 65, Mısra 18*). [**çukuri**, -ı]

çün: Nasıl ki.

İşbu hâl-ile **çün** yola girdi

Birnüvâr-nâm kal'aya irdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 70, Mısra 21*). [**çün**,]

Ḥod **çün** irdi pezer ziyâretine

Cânı bezl eyledi beşâretine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 72, Mısra 9*). [**çün**,]

Fikri bu kim sipāhī **çün** oldum
 Maḳṣadumdı murādumı buldum (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 73, Mısra 13*). [*çün,]*
 Nârdan ey ḫalîl **çün** aşdı
 Çüb-ı dest ile cüz'î küî eşdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 13*). [*çün,]*
Çün giriftâr gördiler anı
 Hep firâr itdi bunca yārânı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 80, Mısra 19*). [*çün,]*
 İntizāmî bu ḫâlî **çün** gördi
 Maḫzar-ı kâḫîde örü-durdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 39*). [*çün,]*
 Bizi irgürdi **çün** gemi buraya
 Biz daḫı anı alalum araya (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 39*). [*çün,]*
Çün karîb oldu vü görindi kenar
 Herkes itdi biri birini kenâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 53*). [*çün,]*
 İntizāmî çıkup **çün** oldu revân
 Cânı tekrâr cisme geldi hemân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 79*). [*çün,]*
Çün Selîm Ḥân devri irişdi
 Dîn-i İslâm'a ḫaylî dürişdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 85, Mısra 33*). [*çün,]*
Çün mizâcına göre itdi kelâm
 Nâḫısu'l-'aql olan o mest-i müdâm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 13*). [*çün,]*
 Uçdı bizden **çün** ol hümâ-pervâz
 Nireye kondı dirken ol şeh-bâz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 97, Mısra 3*). [*çün,]*
 Kapudan taşra atdı **çün** kendin
 Kurtarup gördi Ḥaḫ anuñ kaydın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 103, Mısra 15*). [*çün,]*
 Tîğ-i bürrânı ala **çün** eline
 Şala tîğını şağına şolına (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 51*). [*çün,]*
 Hersek'üñ tağlarına **çün** irdi
 Hüb âb u hevâya cân virdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 23*). [*çün,]*
Çün o mel'ûna çâre buldılar
 Dil kesüp yek-zebân oldılar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 122, Mısra 37*). [*çün,]*
 Ol şaḫârîde ara ara 'uyûn
Çün resâyil mücedvel ü mevzûn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 46*). [*çün,]*
 Her taraftan fesâd **çün** üşdi
 Her kişi baş kayusına düşdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 9*). [*çün,]*
 Biri geldi vü gördi **çün** ḫâlin
 Gör anuñ daḫı kıl-ile kâlin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 39*). [*çün,]*

Eyledüñ **çün** üçincide cür'et

Geldüñ İstanbul'a zihî ğayret (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 97*). [*çün,]*

çün: İçin. "-dığı için" anlamına gelen bağlaç.

Kışsa-i miñnetüñ diye **çün** kâf

Her kim işitse bağrın ide şikâf (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 6, Mısra 31*). [*çün,]*

Bir tağüñ zeyline **çün** oldu revân

Dümdüz olmış dere tepe yek-sân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 5*). [*çün,]*

Çün hâlâş oldu bu belâlardan

Nefreti itdi bahır ile berden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 35*). [*çün,]*

Hâşılı çekdi **çün** bu deñlü ta'ab

İtmeyem didi taşrasını taleb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 45*). [*çün,]*

Çün girân-ser olup yirinde şolur

Tozudursa fetîl anı nic'olur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 35*). [*çün,]*

Çün kalem birle ser-firâz olduñ

Niçe işkâle çâre-sâz olduñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 125*). [*çün,]*

'Arz olındı çü pâdişâha bu hâl

Oldı telhîş **çün** 'alel'l-icmâl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 93, Mısra 2*). [*çün,]*

İrdi Kostañtiniyye şehrine **çün**

Gör ne hâl itdi gerdiş-i gerdün (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 93, Mısra 15*). [*çün,]*

Dağdı boynına şubh-dem kefeni

Gördi bî-rûh **çün** o sîm-teni (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 94, Mısra 12*). [*çün,]*

Eşkini gözden ağıdup **çün** sîl

Geldi İstanbul'a 'ale't-ta'cîl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 96, Mısra 17*). [*çün,]*

Ṭûtî-i sebz-haṭṭ u sükker-hâ

İtdi hâkî kafesde **çün** me'vâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 97, Mısra 6*). [*çün,]*

Şâhib-i hâne girdi **çün** içeri

Bu haşîruñ içinde durur örü (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 81*). [*çün,]*

Meclisi germ gördi **çün** süsen

Didi 'işret zamânıdur şimden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 65*). [*çün,]*

Sûz u sâz-ile ṭoldı **çün** meclis

İtdi neyzen bakışını nergis (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 69*). [*çün,]*

Dâyimâ şükr-i ni'met itme gerek

Şükre ni'met **çün** irişür bî-şek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 118, Mısra 24*). [*çün,]*

Elmaveş gözi şişmiş olmaz bih
 Cismi eyvây ürperür **çün** bih (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 60*). [çün,]
 Rûh cismüni **çün** vedâ'a gider
 Nâmuñi ol kitâb zinde ider (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 47*). [çün,]
 İntizâmî'ye geldi **çün** nevbet
 Sû'-i zu'mından irişüp hâlet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 13*). [çün,]
 'İd-i adhâ yine **çün** irişdi
 Zebh-ı kurbâna halk girişdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 5*). [çün,]
 Baña el virdi **çün** bu dem devlet
 Lâzım oldu baña dahı gayret (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 15*). [çün,]
 Pâdişâha okundu **çün** mażmûn
 İtdi ihsân yigirmi dört altun (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 73*). [çün,]
 Haylî yir taşra atılup durdı
 Hayrete vardı vü **çün** anı gördi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 32*). [çün,]
 İşi **çün** bite ola fetḥ-i fütûḥ
 Kimi râciḥ olup kimi mercûḥ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 183, Mısra 27*). [çün,]
 Vaşlını **çün** müyesser itdi Ğanî
 Virdi herkes du'â hediyyesini (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 33*). [çün,]
 Gele dīvânına **çün** bay u dervîş
 Kimi mazlûm u zâlim kimi dil-rîş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 27*). [çün,]
 Anı Hâk 'askere **çün** kıldı sâlâr
 Gözi açuklar itsün anı bîdâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 193, Mısra 11*). [çün,]
 Bu devlet **çün** Hudâ'dan oldu ihsân
 Müyesser oldu tenkîḥ 'aḳd-ı sultân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 197, Mısra 1*). [çün,]
 'Âlemi **çün** ki görevüz ḥâlî
 Gelmek âsân ki kendü şehrüñdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 62*). [çün,]
 Hâşılı virdi el nuḥûset **çün** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 1*). [çün,]
 Az zamân içre buldı **çün** itmâm
 Haylî luḫ idüp eyledi in'âm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 58, Mısra 13*). [çün,]
 Diñledi **çün** cevâb-ı yârânı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 36, Mısra 1*). [çün,]
 İşbu da'vâyı ıdevüz te'ḥîr
 Gele **çün** bunda şâhib-i ḥuddâm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 130*). [çün,]
 Diñledi **çün** cevâbumı yârân
 Didi zâyî' olur mı hîç 'irfân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 8, Mısra 1*). [çün,]

Geldi irişdi **çün** meh-i enver

Hâkimü'l-leylveş öñinde fener (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 13*). [*çün,]*

çün: *Çünkü, , zira.nedeniyle.*

Anda ârâm eyledi ol gün

Vakt-i şâm irdi gün toľundı **çün** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 84, Mısra 2*). [*çün,]*

Rezmgeh oldu **çün** yem-i hün-âb

Kelleler olmış-idi mişl-i habâb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 27*). [*çün,]*

Çün Bekeş kurbine irişdi o mîr

Ceyş-i küffâra oldu anda habîr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 133, Mısra 33*). [*çün,]*

İntizâmî işitdi bu haberi

Eyledi hâtırına **çün** eşeri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 145, Mısra 2*). [*çün,]*

Çün terâzû kurla mağşerde

Hep hesâb ola merd nâ-merde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 33*). [*çün,]*

Gider dilden gubârı halķa-i rindâna gel şüfi

Göñül âyînesinde **çün** komez gerd-i keder meclis (*Tuhfetü'l-İhvân, Müfret 2, Mısra 6*).

[*çün,]*

Çün garaž birle eyledi bed-râ

İşbu mağzarda eylegil rüsvâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 61*). [*çün,]*

Çün halâş oldu bu belâlardan

Çıkmağ üzreydi yok yire serden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 103, Mısra 21*). [*çün,]*

Ol seher bu imiş meger virdi

Eline **çün** berâtını virdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 150, Mısra 16*). [*çün,]*

Çün halâş oldu gül-ile vüzerâ

Dir dir ditreşür-idi küberâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 7*). [*çün,]*

Hařmuña çâre eyle ejdervâr

Çün elünde 'aşâ-yı Mûsâ var (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 41, Mısra 40*). [*çün,]*

çün: *Olduğunda.*

Kaşkatı kaldı çoğı mişl-i hâcer

Niçenüñ bağı yandı **çün** aħker (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 86*). [*çün,]*

Her birinüñ tûfengi **çün** ejder

Her nefes saçar 'askere aħker (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 111, Mısra 21*). [*çün,]*

Şıh̄hate oldu **çün** bedel ‘illet

Hıç tabīb ü h̄akīme bī-minnet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 118, Mısra 27*). [*çün,]*

çün: Ne vakit ki; -ında/inde; -ınca/-ince.

Soyunup **çün** kalender oldu ol ān

Bir nemed ihtiyārı oldu hemān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 70, Mısra 15*). [*çün,]*

İrdi **çün** İntizāmī’ye o şadā

Özge āvāz-idi gārīb edā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 21*). [*çün,]*

Pes Ösek qal’asına **çün** irdi

‘Avn-i H̄ak idi dildeki virdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 82, Mısra 7*). [*çün,]*

İntizāmī oturdu **çün** oraya

Arkasın virmiş oldu pencereye (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 101, Mısra 3*). [*çün,]*

Ġāzīler geldüğini **çün** gördi

Nārven qarşuda örü-durdu (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 37*). [*çün,]*

Bülbül itdi bu nazmı **çün** tekrār

Uyhudan açdı gözlerin ezhār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 79*). [*çün,]*

İki rek‘at namāzı **çün** kıldı

Luṭf-ı Yezdān yetişdügin bildi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 118, Mısra 11*). [*çün,]*

İntizāmī bunu **çün** işitdi

Anı görmeklige murād itdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 11*). [*çün,]*

Ol oturduğı yire **çün** girdi

Giricek ulu hayrete irdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 29*). [*çün,]*

Emr-i maḥtūmı **çün** açıldı ‘ayān

Kaşdı Çīn fethi oldu bellü beyān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 120, Mısra 9*). [*çün,]*

Begler ‘askerle **çün** revān oldu

Leşker-ile Doburca hep ṭoldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 122, Mısra 15*). [*çün,]*

Karışuya ṭayandı **çün** ‘asker

Karşudan irdi bir süvār meger (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 122, Mısra 21*). [*çün,]*

Çün selāmet yaqası göründi

Mīr-i mezbūr o vādīde kōndı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 93*). [*çün,]*

Çün Gula’nuñ civārına girdi

Ya’nī ol qal’a qurbine irdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 126, Mısra 1*). [*çün,]*

Bu yañadan **çün** aldı mīr haber

Server-i ġāziyān Ġāzanfer-fer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 135, Mısra 1*). [*çün,]*

Çün tamām oldı da ‘vet-i yārān
 Nice yārān zümre-i ihvān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 140, Mısra 23*). [çün,]
Çün Budun’a qarīb geldiler
 Haberın ulu kiçi aldılar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 145, Mısra 7*). [çün,]
 İntizāmī **çün** aldı bu haberi
 Şevk cānına eyledi eşeri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 156, Mısra 41*). [çün,]
Çün bu hıdmet tamāmına irdi
 Bir müdevven kitāb idüp virdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 156, Mısra 45*). [çün,]
 İrdi **çün** İntizāmī’ye bu haber
 Kula mevlāsı hoşdur itse nazar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 11*). [çün,]
 Hāme ile **çün** eyledi hareket
 Buldı kedd-i yemīnden bereket (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 23*). [çün,]
 Kellesi kızduğunu **çün** gördi
 İ’tizār-ile üstine sürdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 37*). [çün,]
 Herkesün hālin itdi **çün** teftiş
 Bakdı anı vü gördi bī-teşvīş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 9*). [çün,]
 Kış irişdi vü döndi **çün** ‘asker
 At u huddām qahrı cāna yeter (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 1*). [çün,]
 Segedin kal‘asına **çün** geldi
 Tuna’dan yaña kendüyi şaldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 61*). [çün,]
 Görmedük diyü **çün** cevābın alur
 Konar eydür olar da ardca gelür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 41*). [çün,]
 Hān Süleymān çekdi **çün** leşker
 Üngürüs’e idüp ‘azīm sefer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 5*). [çün,]
 Ehl-i hāk **çün** murādını buldı
 Bātiluñ bağırı kan-ile tıldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 45*). [çün,]
Çün bu maзмünü okudı cümle
 (.....) buña az gelür ‘aqla (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 183, Mısra 41*). [çün,]
 Eger ihsān iderse yüce Ğanī
 Sözlerini işitdi **çün** serdār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 41*). [çün,]
 Haber aldı bu emri **çün** ‘asker
 Yır yirin her biri du‘ālar ider (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 13*). [çün,]
 Haleb’den **çün** Sitanbul ‘azmin itdi
 ‘Adāletle tarīk-i Hākı’ı tıtdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 202, Mısra 1*). [çün,]

cün: "-dığı zaman, -dığında" anlamı katan bağlaç.

Raḳamuñ ḳapusını **çün** açdı

Defter ile ḥesābına geçdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 16, Mısra 29*). [*çün,]*

Yirine **çün** gelür nişānı ile

Bulınur cümlesi zamānı ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 31*). [*çün,]*

cün: "Bundan dolayı, bu yüzden" anlamında "çünkü" bağlacı.

Oldı **çün** lâyıḳ-ı kemāl ü kelām

Bihter-i ḥalk-ı 'ālem oldı enām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 1, Mısra 7*). [*çün,]*

Çün mu'ammāyı fetḥe ḳıldı şürü'

Nām çıkardı ḡayra itdi rücū' (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 16, Mısra 31*). [*çün,]*

Sicn-i mü'min-durur bu dünyā **çün**

Muḳteżāsıdur olavüz maḥzūn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 25, Mısra 31*). [*çün,]*

Olmadı bir kelāma ḥiç ḳādir

İtmedi **çün** tesellî-i ḥatır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 43, Mısra 24*). [*çün,]*

Eyledi **çün** seyāḥate ta'zīm

İtdi beş kimseye anı taḳsīm (*Tuhfetü'l-İhvân, Müfret 1, Mısra 3*). [*çün,]*

Seyr-i mähî vü 'umḳ **çün** deryā

Mîl ḡüyā derūn-ı ḳıble-nümā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 57*). [*çün,]*

Ḥāşılı ol ḥazîn ü dil-dāde

Çün ol aradan oldı āvāre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 26, Mısra 2*). [*çün,]*

Şimdi ḡaybettedür **çün** ol sūḥte

Reng çekilmek gerek o bed-baḥta (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 31, Mısra 9*). [*çün,]*

İntizāmî bu ḥālî **çün** bildi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 1*). [*çün,]*

Çün tulū' ide şem' olan māhum

Şevḳ-ile boyanur göge āhum (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 44, Mısra 21*). [*çün,]*

Ey ḥalîlüm **çün** olasın rüşen

Nār-ı sūzānı bulasın ḡülşen (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 64, Mısra 23*). [*çün,]*

cün: "Böyle, bu şekilde" anlamında kullanılmıştır.

Ḥāşılı menziline **çün** yetdi

'İzz ü ta'zîmî zāhirā çoḡ-ıdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 37, Mısra 10*). [*çün,]*

cün: Cennetler gibi.

Bir evi **çün-cinān** idüp bünyād

Eylemişler nazîre hâne-i 'Ād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 63*). [*çün-cinān,]*

Zîb ü zîver tolu ma'ânî-i hûb

Oldı her beyti **çün-cinān** mergüb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 59, Mısra 2*). [*çün-cinān,]*

cün: Menekşe gibi.

Misl-i süsen dilin uzatmaya tā

Çün-benefşe hamîde kıddi dü-tā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 63, Mısra 16*). [*çün-benefşe,]*

çünki: Çünkü, zira. "Bundan dolayı, bu yüzden" anlamında kullanılan bağlaç.

Çünki hüsran kımadı dilde mecāl

Gitdi sermāye yitdi māl u menāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 77, Mısra 3*). [*çünki,]*

İncüsin **çünki** eyledi inkār

Altunın ol da eyledi ikrār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 61*). [*çünki,]*

Seyr idüp keştî **çünki** itdi delāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 7*). [*çünki,]*

Çünki ayrıldı yārdan bir ān

Āb-ı ağıyarveş kıoyıldı hemān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 9*). [*çünki,]*

Sivrisiñek didükleri küstāh

Bî-mecāl itdi **çünki** açdı cenāh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 84, Mısra 4*). [*çünki,]*

Şarmadan boynı **çünki** gire ele

Pehlivāndur kim aña karşı gele (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 95*). [*çünki,]*

'Ömri günine irdi **çünki** zevāl

Bedr-iken çün-hilāl oldı hayāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 97, Mısra 7*). [*çünki,]*

Vākı'ā eyle itdi **çünki** biri

Bindi ayağa ol da öli diri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 103, Mısra 13*). [*çünki,]*

Gün toğuban açıldı **çünki** hevā

Ceyş 'azm ide ol gün oldı revā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 122, Mısra 13*). [*çünki,]*

Çünki işitdi gitdi Tebrîz'i

Ġam tebinden nice_ide perhîzi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 154, Mısra 13*). [*çünki,]*

İtdiler **çünki** cümleyi taşvîr

'Aynını resm eyleyüp birbir (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 21*). [*çünki,]*

Çünkü Sultân Muhammed itdi cülûs

Pây-ı tahtını devlet eyledi bûs (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 3*). [çünkü,]

Kalmadı **çünkü** gelmedük tâgî

Hîç kalmadı bir ayak bağı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 197*). [çünkü,]

Şadâkatle bilüندی **çünkü** kadri

‘Azîm oldu anuñ târîh-i şadri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 205, Mısra 41*). [çünkü,]

Hersek’üñ irdi **çünkü** tağlarına

Geldi şimdi dağı kışuñ yerine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 70, Mısra 41*). [çünkü,]

Mîr-i devlet güzîde-i rütbet

Gula’ya **çünkü** eyledi ‘avdet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 34*). [çünkü,]

Berüde **çünkü** hâzret-i serdâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 1*). [çünkü,]

Vardı bî-dîn yedine **çünkü** Yezîd

‘Azmümüz şarka idi hüd evvel (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 32*). [çünkü,]

Ol ğazâlâne-çeşm ü şîr-nazar

Nâme-pîç oldu aldı **çünkü** haber (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 123, Mısra 12*). [çünkü,]

Çünkü vaqt-i ezân irüp okuna

Kulağıña o hoş şadâ dokuna (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 15, Mısra 17*). [çünkü,]

‘İlm ocağın arayı **çünkü** bula

Ol dağı bir yanar çerâğı ola (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 16, Mısra 7*). [çünkü,]

Çünkü ehl-i fesâda baş koşdı

Nâr-ı ifsâdı ‘âleme düşdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 31, Mısra 13*). [çünkü,]

Şıla hem vâcibi idi farzâ

Çünkü ‘unvânın açicek bağıdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 38, Mısra 7*). [çünkü,]

çünkü: -ınca, -ince.

Eyledi **çünkü** bir zamân ârām

Bir yire gitmek itmedi ikdām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 73, Mısra 1*). [çünkü,]

Çünkü şoyundu nâr gavğâsı

Cümle iz‘ân olındı fehvâsı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 11*). [çünkü,]

Atıla **çünkü** gerdenine bir el

Kimse pâdaş olup ider mi cedel (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 97*). [çünkü,]

Bunı işitdi **çünkü** şâh-ı Fireng

Fikr idüp oldu bir zamân dil-teng (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 114, Mısra 19*). [çünkü,]

O diyāra irişdi **çünkü** haber

Şadr-ı a'zam o semte 'azm eyler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 182, Mısra 35*). [*çünkü,]*

Didi iy hüsrev-i 'azîmü's-şân

Ƙuluña **çünkü** eyledüñ fermān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 128*). [*çünkü,]*

Bu dem buldı şadāret **çünkü** yirin

Bize lâzım vefā-yı 'ahd-ı dîrîn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 198, Mısra 39*). [*çünkü,]*

çünkü: "Bundan dolayı, bu yüzden" anlamında "çünkü" bağlacı.

'Ālemüñ hāli oldı **çünkü** tebeh

Lālenüñ bağırı tıldı hūn-ı siyeh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 7*). [*çünkü,]*

çünkü: "-dığında, -dığı zaman" anlamında kullanılan zarf.

Devlet ehline **çünkü** Ƙul olasın

Şaƙın olmaya ki fużül olasın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 64, Mısra 5*). [*çünkü,]*

İntizāmî'ye irdi **çünkü** cevāb

Didi ey 'ālim-i haṭā vü şavāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 15*). [*çünkü,]*

çün-kim: *Çünkü.*

Dojd **çün-kim** işitdi bu lafi

Lāf ne cümle kızb idi şāfî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 31*). [*çün-kim,]*

Eline geldi **çün-kim** ol mübārek

Didi luṭf itdi baña Hāƙ tebārek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 194, Mısra 5*). [*çün-kim,]*

İde her hālde saña yārî

Ola **çün-kim** Hālîl'ine Hāƙ yār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 81*). [*çün-kim,]*

İtdi ser-'askere ƙamusı ğulū

İrdi **çünkim** tevātüre bu haber (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 29*). [*çünkim,]*

Oldı **çünkim** teheccîye şārî'

Rabbi yessir didi gelüp tālî' (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 15, Mısra 37*). [*çünkim,]*

da: *De, da* bağlacı.

İncüsün çünkü eyledi inkār

Altunun ol **da** eyledi ikrār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 62*). [*da,]*

Ol **da** bunca belā vü miḥnet ile

Ḥaylî dıƙƙatle özge ğayret-ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 57*). [*da,]*

Vākı'ā eyle itdi çünki biri

Bindi ayağa ol **da** öli diri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 103, Mısra 14*). [*da,]*

Vākı' olmışdı karşusu Nova'nuñ

Üsti yanı **da** bir depeydi anuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 106, Mısra 6*). [*da,]*

Hoş gelen nesne cānuña her gāh

Cānı var gayrınıñ **da** eyle nigāh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 137, Mısra 40*). [*da,]*

Görmedük diyü çün cevābın alur

Konar eydür olar **da** ardca gelür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 42*). [*da,]*

Māl-i mīrī ki yılda cem' olunur

Gör olaruñ **da** artuğı alınur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 183, Mısra 6*). [*da,]*

Mübtelā oldı ol **da** bir rence

Urdı bāz-ı ecel aña pençe (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 29, Mısra 7*). [*da,]*

Az zamān içre ol **da** mürd oldı

Eyledügin üçü dağı buldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 30, Mısra 5*). [*da,]*

Bağrı yufka idi acıdı lāle

Cüybaruñ **da** mācerası mı var (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 40, Mısra 33*). [*da,]*

da: *Ar. Hastalık, acı, sıkıntı.*

Ğaraž imiş kişiye özge maraž

O maraž **dāsınuñ** devāı ecel (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 118*). [*dāsınuñ, -sı, -nuñ]*

dād-ger: *Adil, adaletli.*

Dādum al **dād-gersin** ey Mevlā

Yok günāhum burada ħod ašlā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 49*). [*dād-gersin, -sin]*

dağ: *Yara.*

Bosna toprağı merdüm ocağı

Yüregüñe çok urısar **dāğı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 28*). [*dāğı, -ı]*

Zahm-ı topdan yakup durur **dāğı**

Ğadr-i engüşt teninde yok şağı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 9*). [*dāğı, -ı]*

Elde ser-deste baldırı çıplak

Sīne vü kolu **dağlu** her dazlak (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 56, Mısra 36*). [*dağlu, -lu]*

dağ: *Yer kabuğunun çıkıntılı, yüksek, eğimli yamaçlarıyla çevresine hâkim ve oldukça geniş bir alana yayılan bölümü.*

Yüce **dağlara** niçe kişi varur

Niçe tomruk keser behāya alır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 21*). [*dağlara, -lar, -a*]

dağ: *Ateşler.*

Dağlar acıyup katı mecrūh

Umar-iken ki ide dermānın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 60*). [*dağlar, -lar*]

dahhak: *İran'da yaşamış, omzunda iki yılan olan ve bu yılanları etkisiz hale getirebilmek için her gün iki çocuk beynini bu yılanlara yediren zalim ve gaddar hükümdar.*

Tîğ kan dökdi ol kadar bî-bāk

Bir dahı geldi şanasın **Dahhāk** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 100*). [*dahhāk,]*

dahı: *Hem, bile, kezâlik, de.*

İy oğul didi sen şabî iken

‘Aklı nākış **dahı** gâbî iken (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 26*). [*dahı,]*

Bosna idi anuñ **dahı** aşı

İntizāmî’ye çıkdı hod nesli (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 105, Mısra 21*). [*dahı,]*

Mevt yigdür **dahı** bu dirilükden

Kişi kırtulsa hoş durur buñdan (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 17*). [*dahı,]*

Buldı kendü **dahı** ger itdi aña

Ol yakînde irişdi aña belā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 65, Mısra 13*). [*dahı,]*

Bir aña bakdı bir **dahı** atına

Geldi bî-ihtiyār pes katına (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 70, Mısra 5*). [*dahı,]*

Didi gel gâfil olma hey nā-merd

İkiñüz **dahı** şimdi aldı bu berd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 70, Mısra 10*). [*dahı,]*

Gayra şandığı başına gelsün

Ölmedin **dahı** itdügin bulsun (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 73, Mısra 42*). [*dahı,]*

Bizi ırgürdi çün gemi buraya

Biz **dahı** anı alalum araya (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 40*). [*dahı,]*

Bir ‘azeb hūr-şekl ü cismi nahîf
 Andan özge **daḥı** yoğ-idi za‘îf (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 4*). [*daḥı,]*
 Niçeden bî-ḥaber durur erkân
 Hiç şormaz birin **daḥı** a‘yân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 62*). [*daḥı,]*
Daḥı beglerbegilüğün Haleb’uñ
 Gör kemâl-i ‘ināyetin Çalab’uñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 93, Mısra 9*). [*daḥı,]*
 Kimse yok bir ḥayāl imiş görünür
Daḥı şimdi o qorqudur sürinür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 34*). [*daḥı,]*
 Hıfzına gelmiş-idi ol Nova’nuñ
 Ğazîler **daḥı** söyler adın anuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 105, Mısra 8*). [*daḥı,]*
 Toldı çavı simākden semeke
 Kıbrıs’ın **daḥı** aldı döge döge (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 8*). [*daḥı,]*
 İtdi anları **daḥı** cümle taleb
 İstedüğünü virdiler kamu hep (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 5*). [*daḥı,]*
 Püşt-i pâyıyla biri **daḥı** urur
 Nirede yatduğın bu kerre görür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 29*). [*daḥı,]*
 Geldi andan **daḥı** çü qalbe ğınā
 Cümleden lâyıḥ oldu cāna ‘anā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 141, Mısra 7*). [*daḥı,]*
 Otuz ikisi **daḥı** yoldaşınıñ
 Anuñ-ıla o dem bile eşenüñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 148, Mısra 27*). [*daḥı,]*
 Biri geldi vü gördi çün ḥālın
 Gör anuñ **daḥı** kıl-ile kâlin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 40*). [*daḥı,]*
 Mübtelā oldu bir belāya **daḥı**
 N’oldı bilmem o mübtelāya **daḥı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 38*). [*daḥı,]*
 Baña el virdi çün bu dem devlet
 Lāzım oldu baña **daḥı** ğayret (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 16*). [*daḥı,]*
 İki **daḥı** anda ḥāzırdur
 Gün gibi tecrübeyle zāhirdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 177, Mısra 31*). [*daḥı,]*
 Su’āl itsün **daḥı** bir ğayrılardan
 Beyāna gelmemişdür biri ondan (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 49*). [*daḥı,]*
 Az zamān içre ol da mürd oldu
 Eyledüğün üç **daḥı** buldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 30, Mısra 6*). [*daḥı,]*
 Bes degül miydi cūyda zencîr
 Geçdi pā-bend şitā **daḥı** çe güzîr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 67, Mısra 28*). [*daḥı,]*

Hersek'ün irdi çünkü tağlarına
 Geldi şimdi **dağı** kışuñ yerine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 70, Mısra 42*). [*dağı,]*
 Māni' olmaz ticāretüme **dağı**
 Manşibumdur yine deminde ahi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 73, Mısra 15*). [*dağı,]*
 Herkes iflāsa vardı boy egdi
 İntizāmī'ye **dağı** pāy degdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 84*). [*dağı,]*
 Hāk bu top 'askerüñ habercisidür
 İki başdan **dağı** yabancısıdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 34*). [*dağı,]*
 Mīr-i mezbūr **dağı** nā-gāhī
 İstinād idüp 'avn-ı Allāh'ı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 133*). [*dağı,]*
 Bir namāzı kazāya kırmaz-ıdı
 'İşden **dağı** hālī olmaz-ıdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 105, Mısra 26*). [*dağı,]*
 Haylī leşker **dağı** yetişmemegin
 Yolda birbirine irişmemegin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 113, Mısra 21*). [*dağı,]*
 Manşibuñ hālī **dağı** böyle imiş
 Kibr ü kīne hemān vesīle imiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 149, Mısra 25*). [*dağı,]*
 Şāh-ı bī-dīn [ü] tīgī vü mülhid
 Muşlih olanlara **dağı** müfsid (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 154, Mısra 12*). [*dağı,]*
 Kendünün **dağı** hod murādı idi
 Bu işāret girih-küşādı idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 156, Mısra 19*). [*dağı,]*
 O **dağı** itdi şükr Yezdān'a
 Ölmedin irdün işbu ihsāna (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 75*). [*dağı,]*
 Aña **dağı** mübāşeret itdi
 Müdmin-i hamr oldı vü gitdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 45*). [*dağı,]*
 Düşmedin **dağı** 'aqlına mābeyn
 Alnı yazusı virmedin **dağı** şeyn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 6*). [*dağı,]*
 Düşmedin **dağı** 'aqlına mābeyn
 Alnı yazusı virmedin **dağı** şeyn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 5*). [*dağı,]*
 İntizāmī **dağı** bile gitdi
 Hīç gārazsuz gāzāya meyl itdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 53*). [*dağı,]*
 Hān Süleymān ki varmış-ıdı Beç'e
 Kāsdı bu idi öte **dağı** geçe (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 18*). [*dağı,]*
 Koçıye ben **dağı** atum koşayın
 Bile binmekde ben saña uyayın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 15*). [*dağı,]*

Yok yire geldük ‘äleme dimezüz
 Ölmek olursa **dahı** gam yimezüz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 22*). [*dahı,]*
 Anı ikisi **dahı** fikr itmiş
 Hile vü hud‘a semtine gitmiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 182, Mısra 13*). [*dahı,]*
 Bize lâzım gelüpdür isti‘câl
 Siz **dahı** şöıra itmeñüz iğfâl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 183, Mısra 22*). [*dahı,]*
 Biz **dahı** arduña düşüp gelevüz
 Ötesinde tağun sizi bulavuz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 7*). [*dahı,]*
 Muşlî Çavuş **dahı** olup ser-keş
 Hiç ‘inād içre yok aña beñdeş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 69*). [*dahı,]*
 Bu gün bu ider ol irte muğarrer
 İkisiniñ **dahı** hâli mükedder (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 72*). [*dahı,]*
 Du‘ası-çün idindi anı dāmād
 O **dahı** kulluğına oldı münkād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 26*). [*dahı,]*
 Oranuñ **dahı** hâlin kıldı tefîş
 Komadı bir yirinde hiç teşvîş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 200, Mısra 11*). [*dahı,]*
 Enbiyâya irer eşedd-i belâ
 Mü’minin **dahı** itmez andan ibâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 25, Mısra 16*). [*dahı,]*
 Niçe zencireler geçürmiş-idi
 Olmadın yād **dahı** dāmen-gîr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 35*). [*dahı,]*
 Gördi şem‘ yangununıñ ötesi yok
 Kendünüñ yangunı **dahı** artuk (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 43, Mısra 36*). [*dahı,]*
 İde ta‘tîlde **dahı** tahşîl
 Rüz u şeb vaktin itmeye ta‘tîl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 17*). [*dahı,]*
 Ayağı **dahı** olmadı pādāş
 Āba çeşm āteşe gönül mu‘tād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 24*). [*dahı,]*
 Birine **dahı** olmuş Aḥmed ism
 Aña ol nām-idi katı ulu ism (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 29, Mısra 1*). [*dahı,]*
 Geldi ehl-i vifāka **dahı** nedem
 Nā-gehān geldi bir gün ol yārı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 16*). [*dahı,]*
 Bir vuzū’ ile kıldılar yidi gün
Dahı seksen biñ okıyup iḥlāş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 29*). [*dahı,]*
 Derd-i dil olmadı anuñla çü def‘
 İtdi andan **dahı** ümîdini kaṭ‘ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 43, Mısra 30*). [*dahı,]*

Kendü öz hâlin eyledi işrâb
 İtdi bu yüzden aña **dahı** hitâb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 46, Mısra 4*). [*dahı,]*
 Bağladı ellerini ol tığt
 Ol **dahı** oldu bir ayak bağı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 48, Mısra 4*). [*dahı,]*
 Didiler hak bu sözlerün hakdur
 Andan özge elem **dahı** yokdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 6, Mısra 2*). [*dahı,]*
 Ola şarf eyledükçe **dahı** ziyād
 Sīm ü zer gibi olmaya berbād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 12, Mısra 7*). [*dahı,]*

dahı: *Henüz.*

Eyle gāzīnün uc durur durağı
Dahı bilmez niyām hīç yarağı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 58*). [*dahı,]*
 Tıfl idi **dahı** on iki yaşda
 Hoca yanında oturur başda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 150, Mısra 3*). [*dahı,]*
 Haylī nokşanı var düşünde ‘ulüvv
 Düşmedin **dahı** niçesi mercüvv (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 66*). [*dahı,]*
 Dahı kaçmadın o şīr-i nerri
 Geldi her cānibün hūd ilçileri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 181, Mısra 41*). [*dahı,]*

dahı: *Daha.*

Egerçi eşkiyā zulm itme[de]dür
 Velī hāmī olanlar **dahı** azlem (*Tuhfetü'l-İhvân, Kit'a 3, Mısra 6*). [*dahı,]*
 Bilmez-idüm adın meger şorsam
 İki olurdu bir **dahı** görsem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 38*). [*dahı,]*
 İşbu ümmü'l-habāyiş itdi neler
 Kızı böyle anası **dahı** beter (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 79, Mısra 12*). [*dahı,]*
 İtdi kaṭrānı bādeye tebdīl
 Çekdi ol miḥneti **dahı** niçe yıl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 52*). [*dahı,]*
 Mübtelā oldu bir belāya **dahı**
 N’oldi bilmem o mübtelāya **dahı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 37*). [*dahı,]*
 Ger bahāne bulursa bir zeyrek
 Yazsun ol birini **dahı** yigrek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 52*). [*dahı,]*
 Evvelā geldüğinde bu şehre
 Hāmeden bulmadın **dahı** behre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 4*). [*dahı,]*

Ber-ṭaraf itdi Rūmili seferin

Bundan özge işit **daḥı** haberin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 181, Mısra 48*). [*daḥı,]*

daḥı: *Bundan sonra, artık.*

İntizāmī çü şirretin gördi

Ol **daḥı** şirrete örü-durdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 60*). [*daḥı,]*

dāhil: *Ar. İç, içinde, mevcut.*

Dāhilinde var iki nehr-i 'azīm

İçse bulur şifā mizācī 'alīl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 11*). [*dāhilinde, -i, -n, -de]*

Dāhil ü ḥārice girüp çıka ol

Niçe dārū'l-ḥadīde söz açā ol (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 11*). [*dāhil,]*

dā'im: *Sürekli, daima, her zaman.*

Şāhibin ḥayra sevk ider **dā'im**

İstikāmetle oliceḳ kāyim (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 177, Mısra 9*). [*dā'im,]*

dā'imā: *Sürekli, her an.*

Fikr ü re'yine **dā'imā** taḥsīn

Her yirūn ḥāmīsin idüp ta'yīn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 95, Mısra 31*). [*dā'imā,]*

dak-: *(boynuna) takmak.*

Daḳdı boynına şubḥ-dem kefeni

Gördi bī-rūḥ çün o sīm-teni (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 94, Mısra 11*). [*daḳdı, -dı]*

dakāyık: *Anlaşılması güç olan ve dikkat isteyen ince şeyler.*

Bir emrūn himmetūn isminde ger ma'nī zuhūr ide

Dakāyık ḥall olup fetḥ ola-y-ıdı anca müşkilller (*Tuhfetü'l-İhvân, Kaside 1, Mısra 4*). [*daḳāyık,]*

Ol teveccūh yā riḳḳat-ile ḥuzū'

Ol **dakāyık** ki eyler-idi zuhūr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 55*). [*daḳāyık,]*

dāl: *Delil, kanıt.*

Başdan ayağa nürdür cismi

Hüsn-i hâline **dâldür** ismi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 160, Mısra 30*). [*dâldür, -dür*]

dām: *Tuzak, ağ.*

Deşt ü vādīyi şevk ile aşduñ

Dört ayağuña **dāma** mı düşdüñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 69, Mısra 28*). [*dāma, -a*]

Böyle çok **dāmdan** rehā buldı

Dāne dükenmedin şafā buldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 103*). [*dāmdan, -dan*]

Dāma düşdüñ ayağuña-ıla dirīg

Yire geçdüñ tayağuña-ıla dirīg (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 55*). [*dāma, -a*]

dāmād: *Damat, güveyi.*

Du ‘āsı-çün idindi anı **dāmād**

O dağı kulluğına oldu münkād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 25*). [*dāmād,]*

Naşūh Paşa’yı görüben sezāvār

Virüp hātem idüp **dāmād** u serdār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 197, Mısra 10*). [*dāmād,]*

Huşūşā pādīşeh **dāmādı** oldu

O ‘izzetler kamu yirini buldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 3*). [*dāmādı, -ı*]

dāmen: *Etek.*

Sīl-i hūn-ābı cenk için geçe tā

Bayrağuña **dāmenin** dutardı şabā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 62*). [*dāmenin, -in*]

Dāmenin çāpūkāne hoş dermiş

Merd-i meydān olup göğüs germiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 17*). [*dāmenin, -in*]

dāmen-gīr: *Eteğini tutan. II Daima beraberinde bulunan.*

Niçe zencīreler geçürmüş-idi

Olmadın yād dağı **dāmen-gīr** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 35*). [*dāmen-gīr,]*

dānā: *Âlim, bilgin, bilgili, bilen kimse.*

Keşretinden haber viren **dānā**

Elli üç biñ ‘adū kıılır inşā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 123, Mısra 15*). [*dānā,]*

Rūmili'nde var idi bir **dānā**

İntizāmī dinirdi maḥlaş aña (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 11, Mısra 11*). [*dānā,]*

dāne: *Tane, adet, miktar.*

Böyle çok dāmdan rehā buldı

Dāne dükenmedin şafā buldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 104*). [*dāne,]*

Toplaruñ **dānesin** görüp yörenüñ

Gözi ḳalmış içinde şan görenüñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 11*). [*dānesin, -si, -n]*

dār: *İdama mahkum olanları asmak için dikilen direk.*

Dāra mı vara yoḥsa çengāle

Şuçı hep yıǵdı ḳalb-i meyyāle (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 103, Mısra 5*). [*dāra, -a]*

Her işe kim iderdi ol tedbīr

Her ne dem kim iderdi **dār-ile** gīr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 105, Mısra 12*). [*dār-ile, -ile]*

dār: *Ev, yurt.*

Rafz iline varup ura şemşīr

Ol vilāyetde ola **dār** u gīr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 153, Mısra 22*). [*dār,]*

dārā: *Şehnâme'de adı Keyâniyân sülalesinin son hükümdarı olarak geçen efsanevi kahraman. Art arda yaptığı üç savaşın sonunda İskender'e yenilerek Kirman'a kaçmış, hizmetkârları tarafından düzenlenen bir suikastla öldürülmüştür. Mecazen "padişah" karşılığında kullanılır. İhtişam ve iktidarıyla şiirlere konu olmuştur.*

Niçe **Darā'nuñ** itdi yirini dar

Oldı maḥkūmı cümle dār u diyār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 85, Mısra 11*). [*darā'nuñ, -nuñ]*

darb: *Vuruş, vurma.*

Adı çıḳmış Fireng içinde dilīr

Ḍarbına kimseler bulur mı güzīr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 10*). [*ḍarbına, -ı, -ñ, -a]*

Kim döyer **ḍarbına** o ġāzīnūñ

Kim durur zūr-bāzūsına anuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 134, Mısra 3*). [*ḍarbına, -ı, -n, -a*]

İtdi bir **ḍarb** ile anı mecrūḥ

Oldı ḍarbı niçe gönül mecrūḥ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 80, Mısra 3*). [*ḍarb,]*

İtdi bir ḍarb ile anı mecrūḥ

Oldı **ḍarbı** niçe gönül mecrūḥ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 80, Mısra 4*). [*ḍarbı, -ı*]

Görmedüm **ḍarbı** diyü ‘aynı ile

Aña iğmāz iderdi ‘aynı ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 35*). [*ḍarbı, -ı*]

Aldı bunca diyārumuz **ḍarbı**

Nāmı pür kıldı şark-ile ġarbı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 39*). [*ḍarbı, -ı*]

Gāh olurdi ki ālet-i ḥarbi

Geyinüp taķınup gelüp **ḍarbı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 105, Mısra 28*). [*ḍarbı, -ı*]

Ḍarbdan cān çekişini görmez

Cānı çıķsa ol alduġın virmez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 29*). [*ḍarbdan, -dan*]

İdicek bunca **ḍarb-ile** ḥarbi

Ḳal‘ayı āḥir aldılar ḍarbı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 179, Mısra 29*). [*ḍarb-ile, -ile*]

ḍarbī: *Vurma, dövme; kuvvet, kudret.*

İdicek bunca ḍarb-ile ḥarbi

Ḳal‘ayı āḥir aldılar **ḍarbı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 179, Mısra 30*). [*ḍarbı,]*

ḍarb-zen: *Kale döven büyük top.*

Ḍarb-zen zarı cāna cebr eyler

Tır ü tıġ aña nice zecr eyler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 113, Mısra 15*). [*ḍarb-zen,]*

Ḍarb-zenler kuruldı pes yir yir

Ditreşürler fetiller dir dir (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 131, Mısra 13*). [*ḍarb-zenler, -ler*]

dāreyn: *Dünya ve ahiret.*

Var mı **dāreynde** bu veche belā

Nisbet iki evi yıķar meṣelā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 63, Mısra 19*). [*dāreynde, -de*]

darımışdur: *Daralmak, küçülmek.*

Bu ʔarāka ʔarīkuña döşemek

Darımışdur yoluñda hīç bī-şek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 48*). [*darımışdur,]*

dārū-gīr: *İlaç esiri, ilaca bağılı.*

Yohsa ol **dārū-gırde** yek-ser

Surh zerden geyürdi bir miğfer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 23, Mısra 13*). [*dārū-gırde,]*

Āferīn böyle mīr-i ġāzīye

Cān viren **dārū-gīr** ġāzīye (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 40*). [*dārū-gīr,]*

dārū'l-hadīs: *Hadis öğrenimi için kurulan medrese.*

Dāhil ü hārice girüp çıka ol

Niçe **dārū'l-hadīsde** söz açā ol (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 12*). [*dārū'l-hadīsde, -de]*

dārū's-sa'āde: “Saray memurlarının büyüklerinden biri olan kızlar ağasının unvanı idi.

Dār-üs-saade, padişahın evi demek olup tâzimen bu unvan ile anılırdı.”.

‘Azlinüñ geldi Budun’a haberi

İtdi **Dārū's-sa'āde'ye** güzeri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 151, Mısra 2*). [*dārū's-sa'āde'ye, -ye]*

dārū's-şifā: *Şifahane, (aşk derdinin) derman merkezi.*

N'ola yil zaḥmetinden ger şabāyı itse āzāde

Bugün **dārū's-şifāda** Bū ‘Alī Sīnā geçer meclis (*Tuhfetü'l-İhvân, Müfret 2, Mısra 12*).

[*dārū's-şifāda, -da]*

da'vā: *Çözülmesi gereken mesele.*

Her kılı bir dil oldı şekvāda

Senden oldı diyü o **da'vāda** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 69, Mısra 36*). [*da'vāda, -da]*

İntizāmī görüp bu ġavgāyı

Eyler-iken ġazāya **da'vāyı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 112*). [*da'vāyı, -y, -ı]*

Devlet āsān ele girür ammā

İlde düğünde bu durur **da'vā** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 177, Mısra 4*). [*da'vā,]*

Қınından çıkmaz anuñ-kim kılıcı

Şecī' nāmı ile **da'vā** kılıcı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 40*). [*da'vā,]*

İşbu **da'vāy**ı idevüz te'hîr

Gele çün bunda şāhib-i huddām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 129*). [*da'vāy*, -y, -ı]

Az **da'vā** degül çü lāf-ı keşîr

Ulu söz söylemek günāh-ı kebîr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 11, Mısra 29*). [*da'vā*,]

İşbu **da'vā** şorulur olsa eger

Sābitāt ile anda hāzır kamer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 15*). [*da'vā*,]

Cümle **da'vā** netîcesi sūhte

Hām olanuñ kelāmı nā-puhte (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 49, Mısra 23*). [*da'vā*,]

da'vi: *Dava, uğraşı.*

Ulu Türk işide bu **da'vīy**i ger

Ser-fürū itse kim 'inād eyler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 25*). [*da'vīy*, -y, -i]

Kimi on kimi beş müselmāna

Yazılup **da'vī** ile merdāne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 44*). [*da'vī*,]

Buldı yanında raġbeti dojdūñ

Ma'nīsüz **da'vīsini** hod gördūñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 16*). [*da'vīsini*, -si, -n, -i]

İntizāmī anuñ kefili midür

Da'vīsini itmege vekili midür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 45, Mısra 12*). [*da'vīsini*, -si, -n]

Da'vī-i merd iden o mel'ūnı

Uricek taş-ile o maġbūnı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 5*). [*da'vī-i*, --i]

İki haşm irse aña rüy-be-rū

Da'vīde dursalar öñinde örü (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 149, Mısra 22*). [*da'vīde*, -de]

Hîç ġayret midür ki tek duravuz

Lāzım oldu ki **da'vīy**i sürevüz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 27, Mısra 26*). [*da'vīy*, -y, -i]

Mülzem olmadı ayaġın başdı

Ėodı ferdāya **da'vīy**i aşdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 49, Mısra 20*). [*da'vīy*, -y, -i]

Da'vī görmege yok-durur mededi

Görme misin gözindeki remedi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 27*). [*da'vī*,]

Ėomadı kimsede bir **da'vī** muhtel

Kimesnenüñ işi ġalmadı mühmel (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 200, Mısra 7*). [*da'vī*,]

da'vi: *Davacı, bir konuda iddia eden kimse; rakip.*

Da 'vīye ma 'nī ḥod didi lāzım

Furşatı fevt iden olur nādım (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 113*). [*da 'vīye, -y, -e*]

dayan-: *Güç ve kuvvet almak.*

Dayanacak yire oturu bakar

Pirdür şan 'aşā ile ƣalkƣar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 45*). [*dayanacak, -acak*]

Dayanup bir ƣaşıř dīvāre

Durur-ıdı görince bī-çāre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 77*). [*dayanup, -up*]

dāye: *Dadı, süt anne.*

Dāyesi hem-nişīni hem-rāzı

Bir hevāda iderdi pervāzı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 100, Mısra 21*). [*dāyesi, -si*]

Dāyesinüñ elinden ol ma 'şüm

Düşdi ƣundaƣla ḥod elem ma 'lüm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 140, Mısra 5*). [*dāyesinüñ, -si, -n, -üñ*]

dāyim: *Devamlı, sürekli.*

Gözedür şadrı rezmdede **dāyim**

Ƙalb yarmaƣda olalı ƣāyim (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 77*). [*dāyim,]*

Oğlı yirini duta şanur-ıdı

Dāyim anuñ-ile ƣıvanur-ıdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 95, Mısra 36*). [*dāyim,]*

Fikri **dāyim** muvāfıƣ olur-ıdı

Rū-be-rū ḥaşmı ƣarşı görür-ıdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 105, Mısra 13*). [*dāyim,]*

Dāyim aña teveccühüñ olsun

Ƙıkr ü fikr-ile cān u dil ƣolsun (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 118, Mısra 21*). [*dāyim,]*

Dāyim eyler kelāmını tağlīt

Gāhī ifrāt idüp gehī tefrīt (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 9*). [*dāyim,]*

Ƙuyu içinde ādemüñ boyı şu

Ḥabs olan durdı anda **dāyim** örü (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 30*). [*dāyim,]*

Dāyim ol serḥadüñ bu 'ādetidür

Ƙop şadāsı ne dem kim işidilür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 133, Mısra 27*). [*dāyim,]*

Niçe bir rüz u şeb te'essüfler

Dāyim ārām-süz tekellüfler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 72*). [*dāyim,]*

Ola **dāyim** şikeste ser-geşte
 Rîsmânveş gûsiste vü beste (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 139, Mısra 9*). [*dāyim,]*
 İtdi haylî ri'āyet ü ragbet
 Oldı **dāyim** anuñla hem-şoĥbet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 141, Mısra 4*). [*dāyim,]*
 Dāyim ararlar-ıdı furşatını
 Selb iderlerdi cümle ġayretini (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 148, Mısra 9*). [*dāyim,]*
 Yazdı **dāyim** şikāyet aĥkāmın
 Tā otuz yıla sürdi encāmın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 67*). [*dāyim,]*
 Olur oldı 'asîr aña yesîr
 Gönli **dāyim** ġanî vü gözleri sîr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 10*). [*dāyim,]*
 Güni günden yeg ola devletde
 Görevüz **dāyim** anı 'izzetde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 177, Mısra 38*). [*dāyim,]*
Dāyim olsun du'ā-yı ġayr-ile yād
 Bi'n-nebiyyi ve ālihi'l-emcād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 177, Mısra 47*). [*dāyim,]*
 Kıral-ı bî-dîn ĥālî ĥod ma'lûm
 Mest-i maġrûr **dāyim** ol meyšûm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 181, Mısra 22*). [*dāyim,]*
 Geldüġi yirde ħalmayup ĥālî
 Zālimumñ ħatli **dāyim** eşġālî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 20*). [*dāyim,]*
Dāyim eyle du'āsını ĥasbî
 Ma'rifet ehlinüñ odur kesbi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 207*). [*dāyim,]*
 İntizāmî du'acı bendesidür
Dāyim o ħapunüñ figendesidür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 187, Mısra 10*). [*dāyim,]*
 Eline virmişümdür ihtiyârı
 Mu'îni ola **dāyim** yüce Bārî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 193, Mısra 22*). [*dāyim,]*
 Hediiyemüz aña **dāyim** du'ādur
 Du'āsı rûz u şeb ĥaĥķ[ı] edādur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 205, Mısra 37*). [*dāyim,]*
 Yā ilāhî kemāl-i luţfuñ içün
Dāyim ehl-i 'uşāta 'afvuñ içün (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 2*). [*dāyim,]*
 Her ol-kim eyleye aña taĥallûf
 Anuñ **dāyim** işi olur te'essüf (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 28*). [*dāyim,]*
 Kılıĥdandur bize **dāyim** ma'îşet
 Yararadur bizüm yirlerde ragbet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 41*). [*dāyim,]*
 Hem şovuk ħardan ü hem hāzım
 Yokdur eksülmesi aĥar **dāyim** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 66*). [*dāyim,]*

Laķabına dinür-idi Selver

Dāyim eylerdi şirreti ezber (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 30, Mısra 4*). [*dāyim,]*

Geçdi bir ay bu vech-ile **dāyim**

Gel kulaķ dut bu gūşmāle dilā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 64*). [*dāyim,]*

Anı **dāyim** ziyāret eylerler

Ulu kiçi ri‘āyet eylerler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 56, Mısra 5*). [*dāyim,]*

Ol ḥabīb-i İlāh’a nā-ma‘dūd

Ola **dāyim** taḥiyyet-ile dūrūd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 2, Mısra 2*). [*dāyim,]*

Yā ilāhī kemāl-i luṭfuñ içün

Dāyim ehl-i ‘uşāta ‘afvuñ içün (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 2, Mısra 10*). [*dāyim,]*

Ol-durur ol güzīn ü faḥr-ı enām

Aña **dāyim** şalāt birle selām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 2, Mısra 4*). [*dāyim,]*

dāyimā: *Sürekli.*

Hep ferāmūş kıldı ol elemleri

Er olan buñda **dāyimā** kıla mı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 50*). [*dāyimā,]*

Eyle yārāna **dāyimā** taḥsīn

‘İş iderler bu tarz-ile her ḥīn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 35*). [*dāyimā,]*

Yārdan ayru olmaķ ister-idi

Dāyimā ol elemle ğam yir-idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 104, Mısra 34*). [*dāyimā,]*

Dāyimā şükr-i ni‘met itme gerek

Şükre ni‘met çün irişür bī-şek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 118, Mısra 23*). [*dāyimā,]*

İntizāmī bu ḥālī fikr eyle

Dāyimā nām-ı Ḥaķķ’ı zikr eyle (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 48*). [*dāyimā,]*

İtdi ḥarc-ı berātı hem in‘ām

Dāyimā ḥaşıl eyledi eyü nām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 32*). [*dāyimā,]*

Dāyimā ‘adli ile yād ola ol

Baña gel böyle manşib ehlini bul (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 57*). [*dāyimā,]*

Dāyimā cāndan eyleyüp ḥidmet

‘İlm ü ‘irfāna idüben diķķat (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 147, Mısra 3*). [*dāyimā,]*

Dāyimā luṭf olur kelām-ı laṭīf

Hīç leṭāfet bulur mı ṭab‘ı keşīf (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 63*). [*dāyimā,]*

Dāyimā yād olur anuñ nāmı

Geçe ḥayr-ile şubḥı vü şāmı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 37*). [*dāyimā,]*

Cāh u temkīnine olup ġālib

Ḥayr u iḥsāna **dāyimā** tālib (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 177, Mısra 26*). [*dāyimā,]*

Anuñdur fursat u nuşret Ḥudā'dan

Berīdür **dāyimā** kibr ü riyādan (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 92*). [*dāyimā,]*

Olupdur **dāyimā** bi'z-zāt memdūh

Gerekdür yād ola evşāfı meşrūh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 63*). [*dāyimā,]*

Pādişāh-ı cihāna şubḥ u mesā

Dāyimā idelüm du'ā vü Senā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 3, Mısra 2*). [*dāyimā,]*

Pīç ü tāb içre **dāyimā** ola cīm

Ol aradan sürile dīv-i racīm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 6, Mısra 21*). [*dāyimā,]*

Luṭf-ı ṭab'-ile ādemīsi zarīf

Dāyimā ābı vü hevāsı laṭīf (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 52*). [*dāyimā,]*

İle iḥbāra **dāyimā** ḥāzır

Bir ḥaber virür uğrasa öñine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 8*). [*dāyimā,]*

dāyimü'd-dehr: *Dünya var oldukça.*

Ger kanā'at ḥazīnesin bulasın

Dāyimü'd-dehr kāmran olasın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 161, Mısra 14*). [*dāyimü'd-dehr,]*

dāyir: *Dair, dönen.*

Zevke **dāyir** mesīresi vāfir

Yir yirin ehl-i dilleri ḥāzır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 5*). [*dāyir,]*

dāyir: *Ait, özel, hakkında.*

Māluñ olsa zekāta **dāyirdür**

Virmez-iseñ cezāsı ḥāzırdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 161, Mısra 15*). [*dāyirdür, -dür]*

dāyire: *Çevre, etraf, kenar. II Yan, huzur, eşik.*

Çevirüp kal'a gibi **dāyiresin**

Aluben içerye zāviyesin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 56, Mısra 27*). [*dāyiresin, -si, -n]*

de: *Dahi, de (bağlaç).*

İntizāmī **de** durdı ol cāda
 Durmañuz ne didi bu arada (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 13*). [de,]
 Bâ-ħuşuş ol ki yaşın almışdur
 Binmeden inmeden **de** ҡalmışdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 42*). [de,]
 İktizā eylemez anuñ seferi
 Ola ger ħod ulūfeden **de** berī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 44*). [de,]
 Ben **de** bildüm geçen belürmez imiş
 Rüzgār aldugın getürmez imiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 72, Mısra 3*). [de,]
 Ehl-i iflās kim sūkārā idi
 Nekbet ü cimrilük **de** yārı idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 77, Mısra 8*). [de,]
 Ya 'nī arar mesā'ili durmaz
 Göz göre gözlük ile **de** görmez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 26*). [de,]
 Şer'e oldı ħavāle çün aĥvāl
 Eyledi ħāl-i ķāđıyi **de** me'āl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 4*). [de,]
 İntizāmī **de** ol-dem itdi me'āl
 Hıç cā'iz degül didi ihmāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 86, Mısra 15*). [de,]
 Pes ħaķır İntizāmī'ye **de** o dem
 Mır-i mezbūr itdi luţf u kerem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 29*). [de,]
 İntizāmī **de** itdi 'azm-i vaţan
 Aşicek anca kūh u deşt ü demen (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 98, Mısra 7*). [de,]
 Eyle ta'cıl sen **de** ceyşüñ-ile
 Ya 'nī merdān-ı cān-baĥşuñ-ıla (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 120, Mısra 27*). [de,]
 Meger atdan düşer giceyle biri
 Uyumuş düşmeden **de** yok ħaberi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 24*). [de,]
 İtdi cümle ħanīmeti teslīm
 İntizāmī **de** aldı ħişşe-i sīm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 38*). [de,]
 Ĥālın itdi çü luţfına teslīm
 İntizāmī **de** ol dem oldı za'im (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 48*). [de,]
 Añsuzın bir yaña götürdi ayak
 Ānīde oldılar ikisi **de** 'āķ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 12*). [de,]
 Ol gelen çıķdı atına bindi
 Göricek İntizāmī **de** indi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 30*). [de,]
 Sen **de** oğlumsın eyleme ihmāl
 Benüm ardumca itmedin imhāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 183, Mısra 17*). [de,]

Ṭoğruluḡ kim görüp durur ola kec

Rāst irer ḡaḡ er irerse **de** geḡ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 20*). [*de,]*

Şehrüñ altında buluşur ikisi

Cān-fezādur ikisinüñ **de** sesi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 14*). [*de,]*

El **de** alurdı il gibi yanın

Ten ḡişārın ṭop aldı ‘asker-i ḡam (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 62*). [*de,]*

Olta yutdı nihānī ol cāda

Bir o bildi vü bir **de** seccāde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 16*). [*de,]*

Başı ḡāllü ḡolı kemend içre

Ḳalbi āhense **de** görüp pā-māl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 41*). [*de,]*

de-: Söylemek.

Ḥüb-āvāz-iseñ **de** ruḡşatdur

İtme ārām seyre furşatdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 13, Mısra 1*). [*de,]*

Dāmenin çāpükāne ḡoş **dermiş**

Merd-i meydān olup göḡüs germiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 17*). [*dermiş, -r, -miş]*

def: Bir tür vurmali çalgı.

Defle itseñ terennümāta heves

Çün-celācil ḡulaḡ ura herkes (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 13, Mısra 7*). [*defle, -le]*

Sīne-küb ol keḡ ur ayak şıvup

Göz ḡulaḡ ol **def** ü celācil olup (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 11, Mısra 8*). [*def,]*

def‘: Def etme, başından kovma, savma.

Def‘ine ḡiç var mıdur çāre

Ṭālibi ger çıkarsa el vara (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 39*). [*def‘ine, -in, -e]*

def‘a: Kez, kere.

Der-peyüñce ecelse ḡāzırdur

Günde beş **def‘a** saña nāzırdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 90*). [*def‘a,]*

Bu **def‘a** cümlesi ‘arza yapındı

Dimege kendü ḡācātın şaḡındı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 21*). [*def‘a,]*

Meyyiti niçe **def'a** defn oldu

Hîç bilinmedi aña noldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 29, Mısra 9*). [*def'a,]*

Atdı üç **def'a** taşra anı zemîn

Böyle anı görenler itdi yemîn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 29, Mısra 11*). [*def'a,]*

def'i: *Ansızın, ani.*

Cüz'î rüşvet virildi **def'i** aña

Ṭoḡru yol varanuñ ne nef'i aña (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 13*). [*def'i,]*

Döymezi imiş duḡān-ı āha meger

Def'i ref' oldu ol қазақ vü қader (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 84, Mısra 36*). [*def'i,]*

O kim 'ahde muḡālif kıla vaz'ı

İli alına katl olına **def'i** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 32*). [*def'i,]*

def'i: *Ortadan kaldırma, kurtulma.*

Sekerāta didi olup tā'ib

Mā-mezā **def'idür** baña vācib (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 74*). [*def'idür, -dür]*

defter: *Genellikle hafif bir kapak içerisinde, yazı yazmak için bir araya tutturulmuş kâğıt yaprakları.*

Kiminde tezkere kiminde **defter**

Faḡîri şaklamak kaydını yoḡlar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 17*). [*defter,]*

Yedi sınıf oldu yazılup **defter**

Bundan iḡsān olur mı hîç bihter (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 145, Mısra 33*). [*defter,]*

Defter ucından ol zamān meḡelā

Eylediler sipāhîler ḡavḡā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 1*). [*defter,]*

Seferüñ **defterini** tayy itdi

Şehrden taşranuñ işi bitdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 33*). [*defterini, -i, -n, -i]*

Sefer yoḡ baña dir defterlüyem ben

Velī **defter** kimüñdür hîç bilmen (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 46*). [*defter,]*

Nizā'a düşse dirnek yāḡū tīmār

Getürür **defteri** öñine her bār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 66*). [*defteri, -i]*

Boynı baḡlu ḡul oldılar ol ān

Deftere kayd olana oldu ḡaber (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 9*). [*deftere, -e]*

Üç yük akçeydi **defterüñ**şemeni

Göñli bād-ı hevādan oldı ğanī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 75*). [*defterüñ, -üñ*]

Ṭayy ider **defterini** şanma felek

Yazılur nesli inkıṭā'ına dek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 39*). [*defterini, -i, -n, -i*]

Naşihat eyledi yola getürdi

Ḳabül itmezi **defterden** götürdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 82*). [*defterden, -den*]

Hüsn-i dilber fenā bulur zāhir

İşbu **defter** velī ḳalur bāhir (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 62, Mısra 12*). [*defter,*]

Raḳamuñ ḳapusını çün açdı

Defter ile ḥesābına geçdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 16, Mısra 30*). [*defter,*]

defterdār: *Vilâyetlerin en büyük maliye memuru olan zat.*

Faẓl u dānişle oldı **defterdār**

Oliceḳ ol ṭarafda zü'l-miḳdār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 17*). [*defterdār,*]

Ḳatl olundu yanınca **defterdār**

Oldı dīvānda ḥaylī ğirūdār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 5*). [*defterdār,*]

deg-: *Karşılık olmak.*

Da'vī-i merd itdi her birisi

Bir ere **degmez** idi hep sürisi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 132, Mısra 42*). [*degmez, -mez*]

Zevḳi dehrüñ **deger** mi hīç ğamına

Sükker ü şehdi zehr-ile semine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 7*). [*deger, -er*]

deg-: *Dokunmak, ilişmek.*

Eylügi itme **degme** nā-dāna

Yok dime cānuñ ehl-i 'irfāna (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 87*). [*degme, -me*]

Degme bir cūdan oluban ḥāşī'

Āb-ı rüyūñla ol yūri ḳāni' (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 89*). [*degme, -me*]

degil: *Değil.*

Gün geçer mi ki izdiyādī **degil**

Yūri 'ilm ü kemālī ḳıl ḥāşıl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 76, Mısra 15*). [*degil,*]

değiş-: *Değişmek, değiştirmek.*

Tahtını tahtaya **değişdi** o şah

Bedr-iken ânide tutuldu o mäh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 93, Mısra 29*). [*değişdi, -di*]

deg-: *Dokunmak, ilişmek.*

Olma yārān **degme** bed-bahta

Olma hām İntizāmī ol puhte (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 69*). [*degme,]*

Her tarafda mesîreler haqqā

Degme ğam-gîne zevk ider ilkā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 48*). [*degme,]*

degme: *Herhangi bir, olur olmaz, sıradan.*

Degme bir ‘ayna göz dikerdi türāb

Sürmelenmişdi ya ‘nī çeşm-i habāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 27*). [*degme,]*

Dutmuş orman içini ol yağı

Degme bir mîşenüñ ayak bağı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 52*). [*degme,]*

Degme bīmāra kaṭresi kāfī

İy ṭabībüm cevābdur şāfī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 49*). [*degme,]*

İztırār ādemi cerī eyler

Degme ihmālden berī eyler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 68*). [*degme,]*

Degme nā-sāz hem-demin çü görür

Barmağına neyüñ kāmış yürüdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 23*). [*degme,]*

Gele bir Rūmili dili dönmez

Degme ca‘lī pesende alunmaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 48*). [*degme,]*

Şākire şākī eyledi ğalebe

Degme bed-baht şatar oldu cebe (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 56*). [*degme,]*

Müzd-i destine akçalar yetmez

Degme bir akça ile iş bitmez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 82, Mısra 30*). [*degme,]*

İntizāmī hevāya yeltenme

Degme bir rûzgāra aldanma (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 100*). [*degme,]*

Şeh-levend ol yirüñ kamu hūbı

Degmenüñ var elinde dest-çübı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 55, Mısra 42*). [*degmenüñ, -nüñ]*

Degme bir hâfızî makâmında

Şanki bülbüldür aşiyânında (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 57, Mısra 5*). [degme,]

Her biri yazılırdı on Türke

‘Âkıll olanı **degme** dir vir gürke (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 132, Mısra 28*). [degme,]

Bu sefer **degmenüñ** degül kârı

Özge gayretdür ide ne ârî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 37*). [degmenüñ, -nüñ]

degül: Değil. Olumsuz anlamda.

Mâl elinüñ deri gerek ancak

Mâni‘-i âb-ı rû **degül** el-hak (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 14, Mısra 4*). [degül,]

Yâr-ı bâkî gerek **degül** fânî

Tâ ki ol zâyil olmaya ânî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 76, Mısra 27*). [degül,]

Ėam **degül** olice elinde kemâl

Geldi gitdi egerçi mâl u menâl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 77, Mısra 21*). [degül,]

Oturacak zamân **degül** gördi

O haşıra şarıluban durdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 79*). [degül,]

Bende oldum **degül** aña kâtib

Olmuşam ĥod deründan râğıb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 104, Mısra 31*). [degül,]

Bu beter iş olur **degül** kışşa

Bu kadar bes-durur bize ĥişşe (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 113, Mısra 29*). [degül,]

Şi‘r ü inşâ için bahâne **degül**

Ser-güzeştüñ-durur fesâne **degül** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 56*). [degül,]

Şi‘r ü inşâ için bahâne **degül**

Ser-güzeştüñ-durur fesâne **degül** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 55*). [degül,]

Biñi bir kaĥre cüşsesince **degül**

Biri biñ kan ider velî ĥaşıl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 27*). [degül,]

El söz atar kızar senüñ kelleñ

Suç **degüldür** aluñ beni esleñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 137, Mısra 24*). [degüldür, -dür]

Kimse itmiş **degül** bu tertîbi

Kim düzetmiş durur bu terkîbi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 145, Mısra 39*). [degül,]

Hep ‘ibârâtı cümle yādında

Dilde ancak **degül** nihādında (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 64*). [degül,]

Biş yüz ehl-i şanāyi‘uñ kamusun

Bir iki üç **degül** kamu sürüsin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 60*). [degül,]

Yeñi devletlûsin a sulţānum

Eski bendeñ **degül** miyem hānum (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 28*). [*degül,]*

İdelüm yine özge hāle şürü‘

Bī-mühābā **degül** eşaḥḥ-ı vuḳū‘ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 2*). [*degül,]*

Niyyeti yok kimesnenüñ hayra

Kendü öz nefesine **degül** gayra (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 174, Mısra 20*). [*degül,]*

Sañadur i‘tikād gayra **degül**

Seni buldum cihanda hāliş kul (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 11*). [*degül,]*

‘Azle kā‘il **degül** ele girmez

Başını virür ol ili virmez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 73*). [*degül,]*

Sañadur i‘timād gayra **degül**

Seni buldum cihānda şādık kul (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 103*). [*degül,]*

Biñde bir yazılur **degül** vaşfi

Düşdi vaşşāfa pīrligüñ za‘fı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 187, Mısra 3*). [*degül,]*

Fānīdür bu cihān **degül** bākī

Devlet-ile dutarsañ āfākı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 63*). [*degül,]*

Degüldür şöret ü ‘unvān esīri

Dinilmez vaşfinuñ hīç biñde biri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 85*). [*degüldür, -dür]*

O kim mücrim **degül** yirini bekler

Anuñ dirlügi alınsun mı begler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 194, Mısra 23*). [*degül,]*

Günāhından ziyāde i‘tizārı

Degüldür ihtiyārī ıztırārī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 10*). [*degüldür, -dür]*

İşin hep kendü gördi ehl-i hācāt

Degüldür bi‘l-vesīle cümle bi‘z-zāt (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 40*). [*degüldür, -dür]*

Az da‘vā **degül** çü lāf-ı keşir

Ulu söz söylemek günāh-ı kebīr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 11, Mısra 29*). [*degül,]*

‘Öşrde ‘aşrınıñ ‘aşiri **degül**

Anı bilmez o kim esīri **degül** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 32*). [*degül,]*

‘Öşrde ‘aşrınıñ ‘aşiri **degül**

Anı bilmez o kim esīri **degül** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 31*). [*degül,]*

Didüm anlara ben eyā ihvān

O **degüldür** bu derd-i bī-dermān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 28*). [*degüldür, -dür*]

Bu **degül** başuñ aşağıda idesin

Hak buyurmaduğı yola gidesin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 15, Mısra 15*). [*degül,]*

Hak mu'ini-durur çü mazlumuñ

Ėam **degül** zulmi olsa bir şumuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 25, Mısra 12*). [*degül,]*

Mü'min olan ider mi andan ibā

Bu **degül** her belā-keş ola velī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 77*). [*degül,]*

Kamu dervişleri şalāh üzre

Degül ālūde hep felāh üzre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 56, Mısra 40*). [*degül,]*

Nutk odur kim vifāka ola qarīn

Ol **degül** kim nifāka ola qarīn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 1, Mısra 14*). [*degül,]*

Didiler bu **degül** bizüm maḥdüm

Yog-idi anda böyle lehçe-i şüm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 87*). [*degül,]*

dehr: Dünya, felek.

Da'vī-i merd iderdi duḡter-i rez

İki yürekle geldi **dehre** bu kez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 78, Mısra 4*). [*dehre, -e*]

Tir ü zihgīr ağız bir itmiş-idi

Yaykara-y-ile **dehre** yitmiş-idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 76*). [*dehre, -e*]

Rūzgār itdi serv-i kaddini pest

Şişe-i cismin itdi **dehr** şikest (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 93, Mısra 28*). [*dehr,]*

Kamu dār u diyāra emn oldı

Dehr şulh u şalāh-ıla tıldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 10*). [*dehr,]*

'Askere oldı cümleten destūr

Emn içün **dehre** yazılup menşūr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 12*). [*dehre, -e*]

Dehr ġarḡ-āb-ı seyl olup ānī

Şanki tūfān-ı Nūh idi ḡānī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 11*). [*dehr,]*

Manşib u 'azl ikisi tev'[emdür]

Dehr sāzında zīr ile bemdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 149, Mısra 28*). [*dehr,]*

Selāṭīn-i cihāndur sāye-i Hak

Olaruñ 'adli virür **dehre** revnaḡ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 6*). [*dehre, -e*]

Şeref virdükçe **dehre** mihr-i rahşân

Sa'âdet birle ola şâhib-‘unvân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 205, Mısra 13*). [*dehre, -e*]

Külbe-i **dehr** taldı penbe ile

Ya'nî virdi şehâbı bād yile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 25*). [*dehr,]*

Hamle-i evvel idüp ol ğāzī

Taldı **dehr** Allāh Allāh āvāzı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 135, Mısra 20*). [*dehr,]*

Bādeyi yüridürdi sākī durup

Reşk iderdi bu hālī **dehr** görüp (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 104, Mısra 4*). [*dehr,]*

Velvele şaldı ğayreti **dehre**

Hep kılā' u kūrā ile şehre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 181, Mısra 45*). [*dehre, -e*]

Avum diyü **dehre** şaldı çavın

Sitanbul'a düşürdi sürgün avın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 201, Mısra 15*). [*dehre, -e*]

Tutdı her cānibi şehâb tamām

Göze göstermez-idi **dehri** ğamām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 8*). [*dehri, -i*]

Şafha-i çarha **dehr** virdi cilā

Hoş zer-efşân kıldı mihr-i semā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 143, Mısra 37*). [*dehr,]*

Şimdi şâhib-kırānıdur **dehrüñ**

Husrevi cümle berr-ile bahruñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 114, Mısra 13*). [*dehrüñ, -üñ*]

Hâşılı özge hālī var **dehrüñ**

Yitdi pergār u merkezi devrüñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 17*). [*dehrüñ, -üñ*]

Rind-i āfāk u **dehr** kıllāşı

Ezelī var-idi münāsebeti (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 37, Mısra 4*). [*dehr,]*

Bend ile **dehr** aña geçüp pā-bend

Ol dahı silsileyle key hursend (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 43, Mısra 13*). [*dehr,]*

Var-idi üç kimesne şehre içre

Eyle mūzī yog-idi **dehr** içre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 28, Mısra 2*). [*dehr,]*

Ağız üşürdi yāreler yir yir

Dehr ayaga saldı ger el-haḡ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 73*). [*dehr,]*

Zevki **dehrüñ** deger mi hīç ğamına

Sükker ü şehdi zehr-ile semine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 7*). [*dehrüñ, -üñ*]

Dehr tebdīl-i ders kılmış-idi

Dav'-ı mişbāhdan çökelmiş idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 21, Mısra 7*). [*dehr,]*

Hep o kan ağlamak cigerden idi

Zerre mihrini **dehr** kıldı nihan (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 29*). [*dehr,]*

Gösterür parmağıyla anı hilāl

Dehr anuñ kim işin yaman eyler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 55*). [dehr,]

Dehre çaçmağdadur anı her hın

Her ser-i mû teninde reh-zen idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 20*). [dehre, -e]

Miğfer-i zerri başına aldı

Cümleten **dehre** pertevin şaldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 51, Mısra 4*). [dehre, -e]

Cûy pâ-bûs idüp temelluğ ider

Dehr zencîrle ta'alluğ ider (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 16*). [dehr,]

Yakdı başında **dehr** anuñ meger od

Oldı peydâ 'alevleri bî-dûd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 23, Mısra 17*). [dehr,]

dek: *Yalnız, yeter ki.*

Saña yanına varmağa lâzım

Gâfil olma aña **dek** ol 'âzim (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 24*). [dek,]

dek: *Kadar, dek.*

Atı yanınca idüp anı yedek

İte ite iletdiler beğ **dek** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 80, Mısra 16*). [dek,]

Didi bir eñsesi yoğun görürin

Yatmazın bunda şubha **dek** dururın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 20*). [dek,]

'Askerini öñine hep katdı

Çağ görünür yirine **dek** çatdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 135, Mısra 6*). [dek,]

Kal'aya **dek** segirdüm eyler-idi

Kal'aya yetişen bulur mededi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 13*). [dek,]

Şubhdan şâma **dek** kapısı açuğ

Çavuşuñ ger kapucınuñ sözi yok (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 149, Mısra 19*). [dek,]

Şâmdan şubha **dek** 'ibâdetde

Bir demi geçmeyüp ferâgatde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 160, Mısra 17*). [dek,]

Ṭayy ider defterini şanma felek

Yazılır nesli inkıṭâ'ına **dek** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 40*). [dek,]

Şubha **dek** her gice bu hây-ile hû

Uyhu mı sende qor bu cüst-ile cû (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 5*). [dek,]

Nîm cân-ile gelmede 'uşşâk

Yılına **dek** çekilmede bu firâk (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 42*). [dek,]

Şubha **dek** çıkarup muṭāla‘asın

Yirine kıya vakt-i zāyi‘asın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 15*). [*dek,]*

deli: Akıl ve bilinci yerinde olmayan, çılgın, mecnun, divane.

Merd-i ma‘şüm-ı pâkdür o **deli**

Dâr-ı dünyâ mihen maḥalli durur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 78*). [*deli,]*

delil: Bir dava ve meseleyi ispata yarayan şey, burhan. Nişan, alâmet.

Nâ-geh irdi **delil-i** güm-râhân

Ya‘nî itdi ṭulū‘ meh-i tābân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 1*). [*delil-i, -i]*

İşbu vādide Hâk **delilümdür**

Uşta boyun Hudâ kefilümdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 39*). [*delilümdür, -üm, -dür]*

Râzık Allâh benüm kefilümdür

Hâk resûli sözi **delilümdür** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 54*). [*delilümdür, -üm, -dür]*

delim: Çok, fazla.

Hâkḳ’uñ ol saña bil hidâyetidür

Ulu devlet **delim** ‘inâyetidür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 30*). [*delim,]*

del-: Delik açmak, yırtmak, yaralamak; keder, hüzn vermek.

Ḳulağın pîr-i tekve **delmiş-idi**

Tâzeluğında çâk geçürmiş-idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 28, Mısra 15*). [*delmiş-idi, -miş, -idi]*

delü: Deli, aklını yitirmiş kimse.

Gel berü al **delüden** uşlu ḥaber

Başdan el virmedi saña bu sefer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 61*). [*delüden, -den]*

delv: Kova, su kovası.

Delv-i Yûsuf tehî baḳaḳalmış

Ol zamândan berü taña ḳalmış (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 59*). [*delv-i,]*

Ġusl için āfītāba dutdı semā

Māh-ı nev döker-idi **delv-ile** mā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 94, Mısra 26*). [*delv-ile, -ile*]

dem: *Zaman.*

‘Umûm üzre yazılardan ‘ināyet eylese tañ mı

El ayak tutmayan **demde** olurdı dest-res ekşer (*Tuhfetü'l-İhvân, Kaside 1, Mısra 8*).

[*demde, -de*]

Ol sipāhī irüp o **dem** nā-gāh

Hālden cümle oluban āgāh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 70, Mısra 1*). [*dem,]*

Māni‘ olmaz ticāretüme daḥı

Manşibumdur yine **deminde** aḥi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 73, Mısra 16*). [*deminde, -i, -n, -de*]

İrdi bir **dem** meger şeb-i deycūr

Eyle şebden göñül olur rencūr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 1*). [*dem,]*

Bizi gāyet esirgemiş Bārī

Böyle buñ **demde** eyleyüp yārī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 22*). [*demde, -de*]

İntizāmī bu ḥālī kıldı me’āl

İtdi bu nükteyi o **demde** ḥayāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 76, Mısra 2*). [*demde, -de*]

İntizāmī biraz me’āl itdi

Diḳḳat-ile o **dem** ḥayāl itdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 2*). [*dem,]*

Duḥtere didi ḡayretüñ demidür

İş güç oldu nedāmetüñ **demidür** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 103, Mısra 10*). [*demidür, -i, -dür*]

Duḥtere didi ḡayretüñ **demidür**

İş güç oldu nedāmetüñ demidür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 103, Mısra 9*). [*demidür, -i, -dür*]

Hān Selīm’e tazarru‘ it **demdür**

Şimdi şāhib-ḳırān-ı ‘ālemdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 65*). [*demdür, -dür*]

İntizāmī’ye luṭf idi kārı

Soñ **dem** imān ide Ḥudā bārī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 36*). [*dem,]*

Bārekāllāh zihī mübārek **dem**

Bundan özge olur mı luṭf u kerem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 167*). [*dem,]*

İşfahān u ‘Irāḳ’dan geçelüm

Bir **dem** ‘Uşşāḳ’dan ḥadīs açalum (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 11, Mısra 4*). [*dem,]*

Bir **dem** eylerse yüzüne hānde
 Bir nefes rāhatı kımaz sende (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 9*). [*dem,]*
 Kimi dir gel bu **dem** başın keselüm
 İdelüm yoğ olası cismine güm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 22, Mısra 23*). [*dem,]*
 Seyr-i miḥnetde şanki ol **demde**
 Gül taķındı bu gülşen-i ğamda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 23, Mısra 1*). [*demde, -de]*
 Bir ḥarāret olup o **dem** peydā
 İtdüğüne cezā didi bu saña (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 28, Mısra 23*). [*dem,]*
 Zevķ-i rūḥānī idi bunca belā
 Aç gözüñ ol başiret üzre bu **dem** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 67*). [*dem,]*
 Böyle **demde** güli görüp ḥandān
 Çeşm-i nergis bükādan ağarmış (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 40, Mısra 16*). [*demde, -de]*
 Bildi āḥir muḥaḳḳaḳ 'ālemde
 Yār bulmaz kimesne buñ **demde** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 43, Mısra 32*). [*demde, -de]*

dem: Nefes.

Gözi yaşlu **demin** güç-ile çeker
 Şanasın kim ecel derini döker (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 61*). [*demin, -i, -n]*

dem çek-: Nefes çekmek, nefes almak.

Gözi yaşlu demin güç-ile **çeker**
 Şanasın kim ecel derini döker (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 61*). [*çeker,]*

dem-ā-dem: Her zaman, daima, her an.

Ḥüb-kirdār olam dir iseñ eger
 Bed-aşıldan **dem-ā-dem** eyle ḥazer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 80*). [*dem-ā-dem,]*
 Dutamaz başını şalar her dem
 Za'fdan gözleri **dem-ā-dem** nem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 106, Mısra 24*). [*dem-ā-dem,]*
 Ol kerīme **dem-ā-dem** eyle niyāz
 Ḥaḳ du'ā-yı derūnı yirde kımaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 83*). [*dem-ā-dem,]*

Olup şer‘-i şerīfe inķiyādı

Dem-ā-dem emr-i Hāk‘dur i‘tiyādı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 12*). [*dem-ā-dem,]*

Söz atar Zāl’e Rüstem dir kenārem

Tehemten bahşini eyler **dem-ā-dem** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 42*). [*dem-ā-dem,]*

Keser biçer kırar geçer alāyı

Dem-ā-dem budur işinüñ kolayı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 195, Mısra 22*). [*dem-ā-dem,]*

Bula ‘ahdinde çün ‘adl izdiyādı

Mürüvvetdür **dem-ā-dem** i‘tiyādı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 205, Mısra 22*). [*dem-ā-dem,]*

Beni gör ‘ışk u ‘āşık arada yok

Līk bāb-ı kaza **dem-ā-dem** açuk (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 45, Mısra 6*). [*dem-ā-dem,]*

dem-be-dem: *An be an, her zaman, sürekli.*

Eşk-i hūnīni **dem-be-dem** ğaltān

Şanki cārī idi dem-i kurbān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 47, Mısra 25*). [*dem-be-dem,]*

dem-beste: *Suskun, sessiz.*

Kimi mecrūh u kimisi haste

Ķudreti yok bir āha **dem-beste** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 22*). [*dem-beste,]*

Şöyle **dem-beste** haste hālī harāb

Ķonca ağzına üşmiş-idi zübāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 35*). [*dem-beste,]*

demde: *An, zaman, lahza, vakit.*

İki hasret kavuşsa birbirine

İki mehcūr o **demde-kim** görine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 72, Mısra 20*). [*demde-kim, -kim]*

deme: *Zaman, an.*

Eyledi ya‘nī ārzū-yı vaţan

Aşuban niçe deşt ü niçe **demen** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 66, Mısra 10*). [*demen,]*

demi: *An, vakit, zaman.*

Vaqt-i cür'et şecā'atüñ **demidür**

Cān fedā kı l seḥāvetüñ demidür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 115*). [*demidür, -dür*]

Vaqt-i cür'et şecā'atüñ demidür

Cān fedā kı l seḥāvetüñ **demidür** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 116*). [*demidür, -dür*]

dem-keş: *Uzun ve devamlı nağmelerle öten (bülbul vb. kuş).*

Gün ısıcaḳ hevā yanar āteş

Ejderāsā semūmı ḥod **dem-keş** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 108*). [*dem-keş,]*

dem-keş: *Nefes çeken.*

Mār-ı ejder-ḳıyāfet ü kirdār

Dem-keş ü ejdehā-yı āteş-bār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 133, Mısra 20*). [*dem-keş,]*

dem-keşān: *Nefes kesen.*

Raḥne-i ḡārdan çü ejderhā

Āteşin **dem-keşān** u bī-pervā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 131, Mısra 22*). [*dem-keşān,]*

demür: *Demir.*

Ṭaş **demür** döymeyen belāya beşer

Döyer olmaz zebūn zerre ḳadar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 35*). [*demür,]*

demürḳapu': *Demir kapı. II Azerbaycan'da "Demirkapı" adında bir şehir.*

Anı ḳodı **Demürḳapu'da** vekīl

Bula Ḥaḳ'dan hemīşe ecr-i cezīl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 47*).

[*demürḳapu'da, -da]*

dendāne: *Diş tanesi. || Sevgilinin dişleri.*

Yā gibi cīm itdi pīç-ile tāb

Sīn-i **dendānesi** çü erre idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 38, Mısra 15*). [*dendānesi, -si]*

deni: *Alçak, değersiz.*

Nice hazz ide aňlamayan anı

Meyli ednāya ide-geldi **denī** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 58*). [*denī,]*

deñiz: Deniz.

Olmış-idi Tuna **deñiz** deryā

Lücce-i bahra keŧ urur āyā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 82, Mısra 9*). [*deñiz,]*

Mülk ü tahtum **deñizde** vāķi‘dür

Cān u dil ol ğam-ile hāşı‘dür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 19*). [*deñizde, -de]*

Bunca keştīler aldı toptolı māl

Ne **deñiz** aña tayanur ne cibāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 44*). [*deñiz,]*

Gördüĝi bildüĝi kemāli ile

Ger **deñizdür** ü ger qarası bile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 50*). [*deñizdür, -dür]*

deñlü: Kadar, derece.

Hāşılı çekdi çün bu **deñlü** ta‘ab

İtmeyem didi taşrasını taleb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 45*). [*deñlü,]*

Resne’nün taĝına bu **deñlü** sipāh

Çıkup itdiler ol diyārı tebāh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 3*). [*deñlü,]*

Luţf it irdürmegil lisāna zeŧel

İ‘tikādına zerre **deñlü** hāŧel (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 118*). [*deñlü,]*

Olmış-iken bana o **deñlü** sitem

Neden olsun cihāna böyle ‘alem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 41*). [*deñlü,]*

Sevr tahtın şu **deñlü** itmiş zeyn

Oturur şanki şāh-ı Zü‘l-karneyn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 55*). [*deñlü,]*

depe: Tepe.

Vāķi‘ olmışdı qarşusu Nova’nun

Üsti yanı da bir **depeydi** anuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 106, Mısra 6*). [*depeydi, -y, -di]*

Çıkılmış-idi düttüni çaķ **depeden**

Bilmezın āh-ı āteşini neden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 43, Mısra 5*). [*depeden, -den]*

depe: Baş, kafa üzeri.

Bir şerer var gibi dilüñde meger

Dūd-ı āhuñ **depeñden** itdi güzer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 41, Mısra 28*). [*depeñden, -ñ, -den*]

der: *Kapı.*

Batdı kan **derlere** fiğān iderek

Geldi cānı yirine çün giderek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 39*). [*derlere, -ler, -e*]

der: *Ter, ter damlası.*

Taşra çıkdukça her o meh-pāre

Dökilür **der** yirine seyyāre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 30*). [*der,*]

der-be-der: *(Fa.) Kapı kapı dolaşan serseri.*

Komaz-ıdı seni tehī-dest ol

Der-be-der gezdürür midi ma'zül (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 36*). [*der-be-der,*]

derbend: *Geçit, dar boğaz.*

Berüde olmağın o **derbendler**

'Asker anda gelince nice geçer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 182, Mısra 19*). [*derbendler, -ler*]

Kamu **derbendlere** koyup ādem

Gelene mehli virmeyüp bir dem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 182, Mısra 15*). [*derbendlere, -ler, -e*]

derd: *Keder, acı, zahmet.*

Ulu **derd** oldı herkese ol-dem

Ol küçüklükle fitne-i 'ālem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 84, Mısra 25*). [*derd,*]

Atı eşmiş yatur bu yurdında

Sürçe düşdügi uyhu **derdinde** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 32*). [*derdinde, -i, -n, -de*]

Hāşılı bunca **derd** ü miñnet-ile

Geldi İzvornig'a çü gayret-ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 85*). [*derd,*]

Evvelâ seni eyleyen peydâ

Derdden hâlî olmasun ebedâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 139, Mısra 12*). [*derdden, -den*]

Özge **derd** idi bu da def' oldu

Yiñi cân buldı bîmi ref' oldu (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 140, Mısra 15*). [*derd,]*

Herkesüñ şu çıkınca ardından

Var mı ârâm seyl **derdinden** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 184*). [*derdinden, -i, -n, -den*]

Kendü **derdini** kendüye ağlar

Çekemez çekdügin anuñ tağlar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 43*). [*derdini, -i, -n, -i*]

Az bahâneyle kötürüm olice

Bes durur **derdüñ** âdeme ölice (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 139, Mısra 16*). [*derdüñ, -üñ*]

Didüm anlara ben eyâ ihvân

O degüldür bu **derd-i** bî-dermân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 28*). [*derd-i,]*

Aña duş gelmek özge miñnetdür

Evveli **derd** ü soñı zilletdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 40*). [*derd,]*

Şormağ-içün yâ **derdine** çäre

Ağız açdı başındaki yara (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 23, Mısra 5*). [*derdine, -i, -ñ, -e*]

Eyledüñ **derd** ile yâhud nâle

Şubh-dem ağzuñı arar jâle (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 41, Mısra 31*). [*derd,]*

Kimi dir **derd** ile bu Manşürvâr

Kağı gün olısar 'aceb ber-dâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 48, Mısra 37*). [*derd,]*

Gördi yârânı **derd-ile** nâ-çâr

Âh-ı serd idüp ağladı jâle (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 40, Mısra 30*). [*derd-ile, -ile*]

Kara tağuma mı mişâl olduñ

Böyle **derd-ile** bî-mecâl olduñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 42, Mısra 14*). [*derd-ile, -ile*]

İntizâmî cihânda her ne ki var

İñleyüp kendü **derdini** ağlar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 43, Mısra 34*). [*derdini, -i, -n, -i*]

Oldı **derd-ile** yüregi hünîn

Hecr-i yârân ile katı ğamgîn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 48, Mısra 9*). [*derd-ile, -ile*]

derd-ile: Kederle.

Süz-ı germ ile âh-ı serd-ile

Def' olındı özge **derd-ile** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 84, Mısra 34*). [*derd-ile,]*

Okıyup **derd-ile** figān itdi

Sūz-ı derd-i dili ‘ayān itdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 96, Mısra 9*). [*derd-ile,]*

Derd-ile zār-ıla du‘ā idelüm

‘Özr-ile Һamd idüp senā idelüm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 109*). [*derd-ile,]*

derdlü: Dertli, derdi olan kimse.

Ağniyā hāl-i fakrı hīç bilmez

Derdlüyi görse ger devā kılmaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 20, Mısra 24*). [*derdlüyi, -y, -i*

]

Yirde gökde olan du‘ā Һakkı

Derdlüye itdügün devā Һakkı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 10*). [*derdlüye, -y, -e*

]

derdmend: Dertli.

Karşu at silkinüp durur yek-ser

Dermend İntizāmī dir ditrer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 69, Mısra 18*). [*derdmend,]*

Dermend erlik idenün ašlā

Adı aňılmaz-ıdı hīç kaṭ‘ā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 53*). [*derdmend,]*

Gördiler kim o **derdmend** ü za‘īf

Ol teni müstemend ü cismi naḥīf (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 29*). [*derdmend,]*

İntizāmī’ye ḥayli itdi cefā

Didi hey **derdmend** vā-ḥayfā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 16*). [*derdmend,]*

İntizāmī gedā-yı āşüfte

Dermend ü ḥazīn ü ālüfte (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 25, Mısra 2*). [*derdmend,]*

Bu teveccühde iken āvāre

Dermend İntizāmī bī-çāre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 66*). [*derdmend,]*

dere: Dere, küçük akarsu.

Bir tağun zeyline çün oldı revān

Dümdüz olmuş **dere** tepe yek-sān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 6*). [*dere,]*

dergeh: Kapı, eşik, huzur, makam.

Bahr-ı luṭfına yok kenār aṣlā

Dergehinden kesilmegil kaṭā (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 86). [dergehinden, -in, -den]

der-hemîn: Yerine göre.

Der-hemîn bul atun-ıla ḳalma

Nāfe-i miski ḥabbeye alma (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 47). [der-hemîn,]

deri: T. is. İnsan ve hayvanın etini setr ve bütün bedenini ihata eden kabuk, cilt. Meyvenin kabuğu. Kışr. bir deri bir kemik çok zayıf.

Za'fdan yaña iy şoran ḥaberi

Cismi şarılı üstüḥvāne **deri**(Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 30). [deri,]

Bir **deriye** şarıldı cism-i ḥazîn

Gördi her vech-ile dilin mecrūḥ (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 58). [deriye, -y, -e]

Kendi_elinün **derini** eyle ṭaleb

Eyle kâruñ olur cināna sebeb (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 161, Mısra 7). [derini, -n, -i]

derle-: Derlemek, toplamak.

Geh 'araḳ mā'iler geyardi seḥer

Derleyüp şışeden iderdi naẓar (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 16). [derleyüp, -y, -üp]

der-pey: Birbirinin ardı sıra, yavaş yavaş.

Der-peyünce ecelse ḥāzırdur

Günde beş def'a saña nāzırdur (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 89). [der-peyünce, -ü, -ñ, -ce]

Sür'at idüp segirdüme düşdi

Ġāziler **der-peyin** sürüp üşdi (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 133, Mısra 26). [der-peyin, -in]

dersi-çün: Ders için.

Ol gice ḥānede oturmış-idi

Dersi-çün ittılā'a durmuş-idi (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 21, Mısra 14). [dersi-çün,]

derün: 1. gönül 2. iç 3. arka 4. bağır, göğüs.

İstināduñ ‘aşāya Mūsāvār

Var **derūnuñda** şimdi özge şerār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 41, Mısra 26*). [*derūnuñda, -uñ, -da*]

Didi şāhum gözüñ aç olma ğāfıl

Derūnuñda koma hîç fıkı-i bātıl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 197, Mısra 6*). [*derūnuñda, -un, -da*]

İtdi kat kat **derūndan** istiğfār

Huŧte idi vü oldı şan bīdār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 103, Mısra 25*). [*derūndan, -dan*]

Bende oldum degül aña kātīb

Olmışam hod **derūndan** rāğīb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 104, Mısra 32*). [*derūndan, -dan*]

Her birisi kıya kıya bakıcı

Ehl-i ‘ışka **derūndan** aķıcı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 56*). [*derūndan, -dan*]

Var imiş hıvācesı vü müftīsı hem

Derūndan i ‘tikādı aña her dem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 2*). [*derūndan, -dan*]

Ol ki olur **derūndan** tālīb

Ṭañ mı üstāda ger ola ğālib (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 16, Mısra 19*). [*derūndan, -dan*]

derūndan: *Derinden, içten, yürekten.*

İrmeyicek **derūndan** yandı

Bayburd’da oturdı niçe zamān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 16*). [*derūndan,]*

derūnı: *İçten, gönülden.*

Hān Muḥammed Hudā’ya itdi niyāz

Haķ **derūnı** du‘āyı yirde kıomaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 60*). [*derūnı,]*

Şaşduğından **derūnı** eyledi āh

Sen bu dem dest-gır ol iy Allāh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 25*). [*derūnı,]*

O selāṭıne kim ki dıl uzada

Yā **derūnı** murād iden ḥasede (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 68*). [*derūnı,]*

dervāze: *Şehir veya kale kapısı; büyük kapı.*

Ġulgüleyile pür oldı **dervāze**

Ṭoldı kevn ü mekāna āvāze (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 133, Mısra 7*). [*dervāze,]*

dervîş: Allah için alçakgönüllülüğü ve fıkârâlığı kabul eden veya bir tarîkata bağlı bulunan kimse; fakir ve ihtiyaçlı kimse.

Kamu **dervîşleri** şalâh üzre

Degül âlûde hep felâh üzre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 56, Mısra 39*). [*dervîşleri, -ler, -i*]

dervîşâne: Dervîşlere yakışır surette.

Ne devletdür ne 'izzetdür ne ragbet

O **dervîşâne** vaz' u 'âlî rütbet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 88*). [*dervîşâne,]*

deryâ: Deniz.

Olmasa mâni' arada **deryâ**

Varulbilse düşmene âyâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 11*). [*deryâ,]*

Dürr kıymet mi bula **deryâda**

Kişi devlet mi bula rü'yâda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 8, Mısra 21*). [*deryâda, -da*]

Olmuş-idi Tuna deñiz **deryâ**

Lücce-i bahra keş urur âyâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 82, Mısra 9*). [*deryâ,]*

Seyr-i mâhî vü 'umk çün **deryâ**

Mîl güyâ derûn-ı kıble-nümâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 57*). [*deryâ,]*

deryâ-misâl: Deniz gibi, deniz misali.

Zîre **deryâ-mişâldür** ol cû

Şûrişi pür-şadâ-y-ile her sū (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 126, Mısra 17*). [*deryâ-mişâldür, -dür*]

derzî: Terzi.

Hüseyn-i dil-rübâ **derzi** birisi

Yezîd ağyâr olupdur hem-celîsi (*Tuhfetü'l-İhvân, Kit'a 1, Mısra 1*). [*derzi,]*

deş-: Kazınmak.

Nârdan ey halîl çün aşdı

Çüb-ı dest ile cüz'î kül **eşdi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 14*). [*eşdi, -di*]

deş: Kır, ova.

Eyledi ya 'nī ārzū-yı vaṭan

Aşuban niçe **deşt** ü niçe demen (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 66, Mısra 10*). [*deşt,]*

Oldı nā-gāh lücceler peydā

Oldı ğarķ-āb **deşt-ile** beydā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 12*). [*deşt-ile, -i, -le]*

İntizāmī de itdi 'azm-i vaṭan

Aşicek anca kūh u **deşt** ü demen (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 98, Mısra 8*). [*deşt,]*

Yıryirin oldı lücceler peydā

Oldı ğarķ-āb **deşt-ile** beydā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 14*). [*deşt-ile, -i, -le]*

Atlar köpürüp çü nāķa-i mest

Hāyil olmadı ne cibāl ü ne **deşt** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 10*). [*deşt,]*

Kerbelā **deşti** şevķi ile yāḥod

Başına na'l kesdi ol bī-ḥod (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 23, Mısra 3*). [*deşti, -i]*

deşt: *El.*

Geydügi toñdı cümle üstinde

Pāre-yaḡ uyan oldı **destinde** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 69, Mısra 42*). [*destinde, -i, -(n)de]*

Ġonce-i zanbaķuñ şabā yek-bār

Viridi maḥtūm **destine** tūmār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 143, Mısra 32*). [*destine, -i, -(n)e]*

Gāh ķaşd itdi başa geh cāna

Destini alup atdı yābāna (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 73, Mısra 36*). [*destini, -i, -, -]*

destar: *Sarık, imame.*

Tāfte pīç ü tāba düşmiş-idi

Başķa **destāra** miḥnet üşmiş idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 78*). [*destāra, -a]*

Luṭf-ile yād idüp anı her bār

Gāh ḥil'at virüp gehī **destār** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 26, Mısra 16*). [*destār,]*

dest-būs-: *El öpme.*

Dest-būs-ile rūy-māl itdi

Hoş tevāzū'la 'arz-ı ḥāl itdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 60, Mısra 3*). [*dest-būs-ile, -ile]*

dest-çub: *Değnek, sopa.*

Şeh-levend ol yirüñ kamu hûbı

Degmenüñ var elinde **dest-çübı**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 55, Mısra 42*). [*dest-çübı, -ı*]

dest-gîr: *Düşenin elini tutan, yardımcı.*

Dest-gîri Hudâ idi ancak

El vere elin ala alacak (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 63*). [*dest-gîri, -i*]

Dest-gîri idi Hudâ muṭlak

İstinâdı anuñ ki ola Hudâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 74*). [*dest-gîri, -i*]

dest-res: *Eli yetişen, muktedir, muvaffak, nail.*

Göz yumup açıcak 'ināyet-i Hâk

Luṭfını itdi **dest-res** el-hâk (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 118, Mısra 16*). [*dest-res,]*

Tā vifāka mübeddel ola nifāk

Dest-res bul bir el hâkîkate gel (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 71*). [*dest-res,]*

Dest-res bulmadın aña hâ'in

Çekdi küh-ı vaḳârveş pâyin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 63, Mısra 11*). [*dest-res,]*

Yek-sere aña bir oyun şalalum

Dest-res bulup ayağın alalum (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 27, Mısra 28*). [*dest-res,]*

destür: *İzin, müsaade.*

Fevrî fermân-ı şâh ile düstür

Didi gâzîlere bu dem **destür**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 86, Mısra 2*). [*destür,]*

devâ: *Tedbir, çare, derman.*

Andan artuḳ zevāl aña yoğ-imiş

Bundan özge **devâ** buña yoğ-imiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 40*). [*devâ,]*

Var ise bir **devâsı** yoḳ bîmâr

Bu ze'âmetle idelüm tîmâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 21*). [*devâsı, -sı*]

Ġaraḳ imiş kişîye özge maraḳ

O maraḳ dâsınuñ **devâsı** ecel (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 118*). [*devâsı, -sı*]

devâd: *Mürekkkep halkası / ilaç, şifa.*

Bir şeb ol-kim cihâna virdi sevâd

Ḳara baḳt ile dutmış idi **devâd**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 21, Mısra 4*). [*devâd,]*

devāt: Divit; kalemleri koyacak bir kutu yanında kapaklı hokkasıyla, beldeki kuşağa çaprazlamasına sokularak taşınan ufak bir yazı takımı.

Dü-zebān hāme durdı bī-harekāt

Ağzını açdı baķaķaldı **devāt**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 82*). [*devāt,]*

Bırakdı kâğıd u hāme elinden

Devātın kīseye ķodı bilinden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 26*). [*devātın, -ın]*

İtdi inşāya vaķti-kim harekāt

Ağzını açdı baķa-ķaldı **devāt**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 16, Mısra 34*). [*devāt,]*

Zāhir oldukça za‘ f-ile harekāt

Ağzın açdı baķa-ķaldı **devāt**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 187, Mısra 24*). [*devāt,]*

Gezerken kātib olan kā‘ināti

Elinde hāme vü bilde **devāti**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 24*). [*devāti, -ı]*

devha: Büyük ağaç.

Devhalar ıolsa ıaıı mı hūb elhān

Fāhte ıolu şāh ile ağşān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 59*). [*devhalar, -lar]*

Cennete döndi **devha** vü gülzār

Muttālī‘ olmağın bu aııvāle (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 40, Mısra 2*). [*devha,]*

devir-: Ayakta veya dik duran bir şeyi düşürmek, yatay duruma getirmek; bir yana eğmek.

Mihnet arusu başına üşdi

Devirür bād-ı āh köklerimiz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 124*). [*devirür, -ür]*

dvlet: Mutluluk, talih makam, haşmet, şan.

Bi-hamdillāh cihān ıoldı meserret

Zihī **devlet** zihī āvān-ı ‘izzet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 10*). [*devlet,]*

Zihī **devlet** zihī ‘izz ü sa‘ādet

Maıall u lāyıkın buldı şadāret (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 195, Mısra 3*). [*devlet,]*

Eyle **devletlü** beg bize tedbīr

İşbu rü‘yāmuz eylegil ta‘bīr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 107, Mısra 11*). [*devletlü, -lü]*

Niçeler deyn ile olup memlū

Virdi sermāye itdi **devletlu**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 82*). [*devletlu, -lü]*

Hîç bir ni‘mete degül benzer

Hîç bir **devlete** degül beñzer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 72, Mısra 16*). [devlete, -e]

Bâ-ḥuşûşâ müşîr-i ekrem olan

Devlet-ile vezîr-i a‘zam olan (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 85, Mısra 38*). [devlet-ile, -ile]

Kime ola müyesser işbu **devlet**

Naşîbi kimüñ ola işbu ‘izzet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 190, Mısra 5*). [devlet,]

Devlet ü ‘izz ü şevket ü ikbâl

Aña râci‘dur eyleme ihmâl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 51*). [devlet,]

Üsküdâr’a çü geldi **devlet-ile**

Geçdi İstanbul’a sa‘âdet-ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 23*). [devlet-ile, -ile]

Bu **devlet** çün Hudâ’dan oldı ihsân

Müyesser oldı tenkîḥ ‘aḳd-ı sultân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 197, Mısra 1*). [devlet,]

Niçenüñ **devletine** oldı sebeb

Luṭf-ı Hâḳ irüben ‘inâyet-i Rab (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 45*). [devletine, -i, -n, -e]

Ḥod re’îsüñ nişâncı paşanuñ

Niçe **devletlü** vü ‘alî-şânuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 64*). [devletlü, -lü]

Bi-ḥamdillâh yine **devletle** geldi

Murâd Paşa vü ‘âlem oldı ḥurrem (*Tuhfetü'l-İhvân, Kit’a 3, Mısra 1*). [devletle, -le]

Vâlideynüñ rızâsı ‘izzetdür

Bâ-ḥuşûşâ du‘âsı **devletdür** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 87, Mısra 18*). [devletdür, -dür]

Gel nazar kıl bu mecma‘-ı nâsı

Özge **devlet** degül mi ihyâsı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 56, Mısra 34*). [devlet,]

Gördi sağ u esen zihî **devlet**

Luṭf-ı Hâḳḳ’a hîç ola mı ḡâyet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 140, Mısra 13*). [devlet,]

Ber-devâm ide **devletini** Hudâ

Rûz u şeb bu durur du‘âmuz aña (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 3, Mısra 23*). [devletini, -i, -n, -i]

Nâm taḥşîlidür ulu **devlet**

Pâdişâh olana gerek ḡayret (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 11*). [devlet,]

Devletüñ eñ mühimmi kâtibdür

Ḳadrini bilür ol ki râḡıbdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 177, Mısra 11*). [devletüñ, -üñ]

Fânîdür bu cihân degül bâḳî

Devlet-ile dutarsañ âfâḳı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 64*). [devlet-ile, -i, -le]

Şu dem ki geldi hâtem **devlet-ile**

Cihân hep karşı çıkdı 'izzet-ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 194, Mısra 1*). [*devlet-ile, -i, -le*]

Devlet-ile gelüp Tımişvar'a

Başladı hüsn-i hulkı izhâra (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 129, Mısra 3*). [*devlet-ile, -ile*]

Devletin gör Murâd Paşa'nun

Ulu düstürü Âl-i 'Osmân'ın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 25*). [*devletin, -i, -n*]

Ne **devletdür** ne 'izzetdür ne râğbet

O dervîşâne vaz' u 'âlî rütbet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 87*). [*devletdür, -dür*]

Mukarrer bildi ol-dem rihletini

Koyısar gayrılara **devletini** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 192, Mısra 4*). [*devletini, -i, -n, -i*]

Hem-rikâb iken iki **devletlu**

İdüp aşılmalu başılmalu (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 27, Mısra 7*). [*devletlu, -lü*]

Âlî'i döndi **devleti** gitdi

Kendü özine eyledi nazarı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 6*). [*devleti, -i*]

Söz güher olsa kıymetin bulmaz

Devlet ol kâyile ki yâr olmaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 7, Mısra 4*). [*devlet,]*

Bundan özge cihânda yok **devlet**

Haşmuña ire göz göre nekbet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 30, Mısra 7*). [*devlet,]*

devlet-hvâh: Mutluluk, makam ve değer isteyen.

Virilüp el nuḳûdı mâh-be-mâh

Rûz u şeb ol du'âcı **devlet-hvâh** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 46*). [*devlet-hvâh,]*

devleti: Mutluluk, talih, makam, haşmet, şan.

Cümle sermâyeden çü el yundı

Devleti gitdi âlî'i döndi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 38*). [*devleti, -i*]

devletlü: Kutlu, talihli, bahtı iyi.

Ümîdüm var durur **devletlü** hünkâr

Güzîn-i Âl-i 'Osmân 'âlî-mikdâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 192, Mısra 15*). [*devletlü,]*

Yeñi **devletlüsün** a sultānum

Eski bendeñ degül miyem hānum (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 27*). [*devletlüsün, -sün*]

devletlüler: *Yüksek makamda bulunan kimse.*

Ekseri t̤alibinüñ ehl-i kemal

İçi **devletlülerle** māl-ā-māl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 70*). [*devletlülerle, -le*]

devr: *Bir müddet, zaman, vakit, mevsim, devir, çağ.*

Ḳurdılar bezmi itdiler iḳdām

Ṭolu içildi itdi **devrin** cām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 132, Mısra 38*). [*devrin, -in*]

Seyr iden şark u ğarbı ibn-i sebīl

Devr-i emşār iden cihānda cezīl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 8*). [*devr-i, -i*]

İderler ḥaml **devrine** sipihrüñ

Olar muhtell ola şuḳı ne ‘aşruñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 17*). [*devrine, -i, -n, -e*]

Hāşılı özge ḥālī var dehrüñ

Yitdi pergār u merkezi **devrünü** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 18*). [*devrünü, -ünü*]

Tāzeler **devri** pīre yir yoḳdur

Raḥm ider aḳ şakāla bir yoḳdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 187, Mısra 15*). [*devri, -i*]

Çün Selīm Ḥān **devri** irişdi

Dīn-i İslām’a ḥaylī dürişdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 85, Mısra 33*). [*devri, -i*]

Şāh-ı nevrūzuñ irişüp **devri**

Çaḳ çağında ‘ālemüñ seyri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 43*). [*devri, -i*]

devri: *Vakit, zaman.*

Tāze **devriydi** diyü niçe pīr

Anlaruñ arasında bulmağa yir (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 174, Mısra 27*). [*devriydi, -ydi*]

dey: *Kış mevsimi.*

Seyl-i kūhı **dey** eyleyüp mebhūt

Ḳaşḳatı ḳalup eyler-idi sūkūt (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 67, Mısra 25*). [*dey,]*

Bezmüñ āvānı vü **deyüñ** vakti

Ḥaylī müştedd olup dururdu ḳatı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 109, Mısra 5*). [*deyüñ, -ünü*]

deyn: *Borç.*

Kimi didi seḳāmet-i ğurbet

Kimi **deyn** ü felākete ülfet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 26*). [*deyn,]*

‘Askerüñ ekşeri zebün iken

Deyni yilden bile füzün iken (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 170*). [*deyni, -i]*

Füls-i aḥmer idinmeyüp **deynin**

Kız çıkardı everdi hem oğlın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 29*). [*deynin, -in]*

Niçeler **deyn** ile olup memlû

Virdi sermāye itdi devletlu (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 81*). [*deyn,]*

deyr: *Meyhane.*

Anca **deyri** mesācid itmişler

Niçe nākūs ödini şıtmışlar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 85, Mısra 19*). [*deyri, -i]*

deyyār: *(Ar.) Bir kimse, kimsecikler.*

Rūyı zerd itdi ḥasret-i dīnār

Qalmadı fûls-i aḥmeri **deyyār** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 40*). [*deyyār,]*

Kimse yanında qalmadı **deyyār**

Yār u iḥvānı oldı hep aġyār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 80, Mısra 21*). [*deyyār,]*

Manşib u dirlük aḳçe vü tīmār

Derdine hīç düşmedi **deyyār** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 147, Mısra 6*). [*deyyār,]*

di-: *Söylemek.*

Efendi bir ziyāde ‘izzet-ile

Didi hātif yazuñ tārīḥ-i ġāzī (*Tuhfetü'l-İhvân, Kit'a 2, Mısra 10*). [*didi, -di]*

İntizāmī de durdı ol cāda

Durmañuz ne **did** bu arada (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 14*). [*didi, -di]*

Didiler bir er irse meydāne

Ya ‘nī çābük-süvār merdāne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 15*). [*didiler, -di, -ler]*

Görüben ḥālını katı maġbūn

Dest-ġirūñ ola **did** Bī-çūn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 69, Mısra 4*). [*didi, -di]*

Didi gel ġāfil olma hey nā-merd

İkiñüz daḥı şimdi aldı bu berd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 70, Mısra 9*). [*didi, -di]*

Atalardan birisi gör ne **dimiş**

Gerçi kim her geçen belürmez imiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 70, Mısra 35*). [*dimiş, -miş*]

Hâşılı çekdi çün bu deñlü ta'ab

İtmeyem **didî** taşrasını taleb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 46*). [*didî, -dî*]

Pes hemânâ elin uzatdı aña

Didî ihsân-ı Hâk irişdi baña (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 18*). [*didî, -dî*]

‘İş ü ‘işretde ‘âlemi çü görür

Üzüm üzüme göre **dir** kararur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 78, Mısra 6*). [*dir, -r*]

Aşma pencâreden çıkardı başın

İçerüden görem **dir** idi taşın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 78, Mısra 10*). [*dir, -r*]

Ağlayuban **didî** ne müşkil hâl

Geldi âhir selâsil ü ağılâl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 80, Mısra 41*). [*didî, -dî*]

Nesne yok **didî** bunda hîç meşelâ

Böyle kuru şudâ‘ bize ne belâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 31*). [*didî, -dî*]

Töhmte **didî** yokdur istiḥkāk

İtdi ol şahşî kayddan ıtlāk (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 41*). [*didî, -dî*]

Didî sende emānetüm vardur

İssine ol emāneti tapşur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 55*). [*didî, -dî*]

Rehn añıcek **didî** ne söylersin

Ne emānet hıyānet eylersin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 57*). [*didî, -dî*]

Hüb-kirdār olam **dir** iseñ eger

Bed-aşıldan dem-â-dem eyle ḥazer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 79*). [*dir, -r*]

Ol zamān bāng eyleyüp mellāḥ

Didî ger kimse ister ise felāḥ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 36*). [*didî, -dî*]

Elvedâ‘ **didî** ey sefine yüri

Uğramasun izüñe hîç yol eri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 81*). [*didî, -dî*]

Bir gün ‘arz itdi Hân Selīm’e meger

Baña irdi **didî** bir özge ḥaber (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 85, Mısra 42*). [*didî, -dî*]

Kıbrıs aḥvālın eyledi i‘lām

Didî gayretdür ey şeh-i İslām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 85, Mısra 44*). [*didî, -dî*]

Pādişāḥ-ı cihān görüp ma‘kūl

İşbu tedbîr **didî** key maḳbūl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 85, Mısra 50*). [*didî, -dî*]

Fevrî fermân-ı şâh ile düstür

Didi gâzîlere bu dem destür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 86, Mısra 2*). [*didi, -di*]

İntizâmî de ol-dem itdi me'âl

Hîç câ'iz degül **didî** ihmâl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 86, Mısra 16*). [*didi, -di*]

İntizâmî'ye **didî** sen sağ ol

Şimdilik düşdi Foça'ya saña yol (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 87, Mısra 9*). [*didi, -di*]

Pederi hüd ticâret ehli idi

Mâl itlâfî şâyed ola **didî** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 87, Mısra 20*). [*didi, -di*]

Didi yârâna el-vedâ' sizi

Yâd idüñ hayr-bâd birle bizi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 87, Mısra 21*). [*didi, -di*]

Haylî beg-zâde vü niçe begler

Şâh-zâde **dinen** niçe segler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 88, Mısra 16*). [*dinen, -nen*]

Pes tekellüm idüp **didî** begler

Gör habâb işbu bâdede neyler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 17*). [*didi, -di*]

Mîr-mîrân ki Malatesta idi

Lâf urup karşı şâha böyle **didî** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 2*). [*didi, -di*]

Resne dirler var idi bir qal'a

Aña evvel şalam **didî** hüd'a (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 38*). [*didi, -di*]

İşbu yaña meger gelüp cäsüs

Didi Hersek begine kim efsüs (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 2*). [*didi, -di*]

Bir haber **didî** kulağına fetîl

Ol harâretle atılır ta'cîl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 49*). [*didi, -di*]

Da'vîye ma'nî hüd **didî** lâzım

Furşatı fevt iden olur nâdim (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 113*). [*didi, -di*]

Dil ağız bir iderdi nîze vü tîr

Yâ tokun yâhû ben tokundum **dir** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 68*). [*dir, -r*]

Dir Malatesta-nâm ser-'asker

İşbudur kıyma saña hayrum irer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 13*). [*dir, -r*]

Oldı şâhib-firâş u bî-tâkât

Ya'nî çiçek **didükleri** âfet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 93, Mısra 18*). [*didükleri, -dük, -ler, -i*]

Didi ol duhter-i melek-manzar

Kıl sükûtı şamût ol eyle hâzer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 100, Mısra 25*). [*didi, -di*]

Pencere arasından itdi nazar

Didi içerde er var ola meger (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 101, Mısra 8*). [*didî, -dî*]

Bir büyük balta al **didî** elüne

Zerre havfı getürme hiç dilüne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 101, Mısra 11*). [*didî, -dî*]

Didi kimdür içerde mihmānuñ

Dökerin şimdi yirlere kanuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 101, Mısra 17*). [*didî, -dî*]

Anası **didî** iy gözüm nūrı

Baňa ‘afv eyle işbu maḥzūrı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 1*). [*didî, -dî*]

İçerü gireyin **didî** anı

Er midür zen midür görem anı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 11*). [*didî, -dî*]

Anası **didî** ey gözüm nūrı

Gelme incitme işbu maḥzūrı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 15*). [*didî, -dî*]

Didi bir eñsesi yoğun görürin

Yatmazın bunda şubḥa dek dururın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 19*). [*didî, -dî*]

İy oğul **didî** sen şabî iken

‘Aklı nākış daḥı ğabî iken (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 25*). [*didî, -dî*]

Furşatuñuz bulup şafâ sürdüm

Dimedin kimse zāhiren gördüm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 24*). [*dimedin, -me, -din*]

Didi girmez kulağumuñ birine

Ḳoma gel beni aḥmaḳuñ yirine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 103, Mısra 1*). [*didî, -dî*]

Duḡtere **didî** ğayretüñ demidür

İş güç oldı nedāmetüñ demidür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 103, Mısra 9*). [*didî, -dî*]

Nefsin itdi nedāmete āġāz

Bed ‘ameldür **didî** bu ‘ışḳ-ı mecāz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 103, Mısra 24*). [*didî, -dî*]

Yine mi **didî** zevḳ yine şafâ

Yine mi ‘İş ü nūş şubḥ u mesā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 104, Mısra 25*). [*didî, -dî*]

Şundı ol kimseye tolu cāmı

Didi luṭf-iledür anuñ nāmı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 104, Mısra 30*). [*didî, -dî*]

Mīr ḳaldurdu başın itdi ḥiṭāb

Didi işbu durur kelām-ı şavāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 2*). [*didî, -dî*]

Ḳuyruġı imiş ol **dinen** bayraḳ

Yilesi hem o şalınan yapraḳ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 31*). [*dinen, -nen*]

Varıcegiz karavula ol mîr

Dir-idi bu durur eyü tedbîr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 48*). [*dir-idi, -r, --idi*]

Nâ-gehân irdi düşmene cāsūs

Çok haberler virüp **didî** efsūs (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 2*). [*didî, -di*]

Nāmına **dinilür** anuñ İshāk

Ol senüñ tākātuñı eyler tāk (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 21*). [*dinilür, -n, -i, -l, -ür*]

Şāha böyle diyince ol cāsūs

Kakıyup beglere **didî** efsūs (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 111, Mısra 2*). [*didî, -di*]

Didî iy pādīshāh-ı mülk-i Fireng

Olma böyle didügime dil-teng (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 112, Mısra 1*). [*didî, -di*]

İşidüp gördi sözini ma'kûl

Beglere **didî** işbu söz maqbûl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 112, Mısra 16*). [*didî, -di*]

Didî iy pādīshāh-ı mülk-i Fireng

Olma böyle **didügime** dil-teng (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 112, Mısra 2*). [*didügime, -düg, -i, -m, -e*]

Pes tonatdı iki qadırğa ol ān

Didî varuñ haber aluñ pinhān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 113, Mısra 2*). [*didî, -di*]

Maşlaḥatdur **didî** yazuñ nāme

Her sözine be-ser **didî** ḥāme (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 114, Mısra 23*). [*didî, -di*]

Maşlaḥatdur **didî** yazuñ nāme

Her sözine be-ser **didî** ḥāme (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 114, Mısra 24*). [*didî, -di*]

Ḥāşılı virdiler varup ḥaberi

Didiler eyle ḥüsrevā ḥazeri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 114, Mısra 2*). [*didiler, -di, -ler*]

Şundı çīnī şürāḥīsın süsen

Didî 'işret zamānıdur şimden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 56*). [*didî, -di*]

Meclisi germ gördi çün süsen

Didî 'işret zamānıdur şimden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 66*). [*didî, -di*]

Dir çınār eyleyüp ğazāmuzı yād

Merḥabā merḥabā mübārek bād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 35*). [*dir, -r*]

Beñzine göre 'illet-i yereḳān

Ditrer endāmı **dir** gören ḥafaḳān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 46*). [*dir, -r*]

Varuban göricek o meczûbı

Bu mı **didî** o ḥalk matlûbı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 14*). [*didî, -di*]

Ba‘dehū sāğar-ile içdi ‘arak

Didi ehl-i velāyeti bak bak (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 20*). [*did, -di*]

Didi fermân-ı şâh-ı hâkânî

Ya‘nî maẓmûn-ı emr-i sultânî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 120, Mısra 17*). [*did, -di*]

Nâmına **dinilür** Timok bir cū

Başdan ayağın uzadup her sū (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 15*). [*dinilür, -n, -i, -l, -ür*]

Didi gâzîlere idüp nuşret

Virdi Yezdân luţf idüp furşat (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 122, Mısra 25*). [*did, -di*]

Kethudāya biri gelüp tenhā

Biñ ğuruş işte **did**i kâhve behā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 129, Mısra 8*). [*did, -di*]

Kethudā ‘arz idince Paşa’ya

Didi olur mı böyle sermāye (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 129, Mısra 12*). [*did, -di*]

Kethudāya **did**i zihî bāzār

Müşterî böyle gelse tek her bār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 7*). [*did, -di*]

Didi ol t̄alibe bu naqdi yūri

Al götür bizi andan eyle berî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 17*). [*did, -di*]

Biñ ğuruşa şatula bir kâğıd

Böyle bāzāra kim **diye** kāsîd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 2*). [*diye, -y, -e*]

Hāşılı kondı cümle hep tertīb

Nāmı **dindi** Bekeş zihî terġīb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 131, Mısra 34*). [*dind, -n, -di*]

Kīşine andı içdi şeyh-ile şāb

Didiler idelüm Bekeş’i harāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 132, Mısra 12*). [*didiler, -di, -ler*]

Dile ne geldi mest olup **didiler**

Otururken çok ‘askeri şıdılar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 132, Mısra 39*). [*didiler, -di, -ler*]

Her biri yazılurdu on Türke

‘Ākıl olanı degme **dir** vir ğürke (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 132, Mısra 28*). [*dir, -r*]

Kāfire irişür varur cāsūs

Mîr-i gâzî uş irdi **dir** efsūs (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 134, Mısra 2*). [*dir, -r*]

Ger Ferîdün göreydi şavletini

Diye budur ferîd-i dehr anı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 134, Mısra 18*). [*diye, -y, -e*]

Göñli vahdet maķāmın itdi heves

Didi iy dil hevā yeter sözi kes (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 66*). [*did, -di*]

Çaldı yek-ser biline zeyl-i ferāğ

El çekem **did**i cümleden bir ayağ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 76*). [*did*i, -di]

Biri dürter sırık ucıyla anı

Yatduğı yirde **dir** kı baña beni (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 26*). [*dir*, -r]

Nā-gehān hā **diyen** sefih gulām

Varuban hayret uyhusına tamām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 3*). [*diyen*, -y, -en]

İy kıçı **did**i el-vedā' saña

Seni şimden girü her ol ki aña (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 139, Mısra 1*). [*did*i, -di]

Zād-ı şālîh 'amel durur **didügüm**

Anuñ-içündür özge gam yidügüm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 93*). [*didügüm*, -
dü, -güm]

Saña n'itsün murāda m'irgürsün

Cān u temkīni vire mi **dürsün** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 62*). [*dürsün*, -r, -sün]

İntizāmī'yi eyleyüp da'vet

Saña lāzım sefer **did**i elbet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 143, Mısra 6*). [*did*i, -di]

İntizāmī'ye **did**i pes paşa

Cümleñ ismin eyle var inşā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 145, Mısra 29*). [*did*i, -di]

Bu hasīs ol saḥī ola meşhūr

Beni **did**i gelüñ dutuñ ma'zür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 74*). [*did*i, -di]

Hoca geldi çü bakdı öte berü

Kardaşına **did**i gelüp dur örü (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 150, Mısra 14*). [*did*i, -di]

İtdüm İstanbul'ı **did**i mesken

İtmişem 'ahdi taşraya gitmen (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 151, Mısra 15*). [*did*i, -di]

Mısr'ıñ olinca mīr-mīrānı

Didiler yürü yap o vīrānı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 151, Mısra 12*). [*didiler*, -di, -ler]

Añdı Hān Bāyezīd ü evlādın

Komayam **did**i anlaruñ dādın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 153, Mısra 2*). [*did*i, -di]

Gitdi cānı Revān'ını acıdı

Ten-i bī-cāna çāre n'ola **did**i (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 154, Mısra 16*). [*did*i, -di]

Pādişeh **did**i bu idi 'ahdüm

Yirine geldi 'ahdüm ü cehdüm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 154, Mısra 29*). [*did*i, -di]

Didiler yok kemālūñe sözümüz

Saña degmez sürü ile yüzümüz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 155, Mısra 11*). [*didiler*, -di, -
ler]

Hasan Ağa toğancı başına pes

Virdi vü **didi** itdügini heves (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 156, Mısra 24*). [*didi, -di*]

Pâdişâh aña eyledi çü nigâh

Didi ol kâtibi idüñ āgâh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 156, Mısra 36*). [*didi, -di*]

Didi dīvānda kâtibüm olsun

Ma‘rifet ehlidür yirin bulsun (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 156, Mısra 49*). [*didi, -di*]

Hâzin-i pâdişâh olan ağa

Didi fermân kıldı zıll-ı Hudâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 30*). [*didi, -di*]

İntizāmī **didi** kalem ehli

Yine eyler o semtine meyli (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 33*). [*didi, -di*]

Didi cāyız **didi** eger nâ-geh

‘Azlüm işidüp olsañuz āgeh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 37*). [*didi, -di*]

Didi yok **didi** ey kerem kânı

Baňa neyler bu manşıb-ı fânî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 41*). [*didi, -di*]

Didi mîrîden oturağ şadakât

Yâ selâtin zevâyidine berât (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 43*). [*didi, -di*]

Didi zâbiṭ eger müşâhereyi

Virmeyüp itse ger mükâbereyi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 47*). [*didi, -di*]

Didi olmaz **didi** a sultānum

Eger olmazsañuz nighbānum (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 53*). [*didi, -di*]

Didi evvel düşen ze‘āmeti al

Esb-i maḫşûduñu o yollara şal (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 57*). [*didi, -di*]

Didi iy devlet ıssı rüşen-rāy

Her sözüñdür kelām-ı dil-ārāy (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 59*). [*didi, -di*]

Didi iy nefis-i şüm-ı dūn-ṭālî‘

Hakk-ı zimmîde ne didi şārî‘ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 15*). [*didi, -di*]

Didi iy nefis-i şüm-ı dūn-ṭālî‘

Hakk-ı zimmîde ne **didi** şārî‘ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 16*). [*didi, -di*]

Her birisi görüben itdi pesend

Gelmesün **didi** ellerüñe gezend (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 62*). [*didi, -di*]

Bu senüñ **didügün** koyun hakkı

Zehr-i kâtil durur Hudâ hakkı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 21*). [*didügün, -dük, -ün*]

İntizāmī'ye hayli itdi cefā

Didi hey derdmend vā-hayfā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 16*). [*didi, -di*]

İşidüp eyledi sözini kabûl

Bârekallâh **didî** zihî maqbûl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 26*). [*didi, -di*]

Sırran al gel **didî** o ma'hûdî

Şāyî' itmeye ya'nî maqşûdî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 57*). [*didi, -di*]

Sekerâta **didî** olup tâ'ib

Mā-mezā def'idür baña vâcib (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 73*). [*didi, -di*]

Didi bir pîre eylesem bey'at

Vakt-i şeyhūhate gerek gayret (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 160, Mısra 7*). [*didi, -di*]

Ol kitāb-ı güzîn **didî** 'işret

Mīve-i cennete virür lezzet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 15*). [*didi, -di*]

Hem hayır-hvâhî hem muhibbi idi

İntizāmī'ye şefkat-ile **didî** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 164, Mısra 6*). [*didi, -di*]

Akrībāsından olmağın ol 'azîz

Rahm idüp **didî** eylegil perhîz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 164, Mısra 8*). [*didi, -di*]

Bî-habersin **didî** murādumdan

Niyyet olan budur nihādumdan (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 164, Mısra 13*). [*didi, -di*]

Nādîm oldu didüğine mezbûr

Didi luṭf ile tûṭ sözüṃ ma'zûr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 164, Mısra 30*). [*didi, -di*]

Bir gün ehlümle ne yiyem **dimedi**

İrte ḥarcına hîç ğam yimedi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 13*). [*dimedi, -me, -di*]

Didi sözüṃ geçeydi saña eger

Hâṭırumdan benüm bu şimdi geçer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 15*). [*didi, -di*]

Didi saña ziyārete geldüm

Şanma cerre şikāyete geldüm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 25*). [*didi, -di*]

Dutalum **didî** yok ğam-ı ferdā

Şabruñı eyleye ziyāde Ḥudā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 39*). [*didi, -di*]

Didi aña ki hāy sultānum

Hîç benüm añlamaduñ iz'ānum (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 43*). [*didi, -di*]

Didi bir yarı eyleyüp āgāh

Oldı dīvān kâtibi nā-gāh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 19*). [*didi, -di*]

Didi kimüñ şefā'ati oldu

Didi Ḥaḳḳ'ıñ 'ināyeti oldu (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 21*). [*didi, -di*]

Didi kimün şefâ'ati oldu

Didi Hakk'ın ināyeti oldu (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 22*). [didi, -di]

Vāsıta aña **did**i kim oldu

Ma'rifetle didi yirin buldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 23*). [didi, -di]

Vāsıta aña didi kim oldu

Ma'rifetle **did**i yirin buldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 24*). [didi, -di]

Didi kim 'arz kıldı Hünkāra

Didi kendüyi kendü hemvāre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 25*). [didi, -di]

Didi kim 'arz kıldı Hünkāra

Didi kendüyi kendü hemvāre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 26*). [didi, -di]

Didi kim itdi aña istizān

Didi oldu kitābdan ihsān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 27*). [didi, -di]

Didi kim itdi aña istizān

Didi oldu kitābdan ihsān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 28*). [didi, -di]

Oğunur mı **did**i kitābı meger

Didi bi'z-zāt şāh-ı dīn-perver (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 29*). [didi, -di]

Oğunur mı didi kitābı meger

Didi bi'z-zāt şāh-ı dīn-perver (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 30*). [didi, -di]

Vardı yārānı ile yine aña

Et'ime yindi **dindi** şükr-i Hudā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 8*). [dindi, -n, -di]

Didi babam 'Acem vilāyetine

Gönderüp 'askerini ğāretine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 5*). [didi, -di]

Ol zamānda meger ki ol haşerāt

Didi nāmın o qal'anun heyhāt (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 22*). [didi, -di]

Qal'a-i Egri toğru yolda idi

Evvelā feth idelüm anı **did**i (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 34*). [didi, -di]

Vālide **did**i ey oğul hayfā

Sefer olmaz mı qalbūne ilkā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 43*). [didi, -di]

Vakt-i 'aşr-ı kıldı Hakk'a niyāz

Didi iy pādīşāh-ı bende-nüvāz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 36*). [didi, -di]

Didi atlar ziyādesin baña şat

Hālūmi şorma qalmışam katı kat (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 47*). [didi, -di]

Altı altun **did**i ikiye behā

Ölmişe irdi şan dem-i 'İsā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 49*). [didi, -di]

Didi iy benden özge şaşkunlar

Tuna'dan çok ziyāde taşkunlar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 171, Mısra 17*). [*didî, -dî*]

Birine **didî** atlarımı şatun

Akçesin akçeme gelince katun (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 1*). [*didî, -dî*]

Hāmeye **didî** eyle vaşfinı yād

Dili şakķ oldu eyledi feryād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 3*). [*didî, -dî*]

İşbu sözden hīç olmadı mülzem

Didi vaşfi durur anuñ elzem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 12*). [*didî, -dî*]

Yok yire geldük 'āleme **dimezüz**

Ölmek olursa dahı ğam yimezüz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 21*). [*dimezüz, -mez, -üz*]

İşidüp kıral bī-ḥuzūr oldu

Қardaşuma **didî** 'aceb n'oldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 181, Mısra 12*). [*didî, -dî*]

Tācı başına teng olup kıraluñ

Aşlı yokdur **didî** bu ef'ālün (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 181, Mısra 26*). [*didî, -dî*]

Cem' olup aña **didiler** ḥuṭabā

Evvelā lāzım oldu şimdi saña (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 182, Mısra 37*). [*didiler, -dî, -ler*]

Mīr-mīrān Zūlfikār'a hemān

Didi var ṭurma ilerüye bir ān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 4*). [*didî, -dî*]

Şāh zāhirde gerçi eyle **didî**

Līk ma'nīde ḥaylī ğuşşa yidi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 39*). [*didî, -dî*]

Didi İbni Kālender'e iy dūn

Cümle edyānda yiri yok mel'ūn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 49*). [*didî, -dî*]

Eldeyüz şāh işigine geldük

Merḥamet ider ol bilāda **didük** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 34*). [*didük, -dū, -k*]

O dahı şāha eyledi i'lām

Dimiş aşhāb-ı sebbe kıl ikdām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 36*). [*dimiş, -miş*]

Sözlerine cevābı böyle **didî**

Görelüm pādīşahuñ emri nola (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 44*). [*didî, -dî*]

Cümle serdāra **didiler** yek-ser

At u esbābı idelüm tecdīd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 30*). [*didiler, -dî, -ler*]

Eger üçinci nevbet uğraya şu

Mā-melekden kamuya **dî** el yu (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 194*). [*dî,*]

Şadr-ı ‘ālī çü buldı şāhibini

Hāl diliyle **did**i menākıbını (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 38*). [*did*i, -di]

Pādişeh almış idi bu haberi

Didi serdāra hîç durma yûri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 86*). [*did*i, -di]

Didi iy hüsrev-i ‘azîmü’ş-şân

Ğuluña çünki eyledüñ fermān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 127*). [*did*i, -di]

Pādişehden bulara mehl ildi

Didi bu yıldağı sefer qaldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 176*). [*did*i, -di]

Sefer yok baña **dir** defterlüyem ben

Velî defter kimüñdür hîç bilmen (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 45*). [*dir*, -r]

Diyüpdür lâ-tesübbü’d-dehre Hâzret

Ğulübuñ inķilābıdur bu fetret (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 19*). [*diyüpdür*, -y, -üp, -dür]

Didi her miñnetüñ oldı oranı

Gidüp ednā gelür a’lā zamānı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 3*). [*did*i, -di]

Didiler biz yarara cān virürüz

Ger emri āteşe atsa girürüz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 39*). [*didiler*, -di, -ler]

Yararadur **didiler** i’tibārı

Varup ħulı olalum ihtiyārı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 45*). [*didiler*, -di, -ler]

Dir ‘ālem muşlihi tîğ ü qalemdür

Olaruñ terki dünyāya sitemdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 63*). [*dir*, -r]

Ger ‘askerdür ħazîne ger vilāyet

Didi virdüm saña cümle emānet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 192, Mısra 10*). [*did*i, -di]

Bunı **did**i vü itdi rûhı teslîm

Yirin buldı ħamu te’ĥîr ü taħdîm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 192, Mısra 19*). [*did*i, -di]

Eline geldi çün-kim ol mübārek

Didi luţf itdi baña Hâħ tebārek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 194, Mısra 6*). [*did*i, -di]

Bunı **diyüp** du‘ālar oldı yer yer

Eyü nāmı cihān tıldı ser-ā-ser (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 194, Mısra 37*). [*diyüp*, -y, -üp]

Didi şāhum gözüñ aç olma ġāfil

Derünuñda ħoma hîç fîkr-i bātıl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 197, Mısra 5*). [*did*i, -di]

Muraşşa‘ tîğ ü altun bozdoğanı

Virüp işlāħ ħıl **did**i cihānı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 197, Mısra 12*). [*did*i, -di]

Zebūnumdur **didi** serdār olanlar

Benümle cenge bu ile gelenler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 198, Mısra 3*). [*didi, -di*]

Ta‘accüb itdi **didi** hânlarına

Bu tarzı görmedi hergiz kimesne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 51*). [*didi, -di*]

Didi yâ Rab kuluñ kemter kemîne

Görüp lâyıķ vezâret hâtemine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 202, Mısra 13*). [*didi, -di*]

Kime kânûn u şer‘i itsek izhâr

Ķo ma‘lûmâtı şatma **dir** yûri var (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 28*). [*dir, -r*]

Pes bu hâli görüp niçe yârân

İdelüm bâğı **didiler** seyrân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 2*). [*didiler, -di, -ler*]

Ol ki yasın kıılır **dir** ‘amme nevâl

Hatmin Allâh tebâreke ve te‘âl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 105*). [*dir, -r*]

Bir gün irişdi yine maķşadına

Foça **dinen** mekân u mevlidine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 48*). [*dinen, -nen*]

İntizâmî **didüm** saña tekrâr

Mâ-mezâya çü itdün istiğfâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 161, Mısra 1*). [*didüm, -düm*]

Bu def‘a cümlesi ‘arza yapındı

Dimege kendü hâcâtın şaķındı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 22*). [*dimege, -meg, -e*]

Sürdiler mîr ü kâđınüñ öñine

Şorula hâl u mâcerâsı **dine** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 80, Mısra 24*). [*dine, -n, -e*]

Sivrisiñek **didükleri** küstâh

Bî-mecâl itdi çünki açdı cenâh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 84, Mısra 3*). [*didükleri, -dük, -ler, -i*]

Uçdı bizden çün ol hümâ-pervâz

Nireye kondı **dirken** ol şeh-bâz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 97, Mısra 4*). [*dirken, -r, -ken*]

Mûmı diñdirdiler bunu **diyicek**

Ev kapusın kapadılar katı pek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 101, Mısra 9*). [*diyicek, -y, -icek*]

Dirler-idi zihî güzîn-i ģazâ

Kim virür erlûk-ile mevte rızâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 53*). [*dirler-idi, -r, -ler, -i, -di*]

Anlara biñ görünmiş-idi biri

Ķaçışup **dirdi** birbirine giri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 113, Mısra 26*). [*dirdi, -r, -di*]

Lâk Ürgüp **didükleri** şehriñ

Vâkı‘ olmış kenârı bir nehrüñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 116, Mısra 5*). [*didükleri, -dük, -ler, -i*]

Ġayrınıñ koyına **dime** gireyin

Yād bostānda gülleri direyin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 137, Mısra 35*). [*dime, -me*]

Gülşen-i çarha berg-i türre **dime**

Mihr-i rahşān-ı dehre zerre dime (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 77*). [*dime, -me*]

Gülşen-i çarha berg-i türre dime

Mihr-i rahşān-ı dehre zerre **dime** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 78*). [*dime, -me*]

İşbu dünyā içün ne ğam yirsin

Lā-büd encāmına irem **dirsin** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 8*). [*dirsin, -r, -sin*]

Nağmī **dirler** var idi bir şā‘ir

Naẓm-ile neşrde kıtā māhir (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 1*). [*dirler, -r, -ler*]

Aña **dinür** egerçi cüz‘iyyāt

Lâk küllī şafā virür bi‘z-zāt (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 150, Mısra 33*). [*dinür, -n, -ür*]

Şāhibine ne kıla hīç **dimez**

Yine kıor kendünün adını yimez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 37*). [*dimez, -mez*]

Ĥāk-i pāyına rūymāl itdi

Lā-büd ol **didügi** yola gitdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 160, Mısra 38*). [*didügi, -düg, -i*]

Dirsin anuñ kefilī eyü kışı

Tiz döner hānesine biter işi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 51*). [*dirsin, -r, -sin*]

Ĥaylī top u tūfeng ile duralar

Geçeyin **diyene** kılıç uralar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 182, Mısra 18*). [*diyene, -y, -en, -e*]

Dinilmişdür **dime** ‘aşr-ı ‘aşīri

Gelüpdür intihāba biñde biri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 65*). [*dime, -me*]

Bir ağız sūz-ı derdine döyimez

Yanğunından cevābını **diyimez** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 43, Mısra 26*). [*diyimez, -yi, -mez*]

İntizāmī‘ye irdi çünkü cevāb

Didi ey ‘ālim-i ĥatā vü şavāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 16*). [*didi, -di*]

Dir-idüm n’oldı saña ĥavfuñ ne

Seni kim incidür yā ĥayfuñ ne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 29*). [*dir-idüm, -r, -i, -dü, -m*]

Ġayrıya intikām idem **dir-iken**

Cehd-ile ihtimām idem dir-iken(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 39*). [*dir-iken, -r, -iken*]

Ġayrıya intikām idem dir-iken

Cehd-ile ihtimām idem **dir-iken**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 40*). [*dir-iken, -r, -iken*]

N'oldı yâ Rab bu hûy u hâ **dir-iken**

Velvele ğulğule şadâ dir-iken(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 133, Mısra 13*). [*dir-iken, -r, -iken*]

N'oldı yâ Rab bu hûy u hâ dir-iken

Velvele ğulğule şadâ **dir-iken**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 133, Mısra 14*). [*dir-iken, -r, -iken*]

Cümle ehl-i şalât u ehl-i huşû'

Aña tekye dime **di** dâr-ı huşû' (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 56, Mısra 38*). [*di,]*

Diñledi çün cevâbumı yârân

Didi zâyî' olur mı hîç 'irfân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 8, Mısra 2*). [*didi, -di*]

İstinâdı ulu yire ide-gör

Dir-iseñ her sözüñ ola manzûr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 7, Mısra 20*). [*dir-iseñ, -r, --ise, -ñ*]

Bildi ehl-i nifâkdan idügin

İtdi tekzîb anlaruñ **didügin**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 49, Mısra 30*). [*didügin, -düg, -i, -n*]

Adına **dindi** Tuḥfetü'l-İhvân

Ola hâdî 'ināyet-i Subḥân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 10, Mısra 13*). [*dindi, -n, -di*]

Bize inanmaz ol aña inanur

Bir kelām aña **dimege** utanur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 27, Mısra 30*). [*dimege, -meg, -e*]

Ağız açar **diyem** diyü diyemez

Gâh tağyîr-i vâz' ider gâhî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 37, Mısra 14*). [*diyem, -ye, -m*]

Sırruñı **dimeden** var eyle ḥazer

Dilüñ eñseñde çıkaralar eger (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 41, Mısra 33*). [*dimeden, -me, -den*]

Ağız açar diyem diyü **diyemez**

Gāh tağyīr-i vāz‘ ider gāhī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 37, Mısra 14*). [*diyemez, -y, -e, -mez*]

Virse eksük **didüginün** birisin

Eyle cellâddur yüzer derisin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 39*). [*didüginün, -düg, -i, -nün*]

Ḥamdülillāh **dir** idi ol Yezdān

Āb-ı rû eyledi bize ihsān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 11, Mısra 25*). [*dir, -r*]

Yok **dir** āb u hevāsınuñ mişli

Ḥaḳ Te‘ālā’nuñ ulu bir fażlı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 9*). [*dir, -r*]

Kimi **dir** gel bu dem başın keselüm

İdelüm yoğ olası cismini güm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 22, Mısra 23*). [*dir, -r*]

Kimi **dir** gel revān şuya atalum

Öli diri ölümlere kıatalum (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 22, Mısra 25*). [*dir, -r*]

Kimi **dir** derd ile bu Maşūrvār

Ḳaḡı gün olısar ‘aceb ber-dār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 48, Mısra 37*). [*dir, -r*]

Ehl-i rafzuñ şehi **dinen** mel‘ün

Baḡa ihsān iderse ger Bī-çün (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 153, Mısra 3*). [*dinen, -n, -en*]

Emrine cümlemüz muṭī‘ **didi**

Emr ü fermān ne oldısa ber-ser (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 4*). [*didi, -di, -*]

Didi mâtem-ḳabā nedür sende

Bu siyeh ābile nedür tende (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 41, Mısra 3*). [*didi, -di, -*]

Didi ey bizden özge bī-çāre

Noldı baḡtuñ bu vech-ile ḳara (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 42, Mısra 7*). [*didi, -di*]

Sende var **didi** miḡnetün eḡeri

Baḡa billāh toḡrı vir ḡaberi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 44, Mısra 11*). [*didi, -di*]

İntizāmī **didi** ey āvāre

Bāl u per yaḡduḡuñ senün yāre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 45, Mısra 1*). [*didi, -di*]

Didi ey pâdişāh-ı kevn ü mekân

Dest-res ol baḡa kılup dermān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 48, Mısra 25*). [*didi, -di*]

Yok sipāhīye **didi** böyle sitem

Her zamānda çeker şehirlü nedem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 52, Mısra 7*). [*didi, -di*]

Oḡuyıcaḳ bu kıṭ‘ayı ol-dem

Didi ey ḡvāce saḡa gör ne diyem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 61, Mısra 2*). [*didi, -di*]

Didi ey server-i ser-efrāzān

Umarın her biri ide ihsān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 62, Mısra 1*). [*didi, -di*]

Bakdı güldi şetâretini tamām

Didi maqşûduñ eylegil i' lām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 62, Mısra 16*). [*didi, -di*]

Diyiser çarḥ ta' zîmen yiridür

Aña târîḥ yaza hem muḳaddem (*Tuhfetü'l-İhvân, Kit'a 3, Mısra 9*). [*diyiser, -y, -iser*]

Ṭâḳ-ı dükkân dürüşüp yek-çend

İrmesün **diyüben** metā'a gezend (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 2*). [*diyüben, -y, -üben*]

Eylügi itme degme nā-dāna

Yok **dime** cānuñ ehl-i 'irfāna (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 88*). [*dime, -me*]

Ḳıṭ'a-i nārdur sefer **dirler**

Nār bir ḳıṭ'adur velī zi-sefer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 103*). [*dirler, -ler, -r*]

Resne **dirler** var idi bir ḳal'a

Aña evvel şalam didi ḥud'a (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 37*). [*dirler, -ler, -r*]

Zırh alup ağzı ölçüsün tîrûñ

Ḳulağına **dir-idi** zihgîrûñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 80*). [*dir-idi, -r, -idi*]

Bāde nāmın müşelles eyleyüben

Kimi ben ḳaynadupdurın **diyüben** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 26*). [*diyüben, -y, -üben*]

Ḳuṭa **dirler** var idi bir vādī

İlde vü günde bu idi adı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 106, Mısra 3*). [*dirler, -ler, -r*]

Şāha böyle **diyince** ol cāsūs

Ḳaḳıyup beglere didi efsūs (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 111, Mısra 1*). [*diyince, -y, -ince*]

Key zebûn idi gözlerin açdı

Ḥod görenler **dir-idi** bu geçdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 118, Mısra 4*). [*dir-idi, -r, -idi*]

Yanına ger gelürse ḥācetmend

Dimeyüp hîç aña çün u çend (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 161, Mısra 24*). [*dimeyüp, -me, -y, -üp*]

Nādım oldu **didügine** mezbûr

Didi luṭf ile ṭut sözüm ma' zûr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 164, Mısra 29*). [*didügine, -düg, -i, -n, -e*]

Oturak **didügüm** ferâgatdür

Bir yire çıkmamak nezâketdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 39*). [*didügüm, -düg, -üm*]

Muhtaşar **didügüm** müfid olsun

Söz maḥallinde tek yirin bulsun (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 175, Mısra 1*). [*didügüm, -düg, -üm*]

Anı ta'yîn idüp serdâra nâme

Ne **didilerse** taşvîr itdi ḥâme (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 4*). [*didilerse, -di, -ler, -se*]

Gözün aç paraya utulmayasın

Eylügi şuya şal **dime** o yiter (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 33, Mısra 39*). [*dime, -me*]

Cümle ehl-i şalât u ehl-i ḥuşû'

Aña tekye **dime** di dâr-ı ḥuzû' (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 56, Mısra 38*). [*dime, -me*]

Ma'rifet manşıbına tâlîb ol

Olmayam **dir-iseñ** eger ma'zûl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 150, Mısra 36*). [*dir-iseñ, -r-iseñ*]

Kim durur **dir-iseñ** Murâd Paşa

Yesserallâhu mâ-yürîd ü yeşâ' (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 41*). [*dir-iseñ, -r-iseñ*]

Dimesün kimse kim şalâḥum var

Nefse dik gelmege silâḥum var (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 11, Mısra 33*). [*dimesün, -me, -sün*]

Kāsib içün ḥabîb-i Ḥaḳ **dinilür**

Erün anuñla kıymeti bilinür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 15, Mısra 3*). [*dinilür, -nil, -ür*]

Müttehemsiz niçesine **dir-idi**

Böyle ḥâzır cevâba kâdir idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 11, Mısra 23*). [*dir-idi, -r, -idi*]

Didiler ḥaḳ bu sözlerün ḥaḳdur

Andan özge elem dahı yokdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 6, Mısra 1*). [*didiler, -di, -ler*]

Başına olayın **diyen** sultân

Olma bî-kâr işe dur her ân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 15, Mısra 7*). [*diyen, -(y)en*]

Didiler böyle fırsat olmaya hîç

Dest-i cevri-ile eyleyüp ser-pîç (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 31, Mısra 7*). [*didiler, -di, -ler*]

Didiler bu degül bizüm maḥdüm

Yoğ-idi anda böyle lehçe-i şüm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 87*). [*didiler, -di, -ler*]

Didüm anlara ben eyā ihvân

O degüldür bu derd-i bî-dermân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 27*). [*didüm, -dü, -m*]

Anlara **didüm** iy ulü'l-elbâb

Bir su'âlüm var eyleñ aña cevâb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 19*). [*didüm, -dü, -m*]

Didüm ey yâr-ı mûnis ü maḥrem

Dil bu fikri velî kıılır her dem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 7, Mısra 1*). [*didüm, -dü, -m*]

Ḥaḥ'dan olursa ger **didüm** iḥsân

Luṭf-ı ihvân u himmet-i yârân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 9, Mısra 5*). [*didüm, -dü, -m*]

Kimi **didî** ki faḡr u fâḡa durur

Dâğ-ı derd âdemüñ diline urur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 23*). [*didî, -di*]

Kimi **didî** seḡâmet-i ğurbet

Kimi deyn ü felâkete ülfet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 25*). [*didî, -di*]

Oldı çünkim teheccîye şâri'

Rabbi yessir **didî** gelüp tâli' (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 15, Mısra 38*). [*didî, -di*]

Oldı âḡir sözi şuña mûncer

Didî göñlüm durur ḡatı muğber (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 20, Mısra 6*). [*didî, -di*]

Sûḡte gitmek diler **didî** bu şeb

Nüşḡaḡı varup andan eyle ṭaleb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 21, Mısra 25*). [*didî, -di*]

Ma'şiyetden çok i'tizâr itdi

Didî oldı olan giden gitdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 26*). [*didî, -di*]

Bir ḡarâret olup o dem peydâ

İtdüğüñe cezâ **didî** bu saña (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 28, Mısra 24*). [*didî, -di*]

Yâ İlâḡî **didî** sen a'lemsin

Kenzü'l-esrâra cümle maḡremsin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 45*). [*didî, -di*]

Didî ol mebdē'-i ḡavâdiş-i bed

Ya'nî ol bâ'iş-i fesâd-ı ebed (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 11*). [*didî, -di*]

Ağıza geldüġin **didî** bir bir

Eşḡ yaḡalayup ġirbânın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 14*). [*didî, -di*]

Didî ḡayfâ senüñ işüñ bitdi

Gel berü ey gedâ-yı kūy-ı melal (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 20*). [*didî, -di*]

Nice yārān tenindeki cānı

Didi ey cümle hālūme vākıf (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 36, Mısra 3*). [*didi, -di*]

Mesnedüñ varsa **di** ekābirden

Yohsa dem urma hîç aşāgirden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 7, Mısra 5*). [*di,*]

Mübtelā **dirseñ** aña āvāre

İntizāmī hāzīn ü bī-çāre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 41*). [*dirseñ, -r, -se, -ñ*]

Gerçi ber-ser sözüme **dir** hāme

Rū-be-rū hālüm añladur nāme (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 10, Mısra 7*). [*dir, -r*]

Būriyādur diyü ider iğmāz

Münhaşırdur haşire **dir** nā-sāz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 20, Mısra 22*). [*dir, -r*]

Dīv-hūdur saña **dimez** ādem

Vāy eger ‘arz-ı ihtiyāc itseñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 33, Mısra 18*). [*dimez, -mez*]

Kimi Ferhād gibi **dirdi** meger

İrgirür kendü kendüzine zarar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 48, Mısra 39*). [*dirdi, -r, -di*]

Hem fülān-zāde vü fülānı **dimiş**

On nefer kimse eylemiş tasṭīr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 38, Mısra 28*). [*dimiş, -miş*]

İşbu mektüb oliceğiz vāşıl

Ḳayd-bend idesin fülānı **dimiş** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 38, Mısra 27*). [*dimiş, -miş*]

Gülsitān’ında Şeyḥ Sa’dī meger

Ġurbet için **dimiş** ġarīb haber (*Tuhfetü'l-İhvân, Müfret 1, Mısra 2*). [*dimiş, -miş*]

Pāreler olsa seng ile başuñ

Gözüñ üstinde var **dime** kaşuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 9, Mısra 30*). [*dime, -me*]

Metn-i hālūñ şürūhını **diyüben**

Ser-güzeştüñ fütūhını diyüben (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 10, Mısra 5*). [*diyüben, -(y)üben*]

Metn-i hālūñ şürūhını diyüben

Ser-güzeştüñ fütūhını **diyüben** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 10, Mısra 6*). [*diyüben, -(y)üben*]

Olmadı hîç bu su’āle cevāb

Dimedi biriñüz cevāb-ı şavāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 30*). [*dimedi, -me, -di*]

Diyicek üşdiler başına kāmı

Yarağ-ile idüp kāmı gulū (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 59*). [*diyicek, -(y)icek*]

dib: Çukur bir yerin en aşağı kısmı, en alt bölümü.

Ṭağları haylī şarp idi o yerüñ

Her ağaç **dibi** merzi şîr-i nerüñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 10*). [*dibi, -i*]

Dibi ka‘r-ı zemînde ağzı anuñ

Ḳal‘a fevķında sicnidür oranuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 27*). [*dibi, -i*]

dībā-yı: *İpek kumaş; giysi, elbise.*

Kimi **dībā-yı** Rūm u Çîn ü Yemen

Kim ḥarîr-i ‘Irāk u Şām u ‘Aden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 31*). [*dībā-yı,]*

dīdār: *Yüz, çehre, sima, güzel yüzün görünmesi.*

İtdi bir gün teķāzî-i **dīdār**

Ārzū itdi vuşlat-ı dīdār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 100, Mısra 1*). [*dīdār,]*

dīde: *Göz.*

Ṭağ u taş geydi cümleten mātem

Dīde kalmadı olmaya tolu nem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 94, Mısra 18*). [*dīde,]*

Gördi āb-ı hayātdan el yur

Cismi bî-rūḥ **dīdesi** bî-nūr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 12*). [*dīdesi, -si*]

Dīdeñe girse gözüñe gelmez

Ḥaşm-ı Ḥaķ‘dur ki hīç amān bilmez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 11*). [*dīdeñe, -ñ, -e*]

dīde-bān: *Far. is. Gözcü, bekçi, muhafız.*

Ḳamu yirlerde vardur **dīde-bānı**

Ḳurā vü şehirlerde pāsbānı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 201, Mısra 11*). [*dīde-bānı, -ı*]

di-: *Didi: De-, demek, söylemek.*

Didi āgāh oluñ ki vā-veylā

Uşta şehre irişdi ḥaşm-ı Ḥudā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 31*). [*didi,*

Kimsenüñ itdügine kalmadı ol

İtdügüñ **didi** var Ḥudā‘dan bul (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 42*). [*didi,]*

dik: 1.Yatay bir düzleme göre yer çekimi doğrultusunda bulunan, eğik olmayan. 2.Yatık durmayan, sert.

Qubbe hep ‘arşı yok şecer (..)

Dikine tavla cümle rāh(..) (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 8*). [*dikine, -i, -n, -e*]

dik: Biçilmiş veya yırtılmış kumaş, deri vb.ni iğneye geçirilmiş iplikle tutturmak.

Her girībānı kim açar şemşîr

Fevrî **dikerdi** süzeni ile tîr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 74*). [*dikerdi, -er, -di*]

diken: Bazı nebatatta bulunan sivri ve batan iğne.

Cân fedâ idelüm dilâ gel bul

Yâr ağyârsız **dikensiz** gül (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 65, Mısra 4*). [*dikensiz, -siz*]

Her taraf emn-ile emânda iken

Komamışdı yol üzre kimse **diken** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 16*). [*diken,]*

dikil-: Durmak, beklemek, vaziyet almak.

Konağın İntizāmî’nün şoricek

Buldı **dikildi** yanına göricek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 54*). [*dikildi, -di*]

dikkat: Dikkatle. Herhangi bir eylemi gerektiği gibi gerçekleştirmek.

Hîç birisi mehârdan çıkmaz

Kanı ol-dem ki **dikkat-ile** huşû’ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 53*). [*dikkat-ile, -ile*]

İntizāmî biraz me’âl itdi

Dikkat-ile o dem hayâl itdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 2*). [*dikkat-ile, -ile*]

Ol da bunca belâ vü miḥnet ile

Ḥaylî **dikkatle** özge gayret-ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 58*). [*dikkatle, -le*]

Lâşeler kendü kendüden ‘âciz

Cüz’î **dikkatle** ölmesi cāyız (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 58*). [*dikkatle, -le*]

Yüz belâ ile biñ meşakkat ile

Şuya irüldi bunca **dikkat-ile** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 52*). [*dikkat-ile, -ile*]

Sende vardur teyemmün ü gayret

Ehl-i İslām’a ḥizmet ü **dikkat** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 102*). [*dikkat,]*

Bunca **dikkat** berây-ı ḥâtırdur

Çok mezellet belâ-yı ḥâtırdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 27*). [*dikkat,]*

Var cerīdeñde **dikḳat** ü hālet

Var sevād-ı haṭuñda çok hālet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 41, Mısra 15*). [*dikḳat,]*

Yüz belâ ile biñ meşakḳat ile

Üşdiler dört yanına **dikḳat** ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 69, Mısra 10*). [*dikḳat,]*

Eyledüğüñ temelluḳ u ḥidmet

İstikāmetle ḥidmete **dikḳat** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 26*). [*dikḳat,]*

Cābī yā şehr-emīnine iḳdām

Dikḳat ü ihtimām-ıla ibrām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 50*). [*dikḳat,]*

Dikḳat ü ḡayret-ise ancaḳ olur

Dīn ü 'uḳbāsını anuñla bulur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 53*). [*dikḳat,]*

Ḥāmenüñ virdi ḥaḳḳını ḳat ḳat

Tırde sa'y u tīḡde **dikḳat** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 177, Mısra 34*). [*dikḳat,]*

Dikḳat ü ihtimāmı şubh ile şām

Cān atup ḡaylī itdiler iḳdām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 9*). [*dikḳat,]*

Ehl-i ṭab' uñ sözün ki ḡāme yazar

Dikḳati ile ḳılı kırḳ yarar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 46*). [*dikḳati, -i]*

Ḥāşılı İntizāmī **dikḳatde**

Hīḡ ḳuşūrı ḳomadı ḡayretde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 1*). [*dikḳatde, -de]*

Āb-deste taḳayyüdüñ yoḡ-ise

Ḳayd-ı dünyāya **dikḳatüñ** çoḡ-ise (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 15, Mısra 20*). [*dikḳatüñ, -üñ]*

Ḳandadur diyü ḡaşm u **dikḳatle**

Kej nazār itdi özge ḥiddetle (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 13*). [*dikḳatle, -le]*

dikkatsiz: Dikkatsiz.

'İlme niyyet olur mı **dikḳatsüz**

Saña lāyık mı dine ḡayretsüz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 27*). [*dikḳatsüz,]*

dil: Gönül.

Bir şerer var gibi **dilüñde** meger

Dūd-ı āhuñ depeñden itdi gūzer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 41, Mısra 27*). [*dilüñde, -üñ, -de]*

Çünki ḡüsrān ḳomadı **dilde** mecāl

Gitdi sermāye yitdi māl u menāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 77, Mısra 3*). [*dilde, -de]*

Pes Ösek al'asına  n irdi

'Avn-i Hak idi **dildeki** virdi (*Tuhfetü'l- hv n, Mesnevi 82, Mısra 8*). [*dildeki, -de, -ki*]

T g-ile yek-zeb n ol elde iken

C r'et  n z hir eyle **dilde** iken (*Tuhfetü'l- hv n, Mesnevi 91, Mısra 130*). [*dilde, -de*]

Dile h tiffden irdi bir  v z

Ya'n  bu nazm  eyledi  g z (*Tuhfetü'l- hv n, Mesnevi 97, Mısra 9*). [*dile, -e*]

A n    hid degül mi bunca  ref

Dillerince amuya virdi  ref (*Tuhfetü'l- hv n, Mesnevi 162, Mısra 58*). [*dillerince, -ler, ince*]

Gider **dilden** gub r   alk -i rind na gel   f 

G   l  y nesinde  n omaz gerd-i keder meclis (*Tuhfetü'l- hv n, Müfret 2, Mısra 5*). [*dilden, -den*]

  id p s r -ser taf l-i h li

Dilinde lerze yok tende mec li (*Tuhfetü'l- hv n, Mesnevi 198, Mısra 2*). [*dilinde, -i, -n, -de*]

Dil  g z bir iderdi n ze v  t r

Y  t kun y    ben t kundum dir (*Tuhfetü'l- hv n, Mesnevi 91, Mısra 67*). [*dil,*]

Bir gice **dil** iderdi fikr-i da  k 

   u   zni  lur-ıdı ta'v k (*Tuhfetü'l- hv n, Mesnevi 97, Mısra 1*). [*dil,*]

 b-  r y na anu  iy **dil** Hak

Nice urtardı ol elemden ba  (*Tuhfetü'l- hv n, Mesnevi 138, Mısra 45*). [*dil,*]

Dilde  esm '-  p k  ni ırma

Bilümi g vl-  g flete virme (*Tuhfetü'l- hv n, Mesnevi 142, Mısra 113*). [*dilde , -den*]

Dil  ni ısıca da t t her-b r

Cüst   c  eyle 'a l u fikretle (*Tuhfetü'l- hv n, Mesnevi 35, Mısra 56*). [*dil  ni, -  ni, -i*]

 idmet-i Ha  'a ba la berk bil  ni

Z kr-i B r 'ye m nis it **dil  ni** (*Tuhfetü'l- hv n, Mesnevi 142, Mısra 12*). [*dil  ni, -  ni, -i*]

albden albe yol mu arrerd r

Dilde ma l b  od mu avverd r (*Tuhfet 'l- hv n, Mesnevi 100, Mısra 4*). [*dilde, -de*]

Gence v r n na **dili** ma z n

Ejdere d ndi  a m- la ol d n (*Tuhfet 'l- hv n, Mesnevi 154, Mısra 19*). [*dili, -i*]

 ayret   fikre varicek ol  n

 ubb-  m zer **dilin** id p s z n (*Tuhfet 'l- hv n, Mesnevi 124, Mısra 10*). [*dilin, -in*]

Lāleveş çāk çāk idüp **dilini**

Eylemiş ham benefşeves bilini (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 47, Mısra 35*). [*dilini, -in, -i*]

Buldı tüccâr içinde ‘unvânı

Irdı **dilden** ezelki peymânı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 38*). [*dilden,]*

Yâr-ı mûnis kitâb-idi elde

Fikr-i sūd u ziyân-idi **dilde** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 16, Mısra 10*). [*dilde, -de*]

Dâğ-ı sînem gibi **dilüñ** âzer

Eşk-i çeşmüm nücümüña beñzer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 46, Mısra 7*). [*dilüñ, -üñ*]

Dildeki ‘illetinden ayrulmaz

Şoñ yatacak yirin arar bulmaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 28, Mısra 25*). [*dildeki, -de, -ki*]
]

Bir deriye şarıldı cism-i hâzîn

Gördi her vech-ile **dilin** mecrûh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 59*). [*dilin, -iñ*]

Ķan otur[m]ışdı goncanuñ **diline**

Şâh şâh oldı servüñ endâmı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 40, Mısra 12*). [*diline, -i, -n, -e*]

Ķâyimü'l-leyle eyleyüp cür’et

Birinüñ yok **dilinde** hîç ‘illet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 25*). [*dilinde, -i, -n, -de*]
]

Ol dahı maķşadın beyân itdi

Dildeki sırrını ‘ayân itdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 62, Mısra 18*). [*dildeki, -de, -ki*]

Ķubb-ı dünyâdan eyleye iğmâz

Ķomaya **dilde** zerre hırş ile âz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 24*). [*dilde, -de*]

Didüm ey yâr-ı mûnis ü maķrem

Dil bu fikri velî kıılır her dem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 7, Mısra 2*). [*dil,]*

Nâyveş **dil** yine hevâya düşer

Beñzi âhîr çü berg-i sâza döner (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 11, Mısra 5*). [*dil,]*

Dil ser-â-pây yek-sere maķzûn

Ey niçe âşinâ olan aķdem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 2*). [*dil,]*

Tâc u hırķayla Mevlevî-kirdâr

Geldi itdi semâ‘ **dilinde** şerâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 44, Mısra 4*). [*dilinde, -i, -n, -de*]
]

dil: Dil, lisan. Konuşma dili.

Ma‘rifet elde olsa **dilde** kemāl
 Olur āsān celb-i māl u menāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 76, Mısra 31*). [dilde, -de]
 Erde lâzımdur elbet elde hüner
 Ma‘rifet lâzım elde **dilde** hüner (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 76, Mısra 18*). [dilde, -de]
 Sūsenüñ ne **dili** var ide ‘ayān
 Sünbülüñ kaç başı var anda beyān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 94, Mısra 7*). [dili, -i]
 Bir büyük balta al didi elüñe
 Zerre havfı getürme hîç **dilüñe** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 101, Mısra 12*). [dilüñe, -ün, -e]
 Açlıktan **dil** uzadup yalanur
 Gözlerinüñ yaşı ile şulanur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 106, Mısra 9*). [dil,]
 Söylenür nāmı niçe **dillerde**
 Haylî meşhûrdur bu illerde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 132, Mısra 31*). [dillerde, -ler, -de]
 Kanda nān u nemek ki yetmiş ola
Dilde aña du‘ā gönülde şenā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 58*). [dilde, -de]
 İl **dilinden** kimesne kırtulımaz
 Hîç güneş balçığı-ıla örtülmez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 148, Mısra 7*). [dilinden, -in, -den]
 Kimse aña teḳayyüd eylemeye
 Yazmasıyla **dilini** aňlamaya (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 46*). [dilini, -i, -n, -i]
 Mañşibuñ hîç aňmaya adın
Diline hîç getürmeye yādın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 54*). [diline, -i, -n, -e]
 Dilde şükr-i Hüdā dūrūd-ı Resūl
 [.....] (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 29*). [dilde, -de]
 Ola nām-ı mübāreki meştūr
 Ola **dillerde** umarum mezkūr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 60*). [dillerde, -ler, -de]
 Vāḳı‘ā gördi ḳamudan aḥsen
 Zikri **dilde** ḥadīṣ-i ḥubb-ı vaṭan (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 16, Mısra 52*). [dilde, -de]
 Mavçe-nām söylenür **dilde**
 Haylî şöretde idi ol ilde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 51*). [dilde, -de]
 Hep ‘ibārâtı cümle yādında
Dilde ancaḳ degül nihādında (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 64*). [dilde, -de]
 Bir sâ‘at şoñra dirlügüñ yılce
 Artuḡın kıl ḥesāb her **dilce** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 65, Mısra 30*). [dilce, -ce]

‘Ahd-i sâbık dilinden itdi firār

Hubb-ı sīm ü zer itdi **dilde** karar (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 42). [dilde, -de]

İşün elde **dilünde** tevhidün

Gicede vird ü zıkr ü temcîdün (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 15, Mısra 11). [dilünde, -ün, -de]

‘Ahd-i sâbık **dilinden** itdi firār

Hubb-ı sīm ü zer itdi dilde karar (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 41). [dilinden, -i, -(n)den,]

Sırruñı dimesden var eyle hâzer

Dilün eñseñde çıkaralar eger (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 41, Mısra 34). [dilün, -ün]

Dilde süzuñ gönülde var şererün

Var gibi hâl ü kâlden haberün (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 46, Mısra 11). [dilde, -de]

Gonca boğazını ele virmiş

Süsenün ne **dili** var ide niyâz (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 40, Mısra 19). [dili, -i]

dilâ: Ey gönül.

Cân fedâ idelüm **dilâ** gel bul

Yâr ağyârsız dikensiz gül (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 65, Mısra 3). [dilâ,]

Eyü yatlu metâ‘ şatuldı **dilâ**

Fi’l-meşel düşdi âteşe güyâ (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 53). [dilâ,]

İtdi ol ser-hadün hîrâsetini

Eyle tahsîn **dilâ** ferâsetini (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 105, Mısra 10). [dilâ,]

Gel **dilâ** bir hikâyet eyleyelüm

Hâl-i dehri rivâyet eyleyelüm (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 152, Mısra 1). [dilâ,]

Geçdi bir ay bu vech-ile dâyim

Gel kulağ dut bu güşmâle **dilâ** (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 65). [dilâ,]

dilâver: Yürekli, cesur.

Bir **dilâver** belürdi nâ-gâhî

Mîr-mîrân idüp o güm-râhı (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 1). [dilâver,]

Giyimli atlar u (...) tâzlar

Silâhı ile geldi her **dilâver** (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 30). [dilâver,]

Sefer dönmiş tağılmış ekşer ‘asker

Nereden çıkdılar bunca **dilâver** (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 56). [dilâver,]

Rezme ‘uryān girür **dilāverdür**

Hayderī tāc-ile ƙalenderdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 53*). [*dilāverdür, -dür*]

dil-bend: *Gönül bağlayan, seven.*

Haylī **dil-bend** imiş meger o levend

Yāreye şaldı anı ol nuḥsend (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 25*). [*dil-bend,*]

dilber: *Gönül alan, güzel.*

Şanki āb-ı mu‘allaƙ-ı ğabğab

Tāze ter **dilber** olmuş-idi ‘ineb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 78, Mısra 16*). [*dilber,*]

Düşünür dürlü dürlü efkäre

Vaşlına **dilberüñ** arar çäre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 102*). [*dilberüñ, -üñ*]

Dilberinüñ ƙamusı yelkenlü

Nefret eyler mi senlü vü benlü (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 57*). [*dilberinüñ, -i, -nüñ*]

Ter ma‘ānī kelām-ı zāhirde

Hüb **dilber** libās-ı fāhirde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 59, Mısra 14*). [*dilber,*]

Her taraf zīb ü zīnet ile tolu

Hüb **dilberler** ile ḥod memlü (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 55, Mısra 40*). [*dilberler, -ler*]

dil-cū: *Gönlü (kendine) çeken, gönlü cezbeden.*

Şāf u terdür o cūy-ı hoş **dil-cū**

Pâyına āb-ı Hıẓr ƙoymaya şu (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 61*). [*dil-cū,*]

dil-dāde: *Aşık, tutkun, gönül vermiş.*

Hāşılı ol ḥazīn ü **dil-dāde**

Çün ol aradan oldu āväre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 26, Mısra 1*). [*dil-dāde,*]

dildār: *Birinin gönlüne malik olan maşuka.*

Görmedin bildi geldügin **dildār**

İki gönül bir olicek iy yār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 100, Mısra 17*). [*dildār,*]

dile-: *Istemek, arzulamak.*

Girdi çarha vü çıkdı meydāna

Dileyüp haşmı durdı merdāne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 51, Mısra 12*). [dileyüp, -y, -üp]

Müflis-i pāk olup o demde yine

Dilerem böyle t̄ālī‘ oda yana (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 36*). [dilerem, -r, -em]

Dilerem bir bölük kitābetini

Umaram pādişeh himāyetini (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 35*). [dilerem, -r, -em]

Köprü mescid ribāt u zāviyeler

İden andan du‘ā-yı hayr **diler** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 16*). [diler, -r]

Gice uyhusı yok gündüz huzūrı

Diler kim kimse incinmeye şūrī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 26*). [diler, -r]

Sūhte gitmek **diler** didi bu şeb

Nüşhañı varup andan eyle taleb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 21, Mısra 25*). [diler, -r]

Şuyın alup yüzine süre **diler**

Şubh-ı şādık ridā elinde dutar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 94, Mısra 29*). [diler, -r]

Ne **dilerseñ** kabūl-ı hāzretdür

Olma gāfil bu ulu fırsatdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 31*). [dilerseñ, -r, -señ]

dil-efgār: Gōnlü yaralı II Âşık.

Yohsa seyrān-içün **dil-efgāra**

Başda ol-dem açıldı nezzāre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 23, Mısra 7*). [dil-efgāra, -a]

dilī: Yiğit, cesur, cesurane.

Adı çıkmış Fireng içinde **dilīr**

Đarbına kimseler bulur mı güzīr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 9*). [dilīr,]

dil-ile: Dil ile; konuşarak.

Pīr-i rūşen-zamīr ü hoş-tedbīr

Ne **dil-ile** anı idem ta‘bīr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 24*). [dil-ile,]

diller: Konuştukları lisân.

Eyleyüp **dillerince** ta‘bīri

İtmeyüp hīç birine tağyīri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 61*). [dillerince, -ler, -ince]

dilleş-: *Dilleşmek, söyleşmek.*

Nakd-ı kırtāsı eyleyüp maṭlab

Dilleşe hāme ile rūz u şeb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 161, Mısra 22*). [*dilleşe, -e*]

dil-rîş: *Yüreği yaralı.*

Gele dīvānına çün bay u dervîş

Kimi mazlûm u zālīm kimi **dil-rîş** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 28*). [*dil-rîş,]*

dil-rübā: *Gönül alan (sevgili).*

Hüseyn-i **dil-rübā** derzi birisi

Yezîd ağıyār olupdur hem-celîsi (*Tuhfetü'l-İhvân, Kit'a 1, Mısra 1*). [*dil-rübā,]*

dil-şād: *Far. Gönül hoş, mutlu, sevinmiş.*

Niçe germ-ābesi yeñi icād

Girse ğamgîn çıkar yine **dil-şād** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 55, Mısra 2*). [*dil-şād,]*

dil-teng: *Gönül daralmış.*

‘İş ü nûş oldu kaçdı **dil-tengüñ**

Ya ‘nī şāh-ı Fireng-i bī-nengüñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 11*). [*dil-tengüñ, -üñ*]

dil-teşne: *Bağrı yanık, gönül susamış || Gönülden arzulayan.*

‘Aceb mi Kerbelā olsa naşībüm

Beni **dil-teşne** öldürdi tabībüm (*Tuhfetü'l-İhvân, Kit'a 1, Mısra 4*). [*dil-teşne,]*

dil uzat-: *Bir kimse veya bir şey için kötü söz söylemek, dilini çıkarmak.*

Dil uzadurdu hār u ḥas bāğa

Yüz ururdu benefşe toprağa (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 13*). [*dil uzadurdu, -ur, -dı*]

‘Abd-ı fermān lisāna yā noldı

Karşu **dil** aña **uzadur** oldu (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 44*). [*dil uzadur, -ur*]

Dil uzatmadın aña buğz-ile hār

Ġoncaveş sâkit olup itdi karar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 63, Mısra 13*). [*dil uzatmadın, -ma, -dın*]

Mişl-i süsen **dilin uzatmaya** tā

Çün-benefşe hamîde kaddi dü-tā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 63, Mısra 15*). [*dil uzatmaya, -ma, -y, -a*]

Açlıktan **dil uzadup** yalanur

Gözlerinüñ yaşı ile şulanur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 106, Mısra 9*). [*dil uzadup, -up*]

O selâtiñe kim ki **dil uzada**

Yâ derünj murâd iden hasede (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 67*). [*dil uzada, -a*]

dimāğ: *Akı, fikir.*

Dimāğ u beyni nice_olmaya muhtel

Cehennem düdesi vü tu'mı mühmel (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 53*). [*dimāğ,]*

dımışkî: *Demir, çelik veya bakır üzerinde kazılan oyuklara tel hâlinde altın, gümüş vb. mâdenlerle dolgu yapılmak sûretiyle süslenmiş eşyâ, gömme telkârî, Şam kakması.*

Ol ucuñ pehlivânıdur yâ meger

Bağlamış biline **Dımışkî** kemer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 126, Mısra 30*). [*dımışkî,]*

din: *Ar. Bir milletin itikatça umumen tuttuğu yol.*

Dîn muhibbi yolında şadıkdur

Durduğı yerde yoluk 'aşıkdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 5*). [*dîn,]*

'İlme niyyet olur mı diğkatsüz

Saña lâyıķ mı **dine** gayretsüz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 28*). [*dine, -e*]

Dînümüz ger iderler-ise kabûl

Żayfumuzdur oları eyle kabûl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 37*). [*dînümüz, -ümüz*]

Āh hulkūma iricek cānı

Rūzî kııl aña **dîni** imānı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 30*). [*dîni, -i*]

Anda İbni Kalendar ü sayır

Dîni vü mezhebi yok ol hāsir (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 46*). [*dîni, -i*]

di-: *Söylenmek, ifade edilmek.*

Rūmili'nde var idi bir dānā

İntizāmî **dinirdi** maḥlaş aña (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 11, Mısra 12*). [*dinirdi, -ir, -di*]

İhtilâlâ düşer diyânetümüz

Her kapuda **dinür** hıyânetümüz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 14*). [*dinür, -ür*]

Ṭāgī geldi vü eşdi **dindükde**

Tā ova cānibine indükde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 23*). [*dindükde, -dük, -de*]

Dine ya 'nī Budun'a şehr-engiz

Hüb evşâf-ile bula ta'ziz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 58, Mısra 11*). [*dine, -e*]

Egri yola 'udül iderse ger ac

İztırārī **dinür** aña muẓtar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 43*). [*dinür, -ür*]

'Ālemi 'ilm-ile dutarsa revā

Hak bu Loḳmān-ı s̄anī **dindi** aña (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 10*). [*dindi, -di*]

'Ālemi 'ilm-ile dutarsa revā

Hak bu Loḳmān-ı s̄anī **dindi** aña (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 10*). [*dindi, -di*]

Nāmı 'Osmān **dinürdi** bir naḳḳāş

Mānī olmaz-idī aña pādaş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 35*). [*dinürdi, -ür, -di*]

din-: Bitmemek.

Gerçi söyletdiler velī **diñmez**

Ṭoḡrudan ḡayrı bir sözi bilmez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 49, Mısra 15*). [*diñmez, -mez*]

dinç: Gücü kuvveti yerinde, sakin, müsterih, emin.

Bir niçe gün bu yüzden oldı revān

Dinç atlarla ḳoçi oldı devān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 2*). [*dinç,]*

dīndār: Din inancı güçlü, din kurallarına bağlı kimse.

Özge miḥnetdür ādeme pīndār

Aña māyil mi merd olan **dīndār** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 155, Mısra 16*). [*dīndār,]*

dindir-: Dinmesini sağlamak, sona erdirmek, teskin etmek.

Mūmı **dīndirdiler** bunı diyicek

Ev ḳapusın ḳapadılar ḳatı pek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 101, Mısra 9*). [*diñdirdiler, -di, -ler*]

dinil-: Denilmek, söylenmek, sözü edilmek.

Degüldür şöhret ü 'unvân esîri

Dinilmez vaşfinuñ hîç biñde biri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 86*). [*dinilmez, -mez*]

Sürh-ser **dinilen** o mel'ûnuñ

Mezhebi yok o râfızî dünüñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 183, Mısra 25*). [*dinilen,]*

Dinilmişdür dime 'aşr-ı 'aşîri

Gelüpdür intiḥāba biñde biri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 65*). [*dinilmişdür, -miş, -dür*]

Ṭolanur kamu cānibin Gula'nuñ

Aḳkiriş **dinilürmiş** adı anuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 126, Mısra 8*). [*dinilürmiş, -ür, -miş*]

Acı tatlu **dinildügin** ḳo hele

Mey yüzün ekşidürdi nā-ehle (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 73*). [*dinildügin, -düg, -in*]

dinle-: Kulak vermek, dinlemek.

İndüri-gör libāsuñ üstüñden

Şimdi gel **diñle** esle sözümi sen (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 70, Mısra 12*). [*diñle,]*

Diñle bu nüktesini eslāfuñ

Aña teslîmi vardur eşrāfuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 177, Mısra 1*). [*diñle,]*

Diñleyüp herkesüñ muşāḥabetin

Gözleyüp vaż'ınuñ münāsebetin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 65*). [*diñleyüp, -y, -üp*]

'Āriyet birle virdi niçe zamān

Diñle aḥvāl-i gerdiş-i gerdān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 20, Mısra 32*). [*diñle,]*

Diñledi çün cevābumı yārān

Didi zāyi' olur mı hîç 'irfān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 8, Mısra 1*). [*diñledi, -di*]

Ola ḥalka-be-güşı her gül-ruh

Sözün ānlaya **diñleye** pāsuḥ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 12, Mısra 10*). [*diñleye, -(y)e*]

Diñledi ḳāḏı sözlerin bir bir

İntizāmı cevābda ḥāzır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 1*). [*diñledi, -di*]

dîn: İnanılıp bağlanılan düşünce, inanç; merhamet.

Sīm ü zerden murāduñ üzre virem

Kıyma **dīnūñ-çün** eyle baña kerem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 16*). [*dīnūñ-çün, -çün*]

din-: Demek; söylenmek.

Düşüp ‘asker içine haylî fetret

Kime virilü **dinür[di]** şadâret (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 193, Mısra 2*). [*dinür[di], -di*]

Lağabına **dinür-idi** Selver

Dāyim eylerdi şirreti ezber (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 30, Mısra 3*). [*dinür-idi, -ür, -idi*]

dir: De-, der, söyler.

Ehl-i ‘irfān **dir** bu kavlı-i celî

Şey’ zıddıyla münkeşif ezeli (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 65, Mısra 7*). [*dir,*]

Niçesinden rehā bulam **dirseñ**

Mülk ü tahtuñda ger қalam **dirseñ**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 114, Mısra 9*). [*dirseñ, -señ*]

Niçesinden rehā bulam **dirseñ**

Mülk ü tahtuñda ger қalam **dirseñ**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 114, Mısra 10*). [*dirseñ, -señ*]

Gel gel ey yolsuz eyleyen dahli

Olayın **dirseñ** ol tarîk ehli (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 54*). [*dirseñ, -señ*]

Dir-idüñ bir büyük ‘acîb âdem

Gāhî göründüğünce virür elem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 31*). [*dir-idüñ, -idüñ*]

dir-: Toplamak.

Ya ‘nī geldi **dirüldi** huddāmı Tañladılar görüp o bed-nāmı Didiler bu degül bizüm maḥdüm

Yoğ-idi anda böyle lehçe-i şüm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 87*). [*dirüldi, -ül, -di*]

Gayrınıñ koynına dime gireyin

Yād bostānda gülleri **direyin**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 137, Mısra 36*). [*direyin, -eyin*]

Qışlayup anda ‘askerini **dire**

Şāhı şımış idi o dem Özbek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 4*). [*dire, -e*]

dir: "-dır, dir" bildirme eki.

Başdan ayağumuzu el ala **dir**

Başa kaşd idüp ayağa şala **dir**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 25*). [*dir,]*

dirâz: Uzun.

Kim muharref çalındı kimi **dirâz**

Gice tâ irişince vaqt-i namâz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 109*). [*dirâz,]*

direm: Akçe, para, dirhem.

On **diremden** ziyâde idi ğıdâ

Rûz-merre bu idi haqq-ı edâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 9*). [*diremden, -den]*

diri: Canlı, zinde.

Vâkı'â eyle itdi çünki biri

Bindi ayağa ol da öli **diri**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 103, Mısra 14*). [*diri,]*

Mürdenüñ hîç kalmamış eñeri

Kendünüñ yine defterinde **diri**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 42*). [*diri,]*

dirîğ: Yazık, eyvah, yazıklar olsun.

‘Ömr-i nâzûk hebâya gitdi **dirîğ**

Cehd bād-ı hevâya gitdi **dirîğ**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 47*). [*dirîğ,]*

‘Ömr-i nâzûk hebâya gitdi **dirîğ**

Cehd bād-ı hevâya gitdi **dirîğ**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 48*). [*dirîğ,]*

Dâma düşdüñ ayağüñ-ıla **dirîğ**

Yire geçdüñ tayağüñ-ıla **dirîğ**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 55*). [*dirîğ,]*

Dâma düşdüñ ayağüñ-ıla **dirîğ**

Yire geçdüñ tayağüñ-ıla **dirîğ**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 56*). [*dirîğ,]*

dirîgâ: Yazık, eyvah, yazıklar olsun.

Dirîgâ vü dirîgâ vü dirîgâ

Ma‘ârifden haber virilmez aşlâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 61*). [*dirîgâ,]*

diril-: Canlanmak. mec. Kuvvet ve taravet gelmek, taze hayat bulmak.

Geçdi temcîd şabâh karîb oldu

Niçe niçe **dirildi** vü öldi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 103, Mısra 8*). [*dirildi, -di*]

Gerüsinden gemi ile sürilür

Cümle aşhâbı ilerü **dirilür** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 30*). [*dirilür, -ür*]

dirilük: Yaşayış, hayat, ömür.

Mevt yigdür dahı bu **dirilükden**

Kişi kurtulsa hoş durur buñdan (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 17*). [*dirilükden, -den*]

dirin: Özel isim, yer adı.

Biri Tihutın ü birisi **Dirin**

Dirin'ün lezzetine şad taḥsîn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 15*). [*dirin,]*

Biri Tihutın ü birisi Dirin

Dirin'ün lezzetine şad taḥsîn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 16*). [*dirin'ün, -ün*]

dirlig: Dirlilik; düzen.

Pâdişeh **dirligini** ol ki şatar

Naḳd-ı vaḳtini ḥāsirîne қатар (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 15*). [*dirligini, -i, -n, -i*]

dirlüg: Dirlilik, hayatta olma.

Bir sâ'at soñra **dirlügüñ** yilce

Artuğın kıl ḥesâb her dilce (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 65, Mısra 29*). [*dirlügüñ, -üñ*]

dirlük: Osmanlı Devleti'nde bir hizmete karşılık olmak üzere bir kimseye devletçe verilen aylık veya bir yere bağı gelir.

Beni **dirlükle** ber-murâd itdi

Faḳrumı gördi hoş-nihâd itdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 77*). [*dirlükle, -le*]

Manşib u **dirlük** aḳçe vü tîmâr

Derdine hîç düşmedi deyyâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 147, Mısra 5*). [*dirlük,]*

dirlük: Yaşamak, canlılık.

Yohsa **dirlük** aña helâl olmaz
 Bed-aşıl bir maḥalde yir bulmaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 52, Mısra 23*). [*dirlük,]*
 Mürde cismini eyledi ihyā
 Daḥı bir **dirlük** eyledi i'ṭā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 62, Mısra 22*). [*dirlük,]*
 Kimi **dirlük** murādına gitdi
 Kim şehādet ümīdine yetdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 86, Mısra 13*). [*dirlük,]*
 Akçe ol virdi illā bu etmek
 Bulınur akçe **dirlük** olsun tek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 80*). [*dirlük,]*
 Teng-destlük idüp durur bīmār
 Aña **dirlükle** olsa ger tīmār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 187, Mısra 36*). [*dirlükle, -le]*

dirnek: *Topluluk, cemiyet.*

Nizā'a düşse **dirnek** yāḥū tīmār
 Getürür defteri öñine her bār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 65*). [*dirnek,]*
 Yir yirin köprü başları **dirnek**
 Söylenür anda lāf eger gerçek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 3*). [*dirnek,]*

dirsek: *Kol ile bilek kemiği arasındaki mesafe.*

Kolları ney gibi şaru **dirsek**
 Rīsmān bağlu bir düğüm bī-şek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 31*). [*dirsek,]*

diş: *Çene kemiklerinin üzerinde dizili, ısırmaya ve çiğnemeye yarayan organ.*

Puḥte ser gibi **dişleri** sıridur
 Ḥām ṭammā'a bu belā yiridür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 75*). [*dişleri, -ler, -i]*
Dişin açmağa bulmadı çāre
 Perçemin çekme düşer el vare (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 9*). [*dişin, -i, -n]*

dişi: *Dişi, kadın.*

Bulduğum erkeğine tīg urayın
 Ḥod **dişisin** esir idüp süreyin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 12*). [*dişisin, -si, -n]*

ditre-: *Titremek, sallanmak.*

Ḥāşılı gūşmāl oldu aña
Ditrer endāmı ger sefīne aña (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 96*). [*ditrer, -r]*

Ditrer endāmı şalınur başı

Ža ‘fdan durma dökilür yaşı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 106, Mısra 15*). [ditrer, -r]

Bir seher İntizāmī ẖvābından

Uyanup **ditrer** ızırābından (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 2*). [ditrer, -r]

Beñzine göre ‘illet-i yereķān

Ditrer endāmı dir gören hafaķān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 46*). [ditrer, -r]

ditreş-: *Titreşmek, beraber titremek II büyük korku duymak, telaşa kapılmak.*

Đarb-zenler kuruldı pes yir yir

Ditreşürler fetiller dir dir (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 131, Mısra 14*). [ditreşürler, -ür, -ler]

dīv: *Dev, korkulan (kimse): rakip.*

Hod Tuna yahda rīve beñzer idi

Şīşe içinde **dīve** beñzer idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 67, Mısra 8*). [dīve, -e]

dīvān: *Büyük meclis.*

Yiri **dīvānda** bellü hükmi kavī

Hāmī-i şer‘ ü hükmi-i Muştafāvī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 95, Mısra 15*). [dīvānda, -da]

Didi **dīvānda** kâtibüm olsun

Ma‘rifet ehlidür yirin bulsun (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 156, Mısra 49*). [dīvānda, -da]

Gezdi **dīvān** içinde elden ele

Anı görüp nifāk ider cehele (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 55*). [dīvān,]

Ķatlı olundu yanınca defterdār

Oldı **dīvānda** haylī gīrūdār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 6*). [dīvānda, -da]

Geldi **dīvāndan** eve bir gün

Bāde ihzārına olup meftūn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 53*). [dīvāndan, -dan]

Gele **dīvānına** çün bay u dervīş

Kimi mazlūm u zālīm kimi dil-rīş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 27*). [dīvānına, -ı, -n, -a]

Ķurılmaz oldı **dīvān** içre bāzār

Bilindi ehl-i **dīvān** ile tüccār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 13*). [dīvān,]

dīvān: *Huzur, makam.*

Olar kim virdidi **dīvāna** teşvīş

Yolından şaşmadılar bī-kem ü pīş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 11*). [*dīvāna, -a*]

Gözlesün kanda ise erkānı

İtmesün hīç terk **dīvānı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 50*). [*dīvānı, -ı*]

dīvān-hāne: Devlet başkanı konumundaki kişilerin saraylarında divanın toplandığı, elçilerin kabul edildiği ve çeşitli önemli meselelerin görüşüldüğü mekân.

Tā ki **dīvān-hāne** vü maṭbah

Biri birinden eyleyüp aşlah (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 35*). [*dīvān-hāne,]*

dīvār: Duvar.

Dayanup bir haşīr **dīvāre**

Durur-ıdı görince bī-çāre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 77*). [*dīvāre, -e*]

Çār **dīvār** içinde vir kūtı

Bes durur çıka taşra tābūtı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 137, Mısra 17*). [*dīvār,]*

dīv-hū: Dev huylu.

Dīv-hūdūr saña dimez ādem

Vāy eger 'arz-ı ihtiyāc itseñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 33, Mısra 18*). [*dīv-hūdūr,]*

Dīv-hūdūr çıkarsa taşra eger

Mekri eyler ol ān saña zarar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 137, Mısra 27*). [*dīv-hūdūr,]*

divşir: Devşirmek.

Öñi ardına uydı oldı şemīn

Kendüyi şandı **divşirür** miskīn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 68*). [*divşirür, -ür*]

Ķalgıdukça şanur-ıdı çālāk

Dizgünün **divşürür-idi** bī-bāk (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 70*). [*divşürür-idi, -ür-, -idi*]

diyānet: Din kurallarına tam bağı olma durumu II fetva.

İhtilāle düşer **diyānetümüz**

Her kapuda dinür hıyānetümüz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 13*). [*diyānetümüz, -ümüz*]

diyār: *Memleket, ülke, belde.*

Resne'nün tağına bu deñlü sipāh

Çıkup itdiler ol **diyārı** tebāh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 4*). [*diyārı, -ı*]

Mîr-mîrânı ol **diyāruñ** ola

Ol vilāyet 'adālet ile tola (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 93, Mısra 11*). [*diyāruñ, -uñ*]

Emr idem bir kulumā tā Sürhāb

Cümle il ü **diyārın** ide hārāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 153, Mısra 12*). [*diyārın, -ın*]

Mısr u Şām u Halep kamu o **diyār**

Āl-i 'Osmān vilāyeti ne ki var (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 182, Mısra 23*). [*diyār,]*

O **diyāra** irişdi çünki haber

Şadr-ı a'zam o semte 'azm eyler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 182, Mısra 35*). [*diyāra, -a*]

Aldı bunca **diyārumuz** darbı

Nāmı pür kıldı şark-ile ġarbı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 39*). [*diyārumuz, -umuz*]
]

Yakup yıkup **diyārın** ide tālān

Arayu gide şāhı tā Horāsān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 49*). [*diyārın, -ın*]

Geldüm işbu **diyāra** ve'l-hāşıl

Tā ki tahşıl-i 'ilm ola hāşıl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 20, Mısra 7*). [*diyāra, -a*]

diye: *T. ed. Güya, sözde, diyerek, sanki. Zannıyla, iddiasıyla, bahanesiyle.*

Gizlü sırrı **diye** melek gelmez

Ġayr-ı Hāk kimse ġāyibi bilmez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 33*). [*diye,]*

Kışşa-i miñnetüñ **diye** çün kāf

Her kim işitse bağrın ide şikāf (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 6, Mısra 31*). [*diye,]*

Oğuyup **diye** rahmet ide Hudā

Hāk katında kabül ola bu du'ā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 47*). [*diye,]*

diyenüñ: *Diyeenin, diyen kişinin.*

Gele serdār anda şanmaz idi

Diyenüñ sözüne inanmaz idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 16*). [*diyenüñ,]*

divü: (*diyü, deyi, diyi*): *Diye.*

At depdi idem **diyü** cür'et
 Buzuñ üstinde yüridi bir kat (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 39*). [diyü,]
 Kadre irdüm **diyü** şitâb itdi
 Maṭlabın 'add idüp ḥisâb itdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 25*). [diyü,]
 Bula özüm **diyü** fer ü tâbı
 Duḡter-i rez geyardi 'unnâbî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 78, Mısra 19*). [diyü,]
 Kim sebeb oldı rezme **diyü** meger
 Biribirine girmiş-idi şecer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 79, Mısra 3*). [diyü,]
 Pîr-i şad-sâle yüz-be-yüz farzâ
 Biñ yaşaduḡ **diyü** kılur da'vâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 32*). [diyü,]
 Bunca günlük yola ki biz gitdük
 Kaşd-ı a'dâ **diyü** şitâb itdük (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 10*). [diyü,]
 Kaşd-ı kâfir **diyü** meger ki çınâr
 Elin açmış du'â ider her bâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 27*). [diyü,]
 Kimi kılacığum **diyü** ağlar
 Güşmâl-ile yüregın tağlar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 103*). [diyü,]
 Uyanıyla o yanına bükdi
 Yan virem **diyü** yanına çökdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 76*). [diyü,]
 Od virem **diyü** gerçi göz dikmiş
 Niçe topîlerüñ bilin bükmiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 15*). [diyü,]
 Ders-i şıbyâna idicek âgâz
 Ol hevâdan idem **diyü** pervâz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 150, Mısra 12*). [diyü,]
 Görmedük **diyü** çün cevâbın alur
 Kõnar eydür olar da ardca gelür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 41*). [diyü,]
 Ucuz aldum **diyü** alan sevinür
 Eksirek itdüğın görüp döğünür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 15*). [diyü,]
 Tâze devriydi **diyü** niçe pîr
 Anlaruñ arasında bulmağa yir (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 174, Mısra 27*). [diyü,]
 Anı sâlâr o demde kanda çeker
 Vâh fırsat **diyü** te'essüfde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 21*). [diyü,]
 Avum **diyü** dehre şaldı çavın
 Sitanbul'a düşürdi sürgün avın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 201, Mısra 15*). [diyü,]
 Eyleyüp dürlü dürlü mekr ü âl
 Tâli'ine irişe **diyü** zevâl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 31, Mısra 4*). [diyü,]

Ḳandadur **diyü** haşm u diḳḳatle

Kej nazar itdi özge ḥiddetle (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 13*). [*diyü,]*

Büriyâdur **diyü** ider iğmâz

Münḥaşırdur ḥaşıre dir nâ-sâz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 20, Mısra 21*). [*diyü,]*

Ḥurde-dân olayın **diyü** gerdün

Gâh menşür okurdı geh mevzün (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 21, Mısra 9*). [*diyü,]*

Cümlesin şarşup atdı bir yanına

İrmesün **diyü** bir zarar tenine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 22, Mısra 36*). [*diyü,]*

Bir ğaraż ideyin **diyü** ḳāḏī

Ceḥd idüp ya ‘nī ḥālet-i māzī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 5*). [*diyü,]*

Müy ger yir yir olmasa mismār

Rüz-ı ḳadrine irdi **diyü** zevāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 53*). [*diyü,]*

Ağız açar diyem **diyü** diyemez

Gâh tağyîr-i vaż ‘ ider gāhī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 37, Mısra 14*). [*diyü,]*

Ḳulleler ḳarşu birbirin gözler

Yanlaşa **diyü** birbirin özler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 57, Mısra 16*). [*diyü,]*

Âb-ı Ḥızr’uñ budur **diyü** ‘aynı

Baḳa-ḳalmış turur ḥabāb ‘aynı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 55, Mısra 17*). [*diyü,]*

diz: *T. is. Bacak ile baldır kemiklerinin iltisak ettiği yer.*

Şu ki **dizden** yuḳarudur ‘umḳı

İlter insānı oraya ḥumḳı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 77*). [*dizden, -den]*

dizi: *Sıra.*

Ol filoriye rehn içün o ḥerîf

Bir **dizi** incü virmiş-idi laṭîf (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 48*). [*dizi,]*

döğün-: *Aşırı üzüntü, çaresizlik, pişmanlık duyarak çırpınmak, kendi kendini dövmek.*

Ucuz aldum diyü alan sevinür

Eksirek itdüğün görüp **döğünür** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 16*). [*döğünür, -ür]*

döğüş-: *Dövüş.*

İşbu hengāme vü bu ceng ü **döğüş**

Şehr-i İzvorniğ’uñ civārı imiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 80, Mısra 17*). [*döğüş,]*

dök-: Dökülmek, yağmak, akmak.

Ditrer endāmı şalınur başı

Ža‘fdan durma **dökilür** yaşı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 106, Mısra 16*). [*dökilür, -il, -ü, -r*]
]

‘Askerin **dökdi** qaraya o pelîd

Şanasın cüş kıldı baħr-ı sefid (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 39*). [*dökdi, -di*]

Geldi vü **dökdi** naqd-ı ma‘hûdî

Bakdı Paşa öninde mevcûdî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 5*). [*dökdi, -di*]

Ġusl için âfitâba dutdı semâ

Mâh-ı nev **döker-idi** delv-ile mâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 94, Mısra 26*). [*döker-idi, -er, -i, -di*]

Dökdi aña ħarâretin vâfir

Otlı gerçi cevâbına ħâzır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 89*). [*dökdi, -di*]

Taşra çıkdukça her o meh-pâre

Dökilür der yirine seyyâre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 30*). [*dökilür, -il, -ül*]

Yılduzı düşkün olmasın mı kâmer

Bunca yaşlar **döküldi** şâm u seħer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 94, Mısra 16*). [*döküldi, -ül, -di*]

İçi yanķunı ile ehl-i dükân

Dökülürdi niteki berg-i ħazân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 44*). [*dökülürdi, -ül, -ür, -di*]

dokun-: İçine işleyip duygulandırmak veya üzmek, tesir etmek.

Çünkü vaķt-i ezân irüp okuna

Ķulaĝuňa o ħoş şadâ **dokuna** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 15, Mısra 18*). [*dokuna, -a*]

dol-: Tamamen kaplamak.

Sazuñ içine kim bürünmiş-idi

Ĥâme içinde nâle **dolmuş-idi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 86*). [*dolmuş-idi, -muş, -idi*]

doldur-: Dolu duruma getirmek.

Bu çeşmüm iki sāgar **dolduruban** tā gezer meclis

İki gözüm-içün görmüş degüldür böyle ter meclis (*Tuhfetü'l-İhvân, Müfret 2, Mısra 1*).

[*dolduruban, -uban*]

dön-: *Benzemek, andırmak, ...gibi olmak.*

Gence vîrânına dili maḥzûn

Ejdere **döndi** ḥaşm-ıla ol dūn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 154, Mısra 20*). [*döndi, -di*]

Bir belâ kıldaki seyishâne

Kıçı düşdi o **döndi** bî-câne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 22*). [*döndi, -di*]

Ba'zı ilî düşürdi ğavġāya

Döndi şehir ü kūrāsı şahrāya (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 60*). [*döndi, -di*]

Ḥaleb yine yeñiden fethe **döndi**

Du'ā-yı devleti yir yir okındı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 200, Mısra 17*). [*döndi, -di*]

Çü geldi 'izz ü devlet birle kōndı

Sitanbul cennet-i a'lāya **döndi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 205, Mısra 2*). [*döndi, -di*]

Nāyveş dil yine hevāya düşer

Beñzi āḥir çü berg-i sāza **döner** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 11, Mısra 6*). [*döner, -er*]

Ḳara başı çü kan-ile yundı

Rūy-ı zerdi kıızıl güle **döndi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 23, Mısra 20*). [*döndi, -di*]

Tuḥfe murġ oldu ol sitem-perdāz

Döndi şekl-i ġurāba ol ġammāz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 78*). [*döndi, -di*]

Kiminūñ kellesi olup gerdān

Kellesüz kim **dönerdi** ser-gerdān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 108*). [*dönerdi, -er, -di*]

Beñzi şolmış ḥazāna **dönmiş** idi

Böyle ḥāle özi göyünmiş idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 53*). [*dönmiş, -miş*]

'Asker etrāfa ḥaylî kōnmış-ıdı

Düz bedenden ḥişāra **dönmiş-idi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 113, Mısra 20*). [*dönmiş-idi, -miş, -idi*]

Şıḥhate **döndi** bunca 'illetler

Minḥate irdi anca miḥnetler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 118, Mısra 17*). [*döndi, -di*]

Berre **dönmişdi** rüy-ı baḥr meger

Ḥaylî keştî bırakmaġın lenger (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 13*). [*dönmişdi, -miş, -di*]

dön-: Geri gelmek veya geri gitmek, avdet etmek.

Yek mu‘allaḳ **dönüp** buz üzre feres

Şandı yatup alur buz üzre nefes (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 45*). [*dönüp, -üp*]

Dırsın anuñ kefilı eyü kişi

Tiz **döner** hānesine biter işi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 52*). [*döner, -er*]

Berüden anı eyledi serdār

Ḥaleb’üñ semtine **dönüp** yek-bār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 2*). [*dönüp, -üp*]

Komayup ‘ukde ḥall idüp meşākıl

Dönüp ‘askerle ḳat’ idüp menāzil (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 202, Mısra 18*). [*dönüp, -üp*]

Sefer **dönmiş** tağılmış ekşer ‘asker

Nereden çıqdılar bunca dilāver (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 55*). [*dönmiş, -miş*]

dön-: Vazgeçmek, caymak.

Dönme dönme yā varma evvelden

Kec-rev olma tedārük it erken (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 64, Mısra 9*). [*dönme, -me*]

Dönme **dönme** yā varma evvelden

Kec-rev olma tedārük it erken (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 64, Mısra 9*). [*dönme, -me*]

Her merāmuñ Ḥudā iderdi ḳabül

Ol ḳapudan **döner** mi kimse melül (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 34*). [*döner, -er*]

Uluyı **döndi** gelmiş idi o seg

Ḥaylī za‘f üzre imiş o mülhid (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 6*). [*döndi, -di*]

Ḳış irişdi vü **döndi** çün ‘asker

At u ḥuddām ḳahrı cāna yeter (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 1*). [*döndi, -di*]

dön-: Devretmek, dolaşmak.

Döndi gāzīler ile Mīr İshāk

Uyḥudan līk oldı tḳat tḳ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 21*). [*döndi, -di*]

Gerçi miḥnet-peẓīr dünyādur

Ḳādir-iseñ efendi **dön** yā dur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 44, Mısra 16*). [*dön,*]

Āsiyāb-ı felek **dönüp** tekrār

Pür-dakīk oldı işbu şeş enbār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 67, Mısra 19*). [*dönüp, -üp*]

don-: Soğuğun etkisiyle katı duruma gelmek, buz tutmak, buz olmak.

El bir etmiş şitā ile bārān

Ol yağardı bu **doñdururdı** hemān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 109, Mısra 20*).

[*doñdururdı, -dur, -ur, -dı*]

döndi: Dönmek, dönüşmek.

Cümle sermāyeden çü el yundı

Devleti gitdi tālī' i **döndi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 38*). [*döndi,*]

döndi: Vazgeçmek, caymak.

Döndi pes sancağına Mīr İshāk

Dahı 'asker ki oldı idi otağ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 15*). [*döndi,*]

döndi: (Şansı) iyiyken kötü, kötüyken iyi hale gelmek.

Tālī' i **döndi** devleti gitdi

Kendü özine eyledi nazarı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 6*). [*döndi,*]

dördünci: Dördüncü.

Yedi kat kullsin alup yek-bār

İtdi **dördünci** burcı üzre karar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 51, Mısra 20*). [*dördünci,*]

dori: Doğru, doğrultmak.

Ağlayup rāh-ı dūrı kimi yider

Ža' fī var gidemez **dorisın** añar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 100*). [*dorisın, -sın*]

dört: Üçten sonra gelen sayı.

Bir o biz **dört** aña ġarīm oluruz

Yā anı öldürür yā biz ölürüz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 101, Mısra 13*). [*dört,*]

Dört ayağı olup birer çevgān

Başını top idüp durur bī-cān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 106, Mısra 21*). [*dört,*]

Dört münzel kitāb yādında

Lafzan u ma'nen öz nihādında (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 160, Mısra 13*). [*dört,*]

İşbu hāl-ile yazdı **dört** tefsīr

Hîç vaz' ını itmedi tağyīr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 163, Mısra 3*). [*dört,]*

döşe-: *Döşemek, sermek.*

Bu tarāka tarīkuña **döşemek**

Darımışdur yoluñda hîç bî-şek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 47*). [*döşemek, -mek]*

Hāzır oldu imām iskāta

Döşediler bisāti evsāta (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 100*). [*döşediler, -di, -ler]*

Ferş-i sebzīn **döşetdi** anda çemen

Şaçdı üstine gevherini semen (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 53*). [*döşetdi, -t, -ti]*

döşen-: *Kaplamak.*

Ak rīgiyle tahta-i gābrā

Yir yir **döşenürdi** remlāsā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 67, Mısra 16*). [*döşenürdi, -ür, -di]*

döşet-: *Serdirmek, yaydırmak; kaplatmak II artırmak, çoğaltmak.*

Gösterürdi velāyetin gūyā

Şuya seccādesin **döşetdi** şitā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 109, Mısra 18*). [*döşetdi, -di]*

dost: *Arkadaş, dost.*

Eben-‘an-ced siz Āl-i ‘Osmān’uñ

Dosta dostı ‘adūsı a‘dānuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 183, Mısra 24*). [*dosta, -a]*

Eben-‘an-ced siz Āl-i ‘Osmān’uñ

Dosta **dostı** ‘adūsı a‘dānuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 183, Mısra 24*). [*dostı, -ı]*

döv-: *Bir şeyi toz durumuna getirmek için ezmek.*

Taş demür **döymeyen** belāya beşer

Döyer olmaz zebūn zerre kadar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 35*). [*döymeyen, -me, -y, -en]*

Döy-: *Dayanmak, tahammül etmek.*

Taş demür döymeyen belāya beşer

Döyer olmaz zebūn zerre kadar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 36*). [*döyer, -er]*

Kim **döyer** ɗarbına o ġāzīnūñ

Kim durur zūr-bāzūsına anuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 134, Mısra 3*). [*döyer, -er*]

Göz **döyer** mi bu keşrete her bār

Seni za'f-ı başar başar nā-çār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 164, Mısra 9*). [*döyer, -er*]

Döymez imiş duḡān-ı āha meger

Def'i ref' oldı ol ẓazā vü ẓader (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 84, Mısra 35*). [*döymez, -mez*]

döy-: *Dayanmak, tahammül etmek.*

Cismine çıkdı ol ẓadar vāfir

Baḡsa **döymezdi** dīde-i nāzır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 93, Mısra 20*). [*döymezdi, -mez, -di*]

döyebil-: *Tahammül etmek, dayanmak.*

Ol ki kendin urur terāzūye

Döyebilür bu zūr-bāzūya (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 28*). [*döyebilür, -ür*]

döyer-: *Dayanmak.*

Ṭağ ẓadar lücceye yürek mi **döyer**

Nūḡ ṭūfānına kürek mi **döyer** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 70*). [*döyer,]*

döyi-: *Yeter bulmak, kanmak, tatmin olmak.*

Bir ağız sūz-ı derdine **döyimez**

Yangunından cevābını diyimez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 43, Mısra 25*). [*döyimez, -mez*]

İntizāmī görüp göyüñdi özi

İltimāsına **döyimedi** yüzi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 80, Mısra 26*). [*döyimedi, -medi*]

dü: *İki.*

Oldı neknende **dü** seyl-i enbūh

Rüstēmī geydi Zāl-i deşt-ile kūh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 23*). [*dü,]*

Ol ḡar içün **dü** üştür-i ser-mest

Eyleyüp her birine yek pā-best (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 123, Mısra 19*). [*dü,]*

Ān-ı vāḡidde idüp anı **dü** nīm

Ġālibā fevrī buldı cānı caḡīm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 123, Mısra 23*). [*dü,]*

du'ā: *Du'ā: Niyaz, yalvarış, tazarru.*

Vālideynüñ rızāsı 'izzetdür

Bā-ḥuşūşā **du'āsı** devletdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 87, Mısra 18*). [*du'āsı, -sı*]

Pes süvār olup ata oldı revān

Binmede hep **du'āsı** vird-i zebān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 87, Mısra 24*). [*du'āsı, -sı*]

Ḥaḳ ḳabūlı **du'āsı** muḫtarruñ

Şun'ı yokdur ol arada ğayruñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 103, Mısra 19*). [*du'āsı, -sı*]

Ḳanda nān u nemek ki yetmiş ola

Dilde aña **du'ā** gönülde şenā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 58*). [*du'ā,]*

Añar anı **du'ā** ile her ān

Hic unutdurmaz itdügi ihsān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 61*). [*du'ā,]*

Kendü hem olısar şevāba sebeb

Bir **du'ādur** 'ivaz olunsa taleb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 30*). [*du'ādur, -dur*]

Az öz vaşfin eyle gel ḥasbī

Bir **du'ādur** murād ḥod kesbī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 10*). [*du'ādur, -dur*]

Ḥaḳ ḳatında **du'āsı** oldı ḳabūl

Luṭf-ı Yezdān cihāna ḳıldı nüzūl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 141*). [*du'āsı, -sı*]

Oḳuyup diye rahmet ide Ḥudā

Ḥaḳ ḳatında ḳabūl ola bu **du'ā** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 48*). [*du'ā,]*

Yirde gökde olan **du'ā** ḥaḳḳı

Derdlüye itdüğüñ devā ḥaḳḳı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 9*). [*du'ā,]*

Gidicek dünyeden eyā ma'būd

Bir **du'ādur** ḳamudan [ol] maḳşūd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 38*). [*du'ādur, -dur*]

Cebe-ḥāne çü mīrīden açıldı

Du'ā gevherleri yir yir saçıldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 26*). [*du'ā,]*

Hediyemüz aña dāyim **du'ādur**

Du'āsı rüz u şeb ḥaḳḳ[ı] edādur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 205, Mısra 37*). [*du'ādur, -dur*]

Hediyemüz aña dāyim du'ādur

Du'āsı rüz u şeb ḥaḳḳ[ı] edādur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 205, Mısra 38*). [*du'āsı, -sı*]

Du'āsin İntizāmī eyle tekrār

Ḳamu ehl ü 'iyālūñ ile her bār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 205, Mısra 25*). [*du'āsin, -sın*]

‘Adle māyil **du‘āya** lāyıkdur

Luṭfī ḡālīb ṣenāya lāyıkdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 37*). [du‘āya, -ya]

Oḡuyup yazmadan murād **du‘ā**

Cümleñüñ ḡacetin Ḥaḡ ide edā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 49*). [du‘ā,]

Vaşlını çün müyesser itdi Ġanī

Virdi herkes **du‘ā** hediyyesini (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 34*). [du‘ā,]

Pādiṣāh-ı cihāna ṣubḡ u mesā

Dāyimā idelüm **du‘ā** vü Senā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 3, Mısra 2*). [du‘ā,]

Ḥān Muḡammed Ḥudā’ya itdi niyāz

Ḥaḡ derūnī **du‘āyı** yirde ḡomaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 60*). [du‘āyı, -y, -ı]

Her oḡuyan **du‘āyı** ger oḡusa

Ṭālibūñ ḡaḡḡını yirine ḡosa (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 27*). [du‘āyı, -y, -ı]

Cümle ehl ü ‘iyāl-ile her bār

Rūz u ṣeb ḡıl **du‘āsını** tekrār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 187, Mısra 48*). [du‘āsını, -sı, -n, -ı]

Ġazā ḡutlu ola diyü **du‘āda**

Yir ü ḡök ehli hep cümle ṣenāda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 203, Mısra 19*). [du‘āda, -da]

Anı yā Rab ḡazabdan eyle emīn

Bu **du‘āya** dutalım el āmīn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 96, Mısra 36*). [du‘āya, -y, -a]

Ol ecilden oḡunması ḡābil

Cān u dilden **du‘āya** yoḡ ḡāyil (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 62*). [du‘āya, -y, -a]

Bāḡ-ı temkīnde ola berḡurdār

Bu **du‘āyı** ḡılur ṣıḡār u kibār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 177, Mısra 36*). [du‘āyı, -y, -ı]

Bizi yād eyleyen **du‘āsı** ile

Ber-murād ola Ḥaḡ rızāsı ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 75*). [du‘āsı, -s, -ı]

Ḳoltuḡında çıkası ḡācı geḡer

Hem mü‘ezzīn ü hem **du‘ācı** geḡer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 28, Mısra 10*). [du‘ācı, -cı]

Her **du‘āyı** ḡabūl ider Allāh

Kimse bu yolda olmadı ḡüm-rāh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 72, Mısra 21*). [du‘āyı, -y, -ı]

Hep ḡelāl itdi ḡıldı ḡayr du‘ā

Yine senden **du‘āyı** itdi ricā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 87, Mısra 16*). [du‘āyı, -y, -ı]

Eylemez ṣanma ey dil-i maḡzūl

Fi‘l-i münkerde Ḥaḡ **du‘āyı** ḡabūl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 103, Mısra 18*). [du‘āyı, -y, -ı]

Hak **du'āmi** kabūl idüp anı

İrdi fi'l-hāl Hakk'ıñ ihsānı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 164, Mısra 21*). [*du'āmi, -m, -ı*]

Dirliği yok recāda kalmışdur

Kudretince **du'āda** kalmışdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 187, Mısra 30*). [*du'āda, -da*]

Bu niyyet birle her kişi **du'āda**

Münācat eyleyüp hakk[ı] edāda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 190, Mısra 23*). [*du'āda, -da*]

Ber-devām ide devletini Hudā

Rüz u şeb bu durur **du'āmuz** aña (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 3, Mısra 24*). [*du'āmuz, -muz*]

]

Yazmadan hod ğaraž ğazāsıdur

Dağı elzem olan **du'āsıdur** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 187, Mısra 8*). [*du'āsıdur, -sı, -dur*]

]

Biz mülāzım kıluz kamu ma'zūl

Mīr-mīrān **du'āsına** meşğul (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 145, Mısra 18*). [*du'āsına, -sı, -n, -*]

a]

Kalbi nūr-ı şafā ile tldı

Rüz u şeb bu durur **du'āmuz** hep (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 85*). [*du'āmuz, -*]

muz]

du'ācı: Bir kimseye dua eden.

Virilüp el nuḳūdı māh-be-māh

Rüz u şeb ol **du'ācı** devlet-ḥvāh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 46*). [*du'ācı,]*

İntizāmī **du'ācı** bendesidür

Dāyim o kapunuñ figendesidür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 187, Mısra 9*). [*du'ācı,]*

du'āsı: Dua, niyaz.

Du'āsı-çün idindi anı dāmād

O dağı kulluğına oldı münḳād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 25*). [*du'āsı-çün, -*]

çün]

dubrovnik: Eski adıyla Ragusa, Hırvatistan'ın Adriyatik Denizi sahilinde bulunan şehir.

İlçi **Dubrovnik'üñ** ħarācı bile

Ḥaylī ādemleri anuñla bile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 25*). [*dubrovnik'üñ, -'üñ*]

Ḳamu Leh Çeh Fireng ü Nemçe Tātār

Venedik Papa **Dubrovnikle** Çasar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 6*). [*dubrovnikle, -le*]

dūd: *Duman.*

Zülfi yādıyla sünbül itdi ğazā

Dūdlar itdi yiryirin peydā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 94, Mısra 10*). [*dūdlar, -lar*]

Ey ḥalīlüm ol āzerüñ **dūdı**

Def' ider ol zübāb-ı Nemrūd'ı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 49*). [*dūdı, -ı*]

Mevc naqşın ururdu ḥāreye **dūd**

Tā ki sevdā-yı ḥāmı eyleye sūd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 71*). [*dūd,]*

Ḥod niçe sāde naqş-ı kemḥāyı

Al iken **dūd** itdi ferşāyı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 80*). [*dūd,]*

dūde: *Mürekkep yapılan çıra isı; duman II şiddet, coşkunluk.*

Dūdesi dūd-ı nār-ı ḥaşm-ile kīn

Her satır mişl-i ḥancer-i bürrān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 38, Mısra 10*). [*dūdesi, -s, -i*]

Dimāğ u beyni nice_olmaya muḥtel

Cehennem **dūdesi** vü tu'mı mühmel (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 54*). [*dūdesi, -s, -i*]

dü-dīde: *İki göz.*

Hā ḳasem ide her **dü-dīde** ile

Añladup ḥalüñi cerīde ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 6, Mısra 33*). [*dü-dīde,]*

dūdman: *Soysoy, kabile, ocak.*

Şūf pejmürde-ḥāl olup nā-geh

Dūdmanından olmayup āgeh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 74*). [*dūdmanından,]*

dügüm: *İplik, ip, halat gibi bükülebilir şeyleri kıvrıp kendi üzerine veya birbirine dolayarak yapılan boğum.*

Ḳolları ney gibi şaru dirsek

Rīsmān baġlu bir **dügüm** bī-şek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 32*). [*dügüm,]*

düğün: Evlenme dolayısıyla yapılan tören, eğlence, cemiyet.

Böylece mişli yok 'azīm **düğün**

Kaşd idüp arasañ cihānı bütün (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 41*). [*düğün,]*

Pādişāhuñ ziyāfeti gitdi

Ol **düğünler** nihāyete yitdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 12*). [*düğünler, -ler]*

Sebeb kılup **düğünine** saçuyı

İdelüm peşkeş içün cüst-ü-cūyı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 37*). [*düğünine, -i, -n, -e]*

Şāh-ı İslām sāye-i Bī-çün

Düğün emr itdi Hān Muḥammed içün (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 154, Mısra 2*). [*düğün,]*

duhān: Duman.

Rezmgehde cihānı dutdı **duhān**

Yüzi çinin nice yusun kalkan (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 29*). [*duhān,]*

duhter: Kız.

Giricek ev içine kıldı nazar

Yaluñuz bir o vü bir ol **duhter** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 68*). [*duhter,]*

Cānı ol **duhterüñ** hayālinde

'İşkveş şarılur nihālinde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 63*). [*duhterüñ, -üñ]*

Duhtere didi ğayretüñ demidür

İş güç oldı nedāmetüñ demidür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 103, Mısra 9*). [*duhtere, -e]*

dükān: Dükkan, satış yapılan yer.

Her **dükān** ejdehā-yı āteş-dem

Nārdan dem urur-idi ol-dem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 57*). [*dükān,]*

düken-: Tükenmek, bitmek, sona ermek.

Yüzi toğrı idi sözi kec ise

Dükenür şanma irtişāyı yise (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 90*). [*dükenür, -ür]*

Böyle çok dāmdan rehā buldı

Dāne **dükenmedin** şafā buldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 104*). [*dükenmedin, -me, -din]*

dükkān: *Çarşıda mal satmaya mahsus açık oda, mahal.*

Söylenür oldı ilde bu ahvāl

Oldı **dükkānı** niçenüñ ibtāl' (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 73, Mısra 26). [dükkānı, -ı]

Odlu āh eyler-idi her **dükkān**

Yana yakıla hāk-ile yek-sān (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 61). [dükkān,]

Kendü **dükkānı** öñine vardı

Hāl diliyle hālını şordı (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 87). [dükkānı, -ı]

dülbend: *İnce ve seyrek dokunmuş bez. II Sarık.*

Nīm bismilveş eyle talbındı

Tārumār oldı başda **dülbendi**(Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 22, Mısra 38). [dülbendi, -i]

Quruda māhiyāne talbındı

Tārumār oldı başda **dülbendi**(Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 82). [dülbendi, -i]

dümen: *Deniz ve hava taşıtlarında, taşıtı gitmesi istenen yöne çevirmeye ve istenen doğrultuda götürmeye yarayan hareketli parça.*

Unuduldı kürek **dümen** kaldı

Kıçdan öñden şu öñlerin aldı (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 21). [dümen,]

Ne kürek kaldı ne **dümen** ol ān

Bāl u per aşdı murğ-ı bī-dermān (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 47). [dümen,]

dümenci: *Gemilerde dümeni kullanan kimse.*

Ger re'îsi vü ger kürekçilerüñ

Cümle huddāmı vü **dümencilerüñ**(Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 171, Mısra 22).

[dümencilerüñ, -ler, -üñ]

dümin: *Kuyruk.*

Uyur ejder **dümine** gel başmañ

Ġār-ı şîr-i jiyāna yol kesmeñ (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 134, Mısra 7). [dümine, -e]

dün: *Aşağılık, soysuz.*

Sābıkā 'āmil olmağın ol **dün**

Her zamānda yürür idi mağbūn (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 65, Mısra 15). [dün,]

Sürh-ser dinilen o mel'ūnuñ

Mezhebi yok o rāfīzī **dūnuñ** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 183, Mısra 26*). [*dūnuñ, -uñ*]

dūn: *Bir önceki gün.*

Dūnki gün olmuş-idi ceng ü cidāl

Olmuş-ıdı ziyāde hārb u kītāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 123, Mısra 13*). [*dūnki, -ki*]

Düşdi Şīrvān ülkesine o **dūn**

Emre Hān'ı idince istiḳbāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 24*). [*dūn,*]

dūn-perver: *Soysuzu koruyan.*

Dūn-perver durur zamāne 'aceb

Ġāyet ednā gerekdūr aña sebeb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 65*). [*dūn-perver,*]

dünyā: *Dünya.*

Pederūñ rihlet itdi **dünyādan**

Ṭoġrusı nefret itdi **dünyādan** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 87, Mısra 11*). [*dünyādan, -dan*]

Pederūñ rihlet itdi **dünyādan**

Ṭoġrusı nefret itdi **dünyādan** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 87, Mısra 12*). [*dünyādan, -dan*]

İtdi nā-gāh o demde fikr-i daḳīḳ

Bildi **dünyā**sebātı yok taḥḳīḳ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 70*). [*dünyā,*]

İşbu **dünyā** için ne ġam yirsin

Lā-būd encāmına irem dirsın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 7*). [*dünyā,*]

Köhne **dünyā** şanasın oldu cedīd

'Adl ü inşāf el-hāḳ oldu bedīd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 175, Mısra 5*). [*dünyā,*]

Bunca **dünyāya** ne ta'alluḳdur

Yāḥod ehline ne temalluḳdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 13*). [*dünyāya, -y, -a*]

Esnese şanki ayrılır çeñesi

Dutdı **dünyāyı** aḳsuruḳla sesi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 34*). [*dünyāyı, -y, -ı*]

Bir zamān aındı rüz-ı 'uḳbāyı

Gözlerin açdı gördi **dünyāyı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 68*). [*dünyāyı, -y, -ı*]

Kişi ālūde olsa **dünyāya**

Ḥaylī noḳşān götürür 'uḳbāya (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 161, Mısra 5*). [*dünyāya, -y, -a*]

Dir ‘âlem muşlihi tîğ ü kalemdür

Olaruñ terki **dünyāya** sitemdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 64*). [*dünyāya, -y, -a*]

Müşerref kıldı **dünyāyı** kudümü

Giderdi hep hümümü vü ğumümü (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 205, Mısra 7*). [*dünyāyı, -y, -ı*]

Gerçi miḥnet-pezîr **dünyādur**

Ḳādir-iseñ efendi dön yā dur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 44, Mısra 15*). [*dünyādur, -dur*]

Mezra ‘-i āḫiret durur **dünyā**

Biter anuñla ḥāşılı ‘uḳbā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 25, Mısra 17*). [*dünyā,]*

Sicn-i mü’ min-durur bu **dünyā** çün

Muḳtezāsıdur olavüz maḥzûn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 25, Mısra 31*). [*dünyā,]*

dünye: *Dünya.*

Yazduğı bir ulu kimesne imiş

Dünye ne ehl-i (.....) ne imiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 163, Mısra 14*). [*dünye,]*

Gidicek **dünyeden** eyā ma’būd

Bir du’ādur ḳamudan [ol] maḳşūd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 37*). [*dünyeden, -den*]

Kātibi itdi **dünyeden** riḫlet

Ḳıldı ni’ me’l-bedel sizi elbet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 104, Mısra 15*). [*dünyeden, -den*]

Dünye bir āndur şafāsı nola

Tîğ-i bürrāndur vefāsı nola (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 25, Mısra 33*). [*dünye,]*

Āḫirü’l-emr gör felāketini

Dünyeden gitmede helāketini (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 28, Mısra 20*). [*dünyeden, -den*]

dünyevî: *Dünya hayatı ile alakalı.*

Ötesi yok bu **dünyevî** zevḳuñ

Aşlı yokdur bu ‘ārızî şevḳuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 3*). [*dünyevî,]*

Böyle şan‘at hidāyete yetürür

Dünyevî uḫrevî ğamuñ götürür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 15, Mısra 26*). [*dünyevî,]*

dur-: *Durmak, beklemek.*

Karşu at silkinüp **durur** yek-ser

Dermend İntizāmī dir ditrer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 69, Mısra 17*). [durur, -ur]

Dört ayağı olup birer çevgân

Başını top idüp **durur** bî-cân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 106, Mısra 22*). [durur, -ur]

Kim döyer darbına o ğāzīnūñ

Kim **durur** zūr-bāzūsına anuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 134, Mısra 4*). [durur, -ur]

İtdi bir şahş bu sözi tekrār

Hîç **durma** Hasan Efendi'ye var (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 160, Mısra 12*). [durma, -ma]

Top yirine kimesne hîç varımaz

Ĥod tûfengūñ nişânına **durımaz** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 113, Mısra 14*). [durımaz, -ı, -maz]

Kamu yolcu alay olup **durdu**

Yanlarına bu dağı at sürdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 11*). [durdu, -dı]

İntizāmī de **durdu** ol cāda

Durmañuz ne didi bu arada (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 13*). [durdu, -dı]

Erlüğün seyr itdürüp **dursa**

İşbu seyl-âb ma'berin görse (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 17*). [dursa, -sa]

Aşikāre ol arada gördi

Seyr içün bir kenārda **durdu** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 40*). [durdu, -dı]

Çıkarup şapkasın kabā başlu

Durup ayağa ger kiçi ger ulu (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 20*). [durup, -up]

Bakdı vü gördi tağ u taş ādem

Durup ārām eyledi bir dem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 12*). [durup, -up]

Oturacağ zamān degül gördi

O haşıra şarıluban **durdu** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 80*). [durdu, -dı]

Didi bir eñsesi yoğun görürin

Yatmazın bunda şubha dek **dururın** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 20*). [dururın, -ur, -ın]

Atlar **durup** etmedi hareket

Sākin oluban itmedi cür'et (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 25*). [durup, -up]

Koçisi **durdu** şu kenārında

Kamu āyende reh-güzārında (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 33*). [durdu, -dı]

Görenūñ hātırında kağı yiri

Dura yādında idicek güzeri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 20*). [dura, -a]

Serv āzāde olayın şandı

Durduğı yirde göre pā-bendi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 14*). [*durduğı, -duğ, -ı*]

Girdi çarğa vü çıkdı meydāna

Dileyüp haşmı **durdi** merdāne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 51, Mısra 12*). [*durdi, -dı*]

Ṭarfetü'l-‘aynda ğazālāne

Duracağ yir kımaz hizebrāne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 55, Mısra 32*). [*duracağ, -acağ*]

Mūmı nā-gāh ben söyündüreyin

Sen eve gir öñinde ben **durayın** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 100, Mısra 34*). [*durayın, -ayın*]

Şimdi beglik bir arada **dursun**

Merdlik nic’ olur ‘adū görsün (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 49*). [*dursun, -şun*]

Durup itdi gelenleri seyrān

Yollarına gözin diküp ol ān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 95*). [*durup, -up*]

Bādeyi yüridürdi sākī **durup**

Reşk iderdi bu hālī dehr görüp (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 104, Mısra 3*). [*durup, -up*]

Ḥaylī top u tūfeng ile **duralar**

Geçeyin diyene kılıç uralar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 182, Mısra 17*). [*duralar, -a, -lar*]

Pādişeh almış idi bu ḥaberi

Didi serdāra hīç **durma** yūri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 86*). [*durma, -ma*]

Kūy-ı dildāre meyl idüp **durdi**

Geldi kapusını açuğ gördi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 65*). [*durdi, -dı*]

Müzmin oldı nüşū‘ı beyne’n-nās

Durdi yüzün çevirdi hem kırtās (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 187, Mısra 26*). [*durdi, -dı*]

Gerçi miḥnet-peżīr dünyādur

Ḳādir-iseñ efendi dön yā **dur** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 44, Mısra 16*). [*dur,*]

Durmaz efkāra düşdi hemvāre

Ḥāşılı ol gedā-yı bī-çāre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 11, Mısra 39*). [*durmaz, -maz*]

dur-: *Ayağa kalkmak.*

Biri oturmaz-idi **dursa** biri

Üştür-āsā kaṭārdan çıkmaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 50*). [*dursa, -sa*]

dur-: *Ara vermeden, sürekli olarak.*

Ꞑuyruęını şalardı hā **durmaz**

Kimse ĥāline ĥālini şormaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 106, Mısra 27*). [*durmaz, -maz*]

Ĥāk şaçdı başına **durmaz** bād

Zārılık cümle çeşm-i terden idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 26*). [*durmaz, -maz*]

dur: -dır, -dir.(turur).

Kimse üstine uğrayup gelimez

Ma'beri nerede **durur** bilimez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 10*). [*durur, -ur*]

Sevdi ammā key istikāmet-ile

Ĥaę güvāhı **durur** řadākat-ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 60*). [*durur, -ur*]

Kimi didi ki faır u fāka **durur**

Dāę-ı derd ādemüñ diline urur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 23*). [*durur, -ur*]

Oldı āĥır sözi řuña münce

Didi gönüm **durur** katı muğber (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 20, Mısra 6*). [*durur, -ur*]

Andan evvel biz idelüm da'vā

Oğçı evvel uran **durur** meęelā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 31, Mısra 28*). [*durur, -ur*]

Ĥod Budun Peğte seyrini gelegör

Şan Sitānbul-ile Ġalaťa **durur** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 57, Mısra 14*). [*durur, -ur*]

Burc u bārısı hem-ser-i Keyvān

Ꞑulle-i Ķāf '**dur** esāısı hemān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 24*). [*'dur,]*

dur-: Mevcut olma, bulunma.

Bezmüñ āvānı vü deyüñ vakti

Ĥaylī müştedd olup **dururdu** katı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 109, Mısra 6*). [*dururdu, -ur, -dı]*

dur-: Durmak, -e karşı durmak.

Anuñ ardında **durmuş-ıdı** bir at

Ża'fdan ķāmeti olup iki kat (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 106, Mısra 7*). [*durmuş-ıdı, -mış, --ı, -dı]*

durağ: Durak, ebedi istirahatgah.

Eyle ġāzīnün uc durur **durağı**

Dağı bilmez niyām hīę yarağı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 57*). [*durağı, -ı]*

durak: *Durulacak yer, mesken.*

Ne mümkün varmaya cümleden evvel

Duraķı karşusunda cünd-i erzel (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 195, Mısra 20*). [*duraķı, -ı*]

duravuz: *Duralım.*

Hîç gayret midür ki tek **duravuz**

Lâzım oldu ki da'vîyi sürevüz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 27, Mısra 25*). [*duravuz,]*

dur-: *Bir yerde bir süre oyalanmak, eğlenmek, eğlenmek, tevakkuf etmek.*

Şeyh ü şābuñ tarîķine **durdu**

Ya'nî pîr ü civāna yol sürdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 72, Mısra 5*). [*durdu,]*

Ol haberden çoğı şafā sürdi

Hayret içre o bir zamān **durdu** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 123, Mısra 10*). [*durdu,]*

dur-: *Yönelmek.*

Nesne şorana virdi hûb cevāb

Durdu rāh-ı şavāba bula şevāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 72*). [*durdu,]*

durgun: *Canlı olmayan, sönük, hareketsiz.*

Nîm-cân kendü atları **durgun**

Sefer ālâtı büzbütün bozğun (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 59*). [*durgun,]*

Ola kim serhadine irebile

Durgun olan at oldu yile yile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 54*). [*durgun, -gun*]

durgur: *Durmasını sağlamak, bekletmek.*

Geh ğabūķı şabūħa irdürüben

Geh şabūħı ğabūķa **durguruban** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 8*). [*durguruban, -uban*]

düril-: *Dürülmek, kapanmak.*

Defter-i 'ömri nā-gehān **dürilür**

Hep şehādet merātibini bulur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 148, Mısra 29*). [*dürilür, -ür*]

Çeng ü sâ'id ki ceng içün durıla

Çeng-mānend regleri **dürile** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 34*). [*dürile, -e*]

düril-: *Ayağa kalkmak, toplanmak.*

Çeng ü sâ'id ki ceng içün **durıla**

Çeng-mānend regleri **dürile** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 33*). [*durıla,]*

düriş-: *Mücadele etmek, savaş vermek, çarpışmak.*

Seyl idüp kanı cān sebīl itdi

Dürişüp cür'et-i cezīl itdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 132*). [*dürişüp, -üp*]

Çün Selīm Hān devri irişdi

Dīn-i İslām'a haylī **dürişdi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 85, Mısra 34*). [*dürişdi, -di*]

Cümleden öñ o mecma'a irişüp

Çamudan soñra gitmege **dürişüp** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 161, Mısra 28*). [*dürişüp, -üp*]

dürlü: *"Türlü", çeşit çeşit, farklı.*

Āb-ı şāfide **dürlü** mähī-i ter

Sīm-i nāb içre balgāmī gevher (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 59*). [*dürlü,]*

Niçe **dürlü** kelām eylediler

Anlara Hāk ğarīm ola meger (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 31, Mısra 35*). [*dürlü,]*

Hāzret-i Hāk'dur istinādı anuñ

Dürlü fikr-ile İntizāmī hāzīn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 36, Mısra 37*). [*dürlü,]*

Yine **dürlü** metā'a el kardı

Ehl-i bāzār yolına vardı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 73, Mısra 11*). [*dürlü,]*

Vālide yanın oturup bekler

Dürlü lāf-ile gönlini egler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 100, Mısra 32*). [*dürlü,]*

Çaşradan eyledi olara hitāb

Dürlü ta'n ile eyledükçe 'itāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 101, Mısra 16*). [*dürlü,]*

Dürlü mähīlerüñ leṭāfetini

Çatlu seyr ile gör melāḥatini (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 51*). [*dürlü,]*

Her kâpusında **dürlü** hālâtı

Her biri pehlivān ālâtı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 13*). [*dürlü,]*

Her biri **dürlü** naķş-ile mersüm

Her evüñ ketḥudāsı bir maḥdüm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 21*). [*dürlü,]*

Yâ şanem-ḥānedür nuķüş-ile pür

Dürlü taşvîr-ile muşavverdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 26*). [*dürlü,]*

dur-: *Durmak, beklemek, oyalanmak, ara vermek; kalmak, bırakmak, vazgeçmek.*

Ditrer endāmı şalınur başı

Ža‘fdan **durma** dökilür yaşı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 106, Mısra 16*). [*durma,]*

İntizāmī de durdı ol cāda

Durmañuz ne didi bu arada (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 14*). [*durmañuz, -ñuz]*

durmadın: *Durmadan, sürekli.*

Cān atup **durmadın** revān oldı

Zūr-bāzūda ḳahramān oldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 120, Mısra 31*). [*durmadın,]*

Durmadın itdi ‘avdet-i maḥdüm

Oldı fermān u emrine maḥkūm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 124, Mısra 15*). [*durmadın,]*

Gula beglügin itdiler iḥsān

Durmadın oldılar o semte revān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 124, Mısra 22*). [*durmadın,]*

durma-: *(Bir konunun üstünde) durmamak.*

Ya‘nī arar mesā’ili **durmaz**

Göz göre gözlük ile de görmez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 25*). [*durmaz, -z]*

durmuş: *Özel isim.*

Nāmı **Durmuş** burada bir meczūb

Ḥāş u ‘āmuñ ḳatındadur mergūb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 3*). [*durmuş,]*

durmuş-idi: *Durmak.*

Ḳoçinüñ bārgiri **durmuş-idi**

Aña dek biñ elemle sürmüş-idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 63*). [*durmuş-ıdı,]*

Ekserī şuyı ḥod üfürür iķer

Naķş-bend-i belā ki **durmuş-idi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 33*). [*durmuş-ıdı,]*

durmuş-idi: *(Bir iş ile) meşgul olmak.*

Ol gice hānede oturmuş-idi

Dersi-çün ıttılā'a **durmuş-idi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 21, Mısra 14*). [*durmuş-idi,]*

Ele viren boğazın oldu hamûş

Vird ü tesbîhe cümle **durmuş-idi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 45*). [*durmuş-idi,]*

dürr: *Inci.*

Dürr kıymet mi bula deryâda

Kişi devlet mi bula rü'yâda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 8, Mısra 21*). [*dürr,]*

dursa: *Bir yerde olmak, bir yerde bulunmak.*

Bellü hālün neye olur münce

Kimse yanunda **dursa** ger bir ân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 45*). [*dursa,]*

dürt: *Dokundurma, iteleme.*

Biri **dürter** sırık ucıyla anı

Yatduğu yirde dir ço baña benî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 25*). [*dürter, -er]*

dürt: *Sokmak.*

Yaluñuz gönlek-ile kırtulmuş

Bir kolu hançer-ile **dürtülmüş** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 6*). [*dürtülmüş, -ül, -miş]*

dü-rû: *İki yüzlü.*

Dü-zebân hāme vü **dü-rû** nāme

Hāşa kim düşe hāşdan 'āma (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 127*). [*dü-rû,]*

dürüd: *Dua, esenlik, selam, rahmet.*

Hüsni hulkı o dem olup meşhûd

Hakka şükr eyledi Resûl'e **dürüd** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 49, Mısra 26*). [*dürüd,]*

dürüg-āmiz: *Yalanla karışık.*

Dürüg-āmiz re'yüm bilmediler

Gönül mir'atı jengin silmediler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 198, Mısra 5*). [*dürüg-āmiz,]*

dur[ur]: Teklik üçüncü şahıs bildirme eki.

Kendününñ hasb-i hâli **dur[ur]** eger

Oğuyandan du‘â-yı hayr diler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 39*). [*dur[ur],]*

durur: Durmak, beklemek.

Dayanup bir haşır dīvāre

Durur-ıdı görünce bî-çāre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 78*). [*durur-ıdı, --ıdı]*

durur: -dır, -dir, -dur, -dür.

Pes yakîn bildi şāhib-i huddām

Aña cebren irüp **durur** ālām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 49, Mısra 28*). [*durur,]*

İns ü cin ma‘bedi **durur** yek-ser

Gör Süleymān mührini yer yer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 57, Mısra 11*). [*durur,]*

Bir oñulmaz belā **durur** bu tama‘

Bir yeñilmez ‘anā **durur** bu tama‘ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 81*). [*durur,]*

Bir oñulmaz belā **durur** bu tama‘

Bir yeñilmez ‘anā **durur** bu tama‘ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 82*). [*durur,]*

Dün-perver **durur** zamāne ‘aceb

Ġāyet ednā gerekdür aña sebeb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 65*). [*durur,]*

Fāyide yok **durur** koñ ikdāmı

Bunca ‘askerle anca ibrāmı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 3*). [*durur,]*

Aralamış **durur** ol arayı

Şimdi feth ide geldi burayı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 55*). [*durur,]*

Merd-i çāpük **durur** şecā‘at eri

Ķorqarın feth ide gelüp bu yiri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 59*). [*durur,]*

Oldı Mirrīḥ ḥarbe-zen Keyvān

Pāsbānı **durur** zihī ‘unvān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 131, Mısra 36*). [*durur,]*

Cām-keş bendesi **durur** Cemşīd

Sāde-rū bir ġulāmıdır Ḥurşīd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 134, Mısra 19*). [*durur,]*

Gerçi virür şudā‘ kelām-ı tavīl

Buña şāhid **durur** Ḥudā-yı cemīl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 56*). [*durur,]*

Ol ḥużū‘ u ḥuşū‘-ıla bir dem

Bu ḥuşūşa Ḥudā **durur** a‘lem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 30*). [*durur,]*

Bu senüñ didügün koyun haqqı
 Zehr-i kâtil **durur** Hudâ haqqı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 22*). [durur,]
 İltifâtun kuli **durur** insân
 Kul ider hürri olanı hod ihsân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 65*). [durur,]
 Halk iden rızkınuñ kefil **durur**
 Kaydını cümle aşlı ile görür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 43*). [durur,]
 İşbu sözden hîç olmadı mülzem
 Didi vaşfi **durur** anuñ elzem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 12*). [durur,]
 Ka'be'ye gitmeden kala huccâc
 Böyle zulm itmemiş **durur** Haccâc (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 182, Mısra 28*). [durur,]
 Sizedür şimdilik tayandığımız
 Gayretünüz **durur** yaşandığımız (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 183, Mısra 38*). [durur,]
 Yine andan **durur** kamuya ümîd
 Bahrı geçmekdür özge lutf-ı cedîd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 211*). [durur,]
 Az kalmış **durur** aña akrân
 Olalıdan o kâtib-i dîvân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 187, Mısra 17*). [durur,]
 Teng-destlük idüp **durur** bîmâr
 Aña dirlükle olsa ger tîmâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 187, Mısra 35*). [durur,]
 Kimse itmiş degül bu tertîbi
 Kim düzetmiş **durur** bu terkîbi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 145, Mısra 40*). [durur,]
 Fakr u fâka olup **durur** baña yâr
 Zillet-ile key ittiâdum var (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 20, Mısra 11*). [durur,]
 Niçeden bî-haber **durur** erkân
 Hîç şormaz birin dağı a'yân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 61*). [durur,]
 Mîr kaldurdu başın itdi hitâb
 Didi işbu **durur** kelâm-ı şavâb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 2*). [durur,]
 Kim **durur** göre bâ'ış-i gavgâ
 Mûmla arar-idi nücûm-ı semâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 7*). [durur,]
 Zîr-i desti **durur** sipâhînün
 İşbudur zevki câh u temkînün (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 52, Mısra 17*). [durur,]
 Zâd-ı şâlih 'amel **durur** didüğüm
 Anuñ-içündür özge gam yidüğüm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 93*). [durur,]
 Merd-i hizmet-güzâruñı müşkil
 Ger mülâzım **durur** u ger hod kul (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 177, Mısra 6*). [durur,]

Luţfuñ itmiş **durur** anı mağrūr

Dil-i vīrānın eylegil ma‘mūr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 13*). [*durur,]*

Kimüñ ihsānı ola def‘-i miḥnet

Ulu devlet **durur** def‘-i meşakkāt (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 190, Mısra 22*). [*durur,]*

Kim olduĝın şorarsañ ol mükerrerem

Naşūḥ Paşa **durur** serdār-ı a‘zam (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 22*). [*durur,]*

Ulu devlet **durur** ‘afv-ı şehinşāh

Zihī şefkat mürüvvet bârekallāh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 201, Mısra 21*). [*durur,]*

dürüş-: *Uğraşıp gayret etmek, çalışıp çabalamak.*

Aldı āĝūşa ḥaylī **dürüşdi**

Zūr idüp âteş-ile tutuşdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 3*). [*dürüşdi, -di]*

Ṭāk-ı dükkān **dürüşüp** yek-çend

İrmesün diyüben metā‘a gezend (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 1*). [*dürüşüp, -üp]*

dürüst: *Tam, noksansız.*

Şer‘e her gāh inḳiyādı **dürüst**

Emr-i ma‘rūfa i‘tikādı **dürüst** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 3, Mısra 21*). [*dürüst,]*

Şer‘e her gāh inḳiyādı **dürüst**

Emr-i ma‘rūfa i‘tikādı **dürüst** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 3, Mısra 22*). [*dürüst,]*

düş-: *Düşmek, sendelemek.*

At meḥāfe ile yıķılı **düşdi**

Gör ne özge elem başa üşdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 140, Mısra 3*). [*düşdi, -di]*

Vādī-i ḥayrete **düşince** ḥabāb

Lücceler şuda oldı kūh-nişāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 82, Mısra 23*). [*düşince, -ince]*

Elüñ almaya ger **düşüp** yitseñ

Āşinā rūşenā iken evvel (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 33, Mısra 20*). [*düşüp, -üp]*

Yüzüñ üstine ābveş **düşdüñ**

Noldı baḥr-ı siyeh gibi taşduñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 41, Mısra 17*). [*düşdüñ, -düñ]*

Nīm cān-ile buldılar kıarda

Atı ile **düşüp** yatur yarda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 30*). [*düşüp, -üp]*

Şuya varup yine susuz gel tek

Karada sürçe **düşse** zahmet çek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 76*). [*düşse, -e]*

Meger atdan düşer giceyle biri

Uyumış **düşmeden** de yok haberi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 24*). [*düşmeden, -me, -den*]

Dişin açmağa bulmadı çäre

Perçemin çekme **düşer** el vare (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 10*). [*düşer, -er*]

düş-: İstenmeyen bir durumda olmak, kaybetmek.

Mâ-şadağ **düşdiler** bu evşāfa

Baňa yok yire itdilerdi ğaraž (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 115*). [*düşdiler, -di, -ler*]

Atı **düşmekle** ol şehīd oldı

Devlet anuñ katı sa'īd oldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 148, Mısra 25*). [*düşmekle, -mek, -le*]

Didi evvel **düşen** ze'āmeti al

Esb-i maşşūduñu o yollara şal (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 57*). [*düşen, -en*]

düş-: Yukarıdan aşağıya birdenbire ve bilâ-ihitiyâr inmek, sukut etmek, yukarıdan inmek.

Düşdi bir uçurumdan atı ile

At helāk olmada anuñla bile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 9*). [*düşdi, -di*]

Top **düşerdi** tūfengūñ üzre fetīl

Yüz ururdı öñinde mişl-i fetīl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 39*). [*düşerdi, -er, -di*]

Şıla semtine gitdi pes fikri

Vaţanuñ **düşdi** kalbine zıkri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 64*). [*düşdi, -di*]

Meger atdan **düşer** giceyle biri

Uyumış düşmeden de yok haberi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 23*). [*düşer, -er*]

Dāma **düşdüñ** ayağūñ-ıla dirīg

Yire geçdüñ ŧayağūñ-ıla dirīg (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 55*). [*düşdüñ, -dü, -ñ*]

Dāyesinüñ elinden ol ma'şūm

Düşdi kundağla hod elem ma'lūm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 140, Mısra 6*). [*düşdi, -di*]

düş: Rūya, hayal.

Haylî nokşânı var **düşinde** 'ulüvv

Düşmedin dağı niçesi mercüvv (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 65*). [*düşinde, -in, -de*]

Düşine yatdı istiḥāre ile

Ḳaṅḡ şeyḥe yüz urmasını bile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 160, Mısra 9*). [*düşine, -i, -ñ, -e*]

Ehl-i inşāfa ḳaldı hep işümüz

Şāyed inşāfı göstere **düşümüz** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 145, Mısra 24*). [*düşümüz, -ü, -müz*]

düş-: Uğramak, rast gelmek.

İntizāmī başına ḡam üşdi

Vardı vahdet diyārına **düşdi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 82, Mısra 2*). [*düşdi, -di*]

İḥtilāle **düşer** diyānetümüz

Her ḳapuda dinür ḥıyānetümüz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 13*). [*düşer, -er*]

Aralarına **düşdi** ḥaylî nifāk

Ehl-i İslām ile Macar'da vifāk (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 180, Mısra 1*). [*düşdi, -di*]

Düşdi Şirvān ülkesine o dūn

Emre Ḥān'ı idince istikbāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 24*). [*düşdi, -di*]

Biñde bir yazılır degül vaşfi

Düşdi vaşşāfa pīrligüñ za 'fı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 187, Mısra 4*). [*düşdi, -di*]

Bizi ehl-i nifāka yār itme

Keydine **düşürüp** nizār itme (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 1, Mısra 18*). [*düşürüp, -ür, -üp*]

düş: Müptela olmak.

Yılduzu **düşkün** olmasın mı ḳamer

Bunca yaşlar döküldi şām u seḥer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 94, Mısra 15*). [*düşkün, -kün*]

Atı eşmiş yatur bu yurdında

Sürçe **düşdügi** uyḡu derdinde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 32*). [*düşdügi, -düg, -i*]

düş-: Yakalanmak, ele geçmek.

Rub‘-ı meskūna bu belā **düşdi**

Herkesün başına elem üşdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 51*). [*düşdi, -di*]

Gördi hep nâr başına üşdi

Ḳurtarımayicek bile **düşdi**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 6*). [*düşdi, -di*]

Daḳḳ-ı bâb itdi girdi ḳatlarına

Düşdi havf u hirās cānlarına (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 74*). [*düşdi, -di*]

Vaşfı ile o ḥürr virince ḥayāt

Millet-i ‘İsevīye **düşdi** memāt (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 134, Mısra 22*). [*düşdi, -di*]

düş-: *Kapılmak, bağlanmak.*

Başḳa şafrā tezāḥume **düşdi**

Baḥr-ı miḥnet telāṭuma **düşdi**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 18*). [*düşdi, -di*]

Başḳa şafrā tezāḥume **düşdi**

Baḥr-ı miḥnet telāṭuma **düşdi**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 17*). [*düşdi, -di*]

Her ṭarafdan fesād çün üşdi

Her kişi baş ḳayusına **düşdi**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 10*). [*düşdi, -di*]

düş: *Omuz.*

Aldı **düşma** bir siper çīnī

Ḳaşdı feth ide Rûm-ile Çīnī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 51, Mısra 5*). [*düşma, -ı, -n, -a*]

düş-: *Damlamak, dökülmek.*

Eşk māyil ol ‘ārızı āba

Düşmesün ter igende germ-ābe (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 55, Mısra 22*). [*düşmesün, -me, -sün*]

düş-: *Düşmek, düşmesine sebep olmak.*

Bāḡbān yıl mi esdürürdi güle

Tünd-bād uş **düşürdi** elden ele (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 22*). [*düşürdi, -ür, -di*]

düş-: *Kalmak.*

Yaluñuz **düşüp** eyledi güzeri

Cümle ‘ālemden eyledi ḥazeri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 82, Mısra 3*). [*düşüp, -üp*]

düş-: (Yola) düşmek.

Düşdi arayı-gitdi ol yarı

Başda bilmez ne yazunuñ varı (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 21, Mısra 27). [düşdi, -di]

düş-: (Kötü bir duruma) Düşmek.

Meger Allâh vire ecr-i cezîl

Ğuşşa vü hüzne **düşse** bir kişi ger (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 36, Mısra 11). [düşse,]

düşdi: Düşmek, damlamak.

Cüybâra çü **düşdi** 'âlem-i ter

El yumışdı hayâtdan 'ar'ar (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 17). [düşdi,]

düşdügi: Düşmek.

Düşdügi-çün yolına her hâruñ

Silleden gömgök oldu ruhsâruñ (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 41, Mısra 13). [düşdügi-çün, --
çün]

düşecek: (Mertebe) düşmesi, alçılması.

Çıkacak hâli fikrine almaz

Düşecek çâhı 'aynına gelmez (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 36). [düşecek,]

düşiş: Düşmek || içinde bulunmak.

Bu **düşiş** nice olduğu zâhîr

Gör ne lûtf itdi ol yüce Kâdir (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 140, Mısra 9). [düşiş,]

düşman: Düşman.

Zîre cân virür-idi **düşmâna**

Hîç kalmazdı baş-ıla câna (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 37). [düşmâna, -a]

Senden öñdîn ölürse **düşmānuñ**

Ol haber müjdesine vir cānuñ (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 65, Mısra 27). [düşmānuñ, -uñ]

düşmen: Far. sf. Dost olmayan, hasım, düşman.

Yâ kaçın çatdı haşmı var el-hak

Başa baş vara **düşmenin** muṭlak (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 84*). [*düşmenin, -iñ*]

Olmasa māni‘ arada deryā

Varulıbilse **düşmene** āyā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 12*). [*düşmene, -e*]

Nā-gehān irdi **düşmene** cāsūs

Çok haberler virüp didi efsūs (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 1*). [*düşmene, -e*]

Begidür A‘lāca hişāruñ ol

‘Askeri katl-i **düşmene** meşğul (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 24*). [*düşmene, -e*]

Bir sipāhī meger qaravulda

Düşmeni gözleyüp sağ u şolda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 107, Mısra 2*). [*düşmeni, -i*]

Bunda **düşmen** ümīdine geldük

Başumuz kaydını görüp irdük (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 3*). [*düşmen,]*

Muḳābil olsa **düşmen** ‘askerine

Koyup kendin levend gāzī yirine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 195, Mısra 13*). [*düşmen,]*

Var-idi ba‘zı **düşmeni** kapuda

Gedüğe taş qor-idi her yapuda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 148, Mısra 1*). [*düşmeni, -i*]

Ol şular haylī virmiş istiḥkām

Qaradan **düşmen** idemez iḳdām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 126, Mısra 16*). [*düşmen,]*

Her elif şıdk-ı hāle dāl olsun

Düşmenüñ şāhib-ibtizāl olsun (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 6, Mısra 16*). [*düşmenüñ, -üñ*]

düşmenden: (Birine karşı) İyi duygular beslemeyen, kötülük etmek için fırsat kollayan kimse, yağı, hasım, adû.

Gizlü **düşmenden** ol velī tersān

Yüzüñe gülerek ayağıñ alır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 33, Mısra 32*). [*düşmenden,]*

düst: Dost, sevgili.

Düsta düşmen bağışlıdur aḥvel

Düstuñ başa ger berāber ola (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 33, Mısra 23*). [*düstuñ, -uñ*]

düstān: Dostlar.

İtdi a‘dā ile müdārātı

Düstān ile hem muşāfātı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 40*). [*düstān,]*

düstür: Aynı konudaki hüküm ve kurallara ölçü teşkil edecek sağlamlık ve genişlikteki ana kural, temel kaide.

Fevrî fermân-ı şâh ile **düstür**

Didi gâzîlere bu dem destûr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 86, Mısra 1*). [*düstür,]*

düstür: Vezir.

Devletin gör Murâd Paşa'nuñ

Ulu **düstürü** Âl-i 'Osmân'uñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 26*). [*düstürü, -ı]*

Kim idügin bilürdi paşanuñ

Ulu **düstürü** Âl-i 'Osmân'uñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 181, Mısra 24*). [*düstürü, -ı]*

Anda idi vezîr-i şâh-ı kirâm

Ulu **düstür** ol Muhammed-nâm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 95, Mısra 8*). [*düstür,]*

düşüben: (derde) düşmek.

Yeñi yağa şehürlüden azmış

Derd-i tîmâra **düşüben** gezmiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 32*). [*düşüben,]*

düşün: Zihninde bir şey canlandırmak, fikretmek.

Düşünür dürlü dürlü efkâre

Vaşlına dilberüñ arar çâre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 101*). [*düşünür, -ür]*

düşün-: Düşünmek, tefekkür etmek.

İntizâmî **düşündi** efkâra

İrte ölmekden özge yok çâre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 103, Mısra 3*). [*düşündi, -di]*

düşür-: Düşürmek II bırakmak.

Ğaflete varuban **düşürdi** zimâm

Ol vilâyetde aña Kipil-nâm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 5*). [*düşürdi, -di]*

düşür-: Yollamak, götürmek..

Avum diyü dehre şaldı çavın

Sitanbul'a **düşürdi** sürgün avın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 201, Mısra 16*). [*düşürdi, -di]*

dut-: *Kaplamak.*

Hār **dutmışdı** güllerüñ yirini

Bülbül inlerdi yerini yerini (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 11*). [*dutmışdı, -mış, -dı*]

Esnese şanki ayrılur çeñesi

Dutdı dünyâyı aksuruqla sesi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 34*). [*dutdı, -dı*]

Nışfa varınca kıçdan u önden

Girdi şu **dutdı** 'âlemi ucdan (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 20*). [*dutdı, -dı*]

Gül ruhını çü **dutdı** tebħāle

Hançere düşdi görüben jāle (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 94, Mısra 23*). [*dutdı, -dı*]

Tende pīrāhen oluban cevşen

Hançere **dutmış-ıdı** mūy-ı ten (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 109, Mısra 22*). [*dutmuş-ıdı, -mış, --ı, -dı*]

Noldı bā'is aña idüp tezvīr

Boğazın **dutdı** halğa-i zencīr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 48, Mısra 18*). [*dutdı, -dı*]

dut-: *Tutmak, zapdetmek.*

Sīl-i hūn-ābı cenk içün geçe tā

Bayraquñ dāmenin **dutardı** şabā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 62*). [*dutardı, -a, -r, -dı*]

Dutmuş orman içini ol yağı

Degme bir mīşenüñ ayak bağı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 51*). [*dutmuş, -mış*]

Herkes elde **dutar-ıdı** tolu cām

Aluban böylece cihāndan kām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 5*). [*dutar-ıdı, -ar, -ıdı*]

Dutamaz başını şalar her dem

Ža'fdan gözleri dem-ā-dem nem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 106, Mısra 23*). [*dutamaz, -a, -maz*]

İntizāmī sözüñi uzatma

Gel geçen yağmura nemed **dutma** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 34*). [*dutma, -ma*]

Haylī bārid esüp şavurđı şabā

Ğonca gūşın **dutup** iderdi ibā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 38*). [*dutup, -up*]

Anı ni' me'l-bedel **dutup** fevri

Oldı bi'se'l-bedel veli zecrî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 22, Mısra 15*). [*dutup, -up*]

Perçemin çekdi geñzini **dutdı**

Çok hâkîmâne nükteler gütdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 77*). [*dutdı, -dı*]

dut-: Elinde bulundurmak.

Şuyın alup yüzine süre diler

Şubh-ı şâdık ridâ elinde **dutar** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 94, Mısra 30*). [*dutar, -a, -r*]

Vire menşür-ı şâhı ilden ile

Duta şark illerini fethi ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 120, Mısra 6*). [*duta, -a*]

Şakalın **dutdı** hançer aldı ele

Tâ ki mel'un kadri n'oldı bile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 9*). [*dutdı, -dı*]

dut-: Gereğini yapmak, yerine getirmek.

Nergis egri bakardı niteki lûc

Kolı **dutmaz** karanfûlün meflûc (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 34*). [*dutmaz, -maz*]

dut-: Yönelmek, çevirmek.

Şaşduğından elini şeşdi biri

Önce rû-mâle **dutdı** reh-güzeri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 24*). [*dutdı, -dı*]

dut-: Yakalamak, engellemek, ele geçirmek.

İşbu kelbi **dutuñ** siyâset idüñ

Zür-ıla öldürüp haķâret idüñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 111, Mısra 3*). [*dutuñ, -uñ*]

Sekiz âdem üşüp **dutardı** anı

Nice itsün halâş cân u teni (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 22, Mısra 31*). [*dutardı, -ar, -dı*]

Şar'ı var idi hadd-i zâtında

Dutdı ammâ tamâm vaķtinde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 74*). [*dutdı, -dı*]

dut-: Herhangi bir durumda bulundurmak.

Ṭoluya **dutma** hânümânı harâb

Sâķiye göz belürdür-idi habâb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 75*). [*dutma, -ma*]

dut-: Bir işi yapması için birini tutmak.

Oranuñ şordı hālını bir bir

Dutdı cāsūs yoklana her yir (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 95, Mısra 30*). [*dutdı, -dı*]

dut-: Varsaymak, farz etmek.

Dutalum sa‘y-i hām ola gāyet

Olan olur imiş velî elbet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 33*). [*dutalum, -alum*]

Dutalum şimdi halk ide zulmi

Ḳuluñ işi efendisi iledür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 36, Mısra 20*). [*dutalum, -alu, -m*]

Bāde virmek yeg ola iki gözüm

Dutalum oldu şimdi bunca nifāk (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 36, Mısra 31*). [*dutalum, -alu, -m*]

dut-: Elle kavramak, tutmak.

Perde-i sebzi yüzüne **dutduñ**

Ṭās ṭās zehr-i ‘ālemi yutduñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 41, Mısra 5*). [*dutduñ, -du, -ñ*]

dū-tā: (Fars.) İki kat, bükülmüş, eğrilmiş.

Miṣl-i süsen dilin uzatmaya tā

Ḳün-benefşe hamīde ḳaddi **dū-tā** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 63, Mısra 16*). [*dū-tā,]*

dutalum: Varsayalım ki, farzedelim.

Dutalum didi yok ğam-ı ferdā

Şabruñi eyleye ziyāde Ḥudā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 39*). [*dutalum,]*

Dutalum sūhte oldu ḥor u zelîl

Başdan aña boyun mıyam yā kefil (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 35*). [*dutalum,]*

dutmiş: Kaplamak.

Berḳveş atılup örü-durdu

Şa‘şa‘a **dutmiş** ‘ālemi gördi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 24*). [*dutmiş,]*

Bir şeb ol-kim cihāna virdi sevād

Ḳara baḥt ile **dutmiş** idi devād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 21, Mısra 4*). [*dutmiş,]*

dütsü: Tütsü, koku çeşidi.

Atlar içinde **dütsü** eyleyesin

Gönlüñi anuñ-ıla egleyesin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 45*). [*dütsü,]*

dutul-: Tutulmak, yakalanmak.

Her biri mîriye **dutulmuş-ıdı**

İçi taş halkına katulmuş-ıdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 171, Mısra 9*). [*dutulmuş-ıdı, -ıdı]*

Dutulup şaştā mähîveş mebhût

İztırārī şamût olup ke'l-hût (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 93*). [*dutulup, -up]*

dütün: Duman.

Çıkılmış-ıdı **dütüni** çaķ depeden

Bilmezin āh-ı āteşini neden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 43, Mısra 5*). [*dütüni, -i]*

dut-: Etkisiz hale getirmek.

Cehl ü ħumķuñ marîzını göre ger

Fevrî nabzın **dutup** 'ilâcın arar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 16*). [*dutup,]*

düz-: Hazırlamak, dizmek.

Kara şalını **düzdi** tā ki giye

Vardı boynın egüp murâķabeye (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 41, Mısra 45*). [*düzdi, -di]*

Pişkeşin **düzdi** elçisin koşdı

Cümle edyāna velvele düşdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 181, Mısra 31*). [*düzdi, -di]*

Rāh-ı tüccārda tarîķ sürüp

Herkesüñ maţlabın arayı **düzüp** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 28*). [*düzüp, -üp]*

düz: Bir arada, hep birden.

'Asker etrāfa ħaylî ķonmuş-ıdı

Düz bedenden ħişāra dönmiş-ıdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 113, Mısra 20*). [*düz,]*

dü-zebān: Çift dilli, ağızlı.

Dü-zebān ħāme vü dü-rū nāme

Ĥāşa kim düşe ħāşdan 'āma (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 127*). [*dü-zebān,]*

Dü-zebān ħāme durdı bî-ĥarekāt

Ağzını açdı baķaķaldı devāt (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 81*). [*dü-zebān,]*

düzel-: *Düzelmek, onarılmak.*

‘Urûkın eşkiyânun kesmededür

Şükür Hakk’a biraz **düzeldi** ‘âlem (*Tuhfetü'l-İhvân, Kit'a 3, Mısra 4*). [*düzeldi, -el, -di*]

düzen: *Düzleşmek, düz olmak.*

Şu koyucu yüzün göre özenür

Geldi gassâl fuţasın **düzenür**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 102*). [*düzenür, -ür*]

düzet-: *Düzenlemek, tertip etmek, tanzim etmek.*

Kimse itmiş degül bu tertibi

Kim **düzetmiş** durur bu terkibi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 145, Mısra 40*). [*düzetmiş, -miş*]

e: *"E" seslenme ünlemi.*

Ĥod şabâdan umar iken feyz ol

Aç gözün gör **e** nergisi ma‘lûl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 12*). [*e,]*

Dâne bir saç gör **e** hezâr biter (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 33, Mısra 40*). [*e,]*

Tiz gelüp geçdüğün gör **e** pirenün

Başmağa kıymaz üstine semenün (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 23*). [*e,]*

e‘âli: *En yüksek, en ali, en yüce.*

Edâniden **e‘âli** fark olunmaz

Menâşib ĥod ecâ nibden alınmaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 23*). [*e‘âlî,]*

e‘âli: *Şeref sahibi büyük kimseler.*

Kimesnenün ĥakı olmadı zâyil

Edânî vü **e‘âli** ĥakka kâ‘il (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 200, Mısra 20*). [*e‘âlî,]*

Ĥamu ‘örf ü izâf-ile mevâlî

Müretteb lâyıķı ile **e‘âli**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 203, Mısra 14*). [*e‘âlî,]*

Ża‘îf olan kaviden câna geçmiş

E‘âlîye edânî ağız açmış (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 190, Mısra 18*). [*e‘âlîye, -y, -e*]

ebed: *Ar. Sonsuza kadar, hiçbir vakit, kat'a.*

İşidürseñ benüm sözümi **ebed**

Bile bir mesken anı bir de lahid (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 137, Mısra 21*). [*ebed,]*

ebedā: *Asla, hiçbir zaman, katiyen.*

Ġayra meyl eylemez biri **ebedā**

Kılınur hep cemā'at ile namāz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 18*). [*ebedā,]*

Evvelā seni eyleyen peydā

Derdden hālī olmasun **ebedā** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 139, Mısra 12*). [*ebedā,]*

Yarıcuñ Hāk refīkuñ ola Hudā

Kimse kār eylemez saña **ebedā** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 10*). [*ebedā,]*

eben-‘an-ced: *Babadan oğula.*

Eben-‘an-ced siz Āl-i ‘Osmān’uñ

Dosta dostı ‘adūsı a‘dānuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 183, Mısra 23*). [*eben-‘an-ced,]*

ebkār: *Kız oğlan kızlar, bakireler (Daha önce kullanılmamış orijinal hayaller bağlamında).*

Ter libāsuñ içinde fi‘l-ma‘nā

Nükte **ebkārı** nitekim havrā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 59, Mısra 4*). [*ebkārı, -ı]*

ebleh: *Ahmak, akılsız, şuursuz.*

Zīre **ebleh** şecī‘ olur ekşer

Cāhilāne niçe yarar iş ider (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 33*). [*ebleh,]*

Nā-gehān cāhilāne vāz‘ itdi

Eyle **eblehlük-ile** gör nitdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 38*). [*eblehlük-ile, -lük-ile]*

ebr: *Bulut.*

Ebr ü ğayme çü buldı mihr ü güzîr

Yirde gökde şehāba kalmadı yir (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 122, Mısra 7*). [*ebr,]*

Ebr saçın çözüp iderdi fiğān

Gördi kim geldi başa bunca nizā‘ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 30*). [*ebr,]*

ebter: *Bir işe yaramayan, faydasız, kötü.*

Ol zamānda varup ol üç **ebter**

İtdiler kaçd-ı İntizāmī meger (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 31, Mısra 1*). [*ebter,]*

Pîş-rev oluban ol üç **ebter**

Gör nifāk âdemi ne hâle koyar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 31, Mısra 33*). [*ebter,]*

ebvât: *Beyitler // şiir.*

Gördi **ebvât**da ğarīb nükât

Hızrveş buldı şanki âb-ı hayât (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 60, Mısra 7*). [*ebyât*da, -da]

ecānib: *Ecnebler, yabancılar.*

Gör menāşib **ecānib-ile** tolu

Ne kiçi bellü oldı ne hūd ulu (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 174, Mısra 13*). [*ecānib-ile, -ile]*

Edāniden e'ālī fark olunmaz

Menāşib hūd **ecānibden** alınmaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 24*). [*ecānibden, -den]*

ecdād: *Atalar.*

Yüce Hāk vālideyn ü **ecdāduñ**

Tā ile'l-inķırāz evlāduñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 43*). [*ecdāduñ, -uñ]*

ecel: *Ölüm anı, hayatın sonu, ölüm.*

Ecel ile anuñ arası hemān

Tahta idi o daħı köhne yaman (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 59*). [*ecel,]*

Gemide istirāhat ola nite

Ecel ile arası bir tahta (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 204*). [*ecel,]*

Bu ni'met şükri aķşā-yı murādum

Ecelden ger emān vire efendüm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 194, Mısra 12*). [*ecelden, -den]*

Ġaraż imiş kişiye özge maraż

O maraż dāsınuñ devāsı **ecel** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 118*). [*ecel,]*

Der-peyüñce **ecelse** hāzırdur

Günde beş def a saña nāzırdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 89*). [*ecelse, -se]*

ecil: *Sebep.*

Ol **ecilden** okunması kâbil

Cân u dilden du‘âya yoķ hâyil (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 61*). [*ecilden, -den*]

ecnās: *Türler, cinsler.*

Geyindi vü kuşandı zübde-i nās

Bölük bölük kamu envā‘ u **ecnās** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 40*). [*ecnās,]*

Bölük ile ağalar şöhet ile

Kamu envā‘ [u] **ecnās** ‘izzet ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 203, Mısra 6*). [*ecnās,]*

ecr: *Mükâfat, karşılık, sevap.*

Ecrüni eylemek murādumdur

Belki **ecrüñde** izdiyādumdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 143, Mısra 18*). [*ecrüñde, -üñ, -de]*

Kāşkī herkes itse bize cefā

Ecr-içün rahmet-i Hāķ olsa ‘atā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 25, Mısra 20*). [*ecr-içün, --içün]*

eczā: *İlaç. devā, çāre.*

Kamu **eczānuñ** ekşeri kaṭrān

Ol ğidāyı nice yisün insān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 29*). [*eczānuñ, -nuñ]*

Bedel olur ğidāña **eczāsı**

Ṭālib olmaķdur anuñ evlāsı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 23*). [*eczāsı, -sı]*

Aldı **eczāsını** idüp mevzūn

Kıldı terkīb ü eyledi ma‘cūn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 27*). [*eczāsını, -sı, -n, -ı]*

edā: (*Fars.*) *Tarz, üslûp, davranış veya anlatış biçimi.*

Minber üzre ḥaṭīb **edāsı** faşīḥ

Çarḥ-ı çārümde şanasın ki Mesīḥ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 57, Mısra 7*). [*edāsı, -s, -ı]*

İrdi çün İntizāmī‘ye o şadā

Özge āvāz-idi ğarīb **edā** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 22*). [*edā,]*

Pādişeh tā göre **edālarını**

Yād ide luṭf-ile gedālarını (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 156, Mısra 25*). [*edālarını, -ı, -n, -ı]*

Bu niyyet birle her kişi du ‘āda

Münācat eyleyüp hakk[1] **edāda**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 190, Mısra 24*). [*edāda, -da*]

edānī: *Aşağılık kimseler.*

Edāniden e‘ālī fark olunmaz

Menāşib hōd ecānibden alınmaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 23*). [*edāniden, -den*]

Ža‘īf olan kavīden cāna geçmiş

E‘ālīye **edānī** ağız açmış (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 190, Mısra 18*). [*edānī,]*

Muḥibbüz cümleten aşḥāb u āle

Bedel oldı **edānī** ḥüsn-i ḥāle (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 198, Mısra 30*). [*edānī,]*

Kimesnenüñ ḥaḳı olmadı zāyil

Edānī vü e‘ālī ḥaḳḳa ḳā‘il (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 200, Mısra 20*). [*edānī,]*

Okurđı yirlerinde yine küttāb

Edānī aradan hep oldı nā-yāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 38*). [*edānī,]*

Zamānında cihān olduḳça ḥoş-ḥāl

Edānī vü esāfil ola pā-māl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 205, Mısra 20*). [*edānī,]*

Ola müstaḡnī cümle fāniden

Ola ‘ālī ḳamu **edāniden**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 76, Mısra 22*). [*edāniden, -den*]

edep: *Terbiyeli.*

Atı pādaş gören **edeplü** şanur

Bir adım yürise velī uşanur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 5*). [*edeplü, -lü*]

ednā: *1. Aşağı. 2. Daha, pek aşağı. Aşağılık kişi.*

Ḳanda anlar yā ḳanda bu **ednā**

Ḥāṭıra geldi līk bir ma‘nā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 67*). [*ednā,]*

Didi her miḥnetüñ oldı oranı

Gidüp **ednā** gelür a‘lā zamānı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 4*). [*ednā,]*

Dün-perver durur zamāne ‘aceb

Ġāyet **ednā** gerekdür aña sebeb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 66*). [*ednā,]*

Nice ḥazṣ ide añlamayan anı

Meyli **ednāya** ide-geldi denī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 58*). [*ednāya, -y, -a*]

Çār-tākı begüñ hōd a' lādur

Kaşr-ı Kayşer yanında **ednādur** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 62*). [*ednādur, -dur*]

edrine: *Edirne şehri.*

Dār-ı İslām'a velvele bırağam

Edrine şehrine aķını şalam (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 8*). [*edrine,]*

Devlet ü 'izz ü rif'at-ile o yıl

Edrine şehrin eyleyüp menzil (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 95, Mısra 4*). [*edrine,]*

edyān: *Ar. Dinler.*

Didi İbni Kalendar'e iy dūn

Cümle **edyānda** yiri yok mel'un (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 50*). [*edyānda, -da]*

Cümle **edyāndan** беру müfsid

Şīrvān hālī idi ol demde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 8*). [*edyāndan, -dan]*

Pişkeşin düzdi elçisin koşdı

Cümle **edyāna** velvele düşdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 181, Mısra 32*). [*edyāna, -a]*

ef'āl: *İşler, ameller.*

Tācı başına teng olup kıraluñ

Aşlı yokdur didi bu **ef'ālūñ** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 181, Mısra 26*). [*ef'ālūñ, -üñ]*

Biri bir gün su'āl ider hālīn

İki beglerbeginüñ **ef'ālīn** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 64*). [*ef'ālīn, -i, -n]*

efāzıl: *Bilgililer, faziletli kişiler.*

Uyanup hıvāb-ı miñnetden **efāzıl**

Kemā-kān bula ragbet merd-i kāmīl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 7*). [*efāzıl,]*

Sühūlet birle hāl oldu meşākīl

Yine miķdārını buldı **efāzıl** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 44*). [*efāzıl,]*

efendi: *Efendi. Buyruğu yürüyen, sözü geçen kimse*

Efendi bir ziyāde 'izzet-ile

Didi hātīf yazuñ tārīh-i gāzī (*Tuhfetü'l-İhvân, Kıt'a 2, Mısra 9*). [*efendi,]*

Ꞑul **efendi** ꞑapusına varicek

Ėayrılar ꞑapusından el çekicek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 47*). [*efendi,]*

Ꞑul **efendiden** ayrılır mı hîç

Hidmetinden ider mi yâ serpîç (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 45*). [*efendiden, -den]*

Luţfına Hakk'ıñ az bahâne gerek

Ꞑul **efendi** ꞑapusını bile tek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 50*). [*efendi,]*

Dutalum şimdi halk ide zulmi

Ꞑuluñ işi **efendisi** iledür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 36, Mısra 21*). [*efendisi, -si]*

O şığanmış topuk açuk kollar

Ol **efendilere** kamu kullar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 40*). [*efendilere, -ler, -e]*

efendi: *Bir hitap sözü. Hz. Peygamber, padişahlar, büyükler ve emrinde bulunulan kimseler için kullanılan saygı sözü.*

Gerçi miñnet-pezîr dünyâdur

Ꞑâdir-iseñ **efendi** dön yâ dur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 44, Mısra 16*). [*efendi,]*

Bu ni'met şükri aķşâ-yı murâdum

Ecelden ger emân vire **efendüm** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 194, Mısra 12*). [*efendüm, -m]*

Efendüm ꞑapusu maţlûbum iken

Rikâbı büsesi meclûbum iken (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 202, Mısra 15*). [*efendüm, -m]*

efkâr: *Sıkıntı, üzüntü.*

İntizâmî düşündi **efkâra**

İrte ölmekden özge yok çâre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 103, Mısra 3*). [*efkâra, -a]*

Uyanup töldi qalbi şevki ile

Ėayrı **efkârı** cümle virdi yile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 160, Mısra 36*). [*efkârı, -ı]*

İntizâmî'ye itdi bu söz eşer

Ėayrı **efkârdan** idince hâzer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 2*). [*efkârdan, -dan]*

Düşünür dürlü dürlü **efkâre**

Vaşlına dilberüñ arar çâre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 101*). [*efkâre, -e]*

efkâr: *Düşünceler, fikirler.*

Oldı qalbinde işbu naķş-ı nigâr

Ėayrı **efkârı** eyledi inkâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 26*). [*efkârı, -ı]*

eflāk: *Romanya'yi teşkil eden memleketlerden biri. Vlaşi.*

Kamu Leh Çeh vilāyet-i Erdel

Boğdan **Eflāk** cümleten muhtel (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 22*). [eflāk,]

Ulusla Moskov u Boğdan u **Eflāk**

Kızılelma Macar u Deşt-i Kıpçak (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 9*). [eflāk,]

efrād: *Fertler.*

Hep hasebler nesebler **efrādı**

Yādına oldı bā'is ü bādī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 23*). [efrādı, -ı]

efrenc: *Frenk, Avrupalı.*

Şāh-ı **Efrenc** yanında bir mellāh

Dojd kerhānesinde bir cellāh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 85, Mısra 15*). [efrenc,]

Cümle **Efrenc** ili hasāret ola

Māl u emlāki kamu ğāret ola (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 86, Mısra 3*). [efrenc,]

Haylī **Efrenc-ile** cidāl itdi

Burnın urdı vü gūşmāl itdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 88, Mısra 13*). [efrenc-ile, --ile]

efsāne: *Efsane.*

Nihāyet buldı **efsāne** fūnūn hem

Ezel hālüm bilür hod şadr-ı a'zam (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 198, Mısra 11*). [efsāne,]

efsūn: *Sihir, büyü.*

Şūret uğrusı dīni yok mel'un

Sihr ider mi bize yāhūd **efsūn** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 111, Mısra 6*). [efsūn,]

efsūs: *Eyvah! Yazık!.*

İşbu yaña meger gelüp cāsūs

Didi Hersek begine kim **efsūs** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 2*). [efsūs,]

Nā-gehān irdi düşmene cāsūs

Çok haberler virüp didi **efsūs** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 2*). [efsūs,]

Kāfire irişür varur cāsūs

Mīr-i ğāzī uş irdi dir **efsūs** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 134, Mısra 2*). [efsūs,]

Şāha böyle diyince ol cāsūs

Kakıyup beglere didi **efsūs** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 111, Mısra 2*). [*efsūs,]*

efvāh: *Ağızlar.*

Havf-ile bakınup yanına kaçır

Her ne **efvāhdan** ola şadır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 7*). [*efvāhdan, -dan]*

efzāl: *Fazilet sahibi.*

‘Adl ü fażl u şerī‘ ate meyyāl

Hākimü'l-vakt **şāhibü'l-efzāl** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 54*). [*şāhibü'l-efzāl,]*

efzūn: *Çok, fazla II üstün, değerli.*

Ser-güzeştüm füzūndan **efzūn**

Hālden taşra kâlden birün (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 10, Mısra 11*). [*efzūn,]*

İçüp kahve yiyüp berş ile afyūn

İder tūl-i emel **efzūndan** efzūn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 48*). [*efzūndan, -dan]*

eger: *Şart edati, şayet.*

Geldi andan ne geldise başa

Ṭañ mıdur baħr-ı eşk **eger** taşā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 73, Mısra 30*). [*eger,]*

Hüb-kirdār olam dir iseñ **eger**

Bed-aşıldan dem-ā-dem eyle hāzer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 79*). [*eger,]*

Bir kez atılsa kalb-i haşma **eger**

Olmaz illā maķarrı şadr u ciger (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 81*). [*eger,]*

Gök demür geyse āsümān **eger**

Key ırakdan ider o rezme nāzar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 105*). [*eger,]*

Baña şorar iseñ o nehri **eger**

Ṭu‘m u levni lezīz ü şāfi ter (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 47*). [*eger,]*

Līk maħlūl düşmez olsa **eger**

Lāzım olur taşavvur ide zarar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 9*). [*eger,]*

Dīv-hūdūr çıkarsa taşra **eger**

Mekri eyler ol ān saña zarar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 137, Mısra 27*). [*eger,]*

Kâtib olan hemîşe zaḥmetde

Eger ‘uzletdedür ger ‘izzetde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 40*). [eger,]

Biñde bir itdüğüñ niyâzı **eger**

Yanuban yaqılup güdâzı **eger**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 24*). [eger,]

Biñde bir itdüğüñ niyâzı **eger**

Yanuban yaqılup güdâzı **eger**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 23*). [eger,]

Yoğ-ise ḥarçlıguñ **eger** vireyin

Bu işüñ arasına ben gireyin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 143, Mısra 13*). [eger,]

Ma‘rifet manşıbına ṭālib ol

Olmayam dir-iseñ **eger** ma‘zül (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 150, Mısra 36*). [eger,]

Ḥod **eger** olmaz-ise maḳbûl

Bir işâretle bile ma‘kûl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 156, Mısra 27*). [eger,]

Didi olmaz didi a sulṭānum

Eger olmazsañuz nigehbānum (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 54*). [eger,]

Didi zābiṭ **eger** müşāhereyi

Virmeyüp itse ger mükābereyi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 47*). [eger,]

Didi cāyiz didi **eger** nā-geh

‘Azlüm işidüp olsañuz āgeh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 37*). [eger,]

Gelüñ inşāf idelüm iy aḥbāb

Faḥr-ı ‘ālem **eger** ü ger aşḥāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 163, Mısra 18*). [eger,]

Didi sözüüm geçeydi saña **eger**

Ḥāṭırumdan benüm bu şimdi geçer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 15*). [eger,]

Yularıyla o yana çekse **eger**

Bün boyun başı kıysa toğru ḥar (....) (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 17*). [eger,]

Budun’uñ ḥākimine virdi ḥaber

Beni inandırılürseñ **eger**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 180, Mısra 14*). [eger,]

Eger iḥsān iderse yüce Ğanī

Sözlerini işitdi çün serdār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 40*). [eger,]

Eger üçinci nevbet uğraya şu

Mā-melekden ḳamuya di el yu (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 193*). [eger,]

Kendünüñ ḥasb-i ḥālî dur[ur] **eger**

Oḳuyandan du‘ā-yı ḥayr diler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 39*). [eger,]

Cümle enfüs ḳamu hebāya gider

Soñ nefes ḥāzır olmaz iseñ **eger**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 68*). [eger,]

Zamânında **eger** Âşaf geleydi
 Anuñ fikri ile rağbet bulaydı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 33*). [eger,]
Eger zulm eyler ise mîr-mîrân
 Emânı vormeyüben aña bir ân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 194, Mısra 25*). [eger,]
Eger serdâr iderse luţf u ihsân
 Araya gire ide ‘ahd u peymân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 15*). [eger,]
Eger ibni sebîl ü kârbân hem
 Şahârî vü cibâli aşdı bî-ğam (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 200, Mısra 27*). [eger,]
 Sırruñı dimesen var eyle hâzer
 Dilüñ eñseñde çıkaralar **eger** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 41, Mısra 34*). [eger,]
 Şehre ehl-i kemâl gelse **eger**
 Cânına şevki eyler-idi eşer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 63*). [eger,]
 Olur iseñ **eger** bu yolda hamûl
 Rağmet ider saña Hudâ vü Resûl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 53*). [eger,]
 İşbu da ‘vâ sorulur olsa **eger**
 Sâbitât ile anda hâzır kamer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 15*). [eger,]
 Dîv-hûdur saña dimez âdem
 Vây **eger** ‘arz-ı ihtiyâc itseñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 33, Mısra 19*). [eger,]
 Her nevâlüñ ‘uyûbın ide gider
 Vây **eger** sürçe ayağın bir dem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 33, Mısra 17*). [eger,]
 Kendü yüzi şuyına hoş şanmaz
 ‘İş ü nûşa **eger** şalâ diyesin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 33, Mısra 13*). [eger,]
 Nâmın anuñ sorar iseñ **eger**
 Muştafâ’dur o kîmyâ-manzar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 52, Mısra 37*). [eger,]
 Yir yirin köprü başları dirnek
 Söylenür anda lâf **eger** gerçek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 4*). [eger,]
 Olur-iseñ **eger** ferîdü’ d-dehr
 Bulımazsın cihândan hîç behr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 7, Mısra 13*). [eger,]
 Hâk’dan olur-ise **eger** ihsân
 Luţf-ı Yezdân u himmet-i yârân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 10, Mısra 1*). [eger,]
 Başuñ olsa hezâr **eger** miskîn
 Ger birin kırtarur-iseñ taḥsîn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 48, Mısra 35*). [eger,]

egerçi: Her ne kadar, ise de, gerçi.

Egerçi eşkiyâ zulm itme[de]dür

Velî hāmî olanlar daḥı azlem (*Tuhfetü'l-İhvân, Kit'a 3, Mısra 5*). [egerçi,]

Ġam degül olicecek elinde kemāl

Geldi gitdi **egerçi** māl u menāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 77, Mısra 22*). [egerçi,]

Bezmümüzdür **egerçi** şāhāne

Bezme rezm elzem oldu merdāne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 27*). [egerçi,]

Aña dinür **egerçi** cüz' iyyāt

Lîk küllî şafâ virür bi'z-zāt (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 150, Mısra 33*). [egerçi,]

egle-: Oyalanmak, vakit geçirmek, geciktirmek, beklemek.

Gönlüm **eglerdi** iltifâtları

Cāna 'izzet virürdi zātları (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 48, Mısra 29*). [eglerdi, -r, -di]

Bilezik lâzım-ise altundan

Yüri **eglenme** birini öğren (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 15, Mısra 6*). [eglenme, -me]

Ola kim beglerüñ birin alasız

Hîç **eglenmedin** girü gelesiz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 113, Mısra 6*). [eglenmedin, -me, -din]

eğlen-: Eğlenmek, hoşça vakit geçirmek.

Ḥüt yāruñ kaşı hilāli ile

Reşk idüp **eglenür** ḥayāli ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 50*). [eglenür, -ür]

Kendü ma'sūmın elde dutar-iken

Eglenüp cāna cān kıatar-iken (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 8*). [eglenüp, -üp]

Dil aluñ bize kıal'a-i Nova'dan

Ol boğaz içre **eglenüñ** āvadan (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 113, Mısra 4*). [eglenüñ, -ü, -ñ]

egri: Eğri Kalesi.

Bir sâ'at imtizâc itmediler

Egri şuyından öte gitmediler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 28*). [egri,]

Egri ile Kıanije kıal'aları

Anlara tâbi' olan illeri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 89*). [egri,]

egri: Doğru olmayan. yanlış.

Egriden hakkı seçmeyen bātıl

İtdi nīrānı hāşılı hāşıl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 31*). [egriden, -den]

Qadd-i dü-tāsı ile boylar-idi

Ṭoğru oturu **egri** söyler-idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 38*). [egri,]

Vākı‘ā vardı anı fetḥ itdi

Egri’nüñ rāstı işi bitdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 38*). [egri’nüñ, -nüñ]

egri: Ters ters (bakmak.).

Nergis **egri** bakardı niteki lūc

Kolı dutmaz karanfülün meflūc (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 33*). [egri,]

ehem: Çok (daha, en, pek) önemli, en ehemmiyetli.

Kişiyē ḥod **ehemdür** ‘aql-ı ma‘āş

Cehd it ehl-i cihāda ol yoldaş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 69*). [ehemdür, -dür]

ehl: Bir yerin, bir topluluğun halkından olanlar, oraya mensup bulunanlar, cemâat.

Ḥayrū‘l-āline **ehline** her bār

İntizāmī dūrūd ola hezār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 2, Mısra 5*). [ehline, -i, -n, -e]

Ehl-i ‘irfān bilür kemāl **ehlin**

Lābūd elbet bulur kemāl **ehlin** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 8, Mısra 10*). [ehlin, -in]

Her cihetle seḥāya el kardı

Cāh u temkīni **ehline** virdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 85, Mısra 36*). [ehline, -i, -n, -e]

Hīç ḥāyil ola mı kevn ü mekân

Ehle açılır işbu sırr-ı nihān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 100, Mısra 20*). [ehle, -e]

Ḥaşm-ı ḥaḳ iki yanına irmiş

Ḥaḳ ol il **ehline** belā virmiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 4*). [ehline, -i, -n, -e]

Beg olan atlanur gider fevrī

Dirlik **ehli** olan u ger ğayrı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 133, Mısra 30*). [ehli, -i]

Var belālar seferde gerçi keşir

İtmesün Ḥaḳ ‘iyāl ü **ehle** esir (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 137, Mısra 14*). [ehle, -e]

Ol ki ‘ālemden ide kaṭ‘-ı nazar

Nice **ehlinden** itmeye o ḥazer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 82*). [ehlinden, -in, -den]

Bunca dünyāya ne ta'alluḡdur

Yāḡod **ehline** ne temalluḡdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 14*). [ehline, -i, -n, -e]

Gel gel ey yolsuz eyleyen dahli

Olayın dirseñ ol tarīḡ **ehli**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 54*). [ehli, -i]

İhtilālî çü ḡāyete yitdi

Bir ḡired **ehlin** iḡtizā itdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 32*). [ehlin, -i, -n]

Niçesi **ehlinüñ** şatup cihāzın

Ḳatı nā-çār olup besler boḡazın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 37*). [ehlinüñ, -i, -nüñ]

Geldi vü şundı okudı cümle

Ḥoş-durur söz ki düşe bir **ehle**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 34*). [ehle, -e]

‘Örf imiş bunlaruñ arasında

Salṡanat **ehlinüñ** yöresinde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 34*). [ehlinüñ, -i, -nüñ]

Eldeyin kızb-ise ḡaḡāret idüñ

Māl u **ehlüm** kamu ḡasāret idüñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 112, Mısra 14*). [ehlüm, -üm]

Bir gün **ehlümle** ne yiyem dimedi

İrte ḡarcına ḡiç ḡam yimedi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 13*). [ehlümle, -le]

ehl: (Ar.) Ehil, bir işten anlayan.

Ehl-ile dāyim eyle tedbīri

Bildüñ aşḡāb-ı Kehf ü Ḳıṡmīr’i (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 75*). [ehl-ile, -ile]

Ḥaḡḡı setr eylemez kelām **ehli**

Ḥaylī müşkil bulur kelām **ehli**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 51*). [ehli, -i]

Ḥaḡḡı setr eylemez kelām **ehli**

Ḥaylī müşkil bulur kelām **ehli**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 52*). [ehli, -i]

Ne sa‘ādet menāşīb **ehline**

Ġırre olmaya ḡiç fi‘line (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 55*). [ehline, -i, -n, -e]

Nazm u neşr **ehli** itdügi tek bu

Her muşannif murādıdır bu kamu (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 53*). [ehli,]

Pederi ḡod ticāret **ehli** idi

Māl itlāfi şāyed ola didi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 87, Mısra 19*). [ehli,]

ejder: Far. is. Az çok yılana müşabih efsanevî korkunç pek büyük bir hayvan.

Her birinüñ tüfengi çün **ejder**

Her nefes şaçar ‘askere aḥker (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 111, Mısra 21*). [*ejder,]*

Şan şikârını şîr-i ner bekler

Yâhu genc üzre oturur **ejder** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 131, Mısra 26*). [*ejder,]*

Uyur **ejder** dümine gel başmañ

Ġâr-ı şîr-i jiyâna yol kesmeñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 134, Mısra 7*). [*ejder,]*

Gence vîrânına dili maḥzûn

Ejdere döndi ḥaşm-ıla ol dūn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 154, Mısra 20*). [*ejdere, -e]*

Ḥuṭbeyi kendü nāmına oḡuda

Fitnenüñ **ejderin** diler uyuda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 182, Mısra 34*). [*ejderin, -in]*

Arada cîsr olalı gerden-gîr

Ejderüñ câ-nişînidür zencîr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 57, Mısra 20*). [*ejderüñ, -üñ]*

ejderâ: *Ejderha gibi.*

Gün ısıcaḡ hevâ yanar âteş

Ejderāsâ semûmı ḥod dem-keş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 108*). [*ejderāsâ, -sâ]*

ejderhâ: *Far. is. Az çok yilana müşabih efsanevî korkunç pek büyük bir hayvan.*

Raḥne-i ġârdan çü **ejderhâ**

Âteşin dem-keşân u bî-pervâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 131, Mısra 21*). [*ejderhâ,]*

Oldı âteş-feşân **çün-ejderhâ**

Ḥamlesinden kim ola bula rehâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 135, Mısra 11*). [*çün-ejderhâ,]*

ejdervâr: *Ejderha gibi, yılan gibi.*

Ḥaşmuña çâre eyle **ejdervâr**

Çün elüñde ‘aşâ-yı Mūsâ var (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 41, Mısra 39*). [*ejdervâr,]*

ekâbir: *Büyükler, ileri gelenler.*

Manşib içün mülâzemet ḡapısı

El ḡapısı **ekâbirüñ** ṭapısı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 74*). [*ekâbirüñ,]*

İdüben yir yirin ta‘zîm ü iclâl

Ekâbir cümle ḡılmadılar ihmâl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 203, Mısra 4*). [*ekâbir,]*

Mesnedüñ varsa di **ekâbirden**

Yohsa dem urma hîç aşâğirden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 7, Mısra 5*). [*ekâbirden, -den]*

ekāzībi: Yalanlar.

Şüret-i şıdkda **ekāzībi**

Setr idüp ‘unf-ile merāğībi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 27, Mısra 3*). [*ekāzībi,]*

ekser: Genellikle, çoğunlukla, çok zaman.

‘Umūm üzre yazılardan ‘ināyet eylese tañ mı

El ayak tutmayan demde olurdu dest-res **ekser** (*Tuhfetü'l-İhvân, Kaside 1, Mısra 8*).

[*ekser,]*

Zīre ebleh şecī‘ olur **ekser**

Cāhilāne niçe yarar iş ider (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 33*). [*ekser,]*

Tāzeler tutdı ‘ālemi yekser

Cins cinse meyil ider **ekser** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 174, Mısra 24*). [*ekser,]*

Ekser ol nā-murād olur gördüm

Ben bu rü’yâyı niçe kez yordum (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 51*). [*ekser,]*

ekser: Çoğu kişi.

Ekser at u tavara üşer imiş

Yılda bir kerre böyle düşer imiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 15*). [*ekser,]*

Ekserī tālibinūñ ehl-i kemal

İçī devletlülerle māl-ā-māl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 69*). [*ekserī, -i]*

Kimi āb u hevā ile mezmūm

Ekserī ādemīsinūñ maḥmūm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 16, Mısra 44*). [*ekserī, -i]*

Ḳamu eczānuñ **ekseri** kaṭrān

Ol ğidāyı nice yisün insān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 29*). [*ekseri, -i]*

‘Askerūñ **ekseri** zebūn iken

Deyni yilden bile füzūn iken (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 169*). [*ekseri, -i]*

Fünūnuñ **ekserin** ‘ilmūñ niçesin

Söz alup virmenūñ bula sezāsın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 198, Mısra 17*). [*ekserin, -i, -n]*

eksid: Yüzüne öfke ve hoşnutsuzluk gösteren bir biçim vermek.

Acı tatlu dinildügin ço hele

Mey yüzün **ekşidürdi** nā-ehle (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 74*). [*ekşidürdi, -ür, -di*]

eksil-: Azalmak.

Nağd-ı 'irfânı eyledükçe nişār

Arta **eksilmeye** hezār hezār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 12, Mısra 4*). [*eksilmeye, -me, -y, -e*]

eksük: Eksik olma durumu, ayıp, noksan, kusur.

Virse **eksük** didüğünñ birisin

Eyle cellāddur yüzer derisin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 39*). [*eksük,]*

Māh-ı şebdiz-i çarha olsa süvār

Bilüp **eksükligin** ider mi qarār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 42*). [*eksükligin, -lüg, -in*]

Hem şovuk kırdan ü hem hāzım

Yokdur **eksülmesi** aķar dāyim (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 66*). [*eksülmesi, -me, -si*]

ekser: Genellikle, çoğunlukla, çok zaman.

Sefer dönmiş tağılmış **ekser** 'asker

Nereden çıkdılar bunca dilāver (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 55*). [*ekser,]*

Şimdilik kıdr mülk ü māl iledür

Ekseri i 'tibār erāziledür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 7, Mısra 8*). [*ekseri, -i*]

Ekseri şuyı ħod üfürür iķer

Naķş-bend-i belā ki durmış-idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 32*). [*ekseri, -i*]

el: El, uzuv.

Ellerin bend kıldı ol tāġi

Ol daġı oldı bir ayak baġı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 80, Mısra 47*). [*ellerin, -ler, -in*]

Düşdi bir yol bir **el** o dem kılmā

Geldi bir ma'ber ol zamān yolına (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 82, Mısra 25*). [*el,]*

Dojd Һazızından oturup yirine

Birer ayağı şundı **ellerine** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 28*). [*ellerine, -ler, -i, -n, -e*]
]

Atıla çünkü gerdenine bir **el**

Kimse pādaş olup ider mi cedel (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 97*). [*el,]*

Şağalın dutdı Һançer aldı **ele**

Tā ki mel'ün Һadri n'oldı bile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 9*). [*ele, -e]*

Şuyın alup yüzine süre diler

Şubh-ı şādık ridā **elinde** dutar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 94, Mısra 30*). [*elinde, -i, -n, -de*]
]

Geldi irdi **elinde** bir tūmār

Zehr-i mātem içinde ef'ivār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 96, Mısra 3*). [*elinde, -i, -n, -de]*

Ol pīrūñ Һulqı Һam nedür bilmez

Sīm ü zer **ellerinde** hıç ilmez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 34*). [*ellerinde, -ler, -in, -de]*

Bir büyük balta al didi **elüne**

Zerre Һavfı getürme hıç dilüne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 101, Mısra 11*). [*elüne, -ü, -ñ, -e*]
]

Ol atūñ kuyruğın ki alur **ele**

Yile virür mecālī yile yile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 19*). [*ele, -e]*

Dāyesinūñ **elinden** ol ma'sūm

Düşdi Һundakla Һod elem ma'lūm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 140, Mısra 5*). [*elinden, -in, -den]*

Oldı her birinūñ ayağı tozı

Eli göğsinde idi yirde yüzi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 150, Mısra 30*). [*eli, -i]*

Virilüp **el** nuqūdı māh-be-māh

Rūz u şeb ol du'acı devlet-Һvāh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 45*). [*el,]*

Zırı zahrında kılıcı belinde

Bir elde tīg u etmek bir **elinde** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 195, Mısra 8*). [*elinde, -in, -de]*

Anuñ kim var **elinde** tīg-i ԉaḥḥāk

İki başlu bir ejderdür sehemnāk (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 35*). [*elinde, -in, -de]*

Gezerken kātib olan kā'inātı

Elinde Һāme vü bilde devātı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 24*). [*elinde, -in, -de]*

Bırakdı kâğıd u hâme **elinden**

Devâtın kîseye kodi bilinden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 25*). [*elinden, -i, -n, -den*]

El ayak birbiriyle kavuşmaz

Cism-ile cân şovukdan alışmaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 13*). [*el,]*

Yâ kılıç yâ kalem gerek **elde**

Tâ ki mergûb olasin ilde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 123*). [*elde, -de*]

Gördi âb-ı hayâtdan **el** yur

Cismi bî-rûh dîdesi bî-nûr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 11*). [*el,]*

Herkes **elde** dutar-idi tolu cām

Aluban böylece cihāndan kām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 5*). [*elde, -de*]

Baş etekde vü cânları **elde**

Tîğ boyunda vü etek belde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 25*). [*elde, -de*]

El işâretleri karanfûlde

Hûb sem ‘-i kabûl var gülde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 143, Mısra 33*). [*el,]*

Kanda kondı kazdı niçe kuyu

Ele girenden **ellerüñ** yûri yu (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 22*). [*ellerüñ, -ler, -üñ*]

Zırı zâhrında kılıcı belinde

Bir **elde** tîğ u etmek bir elinde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 195, Mısra 8*). [*elde, -de*]

Bir gün alup **eline** cām-ı şarāb

Bâdede nâ-gehân belürdi habāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 13*). [*eline, -i, -n, -e*]

Tîğ-i bürrânı ala çün **eline**

Şala tîğını şağına şolına (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 51*). [*eline, -i, -n, -e*]

Uyḥudan şanasın ki uyandı

Kalkmak için **eline** tayandı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 118, Mısra 6*). [*eline, -i, -n, -e*]

Nâ-gehânî **eline** girdi zimām

Olmuş-iken kamunuñ işi tamām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 21*). [*eline, -i, -n, -e*]

Yandurur birkaç akçeyi **eline**

Gice kalkar gider girü yolına (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 51*). [*eline, -i, -n, -e*]

Mihnetüñ çağı ‘işret eyyāmı

Alalum şimdiden **ele** cāmı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 46*). [*ele, -e*]

Begden anca görince luṭf-ı cezāl

İtdi ta'zīm-ile **elin** taḳbāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 137, Mısra 10*). [*elin, -in*]

Girür ü taşraya çıkar gāhī

Şundı āhir **eline** bir tūmār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 37, Mısra 17*). [*eline, -i, -n, -e*]

Kesdi ümmīdi ṭatlu cānından

Ḥod yumışdı **elini** ḳanından (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 22, Mısra 22*). [*elini, -i, -n, -i*]

Ellerini ṭutup du'āya ḳınār

Ḥatm-i yāsini eyledi tekrār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 94, Mısra 3*). [*ellerini, -ler, -i, -n, -i*]

Merḥabāya ḳolını itdi dırāz

Ellerini du'āya dutdı ḳınār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 40, Mısra 29*). [*ellerini, -ler, -i, -n, -i*]

Yā ḳılıç yā ḳalem gerek **elde**

Tā hünerver olasıñ ol ilde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 52, Mısra 33*). [*elde, -de*]

Elde ser-deste baldurı çıplaḳ

Sīne vü ḳolı daḒlu her dazlaḳ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 56, Mısra 35*). [*elde, -de*]

Ḥaşmuña çāre eyle ejdervār

Çün **eliünde** 'aşā-yı Mūsā var (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 41, Mısra 40*). [*eliünde, -üñ, -de*]

ŞaşduḒından **elini** şeşdi biri

Öñce rū-māle dutdı reh-güzeri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 23*). [*elini, -i, -n, -i*]

Ceyş-i Ḓam nice eyleye saña kār

Çüb-ı dest ü siper **eliünde** ki var (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 41, Mısra 42*). [*eliünde, -üñ, -de*]

BaḒladı **ellerini** ol ṭāḒī

Ol daḒı oldı bir ayaḒ baḒı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 48, Mısra 3*). [*ellerini, -ler, -i, -n, -i*]

Eylemişler birin caḒīm-mişāl

Her zebānī **elinde** bir çengāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 72*). [*elinde, -i, -n, -de*]

Şeh-levend ol yirüñ ḳamu ḩübı

Degmenüñ var **elinde** dest-çübı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 55, Mısra 42*). [*elinde, -i, -n, -de*]

el: Yabancı.

Bir yaña göz kıpar ayağın ala

Kendün **elden** şovut bu-dem nâ-çâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 55*). [*elden, -den*]

Tâ vifâka mübeddel ola nifâk

Dest-res bul bir **el** hâkîkate gel (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 71*). [*el,]*

Manşib için mülâzemet kapısı

El kapısı ekâbirün tapısı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 74*). [*el,]*

El söz atar kızar senün kelleñ

Suç degüldür aluñ beni esleñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 137, Mısra 23*). [*el,]*

Hâk'dan utanmaz **elden** utanduñ

Sırruñı gizlü kıla mı şanduñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 63*). [*elden, -den*]

Ellerün şuya gitdügin çü görür

Atları bir maṭâra ile virür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 49*). [*ellerün, -ler, -ün*]

El de alurdu il gibi yanın

Ten hışarın top aldı 'asker-i gam (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 62*). [*el,]*

Ele kim gire ulu devletdür

Nice devlet sa'âdet 'izzetdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 177, Mısra 7*). [*ele, -e*]

Bâgbân yıl mi esdürürdi güle

Tünd-bâd uş düşürdi elden **ele** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 22*). [*ele, -e*]

Bir bahâneyle ide kalb-i mekân

Diş sırtıduğına **elün** kalma (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 47*). [*elün, -ün*]

Bâgbân yıl mi esdürürdi güle

Tünd-bâd uş düşürdi **elden** ele (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 22*). [*elden, -den*]

Ṭañ mıdur 'aksin añlar-ise ger **el**

Faḥr ider Yûsuf ile ger zindân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 72*). [*el,]*

el: Sahiplik.

Ġam degül olice **elinde** kemâl

Geldi gitdi egerçi māl u menāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 77, Mısra 21*). [*elinde, -i, -(n)de*]

İşün **elde** dilünde tevḥîdüñ

Gicede vird ü zîkr ü temcîdüñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 15, Mısra 11*). [*elde, -de*]

Yâr-ı münis kitâb-idi **elde**

Fikr-i sūd u ziyân-idi dilde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 16, Mısra 9*). [*elde, -de*]

Erde lâzımdur elbet **elde** hüner

Ma‘rifet lâzım **elde** dilde hüner (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 76, Mısra 17*). [*elde, -de*]

Erde lâzımdur elbet **elde** hüner

Ma‘rifet lâzım **elde** dilde hüner (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 76, Mısra 18*). [*elde, -de*]

Ġam rehin geçmege yoluñda imiş

Böylelük şanma kim **elüñde** imiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 50*). [*elüñde, -üñ, -de*]

Gerçi ehl ü ‘iyāl ġayreti çok

Elde tīmār-ile ‘ulūfesi yok (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 8*). [*elde,]*

el: *Memleket, diyar.*

Her birisi görüben itdi pesend

Gelmesün didi **ellerüñe** gezend (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 62*). [*ellerüñe, -ler, -üñ, -e*]

el-ân: *Şimdi.*

Baňa tīmār eyledi ihsân

Biñ filori behâ ider **el-ân** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 76*). [*el-ân,]*

El çek-: *İlgisini kesmek, vazgeçmek.*

Anı terġib idüp şürü‘ itdi

El çeküp cümleden rücū‘ itdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 15, Mısra 36*). [*el çeküp, -üp*]

El çeküp i ‘tizāra başladılar

Çok nedāmetle zāra başladılar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 19*). [*el çeküp, -üp*]

Kendü ħālüñde ol yüri örü-dur

Şudan **el çek** maħall-i tehlükedür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 94*). [*el çek,]*

Çaldı yek-ser biline zeyl-i ferāġ

El çekem didi cümleden bir ayaġ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 76*). [*el çekem, -em*]

Ġul efendi ħapusına varicek

Ġayrılar ħapusından **el çekicek** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 48*). [*el çekicek, -icek*]

El yu-: *Elini çekmek, bırakmak, vazgeçmek. II El yıkamak.*

Cüybāra çü düşdi ‘ālem-i ter

El yumışdı hayātdan ‘ar‘ar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 18*). [*el yumışdı, -mış, -dı*]

Ağız açmayicek şadef yek mū

Lü'lü'-i şāhvārdan **el yu** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 8, Mısra 20*). [*el yu,]*

Kesdi ümmîdi tatlu cānından

Ĥod **yumışdı elini** kanından (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 22, Mısra 22*). [*elini yumışdı, -mış, -dı*]

Merdüm-i dîdesi görüp ġaltān

Kendü kendüden **el yudı** insān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 36*). [*el yudı, -dı*]

Cümle sermāyeden çü **el yundi**

Devleti ġitdi tālî‘i döndi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 37*). [*el yundi, -n, -dı*]

Uşanup-durdu çoġı cānından

Niçeler **el yumışdı** kanından (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 18*). [*el yumışdı, -mış, -dı*]

Gördi āb-ı hayātdan **el yur**

Cismi bî-rūh dîdesi bî-nūr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 11*). [*el yur, -r]*

N’itsün uşanmış-idi cānından

Nice cān **el yumışdı** kanından (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 50*). [*el yumışdı, -mış, -dı*]

Ĥanda ġondı ġazdı niçe ġuyu

Ele girenden **ellerüñ** yûri **yu** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 22*). [*ellerün yu,]*

Eger üçinci nevbet uğraya şu

Mā-melekden ġamuya di **el yu** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 194*). [*el yu,]*

elbet: *Mutlaka, hiç şüphesiz, muhakkak.*

Dutalum sa‘y-i ĥām ola ġāyet

Olan olur imiş velî **elbet** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 34*). [*elbet,]*

Ol ayak üzre bulunur **elbet**

Āh cānuma ġeçdi ol nekbet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 23*). [*elbet,]*

İntizāmî‘yi eyleyüp da‘vet

Saňa lâzım sefer didi **elbet** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 143, Mısra 6*). [*elbet,]*

Bulmaz āyînlerinde ol şûret

Aña **elbet** gerek durur ġayret (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 60*). [*elbet,]*

Erde lâzımdur **elbet** elde hüner
 Ma‘rifet lâzım elde dilde hüner (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 76, Mısra 17*). [elbet,]
 Kâtibi itdi dünyeden rişlet
 Kıldı ni‘me‘l-bedel sizi **elbet** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 104, Mısra 16*). [elbet,]
 İntizāmī‘ye geldi pes ğayret
 Lâzım oldu yirin vire **elbet** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 150, Mısra 18*). [elbet,]
 Hâk naşîbin virür-idi **elbet**
 Yazunuñ buldı nef‘ini kat kat (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 19*). [elbet,]
 Nâ-murâd eylemez seni **elbet**
 Pây-būsına eylegil cür‘et (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 187, Mısra 41*). [elbet,]
 Ehl-i ‘irfân bilür kemâl ehlin
 Lâbüd **elbet** bulur kemâl ehlin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 8, Mısra 10*). [elbet,]
 Evvel ol kim sülûk kaçdın ider
 Aña lâzımdur **elbet** ‘ilme haber (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 12, Mısra 2*). [elbet,]
 Seni bir yire iledür **elbet**
 Efkar-ı nâs iseñ virür miknet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 15, Mısra 13*). [elbet,]
 Ber-murâd eyler ol seni **elbet**
 Ehl-i ‘irfâna cân virür ğāyet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 52, Mısra 43*). [elbet,]
 Her o germ-âbeye giren halvet
 Oldı mecnûn-ı bir perî **elbet** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 55, Mısra 4*). [elbet,]

elçi: *Elçi, haberci.*

Bu kerr ü ferri **elçi** itdi taḥsîn
 Zihî şāhâne cür‘et zînet ü zîn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 49*). [elçi,]
 Varılup **elçi** istikbâl olındı
 Olup ta‘zîm ü tekrîmi kılındı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 43*). [elçi,]
 Pişkeşin düzdi **elçisin** koşdı
 Cümle edyâna velvele düşdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 181, Mısra 31*). [elçisin, -si, -n]
 Bunca yıllık ḥarâcın **elçisini**
 Boynına her yıl aldı cizyesini (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 181, Mısra 29*). [elçisini, -si, -n, -i]

elem: *Üzüntü, tasa, keder.*

Hep ferāmūş kıldı ol **elemi**
 Er olan buñda dāyimā kala mı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 49*). [*elemi, -i*]
 Rub´-ı meskūna bu belā düşdi
 Herkesüñ başına **elem** üşdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 52*). [*elem,]*
 Geh yoķuşda gehī inişde gemi
 Gemiye binsün isteyen **elemi**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 72*). [*elemi, -i*]
 Yārdan ayru olmak ister-idi
 Dāyimā ol **elemle** ğam yir-idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 104, Mısra 34*). [*elemle, -le*]
 At meħāfe ile yıķılı düşdi
 Gör ne özge **elem** başa üşdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 140, Mısra 4*). [*elem,]*
 Gāh zevķ u şafā vü gāh **elem**
 Hiç gelmez mi ħāţiruña nedem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 5*). [*elem,]*
 At anı itdi ol atı āzād
 Oldı cümle geķen **elem** berbād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 72*). [*elem,]*
 Koķinüñ bārgīri durmuş-ıdı
 Aña dek biñ **elemle** sürmiş-idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 64*). [*elemle, -le*]
 Āb-ı rūyına anuñ iy dil Ħaķ
 Nice ķurtardı ol **elemden** baķ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 46*). [*elemden, -den*]
 Şan´atı kātibüñ ķalem iledür
 Şanma āsān velī **elem** iledür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 42*). [*elem,]*
 Didiler ħaķ bu sözlerüñ ħaķdur
 Andan özge **elem** daķı yoķdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 6, Mısra 2*). [*elem,]*
 Niķe maħzūrı def´ ider bir ğam
Elemüñ zımnına feraħ müdgām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 45, Mısra 18*). [*elemüñ, -üñ*]
 İntizāmī belā-keş ü maħzūn
 Yiñi yiñi **elemlere** meftūn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 76*). [*elemlere, -ler, -e*]

el-hak: *Ar. Doğrusu, hakka, hak budur ki. II "Hak ve gerķek olan budur!" anlamına gelen ifade.*

Māl elinüñ deri gerek ancaķ
 Māni´-i āb-ı rū degül **el-ħaķ**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 14, Mısra 4*). [*el-ħaķ,]*
 Yā ķaşın ķatdı ħaşmı var **el-ħaķ**
 Başa baş vara düşmenin mutlak (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 83*). [*el-ħaķ,]*

Var zırında tevekkül-i mutlak
 Yummaz okdan gözini hiç **el-ḥaḳ** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 102*). [*el-ḥaḳ,]*
 Gördüğün şanma gonca-i zanbak
 Ta 'ziye-nâme yazılı **el-ḥaḳ** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 96, Mısra 8*). [*el-ḥaḳ,]*
 Göz yumup açıcak 'inâyet-i Ḥaḳ
 Luṭfını itdi dest-res **el-ḥaḳ** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 118, Mısra 16*). [*el-ḥaḳ,]*
 Köhne dünyâ şanasın oldu cedîd
 'Adl ü inşâf **el-ḥaḳ** oldu bedîd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 175, Mısra 6*). [*el-ḥaḳ,]*
 Sözümüz **el-ḥaḳ** ehl-i hâl-iledür
 Ḥaḳ budur şâhib-i kemâl-iledür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 9, Mısra 19*). [*el-ḥaḳ,]*
 Gider-iken yolınca ol aḥmak
 İtdügi yolına gelür **el-ḥaḳ** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 28, Mısra 22*). [*el-ḥaḳ,]*
 Ağız üşürdi yâreler yir yir
 Dehr ayağa saldı ger **el-ḥaḳ** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 73*). [*el-ḥaḳ,]*

elḥân: Nağmeler, ezgiler, melodiler.

Devhalar ṭolsa ṭaṇ mı ḥûb **elḥân**
 Fâhte ṭolu şâḥ ile ağşân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 59*). [*elḥân,]*

elif: Arap alfabesinde bulunan "elif (ا)" harfî. II Elif gibi dosdoğru olan kişi.

Her **elif** şıdk-ı hâle dâl olsun
 Düşmenün şâhib-ibtizâl olsun (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 6, Mısra 15*). [*elif,]*
 Her **elif** serv-ḳad niğârāsâ
 Vādî-i 'izzet içre cilve-nümâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 59, Mısra 9*). [*elif,]*
 Kara bahtından özge virdi nişân
 Tırveş her **elif** olup pertâb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 38, Mısra 13*). [*elif,]*

elkāb: Devletçe verilen rütbelerin sahiplerine, onların derecelerine göre tayin olunan ünvan.

Bir zamânda birisi küttābuñ
 Naḳşın eyler bir ulu **elḳābuñ** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 163, Mısra 12*). [*elḳābuñ, -un]*

el-kıssa: Kısacası, doğrusu, sözün kısası.

Uğradı özge hâle **el-kıssa**
 'Aḳıla bes degül mi bu ḥişşe (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 97*). [*el-kıssa,]*

elli: *Elli sayısı.*

Elli altun yanında cāyız idi

Belki artuḡ ʔatında ḡāyız idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 45*). [*elli,]*

eltāf: *İyilikler, güzel muameleler.*

Bunca **eltāfa** mazhar olmuş-iken

Şimdi iḡmāz-ı ‘ayn olındı neden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 65, Mısra 11*). [*eltāfa, -a]*

Ḥudā ḡaḡḡı ki yoḡdan var idüpdür

Bu ḡul kim işbu **eltāfa** irüpdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 194, Mısra 10*). [*eltāfa, -a]*

el-vedā’: *"Güle güle" anlamında son veda ifadesi.*

Didi yārāna **el-vedā’** sizi

Yād idüñ ḡayr-bād birle bizi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 87, Mısra 21*). [*el-vedā’,]*

İy ḡoḡı didi **el-vedā’** saña

Seni şimden girü her ol ki aña (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 139, Mısra 1*). [*el-vedā’,]*

Elvedā’ didi ey sefine yüri

Uḡramasun izüñe ḡiḡ yol eri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 81*). [*elvedā’,]*

elyak: *Daha münasip, daha uygun.*

Fikr idüp bildi işbudur **elyaḡ**

‘Afv-ı ‘özr ide anlara muḡlaḡ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 26, Mısra 19*). [*elyaḡ,]*

elzem: *Daha (en, pek) lāzım, lüzümlü.*

Sorarsañ ḡāş u ‘āma cümlesi dir

Du ‘ā-yı ḡayrıdur ḡamudan **elzem** (*Tuhfetü'l-İhvân, Kit'a 3, Mısra 8*). [*elzem,]*

Oldı zīrā ki evceb ü **elzem**

Ni‘mete şükr ü şükre ni‘met hem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 118, Mısra 25*). [*elzem,]*

İşbu sözden ḡiḡ olmadı mülzem

Didi vaşfi durur anuñ **elzem** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 12*). [*elzem,]*

emān: *Emin olma, korkusuzluk, güven, emniyet.*

Nür ile ger pür ola ol āteş

Seyr it irāḡdan ol **emānda** ḡoş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 64, Mısra 20*). [*emānda, -da]*

Her taraf emn-ile **emānda** iken

Ƙomamışdı yol üzre kimse diken (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 15*). [*emānda, -da*]

emān: Yardım isteme, aman dileme.

Ehl-i keştî fiğāna başladılar

Zārī ƙılup **emāna** başladılar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 16*). [*emāna, -a*]

emānet: Güvenilir bir kimseye saklaması veya birine teslim etmesi için bırakılan şey veya kimse.

Rehn añıcek didi ne söylersin

Ne **emānet** hıyānet eylersin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 58*). [*emānet,]*

Ger ‘askerdür hāzīne ger vilāyet

Didi virdüm saña cümle **emānet** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 192, Mısra 10*). [*emānet,]*

Didi sende emānetüm vardur

İssine ol **emāneti** ƙapşur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 56*). [*emāneti, -i*]

Didi sende **emānetüm** vardur

İssine ol emāneti ƙapşur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 55*). [*emānetüm, -üm*]

emāret: Emirlik, hükümdarlık.

Ger vilāyet eger **emāretdür**

Ger hārābe vü ger ‘imāretdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 182, Mısra 29*). [*emāretdür, -dür*]

emced: Çok (daha, en, pek) şerefli, şeref ve şan sahibi olma.

Husrev-i berr ü baħr Hān Aħmed

Erşed ü **emced** a‘del ü es‘ad (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 3, Mısra 4*). [*emced,]*

emek: Bir işin yapılması için harcanan beden ve kafa gücü, mesai, zahmet.

Yok yire çekmeye o tā **emegi**

Bu ƙakayyüddür ādeme geregi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 156, Mısra 29*). [*emegi, -i*]

emīn: Bir işin başı ve sorumlusu durumunda olanlara verilen memûriyet unvânı. Devlet görevlisi.

Hısn-ı Dubrovnik'ün **emîni** iken

Millet-i 'İsevî rehîni iken (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 29, Mısra 5*). [*emîni, -i*]

Ƙıl mücerreb özüñi ƙahrı ile

Ƙıl mülemma ' **emini** zehri ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 64, Mısra 14*). [*emini, -i*]

emîn-zāde: *Eminzade. (Özel isim)*

Ƙurd **Emîn-zāde** nāmı Mūsā'dur

Kibri Fir'avn u zu'mı tersādur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 65, Mısra 19*). [*emîn-zāde,]*

em(i)r: *Ar. emir.*

Hem-rikāb olmuş-ıdı aña hilāl

Ʀaƙdı güşına **emri** ƣalka-mişāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 120, Mısra 12*). [*emri, -i*]

Sözlerine cevābı böyle didi

Görelüm pādişāhuñ **emri** nola (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 45*). [*emri, -i*]

Ʀaber aldı bu **emri** çün 'asker

Yir yirin her biri du'ālar ider (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 13*). [*emri, -i*]

Didiler biz yarara cān virürüz

Ger **emri** āteşe atsa girürüz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 40*). [*emri, -i*]

emirāne: *Beylere yakışacak şekilde. Emircesine, emire lâyük surette.*

Ehl-i dīvān-ı mîr-mîrāna

Terbiyetler idüp **emirāne** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 58, Mısra 6*). [*emirāne,]*

Vardı dīvān-ı mîr-mîrāna

Şundı evşāfını **emirāne** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 60, Mısra 2*). [*emirāne,]*

emlāk: *Mülkler, servetler.*

Vaƣf idüp çok mezāri' ü **emlāk**

Şarf olur bî-tereddüd ü bî-bāk (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 56, Mısra 31*). [*emlāk,]*

emn: *Ar. Korkusuzluk, eminlik, güven.*

'Askere oldu cümleten destür

Emn içün dehre yazılup menşür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 12*). [*emn,]*

Her taraf **emn**-ile emānda iken

Ƙomamışdı yol üzre kimse diken (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 15*). [*emn,]*

emr: *Buyruk.*

Bir **emrũñ** himmetũñ isminde ger ma'nĩ zühür ide

Daķāyık ħall olup fetĥ ola-y-ıdı anca müşkiller (*Tuhfetü'l-İhvân, Kaside 1, Mısra 3*).

[*emrũñ, -ũñ*]

Bunca 'askerle Muştafâ Paşa

Pādişāh **emrin** eyledi icrā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 153, Mısra 18*). [*emrin, -iñ*]

Pādişāh **emri** ile hep erkān

Ķarşu çıķmışdı cümle pīr ü civān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 25*). [*emri, -i*]

Aydın ilindeki Yūsuf Paşa

Kendü **emrini** itmede icrā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 62*). [*emrini, -i, -n, -i*]

Niçe Behrām oldı **emrine** rām

Niçe Cemşīd sürdi bezmine cām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 85, Mısra 9*). [*emrine, -ine*]

Durmadın itdi 'avdet-i maĥdūm

Oldı fermān u **emrine** maĥkūm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 124, Mısra 16*). [*emrine, -i, -n, -e*]

Cāy-ı vaķf oldı kevkeb-i dürrī

Ķaķdı başına māh-ı nev **emri** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 143, Mısra 42*). [*emri, -i*]

Şu kim biñ yıl 'ibādet eylemişdür

Ķaķ'ıñ **emrin** şiyānet eylemişdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 194, Mısra 32*). [*emrin, -i, -n*]

Muĥaşşal aña olmış cümle tefvīz

Anuñ **emrine** kim eyleye ta'rīz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 197, Mısra 20*). [*emrine, -i, -n, -e*]

Ola müstaķbel anuñ **emri** ile

Nefy ü işbātı cümle vire yile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 7*). [*emri, -i*]

Emri ya'nĩ Ķüseyn Paşa'nuñ

Van'dan olmış-idi ol ma'zūl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 38, Mısra 2*). [*emri, -i*]

Emr-ile varduğın muĥāfazaya

Az [u] çok māyil olduğın meye (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 104, Mısra 21*). [*emr-ile, -ile*]

Emre bunca iṭā'at eyledüğün

Nehye bunca ri'āyet eyledüğün (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 27*). [*emre, -e*]

Pādişeh ħulı var ise ħanda

Cem' olup **emre** imtişāl iderüz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 37*). [*emre, -e*]

Cümlesi itdi **emre** teb'îyyet

Çekdügi cümleññ ulu ğayret (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 171*). [emre, -e]

Emrine cümlemüz muṭî' didi

Emr ü fermân ne oldısa ber-ser (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 4*). [emrine, -i, -ne]

emsâr: Ar. is. "Mısır"ın cem'i. Beldeler, şehirler.

Seyr iden şark u ğarbi ibn-i sebîl

Devr-i **emşâr** iden cihānda cezîl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 8*). [emşâr,]

emvâl: Mal, mülk.

Âhîr ifnâ bulur imiş **emvâl**

Kenz-i bâķî gerekse saña kemâl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 76, Mısra 9*). [emvâl,]

en: "En" üstünlük zarfı.

Çâr yāruñ muḥibbi bendesiyüz

Ḳulları içre **eñ** fiğendesiyüz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 2, Mısra 8*). [eñ,]

İşbu âlemde **eñ** kem âfet ne

Cāna te'sîr ider nedāmet ne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 21*). [eñ,]

Budun'ıñ ḳurbi Cān Beg semti

Serḫadüñ **eñ** şedîdi vü saḫtı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 148, Mısra 14*). [eñ,]

Devletüñ **eñ** mühimmi kâtibdür

Ḳadrini bilür ol ki rāğıbdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 177, Mısra 11*). [eñ,]

enām: (Ar.) Yaratılmış olan bütün mahlûkat, halk.

Ni'meti naḫmet itdi ba'zı **enām**

Zāhir a'dādan iḫtirāz āsān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 33, Mısra 30*). [enām,]

enbār: Ambar, mahzen.

Āsiyāb-ı felek dönüp tekrār

Pür-dakıķ oldı işbu şeş **enbār** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 67, Mısra 20*). [enbār,]

enbiyā: Ar. Nebi'ler, peygamberler.

Girü anuñla Yūsuf-ı Ken‘ān

Enbiyāya irer eşedd-i belā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 75*). [*enbiyāya, -y, -a*]

Enbiyāya irer eşedd-i belā

Mü' minîn dañı itmez andan ibā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 25, Mısra 15*). [*enbiyāya, -y, -a*]
]

enbūh: *Güruh. İzdiham. Kalabalık.*

Bunca cem‘iyyet o kadar **enbūh**

Cümlesini tağıtdı ol endūh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 94, Mısra 33*). [*enbūh,]*

Bunca cem‘iyyet ol kadar **enbūh**

Cümlesini tağıtdı ol endūh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 98, Mısra 3*). [*enbūh,]*

Bırağur ‘asker içre bir endūh

Mîr yanına geldiler **enbūh** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 107, Mısra 10*). [*enbūh,]*

Bunca cem‘iyyet ol kadar **enbūh**

Bunca gavgā vü ol kadar endūh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 49, Mısra 21*). [*enbūh,]*

encām: *Son, nihayet.*

İşbu dünyā içün ne ğam yirsin

Lā-büd **encāmına** irem dirsın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 8*). [*encāmına, -ı, -na*]
]

Yazdı dāyim şikāyet aḥkāmın

Tā otuz yıla sürdi **encāmın** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 68*). [*encāmın, -ın*]

encüm: *Yıldızlar.*

Ġāzîlerle ğazāda hem-reh idi

Encümüñ arasında bir meh idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 88, Mısra 12*). [*encümüñ, -üñ*]

endām: *Boy, pos.*

Cism ü **endāmı** bir tulum oldı

Varduğınca qarardı vü şoldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 93, Mısra 21*). [*endāmı, -ı*]

Ditrer **endāmı** şalınur başı

Ža‘fdan durma dökilür yaşı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 106, Mısra 15*). [*endāmı, -ı*]

Ḳulağı şoluban çü berg-i ḥazān

Cism ü **endāmı** bîdveş lerzān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 106, Mısra 20*). [*endāmı, -ı*]

Beñzine göre ‘illet-i yereḳān

Ditrer **endāmi** dir gören ḫafaḳān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 46*). [*endāmi, -ı*]

Ḥāşılı gūşmāl oldu aña

Ditrer **endāmi** ger sefīne aña (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 96*). [*endāmi, -ı*]

Cism ü **endāma** lerze düşdi o dem

Herkese gelmiş-idi başḳa nedem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 45*). [*endāma, -a*]

Ḳan otur[m]ışdı ḡoncanuñ diline

Şāḫ şāḫ oldu servüñ **endāmi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 40, Mısra 13*). [*endāmi, -ı*]

endāze: Ölçü.

Noldı bunca ḳumāşı irişenüñ

Aşdı **endāzedden** ziyānı anuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 66*). [*endāzedden, -den*]

endūh: Far. Gam, iç sıkıntısı.

Bunca cem ‘iyyet ol ḳadar enbūh

Bunca ḡavḡā vü ol ḳadar **endūh** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 49, Mısra 22*). [*endūh,]*

Bunca cem ‘iyyet o ḳadar enbūh

Cümlesini taḡıtdı ol **endūh** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 94, Mısra 34*). [*endūh,]*

Bunca cem ‘iyyet ol ḳadar enbūh

Cümlesini taḡıtdı ol **endūh** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 98, Mısra 4*). [*endūh,]*

Bıraḡur ‘asker içre bir **endūh**

Mīr yanına geldiler enbūh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 107, Mısra 9*). [*endūh,]*

enfüs: Nefsler, ruhlar, canlar.

Cümle **enfüs** ḳamu hebāya gider

Soñ nefes ḫāzır olmaz iseñ eger (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 67*). [*enfüs,]*

engüş: Parmak.

Her gören kirpüğini ḫūn-bālā

Yakdı **engüştime** sanur ḫınnā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 47, Mısra 30*). [*engüştime, -i, -n, -e*]

Yir yir **engüştime** yakup ḫınnā

‘İd u sūr ırmiş-idi şanki aña (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 78, Mısra 7*). [*engüştime, -i, -n, -e*]

Her gören kirpüğini hûn-bālā

Yakdı **engüştime** sanur hınnā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 47, Mısra 30*). [*engüştime, -i, -n, -e*]

Zahm-ı topdan yakup durur dāğı

Ḳadr-i **engüş** teninde yok şağı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 10*). [*engüş,*]

enhār: *Nehirler, ırmaklar.*

Gördi ter düşdi hālin ezhāruñ

Bu gibi mācerāsı **enhāruñ** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 40*). [*enhāruñ, -uñ*]

Baş açup itdi velvele kühsār

Ṭaşlara urdı özini **enhār** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 94, Mısra 22*). [*enhār,*]

enīs: *Görüşülen kimse, arkadaşı, dost.*

Geh eyü gāh yatlu oldı revān

Geh **enīs** oldı derdüñe dermān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 140, Mısra 18*). [*enīs,*]

eñse: *Boynun arka kısmı.*

Bāga geldi benefşe virdi ḥaber

Eñsesinden dilin çıkardı seher (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 94, Mısra 6*). [*eñsesinden, -si, -n, -den*]

Didi bir **eñsesi** yoğun görürin

Yatmazın bunda şubḥa dek dururın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 19*). [*eñsesi, -si*]

Eñsesinde ‘azīm ulu tağı

Öñi mergüb bağı vü rāğı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 123, Mısra 33*). [*eñsesinde, -si, -n, -de*]

Sırruñı dimesden var eyle ḥazer

Dilüñ **eñseñde** çıkaralar eger (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 41, Mısra 34*). [*eñseñde, -ñ, -de*]

envā’: *Türlü türlü II çeşit.*

Geyindi vü kuşandı zübde-i nās

Bölük bölük ḳamu **envā’** u ecnās (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 40*). [*envā’,*]

Bölük ile ağalar şöhret ile

Ḳamu **envā’** [u] ecnās ‘izzet ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 203, Mısra 6*). [*envā’,*]

er: Yiğit, erkek, asker.

Kāsib için ḥabīb-i Ḥaḳ dinilür

Erüñ anuñla kıymeti bilinür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 15, Mısra 4*). [erüñ, -üñ]

Didiler bir **er** irse meydāne

Ya 'nī çābük-süvār merdāne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 15*). [er,]

Meḥeki rāh olur-imiş her **erüñ**

Ġurbetüñ ḥālını ġarībe şoruñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 73, Mısra 5*). [erüñ, -üñ]

Erde lâzımdur elbet elde hüner

Ma 'rifet lâzım elde dilde hüner (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 76, Mısra 17*). [erde, -de]

Baş etekde gerekdür elde hüner

Cümleden elzem oldu **erde** hüner (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 122*). [erde, -de]

Pencere arasından itdi nazar

Didi içerde **er** var ola meger (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 101, Mısra 8*). [er,]

Er şehādet diler kılmur iḳdām

Zīre oldur aña düğün bayram (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 15*). [er,]

Erde erlik gerek ḥamiyyet hem

Ḳudret ü şevket-ile ġayret hem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 41*). [erde, -de]

Rūmili'ni hep ata çigledeyin

Hep yarar **erlerini** inledeyin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 111, Mısra 10*). [erlerini, -ler, -i, -ni]

Da 'vī-i merd itdi her birisi

Bir **ere** degmez idi hep sürisi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 132, Mısra 42*). [ere, -e]

Gerçek **erler** yitişdi itdi nüzül

Oldı yüz biñden artuğı maḳtül (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 69*). [erler, -ler]

Erde lâzım durur kılıç yā kalem

Ser-firāz olup ilde ola 'alem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 177, Mısra 29*). [erde, -de]

Yarar **erdür** kılıçdur ġayreti var

Başiret ehli 'ākıl çeşmi bīdār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 193, Mısra 19*). [erdür, -dür]

Şecī' dür nefsi ile ġāzī **erdür**

Başiret ehli vü şāḥib-naḳardur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 195, Mısra 9*). [erdür, -dür]

Bulınmadı o vāḳtten bir ġayūr **er**

Çeke ol illeri almağa 'asker (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 45*). [er,]

Kılıçdur keskün **erdür** hem bahādur

Aña bu kulluğumuz kem-behādur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 33*). [*erdür, -dür*]

Ceng **eri** her bedende itse karar

Ayla yıl ola niçe niçe hezār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 3*). [*eri, -i*]

Merd-i çāpūk durur şecā‘at **eri**

Korğarın feth ide gelüp bu yiri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 59*). [*eri, -i*]

Gerçek **erdür** o ser-ḥade nāzır

Ehl-i İslām’a himmeti ḥāzır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 56, Mısra 43*). [*erdür, -dür*]

Ġāzīler gitse bir yire sefere

Nezr ü kurbān ile varup ol **ere**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 56, Mısra 8*). [*ere, -e*]

er: Koca.

İçerü gireyin didi anı

Er midür zen midür görem anı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 12*). [*er,]*

Olmayan bir zenüñ zebünü meger

Żabṭ ider **er** velī kanı bir **er**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 137, Mısra 30*). [*er,]*

erāzil: Pek alçak ve soysuz kimseler.

Şimdilük kadr mülk ü māl iledür

Ekserī i‘tibār **erāziledür**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 7, Mısra 8*). [*erāziledür, -e, -dür*]

İ‘tibārı **erāzile** yoğ-idi

Ol sebeb ayağın alur çoğ-idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 11, Mısra 21*). [*erāzile, -e*]

eri-: Tükenmek, bitmek.

Herkesüñ bir ḥarāreti var idi

Yana yakıla yüregi **eridi**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 42*). [*eridi, -di*]

erit-: Erimesini sağlamak, erimesine yol açmak.

Ol oğul balına kalup mahrūm

İçi yağın **eritdi** niteki mūm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 96, Mısra 16*). [*eritdi, -di*]

erkān: İleri gelenler, işin erbabı kimseler.

Gözlesün kanda ise **erkānı**

İtmesün hîç terk dīvānı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 49*). [erkānı, -ı]

Pādişāh emri ile hep **erkān**

Karşu çıkmışdı cümle pīr ü civān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 25*). [erkān,]

Niçeden bī-ḥaber durur **erkān**

Hîç şormaz birin daḥı a‘yān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 61*). [erkān,]

Şehinşeh itdi hep **erkāna** fermān

İdeler ihtirām u ‘izz ü ‘unvān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 203, Mısra 1*). [erkāna, -a]

erkeg: Erkek.

Bulduğum **erkegine** tīg urayın

Ḥod dişisin esīr idüp süreyin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 11*). [erkegine, -in, -e]

erken: Alışılmış veya kararlaştırılmış belli bir zamandan önce II erkenden, önceden.

Dönme dönme yā varma evvelden

Kec-rev olma tedārük it **erken** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 64, Mısra 10*). [erken,]

erlik: Mertlik, yiğitlik.

Erde **erlik** gerek ḥamiyyet hem

Ḳudret ü şevket-ile ḡayret hem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 41*). [erlik,]

Erlügin seyr itdürüp dursa

İşbu seyl-āb ma‘berin görse (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 17*). [erlugin, -in]

Vardı ḥasbī elinde dirlügi yok

Ḳalmaz illā anuñ ki **erlügi** yok (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 58*). [erlügi, -i]

Dirler-idi zihī güzīn-i ḡazā

Kim virür **erlük-ile** mevte rızā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 54*). [erlük-ile, -ile]

Ḳat ḡalmışdur atlarumuz hep

Erlük izḥār ider kim ola ‘aceb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 20*). [erlük,]

erre: Testere, bıçkı.

Yā gibi cīm itdi pīç-ile tāb

Sīn-i dendānesi çü **erre** idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 38, Mısra 15*). [erre,]

erşed: Çok (daha, en, pek) reşit, en olgun II En doğru yolu tutmuş, doğru yola en yakın olan, davranışları en iyi olan.

Husrev-i berr ü baħr Hān Aħmed

Erşed ü emced a‘del ü es‘ad (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 3, Mısra 4). [erşed,]

erzel: En rezil, rezillerin rezili.

Şāh nā-būd oldu ke‘l-evvel

Ol muħanneş o cümleden **erzel** (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 153, Mısra 30). [erzel,]

Māni‘ olmuşdı bir niçe **erzel**

Yine evvel bahār vaktinde (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 34). [erzel,]

Halkasın eylemişdi müsta‘mel

Hayderiler yolında key **erzel** (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 28, Mısra 18). [erzel,]

es-: Hava bir yönden bir yöne akmak, rüzgâr olmak.

Haylī bārid **esüp** şavurdu şabā

Gonca gūşın dutup iderdi ibā (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 37). [esüp, -üp]

Gör o sâbit-kâdem bu bunda bu kez

Bu **eser** şavurur yiler oñmaz (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 46). [eser, -er]

Bāğbān yıl mi **esdürürdi** güle

Tünd-bād uş düşürdi elden ele (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 21). [esdürürdi, -dür, -ür, -di]

es-: Eşmek, toprağın ya da kumun yüzeyini kazımak.

Atı eşmiş yatur bu yurdunda

Sürçe düşdüğü uyhu derdinde (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 31). [eşmiş, -miş]

es‘ad: Çok hayırlı.

Husrev-i berr ü baħr Hān Aħmed

Erşed ü emced a‘del ü es‘ad (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 3, Mısra 4). [es‘ad,]

esāfil: Halkın aşağı, bayağı takımı.

Zamānında cihān oldukça hoş-hāl

Edānī vü **esāfil** ola pā-māl (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 205, Mısra 20). [esāfil,]

eş‘ār: *Şiirler II sözler, emirler.*

Buldı pes iştihār eş‘ārı

İhtirām i‘tibār güftārı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 58, Mısra 3*). [*eş‘ārı, -ı*]

Meşnevî vü gâzel kâmu eş‘ār

İtdi beytü'l-ferahda hûb iş‘ār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 16, Mısra 35*). [*eş‘ār,]*

esās: *Temel. Asıl, mebna. Asıl, hakikat.*

İki cānibden emn ola emān hem

Varup ‘ahdūn esāsın ide muhkem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 198, Mısra 22*). [*esāsın, -ın*]

Kār-gīri esās-ile bünyād

Hûb sâ‘atde olmağın ābād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 27*). [*esās-ile, -ile*]

esās: *Bir şeyin özünü oluşturan ana öge, temel. || Asıl, hakikat.*

Burc u bārūsı hem-ser-i Keyvān

Kulle-i Kāf ‘dur esāsı hemān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 24*). [*esāsı, --ı, -*]

Niçe begler esāsına me‘mūr

Mīr-mīrāna irdi hem menşūr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 128, Mısra 9*). [*esāsına, -ı, -(n)a*]

esb: *At, beygir.*

Hele Baytār-nāmeyi okuyan

Evvel anı şifā-yı esbe koyan (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 80*). [*esbe, -e*]

esbāb: *Sebepler.*

Bunca esbāb ‘alāyık u eşkāl

Olmasun mı müşevveşü'l-aḥvāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 49*). [*esbāb,]*

esbāb: *Eşyalar, gereçler.*

Māl-i Kārūn-ile şehirlü olan

Bunca esbāb-ile faḥırlu olan (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 52, Mısra 16*). [*esbāb-ile, -ile*]

Cümle serdāra didiler yek-ser

At u esbābı idelüm tecdīd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 31*). [*esbābı, -ı*]

Bunca yıldan şatulmayan esbāb

Oldı fevrī şatuluban nā-yāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 59*). [*esbāb,]*

Ḥod terāzū-peẓīr olan **esbāb**

Kef şaçar şāhibin görüp nā-yāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 67*). [*esbāb,]*

Niçe ma‘mūresi olup vīrān

Māl u **esbāb** u mā-melek tālān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 154, Mısra 22*). [*esbāb,]*

esbāhı: *Cisimler, vücutlar, gövdeler.*

Bir heyūlā idi hemān cismi

Ḳalmış **eşbāhınuñ** hemān resmi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 12*). [*eşbāhınuñ, -nuñ]*

esed: *Aslan burcu.*

Ḥod **esed** bīşezār-ı gerdūnı

İtdi şayd-ı vuḥuşdan ḥūnī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 45*). [*esed,]*

esen: *Sağ sâlim, afiyette, sıhhatte, selamette, sıhhatli, salim.*

Şaklamış Ḥaḳ o tıflı luṭfindan

Gördi evvelki gibi sağ u **esen** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 48*). [*esen,]*

eser: *Eser, iz, nişan.*

Bir güneḥ eylemez **eşer** fevrī

Ġayrı yirlerden irişür **eşeri** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 45, Mısra 19*). [*eşer,]*

Sende vardur şecā‘atūñ **eşeri**

Ne revā bundan idesin ḥazeri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 23*). [*eşeri, -i]*

Mīr İshāḳ’a viricek ḥaberi

Ẓāhir oldı melāletūñ **eşeri** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 36*). [*eşeri, -i]*

Emr idūñ varup alalar ḥaberi

Görelər var mı bu sözüñ **eşeri** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 112, Mısra 10*). [*eşeri, -i]*

Ḳalmasun hīç birisinūñ **eşeri**

Sañadur ehl-i ğayretūñ naẓarı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 109*). [*eşeri, -i]*

Ḳalmamış vaẓ‘-ı sâbıḳuñ **eşeri**

Minḥati oldı miḥnete tebdīl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 8*). [*eşeri, -i]*

Sende var didi miḥnetūñ **eşeri**

Baṇa billāḥ toĝrı vir ḥaberi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 44, Mısra 11*). [*eşeri, -i]*

eser: *Yapıt, kitap, telif.*

Bî-günâh olduğına vire haber
 Râstî toğruluga bes o **eser** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 6, Mısra 20*). [**eser**,]
 İntizâmî işitdi bu haberi
 Eyledi hâtırına çün **eseri** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 145, Mısra 2*). [**eseri**, -i]
 Kendü gitdükde kıala bir **eseri**
 Andan ol yazılan vire haberi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 55*). [**eseri**, -i]
 Bâd-ı şubh irdi ğam **eserleri-le**
 Bâğa irdi şovuk haberler ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 5*). [**eserleri-le**, -le]

eşğâl: *İşler, uğraşacak şeyler, meşguliyetler.*

Geldügi yirde kalmayup hâlî
 Zâlimün katli dâyim **eşğâli** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 20*). [**eşğâli**, -i]

eşhâş: *Ar. Şahıs'lar, adamlar.*

Zorba nâmında yir yirin **eşhâş**
 Tığden ol ki olmış idi hâlâş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 81*). [**eşhâş**,]

esir: *Tutsak, mahkum || müptela, düşkün.*

Ehl-i İslâm **esirine** küffâr
 Anda eyler şikenceyi her bâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 33*). [**esirine**, -i, -(n)e]
 Kimi katl oldu vü kimisi **esir**
 Oldılar anda cümle hezm-pezîr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 135, Mısra 21*). [**esir**,]
 Degüldür şöhret ü 'unvân **esiri**
 Dinilmez vaşfinuñ hîç biñde biri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 85*). [**esiri**, -i]
 Kimini katl idüp kimini **esir**
 Haylî feth ü ğazâlar itdi o mîr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 88, Mısra 17*). [**esir**,]
 Kimi mecrûh oldu kimi **esir**
 Ceyş-i küffâr oldu hezm-pezîr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 122, Mısra 29*). [**esir**,]
 'Öşrde 'aşrınıñ 'aşiri degül
 Anı bilmez o kim **esiri** degül (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 32*). [**esiri**, -i]
 Müjde olsun eyâ zevi'l-ihsân
 Malatesta **esirim** oldu bu ân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 20*). [**esirim**, -im]

Her kılında niçe gönüller **esîr**

Bir durur yanlarında bay u fakîr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 51*). [*esîr,]*

esirge: Korumak, himaye etmek.

Bizi gâyet **esirgemiş** Bārī

Böyle buñ demde eyleyüp yārī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 21*). [*esirgemiş, -miş]*

eşk: Göz yaşı.

Eşkini gözden akıdup çün sîl

Geldi İstanbul'a 'ale't-ta'cîl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 96, Mısra 17*). [*eşkini, -i, -n, -i]*

Ağıza geldügin didi bir bir

Eşk yaķalayup girîbânın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 15*). [*eşk,]*

Eşk mâyl ol 'ārızı āba

Düşmesün ter igende germ-ābe (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 55, Mısra 21*). [*eşk,]*

eşkāl: Şekiller, suretler.

Naķsı zer-beftüñ oluban pā-māl

Üstine nār resm ider **eşkāl** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 76*). [*eşkāl,]*

Bunca esbāb 'alāyık u **eşkāl**

Olmasun mı müşevveşü'l-aḥvāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 49*). [*eşkāl,]*

Aḥşam irdi nice ola ḥālī

Döküli ḳaldı yirde **eşkālī** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 171, Mısra 6*). [*eşkālī, -i]*

Sepedin ḥurdesini ḥammāle

Yükledüp baķmadı çok **eşkāle** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 70*). [*eşkāle, -e]*

eski: Çok zaman geķmiş olan.

Yeñi devletlûsin a sulṭānum

Eski bendeñ degül miyem ḥānum (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 28*). [*eski,]*

Bî-ḥaber bu berātın ol getürür

'Ādetā **eski** yirde bu oturur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 150, Mısra 10*). [*eski,]*

Varup cühhāl **eski** yirlerine

Ma'ārif ehli vara yirlerine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 17*). [*eski,]*

Eskilük i‘tibārı var bizde

Ma‘rifet var ise n’ola sizde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 155, Mısra 13*). [*eskilük, -lük*]

eskiden: *Önceden.*

Ehl-i sūḳ ehl-i nār idügi meger

Hâtırındaydı **eskiden** bu haber (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 36*). [*eskiden,*]

Bölük ağası Veys idi aña nām

Yeñi devletlü **eskiden** ḥod-kām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 6*). [*eskiden,*]

eşkiyā: *Haydut, yol kesen.*

‘Urūḳın **eşkiyānuñ** kesmededür

Şükür Hakk’a biraz düzeldi ‘ālem (*Tuhfetü'l-İhvân, Kit’a 3, Mısra 3*). [*eşkiyānuñ, -n, -uñ*]
]

Şaḳalın virmiş **eşkiyā** eline

Ġayrılar tā ki gelmeye iline (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 65*). [*eşkiyā,*]

Eşkiyā kanda ise gizlü ‘ayān

Ḳatl idüp virme hīç emān u zamān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 107*). [*eşkiyā,*]

Egerçi **eşkiyā** zulm itme[de]dür

Velī ḥāmī olanlar dahı azlem (*Tuhfetü'l-İhvân, Kit’a 3, Mısra 5*). [*eşkiyā,*]

Gördi serdār o ser-ḥadūñ kaydın

Yine ḳomadı **eşkiyā** şaydın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 18*). [*eşkiyā,*]

Çü nāmını ırak yirden işitdi

Yanından **eşkiyāsın** hep tağıtdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 201, Mısra 4*). [*eşkiyāsın, -sı, -n*]
]

Eşkiyāsı Anaṭolu’ñ yir yir

Yine ifsāda oldılar ḥāzır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 53*). [*eşkiyāsı, -sı*]

eslāf: *Bizden öncekiler, bizden evvel geçmiş kimseler, eskiler.*

Diñle bu nüktesini **eslāfuñ**

Aña teslîmi vardur eşrāfuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 177, Mısra 1*). [*eslāfuñ, -uñ*]

esle-: *Dinlemek, dikkate almak.*

Ġayret ehli ider Ġayūr seni

Ġayreti ḳoma elden **esle** beni (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 42*). [*esle,*]

esnā: *An, zaman.*

İşbu **esnāda** geldi pervāne

Bir nemed būrinüp gedāyāne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 44, Mısra 1*). [*esnāda, -da*]

Sürüdi cümlesin ol **esnāda**

Haylî yir aşdı böyle gavğāda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 22, Mısra 33*). [*esnāda, -da*]

Niçe beg-zāde vü Paşa-zāde

Olmış-ıdı esîr ol **esnāda**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 4*). [*esnāda, -da*]

esne-: *Esnemek.*

Esnese şanki ayrılır çeñesi

Dutdı dünyāyı aksurukla sesi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 33*). [*esnese, -se*]

eşraf: *İleri gelenler, itibar sahipleri.*

Diñle bu nüktesini eslāfuñ

Aña teslîmi vardur **eşrafuñ**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 177, Mısra 2*). [*eşrafuñ, -uñ*]

Sa'âdetle Haleb semtine geldi

Kamu **eşrafı** istikbāl kıldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 200, Mısra 10*). [*eşrafı, -ı*]

esrār: *Sırlar, gizler.*

Kimseden kimseye alup virmez

Kimse **esrār** u remzine irmez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 42*). [*esrār,]*

Mihnet içinde zevkî iz'ân it

Bizi **esrāruñ-ile** hayrān it (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 54*). [*esrāruñ-ile, -un, -ile*]

eşribe: *İçilecek şeyler. II İçki.*

Eyleme gel şarāb-ı nāba heves

Saňa şimdi sirişk **eşribe** bes (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 76*). [*eşribe,]*

eş-sulh: *Bariştan sonra.*

Oldı **eş-sulhu** hayr ile dem-sāz

Şer'uñ 'aynından eyledi iğmāz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 19*). [*eş-sulhu, -u*]

ester: *Katır.*

Üştür ü **ester** ü seyishâne

Yıkılup kim bakar hûd oğlana (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 9*). [*ester,]*

eşyâ: *Mevcudat, yaratılmış olan her şey.*

Cümle **eşyâ** bürüdet üzre idi

Şamu 'âlem küdüret üzre idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 67, Mısra 3*). [*eşyâ,]*

'Âlim-i cümle ger muhîll ü muhâl

Zerre zerre bilür her **eşyâyı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 69*). [*eşyâyı, -y, -ı]*

et: *İnsanlarda, hayvanlarda deri ile kemik arasındaki kas ve yağdan oluşan tabaka.*

Oğuyınca **etini** çekdi yidi

Şād göz kıpdı gerçi kim pinhân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 38, Mısra 16*). [*etini, -i, -ni]*

etek: *Elbise etek.*

Baş etekde vü cānları elde

Tiğ boyunda vü **etek** belde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 26*). [*etek,]*

etek: *Kenar.*

Şan behâsın yiyen levend-i fakîr

Götüren başını **etekde** hâkîr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 50*). [*etekde, -de]*

Baş **etekde** vü cānları elde

Tiğ boyunda vü etek belde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 25*). [*etekde, -de]*

etibbâ: *Ar. Tabib'ler, hekimler.*

'Akrebüñ nîşine virür merhem

Çarh **eṭibbâsı** oturur mübhem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 48*). [*eṭibbâsı, -sı]*

Murâd Paşa o dem ki oldı bîmār

Eṭibbâ gördiler yok aña tîmār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 192, Mısra 2*). [*eṭibbâ,]*

et'ime: *Yemekler.*

Vardı yārânı ile yine aña

Et'ime yindi dindi şükr-i Hüdâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 8*). [*et'ime,]*

etmek: *Ekmek, besin.*

Zırı zahrında kılıcı belinde

Bir elde tığ u **etmek** bir elinde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 195, Mısra 8*). [*etmek,]*

etrâf: *Her yer, çevre, yanı.*

‘Asker **etrâfa** haylî konmuş-ıdı

Düz bedenden hişâra dönmiş-idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 113, Mısra 19*). [*etrâfa, -a]*

Kal‘anuñ şanki yoğsul u bayı

Sermiş **etrâfa** atlas-ı mâ‘î (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 126, Mısra 22*). [*etrâfa, -a]*

Yolın arayu gezmiş **etrâfı**

Zâyir olup mezâr-ı eşrâfı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 160, Mısra 25*). [*etrâfı, -ı]*

İtdi **etrâfına** anuñ nazarı

Seyr içün bir yire idüp güzeri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 126, Mısra 3*). [*etrâfına, -ı, -n, -a]*

etrâk: *Türkler.*

Kimi Çingân u kimisi **Etrâk**

Hile vü hud‘ada kamu çâlâk (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 182, Mısra 5*). [*etrâk,]*

etvâr: *Tavırlar, edalar, hareketler.*

Añılup cümle vaz‘ u **etvârı**

Remz-ile söyledügi aḥbârı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 7*). [*etvârı, -ı]*

ev: *Ev, konut, hane.*

Giricek **ev** içine kıldı nazar

Yaluñuz bir o vü bir ol duḥter (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 67*). [*ev,]*

Ev kapısı öninde soffadadır

Şekl-i nisvânda içeri giregör (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 100, Mısra 29*). [*ev,]*

Kardeşum **evde** hufyeten giregör

Başuñ mıkrame alup örü dur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 100, Mısra 27*). [*evde, -de]*

Mümü diñdirdiler bunı diyicek

Ev kapusın kapadılar katı pek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 101, Mısra 10*). [*ev,]*

Anuñ-ile ol **ev** tolu oldu

Zîr ü bālāsı yeksere taldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 33*). [ev,]

Gördi ol **evde** bir 'azîmü's-şân

Haşm-ile eyledi aña nigerân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 27*). [evde, -de]

Ol **evüñ** kûşesine şıkdı anı

İztırâba düşürdi cân u teni (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 35*). [evüñ, -üñ]

Göze itme yaşağı hey gözi kör

'Avratuñ yûri **evde** zabt idegör (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 137, Mısra 26*). [evde, -de]

Cân atup bir **eve** gelüp irdi

Az cân-ile içeri girdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 70, Mısra 27*). [eve, -e]

Mûmı nâ-gâh ben söyündüreyin

Sen **eve** gir öñinde ben durayın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 100, Mısra 34*). [eve, -e]

Varicek uyhuya o gice meger

Bir mükellef **eve** idince nazar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 26*). [eve, -e]

Geldi dīvāndan **eve** bir gün

Bāde ihzārına olup meftūn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 53*). [eve, -e]

Biri toksan birisi otuz ider

Şatan alan **evine** gitmek iver (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 12*). [evine, -i, -n, -e]

Ne dem ki şark iline vara 'asker

Evinde sürh-serden cânı dıtrer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 44*). [evinde, -i, -n, -de]

Bir Hudāvendigār kullarıdur

Cây-ı mezkûr **evleri** öñidür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 26, Mısra 6*). [evleri, -ler, -i]

Altı yedi kat **evleri** bālā

Yonma taşdan idüp anı bennā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 5*). [evleri, -ler, -i]

Her biri dürlü nakş-ile mersūm

Her **evüñ** ketḥudāsı bir maḥdūm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 22*). [evüñ, -üñ]

Her bir **ev** berk kâfirî-bünyād

Andan almış nümunesin Şeddād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 19*). [ev,]

Bir **evi** çün-cinān idüp bünyād

Eylemişler nazîre ḥāne-i 'Ād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 63*). [evi, -i]

Var mı dāreynde bu vecche belā

Nisbet iki **evi** yıkar meşelā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 63, Mısra 20*). [evi, -i]

evbās: *Ayak takımı, serseri topluluğu.*

Pister-i cism tolu süzen idi

Gördi ser-keşlük itdi her **evbāş** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 23*). [*evbāş,]*

Bir ayakda çü şāhīn ol **evbāş**

Per бүкүп күрсīsinde ḥāzır-bāş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 131, Mısra 19*). [*evbāş,]*

evceb: *Çok gerekli.*

Oldı zīrā ki **evceb** ü elzem

Ni‘mete şükür ü şükre ni‘met hem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 118, Mısra 25*). [*evceb,]*

evelki: *Evvelki, önceki.*

Eylediler **evelkiden** muḥkem

Oldı ḥısn-ı ḥāşīn-i müstaḥkem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 179, Mısra 19*). [*evelkiden, -den]*

Mücāz oldı vü öpdı pāy-ı taḥtı

Evelkiden ziyāde artdı baḥtı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 203, Mısra 34*). [*evelkiden, -den]*

ever-: *Evlendirmek.*

Virdi kızın **everdi** hem oğlın

Ancaḳ Allah bilür-iken ḥālin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 85*). [*everdi, -di]*

Füls-i aḥmer idinmeyüp deynin

Kız çıkardı **everdi** hem oğlın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 30*). [*everdi, -di]*

evlā: *Daha iyi, yeğ, daha üstün.*

Bedel olur ḡıdāña eczāsı

Ṭālib olmaḳdur anuñ **evlāsı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 24*). [*evlāsı, -sı]*

Ber-murād eyler anı Mevlāsı

Ġayrı terk eylemekdür **evlāsı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 50*). [*evlāsı, -sı]*

‘Askerüñ re’ yine muvāfıḳ olup

İşüñ **evlāsına** muṭābıḳ olup (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 16*). [*evlāsına, -sı, -n, -a]*

evlād: *Bir kimsenin oğlu veya kızı, çocuk.*

Ƙızınıñ oğlınuñ hem **evlādin**

Ohşayup aldı ağzınıñ dadın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 31*). [evlādin, -ı, -n]

Yüce Haḡ vālideyn ü ecdāduñ

Tā ile'l-inḡırāz **evlāduñ** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 44*). [evlāduñ, -un]

Añdı Hān Bāyezīd ü **evlādin**

Ƙomayam didi anlaruñ dādın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 153, Mısra 1*). [evlādin, -ı, -n]

evlilik: *Evli olma durumu.*

Evlülük hoşdur ehl-i 'ırz olana

Hürmet issı helālini bulana (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 137, Mısra 41*). [evlülük, -lük]

evlü: *Evli. II Evi olan kişi.*

Evlü olan selāmlıḡda nider

Evlü evine ol içerü gider (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 137, Mısra 31*). [evlü,]

evşāf: *Vasıf'lar, sıfatlar, tarifler.*

Mā-şadaḡ düşdiler bu **evşāfa**

Baña yok yire itdilerdi ġaraż (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 115*). [evşāfa, -a]

Olupdur dāyimā bi'z-zāt memdūh

Gerekdür yād ola **evşāfi** meşrūh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 64*). [evşāfi, -ı]

evşāf: *Güzellikler.*

Dine ya'nī Budun'a şehr-engīz

Hüb **evşāf-ile** bula ta'ziz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 58, Mısra 12*). [evşāf-ile, -ile]

Vardı dīvān-ı mīr-mīrāna

Şundi **evşāfını** emīrāne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 60, Mısra 2*). [evşāfını, -ı, -n, -ı]

evsāt: *Bir şeyin ortası, orta yeri.*

Hāzır oldu imām iskāṡa

Döşediler bisāṡı **evsāṡa** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 100*). [evsāṡa,]

evvel: *İlk olarak, ilk önce.*

Resne dirler var idi bir ḡal'a

Aña **evvel** şalam didi ḡud'a (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 38*). [evvel,]

Hele Baytār-nāmeyi okuyan

Evvel anı şifā-yı esbe koyan (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 80*). [evvel,]

Vardı bî-dîn yedine çünkü Yezîd

‘Azmümüz şarka idi hüd **evvel** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 33*). [evvel,]

Başîret ehlidür **evvel** nazarda

Bu lutfi kılmış aña Hâk kaderde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 61*). [evvel,]

Olar kim **evvel** itmiş sebb-i aşhâb

Cihândan gitdi cümle oldu nâ-yâb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 198, Mısra 27*). [evvel,]

İpek kim **evvel** olmuş idi ma‘hûd

[.....] (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 21*). [evvel,]

İrte **evvel** günü meh-i şavmuñ

Vakt-i ta‘zîmi idi her kavmuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 87, Mısra 5*). [evvel,]

Âşaf-ı şânî-i Süleymânî

Ya‘nî **evvel** vezîr-i sultânî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 95, Mısra 10*). [evvel,]

Bir avuç virdiler haşîş **evvel**

Sâniyen hamr içürdiler bir el (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 17*). [evvel,]

Didi **evvel** düşen ze‘âmeti al

Esb-i makşûduñu o yollara şal (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 57*). [evvel,]

Kodı ol **evvel** itdüğü haddi

Beyne beyne idüp kamu cehdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 183, Mısra 43*). [evvel,]

Mâni‘ olmuşdı bir niçe erzel

Yine **evvel** bahâr vaktinde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 35*). [evvel,]

Ne mümkün varmaya cümleden **evvel**

Duraķı karşusunda cünd-i erzel (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 195, Mısra 19*). [evvel,]

Olar kim olmuş idi **evvel** ‘ahdi

Getürmege yirine kıldı cehdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 7*). [evvel,]

Evvel ol kim sülûk kaçdın ider

Aña lâzımdur elbet ‘ilme haber (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 12, Mısra 1*). [evvel,]

Evvel andan taleb olunsa kefil

‘Arı gâlibdür olur anda hacîl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 31, Mısra 29*). [evvel,]

Andan **evvel** biz idelüm da‘vâ

Okçı **evvel** uran durur meşelâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 31, Mısra 28*). [evvel,]

evvel: Evvel, başlangıç, önce, ilk, ilk olarak, geçmiş, eski.

Evveli o gerekl htirmedr

Eyüler gitdügi yola gide-gr (*Tuhfetü'l-İhvn, Mesnevi 188, Mısra 69*). [evveli, -i]

Evvelinden bu sr t hir

‘An-arb eylesün yazup hzr (*Tuhfetü'l-İhvn, Mesnevi 156, Mısra 37*). [evvelinden, -i, -n, -den]

Dönme dönme y varma **evvelden**

Kec-rev olma tedrk it erken (*Tuhfetü'l-İhvn, Mesnevi 64, Mısra 9*). [evvelden, -den]

An duş gelmek zge minnetdr

Evveli derd  son zilletdür (*Tuhfetü'l-İhvn, Mesnevi 5, Mısra 40*). [evveli, -i]

evvel: "nce" anlamında kullanılan zarf.

Andan **evvel** biz idelüm da ‘v

Oı **evvel** uran durur meşel (*Tuhfetü'l-İhvn, Mesnevi 31, Mısra 27*). [evvel,]

Eln almaya ger düşüp yitsen

şin rşen iken **evvel** (*Tuhfetü'l-İhvn, Mesnevi 33, Mısra 21*). [evvel,]

Lk **evvelki** hleti yoğ-idi

Yüzi dymezi sözini söyleyemez (*Tuhfetü'l-İhvn, Mesnevi 37, Mısra 12*). [evvelki, -ki]

evvel: "İlk önce, ilk olarak" anlamlarında zarf.

Her anmetde hişşe-i yib

Evvel an lzm u lzb (*Tuhfetü'l-İhvn, Mesnevi 56, Mısra 22*). [evvel,]

Evvel seni eyleyen peyd

Derdden hl olmasun ebed (*Tuhfetü'l-İhvn, Mesnevi 139, Mısra 11*). [evvel,]

Evvel geldiğinde bu şehre

Hmeden bulmadın dağı behre (*Tuhfetü'l-İhvn, Mesnevi 166, Mısra 3*). [evvel,]

al‘a-i Egri toğru yolda idi

Evvel fet idelüm an didi (*Tuhfetü'l-İhvn, Mesnevi 168, Mısra 34*). [evvel,]

Cem‘ olup an didiler htab

Evvel lzm oldu şimdi san (*Tuhfetü'l-İhvn, Mesnevi 182, Mısra 38*). [evvel,]

evveli: Başlangıcı, ncesi.

Evveli hb ola son mergb

İtmesün mi teveccüh an kulb (*Tuhfetü'l-İhvn, Mesnevi 130, Mısra 53*). [evveli,]

evvelki: *Önce olan, önceki.*

Noldı **evvelki** fırsat u nuşret
 Noldı evvelki ruşsat u ‘izzet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 77, Mısra 5*). [evvelki,]
 Noldı evvelki fırsat u nuşret
 Noldı **evvelki** ruşsat u ‘izzet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 77, Mısra 6*). [evvelki,]
 Saklamış Hâk o tıflı lutfından
 Gördi **evvelki** gibi sağ u esen (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 48*). [evvelki,]
 Nemçe oldu çü izdiyâd üzre
 Zulmi **evvelki** i ‘tiyâd üzre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 76*). [evvelki,]
 Anda kim var-idi cibillî fesâd
 Oldı **evvelkiden** ‘inâdı ziyâd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 164*). [evvelkiden, -
 den]

ey: *Far. Edat-ı nida.*

Gel-e **ey** kendüsi vü atı yarar
 Saña mânend yok burada süvâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 21*). [ey,]
 Bu şehir nolduñ **ey** şabâ-reftâr
 Geçe-yazduñ buz altına nâ-çâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 69, Mısra 25*). [ey,]
 Oldı muştarr u itdi Hâk’ a niyâz
 Meded **ey** pâdişâh-ı bende-nüvâz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 22*). [ey,]
 Nârdan **ey** halîl çün aşdı
 Çüb-ı dest ile cüz’î kül eşdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 13*). [ey,]
Ey Süleymân olma hâtır-gerd
 Öldürür bil ki genc-i bād-âverd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 76, Mısra 37*). [ey,]
Ey niçe tîz-per tuyûr-ı güzîn
 Bâl u per dökdi kat ıalup ol hîn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 82, Mısra 11*). [ey,]
 Elvedâ‘ didi **ey** sefine yûri
 Ugramasun izüñe hiç yol eri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 81*). [ey,]
 Kıbrıs ahvâlin eyledi i‘lâm
 Didi gayretdür **ey** şeh-i İslâm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 85, Mısra 44*). [ey,]
 Niçe sengîn-dilleri ide nerm
Ey niçe sırça-hâtırı ide germ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 22*). [ey,]

Anası didi **ey** gözüm nûr
 Gelme incitme işbu maḥzûrî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 15*). [ey,]
 Eylemez şanma **ey** dil-i maḥzûl
 Fi'l-i münkerde Ḥaḳ du'âyı ḳabûl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 103, Mısra 17*). [ey,]
Ey ḥalîlüm ol âzerûñ dūdı
 Def' ider ol zübâb-ı Nemrūd'ı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 49*). [ey,]
 Didi yok didi **ey** kerem kânı
 Baña neyler bu manşıb-ı fânî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 41*). [ey,]
 Gel gel **ey** yolsuz eyleyen daḥli
 Olayın dirseñ ol tarîḳ ehli (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 53*). [ey,]
 Vâlide didi **ey** oḡul ḥayfâ
 Sefer olmaz mı ḳalbüñe ilkâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 43*). [ey,]
 Saña ma'lûmdur ḥod **ey** Mevlâ
 Ḥubb-ı dünyâya meyli yok ḳat'â (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 21*). [ey,]
 Saña **ey** İntizâmî daḥl idenler
 Bu takrîr itdügüñi işidenler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 45*). [ey,]
 Dādum al dād-gersin **ey** Mevlâ
 Yok günâhum burada ḥod aṣlâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 49*). [ey,]
 Didüm **ey** yâr-ı mûnis ü maḥrem
 Dil bu fikri velî kılr her dem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 7, Mısra 1*). [ey,]
 Söyle **ey** bûlbûl-i maḳâm-şinâs
 Bu maḳâmı mecâza eyle ḳiyâs (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 11, Mısra 1*). [ey,]
 Sen müyesser kılr **ey** ulü'l-elbâb
 Bu güneḥkârdan cevâb-ı şavâb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 21*). [ey,]
 İntizâmî'ye irdi çünki cevâb
 Didi **ey** 'âlim-i ḥatâ vü şavâb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 16*). [ey,]
 Ey göñül gel tefekkür eyleyelüm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 33, Mısra 1*). [ey,]
 Dil ser-â-pây yek-sere maḥzûn
Ey niçe âşinâ olan aḳdem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 3*). [ey,]
 Didi ḥayfâ senüñ işüñ bitdi
 Gel berü **ey** gedâ-yı kûy-ı melal (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 21*). [ey,]
 Nice yârân tenindeki cânı
 Didi **ey** cümle ḥâlûme vâḳıf (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 36, Mısra 3*). [ey,]

Didi **ey** bizden özge bî-çāre
 Noldı bahtuñ bu vech-ile kâra (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 42, Mısra 7*). [ey,]
 İntizāmī didi **ey** āvāre
 Bāl u per yaqduğūñ senūñ yāre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 45, Mısra 1*). [ey,]
 Didi **ey** pādīşāh-ı kevn ü mekân
 Dest-res ol baña kılup dermân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 48, Mısra 25*). [ey,]
 Okuyıcağ bu kıt‘ay ol-dem
 Didi **ey** hVāce saña gör ne diyem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 61, Mısra 2*). [ey,]
 Didi **ey** server-i ser-efrāzân
 Umarın her biri ide ihsân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 62, Mısra 1*). [ey,]
Ey hālilüm çün olasın rüşen
 Nār-ı sūzānı bulasın gülşen (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 64, Mısra 23*). [ey,]

evā: "Ey!" seslenme ünlemi.

Didüm anlara ben **eyā** ihvân
 O degüldür bu derd-i bî-dermân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 27*). [eyā,]
 Müjde olsun **eyā** zevi‘l-ihsân
 Malatesta esīrim oldı bu ān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 19*). [eyā,]
 Gidicek dünyeden **eyā** ma‘būd
 Bir du‘ādur kāmudan [ol] maqşūd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 37*). [eyā,]

evālet: Ar. Osmanlı Devleti’nde bir beylerbeyinin yönetiminde bulunan en büyük idârî bölge.

Şark u garbuñ **eyāletin** sürmiş
 Ğayretin çekmiş ‘izzetin görmüş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 29*). [eyāletin, -in]

eydür: Söylemek, der ki.

Görmedük diyü çün cevābın alur
 Kōnar **eydür** olar da ardca gelür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 42*). [eydür,]

eyle-: Eylemek, yapmak.

İrdi bir dem meger şeb-i deycūr
Eyle şebden gönül olur rencūr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 2*). [eyle,]
 Eyle ğāzīnūñ uc durur durağı
 Dağı bilmez niyām hīç yarağı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 57*). [eyle,]

İtmez ol âşikāre h̄arb u k̄itāl

Eyler illā nihānī h̄ile vū āl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 16*). [eyler, -r]

Nāme yaz pādişāha **eyle** niyāz

Yana yakıla **eyle** sūz u güdāz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 114, Mısra 12*). [eyle,]

İztırār ādemi cerī **eyler**

Degme ihmālden berī **eyler** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 67*). [eyler,]

Hod debīreyn-i şāhideyn-i kavī

Eylemez naķş u zād kadr-i cevī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 88*). [eylemez, -mez]

İltifāt ādemi ğayūr **eyler**

Ġam ile ğuşşasın sürūr **eyler** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 37*). [eyler, -r]

Eyle iy İntizāmī şükr-i Hudā

Çekmedüĝün cihānda var mı belā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 81*). [eyle,]

Az öz vaşfın **eyle** gel hasbī

Bir du ‘ādur murād hod kesbī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 9*). [eyle,]

Atlar içinde dütsü **eyleyesin**

Gönlüñi anuñ-ıla egleyesin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 45*). [eyleyesin, -y, -e, -sin]

Eylemişler ‘imāret anca menār

Niçe ay u yıl idüp anda karar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 85, Mısra 21*). [eylemişler, -miş, -ler]

Bāde nāmın müşelleşeyleyüben

Kimi ben kaynadupdurın diyüben (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 25*). [eyleyüben, -yüben]

Kendü kendüye böyle itdi hitāb

Hażm-ı nefis **eyleyüben** itdi ‘itāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 62*). [eyleyüben, -yüben]

Eyledüĝün temelluķ u h̄idmet

İstikāmetle h̄idmete diķķat (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 25*). [eyledüĝün, -düg, -ün]

Eylemişler birin caħīm-mişāl

Her zebānī elinde bir çengāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 71*). [eylemişler, -miş, -ler]

Eyle def‘-i hevā mücerred iken

Batmasun tā ki ayağña diken (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 137, Mısra 37*). [eyle,]

Dāyim **eyler** kelāmını tağlīt

Gāhī ifrāt idüp gehī tefrīt (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 9*). [eyler, -r]

Eyler-iseñsevābı mücibdür

Naķş iderseñ ‘azābı mücibdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 163, Mısra 29*). [eyler-iseñ, -r, -iseñ]

Aķ şaķalın siyāh-reng **eyler**

Kendüye bilmez özge reng **eyler**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 174, Mısra 29*). [eyler, -r]

Aķ şaķalın siyāh-reng **eyler**

Kendüye bilmez özge reng **eyler**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 174, Mısra 30*). [eyler, -r]

İntizāmī görüp bu ğavġāyı

Eyler-iken ğazāya da‘vāyı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 112*). [eyler-iken,]

İntizāmī görüp bu aĥvālī

Eyleyüp ĥaylī cür‘et-i ‘ālī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 20*). [eyleyüp, -üp]

eyle: Öyle, o kadar.

Vāķı‘ā **eyle** itdi çünki biri

Bindi ayaġa ol da öli diri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 103, Mısra 13*). [eyle,]

Fırnaçe ‘askeri yanar āteş

Leşker içinde **eyle** yok ser-keş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 111, Mısra 18*). [eyle,]

Eyle şanur-ı mış meger süfehā

Bir uğurdan dil ala bī-pervā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 113, Mısra 9*). [eyle,]

Eyle şāhib-sa‘ādete kıl ol

İde ĥaķķuñda luţfını mebzül (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 49*). [eyle,]

Bir yaña cūy-ı hevlnāk-i ‘azīm

Eyle taşķun ki virür ‘āleme bīm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 36*). [eyle,]

Ĥaķ te‘ālā ırāġ ide kılını

Şaķlaya **eyle** koçiden yolını (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 60*). [eyle,]

Virse eksük didüğünñ birisin

Eyle cellāddur yüzer derisin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 40*). [eyle,]

Eyle şanurdi olımaz ansuz

Zindeġānī ider mi ten cānsuz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 69*). [eyle,]

Ol maḥal anda **eyle** bir yir idi
 Kimsenüñ kimse mi ğamın yir idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 9*). [eyle,]
 Estregon ƙal'ası ki köhne idi
Eyle vîrâne çok zamâne idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 179, Mısra 2*). [eyle,]
 Şāh zāhirde gerçi **eyle** didi
 Lîk ma'nîde ḥaylî ğuşsa yidi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 39*). [eyle,]
 Nā-gehān cāhilāne vāz' itdi
Eyle eblehlük-ile gör nitdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 38*). [eyle,]
 Var idi anda bir sipāhî meger
 Eyler iken buz üzre **eyle** güzër (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 69, Mısra 2*). [eyle,]
 İrdi bir dem meger şeb-i deycür
Eyle şebden göñül olur rencür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 2*). [eyle,]
 Şaklayup oddan irmemişdi zarar
 Gözi öñinde itdi **eyle** hüner (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 8*). [eyle,]
 Eyle şahşuñ aşılması yeg-idi
Eyle ğavġā başılması yeg-idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 50*). [eyle,]
 Eyle şahşuñ aşılması yeg-idi
Eyle ğavġā başılması yeg-idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 49*). [eyle,]
 Vāķı'ā **eyle** ise yok sözümüz
 Şübhe gider göricegiz gözümüz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 13*). [eyle,]
 Her birisi taġıldı bir semte
 Eksük olmaz ğam **eyle** bed-baḥta (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 166*). [eyle,]
 Başdan ayaġa ḥayret aldı anı
Eyle ḥayret ƫar itdi cāna teni (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 22, Mısra 10*). [eyle,]
 Var-idi üç kimesne şehir içre
Eyle mūzî yoġ-idi dehr içre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 28, Mısra 2*). [eyle,]
 İşbu ortada **eyle** uç yokdur
 Ol aralarda ġāzîler çokdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 52, Mısra 31*). [eyle,]

eyle-: "Etmek" anlamında yardımcı fiil.

Şimdi ger lâzım-ise 'ār ile neng
 Bir zamān varup **eyle** ƙalb-i mekân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 27*). [eyle,]
 Cān bedenden utulmaķ istedi hem
 İki dillülük **eyleyüp** ḥāme (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 65*). [eyleyüp, -(y)üp]

Ṭoğrusı kec-rev **eylemez** farkı

İder ibtāl anuñ-içün haqqı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 29*). [eylemez, -mez]

İki yüzlülük **eyledi** nâme

Ṭa'ne taşın urur idi herkes (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 66*). [eyledi, -di]

Nīm bismilveş **eyle** talbındı

Tārūmār oldu başda dülbendi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 22, Mısra 37*). [eyle,]

Tā ki dīvān-hāne vü maṭbah

Biri birinden **eyleyüp** ašlaḥ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 36*). [eyleyüp, -(y)üp]

eylece: Öylece, o şekilde.

Zehr-i kâtil degül midür o ziyād

Eylece sīm ü zer ola ber-bād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 26*). [eylece,]

eylük: İyilik.

Gözün aç paraya utulmayasın

Eylügi şuya şal dime o yiter (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 33, Mısra 39*). [eylügi, -i]

Eylügi itme degme nā-dāna

Yok dime cānuñ ehl-i 'irfāna (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 87*). [eylügi, -i]

Ol mübārek-kaḍem o tāli' i hūb

Kamu **eylük** ki var aña mensüb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 46*). [eylük,]

eyü: İyi.

Eyü yatlu metā' şatıldı dilā

Fī'l-meşel düşdi āteşe gūyā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 53*). [eyü,]

Yunup arınup oldu **eyü** kişi

Akça her bir kapuda işler işi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 45*). [eyü,]

Varıcegiz karavula ol mīr

Dir-idi bu durur **eyü** tedbīr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 48*). [eyü,]

Şulḥa bir çāre eyle kıl tedbīr

Saña öñ soñ budur **eyü** ta'bīr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 114, Mısra 4*). [eyü,]

İtdi ḥarc-ı berātı hem in'ām

Dāyimā ḥaşıl eyledi **eyü** nām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 32*). [eyü,]

Geh **eyü** gāh yatlu oldu revān

Geh enīs oldu derdüñe dermān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 140, Mısra 17*). [eyü,]

Dirsın anuñ kefli **eyü** kişi

Tiz döner hānesine biter işi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 51*). [eyü,]

İntizāmī cihāna meylün yok

Hîç **eyü** yatlusına meylün yok (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 174, Mısra 8*). [eyü,]

Bunu diyüp du‘ālar oldu yer yer

Eyü nāmı cihān tıldı ser-ā-ser (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 194, Mısra 38*). [eyü,]

Şabruñ āyīnesi bakınmaludur

Hāşılı bu durur **eyü** tedbîr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 128*). [eyü,]

İllerinün **eyü** yiri ol idi

Billerin bükən anlaruñ bu idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 93*). [eyü,]

eyü: *İyi insanlar.*

Evveli қо gereklü hātimedür

Eyüler gitdügi yola gide-gör (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 70*). [eyüler, -ler]

Eyüyi yatludan kim ide mümtāz

Kim ide düşmiş olanı ser-efrāz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 190, Mısra 13*). [eyüyi, -y, -i]

Anuñ kim zulmi var virdüm cezāsın

Eyüye yakılup virdüm sezāsın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 202, Mısra 24*). [eyüye, -y, -e]

eyvāy: *Eyvah.*

İtdi cism-i nahtîfi hōd ferbih

Ten hōd **eyvāy** ürperür çün-bih (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 84, Mısra 30*). [eyvāy,]

Elmaveş gözi şişmiş olmaz bih

Cismi **eyvāy** ürperür çün bih (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 60*). [eyvāy,]

eyyām: *Günler. II Zaman, devir.*

‘İş ü ‘işretde bir niçe **eyyām**

Zevk u şevk-ıla kıldı mey-āşām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 116, Mısra 1*). [eyyām,]

Mihnetün çağı ‘işret **eyyāmı**

Alalum şimdiden ele cāmı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 45*). [eyyāmı, -ı]

Zevk çağı imiş şafā ānı

‘İşret **eyyāmı** nūşuñ āvānı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 4*). [eyyāmı, -ı]

Zevkuñ **eyyāmıdur** bahār irdi

Başdan ‘İş ü nūş el virdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 77*). [eyyāmıdur, -ı, -dur]

ezā: *Sıkıntı, eziyet, gam, keder.*

Nāzil olur imiş zübāb-ı keşir

Cismi gāyet sağır **ezāsı** kebīr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 6*). [ezāsı, -(s)ı]

Rengi her nev' **ezāsı** her dürlü

Hāl duş geldüğine bir dürlü (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 9*). [ezāsı, -(s)ı]

ezel: *Başlangıcı olmayan geçmiş zaman, başlangıcı tasavvur edilemeyen zaman. Çok eskiden beri.*

Rind-i āfāk u dehr kallāşı

Ezelī var-idī münāsebeti (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 37, Mısra 5*). [ezelī, -i]

Hāl-i gerdün-ı dūn budur **ezel**

Tab'-ı ihvāna vire mi o kesel (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 8, Mısra 3*). [ezel,]

Hod kerīmūñ kerem kerāmetidür

Ol kerāmet **ezelden** 'ādetidür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 9, Mısra 24*). [ezelden, -den]

Buldı tüccār içinde 'unvānı

Irdı dilden **ezelki** peymānı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 38*). [ezelki, -ki]

Olmış-ıdı **ezel** meger gāfil

Ža'fı yek-pāre oluban zāyil (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 63*). [ezel,]

Nihāyet buldı efsāne fūnūn hem

Ezel hālüm bilür hod şadr-ı a'zam (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 198, Mısra 12*). [ezel,]

Böyledür böyle hālet-i dünya

Tā **ezelden** bu 'ādet-i dünyā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 56*). [ezelden, -den]

Muhibb-i Āl-i 'Osmān'uz **ezelden**

Ne bitsün bunca lecc ile cedelden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 198, Mısra 41*). [ezelden, -den]

ezelī: *Çok eskiden beri, öteden beri.*

Ehl-i 'irfān dir bu kavlı-i celī

Şey' zıddıyla münkeşif **ezelī** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 65, Mısra 8*). [ezelī,]

ezhār: *Çiçekler.*

Gördi ter düşdi hālin **ezhāruñ**

Bu gibi mācerāsı enhāruñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 39*). [ezhāruñ, -uñ]

Bülbül itdi bu nazmı çün tekrār

Uyğudan açdı gözlerin **ezhār** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 80*). [ezhār,]

fāhir: Gösterişli, kıymetli, şık.

Halk **fāhir** libās ile handān

Kendü mātem-ķabā ile giryān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 47, Mısra 17*). [fāhir,]

fahr: A. Övünme, büyüklenme.

‘Āķıl itmez libās-ile **fahrı**

Tatlu şandugūñ ‘ālemüñ zehri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 8, Mısra 15*). [fahrı, -ı]

‘İd-i ekberde niçe hem-şehri

Anuñ-ılaydı cümleñ **fahrı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 8*). [fahrı, -ı]

fāhte: Kumru kuşu. II Klasik Türk şiirinde gül ve bülbül gibi servi ve kumru da sevgiliyi ve âşığı temsil etmektedir. Servi ağacıyla sevgili, kumru ile de âşık kastedilmektedir.

Servüñ aşlā yoğ-idi reftārı

Fāhte eylemezdi güftārı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 4*). [fāhte,]

Fāhte olduğı için hoş-dem

Serv koynında cāy ider her dem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 13, Mısra 11*). [fāhte,]

Fāhte serve idüben pervāz

Remz-ile eyler-idi ser-āğāz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 41*). [fāhte,]

Devhalar tōlsa tañ mı hūb elhān

Fāhte tolu şāh ile ağşān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 60*). [fāhte,]

fakır: Yoksul, muhtaç. || düşkün, âciz.

Ķan behāsın yiyen levend-i **fakır**

Götüren başını etekde hākır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 49*). [fakır,]

Bir maħall-i himāyet ü ihsān

Bir **fakır** ü hākır-i bī-dermān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 26*). [fakır,]

Bir **fakiri** varuñ idüñ āgāh

‘Azl ü fakır itmiş ola anı tebāh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 19*). [fakiri, -i]

Kendü hālinde vü şafāsında

Ne **fakır** ü ne ağniyāsında (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 30*). [fakır,]

Faķire iltifâtı artuķ eyler

O bî-çāre anuñla gōñlin egler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 29*). [faķire, -e]

Ƙonup göçüp cihāna virdi rāhat

Faķirüñ hālını kıldı şiyānet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 202, Mısra 6*). [faķirüñ, -üñ]

Sebük ādemler ararken **faķiri**

Olur iken beş on aķça esiri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 15*). [faķiri, -i]

Kiminde tezkere kiminde defter

Faķiri şaķlamak kaydını yoklar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 18*). [faķiri, -i]

Bezmine meyli yok şaķallularuñ

Ne **faķirüñ** ne adı bellülerüñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 22*). [faķirüñ, -üñ,]

Faķirüñ hālını kim ola vāķıf

Ġanīnüñ ‘illetin kim ola kāşif (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 190, Mısra 15*). [faķirüñ, -üñ]

Hep Ġanī vü **faķiri** müstāĠni

Her birisi Ġayūr u gōñli Ġanī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 55*). [faķiri,]

fakr: Ar. Yoksul, aciz.

Kimse hāl añlamaz nesine yarar

Faķrumı görse meskenüm mi şorar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 20, Mısra 20*). [faķrumı, -um, -ı]

Beni dirlükle ber-murād itdi

Faķrumı gördi hoş-nihād itdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 78*). [faķrumı, -um, -ı]

Faķrdan ger şikāyeti yokdur

Ža‘fı müş‘ir hikāyeti çokdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 187, Mısra 31*). [faķrdan, -dan]

Buldı **faķr** içre ‘ilmi tālīb olan

RāĠbeti cāndan itdi rāĠīb olan (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 57*). [faķr,]

fānī: Ölümlü, Geçici.

Sābit oldu şebātı yok **fānī**

Māl u emvālī ‘ālemüñ ya‘nī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 76, Mısra 7*). [fānī,]

Yār-ı bākī gerek degül **fānī**

Tā ki ol zāyil olmaya ānī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 76, Mısra 27*). [fānī,]

Fānīdür bu cihān degül bākī

Devlet-ile dutarsañ āfākı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 63*). [fānīdür, -dür]

Ola müstagnī cümle **fāniden**

Ola ‘ālī kamu edāniden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 76, Mısra 21*). [*fāniden, -den*]

Sefer kılur bu **fāniden** bekāya

Gider hep cümleten sa‘yi hebāya (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 192, Mısra 5*). [*fāniden, -den*]

fānūs: Kırmızı fanus (ışığı niteleme yönüyle).

Zehr ola yidügin nice o şüm

Yandı **fānūs** içinde niteki müm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 88*). [*fānūs,]*

fāriğ: Gāile ve gürültüden uzak, rahat, âsûde.

Kendüye oturağ idüp ta‘yîn

Cümleden **fāriğa** idüp taḥsîn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 38*). [*fāriğa, -a*]

fārisī: Farsh, İranlı.

Türkî vü **Fārisī** Nevāyî hem

Hâtırına ḥutūr idüp her dem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 16, Mısra 23*). [*fārisī,]*

fark: Fark, ayırım.

Bilenler bilmeyenler bula **farķı**

Pür ide bu şadā ğarb ile şarķı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 5*). [*farķı, -ı*]

Ṭoğrusı kec-rev eylemez **farķı**

İder ibtāl anuñ-içün ḥaķķı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 29*). [*farķı, -ı*]

fark: Başın tepe kısmı.

Başını nā-geh itdiler pāre

Rāst **farķında** açdılar yāre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 22, Mısra 40*). [*farķında, -ı, -n, -da*]

farzā: Farzedelim ki, turalım ki, diyelim ki, söz gelişi, bilfarz.

Şıla hem vācibi idi **farzā**

Çünkü ‘unvānın açicek baķdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 38, Mısra 6*). [*farzā,]*

Şatar oldu görince istiğnā

Anı almaz buçuğına **farzā** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 77, Mısra 10*). [*farzā,]*

Beglere şatar imiş istignā

Şāhı almaz buçuğına **farzā** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 84, Mısra 20*). [farzā,]

Pîr-i şad-sāle yüz-be-yüz **farzā**

Biñ yaşaduk diyü kılur da'vā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 31*). [farzā,]

Bî-ḥaber kendüden kamu a'zā

Birbirin eylemiş vedā' **farzā** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 34*). [farzā,]

Başlu başına herkes itdi du'ā

Rûz-ı Kâsım karîb olup **farzā** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 180*). [farzā,]

Kaşd ider taş-ile irüre ḥaṭā

Bir nazar itse ca'l idüp **farzā** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 53*). [farzā,]

fāsîd: Fesatçı, ara bozucu, müfsit.

Öñinden hîç gitmez kimse maḥrûm

Yanında **fāsîdüñ** ḥod işi ma'lûm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 76*). [fāsîdüñ, -üñ]

fāşîh: Açık, anlaşılır.

Minber üzre ḥaṭîb edāsı **fāşîh**

Çarḥ-ı çārümde şanasın ki Mesîḥ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 57, Mısra 7*). [fāşîh,]

fāyık: Daha üstün, seçkin.

Şehler içre taşaddura lāyık

Ferr ü şevketde cümleden **fāyık** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 3, Mısra 16*). [fāyık,]

Ol Süleymân Efendi nāmında

Fāyık akrânına zamânında (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 156, Mısra 10*). [fāyık,]

fāyiku'l-akrân: Benzerlerinden üstün.

İlm-i zāhirde **fāyiku'l-akrân**

İlm-i bâtında sābıku'l-meydân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 160, Mısra 21*). [fāyiku'l-akrân,]

fazıl: Faziletli, fazilet sahibi, erdemli, üstün.

Fāzılı kāmili Sitanbul'uñ

Ehl-i nazmı bu şehr-i mergübuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 37*). [fāzılı, -ı]

fazl: *İyilik, erdem, lütuf.*

‘Adl ü **fazl** u şerī‘ate meyyāl

Hākimü’l-vakt şāhibü’l-efzāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 53*). [fazl,]

Yok dir āb u hevāsınuñ mişli

Hak Te‘ālā’nuñ ulu bir **fazlı**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 10*). [fazlı, -ı]

fazl: *Fazilet, bilgi.*

‘İlm ü **fazl** u kemāl-ile ‘irfān

Andadur anda şimdi bellü beyān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 49*). [fazl,]

fecr: *Güneş doğmadan önce ortalığın ağarmaya başladığı vakit, tan vakti.*

İşleri Hak‘a şükür ile minnet

Şām u **fecrūñ** namāzını maḥzūn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 27*). [fecrūñ, -üñ]

fedāyī: *Canını vermeye hazır, ölümü göze alan.*

Kanda varsa **fedāyī** bir mel‘ūn

Niredeyse garīm-keş maḡbūn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 132, Mısra 3*). [fedāyī,]

Ser-ḥadūñ yügrük **fedāyīleri**

Bīşe-i ḍarb u ḥarb şīr-i neri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 132, Mısra 25*). [fedāyīleri, -ler, -i]

Kanda mel‘ūn **fedāyī** varsa nedīd

Kürd ü A‘rābī vü gezende ‘anīd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 182, Mısra 3*). [fedāyī,]

fehvā: *Anlam, mânâ.*

Çünkü soyundı nār ḡavḡāsı

Cümle iz‘ān olındı **fehvāsı**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 12*). [fehvāsı, -sı]

felāḥ: *Kurtuluş, selâmet, onma; mutluluk, kutluluk.*

Kamu dervīşleri şalāḥ üzre

Degül ālūde hep **felāḥ** üzre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 56, Mısra 40*). [felāḥ,]

Ol zamān bāḡ eyleyüp mellāḥ

Didi ger kimse ister ise **felāḥ**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 36*). [felāḥ,]

felāket: *Bela, musibet.*

Hem-dem itdi niçe **felâket** ile

Maḥrem itdi niçe helâket ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 73, Mısra 33*). [*felâket,]*

Böyle hâletde bu **felâketde**

Ƙıış ƙıyâmetde vü nedâmetde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 109, Mısra 25*). [*felâketde, -de]*

Sekiz ırmağ aşuldi miḥnet-ile

Yüzdürüp ‘askeri **felâket-ile** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 122, Mısra 18*). [*felâket-ile, -ile]*

Beni gördüñ mi hîç **felâketde**

Kîse vü ceybi boş nedâmetde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 29*). [*felâketde, -de]*

Kimi didi seḳâmet-i ğurbet

Kimi deyn ü **felâkete** ülfet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 26*). [*felâkete, -e]*

Bir **felâketde** idi ol maḥzûn

Her biri anda degdi biñ altun (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 169, Mısra 3*). [*felâketde, -de]*

Âḫirü’l-emr gör **felâketini**

Dünyeden gitmede helâketini (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 28, Mısra 19*). [*felâketini, -i, -n, -i]*

feleg: Gökyüzü II Dünya II Devamlı şikâyet edilen kader, baht, talih.

Felegüñ var imiş kemîni meger

Kim çıkar ol kemînden eyle nazar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 33*). [*felegüñ, -üñ]*

Ƙılımış-idi züḥal **felekde** ƙarâr

Eyler idi nüḥüseti îṣâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 5*). [*felekde, -de]*

Virür-iken **felek** zemîne ziyâ

Şimdi yirden münevver oldı semâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 29*). [*felek,]*

Ƙoydı bir hâlete **felek** anı

Nâ-bedîd oldı ad-ile sanı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 47*). [*felek,]*

Ṭayy ider defterini şanma **felek**

Yazılır nesli inḳıṭâ‘ına dek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 39*). [*felek,]*

Ṭulû‘ itdi **felekde** mihr-i iḳbâl

Ayağa düşdi pâmâl oldı cühhâl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 11*). [*felekde, -de]*

Heybet irdi simâkine **feleküñ**

İrdi zilzâl ƙalbine semeküñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 133, Mısra 11*). [*feleküñ, -üñ]*

Žāyi‘ olmaya yoḥsa ol şeydâ

Urdı ser-bendine **felek** tamğa (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 23, Mısra 10*). [*felek,]*

Feleklerde melekler bu şadāda

Yir ü gök ehli cümle bu nevāda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 13*). [feleklerde, -ler, -de]

Noldı bā'is ki yād olur bilsem

İntizāmī'ye gör **felek** nitdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 5*). [felek,]

fen: İlim, hüner, sanat, marifet.

İde her **fenne** meyl ola tālīb

Şerre hayrını eyleye gālīb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 21*). [fenne, -ne]

Her hüner ehli neyle gelmiş ise

Pīşesinde ne **fenni** kılmış ise (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 14*). [fenni, -ni]

Kamu **fenn-ile** āşinālığı var

Ger uşul ü fūrū' her ne ki var (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 11*). [fenn-ile, -ile]

fenā: Fânî, geçici. Sonu olan.

Hüsn-i dilber **fenā** bulur zāhir

İşbu defter velī qalır bāhir (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 62, Mısra 11*). [fenā,]

fend: Hile, mekr, desise, yalan.

Geçmiş-iken qolına pā-bendi

Şalmış-iken özine çok **fendi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 22*). [fendi, -i]

fenner: Saydam bir maddeden yapılmış veya böyle bir madde ile donatılmış, içinde ışıık kaynağı bulunan aydınlatma aracı.

Geldi irişdi çün meh-i enver

Hākimü'l-leylveş öñinde **fenner** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 14*). [fenner,]

fer': Kuvvet, iktidar.

Līk ol **fer'** aşlı gayretini

Hīç ketm eylemez gör 'iffetini (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 21*). [fer',]

fer': Ayrıntı, ikinci derecede olan, asıl karşıtı.

Hāberün şıdka kızbe var hamlı

Nice biline **fer'i** vü aşlı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 27, Mısra 18*). [fer'i, -i]

ferāġat: *El çekme, vazgeçme.*

Bu **ferāġat** nedür sefâhet ne

Bu şikâyet nedür hikâyet ne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 143, Mısra 11*). [*ferāġat,]*

Şâmdan şubha dek 'ibâdetde

Bir demi geçmeyüp **ferāġatde**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 160, Mısra 18*). [*ferāġatde, -de]*

ferāġat: *Herhangi bir şeyin ve kimsenin etkisi altında olmama, kimseden bir şey istememek.*

Oturak didüğüm **ferāġatdür**

Bir yire çıkmamak nezâketdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 39*). [*ferāġatdür, -dür]*

ferāġat id-: *Vazgeçmek.*

[.....]

Ger **ferāġat** u ger haķâret idün (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 32*). [*ferāġat,]*

ferah: *Ar. Sevinç, mutluluk.*

Niçe maḥzûrî def' ider bir ġam

Elemün zımnına **ferah** müdgam (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 45, Mısra 18*). [*ferah,]*

ferâset: *Anlayışlılık, çabuk seziş.*

İtdi ol ser-hadün ḥirâsetini

Eyle taḥsîn dilâ **ferâsetini**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 105, Mısra 10*). [*ferâsetini, -i, -n, -i]*

ferbih: *Besili, etli, yağlı, semiz.*

İtdi cism-i naḥîfî ḥod **ferbih**

Ten ḥod eyvây ürperür çün-bih (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 84, Mısra 29*). [*ferbih,]*

feres: *At, at nevi.*

Yek mu'allak dönüp buz üzre **feres**

Şandı yatup alur buz üzre nefes (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 45*). [*feres,]*

Bir yañada iki **feres** ser-keş

Şîr-i ġarrâna her biri beñdeş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 33*). [*feres,]*

ferhād: Ferhād ile Şirîn adlı hikâyede geçen kahramanlardan biri. Ferhad, Hüsrev adlı İran padişahının sevgilisi olan Şirin'e âşıktır. Şirin'in arzusu üzerine Bîsütun adlı bir dağı delmesi istenir. Çünkü kendisi bir mimar mühendistir. Divan şiirinde, sevgilisine kavuşmak için zorlu, gerçekleşmesi güç işleri göze alan âşığı sembolize eder. Daha çok Şirin ve Hüsrev ile anılır. Bazen Mecnun ile karşılaştırılır. Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü.

Ṭağı **Ferhādveş** mekân itdün

Cân-i şirînüni revân itdün (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 41, Mısra 11*). [ferhādveş, -veş]

Kimi **Ferhād** gibi dirdi meger

İrgirür kendü kendüzine zarar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 48, Mısra 39*). [ferhād,]

fer'i: Parlaklık.

Sūr-nāme ki aña ad olmuş

Aşlı vü **fer'i** hoş-nihād olmuş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 14*). [fer'i,]

ferīd: Eşsiz, tek, eşi olmayan (kimse veya şey).

Ġāzīlerde **ferīd** odur şimdi

Heybeti ber-mezīd odur şimdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 134, Mısra 9*). [ferīd,]

Tā ki vire Hūdā bulara ḥalāş

‘Ālemün her biri **ferīdi** geçer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 31*). [ferīdi, -i]

ferīdū'd-dehr: Dünyada tek olan.

Olur-iseñ eger **ferīdū'd-dehr**

Bulımazsın cihāndan hīç behr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 7, Mısra 13*). [ferīdū'd-dehr,]

ferīdūn: İran'da Pişdadi sülalesinin altıncı hükümdarıdır. Lakabı Ferruh'dur.

Ger **Ferīdūn** göreydi şavletini

Diye budur ferīd-i dehr anı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 134, Mısra 17*). [ferīdūn,]

fermān: Buyruk, emir.

Durmadın itdi ‘avdet-i maḥdūm

Oldı **fermān** u emrine maḥkūm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 124, Mısra 16*). [fermān,]

fers: Yer, zemin.

Ferşi zībā vü ‘arşı bî-hem-tā

Ma‘ nîde tāk-ı ‘âlem ü yek-tā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 55, Mısra 7*). [ferşi, -i]

Ferşi a‘lā vü ‘arşı hûb u güzîn

Şād u ḥandān olur görürse ḥazîn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 57, Mısra 3*). [ferşi, -i]

fersā: Gökyüzü, elbise.

Ḥod niçe sāde naḡş-ı kemḥāyı

Al iken dūd itdi **ferşāyı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 80*). [ferşāyı, -y, -ı]

fesād: Kargaşalık, karışıklık, fenâlık, kötülük, bozgunculuk, fitne.

Her taraftan **fesād** çün üşdi

Her kişi baş kayusına düşdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 9*). [fesād,]

Anda kim var-idi cibillî **fesād**

Oldı evvelkiden ‘inādı ziyād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 163*). [fesād,]

Arttı gavgā **fesād** oldu bedīd

Oldı beglerbegi orada şehīd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 3*). [fesād,]

feşāhat: Açık ve güzel ifadeli konuşma.

Ger seḡāmet ger istiḡāmetdür

Ger **feşāhat** ü ger fezāḡatdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 149, Mısra 36*). [feşāhat,]

Kiyāsetde **feşāhatde** mükemmel

Cevābın virse söz olsa mü’ evvel (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 198, Mısra 15*). [feşāhatde, -de]

Velī gör yirini buldı sefāhet

‘Ayān oldı fezāḡatla **feşāhat** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 34*). [feşāhat,]

fesāne: Efsane, destan, hikaye.

Şi‘ r ü inşā içün bahāne degül

Ser-güzeştüñ-durur **fesāne** degül (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 56*). [fesāne,]

Ḳışşadan ḡışşedür ḡaraḡ ḡāyet

Var mı kuru **fesānede** lezzet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 4*). [fesānede, -de]

feth: Fetih, ele geçirme.

Vire menşūr-ı şāhı ilden ile

Duta şark illerini **fethi** ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 120, Mısra 6*). [fethi, -i]

Emr-i mahtûmı çün açıldı 'ayân

Kaşdı Çîn **fethi** oldu bellü beyân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 120, Mısra 10*). [fethi, -i]

İntizāmī orada yazdı şarīh

Fethine bir kaşide vü tārīh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 72*). [fethine, -i, -n, -e]

Haleb yine yeñiden **fethe** döndi

Du 'ā-yı devleti yir yir okındı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 200, Mısra 17*). [fethe, -e]

Çün mu'ammâyı **fethe** kıldı şürû'

Nām çıkardı ğayra itdi rücû' (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 16, Mısra 31*). [fethe, -e]

fetîl: Yara fitili, Yarayı yakmak için kurutulmuş büklüm.

Hayliden sinede cerāhati var

Yaresine **fetîl** ider tîmār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 44*). [fetîl,]

fetîl: Kandil ve muma konulan, emdiği yağ ile yanarak çevreyi aydınlatan pamuktan bükülmüş ip.

Çün girân-ser olup yirinde şolur

Tozudursa **fetîl** anı nic'olur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 36*). [fetîl,]

Top düşerdi tûfengüñ üzre **fetîl**

Yüz ururdı öninde mişl-i **fetîl** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 39*). [fetîl,]

Bir haber didi kulağına **fetîl**

Ol harâretle atılır ta'cîl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 49*). [fetîl,]

Darb-zenler kuruldı pes yir yir

Ditreşürler **fetîller** dir dir (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 131, Mısra 14*). [fetîller, -ler]

fetvâ: Fetva, hüküm, açıklama, yorum.

Sânî-i Bāyezîd takvâda

Bu's-Su'ûd-ı zamâne **fetvâda** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 160, Mısra 20*). [fetvâda, -da]

fevâid: Faydalar.

Kırala itdi barışmağı teklîf

Şulhuñ itdi **fevâid** ta'rîf (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 180, Mısra 10*). [fevâid, -in]

fevk: *Üst taraf.*

Dibi қа' r-ı zemīnde ağzı anuñ

Қал' a **fevķında** sicnidür oranuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 28*). [*fevķında, -ı, -n, -da*]

Bir ulu top konuldu **fevķında**

Rāstī burc u bārū farkında (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 131, Mısra 17*). [*fevķında, -i, -n, -de*]

fevrī: *Acele ile, süratle, hemen.*

Anı ni' me'l-bedel dutup **fevri**

Oldı bi' se'l-bedel velī zecrī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 22, Mısra 15*). [*fevri,]*

Sāde-pehlū güzellerüñ seyri

Şeyḥ ü şūfī[y]i deng ider **fevrī** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 12*). [*fevrī,]*

Fevrī fermān-ı şāh ile düstūr

Didi gāzīlere bu dem destūr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 86, Mısra 1*). [*fevrī,]*

Fevrī kıçın kaçır bakup yanına

Cānı yok bir sā' at yanında tura (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 10*). [*fevrī,]*

Bir güneḥ eylemez eşer **fevrī**

Ġayrı yirlerden irişür eşeri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 45, Mısra 19*). [*fevrī,]*

Bay u yoḥsul ne deñlū gelse konuķ

Fevrī ḥāzır ta'āmı eksügi yok (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 56, Mısra 14*). [*fevrī,]*

Sen qabūl it du'ā-yı muḫtarrı

İrdi Ḥaḫḫ' uñ 'ināyeti **fevrī** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 24*). [*fevrī,]*

Bunca yıldan şatulmayan esbāb

Oldı **fevrī** şatuluban nā-yāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 60*). [*fevrī,]*

Her girībānı kim açar şemşīr

Fevrī dikerdi sūzeni ile tīr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 74*). [*fevrī,]*

Vaķt-i gūlnār ola vū gül devri

'İşret esbābını görüñ **fevrī** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 48*). [*fevrī,]*

Begler itdi firāset ü fikri

Kesdiler ānīde başın **fevrī** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 122, Mısra 36*). [*fevrī,]*

Beg olan atlanur gider **fevrī**

Dirlik ehli olan u ger ġayrı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 133, Mısra 29*). [*fevrī,]*

Cehl ü humkuñ marîzını göre ger

Fevrî nabzın dutup 'ilâcın arar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 16*). [fevrî,]

İşbu fikr ile eyledi cür'et

Kıldı **fevrî** bu gayrete diğkat (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 153, Mısra 14*). [fevrî,]

fezâhat: Edepsizlik, alçaklık.

Ger seķâmet ger istiķâmetdür

Ger feşâhat ü ger **fezâhatdur** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 149, Mısra 36*). [fezâhatdur, -dur]

]

Özge gaflet 'aceb **fezâhatdur**

İzine uğramak kabâhatdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 79*). [fezâhatdur, -dur]

Velî gör yirini buldı sefâhet

'Ayân oldı **fezâhatla** feşâhat (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 34*). [fezâhatla, -la]

figende: Bir kişiye bağı olan, sadakat gösteren.

Çâr yâruñ muhibbi bendesiyüz

Kulları içre eñ **figendesiyüz** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 2, Mısra 8*). [figendesiyüz, -siyüz]

figendesi: Yıkık duruma gelmiş, düşkün, çaresiz.

İntizâmî du 'acı bendesidür

Dâyim o kapunuñ **figendesidür** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 187, Mısra 10*). [figendesidür, -dür]

fikr: Düşünce, endişe.

Seni yah dâma mı düşürmiş-idi

Ânide **fikrüñi** şaşurmuş-idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 69, Mısra 22*). [fikrüñi, -ü, -ñ, -i]

Fikri bu kim sipâhî çün oldum

Maķşadumdı murâdumı buldum (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 73, Mısra 13*). [fikri, -i]

Üngürüs'de ğazâ idi **fikrûñ**

Her kaçāya rızā idi **fikrûñ** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 86, Mısra 17*). [fikrûñ, -üñ]

Üngürüs'de ğazâ idi **fikrûñ**

Her kaçāya rızā idi **fikrûñ** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 86, Mısra 18*). [fikrûñ, -üñ]

Hân Selîm'ün zamānı 'izzetde

Herkesün **fikri** 'ış ü 'işretde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 50*). [fikri, -i]

Ol zamān İntizāmī'nüñ **fikri**

Nā-gehān sevmiş-idi bir bikri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 57*). [fikri, -i]

Fikri dāyim muvāfiq olur-ıdı

Rū-be-rū haşmı karşı görür-idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 105, Mısra 13*). [fikri, -i]

Su şalası mü'ezzinüñ **fikri**

Dili ucında şūfînüñ zikri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 41*). [fikri, -i]

Hāzır olmuş imām iskāta

Varişüñ **fikri** mālī ifrāta (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 44*). [fikri, -i]

Herkesüñ **fikri** seyl ü ma'ber idi

Gel geçid vir katı sitemger idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 31*). [fikri, -i]

Şıla semtine gitdi pes **fikri**

Vaṭanuñ düşdi qalbine zikri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 63*). [fikri, -i]

Bir gün oturdı İntizāmī meger

Fikri bu kim cihāndan ide hāzer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 143, Mısra 2*). [fikri, -i]

Fikri varduqça hayrete düşdi

Fāl-i maqşūdi gayrete düşdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 152, Mısra 7*). [fikri, -i]

İşbu **fikr** ile eyledi cür'et

Kıldı fevrī bu gayrete diqqat (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 153, Mısra 13*). [fikr,]

Luṭf-ı Yezdān idi hep **fikri**

Ni'mete şükr idi kamu zikri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 1*). [fikri, -i]

Nāmzed oluban kerīmesine

Kaşd u **fikri** murāda irmesine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 181, Mısra 6*). [fikri, -i]

Adana illerini ḥod Cemşid

İtdi vīrān o **fikri** zulmi şedid (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 182, Mısra 12*). [fikri, -i]

Hvāb-ı ḥargūş idi yire yüridi

Harbe kaşd itdi gayrı **fikri** kodı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 26*). [fikri, -i]

Hizmetüñ hep bilindi oldı kabul

Re'y ü **fikrūñ** kamusı hep ma'kul (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 92*). [fikrūñ, -üñ]

Huşūşā şāhumuz sultān-ı 'ādil

Kamu re'yi rezin ü **fikri** kāmīl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 8*). [fikri, -i]

Muḥaşşal bu imiş her gāh **fikri**

Dilinden gitmez imiş şāh mekri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 53*). [fikri, -i]

Zamānında eger Āşaf geleydi

Anuñ **fikri** ile ragbet bulaydı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 34*). [fikri, -i]

Ꞑamu **fikrinden** oldu bu elyaꞑ

Üngürüs ‘azmin eyleye muꞑlaꞑ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 77, Mısra 17*). [*fikrinden, -in, -den*]

Çıkacaꞑ hâli **fikrine** almaz

Düşecek çâhı ‘aynına gelmez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 35*). [*fikrine, -i, -n, -e*]

Hâzret-i Hâꞑ’dur istinâdı anuñ

Dürlü **fikr-ile** İntizâmî hâzîn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 36, Mısra 37*). [*fikr-ile, --ile*]

Cem‘ ide ‘ilme şarf içün malı

Ğayrıdan **fikrin** eyleye hâlî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 16, Mısra 14*). [*fikrin, -iñ*]

Didüm ey yâr-ı mûnis ü maḥrem

Dil bu **fikri** velî kıılır her dem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 7, Mısra 2*). [*fikri, -i*]

fil: *Maruf hortumlu büyük hayvan.*

Bu ta‘accüb degül midür ḥaylî

Ꞑaldurur ḥortumu ile **fili**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 84, Mısra 28*). [*fili, -i*]

fi‘l: *İş, eylem, amel.*

Senden ayruğa istinādum yok

Fi‘lden kavle izdiyādum yok (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 24*). [*fi‘lden, -den*]

Ne sa‘âdet menâşib ehline

Ğırre olmaya hîç **fi‘line**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 56*). [*fi‘line, -i, -n, -e*]

fi‘l-hâl: *Derhal, anında, bu anda, hemen, şimdi.*

Ꞑalkdı **fi‘l-hâl** ol aradan gitdi

‘Azli ğayretle ihtiyâr itdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 155, Mısra 25*). [*fi‘l-hâl,]*

Hâꞑ du‘âmı kabûl idüp anı

İrdi **fi‘l-hâl** Hâꞑꞑ’uñ iḥsânı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 164, Mısra 22*). [*fi‘l-hâl,]*

fi‘l-mâ: *Suda.*

Bâğ u râğına reşk ider zîrâ

Nakş **fi‘l-mâ** ḥadîsidir mecrâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 40*). [*fi‘l-mâ,]*

fi‘l-ma‘nâ: *Hakikatte, iç âleminde, batınî olarak.*

Ter libāsuñ içinde **fi'l-ma'nā**

Nükte ebkārı nitekim havrā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 59, Mısra 3*). [fi'l-ma'nā,]

fi'l-mesel: *Mesela.*

Eyü yatlu metā' şatıldı dilā

Fi'l-meşel düşdi āteşe gūyā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 54*). [fi'l-meşel,]

filori: *Altın para birimi.*

Beş **filori** virüp cerīmesine

Vardı begden temessük almasına (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 43*). [filori,]

Ol **filoriye** rehn içün o herīf

Bir dizi incü virmiş-idi laṭīf (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 47*). [filoriye, -y, -e]

Baṇa tīmār eyledi iḥsān

Biñ **filori** behā ider el-ān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 76*). [filori,]

Rüz-merre **filori** ḥod lāzım

Luṭfına Ḥaḥk'ıñ olmağın cāzım (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 15*). [filori,]

Filorisi olandur sikke-şüret

Bulur her yirde i'zāz ile ḥürmet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 190, Mısra 19*). [filorisi, -s, -i]

Yükler ile **filori** ḥarc itmiş

Çaḥ maḥallinde şarfa derc itmiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 56, Mısra 25*). [filori,]

Geldi maḥlül o demde bir tīmār

Ger şatılsa ider **filori** hezār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 58*). [filori,]

firār: *Ar. Kaçma, kaçış.*

Sālik ol berr ü baḥra niçe zamān

Ger qarāruñ **firāra** ola bedel (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 29*). [firāra, -a]

firāset: *Anlayış.*

Begler itdi **firāset** ü fikri

Kesdiler ānīde başın fevrī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 122, Mısra 35*). [firāset,]

firāvān: *Far. Bol, çok, pek çok, aşırı.*

Anuñla çok ḥaşem ḥaylī **firāvān**

Murādı būs-ı taḥt-ı Āl-i 'Osmān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 45*). [firāvān,]

fir'avn: Mısır'da, Hazret-i Musa (a.s.) zamanında Allah'a isyan edip ilâhlık dâvasında bulunan, Musa Peygamber'e inanmayan hükümdar. Eski Mısır hükümdarlarına verilen unvan.

Ḳurd Emîn-zāde nāmı Mūsā'dur

Kibri **Fir'avn** u zu'mı tersādur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 65, Mısra 20*). [*fir'avn,]*

fireng: Osmanlıların Avrupahlara, özellikle Fransızlara verdikleri ad.

Bak **Firengî** kumâşî her dürlü

İtdi mü'minleri gamıyla tolu (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 81*). [*firengî, -i]*

Ḳamu Leh Çeh **Fireng** ü Nemçe Tātār

Venedik Papa Dubrovnikle Çasar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 5*). [*fireng,]*

Adı çıkmış **Fireng** içinde dilir

Ḍarbına kimseler bulur mı güzîr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 9*). [*fireng,]*

firkat: Ayrılık, ayrılış, firak, hicran II sevgiliden ayrı düşme.

Baña bu maḥbes olmadı zillet

Oldı yārân **firkati** miḥnet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 48, Mısra 28*). [*firkati, -i]*

fî-sebîlillâh: Allah yolunda; karşılık beklemeksizin.

Olmayup ol tarîḳde güm-râh

‘İlm yolında **fî-sebîlillâh** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 4*). [*fî-sebîlillâh,]*

fitne: Karışıklık, fesat, kargaşalık.

Ḥuṭbeyi kendü nāmına oḳuda

Fitnenüñ ejderin diler uyuda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 182, Mısra 34*). [*fîtnenüñ, -nün]*

foça: Yer adı / Foça şehri.

Foça şehrini eyleyüp me'vâ

Göñlini egler idi âb u hevâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 16, Mısra 53*). [*foça,]*

Bir gün irişdi yine maḳşadına

Foça dinen mekân u mevlidine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 48*). [*foça,]*

İntizāmī'ye didi sen sağ ol

Şimdilik düşdi **Foça'ya** saña yol (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 87, Mısra 10*). [foça'ya, -'ya]

Foça şehrine bir dem irişdi

Yâr u ihvânı ile görüşdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 98, Mısra 9*). [foça,]

Kendüyi gördi **Foça** şehrinde

Yâr u ihvân işitdise kanda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 140, Mısra 19*). [foça,]

foğul: Öyle olmadığı halde üstün biriymiş gibi davranan, kibirli (kimse).

Bir yañadan Kınalı-zāde **foğul**

Anuñ āline kimler ola hamul (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 75*). [foğul,]

Beg ü begzāde çok kâmusı **fuğul**

İtmeyüp begluge birini kabul (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 63*). [fuğul,]

fülân: Falan kişi, kimse.

Hem fülân-zāde vü **fülânı** dimiş

On nefer kimse eylemiş tastır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 38, Mısra 28*). [fülânı, -ı]

İşbu mektüb oliceğiz vâşıl

Kayd-bend idesin **fülânı** dimiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 38, Mısra 27*). [fülânı, -ı]

fülân-zāde: Filanın oğlu, adı sanı bilinmeyen, unutulup giden.

Hem **fülân-zāde** vü fülânı dimiş

On nefer kimse eylemiş tastır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 38, Mısra 28*). [fülân-zāde,]

fünün: (Ar.) Fenler, ilim kolları, bilim dalları.

Fününüñ ekşerin 'ilmüñ niçesin

Söz alup virmenüñ bula sezāsın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 198, Mısra 17*). [fününüñ, -uñ]

Ol ki oldı tedārūke qābil

Oldı cümle **fünūnda** kāmīl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 74*). [fünūnda, -da]

fürādā: Tek tek, bir bir.

Hep **fürādā** ola birer meclis

Nağş ola 'aynı ile her meclis (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 15*). [fürādā,]

fürkat: *Ayrılık.*

Niçe bir **fürkat** içre sūz u güdāz

Şem'e pervāne eylesün pervāz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 100, Mısra 7*). [*fürkat,]*

fursat: *(Ar.) Fırsat, uygun zaman.*

Didiler böyle **fursat** olmaya hîç

Dest-i cevri-ile eyleyüp ser-pîç (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 31, Mısra 7*). [*fursat,]*

Da'vîye ma'nî hod didi lâzım

Furşatı fevt iden olur nâdim (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 114*). [*furşatı, -ı]*

Olma iy İntizāmî gel gâfil

Olmasun işbu **furşatuñ** zâyil (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 48*). [*furşatuñ, -uñ]*

İşbu **furşatda** at şalup hemvār

'Acem'üñ illerin ide pâ-māl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 12*). [*furşatda, -da]*

Furşat u nuşret ü gānîmet ile

Şevket ü 'izzet ü sa'âdet-ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 35*). [*furşat,]*

Furşatuñuz bulup şafâ sürdüm

Dimedîn kimse zâhiren gördüm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 23*). [*furşatuñuz, -u, -ñuz]*

Furşat elde iken gerek tâ'at

Fevt olanlar kazâ ola nihāyet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 53*). [*furşat,]*

Ne dilerseñ kabûl-ı hâzretdür

Olma gâfil bu ulu **furşatdur** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 32*). [*furşatdur, -dur]*

Anı sālār o demde kanda çeker

Vāh **furşat** diyü te'essüfde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 21*). [*furşat,]*

Hüb-āvāz-iseñ de ruhşatdur

İtme ārām seyre **furşatdur** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 13, Mısra 2*). [*furşatdur, -dur]*

fürümānde: *Yorgun, bitkin.*

Key **fürümānde** idi ahvālūñ

Oldı nā-yāb milket ü mālūñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 9*). [*fürümānde,]*

futa: *Vücudun belden aşağısını örtecek şekilde kuşanılan, genellikle ipekten bir nevi önlük.*

Şu koyucu yüzün göre özenür

Geldi ğassāl **fuṭasın** düzenür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 102*). [*fuṭasın, -sın*]

fütüh: Fetihler, zaferler, nusretler.

Metn-i hālūñ şürühını diyüben

Ser-güzeştüñ **fütühını** diyüben (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 10, Mısra 6*). [*fütühını, -ı, -nı*]

fuṣalā: Faziletliiler.

Ma'nīye i'tibār ider **fuṣalā**

Şürete raġbeti ider cühelā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 49*). [*fuṣalā,*]

fuṣūl: Haddini bilmez kimse.

Aña maḥşūş gayrı yirde yok ol

Ġayra uymaz o mūzī özge **fuṣūl** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 26*). [*fuṣūl,*]

Otururken o şaḥş-ı nā-ma'ḳūl

Raḥmı yok her cihetde rind ü **fuṣūl** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 101, Mısra 6*). [*fuṣūl,*]

füzün: Çok fazla, bir hayli, aşırı.

Ser-güzeştüm **füzündan** efzün

Hālden taşra kālden bīrūn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 10, Mısra 11*). [*füzündan, -dan*]

‘Askerüñ ekseri zebūn iken

Deyni yilden bile **füzün** iken (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 170*). [*füzün,*]

ġabī: Akli az kimse, ahmak, bön.

İy oġul didi sen şabī iken

‘Akli nāḳış dahı **ġabī** iken (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 26*). [*ġabī,*]

ġabrā: Yer, zemîn, arz.

Ḳalmıṣ-idi hicāb içinde semā

Saḥt-rū olmiş-idi ḥod **ġabrā** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 67, Mısra 10*). [*ġabrā,*]

Miṣl-i ‘aṭṭār külbe-i ḥaḍrā

Şardı kāfūra nāfesin **ġabrā** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 67, Mısra 32*). [*ġabrā,*]

ġabūk: Şarap gibi sıvı maddelerin konulduğu fiçi.

Geh ğabūķı şabūħa irdürüben

Geh şabūħı **ġabūķa** durğuruban (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 8*). [ġabūķa, -a]

Geh **ġabūķı** şabūħa irdürüben

Geh şabūħı ġabūķa durğuruban (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 7*). [ġabūķı, -ı]

ġadūb: *Gazaplı kimse.*

İşbu seccāde-i Resūl ħaķķı

Her **ġadūba** dil-i ħamūl ħaķķı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 52*). [ġadūba, -a]

ġāfil: *Yapacağını ve bundan dolayı başına geleceğini önceden düşünmeyip ihmal eden, gaflette bulunan.*

Üstine oturup meger **ġāfil**

Gitmiş idrāķı 'aķlı ħod zāyil (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 15*). [ġāfil,]

ġaflet: *Gafillik, bîhaberlik, dalgınlık, boş bulunmak, sehv, farkında olmama hali.*

Özge **ġaflet** 'aceb fezāħatdur

İzine uğramak ħabāħatdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 79*). [ġaflet,]

Ķardaşum bu gice yabāna gider

İtme ihmāli **ġafleti** ķo gider (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 100, Mısra 12*). [ġafleti, -i]

Ķaflete varuban düşürdi zimām

Ol vilāyetde aña Kipil-nām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 5*). [ġaflete, -e]

Kime ide hidāyet yüce Allāh

Bu **ġafletden** kim ola merd-i āġāh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 190, Mısra 8*). [ġafletden, --den]

ġāh: *Bazan.....bazan, kimi.....kimi, kâh.....kâh. "Ķāh ... ġāh ..." bağlacı. Bazen, ara sıra.*

Ķāh ħaşd itdi başa geh cāna

Destini alup atdı yābāna (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 73, Mısra 35*). [ġāh,]

Ķāh aķın şalar oldı a 'dāya

İzdiyād üzre ola tā pāye (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 45*). [ġāh,]

Ķāh olurdı nefer dutardı esīr

Eyleyüp ħaylī ceng ü dār-ile ġīr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 47*). [ġāh,]

Ķāh ħar yaġar-ıdı geh bārān

Kimse görmezdi ħoş hevā bir ān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 109, Mısra 15*). [ġāh,]

Gāh çiftlikde bāğ u bāğçede **gāh**

‘İş ü nüş itdiler geh ü bī-gāh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 141, Mısra 5*). [gāh,]

Gāh çiftlikde bāğ u bāğçede gāh

‘İş ü nüş itdiler geh ü bī-gāh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 141, Mısra 5*). [gāh,]

Gāh zevk u şafā vü **gāh** elem

Hîç gelmez mi hâtırūña nedem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 5*). [gāh,]

Gāh zevk u şafā vü gāh elem

Hîç gelmez mi hâtırūña nedem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 5*). [gāh,]

Gāh âteş geh âb u bād u hāk

Bir gün eyler seni şahîh helāk (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 29*). [gāh,]

Gāh ‘arâk **gāh** bâde eyledi nüş

Yatağı âsitân-ı bâde-fürüş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 47*). [gāh,]

Gāh ‘arâk gāh bâde eyledi nüş

Yatağı âsitân-ı bâde-fürüş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 47*). [gāh,]

Gāh olurdu ki âlet-i hârbi

Geyinüp taşınup gelüp darbı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 105, Mısra 27*). [gāh,]

Geh eyü **gāh** yatlu oldu revân

Geh enîs oldu derdüñe dermân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 140, Mısra 17*). [gāh,]

Hürde-dân olayın diyü gerdün

Gāh menşür okurdu geh mevzûn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 21, Mısra 10*). [gāh,]

Geh terakķide geh tedennide

Gāh müstağnî geh temennide (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 46, Mısra 10*). [gāh,]

Luţf-ile yād idüp anı her bār

Gāh hil‘at virüp gehî destār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 26, Mısra 16*). [gāh,]

Eyledi her su‘ale niçe cevāb

Geh hîṭāb-ı güzîn ü **gāh** ‘itāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 49, Mısra 8*). [gāh,]

Ağız açar diyem diyü diyemez

Gāh tağyîr-i vaż‘ ider gāhî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 37, Mısra 15*). [gāh,]

Gāh inandı vü gāhî itdi gümân

Az zamân içre yola oldu revân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 27, Mısra 19*). [gāh,]

Kaldı havf u recāda hep yārân

Gāh şād u feraḥ gehî nālân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 48, Mısra 50*). [gāh,]

gāhî: Ara sıra, bazen, zaman olur.

Çok uzun fikr ider kemend meger

‘Ömr-i a‘dāy **gāhī** kaşr eyler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 92*). [gāhī,]

Gāhī nisvān şekline girdi

Gündüzün vardı maқşada irdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 105*). [gāhī,]

Gāhī bir hālet irişürdi saña

Havf idüp kaçuban gelince baña (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 27*). [gāhī,]

Dir-idüñ bir büyük ‘acīb ādem

Gāhī göründüğüne virür elem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 32*). [gāhī,]

Şīr-i nerdür yāhūd olup naḥçīr

Kef şaçar **gāhī** pāy-der-zencīr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 126, Mısra 28*). [gāhī,]

Didi kim baña Muştafā Paşa

Gāhī bir altun eyler-idi ‘atā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 66*). [gāhī,]

Dāyim eyler kelāmını taḡlīt

Gāhī ifrāt idüp gehī tefrīt (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 10*). [gāhī,]

gāhī: "Gāh ... gāh ..." baḡlacı. Bazen, ara sıra.

Gāh inandı vü **gāhī** itdi gümān

Az zamān içre yola oldı revān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 27, Mısra 19*). [gāhī,]

Ağız açar diyem diyü diyemez

Gāh taḡyīr-i vāz‘ ider **gāhī** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 37, Mısra 15*). [gāhī,]

Girür ü taşraya çıkar **gāhī**

Şundı āhir eline bir tūmār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 37, Mısra 16*). [gāhī,]

ḡalat: Ar. Yanlış, sehiv, hata.

Şādıķu‘l-ķavl ķullaruñ çokdur

Hīç cevābında bir **ḡalaṭ** yokdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 112, Mısra 8*). [ḡalaṭ,]

ḡalata: İstanbul Galata semti.

Hod Budun Peşte seyrini gelegör

Şan Sitānbul-ile **Ḡalaṭa** durur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 57, Mısra 14*). [ḡalaṭa,]

ḡalebe: Galip gelme, yenme, üstünlük.

Şāķire şākī eyledi **ḡalebe**

Degme bed-baḡṭ şatar oldı cebe (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 55*). [ḡalebe,]

ġālib: *Üstün gelen, yenen., baskın.*

Baħr-ı hayretde lücceler **ġālib**

Keştī-i tense raħne her cānib (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 101*). [*ġālib,]*

Nāmede ‘özri cürmine **ġālib**

Pādişāha kıl olmağa tālib (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 181, Mısra 33*). [*ġālib,]*

Nāmede ‘özri cürmine **ġālib**

Boynı baġlu kıl olmağa tālib (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 114, Mısra 27*). [*ġālib,]*

‘Adle māyil du ‘āya lāyıkdur

Luṭfi **ġālib** senāya lāyıkdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 38*). [*ġālib,]*

Evvel andan taleb olunsa kefil

‘Arı **ġālibdür** olur anda hacil (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 31, Mısra 30*). [*ġālibdür, -dür]*

Harbe-zenler ‘adūya **ġālibdür**

Recm ider şan şihāb-ı şākıbdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 131, Mısra 37*). [*ġālibdür, -dür]*

Cūdına Hātem’üñ o ħod **ġālib**

Dīn-i İslām’a olmağın rāġıb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 77*). [*ġālib,]*

Kāfirüñ cūdı ne yā kendüsi ne

Kūfri **ġālib** o cūd anuñ nesine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 80*). [*ġālib,]*

ġalibā: *İhtimal, ihtimal ki, zannıma göre.*

Ān-ı vāħidde idüp anı dü nīm

Ġalibā fevrī buldı cānı caħīm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 123, Mısra 24*). [*ġalibā,]*

ġaltān: *Yuvarlanan, tekerlenen.*

Beñzi alınur-idi bir sözden

Merdüm-i dīdesi görüp **ġaltān** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 35*). [*ġaltān,]*

Geçdügince yanın yanın sereṭān

Şanki gerdüni geşt ider **ġaltān** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 52*). [*ġaltān,]*

Eşk-i hūnīni dem-be-dem **ġaltān**

Şanki cārī idi dem-i kurbān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 47, Mısra 25*). [*ġaltān,]*

ġam: *Ar. Kaygı, tasa, endūh, gussa.*

Bak Firengī kumāşı her dürlü
 İtdi mü' minleri **ğamıyla** tolu (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 82*). [*ğamıyla, -ıyla*]
 Ol pīrūñ hulķı **ğam** nedür bilmez
 Sīm ü zer ellerinde hīç ilmez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 33*). [*ğam,*]
 'Azle degmez zamāne manşıbı ħod
 Ulu **ğam** ħod kişıye zu' m-ı ħasūd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 44*). [*ğam,*]
 Her birisi tağıldı bir semte
 Eksük olmaz **ğam** eyle bed-bahta (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 166*). [*ğam,*]
 Ğam degül olice elinde kemāl
 Geldi gitdi egerçi māl u menāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 77, Mısra 21*). [*ğam,*]
 İltifāt ādemi ğayūr eyler
Ğam ile guşşasın sürür eyler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 38*). [*ğam,*]
 Çünki işitdi gitdi Tebrīz'i
Ğam tebinden nice_ide perhīzi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 154, Mısra 14*). [*ğam,*]
 İntizāmī başına **ğam** üşdi
 Vardı vahdet diyārına düşdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 82, Mısra 1*). [*ğam,*]
 Ğamdan āzād olur kıl olan aña
 Pendi müş'ir cevābdur bu saña (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 55*). [*ğamdan, -dan*]
]
 Mülk ü tahtum deñizde vāķi'dür
 Cān u dil ol **ğam-ile** ħāşī'dür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 20*). [*ğam-ile, -ile*]
 Bir avuç ħāk ü bād u āb-ile nār
 Ola 'acız ü **ğam-ile** ol daħı zār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 60*). [*ğam-ile, -ile*]
 Zevķi dehrūñ deger mi hīç **ğamina**
 Sükker ü şehdi zehr-ile semine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 7*). [*ğamina, -ı, -n, -a*]
 Ĥaķ mu'īni-durur çü mazlūmuñ
Ğam degül zulmi olsa bir şūmuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 25, Mısra 12*). [*ğam,*]
 Ğam rehin geçmege yoluñda imiş
 Böylelük şanma kim elūñde imiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 49*). [*ğam,*]
 İtdi **ğam** cāna şöyle teng tenini
 Kōmadı oturup durur birini (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 48, Mısra 21*). [*ğam,*]
 Böyle şan'at hidāyete yetürür
 Dünyevī uhrevī **ğamuñ** götürür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 15, Mısra 26*). [*ğamuñ, -uñ*]

ğamām: *Bulut.*

Ƨutdı her cānibi seḥāb tamām

Göze göstermez-idi dehri **ğamām** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 8*). [*ğamām,]*

ğam-gīn: *Gamlı, kederli, üzüntülü.*

Her tarafda mesîreler ḥaḳḳā

Degme **ğam-gīne** zevḳ ider ilḳā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 48*). [*ğam-gīne, -e]*

ğamgîn: *Gamlı., dertli.*

Ƨevḳ u şādîde cümleten ‘âlem

Hîç **ğamgîn** yoğ-ıdı bir âdem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 48*). [*ğamgîn,]*

Niçe germ-âbesi yeñi icād

Girse **ğamgîn** çıkar yine dil-şād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 55, Mısra 2*). [*ğamgîn,]*

ğamgîn (olmak): *Gamlı olmak, hüznölü ve kederli olmak.*

Göñli **ğamgîn** ü gözleri nemgîn

Kendüye geh ḥitāb ider geh ‘itāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 36, Mısra 38*). [*ğamgîn,]*

Oldı derd-ile yüregi ḥünîn

Hecr-i yārân ile ḳatı **ğamgîn** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 48, Mısra 10*). [*ğamgîn,]*

ğam-küsâr: *Gamı gideren, teselli veren.*

Noldı bir yirde hîç ḳarāruñ yoḳ

Ḥālūñ añlaya **ğam-küsāruñ** yoḳ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 46, Mısra 6*). [*ğam-küsāruñ, -uñ]*

Hem-demi **ğam-küsārı** vü yārı

Cān ditrerken üstine dir dir (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 70*). [*ğam-küsārı, -ı]*

ğammāz: *Birisine iftira ederek zarar veren, münaḳık, fitneci.*

Tuḥfe murğ oldı ol sitem-perdāz

Döndi şekl-i gurāba ol **ğammāz** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 78*). [*ğammāz,]*

ğamnāk: *Gamlı, kederli.*

Cümle **ğamnāk** şāz u şen oldu

Şehr-i İstanbul'a şafā teldi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 51*). [*ğamnāk,]*

ğamze-kārī: *Gamzeli, süzgün bakışlı (göz).*

Her biri **ğamze-kārī** kılıç eri

Çeşmi āhū yıkardı şīr-i-neri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 55, Mısra 33*). [*ğamze-kārī,]*

ğam/ ğuşsa yi-: *Tasalanmak, üzölmek, kaygılanmak, kederlenmek.*

‘İş ü nūşa eger şālā diyesin

Kan yudup hizmetinde **ğam yiyesin** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 33, Mısra 14*). [*ğam yiyesin, -y, -e, -sin*]

Kan yudup ol arada **ğam yir-iken**

Ol geçidden geçivirem dir-iken (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 5*). [*ğam yir-iken, -r, -iken*]

Yārdan ayru olmak ister-idi

Dāyimā ol elemle **ğam yir-idi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 104, Mısra 34*). [*ğam yir-idi, -r, -idi*]

İşbu dünyā için ne **ğam yirsin**

Lā-büd encāmına irem dirsın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 7*). [*ğam yirsın, -r, -sin*]

Zād-ı şālīh ‘amel durur didüğüm

Anuñ-içündür özge **ğam yidüğüm** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 94*). [*ğam yidüğüm, -düg, -üm*]

Bir gün ehlümle ne yiyem dimesi

İrte harcına hiç **ğam yimesi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 14*). [*ğam yimesi, -me, -di]*

Yok yire geldük ‘āleme dimezüz

Ölmek olursa dağı **ğam yimezüz** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 22*). [*ğam yimezüz, -mez, -üz]*

Şāh zāhirde gerçi eyle didi

Lık ma ‘nide hayli **ğuşsa yidi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 40*). [*ğuşsa yidi, -di]*

ġanī: *Hiçbir şeye ve hiçbir kimseye muhtaç olmayan, kullarının bütün ihtiyacını karşılayan mutlak zengin olan Allah.*

Çak mezellet-pezîr itdi anı
 Müntakımdür hele o yüce **Ġanī** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 65, Mısra 26*). [*ġanī,]*
 Eger ihsân iderse yüce **Ġanī**
 Sözlerini işitdi çün serdâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 40*). [*ġanī,]*
 Vaşlını çün müyesser itdi **Ġanī**
 Virdi herkes du 'ā hediyyesini (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 33*). [*ġanī,]*
 Çak **ġanī** olısar saña muhtâc
 Kimse hod varuñ idimez târâc (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 76, Mısra 33*). [*ġanī,]*
 Ġâzîler oldı cümle zü'l-mikdâr
 Bay idüp cümlesin **ġanī** settâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 28*). [*ġanī,]*
 Olur oldı 'asîr aña yesîr
 Göñli dâyim **ġanī** vü gözleri sîr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 10*). [*ġanī,]*
 Ehl-i manşib **ġanī** yiridür bu
 Sende yok biri kuru ġayreti kı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 41*). [*ġanī,]*
 Hep **ġanī** vü faķîri müstaġni
 Her birisi ġayûr u göñli **ġanī** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 55*). [*ġanī,]*

ġanîmet: (*Ar.*) *Emeksiz kazanç, ele geçen fırsat.*

Furşat u nuşret ü **ġanîmet** ile
 Şevket ü 'izzet ü sa'âdet-ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 35*). [*ġanîmet,]*
 Her **ġanîmetde** hisse-i ġâyib
 Evvelâ aña lâzım u lâzib (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 56, Mısra 21*). [*ġanîmetde,]*
 Geldi şehre **ġanîmet** ile bile
 Maķdemi kamu zulmi virdi yile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 47*). [*ġanîmet,]*
 İtdi cümle **ġanîmeti** teslîm
 İntizâmî de aldı hisse-i sîm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 37*). [*ġanîmeti, -i]*

ġarâyib: *Garibler, şaşılacak şeyler.*

Ser-ġüzeştüñ senüñ 'acâyibdür
 Ġayra beñzer degül **ġarâyibdür** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 6, Mısra 4*). [*ġarâyibdür, -dür]*

ğaraż: *Gaye, maksat, amaç.*

Ğaraż imiş kişiye özge maraž
 O maraž dāsınuñ devāsı ecel (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 117*). [ğaraż,]
 Kışşadan hışşedür **ğaraż** ğāyet
 Var mı kuru fesānede lezzet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 3*). [ğaraż,]
 Yazmadan hōd **ğaraż** ğazāsıdur
 Dahı elzem olan du‘āsıdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 187, Mısra 7*). [ğaraż,]
 Ğaraż kılķup cihāndan hıvāh u nā-hıvāh
 Şeh-i ‘ādil ola her yirden āġāh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 194, Mısra 35*). [ğaraż,]
 Ehl-i tüccārdan olup ma‘dūd
 Seyr-i emşār-idi **ğaraż** maķşūd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 16, Mısra 4*). [ğaraż,]
 Çün **ğaraż** birle eyledi bed-rā
 İşbu maķzarda eylegil rüsvā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 61*). [ğaraż,]
 Muṭṭali‘ oldı İntizāmī aña
 Ol **ğaraż** şāhibine qaldı taña (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 63, Mısra 10*). [ğaraż,]
 Kışşa-i derdün özgedür ğāyet
 Cümleden hışşedür **ğaraż** ğāyet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 6, Mısra 10*). [ğaraż,]

ğaraż: *Gizli düşmanlık, kin, kötü niyet.*

İntizāmī dahı bile gitdi
 Hıç **ğarażsuz** ğazāya meyl itdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 54*). [ğarażsuz, -suz
]
 Gör nifāķ ehlinüñ aña **ğarażın**
 Hıç oñulmayacak kavī marażın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 148, Mısra 11*). [ğarażın, -ıñ]
 Bölük halkı yeñiçeri şorıla
Ğarażla ‘azle idenler görile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 194, Mısra 20*). [ğarażla, -la]

ğāret: *Yağma, talan.*

Didi babam ‘Acem vilāyetine
 Gönderüp ‘askerini **ğāretine** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 6*). [ğāretine, -in, -e]

ğāretger: *Yağmacı.*

Nemçe **ġāretger** ü Macar ħod-bīn

Hażm olunur mı bu iki āyīn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 73*). [*ġāretger,]*

ġarīb: *Kimsesiz, zavallı, biçare.*

Meĥeki rāh olur-imiş her erüñ

Ġurbetüñ ĥālını **ġarībe** şoruñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 73, Mısra 6*). [*ġarībe, -e]*

İtdi ħadrince her **ġarībe** ‘atā

Zīre bu idi maĥşad-ı aĥşā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 73, Mısra 23*). [*ġarībe, -e]*

Ķalbi oldu defātir-i ‘ālem

Nireden gelse bir **ġarīb** ādem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 95, Mısra 28*). [*ġarīb,]*

Ķalbi olmuş defātir-i ‘ālem

Nireden gelse bir **ġarīb** ādem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 40*). [*ġarīb,]*

Gülşenüñ bir **ġarībidür** bülbül

Güş ider naġmesin velī her gül (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 13, Mısra 3*). [*ġarībidür, - +i+dür]*

ġarīb: *Tuhaf, acayip.*

İrdi çün İntizāmī’ye o şadā

Özge āvāz-idi **ġarīb** edā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 22*). [*ġarīb,]*

Gördi ebyātda **ġarīb** nükāt

Ĥızrveş buldı şanki āb-ı ĥayāt (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 60, Mısra 7*). [*ġarīb,]*

Gülsitān’ında Şeyĥ Sa‘dī meger

Ġurbet içün dimiş **ġarīb** ĥaber (*Tuhfetü'l-İhvân, Müfret 1, Mısra 2*). [*ġarīb,]*

ġarīķ: *Dalmış, batmış, boġulmuş.*

Baĥr-ı fikre **ġarīķ** iken her dem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 37, Mısra 1*). [*ġarīķ,]*

ġarīm: *Alacaklı, üstün; rakip; denk.*

Ĥaķ muĥarrer olur **ġarīm** aña

Aña irişdürür yakında belā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 25, Mısra 9*). [*ġarīm,]*

ġark-āb: *Suya batan, batmış olan.*

Oldı nā-gāĥ lücceler peydā

Oldı **ġark-āb** deşt-ile beydā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 12*). [*ġark-āb,]*

Yiryirin oldı lücceler peydā

Oldı **ğark-āb** deşt-ile beydā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 14*). [*ğark-āb,]*

Dehr **ğark-āb-ı** seyl olup ānī

Şanki tūfān-ı Nūh idi s̱ānī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 11*). [*ğark-āb-ı,]*

ğāşib: Zorla alan.

Şal'am'ı ihtiyār iden kâtib

Nağşını ibtidā iden **ğāşib** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 163, Mısra 22*). [*ğāşib,]*

ğassāl: Ölü yıkayıcı.

Şu koyucu yüzün göre özenür

Geldi **ğassāl** fuţasın düzenür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 102*). [*ğassāl,]*

gāv: Öküz, inek.

Niçesi atın itdi **gāva** tebdīl

Zirā'at bi'z-zarūre itdi taḥşīl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 35*). [*gāva, -a]*

ğavğā: Far. Döğüşme, gürültü.

Eyle şahşuñ aşılması yeg-idi

Eyle **ğavğā** başılması yeg-idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 50*). [*ğavğā,]*

Bunca cem'iyet ol kadar enbūh

Bunca **ğavğā** vü ol kadar endūh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 49, Mısra 22*). [*ğavğā,]*

Artdı **ğavğā** fesād oldı bedīd

Oldı beglerbegi orada şehīd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 3*). [*ğavğā,]*

İntizāmī görüp bu **ğavğāy**

Eyler-iken gāzāya da'vāyı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 111*). [*ğavğāy, -y, -ı]*

Çünkü şoyundı nār **ğavğāsı**

Cümle iz'ān olındı feḥvāsı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 11*). [*ğavğāsı, -sı]*

Sürüdi cümlesin ol eşnāda

Ḥaylī yir aşdı böyle **ğavğāda** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 22, Mısra 34*). [*ğavğāda, -da]*

ğavr: Dip, esas, hakikat.

Ğavrine ırmeyince bir ḥālūñ

Bakma zu'mına ḳalb-i meyyālūñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 48, Mısra 47*). [*ğavrine,]*

Ol hüner k'irmez aña naķş u zevāl

Ġavrine vehm irişe mi yā hayāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 76, Mısra 20*). [*ġavrine,]*

Hemân öz nefsinedür i'tikâdı

İşüñ **ġavrine** irer ictihâdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 56*). [*ġavrine,]*

ġavs: *Kutup, en büyük veli.*

Yā İlāhī be-ḥaķķ-ı kuṭb-ı 'izām

Ġavs u maķrûn-ı şāhibü'l-ikrām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 56*). [*ġavs,]*

ġaybet: *Gaiplik âlemi, görünmeyen âlem; manevi âlem.*

Şimdi **ġaybettedür** çün ol sūhte

Reng çekilmek gerek o bed-baḥta (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 31, Mısra 9*). [*ġaybettedür, -tedür]*

ġāyet: *Ar. 1. Uç, son, son derece. Çok, pek, epey, oldukça, aşırı derecede.*

Yazda **ġāyet** 'ufūnetüñ kânı

Kışda ammā bürüdetüñ kânı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 116, Mısra 7*). [*ġāyet,]*

Nāzil olur imiş zübāb-ı keşir

Cismi **ġāyet** şaġir ezāsı kebîr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 6*). [*ġāyet,]*

Bir yaña Nemçe zulmi **ġāyetde**

Urma vü tutması nihāyetde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 179, Mısra 37*). [*ġāyetde, -de]*

İhtilālî çü **ġāyete** yitdi

Bir ḥired ehlin iktizā itdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 31*). [*ġāyete, -e]*

Ol tarīķuñ irüp nihāyetine

Pāye pāye varınca **ġāyetine** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 14*). [*ġāyetine, -i, -n, -e]*

Kışsa-i derdüñ özgedür **ġāyet**

Cümleden ḥişşedür garaż **ġāyet** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 6, Mısra 9*). [*ġāyet,]*

Kiminüñ ḥalkı **ġāyet** ehl-i hevā

Hîç ārām olur mı anda revā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 16, Mısra 45*). [*ġāyet,]*

Ber-murād eyler ol seni elbet

Ehl-i 'irfāna cān virür **ġāyet** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 52, Mısra 44*). [*ġāyet,]*

Bizi **ġāyet** esirgemiş Bārī

Böyle buñ demde eyleyüp yārī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 21*). [*ġāyet,]*

Dün-perver durur zamâne ‘aceb

Ġāyet ednā gerekdür aña sebeb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 66*). [*ġāyet,]*

Qışşadan hişşedür ġaraž **ġāyet**

Var mı kuru fesānede lezzet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 3*). [*ġāyet,]*

Lîk nefsüñ zebûnıdur **ġāyet**

Luţfuñ itmezse anı bir hâlet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 23*). [*ġāyet,]*

Aña **ġāyet** cefâ idi çü murād

İtdiler sāyirin o gün āzād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 48, Mısra 5*). [*ġāyet,]*

Aña **ġāyetde** buğz idüp aġlāl

Ayaġın alup eyledi pā-māl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 48, Mısra 19*). [*ġāyetde, -de]*

Qışşa-i derdün özgedür **ġāyet**

Cümleden hişşedür ġaraž **ġāyet**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 6, Mısra 10*). [*ġāyet,]*

ġāyet: *Gaye, amaç.*

Gice gündüz nifāka başladılar

Ġāyetī ittifāka başladılar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 132, Mısra 2*). [*ġāyetī, -i]*

ġāyetde: *Son derece, epey, çok fazla.*

Āl-i ‘Oşmān’a bu iţā‘atde

Ol ‘inād üzre idi **ġāyetde**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 180, Mısra 6*). [*ġāyetde,]*

ġāyet-ile: *Tam anlamıyla. Çok pek çok, nihayet.*

Qıldı qaşd-ı sefer ticāret-ile

İbtidā itdi aña **ġāyet-ile**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 16, Mısra 2*). [*ġāyet-ile,]*

ġāyib: *Gözle görülemeyen, gizli olan şey; gözle görülmeyen manevî âlem.*

Gizlū sırrı diye melek gelmez

Ġayr-ı Hāk kimse **ġāyibi** bilmez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 34*). [*ġāyibi, -i]*

ġāyibāne: *Sessizce.*

Ġāyibāne tereddüde düşdi

Hayret arusu başına üşdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 27, Mısra 13*). [*ġāyibāne,]*

ġayr: *Başka bir kimse, başkası, yabancı.*

Çün mu‘ammāyı fethe kıldı şürū‘

Nām çıkardı **ğayra** itdi rücū‘ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 16, Mısra 32*). [ğayra, -a]

Ber-murād eyler anı Mevlâsı

Ğayrı terk eylemekdür evlâsı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 50*). [ğayrı, -ı]

Ğul efendi ıapısına varicek

Ğayrılar ıapısından el çekicek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 48*). [ğayrılar, -lar]

Cümle manşıbları biriktürdi

İhtiyārıyla **ğayra** bildürdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 50*). [ğayra, -a]

Şakalın virmiş eşkiyâ eline

Ğayrılar tâ ki gelmeye iline (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 66*). [ğayrılar, -lar]

Ğayrı bir şehre eyle var güzeri

Peşşe vü pîl olur mı hem-pençe (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 32*). [ğayrı, -ı]

Ğayra bâ‘iş yoğ-idi zerre kadar

İntizâmî‘ye olmağın yārân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 38, Mısra 40*). [ğayra, -a]

Ğayrı beglerden eyleyüp mümtaz

İde şâhîn yuvasına pervâz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 124, Mısra 3*). [ğayrı, -ı]

Aña mahşûş **ğayrı** yirde yok ol

Ğayra uymaz o mûzî özge fuzûl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 25*). [ğayrı, -ı]

Ĥâmeden ġayrı istinâdı mı var

Yazudan **ğayra** i‘tibârı mı var (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 187, Mısra 20*). [ğayra, -a]

Ğayra olur terakkî vü ihsân

Ol levend kâni‘ âferîne hemân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 57*). [ğayra, -a]

Niçe bir idesin ricâ **ğayra**

İstinâd idüp ilticâ **ğayra** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 22*). [ğayra, -a]

Niçe bir idesin ricâ **ğayra**

İstinâd idüp ilticâ **ğayra** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 21*). [ğayra, -a]

Niyyeti yok kimesnenüñ ġayra

Kendü öz nefesine degül **ğayra** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 174, Mısra 20*). [ğayra, -a]

Ğula rahm itmez ise mevlâsı

Var mı bir **ğayr** yire varması (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 20*). [ğayr,]

Ğayrınıñ yeg behâda pîleveri

Şayrafidür yine bilen güheri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 7, Mısra 17*). [ğayrınıñ, -ı, -nuñ]

Hoş gelen nesne cânuña her gāh

Cānı var **ğayrınıñ** da eyle nigāh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 137, Mısra 40*). [*ğayrınıñ, -ı, -nuñ*]

Kimsenüñ hîç karışmadı işine

Kimse kārında **ğayrınıñ** işi ne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 147, Mısra 12*). [*ğayrınıñ, -ı, -nuñ*]

Ğayra meyl eylemez biri ebedā

Kılınur hep cemā‘at ile namāz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 18*). [*ğayra, -a*]

‘İşka beñzer degül bu miñnetler

Ğayra beñzer degül bu ‘illetler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 45, Mısra 14*). [*ğayra, -a*]

Ser-güzeştüñ senüñ ‘acāyibdür

Ğayra beñzer degül garāyibdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 6, Mısra 4*). [*ğayra, -a*]

Hān bin hān şāh bin şehdür

Ğayrı şehirler nücüm ol mehdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 3, Mısra 10*). [*ğayrı, -ı*]

Aña yār olduğu çoğı **ğayruñ**

Bu günāhı o niçe hem-‘aşruñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 47, Mısra 9*). [*ğayruñ, -uñ*]

Ğayrınıñ koynına dime gireyin

Yād bostānda gülleri direyin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 137, Mısra 35*). [*ğayrınıñ, -ı, -nuñ*]

Cem‘ide ‘ilme şarf için malı

Ğayrıdan fikrin eyleye hālī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 16, Mısra 14*). [*ğayrıdan, -ı, -dan*]

ğayra: Başkası/başkaları.

Ğayra şandığı başına gelsün

Ölmedin dahı itdüğün bulsun (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 73, Mısra 41*). [*ğayra,]*

Aña maḥşūş gayrı yirde yok ol

Ğayra uymaz o müzī özge fużül (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 26*). [*ğayra,]*

Fikr-i naḳḳādı şarf olup ḥayra

Re‘yde ihtiyācı yok **ğayra** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 177, Mısra 24*). [*ğayra,]*

İ‘timādı yoğ-idi hîç **ğayra**

Dirdi yok şimdi çalışur ḥayra (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 181, Mısra 35*). [*ğayra,]*

Sañadur i‘tikād **ğayra** degül

Seni buldum cihanda hālīş kıl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 11*). [*ğayra,]*

Saḡadur i 'timād **ḡayra** degül

Seni buldum cihānda şādık kıl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 103*). [*ḡayra,]*

ḡayret: İçten gelerek çalışma, belli bir şey için çabalama, didinme, çaba., azim.

Kuru **ḡayretde** yok-durur 'ālem

Mürtekib olsa küfre ger muhtāc (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 40*). [*ḡayretde, -de]*

Kıbrıs ahvālın eyledi i 'lām

Didi **ḡayretdür** ey şeh-i İslām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 85, Mısra 44*). [*ḡayretdür, -dür]*

Duhtere didi **ḡayretün** demidür

İş güç oldu nedāmetün demidür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 103, Mısra 9*). [*ḡayretün, -ün]*

Bu sefer degmenün degül kārı

Özge **ḡayretdür** ide ne ārī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 38*). [*ḡayretdür, -dür]*

Lāzım olan kişiye **ḡayretdür**

Cāhile kıl nazar ḡod 'ibretdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 43*). [*ḡayretdür, -dür]*

Dāyim ararlar-ıdı fırsatını

Selb iderlerdi cümle **ḡayretini** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 148, Mısra 10*). [*ḡayretini,]*

Hāşılı İntizāmī dikkatde

Hıç kuşūrı kōmadı **ḡayretde** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 2*). [*ḡayretde, -de]*

Gerçi ehl ü 'iyāl **ḡayreti** çok

Elde tīmār-ile 'ulūfesi yok (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 7*). [*ḡayreti, -i]*

Ehl-i manşıb ḡanī yiridür bu

Sende yok biri kuru **ḡayreti** kō (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 42*). [*ḡayreti, -i]*

Saḡa ururdum iki yüz çapraz

'Ārı yok **ḡayreti** yok utanmaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 18*). [*ḡayreti, -i]*

Cümlesi itdi emre teb'ıyyet

Çekdügi cümleñ ulu **ḡayret** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 172*). [*ḡayret,]*

Yarar erdür kılıçdur **ḡayreti** var

Başiret ehli 'ākıl çeşmi bīdār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 193, Mısra 19*). [*ḡayreti, -i]*

Erde erlik gerek ḡamiyyet hem

Kudret ü şevket-ile **ḡayret** hem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 42*). [*ḡayret,]*

İşbu fikr ile eyledi cür'et

Kıldı fevrī bu **ḡayrete** dikkat (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 153, Mısra 14*). [*ḡayrete, -e]*

Didi bir pîre eylesem bey'at

Vakt-i şeyhūhate gerek **ğayret**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 160, Mısra 8*). [*ğayret,]*

Lîk ol fer' aşlı **ğayretini**

Hîç ketm eylemez gör 'ıffetini (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 21*). [*ğayretini,]*

Hele zâhirde **ğayretüm** vardır

Şanma bir zerre hayretüm vardır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 33*). [*ğayretüm, -üm]*

Şoñra hîç kimse itmedi cür'et

Bu deme dek ƙalupdur ol **ğayret**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 26*). [*ğayret,]*

Baña el virdi çün bu dem devlet

Lâzım oldu baña dañı **ğayret**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 16*). [*ğayret,]*

Nâm tañşîlidür ulu devlet

Pâdişâh olana gerek **ğayret**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 12*). [*ğayret,]*

İntizâmî o demde **ğayret-ile**

Uğradı bi'z-zarūrî hayret-ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 19*). [*ğayret-ile, --ile]*

Dikƙat ü **ğayret-ise** ancak olur

Dîn ü 'uƙbâsını anuñla bulur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 53*). [*ğayret-ise, -ise]*

Bulmaz âyinlerinde ol şûret

Aña elbet gerek durur **ğayret**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 60*). [*ğayret,]*

Velvele şaldı **ğayreti** dehre

Hep ƙılâ' u ƙurâ ile şehre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 181, Mısra 45*). [*ğayreti, -i]*

Yüri toparla geç o teng yiri

Yüri var **ğayret** ile ol diri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 6*). [*ğayret,]*

Eyledün çün üçincide cür'et

Geldün İstanbul'a zihî **ğayret**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 98*). [*ğayret,]*

Ƙalkdı fi'l-hâl ol aradan gitdi

'Azli **ğayretle** ihtiyâr itdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 155, Mısra 26*). [*ğayretle, -le]*

Ba'dehû şarƙ iline eyle sefer

İşbu **ğayretle** bahri eyle güzër (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 112*). [*ğayretle, -le]*

Oldı ma'lûm cümle i'lâmuñ

Ğayret-içün nola çekülse cefâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 36, Mısra 15*). [*ğayret-içün, -için]*

Ola rûz-ı rez(i)mde **ğayretlü**

Girü bezm-i şafâda şevketlü (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 43*). [*ğayretlü, -lü]*

Hîç **ğayret** midür ki tek duravuz

Lâzım oldı ki da'vîyi sürevüz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 27, Mısra 25*). [*ğayret,]*

Sizedür şimdilik tayandüğumuz

Ğayretüñüz durur yaşandüğumuz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 183, Mısra 38*).

[*ğayretüñüz, -üñüz]*

ğayret-: Çaba, azim.

Ğayret-ile ölüm olursa revā

Kime n'itdüm baña yā n'olsa gerek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 36, Mısra 16*). [*ğayret-ile, -ile]*

Ol da bunca belā vü miḥnet ile

Ḥaylī diḳḳatle özge **ğayret-ile** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 58*). [*ğayret-ile, -ile]*

Her sipāhisi **ğayret-ile** za'ım

Beg kadar her za'ım ḥulḳı kerīm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 25*). [*ğayret-ile, -ile]*

Anca za'f-ile bunca miḥnet-ile

Özge 'illetle kuru **ğayret-ile** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 118, Mısra 10*). [*ğayret-ile, -ile]*

Ḥaşılı bunca derd ü miḥnet-ile

Geldi İzvornig'a çü **ğayret-ile** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 86*). [*ğayret-ile, -ile]*

Ḥaḳ aña virmiş-idi bir ğayret

İtdi ol **ğayret-ile** ḥod ülfet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 12*). [*ğayret-ile, -ile]*

Kesbe ḳaşd itdi 'ilme **ğayret-ile**

Beyne'l-aḳrān bu ḥamiyyet ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 5*). [*ğayret-ile, -ile]*

ğayretsüz: Gayreti olmayan.

'İlme niyyet olur mı diḳḳatsüz

Saña lâyıḳ mı dine **ğayretsüz** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 28*). [*ğayretsüz,]*

ğayrı: –den başka.

Oldı ḳalbinde işbu naḳş-ı nigār

Ğayrı efkārı eyledi inkār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 26*). [*ğayrı,]*

Ğayrı 'asker nider saña sözi kes

Mîr İshāḳ 'askeri saña bes (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 114, Mısra 5*). [*ğayrı,]*

Şadr-ı 'ākıl'da şadr u şaff-ı ni'āl

Bir durur **ğayrısı** hayāl-i muḥāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 155, Mısra 18*). [*ğayrısı, -sı*]

Uyanup tıldı kalbi şevki ile

Ğayrı efkârı cümle virdi yile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 160, Mısra 36*). [*ğayrı,]*

İntizāmî'ye itdi bu söz eğer

Ğayrı efkârdan idince hâzer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 2*). [*ğayrı,]*

Hâmeden **ğayrı** istinâdı mı var

Yazudan ğayra i'tibârı mı var (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 187, Mısra 19*). [*ğayrı,]*

Toğrudan ayruğa mecâl kanı

Şıdğdan **ğayrı** hoş hişâl kanı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 18*). [*ğayrı,]*

Maḥremi ḥāk-i rāhdan **ğayrı**

Merdüm-i dîde ḥâline bağıdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 40*). [*ğayrı,]*

Hârdan ḥâvlı çekdi gör müjgân

Yok hevâdâr âhdan **ğayrı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 39*). [*ğayrı,]*

Gerçi söylediler velî diñmez

Toğrudan **ğayrı** bir sözi bilmez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 49, Mısra 16*). [*ğayrı,]*

ğayrı: Başkası, başkaları. II Allah'tan başka her şey.

Mümkün oldukça vardı meclisine

Ğayrınıñ va'zı ne yâ meclisi ne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 160, Mısra 46*). [*ğayrınıñ, -nuñ]*

Kimsenüñ kimse ḥâlini bilmez

Ağlayan **ğayrınıñ** yaşın silmez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 46, Mısra 22*). [*ğayrınıñ, -nuñ]*

Ğayrılardan anı idüp tercîḥ

Eyler-idi muḥabbetin taşrîḥ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 26, Mısra 17*). [*ğayrılardan, -lar, -dan]*

Peşte'nüñ kapudanı ol arada

Bulınur **ğayrılardan** ilerüde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 148, Mısra 24*). [*ğayrılardan, -lar, -dan]*

Su'âl itsün dağı bir **ğayrılardan**

Beyâna gelmemişdür biri ondan (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 49*). [*ğayrılardan, -lar, -dan]*

Muḳarrer bildi ol-dem rıḫletini

Ḳoyısar **ğayrılara** devletini (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 192, Mısra 4*). [*ğayrılara, -lar, -a*]

Ḥvâb-ı ḥargûş idi yire yüridi

Ḥarbe ḳaşd itdi **ğayrı** fikri ḳodı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 26*). [*ğayrı,]*

Ğayrıya intikâm idem dir-iken

Cehd-ile ihtimâm idem dir-iken (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 39*). [*ğayrıya, --ı, --y, --a*]

ğayūr: *Hamiyet sahibi, gayretli.*

İltifât âdemi **ğayūr** eyler

Ğam ile ğuşşasın sürūr eyler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 37*). [*ğayūr,]*

Şadr-ı a'zam Murād Paşa'nuñ

Ol şecî' u **ğayūr** 'Alî-şānuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 181, Mısra 4*). [*ğayūr,]*

Ol maḥalde çü ḥazret-i serdār

Ol **ğayūr** u 'azîz ü ḥoş-kirdār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 114*). [*ğayūr,]*

Bulınmadı o vâḳtten bir **ğayūr** er

Çeke ol illeri almağa 'asker (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 45*). [*ğayūr,]*

Hep ğanî vü faḳîri müstağni

Her birisi **ğayūr** u gönli ğanî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 56*). [*ğayūr,]*

ğayūr: *Koruyan, himaye eden.*

Faḫr-ı 'Osmāniyān şeh-i İslām

Ḥān Murād ol **ğayūr** şāh-ı benām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 152, Mısra 4*). [*ğayūr,]*

ğazā: *Cenk, savaş.*

Müşîr-i a'zamuñ görüp **ğazāsın**

Ḥaḳ'a şükr idüp eylerdüm niyāzı (*Tuhfetü'l-İhvân, Kıt'a 2, Mısra 1*). [*ğazāsın, -sın*]

Üngürüs'de **ğazā** idi fikrūñ

Her ḳazāya rızā idi fikrūñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 86, Mısra 17*). [*ğazā,]*

Ğāzîlerle **ğazāda** hem-reh idi

Encümüñ arasında bir meh idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 88, Mısra 11*). [*ğazāda, -da*]

İntizāmî görüp bu ğavğāyı

Eyler-iken **ğazāya** da'vāyı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 112*). [*ğazāya, -a*]

Dir cınār eyleyüp **ġazāmuṣı** yād

Merḥabā merḥabā mübārek bād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 35*). [*ġazāmuṣı, -muz, -ı*]

Sāde sultān çi dirlik ü tīmār

Hep **ġazā** niyyetine varı niṣār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 56*). [*ġazā,*]

Yazmadan ḥod ġaraḥ **ġazāsıdur**

Daḥı elzem olan du‘āsıdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 187, Mısra 7*). [*ġazāsıdur, -sı, -dur*]

Ġazā kütlu ola diyü du‘āda

Yir ü gök ehli hep cümle ṣenāda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 203, Mısra 19*). [*ġazā,*]

İntizāmī daḥı bile gitdi

Hıç ġaraḥsuz **ġazāya** meyl itdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 54*). [*ġazāya, -y, -a*]

ġazāb: *Hiddet, öfke.*

Anı yā Rab **ġazābdan** eyle emīn

Bu du‘āya dutalım el āmīn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 96, Mısra 35*). [*ġazābdan, -dan*]

ġazāl: *Ceylāna benzer, ceylān gibi.*

Ṭarfetü’l-‘aynda **ġazālāne**

Duracaḥ yir ḳomaz hizebrāne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 55, Mısra 31*). [*ġazālāne, -āne*]

ġazālāne: *Ceylan gözlü.*

Ol **ġazālāne-çeşm** ü şır-naḣar

Nāme-piç oldı aldı çünki ḥaber (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 123, Mısra 11*). [*ġazālāne-çeşm,*]

ġazanfer-fer: *Arslan kuvvetli.*

Bu yañadan çün aldı mīr ḥaber

Server-i ġāziyān **Ġazanfer-fer** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 135, Mısra 2*). [*ġazanfer-fer,*]

ġazel: *Ar. Divan edebiyatında, ilk beytinin dizeleri birbiriyle, sonraki beyitlerinin ikinci dizeleri birinci beyitle uyaklı, genellikle lirik konularda yazılan nazım biçimi.*

Meşnevī vü **ġazel** ḳamu eş‘ār

İtdi beytü’l-ferahda ḥüb iş‘ār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 16, Mısra 35*). [*ġazel,*]

ġāzī: *Gaza edici, din uğrunda harbeden, cihadda yaralanmış veya harbetmiş olan kimse.*

Begler içinde böyle **ġāzī** yok

Gerçi şāh ‘askerinde begler çok (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 45*). [*ġāzī,]*

Āferīn böyle mīr-i **ġāzīye**

Cān viren dārū-gīr **ġāzīye**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 40*). [*ġāzīye, -ye]*

Āferīn böyle mīr-i **ġāzīye**

Cān viren dārū-gīr **ġāzīye**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 39*). [*ġāzīye, -ye]*

Şanmañuz kim ol uç kıla ħālī

Şimdi bir **ġāzī** mīr irüp ‘ālī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 20*). [*ġāzī,]*

Eyle **ġāzīnūñ** uc durur durağı

Dağı bilmez niyām hiç yarağı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 57*). [*ġāzīnūñ, -nūñ]*

Ġāzīlerde ferīd odur şimdi

Heybeti ber-mezīd odur şimdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 134, Mısra 9*). [*ġāzīlerde, -lerde]*

Ĥamle-i evvel idüp ol **ġāzī**

Ṭoldı dehr Allāh Allāh āvāzı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 135, Mısra 19*). [*ġāzī,]*

İşbu ortada eyle uç yokdur

Ol aralarda **ġāzīler** çokdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 52, Mısra 32*). [*ġāzīler, -ler]*

Nevm-i ġafletden ‘ālem uyandı

Ġāzīler kılıcına tayıdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 86, Mısra 12*). [*ġāzīler, -ler]*

Üngürüs uçların koyup herkes

‘Azmi cezm itdi **ġāzīler** aña bes (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 86, Mısra 10*). [*ġāzīler, -ler]*

Fevc fevc oldı **ġāzīler** peydā

Mevc mevc urdı ‘asker-i deryā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 86, Mısra 7*). [*ġāzīler, -ler]*

Ġāzīler oldı cümle zū’l-mikdār

Bay idüp cümlesin ġanī settār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 27*). [*ġāzīler, -ler]*

Ḥıfzına gelmiş-idi ol Nova’nuñ

Ġāzīler dağı söyler adın anuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 105, Mısra 8*). [*ġāzīler, -ler]*

Ġāzīler geldüğünü çün gördi

Nārven karşıda örü-durdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 37*). [*ġāzīler, -ler]*

Didi **ġāzīlere** idüp nuşret

Virdi Yezdān luṭf idüp fırsat (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 122, Mısra 25*). [*ġāzīlere, -ler, -e]*

Sür‘at idüp segirdüme düşdi

Ġāziler der-peyin sürüp üşdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 133, Mısra 26*). [ġāziler, -ler]

Döndi **ġāziler** ile Mîr İshāk

Uyhudan lîk oldı tākāt tāk (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 21*). [ġāziler, -ler]

Ġāziler ardca cān atup irişür

Birbirine yarağ-ile girişür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 148, Mısra 19*). [ġāziler, -ler]

Ġāziler niçe kerre itdi hücüm

Ya‘nî top u tüfeng birle rücüm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 179, Mısra 23*). [ġāziler, -ler]

Şecî‘dür nefsi ile **ġāzî** erdür

Başîret ehli vü şāhib-nazardur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 195, Mısra 9*). [ġāzî,]

Fevrî fermân-ı şāh ile düstür

Didi **ġāzilere** bu dem destür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 86, Mısra 2*). [ġāzilere, -ler, -e]

Ġāzilerle ġazāda hem-reh idi

Encümüñ arasında bir meh idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 88, Mısra 11*). [ġāzilerle, -lerle]

Yüz nefer **ġāzîye** emîr oldı

Tîğ u hāmeyle qadrini buldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 35*). [ġāzîye, -ye]

Taķınupdur yanına **ġāzilerin**

Bosna vü Hersek’üñ yararların (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 29*). [ġāzilerin, -ler, -iñ]

Muķābil olsa düşmen ‘askerine

Koyup kendin levend **ġāzî** yirine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 195, Mısra 14*). [ġāzî,]

Diyār-ı bekr’e varduķda o **ġāzî**

Dil ü cāndan idüp Hāķķ’a niyāzı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 41*). [ġāzî,]

Yāķın geldi çü şāh-ı kāmranā

O muķdim **ġāzî** ol şîr-i yegāne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 202, Mısra 26*). [ġāzî,]

Kim döyer darbına o **ġāzînüñ**

Kim durur zür-bāzūsına anuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 134, Mısra 3*). [ġāzînüñ, -n, -üñ]

ġāziler: Din uğrunda harbeden, cihadda yaralanmış veya harbetmiş olan kimse. Osmanlı bir askeri birim.

Ġāziler gitse bir yire sefere

Nezr ü qurbān ile varup ol ere (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 56, Mısra 7*). [ġāziler,]

gazvin: Yer adı; Gazvin.

Ḳalur mıydı Ḥorāsān ile **Ġazvīn**

Ri‘āyet olmasa ger ‘ahd-ı dīrīn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 59*). [*ġazvīn,]*

geç: *Vazgeçmek.*

Manşıba ṯalib olma **geç** andan

İster-iseñ naşḫati benden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 69*). [*geç,]*

Geçdi ‘ālemden ü şafāsından

Her cefāsından u vefāsından (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 160, Mısra 5*). [*geçdi, -di]*

Ṭoġru ol sen nihādı kecden **geç**

İtdüġin her kişi bulur er **geç**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 31, Mısra 5*). [*geç,]*

geç: *Gitmek, uzaklaşmak.*

Geçdi āḫir cihān u malinden

Ḳamu āmāl u ḳīl ü ḳālinden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 76, Mısra 25*). [*geçdi, -di]*

Vāḳı ‘ā gördi sözi yolından

Geçdi leccūñ ‘arīz u ṭūlından (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 155, Mısra 20*). [*geçdi, -di]*

Ḥān Süleymān ki varmış-ıdı Beç’e

Ḳasdı bu idi öte daḫı **geçe**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 18*). [*geçe, -e]*

İntizāmī sözüñi uzatma

Gel **geçen** yağmura nemed dutma (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 34*). [*geçen, -en]*

Ḥaylī ṭop u tūfeng ile duralar

Geçeyin diyene ḳılıç uralar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 182, Mısra 18*). [*geçeyin, -eyin]*

Geçdüġince yanın yanın sereṭān

Şanki gerdūnı geşt ider ġaltān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 51*). [*geçdüġince, -düg, -ince]*

Üsküdār’a çü geldi devlet-ile

Geçdi İstanbul’a sa‘ādet-ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 24*). [*geçdi, -di]*

geç: *Geçinmek, kendini...saymak.*

Tā ki vire Ḥudā bulara ḫalāş

‘Ālemūñ her biri ferīdi **geçer**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 31*). [*geçer, -er]*

geç: *Karşıya geçmek.*

Berüde olmağın o derbendler

‘Asker anda gelince nice **geçer** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 182, Mısra 20*). [geçer, -er]

geç: Vaktin ilerlemesi.

Yidi yıl ‘İş ü nüş-ile **geçdi**

Bak gör inşâfdan bu hüd aşdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 67*). [geçdi, -di]

Şâmdan şubha dek ‘ibâdetde

Bir demi **geçmeyüp** ferâgatde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 160, Mısra 18*). [geçmeyüp, -me, -y, -üp]

Dâyimâ yâd olur anuñ nâmı

Geçe hayr-ile şubhı vü şâmı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 38*). [geçe, -e]

Bes degül miydi cûyda zencîr

Geçdi pâ-bend şitâ dahı çe güzîr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 67, Mısra 28*). [geçdi, -di]

Ahşam oldu vü **geçdi** vaqt-i ‘aşâ

Kûy-ı dildâre oldu cılve-nümâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 100, Mısra 13*). [geçdi, -di]

Geçdi temcîd şabâh karîb oldu

Niçe niçe dirildi vü öldi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 103, Mısra 7*). [geçdi, -di]

Geçdi ‘ömr-i ‘azîz seb‘îni

İdegör bu zamâna taḥsîni (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 17*). [geçdi, -di]

Olmuşam ‘âr u şeynden ‘ârî

Zevk-ıla **geçdi** ‘ömrümün varı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 11, Mısra 28*). [geçdi, -di]

Geçdi bir ay bu vech-ile dâyim

Gel kulaḫ dut bu güşmâle dilâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 64*). [geçdi, -di]

Bir iki gün **geçince** ol bed-kîş

Qalmadı ḥâtırında bir teşvîş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 51*). [geçince, -i, -n, -ce]

‘Askeri ile eylesün ‘avdet

Ol dahı az **geçmedin** müddet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 124, Mısra 6*). [geçmedin, -medin]

geç: Yerine geçmek, yerini almak.

Yirine biri **geçdi** oldu kıral

Toptolu oldu ḳalbi fikr-i muḫâl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 53*). [geçdi, -di]

geç: (Bir yerden) geçmek, (bir yere) uğramak.

Ol geçidden **geçivirem** dir-iken (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 6*). [*geçivirem, -iver, -em*]

‘Askeri ile Üsküdâr’a **geçüp**

Otağın kapusını şarka açup (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 123*). [*geçüp, -üp*]

Otağın kapusını şarka açup

Ba‘ dehū niçe kūh u vādī **geçüp** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 183, Mısra 12*). [*geçüp, -üp*]

Ğam rehin **geçmege** yoluñda imiş

Böylelük şanma kim elüñde imiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 49*). [*geçmege, -meg, -e*]

Işfahān u ‘Irāk’dan **geçelüm**

Bir dem ‘Uşşāk’ dan hadīs açalum (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 11, Mısra 3*). [*geçelüm, -elüm*]

geç: Kendinden geçmek, sarhoş olmak.

Key zebūn idi gözlerin açdı

Hod görenler dir-idi bu **geçdi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 118, Mısra 4*). [*geçdi, -di*]

geç: Bir nesnenin bir tarafından girip öbür tarafından çıkmak. Delip geçmek.

Sīl-i hūn-ābı cenk için **geçe** tā

Bayrağın dāmenin dutardı şabā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 61*). [*geçe, -e*]

Kimse orada itmeye güzerān

Geçmeden geç hiç itmeye nigerān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 182, Mısra 22*). [*geçmeden, -meden*]

Keser biçer kırar **geçer** alāyı

Dem-ā-dem budur işinüñ kolayı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 195, Mısra 21*). [*geçer, -er*]

geç: Yaşanmak, hissedilmek.

Hāşılı geçdi bir niçe eyyām

Geçdi seyr-i seferde çok ālām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 88, Mısra 2*). [*geçdi, -di*]

geç: Sayılmak, kabul edilmek.

Ol levendüñ sözine aldandı

Bilmedi kim **geçer** aña pendı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 30*). [*geçer, -er*]

geç: *Takılmak, dolanmak.*

Geçmiş-iken kılına pā-bendi

Şalmış-iken özine çok fendi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 21*). [*geçmiş-iken, -miş-, -iken*]

geç: *Geçmek, ilerlemek, ardalanmak.*

Şarp u teng olmağın kamu yollar

Omuz üstinde **geçdi** hep toplar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 12*). [*geçdi, -di*]

Yüri toplarla **geç** o teng yiri

Yüri var gayret ile ol diri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 5*). [*geç,]*

Biriñüz varuban öñinde **geçüñ**

Taşra kapuyı hufyeten bir açuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 103, Mısra 11*). [*geçüñ, -üñ*]

Kimi hürmayı hecr-ile **geçdi**

Temr-i hindî yirine zehr içdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 101*). [*geçdi, -di*]

geç: *... bilinmek, ... şeklinde anılmak.*

Koltuğında çıkası hâcî **geçer**

Hem mü'ezzin ü hem du'acı **geçer** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 28, Mısra 10*). [*geçer, -er*]

Koltuğında çıkası hâcî **geçer**

Hem mü'ezzin ü hem du'acı **geçer** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 28, Mısra 9*). [*geçer, -er*]

geç-: *Saplanmak, batmak, girmek.*

Bend ile dehr aña **geçüp** pā-bend

Ol dağı silsileyle key hursend (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 43, Mısra 13*). [*geçüp, -üp*]

geçdüg: *Bulunduğu yeri veya konumu değiştirmek.*

Tiz gelüp **geçdügin** gör e pirenüñ

Başmağa kıymaz üstine semenüñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 23*). [*geçdügin, -i, -n*]

geçe-gör: *Vazgeç!.*

Geçe-gör yüri kibr ile kīnden

Ṭatlu sözle yılan çıkar inden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 151*). [*geçe-gör,]*

geçen: Yaşanan, deneyimlenen.

At anı itdi ol atı āzād

Oldı cümle **geçen** elem berbād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 72*). [*geçen,]*

geçerdi: ... bilinmek, ... şeklinde anılmak.

Hüb bilmişdi rafz u ilhādı

Fenn-i şerrüñ **geçerdi** üstādı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 28, Mısra 12*). [*geçerdi, -di]*

geçe-yazduñ: Az kalsın geçmek.

Bu seher nolduñ ey şabā-reftār

Geçe-yazduñ buz altına nā-çār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 69, Mısra 26*). [*geçe-yazduñ,]*

geçid: Geçit.

Ol **geçidden** geçivirem dir-iken (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 6*). [*geçidden, -den]*

Oldı māni' bu mācerāya çü şu

Geçidin hod aradılar her sū (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 18*). [*geçidin, --in]*

geçin: Geçinmek, gibi davranmak.

Biribirini görmemiş **geçinür**

Sū'-i zannından illerüñ kaçınur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 35*). [*geçinür, -ür]*

geçmek: Bir yerden başka bire geçme.

Yine andan durur kamuya ümīd

Bahrı **geçmekdür** özge luṭf-ı cedīd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 212*).

[*geçmekdür, -dür]*

geçül: Aşılmak, geride bırakılmak.

Mā-mezādan **geçüldi** [.....]

İşbu cür' etle kamu iş bitdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 153*). [*geçüldi, -di]*

geçür: Geçirmek (fırsatı kaçırmamak bağlamında).

Her seyishāneyi iki ādem

Geçürince çekerdi haylī nedem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 14*). [*geçürince, -ince*]

geçür: Vurmak.

Öykesin her kişi **geçürse** bize

Nā-sezā sözlerin kaçursa bize (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 25, Mısra 23*). [*geçürse, -se*]

geçürdi: (Sözünü) geçirmek.

Şāhdan geldi şanki buyruğ-ıla

Her sözünü **geçürdi** yumruğ-ıla (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 58*). [*geçürdi,]*

geçürmiş: (zincir) geçirmek, takmak.

Niçe zencireler **geçürmiş-idi**

Olmadın yād daḥı dāmen-gīr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 34*). [*geçürmiş-idi, -idi*]

ged: Gidecek kişi.

Ṭab‘ı bī-rahnedür bakup göricek

Virdi aña göñüllü bir **gedücek** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 62, Mısra 24*). [*gedücek, -ücek*]

gedā: Far. Dilenci, sâil, aciz, düşkün.

Ne ḳanā‘at ki kenz-i lā-yefnā

Şāh olur vāşıl olsa aña **gedā** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 161, Mısra 18*). [*gedā,]*

Vehm ider bakmak ol yire insān

Ol **gedā** nice olmasın tersān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 30*). [*gedā,]*

Biz **gedāyuz** meger yüce Kādir

Luṭfı ile bize ola nāzır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 145, Mısra 25*). [*gedāyuz, -yuz*]

Luṭf idüp eyledi o dem ihsān

Ol **gedā** oldu başına sultān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 60*). [*gedā,]*

Şehri İstanbul’uñ **gedā** yiri mi

Ne şanursın bu bī-nevā yiri mi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 21*). [*gedā,]*

Gedālar bay u bay oldu şafāda

Kimesne kalmadı hergiz cefāda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 200, Mısra 25*). [*gedālar, -lar*]

Şefîk oldukça bay ile **gedāya**

Ta'alluk eyleye 'avn-i Hūdā'ya (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 205, Mısra 17*). [*gedāya, -ya*]

Ne cüz'î bu hâkîrûn ber-murād olması yanında

Cihāna lutfi şāmildür **gedāy** kāmran eyler (*Tuhfetü'l-İhvân, Kaside 1, Mısra 20*). [*gedāy, -yı*]

Pādişeh tā göre edālarını

Yād ide lutf-ile **gedālarını** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 156, Mısra 26*). [*gedālarını, -lar, -ı, -n, -ı*]

gedāyāne: Dilenci gibi.

Nazm idüp hālūmi **gedāyāne**

Eyledüm ben havāle ihvāna (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 10, Mısra 3*). [*gedāyāne,]*

İşbu eşnāda geldi pervāne

Bir nemed bürinüp **gedāyāne** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 44, Mısra 2*). [*gedāyāne,]*

gedüg: Bir düzey üstündeki yıkık, çatlak veya aralık, rahne.

Var-idi ba'zı düşmeni kapuda

Gedüge taş kor-idi her yapuda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 148, Mısra 2*). [*gedüge, -e*]

Düşecek ger **gedük** ü ger tīmār

Virilür oldu böyle her ne ki var (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 145, Mısra 37*). [*gedük,]*

İtdüm iz'ān haylī cest idügin

Ol ağırlıgla boş kımaz **gedügin** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 131, Mısra 30*). [*gedügin, --in*]

geh: Fars. Bazen, bazı, ara sıra. "Gâh ... gâh ..." bağlacı, bazen, ara sıra.

Geh yoğuşda gehî inişde gemi

Gemiye binsün isteyen eleme (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 71*). [*geh,]*

Geh 'arâk mā'îler geyardi şehir

Derleyüp şışeden iderdi nazar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 15*). [*geh,]*

Geh gâbūkı şabūha irdürüben

Geh şabūhı gâbūka durğuruban (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 8*). [*geh,]*

Geh gâbūkı şabūha irdürüben

Geh şabūhı gâbūka durğuruban (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 7*). [*geh,]*

İtdi **geh** 'îş ü nüş-ile bezmi

Ceyş-i a'dā ile gehî rezmi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 55*). [*geh,]*

Gāh qar yağar-ıdı **geh** bārān
 Kimse görmezdi hoş hevā bir ān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 109, Mısra 15*). [geh,]
 Gāh āteş **geh** āb u bād u hāk
 Bir gün eyler seni şaḥīḥ helāk (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 29*). [geh,]
 Na'rasından gehī cihān lerzān
Geh sükūnetdedür çü küh-ı girān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 131, Mısra 24*). [geh,]
 Geh eyü gāh yatlu oldu revān
Geh enīs oldu derdüñe dermān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 140, Mısra 18*). [geh,]
 Geh eyü gāh yatlu oldu revān
Geh enīs oldu derdüñe dermān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 140, Mısra 17*). [geh,]
 Gāh kaşd itdi başa **geh** cāna
 Destini alup atdı yābāna (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 73, Mısra 35*). [geh,]
 Geh kitābet gehī tilāvet idüp
 Vaz'-ı 'irfānı hoş ri'āyet idüp (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 21, Mısra 15*). [geh,]
 Hürde-dān olayın diyü gerdün
 Gāh mensūr okurdı **geh** mevzūn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 21, Mısra 10*). [geh,]
 Gönli ğamgīn ü gözleri nemgīn
 Kendüye **geh** ḥitāb ider **geh** 'itāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 36, Mısra 39*). [geh,]
 Gönli ğamgīn ü gözleri nemgīn
 Kendüye **geh** ḥitāb ider **geh** 'itāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 36, Mısra 39*). [geh,]
 Geh teraḳḳīde **geh** tedennīde
 Gāh müstağnī **geh** temennīde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 46, Mısra 9*). [geh,]
 Geh ḥalīm olduğı gehī ser-keş
 Cānibeynidür āb-ile āteş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 64, Mısra 15*). [geh,]
 Geh tefekkürden eyleyüp iḥsān
Geh taşavvurdan eyleyüp ḥüsrān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 16, Mısra 11*). [geh,]
 Geh tefekkürden eyleyüp iḥsān
Geh taşavvurdan eyleyüp ḥüsrān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 16, Mısra 12*). [geh,]
 Eyledi her su'āle niçe cevāb
Geh ḥitāb-ı güzīn ü gāh 'itāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 49, Mısra 8*). [geh,]
 Geh teraḳḳīde **geh** tedennīde
 Gāh müstağnī **geh** temennīde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 46, Mısra 10*). [geh,]
 Geh teraḳḳīde **geh** tedennīde
 Gāh müstağnī **geh** temennīde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 46, Mısra 9*). [geh,]

gehī: *Far. Bazen, ara sıra. Bazan.....bazan, kimi.....kimi, kâh.....kâh.*

Geh yoꞑuşda **gehī** inişde gemi
 Gemiye binsün isteyen elemin (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 71). [gehī,]
 Her kişiyeye olur **gehī** mahkûm
 Kundağ içinde nitekim ma'sûm (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 45). [gehī,]
 İtdi geh 'îş ü nûş-ile bezmi
 Ceyş-i a'dâ ile **gehī** rezmi (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 56). [gehī,]
 Na'rasından **gehī** cihân lerzân
 Geh sükûnetdedür çü kûh-ı girân (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 131, Mısra 23). [gehī,]
 Dâyim eyler kelâmını tağlî
 Gâhî ifrâî idüp **gehī** tefrî (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 10). [gehī,]
 Luţf-ile yâd idüp anı her bâr
 Gâh hîl'at virüp **gehī** destâr (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 26, Mısra 16). [gehī,]
 Geh kitâbet **gehī** tilâvet idüp
 Vaz'-ı 'irfânı hoş ri'âyet idüp (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 21, Mısra 15). [gehī, -i]
 Geh hâlim olduğı **gehī** ser-keş
 Cânibeynidür âb-ile âteş (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 64, Mısra 15). [gehī, -i]
 Kaldı havf u recâda hep yârân
 Gâh şâd u ferağ **gehī** nâlân (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 48, Mısra 50). [gehī,]

gel: *Gelmek, ortaya çıkmak, buyurmak, şereflelendirmek.*

Tazarru' pîrlükdedür recâ bîmârlık vaḡti
 Kûhûlet **geldi** irişdi fu'âda ḡalmadı hiç fer (Tuhfetü'l-İhvân, Kaside 1, Mısra 14). [geldi, -di]
 Sa'y ü iḡdâmı bi't-tamâm idesin
Geldüğümde ola su'âl u cevâb (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 38, Mısra 37). [geldüğümde, -düg, -üm, -de]
 Didi **gel** ḡâfil olma hey nâ-merd
 İkiñüz dahı şimdi aldı bu berd (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 70, Mısra 9). [gel,]
 Şuya varup yine susuz **gel** tek
 Kârada sürçe düşe zaḡmet çek (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 75). [gel,]
 Ma'bere **gelse** 'asker-i İslâm
 Gemiye girmege idüp iḡdâm (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 61). [gelse, -se]

Papadan **gelmiş** adı bellü la'în
 (....) mülk şāhibi ol hîn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 3*). [*gelmiş, -miş*]
 Beg aķın şaldı ceyş-i enbūha
Geldi irişdi kulle-i kūha (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 8*). [*geldi, -di*]
 Kālbi oldı defātir-i 'ālem
 Nireden **gelse** bir ġarīb ādem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 95, Mısra 28*). [*gelse, -se*]
 Gāhī bir hālet irişürdi saña
 Havf idüp kaçuban **gelince** baña (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 28*). [*gelince, -ince*]
 Karganuñ kim **gelür** kimisi gider
 Kuru kemük yinür mi diyü nider (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 106, Mısra 13*). [*gelür, -ür*]
 Bıraġur 'asker içre bir endüh
 MİR yanına **geldiler** enbüh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 107, Mısra 10*). [*geldiler, -diler*]
 Bunda düşmen ümīdine **geldük**
 Başumuz kaydını görüp irdük (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 3*). [*geldük, -dü, -k*]
 Ġāziler **geldüğini** çün gördi
 Nārven qarşuda örü-durdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 37*). [*geldüğini, -düg, -i, -n, -i*]
 Vir haber naķd-ı rāyic-ile **gele**
 Al ġuruşını kāġıdın vir ele (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 3*). [*gele, -e*]
 Kethūdāya didi zihī bāzār
 Müşterī böyle **gelse** tek her bār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 8*). [*gelse, -se*]
 Heybete **gelse** top atıla cibāl
 Rub'-ı meskūna irişür zilzāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 131, Mısra 27*). [*gelse, -se*]
 Uyur ejder dümine **gel** başmañ
 Ġār-ı şīr-i jiyāna yol kesmeñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 134, Mısra 7*). [*gel,*]
 Hoş **gelen** nesne cānuña her gāh
 Cānı var ġayrınıñ da eyle nigāh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 137, Mısra 39*). [*gelen, -en*]
 Hāşılı bunca derd ü miħnet-ile
Geldi İzvornig'a çü ġayret-ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 86*). [*geldi, -di*]
 Çün Budun'a karīb **geldiler**
 Haberın ulu kiçi aldılar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 145, Mısra 7*). [*geldiler, -di, -ler*]
 Gelüp oturdı eyledi dīvān
 Dest-būs itdi cümle pīr ü cüvān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 145, Mısra 11*). [*gelüp, -üp*]

Bu ḥasīs ol saḥī ola meṣhūr

Beni didi **gelün** dutuñ ma‘zūr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 74*). [gelün, -ün]

Çetesi kâfirün **gelür** bir gün

Ṭavaruñ ol yirün ider sürgün (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 148, Mısra 15*). [gelür, -ür]

Her hüner ehli neyle **gelmiş** ise

Pīşesinde ne fenni kılmış ise (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 13*). [gelmiş, -miş]

Sırran al **gel** didi o ma‘hūdı

Şāyi‘ itmeye ya‘nī maḥşūdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 57*). [gel,]

Yanına ger **gelürse** ḥācetmend

Dimeyüp hīç aña çün u çend (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 161, Mısra 23*). [gelürse, -ür, -se]

Gele bir Rūmili dili dönmez

Degme ca‘lī pesende alunmaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 47*). [gele, -e]

İntizāmī’ye bu katı **geldi**

Nāvek-i ‘ār yüregini deldi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 23*). [geldi, -di]

Evvelā **geldüğünde** bu şehre

Ḥāmeden bulmadın daḥı behre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 3*). [geldüğünde, -düg, -i, -n, -de]

Bunda ehl ü ‘iyāl-ile **geldün**

Çāresüz maşrafuñda kat ḳalduñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 19*). [geldün, -dii, -ñ]

Gelse bir kişi ḳarz içün saña ger

Ger kefilı var-ise sözi geçer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 49*). [gelse, -se]

Baña lāzımdur eyleyem iḳdām

Gele yanumca ‘asker-i İslām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 28*). [gele, -e]

Böylelükle Sitanbul’a **geldi**

At yanınca piyāde kat ḳaldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 55*). [geldi, -di]

Görmedük diyü çün cevābın alır

Ḳonar eydür olar da ardca **gelür** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 42*). [gelür, -ür]

Yok yire **geldük** ‘āleme dimezüz

Ölmek olursa daḥı ḡam yimezüz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 21*). [geldük, -dii, -k]

Ḳalbi olmış defātir-i ‘ālem

Nireden **gelse** bir ḡarīb ādem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 40*). [gelse, -se]

İntizāmī **gel** eyle istizān

Pāy-būs-ı vezīr-i şāh-ı cihān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 177, Mısra 43*). [gel,]

Berüde olmağın o derbendler

‘Asker anda **gelince** nice geçer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 182, Mısra 20*). [gelince, -ince]

Şimdilik yanumuzda az ‘asker

Gele me’ mūrı soñra ire meger (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 183, Mısra 36*). [gele, -e]

Gelüp ‘askerle baña kavuşasın

Sa’y idüp anca küh u deşt aşasın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 183, Mısra 39*). [gelüp, -üp]

Eldeyüz şāh işigine **geldük**

Merhamet ider ol bilāda didük (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 33*). [geldük, -dü, -k]

Gele serdār anda şanmaz idi

Diyenün sözüne inanmaz idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 15*). [gele, -e]

Geldi kış haylī gitdi vaqt-i hazān

Rüz-ı Kāsım’da irdi bir ‘asker (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 18*). [geldi, -di]

Uluyı döndi **gelmiş** idi o seg

Haylī za’f üzre imiş o mülhid (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 6*). [gelmiş, -miş]

Kıla sünnī olanları hoş-ḥāl

Rūmili ‘askeri **gelür** şandı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 15*). [gelür, -ür]

Eyledün çün üçincide cür’et

Geldün İstanbul’a zihī ğayret (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 98*). [geldün, -dü, -n]

Kalmadı çünkü **gelmedük** t̄āġī

Hîç kalmadı bir ayak bağı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 197*). [gelmedük, -me, -dük]

Gelmesün mi ziyaretine melāk

Bunca a’ dā-yı dīni itdi helāk (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 35*). [gelmesün, -me, -sün]

Şakalın virmiş eşkiyā eline

Ġayrılar tā ki **gelmeye** iline (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 66*). [gelmeye, -me, -y, -e]

Gele bir ehl-i ḥayr zū’l-iḥsān

Müşkili şāyed eyleye āsān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 187, Mısra 13*). [gele, -e]

Gele dīvānına çün bay u dervīş

Kimi mazlūm u zālīm kimi dil-rīş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 27*). [gele, -e]

Zamānında eger Āşaf **geleydi**

Anuñ fikri ile rağbet bulaydı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 33*). [geleydi, -ey, -di]

Didi her miḥnetüñ oldı oranı

Gidüp ednā **gelür** a 'lā zamānı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 4*). [gelür, -ür]

Şu dem ki **geldi** ḥātem devlet-ile

Cihān hep karşı çıkdı 'izzet-ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 194, Mısra 1*). [geldi, -di]

Çü oldılar **gelüp** serdāra vāşıl

İki cānibden oldı rāy ḥāşıl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 63*). [gelüp, -üp]

Her kişi itdügini ḥod bulısar

Başa ne kim yazıldısa **geliser** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 56*). [geliser, -iser]

Cān fedā idelüm dilā **gel** bul

Yār ağıyārsız dikensiz gül (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 65, Mısra 3*). [gel,]

İndüri-gör libāsuñ üstüñden

Şimdi **gel** diñle esle sözümi sen (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 70, Mısra 12*). [gel,]

Cismi çevgān başuñı top eyle

Vahş u tayrı tenüñle **gel** toyla (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 118*). [gel,]

Gel tazarru' kılup niyāz eyle

Bu muḥāl işden ihtirāz eyle (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 63*). [gel,]

Herkesüñ fikri seyl ü ma'ber idi

Gel geçid vir kıatı sitemger idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 32*). [gel,]

Dāyimā 'adli ile yād ola ol

Baňa **gel** böyle manşib ehlini bul (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 58*). [gel,]

Yol erinüñ belāların **gel** gör

Her birinden netice ḥāşıldur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 71*). [gel,]

Zād-ile **gel** pür eyle hemyāmı

Cū'-ile yile virmegil cānı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 91*). [gel,]

Olmamışdur ferīd-i 'ālemdür

Nādir iken vuḳū'ı **gel** bir gör (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 44*). [gel,]

Munşif iseñ **gel** eyle inşāfı

Eyle inşāf işbu vaşşāfı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 55*). [gel,]

Az öz vaşfin eyle **gel** ḥasbı

Bir du'ādur murād ḥod kesbı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 9*). [gel,]

Yine bir kışşayı beyān idelüm

Özge aḥvāli **gel** 'ayān idelüm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 2*). [gel,]

Gel ki bi'z-zāt idüp müşāvereyi

Añlayup bilmişem müşādereyi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 9*). [gel,]

Haber virdi **gelüp** cāsūs şāha

O sürh-ser olan bahtı siyāha (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 197, Mısra 3*). [gelüp, -üp]

Ne yire kim **gelüp** uğradı serdār

Kimesne kimseden görmedi āzār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 67*). [gelüp, -üp]

Gider dilden ğubārı halka-i rindāna **gel** şūfī

Göñül āyīnesinde çün kıomaz gerd-i keder meclis (*Tuhfetü'l-İhvân, Müfret 2, Mısra 5*).

[gel,]

Kapu yanında anı bekler imiş

Gelmesi ile göñlin egler imiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 100, Mısra 16*). [gelmesi, -me, -si]

Olma iy İntizāmī **gel** ğāfīl

Olmasun işbu fırsatun zāyil (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 47*). [gel,]

Gelmemişdür bilün şahīh anı

Budun'a böyle bir kerem kāmı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 81*). [gelmemişdür, -me, -miş, -dür]

Gelmedin aña idelüm ğaraẓı

Hic 'ömrinde oñmaya maraẓı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 27, Mısra 33*). [gelmedin, -me, -din]

Haylī kıazuk kıakup **gelen** ilişür

Gidecek yol bulımayup ilişür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 27*). [gelen, -en]

gel: *Gel hele! | hadi.*

Didi girmez kıulağumuñ birine

Kıoma **gel** beni aħmaķuñ yirine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 103, Mısra 2*). [gel,]

İntizāmī sözüñi uzatma

Gel geçen yağmura nemed dutma (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 34*). [gel,]

Gel hevādan ferāğat eyleyigör

Kırş-ı şabra kıanā'at eyleyigör (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 19*). [gel,]

Cān u dilden **gel** eyle istiğfār

İ'tizār eyleyüp hezār hezār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 67*). [gel,]

Eyleme **gel** şarāb-ı nāba heves

Saña şimdi sirişk eşribe bes (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 75*). [gel,]

Gel dilā bir hikāyet eyleyelüm

Hāl-i dehri rivāyet eyleyelüm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 152, Mısra 1*). [gel,]

Gel nazar kıl kâmusı hâzırdur

Böyle şöretlû sūr-ı nâdirdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 35*). [gel,]

gel: *Ulaşmak.*

Yazaruz her bir âdem on Türk'e

Şāyed işide **gelmeye** ürke (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 24*). [gelmeye, -me, -y, -e]

Nīm cān-ile **gelmede** 'uşşāk

Yılına dek çekilmede bu firāk (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 41*). [gelmede, -mede]

gel: *Karşılık gelmek.*

Anuñ mānendi hīç **gelmedi** serdār

Bu luṭfında Hūdā'nuñ özge sır var (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 21*). [gelmedi, -medi]

gel: *Olmak, -e uğramak.*

Her birisi görüben itdi pesend

Gelmesün didi ellerüñe gezend (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 62*). [gelmesün, -mesün]

gel: *(Şöyle veya böyle) Etki bırakmak, ... etkisi bırakmak // ... görünmek, ... gibi gelmek.*

Varmadın şer'e gitmemüz ḥabse

Zulm-i fāḥiş **gelür** kamu nāsa (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 45, Mısra 16*). [gelür, -ür]

gel: *Belli bir zamana ulaşmak.*

Bu şuyuñ bir 'azīm seyri olur

Yaz **gelüp** kış nihāyetin çü bulur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 20*). [gelüp, -üp]

gel: *Gelmek II Ulaşmak, erişmek.*

Cism ü endāma lerze düşdi o dem

Herkes **gelmiş-idi** başka nedem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 46*). [gelmiş-idi, -miş, -idi]

Gelmiş-idi gözine hâlet-i mey

Urmış-ıdı yüzine hâlet-i mey (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 104, Mısra 27*). [*gelmiş-idi, -miş, -idi*]

Hıfzına **gelmiş-idi** ol Nova'nuñ

Ġāzīler dahı söyler adın anuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 105, Mısra 7*). [*gelmiş-idi, -miş, -idi*]

gel: (Bir maksatla) Bir yere gelmek. Uğramak, varmak, ulaşmak.

Gördi mazlūma zālīm itdi hücūm

Geldi imdāda irdi māh u nücūm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 6*). [*geldi, -di*]

Geldüm işbu diyāra ve'l-hāşıl

Tā ki taḥşīl-i 'ilm ola hāşıl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 20, Mısra 7*). [*geldüm, -dū, -m*]

Nā-gehānī biri **gelüp** şundı

Okıyup cismi meyyite döndi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 27, Mısra 11*). [*gelüp, -üp*]

Sūḥtesi nitdi neyledi **gelsün**

Yırde gökde anı bize bulsun (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 31, Mısra 11*). [*gelsün, -sün*]

Her tarafdan nüzūr u kırbānı

Gelür eksük olur mı mihmānı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 56, Mısra 12*). [*gelür, -ür*]

Bay u yoḥsul ne deñlü **gelse** konuk

Fevrī ḥāzır ta'āmı eksügi yok (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 56, Mısra 13*). [*gelse, -se*]

gel: "Buyur, haydi gel!" anlamlarında bir davet ve çağırma sözü.

Geçdi bir ay bu vech-ile dāyim

Gel kulaḥ dut bu gūşmāle dilā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 65*). [*gel,]*

Kimi dir **gel** bu dem başın keselüm

İdelüm yoḡ olası cismini güm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 22, Mısra 23*). [*gel,]*

İşbu tafşīli eyle **gel** mücmel

Añlayup hep ḥaḳīḳat-ı ḥālī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 60*). [*gel,]*

Lu'bet-i dehri **gel** temāşā kıl

Ḳışsa-i zūr u zārı inşā kıl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 20, Mısra 33*). [*gel,]*

Kimi dir **gel** revān şuya atalum

Öli diri öلیلere ḳatalum (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 22, Mısra 25*). [*gel,]*

Maḥbesi **gel** ziyāret it sözi kes

İş ü güç hep namāz u zıkr-i Ḥudā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 16*). [*gel,]*

Ey gönül **gel** tefekkür eyleyelüm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 33, Mısra 1*). [gel,]
 Gel bir özge beyāna başlayalum
 İşbu sırrı 'ayāna başlayalum (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 47, Mısra 1*). [gel,]
 Gel nazar kıl bu mecma'-ı nāsı
 Özge devlet degül mi ihyāsı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 56, Mısra 33*). [gel,]
 Cān u dilden **gelüñ** me'āl idelüm
 İşbu hālî biraz hayāl idelüm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 65, Mısra 1*). [gelüñ, -üñ]
 Gelüñ inşāf idelüm iy aḥbāb
 Faḥr-ı 'ālem eger ü ger aşḥāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 163, Mısra 17*). [gelüñ, -üñ]

gel: (*Vakti, zamanı*) *Gelmek.*

Uçurumdan şalarlar ol nehre
 Kış mühimmi için **gelür** şehre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 24*). [gelür, -ür]

gel: (*Başına*) *gelmek.*

Âdeme her belā ki **geldi** ise
 Kendü nefsinden oldı bildi ise (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 11, Mısra 31*). [geldi, -di]
 Bir kaçādur ki bu kadar **geldi**
 Geldi tîr-i kader yirin buldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 45*). [geldi, -di]
 Bir kaçādur ki bu kadar geldi
Geldi tîr-i kader yirin buldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 46*). [geldi, -di]

gel-: *Gelmek.*

Bi-ḥamdillāh yine devletle **geldi**
 Murād Paşa vü 'ālem oldı ḥurrem (*Tuhfetü'l-İhvân, Kit'a 3, Mısra 1*). [geldi, -di]
 Hersek'ün irdi çünkü tağlarına
Geldi şimdi daḥı kışuñ yerine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 70, Mısra 42*). [geldi, -di]
 Geldi andan ne **geldise** başa
 Tañ mıdur baḥr-ı eşk eger taşa (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 73, Mısra 29*). [geldise, -dise]
 Uyḥuya varmış-idi şeyḥ-ile şāb
 Kimse **geldi** vü itdi daḥku'l-bāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 18*). [geldi, -di]
 Da'vî-i merd iderdi duḥter-i rez
 İki yürekle **geldi** dehre bu kez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 78, Mısra 4*). [geldi, -di]

Geldi yoldaşınıñ biri ol ān

Birin urdı şış ile kopdı fiğān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 80, Mısra 1*). [geldi, -di]

Ağlayuban didi ne müşkil hāl

Geldi āhir selāsil ü aḡlāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 80, Mısra 42*). [geldi, -di]

Gider-iken belürdi bir atlu

Geldi virdi haber katı yatlu (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 87, Mısra 8*). [geldi, -di]

Geldi ol seg yā vire yā ala baş

Uludı şandı itdi meyl-i şavaş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 21*). [geldi, -di]

Haylī kan dökduḡi içün hāke

Geldi ban başı tīg-i Dahhāk'e (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 32*). [geldi, -di]

Şāhdan **geldi** şanki buyruḡ-ıla

Her sözini geçürdi yumruḡ-ıla (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 57*). [geldi, -di]

Tīg kan dökdi ol kadar bī-bāk

Bir dahı **geldi** şanasın Dahhāk (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 100*). [geldi, -di]

Ol dahı şād olup elin aldı

Mīr-i mezbūruñ öñine **geldi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 18*). [geldi, -di]

Yanlarınca bile Malatesta

Geldi taht-ı revān-ıla haste (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 93, Mısra 6*). [geldi, -di]

Bāḡa **geldi** benefşe virdi haber

Eñsesinden dilin çıkardı seher (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 94, Mısra 5*). [geldi, -di]

Eşkini gözden ağıdup çün sīl

Geldi İstanbul'a 'ale't-ta' cīl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 96, Mısra 18*). [geldi, -di]

Kūy-ı dildāre meyl idüp durdı

Geldi kapusını açuḡ gördi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 66*). [geldi, -di]

Geldi nā-gāh o dem qarındaşı

Aña qardaş velī buña nāşī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 71*). [geldi, -di]

Geldi oturdı yimek itdi taleb

Gör kılın nice şaḡlar ulu Çalab (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 83*). [geldi, -di]

Geldi cān gitmesi ile anuñ

Yüri bostānda mı biter cānuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 97*). [geldi, -di]

Aralamış durur ol arayı

Şimdi feth ide **geldi** burayı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 56*). [geldi, -di]

Gonca **geldi** kabaḡı toptolu mey

Meclis ehlini tā ki eyleye hay (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 59*). [geldi, -di]

Geldi vü dökdi naqd-ı ma' hūdı

Bakdı Paşa öñinde mevcūdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 5*). [geldi, -di]

Geldi vü gitdi kaldı hoş nāmı

Şühedā ile ola ārāmı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 51*). [geldi, -di]

Zuhr irişdi vü **geldi** vaqt-i namāz

Kıldı herkes şalāt u itdi niyāz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 133, Mısra 3*). [geldi, -di]

Cümlesi **geldiler** idüp ülfet

Başlu başına itdiler da'vet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 140, Mısra 21*). [geldiler, -di, -ler]

Hızr-ı 'avn-ı Hudā'ya cān atalum

Gel du' ā-yı necāta el tūalum (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 108*). [gel,]

Geldi ma' zūl olan mülāzımlar

İki biñden ziyāde idi olar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 145, Mısra 13*). [geldi, -di]

Geldi vü şundı okudı cümle

Hoş-durur söz ki düşe bir ehle (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 33*). [geldi, -di]

Geldi maḥlūl o demde bir tīmār

Ger şatulsa ider filori hezār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 57*). [geldi, -di]

Hoca **geldi** çü bakdı öte berü

Kardaşına didi gelüp dur örü (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 150, Mısra 13*). [geldi, -di]

Bilece **geldiler** Sitanbul'a

Melce' olan odur çü ma' zūle (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 151, Mısra 3*). [geldiler, -di, -ler]

Geldi dīvāndan eve bir gün

Bāde ihzārına olup meftūn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 53*). [geldi, -di]

Emr idüp pādişāh-ı devr-i zamān

Geldi pes kethudā-yı bevvābān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 2*). [geldi, -di]

Segedin ḳal'asına çün **geldi**

Ṭuna'dan yaña kendüyi şaldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 61*). [geldi, -di]

Eylediler bu kez ḳavī iḳdām

Geldi irişdi 'asker-i İslām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 179, Mısra 26*). [geldi, -di]

Daḫı ḳaḳmadın o şīr-i nerri

Geldi her cānibūñ ḥod ilçileri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 181, Mısra 42*). [geldi, -di]

Geldi mektūbı virdi serdāruñ

Aşlı yok sizdeki bu güftāruñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 17*). [geldi, -di]

Ṭāḡī **geldi** vü eşdi dindükde

Tā ova cānibine indükde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 23*). [geldi, -di]

Biz dahı arduña düşüp **gelevüz**

Ötesinde tağun sizi bulavuz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 7*). [*gelevüz, -e, -vüz*]

Yegregın rûzı kıla yüce Hudâ

Geldi nâ-gâh emr-i sulţânî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 47*). [*geldi, -di*]

Üsküdâr'a çü **geldi** devlet-ile

Geçdi İstanbul'a sa'âdet-ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 23*). [*geldi, -di*]

Geldi şehre ganimet ile bile

Mağdemi kamu zulmi virdi yile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 47*). [*geldi, -di*]

Eyledi her birisi cem'iyet

Kamusı **geldi** itdi teb'iyet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 146*). [*geldi, -di*]

Bu re'yi eyler-iken hıvâba vardum

Yanuma **geldi** bir pîr anı gördüm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 2*). [*geldi, -di*]

Giyimlû atlar u (....) tâzlar

Silâhı ile **geldi** her dilâver (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 30*). [*geldi, -di*]

Sa'âdetle Haleb semtine **geldi**

Kamu eşrâfı istikbâl kıldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 200, Mısra 9*). [*geldi, -di*]

Dinilmişdür dime aşr-ı aşîri

Gelüpdür intihâba biñde biri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 66*). [*gelüpdür, -üp, -dür*]

Geldi Naşûh Paşa virdi cihâna revnak

Yazıldı hüb târîh bâ-'izzet ü sa'âdet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 205, Mısra 43*). [*geldi, -di*]

Çü **geldi** 'izz ü devlet birle kondı

Sitanbul cennet-i a'lâya döndi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 205, Mısra 1*). [*geldi, -di*]

gel-: *Gelmek, ortaya çıkmak.*

Oldı çünkim teheccîye şâri'

Rabbi yessir didi **gelüp** tâli' (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 15, Mısra 38*). [*gelüp, -üp*]

Gâh olurdı ki âlet-i harbi

Geyinüp taqınup **gelüp** darbı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 105, Mısra 28*). [*gelüp, -üp*]

Meded bir merd-i şâhib-hüş u tedbîr

Gelüp bu bid'ati eyler mi tağyîr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 190, Mısra 2*). [*gelüp, -üp*]

gel-: *Gelmek, buyurmak, şereflendirmek.*

Rū-be-rū **gelmeyince** zer yüzine

Şaruluk 'illeti düşer gözine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 47*). [*gelmeyince, -me, -y, -ince*]

gel-: *Bulmak, karşılaşmak.*

Biri **geldi** vü gördi çün hâlin

Gör anuñ dañı kıl-ile kâlin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 39*). [*geldi, --di*]

gel-: *Gelmek.*

Cân atup bir eve **gelüp** irdi

Az cân-ile içeri girdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 70, Mısra 27*). [*gelüp, --üp*]

İşbu yaña meger **gelüp** cāsūs

Didi Hersek begine kim efsūs (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 1*). [*gelüp, --üp*]

Merd-i çāpūk durur şecā'at eri

Korkarın feth ide **gelüp** bu yiri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 60*). [*gelüp, --üp*]

Biz şikār olduk uş şikāre **gelüp**

Ayağumuzla şaydgehde kalup (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 113, Mısra 27*). [*gelüp, --üp*]

Tiz **gelüp** geçdügin gör e pirenün

Başmağa kıymaz üstine semenün (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 23*). [*gelüp, --üp*]

Devlet-ile **gelüp** Tımışvar'a

Başladı hüsn-i hulķı izhāra (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 129, Mısra 3*). [*gelüp, --üp*]

Hoca geldi çü bakdı öte berü

Kardaşına didi **gelüp** dur örü (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 150, Mısra 14*). [*gelüp, --üp*]

Ağıza **geldügin** didi bir bir

Eşk yaķalayup girībānın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 14*). [*geldügin, -düg, -in*]

Görmedin bildi **geldügin** dildār

İki gönül bir olicek iy yār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 100, Mısra 17*). [*geldügin, -düg, -in*]

Ol **gelen** çıķdı atına bindi

Göricek İntizāmī de indi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 29*). [*gelen, -en*]

Bildi serdār **geldügin** mel'ün

Düşdi başı kayusına mağbūn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 21*). [*geldügin, -düg, -in*]

Geldügin her gören beşāretde

Yolına cân atup ziyāretde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 31*). [*geldügin, -düg, -in*]

gel-: *Yaklaşmak.*

Anası didi ey gözüm nûrı

Gelme incitme işbu mahzûrı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 16*). [gelme, -me]

gel-: (*geri*) *gelmek, (geriye) dönmek.*

‘Âlemi çün ki görevüz hâlî

Gelmek âsân ki kendü şehrüñdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 63*). [gelmek, -mek]

gel-: (*Bir maksatla bir yere*) *Uğramak, varmak, ulaşmak. II Esmek. III Uçmak.*

Şehre ehl-i kemâl **gelse** eger

Cânına şevki eyler-idi eşer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 63*). [gelse, -se]

Geldi bir gün meger ki bir sūhte

Matbah-ı miñnet içre bes puhte (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 20, Mısra 1*). [geldi, -di]

Su koyucu yüzün göre özenür

Geldi ğassâl futasın düzenür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 102*). [geldi, -di]

İşbu da‘vâyı idevüz te’hîr

Gele çün bunda şāhib-i huddām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 130*). [gele, -e]

Göz kulağ tutmada olup muṭlağ

Şeb-pere gibi gündüzün **gelmez** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 3*). [gelmez, -mez]

Başdan aşmış-idi lücce-i ğam

Nā-gehān irdi **geldi** subaşı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 37, Mısra 3*). [geldi, -di]

Geldi gömgök dere batup sünbül

Lāle görince bağı hūn oldu (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 40, Mısra 24*). [geldi, -di]

Nā-gehān **geldi** beg o dem şehre

Şavletin şaldı cümle-i dehre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 49, Mısra 1*). [geldi, -di]

Kimse yanına uğrayup **gelimez**

Dest-res oluban elin alımaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 57*). [gelimez, -i, -mez]

İşbu eşnāda **geldi** pervāne

Bir nemed būrinüp gedāyāne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 44, Mısra 1*). [geldi, -di]

Geldi ehl-i vifāka dağı nedem

Nā-gehān **geldi** bir gün ol yarı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 17*). [geldi, -di]

Tāc u hırkayla Mevlevī-kirdār

Geldi itdi semā' dilinde şerār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 44, Mısra 4*). [geldi, -di]

gel-: (*Belli bir zamanın*) *Gelmesi.*

Ya'nî **geldi** dirüldi huddāmı Tañladılar görüp o bed-nāmı Didiler bu degül bizüm maḥdüm

Yog-idi anda böyle lehçe-i şüm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 87*). [geldi, -di]

gel-: "*Gel*" çağırma, davet sözü.

Tā vifāka mübeddel ola nifāk

Dest-res bul bir el ḥaḳīkate **gel**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 71*). [gel,]

gel-: (*Bir maksatla bir yere*) *Gitmek, varmak, ulaşmak.*

Yirine çün **gelür** nişanı ile

Bulınur cümlesi zamānı ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 31*). [gelür, -ür]

geldi: *Ortaya çıkmak, baş göstermek.*

Yā ḥarāretle dīg-i ser taşdı

Hün-ı dil **geldi** başdan aşdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 23, Mısra 22*). [geldi,]

geldi: *Vakti gelmek anlamıyla kullanılmıştır.*

Geldi irişdi çün meh-i enver

Hākimü'l-leylveş öñinde fener (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 13*). [geldi,]

gele: *Gelsin.*

Gel-e ey kendüsi vü atı yarar

Saňa mānend yok burada süvār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 21*). [gel-e,]

gelegör: *Gelmek işinin devam ettiğini gösteren süreklilik fiili.*

Hod Budun Peşte seyrini **gelegör**

Şan Sitānbul-ile Ğalaṭa durur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 57, Mısra 13*). [gelegör,]

gelen: *Ulaşan, uğrayan (kişi).*

Zebūnumdur didi serdār olanlar

Benümle cenge bu ile **gelenler** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 198, Mısra 4*). [*gelenler, -ler*]

Karışmaz kimse kimse işlerine

Gelenler buyruk oldu başlarına (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 42*). [*gelenler, -ler*]

Durup itdi **gelenleri** seyrân

Yollarına gözin diküp ol ân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 95*). [*gelenleri, --ler, --i*]

gelene: *Ulaşan, uğrayan (kişi).*

Kamu derbendlere koyup âdem

Gelene mehli virmeyp bir dem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 182, Mısra 16*). [*gelene,]*

gelince: *Geldiğinde, gelince.*

Birine didi atlarımı şatuñ

Akçesin akçeme **gelince** katuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 2*). [*gelince,]*

geliş: *Gelme II geliş.*

Cünd-i İslâm' uñ işidüp **gelişin**

Cân bâzârı virişin alışın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 153, Mısra 27*). [*gelişin, -i, -n*]

gelüp-dur: *Sürekli gelmek.*

Yine âsân idi cevāb aña

Özge yardım **gelüp-durur** hālā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 18*). [*gelüp-durur, -ur*]

gelürsin: *(Üstesinden) gelmek, başarmak.*

Bu hizmet 'uhdesinden sen **gelürsin**

Bu 'asker kadrin ahvālın bilürsin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 192, Mısra 13*). [*gelürsin, -ür, -sin*]

gemi: *Gemi, suda yüzen insan ve yük taşımaya yarayan taşıt.*

Halk-ıla bir **gemi** leb-ā-leb olup (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 1*). [*gemi,]*

Āb u gözyaşı töldi ol mā-beyn

Şan **gemi** oldı mecma 'u'l-bahreyn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 24*). [*gemi,]*

Bizi ırgürdi çün **gemi** buraya
Biz dağı anı alalum araya (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 39*). [gemi,]
Ösek'ün arası vü Kâdıköyi
Günde bir kez varur gelürdi **gemi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 56*). [gemi,]
Kıatı yüklü **gemi** Tuna taşkın
Kesret içre re'îs igen şaşkın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 65*). [gemi,]
Geh yoğuşda gehî inişde **gemi**
Gemiye binsün isteyen elemi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 71*). [gemi,]
Ma'bere gelse 'asker-i İslâm
Gemiye girmege idüp ikdâm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 62*). [gemiye, -ye]
Geh yoğuşda gehî inişde gemi
Gemiye binsün isteyen elemi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 72*). [gemiye, -ye]
Her **gemi** bir hilâle beñzer idi
Sür'at itse hayâle beñzer idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 17*). [gemi,]
Bir **gemi** buldı illâ şâhibi yok
Şâhibi yok velî mülâzımı çok (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 171, Mısra 11*). [gemi,]
Ne re'îsi ne hod kürekçisi var
Gemi yatakta cümleden bîzâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 171, Mısra 14*). [gemi,]
Biñ nefer her **geminüñ** içinde
Kimi öñinde vü kimi kıçında (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 171, Mısra 7*). [geminüñ, -nüñ]
Geminüñ cümle kaydı görildi
Zemüne vardı menzilin buldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 171, Mısra 27*). [geminüñ, -nüñ]
Gemideistirâhat ola nite
Ecel ile arası bir tahta (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 203*). [gemide, -de]
Gerüsinden **gemi** ile sürilür
Cümle aşhâbı ilerü dirilür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 29*). [gemi,]

gemici: Gemi işleten veya gemilerde çalışan kimse.

Ru'ûsâ vü 'azeb topcı **gemici**
Yeñiçeri vü bostancı cebeci (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 203, Mısra 15*). [gemici,]

geminüñ: Gemi, suda yüzen insan ve yük taşımaya yarayan taşıt.

Gördi birdür kenârı ortası
Geminüñ bulanurdu şafrâsı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 68*). [geminüñ, -gemi]

genc: *Far. Hazine, defîne, kenz.*

Şan şikârını şîr-i ner bekler

Yâhu **genc** üzre oturur ejder (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 131, Mısra 26*). [*genc,]*

genc: *Çocukluktan çıkmış yetişkin kimse, delikanlı.*

Yüze va[r]maz yanınca ehl-i dâlâl

Cem' olup bir araya **genci** ulu (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 27*). [*genci, -i]*

gence: *Azerbaycan'da bir şehir II Hazine.*

Gence vîrânına dili maḥzûn

Ejdere döndi ḥaşm-ıla ol dün (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 154, Mısra 19*). [*gence,]*

geniz: *Özel bir yer adı (?), akarsu.*

Ḥod **Geniz** şuyı bağ ḳurbinde

Dobro vodası tağ ḳurbinde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 63*). [*geniz,]*

ger: *Eğer, şayet.*

Bir emrûñ himmetüñ isminde **ger** ma'nî zuhûr ide

Daḳâyık ḥall olup feth ola-y-ıdı anca müşkiller (*Tuhfetü'l-İhvân, Kaside 1, Mısra 3*). [*ger,]*

Ḥaḳîrûñ kendü ḥaṭṭı oldı taḥşîş olıcak fermân

Velî tebdîlî ḳâbildür 'inâyet itse paşa **ger** (*Tuhfetü'l-İhvân, Kaside 1, Mısra 6*). [*ger,]*

Sehv ü 'ayb ola **ger** maḳâlümde

Fevt ola zerre **ger** mecâlümde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 9, Mısra 13*). [*ger,]*

Ol ki olur derûndan ṭâlib

Ṭañ mı üstâda **ger** ola ḡâlib (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 16, Mısra 20*). [*ger,]*

'Âlim-i cümle **ger** muḥill ü muḥâl

Zerre zerre bilür her eşyâyı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 68*). [*ger,]*

İḳtiżâ eylemez anuñ seferi

Ola **ger** ḥod ulûfeden de berî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 44*). [*ger,]*

Ḳara baḥṭı gibi ḳatı ḳara

Ṭañ mı derd ü belâ **ger** el ḳara (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 4*). [*ger,]*

Naķş iriŗmez ne deñlü olsa niŗār

Ger ġanī eyler ise seni ne var (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 76, Mısra 36*). [ger,]

Ol zamân bāġ eyleyüp mellāh

Didi **ger** kimse ister ise felāh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 36*). [ger,]

Hāşılı ġuşmāl oldu aña

Ditrer endāmı **ger** sefine aña (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 96*). [ger,]

Ger serāba iliŗür olsa gözi

İki ġünlük yola kaçardı özi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 97*). [ger,]

Ulu Türk işide bu da `vīyi **ger**

Ser-fürü itse kim `inād eyler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 25*). [ger,]

İşidicek kelāmın anasınıñ

Şıdk var ise **ger** sözüñde senüñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 10*). [ger,]

Girse ağzına **ger** meġes ānī

İlmeyüben bulur o bir yanı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 106, Mısra 17*). [ger,]

Cündilik ide çıkşa `arşaya **ger**

Kime itmez anuñ cirīdi eŗer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 39*). [ger,]

Niŗesinden rehā bulam dirseñ

Mülk ü taŗtuñda **ger** қalam dirseñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 114, Mısra 10*). [ger,]

Serŗeyi şıtma dutsa **ger** yiridür

`Āķıl iseñ ol aradan berī dur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 116, Mısra 9*). [ger,]

Sākin olsa hevā yok olsa maŗar

Olmasa bir siñeg vızıldısı **ger** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 22*). [ger,]

Pāy-ı bestini baksañ anuñ **ger**

Bahr içinde sefine bā-lenger (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 21*). [ger,]

Kimse қalmaz bularda `ādetdür

Ger қалursa ulu hıyānetdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 133, Mısra 32*). [ger,]

Dest-ŗüpını yise **ger** Behrām

Göre cān atup eyleye ārām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 134, Mısra 13*). [ger,]

Ger Ferīdün göreydi şavletini

Diye budur ferīd-i dehr anı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 134, Mısra 17*). [ger,]

Ol vilāyetde bu imiş `ādet

Ger revān olsañ eyleseñ `avdet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 137, Mısra 6*). [ger,]

Kātib olan hemīŗe zaŗmetde

Eger `uzletdedür **ger** `izzetde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 40*). [ger,]

Nāzenīn ‘ömr kanı kanda şebāb

Ger su’āl olunursa hāl harāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 50*). [ger,]

Līk hem-rāh olursa **ger** īmān

Rāh-zenden gelür degül hüsran (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 97*). [ger,]

Ḳamu fenn-ile āşinālığı var

Ger uşul ü fūrū ‘ her ne ki var (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 12*). [ger,]

Cehl ü ḥumḳuñ marīzını göre **ger**

Fevrī nabzın dutup ‘ilācın arar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 15*). [ger,]

Ḥayf olur ol kelāma dūr ola **ger**

Şayrafī olmasa **ger** ehl-i nazar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 49*). [ger,]

Geldi maḥlūl o demde bir tīmār

Ger şatulsa ider filori hezār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 58*). [ger,]

Ehl-i rafzuñ şehi dinen mel’ūn

Baṇa iḥsān iderse **ger** Bī-çūn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 153, Mısra 4*). [ger,]

Def‘ine hīç var mıdur çāre

Ṭālībī **ger** çıkarsa el vara (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 40*). [ger,]

Didi zābiṭ eger müşāhereyi

Virmeyüp itse **ger** mükābereyi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 48*). [ger,]

Ehl-i küfrūñ gözi yaşıdur ol

Ger naşīb olmadı ise me’ mül (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 28*). [ger,]

Ger ḳanā‘at ḥazīnesin bulasın

Dāyimü’d-dehr kāmran olasın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 161, Mısra 13*). [ger,]

Yanına **ger** gelürse ḥācetmend

Dimeyüp hīç aña çūn u çend (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 161, Mısra 23*). [ger,]

Her okuyan du‘āyı **ger** okusa

Ṭālībūñ ḥaḳḳını yirine ḳosa (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 27*). [ger,]

Ger bahāne bulursa bir zeyrek

Yazsun ol birini daḥı yigrek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 51*). [ger,]

Gelūñ inşāf idelüm iy aḥbāb

Faḥr-ı ‘ālem eger ü **ger** aşḥāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 163, Mısra 18*). [ger,]

Gelse bir kişi ḳarz içün saña **ger**

Ger kefilī var-ise sözi geçer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 49*). [ger,]

Gelse bir kişi ḳarz içün saña ger

Ger kefilī var-ise sözi geçer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 50*). [ger,]

Kendüye atlara şu h d lâzım
 N'its n esb bı olsa **ger** ' zim (*Tuhfet 'l- hv n, Mesnevi 172, Mısra 48*). [ger,]
 Dursa man ıb h r f  **ger** gözine
 Kar u dursa y  r -be-r  y zine (*Tuhfet 'l- hv n, Mesnevi 173, Mısra 55*). [ger,]
 A  sa allu **ger** i tiy r olasın
  imdi  anma ki ba tiy r olasın (*Tuhfet 'l- hv n, Mesnevi 174, Mısra 21*). [ger,]
 D n m z **ger** iderler-ise  ab l
  ayfumuzdur oları eyle  ab l (*Tuhfet 'l- hv n, Mesnevi 184, Mısra 37*). [ger,]
 Fak rdan **ger**  ik yeti yokdur
  a'f  m   ir h k yeti  okdur (*Tuhfet 'l- hv n, Mesnevi 187, Mısra 31*). [ger,]
 El ayak  a  olup **ger** olsa mec l
 B yle  ekv s  olur idi mu  l (*Tuhfet 'l- hv n, Mesnevi 187, Mısra 33*). [ger,]
 Teng-destl k id p durur b m r
 A na dirl kle olsa **ger** t m r (*Tuhfet 'l- hv n, Mesnevi 187, Mısra 36*). [ger,]
 Ni e bir  ntiz m  bu  ekva
 Hasb-ı h l  n i ide **ger** pa a (*Tuhfet 'l- hv n, Mesnevi 187, Mısra 40*). [ger,]
 Didiler biz yarara c n vir r z
Ger emri  ete e atsa gir r z (*Tuhfet 'l- hv n, Mesnevi 191, Mısra 40*). [ger,]
 Ger ol ki h n [u] ger m r-i '  ret
  ul  olma a  ıldı c mle c r'et (*Tuhfet 'l- hv n, Mesnevi 191, Mısra 43*). [ger,]
 Ger ol ki h n [u] **ger** m r-i '  ret
  ul  olma a  ıldı c mle c r'et (*Tuhfet 'l- hv n, Mesnevi 191, Mısra 43*). [ger,]
 Bu ni'met   kri a   a-y  mur dum
 Ecelden **ger** em n vire efend m (*Tuhfet 'l- hv n, Mesnevi 194, Mısra 12*). [ger,]
  alur mıyd  H r s n ile  azv n
 Ri' yet olmasa **ger** 'ahd-ı d r n (*Tuhfet 'l- hv n, Mesnevi 199, Mısra 60*). [ger,]
  derse h zret-i Pa a **ger** i s n
 Ten-i fers de e ire ye i c n (*Tuhfet 'l- hv n, Mesnevi 205, Mısra 31*). [ger,]
 N'ola yil zahmetinden **ger**  ab y  itse  z de
 Bug n d r '   if da B  ' l  S n  ge er meclis (*Tuhfet 'l- hv n, M fret 2, Mısra 11*).
 [ger,]
 H yf olur ol kel ma d r ola **ger**
  ayrafi olmasa **ger** ehl-i naz r (*Tuhfet 'l- hv n, Mesnevi 146, Mısra 50*). [ger,]

ger: *İster... ister bağlacı.*

Çıkarup şapkasın kabā başlu

Durup ayağa **ger** kiçi **ger** ulu (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 20*). [ger,]

Çıkarup şapkasın kabā başlu

Durup ayağa **ger** kiçi **ger** ulu (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 20*). [ger,]

Ger kūrā vü nevāhī vü kaşabāt

Ger bilād u vilāyet ehl-i cihāt (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 95, Mısra 23*). [ger,]

Ger kūrā vü nevāhī vü kaşabāt

Ger bilād u vilāyet ehl-i cihāt (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 95, Mısra 24*). [ger,]

Düşicek **ger** gedük ü **ger** tīmār

Virilür oldu böyle her ne ki var (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 145, Mısra 37*). [ger,]

Düşicek **ger** gedük ü **ger** tīmār

Virilür oldu böyle her ne ki var (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 145, Mısra 37*). [ger,]

Ger seķāmet ger istikāmetdür

Ger feşāhat ü ger fezāhatdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 149, Mısra 35*). [ger,]

Ger seķāmet **ger** istikāmetdür

Ger feşāhat ü **ger** fezāhatdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 149, Mısra 35*). [ger,]

Ger seķāmet ger istikāmetdür

Ger feşāhat ü ger fezāhatdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 149, Mısra 36*). [ger,]

Ger seķāmet **ger** istikāmetdür

Ger feşāhat ü **ger** fezāhatdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 149, Mısra 36*). [ger,]

Ger selāṭindür ü ger vüzerā

Eger ağalar u eger ümerā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 59*). [ger,]

Ger selāṭindür ü **ger** vüzerā

Eger ağalar u eger ümerā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 59*). [ger,]

Ger re'îsi vü ger kürekçilerün

Cümle huddāmı vü dümencilerün (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 171, Mısra 21*). [ger,]

Ger re'îsi vü **ger** kürekçilerün

Cümle huddāmı vü dümencilerün (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 171, Mısra 21*). [ger,]

Pādişāhuñ kamu vilāyetini

Ger bidāyet ü ger nihāyetini (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 32*). [ger,]

Pādişāhuñ kamu vilāyetini

Ger bidāyet ü **ger** nihāyetini (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 32*). [ger,]

Gördügi bildügi kemâli ile

Ger deñizdür ü ger kıarası bile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 50*). [ger,]

Gördügi bildügi kemâli ile

Ger deñizdür ü **ger** kıarası bile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 50*). [ger,]

Merd-i ħidmet-güzâruñı müşkil

Ger mülâzım durur u ger ħod kıul (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 177, Mısra 6*). [ger,]

Merd-i ħidmet-güzâruñı müşkil

Ger mülâzım durur u **ger** ħod kıul (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 177, Mısra 6*). [ger,]

Kal'ada bulunan şağır ü kebir

Ehl-i tımâr u **ger** nefer **ger** mîr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 179, Mısra 10*). [ger,]

Kal'ada bulunan şağır ü kebir

Ehl-i tımâr u **ger** nefer **ger** mîr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 179, Mısra 10*). [ger,]

Ger vilâyet eger emâretdür

Ger ħarâbe vü ger 'imâretdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 182, Mısra 29*). [ger,]

Ger vilâyet eger emâretdür

Ger ħarâbe vü ger 'imâretdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 182, Mısra 30*). [ger,]

Mîr-mîrânıdur o ħod Ĥaleb'üñ

Benderi **ger** 'Acem ü **ger** 'Arab'üñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 183, Mısra 8*). [ger,]

Mîr-mîrânıdur o ħod Ĥaleb'üñ

Benderi **ger** 'Acem ü **ger** 'Arab'üñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 183, Mısra 8*). [ger,]

[.....]

Ger ferâğat u ger ħakâret idüñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 32*). [ger,]

[.....]

Ger ferâğat u **ger** ħakâret idüñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 32*). [ger,]

Ger 'askerdür ħazîne ger vilâyet

Didi virdüm saña cümle emânet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 192, Mısra 9*). [ger,]

Ger 'askerdür ħazîne **ger** vilâyet

Didi virdüm saña cümle emânet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 192, Mısra 9*). [ger,]

ger: *Bazen.*

Şehre bir yol eri gelüp gitmiş

Ger kıarâr eylemiş ü ger yitmiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 45, Mısra 10*). [ger,]

Şehre bir yol eri gelüp gitmiş

Ger kıarâr eylemiş ü **ger** yitmiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 45, Mısra 10*). [ger,]

Ṭaṇ mıdur ‘aksın añlar-ise **ger** el

Faḥr ider Yūsuf ile **ger** zindān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 73*). [ger,]

ger: "Gerek ... gerek/gerekse ... " bağlacı.

Elüñ almaya **ger** düşüp yitseñ

Âşinā rūşenā iken evvel (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 33, Mısra 20*). [ger,]

ger: "Eğer" edatının nazımda kullanılan biçimidir || "eğer, şayet" anlamındaki şart edatı.

Sehv ü ‘ayb ola **ger** maḳālümde

Fevt ola zerre **ger** mecālümde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 9, Mısra 14*). [ger,]

Bir yiri olur ise **ger** ma‘yüb

Luṭf-ı iz‘ân ile idüp mergüb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 9, Mısra 15*). [ger,]

Vāy ḥod kimse **ger** katında göre

Adı Kâtib ‘Ömer o yār-ı kādīm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 12*). [ger,]

Başuñ olsa hezār eger miskīn

Ger birin kırtarur-iseñ taḥsīn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 48, Mısra 36*). [ger,]

Mürde-diller ol ideli iḥyā

Ṭaṇ mı çekse ḥarāreti **ger** aña (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 64*). [ger,]

Ağniyā ḥāl-i fakrı hīç bilmez

Derdlüyi görse **ger** devā kılmaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 20, Mısra 24*). [ger,]

Egri yola ‘udül iderse **ger** ac

İztırārī dinür aña muṣṭar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 42*). [ger,]

Meger Allāh vire ecr-i cezīl

Ğuşşa vü ḥüzne düşse bir kişi **ger** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 36, Mısra 11*). [ger,]

Ṭaṇ mıdur ‘aksın añlar-ise **ger** el

Faḥr ider Yūsuf ile **ger** zindān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 72*). [ger,]

Başdan el virse baña **ger** vuşlat

Bir dem ārāma yok-durur miknet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 44, Mısra 23*). [ger,]

Ḥaḳ’dan olursa **ger** didüm iḥsān

Luṭf-ı iḥvān u himmet-i yārān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 9, Mısra 5*). [ger,]

Kāküli kelle-puşdan çıka **ger**

‘Aḳl-ı ‘uşşāḳı tağıdur yek-ser (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 49*). [ger,]

Her ḳademde urulsa **ger** yolumuz

Ḥaḳ çü luṭf eyleyüp alur elümüz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 25, Mısra 21*). [ger,]

Mûy **ger** yir yir olmasa mismâr
 Rûz-ı kadrine irdi diyü zevâl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 52*). [ger,]
 Kimse aḥbâr uçurduḡın bilmez
 Gelse bir maşlaḥatla yanına **ger** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 5*). [ger,]
 Şimdi **ger** lâzım-ise ‘âr ile neng
 Bir zamân varup eyle ḳalb-i mekân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 26*). [ger,]
 Sâlik ol berr ü baḥra niçe zamân
Ger ḳarârûñ firâra ola bedel (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 29*). [ger,]
 Bellü ḥâlûñ neye olur müncer
 Kimse yanußnda dursa **ger** bir ân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 45*). [ger,]
 Senden olmazsa râzî **ger** maḥdûm
 Bed-du‘âsı ḳılur seni maḥrûm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 52, Mısra 25*). [ger,]
 Nûr ile **ger** pür ola ol âteş
 Seyr it irâḳdan ol emânda ḥoş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 64, Mısra 19*). [ger,]
 Ḳuru ḡayretde yok-durur ‘âlem
 Mürtekib olsa küfre **ger** muḥtâc (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 41*). [ger,]

ger: -sa, -se.

Aḡız üşürdi yâreler yir yir
 Dehr ayaḡa saldı **ger** el-haḳ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 73*). [ger,]

ger: "Zira, çünkü" anlamında bağlaç.

Ola teftiş hep ḥaṭâ vü şavâb
 Bunuñ ol sūḥte idi bâ‘işî **ger** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 38, Mısra 39*). [ger,]

gerçek: Aslı olan, uydurma olmayan, doğru, sahih.

Yir yirin köprü başları dirnek
 Söylenür anda lâf eger **gerçek** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 4*). [gerçek,]
 Gerçek erler yitişdi itdi nüzûl
 Oldı yüz biñden artuḡı maḳtûl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 69*). [gerçek,]
 Gerçek erdür o ser-ḥade nâzır
 Ehl-i İslâm’a himmeti ḥâzır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 56, Mısra 43*). [gerçek,]

gerçi: *Her ne kadar, ...ise de; ama, ancak, fakat, lâkin; ('ammā', 'velī', 'līk', 'velīkin' edatları ile birlikte).*

Begler içinde böyle gāzī yok

Gerçi şāh 'askerinde begler çok (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 46*). [*gerçi,]*

Gerçi virür şudā' kelām-ı tavīl

Buña şāhid durur Hudā-yı cemīl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 55*). [*gerçi,]*

Var belâlar seferde **gerçi** keşir

İtmesün Hâk 'iyāl ü ehle esīr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 137, Mısra 13*). [*gerçi,]*

gerçi: *Her ne kadar, ...ise de; ama, ancak, fakat, lâkin.*

Haylī mülzem olup sözi kesdi

Gerçi haylī şavurdı vü esdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 56*). [*gerçi,]*

Niçe serdâr itdi **gerçi** şöhret

Biri göstermedi bir böyle zīnet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 53*). [*gerçi,]*

Gerçi söylediler velī diñmez

Toğrudan gayrı bir sözi bilmez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 49, Mısra 15*). [*gerçi,]*

Dökdi aña harâretin vâfir

Otlı **gerçi** cevâbına hâzır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 90*). [*gerçi,]*

Od virem diyü **gerçi** göz dikmiş

Niçe topîlerüñ bilin bükmiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 15*). [*gerçi,]*

Gerçi ehl ü 'iyāl gayreti çok

Elde tīmār-ile 'ulūfesi yok (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 7*). [*gerçi,]*

Gerçi şāhib-firāş-idi çokdan

Varluğı hōd berü idi yokdan (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 49*). [*gerçi,]*

Şāh zāhirde **gerçi** eyle didi

Līk ma' nīde haylī guşşa yidi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 39*). [*gerçi,]*

Gerçi itdüm kamu günāhı kabūl

Sebb-i aşhābı görmezem ma'kūl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 51*). [*gerçi,]*

gerçi: *Aslında. Zaten, işin aslı, doğrusu.*

Aşup seb'ini hāme ile **gerçi** hem-zebān oldum

Ne diller şakḳ idüpdür ol bugündür çok ḳavī yıllar (*Tuhfetü'l-İhvân, Kaside 1, Mısra 11*).

[*gerçi,]*

Her kişi böyle velvele şalmaz

Gerçi a' dā anı kıla almaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 10*). [gerçi,]

Fāriġu'l-bāl olup sükût itdũñ

Gerçi bir özge vādīye gitdũñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 174, Mısra 10*). [gerçi,]

Atalardan birisi gör ne dimiş

Gerçi kim her geçen belürmez imiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 70, Mısra 36*). [gerçi,]

Gerçi ber-ser sözüme dir hāme

Rū-be-rū hālüm añladur nāme (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 10, Mısra 7*). [gerçi,]

İtdi **gerçi** huțur hātıradan

Ėaflet itdük velī muhātaradan (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 37*). [gerçi,]

Gerçi miħnet-pezīr dünyādur

Ėādir-iseñ efendi dön yā dur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 44, Mısra 15*). [gerçi,]

Oıuyınca etini çekdi yidi

Şād göz kıpdı **gerçi** kim pinhān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 38, Mısra 17*). [gerçi,]

gerden: *Far. Boyun, unk.*

Atıla çünkü **gerdenine** bir el

Kimse pādaş olup ider mi cedel (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 97*). [gerdenine, -i, -n, -e]

Tevsen-i derde oluban pāmāl

Gerdeninden ırulmasun aħmāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 139, Mısra 14*). [gerdeninden, -i, -n, -den]

gerdis: *Dönüş, dönme II geçiş, geçme.*

Başına üşdiler o yārānuñ

Gerdişin gör sipihr-i gerdānuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 80, Mısra 10*). [gerdişin, -in]

gerdün: *Asuman, felek, gök; baht, talih. II Gökyüzü.*

Nice kıydı o hāzrete **gerdün**

İtdi kıllarını kıamu maħzũn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 94, Mısra 1*). [gerdün,]

Def'i vaktine oluban merhũn

İşbu üřlũba devr idüp **gerdün** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 30*). [gerdün,]

Geçdüġince yanın yanın sereťān

şanki **gerdünü** geşt ider ġaltān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 52*). [gerdünü, -ı]

Kendüye rām itdi **gerdūnı**

Heft iklīm ü rub ‘-ı meskūnı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 85, Mısra 5*). [*gerdūnı, -ı*]

Hürde-dân olayın diyü **gerdūn**

Gāh menşūr okırdı geh mevzūn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 21, Mısra 9*). [*gerdūn,]*

gereg: *Lazım, gerekli.*

Yok yire çekmeye o tā emegi

Bu taḳayyüddür ādeme **geregi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 156, Mısra 30*). [*geregi, -i*]

gerek: *Lazım, elzem.*

Māl elinūn deri **gerek** ancak

Māni ‘-i āb-ı rū degül el-ḥaḳ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 14, Mısra 3*). [*gerek,]*

Yā kılıç yā kalem **gerek** elde

Tā ki mergüb olasın ilde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 123*). [*gerek,]*

Dūn-perver durur zamāne ‘aceb

Ġāyet ednā **gerekdür** aña sebep (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 66*). [*gerekdür, -dür]*

Erde erlik **gerek** ḥamiyyet hem

Ḳudret ü şevket-ile ğayret hem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 41*). [*gerek,]*

Dāyimā şükr-i ni ‘met itme **gerek**

Şükre ni ‘met çün irişür bī-şek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 118, Mısra 23*). [*gerek,]*

Ādem olmak **gerek** belāya ḥamūl

Olmaya ‘izzete irince fuzūl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 65*). [*gerek,]*

Furşat elde iken **gerek** tā ‘at

Fevt olanlar ḳazā ola nihāyet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 53*). [*gerek,]*

Didi bir pīre eylesem bey ‘at

Vaḳt-i şeyḫūḥate **gerek** ğayret (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 160, Mısra 8*). [*gerek,]*

Nām taḥşīlidür ulu devlet

Pādişāh olana **gerek** ğayret (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 12*). [*gerek,]*

Ḳamu ḥīlelerüm yanında muḥtel

Gerekdür baña bir ‘āḳıl muḥaşşal (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 198, Mısra 14*). [*gerekdür, -dür]*

Ḳuyı ḳazan boyınca ḳazma **gerek**

Tā ḥalāş ide kendü özini tek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 50, Mısra 17*). [*gerek,]*

Yā kılıç yā kalem **gerek** elde

Tā hünerver olasin ol ilde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 52, Mısra 33*). [gerek,]

Yâr-ı bâkî **gerek** degül fânî

Tā ki ol zâyil olmaya ânî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 76, Mısra 27*). [gerek,]

Cân kurbân **gerek** bu bayrama

‘Aklıñı divşür olma hod-kāme (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 119*). [gerek,]

Bārî sevrüñ **gerek-durur** kıyığı

Def‘ ola anuñ-ıla tā o yağı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 43*). [gerek-durur, -dur, -ur]

O dem ki şāh işigine yüz uram

Gerekdür pādişeh kılın kayıram (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 194, Mısra 14*). [gerekdür, -dür]

Olupdur dāyimā bi’z-zāt memdüh

Gerekdür yād ola evşāfı meşrūh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 64*). [gerekdür, -dür]

Luţfina Hakk’uñ az bahāne **gerek**

Kul efendi kapusını bile tek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 49*). [gerek,]

Evveli ko **gerekli** hātimedür

Eyüler gitdügi yola gide-gör (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 69*). [gerekli, -lü]

gerek: -malı, -meli.

Her kişi itdügini bulsa **gerek**

Bana hāşā ki Hakk ide zulmi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 36, Mısra 18*). [gerek,]

Ġayret-ile ölüm olursa revā

Kime n’itdüm baña yā n’olsa **gerek** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 36, Mısra 17*). [gerek,]

gerek: "Olmalı, icap, gerekli" anlamında kullanılan bir söz.

Ġayrı olmazsa bārî māl **gerek**

Māl şartında bî-vebāl **gerek** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 14, Mısra 1*). [gerek,]

Ġayrı olmazsa bārî māl **gerek**

Māl şartında bî-vebāl **gerek** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 14, Mısra 2*). [gerek,]

Şimdi gaybettedür çün ol sūhte

Reng çekilmek **gerek** o bed-bahta (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 31, Mısra 10*). [gerek,]

Fi'li vü kavli vaz'ı hûb **gerek**

Hakkını vire kulluğunu tek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 52, Mısra 21*). [*gerek,]*

gerekse: *Gerekirse.*

Âhîr ifnâ bulur imiş emvâl

Kenz-i bâkî **gerekse** saña kemâl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 76, Mısra 10*). [*gerekse, -se]*

geril: *Germe işi yapılmak, gergin duruma gelmek, belirli bir uzama ile çekilmek.*

Gerilüp çâr-mîhâ buldı cezâ

Gördi hep cümle millet-i 'İsâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 123, Mısra 21*). [*gerilüp, -üp]*

germ-âbe: *Sıcak su hamamı, ılıca.*

Her o **germ-âbeye** giren hâlvat

Oldı mecnûn-ı bir perî elbet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 55, Mısra 3*). [*germ-âbeye, -(y)e]*

Reşk ider hadd-i yâre tıyıldı

Şimdi **germ-âbe** yola koyıldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 55, Mısra 14*). [*germ-âbe,]*

Eşk mâyl ol 'ârızî âba

Düşmesün ter igende **germ-âbe** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 55, Mısra 22*). [*germ-âbe,]*

Niçe **germ-âbesi** yeñi icâd

Girse gâmgîn çıkar yine dil-şâd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 55, Mısra 1*). [*germ-âbesi,]*

gerü: *Arka, geri.*

Aña haylî ihânet itmişler

Beç'i koyup **gerüye** gitmişler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 24*). [*gerüye, -y, -e]*

gerüsi: *Arkasından.*

Gerüsinden gemi ile sürilür

Cümle aşhâbı ilerü dirilür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 29*). [*gerüsinden,]*

getür: *Getirmek. Eriştirmek, ulaştırmak.*

Maṭlabın kamunuñ 'ale't-taṭṭil

Defter idüp **getür** baña ta'cîl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 145, Mısra 32*). [*getür,]*

Bî-haber bu berâtın ol **getürür**

'Âdetâ eski yirde bu oturur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 150, Mısra 9*). [*getürür, -ür]*

Nizā‘a düşse dirnek yāhū tīmār

Getürür defteri öñine her bār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 66*). [getürür, -ür]

Görüp hizmet **getürdi** māl-i vāfir

Su‘āl ile cevābın itdi hāzır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 203, Mısra 23*). [getürdi, -di]

Efdahın hōd beyāna kim **getürür**

Hāşā-lillāh ki olavüz zemmām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 111*). [getürür, -ür]

getür: (Birini) Getirmek.

Sūhte ayrılmaz-idi hīç andan

Hōd **getürdi** vilāyete kandan (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 31, Mısra 16*). [getürdi, -di]

getür-: Getirmek.

Bir büyük balta al didi elüñe

Zerre hāvfi **getürme** hīç dilüñe (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 101, Mısra 12*). [getürme, -me]

getür-: Getirme, ortaya çıkarma.

Ben de bildüm geçen belürmez imiş

Rūzgār alduğın **getürmez** imiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 72, Mısra 4*). [getürmez, -mez]

getür-: Dile getirme, söyleme.

Manşıbuñ hīç añmaya adın

Diline hīç **getürmeye** yādın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 54*). [getürmeye,]

gevher: Elmas || mücevher || inci.

Ferş-i sebzīn döşetdi anda çemen

Şaçdı üstine **gevherini** semen (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 54*). [gevherini, -i, -n, -i]

Cebe-hāne çü mīrīden açıldı

Du‘ā **gevherleri** yir yir saçıldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 26*). [gevherleri, -ler, -i]

Her medār oldu zergerüñ kafesi

Aşılur çevre **gevherüñ** niçesi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 67, Mısra 30*). [gevherüñ, -üñ]

Āb-ı şāfide dürlü mähī-i ter

Sīm-i nāb içre balgamī **gevher** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 60*). [gevher,]

Gey-: Giymek.

Geydügi toñdı cümle üstinde

Päre-yağ uyan oldı destinde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 69, Mısra 41*). [geydügi, -düg, -i]

Bula özüm diyü fer ü tábı

Duhter-i rez **geyerdi** ‘unnābī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 78, Mısra 20*). [geyerdi, -er, -di]

Gök demür **geyse** āsümān eger

Key ırakdan ider o rezme nazār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 105*). [geyse, -se]

Geh ‘arāk mā’iler **geyerdi** şehir

Derleyüp şışeden iderdi nazār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 15*). [geyerdi, -er, -di]

Tütekiler **geyerdi** mihr-i cihān

Qara pus idi cümle-i devrān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 109, Mısra 11*). [geyerdi, -er, -di]

Kiminūñ şuda [...]

Hep ser-ā-pāy **geydügi** ıslak (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 190*). [geydügi, -düg, -i]

Qara pus oldı cümle-i ‘ālem

Tütekī **geydi** (.....) u ‘ālem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 10*). [geydi, -di]

Miğferin **geydi** oldı cevşen-püş

Çün-sütün nizesin alup ber-düş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 133, Mısra 23*). [geydi, -di]

Her gelen **geydi** hil‘at-i fāhir

‘Askeri ile hizmete hāzır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 155*). [geydi, -di]

Zırhı cevşen cebe **geydi** yararı

Quşūr itmedi şāhib-iqtidārı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 27*). [geydi, -di]

Tācı **geydiler** itdiler sebbi

Gördi anı Şa‘īd ol hārbī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 47*). [geydiler, -di, -ler]

gey: Çok, pek, gayet.

Vākı‘ā gördi sözleri ma‘kūl

Hak u ger halk katında **gey** maqbūl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 52*). [gey,]

gey-: Giymek, giyinmek. II başa geçirmek. III Bürünmek

Gāh olurdı ki ālet-i hārbī

Geyinüp taķınup gelüp dārbı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 105, Mısra 28*). [geyinüp, -in, -üp]

Ƙıral olan varuban Belğırad’a

Ƙrunasın **geymese** ol arada (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 58*). [*geymese, -me, -se*]

Oldı neknende dü seyl-i enbûh

Rüstemî **geydi** Zâl-i deşt-ile kûh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 24*). [*geydi, -di*]

Şâl-ı nîliyi **geydi** bürdi cihan

Ƙara pus idi İntizâmî ol ân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 42, Mısra 3*). [*geydi, -di*]

gey-: *Bir şekle bürünmek.*

ƘıpƘızıl Ƙana olup âlûde

Tütegi **geydi** ol Ƙarañuda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 22, Mısra 14*). [*geydi, -di*]

geydi: *Giyinmek, bürünmek.*

Gitdi gökden hicâb-ı zulmânî

Geydi tağ taş libâs-ı nûrânî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 122, Mısra 4*). [*geydi,]*

geyin-: *Giyinmek, giymek.*

Geyindi vü Ƙuşandı zübde-i nâs

Bölük bölük Ƙamu envâ‘ u ecnâs (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 39*). [*geyindi, -di*]

gez-: *Gezmek II dolaşmak.*

Tende rûh-ı ‘adûyı gördi **gezer**

Şeşperûñ her peri yatağın arar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 51*). [*gezer, -er*]

Bu çeşmüm iki sâğar dolduruban tâ **gezer** meclis

İki gözüm-içün görmiş degüldür böyle ter meclis (*Tuhfetü'l-İhvân, Müfret 2, Mısra 1*).

[*gezer, -er*]

Yeñi yağa şehürlüden azmış

Derd-i tîmâra düşüben **gezmiş** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 32*). [*gezmiş, -miş*]

Gezdi dîvân içinde elden ele

Anı görüp nifâğ ider cehele (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 55*). [*gezdi, -di*]

Olardan ‘âciz iken ehl-i hâcât

Gezerken elden ele hep mühimmât (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 20*). [*gezerken, -er, -ken*]

Yolın arayı **gezmiş** eṭrāfı

Zāyir olup mezār-ı eṣrāfı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 160, Mısra 25*). [gezmiş, -miş]

İşbu uslûba **gezdi** anca bilād

Niçe ma' mûre vü ḥarāb-ābād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 16, Mısra 39*). [gezdi, -di]

Gezerken kâtib olan kâ'inâtı

Elinde ḥāme vü bilde devâtı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 23*). [gezerken, -er, -ken]

gezdür-: *Dolaştırmak.*

Ḳomaz-ıdı seni tehî-dest ol

Der-be-der **gezdürür** midi ma' zûl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 36*). [gezdürür, -ür]

gezend: *Zarar, ziyan, hasar; elem, keder; âfet, musibet.*

Her birisi görüben itdi pesend

Gelmesün didi ellerüñe **gezend** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 62*). [gezend,]

gezmiş: *Gezmek, dolaşmak.*

Ḥayliden tekkelerde **gezmiş-idi**

Hep ışıqlarla yoldan azmış-idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 28, Mısra 13*). [gezmiş-idi,]

gibi: *T. Benzetme ve örnek ifade eder. "- e benzer" anlamında edat. Benzetme edatı.*

Kendü maḳṣûdına ne dem baḳdı

Kûh u vādide şu **gibi** aḳdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 66, Mısra 8*). [gibi,]

Ḳara baḥtı **gibi** ḳatı ḳara

Ṭañ mı derd ü belā ger el ḳara (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 3*). [gibi,]

Eşk-i çeşmi **gibi** şitāb itdi

Yüz urup yola niçe gün gitdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 77, Mısra 23*). [gibi,]

Eşk-i çeşmi **gibi** şitāb itdi

Yüz urup yola niçe gün gitdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 82, Mısra 5*). [gibi,]

Ḳara bulut **gibi** çü sizildi

İtdi sızıldı ile vızıldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 84, Mısra 7*). [gibi,]

Görüp aḳıtdı çok sirişk-i cezâl

Ḳurretü'l-'aynı çeşmi **gibi** 'alâl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 96, Mısra 20*). [gibi,]

Kendü **gibi** niçe sefîhi bulur
 Ğāfil olmañ diyü yanınca şolur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 107, Mısra 7*). [gibi,]
 Bād-ı şarşar **gibi** olup pūyān
 İrüp ol püşte farkına perrān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 27*). [gibi,]
 Kolları ney **gibi** şaru dirsek
 Rīsmān bağlu bir düğüm bī-şek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 31*). [gibi,]
 ‘Ayn-ı ‘āşık **gibi** hevāda ḥabāb
 Çeşm-i dehri ṭumanladurdu şehāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 9*). [gibi,]
 Oldı küffār ḥāk-ile yeksān
 Kelleler top **gibi** olup ğaltān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 122, Mısra 28*). [gibi,]
 Çam şakız **gibi** yapışur gitmez
 Būy-ı kaṭrānsuz kaçup yitmez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 31*). [gibi,]
 Oğ **gibi** atılup kiriş aşalum
 Yanına bir nişāneden düşelüm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 132, Mısra 15*). [gibi,]
 Şaklamış Ḥāk o tıflı luṭfindan
 Gördi evvelki **gibi** sağ u esen (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 48*). [gibi,]
 Her kim anuñ rikābına yüz urur
 Māh-ı nev **gibi** gökde yir bulur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 40*). [gibi,]
 ‘Ākıbet şāhı eyledi mağlūb
 Kul **gibi** itdi kendüye mensūb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 10*). [gibi,]
 Dilde sūzuñ gönülde var şererūñ
 Var **gibi** ḥāl ü kâlden ḥaberūñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 46, Mısra 12*). [gibi,]
 Yāre varın viren çıkar yüz urur
 Müflis ‘āşık pişer **gibi** kızarur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 55, Mısra 24*). [gibi,]
 Kendü öz oğlı **gibi** sevmiş-idi
 Hep münāfıklar anı bilmiş-idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 26, Mısra 13*). [gibi,]
 Bir şerer var **gibi** dilūñde meger
 Dūd-ı āhuñ depeñden itdi güzzer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 41, Mısra 27*). [gibi,]
 Gördi ter düşdi ḥālin ezhāruñ
 Bu **gibi** mācerāsı enhāruñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 40*). [gibi,]
 Bāğdan bülbül olup āvāre
 Bir gül öksüzi **gibi** bī-çāre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 10*). [gibi,]
 Bed-kelām eyleyen ḥakuñda lisān
 Güng ü lāl ola gonca **gibi** hemān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 32*). [gibi,]

Puhte ser **gibi** dişleri sıridur
 Hām tammā‘a bu belā yiridür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 75*). [*gibi,]*
 Şu **gibi** hāk-i pâyine aqdı
 ‘Abd-ı fermân lisâna yâ noldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 42*). [*gibi,]*
 Göz kulağ tutmada olup muṭlak
 Şeb-pere **gibi** gündüzin gelmez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 3*). [*gibi,]*
 Yüzüñ üstine âbveş düşdüñ
 Noldı baḥr-ı siyeh **gibi** taşduñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 41, Mısra 18*). [*gibi,]*
 Noldı olduñ bu vech-ile güm-rāh
 Saña el kara **gibi** baht-ı siyāh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 42, Mısra 10*). [*gibi,]*
 Dāğ-ı sīnem **gibi** dilüñ āzer
 Eşk-i çeşmüm nücümüña beñzer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 46, Mısra 7*). [*gibi,]*
 Kimi Ferhād **gibi** dirdi meger
 İrgirür kendü kendüzine zarar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 48, Mısra 39*). [*gibi,]*
 Kef-i mīzān güherle olmış pür
 ‘Aynı ile iki gözüm **gibidür** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 58*). [*gibidür, -dür]*
 Ola şarf eyledükçe daḥı ziyād
 Sīm ü zer **gibi** olmaya berbād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 12, Mısra 8*). [*gibi,]*
 Çevirüp ḳal‘a **gibi** dāyiresin
 Aluben içerye zāviyesin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 56, Mısra 27*). [*gibi,]*

gice: Gece.

Habs içün oldı ol **gice** me‘mūr
 Şarf ola cidd ü cehd ile maḳdūr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 80, Mısra 39*). [*gice,]*
 Kim muḥarref ḳalındı kimi dırāz
Gice tā irişince vaḳt-i namāz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 110*). [*gice,]*
 Ḳardaşum bu **gice** yabāna gider
 İtme ihmāli ḡafleti ḳo gider (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 100, Mısra 11*). [*gice,]*
 Taşrada **gice** toñdururdı ayas
 Hāne maḥmūd idi beyne‘n-nās (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 109, Mısra 9*). [*gice,]*
 Mīr-i mezbūr berk idüp belini
 Ḳomadı bir **gice** ḳaravulını (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 109, Mısra 28*). [*gice,]*
 Varicek uyḥuya o **gice** meger
 Bir mükellef eve idince nazar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 25*). [*gice,]*

Sa'y idüp itdi ol kadar ikdām
 İtmeyüp iki gün **gice** ārām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 135, Mısra 4*). [gice,]
 Gündüzün muqdim ü **gice** bîdār
 Kāyimü'l-leyli şāyimü'l-enhār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 160, Mısra 15*). [gice,]
 Yandurur birkaç aqçeyi eline
Gice kalķar gider girü yolına (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 52*). [gice,]
 Kardaşın hākim eylemişdi Beç'e
 Zabt iderdi tuteyi iki **gice** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 86*). [gice,]
 Gice gündüz menāhîden müberrā
 Şalāh üzre melāhîden mu'arrā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 9*). [gice,]
 Gice uyhusı yok gündüz huzûrı
 Diler kim kimse incinmeye şūrî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 25*). [gice,]
 Giceyle pāsbānlar hāba vardı
 Olup rāhat miyān-bendin çıkardı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 200, Mısra 29*). [giceyle,]
 Gice ile iderler ol saydı
 Kār idinmiş niçesi bu kaydı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 43*). [gice,]
 Ol **gice** hānede oturmuş-idi
 Dersi-çün ıttılā'a durmuş-idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 21, Mısra 13*). [gice,]
 Maħbes añlardı bilmeyen nā-dān
 Gündüzün şāyim ü **gice** kāyim (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 63*). [gice,]
Giceler içre zerre yok lem'i
 Meger ola sirāc-ı meh şem'i (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 20, Mısra 17*). [giceler, -ler]
 İşüñ elde dilüñde tevħîdüñ
Gicede vird ü zıkr ü temcîdüñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 15, Mısra 12*). [gicede, -de]

giceyle: Gece,geceleyin, bu gece.

Meger atdan düşer **giceyle** biri

Uyumuş düşmeden de yok haberi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 23*). [giceyle,]

gid-: Gitmek. Uzaklaşmak, terk etmek. Dünyadan gitmek, ölmek.

Yüzden artuk kürekçi önce **gider**

Atlu yayaķ karuñ içinde yüzer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 27*). [gider, -er]

Yanına bulduğun alup çü **gider**

İp olur çöpçe tozına kim irer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 93*). [gider, -er]

Kardeşum bu gice yabāna **gider**

İtme ihmāli ğafleti қо **gider** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 100, Mısra 11*). [gider, -er]

Kardeşum bu gice yabāna **gider**

İtme ihmāli ğafleti қо **gider** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 100, Mısra 12*). [gider, -er]

Karğanuñ kim gelür kimisi **gider**

Kuru kemük yinür mi diyü nider (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 106, Mısra 13*). [gider, -er]

Kimi acır boz atın āh iderek

Kara bahtın kimi **gider** sögerek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 98*). [gider, -er]

Rūh cismüñi çün vedā'a **gider**

Nāmuñı ol kitāb zinde ider (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 47*). [gider, -er]

Sefer kılur bu fāniden bekāya

Gider hep cümleten sa'yi hebāya (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 192, Mısra 6*). [gider, -er]

Hersek'e vālī oldı şād u şen

Hâtırından **gider** mi hubb-ı vaṭan (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 26, Mısra 40*). [gider, -er]

Yakup yıkup diyārın ide tālān

Arayu **gide** şāhı tā Ḥorāsān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 50*). [gide, -e]

Her nevālūñ 'uyūbın ide **gider**

Vāy eger sürçe ayaguñ bir dem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 33, Mısra 16*). [gider, -er]

Yaşdı yasın kuzah ip oldı **gider**

Berķ-ı tığın niyāma katdı meger (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 122, Mısra 9*). [gider, -er]

Beg olan atlanur **gider** fevrī

Dirlik ehli olan u ger ğayrı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 133, Mısra 29*). [gider, -er]

Gidicek dünyeden eyā ma'būd

Bir du'ādur kāmudan [ol] maķşūd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 37*). [gidicek, -icek]

Gider-iken belürdi bir atlu

Geldi virdi haber katı yatlu (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 87, Mısra 7*). [gider-iken, -er, --iken]

Hān Süleymān kıralı katl idicek

Macarīden kırallık **gidicek** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 62*). [gidicek, -icek]

Gid-: (Belli bir yönde) Belli bir yol takip etmek, yürümek, ilerlemek.

Bu degül başuñ aşğa idesin

Hak buyurmaduğı yola **gidesin** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 15, Mısra 16*). [*gidesin, -e, -sin, -*]

gid-: *Uzaklaşmak, terk etmek.*

Ağlayup rāh-ı dūrı kimi yider

Ža‘fı var **gidemez** dorısın añar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 100*). [*gidemez, -e, -mez*]

Didi her miñnetüñ oldı oranı

Gidüp ednā gelür a‘lā zamānı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 4*). [*gidüp, -üp*]

Yandurur birkaç akçeyi eline

Gice kalkar **gider** girü yolına (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 52*). [*gider, -er*]

ğidā: *Yemek, nimet. II Gıda, besin, yemek.*

Yimeyince **ğidāsını** gitmez

Otı yirindedür qarār itmez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 47*). [*ğidāsını, -sı, -n, -ı*]

Bedel olur **ğidāña** eczāsı

Ṭalib olmağdur anuñ evlāsı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 23*). [*ğidāña, -ñ, -a*]

Ḳamu eczānuñ ekşeri kaçrān

Ol **ğidāyı** nice yisün insān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 30*). [*ğidāyı, -y, -ı*]

Beyne'l-insān o pūşış-i a‘lā

Ḳamunuñ tatlusı durur bu **ğidā** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 8, Mısra 14*). [*ğidā,*

On diremden ziyāde idi **ğidā**

Rüz-merre bu idi haqq-ı edā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 9*). [*ğidā,*

ğidā: *Manevi anlamda besin.*

Sāzda bağlasa maḳām u hevā

Rūḥa virür **ğidā** vü cāna nevā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 20*). [*ğidā,*

gide-gör: *Gitmeye bak.*

Evveli ḳo gereklü ḥātimedür

Eyüler gitdüğü yola **gide-gör** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 70*). [*gide-gör,*

giden: *Bir yere doğru yönelen. Giden kişi.*

Şuçumuz ‘afv ide luţf ide zāhir

Ağır peşkeşle **giden** ola hāzır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 198, Mısra 46*). [*giden,]*

Tenin hürd eyle ser-keşlük idenüñ

Başın kes egri yollara **gidenüñ** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 197, Mısra 14*). [*gidenüñ, -üñ]*

gider-: *Gidermek, yok etmek, ortadan kaldırmak.*

Müşerref kıldı dünyâyı kudümü

Giderdi hep hümümü vü ğumümü (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 205, Mısra 8*). [*giderdi, -di]*

Vākı ‘ā eyle ise yok sözümüz

Şübhe **gider** göricegiz gözümüz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 14*). [*gider,]*

Gider dilden ğubārı halka-i rindāna gel şūfī

Göñül āyīnesinde çün kıomaz gerd-i keder meclis (*Tuhfetü'l-İhvân, Müfret 2, Mısra 5*).

[*gider,]*

giderken: *Yürümek, bir yöne doğru hareket etmek, yönelmek.*

Gider-iken yolınca ol aħmak

İtdügi yolına gelür el-haħ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 28, Mısra 21*). [*gider-iken,]*

gil: *Su ve toprak ‖ varlık, tabiat.*

Bir avuç **gil** nice kıılır pinhān

Mihr-i ħüsni olur-iken tābān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 94, Mısra 13*). [*gil,]*

ġinā: *1. Zenginlik.*

Gördi aşlā **ġinā** degül bākī

Bu ġinādan ‘anā kıalur bākī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 76, Mısra 5*). [*ġinā,]*

Gördi aşlā ġinā degül bākī

Bu **ġinādan** ‘anā kıalur bākī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 76, Mısra 6*). [*ġinādan, -dan]*

gir-: *1. Girmek, dahil olmak.*

Nışfa varınca kııçdan u önden

Girdi şu dutdı ‘ālemi ucdan (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 20*). [*girdi, -di]*

Ma‘bere gelse ‘asker-i İslām

Gemiye **girmege** idüp ikdām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 62*). [*girmege, -mege]*

Dakḳ-ı bāb itdi **girdi** ḳatlarına

Düşdi ḥavf u hirās cānlarına (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 73*). [*girdi, -di*]

Mûmı nâ-gâh ben söyündüreyin

Sen eve **gir** öñinde ben durayın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 100, Mısra 34*). [*gir,*]

Ḳardaşum evde ḥufyeten **giregör**

Başuñı mıḳrame alup örü dur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 100, Mısra 27*). [*giregör, -e, -gör*]

Ev ḳapusı öñinde şoffadadur

Şekl-i nisvānda içerü **giregör**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 100, Mısra 30*). [*giregör, -e, -gör*]

Eyle itdiler içerü **girdi**

Kendü boğazını ele virdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 101, Mısra 1*). [*girdi, -di*]

Bir iki kimse **girdiler** içerü

Hîḳ bakmayuban añaru berü (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 104, Mısra 5*). [*girdiler, -di, -ler*]

Çün Gula'nuñ civārına **girdi**

Ya'nî ol ḳal'a ḳurbine irdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 126, Mısra 1*). [*girdi, -di*]

Yoğ-ise ḥarḳlıguñ eger vireyin

Bu işüñ arasına ben **gireyin**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 143, Mısra 14*). [*gireyin, -e, -y, -in*]

Ele kim **gire** ulu devletdür

Nice devlet sa'âdet 'izzetdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 177, Mısra 7*). [*gire, -e*]

Didiler biz yarara cān virürüz

Ger emri âteşe atsa **girürüz**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 40*). [*girürüz, -ür, -üz*]

Yüze yapışdı ḥaylî cevri itdi

Burnına **girdi** vāh neler itdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 84, Mısra 10*). [*girdi, -di*]

Girse ağzına ger meges ānî

İlmeyüben bulur o bir yanı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 106, Mısra 17*). [*girse, -se*]

Cān atup bir eve gelüp irdi

Az cān-ile içerü **girdi**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 70, Mısra 28*). [*girdi, -di*]

Girür ü taşraya çıkar gāhî

Şundı âhir eline bir tûmār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 37, Mısra 16*). [*girür, -ür*]

Şāhib-i ḥāne **girdi** çün içerü

Bu ḥaşīruñ içinde durur örü (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 81*). [*girdi, -di*]

Ol oturduğı yire çün **girdi**

Giricek ulu hayrete irdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 29*). [*girdi, -di*]

Dâhil ü hârice **girüp** çıka ol

Niçe dârü'l-hadîsde söz aç ol (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 11*). [*girüp, -(ü)p*]

Gayrınıñ koynına dime **gireyin**

Yâd bostânda gülleri direyin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 137, Mısra 35*). [*gireyin, -e, -y, -in*]

Niçe germ-âbesi yeñi icâd

Girse gamgîn çıkar yine dil-şâd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 55, Mısra 2*). [*girse, -se*]

Mağşada irdi oluban vâsıl

Kal'anuñ içine **girüp** hâşıl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 53, Mısra 8*). [*girüp, -üp*]

gir-: I Girmek. II dahil olmak.

Rezme 'uryân **girür** dilâverdür

Hayderî tâc-ile kalenderdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 53*). [*girür, -ür*]

Az zamân içre bulicek itmâm

Ceng eri **girüp** eyledi ikdâm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 131, Mısra 10*). [*girüp, -üp*]

İçerü **gireyin** didi anı

Er midür zen midür görem anı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 11*). [*gireyin, -e, -yin*]

Nâ-gehânî eline **girdi** zimâm

Olmuş-iken kamunuñ işi tamâm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 21*). [*girdi, -di*]

Her o germ-âbeye **giren** halvet

Oldı mecnûn-ı bir perî elbet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 55, Mısra 3*). [*giren, -en*]

gir-: Giymek/giyinmek.

Gâhî nisvân şekline **girdi**

Gündüzin vardı mağşada irdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 105*). [*girdi, -di*]

gir-: Giriş yapmak, bir mekanın içerisine geçmek; ziyaret etmek.

Giricek ev içine kıldı nazar

Yaluñuz bir o vü bir ol duhter (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 67*). [*giricek, -icek*]

Ol oturduğı yire çün girdi

Giricek ulu hayrete irdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 30*). [*giricek, -icek*]

gird-bād: *Döne döne esen şiddetli rüzgar, kasırga, hortum.*

Gird-bād u habāb hālını gör

Tire-dil gözleri gubār-ile pür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 21*). [*gird-bād,]*

giri: *Tekrar.*

Anlara biñ görünmiş-idi biri

Kaçışup dirdi birbirine **giri**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 113, Mısra 26*). [*giri,]*

giribān: *Elbise yakası.*

Ağıza geldügin didi bir bir

Eşk yaķalayup **giribānın**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 15*). [*giribānın, --ın]*

Her **giribānı** kim açar şemşir

Fevrī dikerdi sūzeni ile tır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 73*). [*giribānı, -ı]*

giriftār: *Esir, tutsak.*

Çün **giriftār** gördiler anı

Hep firār itdi bunca yārānı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 80, Mısra 19*). [*giriftār,]*

giri-küşād: *Düğüm çözen, güçlükleri, zorlukları halleden.*

Kendünüñ dahı ĥod murādı idi

Bu işāret **giri-küşādı** idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 156, Mısra 20*). [*giri-küşādı, -ı]*

giriş: *Başlamak, bir işe kalkışmak.*

‘İd-i ađhā yine çün irişdi

Zebĥ-ı kurbāna ĥalk **girişdi**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 6*). [*girişdi,]*

girişür: *(Kavgaya veya tartışmaya) Tutuşmak; bir şeyi yapmaya başlamak, koyulmak, başlamak üzere hazırlık yapmak, teşebbüs etmek.*

Ġāzīler ardca cān atup irişür

Birbirine yarağ-ile **girişür**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 148, Mısra 20*). [*girişür,]*

girü: *Artık, bundan sonra.*

Boğazın şıkmağ isteyüp sākī

Dir idi **girü** hürmetün bākī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 78, Mısra 18*). [girü,]

Girü anuñla Yūsuf-ı Ken‘ân

Enbiyāya irer eşedd-i belā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 74*). [girü,]

Añlamaz mı zāmīrini hāsīd

Aña rāci‘ **girü** aña ‘āyid (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 50, Mısra 12*). [girü,]

girü: Geri, arka.

Ola rüz-ı rez(i)mde ğayretlü

Girü bezm-i şafāda şevketlü (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 44*). [girü,]

Yoldan ırulsun ol ayak bağı

Girüde hīç kalmasun yağı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 36*). [girüde, -de]

Girüde kımayup tākī vü bākī

Şākī olanlara virdüm ferāğı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 202, Mısra 19*). [girüde, -de]

girü: Tekrar.

İdelüm lutf-ile taleb anı

‘Unf-ile **girü** istenür şānī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 85, Mısra 48*). [girü,]

Kapuyı açup aldılar içerü

Kapadılar kapuyı berk **girü** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 100, Mısra 24*). [girü,]

İbtılā bir belāya olmaz ‘aceb

Kurtulan itmek anı **girü** taleb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 78*). [girü,]

Yandurur birkaç akçeyi eline

Gice kalkar gider **girü** yolına (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 52*). [girü,]

O kim şimdi **girü** eyleye tuğyān

Bulur kahr-ı Hudā vü haşm-ı sultān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 201, Mısra 23*). [girü,]

giryān: Ağlamaklı, üzüntülü.

Halk fāhır libās ile handān

Kendü mātem-kabā ile **giryān** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 47, Mısra 18*). [giryān,]

git-: Gitdi: gitti.

Sāyeveş yanına düşüp **gitdi**

Mīr ü kādīye çıkmadın yetdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 80, Mısra 29*). [gitdi, -di]

Niçesin kâfirüñ esîr itdi

Çoğı tamuya kellesüz **gitdi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 138*). [gitdi, -di]

Şıla semtine **gitdi** pes fikri

Vaṭānuñ düşdi ḳalbine zikri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 63*). [gitdi, -di]

git-: Sona ermek.

Yimek içmek tedārüki **gitmiş**

Şağılur ḫālinüñ işi bitmiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 35*). [gitmiş, -miş]

Üstine oturup meger ḡāfil

Gitmiş idrāki ‘aḳlı ḫod zāyil (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 16*). [gitmiş, -miş]

İp olup ḳaçdı pāy-bend itdi

[...]rıyup yüz aḳça ḫod **gitdi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 26*). [gitdi, -di]

Sefîh olmuşdı ehl-i ‘ırzuñ adı

Cihānuñ **gitmiş** idi aḡzı dadı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 32*). [gitmiş, -miş]

git-: Gitmek. Bir yerden daha uzak bir yere varmak, azîmet etmek.

At gögercin taḳlasın atdı

Yan pertāvın idüben **gitdi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 44*). [gitdi, -di]

Eşk-i çeşmi gibi şitāb itdi

Yüz urup yola niçe gün **gitdi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 77, Mısra 24*). [gitdi, -di]

Yimeyince ḡidāsını **gitmez**

Otı yirindedür ḳarār itmez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 47*). [gitmez, -mez]

Ḳıymaz emn ü emān ṭaleb idene

Gitmez ardınca ḳaçuban gidene (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 114, Mısra 16*). [gitmez, -mez]

Geldi vü **gitdi** ḳaldı ḫoş nāmı

Şühedā ile ola ārāmı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 51*). [gitdi, -di]

Olsa hem-ḫvābuñ ayruḡa **gitme**

Sāz-ile ḫüb-rūya meyl itme (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 137, Mısra 33*). [gitme, -me]

‘Ömr-i nāzük hebāya **gitdi** dirīḡ

Cehd bād-ı hevāya **gitdi** dirīḡ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 48*). [gitdi, -di]

Ḳalkdı fi’l-ḫāl ol aradan **gitdi**

‘Azli ḡayretle ihtiyār itdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 155, Mısra 25*). [gitdi, -di]

Nefse nefsi idi göçen **gitdi**

Ol ḳişi İntizāmī’ye yetdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 23*). [gitdi, -di]

Pāye pāye menāşıba çıkmış

Her tārīka yolu ile **gitmiş**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 28*). [*gitmiş, -miş*]

Ka‘be’ye **gitmeden** kala huccâc

Böyle zulm itmemiş durur Haccâc (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 182, Mısra 27*). [*gitmeden, -me, -den*]

Çanda fermân olur ise **giderüz**

Ne kızılbaş kıyavüz ne anı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 38*). [*giderüz,]*

İntizâmî ümîdi kaṭ‘ itmiş

‘Akı vü hūşı yek-sere **gitmiş**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 20*). [*gitmiş, -miş*]

Kıymaz emn ü emân taleb idene

Gitmez ardınca kaçuban **gidene**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 114, Mısra 16*). [*gidene, -en, -e*]

Batdı kan derlere figân iderek

Geldi cânı yirine çün **giderek**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 40*). [*giderek, -erek*]

Anı ikisi dahı fikr itmiş

Hîle vü hud‘a semtine **gitmiş**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 182, Mısra 14*). [*gitmiş, -miş*]

Biri toḡsan birisi otuz ider

Şatan alan evine **gitmek** iver (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 12*). [*gitmek, -mek*]

Ben o meh-pāreler ki medḥ itdüm

Medḥ-ile göge çıkarup **girdüm**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 62, Mısra 10*). [*girdüm, -dü, -m*]

Aña ḥaylî ihānet itmişler

Beç‘i koyup gerüye **gitmişler**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 24*). [*gitmişler, -miş, -ler*]

Pādişeh göçi ‘askerüñ **gidişi**

Yād iden kimdür orada bilişi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 17*). [*gidişi, -(i)ş, -i*]

Bir ayak **gitmedin** otağumdan

Ṭaşraya **gitmedin** yatağumdan (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 129*). [*gitmedin, -me, -di, -n*]

Bir ayak **gitmedin** otağumdan

Ṭaşraya **gitmedin** yatağumdan (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 130*). [*gitmedin, -me, -di, -n*]

İltimāsına i‘tirāf itdüm

Dāl olduğı vādīye **girdüm**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 9, Mısra 4*). [*girdüm, -dü, -m*]

Git-: Yok olmak.

Çam şakız gibi yapışur **gitmez**

Büy-ı kaṭrānsuz kaçup yitmez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 31*). [gitmez, -mez]

Muḥaṣṣal bu imiş her gāh fikri

Dilinden **gitmez** imiş şāh mekri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 54*). [gitmez, -mez]

Ḥaylî baş şındı niçe kol **gitdi**

Dāne-i engûri gör neler itdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 79, Mısra 9*). [gitdi, -di]

İṭāle ol selāṭine kim itsün

Meded bizden o sū'-i zann **gitsün** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 198, Mısra 34*). [gitsün, -sün]

Ḥaylî kazuk kaçup gelen ilişür

Gidecek yol bulımayup ilişür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 28*). [gidecek, -ecek]

Gitdi gökden hicāb-ı zulmānī

Geydi tağ taş libās-ı nūrānī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 122, Mısra 3*). [gitdi, -di]

Āḥirü'l-emr gör felāketini

Dünyeden **gitmede** helāketini (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 28, Mısra 20*). [gitmede, -me, -de]

git-: Gitmek, ayrılmak(ölmek anlamında).

Niçe kol **gitmiş** anca baş şınmış

Niçenün kaşı gözine inmiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 22, Mısra 7*). [gitmiş, -+miş]

Ġāziler **gitse** bir yire sefere

Nezr ü kurbān ile varup ol ere (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 56, Mısra 7*). [gitse, -se]

git-: Sona ermek.

Cümle sermāyeden çü el yundı

Devleti **gitdi** ṭālī'i döndi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 38*). [gitdi, --di]

Çünkü ḥüsrān komadı dilde mecāl

Gitdi sermāye yitdi māl u menāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 77, Mısra 4*). [gitdi, --di]

Pādişāhuñ ziyāfeti **gitdi**

Ol düğünler nihāyete yitdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 11*). [gitdi, --di]

Geldi kış ḥaylî **gitdi** vaḳt-i ḥazān

Rüz-ı Kāsım'da irdi bir 'asker (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 18*). [gitdi, --di]

‘Ulûfe **gitdi** tîmâr elde qalmaz

O ma‘zûlî kimesne hîçe almaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 33*). [gitdi, --di]

Mu‘abbirler idüp ta‘bîr ẖvābum

Gidüp miḥnet feraḥ buldı [bu] cānum (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 96*). [gidüp, -
üp]

git-: Gitmek, uzaklaşmak.

Niçe serdâr ‘asker çekdi **gitdi**

Bu buldı cümlesinden imtiyâzı (*Tuhfetü'l-İhvân, Kit'a 2, Mısra 3*). [gitdi, -di]

Rûz u şeb **gitdi** eyledi iḳdām

Çaḳ ḥazāna ḳarîb-idi hengām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 77, Mısra 25*). [gitdi, -di]

Eşk-i çeşmi gibi şitâb itdi

Yüz urup yola niçe gün **gitdi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 82, Mısra 6*). [gitdi, -di]

Bād itdi biraz o dem ārām

Gitdi şandı o cāndaḡı ālām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 30*). [gitdi, -di]

Kimi dirlük murādına **gitdi**

Kim şehâdet ümîdine yetdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 86, Mısra 13*). [gitdi, -di]

Ḳanda kim bir mesîreye yitdi

Bile zevḳ u şafâ ile **gitdi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 18*). [gitdi, -di]

Bir dem ārām itmeyüp **gitdi**

Mektebe varmaḡı tamām itdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 150, Mısra 23*). [gitdi, -di]

Çünki işitdi **gitdi** Tebrîz’i

Ġam tebinden nice_ide perhîzi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 154, Mısra 13*). [gitdi, -di]

Aña daḡı mübāşeret itdi

Müdmîn-i ḥamr oldı vü **gitdi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 46*). [gitdi, -di]

Gitdi ol ḳaldı bu tefekkürde

Hep ḳabāḡatlerin tezekkürde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 59*). [gitdi, -di]

Sā‘atinde Ḥudā çü luṭf itdi

İçerü vālidesine **gitdi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 72*). [gitdi, -di]

Ḥāk-i pâyına rūymāl itdi

Lā-büd ol didüḡi yola **gitdi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 160, Mısra 38*). [gitdi, -di]

İntizāmî daḡı bile **gitdi**

Hîç ḡaraḡsuz ḡazāya meyl itdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 53*). [gitdi, -di]

Gitdi bāzāra sürinüp er geç

Bāri yedilse binmesinden geç (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 3*). [gitdi, -di]

Fāriğu'l-bāl olup sükût itdün

Gerçi bir özge vādīye **gitdün** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 174, Mısra 10*). [gitdün, -dü, -ñ]

O dağı **gitdi** cānları çıkdı

Top-ı miḥnet bedenlerin yıkdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 179, Mısra 35*). [gitdi, -di]

Yire geçmez göge uçmaz nice_itsün

Başı korkusu-y-ıla kanda **gitsün** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 201, Mısra 10*). [gitsün, -sün]

Eyledi çünkü bir zamān ārām

Bir yire **gitmek** itmedi ikdām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 73, Mısra 2*). [gitmek, -mek]

Bir sā'at imtizāc itmediler

Egri şuyından öte **gitmediler** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 28*). [gitmediler, -me, -di, -ler]

Evveli қо gerekli hātimedür

Eyüler **gitdügi** yola gide-gör (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 70*). [gitdügi, -düg, -i]

Öñinden hiç **gitmez** kimse mahrūm

Yanında fāsüdün ḥod işi ma'lūm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 75*). [gitmez, -mez]

Bunca günlük yola ki biz **gitdük**

Kaşd-ı a'dā diyü şitāb itdük (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 9*). [gitdük, -dük]

git-: Ölmek, dünyadan göçmek.

Kendü **gitdükde** kala bir eşeri

Andan ol yazılan vire haberi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 55*). [gitdükde, -dük, -de]

git-: (Belli bir yönde) Belli bir yol takip etmek.

Sāhil-i nehr ile akup **gitdi**

Gör ne ḥāle şataşdı gör n'itdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 21, Mısra 31*). [gitdi, -di]

Kendi önince eyleyüp 'avdet

Lā-tekellüf süre süre **gitdi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 37, Mısra 9*). [gitdi, -di]

git-: (Bir şeyden bir şeye, bir kimseden bir kimseye) gitmek, geçmek, intikal etmek; uzaklaşmak.

Gideli bir yıla qarīb olmış

Neyse maqşūdı cümleten bulmış (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 26, Mısra 27*). [*gideli, -eli*]

Gitdi gözden liqā-yı ihvānum

Gitdi cāndan şafā-yı yārānum (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 48, Mısra 32*). [*gitdi, -di*]

git-: *Bir yerden veya bir işten ayrılmak.*

Geldi cān **gitmesi** ile anuñ

Yüri bostānda mı biter cānuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 97*). [*gitmesi, -me, -si*]

git-: *"Aldı gitti." anlamını pekiştiren fiil.*

Başka boy çekdi 'ālemi dutdı

Rahş-ı gerdūna bindi vü **gitdi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 51, Mısra 8*). [*gitdi, -di*]

gitdi: *Sona ermek, yok olmak.*

Ṭālī'ı döndi devleti **gitdi**

Kendü özine eyledi nazarı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 6*). [*gitdi,]*

gitmek: *Gitmek, ayrılmak, terk etmek.*

Gitmenüñ eyledi tedārükini

Ḳomadı hīç irteye o günü (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 105, Mısra 1*). [*gitmenüñ, -nüñ*]

gitme: *Bir yerden başka bir yere varmak.*

Varmadın şer'e **gitmemüz** ḥabse

Zulm-i fāḥiş gelür ḳamu nāsa (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 45, Mısra 15*). [*gitmemüz, -müz*]

gitmeg: *Gitmek için.*

Cümleden öñ o mecma'a irişüp

Ḳamudan soñra **gitmege** dürişüp (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 161, Mısra 28*). [*gitmege, -e*]

gitmek: *(Belli bir amaç için) Belli bir yol takip etmek.*

Sūḥte **gitmek** diler didi bu şeb

Nüşḥañı varup andan eyle ṭaleb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 21, Mısra 25*). [*gitmek,]*

giy-: *Giymek, takmak.*

Ƙara řalıńı düzdi tā ki **giye**

Vardı boynın egüp murāķabeye (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 41, Mısra 45*). [giye, -e]

giyim: Giysi, elbise.

Giyimli atlar u (...) tāzlar

Silāhı ile geldi her dilāver (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 29*). [giyimli, -li]

giyin-: Bir giyeceği bedenine veya herhangi bir organına geçirmek.

Giyinüp başlayınca reftāra

Nāz ider birbiriyle güftāra (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 33*). [giyinüp, -üp]

gizli: "Gizli"; açıkça bilinmeyen, görülmeyen, açık ve aşikâr olmayan, belli olmaz bir durumda olan.

Gizli sırrı diye melek gelmez

Ėayr-ı Hāķ kimse Ėāyibi bilmez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 33*). [gizli,]

Olıgör yüri 'ākıbet-endiş

Kendü kendüni **gizli** kıl teftiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 156, Mısra 34*). [gizli,]

Eřkiyā ķanda ise **gizli** 'ayān

Ėatlı idüp virme hıķ emān u zamān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 107*). [gizli,]

Gizli düşmenden ol veli tersān

Yüzüne gülererek ayaęuñ alır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 33, Mısra 32*). [gizli,]

göç-: Yerleşmek amacıyla mahalle, köy, şehir veya ülke değiştirmek.

Nefse nefsi idi **göçen** gitdi

Ol kişi İntizāmı'ye yetdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 23*). [göçen, -en]

Pādiřeh **göçi** 'askerüñ gidişi

Yād iden kimdür orada bilişi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 17*). [göçi, -i]

gög: Gökyüzü.

Bu **gögün** saña āli mi vardur

Yohsa fikr-i muķāli mi vardur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 69, Mısra 23*). [gögün, -ün]

göger-: Morarmak.

Akdeñiz karası ağarmış-ıdı

Gök şitâdan katı **gögermiş-idi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 109, Mısra 4*). [gögermiş-idi, -miş-, -idi]

gögercin: Güvercingillerden, hızlı ve uzun zaman uçabilen, kısa vücutlu, sık tüylü, birçok evcilleşmiş türü bulunan, yemle beslenen kuş.

At **gögercin** taklasın atdı

Yan pertâvın idüben gitdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 43*). [gögercin,]

gögüs: Bağır, sine; kalp, gönül.

Oldı her birinüñ ayağı tozı

Eli **gögsinde** idi yirde yüzi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 150, Mısra 30*). [gögsinde, -i, -n, -de]

gök: Gökyüzü.

Gök kebūd-iken al reng olmuş

Kamu âfâk cümle deng olmuş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 27*). [gök,]

Akdeñiz karası ağarmış-ıdı

Gök şitâdan katı gögermiş-idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 109, Mısra 4*). [gök,]

Bulmaya **gökdeki** hâmel çâre

Aça şevr-i zemînde yâre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 53*). [gökdeki, -de, -ki]

Gitdi **gökden** hicâb-ı zulmânî

Geydi tağ taş libâs-ı nūrânî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 122, Mısra 3*). [gökden, -dön]

Gökden eyler hilâl işâretler

Ya' nî barmağ-ile beşâretler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 143, Mısra 35*). [gökden, -dön]

Bu sa'âdet degül midür şimdi

İstenen **gökde** yirde bulundu (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 8*). [gökde, -de]

Her kim anuñ rikâbına yüz urur

Mâh-ı nev gibi **gökde** yir bulur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 40*). [gökde, -de]

Çün tulû' ide şem' olan mâhum

Şevk-ile boyanur **göge** âhum (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 44, Mısra 22*). [göge, -e]

Zülfi sünbüller ide başda yirüñ

Göklere rif'at ile ire serüñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 12, Mısra 14*). [göklere, -ler, -e]

ğonca: *Far. I Gülün açılmamış hali. II Tomurcuk. III Sevgili. Edebiyatımızda sevgili ve sevgilinin ağzı için kullanılmıştır.*

Ğonca geldi kabağı toptolu mey

Meclis ehlini tā ki eyleye hay (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 59*). [ğonca,]

Gülşen-i 'ömri **ğoncasına** bir ān

İrmesün dest-bürd-i bād-ı hazān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 177, Mısra 41*). [ğoncasına, -sı, -n, -a]

Şöyle dem-beste haste hālî harāb

Ğonca ağzına üşmiş-idi zübāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 36*). [ğonca,]

Ğoncanuñ kalbi kan ile tıldı

Gel beru gör қарanfıli ser-bāz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 40, Mısra 26*). [ğoncanuñ, -n, -uñ]

Bed-kelām eyleyen haķuñda lisān

Güng ü lāl ola **ğonca** gibi hemān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 32*). [ğonca,]

Қan otur[m]ııdı **ğoncanuñ** diline

Şāh şāh oldı servüñ endāmı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 40, Mısra 12*). [ğoncanuñ, -nuñ]

Haylî bārid esüp şavurdı şabā

Ğonca güşın dutup iderdi ibā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 38*). [ğonca,]

Ğonca boğazını ele virmiş

Sūsenüñ ne dili var ide niyāz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 40, Mısra 18*). [ğonca,]

ğonca-fem: *Gonca ağızlı. Gonca gibi küçük ve güzel ağızlı.*

Açıla **ğonca-femler** ide cevāb

Ağzuña baķa eyledükçe hitāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 12, Mısra 11*). [ğonca-femler, -ler]

ğoncaveş: *Gonca gibi.*

Dil uzatmadın aña buğz-ile hār

Ğoncaveş sākıt olup itdi qarār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 63, Mısra 14*). [ğoncaveş,]

ğoncen: *Henüz açılmamış çiçek.*

İşbu nağmeyle bülbulüñ sāzı

Gelmiş ağzına **ğoncenüñ** rāzı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 143, Mısra 30*). [ğoncenüñ, -üñ]

gönder: *Yollamak, ulaşmasını, gitmesini sağlamak. Göndermek.*

Țutulan kâfirüñ yararını hep

Gönderüp kapuya o ‘âlî-neseb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 40*). [*gönderüp, -üp*]

Didi babam ‘Acem vilâyetine

Gönderüp ‘askerini ğâretine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 6*). [*gönderüp, -üp*]

Bunca pîşkeşle kardaşı oğlın

Rehn için **gönderince** ol bî-dîn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 154, Mısra 28*). [*gönderince, -ince*]

göñl: *Aşığın gönlü || Aşk ve sevginin kaynağı, yürek, kalp.*

Gözi yaşardı başı çigzindi

Cânı daraldı **göñli** talbındı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 4*). [*göñli, -i*]

Üç yük akçeydi defterüñ şemeni

Göñli bād-ı hevâdan oldı ğanî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 76*). [*göñli, -i*]

Oldı âhir sözi şuña münce

Didi **göñlüm** durur kıatı muğber (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 20, Mısra 6*). [*göñlüm, -üm*]

Göñli ğamgîn ü gözleri nemgîn

Kendüye geh hîtab ider geh ‘itâb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 36, Mısra 38*). [*göñli, -i*]

Göñlüm eglerdi iltifâtları

Câna ‘izzet virürdi zâtları (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 48, Mısra 29*). [*göñlüm, -(ü)m*]

göñlek: *Gömlek.*

Yaluñuz **göñlek-ile** kıutulmuş

Bir kıolı hançer-ile dürtülmüş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 5*). [*göñlek-ile, --ile*]

göñül: *İnsanın duydu merkezi, yüreğın manevi yönü. Aşk ve sevginin kaynağı, kalp, dil.*

İrdi bir dem meger şeb-i deycür

Eyle şebden **göñül** olur rencür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 2*). [*göñül,]*

Göñli vahdet makâmın itdi heves

Didi iy dil hevâ yeter sözi kes (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 65*). [*göñli, -i*]

Kanda nân u nemek ki yetmiş ola

Dilde aña du ‘â **göñülde**şenâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 58*). [*göñülde, -de*]

Aşl-ı maşşūda idelüm āgāz

Ol hevādan **göñül** ura pervāz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 160, Mısra 2*). [göñül,]

Olur oldu 'asîr aña yesîr

Göñli dāyim ġanî vü gözleri sîr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 10*). [göñli, -i]

İtdi bir ɗarb ile anı mecrūḥ

Oldı ɗarbı niçe **göñül** mecrūḥ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 80, Mısra 4*). [göñül,]

Dilde sūzuñ **göñülde** var şererūñ

Var gibi ḥāl ü kâlden ḥaberūñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 46, Mısra 11*). [göñülde, -de]

Her kılında niçe **göñüller** esîr

Bir durur yanlarında bay u faḳîr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 51*). [göñüller, -ler]

Aña benzer mesîresi ḥaylî

İtmesün mi **göñül** aña meyli (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 68*). [göñül,]

Ayağı daḥı olmadı pādāş

Āba çeşm âteşe **göñül** mu'tād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 25*). [göñül,]

göñül: "Ey gönül!" "Ey kişi!" anlamlarında bir ifade.

Ey **göñül** gel tefekkür eyleyelüm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 33, Mısra 1*). [göñül,]

göñüllü: 1. Bir işi yapmayı hiçbir yükümlülüğü yokken isteyerek üstlenen. 2. Çok istekli. 3.

Seven kimse veya sevgili.

Ṭab'ı bî-raḥnedür baḳup göricek

Virdi aña **göñüllü** bir gedücek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 62, Mısra 24*). [göñüllü,]

göñül egile-: İnsanı oyalayıp hoşça vakit geçirten şey veya kimse.

Foça şehrini eyleyüp me'vā

Göñlini egler idi āb u heva (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 16, Mısra 54*). [göñlini egler, -r]

Ḳapu yanında anı bekler imiş

Gelmesi ile **göñlin egler** imiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 100, Mısra 16*). [göñlin egler, -r]

]

Vālide yanın oturup bekler

Dürlü lāf-ile **göñlini egler** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 100, Mısra 32*). [göñlini egler, -r]

Atlar içinde dütsü eyleyesin

Göñlüñi anuñ-ıla **egleyesin** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 46*). [göñlini egleyesin, -y, -esi, -n]

Ru'ûsuñ şüreti koynumda kaldı bir hamâyıldür

İçinde derc olan luţf ile ihsân **gönlümi egler** (*Tuhfetü'l-İhvân, Kaside 1, Mısra 10*). [gönlümi egler, -r]

[gönlümi egler, -r]

Yarar olup nice başlar kesenler

Zirā'at itmek-ile **göñlin egler** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 28*). [göñlin egler, -r]

Fakîre iltifâtı artuğ eyler

O bî-çâre anuñla **göñlin egler** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 30*). [göñlin egler, -r]

gör: Görmek.

Gördi āhîr atını kurtarımaz

Hîç bir cānibūñ yolın varımaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 53*). [gördi, -di]

Erlüğün seyr itdürüp dursa

İşbu seyl-âb ma'berin **görse** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 18*). [görse, -se]

Görübün hālîni katı mağbūn

Dest-gîrūñ ola didi Bî-çūn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 69, Mısra 3*). [görübün, -üben]

Şāhib-i hāne hālîni çü **görür**

Cümle huddāmına o dem yügürür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 70, Mısra 29*). [görür, -ür]

İki hasret kavuşsa birbirine

İki mehcūr o demde-kim **görine** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 72, Mısra 20*). [görine, -i, -n, -e]

Berkveş atılup örü-durdu

Şa'sa'a dutmış 'ālemi **gördi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 24*). [gördi, -di]

Aşikāre ol arada **gördi**

Seyr içün bir kenārda durdu (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 39*). [gördi, -di]

Hod terāzū-peẓîr olan esbāb

Kef şaçar şāhibin **görüp** nā-yāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 68*). [görüp, -üp]

Gördi hep nār başına üşdi

Kurtarımayicek bile düşdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 5*). [gördi, -di]

İntizāmî **göricegiz** her çend

İrmemişdi metā'a hîç gezend (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 15*). [göricegiz, -iceg, -iz]

Gördi ašlā ğınā degül bākī

Bu ğınādan ‘anā ҡalur bākī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 76, Mısra 5*). [gördi, -di]

Şatar oldı **görince** istignā

Anı almaz buçuğına farzā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 77, Mısra 9*). [görince, -ince]

Aşma pencāreden çıkardı başın

İçerüden **görem** dir idi taşın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 78, Mısra 10*). [görem, -em]

‘İş ü ‘işretde ‘ālemi çü **görür**

Üzüm üzüme göre dir ҡararur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 78, Mısra 5*). [görür, -ür]

Başına üşdiler o yārānuñ

Gerdişin **gör** sipihr-i gerdānuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 80, Mısra 10*). [gör,]

Bilmez idi adın meger şorsa

İki olurdı bir dahı **görse** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 80, Mısra 28*). [görse, -se]

İntizāmī **görüp** göyündi özi

İltimāsına döyimedi yüzi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 80, Mısra 25*). [görüp, -üp]

Gör ıtama ‘ādemo ne hāle ҡoyar

Ṭālī ‘-i bed yanınca nice uyar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 65*). [gör,]

Eyle inşāf bā ‘iş-i zūrī

Gör ne hāl itdi dāne-engūrı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 68*). [gör,]

Қādī **gördi** vü itdi redd-i selām

Ayağın ҡalkup eyledi ikrām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 9*). [gördi, -di]

İntizāmī bu hālī çün **gördi**

Maḥzar-ı ҡāḍide örü-durdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 39*). [gördi, -di]

İntizāmī çü şirretin **gördi**

Ol dahı şirrete örü-durdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 59*). [gördi, -di]

Қonağın İntizāmī’nüñ şoriceķ

Buldı dikildi yanına **göriceķ** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 54*). [göriceķ, -iceķ]

Görmedüm ҡarbı diyü ‘aynı ile

Aña iğmāz iderdi ‘aynı ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 35*). [görmedüm, -me, -dü, -m]

Da ‘vī **görmege** yok-durur mededi

Görme misin gözindeki remedi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 27*). [görmege, -mek, -e]

Ḍarb-ı mecrūhı **görüp** itdi ḥiṭāb

Қıldı ҡarb-ı meḡelle redd-i cevāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 17*). [görüp, -üp]

Gördi birdür kenârı ortası

Geminüñ bulanurdı şafrâsı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 67*). [gördi, -di]

Gördük âhîr şuya tayandığını

Rûzgâra özüñ inandığını (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 83*). [gördük, -dü, -k]

Şavletin bebr **görse** kan kaşanur

Şîr pehlûya gelmege üşenür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 7*). [görse, -se]

Buldı yanında râğbeti dojdıñ

Ma'nîsüz da'vîsini hîd **gördüñ** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 16*). [gördüñ, -düñ]

Tende rûh-ı 'adûyî **gördi** gezer

Şeşperüñ her peri yatağın arar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 51*). [gördi, -di]

Her biri başı kaydını **gördi**

Çak 'ademden yaña yolın sürdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 141*). [gördi, -di]

Biri birini **göricek** 'asker

Her biri oldı nite-kim ejder (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 19*). [göricek, -icek]

İntizâmî **görüp** bu gavğâyı

Eyler-iken gâzâya da'vâyı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 111*). [görüp, -üp]

Gördi âb-ı hayâtıdan el yur

Cismi bî-rûh dîdesi bî-nûr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 11*). [gördi, -di]

Dağı beglerbegilüğün Haleb'üñ

Gör kemâl-i 'inâyetin Çalab'üñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 93, Mısra 10*). [gör,]

İrdi Kostañtîniyye şehrine çün

Gör ne hâl itdi gerdiş-i gerdün (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 93, Mısra 16*). [gör,]

Dağdı boynına şubh-dem kefeni

Gördi bî-rûh çün o sîm-tenî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 94, Mısra 12*). [gördi, -di]

Taş yürekle kefende **görse** cibâl

Mağsilinde atıla penbe-mişâl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 94, Mısra 27*). [görse, -se]

Gül ruhını çü dutdı tebhâle

Hançere düşdi **görülen** jâle (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 94, Mısra 24*). [görülen, -üben]

Âl-i Bermek **göreydi** meşveretin

Kendü re'yinde ide ma'zeretin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 95, Mısra 21*). [göreydi, -e, -y, -di]

Gördüğün şanma gonca-i zanbak

Ta'ziye-nâme yazılı el-hak (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 96, Mısra 7*). [gördüğün, -dü, -gün]

Görüp akıtdı çok sirişk-i cezîl

Ḳurretü'l-‘aynı çeşmi gibi ‘alîl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 96, Mısra 19*). [görüp, -üp]

Kûy-ı dildâre meyl idüp durdı

Geldi kapusını açuk **gördi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 66*). [gördi, -di]

Oturacak zamân degül **gördi**

O haşıra şarıluban durdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 79*). [gördi, -di]

Göz kıpar sâķīye **görince** ḥabâb

Hîç bu şûret tutar mı cāy-ı şarâb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 17*). [görince, -ince]

Dayanup bir ḥaşîr dîvâre

Durur-ıdı **görince** bî-çâre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 78*). [görince, -ince]

Böyle tiryākîler **görüp** şevķi

Ḳanı kururdu ḳalmayup zevķi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 51*). [görüp, -üp]

İçerü gireyin didi anı

Er midür zen midür **görem** anı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 12*). [görem, -em]

Vāķı‘â eyle ise yok sözümüz

Şübhe gider **göricegiz** gözümüz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 14*). [göricegiz, -iceg, -iz]

Didi bir eñsesi yoğun **görürin**

Yatmazın bunda şubḥa dek dururun (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 19*). [görürin, -ür, -in]

Ḳapudan taşra atdı çün kendin

Ḳurtarup **gördi** Ḥaḳ anuñ kaydın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 103, Mısra 16*). [gördi, -di]

İntizāmî’yi şadrda **göricek**

Ol maḳām-ı melâḥate iricek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 104, Mısra 7*). [göricek, -icek]

Bādeyi yürüdüdi sâķî durup

Reşk iderdi bu ḥālî dehr **görüp** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 104, Mısra 4*). [görüp, -üp]

Zînhâr irdi ‘asker-i a‘dâ

Gördüm âlây bayrağın ḥayfâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 107, Mısra 6*). [gördüm, -dü, -m]

Gördiler kim o derdmend ü za‘îf

Ol teni müstemend ü cismi naḥîf (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 29*). [gördiler, -di, -ler]

Şimdi beglik bir arada dursun

Merdlik nic’olur ‘adū **görsün** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 50*). [görsün, -sün]

Bunda düşmen ümîdine geldük

Başumuz kaydını **görüþ** irdük (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 4*). [görüp, -üp]

Haylî esdi şavurdu lâf urdı

Gördi cāsūs ayağın durdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 111, Mısra 26*). [gördi, -di]

Ġāzîler geldüğini çün **gördi**

Nārven karşıda örü-durdu (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 37*). [gördi, -di]

Tiz gelüp geçdüğün **gör** e pirenün

Başmağa kıymaz üstine semenün (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 23*). [gör,]

Başı ımızduğın **gördi** meges

El açup ovmağına itdi heves (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 27*). [gördi, -di]

Yatduğın **göricek** meges acıdı

Bir kanadını altına döşedi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 21*). [göricek, -icek]

Key zebün idi gözlerin açdı

Ĥod **görenler** dir-idi bu geçdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 118, Mısra 4*). [görenler, -ler, -en]

Gördi ol evde bir ‘azîmü’ş-şân

Ĥaşm-ile eyledi aña nigerân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 27*). [gördi, -di]

Varuban **göricek** o meczûbı

Bu mı didi o ĥalk matlûbı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 13*). [göricek, -icek]

Gird-bād u ĥabāb ĥālını **gör**

Tîre-dil gözleri gubār-ile pür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 21*). [gör,]

Kūĥ-ı Elvend’i **gör** vaĥārı ile

Bād-ı pūyāna n’oldı yile yile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 43*). [gör,]

Gör o şābit-ĥadem bu bunda bu kez

Bu eser şavurur yiler oñmaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 45*). [gör,]

Gerilüp çār-mīĥa buldı cezā

Gördi hep cümle millet-i ‘İsā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 123, Mısra 22*). [gördi, -di]

Ĥod civānānı ‘āşıĥa meyyāl

Biñini **görüben** yürü birin al (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 123, Mısra 36*). [görüben, -üben]

Ele girmezdi **gördüm** anı hele

Ĥatre ĥatrân teng-i sükker ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 33*). [gördüm, -dü, -m]

Toplaruñ dānesin **görüþ** yörenün

Gözi ĥalmış içinde şan görenün (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 11*). [görüp, -üp]

Ger Ferīdūn **göreydi** şavletini

Diye budur ferīd-i dehr anı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 134, Mısra 17*). [*göreydi, -e, -y, -di*]

Qahramān **görse** anı rezminde

Qahrı ile olur ser-efgende (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 134, Mısra 15*). [*görse, -se*]

Gördi küffār ālāyın ırakdan

Ḥod bu idi tazarru'ı Ḥaḳ'dan (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 135, Mısra 7*). [*gördi, -di*]

Ḳurd koyun **gördi** şanki bādiyede

Yāḥod 'uḳḳāb şaydı vādiyede (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 135, Mısra 13*). [*gördi, -di*]

Yidi yıl 'iṣ ü nūş-ile geçdi

Baḳ **gör** inşāfdan bu ḥod aşdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 68*). [*gör,]*

Püşt-i pāyıyla biri daḥı urur

Nirede yatduḡın bu kerre **görür** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 30*). [*görür, -ür*]

Begden anca **görince** luṭf-ı cezīl

İtdi ta'zīm-ile elin taḳbīl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 137, Mısra 9*). [*görince, -ince*]

Yol erinüñ belāların gel **gör**

Her birinden netīce ḥāşıldur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 71*). [*gör,]*

Şaḳlamış Ḥaḳ o tıflı luṭfindan

Gördi evvelki gibi şaḡ u esen (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 48*). [*gördi, -di*]

Göricek ṭab'ı oldı ṭopṭolu hezm

Aşşı ne eyleye şanāyi'-i naẓm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 77*). [*göricek, -icek*]

İntizāmī **görüp** bu aḥvālī

Eyleyüp ḥaylī cür'et-i 'ālī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 19*). [*görüp, -üp*]

At meḥāfe ile yıḳılı düşdi

Gör ne özge elem başa üşdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 140, Mısra 4*). [*gör,]*

Bu düşiş nice olduḡı zāhir

Gör ne luṭf itdi ol yüce Ḳādir (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 140, Mısra 10*). [*gör,]*

Kendüyi **gördi** Foça şehrinde

Yār u iḥvān işitdise ḳanda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 140, Mısra 19*). [*gördi, -di*]

Her birinüñ 'alāmetin **gördün**

Çār 'unşur nedāmetin **gördün** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 31*). [*gördün, -dün*]

Her birinüñ 'alāmetin **gördün**

Çār 'unşur nedāmetin **gördün** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 32*). [*gördün, -dün*]

Görđi hazz eyledi müşârun-ileyh

Luţfinuñ sâyesi müdârun-‘aleyh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 53*). [görđi, -di]

Cehl ü humkuñ marîzını **göre** ger

Fevrî nabzın dutup ‘ilâcın arar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 15*). [göre, -e]

Görse şeştâyı kulağını burar

Ɩopuzuñ sînesine dâğ yaƖar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 25*). [görse, -se]

Degme nâ-sâz hem-demin çü **görür**

Barmağına neyüñ Ɩamış yürüdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 23*). [görür, -ür]

VâƖı ‘â **görđi** sözi yolından

Geçđi leccüñ ‘arîz u tûlından (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 155, Mısra 19*). [görđi, -di]

Ol maħalde **görüp** sükûtı şavâb

Virmedi sözlerine hîç cevâb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 155, Mısra 21*). [görüp, -üp]

Pâdişeh tâ **göre** edâlarını

Yâd ide luţf-ile gedâlarını (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 156, Mısra 25*). [göre, -e]

İntizâmî **görince** bu ħâli

ÇıƖdı gözinden ‘âlemüñ mâlı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 13*). [görince, -ince]

Her birisi **görüben** itdi pesend

Gelmesün didi ellerüñe gezend (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 61*). [görüben, -üben]

Gezdi dîvân içinde elden ele

Anı **görüp** nifâƖ ider cehele (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 56*). [görüp, -üp]

Biri geldi vü görđi çün ħâlin

Gör anuñ daħı Ɩâl-ile Ɩâlin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 40*). [gör,]

Görđi bir gün bir ehl-i dil ħâlin

Kendü ħâlinde olan ihmâlin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 13*). [görđi, -di]

Biri geldi vü **görđi** çün ħâlin

Gör anuñ daħı Ɩâl-ile Ɩâlin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 39*). [görđi, -di]

Bir zamân aındı rûz-ı ‘uƖbâyı

Gözlerin açdı **görđi** dünyâyı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 68*). [görđi, -di]

LâƖ ol fer‘ aşlı ġayretini

Hîç ketm eylemez **gör** ‘iffetini (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 22*). [gör,]

Görenüñ ħâtırında Ɩanğı yiri

Dura yâdında idicek güzeri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 19*). [görenüñ, -en, -üñ]

Zāyil olmaz ol izdiyādı bulur

Dīde-i kalb-ile habībī **görür** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 26*). [görür, -ür]

Hakk'ın ihsânını **gör** ayruğı ko

Şabır olana rızık irer karşı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 17*). [gör,]

Kellesi kızdüğünü çün **gördi**

İ'tizâr-ile üstine sürdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 37*). [gördi, -di]

Herkesün hâlin itdi çün teftiş

Bakdı anı vü **gördi** bî-teşvîş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 10*). [gördi, -di]

Halk iden rızkının kefilidir

Kaydını cümle aşlı ile **görür** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 44*). [görür, -ür]

Gördi kim hiç sefer tedârüki yok

Lâk tırmaz hâzâr tedârüki çok (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 41*). [gördi, -di]

Ol gelen çıkdı atına bindi

Göricek İntizâmî de indi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 30*). [göricek, -icek]

İntizâmî bakınca kışında

Gördi bir cüz'î furça içinde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 171, Mısra 16*). [gördi, -di]

Hâline **göre** herkes itdi 'atâ

Hâşılı cânibeyn buldı rızâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 171, Mısra 29*). [göre, -e]

Gördi bakdı bir ulu şu taşmış

Çıkuban yola köprüyi aşmış (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 7*). [gördi, -di]

Haylî yir taşra atılup durdı

Hayrete vardı vü çün anı **gördi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 32*). [gördi, -di]

İki atlu birin geçürmekde

İşiden bir olur mı **görmekde** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 16*). [görmekde, -mek, -de]

Yaluñuz kimse **görmesün** o günü

Atı n'itsün yanınca yâ yükünü (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 17*). [görmesün, -me, -sün]

At işi bu degül Hudâ işidür

Kulunun 'aczinı **görür** işidür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 34*). [görür, -ür]

Ellerün şuya gitdügin çü **görür**

Atları bir matâra ile virür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 49*). [görür, -ür]

Müşterî yiñi na'lini **gördi**

Bir şikâr añlar üstine sürdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 7*). [gördi, -di]

Ucuz aldum diyü alan sevinür

Eksirek itdügin **görüp** döğünür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 16*). [görüp, -üp]

Devletin **gör** Murâd Paşa'nuñ

Ulu düstürü Āl-i 'Osmân'uñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 25*). [gör,]

Āl-i Bermek **göreydi** meşveretin

Kendü re' yinde ide ma'zeretin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 37*). [göreydi, -e, -y, -di]

Görüp olmuş kâmusı ma'lûmı

Farğ ider zālîmi vü mazlûmı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 33*). [görüp, -üp]

Güni günden yeg ola devletde

Görevüz dāyim anı 'izzetde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 177, Mısra 38*). [görevüz, -evüz]

İtdi hep cümlesi müşāvereyi

Göricek taşradan muhāşarayı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 179, Mısra 12*). [göricek, -icek]

Beçe hâkimdi kardaşı kıráluñ

Sû'-i fikrin **görün** o muhtâlün (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 180, Mısra 4*). [görün, -ün]

Sadr-ı a'zamlâ müttehid **gördi**

İçdi andını [...] durdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 181, Mısra 7*). [gördi, -di]

Gördi meylini ehl-i İslâm'a

Küfri ezber okur o hod-kāme (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 181, Mısra 15*). [gördi, -di]

Mâl-i mîrî ki yılda cem' olunur

Gör olaruñ da artuğı alınur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 183, Mısra 6*). [gör,]

Göreyin seni var maqdûrı

Şarf idüp hâyir itme mahzûrı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 183, Mısra 33*). [göreyin, -eyin]

Gör Şa'îd'i sa'âdete irdi

Şıdkı ile şehâdete irdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 61*). [gör,]

Tâcı geydiler itdiler sebbi

Gördi anı Şa'îd ol harbî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 48*). [gördi, -di]

Gördi serdâr o ser-hadün kaydın

Yine komadı eşkiyâ saydın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 17*). [gördi, -di]

Sedd-i İskender olup oturmuş

Şa'b siperler tedârûkin **görmüş** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 68*). [görmüş, -miş]

Cümlesi hâk-i pâye yüz ursun

Az zamân içre pâdişeh **görsün** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 136*). [görsün, -sün]

Görüp ol ser-ḥadüñ levāzımını

Eger a' lā vü ger mekārimini (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 5*). [görüp, -üp]

Hāme za' fin benānınıñ **gördi**

Kaşkātı kaldı ḥayrete vardı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 187, Mısra 21*). [gördi, -di]

Kılıcı kendüye rām itdi **gördi**

Ḥarāba varmadın ocağı sürdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 35*). [gördi, -di]

Bu re' yi eyler-iken ḥvāba vardum

Yanuma geldi bir pīr anı **gördüm** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 2*). [gördüm, -dii, -m]

Şahīḥa kız-b-i evvel ola tebdīl

Görüñ bir 'ākıl u dānāyı ta' cīl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 198, Mısra 24*). [görüñ, -üñ]

Hedāyāsın tedārük itdi **gördi**

Atuñ pā-mālinüñ olmaya yurdu (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 19*). [gördi, -di]

Re' āyāyı **görüp** ḥālını şordu

O kim mazlūm durur zulmini gördi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 202, Mısra 3*). [görüp, -üp]

Kamudan özge itdi iltifātı

Ḥaşūduñ **görüben** uçdı ḥayātı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 203, Mısra 28*). [görüben, -üben]

Velī **gör** yirini buldı sefāhet

'Ayān oldı fezāḥatla feşāḥat (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 33*). [gör,]

Ṭakılmış pīr olana köhne nāmı

Bu dem **gör** köhnelerde ihtirāmı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 36*). [gör,]

Ne **gördi** ne işitdi kıldı iş'ār

Ḥudā'ya eyledi şükriini tekrār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 5*). [gördi, -di]

gör: Gör!.

Atalardan birisi **gör** ne dimiş

Gerçi kim her geçen belürmez imiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 70, Mısra 35*). [gör,]

Varicek ḫamusı ziyāretine

İntizāmī'ye **gör** 'ibāreti ne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 10*). [gör,]

İntizāmī'nüñ anda ḥuddāmı

Kaçdı atlarla **gör** bu ālāmı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 8*). [gör,]

gör: Görmek, gördüm. Bakmak

Ekşer ol nā-murād olur **gördüm**

Ben bu rü' yāyı niçe kez yordum (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 51*). [*gördüm, -düm*]

Furşatuñuz bulup şafâ sürdüm

Dimedin kimse zāhiren **gördüm** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 24*). [*gördüm, -düm*]

Ne seķāmet idügi añlanmaz

Her **gören** irteye ķalır şanmaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 38*). [*gören, -en*]

Beñzine göre 'illet-i yerekān

Ditrer endāmı dir **gören** hafakān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 46*). [*gören, -en*]

Her **gören** şimdi aña munşıfdur

Şüretā görüp ol ki vākıfdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 19*). [*gören, -en*]

Atı pādaş **gören** edeplü şanur

Bir adım yürise velī uşanur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 5*). [*gören, -en*]

Geldügin her **gören** beşāretde

Yolına cān atup ziyāretde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 31*). [*gören, -en*]

Gör ne rif'at durur kıyās eyle

Şükr-i Yezdān idüp sipās eyle (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 72, Mısra 17*). [*gör,]*

Haylī baş şındı niçe ķol gitdi

Dāne-i engürü **gör** neler itdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 79, Mısra 10*). [*gör,]*

İşbu hāl üzre geçdi niçe zamān

Gör ne hāl itdi gerdiş-i gerdān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 85, Mısra 32*). [*gör,]*

Pes tekellüm idüp didi begler

Gör habāb işbu bādede neyler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 18*). [*gör,]*

Emr idüñ varup alalar haberi

Göreler var mı bu sözün eşeri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 112, Mısra 10*). [*göreler, -eler*]

Gördiler kim sefer tamām olmış

Emn ü āmān-ıla cihān tōlmış (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 33*). [*gördiler, -di, -ler*]

Dürlü mähīlerüñ leţāfetini

Ṭatlu seyr ile **gör** melāhatini (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 52*). [*gör,]*

Yek-sere çekdi başların atlar

Gör Hudā ķulını nice şaklar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 24*). [*gör,]*

Gör nifāk ehlinüñ aña ğaražın

Hıç oñulmayacak kavī maražın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 148, Mısra 11*). [gör,]

Tācı cümle kabûl eylediler

Sebb-i aşhāba **gör** ne eylediler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 44*). [gör,]

Nā-gehān cāhilāne važ' itdi

Eyle eblehlük-ile **gör** nitdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 38*). [gör,]

Geldi oturdı yimek itdi taleb

Gör kulin nice şaqlar ulu Çalab (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 84*). [gör,]

Sözlerine cevābı böyle didi

Görelüm pādişāhuñ emri nola (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 45*). [görelüm, -elü, -m]

Gāh qar yağar-ıdı geh bārān

Kimse **görmezdi** hoş hevā bir ān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 109, Mısra 16*). [görmezdi, -mez, -di]

Fikri dāyim muvāfık olur-ıdı

Rū-be-rū haşmı qarşu **görür-idi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 105, Mısra 14*). [görür-idi, -ür, --idi]

Yolcınıñ konduğın ki **görür-idi**

Bir kenāra konar oturur-idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 37*). [görür-idi, -ür, --idi]

gör: Görünen.

Nef'i **görinen** ehl-i ihsānuñ

Bize üstād olan ahibbānuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 45*). [görinen, -in, -en]

gör: Görmeden.

Görmedin bildi geldüğün dildār

İki gönül bir olicek iy yār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 100, Mısra 17*). [görmedin, -medin]

gör-: Yaşamak, tecrübe etmek.

Müşir-i a'zamuñ **görüp** ğazāsın

Hak'a şükr idüp eylerdüm niyāzı (*Tuhfetü'l-İhvân, Kıt'a 2, Mısra 1*). [görüp, -üp]

‘Ālemi çün ki **görevüz** hālī

Gelmek āsān ki kendü şehriñdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 62*). [görevüz, -e, -vüz]

Hamdülillāh ki bu demi **gördük**

Hāk-i pāyine yüzümüz sürdük (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 187, Mısra 1*). [gördük, -dük]

gör: Gör!, Bak!.

Dest-çüpını yise ger Behrām

Göre cān atup eyleye ārām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 134, Mısra 14*). [göre, -e]

gör-: Görmek, rast gelmek, şahit olmak. (Bir şeyin oluşuna veya var olduğuna)

Añlamamış bunuñ mu‘ālecesin

Yazmamış kimse **görmüşüz** niçesin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 82*). [görmüşüz, -miş, -üz]

Görmedük diyü çün cevābın alur

Konar eydür olar da ardca gelür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 41*). [görmedük, -me, -dük]

Ṭarfetü'l-‘aynda **görüp** yüzini

Bir ağız kim işitdiler sözini (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 17*). [görüp, -üp]

Beñzi alınur-idi bir sözden

Merdüm-i dīdesi **görüp** gāltān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 35*). [görüp, -üp]

Bilmez-idüm adın meger şorsam

İki olurdı bir dağı **görsem** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 38*). [görsem, -se, -m]

Ya ‘nī geldi dirüldi huddāmı Ṭañladılar **görüp** o bed-nāmı Didiler bu degül bizüm maḥdüm

Yoğ-idi anda böyle lehçe-i şüm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 87*). [görüp, -üp]

Pister-i cism tolu süzen idi

Gördi ser-keşlük itdi her evbāş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 23*). [gördi, -di]

Her yirüñ tuhfesin idüp icād

Göricek nice ölmesün ḥussād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 34*). [göricek, -icek]

Pes bu hālī **görüp** niçe yārān

İdelüm bağı didiler seyrān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 1*). [görüp, -üp]

Ehl-i 'irfānadur bizüm sözümüz

Hîç nādānı **görmesün** gözümüz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 8, Mısra 6*). [*görmesün, -me, -sün*]

İbrişim kirm-i pīlenün 'ameli

Sinegün kayyıdur **görüñ** 'aseli (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 8, Mısra 12*). [*görüñ, -üñ*]

Her sözi bir kitābdur **gördüm**

Vākı'ā feth-i bābdur **gördüm** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 9, Mısra 1*). [*gördüm, -dū, -m*]

Biribirini **görmemiş** geçinür

Sū'-i zannından illerün kaçınur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 35*). [*görmemiş, -me, -miş*]

Kimse hāl anlamaz nesine yarar

Fakrumı **görse** meskenüm mi şorar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 20, Mısra 20*). [*görse, -se*]

Ağniyā hāl-i fakrı hîç bilmez

Derdlüyü **görse** ger devā kılmaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 20, Mısra 24*). [*görse, -se*]

Atdı üç def'a taşra anı zemīn

Böyle anı **görenler** itdi yemīn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 29, Mısra 12*). [*görenler, -en, -ler*]

Göz göre oldu işbu müşkil hāl

Anı **görince** düşdiler vehme (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 120*). [*görince, -ince*]

Ugramaz **görse** hüznünü bir dem

Var durur ba'zı yār-ı hūvān u ni'am (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 33, Mısra 6*). [*görse, -se*]

Başı hāllü kolı kemend içre

Kalbi āhense de **görüp** pā-māl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 41*). [*görüp, -üp*]

Geldi gömgök dere batup sünbül

Lāle **görince** bağı hūn oldu (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 40, Mısra 25*). [*görince, -ince*]

Her sözi bir kitābdur **gördüm**

Vākı'ā feth-i bābdur **gördüm** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 9, Mısra 2*). [*gördüm, -dū, -m*]

gör: "Bak!, fark et!" anlamında bir ünlem.

Hod şabādan umar iken feyz ol

Aç gözün **gör** e nergisi ma'lūl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 12*). [*gör,]*

Şanmağıl saña biz bize itdük

Gör kazā-y-ile n'eyledük n'itdük (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 52*). [*gör,]*

Zehrini nūş idüp ğamın yir iken

Biñe çıkdı **görüñ** belā bir iken (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 42*). [görüñ, -ü, -ñ]

Âhirü'l-emr **gör** felâketini

Dünyeden gitmede helâketini (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 28, Mısra 19*). [gör,]

Gör ne kâr itdi gerdiş-i devrân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 36, Mısra 42*). [gör,]

İns ü cin ma'bedi durur yek-ser

Gör Süleymân mührini yer yer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 57, Mısra 12*). [gör,]

gör: Anlama / idrak etme.

Hâşılı İntizâmî-i mezbûr

Naqd-ı vâkt-ile hâlini çü **görür** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 15, Mısra 28*). [görür, -ür]

Hâşılı **gördi** ğayra yok çäre

Bir dağı fikre vardı hemvâre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 114, Mısra 21*). [gördi, -di]

gör: "Bak!" anlamında bir ünlem.

Sâhil-i nehr ile akup gitdi

Gör ne hâle şataşdı gör n'itdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 21, Mısra 32*). [gör,]

Pîş-rev oluban ol üç ebter

Gör nifâk âdemi ne hâle koyar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 31, Mısra 34*). [gör,]

Gönül alçaqluğındadır rif'at

Gör sehvâvet sefâhet oldı be-nâm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 33, Mısra 29*). [gör,]

Dâne bir saç **gör** e hezâr biter (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 33, Mısra 40*). [gör,]

Ġoncanuñ kalbi kan ile tıldı

Gel beru **gör** kıaranfüli ser-bâz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 40, Mısra 27*). [gör,]

Serve mâyil olalı **gör** rûdı

Dâyim eyler şadâ-yı Dâvûdî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 13, Mısra 9*). [gör,]

Noldı bâ'is ki yâd olur bilsem

İntizâmî'ye **gör** felek nitdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 5*). [gör,]

Gör-: (Bir olaya, bir duruma) şahit olmak, görmek.

Gördi ter düşdi hâlin ezhârûñ

Bu gibi mâcerâsı enhârûñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 39*). [gördi, -di]

Gördi mazlûma zâlim itdi hücum

Geldi imdâda irdi mâh u nücûm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 5*). [gördi, -di]

Urdı yüzine ‘ahd u peymānın

Gördi yok anda şabr ile ārām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 17*). [gördi, -di]

Ebr saçın çözüp iderdi figân

Gördi kim geldi başa bunca nizā’ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 31*). [gördi, -di]

Oturur **gördi** niçe nā-kāmı

Yer bulımazdı jāle ser-gerdān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 40, Mısra 14*). [gördi, -di]

Virdi zencîre boğazın nā-çār

Gördi yārānı silsile-gerdān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 40, Mısra 35*). [gördi, -di]

Āhını **gördi** āh ile tldı

Beñzini **gördi** zerd-rū oldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 43, Mısra 9*). [gördi, -di]

Gördi şem’ yangununıñ ötesi yok

Kendünün yangunı dahı artuğ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 43, Mısra 35*). [gördi, -di]

Gördi itmez kelāmını iz’ān

Ol dahı hayret-ile ser-gerdān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 46, Mısra 19*). [gördi, -di]

Birbirini laṭife ile kucar

Göricek İntizāmī ‘aklı uçar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 18*). [göricek, -icek]

Bunca yıldan uşanmayup muhkem

Göricek hayrete varur ādem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 10*). [göricek, -icek]

Şu koyucu yüzün **göre** özenür

Geldi ġassāl fuṭasın düzenür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 101*). [göre, -e]

Ḳanda bir ehl-i ma’rifet **gördi**

Yanına vardı hızmeye tırdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 16, Mısra 15*). [gördi, -di]

Baḥtın aındı çü hey’etin **gördi**

Cānda yir itdi aña yol sürdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 42, Mısra 5*). [gördi, -di]

Āhını **gördi** āh ile tldı

Beñzini **gördi** zerd-rū oldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 43, Mısra 10*). [gördi, -di]

Sāğar-ı yārda mı **gördi** ḥabāb

Ṭās ṭās yarılurdu cām-ı kıbāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 55, Mısra 11*). [gördi, -di]

Gördi ebyātda ġarīb nükāt

Hızrveş buldı şanki āb-ı hayāt (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 60, Mısra 7*). [gördi, -di]

Gördi ḥaṭṭ-ı sevādını mergüb

Şandı nev-ḥaṭ nigārdur maḥbūb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 60, Mısra 9*). [gördi, -di]

Açup ol mecma’-ı civānānı

Gördi bu kıṭ‘a-i senā-ḥvānı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 60, Mısra 12*). [gördi, -di]

Uğramaz **görse** hüznünü bir dem

Var durur ba'zı yār-ı hūvān u ni'am (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 33, Mısra 6). [görse, -se]

Servler yir yirin kalem-kārī

Görse Tübā olur nigünsārı (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 70). [görse, -se]

Dāne dāne iderdi Hakk'a sipās

Gül **görüp** gūşmāl-i yārānı (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 40, Mısra 7). [görüp, -üp]

Böyle demde güli **görüp** hāndān

Çeşm-i nergis bükādan ağarmış (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 40, Mısra 16). [görüp, -üp]

gör: "Bak!" anlamında bir ünlem.

Sāhil-i nehr ile akup gitdi

Gör ne hāle şataşdı **gör** n'itdi (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 21, Mısra 32). [gör,]

Ġam-kūsār ol hārāretüm def' it

Sūzişim **gör** melāletüm ref' it (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 46, Mısra 14). [gör,]

Oğuyıcağ bu kıt'ayı ol-dem

Didi ey hūvāce saña **gör** ne diyem (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 61, Mısra 2). [gör,]

Hārdan hāvlı çekdi **gör** müjgān

Yok hevādār āhdan ğayrı (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 38). [gör,]

gör-: Görmek, bakmak.

Çün giriftār **gördiler** anı

Hep firār itdi bunca yārānı (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 80, Mısra 19). [gördiler, -di, -ler]

Darbdan cān çekişini **görmez**

Cānı çıksa ol alduğın virmez (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 29). [görmez, -mez]

Ya'nī arar mesā'ili durmaz

Göz göre gözlük ile de **görmez** (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 26). [görmez, -mez]

Bakdı vü **gördi** taş u taş ādem

Durup ārām eyledi bir dem (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 11). [gördi, -di]

İntizāmī bunu çün işitdi

Anı **görmeklige** murād itdi (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 12). [görmeklige, -mek, -lig, -e]

Beni **gördüñ** mi hiç felāketde

Kīse vü ceybi boş nedāmetde (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 29). [gördüñ, -dü, -ñ]

Dār-ı dünyāya pūšt-pā urduñ

Her tārīkuñ mezelletin **gördüñ** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 174, Mısra 12*). [gördüñ, -dü, -ñ]

Ta' accüb itdi didi hânlarına

Bu tarzı **görmedi** hergiz kimesne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 52*). [görmedi, -me, -di]

Gördi sağ u esen zihî devlet

Luṭf-ı Hakk'a hiç ola mı gāyet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 140, Mısra 13*). [gördi, --di]

Beni dirlükle ber-murād itdi

Fakrumı **gördi** hoş-nihād itdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 78*). [gördi, --di]

Şıdk u kızbüm ol arada **göresin**

Vâkıf olup çü sırruma iresin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 112, Mısra 11*). [göresin, -e, -sin]

Gördügi bildügi kemâli ile

Ger deñizdür ü ger kırası bile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 49*). [gördügi, -dük, -i]

gör-: (Bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) Şahit olmak, müşahede etmek.

Bir deriye şarıldı cism-i hâzîn

Gördi her vech-ile dilin mecrûḥ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 59*). [gördi, -di]

Kim durur **göre** bâ'is-i gāvḡā

Mümla arar-idi nücüm-ı semā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 7*). [göre, -e]

Eyledi kendü hâlini te'hîr

Tā ki **göre** ne gösterür taqdîr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 26, Mısra 22*). [göre, -e]

Vây ḥod kimse ger kıatında **göre**

Adı Kâtib 'Ömer o yâr-ı kadîm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 12*). [göre, -e]

Serv āzāde olayın şandı

Durduğı yirde **göre** pā-bendi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 14*). [göre, -e]

Ferşi a'lā vü 'arşı hūb u güzîn

Şād u ḥandān olur **görürse** hâzîn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 57, Mısra 4*). [görürse, -ür, -se]

gördi: Anlamak, farkına varmak.

Kamusı oldu anda ḥor u ḥakîr

Gördi hep cümle anda bay u fakîr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 49, Mısra 34*). [gördi,]

gördiler: Görmek, anlamak, sezmek.

Murād Paşa o dem ki oldı bīmār

Eṭibbā **gördiler** yok aña tīmār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 192, Mısra 2*). [gördiler, -diler]

göre: Nispetle.

Aña **göre** ‘ulûfeye geçmiş

Ol melâ‘îni yek-sere seçmiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 45*). [göre,]

Beñzine **göre** ‘illet-i yereḳân

Ditrer endāmı dir gören ḥafaḳân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 45*). [göre,]

göre: Uygun olarak.

Hâline **göre** maṭlabın buldı

Vaz‘ına **göre** yüzine güldi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 73, Mısra 21*). [göre,]

Çün mizâcına **göre** itdi kelām

Nâḳıṣu‘l-‘aql olan o mest-i müdām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 13*). [göre,]

Çüb-destindeki ḍurûba **göre**

Yiye burc-ı ḥamelde mâh-ı bere (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 49*). [göre,]

İttifâḳa **göre** olur ma‘mûl

Kim bakar sıdḳa kızb ḥod maḳbûl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 149, Mısra 37*). [göre,]

Hâline **göre** maṭlabın buldı

Vaz‘ına **göre** yüzine güldi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 73, Mısra 22*). [göre,]

görenüñ: Her gören insanın.

Ṭoplaruñ dânesin görüp yörenüñ

Gözi ḳalmış içinde şan **görenüñ**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 12*). [görenüñ,]

göril-: Görülmek.

Bölük ḥalkı yeñiçeri şorıla

Ġaraẓla ‘azle idenler **görile**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 194, Mısra 20*). [görile, -e]

göril-: Bir şeyin bulunduğu anlaşılmak.

O kim taḥşîli lâzım māl-i mîri

Alındı vü **görildi** yirlü yiri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 200, Mısra 14*). [görildi, -di]

görin-: Görünür. Görünen. Görünmek.

Kimse yok bir hayâl imiş **görinür**

Dağı şimdi o korkudur sürinür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 33*). [görinür, -ür]

‘Askerini öñine hep katdı

Çak **görinür** yirine dek çatdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 135, Mısra 6*). [görinür, -ür]

Görinüp karşı bir Tatar atlu

Atlu ammā katı mürüvvetlü (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 41*). [görinüp, -üp]

Böyle bārīk-bīn iken her geh

Görinür hâlden olmaduñ āgeh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 42, Mısra 18*). [görinür, -ür]

görin-: I. Görünmek, ortaya çıkmak.

Akdeñiz karası **görinmez** idi

Bir ayak hālī yir bulunmaz idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 15*). [görinmez, -mez]

Çün karīb oldı vü **görindi** kenar

Herkes itdi biri birini kenār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 53*). [görindi, -di]

görin-: Görünür halde olmak, görülebilecek durum veya nitelikte olmak.

Kal‘a **görinmez-idi** ‘askerden

Kim durur dil ala o leşkerden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 113, Mısra 17*). [görinmez-idi, -mez, -i, -di]

Göriş-: Buluşup konuşmak, konuşup sohbet etmek.

Foça şehrine bir dem irişdi

Yār u ihvānı ile **görişdi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 98, Mısra 10*). [görişdi, -di]

görün-: Görünce, gördüğü zaman.

Dir-idüñ bir büyük ‘acīb ādem

Gāhī **göründüğünce** virür elem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 32*). [göründüğünce, -düg, -in, -ce]

görün-: Görünmek II İşitilmek, fark edilmek.

Anlara biñ **görünmiş-idi** biri

Kaçışup dirdi birbirine giri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 113, Mısra 25*). [*görünmiş-idi, -miş, --idi*]

Karşu **göründi** kal'a-i mezbûr

Cümlenüñ oldı yüregi menfûr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 113, Mısra 11*). [*göründi, -di*]

Çün selâmet yakası **göründi**

Mîr-i mezbûr o vâdide kındı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 93*). [*göründi, -di*]

göster-: Görülmesini sağlamak, görmesine yol açmak.

Ehl-i inşâfa kaldı hep işümüz

Şâyed inşâfı **göstere** düşümüz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 145, Mısra 24*). [*göstere, -e*]

göster-: Göstermek. Açıkça ortaya koymak, göz önüne sermek; işaret etmek.

Gösterüp dehr-i çarha vech-i 'abûs

Ṭâli'-i sa'd-ı şems olup menhûs (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 109, Mısra 7*). [*gösterüp, -üp*]

Eyledi kendü hâlini te'hîr

Tâ ki göre ne **gösterür** taqdîr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 26, Mısra 22*). [*gösterür, -ür*]

göster-: T. Gördürmek, izhar, ibraz etmek. Açığa çıkartmak, birinin görmesini sağlamak; çalmak, seslendirmek.

Gösterürdi velâyetin gûyâ

Şuya seccâdesin döşetdi şitâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 109, Mısra 17*). [*gösterürdi, -ür, -di*]

Gösterür parmağıyla anı hilâl

Dehr anuñ kim işin yaman eyler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 54*). [*gösterür, -ür*]

göster-: Yaşatmak, nasip etmek.

Niçe serdâr itdi gerçi şöhret

Biri **göstermedi** bir böyle zînet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 54*). [*göstermedi, -me, -di*]

götür-: Açmak, kaldırmak.

Nevbet irdi biz anı **götürevüz**

Neyse maḳṣad ol araya sürevüz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 41*). [*götürevüz, -evüz*]

götür-: *Götürmek.*

Didi ol ṭālibe bu naḳdi yüri

Al **götür** bizi andan eyle berī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 18*). [*götür,]*

Añsuzın bir yaña **götürdi** ayak

Ānīde oldılar ikisi de ‘āk (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 11*). [*götürdi, -di*]

Naṣīhat eyledi yola getürdi

Ḳabül itmezi defterden **götürdi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 82*). [*götürdi, -di*]

Ḳan behāsın yiye levend-i faḳīr

Götüren başını etekde ḥaḳīr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 50*). [*götüren, -en*]

Böyle ṣan‘at hidāyete yetürür

Dünyevī uhrevī ḡamuñ **götürür** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 15, Mısra 26*). [*götürür, -ür*]

götür-: *Götürmek.*

Kişi ālūde olsa dünyāya

Ḥaylī noḳṣān **götürür** ‘uḳbāya (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 161, Mısra 6*). [*götürür, -ür*]

gövde: *Beden, vücut.*

Aḳçe alan çü köstegi üzdi

Gövdesin virdi yuların çözdü (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 24*). [*gövdesin, -sin*]

göyün-: *Erişip olgunlaşmak.*

Beñzi şolmış ḥazāna dönmiş idi

Böyle ḥāle özi **göyünmiş** idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 54*). [*göyünmiş, -miş*]

göyün-: *Yanmak; içi yanmak, kederlenmek, üzülmek.*

Acıyup ḥālini **göyündi** özi

Ḳanlı yaş-ile ṭoldı iki gözi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 70, Mısra 3*). [*göyündi, -di*]

İntizāmī görüp **göyündi** özi

İltimāsına döyimedi yüzi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 80, Mısra 25*). [*göyündi, -di*]

göz: *T. Görme organı. II sevgilinin gözü.*

Göze itme yaşağı hey gözi kör

‘Avratuñ yürü evde zabı idegör (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 137, Mısra 25*). [göze, -e]

Acıyup hâlini göyündi özi

Çanlu yaş-ile tıldı iki **gözi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 70, Mısra 4*). [gözi, -i]

Da‘vî görmege yok-durur mededi

Görme misin **gözindeki** remedi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 28*). [gözindeki, -in, -de, -ki]

Şürete bakma sîrete nazar it

Aç **gözün** ehl-i gayrete nazar it (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 90*). [gözün, -ün]

Ger serâba ilişür olsa **gözi**

İki günlük yola kaçardı özi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 97*). [gözi, -i]

Gözi mânend-i hâş kararır hemân

Beñzi zerd oldu mişl-i berg-i hâzân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 96, Mısra 13*). [gözi, -i]

Gelmiş-idi **gözine** hâlet-i mey

Urmış-ıdı yüzine hâlet-i mey (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 104, Mısra 27*). [gözine, -i, -n, -e]

Açlıktan dil uzadup yalanur

Gözlerinün yaşı ile şulanur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 106, Mısra 10*). [gözlerinün, -ler, -in, -ün]

Duş olur **gözi** kuyruğına meger

Virdi bir niçe yoldaşına haber (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 107, Mısra 3*). [gözi, -i]

Çoluya dutma hânümânı harâb

Sâkıye **göz** belürdür-idi habâb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 76*). [göz,]

Gird-bâd u habâb hâlini gör

Tîre-dil **gözleri** gubâr-ile pür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 22*). [gözleri, -ler, -i]

Elmaveş **gözi** şişmiş olmaz bih

Cismi eyvây ürperür çün bih (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 59*). [gözi, -i]

İntizâmî’nün esb-i lâgarı hem

Silkinüp tılar-ıdı **gözleri** nem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 58*). [gözleri, -ler, -i]

Göz döyer mi bu keşrete her bâr

Seni za‘f-ı başar başar nâ-çâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 164, Mısra 9*). [göz,]

‘Āriyet **gözine** komadı çü yir

Bulagör luṭf-ı Hakk’ı devlete ir (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 164, Mısra 27*). [gözine, -i, -n, -e]

Gözlüğe hîç itmedi muhtâc

Başaruñ artdı kuvveti **gözün** aç (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 164, Mısra 26*). [gözün, -ün]

Olur oldu ‘asîr aña yesîr

Gönli dâyim gâni vü **gözleri** sîr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 10*). [gözleri, -leri, -]

Dursa manşib hürufi ger **gözine**

Karşu dursa yâ rû-be-rû yüzine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 55*). [gözine, -i, -n, -e]

Herkesün karnı vü **gözi** tldı

Hüb tarz içre ‘âlemi koydı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 49*). [gözi, -i]

‘Adûnuñ bakmayup çoğ u azına

Alâyı görünür olsa **gözine** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 195, Mısra 18*). [gözine, -i, -n, -e]

Tecâvüz itmedi kimse sözinden

Gözine kuhl idüp izi tozından (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 10*). [gözine, -i, -n, -e]

Eşkini **gözden** akıdup çün sîl

Geldi İstanbul’a ‘ale’t-ta’cîl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 96, Mısra 17*). [gözden, -den]

Ehl-i ‘irfânadur bizüm sözümüz

Hîç nâdânı görmesün **gözümüz** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 8, Mısra 6*). [gözümüz, -ümüz]

Vâkı‘â eyle ise yok sözümüz

Şübhe gider göricegiz **gözümüz** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 14*). [gözümüz, -ümüz]

Dutamaz başını şalar her dem

Ža’fdan **gözleri** dem-â-dem nem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 106, Mısra 24*). [gözleri, -ler, -i]

Gird-bâd u habâb hâlini gör

Tîre-dil **gözleri** gubâr-ile pür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 22*). [gözleri, -ler, -i]

Hod şabâdan umar iken feyz ol

Aç **gözün** gör e nergisi ma’lûl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 12*). [gözün, -ün]

Niçe kol gitmiş anca baş şınmış

Niçenün kaşı **gözine** inmiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 22, Mısra 8*). [gözine, -i, -(n)e]

Kef-i mîzân güherle olmuş pür

‘Aynı ile iki **gözüm** gibidür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 58*). [gözüm, --(ü)m, -]
âreler olsa seng ile başuñ

Gözüñ üstinde var dime kaşuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 9, Mısra 30*). [gözüñ, -üñ]

Bād kef urur-idi gül yüzine

Mîl çekmişdi nergisüñ **gözine** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 24*). [gözine, -i, -(n)e]

Âh-ı serd itdi karşı germ oldı

Gözleri kanlu yaş-ile tıldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 44*). [gözleri, -ler, -i]

Göñli ğamgîn ü **gözleri** nemgîn

Kendüye geh hıtab ider geh ‘itâb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 36, Mısra 38*). [gözleri, -ler, -i]

Gözed-: Görüp gözetmek, korumak.

Gözedür şadrı rezimde dāyim

Kalb yarmağda olalı kāyim (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 77*). [gözedür, -ür]

gözi: Göz II bakış, nazar.

Cihānı dar ide şāhuñ **gözine**

Uyup ‘ākıllaruñ vārid sözine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 47*). [gözine, -ne]

gözle-: Gözetmek, bir duruma tüm dikkatini sevk etmek.

Herkesüñ **gözleyüp** münāsebetin

Añlayup hālını muvānesetin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 73, Mısra 19*). [gözleyüp, -y, -üp]

Bir sipāhī meger karavulda

Düşmeni **gözleyüp** sağ u solda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 107, Mısra 2*). [gözleyüp, -y, -üp]

Gözlesün kanda ise erkānı

İtmesün hıç terk dīvānı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 49*). [gözlesün, -sün]

gözle-: Aramak, beklenti içinde olmak. Beklemek.

Ne yire tāze varsa şadrı **gözler**

Müsinn olan kişiler kapu özler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 59*). [gözler, -r]

Diñleyüp herkesüñ muşāḥabetin

Gözleyüp vaz' inuñ münāsebetin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 66*). [gözleyüp, -y, -üp]

Kulleler karşı birbirin **gözler**

Yanlaşa diyü birbirin özler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 57, Mısra 15*). [gözler, -r]

At aldı buz üzre bir niçe kām

Gözler idi kenārı ḥvāş-ile 'ām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 42*). [gözler,]

Merd-i timār idi velī ma' zūl

Cānı çıkmakda **gözleyüp** maḥlūl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 4*). [gözleyüp, -y, -üp]

gözlüg: Görme bozukluğu olan gözlerin daha iyi görmesine veya gözleri korumaya yarayan, bir çerçeveye yerleştirilmiş çift camdan oluşan araç.

Gözlüğe hīç itmedi muḥtāc

Başaruñ artdı kuvveti gözün aç (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 164, Mısra 25*). [gözlüğe, -e]

gözlük: Gözlük.

Ya' nī arar mesā' ili durmaz

Göz göre **gözlük** ile de görmez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 26*). [gözlük,]

ğubār: Toz, toprak.

Gider dilden **ğubārı** ḥalka-i rindāna gel şūfī

Göñül āyīnesinde çün kıomaz gerd-i keder meclis (*Tuhfetü'l-İhvân, Müfret 2, Mısra 5*).

[ğubārı, -ı]

Gird-bād u ḥabāb ḥālını gör

Tīre-dil gözleri **ğubār-ile** pūr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 22*). [ğubār-ile, -ile]

güç: Güç, kuvvet.

Bile kıonağı aldılar anı

Güç-ile geldi yirine cānı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 34*). [güç-ile, --ile]

Gözi yaşlu demin **güç-ile** çeker

Şanasın kim ecel derini döker (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 61*). [güç-ile, --ile]

güç: Yapılan iş, çalışma.

Maḥbesi gel ziyāret it sözi kes

İş ü **güç** hep namāz u zıkr-i Ḥudā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 17*). [*güç,]*

güdāzı: *Yanma, tutuşma, yakılış.*

Biñde bir itdügüñ niyāzı eger

Yanuban yaqılup **güdāzı** eger (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 24*). [*güdāzı,]*

gufrān: *Af, mağfiret.*

Mālik itdüñ çü ḥayr u iḥsāna

Müstahak eyle anı **gufrāna** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 96*). [*gufrāna, -a]*

güftār: *Far. Söz, kelām. II konuşma.*

Giyinüp başlayınca reftāra

Nāz ider birbiriyle **güftāra** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 34*). [*güftāra, -a]*

Pes zebūn [idi] ikisi hemvār

Bunda reftār u anda yok **güftār** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 69, Mısra 38*). [*güftār,]*

Geldi mektübı virdi serdāruñ

Aşlı yok sizdeki bu **güftāruñ** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 18*). [*güftāruñ, -uñ]*

İntizāmī olarla hemvāre

Ḳulağın tutar-idi **güftāre** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 52, Mısra 4*). [*güftāre, -e]*

Buldı pes iştiḥār eş‘arı

İhtirām i‘tibār **güftārı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 58, Mısra 4*). [*güftārı, -ı]*

güher: *Cevher, mücevher, elmas, inci.*

Kef-i mizān **güherle** olmuş pür

‘Aynı ile iki gözüm gibidür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 57*). [*güherle, -le]*

Söz ki ola **güher** mişālī semīn

Yaraşur ‘ıqd-ı nazm aña hemīn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 6, Mısra 7*). [*güher,]*

gül: *Çok sevilen ve beğenilen, katmerli ve kokulu olan çiçek. II Sevgili.*

Gülşenüñ bir ġarībidür bülbul

Güş ider nağmesin velī her **gül** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 13, Mısra 4*). [*gül,]*

Cān fedā idelüm dilā gel bul

Yār aġyārsız dikensiz **gül** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 65, Mısra 4*). [*gül,]*

Ġayrınıñ koynına dime gireyin

Yād bostānda **gülleri** direyin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 137, Mısra 36*). [gülleri, -ler, -i]

Böyle demde **güli** görüp handān

Çeşm-i nergis bükādan ağarmış (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 40, Mısra 16*). [güli, -i]

Çāk idüp cāme şevķine semenüñ

Gül gülerdi şaķalına çemenüñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 72*). [gül,]

Gül ruķını çü dutdı tebhāle

Hañçere düşdi görüben jāle (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 94, Mısra 23*). [gül,]

El işāretleri karanfülde

Hüb sem‘-i kâbül var **gülde** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 143, Mısra 34*). [gülde, -de]

Çün halāş oldı **gül-ile** vüzerā

Dir dir ditreşür-idi küberā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 7*). [gül-ile, -ile]

İrdi nā-geh dem-i **gül** ü gül-nār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 40, Mısra 1*). [gül,]

Taşra çıķduķda her o Ġonca-i ter

Gül tolu her birinde Ġonca-i ter (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 55, Mısra 26*). [gül,]

Bülbülüñ yirin almış-idi Ġurāb

Perde ardında **gül** çekerdı hiçāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 32*). [gül,]

BāĠdan bülbül olup āvāre

Bir **gül** öksüzi gibi bī-çāre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 10*). [gül,]

BāĠbān yıl mi esdürürdi **güle**

Tünd-bād uş düşürdi elden ele (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 21*). [güle, -e]

Dāne dāne iderdi Hāķķ’a sipās

Gül görüp Ġüşmāl-i yārānı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 40, Mısra 7*). [gül,]

Serv iderdi tezervden nefret

Bülbül ü **gülde** var idi hicret (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 16*). [gülde, -de]

Hār dutmışdı **güllerüñ** yirini

Bülbül inlerdi yerini yerini (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 11*). [güllerüñ, -ler, -üñ]

gül: *Gülmek, neşelenmek, mutlu olmak.*

Birbirine bakup **gülüşdiler**

Bu laţıfe ile buluşdılar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 33*). [gülüşdiler, -üş, -di, -ler]

Çāk idüp cāme şevķine semenüñ

Gül **gülerdi** şaķalına çemenüñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 72*). [gülerdi, -er, -di]

Ya 'nī alınmayup biraz **güldi**

Sürdi yüzine vü baş üzre ķodı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 2*). [güldi, -di]

Bakdı **güldi** şetāretini tamām

Didi maķşūduñ eylegil i 'lām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 62, Mısra 15*). [güldi, -di]

ġulām: *Kul, köle.*

Nā-gehān hā diyen sefih **ġulām**

Varuban hayret uyķusına tamām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 3*). [ġulām,]

Ne lāyıkdur añıla şāh nāmı

Yeg andan Āl-i 'Osmān' uñ **ġulāmı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 62*). [ġulāmı, -ı]

Cām-keş bendesi durur Cemşīd

Sāde-rū bir **ġulāmıdur** Hurşīd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 134, Mısra 20*). [ġulāmıdur, -ı, -dur]

ġulġule: *Gürültü, çıġrışma.*

N'oldı yā Rab bu hūy u hā dir-iken

Velvele **ġulġule** şadā dir-iken (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 133, Mısra 14*). [ġulġule,]

Ġulġuleyle pür oldı dervāze

Ṭoldı kevn ü mekāna āvāze (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 133, Mısra 7*). [ġulġuleyle, -y, -le]

ġülgün: *Yanak bağlamında gül renkli, al (yanaġı olan) sevgili. *Ġülgün meşhur İran şahını atı. bkz. Ġülgün md.*

Kimi **Ġülgün** añar kimi Şebdīz

Niçe Şīrīn-ile yayan Pervīz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 105*). [ġülgün,]

ġül-nār: *Nar çiçeġi.*

İrdi nā-geh dem-i gül ü **ġül-nār** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 40, Mısra 1*). [ġül-nār,]

Vakt-i **ġülnār** ola vü gül devri

'İşret esbābını görüñ fevrī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 47*). [ġülnār,]

ġül-ruh: *Gül çiçeġi gibi hoş kokulu ve al renkli yanaklı II sevgilinin yanaġı.*

Ola halka-be-güşı her **gül-ruh**

Sözün aňlaya diňleye päsuh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 12, Mısra 9*). [gül-ruh,]

gülşen: Bahçe, gül bahçesi, çiçek bahçesi.

Gülşenün bir ğaribidür bülbül

Güş ider nağmesin velî her gül (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 13, Mısra 3*). [gülşenün, -ün]

Ey halîlüm çün olasin rüşen

Nâr-ı süzânı bulasin **gülşen**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 64, Mısra 24*). [gülşen,]

gülsitân': 1. Gül bahçesi, çiçeklik 2. Şeyh Sa'id-i Şirazî'nin Gülistan kitabı.

Gülsitân'ında Şeyh Sa'dî meger

Ğurbet için dimiş ğarib haber (*Tuhfetü'l-İhvân, Müfret 1, Mısra 1*). [gülsitân'ında, -ında]

gülü: Boğaz.

Gözleri cizr-i 'aynuñ âb tolu

Başdan pür kırıntı ile **gülü**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 30*). [gülü,]

gülzâr: Bahçe, gül bahçesi.

Cennete döndi devha vü **gülzâr**

Muttalî' olmağın bu aḥvâle (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 40, Mısra 2*). [gülzâr,]

'Andelîbün yiri-durur **gülzâr**

Bâ-ḥuşuş ola ol gül-i bî-ḥâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 100, Mısra 9*). [gülzâr,]

güm-râh: Yolunu kaybetmiş, doğru yoldan sapmış (kimse).

Bir dilâver belürdi nâ-gâhî

Mîr-mîrân idüp o **güm-râhı**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 2*). [güm-râhı, -ı]

Ḳalb-i mü'min-durur çü beytullâh

Anı vîrân idince bir **güm-râh**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 25, Mısra 8*). [güm-râh,]

Nâ-geh irdi delîl-i **güm-râhân**

Ya'nî itdi ṭulû' meh-i tâbân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 1*). [güm-râhân, -ân]

güm-reh: Yolunu şaşırmış.

Şındı hep cümle zümre-i tuğyān

Yaluñuz kaldı **güm-reh** bu meydān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 144*). [*güm-reh,]*

ğumūm: *Gamlar, üzüntüler.*

Müşerref kıldı dünyāyı kudūmı

Giderdi hep hūmūmı vü **ğumūmı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 205, Mısra 8*). [*ğumūmı, -ı]*

gün: *Yirmi dört saatlik zaman dilimi.*

Bir **gün** irişdi yine maqşadına

Foça dinen mekân u mevlidine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 47*). [*gün,]*

Gün geçer mi ki izdiyādî degil

Yüri 'ilm ü kemālî kıl hâşıl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 76, Mısra 15*). [*gün,]*

Eşk-i çeşmi gibi şitâb itdi

Yüz urup yola niçe **gün** gitdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 77, Mısra 24*). [*gün,]*

Hâşılı oldı söz şuña münce

Tâ ki te'hîr ola o **gün** maḥzar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 80, Mısra 38*). [*gün,]*

Eşk-i çeşmi gibi şitâb itdi

Yüz urup yola niçe **gün** gitdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 82, Mısra 6*). [*gün,]*

Gün ısıcaḥ hevâ yanar âteş

Ejderāsâ semūmı ḥod dem-keş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 107*). [*gün,]*

Ösek'ün arası vü Kâḍıköyi

Günde bir kez varur gelürdi gemi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 56*). [*günde, -de]*

Kaşd idermiş yarınki **gün** mel'ün

Ceyş-i İslâm'a eyleye şebihün (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 23*). [*gün,]*

Hâşılı iki **gün** kılup ārām

Seyl ü bārān bulicek encām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 122, Mısra 1*). [*gün,]*

Sa'y idüp itdi ol kadar iḳdām

İtmeyüp iki **gün** gice ārām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 135, Mısra 4*). [*gün,]*

Der-peyüñce ecelse ḥāzırdur

Günde beş def'a saña nāzırdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 90*). [*günde, -de]*

Ger serāba ilişür olsa gözi

İki **günlük** yola kaçardı özi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 98*). [*günlük, -lük]*

İRte evvel **güni** meh-i şavmuñ

Vaqt-i ta' zîmi idi her kavmuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 87, Mısra 5*). [güni, -i]

Gitmenüñ eyledi tedârükini

Komadı hîç irteye o **güni** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 105, Mısra 2*). [güni, -i]

Bunca **günlük** yola ki biz gitdük

Kaşd-ı a' dâ diyü şitâb itdük (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 9*). [günlük, -lük]

Yağmur ulaşdı seyl revân oldı

Gün başını alup nihân oldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 4*). [gün,]

Dünki **gün** olmuş-idi ceng ü cidâl

Olmuş-ıdı ziyâde harb u kıtâl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 123, Mısra 13*). [gün,]

İntizâmî meger o **günlerde**

Kâtib olmuşdı kâdî- 'askerde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 155, Mısra 1*). [günlerde, -ler, -de]

Yaluñuz kimse görmesün o **güni**

Atı n'itsün yanınca yâ yüküni (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 17*). [güni, -i]

Bu **gün** bu ider ol irt muqarrer

İkisinüñ dahı hâli mükedder (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 71*). [gün,]

Bir vuzû' ile kıldılar yidi **gün**

Dahı seksen biñ okıyup ihlâş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 28*). [gün,]

Mâh-tâb irmek-ile sırr-ı nihân

Açılı-düşdi oldı **günden** 'ayân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 12*). [günden, -den]

Kuğa dirler var idi bir vâdî

İlde vü **günde** bu idi adı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 106, Mısra 4*). [günde, -de]

gün: Güneş.

Gün toğuban açıldı çünki hevâ

Ceyş 'azm ide ol gün oldı revâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 122, Mısra 13*). [gün,]

gün: An, vakit, zaman.

Yıl orucın dutan o **günde** açar

Hâzır ol seyre bir hümadur uçar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 45*). [günde, -de]

Karışuk cümle 'aşık u ma'şuk

O **günüñ** seyre hîç mâni' i yok (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 54*). [günüñ, -üñ]

Ayağı şuyın almağa **gün** iver
 Âb-ı rüyı anuñla hâşıl ider (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 31*). [gün,]
 Hūblar şuda birlige bitmiş
 Burc-ı âbīde **gün** karar itmiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 14*). [gün,]
 Kimi dir derd ile bu Manşūrvār
 Kaḡı **gün** olısar ‘aceb ber-dār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 48, Mısra 38*). [gün,]
 Yedi **gün** oldu böyle cem‘iyyet
 Her **gün** ilzām idi anı niyyet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 49, Mısra 17*). [gün,]

günāh: Suç, Allah katında yasaklanan şey.

Gerçi itdüm kamu **günāhı** kabūl
 Sebb-i aşhābı görmezem ma‘kūl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 51*). [günāhı, -ı]
 Günāhından ziyāde i‘tizārı
 Degüldür ihtiyārı ıztırārı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 9*). [günāhından, -ı, -n, -dan]
 Aña yār olduğı çoğı ḡayruñ
 Bu **günāhı** o niçe hem-‘aşruñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 47, Mısra 10*). [günāhı, -ı]
 Dādum al dād-gersin ey Mevlā
 Yok **günāhum** burada ḡod ašlā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 50*). [günāhum, -um]

gündüz: Günün aydınlık olan yani güneşle aydınlanan kısmı.

Gündüzün var mı tākāt-ı reftār
 İktizā itdi oturaḡ nā-çār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 109*). [gündüzün, -in]
 Gāhī nisvān şekline girdi
Gündüzün vardı maḡşada irdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 106*). [gündüzün, -in]
 Gice **gündüz** menāhīden müberrā
 Şalāḡ üzre melāhīden mu‘arrā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 9*). [gündüz,]
 Gice uyḡusu yok **gündüz** ḡuzūrı
 Diler kim kimse incinmeye şūrī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 25*). [gündüz,]
 Maḡbes añlardı bilmeyen nā-dān
Gündüzün şāyim ü gice kāyim (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 63*). [gündüzün, -in]
 Gündüzün muḡdim ü gice bīdār
 Kāyimü'l-leylī şāyimü'l-enhār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 160, Mısra 15*). [gündüzün, -in]

Göz kulak tutmada olup muṭlak

Şeb-pere gibi **gündüzin** gelmez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 3*). [*gündüzin, -in*]

güneh: *Günah, suç, hata.*

Tevbe idüp **günehlere** kat kat

Emn ü âmāna buldılar fırsat (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 161*). [*günehlere, -ler, -e*]

günehkâr: *Günahı olan, suçlu, kabahatli.*

Sen müyesser kıl ey ulü'l-elbâb

Bu **günehkârdan** cevâb-ı şavâb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 22*). [*günehkârdan, -dan*]

güneş: *Güneş, gezegenlere ve yer yuvarlağına ı ışık ve ısı veren büyük gök cismi.*

Çın seherden çü irdi vaḳt-i duḥâ

Güneş irişdi tâ be-fevḳ-i semâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 28*). [*güneş,]*

Zâyiridür **güneş** çü şâm u seher

Yiridür türbedârı olsa kamer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 96, Mısra 33*). [*güneş,]*

Güneşüñ vaşfın ide mi zerre

Behreyi bahre vire mi kaṭre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 7*). [*güneşüñ, -üñ*]

gür: *1. Kabir, mezar.*

Her biri yazılurdu on Türke

‘Âkıl olanı degme dir vir **gürke** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 132, Mısra 28*). [*gürke, -ke*]

gurâb: *Karga (rakip yerine).*

Bülbülüñ yirin almış-idi **gurâb**

Perde ardında gül çekerci hicâb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 31*). [*gurâb,]*

gurbet: *Yabancı memleket, yad el. Sevgiliden ayrı olma*

Kıl mücerreb özüñi **gurbetle**

Şerr-i te’ḥîri hayra ola bedel (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 58*). [*gurbetle, -le*]

Gülsitân’ında Şeyḥ Sa’dî meger

Gurbet için dimiş garîb haber (*Tuhfetü'l-İhvân, Müfret 1, Mısra 2*). [*gurbet,]*

Meheki rāh olur-imiş her erüñ

Ġurbetüñ hālını ġarībe şoruñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 73, Mısra 6*). [*ġurbetüñ, -üñ*]

Kaşd kıldı diyār-ı ġurbet içün

Ġurbet içre kemāle vuşlat içün (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 11, Mısra 42*). [*ġurbet,*]

Pîşede māhir olasın yāḥud

Tā ki **ġurbetde** el vire maşşūd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 15, Mısra 2*). [*ġurbetde, -de*]

ġürcî: *Ġürcü halkı.*

Kamu **Ġürci** vü Taġistān açuk baş

Hücūmına anuñ olmaya pā-dāş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 47*). [*ġürci,*]

ġurūr: *Kibir, böbürlenme II aldanma, kanma durumu.*

Ḥāṭıra bir **ġurūr** olup nāşī

Herkesüñ aqđı ḥod gözi yaşı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 23*). [*ġurūr,*]

ġurūş: *Kuruş, para.*

Kethudāya biri gelüp tenhā

Biñ **ġuruş** işte didi kaḥve behā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 129, Mısra 8*). [*ġuruş,*]

Vir ḥaber naqd-ı rāyic-ile gele

Al **ġuruşını** kâğıdın vir ele (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 4*). [*ġuruşını, -ı, -n, -ı*]

Kāđī dervīş-nihād imiş nuḥsend

Bir **ġurūşa** boynın egdi itmedi red (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 12*). [*ġurūşa, -a*]

Biñ **ġuruşa** şatula bir kâğıd

Böyle bāzāra kim diye kāsīd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 1*). [*ġuruşa, -a*]

ġūş: *Kulak II Dinleme; işitme.*

Ḥaylī bārid esüp şavurdı şabā

Ġonca **ġūşın** dutup iderdi ibā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 38*). [*ġūşın, -ın*]

‘İd-i adḥā zamānı irdi meger

Taşradan geldi **ġūşına** bu ḥaber (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 47, Mısra 4*). [*ġūşına, -ına*]

Ġūşına aşdı şalkımı mengūş

‘Ālemi itdi cümle ḥalka-be-ġūş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 78, Mısra 13*). [*ġūşına, -ına*]

Vāķi‘ olmışdı bir laṭīfe meger

İrdi **gūşuma** anda böyle ḥaber (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 106, Mısra 2*). [*gūşuma, -um, -a*]

İrdi **gūşına** na‘ra-i rencūr

Ya‘nī āvāz-ı sūḥte-i mezbūr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 22, Mısra 3*). [*gūşına, -ı, -na*]

güsiste: *Kırılmış.*

Ola dāyım şikeste ser-geşte

Rīsmānveş **güsiste** vü beste (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 139, Mısra 10*). [*güsiste,]*

ġusl: *Yıkanma, temizlenme.*

Ġusl için āfītāba dutdı semā

Māh-ı nev döker-idi delv-ile mā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 94, Mısra 25*). [*ġusl,]*

gūşmāl: *Yola getirme, te'dib etme, kulak bükme, ihtar etme.*

Aña ol ‘azli **gūşmāl** oldı

Ehl-i ‘ilmi ne yirde kim buldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 150, Mısra 27*). [*gūşmāl,]*

Geçdi bir ay bu vech-ile dāyım

Gel kulaḳ dut bu **gūşmāle** dilā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 65*). [*gūşmāle, -e*]

gussa: *Ar. Kalbe tari olan sıkıntı, kaygı, tasa.*

İltifāt ādemi ġayūr eyler

Ġam ile **ġuşşasın** sürür eyler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 38*). [*ġuşşasın, -sı, -n*]

Meger Allāh vire ecr-i cezīl

Ġuşşa vü ḥüzne düşse bir kişi ger (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 36, Mısra 11*). [*ġuşşa,]*

güt-: *Peşini bırakmayarak devam ettirip yürütmek, tâkip etmek, sürdürmek.*

Perçemin çekdi geñzini dutdı

Çok ḥakīmāne nûkteler **gütđi**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 78*). [*gütđi, -di*]

Aşdı seb‘ini za‘fa yüz tutdı

Neylesün böyle bir demi **gütđi**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 187, Mısra 12*). [*gütđi, -di*]

güvāh: *Şahit, tanık; delil.*

Sevdi ammā key istikāmet-ile

Hak **güvāhı** durur şadākat-ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 60*). [güvāhı, -ı]

güy: Beklemek, sabretmek, intizar etmek, gözlemek.

Her yazıldıķça yeñi cāme geyer

Naķl-ı şüretle bir cemāle **güyey** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 32*). [güyey, -er]

güyā: Far. Sanki, faraza, sözde. "Güya, sanki, âdeta" anlamlarında zarf.

Eyü yatlu metā‘ şatuldı dilā

Fi'l-meşel düşdi âteşe **güyā** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 54*). [güyā,]

Gösterürdi velāyetin **güyā**

Suya seccādesin döşetdi şitā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 109, Mısra 17*). [güyā,]

Anda **güyā** ki bir yağı çeridür

Âdemün içi yağını eridür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 13*). [güyā,]

Seyr-i mähî vü ‘umķ çün deryā

Mîl **güyā** derün-ı kıble-nümā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 58*). [güyā,]

İntizāmî ile olup tenhā

Münferid oldı tā ola **güyā** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 43, Mısra 20*). [güyā,]

güviyā: Sanki.

Güviyā merz-i Rüm’a geldi yakîn

Leşker-i Hind şalmış-idi aķın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 11*). [güviyā,]

güzāf: Boş söz, manasız laf.

Ehl-i dünyā ile maşāfuñ ne

Bunca lāfuñ nedür **güzāfuñ** ne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 16*). [güzāfuñ, -uñ]

güzār: Geçme, geçiş.

Yok durur sâhil-i necāta **güzār**

Gözden ırılı ķalsa dār u diyār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 105*). [güzār,]

güzel: Güzel, dilber.

Sāde-pehlū **güzellerüñ** seyri

Şeyḥ ü şüfî[y]i deng ider fevrî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 11*). [*güzellerüñ, -ler, -üñ*]

güzel: "Güzel, hoş" anlamında sıfat.

Çār erkānı bir **güzel** yirdür

Heşt cennetle behçeti birdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 3*). [*güzel,]*

güzide: Seçilmiş, seçkin.

Leşkeri ğarḳ-ı āhen idi ḳamu

Hep müsellaḥ **güzide** ceyş-i ‘adū (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 42*). [*güzide,]*

Pes **güzide** otuz biñ ‘asker ile

Ḳondı Beç taşrasında Macar ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 181, Mısra 9*). [*güzide,]*

güzide-hişāl: Güzide, seçkin huylu.

Bir gün oturup ol **güzide-hişāl**

Hāl-i gerdūnı itdi ḥaylī me’āl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 152, Mısra 5*). [*güzide-hişāl,]*

güzin: Seçilmiş, güzide. Seçkin, soylu.

Ḥamdülillāh zihī **güzin** zamān

Mīr İshāḳ ola bize mihmān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 43*). [*güzin,]*

Bir müferriḥ ḥaber irişdi **güzin**

Virdi tās-ı sipihr ḥüb ṭanīn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 143, Mısra 27*). [*güzin,]*

Bu’s-Su‘ūd’uñ mülāzımīninden

Ol ṭarīḳuñ ḳatı **güzininden** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 156, Mısra 8*). [*güzininden, -in, -den*]

Ḳanı mānendi Mīr İshāḳ’uñ

Begler içre **güzini** āfāḳuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 54*). [*güzini, -i*]

Ol-durur ol **güzin** ü faḥr-ı enām

Aña dāyim şalāt birle selām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 2, Mısra 3*). [*güzin,]*

Rāz-ı pinhānuñ eyleyüp ifşā

Eyle mecmū‘a-i **güzin** inşā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 6, Mısra 14*). [*güzin,]*

güzir: Çare, derman.

Bes degül miydi cūyda zencīr
 Geçdi pā-bend şitā dahı çe **güzīr** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 67, Mısra 28*). [*güzīr,]*
 Adı çıkmış Fireng içinde dilīr
 Darbına kimseler bulur mı **güzīr** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 10*). [*güzīr,]*
 Bunca begler kırıldı oldu esīr
 Kimseñüz idebilmez aña **güzīr** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 30*). [*güzīr,]*

ġaddār: Çok zulmeden, acımasız, merhametsiz. II Dünya.

N'oldı bilmem sipīhr-i **ġaddāra**
 İtdi tūmār-ı zanbakı pare (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 19*). [*ġaddāra, -a]*

ġanī: (Ar.) Zengin.

Faķīrūñ hāline kim ola vāķīf
Ġanīnūñ 'illetin kim ola kāşīf (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 190, Mısra 16*). [*ġanīnūñ, -n, -
 üñ]*

ġayrīnuñ: Allah'tan başka her şey.

Habsi anuñ belā-yı hātır idi
Ġayrīnuñ hōd berā-yı hātır idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 47, Mısra 8*). [*ġayrīnuñ,]*

hā: Gayrete getirmek ve teşvik etmek için kullanılan söz.

Nā-gehān **hā** diyen sefīh ġulām
 Varuban hayret uyġusına tamām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 3*). [*hā,]*

hā: Arapçadaki "he" harfī.

Hā ķasem ide her dü-dīde ile
 Añladup hālūñi cerīde ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 6, Mısra 33*). [*hā,]*

hā: Dikkati çekmek, uyarmak için kullanılan bir söz, sakın.

Ķuyruġını şalardı **hā** durmaz
 Kimse hāline hālini şormaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 106, Mısra 27*). [*hā,]*

habāb: Ar. I. Su üzerinde peyda olan kabarcık.

Toluya dutma hânümânı harâb
 Sâķīye göz belürdür-idi **habâb** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 76*). [*habâb,]*
 Habâb iğmâz-ı ‘ayn ider şürâhî kulkul itdükçe
 Meyüñ alunduğundan n’eyki bir hâlet sezer meclis (*Tuhfetü'l-İhvân, Müfret 2, Mısra 3*).
 [*habâb,]*
 Vādî-i hayrete düşince **habâb**
 Lücceler şuda oldu küh-nişâb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 82, Mısra 23*). [*habâb,]*
 ‘Ayn-ı ‘âşık gibi hevâda **habâb**
 Çeşm-i dehri tumanladurdi şehâb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 9*). [*habâb,]*
 Gird-bâd u **habâb** hâlini gör
 Tîre-dil gözleri gubâr-ile pür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 21*). [*habâb,]*
 Seyr-i refât idince her maḥbûb
 Baķa-ķalur **habâb** göz belürüp (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 55, Mısra 28*). [*habâb,]*
 Âb-ı Hızr’uñ budur diyü ‘aynı
 Baķa-ķalmış turur **habâb** ‘aynı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 55, Mısra 18*). [*habâb,]*

habâb: şarap köpüğü (deniz ve şarap bağlamında).

Bir gün alup eline cām-ı şarâb
 Bâdede nâ-gehân belürdi **habâb** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 14*). [*habâb,]*
 Göz kıpar sâķīye görince **habâb**
 Hîç bu şûret tutar mı cāy-ı şarâb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 17*). [*habâb,]*
 Şâh bakdı habâbuñ ‘âlemine
 Ol **habâb** u şarâbuñ ‘âlemine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 16*). [*habâb,]*
 Pes tekellüm idüp didi begler
 Gör **habâb** işbu bâdede neyler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 18*). [*habâb,]*
 Şâh bakdı **habâbuñ** ‘âlemine
 Ol habâb u şarâbuñ ‘âlemine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 15*). [*habâbuñ, -uñ]*
 Göz kıpar sâķīye görince **habâb**
 Hîç bu şûret tutar mı cāy-ı şarâb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 17*). [*habâb,]*
 Sâğar-ı yârda mı gördi **habâb**
 Tās tās yarılurdi cām-ı kıbâb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 55, Mısra 11*). [*habâb,]*
 Korkum oldur benüm bu dem ḥaķķā
 Taḥt u şehrüm olur **habâbāsā** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 22*). [*habâbāsā,]*

habbe: *En ufak şey, zerre.*

Hâşılı bunda nesne yok hâşıl

Mümkün olmaya **habbeye** vâşıl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 56*). [*habbeye, -ye*]

habbezâ: *Ne güzel! Ne sevimli!.*

Böyle mîre kim olmaya çâker

Habbezâ ol yire ki ola dâver (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 105, Mısra 34*). [*habbezâ,]*

haber: *Naklolan söz. bilgi.*

Ehl-i sük ehl-i nâr idügi meger

Hâtırındaydı eskiden bu **haber** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 36*). [*haber,]*

Bir gün 'arz itdi Hân Selîm'e meger

Ba'na irdi didi bir özge **haber** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 85, Mısra 42*). [*haber,]*

Bir **haber** didi kulağına fetîl

Ol harâretle atılır ta'cîl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 49*). [*haber,]*

N'eyki bir yirde itmez oldu karar

Tîrden şor ağız **haberleri** var (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 70*). [*haberleri, -leri*]

Mîr İshâk'ıñ işidüp **haberin**

Nova'ya varup itdügi seferin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 104, Mısra 19*). [*haberin, -in*]

Bu **haber** lîk 'aqla hîç şıgmaz

Bunı ma'küle ehl-i 'aql almaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 17*). [*haber,]*

Ẓa'fdan ya'ña iy şoran **haberi**

Cismi şarılı üstühvâne deri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 29*). [*haberi, -i*]

Bu **haber** ba'za sūr u 'âlem idi

Ol civân-bahta rûz-ı mâtem idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 123, Mısra 7*). [*haber,]*

Mîr-i mezbûr işitdi bu **haberi**

Qalmadı 'arızında kan eşeri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 123, Mısra 1*). [*haberi, -i*]

Meger atdan düşer giceyle biri

Uyumış düşmeden de yok **haberi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 24*). [*haberi, -i*]

Bir müferrih **haber** irişdi güzîn

Virdi tās-ı sipihr hûb tanîn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 143, Mısra 27*). [*haber,]*

Müjde kuddüsiyâna irdi yine

Hoş **haberler** cihâna irdi yine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 143, Mısra 24*). [*haberler, -ler*]

İntizāmī işitdi bu **haberi**

Eyledi hâtırına çün eşeri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 145, Mısra 1*). [*haberi, -i*]

İtdiler İntizāmī'ye çü haber

Pâdişeh lûtfın ol **haberde** sezer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 28*). [*haberde, -de*]

Hümâyûn hatt-ile irdi **haberler**

İdüp ihsân şâhib-htaht u efser (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 193, Mısra 5*). [*haberler, -ler*]

Haberüñ sıdkâ kızbe var hamli

Nice biline fer'î vü aşlı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 27, Mısra 17*). [*haberüñ, -ün*]

Senden öñdîn ölürse düşmānuñ

Ol **haber** müjdesine vir cānuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 65, Mısra 28*). [*haber,]*

Emr idüp kıldı 'askere fermān

Bu **haberlerle** taldı kevn ü mekân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 153, Mısra 16*). [*haberlerle, -ler, -le*]

Ḳamu āfāḳa vardı bu **haberler**

İrişdüirdi bu aḥbārı çeterler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 1*). [*haberler, -ler*]

Ol **haberden** çoğı şafâ sürdi

Ḥayret içre o bir zamān durdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 123, Mısra 9*). [*haberden, -den*]

Dilde sūzuñ gönülde var şererüñ

Var gibi hāl ü kâlden **haberüñ** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 46, Mısra 12*). [*haberüñ, -üñ*]

'İd-i adḥā zamānı irdi meger

Ṭaşradan geldi gūşına bu **haber** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 47, Mısra 4*). [*haber,]*

Sende var didi miḥnetüñ eşeri

Baña billāh toğrı vir **haberi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 44, Mısra 12*). [*haberi, -i*]

Evvel ol kim sülük ḳaşdın ider

Aña lâzımdur elbet 'ilme **haber** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 12, Mısra 2*). [*haber,]*

Bād-ı şubḥ irdi ḡam eserleri-le

Bāğa irdi şovuk **haberler** ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 6*). [*haberler, -ler*]

Gülsitān'ında Şeyḥ Sa'dī meger

Ḡurbet için dimiş ḡarīb **haber** (*Tuhfetü'l-İhvân, Müfret 1, Mısra 2*). [*haber,]*

habercisi: *Elçi, haber veren.*

Ḥaḳ bu top 'askerüñ **habercisidür**

İki başdan daḥı yabancısıdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 33*). [*habercisidür, -dür*]

habīb: Sevgili, mahbup.

Zāyil olmaz ol izdiyādı bulur

Dīde-i kalb-ile **ḥabībī** görür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 26*). [*ḥabībī, -i*]

habs: (Ar.) Hapis, zindan II Bir yere kapatıp salıvermeme.

Şüretā **ḥabs** u ma'nide āzād

Reşk iderdi o ḥālete yārān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 60*). [*ḥabs,]*

Ḥabs içün oldı ol gice me'mūr

Şarf ola cidd ü cehd ile maḳdūr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 80, Mısra 39*). [*ḥabs,]*

Varmadın şer'e gitmemüz **ḥabse**

Zulm-i fāhiş gelür kamu nāsa (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 45, Mısra 15*). [*ḥabse, -e*]

Ḥabsi anuñ belā-yı ḥāṭır idi

Ġayrınıñ ḥod berā-yı ḥāṭır idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 47, Mısra 7*). [*ḥabsi, -i*]

İztirārī bu qarşuda kāyım

Būriyā **ḥabsine** katı nādīm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 90*). [*ḥabsine, -i, -n, -e*]

ḥacāt: (Ar.) Hacetler, gereksinimler, istekler.

Kamunuñ işbudur murādātı

Ḥaḳ ḳabūl ide cümle **ḥacātı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 206*). [*ḥacātı, -ı*]

Bu def'a cümlesi 'arza yapundı

Dimege kendü **ḥacātın** şaḳındı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 22*). [*ḥacātın, -ı, -n*]

ḥaccāc: Emeviler döneminde "zalim" lakabıyla anılan bir komutan.

Ka'be'ye gitmeden ḳala ḥuccāc

Böyle zulm itmemiş durur **Ḥaccāc** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 182, Mısra 28*). [*ḥaccāc,]*

ḥacet: Allah'tan veya büyük bir makamdan yerine getirilmesi, gerçekleştirilmesi istenen dilek.

Oḳuyup yazmadan murād du'ā

Cümlenüñ **ḥacetin** Ḥaḳ ide edā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 50*). [*ḥacetin, -in*]

ḥacetmend: Ar. Hâcetli, muhtaç, fakir.

Yanına ger gelürse **hâcetmend**

Dimeyüp hîç aña çün u çend (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 161, Mısra 23*). [*hâcetmend,]*

hâcî: *Din buyruklarını yerine getirmek için hacca gitmiş Müslüman, hacı II zâhit.*

Koltuğında çıkası **hâcî** geçer

Hem mü'ezzîn ü hem du'âcî geçer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 28, Mısra 9*). [*hâcî,]*

had: *Sınır, son.*

Rim Papa 'askerine yok **had** hod

Cümle top u tufeng-ile mevcûd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 111, Mısra 15*). [*had,]*

hâdî: *Hidayet eden, doğru yolu gösteren.*

Reh-revân-ı hużûra **hâdîdür**

Kayd-ı âherle olma âlûde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 38, Mısra 44*). [*hâdîdür, -dür]*

hâdî: *'Farzedelim ki, öyle kabul edelim ki' anlamında kullanılmıştır.*

Kanda bulduñ külüng-i Ferhâd'ı

Kim saña oldı kûhdan **hâdî** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 41, Mısra 10*). [*hâdî,]*

hâdim: *Hizmetkâr.*

Mekke vü hem Medîne **hâdimidür**

Niçe şeh kapusu mülâzımıdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 3, Mısra 13*). [*hâdimidür, -i, -dür]*

hadîs: *Haber, söz, kıssa.*

İşfahân u 'Irâk'dan geçelüm

Bir dem 'Uşşâk'dan **hadîs** açalum (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 11, Mısra 4*). [*hadîs,]*

Bâğ u râğına reşk ider zîrâ

Nağş fi'l-mâ **hadîsidir** mecrâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 40*). [*hadîsidir, -i, -dir]*

hadîs: *Hiz. Muhammed Peygamberin gelişen olaylar ve konular üzerinde müminleri aydınlatmak, Kur'an'ın bazı ayetlerini açıklamak için söylediği sözler.*

Vākı 'ā gördi kamudan aḥsen

Zikri dilde **ḥadīs-i** ḥubb-ı vaṭan (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 16, Mısra 52*). [*ḥadīs-i, -i*]

ḥadravāt: Yeşillikler.

Ḥod ḥamel **ḥadravātına** ḥayrân

Mâder-i dehre itmede efgân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 61*). [*ḥadravātına, -ına*]

ḥafakân: Kalp sıkışması, çarpıntı, yürek oynaması.

Beñzine göre 'illet-i yerekân

Ditrer endâmı dir gören **ḥafakân** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 46*). [*ḥafakân,]*

ḥāfız: Hıfzeden, aklında tutan.

Vā 'izûñ hūy u ḥāyı bûşında

Râst **ḥāfız** maḳâmı nûşında (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 40*). [*ḥāfız,]*

ḥāfız: Koruyucu; koruyan, gözeten.

Degme bir **ḥāfızı** maḳâmında

Şanki bûlbûldür âşiyânında (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 57, Mısra 5*). [*ḥāfızı, -ı*]

ḥā'in: (Ar.) Hıyânet eden, sadâkat göstermeyen, güveni kötüye kullanan (kimse).

Dest-res bulmadın aña **ḥā'in**

Çekdi kûh-ı vaḳârveş pâyin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 63, Mısra 11*). [*ḥā'in,]*

ḥak: Doğru.

Ma' nîde resmi ile **ḥak** bu hemîn

Biñ bir adına Ḥaḳḳ' uñ ide yemîn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 6, Mısra 17*). [*ḥak,]*

Sevdi ammâ key istikâmet-ile

Ḥak güvâhı durur şadâkat-ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 60*). [*ḥak,]*

Ḥak budur gel gel idelüm inşâf

Şanmañuz bu sözümi lâf u güzâf (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 51*). [*ḥak,]*

Ḥak söze kimse bî-ḥuzûr olmaz

Bâtiluñ kavli rağbetin bulmaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 155, Mısra 23*). [*ḥak,]*

Ol şe' âmetle ḳaṭ' -ı yed olmış

Ḥak bu kendü cezâsını bulmış (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 163, Mısra 24*). [*ḥak,]*

Eyledi kendü re'yini telhîş

Hak ile bâtlı idüp teşhîş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 126*). [*hak,]*

Kamunuñ işbudur murâdâtı

Hak kabûl ide cümle hâcâtı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 206*). [*hak,]*

İki haşmuñ biri **hak** biri bâtlı

İder hakķı **hak** u bâtlı bâtlı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 53*). [*hak,]*

Temellukda hemânâ **hak** ile yeg

Anuñ re'yinde 'âciz Āl-i Bermek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 31*). [*hak,]*

Kimesnenüñ **hakı** olmadı zâyil

Edānī vü e'ālī hakķa kâ'il (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 200, Mısra 19*). [*hakı, -ı]*

Ṭoğruluk kim görüp durur ola kec

Râst irer **hak** er irerse de geç (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 20*). [*hak,]*

Sözümüz el-hak ehl-i hâl-iledür

Hak budur şâhib-i kemâl-iledür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 9, Mısra 20*). [*hak,]*

Didiler **hak** bu sözlerüñ hakdur

Andan özge elem dahı yokdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 6, Mısra 1*). [*hak,]*

Didiler hak bu sözlerüñ **hakdur**

Andan özge elem dahı yokdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 6, Mısra 1*). [*hakdur, -dur]*

hak: *Toprak.*

Oldı küffâr **hak-ile** yeksân

Kelleler top gibi olup ğaltân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 122, Mısra 27*). [*hak-ile, -ile]*

Gâh âteş geh âb u bād u **hak**

Bir gün eyler seni şâhiḥ helāk (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 29*). [*hak,]*

Odlu âh eyler-idi her dükkân

Yana yakıla **hak-ile** yek-sân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 62*). [*hak-ile, -ile]*

Ḥaylî kan dökdügi içün **hake**

Geldi ban başı tîğ-i Ḍahḥāk'e (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 31*). [*hake, -e]*

hak: *Ar. Allah tealâ.*

Müşîr-i a'zamuñ görüp ğazāsın

Hak'a şükr idüp eylerdüm niyâzı (*Tuhfetü'l-İhvân, Kit'a 2, Mısra 2*). [*hak'a, -'a]*

Ol dahı **Hak** 'inâyetiyle nidem

Keçesin kırtarup şudan ol-dem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 69, Mısra 15*). [*hak,]*

Kapudan taşra atdı çün kendin
 Kurtarup gördi **Hak** anuñ kaydın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 103, Mısra 16*). [*hak,]*
 Eylemez şanma ey dil-i mahzûl
 Fi'l-i münkerde **Hak** du'âyı kabûl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 103, Mısra 18*). [*hak,]*
 Hak kabûlî du'ası muẓtarruñ
 Şun'ı yokdur ol arada gayruñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 103, Mısra 19*). [*hak,]*
 Âbdest alacak kadar kudret
 Virdi **Hak** ol za'ife bî-minnet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 118, Mısra 8*). [*hak,]*
 Haşm-ı hak iki yanına irmiş
Hak ol il ehline belâ virmiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 4*). [*hak,]*
 Gördi küffâr âlâyın ırakdan
 Hod bu idi tazarru'ı **Hak'dan** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 135, Mısra 8*). [*hak'dan, -dan]*
 Var belâlar seferde gerçi keşir
 İtmesün **Hak** 'iyâl ü ehle esir (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 137, Mısra 14*). [*hak,]*
 Şaklamış **Hak** o tıflı luftından
 Gördi evvelki gibi sağ u esen (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 47*). [*hak,]*
 Yarıcuñ **Hak** refîkuñ ola Hudâ
 Kimse kâr eylemez saña ebedâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 9*). [*hak,]*
 Haşr olup oliceğ hisâb u kitâb
Hak katında olup su'âl u cevâb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 18*). [*hak,]*
 Ol kerîme dem-â-dem eyle niyâz
Hak du'â-yı derûnı yirde kımaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 84*). [*hak,]*
 Hak du'âmı kabûl idüp anı
 İrdi fi'l-hâl Hak'ıñ ihsânı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 164, Mısra 21*). [*hak,]*
 Hak aña virmiş-idi bir gayret
 İtdi ol gayret-ile hod ülfet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 11*). [*hak,]*
 Hak naşîbin virür-idi elbet
 Yazunuñ buldı nef'ini kat kat (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 19*). [*hak,]*
 Yüce **Hak** vâlideyn ü ecdâduñ
 Tâ ile'l-inkırâz evlâduñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 43*). [*hak,]*
 Okuyup yazmadan murâd du'â
 Cümleñ hâcetini **Hak** ide edâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 50*). [*hak,]*
 Hân Muhammed Hudâ'ya itdi niyâz
Hak derûnı du'âyı yirde kımaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 60*). [*hak,]*

Yok hılâfım burada **Hak** hâzır

Şıdık u kızbine kulların nâzır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 27*). [hak,]

Eyledüğine **Hak** vakârı virür

Mü' min olan kulına 'ârı virür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 174, Mısra 35*). [hak,]

Başîret ehlidür evvel nazarda

Bu lutfi kılmış aña **Hak** kaderde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 62*). [hak,]

Anı **Hak** 'askere çün kıldı sâlâr

Gözi açuklar itsün anı bîdâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 193, Mısra 11*). [hak,]

Hak'ın virgüsidür işbu sa'âdet

Anuñdur hâtem ü ulu vezâret (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 193, Mısra 9*). [hak'ın, -'ın]

Şu kim biñ yıl 'ibâdet eylemişdür

Hak'ın emrin şiyânet eylemişdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 194, Mısra 32*). [hak'ın, -'ın]

Ne cüz'î lutfi yanında bu maşşûd

Anı **Hak** lutf için halk itdi Ma'bûd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 205, Mısra 36*). [hak,]

Dîdeñe girse gözüñe gelmez

Haşm-ı **Hak'dur** ki hîç amân bilmez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 12*). [hak'dur, -dur]

Anı kodı Demürkapu'da vekîl

Bula **Hak'dan** hemîşe ecr-i cezîl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 48*). [hak'dan, -dan]

Hak'dan utanmaz elden utanduñ

Sırruñı gizlü kıla mı şanduñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 63*). [hak'dan, -dan]

Zîre in'âm-ı Hak-durur bunlar

Hak kuluñ şabrın imtiñân eyler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 34*). [hak,]

Bu degül başuñ aşğa idesin

Hak buyurmaduğı yola gidesin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 15, Mısra 16*). [hak,]

Tihutin şehrden ider güzeri

Şehre **Hak** şu ile imiş nazarı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 2*). [hak,]

Her kademde urulsa ger yolumuz

Hak çü lutf eyleyüp alır elümüz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 25, Mısra 22*). [hak,]

Hak mu'îni-durur çü mazlûmuñ

Ġam degül zulmi olsa bir şûmuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 25, Mısra 11*). [hak,]

Hâk muḳarrer olur ğarīm añā
 Añā iriṣḫdürür yakında belā (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 25, Mısra 9). [ḥak,]
 Niçe dürlü kelām eylediler
 Anlara **Hâk** ğarīm ola meger (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 31, Mısra 36). [ḥak,]
 İşbu vādide **Hâk** delîlumdür
 Uṣta boyun Hudā kefilumdür (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 39). [ḥak,]
 İde her hâlde saña yārī
 Ola çün-kim Ḥalīl'ine **Hâk** yār (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 81). [ḥak,]
 Hāk saçdı başına durmaz bād
 Zārılık cümle çeşm-i terden idi (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 26). [hāk,]
 Her kişi itdüğini bulsa gerek
 Bana hāṣā ki **Hâk** ide zulmi (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 36, Mısra 19). [ḥak,]
 Hâk meṣāyib ḳomışdur âdemde
 Ol ki şabr itdi ni'me'l-'abd oldı (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 82). [ḥak,]
 Ḳamu **Hâk** virdüğine şükr iderüz
 Soñra ecr-i cezîli fîkr iderüz (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 45, Mısra 21). [ḥak,]
 Mîr-mîrânı lutfā māyıldür
Hâk su'âl u cevāba ḳāyıldür (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 52, Mısra 36). [ḥak,]
 İmtihân itmek içün 'âlemde
Hâk meṣāyib ḳomışdur âdemde (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 25, Mısra 14). [ḥak,]
 Her su'âle cevābı hāzır idi
 Toğruya **Hâk** mu'în ü nāşır idi (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 49, Mısra 10). [ḥak,]
 Şan'atun işle ḳoma tātutūni
 İtme eksük **Hâk'a** 'ibâdetūni (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 15, Mısra 24). [ḥak'a, -a]
 İtdüğün her kişi bulur **Hâk'dan**
 Bildi anlar ki oldılar reh-zen (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 26, Mısra 3). [ḥak'dan, -dan]
 Zîre in'âm-ı **Hâk-durur** bunlar
 Hâk ḳuluñ şabrın imtiḥân eyler (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 33). [ḥak-durur,]

hakâret: Küçük düşürme, horlama; küçük düşürücü söz veya davranış.

Añā idüp **hakâret-ile** nazar
 Ta'n u levîm-ile eyledükde güzër (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 23). [hakâret-ile, -ile]

İtdügiyçün nazar **ḥaḳāret-ile**

Öldüriyazdı bir işāret-ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 43*). [*ḥaḳāret-ile, -ile*]

hakāyık: Doğru olan asıllar, hakikatler, gerçeklikler.

Ol **ḥaḳāyık** ki eyler-idi şudūr

Her ne deñlü ki eylese vesvās (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 56*). [*ḥaḳāyık,]*

hakı: ... için.

Ḳullaruñuñ saña niyāzı **ḥaḳı**

Bendeñuñ raḥmetüñe āzı **ḥaḳı**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 3*). [*ḥaḳı,]*

Ḳullaruñuñ saña niyāzı **ḥaḳı**

Bendeñuñ raḥmetüñe āzı **ḥaḳı**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 4*). [*ḥaḳı,]*

Şıdk-ıla kılınan namāz **ḥaḳı**

Ehl-i derd itdügi niyāz **ḥaḳı**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 7*). [*ḥaḳı,]*

Şıdk-ıla kılınan namāz **ḥaḳı**

Ehl-i derd itdügi niyāz **ḥaḳı**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 8*). [*ḥaḳı,]*

hakikat: Doğru olan, asıl. Hakikat Sırri.

Mîr-i mezbûrdan pes oldı mücāz

Añlanicek **ḥaḳīḳat** ile mecāz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 137, Mısra 2*). [*ḥaḳīḳat,]*

Tā vifāḳa mübeddel ola nifāḳ

Dest-res bul bir el **ḥaḳīḳate** gel (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 71*). [*ḥaḳīḳate, -e]*

Ba'ış oluban itdiler ma'zûl

Ḳaldı ammā **ḥaḳīḳati** mechûl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 149, Mısra 14*). [*ḥaḳīḳati, -i]*

Ḥilm nāmında çok yavuz iş ider

Ḥiç **ḥaḳīḳatden** özge yok ni'met (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 33, Mısra 27*). [*ḥaḳīḳatden, -den]*

hakim: Hükmeden, buyruğunu yürüten, hâkimiyet kurmuş olan, egemen.

Beçe **ḥākimdi** ḳardaşı ḳıraluñ

Sû'-i fikrin görüñ o muḥtālûñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 180, Mısra 3*). [*ḥākimdi, -di]*

Budun'uñ **ḥākimine** virdi ḥaber

Beni inandırabilürseñ eger (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 180, Mısra 13*). [*ḥākimine, -i, -(n), -e]*

Çanda **hâkim** var ise yâ vâlî

İtmediler harâca ihmâli (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 181, Mısra 43*). [*hâkim,]*

Hâkimi Emre Hânî şeh-bende

Kaşd kılmışdı hâzret-i serdâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 10*). [*hâkimi, -i]*

hakīm: *Hekim, tabip.*

Sıhḥate oldı çün bedel ‘illet

Hîç tabīb ü **hakīme** bî-minnet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 118, Mısra 28*). [*hakīme, -e]*

hakīmāne: *Bilgeye yakışır tarzda, bilgece.*

Perçemin çekdi geñzini dutdı

Çok **hakīmāne** nükteler gütdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 78*). [*hakīmāne,]*

hakīmü'l-leyl: *Gecenin hâkimi gibi.*

Geldi irişdi çün meh-i enver

Hâkimü'l-leylveş öñinde fener (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 14*). [*hâkimü'l-leylveş, -veş]*

hakīmü'l-vakt: *Vaktin, zamanın hâkimi.*

‘Adl ü faẓl u şerī‘ ate meyyāl

Hâkimü'l-vakt şâhibü'l-efẓāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 54*). [*hâkimü'l-vakt,]*

hakūnda: *İlgili olarak, bu konu üzerine.*

Bed-kelām eyleyen **hakūnda** lisân

Güng ü lâl ola gonca gibi hemân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 31*). [*hakūnda,]*

hakīr: *Ar. Hakaretle muttasıf, hor, itibarsız, bayağı, değersiz (kimse)*

Pes **hakīr** İntizāmī’ye de o dem

Mīr-i mezbūr itdi luṭf u kerem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 29*). [*hakīr,]*

Çan behâsın yiyen levend-i fakīr

Götüren başını etekde **hakīr** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 50*). [*hakīr,]*

Ḥaḳīrūñ kendü ḥattı oldu taḥşış olıcaḳ fermān

Velī tebdīlī ḳābıldür ‘ināyet itse paşa ger (*Tuhfetü'l-İhvân, Kaside 1, Mısra 5*). [*ḥaḳīrūñ, -üñ*]

Ne cüz’ī bu **ḥaḳīrūñ** ber-murād olması yanında

Cihāna luṭfī şāmıldür gedāyı kāmran eyler (*Tuhfetü'l-İhvân, Kaside 1, Mısra 19*). [*ḥaḳīrūñ, -üñ*]

Bir maḥall-i ḥimāyet ü iḥsān

Bir faḳīr ü **ḥaḳīr-i** bī-dermān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 26*). [*ḥaḳīr-i,]*

ḥakk: *Doğrusu, gerçekte..*

Ṭoğrusı kec-rev eylemez farkı

İder ibtāl anuñ-içün **ḥaḳḳı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 30*). [*ḥaḳḳı,]*

Egriden **ḥaḳḳı** seçmeyen bāṭıl

İtdi nīrānı ḥāşılı ḥāşıl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 31*). [*ḥaḳḳı,]*

Ḥaḳḳı setr eylemez kelām ehli

Ḥaylī müşkil bulur kelām ehli (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 51*). [*ḥaḳḳı, -ı*]

Ḥudā **ḥaḳḳı** ki yokdan var idüpdür

u ḳul kim işbu elṭāfa irüpdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 194, Mısra 9*). [*ḥaḳḳı, -ı*]

ḥakk: *Hakkı için.*

İşbu seccāde-i Resül **ḥaḳḳı**

Her ḡaḍūba dil-i ḥamül **ḥaḳḳı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 52*). [*ḥaḳḳı, -ı*]

Yirde gökde olan du‘ā **ḥaḳḳı**

Derdlüye itdüğüñ devā **ḥaḳḳı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 10*). [*ḥaḳḳı, -ı*]

Yirde gökde olan du‘ā **ḥaḳḳı**

Derdlüye itdüğüñ devā **ḥaḳḳı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 9*). [*ḥaḳḳı, -ı*]

ḥakk: *Allah.*

‘Urūḳın eşkiyānuñ kesmededür

Şükür **Ḥaḳḳ’a** biraz düzeldi ‘ālem (*Tuhfetü'l-İhvân, Kıt’a 3, Mısra 4*). [*ḥaḳḳ’a, -’a*]

Sen ḳabül it du‘ā-yı muṣṭarrı

İrdi **Ḥaḳḳ’uñ** ‘ināyeti fevrī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 24*). [*ḥaḳḳ’uñ, -’uñ*]

Bī-şümār itdi **Ḥaḳḳ’a** şükr ü sipās

Andan artuḳ ki ‘aḳl ide ḳiyās (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 37*). [*ḥaḳḳ’a, -’a*]

Ṭoğrılup **Hakḳ'a** iltimās itseñ

Şıdk-ıla ḥamd idüp sipās itseñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 31*). [*hakḳ'a, -'a*]

Hakḳ'ıñ ol saña bil hidāyetidür

Ulu devlet delim 'ināyetidür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 29*). [*hakḳ'ıñ, -'ıñ*]

Hak du'āmı kabül idüp anı

İrdi fi'l-hāl **Hakḳ'ıñ** ihsānı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 164, Mısra 22*). [*hakḳ'ıñ, -ıñ*]

Aşdı 'ömr-i 'azîz seb'ini

Luṭfına **Hakḳ'ıñ** eyle taḥsini (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 164, Mısra 24*). [*hakḳ'ıñ, -ıñ*]

Rûz-merre filori ḥod lâzım

Luṭfına **Hakḳ'ıñ** olmağın cāzım (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 16*). [*hakḳ'ıñ, -'ıñ*]

Didi kimüñ şefā'ati oldı

Didi **Hakḳ'ıñ** 'ināyeti oldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 22*). [*hakḳ'ıñ, -ıñ*]

Hakḳ'a idüp tazarru'ı vāfir

Oldı anda velāyeti zāhir (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 61*). [*hakḳ'a, -'a*]

Atları aldı қоçiye қоşdı

Hakḳ'a şükr itdi vü yola düşdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 54*). [*hakḳ'a, -'a*]

Ḥamdülillāh sürûra irişdük

Şükr **Hakḳ'a** ḥuzûra irişdük (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 20*). [*hakḳ'a, -'a*]

Ḥvābdan oldı şanasın bîdār

Hakḳ'a zîrā teveccüh üzre idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 43*). [*hakḳ'a, -'a*]

Hakḳ'a iden teveccühi her ān

Cümle müşkilleri olur āsān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 149*). [*hakḳ'a, -'a*]

Cāyız ola ki bir ḥayırlı kişi

Ola her gāh **Hakḳ'a** yarar işi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 46*). [*hakḳ'a, -'a*]

Luṭfına **Hakḳ'ıñ** az bahāne gerek

Ḳul efendi ḳapusını bile tek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 49*). [*hakḳ'ıñ, -ıñ*]

Uyanup eyledüm **Hakḳ'a** tazarru'

Ḥudā'dan bu-y-idi zîrā tevākku' (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 93*). [*hakḳ'a, -'a*]

Diyār-ı bekr'e varduḳda o ğāzî

Dil ü cāndan idüp **Hakḳ'a** niyāzı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 42*). [*hakḳ'a, -'a*]

Mecd Efendi mücidd ü muḳdimdür

Hakḳa sevḳ eylemekde mübrimdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 177, Mısra 14*). [*hakḳa, -a*]

Kimesnenüñ hâkı olmadı zâyil

Edānī vü e‘ālī **hâkka** kâ‘il (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 200, Mısra 20*). [*hâkka, -a*]

Oğlına qardaşına raḥm itmez

Kimsenüñ **hâkķı** kimsede yitmez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 149, Mısra 24*). [*hâkķı, -ı*]

‘Avn-ı Bārī’den ola mı o cüdā

Hâkķ’a bil bağladı ‘ināyet anuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 77*). [*hâkķ’a, -a*]

İşleri **Hâkķ’a** şükr ile minnet

Şām u fecrūñ namāzını maḥzūn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 26*). [*hâkķ’a, -a*]

Dāne dāne iderdi **Hâkķ’a** sipās

Gül görüp güşmāl-i yārānı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 40, Mısra 6*). [*hâkķ’a, -a*]

Hüsn-i ḥulķı o dem olup meşhūd

Hâkka şükr eyledi Resūl’e dūrūd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 49, Mısra 26*). [*hâkka, -a*]

Ma‘nīde resmi ile ḥaķ bu hemīn

Biñ bir adına **Hâkķ’uñ** ide yemīn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 6, Mısra 18*). [*hâkķ’uñ, -uñ*]

Hâkķ’a tefvīz kıldı bu ḥālī

Şanmasun kimse kimseyi ḥālī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 25, Mısra 3*). [*hâkķ’a, -a*]

hakk: Birine veya bir şeye ait olan hisse, pay.

Her okuyan du‘āyı ger okusa

Ṭālibüñ **hâkķını** yirine kosa (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 28*). [*hâkķını, -ı, -n, -ı*]

Eyle şāḥib-sa‘ādete ḳul ol

İde **hâkķuñda** luṭfını mebzūl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 50*). [*hâkķuñda, -uñ, -da*]

Mü‘min olan bu ḥidmeti almaz

Kimsenüñ **hâkķı** kimsede ḳalmaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 46*). [*hâkķı, -ı*]

hakk: Bir kimse veya şey üzerinde emeği bulunma.

Hürmeti **hâkķı** bunca āyātuñ

Aña ma‘mūl olan rivāyātuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 53*). [*hâkķı, -ı*]

İşbu seccāde-i Resūl **hâkķı**

Her ḡaḍūba dil-i ḥamūl **hâkķı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 51*). [*hâkķı, -ı*]

hakkā: Doğrusu, gerçekte.

Her tarafda mesireler **ḥaḳḳā**

Degme ğam-ġine zevḳ ider ilḳā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 47*). [*ḥaḳḳā,]*

Pes o yārān sözün görüp ma'ḳūl

Gördi **ḥaḳḳā** kelāmını maḳbūl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 53, Mısra 2*). [*ḥaḳḳā,]*

Yapdı bir cum'a Muştafā Paşa

Bī-naẓīr ü şebīhdür **ḥaḳḳā** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 57, Mısra 2*). [*ḥaḳḳā,]*

Ḳorḳum oldur benüm bu dem **ḥaḳḳā**

Taḥt u şeḥrüm olur ḥabābāsā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 21*). [*ḥaḳḳā,]*

ḥaḳḳ[ı]: *Hakkı için anlamında yemin.*

Hediyyemüz aña dāyim du'ādur

Du'āsı rüz u şeb **ḥaḳḳ[ı]** edādur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 205, Mısra 38*). [*ḥaḳḳ[ı],]*

ḥāl: *Bir şeyin içinde bulunduğu şartların ve niteliklerin bütünü, durum, davranış, tutum.*

Cān u dilden gelüñ me'āl idelüm

İşbu **ḥāl**i biraz ḥayāl idelüm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 65, Mısra 2*). [*ḥāl*i, -i]

Görüben **ḥāl**ini ḳatı maġbūn

Dest-ġirüñ ola didi Bī-ḳūn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 69, Mısra 3*). [*ḥālini, -ini]*

Ol sipāhī irüp o dem nā-ġāḥ

Ḥālden cümle oluban āġāḥ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 70, Mısra 2*). [*ḥālden*, -den]

Şāḥib-i ḥāne **ḥāl**ini çü görür

Cümle ḥuddāmına o dem yügürür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 70, Mısra 29*). [*ḥālini, -i, -n, -i]*

Acıyup **ḥāl**ini göyüñdi özi

Ḳanlu yaş-ile ṭoldı iki gözi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 70, Mısra 3*). [*ḥālini, -ini]*

Ḥāline göre maṭlabın buldı

Vāẓ'ına göre yüzine güldi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 73, Mısra 21*). [*ḥāline, -ine]*

Meḥeki rāḥ olur-imiş her erüñ

Ġurbetüñ **ḥāl**ini ġarībe şoruñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 73, Mısra 6*). [*ḥālini, -i, -n, -i]*

Zīr-i dükkān çāḥ imiş nā-ġeh

Ol-dem oldı bu **ḥālden** āġeh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 28*). [*ḥālden*, -den]

Düşdi hep cümle çāḥa āñsuzdan

Ḥāli ayruḳsı oldı bir yüzden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 30*). [*ḥāli, -i]*

İntizāmī bu **hālī** kıldı me'āl
 İtdi bu nükteyi o demde hayāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 76, Mısra 1*). [*hālī, -i*]
 Sürdiler mîr ü kâdînuñ öñine
 Şorula **hāl** u mâcerāsı dine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 80, Mısra 24*). [*hāl,]*
 Ağlayuban didi ne müşkil **hāl**
 Geldi âhir selâsil ü ağılâl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 80, Mısra 41*). [*hāl,]*
 İntizāmī bu **hālī** çün gördi
 Maḥzar-ı kâdîde örü-durdu (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 39*). [*hālī, -i*]
 İşbu **hāl** üzre geçdi niçe zamân
 Gör ne **hāl** itdi gerdiş-i gerdân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 85, Mısra 31*). [*hāl,]*
 'Arz olındı çü pâdişāha bu **hāl**
 Oldı telḥîş çün 'alel'l-icmâl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 93, Mısra 1*). [*hāl,]*
 Beñzi şolmış ḥazāna dönmiş idi
 Böyle **hāle** özi göyünmiş idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 54*). [*hāle, -e*]
 Ölmeden kırtulup bize cān atar
Hālīni şormadum daḥı söz uzar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 8*). [*hālīni, -i, -n, -i*]
 Bādeyi yüridürdi sākī durup
 Reşk iderdi bu **hālī** dehr görüp (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 104, Mısra 4*). [*hālī, -i*]
 Hāline ḥāldaş u hem-meşreb
 Buldı anı ol idi aña sebep (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 105, Mısra 19*). [*hāline, -ine*]
 Şanmañuz kim ol uç kala **hālī**
 Şimdi bir ġāzī mîr irüp 'ālī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 19*). [*hālī, -i*]
 Baña uruñ selâsil ü ağılâl
 Tā zuhūr eyleyicegiz bu **hāl** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 112, Mısra 6*). [*hāl,]*
 Ne murād idinürse vir mālūñ
 Tā ki āsūde-ḥāl ola **hālūñ** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 114, Mısra 18*). [*hālūñ, -ün*]
 Şāh-ı İslām'a 'arz olundı bu **hāl**
 Pes taleb kıldı anca māl u menāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 1*). [*hāl,]*
 Yimek içmek tedārūki ğitmiş
 Sağılur **hālīnūñ** işi bitmiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 36*). [*hālīnūñ, -inün*]
 İntizāmī bu **hālī** fikr eyle
 Dāyimā nām-ı Hakk'ı zıkr eyle (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 47*). [*hālī, -i*]

Gird-bād u ḥabāb **ḥālını** gör

Tîre-dil gözleri ḡubār-ile pür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 21*). [*ḥālını, -i, -n, -i*]

Ḥālin itdi çü luṭfına teslīm

İntizāmī de ol dem oldı za'īm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 47*). [*ḥālin, -in*]

Ḥāline ol tekerlegüñ baḡdı

Her şınuḡ yire rîsmān taḡdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 63*). [*ḥāline, -ine*]

Nāzenīn 'ömr ḡanı ḡanda şebāb

Ger su'āl olunursa **ḥāl** ḡarāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 50*). [*ḥāl,]*

N'ola **ḥālūñ** çü nāme-i a' māl

Ola ma'lūm u biline aḡvāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 83*). [*ḥālūñ, -ün*]

Biri bir ḡün su'āl ider **ḥālin**

İki beglerbeginūñ ef'ālīn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 63*). [*ḥālin, -in*]

Ḳatlı olup **ḥālī** ḡaldı ol uçlar

Mīr-mīrānı işiden suçlar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 149, Mısra 9*). [*ḥālī, -i*]

Manşibuñ **ḥālī** daḡı böyle imiş

Kıbr ü kīne hemān vesīle imiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 149, Mısra 25*). [*ḥālī, -i*]

İntizāmī ḡörince bu **ḥālī**

Çıḡdı ḡözinden 'ālemūñ mālı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 13*). [*ḥālī, -i*]

Şarḡar īmāna istemez mālın

Zālīmūñ var ḡiyās it **ḥālin** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 20*). [*ḥālin, -in*]

Biri ḡeldi vü ḡördi çün **ḥālin**

Ḡör anuñ daḡı ḡīl-ile ḡālin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 39*). [*ḥālin, -in*]

Ḡördi bir ḡün bir ehl-i dil **ḥālin**

Kendü ḡālinde olan ihmālin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 13*). [*ḥālin, -in*]

İdelūm yine özge **ḡāle** şürū'

Bī-müḡābā degül eṣāḡḡ-ı vuḡū' (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 1*). [*ḡāle, -e*]

Herkesūñ **ḥālin** itdi çün tefṡīş

Baḡdı anı vü ḡördi bī-teşvīş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 9*). [*ḥālin, -in*]

Kimse **ḥālin** ḡörür mi hīç bir ferd

Her bir altunı ḡenc-i bād-āverd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 169, Mısra 5*). [*ḥālin, -in*]

Ḥāline ḡöre herkes itdi 'aṡā

Ḥāşılı cānibeyn buldı rızā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 171, Mısra 29*). [*ḥāline, -ine*]

Yaluñuz yola düşdi yoldaşsuz

Ḥālī fīkr eyle n'ola ḡāldaşsuz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 4*). [*ḡālī, -i*]

Şu ki tuğyān ide inişde ola

Yolcınıñ **hālī** anda bellü n'ola (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 12*). [*hālī, -i*]

Ƙıral-ı bī-dīn **hālī** hōd ma'lūm

Mest-i mağrūr dāyım ol meyšūm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 181, Mısra 21*). [*hālī, -i*]

‘Askerüñ **hālī** oldı dīger-gün

Berr ü baħra sefer idüp her gün (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 199*). [*hālī, -i*]

Faķırüñ **hālīne** kim ola vāķıf

Ġanīnūñ ‘illetin kim ola kāşif (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 190, Mısra 15*). [*hālīne, -i, -ne*]

Oranuñ daħı **hālīn** kıldı teftīş

Ƙomadı bir yirinde hīç teşvīş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 200, Mısra 11*). [*hālīn, -in*]

Ƙonup göçüp cihāna virdi rāħat

Faķırüñ **hālīni** kıldı şiyānet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 202, Mısra 6*). [*hālīni, -i, -n, -i*]

Aħşam irdi nice ola **hālī**

Döküli ƙaldı yirde eşķālī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 171, Mısra 5*). [*hālī, -i*]

Bu gün bu ider ol ırte muķarrer

İkisiniñ daħı **hālī** mükedder (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 72*). [*hālī, -i*]

Rengi her nev‘ ezāsı her dürlü

Hāl duş geldüğine bir dürlü (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 10*). [*hāl,]*

Manşıbında yazudan el mi deger

‘Azli **hālīnde** kesbidür yā nider (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 44*). [*hālīnde, -i, -n, -de*]

Nihāyet buldı efsāne fūnūn hem

Ezel **hālüm** bilür hōd şadr-ı a‘zam (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 198, Mısra 12*). [*hālüm, -üm*]

İpek ‘ahdinde reng-āmīz re’yüm

Birisi bilmedi ālüm ne **hālüm** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 198, Mısra 10*). [*hālüm, -üm*]

Oranuñ şordı **hālīni** bir bir

Dutdı cāsūs yoķlana her yir (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 95, Mısra 29*). [*hālīni, -i, -ni*]

Ƙuyruğını şalardı hā durmaz

Kimse hālince **hālīni** şormaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 106, Mısra 28*). [*hālīni, -i, -ni*]

İtdiler hāl-i ‘ālemi çü me’āl

Bāğdan aldı her biri bir **hāl** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 4*). [*hāl,]*

Örü-durdu vü **hālīne** yandı

Yanmada hīç mişli yoķ şandı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 43, Mısra 17*). [*hālīne, -i, -ne*]

İşbu **hāl-ile** çün yola girdi
 Birnüvār-nām ƣal' aya irdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 70, Mısra 21*). [*hāl-ile, -ile*]
 İşbu **hāl-ile** yazdı dört tefsîr
 Hîç vaz' ını itmedi tağyîr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 163, Mısra 3*). [*hāl-ile, -ile*]
 Göz göre oldu işbu müşkil **hal**
 Anı görince düşdiler vehme (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 119*). [*hal,*]
 Ola andan bu cür'ete iƣdâm
 İşbu **hāl** üzre geƣdı niçe zamân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 132*). [*hāl,*]
 Nice yârân tenindeki cânı
 Didi ey cümle **hālûme** vâkıf (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 36, Mısra 3*). [*hālûme, -ûme*]
 Nazm idüp **hālûmi** gedâyâne
 Eyledüm ben havâle ihvâna (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 10, Mısra 3*). [*hālûmi, -üm, -i*]
 Böyle bârîk-bîn iken her geh
 Görinür **hâlden** olmaduñ âgeh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 42, Mısra 18*). [*hâlden, -den*]
 Hâlin anuñ çü istimâ' itdi
 Kendünüñ süz-ı derdin unutdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 43, Mısra 21*). [*hâlin, -i, -n*]
 Her kişi şalınurdu yâri ile
Hâlin ol ağlar idi zârî ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 47, Mısra 28*). [*hâlin, -i, -n*]
 Dâyimâ **hâlûñ** ola âsûde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 38, Mısra 46*). [*hâlûñ, -üñ*]
 Gavrine irmeyince bir **hâlûñ**
 Baƣma zu'mına ƣalb-i meyyâlûñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 48, Mısra 47*). [*hâlûñ, -üñ*]
 Hâline eyledi orada nigâh
 Tâli'ü bahtın añup eyledi âh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 41, Mısra 1*). [*hâline, -i, -ne*]
 Toplar ağız açup tekellümde
 Kendü **hâlinde** vü tazallumda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 57, Mısra 18*). [*hâlinde, -i, -n, -de*]
 Şâd yârâna ağlaya **hâlûñ**
 Tañlaya her kim añlaya **hâlûñ** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 6, Mısra 30*). [*hâlûñ, -üñ*]
 Ser-güzeştüm füzûndan efzûn
Hâlden taşra ƣâlden bîrûn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 10, Mısra 12*). [*hâlden, -den*]
 Eyledi kendü **hâlini** te'hîr
 Tâ ki göre ne gösterür taƣdîr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 26, Mısra 21*). [*hâlini, -i, -n, -i*]
 Bellü **hâlûñ** neye olur münce
 Kimse yanuñda dursa ger bir ân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 44*). [*hâlûñ, -üñ*]

Gördi ter düşdi **hālīn** ezhāruñ

Bu gibi mācerāsı enhāruñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 39*). [*hālīn, -i, -n*]

Virdi kızın everdi hem oğlın

Ancak Allah bilür-iken **hālīn** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 86*). [*hālīn, -i, -n*]

Kendü **hālūñde** ol yüri örü-dur

Şudan el çek maḥall-i tehlikedür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 93*). [*hālūñde, -üñ, -de*]

Noldı bir yirde hīç qarāruñ yok

Hālūñ añlaya ğam-kūsāruñ yok (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 46, Mısra 6*). [*hālūñ, -üñ*]

Açmadın bir söz aña **hālinden**

Añmadın kimse kıl ü kālinden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 17*). [*hālinden, -i, -(n)den*]

Şād yārāna ağlaya **hālūñ**

Ṭañlaya her kim añlaya **hālūñ** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 6, Mısra 29*). [*hālūñ, -üñ*]

‘Ālemūñ **hālī** oldu çünki tebeh

Lālenūñ bağırı tıldı hūn-ı siyeh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 7*). [*hālī, -i*]

Şöyle dem-beste haste **hālī** ḥarāb

Ġonca ağzına üşmiş-idi zübāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 35*). [*hālī, -i*]

Uğradı özge **hāle** el-kışşa

‘Ākıla bes degül mi bu ḥişşe (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 97*). [*hāle, -e*]

‘Ālemi çün ki görevüz **hālī**

Gelmek āsān ki kendü şehriñdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 62*). [*hālī, -i*]

Sāḥil-i nehr ile aḳup gitdi

Gör ne **hāle** şataşdı gör n’itdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 21, Mısra 32*). [*hāle, -e*]

Pes bu **hālī** görüp niçe yārān

İdelüm baği didiler seyrān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 1*). [*hālī, -i*]

Ḥaḳḳ’a tefvīz kıldı bu **hālī**

Şanmasun kimse kimseyi ḥālī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 25, Mısra 3*). [*hālī, -i*]

Nice eylersin işbu **hālī** ḥayāl

Herkes eyler saña yavuz nazarı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 22*). [*hālī, -i*]

Kendü eyler yine su’āle cevāb

Ḳaldı bu **hāl** üzre niçe zamān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 36, Mısra 41*). [*hāl,*]

Añıcek ḥātırı perīşāne

Añmasa **hālī** müstemendāne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 55, Mısra 38*). [*hālī, -i*]

Habse virdi rızâyı hep yek-ser

Kendü **hālinde** şāh-iken yārān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 7*). [*hālinde, -i, -n, -de*]

Hā kase id e her dü-dīde ile

Añladup **hālūñi** cerīde ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 6, Mısra 34*). [*hālūñi, -üñ, -i*]

Hāşılı İntizāmī-i mezbūr

Naqd-ı vaqt-ile **hālīni** çü görür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 15, Mısra 28*). [*hālīni, -in, -i*]

Hālīni añlayup göyündi özi

İltimāsına döyimedi yüzi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 20, Mısra 27*). [*hālīni, -in, -i*]

Kim okur **hālīni** yā kim diñler

Olur olmaz kimesne cebr eyler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 52, Mısra 11*). [*hālīni, -in, -i*]

Hāşılı özge **hālī** var dehrüñ

Yitdi pergār u merkezi devrūñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 17*). [*hālī, -i*]

İntizāmī bu **hālī** çün bildi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 1*). [*hālī, -i*]

Ol dahı **hāle** olmadı vākıf

Kufl-ı esrārı olmadı kāşif (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 43, Mısra 27*). [*hāle,]*

Kendü öz **hālīn** eyledi işrāb

İtdi bu yüzden aña dahı hıṭāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 46, Mısra 3*). [*hālīn,]*

Gerçi ber-ser sözüme dir hāme

Rū-be-rū **hālüm** añladur nāme (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 10, Mısra 8*). [*hālüm, -üm*]

Līk miḥnet-pezīrdür **hālüm**

Key katı nā-güzīrdür **hālüm** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 10, Mısra 9*). [*hālüm, -üm*]

Līk miḥnet-pezīrdür **hālüm**

Key katı nā-güzīrdür **hālüm** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 10, Mısra 10*). [*hālüm, -üm*]

hālā: *İmdi, henüz, şu anda.*

Yine āsān idi cevāb aña

Özge yardım gelüp-durur **hālā** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 18*). [*hālā,]*

halās: *Kurtulmak, kurtuluş.*

Yok bu terkīb-ile **halāşa** mecāl

Bāde nūş eyle eyleme ihmāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 41*). [*halāşa, -a*]

Sekiz ādem üşüp dutardı anı

Nice itsün **halāş** cān u teni (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 22, Mısra 32*). [*halāş,]*

Emān virilmeye zulmi olana

Ḥalāşına hîç olmaya bahāne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 194, Mısra 30*). [*ḥalāşına, -ı, -n, -a*]

ḥālāt: *Hâller, durumlar.*

Her kapusunda dürlü **ḥālâtı**

Her biri pehlivân âlâtı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 13*). [*ḥālâtı, -ı*]

ḥāldaş: *Birbirinin halinden anlayan, dost.*

Ḥāline **ḥāldaş** u hem-meşreb

Buldı anı ol idi aña sebep (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 105, Mısra 19*). [*ḥāldaş,]*

Yaluñuz yola düşdi yoldaşsuz

Ḥālî fikr eyle n'ola **ḥāldaşsuz** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 4*). [*ḥāldaşsuz, -suz*]

haleb: *Halep şehri. Osmanlı İmparatorluğu'nun en önemli kentlerinden biri..*

Ne Yemen ne **Ḥaleb** ne Mısr ne Şām

Ḥāşılı hep vilāyet-i İslām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 47*). [*ḥaleb,]*

Ḥaleb semtine çekdi bârgâhı

Ḳamu ḥükkām oldı ḥāk-i rāhı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 200, Mısra 1*). [*ḥaleb,]*

Sa'âdetle **Ḥaleb** semtine geldi

Ḳamu eşrâfı istiḳbāl kıldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 200, Mısra 9*). [*ḥaleb,]*

Ḥaleb kim ulu bender bir şehirdür

Mükellef ḥvâcelerle top-ṭoludur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 200, Mısra 21*). [*ḥaleb,]*

Ḥaleb yine yeñiden fetḥe döndi

Du'â-yı devleti yir yir okındı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 200, Mısra 17*). [*ḥaleb,]*

Ḥaleb'den çün Sitanbul 'azmin itdi

'Adâletle ṭarîḳ-i Ḥaḳḳ'ı tıtdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 202, Mısra 1*). [*ḥaleb'den, -den*]

Daḫı beglerbegilüğün **Ḥaleb'üñ**

Gör kemâl-i 'ināyetin Çalab'üñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 93, Mısra 9*). [*ḥaleb'üñ, -üñ*]

Mîr-mîrânıdır o ḥod **Ḥaleb'üñ**

Benderi ger 'Acem ü ger 'Arab'üñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 183, Mısra 7*). [*ḥaleb'üñ, -üñ*]

Berüden anı eyledi serdār

Haleb'üñ semtine dönüp yek-bār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 2*). [*haleb'üñ, -üñ*]

Bildi zulm olduğın şeh-i devrân

Haleb'i eyleyüp aña ihsân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 151, Mısra 8*). [*haleb'i, -i*]

İbni Pülād Şām'ı vü **Haleb'i**

Żabṭ idüp gayrı almada talebi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 182, Mısra 1*). [*haleb'i, -i*]

At başını **Halep'de** bir çekdüñ

Bir daḥı şāh ülkesin çapduñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 95*). [*halep'de, -'de*]

halel: Bozma, bozukluk, eksiklik.

Luṭf it irdürmegil lisāna zeel

İ' tikkādına zerre deñlü **halel** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 118*). [*halel,]*

hālet: Nitelik, durum, hal.

Koydı bir **hālete** felek anı

Nā-bedīd oldu ad-ile sanı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 47*). [*hālete, -e*]

Naḳş irer nā-gehān kemāle meger

Bir dem eyler bu **hālet** üzre güzer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 85, Mısra 26*). [*hālet,]*

Gāhī bir **hālet** irişürdi saña

Havf idüp kaçuban gelince baña (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 27*). [*hālet,]*

Varicek uçurum nihāyetine

‘Acabā tıfluñ anda **hāleti** ne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 140, Mısra 12*). [*hāleti, -i*]

Habāb iğmāz-ı ‘ayn ider şürāhī kulkul itdükçe

Meyüñ alunduğından n'eyki bir **hālet** sezer meclis (*Tuhfetü'l-İhvân, Müfret 2, Mısra 4*).

[*hālet,]*

Böyle **hāletde** bu felāketde

Kış kıyāmetde vü nedāmetde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 109, Mısra 25*). [*hāletde, -de*]

Var cerīdeñde diḳḳat ü **hālet**

Var sevād-ı ḥaṭuñda çok **hālet** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 41, Mısra 15*). [*hālet,]*

Şüretā ḥabs u ma'nīde āzād

Reşk iderdi o **hālete** yārān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 61*). [*hālete, -e*]

Hāletüñ bahtumuñ nümūnesidür

Ṭālī'üñ dūd-ı āhumuñ nesidür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 41, Mısra 37*). [*hāletüñ, -üñ*]

Var cerīdeñde diḳḳat ü **ḥālet**

Var sevād-ı ḥaṭuñda çok **ḥālet** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 41, Mısra 16*). [*ḥālet,]*

Lîk evvelki **ḥāleti** yoğ-idi

Yüzi döymez sözini söyleyemez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 37, Mısra 12*). [*ḥāleti, -i]*

ḥālet: *Hâl, keyfiyet.*

Bir ğaraḏ ideyin diyü ḳāḏı

Ceḥd idüp ya 'nî **ḥālet-i** māzî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 6*). [*ḥālet-i, --i]*

ḥālî: *Azledilmiş, kovulmuş.*

Ḥaḳḳ'a tefvîz ḳıldı bu ḥālî

Şanmasun kimse kimseyi **ḥālî** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 25, Mısra 4*). [*ḥālî,]*

ḥālî: *Huy, karakter.*

Rağm-ı ağıyârdan çü **ḥālîsin**

Milket-i Zengibâr'a vālîsin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 42, Mısra 11*). [*ḥālîsin, -sin]*

ḥālîk: *Yaratan, Allah.*

Raḥm ider toĝru ḳulına Mevlâ

Ḥālîḳıdur çü cism ile cānuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 36, Mısra 25*). [*ḥālîḳıdur, -ı, -dur]*

Virilmeye virile lâyıḳına

Ziyâde ide şükri **ḥālîḳına** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 194, Mısra 18*). [*ḥālîḳına, -ı, -n, -a]*

Kendüye atına idüp ḥizmet

Tâze cân buldı **Ḥālîḳ'a** minnet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 32*). [*ḥālîḳ'a, -a]*

ḥalîl: *Sadık dost.*

Nârdan ey **ḥalîl** çün aşdı

Çüb-ı dest ile cüz'î küñ eşdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 13*). [*ḥalîl,]*

Ey **ḥalîlüm** ol âzerüñ dūdı

Def' ider ol zübâb-ı Nemrūd'ı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 49*). [*ḥalîlüm, -üm]*

Ey **ḥalîlüm** çün olasın rüşen

Nâr-ı sūzânı bulasın gülşen (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 64, Mısra 23*). [*ḥalîlüm, -üm]*

halil: Hz. İbrahim II Ateş dolu bir dağa atılan Hz. İbrahim.

İde her hâlde saña yârî

Ola çün-kim **Halil'ine** Hâk yâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 81*). [*halil'ine,]*

Var mı halvâ ki olmaya dūdı

Var durur her **Halil** Nemrūd'ı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 65, Mısra 6*). [*halil,]*

hâlince: Durumuna göre, vaziyetince.

Kuyruğını şalardı hâ durmaz

Kimse **hâlince** hâlini şormaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 106, Mısra 28*). [*hâlince,]*

Birine hâl-i keyfini şordı

Kendü **hâlince** hizmete durdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 6*). [*hâlince,]*

Bulup **hâlince** her biri ri'âyet

İdüp 'ırz ile nāmūs[ı] şiyānet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 200, Mısra 23*). [*hâlince,]*

hâlis: Sahte olmayan, safi, temiz.

Sañadur i'tikād gayra degül

Seni buldum cihanda **hâliš** kûl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 12*). [*hâliš,]*

halk: Bir milleti meydana getiren insan topluluğu. Ahali || insanlar.

Mısr ilinde o mîr olmuşdur

Luţfına **halk** esîr olmuşdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 38*). [*halk,]*

Varuban göricek o meczûbı

Bu mı didi o **halk** matlûbı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 14*). [*halk,]*

'Add olunsa hisāba hîç gelmez

Rūmili **halkını** pula almaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 40*). [*halkını, -i, -n, -ı]*

'İd-i adhā yine çün irişdi

Zebh-ı kurbāna **halk** girişdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 6*). [*halk,]*

Her biri mîrîye dutulmuş-ıdı

İçi taş **halkına** katulmuş-ıdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 171, Mısra 10*). [*halkına, -i, -n, -a]*

Ne yire geldi **halk** itdi du'âyı

Ne yirden geçdi kıldılar şenāyı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 202, Mısra 7*). [*halk,]*

Resm-i aġnāmı cem' iden zaleme

Düşüren **halkı** zulm-ile eleme (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 34*). [*halkı, -ı]*

Cihān **halkı** koyup inşāfi elden

Hevāya tābi‘ olup cān u dilden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 15*). [*halkı, -ı*]

Ya şanasın ki genc-i pür-gevher

Pāsban **halka** oluban ejder (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 126, Mısra 24*). [*halka, -a*]

Cem‘-i ‘irfān tolu her cānib

Halkınuñ çoğı kāmīl ü kātīb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 50*). [*halkınuñ, -ı, -nuñ*]

Halk-ıla bir gemi leb-ā-leb olup (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 1*). [*halk-ıla, --ıla*]

Kiminüñ **halkı** gāyet ehl-i hevā

Hic ārām olur mı anda revā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 16, Mısra 45*). [*halkı, -ı*]

Dutalum şimdi **halk** ide zulmi

Ḳuluñ işi efendisi iledür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 36, Mısra 20*). [*halk,]*

Halk fāhir libās ile handān

Kendü mātem-ḳabā ile giryān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 47, Mısra 17*). [*halk,]*

Halk varup gelmede biribirine

Cānı gelmez velī anuñ yirine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 47, Mısra 21*). [*halk,]*

halka: *Daire şeklinde olan şey.*

Halkasın eylemişdi müsta‘mel

Ḳayderīler yolında key erzel (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 28, Mısra 17*). [*halkasın, -sın*]

Ḳamusı **halkada** oturmuş-idi

Şöyle ta‘zīm ider biri birine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 46*). [*halkada, -da*]

halka-be-güş: *Kulağı halkalı, küpeli (köle).*

Ola **halka-be-güşı** her gül-ruḥ

Sözün aňlaya diñleye pāsuh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 12, Mısra 9*). [*halka-be-güşı, -ı*]

Kim ḳulaḳ dutup olmağıl medhüş

Özüñ ola çü bende **halka-be-güş** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 64, Mısra 4*). [*halka-be-güş,]*

halka-misāl: *Halka gibi.*

Hem-rikāb olmuş-ıdı aña hilāl

Ṭaḳdı güşına emri **halka-misāl** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 120, Mısra 12*). [*halka-misāl,]*

hall: *Çiçek motiflerinden yapılan bir tür tezhip, süsleme.*

Yazılıp **ḥall-ile** aña menşūr

Oldı ser-dār idügi meşhūr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 51, Mısra 23*). [*ḥall-ile, --ile*]

ḥalvā: *Bir çeşit tatlı.*

Var mı **ḥalvā** ki olmaya dūdı

Var durur her Ḥalīl Nemrūd'ı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 65, Mısra 5*). [*ḥalvā,*]

ḥalvet: *Hamamlarda çok sıcak küçük yer II bu yerde bulunan kimseler.*

Her o germ-ābeye giren **ḥalvet**

Oldı mecnūn-ı bir perī elbet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 55, Mısra 3*). [*ḥalvet,*]

ḥalvetiler: *Halveti tarikatı.*

Ḥalvetiler yolına bağdı ƣadem

Cümle itdüklerine çekdi nedem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 160, Mısra 39*). [*ḥalvetiler,*]

ḥam: *Olgunlaşmamış.*

Ḥām bādeyle itmeyüp ülfet

Puḥteler puḥteye idüp cūr'et (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 27*). [*ḥām,*]

ḥam: *Büklüm, iki büklüm.*

Ƙaddi **ḥam** çengveş fiğān iderek

Şavt ide nāle zār idüp her reg (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 11, Mısra 9*). [*ḥam,*]

ḥam: *Boş, faydasız, gereksiz.*

Puḥte ser gibi dişleri sırdur

Ḥām ƣammā'a bu belā yiridür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 76*). [*ḥām,*]

ḥamākat: *Ahmaklık.*

Ḥilāfın añlamağ-imiş **ḥamākat**

Buña biz eylerüz ḥüs-n-i şehādet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 198, Mısra 37*). [*ḥamākat,*]

ḥamāvil: *Muska, tılsım.*

Ru'ûsuñ şüreti koynumda kaldı bir **hamâyildür**

İçinde derc olan luţf ile ihsân gönlümi egler (*Tuhfetü'l-İhvân, Kaside 1, Mısra 9*).

[*hamâyildür, -dür*]

hamdülillāh: " Allah'a hamdolsun, elhamdülillah" anlamlarında şükür sözü.

Hamdülillāh zihî güzîn zamān

Mîr İshâk ola bize mihmān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 43*). [*hamdülillāh,*]

Şimdi 'ālem bir özge hāl oldu

Hamdülillāh şafā ile tıldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 174, Mısra 38*). [*hamdülillāh,*]

Hamdülillāh sürūra irişdük

Şükr Hakk'a huzūra irişdük (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 19*). [*hamdülillāh,*]

Hamdülillāh ki bu demi gördük

Hāk-i pāyine yüzümüz sürdük (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 187, Mısra 1*). [*hamdülillāh,*]

Hamdülillāh dir idi ol Yezdān

Āb-ı rû eyledi bize ihsân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 11, Mısra 25*). [*hamdülillāh,*]

İtdi seb'a'l-meşāniye çü şürü'

Luţf-ı Hāk **hamdülillāh** itdi tülü' (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 15, Mısra 40*). [*hamdülillāh,*]

hāme: Yontulmuş kalem.

Aşup seb'ini **hāme** ile gerçi hem-zebān oldum

Ne diller şakḳ idüpdür ol bugündür çok ḳavī yıllar (*Tuhfetü'l-İhvân, Kaside 1, Mısra 11*).

[*hāme,*]

Dü-zebān **hāme** vü dü-rû nāme

Hāşa kim düşe hāşdan 'āma (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 127*). [*hāme,*]

Sazuñ içine kim bürünmiş-idi

Hāme içinde nāle dolmış-idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 86*). [*hāme,*]

Ehl-i ṭab'uñ sözün ki **hāme** yazar

Diḳḳati ile kılı kırk yarar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 45*). [*hāme,*]

Hāme za'fin benānınuñ gördi

Ḳaşḳatı kaldı hayrete vardı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 187, Mısra 21*). [*hāme,*]

İdüp birbirine irsāl-i nāme

Ne kim emr oldu ise yazdı **hāme** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 12*). [*hāme,*]

Anı ta'yîn idüp serdāra nāme
 Ne didilerse taşvîr itdi **hāme** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 4*). [*hāme,]*
 Edā ide niçe vaşşāf vaşfin
 Yā **hāme** nice ketb eyleye medhîn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 62*). [*hāme,]*
 Bırakdı kâğıd u **hāme** elinden
 Devâtın kîseye kodi bilinden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 25*). [*hāme,]*
 Gezerken kâtib olan kâ'inâtı
 Elinde **hāme** vü bilde devâtı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 24*). [*hāme,]*
 Maşlahatdur didi yazuñ nāme
 Her sözine be-ser didi **hāme** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 114, Mısra 24*). [*hāme,]*
 Okıyup yazmadur leţāfet-i nās
 Pusuda kaldı **hāme** vü kırtās (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 80*). [*hāme,]*
 Dü-zebān **hāme** durdı bî-harekāt
 Ağzını açdı baķaķaldı devāt (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 81*). [*hāme,]*
 Nakd-ı kırtāsı eyleyüp maţlab
 Dilleşe **hāme** ile rûz u şeb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 161, Mısra 22*). [*hāme,]*
 Hāme ile çün eyledi hareket
 Buldı kedd-i yemînden bereket (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 23*). [*hāme,]*
 Hāmeye didi eyle vaşfını yād
 Dili şakķ oldu eyledi feryād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 3*). [*hāmeye, -y, -e]*
 Hāmenüñ viridi haķķını kat kat
 Tîrde sa'y u tîgde diķķat (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 177, Mısra 33*). [*hāmenüñ, -nüñ]*
 Hāmeden ğayrı istinādı mı var
 Yazudan ğayra i'tibārı mı var (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 187, Mısra 19*). [*hāmeden, -den]*
 Hāmeye eyleyüp mürāca'atı
 Eyle kırtās-ile münāsebeti (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 161, Mısra 9*). [*hāmeye, -y, -e]*
 Gerçi ber-ser sözüme dir **hāme**
 Rû-be-rû hālüm añladur nāme (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 10, Mısra 7*). [*hāme,]*
 Cān bedenden utulmaķ istedi hem
 İki dillülük eyleyüp **hāme** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 65*). [*hāme,]*

hamel: 1) Koç burcu 2) İlkbaharın başlangıç tarihi , Güneşin hamel burcuna girdiği taht olarak bilinir.

Hod **ḥamel** ḥaḍravātına ḥayrān

Māder-i dehre itmede efgān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 61*). [*ḥamel,]*

Bulmaya gökdeki **ḥamel** çäre

Aça şevr-i zemīnde yāre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 53*). [*ḥamel,]*

hāme-zen: Üzerinde kalem kesilen âlet, makta.

Pādişeh kâtibi olan kimse

Ḳubbe altında **hāme-zen** kim ise (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 48*). [*hāme-zen,]*

hāmi: Himaye eden, koruyup kollayan.

Ba'zı **hāmisi** olmağın kapuda

Kimi yıkmağda vü kimi yapuda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 183, Mısra 1*). [*hāmisi, -si]*

Fıkr ü re'yine dā'imā taḥsīn

Her yirüñ **hāmisin** idüp ta'yīn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 95, Mısra 32*). [*hāmisin, -n]*

hamīde: Eğilmiş, bükülmüş.

Mısl-i süsen dilin uzatmaya tā

Çün-benefşe **hamīde** ḳaddi dü-tā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 63, Mısra 16*). [*hamīde,]*

hamiyyet: Kişinin nâmını ve şerefini ayaklar altına alacak şeylerden kendini koruma gayreti.
Onur, haysiyyet.

Erde erlik gerek **hamiyyet** hem

Ḳudret ü şevket-ile ḡayret hem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 41*). [*hamiyyet,]*

Kesbe ḳaşd itdi 'ilme ḡayret-ile

Beyne'l-aḳrān bu **hamiyyet** ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 6*). [*hamiyyet,]*

Şimdi nār-ı **hamiyyet-i** yārān

Hırmen-i şabrum eyledi sūzān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 20, Mısra 9*). [*hamiyyet-i,]*

ham-kāmet: Eğri boy.

Ol ḥum-ı mey dinen ṭabīb-i cihān

Pīr-i **ham-kāmet** içse ide cüvān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 20*). [*ham-kāmet,]*

haml: Taşıma, yüklenme, yük.

Ḥaberüñ şıdka kızbe var **ḥamli**

Nice biline fer'î vü aşlı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 27, Mısra 17*). [*ḥamli, -i*]

hamle: *Saldırı, saldırma.*

Oldı âteş-feşân çün-ejderhâ

Ḥamlesinden kim ola bula rehâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 135, Mısra 12*). [*ḥamlesinden, -sin, -den*]

hammâl: *Ar. Yük taşıyan, yük taşımak sanatı olan adam.*

Sepedin ḥurdesini **ḥammâle**

Yükledüp bakmadı çok eşkâle (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 69*). [*ḥammâle, -e*]

hamr: *Şarap.*

Bir avuç virdiler ḥaşış evvel

Sâniyen **ḥamr** içürdiler bir el (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 18*). [*ḥamr,]*

hamûl: *Tahamüllü, sabırlı, dayanıklı.*

Ṭaşā itse nazar la'î ola rengîn

Ḥamûl ehl-i vakâr u ehl-i temkîn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 90*). [*ḥamûl,]*

Olur iseñ eger bu yolda **ḥamûl**

Raḥmet ider saña Ḥudâ vü Resûl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 53*). [*ḥamûl,]*

hâmûş: *Sessiz bir şekilde, suskun.*

Ele viren boğazın oldu **ḥamûş**

Vird ü tesbîḥe cümle durmuş-idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 44*). [*ḥamûş,]*

han: *Hükümdar.*

Ḥân Selîm-i zamân şeh-i devrân

Yüz sürer pâyına şehân-ı cihân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 85, Mısra 3*). [*ḥân,]*

Yeñi devletlûsin a sultânüm

Eski bendeñ degül miyem **ḥānum** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 28*). [*ḥānum, -um*]

Ger ol ki **ḥān** [u] ger mîr-i 'aşîret

Kulı olmağa kıldı cümle cür'et (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 43*). [*ḥān,]*

Yaşarup çeşmi **hānuñ** olmuş nem

Anda kim derd ü ğam mürekkeb ola (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 38, Mısra 22*). [*hānuñ, -uñ*]

Yanınca niçe **hāna** itdi fermān

İdelər tā ki varup derde dermān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 11*). [*hāna, -a*]

Hān bin hān şāh bin şehdūr

Ġayrı şehler nücūm ol mehdūr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 3, Mısra 9*). [*hān,]*

Hān bin **hān** şāh bin şehdūr

Ġayrı şehler nücūm ol mehdūr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 3, Mısra 9*). [*hān,]*

han: Kervansaray.

Ta‘accüb itdi didi **hānlarına**

Bu tarzı görmedi herġiz kimesne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 51*). [*hānlarına, -lar, -ı, -(n)a*]

hanāzīr: Domuzlar.

Şīrvān ülkesin tūtup şīrān

Ol **hanāzīre** virmediler emān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 154, Mısra 18*). [*hanāzīre, -e*]

hançer: Kamadan küçük, ucu eğri ve sivri, iki yanı keskin bıçak.

Yaluñuz göñlek-ile kurtulmuş

Bir kolu **hançer-ile** dürtülmüş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 6*). [*hançer-ile, -ile*]

Şakalın dutdı **hançer** aldı ele

Tā ki mel‘ūn qadri n’oldı bile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 9*). [*hançer,]*

Tende pīrāhen oluban cevşen

Hançere dutmış-ıdı mūy-ı ten (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 109, Mısra 22*). [*hançere, -e*]

handān: Gülen, şen, neşeli.

Herkes āzāde yār-ile **handān**

Ağlayuban o silsile-gerdān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 47, Mısra 31*). [*handān,]*

Halk fāhīr libās ile **handān**

Kendū mātem-qabā ile giryān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 47, Mısra 17*). [*handān,]*

handān: Açılmış gül II Gülen.

Böyle demde güli görüp **ḥandān**

Çeşm-i nergis bükādan ağarmış (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 40, Mısra 16*). [*ḥandān,]*

ḥāne: *Ev, mesken.*

Vaḳt-i dey iricek şitā ānı

Ḥāneden yaña ata-gör cānı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 70, Mısra 40*). [*ḥāneden, -den]*

Baḥr-ile olmış-idi şanki kıbāb

Ḥāneler yiryirin mişāl-i ḥabāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 82, Mısra 18*). [*ḥāneler, -ler]*

Dirsın anuñ kefli eyü kişi

Tiz döner **ḥānesine** biter işi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 52*). [*ḥānesine, -si, -ne]*

İde şandı yine müvāneseti

Ḥānesinden yaña idüp da‘vet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 37, Mısra 7*). [*ḥānesinden, -si, -n, -den]*

Ol gice **ḥānede** oturmuş-idi

Dersi-çün ıttılā‘a durmuş-idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 21, Mısra 13*). [*ḥānede, -de]*

Ṭaşrada gice toñdururdu ayas

Ḥāne maḥmūd idi beyne‘n-nās (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 109, Mısra 10*). [*ḥāne,]*

ḥannās: *Şeytan.*

Bulmaz-idi orada yir **ḥannās**

Cümle oldu o ma‘bede mu‘tād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 58*). [*ḥannās,]*

ḥānümān: *Ev, bark.*

Ḥaylī ocağa şu koyup seyl-āb

Uçu-gördi o **ḥānümānı** ḥarāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 82, Mısra 14*). [*ḥānümānı, -ı]*

Ṭoluya dutma **ḥānümānı** ḥarāb

Sāḳīye göz belürdür-idi ḥabāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 75*). [*ḥānümānı, -ı]*

Yıkuk ocağ-erinüñ **ḥānümānı**

Çekerken ‘azlı ḳalmış ḳılca cānı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 25*). [*ḥānümānı, -ı]*

ḥār: *Eşek (rakip bağlamında).*

Ol **ḥar** için dü üstür-i ser-mest

Eyleyüp her birine yek pā-best (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 123, Mısra 19*). [*ḥar,]*

ḥār: *Diken.*

Düşdügi-çün yolına her **ḥāruñ**

Silleden gömgök oldu ruḥsāruñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 41, Mısra 13*). [*ḥāruñ, -uñ]*

ḥār: *Ateş II diken.*

Ḥārdan ḥāvlı çekdi gör müjgān

Yok hevādār āhdan gayrı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 38*). [*ḥārdan, -dan]*

Ḥār dutmışdı güllerüñ yirini

Bülbül inlerdi yerini yerini (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 11*). [*ḥār,]*

Cūybār u şabā iderdi cidāl

Sūsen ü **ḥār** iderdi ḥarb u kıtāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 30*). [*ḥār,]*

Dil uzadurdu **ḥār** u ḥas bāğa

Yüz ururdu benefşe toprağa (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 13*). [*ḥār,]*

Dil uzatmadın aña buğz-ile **ḥār**

Ḡoncaveş sākit olup itdi qarār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 63, Mısra 13*). [*ḥār,]*

ḥarāb: *Harap, yıkık, dökük. II Bitmiş, tükenmiş.*

Şöyle dem-beste ḥaste ḥālī **ḥarāb**

Ḡonca ağzına üşmiş-idi zübāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 35*). [*ḥarāb,]*

Ḥaylī ocağa şu koyup seyl-āb

Uçu-gördi o ḥānümānı **ḥarāb** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 82, Mısra 14*). [*ḥarāb,]*

Ṭoluya dutma ḥānümānı **ḥarāb**

Sākīye göz belürdür-idi ḥabāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 75*). [*ḥarāb,]*

Nāzenīn ‘ömr kanı kanda şebāb

Ger su’āl olunursa ḥāl **ḥarāb** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 50*). [*ḥarāb,]*

ḥarāb-ābād: *Harabe, yıkık dökük yer.*

İşbu uslūba gezdi anca bilād

Niçe ma‘müre vü **ḥarāb-ābād** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 16, Mısra 40*). [*ḥarāb-ābād,]*

Oldı çok tāḳ-ı kāfirī-bünyād

Hey müselmānlar **ḥarāb-ābād** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 82, Mısra 16*). [*ḥarāb-ābād,]*

Kim ide zulmet-i dünyâyı rûşen

Kim ide bu **ḥarāb-ābādı** gülşen (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 190, Mısra 12*). [*ḥarāb-ābādı, -ı*]

ḥarābe: Yıkılmış veya yıkılmaya yüz tutmuş yapı; kalıntı II perişan, zavallı.

Kim ire bu bahāneyle şevāba

Kimün ma' mûrı ola bu **ḥarābe** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 190, Mısra 10*). [*ḥarābe,]*

Ger vilāyet eger emāretdür

Ger **ḥarābe** vü ger 'imāretdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 182, Mısra 30*). [*ḥarābe,]*

ḥarāc: Haraç vergisi, müslüman olmayan tebaadan ve sahibi müslüman olmayan araziden alınan vergi.

İlçisi vü **ḥarācı** küffāruñ

Ṭālī '-i sa' dı oldı serdāruñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 55*). [*ḥarācı, -ı*]

İlçi Dubrovnik'ün **ḥarācı** bile

Ḥaylī ādemleri anuñla bile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 25*). [*ḥarācı, -ı*]

Bunca yıllık **ḥarācın** elçisini

Boynına her yıl aldı cizyesini (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 181, Mısra 29*). [*ḥarācın, --ın*]

Ḳanda ḥākim var ise yā vālī

İtmediler **ḥarāca** ihmālī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 181, Mısra 44*). [*ḥarāca, -a*]

ḥarām: Memnu, şer'an memnu olan şey, helâl'in mukabili.

İskele añılan Ṭuna'da ḥırām

Bir dem ārām imiş orada **ḥarām** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 2*). [*ḥarām,]*

ḥarāret: Zevk, şevk, coşkunkluk, arzu ve istek.

Bir ḥaber didi ḳulağına fetīl

Ol **ḥarāretle** atılır ta' cīl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 50*). [*ḥarāretle, -le*]

Āteşin-ṭab' u ḥiddeti vardur

Sūz-ı dilden **ḥarāreti** vardur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 43, Mısra 4*). [*ḥarāreti, -i*]

Ḥâtırına yörenduğınca gubār

Ḳalbi ṭolar **ḥarāret-ile** şerār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 38*). [*ḥarāret-ile, -ile*]

Yā **ḥarāretle** dīg-i ser ṭaşdı

Ḥūn-ı dil geldi başdan aşdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 23, Mısra 21*). [*ḥarāretle, -le*]

Herkesün bir **ḥarāreti** var idi

Yana yakıla yüregi eridi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 41*). [*ḥarāreti, -i*]

Ġam-küsār ol **ḥarāretüm** def it

Sūzişim gör melāletüm ref it (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 46, Mısra 13*). [*ḥarāretüm, -üm*]

ḥarāret: *Ar. Sıcaklık.*

Bir **ḥarāret** olup o dem peydā

İtdüğüñe cezā didi bu saña (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 28, Mısra 23*). [*ḥarāret,]*

Dökdi aña **ḥarāretin** vāfir

Otlı gerçi cevābına ḥāzır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 89*). [*ḥarāretin, -i, -ñ*]

ḥarb: *Harp, savaş.*

Cüybār u şabā iderdi cidāl

Sūsen ü ḥār iderdi **ḥarb** u kıtāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 30*). [*ḥarb,]*

Ḥvāb-ı ḥargūş idi yire yüridi

Ḥarbe kaşdı itdi ġayrı fikri qodı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 26*). [*ḥarbe, -e*]

Tācı geydiler itdiler sebbi

Gördi anı Şa'īd ol **ḥarbī** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 48*). [*ḥarbī, -i*]

Ol zamānda meger cidāl içre

Ol kadar **ḥarb-ile** kıtāl içre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 2*). [*ḥarb-ile,]*

ḥarc: *Masraf.*

Biri nā-geh ki **ḥarca** varur-idi

Ḥasret-i mihri beñzin alur-idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 45*). [*ḥarca, -a*]

Billerin bükdi kayıkuñ **ḥarcı**

Nāzı kayıqçınuñ ulu şancı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 201*). [*ḥarcı, -ı*]

Çāre künc-i ferāğata yokdur

Ḥarcı lāzım 'iyāli ḥod çokdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 187, Mısra 28*). [*ḥarcı, -ı*]

Yigirmi dört aqçayla teḳā'üd

Yetişmez masraf u **ḥarcuña** lā-büd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 205, Mısra 30*). [*ḥarcuña, -uñ, -a*]

ḥarçlıg: *Ufak tefek gereksinimler için harcanacak para.*

Yog-ise **ḥarçlıguñ** eger vireyin

Bu işüñ arasına ben gireyin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 143, Mısra 13*). [*ḥarçlıguñ, -uñ*]

ḥāre: *Sert taş, kaya.*

Mevc nağşın ururdu **ḥāreye** dūd

Tā ki sevdā-yı ḥāmı eyleye sūd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 71*). [*ḥāreye, -ye*]

harekāt: *Hareketler, yönelmeler.*

Zāhir olduğça za‘f-ile **ḥarekāt**

Ağzın açdı baқа-қaldı devāt (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 187, Mısra 23*). [*ḥarekāt,]*

ḥarf: *Alfabeyi meydana getiren işaretlerden her biri, harf.*

Bir büyük kāğıda idüp inşā

Arada toğru **ḥarf** yok ḥāṣā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 27, Mısra 6*). [*ḥarf,]*

ḥāric: *Dış, dışarı.*

Dāhil ü **ḥārice** girüp çıқа ol

Niçe dārū‘l-ḥadīṣde söz aça ol (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 11*). [*ḥārice, -e*]

ḥarīr: *İpek, ipekli kumaş.*

Kimi dībā-yı Rūm u Çīn ü Yemen

Kim **ḥarīr-i** ‘Irāq u Şām u ‘Aden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 32*). [*ḥarīr-i, -i*]

ḥas: *Hususi, özel.*

Dü-zebān ḥāme vü dü-rū nāme

Hāṣa kim düşe ḥāṣdan ‘āma (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 128*). [*ḥāṣa, -a*]

ḥas: *Dal veya ot kırıntısı, yonga, çöp.*

Dü-zebān ḥāme vü dü-rū nāme

Hāṣa kim düşe **ḥāṣdan** ‘āma (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 128*). [*ḥāṣdan, -dan*]

Dil uzadurdu ḥār u **ḥas** bāğa

Yüz ururdu benefşe toprağa (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 13*). [*ḥas,]*

hāṣā: "Allah göstermesin, Allah korusun!" anlamında, söylenilen şeyin gerçekleşmesinin istenilmediğini belirtmek için kullanılan bir söz.

Karşu durmaz bize beg ü paşa

Biri ondan yüzün döne **hāṣā** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 132, Mısra 36*). [*hāṣā,]*

Hāṣā-lilāh nifāk ide 'ākıl

Buğz-ile künden kaçır kâmil (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 50, Mısra 19*). [*hāṣā-lilāh,]*

Bir büyük kâğıda idüp inşā

Arada toğru harf yok **hāṣā** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 27, Mısra 6*). [*hāṣā,]*

Her kişi itdüğini bulsa gerek

Bana **hāṣā** ki Hāk ide zulmi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 36, Mısra 19*). [*hāṣā,]*

Şāhibü'l-luṭf Muṣtafā Paşa

Kimseyi nā-murād ide **hāṣā** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 52, Mısra 40*). [*hāṣā,]*

Yirine geldi ḥod Ḥasan Paşa

Hilekār ile olmaya **hāṣā** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 12*). [*hāṣā,]*

Luṭf ide-geldi cümle[ye] paşa

Hic ferāmūş olına mı **hāṣā** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 210*). [*hāṣā,]*

Efḍahın ḥod beyāna kim getürür

Hāṣā-lillāh ki olavüz zemmām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 112*). [*hāṣā-lillāh,]*

hasan: (Özel isim) Hasan.

Birinüñ hem **Ḥasan** idi nāmı

Zişt mel'ün u dehr bed-nāmı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 30, Mısra 1*). [*hasan,]*

hasbī: Bir karşılık beklemeden gönüllü olarak yapılan, Allah rızâsı için olan, karşılıksız:.

Dāyim eyle du'āsını **ḥasbī**

Ma'rifet ehlinüñ odur kesbi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 207*). [*hasbī,]*

hasbī: Yeterli, kâfi.

Az öz vaşfin eyle gel **ḥasbī**

Bir du'adur murād ḥod kesbī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 9*). [*hasbī,]*

haseb: Asalet, soyluluk.

Hep **ḥasebler** nesebler efrādı

Yādına oldı bā' is ü bādī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 23*). [*ḥasebler, -ler*]

ḥased: Çekememezlik, kıskançlık.

Kīmyā-yāb olup sipihr-i güzīn

Āşikār itdi nuḳrenūñ **ḥasedin** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 67, Mısra 36*). [*ḥasedin, -i, -n*]

Niçeler eyledi **ḥasedle** nifāk

Zāhirā idüp ittiḥād u vifāk (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 73, Mısra 27*). [*ḥasedle, -le*]

O selāṭine kim ki dil uzada

Yā derūnī murād iden **ḥasede** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 68*). [*ḥasede, -e*]

ḥasene: İyilik, iyi ve güzel iş.

Zerre luṭfuñ irerse keffesine

Seyyi' esi kamu ola **ḥasene** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 36*). [*ḥasene,]*

ḥaşerāt: Zararlı kimseler.

Ol zamānda meger ki ol **ḥaşerāt**

Didi nāmın o ḳal' anuñ heyhāt (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 21*). [*ḥaşerāt,]*

ḥāşī': Alçak gönüllülük gösteren.

Mülk ü ṭaḥtum deñizde vāḳi' dūr

Cān u dil ol ḡam-ile **ḥāşī' dūr** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 20*). [*ḥāşī' dūr, -dūr*]

Degme bir cūdan oluban **ḥāşī'**

Āb-ı rüyūñla ol yūri ḳāni' (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 89*). [*ḥāşī',]*

ḥāsid: Haset eden, çekemeyen, kıskanç (kimse).

Añlamaz mı zamīrini **ḥāsid**

Aña rāci' girü aña 'āyid (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 50, Mısra 11*). [*ḥāsid,]*

ḥāşıl: "Doğrusu, sözün kısası, kısacası, velhasıl" anlamında zarf.

Çün bu ḥidmet tamām ola **ḥāşıl**

Ola maḳşūdına o hem vāşıl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 156, Mısra 39*). [*ḥāşıl,]*

Cinnetilükler eyleyüp cāhil

Ekdügin biçe şanmayup **ḥāşıl** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 96*). [*ḥāşıl,]*

Pes bu yüzden mürür idüp üç yıl
 Ol tarîka vukûf idüp **hâşıl** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 2*). [*hâşıl,]*
 Hâşılı bunda nesne yok **hâşıl**
 Mümkün olmaya hâbbeye vâşıl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 55*). [*hâşıl,]*
 Oldı her biri manşıba vâşıl
 Her birisi murâd idüp **hâşıl** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 160*). [*hâşıl,]*
 Başda kara yazı olsa nola
 İhtimâm olmuş ol kadar **hâşıl** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 38, Mısra 25*). [*hâşıl,]*
 Kavl-i mezbûr ile olup ‘âmil
 Mağşada irmek istedi **hâşıl** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 15, Mısra 42*). [*hâşıl,]*
 Mağşada irdi oluban vâşıl
 Kal‘anuñ içine girüp **hâşıl** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 53, Mısra 8*). [*hâşıl,]*
 Hâşılı çekdi çün bu deñlü ta‘ab
 İtmeyem didi taşrasını taleb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 45*). [*hâşılı,]*
 Hâşılı oldu söz şuña müncer
 Tâ ki te‘hûr ola o gün mağzar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 80, Mısra 37*). [*hâşılı,]*
 Hâşılı güşmâl oldu aña
 Ditrer endâmı ger sefine aña (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 95*). [*hâşılı,]*
 Hâşılı geçdi bir niçe eyyâm
 Geçdi seyr-i seferde çok âlâm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 88, Mısra 1*). [*hâşılı,]*
 Hâşılı ol gün oldu harb u kitâl
 İki cânibden oldu ceng ü cidâl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 25*). [*hâşılı,]*
 Hâşılı şındı kâfirüñ çerisi
 Karşu durmağa kalmadı birisi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 139*). [*hâşılı,]*
 Hâşılı begler içredür mümtâz
 Rûz-ı heycâda ol durur ser-bâz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 33*). [*hâşılı,]*
 Hâşılı gördi gayra yok çäre
 Bir dahı fikre vardı hemvâre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 114, Mısra 21*). [*hâşılı,]*
 Hâşılı virdiler varup haberi
 Didiler eyle hüsrevâ hâzeri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 114, Mısra 1*). [*hâşılı,]*
 Hâşılı iki gün kılup ârâm
 Seyl ü bârân bulicek encâm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 122, Mısra 1*). [*hâşılı,]*
 Hâşılı kondı cümle hep tertîb
 Nâmı dindi Bekeş zihî terğîb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 131, Mısra 33*). [*hâşılı,]*

Hâşılı bunca derd ü miḥnet-ile
 Geldi İzvornig’a çü gayret-ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 85*). [*hâşılı,]*
 Pâdişāhuñ olınca maḳbūlı
Hâşılı hâşıl oldı me’ mūlı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 156, Mısra 48*). [*hâşılı,]*
 Hâşılı bunda nesne yok hâşıl
 Mümkün olmaya ḥabbeye vâşıl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 55*). [*hâşılı,]*
 Hâşılı İntizāmī diḳḳatde
 Hiç kuşūrı ḳomadı gayretde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 1*). [*hâşılı,]*
 Hāline göre herkes itdi ‘aṭā
Hâşılı cānibeyn buldı rızā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 171, Mısra 30*). [*hâşılı,]*
 Ne Yemen ne Haleb ne Mısr ne Şām
Hâşılı hep vilāyet-i İslām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 48*). [*hâşılı,]*
 Hâşılı virdi el nuḥūset çün (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 1*). [*hâşılı,]*
 Mezra ‘-i āḫiret durur dünyā
 Biter anuñla **hâşılı** ‘uḳbā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 25, Mısra 18*). [*hâşılı,]*
 Ḥayr-ile ide ‘afv ide cürmin
 Bunda olanlar añmaya zulmin **Hâşılı** ol marāzdan itdi vefāt (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 108*). [*hâşılı,]*
 Egriden ḥaḳḳı seçmeyen bātıl
 İtdi nīrānı **hâşılı** hâşıl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 32*). [*hâşılı,]*
 Hâşılı özge ḥālī var dehrüñ
 Yitdi pergār u merkezi devrüñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 17*). [*hâşılı,]*
 Durmaz efkāra düşdi hemvāre
Hâşılı ol gedā-yı bī-çāre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 11, Mısra 40*). [*hâşılı,]*
 Hâşılı İntizāmī-i mezbūr
 Naḳd-ı vaḳt-ile ḥālını çü görür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 15, Mısra 27*). [*hâşılı,]*
 İşbu üslūba niçe ay-ile yıl
Hâşılı ḥaylī māl idüp taḥşıl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 60*). [*hâşılı,]*
 Hâşılı ol ḥazīn ü dil-dāde
 Çün ol aradan oldı āvāre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 26, Mısra 1*). [*hâşılı,]*
 Şabruñ āyīnesi bāḳınmaludur
Hâşılı bu durur eyü tedbīr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 128*). [*hâşılı,]*
 Hâşılı menziline çün yetdi
 ‘İzz ü ta’zīmi zāhirā çoḡ-idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 37, Mısra 10*). [*hâşılı,]*

Hâşılı eyleyüp Budun'da karar

Oldı 'irfân mahremi her bār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 58, Mısra 1*). [*hâşılı,]*

hâşıl: Ortaya çıkan, türeyen, kar, kazanç.

Yol erinüñ belâların gel gör

Her birinden netice **hâşıldur** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 72*). [*hâşıldur, -dur]*

hasır: (Ar.) Hasret çeken, özleyen.

Anda İbni Kalendar ü sayır

Dini vü mezhebi yok ol **hâsir** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 46*). [*hâsir,]*

hasır: Hasır, hasır otundan örülerek yapılan kilim, yaygı.

Dayanup bir **haşır** dîvâre

Durur-ıdı görince bî-çâre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 77*). [*haşır,]*

Şâhib-i hâne girdi çün içeri

Bu **haşıruñ** içinde durur örü (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 82*). [*haşıruñ, -uñ]*

Pâdişeh dirligini ol ki şatar

Naqd-ı vaktini **hâsirîne** katar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 16*). [*hâsirîne, -ne]*

Oturacak zamân degül gördi

O **haşıra** şarıluban durdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 80*). [*haşıra, -a]*

hasıs: Alçak, kıymetsiz; cimri, pinti.

Bu **hasıs** ol saḥî ola meşhûr

Beni didi gelüñ dutuñ ma'zûr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 73*). [*hasıs,]*

Hasısi ko Mesîhâsâ çıkarur göge cevmerdi

Hadîs-i māl-i Kārûn'ı 'aceb yire gömer meclis (*Tuhfetü'l-İhvân, Müfret 2, Mısra 15*).

[*hasısi, -i]*

hasm: 1. Düşman. 2. Birine galebe etmeğe çalışan, muhalif, muhasım.

Yâ kaşın çatdı **haşmı** var el-hak

Başa baş vara düşmenin muṭlak (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 83*). [*haşmı, -ı]*

Fikri dāyim muvâfık olur-ıdı

Rû-be-rû **haşmı** karşı görür-ıdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 105, Mısra 14*). [*haşmı, -ı]*

Öninde iki **haşm** itdükde da‘vī

Ulu kiçi qatındadur müsāvī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 49*). [*haşm,]*

İki **haşmuñ** biri haq biri bātıl

İder haqqı haq u bātılı bātıl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 53*). [*haşmuñ, -uñ]*

Haşmuña çäre eyle ejdervār

Çün elüñde ‘aşā-yı Mūsā var (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 41, Mısra 39*). [*haşmuña, -u, -ñ, -a]*

İki **haşm** irse aña rūy-be-rū

Da‘vīde dursalar öninde örü (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 149, Mısra 21*). [*haşm,]*

Girdi çarha vü çıkdı meydāna

Dileyüp **haşmı** durdı merdāne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 51, Mısra 12*). [*haşmı, -ı]*

Bundan özge cihānda yok devlet

Haşmuña ire göz göre nekbet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 30, Mısra 8*). [*haşmuña, -u, -n, -a]*

İttifākī burada durmuş-idük

Haşmumuz-çün kemīn kurmuş-idük (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 44*).

[*haşmumuz-çün, --çün]*

haşm: *Hışım, sertlik; öfke, hurs.*

Gence vīrānına dili maḥzūn

Ejdere döndi **haşm-ıla** ol dün (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 154, Mısra 20*). [*haşm-ıla, --ıla]*

Qandadur diyü **haşm** u diqqatle

Kej nazar itdi özge ḥiddetle (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 13*). [*haşm,]*

Haşm-ı haq iki yanına ırmış

Haq ol il ehline belā virmiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 3*). [*haşm-ı,]*

hasret: *Özlem || iştıyak.*

İki **hasret** kavuşsa birbirine

İki mehcūr o demde-kim görine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 72, Mısra 19*). [*hasret,]*

Vālideyn itdi ḥaylī şükr ü sipās

Hasretüñ vuşlatına var mı kıyās (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 72, Mısra 14*). [*hasretüñ, -üñ]*

hāşşaten: *Bilhassa, hususi olarak, özellikle.*

Her biri maṭbaḥ eylemiş icād

Hāşşaten kendüye idüp ābād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 32*). [*hāşşaten,]*

haste: *Keyifsiz, mizacı yerinde olmayan, sayru.*

Yanlarınca bile Malatesta

Geldi taht-ı revân-ıla **haste** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 93, Mısra 6*). [*haste,]*

haste: *Hasta, rahatsız; zavallı, çaresiz II âşık.*

Şöyle dem-beste **haste** hâli harâb

Çonca ağzına üşmiş-idi zübâb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 35*). [*haste,]*

Kimi mecrûh u kimisi **haste**

Kudreti yok bir âha dem-beste (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 21*). [*haste,]*

hastelen-: *Sağlığı bozulmak, hasta olmak.*

Hidmet iden belâ bu hizmetkâr

Hastelendi kim eylesün tîmâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 6*). [*hastelendi, -di]*

hasūd: *Hasetçi, kıskanç || düşman.*

Ne kitâb ol ki haṭṭı zer-endüd

İşidüp anı ölmesün mi **hasūd** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 50*). [*hasūd,]*

Kamudan özge itdi iltifâtı

Haşūduñ görüben uçdı hayâtı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 203, Mısra 28*). [*haşūduñ, -uñ]*

hatā: *Yanlış, hata, kusur.*

Kaşd ider taş-ile irüre **hatā**

Bir nazar itse ca'1 idüp farzā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 52*). [*hatā,]*

Hoş dutuñ istirâhat eyleye tā

İrmeye at u kendüzine **hatā** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 70, Mısra 32*). [*hatā,]*

Bir **hatādur** hatā'en oldı saña

Bizden oldı hatā sen eyle 'atā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 27*). [*hatādur, -dur]*

hatā'en: *Yanlışlıkla.*

Bir hatādur **hatā'en** oldı saña

Bizden oldı hatā sen eyle 'atā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 27*). [*hatā'en,]*

hâtem: *Mühür, yüzük.*

Hak'ıñ virgüsidür işbu sa'âdet
 Anuñdur **hâtem** ü ulu vezâret (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 193, Mısra 10*). [*hâtem,]*
 Vezâret **hâtemi** ola mübârek
 Ayağı tozı başda tâc [u] târek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 17*). [*hâtemi, -i]*
 Şu dem ki geldi **hâtem** devlet-ile
 Cihân hep karşı çıktı 'izzet-ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 194, Mısra 1*). [*hâtem,]*
 Naşûh Paşa'yı görüben sezâvâr
 Virüp **hâtem** idüp dâmâd u serdâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 197, Mısra 10*). [*hâtem,]*
 Didi yâ Rab kuluñ kemter kemîne
 Görüp lâıyık vezâret **hâtemine** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 202, Mısra 14*). [*hâtemine, -i, -ne]*
 O gözin yumdı baқа-қaldı **hâtem**
 Kimine sūr olup kimine mâtem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 192, Mısra 21*). [*hâtem,]*

hâtem: *Arapların Tayy kabilesinden cömertliğiyle ünlü İbn Abdullah bin Sa'd'ın lakabı.*

Cūdına **Hâtem'üñ** o hüd gâlib
 Dîn-i İslâm'a olmağın râğıb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 77*). [*hâtem'üñ, -üñ]*
 Zindegânisi cümle zilletle
Hâtem'üñ zıddı idi hissetle (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 28, Mısra 8*). [*hâtem'üñ, -üñ]*

hâtib: *Ar. Hitap eden, öğüt veren, söz söyleyen. II Cuma ve bayram namazından önce camilerde hutbe okuyan kimse.*

Minber üzre **hâtib** edâsı faşih
 Çarh-ı çârümde şanasın ki Mesih (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 57, Mısra 7*). [*hâtib,]*
 Eyler-iken du'â **hâtib** ol hîn
 Cümle quddüsiyân diyüp âmîn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 133, Mısra 5*). [*hâtib,]*

hâtif: *Gaybdan haber veren melek; seslenici.*

Efendi bir ziyâde 'izzet-ile
 Didi **hâtif** yazuñ târîh-i gâzî (*Tuhfetü'l-İhvân, Kıt'a 2, Mısra 10*). [*hâtif,]*
 Dile **hâtifden** irdi bir âvâz
 Ya'nî bu nazmı eyledi âgâz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 97, Mısra 9*). [*hâtifden, -den]*

hâtime: Son, sonuç.

Evveli o gerekl **hâtime**dr

Eyler gitdgi yola gide-gr (*Tuhfet'l-hvn, Mesnevi 188, Mısra 69*). [*hâtime*dr, -dr]

htır: Ar. Gnl, gnlde olan his.

Tre-dilsin ne **htıru** vardur

Byle vs 'atde arlıg vardur (*Tuhfet'l-hvn, Mesnevi 42, Mısra 15*). [*htıru*, -un]

Aıcek **htırı** perane

Aımasa hl mstemendne (*Tuhfet'l-hvn, Mesnevi 55, Mısra 37*). [*htırı*, -ı]

Mr-i mezbrdan iczetle

alb  **htır** af irdetle (*Tuhfet'l-hvn, Mesnevi 124, Mısra 12*). [*htır*,]

Didi szm geeydi saa eger

Htırundan benm bu imdi geer (*Tuhfet'l-hvn, Mesnevi 166, Mısra 16*).

[*htırundan*, -umdan]

Htır bir grr olup n

Herkes adı hd gzi yaı (*Tuhfet'l-hvn, Mesnevi 75, Mısra 23*). [*htır*, -a]

Hersek'e vl oldu d u en

Htırından gider mi hbb-ı vaan (*Tuhfet'l-hvn, Mesnevi 26, Mısra 40*). [*htırından*, -

ın, -dan]

htır: Hatır, yd, hafıza.

Gren **htırında** ang yiri

Dura ydında idicek gzeri (*Tuhfet'l-hvn, Mesnevi 162, Mısra 19*). [*htırında*, -ın, -da]

Bir iki gn geince ol bed-k

almadı **htırında** bir tev (*Tuhfet'l-hvn, Mesnevi 81, Mısra 52*). [*htırında*, -ı, -n, -da]

Htırna yrenduınca gbr

albi olar hrret-ile err (*Tuhfet'l-hvn, Mesnevi 91, Mısra 37*). [*htırna*, -ı, -(n)a]

Ehl-i s ehl-i nr idgi meger

Htırındaydı eskiden bu hber (*Tuhfet'l-hvn, Mesnevi 74, Mısra 36*). [*htırındaydı*, -y, -dı]

hatm: Bitirmek, sona ermek.

Ol ki yasın kılur dir ‘amme nevāl

Hatmin Allāh tebāreke ve te‘āl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 106*). [*hatmin, -in*]

hatt: Ayva tüyü.

Hüsn-i insāna hatt hāyil olur

Hatt-ile bunda hüsn çehre bulur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 62, Mısra 4*). [*hatt-ile, --ile*]

Hüsn-i insāna **hatt** hāyil olur

Hatt-ile bunda hüsn çehre bulur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 62, Mısra 3*). [*hatt,*]

hatt: Yazı.

Hakīrūn kendü **hattı** oldu taḥṣīṣ olıcaḵ fermān

Velī tebdīlī kābildür ‘ināyet itse paşa ger (*Tuhfetü'l-İhvân, Kaside 1, Mısra 5*). [*hattı, -ı*]

Ne kitāb ol ki **hattı** zer-endūd

İşidüp anı ölmesün mi ḥasūd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 49*). [*hattı, -ı*]

Kara şu indi gözine aḵdı

Hattı miḥnet sevādı idi hemīn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 38, Mısra 9*). [*hattı,*]

Hümāyūn **hatt-ile** irdi haberler

İdüp iḥsān ṣāhib-ṭaḥt u efser (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 193, Mısra 5*). [*hatt-ile,*]

Muṣṭafā-nām **hatt-ile** ma‘rūf

Her kalemde liyāḵati mevṣūf (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 31*). [*hatt-ile,*]

havas: Arzu, heves.

Cānibeyni **havāṣ** birle ṣūrūḥ

Şāyed işkāle ola feth ü fütūḥ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 21, Mısra 17*). [*havāṣ,*]

hāver: Güneş.

Burc-ı ābīye irişüp **hāver**

Menzil-i ḥūtdan umar yāver (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 82, Mısra 21*). [*hāver,*]

hāver-zemīn: Dünyanın doğusu.

İtdi **hāver-zemīni** hep tābi‘

Rūm’dan oldu miḥneti dāfi‘ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 51, Mısra 13*). [*hāver-zemīni, -i*]

havf: Korku, korkma. *havfen korkarak, korku hasebiyle.*

Dir-idüm n'oldı saña **havfuñ** ne

Seni kim incidür yâ hayfuñ ne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 29*). [*havfuñ, -üñ*]

İntizāmī o **havfi** dut ma'zūr

Qurtarup keçēni şudan kaçā-gör (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 87*). [*havfi, -ı*]

Bir büyük balta al didi elüñe

Zerre **havfi** getürme hîç dilüñe (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 101, Mısra 12*). [*havfi, -ı*]

Havf-ile bakınup yanına kaçar

Her ne efvâhdan ola şadır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 6*). [*havf-ile, -ile*]

Hak bu kim ba'zı yâr-ı cân-ı kadīm

Andan artuq çekerdı **havf-ile** bīm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 48, Mısra 44*). [*havf-ile, -ile*]

havrâ: *Hûri, hûriler.*

Ter libâsuñ içinde fi'l-ma'nâ

Nükte ebkârı nitekim **havrâ** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 59, Mısra 4*). [*havrâ,]*

hây: Vay, eyvah.

Didi aña ki **hây** sulţānum

Hîç benüm aňlamaduñ iz'ānum (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 43*). [*hây,]*

hayâl: *Aslı olmadığı halde zihinde kurulan şey, düş.*

Ol hüner k'irmez aña naķş u zevāl

Ġavrine vehm irişe mi yâ **hayâl** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 76, Mısra 20*). [*hayâl,]*

Her gemi bir hilâle beñzer idi

Sür'at itse **hayâle** beñzer idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 18*). [*hayâle, -e*]

Cāmı ol duġterüñ **hayâlinde**

'Işķveş şarılır nihâlinde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 63*). [*hayâlinde, -i, -n, -de*]

Kimse yok bir **hayâl** imiş görünür

Daġı şimdi o qorķudur sürinür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 33*). [*hayâl,]*

Hüt yāruñ kaşı hilâli ile

Reşķ idüp eglenür **hayâli** ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 50*). [*hayâli, -i*]

hayāt: (Ar.) Hayat, yaşam.

Cüybāra çü düşdi ‘ālem-i ter

El yumışdı **hayātdan** ‘ar‘ar (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 18). [hayātdan, -dan]

hayderī: Haydarîlik.

Halkasın eylemişdi müsta‘mel

Hayderiler yolında key erzel (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 28, Mısra 18). [hayderiler,]

hayf: Eyvah, yazık, heyhat□ anlamlarında kullanılan bir söz.

Sentine gelmiş ayağıyla şikār

Oklı şaydı idi **hayf** ki olar (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 123, Mısra 4). [hayf,]

Hayf ehl-i nifāka vā-veylā

Çok getürmüş-durur başuma belā (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 65, Mısra 23). [hayf,]

Didi **hayfā** senüñ işüñ bitdi

Gel berü ey gedā-yı kūy-ı melal (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 20). [hayfā,]

Zīnhār irdi ‘asker-i a‘dā

Gördüm ālāy bayrağın **hayfā** (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 107, Mısra 6). [hayfā,]

Ġaraž-ı fāsidi iden a‘dā

Küfri ezber okıdılar **hayfā** (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 149, Mısra 12). [hayfā,]

Vālide didi ey oğul **hayfā**

Sefer olmaz mı ƣalbüñe ilķā (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 43). [hayfā,]

hayf: Korku.

Dir-idüm n’oldı saña ƣavfuñ ne

Seni kim incidür yā **hayfuñ** ne (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 30). [hayfuñ, -uñ]

hāyil: Engel, mâni.

Ol ecilden okunması ƣābil

Cān u dilden du‘āya yok **hāyil** (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 62). [hāyil,]

hāyir: Hayret içinde olan, şaşırان, şaşkın.

Göreyin seni var maḳdûrı

Şarf idüp **ḥāyir** itme maḥzûrı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 183, Mısra 34*). [*ḥāyir,]*

ḥayır-hvāh: *İyilikseverlik.*

Hem **ḥayır-hvāhı** hem muḥibbi idi

İntizāmî'ye şefkat-ile didi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 164, Mısra 5*). [*ḥayır-hvāhı, -ı]*

ḥayırlu: *Hayırlı. II Uğurlu, mübarek.*

Câyiz ola ki bir **ḥayırlu** kişi

Ola her gāh Ḥaḳḳ'a yarar işi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 45*). [*ḥayırlu,]*

ḥayli: *"Birçok, çok fazla, epeyce" anlamına gelen belgisiz sıfat.*

Ḥayliden tekkelerde gezmiş-idi

Hep ışıqlarla yoldan azmış-idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 28, Mısra 13*). [*ḥayliden, -den]*

Ḥaylî deyn idinüp çü mürd oldu

Çukuru içre itdügin buldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 65, Mısra 17*). [*ḥaylî,]*

Ḥaylî yah kaplayuban irkülmiş

Yanına niçe atlular tölmiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 7*). [*ḥaylî,]*

Ḥaylî dil-bend imiş meger o levend

Yāreye şaldı anı ol nuḥsend (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 25*). [*ḥaylî,]*

İlçi Dubrovnik'ün ḥaracı bile

Ḥaylî ādemleri anuñla bile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 26*). [*ḥaylî,]*

Vālideyn itdi **ḥaylî** şükr ü sipās

Ḥasretün vuşlatına var mı kıyās (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 72, Mısra 13*). [*ḥaylî,]*

Aldı āgūşa **ḥaylî** dürüşdi

Zūr idüp āteş-ile tutuşdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 3*). [*ḥaylî,]*

İntizāmî revān olup ol-dem

Ḥaylî kimseyle bilece ḥurrem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 78, Mısra 22*). [*ḥaylî,]*

Ḥaylî baş şındı niçe kol gitdi

Dāne-i engûrı gör neler itdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 79, Mısra 9*). [*ḥaylî,]*

Ḥaylî ocağa şu koyup seyl-āb

Uçu-gördi o ḥānümānı ḥarāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 82, Mısra 13*). [*ḥaylî,]*

Ol da bunca belā vü miḥnet ile

Ḥaylî diḳḳatle özge ḡayret-ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 58*). [*ḥaylî,]*

Bu ta‘accüb degül midür **haylî**

Qaldurur hortımı ile fîli (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 84, Mısra 27*). [*haylî,]*

Yüze yapışdı **haylî** cevri itdi

Burnına girdi vâh neler itdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 84, Mısra 9*). [*haylî,]*

Çün Selîm Hân devri irişdi

Dîn-i İslâm’a **haylî** dürişdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 85, Mısra 34*). [*haylî,]*

Kimini katl idüp kimini esîr

Haylî feth ü gâzâlar itdi o mîr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 88, Mısra 18*). [*haylî,]*

Haylî lutf itdi eyledi ihsân

Hiç yanından ırmadı bir ân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 88, Mısra 9*). [*haylî,]*

Haylî Efrenç-ile cidâl itdi

Burnın urdı vü güşmâl itdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 88, Mısra 13*). [*haylî,]*

Haylî beg-zâde vü niçe begler

Şâh-zâde dinen niçe segler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 88, Mısra 15*). [*haylî,]*

Haylî çok begleri şehüñ var hod

Cümlesi ‘askeri ile mevcûd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 31*). [*haylî,]*

Tağları **haylî** şarp idi o yerüñ

Her ağaç dibi merzi şîr-i nerüñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 9*). [*haylî,]*

Berre dönmişdi rûy-ı bahır meger

Haylî keştî bırakmağın lenger (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 14*). [*haylî,]*

Haylî kan dökdügi içün hâke

Geldi ban başı tîğ-i Dahhâk’e (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 31*). [*haylî,]*

Gâh olurdu nefer dutardı esîr

Eyleyüp **haylî** ceng ü dâr-ile gîr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 48*). [*haylî,]*

İşüñüz bellü ırte nice ola

Hayliden sū’-i zan idi bu baña (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 22*). [*hayliden, -den]*

Çok gâzâ kıldı **haylî** baş kesdi

Kılıcın ‘arş tākına aşdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 105, Mısra 15*). [*haylî,]*

Bezmüñ âvânı vü deyüñ vaḳti

Haylî müştedd olup dururdu katı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 109, Mısra 6*). [*haylî,]*

Haylî esdi şavurdu lâf urdı

Gördi cāsūs ayagın durdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 111, Mısra 25*). [*haylî,]*

‘Asker etrāfa **haylī** konmuş-ıdı
 Düz bedenden hişāra dönmiş-idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 113, Mısra 19*). [*haylī,]*
 Haylī leşker dahı yetişmemegin
 Yolda birbirine irişmemegin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 113, Mısra 21*). [*haylī,]*
 Haylī in‘ām u ihtirām itdi
 Luṭf-ile hürriken gulām itdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 21*). [*haylī,]*
 Mavçe-nām söylenür dilde
Haylī şöhetde idi ol ilde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 52*). [*haylī,]*
 Her birinde çekildi **haylī** elem
 Birbirin çigledügi özge sitem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 122, Mısra 19*). [*haylī,]*
 Ol şular **haylī** virmiş istiḥkām
 Karadan düşmen idemez iḳdām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 126, Mısra 15*). [*haylī,]*
 Mişli nādīr nazīri ola ‘adem
 Vire a‘dā-yı dīne **haylī** nedem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 128, Mısra 8*). [*haylī,]*
 İtdüm iz‘ān **haylī** cest idügin
 Ol ağırlıḡla boş komaz gedügin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 131, Mısra 29*). [*haylī,]*
 Söylenür nāmı niçe dillerde
Haylī meşhūrdur bu illerde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 132, Mısra 32*). [*haylī,]*
 Oldı şadr-ı şecā‘ate lāyık
 Oldı **haylī** ri‘āyete lāyık (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 42*). [*haylī,]*
 İntizāmī görüp bu aḥvālī
 Eyleyüp **haylī** cür‘et-i ‘ālī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 20*). [*haylī,]*
 İtdi **haylī** ri‘āyet ü raḡbet
 Oldı dāyım anuīla hem-şoḡbet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 141, Mısra 3*). [*haylī,]*
 Haylī ma‘ber maḡūf var anda
 N’oldı fülk-i necāt şor kanda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 99*). [*haylī,]*
 Haḡḡı setr eylemez kelām ehli
Haylī müşkil bulur kelām ehli (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 52*). [*haylī,]*
 Haylī taḡsīn idüp pesend itdi
 Cüz‘ī iḡsāmı rīş-ḡand itdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 55*). [*haylī,]*
 Budun’a ṭop atuldı oldı ḡaber
 Mīr-mīrāna virdi **haylī** keder (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 148, Mısra 18*). [*haylī,]*
 Bir gün oturup ol güzīde-ḡiḡāl
 ḡāl-i gerdūnı itdi **haylī** me‘āl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 152, Mısra 6*). [*haylī,]*

Haylî nokşânı var düşünde ‘ulüvv
 Düşmedin dağı niçesi mercüvv (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 65*). [*haylî,]*
 Katl olundu yanınca defterdâr
 Oldı dîvânda **haylî** gîrüdâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 6*). [*haylî,]*
 ‘Aqlına hîffet olmadın ilķā
 İntizāmî iderdi **haylî** şafâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 4*). [*haylî,]*
 İntizāmî’ye **haylî** itdi cefâ
 Didi hey derdmend vâ-hayfâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 15*). [*haylî,]*
 Berş ü afyonı aña itdi bedel
 Cism ü cāmına **haylî** geldi hâlel (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 32*). [*haylî,]*
 Kişi âlûde olsa dünyāya
Haylî nokşân götürür ‘uķbāya (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 161, Mısra 6*). [*haylî,]*
 Haylî mülzem olup sözi kesdi
 Gerçi haylî şavurdı vü esdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 55*). [*haylî,]*
 Haylî mülzem olup sözi kesdi
 Gerçi **haylî** şavurdı vü esdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 56*). [*haylî,]*
 Aña **haylî** ihānet itmişler
 Beç’i koyup gerüye gitmişler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 23*). [*haylî,]*
 Var-idi birinüñ kılında atı
Haylî yirden aña çağırdı katı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 14*). [*haylî,]*
 Haylî keştî Tuna kenârında
 Yâr u ağyâr haylî yârında (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 171, Mısra 1*). [*haylî,]*
 Haylî keştî Tuna kenârında
 Yâr u ağyâr **haylî** yârında (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 171, Mısra 2*). [*haylî,]*
 Her seyishāneyi iki ādem
 Geçürince çekerdi **haylî** nedem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 14*). [*haylî,]*
 Haylî yir taşra atılup durdı
 Hayrete vardı vü çün anı gördi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 31*). [*haylî,]*
 Eyledi kendü ile pes ‘ahdi
 Eyleyüp **haylî** sa’y ile cehdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 36*). [*haylî,]*
 Cümle yirini itdiler ma‘mūr
 Rûz u şeb **haylî** şarf idüp maķdûr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 179, Mısra 22*). [*haylî,]*
 Aralarına düşdi **haylî** nifāk
 Ehl-i İslām ile Macar’da vifāk (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 180, Mısra 1*). [*haylî,]*

Haylî top u tüfeng ile duralar
 Geçeyin diyene kılıç uralar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 182, Mısra 17*). [haylî,]
 Diğkāt ü ihtimāmı şubh ile şām
 Cān atup **haylî** itdiler iğdām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 10*). [haylî,]
 Şāh zāhirde gerçi eyle didi
 Līk ma‘nīde **haylî** ğuşşa yidi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 40*). [haylî,]
 Uluyı döndi gelmiş idi o seg
Haylî za‘f üzre imiş o mülhid (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 7*). [haylî,]
 Geldi kış **haylî** gitdi vaqt-i ħazān
 Rūz-ı Kāsım‘da irdi bir ‘asker (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 18*). [haylî,]
 Başına buyruk ‘azle yok meyli
 Zu‘mı özge nezāketi **haylî** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 80*). [haylî,]
 Naşūh Paşa‘ya itdi **haylî** ta‘zīm
 Ne kim mīri var ise kıldı teslīm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 192, Mısra 7*). [haylî,]
 Düşüp ‘asker içine **haylî** fetret
 Kime virilü dinür[di] şadāret (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 193, Mısra 1*). [haylî,]
 Anuñla çok ħaşem **haylî** firāvān
 Murādı būs-ı taht-ı Āl-i ‘Osmān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 45*). [haylî,]
 Ĥudā‘ya eyledi **haylî** münācāt
 Dil ü cāndan idüben ‘arz-ı ħacāt (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 202, Mısra 11*). [haylî,]
 Haylî müşkil degül mi nām-ı güriz
 Buldı sizden devāyı işbu ‘alīl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 36, Mısra 8*). [haylî,]
 Haylî bārid esüp şavurdi şabā
 Ğonca ğuşın dutup iderdi ibā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 37*). [haylî,]
 Hem müsemması ismi İbrāhīm
Haylî üstāddan alup ta‘līm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 11, Mısra 14*). [haylî,]
 Haylî ħazuk ħakup gelen ilişür
 Gidecek yol bulımayup ilişür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 27*). [haylî,]
 Suyuñ üsti odunla māl-ā-māl
 Bī-nişān üzre **haylî** ceng ü cidāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 36*). [haylî,]
 Aña benzer mesiresi **haylî**
 İtmesün mi göñül aña meyli (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 67*). [haylî,]
 Ĥod Muḥammed Beg ol ki nāzırdur
Haylî lutfı bu şehre şadırdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 74*). [haylî,]

Yapdurup **haylî** mescid ü mekteb

Luţf-ı Yezdân'ı eyleyüp maţlab (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 89*). [*haylî,]*

İşbu üslûba niçe ay-ile yıl

Hâşılı **haylî** māl idüp taḥşîl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 60*). [*haylî,]*

Sürüdi cümlesin ol eşnâda

Haylî yir aşdı böyle gavgâda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 22, Mısra 34*). [*haylî,]*

Bulışur nâzır ile bir nevbet

Haylî luţf eyler 'izzeti kât kât (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 26, Mısra 36*). [*haylî,]*

Şıdk u kızbi nice ide temyîz

Haylî şetm itdi ta'n u lev-m-âmîz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 27, Mısra 16*). [*haylî,]*

İde rahmet aña 'aliyyü'l-'azîm

Virdi ehl-i nifâk **haylî** elem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 15*). [*haylî,]*

Cümlesi i'tizâra başladılar

Bâ'is olanı **haylî** taşladılar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 49, Mısra 32*). [*haylî,]*

İtdiler bunca Üngürüs vaşfın

Haylî çok itdiler Budun medḥin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 52, Mısra 30*). [*haylî,]*

Luţf idüp aña Muştafâ Paşa

Haylî ihsân u luţf idüp i'tâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 56, Mısra 24*). [*haylî,]*

Mescidin mektebin idüp ma'mûr

Haylî şarf eylemiş aña maḥdûr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 56, Mısra 30*). [*haylî,]*

Az zamân içre buldı çün itmâm

Haylî luţf idüp eyledi in'âm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 58, Mısra 14*). [*haylî,]*

hayliden: Epeyden beri.

Hayliden sînde cerâḥati var

Yaresine fetîl ider tîmâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 43*). [*hayliden,]*

Hayliden eylerüz mülâzemeti

'Azl-ile itmişüz münâsebeti (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 145, Mısra 19*). [*hayliden,]*

hayme: Çadır.

İki yol seyl yıkdı **haymelerin**

Baş dar eyleyüp oturmaların (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 185*). [*haymelerin, -ler, -in]*

hayr: "şer" mukabili, halkın muhabbet ve rağbet eylediği şey, iyi şey, nafi şey. İyi, hayırlı, yararlı, faydalı.

İde her fenne meyl ola ṯalib

Şerre **hayrını** eyleye ğalib (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 22*). [*hayrını, -ı, -nı*]

Kıl mücerreb özüñi ğurbetle

Şerr-i te'ħiri **hayra** ola bedel (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 59*). [*hayra, -a*]

Dāyimā yād olur anuñ nāmı

Geçe **hayr-ile** şubhı vü şāmı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 38*). [*hayr-ile, -ile*]

Niyyeti yok kimesnenüñ **hayra**

Kendü öz nefesine degül ğayra (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 174, Mısra 19*). [*hayra, -a*]

Köprü mescid ribāṭ u zāviyeler

İden andan du'ā-yı **hayr** diler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 16*). [*hayr,]*

Şāhibin **hayra** sevķ ider dā'im

İstikāmetle oliceķ kāyim (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 177, Mısra 9*). [*hayra, -a*]

Fikr-i naķķādı şarf olup **hayra**

Re'yde ihtiyācı yok ğayra (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 177, Mısra 23*). [*hayra, -a*]

İ'timādı yoğ-idi hīç ğayra

Dirdi yok şimdi çalışur **hayra** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 181, Mısra 36*). [*hayra, -a*]

Mu'āhiz olmayalum cürm-i ğayra

Bedel itmekdeyüz ğod şerri **hayra** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 198, Mısra 32*). [*hayra, -a*]

Oldı eş-şulhu **hayr** ile dem-sāz

Şer'uñ 'aynından eyledi iğmāz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 19*). [*hayr,]*

Dir Malatesta-nām ser-'asker

İşbudur kıyma saña **hayrum** irer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 14*). [*hayrum, -um*]

Feyz-i emvāli zeyn idinmişdür

Hayr u ihsānı deyn idinmişdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 76*). [*hayr,]*

Hayr-ile ide 'afv ide cürmin

Bunda olanlar añmaya zulmin Hāşılı ol marāzdan itdi vefāt (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 107*). [*hayr-ile,]*

Kendüden sonra **hayr-ile** ola yād

Varmaya nāmı ħirmeni berbād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 13*). [*hayr-ile,]*

Zīre şoñında hayru'l-evlādı

Hayr-ile yādına olur bādī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 36*). [*hayr-ile,]*

hayrān: (Ar.) Bir kimse veya bir şey karşısında hayranlık duyan, onu çok beğenen, çok takdir eden kimse.

Ḥod ḥamel ḥaḍravātına **ḥayrān**

Māder-i dehre itmede efgān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 61*). [*ḥayrān,]*

hayr-bād: Ar. Far. hayr olsun, hayr ola.

Didi yārāna el-vedā' sizi

Yād idüñ **ḥayr-bād** birle bizi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 87, Mısra 22*). [*ḥayr-bād,]*

hayret: Bir durum veya bir şey karşısında ne yapacağını, ne hüküm vereceğini bilememe, şaşırma, şaşırp kalma, şaşkınlık.

Ol oturduğı yire çün girdi

Giricek ulu **ḥayrete** irdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 30*). [*ḥayrete, -e]*

Ḥayret ü fikre varicek ol ān

Ḥubb-ı māzer dilin idüp sūzān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 124, Mısra 9*). [*ḥayret,]*

Nā-gehān hā diyen sefh gulām

Varuban **ḥayret** uyḥusına tamām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 4*). [*ḥayret,]*

Cāndan anı uşandırup ma' cūn

Ḥayretinden yürür-idi meftūn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 44*). [*ḥayretinden, -i, -n, -den]*

Hele zāhirde ḡayretüm vardur

Şanma bir zerre **ḥayretüm** vardur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 34*). [*ḥayretüm, -üm]*

Ġāyibāne tereddüde düşdi

Ḥayret arusu başına üşdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 27, Mısra 14*). [*ḥayret,]*

Başdan ayağa **ḥayret** aldı anı

Eyle **ḥayret** tar itdi cāna teni (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 22, Mısra 10*). [*ḥayret,]*

Gördi itmez kelāmını iz' ān

Ol daḥı **ḥayret-ile** ser-gerdān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 46, Mısra 20*). [*ḥayret-ile, -ile]*

İntizāmī o demde ḡayret-ile

Uğradı bi'z-zarūrī **ḥayret-ile** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 20*). [*ḥayret-ile, -ile]*

hayrū'l-āl: Hayırlı sülale, topluluk.

Ḥayrū'l-āline ehline her bār

İntizāmī dūrūd ola hezār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 2, Mısra 5*). [*ḥayrū'l-āline, -i, -n, -e*]

hayru'l-evlād: *Evladın hayırlısı.*

Zîre soñında **ḥayru'l-evlādı**

Ḥayr-ile yādına olur bādī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 35*). [*ḥayru'l-evlādı, -ı*]

hayvân: (Ar.) *Hayvan.*

Şekl-i insānda var niçe **ḥayvân**

Buldı temyîzi 'aql-ile insān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 91*). [*ḥayvân,]*

haz: Ar. *Zevk.*

Dojd **ḥazẓından** oturup yirine

Birer ayağı şundı ellerine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 27*). [*ḥazẓından, -ı, -n, -dan*]

hazān: *Sonbahar, güzün.*

Rûz u şeb gitdi eyledi iḳdām

Çaḳ **ḥazāna** ḳarīb-idi hengām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 77, Mısra 26*). [*ḥazāna, -a*]

Beñzi şolmış **ḥazāna** dönmiş idi

Böyle ḥāle özi göyünmiş idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 53*). [*ḥazāna, -a*]

haẓar: *Oturma, bir yerde oturma.*

Bilmez-idi çü kıymetin **haẓaruñ**

Çeksün imdi belâların seferüñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 37*). [*haẓaruñ, -uñ*]

hazîn: *Hüzün dolu, kederli, gamlı.*

Mübtelâ dirseñ aña âvāre

İntizāmī **hazîn** ü bî-çāre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 42*). [*hazîn,]*

İntizāmī gedā-yı aşüfte

Derdmend ü **hazîn** ü âlüfte (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 25, Mısra 2*). [*hazîn,]*

Ḥāşılı ol **hazîn** ü dil-dāde

Çün ol aradan oldı âvāre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 26, Mısra 1*). [*hazîn,]*

Ḥazret-i Ḥaḳ'dur istinādı anuñ
 Dürlü fikr-ile İntizāmī **ḥazīn** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 36, Mısra 37*). [*ḥazīn,]*
 Bu temâşâda otururdu **ḥazīn**
 Olmuş-iken bu hüzn-ile ḳadi ḥam (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 40, Mısra 38*). [*ḥazīn,]*
 Ferşi a' lā vü 'arşı ḥüb u güzīn
 Şād u ḥandān olur görürse **ḥazīn** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 57, Mısra 4*). [*ḥazīn,]*

ḥazīne: *Altın, gümüş, mücevher vb. değerli eşya yığını, büyük servet.*

Ma'an-oğlına Seyf-oğlına ol-dem
Ḥazīne bâḳīsine şaldı âdem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 72*). [*ḥazīne,]*
 Pādişāhuñ **ḥazīnesine** sezā
 İntizāmī o şükri eyle edā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 53*). [*ḥazīnesine, -si, -ne]*
 'Ulūfesin **ḥazīneye** koyanlar
 Berāt itmek için tīmār alanlar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 29*). [*ḥazīneye, -y, -e]*

ḥazīne: *Maddi veya manevi büyük servet değerindeki şey.*

Ger 'askerdür **ḥazīne** ger vilāyet
 Didi virdüm saña cümle emānet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 192, Mısra 9*). [*ḥazīne,]*

ḥāzır: *Her duruma karşı hazırlıklı, uygun vaziyette olmak.*

Anlaruñ biri bende yok **ḥāzır**
 Olmuşam cümlesinde ḥod ḳaşır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 15, Mısra 31*). [*ḥāzır,]*
 Meḥeke naḳd-i fikretüñ uragör
 Ḳanda varsañ ri'āyetüñ **ḥāzır** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 65*). [*ḥāzır,]*
 Öñde soñda vilāyetüñ **ḥāzır**
 Ḥod Ḥudā-yı müheymīn ü müte'āl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 66*). [*ḥāzır,]*
 Bay u yoḥsul ne deñlü gelse ḳonuk
 Fevrī **ḥāzır** ta'āmı eksügi yok (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 56, Mısra 14*). [*ḥāzır,]*
 Gerçek erdür o ser-ḥade nāzır
 Ehl-i İslām'a himmeti **ḥāzır** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 56, Mısra 44*). [*ḥāzır,]*
 Külbeler secde itmede yir yir
 İntizāmī rukū'da **ḥāzır** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 64*). [*ḥāzır,]*

Dökdi aña harâretin vâfir

Otlı gerçi cevâbına **hâzır** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 90*). [*hâzır,]*

Saňa budur vaşıyyeti âhir

Anda idüm o cem‘de **hâzır** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 87, Mısra 14*). [*hâzır,]*

Mürde-şû bir işârete nâzır

Kol şıgamış şu koyıcı **hâzır** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 40*). [*hâzır,]*

Der-peyûnce ecelse **hâzırdur**

Günde beş def‘a saňa nâzırdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 89*). [*hâzırdur, -dur]*

]

Mâluñ olsa zekâta dâyirdür

Virmez-iseñ cezâsı **hâzırdur** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 161, Mısra 16*). [*hâzırdur, -dur]*

Gel nazar kıllı kâmusı **hâzırdur**

Böyle şöretlû sūr-ı nâdirdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 35*). [*hâzırdur, -dur]*

İkisi dağı anda **hâzırdur**

Gün gibi tecrübeyle zâhirdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 177, Mısra 31*). [*hâzırdur, -dur]*

Her gelen geydi hil‘at-i fâhir

‘Askeri ile hizmete **hâzır** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 156*). [*hâzır,]*

İntizâmî orada **hâzır** idi

Bunların sözlerine nâzır idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 147, Mısra 1*). [*hâzır,]*

Diñledi kâdî sözlerin bir bir

İntizâmî cevâbda **hâzır** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 2*). [*hâzır,]*

Her biri bir nişâna nâzırdur

Her biri bir kemîne **hâzırdur** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 131, Mısra 16*). [*hâzırdur, -dur]*

İşbu da‘vâ sorulur olsa eger

Sâbitât ile anda **hâzır** kamer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 16*). [*hâzır,]*

Anuñ ihzârına degül kâdir

Ele ol girmez ise bu **hâzır** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 31, Mısra 24*). [*hâzır,]*

İle ihbâra dâyimâ **hâzır**

Bir haber virür uğrasa öñine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 8*). [*hâzır,]*

Zevke dâyir mesîresi vâfir

Yir yirin ehl-i dilleri **hâzır** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 6*). [*hâzır,]*

hâzır-bâş: Bir işi hemen yapabilecek durumda olma.

Bir ayağda çü şāhīn ol evbāş

Per büküp kürsīsinde **hāzır-bāş** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 131, Mısra 20*). [*hāzır-bāş,]*

hazret: Saygın kimse Yücelik, ululuk ifade ederken isimlerden önce veya sonra kullanılan saygınlık ifadesi.

Bunca tedbīr ü anca re'y-i güzīn

Hazretüñdür hezār şad taḥsīn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 181, Mısra 40*). [*hazretüñdür, -ün, -dür]*

Nice kıydı o **hazrete** gerdün

İtdi kıllarını kamu maḥzūn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 94, Mısra 1*). [*hazrete, -e]*

Hazrete nite ḥüsrev-i devrān

Münḥaşır maḳdemine bu meydān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 177, Mısra 19*). [*hazrete, -e]*

he: Sesleme: zamana ait metinlerde çok uzun zaman anlamında.

He ne kim ḥātıra iderdi ḥuṭūr

Maḥzar-ı ṭālibe iderdi zuḥūr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 29*). [*he,]*

hecr: Ayrılık.

Ḥüzn-i Ya'kūb u şıdḳ-ı Yūsuf için

Hecr ü fırkatdağı te'essüf için (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 96, Mısra 28*). [*hecr,]*

Kimi ḥurmāyı **hecr-ile** geçdi

Temr-i hindī yirine zehr içdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 101*). [*hecr-ile, -ile]*

hedāyā: Hediyeler.

Hedāyā vü tuḥaf ki ola nādir

Virilsün kim neye olursa kādir (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 19*). [*hedāyā,]*

Hedāyāsın tedārük itdi gördi

Atuñ pā-mālinüñ olmaya yurdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 19*). [*hedāyāsın, -sın]*

hediyye: Armağan.

Hediyyemüz aña dāyim du'ādur

Du'āsı rüz u şeb ḥaḳḳ[ı] edādur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 205, Mısra 37*). [*hediyyemüz, -müz]*

Vaşlını çün müyesser itdi Ğanī

Virdi herkes du‘ā **hediyyesini**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 34*). [*hediyyesini, -ni*
]

helâket: *Helak olma, mahvolma, yok olma, ölme. Tasavvufî açıdan tüm bağlardan kurtulmayı, ölmeden önce ölmeyi ifade eder.*

Âhirü'l-emr gör felâketini

Dünyeden gitmede **helâketini**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 28, Mısra 20*). [*helâketini,]*

Hem-dem itdi niçe felâket ile

Maḥrem itdi niçe **helâket** ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 73, Mısra 34*). [*helâket,]*

helâl: *Nikâhlı eş.*

Evlülük hoşdur ehl-i ‘ırz olana

Hürmet ıssı **helâlini** bulana (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 137, Mısra 42*). [*helâlini, -i, -n, -i]*

hele: *Özellikle, mademki.*

Ele girmezdi gördüm anı **hele**

Kaṭre kaṭrân teng-i sükker ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 33*). [*hele,]*

Hele zâhirde gayretüm vardır

Şanma bir zerre ḥayretüm vardır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 33*). [*hele,]*

Çak mezellet-pezîr itdi anı

Müntakımdür **hele** o yüce Ğanī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 65, Mısra 26*). [*hele,]*

Hele Baytâr-nâmeyi okuyan

Evvel anı şifâ-yı esbe kıoyan (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 79*). [*hele,]*

Cüz’î kaṭrân var idi anda **hele**

Bal çalup ağzına hoş-âmedle (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 87*). [*hele,]*

Başları yüz ağartmayınca **hele**

Ṭoğrusı döndi tersine cümle (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 134, Mısra 23*). [*hele,]*

hem: *Ayrıca, ilave olarak. Üstelik, bir de.*

Vakt-i berd ü şitâ zamānı idi

Hem seferden ibâ zamānı idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 67, Mısra 2*). [*hem,]*

Erde erlik gerek ḥamiyyet **hem**

Kudret ü şevket-ile gayret **hem**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 42*). [*hem,]*

Erde erlik gerek hamiyyet **hem**
 Kudret ü şevket-ile gayret **hem** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 41*). [hem,]
 Kuyruğı imiş ol dinen bayrak
 Yilesi **hem** o şalınan yaprak (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 32*). [hem,]
 Oldı zîrâ ki evceb ü elzem
 Ni‘mete şükr ü şükre ni‘met **hem** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 118, Mısra 26*). [hem,]
 İntizâmî’nüñ esb-i lâgarı **hem**
 Silkinüp tolar-ıdı gözleri nem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 57*). [hem,]
 Niçe begler esâsına me’ mûr
 Mîr-mîrâna irdi **hem** menşûr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 128, Mısra 10*). [hem,]
 Mîr-mîrânı idi Ca‘fer-nâm
 Şâdıkü'l-kavl ü **hem** kavî-İslâm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 129, Mısra 2*). [hem,]
 Kendü **hem** olısar şevâba sebeb
 Bir du‘âdur ‘ivâz olunsa taleb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 29*). [hem,]
 Ravza-i ‘ömrinüñ nihâlini **hem**
 Tâze vü ter ide şabâ her dem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 177, Mısra 39*). [hem,]
 İtdi a‘dâ ile müdârâtı
 Düstân ile **hem** muşâfâtı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 40*). [hem,]
 Müzmin oldı nüşü‘ı beyne’n-nâs
 Durdı yüzün çevirdi **hem** kırtâs (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 187, Mısra 26*). [hem,]
 Kılıçdur keskün erdür **hem** bahâdur
 Aña bu kullugumuz kem-behâdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 33*). [hem,]
 Nihâyet buldı efsâne fûnün **hem**
 Ezel hâlüm bilür hod şadr-ı a‘zam (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 198, Mısra 11*). [hem,]
 Eger ibni sebîl ü kârbân **hem**
 Şahârî vü cibâli aşdı bî-ğam (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 200, Mısra 27*). [hem,]
 Diyiser çarh ta‘zîmen yiridür
 Aña târîh yaza **hem** muqaddem (*Tuhfetü'l-İhvân, Kit'a 3, Mısra 10*). [hem,]
 Koçı turmakla beynisi döndi
 Yüridi cānibine **hem** kōndı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 62*). [hem,]
 İntizâmî saña o hūb-nihād
 Hem mu‘allim olur u **hem** üstād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 22*). [hem,]
 İntizâmî saña o hūb-nihād
Hem mu‘allim olur u hem üstād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 22*). [hem,]

İki cānibden emn ola emān **hem**

Varup ‘ahdūñ esāsın ide muḥkem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 198, Mısra 21*). [hem,]

Ol-dem emn üzre idi **hem** ‘ālem

İstirāhatde cümle-i ādem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 84, Mısra 41*). [hem,]

Hem cüvān-baḥt u pīr-himmet idi

Miğferi başda tāt-ı devlet idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 105, Mısra 31*). [hem,]

Hüküm ider Nemçe’ye vü Macar’a **hem**

Lā-cerem Macar’a irişdi nedem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 79*). [hem,]

Pīrdür pīre meyli rağbeti var

Ehl-i inşāfdur **hem** ehl-i nazar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 187, Mısra 44*). [hem,]

Cān bedenden utulmaḵ istedi **hem**

İki dillülük eyleyüp ḥāme (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 64*). [hem,]

hem: "Aynı zamanda" anlamında bağlaç.

Hem fülān-zāde vü fülānı dimiş

On nefer kimse eylemiş taştīr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 38, Mısra 28*). [hem,]

Hem müsemması ismi İbrāhīm

Ḥaylī üstāddan alup ta‘līm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 11, Mısra 13*). [hem,]

Mekke vü **hem** Medīne ḥādimidür

Niçe şeh kapısı mülāzımıdır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 3, Mısra 13*). [hem,]

Virdi kızın everdi **hem** oğlın

Ancak Allah bilür-iken ḥālın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 85*). [hem,]

hem: "Hem ... hem ..." bağlacı.

Koltuğında çıkası ḥācī geçer

Hem mü’ezzīn ü **hem** du‘ācī geçer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 28, Mısra 10*). [hem,]

Koltuğında çıkası ḥācī geçer

Hem mü’ezzīn ü hem du‘ācī geçer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 28, Mısra 10*). [hem,]

Bol ta‘āmı olur ‘imāretdür

Hem ‘imāret ü **hem** ziyāretdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 56, Mısra 20*). [hem,]

Bol ta‘āmı olur ‘imāretdür

Hem ‘imāret ü hem ziyāretdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 56, Mısra 20*). [hem,]

Hem ḥayır-ḥvāhı hem muḥibbi idi

İntizāmī’ye şefkat-ile didi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 164, Mısra 5*). [hem,]

Hem hayır-*h*āhı **hem** muhibbi idi

İntizāmī'ye şefkat-ile didi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 164, Mısra 5*). [hem,]

Hem şovuk kırdan ü **hem** hâzım

Yokdur eksülmesi akar dâyim (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 65*). [hem,]

Hem şovuk kırdan ü hem hâzım

Yokdur eksülmesi akar dâyim (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 65*). [hem,]

Tañlayalum bu hâl-i şem'î nedür

Hem yanar oda hem mekânı şudur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 43, Mısra 16*). [hem,]

Tañlayalum bu hâl-i şem'î nedür

Hem yanar oda **hem** mekânı şudur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 43, Mısra 16*). [hem,]

hem: "-da, -de" bağlacı.

Türkî vü Fârisî Nevâyî **hem**

Hâtırına hûtur idüp her dem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 16, Mısra 23*). [hem,]

Birinüñ **hem** Hasan idi nâmı

Zişt mel'ûn u dehr bed-nâmı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 30, Mısra 1*). [hem,]

Şıla **hem** vâcibi idi farzâ

Çünkü 'unvânın açicek bağıdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 38, Mısra 6*). [hem,]

hemân: "Derhal, çabucak, hemen, birden" anlamlarında zarf.

Şoyunup çün kalender oldu ol ân

Bir nemed ihtiyârı oldu **hemân** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 70, Mısra 16*). [hemân,]

Çünkü ayrıldı yârdan bir ân

Âb-ı ağıyarveş koyuldu **hemân** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 10*). [hemân,]

Ecel ile anuñ arası **hemân**

Tahta idi o dahı köhne yaman (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 59*). [hemân,]

İntizāmî çıkup çün oldu revân

Câmı tekrâr cisme geldi **hemân** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 80*). [hemân,]

Keştî vü âb seyri bes her ân

Kâğıd üstinde bardak içre **hemân** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 86*). [hemân,]

Gayra olur terakkî vü ihsân

Ol levend kânî' âferîne **hemân** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 58*). [hemân,]

Gözi mânend-i hat karardı **hemân**

Beñzi zerd oldu mişl-i berg-i hazân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 96, Mısra 13*). [hemân,]

El bir etmiş şitâ ile bārân
 Ol yağardı bu doğdururdu **hemân** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 109, Mısra 20*). [*hemân,]*
 Burc u bārūsı hem-ser-i Keyvân
 Külle-i Kâf 'dur esāsı **hemân** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 24*). [*hemân,]*
 Manşibuñ hālî dahı böyle imiş
 Kibr ü kîne **hemân** vesîle imiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 149, Mısra 26*). [*hemân,]*
 Olmış-ıdı hālîfe-i şıbyân
 İki akçe vazîfe yirdi **hemân** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 150, Mısra 6*). [*hemân,]*
 Sanduğın koltuğına aldı **hemân**
 Mektebüñ taşrasına oldu revân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 150, Mısra 19*). [*hemân,]*
 Mîr-mîrân Zülfikâr'a **hemân**
 Didi var tırma ilerüye bir ân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 3*). [*hemân,]*
 Bed-kelâm eyleyen haķuñda lisân
 Güng ü lâl ola gonca gibi **hemân** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 32*). [*hemân,]*
 Pes **hemânâ** elin uzatdı aña
 Didi ihsân-ı Haķ irişdi baña (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 17*). [*hemânâ,]*
 Ten **hemânâ** inildüden bilinür
 Ol dahı olmasa neden bilinür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 25*). [*hemânâ,]*
 Añma ne vaz' itdügin nâkes
 Âh kaldı **hemân** hevādârı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 69*). [*hemân,]*

hemân: *Sürekli, daima.*

Bir heyülâ idi **hemân** cismi
 Kalmış eşbâhınuñ **hemân** resmi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 11*). [*hemân,]*
 Bir heyülâ idi **hemân** cismi
 Kalmış eşbâhınuñ **hemân** resmi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 12*). [*hemân,]*
 Hemân öz nefsinedür i'tikâdı
 İşüñ gavrine irer ictihâdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 55*). [*hemân,]*

hemân-dem: *Hemen, o anda.*

Bir tekerlek **hemân-dem** oldu şikest
 Tâli '-i fâyiķ oldu ânîde pest (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 51*). [*hemân-dem,]*

hem- 'aşr: *Aynı asırda olan, çağdaş.*

Aña yār olduğı çoğı ğayruñ

Bu günāhı o niçe **hem-‘aşruñ**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 47, Mısra 10*). [*hem-‘aşruñ, -uñ*]

hem-ber: *Birlikte olan, birlikte oturan.*

Ķal‘a hışn-ı haşındür yek-ser

Ṭaḳ-ı Keyvân’a ḳulleler **hem-ber**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 18*). [*hem-ber,*]

hem-celis: *Dost, yakın arkadaş.*

Hüseyn-i dil-rübâ derzi birisi

Yezîd ağıyâr olupdur **hem-celisi**(*Tuhfetü'l-İhvân, Kit'a 1, Mısra 2*). [*hem-celisi, -i*]

hem-dem: *Dost, arkadaş.*

İhtiyâr it tecerrüd ‘âlemini

‘İş ü ‘işretde çok olur **hem-dem**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 33, Mısra 5*). [*hem-dem,*]

Degme nâ-sâz **hem-demin** çü görür

Barmağına neyüñ ḳamış yürüdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 23*). [*hem-demin, -iñ*]

Hem-demi ğam-küsârı vü yârı

Cân ditrerken üstine dir dir (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 70*). [*hem-demi, -i*]

hem-hvāb: *Uyku arkadaşı.*

Olsa **hem-hvābuñ** ayruğa gitme

Sâz-ile hûb-rûya meyl itme (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 137, Mısra 33*). [*hem-hvābuñ, -uñ*]

hemîn: (*Fa.*) *Bütünüyle ,tam.*

Söz ki ola güher mişâli semîn

Yaraşur ‘ıḳd-ı nazm aña **hemîn**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 6, Mısra 8*). [*hemîn,*]

Ḳara şu indi gözine aḳdı

Ḥaṭṭı miḥnet sevâdı idi **hemîn**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 38, Mısra 9*). [*hemîn,*]

Ma‘nîde resmi ile ḥaḳ bu **hemîn**

Biñ bir adına Ḥaḳḳ’uñ ide yemîn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 6, Mısra 17*). [*hemîn,*]

hemîn: *Bir de; üstelik.*

Ḳudretüñ yok taḥammül-i rence

Sende yok ol ḳadar nevāle **hemîn** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 35*). [*hemîn,]*

hemîşe: *Her zaman, hep, devamlı.*

Anı ḳodı Demürḳapu'da vekîl

Bula Ḥaḳ'dan **hemîşe** ecr-i cezîl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 48*). [*hemîşe,]*

Kâtib olan **hemîşe** zaḥmetde

Eger 'uzletdedür ger 'izzetde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 39*). [*hemîşe,]*

Rızâ bî-dâda virmez zülme ruḥşat

Hemîşe tâbi'-i emr-i şerî'at (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 14*). [*hemîşe,]*

hem-meşreb: *Yaratılışı, huyu bir olanlar.*

Hâline ḥâldaş u **hem-meşreb**

Buldı anı ol idi aña sebep (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 105, Mısra 19*). [*hem-meşreb,]*

hem-nişîn: *Can dostu.*

Dāyesi **hem-nişîni** hem-rāzı

Bir hevāda iderdi pervāzı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 100, Mısra 21*). [*hem-nişîni, -i]*

hem-pehlū: *Yan yana, omuz omuza; birlikte.*

Kimi **hem-pehlū** kimi leb-ber-leb

Kimi būs u kenārda bu 'aceb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 15*). [*hem-pehlū,]*

hem-rāz: *Sırdaş.*

Dāyesi hem-nişîni **hem-rāzı**

Bir hevāda iderdi pervāzı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 100, Mısra 21*). [*hem-rāzı, -ı]*

hem-reh: *Yol arkadaşı, yoldaş.*

Ġāzîlerle ğazāda **hem-reh** idi

Encümün arasında bir meh idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 88, Mısra 11*). [*hem-reh,]*

hem-rikāb: *Üzengi arkadaşı; yoldaş.*

Hem-rikāb iken iki devletlu

İdüp aşılmalu başılmalu (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 27, Mısra 7*). [*hem-rikāb,]*

Hem-rikāb olmuş-ıdı aña hilāl

Ṭaḳdı gūşına emri ḥalḳa-miṣāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 120, Mısra 11*). [*hem-rikāb,]*

hem-şehr: *Aynı memleketli.*

Dār-ı ğurbetde eylegil ḥazeri

Saña **hem-şehrüñ** itmeye zarar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 63, Mısra 8*). [*hem-şehrüñ, -üñ]*

Var idi hizmetinde **hem-şehrī**

Bu ḳadar luṭfa oliceḳ dehrī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 63, Mısra 3*). [*hem-şehrī,]*

‘İd-i ekberde niçe **hem-şehri**

Anuñ-ılaydı cümleñüñ faḥrı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 7*). [*hem-şehri,]*

Ṭālī ‘üñ ḥuṭtedür olur bīdār

Ṭañ mı **hem-şehrilükde** nisbeti var (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 175, Mısra 10*). [*hem-şehrilükde, -de]*

hemvār: *Daima, her zaman.*

Pes zebün [idi] ikisi **hemvār**

Bunda reftār u anda yoḳ güftār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 69, Mısra 37*). [*hemvār,]*

Ḳal ‘a **hemvār** şanki pāre-i seng

Dil-i pūlād-ı yārveş ḳatı berg (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 7*). [*hemvār,]*

Devr-i gerdüñüñ özge cünbüşi var

Sa ‘de döñdi nüḥüsetüñ **hemvār** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 143, Mısra 22*). [*hemvār,]*

İşbu fırsatda at şalup **hemvār**

‘Acem’üñ illerin ide pā-māl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 12*). [*hemvār,]*

hemvāre: *Daima, hep her vakit her zaman.*

Ḥāşılı ğördi ğayra yoḳ çāre

Bir daḥı fikre vardı **hemvāre** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 114, Mısra 22*). [*hemvāre,]*

Şöyle bārān yağardı **hemvāre**

Her buluṭ-pāre düşdi āvāre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 5*). [*hemvāre,]*

Didi kim ‘arz ḳıldı Ḥünkāra

Didi kendüyi kendü **hemvāre** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 26*). [*hemvāre,]*

İntizāmī olarla **hemvāre**

Ḳulağın ṭutar-idi güftāre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 52, Mısra 3*). [*hemvāre,]*

Durmaz efkâra düşdi **hemvâre**

Hâşılı ol gedâ-yı bî-çâre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 11, Mısra 39*). [*hemvâre,]*

hemvân: *Heybe, kese, küçük torba.*

Zâd-ile gel pür eyle **hemyânı**

Cû'-ile yile virmegil cânı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 91*). [*hemyânı, -ı]*

hengâm: *Vakit, zaman.*

Rûz u şeb gitdi eyledi içdâm

Çak hazâna qarîb-idi **hengâm** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 77, Mısra 26*). [*hengâm,]*

Bir gün irişdi Cum'a **hengâmı**

İd-i mü'min sa'îd bayramı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 133, Mısra 1*). [*hengâmı, -ı]*

hengâme: *Kavga, şamata, velvele.*

İşbu **hengâme** vü bu ceng ü döğüş

Şehr-i İzvornig'ün civârı imiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 80, Mısra 17*). [*hengâme,]*

Kıral işyânı şâh-ı İslâm'a

Her taraf tıldı ulu **hengâme** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 88*). [*hengâme,]*

hep: *Hepsi.*

Eylediler nifâkı **hep** ikrâr

Dilediler 'özürlerin tekrâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 50, Mısra 5*). [*hep,]*

Kat kalmışdur atlarımız **hep**

Erlük izhâr ider kim ola 'aceb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 19*). [*hep,]*

Çârsü oldı nâra **hep** sūzân

Ġâfil olmañ ki yandı kevn ü mekân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 33*). [*hep,]*

Hod każâ vü kader muḳarrerdür

Hep nişâb-ı naşîb muḳadderdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 32*). [*hep,]*

Hep 'avâyık 'alâyık-ı dünyâ

Bi'z-zarûrî ḳamusı oldı hebâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 41*). [*hep,]*

Kimse yanında ḳalmadı deyyâr

Yâr u iḥvânı oldı **hep** aḡyâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 80, Mısra 22*). [*hep,]*

Hep ḥelâl itdi ḳıldı ḥayr du'â

Yine senden du'âyı itdi ricâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 87, Mısra 15*). [*hep,]*

Leşkeri ğarķ-ı āhen idi ķamu

Hep müsellaķ güzide ceyş-i ‘adū (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 42*). [hep,]

Rūmili’ni **hep** ata çiğledeyin

Hep yarar erlerini iñledeyin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 111, Mısra 9*). [hep,]

Rūmili’ni hep ata çiğledeyin

Hep yarar erlerini iñledeyin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 111, Mısra 10*). [hep,]

Hep sevāhildağı kılā‘ı alam

Çaķ Sitanbul’a aķınımı şalam (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 111, Mısra 11*). [hep,]

İtdi anları daķı cümle taleb

İstedüğünü virdiler ķamu **hep** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 6*). [hep,]

Hep mefāşıl vedā‘a başladılar

Ķamu a‘zā nizā‘a başladılar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 11*). [hep,]

Begler ‘askerle çün revān oldu

Leşker-ile Doburca **hep** tıldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 122, Mısra 16*). [hep,]

Hāşılı ķondı cümle **hep** tertīb

Nāmı dindi Bekeş zihī terġīb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 131, Mısra 33*). [hep,]

Yirlü yirine vardı **hep** ümerā

Mużtarib oldu kāfir-i bed-rā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 131, Mısra 41*). [hep,]

Da‘vī-i merd itdi her birisi

Bir ere degmez idi **hep** sürisi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 132, Mısra 42*). [hep,]

‘Askerini öñine **hep** ķatdı

Çaķ görünür yirine dek çatdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 135, Mısra 5*). [hep,]

İki biñden ziyādesi Budun’uñ

Hep za‘īm ü sipāhisi oranuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 149, Mısra 8*). [hep,]

Hep fūrādā ola birer meclis

Naķş ola ‘aynı ile her meclis (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 15*). [hep,]

Virdiler **hep** bu ittifāķa rızā

Eylediler ķamusu ģayr du‘ā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 171, Mısra 25*). [hep,]

Ne Yemen ne Haleb ne Mısr ne Şām

Hāşılı **hep** vilāyet-i İslām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 48*). [hep,]

Kiminüñ şuda [...]

Hep ser-ā-pāy geydüġi ıslak (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 190*). [hep,]

Çün terāzū ķurıla maķşerde

Hep ģesāb ola merd nā-merde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 34*). [hep,]

Çü nāmını ırak yirden işitdi
 Yanından eşkiyāsın **hep** tağıtdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 201, Mısra 4*). [hep,]
 Ġazā kutlu ola diyü du‘āda
 Yir ü gök ehli **hep** cümle şenāda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 203, Mısra 20*). [hep,]
 Her ne kim iddi‘āsı müş‘ir idi
 Cümleye **hep** cevābı hāzır idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 49, Mısra 14*). [hep,]
 Şu şafāsın çıkınca kanda bulur
Hep şuyūn mācerāsı unudılır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 38*). [hep,]

hep: *Tamamen, hep.*

Dillerine gelen kamu mestūr
 Toğrusı **hep** kelām-ı Hāk mestūr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 27, Mısra 10*). [hep,]
 Hep o kan ağlamak cigerden idi
 Zerre mihrini dehr kıldı nihan (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 28*). [hep,]
 İşbu tafşīli eyle gel mücmel
 Añlayup **hep** hākīkat-ı hāli (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 61*). [hep,]
 Maḥbesi gel ziyāret it sözi kes
 İş ü güç **hep** namāz u zıkr-i Hudā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 17*). [hep,]
 İtdi ḥāver-zemīni **hep** tābi‘
 Rūm’dan oldu miḥneti dāfi‘ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 51, Mısra 13*). [hep,]
 Zīb ü zīnetde **hep** der ü dīvār
 İzdiyād üzre behceti her-bār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 67*). [hep,]
 Kūbbe **hep** ‘arşı yok şecer (..)
 Dikine tavla cümle rāh(..) (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 7*). [hep,]
 Kamu dervīşleri şalāḥ üzre
 Degül ālūde **hep** felāḥ üzre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 56, Mısra 40*). [hep,]
 Sındı **hep** cümle zümre-i tuğyān
 Yaluñuz kaldı güm-reh bu meydān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 143*). [hep,]
 Dāra mı vara yoḥsa çengāle
 Şuçı **hep** yığdı kalb-i meyyāle (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 103, Mısra 6*). [hep,]
 Ehl-i inşāfa kaldı **hep** işümüz
 Şāyed inşāfi göstere düşümüz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 145, Mısra 23*). [hep,]
 Olmayan nesneyi idüp isnād
 Olmışı yok kamusı **hep** icād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 149, Mısra 4*). [hep,]

İtdi **hep** cümlesi müşāvereyi

Göricek taşradan muhāşarayı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 179, Mısra 11*). [hep,]

Şarp u teng olmağın kamu yollar

Omuz üstinde geçdi **hep** toplar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 12*). [hep,]

‘Askere eyledi himāyetler

Yollu yolınca **hep** ri‘āyetler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 120*). [hep,]

Hizmetüñ **hep** bilindi oldı kabûl

Re’y ü fikrûñ kamu **hep** ma‘kûl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 92*). [hep,]

Hizmetüñ **hep** bilindi oldı kabûl

Re’y ü fikrûñ kamu **hep** ma‘kûl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 91*). [hep,]

Okurdu yirlerinde yine küttâb

Edānī aradan **hep** oldı nā-yâb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 38*). [hep,]

Müşerref kıldı dünyâyı kudümü

Giderdi **hep** hümümü vü ğumümü (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 205, Mısra 8*). [hep,]

Şehinşeh itdi **hep** erkāna fermān

İdeler ihtirām u ‘izz ü ‘unvân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 203, Mısra 1*). [hep,]

Tekyenüñ hizmetine kāyimler

Hep mu‘ayyen işe müdāvimler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 56, Mısra 42*). [hep,]

Pādişāh emri ile **hep** erkān

Karşu çıkmışdı cümle pīr ü civān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 25*). [hep,]

hep: Sürekli olarak, her zaman, daima.

Ne diyem cümle **hep** saña ma‘lûm

Bellü yanuñda zālīm ü mazlûm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 47*). [hep,]

Hep tenāsüb teḫālûfe başlar

Oldı abdāl-i tekye-i ğamgīn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 56*). [hep,]

Ola teftīş **hep** ḫaṭā vü şavāb

Bunuñ ol sūḫte idi bā‘iş ger (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 38, Mısra 38*). [hep,]

Ġayra meyl eylemez biri ebedā

Ġılınur **hep** cemā‘at ile namāz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 19*). [hep,]

Ġalbi nūr-ı şafā ile tıldı

Rûz u şeb bu durur du‘āmuz **hep** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 85*). [hep,]

Habse virdi rızâyı **hep** yek-ser

Kendü ḫālinde şāh-iken yārān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 6*). [hep,]

Hep ferāmūş kıldı ol eleme
 Er olan buñda dāyimā kala mı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 49*). [hep,]
 Hep cevāriḥ olup ‘amel-mānde
 Kendü ḵanda necāt ḥod ḵanda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 15*). [hep,]
 Düşdi **hep** cümle çāha añsuzdan
 Ḥālī ayruḵsı oldı bir yüzden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 29*). [hep,]
 Gördi **hep** nār başına üşdi
 Ḵurtarımayicek bile düşdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 5*). [hep,]
 Çün giriftār gördiler anı
Hep firār itdi bunca yārānı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 80, Mısra 20*). [hep,]
 Pes süvār olup ata oldı revān
 Binmede **hep** du‘āsı vird-i zebān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 87, Mısra 24*). [hep,]
 Ḥilm ü ‘izz ü vaḵār şāḥibidür
Hep şaḡīr ü kebīr rāḡıbidür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 36*). [hep,]
 Ol maḥal Jaḵa’nuñ civārı imiş
Hep yarar kāfirūñ medārı imiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 8*). [hep,]
 Defter-i ‘ömri nā-gehān düirilür
Hep şehādet merātibini bulur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 148, Mısra 30*). [hep,]
 Gitdi ol ḵaldı bu tefekkürde
Hep ḵabāḥatlerin tezekkürde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 60*). [hep,]
 Hep ḥasebler nesebler efrādı
 Yādına oldı bā‘iş ü bādī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 23*). [hep,]
 Luṭf-ı Yezdān idi **hep** fikri
 Ni‘mete şükr idi ḵamu zıkrı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 1*). [hep,]
 Sāde sultān çi dirlik ü tīmār
Hep ḡazā niyyetine varı nişār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 56*). [hep,]
 Velvele şaldı ḡayreti dehre
Hep kılā‘ u ḵurā ile şehre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 181, Mısra 46*). [hep,]
 Elli biñden ziyāde ehl-i şaḵā
 Ḵaşdı **hep** illeri yaḵa vü yıḵa (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 182, Mısra 8*). [hep,]
 Ḵır‘at olındı emr-i sultānī
Hep bilindi murād-ı ḥāḵānī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 118*). [hep,]
 Ža‘fi olur idi ḵuvāya bedel
Hep cevāriḥ olurdu şāḥib-‘amel (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 187, Mısra 38*). [hep,]

Şu dem ki geldi hâtem devlet-ile

Cihân **hep** karşı çıktı 'izzet-ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 194, Mısra 2*). [hep,]

Olardan 'âciz iken ehl-i hâcât

Gezerken elden ele **hep** mühimmât (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 20*). [hep,]

İşin **hep** kendü gördi ehl-i hâcât

Degüldür bi'l-vesîle cümle bi'z-zât (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 39*). [hep,]

Kaldı havf u recâda **hep** yārân

Gâh şād u feraḥ gehī nālân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 48, Mısra 49*). [hep,]

Kamusı oldu anda ḥor u ḥakīr

Gördi **hep** cümle anda bay u fakīr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 49, Mısra 34*). [hep,]

Ḥayliden tekkelerde gezmiş-idi

Hep ışıklarla yoldan azmış-idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 28, Mısra 14*). [hep,]

Hep ḡanī vü fakīri müstaḡni

Her birisi ḡayūr u ḡönlü ḡanī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 55*). [hep,]

hep: " Bütün, her bir " anlamında belgisiz sıfat.

Kendü öz oğlu gibi sevmiş-idi

Hep münāfıklar anı bilmiş-idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 26, Mısra 14*). [hep,]

her: Far. Tamim edatı. Hep, bütün: herkes.

Meḥeki rāh olur-imiş **her** erüñ

Ḡurbetüñ ḥālını ḡarībe şoruñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 73, Mısra 5*). [her,]

Ḥvāb-ı ḡaflet cihānı almış-idi

Her kişi ḥvābgehde kalmış-idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 14*). [her,]

Müşterī kızdururdu ehl-i dükān

Şatılup **her** metā ' kız oldu ol ān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 50*). [her,]

Her dükān ejdehā-yı āteş-dem

Nārdan dem urur-idi ol-dem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 57*). [her,]

Odlu āh eyler-idi **her** dükkān

Yana yakıla ḥāk-ile yek-sān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 61*). [her,]

Ṭaḡ içine kaza çü inmiş-idi

Her ağaç bir 'aşāya binmiş-idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 79, Mısra 2*). [her,]

Şarp olup-durdu **her** kişinüñ işi

Akçasıyla belā alurdu kişi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 82, Mısra 31*). [her,]

İrte evvel günü meh-i şavmuñ

Vakt-i ta' zîmi idi **her** kavmuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 87, Mısra 6*). [her,]

Mîr Kâsım ki Hersek'ün begidür

Her cihetle şecî'leruñ yigidür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 36*). [her,]

Cümle maqşûduñ anda hâşıl olur

Her merâmuñ huşûle vâşıl olur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 104, Mısra 18*). [her,]

Her sipâhîsi gayret-ile za'îm

Beg kadar her za'îm hulkı kerîm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 25*). [her,]

Karşu dil aña uzadur oldı

Her reg olmuşdı ayağı bağı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 45*). [her,]

Her medâr oldı zergeruñ kafesi

Aşılur çevre gevheruñ niçesi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 67, Mısra 29*). [her,]

İtdi kadrince **her** garîbe 'atâ

Zîre bu idi maqşad-ı aqşâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 73, Mısra 23*). [her,]

Tende rûh-ı 'adûyı gördi gezer

Şeşperuñ **her** peri yatağın arar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 52*). [her,]

Eyledi lutf-ı Hakk'a şükrânı

Yâd idüp **her** cihetde Yezdân'ı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 44*). [her,]

Her satır şanki hançer-i bürrân

Bağrına açdı yâreler ol ân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 96, Mısra 11*). [her,]

Oldı başı kayusu **her** kişinüñ

İrdi alnı yazusu **her** kişinüñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 98, Mısra 5*). [her,]

Oldı başı kayusu **her** kişinüñ

İrdi alnı yazusu **her** kişinüñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 98, Mısra 6*). [her,]

Eyle yârâna dâyimâ taḥsîn

'İş iderler bu tarz-ile **her** hîn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 36*). [her,]

İntizâmî'ye eyledi 'izzet

Her cihet birle eyledi rağbet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 105, Mısra 18*). [her,]

Oldur omac iden anı **her** geh

Eskidür birini anuñ **her** meh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 46*). [her,]

Nakş u taşvîrine idüp ikdām

Her cihet birle itdiler itmām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 38*). [her,]

Giyimlü atlar u (....) tâzlar

Silâhı ile geldi **her** dilâver (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 30*). [her,]

Her biri dürlü naķş-ile mersüm

Her evün ketħudāsı bir maħdüm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 22*). [her,]

Seyr-i reftâr idince **her** maħbûb

Baķa-ķalur ħabâb göz belürüp (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 55, Mısra 27*). [her,]

Her sipâhîsi ġayret-ile za‘îm

Beg ķadar **her** za‘îm ħulķı kerîm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 26*). [her,]

Ne seķâmet idüġi añlanmaz

Her gören irteye ķalur şanmaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 38*). [her,]

Nāmına dinilür Timok bir cû

Başdan ayaġın uzadup **her** sû (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 16*). [her,]

Her gören şimdi aña munşıfđur

Şûretâ görüp ol ki vâķıfđur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 19*). [her,]

Oldı mâni‘ bu mâcerāya ķü şu

Geçidin ħod aradılar **her** sû (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 18*). [her,]

Kendü kendüye eyledükçe ħitâb

Her su‘âline işbu idi cevâb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 160, Mısra 50*). [her,]

Her elif şıdķ-ı ħâle dâl olsun

Düşmenün şâħib-ibtizâl olsun (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 6, Mısra 15*). [her,]

Her du‘âyı ķabûl ider Allâh

Kimse bu yolda olmadı ġüm-râh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 72, Mısra 21*). [her,]

Her cihetle seħāya el ķardı

Câh u temķîni ehline virdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 85, Mısra 35*). [her,]

Otururken o şaħş-ı nâ-ma‘ķûl

Raħmı yok **her** cihetde rind ü fużûl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 101, Mısra 6*). [her,]

Bâd-ı şarşarla berf olınca bedîd

Rîşi **her** nev-cüvānuñ oldı sepîd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 109, Mısra 24*). [her,]

Maşlahatđur didi yazuñ nâme

Her sözine be-ser didi ħâme (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 114, Mısra 24*). [her,]

Şâħlar birbirine ġirmiş-idi

Her şecer bir ‘aşāya binmiş-idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 26*). [her,]

Ķaşd-ı kâfir diyü meġer ki ķınâr

Elin açmış du‘â ider **her** bâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 28*). [her,]

Her şanevber kıyāma durmış-ıdı

Her şecer başķa ħayme ķurmuş-ıdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 39*). [her,]

Her şanevber kıyāma durmuş-ıdı

Her şecer başka hayme kurmuş-ıdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 40*). [her,]

Şöyle bārān yağardı hemvāre

Her bulut-pāre düşdi āvāre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 6*). [her,]

Țutdı **her** cānibi şehāb tamām

Göze göstermez-idi dehri ğamām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 7*). [her,]

Zīre deryā-miṣāldür ol cū

Şūrişi pür-şadā-y-ile **her** sū (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 126, Mısra 18*). [her,]

Ehl-i İslām esīrine küffār

Anda eyler şikenceyi **her** bār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 34*). [her,]

İhtilāle düşer diyānetümüz

Her kapuda dinür hıyānetümüz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 14*). [her,]

Bahr-ı hayretde lücceler ğālib

Keşt-i tense raḥne **her** cānib (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 102*). [her,]

Ba‘dehū virdi Mısr eyāletini

Her cihetle idüp ri‘āyetini (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 151, Mısra 10*). [her,]

Didi iy devlet ıssı rüşen-rāy

Her sözüñdür kelām-ı dil-ārāy (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 60*). [her,]

Her koyunuñ derisini yüzse

Cümlenüñ ‘ömri defterin büzse (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 35*). [her,]

Geçdi ‘ālemden ü şafāsından

Her cefāsından u vefāsından (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 160, Mısra 6*). [her,]

Her okuyan du‘āyı ger okusa

Țālibüñ ḥaḳkını yirine kosa (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 27*). [her,]

Muṣṭafā-nām ḥaṭṭ-ile ma‘rūf

Her kalemde liyāḳati mevşūf (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 32*). [her,]

Her seyishāneyi iki ādem

Geçürince çekerci ḥaylī nedem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 13*). [her,]

Dār-ı dünyāya püşt-pā urduñ

Her ṭarīḳuñ mezelletin gördüñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 174, Mısra 12*). [her,]

İtdi **her** manşīb ehl olana vedā‘

Ḥaḳ kelām olur oldu kuru şudā‘ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 174, Mısra 15*). [her,]

Pāye pāye menāşiba çıkmış

Her ṭarīḳa yolu ile gitmiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 28*). [her,]

Âl-i 'Osmân'a hizmetüñ sâbık

Her cihetden ri'âyete lâyıķ (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 88). [her,]

Didi **her** miḥnetüñ oldu oranı

Gidüp ednâ gelür a'lâ zamânı (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 3). [her,]

İçer ter büse-kārī tolular **her** kâmet-i tûbâ

Ne şîrîn berg ü bār olur viren böyle şemer meclis (Tuhfetü'l-İhvân, Müfret 2, Mısra 13).
[her,]

İtdiler ḥâl-i 'âlemi çü me'âl

Bâğdan aldı **her** biri bir ḥâl (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 4). [her,]

Dürr-i meknûn **her** sözüñ olsa

Hoş kelâmuñla bu cihân tolsa (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 7, Mısra 15). [her,]

İstinâdı ulu yire ide-gör

Dir-iseñ **her** sözüñ ola manzûr (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 7, Mısra 20). [her,]

Her sözi bir kitâbdur gördüm

Vâkı'â feth-i bâbdur gördüm (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 9, Mısra 1). [her,]

Şad hezâr 'özü ile 'ubûdiyyet

Her kemâl ehline idüp minnet (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 9, Mısra 8). [her,]

Kaddi ḥam çengveş fiğân iderek

Şavt ide nâle zâr idüp **her** reg (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 11, Mısra 10). [her,]

Ola ḥalka-be-güşü **her** gül-ruh

Sözüñ añlaya diñleye pâsuḥ (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 12, Mısra 9). [her,]

Gülşenüñ bir ğarībidür bülbül

Güş ider nağmesin velī **her** gül (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 13, Mısra 4). [her,]

Hoş şadâ-y-ile baksaña nâya

Leb-be-leb oldu **her** şeker-ḥâya (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 13, Mısra 6). [her,]

Mâl odur kim hîç olmaya saña bār

Râzıķuñ saña ańdura **her** bār (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 14, Mısra 6). [her,]

İtmeye izdiyâdına hevesi

Şükr-i Rezzâķ'a aç **her** nefesi (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 14, Mısra 16). [her,]

İstikâmetle idegör ḥareket

Bulasın **her** işüñde tâ bereket (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 15, Mısra 10). [her,]

Bu bahâne ile odunuñ ayrı

Ayrı **her** ḥüb-çehrenüñ seyri (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 44). [her,]

Her kılında niçe gönüller esîr
 Bir durur yanlarında bay u fakîr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 51*). [her,]
 Çemeni şuffalar kenârı tolu
 Cem' olur **her** zamânda kiçi ulu (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 8*). [her,]
 Taşra çıkdukça **her** o meh-pâre
 Dökilür der yirine seyyâre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 29*). [her,]
 Cem'-i 'irfân tolu **her** cânib
 Halkınuñ çoğı kâmil ü kâtib (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 49*). [her,]
 İde **her** fenne meyl ola tâlib
 Şerre hayrını eyleye gâlib (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 21*). [her,]
 Her kademde urulsa ger yolumuz
 Hâk çü lutf eyleyüp alur elümüz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 25, Mısra 21*). [her,]
 Lutf-ile yâd idüp anı **her** bâr
 Gâh hil'at virüp gehî destâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 26, Mısra 15*). [her,]
 İşbu seccâde-i Resûl hâkkı
Her gâdûba dil-i hamûl hâkkı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 52*). [her,]
 Her nevâlûn 'uyûbın ide gider
 Vây eger sürçe ayagûn bir dem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 33, Mısra 16*). [her,]
 Dehre çaķmaķdadur anı **her** hîn
 Her ser-i mû teninde reh-zen idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 20*). [her,]
 Dehre çaķmaķdadur anı her hîn
Her ser-i mû teninde reh-zen idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 21*). [her,]
 Bir deriye şarıldı cism-i hâzîn
 Gördi **her** vech-ile dilin mecrûh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 59*). [her,]
 'Âlim-i cümle ger muhîll ü muhâl
 Zerre zerre bilür **her** eşyâyı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 69*). [her,]
 Geldi **her** işiden kişiye nedem
 Tañlayup bunlaruñ irâdetine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 12*). [her,]
 Eyledi **her** su'âle niçe cevâb
 Geh hitâb-ı güzîn ü gâh 'itâb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 49, Mısra 7*). [her,]
 Her su'âle cevâbı hâzır idi
 Toğruya Hâk mu'in ü nâşır idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 49, Mısra 9*). [her,]
 Ceng eri **her** bedende itse qarâr
 Ayla yıl ola niçe niçe hezâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 3*). [her,]

Her ğanīmetde hisse-i ğāyib

Evvelā aña lāzım u lāzib (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 56, Mısra 21*). [her,]

Tab‘-ı mevzûnın eyleyüp tahsîn

Luţf-ile yâd idüp anı **her** hîn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 58, Mısra 8*). [her,]

her: Her. her bir

Subh-ı şâdık irince ol leb-i mâ

Mâhiler bey‘ olunmada **her** cā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 46*). [her,]

Düşdi **her** kalbe dürlü dürlü gümân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 133*). [her,]

Pister-i cism tolu sūzen idi

Gördi ser-keşlük itdi **her** evbâş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 23*). [her,]

Her següñ şavtın idesin teskîn

Zîr-i desti-durur anuñ herkes (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 36*). [her,]

Mü‘min olan ider mi andan ibā

Bu degül **her** belā-keş ola velî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 77*). [her,]

Düşdügi-çün yolına **her** hāruñ

Silleden gömgök oldu ruhsāruñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 41, Mısra 13*). [her,]

Gök kapısı küşādedür **her** şeb

Gözi açuqlara odur maţlab (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 46, Mısra 17*). [her,]

Her kapusunda dürlü hālâtı

Her biri pehlivān ālâtı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 13*). [her,]

Her cilāsın komış nişānesini

Añdura şoñra tā zamānesini (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 15*). [her,]

Devlet ü ni‘metüñ ola dāli

Ola ma‘rûf anuñla **her** vālî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 38*). [her,]

Eylemişler birin cahīm-mişāl

Her zebānī elinde bir çengāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 72*). [her,]

Her o germ-ābeye giren hālvat

Oldı mecnûn-ı bir perî elbet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 55, Mısra 3*). [her,]

Taşra çıkdıkdā **her** o gonca-i ter

Gül tolu **her** birinde gonca-i ter (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 55, Mısra 25*). [her,]

Elde ser-deste baldurı çıplak

Sîne vü kolu dağlu **her** dazlak (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 56, Mısra 36*). [her,]

Zīb ü zīver tolu ma‘ānī-i ḥūb
 Oldı **her** beyti çün-cinān mergūb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 59, Mısra 2*). [her,]
 Her elif serv-kaḍ nigārāsā
 Vādī-i ‘izzet içre cılve-nümā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 59, Mısra 9*). [her,]
 Var mı ḥalvā ki olmaya dūdı
 Var durur **her** Ḥalīl Nemrūd’ı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 65, Mısra 6*). [her,]
 Bir sâ‘at soñra dirlügüñ yılce
 Artuğın kıl ḥesāb **her** dilce (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 65, Mısra 30*). [her,]
 Her kılı bir dil oldı şekvāda
 Senden oldı diyü o da‘vāda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 69, Mısra 35*). [her,]
 Her kişinüñ var imiş anda tamām
 Germ-ḥāneleri mişāl-i ḥamām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 70, Mısra 25*). [her,]
 Üngürüs’de ğazā idi fikrūñ
Her każāya rızā idi fikrūñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 86, Mısra 18*). [her,]
 Tağları ḥaylī şarp idi o yerūñ
Her ağaç dibi merzi şīr-i nerūñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 10*). [her,]
 Her gemi bir hilāle beñzer idi
 Sūr‘at itse ḥayāle beñzer idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 17*). [her,]
 Şāhdan geldi şanki buyruğ-ıla
Her sözini geçürdi yumruğ-ıla (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 58*). [her,]
 Her girībānı kim açar şemşīr
 Fevrī dikerdi sūzeni ile tīr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 73*). [her,]
 Her işe kim iderdi ol tedbīr
Her ne dem kim iderdi dār-ile gīr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 105, Mısra 11*). [her,]
 Ḥāline ol tekerlegüñ bağıdı
Her şınuḵ yire rīsmān tağıdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 64*). [her,]
 Her merāmuñ Ḥudā iderdi kabūl
 Ol kapudan döner mi kimse melūl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 33*). [her,]
 Var-idi ba‘zı düşmeni kapuda
 Gedüğe taş ḳor-idi **her** yapuda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 148, Mısra 2*). [her,]
 Her hüner ehli neyle gelmiş ise
 Pīşesinde ne fenni kılmış ise (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 13*). [her,]
 Hep fūrādā ola birer meclis
 Naḳş ola ‘aynı ile **her** meclis (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 16*). [her,]

Geldügin **her** gören beşâretde
 Yolına cân atup ziyâretde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 31*). [*her,]*
 İtdi Canik tağların mesken
Her mağarası ‘askere me’ men (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 72*). [*her,]*
 Nazm u neşr ehli itdügi tek bu
Her muşannif murâdudur bu kamu (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 54*). [*her,]*
 Her ol-kim eyleye aña tağallûf
 Anuñ dāyim işi olur te’essüf (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 27*). [*her,]*
 Soruldu **her** konaklarda mezâlim
 Tereddüdsüz sezâsın buldı zâlim (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 69*). [*her,]*
 İtdi fetḥ-i kelām **her** yirden
 Açdı söz **her** maḳām u **her** yirden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 20, Mısra 4*). [*her,]*
 Sırr-ı pinhānuma olan ‘ārif
Her sözüñ baña bir kitāb oldu (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 36, Mısra 5*). [*her,]*
 Her kelām anca faşl ü bāb oldu
 Cāndan sevgülü cihāndan ‘azîz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 36, Mısra 6*). [*her,]*
 Dūdesi dūd-ı nār-ı ḥaşm-ile kîn
Her satır mişl-i ḥancer-i bürrân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 38, Mısra 11*). [*her,]*
 Kāra bahtından özge virdi nişān
 Tırveş **her** elif olup pertāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 38, Mısra 13*). [*her,]*
 Biñ nefer **her** geminüñ içinde
 Kimi öñinde vü kimi kıçında (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 171, Mısra 7*). [*her,]*

her: *Hangi.*

Ādeme **her** belā ki geldi ise
 Kendü nefsinden oldu bildi ise (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 11, Mısra 31*). [*her,]*
 Hā ḳasem ide **her** dü-dīde ile
 Añladup ḥālūñi cerīde ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 6, Mısra 33*). [*her,]*

her dem: *Her zaman.*

Tāli’-i bed senüñle ḥod biledür
 Seni **her-dem** ḳazālara iledür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 74*). [*her-dem,]*

her-bār: *Daima, her vakit.*

Dilüni ısıcağda tut **her-bār**

Cüst ü cū eyle ‘aql u fikretle (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 56*). [*her-bār,]*

Zîb ü zînetde hep der ü dîvār

İzdiyād üzre behceti **her-bār**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 68*). [*her-bār,]*

hergiz: *Asla, hiçbir zaman, ömrübillah.*

Ta‘accüb itdi didi hânlarına

Bu tarzı görmedi **hergiz** kimesne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 52*). [*hergiz,]*

Bu pā-bendi kamuya itmişem ben

Velîkin buña **hergiz** çäre bilmen (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 198, Mısra 8*). [*hergiz,]*

Gedâlar bay u bay oldu şafâda

Kimesne kalmadı **hergiz** cefâda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 200, Mısra 26*). [*hergiz,]*

herîf: *Adi, bayağı adam.*

Ol filoriye rehn için o **herîf**

Bir dizi incü virmiş-idi laîf (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 47*). [*herîf,]*

herkes: *Kim varsa hepsi, mevcut olan bütün insanlar.*

Muktezâ-yı cihâmı çün gördi

Herkesüñ ayağına yüz urdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 11, Mısra 18*). [*herkesüñ, -üñ]*

Herkes itdi muhabbetin izhâr

Hvâb-ı gâfletden oldu şan bîdâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 73, Mısra 17*). [*herkes,]*

Herkesüñ gözleyüp münâsebetin

Añlayup hâlini muvânesetin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 73, Mısra 19*). [*herkesüñ, -üñ]*

Herkes iflâsa vardı boy egdi

İntizâmî’ye dahı pây degdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 83*). [*herkes,]*

Cism ü endâma lerze düşdi o dem

Herkese gelmiş-idi başka nedem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 46*). [*herkese, -e]*

Rub‘-ı meskûna bu belâ düşdi

Herkesüñ başına elem üşdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 52*). [*herkesüñ, -üñ]*

Herkesüñ bir harâreti var idi

Yana yakıla yüregi eridi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 41*). [*herkesüñ, -üñ]*

Herkes irdi bu kadar hüsrân

Bunca māl u menāl olup sūzân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 19*). [*herkese, -e]*

Hâtıra bir gurûr olup nâşî

Herkesüñ ağıdı hüd gözi yaşı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 24*). [*herkesüñ, -üñ*]

Ulu derd oldu **herkese** ol-dem

Ol küçüklükle fitne-i 'âlem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 84, Mısra 25*). [*herkese, -e*]

Hân Selîm'üñ zamânı 'izzetde

Herkesüñ fikri 'îş ü 'işretde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 50*). [*herkesüñ, -üñ*]

Herkes ocağ başın idüp mihrâb

Ka'de-i 'âhire iderdi şitâb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 109, Mısra 13*). [*herkes,]*

Vardı **herkes** huzûr u râhatına

Toldı zevk u şafâ cihâna yine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 13*). [*herkes,]*

Herkesüñ fikri seyl ü ma'ber idi

Gel geçid vir katı sitemger idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 31*). [*herkesüñ, -üñ*]

Zuhr irişdi vü geldi vaqt-i namâz

Kıldı **herkes** şalât u itdi niyâz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 133, Mısra 4*). [*herkes,]*

Herkes olur çoçinüñ üzre süvâr

Anda budur tarîk-i dâr u diyâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 137, Mısra 7*). [*herkes,]*

Herkesüñ hâlin itdi çün tefûş

Bağdı anı vü gördi bî-teşvîş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 9*). [*herkesüñ, -üñ*]

Bunca serdârlar gelüp gitdi

Herkes 'aqlınca dikkati itdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 28*). [*herkes,]*

Kıraluñ idi zulmi hüd muhkem

Herkesüñ sūrı oliceğ mâtem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 82*). [*herkesüñ, -üñ*]

Vaşlını çün müyesser itdi Ğanî

Virdi **herkes** du'â hediyyesini (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 34*). [*herkes,]*

Başlu başına **herkes** itdi du'â

Rûz-ı Kâsım karîb olup farzâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 179*). [*herkes,]*

Herkesüñ karnı vü gözi tldı

Hüb tarz içre 'âlemi koydı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 49*). [*herkesüñ, -üñ*]

Çün karîb oldu vü görindi kenar

Herkes itdi biri birini kenâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 54*). [*herkes,]*

Şarf-ı maqdûr eylesün **herkes**

Dikkat u ihtimâm idelüm bes (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 37*). [*herkes,]*

Şakınup kendü kürkini **herkes**

Çok nemed dıtdılar şu öñine pes (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 25*). [*herkes,]*

Şişdi kabardı **herkes** öyke ile

Atda t̄aḳat mı ḳaldı p̄ile-y-ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 84, Mısra 11*). [*herkes,]*

Üngürüs uçların ḳoyup **herkes**

‘Azmi cezm itdi ġāzīler aña bes (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 86, Mısra 9*). [*herkes,]*

Herkes elde dutar-idi tolu cām

Aluban böylece cihāndan kām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 5*). [*herkes,]*

Çāre itmezdi saña ehl-i nifāḳ

Herkesüñ ḳalbi tolar-idi vifāḳ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 38*). [*herkesüñ, -üñ]*

Hāline göre **herkes** itdi ‘aṭā

Hāşılı cānibeyn buldı rızā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 171, Mısra 29*). [*herkes,]*

Herkes işidicek şadāretini

Hüsn-i tedbīr-ile vezāretini (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 43*). [*herkes,]*

Herkesüñ şu çıkınca ardından

Var mı ārām seyl derdinden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 183*). [*herkesüñ, -üñ]*

Bir sefer her birine lāzım iken

Herkesüñ re’yi buña cāzim iken (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 148*). [*herkesüñ, -üñ]*

[.....]

İşābet eyledi şöhetde **herkes** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 24*). [*herkes,]*

Muḳteżā-yı cihānı çün gördi

Herkesüñ ayağına yüz urdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 11, Mısra 18*). [*herkesüñ, -üñ]*

Diñleyüp **herkesüñ** muşāḳabetin

Gözleyüp vaż‘inuñ münāsebetin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 65*). [*herkesüñ, -üñ]*

Rāh-ı tüccārda t̄arīḳ sürüp

Herkesüñ maṭlabın arayı düzüp (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 28*). [*herkesüñ, -üñ]*

Herkese kendü boğazı bir yük

Yüki ḳo nāzūkāne ol çāpük (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 65*). [*herkese, -e]*

Her birinde nişānı var kesenüñ

Herkesüñ bellü bu benüm bu senüñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 26*). [*herkesüñ, -üñ]*

Defle itseñ terennümāta heves

Çün-celācil ḳulaḳ ura **herkes** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 13, Mısra 8*). [*herkes,]*

Virdi revnaķ ‘azīm bu şehre
 Buldı **herkes** yanında bir behre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 92*). [*herkes,]*
 Kāşkī **herkes** itse bize cefā
 Ecr-içün rahmet-i Hāķ olsa ‘aṭā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 25, Mısra 19*). [*herkes,]*
 Şandugı koltuğında cüz-ḥvānuñ
Herkes eyler ümīdin ihsānuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 104*). [*herkes,]*
 İki yüzlülük eyledi nāme
 Ta‘ne taşın urur idi **herkes** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 67*). [*herkes,]*
 Nice eylersin işbu ḥālī ḥayāl
Herkes eyler saña yavuz nazarı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 23*). [*herkes,]*
 Her següñ şavtın idesin teskīn
 Zīr-i desti-durur anuñ **herkes** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 37*). [*herkes,]*
 Herkes eylerdi mālını iṣār
 Ol iderdi sirişk-i eşki niṣār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 47, Mısra 19*). [*herkes,]*
 Herkes āzāde yār-ile ḥandān
 Ağlayuban o silsile-gerdān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 47, Mısra 31*). [*herkes,]*
 Kāpusında murād alur **herkes**
 ‘Āķıl olan ider o mīre heves (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 52, Mısra 41*). [*herkes,]*
 Herkese nīk-ḥvāh u rif‘at-cū
 Nīk nāmı cihān ṭolu her sū (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 26, Mısra 7*). [*herkese, -e]*

hersek: *Bosna'da Hersek sancağı.*

Hersek’e vālī oldı şād u şen
 Hāṭırından gider mi ḥubb-ı vaṭan (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 26, Mısra 39*). [*hersek’e,]*
 ‘Arz olınduķda zümre-i ümerā
Hersek’üñ sancağına dikdi livā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 26, Mısra 38*). [*hersek’üñ,]*
 Hersek’üñ sancağını itdi kabūl
 Mevlid ü mürzi-di anuñ zīrā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 38, Mısra 4*). [*hersek’üñ,]*
 Hersek’üñ irdi çünki tağlarına
 Geldi şimdi daḥı kışuñ yerine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 70, Mısra 41*). [*hersek’üñ,]*
 Hersek ucı-durur leb-i deryā
 Mürde nāmuñı eyle var iḥyā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 86, Mısra 19*). [*hersek,]*
 Āḥirü’l-emr **Hersek’e** irdi
 Hızmet-i mīr-i ekreme durdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 88, Mısra 3*). [*hersek’e,]*

Mîr Kāsım ki **Hersek'üñ** begidür

Her cihetle şecî'lerüñ yigidür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 35*). [*hersek'üñ,]*

İşbu yaña meger gelüp cāsūs

Didi **Hersek** begine kim efsūs (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 2*). [*hersek,]*

Taķınupdur yanına ġāzîlerin

Bosna vü **Hersek'üñ** yararların (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 30*). [*hersek'üñ,]*

Hersek'üñ taġlarına çün irdi

Hüb āb u hevāya cān virdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 23*). [*hersek'üñ,]*

Rūm'da **Hersek'i** idüp tercîh

Meylini aña eyledi taşrîh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 16, Mısra 49*). [*hersek'i,]*

hevā: Arzu, heves.

Göñli vaġdet maķāmın itdi heves

Didi iy dil **hevā** yeter sözi kes (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 66*). [*hevā,]*

Bu **hevā** ile Zühre naġme-serā

Tāze şavt-ile tōldi köhne serā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 143, Mısra 25*). [*hevā,]*

Aşl-ı maķşūda idelüm āġāz

Ol **hevādan** göñül ura pervāz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 160, Mısra 2*). [*hevādan, -dan]*

Gel **hevādan** ferāġat eyleyigör

Ķurş-ı şabra ķanā'at eyleyigör (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 19*). [*hevādan, -dan]*

Dāyesi hem-nişîni hem-rāzı

Bir **hevāda** iderdi pervāzı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 100, Mısra 22*). [*hevāda, -da]*

İntizāmī **hevāya** yeltenme

Degme bir rüzgāra aldanma (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 99*). [*hevāya, -y, -a]*

hevā: Hava II Arzu, aşk.

Bād u nār eyler idi el oyunın

Bu **hevā** ile çarġa dutdı yōnin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 48*). [*hevā,]*

'Ayn-ı 'āşık gibi **hevāda** ġabāb

Çeşm-i dehri tumanladurdı şehāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 9*). [*hevāda, -da]*

Luţf-ı taḃ' -ile ādemîsi zarîf

Dāyimā ābı vü **hevāsı** laţîf (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 52*). [*hevāsı, -s, -ı]*

Gāh qar yağar-ıdı geh bārān

Kimse görmezdi hoş **hevā** bir ān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 109, Mısra 16*). [*hevā,]*

Cān-fezā ābı vü **hevāsı** laṭīf

Kāmil ocağı ādemīsi zārīf (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 123, Mısra 31*). [*hevāsı, -s, -ı]*

Sākin olsa **hevā** yok olsa mażar

Olmasa bir siñeg vızıldısı ger (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 21*). [*hevā,]*

Gün ısıcağ **hevā** yanar āteş

Ejderāsā semūmı ħod dem-keş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 107*). [*hevā,]*

hevā: *Makam, nağme.*

Sāzda bağlasa maḳām u **hevā**

Rūḫa virür ğıdā vü cāna nevā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 19*). [*hevā,]*

hevādār: *Dost, âşık, kafadar, havalı.*

Ḥārdan ḥāvlı çekdi gör müjgān

Yok **hevādār** āhdan ğayrı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 39*). [*hevādār,]*

hevādār: *Istekli, meyilli II dost, âşık.*

Añma ne vaż‘ itdügin nākes

Āh ḳaldı hemān **hevādārı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 69*). [*hevādārı, -ı]*

heves: *Arzu, meyil.*

Cūş ḳıldı dem-i şecā‘ati pes

‘İd-i ḳurbān idi murād u **heves** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 123, Mısra 6*). [*heves,]*

hey: *Ey!.*

Didi gel ğāfil olma **hey** nā-merd

İkiñüz daḫı şimdi aldı bu berd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 70, Mısra 9*). [*hey,]*

Oldı çok ṭāḳ-ı kāfirī-bünyād

Hey müselmānlar ḫarāb-ābād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 82, Mısra 16*). [*hey,]*

Göze itme yaşağı **hey** gözi kör

‘Avratuñ yüri evde zabt idegör (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 137, Mısra 25*). [*hey,]*

İntizāmī‘ye ḫayli itdi cefā

Didi **hey** derdmend vā-ḫayfā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 16*). [*hey,]*

heybet: *Mehâbet, mehiblik, korku verme.*

Heybete gelse top atıla cibâl

Rub'-ı meskûna irişür zilzâl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 131, Mısra 27*). [heybete, -e]

Heybet irdi simâkine feleküñ

İrdi zilzâl kalbine semeküñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 133, Mısra 11*). [heybet,]

Ġâzîlerde ferîd odur şimdi

Heybeti ber-mezîd odur şimdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 134, Mısra 10*). [heybeti, -i]

Felek şîrine hem-pençe uranlar

Cihâna **heybet** ü şavlet şalanlar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 201, Mısra 2*). [heybet,]

hey'et: *Şekil, suret; görünüş; hâl, durum.*

Bahtın aındı çü **hey'etin** gördi

Cânda yir itdi aña yol sürdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 42, Mısra 5*). [hey'etin,]

heyhât: *Yazık, ne yazık.*

Ol zamânda meger ki ol haşerât

Didi nâmin o kal'anuñ **heyhât** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 22*). [heyhât,]

heyülâ: *Ürkütücü hayal, ürkütücü hayâlî şey.*

Bir **heyülâ** idi hemân cismi

Kalmış eşbâhınuñ hemân resmi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 11*). [heyülâ,]

hezâr: *"Bin, binlerce" anlamında belgisiz sıfat.*

Hayrû'l-âline ehline her bār

İntizâmî dürûd ola **hezâr** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 2, Mısra 6*). [hezâr,]

Ser-güzeştüñde vardur anca nazar

Zîre çekdüñ **hezâr** havf u haţar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 6, Mısra 12*). [hezâr,]

Nağd-ı 'irfânı eyledükçe nişār

Arta eksilmeye **hezâr** hezār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 12, Mısra 4*). [hezâr,]

Nağd-ı 'irfânı eyledükçe nişār

Arta eksilmeye **hezâr** hezār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 12, Mısra 4*). [hezâr,]

Dâne bir saç gör e **hezâr** biter (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 33, Mısra 40*). [hezâr,]

Başuñ olsa **hezār** eger miskīn
 Ger birin kırtarur-iseñ taḥsīn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 48, Mısra 35*). [*hezār,]*
 Bunca tedbīr ü anca re'y-i güzīn
 Ḥazretüñdür **hezār** şad taḥsīn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 181, Mısra 40*). [*hezār,]*
 Emr-i şāh-ile ol daḥı telķīn
 İdicek şad **hezār** aña nefrīn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 42*). [*hezār,]*
 Sehī-kāmet mükellef nīze-bāzān
Hezārān şöhret ile kıldı cevīlān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 38*). [*hezārān,]*

hīç: *Katiyen, asla.*

Tazarru' pīrlükdedür recā bīmārlık vaḳti
 Kūhūlet geldi irişdi fu'āda ḳalmadı **hīç** fer (*Tuhfetü'l-İhvân, Kaside 1, Mısra 14*). [*hīç,]*
 Māl odur kim **hīç** olmaya saña bār
 Rāzıkuñ saña añdura her bār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 14, Mısra 5*). [*hīç,]*
 Virgil ehl-i nifāḳa bir miḥnet
 Görmesün 'ömri içre **hīç** minḥat (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 73, Mısra 40*). [*hīç,]*
 İntizāmī göricegiz her çend
 İrmemişdi metā'a **hīç** gezend (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 16*). [*hīç,]*
 Nesne yok didi bunda **hīç** meşelā
 Böyle kıru şudā' bize ne belā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 31*). [*hīç,]*
 Elvedā' didi ey sefine yūri
 Uğramasun izüñe **hīç** yol eri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 82*). [*hīç,]*
 Rū-be-rū **hīç** şūrete gelmez
 Vech-i ma'ḳulı añlayup bilmez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 84, Mısra 23*). [*hīç,]*
 Ḥaylī luṭf itdi eyledi iḥsān
Hīç yanından ırmadı bir ān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 88, Mısra 10*). [*hīç,]*
 Var zırıhda tevekkül-i muṭṭlaḳ
 Yummaz oḳdan gözini **hīç** el-ḥaḳ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 102*). [*hīç,]*
 Derdmend erlik idenüñ aşlā
 Adı añılmaz-ıdı **hīç** ḳaṭ'ā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 54*). [*hīç,]*
 Niçeden bī-ḥaber durur erkān
Hīç şormaz birin daḥı a'yān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 62*). [*hīç,]*
 Āl-i 'Osmān vilāyetini ḳamu
 Tābī' itdi ḳomadı **hīç** 'adū (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 95, Mısra 34*). [*hīç,]*

Virmeyüp **hîç** aralık bir ân

İtdiler böyle ‘îş niçe zamân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 9*). [*hîç,]*

Hîç ayak kalkmadın piyâle ile

Ya ‘nî deşt-i şafâda lâle ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 11*). [*hîç,]*

Göz kıpar sâķīye görince habâb

Hîç bu şüret tutar mı cāy-ı şarâb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 18*). [*hîç,]*

Ol zamân bir zamân idi meşelâ

Hîç ‘ömrinde içmeyen zurefâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 24*). [*hîç,]*

Ol pîrûñ hulkı gam nedür bilmez

Sîm ü zer ellerinde **hîç** ilmez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 34*). [*hîç,]*

Zevk u şādīde cümleten ‘âlem

Hîç gamgîn yoğ-ıdı bir âdem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 48*). [*hîç,]*

Olmamış-ıdı **hîç** dest-dirâz

Vaşl-ı dîdâra idi bunca niyâz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 61*). [*hîç,]*

Kopdı yârûñ karîhasından o dem

Bundan özge olur mı **hîç** kerem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 100, Mısra 6*). [*hîç,]*

Bir büyük balta al didi elüñe

Zerre havfı getürme **hîç** dilüñe (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 101, Mısra 12*). [*hîç,]*

Bir iki kimse girdiler içerü

Hîç bakmayuban añaru berü (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 104, Mısra 6*). [*hîç,]*

Gitmenüñ eyledi tedârükini

Komadı **hîç** irteye o günü (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 105, Mısra 2*). [*hîç,]*

Bu haber lîk ‘aķla **hîç** şıgmaz

Bunı ma‘ķûle ehl-i ‘aķl almaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 17*). [*hîç,]*

Zîre cān virür-ıdı düşmāna

Hîç kalmazdı baş-ıla cāna (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 38*). [*hîç,]*

Eyle gāzîñüñ uc durur durağı

Dağı bilmez niyām **hîç** yarağı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 58*). [*hîç,]*

Şādıķu’l-ķavl ķullaruñ çokdur

Hîç cevābında bir ģalaķ yokdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 112, Mısra 8*). [*hîç,]*

Ola kim beglerüñ birin alasız

Hîç eglenmedin girü gelesiz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 113, Mısra 6*). [*hîç,]*

Top yirine kimesne **hîç** varımaz

Hod tûfengüñ nişānına durımaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 113, Mısra 13*). [*hîç,]*

Dīdeñe girse gözüñe gelmez
 Hāşm-ı Hāk'dur ki **hiç** amān bilmez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 12*). [*hiç,]*
 Durduğı yerde itmeyüp ser-piç
 Başı kaydın kayırmamışdur **hiç** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 14*). [*hiç,]*
 'Ākıl-iseñ **hiç** ehl-i dīvāna
 Virme bir aqçe olma dīvāne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 29*). [*hiç,]*
 Ne sa'ādet menāşib ehline
 Ğırre olmaya **hiç** fi'line (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 56*). [*hiç,]*
 Añar anı du'ā ile her ān
Hiç unutdurmaz itdügi ihsān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 62*). [*hiç,]*
 Hiç ibn-i sebīl olur mı nisā
 Seyri içün mezār yeter aña (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 137, Mısra 19*). [*hiç,]*
 Kanda bırağduğıni **hiç** bilimez
 Şaşuban bir nefes demin alımaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 13*). [*hiç,]*
 Görđi şağ u esen zihī devlet
 Luţf-ı Hāk' a **hiç** ola mı ğāyet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 140, Mısra 14*). [*hiç,]*
 Ğāh zevk u şafā vü ğāh elem
Hiç gelmez mi hātıruña nedem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 6*). [*hiç,]*
 Nesne yok bilmedügi **hiç** anuñ
 Hāll ider cümle müşkilüñ o senüñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 19*). [*hiç,]*
 Manşib u dirlük aqçe vü tīmār
 Derdine **hiç** düşmedi deyyār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 147, Mısra 6*). [*hiç,]*
 Kimsenüñ **hiç** karışmadı işine
 Kimse kārında ğayrınıñ işi ne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 147, Mısra 11*). [*hiç,]*
 Hiç yanından olmadı münfek
 Ma'rifet birle behredār ola tek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 147, Mısra 17*). [*hiç,]*
 İl dilinden kimesne kırtulımaz
Hiç güneş balçığ-ıla örtülimez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 148, Mısra 8*). [*hiç,]*
 Gör nifāk ehlinüñ aña ğarażın
Hiç oñulmayacak kavī marażın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 148, Mısra 12*). [*hiç,]*
 Def'ine **hiç** var mıdur çāre
 Tālibi ger çıkarsa el vara (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 39*). [*hiç,]*
 Şāhibine ne kıala **hiç** dimez
 Yine kıor kendünüñ adını yimez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 37*). [*hiç,]*

Mürdenüñ **hiç** kalmamış eſeri
 Kendünüñ yine defterinde diri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 41*). [*hiç,]*
 İtdi bir ſaħş bu sözi tekrâr
Hiç durma Ħasan Efendi'ye var (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 160, Mısra 12*). [*hiç,]*
 Bilmez 'ömrinde **hiç** ta'îli
 Olmış anca 'ulûm taħşîli (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 160, Mısra 27*). [*hiç,]*
 Yanına ger gelürse ħâcetmend
 Dimeyüp **hiç** aña çün u çend (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 161, Mısra 24*). [*hiç,]*
 Lîk ol fer' aſlı ġayretini
Hiç ketm eylemez gör 'iffetini (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 22*). [*hiç,]*
 'Add olunsa ħisâba **hiç** gelmez
 Rûmili ħalkını pula almaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 39*). [*hiç,]*
 İşbu ħâl-ile yazdı dört tefsîr
Hiç vaz'ını itmedi taġyîr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 163, Mısra 4*). [*hiç,]*
 Raġiyallâhu 'anhu terkîbin
 Bozmadı **hiç** razlehû tertîbin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 163, Mısra 10*). [*hiç,]*
 Gözlüġe **hiç** itmedi muħtâc
 Başaruñ artdı kuvveti gözün aç (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 164, Mısra 25*). [*hiç,]*
 Ħâşılı İntizâmî diġkatde
Hiç kuşûrı kıomadı ġayretde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 2*). [*hiç,]*
 Olmayup **hiç** tâlib-i dünyâ
 Manşiba itmedi heves ciddâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 3*). [*hiç,]*
 Bir ġün ehlümle ne yiyem dimedi
 İrte ħarcına **hiç** ġam yimedi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 14*). [*hiç,]*
 Didi aña ki ħây sultânum
Hiç benüm añlamaduñ iz'ânum (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 44*). [*hiç,]*
 Yoldan ırulsun ol ayak baġı
 Girüde **hiç** kıalmasun yaġı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 36*). [*hiç,]*
 Kıul efendiden ayrılır mı **hiç**
 Ħidmetinden ider mi yâ serpîç (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 45*). [*hiç,]*
 Gözlesün kıanda ise erkânı
 İtmesün **hiç** terk dîvânı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 50*). [*hiç,]*
 Birine virdi râygân kıoçisin
 Aña ħod **hiç** kıabanınuñ acısın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 68*). [*hiç,]*

Manşıbuñ **hîç** aîmaya adın

Diline **hîç** getürmeye yâdın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 53*). [*hîç,]*

Manşıbuñ **hîç** aîmaya adın

Diline **hîç** getürmeye yâdın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 54*). [*hîç,]*

İntizāmî cihāna meylüñ yok

Hîç eyü yatlusına meylüñ yok (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 174, Mısra 8*). [*hîç,]*

İşbu sözden **hîç** olmadı mülzem

Didi vaşfı durur anuñ elzem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 11*). [*hîç,]*

Şabra yok çäre zulme **hîç** tākāt

İş güç oldu kalmadı rāḥat (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 77*). [*hîç,]*

İ'timādı yoğ-idi **hîç** gayra

Dirdi yok şimdi çalışur hayra (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 181, Mısra 35*). [*hîç,]*

Kimse orada itmeye güzerān

Geçmeden geç **hîç** itmeye nigerān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 182, Mısra 22*). [*hîç,]*

Muşlî Çavuş dahı olup ser-keş

Hîç 'inād içre yok aña beñdeş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 70*). [*hîç,]*

Pādişeh almış idi bu haberi

Didi serdāra **hîç** durma yüri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 86*). [*hîç,]*

Kalmasun **hîç** birisinüñ eşeri

Sañadur ehl-i gayretüñ nazarı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 109*). [*hîç,]*

Kalmadı çünkü gelmedük tākāt

Hîç kalmadı bir ayak bağı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 198*). [*hîç,]*

Luṭf ide-geldi cümle[ye] paşa

Hîç ferāmüş olına mı ḥāşā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 210*). [*hîç,]*

Öñinden **hîç** gitmez kimse maḥrūm

Yanında fāsidiñ ḥod işi ma'lūm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 75*). [*hîç,]*

Degüldür şöhret ü 'unvān esīri

Dinilmez vaşfinuñ **hîç** biñde biri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 86*). [*hîç,]*

Emān virilmeye zulmi olana

Ḥalāşına **hîç** olmaya bahāne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 194, Mısra 30*). [*hîç,]*

Gedā olana istiğnāyı itmez

Yanından kimse **hîç** maḥrūm gitmez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 195, Mısra 12*). [*hîç,]*

Anuñ mānendi **hîç** gelmedi serdār

Bu luṭfında Ḥudā'nuñ özge sır var (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 21*). [*hîç,]*

Aña ta'zīm idüp Sultān Aḥmed
 Yanında **hīç** olmaz bir sözi red (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 24*). [hīç,]
 Didi şāhum gözüñ aç olma ğāfil
 Derūnuñda koma **hīç** fikr-i bāṭıl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 197, Mısra 6*). [hīç,]
 Oranuñ dahı ḥālın kıldı teftīş
 Komadı bir yirinde **hīç** teşvīş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 200, Mısra 12*). [hīç,]
 Ḥalāş olmadı **hīç** tāġī olanlar
 Başın kırtara mı bāġī olanlar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 200, Mısra 15*). [hīç,]
 Hīç ašlā kalmamışdı kayda raġbet
 'Aceb bu kim bir olmuş āmed ü reft (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 29*). [hīç,]
 Çukurda ayaġuñ **hīç** olma ğamġīn
 Saña manşib yeter techīz ü tekfīn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 57*). [hīç,]
 Ġālib oldu vü komadı tākat
 Kalmadı bir megesce **hīç** kudret (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 84, Mısra 16*). [hīç,]
 İntizāmī de ol-dem itdi me'āl
Hīç cā'iz degül didi ihmāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 86, Mısra 16*). [hīç,]
 Hīç ḥāyil ola mı kevn ü mekân
 Ehle açılır işbu sırr-ı nihân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 100, Mısra 19*). [hīç,]
 Hīç kanā'atdan özge yok ma'den
 Ġaflet ider beşer niçün bilmen (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 25*). [hīç,]
 Hīç ummaduġuñ oñmaduġ ser-efrāz
 Yoġ-iken ad u sanı oldu mümtāz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 21*). [hīç,]
 Sefer yok baña dir defterlüyem ben
 Velī defter kimüñdür **hīç** bilmen (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 46*). [hīç,]
 Hīç sefīneyle çāre yok kaṭ'ā
 Menfez-i āba rāh yok ašlā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 126, Mısra 19*). [hīç,]
 Eşkiyā kanda ise gizlü 'ayān
 Kātl idüp virme **hīç** emān u zamān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 108*). [hīç,]
 Ol maḥalde görüp sūkūtı şavāb
 Virmedi sözlerine **hīç** cevāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 155, Mısra 22*). [hīç,]
 Dāyimā luṭf olur kelām-ı laṭīf
Hīç leṭāfet bulur mı ṭab'ı keşīf (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 64*). [hīç,]
 İrgürür şoḥbet ü kelāmı nidem
 Cān yidürseñ olur mı **hīç** māni' (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 33, Mısra 9*). [hīç,]

Olmadı **hîç** bu su'âle cevâb

Dimedî biriñüz cevâb-ı şavâb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 29*). [*hîç,]*

Olur-iseñ eger ferîdü'd-dehr

Bulımazsın cihândan **hîç** behr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 7, Mısra 14*). [*hîç,]*

Ehl-i 'irfânadur bizüm sözümüz

Hîç nâdânı görmesün gözümüz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 8, Mısra 6*). [*hîç,]*

Ağniyâ hâl-i fakrı **hîç** bilmez

Derdlüyi görse ger devâ kılmaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 20, Mısra 23*). [*hîç,]*

Bu tarâka tarîkuña döşemek

Darımışdur yoluñda **hîç** bî-şek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 48*). [*hîç,]*

Gelmedin aña idelüm ğaraızı

Hîç 'ömrinde oñmaya maraızı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 27, Mısra 34*). [*hîç,]*

Meyyiti niçe def'a defn oldı

Hîç bilinmedi aña noldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 29, Mısra 10*). [*hîç,]*

Didiler böyle fırsat olmaya **hîç**

Dest-i cevr-ile eyleyüp ser-pîç (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 31, Mısra 7*). [*hîç,]*

Sûhte ayrılmaz-idi **hîç** andan

Ĥod getürdi vilâyete kıandan (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 31, Mısra 15*). [*hîç,]*

Ĥilm nâmında çok yavuz iş ider

Hîç hâkıkatden özge yok ni'met (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 33, Mısra 27*). [*hîç,]*

Ĥâyimü'l-leyle eyleyüp cür'et

Birinüñ yok dilinde **hîç** 'illet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 25*). [*hîç,]*

Olmadı **hîç** cevâbına kıadır

Bir kelâm andan olmadı şadır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 41, Mısra 43*). [*hîç,]*

Ağzı egrilerüñ nihâyeti yok

Hîç perî-rûlaruñ ĥimâyeti yok (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 55, Mısra 44*). [*hîç,]*

hîç: Yokluk, adem, hiçlik; yok olan, yok denecek kadar az olan.

Gördi kim **hîç** sefer tedârüki yok

Lîk tırmaz ĥazar tedârüki çok (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 41*). [*hîç,]*

İntizâmî dahı bile gitdi

Hîç ğaraızsuz ğazâya meyl itdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 54*). [*hîç,]*

İntizâmî **hîç** ola mı ola 'āk

Bu meşeldür ĥesâb kim ola pāk (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 36, Mısra 32*). [*hîç,]*

Olmadı bir kelāma **hiç** kâdir

İtmedi çün tesellî-i hâtır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 43, Mısra 23*). [hîç,]

Yokdur andan cihānda **hiç** küstâh

Kendü öz nefesine ola meddâh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 11, Mısra 37*). [hîç,]

hiç: *Acaba.*

Kiminüñ halkı gâyet ehl-i hevâ

Hiç ârām olur mı anda revâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 16, Mısra 46*). [hîç,]

Mağsilüñ her birinde âvîze

Hiç kâbil mi anda perhîze (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 10*). [hîç,]

Zevkî dehrüñ deger mi **hiç** gâmina

Sükker ü şehdi zehr-ile semine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 7*). [hîç,]

Hîç beñzer mi bu 'aţâda aña

Ol kadar altun ide saña 'aţâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 71*). [hîç,]

Kalur mı yoĥsa böyle işbu bozğun

Feraĥ **hiç** bulmaya mı kalb-i maĥzûn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 190, Mısra 4*). [hîç,]

Meded **hiç** böyle var mı zulm-i zâhir

Revâ gör[ür] mi anı yüce Kâdir (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 194, Mısra 21*). [hîç,]

hiç: *"Hiç, hiçbir" anlamında kullanılan ifade.*

Mesnedüñ varsa di ekâbirden

Yoĥsa dem urma **hiç** aşâgirden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 7, Mısra 6*). [hîç,]

Diñledi çün cevâbumı yârân

Didi zâyî' olur mı **hiç** 'irfân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 8, Mısra 2*). [hîç,]

Karışuk cümle 'aşık u ma'sûk

O günün seyre **hiç** mâni'i yok (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 54*). [hîç,]

Hîç gayret midür ki tek duravuz

Lâzım oldu ki da'vîyi sürevüz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 27, Mısra 25*). [hîç,]

Örü-durdu vü hâline yandı

Yanmada **hiç** mişli yok şandı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 43, Mısra 18*). [hîç,]

Noldı bir yirde **hiç** qarâruñ yok

Hâlün aňlaya ģam-küsâruñ yok (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 46, Mısra 5*). [hîç,]

Beni gördün mi **hiç** felâketde

Kîse vü ceybi boş nedâmetde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 29*). [hîç,]

hicāb: *Perde, örtü, engel.*

Perde çekmiş niķābdan çıkmaz

Āşıkāra **hicābdan** çıkmaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 78, Mısra 12*). [*hicābdan,]*

hicret: *Bir yerden başka bir yere göç etme, sefer.*

Serv iderdi tezervden nefret

Bülbül ü gülde var idi **hicret**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 16*). [*hicret,]*

hidāyet: *Hak yolu, doğru yol.*

Böyle şan'at **hidāyete** yetürür

Dünyevî uhrevî ğamuñ götürür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 15, Mısra 25*). [*hidāyete,]*

Ḥaķķ'ıñ ol saña bil **hidāyetidür**

Ulu devlet delim 'ināyetidür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 29*). [*hidāyetidür, -i, -dür]*

Şıdkı ile hidāyete irişür

Ol **hidāyet** vilāyete irişür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 160, Mısra 34*). [*hidāyet,]*

hiddet: *Öfke, kızgınlık.*

Āteşin-ṭab' u **hiddeti** vardır

Süz-ı dilden harāreti vardır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 43, Mısra 3*). [*hiddeti, -i]*

Ḳandadır diyü ḥaşm u diķķatle

Kej nazar itdi özge **hiddetle**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 14*). [*hiddetle, -le]*

hidmet: *Hizmet (birinin işini görme, saygı duyulan birinin işlerini yapmaya hazır olma bağlamında).*

Eyledüğüñ temelluķ u **hidmet**

İstikāmetle ḥidmete diķķat (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 25*). [*hidmet,]*

Mü' min olan bu **hidmeti** almaz

Kimsenüñ ḥaķķı kimsede qalmaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 45*). [*hidmeti, -i]*

Bāde-āver isimlü ḥidmetķār

Aña maḥşuş o **hidmeti** her bār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 56*). [*hidmeti, -i]*

Bunca yıl **hidmet** oldu cümle hebā

Virmedi elde devlet-i dünyā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 45*). [*hidmet,]*

Çün bu **hidmet** tamām ola hāşıl

Ola maḳşūdına o hem vāşıl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 156, Mısra 39*). [*hidmet,]*

Çün bu **hidmet** tamāmına irdi

Bir müdevven kitāb idüp virdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 156, Mısra 45*). [*hidmet,]*

Ehl-i ‘irfāna himmetüñ yok mı

Bu kitābet o **hidmete** çok mı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 40*). [*hidmete, -e]*

Kul efendiden ayrılır mı hîç

Hidmetinden ider mi yā serpîç (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 46*). [*hidmetinden, -in, -den]*

Eyledüğüñ temelluk u hidmet

İstikāmetle **hidmete** diḳḳat (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 26*). [*hidmete, -e]*

Nebetüñ **hidmetinden** ola berī

Ola ebnā-yı cinsi mu‘teberi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 7*). [*hidmetinden, -i, -n, -den]*

Tekyenüñ **hidmetine** kāyimler

Hep mu‘ayyen işe müdāvimler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 56, Mısra 41*). [*hidmetine, -i, -n, -e]*

Hak te‘ālāya ḥamd-ı bī-pāyān

İtdi bu **hidmeti** aña iḥsān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 50*). [*hidmeti,]*

hidmetkār: Hizmetçi.

Hidmet iden belā bu **hidmetkār**

Hastelendi kim eylesün tīmār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 5*). [*hidmetkār,]*

Bāde-āver isimlü **hidmetkār**

Aña maḳşūş o hidmeti her bār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 55*). [*hidmetkār,]*

hıfz: Koruma, muhafaza etme.

Hıfzına gelmiş-idi ol Nova’nuñ

Gāziler daḥı söyler adın anuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 105, Mısra 7*). [*hıfzına, -ına]*

hikāyet: Hikaye.

Bu ferāgat nedür sefāhet ne

Bu şikāyet nedür **hikāyet** ne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 143, Mısra 12*). [*hikāyet,]*

Az u öz bir **hikāyetüm** vardır

Pendi müş'ir rivāyetüm vardır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 149, Mısra 41*). [*hikāyetüm, -üm*]

Fakrdan ger şikāyeti yokdur

Ža'fı müş'ir **hikāyeti** çokdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 187, Mısra 32*). [*hikāyeti, -i*]

hilāf: Aksi, yalan, yanlış.

Yok **hilāfum** burada Hāḡ hāzır

Şıdk u kızbine kullaruñ nāzır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 27*). [*hilāfum, -um*]

hilāfet: Halifelik.

Kimi idindi yār ol ulu sultān

Hilāfet kimlere virdiyse 'unvān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 198, Mısra 36*). [*hilāfet,]*

hilāl: Ar. 1. Yeni ay.

Her gemi bir **hilāle** beñzer idi

Sür'at itse hayāle beñzer idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 17*). [*hilāle, -e*]

Hem-rikāb olmuş-ıdı aña **hilāl**

Ṭaḡdı gūşına emri ḡalka-mişāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 120, Mısra 11*). [*hilāl,]*

Gökden eyler **hilāl** işāretler

Ya'nī barmaḡ-ile beşāretler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 143, Mısra 35*). [*hilāl,]*

Burc-ı ābīye vardı şanki **hilāl** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 8*). [*hilāl,]*

'Ömri günine irdi çünki zevāl

Bedr-iken **çün-hilāl** oldu hayāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 97, Mısra 8*). [*çün-hilāl,]*

Gösterür parmaḡıyla anı **hilāl**

Dehr anuñ kim işin yaman eyler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 54*). [*hilāl,]*

hilāl: Hilal. || Aşık.

Ne dem üstinde keşti ide delāl

Hāḡ bu şu koymaya eline **hilāl** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 56*). [*hilāl,]*

hilāl: (Kaşun) hilale benzer hali.

Hūt yāruñ kaşı **hilāli** ile

Reşk idüp eglenür ḡayāli ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 49*). [*hilāli, -i*]

hil'at: Kaftan.

Libās-ı hāşdan **hil'atler** ile

Temāmet 'izzet ü hürmetler ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 203, Mısra 29*). [*hil'atler, -ler*]

hile: Bir kimseyi aldatmak, kandırmak ve yanıltmak amacıyla yapılan tertip, düzen.

Hile-i şer'î bâbına bakdı

Anı icrāya şu gibi ağıdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 23*). [*hile-i, -i*]

Kamu **hilelerüm** yanında muhtel

Gerekdür baña bir 'âkıll muhaşşal (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 198, Mısra 13*). [*hilelerüm, -üm*]

hilm: Huy yumuşaklığı, tabiat yavaşlığı (insana mahsustur).

Neyledün 'ahd-i sâbık u 'ilmi

N'oldı bunca taḥammülün **hilm**i (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 42*). [*hilm, -i*]

Hilm ü 'izz ü vakār şāhibidür

Hep şağır ü kebīr rāğıbdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 35*). [*hilm,]*

Hilm nāmında çok yavuz iş ider

Hic ḥaḳīḳatden özge yok ni'met (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 33, Mısra 26*). [*hilm,]*

himāyet: Koruma, korunma.

Bir maḥall-i **himāyet** ü iḥsān

Bir fakīr ü ḥaḳīr-i bī-dermān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 25*). [*himāyet,]*

Dilerem bir bölük kitābetini

Umaram pādīşeh **himāyetini** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 36*). [*himāyetini, -i, -n, -i*]

Ağzı egrilerün nihāyeti yok

Hic perī-rūlaruñ **himāyeti** yok (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 55, Mısra 44*). [*himāyeti, -i*]

Mesnedi ol durur **himāyet** anuñ

Olsa yāruñ 'ināyet-i Bārī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 78*). [*himāyet,]*

himmet: Lütuf, kerem, yardım.

Bir emrũñ **himmetũñ** isminde ger ma' nĩ zuhũr ide

Daķāyık ħall olup feth ola-y-ıdı anca müşkiller (*Tuhfetũ'l-İhvân, Kaside 1, Mısra 3*).

[*himmetũñ, -ũñ*]

Ehl-i 'irfāna **himmetũñ** yok mı

Bu kitābet o ħidmete çok mı (*Tuhfetũ'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 39*). [*himmetũñ, -ũñ*]

Sũrh-ser illerine niyyet ile

Ben revān oldum 'ālĩ **himmet** ile (*Tuhfetũ'l-İhvân, Mesnevi 183, Mısra 16*). [*himmet,*]

Gerçek erdür o ser-ħade nāzır

Ehl-i İslām'a **himmeti** ħāzır (*Tuhfetũ'l-İhvân, Mesnevi 56, Mısra 44*). [*himmeti, -i*]

himmet: *Çalışma, gayret, emek.*

Her kimũñ **himmeti** bülend oldu

Ķalbi nũr u şafā ile tıoldı (*Tuhfetũ'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 79*). [*himmeti, -i*]

hĩn: *An, zaman, vakit.*

Dehre çaķmaķdadur anı her **hĩn**

Her ser-i mũ teninde reh-zen idi (*Tuhfetũ'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 20*). [*hĩn,*]

Ṭab'-ı mevzũnın eyleyũp taħsĩn

Luṭf-ile yād idũp anı her **hĩn** (*Tuhfetũ'l-İhvân, Mesnevi 58, Mısra 8*). [*hĩn,*]

Ol zamān-ı belā vũ miħnetde

Hĩn-i zilletde vaķt-i fũrķatde (*Tuhfetũ'l-İhvân, Mesnevi 98, Mısra 2*). [*hĩn-i,*]

Emr-i şāhĩ iriŗiceķ ol **hĩn**

Mĩr İŗhāķ'ı eyleyũp ta'yĩn (*Tuhfetũ'l-İhvân, Mesnevi 124, Mısra 1*). [*hĩn,*]

Eyler-iken du'ā ħaṭıb ol **hĩn**

Cũmle ķuddũsiyān diyũp āmĩn (*Tuhfetũ'l-İhvân, Mesnevi 133, Mısra 5*). [*hĩn,*]

Ey niķe tĩz-per tuyũr-ı gũzĩn

Bāl u per dũkdi ķat ķalup ol **hĩn** (*Tuhfetũ'l-İhvân, Mesnevi 82, Mısra 12*). [*hĩn,*]

Eyle yārāna dāyimā taħsĩn

'İŗ iderler bu tarz-ile her **hĩn** (*Tuhfetũ'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 36*). [*hĩn,*]

ħired: *Far Akıl, zekā.*

Bir **ħired** şāħibinũñ adına

Vācib-i 'izz ü luṭf yādına (*Tuhfetũ'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 3*). [*ħired,*]

İhtilālî çü gāyete yitdi

Bir **hired** ehlin iktizā itdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 32*). [*hired,]*

hiref: Sanatlar, meslekler.

Aña şāhid degül mi bunca **hiref**

Dillerince kamuya virdi şeref (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 57*). [*hiref,]*

hırka: Dervişlerin üstlerine giydikleri, biçimi ve rengi mensup oldukları tarîkata göre değişen, kollu, yakasız, pamuklu giyecek.

Şaklayup İntizāmî **hırkasını**

Bi'z-żarūrî dutardı arkasını (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 79, Mısra 13*). [*hırkasını, -s, -ı, -n, -ı]*

hürmen: Biçildikten sonra tahıl demetlerinin üzerinden düven geçirilerek tanelerin başaklarından ayrılması işleminin yapıldığı yer, harman II gönül.

Cümlesi tā kıyāmet olur yād

Olmaz ol hüsni **hürmeni** ber-bād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 62, Mısra 6*). [*hürmeni, -i]*

hırs: Aç gözlülük, tamah.

Hubb-ı dünyādan eyleye iğmāz

Komaya dilde zerre **hırş** ile āz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 24*). [*hırş,]*

hırsuz: Başkasının malını çalan kimse, uğru.

Şol ki zen-pāredür meded şeksüz

Şan'atı andan öğrenür **hırsuz** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 100*). [*hırsuz,]*

hisāb: Hesap.

İlm-i defter **hisābı** üslûbın

Bilüp itmiş ifāde ma'lûbın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 15*). [*hisābı, -ı]*

hişāl: Hasletler, huylar, güzel huylar.

Toğrudan ayruğa mecāl kanı

Şıdğdan gayrı hoş **hişāl** kanı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 18*). [*hişāl,]*

hişār: *Kale || sığınılacak (emin) bir yer.*

İç **hişārını** eyledi seyrān

Ol temāşāda oluban hayrān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 53, Mısra 9*). [*hişārını, -ı, -n, -ı*]

Begidür A'lāca **hişāruñ** ol

'Askeri katl-i düşmene meşgûl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 23*). [*hişāruñ, -uñ*]

'Asker etrāfa haylî konmuş-ıdı

Düz bedenden **hişāra** dönmiş-ıdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 113, Mısra 20*). [*hişāra, -a*]

hısm: *Öfke, kızgınlık, hışım.*

Gördi ol evde bir 'azîmü's-şān

Hışm-ile eyledi aña nigerān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 28*). [*hışm-ile, --ile*]

hisse: *Pay, hisse. II Bölüm, kısım.*

Uğradı özge hāle el-kışşa

'Ākıla bes degül mi bu **hışşe** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 98*). [*hışşe,]*

Kışşa-i derdüñ özgedür gāyet

Cümleden **hışşedür** gārağ gāyet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 6, Mısra 10*). [*hışşedür, -dür*]

Bu beter iş olur degül kışşa

Bu kadar bes-durur bize **hışşe** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 113, Mısra 30*). [*hışşe,]*

hisset: *Cimrilik.*

Zindegānisi cümle zilletle

Hātem'üñ zıddı idi **hissetle** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 28, Mısra 8*). [*hissetle,]*

hıyānet: *Hâinlik, vefâsızlık.*

İhtilāle düşer diyānetümüz

Her kapuda dinür **hıyānetümüz** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 14*). [*hıyānetümüz, -ümüz*]

Kimse kalmaz bularda 'ādetdür

Ger kılursa ulu **hıyānetdür** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 133, Mısra 32*). [*hıyānetdür, -dür*]

hizebrāne: *Cesurca, yiğitçe.*

Ṭarfetü'l- 'aynda ğazālāne

Duracak yir kımaz **hizebrāne**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 55, Mısra 32*). [*hizebrāne,]*

hizmet: İş, vazife. Görev

Sende vardur teyemmün ü ğayret

Ehl-i İslām'a **hizmet** ü diğkat (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 102*). [*hizmet,]*

Her gelen geydi hil'at-i fāhır

'Askeri ile **hizmete** hāzır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 156*). [*hizmete, -e]*

Bu **hizmet** 'uhdesinden sen gelürsin

Bu 'asker kadrin ahvālın bilürsin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 192, Mısra 13*). [*hizmet,]*

Hizmetün hep bilindi oldı kabül

Re'y ü fikrün kâmusı hep ma'kûl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 91*). [*hizmetün, -ün]*

Âl-i 'Osmân'a **hizmetün** sâbık

Her cihetden ri'âyete lâyıķ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 87*). [*hizmetün, -ün]*

Kan yudup **hizmetinde** ğam yiyessin

Ṭaşra çıkdıķda şanma medhün ider (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 33, Mısra 14*). [*hizmetinde, -i, -nde]*

Var idi **hizmetinde** hem-şehrī

Bu kıadar luṭfa oliceķ dehrī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 63, Mısra 3*). [*hizmetinde, -i, -n, -de]*

hizmet: Kulluk, kulluk etme.

İtmişem ben olara çağ ihsân

Hizmetüm sebķat itdi ğod bu zamân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 62, Mısra 8*). [*hizmetüm, -üm]*

Atına **hizmet** aña ğürmet idün

Żayf-ı kāmildür aña 'izzet idün (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 70, Mısra 33*). [*hizmet,]*

hızrveş: Hızır gibi.

Gördi ebyātda ğarīb nükāt

Hızrveş buldı şanki āb-ı ğayāt (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 60, Mısra 8*). [*hızrveş,]*

hoca: Hoca, efendi.

Tıfl idi dağı on iki yaşda

Hoca yanında oturur başda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 150, Mısra 4*). [*hoca,]*

Hoca idüp qarındaşına murād

Qāḍīdan ‘arz alup ider bī-dād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 150, Mısra 7*). [*hoca,]*

Hoca geldi çü bağıdı öte berü

Qardaşına didi gelüp dur örü (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 150, Mısra 13*). [*hoca,]*

hoca: Öğretmen.

Mektebe İntizāmī varur-idi

Sebağın **hocasından** alur-idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 150, Mısra 2*). [*hocasından, -sı, -n, -dan]*

hod: Kendi.

Hod çün irdi pezer ziyāretine

Cānı bezl eyledi beşāretine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 72, Mısra 9*). [*hod,]*

Hātıra bir gurūr olup nāşī

Herkesün ağı **hod** gözi yaşı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 24*). [*hod,]*

Kimse yüzine bakmayup mellāh

Hod Tuna bağıdurur mı ol küstāh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 82, Mısra 28*). [*hod,]*

Gün ısıcağı hevā yanar āteş

Ejderāsā semūmı **hod** dem-keş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 108*). [*hod,]*

Pederi **hod** ticāret ehli idi

Māl itlāfı şāyed ola didi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 87, Mısra 19*). [*hod,]*

Bulduğum erkeğine tığ urayın

Hod dışisin esir idüp süreyin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 12*). [*hod,]*

Buldı yanında rağıbeti dojdun

Ma‘nīsüz da‘vīsini **hod** gördün (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 16*). [*hod,]*

Hod ayak seyrin eyleseñ bir dem

Az var arada bir ayık ādem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 41*). [*hod,]*

Hod civānānı ‘aşıka meyyāl

Biniñi görüben yuri birin al (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 123, Mısra 35*). [*hod,]*

Qal‘a-i enderūmı **hod** yekser

Cismi yanuğ qalendere beñzer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 1*). [*hod,]*

Neşredir neşri nazmı **hod** pervân

Eli var mûsikîde şad taḥsîn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 17*). [*hod,]*

Lâzım olan kişiyeye ğayretdür

Câhile kıl nazar **hod** 'ibretdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 44*). [*hod,]*

Ne re'îsi ne **hod** kürekçisi var

Gemi yataқта cümleden bîzâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 171, Mısra 13*). [*hod,]*

Az öz vaşfin eyle gel ḥasbî

Bir du'âdur murâd **hod** kesbî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 10*). [*hod,]*

Merd-i ḥidmet-güzâruñı müşkil

Ger mülâzım durur u ger **hod** kul (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 177, Mısra 6*). [*hod,]*

Daḥı kaçmadın o şîr-i nerri

Geldi her cānibüñ **hod** ilçileri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 181, Mısra 42*). [*hod,]*

Öñinden hîç gitmez kimse maḥrûm

Yanında fâsidüñ **hod** işi ma'lûm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 76*). [*hod,]*

Her kişi itdüğini **hod** bulısar

Başa ne kim yazıldısa geliser (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 55*). [*hod,]*

Biri birine girdi **hod** aḡlâl

Oldı zencîre cümle ḥalka-be-güş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 42*). [*hod,]*

Ḥod Muḥammed Beg ol ki nâzırdur

Ḥaylî luṭfı bu şehre şādırdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 73*). [*hod,]*

Ḥod Geniz suyu bâğ kurbinde

Dobro vodası tağ kurbinde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 63*). [*hod,]*

Ḥod şabâdan umar iken feyz ol

Aç gözüñ gör e nergisi ma'lûl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 11*). [*hod,]*

Kesdi ümmîdi tatlu cānından

Ḥod yumışdı elini kanından (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 22, Mısra 22*). [*hod,]*

Sûhte ayrılmaz-idi hîç andan

Ḥod getürdi vilâyete kandan (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 31, Mısra 16*). [*hod,]*

Sûz-ı dilden ki âh ide mazlûm

Ḥâl-i zālîm nice_ola **hod** ma'lûm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 64*). [*hod,]*

Ḥod niçe niçe efkar-ı nâsuñ

Katı muḥtâc ehl-i iflâsuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 83*). [*hod,]*

hod: *Artık.*

Öñde şoñda vilāyetüñ hāzır

Hod Hudā-yı müheymin ü müte‘āl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 67*). [hod,]

Eyledi İntizāmī'ye rağbet

Zulm ucından ziyāde **hod** ‘izzet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 49, Mısra 36*). [hod,]

Hod Tuna yahda rīve beñzer idi

Şīşe içinde dīve beñzer idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 67, Mısra 7*). [hod,]

Kalmış-idi hicāb içinde semā

Saht-rū olmuş-idi **hod** gabrā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 67, Mısra 10*). [hod,]

İntizāmī atıyla kat kaldı

Bī-haber **hod** kış āfetin aldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 8*). [hod,]

Hep cevārih olup ‘amel-mānde

Kendü kanda necāt **hod** kanda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 16*). [hod,]

İktizā eylemez anuñ seferi

Ola ger **hod** ulūfeden de berī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 44*). [hod,]

Hod terāzū-pezīr olan esbāb

Kef şaçar şāhibin görüp nā-yāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 67*). [hod,]

Hod niçe sāde naqş-ı kemhāyı

Al iken dūd itdi ferşāyı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 79*). [hod,]

Hod kazā vü kader muḳarrerdür

Hep nişāb-ı naşīb muḳadderdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 31*). [hod,]

Çaḳ ganī olısar saña muḥtāc

Kimse **hod** varuñ idimez tārāc (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 76, Mısra 34*). [hod,]

Ehl-i ‘örf itdi maḥbese mihmān

Ḳorḥusından o **hod** ten-i bī-cān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 80, Mısra 46*). [hod,]

Ṭālī ‘-i bed senüñle **hod** biledür

Seni her-dem kazālara iledür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 73*). [hod,]

İtdi cism-i naḥīfī **hod** ferbih

Ten **hod** eyvāy ürperür çün-bih (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 84, Mısra 29*). [hod,]

İtdi cism-i naḥīfī **hod** ferbih

Ten **hod** eyvāy ürperür çün-bih (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 84, Mısra 30*). [hod,]

Ḳalbden ḳalbe yol muḳarrerdür

Dilde maṭlūb **hod** muşavverdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 100, Mısra 4*). [hod,]

Bende oldum degül aña kātib

Olmuşam **hod** derūndan rāğīb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 104, Mısra 32*). [hod,]

Yirine geldi **hod** Hasan Paşa
 Hilekâr ile olmaya hâşâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 11*). [hod,]
 Rim Papa 'askerine yok had **hod**
 Cümle top u tüfeng-ile mevcûd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 111, Mısra 15*). [hod,]
 Key zebûn idi gözlerin açdı
Hod görenler dir-idi bu geçdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 118, Mısra 4*). [hod,]
 Böyledür böyle hâl-i ehl-i sefer
 Şıfr-ı vâhid ider **hod** anı saçar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 52*). [hod,]
 Gördi küffâr âlâyın ırakdan
Hod bu idi tazarru'ı Hâk'dan (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 135, Mısra 8*). [hod,]
 Jağa **hod** key metîn bārûdur
 Varmamış kimse anda söz budur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 9*). [hod,]
 Üstine oturup meger gâfil
 Gitmiş idrâki 'aklı **hod** zâyil (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 16*). [hod,]
 Gayret-i ehl-ile 'iyâl-ise **hod**
 Cümleden özge eyledi bî-hod (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 39*). [hod,]
 Kişiye **hod** ehemdür 'akl-ı ma'âş
 Cehd it ehl-i cihâda ol yoldaş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 69*). [hod,]
 İttifâka göre olur ma'mûl
 Kim bakar şıdka kızb **hod** makbûl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 149, Mısra 38*). [hod,]
 Kendünün dahi **hod** murâdı idi
 Bu işâret girih-küşâdı idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 156, Mısra 19*). [hod,]
 Bunda mahrûm ol orada merhûm
 Gayr hakkında kışşa **hod** ma'lûm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 32*). [hod,]
 İltifâtun kulı durur insân
 Kul ider hür olanı **hod** ihsân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 66*). [hod,]
 Hâk aña virmiş-idi bir gayret
 İtdi ol gayret-ile **hod** ülfet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 12*). [hod,]
 Rûz-merre filori **hod** lâzım
 Luţfına Hâk'ın olmağın câzım (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 15*). [hod,]
 Birine virdi râygân koçisin
 Añma **hod** hîç tabanının acısın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 68*). [hod,]
 Kendüye atlara şu **hod** lâzım
 N'itsün esbâbı olsa ger 'âzım (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 47*). [hod,]

İp olup kaçdı pây-bend itdi
 [...]rıyup yüz akça **hod** gitdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 26*). [*hod,]*
 ‘Azle degmez zamâne manşıbı **hod**
 Ulu gam **hod** kişiye zu‘m-ı hasûd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 43*). [*hod,]*
 ‘Azle degmez zamâne manşıbı **hod**
 Ulu gam **hod** kişiye zu‘m-ı hasûd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 44*). [*hod,]*
 Hod mekâdîr-i nâsı hûb bilür
 Kamu işkâli re‘yi hâll kılar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 43*). [*hod,]*
 Gerçi şâhib-firâş-idi çokdan
 Varluğı **hod** berü idi yokdan (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 50*). [*hod,]*
 Kal‘a ta‘mîre olmağın muhtâc
 Bir hücum ile **hod** olur târâc (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 179, Mısra 14*). [*hod,]*
 Kıral-ı bî-dîn hâli **hod** ma‘lûm
 Mest-i mağrûr dâyim ol meyšûm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 181, Mısra 21*). [*hod,]*
 Adana illerini **hod** Cemşîd
 İtdi vîrân o fikri zulmi şedîd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 182, Mısra 11*). [*hod,]*
 Mîr-mîrânıdur o **hod** Haleb’ûn
 Benderi ger ‘Acem ü ger ‘Arab’ûn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 183, Mısra 7*). [*hod,]*
 Anlara bir işâretüm kâfî
 Himmet-i pâdişâh **hod** vâfî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 138*). [*hod,]*
 Çâre künc-i ferâğata yokdur
 Hârcı lâzım ‘iyâli **hod** çokdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 187, Mısra 28*). [*hod,]*
 Saña ma‘lûmdur **hod** ey Mevlâ
 Hubb-ı dünyâya meyli yok kat‘â (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 21*). [*hod,]*
 Pîrlük irdi **hod** nihâyetine
 ‘Ömr ise irdi şimdi gâyetine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 27*). [*hod,]*
 Edânîden e‘âlî fark olunmaz
 Menâşıb **hod** ecânibden alınmaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 24*). [*hod,]*
 Tütün **hod** bir belâ-yı nâ-gehânî
 Lûlesi **hod** każâ-yı âsümânî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 52*). [*hod,]*
 Nihâyet buldı efsâne fûnûn hem
 Ezel hâlûm bilür **hod** şadr-ı a‘zam (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 198, Mısra 12*). [*hod,]*
 Mu‘âhiz olmayalum cürm-i gayra
 Bedel itmekdeyüz **hod** şerri hayra (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 198, Mısra 32*). [*hod,]*

Yok mütün u şürûha **hod** kudret

Sīm ü zer naḳdine ḳanı miknet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 20, Mısra 13*). [*hod,]*

Derd-i dilden ki âh ide mazlûm

Hâl-i zâlim nice_ola **hod** ma'lûm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 25, Mısra 6*). [*hod,]*

Hod Budun Peşte seyrini gelegör

Şan Sitānbul-ile Ğalaṭa durur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 57, Mısra 13*). [*hod,]*

hod: *Bile, dahi.*

Hod kerīmüñ kerem kerāmetidür

Ol kerāmet ezelden 'ādetidür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 9, Mısra 23*). [*hod,]*

Cümlenüñ aḫzı **hod** 'acebden 'acīb

Ehl-i ḡayret ḳamusı 'ār ehli (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 38, Mısra 32*). [*hod,]*

Hod sūñü birbirine girmiş-idi

Başın ortaya koyuvirmiş-idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 65*). [*hod,]*

Dāyesinüñ elinden ol ma'şüm

Düşdi ḳundaḳla **hod** elem ma'lûm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 140, Mısra 6*). [*hod,]*

Gör menāşīb ecānib-ile tolu

Ne kiçi bellü oldı ne **hod** ulu (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 174, Mısra 14*). [*hod,]*

Vardı bī-dīn yedine çünki Yezīd

'Azmümüz şarka idi **hod** evvel (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 33*). [*hod,]*

Zīkr ü fikri menāhīden perhīz

Ḥubb-ı dünyā ḳatında **hod** nā-çīz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 3, Mısra 6*). [*hod,]*

Hod muḳarnaslu ḳubbeler zībā

Şan cilāsını zārdur dībā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 23*). [*hod,]*

Çār-ṭākı begüñ **hod** a'lādur

Ḳaşr-ı Ḳayşer yanında ednādur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 61*). [*hod,]*

hod: *Ancak, sadece.*

Şer'e varılmadın ne bu aḡlāl

Cürm isnādı **hod** ḡayāl-i muḡāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 45, Mısra 8*). [*hod,]*

Cümle pinhān 'ayānıdur anuñ

Hod ḳazā vü ḳader muḳarrerdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 36, Mısra 27*). [*hod,]*

Dādum al dād-gersin ey Mevlā

Yok günāhum burada **hod** aṣlā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 50*). [*hod,]*

Hod esed bîşezâr-ı gerdûnı
 İtdi şayd-ı vuḥuşdan ḥunî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 45*). [*hod,]*
 İtmişem ben olara çaḳ iḥsân
 Hizmetüm sebḳat itdi **hod** bu zamân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 62, Mısra 8*). [*hod,]*
 Hod ḥamel ḥaḍravâtına ḥayrân
 Mâder-i dehre itmede efḡân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 61*). [*hod,]*

hod: " -de/-da" bağlacı.

Kâmilûn baḳ kemâline sözine
 Câhilûn **hod** kelâmı ne sözi ne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 70*). [*hod,]*
 Habsi anuñ belâ-yı ḥâtır idi
 Gayrınuñ **hod** berâ-yı ḥâtır idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 47, Mısra 8*). [*hod,]*
 Anlara zâhirâ cefâ oldı
 İntizâmî'ye **hod** şafâ oldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 47, Mısra 14*). [*hod,]*
 Anlaruñ biri bende yok ḥâzır
 Olmuşam cümlesinde **hod** kâşır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 15, Mısra 32*). [*hod,]*
 Ekserî şuyı **hod** üfürür içer
 Nakş-bend-i belâ ki durmuş-idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 32*). [*hod,]*
 Cûdına Ḥâtem'üñ o **hod** ḡâlib
 Dîn-i İslâm'a olmaḡın râḡıb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 77*). [*hod,]*
 Her taraf zîb ü zînet ile tolu
 Hûb dilberler ile **hod** memlû (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 55, Mısra 40*). [*hod,]*
 Efḍaḥın **hod** beyâna kim getürür
 Ḥâşâ-lillâh ki olavüz zemmâm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 111*). [*hod,]*

hod-bîn: Sadece kendini gören (kimse), mağrur, kibirli.

Nemçe ḡâretger ü Macar **hod-bîn**
 Haẓm olunur mı bu iki âyîn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 73*). [*hod-bîn,]*

hod-kām: Kendini beğenmiş, bencil.

Bölük ağası Veys idi aña nām
 Yeñi devletlü eskiden **hod-kām** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 6*). [*hod-kām,]*
 Gördi meylini ehl-i İslâm'a
 Küfri ezber oḡur o **hod-kāme** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 181, Mısra 16*). [*hod-kāme,]*

horāsān: *Horasan, Orta Asya'da büyük bir yerleşim yeri.*

Kendü oliceğiz hirāsende

At başın çekdi çaķ **Horāsān'da** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 154, Mısra 24*). [*horāsān'da, -'da*]

Yakup yıķup diyārın ide tālān

Arayu gide şāhı tā **Horāsān** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 50*). [*horāsān,]*

Ķalur mıydı **Horāsān** ile Ķazvīn

Ri'āyet olmasa ger 'ahd-ı dīrīn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 59*). [*horāsān,]*

hortūmı: *Bazı hayvanlarda boru gibi uzanmış olan ağız ve burun kısmı.*

Bu ta'accüb degül midür haylī

Ķaldurur **hortūmı** ile fili (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 84, Mısra 28*). [*hortūmı,]*

hoş: *Hoş, İyi güzel.*

Yine bir **hoş** hikāyet eyleyelüm

Ser-güzeşti rivāyet eyleyelüm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 77, Mısra 1*). [*hoş,]*

Gāh ķar yağar-ıdı geh bārān

Kimse görmezdi **hoş** hevā bir ān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 109, Mısra 16*). [*hoş,]*

Dāmenin ķāpūkāne **hoş** dermiş

Merd-i meydān olup göğüs germiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 17*). [*hoş,]*

Geldi vü gitdi ķaldı **hoş** nāmı

Şühedā ile ola ārāmı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 51*). [*hoş,]*

Hoş gelen nesne cānuña her gāh

Cānı var Ķayrınuñ da eyle nigāh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 137, Mısra 39*). [*hoş,]*

Ya'nī yazdı debīr-i sultānī

Hoş berāt-ı güzīn-i ħākānī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 143, Mısra 44*). [*hoş,]*

Oldı tuĝrā-nüvīs ķarķ-ı berīn

Hoş münakķaşlar eyledi Pervīn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 143, Mısra 40*). [*hoş,]*

Şafķa-i ķarķa dehr virdi cilā

Hoş zer-eşān ķıldı mihr-i semā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 143, Mısra 38*). [*hoş,]*

Müjde ķuddūsiyāna irdi yine

Hoş haberler cihāna irdi yine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 143, Mısra 24*). [*hoş,]*

Hoş hevâlar []

İ‘tidāl ihtilâle oldı bedel (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 181*). [hoş,]

Evlülük **hoşdur** ehl-i ‘irz olana

Hürmet ıssı helâlini bulana (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 137, Mısra 41*). [hoşdur, -dur]

İrdi çün İntizâmî’ye bu haber

Qula mevlâsı **hoşdur** itse nazar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 12*). [hoşdur, -dur]

Toğrudan ayruğa mecâl kanı

Şıddan gayrı **hoş** hişâl kanı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 18*). [hoş,]

Geldi vü şundi okudı cümle

Hoş-durur söz ki düşe bir ehle (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 34*). [hoş-durur, --dur, -ur]

Hoş şadâ-y-ile baksaña nâya

Leb-be-leb oldı her şeker-hâya (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 13, Mısra 5*). [hoş,]

Şâf u terdür o cüy-ı **hoş** dil-cû

Pâyına âb-ı Hızır koymaya şu (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 61*). [hoş,]

Kendü yüzi şuyına **hoş** şanmaz

‘İş ü nûşa eger şalâ diyesin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 33, Mısra 12*). [hoş,]

Dest-büs-ile rüy-mâl itdi

Hoş tevâzû‘la ‘arz-ı hâl itdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 60, Mısra 4*). [hoş,]

Dürr-i meknûn her sözüñ olsa

Hoş kelâmuñla bu cihân talsa (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 7, Mısra 16*). [hoş,]

Geh kitâbet gehî tilâvet idüp

Vaz‘-ı ‘irfânı **hoş** ri‘âyet idüp (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 21, Mısra 16*). [hoş,]

Çünkü vaqt-i ezân irüp okuna

Kulağıña o **hoş** şadâ dokuna (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 15, Mısra 18*). [hoş,]

hoş-âmed: Hoş gelen.

Cüz‘î kaṭrân var idi anda hele

Bal çalup ağzına **hoş-âmedle** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 88*). [hoş-âmedle, -le]

hoş-kâm: İsteğine kavuşmuş, memnun.

Varup Ürgüp‘de eyledi ârām

İntizâmî‘yle rüz u şeb **hoş-kām** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 124, Mısra 8*). [hoş-kām,]

hoş-manzar: *Görünüŧü güzel olan. || Güzel yüzlü.*

Çok vezîr illâ yok aña beñzer

Re'yi ŧâyib müşîr-i **hoş-manzar** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 95, Mısra 18*). [*hoş-manzar,]*

hoş-nâm: *Beğenilen, güzel nam ve ŧan sahibi.*

Sâlifü'z-zikr ŧâhib-i huddâm

Ya'nî Nâzır Muhammed ol **hoş-nâm** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 143, Mısra 4*). [*hoş-nâm,]*

hoş-nihâd: *Yaradılıŧı iyi, iyi huylu.*

Beni dirlükle ber-murâd itdi

Fakrumı gördi **hoş-nihâd** itdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 78*). [*hoş-nihâd,]*

Yârı var-idi **hoş-nihâd** el-hağ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 1*). [*hoş-nihâd,]*

hüb: *Güzel, hoş.*

Hersek'ün ŧağlarına çün irdi

Hüb âb u hevâya cân virdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 24*). [*hüb,]*

Ķal'ayı almıŧ araya bir cüy

Ya'nî bir nehr-i **hüb** u ter dil-cüy (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 126, Mısra 6*). [*hüb,]*

Bir müferrih haber iriŧdi güzîn

Virdi ŧas-ı sipihr **hüb** ŧanîn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 143, Mısra 28*). [*hüb,]*

El işâretleri karanfûlde

Hüb sem'-i kabûl var gülde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 143, Mısra 34*). [*hüb,]*

Nesne ŧorana virdi **hüb** cevâb

Durdı râh-ı ŧavâba bula ŧevâb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 71*). [*hüb,]*

Herkesün karnı vü gözi töldi

Hüb tarz içre 'âlemi koydı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 50*). [*hüb,]*

Ol mübârek-ğadem o ŧâli'i **hüb**

Ķamu eylük ki var aña mensûb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 45*). [*hüb,]*

Geldi Naŧûh Paŧa virdi cihâna revnağ

Yazıldı **hüb** târih bâ-'izzet ü sa'âdet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 205, Mısra 44*). [*hüb,]*

Evveli **hüb** ola ŧoñı mergûb

İtmesün mi teveccüh aña Ķulûb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 53*). [*hüb,]*

Hod mekādīr-i nāsı **hüb** bilür
 Kamu işkālî re'yi hāl kılur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 43*). [*hüb,]*
 Fi'li vü kavli vaż'ı **hüb** gerek
 Hakkını vire kulluğınun tek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 52, Mısra 21*). [*hüb,]*
 Dine ya'nî Budun'a şehr-engiz
Hüb evşâf-ile bula ta'ziz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 58, Mısra 12*). [*hüb,]*
 Meşnevî vü gâzel kamu eş'âr
 İtdi beytül'ferahda **hüb** iş'âr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 16, Mısra 36*). [*hüb,]*
 Hübler cümle lahmuke lahmî
 Kimi cevritmede kimi rahmı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 47*). [*hübler, -lar]*
 Devhalar talsa tañ mı **hüb** elhân
 Fâhte tolu şâh ile ağşân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 59*). [*hüb,]*
 Hübler şuda birliğe bitmiş
 Burc-ı âbide gün karar itmiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 13*). [*hübler, -lar]*
 Kâr-giri esâs-ile bünyâd
Hüb sâ'atde olmağın âbâd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 28*). [*hüb,]*
 Her taraf zîb ü zînet ile tolu
Hüb dilberler ile hüd memlû (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 55, Mısra 40*). [*hüb,]*
 Gül Baba-nâm âsitânesi **hüb**
 Ol ilün arasında key mergüb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 56, Mısra 1*). [*hüb,]*

hüb: Güzel, dilber sevgili.

Hübler yatur içre cılve-künân
 Nîm meh-tâb ebr içinde nihân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 55, Mısra 15*). [*hübler, -lar]*
 Meşrebi **hübleri** levendâne
 Mişli 'âlemde var mı bir dâne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 53*). [*hübleri, -lar, -uñ]*
 Hübleri 'arızına mâyildür
 Tek yüzün yire ura kâyildür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 55, Mısra 5*). [*hübleri, -lar, -ı]*
 Şeh-levend ol yirün kamu **hüb**
 Degmenün var elinde dest-çübü (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 55, Mısra 41*). [*hüb, -ı]*
 Ter ma'ânî kelâm-ı zâhirde
Hüb dilber libâs-ı fâhirde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 59, Mısra 14*). [*hüb,]*

hüb-āvāz: *Güzel sesli.*

Hüb-āvāz-iseñ de ruḥşatdur

İtme ārām seyre furşatdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 13, Mısra 1*). [*hüb-āvāz-iseñ, --iseñ*]

hubb-ı: *Muhabbet, sevgi, bağlılık, tutku.*

‘Ahd-i sâbık dilinden itdi firār

Hubb-ı sīm ü zer itdi dilde qarār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 42*). [*hubb-ı,]*

hüb-çehre: *Güzel yüzlü.*

Bu bahāne ile odunuñ ayrı

Ayrı her **hüb-çehrenüñ** seyri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 44*). [*hüb-çehrenüñ,]*

hüb-nihād: *Güzel huylar.*

İntizāmī saña o **hüb-nihād**

Hem mu‘allim olur u hem üstād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 21*). [*hüb-nihād,]*

hüb-rū: *Güzel yüz.*

Olsa hem-ḥvābuñ ayruğa gitme

Sāz-ile **hüb-rūya** meyl itme (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 137, Mısra 34*). [*hüb-rūya, -y, -a*]

huccāc: *Hacılar.*

Ka‘be’ye gitmeden kala **huccāc**

Böyle zulm itmemiş durur Haccāc (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 182, Mısra 27*). [*huccāc,]*

hücūm: *Saldırı, saldırma.*

Qal‘a ta‘mīre olmağın muhtāc

Bir **hücūm** ile ḥod olur tārāc (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 179, Mısra 14*). [*hücūm,]*

Kamu Gürci vü Tağıstān açuk baş

Hücūmına anuñ olmaya pā-dāş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 48*). [*hücūmına, -ına*]

hudā: *Allah, Tanrı, Rabb.*

Zamānını ‘adūnuñ ide kūtāh
 Aña virsün **Hudā** ‘ömr-i dırāzı (*Tuhfetü'l-İhvân, Kıt'a 2, Mısra 8*). [hudā,]
 Dest-gīri **Hudā** idi ancak
 El vere elin ala alacak (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 63*). [hudā,]
 Kamu yirde **Hudā** çü yarıdur
 Berr ile bahre hükmi cārīdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 85, Mısra 13*). [hudā,]
 İntizāmī’ye lutf idi kārı
 Şoñ dem imān ide **Hudā** bārī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 36*). [hudā,]
 Yek-sere çekdi başların atlar
 Gör **Hudā** kulum nice şaklar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 24*). [hudā,]
 Yarıcuñ Hāk refīkuñ ola **Hudā**
 Kimse kār eylemez saña ebedā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 9*). [hudā,]
 Ol huzū ‘ u huşū ‘-ıla bir dem
 Bu huşūşa **Hudā** durur a‘lem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 30*). [hudā,]
 Her merāmuñ **Hudā** iderdi kabūl
 Ol kapudan döner mi kimse melūl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 33*). [hudā,]
 Sā‘atinde **Hudā** çü lutf itdi
 İçerü vālidesine gitdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 71*). [hudā,]
 Nāmı ‘Osmān bir büyük kādī
 Ola andan yüce **Hudā** rāzī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 164, Mısra 2*). [hudā,]
 Cümlesine **Hudā** ide rahmet
 Ehl-i dillerden umaruz himmet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 47*). [hudā,]
 Dutalum didi yok ğam-ı ferdā
 Şabruñı eyleye ziyāde **Hudā** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 40*). [hudā,]
 At işi bu degül **Hudā** işidür
 Kulınuñ ‘acziñi görür işidür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 33*). [hudā,]
 Yegregın rūzī kıla yüce **Hudā**
 Geldi nā-gāh emr-i sultānī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 46*). [hudā,]
 Okuyup diye rahmet ide **Hudā**
 Hāk katında kabūl ola bu du‘ā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 47*). [hudā,]
 Ehl-i imāna rahmet ide **Hudā**
 Okuyuban yazana ide du‘ā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 73*). [hudā,]
 Bozar bir kaydı birin ider ibkā
Hudā itmiş aña bu lutfi ilkā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 68*). [hudā,]

Ḥudā lutf eyledi yine cihāna

Bulur üslub-ı sâbık bu zamāne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 15*). [*ḥudā,]*

Ḥudā ḥaqqı ki yokdan var idüpdür

Bu kul kim işbu elṭāfa irüpdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 194, Mısra 9*). [*ḥudā,]*

İrişdüre **Ḥudā** ‘ömr-i ṭavīle

Ulaşdura elin lutf-ı cezīle (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 205, Mısra 5*). [*ḥudā,]*

Saña sedd-i ramaḥ iderse ‘aṭā

Aña ecr-i cezīl vire **Ḥudā** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 187, Mısra 50*). [*ḥudā,]*

Uyanup eyledüm Ḥaqq’a tazarru‘

Ḥudā’dan bu-y-idi zīrā tevaḥḫu‘ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 94*). [*ḥudā’dan, -dan]*

Anuñdur fırsat u nuşret **Ḥudā’dan**

Berīdür dāyimā kibr ü riyādan (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 91*). [*ḥudā’dan, -dan]*

Bu devlet çün **Ḥudā’dan** oldu iḥsān

Müyesser oldu tenkīḥ ‘aḳd-ı sulṭān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 197, Mısra 1*). [*ḥudā’dan, -dan]*

Kimsenüñ itdüğine ḳalmadı ol

İtdüğüñ didi var **Ḥudā’dan** bul (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 42*). [*ḥudā’dan, -dan]*

Ḥān Muḥammed **Ḥudā’ya** itdi niyāz

Ḥaḳ derūnī du ‘āyı yirde ḳomaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 59*). [*ḥudā’ya, -ya]*

Ḳurtaran şoñ nefesde imānı

Aña irer **Ḥudā’nuñ** iḥsānı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 72*). [*ḥudā’nuñ, -nuñ]*

Ḥudā’nuñ lutfına yok ḥadd u ḡāyet

İdelüm cān u dilden şükr ü minnet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 1*). [*ḥudā’nuñ, -nuñ]*

Ḥudā’ya eyledi ḥaylī münācāt

Dil ü cāndan idüben ‘arz-ı ḥacāt (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 202, Mısra 11*). [*ḥudā’ya, -ya]*

Ne gördi ne işitdi ḳıldı iş‘ār

Ḥudā’ya eyledi şükrini tekrār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 6*). [*ḥudā’ya, -ya]*

İşbu vādīde Ḥaḳ delīlümdür

Uşta boyun **Ḥudā** kefilümdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 40*). [*ḥudā,]*

Ber-devām ide devletini **Hudā**

Rūz u şeb bu durur du‘āmuz aña (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 3, Mısra 23*). [*hudā,]*

Dest-gīri idi **Hudā** muṭlaḳ

İstinādı anuñ ki ola **Hudā** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 75*). [*hudā,]*

Dest-gīri idi **Hudā** muṭlaḳ

İstinādı anuñ ki ola **Hudā** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 74*). [*hudā,]*

Olur iseñ eger bu yolda ḥamūl

Raḥmet ider saña **Hudā** vü Resūl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 54*). [*hudā,]*

Tā ki vire **Hudā** bulara ḥalāş

‘Ālemūñ her biri ferīdi geçer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 30*). [*hudā,]*

Anuñ mānendi hīç gelmedi serdār

Bu luṭfında **Hudā’nuñ** özge sır var (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 22*). [*hudā’nuñ, -nuñ]*

hudāvendigār: *Padişah, kral, hakan gibi taht sahibi devlet başkanı, daha küçük bir yerde sözü geçen, emirleri yerine gelen kimse.*

Bir **Hudāvendigār** kullarıdur

Cāy-ı mezkūr evleri öñidür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 26, Mısra 5*). [*hudāvendigār,]*

huddām: *Hizmetçiler.*

Ya‘nī geldi dirüldi **huddāmı** Tañladılar görüp o bed-nāmı Didiler bu degül bizüm maḥdūm

Yoğ-idi anda böyle lehçe-i şūm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 87*). [*huddāmı, -ı]*

Sālifü’z-zıkr şāhib-i **huddām**

Ya‘nī Nāzır Muḥammed ol ḥoş-nām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 143, Mısra 3*). [*huddām,]*

Qış irişdi vü döndi çün ‘asker

At u **huddām** ḳahrı cāna yeter (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 2*). [*huddām,]*

İntizāmī’nüñ anda **huddāmı**

Ḳaçdı atlarla gör bu ālāmı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 7*). [*huddāmı, -ı]*

Ger re’İsi vü ger kürekçilerüñ

Cümle **huddāmı** vü dümencilerüñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 171, Mısra 22*). [*huddāmı, -ı]*

Şāhib-i hāne hālını çü görür

Cümle **huddāmına** o dem yügürür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 70, Mısra 30*). [*huddāmına, -ı, -n, -a*]

hufte: *Uyumuş, uykuda II Gaflet içinde olan.*

Luṭf u ihsānı ideler izhār

Hufte ṭab‘umı eyleyüp bīdār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 9, Mısra 12*). [*hufte,*]

İtdi kât kât derūndan istiğfār

Hufte idi vü oldı şan bīdār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 103, Mısra 26*). [*hufte,*]

Ṭālī‘üñ **huftedür** olur bīdār

Ṭañ mı hem-şehrîlûkde nisbeti var (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 175, Mısra 9*). [*huftedür, -dür*]

hufyeten: *Gizlice, saklıca.*

Ḳardaşum evde **hufyeten** giregör

Başuña mıkrame alup örü dur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 100, Mısra 27*). [*hufyeten,*]

Biriñüz varuban öñinde geçüñ

Ṭaşra kapuyı **hufyeten** bir açuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 103, Mısra 12*). [*hufyeten,*]

hüküm: *Hüküm, karar. Emir, buyruk.*

Vekīl-i muṭlaḳumdur **hükmi** cārī

Hidāyet ide her hālinde Bārī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 193, Mısra 23*). [*hükmi, -i*]

Ḳamu yirde Ḥudā çü yārıdur

Berr ile bahre **hükmi** cārīdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 85, Mısra 14*). [*hükmi, -i*]

Yiri dīvānda bellü **hükmi** kavī

Ḥāmī-i şer‘ ü hükmi-i Muştafāvī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 95, Mısra 15*). [*hükmi, -i*]

Her biri kendü başına buyruk

Hükme lāyık arada hîç bir yok (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 66*). [*hükme, -e*]

hükümet: *Bir memleketi idare etme, hükümet, devlet.*

Kimi şāhid kimi huşümetde

Yok cevāzı velī **hükümetde** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 80, Mısra 36*). [*hükümetde, -de*]

hulk: *Huy, tabiat, yaratılış.*

Ol pīrūñ **hulķı** ğam nedür bilmez

Sīm ü zer ellerinde hıç ilmez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 33*). [*hulķı, -ı*]

Her sipāhisi ğayret-ile za‘ım

Beg kadar her za‘ım **hulķı** kerīm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 26*). [*hulķı, -ı*]

İrdi **hulķūma** ıztırāb-ile cān

Hvāb içinde iderken āh u fiġān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 37*). [*hulķūma, -uma*]
]

hulkūm: Boğaz.

Āh **hulķūma** iricek cānı

Rūzī kıl aña dīni īmānı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 29*). [*hulķūma, -a*]

hümā: Hūma || Can kuşu, talih kuşu.

Yıl orucın dutan o günde açar

Hāzır ol seyre bir **hümādur** uçar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 46*). [*hümādur, -dur*]

hümā-pervāz: Hūma uçuşlu (yükseklerde uçması yönüyle).

Uçdı bizden çün ol **hümā-pervāz**

Nireye kondı dirken ol şeh-bāz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 97, Mısra 3*). [*hümā-pervāz,]*

hümāyūn: Mübarek, kutlu, padişaha ait.

Hümāyūn haṭṭ-ile irdi haberler

İdüp ihsān şāhib-ṭaḥt u efser (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 193, Mısra 5*). [*hümāyūn,]*

humk: Budalalık.

Şu ki dizden yuķarudur ‘umķı

İlter insānı oraya **humķı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 78*). [*humķı, -ı*]

hümūm: Hüzünler.

Müşerref kıldı dünyāyı kudūmı

Giderdi hep **hümūmı** vü ğumūmı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 205, Mısra 8*). [*hümūmı, -ı*]

hūn: Kan.

Bebrveş tıldı **hün-ile** çeşmi

Artı varduğa şırveş haşmı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 135, Mısra 9*). [*hün-ile, -ile*]

hün-âlūd: Kana bulanmış.

Üns-i Ferhād'a Bī-sütün'da yā-ḥod

Lâle açılmış-idi **hün-âlūd**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 23, Mısra 16*). [*hün-âlūd,]*

hüner: Maharet.

Erde lâzımdur elbet elde **hüner**

Ma'rifet lâzım elde dilde **hüner**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 76, Mısra 17*). [*hüner,]*

Erde lâzımdur elbet elde **hüner**

Ma'rifet lâzım elde dilde **hüner**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 76, Mısra 18*). [*hüner,]*

Ol **hüner** k'irmez aña naḡs u zevāl

Ġavrine vehm iriše mi yā ḡayāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 76, Mısra 19*). [*hüner,]*

Baş etekde gerekdür elde **hüner**

Cümleden elzem oldu erde **hüner**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 121*). [*hüner,]*

Baş etekde gerekdür elde **hüner**

Cümleden elzem oldu erde **hüner**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 122*). [*hüner,]*

hünkār: Sultan, padişah.

Sevḡ-i Rabbānī olsa serdāra

Ṭaḡ degül 'arz iderse **hünkāra**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 196*). [*hünkāra, -a*]

Ümīdüm var durur devletlü **hünkār**

Güzīn-i Āl-i 'Oṡmān 'ālī-miḡdār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 192, Mısra 15*). [*hünkār,]*

Didi kim 'arz kıldı **Hünkāra**

Didi kendüyi kendü hemvāre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 25*). [*hünkāra, -a*]

hūr: Huri gibi, huri şeklinde.

Bir 'azeb **hūr-şekl** ü cismi naḡīf

Andan özge daḡı yoḡ-idi za'īf (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 3*). [*hūr-şekl,]*

hurde: Ufak, parça, kırıntı.

Sepedin **hurdesini** hāmmāle

Yükledüp bakmadı çok eşkale (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 69*). [*hurdesini, -si, -ni*]

hurde-dân: Çok dikkatli, dikkat sahibi.

Hurde-dân olayın diyü gerdün

Gâh mensûr okurdu geh mevzûn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 21, Mısra 9*). [*hurde-dân,]*

hürmet: Hürmet, itibar, saygı, değer.

Hürmeti haqqı bunca âyātuñ

Aña ma' mül olan rivāyātuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 53*). [*hürmeti, -i*]

Boğazın sıkmağ isteyüp sākī

Dir idi girü **hürmetüñ** bākī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 78, Mısra 18*). [*hürmetüñ, -üñ*]

Evlülük hoşdur ehl-i 'ırz olana

Hürmet ıssı helâlini bulana (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 137, Mısra 42*). [*hürmet,]*

hürr: Köle ve esir olmayan, azat, özgür.

Haylî in'âm u ihtirâm itdi

Luţ-ile **hürr-iken** gulâm itdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 22*). [*hürr-iken, -iken*]

Vaşfı ile o **hürr** virince hayât

Millet-i 'İsevîye düşdi memât (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 134, Mısra 21*). [*hürr,]*

hurrem: Ar. 1. Sevinçli, mesrur.

İntizāmî revân olup ol-dem

Haylî kimseyle bilece **hurrem** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 78, Mısra 22*). [*hurrem,]*

hursend: Kendi payına düşene rıza gösteren, kanaat eden, kani; gözü tok; memnun, hoşnut.

Bend ile dehr aña geçüp pā-bend

Ol dahı silsileyle key **hursend** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 43, Mısra 14*). [*hursend,]*

Mişli nâdir cihānda bī-mānend

Tarz u uslûb-ı hûb ile **hursend** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 12*). [*hursend,]*

hurûf: Harfler II Söz, sözler.

Dursa manşib **hurūfi** ger gözine

Karşu dursa yā rū-be-rū yüzine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 55*). [*hurūfi, -i*]

hüş: *Akıl, fikir, us.*

İntizāmī ümīdi kaṭ' itmiş

'Aklı vü **hüş**ı yek-sere gitmiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 20*). [*hüşı, -ı*]

hüsn: (*Ar.*) *Güzellik.*

Hüsn-i insāna ḥaṭṭ ḥāyil olur

Ḥaṭṭ-ile bunda **hüsn** çehre bulur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 62, Mısra 4*). [*hüsn,]*

Cümlesi tā kıyāmet olur yād

Olmaz ol **hüsn** ḥırmeni ber-bād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 62, Mısra 6*). [*hüsn,]*

hüsrān: *Zarar, ziyan.*

Herkese irdi bu kadar **hüsrān**

Bunca māl u menāl olup sūzān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 19*). [*hüsrān,]*

Çünkü **hüsrān** ḳomadı dilde mecāl

Gitdi sermāye yitdi māl u menāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 77, Mısra 3*). [*hüsrān,]*

Līk hem-rāh olursa ger imān

Rāh-zenden gelür degül **hüsrān** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 98*). [*hüsrān,]*

Bu kadar ḳatlı u bu kadar **hüsrān**

Virdi ḥubb-ı çehār yāra çü cān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 63*). [*hüsrān,]*

husrev: *Padişah, hükümdar.*

Şimdi şāhib-ḳırānıdur dehrüñ

Husrevi cümle berr-ile baḥruñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 114, Mısra 14*). [*husrevi, -i*]

husrevā: *Ey husrev, ey padişah.*

Hāşılı virdiler varup ḥaberi

Didiler eyle **hüsrevā** ḥazeri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 114, Mısra 2*). [*hüsrevā,]*

hussād: *Hasetçiler, kıskanç kimseler.*

Her yirüñ tuḥfesin idüp icād

Göricek nice ölmesün **hussād** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 34*). [*hussād,]*

Berü **hussād** bir yire geldi

Şeytanet bahrine kamu taldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 27, Mısra 23*). [*hussād,]*

huşû: *Akıl, şuur.*

Hîç birisi mehârdan çıkmaz

Ķanı ol-dem ki diĶkat-ile **huşû** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 53*). [*huşû,]*

huşûf: *Ay tutulması. II gam bağlamında "kedere maruz kalma."*

BaĶdı hâline kâğı-i şehriñ

Oldı vâĶıf **huşûfına** bedriñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 68*). [*huşûfına,]*

huşûl: *Olma, oluş, oluşma, meydana gelme.*

Cümle maĶşûduñ anda hâşıl olur

Her merâmuñ **huşûle** vâşıl olur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 104, Mısra 18*). [*huşûle, -e]*

huşûmet: *Hasımlık, düşmanlık; kıskançlık, çekememezlik.*

İddi'â için itdiler ihzâr

Eylediler **huşûmeti** izhâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 80, Mısra 32*). [*huşûmeti, -i]*

Kimi şahid kimi **huşûmetde**

Yok cevâzı velî hükümetde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 80, Mısra 35*). [*huşûmetde, -de]*

huşûşâ: *Özellikle, ayrıca, bilhassa, hele.*

Ol huşû' u huşû'-ıla bir dem

Bu **huşûşa** Hudâ durur a'lem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 30*). [*huşûşa,]*

Huşûşâ şahumuz sultân-ı 'âdil

Ķamu re'yi rezîn ü fikri kâmil (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 7*). [*huşûşâ,]*

Huşûşâ pâdişeh dâmâdı oldı

O 'izzetler kamu yirini buldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 3*). [*huşûşâ,]*

hût: *Balık burcu.*

Hût yâruñ kaşı hilâli ile

Reşk idüp eglenür hayâli ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 49*). [*hût,]*

hutabâ: *Hutbeler.*

Cem' olup aña didiler **ḥuṭabā**

Evvelā lāzım oldı şimdi saña (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 182, Mısra 37*). [*ḥuṭabā,]*

ḥuṭbe: *Ar. Padişahlık alameti. Cuma ve bayram namazları sırasında minberde padişahın adının, unvan ve lakaplarının "hatip" tarafından okunması ile padişahlığın ilanı.*

Ḥuṭbeyi kendü nāmına oḡuda

Fitnenüñ ejderin diler uyuda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 182, Mısra 33*). [*ḥuṭbeyi, -y, -i]*

ḥüzn: *Gam, keder, tasa II ümitsizlik.*

Meger Allāh vire ecr-i cezīl

Ḡuşşa vü **ḥüzne** düşse bir kişi ger (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 36, Mısra 11*). [*ḥüzne, -e]*

Bir gice dil iderdi fikr-i daḡıḡ

İşbu **ḥüzni** kılur-ıdı ta'vıḡ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 97, Mısra 2*). [*ḥüzni, -i]*

Yüregi ṭop cigerle ḡan yaḡı

İşbu **ḥüzn-ile** olmaḡın giryān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 47*). [*ḥüzn-ile, -ile]*

Bu temāşāda otururdu ḡazīn

Olmuş-iken bu **ḥüzn-ile** ḡadi ḡam (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 40, Mısra 39*). [*ḥüzn-ile, -ile]*

Uḡramaz görse **ḥüznüñi** bir dem

Var durur ba'zı yār-ı ḡvān u ni'am (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 33, Mısra 6*). [*ḥüznüñi,]*

ḥużū': *Allah'ın ululuḡu karşısında boyun eğme.*

Ol teveccüh yā riḡḡat-ile **ḥużū'**

Ol daḡāyık ki eyler-idi zuhūr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 54*). [*ḥużū',]*

ḥużūr: *Huzur, rahat.*

Vardı herkes **ḥużūr** u rāḡatına

Ṭoldı zevḡ u şafā cihāna yine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 13*). [*ḥużūr,]*

Gözi yaşarur el ayak dutmaz

Yavı kılmış **ḥużūrını** bulmaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 36*). [*ḥużūrını, -ı, -n, -ı]*

Gice uyḡusı yok gündüz **ḥużūrı**

Diler kim kimse incinmeye şūrī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 25*). [*ḥużūrı, -ı]*

Şeb ü rüz eyledügince mürürı

Ziyād ola sürürı vü **huzürı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 205, Mısra 16*). [*huzürı, -ı*]

hṽāb: *Uyku.*

Bir seher İntizāmī **hṽābından**

Uyanup ditrer ıztırābından (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 1*). [*hṽābından, -ın, -dan*]

İrdi hulkūma ıztırāb-ile cān

Hṽāb içinde iderken āh u figān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 38*). [*hṽāb,]*

Hṽābdan oldu şanasın bīdār

Hakk'a zīrā teveccüh üzre idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 42*). [*hṽābdan, -dan*]

Mu'abbirler idüp ta'bīr **hṽābum**

Gidüp miḥnet feraḥ buldı [bu] cānum (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 95*).

[*hṽābum, -um*]

hṽābgeh: *Uyunan yer, yatak odası, yatak.*

Hṽāb-ı gāflet cihānı almış-idi

Her kişi **hṽābgehde** kalmış-idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 14*). [*hṽābgehde, -de*]

hṽāce: *Muallim, üstat, hoca.*

Var imiş **hṽācesi** vü müftisi hem

Derūndan i'tikādı aña her dem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 1*). [*hṽācesi, -si*]

Haleb kim ulu bender bir şehirdür

Mükellef **hṽācelerle** top-ṭoludur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 200, Mısra 22*). [*hṽācelerle, -ler, -le*]

Oquyıcak bu kıt'ayı ol-dem

Didi ey **hṽāce** saña gör ne diyem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 61, Mısra 2*). [*hṽāce,]*

hṽān: (*Fa.*) *Yemek, sofr.*

Ugramaz görse ḥüznüni bir dem

Var durur ba'zı yār-ı **hṽān** u ni'am (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 33, Mısra 7*). [*hṽān,]*

hṽās-: *İstek, arzu.*

At aldı buz üzre bir niçe kām

Gözler idi kenārı **ẖvāş-ile** ‘ām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 42*). [*ẖvāş-ile, -ile*]

ıımız: *Uyuklamak, azıcık uyumak.*

Başı **ıımızduğunu** gördi meges

El açup ovmağına itdi heves (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 27*). [*ıımızduğunu, -duğ, -ı, -nı*]

ırak: *Uzak.*

Nūr ile ger pür ola ol âteş

Seyr it **ırakdan** ol emānda hoş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 64, Mısra 20*). [*ırakdan, -dan*]

Gök demür geyse āsümān eger

Key **ırakdan** ider o rezme nazar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 106*). [*ırakdan, -dan*]

Mîri İshāk beg-durur Gula’nuñ

Uğramañ yanına **ırak** tolanuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 132, Mısra 30*). [*ırak,*]

Gördi küffār ālāyın **ırakdan**

Ĥod bu idi tazarru’ı Ĥak’dan (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 135, Mısra 7*). [*ırakdan, -dan*]

İtdi ser-keşler[e] eşer ĥaberi

Eylediler **ırak** yakın ĥazeri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 144*). [*ırak,*]

Çü nāmını **ırak** yirden işitdi

Yanından eşkiyāsın hep tağıtdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 201, Mısra 3*). [*ırak,*]

ırmağ: *İrmak.*

Yiryirin ağıdup ol **ırmağı**

Ola a’ dāya tā ayak bağı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 126, Mısra 9*). [*ırmağı, -ı*]

ırmak: *Akarsuyun büyüğü, doğrudan doğruya denize dökülen, nehir.*

Sekiz **ırmak** aşuldu miñnet-ile

Yüzdürüp ‘askeri felāket-ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 122, Mısra 17*). [*ırmak,*]

ısıcak: *Sıcak.*

Dilüñi **ısıcakda** tut her-bār

Cüst ü cū eyle ‘aql u fikretle (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 56*). [*ısıcakda, -da*]

Gün **ısıcak** hevā yanar āteş

Ejderāsā semūmı ħod dem-keş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 107*). [*ısıcak,]*

ıslık: *Aydınlık, nur.*

Neyki serĥoş **ıslık** ne söyleyiser

Remzi ne bilür ü ne vire ĥaber (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 21*). [*ıslık,]*

Ol **ıslık** şandığı kimesne meger

Ķabarup cismi ile tıoldı maķar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 31*). [*ıslık,]*

ıslık: *Beyitte ıslık tutan, yol gösteren "dervişler" anlamındadır.*

Ĥayliden tekkelerde gezmiş-idi

Hep **ıslıklar**la yoldan azmış-idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 28, Mısra 14*). [*ıslıklar, -lar, -la]*

ışk: *Aşk.*

İstikāmetle urmış **ışka** kadem

Ķün-ķalender şoyunmış idi o dem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 43, Mısra 11*). [*ışka, -a]*

İķtiżā **ışka** ol żarūrīdür

Ĥırz-ı cān ‘āşıķuñ ķuşūrıdır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 45, Mısra 3*). [*ışka, -a]*

ışka beñzer degül bu miĥnetler

Ķayra beñzer degül bu ‘illetler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 45, Mısra 13*). [*ışka, -a]*

ıslāh: *İyileştirme, düzeltme.*

Bā‘iş oldı nedāmet **ıslāĥa**

Sebeb olsa ‘aceb mi iflāĥa (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 103, Mısra 27*). [*ıslāĥa, -a]*

Saña itdüğün aña şanma ķalur

Bed-nihāduñ ne mümkin **ıslāĥı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 33, Mısra 35*). [*ıslāĥı, -ı]*

ıslak: *Suya batırılmış, üzerine su dökülmüş veya yağmurdan ıslanmış olan.*

Kiminüñ şuda [...]

Hep ser-ā-pāy geydügi **ıslak** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 190*). [*ıslak,]*

ittılā‘a: *Bilgi.*

Ol gice hānede oturmuş-idi

Dersi-çün **ıttılā** 'a durmuş-idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 21, Mısra 14*). [*ıttılā* 'a,]

'ıyāl: Bir kimsenin geçindirmek zorunda olduğu kimseler. Eş ve çocuk gibi.

Ġayret-i ehl-ile **'ıyāl-ise** ħod

Cümleden özge eyledi bî-ħod (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 39*). [*'ıyāl-ise, -ise*]

ıztırāb: Acı, keder.

Bir seher İntizāmī ħvābından

Uyanup ditrer **ıztırābından** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 2*). [*ıztırābından, -ı, -n, -dan*]

İrdi ħulkūma **ıztırāb-ile** cān

Ĥvāb içinde iderken āh u fiġān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 37*). [*ıztırāb-ile, -ile*]

i: İ- yardımcı fiili.

Bir şeb ol-kim cihāna viridi sevād

Ķara baĥt ile dutmuş **idi** devād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 21, Mısra 4*). [*idi, -di*]

'İllet-i seyre oldı fikr ü nihād

Ehl-i tīmār olmak **idi** murād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 66, Mısra 4*). [*idi, -di*]

Vaĥt-i berd ü şitā zamānı **idi**

Hem seferden ibā zamānı **idi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 67, Mısra 1*). [*idi, -di*]

Vaĥt-i berd ü şitā zamānı **idi**

Hem seferden ibā zamānı **idi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 67, Mısra 2*). [*idi, -di*]

Cümle eşyā bürüdet üzre **idi**

Ķamu 'ālem küdüret üzre **idi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 67, Mısra 3*). [*idi, -di*]

Cümle eşyā bürüdet üzre **idi**

Ķamu 'ālem küdüret üzre **idi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 67, Mısra 4*). [*idi, -di*]

Ĥod Ṭuna yaĥda rīve beñzer **idi**

Şīşe içinde dīve beñzer **idi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 67, Mısra 7*). [*idi, -di*]

Ĥod Ṭuna yaĥda rīve beñzer **idi**

Şīşe içinde dīve beñzer **idi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 67, Mısra 8*). [*idi, -di*]

At aldı buz üzre bir niçe kām

Gözler **idi** kenārı ħvāş-ile 'ām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 42*). [*idi, -di*]

Haylî dil-bend **imiş** meger o levend
 Yāreye şaldı anı ol nuhsend (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 25*). [imiş, -miş]
 Ol ilüñ 'âdeti meger bu-y-imiş
 Cümle ahvâlinüñ yegi o **imiş** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 70, Mısra 24*). [imiş, -miş]
 Atalardan birisi gör ne dimiş
 Gerçi kim her geçen belürmez **imiş** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 70, Mısra 36*). [imiş, -miş]
 Ben de bildüm geçen belürmez **imiş**
 Rûzgār aldugın getürmez **imiş** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 72, Mısra 4*). [imiş, -miş]
 Kılmış-idi zühâle felekde qarâr
 Eyler **idi** nüñhüseti isâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 6*). [idi, -di]
 Göz gözi görmez **idi** zulmetde
 Rû-be-rû durdı derd ü miñnetde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 7*). [idi, -di]
 Täfte pîç ü tâba düşmiş-idi
 Başka destâra miñnet üşmiş **idi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 78*). [idi, -di]
 Zîr-i dükkân çâh **imiş** nâ-geh
 Ol-dem oldı bu hâlden âgeh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 27*). [imiş, -miş]
 Âhir ifnâ bulur **imiş** emvâl
 Kenz-i bâkî gerekse saña kemâl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 76, Mısra 9*). [imiş, -miş]
 Bildi âhir kemâl **imiş** lâzım
 Şanma âhir ki mâl **imiş** lâzım (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 76, Mısra 11*). [imiş, -miş]
 Bildi âhir kemâl **imiş** lâzım
 Şanma âhir ki mâl **imiş** lâzım (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 76, Mısra 12*). [imiş, -miş]
 Ehl-i iflâs kim sükârâ **idi**
 Nekbet ü cimrilük de yârı **idi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 77, Mısra 7*). [idi, -di]
 Ehl-i iflâs kim sükârâ **idi**
 Nekbet ü cimrilük de yârı **idi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 77, Mısra 8*). [idi, -di]
 Aşma pencâreden çıkardı başın
 İçerüden görem dir **idi** taşın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 78, Mısra 10*). [idi, -di]
 Bir bahâne **idi** olara murâd
 Cüz'î nesneyle oldı ulu fesâd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 78, Mısra 33*). [idi, -di]
 Dâmen-i küh **imiş** meger ol cây
 Tağ için yanğulatdı hüy-ile hây (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 78, Mısra 29*). [imiş, -miş]
 Kâdî dervîş-nihâd **imiş** nuhsend
 Bir gürüşa boynın egdi itmedi red (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 11*). [imiş, -miş]

Beglere şatar **imiş** istignā

Şāhı almaz buçuğına farzā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 84, Mısra 19*). [*imiş, -miş*]

Döymeş **imiş** duhân-ı āha meger

Def'i ref' oldı ol kazā vü kader (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 84, Mısra 35*). [*imiş, -miş*]

Saňa budur vaşıyyeti āhır

Anda **idüm** o cem' de hāzır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 87, Mısra 14*). [*idüm, -düm*]

Kuyruğı **imiş** ol dinen bayrak

Yilesi hem o şalınan yaprak (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 31*). [*imiş, -miş*]

Katı mel'ūnı **imiş** ol cinsün

Özge menfūrı cinn-ile insün (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 29*). [*imiş, -miş*]

Manşıbuñ hāli dağı böyle **imiş**

Kıbr ü kīne hemān vesīle **imiş** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 149, Mısra 26*). [*imiş, -miş*]

Kıraluñ **idi** zulmi hōd muhkem

Herkesün sūrı olicecek mātem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 81*). [*idi, -di*]

i: "i-" ek fiilinin zarf-fiil eki almış şekli (...durumdayken).

Manşıbına mülāzemetde **iken**

'Arz-ı hāli müdāvemette **iken** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 26, Mısra 33*). [*iken, -ken*]

Hem-rikāb **iken** iki devletlu

İdüp aşılmalu başılmalu (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 27, Mısra 7*). [*iken, -ken*]

i: "i" ek-fiilinin görülen geçmiş zaman eki.

Müttehemsiz niçesine dir-idi

Böyle hāzır cevāba kādır **idi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 11, Mısra 24*). [*idi, -di*]

Hamdülillāh dir **idi** ol Yezdān

Āb-ı rū eyledi bize ihsān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 11, Mısra 25*). [*idi, -di*]

Zehrini nūş idüp gamın yir **iken**

Biñe çıkdı görüñ belā bir **iken** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 42*). [*iken, -ken*]

Elüñ almaya ger düşüp yitseñ

Āşinā rūşenā **iken** evvel (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 33, Mısra 21*). [*iken, -ken*]

Foça şehrini eyleyüp me'vā

Göñlini egler **idi** āb u hevā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 16, Mısra 54*). [*idi, -di*]

Serv iderdi tezervden nefret

Bülbül ü gülde var **idi** hicret (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 16*). [*idi, -di*]

Feth-i bāb itdi yanına okudu

Maqşadı bir kitāb **imiş** bildi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 20, Mısra 30*). [*imiş, -miş*]

Maḥbesüñ geldiler ziyāretine

Mescid ü ḥānḳāh **idi** maḥbes (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 15*). [*idi, -di*]

i: "-i" ek fiili.

Dehr tebdīl-i ders kılmış-idi

Dav' -ı mişbāḥdan çökelmış **idi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 21, Mısra 8*). [*idi, -di*]

İntizāmī'ye luṭf **idi** kārı

‘İvazın eyleye anuñ Bārī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 26, Mısra 11*). [*idi, -di*]

Zindegānisi cümle zilletle

Ḥātem'üñ zıddı **idi** ḥissetle (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 28, Mısra 8*). [*idi, -di*]

Birinüñ hem Ḥasan **idi** nāmı

Zişt mel'ün u dehr bed-nāmı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 30, Mısra 1*). [*idi, -di*]

Dehre çaḳmaḳdadur anı her ḥın

Her ser-i mū teninde reh-zen **idi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 21*). [*idi, -di*]

Pister-i cism ṭolu sūzen **idi**

Gördi ser-keşlūk itdi her evbāş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 22*). [*idi, -di*]

Ḥāk şaçdı başına durmaz bād

Zārılık cümle çeşm-i terden **idi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 27*). [*idi, -di*]

Hep o kan ağlamak cigerden **idi**

Zerre mihrini dehr kıldı nihan (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 28*). [*idi, -di*]

Dest-gīri **idi** Ḥudā muṭlaḳ

İstinādı anuñ ki ola Ḥudā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 74*). [*idi, -di*]

Ola teftiş hep ḥaṭā vü şavāb

Bunuñ ol sūhte **idi** bā' işi ger (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 38, Mısra 39*). [*idi, -di*]

Şıla hem vācibi **idi** farzā

Çünkü 'unvānın açicek baḳdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 38, Mısra 6*). [*idi, -di*]

Ḳara şu indi gözine aḳdı

Ḥaṭṭı miḥnet sevādı **idi** hemīn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 38, Mısra 9*). [*idi, -di*]

Yā gibi cīm itdi pīç-ile tāb

Sīn-i dendānesi çü erre **idi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 38, Mısra 15*). [*idi, -di*]

Zevḳ-i rūḥānī **idi** bunca belā

Aç gözüñ ol başiret üzre bu dem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 66*). [*idi, -di*]

Bağrı yufka **idi** acıdı lāle

Cüybāruñ da mācerāsı mı var (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 40, Mısra 32*). [*idi, -di*]

İrmiş **idi** meger ki vaqt-i mesā

Karaya irmiş-idi fülk-i semā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 42, Mısra 1*). [*idi, -di*]

Şāl-ı nīlīyi geydi bürdi cihan

Kara pus **idi** İntizāmī ol ān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 42, Mısra 4*). [*idi, -di*]

İstikāmetle urmuş 'ışka qadem

Çün-çalender şoyunmuş **idi** o dem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 43, Mısra 12*). [*idi, -di*]

Eşk-i hūnīni dem-be-dem ğaltān

Şanki cārī **idi** dem-i kurbān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 47, Mısra 26*). [*idi, -di*]

Habsi anuñ belā-yı hātır **idi**

Ġayrīnuñ hod berā-yı hātır **idi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 47, Mısra 8*). [*idi, -di*]

Habsi anuñ belā-yı hātır **idi**

Ġayrīnuñ hod berā-yı hātır **idi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 47, Mısra 7*). [*idi, -di*]

Aña ğāyet cefā **idi** çü murād

İtdiler sāyirin o gün āzād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 48, Mısra 5*). [*idi, -di*]

Aña mātem-serāye irmiş **idi**

Āh-ı miskīn siyāha girmiş **idi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 48, Mısra 16*). [*idi, -di*]

Her ne kim iddi'āsı müş'ir **idi**

Cümleye hep cevābı hāzır **idi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 49, Mısra 13*). [*idi, -di*]

Her su'āle cevābı hāzır **idi**

Toğruya Hāk mu'in ü nāşır **idi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 49, Mısra 10*). [*idi, -di*]

Sözleri bellü **idi** tarzından

Qapar alur cevābı ağızından (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 49, Mısra 11*). [*idi, -di*]

Yüzi toğrı idi sözi kec **ise**

Dükenür şanma irtişāyı yise (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 89*). [*ise, -se*]

Baña öykünmek oldu **ise** murād

Yok durur sende öyle şabr u nihād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 42, Mısra 19*). [*ise, -se*]

Ġam rehin geçmege yoluñda **imiş**

Böylelük şanma kim elüñde **imiş** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 50*). [*imiş, -miş*]

Ġaraž **imiş** kişiyeye özge maraž

O maraž dāsınuñ devāsı ecel (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 117*). [*imiş, -miş*]

'Örf **imiş** bunlaruñ arasında

Salṭanat ehlinüñ yöresinde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 33*). [*imiş, -miş*]

Nāmın anuñ şorar **iseñ** eger

Muṣṭafā' dur o kīmyā-manẓar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 52, Mısra 37*). [*iseñ, -se, -ñ*]

Kul olur **iseñ** istiḳāmet ile

Bulasın 'izzeti sa'ādet ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 52, Mısra 27*). [*iseñ, -se, -ñ*]

Rūmili'nde var **idi** bir dānā

İntizāmī dinirdi maḥlaş aña (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 11, Mısra 11*). [*idi, -di*]

Yüzi toğrı **idi** sözi kec ise

Dükenür şanma irtişâyı yise (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 89*). [*idi, -di*]

Şıdkı rāh-ı hidāyete iledür

Toğrı **iseñ** teveccüh eyle aña (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 36, Mısra 23*). [*iseñ, -se, -ñ*]

Şāḥsār-ı şecer dönüp dala

Sübḥa-gerdān **idi** orada kirās (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 40, Mısra 5*). [*idi, -di*]

i-: "i-" ek fiilinin şart eki (-sA) almış şekli. II Şart edatı.

Seni bir yire iledür elbet

Efkār-ı nās **iseñ** virür miknet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 15, Mısra 14*). [*iseñ, -se, -ñ*]

ibā: Çekinme, kaçınma.

Vakt-i berd ü şitā zamānı idi

Hem seferden **ibā** zamānı idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 67, Mısra 2*). [*ibā,]*

'ibādet: Kulun Allah'ın rızasını kazanmak ve ona yakınlaşmak için yaptığı iş ve davranışlar.

Şan'atuñ işle ḳoma tā'atüñi

İtme eksük Ḥaḳ'a **'ibādetüñi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 15, Mısra 24*). [*'ibādetüñi, -ü, -n, -i*]

'ibārāt: İbareler, cümleler.

Hep **'ibārātı** cümle yādında

Dilde ancak degül nihādında (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 63*). [*'ibārātı, -ı*]

'ibāret: İbareler, cümleler, ifadeler.

Varicek ḳamusı ziyāretine

İntizāmī'ye gör **'ibāreti** ne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 10*). [*'ibāreti, -i*]

ibrām: *Bıktıracak derecede ricada ısrar etme.*

Cābī yā şehir-emīnine iḳdām

Diḳḳat ü ihtimām-ıla **ibrām** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 50*). [*ibrām,]*

ibret: *Yanlış veya kötü davranışlardan alması gereken sonuç, ders.*

Lāzım olan kişiye ğayretdür

Cāhile ḳıl nazar ḥod **ibretdür** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 44*). [*ibretdür, -dür]*

ibrîşim: *Bükülmüş ipekten iplik.*

İbrîşim kirm-i pīlenüñ ‘ameli

Sinegün ḳayyıdur görüñ ‘aseli (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 8, Mısra 11*). [*ibrîşim,]*

ibtidā: *İlkin, en önce, başta.*

İbtidā şafḥasın sürüp yüzüme

İşbu niyyetle dutuban gözüme (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 164, Mısra 17*). [*ibtidā,]*

ibtilā: *Bir şeye düşkün ve tutkulu olma, bağımlılık.*

İbtilā bir belāya olmaz ‘aceb

Ḳurtulan itmek anı girü taleb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 77*). [*ibtilā,]*

iç: *T. Arasında.*

Cünd-i a ‘dādan ola hışn-ı ḥaşın

Seni akrān **içinde** ide güzīn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 76, Mısra 42*). [*içinde, -i, -n, -de]*

Adı çıḳmış Fireng **içinde** dilir

Ḍarbına kimseler bulur mı güzīr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 9*). [*içinde, -i, -n, -de]*

Her kişiye olur gehī maḥkūm

Ḳundaḳ **içinde** nitekim ma ‘şūm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 46*). [*içinde, -i, -n, -de]*

Fırnaçe ‘askeri yanar āteş

Leşker **içinde** eyle yok ser-keş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 111, Mısra 18*). [*içinde, -i, -n, -de]*

Atlar **içinde** dütsü eyleyesin

Gönlüñi anuñ-ıla egleyesin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 45*). [*içinde, -i, -n, -de*]

Çār dīvār **içinde** vir kütü

Bes durur çıka taşra tābütı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 137, Mısra 17*). [*içinde, -i, -n, -de*]

Mihnet **içinde** zevki iz'ân it

Bizi esrāruñ-ile hayrān it (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 53*). [*içinde, -i, -n, -de*]

Ter libāsuñ **içinde** fi'l-ma'nā

Nükte ebkārı nitekim havrā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 59, Mısra 3*). [*içinde, -in, -de*]

Lafz **içinde** ma'ānī-i mevzūn

Şan şadef içre lü'lü'-i meknūn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 59, Mısra 11*). [*içinde, -i, -n, -de*]

iç: Bir sıvıyı ağza alıp yudumlamak.

Ekşerī suyuñ hōd üfürür **içer**

Nağş-bend-i belā ki durmuş-idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 32*). [*içer, -er*]

Ol zamān bir zamān idi meşelā

Hic 'ömrinde **içmeyen** zurefā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 24*). [*içmeyen, -me, -y, -en*]

Ol hum-ı mey dinen tabīb-i cihān

Pīr-i ham-kāmet **içse** ide cūvān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 20*). [*içse, -se*]

İçer ter buse-kārī tolular her kāmēt-i tūbā

Ne şīrīn berg ü bār olur viren böyle şemer meclis (*Tuhfetü'l-İhvân, Müfret 2, Mısra 13*). [*içer, -er*]

Dāhilinde var iki nehr-i 'azīm

İçse bulur şifā mizācī 'alīl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 12*). [*içse, -se*]

Yimek **içmek** tedārūki gitmiş

Şağılur hālinüñ işi bitmiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 35*). [*içmek, -mek*]

Kimi hūrmāyı hecr-ile geçdi

Temr-i hindī yirine zehr **içdi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 102*). [*içdi, -di*]

Şadr-ı meyḥāneye irüp bir gün

İntizāmī **içüp** mey-i gül-gün (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 104, Mısra 2*). [*içüp, -üp*]

İçüp kahve yiyüp berş ile afyūn

İder tūl-i emel efzūndan efzūn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 47*). [*içüp, -üp*]

ic: Bir şeyin kendi sınırları arasında kalan kısmı, dâhil.

Ru'ûsuñ şüreti koynumda kaldı bir hamâyıldür

İçinde derc olan luṭf ile iḥsân göñlümi egler (*Tuhfetü'l-İhvân, Kaside 1, Mısra 10*).

[içinde, -i, -n, -de]

Hod Tuna yaḥda rîve beñzer idi

Şîşe **içinde** dîve beñzer idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 67, Mısra 8*). [içinde, -i, -n, -de]

Yüzden artuḡ kürekçi öñce gider

Atlu yayaḡ karuñ **içinde** yüzer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 28*). [içinde, -i, -n, -de]

Kûh u deşti müferriḥ u mergûb

İçi maṭlûb u taşrası maḥbûb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 123, Mısra 30*). [içi, -i]

Dutmuş orman **içini** ol yaḡı

Degme bir mişenüñ ayak baḡı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 51*). [içini, -i, -(n)i]

Ṭaḡ **içine** ḡazâ çü inmiş-idi

Her ağaç bir 'aşāya binmiş-idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 79, Mısra 1*). [içine, -i, -n, -e]

Ol oḡul balına ḡalup maḥrûm

İçi yaḡın eritdi niteki mûm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 96, Mısra 16*). [içi, -i]

Sazuñ **içine** kim bürünmiş-idi

Hāme içinde nāle dolmuş-idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 85*). [içine, -i, -n, -e]

Dāmen-i kûh imiş meger ol cāy

Ṭaḡ **için** yanḡulatdı hûy-ile hāy (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 78, Mısra 30*). [için, -i, -n]

İçi yanḡunu ile ehl-i dükān

Dökülürdi niteki berg-i ḡazān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 43*). [içi, -i]

Anda ḡüyā ki bir yaḡı çeridür

Ādemüñ **içi** yaḡını eridür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 14*). [içi, -i]

Giricek ev **içine** kıldı nazar

Yaluñuz bir o vü bir ol duḡter (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 67*). [içine, -i, -(n)e]

İçinde münderic bu idi maẓmûn

Naşûḡ lālāma luṭf eyledi Bîçûn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 193, Mısra 7*). [içinde, -inde]

Ekserî ṭālibinüñ ehl-i kemal

İçi devletlülerle māl-ā-māl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 70*). [içi, -i]

İç ḡişārını eyledi seyrān

Ol temāşāda oluban ḡayrān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 53, Mısra 9*). [iç,]

İç sarāyında on iki burcı

Şanasın zeyn ider güher dürci (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 39*). [iç,]

Şayd-ı mähî için kurup ağlar

Şuyuñ **içinde** yolların bağlar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 42*). [içinde, -in, -de]

Pây-ı bestini baksañ anuñ ger

Bahr **içinde** sefine bâ-lenger (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 22*). [içinde, -i, -n, -de]

Mağşada irdi oluban vâşıl

Kal'anuñ **içine** girüp hâşıl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 53, Mısra 8*). [içine, -i, -n, -e]

icad: *İcat, buluş.*

Niçe germ-âbesi yeñi **icād**

Girse ğamgîn çıkar yine dil-şād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 55, Mısra 1*). [icād,]

içer: *İçeri, yer, mahal.*

Didi kimdür **içerde** mihmānuñ

Dökerin şimdi yirlere kanuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 101, Mısra 17*). [içerde, -de]

içeri: *İçeri, içeri kısım.*

Pencere arasından itdi nazar

Didi **içerde** er var ola meger (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 101, Mısra 8*). [içerde, -de]

içerü: *İçeri.*

Cân atup bir eve gelüp irdi

Az cān-ile **içerü** girdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 70, Mısra 28*). [içerü,]

Şāhib-i hāne girdi çün **içerü**

Bu haşīruñ içinde durur örü (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 81*). [içerü,]

Kapuyı açup aldılar **içerü**

Kapadılar kapuyı berk girü (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 100, Mısra 23*). [içerü,]

Ev kapısı öninde soffadadur

Şekl-i nisvānda **içerü** giregör (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 100, Mısra 30*). [içerü,]

Eyle itdiler **içerü** girdi

Kendü boğazını ele virdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 101, Mısra 1*). [içerü,]

İçerü gireyin didi anı

Er midür zen midür görem anı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 11*). [içerü,]

Bir iki kimse girdiler **içerü**

Hîç bakmayuban añaru berü (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 104, Mısra 5*). [içerü,]

Ortasında çaķ **içerü** bir çāh

Havf ider aña kimse ide nigāh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 25*). [içerü,]

Evlü olan selāmlıkda nider

Evlü evine ol **içerü** gider (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 137, Mısra 32*). [içerü,]

Sā' atinde Hūdā çü luţf itdi

İçerü vālidesine gitdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 72*). [içerü,]

Aşağıdan yukarı pāyelerde

Menāşib **içerü** vü taşralarda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 193, Mısra 16*). [içerü,]

Çevirüp ƙal'a gibi dāyiresin

Aluben **içerüye** zāviyesin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 56, Mısra 28*). [içerüye, -(y)e]

Aşma pencāreden çıkardı başın

İçerüden görem dir idi taşın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 78, Mısra 10*). [içerüden, -den]

İç: *Gönül, kalp. irade gibi insanın manevi varlığını oluşturan şeylerden herhangi biri.*

Her biri mīrīye dutulmuş-ıdı

İçi taş ƙalkına ƙatulmuş-ıdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 171, Mısra 10*). [içi,]

Düşüp 'asker **içine** ƙaylī fetret

Kime virilü dinür[di] şadāret (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 193, Mısra 1*). [içine,]

İçil-: *Yudumlamak.*

Ƙurdılar bezmi itdiler iƙdām

Tolu **içildi** itdi devrin cām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 132, Mısra 38*). [içildi, -di]

İçinde: *İçinde, içine.*

Şāhib-i hāne girdi çün iƙerü

Bu ƙaşırūñ **içinde** durur örü (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 82*). [içinde,]

Sazuñ içine kim bürünmiş-idi

Hāme **içinde** nāle dolmuş-idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 86*). [içinde,]

Zehr ola yidügin nice o şūm

Yandı fānūs **içinde** niteki mūm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 88*). [içinde,]

Begler **içinde** böyle gâzî yok
 Gerçi şâh 'askerinde begler çok (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 45*). [*içinde,]*
 İrdi hulkûma ıztırâb-ile cân
 Hvâb **içinde** iderken âh u figân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 38*). [*içinde,]*
 Toplaruñ dânesin görüp yörenüñ
 Gözi kalmış **içinde** şan görenüñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 12*). [*içinde,]*
 Kuyu **içinde** âdemüñ boyı şu
 Habs olan durdı anda dâyim örü (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 29*). [*içinde,]*
 Üç yıl **içinde** olmadı mülzem
 Sühan-ı serd işitmedi bir dem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 147, Mısra 7*). [*içinde,]*
 Gezdi dīvân **içinde** elden ele
 Anı görüp nifâk ider cehele (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 55*). [*içinde,]*
 Biñ nefer her geminüñ **içinde**
 Kimi öñinde vü kimi kıçında (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 171, Mısra 7*). [*içinde,]*
 Bir kez atuldu şuya batmış-iken
 Kışları şu **içinde** yatmış-iken (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 30*). [*içinde,]*
 Keşret **içinde** vahdet ehli olan
 Eñ soñ oldur maķāşidını bulan (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 45*). [*içinde,]*
 Kalmış-idi hicāb **içinde** semā
 Saht-rû olmuş-idi hod gabrā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 67, Mısra 9*). [*içinde,]*
 Buldı tüccār **içinde** 'unvânı
 İrdi dilden ezelki peymānı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 37*). [*içinde,]*

icrā: Yapma, yerine getirme, uygulama.

Hile-i şer'î bābına bakdı
 Anı **icrāya** şu gibi aķdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 24*). [*icrāya, -ya]*

icre: İçinde, arasında.

Haylî deyn idinüp çü mürd oldı
 Çukuru **icre** itdüğün buldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 65, Mısra 18*). [*icre,]*
 Virgil ehl-i nifāka bir miñnet
 Görmesün 'ömri **icre** hiç minhat (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 73, Mısra 40*). [*icre,]*
 Ol zamānda meger cidāl **icre**
 Ol kadar harb-ile kitāl **icre** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 2*). [*icre,]*

Az zamān **içre** itdi ‘azm-i Haleb
 Ol zevi’l-ḳadr ü ol ma‘ālī-neseb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 93, Mısra 13*). [*içre,]*
 Hâşılı begler **içredür** mümtâz
 Rûz-ı heycâda ol durur ser-bâz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 33*). [*içredür, -dür]*
 Herkesün ḳarnı vü gözi ṭoldı
 Hüb tarz **içre** ‘âlemi koydı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 50*). [*içre,]*
 Hûblar yatur **içre** cilve-künân
 Nīm meh-tâb ebr içinde nihân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 55, Mısra 15*). [*içre,]*
 Nice ḳalmaya zulmet **içre** semâ
 Nîzelerden yolın yitürdi şabâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 63*). [*içre,]*
 Ol zamānda meger cidâl **içre**
 Ol ḳadar harb-ile ḳitâl **içre** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 1*). [*içre,]*
 Niçe bir fûrḳat **içre** sūz u güdâz
 Şem‘e pervâne eylesün pervâz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 100, Mısra 7*). [*içre,]*
 Dil aluñ bize ḳal‘a-i Nova’dan
 Ol boğaz **içre** eglenün âvadan (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 113, Mısra 4*). [*içre,]*
 Ol zamānda ki ḫâzret-i paşa
 Oldı İstanbul **içre** donanma (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 44*). [*içre,]*
 Bırağur ‘asker **içre** bir endüh
 Mîr yanına geldiler enbüh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 107, Mısra 9*). [*içre,]*
 Az zamān **içre** bulicek itmâm
 Ceng eri girüp eyledi iḳdām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 131, Mısra 9*). [*içre,]*
 Ḳanı mânendi Mîr İshâḳ’uñ
 Begler **içre** güzîni âfâḳuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 54*). [*içre,]*
 Ḳayd-ı ḡamdan ḳamusı âzâde
 Boynı bağılu ayağı bend **içre** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 39*). [*içre,]*
 Başı ḫâllü ḳolı kemend **içre**
 Ḳalbi âhense de görüp pâ-mâl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 40*). [*içre,]*
 Buldı faḳr **içre** ‘ilmi ṭâlib olan
 Rağbeti cāndan itdi râḡıb olan (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 57*). [*içre,]*
 Her elif serv-ḳad nigārāsā
 Vādī-i ‘izzet **içre** cilve-nümâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 59, Mısra 10*). [*içre,]*

Lafz içinde ma‘ânî-i mevzûn

Şan şadef **içre** lü‘lû‘-i meknûn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 59, Mısra 12*). [*içre,]*

içre: -a/-e, içine.

Muşlî Çāvuş dahı olup ser-keş

Hîç ‘inâd **içre** yok aña beñdeş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 70*). [*içre,]*

Qurılmaz oldu dîvân **içre** bâzâr

Bilindi ehl-i dîvân ile tüccâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 13*). [*içre,]*

içre: (*Vakit*) içinde, arasında.

Giceler **içre** zerre yok lem‘i

Meger ola sirâc-ı meh şem‘i (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 20, Mısra 17*). [*içre,]*

içre: "İçinde" anlamına gelen ve "-de/ -da" bulunma hali eki görevinde de kullanılan bir ifade.

Çâr yāruñ muhibbi bendesiyüz

Kulları **içre** eñ figendesiyüz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 2, Mısra 8*). [*içre,]*

Kaşd kıldı diyâr-ı gurbet için

Gurbet **içre** kemâle vuşlat için (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 11, Mısra 42*). [*içre,]*

Âb-ı şâfide dürlü mâhî-i ter

Sîm-i nâb **içre** balgāmî gevher (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 60*). [*içre,]*

Başı hâllü kolu kemend **içre**

Kalbi âhense de görüp pâ-mâl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 40*). [*içre,]*

Şanasuñ kim sevâdı **içre** nûkât

Karañuda mişâl-i âb-ı hayât (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 59, Mısra 5*). [*içre,]*

Şehler **içre** taşaddura lâyıķ

Ferr ü şevketde cümleden fâyıķ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 3, Mısra 15*). [*içre,]*

Geldi bir gün meger ki bir sūhte

Maḡbaḡ-ı miḡnet **içre** bes puḡte (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 20, Mısra 2*). [*içre,]*

Fâris-i fûrs olana at şaldı

Az zamân **içre** öñdülin aldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 16, Mısra 18*). [*içre,]*

içre: "İçinde" anlamında zarf.

Pîç ü tâb **içre** dāyimā ola cīm

Ol aradan sürile dīv-i racīm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 6, Mısra 21*). [*içre,]*

Gāh inandı vü gāhī itdi gümān

Az zamān **içre** yola oldı revān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 27, Mısra 20*). [*içre,]*

Var-idi üç kimesne şehr **içre**

Eyle mūzī yog-idi dehr **içre** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 28, Mısra 2*). [*içre,]*

Var-idi üç kimesne şehr **içre**

Eyle mūzī yog-idi dehr **içre** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 28, Mısra 1*). [*içre,]*

Az zamān **içre** ol da mürd oldı

Eyledügin üçü dahı buldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 30, Mısra 5*). [*içre,]*

ictihād: Kanaat.

Hemān öz nefsinedür i 'tikādı

İşüñ gavrine irer **ictihādı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 56*). [*ictihādı, -ı]*

içül: Bir sıvıyı ağza alıp yudumlamak.

Maşrabayla o meşreb-i şāfi

Aralarında **içülür** kâfi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 30*). [*içülür, -ür]*

içün: İçin.

Yā ilāhī kemāl-i luṭfuñ **içün**

Dāyim ehl-i 'uşāta 'afvuñ **içün** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 2, Mısra 9*). [*içün,]*

Aşikāre ol arada gördi

Seyr **içün** bir kenārda durdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 40*). [*içün,]*

'İlme şarf **içün** olmağın ma'hūd

'Ahdi nisyān eyledi nā-būd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 77, Mısra 15*). [*içün,]*

İddi 'ā **içün** itdiler ihzār

Eylediler huşūmeti izhār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 80, Mısra 31*). [*içün,]*

Ol filoriye rehn **içün** o herīf

Bir dizi incü virmiş-idi laṭīf (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 47*). [*içün,]*

Sīl-i hūn-ābı cenk **içün** geçe tā

Bayraquñ dāmenin dutardı şabā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 61*). [*içün,]*

Haylī kan dökdügi **içün** hāke

Geldi ban başı tīg-i Dahhāk'e (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 31*). [*içün,]*

Ğusl **içün** âfitâba dutdı semâ
 Mâh-ı nev döker-idi delv-ile mâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 94, Mısra 25*). [*içün,]*
 ‘Askere oldu cümleten destür
 Emn **içün** dehre yazılup menşür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 12*). [*içün,]*
 Uyğudan şanasın ki uyandı
 Kalkmak **içün** eline tayandı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 118, Mısra 6*). [*içün,]*
 Şi‘r ü inşâ **içün** bahâne degül
 Ser-güzeştüñ-durur fesâne degül (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 55*). [*içün,]*
 Ol har **içün** dü üstür-i ser-mest
 Eyleyüp her birine yek pâ-best (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 123, Mısra 19*). [*içün,]*
 Hiç ibn-i sebîl olur mı nisâ
 Seyri **içün** mezâr yeter aña (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 137, Mısra 20*). [*içün,]*
 Bunca pîşkeşle kardaşı oğlın
 Rehn **içün** gönderince ol bî-dîn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 154, Mısra 28*). [*içün,]*
 Gelse bir kişi karz **içün** saña ger
 Ger kefilî var-ise sözi geçer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 49*). [*içün,]*
 Yâ ilâhî kemâl-i lutfuñ **içün**
 Dâyim ehl-i ‘uşâta ‘afvuñ **içün** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 1*). [*içün,]*
 Yâ ilâhî kemâl-i lutfuñ **içün**
 Dâyim ehl-i ‘uşâta ‘afvuñ **içün** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 2*). [*içün,]*
 Kâyimü’l-leyl olan ‘ibâduñ **içün**
 Şâlih olana i‘timâduñ **içün** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 5*). [*içün,]*
 Kâyimü’l-leyl olan ‘ibâduñ **içün**
 Şâlih olana i‘timâduñ **içün** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 6*). [*içün,]*
 ‘Ulûfesin hazîneye koyanlar
 Berât itmek **içün** tîmâr alanlar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 30*). [*içün,]*
 Sebeb kılp düğünine saçuyı
 İdelüm peşkeş **içün** cüst-ü-cüyı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 38*). [*içün,]*
 Ne cüz’î lutfı yanında bu makşûd
 Anı Hâk lutf **içün** halk itdi Ma‘bûd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 205, Mısra 36*). [*içün,]*
 Kâsib **içün** habîb-i Hâk dinilür
 Erüñ anuñla kıymeti bilinür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 15, Mısra 3*). [*içün,]*
 Uçurumdan şalarlar ol nehre
 Kış mühimmi **içün** gelür şehre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 24*). [*içün,]*

Habs **içün** oldu ol gice me'mür

Şarf ola cidd ü cehd ile maqdūr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 80, Mısra 39*). [*içün,]*

Hüzn-i Ya'küb u şıdk-ı Yūsuf **içün**

Hecr ü firkatdağı te'essüf **içün** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 96, Mısra 28*). [*içün,]*

İtdi etrâfına anuñ nazarı

Seyr **içün** bir yire idüp güzeri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 126, Mısra 4*). [*içün,]*

Manşib **içün** mülâzemet kapısı

El kapısı ekâbirüñ tapısı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 73*). [*içün,]*

İşbu dünyâ **içün** ne gam yirsin

Lâ-büd encâmına irem dirsın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 7*). [*içün,]*

Kodı nevbet bulara dirlük **içün**

Böyle tedbîr itdi birlük **içün** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 145, Mısra 35*). [*içün,]*

Kodı nevbet bulara dirlük **içün**

Böyle tedbîr itdi birlük **içün** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 145, Mısra 36*). [*içün,]*

Şulh **içün** başladı müdârâta

‘Özr-ile çäre buldı âfâta (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 154, Mısra 25*). [*içün,]*

Şâh-ı İslâm sâye-i Bî-çün

Düğün emr itdi Hân Muhammed **içün** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 154, Mısra 2*). [*içün,]*

içün: Amaç, neden, özgürlük, görelilik, karşılık bildiren hakkında, nedeniyle, yüzünden, maksadıyla anlamlarını karşılayan edat.

Hüzn-i Ya'küb u şıdk-ı Yūsuf **içün**

Hecr ü firkatdağı te'essüf **içün** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 96, Mısra 27*). [*içün,]*

Yâ ilâhî kemâl-i lutfuñ **içün**

Dāyim ehl-i ‘uşāta ‘afvuñ **içün** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 2, Mısra 10*). [*içün,]*

Kaşd kıldı diyār-ı gurbet **içün**

Gurbet içre kemâle vuşlat **içün** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 11, Mısra 41*). [*içün,]*

Cem‘ ide ‘ilme şarf **içün** malı

Gayrıdan fikrin eyleye hālî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 16, Mısra 13*). [*içün,]*

Tünd olup yazmak **içün** aldı kalem

Cevr-i dehri ‘Uṭārid ide raqam (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 21, Mısra 5*). [*içün,]*

içün: " Sebebiyle, -den dolayı" anlamlarında edat.

Şayd-ı mähî **içün** kurup ağlar
 Suyuñ içinde yolların bağlar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 41*). [*içün,]*
 İmtihân itmek **içün** 'âlemde
 Hâk meşâyib kômışdur âdemde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 25, Mısra 13*). [*içün,]*
 Kaşd kıldı diyâr-ı gurbet **içün**
 Ğurbet içre kemâle vuşlat **içün** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 11, Mısra 42*). [*içün,]*
 Çeng ü sâ'id ki ceng **içün** durıla
 Çeng-mânend regleri dürile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 33*). [*içün,]*
 Fâhte olduğı **içün** hoş-dem
 Serv koynında cây ider her dem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 13, Mısra 11*). [*içün,]*
 İttifâk-ı zevi'l- 'uķûl budur
 İmtihân itmek **içün** 'âlemde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 81*). [*içün,]*
 Şekl-i cevzâ müdevver ü mevzun
 Devr-i çarh-ı sipihr **içün** maķrûn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 44*). [*içün,]*

içün: "-e göre" anlamında edat.

Gülsitân'ında Şeyh Sa'dî meger
 Ğurbet **içün** dimiş ğarîb haber (*Tuhfetü'l-İhvân, Müfret 1, Mısra 2*). [*içün,]*

içür: İçmesini sağlamak.

Bir avuç virdiler haşış evvel
 Sâniyen hamr **içürdiler** bir el (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 18*). [*içürdiler, -di, -ler]*

id: "Etmek, eylemek, yapmak" anlamına gelen yardımcı fiildir.

Niçeler eyledi hasedle nifâķ
 Zâhirâ **idüp** ittiḥâd u vifâķ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 73, Mısra 28*). [*idüp, -üp]*
 Atı yanınca **idüp** anı yedek
 İte ite iletdiler bege dek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 80, Mısra 15*). [*idüp, -üp]*
 Bir dilâver belürdi nâ-gâhî
 Mîr-mîrân **idüp** o güm-râhı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 2*). [*idüp, -üp]*
 Da'vî-i merd **iden** o mel'ûnı
 Uricek taş-ile o maġbûnı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 5*). [*iden, -en]*

Yā ‘adū anıını **iderdüm** sāl

Yāhu cānum **iderdüm** anda sebāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 13*). [*iderdüm, -er, -dü, -m*]

Akıdup al‘adan anı yir yir

Bend bend **idüp** ayağın bir bir (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 126, Mısra 12*). [*idüp, -üp*]

araż-ı fāsidi **iden** a‘dā

Küfri ezber okıdılar hayfā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 149, Mısra 11*). [*iden, -en*]

Cümlesi tābūrı taħaşşun **idüp**

Hıle vü hüd‘ayı tefennün **idüp** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 66*). [*idüp, -üp*]

Tevbe itdi yine **ider** şad bār

‘Ahd kıldı niçe niçe tekrār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 51*). [*ider, -er*]

Da‘vī-i merd **iden** olur serdār

İşbu ma‘nīyi söyledi tekrār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 139*). [*iden, -en*]

Naşūh Paşa’yı görüben sezāvār

Virüp hātem **idüp** dāmād u serdār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 197, Mısra 10*). [*idüp, -üp*]

Nice biz **idevüz** mu‘āmeleyi

Hān Selīm ile yā mücādeleyi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 33*). [*idevüz, -e, -vüz*]

Bī-şümār itdi Hakk’a şükr ü sipās

Andan artuķ ki ‘aql **ide** kıyās (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 38*). [*ide, -e*]

Bir gice dil **iderdi** fikr-i daķık

İşbu hüzni kıllur-ıdı ta‘vīķ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 97, Mısra 1*). [*iderdi, -(e)r, -di*]

Ol hum-ı mey dinen tabīb-i cihān

Pīr-i ham-ķāmet içse **ide** cüvān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 20*). [*ide, -e*]

Cündilik **ide** ıkşa ‘arşaya ger

Kime itmez anuñ cirīdi eşer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 39*). [*ide, -e*]

Manşib olsa ne deñlü şey’-i alāl

Yine ma‘zül olanı **ide** ‘alāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 149, Mısra 32*). [*ide, -e*]

Hudā’nuñ luţfına yok hadd u gāyet

İdelüm cān u dilden şükr ü minnet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 2*). [*idelüm, -elü, -m*]

İder pīr olana her gāh rağbet

Aña Allāh **ide** luţf ile raħmet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 205, Mısra 24*). [*ide, -e*]

omaz mübhem **ider** faşl-ı huşümet

İder haķķā[ne] icrā-yı hükümet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 51*). [*ider, -er*]

Rā çü izhār kıla bu rāyı

Deng ü lāl **ide** kamu bed-rāyı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 6, Mısra 26*). [*ide, -e*]

Virdüğine sipās u hamd **idesin**

Ḳurb-i Ḥaḳḳ'a anuñla cehd **idesin** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 14, Mısra 7*). [*idesin, -e, -sin*]

Ḥayr-ile **ide** 'afv **ide** cürmin

Bunda olanlar añmaya zulmin Ḥaşılı ol marazdan itdi vefāt (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 107*). [*ide, -e*]

Her nevālūñ 'uyübın **ide** gider

Vāy eger sürçe ayağūñ bir dem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 33, Mısra 16*). [*ide, -e*]

Bir bahāneye **ide** ḳalb-i mekān

Diş sırtıduğına elūñ ḳalma (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 46*). [*ide, -e*]

Sa'y ü iḳdāmı bi't-tamām **idesin**

Geldüğümde ola su'āl u cevāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 38, Mısra 36*). [*idesin, -e, -sin*]

Cūy pā-būs idüp temelluḳ **ider**

Dehr zencirle ta'alluḳ **ider** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 15*). [*ider, -er*]

Pādişāh-ı cihāna şubḥ u mesā

Dāyimā **idelüm** du'ā vü Senā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 3, Mısra 2*). [*idelüm, -elüm*]

Gice ile **iderler** ol şaydı

Kār idinmiş niçesi bu ḳaydı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 43*). [*iderler, -er, -ler*]

Ṭoğrulup fikr-i bed **iden** cāhil

Kec me'āliyle ḳala pā-der-gil (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 35*). [*iden, -en*]

Ḳaşd ider taş-ile irüre ḥaṭā

Bir nazar itse ca'l **idüp** farzā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 53*). [*idüp, -üp*]

Hem-rikāb iken iki devletlu

İdüp aşılmalu başılmalu (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 27, Mısra 8*). [*idüp, -üp*]

Şehinşeh itdi hep erkāna fermān

İdeler ihtirām u 'izz ü 'unvān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 203, Mısra 2*). [*ideler, -e, -ler*]

iddi'a: Dava etme, haklı haksız bir hükümde ayak direme.

İddi'a için itdiler ihzār

Eylediler huşūmeti izhār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 80, Mısra 31*). [*iddi'a,]*

iddi'a: Bir görüş ileri sürme, iddia etme.

Her ne kim **iddi** 'āsı müş'ir idi

Cümleye hep cevābı hāzır idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 49, Mısra 13*). [*iddi* 'āsı, -sı]

idebil: Edebilmek, yapabilmek.

Bunca begler kırıldı oldu esîr

Kimseñüz **idebilmez** aña güzîr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 30*). [*idebilmez, -mez*]

idi: Idi.

Dest-gîri Hüdâ **idi** ancak

El vere elin ala alacak (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 63*). [*idi,]*

İtdi qadrince her ğarîbe 'atâ

Zîre bu **idi** maqşad-ı aqşâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 73, Mısra 24*). [*idi,]*

Ard qapudan nihânîce vardı

Yeg öninden memerr **idi** ardı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 8*). [*idi,]*

Pes Ösek qal'asına çün irdi

'Avn-i Hâq **idi** dildeki virdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 82, Mısra 8*). [*idi,]*

Ecel ile anuñ arası hemân

Tahta **idi** o dağı köhne yaman (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 60*). [*idi,]*

Ol-dem emn üzre **idi** hem 'âlem

İstirâhatde cümle-i âdem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 84, Mısra 41*). [*idi,]*

Üngürüs'de ğazâ **idi** fikrûñ

Her qazâyâ rızâ **idi** fikrûñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 86, Mısra 17*). [*idi,]*

Üngürüs'de ğazâ **idi** fikrûñ

Her qazâyâ rızâ **idi** fikrûñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 86, Mısra 18*). [*idi,]*

İrte evvel günü meh-i şavmuñ

Vaqt-i ta'zîmi **idi** her qavmuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 87, Mısra 6*). [*idi,]*

Pederi hüd ticâret ehli **idi**

Mâl itlâfı şâyed ola didi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 87, Mısra 19*). [*idi,]*

Ġâzîlerle ğazâda hem-reh **idi**

Encümüñ arasında bir meh **idi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 88, Mısra 11*). [*idi,]*

Ġâzîlerle ğazâda hem-reh **idi**

Encümüñ arasında bir meh **idi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 88, Mısra 12*). [*idi,]*

Mîr-mîrân ki Malatesta **idi**

Lâf urup karşı şâha böyle didi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 1*). [idi,]

Dojd çün-kim işitdi bu lafi

Lâf ne cümle kızb **idi** şâfi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 32*). [idi,]

Resne dirler var **idi** bir ƙal'a

Aña evvel şalam didi hud'a (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 37*). [idi,]

Leşkeri ğark-ı âhen **idi** ƙamu

Hep müsellaħ güzide ceyş-i 'adû (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 41*). [idi,]

Ʀağları haylî şarp **idi** o yerüñ

Her ağaç dibi merzi şîr-i nerüñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 9*). [idi,]

Ağdeñiz ƙarası görünmez **idi**

Bir ayak hâlî yir bulunmaz **idi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 15*). [idi,]

Ağdeñiz ƙarası görünmez **idi**

Bir ayak hâlî yir bulunmaz **idi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 16*). [idi,]

Her gemi bir hilâle beñzer **idi**

Sür'at itse hayâle beñzer **idi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 17*). [idi,]

Her gemi bir hilâle beñzer **idi**

Sür'at itse hayâle beñzer **idi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 18*). [idi,]

Mâha aylarca bu **idi** maşşud

Ola pâ-bûsı ile ħâk-âlud (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 94, Mısra 31*). [idi,]

Anda **idi** vezîr-i şâh-ı kirâm

Ulu düstür ol Muħammed-nâm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 95, Mısra 7*). [idi,]

Câm ile sâķiler ider **idi** nâz

Boy çeküben ider şürâhî niyâz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 13*). [idi,]

Ol zamân bir zamân **idi** meşelâ

Hîç 'ömrinde içmeyen zurefâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 23*). [idi,]

Beñzi şolmış ħazâna dönmiş **idi**

Böyle ħâle özi göyünmiş **idi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 53*). [idi,]

Beñzi şolmış ħazâna dönmiş **idi**

Böyle ħâle özi göyünmiş **idi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 54*). [idi,]

Olmamış-ıdı hîç dest-dirâz

Vaşl-ı dîdâra **idi** bunca niyâz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 62*). [idi,]

İşüñüz bellü ırte nice ola

Ħayliden sū -i zan **idi** bu baña (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 22*). [idi,]

İtdi kat kat derūndan istiğfār
 Hufte **idi** vü oldı şan bīdār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 103, Mısra 26*). [idi,]
 Hâline hâlde u hem-meşreb
 Buldı anı ol **idi** aña sebeb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 105, Mısra 20*). [idi,]
 Bosna **idi** anuñ dağı aşı
 İntizāmī'ye çıkdı hod nesli (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 105, Mısra 21*). [idi,]
 Hem cüvân-baht u pîr-himmet **idi**
 Miğferi başda tâc-ı devlet **idi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 105, Mısra 31*). [idi,]
 Hem cüvân-baht u pîr-himmet **idi**
 Miğferi başda tâc-ı devlet **idi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 105, Mısra 32*). [idi,]
 Kuşa dirler var **idi** bir vādī
 İlde vü günde bu **idi** adı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 106, Mısra 3*). [idi,]
 Kuşa dirler var **idi** bir vādī
 İlde vü günde bu **idi** adı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 106, Mısra 4*). [idi,]
 Kış kıyâmet zamânı **idi** o dem
 Taşra bakmağa havf ider âdem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 109, Mısra 1*). [idi,]
 Taşrada gice toñdururdu ayas
 Hâne mahmūd **idi** beyne'n-nâs (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 109, Mısra 10*). [idi,]
 Tütekîler geyerdi mihr-i cihân
 Kara pus **idi** cümle-i devrân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 109, Mısra 12*). [idi,]
 Key fûrümânde **idi** ahvâlûñ
 Oldı nâ-yâb milket ü mâluñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 9*). [idi,]
 Yine âsân **idi** cevâb aña
 Özge yardım gelüp-durur hâlâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 17*). [idi,]
 Mavçe-nâm söylenür dilde
 Haylî şöhetde **idi** ol ilde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 52*). [idi,]
 Key zebûn **idi** gözlerin açdı
 Hod görenler dir-idi bu geçdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 118, Mısra 3*). [idi,]
 Dehr gark-âb-ı seyl olup ânî
 Şanki tûfân-ı Nûh **idisânî** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 12*). [idi,]
 Herkesüñ fikri seyl ü ma'ber **idi**
 Gel geçid vir katı sitemger **idi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 31*). [idi,]
 Herkesüñ fikri seyl ü ma'ber **idi**
 Gel geçid vir katı sitemger **idi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 32*). [idi,]

Semtine gelmiş ayağıyla şikār

Oğlu saydı **idi** hayf ki olar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 123, Mısra 4*). [idi,]

Cüş kıldı dem-i şecā'ati pes

İd-i kurbān **idi** murād u heves (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 123, Mısra 6*). [idi,]

Bu haber ba'za sūr u 'ālem **idi**

Ol civān-bahta rüz-ı mātem **idi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 123, Mısra 7*). [idi,]

Bu haber ba'za sūr u 'ālem **idi**

Ol civān-bahta rüz-ı mātem **idi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 123, Mısra 8*). [idi,]

İssı olana büy-ı kāmīl **idi**

Misk ü 'anber yanında bāṭıl **idi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 35*). [idi,]

İssı olana büy-ı kāmīl **idi**

Misk ü 'anber yanında bāṭıl **idi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 36*). [idi,]

Cüz'ī kaṭrān var **idi** anda hele

Bal çalup ağzına hoş-āmedle (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 87*). [idi,]

Mīr-mīrānı **idi** Ca'fer-nām

Şādıķu'l-ķavl ü hem ķavī-İslām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 129, Mısra 1*). [idi,]

İntizāmī'ye luṭf **idi** kārı

Soñ dem imān ide Hūdā bārī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 35*). [idi,]

Da'vī-i merd itdi her birisi

Bir ere degmez **idi** hep sūrisi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 132, Mısra 42*). [idi,]

Gördi küffār ālāyın ırakdan

Hod bu **idi** tazarru'ı Hāk'dan (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 135, Mısra 8*). [idi,]

Özge derd **idi** bu da def' oldı

Yiñi cān buldı bīmi ref' oldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 140, Mısra 15*). [idi,]

Hulf-i va'de eyü degül bir dem

Nıyyetüñ 'ilme **idi** hod aķdem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 26*). [idi,]

Geldi ma'zül olan mülāzımlar

İki biñden ziyāde **idi** olar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 145, Mısra 14*). [idi,]

Merd-i tīmār **idi** velī ma'zül

Cān çıķmaķda gözleyüp maḥlül (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 3*). [idi,]

Üstine kim düşüre ma'rifeti

Ser-ḥad-āyīn **idi** ķamu ciheti (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 8*). [idi,]

İntizāmī orada ḥāzır **idi**

Bunlaruñ sözlerine nāzır **idi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 147, Mısra 1*). [idi,]

İntizāmī orada hāzır **idi**

Bunların sözlerine nāzır **idi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 147, Mısra 2*). [idi,]

İllā ol kim ‘adūsı **idi** meger

Anlara irişince işbu haber (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 149, Mısra 1*). [idi,]

Ṭıfl **idi** dahı on iki yaşda

Hoca yanında oturur başda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 150, Mısra 3*). [idi,]

Oldı her birinüñ ayağı tozı

Eli gögsinde **idi** yirde yüzi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 150, Mısra 30*). [idi,]

Ḳāḍī-‘asker **idi** Çivi-zāde

Aña ol mansıb itdi āmāde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 155, Mısra 3*). [idi,]

Kendünüñ dahı ḥod murādı **idi**

Bu işāret girih-küşādı **idi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 156, Mısra 19*). [idi,]

Kendünüñ dahı ḥod murādı **idi**

Bu işāret girih-küşādı **idi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 156, Mısra 20*). [idi,]

On diremden ziyāde **idi** ğidā

Rūz-merre bu **idi** ḥaḳḳ-ı edā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 9*). [idi,]

Bir heyūlā **idi** hemān cismi

Ḳalmış eşbāḥınuñ hemān resmi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 11*). [idi,]

Kendü kendüye eyledükçe ḥitāb

Her su’āline işbu **idi** cevāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 160, Mısra 50*). [idi,]

Aña ihvān **idi** o sâbıklar

Ol Süleymān ḳāḍī ile ‘Ömer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 164, Mısra 3*). [idi,]

Hem ḥayır-ḥvāhı hem muḥibbi **idi**

İntizāmī’ye şefḳat-ile didi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 164, Mısra 5*). [idi,]

Bölük ağası Veys **idi** aña nām

Yeñi devletlü eskiden ḥod-kām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 5*). [idi,]

Luṭf-ı Yezdān **idi** hep fikri

Ni’mete şükr **idi** ḳamu zikri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 1*). [idi,]

Luṭf-ı Yezdān **idi** hep fikri

Ni’mete şükr **idi** ḳamu zikri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 2*). [idi,]

Ḳal’a-i Egri toĝru yolda **idi**

Evvelā feth idelüm anı didi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 33*). [idi,]

Bir felāketde **idi** ol maḥzūn

Her biri anda degdi biñ altun (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 169, Mısra 3*). [idi,]

Ol maḥal anda eyle bir yir **idi**
 Kimsenüñ kimse mi ğamın yir **idi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 9*). [idi,]
 Ol maḥal anda eyle bir yir **idi**
 Kimsenüñ kimse mi ğamın yir **idi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 10*). [idi,]
 Nefse nefsi **idi** göçen gitdi
 Ol kişi İntizāmî'ye yetdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 23*). [idi,]
 Elli altun yanında cāyız **idi**
 Belki artuḡ katında ḥāyız **idi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 45*). [idi,]
 Elli altun yanında cāyız **idi**
 Belki artuḡ katında ḥāyız **idi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 46*). [idi,]
 Gerçi şāḥib-firāş-idi çoḡdan
 Varluḡı ḥod berü **idi** yoḡdan (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 50*). [idi,]
 Üngürüs mülki ḡaldı mihtersüz
 Şanki bir keştî **idi** lengersüz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 68*). [idi,]
 Estreḡon ḡal'ası ki köhne **idi**
 Eyle vîrâne çoḡ zamâne **idi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 179, Mısra 1*). [idi,]
 Estreḡon ḡal'ası ki köhne **idi**
 Eyle vîrâne çoḡ zamâne **idi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 179, Mısra 2*). [idi,]
 İḥtiyâcı var **idi** ta'mîre
 'Arza muḥtâc **idi** vü tedbîre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 179, Mısra 3*). [idi,]
 İḥtiyâcı var **idi** ta'mîre
 'Arza muḥtâc **idi** vü tedbîre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 179, Mısra 4*). [idi,]
 Ehl-i küfr almış **idi** bu ḡaberi
 Ortaya geldi ḡamu ol uç eri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 179, Mısra 5*). [idi,]
 Her yirüñ kâfiri çeküp 'asker
 Kûh u şahrâ **idi** tolu leşker (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 179, Mısra 8*). [idi,]
 Estreḡon **idi** iftiḡârları
 Biribirine i'tibârları (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 179, Mısra 33*). [idi,]
 Macar'ın cinsi şulḡa ḡâyil **idi**
 Nemçe tuḡyâna lîk mâyil **idi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 179, Mısra 39*). [idi,]
 Macar'ın cinsi şulḡa ḡâyil **idi**
 Nemçe tuḡyâna lîk mâyil **idi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 179, Mısra 40*). [idi,]
 Âl-i 'Osmân'a bu itâ'atde
 Ol 'inâd üzre **idi** ḡâyetde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 180, Mısra 6*). [idi,]

Ḳāḏīzāde o dem ‘Alī Paşa

Budun’a virmiş **idi** neşv ü nümā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 181, Mısra 2*). [idi,]

Gele serdār anda şanmaz **idi**

Diyenüñ sözüne inanmaz **idi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 15*). [idi,]

Gele serdār anda şanmaz **idi**

Diyenüñ sözüne inanmaz **idi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 16*). [idi,]

Ḥvāb-ı ḥargūş **idi** yire yürüdi

Harbe kaçd itdi gayrı fikri ḳodı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 25*). [idi,]

Ḳışlayup anda ‘askerini dire

Şāhı şımmış **idi** o dem Özbek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 5*). [idi,]

Uluyı döndi gelmiş **idi** o seg

Ḥaylī za‘f üzre imiş o mülhid (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 6*). [idi,]

Cümle edyāndan beru müfsid

Şīrvān ḥālī **idi** ol demde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 9*). [idi,]

Vardı bī-dīn yedine çünki Yezīd

‘Azmümüz şarka **idi** ḥod evvel (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 33*). [idi,]

Ḥvābdan oldı şanasın bīdār

Ḥaḳḳ’a zīrā teveccüh üzre **idi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 43*). [idi,]

Zorba nāmında yir yirin eşḥāş

Tīğden ol ki olmış **idi** ḥalāş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 82*). [idi,]

Pādişeh almış **idi** bu ḥaberi

Didi serdāra hīç durma yūri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 85*). [idi,]

El ayak sağ olup ger olsa mecāl

Böyle şekvāsı olur **idi** muḥāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 187, Mısra 34*). [idi,]

Ża‘fı olur **idi** ḳuvāya bedel

Hep cevāriḥ olurdı şāhib-‘amel (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 187, Mısra 37*). [idi,]

İçinde münderic bu **idi** mażmūn

Naşūḥ lālāma luṭf eyledi Bīçūn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 193, Mısra 7*). [idi,]

İpek kim evvel olmuş **idi** ma‘hūd

[] (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 21*). [idi,]

O kim vīrān **idi** ma‘mūr oldı

Cihāna cümle şīt-i luṭfı ṭoldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 202, Mısra 9*). [idi,]

Olar kim olmuş **idi** evvel ‘ahdi

Getürmege yirine ḳıldı cehdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 7*). [idi,]

Sefîh olmuşdı ehl-i 'ırzuñ adı

Cihānuñ gitmiş **idi** ağzı dadı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 32*). [*idi*,]

[idi]: Basit fiilleri bileşik fiil yapan çekim eki.

Pes zebûn **[idi]** ikisi hemvār

Bunda reftār u anda yok güftār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 69, Mısra 37*). [*idi*],]

idin-: Edinmek, almak, sahip olmak.

Sîm ü zer her kim **idine** vefret

Hırş u āz irişür-imiş keşret (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 51*). [*idine*, -e]

Du 'āsı-çün **idindi** anı dāmād

O daḥı kulluḡına oldu münkād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 25*). [*idindi*, -di]

idinme-: Edinmek, sahip olmak.

Füls-i aḥmer **idinmeyüp** deynin

Kız çıkardı everdi hem oḡlın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 29*). [*idinmeyüp*, -y, -üp]

idrāk: Ar. 1. Anlamak, anlaşılmaq.

Üstine oturup meger ḡāfil

Gitmiş **idrāki** 'aqlı ḥod zāyil (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 16*). [*idrāki*, -i]

idügi: Olduḡu.

Ehl-i sūk ehl-i nār **idügi** meger

Ḥātırındaydı eskiden bu ḥaber (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 35*). [*idügi*,]

Ne seḡāmet **idügi** añlanmaz

Her gören irteye ḡalur şanmaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 37*). [*idügi*,]

idügin: Olduḡunu.

Bildi ehl-i nifāḡdan **idügin**

İtdi tekzīb anlaruñ didügin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 49, Mısra 29*). [*idügin*,]

'iffet: Namus; temizlik, dürüstlük.

Lîk ol fer‘ aşlı gayretini

Hîç ketm eylemez gör ‘**iffetini**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 22*). [*‘iffetini, -i, -ni*]

iflâh: *Bir tehlikeden, güç bir durumdan veya hastalıktan kurtulma, iyileşme.*

Bâ‘ iş oldu nedâmet ıslâhı

Sebeb olsa ‘aceb mi **iflâha**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 103, Mısra 28*). [*iflâha, -a*]

ifrat: *Herhangi bir konuda çok ileri gitme.*

Hâzır olmuş imâm iskāta

Varişüñ fikri mâlı **ifrâta**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 44*). [*ifrâta, -a*]

ifsad: *Kargaşa, düzen bozma.*

Eşkiyâsı Anaṭolu’ñ yir yir

Yine **ifsâda** oldılar hâzır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 54*). [*ifsâda, -a*]

iftihâr: (*Ar.*) *Bir şeyden dolayı haklı olarak övünme, övünç.*

Estreğon idi **iftihârları**

Biribirine i‘tibârları (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 179, Mısra 33*). [*iftihârları,]*

igen: *Çok, gayet, ziyade.*

Eşk mâyil ol ‘ârızı āba

Düşmesün ter **igende** germ-ābe (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 55, Mısra 22*). [*igende, -de*]

Ḳatı yüklü gemi Ṭuna taşşın

Keşret içre re’îs **igen** şaşşın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 66*). [*igen,]*

iğfâl: *Yanılma II Kandırma.*

Mîr-mîrân olanlar ihmâli

Manşıb ehlinüñ özge **iğfâli**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 58*). [*iğfâli, -i*]

ihbâr: *Haber verme, bildirme.*

İle **ihbâra** dāyimā hâzır

Bir ḥaber virür uğrasa öñine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 8*). [*ihbâra,]*

ihmâl: *Gereken ilgiyi göstermeme, boşlama, savsaklama, savsama, önem vermeme.*

Muhtaşar yidi itmedi tatvîl

Ƙodi **ihmâli** eyledi ta'cîl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 96*). [*ihmâli, -i*]

Mîr-mîrân olanlar **ihmâli**

Manşib ehlinüñ özge iğfâli (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 57*). [*ihmâli, -i*]

İntizâmî de ol-dem itdi me'âl

Hîç câ'iz degül didi **ihmâl** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 86, Mısra 16*). [*ihmâl,]*

Gördi bir gün bir ehl-i dil hâlin

Kendü hâlinde olan **ihmâlin** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 14*). [*ihmâlin, --iñ*]

ihşân: Cömertlik, lutuf|| bağış, hediye (padişah/sevgiliden beklenen iyilik).

Ġayra olur terakkî vü **ihşân**

Ol levend kâni' âferîne hemân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 57*). [*ihşân,]*

Ol cüvân-baht re'yi pîrâne

Bir bahâne ara hüd **ihşâne** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 177, Mısra 46*). [*ihşâne, -e*]

Bir yiri uymaz ehl-i 'irfâna

Faḡr u fâḡayla lâyıḡ **ihşâna** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 10*). [*ihşâna, -a*]

Bezm-i meyde olardağı 'unvân

Bir ḡadeh virmedür ulu **ihşân** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 30*). [*ihşân,]*

Ḥaylî taḡsîn idüp pesend itdi

Cüz'î **ihşânı** rîş-hand itdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 56*). [*ihşânı, -ı*]

Ḳurtaran şoñ nefesde imânı

Aña irer Ḥudâ'nuñ **ihşânı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 72*). [*ihşânı, -ı*]

Kimüñ **ihşânı** ola def'-i miḡnet

Ulu devlet durur def'-i meşakkat (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 190, Mısra 21*). [*ihşânı, -ı*]

Ḥaḡ'dan olursa ger didüm **ihşân**

Luṡf-ı ihvân u himmet-i yârân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 9, Mısra 5*). [*ihşân,]*

Ḥaḡ'dan olur-ise eger **ihşân**

Luṡf-ı Yezdân u himmet-i yârân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 10, Mısra 1*). [*ihşân,]*

Feyz-i emvâli zeyn idinmişdür

Ḥayr u **ihşânı** deyn idinmişdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 76*). [*ihşânı, -ı*]

İltifâtuñ ḡulı durur insân

Ḳul ider ḡürr olanı hüd **ihşân** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 66*). [*ihşân,]*

Bir maḡall-i ḡimâyet ü **ihşân**

Bir faḡır ü ḡaḡır-i bî-dermân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 25*). [*ihşân,]*

ihsān-dīde: *Iyilik görmüş, minnettar (kimse).*

Bu kitāba sebeb şorulsa nedür

Niçe **ihsān-dīde** yādıdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 40*). [*ihsān-dīde,]*

ihtilāl: *Kargaşalık, düzensizlik; köklü değişim.*

İhtilāli çü gāyete yitdi

Bir hıred ehlin iktizā itdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 31*). [*ihtilāli, -i]*

İhtilāle düşer diyānetümüz

Her kapuda dinür hıyānetümüz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 13*). [*ihtilāle, -e]*

Hoş hevālar []

İ'tidāl **ihtilāle** oldu bedel (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 182*). [*ihtilāle, -e]*

ihtimām: *Ar. Özenme, özen.*

Cābī yā şehir-emīnine ikdām

Diğķat ü **ihtimām-ıla** ibrām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 50*). [*ihtimām-ıla, -ıla]*

Diğķat ü **ihtimāmı** şubh ile şām

Cān atup haylī itdiler ikdām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 9*). [*ihtimāmı, -ı]*

ihtirām: *Saygı, hürmet.*

Haylī in'ām u **ihtirām** itdi

Luţ-ile hürri-iken gulām itdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 21*). [*ihtirām,]*

Şehinşeh itdi hep erkāna fermān

İdeler **ihtirām** u 'izz ü 'unvān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 203, Mısra 2*). [*ihtirām,]*

Taķılmış pīr olana köhne nāmı

Bu dem gör köhnelerde **ihtirāmı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 36*). [*ihtirāmı, -ı]*

Buldı pes iştiḥār eş'arı

İhtirām i'tibār güftarı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 58, Mısra 4*). [*ihtirām,]*

ihtirāz: *Kaçınmak, uzak durmak, çekinmek, geri durmak.*

Ni'meti naķmet itdi ba'zı enām

Zāhir a'dādan **ihtirāz** āsān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 33, Mısra 31*). [*ihtirāz,]*

iẖtiyāc: *Muhtaçlık, yokluk, yoksulluk; gereksinim.*

Fikr-i naḳḳādı şarf olup ḥayra

Re' yde **iẖtiyāc**ı yok ḡayra (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 177, Mısra 24*). [*iẖtiyāc*ı, -ı]

Ṭā' ate **iẖtiyāc**ı yok anuñ

Luṭfı çok mücrimîne insānuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 51*). [*iẖtiyāc*ı, -ı]

İẖtiyācuñ anuñla def' idicek

Burḡa' -ı ıztırārı ref' idicek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 14, Mısra 13*). [*iẖtiyācuñ*, -uñ]

iẖtiyār: *Yaşlı, ihtiyar || tecrübeli.*

Aḡ saḡallu ger **iẖtiyār** olasın

Şimdi şanma ki baḡtiyār olasın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 174, Mısra 21*). [*iẖtiyār*,]

Yirinde yıl eser şāḡib-vaḡāruñ

Maḡāmı ḡapu ardı **iẖtiyāruñ** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 58*). [*iẖtiyāruñ*, -uñ]

iẖtiyār: *İrade II istek.*

Bir yaluñ yüzlüye mi dil virdüñ

İẖtiyāruñla oda mı girdüñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 44, Mısra 14*). [*iẖtiyāruñla*, -uñ, -la]

Cümle mañşıbları biriktürdi

İẖtiyārıyla ḡayra bildürdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 50*). [*iẖtiyārıyla*, -ı, -y, -la]

iẖtiyārī: *Kendi iradesi ile, isteḡe baḡlı.*

Yararadur didiler i'tibārı

Varup ḡulı olalum **iẖtiyārī** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 46*). [*iẖtiyārī*,]

Günāḡından ziyāde i'tizārı

Degüldür **iẖtiyārī** ıztırārı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 10*). [*iẖtiyārī*,]

iẖvān: *Candan dostlar, samîmî arkadaşlar.*

Aña **iẖvān** idi o sābıḡlar

Ol Süleymān ḡāḡı ile 'Ömer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 164, Mısra 3*). [*iẖvān*,]

Bir gün **ihvānına** idüp takrîr

Kendü rü' yāsın eyleyüp ta' bîr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 174, Mısra 1*). [*ihvānına, -ı, -na*]

İttifâkı bu idi **ihvānuñ**

Aşdıķā vü 'azîz-i yārānuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 48, Mısra 33*). [*ihvānuñ, -uñ*]

Didüm anlara ben eyā **ihvān**

O degüldür bu derd-i bî-dermān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 27*). [*ihvān,]*

ihvāna: *Candan dostlar, kardeşler, samimi ve sadık arkadaşlar.*

Eyleyüp iltimās yārāna

Cān u dilden 'azîz **ihvāna** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 9, Mısra 10*). [*ihvāna, -a*]

Nāzm idüp hālūmi gedāyāne

Eyledüm ben havāle **ihvāna** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 10, Mısra 4*). [*ihvāna, -a*]

Çıkdı hatt-ı şerîf dīvāna

Şordılar meskenini **ihvāna** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 10*). [*ihvāna, -a*]

ihvā: *Diriltme, canlandırma II mutluluk, keyif verici olma.*

Gel nāzar kıll bu mecma' -ı nāsı

Özge devlet degül mi **ihyāsi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 56, Mısra 34*). [*ihyāsi, -s, -ı*]

ihzār: *Hazırlamak, hazır etmek, edilmek.*

Anuñ **ihzārına** degül kâdir

Ele ol girmez ise bu hāzır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 31, Mısra 23*). [*ihzārına, -ı, -n, -a*]

Geldi dīvāndan eve bir gün

Bāde **ihzārına** olup meftūn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 54*). [*ihzārına, -ın, -a*]

'ikāb: *Eza, cefa, eziyet.*

Biri yād itdi ol **'ikābların**

Ya' nī maḥbesdeki 'itābların (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 52, Mısra 5*). [*'ikābların, -ların*]

ikbāl: *Mutluluk, saadet, baht, talih.*

Devlet ü 'izz ü şevket ü **ikbāl**

Aña rāci' dur eyleme ihmāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 51*). [*ikbāl,]*

ikdām: *Gayret etme, çabalama, devamlı çalışma.*

Fāyide yok durur koñ **ikdāmı**

Bunca ‘ askerle anca ibrāmı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 3*). [*ikdāmı, -ı*]

Oldı ağalar u nefer ta‘yîn

Böyle **ikdām** u cür’ete taḥsîn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 131, Mısra 12*). [*ikdām,]*

Cābī yā şehr-emīnine **ikdām**

Diḳḳat ü ihtimām-ıla ibrām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 49*). [*ikdām,]*

iken: *iken, " ...-dığı / -diği hâlde, ...-dığı / -diği zaman" anlamlarında kullanılan zarf.*

Ḥod şabādan umar **iken** feyż ol

Aç gözüñ gör e nergisi ma‘lûl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 11*). [*iken,]*

Manşıbına mülâzemetde **iken**

‘Arz-ı ḥālî müdâvemetde **iken** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 26, Mısra 34*). [*iken,]*

Zehrini nûş idüp ğamın yir **iken**

Biñe çıkdı görüñ belâ bir **iken** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 41*). [*iken,]*

Böyle bārîk-bîn **iken** her geh

Görinür ḥâlden olmaduñ āgeh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 42, Mısra 17*). [*iken,]*

Var idi anda bir sipāhî meger

Eyler **iken** buz üzre eyle güzër (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 69, Mısra 2*). [*iken,]*

Ḥod niçe sâde naḳş-ı kemḥâyı

Al **iken** dūd itdi ferşâyı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 80*). [*iken,]*

Tîĝ-ile yek-zebân ol elde **iken**

Cür’etüñ zâhir eyle dilde **iken** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 130*). [*iken,]*

İy oĝul didi sen şabî **iken**

‘Aklı nâḳış daḥı ğabî **iken** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 25*). [*iken,]*

İy oĝul didi sen şabî **iken**

‘Aklı nâḳış daḥı ğabî **iken** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 26*). [*iken,]*

Mîr Ḳāsım bilüñi бүkmiş **iken**

Bunca miḥnet başuñā üşmiş **iken** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 8*). [*iken,]*

Mîr Ḳāsım bilüñi бүkmiş **iken**

Bunca miḥnet başuñā üşmiş **iken** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 7*). [*iken,]*

Eyle def‘-i hevâ mücerred **iken**

Batmasun tâ ki ayaĝuñā diken (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 137, Mısra 37*). [*iken,]*

Sûrî şehzâdenüñ o demde **iken**

Pâdişâh ‘askeri ‘Acem’de **iken**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 156, Mısra 2*). [*iken,]*

Sûrî şehzâdenüñ o demde **iken**

Pâdişâh ‘askeri ‘Acem’de **iken**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 156, Mısra 1*). [*iken,]*

İntizâmî bu hâlet üzre **iken**

Cidd ü cehdi bu gâyet üzre **iken**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 161, Mısra 30*). [*iken,]*

İntizâmî bu hâlet üzre **iken**

Cidd ü cehdi bu gâyet üzre **iken**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 161, Mısra 29*). [*iken,]*

Olmamışdur ferîd-i ‘âlemdür

Nâdir **iken** vukû‘ı gel bir gör (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 44*). [*iken,]*

Her taraf emn-ile emânda **iken**

Komamışdı yol üzre kimse diken (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 15*). [*iken,]*

Bir sefer her birine lâzım **iken**

Herkesüñ re‘yi buña câzim **iken**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 147*). [*iken,]*

Bir sefer her birine lâzım **iken**

Herkesüñ re‘yi buña câzim **iken**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 148*). [*iken,]*

‘Askerüñ ekşeri zebün **iken**

Deyni yilden bile füzün **iken**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 169*). [*iken,]*

‘Askerüñ ekşeri zebün **iken**

Deyni yilden bile füzün **iken**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 170*). [*iken,]*

Efendüm kapısı maṭlûbum **iken**

Rikâbı büsesi meclûbum **iken**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 202, Mısra 15*). [*iken,]*

Efendüm kapısı maṭlûbum **iken**

Rikâbı büsesi meclûbum **iken**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 202, Mısra 16*). [*iken,]*

Sebük âdemler ararken fakîri

Olur **iken** beş on akça esîri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 16*). [*iken,]*

Olardan ‘âciz **iken** ehl-i hâcât

Gezerken elden ele hep mühimmât (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 19*). [*iken,]*

iken: "Durumunda olmak" anlamında, ek fiil.

Bakar **iken** bağırdı mişl-i himâr

İtdi teslîm-i rûḥ o seg nâ-çâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 28, Mısra 27*). [*iken, -ken]*

Hışn-ı Dubrovnik’üñ emîni **iken**

Millet-i ‘İsevî rehîni **iken**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 29, Mısra 6*). [*iken, -ken]*

Hısn-ı Dubrovnik'ün emîni **iken**

Millet-i 'İsevî rehîni **iken** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 29, Mısra 5*). [*iken, -ken*]

Bu teveccühde **iken** âvâre

Derdmend İntizâmî bî-çâre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 65*). [*iken, -ken*]

Bahr-ı fikre ğarîk **iken** her dem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 37, Mısra 1*). [*iken, -ken*]

iki: *İki: Birden sonra gelen sayının devamı, iki. Sayı sıfatı.*

İki hasret kavuşsa birbirine

İki mehcûr o demde-kim görine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 72, Mısra 19*). [*iki,]*

İki hasret kavuşsa birbirine

İki mehcûr o demde-kim görine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 72, Mısra 20*). [*iki,]*

Da'vî-i merd iderdi duhter-i rez

İki yürekle geldi dehre bu kez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 78, Mısra 4*). [*iki,]*

Ger serâba ilişür olsa gözi

İki günlük yola kaçardı özi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 98*). [*iki,]*

Hâşılı ol gün oldı hârb u kitâl

İki cânibden oldı ceng ü cidâl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 26*). [*iki,]*

Bir **iki** kimse girdiler içeri

Hîç bakmayuban añaru berü (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 104, Mısra 5*). [*iki,]*

Mîr İshâk idince böyle cevâb

İki üç merd-i çâpük itdi şitâb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 24*). [*iki,]*

Pes tonatdı **iki** kadirğa ol ân

Didi varuñ haber aluñ pinhân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 113, Mısra 1*). [*iki,]*

İki rek'at namâzı çün kıldı

Luţf-ı Yezdân yetişdügin bildi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 118, Mısra 11*). [*iki,]*

İki beg bulunup sipâhî ile

Tâtâruñ bir niçesi dağı bile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 122, Mısra 31*). [*iki,]*

Hâşılı **iki** gün kılup ârâm

Seyl ü bârân bulicek encâm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 122, Mısra 1*). [*iki,]*

Sa'y idüp itdi ol kadar ikdâm

İtmeyüp **iki** gün gice ârâm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 135, Mısra 4*). [*iki,]*

Bir yañada **iki** feres ser-keş

Şîr-i ğarrâna her biri beñdeş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 33*). [*iki,]*

Biri bir gün su'âl ider hâlin

İki beglerbeginüñ ef'âlin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 64*). [iki,]

İki haşm irse aña rûy-be-rû

Da 'vîde dursalar öñinde örü (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 149, Mısra 21*). [iki,]

Olmuş-ıdı halîfe-i şıbyân

İki aķçe vazîfe yirdi hemân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 150, Mısra 6*). [iki,]

İki atı yiderdi kollarında

Biri sağında biri şolında (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 43*). [iki,]

O yaluñuz at **iki** yükde belâ

Yüki yükletmek istese meşelâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 43*). [iki,]

Her seyishâneyi **iki** âdem

Geçürince çekerdi haylî nedem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 13*). [iki,]

İki atlu birin geçürmekde

İşiden bir olur mı görmekde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 15*). [iki,]

Bu çeşmüm **iki** sāgar dolduruban tâ gezer meclis

İki gözüm-içün görmüş degüldür böyle ter meclis (*Tuhfetü'l-İhvân, Müfret 2, Mısra 1*).

[iki,]

Acıyup hâlini göyündi özi

Kanlı yaş-ile tıldı **iki** gözi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 70, Mısra 4*). [iki,]

Nemçe ğâretger ü Macar hod-bîn

Hażm olunur mı bu **iki** âyîn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 74*). [iki,]

İki yol seyl yıkdı haymelerin

Baş dar eyleyüp oturmaların (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 185*). [iki,]

İki haşmuñ biri haķ biri bātıl

İder haķķı haķ u bātılı bātıl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 53*). [iki,]

İki şāh işini görmekde kāmîl

Te'ennīsüz ide kaţ '-ı menāzil (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 198, Mısra 19*). [iki,]

İki cānibden emn ola emān hem

Varup 'ahduñ esāsın ide muħkem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 198, Mısra 21*). [iki,]

Çü oldılar gelüp serdāra vāşıl

İki cānibden oldı rāy hāşıl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 64*). [iki,]

Altı altun didi **ikiye** behā

Ölmişe irdi şan dem-i 'İsā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 49*). [ikiye, -y, -e]

Şehrûñ altında buluşur **ikisi**

Cân-fezâdur ikisinüñ de sesi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 13*). [*ikisi, -si*]

Dâhilinde var **iki** nehr-i ‘azîm

İçse bulur şifâ mizâcî ‘alîl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 11*). [*iki,]*

Hem-rikâb iken **iki** devletlu

İdüp aşılmalu başılmalu (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 27, Mısra 7*). [*iki,]*

Bilmez-idüm adın meger şorsam

İki olurdu bir dahı görsem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 38*). [*iki,]*

Kef-i mîzân güherle olmuş pür

‘Aynı ile **iki** gözüm gibidür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 58*). [*iki,]*

Var mı dâreynde bu veche belâ

Nisbet **iki** evi yıkar meşelâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 63, Mısra 20*). [*iki,]*

‘Âmilüñ uğrama izi tozına

Ķâyil olmaz uyan **iki** yüzine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 24*). [*iki,]*

Ķardaşın hâkim eylemişdi Beç’e

Żabţ iderdi tûteyi **iki** gice (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 86*). [*iki,]*

Öñinde **iki** haşm itdükde da‘vî

Ulu kiçi katındadur müsâvî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 49*). [*iki,]*

ikiñüz: *İkiniz.*

Didi gel gâfil olma hey nâ-merd

İkiñüz dahı şimdi aldı bu berd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 70, Mısra 10*). [*ikiñüz,]*

ikisi: *Her ikisi.*

Bu gün bu ider ol irt e muᵑarrer

İkisinüñ dahı hâli mükedder (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 72*). [*ikisinüñ, -nüñ*]

iktizâ: *Gerekme, gerektirme, mecburiyet.*

İᵑtizâsıdur olmaᵑ âlûde

ᵑâlibi anuñ olmaz âsûde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 71*). [*iktizâsıdur, -sı, -dur*]

İᵑtizâ ‘ışᵑa ol ᵑarûrîdür

Hırz-ı cân ‘âşıᵑuñ ᵑuşûrıdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 45, Mısra 3*). [*iktizâ,]*

il: *Yabancılar, başkaları, herkes,*

İl üşüp kal'aya el urdılar
 Resm ü kernāmesini kırdılar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 131, Mısra 7*). [il,]
 Haşm-ı haq iki yanına irmiş
 Haq ol **il** ehline belā virmiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 4*). [il,]
 Ğurbet içinde ol ki haste olur
İl ocağında bī-mecāl qalır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 8*). [il,]
 Beni gel gör ki nār-ı miḥnetde
 Karşı **illerle** yār şöḥbetde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 44, Mısra 20*). [illerle, -ler, -le]
 İl dilinden kimesne kırtulımaz
 Hiç güneş balçığ-ıla örtülmez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 148, Mısra 7*). [il,]
 Biribirini görmemiş geçinür
 Sū'-i zannından **illerüñ** kaçınur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 36*). [illerüñ, -ler, -
 üñ]
 İle parmakla gösterür müjgān
 Bekleyi-düşdi her yanın anı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 48*). [ile,]
 İle iḥbāra dāyimā ḥāzır
 Bir haber virür uğrasa öñine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 8*). [ile,]

il: Ülke,yer, memleket, vilayet.

Ol **ilüñ** 'ādeti meger bu-y-imiş
 Cümle aḥvālünñ yegi o imiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 70, Mısra 23*). [ilüñ, -üñ]
 Söylenür oldu **ilde** bu aḥvāl
 Oldı dükkānı niçenüñ ibtāl' (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 73, Mısra 25*). [ilde, -de]
 Cümle Efrenc **ili** ḥasāret ola
 Māl u emlāki kamu ğāret ola (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 86, Mısra 3*). [ili, -i]
 Yā kılıç yā kalem gerek elde
 Tā ki mergüb olasın **ilde** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 124*). [ilde, -de]
 Kuṭa dirler var idi bir vādī
İlde vü günde bu idi adı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 106, Mısra 4*). [ilde, -de]
 Mavçe-nām söylenür dilde
 Ḥaylī şöḥretde idi ol **ilde** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 52*). [ilde, -de]
 Söylenür nāmı niçe dillerde
 Ḥaylī meşhūrdur bu **illerde** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 132, Mısra 32*). [illerde, -ler, -de]

Emr idem bir kulumā tā Sürhāb

Cümle **il** ü diyārın ide ḥarāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 153, Mısra 12*). [*il,]*

Rafz **iline** varup ura şemşir

Ol vilāyetde ola dār u gīr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 153, Mısra 21*). [*iline, -i, -(n)e]*

Erde lāzım durur kılıç yā kalem

Ser-firāz olup **ilde** ola ‘alem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 177, Mısra 30*). [*ilde, -de]*

Elli biñden ziyāde ehl-i şakā

Kaşdı hep **illeri** yağa vü yıka (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 182, Mısra 8*). [*illeri, -leri]*

Sürḥ-ser **illerine** niyyet ile

Ben revān oldum ‘ālī himmet ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 183, Mısra 15*). [*illerine, -ler, -i, -n, -e]*

‘Azle kâ’il degül ele girmez

Başını virür ol **ili** virmez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 74*). [*ili, -i]*

Şakalın virmiş eşkiyā eline

Ġayrılar tā ki gelmeye **iline** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 66*). [*iline, -i, -(n)e]*

Muḳaddem ol **ili** ki şāh alupdur

Bulup ḥālī aķınlar kim şalupdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 43*). [*ili, -i]*

O kim ‘ahde muḥālif kıla vaż‘ı

İli alına ḳatlı olına def‘ī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 32*). [*ili, -i]*

Ḳızılbaşuñ ḳañına ot tıķupdur

İlin tālān idüp şehrin yaķupdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 40*). [*ilin, -i, -n]*

Bulınmadı o vaḳtten bir ğayūr er

Çeke ol **illeri** almağa ‘asker (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 46*). [*illeri, -ler, -i]*

Zebūnumdur didi serdār olanlar

Benümle cenge bu **ile** gelenler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 198, Mısra 4*). [*ile, -e]*

Mısr **ilinde** o mīr olmışdur

Luṭfına ḥalḳ esīr olmışdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 37*). [*ilinde, -i, -n, -de]*

İlleri şarḳuñ oldı zīr ü zeber

On yidi yıl pey-ā-pey oldı sefer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 153, Mısra 33*). [*illeri, -ler, -i]*

İllerinüñ eyü yiri ol idi

Billerin bükēn anlaruñ bu idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 93*). [*illerinüñ, -ler, -i, -n, -üñ]*

Gül Baba-nām āsitānesi ḥūb

Ol **ilüñ** arasında key mergüb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 56, Mısra 2*). [*ilüñ, -üñ]*

Ne dem ki şark **iline** vara ‘asker

Evinde sürh-serden cânı dıtrer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 43*). [*iline, -i, -n, -e*]

Vire menşür-ı şāhı ilden ile

Duta şark **illerini** fethi ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 120, Mısra 6*). [*illerini, -ler, -i, -ni*]

Adana **illerini** hod Cemşid

İtdi vîrân o fikri zulmi şedîd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 182, Mısra 11*). [*illerini, -ler, -i, -ni*]

İtmiş ol **ili** özine tâbi‘

Māl taḥşîli kendüye râci‘ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 63*). [*ili, -i*]

İşbu fırsatda at şalup hemvār

‘Acem’ün **illerin** ide pā-māl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 13*). [*illerin, -ler, -i, -n*]

Ba‘zı **ili** düşürdi gavgāya

Döndi şehir ü qurāsı şahrāya (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 59*). [*ili, -i*]

Oldı şādī aña meger tārī

İldeki katı āh-ile zārī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 26*). [*ildeki, -deki*]

Bir yaña Tekye-oğlı bî-pervā

Aña Sivās **ili** olup me‘vā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 78*). [*ili,]*

Aydın **ilindeki** Yūsuf Paşa

Kendü emrini itmede icrā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 61*). [*ilindeki, -i, -n, -de, -ki*]

Ba‘dehū şark **iline** eyle sefer

İşbu gayretle bahri eyle güzer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 111*). [*iline, -i, -n, -i*]

Şark **ilinüñ** fütühı olduḳda

Ol vilāyet rüsūhı bulduḳda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 45*). [*ilinüñ, -i, -n, -üñ*]

Şark **ilinüñ** çoğı çü feth oldı

‘İzz ü nuşret kemālını buldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 154, Mısra 9*). [*ilinüñ, -i, -n, -üñ*]

Yā kılıç yā kalem gerek elde

Tā hünerver olasın ol **ilde** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 52, Mısra 34*). [*ilde, -de*]

Egri ile Qaniye kal‘aları

Anlara tâbi‘ olan **illeri** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 90*). [*illeri, -ler, -i*]

Ol pīrūñ hulkı ğam nedür bilmez

Sīm ü zer ellerinde hıç **ilmez**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 34*). [*ilmez, -mez*]

Ceybini kimse kimsenüñ bilmez

Pārasın kimse kimsenüñ **ilmez**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 36*). [*ilmez, -mez*]

i'lām: *Bildirme, anlatma. II Bir haberi duyurma, insanlara yayma.*

Hasb-ı hālidür anlaruñ **i'lām**

Gelmeyicek olunca inşāfa (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 113*). [*i'lām,]*

ilçi: *Elçi, aracı.*

İlçisi vü hārācı küffāruñ

Ṭālī '-i sa'dı oldu serdāruñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 55*). [*ilçisi, -(s)i*]

ile: *Birliklet, beraber, bağlaç. Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, işteşlik, beraberlik, araç, sebep veya durum anlatan cümleler yapmaya yarar.*

Ol da iz'ān itdi ma'kūlı

Oldı külliyyet **ile** maqbūlı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 60, Mısra 6*). [*ile,]*

Düşdi bir uçurumdan atı **ile**

At helāk olmada anuñla bile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 9*). [*ile,]*

İçi yanķunı **ile** ehl-i dükān

Dökülürdi niteki berg-i hāzān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 43*). [*ile,]*

Bād u nār eyler idi el oyunın

Bu hevā **ile** çarħa dutdı yōnin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 48*). [*ile,]*

Oldı eş-şulħu hayr **ile** dem-sāz

Şer'uñ 'aynından eyledi iġmāz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 19*). [*ile,]*

Görmedüm çarbı diyü 'aynı **ile**

Aña iġmāz iderdi 'aynı **ile**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 35*). [*ile,]*

Görmedüm çarbı diyü 'aynı **ile**

Aña iġmāz iderdi 'aynı **ile**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 36*). [*ile,]*

Yirine geldi ħod Ḥasan Paşa

Ḥilekār **ile** olmaya hāşā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 12*). [*ile,]*

Mīr İshāķ emr-i şāhī **ile**

Furşat u nuşret-i İlāhī **ile**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 120, Mısra 29*). [*ile,]*

Mîr İshâk emr-i şâhî **ile**

Furşat u nuşret-i İllâhî **ile** (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 120, Mısra 30). [ile,]

Bir niçe kimse **ile** yola düşüp

Bâd u berf birle niçe yah dutuşup (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 3). [ile,]

Nârdan ey halîl çün aşdı

Çüb-ı dest **ile** cüz'î küle eşdi (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 14). [ile,]

İrdi bir yire bâğ kenârı **ile**

Her kişi seyr iderdi yârı **ile** (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 78, Mısra 2). [ile,]

Ol zamân hikmet-i İllâhî **ile**

Çün revân oldı beg sipâhî **ile** (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 1). [ile,]

Şan'atı kâtibüñ kalem **iledür**

Şanma âsân velî elem **iledür** (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 41). [iledür, --dür]

Şan'atı kâtibüñ kalem **iledür**

Şanma âsân velî elem **iledür** (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 42). [iledür, --dür]

Yüz belâ **ile** biñ meşakkât **ile**

Üşdiler dört yanına diğkat **ile** (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 69, Mısra 9). [ile,]

Yüz belâ **ile** biñ meşakkât **ile**

Üşdiler dört yanına diğkat **ile** (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 69, Mısra 9). [ile,]

Çün halâş oldı bu belâlardan

Nefreti itdi baħr **ile** berden (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 36). [ile,]

Yüz belâ **ile** biñ meşakkât-ile

Cidd ü cehd-ile bunca riğkat-ile (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 80, Mısra 11). [ile,]

Ķurd tâciyla ayı postı **ile**

Nîze vü tîğ ü çüb-desti **ile** (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 80, Mısra 13). [ile,]

Ķurd tâciyla ayı postı **ile**

Nîze vü tîğ ü çüb-desti **ile** (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 80, Mısra 14). [ile,]

Yüz belâ **ile** biñ meşakkât **ile**

Şuya irüldi bunca diğkat-ile (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 51). [ile,]

Yüz belâ **ile** biñ meşakkât **ile**

Şuya irüldi bunca diğkat-ile (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 51). [ile,]

Ecel **ile** anuñ arası hemân

Taħta idi o daħı köhne yaman (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 59). [ile,]

Sûz-ı germ **ile** âh-ı serd-ile

Def' olındı özge derd-ile (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 84, Mısra 33). [ile,]

Bunca keştî **ile** o ser-‘asker
 İtdi ser-ḥadd-i Hersek’e çü güzër (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 35*). [ile,]
 Her girîbânı kim açar şemşîr
 Fevrî dikerdi sūzeni **ile** tîr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 74*). [ile,]
 Cām **ile** sākîler ider idi nāz
 Boy çeküben ider şürāḥî niyāz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 13*). [ile,]
 Emr-i ‘ālî **ile** meger ol mîr
 Şāḥib-i re’y-i şāyib ü tedbîr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 105, Mısra 5*). [ile,]
 El bir etmiş şitā **ile** bārān
 Ol yağardı bu doñdururdu hemān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 109, Mısra 19*). [ile,]
 İki beg bulunup sipāhî **ile**
 Tātāruñ bir niçesi daḥı bile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 122, Mısra 31*). [ile,]
 Ele girmezdi gördüm anı hele
 Katre katrān teng-i sükker **ile** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 34*). [ile,]
 Döndi gāzîler **ile** Mîr İshāk
 Uyḥudan lîk oldu tākāt tāk (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 21*). [ile,]
 Fursat u nuşret ü gānîmet **ile**
 Şevket ü ‘izzet ü sa‘âdet-ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 35*). [ile,]
 Mîr-i mezbûrdan pes oldu mücāz
 Añlanicek ḥaḳîkat **ile** mecāz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 137, Mısra 2*). [ile,]
 İltifāt âdemi gayûr eyler
 Ğam **ile** guşşasın sürûr eyler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 38*). [ile,]
 Naḳd-ı kırṯası eyleyüp maṭlab
 Dilleşe ḥāme **ile** rûz u şeb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 161, Mısra 22*). [ile,]
 Aña iḥvân idi o sâbıklar
 Ol Süleymān kādî **ile** ‘Ömer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 164, Mısra 4*). [ile,]
 Egri **ile** Qaniye ḳal‘aları
 Anlara tābi‘ olan illeri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 89*). [ile,]
 Aralarına düşdi ḥaylî nifāk
 Ehl-i İslām **ile** Macar‘da vifāk (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 180, Mısra 2*). [ile,]
 Eyledi kendü re’yini telḥîş
 Ḥaḳ **ile** bâtilı idüp teşḥîş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 126*). [ile,]
 Geçe-gör yûri kibr **ile** kînden
 Tatlu sözle yılan çıkar inden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 151*). [ile,]

Çok şarık şuda üzdi mişl-i habāb
 Düşdi şu **ile** toprağa şeker-āb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 192*). [ile,]
 Gemide istirâhat ola nite
 Ecel **ile** arası bir tahta (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 204*). [ile,]
 Kınından çıkmaz anuñ-kim kılıcı
 Şecî' nāmı **ile** da 'vā kılıcı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 40*). [ile,]
 Filorisi olandur sikke-şüret
 Bulur her yirde i 'zāz **ile** hürmet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 190, Mısra 20*). [ile,]
 Temellukda hemānā hāk **ile** yeg
 Anuñ re' yinde 'āciz Āl-i Bermek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 31*). [ile,]
 Seḥāvetde odur şānī-i Hātem
 Şecā'atde Nerīmān **ile** Rüstem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 84*). [ile,]
 Tedārük oldı techīz **ile** tekfīn
 Emānet kodılar yirine ol hīn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 192, Mısra 23*). [ile,]
 Muḥibb-i Āl-i 'Osmān'uz ezelden
 Ne bitsün bunca lecc **ile** cedelden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 198, Mısra 42*). [ile,]
 Kālur mıydı Horāsān **ile** Ġazvīn
 Rī'āyet olmasa ger 'ahd-ı dīrīn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 59*). [ile,]
 Bulup tāgī **ile** bāgī cezāsın
 O kim hāk üzredür virdi cezāsın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 200, Mısra 5*). [ile,]
 Görüp hīzmet getürdi māl-i vāfir
 Su'āl **ile** cevābın itdi hāzır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 203, Mısra 24*). [ile,]
 Kırılmaz oldı dīvān içre bāzār
 Bilindi ehl-i dīvān **ile** tüccār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 14*). [ile,]
 Şefīk oldukça bay **ile** gedāya
 Ta'alluk eyleye 'avn-i Hudā'ya (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 205, Mısra 17*). [ile,]
 İder pīr olana her gāh ragbet
 Aña Allāh ide luṭf **ile** rahmet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 205, Mısra 24*). [ile,]
 Pāreler olsa seng **ile** başuñ
 Gözüñ üstinde var dime kaşuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 9, Mısra 29*). [ile,]
 Az **ile** çok bir ola yanuñda
 Ḥamd-ı Rāzık ola nihāduñda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 14, Mısra 11*). [ile,]
 Gice **ile** iderler ol saydı
 Kār idinmiş niçesi bu kaydı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 43*). [ile,]

Devhalar ʔolsa ʔaň mı hũb elhãn
 Fãhte ʔolu şãh **ile** ağısãn (*Tuhfetü'l-İhvãn, Mesnevi 18, Mısra 60*). [ile,]
 İşbu da‘vã şorulur olsa eger
 Sãbitãt **ile** anda hãzır ʔamer (*Tuhfetü'l-İhvãn, Mesnevi 24, Mısra 16*). [ile,]
 Pãy-ı refťãra eyledi iķdãm
 Āteşin āh **ile** dil-i sengin (*Tuhfetü'l-İhvãn, Mesnevi 34, Mısra 19*). [ile,]
 Şimdi ger lâzım-ise ‘ār **ile** neng
 Bir zamãn varup eyle ʔalb-i mekãn (*Tuhfetü'l-İhvãn, Mesnevi 35, Mısra 26*). [ile,]
 İşleri Hãķķ’a şũkr **ile** minnet
 Şãm u fecrũn namãzını maħzũn (*Tuhfetü'l-İhvãn, Mesnevi 39, Mısra 26*). [ile,]
 Bend **ile** dehr aňa geķũp pã-bend
 Ol daħı silsileyle key ħursend (*Tuhfetü'l-İhvãn, Mesnevi 43, Mısra 13*). [ile,]
 Kõduğı sã‘at ol yire yol eri
 ‘Asel **ile** penĩr mã-hãzarı (*Tuhfetü'l-İhvãn, Mesnevi 56, Mısra 16*). [ile,]
 Buğż-ile kĩni eyleyũp iş güķ
 Kãddinũn ʔasrı **ile** şan Ye‘cũc (*Tuhfetü'l-İhvãn, Mesnevi 29, Mısra 4*). [ile,]
 Ĥubb-ı dũnyãdan eyleye iğmãz
 Kõmaya dilde zerre ħırş **ile** āz (*Tuhfetü'l-İhvãn, Mesnevi 19, Mısra 24*). [ile,]

ile: Birlikte, beraber (bağlama edatı).

Aşup seb‘ini ħãme **ile** gerķi hem-zebãn oldum
 Ne diller şãķķ idũpdũr ol bugũndũr ʔõķ kavĩ yıllar (*Tuhfetü'l-İhvãn, Kaside 1, Mısra 11*).
 [ile,]
 Yũzũm alup ele dũstũr-ı ekrem luťfi yãdıyla
 Tazarru‘-nãme **ile** ‘arz-ı ħãlũm eyleyũp ezber (*Tuhfetü'l-İhvãn, Kaside 1, Mısra 18*). [ile,]
 Şekl-i ħũbãnĩ **ile** şũret-bãz
 Ol kıyãfetle oynadur ʔatı az (*Tuhfetü'l-İhvãn, Mesnevi 32, Mısra 79*). [ile,]
 Dutalum şimdi ħãķķ ide zulmi
 Kũluň işi efendisi **iledũr** (*Tuhfetü'l-İhvãn, Mesnevi 36, Mısra 21*). [iledũr, -dũr]
 Yũz belã **ile** biň meşãķķat **ile**
 Üşdiler dõrt yanına diķķat **ile** (*Tuhfetü'l-İhvãn, Mesnevi 69, Mısra 10*). [ile,]

Âhirü'l-emr atdan ayrıldı
 Nîm cân **ile** yâre sıyrıldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 69, Mısra 12*). [ile,]
 Deşt ü vâdîyi şevk **ile** aşduñ
 Dört ayağuña dāma mı düşdüñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 69, Mısra 27*). [ile,]
 Nîm cân-ile buldılar qarda
 Atı **ile** düşüp yatur yarda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 30*). [ile,]
 Şad niyâz **ile** biñ şafâ sürdi
 Yüzini pây-būsına urdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 72, Mısra 11*). [ile,]
 Hem-dem itdi niçe felâket **ile**
 Maḥrem itdi niçe helâket **ile** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 73, Mısra 33*). [ile,]
 Hem-dem itdi niçe felâket **ile**
 Maḥrem itdi niçe helâket **ile** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 73, Mısra 34*). [ile,]
 Şandı eyler bu nükte **ile** ḥitâb
 Ya'nî işbu kinâyet-ile cevâb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 37*). [ile,]
 Geldi yoldaşınıñ biri ol ân
 Birin urdı şîş **ile** kopdı fiğân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 80, Mısra 2*). [ile,]
 İtdi bir ḍarb **ile** anı mecrûḥ
 Oldı ḍarbı niçe gönül mecrûḥ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 80, Mısra 3*). [ile,]
 Ya'nî arar mesâ'ili durmaz
 Göz göre gözlük **ile** de görmez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 26*). [ile,]
 Kadd-i dü-tāsı **ile** boylar-idi
 Toğru oturu egri söyler-idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 37*). [ile,]
 Cins ü akrānuña muvāneset it
 Ehl-i 'irfān **ile** münāsebet it (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 72*). [ile,]
 Müzd-i destine akçalar yetmez
 Degme bir akça **ile** iş bitmez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 82, Mısra 30*). [ile,]
 Dayanacaḳ yire oturu baḳar
 Pīrdür şan 'aşā **ile** ḳalkar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 46*). [ile,]
 Ol da bunca belā vü miḥnet **ile**
 Ḥaylī diḳḳatle özge gayret-ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 57*). [ile,]
 Kara bulut gibi çü sizildi
 İtdi sızıldı **ile** vızıldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 84, Mısra 8*). [ile,]
 Şışdı ḳabardı herkes öyke **ile**
 Atda ṭāḳat mı ḳaldı pīle-y-ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 84, Mısra 11*). [ile,]

Bu ta‘accüb degül midür haylî
 Kaldurur hortumı **ile** fîli (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 84, Mısra 28*). [ile,]
 Fevrî fermân-ı şâh **ile** düstür
 Didi gâzîlere bu dem destür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 86, Mısra 1*). [ile,]
 Haylî çok begleri şehûn var hüd
 Cümlesi ‘askeri **ile** mevcûd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 32*). [ile,]
 Nice biz idevüz mu‘âmeleyi
 Hân Selîm **ile** yâ mücâdeleyi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 34*). [ile,]
 Kendünüñ ‘askeri **ile** yaluñuz
 Fikr idüp işbu arada káluñuz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 37*). [ile,]
 Kimi on kimi beş müselmâna
 Yazılup da‘vî **ile** merdâne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 44*). [ile,]
 Mîr-mîrânı ol diyâruñ ola
 Ol vilâyet ‘adâlet **ile** tola (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 93, Mısra 12*). [ile,]
 Mâha aylarca bu idi maķşûd
 Ola pâ-bûsı **ile** hâk-âlûd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 94, Mısra 32*). [ile,]
 ‘İzz ü devlet-nişân u şadr-nişîn
 ‘Adli **ile** tolu zamân u zemîn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 95, Mısra 12*). [ile,]
 Foça şehrine bir dem irişdi
 Yâr u iḥvânı **ile** görüşdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 98, Mısra 10*). [ile,]
 Hîç ayak kalkmadın piyâle **ile**
 Ya ‘nî deşt-i şafâda lâle **ile** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 11*). [ile,]
 Hîç ayak kalkmadın piyâle **ile**
 Ya ‘nî deşt-i şafâda lâle **ile** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 12*). [ile,]
 Cism-i bî-rûḥ buluşdı cāmı **ile**
 Kâl ü kâl itdi mû-miyânı **ile** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 69*). [ile,]
 Cism-i bî-rûḥ buluşdı cāmı **ile**
 Kâl ü kâl itdi mû-miyânı **ile** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 70*). [ile,]
 Geldi cân gitmesi **ile** anuñ
 Yüri bostânda mı biter cānuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 97*). [ile,]
 Kapu yanında anı bekler imiş
 Gelmesi **ile** göñlin egler imiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 100, Mısra 16*). [ile,]
 Taşradan eyledi olara ḥitâb
 Dürlü ta‘n **ile** eyledükçe ‘itâb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 101, Mısra 16*). [ile,]

Açlıktan dil uzadup yalanur
 Gözlerinüñ yaşı **ile** şulanur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 106, Mısra 10*). [ile,]
 Birbirine bakup gülüşdiler
 Bu laṭife **ile** buluşdılar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 34*). [ile,]
 İtdi geh 'İş ü nüş-ile bezmi
 Ceyş-i a 'dā **ile** gehī rezmi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 56*). [ile,]
 Kūh u şahrā anuñla ṭolmışdur
 Darb u harb **ile** nām bulmışdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 114, Mısra 8*). [ile,]
 Kanda kim bir mesīreye yitdi
 Bile zevk u şafā **ile** gitdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 18*). [ile,]
 Bir gice 'aklı yirine geldi
 Biñ belā **ile** kendüyi bildi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 118, Mısra 2*). [ile,]
 Vire menşūr-ı şāhı ilden **ile**
 Duta şark illerini fethi **ile** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 120, Mısra 6*). [ile,]
 Ol zamān hikmet-i İlāhī **ile**
 Çün revān oldı beg sipāhī **ile** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 2*). [ile,]
 Külbe-i dehr ṭoldı penbe **ile**
 Ya 'nī virdi seḥābı bād yile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 25*). [ile,]
 Gözleri cizr-i 'aynuñ āb ṭolu
 Başdan pür kırıntı **ile** gülü (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 30*). [ile,]
 Mīr İshāḳ'a irdi müjde **ile**
 Öyle müjde ki virdi şabrı yile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 122, Mısra 23*). [ile,]
 'Askeri **ile** eylesün 'avdet
 Ol dahı az geçmedin müddet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 124, Mısra 5*). [ile,]
 Cümle ehl ü 'iyāli **ile** yine
 Buldı raġbet kemāli **ile** yine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 124, Mısra 17*). [ile,]
 Cümle ehl ü 'iyāli **ile** yine
 Buldı raġbet kemāli **ile** yine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 124, Mısra 18*). [ile,]
 Dürlü mähīlerüñ leṭāfetini
 Tatlu seyr **ile** gör melāḥatini (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 52*). [ile,]
 Geldi vü gitdi ḳaldı hoş nāmı
 Şühedā **ile** ola ārāmı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 52*). [ile,]
 Dāyimā 'adli **ile** yād ola ol
 Baña gel böyle manşīb ehlini bul (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 57*). [ile,]

Her biri çalışurdu nefsi **ile**
Başka her kişi kendü cinsi **ile** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 131, Mısra 5*). [ile,]
Her biri çalışurdu nefsi **ile**
Başka her kişi kendü cinsi **ile** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 131, Mısra 6*). [ile,]
Burc u bārūyî tārūmār idelüm
Zür **ile** ‘askerini zār idelüm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 132, Mısra 14*). [ile,]
Kahramân görse anı rezminde
Kahrı **ile** olur ser-efgende (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 134, Mısra 16*). [ile,]
Vaşfi **ile** o hür virince hayāt
Millet-i ‘İsevīye düşdi memāt (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 134, Mısra 21*). [ile,]
Añar anı du ‘ā **ile** her ān
Hiç unutturmaz itdügi ihsān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 61*). [ile,]
İrdi aña ‘ināyet-i Yezdān
Oldı at u meḥāfe **ile** revān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 139, Mısra 18*). [ile,]
At meḥāfe **ile** yıkılı düşdi
Gör ne özge elem başa üşdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 140, Mısra 3*). [ile,]
Ehl-i dünyā **ile** maşāfuñ ne
Bunca lāfuñ nedür güzāfuñ ne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 15*). [ile,]
Her kimüñ himmeti bülend oldı
Kalbi nūr u şafā **ile** taldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 80*). [ile,]
Bu hevā **ile** Zühre nağme-serā
Tāze şavt-ile taldı köhne serā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 143, Mısra 25*). [ile,]
Biz gedāyuz meger yüce Kādir
Luṭfı **ile** bize ola nāzır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 145, Mısra 26*). [ile,]
Ehl-i ṭab ‘uñ sözün ki ḥāme yazar
Dikḫati **ile** kılı kırk yarar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 46*). [ile,]
İşbu fikr **ile** eyledi cür’et
Kıldı fevrī bu ğayrete dikḫat (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 153, Mısra 13*). [ile,]
Kādīlar arasında şöhretde
‘İlmi **ile** ‘amelde ğāyetde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 156, Mısra 12*). [ile,]
Seyrini her günüñ ‘ale’t-taṣīl
Yazdı aşlı **ile** ‘ale’t-ta’cīl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 156, Mısra 44*). [ile,]
Hep fūrādā ola birer meclis
Naḫş ola ‘aynı **ile** her meclis (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 16*). [ile,]

Resm ü taşvîr **ile** kitâbetini
 Buldurup cümleye nihâyetini (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 23*). [ile,]
 Ulular kapusunda çok bîmâr
 Derd-i tîmâr **ile** belâları var (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 62*). [ile,]
 Düşine yatdı istiḥâre **ile**
 Kaḡı şeyḡe yüz urmasını bile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 160, Mısra 9*). [ile,]
 Şıdkı **ile** hidâyet e irişür
 Ol hidâyet vilâyet e irişür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 160, Mısra 33*). [ile,]
 Uyanup ṭoldı ḡalbi şevḡi **ile**
 Ğayrı efkârı cümle virdi yile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 160, Mısra 35*). [ile,]
 ‘Ahd ü ḡüft itdi kendü nefsi **ile**
 Oturup dura ya‘nî cinsi **ile** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 161, Mısra 19*). [ile,]
 ‘Ahd ü ḡüft itdi kendü nefsi **ile**
 Oturup dura ya‘nî cinsi **ile** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 161, Mısra 20*). [ile,]
 Nâdim oldu didüḡine mezbûr
 Didi luṭf **ile** ṭut sözüṃ ma‘zûr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 164, Mısra 30*). [ile,]
 Ḥâme **ile** çün eyledi ḡareket
 Buldı kedd-i yemînden bereket (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 23*). [ile,]
 Vardı yârânı **ile** yine aña
 Et‘ime yindi dindi şükr-i Ḥudâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 7*). [ile,]
 Ḥalk iden rızḡınuñ kefilî durur
 Ḳaydını cümle aşlı **ile** görür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 44*). [ile,]
 Ḥân Muḡammed o semte oldu revân
 ‘Askeri **ile** ṭoldı kevn ü mekân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 32*). [ile,]
 Ellerüñ şuya gitdüḡin çü görür
 Atları bir maṭâra **ile** virür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 50*). [ile,]
 Eyledi kendü **ile** pes ‘ahdi
 Eyleyüp ḡaylî sa‘y **ile** cehdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 35*). [ile,]
 Eyledi kendü **ile** pes ‘ahdi
 Eyleyüp ḡaylî sa‘y **ile** cehdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 36*). [ile,]
 Şimdi ‘âlem bir özge ḡâl oldu
 Ḥamdülillâḡ şafâ **ile** ṭoldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 174, Mısra 38*). [ile,]
 Pâye pâye menâşıba çıḡmış
 Her ṭarîḡa yolu **ile** gitmiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 28*). [ile,]

Gördügi bildügi kemâli **ile**

Ger deñizdür ü ger kırası bile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 49*). [ile,]

Karşı geldi kıral-ı bî-idrāk

‘Askeri **ile** şındı oldı helāk (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 8*). [ile,]

Kal‘a ta‘mîre olmağın muhtâc

Bir hücum **ile** hod olur târâc (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 179, Mısra 14*). [ile,]

‘İrk-ı gayret çün eyledi hareket

İtdiler özge sa‘y **ile** diğkat (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 179, Mısra 28*). [ile,]

Pes güzide otuz biñ ‘asker **ile**

Kondı Beç taşrasında Macar **ile** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 181, Mısra 9*). [ile,]

Pes güzide otuz biñ ‘asker **ile**

Kondı Beç taşrasında Macar **ile** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 181, Mısra 10*). [ile,]

Şadr-ı a‘zam kim olduğın bildi

Rim papa **ile** meşveret kıldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 181, Mısra 18*). [ile,]

Ehl-i İslâm **ile** muşālahayı

Gördi cāyız koyup mücādeleyi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 181, Mısra 19*). [ile,]

Velvele şaldı gayreti dehre

Hep kılā‘ u kūrā **ile** şehre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 181, Mısra 46*). [ile,]

Haylî top u tūfeng **ile** duralar

Geçeyin diyene kılıç uralar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 182, Mısra 17*). [ile,]

Sürh-ser illerine niyyet **ile**

Ben revân oldum ‘ālî himmet **ile** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 183, Mısra 15*). [ile,]

Sürh-ser illerine niyyet **ile**

Ben revân oldum ‘ālî himmet **ile** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 183, Mısra 16*). [ile,]

‘Asker **ile** yetişmeñüz lâzım

Olduk uş şark iline biz ‘āzim (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 183, Mısra 19*). [ile,]

Yüri toplanla geç o teng yiri

Yüri var gayret **ile** ol diri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 6*). [ile,]

Gör Şa‘id‘i sa‘ādete irdi

Şıdkı **ile** şehādete irdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 62*). [ile,]

Pādişāh emri **ile** hep erkān

Karşı çıkmışdı cümle pîr ü civân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 25*). [ile,]

İtdi a‘dā **ile** müdārātı

Düstān **ile** hem muşāfātı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 39*). [ile,]

İtdi a‘dā **ile** müdārātı

Düstān **ile** hem muşāfātı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 40*). [ile,]

Geldi şehre ganîmet **ile** bile

Mağdemo kamu zulmi virdi yile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 47*). [ile,]

Üç hücum **ile** eyledüñ diğkat

Üç akın şalup eyledüñ cür’et (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 93*). [ile,]

Çıkarup otağüñ yürî şarka

Seyf **ile** vir o yirleri ğarka (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 106*). [ile,]

‘Askeri **ile** Üsküdār’a geçüp

Otağüñ kapusını şarka açup (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 123*). [ile,]

Her gelen geydi hil‘at-i fâhir

‘Askeri **ile** hizmete hâzır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 156*). [ile,]

Bizi yād eyleyen du‘āsı **ile**

Ber-murād ola Hâk rızāsı **ile** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 75*). [ile,]

Bizi yād eyleyen du‘āsı **ile**

Ber-murād ola Hâk rızāsı **ile** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 76*). [ile,]

Kılıcı **ile** olmışdur şadâret

Bi-hamdillâh yirin buldı vezâret (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 23*). [ile,]

Zamânında eger Âşaf geleydi

Anuñ fikri **ile** rağbet bulaydı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 34*). [ile,]

İdüp ta‘zîm **ile** tekrîm ü ‘izzet

Kamu a‘yân u erkân itdi hürmet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 194, Mısra 3*). [ile,]

Şecî‘dür nefsi **ile** ğazî erdür

Başîret ehli vü şâhib-naẓardur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 195, Mısra 9*). [ile,]

Varanları idüp kızb **ile** mağrūr

Kıla lâyıķ mı bu vech-ile maḥzūr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 51*). [ile,]

Şehinşâh-ı cihâna nâme maḥtûm

Kamu ta‘zîm ü tekrîm **ile** mersûm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 6*). [ile,]

Giyimlû atlar u (...) tâzlar

Silâhı **ile** geldi her dilâver (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 30*). [ile,]

Sehî-kâmet mükellef nîze-bâzân

Hezârân şöhret **ile** kıldı cevlan (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 38*). [ile,]

İdüp bir birine şöhretde ğayret

Zamân **ile** zemîne irdi dehşet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 42*). [ile,]

İnen çok katır u nâka vü atlar

‘Acem tarzı **ile** şüretde yek-ser (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 48*). [ile,]

Bölük **ile** ağalar şöhet **ile**

Ḳamu envā‘ [u] ecnās ‘izzet **ile**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 203, Mısra 5*). [ile,]

Bölük **ile** ağalar şöhet **ile**

Ḳamu envā‘ [u] ecnās ‘izzet **ile**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 203, Mısra 5*). [ile,]

Bölük **ile** ağalar şöhet **ile**

Ḳamu envā‘ [u] ecnās ‘izzet **ile**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 203, Mısra 6*). [ile,]

Ḳamu ‘örf ü izāf-ile mevālī

Müretteb lāyıkı **ile** e‘ālī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 203, Mısra 14*). [ile,]

Ḳamusı dürlü dürlü şöhet **ile**

Çıkup karşıladılar ‘izzet **ile**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 203, Mısra 17*). [ile,]

Ḳamusı dürlü dürlü şöhet **ile**

Çıkup karşıladılar ‘izzet **ile**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 203, Mısra 18*). [ile,]

Libās-ı hāşdan hil‘atler **ile**

Temāmet ‘izzet ü hürmetler **ile**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 203, Mısra 29*). [ile,]

Libās-ı hāşdan hil‘atler **ile**

Temāmet ‘izzet ü hürmetler **ile**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 203, Mısra 30*). [ile,]

Çü buldı şāhibini taht-ı ‘ālī

Zebān-ı hāl **ile** itdi maḳālī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 4*). [ile,]

‘Adūsı eyleye tebdīl-i ahlāk

Ahibbāsı **ile** pür ola āfāk (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 205, Mısra 12*). [ile,]

Du‘āsın İntizāmī eyle tekrār

Ḳamu ehl ü ‘iyālün **ile** her bār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 205, Mısra 26*). [ile,]

İrdi bir yire bāğ kenārı **ile**

Her kişi seyr iderdi yārı **ile**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 78, Mısra 1*). [ile,]

Ol ışık şandığı kimesne meger

Ḳabarup cismi **ile** töldi maḳar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 32*). [ile,]

Kūh-ı Elvend’i gör vaḳārı **ile**

Bād-ı pūyāna n’oldı yile yile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 43*). [ile,]

Aña bir gūşmāl idi oldı

Ḳulağı nuşh u pend **ile** töldi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 77, Mısra 14*). [ile,]

Habs için oldı ol gice me’ mūr

Şarf ola cidd ü cehd **ile** maḳdūr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 80, Mısra 40*). [ile,]

Bād-ı şubh irdi gam eşerleri-le
 Bāğa irdi şovuk haberler **ile** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 6*). [ile,]
 Hîçe alma şatulsa bir cāhil
 Kām **ile** başda yir ider kāmīl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 8, Mısra 18*). [ile,]
 Şad hezār 'özü **ile** 'ubūdiyyet
 Her kemāl ehline idüp minnet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 9, Mısra 7*). [ile,]
 Bir yiri olur ise ger ma'yüb
 Luṭf-ı iz'ân **ile** idüp mergüb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 9, Mısra 16*). [ile,]
 Kavl-i mezbūr **ile** olup 'āmil
 Maḳşada irmek istedi ḥāşıl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 15, Mısra 41*). [ile,]
 Yirine çün gelür nişānı **ile**
 Bulınur cümlesi zamānı **ile** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 31*). [ile,]
 Yirine çün gelür nişānı **ile**
 Bulınur cümlesi zamānı **ile** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 32*). [ile,]
 Kesbe kaşd itdi 'ilme gayret-ile
 Beyne'l-aḳrān bu ḥamīyyet **ile** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 6*). [ile,]
 Bir şeb ol-kim cihāna virdi sevād
 Kara baht **ile** dutmuş idi devād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 21, Mısra 4*). [ile,]
 Lāyık olan budur ki ola maḥal
 Yā ticāret tārīķi **ile** yürü (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 31*). [ile,]
 Kālbi nūr-ı şafā **ile** tıldı
 Rüz u şeb bu durur du'āmuz hep (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 84*). [ile,]
 Hā ḳasem ide her dü-dīde **ile**
 Añladup ḥālūñi cerīde **ile** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 6, Mısra 33*). [ile,]
 Hā ḳasem ide her dü-dīde **ile**
 Añladup ḥālūñi cerīde **ile** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 6, Mısra 34*). [ile,]
 Şimdilük ḳadr mülk ü māl **iledür**
 Ekseri i'tibār erāziledür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 7, Mısra 7*). [iledür, -dür]
 Zülfi sünbüller ide başda yirün
 Göklere rif'at **ile** ire serün (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 12, Mısra 14*). [ile,]
 Şıdkı rāh-ı hidāyete **iledür**
 Toğrı iseñ teveccüh eyle aña (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 36, Mısra 22*). [iledür, -dür]
 Gayra meyl eylemez biri ebedā
 Kılınur hep cemā'at **ile** namāz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 19*). [ile,]

Her taraf zîb ü zînet **ile** tolu
 Hûb dilberler **ile** hod memlû (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 55, Mısra 40*). [ile,]
 Mişli nâdir cihânda bî-mânend
 Tarz u uslûb-ı hûb **ile** hursend (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 12*). [ile,]
 Tihutın şehrden ider güzeri
 Şehre Hâk şu **ile** imiş nazarı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 2*). [ile,]
 Birbirini laţîfe **ile** kucar
 Göricek İntizâmî 'aklı uçar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 17*). [ile,]
 Birbiri **ile** ter mu'âmelede
 Karşu 'aşıkları mücâdelede (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 23*). [ile,]
 Var 'ömrini 'ilme şarf ide tā
 Cidd **ile** kâmetini ide dü-tā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 14*). [ile,]
 Kümmel **ile** ide muşâhabeti
 Ehl-i 'irfân **ile** muvâneseti (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 19*). [ile,]
 Kerbelâ deşti şevki **ile** yâhod
 Başına na'l kesdi ol bî-hod (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 23, Mısra 3*). [ile,]
 Halk fâhîr libās **ile** handân
 Kendü mâtem-ķabā **ile** giryân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 47, Mısra 17*). [ile,]
 Halk fâhîr libās **ile** handân
 Kendü mâtem-ķabā **ile** giryân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 47, Mısra 18*). [ile,]
 Her kişi şalınurdu yâri **ile**
 Hâlin ol ağlar idi zârî **ile** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 47, Mısra 28*). [ile,]
 Kef-i mîzân güherle olmuş pür
 'Aynı **ile** iki gözüm gibidür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 58*). [ile,]
 Sıdk **ile** andan idüp istimdād
 Rûh-ı pâkinden irişür imdād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 56, Mısra 9*). [ile,]
 Nükte-i medhe hûsn-i ta'bîri
 Zemm **ile** kimdür ide tağyîri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 62, Mısra 14*). [ile,]
 Raķamuñ ķapusını çün açdı
 Defter **ile** hesâbına geçdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 16, Mısra 30*). [ile,]
 Gerüsinden gemi **ile** sürilür
 Cümle aşhâbı ilerü dirilür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 29*). [ile,]
 Bu bahâne **ile** odunuñ ayrı
 Ayrı her hûb-ķehrenüñ seyri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 43*). [ile,]

Niçeler deyn **ile** olup memlû
 Virdi sermâye itdi devletlu (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 81*). [ile,]
 Kümmele **ile** ide muşâhabeti
 Ehl-i 'irfân **ile** muvâneseti (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 20*). [ile,]
 Sâhil-i nehr **ile** akup gitdi
 Gör ne hâle şataşdı gör n'itdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 21, Mısra 31*). [ile,]
 Bulışur nâzır **ile** bir nevbet
 Haylî lutf eyler 'izzeti kat kat (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 26, Mısra 35*). [ile,]
 Birisi nâm **ile** Baba Ca'fer
 Başdan ayağa kibr ü kîn yek-ser (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 28, Mısra 5*). [ile,]
 Ola müstakbel anuñ emri **ile**
 Nefy ü işbâtı cümle vire yile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 7*). [ile,]
 Bir vuzû' **ile** kıldılar yidi gün
 Dahı seksen biñ okıyup ihlâş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 28*). [ile,]
 Tañ mıdur 'aksın añlar-ise ger el
 Faḥr ider Yûsuf **ile** ger zindân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 73*). [ile,]
 Eyledüñ derd **ile** yâḥud nâle
 Şubḥ-dem ağzuñı arar jâle (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 41, Mısra 31*). [ile,]
 Âhımı gördi âh **ile** toldı
 Beñzini gördi zerd-rû oldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 43, Mısra 9*). [ile,]
 İntizâmî **ile** olup tenhâ
 Münferid oldı tâ ola gûyâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 43, Mısra 19*). [ile,]
 Ḥüsn-i zann **ile** râygân gitmez
 Eylügi eyle şuya şal yitmez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 50, Mısra 13*). [ile,]
 Kul olur iseñ istikâmet **ile**
 Bulasın 'izzeti sa'âdet **ile** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 52, Mısra 27*). [ile,]
 Kul olur iseñ istikâmet **ile**
 Bulasın 'izzeti sa'âdet **ile** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 52, Mısra 28*). [ile,]
 Ḥût yâruñ kaşı hilâli **ile**
 Reşk idüp eglenür ḥayâli **ile** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 49*). [ile,]
 Ḥût yâruñ kaşı hilâli **ile**
 Reşk idüp eglenür ḥayâli **ile** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 50*). [ile,]
 Her taraf zîb ü zînet **ile** tolu
 Ḥûb dilberler **ile** ḥod memlû (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 55, Mısra 39*). [ile,]

ıl mücerreb özünü ahr **ile**

ıl mülemma ‘ emini zehri **ile** (*Tuhfetü'l-hvn, Mesnevi 64, Mısra 13*). [*ile,]*

ıl mücerreb özünü ahr **ile**

ıl mülemma ‘ emini zehri **ile** (*Tuhfetü'l-hvn, Mesnevi 64, Mısra 14*). [*ile,]*

Nr **ile** ger pr ola ol teş

Seyr it ıradan ol emnda hoş (*Tuhfetü'l-hvn, Mesnevi 64, Mısra 19*). [*ile,]*

zler gitse bir yire sefere

Nezr  urbn **ile** varup ol ere (*Tuhfetü'l-hvn, Mesnevi 56, Mısra 8*). [*ile,]*

Kimi b u hev **ile** mezmm

Ekşeri demsinn mamm (*Tuhfetü'l-hvn, Mesnevi 16, Mısra 43*). [*ile,]*

Oldı derd-ile yüregi hnn

Hecr-i yrn **ile** atı gmgn (*Tuhfetü'l-hvn, Mesnevi 48, Mısra 10*). [*ile,]*

Kimi dir derd **ile** bu Manşrvr

ang gün olısar ‘aceb ber-dr (*Tuhfetü'l-hvn, Mesnevi 48, Mısra 37*). [*ile,]*

iled: Yönlendirmek, kanalizetmek.

li ‘-i bed sennle hod biledür

Seni her-dem azlara **iledür** (*Tuhfetü'l-hvn, Mesnevi 81, Mısra 74*). [*iledür, -r]*

iledür: İletmek: Götürmek, yerine ulaştırmak, eriştirmek.

Seni bir yire **iledür** elbet

Efar-ı ns ise virür miknet (*Tuhfetü'l-hvn, Mesnevi 15, Mısra 13*). [*iledür,]*

ile'l-n: Şimdiye dek, bu ana kadar.

T **ile'l-n** hl böyle alır

Virdgn virür aldugnı alır (*Tuhfetü'l-hvn, Mesnevi 178, Mısra 71*). [*ile'l-n,]*

iler: İleri.

Adımın atmaz **ilerü** yürimez

Kendüye alsa uyrugn sürimez (*Tuhfetü'l-hvn, Mesnevi 173, Mısra 19*). [*ilerü,]*

ilerü: İleri, önce, evvel.

Bir ulu nehr-idi yakında meger

İlerü bulunan aña cân atar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 2*). [ilerü,]

Mîr-mîrân Zülfiķâr'a hemân

Didi var tırma **ilerüye** bir ân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 4*). [ilerüye, -ye]

ilerü: Bir yerin veya şeyin arka kabul edilen kısmına göre önde bulunan taraf, ön taraf // Öne doğru.

Gerüsinden gemi ile sürülür

Cümle aşhâbı **ilerü** dirilür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 30*). [ilerü,]

Peşte'nün kapudanı ol arada

Bulınur gayrılardan **ilerüde** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 148, Mısra 24*). [ilerüde, -de]

ilet-: Götürmek, ulaştırmak.

Atı yanınca idüp anı yedek

İte ite **iletdiler** bege dek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 80, Mısra 16*). [iletdiler, -di, -ler]

ilhād: Allah'ın varlığına inanmama, inançsızlık.

Hüb bilmişdi rafz u **ilhādı**

Fenn-i şerrün geçerdı üstādı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 28, Mısra 11*). [ilhādı, -ı]

iliş: Takılmak.

Haylî kazuk kaçup gelen **ilişür**

Gidecek yol bulımayup **ilişür** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 27*). [ilişür, -ür]

Ger serāba **ilişür** olsa gözi

İki günlük yola kaçardı özi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 97*). [ilişür, -ür]

Rūzgār-ı muvāfıķuñ yiri yok

Lenger-i pāyuñ **ilişür** yiri yok (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 104*). [ilişür, -ür]

iliş: Bir araya gelmek, katılmak.

Haylî kazuk kaçup gelen **ilişür**

Gidecek yol bulımayup **ilişür** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 28*). [ilişür,]

ilkā: Ar. İlham etme, kalbe yerleştirme.

Her tarafda mesîreler haqqā

Degme ğam-ġine zevk ider **ilqā**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 48*). [*ilqā,]*

illā: *Ancak, yalnız.*

İtmez ol aşikāre harb u kıtāl

Eyler **illā** nihānī hîle vü āl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 16*). [*illā,]*

Akçe ol virdi **illā** bu etmek

Bulınur akçe dirlük olsun tek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 79*). [*illā,]*

Bir gemi buldı **illā** şāhibi yok

Şāhibi yok velī mülāzımı çok (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 171, Mısra 11*). [*illā,]*

illā: *-den başka, -den sonra.*

Çok vezîr **illā** yok aña beñzer

Re'yi şāyib müşîr-i hoş-manzar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 95, Mısra 17*). [*illā,]*

Vardı hasbî elinde dirlüğü yok

Kalmaz **illā** anuñ ki erlüğü yok (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 58*). [*illā,]*

'illet: *Hastalık.*

Dildeki **'illetinden** ayrulımaz

Soñ yatacak yirin arar bulımaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 28, Mısra 25*). [*'illetinden, -i, -nden]*

'İşka beñzer degül bu miñnetler

Ġayra beñzer degül bu **'illetler**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 45, Mısra 14*). [*'illetler, -ler]*

Şihhate döndi bunca **'illetler**

Minhate irdi anca miñnetler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 118, Mısra 17*). [*'illetler, -ler]*

Kāyimü'l-leyle eyleyüp cür'et

Birinüñ yok dilinde hîç **'illet**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 25*). [*'illet,]*

Rû-be-rû gelmeyince zer yüzine

Şaruluk **'illeti** düşer gözine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 48*). [*'illeti, -i]*

Anca za'f-ile bunca miñnet-ile

Özge **'illetle** kuru ğayret-ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 118, Mısra 10*). [*'illetle, -le]*

'illet: *Asıl sebep.*

Neyki **‘illet** yā fikr-i maṭlūbı

Kim çeker böyle şabr-ı Eyyüb’ı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 48, Mısra 41*). [‘illet,]

‘ilm: *İlim, bilgi.*

Ḳāḍīlar arasında şöhretde

‘İlmi ile ‘amelde gāyetde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 156, Mısra 12*). [‘ilmi, -i]

Fününüñ ekşerin **‘ilmüñ** niçesin

Söz alup virmenüñ bula sezāsın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 198, Mısra 17*). [‘ilmüñ, -üñ]

Buldı fakr içre **‘ilmi** tālib olan

Rağbeti cāndan itdi rāğıb olan (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 57*). [‘ilmi, -i]

Evvel ol kim sülük kaşdın ider

Aña lāzımdur elbet **‘ilme** haber (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 12, Mısra 2*). [‘ilme, -e]

‘İlmi tercīh cümleden ideyin

Şimdiden girü ol yola gideyin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 15, Mısra 33*). [‘ilmi, -i]

‘İlm ocağın arayu çünki bula

Ol dahı bir yanar çerāğı ola (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 16, Mısra 7*). [‘ilm,]

Cem’ ide **‘ilme** şarf içün malı

Ġayrıdan fikrin eyleye hālī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 16, Mısra 13*). [‘ilme, -e]

Kesbe kaşd itdi **‘ilme** ġayret-ile

Beyne’l-aḳrān bu ḥamiyyet ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 5*). [‘ilme, -e]

Var ‘ömrini **‘ilme** şarf ide tā

Cidd ile ḳāmetini ide dü-tā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 13*). [‘ilme, -e]

‘İlme şarf içün olmağın ma’hūd

‘Ahdi nisyān eyledi nā-būd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 77, Mısra 15*). [‘ilme, -e]

Neyledüñ ‘ahd-i sābıḳ u **‘ilmi**

N’oldı bunca taḥammülüñ ḥilmi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 41*). [‘ilmi, -i]

‘İlm ü faẓl u kemāl-ile ‘irfān

Andadur anda şimdi bellü beyān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 49*). [‘ilm,]

‘İlme ḳaṭ’-ı menāzil itmişdür

Şoñra nehc-i ḳazāya gitmişdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 11*). [‘ilme, -e]

Ḥulf-i va‘de eyü degül bir dem

Niyyetüñ **‘ilme** idi ḥod aḳdem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 26*). [‘ilme, -e]

‘İlme niyyet olur mı diḳḳatsüz

Saña lāyık mı dine ġayretsüz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 27*). [‘ilme, -e]

‘Ālemi ‘**ilm-ile** dutarsa revā

Hak bu Loḡmān-ı şānī dindi aña (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 9*). [‘ilm-ile, --ile]

Olmayup ol tarîḡde güm-rāh

‘**İlm** yolında fî-sebîlillāh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 4*). [‘ilm,]

ilt: İletmek, götürmek.

Şu ki dizden yukarudur ‘umḡı

İlter insānı oraya ḡumḡı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 78*). [ilter, -er]

iltifāt: Teveccüh, ilgi, güler yüz (güzel/sevgiliden gelen lutuf bağlamında).

İltifāt ādemi ḡayūr eyler

Ġam ile ḡuşşasın sürür eyler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 37*). [iltifāt,]

Gönlüm eglerdi **iltifātları**

Cāna ‘izzet virürdi zātları (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 48, Mısra 29*). [iltifātları, -ları]

iltimās: Birine herhangi bir konuda öncelik ve ayrıcalık tanıma.

İltimāsına i‘tirāf itdüm

Dāl olduḡı vādīye gitdüm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 9, Mısra 3*). [iltimāsına, -ı, -n, -a]

İntizāmī görüp göyüندی özi

İltimāsına döyimedi yüzi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 80, Mısra 26*). [iltimāsına, -ı, -n, -a]

Ḥālını añlayup göyüندی özi

İltimāsına döyimedi yüzi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 20, Mısra 28*). [iltimāsına, -ı, -n, -a]

imām: Namazda kendisine iktidâ olunan zat.

Ḥāzır olmuş **imām** isḡāṡa

Varişüñ fikri mālī ifrāṡa (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 43*). [imām,]

Ḥāzır oldı **imām** isḡāṡa

Döşediler bisāṡı evsāṡa (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 99*). [imām,]

‘imāme: Sarık.

Sūsen itdi kebūd cāmesini

Şardı ‘Abbāsī-vār **‘imāmesini** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 94, Mısra 20*). [‘imāmesini, -sı, -

n, -i]

īmān: *İnanmak, kalben itikat ve lisanen ikrar etmek.*

Āh hulkūma iricek cānı

Rūzī kıl aña dīni **īmānı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 30*). [*īmānı, -ı*]

Qurtaran şoñ nefesde **īmānı**

Aña irer Hudā'nuñ ihsānı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 71*). [*īmānı, -ı*]

Līk hem-rāh olursa ger **īmān**

Rāh-zenden gelür degül hüsran (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 97*). [*īmān,]*

Şarkar **īmāna** istemez mālın

Zālimūñ var kıyās it hālın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 19*). [*īmāna, -a*]

‘imāret: *Bulunduğu yeri bayındır duruma getiren câmi, medrese, hastahâne, misâfirhâne, hankah, türbe, kale vb. eser.*

Eylemişler **‘imāret** anca menār

Niçe ay u yıl idüp anda qarār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 85, Mısra 21*). [*‘imāret,]*

Ger vilāyet eger emāretdür

Ger harābe vü ger **‘imāretdür** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 182, Mısra 30*). [*‘imāretdür, -dür]*

Bol ta‘āmı olur **‘imāretdür**

Hem ‘imāret ü hem ziyāretdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 56, Mısra 19*). [*‘imāretdür, -dür]*

Bol ta‘āmı olur ‘imāretdür

Hem **‘imāret** ü hem ziyāretdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 56, Mısra 20*). [*‘imāret,]*

imdād: *Ar. Yardım.*

Şıdk ile andan idüp istimdād

Rūh-ı pākinden irişür **imdād** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 56, Mısra 10*). [*imdād,]*

imdi: *Şimdi.*

Bilmez-idi çü kıymetin hāzaruñ

Çeksün **imdi** belāların seferüñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 38*). [*imdi,]*

imhāl: *Mühlet vermek.*

Olmamışlardı vākıfu'l-aḥvāl

Kimi ihmāl ider kimi **imhāl**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 48, Mısra 46*). [*imhāl,]*

imiş: Öğrenilen geçmiş zaman, miş.

İşbu hengāme vü bu ceng ü döğüş

Şehr-i İzvornig'ün civārı **imiş**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 80, Mısra 18*). [*imiş,]*

Anda **imiş** meger ki toprağı

Soldı berg-i cemāli yaprağı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 93, Mısra 23*). [*imiş,]*

Zevk çağı **imiş** şafā ānı

‘İşret eyyāmı nūşuñ āvānı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 3*). [*imiş,]*

Kapu yanında anı bekler **imiş**

Gelmesi ile göñlin egler **imiş**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 100, Mısra 15*). [*imiş,]*

Kapu yanında anı bekler **imiş**

Gelmesi ile göñlin egler **imiş**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 100, Mısra 16*). [*imiş,]*

Kimse yok bir ḥayāl **imiş** görünür

Daḥı şimdi o korkudur sürinür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 33*). [*imiş,]*

Ol Babaşehri'nüñ civārı **imiş**

Şarı Şaltuḡ velī mezārı **imiş**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 123, Mısra 27*). [*imiş,]*

Ol Babaşehri'nüñ civārı **imiş**

Şarı Şaltuḡ velī mezārı **imiş**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 123, Mısra 28*). [*imiş,]*

Anda sevmek sevilmeḡ ‘ādet **imiş**

Fāriḡ olana key ḡabāḡat **imiş**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 123, Mısra 37*). [*imiş,]*

Anda sevmek sevilmeḡ ‘ādet **imiş**

Fāriḡ olana key ḡabāḡat **imiş**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 123, Mısra 38*). [*imiş,]*

Ekşer at u tavara üşer **imiş**

Yılda bir kerre böyle düşer **imiş**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 15*). [*imiş,]*

Ekşer at u tavara üşer **imiş**

Yılda bir kerre böyle düşer **imiş**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 16*). [*imiş,]*

Nāzil olur **imiş** zübāb-ı keşir

Cismi ḡāyet şaḡir ezāsı kebīr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 5*). [*imiş,]*

İskele añılan Ṭuna'da ḡarām

Bir dem ārām **imiş** orada ḡarām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 2*). [*imiş,]*

Anda **imiş** meger ki toprağı

Soldı bāḡ-ı vüḡudı yaprağı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 49*). [*imiş,]*

Ol maḥal Jaḫa'nuñ civārı **imiş**
 Hep yarar kāfirüñ medārı **imiş** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 7*). [*imiş,]*
 Ol maḥal Jaḫa'nuñ civārı **imiş**
 Hep yarar kāfirüñ medārı **imiş** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 8*). [*imiş,]*
 Ya'nī Nehr-i Dirin kenārı **imiş**
 Ol 'adem semti reh-güzārı **imiş** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 31*). [*imiş,]*
 Ya'nī Nehr-i Dirin kenārı **imiş**
 Ol 'adem semti reh-güzārı **imiş** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 32*). [*imiş,]*
 Ol seḫer bu **imiş** meger virdi
 Eline çün berātını virdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 150, Mısra 15*). [*imiş,]*
 Yazduğı bir ulu kimesne **imiş**
 Dünye ne ehl-i (.....) ne **imiş** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 163, Mısra 13*). [*imiş,]*
 Yazduğı bir ulu kimesne **imiş**
 Dünye ne ehl-i (.....) ne **imiş** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 163, Mısra 14*). [*imiş,]*
 Uluyı döndi gelmiş idi o seg
 Ḥaylī za'f üzre **imiş** o mülhid (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 7*). [*imiş,]*
 Muḫaşşal bu **imiş** her gāh fikri
 Dilinden gitmez **imiş** şāh mekri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 53*). [*imiş,]*
 Muḫaşşal bu **imiş** her gāh fikri
 Dilinden gitmez **imiş** şāh mekri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 54*). [*imiş,]*

imiş: *Etmiş.*

Tiḫutin şehrden ider güzeri
 Şehre Ḥaḫ şu ile **imiş** nazarı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 2*). [*imiş,]*

in-: *Yukarıdan aşağıya doğru gelmek.*

Niçe kol gitmiş anca baş sınımış
 Niçenüñ kaşı gözine **inmiş** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 22, Mısra 8*). [*inmiş, -miş]*
 Tağ içine każā çü **inmiş-idi**
 Her ağaç bir 'aşāya binmiş-idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 79, Mısra 1*). [*inmiş-idi, -miş, -- idi]*
 Bā-ḫuşuş ol ki yaşın almışdur
 Binmeden **inmeden** de ıalmışdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 42*). [*inmeden, -meden, -]*

Bi'z-żarūrī **inüp** o vādiyede

Yok durur bir mu'ini çāre ide (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 53*). [*inüp, -üp*]

in: Mağara.

Geçe-gör yūri kibr ile kīnden

Ṭatlu sözle yılan çıkar **inden** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 152*). [*inden, -den*]

'inād: Bir konuda direnme, ayak direme; karşı çıkma, karşı düşünce ileri sürme.

Muṣlī Çāvuş dahı olup ser-keş

Hic 'inād içre yok aña beñdeş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 70*). [*'inād,]*

Anda kim var-idi cibillī fesād

Oldı evvelkiden 'inādı ziyād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 164*). [*'inādı, -ı*]

in'ām: Lutuf, ihsan, nimet, iyilik.

Zīre in'ām-ı Hāq-durur bunlar

Hāq kuluñ şabrın imtiḥān eyler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 33*). [*in'ām-ı, --ı*]

Haylī in'ām u ihtirām itdi

Luṭf-ile ḥürr-iken gūlām itdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 21*). [*in'ām,]*

Eyleñ in'āmını bunuñ iz'ān

Baña biñ altun eyledi iḥsān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 67*). [*in'āmını, -ı, -n, -ı*]

inan-: (Bir şeyi) Doğru olarak kabul etmek // güvenmek, itimat etmek.

Bize inanmaz ol aña inanur

Bir kelām aña dimege utanur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 27, Mısra 29*). [*inanmaz, -maz*]

Gördük āḥir şuya ṭayandugūñı

Rūzgāra özüñ inandugūñı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 84*). [*inandugūñı,]*

Gele serdār anda şanmaz idi

Diyenüñ sözüne inanmaz idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 16*). [*inanmaz, -maz*]

Gāh inandı vü gāhī itdi gümān

Az zamān içre yola oldı revān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 27, Mısra 19*). [*inandı, -dı*]

inandur-: İnanmasını sağlamak, inanmasına sebep olmak.

Budun'ũñ hâkimine virdi haber

Beni **inandurıbilürseñ** eger (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 180, Mısra 14*). [*inandurıbilürseñ, -ı bil, -ür, -señ*]

ināyet: *Lütuf, ihsan, iyilik.*

‘Askerüñ ‘öşri yoğ-idi mevcūd

Şöyle itdi **ināyetin** Ma‘būd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 113, Mısra 24*). [*ināyetin, -iñ*]

Hakḳ'ũñ ol saña bil hidāyetidür

Ulu devlet delim **ināyetidür** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 30*). [*ināyetidür, -i, -dür*]

Ol dahı Hak **ināyetiyle** nidem

Keçesin kırtarup şudan ol-dem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 69, Mısra 15*). [*ināyetiyle, -i, -(y)le*]

Hak te‘ālā **ināyetiyle** o dem

Bunca cān olmak üzre iken ‘adem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 17*). [*ināyetiyle, -i, -(y)le*]

ince: *İnce, zarif.*

İnce yiri tekerlegüñ sınımış

Şağ u şol rismānlar inmiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 55*). [*ince,*]

incid-: *Acıtmak, rahatsız etmek.*

Dir-idüm n’oldı saña havfuñ ne

Seni kim **incidür** yā hayfuñ ne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 30*). [*incidür, -ür*]

incin-: *Gücenmek, gönül koymak, gücüne gitmek.*

Gice uyḥusı yok gündüz ḥuzūrı

Diler kim kimse **incinmeye** şūrī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 26*). [*incinmeye, -me, -y, -e*]

incit-: *Birini üzme, kırmak, gücendirmek.*

Anası didi ey gözüm nūrı

Gelme **incitme** işbu maḥzūrı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 16*). [*incitme, -me*]

incü: *İnci.*

Ol filoriye rehn içün o herîf

Bir dizi **incü** virmiş-idi laîf (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 48*). [*incü,]*

İncüsin çünki eyledi inkâr

Altunun ol da eyledi ikrâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 61*). [*incüsin, -si, -n]*

indi: *İmdi, şimdi.*

Ol gelen çıkdı atına bindi

Göricek İntizâmî de **indi**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 30*). [*indi,]*

indükde: *İndiğinde, indiği zaman.*

Tâgî geldi vü eşdi dindükde

Tâ ova cânibine **indükde**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 24*). [*indükde,]*

iñen: *Çok, pek çok, daha çok.*

İñen çok katır u nâka vü atlar

‘Acem tarzı ile şüretde yek-ser (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 47*). [*iñen,]*

iñildü: *İnleme sesi, inilti.*

Ten hemânâ **iñildüden** bilinür

Ol dağı olmasa neden bilinür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 25*). [*iñildüden, -den]*

iniş: *Yukarıdan aşağıya gittikçe alçalan eğimli yer, yokuş karşıtı.*

Geh yokuşda gehî **inişde** gemi

Gemiye binsün isteyen eleme (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 71*). [*inişde, -de]*

Şu ki tuğyân ide **inişde** ola

Yolcınıñ hâli anda bellü n’ola (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 11*). [*inişde, -de]*

inkâr: *Reddetme, kabul etmeme.*

Cürm ü ‘işyânı çäre mi **inkâr**

İ’tizâr eyle her nefes şad bâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 53*). [*inkâr,]*

inkılâb: *Bir durumdan başka bir duruma dönüşme.*

Yek-dil ü yek-cihet olup yek-ser

İnkılāb üzre oldı baħr u ber (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 24*). [*İnkılāb,]*

İnkilābı: *Değişim.*

Diyüpdür lā-tesübbü'd-dehre Hāzret

Ƙulūbuñ **İnkılābıdur** bu fetret (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 20*). [*İnkılābıdur, -dur]*

İnkıtā': *Tükenme, kesilme, son bulma.*

Ʀayy ider defterini şanma felek

Yazılur nesli **İnkıtā'ına** dek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 40*). [*İnkıtā'ına, -ı, -n, -a]*

İnkiyād: *Baş eğme, boyun eğme, itaat.*

Şer'e her gāh **İnkiyādı** dürüst

Emr-i ma'rūfa i'tikādı dürüst (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 3, Mısra 21*). [*İnkiyādı, -ı]*

İnle-: *Acı, üzüntü, keder sebebiyle ağlamak, inilti sesler çıkarmak.*

Hār dutmışdı güllerüñ yirini

Bülbül **İnlerdi** yerini yerini (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 12*). [*İnlerdi, -r, -di]*

İñled-: *İnletmek, acı çektirerek bağırtmak.*

Rūmili'ni hep ata çigledeyin

Hep yarar erlerini **İñledeyin** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 111, Mısra 10*). [*İñledeyin, -eyin]*

İnmiş: *Inmek. yukarıdan aşağıya doğru gelmek.*

İnce yiri tekerlegüñ şınmış

Şağ u şol rīsmānlar **İnmiş** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 56*). [*İnmiş, -miş]*

İns: *İnsan, beşer, beniadem: ins ü cîn.*

Ƙatı mel'ūnı imiş ol cinsüñ

Özge menfūrı cinn-ile **İnsüñ** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 30*). [*İnsüñ, -üñ]*

İnşā: *Yazma, kaleme alma.*

İtdi **inşāya** vakti-kim harekāt

Ağzını açdı bağa-ķaldı devāt (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 16, Mısra 33*). [*inşāya, -ya*]

inşāf: *Acıma duygusuna, merhamete ve vicdana dayalı adalet.*

Otuz yıldan berü sa‘yüm ki beytü’l-māle olmışdur

Bu deñlüye bizi lāyık görür **inşāfa** māyiller (*Tuhfetü'l-İhvân, Kaside 1, Mısra 16*).

[*inşāfa, -a*]

Ehl-i inşāfa ķaldı hep işümüz

Şāyed **inşāfi** göstere düşümüz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 145, Mısra 24*). [*inşāfi, -ı*]

Cihān halkı koyup **inşāfi** elden

Hevāya tābi‘ olup cān u dilden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 15*). [*inşāfi, -ı*]

Yidi yıl ‘İş ü nüş-ile geķdi

Bak gör **inşāfdan** bu ĥod aşdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 68*). [*inşāfdan, -dan*]

insān: *İnsan, şahıs., ademoğlu.*

Şekl-i insānda var niķ hayvān

Buldı temyīzi ‘aķl-ile **insān** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 92*). [*insān,]*

Şu ki dizden yukarudur ‘umķı

İlter **insānı** oraya ĥumķı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 78*). [*insānı,]*

Her ne deñlü ‘alīl ola **insān**

‘Avn-ı Hāķ iricek olur āsān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 118, Mısra 19*). [*insān,]*

Vehm ider bakmak ol yire **insān**

Ol gedā nice olmasın tersān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 29*). [*insān,]*

ķamu eczānuñ ekşeri ķatrān

Ol ģidāyı nice yisün **insān** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 30*). [*insān,]*

İltifātuñ ķulı durur **insān**

ķul ider ĥürr olanı ĥod ihsān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 65*). [*insān,]*

Ĥilye-i ‘aķl-ile virüp zīnet

İtdi **insānı** zübde-i ĥilķat (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 1, Mısra 6*). [*insānı, -ı*]

Meyl-i dünyāya kesret-i efķār

İder **insānı** cāndan bīzār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 42*). [*insānı, -ı*]

Ṭā‘ate ihtiyācı yok anuñ

Luṭfi çok mücrimīne **insānuñ** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 52*). [*insānuñ, -uñ*]

Hāk-i pāyine yüz uran **insān**

Ehl-i irfānda yir bulur āsān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 43*). [*insān,]*

Kendü kendüden el yudı **insān**

Dīde bāğına virmeyüp seyrān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 36*). [*insān,]*

intihāb: Seçim, tercih.

Dinilmişdür dime ‘aşr-ı ‘aşīri

Gelüpdür **intihāba** biñde biri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 66*). [*intihāba,]*

intikām: Öç alma, yapılan bir kötülüğe gereken karşılığı verip acısını çıkarma.

‘Asker-i şāha yā cevāb ola mı

Böyle bu **intikāmumuz** kıala mı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 26*). [*intikāmumuz, -umuz]*

ipek: Ipek.

İpek kim evvel olmuş idi ma‘hūd

[] (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 21*). [*ipek,]*

ir-: Varmak, yetişmek.

Didiler bir er **irse** meydāne

Ya‘nī çābük-süvār merdāne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 15*). [*irse, -se]*

Beg akın şaldı ceyş-i enbūha

Geldi **irişdi** kulle-i kūha (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 8*). [*irişdi, -iş, -di]*

Foça şehrine bir dem **irişdi**

Yār u ihvānı ile görüşdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 98, Mısra 9*). [*irişdi, -iş, -di]*

Beç’den **irişdi** niçe biñ ‘asker

Ṭonadup keştī aldılar leşker (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 111, Mısra 13*). [*irişdi, -iş, -di]*

Çün Bekeş kurbine **irişdi** o mīr

Ceyş-i küffāra oldu anda ḥabīr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 133, Mısra 33*). [*irişdi, -iş, -di]*

Ġāzīler ardca cān atup **irişür**

Birbirine yarağ-ile girişür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 148, Mısra 19*). [*irişür, -i, -ş, -ür]*

İrdi Kōstantīniyye şehrine çün

Gör ne ḥāl itdi gerdiş-i gerdün (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 93, Mısra 15*). [*irdi, -di]*

Lāgar-iken cesāmete **irdi**

Şandı ol dem kerāmete **irdi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 65*). [irdi, -di]

Başdan aşmış-idi lücce-i ğam

Nā-gehān **irdi** geldi subaşı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 37, Mısra 3*). [irdi, -di]

Çın seherden çü **irdi** vakt-i duhā

Güneş irişdi tā be-fevķ-i semā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 27*). [irdi, -di]

ir-: *Imek, olmak, var olmak.*

Heybet **irdi** simākine feleküñ

İrdi zilzāl qalbine semeküñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 133, Mısra 11*). [irdi, -di]

Heybet irdi simākine feleküñ

İrdi zilzāl qalbine semeküñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 133, Mısra 12*). [irdi, -di]

ir-: *(Belli bir zaman) Gelmek, gelip çatmak.*

İd-i adhā zamānı **irdi** meger

Taşradan geldi gūşına bu haber (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 47, Mısra 3*). [irdi, -di]

Bundan özge cihānda yok devlet

Haşmuña **ire** göz göre nekbet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 30, Mısra 8*). [ire, -e]

İrdi nā-geh dem-i gül ü gül-nār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 40, Mısra 1*). [irdi, -di]

Anda ārām eyledi ol gün

Vakt-i şām **irdi** gün tolundı çün (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 84, Mısra 2*). [irdi, -di]

Oldı başı kayusu her kişinüñ

İrdi alnı yazusu her kişinüñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 98, Mısra 6*). [irdi, -di]

ir-: *Ayrılmak, uzaklaşmak.*

Dildeñ esmā' -ı pāküñi **irma**

Bilümi ğavl-ı ğaflete virme (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 113*). [irma, -ma]

Haylī lutf itdi eyledi ihsān

Hıç yanından **irmadı** bir ān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 88, Mısra 10*). [irmadı, -ma, -dı]

ir: *(yere) inmek.*

İrmiş idi meger ki vakt-i mesā

Karaya **irmiş-idi** fülk-i semā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 42, Mısra 2*). [irmiş-idi, -miş-idi]

ir-: *Ulaşmak, yetişmek, gelmek, vasıl olmak.*

Ol sipāhī **irüp** o dem nā-gāh

Hālden cümle oluban āgāh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 70, Mısra 1*). [*irüp, -üp*]

Bir müferrih haber **irişdi** güzîn

Virdi tās-ı sipihr hūb tanîn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 143, Mısra 27*). [*irişdi, -işdi*]

Kāfire irişür varur cāsūs

Mîr-i gāzî uş **irdi** dir efsūs (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 134, Mısra 2*). [*irdi, -di*]

Herkese **irdi** bu kadar hüsran

Bunca māl u menāl olup sūzān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 19*). [*irdi, --di*]

Karışuya tayındı çün 'asker

Karşudan **irdi** bir süvār meger (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 122, Mısra 22*). [*irdi, -di*]

Geldi kış haylî gitdi vaqt-i hazān

Rûz-ı Kâsım'da **irdi** bir 'asker (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 19*). [*irdi, --di*]

Niçe begler esāsına me' mūr

Mîr-mîrāna **irdi** hem menşūr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 128, Mısra 10*). [*irdi, -di*]

İrdi aña 'ināyet-i Yezdān

Oldı at u meḥāfe ile revān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 139, Mısra 17*). [*irdi, -di*]

Altı altun didi ikiye behā

Ölmiş **irdi** şan dem-i 'İsā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 50*). [*irdi, -di*]

İrdiler böyle şehir-i Ürgüp'e

Ṭālib olan irişdi maṭlūba (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 116, Mısra 3*). [*irdiler, -di, -ler*]

Lāğar-iken cesāmete **irdi**

Şandı ol dem kerāmete **irdi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 66*). [*irdi, -di*]

Çünkü vaqt-i ezān **irüp** okuna

Kulağūna o hoş şadā dokuna (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 15, Mısra 17*). [*irüp, -üp*]

Meyzeri bilde şāhid-i şehriñ

Şan bulut **irdi** nişfina bedrūñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 28*). [*irdi, -di*]

Yir yir engüştine yakup hınnā

'İd u sūr **irmiş-idi** şanki aña (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 78, Mısra 8*). [*irmiş-idi, -miş, -i, -di*]

Yine yārān-ı bā-şafāya **irüp**

Yine ihvān-ı bā-vefāya **irüp** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 72, Mısra 1*). [*irüp, -üp*]

Yine yārān-ı bā-şafāya **irüp**

Yine ihvān-ı bā-vefāya **irüp** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 72, Mısra 2*). [irüp, -üp]

Ol hüner k'irmez aña naķş u zevāl

Ġavrine vehm **irişe** mi yā hayāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 76, Mısra 20*). [irişe, -iş, -e]

Ķalb yarup niçe cihāndārı

Şıdı **irüp** 'ināyet-i Bārī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 136*). [irüp, -üp]

Şadr-ı meyḥāneye **irüp** bir gün

İntizāmī içüp mey-i gül-gün (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 104, Mısra 1*). [irüp, -üp]

Şimdilik yanumuzda az 'asker

Gele me'mūrı şoñra **ire** meger (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 183, Mısra 36*). [ire, -e]

Bād-ı şubḥ **irdi** ğam eşerleri-le

Bāġa **irdi** şovuk ḥaberler ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 6*). [irdi, -di]

Dāyimā şükr-i ni'met itme gerek

Şükre ni'met çün **irişür** bī-şek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 118, Mısra 24*). [irişür, -iş, -ür]

İki ḥaşm **irse** aña rüy-be-rū

Da'vīde dursalar öñinde örü (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 149, Mısra 21*). [irse, -se]

Şıdkı ile hidāyete **irişür**

Ol hidāyet vilāyete **irişür** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 160, Mısra 34*). [irişür, -iş, -ür]

Ḥaķķ'uñ iḥsānını gör ayruġı ko

Şabrı olana rızķ **irer** qarşu (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 18*). [irer, -er]

Ķurtaran şoñ nefesde imānı

Aña **irer** Ḥudā'nuñ iḥsānı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 72*). [irer, -er]

Hemān öz nefsinedür i'tikādı

İşüñ ġavrine **irer** ictihādı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 56*). [irer, -er]

İrdi Ķostantīniyye şehrine çün

Gör ne ḥāl itdi gerdiş-i gerdün (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 93, Mısra 15*). [irdi, -di]

Ya'nī serheng-i şāḥī **irdi** o dem

Mīr-i mezbūr öñinde urdı ḳadem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 120, Mısra 15*). [irdi, -di]

İrdi bir [de]m meger ki vaķt-i ḥazān

Yile virdi bahārı bād-ı vezān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 1*). [irdi, -di]

Ķılıç altından **irdiler** sehme

Ķāḏī bir āhdan yire düşdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 121*). [irdiler, -di, -ler]

Şubḥ-ı şādık **irince** ol leb-i mā

Māḥīler bey' olunmada her cā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 45*). [irince, -ince]

Taht-ı İslām'a mihr-i tábende

Çār-deh mehdür **irdi** on dörde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 3, Mısra 12*). [*irdi, -di*]

İrdi gūşına na'ra-i rencür

Ya'nī āvāz-ı sūhte-i mezbūr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 22, Mısra 3*). [*irdi, -di*]

Nā-geh **irdi** delīl-i güm-rāhān

Ya'nī itdi tūlū' meh-i tābān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 1*). [*irdi, -di*]

Kaşd ider taş-ile **irüre** haṭā

Bir nazar itse ca'l idüp farzā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 52*). [*irüre, -ür, -e*]

Hudā haqqı ki yokdan var idüpdür

Bu kul kim işbu eltāfa **irüpdür** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 194, Mısra 10*). [*irüpdür, -üp, -dür*]

Haşm-ı haq iki yanına **irmiş**

Haq ol il ehline belā virmiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 3*). [*irmiş, -miş*]

Hoş dutuñ istirāhat eyleye tā

İrmeye at u kendüzine haṭā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 70, Mısra 32*). [*irmeye, -me, -y, -e*]

Kimseden kimseye alup virmez

Kimse esrār u remzine **irmez** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 42*). [*irmez, -mez*]

Bunda düşmen ümīdine geldük

Başumuz kaydını görüp **irdük** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 4*). [*irdük, -dü, -k*]

Zerre lutfuñ **irerse** keffesine

Seyyi'esi kamu ola hasene (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 35*). [*irerse, -er, -se*]

Kim **ire** bu bahāneye seväba

Kimüñ ma'mūrı ola bu harābe (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 190, Mısra 9*). [*ire, -e*]

İşbu dünyā içün ne ğam yirsin

Lā-büd encāmına **irem** dirsın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 8*). [*irem, -em*]

Pes yakīn bildi şāhib-i huddām

Aña cebren **irüp** durur ālām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 49, Mısra 28*). [*irüp, -üp*]

Şanmañuz kim ol uç kala hālī

Şimdi bir ğāzī mīr **irüp** 'ālī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 20*). [*irüp, -üp*]

Bi'z-zarūrī ol ele girmeyicek

Dest-res bulup aña **irmeyicek** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 42*). [*irmeyicek, -me, -y, -icek*]

Niçenüñ devletine oldu sebeb

Luṭf-ı Hâk **irüben** 'ināyet-i Rab (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 46*). [*irüben, -üben*]

Dir Malatesta-nām ser- 'asker

İşbudur kıyma saña hayrum **irer**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 14*). [*irer, -er*]

İrmiş idi meger ki vaḳt-i mesā

Ḳaraya ırmış-idi fülk-i semā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 42, Mısra 1*). [*irmiş, -miş*]

Böylece **irüben** bir ay miḳdār

Uḡraduḡın bu kısm idüp bīzār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 17*). [*irüben, --üben*]

Tazarru' pīrlükdedür recā bīmārlık vaḳti

Kühület geldi **irişdi** fu'āda ḳalmadı hīç fer (*Tuhfetü'l-İhvân, Kaside 1, Mısra 14*). [*irişdi, -iş, -di*]

Bir gün **irişdi** Cum'a hengāmı

'İd-i mü'min sa'īd bayramı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 133, Mısra 1*). [*irişdi, -iş, -di*]

Ṭoḡruluk kim görüp durur ola kec

Rāst irer ḥaḳ er **irerse** de geç (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 20*). [*irerse, -er, -se*]

İde icrā ḳaḳıyye-i mā-fāt

Nefye nefy **iricek** olur işbāt (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 10*). [*iricek, -icek*]

Enbiyāya **irer** eşedd-i belā

Mü'min'in daḡı itmez andan ibā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 25, Mısra 15*). [*irer, -er*]

Buldı tüccār içinde 'unvānı

Irdi dilden ezelki peymānı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 38*). [*irdi, --di*]

Girü anuñla Yūsuf-ı Ken'ān

Enbiyāya **irer** eşedd-i belā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 75*). [*irer, -er*]

Tīz **irişüp** yetişmeñüz lāzım

Olmayasız şoñ ucu tā nādım (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 5*). [*irişüp, -iş, -üp*]

Virdi yardım Leh'ün Çeh'ün banı

Nemçe'den 'asker **irişüp** ānī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 120, Mısra 22*). [*irişüp, -iş, -üp*]

Cümleden oñ o mecma'a **irişüp**

Ḳamudan şoñra gitmege dürişüp (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 161, Mısra 27*). [*irişüp, -iş, -üp*]

Çün Gula'nuñ civārına girdi

Ya'nī ol ḳal'a ḳurbine **irdi**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 126, Mısra 2*). [*irdi, -di*]

Cân atup bir eve gelüp **irdi**
 Az cân-ile içerü girdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 70, Mısra 27*). [irdi, -di]
 Hersek'ün **irdi** çünki tağlarına
 Geldi şimdi dağı kışuñ yerine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 70, Mısra 41*). [irdi, -di]
 Vaqt-i dey **iricek** şitâ âni
 Hāneden yaña ata-gör cânı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 70, Mısra 39*). [iricek, -icek]
 Hod çün **irdi** pezer ziyâretine
 Cānı bezl eyledi beşâretine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 72, Mısra 9*). [irdi, -di]
 İrdi bir yire bāğ kenârı ile
 Her kişi seyr iderdi yârı ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 78, Mısra 1*). [irdi, -di]
 Pes Ösek kal'asına çün **irdi**
 'Avn-i Hâk idi dildeki virdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 82, Mısra 7*). [irdi, -di]
 Bir gün 'arz itdi Hân Selīm'e meger
 Baña **irdi** didi bir özge haber (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 85, Mısra 42*). [irdi, -di]
 Âhirü'l-emr Hersek'e **irdi**
 Hizmet-i mîr-i ekreme durdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 88, Mısra 3*). [irdi, -di]
 İntizāmî'yi şadrda göricek
 Ol maķām-ı melâhate **iricek** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 104, Mısra 8*). [iricek, -icek]
 Zînhâr **irdi** 'asker-i a'dâ
 Gördüm âlây bayrağın hayfâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 107, Mısra 5*). [irdi, -di]
 Nâ-gehân **irdi** düşmene cāsūs
 Çok haberler virüp didi efsūs (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 1*). [irdi, -di]
 Hersek'ün tağlarına çün **irdi**
 Hüb âb u hevâya cân virdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 23*). [irdi, -di]
 Şihhate döndi bunca 'illetler
 Minhate **irdi** anca miñnetler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 118, Mısra 18*). [irdi, -di]
 Her ne deñlü 'alîl ola insân
 'Avn-ı Hâk **iricek** olur âsân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 118, Mısra 20*). [iricek, -icek]
 Müjde kuddüsiyâna **irdi** yine
 Hoş haberler cihâna **irdi** yine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 143, Mısra 24*). [irdi, -di]
 Hümâyün haţt-ile **irdi** haberler
 İdüp ihsân şâhib-taht u efser (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 193, Mısra 5*). [irdi, -di]

ir-: (olumsuz bir duruma) uğramak.

Gülşen-i 'ömri goncasına bir ân

İrmesün dest-bürd-i bād-ı hazān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 177, Mısra 42*). [*irmesün, -me, -sün*]

irâdet: *Îrâde.*

Geldi her işiden kişiye nedem

Taılayup bunların **irâdetine** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 13*). [*irâdetine, -i, -n, -e*]

'irāk: *Dicle nehrinden aşağı Basra'ya kadar Şat Suyu 'nun iki tarafı. II Klasik Türk musikisinde bir makam.*

Kimi dībā-yı Rūm u Çīn ü Yemen

Kim harīr-i **'Irāk** u Şām u 'Aden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 32*). [*'irāk,]*

'irāk': *Irak ülkesi.*

İşfahān u **'Irāk'dan** geçelüm

Bir dem 'Uşşāk'dan hadīs açalum (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 11, Mısra 3*). [*'irāk'dan, -dan*]

irdür-: *Ulaşmak, vasıl olmak, kavuşmak.*

Luţf it **irdürmegil** lisāna zelev

İ' tikkādına zerre deñlü hālel (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 117*). [*irdürmegil, -me, -gil*]

irebil: *Erişebilmek, ulaşabilmek.*

Ola kim serhādine **irebile**

Durgun olan at oldı yile yile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 53*). [*irebile, -e*]

'irfān: *Bilme, anlama, kavrama; sezgi, rūhî tecrübe ve manevî yolla edinilen bilgi.*

Tālib ü rāğīb-idi **'irfāna**

Cānını yok dimezdi yārāna (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 11, Mısra 15*). [*'irfāna, -a*]

'İlm ü faẓl u kemāl-ile **'irfān**

Andadur anda şimdi bellü beyān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 49*). [*'irfān,]*

Diñledi çün cevābumı yārān

Didi zāyi' olur mı hīç 'irfān (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 8, Mısra 2). ['irfān,]

irgür-: "Ermek", ulaşmak, ermek, nail olmak; vasıl olmak.

İrgürür şöhet ü kelāmı nidem

Cān yidürseñ olur mı hīç māni' (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 33, Mısra 8). [irgürür, -ür]

Bizi irgürdi çün gemi buraya

Biz dahı anı alalum araya (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 39). [irgürdi, -di]

iriş-: Ulaşmak.

Noldı bunca kumāşı irişenüñ

Aşdı endāzeden ziyānı anuñ (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 65). [irişenüñ, -en, -ün]

Mihre zulmetden irişüp zerrāt

Cemreye zemherir virdi necāt (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 122, Mısra 11). [irişüp, -üp]

[.....]

Yansa 'ālem irişmez aña nedem (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 76, Mısra 24). [irişmez, -mez]

Çün Selim Hān devri irişdi

Dīn-i İslām'a haylī dürişdi (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 85, Mısra 33). [irişdi, -di]

Nireden irişür diyü nāle

Ağzına üşmiş-idi tebhāle (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 15). [irişür, -ür]

Pes hemānā elin uzatdı aña

Didi ihsān-ı Hāk irişdi baña (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 18). [irişdi, -di]

Uşda irişdi kāfirüñ çerisi

Karaya ayağın kōdı sürisi (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 107, Mısra 13). [irişdi, -di]

Gāhī bir hālet irişürdi saña

Havf idüp kaçuban gelince baña (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 27). [irişürdi, -ür, -di]

Eylediler bu kez kavī ikdām

Geldi irişdi 'asker-i İslām (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 179, Mısra 26). [irişdi, -di]

Dest-res oldı irişüp ānī

Ol aradan rehā idüp anı (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 22, Mısra 11). [irişüp, -üp]

Burc-ı ābiye irişüp hāver

Menzil-i hūtdan umar yāver (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 82, Mısra 21). [irişüp, -üp]

Şıdk ile andan idüp istimdād

Rūh-ı pākinden **irişür** imdād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 56, Mısra 10*). [*irişür, -ür*]

Üni **irişdügi** yire ol-dem

Çārsū tōldı yek-sere ādem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 78, Mısra 27*). [*irişdügi, -dü, -gi*]

Emr-i şāhī **irişicek** ol hīn

Mīr İshāk'ı eyleyüp ta'yīn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 124, Mısra 1*). [*irişicek, -icek*]

Geldi **irişdi** çün meh-i enver

Hākimü'l-leylveş öñinde fener (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 13*). [*irişdi, -di*]

Gevri indi boğazına kat kat

İp sürenler **irişdi** ol sâ'at (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 84*). [*irişdi, -di*]

iriş-: (*Belli bir zaman*) *Gelmek, gelip çatmak, ermek.*

Şāh-ı nevrūzuñ **irişüp** devri

Çağ çağında 'ālemüñ seyri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 43*). [*irişüp, -üp*]

Heybete gelse top atıla cibāl

Rub'-ı meskūna **irişür** zilzāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 131, Mısra 28*). [*irişür, -ür*]

Çın seherden çü irdi vaqt-i duhā

Güneş **irişdi** tā be-fevķ-i semā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 28*). [*irişdi, -di*]

Ahşamuñ soñrasında kapumuza

Bir kādıncık **irişdi** tapumuza (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 4*). [*irişdi, -di*]

Zuhr **irişdi** vü geldi vaqt-i namāz

Kıldı herkes şalāt u itdi niyāz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 133, Mısra 3*). [*irişdi, -di*]

İd-i adhā yine çün **irişdi**

Zebh-ı kurbāna halk girişdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 5*). [*irişdi, -di*]

Kış **irişdi** vü döndi çün 'asker

At u huddām qahrı cāna yeter (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 1*). [*irişdi, -di*]

Hükm ider Nemçe'ye vü Macar'a hem

Lā-cerem Macar'a **irişdi** nedem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 80*). [*irişdi, -di*]

İrişince zamān u vaqt-i bahār

Niçenüñ kārı işbudur her bār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 39*). [*irişince, -ince*]

Kim muharref çalındı kimi dırāz

Gice tā **irişince** vaqt-i namāz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 110*). [*irişince, -ince*]

irişdür-: *Ulaştırmak, kavuşturmak.*

İrişdüre Hudā ‘ömr-i tavīle

Ulaşdura elin luṭf-ı cezīle (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 205, Mısra 5*). [*irişdüre, -e*]

Kamu âfâka vardı bu haberler

İrişdürdi bu aḥbārı çeterler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 2*). [*irişdürdi, -di*]

irişme-: *Erişmek, ulaşmak, kavuşmak.*

Kış kıyāmet **irişmegin** o zamān

‘Askerüñ ‘avdeti olup fermān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 19*). [*irişmegin, -gin*]

Ḥaylî leşker daḥı yetişmemegin

Yolda birbirine **irişmemegin** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 113, Mısra 22*). [*irişmemegin, -me, -gin*]

irişür: *Gelmek, ulaşmak.*

Sīm ü zer her kim idine vefret

Hırş u āz **irişür-imiş** kesret (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 52*). [*irişür-imiş, -imiş*]

Kāfire **irişür** varur cāsūs

Mīr-i ḡāzī uş irdi dir efsūs (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 134, Mısra 1*). [*irişür, -işür*]

irkül: *Ürküp korkarak geri çekilir gibi olmak ya da korkup şaşırarak duraksamak.*

Ḥaylî yah kaplayuban **irkülmiş**

Yanına niçe atlular ṭolmuş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 7*). [*irkülmiş, -miş*]

irme: *Ulaşmamak II erişmemek.*

Ġavrine **irmeyince** bir ḥālūñ

Bakma zu‘mına ḳalb-i meyyālūñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 48, Mısra 47*). [*irmeyince, -y, -ince*]

irme-: *Ulaşmamak, erişmemek.*

İrmeyicek derūndan yandı

Bayburd’da oturdı niçe zamān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 16*). [*irmeyicek, -y, -icek*]

irmek: *Ulaşmak, yetişmek.*

Az zamān içre **irdi** mevlidine

Tîr-i maḳṣûdı **irdi** maḳṣadına (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 124, Mısra 13*). [*irdi, -, -*]

Müjde ḳuddüsiyâna **irdi** yine

Hoş haberler cihâna **irdi** yine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 143, Mısra 23*). [*irdi, -, -*]

‘Ömri içinde manşıb u dirlük

İtmedi zabt **irdi** tâ pîrlük (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 22*). [*irdi, -, -*]

irmek-ile: *Erişmesiyle birlikte.*

Māh-tāb **irmek-ile** sırr-ı nihān

Açılı-düşdi oldu günden ‘ayān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 11*). [*irmek-ile,*]

irte: *Yarın, gelecek zaman, sabah.*

Ne seḳāmet idügi añlanmaz

Her gören **irteye** ḳalır şanmaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 38*). [*irteye, -y, -e*]

Bu gün bu ider ol **irte** muḳarrer

İkisiniñ daḥı ḥālî mükedder (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 71*). [*irte,*]

İrteyi fikr iden ḡaraḫ itmez

Ṭoḡru yoldan ḥilāfına ḡitmez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 149, Mısra 39*). [*irteyi, -yi*]

İşüñüz bellü **irte** nice ola

Ḥayliden sū’-i ḡan idi bu baña (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 21*). [*irte,*]

İntizāmî düşündi efkāra

İrte ölmekden özge yok çāre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 103, Mısra 4*). [*irte,*]

İki gün bindi ḳoçi oldu revān

İrtesi oldu cümle bî-dermān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 56*). [*irtesi, -si*]

Ol gün aşḫāb-ı dil mu‘āşereti

İrte şavm ayınuñ mübaşereti (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 87, Mısra 4*). [*irte,*]

Ḡitmenüñ eyledi tedārükini

Ḳomadı hîç **irteye** o günü (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 105, Mısra 2*). [*irteye, -y, -e*]

İrtesi bayramuñ olup mesrūr

Olmuş-idi kitābete me’ mūr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 3*). [*irtesi, -s, -i*]

irtişā: *Ar. Rüşvet alma.*

Yüzi toḡrı idi sözi kec ise

Dükenür şanma **irtişāy** yise (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 90*). [*irtişāy,*]

irül-: *Ayrılmak, bir yerden, bir kimseden, bir şeyden uzaklaşmak.*

Yüz belâ ile biñ meşakkat ile

Şuya **irüldi** bunca diğkat-ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 52*). [*irüldi, -di*]

Ol belâ deştine bulup pâyân

Küh-ı ğam başdan **iruldi** ol ân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 92*). [*iruldi, -dı*]

Tevsen-i derde oluban pāmāl

Gerdeninden **irulmasun** aḥmāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 139, Mısra 14*). [*irulmasun, -ma, -sun*]

Tıflı şandı ki oldı yüz pāre

Cānı tenden **iruldi** ne çāre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 140, Mısra 8*). [*iruldi, -dı*]

Yoldan **irulsun** ol ayak bağı

Girüde hîç kalmasun yağı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 35*). [*irulsun, -sun*]

irüşdür-: *Eriştirmek, ulaştırmak.*

Yigirmi dördi **irüşdürse** kırka

Ġam u ğuşşa ser-ā-ser vara ğarkā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 205, Mısra 33*). [*irüşdürse, -se*]

iş: *Yapılan şey, davranış, eylem.*

Tekyenüñ ḥidmetine kāyimler

Hep mu‘ayyen **işe** müdāvimler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 56, Mısra 42*). [*işe,]*

Yunup arınup oldı eyü kişi

Akça her bir kapuda işler **işi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 46*). [*işi, -i*]

Şarp olup-durdu her kişinüñ **işi**

Akçasıyla belâ alurdu kişi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 82, Mısra 31*). [*işi, -i*]

Gel tazarru‘ kılup niyāz eyle

Bu muḥāl **işden** ihtirāz eyle (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 64*). [*işden, -den*]

Bu beter **iş** olur degül kışşa

Bu kadar bes-durur bize ḥişşe (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 113, Mısra 29*). [*iş,]*

Nā-gehānī eline girdi zimām

Olmuş-iken kamunuñ **işi** tamām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 22*). [*işi, -i*]

Kimse **işin** komadı te‘hîre

Lāzım ola meger ki tedbîre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 69*). [*işin, -in*]

Dirsın anuñ kefli eyü kişi

Tiz döner hānesine biter **işi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 52*). [*işi, -i*]

At işi bu degül Hüdā **işidür**

Ķulınuñ 'aczini görür **işidür** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 33*). [*işidür, -i, -dür*]

İşi çün bite ola feth-i fütüh

Kimi rāciḥ olup kimi mercūḥ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 183, Mısra 27*). [*işi, -i*]

Mā-meżādan geçüldi [.....]

İşbu cür' etle kâmu **iş** bitdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 154*). [*iş,]*

Öñinden hîç gitmez kimse maḥrûm

Yanında fāsıdūñ ḥod **işi** ma'lûm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 76*). [*işi, -i*]

Hemān öz nefsinedür i'tikādı

İşüñ gavrıne irer ictihādı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 56*). [*işüñ, -üñ*]

Keser biçer kırar geçer alāyı

Dem-ā-dem budur **işinüñ** kolayı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 195, Mısra 22*). [*işinüñ, -i, -nüñ*]

Her ol-kim eyleye aña taḥallûf

Anuñ dāyim **işi** olur te'essüf (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 28*). [*işi, -i*]

Ķomadı kimsede bir da'vî muḥtel

Kimesnenüñ **işi** kalmadı mühmel (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 200, Mısra 8*). [*işi, -i*]

Her **işe** kim iderdi ol tedbîr

Her ne dem kim iderdi dār-ile gîr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 105, Mısra 11*). [*işe, -e*]

Ol ider ber-ṭaraf bir ān içinde

Ķomadı zerre muḥtel bir **işinde** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 74*). [*işinde, -i, -n, -de*]

İşin hep kendü gördi ehl-i ḥacāt

Degüldür bi'l-vesîle cümle bi'z-zāt (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 39*). [*işin, -in*]

Zîre ebleḥ şecî' olur ekşer

Cāhilāne niçe yarar **iş** ider (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 34*). [*iş,]*

İşüñüz bellü irte nice ola

Ḥayliden sū'-i zan idi bu baña (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 21*). [*işüñüz, -üñüz*]

İşüñ elde dilünde tevḥidüñ

Gicede vird ü zıkr ü temcîdüñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 15, Mısra 11*). [*işüñ, -ün*]

Maḥbesi gel ziyāret it sözi kes

İş ü güç hep namāz u zıkr-i Hüdā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 17*). [*iş,]*

Fazl **işi** muḳteżā-yı fāzıldur

Važ‘-ı bāṭıl şifāt-ı cāhildür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 9, Mısra 21*). [*işi, -i*]

İşleri Hakk’a şükr ile minnet

Şām u fecrūñ namāzını maḥzūn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 26*). [*işleri, -ler, -i*]

İstikāmetle idegör hareket

Bulasın her **işüñde** tā bereket (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 15, Mısra 10*). [*işüñde, -üñ, -de*]

Geldi her **işiden** kişiye nedem

Tañlayup bunlaruñ irādetine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 12*). [*işiden, -i, -den*]

Şan‘atüñ **işle** koma tā‘atüñi

İtme eksük Hakk’a ‘ibādetüñi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 15, Mısra 23*). [*işle, -le*]

Gösterür parmağıyla anı hilāl

Dehr anuñ kim **işin** yaman eyler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 55*). [*işin, -i, -n*]

İşümüz bağılu olsa ‘ālemde

Feth-i bāb ancak olsa şoñ demde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 25, Mısra 27*). [*işümüz, -ümüz*]
]

Yog-ise harçlıguñ eger vireyin

Bu **işüñ** arasına ben gireyin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 143, Mısra 14*). [*işüñ, -üñ*]

‘Askerüñ re’ yine muvāfık olup

İşüñ evlāsına muṭābık olup (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 16*). [*işüñ, -üñ*]

İşüñ olalı ḥasbeten lillāh

Oñarur her işüñi yüce-Allāh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 89*). [*işüñ, -üñ*]

is: Sorun, konu, mesele, maslahat.

Ehl-i inşāfa ḳaldı hep **işümüz**

Şāyed inşāfı göstere düşümüz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 145, Mısra 23*). [*işümüz, -ü, -müz*]

İs: Ays, ıyş. Hayâtın zevkini çıkarma, yiyip içme, zevk u safâ.

Hālī olmazdı **İşden** bir ān

Meger a‘dāya idicek cevlan (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 105, Mısra 23*). [*İşden, -den*]

Bir namāzı ḳazāya ḳomaz-ıdı

İşden daḥı hālī olmaz-ıdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 105, Mısra 26*). [*İşden, -den*]

İsā: Hz. İsa (as).

Nevḥa-i Nūḥ u ḡayret-i Yahyā

Şabr-ı Eyyüb u sāḥa-i **İsā**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 96, Mısra 30*). [*‘isā,]*

işāret: 1. Alâmet. 2. Göstermek.

‘Âkıl olan alur **işāret**den

Ṭoldı âfāk bu beşāretden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 175, Mısra 3*). [*işāret*den, -den]

İtdügiyçün nazar ḥaḳāret-ile

Öldüriyazdı bir **işāret-ile**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 44*). [*işāret-ile, --ile]*

Mürde-şū bir **işārete** nāzır

Ḳol şıḡamış şu koyıcı ḥāzır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 39*). [*işārete, -e]*

Kendünüñ daḡı ḡod murādı idi

Bu **işāret** girih-küşādı idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 156, Mısra 20*). [*işāret,]*

Ḥod eger olmaz-ise maḳbūlı

Bir **işāretle** bile ma‘ḳūlı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 156, Mısra 28*). [*işāretle, -le]*

Anlara bir **işāretüm** kāfī

Himmet-i pādīşāḡ ḡod vāfī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 137*). [*işāretüm, -üm]*

işāretler: İz, alâmet, emare.

El **işāretleri** ḡaranfülde

Ḥüb sem‘-i ḡabūl var ḡülde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 143, Mısra 33*). [*işāretleri, -i]*

işbu: "Bu" işaret sıfatı.

Çün ḡaraḡ birle eyledi bed-rā

İşbu maḡzarda eylegil rüsivā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 62*). [*işbu,]*

Nice eylersin **işbu** ḡālī ḡayāl

Herkes eyler saña yavuz nazarı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 22*). [*işbu,]*

Ḥaylī müşkil degül mi nām-ı ḡüriz

Buldı sizden devāyı **işbu** ‘alīl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 36, Mısra 9*). [*işbu,]*

Ḳorḡarın **işbu** dilberān-ı ḡüzin

Nā-gehānī saña ideler kīn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 61, Mısra 3*). [*işbu,]*

Ḥüsn-i dilber fenā bulur zāḡir

İşbu defter velī ḡalur bāḡir (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 62, Mısra 12*). [*işbu,]*

Cihānı luṭfı Paşa'nuñ tıttırdur cümleten yek-ser

Düşerse **işbu** aḥḳar ṭaḥ degüldür luṭfına maḫḫar (*Tuhfetü'l-İhvân, Kaside 1, Mısra 2*).

[*işbu,]*

Nefsün **işbuyla** var çü taḫşiri

Pend-ile aña eyle ta'ziri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 11, Mısra 35*). [*işbuyla, -yla]*

Fıkr idüp bildi **işbudur** elyaḳ

'Afv-ı 'özü ide anlara muṭlaḳ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 26, Mısra 19*). [*işbudur, -dur]*

Göz göre oldu **işbu** müşkil ḥal

Anı görince düşdiler vehme (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 119*). [*işbu,]*

Cân u dilden gelün me'âl idelüm

İşbu ḥâli biraz ḥayâl idelüm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 65, Mısra 2*). [*işbu,]*

Âsiyâb-ı felek dönüp tekrâr

Pür-dakîḳ oldu **işbu** şeş enbâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 67, Mısra 20*). [*işbu,]*

Erlüğün seyr itdürüp dursa

İşbu seyl-âb ma'berin görse (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 18*). [*işbu,]*

İşbu ḥâl-ile çün yola girdi

Birnüvâr-nâm ḳal'aya irdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 70, Mısra 21*). [*işbu,]*

Şandı eyler bu nükte ile ḥiṭâb

Ya'nî **işbu** kinâyet-ile cevâb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 38*). [*işbu,]*

İşbu ümmü'l-ḥabâyiş itdi neler

Ḳızı böyle anası daḥı beter (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 79, Mısra 11*). [*işbu,]*

İşbu hengâme vü bu ceng ü döğüş

Şehr-i İzvornig'ün civârı imiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 80, Mısra 17*). [*işbu,]*

Pâdişâh-ı cihân görüp ma'ḳul

İşbu tedbîr didi key maḳbûl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 85, Mısra 50*). [*işbu,]*

İşbu ḥâl üzre geçdi niçe zamân

Gör ne ḥâl itdi gerdiş-i gerdân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 85, Mısra 31*). [*işbu,]*

Kendünün 'askeri ile yaluñuz

Fıkr idüp **işbu** arada ḳaluñuz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 38*). [*işbu,]*

Pes tekellüm idüp didi begler

Gör ḥabâb **işbu** bâdede neyler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 18*). [*işbu,]*

İşbu yaña meger gelüp cāsūs

Didi Hersek begine kim efsūs (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 1*). [*işbu,]*

Fāriğ ol cümleden budur tedbîr

İşbu rü'yāya bu durur ta'bîr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 74*). [*işbu,]*

Bir gice dil iderdi fikr-i dakîk

İşbu hüznî kılur-ıdı ta'vîk (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 97, Mısra 2*). [*işbu,]*

Hîç hâyil ola mı kevn ü mekân

Ehle açılır **işbu** sırr-ı nihân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 100, Mısra 20*). [*işbu,]*

Anası didi iy gözüm nûrî

Baňa 'afv eyle **işbu** mahzûrî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 2*). [*işbu,]*

Anası didi ey gözüm nûrî

Gelme incitme **işbu** mahzûrî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 16*). [*işbu,]*

Eyle devletlü beg bize tedbîr

İşbu rü'yāmuz eylegil ta'bîr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 107, Mısra 12*). [*işbu,]*

Mîr kaldurdu başın itdi hitâb

Didi **işbu** durur kelām-ı şavâb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 2*). [*işbu,]*

İşbu kelbi dutuñ siyâset idüñ

Zür-ıla öldürüp hâkâret idüñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 111, Mısra 3*). [*işbu,]*

İşidüp gördi sözini ma'kûl

Beglere didi **işbu** söz maqbûl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 112, Mısra 16*). [*işbu,]*

İy dil olmasun **işbu** kışşa dırâz

Yine maşşûda idelüm âğâz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 131, Mısra 1*). [*işbu,]*

İşbu dünyâ içün ne gam yirsin

Lâ-büd encāmına irem dirsın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 7*). [*işbu,]*

İşbu nağmeyle bülbülüñ sâzı

Gelmiş ağzına goncenüñ rāzı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 143, Mısra 29*). [*işbu,]*

Olma iy İntizāmî gel gâfil

Olmasun **işbu** furşatuñ zâyil (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 48*). [*işbu,]*

Sordı hâlini kamunuñ bir bir

Oldı anlardan **işbu** söz şâdır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 145, Mısra 16*). [*işbu,]*

İllâ ol kim 'adûsı idi meger

Anlara irişince **işbu** haber (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 149, Mısra 2*). [*işbu,]*

İşbu kürsî-i devlet-i İslâm

Ola kim ola baňa hayr-encâm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 151, Mısra 17*). [*işbu,]*

İşbu fikr ile eyledi cür'et

Kıldı fevrî bu gayrete diğkat (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 153, Mısra 13*). [*işbu,]*

O dahı itdi şükr Yezdān'a
 Ölmedin irdün **işbu** ihsāna (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 76*). [*işbu,]*
 Kendü kendüye eyledükçe hitāb
 Her su'āline **işbu** idi cevāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 160, Mısra 50*). [*işbu,]*
 Munşif iseñ gel eyle inşāfı
 Eyle inşāf **işbu** vaşşāfı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 56*). [*işbu,]*
 İşbu hāl-ile yazdı dört tefsīr
 Hic vaz'ını itmedi tağyīr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 163, Mısra 3*). [*işbu,]*
 İbtidā şafhasın sürüp yüzüme
İşbu niyyetle dutuban gözüme (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 164, Mısra 18*). [*işbu,]*
 İşbu sözden hīç olmadı mülzem
 Didi vaşfı durur anuñ elzem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 11*). [*işbu,]*
 Raḥş-ı gayret 'aceb kime ola rām
İşbu meydānda kim ola be-nām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 38*). [*işbu,]*
 Def'i vaktine oluban merhūn
İşbu üslūba devr idüp gerdūn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 30*). [*işbu,]*
 Tīğ-i gayret kime şunulmuşdur
İşbu cūr'et kime konulmuşdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 36*). [*işbu,]*
 İtdi serdār anı çün iz'ān
 Tutdı qalbinde **işbu** sırrı nihān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 183, Mısra 10*). [*işbu,]*
 Bā'is oldı şehādetine anuñ
İşbu sırr-ı Hudā'da taña qaluñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 66*). [*işbu,]*
 İşbu fırsatda at şalup hemvār
 'Acem'ūñ illerin ide pā-māl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 12*). [*işbu,]*
 Ba'dehū şarḫ iline eyle sefer
İşbu gayretle bahri eyle güzēr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 112*). [*işbu,]*
 Da'vī-i merd iden olur serdār
İşbu ma'nīyi söyledi tekrār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 140*). [*işbu,]*
 Mā-mezādan geçüldi [.....]
İşbu cūr'etle kamu iş bitdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 154*). [*işbu,]*
 Kamunuñ **işbudur** murādātı
 Haḫ qabūl ide cümle hācātı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 205*). [*işbudur, -dur]*
 Qalur mı yoḥsa böyle **işbu** bozğun
 Feraḫ hīç bulmaya mı qalb-i maḥzūn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 190, Mısra 3*). [*işbu,]*

Kime ola müyesser **işbu** devlet

Naşîbi kimüñ ola **işbu** 'izzet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 190, Mısra 5*). [*işbu,]*

Kime ola müyesser **işbu** devlet

Naşîbi kimüñ ola **işbu** 'izzet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 190, Mısra 6*). [*işbu,]*

İder mühr-i şerîfi saña erzân

Saña olur umarum **işbu** ihsân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 192, Mısra 18*). [*işbu,]*

Haḡ'uñ virgüsidür **işbu** sa'âdet

Anuñdur hâtem ü ulu vezâret (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 193, Mısra 9*). [*işbu,]*

Hudâ haḡḡı ki yokdan var idüpdür

Bu ḡul kim **işbu** eltâfa irüpdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 194, Mısra 10*). [*işbu,]*

Gel bir özge beyâna başlatalum

İşbu sırrı 'ayâna başlatalum (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 47, Mısra 2*). [*işbu,]*

İrişince zamân u vaḡt-i bahâr

Niçenüñ kârı **işbudur** her bâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 40*). [*işbudur, -dur]*

İşbu üslûba niçe ay-ile yıl

Hâşılı ḡaylî mâl idüp taḡşîl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 59*). [*işbu,]*

Bülbül eylerdi taşradan zârî

İşbu maḡbes çü geldi ḡâtırına (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 40, Mısra 11*). [*işbu,]*

İşbu eṡnâda geldi pervâne

Bir nemed bürinüp gedâyâne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 44, Mısra 1*). [*işbu,]*

Geldüm **işbu** diyâra ve'l-hâşıl

Tâ ki taḡşîl-i 'ilm ola ḡâşıl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 20, Mısra 7*). [*işbu,]*

İşbu da'vâyı idevüz te'hîr

Gele çün bunda şâhib-i ḡuddâm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 129*). [*işbu,]*

İşbu ortada eyle uç yokdur

Ol aralarda ḡâzîler çokdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 52, Mısra 31*). [*işbu,]*

İşbu üslûba gezdi anca bilâd

Niçe ma'mûre vü ḡarâb-âbâd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 16, Mısra 39*). [*işbu,]*

Ola andan bu cür'ete iḡdâm

İşbu hâl üzre geḡdi niçe zamân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 132*). [*işbu,]*

Yüregi ṡop cigerle ḡan yaḡı

İşbu ḡüzn-ile olmaḡın giryân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 47*). [*işbu,]*

İşbu tafşîli eyle gel mücmel

Añlayup hep ḡaḡîḡat-ı ḡâlî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 60*). [*işbu,]*

İşbu vādide Hāk delīlūmdür

Uşta boyun Hudā kefilūmdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 39*). [*işbu,]*

İşbu seccāde-i Resūl hākķı

Her ğađūba dil-i ħamūl hākķı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 51*). [*işbu,]*

Oldı kalbinde **işbu** naķş-ı niġār

Ġayrı efkārı eyledi inkār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 25*). [*işbu,]*

İşbu da'vā şorulur olsa eger

Sābitāt ile anda ħāzır ķamer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 15*). [*işbu,]*

İşbu mektūb oliceġiz vāşıl

Ķayd-bend idesin fülānı dimiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 38, Mısra 26*). [*işbu,]*

İşbu ālemde eñ kem āfet ne

Cāna te'sir ider nedāmet ne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 21*). [*işbu,]*

işbudur: *İşte böyledir.*

Zir-i desti durur sipāhīnūñ

İşbudur zevķi cāh u temkīnūñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 52, Mısra 18*). [*işbudur,]*

Dir Malatesta-nām ser-asker

İşbudur kıyma saña ħayrum irer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 14*). [*işbudur,]*

ise: *Eklendiġi cümleye koşul anlamı veren ek.*

Naķş irişmez ne deñlü olsa nişār

Ger ġanī eyler **ise** seni ne var (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 76, Mısra 36*). [*ise,]*

Ol zamān bāng eyleyüp mellāh

Didi ger kimse ister **ise** felāh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 36*). [*ise,]*

İşidicek kelāmın anasınıñ

Şıdķ var **ise** ger sözüñde senüñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 10*). [*ise,]*

Vāķı'ā eyle **ise** yok sözümüz

Şübhe gider göriceġiz gözümüz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 13*). [*ise,]*

Var **ise** bir devāsı yok bīmār

Bu ze'āmetle idelüm tīmār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 21*). [*ise,]*

Her hūner ehli neyle gelmiş **ise**

Pişesinde ne fennī kılmiş **ise** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 14*). [*ise,]*

Virsün icmāl-i sūra ol tafşıl

Ķanda **ise** buluñ ale't-ta'cıl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 8*). [*ise,]*

Her hüner ehli neyle gelmiş **ise**
 Pîşesinde ne fenni kılmış **ise** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 13*). [ise,]
 Ehl-i küfrün gözi yaşıdur ol
 Ger naşib olmadı **ise** me' mül (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 28*). [ise,]
 Gözlesün kanda **ise** erkânı
 İtmesün hiç terk dīvânı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 49*). [ise,]
 Nemçe kıralı uymaz **ise** baña
 Tîğ-i şamşâmı urayın ben aña (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 180, Mısra 17*). [ise,]
 Pâdişeh kulu var **ise** kanda
 Cem' olup emre imtişâl iderüz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 36*). [ise,]
 Kanda fermân olur **ise** giderüz
 Ne kızılbaşı koyavüz ne anı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 38*). [ise,]
 Eşkiyâ kanda **ise** gizlü 'ayân
 Katl idüp virme hiç emân u zamân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 107*). [ise,]
 Kula rahm itmez **ise** mevlâsı
 Var mı bir gayr yire varması (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 19*). [ise,]
 Pîrlük irdi hüd nihâyetine
 'Ömr **ise** irdi şimdi gâyetine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 28*). [ise,]
 Naşûh Paşa'ya itdi haylî ta 'zîm
 Ne kim mîri var **ise** kıldı teslîm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 192, Mısra 8*). [ise,]
 Eger zulm eyler **ise** mîr-mîrân
 Emânı virmeyüben aña bir ân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 194, Mısra 25*). [ise,]
 İdüp birbirine irsâl-i nâme
 Ne kim emr oldu **ise** yazdı hâme (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 12*). [ise,]
 Hüb-kirdâr olam dir **iseñ** eger
 Bed-aşıldan dem-â-dem eyle hâzer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 79*). [iseñ, -ñ]
 Serçeyi şıtma dutsa ger yiridür
 'Âkıl **iseñ** ol aradan berî dur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 116, Mısra 10*). [iseñ, -ñ]
 Baña şorar **iseñ** o nehri eger
 Tu'm u levni lezîz ü şâfi ter (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 47*). [iseñ, -ñ]
 Munşif **iseñ** gel eyle inşâfi
 Eyle inşâf işbu vaşşâfi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 55*). [iseñ, -ñ]
 Cümle enfüs kamu hebâya gider
 Soñ nefes hâzır olmaz **iseñ** eger (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 68*). [iseñ, -ñ]

Âdeme her belâ ki geldi **ise**

Kendü nefsinden oldı bildi **ise** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 11, Mısra 32*). [*ise,]*

Âdeme her belâ ki geldi **ise**

Kendü nefsinden oldı bildi **ise** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 11, Mısra 31*). [*ise,]*

ise: "İse" bağlacı.

Anuñ ihzârına degül kâdir

Ele ol girmez **ise** bu hâzır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 31, Mısra 24*). [*ise,]*

Bir yiri olur **ise** ger ma'yüb

Lutf-ı iz'ân ile idüp mergüb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 9, Mısra 15*). [*ise,]*

isfahân: İran'da Şiraz'la Tahran arasında nüfusu kalabalık sürmesi ile meşhur bir şehirdir.

İsfahân u 'Irâk'dan geçelüm

Bir dem 'Uşşâk'dan hadîs açalum (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 11, Mısra 3*). [*isfahân,]*

isi: 1. Amel, eylem, durum, vaziyet, hal. 2. Meşguliyet.

Dutalum şimdi halk ide zulmi

Ķuluñ **işi** efendisi iledür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 36, Mısra 21*). [*işi,]*

işid: İşitmek, duymak.

İşidicek kelâmın anasınıñ

Şıdk var ise ger sözüñde senüñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 9*). [*işidicek, -icek]*

İşiden hamı idüp sefâhetine

Yok hisâbındaki nezâketine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 69*). [*işiden, -en]*

Ķatlı olup hâlî kaldı ol uçlar

Mîr-mîrânı **işiden** suçlar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 149, Mısra 10*). [*işiden, -en]*

İki atlı birin geçürmekde

İşiden bir olur mı görmekde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 16*). [*işiden, -en]*

Herkes **işidicek** şadâretini

Hüsn-i tedbîr-ile vezâretini (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 43*). [*işidicek, -icek]*

İşiden ehl-i Hâk telehhüfde

O zamân ki Ķalenderoğlı zebûn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 22*). [*işiden, -en]*

İşidürseñ benüm sözümi ebed

Bile bir mesken anı bir de lahid (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 137, Mısra 21*). [*işidürseñ, - (ü)r, -se, -ñ*]

Dāyim ol serhadüñ bu ‘ādetidür

Top şadāsı ne dem kim **işidilür** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 133, Mısra 28*). [*işidilür, -il, -ür*]

Niçe bir İntizāmī bu şekva

Hasb-ı hālūñ **işide** ger paşa (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 187, Mısra 40*). [*işide, -e*]

İşidūñ bilūñ iy erkān u a‘yān

Çü bu ihsānı kıldı baña Sübhān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 194, Mısra 7*). [*işidūñ, -üñ*]

Ulu Türk **işide** bu da‘vīyi ger

Ser-fürü itse kim ‘inād eyler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 25*). [*işide, -e*]

Yazaruz her bir ādem on Türk’e

Şāyed **işide** gelmeye ürke (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 24*). [*işide, -e*]

Mīr İshāk’uñ **işidüp** haberin

Nova’ya varup itdügi seferin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 104, Mısra 19*). [*işidüp, -üp*]

İşidüp gördi sözini ma‘kūl

Beglere didi işbu söz maqbūl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 112, Mısra 15*). [*işidüp, -üp*]

Bekeş’uñ topı ya ‘nī itdi şadā

İşidüp mīr-i ġāzī-i hoş-rā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 133, Mısra 22*). [*işidüp, -üp*]

İşidüp sözlerini rahm itdi

Anlaruñ ‘azli cānına yitdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 145, Mısra 27*). [*işidüp, -üp*]

Cünd-i İslām’uñ **işidüp** gelişin

Cān bāzārı virişin alışın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 153, Mısra 27*). [*işidüp, -üp*]

Didi cāyız didi eger nā-geh

‘Azlüm **işidüp** olsañuz āgeh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 38*). [*işidüp, -üp*]

Ne kitāb ol ki haṭṭı zer-endūd

İşidüp anı ölmesün mi hasūd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 50*). [*işidüp, -üp*]

İşidüp eyledi sözini kabūl

Bārekallāh didi zihī maqbūl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 25*). [*işidüp, -üp*]

İşidüp kıral bī-ḥuẓūr oldı

Kardaşuma didi ‘aceb n’oldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 181, Mısra 11*). [*işidüp, -üp*]

Hālūñi bilüp ide merḥameti

Za‘fuñ **işidüp** ide mekremeti (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 187, Mısra 46*). [*işidüp, -üp*]

İşidüp sürh-ser tafşıl-i hâli

Dilinde lerze yok tende mecâli (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 198, Mısra 1*). [*işidüp, -üp*]

Saňa ey İntizâmî dahl idenler

Bu takrîr itdüğüni **işidenler** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 46*). [*işidenler, -en, -ler*]

At işi bu degül Hudâ **işidür**

Kulunuñ ‘aczini görür **işidür** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 34*). [*işidür, -ür*]

işig: *Eşik II kapı, huzur, makam.*

O dem ki şâh **işigine** yüz uram

Gerekdür pâdişeh kılın kayıram (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 194, Mısra 13*). [*işigine, -i, -(n)e*]

Eldeyüz şâh **işigine** geldük

Merhamet ider ol bilâda didük (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 33*). [*işigine, -i, -(n)e*]

işim: *Ad.*

İntizâmî’ye didi pes paşa

Cümlenüñ **işmin** eyle var inşâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 145, Mısra 30*). [*işmin, -in*]

işimlû: *Adında, isminde.*

Bâde-âver **işimlû** hizmetkâr

Aña maşşûş o hizmeti her bâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 55*). [*işimlû,*

işit: *İşitmek, duymak, haber almak*

Bunu **işitdi** çünkü şâh-ı Fireng

Fıkr idüp oldu bir zamân dil-teng (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 114, Mısra 19*). [*işitdi, -di*]

İntizâmî **işitdi** bu haberi

Eyledi hâtırına çün eşeri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 145, Mısra 1*). [*işitdi, -di*]

Üç yıl içinde olmadı mülzem

Sûhan-ı serd **işitmedi** bir dem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 147, Mısra 8*). [*işitmedi, -me, -di*]

Eger ihsân iderse yüce Ğanî

Sözlerini **işitdi** çün serdâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 41*). [*işitdi, -di*]

Dojd çün-kim **işitdi** bu lafi

Lâf ne cümle kızb idi şâfî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 31*). [*işitdi, -di*]

İntizâmî bunı çün **işitdi**

Anı görmeklige murâd itdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 11*). [*işitdi, -di*]

Mîr-i mezbûr **işitdi** bu haberi

Qalmadı 'arızında kan eşeri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 123, Mısra 1*). [*işitdi, -di*]

Çünkü **işitdi** gitdi Tebrîz'i

Ğam tebinden nice_ide perhîzi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 154, Mısra 13*). [*işitdi, -di*]

Ne yirde kim fesâd ehlin **işitdi**

O varmadın kamunuñ işi bitdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 200, Mısra 3*). [*işitdi, -di*]

Çü nâminı ırak yirden **işitdi**

Yanından eşkiyâsın hep tağıtdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 201, Mısra 3*). [*işitdi, -di*]

Ne gördi ne **işitdi** kıldı iş'âr

Hudâ'ya eyledi şükriñi tekrâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 5*). [*işitdi, -di*]

Kendüyi gördi Foça şehrinde

Yâr u ihvân **işitdise** kanda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 140, Mısra 20*). [*işitdise, -di, -se*]

Tarfetü'l-'aynda görüp yüzini

Bir ağız kim **işitdiler** sözini (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 18*). [*işitdiler, -di, -ler*]

Kışsa-i miñnetüñ diye çün kâf

Her kim **işitse** bağrın ide şikâf (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 6, Mısra 32*). [*işitse, -se*]

iskâl: *Anlaşılma güçlüğü, güçlük.*

Cânibeyni havâş birle şürûh

Şâyed **işkâle** ola feth ü fütûh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 21, Mısra 18*). [*işkâle, -e*]

Çün kalem birle ser-fîrâz olduñ

Niçe **işkâle** çäre-sâz olduñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 126*). [*işkâle, -e*]

Hod mekâdîr-i nâsı hûb bilür

Kamu **işkâli** re'yi hall kıllur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 44*). [*işkâli, -i*]

iskât: *Susturma.*

Hâzır oldı imâm **işkâta**

Döşediler bisâtı evsâta (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 99*). [*işkâta,]*

Hâzır olmış imâm **işkâta**

Varışuñ fikri mâlı ifrâta (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 43*). [*işkâta,]*

iskele: *Deniz taşıtlarının yanaştığı, denize doğru uzanan yer. II Deniz taşıtlarının uğrağı olan şehir veya kasaba.*

İskele añılan Tuna'da hırām

Bir dem ārām imiş orada harām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 1*). [*iskele,]*

işler: *İş, güç || uğraş.*

Karışmaz kimse kimse **işlerine**

Gelenler buyruk oldu başlarına (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 41*). [*işlerine, -in, -e]*

ism: *Ad, nam.*

Bir emrūñ himmetūñ **isminde** ger ma'nī zuhūr ide

Daķāyık hāl olup feth ola-y-ıdı anca müşkiller (*Tuhfetü'l-İhvân, Kaside 1, Mısra 3*).

[*isminde, -i, -n, -de]*

Başdan ayağa nūrdur cismi

Hüsn-i hāline dāldür **ismi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 160, Mısra 30*). [*ismi, -i]*

Neyāmed defterinde **ismi** mevcūd

Şalāhını olaruñ kıldı maķşūd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 79*). [*ismi, -i]*

Birine dağı olmuş Aḥmed ism

Aña ol nām-ıdı katı ulu **ism** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 29, Mısra 2*). [*ism,]*

Hem müsemması **ismi** İbrāhīm

Ḥaylī üstāddan alup ta'līm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 11, Mısra 13*). [*ismi, -i]*

isnād: *Haksız yere yakıştırma, iftira.*

Bize **isnāda** istinād nola

Zāyid aķvāle izdiyād nola (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 33*). [*isnāda, -a]*

Şer'e varılmadın ne bu aḡlāl

Cürm **isnādı** ḥod ḥayāl-i muḡāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 45, Mısra 8*). [*isnādı, -ı]*

işret: *İçki içme, eğlenme.*

Mihnetūñ çağı **işret** eyyāmı

Alalum şimdiden ele cāmı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 45*). [*işret,]*

Zevk çağı imiş şafâ ânı

‘İşret eyyâmı nûşuñ âvânı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 4*). [*‘işret,]*

issi: *Sıcak.*

Taşra bād-ı semûm u şu **issi**

Turacak yir bulur mı şu **issi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 105*). [*issi,]*

issi: *Sahip, malik.*

Evlülük hoşdur ehl-i ‘irz olana

Hürmet **issi** helâlini bulana (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 137, Mısra 42*). [*issi,]*

Taşra bād-ı semûm u şu **issi**

Turacak yir bulur mı şu **issi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 106*). [*issi,]*

Didi sende emānetüm vardur

İssine ol emāneti tapşur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 56*). [*issine, -n, -e]*

iste: *E. 1. bir şey gösterilirken veya bir şeye işaret edilirken söylenen bir söz. 2. anlatılan bir sözün sonucuna geldiğini gösterir. 3. anlatılan şeye dikkat çekmek için kullanılan bir söz. T.D.K. TÜRKÇE SÖZLÜK, say:1000.*

Kethudāya biri gelüp tenhā

Biñ guruş **işte** didi kahve behā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 129, Mısra 8*). [*işte,]*

iste-: *(Bir şeye karşı) İstek duymak, (o şeyi) arzulamak, arzu etmek.*

Cān bedenden utulmak **istedi** hem

İki dillülük eyleyüp hāme (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 64*). [*istedi, -di]*

Boğazın şıkmağ **isteyüp** sākī

Dir idi girü hürmetüñ bākī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 78, Mısra 17*). [*isteyüp, -y, -üp]*

Şarkar imāna **istemez** mālın

Zālimüñ var kıyās it hālın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 19*). [*istemez, -mez]*

O yaluñuz at iki yükde belā

Yüki yükletmek **istese** meşelā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 44*). [*istese, -se]*

Ol zamān bāng eyleyüp mellāh

Didi ger kimse **ister** ise felāh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 36*). [*ister, -r]*

İtdi anları daḥı cümle taleb

İstedüğini virdiler kamu hep (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 6*). [*istedüğini, -düg, -i, -ni*]

Ḳıyāmet kāmetin şöḥbetde yār ‘arz itmek **isterse**

Ölümlü ḥaste ‘uşşāka meded virsün ḥaber meclis (*Tuhfetü'l-İhvân, Müfret 2, Mısra 9*). [*isterse, -rse*]

Ne metā‘ kim olur-idi kem-yāb

Anda **ister** bulurdı şeyḥ-ile şāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 36*). [*ister, -r*]

Ḳavl-i mezbūr ile olup ‘āmil

Maḳşada irmek **istedi** ḥāşıl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 15, Mısra 42*). [*istedi, -di*]

İster-iseñ tecāvüz itmeyesin

Ṭoğrudan egri yola gitmeyesin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 67*). [*ister-iseñ, -r, -isen*]

Manşiba tālib olma geç andan

İster-iseñ naşīḥati benden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 70*). [*ister-iseñ, -r, -isen*]

Ḳaçan **istense** bulunur oldı

Ol mizāc-ile rağbetin buldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 147, Mısra 9*). [*istense, -n, -se*]

Bu sa‘ādet degül midür şimdi

İstenen gökde yirde bulundı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 8*). [*istenen, -n, -en*]

isten-: *İstenmek, arzu edilmek.*

İdelüm luṭf-ile taleb anı

‘Unf-ile girü **istenür**şānī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 85, Mısra 48*). [*istenür, -ür*]

istene: *Talep etmek.*

Ḳadri her kişinüñ muḳadderdür

Nā-gehān **istene** pederden üzüm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 36, Mısra 29*). [*istene,]*

ister-: *İstek duymak, arzulamak.*

Yārdan ayru olmak **ister-idi**

Dāyimā ol elemle ḡam yir-idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 104, Mısra 33*). [*ister-idi, -idi*]

isti‘cāl: *Acele etme, sabırsızlanma.*

Bize lâzım gelüpdür **isti'cāl**

Siz daħı şöıra itmeñüz iğfāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 183, Mısra 21*). [*isti'cāl,]*

istiğnā: *Kayıtsızlık, nazlanma, isteksizlik.*

Şatar oldı görince **istiğnā**

Anı almaz buçuğına farzā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 77, Mısra 9*). [*istiğnā,]*

istihāre: *Girişilecek bir işin hayırlı olup olmadığını rüyadan anlamak için abdest alıp dua okuyarak uyuma.*

Düşine yatdı **istihāre** ile

Kanğı şeyhe yüz urmasını bile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 160, Mısra 9*). [*istihāre,]*

istihkāk: *Hak etmek, hakkı olmak.*

Töhmeye didi yokdur **istihkāk**

İtdi ol şahşı kayddan ıtlāk (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 41*). [*istihkāk,]*

istikāmet: *Doğruluk, doğru gidiş,*

Kātibi oldı eyledi hizmet

İstikāmetde eyledi diğkat (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 88, Mısra 6*). [*istikāmetde, -de]*

Sevdi ammā key **istikāmet-ile**

Hak güvāhı durur şadākat-ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 59*). [*istikāmet-ile, --ile]*

Ger seķāmet ger **istikāmetdür**

Ger feşāhat ü ger fezāhatdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 149, Mısra 35*). [*istikāmetdür, -dür]*

ķul olur iseñ **istikāmet** ile

Bulasın 'izzeti sa'ādet ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 52, Mısra 27*). [*istikāmet,]*

İstikāmetle urmış 'ışķa ķadem

Çün-ķalender şoyunmış idi o dem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 43, Mısra 11*). [*istikāmetle, -ile]*

Eyledüğüñ temelluķ u ķidmet

İstikāmetle ķidmete diğkat (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 26*). [*istikāmetle, -le]*

Şāhibin ķayra sevk ider dā'im

İstikāmetle oliceķ ķāyim (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 177, Mısra 10*). [*istikāmetle, -le]*

İstikāmetle idegör hareket

Bulasın her işüñde tā bereket (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 15, Mısra 9*). [*istikāmetle, -le*]

istikāmet: Yön, gidilen taraf.

İstikāmet ne oldısa oldı

Aña göre ri‘āyetin buldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 147, Mısra 15*). [*istikāmet,]*

istinād: Dayanak, güvenç, teslimiyet.

Senden ayruğa **istinādum** yok

Fi‘lden kavle izdiyādum yok (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 23*). [*istinādum, -um*]

Dest-gīri idi Hudā muṭlaḳ

İstinādı anuñ ki ola Hudā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 75*). [*istinādı, -ı*]

Ḥazret-i Ḥaḳ’dur **istinādı** anuñ

Dürlü fikr-ile İntizāmī hāzīn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 36, Mısra 36*). [*istinādı, -ı*]

Hāmeden ğayrı **istinādı** mı var

Yazudan ğayra i‘tibārı mı var (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 187, Mısra 19*). [*istinādı, -ı*]

Bize isnāda **istinād** nola

Zāyid aḳvāle izdiyād nola (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 33*). [*istinād,]*

İstināduñ ‘aşāya Mūsāvār

Var derūnuñda şimdi özge şerār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 41, Mısra 25*). [*istināduñ, -uñ*]

istirāhat: Dinlenmek, rahatlamak.

Gemide **istirāhat** ola nite

Ecel ile arası bir taḥta (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 203*). [*istirāhat,]*

Ol-dem emn üzre idi hem ‘ālem

İstirāhatde cümle-i ādem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 84, Mısra 42*). [*istirāhatde, -de*]

‘işyān: Karşı gelme, itâatsizlik etme, baş kaldırma.

Kıral **‘işyānı** şāh-ı İslām’a

Her taraf ṭoldı ulu hengāme (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 87*). [*‘işyānı, -ı*]

Āl-i ‘Oṣmān’a eyledi **‘işyān**

Ya‘nī **‘işyānı** şanub[en] āsān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 28*). [*‘işyānı, -ı*]

it-: Etmek, eylemek.

Niçeler deyn ile olup memlû

Virdi sermāye **itdi** devletlu (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 82*). [*itdi, -di*]

Biñde bir **itdügüñ** niyāzı eger

Yanuban yaqılup güdāzı eger (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 23*). [*itdügüñ, -düg, -üñ*]

Her ne kār **itse** hāzret-i Paşa

Zāhir eylerdi ‘aksini a’ dā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 148, Mısra 3*). [*itse, -se*]

İntizāmī bu yüzden itdi cevāb

İtmedüñ bunda fıkır ü re’y-i şavāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 164, Mısra 12*). [*itmedüñ, -me, -dü, -ñ*]

Kodı ol evvel **itdügi** haddi

Beyne beyne idüp kamu cehdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 183, Mısra 43*). [*itdügi, -dü, -g, -i*]

Kimsenüñ itdügine kalmadı ol

İtdügüñ didi var Hudā’dan bul (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 42*). [*itdügüñ, -düg, -üñ*]

Zīre ebleh şecī‘ olur ekşer

Cāhilāne niçe yarar iş **ider** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 34*). [*ider, -er*]

Yā ilāhī be-ḥaqq-ı nūr-ı Ḥabīb

Kamu bīmāra **itdüñ** anı ṭabīb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 73, Mısra 38*). [*itdüñ, -düñ*]

Eylügi **itme** degme nā-dāna

Yok dime cānuñ ehl-i ‘irfāna (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 87*). [*itme, -me*]

Yā ilāhī be-ḥaqq-ı ḥubb-ı Ḥabīb

Kamu bīmāra **itdüñ** anı ṭabīb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 96, Mısra 26*). [*itdüñ, -dü, -ñ*]

Böyledür böyle ḥāl-i ehl-i sefer

Şıfr-ı vāḥid **ider** ḥod anı saḡar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 52*). [*ider, -er*]

Biri toḡsan birisi otuz **ider**

Şatan alan evine gitmek iver (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 11*). [*ider, -er*]

Nazm u neşr ehli **itdügi** tek bu

Her muşannif murādıdur bu kamu (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 53*). [*itdügi, -dü, -gi*]

Kimseye kimse idemez zararı

İtdügün nefsünedür it hâzeri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 50, Mısra 16*). [*itdügün, -düg, -(ü)ñ*]

Ucuz aldum diyü alan sevinür

Eksirek **itdügün** görüp döğünür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 16*). [*itdügün, -düg, -in*]

Cüybâr u şabâ **iderdi** cidâl

Sûsen ü hâr **iderdi** harb u kıtâl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 30*). [*iderdi, -er, -di*]

Şeyh Sa'dî'den aluben pendî

Diğkât u ihtimâm **idüp** kendi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 8*). [*idüp, -ü, -p*]

Hîç bir yirde **itmeye** sekenât

Tâ medârisde itmedin harekât (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 9*). [*itmeye, --me, --(y)e*]

Feth-i bâb **itdi** yanına okudı

Mağşadı bir kitâb imiş bildi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 20, Mısra 29*). [*itdi, -di*]

Şanmağıl saña biz bize **itdük**

Gör kazâ-y-ile n'eyledük n'itdük (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 51*). [*itdük, -dük*]

Dîv-hûdur saña dimez âdem

Vây eger 'arz-ı ihtiyâc **itseñ** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 33, Mısra 19*). [*itseñ, -señ*]

İntizâmî anuñ kefilî midür

Da'vîsin **itmege** vekîlî midür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 45, Mısra 12*). [*itmege, -meg, -e*]

Geh kitâbet gehî tilâvet **idüp**

Vâz'-ı 'irfânı hoş ri'âyet **idüp** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 21, Mısra 15*). [*idüp, -üp*]

Bir harâret olup o dem peydâ

İtdügüne cezâ didi bu saña (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 28, Mısra 24*). [*itdügüne, -düg, -ü, -ñ, -e*]

Eli irmezse çapınur taşâ

Kurş-ı nân **itdügüne** sen i'tâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 51*). [*itdügüne, -düg, -ü, -ñ, -e*]

İtmez ol âşikâre harb u kıtâl

Eyler illâ nihânî hîle vü âl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 15*). [*itmez, -mez*]

Saña **itdügün** aña şanma kalur

Bed-nihâduñ ne mümkün ıslâhı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 33, Mısra 34*). [*itdügün, --dük, -in*]

Cūy pā-būs idüp temelluḡ **ider**

Dehr zencīrle ta'alluḡ **ider** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 16*). [*ider, -er*]

Ḥalvetiler yolına başdı ḡadem

Cümle **itdüklerine** çekdi nedem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 160, Mısra 40*). [*itdüklerine, -dük, -ler, -i, -n, -e*]

Her kişi **itdügini** ḡod bulısar

Başa ne kim yazıldısa geliser (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 55*). [*itdügini, -dük, -i, -n, -i*]

it-: ...haline dönüştürmek.

Zümre-i şābirīnden **it** yā Rab

Her ki terk itdi rāḡat-ı dünyā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 86*). [*it,*]

it-: "Etmek" yardımcı fiili, "... duruma getirmek" anlamı katar.

Ḥilye-i 'aḡl-ile virüp zīnet

İtdi insānı zübde-i ḡılḡat (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 1, Mısra 6*). [*itdi, -di*]

Ni'meti naḡmet **itdi** ba'zı enām

Zāhir a'dādan iḡtirāz āsān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 33, Mısra 30*). [*itdi, -di*]

it/d-: Demek, söylemek.

İtdi feth-i kelām her yirden

Açdı söz her maḡām u her yirden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 20, Mısra 3*). [*itdi, -di*]

itā'at: Söz dinleme, emirlere uyma.

Āl-i 'Oḡmān'a bu **iṡā'atde**

Ol 'inād üzre idi ḡāyetde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 180, Mısra 5*). [*iṡā'atde, -de*]

'itāb: Azarlama, tersleme, paylama.

Eyledi her su'āle niḡ cevāb

Geh ḡitāb-ı ḡüzīn ü ḡāḡ **'itāb** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 49, Mısra 8*). [*'itāb,*]

Göñli ḡamḡīn ü gözleri nemḡīn

Kendüye geh ḡitāb ider geh **'itāb** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 36, Mısra 39*). [*'itāb,*]

Biri yād itdi ol 'iḡābların

Ya'nī maḡbesdeki **'itābların** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 52, Mısra 6*). [*'itābların, -ların*]

itdi: Etmek, eylemek.

Çak mezellet-pezir **itdi** anı

Müntakımdür hele o yüce Ğanī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 65, Mısra 25*). [itdi, -di]

Şu sepüp yüzine anuñ seyl-âb

Yah-fezâ **itdi** nitekim tülâb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 52*). [itdi, -di]

Çak mezellet-pezir **itdi** anı

Çok belâya esir **itdi** anı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 73, Mısra 31*). [itdi, -di]

Uyhuya varmış-idi şeyh-ile şâb

Kimse geldi vü **itdi** daqqı'l-bâb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 18*). [itdi, -di]

Hod niçe sâde naş-ı kemhâyı

Al iken dūd **itdi** ferşâyı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 80*). [itdi, -di]

Qoydı şu çoğınuñ ocağına nâr

Bâd başına toprak **itdi** nişâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 44*). [itdi, -di]

Kara bulut gibi çü sizildi

İtdi sızıldı ile vızıldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 84, Mısra 8*). [itdi, -di]

İtdi cism-i nahîfî hod ferbih

Ten hod eyvây ürperür çün-bih (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 84, Mısra 29*). [itdi, -di]

Bî-şümâr **itdi** Hakk'a şükr ü sipâs

Andan artuk ki 'aql ide kıyâs (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 37*). [itdi, -di]

Az zamân içre **itdi** 'azm-i Haleb

Ol zevi'l-kadr ü ol ma'âlî-neseb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 93, Mısra 13*). [itdi, -di]

Baş açup **itdi** velvele kühsâr

Taşlara urdı özini enhâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 94, Mısra 21*). [itdi, -di]

Daqq-ı bâb **itdi** girdi katlarına

Düşdi havf u hirâs cânlarına (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 73*). [itdi, -di]

İtdi bir gün tekâzî-i dîdâr

Ârzü itdi vuşlat-ı dildâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 100, Mısra 1*). [itdi, -di]

Vâkı'â eyle **itdi** çünki biri

Bindi ayağa ol da öli diri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 103, Mısra 13*). [itdi, -di]

Çarh kim zer kabağı dikdi nişân

Kavs-ı mâh-ı nev **itdi** tîr-efşân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 44*). [itdi, -di]

'Askerüñ 'öşri yog-idi mevcūd

Şöyle **itdi** 'inâyetin Ma'būd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 113, Mısra 24*). [itdi, -di]

Haylî in‘âm u ihtirâm **itdi**

Luṭf-ile hürri-iken gulâm **itdi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 21*). [itdi, -di]

Şaruhı anı zerd-rû **itdi**

Ṭāk olup cümle ṭākatı gitdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 19*). [itdi, -di]

Durmadın **itdi** ‘avdet-i maḥdûm

Oldı fermân u emrine maḥkûm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 124, Mısra 15*). [itdi, -di]

Da‘vî-i merd **itdi** her birisi

Bir ere degmez idi hep sürisi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 132, Mısra 41*). [itdi, -di]

Şâ‘ika kıpdı vü şadâ-yı şedîd

Ra‘d-ı bî-ibr-i na‘ra **itdi** bedîd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 133, Mısra 10*). [itdi, -di]

Laḥmuke laḥmî oluban yidi yıl

İntizâmî’ye **itdi** luṭf-ı cezîl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 60*). [itdi, -di]

Oldı ehl ü ‘iyâl birle revân

Mümkün oldukça **itdi** kalb-i mekân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 137, Mısra 4*). [itdi, -di]

İtdi haylî ri‘âyet ü rağbet

Oldı dâyim anuñla hem-şoḥbet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 141, Mısra 3*). [itdi, -di]

Haylî taḥsîn idüp pesend **itdi**

Cüz‘î iḥsânı rîş-ḥand **itdi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 56*). [itdi, -di]

Beni dirlükle ber-murâd **itdi**

Faḥrumı gördi hoş-nihâd **itdi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 78*). [itdi, -di]

‘Ahd ü güft **itdi** kendü nefsi ile

Oturup dura ya‘nî cinsi ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 161, Mısra 19*). [itdi, -di]

Saña her kim ki **itdi** buğz u garaż

İde-geldün ri‘âyet-ile ‘ivaż (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 99*). [itdi, -di]

Ol zamânda varup ol üç ebter

İtdiler kaşd-ı İntizâmî meger (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 31, Mısra 2*). [itdiler, -ler]

Pister-i cism ṭolu süzen idi

Gördi ser-keşlük **itdi** her evbâş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 23*). [itdi,]

itdügi: Ettiği, yaptığı, kıldığı, ifa ettiği.

Gider-iken yolınca ol aḥmak

İtdügi yolına gelür el-ḥaḳ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 28, Mısra 22*). [itdügi,]

i‘tibār: Rağbet, Önem verme, saygı gösterme.

Estregon idi iftiḥārları

Biribirine **i'tibārları** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 179, Mısra 34*). [*i'tibārları, -lar, -ı*]

Hāmeden ğayrı istinādı mı var

Yazudan ğayra **i'tibārı** mı var (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 187, Mısra 20*). [*i'tibārı, -ı*]

Yararadur didiler **i'tibārı**

Varup kulu olalum ihtiyārı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 45*). [*i'tibārı, -ı*]

Şimdilik kadr mülk ü māl iledür

Ekseri **i'tibār** erāziledür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 7, Mısra 8*). [*i'tibār,]*

Eskilik **i'tibārı** var bizde

Ma'rifet var ise n'ola sizde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 155, Mısra 13*). [*i'tibārı, -ı*]

Buldu pes iştiḥār eş'arı

İhtirām **i'tibār** güftarı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 58, Mısra 4*). [*i'tibār,]*

İ'tibārı erāzile yog-idi

Ol sebep ayağın alur çoğ-idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 11, Mısra 21*). [*i'tibārı, --ı*]

i'tidāl: *Aşırı olmama, ne çok fazla ne çok az, tam gerektiği kadar olma, orta halde bulunma, ölçülülük.*

Hoş hevālar []

İ'tidāl ihtilāle oldu bedel (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 182*). [*i'tidāl,]*

i'tikād: *İnanma, kalben tasdik ederek inanma, inanç, inan.*

Sañadur **i'tikād** ğayra degül

Seni buldum cihanda ḥāliş kul (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 11*). [*i'tikād,]*

Hemān öz nefsinedür **i'tikādı**

İşüñ ğavrine irer ictihādı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 55*). [*i'tikādı, -ı*]

Var imiş ḥvācesi vü müftisi hem

Deründan **i'tikādı** aña her dem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 2*). [*i'tikādı, -ı*]

Şer'e her gāh inkiyādı dürüst

Emr-i ma'rūfa **i'tikādı** dürüst (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 3, Mısra 22*). [*i'tikādı, -ı*]

Luṭf it irdürmegil lisāna zelev

İ'tikādına zerre deñlü ḥalel (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 118*). [*i'tikādına, -ı, -n, -a*]

Lik paşaya i'tikād itdi

İ'tikādına i'timād itdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 181, Mısra 38*). [*i'tikādına, -ı, -n, -a*]

i'timād: *Güvenme, emniyet etme, güven, emniyet.*

Kāyimü'l-leyl olan 'ibāduñ için

Şālih olana **i'timāduñ** için (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 6*). [*i'timāduñ, -uñ*]

İ'timādı yoğ-idi hîç gayra

Dirdi yok şimdi çalışur hayra (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 181, Mısra 35*). [*i'timādı, -ı*]

Sañadur **i'timād** gayra degül

Seni buldum cihānda şādık kul (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 103*). [*i'timād,]*

i'tiyād: *Alışmaktan dolayı âdet edinme, alışkanlık.*

Olup şer'-i şerīfe inkiyādı

Dem-ā-dem emr-i Hāk'dur **i'tiyādı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 12*). [*i'tiyādı, -ı*]

Bula 'ahdinde çün 'adl izdiyādı

Mürüvvetdür dem-ā-dem **i'tiyādı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 205, Mısra 22*). [*i'tiyādı, -ı*]

Nemçe oldı çü izdiyād üzre

Zulmi evvelki **i'tiyād** üzre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 76*). [*i'tiyād,]*

i'tizār: *Özür dileme, affına sığınma.*

El çeküp **i'tizāra** başladılar

Çok nedāmetle zāra başladılar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 19*). [*i'tizāra, -a*]

Cümlesi **i'tizāra** başladılar

Bā'is olanı haylī taşladılar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 49, Mısra 31*). [*i'tizāra, -a*]

Günāhından ziyāde **i'tizārı**

Degüldür ihtiyārī ıztırārī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 9*). [*i'tizārı, -ı*]

itlāf: *Telef etmek, savurmak, bol bol vermek.*

Pederi hōd ticāret ehli idi

Māl **itlāfı** şāyed ola didi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 87, Mısra 20*). [*itlāfı, -ı*]

ittifak: *Birleşme, uyuşma; sözleşme.*

Gice gündüz nifāka başladılar

Gāyetī **ittifāka** başladılar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 132, Mısra 2*). [*ittifāka, -a*]

İttifāka göre olur ma‘mūl

Kim bakar şıdka kızb hod maḳbūl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 149, Mısra 37*). [ittifāka, -a]

Virdiler hep bu **ittifāka** rızā

Eylediler ḳamusı ḥayr du‘ā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 171, Mısra 25*). [ittifāka, -a]

İttifākı bu idi ihvānuñ

Aşdıka vü ‘azīz-i yārānuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 48, Mısra 33*). [ittifākı, -ı]

İttifākī idüp nifāk aña

Zāhirā eyleyüp vifāk aña (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 63, Mısra 5*). [ittifākī, -ī]

ittifākī: Uyuşarak, anlaşmaya vararak.

İttifākī burada durmuş-idük

Haşmumuz-çün kemīn ḳurmuş-idük (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 43*). [ittifākī,]

ittihād: Bir araya gelme, birleşme, birlik olma.

Faḳr u fāka olup durur baña yār

Zillet-ile key **ittihādum** var (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 20, Mısra 12*). [ittihādum, -um]

Niçeler eyledi ḥasedle nifāk

Zāhirā idüp **ittihād** u vifāk (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 73, Mısra 28*). [ittihād,]

iv-: Acele etmek.

Ayağı şuyın almağa gün **iver**

Āb-ı rūyı anuñla ḥāşıl ider (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 31*). [iver, -er]

‘ivaż: Karşılık, bedel.

Kendü hem olısar şevāba sebeb

Bir du‘ādur **‘ivaż** olunsa ṭaleb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 30*). [‘ivaż,]

iy: Seslenme edatı. Ey.

İy ḳoçi didi el-vedā‘ saña

Seni şimden girü her ol ki aña (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 139, Mısra 1*). [iy,]

Didi İbni Ḳalender’e **iy** dūn

Cümle edyānda yiri yok mel‘ūn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 49*). [iy,]

Ṭabī‘at ehline ol āferīn kim ola ma‘nīdār

Olur **iy** İntizāmī her dem iz‘ānı teraḳḳīler (*Tuhfetü'l-İhvân, Kaside 1, Mısra 22*). [iy,]

Görmedin bildi geldüğün dildār
İki gönül bir olicek **iy** yār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 100, Mısra 18*). [iy,]
Anası didi **iy** gözüm nûrî
Baña 'afv eyle işbu mahzûrî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 1*). [iy,]
İy oğul didi sen şabî iken
'Aklı nâķış dahı ğabî iken (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 25*). [iy,]
Didi **iy** pâdişâh-ı mülk-i Fireng
Olma böyle didüĝime dil-teng (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 112, Mısra 1*). [iy,]
Degme bîmâra kaçresî kâfî
İy tabîbüm cevâbdur şâfî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 50*). [iy,]
Âb-ı rûyma anuñ **iy** dil Hâķ
Nice kırtardı ol elemden bak (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 45*). [iy,]
Olma **iy** İntizâmî gel ğâfîl
Olmasun işbu fursatuñ zâyîl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 47*). [iy,]
Didi **iy** devlet ıssı rûşen-rây
Her sözüñdür kelâm-ı dil-ârây (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 59*). [iy,]
Didi **iy** nefis-i şüm-ı dñn-ťalı
Hâķķ-ı zimmîde ne didi şârî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 15*). [iy,]
Eyle **iy** İntizâmî şükr-i Hudâ
Çekmedüĝññ cihânda var mı belâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 81*). [iy,]
Gelññ inşâf idelüm **iy** aķbâb
Fâķr-ı 'âlem eger ü ger aşķâb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 163, Mısra 17*). [iy,]
Vaķt-i 'aşr-ıdı kıldı Hâķķ'a niyâz
Didi **iy** pâdişâh-ı bende-nüvâz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 36*). [iy,]
Didi **iy** benden özge şaşķunlar
Tuna'dan çok ziyâde taşķunlar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 171, Mısra 17*). [iy,]
Şaşduĝından derññ eyledi âh
Sen bu dem dest-gîr ol **iy** Allâh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 26*). [iy,]
Didi **iy** hüsrev-i 'azîmü's-şân
Kuluña çññki eyledññ fermân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 127*). [iy,]
İşidññ bilññ **iy** erkân u a'yân
Çñ bu ihsânı kıldı baña Sübhân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 194, Mısra 7*). [iy,]
Anlara didüm **iy** ulü'l-elbâb
Bir su'âlüm var eyleñ añña cevâb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 19*). [iy,]

‘iyāl: *Aile, çoluk çocuk.*

Var belâlar seferde gerçi keşir

İtmesün Hâk ‘iyāl ü ehle esîr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 137, Mısra 14*). [‘iyāl,]

Çäre künc-i ferâgata yokdur

Harcı lâzım ‘iyâli hod çokdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 187, Mısra 28*). [‘iyâli, -i]

iz: *İz, işaret.*

İz belürsüz kolayına gider at

Yolcu yok ferd olan bulur mı necât (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 3*). [iz,]

Özge ğaflet ‘aceb fezâhatdur

İzine uğramak kabâhatdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 80*). [izine, -i, -n, -e]

Tecävüz itmedi kimse sözinden

Gözine kuhl idüp izi tozından (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 10*). [izi, -i]

iz‘ân: *Anlayış, kavrayış, feraset.*

Didi aña ki hây sultânüm

Hîç benüm aňlamaduñ iz‘ânüm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 44*). [iz‘ânüm, -um]

i‘zâz: *Saygı, hürmet.*

Filorisi olandur sikke-şüret

Bulur her yirde i‘zâz ile hürmet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 190, Mısra 20*). [i‘zâz,]

izdiḥām: *Aşırı kalabalık, yığılma.*

Yağmuruñ balçıguñ kı keşretini

‘Askerüñ izdiḥām u vefretini (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 6*). [izdiḥām,]

izdiyād: *Fazla, fazlası.*

Bize isnâda istinâd nola

Zâyid aqvâle izdiyād nola (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 34*). [izdiyād,]

Senden ayruga istinâdum yok

Fi‘lden kavle izdiyâdum yok (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 24*). [izdiyâdum, -um]

Gün geçer mi ki **izdiyādī** değil

Yüri 'ilm ü kemālî kıl hâşıl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 76, Mısra 15*). [*izdiyādī, -ī*]

Ecrüñi eylemek murādumdur

Belki ecrüñde **izdiyādumdur** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 143, Mısra 18*). [*izdiyādumdur, -um, -dur*]

İtmeye **izdiyādına** hevesi

Şükr-i Rezzāk'a aç her nefesi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 14, Mısra 15*). [*izdiyādına, -ı, -na*]

Gâh akın şalar oldu a'dāya

İzdiyād üzre ola tā pāye (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 46*). [*izdiyād,]*

izhār: Açığa vurma, meydana çıkarma, gösterme, âşîkar etme.

Nemüz var Āl-i 'Osmān'a sezāvār

Murādumuz 'ubūdiyyetdür **izhār** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 198, Mısra 44*). [*izhār,]*

iztırār: Çâresiz kalma, çâresizlik, mecbûriyet.

İztırār âdemi cerī eyler

Degme ihmâlden berī eyler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 67*). [*iztırār,]*

iztırārî: Mecburi, zorunlu.

Egri yola 'udül iderse ger ac

İztırārî dinür aña mużtar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 43*). [*iztırārî,]*

Günâhından ziyâde i'tizârı

Degüldür ihtiyârî **iztırārî** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 10*). [*iztırārî,]*

İztırārî bu karşıda kâyim

Büriyâ habsine katı nâdim (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 89*). [*iztırārî,]*

Dutulup şaşta mähîveş mebhût

İztırārî şamût olup ke'l-hût (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 94*). [*iztırārî,]*

izüñe: Bir şeyin geçtiği veya önce bulunduğu yerde bıraktığı belirti, nişan, alamet, emare.

Elvedâ' didi ey sefine yüri

Ugramasun **izüñe** hiç yol eri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 82*). [*izüñe,]*

izz: Kıymet, itibar, büyüklük, yücelik.

‘İzz ü devlet-nişân u şadr-nişân
 ‘Adli ile tolu zamân u zemîn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 95, Mısra 11*). [‘izz,]
 Hilm ü ‘**izz** ü vaķâr şāhibidür
 Hep şaķır ü kebır rāķıbidür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 35*). [‘izz,]
 Devlet ü ‘**izz** ü şevket ü iķbāl
 Aña rāci‘dur eyleme ihmāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 51*). [‘izz,]
 Şark ilinüñ çoķı çü feth oldı
 ‘**İzz** ü nuşret kemālını buldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 154, Mısra 10*). [‘izz,]
 Buldı ol ‘**izz** ü devlet-i ‘uķbā
 Aña kim mesned ola ‘avn-i Hudā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 88*). [‘izz,]

‘izzet: A. Büyüklük, yücelik ve ululuk.

Ola ‘izzet-nişân u rif‘at-şân
 Bula anuñla ‘**izzet** ü ‘unvân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 76, Mısra 44*). [‘izzet,]
 Hân Selīm’üñ zamānı ‘**izzetde**
 Herkesüñ fikri ‘İş ü ‘işretde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 49*). [‘izzetde, -de]
 Fırşat u nuşret ü ğanīmet ile
 Şevket ü ‘**izzet** ü sa‘ādet-ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 36*). [‘izzet,]
 Kātib olan hemīşe zaķmetde
 Eger ‘uzletdedür ger ‘**izzetde**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 40*). [‘izzetde, -de]
 Bölük ile ağalar şöhret ile
 Kāmu envā‘ [u] ecnās ‘**izzet** ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 203, Mısra 6*). [‘izzet,]
 Vālideynüñ rızası ‘**izzetdür**
 Bā-ķuşūşā du‘āsı devletdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 87, Mısra 17*). [‘izzetdür, -dür]
 Güni günden yeg ola devletde
 Görevüz dāyim anı ‘**izzetde**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 177, Mısra 38*). [‘izzetde, -de]
 İdüp ta‘zīm ile tekrīm ü ‘**izzet**
 Kāmu a‘yān u erkān itdi ķürmet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 194, Mısra 3*). [‘izzet,]
 Kāmusı dürlü dürlü şöhret ile
 Çıķup karşıladılar ‘**izzet** ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 203, Mısra 18*). [‘izzet,]
 Ele kim gire ulu devletdür
 Nice devlet sa‘ādet ‘**izzetdür**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 177, Mısra 8*). [‘izzetdür, -dür]
 Hūşūşā pādīşeh dāmādı oldı
 O ‘**izzetler** kāmı yirini buldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 4*). [‘izzetler, -ler]

Hâk-i pâyi olaruñ **‘izzetdür**

Cân u başda şafâ vü rif’ atdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 9, Mısra 25*). [‘izzetdür, -dür]

Eyledi İntizâmî’ye râğbet

Zulm ucından ziyâde hûd **‘izzet**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 49, Mısra 36*). [‘izzet,]

Ne devletdür ne **‘izzetdür** ne râğbet

O dervîşâne vaż’ u ‘âlî rütbet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 87*). [‘izzetdür, -dür]

Efendi bir ziyâde **‘izzet-ile**

Didi hâtif yazuñ târîh-i ġâzî (*Tuhfetü'l-İhvân, Kit'a 2, Mısra 9*). [‘izzet-ile, --ile]

Karşu hep cümle çıkdı **‘izzet-ile**

Budun’a dâhil oldı şöhrat-ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 145, Mısra 9*). [‘izzet-ile, --ile]

Şu dem ki geldi hâtem devlet-ile

Cihân hep karşı çıkdı **‘izzet-ile**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 194, Mısra 2*). [‘izzet-ile, --ile]

Şûret uğrusı şimdi râğbetde

Añlayup bilmeyenler **‘izzetde**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 7, Mısra 12*). [‘izzetde, -de]

‘izzeti: Değer, kıymet, yücelik.

Bulışur nâzır ile bir nevbet

Haylî lûtf eyler **‘izzeti** kat kat (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 26, Mısra 36*). [‘izzeti,]

‘izzet-nişân: Yüce iz.

Ola **‘izzet-nişân** u rif’ at-şân

Bula anuñla ‘izzet ü ‘unvân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 76, Mısra 43*). [‘izzet-nişân,]

‘ibād: Kullar.

Kāyimü’l-leyl olan **‘ibāduñ** için

Şālîh olana i’timāduñ için (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 5*). [‘ibāduñ, -uñ]

‘ibādet: Kulun Allah'ın rızasını kazanmak ve ona yakınlaşmak için yaptığı iş ve davranışlar.

Şāmdan şubha dek **‘ibādetde**

Bir demi geçmeyüp ferāgatde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 160, Mısra 17*). [‘ibādetde, -de]

ibrāhīm: İbrahim (özel isim).

Hem müsemması ismi **İbrāhīm**

Haylî üstāddan alup ta’līm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 11, Mısra 13*). [ibrāhīm,]

ibrām: *Israr.*

Fāyide yok durur koñ ikdāmı

Bunca ‘ askerle anca **ibrāmı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 4*). [*ibrāmı, -ı*]

icāzet: *İzin, ruhsat.*

Mîr-i mezbûrdan **icāzetle**

Qalb ü hâtır şafâ irâdetle (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 124, Mısra 11*). [*icāzetle, -le*]

id-: *... haline getirmek; etmek.*

Seyr **iden** şark u ğarbı ibn-i sebîl

Devr-i emşâr **iden** cihānda cezîl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 8*). [*iden, -en*]

Hamle-i evvel **idüp** ol ğāzî

Ṭoldı dehr Allāh Allāh āvāzı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 135, Mısra 19*). [*idüp, -üp*]

Âl-i Bermek göreydi meşveretin

Kendü re' yinde **ide** ma' zeretin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 38*). [*ide, -e*]

ifsād: *Kargaşa yaratma / fîtne çıkarma.*

Sebb-i ser-bāġīyân ki zıkr oldı

Zulm ü **ifsādı** ‘ âleme ṭoldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 134*). [*ifsādı, -ı*]

igen: *Çok, gayet, ziyade, daha çok.*

Rüşvet ol kapuda **igen** münsed

Aldurıvmecik kıtı müştred (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 147, Mısra 13*). [*igen,]*

ihlās: *İhlas suresi.*

Bir vuzū' ile kıldılar yidi gün

Dağı seksen biñ okıyup **ihlāş** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 29*). [*ihlāş,]*

ihmāl: *Bir işte gerekli özeni göstermeme, baştan savma yapma, boşlama, savsaklama, savsama, önem vermeme.*

İztırâr âdemi cerî eyler

Degme **ihmâlden** berî eyler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 68*). [*ihmâlden, -den*]

ikisi: *Her ikisi de.*

Şehrüñ altında buluşur ikisi

Cân-fezâdur **ikisinüñ** de sesi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 14*). [*ikisinüñ, -nüñ, -*]

Pes zebûn [idi] **ikisi** hemvâr

Bunda reftâr u anda yok güftâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 69, Mısra 37*). [*ikisi,*]

Añsuzın bir yaña götürdi ayak

Ânide oldılar **ikisi** de ‘āk (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 12*). [*ikisi,*]

Manşib u ‘azl **ikisi** tev’[emdür]

Dehr sâzında zîr ile bemdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 149, Mısra 27*). [*ikisi,*]

İkisi dağı anda hâzırdur

Gün gibi tecrübeyle zâhirdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 177, Mısra 31*). [*ikisi,*]

Anı **ikisi** dağı fikr itmiş

Hîle vü hud‘a semtine gitmiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 182, Mısra 13*). [*ikisi,*]

‘ilâc: *Bir hastalığı iyi etmek veya önlemek için türlü yollardan kullanılan madde.*

Cehl ü humkuñ marîzını göre ger

Fevrî nabzın dutup ‘**ilâcın** arar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 16*). [*‘ilâcın, -i, -n*]

ilâhî: *"Ey Allah'ım!" anlamında hitap sözü.*

Yâ **ilâhî** ‘ināyet eyle bize

Luţfuñ-ile hidāyet eyle bize (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 1, Mısra 15*). [*ilâhî,*]

Yâ **ilâhî** didi sen a‘lemsin

Kenzü’l-esrâra cümle mahremsin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 45*). [*ilâhî,*]

Yâ **ilâhî** kemāl-i luţfuñ için

Dāyim ehl-i ‘uşāta ‘afvuñ için (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 2, Mısra 9*). [*ilâhî,*]

Yâ **ilâhî** be-ḥaqq-ı ḥubb-ı ḥabīb

Eyle bize şefā‘atini naşīb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 2, Mısra 11*). [*ilâhî,*]

ilçi: *Elçi.*

Dağı kaçmadın o şîr-i nerri

Geldi her cânibüñ ḥod **ilçileri** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 181, Mısra 42*). [*ilçileri, -ler, -i*]

İlçi Dubrovnik’üñ ḥarâcı bile

Ḥaylî âdemleri anuñla bile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 25*). [*ilçi,*]

illā: *İlle, mutlaka.*

Bir kez atılsa kalb-i haşma eger

Olmaz **illā** maķarrı şadr u ciger (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 82*). [*illā,]*

ilticā: *Ar. Sığınmak, barınmak, dehâlet.*

Niçe bir idesin ricā ğayra

İstinād idüp **ilticā** ğayra (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 22*). [*ilticā,]*

iltifāt: *Teveccüh, ilgi, güler yüz.*

Fakîre **iltifâtı** artuķ eyler

O bî-çäre anuñla göñlin egler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 29*). [*iltifâtı, -ı]*

İltifātuñ kulu durur insân

Kul ider hürri olanı hüd ihsân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 65*). [*iltifātuñ, -u, -ñ]*

inan: *Bir şeyi doğru olarak benimsemek, ona güvenmek.*

Bize inanmaz ol aña **inanur**

Bir kelâm aña dimege utanur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 27, Mısra 29*). [*inanur, -ur]*

ināyet: *Ar. İyilik, lutuf, hayır, ihsan.*

Didi kimüñ şefā'ati oldı

Didi Hakk'ıñ **ināyeti** oldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 22*). [*ināyeti, -i]*

'Avn-ı Bār'den ola mı o cüdā

Hakk'a bil bağladı **ināyet** anuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 77*). [*ināyet,]*

indüri: *İndiriver.*

İndüri-gör libāsuñ üstüñden

Şimdi gel diñle esle sözümi sen (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 70, Mısra 11*). [*indüri-gör, -- gör]*

ineb: *Üzüm.*

Şanki āb-ı mu'allak-ı ğabğab

Tāze ter dilber olmuş-idi **ineb** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 78, Mısra 16*). [*ineb,]*

inle-: *Acı ve üzüntü ifade eden kesik kesik sesler çıkarmak.*

İntizāmī cihānda her ne ki var

İnleyüp kendü derdini ağlar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 43, Mısra 34*). [*inleyüp, --y, --üp*]

intizāmī: *XVI. yüzyılda yaşamış bir şair.*

Tabī‘at ehline ol āferīn kim ola ma‘nīdār

Olur iy **İntizāmī** her dem iz‘ānı teraqqīler (*Tuhfetü'l-İhvân, Kaside 1, Mısra 22*).

[*intizāmī,*]

Hayrū‘l-āline ehline her bār

İntizāmī dūrūd ola hezār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 2, Mısra 6*). [*intizāmī,*]

Mübtelā dirseñ aña āvāre

İntizāmī hāzīn ü bī-çāre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 42*). [*intizāmī,*]

Rūmili’nde var idi bir dānā

İntizāmī dinirdi maḥlaş aña (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 11, Mısra 12*). [*intizāmī,*]

Hāşılı **İntizāmī-i** mezbūr

Naḳd-ı vaḳt-ile ḥālini çü görür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 15, Mısra 27*). [*intizāmī-i,*]

Birbirini laṭīfe ile kucar

Göricek **İntizāmī** ‘aḳlı uçar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 18*). [*intizāmī,*]

İntizāmī pes eyledi sevgend

Sīm ü zer ḥāşıl oliccek her çend (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 1*). [*intizāmī,*]

Bā‘iş-i īn cerīde-i ḥayret

İntizāmī-i bī-fer ü servet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 21, Mısra 12*). [*intizāmī-i,*]

Başına düşdi kūh-ı ḡam nā-geh

Kimse yok **İntizāmī’den** āgeh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 22, Mısra 18*). [*intizāmī’den,*]

İntizāmī gedā-yı āşüfte

Dermend ü hāzīn ü ālüfte (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 25, Mısra 1*). [*intizāmī,*]

İntizāmī’ye luṭf idi kārı

‘İvāzın eyleye anuñ Bārī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 26, Mısra 11*). [*intizāmī’ye,*]

Ol zamānda varup ol üç ebter

İtdiler ḳaşd-ı **İntizāmī** meger (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 31, Mısra 2*). [*intizāmī,*]

Diñledi ḳāḏī sözlerin bir bir

İntizāmī cevābda ḥāzır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 2*). [*intizāmī,*]

Bu teveccühde iken āvāre
 Derdmend **İntizāmī** bī-çāre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 66*). [*intizāmī,]*
İntizāmī'ye irdi çünkü cevāb
 Didi ey 'ālim-i ḥaṭā vü şavāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 15*). [*intizāmī*'ye,]
 Noldı bā'is ki yād olur bilsem
İntizāmī'ye gör felek nitdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 5*). [*intizāmī*'ye,]
İntizāmī hīç ola mı ola 'āk
 Bu meşeldür ḥesāb kim ola pāk (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 36, Mısra 32*). [*intizāmī,]*
 Ḥazret-i Ḥaḳ'dur istinādı anuñ
 Dürlü fikr-ile **İntizāmī** ḥazīn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 36, Mısra 37*). [*intizāmī,]*
 Ğayra bā'is yoğ-idi zerre kadar
İntizāmī'ye olmağın yārān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 38, Mısra 41*). [*intizāmī*'ye,]
 Ter müselsel okurdi āb-ı revān
İntizāmī kılup me'āl-i güzīn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 40, Mısra 37*). [*intizāmī,]*
 Şāl-ı nīliyi geydi bürdi cihan
 Kāra pus idi **İntizāmī** ol ān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 42, Mısra 4*). [*intizāmī,]*
İntizāmī ile olup tenhā
 Münferid oldı tā ola gūyā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 43, Mısra 19*). [*intizāmī,]*
İntizāmī cihānda her ne ki var
 İnleyüp kendü derdini ağlar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 43, Mısra 33*). [*intizāmī,]*
İntizāmī didi ey āvāre
 Bāl u per yaḳduğūñ senūñ yāre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 45, Mısra 1*). [*intizāmī,]*
İntizāmī anuñ kefīli midür
 Da'vīsin itmege vekīli midür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 45, Mısra 11*). [*intizāmī,]*
 Anlara zāhirā cefā oldı
İntizāmī'ye ḥod şafā oldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 47, Mısra 14*). [*intizāmī*'ye,]
 Eyledi **İntizāmī**'ye rağbet
 Zūlm ucından ziyāde ḥod 'izzet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 49, Mısra 35*). [*intizāmī*'ye,]
İntizāmī'yi itdiler iḫzār
 Kız ü şıdḳ ola tā aña izhār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 49, Mısra 5*). [*intizāmī*'yi, -yi]
İntizāmī olarla hemvāre
 Kūlağın tūtar-idi güftāre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 52, Mısra 3*). [*intizāmī,]*
 Vaş-ı ḥübāna yok durur çāre
 Neylesün **İntizāmī** āvāre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 55, Mısra 36*). [*intizāmī,]*

Muṭṭalī‘ oldı **İntizāmī** aña
 Ol ğaraḫ şāhibine qaldı taña (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 63, Mısra 9*). [*intizāmī,]*
 Düşdi yola **İntizāmī** nā-geh
 Miḥnet-i deyden olmayup āgeh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 1*). [*intizāmī,]*
İntizāmī de durdı ol cāda
 Durmañuz ne didi bu arada (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 13*). [*intizāmī,]*
 Ya‘nī tāze-heves sipāh-ı cedīd
İntizāmī atıyla oldı bedīd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 28*). [*intizāmī,]*
 Karşu at silkinüp durur yek-ser
 Derdmend **İntizāmī** dir ditrer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 69, Mısra 18*). [*intizāmī,]*
İntizāmī atıyla qat qaldı
 Bī-ḥaber ḥod kıış āfetin aldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 7*). [*intizāmī,]*
İntizāmī ümīdi qat‘ itmiş
 ‘Aklı vü hūşı yek-sere gitmiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 19*). [*intizāmī,]*
 Ol seferde çü böyle ḥāl oldı
İntizāmī‘ye gūşmāl oldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 73, Mısra 4*). [*intizāmī*‘ye,]
 Külbeler secde itmede yir yir
İntizāmī rukū‘ da ḥāzır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 64*). [*intizāmī,]*
 İrdi çün **İntizāmī**‘ye o şadā
 Özge āvāz-idi ğarīb edā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 21*). [*intizāmī*‘ye,]
 Herkes iflāsa vardı boy egdi
İntizāmī‘ye daḥı pāy degdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 84*). [*intizāmī*‘ye,]
İntizāmī göricegiz her çend
 İrmemişdi metā‘a hīç gezend (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 15*). [*intizāmī,]*
İntizāmī bu ḥālī kıldı me‘āl
 İtdi bu nükteyi o demde ḥayāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 76, Mısra 1*). [*intizāmī,]*
İntizāmī revān olup ol-dem
 Ḥaylī kimseyle bilece ḥurrem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 78, Mısra 21*). [*intizāmī,]*
 Şaklayup **İntizāmī** hırkasını
 Bi‘z-zarūrī dutardı arkasını (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 79, Mısra 13*). [*intizāmī,]*
İntizāmī görüp göyüندی özi
 İltimāsına döyimedi yüzi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 80, Mısra 25*). [*intizāmī,]*
İntizāmī biraz me‘āl itdi
 Dikkat-ile o dem ḥayāl itdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 1*). [*intizāmī,]*

İntizāmī bu hālî çün gördi

Maḥzar-ı kâḍide örü-durdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 39*). [*intizāmī,]*

İntizāmī çü şirretin gördi

Ol daḥı şirrete örü-durdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 59*). [*intizāmī,]*

Olma yārān degme bed-baḥta

Olma ḥām **İntizāmī** ol puḥte (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 70*). [*intizāmī,]*

Konağın **İntizāmī'nüñ** şoricek

Buldı dikildi yanına göricek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 53*). [*intizāmī'nüñ, -nüñ*

]

İntizāmī başına ğam üşdi

Vardı vahdet diyārına düşdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 82, Mısra 1*). [*intizāmī,]*

Eyle perhîzi **İntizāmī** şudan

Ceyş-i ğam seni başmasun pusudan (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 73*). [*intizāmī,]*

İntizāmī çıkup çün oldı revān

Cānı tekrār cisme geldi hemān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 79*). [*intizāmī,]*

İntizāmī o ḥavfı dut ma'zūr

Kurtarup keçeñi şudan kaça-gör (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 87*). [*intizāmī,]*

İntizāmī hevāya yeltenme

Degme bir rûzgāra aldanma (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 99*). [*intizāmī,]*

İntizāmī süre süre nā-çār

Varup itdi yine Budun'da qarār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 84, Mısra 37*). [*intizāmī,]*

İntizāmī de ol-dem itdi me'āl

Hîç cā'iz degül didi ihmāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 86, Mısra 15*). [*intizāmī,]*

İntizāmī'ye didi sen sağ ol

Şimdilük düşdi Foça'ya saña yol (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 87, Mısra 9*). [*intizāmī'ye,]*

İntizāmī görüp bu ğavġāyı

Eyler-iken ğazāya da'vāyı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 111*). [*intizāmī,]*

Pes ḥakīr **İntizāmī'ye** de o dem

Mīr-i mezbūr itdi luṭf u kerem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 29*). [*intizāmī'ye,]*

İntizāmī de itdi 'azm-i vaṭan

Aşicek anca kūh u deşt ü demen (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 98, Mısra 7*). [*intizāmī,]*

Ol zamān **İntizāmī'nüñ** fikri

Nā-gehān sevmiş-idi bir bikri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 57*). [*intizāmī'nüñ, -*

nüñ]

İntizāmī oturdu çün oraya

Arkasın virmiş oldı pencereye (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 101, Mısra 3*). [*intizāmī,]*

İntizāmī düşündi efkâra

İrte ölmekden özge yok çâre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 103, Mısra 3*). [*intizāmī,]*

Şadr-ı meyḥāneye irüp bir gün

İntizāmī içüp mey-i gül-gün (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 104, Mısra 2*). [*intizāmī,]*

İntizāmī'yi şadrda göricek

Ol maḳām-ı melāḥate iricek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 104, Mısra 7*). [*intizāmī*'yi, -yi]

İntizāmī'ye eyledi 'izzet

Her cihet birle eyledi rağbet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 105, Mısra 17*). [*intizāmī*'ye,]

Bosna idi anuñ dahı aşı

İntizāmī'ye çıkdı ḥod nesli (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 105, Mısra 22*). [*intizāmī*'ye,]

Kurdı otağın eyledi 'işret

İntizāmī'ye itdi çok 'izzet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 20*). [*intizāmī*'ye,]

Bir şehir **İntizāmī** ḥvābindan

Uyanup ditrer ıztırābindan (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 1*). [*intizāmī,]*

İntizāmī bunu çün işitdi

Anı görmeklige murād itdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 11*). [*intizāmī,]*

İntizāmī idelüm istiğfār

Şad hezārān hezār bār hezār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 51*). [*intizāmī,]*

İntizāmī sözüñi uzatma

Gel geçen yağmura nemed dutma (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 33*). [*intizāmī,]*

İntizāmī bu ḥālī fikr eyle

Dāyimā nām-ı Hakk'ı zıkr eyle (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 47*). [*intizāmī,]*

İntizāmī'nüñ esb-i lāğarı hem

Silkinüp tolar-ıdı gözleri nem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 57*). [*intizāmī*'nüñ, -nüñ]

İntizāmī'ye luṭf idi kārı

Soñ dem imān ide Ḥudā bārı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 35*). [*intizāmī*'ye,]

İtdi cümle ḡanīmeti teslīm

İntizāmī de aldı ḥişşe-i sīm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 38*). [*intizāmī,]*

Ḥālīn itdi çü luṭfına teslīm

İntizāmī de ol dem oldı za'im (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 48*). [*intizāmī,]*

Laḥmuke laḥmī oluban yidi yıl

İntizāmī'ye itdi luṭf-ı cezāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 60*). [*intizāmī*'ye,]

İntizāmī görüp bu aḥvālî

Eyleyüp ḥaylî cür'et-i 'ālî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 19*). [*intizāmī*,]

İntizāmī belâ-keş ü maḥzûn

Yiñi yiñi elemlere meftûn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 75*). [*intizāmī*,]

Bir gün oturdı **İntizāmī** meger

Fikri bu kim cihândan ide ḥazer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 143, Mısra 1*). [*intizāmī*,]

İntizāmī'yi eyleyüp da'vet

Saňa lâzım sefer didi elbet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 143, Mısra 5*). [*intizāmī*'yi, -yi]

İntizāmī saňa o ḥûb-nihâd

Hem mu'allim olur u hem üstâd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 21*). [*intizāmī*,]

Olma iy **İntizāmī** gel ġâfil

Olmasun işbu fursatuñ zâyil (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 47*). [*intizāmī*,]

İntizāmī işitdi bu ḥaberi

Eyledi ḥâtırına çün eşeri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 145, Mısra 1*). [*intizāmī*,]

İntizāmī'ye didi pes paşa

Cümlenüñ ismin eyle var inşâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 145, Mısra 29*). [*intizāmī*'ye,]

İntizāmī orada ḥâzır idi

Bunlaruñ sözlerine nâzır idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 147, Mısra 1*). [*intizāmī*,]

Mektebe **İntizāmī** varur-idi

Sebakın ḥocasından alur-idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 150, Mısra 1*). [*intizāmī*,]

İntizāmī'ye geldi pes ġayret

Lâzım oldu yirin vire elbet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 150, Mısra 17*). [*intizāmī*'ye,]

İntizāmī'ye eyledi teklif

Bile varmağı eyledi ta'rîf (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 151, Mısra 13*). [*intizāmī*'ye,]

İntizāmī meger o günlerde

Kâtib olmışdı kâdî- 'askerde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 155, Mısra 1*). [*intizāmī*,]

At meydânı seyrine yārân

İntizāmī bile olunca revân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 156, Mısra 4*). [*intizāmī*,]

İntizāmī çün aldı bu ḥaberi

Şevḳ cânına eyledi eşeri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 156, Mısra 41*). [*intizāmī*,]

İntizāmī'ye anda itdi ḥitâb

Yaz bu sūrî ola bir özge kitâb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 156, Mısra 13*). [*intizāmī*'ye,]

İntizāmī didi kalem ehli

Yine eyler o semtine meyli (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 33*). [*intizāmī,]*

İrdi çün **İntizāmī**'ye bu haber

Kula mevlâsı hoşdur itse nazar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 11*). [*intizāmī'ye,]*

İtdiler **İntizāmī**'ye çü haber

Pâdişeh luţfin ol haberde sezer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 27*). [*intizāmī'ye,]*

İntizāmī görünce bu hâli

Çıkıdı gözinden 'âlemüñ mālı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 13*). [*intizāmī,]*

Pâdişāhuñ hazīnesine sezā

İntizāmī o şükri eyle edā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 54*). [*intizāmī,]*

'Aqlına hıffet olmadın ilkā

İntizāmī iderdi haylī şafā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 4*). [*intizāmī,]*

Eyle iy **İntizāmī** şükr-i Hudā

Çekmedügüñ cihānda var mı belā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 81*). [*intizāmī,]*

İntizāmī'ye hayli itdi cefā

Didi hey derdmend vā-hayfā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 15*). [*intizāmī'ye,]*

İntizāmī cihāndan itdi hāzer

'Âleme püşt [ü] pāy urup yek-ser (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 160, Mısra 3*). [*intizāmī,]*

İntizāmī didüm saña tekrār

Mā-mezāya çü itdün istiğfār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 161, Mısra 1*). [*intizāmī,]*

İntizāmī bu hālet üzre iken

Cidd ü cehdi bu gāyet üzre iken (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 161, Mısra 29*). [*intizāmī,]*

İntizāmī Kerīm'dür aña laķab

Kendü hālinde ola rüz u şeb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 3*). [*intizāmī,]*

İntizāmī bu yüzden itdi cevāb

İtmedün bunda fikr ü re'y-i şavāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 164, Mısra 11*). [*intizāmī,]*

Hem hayır-hıvāhı hem muħibbi idi

İntizāmī'ye şefķat-ile didi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 164, Mısra 6*). [*intizāmī'ye,]*

Hāşılı **İntizāmī** diķķatde

Hıķ kuşūrı ķomadı ğayretde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 1*). [*intizāmī,]*

Varicek ķamusı ziyāretine

İntizāmī'ye gör 'ibāreti ne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 10*). [*intizāmī'ye,]*

İntizāmī'ye geldi çün nevbet

Sū'-i zu'mından irişüp hālet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 13*). [*intizāmī'ye,]*

İntizāmī'ye bu katı geldi

Nāvek-i 'ār yüregini deldi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 23*). [*intizāmī*'ye,]

İntizāmī dahı bile gitdi

Hîç ğarazsuz ğazāya meyl itdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 53*). [*intizāmī*,]

İntizāmī orada yazdı şarīḥ

Fethine bir kaşide vü tārīḥ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 71*). [*intizāmī*,]

İntizāmī'nüñ anası nā-gāh

Bu seferden o dem olup āgāh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 39*). [*intizāmī*'nüñ, -nüñ]

Ol gelen çıkdı atına bindi

Göricek **İntizāmī** de indi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 30*). [*intizāmī*,]

İntizāmī yayan hevā bārid

Qoçı yanınca bir yalan şahid (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 59*). [*intizāmī*,]

İntizāmī'nüñ anda ḥuddāmı

Kaçdı atlarla gör bu ālāmı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 7*). [*intizāmī*'nüñ, -nüñ]

Nefse nefsi idi göçen gitdi

Ol kişi **İntizāmī**'ye yetdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 24*). [*intizāmī*'ye,]

İrişüp **İntizāmī** ol yāre

İtdi ārām orada bir pāre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 171, Mısra 3*). [*intizāmī*,]

İntizāmī bakınca kıçında

Gördi bir cüz'ī furça içinde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 171, Mısra 15*). [*intizāmī*,]

İntizāmī o demde ğayret-ile

Uğradı bi'z-żarūrī ḥayret-ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 19*). [*intizāmī*,]

İntizāmī bu kerre uşlandı

Bunca miḥnet ki çekdi añlandı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 29*). [*intizāmī*,]

İntizāmī cihāna meylüñ yok

Hîç eyü yatlusına meylüñ yok (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 174, Mısra 7*). [*intizāmī*,]

İntizāmī'ye itdi bu söz eşer

Ġayrı efkārdan idince ḥaz̄er (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 1*). [*intizāmī*'ye,]

İntizāmī gel eyle istizān

Pāy-būs-ı vezīr-i şāh-ı cihān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 177, Mısra 43*). [*intizāmī*,]

İntizāmī du'ācı bendesidür

Dāyim o kapunuñ figendesidür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 187, Mısra 9*). [*intizāmī*,]

Niçe bir **İntizāmī** bu şekva

Hasb-ı hālūñ işide ger paşa (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 187, Mısra 39*). [*intizāmī,]*

İntizāmī kuluñ ayakda koma

Cürm ü 'işyān anı düşürdi ğama (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 11*). [*intizāmī,]*

Saňa ey **İntizāmī** daħl idenler

Bu takrîr itdügüñi işidenler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 45*). [*intizāmī,]*

Olur paşa çü pîr olana hāmī

Hamûş olup sözi kes **İntizāmī** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 60*). [*intizāmī,]*

Du'âsın **İntizāmī** eyle tekrâr

Ķamu ehl ü 'iyālūñ ile her bār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 205, Mısra 25*). [*intizāmī,]*

İder pîr olana çok ihtirāmı

Murāda tañ mı irse **İntizāmī** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 205, Mısra 40*). [*intizāmī,]*

İntizāmī'de kalmadı reftâr

At zebūn niçe eylesün güftâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 69, Mısra 39*). [*intizāmī'de, -de]*

Varup Ürgüp'de eyledi ārām

İntizāmī'yle rûz u şeb hoş-kām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 124, Mısra 8*). [*intizāmī'yle, -y, -le]*

intizāmī-nüvāz: *İntizâmî seven.*

Yüce yirlerden eyleyüp perdāz

Rahm idüp oldu **İntizāmī-nüvāz** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 44, Mısra 8*). [*intizāmī-nüvāz,]*

irdi: *Gelmek.*

Mîr İshāk'a **irdi** müjde ile

Öyle müjde ki virdi şabrı yile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 122, Mısra 23*). [*irdi, --di]*

ishāk': *İshāk Çelebi 16. yüzyılın zeki,sözden anlayan,sözü,sohbeti zevkle dinlenen ve güzel şiir söyleyen şairlerdendir.*

Mîr **İshāk'a** viricek haberi

Zāhir oldu melāletūñ eşeri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 35*). [*ishāk'a, -a]*

Mîr **İshāk'a** irdi müjde ile

Öyle müjde ki virdi şabrı yile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 122, Mısra 23*). [*ishāk'a, -a]*

Az zamān içre Mîr **İshāk'a**

Üngürüs serhadine müştāka (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 124, Mısra 19*). [*ishāk'a, -a]*

Emr-i şāhī irişicek ol hīn

Mīr **İshāk**'ı eyleyüp ta' yīn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 124, Mısra 2*). [*ishāk*'ı, -'ı]

İtdiler 'özü-ile orada şenā

Mīr **İshāk** itdi saña du' ā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 104, Mısra 12*). [*ishāk*,]

Mīr **İshāk** idince böyle cevāb

İki üç merd-i çāpük itdi şitāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 23*). [*ishāk*,]

Ġayrı 'asker nider saña sözi kes

Mīr **İshāk** 'askeri saña bes (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 114, Mısra 6*). [*ishāk*,]

Döndi pes sancağına Mīr **İshāk**

Dağı 'asker ki oldu idi otağ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 15*). [*ishāk*,]

Hamdülillāh zihī güzīn zamān

Mīr **İshāk** ola bize mihmān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 44*). [*ishāk*,]

Mīr **İshāk** emr-i şāhī ile

Furşat u nuşret-i İlāhī ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 120, Mısra 29*). [*ishāk*,]

Mīri **İshāk** beg-durur Gula'nuñ

Uğramañ yanına ırak tolanuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 132, Mısra 29*). [*ishāk*,]

Döndi ġāzīler ile Mīr **İshāk**

Uyhudan līk oldu tākāt tāk (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 21*). [*ishāk*,]

Mīr **İshāk**'uñ işidüp haberin

Nova'ya varup itdügi seferin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 104, Mısra 19*). [*ishāk*'uñ, -uñ]

Nāmına dinilür anuñ **İshāk**

Ol senüñ tākātuñı eyler tāk (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 21*). [*ishāk*,]

Ġanı mānendi Mīr **İshāk**'uñ

Begler içre güzīni āfākuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 53*). [*ishāk*'uñ, -uñ]

işit-: *Haber almak, öğrenmek.*

Bu cevābı **işidicek** küffār

Küfri ezber okıdılar tekrār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 132, Mısra 33*). [*işidicek*, -icek]

işle-: *İşlemek, "tesir etmek bağlamında."*

Yunup arınup oldu eyü kişi

Akça her bir kapuda **işler** işi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 46*). [*işler*, -r]

işret: *İçki içme, eğlenme.*

Ol kitāb-ı güzīn didi 'işret

Mīve-i cennete virür lezzet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 15*). [*'işret,]*

istanbul: *İstanbul şehri.*

Şehri **İstanbul'uñ** gedā yiri mi

Ne şanursın bu bī-nevā yiri mi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 21*). [*istanbul'uñ, -un]*

Ol zamānda ki hāzret-i paşa

Oldı **İstanbul** içre donanma (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 44*). [*istanbul,]*

İtdüm **İstanbul'ı** didi mesken

İtmişem 'ahdi taşraya gitmen (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 151, Mısra 15*). [*istanbul'ı, -ı]*

Eşkini gözden ağıdup çün sıl

Geldi **İstanbul'a** 'ale't-ta'cıl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 96, Mısra 18*). [*istanbul'a, -'a]*

Üsküdār'a çü geldi devlet-ile

Geçdi **İstanbul'a** sa'ādet-ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 24*). [*istanbul'a, -'a]*

Eyledüñ çün üçincide cür'et

Geldüñ **İstanbul'a** zihī ğayret (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 98*). [*istanbul'a, -'a]*

iste-: *Talep etmek.*

Geh yoķuşda gehī inişde gemi

Gemiye binsün **isteyen** elemi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 72*). [*isteyen, -y, -en]*

istihār: *Meşhur olma, ünü yayılma.*

Vaşf-ı hālūñ velī çü bula nızām

İstihāruñ cihānda ola tamām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 6, Mısra 6*). [*istihāruñ, -uñ]*

i'tizār-: *Özür dileme, mazeretini bildirme.*

Kellesi kızduĝını çün gördi

İ'tizār-ile üstine sürdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 38*). [*i'tizār-ile, -ile]*

jāle: *Çiğ (Sabah vakti yaprak ve çimenlerde oluşan su damlacıkları.).*

Oturur gördi niçe nā-kāmı

Yer bulımazdı **jāle** ser-gerdān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 40, Mısra 15*). [*jāle,]*

Görđi yārānı derd-ile nā-çār

Āh-ı serd idüp ağladı **jāle**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 40, Mısra 31*). [*jāle,]*

Eyledüñ derd ile yāhud nāle

Şubḥ-dem ağzuñı arar **jāle**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 41, Mısra 32*). [*jāle,]*

Gül ruḥını çü dutdı tebhāle

Hañçere düşdi görüben **jāle**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 94, Mısra 24*). [*jāle,]*

jeng: (*Fars.*) *Pas, küf, zeng.*

Dürüg-āmīz re'yüm bilmediler

Göñül mir'ātu **jengin** silmediler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 198, Mısra 6*). [*jengin, -i, -n]*

kaba: *Büyük.*

Çıkarup şapkasın **ķabā** başlu

Durup ayağa ger kiçi ger ulu (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 19*). [*ķabā,]*

kaba: *Kaftan, elbise.*

Lāle cām-ı Cem aluban eline

Şokdı la'īn **ķabāsını** beline (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 58*). [*ķabāsını, -sı, -n, -ı]*

kaba: *Gür ve geniş.*

Lāle itmişdi cāmesini ķabā

Olsa çigdem 'aceb mi başı **ķaba**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 28*). [*ķaba,]*

ķabahat: *Uygunsuz hareket, çirkin, yakışksız davranış, suç, kusur, töhmet.*

Anda sevmek sevilmeķ 'ādet imiş

Fāriğ olana key **ķabāḥat** imiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 123, Mısra 38*). [*ķabāḥat,]*

Gitdi ol ķaldı bu tefekkürde

Hep **ķabāḥatlerin** tezekkürde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 60*). [*ķabāḥatlerin, -ler, -i, -n]*

Özge ğaflet 'aceb fezāḥatdur

İzine uğramak **ķabāḥatdur**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 80*). [*ķabāḥatdur, -dür]*

ķabak: *Şarap kabı, kadeh.*

Ėonca geldi **ķabaĖı** toptolu mey

Meclis ehlini tā ki eyleye ĥay (*Tuhfetü'l-İhvān, Mesnevi 115, Mısra 59*). [*ķabaĖı, -ı*]

ķabar-: Ağırılığı artmadan hacmi büyümek.

Ol ışık şandığı kimesne meger

ķabarup cismi ile toldı maķar (*Tuhfetü'l-İhvān, Mesnevi 119, Mısra 32*). [*ķabarup, -up*]

ķabar-: (*Vücûdun herhangi bir yerinde*) Deri üstünde ufak şişlikler, kabarcıklar peydâ olmak.

Şişdi **ķabardı** herkes öyke ile

Atda tākāt mı ķaldı pīle-y-ile (*Tuhfetü'l-İhvān, Mesnevi 84, Mısra 11*). [*ķabardı, -dı*]

ka'be': Mekke'de bulunan, Müslümanlarca kible olarak kabul edilen ve hac ibadeti yapılırken tavaf edilen kutsal yer.

Ka'be'ye gitmeden ķala ĥuccāc

Böyle zulm itmemiş durur Ĥaccāc (*Tuhfetü'l-İhvān, Mesnevi 182, Mısra 27*). [*ka'be'ye, -ye*]

ķabil: Mümkün, uygun olan.

Ĥaķīrūñ kendü ĥaţtı oldı taĥşiş olıcak fermān

Velī tebdīli **ķābildür** 'ināyet itse paşa ger (*Tuhfetü'l-İhvān, Kaside 1, Mısra 6*). [*ķābildür, -dur*]

Ol ecilden okunması **ķābil**

Cān u dilden du'āya yok ĥāyil (*Tuhfetü'l-İhvān, Mesnevi 188, Mısra 61*). [*ķābil,]*

ķabil: (Ar.) Kabul eden, alan, alıcı.

Maġsilūñ her birinde āvīze

Hīç **ķābil** mi anda perhīze (*Tuhfetü'l-İhvān, Mesnevi 18, Mısra 10*). [*ķābil,]*

ķabūl: Kabul, razı olma, alma.

Ĥaķ **ķabūlı** du'āsı muţtarruñ

Şun'ı yokdur ol arada ġayruñ (*Tuhfetü'l-İhvān, Mesnevi 103, Mısra 19*). [*ķabūlı, --ı*]

ķabza: Kılıcın sapı.

Ḳabzasına alup cihānı ol ān

Ḳalb-i ‘dāya oldı tır-efşān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 85*). [*ḳabzasına, -sına*]

kaç-: *Bulunması gereken bir yerden zor kullanarak veya hileyle ayrılmak, firar etmek.*

Ḳamumuz baş yoluñda kesdürevüz

Türk ḳanda **ḳaçarsa** bulduravuz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 22*). [*ḳaçarsa, -ar, -sa*]

kaç-: *(Birinden veya bir şeyden) Kurtulmak için süratle uzaklaşmak.*

Ger serāba ilişür olsa gözi

İki günlük yola **ḳaçardı** özi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 98*). [*ḳaçardı, -ar, -dı*]

Ḳaçduğınca yanaşdı yanlarına

Ardların aldı düşdi pāylarına (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 84, Mısra 17*). [*ḳaçduğınca, -duğ, -ınca*]

Azı **ḳaçmış** çoğı kesilmişdür

Oḳ atup yayları yasılmışdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 123, Mısra 17*). [*ḳaçmış, -mış*]

Çam şakız gibi yapışur gitmez

Büy-ı ḳatrānsuz **ḳaçup** yitmez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 32*). [*ḳaçup,*]

Gāhī bir ḥālet irişürdi saña

Ḥavf idüp **ḳaçuban** gelince baña (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 28*). [*ḳaçuban, -uban*]

Ḳıymaz emn ü emān taleb idene

Gitmez ardınca **ḳaçuban** gidene (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 114, Mısra 16*). [*ḳaçuban, -uban*]

İntizāmī’nüñ anda ḥuddāmı

Ḳaçdı atlarla gör bu ālāmı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 8*). [*ḳaçdı, -dı*]

İp olup **ḳaçdı** pāy-bend itdi

[...]rıyup yüz akça ḥod gitdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 25*). [*ḳaçdı, -dı*]

Ḥāşā-lilāh nifāḳ ide ‘āḳıl

Buğz-ile kīnden **ḳaçar** kāmīl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 50, Mısra 20*). [*ḳaçar, -ar*]

Kāfirüñ oldı tārūmār ālāyı

Bozulı düşdi **ḳaçdılar** tolayı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 135, Mısra 16*). [*ḳaçdılar, -dı, -lar*]

kaç: *Kaç tane; pek çok.*

Süsenüñ ne dili var ide ‘ayân

Sünbülün **kaç** başı var anda beyân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 94, Mısra 8*). [*kaç,]*

kaç: *"kaç" belgisiz sıfatı.*

Sünbülün **kaç** başı var ide nüvâz

Verd çāk-i kabā idüp oturur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 40, Mısra 20*). [*kaç,]*

kaç-gör: *Kaçmaya bak.*

İntizāmī o havfı dut ma‘zūr

Kurtarup keçeñi şudan **kaç-gör** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 88*). [*kaç-gör,]*

kaçan: *Ne zaman.*

Kaçan istense bulunur oldu

Ol mizâc-ile rağbetin buldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 147, Mısra 9*). [*kaçan,]*

kaçar: *Gitmek.*

Havf-ile bakınup yanına **kaçar**

Her ne efvâhdan ola şadır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 6*). [*kaçar,]*

kaçın-: *Herhangi bir işi yapmaktan geri durmak.*

Biribirini görmemiş geçinür

Sû’-i zannından illerün **kaçınur** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 36*). [*kaçınur, -(u)r]*

kaçış-: *Kaçışmak.*

Anlara biñ görünmiş-idi biri

Kaçışup dirdi birbirine giri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 113, Mısra 26*). [*kaçışup, -up]*

kaçur-: *(Ağzından) sakladığı, söylemek istemediği bir şeyi boş bulunup söyleyivermek.*

Öykesin her kişi geçürse bize

Nâ-sezâ sözlerin **kaçursa** bize (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 25, Mısra 24*). [*kaçursa, -sa]*

kaçurma-: *Kaçırmak.*

Şāhı anda **kaçurmada** ‘asker

Bunda şāh u gedā düğün eyler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 154, Mısra 7*). [*kaçurmada, -da*]

kad: Boy.

Bu temāşāda otururdu hāzīn

Olmuş-iken bu hüzn-ile **kadi** ham (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 40, Mısra 39*). [*kadi,]*

kadar: Ölçüsünde, derecesinde, gibi, dek, miktarda.

Herkese irdi bu **kadar** hüsran

Bunca māl u menāl olup sūzān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 19*). [*kadar,]*

Tag **kadar** lücceye yürek mi döyer

Nūh tūfānına kürek mi döyer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 69*). [*kadar,]*

Bunca cem‘iyyet o **kadar** enbūh

Cümlesini tağıtdı ol endūh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 94, Mısra 33*). [*kadar,]*

Her sipāhīsi gayret-ile za‘īm

Beg **kadar** her za‘īm hūlkı kerīm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 26*). [*kadar,]*

Bu beter iş olur degül kışsa

Bu **kadar** bes-durur bize hışşe (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 113, Mısra 30*). [*kadar,]*

Ābdest alacak **kadar** kudret

Virdi Hāk ol za‘īfe bī-minnet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 118, Mısra 7*). [*kadar,]*

Bir kazaḍur ki bu **kadar** geldi

Geldi tīr-i kader yirin buldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 45*). [*kadar,]*

kadd: Boy, endam, kamet.

Kaddi ham çengveş figān iderek

Şavt ide nāle zār idüp her reg (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 11, Mısra 9*). [*kaddi, -i]*

Buğz-ile kīni eyleyüp iş güç

Kaddinūñ kaşrı ile şan Ye‘cūc (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 29, Mısra 4*). [*kaddinūñ, -i, -nūñ]*

Miṣl-i sūsen dilin uzatmaya tā

Çün-benefşe hamīde **kaddi** dü-tā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 63, Mısra 16*). [*kaddi, -i]*

kadeh: Su ve benzeri içkileri içmeye yarayan bardak.

Bezm-i meyde olardağı ‘unvân

Bir **ḳadeḥ** virmedür ulu iḥsân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 30*). [**ḳadeḥ**,]

ḳadem: *Adım.*

Her **ḳademde** urulsa ger yolumuz

Ḥaḳ çü luṭf eyleyüp alur elümüz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 25, Mısra 21*). [**ḳademde**, -de]

ḳader: *Allah tarafından ezelde belirlenen hükümlerin bütünü, alın yazısı, kısmet.*

Başîret ehlidür evvel nazarda

Bu luṭfi kılmış aña Ḥaḳ **ḳaderde** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 62*). [**ḳaderde**, -de]

ḳadh: *Ayıbını söyleyerek çekiştirme, yeme, zemmetme, tânetme. Kubbealtı Lugatı.*

Şâ‘iri medḥ göklere uçurur

Ḳadh illâ ki yirlere geçürür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 40*). [**ḳadh**,]

ḳādî: *Hakim.*

Ḳādî gördi vü itdi redd-i selâm

Ayağın ḳalkup eyledi ikrām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 9*). [**ḳādî**,]

Ḳādî dervîş-nihād imiş nuḥsend

Bir gürüşa boynın egdi itmedi red (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 11*). [**ḳādî**,]

Nāmı ‘Osmân bir büyük **ḳādî**

Ola andan yüce Ḥudâ râzî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 164, Mısra 1*). [**ḳādî**,]

Aña iḥvân idi o sâbıklar

Ol Süleymân **ḳādî** ile ‘Ömer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 164, Mısra 4*). [**ḳādî**,]

Bir ğaraḏ ideyin diyü **ḳādî**

Ceḥd idüp ya‘nî ḥâlet-i mâzî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 5*). [**ḳādî**,]

Ḳādîlar arasında şöhretde

‘İlmi ile ‘amelde ğāyetde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 156, Mısra 11*). [**ḳādîlar**, -lar]

Ḥoca idüp ḳarındaşına murād

Ḳādîdan ‘arz alup ider bî-dād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 150, Mısra 8*). [**ḳādîdan**, -dan]

Diñledi **ḳādî** sözlerin bir bir

İntizāmî cevâbda ḥâzır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 1*). [**ḳādî**,]

Ꞑılıç altından irdiler sehme

Ꞑādī bir āhdan yire düşdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 122*). [*Ꞑādī,]*

Ꞑādī- 'asker: *Eskiden ilmiye sınıfının en yüksek rütbelerinden biri.*

Ꞑādī- 'asker idi Çivi-zāde

Aña ol mansıb itdi āmāde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 155, Mısra 3*). [*Ꞑādī- 'asker,]*

İntizāmī meger o günlerde

Kātib olmuşdı **Ꞑādī- 'askerde**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 155, Mısra 2*). [*Ꞑādī- 'askerde, -de]*

Ꞑādīkōy: *İstanbul'un Anadolu Yakası'nda yer alan ilçelerinden birisidir.*

Ösek'ün arası vü **Ꞑādīkōyi**

Günde bir kez varur gelürdi gemi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 55*). [*Ꞑādīkōyi, -i]*

Ꞑadīncık: *Kadīncık II küçümseme ifadesi ile söylenmiştir.*

Ahşamuñ soñrasında Ꞑapumuza

Bir **Ꞑadīncık** irişdi Ꞑapumuza (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 4*). [*Ꞑadīncık,]*

Ꞑādīr: *Her şeye gücü yeten, muktedir.*

Gerçi miñnet-pezīr dünyādur

Ꞑādīr-iseñ efendi dön yā dur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 44, Mısra 16*). [*Ꞑādīr-iseñ, -ise, -n]*

Bu düşiş nice olduğı zāhir

Gör ne luṭf itdi ol yüce **Ꞑādīr**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 140, Mısra 10*). [*Ꞑādīr,]*

Biz gedāyuz meger yüce **Ꞑādīr**

Luṭfi ile bize ola nāzır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 145, Mısra 25*). [*Ꞑādīr,]*

Meded hīç böyle var mı zulm-i zāhir

Revā gör[ür] mi anı yüce **Ꞑādīr**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 194, Mısra 22*). [*Ꞑādīr,]*

Müttehemsiz niçesine dir-idi

Böyle hāzır cevāba **Ꞑādīr** idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 11, Mısra 24*). [*Ꞑādīr,]*

Ꞑadīrgā: *Hem yelken hem kürekle yol alan, özellikle Akdeniz'de kullanılmış bir savaş gemisi.*

Aldı bunca **Ꞑadīrgālar** memlū

Rū-be-rū āşikār 'ayān bellū (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 45*). [*Ꞑadīrgālar, -lar]*

Pes tonatdı iki **ķadırķa** ol ān

Didi varuñ ķaber aluñ pinhān (*Tuhfetü'l-İhvān, Mesnevi 113, Mısra 1*). [*ķadırķa,]*

ķadr: *Değer, itibar, haysiyet.*

Şaķalın dutdı ķaņķer aldı ele

Tā ki mel'ūn **ķadri** n'oldı bile (*Tuhfetü'l-İhvān, Mesnevi 92, Mısra 10*). [*ķadri, -i]*

Bu ķizmet 'uhdesinden sen gelürsin

Bu 'asker **ķadri**n ahvālin bilürsin (*Tuhfetü'l-İhvān, Mesnevi 192, Mısra 14*). [*ķadri, -i, -n]*

İtdi **ķadrince** her ğarībe 'atā

Zīre bu idi maķşad-ı aķşā (*Tuhfetü'l-İhvān, Mesnevi 73, Mısra 23*). [*ķadrince, -ince]*

Ĥod debīreyn-i şāhideyn-i ķavī

Eylemez naķş u zād **ķadr-i** cevī (*Tuhfetü'l-İhvān, Mesnevi 142, Mısra 88*). [*ķadr-i, -i]*

Ĥadri her kişinüñ muķadderdür

Nā-gehān istene pederden üzüm (*Tuhfetü'l-İhvān, Mesnevi 36, Mısra 28*). [*ķadri, -i]*

İtdi iķsān u eyledi taķsīn

Beyne'l-aķrān **ķadri**n itdi ğüzīn (*Tuhfetü'l-İhvān, Mesnevi 62, Mısra 20*). [*ķadri, -iñ]*

ķadr-i: *Kıymet, değer.*

Zahm-ı topdan yakup durur dāęı

Ĥadr-i engüşt teninde yok şağı (*Tuhfetü'l-İhvān, Mesnevi 127, Mısra 10*). [*ķadr-i,]*

ķāf: *Arap alfabesindeki kaf harfi.*

Ĥışşā-i miķnetüñ diye ķün **ķāf**

Her kim iştise bağrın ide şikāf (*Tuhfetü'l-İhvān, Mesnevi 6, Mısra 31*). [*ķāf,]*

'Ayn ağız açup 'aynın itdi beyān

Ĥāf bağrın şikāf idüp bārī (*Tuhfetü'l-İhvān, Mesnevi 38, Mısra 19*). [*ķāf,]*

ķafādār: *Kafa dengi, arkadaş.*

Rezmüñ oldı siper **ķafādārı**

Başdı bağrına çok cihāndārı (*Tuhfetü'l-İhvān, Mesnevi 91, Mısra 89*). [*ķafādārı, -ı]*

ķafes: *Kafes.*

Ṭūtī-i sebz-ḥaṭṭ u sükker-ḥā

İtdi ḥākī **kafeſde** çün me'vā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 97, Mısra 6*). [*kafeſde, -de*]

Her medār oldı zergerüñ **kafeſi**

Aşılur çevre gevherüñ niçesi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 67, Mısra 29*). [*kafeſi, -i*]

kāfi: *Yeten, yetişen, elveren, yeterli, kifâyet eden.*

Maşrabayla o meşreb-i şāfi

Aralarında içülür **kāfi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 30*). [*kāfi,]*

Degme bīmāra kaṭresi **kāfi**

İy taḫbüm cevābdur şāfi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 49*). [*kāfi,]*

Anlara bir işāretüm **kāfi**

Himmet-i pādīşāh ḥod vāfi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 137*). [*kāfi,]*

kāfir: *Allah'ın varlığını inkar eden.*

Şāh-ı İslām'a olmağın ṭāğī

Ṭiğ **kāfirle** oldı kan yağı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 86, Mısra 6*). [*kāfirle, -le*]

Niçesin **kāfirüñ** esir itdi

Çoğı ṭamuya kellesüz gitdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 137*). [*kāfirüñ, -ün*]

Ḥāşılı şındı **kāfirüñ** çerisi

Karşu durmağa ḳalmadı birisi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 139*). [*kāfirüñ, -ün*]

Uşda irişdi **kāfirüñ** çerisi

Ḳaraya ayağın ḳodı sürisi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 107, Mısra 13*). [*kāfirüñ, -ün*]

Yirlü yirine vardı hep ümerā

Muṣṭarib oldı **kāfir-i** bed-rā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 131, Mısra 42*). [*kāfir-i, --i*]

Kāfire irişür varur cāsūs

Mīr-i gāzī uş irdi dir efsūs (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 134, Mısra 1*). [*kāfire, -e*]

Kāfirüñ oldı tārumār ālāyı

Bozulı düşdi ḳaçdılar ṭolayı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 135, Mısra 15*). [*kāfirüñ, -ün*]

Ol maḥal Jaḳa'nuñ civārı imiş

Hep yarar **kāfirüñ** medārı imiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 8*). [*kāfirüñ, -ün*]

Olmasa ol şu arada ammā

Kāfirüñ biri bulmaz-ıdı rehā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 12*). [*kāfirüñ, -ün*]

Ṭutulan **kāfirüñ** yararını hep

Gönderüp ḳapuya o 'ālī-neseb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 39*). [*kāfirüñ, -ün*]

Çetesi **kāfirūn** gelür bir gün

Ṭavaruñ ol yirüñ ider sürgün (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 148, Mısra 15*). [*kāfirūn, -üñ*]

Kāfirūn cūdı ne yā kendüsi ne

Küfri gālib o cūd anuñ nesine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 79*). [*kāfirūn, -üñ*]

Her yirüñ **kāfiri** çeküp 'asker

Küh u şahrā idi tolu leşker (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 179, Mısra 7*). [*kāfiri, -i*]

kāfir: *Kāfir, acımasız.*

Kāfirūn her zamānda takvıyeti

Ḳamu meclisteki muşāḥabeti (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 179, Mısra 31*). [*kāfirūn, -üñ*]

kāfirī būnyād: *Kāfirlere ait yapı. II Sağlam yapı.*

Her bir ev berk **kāfirī-būnyād**

Andan almış nümunesin Şeddād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 19*). [*kāfirī-būnyād,]*

Oldı çok ṭāḳ-ı **kāfirī-būnyād**

Hey müselmānlar ḥarāb-ābād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 82, Mısra 15*). [*kāfirī-būnyād,]*

kāfūr: *Kafur ağacından elde edilen, beyaz ve yarı saydam, kolaylıkla parçalanan, çok ıtırılı madde.*

Miṣl-i 'aṭṭār külbe-i ḥaḍrā

Şardı **kāfūra** nāfesin ḡabrā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 67, Mısra 32*). [*kāfūra, -a*]

kāğıd: *Hamur durumuna getirilmiş türlü bitkisel maddelerden yapılan, yazı yazmaya, baskı yapmaya, bir şey sarmaya yarayan kuru, ince yaprak.*

Biñ ğuruşa şatula bir **kāğıd**

Böyle bāzāra kim diye kāsıd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 1*). [*kāğıd,]*

Mīrīden **kāğıd** aldı sultānī

Yazdı Yāḳūt ḥaṭṭına sānī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 33*). [*kāğıd,]*

Bir günün seyrini ḳalīl ü keşīr

İtdi bir **kāğıd** üstine taştīr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 156, Mısra 22*). [*kāğıd,]*

Bırakdı **kāğıd** u ḥāme elinden

Devātın kīseye ḳodı bilinden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 25*). [*kāğıd,]*

Bir büyük **kāğıda** idüp inşā

Arada toğru harf yok hāşā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 27, Mısra 5*). [*kāğıda, -a*]

Vir haber naqd-ı rāyic-ile gele

Al gurusını **kāğıdın** vir ele (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 4*). [*kāğıdın, -ı, -n*]

kahr: *Dert, keder, acı, gam, üzüntü.*

Qıl mücerreb özüñi **kahrı** ile

Qıl mülemma‘ emini zehri ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 64, Mısra 13*). [*kahrı, -ı*]

kahramān: *Kahraman, İran'ın eski hükümdarlarından. Gazap ve kahriyle meşhûr olup "Kahraman-ı Katil" lakabı ile anılmıştır. Sevgilinin yan bakışı için kullanılmıştır.*

Kahramān görse anı rezminde

Kahrı ile olur ser-efgende (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 134, Mısra 15*). [*kahramān,]*

kahve: *Maruf tohum ki kavrulup tahn olunduktan sonra kaynatılıp içilir. Bu tohumun şerbetine de kahve denilir.*

Kethudāya biri gelüp tenhā

Biñ gurus işte didi **kahve** behā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 129, Mısra 8*). [*kahve,]*

İçüp **kahve** yiyüp berş ile afyün

İder tül-i emel efzûndan efzûn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 47*). [*kahve,]*

kā'il: *Razı olan, kabul eden.*

‘Azle **kā'il** degül ele girmez

Başını virür ol ili virmez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 73*). [*kā'il,]*

Kimesnenüñ hākı olmadı zāyil

Edānī vü e‘ālī hākka **kā'il** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 200, Mısra 20*). [*kā'il,]*

kā'ināt: *Dünya, alem, cihan.*

Gezerken kâtib olan **kā'inātı**

Elinde hāme vü bilde devātı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 23*). [*kā'inātı, -ı*]

kak-: *Dikmek.*

Haylī kazuk **kakup** gelen ilişür

Gidecek yol bulımayup ilişür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 27*). [*kakup, -up*]

kakı-: *Kızmak, öfkelenmek.*

Şāha böyle diyince ol cāsūs

Ƙaƙıyup beglere didi efsūs (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 111, Mısra 2*). [*ƙaƙıyup, -y, -up*]

kakma-: *Kızmak, öfkelenmek II Kusur söylemek.*

Daħı **ƙaƙmadın** o şîr-i nerri

Geldi her cānibüñ ĥod ilçileri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 181, Mısra 41*). [*ƙaƙmadın, -dın*]

kākül: *Alna düşen kısa kesilmiş saç, perçem.*

Kāküli kelle-püşdan çıka ger

‘Aƙl-ı ‘uşşāƙı tağıdur yek-ser (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 49*). [*kāküli, -i*]

kal-: *T. Kalmak.*

Ne seƙāmet idügi añlanmaz

Her gören irteye **ƙalur** şanmaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 38*). [*ƙalur, -ur*]

Güşmāl oldu bir daħı bu aña

Fıkr idüp **ƙaldı** bu arada ƙaña (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 76, Mısra 30*). [*ƙaldı, -dı*]

Der-hemîn bul atun-ıla **ƙalma**

Nāfe-i miski ĥabbeye alma (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 47*). [*ƙalma, -ma*]

Kimse ƙalmaz bularda ‘ādetdür

Ger **ƙalursa** ulu ĥıyānetdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 133, Mısra 32*). [*ƙalursa, -ur, -sa*]

Bî-kes olan kimesne ebter olur

Kendü a ‘māli defteriyle **ƙalur** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 42*). [*ƙalur, -ur*]

kal: *Ar. Söz, lakırdı, laf.*

Ser-güzeştüm füzūndan efzūn

Ĥālden taşra **ƙalden** bîrūn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 10, Mısra 12*). [*ƙalden, -den*]

Oƙıyup yazmadur leʔāfet-i nās

Pusuda **ƙaldı** ĥāme vü ƙırtās (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 80*). [*ƙaldı, -dı*]

kal-: *Bir durum oluşmak, bir hale girmek.*

Ʀoğrulup fikr-i bed iden cāhil

Kec me’āliyle **ƙala** pā-der-gil (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 36*). [*ƙala, -a*]

Kim bakar baña lutfuña **qaldum**

Hālüm ağlaya eşkümi şaldum (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 39*). [*qaldum, -du, -m*]

Bir heyulâ idi hemân cismi

Qalmış eşbâhınıñ hemân resmi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 12*). [*qalmış, -mış*]

kal-: *Olduğu yeri ve durumu koruyamamak, sürdürmemek.*

Kimse **qalmaz** bularda ‘âdetdür

Ger qalursa ulu hıyânetdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 133, Mısra 31*). [*qalmaz, -ma+z*]

kal-: *Bir mekanda bulunmak, durmak, hareket etmemek.*

Biz şikâr olduk uş şikâre gelüp

Ayağumuzla şaydgehde **qalup** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 113, Mısra 28*). [*qalup, -up*]

Köprüsinüñ öte yanını bulup

Qaşkatı kendüsi vü atı **qalup** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 4*). [*qalup, -up*]

kal-: *Elde bulunmak.*

Vardı hasbî elinde dirlügi yok

Qalmaz illâ anuñ ki erlügi yok (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 58*). [*qalmaz, -maz*]

Geldi vü gitdi **qaldı** hoş nâmı

Şühedâ ile ola ârâmı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 51*). [*qaldı, -dı*]

Qalmasun hîç birisinüñ eşeri

Sañadur ehl-i gayretüñ nazarı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 109*). [*qalmasun, -ma, -sun*]

kal-: *Kalmak.*

Ru' üsuñ şüreti koynumda **qaldı** bir hamâyildür

İçinde derc olan lutf ile ihsân gönlümi egler (*Tuhfetü'l-İhvân, Kaside 1, Mısra 9*). [*qaldı, -dı*]

Alduğın virdi virdügin aldı

Yüzi qarası kendüye **qaldı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 64*). [*qaldı, -dı*]

Ne kürek **qaldı** ne dümen ol ân

Bâl u per aşdı murğ-ı bî-dermân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 47*). [*qaldı, -dı*]

Unuduldu kürek dümen **kıaldı**

Kıçdan önden şu öñlerin aldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 21*). [*kıaldı, -dı*]

Gitdi ol **kıaldı** bu tefekkürde

Hep kıabâhatlerin tezekkürde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 59*). [*kıaldı, -dı*]

Ehl-i inşâfa **kıaldı** hep işümüz

Şâyed inşâfı göstere düşümüz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 145, Mısra 23*). [*kıaldı, -dı*]

Şâhibine ne **kıala** hîç dimez

Yine kıor kendünüñ adını yimez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 37*). [*kıala, -a*]

Mü' min olan bu hıdmeti almaz

Kimsenüñ hâkı kimsede **kıalmaz**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 46*). [*kıalmaz, -maz*]

Bâ-huşuş ol ki yaşın almışdur

Binmeden inmeden de **kıalmışdur**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 42*). [*kıalmışdur, -mış, -dur*]

Şışdı kıabardı herkes öyke ile

Atda tākāt mı **kıaldı** pîle-y-ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 84, Mısra 12*). [*kıaldı, -dı*]

Üngürüs mülki **kıaldı** mihtersüz

Şanki bir keşti idi lengersüz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 67*). [*kıaldı, -dı*]

Dirliği yok recâda **kıalmışdur**

Kudretince du'âda **kıalmışdur**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 187, Mısra 30*). [*kıalmışdur, -mış, -dur*]

Asker-i şâha yâ cevâb ola mı

Böyle bu intikâmumuz **kıala** mı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 26*). [*kıala, -a*]

Yok durur sâhil-i necâta güzâr

Gözden ırulı **kıalsa** dâr u diyâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 106*). [*kıalsa, -sa*]

Böyle tiryākiler görüp şevkı

Kanı kıururdu **kıalmayup** zevkı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 52*). [*kıalmayup, -ma, -y, -up*]

Kendü eyler yine su'âle cevâb

Kıaldı bu hâl üzre niçe zamân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 36, Mısra 41*). [*kıaldı, -dı*]

kal-: (Bir sebepten dolayı) Yapacağı şeyi yapamamak, gideceğı yere gidememek, yapmaktan veya gitmekten mahrum olmak.

Pādişehden bulara mehl ildi

Didi bu yıldağı sefer **qaldı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 176*). [*qaldı, -dı*]

Qalmamış vaz'-ı sâbıkuñ eñeri

Minḥati oldı miḥnete tebdıl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 8*). [*qalmamış, -ma, -mı*]
]

kal-: Kalıcı olmak, varlığını sürdürmek.

Kendününñ 'askeri ile yaluñuz

Fıkr idüp işbu arada **qaluñuz** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 38*). [*qaluñuz, -uñuz*]

Niçesinden rehā bulam dirseñ

Mülk ü taḥtuñda ger **qalam** dirseñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 114, Mısra 10*). [*qalam, -am*]
]

Leşker-i Çın ki lengerin aldı

'Asker-i kır qarada **qaldı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 120, Mısra 14*). [*qaldı, -dı*]

Ol qaşāvetle mürd olup mel'un

Qaldı oğulları budur maẓmūn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 52*). [*qaldı, -dı*]

Hüsn-i dilber fenā bulur zāhir

İşbu defter velī **qalur** bāhir (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 62, Mısra 12*). [*qalur, -ur*]

Qalur mı yoḥsa böyle işbu bozgun

Feraḥ hıç bulmaya mı qalb-i maḥzūn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 190, Mısra 3*). [*qalur, -ur*]
]

Seferüñ adın añmadan **qaldı**

Baḥr-ı rāḥatda lengerin şaldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 31*). [*qaldı, -dı*]

Nice **qalmaya** zulmet içre semā

Nizelerden yolın yitürdi şabā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 63*). [*qalmaya, -ma, -ya*]
]

Kendü gitdükde **qala** bir eñeri

Andan ol yazılan vire ḥaberi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 55*). [*qala, -a*]

Ne revādur bu yirde sen **qalasın**

Ya'nī baḥr-ı ferāgata ṭalasın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 143, Mısra 7*). [*qalasın, -a, -sın*]

kal-: (Ardında) kalmak.

Saṇa itdügin aña şanma **qalur**

Bed-nihāduñ ne mümkin ıslāḥı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 33, Mısra 34*). [*qalur, -ur*]

kal'a: Eskiden düşmana karşı koymak ve güvenliği sağlamak için savunulması gereken önemli noktalara yapılan yüksek, kalın duvarlı, burçlu, mazgallı, sağlam ve kuvvetli yapı; kale.

Pes Ösek **kal'asına** çün irdi

'Avn-i Hâk idi dildeki virdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 82, Mısra 7*). [*kal'asına, -s, -i, -n, -a*]

Resne dirler var idi bir **kal'a**

Aña evvel şalam didi hud'a (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 37*). [*kal'a,]*

Kal'a görünmez-idi 'askerden

Kim durur dil ala o leşkerden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 113, Mısra 17*). [*kal'a,]*

Dil aluñ bize **kal'a-i** Nova'dan

Ol boğaz içre eglenüñ âvadan (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 113, Mısra 3*). [*kal'a-i,]*

Çün Gula'nuñ civârına girdi

Ya'nî ol **kal'a** kurbine irdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 126, Mısra 2*). [*kal'a,]*

Akıdup **kal'adan** anı yir yir

Bend bend idüp ayagın bir bir (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 126, Mısra 11*). [*kal'adan, -dan]*

Kal'anuñ şanki yoğsul u bayı

Sermiş etrâfa atlas-ı mâ'î (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 126, Mısra 21*). [*kal'anuñ, -nuñ]*

Kal'ayı almış araya bir cüy

Ya'nî bir nehr-i hûb u ter dil-cüy (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 126, Mısra 5*). [*kal'ayı, -y, -i]*

Kal'a hemvâr şanki pâre-i seng

Dil-i pülâd-ı yârveş katı berg (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 7*). [*kal'a,]*

Dibi ka'r-ı zemînde ağzı anuñ

Kal'a fevķında sicnidür oranuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 28*). [*kal'a,]*

Bir yeñi **kal'aya** urula esās

Ola meşhûr ol ucda beyne'n-nās (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 128, Mısra 5*). [*kal'aya, -ya]*

İl üşüp **kal'aya** el urdılar

Resm ü kernâmesini kırdılar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 131, Mısra 7*). [*kal'aya, -ya]*

Kal'aya dek segirdüm eyler-idi

Kal'aya yetişen bulur mededi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 14*). [*kal'aya, -ya]*

Ḳal'aya dek segirdüm eyler-idi

Ḳal'aya yetişen bulur mededi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 13*). [*Ḳal'aya, -ya*]

Ol zamānda meger ki ol ḥaşerāt

Didi nāmın o **Ḳal'anuñ** heyhāt (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 22*). [*Ḳal'anuñ, -nuñ*]

Segedin **Ḳal'asına** çün geldi

Ṭuna'dan yaña kendüyi şaldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 61*). [*Ḳal'asına, -sı, -na*]

Ḳal'a ta'mire olmağın muḥtāc

Bir hücum ile ḥod olur tārāc (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 179, Mısra 13*). [*Ḳal'a,]*

Ḳal'ada bulunan şağır ü kebir

Ehl-i tīmār u ger nefer ger mīr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 179, Mısra 9*). [*Ḳal'ada, -da*]

İdicek bunca ḍarb-ile ḥarbi

Ḳal'ayı āḥir aldılar ḍarbī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 179, Mısra 30*). [*Ḳal'ayı, -yı*]

Egri ile Ḳaniye **Ḳal'aları**

Anlara tābi' olan illeri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 89*). [*Ḳal'aları, -lar, -ı*]

Maḳşada irdi oluban vāşıl

Ḳal'anuñ içine girüp ḥāşıl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 53, Mısra 8*). [*Ḳal'anuñ, -(n)uñ*]

Pes kürek çalup açdılar yelken

Dutdılar **Ḳal'a-ı** Nova'ya dümen (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 113, Mısra 8*). [*Ḳal'a-ı,]*

Ḳal'a ḥışn-ı ḥaşindür yek-ser

Ṭāk-ı Keyvān'a ḳulleler hem-ber (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 17*). [*Ḳal'a,]*

Çevirüp **Ḳal'a** gibi dāyiresin

Aluben içeriye zāviyesin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 56, Mısra 27*). [*Ḳal'a,]*

kalb: *Yürek, gönül.*

Gözedür şadrı rezmdē dāyim

Ḳalb yarmaḳda olalı ḳāyim (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 78*). [*ḳalb,]*

Ḳalb yarup niçe cihāndārı

Şıdı irüp 'ināyet-i Bārī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 135*). [*ḳalb,]*

Cevşenüñ **ḳalbi** şāf āyinedür

Andadur şüreti mu'āyenedür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 103*). [*ḳalbi, -i*]

Ḳalbi oldu defātir-i 'ālem

Nireden gelse bir ḡarīb ādem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 95, Mısra 27*). [*ḳalbi, -i*]

Mîr-i mezbûrdan icâzetle

Ķalb ü hâţır şafâ irâdetle (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 124, Mısra 12*). [**Ķalb**,]

Heybet irdi simâkine feleküñ

İrdi zilzâl **Ķalbine** semeküñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 133, Mısra 12*). [**Ķalbine**, -i, -n, -e]

Şıla semtine gitdi pes fikri

Vaţanuñ düşdi **Ķalbine** zikri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 64*). [**Ķalbine**, -i, -n, -e]

Her kimüñ himmeti bülend oldu

Ķalbi nûr u şafâ ile  oldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 80*). [**Ķalbi**, -i]

Uyanup  oldı **Ķalbi** şev i ile

 ayrı ef arı cümle virdi yile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 160, Mısra 35*). [**Ķalbi**, -i]

 albine âdemüñ irişse fera 

İrse ma şûda zâyil olsa tera  (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 13*). [**Ķalbine**, -i, -n, -e]

Vâlide didi ey oğul  ayfâ

Sefer olmaz mı **Ķalbüñe** ilkâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 44*). [**Ķalbüñe**, -üñ, -e]

 o inüñ içi  o tolu eş âl

Kendü oldu piyâde **Ķalbi** melâl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 32*). [**Ķalbi**, -i]

 albi olmış defâtir-i 'âlem

Nireden gelse bir  arîb âdem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 39*). [**Ķalbi**, -i]

Yirine biri ge di oldu kıral

 o tolu oldu **Ķalbi** fikr-i mu âl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 54*). [**Ķalbi**, -i]

İtdi serdâr anı  ün iz'ân

 utdı **Ķalbinde** işbu sırrı nihân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 183, Mısra 10*). [**Ķalbinde**, -in, -de]

Düşdi her ** albe** dürlü dürlü  ümân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 133*). [** albe**, -e]

Artdı  ünden  üne  ü sermâye

Mûm-iken ** albi** oldu ta   aya (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 40*). [** albi**, -i]

Başı  âllü  olı kemend içre

 albi âhense de  ör p pâ-mâl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 41*). [** albi**, -i]

Oldı ** albinde** işbu na ş-ı nigâr

 ayrı ef arı eyledi inkâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 25*). [** albinde**, -i, -n, -de]

Ḳalbi nūr-ı şafâ ile tıldı

Rûz u şeb bu durur du‘âmuz hep (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 84*). [*ḳalbi, -i*]

Ḳalbden **ḳalbe** yol muḳarrerdür

Dilde maṭlûb ḥod muşavverdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 100, Mısra 3*). [*ḳalbe, -e*]

Geldi andan daḥı çü **ḳalbe** ğınâ

Cümleden lâyiḥ oldı cāna ‘anâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 141, Mısra 7*). [*ḳalbe, -e*]

Ḳalbden ḳalbe yol muḳarrerdür

Dilde maṭlûb ḥod muşavverdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 100, Mısra 3*). [*ḳalbden, -den*]

Ġoncanuñ **ḳalbi** ḳan ile tıldı

Gel beru gör ḳaranfüli ser-bâz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 40, Mısra 26*). [*ḳalbi, -i*]

Ḥâtırına yörenduġınca ğubâr

Ḳalbi tılar ḥarâret-ile şerâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 38*). [*ḳalbi, -i*]

Çäre itmezdi saña ehl-i nifâḳ

Herkesuñ **ḳalbi** tılar-idi vifâḳ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 38*). [*ḳalbi, -i*]

kaldur-: *Kaldırmak.*

Ḳaldurup yükledince bir yanın

Dayadup yükledür o bir ġayrın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 45*). [*ḳaldurup, -up*]

Bu ta‘accüb degül midür ḥaylî

Ḳaldurur ḥortımı ile fîli (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 84, Mısra 28*). [*ḳaldurur, -(u)r*]

kalem: *Yazı yazmaya mahsus araç.*

Tünd olup yazmaḳ içün aldı **ḳalem**

Cevr-i dehri ‘Uṭârid ide raḳam (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 21, Mısra 5*). [*ḳalem,]*

Yâ kılıç yâ **ḳalem** gerek elde

Tâ hünerver olasın ol ilde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 52, Mısra 33*). [*ḳalem,]*

Yâ kılıç yâ **ḳalem** gerek elde

Tâ ki mergûb olasın ilde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 123*). [*ḳalem,]*

Çün **ḳalem** birle ser-firâz olduñ

Niçe işkâle çäre-sâz olduñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 125*). [*ḳalem,]*

Şan‘atı kâtibüñ **ḳalem** iledür

Şanma âsân velî elem iledür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 41*). [*ḳalem,]*

Erde lâzım durur kılıç yâ **ḳalem**

Ser-firâz olup ilde ola ‘alem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 177, Mısra 29*). [*ḳalem,]*

kalem-kārī: *Kalem işi, nakışlı.*

Servler yir yirin **ķalem-kārī**

Görse Tübā olur nigünsārı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 69*). [*ķalem-kārī,]*

kalender: *Derviş.*

Ķal'a-i enderūnı ĥod yekser

Cismi yanuk **ķalendere** beñzer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 2*). [*ķalendere, -e]*

İstikāmetle urmış 'ışķa ķadem

Ķün-ķalender soyunmış idi o dem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 43, Mısra 12*). [*ķün-ķalender,]*

Rezme 'uryān girür dilāverdür

Ĥayderī tāc-ile **ķalenderdür** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 54*). [*ķalenderdür, -dür]*

kalk-: *Kalkmak.*

Ķādī gördi vü itdi redd-i selām

Ayağın **ķalkup** eyledi ikrām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 10*). [*ķalkup, -up]*

Dayanacak yire oturu baķar

Pirdür şan 'aşā ile **ķalkar** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 46*). [*ķalkar, -ar]*

Ķalkdı fi'l-ĥāl ol aradan gitdi

'Azli ġayretle ihtiyār itdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 155, Mısra 25*). [*ķalkdı, -dı]*

Yandurur birkaç aķçeyi eline

Gice **ķalkar** gider girü yolına (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 52*). [*ķalkar, -ar]*

Uyĥudan şanasın ki uyandı

Ķalkmak için eline tayıandı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 118, Mısra 6*). [*ķalkmak, -mak]*

kalkan: *Kalkan (Eski savaşlarda savaşçının kılıķ, kargı, mızrak ve ok darbelerine karşı kendini korumak için sol elinde tutarak kullandığı siper).*

Rezmgehde cihānı dutdı duĥān

Yüzi ķinin nice yusun **ķalkān** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 30*). [*ķalkān,]*

kallāř: *Kalleş, hileci, döneķ.*

Ağzuñ arar sözün dile alma

Bakma hâk olduğunu **ķallāşa** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 49*). [*ķallāşa, -a*]

Rind-i âfâķ u dehr **ķallāşı**

Ezelî var-idi münāsebeti (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 37, Mısra 4*). [*ķallāşı, -ı*]

ķalma-: Var olmamak, yok olmak.

Rūyî zerd itdi ķasret-i dīnār

ķalması fūls-i aķmeri deyyār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 40*). [*ķalması, -dı*]

Kimse yanında **ķalması** deyyār

Yār u iķvānı oldu hep ağyār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 80, Mısra 21*). [*ķalması, -dı*]

Hāşılı şındı kāfirūñ ķerisi

ķarşu durmağa **ķalması** birisi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 140*). [*ķalması, -dı*]

Ťağ u Ťaş geydi cümleten mātem

Dīde **ķalması** olmaya Ťolu nem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 94, Mısra 18*). [*ķalması, -dı*]

AŤ u Ťon mŭlk ü māl **ķalması**

Raķm idŭp kimse sāye şalması (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 145, Mısra 21*). [*ķalması, -dı*]

Yoldan ırulsun ol ayak bağı

Girŭde hīķ **ķalması** yağı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 36*). [*ķalması, -sun*]

ķalması ķŭnķi gelmedŭk Ťāğī

Hīķ ķalması bir ayak bağı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 197*). [*ķalması, -dı*]

ķalması ķŭnķi gelmedŭk Ťāğī

Hīķ **ķalması** bir ayak bağı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 198*). [*ķalması, -dı*]

Gedālar bay u bay oldu şafāda

Kimesne **ķalması** hergiz cefāda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 200, Mısra 26*). [*ķalması, -dı*]

İntizāmī'de **ķalması** reftār

At zebŭn niķe eylesŭn gŭftār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 69, Mısra 39*). [*ķalması,]*

Bir iki gŭn geķince ol bed-kīş

ķalması hāŤırında bir teşvīş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 52*). [*ķalması,]*

ķalmış: Kalmak, bulunmak.

Hŭb-ı ģaflet cihānı almış-idi

Her kişi hŭbgeħde **ķalmış-idi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 14*). [*ķalmış-idi, -idi*]

ķām: Arzu, istek, emel. II Mutluluk.

Hıce alma şatulsa bir cāhil

Kām ile başda yir ider kāmīl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 8, Mısra 18*). [*kām,]*

kamçı: *Ucuna ince deri, meşin veya ip bağlanmış bir değnekten ibaret vurma aleti, kırbaç.*

Tab'ıñ atına **kamçıdur** ihsān

Qanda kaşd itseñ eyler ol cevlan (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 35*). [*kamçıdur, -dur]*

kamer: *Ar. Ay, mâh.*

İşbu da'vâ sorulur olsa eger

Sābitāt ile anda hāzır **kamer** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 16*). [*kamer,]*

Yılduzı düşkün olmasın mı **kamer**

Bunca yaşlar döküldi şām u şehir (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 94, Mısra 15*). [*kamer,]*

Zāyiridür güneş çü şām u şehir

Yiridür türbedarı olsa **kamer** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 96, Mısra 34*). [*kamer,]*

kāmet: *Boy.*

Anuñ ardında durmuş-ıdı bir at

Ża'fdan **kāmeti** olup iki kat (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 106, Mısra 8*). [*kāmeti, -i]*

Var 'ömrini 'ilme şarf ide tā

Cidd ile **kāmetini** ide dü-tā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 14*). [*kāmetini, -i, -n, -i]*

kāmīl: *İlim, fazilet ve hünere sâhibi, mânevî meziyetleri bakımından belli bir olgunluğa erişmiş (kimse).*

Fāzılı **kāmīli** Sitanbul'ıñ

Ehl-i nazmı bu şehir-i mergübuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 37*). [*kāmīli, -i]*

İki şāh işini görmekde **kāmīl**

Te'ennīsüz ide kaç'-ı menāzil (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 198, Mısra 19*). [*kāmīl,]*

Cān-fezā ābı vü hevāsı laţīf

Kāmīl ocağı ādemīsı zarīf (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 123, Mısra 32*). [*kāmīl,]*

Huşūşā şāhumuz sultān-ı 'ādil

Kamu re'yi rezīn ü fikri **kāmīl** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 8*). [*kāmīl,]*

Cem'-i 'irfān tolu her cānib

Halkınuñ çoğı **kāmīl** ü kātib (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 50*). [*kāmīl,]*

Cem ‘-i ‘irfān tolu her cānib

Halkınuñ çoğı **kāmil** ü kātib (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 50*). [*kāmil,]*

Hıçe alma şatulsa bir cāhil

Kām ile başda yir ider **kāmil** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 8, Mısra 18*). [*kāmil,]*

Kāmilüñ baķ kemāline sözine

Cāhilüñ ħod kelāmı ne sözi ne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 69*). [*kāmilüñ, -ün]*

kamu: *Hep, bütün.*

Yā ilāhī be-ħaķķ-ı nūr-ı Ĥabīb

Ķamu bīmāra itdüñ anı tabīb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 73, Mısra 38*). [*ķamu,]*

Gök kebūd-iken al reng olmış

Ķamu āfāk cümle deng olmış (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 28*). [*ķamu,]*

Hep ‘avāyık ‘alāyık-ı dünyā

Bi’z-żarūrī **ķamusı** oldu hebā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 42*). [*ķamusı, -s, -ı]*

Ola müstağnī cümle fāniden

Ola ‘ālī **ķamu** edāniden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 76, Mısra 22*). [*ķamu,]*

Geçdi āħir cihān u malinden

Ķamu āmāl u ķıl ü ķālinden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 76, Mısra 26*). [*ķamu,]*

Ķamu fikrinden oldu bu elyak

Üngürüs ‘azmin eyleye muṭlaķ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 77, Mısra 17*). [*ķamu,]*

Cümle Efrenc ili ĥasāret ola

Māl u emlāki **ķamu** gāret ola (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 86, Mısra 4*). [*ķamu,]*

Leşkeri ġarķ-ı āhen idi **ķamu**

Hep müsellaħ güzīde ceyş-i ‘adū (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 41*). [*ķamu,]*

Nice kıydı o ĥazrete gerdün

İtdi ķullarını **ķamu** maħzūn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 94, Mısra 2*). [*ķamu,]*

Āl-i ‘Oşmān vilāyetini **ķamu**

Tābi‘ itdi ķomadı hıç ‘adū (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 95, Mısra 33*). [*ķamu,]*

Ol leb-i baħra idicek güzeri

Eyler-idi **ķamu** ‘adū ĥazeri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 52*). [*ķamu,]*

Ĥile vü āldür **ķamu** kārı

Şimdi oldur bu ceyş sālārı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 13*). [*ķamu,]*

Eldeyin kızb-ise ĥaķāret idüñ

Māl u ehlüm **ķamu** ĥasāret idüñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 112, Mısra 14*). [*ķamu,]*

İtdi anları daḥı cümle taleb
İstedüğini virdiler **ḳamu** hep (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 6*). [**ḳamu**,]
Ḳamu dâr u diyâra emn oldı
Dehr şulḥ u şalâḥ-ıla ṭoldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 9*). [**ḳamu**,]
Hep mefâşıl vedâ‘a başladılar
Ḳamu a‘zâ nizâ‘a başladılar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 12*). [**ḳamu**,]
Bî-ḥaber kendüden **ḳamu** a‘zâ
Birbirin eylemiş vedâ‘ farzâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 33*). [**ḳamu**,]
Dilberinüñ **ḳamusı** yelkenlü
Nefret eyler mi senlü vü benlü (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 57*). [**ḳamusı**, -s, -ı]
Cümle ağalar-ile **ḳamu** nefer
Dutdı her biri meskeninde maḳar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 131, Mısra 39*). [**ḳamu**,]
Yâḥû mefrûz olan **ḳamu** a‘zâ
İddi‘â eyler-ise vâ-veylâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 51*). [**ḳamu**,]
Biz mülâzım ḳuluz **ḳamu** ma‘zûl
Mîr-mîrân du‘âsına meşḡûl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 145, Mısra 17*). [**ḳamu**,]
Üstine kim düşüre ma‘rifeti
Ser-ḥad-âyîn idi **ḳamu** ciheti (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 8*). [**ḳamu**,]
Ḳamu fenn-ile âşinâlığı var
Ger uşûl ü fûrû‘ her ne ki var (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 11*). [**ḳamu**,]
Olmayan nesneyi idüp isnâd
Olmışı yok **ḳamusı** hep icâd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 149, Mısra 4*). [**ḳamusı**, -s, -ı]
Himmet itdi saña **ḳamu** yârân
Lâyıḳuñdur o mecma‘-ı ‘irfân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 156, Mısra 17*). [**ḳamu**,]
Ḳamu eczânüñ ekseri ḳaṭrân
Ol ḡidâyı nice yisün insân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 29*). [**ḳamu**,]
Ḳamu seyrângehi ol âvânüñ
Şöhreti cümle zîr ü bālânüñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 33*). [**ḳamu**,]
Biş yüz ehl-i şanâyi‘üñ **ḳamusın**
Bir iki üç degül **ḳamu** sürüsin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 60*). [**ḳamu**,]
Biş yüz ehl-i şanâyi‘üñ **ḳamusın**
Bir iki üç degül **ḳamu** sürüsin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 59*). [**ḳamusın**, -sın]
Şal‘amı bir yirinde yazmadı bu
Şalavâtı tamām yazdı **ḳamu** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 163, Mısra 6*). [**ḳamu**,]

Lutf-ı Yezdân idi hep fikri

Ni‘mete şükür idi **ķamu** zikri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 2*). [**ķamu**,]

Ķoçisi durdı Şu kenârında

Ķamu âyende reh-güzârında (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 34*). [**ķamu**,]

Pîr olanlar **ķamu** mezelletde

Tâzeler anları mezemmetde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 174, Mısra 25*). [**ķamu**,]

Pâdişāhuñ **ķamu** vilâyetini

Ger bidâyet ü ger nihâyetini (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 31*). [**ķamu**,]

Hod meķâdîr-i nâsı hûb bilür

Ķamu işkâli re‘yi hâll kılar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 44*). [**ķamu**,]

Ķamu Leh Çeh vilâyet-i Erdel

Boğdan Eflâķ cümleten muhtel (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 21*). [**ķamu**,]

Muhtarib-hâl olup **ķamu** Macar

Hırmen-i şabrına düşer âzer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 83*). [**ķamu**,]

Ehl-i küfr almış idi bu haberi

Ortaya geldi **ķamu** ol uç eri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 179, Mısra 6*). [**ķamu**,]

Kâfirüñ her zamânda takvîyeti

Ķamu meclisteki muşâhabeti (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 179, Mısra 32*). [**ķamu**,]

Ķamu derbendlere koyup âdem

Gelene mehli vormeyüp bir dem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 182, Mısra 15*). [**ķamu**,]

Mısr u Şâm u Halep **ķamu** o diyâr

Âl-i ‘Osmân vilâyeti ne ki var (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 182, Mısra 23*). [**ķamu**,]

Ķodı ol evvel itdügi haddi

Beyne beyne idüp **ķamu** cehdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 183, Mısra 44*). [**ķamu**,]

Şarp u teng olmağın **ķamu** yollar

Omuz üstinde geçdi hep toplar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 11*). [**ķamu**,]

Gerçi itdüm **ķamu** günâhı kabûl

Sebb-i aşhâbı görmezem ma‘kûl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 51*). [**ķamu**,]

Ol mübârek-ķadem o tâlî‘i hûb

Ķamu eylûk ki var aña mensûb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 46*). [**ķamu**,]

Geldi şehre ganîmet ile bile

Mağdemi **ķamu** zulmi virdi yile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 48*). [**ķamu**,]

Mâ-mezâdan geçüldi [.....]

İşbu cür‘etle **ķamu** iş bitdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 154*). [**ķamu**,]

Eger üçinci nevbet uğraya şu

Mā-melekden **ķamuya** di el yu (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 194*). [*ķamuya, -y, -a*]

Yine andan durur **ķamuya** ümîd

Bahrî geçmekdür özge lutf-ı cedîd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 211*). [*ķamuya, -y, -a*]

Zerre lutfuñ irerse keffesine

Seyyi' esi **ķamu** ola hasene (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 36*). [*ķamu,]*

Nazm u neşr ehli itdügi tek bu

Her muşannif murâdudur bu **ķamu** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 54*). [*ķamu,]*

‘Āriyetden **ķamusıdur** ‘ārī

Söz alup şatma olmadı kārı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 41*). [*ķamusıdur, -sı, -dur*]

Resûline dūrüd-ı bî-nihāyet

Ķamu aşhâb u âline temāmet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 4*). [*ķamu,]*

Ĥuşûşâ şāhumuz sulţān-ı ‘ādil

Ķamu re'yi rezîn ü fikri kāmîl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 8*). [*ķamu,]*

Ķamu Gürci vü Tağıstān açuk baş

Hücûmına anuñ olmaya pā-dāş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 47*). [*ķamu,]*

Bunı didi vü itdi rūhı teslîm

Yirin buldı **ķamu** te'hîr ü taqđîm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 192, Mısra 20*). [*ķamu,]*

İdüp ta'zîm ile tekrîm ü 'izzet

Ķamu a'yân u erkân itdi hürmet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 194, Mısra 4*). [*ķamu,]*

Ķamu âfâķa vardı bu haberler

İrişdürdi bu aĥbārı çeterler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 1*). [*ķamu,]*

Ĥuşûşâ pâdişeh dāmâdı oldu

O 'izzetler **ķamu** yirini buldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 4*). [*ķamu,]*

Ķamu Leh Çeh Fireng ü Nemçe Tātār

Venedik Papa Dubrovnikle Çasar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 5*). [*ķamu,]*

Ķamu ser-ĥadlerümüz yoklayalum

Bu 'abdi cān u dilden şaklayalum (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 29*). [*ķamu,]*

Ķamu ĥilelerüm yanında muĥtel

Gerekdür baña bir 'ākıl muĥaşşal (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 198, Mısra 13*). [*ķamu,]*

Şehinşāh-ı cihāna nāme maḥtūm

Ḳamu ta' zīm ü tekrīm ile mersūm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 6*). [ḳamu,]

Geyindi vü ḳuşandı zübde-i nās

Bölük bölük **ḳamu** envā' u ecnās (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 40*). [ḳamu,]

Ḥaleb semtine çekdi bārgāhı

Ḳamu ḥükkām oldı ḥāk-i rāhı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 200, Mısra 2*). [ḳamu,]

Sa'ādetle Ḥaleb semtine geldi

Ḳamu eşrāfı istiḳbāl kıldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 200, Mısra 10*). [ḳamu,]

Ḳamu yirlerde vardur dīde-bānı

Ḳurā vü şehirlerde pāsbānı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 201, Mısra 11*). [ḳamu,]

Re'āyā vü berāyā oldı ḥoşnūd

Ḳamu re'yüm şavāb eyledi Ma'būd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 202, Mısra 22*). [ḳamu,]

Bölük ile ağalar şöhret ile

Ḳamu envā' [u] ecnās 'izzet ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 203, Mısra 6*). [ḳamu,]

Ḳamu 'örf ü izāf-ile mevālī

Müretteb lāyıkı ile e'ālī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 203, Mısra 13*). [ḳamu,]

Şehinşāh-ı cihān sultān-ı 'ādil

Ḳamu re'yi rezīn ü 'aḳlī kāmīl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 203, Mısra 26*). [ḳamu,]

Du'āsın İntizāmī eyle tekrār

Ḳamu ehl ü 'iyālūñ ile her bār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 205, Mısra 26*). [ḳamu,]

Zīre zencīr infirāda ḳomaz

Sübḥa idindi **ḳamu** zencīri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 21*). [ḳamu,]

Ḳamu yolcı alay olup durdı

Yanlarına bu daḥı at sürdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 11*). [ḳamu,]

Oldı bay u gedā **ḳamu** yek-ḥāl

Kimse itmezdi kimseye ifdāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 49*). [ḳamu,]

Ḳamumuz baş yoluñda kesdürevüz

Türk ḳanda ḳaçarsa bulduravuz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 21*). [ḳamumuz, -muz

]

Yā ilāhī be-ḥaḳḳ-ı ḥubb-ı Ḥabīb

Ḳamu bīmāra itdūñ anı ṭabīb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 96, Mısra 26*). [ḳamu,]

Ṭolanur **ḳamu** cānibin Gula'nuñ

Aḳkiriş dinilürmiş adı anuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 126, Mısra 7*). [ḳamu,]

Nā-gehānī eline girdi zimām

Olmuş-iken **ķamunuñ** işi tamām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 22*). [*ķamunuñ, -n, -uñ*]

Sālifü'z-zıkr olan Muḥammed Beg

Da'vet-i ḥāş idüp **ķamudan** yeg (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 141, Mısra 2*). [*ķamudan, -dan*]

Saña nā-ḥaķ cefā kılonmuşdur

Zulm u ḥayfuñ **ķamu** bilünmişdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 143, Mısra 16*). [*ķamu,]*

Şordı ḥālını **ķamunuñ** bir bir

Oldı anlardan işbu söz şadır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 145, Mısra 15*). [*ķamunuñ, -n, -uñ*]

Maṭlabin **ķamunuñ** 'ale't-tafşıl

Defter idüp getür baña ta'cıl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 145, Mısra 31*). [*ķamunuñ, -n, -uñ*]

Nazm u neşrūñ **ķamunuñ** ekşerine

Uğrayup vāķıf oldı her birine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 150, Mısra 31*). [*ķamunuñ, -n, -uñ*]

Cümlenden öñ o mecma'a irişüp

ķamudan şoñra gitmege dürişüp (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 161, Mısra 28*). [*ķamudan, -dan*]

Aña şāhid degül mi bunca ḥıref

Dillerince **ķamuya** virdi şeref (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 58*). [*ķamuya, -ya*]

Cümlenüñ şordı ḥālını bir bir

Hep mücāb oldılar **ķamu** yir yir (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 12*). [*ķamu,]*

Ceyş-i İslām olup **ķamu** me'mūr

Nıyyeti feth-i ḳal'a-i mezbūr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 29*). [*ķamu,]*

Ol oliceķ re'is-i küttābı

ķamu āmāde devlet esbābı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 177, Mısra 16*). [*ķamu,]*

Kimi Çingān u kimisi Etrāk

Ḥile vü ḥud'ada **ķamu** çālāk (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 182, Mısra 6*). [*ķamu,]*

Gidiceķ dünyeden eyā ma'būd

Bir du'ādur **ķamudan** [ol] maķşūd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 38*). [*ķamudan, -dan*]

Bu pā-bendi **ķamu**ya itmişem ben

Velīkin buña hergiz çāre bilmen (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 198, Mısra 7*). [*ķamuya, -y, -a*]

Ķamudan özge itdi iltifâtı

Ħaşûduñ görüben uçdı hayâtı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 203, Mısra 27*). [*ķamudan, -dan*]

Ķamu Ħaķ virdüğine şükr iderüz

Soñra ecr-i cezîli fikr iderüz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 45, Mısra 21*). [*ķamu,]*

Diyicek üşdiler başına **ķamu**

Yarağ-ile idüp ķamusu ğulû (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 59*). [*ķamu,]*

Ķamunuñ işbudur murādâtı

Ħaķ ķabûl ide cümle ħacâtı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 205*). [*ķamunuñ, -nun*]

Maşrafı ola cümleñüñ andan

Bu tedārük **ķamu** ola benden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 171, Mısra 24*). [*ķamu,]*

Cān u dil **ķamudan** olup menfūr

İtmedi ħātırā birisi ħuṭūr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 16, Mısra 41*). [*ķamudan, -dan*]

Ne yirde kim fesād ehlin işitdi

O varmadın **ķamunuñ** işi bitdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 200, Mısra 4*). [*ķamunuñ, -nuñ*]

Beyne'l-insān o pūşış-i a'lā

Ķamunuñ tatlısı durur bu ğidā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 8, Mısra 14*). [*ķamunuñ, -nuñ*]

Vāķı'ā gördi **ķamudan** aḥsen

Ẓikri dilde ḥadīṣ-i ḥubb-ı vaṭan (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 16, Mısra 51*). [*ķamudan, -dan*]

Her biri bir mesīreye tālib

Oķuyup yazmağa **ķamu** rāġıb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 58*). [*ķamu,]*

Rā çü izhār kıla bu rāyı

Deng ü lāl ide **ķamu** bed-rāyı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 6, Mısra 26*). [*ķamu,]*

Meşnevī vü ğazel **ķamu** eş'ār

İtdi beytū'l-ferahda ḥūb iş'ār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 16, Mısra 35*). [*ķamu,]*

Dillerine gelen **ķamu** mestūr

Ṭoġrusı hep kelām-ı Ħaķ mestūr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 27, Mısra 9*). [*ķamu,]*

Berü ḥussād bir yire geldi

Şeyṭanet baḥrine **ķamu** ṭaldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 27, Mısra 24*). [*ķamu,]*

Mā-melek virdüğün **ķamu** zāyi‘
 Āb-ı rüyūña teşnedür ķanmaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 33, Mısra 10*). [**ķamu**,]
 Senden eyler **ķamu** cihân hāzeri
 Saña ķaşd oldı muķkem itme direng (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 24*). [**ķamu**,]
 Çok sebebsüz ġaraż ider nākes
 Aña muķtācdur **ķamu** ‘ālem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 39*). [**ķamu**,]
 Varmadın şer‘e gitmemüz ġabse
 Zūlm-i fāġiş gelür **ķamu** nāsa (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 45, Mısra 16*). [**ķamu**,]
 Zengibāri **ķamu** ķılup ġāret
 Heybetin şaldı ‘āleme ķat ķat (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 51, Mısra 9*). [**ķamu**,]
 Şeh-levend ol yirün **ķamu** ġūbı
 Degmenün var elinde dest-ķūbı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 55, Mısra 41*). [**ķamu**,]
 Ŗamu dervīşleri şalāġ üzre
 Degül ālūde hep felāġ üzre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 56, Mısra 39*). [**ķamu**,]
 O şıġanmış topuķ açuķ ķollar
 Ol efendilere **ķamu** ķullar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 40*). [**ķamu**,]
 Cem‘ olup şehrün ādemīsi **ķamu**
 Maġzar-ı ķāġīye idince ġulū (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 31, Mısra 31*). [**ķamu**,]
 Cümle enfūs **ķamu** hebāya gider
 Şoñ nefes ġāżır olmaz iseñ eger (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 67*). [**ķamu**,]

ķamudan: *Hepsinden, herkesten, her şeyden.*

Şorarsañ ġāş u ‘āma cümlesi dir
 Du‘ā-yı ġayrıdur **ķamudan** elzem (*Tuhfetü'l-İhvân, Kıt'a 3, Mısra 8*). [**ķamudan**,]

ķamusı: *Tümü, hepsi.*

Ėayd-ı ġamdan **ķamusı** āzāde
 Boynı baġlu ayaġı bend içre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 38*). [**ķamusı**,]
 Gel nazar ķıl **ķamusı** ġāżırdur
 Böyle şöġretlü sūr-ı nādirdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 35*). [**ķamusı**,]
 Varicek **ķamusı** ziyāretine
 İntizāmī‘ye ġör ‘ibāreti ne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 9*). [**ķamusı**,]
 Virdiler hep bu ittifāķa rızā
 Eylediler **ķamusı** ġayr du‘ā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 171, Mısra 26*). [**ķamusı**,]

Yağırı çok **ķamusı** bir görünür
 Arķa şan bir kızıl meşin yürinür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 21*). [*ķamusı,]*
 Görüp olmuş **ķamusı** ma'lûmı
 Farķ ider zālîmî vü mazlûmı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 33*). [*ķamusı,]*
 Beg ü begzâde çok **ķamusı** fuḡûl
 İtmeyüp beglüge birini ķabûl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 63*). [*ķamusı,]*
 Diyicek üşdiler başına ķamu
 Yarağ-ile idüp **ķamusı** ġulû (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 60*). [*ķamusı,]*
 İtdi ser- 'askere **ķamusı** ġulû
 İrdi çünkîm tevâtüre bu ġaber (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 28*). [*ķamusı,]*
 Ĥizmetüñ hep bilindi oldı ķabûl
 Re'y ü fikrûñ **ķamusı** hep ma'ķûl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 92*). [*ķamusı,]*
 Eyledi her birisi cem' iyyet
ķamusı geldi itdi teb' iyyet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 146*). [*ķamusı,]*
 (.....) Beç Alaman
ķamusı eylediler 'ahd u peymân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 14*). [*ķamusı,]*
 ķamusı dürlü dürlü şöhet ile
 Çıkup karşıladılar 'izzet ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 203, Mısra 17*). [*ķamusı,]*
 Cümleñüñ aġzı ġod 'acebden 'acîb
 Ehl-i ġayret **ķamusı** 'ār ehli (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 38, Mısra 33*). [*ķamusı,]*
 ķamusı ġalkada oturmuş-idi
 Şöyle ta'zîm ider biri birine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 46*). [*ķamusı,]*
 ķamusı oldı anda ġor u ġaķîr
 Gördi hep cümle anda bay u faķîr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 49, Mısra 33*). [*ķamusı,]*

ķan: *Vücuttaki hayati sıvı.*

Uşanup-durdu çoġı cānından
 Niçeler el yumışdı **ķanından** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 18*). [*ķanından, -ı, -n, -dan]*
 Nîzenüñ **ķan** boyınca aķmış-idi
 Dāmenini biline taķmış-idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 59*). [*ķan,]*
 Seyl idüp **ķanı** cān sebîl itdi
 Dürişüp cür'et-i cezîl itdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 131*). [*ķanı, -ı]*

Ƙan behâsın yiyen levend-i fakîr

Götüren başını etekde haķîr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 49*). [Ƙan,]

Yâ ‘adû **Ƙanını** iderdüm sîl

Yâhu cânım iderdüm anda sebîl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 13*). [Ƙanını, -ını]

Mîr-i mezbûr işitdi bu haberi

Ƙalmadı ‘arızında **Ƙan** eķeri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 123, Mısra 2*). [Ƙan,]

Biñi bir Ƙatre cüşsesince degül

Biri biñ **Ƙan** ider velî hâşıl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 28*). [Ƙan,]

N’itsün uşanmış-idi cânından

Nice cân el yumışdı **Ƙanından** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 50*). [Ƙanından, -ı, -n, -dan]

Şafha-i verd-i sürh şanma odur

Ƙanlu yaşı-ile nâme yazıludur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 96, Mısra 6*). [Ƙanlu, -lu]

Ƙara başı çü **Ƙan-ile** yundı

Rûy-ı zerdi kıızıl güle döndi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 23, Mısra 19*). [Ƙan-ile, -ile]

Eşki-i çeşmine Ƙor-idi **Ƙanı**

Hâne-i ten yıkılır-idi nizâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 50*). [Ƙanı, -ı]

Mâ-melek virdüğün Ƙamu zâyî‘

Âb-ı rûyuña teşnedür **Ƙanmaz** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 33, Mısra 11*). [Ƙanmaz, -maz]

Ƙıpkızıl **Ƙana** olup âlûde

Tütegi geydi ol Ƙarañuda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 22, Mısra 13*). [Ƙana, -a]

Kesdi ümmîdi tatlu cânından

Hod yumışdı elini **Ƙanından** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 22, Mısra 22*). [Ƙanından, -ı, -n, -dan]

Ağız köpürdi Ƙurudı **Ƙanı**

Meyyite döndi Ƙalmadı cânı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 91*). [Ƙanı, -ı]

Ƙan: *Han: hükümdar.*

Sûhte ayrılmaz-idi hîç andan

Hod getürdi vilâyete **Ƙandan** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 31, Mısra 16*). [Ƙandan, -dan]

Ƙanâ‘at: *Azla yetinme, kısımete razı olma.*

Ne **Ƙanâ‘at** ki kenz-i lâ-yefnâ

Şâh olur vâşıl olsa aña gedâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 161, Mısra 17*). [Ƙanâ‘at,]

Ger **kanā‘at** hāzīnesin bulasın

Dāyimü’ d-dehr kāmṛān olasın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 161, Mısra 13*). [*kanā‘at,]*

Hîç **kanā‘atdan** özge yok ma‘den

Ġaflet ider beşer niçün bilmen (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 25*). [*kanā‘atdan, -dan]*

kanat: *Uçma organı, kanat.*

Yatduğın göricek meges acıdı

Bir **kanadını** altına döşedi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 22*). [*kanadını, -ı, -n, -ı]*

kanda: *Nerede.*

Şu şafāsın çıkınca **kanda** bulur

Hep şuyun mācerāsı unudılır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 37*). [*kanda,]*

Hep cevāriḥ olup ‘amel-mānde

Kendü **kanda** necāt ḥod **kanda** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 16*). [*kanda,]*

Hep cevāriḥ olup ‘amel-mānde

Kendü **kanda** necāt ḥod **kanda** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 16*). [*kanda,]*

Ḳamumuz baş yoluḡda kesdürevüz

Türk **kanda** kaçarsa bulduravuz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 22*). [*kanda,]*

Ḳanda varsa fedāyī bir mel‘ūn

Niredeyse ġarīm-keş maġbūn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 132, Mısra 3*). [*kanda,]*

Ḳanda nān u nemek ki yetmiş ola

Dilde aña du‘ā göñülde şenā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 57*). [*kanda,]*

Ḳanda bıraḳduġını hîç bilimez

Şaşuban bir nefes demin alımaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 13*). [*kanda,]*

Kendüyi gördi Foça şehrinde

Yār u iḥvān işitdise **kanda** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 140, Mısra 20*). [*kanda,]*

Ḥaylī ma‘ber maḥūf var anda

N’oldı fülk-i necāt şor **kanda** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 100*). [*kanda,]*

Nāzenīn ‘ömr ḳanı **kanda** şebāb

Ger su‘āl olunursa ḥāl ḥarāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 49*). [*kanda,]*

Ṭab‘uñ atına ḳamçıdur iḥsān

Ḳanda ḳaşd itseñ eyler ol cevḻān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 36*). [*kanda,]*

Virsün icmāl-i sūra ol tafşıl

Ḳanda ise buluñ ale't-ta'cıl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 8*). [*ḳanda,]*

Ḳanda anlar yâ ḳanda bu ednâ

Hâtırâ geldi lîk bir ma'nâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 67*). [*ḳanda,]*

Ḳanda anlar yâ **ḳanda** bu ednâ

Hâtırâ geldi lîk bir ma'nâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 67*). [*ḳanda,]*

Gözlesün **ḳanda** ise erkânı

İtmesün hîç terk dîvânı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 49*). [*ḳanda,]*

Ḳanda hâkim var ise yâ vâlî

İtmediler hârâca ihmâli (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 181, Mısra 43*). [*ḳanda,]*

Ḳanda mel'ün fedâyî varsa nedîd

Kürd ü A'râbî vü gezende 'anîd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 182, Mısra 3*). [*ḳanda,]*

Anı sâlâr o demde **ḳanda** çeker

Vâh fırsat diyü te'essüfde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 20*). [*ḳanda,]*

Pâdişeh kulu var ise **ḳanda**

Cem' olup emre imtişâl iderüz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 36*). [*ḳanda,]*

Eşkiyâ **ḳanda** ise gizlü 'ayân

Ḳatl idüp virme hîç emân u zamân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 107*). [*ḳanda,]*

Ḳanda kim bir mesîreye yitdi

Bile zevk u şafâ ile gitdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 17*). [*ḳanda,]*

Ḳanda fermân olur ise giderüz

Ne kızılbaşî koyavüz ne anı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 38*). [*ḳanda,]*

Ḳanda kondı kazdı niçe kuyu

Ele girenden ellerüñ yûri yu (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 21*). [*ḳanda,]*

Yire geçmez göge uçmaz nice_itsün

Başî korkusu-y-ıla **ḳanda** gitsün (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 201, Mısra 10*). [*ḳanda,]*

ḳanda: "Hani, nerede" anlamlarında soru zarfı.

Ḳanda baksañ kemâlde zeyni

Çîn şanem-hânesidür 'aynı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 65*). [*ḳanda,]*

Meheke naḳd-i fikretüñ uragör

Ḳanda varsañ ri'âyetüñ hâzır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 65*). [*ḳanda,]*

ḳanda: "Nerede" anlamında soru zamiri.

Ḳandadur diyü haşm u diḳḳatle

Kej nazar itdi özge ḥiddetle (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 13*). [*ḳandadur, -dur*]

Ḳanda maḥbûbı var-ise şehriñ

Cem' olurlar maḥalline seyrüñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 37*). [*ḳanda,]*

Ḳanda bulduñ külüñ-i Ferhâd'ı

Kim saña oldı kühdan hâdî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 41, Mısra 9*). [*ḳanda,]*

Ḳanda bir ehl-i ma'rifet gördi

Yanına vardı ḥizmete tûrdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 16, Mısra 15*). [*ḳanda,]*

kand-perver: Şeker gibi söz söyleyen.

tûṭî nuṭḳ-ile **ḳand-perverdür**

Bunca tergîb-ile süḥanverdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 1, Mısra 11*). [*ḳand-perverdür, -dür*]

kandur-: Kandırmak.

Soñ şarâb-ı racîmi virdirme

Ḳandurursa ol şarâba ḳandurma (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 116*).

[*ḳandurursa, -ur, -sa*]

kañgı: "Hangi" soru sıfatı.

Düşine yatdı istiḥâre ile

Ḳañgı şeyḥe yüz urmasını bile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 160, Mısra 10*). [*ḳañgı,]*

Görenüñ ḥâtırında **ḳañgı** yiri

Dura yâdında idicek güzeri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 19*). [*ḳañgı,]*

Bilmezem nice_idüp yâ neyleyeyim

Mihnetüñ **ḳañgısını** söyleyeyin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 20, Mısra 26*). [*ḳañgısını, -sı, -n, -ı*]

Kimi dir derd ile bu Manşûrvâr

Ḳañgı gün olısar 'aceb ber-dâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 48, Mısra 38*). [*ḳañgı,]*

Leyl-i muzlimde zulm idüp zaleme

Ḳañgı mazlûmı düşürür eleme (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 10*). [*ḳañgı,]*

kañgu: Hanginiz.

Zîre 'Osmānlılarla kim çıkışur

Koç yigitlerle **kaṅguñuz** tokuşur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 24*). [*kaṅguñuz, -ñuz*]

kanı: Hani. "Hani, nerede " anlamlarında soru zamiri.

Ḳanı ol rûz-ı devlet ü 'izzet

Ḳanı ol 'İd-ı şevket ü rif'at (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 5*). [*kanı,]*

Ḳanı ol rûz-ı devlet ü 'izzet

Ḳanı ol 'İd-ı şevket ü rif'at (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 6*). [*kanı,]*

Ḳanı bir merd-i çāpük ü çālāk

Bize anı haber ala bî-bāk (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 21*). [*kanı,]*

Ḳanı şî'r ü kitābetüñ n'oldı

Ḳanı neşr ü tilāvetüñ n'oldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 39*). [*kanı,]*

Ḳanı şî'r ü kitābetüñ n'oldı

Ḳanı neşr ü tilāvetüñ n'oldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 40*). [*kanı,]*

Ḳanı mānendi Mîr İshāk'uñ

Begler içre güzîni āfākuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 53*). [*kanı,]*

Olmayan bir zenüñ zebûnı meger

Żabṭ ider er velî **kanı** bir er (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 137, Mısra 30*). [*kanı,]*

Nāzenîn 'ömr **kanı** kanda şebāb

Ger su'āl olunursa hāl ḥarāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 49*). [*kanı,]*

Ḳanı bir merd-i çāpük ü çālāk

'Ālemi cümle geşt ide bî-bāk (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 149, Mısra 15*). [*kanı,]*

Didi yok didi ey kerem **kānı**

Baṅa neyler bu manşib-ı fānî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 41*). [*kānı,]*

Gelmemişdür bilüñ şahîḥ anı

Budun'a böyle bir kerem **kānı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 82*). [*kānı,]*

Yok mütün u şürūḥa ḥod kudret

Sîm ü zer naḳdine **kanı** miknet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 20, Mısra 14*). [*kanı,]*

Hîç birisi meḥārdan çıkmaz

Ḳanı ol-dem ki diḳḳat-ile ḥuşū' (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 53*). [*kanı,]*

Ṭoḡrudan ayruḡa mecāl **kanı**

Şıḳḳdan ḡayrı ḥoş ḥişāl **kanı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 17*). [*kanı,]*

Ṭoğrudan ayruğa mecāl **ḳanı**

Şıdḳdan ğayrı hoş ḥiṣāl **ḳanı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 18*). [*ḳanı,]*

ḳāni': *Kanaat edici, eden, hâlimden hoşnut, nasibine razı.*

Ġayra olur teraḳḳī vü iḥsân

Ol levend **ḳāni'** āferīne hemân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 58*). [*ḳāni',]*

Ol ki **ḳāni'dur** anda yok āzı

Ṭañ mı a'lāya itse pervāzı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 47*). [*ḳāni'dur, -dür]*

ḳanije: *Kaniye eyaleti.*

Egri ile **Ḳanije** ḳal'aları

Anlara tābi' olan illeri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 89*). [*ḳanije,]*

ḳān-ile: *Kan, hayati sıvı.*

Yire düşdi vü ğarḳ-ı ḥûn oldı

Dāmen-i kūh **ḳān-ile** ṭoldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 80, Mısra 6*). [*ḳān-ile,]*

ḳankı: *Hangi.*

Ḳankı ḳapuda dilesün 'öḟrin

Kime 'arz ide kendünün 'öḟrin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 25*). [*ḳankı,]*

ḳānūn: *Yasa, emir, hüküm. Geçerli olan kural.*

O kim **ḳānūna** şer'e ḳāyil olmaz

Başın ḳurtarmağa bir çāre bulmaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 57*). [*ḳānūna, -a]*

ḳap-: *Öğrenmek.*

Sözleri bellü idi ṭarzından

Ḳapar alur cevābı ağızından (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 49, Mısra 12*). [*ḳapar, -ar]*

ḳapa-: *Kapatmak.*

Ḳapuyı açup aldılar içerü

Ḳapadılar ḳapuyı berk girü (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 100, Mısra 24*). [*ḳapadılar, -dı, -lar]*

Mūmı diñdirdiler bunı diyicek

Ev kapusun **kapadılar** katı pek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 101, Mısra 10*). [*kapadılar, -dı, -lar*]

kapu: *Kapı.Bâb.*

Kapu yanında anı bekler imiş

Gelmesi ile göñlin egler imiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 100, Mısra 15*). [*kapu,]*

Ev **kapusu** öñinde şoffadadur

Şekl-i nisvānda içerü giregör (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 100, Mısra 29*). [*kapusu, -sı*]

Tutulan kâfirüñ yararını hep

Gönderüp **kapuya** o ‘ālî-neseb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 40*). [*kapuya, -ya*]

Kūy-ı dildāre meyl idüp durdı

Geldi **kapusını** açuk gördi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 66*). [*kapusını, -sı, -n, -ı*]

Kapuyı açup aldılar içerü

Kapadılar kapuyı berk girü (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 100, Mısra 23*). [*kapuyı, -y, -ı*]

Kapuyı açup aldılar içerü

Kapadılar **kapuyı** berk girü (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 100, Mısra 24*). [*kapuyı, -y, -ı*]

Biriñüz varuban öñinde geçüñ

Taşra **kapuyı** hufyeten bir açuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 103, Mısra 12*). [*kapuyı, -y, -ı*]

Yunup arınup oldı eyü kişi

Akça her bir **kapuda** işler işi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 46*). [*kapuda, -da*]

Rüşvet ol **kapuda** igen münsed

Aldurıvirmecik katı müştred (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 147, Mısra 13*). [*kapuda, -da*]

Ba‘zı hāmîsi olmağın **kapuda**

Kimi yıkmağda vü kimi yapuda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 183, Mısra 1*). [*kapuda, -da*]

Mūmı diñdirdiler bunı diyicek

Ev **kapusun** kapadılar katı pek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 101, Mısra 10*). [*kapusun, -sı, -n*]

İhtilāle düşer diyānetümüz

Her **kapuda** dinür hıyānetümüz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 14*). [*kapuda, -da*]

Ard **kapudan** nihānīce vardı

Yeg öñinden memerr idi ardı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 7*). [*kapudan, -dan*]

Ḳapudan taşra atdı çün kendin

Ḳurtarup gördi Ḥaḳ anuñ ḳaydın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 103, Mısra 15*). [*ḳapudan, -dan*]

Manşib için mülâzemet **ḳapusı**

El **ḳapusı** ekâbirüñ ṭapusı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 74*). [*ḳapusı, -sı*]

Her merâmuñ Ḥudâ iderdi ḳabûl

Ol **ḳapudan** döner mi kimse melûl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 34*). [*ḳapudan, -dan*]

Ḳankı **ḳapuda** dilesün 'özrin

Kime 'arz ide kendünüñ 'özrin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 25*). [*ḳapuda, -da*]

Luṭfina Ḥaḳḳ'uñ az bahâne gerek

Ḳul efendi **ḳapusını** bile tek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 50*). [*ḳapusını, -sını*]

Ḳul efendi **ḳapusına** varicek

Ġayrılar ṭapusından el çekicek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 47*). [*ḳapusına, -(s)ı, -(n)a, -*]

Aḥşamuñ soñrasında **ḳapumuza**

Bir ḳadıncık irişdi ṭapumuza (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 3*). [*ḳapumuza, -muz, -a*]

Her **ḳapusında** dürlü ḥâlâtı

Her biri pehlivân âlâtı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 13*). [*ḳapusında, -sı, -(n)da*]

Otağüñ **ḳapusını** şarḳa açup

Ba' dehû niçe kūh u vâdî geçüp (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 183, Mısra 11*). [*ḳapusını, -sını*]

'Askeri ile Üsküdâr'a geçüp

Otağüñ **ḳapusını** şarḳa açup (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 124*). [*ḳapusını, -sını*]

Bir **ḳapunuñ** ki olasın ḥâki

Püş-t-i pâ-y-ı 'adûdan it bâki (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 63, Mısra 17*). [*ḳapunuñ, -n, -uñ*]

ḳapu: *Padişah/sevgili kapısı* || makam, huzur.

Manşib için mülâzemet **ḳapusı**

El **ḳapusı** ekâbirüñ ṭapusı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 73*). [*ḳapusı, -sı, -*]

Ulular **ḳapusında** çok bîmâr

Derd-i tîmâr ile belâları var (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 61*). [*ḳapusında, -sında*]

Efendüm **ķapusı** maṭlūbum iken

Rikābı būsese meclūbum iken (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 202, Mısra 15*). [*ķapusı, -sı, -*]

Sāye-i Kirdigār u zıll-ı Hūdā

Şıgınur **ķapusına** bay u gedā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 3, Mısra 20*). [*ķapusına, -sı, -n, -a*]

İntizāmī du ‘ācı bendesidür

Dāyim o **ķapunun** figendesidür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 187, Mısra 10*). [*ķapunun, -nun*]

Mekke vü hem Medīne ḥādimidür

Niçe şeh **ķapusı** mülāzımıdır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 3, Mısra 14*). [*ķapusı, -(s)ı*]

ķapıcı: *Kapıcı.*

Şubḥdan şāma dek ķapusı açuk

Çavuşun ger **ķapucunun** sözi yok (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 149, Mısra 20*). [*ķapucunun, -nun*]

ķapudān: *Kaptan, amiral, komutan.*

Peşte’nün **ķapudanı** ol arada

Bulınur gayrılardan ilerüde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 148, Mısra 23*). [*ķapudanı, -ı*]

ķapusı: *Kapı eşiği, huzur, makam.*

Yaluñuz o şıgınacak yiri yok

Ķamu yirde kaçā **ķapusı** açuk (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 76*). [*ķapusı, -sı*]

ķapusında: *"Kapı" || Huzur, makam.*

Ķapusında murād alur herkes

‘Āķıl olan ider o mīre heves (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 52, Mısra 41*). [*ķapusında,]*

ķapusını: *Kapı, giriş.*

Raķamuñ **ķapusını** çün açdı

Defter ile ḥesābına geçdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 16, Mısra 29*). [*ķapusını,]*

ķār: *İş, çalışma.*

Hile vü âldür kamu **kārı**

Şimdi oldur bu ceyş sālārı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 13*). [*kārı, -ı*]

Kimsenüñ hîç karışmadı işine

Kimse **kārında** ğayrınıñ işi ne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 147, Mısra 12*). [*kārında, -ın, -da*]

Böyle seyl-āba uğrama tekrār

Murğ-ı ābī misin ne **kāruñ** var (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 92*). [*kāruñ, -uñ*]

kār: *Havada beyaz ve hafif billurlar biçiminde donarak yağan su buharı.*

Hem şovuk **ķardan** ü hem hāzım

Yokdur eksülmesi akar dāyım (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 65*). [*ķardan, -dan*]

Gāh **ķar** yağar-ıdı geh bārān

Kimse görmezdi hoş hevā bir ān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 109, Mısra 15*). [*ķar,]*

Nīm cān-ile buldılar **ķarda**

Atı ile düşüp yatur yarda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 29*). [*ķarda, -da*]

ķaruñ altında ğaldı bī-dermān

Ṭağda göz açdurur mı bād-ı vezān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 11*). [*ķaruñ, -uñ*]

Yüzden artuk kürekçi öñce gider

Atlu yayaķ **ķaruñ** içinde yüzer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 28*). [*ķaruñ, -uñ*]

kār: *Fayda, çıkar, kazanç.*

İrişince zamān u vaķt-i bahār

Niçenüñ **kārı** işbudur her bār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 40*). [*kārı, -ı*]

İntizāmī'ye luṭf idi **kārı**

‘İvażın eyleye anuñ Bārī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 26, Mısra 11*). [*kārı, -ı*]

kara: *Siyah.*

ķara baḥtı gibi ķatı **ķara**

Ṭañ mı derd ü belā ger el **ķara** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 3*). [*ķara,]*

El ķarup aldı **ķara** memleketin

Şimdi baḥr-ı sefīde şaldı aķın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 41*). [*ķara,]*

ķara ķılına uydurur rīşin

Görme misin fikr-i bed-bīnin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 174, Mısra 31*). [*ķara,]*

Yüzi **qara** şakalı aq kuldur

Rahmet it aña rahmetüñ boldur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 15*). [*qara,]*

Didi ey bizden özge bî-çäre

Noldı bahtuñ bu vech-ile **qara**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 42, Mısra 8*). [*qara,]*

qara: *Yeryüzünün denizle örtülü olmayan bölümü, toprak.*

Şuya varup yine susuz gel tek

Qarada sürçe düşe zaħmet çek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 76*). [*qarada, -da]*

‘Askerin dökdi **qaraya** o pelid

Şanasın cüş kıldı baħr-ı sefid (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 39*). [*qaraya, -ya]*

Akdeñiz **qarası** görünmez idi

Bir ayak hālī yir bulunmaz idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 15*). [*qarası, -sı]*

Uşda irişdi kâfirüñ çerisi

Qaraya ayağın qodı sürisi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 107, Mısra 14*). [*qaraya, -ya]*

Akdeñiz **qarası** ağarmış-ıdı

Gök şitadan qatı gögermiş-ıdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 109, Mısra 3*). [*qarası, -sı]*

Leşker-i Çīn ki lengerin aldı

‘Asker-i kır **qarada** qaldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 120, Mısra 14*). [*qarada, -da]*

Gördügi bildügi kemāli ile

Ger deñizdür ü ger **qarası** bile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 50*). [*qarası, -sı]*

İrmış idi meger ki vaqıt-i mesā

Qaraya irmış-ıdı fülk-i semā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 42, Mısra 2*). [*qaraya, -y, -a]*

Ol şular haylī virmış istiħkām

Qaradan düşmen idemez iqdām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 126, Mısra 16*). [*qaradan, -dan]*

karanfül: *Karanfil.*

Ġoncanuñ qalbi qan ile tıldı

Gel beru gör **qaranfülü** ser-bāz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 40, Mısra 27*). [*qaranfülü,]*

Nergis egri baqardı niteki lūc

Qolı dutmaz **qaranfülüñ** meflūc (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 34*). [*qaranfülüñ, -üñ]*

El işāretleri **qaranfülde**

Hüb sem‘-i qabūl var gülde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 143, Mısra 33*). [*qaranfülde, -de]*

karañu: *Karanlık.*

Ƙıpkızıl ƙana olup ālūde

Tütegi geydi ol **ƙarañuda** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 22, Mısra 14*). [*ƙarañuda, -da*]

Şanasuñ kim sevādı içre nükāt

Ƙarañuda mişāl-i āb-ı hayāt (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 59, Mısra 6*). [*ƙarañuda, -da*]

karār: *Bir iş veya sorun hakkında düşünülerek verilen kesin yargı, hüküm.*

Sālik ol berr ü baħra niçe zamān

Ger **ƙarāruñ** firāra ola bedel (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 29*). [*ƙarāruñ, -uñ*]

karar-: *Kararmak, kötü olmak.*

Cism ü endāmı bir tulum oldı

Varduğınca **ƙarardı** vü şoldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 93, Mısra 22*). [*ƙarardı, -dı*]

Gözi mānend-i haṭ **ƙarardı** hemān

Beñzi zerd oldı mişl-i berg-i ḥazān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 96, Mısra 13*). [*ƙarardı, -dı*]

karasu: *Su birikintisi.*

Ƙaraşuya ṭayandı çün ‘asker

Ƙarşudan irdi bir süvār meger (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 122, Mısra 21*). [*ƙaraşuya, -ya*]

karavul: *Gözcü, nöbetçi.*

Bir sipāhī meger **ƙaravulda**

Düşmeni gözleyüp sağ u solda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 107, Mısra 1*). [*ƙaravulda, -da*]

Mīr-i mezbūr berk idüp belini

Ƙomadı bir gice **ƙaravulını** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 109, Mısra 28*). [*ƙaravulını, -ı, -nı*]

Varıcegiz **ƙaravula** ol mīr

Dir-idi bu durur eyü tedbīr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 47*). [*ƙaravula, -a*]

kara idi: *Siyah, kömür renginde olan rengin adı.*

Şöyle **ƙara_idi** ol şeb-i deycūr

Rehber-i dīv ü gül olur rencūr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 22, Mısra 19*). [*ƙara_idi,]*

kārbān: *Kārvan, kervan, tüccar ve yolcu kafilesi.*

Eger ibni sebīl ü **kārbān** hem

Şahārī vü cibālī aşdı bī-ğam (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 200, Mısra 27*). [*kārbān,]*

kardaş: *Kardeş.*

Geldi nā-gāh o dem qarındaşı

Aña **qardaş** velī buña nāşī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 72*). [*qardaş,]*

Qardaşum bu gice yabāna gider

İtme ihmālī ğafleti қо gider (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 100, Mısra 11*). [*qardaşum, -um]*

Qardaşum evde hufyeten giregör

Başuña mıkrame alup örü dur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 100, Mısra 27*). [*qardaşum, -um]*

Oğlına **qardaşına** raḥm itmez

Kimsenüñ ḥaḳḳı kimsede yitmez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 149, Mısra 23*). [*qardaşına, -ı, -na]*

Hoca geldi çü baḳdı öte berü

Qardaşına didi gelüp dur örü (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 150, Mısra 14*). [*qardaşına, -ı, -na]*

Bunca pīşkeşle **qardaşı** oğlın

Rehn için gönderince ol bī-dīn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 154, Mısra 27*). [*qardaşı, -ı]*

Qardaşın ḥākim eylemişdi Beç'e

Żabṭ iderdi tūteyi iki gice (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 85*). [*qardaşın, -ın]*

Beçe ḥākimdi **qardaşı** kıraluñ

Sū'-i fikrin görüñ o muḥtālüñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 180, Mısra 3*). [*qardaşı, -ı]*

İşidüp kıral bī-huzūr oldı

Qardaşuma didi 'aceb n'oldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 181, Mısra 12*). [*qardaşuma, -u, -m, -a]*

kargā: *Karga, kuş.*

Qargānuñ kim gelür kimisi gider

Quru kemük yinür mi diyü nider (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 106, Mısra 13*). [*qargānuñ, -nuñ]*

Zāhir alan derisini almış

Kargalar ardına aķın şalmış (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 28*). [*kargalar, -lar*]

kār-gīr: *Far. Dayanıklı taş bina.*

Kār-gīri esās-ile bünyād

Hüb sâ'atde olmağın ābād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 27*). [*kār-gīri,]*

karīb: *Yakın.*

Çün Budun'a **karīb** geldiler

Haberin ulu kiçi aldılar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 145, Mısra 7*). [*karīb,]*

Rüz u şeb gitdi eyledi ikdām

Çak hāzāna **karīb-idi** hengām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 77, Mısra 26*). [*karīb-idi, -idi*]

karīha: *Düşünce.*

Kopdı yārūñ **karīhasından** o dem

Bundan özge olur mı hīç kerem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 100, Mısra 5*). [*karīhasından, -sı, -n, -dan*]

karıl-: *Karışmak, karıştırılmak.*

Harb u darbı idüp on altı yıl

Her taraftan **karıldı** ceyş-i cezīl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 26*). [*karıldı, -dı*]

karındaş: *Kardeş.*

Geldi nā-gāh o dem **karındaşı**

Aña kardaş velī buña nāşī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 71*). [*karındaşı, -ı*]

Hoca idüp **karındaşına** murād

Kāḡīdan 'arz alup ider bī-dād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 150, Mısra 7*). [*karındaşına,]*

karış-: *Karışmak, müdahale etmek.*

Karışmaz kimse kimse işlerine

Gelenler buyruk oldı başlarına (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 41*). [*karışmaz, -maz*]

karışuk: *Ayrı nitelikteki şeylerden oluşmuş.*

Karışuk cümle ‘āşık u ma ‘şuk

O günün seyre hiç māni ‘i yok (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 53*). [*karışuk,]*

karn: *İç, karın.*

Herkesün **karnı** vü gözi tıldı

Hüb tarz içre ‘ālemi koydı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 49*). [*karnı, -ı]*

karşu: *Bir yerin yüzü ve cephesi karşısında bulunan.*

Karşu birbirine bakup durdı

Hāl diliyle hālını şordı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 69, Mısra 19*). [*karşu,]*

Karşu at silkinüp durur yek-ser

Dermend İntizāmī dir ditrer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 69, Mısra 17*). [*karşu,]*

Mīr-mīrān ki Malatesta idi

Lāf urup **karşu** şāha böyle didi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 2*). [*karşu,]*

İztirārī bu **karşuda** kāyim

Būriyā habsine katı nādīm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 89*). [*karşuda, -da]*

Fikri dāyim muvāfık olur-ıdı

Rū-be-rū haşmı **karşu** görür-ıdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 105, Mısra 14*). [*karşu,]*

Karşu göründi kal‘a-i mezbūr

Cümlenün oldı yüregi menfūr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 113, Mısra 11*). [*karşu,]*

Gāzīler geldüğini çün gördi

Nārven **karşuda** örü-durdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 38*). [*karşuda, -da]*

Görinüp **karşu** bir Tatar atlu

Atlu ammā katı mürüvvetlü (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 41*). [*karşu,]*

Ne mümkün varmaya cümleden evvel

Duraķı **karşusunda** cünd-i erzel (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 195, Mısra 20*). [*karşusunda, -sin, -da]*

Beni gel gör ki nār-ı miḥnetde

Karşu illerle yār şoḥbetde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 44, Mısra 20*). [*karşu,]*

Karışuya tayıdı çün ‘asker

Karşudan irdi bir süvār meger (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 122, Mısra 22*). [*karşudan, -dan]*

Āh-ı serd itdi **karşu** germ oldı

Gözleri kanlu yaş-ile tıldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 43*). [*karşu,]*

Karşu hep cümle çıkdı 'izzet-ile

Budun'a dâhil oldı şöhret-ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 145, Mısra 9*). [*karşu,]*

karşu: *Karşılık olarak.*

Şād olup itdi mîr istihsân

Ol dahı **karşu** eyledi şükrân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 22*). [*karşu,]*

Hakk'ın ihsânını gör ayruğı ko

Şabrı olana rızık irer **karşu** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 18*). [*karşu,]*

karşu: *"-e karşı" anlamında edat.*

Karşu dil aña uzadur oldı

Her reg olmuşdı ayağı bağı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 44*). [*karşu,]*

Birbiri ile ter mu'āmelede

Karşu 'âşıqları mücādelede (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 24*). [*karşu,]*

Külleler **karşu** birbirin gözler

Yanlaşa diyü birbirin özler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 57, Mısra 15*). [*karşu,]*

karşula-: *Karşılamak.*

Kamusı dürlü dürlü şöhret ile

Çıkup **karşuladılar** 'izzet ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 203, Mısra 18*). [*karşuladılar, - dı, -lar]*

karşusu: *Ön taraf, karşıtı.*

Vâkı' olmuşdı **karşusu** Nova'nuñ

Üsti yanı da bir depeydi anuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 106, Mısra 5*). [*karşusu,]*

karz: *Borç, ödünç.*

Gelse bir kişi **karz** içün saña ger

Ger kefilî var-ise sözi geçer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 49*). [*karz,]*

kasd: *Amaç.*

Hân Süleymân ki varmış-ıdı Beç'e

Kasdı bu idi öte dahı geçe (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 18*). [*kasdı, -dı]*

kaş: Göz çukuru üzerinde bir yay gibi uzanan, üzeri kıllarla kaplı çıkıntı.

Niçe kol gitmiş anca baş sınımış

Niçenüñ **kaşı** gözine inmiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 22, Mısra 8*). [*kaşı, -ı*]

Pâreler olsa seng ile başuñ

Gözüñ üstinde var dime **kaşuñ** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 9, Mısra 30*). [*kaşuñ, -(u)ñ*]

Hüt yāruñ **kaşı** hilâli ile

Reşk idüp eglenür hayâli ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 49*). [*kaşı, -ı*]

kaşabât: Ar. Kasabalar.

Ger kūrā vü nevāhī vü **kaşabât**

Ger bilād u vilāyet ehl-i cihāt (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 95, Mısra 23*). [*kaşabât,]*

kaşâvet: Katı yüreklilik, acımasızlık, duygusuzluk, merhametsizlik.

Ol **kaşâvetle** mürd olup mel'ün

Kaldı oğulları budur mazmûn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 51*). [*kaşâvetle, -le*]

kaşd: Niyet, amaç, gaye.

Emr-i mahtûmı çün açıldı 'ayân

Kaşdı Çîn fethi oldu bellü beyân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 120, Mısra 10*). [*kaşdı, -ı*]

Elli biñden ziyâde ehl-i şakā

Kaşdı hep illeri yağa vü yıka (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 182, Mısra 8*). [*kaşdı, -ı*]

Nāmzed oluban kerîmesine

Kaşd u fikri murâda irmesine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 181, Mısra 6*). [*kaşd,]*

Aldı düşına bir siper çîni

Kaşdı fethi ide Rûm-ile Çîni (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 51, Mısra 6*). [*kaşdı, -ı*]

kaşd-ı: Amaç, niyet, gaye. 2. Kötülük etmek, zarar vermeye niyet etmek, zarar vermek maksadıyla harekete geçmek, kıymak.

Ol zamānda varup ol üç ebter

İtdiler **kaşd-ı** İntizāmī meger (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 31, Mısra 2*). [*kaşd-ı, --ı*]

kāse-lis: Çanak yalayıcı, dalkavuk.

Her biri **kāse-līs-i** şeh̄r ü serā

Ol durur bī-ḥayā olana sezā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 28, Mısra 3*). [*kāse-līs-i, -i*]

kāsib: İş güç, meslek, uğraşı.

Kāsib için ḥabīb-i Ḥaḳ dinilür

Erün anuñla kıymeti bilinür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 15, Mısra 3*). [*kāsib,*]

kāşid: Kasteden, bir şeyi yapmaya niyet eden (kimse).

Bir gün irişdi nā-gehān **ķāşid**

Emr-i sultānī oluban vārid (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 128, Mısra 1*). [*ķāşid,*]

ķaşide: Kaside nazım şekli.

İntizāmī orada yazdı şarīḥ

Fethine bir **ķaşide** vü tārīḥ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 72*). [*ķaşide,*]

kāşım: Kasım (özel isim).

Mīr **ķāşım** ki Hersek'ün begidür

Her cihetle şecī'lerün yigidür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 35*). [*ķāşım,*]

Mīr **ķāşım** bilüñi бүkmiş iken

Bunca miḥnet başuñā üşmiş iken (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 7*). [*ķāşım,*]

Beg vezīr-zāde Mīr **ķāşım'dur**

Şimdi ḳul olmañ aña lāzımdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 86, Mısra 21*). [*ķāşım'dur, -dur*]

kaskatı: Kaskatı, çok sert.

ķaskatı olmuş ayağın бүkemez

Yatmağa çaḳ yıkılmadın çökemez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 106, Mısra 11*). [*ķaskatı,*]

Köprüsinüñ öte yanını bulup

ķaskatı kendüsi vü atı ḳalup (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 4*). [*ķaskatı,*]

kāşki: "keşke, mümkünü olsa da..." anlamında temenni edati.

Kāşkī herkes itse bize cefā

Ecr-içün rahmet-i Ḥaḳ olsa 'atā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 25, Mısra 19*). [*kāşkī,*]

kaşr: *Kısaltma.*

Buğz-ile kîni eyleyüp iş güç

Ḳaddînüñ **kaşrı** ile şan Ye'cûc (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 29, Mısra 4*). [*kaşrı, -ı*]

kat: *Yanında, nispetinde.*

Elli altun yanında cāyız idi

Belki artuḳ **katında** ḥāyız idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 46*). [*katında, -ında*]

kat: *Huzur, makam.*

Daḳḳ-ı bāb itdi girdi **katlarına**

Düşdi ḥavf u hirās cānlarına (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 73*). [*katlarına, -ları, -n, -a*]

Öñinde iki ḥaşm itdükde da'vî

Ulu kiçi **katındadur** müsāvî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 50*). [*katındadur, -ın, -da, -dur*]

Vāy ḥod kimse ger **katında** göre

Adı Kātib 'Ömer o yār-ı ḳadīm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 12*). [*katında, -ı, -(n)da*]

kat: *Kat, üst üste.*

Şem'-i ḳudret sirāc-ı bî-'illet

Feyz-i nūr itdi 'āleme **kat** kat (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 4*). [*kat,]*

Şem'-i ḳudret sirāc-ı bî-'illet

Feyz-i nūr itdi 'āleme **kat** kat (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 4*). [*kat,]*

Altı yedi **kat** evleri bālā

Yonma taşdan idüp anı bennā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 5*). [*kat,]*

kat-: *Karıştırmak, dahil etmek.*

Pādişeh dirligini ol ki şatar

Nakd-ı vaktini ḥāsirine **katar** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 16*). [*katar, -ar*]

Birine didi atlarımı şatuñ

Aḳçesin aḳçeme gelince **katuñ** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 2*). [*katuñ, -uñ*]

Yaşdı yasın kuzah ip oldu gider

Berķ-ı tîġın niyāma **katdı** meger (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 122, Mısra 10*). [*katdı, -dı*]

Kimi dir gel revân şuya atalum

Öli diri öلیلere **katalum** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 22, Mısra 26*). [*katalum, -alum*]

kat: *Mertebe.*

Nāmı Durmuş burada bir meczûb

Hâş u 'āmuñ **katındadur** mergûb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 4*). [*katındadur,]*

kat'ā: *Asla.*

Kesdi biçdi çeñeyle ol süfehā

Birbirinden kesilmeyüp **kat'ā** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 132, Mısra 22*). [*kat'ā,]*

Baħr-ı luţfına yok kenār aşlā

Dergehinden kesilmegil **kat'ā** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 86*). [*kat'ā,]*

Saña ma'lūmdur ĥod ey Mevlā

Ĥubb-ı dünyāya meyli yok **kat'ā** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 22*). [*kat'ā,]*

Bunı şan'at idinürüz ammā

Ayruķ andan kesilmezüz **kat'ā** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 12*). [*kat'ā,]*

Dermend erlik idenüñ aşlā

Adı añılmaz-ıdı hîç **kat'ā** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 54*). [*kat'ā,]*

Hîç sefîneyle çāre yok **kat'ā**

Menfez-i āba rāh yok aşlā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 126, Mısra 19*). [*kat'ā,]*

katar: *Sıra, dizi.*

Biri oturmaz-ıdı dursa biri

Üştür-āsā **katārdan** çıkmaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 51*). [*katārdan, -dan*]

kati: *Çok, pek.*

Görüben ĥālını **kati** maġbūn

Dest-gīrūñ ola didi Bī-çūn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 69, Mısra 3*). [*kati,]*

Şaşduġından at eyledi diķķat

İtdi atıluban **kati** cūr'et (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 69, Mısra 14*). [*kati,]*

Ķara baĥtı gibi **kati** Ķara

Ṭañ mı derd ü belā ger el Ķara (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 3*). [*kati,]*

Oldı şādī añā meger tārī
 İldeki **katı** āh-ile zārī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 26*). [*katı,]*
 Katı yüklü gemi Tuna taşkın
 Kesret içre re'is igen şaşkın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 65*). [*katı,]*
 Gider-iken belürdi bir atlu
 Geldi viridi haber **katı** yatlu (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 87, Mısra 8*). [*katı,]*
 İztirārī bu karşıda kâyım
 Būriyā habsine **katı** nādim (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 90*). [*katı,]*
 Mūmı diñdirdiler bunı diyicek
 Ev kapusın kapadılar **katı** pek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 101, Mısra 10*). [*katı,]*
 Uğramış cebre ehl-i perdedür ol
 Yād elinden **katı** hāzer ider ol (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 18*). [*katı,]*
 Bezmün āvānı vü deyün vaḳti
 Ḥaylī müştēdd olup dururdu **katı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 109, Mısra 6*). [*katı,]*
 Akdeñiz karası ağarmış-ıdı
 Gök şitādan **katı** gögermiş-ıdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 109, Mısra 4*). [*katı,]*
 Herkesün fikri seyl ü ma'ber idi
 Gel geçid vir **katı** sitemger idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 32*). [*katı,]*
 Katı mel'ūnı imiş ol cinsün
 Özge menfūrī cinn-ile insün (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 29*). [*katı,]*
 Kal'a hemvār şanki pāre-i seng
 Dil-i pūlād-ı yārveş **katı** berg (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 8*). [*katı,]*
 Nağmī dirler var idi bir şā'ir
 Nazm-ile neşde **katı** māhir (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 2*). [*katı,]*
 Rüşvet ol kapuda igen münsed
 Aldurıvirmecik **katı** müştēd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 147, Mısra 14*). [*katı,]*
 Atı düşmekle ol şehīd oldu
 Devlet anuñ **katı** sa'īd oldu (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 148, Mısra 26*). [*katı,]*
 Bu's-Su'ūd'un mülāzımīninden
 Ol tarīkuñ **katı** güzīninden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 156, Mısra 8*). [*katı,]*
 İntizāmī'ye bu **katı** geldi
 Nāvek-i 'ār yüregini deldi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 23*). [*katı,]*
 Görinüp karşı bir Tatar atlu
 Atlu ammā **katı** mürüvvetlū (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 42*). [*katı,]*

Didi atlar ziyâdesin baña şat
 Hâlûmi şorma kalmışam **katı** kat (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 48*). [*katı,]*
 Nefs elinden **katı** zebûn oldu
 Defter-i ma'şiyet **katı** taldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 17*). [*katı,]*
 Nefs elinden **katı** zebûn oldu
 Defter-i ma'şiyet **katı** taldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 18*). [*katı,]*
 Niçesi ehlinüñ şatup cihâzın
Katı nâ-çar olup besler boğazın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 38*). [*katı,]*
 Vezîr-i a'zama ol yûri dâ'î
Katı çok söyledüñ virme şudâ'ı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 52*). [*katı,]*
 Hod niçe niçe efkar-ı nâsuñ
Katı muhtâc ehl-i iflâsuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 84*). [*katı,]*
 Oldı âhîr sözi şuña müncer
 Didi gönlüm durur **katı** muğber (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 20, Mısra 6*). [*katı,]*
 Dağlar acıyup **katı** mecrûh
 Umar-iken ki ide dermânın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 60*). [*katı,]*
 Sûz-ı dilden **katı** figân itdi
 Cân u dil âteşin 'ayân itdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 48, Mısra 23*). [*katı,]*

katı: "Çok, pek, aşırı derecede" anlamında zarf.

Lîk miñnet-pezîrdür hâlüm
 Key **katı** nâ-güzîrdür hâlüm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 10, Mısra 10*). [*katı,]*
 Birine dahı olmuş Añmed ism
 Aña ol nâm-idi **katı** ulu ism (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 29, Mısra 2*). [*katı,]*
 Oldı derd-ile yüregi hûnîn
 Hecr-i yârân ile **katı** gamgîn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 48, Mısra 10*). [*katı,]*

kâtib: Bir resmî dâirede, bir kurumda veya bir kişinin yanında yazı yazmakla görevli kimse, yazan, yazıcı.

Kâtibi itdi dünyeden riñlet
 Kıldı ni'me'l-bedel sizi elbet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 104, Mısra 15*). [*kâtibi, -i]*
 Kâtibi oldı hizmetin gördi
 Hürmetin buldı devletin sürdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 145, Mısra 5*). [*kâtibi, -i]*

Pādişāh āna eyledi çü nigāh
 Didi ol **kātibi** idüñ āgāh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 156, Mısra 36*). [*kātibi, -i*]
 Şan'atı **kātibüñ** kalem iledür
 Şanma āsān velī elem iledür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 41*). [*kātibüñ, -üñ*]
 Bende oldum degül āna **kātib**
 Olmuşam ḥod derūndan rāğīb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 104, Mısra 31*). [*kātib,]*
 Kātib olan hemīşe zaḥmetde
 Eger 'uzletdedür ger 'izzetde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 39*). [*kātib,]*
 Sābıkā sūrı yazan ol **kātib**
 Rütbe-i ehl-i fenni ol rātib (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 5*). [*kātib,]*
 Şal'am'ı ihtiyār iden **kātib**
 Nakşını ibtidā iden gāşīb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 163, Mısra 21*). [*kātib,]*
 Pādişeh **kātibi** olan kimse
 Kubbe altında ḥāme-zen kim ise (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 47*). [*kātibi, -i*]
 Devletüñ eñ mühimmi **kātibdür**
 Kadrini bilür ol ki rāğībdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 177, Mısra 11*). [*kātibdür, -dür*]
 Cem'-i 'irfān tolu her cānib
 Halkınuñ çoğı kāmīl ü **kātib** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 50*). [*kātib,]*
 Vāy ḥod kimse ger katında göre
 Adı **Kātib** 'Ömer o yār-ı kaḍīm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 13*). [*kātib,]*

kātibler: *Yazıcı. II Katip.*

Anda **kātiblere** taşaddur ider
 Ma'rifet aňlanur taşavvur ider (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 155, Mısra 5*). [*kātiblere, -e*]

katında: *Huzurunda, nezdinde.*

Haşr olup olice k ḥisāb u kitāb
 Hāk **katında** olup su'āl u cevāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 18*). [*katında, -ın, -da*]
 Zikr ü fikri menāhīden perhīz
 Hubb-ı dünyā **katında** ḥod nā-çiz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 3, Mısra 6*). [*katında,]*

katır: *Atgillerden, kısarak ile erkek eşeğin çiftleşmesinden doğan melez hayvan.*

Kimi atın arar kimi **ķatırın**

Kimi [yir]inde bulmayup ķadırın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 187*). [*ķatırın, -ın*]

İnen çok **ķatır** u nāķa vü atlar

‘Acem tarzı ile şüretde yek-ser (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 47*). [*ķatır,]*

ķatl: Öldürmek, öldürölmek.

Begidür A ‘lāca hışāruñ ol

‘Askeri **ķatl-i** düşmene meşğöl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 24*). [*ķatl-i, --i*]

Bu ķadar **ķatl** u bu ķadar husrān

Virdi hıbb-ı ķehār yāra ķü cān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 63*). [*ķatl,]*

Geldügi yirde ķalmayup hālī

Zālīmüñ **ķatli** dāyim eşğālī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 20*). [*ķatli, -i*]

ķatrān: Ar. Ćam ağacından damlatılarak çıkarılan siyah mayi. (Kaynamışına zift denilir.).

Ele girmezdi gördüm anı hele

Ķatre **ķatrān** teng-i sükker ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 34*). [*ķatrān,]*

Cüz’ī **ķatrān** var idi anda hele

Bal ķalup ağzına hoş-āmedle (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 87*). [*ķatrān,]*

Ķamu eczānuñ ekşeri **ķatrān**

Ol ģıdāyı nice yisün insān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 29*). [*ķatrān,]*

Halt idüp anlar-ile **ķatrānı**

Ad virmişdür aña ķatrānī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 21*). [*ķatrānı, -ı*]

İtdi **ķatrānı** bādeye tebdıl

Ķekdi ol miñneti dañı niķe yıl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 51*). [*ķatrānı, -ı*]

ķatre: Damla, yağmur ve yağmur gibi dökölen şeyin tanesi.

Biñi bir **ķatre** cüşsesince degöl

Biri biñ ķan ider velī hāşıl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 27*). [*ķatre,]*

Ele girmezdi gördüm anı hele

Ķatre ķatrān teng-i sükker ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 34*). [*ķatre,]*

Mihirden zerre bañrdan **ķatre**

Dindi buldı menāķıbı şöhre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 187, Mısra 5*). [*ķatre,]*

Degme bīmāra **қағresi** kāfī

İy tabībüm cevābdur şāfī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 49*). [*қағresi, -si*]

Güneşüñ vaşfın ide mi zerre

Behreyi bahre vire mi **қағre** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 8*). [*қағre,]*

katreves: *Damla gibi.*

Dikḳati itdi ‘ilm ü ‘irfāna

Қағревеş yüz ururdı ‘ummāna (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 16, Mısra 38*). [*қағревеş,]*

katul-: *Katılmak, eklenmek, karıştırılmak.*

Her biri mīrīye dutulmuş-ıdı

İçi taş ḥalkına **қатулmuş-ıdı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 171, Mısra 10*). [*қатулmuş-ıdı, -mış, -ıdı]*

kavī: *Kuvvetli, güçlü.*

Aşup seb‘ini ḥāme ile gerçi hem-zebān oldum

Ne diller şaḳḳ idüpdür ol bugündür çok **қаві** yıllar (*Tuhfetü'l-İhvân, Kaside 1, Mısra 12*). [*қаві,]*

Yiri dīvānda bellü ḥükmi **қаві**

Ḥāmī-i şer‘ ü ḥükm-i Muştafāvī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 95, Mısra 15*). [*қаві,]*

Gör nifāḳ ehlinüñ aña ğarażın

Hîç oñulmayacak **қаві** marażın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 148, Mısra 12*). [*қаві,]*

Eylediler bu kez **қаві** iḳdām

Geldi irişdi ‘asker-i İslām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 179, Mısra 25*). [*қаві,]*

Ża‘īf olan **қавіден** cāna geçmiş

E‘ālīye edānī ağız açmış (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 190, Mısra 17*). [*қавіден, -den]*

kaviş-: *Kavuşmak; (başka yerde olan, hasreti çekilen bir kimseyi veya şeyi) tekrar bulmak ve görmek, bir araya gelip buluşmak.*

Yine ol semte **қавишup** vara ol

Yād idüp āşınaların göre ol (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 77, Mısra 19*). [*қавишup,]*

kavl: *Söz, kelâm.*

Hak söze kimse bî-ḥuzûr olmaz

Bâtiluñ **ḳavli** raġbetin bulmaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 155, Mısra 24*). [**ḳavli**, -i]

Senden ayruġa istinâdum yok

Fi'lden **ḳavle** izdiyâdum yok (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 24*). [**ḳavle**, -e]

ḳavm: Kavim, topluluk.

İRte evvel günü meh-i şavmuñ

Vaḳt-i ta'zîmi idi her **ḳavmüñ** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 87, Mısra 6*). [**ḳavmüñ**, -un]

ḳavs: 1. yay 2. yay burcu.

Ḳavs burcından atılurdu siḥâm

Ḳalb-i a' dâda eyler-idi maḳâm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 71*). [**ḳavs**,]

ḳavuş-: Kavuşmak, ulaşmak.

El ayak birbiriyle **ḳavuşmaz**

Cism-ile cân şovukdan alışmaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 13*). [**ḳavuşmaz**, -maz]

Ol gelenlerle yollara düşdi

Az zamân içre vardı **ḳavuşdı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 105, Mısra 4*). [**ḳavuşdı**, -dı, -]

Gelüp ' askerle baña **ḳavuşasın**

Sa'y idüp anca kūḥ u deřt aşasın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 183, Mısra 39*). [**ḳavuşasın**, -a, -sın]

İki ḥasret **ḳavuşsa** birbirine

İki mehcûr o demde-kim görine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 72, Mısra 19*). [**ḳavuşsa**, -sa]

ḳavvâs: Okçu, ok atan.

Kemân-ebrû bahâdır niçe **ḳavvâs**

Oḳın yire düşürmez mişl-i Vaḳḳâş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 33*). [**ḳavvâs**,]

ḳay: (Ar.) Kusma.

İbrişim kirm-i pîlenüñ 'ameli

Sineġüñ **ḳayyıdur** görüñ 'aseli (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 8, Mısra 12*). [**ḳayyıdur**, -dur]

ḳayd: Heves.

Bozar bir **ķaydı** birin ider ibķā

Ĥudā itmiş aña bu luķfı ilkā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 67*). [*ķaydı, -ı*]

ķayd: *Bağ, zincir.*

Töhmeye didi yokdur istiķķāk

İtdi ol şahşı **ķayddan** ıtlāk (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 42*). [*ķayddan, -dan*]

Her biri başı **ķaydını** gördi

Çak ‘ademden yaña yolın sürdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 141*). [*ķaydını, -ı, -nı*]

Bunda düşmen ümîdine geldük

Başumuz **ķaydını** görüp irdük (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 4*). [*ķaydını, -ı, -n, -ı*]

Geminüñ cümle **ķaydı** görildi

Zemüne vardı menzilin buldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 171, Mısra 27*). [*ķaydı, -ı*]

ķayd: *Düşünce, endişe.*

Kiminde tezkere kiminde defter

Fakîri şaklamak **ķaydını** yoklar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 18*). [*ķaydını, -ı, -n, -ı*]

ķayd: *Emel, arzu II İş, güç.*

Ķapudan taşra atdı çün kendin

Ķurtarup gördi Ĥak anuñ **ķaydın** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 103, Mısra 16*). [*ķaydın, -ı, -n*]

ķayd: *"Kayıt"; endişe, bağlayıcı sorumluluk.*

Gice ile iderler ol şaydı

Ķār idinmiş niçesi bu **ķaydı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 44*). [*ķaydı, -ı*]

ķaygu: *Kaygı, endişe.*

Şıçramışdur şu resme uyĥudan

‘Aķlını dehşet aldı **ķaygudan** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 42*). [*ķaygudan, -dan*]

kayık: *Kayık.*

Billerin bükdi **ķayıķuñ** ĥarcı

Nāzı ķayıķķınıuñ ulu şancı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 201*). [*ķayıķuñ, -uñ*]

kayıkçı: *Kayıkla insan veya yük taşıyan kimse; kayıkçı.*

Billerin bükdi ķayıķuñ ĥarcı

Nāzı **ķayıķķınıuñ** ulu şancı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 202*). [*ķayıķķınıuñ, -nuñ*]

kāyil: *Razı olma, ikna olma.*

Macar'uñ cinsi şulĥa **ķāyil** idi

Nemçe tuġyāna lık māyil idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 179, Mısra 39*). [*ķāyil,]*

Söz güher olsa kıymetin bulmaz

Devlet ol **ķāyile** ki yār olmaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 7, Mısra 4*). [*ķāyile, -e*]

Ĥūbları 'ārızına māyildür

Tek yüzün yire ura **ķāyildür** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 55, Mısra 6*). [*ķāyildür, -dur*]

kāyil: *İnanmış, kabul etmiş.*

Mīr-mīrānı luţfa māyildür

Ĥaķ su'āl u cevāba **ķāyildür** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 52, Mısra 36*). [*ķāyildür, -dür*]

kāyim: *Ayakta duran, birinin yerine geçen, yerine tutan.*

İztırārī bu ķarşuda **ķāyim**

Būriyā ĥabsine ķatı nādīm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 89*). [*ķāyim,]*

Maĥbes añlardı bilmeyen nā-dān

Gündüzün şāyim ü gice **ķāyim** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 63*). [*ķāyim,]*

kāyimler: *Ayakta duran, uyumayıp geceyi ibadetle geçiren.*

Tekyenüñ ĥidmetine **ķāyimler**

Hep mu'ayyen işe müdāvimler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 56, Mısra 41*). [*ķāyimler, --ler*]

kāyimü'l-leyl: *Gece namazı.*

Gündüzün muḳdim ü gice bîdâr

Ḳāyimü'l-leyli şāyimü'l-enhâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 160, Mısra 16*). [*ḳāyimü'l-leyli, -i*]

Ḳāyimü'l-leyle eyleyüp cür'et

Birinüñ yok dilinde hîç 'illet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 24*). [*ḳāyimü'l-leyle, -e-leyl*]

kayır-: İlgilenip korumak, gözetmek, himaye etmek, tarafını tutup arka çıkmak.

Odun ıssı kış âteşin **ḳayırur**

Kendüye yararın bulur ayırur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 33*). [*ḳayırur, -ur*]

O dem ki şâh işigine yüz uram

Gerekdür pâdişeh ḳulın **ḳayıram** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 194, Mısra 14*). [*ḳayıram, -am*]

ḳayırma-: Kaygılanmak, tasalanmak, endişe etmek.

Durduğı yerde itmeyüp ser-pîç

Başı ḳaydın **ḳayırmamışdur** hîç (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 14*).

[*ḳayırmamışdur, -mış, -dur*]

kaynad-: Kaynatmak. II Hareketlendirmek.

Bâde nâmın müşelles eyleyüben

Kimi ben **ḳaynadupdurın** diyüben (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 26*).

[*ḳaynadupdurın, -up, -durın*]

kaz-: Kazımak, işlemek, nakş etmek.

Ḥaṭṭ-ı 'ömrüñ mi satırını **ḳazdı**

Sûre başını surḥ-ile yazdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 23, Mısra 11*). [*ḳazdı, -dı*]

ḳazâ: Kader, alın yazısı.

Üngürüs'de ḡazâ idi fikrüñ

Her **ḳazâya** rızâ idi fikrüñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 86, Mısra 18*). [*ḳazâya, -y, -a*]

Yaluñuz o şıgıncak yiri yok

Ḳamu yerde **ḳazâ** ḳapusı açuḳ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 76*). [*ḳazâ,]*

Ṭağ içine **ḳazâ** çü inmiş-idi

Her ağaç bir 'aşâya binmiş-idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 79, Mısra 1*). [*ḳazâ,]*

kazā: *Kimsenin kastı olmadan ortaya çıkan, zarara veya can kaybına sebep olabilen hâdise.*

Şanmağıl saña biz bize itdük

Gör **kazā-y-ile** n'eyledük n'itdük (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 52*). [*kazā-y-ile, -y, -ile*]

Bir **kazādur** ki bu kadar geldi

Geldi tîr-i kader yirin buldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 45*). [*kazādur, -dur*]

Ṭālî '-i bed senüñle ḥod biledür

Seni her-dem **kazālara** iledür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 74*). [*kazālara, -lara*]

kazan-: *Kazmak işini yapan.*

Ṭokuzunda **kazanup** it içdām

Tā ki üçinde olasin ḥoş-kām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 70, Mısra 37*). [*kazanup, -up*]

kazma: *Toprağı kazmak, duvar yıkmak, taşları kanırmak gibi işlerde kullanılan bir tür alet || Nefisle veya şeytanla mücadele için gerekli olan manevî güç.*

Ḳuyı kazan boyınca **kazma** gerek

Tā ḥalāş ide kendü özini tek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 50, Mısra 17*). [*kazma,*

kazuk: *Toprağa çakılmak için hazırlanmış, ucu sivri demir ve ağaç.*

Ḥaylî **kazuḳ** kaçup gelen ilişür

Gidecek yol bulımayup ilişür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 27*). [*kazuḳ,*

kebîr: *Ulu, büyük, cüsseli, azîm.*

Nāzil olur imiş zübāb-ı keşîr

Cismi ḡāyet şaḡîr ezāsı **kebîr** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 6*). [*kebîr,*

kebūd: *Mavi.*

Gök **kebūd-iken** al reng olmuş

Ḳamu āfāḳ cümle deng olmuş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 27*). [*kebūd-iken, -iken*]

kec: *Eğri, ters, yamuk.*

Ṭoĝru ol sen nihādı **kec**den geç

İtdüĝin her kişi bulur er geç (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 31, Mısra 5*). [*kec*den, -den]

Ṭoĝrulup fikr-i bed iden cāhil

Kec me'āliyle ala pā-der-gil (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 36*). [*kec*,]

Yüzi toĝrı idi sözi **kec** ise

Dükenür şanma irtişāyı yise (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 89*). [*kec*,]

kec-dehān: Eğri, yamuk ağızlı.

Kec-dehān oldu ağızı köpürdi

Rāstī kendüyi yire urdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 71*). [*kec-dehān*,]

keçe: Yeniçerinin başlığı.

Ol dağı Hāk 'ināyetiyle nidem

Keçesin kırtarup şudan ol-dem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 69, Mısra 16*). [*keçesin*, -s, -in, -]

kec-rev: Eğri gidişli, düşüncesi ve gidişi kötü || Yolunu şaşırmış.

Ṭoĝrusı **kec-rev** eylemez farkı

İder ibtāl anuñ-içün hāķķı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 29*). [*kec-rev*,]

Mest-i 'ıřķa olalıdan pey-rev

şeb-külāhuñ bu vech-ile **kec-rev**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 41, Mısra 36*). [*kec-rev*,]

kef: El (Cömertlik eli bağlamında).

Rāĝıb-ı 'ilm ü řāhib-i 'irfān

Kefi baħr-ı seřāvet ü ihsān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 26, Mısra 10*). [*kefi*, -i]

kefen: Ölüye sarılan bez.

Ṭař yürekle **kefende** görse cibāl

Maĝsilinde atıla penbe-miřāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 94, Mısra 27*). [*kefende*, -de]

Daķdı boynına şubh-dem **kefeni**

Gördi bī-rūh çün o sīm-teni (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 94, Mısra 11*). [*kefeni*, -i]

keffe: Terazi gözü, kefe.

Zerre lutfuñ irerse **keffesine**

Seyyi' esi kamu ola hasene (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 35*). [*keffesine, -si, -n, -e*]
]

kefil: *Kullarının işlerini üzerine alan, onlara kefalet eden (Allah).*

İşbu vādide Hâk delîlümdür

Uşta boyun Hudâ **kefilümdür** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 40*). [*kefilümdür, -ümdür*]

Râzık Allâh benüm **kefilümdür**

Hâk resûli sözi delîlümdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 53*). [*kefilümdür, -ümdür*]
]

Evvel andan taleb olunsa **kefil**

‘Ârı gâlibdür olur anda hacîl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 31, Mısra 29*). [*kefil,]*

Dutalum sūhte oldu ħor u zelîl

Başdan aña boyun mıyam yâ **kefil** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 36*). [*kefil,]*

Gelse bir kişi karz içün saña ger

Ger **kefili** var-ise sözi geçer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 50*). [*kefili, -i*]

Dirsin anuñ **kefili** eyü kişi

Tiz döner hānesine biter işi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 51*). [*kefili, -i*]

Halk iden rızkınuñ **kefili** durur

Kaydını cümle aşlı ile görür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 43*). [*kefili, -i*]

Ben sefine levāzımına **kefil**

Navlunun şoñra tek kıluñ taḥşîl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 171, Mısra 19*). [*kefil,]*

kefil: *Ar. Bir kimsenin iyi hâli, iyi ahlâkı husûsunda garanti veren kimse.*

İntizāmî anuñ **kefili** midür

Da' vîsin itmege vekîli midür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 45, Mısra 11*). [*kefili, -i*]

kej: (*Fa.*) *Eğri, çarpık.*

Qandadur diyü ḥaşm u diḳḳatle

Kej nazâr itdi özge ḥiddetle (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 14*). [*kej,]*

kelām: *Söz.*

Beni Paşa'ya şimdi 'arz eyle

Bu **kelāmumı** luṭf idüp sesle (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 129, Mısra 10*). [*kelāmumı, -um, -ı*]

Ḥaḳḳı setr eylemez **kelām** ehli

Ḥaylî müşkil bulur **kelām** ehli (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 51*). [*kelām,]*

İşidicek **kelāmın** anasınũ

Şıdk var ise ger sözüñde senũ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 9*). [*kelāmın, -ın*]

Ḥaḳḳı setr eylemez **kelām** ehli

Ḥaylî müşkil bulur **kelām** ehli (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 52*). [*kelām,]*

Ḥayf olur ol **kelāma** dūr ola ger

Şayrafi olmasa ger ehl-i nazar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 49*). [*kelāma, -a*]

Oldı çün lâyıḳ-ı kemāl ü **kelām**

Bihter-i ḥaḳḳ-ı 'ālem oldı enām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 1, Mısra 7*). [*kelām,]*

Dürr-i meknün her sözüñ olsa

Ḥoş **kelāmuñla** bu cihān ṭolsa (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 7, Mısra 16*). [*kelāmuñla, -uñ, -la*]

Dāyim eyler **kelāmını** taḡlīt

Gāhī ifrāt idüp gehī tefrīt (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 9*). [*kelāmını, -ı, -n, -ı*]

Kāmilũn baḳ kemāline sözine

Cāhilũn ḥod **kelāmı** ne sözi ne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 70*). [*kelāmı, -ı*]

Bize inanmaz ol aña inanur

Bir **kelām** aña dimege utanur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 27, Mısra 30*). [*kelām,]*

İrgürür şoḥbet ü **kelāmı** nidem

Cān yidürseñ olur mı hīç māni' (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 33, Mısra 8*). [*kelāmı, -ı*]

Luṭf-ile bir **kelām** cāna deger

Kendü luṭfuñdan itdũn in 'āmuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 36, Mısra 12*). [*kelām,]*

Olmadı bir **kelāma** hīç ḳādir

İtmedi çün tesellī-i ḥāṭır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 43, Mısra 23*). [*kelāma, -a*]

Cümle da'vā neticesi sũḥte

Ḥām olanũ **kelāmı** nā-puḥte (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 49, Mısra 24*). [*kelāmı, -ı*]

Pes o yārān sözin görüp ma'ḳul

Gördi ḥaḳḳā **kelāmını** maḳbül (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 53, Mısra 2*). [*kelāmını, -ı, -n, -ı*]

Gördi itmez **kelāmını** iz‘ān

Ol daḥı ḥayret-ile ser-gerdān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 46, Mısra 19*). [*kelāmını, -i, -n, -i*]
]

Her **kelām** anca faşl ü bāb oldı

Cāndan sevgülü cihāndan ‘azīz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 36, Mısra 6*). [*kelām,]*

Olmadı hıç cevābına kâdir

Bir **kelām** andan olmadı şādır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 41, Mısra 44*). [*kelām,]*

kelb: Köpek.

İşbu **kelbi** dutuñ siyāset idüñ

Zür-ıla öldürüp ḥaḳāret idüñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 111, Mısra 3*). [*kelbi, -i]*

ke'l-evvel: Bir önceki gibi.

Şāh nā-būd oldı **ke'l-evvel**

Ol muḥanneş o cümleden erzel (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 153, Mısra 29*). [*ke'l-evvel,]*

kelle: Baş, kafa.

Kiminüñ **kellesi** olup gerdān

Kellesüz kim dönerdi ser-gerdān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 107*). [*kellesi, -si]*

El söz atar kızar senüñ **kelleñ**

Suç degüldür aluñ beni esleñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 137, Mısra 23*). [*kelleñ, -n]*

Kiminüñ kellesi olup gerdān

Kellesüz kim dönerdi ser-gerdān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 108*). [*kellesüz, -süz]*

Niçesin kâfirüñ esir itdi

Çoğı tamuya **kellesüz** gitdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 138*). [*kellesüz, -süz]*

Rezmgeh oldı çün yem-i ḥün-āb

Kelleler olmış-idi mişl-i ḥabāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 28*). [*kelleler, -ler]*

Oldı küffār ḥāk-ile yeksān

Kelleler top gibi olup ğaltān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 122, Mısra 28*). [*kelleler, -ler]*

kelle-pūs: Başın her tarafını örten zırhlı başlık, miğfer, tolga. II Terden kirlenmesine engel olmak için kavuğun altına giyilen takke.

Kāküli **kelle-pūşdan** çıka ger

‘Aql-ı ‘uşşākı tağıdur yek-ser (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 49*). [*kelle-pūşdan,]*

kem: *Eksiklik, kötü huy.*

Felegüñ var imiş **kemīni** meger

Kim çıkar ol kemīnden eyle nazar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 33*). [*kemīni, -īn, -ī]*

İşbu âlemde eñ **kem** âfet ne

Cāna te’sir ider nedāmet ne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 21*). [*kem,]*

kemā-kān: *Eskisi gibi, eskiden olduğu gibi, evvelki gibi.*

Uyanup hūvāb-ı miñnetden efāzıl

Kemā-kān bula rağbet merd-i kāmīl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 8*). [*kemā-kān,]*

kemāl: *Erginilik, olgunluk, pişkinlik.*

Olmaz aşlā **kemālde** hūsrān

Olmaz ol nār-ı miñnete sūzān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 76, Mısra 13*). [*kemālde, -de]*

Setr iden ‘aybını **kemālinden**

Nesne fevt ola mı **kemālinden** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 9, Mısra 17*). [*kemālinden, -i, -n, -den]*

Āhir ifnā bulur imiş emvāl

Kenz-i bākī gerekse saña **kemāl** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 76, Mısra 10*). [*kemāl,]*

Didiler yok **kemālūñe** sözümüz

Saña degmez sürü ile yüzümüz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 155, Mısra 11*). [*kemālūñe, -ün, -e]*

Oldı çün lāyık-ı **kemāl** ü kelām

Bihter-i hāḡ-ı ‘ālem oldı enām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 1, Mısra 7*). [*kemāl,]*

‘İlm ü faẓl u **kemāl-ile** ‘irfān

Andadur anda şimdi bellü beyān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 49*). [*kemāl-ile, -ile]*

Cümle ehl ü ‘iyālī ile yine

Buldı rağbet **kemālī** ile yine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 124, Mısra 18*). [*kemālī, -i]*

Kaşd kıldı diyâr-ı gurbet için

Gurbet içre **kemâle** vuşlat için (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 11, Mısra 42*). [*kemâle, -e*]

Kâmilûn baķ **kemâline** sözine

Câhilûn ĥod kelâmı ne sözi ne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 69*). [*kemâline, -i, -n, -e*]

Setr iden ‘aybını **kemâlinden**

Nesne fevt ola mı **kemâlinden** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 9, Mısra 18*). [*kemâlinden, -i, -ñ, -den*]

kemân-ebrû: *Keman kaşlı, yay gibi kaşları olan.*

Kemân-ebrû bahâdır niçe kavvâs

Oķın yire düşürmez mişl-i Vakķāş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 33*). [*kemân-ebrû,]*

kemend: *Kement, ucu ilmekli uzun ip.*

Çok uzun fikr ider **kemend** meger

‘Ömr-i a ‘dâyı gâhî kaşr eyler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 91*). [*kemend,]*

Başı ĥallü kolı **kemend** içre

Ķalbi âhense de görüp pā-māl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 40*). [*kemend,]*

kemer: *Bel bağı, kayış.*

Ol ucuñ pehlivânıdır yâ meger

Bağlamış biline Dımışkî **kemer** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 126, Mısra 30*). [*kemer,]*

kemer-bend: *Kemer bağı.*

Ṭatlu sözlerle idicek pendûñ

Ney-şeker ola bir **kemer-bendüñ** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 12, Mısra 18*). [*kemer-bendüñ, -üñ*]

kemîn: *Kötü, fenâ, değersiz, âdî.*

Felegüñ var imiş kemîni meger

Kim çıkar ol **kemînden** eyle nazār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 34*). [*kemînden, -den*]

kemîne: (Fa.) Aciz, zavallı.

Her biri bir nişāna nāzırdur

Her biri bir **kemîne** hāzırdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 131, Mısra 16*). [*kemîne,]*

kemük: Kemik.

Karğanuñ kim gelür kimisi gider

Kuru **kemük** yinür mi diyü nider (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 106, Mısra 14*). [*kemük,]*

kenār: Far. Kıyı, sahil.

At aldı buz üzre bir niçe kām

Gözler idi **kenārı** hūvāş-ile ‘ām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 42*). [*kenārı, -ı]*

Haylî keştî Tuna **kenārında**

Yār u ağıyar haylî yārında (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 171, Mısra 1*). [*kenārında, -ın, -da]*

Çün karīb oldı vü görindi **kenar**

Herkes itdi biri birini kenār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 53*). [*kenar,]*

Gördi birdür **kenārı** ortası

Geminüñ bulanurdı şafrāsı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 67*). [*kenārı, -ı]*

Lîk Ürgüp didükleri şehrüñ

Vāki‘ olmuş **kenārı** bir nehrüñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 116, Mısra 6*). [*kenārı, -ı]*

Ya‘nî Nehr-i Dirin **kenārı** imiş

Ol ‘adem semti reh-güzārı imiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 31*). [*kenārı, -ı]*

Yolcınuñ konduğın ki görür-idi

Bir **kenāra** konar oturur-idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 38*). [*kenāra, -a]*

Kimi hem-pehlü kimi leb-ber-leb

Kimi būs u **kenārda** bu ‘aceb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 16*). [*kenārda, -da]*

Aşikāre ol arada gördi

Seyr içün bir **kenārda** durdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 40*). [*kenārda, -da]*

Şāhid-i sīm-sā‘id anı yā hoş

Eylemişdür **kenārda** āgūş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 126, Mısra 26*). [*kenārda, -da]*

kenār: Kenar, civar.

Çemeni şuffalar **kenārı** tolu

Cem‘ olur her zamānda kiçi ulu (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 7*). [*kenārı, -ı]*

kendi: Kendisini.

Kapudan taşra atdı çün **kendin**

Qurtarup gördi Hâk anuñ kaydın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 103, Mısra 15*). [*kendin, -n*]

Ol ki **kendin** urur terâzûye

Döyebilür bu zür-bâzûya (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 27*). [*kendin, -n*]

Mukâbil olsa düşmen 'askerine

Qoyup **kendin** levend ğâzî yirine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 195, Mısra 14*). [*kendin, -n*]

Şeyh Sa'dî'den aluben pendî

Diğkat u ihtimâm idüp **kendi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 8*). [*kendi,]*

Kendi önince eyleyüp 'avdet

Lâ-tekellûf süre süre gitdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 37, Mısra 8*). [*kendi,]*

İtdi bir pîr baña bu pendî

Böyle bend içre mübtelâ **kendi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 64, Mısra 2*). [*kendi,]*

kendi eli: Kendi elinin.

Kendi_elinüñ derini eyle taleb

Eyle kâruñ olur cinâna sebeb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 161, Mısra 7*). [*kendi_elinüñ, -nüñ*]

kendü: Zatiyla ilgili, kendi.

Öñi ardına uydı oldı şemîn

Kendüyi şandı divşirür miskîn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 68*). [*kendüyi, -y, -i*]

Kendüyi nâ-gehânî urdı yire

Az qaldı ki cânın anda vire (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 71*). [*kendüyi, -y, -i*]

Şağınup **kendü** kürkini herkes

Çok nemed dıtdılar şu öñine pes (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 25*). [*kendü,]*

Kendüye râm itdi gerdünü

Heft iklim ü rub'-ı meskünü (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 85, Mısra 5*). [*kendüye, -y, -e*]

Âl-i Bermek göreydi meşveretin

Kendü re'yinde ide ma'zeretin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 95, Mısra 22*). [*kendü,]*

Kendüye bilmesin idüp lâzım

Cümleye vâkıf olmada câzım (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 95, Mısra 25*). [*kendüye, -y, -e*]

Eyle itdiler içeri girdi

Kendü boğazını ele virdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 101, Mısra 2*). [kendü,]

Kendü renginde aňlayup anı

Sevdi hem-meşreb olmağın cānı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 104, Mısra 23*). [kendü,]

Kendü gibi niçe sefihi bulur

Ġāfil olmañ diyü yanınca şolur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 107, Mısra 7*). [kendü,]

Her biri çalışurdu nefsi ile

Başka her kişi **kendü** cinsi ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 131, Mısra 6*). [kendü,]

Kendü ma'sūmın elde dutar-iken

Eglenüp cāna cān kıatar-iken (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 7*). [kendü,]

Şāhibine ne kıala hīç dimez

Yine kıor **kendünün** adını yimez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 38*). [kendünün, -nün]

'Ahd ü güft itdi **kendü** nefsi ile

Oturup dura ya'nī cinsi ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 161, Mısra 19*). [kendü,]

Ol şe'āmetle kıa'-ı yed olmış

Hāķ bu **kendü** cezāsını bulmış (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 163, Mısra 24*). [kendü,]

Bī-kes olan kimesne ebter olur

Kendü a'māli defteriyle kıalur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 42*). [kendü,]

'Āķıbet šāhı eyledi mağlūb

Kul gibi itdi **kendüye** mensūb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 10*). [kendüye, -ye]

Eyledi **kendü** ile pes 'ahdi

Eyleyüp haylī sa'y ile cehdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 35*). [kendü,]

Kendüye oturaķ idüp ta'yīn

Cümleden fāriğā idüp tahsīn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 37*). [kendüye, -ye]

Bir gün ihvānına idüp takrīr

Kendü rü'yāsın eyleyüp ta'bīr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 174, Mısra 2*). [kendü,]

Aķ şākalın siyāh-reng eyler

Kendüye bilmez özge reng eyler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 174, Mısra 30*). [kendüye, -y, -e]

Āl-i Bermek göreydi meşveretin

Kendü re'yinde ide ma'zeretin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 38*). [kendü,]

Emn ü āmānı **kendüler** bozdı

'Uķde-i şulhı **kendüler** çözdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 20*). [kendüler, -ler]

Emn ü amānı **kendüler** bozdı

‘Ukde-i şulhı **kendüler** çözdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 19*). [*kendüler, -ler*]

Eyledi **kendü** re'yini telhîş

Hak ile bâtilı idüp teşhîş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 125*). [*kendü,]*

Aydın ilindeki Yūsuf Paşa

Kendü emrini itmede icrā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 62*). [*kendü,]*

İtmiş ol ili özine tâbi‘

Mâl tahşîli **kendüye** râci‘ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 64*). [*kendüye, -y, -e*]

Kendü derdini kendüye ağlar

Çekemez çekdügin anuñ tağlar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 43*). [*kendü,]*

Kendü gitdükde kıla bir eşi

Andan ol yazılan vire haberi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 55*). [*kendü,]*

Kendü derdini **kendüye** ağlar

Çekemez çekdügin anuñ tağlar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 43*). [*kendüye, -ye*]

Bu def‘a cümlesi ‘arza yapındı

Dimege **kendü** hâcâtın şakındı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 22*). [*kendü,]*

Bî-haber **kendüden** kamu a‘zâ

Birbirin eylemiş vedā‘ farzâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 33*). [*kendüden, -den*]

Kendü oliceğiz hirāsende

At başın çekdi çaķ Hōrāsan‘da (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 154, Mısra 23*). [*kendü,]*

Kendü hem olısar şevāba sebeb

Bir du‘ādur ‘ivaż olunsa taleb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 29*). [*kendü,]*

Koçinüñ içi toptolu eşķāl

Kendü oldı piyāde ķalbi melāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 32*). [*kendü,]*

Nesne şan zāyi‘ eylemişdür arar

Kendü yoldaşlarını ya‘nî şorar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 40*). [*kendü,]*

Nīm-cān **kendü** atları durğun

Sefer ālātı büzbütün bozğun (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 59*). [*kendü,]*

Huṭbeyi **kendü** nāmına okuda

Fitnenüñ ejderin diler uyuda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 182, Mısra 33*). [*kendü,]*

İşin hep **kendü** gördi ehl-i hâcāt

Degüldür bi‘l-vesīle cümle bi‘z-zāt (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 39*). [*kendü,]*

Bî-haber **kendüden** kamu a‘zâ

Birbirin eylemiş vedā‘ farzâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 33*). [*kendüden, -den*]

Kendü oliceğiz hirāsende

At başın çekdi çaķ Hōrāsan'da (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 154, Mısra 23*). [*kendü,]*

Kendü hem olısar şevāba sebeb

Bir du'ādur 'ivāz olunsa taleb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 29*). [*kendü,]*

Koçinüñ içi toptolu eşķāl

Kendü oldı piyāde ķalbi melāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 32*). [*kendü,]*

Nesne şan zāyi' eylemişdür arar

Kendü yoldaşlarını ya'nī şorar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 40*). [*kendü,]*

Nīm-cān **kendü** atları durğun

Sefer ālātı büzbütün bozğun (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 59*). [*kendü,]*

Huṭbeyi **kendü** nāmına okuda

Fitnenüñ ejderin diler uyuda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 182, Mısra 33*). [*kendü,]*

İşin hep **kendü** gördi ehl-i hācāt

Degüldür bi'l-vesīle cümle bi'z-zāt (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 39*). [*kendü,]*

Eyledi ol ķadar olarla cidāl

Añlayup cüz'ī **kendüsinde** mecāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 22, Mısra 30*). [*kendüsinde, -sin, -de]*

Kāfirüñ cüdi ne yā **kendüsi** ne

Küfri ğālib o cüd anuñ nesine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 79*). [*kendüsi, -s, -i]*

Gördi şem' yangununuñ ötesi yok

Kendünüñ yangını daķı artuķ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 43, Mısra 36*). [*kendünüñ, -nüñ]*

Her ne kim vārid ola Bārī'den

Anı **kendüñe** añla yārīden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 36*). [*kendüñe, -ñ, -e]*

Yok yire olma anlara dehrī

Bir şu bir **kendüler** bilür sırrı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 26*). [*kendüler, -ler]*

Ādeme her belā ki geldi ise

Kendü nefsinden oldı bildi ise (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 11, Mısra 32*). [*kendü,]*

Yokdur andan cihānda hīç küstāh

Kendü öz nefsine ola meddāh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 11, Mısra 38*). [*kendü,]*

Kendüye yine **kendü** itdi ḥitāb

Ķıldı bu vech-ile su'āle cevāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 15, Mısra 29*). [*kendü,]*

Kendü öz oğlı gibi sevmiş-idi

Hep münāfıķlar anı bilmiş-idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 26, Mısra 13*). [*kendü,]*

Eyledi **kendü** hâlini te'hîr

Tâ ki göre ne gösterür taqdîr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 26, Mısra 21*). [kendü,]

Kendü yüzi şuyına hoş şanmaz

‘İş ü nûşa eger şalâ diyesin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 33, Mısra 12*). [kendü,]

Ṭâli‘i döndi devleti gitdi

Kendü özine eyledi nazarı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 7*). [kendü,]

‘Âlemi çün ki görevüz hâlî

Gelmek âsân ki **kendü** şehrüñdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 63*). [kendü,]

Luṭf-ile bir kelâm cāna deger

Kendü luṭfuñdan itdüñ in‘āmuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 36, Mısra 13*). [kendü,]

Kendü eyler yine su‘âle cevâb

Ḳaldı bu hâl üzre niçe zamân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 36, Mısra 40*). [kendü,]

Ḥabse virdi rızâyı hep yek-ser

Kendü hâlinde şâh-iken yārân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 7*). [kendü,]

İntizāmî cihānda her ne ki var

İñleyüp **kendü** derdini ağlar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 43, Mısra 34*). [kendü,]

Senüñ oduñda yok benüm şererüm

Kendü nefsumden añlarum zararum (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 45, Mısra 24*). [kendü,]

Kendü öz hâlin eyledi işrâb

İtdi bu yüzden aña daḥı ḥiṭâb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 46, Mısra 3*). [kendü,]

Ḥalk fâḥir libâs ile ḥandân

Kendü mâtem-ḳabâ ile giryân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 47, Mısra 18*). [kendü,]

Kimi Ferhād gibi dirdi meger

İrgirür **kendü** kendüzine zarar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 48, Mısra 40*). [kendü,]

Ḳuyı ḳazan boyınca ḳazma gerek

Tâ ḥalâş ide **kendü** özini tek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 50, Mısra 18*). [kendü,]

Ṭoplar ağız açup tekellümde

Kendü hâlinde vü tazallumda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 57, Mısra 18*). [kendü,]

Burada yok şuçı anuñ bî-şek

Kendümüz ḳurtarı-bilelüm tek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 31, Mısra 26*). [kendümüz, -müz

]]

Kendüye yine kendü itdi ḥiṭâb

Ḳıldı bu vech-ile su‘âle cevâb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 15, Mısra 29*). [kendüye, -(y)e]

Odun ıssı kış âteşin kayırur

Kendüye yararın bulur ayırur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 34*). [*kendüye, -(y)e*]

Yolda bir hüy u hāya duş geldi

Kendüyi baħr-ı hayrete şaldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 22, Mısra 2*). [*kendüyi, -yi*]

Kec-dehân oldu ağzı köpürdi

Rāstī **kendüyi** yire urdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 72*). [*kendüyi, -yi*]

Kendüyi yire urdı ol cāda

Vāh ne kırtuldu kıutlu seccāde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 93*). [*kendüyi, -yi*]

Bir yaña göz kıpar ayağūñ ala

Kendüñ elden şovut bu-dem nā-çār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 55*). [*kendüñ, -ñ*]

Göñli ğamġin ü gözleri nemġin

Kendüye geh hıtab ider geh 'itāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 36, Mısra 39*). [*kendüye, -(y)e*]

Hālin anuñ çü istimā' itdi

Kendünüñ sūz-ı derdin unutdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 43, Mısra 22*). [*kendünüñ, -nüñ*]

Her biri maṭbaḥ eylemiş icād

Hāşşaten **kendüye** idüp ābād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 32*). [*kendüye, -(y)e*]

kendüden: Kendinden.

Kendüden şoñra ḥayr-ile ola yād

Varmaya nāmı ḥırmeni berbād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 13*). [*kendüden,*]

kendüler: Dönüşlülük zamiri ,kendi.

Girüp içine tıtdılar mesken

Kendüler cān olup der oldu beden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 179, Mısra 18*). [*kendüler,*]

kendüsi: Kendi, kendisi.

Gel-e ey **kendüsi** vü atı yarar

Saña mānend yok burada süvār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 21*). [*kendüsi,*]

Köprüsinüñ öte yanını bulup

Kaşkatı **kendüsi** vü atı ƣalup (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 4*). [*kendüsi,*]

kendüye: *Kendisine.*

Kendüye atlara şu ḥod lâzım

N'itsün esbâbı olsa ger 'âzim (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 47*). [*kendüye,]*

Ḳılıcı **kendüye** rām itdi gördi

Ḥarāba varmadın ocağı sürdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 35*). [*kendüye,]*

kendüvi: *Kendine, kendisine/kendini, kendisini.*

Segedin ḳal'asına çün geldi

Ṭuna'dan yaña **kendüvi** şaldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 62*). [*kendüvi,]*

Kendüvi gördi Foça şehrinde

Yār u ilhvân işitdise ḳanda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 140, Mısra 19*). [*kendüvi,]*

kendüz: *"Kendi" dönüşlülük zamiri.*

Kimi Ferhād gibi dirdi meger

İrgirür kendü **kendüzine** zarar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 48, Mısra 40*). [*kendüzine, -i, -n, -e]*

Ḥoş dutuñ istirāḥat eyleye tā

İrmeye at u **kendüzine** ḥaṭā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 70, Mısra 32*). [*kendüzine, -ne]*

kenzü'l-esrār: *Sırlar Hazinesi.*

Yā İlāhī didi sen a'lemsin

Kenzü'l-esrāra cümle mahremsin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 46*). [*kenzü'l-esrāra,]*

kerāmet: *Bir ermişin, Allah'ın kendisine yakın kullarına lutfettiği olağanüstü şeyler yapma gücü ile ortaya koyduğu, akıl sınırlarını aşan tabiat üstü iş, hârikulâde hal. Kuvbealtı Lügatı.*

Lāğar-iken cesāmete irdi

Şandı ol dem **kerāmete** irdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 66*). [*kerāmete, -e]*

Ḥod kerīmüñ kerem kerāmetidür

Ol **kerāmet** ezelden 'ādetidür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 9, Mısra 24*). [*kerāmet,]*

Ḥod kerīmüñ kerem **kerāmetidür**

Ol kerāmet ezelden 'ādetidür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 9, Mısra 23*). [*kerāmetidür, -i, -dür]*

kerbelâ: *Bağdat civarında Hz. Hüseyin'in şehit edildiği ve türbesinin bulunduğu yerin ismi; mec. Matem yeri.*

Kerbelâ deşti şevki ile yâhod

Başına na'1 kesdi ol bî-ḥod (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 23, Mısra 3*). [*kerbelâ,]*

‘Aceb mi **Kerbelâ** olsa naşībüm

Beni dil-teşne öldürdi ṭabībüm (*Tuhfetü'l-İhvân, Kıt'a 1, Mısra 3*). [*kerbelâ,]*

kerem: *Lutuf, iyilik, ihsan || ululuk, şeref|| cömertlik.*

Gelmemişdür bilün şaḥīḥ anı

Budun'a böyle bir **kerem** kânı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 82*). [*kerem,]*

Ḳopdı yārūn ḳarīḥasından o dem

Bundan özge olur mı hîç **kerem** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 100, Mısra 6*). [*kerem,]*

Didi yok didi ey **kerem** kânı

Baḥa neyler bu manşīb-ı fânî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 41*). [*kerem,]*

Ḥod kerīmūn **kerem** kerāmetidür

Ol kerāmet ezelden ‘ādetidür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 9, Mısra 23*). [*kerem,]*

kerhâne: *İş yeri, kârhâne.*

Şāh-ı Efrenc yanında bir mellāḥ

Dojd **kerhānesinde** bir cellāḥ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 85, Mısra 16*). [*kerhānesinde, -si, -n, -de]*

kerīm: *Kerem sahibi, cömert, soylu.*

Her sipāhîsi ḡayret-ile za‘īm

Beg ḳadar her za‘īm ḥulḳı **kerīm** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 26*). [*kerīm,]*

Ol **kerīme** dem-ā-dem eyle niyāz

Ḥaḳ du‘ā-yı derūnı yirde ḳomaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 83*). [*kerīme, -e]*

İntizāmī **Kerīm’dür** aña laḳab

Kendü ḥālinde ola rüz u şeb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 3*). [*kerīm’dür, -dür]*

Ḥod **kerīmūn** kerem kerāmetidür

Ol kerāmet ezelden ‘ādetidür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 9, Mısra 23*). [*kerīmūn, -üñ]*

Ḥamd-i bî-ḥad o yüce Sübhān’a

Ol **Kerīm** ü Raḥīm ü Raḥmān’a (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 1, Mısra 2*). [*kerīm,]*

kerīme: *Kerem sahibi, cömert, soylu (hanım).*

Nāmzed oluban **kerīmesine**

Kaşd u fikri murāda irmesine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 181, Mısra 5*). [*kerīmesine, -s, -i, -n, -e*]

kerre: *Defa.*

Ekşer at u tavara üşer imiş

Yılda bir **kerre** böyle düşer imiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 16*). [*kerre,*]

kes: *Kesici bir aletle ayırmak.*

Urup ayağını şikest itdi

Tiz başını **kesmege** yetdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 8*). [*kesmege, -meg, -e*]

Begler itdi firāset ü fikri

Kesdiler ānīde başın fevrī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 122, Mısra 36*). [*kesdiler, -di, -ler*]

Yarar olup nice başlar **keseñler**

Zirā‘at itmek-ile gönlin egler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 27*). [*keseñler, -enler*]

Yüce dağlara niçe kişi varur

Niçe tomruk **keser** behāya alır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 22*). [*keser, -er*]

keş-ā-keş: *Çekişme, mücadele, kavga.*

Keş-ā-keşden nice kırtara tīmār

Muqarrer nāmelerden cānı bīzār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 31*). [*keş-ā-keşden, -den*]

kesb: *Geçim sağlamak için yapılan çalışma ve sanat.*

Manşıbında yazudan el mi deger

‘Azli hālīnde **kesbidür** yā nider (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 44*). [*kesbidür, -i, -dür*]

Dāyim eyle du‘āsını hasbī

Ma‘rifet ehlinüñ odur **kesbi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 208*). [*kesbi, -i*]

Kesbe kaşd itdi ‘ilme gayret-ile

Beyne‘l-aqrān bu hamiyyet ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 5*). [*kesbe, -e*]

Az öz vaşfın eyle gel hasbī

Bir du‘ādur murād ḥod **kesbī** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 10*). [*kesbī, -i*]

kesen: Kesici bir aletle ayıran, koparan kişi.

Her birinde nişānı var **kesenüñ**

Herkesüñ bellü bu benüm bu senüñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 25*). [*kesenüñ, -üñ*]

kesil-: Artık ilgisi kalmamak, ayrılmak, uzaklaşmak, vazgeçmek, terk etmek; kesin olarak sona erdirilmek, bitirilmek..

Kesdi biçdi çeñeyle ol süfehā

Birbirinden **kesilmeyüp** kaç‘ā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 132, Mısra 22*). [*kesilmeyüp, -me, -yüp*]

Azı kaçmış çoğı **kesilmişdür**

Oķ atup yayları yasılmışdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 123, Mısra 17*). [*kesilmişdür, -miş, -dür*]

kesil-: Dönmek.

Bahr-ı lutfına yok kenār aślā

Dergehinden **kesilmegil** kaç‘ā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 86*). [*kesilmegil, -gil*]

kesilmez: Ayrılmak, uzaklaşmak, ilgiyi kesmek, vazgeçmek.

Bunı şān‘at idinürüz ammā

Ayrux andan **kesilmezüz** kaç‘ā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 12*). [*kesilmezüz, -üz*]

kesir: Çok.

Nāzil olur imiş zübāb-ı **kesir**

Cismi gāyet şağir ezāsı kebīr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 5*). [*kesir,]*

Var belālar seferde gerçi **kesir**

İtmesün Hāķ ‘iyāl ü ehle esir (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 137, Mısra 13*). [*kesir,]*

keskün: Keskin.

Kılıçdur **keskün** erdür hem bahâdur

Aña bu kulluğumuz kem-behâdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 33*). [*keskün,]*

kesmede: *Bir aletle ayırmak, koparmak, parçalamak.*

‘Urûkın eşkiyânun **kesmededür**

Şükür Hakk’a biraz düzeldi ‘âlem (*Tuhfetü'l-İhvân, Kit'a 3, Mısra 3*). [*kesmededür, -dür]*

kesret: *Çokluk.*

Kesretinden haber viren dānā

Elli üç biñ ‘adū kıllur inşā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 123, Mısra 15*). [*kesretinden, -in, -den]*

Kesret içinde vahdet ehli olan

Eñ soñ oldur makāşidını bulan (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 45*). [*kesret,]*

Konuk olsa ne deñlü **kesretde**

Şabāh aḥşam ta‘āmı vefretde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 56, Mısra 17*). [*kesretde, -de]*

Yağmuruñ balçıguñ қо **kesretini**

‘Askerüñ izdiḥām u vefretini (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 5*). [*kesretini, -ini]*

Göz döyer mi bu **kesrete** her bār

Seni za‘f-ı başar başar nā-çār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 164, Mısra 9*). [*kesrete, -e]*

Sīm ü zer her kim idine vefret

Hırş u āz irişür-imiş **kesret**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 52*). [*kesret,]*

keştî: *Suda yüzen insan ve yük taşımaya yarayan her türden taşıtın genel adı, gemi.*

Ne dem üstinde **keştî** ide delāl

Hakk bu şu koymaya eline hilāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 55*). [*keştî,]*

Keştî vü āb seyri bes her ān

Kāğıd üstinde bardak içre hemān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 85*). [*keştî,]*

Aldı **keştîyi** yil çü götürdi

Bir şığa yirde çökdi oturdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 31*). [*keştîyi, -yi]*

Bunca **keştî** ile o ser-‘asker

İtdi ser-ḥadd-i Hersek’e çü güzër (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 35*). [*keştî,]*

Berre dönmişdi rüy-ı baḥr meger

Haylî **keştî** bırakmağın lenger (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 14*). [*keştî,]*

Beç'den irişdi niçe biñ 'asker

Ṭonadup **keştî** aldılar leşker (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 111, Mısra 14*). [*keştî,]*

Ḥaylî **keştî** Ṭuna kenârında

Yâr u ağyâr ḥaylî yârında (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 171, Mısra 1*). [*keştî,]*

Üngürüs mülki qaldı mihtersüz

Şanki bir **keştî** idi lengersüz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 68*). [*keştî,]*

Bunca **keştîler** aldı toptolı māl

Ne deñiz aña ṭayanur ne cibāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 43*). [*keştîler, -ler]*

kethudā: Zengin kimselerin ve devlet büyüklerinin buyruğunda çalışan, onların birtakım işlerini gören kimse, kâhya.

Kethudā 'arz idince Paşa'ya

Didi olur mı böyle sermāye (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 129, Mısra 11*). [*kethudā,]*

Kethudāya biri gelüp tenhā

Biñ ğuruş işte didi qahve behā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 129, Mısra 7*). [*kethudāya, -ya]*

Kethudāya didi zihî bāzār

Müşterî böyle gelse tek her bār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 7*). [*kethudāya, -ya]*

kethudā: (Far.) Kethüda, yardımcı, aracı, emir sahibi.

Her biri dürlü naqş-ile mersüm

Her evüñ **kethudāsı** bir maḥdüm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 22*). [*kethudāsı, -sı]*

key: Gayet, pek, çok.

Pādişāh-ı cihān görüp ma'kūl

İşbu tedbîr didi **key** maqbūl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 85, Mısra 50*). [*key,]*

Cāh u temkîn anuñ viren oldur

Genc-i iḥsān u cūdî **key** boldur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 40*). [*key,]*

Gül Baba-nām āsitānesi ḥūb

Ol ilüñ arasında **key** mergüb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 56, Mısra 2*). [*key,]*

Ḥalkasın eylemişdi müsta'mel

Ḥayderîler yolında **key** erzel (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 28, Mısra 18*). [*key,]*

Bend ile dehr aña geçüp pā-bend

Ol daḥı silsileyle **key** ḥursend (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 43, Mısra 14*). [*key,]*

key: *Ne zaman, ne vakit? manasına soru edatı.*

Gök demür geyse âsümân eger

Key ırakdan ider o rezme nazar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 106*). [key,]

Lâk miḥnet-pezîrdür ḥâlüm

Key katı nâ-güzîrdür ḥâlüm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 10, Mısra 10*). [key,]

Key fûrümânde idi aḥvâlũñ

Oldı nâ-yâb milket ü mâluñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 9*). [key,]

key: *Bazen.*

Fakr u fâka olup durur baña yâr

Zillet-ile **key** ittiḥâdum var (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 20, Mısra 12*). [key,]

keyd: *Hile, oyun.*

Bizi ehl-i nifâka yâr itme

Keydine düşürüp nizâr itme (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 1, Mısra 18*). [keydine, -ine]

keyvân: *Zuhal yıldızı (diğer yıldızların üstünde yedinci kat gökte bulunur.).*

Oldı Mirrîḥ ḥarbe-zen **Keyvân**

Pâsbânı durur zihî 'unvân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 131, Mısra 35*). [keyvân,]

kez: *Defa, kere.*

Da'vî-i merd iderdi duḡter-i rez

İki yürekle geldi dehre bu **kez** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 78, Mısra 4*). [kez,]

Ösek'ũñ arası vü Kâḏîköyi

Günde bir **kez** varur gelürdi gemi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 56*). [kez,]

ki: *T. Ki bağlacı.*

Otuz yıldan berü sa'yüm **ki** beytü'l-mâle olmışdur

Bu deñlüye bizi lâyıḳ görür inşâfa mâyiller (*Tuhfetü'l-İhvân, Kaside 1, Mısra 15*). [ki,]

Var mı ḥalvâ **ki** olmaya düdi

Var durur her Ḥalîl Nemrüd'ı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 65, Mısra 5*). [ki,]

Atın itdi yedek olup pūyân

Ki süvâr olup oldıdı lerzân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 70, Mısra 20*). [ki,]

Didi āgāh oluñ **ki** vā-veylā
 Uştā şehre irişdi haşm-ı Hudā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 31*). [ki,]
 Çārsū oldı nāra hep sūzān
 Ġāfıl olmañ **ki** yandı kevn ü mekân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 34*). [ki,]
 Bildi āhîr kemāl imiş lâzım
 Şanma āhîr **ki** māl imiş lâzım (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 76, Mısra 12*). [ki,]
 Gün geçer mi **ki** izdiyādî degil
 Yüri 'ilm ü kemālî kıl hâşıl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 76, Mısra 15*). [ki,]
 Ey Süleymân olma hâtır-gerd
 Öldürür bil **ki** genc-i bād-āverd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 76, Mısra 38*). [ki,]
 Şu **ki** dizden yukarudur 'umķı
 İlter insānı oraya humķı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 77*). [ki,]
 Mîr Kāsım **ki** Hersek'ün begidür
 Her cihetle şecî'lerüñ yigidür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 35*). [ki,]
 Mîr-mîrân **ki** Malatesta idi
 Lāf urup karşı şāha böyle didi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 1*). [ki,]
 Bî-şümār itdi Hakk'a şükr ü sipās
 Andan artuķ **ki** 'aķl ide kıyās (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 38*). [ki,]
 Anda imiş meger **ki** toprağı
 Soldı berg-i cemālî yaprağı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 93, Mısra 23*). [ki,]
 Her kime kim vezāret ola 'atā
 Re'yi şāyib ne ān **ki** ide haţā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 95, Mısra 14*). [ki,]
 Şol **ki** zen-pāredür meded şeksüz
 Şan'atı andan öğrenür hırsuz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 99*). [ki,]
 Gāh olurdı **ki** ālet-i harbi
 Geyinüp taķınup gelüp darbı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 105, Mısra 27*). [ki,]
 Böyle mîre kim olmaya çāker
 Habbetzā ol yire **ki** ola dāver (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 105, Mısra 34*). [ki,]
 Bunca günlük yola **ki** biz gitdük
 Kaşd-ı a'dā diyü şitāb itdük (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 9*). [ki,]
 Uyħudan şanasın **ki** uyandı
 Kalkmak için eline tayandı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 118, Mısra 5*). [ki,]
 Oldı zîrā **ki** evceb ü elzem
 Nî'mete şükr ü şükre nî'met hem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 118, Mısra 25*). [ki,]

Bendesiyem **ki** ola ehl-i nazar
 Şürete bakmadan ide o hâzer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 47*). [ki,]
 Leşker-i Çîn **ki** lengerin aldı
 ‘Asker-i kır karada kaldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 120, Mısra 13*). [ki,]
 Mîr İshâk’a irdi müjde ile
 Öyle müjde **ki** virdi şabrı yile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 122, Mısra 24*). [ki,]
 Semtine gelmiş ayağıyla şikâr
 Oklı saydı idi hayf **ki** olar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 123, Mısra 4*). [ki,]
 Ol atun kuyruğun **ki** alur ele
 Yile virür mecâli yile yile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 19*). [ki,]
 Anda güyâ **ki** bir yağı çeridür
 Âdemün içi yağını eridür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 13*). [ki,]
 Dideñe girse gözüñe gelmez
 Hâşm-ı Hâk’dur **ki** hiç amân bilmez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 12*). [ki,]
 Ya şanasın **ki** genc-i pür-gevher
 Pâsbân halka oluban ejder (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 126, Mısra 23*). [ki,]
 Anda imiş meger **ki** toprağı
 Soldı bağ-ı vücûdı yaprağı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 49*). [ki,]
 Kanda nân u nemek **ki** yetmiş ola
 Dilde aña du ‘â gönülde şenâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 57*). [ki,]
 Bir yaña uçurum **ki** göz kamaşur
 ‘Âkıll uzak yire anı tolaşur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 37*). [ki,]
 Bir yaña cüy-ı hevlnâk-i ‘azîm
 Eyle taşkun **ki** virür ‘âleme bîm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 36*). [ki,]
 Tıflı şandı **ki** oldu yüz pâre
 Cânı tenden ırıldı ne çâre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 140, Mısra 7*). [ki,]
 Ehl-i tab‘uñ sözün **ki** hâme yazar
 Diğkati ile kılı kırk yarar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 45*). [ki,]
 Geldi vü şundı okudı cümle
 Hoş-durur söz **ki** düşe bir ehle (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 34*). [ki,]
 Ne kanâ‘at **ki** kenz-i lâ-yefnâ
 Şâh olur vâsıl olsa aña gedâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 161, Mısra 17*). [ki,]
 Sûr-nâme **ki** aña ad olmuş
 Aşlı vü fer‘i hoş-nihâd olmuş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 13*). [ki,]

Didi aña **ki** hāy sulṭānum

Hîç benüm aňlamaduñ iz'ānum (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 43*). [ki,]

Manşıb oldur **ki** olmaya 'azli

'Azline degmeye bunun ca'li (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 47*). [ki,]

Hān Süleymān **ki** varmış-ıdı Beç'e

Ḳasdı bu idi öte daḥı geçe (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 17*). [ki,]

Vardı ḥasbī elinde dirlügi yok

Ḳalmaz illā anuñ **ki** erlügi yok (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 58*). [ki,]

Su **ki** tuğyān ide inişde ola

Yolcınuñ ḥālī anda bellü n'ola (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 11*). [ki,]

Yolcınuñ konduğın **ki** görür-idi

Bir kenāra konar oturur-idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 37*). [ki,]

İntizāmī bu kerre uşlandı

Bunca miḥnet **ki** çekdi aňlandı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 30*). [ki,]

Aḳ saḳallu ger ihtiyār olasın

Şimdi şanma **ki** baḥtiyār olasın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 174, Mısra 22*). [ki,]

Anı cāyız **ki** ideler āgāh

Bā'is ola tezekküre geh gāh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 175, Mısra 7*). [ki,]

Devletüñ eñ mühimmi kâtibdür

Ḳadrini bilür ol **ki** rāğıbdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 177, Mısra 12*). [ki,]

Estreğon ḳal'ası **ki** köhne idi

Eyle vîrāne çok zamāne idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 179, Mısra 1*). [ki,]

Māl-i mîrî **ki** yılda cem' olunur

Gör olaruñ da artuğı alınur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 183, Mısra 5*). [ki,]

O selāṭine kim **ki** dil uzada

Yā derūnī murād iden ḥasede (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 67*). [ki,]

İşiden ehl-i Ḥaḳ telehhüfde

O zamān **ki** Ḳalenderoğlu zebün (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 23*). [ki,]

Ol mübārek-ḳadem o ṭālī' i ḥūb

Ḳamu eylük **ki** var aña mensüb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 46*). [ki,]

Sebb-i ser-bāğīyān **ki** zıkr oldı

Ḳulm ü ifsādı 'āleme ṭoldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 133*). [ki,]

Ol zamānda **ki** ḥazret-i paşa

Oldı İstanbul içre donanma (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 43*). [ki,]

Gel **ki** bi'z-zāt idüp müşāvereyi
 Añlayup bilmişem müşādereyi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 9*). [ki,]
 Sen **ki** serdārum u vezīrümsin
 Rāy u tedbīrde müşīrümsin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 3*). [ki,]
 Ḥamdülillāh **ki** bu demi gördük
 Ḥāk-i pāyine yüzümüz sürdük (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 187, Mısra 1*). [ki,]
 Cāyiz ola **ki** bir ḥayırlu kişi
 Ola her gāh Ḥākḫ'a yarar işi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 45*). [ki,]
 Ne dem **ki** şark iline vara 'asker
 Evinde sürḥ-serden cānı ditrer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 43*). [ki,]
 Ḥudā ḥaḫḫı **ki** yokdan var idüpdür
 Bu ḫul kim işbu eltāfa irüpdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 194, Mısra 9*). [ki,]
 Hedāyā vü tuḥaf **ki** ola nādir
 Virilsün kim neye olursa kādir (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 19*). [ki,]
 Muḫaddem ol ili **ki** şāh alupdur
 Bulup ḥālī aḫınlar kim şalupdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 43*). [ki,]
 Murād Paşa **ki** saña itdi iḥsān
 İde rūḫına raḥmet Ḥāk Te'ālā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 205, Mısra 27*). [ki,]
 Ben o meh-pāreler **ki** medḥ itdüm
 Medḥ-ile göge çıkarup gitdüm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 62, Mısra 9*). [ki,]
 İrdi bir [de]m meger **ki** vaḫt-i ḥazān
 Yile virdi bahārı bād-ı vezān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 1*). [ki,]
 Kimi didi **ki** faḫr u fāḫa durur
 Dāğ-ı derd ādemüñ diline urur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 23*). [ki,]
 Söz **ki** ola güher mişālī şemīn
 Yaraşur 'ıḫd-ı nazm aña hemīn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 6, Mısra 7*). [ki,]
 Söz güher olsa ḫıymetin bulmaz
 Devlet ol ḫāyile **ki** yār olmaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 7, Mısra 4*). [ki,]
 Ādeme her belā **ki** geldi ise
 Kendü nefsinde oldu bildi ise (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 11, Mısra 31*). [ki,]
 Ḥod Muḥammed Beg ol **ki** nāzırdur
 Ḥaylī luṭfı bu şehre şādırdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 73*). [ki,]
 Biri nā-geh **ki** ḫarca varur-idi
 Ḥasret-i mihri beñzin alur-idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 45*). [ki,]

Çeng ü sâ'id **ki** ceng içün durıla
 Çeng-mānend regleri dūrile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 33*). [ki,]
 Bir kaçādur **ki** bu kadar geldi
 Geldi tîr-i kader yirin buldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 45*). [ki,]
 Derd-i dilden **ki** āh ide mazlūm
 Hāl-i zālīm nice_ola hōd ma'lūm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 25, Mısra 5*). [ki,]
 İtdüğün her kişi bulur Hāk'dan
 Bildi anlar **ki** oldılar reh-zen (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 26, Mısra 4*). [ki,]
 Hiç gayret midür **ki** tek duravuz
 Lāzım oldu **ki** da'vīyi sürevüz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 27, Mısra 25*). [ki,]
 Ol **ki** yasın kılur dir 'amme nevāl
 Hātmin Allāh tebāreke ve te'āl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 105*). [ki,]
 Efḍahın hōd beyāna kim getürür
 Hāṣā-lillāh **ki** olavüz zemmām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 112*). [ki,]
 'Ömri oldukça olmaz iflāhı
 Bu meṣeldür **ki** itme bulmayasın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 33, Mısra 37*). [ki,]
 Noldı bā'is**ki** yād olur bilsem
 İntizāmī'ye gör felek nitdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 4*). [ki,]
 Dağlar acıyup katı mecrūh
 Umar-iken **ki** ide dermānın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 61*). [ki,]
 Dest-gīri idi Hudā muṭlak
 İstinādı anuñ **ki** ola Hudā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 75*). [ki,]
 Lāyık olan budur **ki** ola maḥal
 Yā ticāret tarīki ile yūri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 30*). [ki,]
 'Ālemi çün **ki** görevüz hālī
 Gelmek āsān **ki** kendü şehrüñdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 62*). [ki,]
 'Ālemi çün **ki** görevüz hālī
 Gelmek āsān **ki** kendü şehrüñdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 63*). [ki,]
 Her kişi itdüğünü bulsa gerek
 Bana hāṣā **ki** Hāk ide zulmi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 36, Mısra 19*). [ki,]
 Ekserī şuyı hōd üfürür içer
 Nakş-bend-i belā **ki** durmuş-idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 33*). [ki,]
 Hiç birisi mehārdan çıkmaz
 Kanı ol-dem **ki** diḳḳat-ile huşū' (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 53*). [ki,]

Ol teveccüh yā rikḳat-ile ḥuzū‘
 Ol daḳāyık **ki** eyler-idi zuhūr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 55*). [ki,]
 Ol ḥaḳāyık **ki** eyler-idi şudūr
 Her ne deñlü **ki** eylese vesvās (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 56*). [ki,]
 Ol ḥaḳāyık **ki** eyler-idi şudūr
 Her ne deñlü **ki** eylese vesvās (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 57*). [ki,]
 Ḥaḳ meşāyib ḳomışdur ādemde
 Ol **ki** şabr itdi ni‘me‘l-‘abd oldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 83*). [ki,]
 Ḳulağında küpe kılrur anı
 Ḳudreti yok **ki** ide dest-yārī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 40, Mısra 9*). [ki,]
 Minber üzere ḥaṭīb edāsı faşīḥ
 Çarḥ-ı çārümde şanasın **ki** Mesīḥ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 57, Mısra 8*). [ki,]
 Bir ḳapunun **ki** olasın ḥāki
 Püşt-i pāy-ı ‘adūdan it bāki (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 63, Mısra 17*). [ki,]
 Devlet ehline çünki ḳul olasın
 Şaḳın olmaya **ki** fuzūl olasın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 64, Mısra 6*). [ki,]
 Ceyş-i ḡam nice eyleye saña kār
 Çüb-ı dest ü siper elüñde **ki** var (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 41, Mısra 42*). [ki,]
 Hic ḡayret midür **ki** tek duravuz
 Lāzım oldı **ki** da‘vīyi sürevüz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 27, Mısra 26*). [ki,]
 Sūz-ı dilden **ki** āh ide mazlūm
 Ḥāl-i zālīm nice_ola ḥod ma‘lūm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 63*). [ki,]

kibr: *Büyüklük, büyüklenme.*

Geçe-gör yūri **kibr** ile kīnden
 Tatlu sözle yılan çıkar inden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 151*). [kibr,]
 Ḳurd Emīn-zāde nāmı Mūsā’dur
Kibri Fir‘avn u zu‘mı tersādur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 65, Mısra 20*). [kibri, -i]

kıbrıs: *Kıbrıs sancağı.*

Bir zamān **Kıbrıs** aşasın aşḥāb
 Tīg-i āb-ile eyleyüp ḡarḳ-āb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 85, Mısra 17*). [kıbrıs,]
 Kıbrıs aḥvālin eyledi i‘lām
 Didi ḡayretdür ey şeh-i İslām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 85, Mısra 43*). [kıbrıs,]

Şimdi lâyıkdur idevüz ikdām

Ola **Ḳıbrıs** memālik-i İslām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 85, Mısra 46*). [*ḳıbrıs,]*

Ṭoldı çavı simākden semeke

Ḳıbrıs'ın daḥı aldı döge döge (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 8*). [*ḳıbrıs 'ın, -iñ]*

ḳıbrıs: *Kıbrıs.*

Düşdi küffār eline pes **Ḳıbrıs**

Çok mināreye ṭaḳdılar nākūs (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 85, Mısra 29*). [*ḳıbrıs,]*

ḳıç: *Geminin arka bölümü.*

Biñ nefer her geminüñ içinde

Kimi öñinde vü kimi **ḳıçında** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 171, Mısra 8*). [*ḳıçında, -ı , -n, -da]*

İntizāmī baḳınca **ḳıçında**

Gördi bir cüz'î furça içinde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 171, Mısra 15*). [*ḳıçında, -ı , -n, -da]*

Nışfa varınca **ḳıçdan** u önden

Girdi şu dutdı 'ālemi ucdan (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 19*). [*ḳıçdan, --dan]*

Unuduldu kürek dümen ḳaldı

Ḳıçdan öñden şu öñlerin aldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 22*). [*ḳıçdan, --dan]*

Zūr-ıla **ḳıçda** yir bulup durdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 4*). [*ḳıçda, -da]*

ḳıç: *Küçük.*

Çıkarup şapḳasın ḳabā başlu

Durup ayaḡa ger **ḳıç** ger ulu (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 20*). [*ḳıç,]*

Gör menāşib ecānib-ile tolu

Ne **ḳıç** bellü oldu ne ḥod ulu (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 174, Mısra 14*). [*ḳıç,]*

Öñinde iki ḥaşm itdükde da'vī

Ulu **ḳıç** ḳatındadır müsāvī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 50*). [*ḳıç,]*

Çemeni şuffalar kenārı tolu

Cem' olur her zamānda **ḳıç** ulu (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 8*). [*ḳıç,]*

ḳıl-: *Yapmak, etmek, eylemek.*

Ḍarb-ı mecrūhı görüp itdi hitāb

Kıldı Ḍarb-ı meşelle redd-i cevāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 18*). [*kıldı, -dı*]

Bir gice dil iderdi fikr-i dakīk

İşbu hüzni **kılur-ıdı** ta'vīk (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 97, Mısra 2*). [*kılur-ıdı, -ur, -ıdı*]

Kātibi itdi dünyeden riḥlet

Kıldı ni'me'l-bedel sizi elbet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 104, Mısra 16*). [*kıldı, -dı*]

‘İş ü ‘işretde bir niçe eyyām

Zevk u şevk-ıla **kıldı** mey-āşām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 116, Mısra 2*). [*kıldı, -dı*]

Her hūner ehli neyle gelmiş ise

Pīşesinde ne fenni **kılmış** ise (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 14*). [*kılmış, -mış*]

kıl: Saç teli.

Her **kılında** niçe gönüller esir

Bir durur yanlarında bay u fakīr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 51*). [*kılında, -ı, -n, -da*]

kıl: Kıl, tüy.

Her **kılı** bir dil oldu şekvāda

Senden oldu diyü o da'vāda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 69, Mısra 35*). [*kılı, -ı*]

kıl-: Kılmak, etmek, yapmak.

Başiret ehlidür evvel nazarda

Bu luṭfı **kılmış** aña Ḥaḳ kaderde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 62*). [*kılmış, -mış*]

Bāğ-ı temkīnde ola berḥurdār

Bu du'āyı **kılur** şıḡār u kibār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 177, Mısra 36*). [*kılur, -ur*]

Ola zabtında Ka'be yolu **kıla**

Ehl-i İslām'a ola ulu belā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 182, Mısra 25*). [*kıla, -a*]

Kıldı kaşd-ı sefer ticāret-ile

İbtidā itdi aña ḡāyet-ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 16, Mısra 1*). [*kıldı, -dı*]

kıl-: Namaz kılmak.

Şıdk-ıla **kılınan** namāz ḥaḳı

Ehl-i derd itdügi niyāz ḥaḳı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 7*). [*kılınan, -ın, -an*]

kılā': Kaleler, surlar.

Hep sevāhildağı **kılā'** ı alam

Çak Sitanbul'a akınımı şalam (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 111, Mısra 11*). [*kılā'ı, -ı*]

Velvele şaldı ğayreti dehre

Hep **kılā'** u kūrā ile şehre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 181, Mısra 46*). [*kılā',]*

kılca: Çok az, çok ufak, pek önemsiz, kıl kadar.

Yıkuk ocağ-erinüñ hānümānı

Çekerken 'azli kalmış **kılca** cāmı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 26*). [*kılca,]*

kılıç: Kın içine konup bir kayışla bele takılan, çelikten yapılmış, eğri veya düz, uzun kesici silâh.

Yā **kılıç** yā kalem gerek elde

Tā ki mergüb olasin ilde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 123*). [*kılıç,]*

Çok ğazā kıldı haylî baş kesdi

Kılıcın 'arş tākına aşdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 105, Mısra 16*). [*kılıcın, -ın*]

Erde lâzım durur **kılıç** yā kalem

Ser-firāz olup ilde ola 'alem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 177, Mısra 29*). [*kılıç,]*

Sürüp kılmış taşarruf 'ākılāne

Kılıcı çavı tölmişdur cihāna (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 193, Mısra 18*). [*kılıcı, -ı*]

Nevm-i ğafletden 'ālem uyandı

Ġāziler **kılıcına** tayandı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 86, Mısra 12*). [*kılıcına, -ı, -(n)a*]

Kınından çıkmaz anuñ-kim **kılıcı**

Şecī' nāmı ile da'vā **kılıcı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 39*). [*kılıcı, -ı*]

Kınından çıkmaz anuñ-kim **kılıcı**

Şecī' nāmı ile da'vā **kılıcı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 40*). [*kılıcı, -ı*]

Kılıçdandır bize dāyim ma'ışet

Yararadur bizüm yirlerde ragbet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 41*). [*kılıçdandır, -dan, -dur*]

Kılıcı ile olmuşdur şadāret

Bi-ḥamdillāh yirin buldı vezāret (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 23*). [*kılıcı, -ı*]

Kılıcı kendüye rām itdi gördi

Ḥarāba varmadın ocağı sürdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 35*). [*kılıcı, -ı*]

Zırı zährında **kılıcı** belinde

Bir elde tığ u etmek bir elinde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 195, Mısra 7*). [*kılıcı, -ı*]

Ƙılıçdur keskün erdür hem bahâdur

Aña bu ƙullugumuz kem-behâdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 33*). [*ƙılıçdur, -dur*]

Yâ **kılıç** yâ ƙalem gerek elde

Tâ hünerver olasin ol ilde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 52, Mısra 33*). [*kılıç,]*

kılur: *Etmek, yapmak, tutmak (yas tutmak anlamında).*

Ol ki yasın **kılur** dir ‘amme nevâl

Ĥatmin Allâh tebâreke ve te‘âl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 105*). [*kılur,]*

kim: *"Ki" gibi kullanılan bir bağlaç.*

Yaşarup çeşmi hânuñ olmış nem

Anda **kim** derd ü ğam mürekkeb ola (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 38, Mısra 23*). [*kim,]*

Ol levendüñ sözine aldandı

Bilmedi **kim** geçer aña pendî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 30*). [*kim,]*

Atalardan birisi gör ne dimiş

Gerçi **kim** her geçen belürmez imiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 70, Mısra 36*). [*kim,]*

Ehl-i iflâs **kim** sükârâ idi

Nekbet ü cimrilük de yârı idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 77, Mısra 7*). [*kim,]*

Ulu Türk işide bu da‘vîyi ger

Ser-fürü itse **kim** ‘inâd eyler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 26*). [*kim,]*

İşbu yaña meger gelüp cāsūs

Didi Hersek begine **kim** efsūs (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 2*). [*kim,]*

Her girîbânı **kim** açar şemşîr

Fevrî dîkerdi sūzeni ile tîr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 73*). [*kim,]*

Kiminüñ kellesi olup gerdân

Kellesüz **kim** dönerdi ser-gerdân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 108*). [*kim,]*

Dü-zebân hâme vü dü-rû nâme

Hâşa **kim** düşe hâşdan ‘âma (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 128*). [*kim,]*

Âşaf-ı Barhayâ aña nisbet

Şanasın **kim** vezîr-i bî-müknet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 95, Mısra 20*). [*kim,]*

Sazuñ içine **kim** bürünmiş-idi
 Hāme içinde nāle dolmuş-idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 85*). [kim,]
 Her işe **kim** iderdi ol tedbîr
 Her ne dem **kim** iderdi dâr-ile gîr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 105, Mısra 11*). [kim,]
 Gördiler **kim** o derdmend ü za'îf
 Ol teni müstemend ü cismi naḥîf (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 29*). [kim,]
 Şanmañuz **kim** ol uç kıla ḥālî
 Şimdi bir ġāzî mîr irüp 'ālî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 19*). [kim,]
 Çarḥ **kim** zer kıbağı dikdi nişân
 Kıavs-ı mäh-ı nev itdi tîr-efşân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 43*). [kim,]
 Nemçe vaktâ **kim** eyleye ḥamle
 Mülk-i İslām'ı feth ide cümle (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 111, Mısra 19*). [kim,]
 Kıanda **kim** bir mesîreye yitdi
 Bile zevk u şafâ ile gitdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 17*). [kim,]
 Gördiler **kim** sefer tamâm olmuş
 Emn ü âmân-ıla cihân ṭolmuş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 33*). [kim,]
 Gözi yaşlu demin güç-ile çeker
 Şanasın **kim** ecel derini döker (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 62*). [kim,]
 Bir sipāhî bulundu yanında
 Şanasın **kim** yir itdi cânında (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 86*). [kim,]
 Bir ulu ṭağa eyledi çü güzêr
 Uçurum altına **kim** ide nazar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 140, Mısra 2*). [kim,]
 Gördi **kim** hîç sefer tedârûki yok
 Lîk ṭurmaz ḥazar tedârûki çok (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 41*). [kim,]
 Âşaf-i Berḥiyâ aña nisbet
 Şanasın **kim** vezîr-i bî-müknet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 36*). [kim,]
 Kıruna **kim** tâcdur kıral olana
 Cüz' ü küldür o devleti bulana (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 55*). [kim,]
 Yasağ ide anı **kim** ide nâ-bûd
 İki 'âlemde rahmet ide Ma'bûd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 55*). [kim,]
 Gice uyḥusı yok gündüz ḥuzûrî
 Diler **kim** kimse incinmeye şûrî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 26*). [kim,]
 Olar **kim** itmedilerdi itâ'at
 Murâd idenlere ḥaṭṭ-ı icâzet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 37*). [kim,]

Olar **kim** velvele şaldı cihāna
 Ne bilür zābiṭi ne āsitāne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 77*). [kim,]
 Hudā haḳḳı ki yokdan var idüpdür
 Bu kul **kim** işbu eltāfa irüpdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 194, Mısra 10*). [kim,]
 Düşüp maḥlûl dirlük yâḥû tîmâr
 Aña olmaya anlar **kim** sezāvâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 194, Mısra 16*). [kim,]
 Diyâr-ı Erdel'ün ban-oğlu banı
 Olaruñ **kim** añılur ad u sanı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 8*). [kim,]
 Hedâyâ vü tuḥaf ki ola nâdir
 Virilsün **kim** neye olursa kâdir (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 20*). [kim,]
 Muḳaddem ol ili ki şâh alupdur
 Bulup ḥâlî aḳınlar **kim** şalupdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 44*). [kim,]
 Anuñ **kim** var elinde tîğ-i Daḥḥâk
 İki başlu bir ejderdür sehemnâk (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 35*). [kim,]
 Haleb **kim** ulu bender bir şehirdür
 Mükellef ḥvâcelerle ṭop-ṭoludur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 200, Mısra 21*). [kim,]
 Bir mu'ammâ-küşâyı **kim** buldı
 Nāmını bildi ṭālîbi oldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 16, Mısra 27*). [kim,]
 Nuṭṭ odur **kim** vifâka ola ḳarîn
 Ol degül **kim** nifâka ola ḳarîn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 1, Mısra 13*). [kim,]
 Nuṭṭ odur **kim** vifâka ola ḳarîn
 Ol degül **kim** nifâka ola ḳarîn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 1, Mısra 14*). [kim,]
 Dimesün kimse **kim** şalâḥum var
 Nefse dik gelmege silâḥum var (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 11, Mısra 33*). [kim,]
 Bâğ u bâğçe ne cānibe baḳsañ
 Âbı kevşer ne yire **kim** aḳsañ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 54*). [kim,]
 Ṭarfetü'l-aynda görüp yüzini
 Bir ağız **kim** işitdiler sözini (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 18*). [kim,]
 Efḍahın ḥod beyāna **kim** getürür
 Ḥāşâ-lillâh ki olavüz zemmām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 111*). [kim,]
 Ne metâ' **kim** olur-idi kem-yâb
 Anda ister bulurdı şeyḥ-ile şâb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 35*). [kim,]
 Ğam rehin geçmege yoluñda imiş
 Böylelük şanma **kim** elüñde imiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 50*). [kim,]

Ebr saçın çözüp iderdi fiğān

Gördi **kim** geldi başa bunca nizā' (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 31*). [kim,]

Ṭoğruluk **kim** görüp durur ola kec

Rāst irer ḥaḥ er irerse de geḥ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 19*). [kim,]

‘Öşrde ‘aşrınıñ ‘aşiri degül

Anı bilmez o **kim** esîri degül (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 32*). [kim,]

Oḳuyınca etini çekdi yidi

Şād göz kıpdı gerçi **kim** pinhān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 38, Mısra 17*). [kim,]

Buldı ol ‘izz ü devlet-i ‘uḳbā

Aña **kim** mesned ola ‘avn-i Ḥudā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 89*). [kim,]

Nesnenüñ **kim** nifāḥ ola nāmı

Kār idinmez anı meger ‘āmī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 50, Mısra 9*). [kim,]

Şanasuñ **kim** sevādı içre nükāt

Ḳarañuda mişāl-i āb-ı ḥayāt (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 59, Mısra 5*). [kim,]

kim: Kim, kimse.

Kimi dirlük murādına gitdi

Kim şehādet ümīdine yetdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 86, Mısra 14*). [kim,]

Kim muḥarref çalındı kimi dırāz

Gice tā irişince vaḳt-i namāz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 109*). [kim,]

Kim oturur kimesnenüñ yirine

Lā-tekelüf olur otursa biri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 48*). [kim,]

kim: Soru zamiri.

Bu lisānuñ ḳafāya ne çıḳdı

Başuñı yā süñüye **kim** taḳdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 41, Mısra 8*). [kim,]

Ḳanda bulduñ külüng-i Ferhād'ı

Kim saña oldı kūhdan hādī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 41, Mısra 10*). [kim,]

Kim sebep oldı rezme diyü meger

Biribirine girmiş-idi şecer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 79, Mısra 3*). [kim,]

Bu temelluḳla ser-keşüñ **kindür**

Ḳara baḥtuñda mehveşüñ **kindür** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 41, Mısra 19*). [kindür, -dür]

Bu temellukla ser-keşüñ **kindür**

Qara bahtuñda mehveşüñ **kindür** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 41, Mısra 20*). [*kindür, -dür*]

Nükte-i medhe hüsn-i ta'bîri

Zemm ile **kindür** ide tağyîri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 62, Mısra 14*). [*kindür, -dür*]

Zîre 'Osmânlılarla **kim** çıkışur

Qoç yigitlerle kanguñuz tokušur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 23*). [*kim,]*

Şarmadan boynı çünki gire ele

Pehlivândur **kim** aña qarşu gele (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 96*). [*kim,]*

Didi **kindür** içerde mihmānuñ

Dökerin şimdi yirlere kanuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 101, Mısra 17*). [*kindür, -dür*]

Dir-idüm n'oldı saña havfuñ ne

Seni **kim** incidür yâ hayfuñ ne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 30*). [*kim,]*

Böyle mîre **kim** olmaya çâker

Habbezâ ol yire ki ola dâver (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 105, Mısra 33*). [*kim,]*

Dirler-idi zihî güzîn-i gâzâ

Kim virür erlük-ile mevte rızâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 54*). [*kim,]*

Bu kadar bî-hisâb-iken 'asker

Kim garîm ola yâ baña neyler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 111, Mısra 24*). [*kim,]*

Hidmet iden belâ bu hidmetkâr

Hastelendi **kim** eylesün tîmâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 6*). [*kim,]*

Biñ guraşa şatula bir kâğıd

Böyle bâzâra **kim** diye kâsid (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 2*). [*kim,]*

Kim döyer darbına o gâzînuñ

Kim durur zûr-bâzûsına anuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 134, Mısra 3*). [*kim,]*

Kim döyer darbına o gâzînuñ

Kim durur zûr-bâzûsına anuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 134, Mısra 4*). [*kim,]*

Kimse itmiş degül bu tertîbi

Kim düzetmiş durur bu terkîbi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 145, Mısra 40*). [*kim,]*

Üstine **kim** düşüre ma'rifeti

Ser-had-âyîn idi kamu ciheti (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 7*). [*kim,]*

İttifâka göre olur ma'mûl

Kim bakar şıdka kızb hod maqbûl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 149, Mısra 38*). [*kim,]*

Aña ol ‘azli gūshmāl oldı
 Ehl-i ‘ilmi ne yirde **kim** buldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 150, Mısra 28*). [kim,]
 Vāsıta aña didi **kim** oldı
 Ma‘rifetle didi yirin buldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 23*). [kim,]
 Didi **kim** ‘arz kıldı Hünkāra
 Didi kendüyi kendü hemvāre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 25*). [kim,]
 Didi **kim** itdi aña istizān
 Didi oldı kitābdan ihsān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 27*). [kim,]
 Didi **kimün** şefā‘ati oldı
 Didi Hakk’uñ ‘ināyeti oldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 21*). [kimün, -ün]
 Pādişeh göçi ‘askerün gidişi
 Yād iden **kimdür** orada bilişi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 18*). [kimdür, -dür]
 Ele **kim** gire ulu devletdür
 Nice devlet sa‘ādet ‘izzetdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 177, Mısra 7*). [kim,]
 Raḥş-ı gayret ‘aceb kime ola rām
 İşbu meydānda **kim** ola be-nām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 38*). [kim,]
 Nemçe’ye āḥir oldılar tābi‘
 Böyle maḥkūm olana **kim** māni‘ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 70*). [kim,]
 O selāṭine **kim** ki dil uzada
 Yā derūnī murād iden ḥasede (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 67*). [kim,]
 Bir yañadan Kınālī-zāde foḍul
 Anuñ āline **kimler** ola ḥamūl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 76*). [kimler, -ler]
 Kim ire bu bahāneyle şevāba
 Kimün ma‘mūrı ola bu ḥarābe (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 190, Mısra 9*). [kim,]
 Kim ide zulmet-i dünyāyı rüşen
Kim ide bu ḥarāb-ābādı gülşen (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 190, Mısra 11*). [kim,]
 Kim ide zulmet-i dünyāyı rüşen
Kim ide bu ḥarāb-ābādı gülşen (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 190, Mısra 12*). [kim,]
 Eyüyi yatludan **kim** ide mümtāz
 Kim ide düşmiş olanı ser-efrāz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 190, Mısra 13*). [kim,]
 Eyüyi yatludan kim ide mümtāz
Kim ide düşmiş olanı ser-efrāz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 190, Mısra 14*). [kim,]
 Faḳīrūñ ḥāline **kim** ola vāḳıf
 Ğanīnūñ ‘illetin **kim** ola kāşif (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 190, Mısra 15*). [kim,]

Faķīrūñ hāline **kim** ola vāķıf
 Ğanīnūñ 'illetin **kim** ola kāşıf (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 190, Mısra 16*). [kim,]
 Kime ola müyesser işbu devlet
 Naşībi kimūñ ola işbu 'izzet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 190, Mısra 5*). [kime, -e]
 Kime ide hidāyet yüce Allāh
 Bu ğafletden kim ola merd-i āġāh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 190, Mısra 7*). [kime, -e]
 Kime ola müyesser işbu devlet
 Naşībi **kimūñ** ola işbu 'izzet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 190, Mısra 6*). [kimūñ, -üñ]
 Kim ire bu bahāneyle şevāba
Kimūñ ma'mūrı ola bu ħarābe (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 190, Mısra 10*). [kimūñ, -üñ]
 Kimūñ ihsānı ola def'-i miḥnet
 Ulu devlet durur def'-i meşakḳat (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 190, Mısra 21*). [kimūñ, -üñ]
 Kim olduġın şorarsañ ol mükerrem
 Naşūḥ Paşa durur serdār-ı a'zam (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 21*). [kim,]
 Düşüp 'asker içine ḥaylī fetret
Kime virilü dinür[di] şadāret (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 193, Mısra 2*). [kime, -e]
 Kimūñ başına ḳona tāt-ı devlet
 Müyesser ola **kime** bu sa'ādet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 193, Mısra 4*). [kime, -e]
 Kimūñ başına ḳona tāt-ı devlet
 Müyesser ola kime bu sa'ādet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 193, Mısra 3*). [kimūñ, -üñ]
 Muḥaşşal aña olmış cümle tefvīz
 Anūñ emrine **kim** eyleye ta'rīz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 197, Mısra 20*). [kim,]
 Kime luṭf eyleyüben ide niger
 Kīmīyā bilür anı ehl-i nazār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 175, Mısra 13*). [kime, -e]
 Kimi idindi yār ol ulu sulṭān
 Ḥilāfet **kimlere** virdiye 'unvān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 198, Mısra 36*). [kimlere, -ler, -e]
 Böyle yārāna **kim** ider dahli
 Ḥıfz idüp muḥkem ihtimām idesin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 38, Mısra 34*). [kim,]
 Neyki 'illet yā fikr-i maṭlūbı
Kim çeker böyle şabr-ı Eyyüb'ı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 48, Mısra 42*). [kim,]
 Kim ḳulaḳ dutup olmaġıl medhūş
 Özüñ ola çü bende ḥalka-be-ġuş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 64, Mısra 3*). [kim,]

Kim durur göre bā'is-i ğavġā

Mūmla arar-idi nūcūm-ı semā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 7*). [kim,]

Ġayret-ile ölüm olursa revā

Kime n'itdüm baña yā n'olsa gerek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 36, Mısra 17*). [kime, -e]

kim: *Bazısı.*

Kim muḥarref çalındı **kimi** dırāz

Gice tā irişince vaqt-i namāz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 109*). [kimi, -i]

Kimi mecrūḥ oldı kimi esīr

Ceyş-i küffār oldı hezm-pezīr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 122, Mısra 29*). [kimi, -i]

Kimi mecrūḥ oldı **kimi** esīr

Ceyş-i küffār oldı hezm-pezīr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 122, Mısra 29*). [kimi, -i]

Kimi katl oldı vü kimisi esīr

Oldılar anda cümle hezm-pezīr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 135, Mısra 21*). [kimi, -i]

Kimi yurdında itmede zārı

Ġāret olmuş metā'ınuñ varı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 19*). [kimi, -i]

Kimi Çingān u kimisi Etrāk

Ḥile vü ḥud'ada kamu çālāk (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 182, Mısra 5*). [kimi, -i]

İşi çün bite ola feth-i fütūḥ

Kimi rāciḥ olup kimi mercūḥ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 183, Mısra 28*). [kimi, -i]

İşi çün bite ola feth-i fütūḥ

Kimi rāciḥ olup **kimi** mercūḥ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 183, Mısra 28*). [kimi, -i]

Kimi atın arar kimi katırın

Kimi [yir]inde bulmayup çadırın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 187*). [kimi, -i]

Kimi atın arar **kimi** katırın

Kimi [yir]inde bulmayup çadırın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 187*). [kimi, -i]

Kimi atın arar kimi katırın

Kimi [yir]inde bulmayup çadırın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 188*). [kimi, -i]

Gele dīvānına çün bay u dervīş

Kimi mazlūm u zālīm kimi dil-rīş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 28*). [kimi, -i]

Gele dīvānına çün bay u dervīş

Kimi mazlūm u zālīm **kimi** dil-rīş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 28*). [kimi, -i]

Kimi idindi yār ol ulu sultān

Ḥilāfet kimlere virdiyse 'unvān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 198, Mısra 35*). [kimi, -i]

Kimi tīmār yir kimi 'ulūfe

Meh-i 'ömrüñ senüñ vardı kūsūfa (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 55*). [kimi, -i]

Kimi tīmār yir **kimi** 'ulūfe

Meh-i 'ömrüñ senüñ vardı kūsūfa (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 55*). [kimi, -i]

Kimi didi ki faqr u fāqa durur

Dāğ-ı derd ādemüñ diline urur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 23*). [kimi, -i]

Kimi didi seķāmet-i ğurbet

Kimi deyn ü felākete ülfet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 25*). [kimi, -i]

Kimi didi seķāmet-i ğurbet

Kimi deyn ü felākete ülfet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 26*). [kimi, -i]

Ĥūblar cümle laħmuke laħmī

Kimi cevır itmede kimi raħmı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 48*). [kimi, -i]

Ĥūblar cümle laħmuke laħmī

Kimi cevır itmede **kimi** raħmı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 48*). [kimi, -i]

Kimi hem-pehlū kimi leb-ber-leb

Kimi būs u kenārda bu 'aceb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 15*). [kimi, -i]

Kimi hem-pehlū **kimi** leb-ber-leb

Kimi būs u kenārda bu 'aceb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 15*). [kimi, -i]

Kimi hem-pehlū kimi leb-ber-leb

Kimi būs u kenārda bu 'aceb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 16*). [kimi, -i]

Kimi āġūşa mū-miyān almıř

Kimi boynına ħolların şalmış (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 19*). [kimi, -i]

Kimi āġūşa mū-miyān almıř

Kimi boynına ħolların şalmış (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 20*). [kimi, -i]

Kimi dībā-yı Rūm u Ćın ü Yemen

Kim ħarīr-i 'Irāķ u řām u 'Aden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 32*). [kim,]

Ķarġanuñ **kim** gelūr kimisi gider

Ķuru kemūk yinūr mi diyü nider (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 106, Mısra 13*). [kim,]

kim: " Ki " bağlacı (Beyitte " O " kimse ki anlamında kullanılmıştır).

Evvel ol **kim** sülūk řaşdın ider

Aña lāzımdur elbet 'ilme ħaber (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 12, Mısra 1*). [kim,]

kime: Herhangi bir kimseye, her kime.

Cündilik ide çıkısa ‘arşaya ger

Kime itmez anuñ cirıdı eſer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 40*). [kime,]

Tîğ-i ğayret **kime** ſunulmıſdur

İſbu cür’et **kime** konulmıſdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 35*). [kime, -e]

Tîğ-i ğayret **kime** ſunulmıſdur

İſbu cür’et **kime** konulmıſdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 36*). [kime, -e]

Rağſ-ı ğayret ‘aceb **kime** ola rām

İſbu meydānda kim ola be-nām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 37*). [kime, -e]

Ƙankı Ƙapuda dilesün ‘özrin

Kime ‘arz ide kendünün ‘özrin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 26*). [kime, -e]

Kime Ƙānūn u ſer’i itsek izhār

Ƙo ma’lūmātı ſatma dir yūri var (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 27*). [kime, -e]

kimesne: *Kimse, hiçbir.*

Ʀop yirine **kimesne** hîç varımaz

Ʀod tüfengün niſānına durımaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 113, Mısra 13*). [kimesne,]

Ol ıſık ſandugı **kimesne** meger

Ƙabarup cismi ile Ʀoldı maƘar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 31*). [kimesne,]

İl dilinden **kimesne** Ƙurtulımaz

Hîç güneſ balçığ-ıla örtülmez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 148, Mısra 7*). [kimesne,]

Bî-kes olan **kimesne** ebter olur

Kendü a’ māli defteriyle Ƙalur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 41*). [kimesne,]

‘Ulūfe gitdi tīmār elde Ƙalmaz

O ma’ zūlı **kimesne** hîçe almaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 34*). [kimesne,]

Ta’ accüb itdi didi hānlarına

Bu Ʀarızı görmedi hergiz **kimesne** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 52*). [kimesne,]

Ne yire kim gelüp uğradı serdār

Kimesne kimseden görmedi āzār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 68*). [kimesne,]

Gedālar bay u bay oldu ſafāda

Kimesne kalmadı hergiz cefāda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 200, Mısra 26*). [kimesne,]

Kim oturur **kimesnenün** yirine

Lā-tekellūf olur otursa biri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 48*). [kimesnenün, -nün]

Yazduğı bir ulu **kimesne** imiſ

Dünye ne ehl-i (.....) ne imiſ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 163, Mısra 13*). [kimesne,]

kimesne: *Kimse, hiç kimse (belgisiz zamir).*

Niyyeti yok **kimesnenüñ** hayra

Kendü öz nefesine degül gayra (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 174, Mısra 19*). [*kimesnenüñ, -nüñ*]

Ƙomadı kimsede bir da'vî muhtel

Kimesnenüñ işi Ƙalmadı mühmel (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 200, Mısra 8*). [*kimesnenüñ, -nüñ*]

Kimesnenüñ ƘaƘı olmadı zâyil

Edānî vü e'ālî ƘaƘƘa Ƙā'il (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 200, Mısra 19*). [*kimesnenüñ, -nüñ*]

Var-idi üç **kimesne** şehir içre

Eyle müzî yoğ-idi dehr içre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 28, Mısra 1*). [*kimesne,*]

Kim okur Ƙālîni yā kim diñler

Olur olmaz **kimesne** cebr eyler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 52, Mısra 12*). [*kimesne,*]

Bildi āhir muħaƘƘaƘ 'ālemde

Yār bulmaz **kimesne** buñ demde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 43, Mısra 32*). [*kimesne,*]

kimi: *Kimse, kim.*

Kimi dirlük murādına gitdi

Kim şehādet ümīdine yetdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 86, Mısra 13*). [*kimi,*]

kimi: *Bazısı.*

Kimi şāhid **kimi** Ƙuşūmetde

Yok cevāzı velî Ƙükūmetde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 80, Mısra 35*). [*kimi,*]

Kimi şāhid kimi Ƙuşūmetde

Yok cevāzı velî Ƙükūmetde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 80, Mısra 35*). [*kimi,*]

Kimi on **kimi** beş müselmāna

Yazılup da'vî ile merdāne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 43*). [*kimi,*]

Kimi on kimi beş müselmāna

Yazılup da'vî ile merdāne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 43*). [*kimi,*]

Bāde nāmın müselleş eyleyüben

Kimi ben Ƙaynadupdurın diyüben (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 26*). [*kimi,*]

Ağlayup rāh-ı dūrı **kimi** yider

Ža'fi var gidemez dorısın añar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 99*). [*kimi,*]

Kimi acır boz atın āh iderek
 Kāra bahtın kimi gider söğerek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 97*). [kimi,]
 Kimi acır boz atın āh iderek
 Kāra bahtın **kimi** gider söğerek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 98*). [kimi,]
 Kimi hürmāyı hecr-ile geçdi
 Temr-i hindî yirine zehr içdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 101*). [kimi,]
 Kimi kılacığum diyü ağlar
 Gūşmāl-ile yüregın tağlar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 103*). [kimi,]
 Kimi Gülgün añar kimi Şebdîz
 Niçe Şîrîn-ile yayan Pervîz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 105*). [kimi,]
 Kimi Gülgün añar **kimi** Şebdîz
 Niçe Şîrîn-ile yayan Pervîz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 105*). [kimi,]
 Çoğı barmaklu menfezüñ pûlād
 Çûbdan **kimini** idüp üstād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 126, Mısra 14*). [kimini, -n, -i]
 Kimi katl oldı vü **kimisi** esîr
 Oldılar anda cümle hezm-pezîr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 135, Mısra 21*). [kimisi, -(s)i]
 Kimi atın arar kimi çādırın
Kimi nāmıyla çağırur nökerin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 4*). [kimi,]
 Kimi atın arar kimi çādırın
Kimi nāmıyla çağırur nökerin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 3*). [kimi,]
 Kimi atın arar **kimi** çādırın
 Kimi nāmıyla çağırur nökerin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 3*). [kimi,]
 Kimi mecrûh u kimisi hāste
 Kudreti yok bir āha dem-beste (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 21*). [kimi,]
 Biñ nefer her geminüñ içinde
Kimi öñinde vü kimi kıçında (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 171, Mısra 8*). [kimi,]
 Biñ nefer her geminüñ içinde
 Kimi öñinde vü **kimi** kıçında (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 171, Mısra 8*). [kimi,]
 Kimi Çingān u **kimisi** Etrāk
 Hîle vü hud'ada kamu çālāk (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 182, Mısra 5*). [kimisi, -(s)i]
 Ba'zı hāmîsi olmağın kapuda
Kimi yıkmağda vü kimi yapuda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 183, Mısra 2*). [kimi,]
 Ba'zı hāmîsi olmağın kapuda
 Kimi yıkmağda vü **kimi** yapuda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 183, Mısra 2*). [kimi,]

Kiminüñ şuda [...]

Hep ser-â-pây geydügi ıslak (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 189*). [*kiminüñ, -nüñ*]

Kimisi eyledi tebdîl-i şüret

Kimisi eyledi tağyîr-i kisvet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 201, Mısra 7*). [*kimisi, -(s)i*]

Kimisi eyledi tebdîl-i şüret

Kimisi eyledi tağyîr-i kisvet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 201, Mısra 8*). [*kimisi, -(s)i*]

Kiminde tezkere kiminde defter

Fakîri şaklamak kaydını yoklar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 17*). [*kiminde, -n, -de*]

Kiminde tezkere **kiminde** defter

Fakîri şaklamak kaydını yoklar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 17*). [*kiminde, -n, -de*]

Kimi âb u hevâ ile mezmûm

Ekserî âdemîsinüñ maḥmûm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 16, Mısra 43*). [*kimi,*]

Kiminüñ halkı gâyet ehl-i hevâ

Hîç ârâm olur mı anda revâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 16, Mısra 45*). [*kiminüñ, -n, -üñ*]

Kimi dîbâ-yı Rûm u Çîn ü Yemen

Kim ḥarîr-i 'Irâk u Şâm u 'Aden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 31*). [*kimi,*]

Kiminüñ başın eyledi pâre

Kiminüñ kolın eyledi yâre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 31, Mısra 18*). [*kiminüñ, -n, -üñ*]

Kiminüñ başın eyledi pâre

Kiminüñ kolın eyledi yâre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 31, Mısra 17*). [*kiminüñ, -n, -üñ*]

Kimi dir gel revân şuya atalum

Öli diri ölümlere katalum (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 22, Mısra 25*). [*kimi,*]

Kimi dir gel bu dem başın keselüm

İdelüm yog olası cismîni güm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 22, Mısra 23*). [*kimi,*]

Olmamışlardı vâkıfu'l-aḥvâl

Kimi ihmâl ider **kimi** imhâl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 48, Mısra 46*). [*kimi,*]

Olmamışlardı vâkıfu'l-aḥvâl

Kimi ihmâl ider kimi imhâl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 48, Mısra 46*). [*kimi,*]

Kimi Ferhâd gibi dirdi meger

İrgirür kendü kendüzine zarar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 48, Mısra 39*). [*kimi,*]

Kimi dir derd ile bu Manşûrvâr

Kanğı gün olısar 'aceb ber-dâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 48, Mısra 37*). [*kimi,*]

kimin: *Bazısını.*

Kimini katl idüp kimini esîr

Haylî feth ü gâzâlar itdi o mîr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 88, Mısra 17*). [*kimini, -i*]

Kimini katl idüp **kimini** esîr

Haylî feth ü gâzâlar itdi o mîr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 88, Mısra 17*). [*kimini, -i*]

Kimin oda urup kimini yıķam

Yaķa yıķa Sitanbul'ına çıķam (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 9*). [*kimin,]*

Kimin oda urup **kimini** yıķam

Yaķa yıķa Sitanbul'ına çıķam (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 9*). [*kimini, -i*]

kimine: *Bazısına.*

Kimine cāh u manşib u temkîn

Kimine māl u mülk olup ta'yîn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 25*). [*kimine,]*

Kimine cāh u manşib u temkîn

Kimine māl u mülk olup ta'yîn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 26*). [*kimine,]*

O gözin yumdı baķa-ķaldı hâtem

Kimine sūr olup kimine mātem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 192, Mısra 22*). [*kimine,]*

O gözin yumdı baķa-ķaldı hâtem

Kimine sūr olup **kimine** mātem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 192, Mısra 22*). [*kimine,]*

kiminüñ: *Kimisinin.*

Kiminüñ kellesi olup gerdān

Kellesüz kim dönerdi ser-gerdān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 107*). [*kiminüñ,]*

kimisi: *Bazısı, kimi.*

Ķarganuñ kim gelür **kimisi** gider

Ķuru kemük yinür mi diyü nider (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 106, Mısra 13*). [*kimisi,]*

Kimi mecrūh u **kimisi** haste

Ķudreti yok bir āha dem-beste (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 21*). [*kimisi,]*

kimse: *Kim, kimse.*

Hem fülān-zāde vü fülānı dimiş

On nefer **kimse** eylemiş taştîr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 38, Mısra 29*). [*kimse,]*

Kimsenüñ **kimse** hālını bilmez

Ağlayan gayrınıñ yaşın silmez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 46, Mısra 21*). [kimse,]

Uyhuya varmış-idi şeyh-ile şâb

Kimse geldi vü itdi daqqı'l-bâb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 18*). [kimse,]

Oldı bay u gedâ kamu yek-hâl

Kimse itmezdi kimseye ifdâl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 50*). [kimse,]

Oldı bay u gedâ kamu yek-hâl

Kimse itmezdi **kimseye** ifdâl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 50*). [kimseye, -ye]

Çak gani olısar saña muhtâc

Kimse hod varuñ idimez târâc (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 76, Mısra 34*). [kimse,]

İntizâmî revân olup ol-dem

Haylî **kimseyle** bilece hurrem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 78, Mısra 22*). [kimseyle, -yle]

Kimse yanında kalmadı deyyâr

Yâr u ihvânı oldı hep ağıyâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 80, Mısra 21*). [kimse,]

Gizlû sırrı diye melek gelmez

Gayr-ı Haq **kimse** gâyibi bilmez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 34*). [kimse,]

Ol zamân bâng eyleyüp mellâh

Didi ger **kimse** ister ise felâh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 36*). [kimse,]

Adı çıkmış Fireng içinde dilîr

Đarbına **kimseler** bulur mı güzîr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 10*). [kimseler, -ler]

Kimseden kimseye alup virmez

Kimse esrâr u remzine irmez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 41*). [kimseden, -den]

Şundı ol **kimseye** tolu câmı

Didi lutf-iledür anuñ nâmı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 104, Mısra 29*). [kimseye, -ye]

Gâh qar yağar-ıdı geh bārân

Kimse görmezdi hoş hevâ bir ân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 109, Mısra 16*). [kimse,]

Kimse kalmaz bularda 'âdetdür

Ger kılursa ulu hıyânetdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 133, Mısra 31*). [kimse,]

Kimsenüñ hîç qarışmadı işine

Kimse kârında gayrınıñ işi ne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 147, Mısra 11*). [kimsenüñ, -nüñ]

Haq söze **kimse** bî-huzûr olmaz

Bâtiluñ kavli ragbetin bulmaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 155, Mısra 23*). [kimse,]

Mü'min olan bu hizmetini almaz

Kimsenüñ hakkı kimsede kalmaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 46*). [*kimsenüñ, -nüñ*]

Kimse işin komadı te'hîre

Lâzım ola meger ki tedbîre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 69*). [*kimse,*]

Açmadın bir söz aña hâlınden

Añmadın **kimse** kıt ü kâlinden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 18*). [*kimse,*]

Kimsenüñ **kimse** yimesün gamını

Derdini viren ol kıılır emini (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 45*). [*kimse,*]

Ma'rifet **kimseyi** yabanda mı kôr

Yüri tahşîl-i ma'rifet idegör (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 169, Mısra 7*). [*kimseyi, -yi*]

Kimse orada itmeye güzerân

Geçmeden geç hîç itmeye nigerân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 182, Mısra 21*). [*kimse,*]

Öñinden hîç gitmez **kimse** mahrûm

Yanında fâsidüñ hod işi ma'lûm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 75*). [*kimse,*]

Karışmaz **kimse** kimse işlerine

Gelenler buyruk oldu başlarına (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 41*). [*kimse,*]

Tecâvüz itmedi **kimse** sözinden

Gözine kuhl idüp izi tozından (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 9*). [*kimse,*]

Kimse üstine uğrayup gelimez

Ma'beri nerede durur bilimez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 9*). [*kimse,*]

Kimse yanına uğrayup gelimez

Dest-res oluban elin almaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 57*). [*kimse,*]

Her du'âyı kabûl ider Allâh

Kimse bu yolda olmadı güm-râh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 72, Mısra 22*). [*kimse,*]

Kimse yüzine bakmayup mellâh

Hod Tuna bakdurur mı ol küstâh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 82, Mısra 27*). [*kimse,*]

Atıla çünkü gerdenine bir el

Kimse pâdaş olup ider mi cedel (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 98*). [*kimse,*]

Kimseden kimseye alup virmez

Kimse esrâr u remzine irmez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 42*). [*kimse,*]

Furşatünüz bulup şafâ sürdüm

Dimedîn **kimse** zâhiren gördüm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 24*). [*kimse,*]

Kimse yok bir hayāl imiş görünür
 Dahı şimdi o qorqudur sürinür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 33*). [kimse,]
 Bir iki **kimse** girdiler içerü
 Hîç bakmayuban añaru berü (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 104, Mısra 5*). [kimse,]
 Kuyruğunu şalardı hâ durmaz
Kimse hâlince hâlini şormaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 106, Mısra 28*). [kimse,]
 Añlamamış bunuñ mu'ālecesin
 Yazmamış **kimse** görmişüz niçesin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 82*). [kimse,]
 Ortasında çak içerü bir çāh
 Havf ider aña **kimse** ide nigāh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 26*). [kimse,]
 Jaķa hōd key metīn bārūdur
 Varmamış **kimse** anda söz budur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 10*). [kimse,]
 Her merāmuñ Hudā iderdi qabūl
 Ol qapudan döner mi **kimse** melūl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 34*). [kimse,]
 Yarıcuñ Haķ refīķuñ ola Hudā
Kimse kār eylemez saña ebedā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 10*). [kimse,]
 Kimse itmiş degül bu tertībi
 Kim düzetmiş durur bu terkībi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 145, Mısra 39*). [kimse,]
 Aķ u ũon mülk ü māl qalmadı
 Raķm idüp **kimse** sāye şalmadı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 145, Mısra 22*). [kimse,]
 Kimsenüñ hîç qarışmadı işine
Kimse kārında ğayrınıñ işi ne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 147, Mısra 12*). [kimse,]
 Ceybini **kimse** kimsenüñ bilmez
 Pārasın **kimse** kimsenüñ ilmez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 36*). [kimse,]
 Ceybini **kimse** kimsenüñ bilmez
 Pārasın **kimse** kimsenüñ ilmez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 35*). [kimse,]
 Pādişeh kātibi olan **kimse**
 Qubbe altında hāme-zen kim ise (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 47*). [kimse,]
 Kimse hālin görür mi hîç bir ferd
 Her bir altını genc-i bād-āverd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 169, Mısra 5*). [kimse,]
 Ol maķal anda eyle bir yir idi
 Kimsenüñ **kimse** mi ğamın yir idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 10*). [kimse,]
 Her taraf emn-ile emānda iken
 Qomamışdı yol üzre **kimse** diken (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 16*). [kimse,]

Kimsenüñ itdüğine kalmadı ol
 İtdüğün didi var Hudā'dan bul (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 41*). [*kimsenüñ, -nüñ*]
]
 Gice uyhusı yok gündüz huzûrı
 Diler kim **kimse** incinmeye şürî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 26*). [*kimse,]*
 Gedâ olana istiğnâyı itmez
 Yanından **kimse** hiç mahrûm gitmez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 195, Mısra 12*). [*kimse,]*
 Karışmaz **kimse** kimse işlerine
 Gelenler buyruk oldu başlarına (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 41*). [*kimse,]*
 Ehl-i hâcât yâd ider luṭfin
Kimse görmüş degül anuñ 'unfin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 177, Mısra 28*). [*kimse,]*
 Kimse aña tekayyüd eylemeye
 Yazmasıyla dilini aňlamaya (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 45*). [*kimse,]*
 Kimseye **kimse** idemez zararı
 İtdüğün nefsüñedür it hâzeri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 50, Mısra 15*). [*kimse,]*

kimse: *Hiç kimse.*

Kimse aḥbâr uçurduğın bilmez
 Gelse bir maşlahatla yanına ger (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 4*). [*kimse,]*
 Çekdi yārān cefâyı ḥâtır için
Kimse şormadı ḥabs olındı niçün (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 47, Mısra 12*). [*kimse,]*
 Bunca begler kırıldı oldu esîr
Kimseñüz idebilmez aña güzîr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 30*). [*kimseñüz, -ñüz]*
 Kimseden **kimseye** alup virmez
 Kimse esrâr u remzine irmez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 41*). [*kimseye, -ye]*
 Oğlına kardaşına raḥm itmez
 Kimsenüñ ḥaqqı **kimsede** yitmez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 149, Mısra 24*). [*kimsede, -de*]
]
 Oğlına kardaşına raḥm itmez
Kimsenüñ ḥaqqı kimsede yitmez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 149, Mısra 24*). [*kimsenüñ, -nüñ]*
 Mü'min olan bu ḥidmeti almaz
 Kimsenüñ ḥaqqı **kimsede** kalmaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 46*). [*kimsede, -de]*

Ceybini kimse **kimsenüñ** bilmez

Pārasın kimse **kimsenüñ** ilmez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 35*). [*kimsenüñ, -nüñ*]

Ceybini kimse **kimsenüñ** bilmez

Pārasın kimse **kimsenüñ** ilmez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 36*). [*kimsenüñ, -nüñ*]

Kimsenüñ kimse yimesün ğamını

Derdini viren ol kıılır emini (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 45*). [*kimsenüñ, -nüñ*]

Ol maḥal anda eyle bir yir idi

Kimsenüñ kimse mi ğamın yir idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 10*). [*kimsenüñ, -nüñ*]

Yaluñuz **kimse** görmesün o günü

Atı n'itsün yanınca yā yüküni (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 17*). [*kimse,]*

Ne yire kim gelüp uğradı serdār

Kimesne **kimseden** görmedi āzār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 68*). [*kimseden, -den*]

Ḳomadı **kimsede** bir da'vī muḥtel

Kimesnenüñ işi ḳalmadı mühmel (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 200, Mısra 7*). [*kimsede, -de*]

kimse: "Hangi kişi ? Hangi kimse?" anlamında kullanılan soru zamiri.

Bellü ḥālüñ neye olur müncer

Kimse yanuñda dursa ger bir ān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 45*). [*kimse,]*

kimse: "Her kimse, biri" anlamında belgisiz zamir.

Dimesün **kimse** kim şalāḥum var

Nefse dik gelmege silāḥum var (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 11, Mısra 33*). [*kimse,]*

Ḥalḳa-i bāba **kimse** virdi ṭanīn

Daḳḳ-ı bāb eyledi ṣaḥīn ṣaḥīn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 21, Mısra 19*). [*kimse,]*

Ḥaḳḳ'a tefvīz ḳıldı bu ḥālī

Şanmasun **kimse** kimseyi ḥālī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 25, Mısra 4*). [*kimse,]*

Vāy ḥod **kimse** ger ḳatında göre

Adı Kātib 'Ömer o yār-ı ḳadīm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 12*). [*kimse,]*

Kimsenüñ kimse hālını bilmez

Ağlayan ğayrınıñ yaşın silmez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 46, Mısra 21*). [*kimsenüñ, -n, -üñ*]

Eyledi çün seyāhate ta'zīm

İtdi beş **kimseye** anı takṣīm (*Tuhfetü'l-İhvân, Müfret 1, Mısra 4*). [*kimseye, -y, -e*]

Başına düşdi kūh-ı ğam nā-geh

Kimse yok İntizāmī'den āgeh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 22, Mısra 18*). [*kimse,*]

Hakḳ'a tefvīz kıldı bu hālī

Şanmasun kimse **kimseyi** hālī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 25, Mısra 4*). [*kimseyi, -y, -i*]

Bir niçe **kimse** başına üşmiş

Vākı'ā özge hālete düşmiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 22, Mısra 5*). [*kimse,*]

kimse: "Hiç kimse, herhangi" biri anlamlarında belgisiz zamir.

Kimse hāl añlamaz nesine yarar

Faḳrumı görse meskenüm mi şorar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 20, Mısra 19*). [*kimse,*]

Şāhibü'l-luṭf Muştafā Paşa

Kimseyi nā-murād ide hāşā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 52, Mısra 40*). [*kimseyi, -y, -i*]

kimse: (olumsuz cümlelerde) hiçbir kişi, hiçbir insan.

Zilletüñ ba'zı 'ayn-ı 'izzet olur

Kimse yanında itdügi mi ƣalur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 25, Mısra 30*). [*kimse,*]

Kimseye kimse idemez ƣararı

İtdüğüñ nefsüñedür it hāzeri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 50, Mısra 15*). [*kimseye, -y, -e*]

kimüñdür: Kimindir, kime aittir?.

Sefer yok baña dir defterlüyem ben

Velī defter **kimüñdür** hīç bilmen (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 46*). [*kimüñdür,*]

kīmyā-yāb: Kimyayı bulan.

Kīmyā-yāb olup sipihr-i gūzīn

Āşikār itdi nukrenüñ ḥasedin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 67, Mısra 35*). [*kīmyā-yāb,*]

kīn: Düşmanlık.

Buğz-ile **kīni** eyleyüp iş güç

Ḳaddinüñ kaşrı ile şan Ye' cūc (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 29, Mısra 3*). [*kīni, -i*]

Hak Te'ālā ırağ ide kulını

Şaklaya buğz u **kīnden** dilini (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 30, Mısra 10*). [*kīnden, -den*]

Geçe-gör yūri kibr ile **kīnden**

Ṭatlu sözle yılan çıkar inden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 151*). [*kīnden, -den*]

Hāşā-lilāh nifāk ide 'ākıl

Buğz-ile **kīnden** kaçır kāmīl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 50, Mısra 20*). [*kīnden, -den*]

kīn: *Kılıf.*

Ḳınından çıkmaz anuñ-kim kılıcı

Şecī' nāmı ile da'vā kılıcı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 39*). [*ḳınından, -ın, -dan*]

ḳınālī-zāde: *Kınalızade.*

Bir yañadan **Ḳınālī-zāde** foḍul

Anuñ āline kimler ola ḥamūl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 75*). [*ḳınālī-zāde,]*

kināyet: *Kapalı anlatım; kinayeler.*

Şandı eyler bu nūkte ile ḥitāb

Ya'nī işbu **kināyet-ile** cevāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 38*). [*kināyet-ile, -ile*]

kıpkızıl: *Çok kızıl, tamamen kızıl, kıpkırmızı.*

Ḳıpkızıl ḳana olup ālūde

Tütegi geydi ol ḳarañuda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 22, Mısra 13*). [*ḳıpkızıl,]*

ḳır-: *Öldürmek, yok etmek, imha etmek.*

Keser biçer **ḳırar** geçer alāyı

Dem-ā-dem budur işinüñ ḳolayı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 195, Mısra 21*). [*ḳırar, -ar*]

Ḳırdı ḳıruñ çerisini o şecī'

Şarḳ-ile ğarḳı tābī' itdi serī' (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 51, Mısra 15*). [*ḳırdı, -dı*]

ḳıral: *Kral.*

Cem' olmışdı anda yidi **ḳıral**

Ehl-i küfr-ile ṭolu deşt ü cibāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 63*). [*ḳıral,]*

Hân Muhammed toğrılup feth itdi Egri qal'asın

Beç **qıralı** bağına urıldı bir tārīḥ-i dāğ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 169, Mısra 2*). [*qıralı, -ı*]

Qıral olan varuban Belğırad'a

Qrunasın geymese ol arada (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 57*). [*qıral,]*

Qıral 'işyānı şāh-ı İslām'a

Her taraf tōldı ulu hengāme (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 87*). [*qıral,]*

Nemçe **qıralı** idicek tuğyān

Ol vilāyetler eyledi 'işyān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 17*). [*qıralı, -ı*]

Hân Süleymān **qıralı** katl idicek

Macarīden qırallık gidicek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 61*). [*qıralı, -ı*]

Tācı başına teng olup **qıraluñ**

Oldı baş qayusı o muhtālūñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 47*). [*qıraluñ, -uñ*]

Qıraluñ idi zulmi ḥod muḥkem

Herkesuñ sūrı olice mātēm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 81*). [*qıraluñ, -uñ*]

Qırala itdi barışmağı teklīf

Şulḥuñ itdi fevāyidin ta'rīf (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 180, Mısra 9*). [*qırala, -a*]

Nemçe **qıralı** uymaz ise baña

Tīğ-i şamşāmı urayın ben aña (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 180, Mısra 17*). [*qıralı, -ı*]

Beçe ḥākimdi qardaşı **qıraluñ**

Sū'-i fikrin görüñ o muhtālūñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 180, Mısra 3*). [*qıraluñ, -uñ*]

İşidüp **qıral** bī-ḥuzūr oldı

Qardaşuma didi 'aceb n'oldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 181, Mısra 11*). [*qıral,]*

Tācı başına teng olup **qıraluñ**

Aşlı yoqdur didi bu ef'ālūñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 181, Mısra 25*). [*qıraluñ, -uñ*]

Nemçe **qıralın** eylediler qıral

'Uhdeye cizyesin alup her sāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 11*). [*qıralın, -ı, -n*]

qırallık: Krallıkla yönetilen bölge olarak kullanılmıştır.

Hân Süleymān qıralı katl idicek

Macarīden **qırallık** gidicek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 62*). [*qırallık, -lık*]

kirās: Kiraz.

Şāhsār-ı şecer dönüp dala

Sübha-gerdān idi orada **kirās**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 40, Mısra 5*). [*kirās,]*

kirdār: *Güzel amelli.*

O müşîr-i ‘azîm **hoş-kirdār**

Kaşd kılmışdı Arz-ı Rûm’a vara (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 2*). [*hoş-kirdār,]*

Ol maḥalde çü ḥazret-i serdār

Ol ğayûr u ‘azîz ü **hoş-kirdār**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 114*). [*hoş-kirdār,]*

kırıldı: *Kırılmak || helâk olmak, telef olmak, ölmek.*

Bunca begler **kırıldı** oldu esîr

Kimseñüz idebilmez aña güzîr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 29*). [*kırıldı,]*

kırıntı: *Küçük kalıntılar, atıklar.*

Gözleri cîsr-i ‘aynuñ âb tolu

Başdan pür **kırıntı** ile gülû (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 30*). [*kırıntı,]*

kiriş: *Ok yayının iki ucu arasına gerilen esnek bağ.*

Oķ gibi atılup **kiriş** aşalum

Yanına bir nişāneden düşelüm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 132, Mısra 15*). [*kiriş,]*

kırk: *Kırk sayısı.*

Otuz **kırk** yıl olup tîmāra me’nûs

Berāt olmakda daḥı şûret-i rûs (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 53*). [*kırk,]*

Yigirmi dördi irüşdürse **kırka**

Ġam u ğuşşa ser-ā-ser vara ğarkā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 205, Mısra 33*). [*kırka, -a]*

k’irmez: *Ki ulaşmak.*

Ol hûner **k’irmez** aña naķş u zevāl

Ġavrine vehm irişe mi yā ḥayāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 76, Mısra 19*). [*k’irmez,]*

kirpük: *Kirpik || Sevgilinin kirpiği.*

Her gören **kirpüğini** hün-bālā

Yakdı engüştine sanur hınnā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 47, Mısra 29*). [*kirpüğini, -i, -n, -i*]

kırtās: Kağıt, sayfa.

Okıyup yazmadur letāfet-i nās

Pusuda kaldı hāme vü **kırtās** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 80*). [*kırtās,]*

Hāmeye eyleyüp mürāca ‘atı

Eyle **kırtās-ile** münāsebeti (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 161, Mısra 10*). [*kırtās-ile, -ile]*

Müzmin oldı nüşü ‘ı beyne’n-nās

Durdı yüzün çevirdi hem **kırtās** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 187, Mısra 26*). [*kırtās,]*

kış: Kış mevsimi.

Bu şuyuñ bir ‘azīm seyri olur

Yaz gelüp **kış** nihāyetin çü bulur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 20*). [*kış,]*

Uçurumdan şalarlar ol nehre

Kış mühimmi içün gelür şehre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 24*). [*kış,]*

Odun ıssı **kış** āteşin kayırur

Kendüye yararın bulur ayırur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 33*). [*kış,]*

İntizāmī atıyla kat kaldı

Bī-haber hōd **kış** āfetin aldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 8*). [*kış,]*

Kış irişdi vü döndi çün ‘asker

At u huddām qahrı cāna yeter (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 1*). [*kış,]*

Geldi **kış** haylī gitdi vaqt-i hāzān

Rūz-ı Kāsım’da irdi bir ‘asker (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 18*). [*kış,]*

Hersek’üñ irdi çünkü tağlarına

Geldi şimdi dağı **kışuñ** yerine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 70, Mısra 42*). [*kışuñ, -un]*

Yazda gāyet ‘ufūnetüñ kānı

Kışda ammā bürüdetüñ kānı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 116, Mısra 8*). [*kışda, -da]*

kīse: Kese, küçük torba.

Kīsenüñ ağızın açmağa menfūr

Mūm idi seyrin itmege memhūr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 49*). [*kīsenüñ, -nüñ]*

Bırakdı kâğıd u hâme elinden

Devâtın **kîseye** kodı bilinden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 26*). [*kîseye, -ye*]

Beni gördün mi hîç felâketde

Kîse vü ceybi boş nedâmetde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 30*). [*kîse,]*

kişi: *İnsan, şahıs.*

Her **kişinüñ** var imiş anda tamām

Germ-hâneleri mişāl-i hamām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 70, Mısra 25*). [*kişinüñ, -nüñ*]

Bî-‘aded had uruldı çok **kişiye**

Şer‘ ü kânûna kim bakar ne diye (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 79, Mısra 7*). [*kişiye, -y, -e*]

Şarp olup-durdı her **kişinüñ** işi

Akçasıyla belâ alırdı kişi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 82, Mısra 31*). [*kişinüñ, -nüñ*]

Oldı başı kayusu her **kişinüñ**

İrdi alnı yazusu her **kişinüñ** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 98, Mısra 6*). [*kişinüñ, -nüñ*]

Oldı başı kayusu her **kişinüñ**

İrdi alnı yazusu her **kişinüñ** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 98, Mısra 5*). [*kişinüñ, -nüñ*]

Kişiye hod ehemdür ‘aql-ı ma‘âş

Cehd it ehl-i cihâda ol yoldaş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 69*). [*kişiye, -y, -e*]

Lâzım olan **kişiye** gayretdür

Câhile kıl nazar hod ‘ibretdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 43*). [*kişiye, -y, -e*]

Kişi evlâdı olsa hayr-ı halef

Bezri ol **kişinüñ** olur mı telef (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 34*). [*kişinüñ, -nüñ*]

‘Azle degmez zamâne manşıbı hod

Ulu gam hod **kişiye** zu‘m-ı hasûd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 44*). [*kişiye, -y, -e*]

Ne yire tâze varsa şadrı gözler

Müsinn olan **kişiler** kapu özler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 60*). [*kişiler, -ler*]

Geldi her işiden **kişiye** nedem

Tañlayup bunlaruñ irâdetine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 12*). [*kişiye, -y, -e*]

Hvâb-ı gaflet cihâmı almış-idi

Her **kişi** hvâbgehde kalmış-idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 14*). [*kişi,]*

Yunup arınup oldu eyü **kişi**

Akça her bir kapuda işler işi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 45*). [*kişi,]*

Şarp olup-durdı her kişinüñ işi
 Aķçasıyla belā alurđ **kişi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 82, Mısra 32*). [*kişi,]*
 Ehl-i hâcâta remz-ile söyler
 Lâk az **kişi** remzini añlar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 6*). [*kişi,]*
 Olmayan **kişi** aña âlûde
 Kendü hâlinde olur âsûde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 149, Mısra 29*). [*kişi,]*
 Mevt yigdüür dahı bu dirilükden
Kişi kırtulsa hoş durur buñdan (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 18*). [*kişi,]*
 Kişi âlûde olsa dünyâya
 Haylî nokşân götürür 'uķbâya (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 161, Mısra 5*). [*kişi,]*
 Dirsın anuñ kefli eyü **kişi**
 Tiz döner hânesine biter işi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 51*). [*kişi,]*
 Câyiz ola ki bir hayırlı **kişi**
 Ola her gâh Hâķķ'a yarar işi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 45*). [*kişi,]*
 Ğaraż imiş **kişiye** özge maraż
 O maraż dâsınuñ devâsı ecel (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 117*). [*kişiye, -y, -e]*
 Dürr kıymet mi bula deryâda
Kişi devlet mi bula rü'yâda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 8, Mısra 22*). [*kişi,]*
 Yüce dağlara niçe **kişi** varur
 Niçe ıomruk keser behâya alır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 21*). [*kişi,]*

kişi-zâde: *Asilzâde, soylu.*

Yaķasın aldı cümleñüñ zencîr
 Her biri merdüm ü **kişi-zâde** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 37*). [*kişi-zâde,]*

kışla: *Kış geçirmek.*

Kışlayup anda 'askerini dire
 Şâhı şımış idi o dem Özbek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 4*). [*kışlayup, -y, -up]*

kısm: *Ar. Parça, bölük, cüz.*

Böylece irüben bir ay miķdâr
 Uğraduğın bu **kısm** idüp bîzâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 18*). [*kısm,]*

kıssa: *Olay, macera, hikâye.*

İy dil olmasun işbu **kışsa** dırāz

Yine maḳṣūda idelūm āgāz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 131, Mısra 1*). [*kışsa,]*

Yine bir **kışsayı** beyân idelūm

Vaşf-ı hāl-i dili 'ayân idelūm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 1*). [*kışsayı, -y, -ı]*

Yine bir **kışsayı** beyân idelūm

Özge aḥvālî gel 'ayân idelūm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 1*). [*kışsayı, -y, -ı]*

Lu'bet-i dehri gel temāşā kıl

Kışsa-i zūr u zārî inşā kıl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 20, Mısra 34*). [*kışsa-i, --i]*

Bu beter iş olur degül **kışsa**

Bu kadar bes-durur bize hışse (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 113, Mısra 29*). [*kışsa,]*

Bunda mahrūm ol orada merhūm

Gayr ḥaḳḳında **kışsa** ḥod ma'lūm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 32*). [*kışsa,]*

kıt'a: Divan şiirinde en az iki beyitten meydana gelen nazım şekli.

Oḳuyıcaḳ bu **kıt'ayı** ol-dem

Didi ey ḥvāce saña gör ne diyem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 61, Mısra 1*). [*kıt'ayı, -(y), -ı]*

kıt'a: Parça, kısım.

Kıt'a-i nârdur sefer dirler

Nâr bir **kıt'adur** velî zi-sefer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 104*). [*kıt'adur, -dur]*

kitâb: Yazılmış ve basılmış eser.

Bu **kitâba** sebeb şorulsa nedür

Niçe iḥsân-dîde yâdıdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 39*). [*kitâba, -a]*

Dört münzel **kitâb** yâdında

Lafzan u ma'nen öz nihādında (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 160, Mısra 13*). [*kitâb,]*

Her sözi bir **kitâbdur** gördüm

Vâkı'â feth-i bâbdur gördüm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 9, Mısra 1*). [*kitâbdur, -dur]*

Ne **kitâb** ol ki ḥatṭı zer-endūd

İşidüp anı ölmesün mi ḥasūd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 49*). [*kitâb,]*

Oḳunur mı didi **kitâbı** meger

Didi bi'z-zât şâh-ı dîn-perver (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 29*). [*kitâbı, -ı]*

Rūḥ cismüni çün vedā'a gider

Nāmuñı ol **kitâb** zinde ider (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 48*). [*kitâb,]*

Didi kim itdi aña istūzān

Didi oldı **kitābdan** ihsān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 28*). [*kitābdan, -dan*]

Feth-i bâb itdi yanına okudu

Mağşadı bir **kitāb** imiş bildi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 20, Mısra 30*). [*kitāb,]*

kitāb: *Kur'an-ı Kerim.*

Çün **kitāba** müraca'at itdi

Bâb-ı şulhuñ merâtibin dutdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 21*). [*kitāba, -a*]

kitābet: *Yazı yazma, kâtiplik.*

İrtesi bayramuñ olup mesrūr

Olmuş-idi **kitābete** me'mūr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 4*). [*kitābete, -e*]

Geh **kitābet** gehi tilāvet idüp

Vaz'-ı 'irfānı hoş ri'āyet idüp (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 21, Mısra 15*). [*kitābet,]*

Resm ü taşvîr ile **kitābetini**

Buldurup cümleye nihāyetini (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 23*). [*kitābetini, -i, -n, -i*]

Dilerem bir bölük **kitābetini**

Umaram pâdişeh himāyetini (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 35*). [*kitābetini, -i, -n, -i*]

Çanı şî'r ü **kitābetüñ** n'oldı

Çanı neşr ü tilāvetüñ n'oldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 39*). [*kitābetüñ, -üñ*]

kitāb-idi: *Kitaba dayanan, kitaba bağlı, yazılı.*

Yâr-ı münis **kitāb-idi** elde

Fikr-i sūd u ziyān-idi dilde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 16, Mısra 9*). [*kitāb-idi,]*

kitāl: *Vuruşma, birbirini öldürme; savaş, mücadele, kavga.*

Cūybār u şabā iderdi cidāl

Sūsen ü hār iderdi hār u **kitāl** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 30*). [*kitāl,]*

Ol zamānda meger cidāl içre

Ol kadar hār-ile **kitāl** içre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 2*). [*kitāl,]*

kitmîr': *Yedi uyurlar olarak da bilinen Ashab-ı Kehf'in köpeğinin ismidir.*

Ehl-ile dāyim eyle tedbiri

Bildüñ aşhāb-ı Kehf ü **Ḳıtmır'i** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 76*). [*ḳıtmır'i,]*

ḳivām: *Bir şeyin olgunluk derecesi.*

Keser biçer **ḳivāmında** cihānı

Mezemet itmede pīr ü civānı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 49*). [*ḳivāmında, -ı, -n, -da, -]*

ḳıvan: *"Kıvanmak"; Övünülecek bir olaydan dolayı sevinmek, iftihar etmek, memnun olmak.*

Oğlı yirini duta şanur-ıdı

Dāyim anuñ-ile **ḳıvanur-ıdı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 95, Mısra 36*). [*ḳıvanur-ıdı, -ur-, -ıdı]*

ḳıy: *Acımadan vermek, esirgememek, feda etmek. Acımayarak büyük bir kötülük etmek, zulmetmek.*

Dir Malatesta-nām ser- asker

İşbudur **ḳıyma** saña hayrum irer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 14*). [*ḳıyma, -ma]*

Sīm ü zerden murāduñ üzre virem

Ḳıyma dīnūñ-çün eyle baña kerem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 16*). [*ḳıyma, -ma]*

Nice **ḳıydı** o ḥazrete gerdün

İtdi ḳıllarını ḳamu maḥzūn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 94, Mısra 1*). [*ḳıydı, -dı]*

Ḳıymaz emn ü emān ṭaleb idene

Gitmez ardınca ḳaçuban gidene (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 114, Mısra 15*). [*ḳıymaz, -maz]*

Tiz gelüp geçdüğün gör e pirenūñ

Başmağa **ḳıymaz** üstine semenūñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 24*). [*ḳıymaz, -maz]*

ḳıyāfet: *Giysi; bir şeyin dış görünüşü; şekil, suret.*

Şekl-i çübānī ile şūret-bāz

Ol **ḳıyāfetle** oynadur ḳatı az (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 80*). [*ḳıyāfetle, -le]*

kiyāmet: 1. Büyük felaket, afet. 2. Tek tanrılı dinlerin inanışına göre dünyanın sonu ve bütün ölümlerin dirilerek mahşerde toplanacağı zaman, hesap günü, kıyamet günü, mahşer günü.

Cümlesi tā **kiyāmet** olur yād

Olmaz ol hüsñ hırmeni ber-bād (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 62, Mısra 5). [kiyāmet,]

kiyās: Kiyas, karşılaştırma.

Vālideyn itdi haylī şükr ü sipās

Hasretüñ vuşlatına var mı **kiyās** (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 72, Mısra 14). [kiyās,]

kiyāset: Uyanıklık, anlayışlılık, akıllılık.

Kiyāsetde feşāhatde mükemmel

Cevābın virse söz olsa mü' evvel (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 198, Mısra 15). [kiyāsetde, -- de]

kiyığı: İnat.

Bārī sevrüñ gerek-durur **kiyığı**

Def' ola anuñ-ıla tā o yağı (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 43). [kiyığı,]

kiymet: Değer.

Bilmez-idi çü **kiymetin** hāzaruñ

Çeksün imdi belāların seferüñ (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 37). [kiymetin, -in]

kız: Kız evlat.

İşbu ümmü'l-habāyis itdi neler

Kızı böyle anası dahı beter (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 79, Mısra 12). [kızı, -ı]

Kızınuñ oğlunuñ hem evlādın

Ohşayup aldı ağzınuñ dadın (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 31). [kızınuñ, -ıñun]

Füls-i ahmer idinmeyüp deynin

Kız çıkardı everdi hem oğlın (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 30). [kız,]

Virdi **kızın** everdi hem oğlın

Ancağ Allah bilür-iken hālın (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 85). [kızın, -ın]

kız-: Kızmak, sinirlenmek.

El söz atar **kızar** senüñ kelleñ

Suç degüldür aluñ beni esleñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 137, Mısra 23*). [*kızar, -ar*]

kızar-: *Kızarmak II kırmızı olmak.*

Yâre varın viren çıkar yüz urur

Müflis 'âşık pişer gibi **kızarur** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 55, Mısra 24*). [*kızarur, -ur*]

kızb: *Yalan.*

İttifâka göre olur ma' mül

Kim bakar şıdka **kızb** hod maqbül (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 149, Mısra 38*). [*kızb,]*

Şaldılar velvele bu **kızb-ile**

Şıhhatin kim şorar yâ kim bile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 149, Mısra 5*). [*kızb-ile, -ile*]

Eldeyin **kızb-ise** haķâret idüñ

Mâl u ehlüm kamu hasâret idüñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 112, Mısra 13*). [*kızb-ise, -ise*]

Haberüñ şıdka **kızbe** var hamli

Nice biline fer'i vü aşlı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 27, Mısra 17*). [*kızbe, -e*]

Dojd çün-kim işitdi bu lafi

Lâf ne cümle **kızb** idi şâfi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 32*). [*kızb,]*

Varanları idüp **kızb** ile mağrûr

Kıla lâyıķ mı bu vech-ile maḥzûr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 51*). [*kızb,]*

kızdur-: *Kızdırmak, sinirlendirmek, öfkelenlendirmek. II Ateşi kızdırmak.*

Müşterî **kızdururdu** ehl-i dükân

Şatılup her metâ' kız oldu ol ân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 49*). [*kızdururdu,]*

kızıl: *Kırmızı.*

Yağırı çok kamusı bir görünür

Arķa şan bir **kızıl** meşin yürinür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 22*). [*kızıl,]*

kızılbaş: *Safevi ordusunun askerleri.*

Κanda fermân olur ise giderüz

Ne **kızılbaş** koyavüz ne anı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 39*). [*kızılbaş, -ı*]

Ƙızılbaşuñ çañına ot tıƙupdur

İlin tālān idüp şehrin yakupdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 39*). [*ƙızılbaşuñ, -uñ*]

ƙızilelma: *Kızilelma. Osmanlılar tarafından Roma ve Viyana şehirleri için kullanılan sembolik ad.*

Ulusla Moskov u Boğdan u Eflāk

Ƙızilelma Macar u Deşt-i Ƙıpçak (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 10*). [*ƙızilelma,*

ƙo: *Bırakmak.*

Yağmuruñ balçığuñ **ƙo** kesretini

‘Askerüñ izdiğām u vefretini (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 5*). [*ƙo,*

Evveli **ƙo** gereklü hātimedür

Eyüler gitdüğü yola gide-gör (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 69*). [*ƙo,*

Ƙardaşum bu gice yabāna gider

İtme ihmālî ğafleti **ƙo** gider (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 100, Mısra 12*). [*ƙo,*

Fāyide yok durur **ƙoñ** iğdāmı

Bunca ‘askerle anca ibrāmı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 3*). [*ƙoñ, -ñ*]

Hvāb-ı ħargüş idi yire yüridi

Harbe kaşad itdi ğayrı fikri **ƙodı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 26*). [*ƙodı, -dı*]

Çünkü hüsrān **ƙomadı** dilde mecāl

Gitdi sermāye yitdi māl u menāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 77, Mısra 3*). [*ƙomadı, -ma, -dı*]

Muhtaşar yidi itmedi tatvīl

Ƙodı ihmālî eyledi ta‘cīl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 96*). [*ƙodı, -dı*]

Mīr-i mezbūr berk idüp belini

Ƙomadı bir gice qaravulını (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 109, Mısra 28*). [*ƙomadı, -ma, -dı*]

Var-idi ba‘zı düşmeni ƙapuda

Gedüğe taş **ƙor-idi** her yapuda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 148, Mısra 2*). [*ƙor-idi,*

Şāhibine ne ƙala hīç dimez

Yine **ƙor** kendünüñ adını yimez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 38*). [*ƙor, -r*]

Eyleyüp i‘tikādı Rezzāk’a

Her işin **ƙodı** lutf-ı Hallāk’a (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 6*). [*ƙodı, -dı*]

Ma‘rifet kimseyi yabanda mı **kor**

Yüri taḥşıl-i ma‘rifet idegör (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 169, Mısra 7*). [*kor, -r*]

Şubḥa dek her gice bu hây-ile hû

Uyḥu mı sende **kor** bu cüst-ile cû (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 6*). [*kor, -r*]

Ko yirûnde Naşûḥ Paşa'yı

Hıfz kılsun oñat ol arayı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 7*). [*ko,]*

Gördi serdâr o ser-ḥadûñ kaydın

Yine **komadı** eşkiyâ şaydın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 18*). [*komadı, -ma, -dı*]

Komaz mübhem ider faşl-ı ḥuşûmet

İder ḥaḳḳâ[ne] icrâ-yı ḥükûmet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 51*). [*komaz, -maz*]

Bırakdı kâğıd u ḥâme elinden

Devâtın kîseye **kodı** bilinden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 26*). [*kodı, -dı*]

Gitmenûñ eyledi tedârükini

Komadı hîç irteye o günü (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 105, Mısra 2*). [*komadı, -ma, -dı*]

Komayam aña intiḳâm ideyin

Var maḳdûra ihtimâm ideyin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 153, Mısra 5*). [*komayam, -ma, -y, -am*]

İtdi ḡam cāna şöyle teng tenini

Komadı oturup durur birini (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 48, Mısra 22*). [*komadı, -ma, -dı*]

Ḥubb-ı dünyâdan eyleye iḡmâz

Komaya dilde zerre hırş ile âz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 24*). [*komaya, -ma, -ya*]

Gider dilden ḡubârı ḥalkâ-i rindāna gel şûfî

Göñül âyînesinde çün **komaz** gerd-i keder meclis (*Tuhfetü'l-İhvân, Müfret 2, Mısra 6*). [*komaz, -maz*]

Bir dem eylerse yüzüñe ḥande

Bir nefes rāḥatı **komaz** sende (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 10*). [*komaz, -maz*]

Ṭarfetü'l-‘aynda ḡazālâne

Duracaḳ yir **komaz** hizebrâne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 55, Mısra 32*). [*komaz, -maz*]

Komaz-ıdı seni tehî-dest ol

Der-be-der gezdürür midi ma‘zûl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 35*). [*komaz-ıdı, -maz, -ı, -dı*]

Biri dürter sırık ucıyla anı

Yatduḡı yirde dir **ko** baña beni (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 26*). [*ko,]*

Hakk'ıñ ihsânını gör ayruğı **ko**

Şabır olana rızık irer karşı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 17*). [**ko**,]

Ehl-i manşib ganî yiridür bu

Sende yok biri kuru gayreti **ko**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 42*). [**ko**,]

Ânide itdi tâbüruñ fethin

Ko o tafşili n'idelum şerhin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 68*). [**ko**,]

Herkese kendü boğazı bir yük

Yüki **ko** nâzükâne ol çâpük (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 66*). [**ko**,]

Kime kânün u şer'i itsek izhâr

Ko ma'lûmâtı şatma dir yûri var (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 28*). [**ko**,]

Hasîsi **ko** Mesîhâsâ çıkarur göge cevmerdi

Hadîs-i mâl-i Kârûn'ı 'aceb yire gömer meclis (*Tuhfetü'l-İhvân, Müfret 2, Mısra 15*). [**ko**,]

Âl-i 'Osmân vilâyetini kamu

Tâbi' itdi **komadı** hiç 'adû (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 95, Mısra 34*). [**komadı**, -ma, -dı]

Oranuñ dahı hâlin kıldı tefîş

Komadı bir yirinde hiç teşvîş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 200, Mısra 12*). [**komadı**, -ma, -dı]

ko-: (Elini) koymak, dokundurmak.

Ya'nî alınmayup biraz güldi

Sürdi yüzine vü baş üzre **kodı**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 3*). [**kodı**, -dı]

ko-: (İçine) koymak.

Her cilâsın **komış** nişânesini

Añdura soñra tâ zamânesini (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 15*). [**komış**, -mı]

koc-: Sarılmak, kucaklamak.

Tuğaı tebsür 'uşşâkuñ şarılır hâr-ı miñnetle

Şeker-lebler sehî-kadler öper sāğar **kocar** meclis (*Tuhfetü'l-İhvân, Müfret 2, Mısra 8*).

[**kocar**, -ar]

koc: Damızlık erkek koyun.

Koçiye bindiler çalup kâmcı

Biribirine oldılar şancı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 25*). [*koçiye, -y, -e*]

koçi: *Yiğit, kahraman, cesur savaşçı.*

Herkes olur **koçinüñ** üzre süvâr

Anda budur tarîk-i dâr u diyâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 137, Mısra 7*). [*koçinüñ, -nüñ*]

Hâk te'âlâ ırağ ide kılını

Şaklaya eyle **koçiden** yolını (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 60*). [*koçiden, -den*]

Koçinüñ bârgiri durmuş-ıdı

Aña dek biñ elemle sürmüş-ıdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 63*). [*koçinüñ, -nüñ*]

köhne: *Yıpranmış, eskimiş.*

Ecel ile anuñ arası hemân

Tahta idi o dağı **köhne** yaman (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 60*). [*köhne,]*

Bu hevâ ile Zühre nağme-serâ

Tâze şavt-ile tıldı **köhne** serâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 143, Mısra 26*). [*köhne,]*

Estregon kal'ası ki **köhne** idi

Eyle vîrâne çok zamâne idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 179, Mısra 1*). [*köhne,]*

Tağılmış pîr olana **köhne** nâmı

Bu dem gör köhnelerde ihtirâmı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 35*). [*köhne,]*

Köhne dünyâ şanasın oldu cedîd

'Adl ü inşâf el-hâk oldu bedîd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 175, Mısra 5*). [*köhne,]*

Tağılmış pîr olana köhne nâmı

Bu dem gör **köhnelerde** ihtirâmı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 36*). [*köhnelerde, -ler, -de*]

kök: *Kök.*

Mihnet arusu başına üşdi

Devirür bād-ı âh **köklerümüz** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 124*). [*köklerümüz,]*

kol: *Kol, el.*

O şıganmış topuk açuk **kollar**

Ol efendilere kamu kullar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 39*). [*kollar, -lar*]

Ƙolları ney gibi şaru dirsek

Rîsmân bağlu bir düğüm bî-şek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 31*). [*Ƙolları, -lar, -ı*]

Merhabāya **Ƙolını** itdi dırāz

Ellerini du'āya dutdı ınār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 40, Mısra 28*). [*Ƙolını, -ı, -n, -ı*]

Haylī baş şındı niçe **Ƙol** gitdi

Dāne-i engūri gör neler itdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 79, Mısra 9*). [*Ƙol,]*

Niçe **Ƙol** gitmiş anca baş şınmış

Nienūñ ƙaşı gözine inmiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 22, Mısra 7*). [*Ƙol,]*

Kimi āęūşa mū-miyān almış

Kimi boynına **Ƙolların** şalmış (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 20*). [*Ƙolların, -lar, -ı, -n*]

Yaluñuz göñlek-ile ƙurtulmış

Bir **Ƙolı** ħaner-ile dürtülmüş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 6*). [*Ƙolı, -ı*]

Başı ħāllü **Ƙolı** kemend içre

Ƙalbi āhense de görüp pā-māl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 40*). [*Ƙolı, -ı*]

Nergis egri baęardı niteki lūc

Ƙolı dutmaz ƙaranfūlūñ meflūc (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 34*). [*Ƙolı, -ı*]

Geçmiş-iken **Ƙolına** pā-bendi

Şalmış-iken özine o fendi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 21*). [*Ƙolına, -ı, -n, -a*]

Elde ser-deste baldurı ıplak

Sīne vü **Ƙolı** dağlu her dazlak (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 56, Mısra 36*). [*Ƙolı, -ı*]

Kiminūñ başın eyledi pāre

Kiminūñ **Ƙolın** eyledi yāre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 31, Mısra 18*). [*Ƙolın, -ı, -n*]

ƙolay: *Sıkıntı çekmeden, yorulmadan yapılabilen, emeksiz, zahmetsiz, güç ve zor ƙarşıtı.*

Keser biçer ƙırar geçer alāyı

Dem-ā-dem budur işinūñ **ƙolayı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 195, Mısra 22*). [*ƙolayı, -ı*]

ƙolında: *Kolunda II yanında II beraberinde.*

Var-idi birinūñ **ƙolında** atı

Haylī yirden aña çağırdı ƙatı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 13*). [*ƙolında,]*

İki atı yiderdi **ƙolında**

Biri şağında biri şolında (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 43*). [*ƙolında,]*

koltuğ: Omuz başının altında kolun göğüs ile birleştiği yer.

Şandığı **koltuğında** cüz-ḥvānuñ

Herkes eyler ümîdin ihsānuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 103*). [*koltuğında, -ın, -da*]

koltuğ: Koltuk, himaye II Koltuğunda; altında.

Koltuğında çıkası ḥâcî geçer

Hem mü'ezzîn ü hem du'âcî geçer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 28, Mısra 9*). [*koltuğında, -ı, -n, -da*]

koma: Birakmamak, izin vermemek.

Şan'atun işle **koma** tã'atüñi

İtme eksük Ḥaḳ'a 'ibâdetüñi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 15, Mısra 23*). [*koma,]*

Didi şâhum gözün aç olma ğâfîl

Derûnuñda **koma** hîç fikr-i bâtıl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 197, Mısra 6*). [*koma,]*

Her taraf emn-ile emânda iken

Ķomamışdı yol üzre kimse diken (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 16*). [*ķomamışdı, -mış, -dı*]

Ķomadı kimsede bir da'vî muḥtel

Kimesnenün işi ĳalmadı mühmel (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 200, Mısra 7*). [*ķomadı,]*

komayup: Birakmak.

Girüde **ķomayup** tãĳî vü bâĳî

Şaķî olanlara virdüm ferâĳî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 202, Mısra 19*). [*ķomayup, -ma, -y, -up*]

kon-: Konmak (kuş ve sinek bağlamında).

Uçdı bizden çün ol hümā-pervāz

Nireye **ķondı** dirken ol şeh-bāz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 97, Mısra 4*). [*ķondı, -dı*]

kon-: Yurt edinmek, yerleşmek.

Çün selāmet yaķası göründi

Mîr-i mezbûr o vādide **ķondı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 94*). [*ķondı, -dı*]

Hâşılı **ķondi** cümle hep tertīb

Nāmı dindi Bekeş zihī terġīb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 131, Mısra 33*). [*ķondi, -dı*]

Ķanda **ķondi** kazdı niçe ķuyu

Ele girenden ellerüñ yūri yu (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 21*). [*ķondi, -dı*]

Pes güzīde otuz biñ ‘asker ile

Ķondi Beç taşrasında Macar ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 181, Mısra 10*). [*ķondi, -dı*]

Ķü geldi ‘izz ü devlet birle **ķondi**

Sitanbul cennet-i a‘lāya döndi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 205, Mısra 1*). [*ķondi, -dı*]

ķon-: Konaklamak, bir yerde kalmak.

Ķondi şahrāda her gice yaluñuz

Böyle tükłānına taña Ķaluñuz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 35*). [*ķondi, -dı*]

Yolcınuñ **ķonduġın** ki görür-idi

Bir kenāra ķonar oturur-idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 37*). [*ķonduġın, -duġ, -ın*]

Ķoçi turmakla beynisi döndi

Yüridi cānibine hem **ķondi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 62*). [*ķondi, -dı*]

Yolcınuñ ķonduġın ki görür-idi

Bir kenāra **ķonar** oturur-idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 38*). [*ķonar, -ar*]

Görmedük diyü Ķün cevābın alur

Ķonar eydür olar da ardca gelür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 42*). [*ķonar, -ar*]

Ķonduġı sā‘at ol yire yol eri

‘Asel ile penİR mā-ħazarı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 56, Mısra 15*). [*ķonduġı, --duġ, --ı*]

ķonaġ: Büyük ve gösterişli ev.

Bile **ķonaġa** aldılar anı

Güç-ile geldi yirine cānı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 33*). [*ķonaġa, -a*]

Ķonaġın İntizāmī’nüñ şoriceķ

Buldı dikildi yanına göriceķ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 53*). [*ķonaġın, -ın*]

ķonuk: Konuk, misafir.

Bay u yoħsul ne deñlü gelse **ķonuk**

Fevrī ħazır ta‘āmı eksüġi yoķ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 56, Mısra 13*). [*ķonuk,*]

konul-: Yerleştirilmek.

Bir ulu op **konuldu** fevında

Rāstī burc u bārū farkında (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 131, Mısra 17*). [*konuldu, -dı*]

Tīg-i ğayret kime şunulmışdur

İşbu cür' et kime **konulmışdur** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 36*). [*konulmışdur, -mış, -dur*]

kop-: Ortaya çıkmak, zuhur etmek.

řā'ika **kopdı** vü řadā-yı ředīd

Ra'd-ı bī-ebr-i na'ra itdi bedīd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 133, Mısra 9*). [*kopdı, -dı*]

Kopdı sizden bu deñlü şerr ü fesād

İtdüñüz ħalk-ı 'āleme bī-dād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 55*). [*kopdı, -dı*]

kop-: Ayrılmak - Bütünden küçük parçanın ayrılması- , İzini taşımak.

Kopdı yārūñ ħarīhasından o dem

Bundan özge olur mı hīç kerem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 100, Mısra 5*). [*kopdı, -dı*]

kopar-: Kesmek, ayırmak.

İtdi nā-geh birisi dest dırāz

Vardı tā kim üzüm **kopara** biraz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 78, Mısra 24*). [*kopara, -a*]

köprü: İki şey arasında bağ veya ilişkiyi sağlayan şey, köprü.

Yir yirin **köprü** başları dirnek

Söylenür anda lāf eger gerçek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 3*). [*köprü,]*

Bozdılar **köprü** başın ol sā'at

Buldı anuñla biracı rāĥat (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 15*). [*köprü,]*

Gördi bağdı bir ulu şu şaşmış

ıķuban yola **köprüyi** aşmış (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 8*). [*köprüyi, -yi*]

köprüsi: Aralarında doğrudan doğruya geçişi önleyen bir engel bulunan iki yeri birbirine bağlayan veya bir trafik akımının diğerini kesmeden üstten geçmesini sağlayan yapı.

Köprüsinüñ öte yanını bulup

Kaşkatı kendüsi vü atı çalup (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 3*). [*köprüsinüñ, -nüñ*]

köpür-: Köpük çıkararak kabarmak, köpük oluşturmak. || Çok kızmak, öfkelenmek

Qaldı bār-ı girān-ile **köpürür**

Nāḳaveş ayağın çöküp oturur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 49*). [*köpürür, -(ü)r*]

Kec-dehān oldu ağzı **köpürdi**

Rāstī kendüyi yire urdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 71*). [*köpürdi, -di*]

Ağzı **köpürdi** kurudı ḳanı

Meyyite döndi ḳalmadı cānı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 91*). [*köpürdi, -di*]

Ṭaşdı **köpürdi** nāḳaveş seyl-āb

Kef saçup uğraduğın itdi ḥarāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 13*). [*köpürdi, -di*]

Kef saçup nāḳaveş **köpürdi** o şîr

Ser-hevāyî vü pāy-der-zencîr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 17*). [*köpürdi, -di*]

Atlar **köpürüp** çü nāḳa-i mest

Ḥāyil olmadı ne cibāl ü ne deşt (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 9*). [*köpürüp, -üp*]

kopuz: Kopuz; ozanların çaldığı telli Türk sazı.

Görse şeştāyî ḳulağın burar

Ḳopuzuñ sînesine dāğ yaḳar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 26*). [*ḳopuzuñ, -uñ*]

kor: Ateş parçası.

Eşk-i çeşmine **ḳor-idi** ḳanı

Ḥāne-i ten yıkılır-idi nizār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 50*). [*ḳor-idi, --idi*]

korhu: Korku.

Ehl-i ‘örf itdi maḥbese miḥmān

Ḳorḥusından o ḥod ten-i bî-cān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 80, Mısra 46*). [*ḳorḥusından, -s, -in, -dan*]

kork-: Kaygılanmak, endişelenmek.

Merd-i çāpük durur şecā‘at eri

Ḳorḳarın fetḥ ide gelüp bu yiri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 60*). [*ḳorḳarın, -ar, -in*]

kork-: Bir şeyi yapmaya cesaret edememek.

ƘorƘarın işbu dilberān-ı güzīn

Nā-gehānī saña ideler kīn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 61, Mısra 3*). [*ƘorƘarın, -ar, -ın*]

Ƙorku: *Herhangi bir kötülük gelmesi ihtimalinin yarattığı tedirginlik, kaygı, üzüntü, endişe.*

ƘorƘum oldur benüm bu dem haƘƘā

Taht u şehrum olur habābāsā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 21*). [*ƘorƘum, -m*]

Yire geçmez göge uçmaz nice_itsün

Başı **ƘorƘusu-y-ıla** Ƙanda gitsün (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 201, Mısra 10*). [*ƘorƘusu-y-ıla, -sı, -y, -ıla*]

Ƙorkud-: *Kaygıya düşürmek, endişelendirmek.*

Kimse yok bir hayāl imiş görünür

Dağı şimdi o **ƘorƘudur** sürinür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 34*). [*ƘorƘudur, -ur*]

Ƙoş-: *Göndermek.*

Pişkeşin düzdi elçisin **Ƙoşdı**

Cümle edyāna velvele düşdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 181, Mısra 31*). [*Ƙoşdı,]*

Ƙoş-: *Bir yere hızla, acele ile gitmek.*

Atları aldı Ƙoçiye **Ƙoşdı**

HaƘƘ'a şükr itdi vü yola düşdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 53*). [*Ƙoşdı, -dı*]

Ƙostantiniyye: *İstanbul.*

İrdi **Ƙoştantiniyye** şehrine çün

Gör ne hāl itdi gerdiş-i gerdün (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 93, Mısra 15*). [*Ƙoştantiniyye,]*

Ƙösteg: *Koşulan atların tepmesini önlemek için kuskun kayışına eklenen kayış.*

AƘçe alan çü **Ƙöstegi** üzdi

Gövdesin virdi yuların çözdü (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 23*). [*Ƙöstegi, -i*]

Ƙötürüm: *Yaşlılık veya hastalık sebebiyle yürüyemeyen (kimse).*

Kötürüm bir ışık velāyeti ne

Remz ü imāsi ne 'alāmeti ne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 15*). [*Ƙötürüm,]*

koy-: *Birakmak.*

Üngürüs uçların **koyup** herkes

‘Azmi cezm itdi gâzîler aña bes (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 86, Mısra 9*). [*koyup, -up*]

Çanda fermân olur ise giderüz

Ne kızılbaş **koyavüz** ne anı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 39*). [*koyavüz, -avuz*]

Herkesün karnı vü gözi tıldı

Hüb tarz içre ‘âlemi **koydı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 50*). [*koydı, -dı*]

‘Ulûfesin hâzîneye **koyanlar**

Berât itmek için tîmâr alanlar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 29*). [*koyanlar, -an, -lar*]

Haylî ocağa şu **koyup** seyl-âb

Uçu-gördi o hânümânı harâb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 82, Mısra 13*). [*koyup, -up*]

Mukarrer bildi ol-dem rihletini

Koyısar gayrılara devletini (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 192, Mısra 4*). [*koyısar, -ısar*]

Pîş-rev oluban ol üç ebter

Gör nifâk âdemi ne hâle **koyar** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 31, Mısra 34*). [*koyar, -ar*]

Şâf u terdür o cûy-ı hoş dil-cû

Pâyına âb-ı Hızır **koymaya** şu (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 62*). [*koymaya, -ma, -y, -a*]

Aña haylî ihânet itmişler

Beç’i **koyup** gerüye gitmişler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 24*). [*koyup, -up*]

Ehl-i İslâm ile muşâlahayı

Gördi câyiz **koyup** mücâdeleyi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 181, Mısra 20*). [*koyup, -up*]

Kamu derbendlere **koyup** âdem

Gelene mehli vormeyüp bir dem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 182, Mısra 15*). [*koyup, -up*]

koy-: *Yerleştirmek, koymak; içine yerleştirmek.*

Koydı bir hâlete felek anı

Nâ-bedîd oldu ad-ile sanı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 47*). [*koydı, -dı*]

koyn: *Koyun, kucak, bağır.*

Ġayrınıñ **koynına** dime gireyin

Yād bostānda gülleri direyin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 137, Mısra 35*). [*koynına, -ı, -n, -a*]

Ru'ûsuñ şüreti **koynumda** kaldı bir hamâyildür

İçinde derc olan luţf ile ihsân göñlümi egler (*Tuhfetü'l-İhvân, Kaside 1, Mısra 9*).

[*koynumda, -um, -da*]

Fāhte olduğı için hoş-dem

Serv **koynında** cāy ider her dem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 13, Mısra 12*). [*koynında, -ıñ, -da*]

koyul-: *Koyulmak, girişmek.*

Çünkü ayrıldı yārdan bir ān

Āb-ı ağıyarveş **koyuldı** hemān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 10*). [*koyuldı, -dı*]

Bunlara ol dağı olup hemvār

Bir uğurdan **koyuldılar** yek-bār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 46*). [*koyuldılar, -dı, -lar*]

koyun: *Koyun.*

Ġurd **koyun** gördi şanki bādiyede

Yāhod 'uqqāb şaydı vādiyede (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 135, Mısra 13*). [*koyun,]*

Her **koyunuñ** derisini yüzse

Cümleñüñ 'ömri defterin büzse (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 35*). [*koyunuñ, -uñ*]

kubbe: *Kubbe || gökyüzü.*

Ġod muğarnaslu **kubbeler** zībā

Şan cilāsını zārdur dībā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 23*). [*kubbeler, -ler*]

kubbe: *Bir yapıyı örten yarım kubbe biçimindeki dam.*

Ġubbe hep 'arşı yok şecer (..)

Dikine tavla cümle rāh(..) (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 7*). [*kubbe,]*

küberā: *Büyükler, ileri gelenler, ulular.*

Çün halāş oldu ğül-ile vüzerā

Dir dir ditreşür-idi **küberā** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 8*). [*küberā,]*

kuç: Kucaklamak, kollarını dolamak, sarılmak.

Birbirini laṭife ile **kuçar**

Göricek İntizāmī ‘aḳlı uçar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 17*). [*kuçar, -ar*]

küçüklük: Alçak gönüllülük.

Ulu derd oldu herkese ol-dem

Ol **küçüklükle** fitne-i ‘âlem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 84, Mısra 26*). [*küçüklükle, -le*]

kuddüsiyân: Melekler.

Eyler-iken du ‘â ḥaṭīb ol ḥîn

Cümle **kuddüsiyân** diyüp âmîn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 133, Mısra 6*). [*kuddüsiyân,]*

Müjde **kuddüsiyâna** irdi yine

Hoş haberler cihâna irdi yine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 143, Mısra 23*). [*kuddüsiyâna, -a*]

kudret: Güç, kuvvet, takat.

Kimi mecrûḥ u kimisi ḥaste

Kudreti yok bir âha dem-beste (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 22*). [*kudreti, -i*]

Yok mütün u şürûḥa ḥod **kudret**

Sîm ü zer naḳdine ḳanı miknet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 20, Mısra 13*). [*kudret,]*

Kudretüñ yok taḥammül-i rence

Sende yok ol ḳadar nevâle hemîn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 34*). [*kudretüñ, -üñ*]

Ḳulağında küpe ḳılur anı

Kudreti yok ki ide dest-yārī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 40, Mısra 9*). [*kudreti, -i*]

kudretince: Gücü yettiğince.

Dirliği yok recâda ḳalmışdur

Kudretince du ‘âda ḳalmışdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 187, Mısra 30*). [*kudretince,]*

kudsi: Melek.

Halk-ı ‘âlem du‘âya el açdı

Rahmet-i Hakk’ı **ḳudsiler** saçdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 28*). [*ḳudsiler, -ler*]
]

kudüm: *Uzak bir yerden, uzun bir yoldan gelme, bir yere ayak basma.*

Müşerref kıldı dünyâyı **ḳudümü**

Giderdi hep hümümü vü ğumümü (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 205, Mısra 7*). [*ḳudümü, -ı*]

küffār: *Kâfirler.*

Düşdi **küffār** eline pes Kıbrus

Çok minâreye taḳdılar nākūs (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 85, Mısra 29*). [*küffār,]*

Oldı **küffār** ḥāk-ile yeksân

Kelleler top gibi olup ğaltân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 122, Mısra 27*). [*küffār,]*

Bu cevâbı işidicek **küffār**

Küfri ezber okıdılar tekrār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 132, Mısra 33*). [*küffār,]*

Gördi **küffār** âlâyın ırâḳdan

Ḥod bu idi tazarru‘ı Hâḳ’dan (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 135, Mısra 7*). [*küffār,]*

Ehl-i İslâm esîrine **küffār**

Anda eyler şikenceyi her bâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 33*). [*küffār,]*

İlçisi vü ḥarâcı **küffāruñ**

Ṭālî‘-i sa‘dı oldı serdāruñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 55*). [*küffāruñ, -uñ*]

küfr: *Dinsizlik, iman'ın zıddı.*

Ya‘nî la‘net taşın yığup yek-ser

And içüp **küfri** okıyup ezber (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 132, Mısra 8*). [*küfri, -i*]

Bu cevâbı işidicek küffār

Küfri ezber okıdılar tekrār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 132, Mısra 34*). [*küfri, -i*]

Gördi meylini ehl-i İslâm’a

Küfri ezber okur o ḥod-kāme (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 181, Mısra 16*). [*küfri, -i*]

Ġaraż-ı fāsidi iden a‘dā

Küfri ezber okıdılar ḥayfā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 149, Mısra 12*). [*küfri, -i*]

Ḳuru ğayretde yok-durur ‘âlem

Mürtekib olsa **küfre** ger muḥtâc (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 41*). [*küfre, -e*]

Kāfirūñ cūdı ne yā kendüsi ne

Küfri gālib o cūd anuñ nesine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 80*). [*küfri, -i*]

küh: Dağ.

İntizāmī de itdi ‘azm-i vaṭan

Aşicek anca **küh** u deşt ü demen (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 98, Mısra 8*). [*küh,]*

Oldı neknende dü seyl-i enbūh

Rüstemī geydi Zāl-i deşt-ile **küh** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 24*). [*küh,]*

kühsār: Dağ.

Baş açup itdi velvele **kühsār**

Ṭaşlara urdı özini enhār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 94, Mısra 21*). [*kühsār,]*

kühület: Olgunluk çağı, orta yaşlılık.

Tazarru‘ pīrlükdedür recā bīmārılık vaḳti

Kühület geldi irişdi fu‘āda ḳalmadı hīç fer (*Tuhfetü'l-İhvân, Kaside 1, Mısra 14*).

[*kühület,]*

kul: 1. Köle, esir, tutsak. 2. Tanrı'ya göre insan.

İltifātuñ **ḳulı** durur insān

Ḳul ider hürri olanı ḥod ihsān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 65*). [*ḳulı, -ı*]

O dem ki şāh işigine yüz uram

Gerekdür pādīşeh **ḳulın** ḳayıram (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 194, Mısra 14*). [*ḳulın, -ın*]

Ḳula raḥm itmez ise mevlāsı

Var mı bir ğayr yire varması (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 19*). [*ḳula, -a*]

Didi yā Rab **ḳuluñ** kemter kemīne

Görüp lāyık vezāret ḥātemine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 202, Mısra 13*). [*ḳuluñ, -un*]

Şādıḳu'l-ḳavl **ḳullaruñ** çokdur

Hīç cevābında bir ğalaṭ yokdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 112, Mısra 7*). [*ḳullaruñ, -lar, -uñ*]

Ḳul efendi ḳapusına varicek

Ġayrılar ṭapusından el çekicek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 47*). [*ḳul,]*

‘Āḳıbet şāhı eyledi mağlūb

Ḳul gibi itdi kendüye mensūb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 10*). [*ḳul,]*

Kul efendiden ayrılır mı hîç
 Hidmetinden ider mi yâ serpîç (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 45*). [kul,]
 Merd-i hidmet-güzāruñı müşkil
 Ger mülāzım durur u ger hōd **kul** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 177, Mısra 6*). [kul,]
 Pādişeh **kulı** var ise kanda
 Cem‘ olup emre imtişāl iderüz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 36*). [kulı, -ı]
 Didi iy hüsrev-i ‘azīmü’ş-şān
Kuluña çünkü eyledüñ fermān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 128*). [kuluña, -u, -ñ, -a]
 Sañadur i‘tikād gayra degül
 Seni buldum cihanda hālîş **kul** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 12*). [kul,]
 Luţfina Hakk’uñ az bahāne gerek
Kul efendi kapusını bile tek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 50*). [kul,]
 Hudā hakkı ki yokdan var idüpdür
 Bu **kul** kim işbu eltāfa irüpdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 194, Mısra 10*). [kul,]
 İntizāmī **kuluñ** ayakda koma
 Cürm ü ‘işyān anı düşürdi gama (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 11*). [kuluñ, -uñ]
 Hakk Te‘ālā ırağ ide **kulını**
 Şaklaya bugz u kīnden dilini (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 30, Mısra 9*). [kulını, --ı, --n, --ı]
 Biz mülāzım **kuluz** kamu ma‘zül
 Mīr-mīrān du‘āsına meşğül (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 145, Mısra 17*). [kuluz, -(u)z]
 İrdi çün İntizāmī’ye bu haber
Kula mevlası hoşdur itse nazar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 12*). [kula, -a]
 Yok hilāfum burada Hakk hāzır
 Şıdk u kızbine **kullaruñ** nāzır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 28*). [kullaruñ, -lar, -uñ]
 Yüzi kara şakalı ak **kuldur**
 Raḥmet it aña raḥmetüñ boldur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 15*). [kuldur, -dur]
 Yek-sere çekdi başların atlar
 Gör Hudā **kulını** nice şaklar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 24*). [kulını, -ı, -n, -ı]
 Geldi oturdı yimek itdi taleb
 Gör **kulın** nice şaklar ulu Çalab (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 84*). [kulın, -ı, -n]
 Hakk te‘ālā ırağ ide **kulını**
 Şaklaya eyle koçiden yolını (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 59*). [kulını, -ı, -n, -ı]

At işi bu degül Hudā işidür

Ḳulnuñ ‘aczini görür işidür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 34*). [*ḳulnuñ, -ı, -ñuñ*]

Eyledüğine Hâk vakârı virür

Mü'min olan **ḳulina** ‘ârı virür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 174, Mısra 36*). [*ḳulina, -ı, -n, -a*]

Emr idem bir **ḳuluma** tâ Sürhâb

Cümle il ü diyârın ide harâb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 153, Mısra 11*). [*ḳuluma, -u, -m, -a*]

Sañadur i‘timâd ğayra degül

Seni buldum cihânda şâdık **ḳul** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 104*). [*ḳul,]*

Zîre in‘âm-ı Hâk-durur bunlar

Hâk **ḳuluñ** şabrın imtiḥân eyler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 34*). [*ḳuluñ, -un]*

Dutalum şimdi ḥalk ide zulmi

Ḳuluñ işi efendisi iledür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 36, Mısra 21*). [*ḳuluñ, -un]*

Pâdişeh **ḳulı** olmayan âdem

Hîç bir sâ‘at idemez ‘âlem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 52, Mısra 9*). [*ḳulı, -ı]*

O şıganmış topuk açuk ḳollar

Ol efendilere kamu **ḳullar** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 40*). [*ḳullar, -lar]*

Ḳullaruñuñ saña niyâzı ḥakı

Bendeñuñ rahmetüñe âzı ḥakı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 3*). [*ḳullaruñuñ, -laru, -ñuñ]*

Rahm ider toĝru **ḳulina** Mevlâ

Ḥalıklıdur çü cism ile cânuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 36, Mısra 24*). [*ḳulina, -ı, -n, -a]*

Cünd-i İslâm idüp ḥuzûrı bu yıl

Pâdişeh luṭfı **ḳullarına** cezâl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 178*). [*ḳullarına, -lar, -ı, -n, -a]*

Nice kıydı o ḥazrete gerdün

İtdi **ḳullarını** kamu maḥzûn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 94, Mısra 2*). [*ḳullarını, -lar, -ı, -nı]*

Bir Hudâvendigâr **ḳullarıdur**

Cây-ı mezkûr evleri oñidür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 26, Mısra 5*). [*ḳullarıdur, -ları, -dur]*

Çār yāruñ muhibbi bendesiyüz

Ƙulları içre eñ figendesiyüz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 2, Mısra 8*). [*ƙulları, -lar, -ı*]

kulağ: *Başın iki yanında bulunan işitme organı.*

Çünkü vaqt-i ezân irüp okuna

Ƙulağuña o hoş şadâ doxuna (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 15, Mısra 18*). [*ƙulağuña, -u, -ñ, -a*]

Aña bir güşmâl idi oldu

Ƙulağı nuş u pend ile tıldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 77, Mısra 14*). [*ƙulağı, -ı*]

Zırh alup ağız ölçüsün tırûñ

Ƙulağına dir-idi zihgîrûñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 80*). [*ƙulağına, -ına*]

Ƙulağın pîr-i tekve delmiş-idi

Tâzeluğında çak geçürmiş-idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 28, Mısra 15*). [*ƙulağın, -ı, -n*]

Bir haber didi **Ƙulağına** fetîl

Ol harâretle atılır ta' cîl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 49*). [*ƙulağına, -ı, -n, -a*]

Bir haber didi **Ƙulağına** fetîl

Ol harâretle atılır ta' cîl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 49*). [*ƙulağına, -ı, -n, -a*]

kulağ: *Kulak. (Yaprak bağlamında).*

Ƙulağı şoluban çü berg-i hazân

Cism ü endâmı bîdveş lerzân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 106, Mısra 19*). [*ƙulağı, -ı*]

kül: *Kül, yanıp bittikten sonra kalan kısım.*

Nârdan ey halîl çün aşdı

Çüb-ı dest ile cüz'î **kül** eşdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 14*). [*kül,]*

külbe: *Külübe, gönül.*

Külbe-i dehr tıldı penbe ile

Ya'nî virdi şehâbı bād yile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 25*). [*külbe-i, --i*]

Külbeler secde itmede yir yir

İntizâmî rukû'da hâzır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 63*). [*külbeler, -ler*]

kulle: *Kule, kubbe.*

Yedi kat **ķullesin** alup yek-bār

İtdi dördünci burcı üzre ķarār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 51, Mısra 19*). [*ķullesin, -si, -n*]

Ķal'a hışn-ı haşındür yek-ser

Ķāk-ı Keyvân'a **ķulleler** hem-ber (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 18*). [*ķulleler, -ler*]

Ķulleler ķarŝu birbirin gözler

Yanlaşa diyü birbirin özler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 57, Mısra 15*). [*ķulleler, -ler*]

ķüllî: *Hep, bütün, tamamıyla.*

Aña dinür egerçi cüz'ıyyât

Lîk **ķüllî** ŝafa virür bi'z-zât (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 150, Mısra 34*). [*ķüllî,*]

Ķüllî 'aybıyla itdiler bāzār

Gelmeye cānibeyne tā āzār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 13*). [*ķüllî,*]

ķüllıyyet: *Tamamen.*

Ol da ız'ân itdi ma'ķılı

Oldı **ķüllıyyet** ile maķbūlı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 60, Mısra 6*). [*ķüllıyyet,*]

ķulluĝ: *Kul olma durumu, ubudiyet.*

Pādiŝeh **ķulluĝın** ŝıyānet iden

'İrz u nāmūsını ri'āyet iden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 52, Mısra 19*). [*ķulluĝın, -ın*]

Mübārek bād a elçi gönderelüm

Yeñiden **ķulluĝumuz** bildürelüm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 18*). [*ķulluĝumuz, -umuz*]

Ķılıçdur keskün erdür hem bahādur

Aña bu **ķulluĝumuz** kem-behādur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 34*).

[*ķulluĝumuz, -umuz*]

Fi'li vü ķavli vaż'ı hūb gerek

Hāķķını vire **ķulluĝınuñ** tek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 52, Mısra 22*). [*ķulluĝınuñ, -ı, -nuñ*]

Du'āsı-çün idindi anı dāmād

O daķı **ķulluĝına** oldı münķād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 26*). [*ķulluĝına, -ı, -n, -a*]

kulluk: *Kul olma durumu, kölelik, ubudiyet.*

Şuçımı bildi i 'tizār itdi

Yiñiden **ķulluk** ihtiyār itdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 114, Mısra 26*). [*ķulluk,]*

kulüb: *Kalpler.*

Evveli hūb ola şöñi mergūb

İtmesün mi teveccüh aña **ķulüb** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 54*). [*ķulüb,]*

Diyüpdür lâ-tesübbü'd-dehre Hāzret

Ķulūbuñ inķilābıdur bu fetret (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 20*). [*ķulūbuñ, -üñ]*

kulūba: *Kalpler, gönüller.*

Bir şeb ol-kim **ķulūba** virdi zulem

Dār-ı nūrın şudūruñ itdi 'adem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 21, Mısra 1*). [*ķulūba, -a]*

kumāş: *Ipek, yün, keten vesairenden yapılan ağır dokuma.*

Bak Firengī **ķumāşı** her dürlü

İtdi mü' minleri ğamıyla tolu (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 81*). [*ķumāşı, -ı]*

kumāş: *Tarz. II Bir kimsenin veya bir şeyin yetenek, kalite vb. niteliklerinin tümü.*

Noldı bunca **ķumāşı** irişenüñ

Aşdı endāzeden ziyānı anuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 65*). [*ķumāşı, -ı]*

kümmel: *Kâmiller, olgunluğa erenler. II Evliya, veli, eren.*

Kümmel ile ide muşāḥabeti

Ehl-i 'irfān ile muvāneseti (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 19*). [*kümmel,]*

kundak: *Yeni doğmuş çocuğun soğuktan korunmasını, kemiklerinin düz durmasını sağlamak amacıyla içine sarılıp sarmalandığı büyük bez.*

Her kişie olur gehī maḥkūm

Ķundak içinde nitekim ma'şūm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 46*). [*ķundak,]*

Dāyesinüñ elinden ol ma'şūm

Düşdi **ķundakla** ḥod elem ma'lūm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 140, Mısra 6*). [*ķundakla, -la]*

kur-: *Tesis etmek, yerleştirmek.*

İl üşüp ƙal‘aya el urdılar

Resm ü kernāmesini **ƙurdılar** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 131, Mısra 8*). [*ƙurdılar, -dı, -lar*]
]

kurā: *Karyeler, köyler.*

Ger **ƙurā** vü nevāhī vü ƙaşabāt

Ger bilād u vilāyet ehl-i cihāt (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 95, Mısra 23*). [*ƙurā,]*

Ba‘zı ilî düşürdi ğavġāya

Döndi şehir ü **ƙurāsı** şahrāya (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 60*). [*ƙurāsı,]*

Ƙamu yirlerde vardur dīde-bānı

Ƙurā vü şehirlerde pāsbanı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 201, Mısra 12*). [*ƙurā,]*

kurā: *Köylü.*

Velvele şaldı ğayreti dehre

Hep ƙilā‘ u **ƙurā** ile şehir (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 181, Mısra 46*). [*ƙurā,]*

kurb: *Yakın.*

Çün Gula‘nuñ civārına girdi

Ya‘nī ol ƙal‘a **ƙurbine** irdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 126, Mısra 2*). [*ƙurbine, -i, -n, -e]*

Çün Bekeş **ƙurbine** irişdi o mīr

Ceyş-i küffāra oldu anda ħabīr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 133, Mısra 33*). [*ƙurbine, -i, -n, -e]*

Budun‘uñ **ƙurbi** Cān Beg semti

Serħadūñ eñ şedīdi vü saħtı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 148, Mısra 13*). [*ƙurbi,]*

Ĥod Geniz şuyı bāġ **ƙurbinde**

Dobro vodası taġ **ƙurbinde** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 63*). [*ƙurbinde, -i, -n, -de]*

Ĥod Geniz şuyı bāġ **ƙurbinde**

Dobro vodası taġ **ƙurbinde** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 64*). [*ƙurbinde, -i, -n, -de]*

kurbān: *Allah rızası için büyük ve küçükbaş hayvan kesmek, kurban etmek.*

Ġāzīler gitse bir yire sefere

Nezr ü **ķurbān** ile varup ol ere (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 56, Mısra 8*). [*ķurbān,]*

Her tarafından nüzür u **ķurbānı**

Gelür eksük olur mı mihmānı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 56, Mısra 11*). [*ķurbānı, -ı]*

ķurd: Kurt köpeği.

ķurd tācıyla ayı postı ile

Nīze vü tīg ü ķub-destī ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 80, Mısra 13*). [*ķurd,]*

ķurd koyun gördi ŗanki bādiyede

Yāhod 'uķķāb ŗaydı vādiyede (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 135, Mısra 13*). [*ķurd,]*

ķürd: Ön Asya'da yaŗayan bir topluluk ve bu topluluktan olan kimse.

ķanda mel'ün fedāyī varsa nedīd

ķürd ü A 'rābī vü gezende 'anīd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 182, Mısra 4*). [*ķürd,]*

ķürek: Kūçük deniz teknelerini yürütmeye yarayan, bir ucu yassı, uzun ağaç.

Unuduldı **ķürek** dümen ķaldı

ķıçdan öñden ŗu öñlerin aldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 21*). [*ķürek,]*

Ne **ķürek** ķaldı ne dümen ol ān

Bāl u per aŗdı murğ-ı bī-dermān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 47*). [*ķürek,]*

Ţağ ķadar lücceye yürek mi döyer

Nūh ŗūfānına **ķürek** mi döyer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 70*). [*ķürek,]*

Pes **ķürek** ķalup aķdılar yelken

Dutdılar ķal'a-ı Nova'ya dümen (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 113, Mısra 7*). [*ķürek,]*

ķürekçi: Bir kayak veya sandalda ķürek ķeken kayakçı.

Yüzden artuķ **ķürekçi** öñce gider

Atlu yayaķ karuñ içinde yüzer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 27*). [*ķürekçi,]*

Ger re'īsi vü ger **ķürekçilerūñ**

Cümle ĥuddāmı vü dümencilerūñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 171, Mısra 21*).

[*ķürekçilerūñ, -ler, -ūñ]*

Ne re'īsi ne ĥod **ķürekçisi** var

Gemi yataķta cümleden bīzār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 171, Mısra 13*). [*ķürekçisi, -si]*

kurıl-: Kurulmak, hazırlanmak.

Kurılmaz oldu dīvān içre bāzār

Bilindi ehl-i dīvān ile tüccār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 13*). [*kurılmaz, -maz*]

Çün terāzū **kurıla** mahşerde

Hep hesāb ola merd nā-merde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 33*). [*kurıla, -a*]

kürk: Hayvan postundan yapılmış giyecek.

Şakınup kendü **kürkini** herkes

Çok nemed dıtdılar şu öñine pes (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 25*). [*kürkini, -i, -n, -i*]

kurretü'l-‘ayn: Göz nuru.

Görüp akıtdı çok sirişk-i cezīl

Kurretü'l-‘aynı çeşmi gibi ‘alīl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 96, Mısra 20*). [*kurretü'l-‘aynı, -ı*]

kürsi: Taht, oturulacak yer.

Bir ayağda çü şāhīn ol evbāş

Per büküp **kürsisinde** hāzır-bāş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 131, Mısra 20*). [*kürsisinde, -s, -i, -n, -de*]

kurtar: (İçinde bulunduğu güç durumu, derdi) Üzerinden kaldırmak, o halden arındırmak.

Virgil atuma ol-ğadar kudret

Beni **kurtarmağa** ide cür’et (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 62*). [*kurtarmağa, -ğ, -a*]

Çapudan taşra atdı çün kendin

Kurtarup gördi Hāk anuñ kaydın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 103, Mısra 16*). [*kurtarup, -up*]

Āb-ı rūyına anuñ iy dil Hāk

Nice **kurtardı** ol elemden bak (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 46*). [*kurtardı, -dı*]

Keş-ā-keşden nice **kurtara** tīmār

Muqarrer nāmelerden cānı bīzār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 31*). [*kurtara, -a*]

Ol dahı Hâk 'ināyetiyle nidem

Keçesin **ķurtarup** şudan ol-dem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 69, Mısra 16*). [*ķurtarup, -up*]

İntizāmī o havfı dut ma'zūr

Ķurtarup keçeñi şudan kaçā-gör (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 88*). [*ķurtarup, -up*]

Burada yok şuçı anuñ bī-şek

Kendümüz **ķurtarı-bilelüm** tek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 31, Mısra 26*). [*ķurtarı-bilelüm, -bilelüm*]

Ķurtaran şoñ nefesde ĩmānı

Aña irer Ĥudā'nuñ ihsānı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 71*). [*ķurtaran, -an*]

Gördi āhir atını **ķurtarımaz**

Hîç bir cānibūñ yolın varımaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 53*). [*ķurtarımaz, -ı, -maz*]

ķurtarı-: Kurtarmak, içinde bulunduğu güç durumdan çıkarmak.

Gördi hep nār başına üşdi

Ķurtarımayıcek bile düşdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 6*). [*ķurtarımayıcek, -yi, -cek*]

ķurtarur iseñ: Kurtarırsan.

Başuñ olsa hezār eger miskīn

Ger birin **ķurtarur-iseñ** taħsīn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 48, Mısra 36*). [*ķurtarur-iseñ,]*

ķurtul-: Kurtulmak.

Mevt yigdür dahı bu dirilükden

Kişi **ķurtulsa** hoş durur buñdan (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 18*). [*ķurtulsa, -sa*]

Atdan dest ü pāyını alımaz

Bezdi andan velīk **ķurtulımaz** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 69, Mısra 6*). [*ķurtulımaz, -ı, -maz*]

İl dilinden kimesne **ķurtulımaz**

Hîç güneş balçığ-ıla örtülimez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 148, Mısra 7*). [*ķurtulımaz, -ı, -maz*]

Ölmeden **ķurtulup** bize cān atar

Hālini şormadum dahı söz uzar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 7*). [**ķurtulup**, -up]

Yaluñuz gönlek-ile **ķurtulmuş**

Bir kolu hañçer-ile dürtülmüş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 5*). [**ķurtulmuş**, -muş]

Kendüyi yire urdı ol cāda

Vāh ne **ķurtuldı** kutlu seccāde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 94*). [**ķurtuldı**, -dı]

İbtılā bir belāya olmaz ‘aceb

Ķurtulan itmek anı girü taleb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 78*). [**ķurtulan**, -an]

ķuru: *Beyhude, boş.*

Nesne yok didi bunda hıç meşelā

Böyle **ķuru** şudā‘ bize ne belā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 32*). [**ķuru**,]

Anca za‘f-ile bunca miñnet-ile

Özge ‘illetle **ķuru** gayret-ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 118, Mısra 10*). [**ķuru**,]

Ehl-i manşib ģanī yiridür bu

Sende yok biri **ķuru** gayreti ķo (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 42*). [**ķuru**,]

İtdi her manşib ehl olana vedā‘

Hāķ kelām olur oldu **ķuru** şudā‘ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 174, Mısra 16*). [**ķuru**,]

Ķışşadan hişşedür ģaraż ģāyet

Var mı **ķuru** fesānede lezzet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 4*). [**ķuru**,]

Ķuru gayretde yok-durur ‘ālem

Mürtekib olsa küfre ger muhtāc (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 40*). [**ķuru**,]

ķuru: *Kuru, canlılık emaresi olmayan.*

Ķarġanuñ kim gelür kimisi gider

Ķuru kemük yinür mi diyü nider (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 106, Mısra 14*). [**ķuru**,]

ķuru-: *Kurumak.*

Aġzı köpürdi **ķurudı** ķanı

Meyyite döndi ķalmadı cānı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 91*). [**ķurudı**, -dı]

ķuru: *Kara, toprak, yer.*

Ķuruda māhiyāne talbındı

Tārumār oldu başda dülbendi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 81*). [**ķuruda**, -da]

kurul-: Hazırlanmak.

Darb-zenler **kuruldu** pes yir yir

Ditreşürler fetiller dir dir (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 131, Mısra 13*). [*kuruldu, -dı*]

kurup: Hazırlamak, tertip etmek.

Şayd-ı mähî için **kurup** ağlar

Şuyuñ içinde yolların bağlar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 41*). [*kurup, -up*]

küşāde: Açık.

Gök kapısı **küşādedür** her şeb

Gözi açuklara odur maṭlab (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 46, Mısra 17*). [*küşādedür, -dür*]

kuşan: (Kılıç, kemer, kuşak vb. şeyleri) Beline bağlamak.

Geyindi vü **kuşandı** zübde-i nās

Bölük bölük kamu envā' u ecnās (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 39*). [*kuşandı, -dı*]

küşe: Köşe, bucak.

Ol evüñ **küşesine** şıkdı anı

İzırāba düşürdi cān u teni (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 35*). [*küşesine, -si, -n, -e*]

küstāh: Küstahça, kendini bilmez şekilde.

Kimse yüzine bakmayup mellāh

Hod Ṭuna bakdurur mı ol **küstāh** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 82, Mısra 28*). [*küstāh,]*

Sivrisiñek didükleri **küstāh**

Bī-mecāl itdi çünki açdı cenāh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 84, Mısra 3*). [*küstāh,]*

Yokdur andan cihānda hīç **küstāh**

Kendü öz nefsine ola meddāh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 11, Mısra 37*). [*küstāh,]*

küsūf: Güneş tutulması.

Kimi tīmār yir kimi 'ulūfe

Meh-i 'ömrüñ senüñ vardı **küsūfa** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 56*). [*küsūfa, -a*]

kuşūrı: Kusur, eksik, noksan.

İktizā 'ışka ol zarūrîdür

Hırz-ı cān 'aşıkun **kuşurıdur** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 45, Mısra 4*). [*kuşurıdur, -dur*]

küt: Azık, yiyecek.

Çār dīvār içinde vir **kütı**

Bes durur çıka taşra tábütı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 137, Mısra 17*). [*kütı, -ı*]

kutlu: Kutlu, saadetli, uğurlu.

Kendüyi yire urdı ol cāda

Vāh ne kurtuldı **kutlu** seccāde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 94*). [*kutlu,]*

küttāb: Katipler.

Bir zamānda birisi **küttābuñ**

Nağsın eyler bir ulu elķābuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 163, Mısra 11*). [*küttābuñ, -un*]

Okurdı yirlerinde yine **küttāb**

Edānī aradan hep oldı nā-yāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 37*). [*küttāb,]*

kütüb: Kitaplar.

Yazan anca **kütüb** iden inşā

Āhirinde murādı hayr du 'ā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 13*). [*kütüb,]*

kuvā: Kuvvet, güç.

Ża 'fi olur idi **kuvāya** bedel

Hep cevāriñ olurdı şāhib- 'amel (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 187, Mısra 37*). [*kuvāya, -a*]

kuvvet: Kuvvet, güç.

Gözlüğe hīç itmedi muhtāc

Başaruñ artdı **kuvveti** gözüñ aç (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 164, Mısra 26*). [*kuvveti, -i*]

kuyruğ: Kuyruk.

Kuyruğın şalardı hā durmaz

Kimse hālince hālini şormaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 106, Mısra 27*). [*kuyruğın, -ı, -nı*]

Duş olur gözi **ķuyruđına** meger

Virdi bir niçe yoldaşına ĥaber (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 107, Mısra 3*). [*ķuyruđına, -ına*]

Ķuyruđı imiş ol dinen bayrak

Yilesi hem o şalınan yaprak (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 31*). [*ķuyruđı, -ı*]

Ol atun **ķuyruđın** ki alur ele

Yile virür mecâli yile yile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 19*). [*ķuyruđın, -ın*]

Adımın atmaz ilerü yürimez

Kendüye ĥalsa **ķuyruđın** sürimez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 20*). [*ķuyruđın, -ın*]

ķuyu: Kuyu.

Ķuyu içinde âdemün boyı şu

Ĥabs olan durdı anda dāyim örü (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 29*). [*ķuyu,*]

ķuzah: Gökkuşadı.

Yaşdı yasın **ķuzah** ip oldu gider

Berķ-ı tīgın niyāma ĥatdı meger (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 122, Mısra 9*). [*ķuzah,*]

ķadr: 1. değer, kıymet 2. itibar, şeref.

Şimdilük **ķadr** mülk ü māl iledür

Ekserī i 'tibār erāziledür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 7, Mısra 7*). [*ķadr,*]

ķalma: Aldanmak, önem vermek.

Bir bahāneyle ide ĥalb-i mekân

Diş sırtıduğına elün **ķalma** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 47*). [*ķalma,*]

ķıl-: (namaz) kılmak.

Bir vuzū' ile **ķıldılar** yidi gün

Daĥı seksen biñ okıyup iĥlāş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 28*). [*ķıldılar, -dı, -lar*]

lā-büd: Ar. Elbette, mutlaka, nâ-ĥâr.

Ehl-i 'irfân bilür kemāl ehlin

Lābüd elbet bulur kemāl ehlin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 8, Mısra 10*). [*lābüd,*]

Kendü kendüye **lā-büd** itdi ĥitāb

Özi ķıldı yine su'āle cevāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 1*). [*lā-büd,*]

İşbu dünyā içün ne gam yirsin

Lā-büd encāmına irem dirsın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 8*). [*lā-büd,]*

Hāk-i pâyına rūymāl itdi

Lā-büd ol didügi yola gitdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 160, Mısra 38*). [*lā-büd,]*

Virelüm yine bir laṭīf haber

Ehl-i idrāke **lā-büd** eyler eṣer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 2*). [*lā-büd,]*

Yigirmi dört akçayla tekā'üd

Yetişmez maşraf u ḥarcuña **lā-büd** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 205, Mısra 30*). [*lā-büd,]*

lā-cerem: Kuşkusuz, hiç şüphesiz.

Hüküm ider Nemçe'ye vü Macar'a hem

Lā-cerem Macar'a irişdi nedem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 80*). [*lā-cerem,]*

lāf: Söz.

Yir yirin köprü başları dirnek

Söylenür anda **lāf** eger gerçek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 4*). [*lāf,]*

Lafz içinde ma'ānī-i mevzūn

Şan şadef içre lü'lü'-i meknūn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 59, Mısra 11*). [*lafz,]*

Dojd çün-kim işitdi bu lafi

Lāf ne cümle kizb idi şāfi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 32*). [*lāf,]*

Dojd çün-kim işitdi bu **lafi**

Lāf ne cümle kizb idi şāfi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 31*). [*lafi, -ı]*

Vālide yanın oturup bekler

Dürlü **lāf-ile** gönlini egler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 100, Mısra 32*). [*lāf-ile, -ile]*

İlgar idüp segirdim eylediler

Lāf-ile birbirini toyladılar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 132, Mısra 24*). [*lāf-ile, -ile]*

Ehl-i dünyā ile maşāfuñ ne

Bunca **lāfuñ** nedür güzāfuñ ne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 16*). [*lāfuñ, -uñ]*

lāğar: Solgun, zayıf.

Lāğar-iken cesāmete irdi

Şandı ol dem kerāmete irdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 65*). [*lāğar-iken, -iken]*

lahid: Mezar.

İşidürseñ benüm sözümi ebed

Bile bir mesken anı bir de **laḥid** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 137, Mısra 22*). [*laḥid,]*

la'ın: Kovulmuş; nefret kazanmış; istenilmeyen.

Papadan gelmiş adı bellü **la'ın**

(....) mülk şāḥibi ol hîn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 3*). [*la'ın,]*

lakab: Birisine gerçek adının dışında sonradan isim verme.

Laḳabına dinür-idi Selver

Dāyim eylerdi şirreti ezber (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 30, Mısra 3*). [*laḳabına, -ı, -n, -a]*

İntizāmī Kerīm'dür aña **laḳab**

Kendü ḥālinde ola rüz u şeb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 3*). [*laḳab,]*

la'l: Kırmızı renkli değerli bir taş. Kırmızı dudak.

Lāle cām-ı Cem aluban eline

Şokdı **la'lın** kabāsını beline (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 58*). [*la'lın, -n]*

lala: Far. Şehzâdelerin özel eğitimiyle meşgul olan, vâililikleri esnâsında yardımcıları durumunda olup idârî işlere bakan kimse.

İçinde munderic bu idi maẓmûn

Naşûḥ **lālâma** luṭf eyledi Bîçün (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 193, Mısra 8*). [*lālâma, -m, -a]*

lâle: Zambakgillerden yaprakları uzun ve mızrağı andırır, çiçeği ise kadehe benzer çok renkli bir çiçek. İl Aşık

‘Âlemün ḥâli oldu çünki tebeh

Lâlenün bağırlı ḥûn-ı siyeh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 8*). [*lâlenün, -nün]*

Lâle itmişdi cāmesini kabā

Olsa çigdem ‘aceb mi başı kaba (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 27*). [*lâle,]*

Geldi gömgök dere batup sünbül

Lâle görince bağırlı ḥûn oldu (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 40, Mısra 25*). [*lâle,]*

Bağırlı yufka idi acıdı **lâle**

Cüybaruñ da mâcerâsı mı var (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 40, Mısra 32*). [*lâle,]*

Hîç ayak kalkmadın piyâle ile

Ya 'nî deşt-i şafâda **lâle** ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 12*). [*lâle,]*

Lâle cām-ı Cem aluban eline

Şokdı la 'lîn kabāsını beline (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 57*). [*lâle,]*

lâleveş: *Lâle gibi, lâleye benzer.*

Lâleveş çāk çāk idüp dilini

Eylemiş ham benefşeveş bilini (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 47, Mısra 35*). [*lâleveş,]*

la 'net: *Allah'ın rahmetinden, af ve merhametinden mahrum olma.*

Ya 'nî **la 'net** taşın yığup yek-ser

And içüp küfri okıyup ezber (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 132, Mısra 7*). [*la 'net,]*

lâşe: *Far. Leş, ölü.*

Lâşeler kendü kendüden 'âciz

Cüz'î diğkatle ölmesi câyiz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 57*). [*lâşeler, -ler]*

lâ-tekellüf: *Kolayca, zahmetsizce.*

Kendi öñince eyleyüp 'avdet

Lâ-tekellüf süre süre gitdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 37, Mısra 9*). [*lâ-tekellüf,]*

Kim oturur kimesnenüñ yirine

Lâ-tekellüf olur otursa biri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 49*). [*lâ-tekellüf,]*

latîf: *Hoş, güzel.*

Luţf-ı tab ' -ile âdemîsi zarîf

Dâyimâ âbı vü hevâsı **latîf** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 52*). [*latîf,]*

Ol filoriye rehn içün o herîf

Bir dizi incü virmiş-idi **latîf** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 48*). [*latîf,]*

Cân-fezâ âbı vü hevâsı **latîf**

Kâmil ocağı âdemîsi zarîf (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 123, Mısra 31*). [*latîf,]*

Virelüm yine bir **latîf** haber

Ehl-i idrâke lâ-büd eyler eşer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 1*). [*latîf,]*

latîfe: *Şaka, şaka yollu söylenen söz.*

Birbirini **laṭīfe** ile kucar

Göricek İntizāmī ‘aklı uçar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 17*). [*laṭīfe,]*

Vâkı‘ olmuşdı bir **laṭīfe** meger

İrdi gūşuma anda böyle haber (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 106, Mısra 1*). [*laṭīfe,]*

Birbirine bakup gülüşdiler

Bu **laṭīfe** ile buluşdılar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 34*). [*laṭīfe,]*

lāyık: *Yakışır, münasip, şâyân.*

Oldı çün **lāyık-ı** kemāl ü kelām

Bihter-i halk-ı ‘ālem oldı enām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 1, Mısra 7*). [*lāyık-ı,]*

Şehler içre taşaddura **lāyık**

Ferr ü şevketde cümleden fāyık (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 3, Mısra 15*). [*lāyık,]*

Şimdi **lāyıkdur** idevüz ikdām

Ola Kıbrıs memālik-i İslām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 85, Mısra 45*). [*lāyıkdur, -dur]*

‘Adle māyıl du‘āya **lāyıkdur**

Luṭfi gālīb şenāya lāyıkdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 37*). [*lāyıkdur, -dur]*

‘Adle māyıl du‘āya lāyıkdur

Luṭfi gālīb şenāya **lāyıkdur** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 38*). [*lāyıkdur, -dur]*

‘İlme niyyet olur mı diğkatsüz

Saňa **lāyık** mı dine gayretsüz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 28*). [*lāyık,]*

Bir yiri uymaz ehl-i ‘irfāna

Faḫr u fākayla **lāyık** ihsāna (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 10*). [*lāyık,]*

Himmet itdi saňa kamu yārān

Lāyıkūndur o mecma‘-ı ‘irfān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 156, Mısra 18*). [*lāyıkūndur, -u, -ñ, -dur]*

Her biri kendü başına buyruk

Hükme **lāyık** arada hīç bir yok (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 66*). [*lāyık,]*

Āl-i ‘Osmān’a hizmetüñ sābık

Her cihetden ri‘āyete **lāyık** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 88*). [*lāyık,]*

Virilmeye virile **lāyıkına**

Ziyāde ide şükri hāl-ı kına (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 194, Mısra 17*). [*lāyıkına, -ı, -n, -a]*

Zihī devlet zihī ‘izz ü sa‘ādet

Maḥall u **lāyıkın** buldı şadāret (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 195, Mısra 4*). [*lāyıkın, -ı, -n]*

Ne **lāyıkdur** añıla şāh nāmı

Yeg andan Āl-i 'Osmān' uñ gulāmı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 61*). [*lāyıkdur, -dur*]

Ḳamu 'örf ü izāf-ile mevālī

Müretteb **lāyıkı** ile e'ālī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 203, Mısra 14*). [*lāyıkı, -ı*]

lāzib: Bu kelimeler metinde her iki kullanıma da uygun olan sözcüklere örnek olarak verilmiştir. "b" sesi zamanla "m" sesine dönüşmüştür. Lāzib>Lāzım gibi.

Her ġanīmetde hışşe-i ġāyib

Evvelā aña lāzım u **lāzib**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 56, Mısra 22*). [*lāzib,]*

lāzım: Gerekli, elzem.

Evvel ol kim sülük ḳaşdın ider

Aña **lāzımdur** elbet 'ilme ḥaber (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 12, Mısra 2*). [*lāzımdur, -dur*]

Bilezik **lāzım-ise** altundan

Yüri eglenme birini öğren (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 15, Mısra 5*). [*lāzım-ise, -ise*]

Şimdi ger **lāzım-ise** 'ār ile neng

Bir zamān varup eyle ḳalb-i mekān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 26*). [*lāzım-ise, -ise*]

Her ġanīmetde hışşe-i ġāyib

Evvelā aña **lāzım** u lāzib (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 56, Mısra 22*). [*lāzım,]*

Bildi āḥir kemāl imiş **lāzım**

Şanma āḥir ki māl imiş lāzım(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 76, Mısra 11*). [*lāzım,]*

Bildi āḥir kemāl imiş lāzım

Şanma āḥir ki māl imiş **lāzım**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 76, Mısra 12*). [*lāzım,]*

Erde lāzımdur elbet elde hüner

Ma'rifet **lāzım** elde dilde hüner (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 76, Mısra 18*). [*lāzım,]*

Erde **lāzımdur** elbet elde hüner

Ma'rifet lāzım elde dilde hüner (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 76, Mısra 17*). [*lāzımdur, -dur*]

Beg vezīr-zāde Mīr Ḳāsım'dur

Şimdi ḳul olmañ aña **lāzımdur**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 86, Mısra 22*). [*lāzımdur, -dur*]

Tīz irişüp yetişmeñüz **lāzım**

Olmayasız şoñ ucı tā nādım (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 5*). [*lāzım,]*

Da'vīye ma'nī ḥod didi **lāzım**

Furşatı fevt iden olur nādım (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 113*). [*lāzım,]*

İntizāmī'yi eyleyüp da'vet

Saña **lāzım** sefer didi elbet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 143, Mısra 6*). [*lāzım,]*

Saña yanına varmağa **lāzım**

Ġāfil olma aña dek ol 'āzım (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 23*). [*lāzım,]*

Rūz-merre filori ḥod **lāzım**

Luṭfına Ḥaḥk'uñ olmağın cāzım (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 15*). [*lāzım,]*

Baña **lāzımdur** eyleyem iḳdām

Gele yanumca 'asker-i İslām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 27*). [*lāzımdur, -dur]*

Kendüye atlara şu ḥod **lāzım**

N'itsün esbābı olsa ger 'āzım (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 47*). [*lāzım,]*

'Asker ile yetişmeñüz **lāzım**

Olduḡ uş şarḡ iline biz 'āzım (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 183, Mısra 19*). [*lāzım,]*

Bir sefer her birine **lāzım** iken

Herkesüñ re'yi buña cāzım iken (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 147*). [*lāzım,]*

Çäre künc-i ferāğata yoḡdur

Ḥarcı **lāzım** 'iyāli ḥod çoḡdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 187, Mısra 28*). [*lāzım,]*

Bu dem buldı şadāret çünki yirin

Bize **lāzım** vefā-yı 'ahd-ı dīrīn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 198, Mısra 40*). [*lāzım,]*

O kim taḥşīli **lāzım** māl-i mīri

Alındı vü görildi yirlü yiri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 200, Mısra 13*). [*lāzım,]*

lāzı mü't-tekrīm: *Hürmet ve saygı gösterilmesi gereken. II Padişah için kullanılmıştır.*

Kim ola eyle vācibü't-ta'zīm

Mişli mānendi **lāzı mü't-tekrīm** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 163, Mısra 20*). [*lāzı mü't-tekrīm,]*

leb-ber-leb: *Boydan boya.*

Kimi hem-pehlü kimi **leb-ber-leb**

Kimi būs u kenārda bu 'aceb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 15*). [*leb-ber-leb,]*

lec: *Düşmanlıkta inat etme, ayak direme, çekişme.*

Altı yanında oturan cühelā

Lecce başladı cümle-i süfehā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 155, Mısra 10*). [lecce, -e]

lecc: İnat eden, ayak direten kimse.

Muhibb-i Āl-i 'Osmān'uz ezelden

Ne bitsün bunca **lecc** ile cedelden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 198, Mısra 42*). [lecc,]

leccün: Şam Eyaleti'ne bağlı Leccün sancağı.

Vākı'ā gördi sözi yolından

Geçdi **leccün** 'arīz u tūlından (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 155, Mısra 20*). [leccün,]

leh: Lehistan halkından olan veya bu halkın soyundan gelen kimse.

Virdi yardım **Leh'ün** Çeh'ün banı

Nemçe'den 'asker irişüp ānī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 120, Mısra 21*). [leh'ün, -ün]

Şamu **Leh** Çeh vilāyet-i Erdel

Bogdan Eflāk cümleten muhtel (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 21*). [leh,]

Şamu **Leh** Çeh Fireng ü Nemçe Tātār

Venedik Papa Dubrovnikle Çasar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 5*). [leh,]

lem: Parlama, parıltı.

Giceler içre zerre yok **lem'i**

Meger ola sirāc-ı meh şem'i (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 20, Mısra 17*). [lem'i, -i]

lenger: Gemi demiri, çapa; gemiyi yerinde mihlamak için denize atılan zincir ve bu zincirin ucundaki çapa.

Gitmek üzreydi **lengerini** alup

Bir niçe kimse öñine sürdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 2*). [lengerini, -i, -ni]

Berre dönmişdi rüy-ı baħr meger

Haylī keştī bırakmağın **lenger** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 14*). [lenger,]

Üngürüs mülki kaldı mihtersüz

Şanki bir keştī idi **lengersüz** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 68*). [lengersüz, -süz]

lerzān: Titremek || Korkmak.

Miṣl-i berg-i ḥazān-idi **lerzān**

Bir nemed aña eyledi iḥsān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 70, Mısra 13*). [*lerzān,]*

Ḳulağı şoluban çü berg-i ḥazān

Cism ü endāmı bīdveş **lerzān** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 106, Mısra 20*). [*lerzān,]*

Na‘rasından gehī cihān **lerzān**

Geh sükūnetdedür çü kūh-ı girān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 131, Mısra 23*). [*lerzān,]*

lerze: *Titreme, titreyiş.*

İşidüp sürḥ-ser tafşīl-i ḥālī

Dilinde **lerze** yok tende mecālī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 198, Mısra 2*). [*lerze,]*

leşker: *Asker.*

Leşkeri ğarḳ-ı āhen idi ḳamu

Hep müsellaḥ güzīde ceyş-i ‘adū (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 41*). [*leşkeri, -i]*

Beç’den irişdi niçe biñ ‘asker

Ṭonadup keştī aldılar **leşker** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 111, Mısra 14*). [*leşker,]*

Fırnaçe ‘askeri yanar āteş

Leşker içinde eyle yok ser-keş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 111, Mısra 18*). [*leşker,]*

Ḳal‘a görünmez-idi ‘askerden

Kim durur dil ala o **leşkerden** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 113, Mısra 18*). [*leşkerden, -den]*

Ḥaylī **leşker** daḥı yetişmemegin

Yolda birbirine irişmemegin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 113, Mısra 21*). [*leşker,]*

Ḳara Boğdan ‘aşī olmışdur

Leşker-ile cihān ṭolmışdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 120, Mısra 20*). [*leşker-ile, -ile]*

Begler ‘askerle çün revān oldu

Leşker-ile Doburca hep ṭoldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 122, Mısra 16*). [*leşker-ile, -ile]*

Her yirūñ kāfiri çeküp ‘asker

Kūh u şahrā idi ṭolu **leşker** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 179, Mısra 8*). [*leşker,]*

leṭāfet: *Latiflik, hoşluk.*

Dürlü mähīlerūñ **leṭāfetini**

Ṭatlu seyr ile gör melāḥatini (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 51*). [*leṭāfetini, -i, -n, -i]*

levāzım: *Gerekli olan şeyler.*

Ben sefine **levāzımına** kefil

Navlunun şoñra tek kıluñ taḥşıl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 171, Mısra 19*). [*levāzımına, -ı, -n, -a*]

Görüp ol ser-ḥadüñ **levāzımını**

Eger a'lā vü ger mekārımını (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 5*). [*levāzımını, -ı, -n, -ı*]

levend: *Asker; boylu poslu, yakışıklı, hareketlerinde serbest kimse.*

Ḥaylî dil-bend imiş meger o **levend**

Yāreye şaldı anı ol nuḥsend (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 25*). [*levend,]*

Ol **levendüñ** sözine aldandı

Bilmedi kim geçer aña pendı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 29*). [*levendüñ, -üñ*]

Ġayra olur teraḳḳı vü iḥsân

Ol **levend** ḳānı 'āferīne hemān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 58*). [*levend,]*

Muḳābil olsa düşmen 'askerine

Ḳoyup kendin **levend** ġazı yirine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 195, Mısra 14*). [*levend,]*

levendāne: *Asker gibi, yiğitçe.*

Meşrebi ḥūblaruñ **levendāne**

Mişli 'ālemde var mı bir dāne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 53*). [*levendāne,]*

Hep libāsı kırık **levendāne**

Taḳya yelken başında rindāne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 5*). [*levendāne,]*

levḥa: *Levha.*

Levḥa zībā mücedvel-i sīm-āb

Buldı mā'ī midād-ile fer ü tāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 43*). [*levḥa,]*

levm-āmiz: *Kötülük eden.*

Şıdk u kızbi nice ide temyız

Ḥaylî şetm itdi ta'n u **levm-āmiz** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 27, Mısra 16*). [*levm-āmiz,]*

levn: *Renk, boya.*

Baňa şorâr iseñ o nehri eger

Ṭu‘m u **levni** lezīz ü şāfi ter (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 48*). [levni, -i]

lezīz: *Lezzetli, tatlı, hoş.*

Baňa şorâr iseñ o nehri eger

Ṭu‘m u levni **lezīz** ü şāfi ter (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 48*). [lezīz,]

lezzet: *Tat, çeşni; zevk, haz.*

Biri Tiḥutin ü birisi Dirin

Dirin’üñ **lezzetine** şad taḥsîn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 16*). [lezzetine, -i, -ne]

Kışşadan hişşedür ğaraž ğāyet

Var mı kuru fesānede **lezzet** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 4*). [lezzet,]

libās: *Elbise, giysi.*

‘Ākıl itmez **libās-ile** fāḥrî

Ṭatlu şanduġuñ ‘ālemüñ zehri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 8, Mısra 15*). [libās-ile,]

Halk fāḥir **libās** ile ḥandān

Kendü mātem-ḳabā ile giryān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 47, Mısra 17*). [libās,]

Ter **libāsuñ** içinde fi‘l-ma‘nā

Nükte ebkārî nitekim ḥavrā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 59, Mısra 3*). [libāsuñ, -uñ]

İndüri-gör **libāsuñ** üstünden

Şimdi gel diñle esle sözümi sen (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 70, Mısra 11*). [libāsuñ, -uñ]

Hep **libāsı** kırık levendāne

Taḳya yelken başında rindāne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 5*). [libāsı, -ı]

lîk: *Lâkin, ancak, ama.*

Lîk miḥnet-pezîrdür ḥālüm

Key ḳatı nā-güzîrdür ḥālüm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 10, Mısra 9*). [lîk,]

Lîk evvelki ḥāleti yoğ-idi

Yüzi döymez sözini söyleyemez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 37, Mısra 12*). [lîk,]

Beni gör ‘ışk u ‘āşık arada yok

Lîk bâb-ı ḳazā dem-ā-dem açuḳ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 45, Mısra 6*). [lîk,]

Vuşlat-ı yār ümîdi var sende

Lîk zecr-i nifāḳ var bende (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 45, Mısra 26*). [lîk,]

Bu haber **lîk** ‘aqla hîç şıgmaz

Bunı ma‘kûle ehl-i ‘aql almaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 17*). [*lîk,]*

Lîk Ürgüp didükleri şehriñ

Vâkı‘ olmuş kenârı bir nehrüñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 116, Mısra 5*). [*lîk,]*

Ehl-i hâcâta remz-ile söyler

Lîk az kişi remzini añlar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 6*). [*lîk,]*

Lîk maḥlûl düşmez olsa eger

Lâzım olur taşavvur ide zarar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 9*). [*lîk,]*

Döndi ğâzîler ile Mîr İshâk

Uyḥudan **lîk** oldu tākāt tāk (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 22*). [*lîk,]*

Lîk hem-râh olursa ger imân

Râh-zenden gelür degül ḥüsrân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 97*). [*lîk,]*

Aña dinür egerçi cüz’iyyât

Lîk küllî şafâ virür bi’z-zât (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 150, Mısra 34*). [*lîk,]*

Cümleden bir ḥitâba kâbili yok

Kendü zu‘mınca **lîk** bilürî çok (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 155, Mısra 8*). [*lîk,]*

Ḳanda anlar yâ ḳanda bu ednâ

Ḥâtıra geldi **lîk** bir ma‘nâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 68*). [*lîk,]*

Lîk ol fer‘ aşı gayretini

Hîç ketm eylemez gör ‘iffetini (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 21*). [*lîk,]*

Gördi kim hîç sefer tedârüki yok

Lîk tırmaz ḥazar tedârüki çok (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 42*). [*lîk,]*

Macar’uñ cinsi şulḥa kâyil idi

Nemçe tuġyâna **lîk** mâyil idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 179, Mısra 40*). [*lîk,]*

Lîk paşaya i‘tiḳād itdi

İ‘tiḳādına i‘timād itdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 181, Mısra 37*). [*lîk,]*

Şâh zâhirde gerçi eyle didi

Lîk ma‘nîde ḥaylî ğuşşa yidi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 40*). [*lîk,]*

Lîk nefsiñ zebûnidur ğâyet

Luṭfuñ itmezse anı bir ḥâlet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 23*). [*lîk,]*

lisân: Dil.

Bed-kelâm eyleyen ḥaḳuñda **lisân**

Güng ü lâl ola ğonca gibi hemân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 31*). [*lisân,]*

Şu gibi hāk-i pāyine ağıdı

‘Abd-ı fermān **lisāna** yā noldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 43*). [*lisāna, -a*]

Bu **lisānuñ** kâfāya ne çıktı

Başuñı yā süñüye kim tağıdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 41, Mısra 7*). [*lisānuñ, -uñ*]

Luţf it irdürmegil **lisāna** zeled

İ‘tikādına zerre deñlü hālel (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 117*). [*lisāna, -a*]

livā: Sancak, bayrak.

Ağ şağalımı yirlere süreyin

Ol mübārek **livāya** yüz urayın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 132*). [*livāya, -y, -a*]

liyākat: Bir kimsenin bir işi başarabilmesini sağlayan nitelikleri, yeterlilik // Layık olma, yaraşırılık.

Muştafā-nām hatt-ile ma‘rūf

Her kalemde **liyākatı** mevşūf (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 32*). [*liyākatı, -i*]

lu‘b: Hile.

Lu‘b-ile cezb iderdi māl u menāl

Māh-ı nev destine alup çengāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 69*). [*lu‘b-ile, -ile*]

lūc: F.s. lūç: Çıplak.

Nergis egri bakardı niteki **lūc**

Kolı dutmaz karanfülün meflūc (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 33*). [*lūc,]*

lūcce: Engin deniz, suyun çok ve derin olduğu yer; girdap.

Vādī-i hayrete düşünce habāb

Lücceler şuda oldu kūh-nişāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 82, Mısra 24*). [*lücceler, -ler*]

Oldı nā-gāh **lücceler** peydā

Oldı ğark-āb deşt-ile beydā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 11*). [*lücceler, -ler*]

Tag kadar **lūcceye** yürek mi döyer

Nūh tūfānına kürek mi döyer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 69*). [*lūcceye, -ye*]

Yıryirin oldı **lücceler** peydā

Oldı ğark-āb deşt-ile beydā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 13*). [*lücceler, -ler*]

Bahr-ı hayretde **lucceler** gâlib

Keşfî-i tense rahne her cānib (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 101*). [*lucceler, -ler*]

lûle: Çeşme, musluk ve emsaline takılan küçük boru.

Lüleler olmuş anda lû'lû'-bār

Eşk-i 'uşşâkı ağıdur ğam-ı yār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 55, Mısra 9*). [*lüleler, -ler*]

lû'lû'-bār: Far. İnci yağdırıcı, yağdıran.

Lüleler olmuş anda lû'lû'-bār

Eşk-i 'uşşâkı ağıdur ğam-ı yār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 55, Mısra 9*). [*lû'lû'-bār,]*

luṭf: Ar. Yardım, inayet, ihsan. II Hoşluk, güzellik; iyi ve yumuşak davranma.

Cihānı **luṭfî** Paşa'nun tutupdur cümleten yek-ser

Düşerse işbu aḥḳar tañ degüldür luṭfına mazhar (*Tuhfetü'l-İhvân, Kaside 1, Mısra 1*).

[*luṭfî, -ı*]

Cihānı luṭfî Paşa'nun tutupdur cümleten yek-ser

Düşerse işbu aḥḳar tañ degüldür **luṭfına** mazhar (*Tuhfetü'l-İhvân, Kaside 1, Mısra 2*).

[*luṭfına, -ı, -n, -a*]

Yüzüm alup ele düstür-ı ekrem **luṭfî** yâdıyla

Tazarru'-nāme ile 'arz-ı ḥālüm eyleyüp ezber (*Tuhfetü'l-İhvân, Kaside 1, Mısra 17*).

[*luṭfî, -ı*]

Yā ilāhî 'ināyet eyle bize

Luṭfuñ-ile hidāyet eyle bize (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 1, Mısra 16*). [*luṭfuñ-ile, -uñ, -ile*]

Ḥod Muḥammed Beg ol ki nāzırdur

Ḥaylî **luṭfî** bu şehre şadırdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 74*). [*luṭfî, -ı*]

İntizāmî'ye **luṭf** idi kārı

'İvāzın eyleye anuñ Bārî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 26, Mısra 11*). [*luṭf,]*

Luṭf-ile yād idüp anı her bār

Gāh ḥil'at virüp gehî destār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 26, Mısra 15*). [*luṭf,]*

Luṭf-ile bir kelām cāna deger

Kendü luṭfuñdan itdūñ in'āmuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 36, Mısra 12*). [*luṭf-ile, -ile*]

Luṭf-ile bir kelām cāna deger

Kendü **luṭfuñdan** itdūñ in'āmuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 36, Mısra 13*). [*luṭfuñdan, -un, -dan*]

Mîr-mîrânı **luṭfa** māyıldür

Ḥaḳ su'āl u cevāba ḳāyıldür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 52, Mısra 35*). [luṭfa, -a]

Ṭab'-ı mevzûnın eyleyüp taḥsîn

Luṭf-ile yād idüp anı her ḥîn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 58, Mısra 8*). [luṭf,]

Var idi ḥizmetinde hem-şehrî

Bu ḳadar **luṭfa** oliceḳ dehrî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 63, Mısra 4*). [luṭfa, -a]

İdelüm **luṭf-ile** taleb anı

'Unf-ile girü istenür ḡānî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 85, Mısra 47*). [luṭf-ile, -ile]

Nām-ı mergûbı-kim Muḥammed'dür

Vaḏ'ı maḥmûd u **luṭfı** aḥmeddür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 85, Mısra 40*). [luṭfı, -ı]

Baḥr-ı cûd u şehā vü kân-ı kerem

Şāḥib-i 'izz ü **luṭf** u ḥân-ı kerem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 86, Mısra 26*). [luṭf,]

Luṭf-ile eyledi müvāneseti

Cûd-ile eyledi münāsebeti (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 88, Mısra 7*). [luṭf-ile, -ile]

Şundı ol kimseye ṭolu cāmı

Didi **luṭf-iledür** anuñ nāmı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 104, Mısra 30*). [luṭf-iledür, -ile, -dür]

Mısr ilinde o mîr olmışdur

Luṭfına ḥalk esîr olmışdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 38*). [luṭfına, -ı, -n, -a]

Ḥaylî in'ām u ihtirām itdi

Luṭf-ile ḥürr-iken ḡulām itdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 22*). [luṭf-ile, --ile]

İntizāmî'ye **luṭf** idi kārı

Şoñ dem îmān ide Ḥudā bārî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 35*). [luṭf,]

'Adle māyıl du'āya lâyıḳdur

Luṭfı ḡālib ḡenāya lâyıḳdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 38*). [luṭfı, -ı]

Hālin itdi çü **luṭfına** teslîm

İntizāmî de ol dem oldı za'îm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 47*). [luṭfına, -ı, -n, -a]

Eyle şāḥib-sa'ādete ḳul ol

İde ḥaḳḳuñda **luṭfını** mebzûl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 50*). [luṭfını, -ı, -n, -ı]

Şaḳlamış Ḥaḳ o tıflı **luṭfindan**

Gördi evvelki gibi sağ u esen (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 47*). [luṭfindan, -ı, -n, -dan]

Bir hıred şāhibinüñ adına

Vācib-i ‘izz ü **luṭf** yādına (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 4*). [luṭf,]

Biz gedāyuz meger yüce Kādir

Luṭfı ile bize ola nāzır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 145, Mısra 26*). [luṭfı, -ı]

Gördi ḥazṣ eyledi müşārun-ileyh

Luṭfinuñ sāyesi müdārun-‘aleyh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 54*). [luṭfinuñ, -inuñ]

Pādişeh tā göre edālarını

Yād ide **luṭf-ile** gedālarını (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 156, Mısra 26*). [luṭf-ile, --ile]

İtdiler İntizāmī’ye çü ḥaber

Pādişeh **luṭfin** ol ḥaberde sezer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 28*). [luṭfin, -ın]

Luṭfına kıya maşlahatluları

Lecc ü bāzār idenden ola berī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 161, Mısra 25*). [luṭfına, -ı, -n, -a]

Aşdı ‘ömr-i ‘azīz seb‘ini

Luṭfına Ḥaḳḳ’uñ eyle taḥsini (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 164, Mısra 24*). [luṭfına, -ı, -n, -a]

Nādim oldı didüğine mezbūr

Didi **luṭf** ile tut sözüm ma‘zūr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 164, Mısra 30*). [luṭf,]

Rüz-merre filori ḥod lāzım

Luṭfına Ḥaḳḳ’uñ olmağın cāzım (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 16*). [luṭfına, -ı, -n, -a]

Kim baḳar baña **luṭfuña** ḳaldum

Ḥālüm aḡlaya eşkümi şaldum (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 39*). [luṭfuña, -u, -ñ, -a]

Ehl-i ḥācāt yād ider **luṭfin**

Kimse görmiş degül anuñ ‘unfin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 177, Mısra 27*). [luṭfin, -ın]

Cünd-i İslām idüp ḥuzūrı bu yıl

Pādişeh **luṭfı** ḳullarına cezıl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 178*). [luṭfı, -ı]

Luṭfuñ itmiş durur anı maḡrūr

Dil-i vīrānın eylegil ma‘mūr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 13*). [luṭfuñ, -uñ]

Līk nefsuñ zebūnıdur ḡāyet

Luṭfuñ itmezse anı bir ḥālet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 24*). [luṭfuñ, -uñ]

Münker ile Nekîr ide çü su'âl

Luṭfuñ olmazsa yok cevāba mecāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 32*). [luṭfuñ, -uñ]

Zerre **luṭfuñ** irerse keffesine

Seyyi'esi kamu ola ḥasene (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 35*). [luṭfuñ, -uñ]

Luṭfina Ḥaḳḳ'uñ az bahāne gerek

Kul efendi ḳapısını bile tek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 49*). [luṭfina, -ı, -n, -a]

Ṭā'ate ihtiyācı yok anuñ

Luṭfi çok mücrimîne insānuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 52*). [luṭfi, -ı]

Ḥudā'nuñ **luṭfina** yok ḥadd u ḡāyet

İdelüm cān u dilden şükr ü minnet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 1*). [luṭfina, -ı, -n, -a]

Başîret ehlidür evvel nazarda

Bu **luṭfi** kılınmış aña Ḥaḳ ḳaderde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 62*). [luṭfi, -ı]

Bozar bir ḳaydı birin ider ibḳā

Ḥudā itmiş aña bu **luṭfi** ilkā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 68*). [luṭfi, -ı]

Anuñ mānendi hîç gelmedi serdār

Bu **luṭfinda** Ḥudā'nuñ özge sır var (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 22*). [luṭfinda, -ın, -da]

Ne cüz'î luṭfi yanında bu maḳşūd

Anı Ḥaḳ **luṭf** için ḥalk itdi Ma'būd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 205, Mısra 36*). [luṭf,]

İder pîr olana her ḡāh raḡbet

Aña Allāh ide **luṭf** ile raḥmet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 205, Mısra 24*). [luṭf,]

Ne cüz'î **luṭfi** yanında bu maḳşūd

Anı Ḥaḳ luṭf için ḥalk itdi Ma'būd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 205, Mısra 35*). [luṭfi, -ı]

mā: Su.

Ġusl için āfītāba dutdı semā

Māh-ı nev döker-idi delv-ile **mā** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 94, Mısra 26*). [mā,]

ma'ānī: Anlam, hakikat.

Ter **ma'ānī** kelām-ı zāhirde

Ḥüb dilber libās-ı fāhirde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 59, Mısra 13*). [ma'ānī,]

ma'an-oğl: *Dürzî emiri Maanoğlu Fahreddin (öl. 1635)'in İstanbul'daki oğullarından Hüseyin Bey.*

Ma'an-oğlına Seyf-oğlına ol-dem

Ḥazîne bâķīsine şaldı âdem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 71*). [*ma'an-oğlına, -na*]

ma'ârif: *Marifet, ilim, hünere.*

Şer' u ķānūna zīb ü fer virdi

Bu **ma'ârifle** devlete irdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 38*). [*ma'ârifle, -le*]

Dirîgā vü dirîgā vü dirîgā

Ma'ârifden haber virilmez aşlā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 62*). [*ma'ârifden, -den*]

ma'bed: *İbadet etme yeri, ibadetgah.*

Bulmaz-idi orada yir ḥannās

İns ü cin **ma'bedi** durur yek-ser

Gör Süleymān mührini yer yer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 57, Mısra 11*). [*ma'bedi, -i*]

ma'ber: *Köprü, geçit*

Kimse üstine uğrayup gelimez

Ma'beri nerede durur bilimez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 10*). [*ma'beri, -i*]

Erlügin seyr itdürüp dursa

İşbu seyl-āb **ma'berin** görse (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 18*). [*ma'berin, -in*]

Düşdi bir yol bir el o dem ķolına

Geldi bir **ma'ber** ol zamān yolına (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 82, Mısra 26*). [*ma'ber,]*

Ma'bere gelse 'asker-i İslām

Gemiye girmege idüp iķdām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 61*). [*ma'bere, -e*]

Herkesün fikri seyl ü **ma'ber** idi

Gel geçid vir ķatı sitemger idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 31*). [*ma'ber,]*

Ḥaylī **ma'ber** maḥūf var anda

N'oldı fülk-i necāt şor ķanda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 99*). [*ma'ber,]*

mā-beyn: *Ara, orta.*

Âb u gözyaşı tıldı ol **mā-beyn**

Şan gemi oldı mecma‘u‘l-bahreyn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 23*). [*mā-beyn,]*

ma‘būd: Kendisine ibadet edilen, Allah.

‘Askerüñ ‘öşri yoğ-idi mevcūd

Şöyle itdi ‘ināyetin **Ma‘būd**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 113, Mısra 24*). [*ma‘būd,]*

Yasağ ide anı kim ide nā-būd

İki ‘ālemde rahmet ide **Ma‘būd**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 56*). [*ma‘būd,]*

Re‘āyā vü berāyā oldı hoşnūd

Ğamu re‘yüm şavāb eyledi **Ma‘būd**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 202, Mısra 22*). [*ma‘būd,]*

Ne cüz‘ī lutfı yanında bu mağşūd

Anı Ħağ lutf için Ħağ itdi **Ma‘būd**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 205, Mısra 36*). [*ma‘būd,]*

Gidicek dünyeden eyā **ma‘būd**

Bir du‘ādur ħamudan [ol] mağşūd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 37*). [*ma‘būd,]*

macar: Macar, macar halkı

Pes güzide otuz biñ ‘asker ile

Ğondı Beğ taşrasında **Macar** ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 181, Mısra 10*). [*macar,]*

Macar’uñ cinsi Nemçe’ye tapdı

Ol tarıĦ-ile yolını şapdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 9*). [*macar’uñ, -uñ]*

Macar’uñ cinsi şulha ħāyil idi

Nemçe tuğyāna lık māyil idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 179, Mısra 39*). [*macar’uñ, -uñ]*

Aralarına düşdi ħaylī nifāğ

Ehl-i İslām ile **Macar’da** vifāğ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 180, Mısra 2*). [*macar’da, -’da]*

Nemçe ħāretger ü **Macar** ħod-bīn

Ħazm olunur mı bu iki āyīn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 73*). [*macar,]*

Muğtarib-ħāl olup ħamu **Macar**

Ħırmıñ-i şabrına düşer āzer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 83*). [*macar,]*

Ħükm ider Nemçe’ye vü **Macar’a** hem

Lā-cerem **Macar’a** irişdi nedem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 79*). [*macar’a, -’a]*

Hükm ider Nemçe'ye vü **Macar'a** hem

Lā-cerem **Macar'a** irişdi nedem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 80*). [*macar'a, -'a*]

Ulusla Moskov u Boğdan u Eflāk

Ƙızılma **Macar** u Deşt-i Ƙıpçak (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 10*). [*macar,*]

macarī: *Macaristan.*

Hān Süleymān ƙıralı ƙatl idicek

Macariden ƙırallık gidicek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 62*). [*macarīden, -den*]

mācerā: *Baştan geçen olaylar ‖ 'su' ve 'akmak' paralelliğinde.*

Mevc ü yah **mācerāsı** var ya'nī

Nağş geçdi şu üstine Mānī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 67, Mısra 21*). [*mācerāsı, -s, -ı*]

Sürdiler mīr ü ƙāđınūñ öñine

Şorula hāl u **mācerāsı** dine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 80, Mısra 24*). [*mācerāsı, -sı*]

Oldı mānī' bu **mācerāya** çü şu

Geçidin hōd aradılar her sū (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 17*). [*mācerāya, -y, -a*]

Gördi ter düşdi hālın ezhāruñ

Bu gibi **mācerāsı** enhāruñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 40*). [*mācerāsı, -sı*]

Bağrı yufka idi acıdı lāle

Cüybāruñ da **mācerāsı** mı var (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 40, Mısra 33*). [*mācerāsı, -sı*]

Şu şafāsın çıkınca ƙanda bulur

Hep şuyuñ **mācerāsı** unudılır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 38*). [*mācerāsı, -s, -ı*]

ma'cūn: *Macun, hamur kıvamına getirilmiş ilaç.*

Cāndan anı uşandırıp **ma'cūn**

Hayretinden yürür-idi meftūn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 43*). [*ma'cūn,*]

mağāra: *Mağara.*

İtdi Canik tağların mesken

Her **mağarası** 'askere me'men (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 72*). [*mağarası, -sı*]

mağbūn: *Muamelede ve alışverişte aldanmış kimse * Şaşkın. Şaşırmış.*

Sābıkā ‘āmil olmağın ol dūn

Her zamānda yürür idi **mağbūn**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 65, Mısra 16*). [*mağbūn,]*

Ƙanda varsa fedāyī bir mel‘ūn

Niredeyse ġarīm-keş **mağbūn**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 132, Mısra 4*). [*mağbūn,]*

Görüben hālını ƙatı **mağbūn**

Dest-ğırūñ ola didi Bī-çūn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 69, Mısra 3*). [*mağbūn,]*

Da‘vī-i merd iden o mel‘ūnı

Uricek taş-ile o **mağbūnı**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 6*). [*mağbūnı, -ı]*

Salṭanat fikrin idüp ol mel‘ūn

Ḥaƙƙ-ı nān u nemekde ol **mağbūn**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 182, Mısra 10*). [*mağbūn,]*

Bildi serdār geldüğün mel‘ūn

Düşdi başı ƙayusına **mağbūn**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 22*). [*mağbūn,]*

mağfiret: *Allah'ın, kullarının günahlarını bağışlaması, yarlıgaması.*

Mağfiretle mezārın it mergüb

Cārıdur ḥazret-i Ebā-Eyyūb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 96, Mısra 31*). [*mağfiretle, -le]*

mağsi: *Beğenmek.*

Mağsilūñ her birinde āvīze

Hīç ƙābil mi anda perhīze (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 9*). [*mağsilūñ, -ün]*

māh: *Ay, kamer, (ay gibi güzel ve parlak yüzölü sevgili).*

Taḥtını taḥtaya değışdi o şāh

Bedr-iken ānīde tıtuldı o **māh**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 93, Mısra 30*). [*māh,]*

Māha aylarca bu idi maƙşūd

Ola pā-būsı ile ḥāk-ālūd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 94, Mısra 31*). [*māha, -a]*

Çün ṭulū‘ ide şem‘ olan **māhum**

Şevƙ-ile boyanur göge āhum (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 44, Mısra 21*). [*māhum, -(u)m]*

maḥal: *Yer, yöre, mekân, mevki*

Ol **maḥal** Jaƙa’nuñ civārı imiş

Hep yarar ƙāfirūñ medārı imiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 7*). [*maḥal,]*

Ol **maḥal** anda eyle bir yir idi

Kimsenūñ kimse mi ġamın yir idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 9*). [*maḥal,]*

Ol **maḥalde** çü ḥazret-i serdār

Ol ğayūr u ‘azīz ü ḥoş-kirdār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 113*). [*maḥalde, -de*]

Ol **maḥalde** görüp sükûtı şavāb

Virmedi sözlerine hîç cevāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 155, Mısra 21*). [*maḥalde, -de*]

Yohsa dirlük aña ḥelāl olmaz

Bed-aşıl bir **maḥalde** yir bulmaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 52, Mısra 24*). [*maḥalde, -de*]

Her biri bir **maḥalde** cilve-nümā

Nūr-baḥşende çün-nücüm-ı semā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 41*). [*maḥalde, -de*]

maḥall: Mahalleler; "mahalle"nin cem'idir.

Zihī devlet zihī ‘izz ü sa‘ādet

Maḥall u lāyıkın buldı şadāret (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 195, Mısra 4*). [*maḥall,]*

maḥall: Yer, mekan //yerinde, uygun.

Bir **maḥall-i** ḥimāyet ü iḥsān

Bir fakīr ü ḥaķīr-i bī-dermān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 25*). [*maḥall-i, --i*]

Ḳanda maḥbūbı var-ise şehrūn

Cem‘ olurlar **maḥalline** seyrūn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 38*). [*maḥalline, -i, -n, -e*]

Yükler ile filori ḥarc itmiş

Çaķ **maḥallinde** şarfa derc itmiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 56, Mısra 26*). [*maḥallinde, -in, -de*]

maḥallinde: Yerinde, uygun, layıkıyla.

Muḥtaşar didüğüm müfīd olsun

Söz **maḥallinde** tek yirin bulsun (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 175, Mısra 2*). [*maḥallinde,]*

mā-ḥazar: Önceden hazır olan, hâli hazırda mevcut olan (şey).

Ḳonduğı sā‘at ol yire yol eri

‘Asel ile penīr **mā-ḥazarı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 56, Mısra 16*). [*mā-ḥazarı, -ı*]

māh-be-māh: Aydan aya.

Virilüp el nuḳūdı **māh-be-māh**

Rüz u şeb ol du ‘acı devlet-ḥvāh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 45*). [*māh-be-māh,]*

mahbes: *Ar. Mahall-i haps, hapsedilecek yer.*

Maḥbesüñ geldiler ziyāretine

Mescid ü ḥānḳāh idi maḥbes (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 14*). [*maḥbesüñ, -üñ]*

Maḥbesüñ geldiler ziyāretine

Mescid ü ḥānḳāh idi **maḥbes** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 15*). [*maḥbes,]*

Maḥbes añlardı bilmeyen nā-dān

Gündüzün şāyim ü gice ḳāyim (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 62*). [*maḥbes,]*

Maḥbesi gel ziyāret it sözi kes

İş ü güç hep namāz u zıkr-i Ḥudā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 16*). [*maḥbesi,]*

Bülbül eylerdi taşradan zārī

İşbu **maḥbes** çü geldi ḥātırına (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 40, Mısra 11*). [*maḥbes,]*

Olsa **maḥbesde** fırḳa-i yārān

Gülşen olsa ‘aceb midür zindān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 47, Mısra 15*). [*maḥbesde, -de]*

Baña bu **maḥbes** olmadı zillet

Oldı yārān fırḳati miḥnet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 48, Mısra 27*). [*maḥbes,]*

Biri yād itdi ol ‘ikābların

Ya ‘nī **maḥbesdeki** ‘itābların (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 52, Mısra 6*). [*maḥbesdeki, -deki]*

Ehl-i ‘örf itdi **maḥbese** mihmān

Ḳorḥusından o ḥod ten-i bī-cān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 80, Mısra 45*). [*maḥbese, -e]*

mahbüb: *Sevilen, sevgili, muhabbet duyulan.*

Kūh u deşti müferriḥ u mergüb

İçi maṭlūb u taşrası **maḥbüb** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 123, Mısra 30*). [*maḥbüb,]*

Seyr-i reftār idince her **maḥbüb**

Baḳa-ḳalur ḥabāb göz belürüp (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 55, Mısra 27*). [*maḥbüb,]*

Gördi ḥaṭṭ-ı sevādını mergüb

Şandı nev-ḥaṭ nigārdur **maḥbüb** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 60, Mısra 10*). [*maḥbüb,]*

Ḳanda **maḥbübü** var-ise şehrüñ

Cem‘ olurlar maḥalline seyrüñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 37*). [*maḥbübü, -ı]*

maḥdūm: (Ar.) Kendisine hizmet edilen, efendi.

Didiler bu degül bizüm **maḥdūm**

Yoğ-idi anda böyle lehçe-i şüm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 87*). [*maḥdūm,]*

Senden olmazsa rāzī ger **maḥdūm**

Bed-du‘āsı kılur seni maḥrūm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 52, Mısra 25*). [*maḥdūm,]*

Ol zamān varmış-ıdı ol **maḥdūm**

A‘nī Nāzır Muhammed ol merķūm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 26, Mısra 23*). [*maḥdūm,]*

māhī: Balık.

Görme misin bu ğılzet-i māyı

Ķaskatı kaldı teşne-leb **māhī** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 67, Mısra 38*). [*māhī,]*

Dürlü **māhīlerüñ** leṭāfetini

Ṭatlu seyr ile gör melāḥatini (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 51*). [*māhīlerüñ, -ler, -üñ]*

Şubḥ-ı şādık irince ol leb-i mā

Māhīler bey‘ olınmada her cā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 46*). [*māhīler, -ler]*

māhiāne: Balık gibi.

Ķuruda **māhiyāne** ṭalbındı

Tārumār oldı başda dülbendi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 81*). [*māhiyāne,]*

māhir: Mahir, uzman.

Nağmī dirler var idi bir şā‘ir

Nazm-ile neşrde ḳatı **māhir** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 2*). [*māhir,]*

māhives: Balık gibi.

Dutulup şaşta **māhives** mebhūt

İztırārī şamūt olup ke‘l-hūt (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 93*). [*māhives,]*

maḥkeme: Mahkeme.

Eylediler tefahḥuş u tefṭiş

Ṭoldı ādemle **maḥkeme** pes ü pīş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 80, Mısra 34*). [*maḥkeme,]*

mahkūm: *Birinin hükmü altında bulunan, tâbi.*

Niçe Darā'nuñ itdi yirini dar

Oldı **maḥkūmı** cümle dār u diyār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 85, Mısra 12*). [*maḥkūmı, -ı*]

mahlaş: *Ar. Şâirlerin manzum eserlerinde kullandıkları takma ad.*

Rūmili'nde var idi bir dānā

İntizāmī dinirdi **maḥlaş** aña (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 11, Mısra 12*). [*maḥlaş,]*

mahlül: *Bir kimsenin ölümünden sonra sahipsiz ve boş kalan (makam, memuriyet) II kimsesiz kişi; devşirme sevgili.*

Līk **maḥlül** düşmez olsa eger

Lāzım olur taşavvur ide zarar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 9*). [*maḥlül,]*

Bir za'īm öldi düşdi **maḥlül**

Ölmesi zinde kıldı ma'zūl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 129, Mısra 5*). [*maḥlül, -ı*]

mahlül: *Çözölmüş || Perişan olmuş.*

Merd-i tīmār idi velī ma'zūl

Cānı çıkmakda gözleyüp **maḥlül** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 4*). [*maḥlül,]*

Geldi **maḥlül** o demde bir tīmār

Ger şatulsa ider filori hezār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 57*). [*maḥlül,]*

mahmūd: *1. Övölmüş. 2. Hz. Muhammed'in isimlerinden, övölmeye layık.*

Nām-ı mergūbı-kim Muḥammed'dür

Važ'ı **maḥmūd** u luṭfi aḥmeddür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 85, Mısra 40*). [*maḥmūd,]*

Taşrada gice toñdururdu ayas

Ḥāne **maḥmūd** idi beyne'n-nās (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 109, Mısra 10*). [*maḥmūd,]*

mahmūm: *Hummaya yakalanmış, ateşi yükselmiş, ateşli.*

Kimi āb u hevā ile mezmūm

Ekserī ādemīsiniñ **maḥmūm** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 16, Mısra 44*). [*maḥmūm,]*

mahmūr: *Sarhoş, kendinden geçmiş.*

Göz göre çeşmi şanasın rencūr

Başı yaşduğda nergisün **maḥmūr**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 62*). [*maḥmūr,]*

mahrem: *Gizli, saklı. II Dost, sırdaş.*

Hāşılı eyleyüp Budun'da karar

Oldı 'irfān **maḥremi** her bār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 58, Mısra 2*). [*maḥremi, -i]*

Maḥremi ḥāk-i rāhdan ğayrı

Merdüm-i dīde ḥāline bağıdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 40*). [*maḥremi, -i]*

Yā İlāhī didi sen a'lemsin

Kenzü'l-esrāra cümle **maḥremsin**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 46*). [*maḥremsin, -sin]*

mahrūm: *İyi ve güzel bir şeyden hissesi, payı olmayan, yoksun olan, istediğini elde edemeyen (kimse), nasipsiz.*

Öñinden hīç gitmez kimse **maḥrūm**

Yanında fāsīdūñ ḥod işi ma'lūm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 75*). [*maḥrūm,]*

maḥşer: *Toplanma yeri; bütün canlı varlıkların ölümden sonra Allah'ın emriyle dirilip toplanacakları yer, Arasat meydanı, kıyamet.*

Çün terāzū kırıla **maḥşerde**

Hep ḥesāb ola merd nā-merde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 33*). [*maḥşerde, -de]*

mahsūb: *Hesabı tutulmuş, sayılmış.*

Seyyi'ūñ zerre zerre ḥod mektūb

Nağd-i a'māl cū-be-cū **maḥsūb**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 86*). [*maḥsūb,]*

mahsūs: *Özel, has.*

Aña **maḥşūş** ğayrı yirde yok ol

Ġayra uymaz o mūzī özge fużūl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 25*). [*maḥşūş,]*

Bāde-āver isimlü ḥidmetkār

Aña **maḥşūş** o ḥidmeti her bār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 56*). [*maḥşūş,]*

māh-tāb: *Ay ışığı || Parlaklık.*

Māh-tāb irmek-ile sır-ı nihān

Açılı-düşdi oldı günden ‘ayān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 11*). [*māh-tāb,]*

mahtūm: 1. Mühürlenmiş, mühürlü. 2. Kilitli, bağlı.

Şehinşāh-ı cihāna nāme **mahtūm**

Kamu ta‘zīm ü tekrīm ile mersūm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 5*). [*mahtūm,]*

Ğonce-i zanbaquñ şabā yek-bār

Virdi **mahtūm** destine tūmār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 143, Mısra 32*). [*mahtūm,]*

ma‘hūd: Söz, ahit, vadedilen söz.

Sırran al gel didi o **ma‘hūdı**

Şāyi‘ itmeye ya ‘nī maḫṣūdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 57*). [*ma‘hūdı, -ı]*

maḫūf: Korkunç, tehlikeli.

Her biri bir **maḫūf** şekl-i ğarīb

Beñzemez birbirine özge ‘acīb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 73*). [*maḫūf,]*

Ḥaylī ma‘ber **maḫūf** var anda

N’oldı fülk-i necāt şor ḳanda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 99*). [*maḫūf,]*

maḫzar: Büyük bir kimsenin önü, huzuru.

Çün ğaraž birle eyledi bed-rā

İşbu **maḫzarda** eylegil rüsvā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 62*). [*maḫzarda, -da]*

maḫzar: Majhkeme sicilli, mahkeme karar belgesi.

Ḥāşılı oldı söz şuña müncer

Tā ki te‘hīr ola o gün **maḫzar** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 80, Mısra 38*). [*maḫzar,]*

maḫzūn: Hüznünlü, üzgün.

İntizāmī belā-keş ü **maḫzūn**

Yiñi yiñi elemlere meftūn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 75*). [*maḫzūn,]*

Gence vīrānına dili **maḫzūn**

Ejdere döndi ḥaşm-ıla ol dūn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 154, Mısra 19*). [*maḫzūn,]*

Bir felāketde idi ol **maḫzūn**

Her biri anda degdi biñ altun (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 169, Mısra 3*). [*maḫzūn,]*

Dil ser-ā-pāy yek-sere **maḥzūn**

Ey niçe āşinā olan aḳdem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 2*). [*maḥzūn,]*

Otururken bu vech-ile **maḥzūn**

Şem‘ toğruldı yanına meftūn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 43, Mısra 1*). [*maḥzūn,]*

Oldı şādān cümle-i gerdūn

Andan ayruḳ yoğ-idi bir **maḥzūn** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 47, Mısra 6*). [*maḥzūn,]*

maḥzūn: [*tas.*] İlahi tecellilerden uzak kalan kalbin kabz (sıkkın) halde olması.

İşleri Hakk’a şükr ile minnet

Şām u fecrūn namāzını **maḥzūn** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 27*). [*maḥzūn,]*

maḥzūr: *Kusur, özü.*

Niçe **maḥzūrı** def‘ ider bir ḡam

Elemūn zımnına feraḥ müdgām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 45, Mısra 17*). [*maḥzūrı, -ı]*

Anası didi iy gözüm nūrı

Baḡa ‘afv eyle işbu **maḥzūrı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 2*). [*maḥzūrı, -ı]*

Anası didi ey gözüm nūrı

Gelme incitme işbu **maḥzūrı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 16*). [*maḥzūrı, -ı]*

maḥdūm: *Efendi.*

Her biri dürlü naḳş-ile mersūm

Her evūn keṭḥudāsı bir **maḥdūm** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 22*). [*maḥdūm,]*

mā’ī: *Mavi.*

Geh ‘araḳ **mā’iler** geyardi seḡer

Derleyüp şīşeden iderdi naḡar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 15*). [*mā’iler, -ler]*

Levḡa zībā mücedvel-i sīm-āb

Buldı **mā’ī** midād-ile fer ü tāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 44*). [*mā’ī,]*

ma’īşet: *Yaşama, yaşayış; geçinme, geçiniş, dirlik, geçinmek için lüzumlu olan şey.*

Ḳılıçdandır bize dāyım **ma’īşet**

Yararadur bizüm yirlerde raḡbet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 41*). [*ma’īşet,]*

makāl: *Söz, kelam.*

Sehv ü 'ayb ola ger **maḳālümde**

Fevt ola zerre ger mecālümde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 9, Mısra 13*). [*maḳālümde, -üm, -de*]

makām: Durulacak yer, durak, mesken.

Vā'izüñ hūy u hāyı bûşında

Rāst ḥāfız **maḳāmı** nûşında (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 40*). [*maḳāmı, -ı*]

Degme bir ḥāfızı **maḳāmında**

Şanki bûlbûldür āşiyânında (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 57, Mısra 5*). [*maḳāmında, -ı, -n, -da*]

makām: Musikide bir durakla bir güçlünün etrâfında onlara bağı olarak kümelenen ve belli bir seyir gösteren seslerin genel durumu.

Sāzda bağlasa **maḳām** u hevā

Rūḥa virür ğidā vü cāna nevā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 19*). [*maḳām,]*

makām: Ermiş kişilerle din büyüklerinin kaldıkları ya da görüldükleri yerde adlarına yapılan yapı.

Yirinde yil eser şāḥib-vaḳāruñ

Maḳāmı ḳapu ardı ihtiyāruñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 58*). [*maḳāmı, -ı*]

makām: Derece, mertebe. II Allah yolunda ulaştığı kalıcı mertebe, mânevî rütbe.

İtdi feth-i kelām her yirden

Açdı söz her **maḳām** u her yirden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 20, Mısra 4*). [*maḳām,]*

makāmı: 1. Durulacak yer, durak, mesken. 2. musiki havalarından her biri, ahenk, hava.

Söyle ey bûlbül-i maḳām-şinās

Bu **maḳāmı** mecāza eyle ḳiyās (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 11, Mısra 2*). [*maḳāmı,]*

makar: Karar kılınan, oturulan yer, mesken edinilen yer.

Ol ışık şandığı kimesne meger

Ḳabarup cismi ile töldi **maḳar** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 32*). [*maḳar,]*

Bir kez atılsa ḳalb-i ḥaşma eger

Olmaz illā **maḳarrı** şadr u ciger (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 82*). [*maḳarrı, -ı*]

makāşid: Maksatlar, gayeler.

Keşret içinde vahdet ehli olan

Eñ şoñ oldur **maķāşidını** bulan (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 46*). [*maķāşidını, -ı, -nı*]

makbül: *Kabul olunmuş, reddedilmeyen*

İşidüp gördi sözini ma'ķül

Beglere didi işbu söz **maķbül**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 112, Mısra 16*). [*maķbül,]*

İttifāka göre olur ma'mül

Kim bakar şıdķa kızb ĥod **maķbül**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 149, Mısra 38*). [*maķbül,]*

Vāķı'ā gördi sözleri ma'ķül

Ĥaķ u ger ĥaķķ katında gey **maķbül**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 52*). [*maķbül,]*

Pādişāh-ı cihān görüp ma'ķül

İşbu tedbīr didi key **maķbül**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 85, Mısra 50*). [*maķbül,]*

İşidüp eyledi sözini ķabül

Bārekallāh didi zihī **maķbül**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 26*). [*maķbül,]*

makdem: *Gelme, geliş.*

Maķdemi virdi 'āleme ġayret

Ĥaķ-şinās olduġı yeter devlet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 175, Mısra 11*). [*maķdemi, -i*]

Geldi şehre ġanīmet ile bile

Maķdemi ķamu zulmi virdi yile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 48*). [*maķdemi, -i*]

makdem: *Ayaklar, ayakların altı.*

Ĥazrete nite ĥüsrev-i devrān

Münĥaşır **maķdemine** bu meydān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 177, Mısra 20*).

[*maķdemine, -i, -n, -e*]

maķdūr: *Güçünün yettiġi kadar II kudretinin el verdiġi ölçüde.*

Ĥabs içün oldı ol gice me'mūr

Şarf ola cidd ü cehd ile **maķdūr**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 80, Mısra 40*). [*maķdūr,]*

Ba'dehū şarķa oliceķ me'mūr

Şarf ķıldı o serĥade **maķdūr**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 42*). [*maķdūr,]*

Cümle yirini itdiler ma'mūr

Rüz u şeb ĥaylī şarf idüp **maķdūr**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 179, Mısra 22*). [*maķdūr,]*

Göreyin seni var **maḳdūrı**

Şarf idüp ḥāyir itme maḥzūrı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 183, Mısra 33*). [*maḳdūrı, -ı*]

maḳdūr: *Allah'ın takdiri.*

Ḳomayam aña intikām ideyin

Var **maḳdūra** ihtimām ideyin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 153, Mısra 6*). [*maḳdūra, -a*]

maḳdūr: *Güç, kuvvet.*

Mescidin mektebin idüp ma'mūr

Ḥaylī şarf eylemiş aña **maḳdūr** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 56, Mısra 30*). [*maḳdūr,]*

maḳrûn: *Ulaşmış, kavuşmuş, erişmiş.*

Şekl-i cevzā müdevver ü mevzun

Devr-i çarḥ-ı sipihr için **maḳrûn** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 44*). [*maḳrûn,]*

maḳşad: *Gaye, amaç, niyet, hedef*

Nevbet irdi biz anı götürevüz

Neyse **maḳşad** ol araya sürevüz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 42*). [*maḳşad,]*

Feth-i bâb itdi yanına okudu

Maḳşadı bir kitâb imiş bildi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 20, Mısra 30*). [*maḳşadı, -ı*]

Ol daḥı **maḳşadın** beyân itdi

Dildeki sırrını 'ayân itdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 62, Mısra 17*). [*maḳşadın, -ın*]

Fikri bu kim sipāhī çün oldum

Maḳşadumdı murādumı buldum (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 73, Mısra 14*). [*maḳşadumdı, -um, -dı*]

maḳşūd: *Amaç, niyet, gaye.*

Kendü **maḳşūdına** ne dem baḳdı

Kūh u vādide şu gibi aḳdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 66, Mısra 7*). [*maḳşūdına, -ı, -n, -a*]

Māha aylarca bu idi **maḳşūd**

Ola pā-būsı ile ḥāk-ālūd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 94, Mısra 31*). [*maḳşūd,]*

Cümle **maḳşūduñ** anda ḥāşıl olur

Her merāmuñ ḥuşūle vāşıl olur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 104, Mısra 17*). [*maḳşūduñ, -uñ*]

Cündilik neñ sefer ne **maḳṣūduñ**

Oturaḳdur şafā-yı bihbūduñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 35*). [*maḳṣūduñ, -uñ*]

İy dil olmasun işbu kışsa dırāz

Yine **maḳṣūda** idelüm āğāz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 131, Mısra 2*). [*maḳṣūda, -a*]

Çün bu ḥidmet tamām ola ḥāşıl

Ola **maḳṣūdına** o hem vāşıl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 156, Mısra 40*). [*maḳṣūdına, -ı, -n, -a*]

Sırran al gel didi o ma'ḥūdı

Şāyi' itmeye ya'nī **maḳṣūdı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 58*). [*maḳṣūdı, -ı*]

Ne cüz'ī luṭfı yanında bu **maḳṣūd**

Anı Ḥaḳ luṭf için ḥaḳ itdi Ma'būd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 205, Mısra 35*). [*maḳṣūd,]*

Baḳdı güldi şetāretini tamām

Didi **maḳṣūduñ** eylegil i'lām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 62, Mısra 16*). [*maḳṣūduñ, -uñ*]

Gideli bir yıla ḳarīb olmış

Neyse **maḳṣūdı** cümleten bulmuş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 26, Mısra 28*). [*maḳṣūdı, -ı*]

Pişede māhir olasın yāḥud

Tā ki ḡurbetde el vire **maḳṣūd** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 15, Mısra 2*). [*maḳṣūd,]*

maḳṣūd: (*Ar.*) Söylenilmek, belirtmek istenilen, kastedilen.

Ehl-i tüccārdan olup ma'dūd

Seyr-i emşār-idi ḡaraḳ **maḳṣūd** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 16, Mısra 4*). [*maḳṣūd,]*

ma'ḳül: *Akla uygun, mantıklı, akıllıca, aklî*

Bu ḥaber lîk 'aḳla hîç şıḡmaz

Bunı **ma'ḳüle** ehl-i 'aḳl almaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 18*). [*ma'ḳüle, -e*]

Ma'rifet ehline muḳārin ol

Bile **ma'ḳül** ne yā nā-ma'ḳül (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 143, Mısra 20*). [*ma'ḳül,]*

Ḥizmetüñ hep bilindi oldu ḳabül

Re'y ü fikrūñ ḳamusı hep **ma'ḳül** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 92*). [*ma'ḳül,]*

Ḥod eger olmaz-ise maḳbūlı

Bir işāretle bile **ma'ḳülü** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 156, Mısra 28*). [*ma'ḳülü, -ı*]

Ol da iz'ān itdi **ma'ḳülü**

Oldı külliyyet ile maḳbūlı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 60, Mısra 5*). [*ma'ḳülü, -ı*]

māl: Varlık, servet, mal, mülk.

Māl odur kim hîç olmaya saña bār

Rāzıkuñ saña aǵdura her bār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 14, Mısra 5*). [*māl,]*

Bildi āhîr kemāl imiş lâzım

Şanma āhîr ki **māl** imiş lâzım (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 76, Mısra 12*). [*māl,]*

Geçdi āhîr cihân u **malinden**

Şamu âmāl u kıl ü kâlinden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 76, Mısra 25*). [*malinden, -in, -den]*

Eldeyin kızb-ise hâkâret idüñ

Māl u ehlüm şamu hâsâret idüñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 112, Mısra 14*). [*māl,]*

Hâzır olmış imâm isķâta

Varışüñ fikri **māl**ı ifrâta (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 44*). [*māl, -ı]*

Niçe ma‘mûresi olup vîrân

Māl u esbâb u mâ-melek tâlân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 154, Mısra 22*). [*māl,]*

İntizâmî görince bu hâli

Çıkdı gözinden ‘âlemüñ **māl**ı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 14*). [*māl, -ı]*

Māluñ olsa zekâta dāyirdür

Virmez-iseñ cezâsı hâzırdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 161, Mısra 15*). [*māluñ, -un]*

Māl elinüñ deri gerek ancak

Māni‘-i āb-ı rû degül el-hâk (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 14, Mısra 3*). [*māl,]*

Ne murād idinürse vir **māluñ**

Tā ki āsûde-hâl ola hālüñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 114, Mısra 17*). [*māluñ, -uñ]*

Şarķar îmāna istemez **māl**ın

Zālümün var kıyās it hālîn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 19*). [*mālın, -ı, -n]*

İtmiş ol ilî özine tâbi‘

Māl taḥşîli kendüye râci‘ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 64*). [*māl,]*

Cem‘ ide ‘ilme şarf içün **malı**

Ġayrıdan fikrin eyleye hālî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 16, Mısra 13*). [*malı, -ı]*

Ġayrı olmazsa bārî māl gerek

Māl şartında bî-vebāl gerek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 14, Mısra 2*). [*māl,]*

Ġayrı olmazsa bārî **māl** gerek

Māl şartında bî-vebāl gerek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 14, Mısra 1*). [*māl,]*

Pederi ḥod ticâret ehli idi

Māl itlâfî şâyed ola didi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 87, Mısra 20*). [*māl,]*

Herkes eylerdi **mālını** iṣār

Ol iderdi sirişk-i eşki niṣār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 47, Mısra 19*). [*mālını, -ı , -n, -ı*]

māl-ā-māl: Ağzına kadar dolu, dopdolu, lebalep.

Ekṣerī ṭālibinüñ ehl-i kemal

İçi devletlülerle **māl-ā-māl**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 70*). [*māl-ā-māl,]*

Şuyuñ üsti odunla **māl-ā-māl**

Bī-niṣān üzre ḥaylī ceng ü cidāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 35*). [*māl-ā-māl,]*

ma'lūl: İlletli, hastalıklı.

Ḥod şabādan umar iken feyz ol

Aç gözüñ gör e nergisi **ma'lūl**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 12*). [*ma'lūl,]*

ma'lūm: Herkesçe bilinen, bilinmiş.

Bunda maḥrūm ol orada merḥūm

Ġayr ḥaqqında kışşa ḥod **ma'lūm**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 32*). [*ma'lūm,]*

Aña bā'is ne idügi **ma'lūm**

Aldı bunca vilāyetin merḥūm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 7*). [*ma'lūm,]*

Öñinden hīç gitmez kimse maḥrūm

Yanında fāsidiñ ḥod işi **ma'lūm**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 76*). [*ma'lūm,]*

Dāyesinüñ elinden ol ma'sūm

Düşdi kundaḳla ḥod elem **ma'lūm**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 140, Mısra 6*). [*ma'lūm,]*

Ḳıral-ı bī-dīn ḥālī ḥod **ma'lūm**

Mest-i maḡrūr dāyim ol meyšūm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 181, Mısra 21*). [*ma'lūm,]*

Saña **ma'lūmdur** ḥod ey Mevlā

Ḥubb-ı dünyāya meyli yok ḳaṭ'ā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 21*). [*ma'lūmdur, -dur]*

Oldı **ma'lūm** cümle i'lāmuñ

Ġayret-içün nola çekülse cefā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 36, Mısra 14*). [*ma'lūm,]*

Sūz-ı dilden ki āh ide mazlūm

Ḥāl-i zālīm nice_ola ḥod **ma'lūm**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 64*). [*ma'lūm,]*

Derd-i dilden ki āh ide mazlūm

Ḥāl-i zālīm nice_ola ḥod **ma'lūm**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 25, Mısra 6*). [*ma'lūm,]*

Ne diyem cümle hep saña **ma'lūm**

Bellü yanuñda zālīm ü mazlūm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 47*). [*ma'lūm,]*

ma'lūmāt: *Bilgi.*

Kime kânūn u şer'î itsek izhār

Qo **ma'lūmātı** şatma dir yūri var (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 28*). [*ma'lūmātı, -ı]*

mā-melek: *Bir kimsenin sâhip olduğu her şey, varı yoğu, mal varlığı.*

Mā-melek virdüğüñ kamu zāyî

Āb-ı rūyuña teşnedür kıanmaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 33, Mısra 10*). [*mā-melek,]*

Niçe ma'mūresi olup vīrān

Māl u esbāb u **mā-melek** tālān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 154, Mısra 22*). [*mā-melek,]*

Eger üçinci nevbet uğraya şu

Mā-melekden kamuya di el yu (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 194*). [*mā-melekden, -den]*

mā-mezā: *Geçen şey, geçmiş zaman.*

Sekerāta didi olup tā'ib

Mā-mezā def'idür baña vācib (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 74*). [*mā-mezā,]*

Mā-mezā geldügince hātırına

Ğuşşa çekmekde nā-sezālarına (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 160, Mısra 41*). [*mā-mezā,]*

İntizāmī didüm saña tekrār

Mā-mezāya çü itdüñ istiğfār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 161, Mısra 2*). [*mā-mezāya, -(y)a]*

mā-mezā: *Geçen veya geçmiş şey; geçmiş zaman; mazi.*

Mā-mezādan geçüldi [.....]

İşbu cūr'etle kamu iş bitdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 153*). [*mā-mezādan, -dan]*

ma'mūre: *Bayındır yer, şehir.*

Niçe **ma'mūresi** olup vīrān

Māl u esbāb u mā-melek tālān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 154, Mısra 21*). [*ma'mūresi, -si]*

ma‘müre: Bayındır hâle getirilmiş yer; imar edilmiş, mamur yer.

İşbu uslûba gezdi anca bilād

Niçe **ma‘müre** vü ħarāb-ābād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 16, Mısra 40*). [*ma‘müre,]*

ma‘nā: Anlam, kavram.

Ḳanda anlar yā ḳanda bu ednā

Hâtıra geldi lîk bir **ma‘nā** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 68*). [*ma‘nā,]*

mānend: Far. Menend, nazir, misl, benzer, şebih.

Gel-e ey kendüsi vü atı yarar

Saňa **mānend** yok burada süvār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 22*). [*mānend,]*

Anuñ **mānendi** hîç gelmedi serdār

Bu luṭfında Ḥudā’nuñ özge sır var (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 21*). [*mānendi, -i]*

mānend: Benzer, eş, gibi.

Kim ola eyle vācibü’t-ta‘zīm

Mişli **mānendi** lâzımü’t-tekrīm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 163, Mısra 20*). [*mānendi, -i]*

Ḳanı **mānendi** Mîr İshāk’uñ

Begler içre güzîni āfāḳuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 53*). [*mānendi, -i]*

mānî: Far. Meşhur bir nakkaşın ismidir.

Mevc ü yah mācerāsı var ya‘nî

Nakş geçdi şu üstine **Mānî** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 67, Mısra 22*). [*mānî,]*

mānî’: Engel.

Nemçe’ye āḫir oldılar tābi‘

Böyle maḥkûm olana kim **mānî’** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 70*). [*mānî’,]*

Ḳarışuḳ cümle ‘āşık u ma‘şuḳ

O günüñ seyre hîç **mānî’i** yok (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 54*). [*mānî’i, -i]*

ma‘nî: Anlam || hayal || fikir.

Ma‘nîye i‘tibār ider fuḫalā

Şürete rağbeti ider cühelā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 49*). [*ma‘nîye, -y, -e]*

Bir emrũñ himmetũñ isminde ger **ma' nĩ** zuhũr ide

Daķāyık ħall olup feth ola-y-ıdı anca müşkiller (*Tuhfetũ'l-İhvân, Kaside 1, Mısra 3*).

[ma' nĩ,]

Da' vīye **ma' nĩ** ħod didi lâzım

Furşatı fevt iden olur nâdim (*Tuhfetũ'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 113*). [ma' nĩ,]

Ma' nĩde resmi ile ħaķ bu hemĩn

Biñ bir adına Ĥaķķ'ũñ ide yemĩn (*Tuhfetũ'l-İhvân, Mesnevi 6, Mısra 17*). [ma' nĩde, -de]

Şāh zāhirde gerçi eyle didi

Lĩk **ma' nĩde** ħaylĩ ħuşşā yidi (*Tuhfetũ'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 40*). [ma' nĩde, -de]

Emān re'yinde şāh itdi işābet

Bize **ma' nĩde** gösterdi velāyet (*Tuhfetũ'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 58*). [ma' nĩde, -de]

Şüretā ħabs u **ma' nĩde** āzād

Reşk iderdi o ħālete yārān (*Tuhfetũ'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 60*). [ma' nĩde, -de]

Ferşi zībā vũ 'arşı bĩ-hem-tā

Ma' nĩde tāk-ı 'ālem ü yek-tā (*Tuhfetũ'l-İhvân, Mesnevi 55, Mısra 8*). [ma' nĩde, -de]

ma' nĩ: *Türk halk şiirinde ekseriyetle hecenin yedili ölçüsü ile söylenen ve üçüncüsü serbest, diğerleri kafiyeli dört mısradan meydana gelen nazım şekli.*

Da' vī-i merd iden olur serdār

İşbu **ma' nīyi** söyledi tekrār (*Tuhfetũ'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 140*). [ma' nīyi, -(y)i]

ma' nīsüz: *Anlamsız.*

Buldı yanında raġbeti doıduñ

Ma' nīsüz da' vīsini ħod gördüñ (*Tuhfetũ'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 16*). [ma' nīsüz,]

mansıb: *(Ar.) Makam, rütbe, derece.*

Manşıbına mülāzemetde iken

'Arz-ı ħālĩ müdāvetmetde iken (*Tuhfetũ'l-İhvân, Mesnevi 26, Mısra 33*). [manşıbına, -ına]

Manşıb içün mülāzemet ħapısı

El ħapısı ekābirũñ tapısı (*Tuhfetũ'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 73*). [manşıb,]

Manşıb u dirlük aķçe vũ tĩmār

Derdine ħiķ dūşmedi deyyār (*Tuhfetũ'l-İhvân, Mesnevi 147, Mısra 5*). [manşıb,]

Manşıb u 'azl ikisi tev' [emdür]

Dehr sāzında zĩr ile bemdür (*Tuhfetũ'l-İhvân, Mesnevi 149, Mısra 27*). [manşıb,]

Ma‘rifet **manşıbına** t̄alib ol

Olmayam dir-iseñ eger ma‘zül (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 150, Mısra 35*). [*manşıbına, -ına*]

Manşıbından oliceğiz ma‘zül

Nefer olmağa nice ola hamül (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 150, Mısra 21*). [*manşıbından, -ın, -dan*]

Qādī-‘asker idi Çivi-zāde

Aña ol **mansıb** itdi āmāde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 155, Mısra 4*). [*mansıb,]*

‘Ömri içinde **manşıb** u dirlük

İtmedi zabıt irdi tā pīrlük (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 21*). [*manşıb,]*

Manşıb oldur ki olmaya ‘azli

‘Azline degmeye bunun ca‘li (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 47*). [*manşıb,]*

Zıll-ı zā‘il degül midür **manşıb**

Añladuğınca bu mıdur **manşıb** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 46*). [*manşıb,]*

Zıll-ı zā‘il degül midür **manşıb**

Añladuğınca bu mıdur **manşıb** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 45*). [*manşıb,]*

Dursa **manşıb** hurūfı ger gözine

Karşu dursa yā rū-be-rū yüzine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 55*). [*manşıb,]*

Çukurda ayağın hiç olma gamgîn

Saña **manşıb** yeter techîz ü tekfîn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 58*). [*manşıb,]*

Kimine cāh u **manşıb** u temkîn

Kimine māl u mülk olup ta‘yîn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 25*). [*manşıb,]*

Manşıba t̄alib olma geç andan

İster-iseñ naşḫati benden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 69*). [*manşıba, -a*]

Olmayup hîç t̄alib-i dünyā

Manşıba itmedi heves ciddā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 4*). [*manşıba, -a*]

Oldı her biri **manşıba** vāşıl

Her birisi murād idüp ḥāşıl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 159*). [*manşıba, -a*]

Manşıbuñ zevkî ‘azline degmez

Ehl-i idrāk rāygān almaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 151, Mısra 5*). [*manşıbuñ, -uñ*]

‘Azle degmez zamāne **manşıbı** ḥod

Ulu gam ḥod kişıye zu‘m-ı ḥasūd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 43*). [*manşıbı, -ı*]

Şadr u şaff-ı ni‘āl fark olmaz

Manşıbı gör ki ehlini bulmaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 174, Mısra 18*). [*manşıbı, -ı*]

Manşıbında yazudan el mi deger

‘Azli hâlinde kesbidür yâ nider (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 43*). [*manşıbında, -ı, -n, -da*]

Manşıbuñ hâli dañı böyle imiş

Kıbr ü kîne hemân vesîle imiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 149, Mısra 25*). [*manşıbuñ, -uñ*]

Manşıbuñ hiç añmaya adın

Diline hiç getürmeye yādın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 53*). [*manşıbuñ, -uñ*]

Cümle **manşıbları** biriktürdi

İhtiyârıyla gayra bildürdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 49*). [*manşıbları, -lar, -ı*]

Harîm-i hâşda perverde olmuş

Vezâret **manşıbın** yoluyla bulmuş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 193, Mısra 14*). [*manşıbın, -ı, -ñ*]

Mâni‘ olmaz ticâretüme dañı

Manşıbumdur yine deminde ahi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 73, Mısra 16*).

[*manşıbumdur, -dur*]

mansûrvâr: Hallac-ı Mansur gibi.

Kimi dir derd ile bu **Manşûrvâr**

Kanğı gün olisar ‘aceb ber-dâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 48, Mısra 37*). [*manşûrvâr,*

maraz: Hastalık.

Gelmedin aña idelüm ğarañı

Hîç ‘ömrinde oñmaya **marazı**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 27, Mısra 34*). [*marazı, -ı*]

Gör nifâk ehlinüñ aña ğarañın

Hîç oñulmayacak kavî **marazın**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 148, Mısra 12*). [*marazın, -ın*]

ma‘rifet: İş yapma husûsundaki ustalık, beceriklilik, hüner, mahâret.

Ma‘rifet elde olsa dilde kemâl

Olur âsân celb-i māl u menāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 76, Mısra 31*). [*ma‘rifet,*

Ma‘rifet kimseyi yabanda mı qor

Yüri tañşıl-i ma‘rifet idegör (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 169, Mısra 7*). [*ma‘rifet,*

ma‘rifet: İlim, bilgi.

Ma‘rifet manşıbına t̄alib ol

Olmayam dir-iseñ eger ma‘zül (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 150, Mısra 35*). [*ma‘rifet,]*

Anda k̄atiblere taşaddur ider

Ma‘rifet añlanur taşavvur ider (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 155, Mısra 6*). [*ma‘rifet,]*

Eskilük i‘tibārı var bizde

Ma‘rifet var ise n’ola sizde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 155, Mısra 14*). [*ma‘rifet,]*

ma‘rifet: *Marifet, hüner.*

Üstine kim düşüre **ma‘rifeti**

Ser-ḥad-āyīn idi ḳamu ciheti (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 7*). [*ma‘rifeti, -i]*

Vāsıta aña didi kim oldı

Ma‘rifetle didi yirin buldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 24*). [*ma‘rifetle, -le]*

Erde lāzımdur elbet elde hüner

Ma‘rifet lāzım elde dilde hüner (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 76, Mısra 18*). [*ma‘rifet,]*

Hîç yanından olmadı münfek

Ma‘rifet birle behredār ola tek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 147, Mısra 18*). [*ma‘rifet,]*

marîz: *Hasta, illetli. II Dertli.*

Cehl ü ḥumḳuñ **marîzını** göre ger

Fevrî nabzın dutup ‘ilâcın arar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 15*). [*marîzını, -ı, -n, -ı]*

ma‘rûf: *Meşhur, ünlü, bilinen.*

Muṣṭafâ-nām ḥatt-ile **ma‘rûf**

Her ḳalemde liyāḳati mevşûf (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 31*). [*ma‘rûf,]*

mā-şadak: *Sadık olan; sadakat.*

Mā-şadaḳ düşdiler bu evşāfa

Baňa yok yire itdilerdi ğaraḳ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 115*). [*mā-şadaḳ,]*

maşâf: *Savaş, harp.*

Ehl-i dünyā ile **maşāfuñ** ne

Bunca lāfuñ nedür güzāfuñ ne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 15*). [*maşāfuñ, -uñ]*

ma‘şiyet: *Günah, kusur, kabahat, isyan.*

Ma‘şiyetden çok i‘tizâr itdi

Didi oldı olan giden gitdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 25*). [*ma‘şiyetden, -den*]

maşlahat: *İyi olan ve iyiliğe yol açan, hayır getiren, fayda sağlayan şey.*

Kimse aḥbâr uçurduḡın bilmez

Gelse bir **maşlahatla** yanına ger (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 5*). [*maşlahatla,]*

Maşlahatdur didi yazuñ nāme

Her sözine be-ser didi ḥāme (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 114, Mısra 23*). [*maşlahatdur, -dür*]

maşlahatlu: *İyi olan ve iyiliğe yol açan, hayır getiren, fayda sağlayan şey.*

Luṭfına kıya **maşlahatluları**

Lecc ü bâzâr idenden ola berî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 161, Mısra 25*). [*maşlahatluları, -lar, -ı, -*]

maşraba: *Metal, toprak, plastik vb.nden yapılmış, ağzı açık, kulplu, bardağa benzeyen, küçük kap.*

Maşrabayla o meşreb-i şāfî

Aralarında içülür kâfî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 29*). [*maşrabayla, -y, -la*]

maşraf: *Harcanan para, gider.*

Maşrafı ola cümleñüñ andan

Bu tedârük kamu ola benden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 171, Mısra 23*). [*maşrafı, -ı*]

İki biñ zerr-i eşrefî **maşraf**

Oldı şehden aña yeter bu şeref (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 41*). [*maşraf,]*

Yigirmi dört akçayla tekâ‘üd

Yetişmez **maşraf** u ḥarcuña lâ-büd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 205, Mısra 30*). [*maşraf,]*

maşrafuñ: *I. Sarfedilen, harcanan para, gider, harcama. II. Manevi yönden kötü duruma düşürme, feda etme. III. Yok olmasına, ölmesine sebep olma.*

Bunda ehl ü 'iyāl-ile geldüñ

Çāresüz **maşrafuñda** kat ıalduñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 20*). [*maşrafuñda, -da*]

ma'sūm: Suçsuz, kabahatsiz; kimsesiz, zavallı; küçük çocuk.

Her kişiyel olur gehi maḥkūm

Kundaḡ içinde nitekim **ma'sūm** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 46*). [*ma'sūm,]*

Bir yaña meyyite dönüp **ma'sūm**

Böyle olur olunca ṭālī' şūm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 41*). [*ma'sūm,]*

Dāyesinüñ elinden ol **ma'sūm**

Düşdi kundaḡla ḡod elem ma'lūm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 140, Mısra 5*). [*ma'sūm,]*

Kendü **ma'sūmın** elde dutar-iken

Eglenüp cāna cān ıatar-iken (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 7*). [*ma'sūmın, -ın*]

maṭara: Ar. Boyuna veya atların eyer kaşlarına asılarak kolayca taşınabilen, deri, maden gibi şeylerden yapılmış su kabı.

Ellerüñ şuya gitdüḡin çü görür

Atları bir **maṭāra** ile virür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 50*). [*maṭāra,]*

maṭbah: Ar. Mutfak.

Her biri **maṭbah** eylemiş icād

Ḥāşşaten kendüye idüp ābād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 31*). [*maṭbah,]*

Tā ki dīvān-ḡāne vü **maṭbah**

Biri birinden eyleyüp aşlah (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 35*). [*maṭbah,]*

mātem: Keder, üzüntü.

Bi-ḡamdillāḡ yirini buldı ḡātem

Aḡibbā şād u şen a'dāda **mātem** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 20*). [*mātem,]*

O gözin yumdı baḡa-ıaldı ḡātem

Kimine sür olup kimine **mātem** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 192, Mısra 22*). [*mātem,]*

mātem-kabā: Mātem elbisesi.

Didi **mātem-ıabā** nedür sende

Bu siyeh ābile nedür tende (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 41, Mısra 3*). [*mātem-ıabā,]*

Halk fâhîr libās ile handân

Kendü **mātem-ķabā** ile giryān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 47, Mısra 18*). [*mātem-ķabā,]*

mātem-serā: *Acı ile inleyen, matemini dile getiren.*

Aña **mātem-serāye** irmiş idi

Āh-ı miskîn siyāha girmiş idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 48, Mısra 15*). [*mātem-serāye, -ye]*

maṭlab: *Arzu, talep.*

Gök kapısı küşādedür her şeb

Gözi açuklara odur **maṭlab**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 46, Mısra 18*). [*maṭlab,]*

Maṭlabın kamunuñ ‘ale’t-taṣṣīl

Defter idüp getür baña ta‘cīl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 145, Mısra 31*). [*maṭlabın, -iñ]*

Ķadre irdüm diyü şitāb itdi

Maṭlabın ‘add idüp hisāb itdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 26*). [*maṭlabın, -iñ]*

Rāh-ı tüccārda tarīķ sürüp

Herkesüñ **maṭlabın** arayu düzüp (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 28*). [*maṭlabın, -in]*

Hāline göre **maṭlabın** buldı

Važ‘ına göre yüzine güldi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 73, Mısra 21*). [*maṭlabın, -in]*

maṭlūb: *Talep olunan, istenilen şey, maksut.*

Ķalbden ᵑalbe yol muᵑarrerdür

Dilde **maṭlūb** ᵑod muᵑavverdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 100, Mısra 4*). [*maṭlūb,]*

Varuban göricek o meczūbı

Bu mı didi o ᵑalk **maṭlūbı**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 14*). [*maṭlūbı, -ı]*

Kūh u deṣti müferriᵑ u mergūb

İçi **maṭlūb** u ᵑaşrası maᵑbūb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 123, Mısra 30*). [*maṭlūb,]*

Efendüm ᵑapısı **maṭlūbum** iken

Rikābı būsese meclūbum iken (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 202, Mısra 15*). [*maṭlūbum, -um]*

‘İlm-i defter ᵑisābı üslūbın

Bilüp itmiş ifāde **maṭlūbın**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 16*). [*maṭlūbın, -ı, -n]*

māyil: *Bir şeye yatkınlığı, yeteneğı olan, istekli, hevesli, arzulu.*

Özge miñnetdür âdeme pindâr

Aña **mâyil** mi merd olan dîndâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 155, Mısra 16*). [*mâyil,]*

Macar'ıñ cinsi şulha kâyil idi

Nemçe tuğyâna lîk **mâyil** idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 179, Mısra 40*). [*mâyil,]*

Otuz yıldan berü sa'yüm ki beytü'l-mâle olmışdur

Bu deñlüye bizi lâyıq görür inşâfa **mâyiller** (*Tuhfetü'l-İhvân, Kaside 1, Mısra 16*).

[*mâyiller, -ler]*

Mîr-mîrânı lutfâ **mâyildür**

Hâk su'âl u cevâba kâyildür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 52, Mısra 35*). [*mâyildür, -dür]*

Hübları 'arızına **mâyildür**

Tek yüzün yire ura kâyildür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 55, Mısra 5*). [*mâyildür, -dür]*

ma'zeret: *Bir kusur veya kabahatin istenmeden yapıldığını gösteren ve hoş görülmesini gerektiren sebep, özür.*

Âl-i Bermek göreydi meşveretin

Kendü re'yinde ide **ma'zeretin** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 38*). [*ma'zeretin, -in]*

mâzî: *Geçmiş, geride kalmış zaman.*

Bir gârağ ideyin diyü kâğı

Cehd idüp ya'nî hâlet-i **mâzî** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 6*). [*mâzî,]*

mazlûm: *Zulüm görmüş, kendine zulmedilmiş.*

Hâk mu'îni-durur çü **mazlûmuñ**

Ğam degül zulmi olsa bir şûmuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 25, Mısra 11*). [*mazlûmuñ, -un]*

Gele dîvânına çün bay u dervîş

Kimi **mazlûm** u zâlim kimi dil-rîş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 28*). [*mazlûm,]*

Görüp olmuş kâmusı ma'lûmı

Farğ ider zâlimi vü **mazlûmı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 34*). [*mazlûmı, -ı]*

Gördi **mazlûma** zâlim itdi hücûm

Geldi imdâda irdi mâh u nücûm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 5*). [*mazlûma, -a]*

Leyl-i muzlimde zulm idüp zaleme

Kanğı **mazlûmı** düşürür eleme (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 10*). [*mazlûmı, -ı]*

Derd-i dilden ki āh ide **maẓlūm**

Hāl-i zālīm nice_ola ḥod ma'lūm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 25, Mısra 5*). [*maẓlūm,]*

Ne diyem cümle hep saña ma'lūm

Bellü yanuñda zālīm ü **maẓlūm** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 48*). [*maẓlūm,]*

Süz-ı dilden ki āh ide **maẓlūm**

Hāl-i zālīm nice_ola ḥod ma'lūm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 63*). [*maẓlūm,]*

maẓmūn: *Arzu, istek verici ince ve sanatlı söz.*

Pādişāha okundı çün **maẓmūn**

İtdi ihsān yigirmi dört altun (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 73*). [*maẓmūn,]*

maẓmūn: *Nükteli, sanatlı, ince söz.*

Ol kaşāvetle mürd olup mel'ün

Kaldı oğulları budur **maẓmūn** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 52*). [*maẓmūn,]*

İçinde munderic bu idi **maẓmūn**

Naşūh lālāma luṭf eyledi Bîçün (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 193, Mısra 7*). [*maẓmūn,]*

Şorulsa ne derūn-ı nāme **maẓmūn**

'Ubūdiyyet-ile rikḳatle meşhūn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 7*). [*maẓmūn,]*

Çün bu **maẓmūnı** okudı cümle

(....) buña az gelür 'aḳla (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 183, Mısra 41*). [*maẓmūnı, -ı]*

ma'zūl: *Makamından azledilmek, çıkarılmak.*

Komaz-ıdı seni tehī-dest ol

Der-be-der gezdürür midi **ma'zūl** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 36*). [*ma'zūl,]*

Biz mülāzım ḳuluz ḳamu **ma'zūl**

Mīr-mīrān du'āsına meşgūl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 145, Mısra 17*). [*ma'zūl,]*

Merd-i tīmār idi velī **ma'zūl**

Cānı çıḳmaḳda gözleyüp maḥlūl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 3*). [*ma'zūl,]*

Bir za'īm öldi düşdi maḥlūl

Ölmesi zinde kıldı **ma'zūl** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 129, Mısra 6*). [*ma'zūl, -ı]*

Bilece geldiler Sitanbul'a

Melce' olan odur çü **ma'zūle** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 151, Mısra 4*). [*ma'zūle,]*

'Ulūfe gitdi tīmār elde ḳalmaz

O **ma'zūl** kimesne hīçe almaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 34*). [*ma'zūl, -ı]*

me'ālī: *Mana, anlam.*

Ṭoğrulup fikr-i bed iden cāhil

Kec **me'ālīyle** kıala pā-der-gil (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 36*). [*me'ālīyle, -yle*]

mebhūt: *Hayretle, şaşkın, mütehayyir. Sersem.*

Dutulup şaşta mähīveş **mebhūt**

İztırārī şamūt olup ke'l-ḥūt (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 93*). [*mebhūt,*]

mecāl: *Ar. Kudret, dayanma.*

Bāl u per yakduğūñ vişāl ötesi

Ża'f-ı ḥālūñedür **mecāl** ötesi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 45, Mısra 28*). [*mecāl,*]

Çünkü ḥüsrān komadı dilde **mecāl**

Gitdi sermāye yitdi māl u menāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 77, Mısra 3*). [*mecāl,*]

Öksürükden şıgındı Allāh'a

Yok **mecālī** o demde bir āha (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 92*). [*mecālī, -i*]

Yok bu terkīb-ile ḥalāşa **mecāl**

Bāde nüş eyle eyleme ihmāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 41*). [*mecāl,*]

İşidüp sürḥ-ser tafşıl-i ḥālī

Dilinde lerze yok tende **mecālī** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 198, Mısra 2*). [*mecālī, -i*]

Münker ile Nekīr ide çü su'āl

Luṭfuñ olmazsa yok cevāba **mecāl** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 32*). [*mecāl,*]

mecāl: *Takat, güç, kuvvet.*

Ol atūñ kıyruğın ki alur ele

Yile virür **mecālī** yile yile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 20*). [*mecālī, -i*]

Sehv ü 'ayb ola ger maḳālümde

Fevt ola zerre ger **mecālümde** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 9, Mısra 14*). [*mecālümde, -üm, -de*]

Kötürüm ola yolda kıat kıalsun

Tevsen-i ğam **mecālīni** alsun (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 139, Mısra 8*). [*mecālīni, -i, -ni*]

Ṭoğrudan ayruğa **mecāl** kıanı

Şıdkıdan ğayrı hoş ḥişāl kıanı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 17*). [*mecāl,*]

Eyledi ol kadar olarla cidāl

Añlayup cüz'î kendüsünde **mecāl**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 22, Mısra 30*). [*mecāl,]*

mecāz: *Hakikat, gerçek dışı.*

Mîr-i mezbûrdan pes oldu mücāz

Añlanicek hâkîkat ile **mecāz**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 137, Mısra 2*). [*mecāz,]*

Söyle ey bülbül-i maķām-şinās

Bu maķāmı **mecāza** eyle kıyās (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 11, Mısra 2*). [*mecāza, -a]*

meclis: *Konuşmak veya bir işi müzakere etmek için bir araya gelmiş kişilerin tamamı, cemiyet, encümen. Bu kimselerin yaptığı toplantının yeri, şura. Eğlence yeri, zevk ve safa toplantısı.*

Bu çeşmüm iki sāğar dolduruban tā gezer **meclis**

İki gözüm-içün görmiş degüldür böyle ter **meclis**(*Tuhfetü'l-İhvân, Müfret 2, Mısra 2*). [*meclis,]*

Ĥabāb igmāz-ı ‘ayn ider şūrāhî kulkul itdükçe

Meyüñ alunduğundan n’eyki bir hālet sezer **meclis**(*Tuhfetü'l-İhvân, Müfret 2, Mısra 4*). [*meclis,]*

Gider dilden gubārı halka-i rindāna gel şūfî

Gönül āyînesinde çün kıomaz gerd-i keder **meclis**(*Tuhfetü'l-İhvân, Müfret 2, Mısra 6*). [*meclis,]*

Ṭutağı tebsür ‘uşşākuñ şarılır hār-ı miñnetle

Şeker-lebler sehî-kadler öper sāğar kıocar **meclis**(*Tuhfetü'l-İhvân, Müfret 2, Mısra 8*). [*meclis,]*

Kıyāmet kıāmetin şöhetde yār ‘arz itmek isterse

Ölümlü haste ‘uşşāka meded virsün haber **meclis**(*Tuhfetü'l-İhvân, Müfret 2, Mısra 10*). [*meclis,]*

N’ola yıl zahmetinden ger şabāyı itse āzāde

Bugün dārü’ş-şifāda Bū ‘Alî Sînā geçer **meclis**(*Tuhfetü'l-İhvân, Müfret 2, Mısra 12*). [*meclis,]*

İçer ter büse-kārî tolular her kıāmet-i tūbā

Ne şırîn berg ü bār olur viren böyle şemer **meclis**(*Tuhfetü'l-İhvân, Müfret 2, Mısra 14*). [*meclis,]*

Hasîsi ko Mesîhâsâ çıkarur göge cevmerdi

Hadîş-i mâl-i Kârûn'ı 'aceb yire gömer **meclis** (*Tuhfetü'l-İhvân, Müfret 2, Mısra 16*). [meclis,]

[meclis,]

Sûz u sâz-ile töldi çün **meclis**

İtdi neyzen bakışını nergis (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 69*). [meclis,

Bu çeşmüm iki sāğar dolduruban tâ gezer **meclis**

İki gözüm-içün görmiş degüldür böyle ter **meclis** (*Tuhfetü'l-İhvân, Müfret 2, Mısra 1*). [meclis,]

[meclis,]

Hep fûrādâ ola birer **meclis**

Nağş ola 'aynı ile her **meclis** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 16*). [meclis,]

Meclisi germ gördi çün süsen

Didi 'işret zamânıdur şimden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 65*). [meclisi, -i]

meclis: Meclis, ortam.

Mümkün oldukça vardı meclisine

Ġayrınıñ va'zı ne yâ **meclisi** ne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 160, Mısra 46*). [meclisi, -i]

Mümkün oldukça vardı **meclisine**

Ġayrınıñ va'zı ne yâ meclisi ne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 160, Mısra 45*). [meclisine, -i, -n, -e]

Kāfirüñ her zamānda takvîyeti

Ġamu **meclisteki** muşāhabeti (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 179, Mısra 32*). [meclisteki, -te, -ki]

mecma'a: Mecmua, kavuşma yeri, noktası.

Cümleden öñ o **mecma'a** irişüp

Ġamudan şoñra gitmege dürişüp (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 161, Mısra 27*). [mecma'a,]

mecma'ı: Toplanan yer.

Ehl-i 'irfān **mecma'ı** kapusı

Devlet ü 'izzete sebep tapusı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 41*). [mecma'ı,]

mecma'u'l-bahreyn: İki denizin birleştiği yer.

Âb u gözyaşı tıldı ol m̄a-beyn

Şan gemi oldu **mecma‘u’l-baḥreyn** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 24*). [*mecma‘u’l-baḥreyn,]*

mecmū‘a: İçinde şiirler, seçilmiş söz ve yazıların bulunduḡu metin.

Rāz-ı pinhānuñ eyleyüp ifşā

Eyle **mecmū‘a-i** güzīn inşā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 6, Mısra 14*). [*mecmū‘a-i, --i]*

mecnūn: 1. Çıldırılmış, deli, dīvâne. 2. Aşk yüzünden aklı başından gitmiş, delice sevmiş, kara sevdâya tutulmuş (kimse). 3. Delirmiş, çıldırılmış, aşk yüzünden aklı başından gitmiş kimse [*Leylâ ile Mecnun hikâyelerinin erkek kahramanı olan Kays’ın adı olarak edebiyâtımızda çok kullanılmıştır*].

Her o germ-âbeye giren ḥalvet

Oldı **mecnūn-ı** bir perī elbet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 55, Mısra 4*). [*mecnūn-ı, --ı]*

mecrā: Suyun akacak yolu, yataḡı, mahal-i cereyân.

Bāḡ u rāḡına reşk ider zīrā

Naḡş fi’l-mā ḥadıṣidir **mecrā** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 40*). [*mecrā,]*

mecrūḥ: Yaralanmış.

Kimi **mecrūḥ** u kimisi ḥaste

Ḳudreti yok bir āha dem-beste (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 21*). [*mecrūḥ,]*

mecrūḥ: Kırık, incinmiş, kırgın.

Bir deriye şarıldı cism-i ḥazīn

Gördi her vech-ile dilin **mecrūḥ** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 59*). [*mecrūḥ,]*

Daḡlar acıyup ḡatı **mecrūḥ**

Umar-iken ki ide dermānın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 60*). [*mecrūḥ,]*

meczūb: Aklını yitirmiş kimseler, deliler; Tanrı aşkıyla aklını yitirmiş kimseler, abdallar.

Nāmı Durmuş burada bir **meczūb**

Ḥāş u ‘āmuñ ḡatındadır mergūb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 3*). [*meczūb,]*

Varuban göricek o **meczūbı**

Bu mı didi o ḡalḡ maṡlūbı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 13*). [*meczūbı, -ı]*

medār: *Dayanak, dönülecek yer.*

Ol maḥal Jaḳa’nuñ civārı imiş

Hep yarar kāfirüñ **medārı** imiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 8*). [*medārı, -ı*]

medāris: *Medreseler.*

Hîç bir yirde itmeye sekenât

Tā **medārisde** itmedin ḥarekât (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 10*). [*medārisde, -de*]

meddāh: *Öven, çok medh edici.*

Zîre **meddāhı** çok vahîd-i zamân

Niçe vaşşâfı var ferîd-i cihân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 5*). [*meddāhı, -ı*]

meded: *Aman eyvah II yardım, lutuf.*

Aña iden ta‘aşşub yâ ihānet

Meded āhından itsün ihtirâzı (*Tuhfetü'l-İhvân, Kit'a 2, Mısra 6*). [*meded,]*

Şol ki zen-pāredür **meded** şeksüz

Şan‘atı andan öğrenür hırsuz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 99*). [*meded,]*

Meded bir merd-i şāhib-hüş u tedbîr

Gelüp bu bid‘ati eyler mi tağyîr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 190, Mısra 1*). [*meded,]*

Meded hîç böyle var mı zulm-i zāhir

Revā gör[ür] mi anı yüce Kādir (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 194, Mısra 21*). [*meded,]*

Da‘vî görmege yok-durur **mededi**

Görme misin gözindeki remedi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 27*). [*mededi, -i*]

İtāle ol selāṭine kim itsün

Meded bizden o sū’-i zann gitsün (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 198, Mısra 34*). [*meded,]*

meded: *Aman!, aman aman!, eyvah!, yetiş!, yardım et!.*

Oldı mużtarr u itdi Ḥaḳḳ’a niyāz

Meded ey pādīşāh-ı bende-nüvāz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 22*). [*meded,]*

medh: *Bir kimse veya bir şeyin iyiliklerini, üstün niteliklerini söyleyerek değerini yüceltme, övme.*

Şā'iri **medh** göklere uçurur

Ḳadh illā ki yirlere geçürür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 39*). [*medh,]*

Edā ide niçe vaşşāf vaşfin

Yā hāme nice ketb eyleye **medhin**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 62*). [*medhin, -i, -n]*

Ben o meh-pāreler ki medh itdüm

Medh-ile göge çıkarup gitdüm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 62, Mısra 10*). [*medh-ile, -ile]*

medīne: *Ar. 1. Büyük şehir, şehir-i azīm. 2. Ravza-i Mutahhara'nın bulunduğu belde-i mübāreke. Medīne-i Münevvere, Yesrib.*

Mekke vü hem **Medīne** hādimidür

Niçe şeh kapusu mülāzımıdır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 3, Mısra 13*). [*medīne,]*

mefāsil: *Mafsallar. Vücuttaki oynak yerleri, eklenti yerleri.*

Hep **mefāsil** vedā'a başladılar

Ḳamu a'zā nizā'a başladılar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 11*). [*mefāsil,]*

meflūc: *Durmuş, çalışmaz, işlemez duruma gelmiş.*

Nergis egri bakardı niteki lūc

Ḳolı dutmaz karanfülüñ **meflūc**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 34*). [*meflūc,]*

mefṭūn: *Āşık, vurulmuş, mübtelā.*

İntizāmī belā-keş ü maḥzūn

Yiñi yiñi elemlere **mefṭūn**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 76*). [*mefṭūn,]*

Cāndan anı uşandırup ma'cūn

Ḥayretinden yürür-idi **mefṭūn**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 44*). [*mefṭūn,]*

Otururken bu vech-ile maḥzūn

Şem' toğruldı yanına **mefṭūn**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 43, Mısra 2*). [*mefṭūn,]*

meger: *Meger, ancak.*

Nesnenüñ kim nifāk ola nāmı

Kār idinmez anı **meger** 'āmī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 50, Mısra 10*). [*meger,]*

Setr-i ebkar-ı çarḥ kıldı **meger**

Hādım olup şehāb perde çeker (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 67, Mısra 23*). [*meger,]*

Naķş irer nā-gehān kemāle **meger**

Bir dem eyler bu hālet üzre güzër (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 85, Mısra 25*). [*meger,]*

Ol zamānda **meger** şeh-i İslām

Server-i ferr ü husrev-i hoş-kām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 85, Mısra 1*). [*meger,]*

Çok uzun fikr ider kemend **meger**

‘Ömr-i a ‘dāyī gāhī kaşr eyler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 91*). [*meger,]*

Pencere arasından itdi nazar

Didi içerde er var ola **meger** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 101, Mısra 8*). [*meger,]*

Hālī olmazdı ‘ışden bir ān

Meger a ‘dāya idicek cevlan (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 105, Mısra 24*). [*meger,]*

Emr-i ‘ālī ile **meger** ol mīr

Şāhib-i re’y-i şāyib ü tedbīr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 105, Mısra 5*). [*meger,]*

Bir sipāhī **meger** karavulda

Düşmeni gözleyüp sağ u solda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 107, Mısra 1*). [*meger,]*

Eyle şanur-ımiş **meger** süfehā

Bir uğurdan dil ala bī-pervā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 113, Mısra 9*). [*meger,]*

Ol ışık şandığı kimesne **meger**

Kabarup cismi ile tıddı maķar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 31*). [*meger,]*

Karāşuya tayıdı çün ‘asker

Karşudan irdi bir süvār **meger** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 122, Mısra 22*). [*meger,]*

Bir gün oturdu İntizāmī **meger**

Fikri bu kim cihāndan ide hāzer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 143, Mısra 1*). [*meger,]*

Felegüñ var imiş kemīni **meger**

Kim çıkar ol kemīnden eyle nazar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 33*). [*meger,]*

meger: Açıkça, aslında, eger.

Haylī dil-bend imiş **meger** o levend

Yāreye şaldı anı ol nuhsend (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 25*). [*meger,]*

Var idi anda bir sipāhī **meger**

Eyler iken buz üzre eyle güzër (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 69, Mısra 1*). [*meger,]*

Ol ilüñ ‘ādeti **meger** bu-y-imiş

Cümle aḥvālīnūñ yegi o imiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 70, Mısra 23*). [*meger,]*

Ehl-i sūķ ehl-i nār idügi **meger**

Hātırındaydı eskiden bu haber (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 35*). [*meger,]*

Oldı şādī añā **meger** tārī
 İldeki katı āh-ile zārī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 25*). [meger,]
 Dāmen-i küh imiş **meger** ol cāy
 Tağ için yankulatdı hūy-ile hāy (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 78, Mısra 29*). [meger,]
 Toğru çıkmag-ıçün **meger** 'ar'ar
 Örü-durdı bulardan itdi hāzer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 79, Mısra 5*). [meger,]
 Bilmez idi adın **meger** şorsa
 İki olurdı bir dahı görse (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 80, Mısra 27*). [meger,]
 Döymezi imiş duhān-ı āha **meger**
 Def'i ref' oldı ol kazā vü kader (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 84, Mısra 35*). [meger,]
 Bir gün 'arz itdi Hān Selīm'e **meger**
 Baña irdi didi bir özge haber (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 85, Mısra 41*). [meger,]
 İşbu yaña **meger** gelüp cāsūs
 Didi Hersek begine kim efsūs (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 1*). [meger,]
 Berre dönmişdi rüy-ı baħr **meger**
 Haylī keştī bırakmağın lenger (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 13*). [meger,]
 Her ne diseñ işitmez oldı **meger**
 Sūzen-ile kulağın açalar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 41*). [meger,]
 Ol zamānda **meger** cidāl içre
 Ol kadar ħarb-ile kıtal içre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 1*). [meger,]
 Anda imiş **meger** ki toprağı
 Şoldı berg-i cemālī yaprağı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 93, Mısra 23*). [meger,]
 Şāh-ı hāver **meger** kılup fermān
 Tā ki serheng-i şubh ire ol ān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 120, Mısra 3*). [meger,]
 Olmış-ıdı ezel **meger** gāfil
 Ža'fı yek-pāre oluban zāyil (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 63*). [meger,]
 Bī-ħabermiş **meger** o esb-i güzīn
 Uğramış ol belālara miskīn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 83*). [meger,]
 Anda imiş **meger** ki toprağı
 Şoldı bāğ-ı vücūdī yaprağı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 49*). [meger,]
 Bir ulu nehr-idi yakında **meger**
 İlerü bulınan añā cān atar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 1*). [meger,]
Meger atdan düşer giceyle biri
 Uyumuş düşmeden de yok ħaberi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 23*). [meger,]

Olmayan bir zenûñ zebûnı **meger**

Žabı ider er velî kanı bir er (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 137, Mısra 29*). [meger,]

Üstine oturup **meger** ğāfil

Gitmiş idrâki 'aqlı ĥod zâyil (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 15*). [meger,]

Biz gedâyuz **meger** yüce Kâdir

Luţfı ile bize ola nâzır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 145, Mısra 25*). [meger,]

İllâ ol kim 'adûsı idi **meger**

Anlara irişince işbu haber (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 149, Mısra 1*). [meger,]

İntizâmî **meger** o günlerde

Kâtib olmuşdı kâdî- 'askerde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 155, Mısra 1*). [meger,]

Oķunur mı didi kitâbı **meger**

Didi bi'z-zât şâh-ı dîn-perver (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 29*). [meger,]

Murğ-ı rûhı **meger** olup tayrân

Olmuş uçmaķdan yaña perrân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 96, Mısra 23*). [meger,]

Varicek uyħuya o gice **meger**

Bir mükellef eve idince nazar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 25*). [meger,]

Yaşdı yasın kuzah ip oldu gider

Berķ-ı tıĥın niyâma ķatdı **meger** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 122, Mısra 10*). [meger,]

meger: *Meğer, oysa, oysaki.*

İrdi bir dem **meger** şeb-i deycür

Eyle şebden göñül olur rencür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 1*). [meger,]

Kim sebep oldu rezme diyü **meger**

Biribirine girmiş-idi şecer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 79, Mısra 3*). [meger,]

Vâķi ' olmuşdı bir laţife **meger**

İrdi ğuşuma anda böyle haber (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 106, Mısra 1*). [meger,]

Ol seħer bu imiş **meger** virdi

Eline çün berâtını virdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 150, Mısra 15*). [meger,]

meger: *Açıkça, aslında, eger,.*

Duş olur gözi kuyruĥına **meger**

Virdi bir niçe yoldaşına haber (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 107, Mısra 3*). [meger,]

meger: *"Meğer"; aslında, işin aslı anlamlarında bağlaç.*

Giceler içre zerre yok lem 'i

Meger ola sirâc-ı meh şem 'i (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 20, Mısra 18*). [meger,]

Yakdı başında dehr anuñ **meger** od

Oldı peydâ 'alevleri bî-dûd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 23, Mısra 17*). [meger,]

Ol zamânda varup ol üç ebter

İtdiler kaçd-ı İntizâmî **meger** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 31, Mısra 2*). [meger,]

Niçe dürlü kelâm eylediler

Anlara Hâk ğarîm ola **meger** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 31, Mısra 36*). [meger,]

Meger Allâh vire ecr-i cezîl

Ğuşsa vü hüzne düşse bir kişi ger (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 36, Mısra 10*). [meger,]

İrdi bir [de]m **meger** ki vakt-i hâzân

Yile virdi bahârî bād-ı vezân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 1*). [meger,]

Gülsitân'ında Şeyh Sa' dî **meger**

Ğurbet için dimiş ğarîb haber (*Tuhfetü'l-İhvân, Müfret 1, Mısra 1*). [meger,]

Kimi Ferhâd gibi dirdi **meger**

İrgirür kendü kendüzine zarar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 48, Mısra 39*). [meger,]

Sünbüle kûy-ı yârda cârûb

Oldı müjgânuma **meger** mensûb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 54*). [meger,]

Bir şerer var gibi dilüñde **meger**

Dûd-ı âhuñ depeñden itdi güzër (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 41, Mısra 27*). [meger,]

meger: " Halbuki, oysa ki" anlamlarına gelen kelime.

İd-i ağhâ zamânı irdi **meger**

Taşradan geldi ğuşına bu haber (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 47, Mısra 3*). [meger,]

Bilmez-idüm adın **meger** şorsam

İki olurdu bir dağı görsem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 37*). [meger,]

meges: Sinek.

Ğâlib oldu vü komadı tākāt

Ğalmadı bir **megesce** hîç kudret (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 84, Mısra 16*). [megesce, -ce]

Girse ağzına ger **meges** ânî

İlmeyüben bulur o bir yanı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 106, Mısra 17*). [meges,]

Yatduğın göricek **meges** acıdı

Bir kanadını altına döşedi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 21*). [meges,]

Başı ımızduğunu gördi **meges**

El açup ovmağına itdi heves (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 27*). [*meges,]*

meh: 1. Mah, ay.

Hân bin hân şâh bin şehdür

Ğayrı şehler nücüm ol **mehdür** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 3, Mısra 10*). [*mehdür, -dür]*

Taht-ı İslâm'a mihr-i tâbende

Çâr-deh **mehdür** irdi on dörde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 3, Mısra 12*). [*mehdür, -dür]*

Ğâzîlerle ğazâda hem-reh idi

Encümün arasında bir **meh** idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 88, Mısra 12*). [*meh,]*

meh: Güzel, dilber.

Oldur omac iden anı her geh

Eskidür birini anuñ her **meh** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 46*). [*meh,]*

mehāfe: Ar. Korku.

İrdi aña 'ināyet-i Yezdān

Oldı at u **mehāfe** ile revān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 139, Mısra 18*). [*mehāfe,]*

At **mehāfe** ile yıkılı düşdi

Gör ne özge elem başa üşdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 140, Mısra 3*). [*mehāfe,]*

mehār: Devenin burnuna geçirilen, yuların takıldığı halka şeklindeki ağaç.

Hîç birisi **mehārdan** çıkmaz

Ķanı ol-dem ki dikkat-ile huşū' (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 52*). [*mehārdan, -dan]*

mehcūr: Uzaklaşmış, ayrılmış.

İki hasret kavuşsa birbirine

İki **mehcūr** o demde-kim görine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 72, Mısra 20*). [*mehcūr,]*

Yüri 'ibretle baķ o **mehcūra**

Baş vire-yazdı dāne-engūra (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 83*). [*mehcūra, -a]*

mehek: I. Bir kimse veya nesnenin değerini ölçmeye, anlamaya yarayan şey, ölçü, mîyar, mîzan II. Değerli taşların ayarını ölçmeye yarayan taş.

Meheke nakd-i fikretüñ uragör

Çanda varsañ ri'âyetüñ hâzır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 64*). [*meheke, -e*]

Meheki rāh olur-imiş her erüñ

Çurbetüñ hālını ğarībe şoruñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 73, Mısra 5*). [*meheki, -i*]

mehl: *Mühlet, süre.*

Çamu derbendlere koyup âdem

Gelene **mehli** vormeyüp bir dem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 182, Mısra 16*). [*mehli, -i*]

Pâdişehden bulara **mehl** ildi

Didi bu yıldağı sefer ıaldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 175*). [*mehl,]*

meh-pāre: *Ay parçası II ay gibi parlak ve güzel yüzlü sevgili.*

Çaşra çıķduķça her o **meh-pāre**

Dökilür der yirine seyyāre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 29*). [*meh-pāre,]*

Ben o **meh-pāreler** ki medh itdüm

Medh-ile göge çıkarup gitdüm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 62, Mısra 9*). [*meh-pāreler, -ler]*

meh-tāb: *Ay ışığı II sevgilinin ay gibi parlak yüzü.*

Hūblar yatur içre cilve-künān

Nīm **meh-tāb** ebr içinde nihān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 55, Mısra 16*). [*meh-tāb,]*

mehves: *Ay gibi güzel sevgili.*

Bu temelluķla ser-keşüñ kimdür

Çara bahtuñda **mehveşüñ** kimdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 41, Mısra 20*). [*mehveşüñ, -üñ]*

mekân: *Yer, Mahal.*

Bir gün irişdi yine maķşadına

Foça dinen **mekān** u mevlidine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 48*). [*mekān,]*

Çañlayalum bu hāl-i şem' i nedür

Hem yanar oda hem **mekānı** şudur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 43, Mısra 16*). [*mekānı, -ı]*

mekārim: *Cömertlik.*

Görüp ol ser-ḥadüñ levāzımını

Eger a' lā vü ger **mekārimini** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 6*). [mekārimini, -i -n -i]

mekke: Ka'be'nin bulunduğu şehir; Şehzade Ahmed'in bulunduğu yer.

Mekke vü hem Medīne ḥādimidür

Niçe şeh kapısı mülāzımıdır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 3, Mısra 13*). [mekke,]

mekr: Hile.

Dīv-ḥūdur çıkarsa taşra eger

Mekri eyler ol ān saña zarar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 137, Mısra 28*). [mekri, -i]

Muḥaşşal bu imiş her gāh fikri

Dilinden gitmez imiş şāh **mekri** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 54*). [mekri, -i]

Eyle bu 'd-ı mesāfenüñ fikrin

Ol uzak yolda reh-zenüñ **mekrin** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 96*). [mekrin, -i, -n]

mekteb: Okul.

Mescidin **mektebin** idüp ma' mūr

Ḥaylī şarf eylemiş aña maḳdūr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 56, Mısra 29*). [mektebin,]

Mektebe İntizāmī varur-idi

Sebakın ḥocasından alur-idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 150, Mısra 1*). [mektebe, -e]

Bir dem ārām itmeyüp gitdi

Mektebe varmağı tamām itdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 150, Mısra 24*). [mektebe, -e]

Şandüğün koltuğına aldı hemān

Mektebüñ taşrasına oldu revān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 150, Mısra 20*). [mektebüñ, -üñ]

Yapdurup ḥaylī mescid ü **mekteb**

Luṭf-ı Yezdān'ı eyleyüp maṭlab (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 89*). [mekteb,]

mektüb: Bir şey haber vermek, sormak, istemek veya duyguları bildirmek için birine çoğunlukla posta yoluyla gönderilen, zarfa konulmuş yazılı kağıt, name.

Geldi **mektübü** virdi serdāruñ

Aşlı yok sizdeki bu güftāruñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 17*). [mektübü, -ı]

İşbu **mektüb** oliceğiz vāşıl

Kayd-bend idesin fülānı dimiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 38, Mısra 26*). [*mektüb,]*

melāhat: *Güzellik.*

Dürlü mähīlerüñ leṭāfetini

Ṭatlu seyr ile gör **melāḥatini** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 52*). [*melāḥatini, -i, -ni]*

melāhī: *Oyunlar, eğlenceler.*

Mürtekib olmayup menāhīye

Mültefit olmayup **melāhīye** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 3, Mısra 8*). [*melāhīye, -(y)e]*

melāhī: *Mülhidler; dinsizler imansızlar, doğru yoldan çıkmışlar.*

Gice gündüz menāhīden müberrā

Şalāḥ üzre **melāhīden** mu'arrā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 10*). [*melāhīden, -den]*

melā'in: *Mel'un, lanetlenmiş.*

Aña göre 'ulūfeye geçmiş

Ol **melā'ini** yek-sere seçmiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 46*). [*melā'ini, -i]*

melāl: *Sıkıntı, gam.*

Ḳoçinüñ içi ṭoṭolu eşkāl

Kendü oldı piyāde ḳalbi **melāl** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 32*). [*melāl,]*

melālet: *Melal, usanma, sıkıntı.*

Ġam-kūsār ol ḥarāretüm def' it

Sūzişim gör **melāletüm** ref' it (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 46, Mısra 14*). [*melāletüm, -üm]*

melāletüñ: *Hüzün.*

Mīr İshāk'a viricek ḥaberi

Zāhir oldı **melāletüñ** eşeri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 36*). [*melāletüñ,]*

melek: *Allah katında bulunan ve nur olarak yaratılan varlıkların her biri.*

Sevķ ider ehli ehle niķe **melek**

Çarķ uraldan berü bu devr-i felek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 177, Mısra 21*). [*melek,]*

Feleklerde **melekler** bu şadâda

Yir ü gök ehli cümle bu nevâda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 13*). [*melekler, -ler]*

mellâh: *Gemi kaptanı.*

Kimse yüzine bakmayup **mellâh**

Ĥod Tuna bakdurur mı ol küstâh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 82, Mısra 27*). [*mellâh,]*

Ol zamân bâng eyleyüp **mellâh**

Didi ger kimse ister ise felâh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 35*). [*mellâh,]*

Şâh-ı Efrenc yanında bir **mellâh**

Dojd kerhânesinde bir cellâh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 85, Mısra 15*). [*mellâh,]*

melûl: *Kederli, gamlı.*

Her merâmuñ Ĥudâ iderdi kabûl

Ol kapudan döner mi kimse **melûl** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 34*). [*melûl,]*

mel'ûn: *Lanetlenmiş.*

Şakalın dutdı ĥançer aldı ele

Tâ ki **mel'ûn** kadri n'oldı bile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 10*). [*mel'ûn,]*

Şûret uğrusı dîni yok **mel'ûn**

Sihr ider mi bize yâĥûd efsûn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 111, Mısra 5*). [*mel'ûn,]*

Ĥaşd idermiş yarınki gün **mel'ûn**

Ceyş-i İslâm'a eyleye şebihûn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 23*). [*mel'ûn,]*

Da'vî-i merd iden o **mel'ûnı**

Uricek taş-ile o mağbûnı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 5*). [*mel'ûnı, -ı]*

Ĥatı **mel'ûnı** imiş ol cinsüñ

Özge menfûrî cinn-ile insüñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 29*). [*mel'ûnı, -ı]*

Ĥanda varsa fedâyî bir **mel'ûn**

Niredeyse ġarîm-keş mağbûn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 132, Mısra 3*). [*mel'ûn,]*

Ehl-i rafzuñ şehi dinen **mel'ûn**

Baňa ihsân iderse ger Bî-çûn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 153, Mısra 3*). [*mel'ûn,]*

Ol kaşāvetle mürd olup **mel'ün**

Çaldı oğulları budur maẓmūn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 51*). [*mel'ün,]*

Salṭanat fikrin idüp ol **mel'ün**

Ḥaḳḳ-ı nān u nemekde ol mağbūn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 182, Mısra 9*). [*mel'ün,]*

Sürḥ-ser dinilen o **mel'ūnuñ**

Mezhebi yok o rāfīzī dūnuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 183, Mısra 25*). [*mel'ūnuñ, -uñ]*

Didi İbni Çalender'e iy dūn

Cümle edyānda yiri yok **mel'ün** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 50*). [*mel'ün,]*

Çanda **mel'ün** fedāyī varsa neḏīd

Kürd ü A' rābī vü gezende 'anīd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 182, Mısra 3*). [*mel'ün,]*

Bildi serdār geldüğün **mel'ün**

Düşdi başı kayusına mağbūn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 21*). [*mel'ün,]*

Birinūñ hem Ḥasan idi nāmı

Zişt **mel'ün** u dehr bed-nāmı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 30, Mısra 2*). [*mel'ün,]*

Çün o **mel'ūna** çāre buldılar

Dil kesüp yek-zebān oldılar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 122, Mısra 37*). [*mel'ūna, -a]*

memāt: Ölüm.

Vaşfı ile o ḥürr virince ḥayāt

Millet-i 'İsevīye düşdi **memāt** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 134, Mısra 22*). [*memāt,]*

me'men: Emniyette olunacak yer.

İtdi Canik tağların mesken

Her mağarası 'askere **me'men** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 72*). [*me'men,]*

memerr: Geçecek, geçip gidilecek yer, yol, geçit:.

Ard kapudan nihānīce vardı

Yeg öñinden **memerr** idi ardı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 8*). [*memerr,]*

memhūr: Mühürlenmiş, mühürlü, mahtum.

Kīsenūñ ağızın açmağa menfūr

Mūm idi seyrin itmege **memhūr** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 50*). [*memhūr,]*

memleket: Bir hükümdarın emri altında bulunan yer; ülke, diyar; devlet toprağı.

El  arup aldı  ara **memleketin**

Şimdi ba r-ı se ide  aldı a ın (*Tuhfetü'l- hv n, Mesnevi 89, Mısra 41*). [*memleketin, -in*]

meml : *Dolu, dopdolu.*

Aldı bunca  adırgalar **meml **

R -be-r    ik r  ay n bellü (*Tuhfetü'l- hv n, Mesnevi 89, Mısra 45*). [*meml ,]*

Her  araf z b   z net ile  olu

H b dilberler ile  od **meml **(*Tuhfetü'l- hv n, Mesnevi 55, Mısra 40*). [*meml ,]*

me' m l: *Umulan,  imit edilen.*

Ehl-i küfrün gözi ya ıdur ol

Ger na  b olmadı ise **me' m l**(*Tuhfetü'l- hv n, Mesnevi 158, Mısra 28*). [*me' m l,]*

P di  hu n olunca ma b lı

H  ılı h  ıl oldu **me' m lı**(*Tuhfetü'l- hv n, Mesnevi 156, Mısra 48*). [*me' m lı, -ı*]

me' m r: *Herhangi bir i i yapmakla emrolunmu  ki i.*

Niçe begler es asına **me' m r**

M r-m r na irdi hem men  r (*Tuhfetü'l- hv n, Mesnevi 128, Mısra 9*). [*me' m r,]*

Şimdilik yanumuzda az   asker

Gele **me' m rı**  o ra ire meger (*Tuhfetü'l- hv n, Mesnevi 183, Mısra 36*). [*me' m rı, -ı*]

men  h : *Dinen yasaklanmış şeyler.*

M rte ib olmayup **men  hiye**

Mültefit olmayup mel  hiye (*Tuhfetü'l- hv n, Mesnevi 3, Mısra 7*). [*men  hiye, -y, -e*]

Z kr   fikri **men  h den** per  z

H bb-ı d ny   atında  od n -  z (*Tuhfetü'l- hv n, Mesnevi 3, Mısra 5*). [*men  h den, -den*]

Gice gündüz **men  h den** m berr 

 al   üzre mel  h den mu'arr  (*Tuhfetü'l- hv n, Mesnevi 189, Mısra 9*). [*men  h den, -den*]

men  k b: *Men  beler, söylenceler // kahramanlık hikayeleri.*

M hrden zerre ba rdan  atre

Dindi buldı **men  k b **   hre (*Tuhfetü'l- hv n, Mesnevi 187, Mısra 6*). [*men  k b , -ı*]

Şadr-ı ‘ālī çü buldı şāhibini

Hāl diliyle didi **menāķıbını** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 38*). [*menāķıbını, -ı, -nı*]

menār: *Minare.*

Eylemişler ‘imāret anca **menār**

Niçe ay u yıl idüp anda qarār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 85, Mısra 21*). [*menār,]*

menāşıb: *Makamlar, rütbelер.*

Ne sa‘ādet **menāşıb** ehline

Ġirre olmaya hıç fi‘line (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 55*). [*menāşıb,]*

Gör **menāşıb** ecānib-ile tolu

Ne kiçi bellü oldu ne ħod ulu (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 174, Mısra 13*). [*menāşıb,]*

Edāniden e‘ālī fark olunmaz

Menāşıb ħod ecānibden alınmaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 24*). [*menāşıb,]*

Aşağıdan yukarı pāyelerde

Menāşıb iċerü vü taşralarda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 193, Mısra 16*). [*menāşıb,]*

Pāye pāye **menāşıba** çıķmış

Her tarīķa yolu ile gitmiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 27*). [*menāşıba, -a]*

menāzil: *Konaklama yerleri, duraklar, merhaleler, menziller.*

Ġomayup ‘ukde ħall idüp meşāķil

Dönüp ‘askerle kať idüp **menāzil** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 202, Mısra 18*). [*menāzil,]*

menfa‘at: *(Ar.) Fayda, kar, çıkar, yarar.*

Menfa‘at virmedi orada biri

Cümleden bi’z-zarūrī oldu berī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 83*). [*menfa‘at,]*

menfez: *Delik, yarık.*

Çoğı barmaķlı **menfezūñ** pūlād

Çübdan kimini idüp üstād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 126, Mısra 13*). [*menfezūñ, -üñ]*

menfūr: *Nefret edilen, sevilmeyen; sevimsiz.*

Kāsenüñ ağızın açmağa **menfūr**

Mūm idi seyrin itmege memhūr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 49*). [menfūr,]

Ḳatı mel'ūnı imiş ol cinsüñ

Özge **menfūrı** cinn-ile insüñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 30*). [menfūrı, -ı]

menğüş: Küpe.

Güşına aşdı şalkımı **menğüş**

‘Ālemi itdi cümle halka-be-güş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 78, Mısra 13*). [menğüş,]

mensüb: Ait, -e bağlı.

Ol mübārek-ḳadem o ṭālī ‘i ḥūb

Ḳamu eylük ki var aña **mensüb** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 46*). [mensüb,]

mensūr: Padişahın rütbe verdiğini gösteren ferman.

Niçe begler esāsına me’ mūr

Mīr-mīrāna irdi hem **menşūr** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 128, Mısra 10*). [menşūr,]

mensūr: Nesir hâlinde yazılmış eser.

Ḥurde-dān olayın diyü gerdün

Gāh **menşūr** okurdi geh mevzūn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 21, Mısra 10*). [menşūr,]

menzil: Hedef, varılacak yer.

Ḥāşılı **menziline** çün yetdi

‘İzz ü ta’zīmi zāhirā çoğ-idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 37, Mısra 10*). [menziline, -i, -(n), -e]

merāğīb: Arzu, istek, rağbet.

Şūret-i şıdkda ekāzībī

Setr idüp ‘unf-ile **merāğībī** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 27, Mısra 4*). [merāğībī, -i]

merām: İstek, niyet, maksat.

Her **merāmuñ** Ḥudā iderdi ḳabūl

Ol ḳapudan döner mi kimse melūl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 33*). [merāmuñ, -uñ]

merāmuñ: *İstek, maksat, niyet.*

Cümle maḳṣūduñ anda ḥāşıl olur

Her **merāmuñ** ḥuşūle vāşıl olur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 104, Mısra 18*). [*merāmuñ, - +un*]

merātib: *Rütbeler, dereceler, mertebe'nin çoğulu.*

Defter-i 'ömri nā-gehān dürilür

Hep şehādet **merātibini** bulur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 148, Mısra 30*). [*merātibini, -i, -n, -i*]

Çün kitāba mürāca'at itdi

Bāb-ı şulhuñ **merātibin** dutdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 22*). [*merātibin, -in*]

mercū: *Ricā ve niyaz edilen, umulan.*

Ol arada var-ıdı bir leb-i cū

MİR-i mezbūra ol idi **mercū** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 50*). [*mercū,]*

mercūh: (*"Rüchan"dan*) *Başka bir şeyin kendisine üstün tutulduğu şey.*

İşi çün bite ola fetḥ-i fütūḥ

Kimi rāciḥ olup kimi **mercūh** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 183, Mısra 28*). [*mercūh,]*

merd: *Yiğit, cesur, kahraman.*

Da'vī-i **merd** iden o mel'ūnı

Uricek taş-ile o mağbūnı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 5*). [*merd,]*

Müsteḥakkına tā vire ḥaḳḳın

Merd ü nā-merdüñ eyleye farkın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 64*). [*merd,]*

Çün terāzū kırıla maḥşerde

Hep ḥesāb ola **merd** nā-merde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 34*). [*merd,]*

Şimdi beglik bir arada dursun

Merdlik nic'olur 'adū görsün (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 50*). [*merdlik, -lik*]

merdāne: *Erkeğe yaraşır biçimde, erkekçe. Cesurca.*

Bezmümüzdür egerçi şāhāne

Bezme rezm elzem oldı **merdāne** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 28*). [*merdāne,]*

Kimi on kimi beş müselmāna

Yazılup da'vī ile **merdāne**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 44*). [*merdāne,]*

Didiler bir er irse meydāne

Ya'nī çābük-süvār **merdāne**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 16*). [*merdāne,]*

Girdi çarha vü çıkdı meydāna

Dileyüp haşmı durdı **merdāne**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 51, Mısra 12*). [*merdāne,]*

merdüm: *İnsan, beşer, kişi.*

Yağasın aldı cümleñ zencir

Her biri **merdüm** ü kişi-zāde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 37*). [*merdüm,]*

mergüb: *İstenilen, arzu edilen, rağbet gösterilen (kimse veya şey).*

Nāmı Durmuş burada bir meczüb

Hāş u 'āmuñ katındadır **mergüb**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 4*). [*mergüb,]*

Küh u deşti müferrih u **mergüb**

İçi maṭlūb u taşrası maḥbūb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 123, Mısra 29*). [*mergüb,]*

Eñsesinde 'azīm ulu tağı

Öñi **mergüb** bağı vü rāğı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 123, Mısra 34*). [*mergüb,]*

Evveli hūb ola soñı **mergüb**

İtmesün mi teveccüh aña kulūb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 53*). [*mergüb,]*

Gördi haṭṭ-ı sevādını **mergüb**

Şandı nev-haṭ nigārdur maḥbūb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 60, Mısra 9*). [*mergüb,]*

Gül Baba-nām āsitānesi hūb

Ol ilüñ arasında key **mergüb**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 56, Mısra 2*). [*mergüb,]*

merhabā: *Selam hitabı.*

Dir çınār eyleyüp ğazāmuzı yād

Merhabā merhabā mübārek bād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 36*). [*merhabā,]*

Dir çınār eyleyüp ğazāmuzı yād

Merhabā **merhabā** mübārek bād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 36*). [*merhabā,]*

Merhabāya kolını itdi dirāz

Ellerini du'āya dutdı çınār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 40, Mısra 28*). [*merhabāya, -y, -a]*

merhūm ol-: *Merhamet edilmiş olmak.*

Bunda mahrûm ol orada **merhûm**

Ėayr hakkında kışşa ĥod ma'lûm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 31*). [*merhûm,]*

merkez: *Belli bir yerin ortası, orta kabul edilen en önemli yeri; merkez.*

Ĥâşılı özge ĥâli var dehrûñ

Yitdi pergâr u **merkezi** devrûñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 18*). [*merkezi, -i]*

merkûm: *Adı geçen, az önce anılmış olan.*

Ol zamân varmış-ıdı ol maĥdûm

A'nî Nâzır Muhammed ol **merķûm** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 26, Mısra 24*). [*merķûm,]*

mermer: *Ar. Mermer.*

Ferş idüp pâyine özin **mermer**

Seng-dil yâre cân revân eyler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 55, Mısra 19*). [*mermer,]*

mersûm: *Yazılmış, çizilmiş.*

Şehinşâh-ı cihâna nâme maĥtûm

Kamu ta'zîm ü tekrîm ile **mersûm** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 6*). [*mersûm,]*

mersûm: *Resmedilmiş, resim olarak çizilmiş.*

Her biri dürlü naķş-ile **mersûm**

Her evüñ ketĥudâsı bir maĥdûm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 21*). [*mersûm,]*

mesâ: *Akşam. II Gece.*

Pâdişâh-ı cihâna şubĥ u **mesâ**

Dâyimâ idelûm du'â vü Senâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 3, Mısra 1*). [*mesâ,]*

mesâ'il: *Mesele, konu, bir şey hakkındaki bilgi.*

Ya'nî arar **mesâ'ili** durmaz

Göz göre gözlük ile de görmez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 25*). [*mesâ'ili, -i]*

meşâkil: *Sıkıntılar.*

Sühûlet birle ĥall oldı **meşâkil**

Yine miķdârını buldı efâzıl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 43*). [*meşâkil,]*

meşakkat: *Zahmet, sıkıntı.*

Yüz belā ile biñ **meşakkat** ile

Şuya irüldi bunca diqqat-ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 51*). [*meşakkat,]*

Yüz belā ile biñ **meşakkat-ile**

Cidd ü cehd-ile bunca riqqat-ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 80, Mısra 11*). [*meşakkat-ile, --ile]*

meşalih: *Yapılan işler; bitirilen konular; işler; hususlar; meseleler.*

Ba'zı mîrî **meşalih**yle o dem

Südde-i devlet ü sa'adete hem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 26, Mısra 25*). [*meşalih*yle,]

mescid: *Mescid, namaz kılınan yer.*

Mescidin mektebin idüp ma'mûr

Haylî şarf eylemiş aña maqđûr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 56, Mısra 29*). [*mescidin, -in]*

Köprü **mescid** ribât u zâviyeler

İden andan du'â-yı hayr diler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 15*). [*mescid,]*

mescid: *Mescit, Müslümanların vakit namazlarını kılmaları ve ibâdetlerini yerine getirmeleri için yapılan, içinde cuma ve bayram namazları kılınmayan minâresiz, minbersiz küçük câmi.*

Mescide varup eyleseñ cür'et

'Özr-i 'işyâna eyleseñ diqqat (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 37*). [*mescide, -e]*

Yapdurup haylî **mescid** ü mekteb

Luţf-ı Yezdân'ı eyleyüp matlab (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 89*). [*mescid,]*

mesel: *Ar.hikaye,örnek,benzeri.*

İntizâmî hîç ola mı ola 'âk

Bu **meşeldür** hesâb kim ola pâk (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 36, Mısra 33*). [*meşeldür, -dür]*

mesel: *Örnek, benzer, misal.*

'Ömri oldukça olmaz iflâhı

Bu **meşeldür** ki itme bulmayasın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 33, Mısra 37*). [*meşeldür, -dür]*

meselâ: *Misal olarak, örnek olarak, söz gelişi.*

Nesne yok didi bunda hîç **meşelâ**

Böyle kuru şudâ‘ bize ne belâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 31*). [*meşelâ,]*

Ol zamân bir zamân idi **meşelâ**

Hîç ‘ömrinde içmeyen zurefâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 23*). [*meşelâ,]*

Vardur anlarda senden özge belâ

Başa göre şudâ‘ ı var **meşelâ** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 64*). [*meşelâ,]*

Defter ucından ol zamân **meşelâ**

Eylediler sipâhîler gâvğâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 1*). [*meşelâ,]*

O yaluñuz at iki yükde belâ

Yüki yükletmek istese **meşelâ** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 44*). [*meşelâ,]*

Andan evvel biz idelüm da‘vâ

Oğçı evvel uran durur **meşelâ** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 31, Mısra 28*). [*meşelâ,]*

Var mı dâreynde bu veche belâ

Nisbet iki evi yıkar **meşelâ** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 63, Mısra 20*). [*meşelâ,]*

meserret: *Sevinç.*

Bi-hamdillâh cihân tıldı **meserret**

Zihî devlet zihî âvân-ı ‘izzet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 9*). [*meserret,]*

meşğûl: *Bir işle uğraşmak.*

Begidür A‘lâca hîşâruñ ol

‘Askeri katl-i düşmene **meşğûl** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 24*). [*meşğûl,]*

Biz mülâzım kuluz kamu ma‘zûl

Mîr-mîrân du‘âsına **meşğûl** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 145, Mısra 18*). [*meşğûl,]*

meshûn: *Dolu, doldurulmuş.*

Şorulsa ne derûn-ı nâme mazmûn

‘Ubûdiyyet-ile rîkkatle **meşhûn** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 8*). [*meşhûn,]*

meşhûr: *Herkesçe bilinir.*

Söylenür nâmı niçe dillerde

Haylî **meşhûrdur** bu illerde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 132, Mısra 32*). [*meşhûrdur, --dur]*

Tab‘-ı vekḳādı ‘āleme **meşhūr**

Zihn-i naḳḳādı cümlede mezkūr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 35*). [*meşhūr,]*

mesîh: Hz. İsa (as) peygamber.

Minber üzre ḥatîb edâsı faşîḥ

Çarḥ-ı çârümde şanasın ki **Mesîḥ** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 57, Mısra 8*). [*mesîḥ,]*

mesîhâsâ: Hz. İsa'ya verilen adlardan biri (nefesiyle diriltme bağlamında).

Ḥasîsi ḳo **Mesîḥâsâ** çıkarur göge cevmerdi

Ḥadîs-i mâl-i Ḳârûn'ı ‘aceb yire gömer meclis (*Tuhfetü'l-İhvân, Müfret 2, Mısra 15*).

[*mesîḥâsâ,]*

meşin: Far. İşlenmiş düşük kaliteli koyun derisi. II Bu deriden yapılan.

Yağırı çok ḳamusı bir görünür

Arḳa şan bir kızıl **meşîn** yürinür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 22*). [*meşîn,]*

mesîre: Gezilip dolaşılacak yer, gezinti yeri.

Aña benzer **mesîresi** ḥaylî

İtmesün mi gönül aña meyli (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 67*). [*mesîresi, -si]*

Zevḳe dâyr **mesîresi** vâfir

Yir yirin ehl-i dilleri ḥâzır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 5*). [*mesîresi, -si]*

Her biri bir **mesîreye** tâlib

Oḳuyup yazmağa ḳamu râğıb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 57*). [*mesîreye, -y, -e]*

Ḳanda kim bir **mesîreye** yitdi

Bile zevḳ u şafâ ile gitdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 17*). [*mesîreye, -y, -e]*

Her tarafda **mesîreler** ḥaḳḳâ

Degme ḡam-ḡine zevḳ ider ilkâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 47*). [*mesîreler, -ler]*

mesken: Sakin olacak yer, Ev. Oturulan, ikâmet edilen yer, ev, konut, ikâmetgâh.

İşidürseñ benüm sözümü ebed

Bile bir **mesken** anı bir de laḥid (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 137, Mısra 22*). [*mesken,]*

Çıkıdı hatt-ı şerîf dîvâna

Sordılar **meskenini** iḥvâna (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 10*). [*meskenini, -i, -n, -i*]

Cümle ağalar-ile kamu nefer

Dutdı her biri **meskeninde** maḡar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 131, Mısra 40*). [*meskeninde, -i, -n, -de*]

Kimse ḡâl aḡlamaz nesine yarar

Faḡrumı görse **meskenüm** mi şorar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 20, Mısra 20*). [*meskenüm, -üm*]

mesned: *Yüksek mevki, makam; dayanak, destek.*

Mesnedüñ varsa di ekābirden

Yohsa dem urma hîç aşāgirden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 7, Mısra 5*). [*mesnedüñ, -üñ*]

Alınanı idüp aşḡābına red

Ola zālīm mezālīm cümle **mesned** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 194, Mısra 28*). [*mesned,*]

Mesnedi ol durur ḡimāyet anuñ

Olsa yāruñ 'ināyet-i Bārī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 78*). [*mesnedi, -i*]

mesnevî: *Her beyti kendi arasında kafiyeli uzun manzum hikâye.*

Meşnevî vü ḡazel kamu eş'ār

İtdi beytü'l-ferahda ḡüb iş'ār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 16, Mısra 35*). [*meşnevî,*]

mesre: *Yaratılış, huy, tabiat.*

Meşrebi ḡüblaruñ levendāne

Misli 'ālemde var mı bir dāne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 53*). [*meşrebi, -i*]

meşrūh: *Beyan ve izah olunmuş.*

Olupdur dāyimā bi'z-zāt memdūḡ

Gerekdür yād ola evşāfı **meşrūḡ** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 64*). [*meşrūḡ,*]

mest: *(Aşk, sevgi, zevk vb. bir duygudan dolayı) aklı başından gitmiş, kendinden geçmiş.*

Çeşm-i ḡübān idüben tezvîr

Mest türk eline virüp şemşîr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 55, Mısra 30*). [*mest,*]

mestûr: Gizli, saklı.

Dillerine gelen kamu **mestûr**

Ṭoğrusı hep kelām-ı Hâk mestûr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 27, Mısra 9*). [*mestûr,]*

Dillerine gelen kamu mestûr

Ṭoğrusı hep kelām-ı Hâk **mestûr** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 27, Mısra 10*). [*mestûr,]*

meşveret: Bir konu hakkında tecrübeli kimselere, o konuyla ilgili olanlara danışma, fikir alma; fikir alış verişinde bulunmak için yapılan toplantı.

Âl-i Bermek göreydi **meşveretin**

Kendü re' yinde ide ma' zeretin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 95, Mısra 21*). [*meşveretin, -in]*

Âl-i Bermek göreydi **meşveretin**

Kendü re' yinde ide ma' zeretin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 37*). [*meşveretin, -in]*

metâ': Mal, kıymetli eşya.

Ne **metâ'** kim olur-idi kem-yâb

Anda ister bulurdı şeyh-ile şâb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 35*). [*metâ',]*

Yine dürlü **metâ'a** el kırdı

Ehl-i bâzâr yolına vardı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 73, Mısra 11*). [*metâ'a, -a]*

Müşterî kızdururdu ehl-i dükân

Şatılup her **metâ'** kız oldu ol ân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 50*). [*metâ',]*

Eyü yatlu **metâ'** şatıldı dilâ

Fî'l-meşel düşdi âteşe güyâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 53*). [*metâ',]*

Ṭâk-ı dükkân dürüşüp yek-çend

İrmesün diyüben **metâ'a** gezend (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 2*). [*metâ'a, -a]*

İntizâmî göricegiz her çend

İrmemişdi **metâ'a** hîç gezend (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 16*). [*metâ'a, -a]*

Kendü âteşden itmedi hâzeri

İrmesün tek **metâ'ına** zararı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 10*). [*metâ'ına, -ı, -n, -a]*

Kimi yurdında itmede zârı

Ġâret olmuş **metâ'ınuñ** varı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 20*). [*metâ'ınuñ, -ı, -n, -uñ]*

metin: Sağlam, dayanıklı.

Jağa hōd key **metin** bārūdur

Varmamış kimse anda söz budur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 9*). [*metin,]*

mevālî: Osmanlı devlet teşkilâtında mevleviyet pâyesine erişmiş üst seviyedeki ilim adamları, mollalar, büyük kadılar.

Ḳamu ‘örf ü izāf-ile **mevālî**

Müretteb lâyıķı ile e‘ālî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 203, Mısra 13*). [*mevālî,]*

mevc: Dalga.

Mevc naķşın ururđı hāreye dūd

Tā ki sevdā-yı hāmı eyleye sūd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 71*). [*mevc,]*

mevcūd: Var olan şeyler, mahlukat, yaratılmışlar.

Ḥaylî çok begleri şehūñ var hōd

Cümlesi ‘askeri ile **mevcūd** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 32*). [*mevcūd,]*

Rim Papa ‘askerine yok ḥad hōd

Cümle ṭop u tūfeng-ile **mevcūd** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 111, Mısra 16*). [*mevcūd,]*

‘Askerūñ ‘ōşri yoğ-idi **mevcūd**

Şöyle itdi ‘ināyetin Ma‘būd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 113, Mısra 23*). [*mevcūd,]*

Neyāmed defterinde ismi **mevcūd**

Şalāhını olaruñ kıldı maķşūd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 79*). [*mevcūd,]*

Geldi vū dōkdı naķd-ı ma‘hūdı

Baķdı Paşa öñinde **mevcūdı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 6*). [*mevcūdı, -ı]*

mevlā: Allah.

Ber-murād eyler anı **Mevlāsı**

Ġayrı terk eylemekdür evlāsı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 49*). [*mevlāsı, -sı]*

Saňa ma‘lūmdur hōd ey **Mevlā**

Ḥubb-ı dünyāya meyli yok ḳaṭ‘ā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 21*). [*mevlā,]*

mevlā: Sāhip, mâlik, efendi.

Ğula raħm itmez ise **mevlāsi**

Var mı bir ğayr yire varması (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 19*). [*mevlāsi, -sı*]

mevlāsi: *Efendi.*

İrdi çün İntizāmī'ye bu ğaber

Ğula **mevlāsi** ğoşdur itse nazar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 12*). [*mevlāsi, -sı*]

mevlā: *Allah (c.c).*

Dādum al dād-gersin ey **Mevlā**

Yok ğünāhum burada ğod aşlā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 49*). [*mevlā,]*

Raħm ider toğru ğulına **Mevlā**

Ğālıķıdur çü cism ile cānuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 36, Mısra 24*). [*mevlā,]*

mevlevī-kirdār: *Mevlevî tarzı, Mevlevî gibi.*

Tāc u ğırķayla **Mevlevī-kirdār**

Geldi itdi semā' dilinde şerār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 44, Mısra 3*). [*mevlevī-kirdār,]*

mevlid: *Doğum.*

Az zamān içre irdi **mevlidine**

Tır-i maķşūdı irdi maķşadına (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 124, Mısra 13*). [*mevlidine, -i, -n, -e*]

Hersek'ün sancağını itdi ğabūl

Mevlid ü mürzi-di anuñ zīrā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 38, Mısra 5*). [*mevlid,]*

mevlidine: *Doğum (Beyitte İntizâmî'nin doğum yeri kastediliyor.).*

Bir ğün irişdi yine maķşadına

Foça dinen mekân u **mevlidine** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 48*). [*mevlidine,]*

mevşūf: *Vasıflanmış, vasfolunmuş.*

Muştafā-nām ğatṭ-ile ma'rūf

Her ğalemde liyāķati **mevşūf** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 32*). [*mevşūf,]*

mevt: *Ölüm, dünya hayatının sonu.*

Mevt yigdür dahı bu dirilükden

Kişi kırtulsa hoş durur buñdan (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 17*). [*mevt,]*

Dirler-idi zihî güzîn-i ğazâ

Kim virür erlük-ile **mevte** rızâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 54*). [*mevte, -e]*

mevzûn: *Ar. 1. Vezinli, tartılı.*

Hürde-dân olayın diyü gerdûn

Gâh menşûr okurdı geh **mevzûn** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 21, Mısra 10*). [*mevzûn,]*

Ol şahârîde ara ara ‘uyûn

Çün resâyil mücedvel ü **mevzûn** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 46*). [*mevzûn,]*

mevzûn: *Ahenkli, düzgün, biçimli.*

Şekl-i cevzâ müdevver ü **mevzun**

Devr-i çarh-ı sipihr için maḳrûn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 43*). [*mevzun,]*

mey: *Şarap.*

Emr-ile varduĝın muḥâfazaya

Az [u] çok mâyl olduĝını **meye** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 104, Mısra 22*). [*meye, -e]*

Ğonca geldi kabaĝı toptolu **mey**

Meclis ehlini tâ ki eyleye ḥay (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 59*). [*mey,]*

Acı tatlu dinildüĝin ḳo hele

Mey yüzün ekşidürdi nâ-ehle (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 74*). [*mey,]*

Ḥabâb iĝmâz-ı ‘ayn ider şürâḥî ḳulḳul itdükçe

Meyûñ alunduĝından n’eyki bir ḥâlet sezer meclis (*Tuhfetü'l-İhvân, Müfret 2, Mısra 4*).

[*meyûñ, -üñ]*

mey-âşâm: *Şarap içen.*

‘İş ü ‘işretde bir niçe eyyâm

Zevḳ u şevḳ-ıla kıldı **mey-âşâm** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 116, Mısra 2*). [*mey-âşâm,]*

meydân: *Geniş yer, açıklık, saha, meydan*

Didiler bir er irse **meydâne**

Ya ‘nî çâbüḳ-süvâr merdâne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 15*). [*meydâne, -e]*

Şındı hep cümle zümre-i tuğyān

Yaluñuz kaldı güm-reh bu **meydān**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 144*). [*meydān,]*

Ḥazrete nite ḥüsrev-i devrān

Münḥaşır maḳdemine bu **meydān**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 177, Mısra 20*). [*meydān,]*

Raḥş-ı ğayret ‘aceb kime ola rām

İşbu **meydānda** kim ola be-nām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 38*). [*meydānda, -da]*

meyl: *Yönelmek, eğilimli olmak.*

Gördi **meylini** ehl-i İslām’a

Küfri ezber okur o ḥod-kāme (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 181, Mısra 15*). [*meylini, -i, -n, -i]*

meyl: *Sevme, tutulma, âşıklık, düşkünlük.*

İntizāmī cihāna **meylūñ** yok

Hîç eyü yatlusına **meylūñ** yok (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 174, Mısra 7*). [*meylūñ, -üñ]*

İntizāmī cihāna **meylūñ** yok

Hîç eyü yatlusına **meylūñ** yok (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 174, Mısra 8*). [*meylūñ, -üñ]*

meyl: *Meyil, yönelme.*

Bezmine **meyli** yok şaḳallularuñ

Ne faḳîrūñ ne adı bellüleruñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 21*). [*meyli, -i]*

Başına buyruḳ ‘azle yok **meyli**

Zu‘mı özge nezāketi ḥaylī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 79*). [*meyli, -i]*

Pîrdür pîre **meyli** rağbeti var

Ehl-i inşāfdur hem ehl-i nazar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 187, Mısra 43*). [*meyli, -i]*

Rūm’da Hersek’i idüp tercîḥ

Meylini aña eyledi taşrîḥ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 16, Mısra 50*). [*meylini, -i, -n, -i]*

meşşüm: *Uğursuz.*

Ḳıral-ı bî-dîn ḥālî ḥod ma‘lūm

Mest-i maġrūr dāyım ol **meşşüm**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 181, Mısra 22*). [*meşşüm,]*

meyyāl: *Eğilimli II Bağımlı.*

‘Adl ü faẓl u şerī‘ate **meyyāl**

Hākīmü'l-vakt şāhibü'l-efẓāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 53*). [*meyyāl,]*

Hod civānānı ‘aşıķa **meyyāl**

Biñini görüben yūri birin al (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 123, Mısra 35*). [*meyyāl,]*

meyyit: *Ar. Ölü, ceset.*

Meyyiti niçe def‘a defn oldı

Hıç bilinmedi aña noldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 29, Mısra 9*). [*meyyiti, -i]*

mevzer: *Meyazir, peştemal.*

Mevzeri bilde şāhid-i şehrüñ

Şan bulut irdi nişfina bedrūñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 27*). [*mevzeri, -i]*

mezālim: *Zulme uğrayan.*

Yeñilendi anuñ re‘yiyle ‘ālem

Mezālim yarasına urdı merhem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 195, Mısra 2*). [*mezālim,]*

Şoruldı her konaklarda **mezālim**

Tereddüdsüz sezāsın buldı zālīm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 69*). [*mezālim,]*

mezālim: *Zulümler, haksızlıklar.*

Alınanı idüp aşhābına red

Ola zālīm **mezālim** cümle mesned (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 194, Mısra 28*). [*mezālim,]*

mezār: *Bir kimsenin öldükten sonra gömüldüğü yer, kabir.*

Mağfiretle **mezārın** it merğüb

Cārıdur hāzret-i Ebā-Eyyüb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 96, Mısra 31*). [*mezārın, -ın]*

Ol Babaşehri’nüñ civārı imiş

Şarı Şaltuķ velī **mezārı** imiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 123, Mısra 28*). [*mezārı, -ı]*

Hıç ibn-i sebīl olur mı nisā

Seyri içün **mezār** yeter aña (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 137, Mısra 20*). [*mezār,]*

mezārı’: *Ar. Osmanlılar’da sürekli bir yerleşim yeri olmayan, ekinlik olarak kullanılan küçük toprak parçalarını niteleyen malî bir terim.*

Vakf idüp çok **mezāri** ü emlāk

Şarf olur bī-tereddūd ü bī-bāk (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 56, Mısra 31*). [*mezāri*,]

mezbūr: *Bahsedilen, anılan.*

Hāşılı İntizāmī-i **mezbūr**

Naqd-ı vaqt-ile hālını çü görür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 15, Mısra 27*). [*mezbūr*,]

Nādim oldu didüğine **mezbūr**

Didi luṭf ile tūt sözüm ma'zūr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 164, Mısra 29*). [*mezbūr*,]

mezellet: *Alçalma, bayağılaşma, hakir ve zelil olma durumu, bayağılık, hakirlik.*

Pīr olanlar kamu **mezelletde**

Tāzeler anları mezemmetde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 174, Mısra 25*). [*mezelletde, -de*]

Dār-ı dünyāya pūşt-pā urduñ

Her tarīkuñ **mezelletin** gördüñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 174, Mısra 12*). [*mezelletin, -in*]

Bunca diḳḳat berāy-ı hātırdur

Çok **mezellet** belā-yı hātırdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 28*). [*mezellet,*

Çak **mezellet-pezīr** itdi anı

Çok belāya esīr itdi anı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 73, Mısra 31*). [*mezellet-pezīr,*

mezemmet: *Kınama, çekiştirme, zemmetme.*

Pīr olanlar kamu mezelletde

Tāzeler anları **mezemmetde** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 174, Mısra 26*). [*mezemmetde, -de*]

mezheb: *Bir dinin görüş, yorum ve anlayış ayrılıkları sebebiyle ortaya çıkan kollarından her biri. II Benimsenen yol.*

Anda İbni Kālender ü sāyır

Dīni vü **mezhebi** yok ol hāsir (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 46*). [*mezhebi,*

Sürḥ-ser dinilen o mel'ūnuñ

Mezhebi yok o rāfiẓī dūnuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 183, Mısra 26*). [*mezhebi,*

mezkūr: *Zikredilen, anılan.*

Ṭab ‘-ı vekḳādı ‘āleme meşhūr

Zihn-i naḳḳādı cümlede **mezḳūr** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 36*). [*mezḳūr,]*

mezmûm: Beğenilmemiş, kabul görmemiş (şey).

Kimi āb u hevā ile **mezmûm**

Ekserī âdemîsinün maḥmûm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 16, Mısra 43*). [*mezmûm,]*

mi: Soru eki.

Bu gögün saña āli **mi** vardır

Yohsa fikr-i muḥālî **mi** vardır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 69, Mısra 23*). [*mi,]*

Bu gögün saña āli **mi** vardır

Yohsa fikr-i muḥālî **mi** vardır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 69, Mısra 24*). [*mi,]*

Seni yaḥ dāma **mi** düşürmüş-idi

Ānide fikrünü şaşurmuş-idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 69, Mısra 21*). [*mi,]*

Deşt ü vādîyi şevḳ ile aşduñ

Dört ayaḡuñla dāma **mi** düşdüñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 69, Mısra 28*). [*mi,]*

İz belürsüz ḳolayına gider at

Yolcî yok ferd olan bulur **mi** necât (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 4*). [*mi,]*

Ol hüner k'irmez aña naḳş u zevāl

Ġavrine vehm irişe **mi** yâ ḡayāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 76, Mısra 20*). [*mi,]*

Kimse yüzine bakmayup mellāḥ

Ḥod Ṭuna baḳdurur **mi** ol küstāḥ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 82, Mısra 28*). [*mi,]*

Ṭaḡ ḳadar lücceye yürek **mi** döyer

Nūḥ tūfânına kürek **mi** döyer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 70*). [*mi,]*

Şişdi ḳabardı herkes öyke ile

Atda ṭāḳat **mi** ḳaldı pîle-y-ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 84, Mısra 12*). [*mi,]*

Adı çıḳmış Fireng içinde dilîr

Ḍarbına kimseler bulur **mi** güzîr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 10*). [*mi,]*

‘Asker-i şāḡa yâ cevāb ola **mi**

Böyle bu intikāmumuz ḳala **mi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 25*). [*mi,]*

‘Asker-i şāḡa yâ cevāb ola **mi**

Böyle bu intikāmumuz ḳala **mi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 26*). [*mi,]*

Atıla çünki gerdenine bir el

Kimse pādaş olup ider **mi** cedel (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 98*). [*mi,]*

Yılduzı düşkün olmasın **mi** kamer
 Bunca yaşlar döküldi şām u seher (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 94, Mısra 15*). [mi,]
 Göz kıpar sâkıye görünce habâb
 Hiç bu şüret tutar **mi** cāy-ı şarâb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 18*). [mi,]
 Geldi cân gitmesi ile anuñ
 Yüri bostānda **mi** biter cānuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 98*). [mi,]
 Kopardı yārūñ karīhasından o dem
 Bundan özge olur **mi** hiç kerem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 100, Mısra 6*). [mi,]
 Hiç hāyil ola **mi** kevn ü mekân
 Ehle açılır işbu sırr-ı nihân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 100, Mısra 19*). [mi,]
 Dāra **mi** vara yohsa çengāle
 Suçı hep yığdı kalb-i meyyāle (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 103, Mısra 5*). [mi,]
 Yine **mi** didi zevk yine şafā
 Yine **mi** 'ış ü nüş şubh u mesā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 104, Mısra 25*). [mi,]
 Yine **mi** didi zevk yine şafā
 Yine **mi** 'ış ü nüş şubh u mesā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 104, Mısra 26*). [mi,]
 Karganuñ kim gelür kimisi gider
 Kuru kemük yinür **mi** diyü nider (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 106, Mısra 14*). [mi,]
 Māh-ı şebdīz-i çarha olsa süvār
 Bilüp eksükligin ider **mi** karar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 42*). [mi,]
 Şüret uğrusı dīni yok mel'ün
 Sihir ider **mi** bize yāhūd efsün (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 111, Mısra 6*). [mi,]
 Emr idüñ varup alalar haberi
 Göreler var **mi** bu sözün eşi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 112, Mısra 10*). [mi,]
 Yüz yire kodı secde-i şükre
 Şükr idenler kalur **mi** bī-behre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 118, Mısra 14*). [mi,]
 Cürm ü 'işyānı çāre **mi** inkār
 İ'tizār eyle her nefes şad bār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 53*). [mi,]
 Varuban göricek o meczūbı
 Bu **mi** didi o hālķ maṭlūbı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 14*). [mi,]
 Sızılurmuş belā bölügi mişāl
 Rāst geldüğine virür **mi** mecāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 8*). [mi,]
 Dilberinüñ kamusu yelkenlü
 Nefret eyler **mi** senlü vü benlü (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 58*). [mi,]

Ketḥudā ‘arz idince Paşa’ya
 Didi olur **mi** böyle sermāye (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 129, Mısra 12*). [mi,]
 Evveli ḥüb ola soñı merġüb
 İtmesün **mi** teveccüh aña kulüb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 54*). [mi,]
 Ğurşa tapar **mi** ‘abd-ı ‘Osmānī
 Nāseredür nuḳūd-ı ‘iṣyānı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 23*). [mi,]
 Hîç ibn-i sebîl olur **mi** nisā
 Seyri içün mezār yeter aña (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 137, Mısra 19*). [mi,]
 Bunca esbāb ‘alāyık u eṣkāl
 Olmasun **mi** müşevveşü’l-aḥvāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 50*). [mi,]
 Gördi sağ u esen zihî devlet
 Luṭf-ı Hakk’a hiç ola **mi** gāyet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 140, Mısra 14*). [mi,]
 Gāh zevk u şafā vü gāh elem
 Hîç gelmez **mi** ḥāṭıruña nedem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 6*). [mi,]
 Her merāmuñ Hudā iderdi kabûl
 Ol kapudan döner **mi** kimse melûl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 34*). [mi,]
 Manşıbında yazudan el **mi** deger
 ‘Azli hâlinde kesbidür yâ nider (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 43*). [mi,]
 Saña n’itsün murāda m’irġürsün
 Cān u temkîni vire **mi** dirsün (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 62*). [mi,]
 Kōmaz-ıdı seni tehî-dest ol
 Der-be-der gezdürür **midi** ma‘zûl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 36*). [midi, -di]
 ‘İlme niyyet olur **mi** diḳḳatsüz
 Saña lâyıḳ **mi** dine ġayretsüz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 27*). [mi,]
 ‘İlme niyyet olur **mi** diḳḳatsüz
 Saña lâyıḳ **mi** dine ġayretsüz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 28*). [mi,]
 Yedi şıf oldu yazılup defter
 Bundan iḥsân olur **mi** hîç bihter (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 145, Mısra 34*). [mi,]
 Hîç beñzer **mi** bu ‘aṭāda aña
 Ol ḳadar altun ide saña ‘aṭā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 71*). [mi,]
 Özge miḥnetdür ādeme pindār
 Aña māyıl **mi** merd olan dīndār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 155, Mısra 16*). [mi,]
 Ne kitāb ol ki ḥaṭṭı zer-endūd
 İşidüp anı ölmesün **mi** ḥasūd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 50*). [mi,]

Dāyimā luṭf olur kelām-ı laṭīf
 Hīç leṭāfet bulur **mı** ṭab‘ı keṣīf (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 64*). [mı,]
 Eyle şanurdu olımaz ansuz
 Zindegānī ider **mi** ten cānsuz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 70*). [mi,]
 Hāḡ‘dan utanmaz elden utandūñ
 Sırruñı gizlü ḡala **mı** şanduñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 64*). [mı,]
 Göz döyer **mi** bu keşrete her bār
 Seni za‘f-ı başar başar nā-çār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 164, Mısra 9*). [mi,]
 Kişi evlādı olsa ḡayr-ı ḡalef
 Bezri ol kişinūñ olur **mı** telef (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 34*). [mı,]
 Şehri İstanbul’uñ gedā yiri **mi**
 Ne şanursın bu bī-nevā yiri **mi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 21*). [mi,]
 Şehri İstanbul’uñ gedā yiri **mi**
 Ne şanursın bu bī-nevā yiri **mi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 22*). [mi,]
 Beni gördūñ **mi** hīç felāketde
 Kīse vū ceybi boş nedāmetde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 29*). [mi,]
 Rūzgāruñ şikāyetin **mi** itdüm
 Bī-nevālar ḡikāyetin **mi** itdüm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 31*). [mi,]
 Rūzgāruñ şikāyetin **mi** itdüm
 Bī-nevālar ḡikāyetin **mi** itdüm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 32*). [mi,]
 Oḡunur **mı** didi kitābı meger
 Didi bi‘z-zāt şāh-ı dīn-perver (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 29*). [mı,]
 Ḳul efendiden ayrılır mı hīç
 Hīdmetinden ider **mi** yā serpīç (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 46*). [mi,]
 Vālide didi ey oḡul ḡayfā
 Sefer olmaz **mı** ḡalbūñe ilkā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 44*). [mı,]
 Ḳul efendiden ayrılır **mı** hīç
 Hīdmetinden ider mi yā serpīç (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 45*). [mi,]
 Ma‘rifet kimseyi yabanda **mı** ḡor
 Yūri taḡşīl-i ma‘rifet ideḡor (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 169, Mısra 7*). [mı,]
 Ol maḡal anda eyle bir yir idi
 Kimsenūñ kimse **mi** ḡamın yir idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 10*). [mi,]
 Şubḡa dek her gice bu hāy-ile hū
 Uyḡu **mı** sende ḡor bu cüst-ile cū (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 6*). [mı,]

Güneşüñ vaşfın ide **mi** zerre
 Behreyi bahre vire **mi** kaṭre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 7*). [mi,]
 Güneşüñ vaşfın ide **mi** zerre
 Behreyi bahre vire **mi** kaṭre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 8*). [mi,]
 Pâdişeh yolına virür cānın
 Unıdur **mi** veliyyü'l-ihsânın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 46*). [mi,]
 Nemçe ğâretger ü Macar ḥod-bîn
 Haẓm olunur **mi** bu iki āyîn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 74*). [mi,]
 Gelmesün **mi** ziyaretine melāk
 Bunca a' dā-yı dīni itdi helāk (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 35*). [mi,]
 Luṭf ide-geldi cümle[ye] paşa
 Hîç ferāmûş olına **mi** ḥāşā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 210*). [mi,]
 Meded bir merd-i şāhib-hûş u tedbîr
 Gelüp bu bid'ati eyler **mi** tağyîr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 190, Mısra 2*). [mi,]
 Kālur **mi** yoḥsa böyle işbu bozğun
 Feraḥ hîç bulmaya **mi** kalb-i maḥzûn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 190, Mısra 3*). [mi,]
 Kālur **mi** yoḥsa böyle işbu bozğun
 Feraḥ hîç bulmaya **mi** kalb-i maḥzûn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 190, Mısra 4*). [mi,]
 Öñine gelmez o kim şübhelüdür
 Ḥalāş ola **mi** o kim ölmelüdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 60*). [mi,]
 Meded hîç böyle var mı zûlm-i zāhir
 Revā gör[ür] **mi** anı yüce Kādir (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 194, Mısra 22*). [mi,]
 O kim mücrim degül yirini bekler
 Anuñ dirlügi alınsun **mi** begler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 194, Mısra 24*). [mi,]
 Ḥalāş olmadı hîç ṭāğī olanlar
 Başın kırtara **mi** bāğī olanlar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 200, Mısra 16*). [mi,]
 Yeñi devletlûsin a sulṭānum
 Eski bendeñ degül **miyem** ḥānum (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 28*). [miyem, - yem]
 Setr iden 'aybını kemālinden
 Nesne fevt ola **mi** kemālinden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 9, Mısra 18*). [mi,]
 İrgürür şoḥbet ü kelāmı nidem
 Cān yidürseñ olur **mi** hîç māni' (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 33, Mısra 9*). [mi,]

‘Avn-ı Bārī’den ola **mi** o cüdā
 Hakk’a bil bağladı ‘ināyet anuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 76*). [*mi,]*
 Bağrı yufka idi acıdı lāle
 Cüybaruñ da mācerāsı **mi** var (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 40, Mısra 33*). [*mi,]*
 Kara tağuma **mi** mişāl olduñ
 Böyle derd-ile bī-mecāl olduñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 42, Mısra 13*). [*mi,]*
 Bir yaluñ yüzlüye mi dil virdüñ
 İhtiyāruñla oda **mi** girdüñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 44, Mısra 14*). [*mi,]*
 Añlamaz **mi** zamīrini hāsīd
 Aña rāci‘ girü aña ‘āyid (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 50, Mısra 11*). [*mi,]*
 Sāğar-ı yārda **mi** gördi habāb
 Tās tās yarıldı cām-ı kıbāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 55, Mısra 11*). [*mi,]*
 Dutalum sūhte oldı ħor u zelīl
 Başdan aña boyun **miyam** yā kefil (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 36*). [*miyam, -y, -*
(a)m]
 Dürr kıymet **mi** bula deryāda
 Kişi devlet **mi** bula rü’yāda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 8, Mısra 22*). [*mi,]*
 Aña benzer mesīresi ħaylī
 İtmesün **mi** gönül aña meyli (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 68*). [*mi,]*
 Hiç ġayret **midür** ki tek duravuz
 Lāzım oldı ki da‘vīyi sürevüz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 27, Mısra 25*). [*midür, -dür]*
 Ĥaylī müşkil degül **mi** nām-ı güriz
 Buldı sizden devāyı işbu ‘alīl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 36, Mısra 8*). [*mi,]*
 İntizāmī anuñ kefilī **midür**
 Da‘vīsin itmege vekīlī **midür** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 45, Mısra 11*). [*midür, -dür]*
 İntizāmī anuñ kefilī **midür**
 Da‘vīsin itmege vekīlī **midür** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 45, Mısra 12*). [*midür, -dür]*
 Bāğbān yıl **mi** esdürürdi güle
 Tünd-bād uş düşürdi elden ele (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 21*). [*mi,]*
 Lāle itmişdi cāmesini kabā
 Olsa çigdem ‘aceb **mi** başı kaba (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 28*). [*mi,]*
 Zevki dehrüñ deger **mi** hīç ġamına
 Sükker ü şehdi zehr-ile semine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 7*). [*mi,]*

Hāl-i gerdün-ı dūn budur ezel
 Tab‘-ı iḥvāna vire **mi** o kesel (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 8, Mısra 4*). [mi,]
 Dürr kıymet **mi** bula deryâda
 Kişi devlet **mi** bula rü'yâda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 8, Mısra 21*). [mi,]
 Mağsilüñ her birinde âvîze
 Hiç kâbil **mi** anda perhîze (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 10*). [mi,]
 Kimse hâl añlamaz nesine yarar
 Faḡrumı görse meskenüm **mi** şorar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 20, Mısra 20*). [mi,]
 Bilmedi cin **mi** itdi anda şadā
 Hâtif-i ḡaybîden **mi** irdi nidā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 21, Mısra 23*). [mi,]
 Bilmedi cin **mi** itdi anda şadā
 Hâtif-i ḡaybîden **mi** irdi nidā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 21, Mısra 24*). [mi,]
 Haṭṭ-ı ‘ömrüñ **mi** satırını kazdı
 Sûre başını surḡ-ile yazdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 23, Mısra 11*). [mi,]
 Zilletüñ ba‘zı ‘ayn-ı ‘izzet olur
 Kimse yanında itdügi **mi** ḡalur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 25, Mısra 30*). [mi,]
 Hersek’e vālî oldı şād u şen
 Hâtırından gider **mi** ḡubb-ı vaṭan (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 26, Mısra 40*). [mi,]
 Mü‘min olan ider **mi** andan ibā
 Bu degül her belā-keş ola velî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 76*). [mi,]
 Bir yaluñ yüzlüye **mi** dil virdüñ
 İḡtiyāruñla oda mı girdüñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 44, Mısra 13*). [mi,]
 Diñledi çün cevābumı yārān
 Didi zāyi‘ olur **mi** hîç ‘irfān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 8, Mısra 2*). [mi,]
 Bā‘iş olmaḡ revā **midur** cühelā
 Güng ü lāl ola zümre-i şu‘arā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 8, Mısra 25*). [midur, -dur]
 Kiminüñ ḡalkı ḡāyet ehl-i hevā
 Hiç ārām olur **mi** anda revā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 16, Mısra 46*). [mi,]

midād-: Mürekkep, yazı mürekkebi.

Levḡa zībā mücedvel-i sîm-āb
 Buldı mā‘î **midād-ile** fer ü tāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 44*). [midād-ile, -ile]

midur: *Mıdır, soru eki.*

Yağ **midur** ol yā tahta-i billūr

Cūy-ı Belkīs kıssa-i meşhūr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 69, Mısra 29*). [*midur,]*

İçerü gireyin didi anı

Er **midür** zen **midür** görem anı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 12*). [*midür,]*

İçerü gireyin didi anı

Er **midür** zen **midür** görem anı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 12*). [*midür,]*

miğfer: *Demir başlık, tulga, demir külah, zirh külah.*

Hem cüvân-baht u pîr-himmet idi

Miğferi başda tâc-ı devlet idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 105, Mısra 32*). [*miğferi, -i]*

Miğferin geydi oldu cevşen-püş

Çün-sütün nîzesin alup ber-düş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 133, Mısra 23*). [*miğferin, -in]*

mihen: *Mihnetler, eziyetler, sıkıntılar.*

Merd-i ma'şüm-ı pâkdür o deli

Dâr-ı dünyâ **mihen** maḥalli durur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 79*). [*mihen,]*

mihmân: *Konuk, misafir.*

Didi kimdür içerde **mihmānuñ**

Dökerin şimdi yirlere kanuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 101, Mısra 17*). [*mihmānuñ, -un]*

Her taraftan nüzûr u kurbânı

Gelür eksük olur mı **mihmānı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 56, Mısra 12*). [*mihmānı, -ı]*

mihnet: *İztirap, azap, acı.*

‘İşkâ beñzer degül bu **mihnetler**

Ġayra beñzer degül bu ‘illetler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 45, Mısra 13*). [*mihnetler, -ler]*

Mîr Kāsım bilüñi bükmiş iken

Bunca **mihnet** başuñ üşmiş iken (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 8*). [*mihnet,]*

‘Afv olup rāygān-ı ḥidmetden

Dinç ola kulağı o **mihnetden** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 6*). [*mihnetden, -den]*

Didi her **mihnetüñ** oldu oranı

Gidüp ednâ gelür a‘lâ zamānı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 3*). [*mihnetüñ, -üñ]*

Sende var didi **miḥnetüñ** eṣeri

Baňa billāh ƣoğrı vir ḥaberi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 44, Mısra 11*). [*miḥnetüñ, -üñ*]

Yâ ilāhî ne özge **miḥnetdür**

Özge âmāl u özge zilletdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 50, Mısra 7*). [*miḥnetdür, -dür*]

Özge **miḥnetdür** âdeme pindâr

Aña mâyıl mi merd olan dîndâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 155, Mısra 15*). [*miḥnetdür, -dür*]

Tâfte pîç ü tâba düşmiş-idi

Başka destâra **miḥnet** üşmiş idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 78*). [*miḥnet,]*

Miḥnetüñ çağı 'işret eyyâmı

Alalum şimdiden ele cāmı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 45*). [*miḥnetüñ, -üñ*]

Miḥnet içinde zevki iz'ân it

Bizi esrâruñ-ile ḥayrân it (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 53*). [*miḥnet,]*

Mu'abbirler idüp ta'bîr ḥvâbum

Gidüp **miḥnet** ferah buldı [bu] cānum (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 96*). [*miḥnet,]*

Aña duş gelmek özge **miḥnetdür**

Evveli derd ü şoñı zilletdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 39*). [*miḥnetdür, -dür*]

Sekiz ırmağ aşuldı **miḥnet-ile**

Yüzdürüp 'askeri felâket-ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 122, Mısra 17*). [*miḥnet-ile, -+ile*]

Şıḥhate döndi bunca 'illetler

Minhate irdi anca **miḥnetler** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 118, Mısra 18*). [*miḥnetler, -ler*]

Anca za'f-ile bunca **miḥnet-ile**

Özge 'illetle kuru gayret-ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 118, Mısra 9*). [*miḥnet-ile, -+ile*]

Hâşılı bunca derd ü **miḥnet-ile**

Geldi İzvornig'a çü gayret-ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 85*). [*miḥnet-ile, -+ile*]

miḥnet: (Ar.) Sıkıntı, zorluk, eziyet, zahmet, meşakkat.

Bilmezem nice_idüp yâ neyleyeyim

Miḥnetüñ kângısını söyleyeyin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 20, Mısra 26*). [*miḥnetüñ, -üñ*]

Seyr-i **miḥnetde** şanki ol demde

Gül taķındı bu gülşen-i ğamda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 23, Mısra 1*). [*miḥnetde, -de*]

Mihnet arusu başına üşdi

Devirür bād-ı āh köklerimiz (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 123). [mihnet,]

Qalmamış vaz'-ı sâbıkuñ eşeri

Minhati oldı **mihnete** tebdıl (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 9). [mihnete, -e]

Qara şu indi gözine aqdı

Haṭṭı **mihnet** sevâdı idi hemîn (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 38, Mısra 9). [mihnet,]

İtdi ḥāver-zemîni hep tâbi'

Rûm'dan oldı **mihneti** dâfi' (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 51, Mısra 14). [mihneti, -i]

mihnet-pezîr: Sıkıntı kabul eden.

Lîk **mihnet-pezîrdür** ḥālüm

Key katı nâ-güzîrdür ḥālüm (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 10, Mısra 9). [mihnet-pezîrdür, -dür]

Gerçi **mihnet-pezîr** dünyâdur

Qâdir-iseñ efendi dön yâ dur (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 44, Mısra 15). [mihnet-pezîr,]

mihir: Güneş. II cazibe.

Mihirden zerre baḥrdan qatre

Dindi buldı menâkıbı şöhre (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 187, Mısra 5). [mihirden, -den]

Mihre zulmetden irişüp zerrât

Cemreye zemherîr virdi necât (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 122, Mısra 11). [mihre, -e]

Hep o kan ağlamak cigerden idi

Zerre **mihirini** dehr kıldı nihan (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 29). [mihirini, -in, -i]

mihrâb: (Ar.) Câmî, mescit gibi ibâdet yerlerinde kible duvarında bulunan, cemâatle namaz kılınırken imamın önünde durduğu, zeminden biraz yüksek girintili yer.

Ṭâq-ı ebrû-yı yârdur **mihrâb**

Ṭâlib ü rāğıb aña şeyḥ-ile şâb (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 57, Mısra 9). [mihrâb,]

mikdâr: Miktar, ölçü.

Böylece irüben bir ay **mikdâr**

Ugraduğın bu kısım idüp bîzâr (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 17). [mikdâr,]

miknet: Kuvvet, kudret, güç.

Yok mütün u şürûha hod kudret

Sīm ü zer naqdine kanı **miknet** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 20, Mısra 14*). [*miknet,]*

mīl: Göze sürme çekmeye yarayan, kemik veya fil dışından yapılmış ince ve uzun araç.

Bād kef urur-idi gül yüzine

Mīl çekmişdi nergisüñ gözine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 24*). [*mīl,]*

mīl: Mil, uzunluk, uzaklık ölçüsü, birimi.

Seyr-i mähî vü 'umk çün deryā

Mīl güyā derün-ı kıble-nümā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 58*). [*mīl,]*

mīm: Arap alfabesinin yirmi dördüncü harfi II sevgilinin mim harfi gibi küçücük olan ağzı.

Yaralu kalbe eyledi yārī

Mīm varmış sükūta açmaz fem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 38, Mısra 21*). [*mīm,]*

mināre: Minare, ezan yeri.

Düşdi küffār eline pes Kıbrus

Çok **mināre**ye taqdılar nākūs (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 85, Mısra 30*). [*mināre*ye, -ye]

minber: Ar. Cāmi içinde genellikle mihrâbın sağ tarafında bulunan, merdivenli kürsü.

Minber üzre haṭīb edāsı faṣīḥ

Çarḥ-ı çārümde şanasın ki Mesīḥ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 57, Mısra 7*). [*minber,]*

minhat: İyilik, lütuf.

Kalmamış vaż'-ı sâbıkuñ eṣeri

Minḥati oldu miḥnete tebdīl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 9*). [*minḥati,]*

Şıḥḥate döndi bunca 'illetler

Minḥate irdi anca miḥnetler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 118, Mısra 18*). [*minḥate, -e]*

minnet: Yapılan bir iyiliğe karşı kendini borçlu sayma, gönül borcu.

Kendüye atına idüp ḥizmet

Tāze cān buldı Ḥālīk'a **minnet** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 32*). [*minnet,]*

İşleri Ḥaḳḳ'a şükr ile **minnet**

Şām u fecrūñ namāzını maḥzūn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 26*). [*minnet,]*

mīr: *Emir.Komutan.*

Beg vezīr-zāde **Mīr** Qāsım'dur

Şimdi kul olmañ aña lâzımdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 86, Mısra 21*). [*mīr,]*

Kimini katl idüp kimini esīr

Haylī feth ü gāzālar itdi o **mīr**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 88, Mısra 18*). [*mīr,]*

Mīr Qāsım ki Hersek'ün begidür

Her cihetle şecī'lerün yigidür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 35*). [*mīr,]*

Şād olup itdi **mīr** istihsān

Ol dahı karşı eyledi şükrān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 21*). [*mīr,]*

İtdiler 'özü-ile orada şenā

Mīr İshāk itdi saña du'ā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 104, Mısra 12*). [*mīr,]*

32İshāk'ün işidüp haberin

Nova'ya varup itdügi seferin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 104, Mısra 19*). [*mīr,]*

Emr-i 'ālī ile meger ol **mīr**

Şāhib-i re'y-i şāyib ü tedbīr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 105, Mısra 5*). [*mīr,]*

Bırağur 'asker içre bir endüh

Mīr yanına geldiler enbüh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 107, Mısra 10*). [*mīr,]*

Mīr kaldurdu başın itdi hıtab

Didi işbu durur kelām-ı şavāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 1*). [*mīr,]*

Mīr İshāk idince böyle cevāb

İki üç merd-i çāpūk itdi şitāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 23*). [*mīr,]*

Mīr İshāk'a viricek haberi

Zāhir oldı melāletün eşeri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 35*). [*mīr,]*

Varıcegiz karavula ol **mīr**

Dir-idi bu durur eyü tedbīr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 47*). [*mīr,]*

Āferīn böyle **mīr-i** gāzīye

Cān viren dārū-gīr gāzīye (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 39*). [*mīr-i, --i]*

Şanmañuz kim ol uç qala hālī

Şimdi bir gāzī **mīr** irüp 'ālī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 20*). [*mīr,]*

Mīr Qāsım bilüñi bükmiş iken

Bunca miñnet başuña üşmiş iken (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 7*). [*mīr,]*

Gayrı 'asker nider saña sözi kes

Mīr İshāk 'askeri saña bes (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 114, Mısra 6*). [*mīr,]*

Ḥamdülillāh zihī güzīn zamān

Mīr İshāk ola bize mihmān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 44*). [*mīr,]*

Döndi pes sancığına **Mīr** İshāk

Daḥı ‘asker ki oldı idi oṭaḳ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 15*). [*mīr,]*

Mīr İshāk emr-i şāhī ile

Furşat u nuşret-i İllāhī ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 120, Mısra 29*). [*mīr,]*

Mīr İshāk’a irdi müjde ile

Öyle müjde ki virdi şabrı yile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 122, Mısra 23*). [*mīr,]*

Emr-i şāhī irişcek ol ḥīn

Mīr İshāk’ı eyleyüp ta’yīn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 124, Mısra 2*). [*mīr,]*

Az zamān içre **Mīr** İshāk’a

Üngürüs serḥadine müştāḳa (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 124, Mısra 19*). [*mīr,]*

Mīri İshāk beg-durur Gula’nuñ

Uğramañ yanına ırāḳ ṭolanuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 132, Mısra 29*). [*mīri, -i]*

Çün Bekeş ḳurbine irişdi o **mīr**

Ceyş-i küffāra oldı anda ḥabīr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 133, Mısra 33*). [*mīr,]*

Bu yañadan çün aldı **mīr** ḥaber

Server-i gāziyān Ğazanfer-fer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 135, Mısra 1*). [*mīr,]*

Döndi gāzīler ile **Mīr** İshāk

Uyḥudan līk oldı ṭāḳat ṭāḳ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 21*). [*mīr,]*

Ḳanı mānendi **Mīr** İshāk’uñ

Begler içre güzīni āfāḳuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 53*). [*mīr,]*

Cümle **mīri** muşavvir ü naḳḳāş

Mānī olmazdı birine pādāş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 19*). [*mīri, -i]*

Ḳal‘ada bulunan şaḡīr ü kebir

Ehl-i tīmār u ger nefer ger **mīr** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 179, Mısra 10*). [*mīr,]*

Naşūḥ Paşa’ya itdi ḥaylī ta‘zīm

Ne kim **mīri** var ise ḳıldı teslīm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 192, Mısra 8*). [*mīri, -i]*

Ḳapusında murād alur herkes

‘Āḳıl olan ider o **mīre** heves (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 52, Mısra 42*). [*mīre, -e]*

Böyle **mīre** kim olmaya çāker

Ḥabbezā ol yire ki ola dāver (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 105, Mısra 33*). [*mīre, -e]*

Ba‘zı **mīri** meşāliḥiyle o dem

Südde-i devlet ü sa‘ādete hem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 26, Mısra 25*). [*mīri, -i]*

Her biri bîşe-i gâzâ şîri

Her biri mülk-i gayretüñ **mîri** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 32*). [*mîri, -i*]

mîri: Devlete ait olan, devlet malı olan, beylik,.

Her biri **mîriye** dutulmuş-ıdı

İçi taş halkına katulmuş-ıdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 171, Mısra 9*). [*mîriye, -y, -e*]

mîri: Emir, komutan; padişah, hükümdar II Sevgili.

Didi **mîriden** oturağ şadağât

Yâ selâtin zevâyidine berât (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 43*). [*mîriden, -den*]

Mîriden aña iki biñ altun

Oldı maşraf zihî kitâb-ı fûnûn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 51*). [*mîriden, -den*]

Mîriden kâğıd aldı sultânî

Yazdı Yâkûṭ ḥaṭṭına şânî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 33*). [*mîriden, -den*]

mîr-mîrân: Bey, amir, reis, baş.

Mîr-mîrân Hüseyn Paşa'nuñ

Beyne'l-aḳrân ol 'Alî-şānuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 26, Mısra 29*). [*mîr-mîrân,]*

Mîr-mîrânı luṭfa māyildür

Ḥaḳ su'āl u cevāba ḳāyildür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 52, Mısra 35*). [*mîr-mîrānı, -ı*]

Bir dilāver belürdi nā-gāhî

Mîr-mîrân idüp o güm-rāhı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 2*). [*mîr-mîrân,]*

Mîr-mîrân ki Malatesta idi

Lāf urup ḳarşu şāha böyle didi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 1*). [*mîr-mîrân,]*

Mîr-mîrânı ol diyāruñ ola

Ol vilāyet 'adālet ile ṭola (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 93, Mısra 11*). [*mîr-mîrānı, -ı*]

Niçe begler esāsına me'mūr

Mîr-mîrāna irdi hem menşūr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 128, Mısra 10*). [*mîr-mîrāna, -a*]
]

Mîr-mîrānı idi Ca'fer-nām

Şādıḳu'l-ḳavl ü hem ḳavî-İslām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 129, Mısra 1*). [*mîr-mîrānı, -ı*]

Biz mülāzım ḳuluz ḳamu ma'zûl

Mîr-mîrân du'āsına meşğûl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 145, Mısra 18*). [*mîr-mîrân,]*

Mîr-mîrân Muştafâ Paşa

Gâh ki eyler-imîş aña ‘aṭā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 61*). [*mîr-mîrân,]*

Budun’a ṭop atıldı oldu ḥaber

Mîr-mîrâna virdi ḥaylî keder (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 148, Mısra 18*). [*mîr-mîrâna, -a]*

Ḳatl olup ḥâlî ḳaldı ol uçlar

Mîr-mîrânı işiden suçlar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 149, Mısra 10*). [*mîr-mîrânı, -ı]*

Mısr’uñ olinca **mîr-mîrânı**

Didiler yûri yap o vîrânı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 151, Mısra 11*). [*mîr-mîrânı, -ı]*

Mîr-mîrânıdur o ḥod Ḥaleb’üñ

Benderi ger ‘Acem ü ger ‘Arab’uñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 183, Mısra 7*). [*mîr-mîrânıdur, -ı, -dur]*

Mîr-mîrân Zülfiḳâr’a hemân

Didi var ṭurma ilerüye bir ân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 3*). [*mîr-mîrân,]*

Mîr-mîrân olanlar ihmâli

Manşib ehlinüñ özge iğfâli (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 57*). [*mîr-mîrân,]*

Eger ṣulm eyler ise **mîr-mîrân**

Emânı virmeyüben aña bir ân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 194, Mısra 25*). [*mîr-mîrân,]*

mirrîh: Merih/Mars; bu gezegene ‘cellâd-ı felek’ de denir.

Tîğ-i merdân olıcek tercîḥ

Ġaybet itmişdi aradan **mirrîh** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 88*). [*mirrîh,]*

Oldı **Mirrîh** ḥarbe-zen Keyvân

Pâsbânı durur zihî ‘unvân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 131, Mısra 35*). [*mirrîh,]*

misâl: Ar. Benzer, gibi. Örnek.

Sızılurmuş belâ bölügi **mişâl**

Râst geldüğine virür mi mecâl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 7*). [*mişâl,]*

Söz ki ola güher **mişâlişemîn**

Yaraşur ‘ıḳd-ı nazm aña hemîn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 6, Mısra 7*). [*mişâli, -i]*

mîşe: Orman.

Dutmuş orman içini ol yağı

Degme bir **mîşenüñ** ayak bağı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 52*). [*mîşenüñ, -n, -*

ün]

misin: İkinci tekil şahıs soru eki.

Böyle seyl-āba uğrama tekrār

Murg-ı ābī **misin** ne kārūñ var (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 92*). [*misin,]*

miskîn: . Hiç bir şeye malik olmayan, fakir; aciz.

Öñi ardına uydı oldu şemîn

Kendüyi şandı divşirür **miskîn** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 68*). [*miskîn,]*

Bî-ħabermiş meger o esb-i güzîn

Uğramış ol belālara **miskîn** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 84*). [*miskîn,]*

miskîn: Âciz, zavallı; misk kokulu;.

Virüp itdi ‘ilâc o **miskîne**

İrdi şādī o ħalb-i ğamgîne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 89*). [*miskîne, -e]*

misli: Benzer, eş, denk.

Misli nâdir nazîri ola ‘adem

Vire a‘dâ-yı dîne ħaylî nedem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 128, Mısra 7*). [*misli, -i]*

Meşrebi ħüblaruñ levendâne

Misli ‘âlemde var mı bir dâne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 54*). [*misli, -i]*

Kemân-ebrû bahâdır niçe ħavvās

Oķın yire düşürmez **misli-i** Vaķķāş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 34*). [*misli-i, -i]*

Örü-durdı vü ħâline yandı

Yanmada ħiç **misli** yok şandı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 43, Mısra 18*). [*misli, -i]*

misli: Aynı, benzer, gibi. II Eş, denk.

Yok dir āb u hevāsınuñ **misli**

Ĥaķ Te‘ālā’nuñ ulu bir fażlı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 9*). [*misli,]*

Misli nâdir cihānda bî-mānend

Ṭarz u uslûb-ı ħûb ile ħursend (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 11*). [*misli,]*

mısr: Mısır ülkesi.

Mıŝr ilinde o mîr olmuşdur

Luţfına ٱalk ٱesîr olmuşdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 37*). [*mıŝr,]*

Ba‘dehû virdi **Mıŝr** eyâletini

Her cihetle idüp ri‘âyetini (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 151, Mısra 9*). [*mıŝr,]*

Ne Yemen ne Haleb ne **Mıŝr** ne Şâm

Hâşılı hep vilâyet-i İslâm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 47*). [*mıŝr,]*

Mıŝr’uñ olunca mîr-mîrânı

Didiler yûri yap o vîrânı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 151, Mısra 11*). [*mıŝr’uñ, -uñ]*

mısra‘: *Mısra, dize.*

Mıŝra‘ uñ her birisi kufl-ı cenân

Maḥrem olana feth olur her ân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 59, Mısra 7*). [*mıŝra‘uñ, -uñ]*

misli: *Aynı, benzer, gibi.*

Kim ola eyle vâcibü’t-ta‘zîm

Misli mânendi lâzîmü’t-tekrîm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 163, Mısra 20*). [*misli, -i]*

mîve-bâr: *Meyve döken, meyve saçan.*

Serv-i âzâdı dehr bâğında

Mîve-bâr ola çak çağında (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 12, Mısra 16*). [*mîve-bâr,]*

miyân-bend: *Kuşak.*

Giceyle pâsbânlar ḡaba vardı

Olup râḡat **miyân-bendin** çıkardı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 200, Mısra 30*). [*miyân-bendin, -in]*

mizâc: *Ar. Tabiat, huy.*

Çün **mizâcına** göre itdi kelâm

Nâķıŝu’l-‘aql olan o mest-i müdâm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 13*). [*mizâcına, -ı, -na]*

Kaçan istense bulunur oldu

Ol **mizâc-ile** rağbetin buldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 147, Mısra 10*). [*mizâc-ile, -ile]*

Dâḡilinde var iki nehr-i ‘azîm

İçse bulur şifâ **mizâcî** ‘alîl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 12*). [*mizâcî, -ı]*

moskov: *Moskovalı. ||. Rus, Ruslar.*

Ulusla **Moskov** u Boğdan u Eflāk

Qızılelma Macar u Deşt-i Qıpçaq (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 9*). [*moskov,]*

mu: *"Mi" soru edatı.*

Ağız açmayicek şadef yek **mū**

Lü'lü'-i şāhvārdan el yu (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 8, Mısra 19*). [*mū,]*

mu'abbir: *Rüya tabir eden.*

Mu'abbirler idüp ta'bīr hūvābum

Gidüp miḥnet feraḥ buldı [bu] cānum (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 95*).

[*mu'abbirler, -ler]*

mu'älece: *İlaç yapma, ilaç kullanma, tedavi.*

Añlamamış bunuñ **mu'älecesin**

Yazmamış kimse görmüşüz niçesin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 81*).

[*mu'älecesin, -si, -n]*

mu'allak: *(Ar.) Boşlukta duran.*

Yek **mu'allak** dönüp buz üzre feres

Şandı yatup alur buz üzre nefes (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 45*). [*mu'allak,]*

mu'allim: *Öğretmen, hoca.*

İntizāmī saña o hūb-nihād

Hem **mu'allim** olur u hem üstād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 22*). [*mu'allim,]*

mu'āmele: *Başkasına karşı olan davranış, davranış biçimi, tutum.*

Birbiri ile ter **mu'āmelede**

Karşu 'aşıkları mücādelede (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 23*). [*mu'āmelede, -de]*

Nice biz idevüz **mu'āmeleyi**

Hān Selīm ile yā mücādeleyi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 33*). [*mu'āmeleyi, -yi]*

mu‘ammā: *Çoğunlukla bir varlığın, kişinin adını bulduracak biçimde düzenlenmiş manzume.*

Çün **mu‘ammāyı** fethe kıldı şürü‘

Nām çıkardı gayra itdi rücū‘ (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 16, Mısra 31). [mu‘ammāyı, -y, -i]

mu‘ammā-küşa: *Muamma çözeni.*

Bir **mu‘ammā-küşāyı** kim buldı

Nāmını bildi tälibi oldı (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 16, Mısra 27). [mu‘ammā-küşāyı, -yı]

mu‘arrā: *Arınmış.*

Gice gündüz menāhīden müberrā

Şalāh üzre melāhīden **mu‘arrā** (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 10). [mu‘arrā,]

mu‘āşeret: *Yaşam, geçim.*

Ol gün aşhāb-ı dil **mu‘āşereti**

İrte şavm ayınuñ mübaşereti (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 87, Mısra 3). [mu‘āşereti, -i]

mu‘āyene: *Zâhir ve âşikâre olmak, görünmek. II [tas.] Allah'ın çeşitli mertebelerdeki tecellilerini görme.*

Cevşenüñ kalbi şāf āyīnedür

Andadur şüreti **mu‘āyenedür** (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 104). [mu‘āyenedür, -dür]

mu‘ayyen: *Belli, apaçık.*

Tekyenüñ hıdmetine kāyimler

Hep **mu‘ayyen** işe müdāvimler (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 56, Mısra 42). [mu‘ayyen,]

mübārek: 1. Bereketlendirilmiş. 2. Uğurlu, müteyemmem, bereketli.

Bārekāllāh zihī **mübārek** dem

Bundan özge olur mı luṭf u kerem (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 167). [mübārek,]

Eline geldi çün-kim ol **mübārek**

Didi luṭf itdi baña Hāḫ tebārek (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 194, Mısra 5). [mübārek,]

Dir çınār eyleyüp gazāmuzı yād

Merḥabā merḥabā **mübārek** bād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 36*). [*mübārek,]*

Aķ şaķalumı yirlere süreyin

Ol **mübārek** livāya yüz urayın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 132*). [*mübārek,]*

Mübārek bād a elçi gönderelüm

Yeñiden kullugumuz bildürelüm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 17*). [*mübārek,]*

mübārek-kadem: *Bir ayağı uğurlu kişi.*

Ol **mübārek-kadem** o ṭālī'î hūb

Ḳamu eylük ki var aña mensūb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 45*). [*mübārek-kadem,]*

mübāşeret: *Bir işi yapmaya girişme, hazırlanmak.*

Ol gün aşḥāb-ı dīl mu'āşeretī

İrte şavm ayınuñ **mübaşeretī** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 87, Mısra 4*). [*mübaşeretī, -i]*

müberrā: *Ayrılmış, sıyrılmış, arınmış.*

Gice gündüz menāhīden **müberrā**

Şalāḥ üzre melāhīden mu'arrā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 9*). [*müberrā,]*

mübhem: *Belirsiz, anlaşılmaz.*

Ḳomaz **mübhem** ider faşl-ı ḥuşūmet

İder ḥaḳḳā[ne] icrā-yı ḥükūmet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 51*). [*mübhem,]*

'Aḳrebüñ nīşine virür merhem

Çarḥ eṭibbāsı oturur **mübhem** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 48*). [*mübhem,]*

mübrim: *Cüret eden.*

Mecd Efendi mücidd ü muḳdimdür

Ḥaḳḳa sevḳ eylemekde **mübrimdür** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 177, Mısra 14*).

[*mübrimdür, -dür, -]*

mübtelā: *(Bir derde, bir hastalığa) tutulmuş, aşık, tutkun, düşkün.*

Mübtelā dirseñ aña āvāre

İntizāmī ḥazīn ü bī-çāre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 41*). [*mübtelā,]*

mübtelâ: Bağımlı, tutkun, düşkün.

Mübtelâ oldu bir belâya dahı

N'oldı bilmem o **mübtelâya** dahı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 38*). [*mübtelâya, -y, -a*]

İtdi bir pîr baña bu pendî

Böyle bend içre **mübtelâ** kendi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 64, Mısra 2*). [*mübtelâ,]*

mücâdele: Herhangi bir amaca erişmek, bir kuvvete karşı koyabilmek için bir kişi veya topluluğun güçlü, sürekli çabası, savaşım.

Nice biz idevüz mu'âmeleyi

Hân Selîm ile yâ **mücâdeleyi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 34*). [*mücâdeleyi, -y, -i*]

Ehl-i İslâm ile muşâlahayı

Gördi câyiz koyup **mücâdeleyi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 181, Mısra 20*). [*mücâdeleyi, -y, -i*]

Birbiri ile ter mu'âmelede

Karşu 'aşıkları **mücâdelede** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 24*). [*mücâdelede, -de*]

mücedvel: Cetvelle çizilmiş olan. II Ölçülüp biçilen.

Ol şahârîde ara ara 'uyûn

Çün resâyıl **mücedvel** ü mevzûn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 46*). [*mücedvel,]*

mücerred: Tek başına.

Eyle def'-i hevâ **mücerred** iken

Batmasun tâ ki ayağuña diken (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 137, Mısra 37*). [*mücerred,]*

mucib: Sebep olan, gerektiren.

Eyler-iseñ şevâbı **mucibdür**

Nağş iderseñ 'azâbı **mucibdür** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 163, Mısra 29*). [*mucibdür, -dür*]

Eyler-iseñ şevâbı **mucibdür**

Nağş iderseñ 'azâbı **mucibdür** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 163, Mısra 30*). [*mucibdür, -dür*]

mücid: *Ciddiyet ve gayretle çalışan, işini ciddî yapan (kimse).*

Mecd Efendi **mücid** ü muğdimdür

Hakka sevk eylemekde mübrimdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 177, Mısra 13*). [*mücid,]*

mücrim: *Cürüm işlemiş, suçlu.*

O kim **mücrim** degül yirini bekler

Anuñ dirlügi alınsun mı begler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 194, Mısra 23*). [*mücrim,]*

mücrimîn: *Günahkâr.*

Ṭā' ate ihtiyâcı yok anuñ

Luṭfı çok **mücrimîne** insānuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 52*). [*mücrimîne, -e]*

müdām: *(Ar.) Sürekli.*

Gice vü gündüz itmeyüp ārām

Kar yağar yel eser toñar şu **müdām** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 2*). [*müdām,]*

müdārā: *Hoş muamele etme.*

Şulh için başladı **müdārāta**

‘Özr-ile çäre buldı āfāta (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 154, Mısra 25*). [*müdārāta, -t -a]*

müdāvet: *(İş için) Devamlı yapma, ara vermeden, yılmadan sürekli çalışma.*

Manşıbına mülāzetmetde iken

‘Arz-ı hālî **müdāvetde** iken (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 26, Mısra 34*). [*müdāvetde, -de]*

müdāvim: *Bir işi devamlı yapan, aksatmadan, yılmadan sürekli çalışan (kimse).*

Tekyenüñ hîdmetine kāyimler

Hep mu‘ayyen işe **müdāvimler** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 56, Mısra 42*). [*müdāvimler, -ler]*

müddet: *Süre, zaman aralığı.*

Yine yārān-ile idüp ülfet

İtdi ārām bir niçe **müddet** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 84, Mısra 40*). [*müddet,]*

‘Askeri ile eylesün ‘avdet

Ol daḥı az geçmedin **müddet**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 124, Mısra 6*). [*müddet,]*

müdevven: *Ar. Bir araya toplanmış, düzenlenmiş; derli toplu.*

Çün bu ḥidmet tamāmına irdi

Bir **müdevven** kitāb idüp virdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 156, Mısra 46*). [*müdevven,]*

müdevver: *Ar. döndürülmüş, yuvarlak.*

Şekl-i cevzā **müdevver** ü mehzun

Devr-i çarḥ-ı sipihr için maḳrūn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 43*). [*müdevver,]*

müdgām: *İç içe geçmek, kaynaşmak, karışmak.*

Niçe maḥzūrı def‘ ider bir ḡam

Elemūñ zımnına feraḥ **müdgām**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 45, Mısra 18*). [*müdgām,]*

mü’evvel: *Te’vil edilmiş, yorumlanmış.*

Kiyāsetde feṣāḥatde mükemmel

Cevābın virse söz olsa **mü’evvel**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 198, Mısra 16*). [*mü’evvel,]*

mü’ezzin: *Ezan okuyan (kişi).*

Şu şalāsı **mü’ezzinūñ** fikri

Dili ucında şūfīnūñ zıkrı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 41*). [*mü’ezzinūñ, -üñ]*

Ḳoltuḡında çıkası ḥācı geçer

Hem **mü’ezzin** ü hem du‘ācı geçer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 28, Mısra 10*). [*mü’ezzin,]*

müferriḥ: *İç açıcı, ferahlatıcı, huzur verici.*

Kūh u deṣti **müferriḥ** u merḡūb

İçi maṭlūb u taşrası maḥbūb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 123, Mısra 29*). [*müferriḥ,]*

Bir **müferriḥ** ḥaber iriṣdi ḡüzīn

Virdi tās-ı sipihr ḥūb ṭanīn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 143, Mısra 27*). [*müferriḥ,]*

müflis: *İflās eden, parasız pulsuz kalmış, sermayesini kaybetmiş.*

Yāre varın viren çıkar yüz urur

Müflis ‘āṣıḳ pişer gibi kızarur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 55, Mısra 24*). [*müflis,]*

Öliceak aķribāya degdi belā

Müflisün cānını meger ki ala (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 65, Mısra 22*). [*müflisün, -ün*]

müfsid: Ara bozan, bozgunculuk yapan, fitne fesat çıkaran (kimse); bozguncu, karıştırıcı, fesatçı, fitneci.

Ola teşhîş sünnî vü mülhid

Ola temyîz muşlih u **müfsid** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 153, Mısra 24*). [*müfsid,]*

Şāh-ı bî-dîn [ü] tığî vü mülhid

Muşlih olanlara daħı **müfsid** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 154, Mısra 12*). [*müfsid,]*

Cümle edyāndan beru **müfsid**

Şîrvān hālî idi ol demde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 8*). [*müfsid,]*

müftî: Dini konularda fetva veren görevli.

Var imiş ẖvācesî vü **müftîsi** hem

Derūndan i'tikādı aña her dem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 1*). [*müftîsi, --si*]

muğber: Kırılmış, incinmiş.

Oldı āħir sözi şuña mūncer

Didi gönlüm durur ķatı **muğber** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 20, Mısra 6*). [*muğber,]*

muhabbet: Sevgi, ilgi, yakınlık.

Ġayrılardan anı idüp tercîh

Eyler-idi **muhabbetin** taşrîh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 26, Mısra 18*). [*muhabbetin, -iñ*]

Herkes itdi **muhabbetin** izhār

H̱vāb-ı ġafletden oldı şān bîdār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 73, Mısra 17*). [*muhabbetin, -iñ*]

muhafaza: Koruma, saklama.

Emr-ile varduġın **muḥāfazaya**

Az [u] çok māyil olduġını meye (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 104, Mısra 21*). [*muḥāfazaya, -y, -a*]

muhakkak: Doğru olduġu kesin olarak bilinen, doğruluġunda şüphe bulunmayan, doğru, gerçek.

Bildi āhîr **muḥaḳḳaḳ** ‘ālemde

Yār bulmaz kimesne buñ demde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 43, Mısra 31*). [*muḥaḳḳaḳ,]*

muḥāl: *Ar. Olmaz şey, imkânsız.*

Gel tazarru‘ kılop niyâz eyle

Bu **muḥāl** işden ihtirâz eyle (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 64*). [*muḥāl,]*

‘Âlim-i cümle ger muḥill ü **muḥāl**

Zerre zerre bilür her eşyâyı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 68*). [*muḥāl,]*

Muḥammed: *Hiz. Muhammed, peygamber.*

Nâm-ı merġûbı-kim **Muḥammed’dür**

Važ‘ı maḥmûd u luṭfı aḥmeddür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 85, Mısra 39*).

[*muḥammed’dür, -’dür]*

Muḥammed-nâm: *Muhammet adlı.*

Anda idi vezîr-i şâh-ı kirâm

Ulu düstür ol **Muḥammed-nâm** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 95, Mısra 8*). [*muḥammed-nâm,]*

muḥannes: *Kalleş, korkak, alçak, namert (kimse).*

Şâh nâ-bûd oldu ke’l-evvel

Ol **muḥannes** o cümleden erzeli (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 153, Mısra 30*). [*muḥannes,]*

muḥarref: *Bozulmuş, tahrif edilmiş, yaralanmış.*

Kim **muḥarref** çalındı kimi dırâz

Gice tâ irişince vaḳt-i namâz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 109*). [*muḥarref,]*

muḥâşara: *Kuşatma.*

İtdi hep cümlesi müşâvereyi

Göricek taşradan **muḥâşarayı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 179, Mısra 12*). [*muḥâşarayı, -y, -ı]*

muḥaşşal: *Hasılı, söziün kısası, sonunda.*

Muḥaşşal bu imiş her gāh fikri

Dilinden gitmez imiş şāh mekri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 53*). [*muḥaşşal,]*

Muḥaşşal aña olmuş cümle tefvîz

Anuñ emrine kim eyleye ta' rîz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 197, Mısra 19*). [*muḥaşşal,]*

Ḳamu hîlelerüm yanında muḥtel

Gerekdür baña bir 'âkıll **muḥaşşal** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 198, Mısra 14*). [*muḥaşşal,]*

muhātara: Tehlike.

İtdi gerçi huṭûr hātıradan

Ġaflet itdük velî **muḥāṭaradan** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 38*). [*muḥāṭaradan, -dan]*

müheyyā: Hazır, amade.

Bir gün olmuşdı şoḥbet-i ihvân

Ter **müheyyā** ma'îşet-i yārân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 2*). [*müheyyā,]*

muhibb: Muhabbet edici, eden, dost.

Çār yāruñ **muḥibbi** bendesiyüz

Ḳulları içre eñ figendesiyüz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 2, Mısra 7*). [*muḥibbi, -i]*

Hem ḥayır-ḥvāhı hem **muḥibbi** idi

İntizāmî'ye şefkat-ile didi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 164, Mısra 5*). [*muḥibbi, -i]*

Dîn **muḥibbi** yolında şādıkdur

Durduğı yirde yoluḳ 'āşıkdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 5*). [*muḥibbi, -i]*

muhibb: Seven, sevgi besleyen.

Muḥibbüz cümleten aşḥāb u āle

Bedel oldı edānî ḥüsn-i ḥāle (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 198, Mısra 29*). [*muḥibbüz, -üz]*

muḥill: Adalet sınırlarını bozan.

'Ālim-i cümle ger **muḥill** ü muḥāl

Zerre zerre bilür her eşyâyı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 68*). [*muḥill,]*

mühimm: 1. Ehemmiyetli. 2. Düşündüren, düşündürücü. 3. Lüzumlu, gerekli, önemli.

Uçurumdan şalarlar ol nehre

Ƙış **mühimmi** için gelür şehre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 24*). [*mühimmi, -i*]

Devletün eñ **mühimmi** kâtibdür

Ƙadrini bilür ol ki rāğıbdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 177, Mısra 11*). [*mühimmi, -i*]

mühimmāt: *Gerekli olan alet edevat.*

Olardan ‘āciz iken ehl-i hācāt

Gezerken elden ele hep **mühimmāt** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 20*).

[*mühimmāt,*]

muḥkem: *Kuvvetli, berk. Sağlam, sert.*

Ƙıraluñ idi zulmi ḥod **muḥkem**

Herkesuñ sūrı oliceḳ mātem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 81*). [*muḥkem,*]

Senden eyler ḳamu cihān ḥazeri

Saña ḳaşd oldı **muḥkem** itme direng (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 25*). [*muḥkem,*]

Zaḥmet-i şar‘ı var-imiş **muḥkem**

Yüzi döndi benefşenüñ ol-dem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 25*). [*muḥkem,*]

Bunca yıldan uşanmayup **muḥkem**

Göriceḳ ḥayrete varur ādem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 9*). [*muḥkem,*]

Böyle yārāna kim ider daḥli

Hıfz idüp **muḥkem** ihtimām idesin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 38, Mısra 35*). [*muḥkem,*]

mühmel: *İhmal edilmiş, kirli, bozuk, haram.*

Dimāğ u beyni nice_olmaya muḥtel

Cehennem düdesi vü tu‘mı **mühmel** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 54*). [*mühmel,*]

mühr: *Mühür, damga, imza,.*

İns ü cin ma‘bedi durur yek-ser

Gör Süleymān **mührini** yer yer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 57, Mısra 12*). [*mührini, -i, -n, -i*]

muhtaç: *Muhtaç, İhtiyacı olan.*

Çaḳ ḡanī olısar saña **muḥtāc**

Kimse ḥod varuñ idimez tārāc (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 76, Mısra 33*). [*muḥtāc,*]

İhtiyâcı var idi ta'mîre

'Arza **muhtâc** idi vü tedbîre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 179, Mısra 4*). [*muhtâc,]*

Çok sebebsüz garaž ider nâkes

Aña **muhtâcdur** kamu 'âlem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 39*). [*muhtâcdur, -dur]*

Hod niçe niçe efkar-ı nâsuñ

Katı **muhtâc** ehl-i iflâsuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 84*). [*muhtâc,]*

muhtâl: Aldatan, kandıran kimse.

Tâcı başına teng olup kıraluñ

Oldı baş kayusu o **muhtâlüñ** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 48*). [*muhtâlüñ, -üñ]*

Beçe hâkimdi kardaşı kıraluñ

Sû'-i fikrin görüñ o **muhtâlüñ** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 180, Mısra 4*). [*muhtâlüñ, -üñ]*

muhtaşar: İhtisar olunmuş, kısaltılmış, kısa.

Muhtaşar didüğüm müfîd olsun

Söz maḥallinde tek yirin bulsun (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 175, Mısra 1*). [*muhtaşar,]*

Muhtaşar yidi itmedi tatvîl

Kodı ihmâli eyledi ta'cîl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 95*). [*muhtaşar,]*

muhtel: Karışık, bozuk || Akli, şuûru bozulmuş.

Dimâğ u beyni nice_ olmaya **muhtel**

Cehennem düdesi vü tu'mı mühmel (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 53*). [*muhtel,]*

Komadı kimsede bir da'vî **muhtel**

Kimesnenüñ işi kalmadı mühmel (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 200, Mısra 7*). [*muhtel,]*

Kamu Leh Çeh vilâyet-i Erdel

Boğdan Eflâk cümleten **muhtel** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 22*). [*muhtel,]*

Kamu hîlelerüm yanında **muhtel**

Gerekdür baña bir 'âkıll muḥaşşal (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 198, Mısra 13*). [*muhtel,]*

muhtesib: İslâm hukûkunda bir kasaba veya şehir halkının şer'î emir ve yasaklara uymasını sağlamakta görevli olarak çarşı ve pazarı kontrol eden, ticârî dâvâlara ve bâzı amme dâvâlarına bakan belediye zâbita memuru.

Muhtesibden ne bīm ider yāhū bāk

Āhır oldı cevābı böyle anuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 36, Mısra 34*). [*muhtesibden, -den*]

mu'īn: *Yardımcı.*

Bi'z-żarūrī inüp o vādiyede

Yok durur bir **mu'īni** çäre ide (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 54*). [*mu'īni, -i*]

mu'īni: *Yardım eden, yardımcı.*

Hak **mu'īni-durur** çü mazlūmuñ

Ġam degül zulmi olsa bir şūmuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 25, Mısra 11*). [*mu'īni-durur, -dur, -ur*]

müjde: *Sevinç haberi, beşaret.*

Mīr İshāk'a irdi **müjde** ile

Öyle **müjde** ki virdi şabrı yile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 122, Mısra 23*). [*müjde,]*

Mīr İshāk'a irdi **müjde** ile

Öyle **müjde** ki virdi şabrı yile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 122, Mısra 24*). [*müjde,]*

Müjde kuddüsiyāna irdi yine

Hoş haberler cihāna irdi yine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 143, Mısra 23*). [*müjde,]*

Senden öñdın ölürse düşmānuñ

Ol haber **müjdesine** vir cānuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 65, Mısra 28*). [*müjdesine, -si, -ne*]

müjgān: *Kirpik. II Sevgilinin oka benzeyen kirpikleri.*

İle parmakla gösterür **müjgān**

Bekleyi-düşdi her yanın anı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 48*). [*müjgān,]*

Sünbüle kūy-ı yārda cārüb

Oldı **müjgānuma** meger mensüb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 54*). [*müjgānuma, -um, -a*]

Hārdan hāvlı çekdi gör **müjgān**

Yok hevādār āhdan ġayrı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 38*). [*müjgān,]*

mukaddem: *Önde olan, önden giden, değerli, üstün.*

Diyiser çarh ta'zīmen yiridür

Aña tārīh yaza hem **mukaddem** (*Tuhfetü'l-İhvân, Kıt'a 3, Mısra 10*). [*mukaddem,]*

mukaddem: *Önce, öncelikle, ilk olarak.*

Muḳaddem ol ili ki şāh alupdur

Bulup ḥālī aḳınlar kim şalupdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 43*). [*muḳaddem,]*

mukadder: *Takdir edilmiş, uygun (reva)görölmüş kader, alın yazısı.*

Ḥod ḳazā vü ḳader muḳarrerdür

Hep nişāb-ı naşīb **muḳadderdür** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 32*). [*muḳadderdür, -dür]*

Ḳadri her kişinüñ **muḳadderdür**

Nā-gehān istene pederden üzüm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 36, Mısra 28*). [*muḳadderdür, -dür]*

mukarnas: *Ar. Kubbe şeklinde olan, kubbeyi andıran.*

Ḥod **muḳarnaslu** ḳubbeler zībā

Şan cilāsını zārdur dībā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 23*). [*muḳarnaslu,-lu]*

mukarrer: *(Ar.) Kararlaştırılmış, kesin, kuşkuuz.*

Cümle pinhān ‘ayānıdur anuñ

Ḥod ḳazā vü ḳader **muḳarrerdür** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 36, Mısra 27*). [*muḳarrerdür, -dür]*

Keş-ā-keşden nice ḳurtara tīmār

Muḳarrer nāmelerden cānı bīzār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 32*). [*muḳarrer,]*

Muḳarrer bildi ol-dem rihletini

Ḳoyısar ḡayrılar devletin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 192, Mısra 3*). [*muḳarrer,]*

Ḥod ḳazā vü ḳader **muḳarrerdür**

Hep nişāb-ı naşīb muḳadderdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 31*). [*muḳarrerdür, -dür]*

Ḳalbden ḳalbe yol **muḳarrerdür**

Dilde maṭlūb ḥod muşavverdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 100, Mısra 3*). [*muḳarrerdür, -dür]*

mukdim: *İkdam etme, gayret ve devamlılıkla çalışma, işine düşkün olma.*

Gündüzin **muḳdim** ü gice bīdār

Ḳāyimü'l-leyli şāyimü'l-enhār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 160, Mısra 15*). [*muḳdim,]*

Yakın geldi çü şāh-ı kāmṛāna

O **muḳdim** gāzī ol şīr-i yegāne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 202, Mısra 26*). [*muḳdim,]*

Mecd Efendi mücidd ü **muḳdimdür**

Hakka sevk eylemekde mübrimdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 177, Mısra 13*).

[*muḳdimdür, -dür]*

mükedder: Kederli, gamlı, üzgün, mahzun.

Bu gün bu ider ol ırte muḳarrer

İkisinün daḥı ḥālī **mükedder** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 72*). [*mükedder,]*

mükellef: Çok emek verilerek hazırlanmış, gösterişli, muhteşem, şatafatlı.

Sehī-kāmet **mükellef** nīze-bāzān

Hezārān şöhet ile kıldı cevlan (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 37*). [*mükellef,]*

Haleb kim ulu bender bir şehirdür

Mükellef ḥvācelerle top-toludur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 200, Mısra 22*). [*mükellef,]*

mükemmel: Kusursuz, yetkin, şahane.

Kiyāsetde feşāḥatde **mükemmel**

Cevābın virse söz olsa mü' evvel (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 198, Mısra 15*). [*mükemmel,]*

mükerrem: Saygı değer, hürmete lâyık, yüce, aziz, muhterem.

Kim olduğın şorarsañ ol **mükerrem**

Naşūḥ Paşa durur serdār-ı a'zam (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 21*). [*mükerrem,]*

muktezā: Bir şeyin mucibi, icap ve iktizası, neticesi.

Sicn-i mü' min-durur bu dünyā çün

Muktezāsıdur olavüz maḥzūn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 25, Mısra 32*). [*muktezāsıdur, -*

sı, -dur]

mülāzemet: Tutku dercesinde bağlı olma, aşırı bağlılık.

Manşib için **mülāzemet** kapısı

El kapısı ekābirūn tapısı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 73*). [*mülāzemet,]*

Manşıbına **mülâzemetde** iken

‘Arz-ı hâli müdâvemetde iken (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 26, Mısra 33*). [*mülâzemetde, -de*]

mülâzım: Bağlılık gösteren kimse, hizmetkâr, bağlı köle.

Biz **mülâzım** kuluz kamu ma‘zûl

Mîr-mîrân du‘âsına meşgûl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 145, Mısra 17*). [*mülâzım,]*

Bu’s-Su‘ûd’uñ **mülâzımîninden**

Ol tarîkuñ katı güzîninden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 156, Mısra 7*). [*mülâzımîninden, -î, -nin, -den*]

Bir gemi buldı illâ şâhibi yok

Şâhibi yok velî **mülâzımı** çok (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 171, Mısra 12*). [*mülâzımı, -ı*]

Merd-i hîdmet-güzâruñı müşkil

Ger **mülâzım** durur u ger hûd kul (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 177, Mısra 6*). [*mülâzım,]*

Mekke vü hem Medîne hâdimidür

Niçe şeh kapısı **mülâzımıdur** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 3, Mısra 14*). [*mülâzımıdur, -ı, -dur*]

mülâzım: Teğmenlik rütbesinde olan asker.

Geldi ma‘zûl olan **mülâzımlar**

İki biñden ziyâde idi olar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 145, Mısra 13*). [*mülâzımlar, -lar*]

mülhid: Dinsizler.

Ola teşhîş sünnî vü **mülhid**

Ola temyîz muşlih u müfsid (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 153, Mısra 23*). [*mülhid,]*

Şâh-ı bî-dîn [ü] tığî vü **mülhid**

Muşlih olanlara dağı müfsid (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 154, Mısra 11*). [*mülhid,]*

Uluyı döndi gelmiş idi o seg

Haylî za‘f üzre imiş o **mülhid** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 7*). [*mülhid,]*

mülk: Ülke.

Niçesinden rehâ bulam dirseñ

Mülk ü tahtuñda ger çalam dirseñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 114, Mısra 10*). [*mülk,]*

Üngürüs **mülkinüñ** eyâletini

Şimdi merz-i Budun vilâyetini (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 1*). [*mülkinüñ, -i, -nüñ*]

Üngürüs **mülki** kaldı mihtersüz

Şanki bir keşti idi lengersüz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 67*). [*mülki, -i*]

mülk: *Mal, mülk.*

Papadan gelmiş adı bellü la'în

(....) **mülk** şâhibi ol hîn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 4*). [*mülk,]*

Mülk ü tahtum deñizde vâki' dür

Cân u dil ol ğam-ile hâşi' dür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 19*). [*mülk,]*

mûm: *Bal mumu, erimiş iç yağı, parafin, stearik asit gibi maddelerden daha çok çubuk şeklinde dondurularak yapılan ve ışığından faydalanmak için ortasına yerleştirilmiş bir fitili üst kısmından yakmak sûretiyle kullanılan basit bir aydınlatma aracı, şem'.*

Zehr ola yidügin nice o şûm

Yandı fânûs içinde niteki **mûm** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 88*). [*mûm,]*

Mûmı nâ-gâh ben söyündüreyin

Sen eve gir öninde ben durayın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 100, Mısra 33*). [*mûmı, -ı*]

Mûmı diñdirdiler bunu diyicek

Ev kapusun kapadılar katı pek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 101, Mısra 9*). [*mûmı, -ı*]

Ol oğul balına kalup mahrûm

İçi yağın eritdi niteki **mûm** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 96, Mısra 16*). [*mûm,]*

mûm: *Yumuşak.*

Artdı günden güne çü sermāye

Mûm-iken kalbi oldu taş kaya (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 40*). [*mûm-iken,]*

mü' min: *İman eden, inanan, kalp ile tasdik, dil ile ikrar eden.*

Bak Firengî kumâşî her dürlü

İtdi **mü' minleri** ğamıyla tolu (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 82*). [*mü' minleri, -ler, -i*]

Serv karşı durup kılur enîn

İde ümmet-i **mü' minîni** emîn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 30*). [*mü' minîni, -i, -n, -i*]

Mü' **mine** ak şakal rütbedür

Hakk'ıñ ihsanı ulu ni' metdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 174, Mısra 33*). [*mü' mine, -e*]

Enbiyâya irer eşedd-i belâ

Mü' minîn dağı itmez andan ibâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 25, Mısra 16*). [*mü' minîn, -in*]

mü-miyân: *Beli kıl gibi denecek kadar ince olan, çok ince belli. II güzel, sevgili.*

Kimi ağuşa **mü-miyân** almış

Kimi boynına kolların şalmış (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 19*). [*mü-miyân,]*

Cism-i bî-rûh buluşdı cânı ile

Kıl ü kâl itdi **mü-miyânı** ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 70*). [*mü-miyânı, -ı*]

mümtâz: *Seçilmiş, seçkin, imtiyazlı.*

Hâşılı begler içredür **mümtâz**

Rûz-ı heycâda ol durur ser-bâz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 33*). [*mümtâz,]*

münâfık: *İçî başka, dışı başka olan, özü sözüne uymayan, iki yüzlü, ara bozucu. II rakip.*

Fikr-i şâyib kılup me'âl itdi

Ol **münâfık** sözün hayâl itdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 65, Mısra 10*). [*münâfık,]*

Hâk-i pâyuma oğlı yâ kendü

Gele gelmezse ol **münâfık** 'adû (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 153, Mısra 10*). [*münâfık,]*

Kendü öz oğlı gibi sevmiş-idi

Hep **münâfıklar** anı bilmiş-idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 26, Mısra 14*). [*münâfıklar, -lar*]

münâfık-misâl: *Münafık gibi.*

Ötede ol 'anîd ü ol tığî

Ol **münâfık-misâl** ol yağı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 14*). [*münâfık-misâl,]*

münâsebet: *İlgi, ilişki, alâka, yakın.*

Rind-i âfâk u dehr kıallāşı

Ezelî var-idi **münāsebeti** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 37, Mısra 5*). [*münāsebeti, -i*]

Diñleyüp herkesün muşāhabetin

Gözleyüp vaż'ınuñ **münāsebetin** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 66*). [*münāsebetin,]*

Herkesün gözleyüp **münāsebetin**

Añlayup hālını muvānesetin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 73, Mısra 19*). [*münāsebetin,]*

münderic: İçeren, kapsayan, ihtiva eden.

İçinde **münderic** bu idi maẓmūn

Naşūh lālāma luṭf eyledi Bīçūn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 193, Mısra 7*). [*münderic,]*

münhaşır: Özel; has. Yalnız bir kimseye veya bir şeye mahsus olan.

Hāzrete nite hüsrev-i devrān

Münhaşır maḳdemine bu meydān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 177, Mısra 20*). [*münhaşır,]*

Būriyādur diyü ider iğmāz

Münhaşırdur haşire dir nā-sāz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 20, Mısra 22*). [*münhaşırdur, -dur]*

münhezim: Hezimete uğrayan, bozguna uğrayan.

Bulmayup andan ayruğa çāre

Münhezim oldılar çü yek-pāre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 6*). [*münhezim,]*

münkerāt: Haram işler. Şeriatın menettiği, Allah'ın yasak kıldığı şeyler.

Münkerāta te'essüf eyler-idi

Müskirāta telehhüf eyler-idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 160, Mısra 43*). [*münkerāta, -a]*

münkeşif: (Ar. inkişāf “açığa çıkmak, açılmak”tan münkeşif) Meydana, açığa çıkmış, görünür, bilinir duruma gelmiş, âşikâr.

Ehl-i 'irfān dir bu kıavl-i celî

Şey' zıddıyla **münkeşif** ezelî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 65, Mısra 8*). [*münkeşif,]*

münsed: Kapalı, tıkanmış.

Rüşvet ol kapuda igen **münsed**

Aldurivirmecik katı müşted (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 147, Mısra 13*). [*münsed,]*

munşif: Doğruluk ve adaletten ayrılmayan, dürüst.

Munşif iseñ gel eyle inşâfi

Eyle inşâf işbu vaşşâfi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 55*). [*munşif,]*

Hak bilür zerre yok burada hilâf

Buña **munşif-durur** zevi'l-inşâf (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 4*). [*munşif-durur,]*

Her gören şimdi aña **munşifdur**

Şüretâ görüp ol ki vâkıfdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 19*). [*munşifdur, -dur]*

müntakim: Öç alan, intikam alan.

Çak mezellet-pezîr itdi anı

Müntakimdür hele o yüce Ğanî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 65, Mısra 26*). [*müntakimdür, -dür]*

muntazır: Bekleyen, gözleyen.

Eyledi bizi bu araya revân

Muntazırdur saña o niçe zamân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 104, Mısra 14*). [*muntazırdur, -dur]*

müntesib: İntisab etmiş, intisab eden, giren, alâkası olan.

‘Arz olunduğda ehl-i dīvāna

Yazılır **müntesibler** ‘unvāna (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 56*). [*müntesibler, -ler]*

münzel: Gönderilmiş, indirilmiş.

Dört **münzel** kitāb yādında

Lafzan u ma‘nen öz nihādında (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 160, Mısra 13*). [*münzel,]*

murād: Maksat, meram, niyet.

‘İllet-i seyre oldı fikr ü nihād

Ehl-i tīmār olmak idi **murād** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 66, Mısra 4*). [*murād,]*

Bir bahâne idi olara **murād**

Cüz'î nesneyle oldu ulu fesād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 78, Mısra 33*). [*murād,]*

Sîm ü zerden **murāduñ** üzre virem

Ƙıyma dînüñ-çün eyle baña kerem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 15*). [*murāduñ, -uñ]*

Cüş ƙıldı dem-i şecā'ati pes

‘İd-i ƙurbân idi **murād** u heves (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 123, Mısra 6*). [*murād,]*

Ecrüñi eylemek **murādumdur**

Belki ecrüñde izdiyāumdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 143, Mısra 17*). [*murādumdur, -um, -dur]*

Oƙuyup yazmadan **murād** du‘ā

Cümlenüñ hācetin Hāƣ ide edā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 49*). [*murād,]*

Az öz vaşfin eyle gel hasbî

Bir du‘ādur **murād** hōd kesbî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 10*). [*murād,]*

Anuñla çok haşem haylî firāvān

Murādı būs-ı taht-ı Āl-i ‘Osmān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 46*). [*murādı, -ı]*

Nemüz var Āl-i ‘Osmān’a sezāvār

Murādumuz ‘ubūdiyyetdür izhār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 198, Mısra 44*).

[*murādumuz, -umuz]*

murād: *Istek, dilek, arzu.*

Kimi dirlük **murādına** gitdi

Kim şehādet ümīdine yetdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 86, Mısra 13*). [*murādına, -ı, -n, -a]*

Kendünüñ dağı hōd **murādı** idi

Bu işāret girih-küşādı idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 156, Mısra 19*). [*murādı, -ı]*

Yazan anca kütüb iden inşā

Āhırinde **murādı** hayr du‘ā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 14*). [*murādı, -ı]*

Saña n’itsün **murāda** m’irgürsün

Cān u temkīni vire mi dirsün (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 61*). [*murāda, -a]*

Naẓm u neşr ehli itdügi tek bu

Her muşannif **murādıdur** bu ƣamu (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 54*).

[*murādıdur, -ı, -dur]*

Aña gāyet cefā idi çü **murād**

İtdiler sāyirin o gün āzād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 48, Mısra 5*). [*murād,]*

Bî-ḥabersin didi **murādumdan**

Niyyet olan budur nihādumdan (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 164, Mısra 13*). [*murādumdan, -u, -m, -dan]*

murādāt: *İstekler, amaçlar.*

Ḳamunuñ işbudur **murādātı**

Hāḳ ḳabūl ide cümle ḥacātı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 205*). [*murādātı, -i]*

muraşsa' : *Mücevherlerle bezenmiş.*

İtdi iḥsān ḥil'at-i a'lā

Tīg-i zerrīn **muraşsa'** u zībā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 93, Mısra 8*). [*muraşsa',]*

Muraşsa' tīg ü altun bozdoğanı

Virüp ıslāḥ ḳıl didi cihāmı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 197, Mısra 11*). [*muraşsa',]*

mürde: *Ölü, bitkin.*

Hersek ucı-durur leb-i deryā

Mürde nāmuñı eyle var iḥyā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 86, Mısra 20*). [*mürde,]*

Mürdenüñ ḥiç ḳalmamış eşeri

Kendünüñ yine defterinde diri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 41*). [*mürdenüñ, -nüñ]*

Mürde cismini eyledi iḥyā

Daḥı bir dirlük eyledi i'tā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 62, Mısra 21*). [*mürde,]*

mürde-dil: *Cansız gönüllü(ler) II sevgilinin olmaması sebebiyle yaşam kaynağını kaybetmişler: âşıklar.*

Mürde-diller ol ideli iḥyā

Ṭañ mı çekse ḥarāreti ger aña (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 63*). [*mürde-diller, -ler]*

müretteb: *Bezenmiş, donatılmış.*

Müretteb ālet-i ḥarbi zırh-püş

Belinde terkeşi vü nāze-ber-düş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 195, Mısra 15*). [*müretteb,]*

mürtekib: *Kötülük yapan, günah işleyen (kimse).*

Ƙuru ğayretde yoƘ-durur ‘âlem

Mürtekib olsa küfre ger muhtâc (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 41*). [*mürtekib,]*

mürüvvet: *Cömertlik, ihsan, lutuf.*

Ulu devlet durur ‘afv-ı şehinşâh

Zihî şefkat **mürüvvet** bârekallâh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 201, Mısra 22*). [*mürüvvet,]*

Bula ‘ahdinde çün ‘adl izdiyâdı

Mürüvvetdür dem-â-dem i ‘tiyâdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 205, Mısra 22*).

[*mürüvvetdür, -dür]*

mürüvvetlü: *Mürüvvet sâhibi, mert, yiğit, cömert, lutufkâr, insâniyetli.*

Görinüp karşı bir Tatar atlu

Atlu ammâ katı **mürüvvetlü** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 42*). [*mürüvvetlü,]*

mūsā: *Musa Kazım, Şiilerin on iki imamından yedincisi.*

Ƙurd Emîn-zâde nâmı **Mūsā’dur**

Kibri Fir‘avn u zu‘mı tersâdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 65, Mısra 19*). [*mūsā’dur, -dur]*

muşâdere: *Bir şeye el koymak.*

Gel ki bi’z-zât idüp müşâvereyi

Añlayup bilmişem **muşâdereyi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 10*). [*muşâdereyi, -*

(y)i]

muşâfât: *Dostluk.*

İtdi a‘dâ ile müdârâtı

Düstân ile hem **muşâfâtı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 40*). [*muşâfâtı, -ı]*

muşâhabet: *Sohbet etmek, konuşmak, görüşmek.*

Kâfirüñ her zamânda takviyeti

Ƙamu meclisteki **muşâhabeti** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 179, Mısra 32*). [*muşâhabeti, -i]*

muşâhabetin: *Sohbet etme, konuşma, görüşme.*

Diñleyüp herkesüñ **muşāḥabetin**

Gözleyüp vaż' inuñ münāsebetin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 65*). [*muşāḥabetin,]*

muşālahā: *Anlaşma, uzlaşma.*

Ehl-i İslām ile **muşālahayı**

Gördi cāyız koyup mücādeleyi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 181, Mısra 19*). [*muşālahayı, -y, -ı]*

muşannif: *Kitap telif eden kimse, yazar, müellif.*

Nazm u neşr ehli itdügi tek bu

Her **muşannif** murādıdur bu kâmu (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 54*). [*muşannif,]*

müşārün-ileyh: *Adı geçen, bahsi geçen.*

Gördi ḥazḡ eyledi **müşārün-ileyh**

Luṭfinuñ sāyesi müdārün-'aleyh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 53*). [*müşārün-ileyh,]*

Üstine varuban **müşārün-ileyh**

Ol vilāyet olup müdārün-'aleyh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 29*). [*müşārün-ileyh,]*

mūsāvār: *Hz. Musa gibi II Tur Dağı'nda Allah'ın tecellisine tanık olması yönüyle.*

İstināduñ 'aşāya **Mūsāvār**

Var derūnuñda şimdi özge şerār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 41, Mısra 25*). [*mūsāvār,]*

Tūr-ı dilde zūhūr iderse şerār

Yemde bulduñ necāt **Mūsāvār** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 64, Mısra 22*). [*mūsāvār,]*

müsāvī: *Eşit, denk olmak.*

Öñinde iki ḥaşm itdükde da'vī

Ulu kiçi kâtındadır **müsāvī** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 50*). [*müsāvī,]*

muşavver: *(Ar.) Resimlenmiş.*

Yā şanem-ḥānedür nuḡuş-ile pür

Dürlü taşvīr-ile **muşavverdür** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 26*). [*muşavverdür, -dür]*

Kalbden kalbe yol muḳarrerdür

Dilde maṭlûb ḥod **muṣavverdür** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 100, Mısra 4*). [*muṣavverdür, -dür*]

muṣavvir: *Tasvir eden, şekil ve suret çizen, ressam.*

Cümle mîri **muṣavvir** ü naḳḳāş

Mānî olmazdı birine pādāş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 19*). [*muṣavvir,*]

musellah: *Ar. Feslîh edilmiş, silâhlendirilmiş, silâhlı. müsellâhan: Müsellâh olarak.*

Leşkeri ğarḳ-ı âhen idi ḳamu

Hep **müsellaḥ** güzîde ceys-i ‘adû (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 42*). [*müsellaḥ,*]

müselles: *1. üçgen 2. Hurma şarabı.*

Bâde nāmın **müselles** eyleyüben

Kimi ben ḳaynadupdurın diyüben (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 25*). [*müselles,*]

müselmân: *Müslüman.*

Oldı çok ṭāḳ-ı kāfirî-bünyād

Hey **müselmānlar** ḥarāb-ābād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 82, Mısra 16*). [*müselmānlar, -lar*]

Kimi on kimi beş **müselmāna**

Yazılup da‘vî ile merdāne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 43*). [*müselmāna, -a*]

müselsel: *Ardı ardına, birbirine bağlı, zincirleme, silsileli.*

Ter **müselsel** okurdı āb-ı revān

İntizāmî ḳılup me‘āl-i güzîn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 40, Mısra 36*). [*müselsel,*]

müsemmā: *Ar. Tesmiye edilmiş, isim verilmiş, ad konulmuş, mevsûm.*

Hem **müsemmāsı** ismi İbrāhîm

Ḥaylî üstāddan alup ta‘lîm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 11, Mısra 13*). [*müsemmāsı, -sı*]

müşevveşü'l-ahvâl: *Perişan haller.*

Bunca esbāb ‘alāyık u eşkāl

Olmasun mı **müşevveşü’l-aḥvāl** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 50*). [*müşevveşü’l-aḥvāl,]*

müsikî: İnsanın duygu ve düşüncelerinin seslerle ifade edildiği sanat, müzik. II İnsan kulağını okşayan, kulağa hoş gelen ahenkli ses veya sesler dizisi.

Neşredir neşri nazmı ḥod pervîn

Eli var **müsiķide** şad taḥsîn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 18*). [*müsiķide, -de]*

müsinn: Ar. Yaşı ilerlemiş.

Ne yire tāze varsa şadrı gözler

Müsinn olan kişiler kapu özler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 60*). [*müsinn,]*

müş‘ir: Gösterge, örmek, misal.

Her ne kim iddi‘āsı **müş‘ir** idi

Cümleye hep cevābı ḥāzır idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 49, Mısra 13*). [*müş‘ir,]*

Ġamdan āzād olur ḳul olan aña

Pendi **müş‘ir** cevābdur bu saña (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 56*). [*müş‘ir,]*

Redd-i dīvān olup ‘itāb olunur

Zecri **müş‘ir** niçe ḥitāb olunur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 163, Mısra 16*). [*müş‘ir,]*

Faḳrdan ger şikāyeti yokdur

Za‘fı **müş‘ir** ḥikāyeti çokdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 187, Mısra 32*). [*müş‘ir,]*

müşīrüm: Emir ve işâret eden.

Sen ki serdārum u vezīrūmsin

Rāy u tedbīrde **müşīrūmsin** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 4*). [*müşīrūmsin, -sin]*

müşkil: Sorun, mesele.

Nesne yok bilmediği hīç anuñ

Ḥall ider cümle **müşkilüñ** o senüñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 20*). [*müşkilüñ, -üñ]*

Ḥaḳḳı setr eylemez kelām ehli

Ḥaylī **müşkil** bulur kelām ehli (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 52*). [*müşkil,]*

Hakk'a iden teveccühi her ân

Cümle **müşkilleri** olur âsân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 150*). [*müşkilleri, -ler, -i*]

müşkil: *Halledilmesi, çözüme kavuşturulması güç iş veya mesele, zorluk, güçlük, zor.*

Ağlayuban didi ne **müşkil** hâl

Geldi âhir selâsil ü ağılâl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 80, Mısra 41*). [*müşkil,]*

Merd-i hîdmet-güzâruñı **müşkil**

Ger mülâzım durur u ger hûd kûl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 177, Mısra 5*). [*müşkil,]*

Bir emrûñ himmetüñ isminde ger ma'nî zuhûr ide

Dağâyık hâll olup feth ola-y-ıdı anca **müşkiller** (*Tuhfetü'l-İhvân, Kaside 1, Mısra 4*). [*müşkiller, -ler*]

Gele bir ehl-i hayr zû'l-ihsân

Müşkili şâyed eyleye âsân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 187, Mısra 14*). [*müşkili, -i*]

Göz göre oldu işbu **müşkil** hâl

Anı görünce düşdiler vehme (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 119*). [*müşkil,]*

müşkilât: *Zorluklar, güçlükler.*

Kamu yirlerdedür her hâle vâkıf

Anuñ-çün **müşkilâtı** oldu kâşif (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 195, Mısra 6*). [*müşkilâtı, -ı*]

müskirât: *Sarhoş edici şeyler, haram içkiler II kötü düşünceler.*

Münkerâta te'essüf eyler-idi

Müskirâta telehhüf eyler-idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 160, Mısra 44*). [*müskirâta, -a*]

muslih: *Ar. Daha iyi bir şekle veya hâle koyan, iyileştiren, düzelten.*

Ola teşhîş sünnî vü mülhid

Ola temyîz **muşlih** u müfsid (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 153, Mısra 24*). [*muşlih,]*

Dir 'âlem **muşlihi** tîğ ü kalemdür

Olaruñ terki dünyâya sitemdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 63*). [*muşlihi, -i*]

müşrikîn: *Allah'a şerik, ortak koşanlar.*

'Âkıbet vire ile virdiler

İçine **müşrikîn** girdiler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 179, Mısra 16*). [*müşrikîn,]*

muştafā: *Muştafā (özel isim).*

Nāmın anuñ şorar iseñ eger

Muştafā'dur o kīmyā-manzar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 52, Mısra 38*). [*muştafā'dur, -dur*]

muştafā-nām: *Mustafa lakaplı.*

Muştafā-nām hatt-ile ma'rûf

Her kalemde liyākati mevşûf (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 31*). [*muştafā-nām,]*

müstağnî: *İhtiyaç duymama, umursamama.*

Niçe **müstağnî** oluban mağrur

Mâl u emvâl-ile olup meşhûr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 45*). [*müstağnî,]*

müstağnî: *Ar. 1. İstiğnâ eden, muhtaç olmayan, doygun.*

Geh terakķide geh tedennide

Gâh **müstağnî** geh temennide (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 46, Mısra 10*). [*müstağnî,]*

Hep ganî vü faķiri **müstağni**

Her birisi gayûr u gönli ganî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 55*). [*müstağni,]*

müştak: *Şiddetle arzu eden, özleyen, hasretini çeken, gönülden isteyen.*

Az zamân içre Mîr İshāk'a

Üngürüs serhadine **müştaķa** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 124, Mısra 20*). [*müştaķa, -a*]

müştaķīm: *Doğru, düz; dürüst, namuslu.*

Müştaķīmüñ saķīm 'adûsı olur

'Aybına vâķıf olmaz-ise ölür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 148, Mısra 5*). [*müştaķīmüñ, -üñ*]

müşted: *Şiddetlenen.*

Rüşvet ol ķapuda igen münsed

Aldurıvmecik ķatı **müşted** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 147, Mısra 14*). [*müşted,]*

müşteħakk: *Hak etmiş, hak kazanmış, lâyük.*

Müsteḥakḳına tā vire ḥakḳın

Merd ü nā-merdūn eyleye farkın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 63*). [*müsteḥakḳına, -ı, -(n)a*]

müstemend: (Fa.) Üzgün, belaya uğramış.

Gördiler kim o derdmend ü za'îf

Ol teni **müstemend** ü cismi naḥîf (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 30*). [*müstemend,]*

müstemendâne: Hüzünlü, acıklı bir şekilde.

Añıcek ḥâtırı perîşâne

Añmasa ḥâlî **müstemendâne** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 55, Mısra 38*). [*müstemendâne,]*

müşterî: İştirâ eden, satın alan.

Müşterî kızdururdu ehl-i dükân

Şatılup her metâ' kız oldu ol ân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 49*). [*müşterî,]*

Kethudâya didi zihî bâzâr

Müşterî böyle gelse tek her bâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 8*). [*müşterî,]*

Müşterî yîni na'lini gördi

Bir şikâr añlar üstine sürdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 7*). [*müşterî,]*

mutâbık: (birbirine)uyan; uygun.

Senûñ re'yûñ benüm re'y-i rezînüm

Mutâbık re'yüñe fikr-i güzînüm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 197, Mısra 18*). [*mutâbık,]*

mu'tâd: Âdet edilmiş, alışılmış; âdet, alışılan şey.

Ayağı dahı olmadı pādāş

Āba çeşm âteşe gönül **mu'tâd** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 25*). [*mu'tâd,]*

Çıkarup komaḳ olduğınca murād

Çarḥı tolâbdur aña **mu'tâd** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 32*). [*mu'tâd,]*

mütâla'a: Etraflıca düşünme ve inceleme sonucu ortaya çıkan görüş, fikir, kanâat.

Şubḥa dek çıkarup **mutâla'a** asın

Yirine kıya vaḳt-i zâyi' asın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 15*). [*mutâla'a* asın, -sın]

mu‘tekid: *Bir şeye inanan, bağlanan kimse.*

Mu‘tekid aña hâzret-i serdâr

Nevm-i ğafletten olmağın bîdâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 177, Mısra 17*). [*mu‘tekid,]*

muṭī‘: *İtaat eden, boyun eğen.*

Emrine cümlemüz **muṭī‘** didi

Emr ü fermân ne oldısa ber-ser (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 4*). [*muṭī‘,]*

muṭlak: *Kesin olarak, kesinlikle, şüphesiz, ne olursa olsun.*

Yâ kaşın çatdı haşmı var el-hâk

Başa baş vara düşmenin **muṭlak** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 84*). [*muṭlak,]*

Fıkr idüp bildi işbudur elyak

‘Afv-ı ‘özü ide anlara **muṭlak** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 26, Mısra 20*). [*muṭlak,]*

Dest-gîri idi Hudâ **muṭlak**

İstinâdı anuñ ki ola Hudâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 74*). [*muṭlak,]*

müttehem: *Suçsuz.*

Müttehemsiz niçesine dir-idi

Böyle hâzır cevâba kâdir idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 11, Mısra 23*). [*müttehemsiz, -siz]*

müttehid: *Birlik, birliktelik.*

Şadr-ı a‘zamla **müttehid** gördi

İçdi andını [...] durdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 181, Mısra 7*). [*müttehid,]*

mütün: *Metinler.*

Yok **mütün** u şürûha hod kudret

Sîm ü zer nakdine kanı miknet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 20, Mısra 13*). [*mütün,]*

muvâfık: *Münasip, uygun.*

İttifâk idicek münâfıklar

Hîle vü hud‘ada **muvâfıklar** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 149, Mısra 34*). [*muvâfıklar, -lar]*

müvâneset: *Ahbaplık, arkadaşlık.*

Kümmel ile ide muşāḥabeti

Ehl-i ‘irfān ile **muṡāneseti**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 20*). [*muṡāneseti, -i*]

Herkesüñ gözleyüp münāsebetin

Añlayup ḥālını **muṡānesetin**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 73, Mısra 20*). [*muṡānesetin, -in*]

mūy: *Kıl, saç, saç teli.*

Mūy ger yir yir olmasa mismār

Rūz-ı ḳadrine irdi diyü zevāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 52*). [*mūy,]*

muṡāheret: *Yardım etme, arka çıkma, koruma.*

İdüp alınması mu‘āveneti

Hic ḳābil midür **muṡāhereti**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 52*). [*muṡāhereti, -i*]

mūzī: *İnciten, eziyet veren, rahat bırakmayan, zalim.*

Aña maḥşūş gayrı yirde yok ol

Ġayra uymaz o **mūzī** özge fuṡül (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 26*). [*mūzī,]*

Var-idi üç kimesne şehir içre

Eyle **mūzī** yoğ-idi dehr içre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 28, Mısra 2*). [*mūzī,]*

müzmin: *Kronik, uzun süreli.*

Müzmin oldu nüşü‘ı beyne’n-nās

Durdu yüzün çevirdi hem ḳırtās (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 187, Mısra 25*). [*müzmin,]*

muṡtar: *Bir işi yapmak zorunda olan, mecbur.*

Egri yola ‘udül iderse ger ac

İztırārī dinür aña **muṡtar**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 43*). [*muṡtar,]*

muṡtarib-ḥāl: *Istırap çeken bir vaziyet.*

Gizlü esrāra vāḳıf olmağın āb

Muṡtarib-ḥāl geh gehī şād-āb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 22*). [*muṡtarib-ḥāl,]*

muṡtarr: *Çaresiz kalmış.*

Ḥaḳ ḳabūlı du‘āsı **muṡtarruñ**

Şun‘ı yokdur ol arada ḡayruñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 103, Mısra 19*). [*muṡtarruñ, -uñ*]

nā-bedīd: Belirsiz.

Ɔoydı bir hālete felek anı

Nā-bedīd oldu ad-ile sanı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 48*). [*nā-bedīd,]*

nā-būd: Mevcut olmayan, yokluk.

‘İlme şarf için olmanın ma‘hūd

‘Ahdi nisyān eyledi **nā-būd**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 77, Mısra 16*). [*nā-būd,]*

nabz: Ar. Atar damar, hususen bilek damarı ki tabip ekseriya hastayı oradan muayeneye başlar.

Cehl ü humkuñ marīzını göre ger

Fevrī **nabzın** dutup ‘ilācın arar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 16*). [*nabzın, -ın]*

nā-çār: Far. Çaresiz.

Bu seher nolduñ ey şabā-reftār

Geçe-yazduñ buz altına **nā-çār**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 69, Mısra 26*). [*nā-çār,]*

Lālezāra dönüp o sünbülzār

Ya‘nī pür-yara her biri **nā-çār**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 80, Mısra 8*). [*nā-çār,]*

Gündüzün var mı tākāt-ı reftār

İktizā itdi oturağ **nā-çār**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 110*). [*nā-çār,]*

İntizāmī süre süre **nā-çār**

Varup itdi yine Budun’da qarār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 84, Mısra 37*). [*nā-çār,]*

Göz döyer mi bu keşrete her bār

Seni za‘f-ı başār başār **nā-çār**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 164, Mısra 10*). [*nā-çār,]*

Bakar iken bağırdı mişl-i himār

İtdi teslīm-i rūḥ o seg **nā-çār**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 28, Mısra 28*). [*nā-çār,]*

Bir yaña göz kıpar ayağūñ ala

Kendūñ elden şovut bu-dem **nā-çār**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 55*). [*nā-çār,]*

Virdi zencīre boğazın **nā-çār**

Gördi yārānı silsile-gerdān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 40, Mısra 34*). [*nā-çār,]*

nā-cins: Cinci bozuk, soysuz.

İtme **nā-cins-ile** münāsebeti

Kıl hāzer eyleme müvāneseti (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 77*). [*nā-cins-ile,]*

nā-çiz: Çok ufak, ehemmiyetsiz şey.

Zıkr ü fikri menāhīden perhīz

Hubb-ı dünyā katında hod **nā-çiz**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 3, Mısra 6*). [*nā-çiz,]*

nā-dān: Cahil, bilgisiz.

Eylügi itme degme **nā-dāna**

Yok dime cānuñ ehl-i ‘irfāna (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 87*). [*nā-dāna, -a]*

Maḥbes añlardı bilmeyen **nā-dān**

Gündüzün şāyim ü gice kāyim (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 62*). [*nā-dān,]*

nādān: Cahil, bilmez, bilgisiz (kimse).

Ehl-i ‘irfānadur bizüm sözüümüz

Hîç **nādānı** görmesün gözümüz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 8, Mısra 6*). [*nādānı, -ı]*

nādim: Nedamet duyan, pişman olan.

İztırārī bu karşıda kāyim

Būriyā ḥabsine katı **nādim**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 90*). [*nādim,]*

nādir: Az bulunur, az görülür, seyrek, ender.

Mişli **nādir** cihānda bī-mānend

Ṭarz u uslūb-ı ḥūb ile ḥursend (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 11*). [*nādir,]*

Mişli **nādir** nazīri ola ‘adem

Vire a‘dā-yı dīne ḥaylī nedem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 128, Mısra 7*). [*nādir,]*

Olmamışdur ferīd-i ‘ālemdür

Nādir iken vuḳū‘ı gel bir gör (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 44*). [*nādir,]*

nā-ehl: Bir işin ehli olmayan, o işten anlamayan.

Acı tatlu dinildügin ḳo hele

Mey yüzün ekşidürdi **nā-ehle**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 74*). [*nā-ehle, -e]*

nāfe: Misk ahusu adı verilen hayvanın göbeğinden çıkarılan güzel koku.

Miṣl-i 'aṭṭār külbe-i ḥaḍrā

Şardı kâfūra **nāfesin** ḡabrā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 67, Mısra 32*). [*nāfesin, -si, -n*]

nā-gāh: *Ansızın, birdenbire.*

Ol sipāhī irüp o dem **nā-gāh**

Ḥālden cümle oluban āgāh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 70, Mısra 1*). [*nā-gāh,]*

Oldı **nā-gāh** lücceler peydā

Oldı ḡarḳ-āb deşt-ile beydā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 11*). [*nā-gāh,]*

Bir dilāver belürdi **nā-gāhī**

Mīr-mīrān idüp o güm-rāhı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 1*). [*nā-gāhī,]*

Mīr-i mezbūr daḡı **nā-gāhī**

İstinād idüp 'avn-ı Allāh'ı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 133*). [*nā-gāhī,]*

Geldi **nā-gāh** o dem ḳarındaşı

Aña ḳardaş velī buña nāşī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 71*). [*nā-gāh,]*

İtdi **nā-gāh** o demde fikr-i daḳıḳ

Bildi dünyā şebātı yok taḥḳıḳ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 69*). [*nā-gāh,]*

İntizāmī'nüñ anası **nā-gāh**

Bu seferden o dem olup āgāh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 39*). [*nā-gāh,]*

Yegregın rūzī ḳıla yüce Ḥudā

Geldi **nā-gāh** emr-i sulṭānī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 47*). [*nā-gāh,]*

Mümü **nā-gāh** ben söyündüreyin

Sen eve gir öñinde ben durayın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 100, Mısra 33*). [*nā-gāh,]*

Didi bir yārı eyleyüp āgāh

Oldı dīvān kātibi **nā-gāh** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 20*). [*nā-gāh,]*

nā-geh: *Ansızın, apansız.*

Başını **nā-geh** itdiler pāre

Rāst farkında açdılar yāre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 22, Mısra 39*). [*nā-geh,]*

Düşdi yola İntizāmī **nā-geh**

Mihnet-i deyden olmayup āgeh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 1*). [*nā-geh,]*

Şūf pejmürde-ḥāl olup **nā-geh**

Düdmānından olmayup āgeh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 73*). [*nā-geh,]*

İtdi **nā-geh** birisi dest dirāz

Vardı tā kim üzüm ḳopara biraz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 78, Mısra 23*). [*nā-geh,]*

Zîr-i dükkân çâh imiş **nâ-geh**

Ol-dem oldı bu hâlden âgeh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 27*). [*nâ-geh,]*

Didi câyiz didi eger **nâ-geh**

‘Azlüm işidüp olsañuz âgeh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 37*). [*nâ-geh,]*

Biri **nâ-geh** ki hınca varur-idi

Hasret-i mihri beñzin alur-idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 45*). [*nâ-geh,]*

İrdi **nâ-geh** dem-i gül ü gül-nâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 40, Mısra 1*). [*nâ-geh,]*

Başına düşdi küh-ı ğam **nâ-geh**

Kimse yok İntizâmî’den âgeh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 22, Mısra 17*). [*nâ-geh,]*

Nâ-geh irdi delîl-i güm-râhân

Ya ‘nî itdi tülû‘ meh-i tâbân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 1*). [*nâ-geh,]*

İtdi **nâ-geh** tülû‘ meh-i tâbân

Çarh-ı evvelde eyledi cevân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 46, Mısra 1*). [*nâ-geh,]*

nâ-gehân: Ansızın, birdendire.

Nâ-gehân cāhilāne vāz‘ itdi

Eyle eblehlük-ile gör nitdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 37*). [*nâ-gehân,]*

Bir gün alup eline cām-ı şarāb

Bādede **nâ-gehân** belürdi hābāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 14*). [*nâ-gehân,]*

Nâ-gehân hā diyen sefih gulām

Varuban hayret uyhusına tamām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 3*). [*nâ-gehân,]*

Defter-i ‘ömri **nâ-gehân** dūrilür

Hep şehādet merātibini bulur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 148, Mısra 29*). [*nâ-gehân,]*

Nağş irer **nâ-gehân** kemāle meger

Bir dem eyler bu hālet üzre güzēr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 85, Mısra 25*). [*nâ-gehân,]*

Ol zamān İntizāmî’nūñ fikri

Nâ-gehân sevmiş-idi bir bikri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 58*). [*nâ-gehân,]*

Nâ-gehân irdi düşmene cāsūs

Çok haberler virüp didi efsūs (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 1*). [*nâ-gehân,]*

Bir gün irişdi **nâ-gehân** kâşid

Emr-i sultānī oluban vārid (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 128, Mısra 1*). [*nâ-gehân,]*

İtdiler emr **nâ-gehân** birine

Sā‘idin ala merhabā yirine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 48, Mısra 1*). [*nâ-gehân,]*

Nā-gehān geldi beg o dem şehre

Şavletin şaldı cümle-i dehre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 49, Mısra 1*). [*nā-gehān,]*

Geldi ehl-i vifāka dahı nedem

Nā-gehān geldi bir gün ol yārı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 17*). [*nā-gehān,]*

Ḳadri her kişinüñ muḳadderdür

Nā-gehān istene pederden üzüm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 36, Mısra 29*). [*nā-gehān,]*

Başdan aşmış-idi lücce-i ğam

Nā-gehān irdi geldi subaşı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 37, Mısra 3*). [*nā-gehān,]*

nā-gehānī: *Ansızın.*

Kendüyi **nā-gehānī** urdı yire

Az ḳaldı ki cānın anda vire (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 71*). [*nā-gehānī,]*

Nā-gehānī eline girdi zimām

Olmuş-iken ḳamunuñ işi tamām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 21*). [*nā-gehānī,]*

Nā-gehānī biri gelüp şundı

Oḳuyup cismi meyyite döndi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 27, Mısra 11*). [*nā-gehānī,]*

Ḳorḳarın işbu dilberān-ı güzīn

Nā-gehānī saña ideler kīn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 61, Mısra 4*). [*nā-gehānī,]*

nağme: *Ahenk, ezgi, güzel ses II inilti, ah; konuşma, söz.*

İşbu **nağmeyle** bülbulüñ sâzı

Gelmiş ağzına ğoncenüñ rāzı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 143, Mısra 29*). [*nağmeyle, -y, -le]*

Gülşenüñ bir ğarībidür bülbul

Güş ider **nağmesin** velī her gül (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 13, Mısra 4*). [*nağmesin, -sin]*

nağme-serā: *Türkü söyleyen, şarkı okuyan.*

Bu hevā ile Zühre **nağme-serā**

Tāze şavt-ile ṭoldı köhne serā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 143, Mısra 25*). [*nağme-serā,]*

nağmī: *XVII. yüzyılda yaşamış Belgradlı divan şairi.*

Nağmī dirler var idi bir şā'ir

Naẓm-ile neşrde ḳatı māhir (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 1*). [*nağmī,]*

nā-güzīr: *Zorunlu, lâzım; ister istemez.*

Lîk miḥnet-pezīrdür ḥālüm

Key katı **nā-güzīrdür** ḥālüm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 10, Mısra 10*). [*nā-güzīrdür, -dür*]

nā-hak: *1. Hakka muvafık değil, haksız. 2. Beyhude, abes.*

Saḥa **nā-hak** cefā kılmışdır

Zulm u ḥayfuḥ kamu bilünmişdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 143, Mısra 15*). [*nā-hak,]*

nā-hālef: *Far. Şeref hususunda pederinin ecdadının eserine iktifa etmeyen sefih, hayırsız evlât.*

Türkisin sen Anaṭoluḥ bī-dīn

Nā-hālef rāfiṣi vü bed-āyīn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 54*). [*nā-hālef,]*

nahīf: *Arık, çelimsiz, zayıf.*

Gördiler kim o derdmend ü za'īf

Ol teni müstemend ü cismi **nahīf** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 30*). [*nahīf,]*

nāka: *Dişi deve.*

İnen çok katır u **nāka** vü atlar

'Acem tarzı ile şüretde yek-ser (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 47*). [*nāka,]*

nā-kām: *Maksadına erişememiş; nasipsiz II zavallı.*

Oturur gördi niçe **nā-kāmı**

Yer bulmazdı jāle ser-gerdān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 40, Mısra 14*). [*nā-kāmı, -ı]*

nākaveş: *Dişi deve gibi.*

Kef saçup **nākaveş** köpürdi o şīr

Ser-hevāyī vü pāy-der-zencīr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 17*). [*nākaveş,]*

nakd: *Far. Nakit, akçe.*

Didi ol tālibe bu **naḳdi** yūri

Al götür bizi andan eyle berī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 17*). [*naḳdi, -i]*

Yok mütün u şürûha hod kudret

Sîm ü zer **nağdine** kanı miknet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 20, Mısra 14*). [*nağdine, -i, -n, -e*]

nâkes: *Alçak, soysuz, düzenbaz.*

Çok sebebsüz garaž ider **nâkes**

Aña muhtâcdur kamu 'âlem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 38*). [*nâkes,]*

nâkes: *Cimri, aşağılık olanlar.*

Añma ne vaz' itdügin **nâkes**

Âh kaldı hemân hevâdarı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 68*). [*nâkes,]*

nâkıs: *Eksiklik, kusur, noksan.*

İy oğul didi sen şabî iken

'Aklı **nâkıs** dağı gâbî iken (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 26*). [*nâkıs,]*

nağkâş: *Renkli resim ve tezyînat yapan sanatkâr, kitapları resimleyen, kap ve sayfalarını süsleyen, mîmârî eserlerin tavan ve duvarlarını, çinileri, toprak kapları vb.lerini resim ve şekillerle bezeyen süsleme ustası.*

Nâmı 'Osmân dinürdi bir **nağkâş**

Mânî olmaz-idi aña pâdaş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 35*). [*nağkâş,]*

Cümle mîri muşavvir ü **nağkâş**

Mânî olmazdı birine pâdaş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 19*). [*nağkâş,]*

nağmet: *İntikam, cezâ.*

Nî'meti **nağmet** itdi ba'zı enâm

Zâhir a'dâdan ihtirâz âsân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 33, Mısra 30*). [*nağmet,]*

Nî'meti itdi **nağmeti** taşşîl

'Akl u hûşî vedâ'a başladılar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 10*). [*nağmeti,]*

nağs: *Güzellik || nağış.*

Nağsı zer-beftüñ oluban pâ-mâl

Üstine nâr resm ider eşkâl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 75*). [*nağsı, -ı*]

Mevc **nağşın** ururdu hāreye dūd

Tā ki sevdā-yı hāmı eyleye sūd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 71*). [*nağşın, -ı, -n*]

Nağş irer nā-gehān kemāle meger

Bir dem eyler bu hālet üzre güzzer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 85, Mısra 25*). [*nağş,*]

Bāğ u rāğına reşk ider zīrā

Nağş fi'l-mā hadīsidir mecrā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 40*). [*nağş,*]

Ĥod debīreyn-i şāhideyn-i kavī

Eylemez **nağş** u zād qadr-i cevī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 88*). [*nağş,*]

Şal'am'ı ihtiyār iden kātib

Nağşını ibtidā iden gāşīb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 163, Mısra 22*). [*nağşını, -ı, -nı*]

Her biri dürlü **nağş-ile** mersūm

Her evüñ kethudāsı bir maḥdūm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 21*). [*nağş-ile, -ile*]

nākūs: Çan, kilise çanı.

Anca deyri mesācid itmişler

Niçe **nākūs** ödini şıtmışlar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 85, Mısra 20*). [*nākūs,*]

Düşdi küffār eline pes Kıbrus

Çok mināreye taqdılar **nākūs** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 85, Mısra 30*). [*nākūs,*]

na'l: Ar. I. Nal, hayvanların ayaklarına vurdukları demir.

Müşterī yiñi **na'lini** gördi

Bir şikār añlar üstine sürdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 7*). [*na'lini, -i, -n, -i*]

nālān: (Ayrılık kaynaklı) inleyen / feryat eden âşık.

Qaldı ḥavf u recāda hep yārān

Gāh şād u feraḥ gehī **nālān** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 48, Mısra 50*). [*nālān,*]

nāle: İnilti, feryat.

Sazuñ içine kim bürünmiş-idi

Ĥāme içinde **nāle** dolmuş-idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 86*). [*nāle,*]

Nireden irişür diyü **nāle**

Ağzına üşmiş-idi tebḥāle (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 15*). [*nāle,*]

nām: Ad II Şan, şöret.

Hersek ucı-durur leb-i deryā

Mürde **nāmuñi** eyle var ihyā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 86, Mısra 20*). [*nāmuñi, -u, -ñ, -ı*]

Şundı ol kimseye tolu cāmı

Didi luṭf-iledür anuñ **nāmı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 104, Mısra 30*). [*nāmı, -ı*]

Nāmına dinilür anuñ İshāk

Ol senüñ tākātuñı eyler tāk (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 21*). [*nāmına, -ı -na*]

Nāmı Durmuş burada bir meczûb

Ḥāş u ‘āmuñ katındadur mergûb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 3*). [*nāmı, -ı*]

Nāmına dinilür Timoğ bir cû

Başdan ayağın uzadup her sū (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 15*). [*nāmına, -ı, -n, -a*]

İtdi ḥarc-ı berātı hem in‘ām

Dāyimā ḥāşıl eyledi eyü **nām** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 32*). [*nām,]*

Geldi vü gitdi ḳaldı ḥoş **nāmı**

Şühedā ile ola ārāmı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 51*). [*nāmı, -ı*]

Ḥāşılı ḳondı cümle hep tertīb

Nāmı dindi Bekeş zihī tergīb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 131, Mısra 34*). [*nāmı, -ı*]

Söylenür **nāmı** niçe dillerde

Ḥaylī meşhûrdur bu illerde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 132, Mısra 31*). [*nāmı, -ı*]

Rûḥ cismüñi çün vedā‘a gider

Nāmuñi ol kitāb zinde ider (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 48*). [*nāmuñi, -uñı*]

Na‘tine her ne deñlü ta‘zīmi

Nāmına her ne deñlü tekrīmi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 163, Mısra 28*). [*nāmına, -ına*]

Nāmı ‘Osmān bir büyük ḳādī

Ola andan yüce Ḥudā rāzī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 164, Mısra 1*). [*nāmı, -ı*]

Nāmı ‘Osmān dinürdi bir naḳḳāş

Mānī olmaz-idi aña pādaş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 35*). [*nāmı, -ı*]

Nām taḥşīlidür ulu devlet

Pādişāh olana gerek ḡayret (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 11*). [*nām,]*

Kendüden şoñra ḥayr-ile ola yād

Varmaya **nāmı** ḥırmeni berbād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 14*). [*nāmı, -ı*]

Kimi atın arar kimi çadırın

Kimi **nāmıyla** çağırur nökerin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 4*). [*nāmıyla, -ı, -yla*]

Huṭbeyi kendü **nāmına** okuda

Fitnenüñ ejderin diler uyuda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 182, Mısra 33*). [*nāmına, -ına*]

Қınından çıқmaz anuñ-kim kılıcı

Şecī' **nāmı** ile da'vā kılıcı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 40*). [*nāmı, -ı*]

Bunı diyüp du'ālar oldu yer yer

Eyü **nāmı** cihān ṭoldı ser-ā-ser (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 194, Mısra 38*). [*nāmı, -ı*]

Ne lāyıkdur añıla şāh **nāmı**

Yeg andan Āl-i 'Osmān' uñ gulāmı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 61*). [*nāmı, -ı*]

Çü **nāmını** ırak yirden işitdi

Yanından eşkiyāsın hep tağıtdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 201, Mısra 3*). [*nāmını, -ı, -n, -ı*]

Ṭakılmış pīr olana köhne **nāmı**

Bu dem gör köhnelerde ihtirāmı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 35*). [*nāmı, -ı*]

Dāyimā yād olur anuñ **nāmı**

Geçe hayr-ile şubḥı vü şāmı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 37*). [*nāmı, -ı*]

Bölük ağası Veys idi aña **nām**

Yeñi devletlü eskiden ḥod-kām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 5*). [*nām,]*

Zorba **nāmında** yir yirin eşḥāş

Tiğden ol ki olmış idi ḥalās (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 81*). [*nāmında, -ı, -n, -da*]

Herkese nīk-ḥvāh u rif'at-cū

Nīk **nāmı** cihān ṭolu her sū (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 26, Mısra 8*). [*nāmı, -ı*]

Bāde **nāmın** müselles eyleyüben

Kimi ben қaynadupdurın diyüben (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 25*). [*nāmın, -ı, -n*]

Ol zamānda meger ki ol ḥaşerāt

Didi **nāmın** o ḳal'anuñ heyhāt (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 22*). [*nāmın, -ı, -n*]

Ḥilm **nāmında** çok yavuz iş ider

Ḥiṣ ḥaḳīkatden özge yok ni'met (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 33, Mısra 26*). [*nāmında, -ı, -n, -da*]

Ol Süleymân Efendi **nāmında**

Fāyîk akrânına zamânında (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 156, Mısra 9*). [*nāmında, -ı, -n, -da*]

Birisi **nām** ile Baba Ca'fer

Başdan ayağa kibr ü kîn yek-ser (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 28, Mısra 5*). [*nām,]*

Birinüñ hem Hasan idi **nāmı**

Zişt mel'ûn u dehr bed-nāmı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 30, Mısra 1*). [*nāmı, -ı*]

Nāmın anuñ sorar iseñ eger

Muştafâ'dur o kîmyâ-manzar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 52, Mısra 37*). [*nāmın, -ı+n*]

Nesnenüñ kim nifāk ola **nāmı**

Kâr idinmez anı meger 'āmî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 50, Mısra 9*). [*nāmı, -ı*]

Bir mu'ammâ-küşâyı kim buldı

Nāmını bildi t̄alibi oldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 16, Mısra 28*). [*nāmını, -ı, -n, -ı*]

nā-mā'dūd: Sayısız, hesapsız.

Ol habīb-i İlāh'a **nā-mā'dūd**

Ola dāyim tahıyyet-ile dūrūd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 2, Mısra 1*). [*nā-mā'dūd,]*

nā-ma'kūl: Uygunsuz; akla uygun olmayan.

Ma'rifet ehline muķārın ol

Bile ma'kūl ne yā **nā-ma'kūl** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 143, Mısra 20*). [*nā-ma'kūl,]*

namāz: Far. Beş vakitte icrası müminîne farz olan kıyâm ve kuûd ve rükû ve sücut ile tesbihten ibaret olan ibadet, salât.

İşleri Hakk'a şükr ile minnet

Şām u fecrūñ **namāzını** maḥzūn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 27*). [*namāzını, -ı, -n, -ı*]

Bir **namāzı** kazāya kımaz-ıdı

'İşden daḥı ḥālî olmaz-ıdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 105, Mısra 25*). [*namāzı, -ı*]

Kol kavuşmak **namāzda** olsun

Örü-durmak niyāzda olsun (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 71*). [*namāzda, -da, -*]

Şıdk-ıla kıılınan **namāz** ḥaķı

Ehl-i derd itdügi niyāz ḥaķı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 7*). [*namāz,]*

Maḥbesi gel ziyāret it sözi kes

İş ü güç hep **namāz** u zıkr-i Ḥudā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 17*). [*namāz,]*

nāme: *Mektup.*

Dü-zebān ḥāme vü dü-rū **nāme**

Ḥāşa kim düşe ḥāşdan ‘āma (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 127*). [*nāme,]*

Şafḥa-i verd-i sürḥ şanma odur

Ḳanlu yaş-ile **nāme** yazıludur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 96, Mısra 6*). [*nāme,]*

Nāme yaz pādīşāha eyle niyāz

Yana yakıla eyle sūz u güdāz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 114, Mısra 11*). [*nāme,]*

Maşlahatdur didi yazuñ **nāme**

Her sözine be-ser didi ḥāme (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 114, Mısra 23*). [*nāme,]*

Nāmede ‘özri cürmine ğālib

Boynı bağlu ḳul olmağa ṭālib (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 114, Mısra 27*). [*nāmede, -de]*

Nāmede ‘özri cürmine ğālib

Pādīşāha ḳul olmağa ṭālib (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 181, Mısra 33*). [*nāmede, -de]*

Şehinşāh-ı cihāna **nāme** maḥtūm

Ḳamu ta‘zīm ü tekrīm ile mersūm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 5*). [*nāme,]*

Anı ta‘yīn idüp serdāra **nāme**

Ne didilerse taşvīr itdi ḥāme (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 3*). [*nāme,]*

İki yüzlülük eyledi **nāme**

Ṭa‘ne taşın urur idi herkes (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 66*). [*nāme,]*

Gerçi ber-ser sözüme dir ḥāme

Rū-be-rū ḥālüm añladur **nāme** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 10, Mısra 8*). [*nāme,]*

Keş-ā-keşden nice ḳurtara tīmār

Muḳarrer **nāmelerden** cānı bīzār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 32*). [*nāmelerden, -ler, -den]*

nāme: *Başsağlığı mektubu.*

Gördüğüñ şanma ğonca-i zanbaḳ

Ta‘ziye-nāme yazılı el-ḥaḳ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 96, Mısra 8*). [*ta‘ziye-nāme, -ta‘ziye-]*

nā-merd: *İnsanlıktan nasibini almamış, mert olmayan.*

Didi gel gâfil olma hey **nā-merd**

İkiñüz dağı şimdi aldı bu berd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 70, Mısra 9*). [*nā-merd,]*

Müsteḥakkına tā vire ḥakkın

Merd ü **nā-merdüñ** eyleye farkın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 64*). [*nā-merdüñ, -üñ]*

Çün terāzū kırıla maḥşerde

Hep ḥesāb ola merd **nā-merde** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 34*). [*nā-merde, -e]*

nām: *Ad II Şan, şöret.*

Ḳurd Emīn-zāde **nāmı** Mūsā'dur

Kibri Fir'avn u zu'mı tersādur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 65, Mısra 19*). [*nāmı, -ı]*

Aldı bunca diyārumuz ḍarbı

Nāmı pür kıldı şark-ile ġarbı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 40*). [*nāmı, -ı]*

nām-idi: *İsim; şan, şöret.*

Birine dağı olmuş Aḥmed ism

Aña ol **nām-idi** katı ulu iṣm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 29, Mısra 2*). [*nām-idi,]*

nāmūs: *Ar, edep, haya.*

Baña 'āk oldı dīnden çıkdı

Şıdı **nāmūsı** ḥatırım yıkdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 181, Mısra 14*). [*nāmūsı, -ı]*

nā-puhte: *Acemi, tecrübesiz, toy.*

Cümle da'vā neticesi sūhte

Ḥām olanuñ kelāmı **nā-puhte** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 49, Mısra 24*). [*nā-puhte,]*

nār: *Ateş, od:.*

Naḳşı zer-beftüñ oluban pā-māl

Üstine **nār** resm ider eşkāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 76*). [*nār,]*

Gördi hep **nār** başına üşdi

Ḳurtarımayicek bile düşdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 5*). [*nār,]*

Ḳoydı şu çoğınuñ ocağına **nār**

Bād başına toprak itdi nişār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 43*). [*nār,]*

Ƙıţ‘a-i nārdur sefer dirler

Nār bir ƙıţ‘adur velī zi-sefer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 104*). [*nār,]*

Her dükân ejdehâ-yı âteş-dem

Nārdan dem urur-idi ol-dem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 58*). [*nārdan, -dan]*

Çünkü şoyundı **nār** ğavġası

Cümle iz‘ân olındı fehvâsı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 11*). [*nār,]*

Nārdan ey ħalīl çün aşdı

Çüb-ı dest ile cüz‘ī küġ eşdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 13*). [*nārdan, -dan]*

Şimdi **nār-ı** ħamiyyet-i yārān

Ĥırmen-i şabrum eyledi sūzān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 20, Mısra 9*). [*nār-ı, --ı]*

Gülsitān olsa tañ midur aña **nār**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 82*). [*nār,]*

na‘ra: Yüksek sesle bağırma.

Na‘rasından gehī cihān lerzān

Geh sükūnetdedür çü küh-ı girān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 131, Mısra 23*). [*na‘rasından, -sı, -dan]*

nārven: Yüksek boyuyla bilinen karaağaç.

Ġāzīler geldüğünü çün gördi

Nārven karşıda örü-durdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 38*). [*nārven,]*

nās: İnsan, beniâdem, halk.

Nās-ile raġbeti libās bulur

Şimdi en-nāsu bi‘l-libās olur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 7, Mısra 9*). [*nās-ile, --ile]*

Varmadın şer‘e gitmemüz ħabse

Zulm-i fāĥiş gelür kamu **nāsa**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 45, Mısra 16*). [*nāsa, -a]*

nā-sāz: Edepsiz. II Rakip.

Degme **nā-sāz** hem-demin çü görür

Barmaġına neyüñ kāmış yürüdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 23*). [*nā-sāz,]*

Būriyādur diyü ider iġmāz

Münĥaşırdur ĥaşire dir **nā-sāz**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 20, Mısra 22*). [*nā-sāz,]*

nāser: Ayarı bozuk para.

Ğurşa tapar mı ‘abd-ı ‘Osmānī

Nāseredür nuḳūd-ı ‘iṣyānı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 24*). [*nāseredür, -dür*]

nā-sezā: *Layık olmayan, yakışık almayan, yersiz.*

Öykesin her kişi geçürse bize

Nā-sezā sözlerin kaçursa bize (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 25, Mısra 24*). [*nā-sezā,]*

Mā-mezā geldügince hâtırına

Ğuşsa çekmekde **nā-sezālarına** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 160, Mısra 42*). [*nā-sezālarına, -lar, -ı, -(n)a]*

nāṣī: *Yabancı. II Rakip.*

Geldi nā-gāh o dem karındaşı

Aña kardaş velī buña **nāṣī** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 72*). [*nāṣī,]*

naṣīb: *Ar. kismete düşen şey, pay, hisse.*

Hak **naṣīb**in virür-idi elbet

Yazunuñ buldı nef‘ini kat kat (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 19*). [*naṣīb, -iñ]*

Kime ola müyesser işbu devlet

Naṣībi kimüñ ola işbu ‘izzet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 190, Mısra 6*). [*naṣīb, -i]*

nasihāt: *Öğüt, tavsiye.*

Manşiba t̄alib olma geç andan

İster-iseñ **naṣīḥati** benden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 70*). [*naṣīḥati, -i]*

na‘t: *Bir şeyi methederek anlatma, vasıflandırma.*

Na‘tine her ne deñlü ta‘zīmi

Nāmına her ne deñlü tekrīmi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 163, Mısra 27*). [*na‘tine, -in, -e]*

navlu: *Gemilere mal yükleyen, gemilerde mal istifleyen esnaf.*

Ben sefine levāzımına kefīl

Navlunun soñra tek kıluñ taḥṣīl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 171, Mısra 20*). [*navlunun, -nın]*

nāy: *Kamıştan yapılmış bir arşın uzunluğunda nefesli çalgı II gönül.*

Hoş şadā-y-ile baksaña **nāya**

Leb-be-leb oldu her şeker-ḥāya (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 13, Mısra 5*). [*nāya, -a*]

nā-yāb: *Bulunmaz.*

Key fūrūmānde idi aḥvālūñ

Oldı **nā-yāb** milket ü māluñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 10*). [*nā-yāb,]*

Ḥod terāzū-pezīr olan esbāb

Kef şaçar şāhibin görüp **nā-yāb** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 68*). [*nā-yāb,]*

nāyveş: *Ney gibi, ney misali.*

Nāyveş dil yine hevāya düşer

Beñzi āḥir çü berg-i sāza döner (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 11, Mısra 5*). [*nāyveş,]*

nāz: *İşve, cilve.*

Billerin бүkdi kayıkuñ ḥarcı

Nāzi kayıkçınuñ ulu şancı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 202*). [*nāzi, -ı*]

nazar: *Bakış, görüş, görüş açısı.*

Tihutin şehrden ider güzeri

Şehre Ḥaḫ şu ile imiş **naẓarı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 2*). [*naẓarı, -ı*]

Başiret ehlidür evvel **naẓarda**

Bu luṭfi kılmış aña Ḥaḫ kaderde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 61*). [*naẓarda, -da*]

Ḳalmasun hīç birisinūñ eṣeri

Sañadur ehl-i ḡayretūñ **naẓarı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 110*). [*naẓarı, -ı*]

Ser-güzeştūñde vardır anca **naẓar**

Zīre çekdüñ hezār ḥavf u ḥaṭar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 6, Mısra 11*). [*naẓar,]*

nāzenīn: *Narin.*

Nāzenīn ‘ömr kanı kanda şebāb

Ger su’āl olunursa ḥāl ḥarāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 49*). [*nāzenīn,]*

nāzır: *Benzer, eş.*

Mişli nâdir **naẓîri** ola ‘adem

Vire a‘dâ-yı dîne haylî nedem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 128, Mısra 7*). [*naẓîri, -i*]

Bu eḳālîm-i seb‘a seyrin iden

Heft peyker **naẓîri** fikrin iden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 38*). [*naẓîri, -i*]

naẓır: *Bağlı.*

Mürde-şü bir işârete **naẓır**

Ḳol şıgāmı şü koyıcı ḥâzır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 39*). [*naẓır,]*

İntizâmî orada ḥâzır idi

Bunlaruñ sözlerine **naẓır** idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 147, Mısra 2*). [*naẓır,]*

naẓır: *Yönü bir yere doğru dönük olan; bir işin yönetimine memur olan kimse.*

Ḳod Muḥammed Beg ol ki **naẓırdur**

Ḳaylî luṭfı bu şehre şâdırdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 73*). [*naẓırdur, -dur*]

Her biri bir nişâna **naẓırdur**

Her biri bir kemîne ḥâzırdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 131, Mısra 15*). [*naẓırdur, -dur*]

Bulışur **naẓır** ile bir nevbet

Ḳaylî luṭf eyler ‘izzeti ḳat ḳat (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 26, Mısra 35*). [*naẓır,]*

Gerçek erdür o ser-ḥade **naẓır**

Ehl-i İslâm’a himmeti ḥâzır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 56, Mısra 43*). [*naẓır,]*

nazm: *Şiir, nazım.*

Her ki **naẓmıyla** ilerü geldi

Pîş ü pes baḥr-ı ta‘na çok ṭaldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 8, Mısra 23*). [*naẓmıyla, -ı, -y, -la*]

Dile hâtifden irdi bir âvâz

Ya‘nî bu **naẓmı** eyledi âğâz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 97, Mısra 10*). [*naẓmı, -ı*]

Bülbül itdi bu **naẓmı** çün tekrâr

Uyḥudan açdı gözlerin ezhâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 79*). [*naẓmı, -ı*]

Neşredir neşri **naẓmı** ḥod pervîn

Eli var müsikîde şad taḥsîn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 17*). [*naẓmı, -ı*]

Nağmî dirler var idi bir şâ‘ir

Naẓm-ile neşrde ḳatı mâhir (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 2*). [*naẓm-ile, --ile*]

nāzūkāne: *Incelikle, zarif olarak nazik bir tarzda.*

Herkese kendü boğazı bir yük

Yüki ço **nāzūkāne** ol çāpük (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 66*). [*nāzūkāne,]*

ne: *Nasıl.*

Sāhil-i nehr ile aķup gitdi

Gör **ne** hāle şataşdı gör n'itdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 21, Mısra 32*). [*ne,]*

Kendüyi yire urdı ol cāda

Vāh **ne** kurtuldı kutlu seccāde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 94*). [*ne,]*

Añma **ne** vaż' itdügin nākes

Āh ǵaldı hemān hevādārı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 68*). [*ne,]*

Ağlayuban didi **ne** müşkil hāl

Geldi āhir selāsil ü aǵlāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 80, Mısra 41*). [*ne,]*

Rehn añıcek didi ne söylersin

Ne emānet hıyānet eylersin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 58*). [*ne,]*

Ne 'alıl ol güzīde-i tekrīm

Rūh-ı pākini eylemiş teslīm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 96, Mısra 21*). [*ne,]*

Bu düşiş nice olduǵı zāhir

Gör **ne** luţf itdi ol yüce Qādir (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 140, Mısra 10*). [*ne,]*

Varıcek uçurum nihāyetine

'Acabā tıfluñ anda hāleti **ne** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 140, Mısra 12*). [*ne,]*

Ne revādur bu yirde sen ǵalasın

Ya'nī baħr-ı ferāgata ǵalasın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 143, Mısra 7*). [*ne,]*

Ne kitāb ol ki haţtı zer-endūd

İşidüp anı ölmesün mi hasūd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 49*). [*ne,]*

Varıcek ǵamusı ziyāretine

İntizāmī'ye gör 'ibāreti **ne** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 10*). [*ne,]*

Hātif-i ǵaybdan irişdi nidā

Ne nidā bir 'acīb özge şadā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 174, Mısra 6*). [*ne,]*

Pīr-i rūşen-zamīr ü hoş-tedbīr

Ne dil-ile anı idem ta'bīr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 24*). [*ne,]*

İpek 'ahdinde reng-āmīz re'yüm

Birisi bilmedi ālüm **ne** hālüm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 198, Mısra 10*). [*ne,]*

İçer ter buse-kārī tolular her kâmet-i tûbā

Ne şîrîn berg ü bār olur viren böyle şemer meclis (*Tuhfetü'l-İhvân, Müfret 2, Mısra 14*).

[ne,]

Düşdi arayı-gitdi ol yârı

Başda bilmez **ne** yazunuñ varı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 21, Mısra 28*). [ne,]

Eyledi kendü hâlini te'hîr

Tâ ki göre **ne** gösterür taqdîr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 26, Mısra 22*). [ne,]

Kâmilüñ bak kemâline sözine

Câhilüñ hod kelâmı **ne** sözi **ne** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 70*). [ne,]

Kâmilüñ bak kemâline sözine

Câhilüñ hod kelâmı **ne** sözi **ne** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 70*). [ne,]

Ṭañlayalum bu hâl-i şem'î **nedür**

Hem yanar oda hem mekânı şudur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 43, Mısra 15*). [nedür, -dür]

ne: *T. Öyle bir.*

Her kime kim vezâret ola 'atâ

Re'yi şâyib **ne** ân ki ide haṭâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 95, Mısra 14*). [ne,]

ne: *Ne.*

Gonca boğazını ele virmiş

Sûsenüñ **ne** dili var ide niyâz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 40, Mısra 19*). [ne,]

Tîre-dilsin **ne** hâṭıruñ vardur

Böyle vüs'atde tarlıguñ vardur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 42, Mısra 15*). [ne,]

Atalardan birisi gör **ne** dimiş

Gerçi kim her geçen belürmez imiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 70, Mısra 35*). [ne,]

Gör **ne** rif'at durur kıyâs eyle

Şükr-i Yezdân idüp sipâs eyle (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 72, Mısra 17*). [ne,]

Geldi andan **ne** geldise başa

Ṭañ mıdur baḥr-ı eşk eger ṭaşa (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 73, Mısra 29*). [ne,]

Cüz'î rüşvet virildi def'î aña

Ṭoğru yol varanuñ **ne** nef'î aña (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 14*). [ne,]

Nesne yok didi bunda hîç meşelâ

Böyle kıru şudâ' bize **ne** belâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 32*). [ne,]

Rehn añıcek didi **ne** söylersin

Ne emānet hıyānet eylersin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 57*). [ne,]

Ne kürek kaldı ne dümen ol ān

Bāl u per aşdı murğ-ı bī-dermān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 47*). [ne,]

Ne kürek kaldı **ne** dümen ol ān

Bāl u per aşdı murğ-ı bī-dermān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 47*). [ne,]

Böyle seyl-āba uğrama tekrār

Murğ-ı ābī misin **ne** kārūñ var (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 92*). [ne,]

Bunca keştīler aldı toptolı māl

Ne deñiz aña tayanur ne cibāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 44*). [ne,]

Bunca keştīler aldı toptolı māl

Ne deñiz aña tayanur **ne** cibāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 44*). [ne,]

Dojd çün-kim işitdi bu lafı

Lāf **ne** cümle kızb idi şāfī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 32*). [ne,]

Sūsenūñ **ne** dili var ide ‘ayān

Sünbülūñ kaç başı var anda beyān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 94, Mısra 7*). [ne,]

Dir-idüm n’oldı saña havfuñ **ne**

Seni kim incidür yā hayfuñ **ne** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 29*). [ne,]

Dir-idüm n’oldı saña havfuñ **ne**

Seni kim incidür yā hayfuñ **ne** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 30*). [ne,]

Ne murād idinürse vir mālūñ

Tā ki āsūde-ḥāl ola ḥālūñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 114, Mısra 17*). [ne,]

Ne seḳāmet idügi añlanmaz

Her gören irteye ḳalur şanmaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 37*). [ne,]

Kötürüm bir ışıḳ velāyeti **ne**

Remz ü imāsi **ne** ‘alāmeti **ne** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 16*). [ne,]

Kötürüm bir ışıḳ velāyeti **ne**

Remz ü imāsi **ne** ‘alāmeti **ne** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 16*). [ne,]

Neyki serḥoş ışıḳ **ne** söyleyiser

Remzi **ne** bilür ü **ne** vire ḥaber (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 21*). [ne,]

Neyki serḥoş ışıḳ **ne** söyleyiser

Remzi **ne** bilür ü **ne** vire ḥaber (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 22*). [ne,]

Neyki serḥoş ışıḳ **ne** söyleyiser

Remzi **ne** bilür ü **ne** vire ḥaber (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 22*). [ne,]

Varup ‘özü-ile düşdi ayağına
 Būsegāh oldı baş **ne** ayağı **ne** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 46*). [ne,]
 Varup ‘özü-ile düşdi ayağına
 Būsegāh oldı baş **ne** ayağı **ne** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 46*). [ne,]
 Dile **ne** geldi mest olup didiler
 Otururken çok ‘askeri şıdılar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 132, Mısra 39*). [ne,]
 Atlar köpürüp çü nāka-i mest
 Hāyil olmadı **ne** cibāl ü **ne** deşt (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 10*). [ne,]
 Atlar köpürüp çü nāka-i mest
 Hāyil olmadı **ne** cibāl ü **ne** deşt (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 10*). [ne,]
 At meḥāfe ile yıkılı düşdi
 Gör **ne** özge elem başa üşdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 140, Mısra 4*). [ne,]
 Bunca dünyāya **ne** ta‘alluḡdur
 Yāḥod ehline **ne** temalluḡdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 13*). [ne,]
 Bunca dünyāya **ne** ta‘alluḡdur
 Yāḥod ehline **ne** temalluḡdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 14*). [ne,]
 Ehl-i dünyā ile maṣāfuñ **ne**
 Bunca lāfuñ nedür güzāfuñ **ne** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 15*). [ne,]
 Ehl-i dünyā ile maṣāfuñ **ne**
 Bunca lāfuñ nedür güzāfuñ **ne** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 16*). [ne,]
 Bu ferāḡat nedür sefāhet **ne**
 Bu şikāyet nedür ḥikāyet **ne** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 143, Mısra 11*). [ne,]
 Bu ferāḡat nedür sefāhet **ne**
 Bu şikāyet nedür ḥikāyet **ne** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 143, Mısra 12*). [ne,]
 Ma‘rifet ehline muḡarın ol
 Bile ma‘ḡl **ne** yā nā-ma‘ḡl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 143, Mısra 20*). [ne,]
 Bezmine meyli yok şaḡallularuñ
Ne faḡīruñ ne adı bellüleruñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 22*). [ne,]
 Bezmine meyli yok şaḡallularuñ
Ne faḡīruñ **ne** adı bellüleruñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 22*). [ne,]
 Kendü ḥālinde vü şafāsında
Ne faḡīr ü ne aḡniyāsında (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 30*). [ne,]
 Kendü ḥālinde vü şafāsında
Ne faḡīr ü **ne** aḡniyāsında (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 30*). [ne,]

İstikāmet **ne** oldısa oldı

Aña göre ri'āyetin buldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 147, Mısra 15*). [ne,]

Ne dilerseñ kabûl-ı hâzretdür

Olma ğâfil bu ulu fırsatdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 31*). [ne,]

Didi iy nefis-i şüm-ı dūn-ṭālī'

Hakk-ı zimmide **ne** didi şārī' (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 16*). [ne,]

Şāhibine **ne** kala hīç dimez

Yine қor kendünüñ adını yimez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 37*). [ne,]

Mümkün oldukça vardı meclisine

Ġayrınıñ va'zı **ne** yā meclisi **ne** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 160, Mısra 46*). [ne,]

Mümkün oldukça vardı meclisine

Ġayrınıñ va'zı **ne** yā meclisi **ne** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 160, Mısra 46*). [ne,]

Ne kanā'at ki kenz-i lā-yefnā

Şāh olur vāşıl olsa aña gedā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 161, Mısra 17*). [ne,]

Bir gün ehlümle **ne** yiyem dimesi

İrte hārcına hīç ğam yimesi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 13*). [ne,]

Hüsn-i hāline ruḥları şāhid

Ne kelām eylese sözi vārid (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 12*). [ne,]

Ne re'īsi ne ḥod kürekçisi var

Gemi yataқта cümleden bīzār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 171, Mısra 13*). [ne,]

Ne re'īsi **ne** ḥod kürekçisi var

Gemi yataқта cümleden bīzār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 171, Mısra 13*). [ne,]

Gör menāşīb ecānib-ile tolu

Ne kiçi bellü oldı ne ḥod ulu (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 174, Mısra 14*). [ne,]

Gör menāşīb ecānib-ile tolu

Ne kiçi bellü oldı **ne** ḥod ulu (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 174, Mısra 14*). [ne,]

Қanda fermān olur ise giderüz

Ne kızılbaş kıoyavüz ne anı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 39*). [ne,]

Қanda fermān olur ise giderüz

Ne kızılbaş kıoyavüz **ne** anı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 39*). [ne,]

İderler ḥaml devrine sipihrüñ

Olar muḥtell ola şuçı **ne** 'aşruñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 18*). [ne,]

Anı ta'yīn idüp serdāra nāme

Ne didilerse taşvīr itdi ḥāme (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 4*). [ne,]

Şorulsa **ne** derûn-ı nâme maẓmûn

‘Ubûdiyyet-ile rik̄katle meşhûn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 7*). [ne,]

Ne yire geldi halk itdi du‘âyı

Ne yirden geçdi kıldılar şenâyı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 202, Mısra 7*). [ne,]

Ne yire geldi halk itdi du‘âyı

Ne yirden geçdi kıldılar şenâyı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 202, Mısra 8*). [ne,]

Nevbet irdi biz anı götürrevüz

Neyse maķşad ol araya sürevüz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 42*). [neyse, -y, -se]

ne: *Hangi.*

Her hüner ehli neyle gelmiş ise

Pîşesinde **ne** fenni kılmış ise (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 14*). [ne,]

Ne yire tâze varsa şadrı gözler

Müsinn olan kişiler kapu özler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 59*). [ne,]

ne: *Ne kadar, çok.*

Muhtesibden **ne** bîm ider yâhû bâk

Âhîr oldı cevâbı böyle anuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 36, Mısra 34*). [ne,]

Gör **ne** kâr itdi gerdiş-i devrân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 36, Mısra 42*). [ne,]

İşbu dünyâ için **ne** ğam yirsin

Lâ-büd encâmına irem dirsın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 7*). [ne,]

ne: *Bağlama unsuru.*

Ne Yemen ne Haleb ne Mısr ne Şâm

Hâşılı hep vilâyet-i İslâm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 47*). [ne,]

Ne Yemen **ne** Haleb **ne** Mısr **ne** Şâm

Hâşılı hep vilâyet-i İslâm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 47*). [ne,]

Olar kim velvele şaldı cihâna

Ne bilür zâbiṭi **ne** âsitâne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 78*). [ne,]

Ne devletdür ne ‘izzetdür ne rağbet

O dervîşâne vaẓ‘ u ‘âlî rütbet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 87*). [ne,]

Ne devletdür **ne** ‘izzetdür **ne** rağbet

O dervîşâne vaẓ‘ u ‘âlî rütbet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 87*). [ne,]

Ne devletdür **ne** 'izzetdür **ne** rağbet

O dervîşâne vaż' u 'ālî rütbet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 87*). [*ne,]*

Ne gördi ne işitdi kıldı iş'ār

Ḥudā'ya eyledi şükrini tekrār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 5*). [*ne,]*

Ne Yemen **ne** Haleb **ne** Mısr **ne** Şām

Hāşılı hep vilāyet-i İslām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 47*). [*ne,]*

Ne Yemen **ne** Haleb **ne** Mısr **ne** Şām

Hāşılı hep vilāyet-i İslām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 47*). [*ne,]*

Ne gördi **ne** işitdi kıldı iş'ār

Ḥudā'ya eyledi şükrini tekrār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 5*). [*ne,]*

ne: "Hangi şey?" anlamında soru zamiri.

Bellü hālün **neye** olur müncer

Kimse yanuñda dursa ger bir ān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 44*). [*neye, -y, -e]*

Gideli bir yıla qarīb olmış

Neyse maḳşūdı cümleten bulmış (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 26, Mısra 28*). [*neyse, -y, -se]*

ne: "Neden, hangi sebepten?" anlamında soru zarfı.

Olmuş-iken bana o deñlü sitem

Neden olsun cihāna böyle 'alem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 42*). [*neden, -den]*

ne: "Ne " soru sıfatı.

İşbu ālemde eñ kem āfet **ne**

Cāna te'sīr ider nedāmet **ne** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 21*). [*ne,]*

İşbu ālemde eñ kem āfet **ne**

Cāna te'sīr ider nedāmet **ne** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 22*). [*ne,]*

Kāfirün cūdı **ne** yā kendüsi **ne**

Kūfri gālib o cūd anuñ nesine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 79*). [*ne,]*

Kāfirün cūdı **ne** yā kendüsi **ne**

Kūfri gālib o cūd anuñ nesine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 79*). [*ne,]*

Ġaybet iden yirine geçdi peder

Şer'e varulmadın **ne** bunca sitem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 11*). [*ne,]*

ne: "Ne " soru zamiri.

Didi mâtem-ķabā **nedür** sende

Bu siyeh ābile **nedür** tende (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 41, Mısra 3*). [*nedür, -dür*]

Didi mâtem-ķabā **nedür** sende

Bu siyeh ābile **nedür** tende (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 41, Mısra 4*). [*nedür, -dür*]

Şer' e varılmadın **ne** bu aġlāl

Cürm isnādı ġod ġayāl-i muġāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 45, Mısra 7*). [*ne,]*

ne: " Hangi " anlamında belgisiz sıfat.

Bāġ u bāġçe **ne** cānibe baķsañ

Ābı kevşer **ne** yire kim aķsañ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 53*). [*ne,]*

Bāġ u bāġçe **ne** cānibe baķsañ

Ābı kevşer **ne** yire kim aķsañ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 54*). [*ne,]*

Ne metā' kim olur-idi kem-yāb

Anda ister bulurdı şeyġ-ile şāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 35*). [*ne,]*

ne: "'Ne ... ne ..." bağlacı.

Ne ġam-ı sārık u ne bīm-i ġalel

Ne hirās-ı gezend ü fikr-i cedel (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 12, Mısra 5*). [*ne,]*

Ne ġam-ı sārık u **ne** bīm-i ġalel

Ne hirās-ı gezend ü fikr-i cedel (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 12, Mısra 5*). [*ne,]*

Ne ġam-ı sārık u ne bīm-i ġalel

Ne hirās-ı gezend ü fikr-i cedel (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 12, Mısra 6*). [*ne,]*

ne: Neden.

İntizāmī de durdı ol cāda

Durmañuz **ne** didi bu arada (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 14*). [*ne,]*

n(e) ol-: Ne olmak.

Didi ey bizden özge bī-çāre

Noldı baġtuñ bu vech-ile ķara (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 42, Mısra 8*). [*noldı, -dı*]

necāt: Kurtuluş.

Hep cevāriġ olup 'amel-mānde

Kendü ķanda **necāt** ġod ķanda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 16*). [*necāt,]*

nedāmet: *Pişmanlık.*

El çeküp i 'tizāra başladılar

Çok **nedāmetle** zāra başladılar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 20*). [*nedāmetle, -le*]

Bā' iş oldu **nedāmet** işlāha

Sebeb olsa 'aceb mi iflāha (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 103, Mısra 27*). [*nedāmet,]*

Duhtere didi ğayretüñ demidür

İş güç oldu **nedāmetüñ** demidür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 103, Mısra 10*). [*nedāmetüñ, -- üñ]*

Böyle hāletde bu felāketde

Kış kıyāmetde vü **nedāmetde** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 109, Mısra 26*). [*nedāmetde, -de]*

Beni gördüñ mi hīç felāketde

Kīse vü ceybi boş **nedāmetde** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 30*). [*nedāmetde, -de]*

Nefsin itdi **nedāmete** āġāz

Bed 'ameldür didi bu 'ışk-ı mecāz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 103, Mısra 23*). [*nedāmete, -e]*

Her birinüñ 'alāmetin gördüñ

Çār 'unşur **nedāmetin** gördüñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 32*). [*nedāmetin, -in]*

İşbu ālemde eñ kem āfet ne

Cāna te'sīr ider **nedāmet** ne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 22*). [*nedāmet,]*

Çeşmi bīdār olanda hālet var

Ṭālī 'i huftede **nedāmet** var (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 46, Mısra 16*). [*nedāmet,]*

nedem: *Pişmanlık.*

Cism ü endāma lerze düşdi o dem

Herkese gelmiş-idi başka **nedem** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 46*). [*nedem,]*
[.....]

Yansa 'ālem irişmez aña **nedem** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 76, Mısra 24*). [*nedem,]*

Mişli nādir nazīri ola 'adem

Vire a'dā-yı dīne haylī **nedem** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 128, Mısra 8*). [*nedem,]*

Gāh zevk u şafā vü gāh elem

Hîç gelmez mi hâţırûña **nedem**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 6*). [*nedem,]*

Hükm ider Nemçe'ye vü Macar'a hem

Lā-cerem Macar'a irişdi **nedem**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 80*). [*nedem,]*

Rif' ate bâ' is oldı niçe **nedem**

Yüri şābit-kağem olup bir ayak (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 68*). [*nedem,]*

neden: *Niçin, hangi sebepten.*

Bunca eltāfa mazhar olmuş-iken

Şimdi iğmāz-ı 'ayn olındı **neden**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 65, Mısra 12*). [*nedem,]*

Ten hemānā inildüden bilinür

Ol dağı olmasa **nedem** bilinür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 26*). [*nedem,]*

Niçe bir ser-fürü cihāne **nedem**

Saňa maqbül ola zamāne **nedem**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 57*). [*nedem,]*

Niçe bir ser-fürü cihāne **nedem**

Saňa maqbül ola zamāne **nedem**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 58*). [*nedem,]*

nedem: *"Neden kaynaklanır, hangi maddeden yapılmıştır?" anlamlarında soru zarfı.*

Çıkılmış-idi dütüni çaķ depeden

Bilmezın āh-ı āteşini **nedem**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 43, Mısra 6*). [*nedem,]*

nedid: *Eş, benzer.*

Ķanda mel'ün fedāyī varsa **nedid**

Kürd ü A' rābī vü gezende 'anid (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 182, Mısra 3*). [*nedid,]*

nedür: *Nedir.*

Ol pīrūñ hulkı Ķam **nedür** bilmez

Sīm ü zer ellerinde hîç ilmez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 33*). [*nedür,]*

Bu kitāba sebeb şorulsa **nedür**

Niçe ihsān-dide yādıdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 39*). [*nedür,]*

Ehl-i dünyā ile maşāfuñ ne

Bunca lāfuñ **nedür** güzāfuñ ne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 16*). [*nedür,]*

Bu ferāĶat **nedür** sefāhet ne

Bu şikāyet **nedür** hikāyet ne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 143, Mısra 11*). [*nedür,]*

Bu ferāgat **nedür** sefāhet ne

Bu şikāyet **nedür** hikāyet ne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 143, Mısra 12*). [*nedür,]*

Bilür iseñ **nedür** haqq-ı Hudā'yı

Velī-ni' metden alıgör du'āyı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 203, Mısra 11*). [*nedür,]*

nef': *Menfaat, fayda, çıkar.*

Nef'i görinen ehl-i ihsānuñ

Bize üstād olan ahibbānuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 45*). [*nef'i, -i]*

Cüz'î rüşvet virildi def'i aña

Ƨoğru yol varanuñ ne **nef'i** aña (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 14*). [*nef'i, -i]*

Hak naşbin virür-idi elbet

Yazunuñ buldı **nef'ini** kat kat (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 20*). [*nef'ini, -+i, -+ni]*

nefer: *Asker, er.*

Yüz **nefer** gāziye emīr oldı

Tīg u hāmeyle qadrini buldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 35*). [*nefer,]*

Oldı ağalar u **nefer** ta'yīn

Böyle iqdām u cür'ete taḥsīn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 131, Mısra 11*). [*nefer,]*

Cümle ağalar-ile kamu **nefer**

Dutdı her biri meskeninde maḳar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 131, Mısra 39*). [*nefer,]*

Biñ **nefer** her geminüñ içinde

Kimi öñinde vü kimi kıçında (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 171, Mısra 7*). [*nefer,]*

Ƨal'ada bulunan şağīr ü kebir

Ehl-i tīmār u ger **nefer** ger mīr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 179, Mısra 10*). [*nefer,]*

nefer: *Kişi, kimse, fert, şahıs.*

Hem fülān-zāde vü fülānı dimiş

On **nefer** kimse eylemiş taştīr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 38, Mısra 29*). [*nefer,]*

nefes: *Bir nefes alacak kadar zaman, an, lahza.*

Bir dem eylerse yüzüne ḳande

Bir **nefes** rāḫatı ḳomaz sende (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 10*). [*nefes,]*

nefs: *Bir kimsenin kendi öz varlığı, öz benliği, kişiliği.*

Her biri çalışurdu **nefsi** ile

Başka her kişi kendü cinsi ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 131, Mısra 5*). [*nefsi, -i*]

‘Ahd ü güft itdi kendü **nefsi** ile

Oturup dura ya‘nī cinsi ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 161, Mısra 19*). [*nefsi, -i*]

Līk **nefsüñ** zebūnıdur gāyet

Luṭfuñ itmezse anı bir ḥālet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 23*). [*nefsüñ, -üñ*]

Şecī‘dür **nefsi** ile gāzī erdür

Başiret ehli vü şāhib-naẓardur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 195, Mısra 9*). [*nefsi, -i*]

Nefsüñ işbuyla var çü taḫşīri

Pend-ile aña eyle ta‘zīri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 11, Mısra 35*). [*nefsüñ, -üñ*]

Dimesün kimse kim şalāhum var

Nefse dik gelmege silāhum var (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 11, Mısra 34*). [*nefse, -e*]

Ādeme her belā ki geldi ise

Kendü **nefsinden** oldı bildi ise (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 11, Mısra 32*). [*nefsinden, -in, -den*]

Yokdur andan cihānda hīç küstāh

Kendü öz **nefsine** ola meddāh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 11, Mısra 38*). [*nefsine, -i, -n, -e*]

nefsümden: *Nefis, istek.*

Senüñ oduñda yok benüm şererüm

Kendü **nefsümden** añlarum zararum (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 45, Mısra 24*).

[*nefsümden,*]

nefsüne: *Bir kimsenin kendi öz varlığı, öz benliği, kişiliği.*

Kimseye kimse idemez zararı

İtdügüñ **nefsüñedür** it ḥazeri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 50, Mısra 16*). [*nefsüñedür,*]

nefy: *İnkâr etme.*

İde icrā kaẓiyye-i mā-fāt

Nefye **nefy** iricek olur işbāt (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 10*). [*nefy,*]

İde icrā kaẓiyye-i mā-fāt

Nefye nefy iricek olur işbāt (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 10*). [nefye,]

nehr: Akarsu, büyük ırmak.

Uçurumdan şalarlar ol **nehre**

Ğış mühimmi için gelür şehre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 23*). [nehre, -e]

Öte yanında taş u taş ağlar

Bāğlaruñ altı **nehr** akup çağlar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 18*). [nehr,]

Lîk Ürgüp didükleri şehrüñ

Vâki' olmuş kenârı bir **nehrüñ** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 116, Mısra 6*). [nehrüñ, -ün]

Ğal'ayı almış araya bir cüy

Ya'nî bir **nehr-i** hûb u ter dil-cüy (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 126, Mısra 6*). [nehr-i,]

Baña şorar iseñ o **nehri** eger

Ğu'm u levni lezîz ü şâfi ter (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 47*). [nehri, -i]

Bir ulu **nehr-idi** yakında meger

İlerü bulınan aña cân atar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 1*). [nehr-idi, --idi]

nehy: Birini bir şeyden alıkoyma, yasak etme, engelleme.

Emre bunca itâ'at eyledüğüñ

Nehye bunca ri'âyet eyledüğüñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 28*). [nehye, -e]

nekbet: Talihsizlik, bahtsızlık; musibet, bela.

Bundan özge cihânda yok devlet

Ğaşmuña ire göz göre **nekbet** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 30, Mısra 8*). [nekbet,]

Ehl-i iflâs kim sükārâ idi

Nekbet ü cimrilük de yârı idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 77, Mısra 8*). [nekbet,]

Ol ayak üzre bulunur elbet

Âh cânuma geçdi ol **nekbet** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 24*). [nekbet,]

nekbetî: Bahtsız, tâlihi yüzüne gülmeyen(ler) || acınacak durumda olan kimse.

Bil ki bu yirde zâyi' olmañdur

Nekbeti aķçeñ-ile almañdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 143, Mısra 10*). [nekbeti,]

nekebât: Felaketler.

Ol dem ehl-i nifāk olan **nekebāt**

Bādī-i zecr ü bā'is-i āfāt (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 27, Mısra 1*). [*nekebāt,]*

nem: Gözyaşı.

Dutamaz başını şalar her dem

Ža'fdan gözleri dem-ā-dem **nem** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 106, Mısra 24*). [*nem,]*

nemçe: *Tar: Osmanlılar tarafından Avusturya ve Avusturyalı mânasında kullanılan bir tâbir idi.*

Nemçe kıralın eylediler kıral

'Uhdeye cizyesin alup her sāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 11*). [*nemçe,]*

Nemçe kıralı idicek tuğyān

Ol vilāyetler eyledi 'işyān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 17*). [*nemçe,]*

Nemçe gāretger ü Macar ḥod-bīn

Hażm olunur mı bu iki āyīn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 73*). [*nemçe,]*

Nemçe oldı çü izdiyād üzre

Žulmi evvelki i'tiyād üzre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 75*). [*nemçe,]*

Macar'ūñ cinsi **Nemçe'ye** tapdı

Ol tarīķ-ile yolını şapdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 9*). [*nemçe'ye, -y, -e]*

Nemçe'ye āḥir oldılar tâbi'

Böyle maḥkūm olana kim māni' (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 69*). [*nemçe'ye, -y, -e]*

Ḥükm ider **Nemçe'ye** vü Macar'a hem

Lā-cerem Macar'a irişdi nedem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 79*). [*nemçe'ye, -y, -e]*

Bir yaña **Nemçe** žulmi gāyetde

Urma vü tütması nihāyetde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 179, Mısra 37*). [*nemçe,]*

Macar'ūñ cinsi şulḥa kāyil idi

Nemçe tuğyāna līk māyil idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 179, Mısra 40*). [*nemçe,]*

Nemçe kıralı uymaz ise baña

Tīğ-i şamşāmı urayın ben aña (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 180, Mısra 17*). [*nemçe,]*

Ḳamu Leh Çeh Fireng ü **Nemçe** Tātār

Venedik Papa Dubrovnikle Çasar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 5*). [*nemçe,]*

Virdi yardım Leh'ün Çeh'ün banı

Nemçe'den 'asker irişüp ānī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 120, Mısra 22*). [*nemçe'den, -den*]

nemed: Keçe, dervişin giydiği kalın kumaştan yapılmış keçe elbise; (aşk) yokluğu ve yoksunluğu temsil eden elbise.

Miṣl-i berg-i ḥazān-idi lerzān

Bir **nemed** aña eyledi iḥsān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 70, Mısra 14*). [*nemed,]*

Şoyunup çün kalender oldı ol ān

Bir **nemed** ihtiyārı oldı hemān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 70, Mısra 16*). [*nemed,]*

Şakınup kendü kürkini herkes

Çok **nemed** ځutdılar şu öñine pes (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 26*). [*nemed,]*

İşbu eşnāda geldi pervāne

Bir **nemed** bürinüp gedāyāne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 44, Mısra 2*). [*nemed,]*

nemgîn: Nemli, ıslak, ağlamaklı.

Göñli ğamgîn ü gözleri **nemgîn**

Kendüye geh ḥitāb ider geh 'itāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 36, Mısra 38*). [*nemgîn,]*

nemrūd: Babil'in kurucusu olan ve Hz. İbrahim'i âteşe attıran hükümdâr.

Var mı ḥalvā ki olmaya dūdı

Var durur her Ḥalīl **Nemrūd'ı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 65, Mısra 6*). [*nemrūd'ı,]*

nemüz: Neyimiz.

Nemüz var Āl-i 'Osmān'a sezāvār

Murādumuz 'ubūdiyyetdür izhār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 198, Mısra 43*). [*nemüz,]*

neng: Utanma, ayıp.

Şimdi ger lāzım-ise 'ār ile **neng**

Bir zamān varup eyle ḳalb-i mekān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 26*). [*neng,]*

nerede: Hangi yerde?.

Kimse üstine uğrayup gelimez

Ma'beri **nerede** durur bilimez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 10*). [*nerede,]*

nereden: "Hangi yerden?" anlamına yer zarfı.

Sefer dönmiş tağılmış ekser 'asker

Nerden çıktılar bunca dilāver (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 56). [nereden,]

nergis: İri papatya biçiminde ortası yeşil veya sarı, yaprakları gri ve sarı bir çiçek.

Süz u sâz-ile tıldı çün meclis

İtdi neyzen bakışını **nergis** (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 70). [nergis,]

Göz göre çeşmi şanasın rencür

Başı yaşdukdā **nergisüñ** mahmûr (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 62). [nergisüñ, - (ü)ñ]

Bād kef urur-idi gül yüzine

Mîl çekmişdi **nergisüñ** gözine (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 24). [nergisüñ, -üñ]

Hod şabādan umar iken feyz ol

Aç gözüñ gör e **nergisi** ma 'lûl (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 12). [nergisi, -i]

Nergis egri bakardı niteki lûc

Kolı dutmaz karanfülüñ meflûc (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 33). [nergis,]

nerimân: Şehnâme'de adı geçen tarihî-efsanevî kahramanlardan olup Sâm'ın babası, Zâl'in dedesidir. Klasik şiirde yiğitlik ve kahramanlık simgesi olarak anılır.

Sehâvetde odur sâni-i Hâtem

Şecâ'atde **Nerîmân** ile Rüstem (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 84). [nerîmân,]

nesak: Tarz, şekil, üslup, yol.

Bu **nesak** birle geçdi niçe zamân

Şöyle mestûr kaldı râz-ı nihân (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 27, Mısra 21). [nesak,]

neseb: Soy, nesil, sülale.

Hep hasebler **nesebler** efrâdı

Yādına oldı bā 'iş ü bādī (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 23). [nesebler, --ler]

Sebb-i aşhâb ider mi ibni 'Arab

Sebbe lâyıķ mıdur o ulu **neseb** (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 58). [neseb,]

nesi: Neyi.

Hâletüñ bahtumuñ nümunesidür

Ṭālî 'üñ dūd-ı āhumuñ **nesidür** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 41, Mısra 38*). [*nesidür, -dür*]

nesil: *Sülâle, soy.*

Ṭayy ider defterini şanma felek

Yazılur **nesli** inkıṭâ'ına dek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 40*). [*nesli, -i*]

nesine: *Neyine, neden, ne özelliği vardı.*

Kāfirüñ cūdî ne yâ kendüsi ne

Küfri gâlib o cūd anuñ **nesine** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 80*). [*nesine,]*

nesne: *Şey, herhangi bir şey.*

Nesnenüñ kim nifâk ola nāmı

Kār idinmez anı meger 'āmî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 50, Mısra 9*). [*nesnenüñ, -nüñ*]

Bir bahâne idi olara murād

Cüz'î **nesneyle** oldu ulu fesād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 78, Mısra 34*). [*nesneyle, -y, -le*]

Nesne yok didi bunda hîç meşelâ

Böyle kuru şudâ' bize ne belâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 31*). [*nesne,]*

Hoş gelen **nesne** cânuña her gâh

Cânı var gayrınıñ da eyle nigâh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 137, Mısra 39*). [*nesne,]*

Nesne şan zāyi' eylemişdür arar

Kendü yoldaşlarını ya'nî şorar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 39*). [*nesne,]*

Nesne şorana virdi hûb cevâb

Durdı rāh-ı şavāba bula şevāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 71*). [*nesne,]*

Olmayan **nesneyi** idüp isnād

Olmışı yok kâmusı hep icād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 149, Mısra 3*). [*nesneyi, -y, -i*]

Setr iden 'aybını kemālinden

Nesne fevt ola mı kemālinden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 9, Mısra 18*). [*nesne,]*

nesr: *Belli bir ölçü ve ahenge bağlı olmaksızın söz dizimi kurallarına uygun anlatım şekli, manzum olmayan yazı, düz yazı.*

Nesredir **nesri** nazmı ḥod pervîn

Eli var müşikide şad taḥsîn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 17*). [*nesri, -i*]

Ḳanı şî' r ü kitābetüñ n'oldı

Ḳanı **neşr** ü tilāvetüñ n'oldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 40*). [*neşr,]*

Nağmî dirler var idi bir şā'ir

Naẓm-ile **neşrde** ıatı māhir (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 2*). [*neşrde, -de]*

nesre: *Menazil-i kamerden iki yıldız.*

Nesredir neşri nazmı ḥod pervîn

Eli var mûsikîde şad taḥsîn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 17*). [*neşredir, -dir]*

netice: *Ar. Son, sonuç; sonunda.*

Cümle da'vā **neticesi** sūhte

Hām olanuñ kelāmı nā-puhte (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 49, Mısra 23*). [*neticesi, -si]*

Yol erinüñ belâların gel gör

Her birinden **netice** ḥāşıldur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 72*). [*netice,]*

nev': *Çeşit, türlü.*

İtdi bir **nev'a** her biri kelimât

Cân acısından eyleyüp harekât (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 22, Mısra 27*). [*nev'a, -a]*

nev': *Şekil, tarz, biçim.*

Pādişāh-ı cihān kılup fermān

Hāme çekmiş bu **nev'-ile** 'unvān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 128, Mısra 4*). [*nev'-ile, -i, -le]*

nevā: *Ezgi, ses, sada.*

Feleklerde melekler bu şadāda

Yir ü gök ehli cümle bu **nevāda** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 14*). [*nevāda, -da]*

nevā: *Ahenk; güç, kudret.*

Sāzda bağlasa maḳām u hevā

Rūḥa virür ğidā vü cāna **nevā** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 20*). [*nevā,]*

nevāhî: *Nahiyeler, bucaklar.*

Ger kūrā vü **nevāhī** vü kaçabāt

Ger bilād u vilāyet ehl-i cihāt (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 95, Mısra 23*). [*nevāhī,]*

nevāl: *Talih, kısmet; başış, ihsan.*

Her **nevālūñ** ‘uyūbın ide gider

Vāy eger sürçe ayağūñ bir dem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 33, Mısra 16*). [*nevālūñ, -üñ]*

nevāle: *Gerekli yiyecek ve içecek şeyler, azık.*

Қudretūñ yok taḥammül-i rence

Sende yok ol kadar **nevāle** hemīn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 35*). [*nevāle,]*

nevbet: *Sıra, devir.*

Nevbetūñ ḥidmetinden ola berī

Ola ebnā-yı cinsi mu‘teberi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 7*). [*nevbetūñ, -üñ]*

nevbet: *Kez, defa.*

Bulışur nāzır ile bir **nevbet**

Ḥaylī luṭf eyler ‘izzeti kat kat (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 26, Mısra 35*). [*nevbet,]*

Eger üçinci **nevbet** uğraya şu

Mā-melekden kamuya di el yu (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 193*). [*nevbet,]*

nevbet: *Nöbet, sıra, devir.*

Қodı **nevbet** bulara dirlük içün

Böyle tedbīr itdi birlük içün (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 145, Mısra 35*). [*nevbet,]*

nev-cüvān: *Delikanlı.*

Bād-ı şarşarla berf olınca bedīd

Rīşı her **nev-cüvānuñ** oldı sepīd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 109, Mısra 24*). [*nev-cüvānuñ, -uñ]*

nev-hat: *Ayva tüyleri yeni çıkan (güzel).*

Gördi ḥaṭṭ-ı sevādını mergūb

Şandı **nev-haṭ** nigārdur maḥbūb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 60, Mısra 10*). [*nev-haṭ,]*

ney: *Kamıştan yapılmış bir arşın uzunluğunda nefesli çalgı.*

Ƙolları **ney** gibi şaru dirsek

Rîsmân bağılu bir düğüm bî-şek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 31*). [*ney,]*

Degme nâ-sâz hem-demin çü görür

Barmağına **neyüñ** Ƙamış yürüdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 24*). [*neyüñ, -üñ]*

neye: *Neye.*

Hedâyâ vü tuhaf ki ola nâdir

Virilsün kim **neye** olursa Ƙâdir (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 20*). [*neye, -e]*

neyki: *Nedir ki!.*

Neyki ‘illet yâ fikr-i maţlûbı

Kim çeker böyle şabr-ı Eyyüb’ı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 48, Mısra 41*). [*neyki,]*

Neyki serhoş ışık ne söyleyiser

Remzi ne bilür ü ne vire haber (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 21*). [*neyki,]*

n’eyki: *Nedir ki!.*

N’eyki bir yirde itmez oldu Ƙarâr

Tîrden şor ağız haberleri var (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 69*). [*n’eyki,]*

Ĥabâb iğmâz-ı ‘ayn ider şürâhî ƘulƘul itdükçe

Meyüñ alunduğından **n’eyki** bir hâlet sezer meclis (*Tuhfetü'l-İhvân, Müfret 2, Mısra 4*).

[*n’eyki,]*

neyle: *Ne ile, nasıl.*

Her hüner ehli **neyle** gelmiş ise

Pîşesinde ne fenni Ƙılmış ise (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 13*). [*neyle,]*

neyle-: *Ne yapmak.*

Neyledüñ ‘ahd-i sâbık u ‘ilmi

N’oldı bunca taĥammülün ĥilmi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 41*). [*neyledüñ, -*

dü, -ñ]

Şanmağıl saña biz bize itdük

Gör kaçā-y-ile **n'eyledük** n'itdük (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 52*). [*n'eyledük, -dü, -k*]

Sūhtesi nitdi **neyledi** gelsün

Yirde gökde anı bize bulsun (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 31, Mısra 11*). [*neyledi, -di*]

neyler: *Ne yapar, ne eder.*

Pes tekellüm idüp didi begler

Gör ḥabāb işbu bādede **neyler** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 18*). [*neyler,]*

Bu kadar bī-ḥisāb-iken 'asker

Kim ġarīm ola yā baña **neyler** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 111, Mısra 24*). [*neyler,]*

Didi yok didi ey kerem kânı

Baña **neyler** bu manşib-ı fānī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 42*). [*neyler,]*

neylesün: *"Ne eylesin"; ne yapmak, ne eylemek (çaresizlik bildiren ve elden bir şey gelmediğini, bundan başka yapacak bir şeyi olmadığını ifade eder).*

Vaşf-ı ḥübāna yok durur çāre

Neylesün İntizāmī āvāre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 55, Mısra 36*). [*neylesün,]*

Aşdı seb'ini za'fa yüz tutdı

Neylesün böyle bir demi gütdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 187, Mısra 12*). [*neylesün,]*

neyleyeyim: *"Ne yapayım, ne söyleyeyim; elimden bir şey gelmez." anlamında çaresizlik bildiren bir ifade.*

Bilmezem nice_idüp yā **neyleyeyim**

Mihnetün kaḡısını söyleyeyin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 20, Mısra 25*). [*neyleyeyim,]*

ney-şeker: *Şeker kamışı.*

Ṭatlu sözlerle idicek pendün

Ney-şeker ola bir kemer-bendün (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 12, Mısra 18*). [*ney-şeker,]*

neyzen: *Neyzen, ney çalan.*

Sūz u sāz-ile ṭoldı çün meclis

İtdi **neyzen** bakışını nergis (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 70*). [*neyzen,]*

nezâket: Naziklik, incelik, zarîflık.

Oturağ didüğüm ferâğatdır

Bir yire çıkmamak **nezâketdür** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 40*). [*nezâketdür, -dür*]

İşiden haml idüp sefâhetine

Yok hisâbındaki **nezâketine** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 70*). [*nezâketine, -i, -n, -e*]

Başına buyruk 'azle yok meyli

Zu'mı özge **nezâketi** haylî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 80*). [*nezâketi, -i*]

nezzr: Adak, adama.

Ġâzîler gitse bir yire sefere

Nezzr ü kurbân ile varup ol ere (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 56, Mısra 8*). [*nezzr,]*

Cürmini bildi diledi 'özrin

Rim papasına virüben **nezzrin** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 181, Mısra 28*). [*nezzrin, -in*]

nezzâre: Bakma, bakış, seyretme.

Yohsa seyrân-içün dil-efğâra

Başda ol-dem açıldı **nezzâre** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 23, Mısra 8*). [*nezzâre,]*

ni'am: Nimet, yemek.

Uğramaz görse hüznüñi bir dem

Var durur ba'zı yâr-ı hıvân u **ni'am** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 33, Mısra 7*). [*ni'am,]*

niçe: T. Öyle bir, nasıl.

Haberüñ şıdka kızbe var hamlı

Niçe biline fer'i vü aşlı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 27, Mısra 18*). [*nice,]*

Ey **niçe** tîz-per tuyûr-ı güzîn

Bâl u per dökdi kat kalup ol hîn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 82, Mısra 11*). [*niçe,]*

Niçe bir fûrkat içre sûz u güdâz

Şem'e pervâne eylesün pervâz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 100, Mısra 7*). [*niçe,]*

Hod re'îsüñ nişâncı paşanuñ

Niçe devletlü vü 'alî-şânuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 64*). [*niçe,]*

Şıdk u kızbi **nice** ide temyîz
 Haylî şetm itdi ʿa n u lev m-âmîz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 27, Mısra 15*). [*nice,]*
 İntizâmî'de ʿalmadı reftâr
 At zebûn **niçe** eylesün güftâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 69, Mısra 40*). [*niçe,]*
 Gör ʿama ʿ âdemi ne hâle koyar
 Tâli ʿ-i bed yanınca **nice** uyar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 66*). [*nice,]*
Nice biz idevüz mu ʿâmeleyi
 Hân Selîm ile yâ mücâdeleyi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 33*). [*nice,]*
 Ol aralıkda oturan begler
Nice begler ʿaķûr olan segler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 18*). [*nice,]*
 Rezmgehde cihânı dutdı duhân
 Yüzi çînin **nice** yusun ʿalkân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 30*). [*nice,]*
Nice ʿalmaya zûlmet içre semâ
 Nîzelerden yolın yitürdi şabâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 63*). [*nice,]*
 ʿalb yarup **niçe** cihândârı
 Şıdı irüp ʿinâyet-i Bârî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 135*). [*niçe,]*
Nice kıydı o ʿazrete gerdûn
 İtdi ʿullarını ʿamu maḥzûn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 94, Mısra 1*). [*nice,]*
 Bir avuç gil **nice** ʿılur pinhân
 Mihr-i ḥüsni olur-iken tâbân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 94, Mısra 13*). [*nice,]*
 Geldi oturdı yimek itdi ʿaleb
 Gör ʿulın **nice** şaķlar ulu ʿalab (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 84*). [*nice,]*
 Darb-zen zarrı câna cebr eyler
 Tîr ü tiğ aḥma **nice** zecr eyler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 113, Mısra 16*). [*nice,]*
Niçe bir rûz u şeb te ʿessüfler
 Dâyim ârâm-süz tekellüfler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 71*). [*niçe,]*
 Yek-sere çekdi başların atlar
 Gör Hudâ ʿulını **nice** şaķlar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 24*). [*nice,]*
 Vehm ider baķmaķ ol yire insân
 Ol gedâ **nice** olmasın tersân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 30*). [*nice,]*
 Âb-ı rûyına anuñ iy dil Hâķ
Nice ʿurtardı ol elemden baķ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 46*). [*nice,]*
 Üç ayak **nice** pâyidârı ola
 Miḡl-i tevsen çü reh-güzârı ola (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 57*). [*nice,]*

Bu düşiş **nice** olduğu zāhir
 Gör ne luṭf itdi ol yüce Kādir (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 140, Mısra 9*). [nice,]
Nice bir idesin ricā gayra
 İstinād idüp ilticā gayra (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 21*). [nice,]
 Ol ki 'ālemden ide kaṭ'-ı nazar
Nice ehlinden itmeye o hāzer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 82*). [nice,]
 Maṣībından oliceğiz ma'zūl
 Nefer olmağa **nice** ola ḥamūl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 150, Mısra 22*). [nice,]
Nice ḥazṣ ide aṇlamayan anı
 Meyli ednāya ide-geldi denī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 57*). [nice,]
 Kamu eczānuñ ekseri kaṭrān
 Ol ğıdāyı **nice** yisün insān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 30*). [nice,]
 Cümlede var durur vuḳūfı tamām
Nice olmaya vācibü'l-ikrām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 52*). [nice,]
 Berüde olmağın o derbendler
 'Asker anda gelince **nice** geṣer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 182, Mısra 20*). [nice,]
 Keş-ā-keşden **nice** kırtara tīmār
 Muḳarrer nāmelerden cānı bızār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 31*). [nice,]
 Kemān-ebür bahādır **nice** kavvās
 Oḳın yire düşürmez mişl-i Vaḳkāş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 33*). [nice,]
 Edā ide nice vaşşāf vaşfin
 Yā ḥāme **nice** ketb eyleye medḥin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 62*). [nice,]
Nice eylersin işbu ḥālī ḥayāl
 Herkes eyler saña yavuz nazarı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 22*). [nice,]
 Ceyş-i ḡam **nice** eyleye saña kār
 Çüb-ı dest ü siper elüñde ki var (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 41, Mısra 41*). [nice,]

nice: T. Pek çok.

Nice serdār 'asker çekdi gitdi
 Bu buldı cümlesinden imtiyāzı (*Tuhfetü'l-İhvân, Kit'a 2, Mısra 3*). [nice,]
 Ḥaylī yaḥ kaplayuban irkülmiş
 Yanına **nice** atlular ṭolmış (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 8*). [nice,]
 Söylenür oldı ilde bu aḥvāl
 Oldı dükkānı **niçenüñ** ibṭāl' (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 73, Mısra 26*). [niçenüñ, -n, -üñ]

Kaşkatı kaldı çoğı mişl-i hâcer

Niçenüñ bağı yandı çün aḥker (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 86*). [niçenüñ, -nüñ]

Niçe müstağnî oluban mağrur

Mâl u emvâl-ile olup meşhûr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 45*). [niçe,]

Aldılar araya pes ol tağı

Niçe ehl-i şenâ'at u tağî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 78, Mısra 32*). [niçe,]

İtdi bir ḍarb ile anı mecrûḥ

Oldı ḍarbı **niçe** gönül mecrûḥ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 80, Mısra 4*). [niçe,]

Şekl-i insânda var **niçe** ḥayvân

Buldı temyîzi 'aql-ile insân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 91*). [niçe,]

Eşk-i çeşmi gibi şitâb itdi

Yüz urup yola **niçe** gün gitdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 82, Mısra 6*). [niçe,]

Âḥirü'l-emr idüp **niçe** efkâr

Rû-be-rû şüret oliceḳ efgâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 84, Mısra 31*). [niçe,]

Niçe ser-keşleri esîr itdi

Taḥt-iken yirlerin ḥaşîr itdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 85, Mısra 7*). [niçe,]

Niçe Behrâm oldı emrine râm

Niçe Cemşîd sürdi bezmine cām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 85, Mısra 9*). [niçe,]

Niçe Behrâm oldı emrine râm

Niçe Cemşîd sürdi bezmine cām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 85, Mısra 10*). [niçe,]

Niçe Darâ'nuñ itdi yirini dar

Oldı maḥkûmı cümle dâr u diyâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 85, Mısra 11*). [niçe,]

Anca deyri mesâcid itmişler

Niçe nâḳûs ödini şıtmışlar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 85, Mısra 20*). [niçe,]

Eylemişler 'imâret anca menâr

Niçe ay u yıl idüp anda qarâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 85, Mısra 22*). [niçe,]

İşbu ḥâl üzre geḳdi **niçe** zamân

Gör ne ḥâl itdi gerdiş-i gerdân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 85, Mısra 31*). [niçe,]

Ḥaylî beg-zâde vü **niçe** begler

Şâh-zâde dinen **niçe** segler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 88, Mısra 15*). [niçe,]

Ḥaylî beg-zâde vü **niçe** begler

Şâh-zâde dinen **niçe** segler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 88, Mısra 16*). [niçe,]

Çün kalem birle ser-firâz olduñ

Niçe işkâle çâre-sâz olduñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 126*). [niçe,]

Niçesin kâfirüñ esîr itdi

Çoğı tamuya kellesüz gitdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 137*). [niçesin, -sin]

Niçe sengîn-dilleri ide nerm

Ey niçe sırça-hâtırı ide germ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 21*). [niçe,]

Niçe sengîn-dilleri ide nerm

Ey **niçe** sırça-hâtırı ide germ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 22*). [niçe,]

Eyledi bizi bu araya revân

Muntazırdur saña o **niçe** zamân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 104, Mısra 14*). [niçe,]

Kendü gibi **niçe** sefîhi bulur

Ġâfil olmañ diyü yanınca şolur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 107, Mısra 7*). [niçe,]

Beç'den irişdi **niçe** biñ 'asker

Ṭonadup keştî aldılar leşker (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 111, Mısra 13*). [niçe,]

Kimi Gülgün añar kimi Şebdîz

Niçe Şîrîn-ile yayan Pervîz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 106*). [niçe,]

Añlamamış bunuñ mu 'älecesin

Yazmamış kimse görmüşüz **niçesin** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 82*). [niçesin, -sin]

Bu kitāba sebeb şorulsa nedür

Niçe ihsân-dāde yādıdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 40*). [niçe,]

Söylenür nāmı **niçe** dillerde

Ḥaylî meşhûrdur bu illerde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 132, Mısra 31*). [niçe,]

Çün tamām oldu da 'vet-i yārān

Niçe yārān zümre-i ihvân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 140, Mısra 24*). [nice,]

İtdi kaṭrānı bādeye tebdîl

Çekdi ol miḥneti daḥı **niçe** yıl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 52*). [niçe,]

Tāze devriydi diyü **niçe** pîr

Anlaruñ arasında bulmağa yir (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 174, Mısra 27*). [niçe,]

Zîre meddāhı çok vaḥîd-i zamân

Niçe vaşşâfı var ferîd-i cihân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 6*). [niçe,]

Ele kim gire ulu devletdür

Niçe devlet sa 'âdet 'izzetdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 177, Mısra 8*). [nice,]

Sevķ ider ehli ehle **niçe** melek

Çarḥ uraldan berü bu devr-i felek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 177, Mısra 21*). [niçe,]

Kesdi andan ümîdi boy çekdi
 Vakt irince **niçe** çigin ekdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 180, Mısra 8*). [*niçe,]*
 Otağın kapusını şarka açup
 Ba‘dehü **niçe** küh u vādî geçüp (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 183, Mısra 12*). [*niçe,]*
 İrmeyicek deründan yandı
 Bayburd’da oturdi **niçe** zamân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 17*). [*niçe,]*
Niçesi atın itdi gāva tebdîl
 Zirā‘at bi‘z-zarûre itdi taḥşîl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 35*). [*niçesi, -si]*
Niçesi ehlinüñ şatup cihâzın
 Kâtı nâ-çâr olup besler boğazın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 37*). [*niçesi, -si]*
Niçe serdâr itdi gerçi şöhet
 Biri göstermedi bir böyle zînet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 53*). [*niçe,]*
 ‘Âriyet birle virdi **niçe** zamân
 Diñle aḥvâl-i gerdiş-i gerdân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 20, Mısra 31*). [*niçe,]*
 Bir **niçe** kimse ile yola düşüp
 Bād u berf birle **niçe** yaḥ dutuşup (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 4*). [*niçe,]*
Niçeler eyledi ḥasedle nifâk
 Zâhirâ idüp ittiḥâd u vifâk (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 73, Mısra 27*). [*niçeler, -ler]*
 Eşk-i çeşmi gibi şitâb itdi
 Yüz urup yola **niçe** gün gitdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 77, Mısra 24*). [*niçe,]*
 Uşanup-durdi çoğı cânından
Niçeler el yumışdı kânından (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 18*). [*niçeler, -ler]*
 Defter-i ‘ömri düirilüp olaruñ
 Başına ḥâl geldi **niçelerüñ** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 12*). [*niçelerüñ, -ler, -üñ]*

niçe: Çok, bir çok, hayli.

Eyledi ya‘nî ârzü-yı vaṭan
 Aşuban **niçe** deşt ü **niçe** demen (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 66, Mısra 10*). [*niçe,]*
 Eyledi ya‘nî ârzü-yı vaṭan
 Aşuban **niçe** deşt ü **niçe** demen (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 66, Mısra 10*). [*niçe,]*
 Zîre ebleh şecî‘ olur ekşer
 Câhilâne **niçe** yarar iş ider (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 34*). [*niçe,]*

Hem-dem itdi **niçe** felâket ile
 Maḥrem itdi **niçe** helâket ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 73, Mısra 33*). [*niçe,]*
 Hem-dem itdi **niçe** felâket ile
 Maḥrem itdi **niçe** helâket ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 73, Mısra 34*). [*niçe,]*
 Ḥod **niçe** sâde naḫş-ı kemḥâyı
 Al iken dūd itdi ferşâyı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 79*). [*niçe,]*
 Ḥaylî baş şındı **niçe** kıl gitdi
 Dâne-i engûrı gör neler itdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 79, Mısra 9*). [*niçe,]*
Niçe beg-zâde vü Paşa-zâde
 Olmış-ıdı esîr ol eşnâda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 3*). [*niçe,]*
 Od virem diyü gerçi göz dikmiş
Niçe topîlerüñ bilin bükmiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 16*). [*niçe,]*
Niçe begler esâsına me' mûr
 Mîr-mîrâna irdi hem menşûr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 128, Mısra 9*). [*niçe,]*
Niçe ma' müresi olup vîrân
 Mâl u esbâb u mâ-melek tâlân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 154, Mısra 21*). [*niçe,]*
 N'itsün uşanmış-ıdı cânından
Niçe cân el yumışdı kânından (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 50*). [*nice,]*
 Redd-i dîvân olup 'itâb olunur
 Zecri müş'ir **niçe** ḥitâb olunur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 163, Mısra 16*). [*niçe,]*
 'İd-i ekberde **niçe** hem-şehri
 Anuñ-ılaydı cümleñüñ faḥrı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 7*). [*niçe,]*
 Kanda kındı kazdı **niçe** kuyu
 Ele girenden ellerüñ yûri yu (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 21*). [*niçe,]*
 Yarar olup **nice** başlar kesenler
 Zirâ'at itmek-ile gönlin egler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 27*). [*nice,]*
 Yanınca **niçe** ḥâna itdi fermân
 İdeler tâ ki varup derde dermân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 11*). [*niçe,]*
 Edâ ide **niçe** vaşşâf vaşfin
 Yâ ḥâme nice ketb eyleye medḥin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 61*). [*niçe,]*
 Bu nesak birle geçdi **niçe** zamân
 Şöyle mestûr qaldı râz-ı nihân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 27, Mısra 21*). [*niçe,]*

İrişince zamān u vaqt-i bahār

Niçenüñ kārı işbudur her bār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 40*). [*niçenüñ, -(n)üñ*]

Niçe kol gitmiş anca baş şınmış

Niçenüñ kaşı gözine inmiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 22, Mısra 8*). [*niçenüñ, -(n)üñ*]

Ölmesi virdi **niçesine** hayāt

Ḥüsn-i ḥāl-i o çār ‘anīd budur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 109*). [*niçesine, -+si, -+ne*]

Niçenüñ devletine oldı sebeb

Luṭf-ı Ḥaḳ irüben ‘ināyet-i Rab (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 45*). [*niçenüñ, -(n)üñ*]

Mekke vü hem Medīne ḥādimidür

Niçe şeh kapısı mülāzımıdır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 3, Mısra 14*). [*niçe,*]

Niçeler deyn ile olup memlū

Virdi sermāye itdi devletlu (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 81*). [*niçeler, -ler*]

Nice şeh ol ki bāğ-ı pür-zīnet

Anuñ-ile toḳuz olur cennet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 1*). [*nice,*]

niçe: "Birçok" anlamında belgisiz sıfat.

Niçe kol gitmiş anca baş şınmış

Niçenüñ kaşı gözine inmiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 22, Mısra 7*). [*niçe,*]

Pes bu ḥālī görüp **niçe** yārān

İdelüm bāğı didiler seyrān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 1*). [*niçe,*]

İşbu üslūba **niçe** ay-ile yıl

Ḥāşılı ḥaylī māl idüp taḥşīl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 59*). [*niçe,*]

İşbu üslūba gezdi anca bilād

Niçe ma‘müre vü ḥarāb-ābād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 16, Mısra 40*). [*niçe,*]

Yüce dağlara **niçe** kişi varur

Niçe toḁruk keser behāya alur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 21*). [*niçe,*]

Yüce dağlara niçe kişi varur

Niçe toḁruk keser behāya alur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 22*). [*niçe,*]

Her kılında **niçe** gönüller esir

Bir durur yanlarında bay u faḳir (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 51*). [*niçe,*]

Dāhil ü hārice girüp çıka ol
Niçe dārū 'l-ḥadīṣde söz açā ol (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 12*). [*niçe,]*
 Her yirüñ tuhfesin idüp icād
 Göricek **nice** ölmesün ḥussād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 34*). [*nice,]*
 Meyyiti **niçe** def' a defn oldı
 Hiç bilinmedi añā noldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 29, Mısra 9*). [*niçe,]*
 Ola andan bu cür'ete iḳdām
 İşbu ḥāl üzre geçdi **niçe** zamān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 132*). [*niçe,]*
 Dil ser-ā-pāy yek-sere maḥzūn
 Ey **niçe** āşinā olan aḳdem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 3*). [*niçe,]*
Nice yārān tenindeki cānı
 Didi ey cümle ḥālūme vāḳıf (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 36, Mısra 2*). [*nice,]*
 Niçe zencireler geçürmiş-idi
 Olmadın yād daḥı dāmen-gır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 34*). [*niçe,]*
 Rif' ate bā 'iş oldı **niçe** nedem
 Yüri şābit-ḳadem olup bir ayak (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 68*). [*niçe,]*
 Oturur gördi **niçe** nā-kāmı
 Yer bulımazdı jāle ser-gerdān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 40, Mısra 14*). [*niçe,]*
Niçe maḥzūrı def' ider bir ḡam
 Elemüñ zımnına feraḥ müdgām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 45, Mısra 17*). [*niçe,]*
 Añā yār olduḡı çoḡı ḡayruñ
 Bu günāhı o **niçe** hem- 'aşruñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 47, Mısra 10*). [*niçe,]*
 Eyledi her su'āle **niçe** cevāb
 Geh ḥitāb-ı güzīn ü ḡāh 'itāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 49, Mısra 7*). [*niçe,]*
 Bir gün oturmuş-idi çaḳ yārān
Nice yārān zümre-i ihvān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 52, Mısra 2*). [*nice,]*
 Yedi sultān añā olup vālī
 Eylemişler **niçe** sarāy 'ālī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 30*). [*niçe,]*
Niçe germ-ābesi yeñi icād
 Girse ḡamgīn çıkar yine dil-şād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 55, Mısra 1*). [*niçe,]*
Niçe dürlü kelām eylediler
 Anlara Ḥaḳ ḡarīm ola meger (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 31, Mısra 35*). [*niçe,]*

niceden: Uzun zamandan beri.

Niçeden bî-ḥaber durur erkân

Hîç şormaz birin daḥı a' yân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 61*). [*niçeden,]*

niçesi: *Ne kadar çok.*

Ḥaylî nokşânı var düşinde 'ulüvv

Düşmedin daḥı **niçesi** mercüvv (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 66*). [*niçesi,]*

niçesi: *Birçok, hayli.*

Her medâr oldı zergerüñ kafesi

Aşılır çevre gevherüñ **niçesi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 67, Mısra 30*). [*niçesi,]*

Niçesinden rehâ bulam dirseñ

Mülk ü taḥtuñda ger қalam dirseñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 114, Mısra 9*). [*niçesinden, -n -den]*

niçesi: *Pek çoğu (insan anlamında).*

Müttehemsiz **niçesine** dir-idi

Böyle ḥâzır cevâba қâdir idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 11, Mısra 23*). [*niçesine, -ne]*

Gice ile iderler ol şaydı

Kâr idinmiş **niçesi** bu қaydı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 44*). [*niçesi,]*

nicesiñ: *Birçoğunu.*

Fününüñ ekşerin 'ilmüñ **niçesin**

Söz alup virmenüñ bula sezâsın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 198, Mısra 17*). [*niçesin,]*

nice_ide: *Nasıl etmek.*

Çünki işitdi gitdi Tebrîz'i

Ḡam tebinden **nice_ide** perhîzi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 154, Mısra 14*). [*nice_ide,]*

nice_idüp: *Nasıl yapmak.*

Bilmezem **nice_idüp** yâ neyleyeyim

Mihnetüñ қangısını söyleyeyin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 20, Mısra 25*). [*nice_idüp,]*

nice_itsün: *Ne yapsın; ne çare.*

Yire geçmez göge uçmaz **nice_itsün**

Başı korkusu-y-ıla kanda gitsün (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 201, Mısra 9*). [*nice_itsün,]*

nice_ola: *Nasıl olur.*

Derd-i dilden ki âh ide mazlûm

Hâl-i zâlim **nice_ola** hod ma'lûm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 25, Mısra 6*). [*nice_ola,]*

Sûz-ı dilden ki âh ide mazlûm

Hâl-i zâlim **nice_ola** hod ma'lûm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 64*). [*nice_ola,]*

nice_olmaya: *Nasıl olmasın, mümkün mü?, şaşılır mı?*

Dimâg u beyni **nice_olmaya** muhtel

Cehennem düdesi vü tu'mı mühmel (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 53*). [*nice_olmaya,]*

nic'ol: *Nasıl olur.*

Çün girân-ser olup yirinde şolur

Tozudursa fetil anı **nic'olur** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 36*). [*nic'olur, -ur]*

Şimdi beglik bir arada dursun

Merdlik **nic'olur** 'adû görsün (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 50*). [*nic'olur, -ur]*

niçün: *"Hangi amaçla, hangi sebeple, neden" anlamında zarf.*

Çekdi yârân cefâyı hâtır içün

Kimse şormadı habs olındı **niçün** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 47, Mısra 12*). [*niçün,]*

Hîç kanâ'atdan özge yok ma'den

Ğaflet ider beşer **niçün** bilmen (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 26*). [*niçün,]*

Yig andan hâkimüñ bir ân 'adli

Niçün hüküm ehli kılmaz aña meyli (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 194, Mısra 34*). [*niçün,]*

nid-: *Ne etmek, ne yapmak; elden bir şey gelmediğini anlatan, kabullenme bildiren söz.*

Ol dahı Hâk 'inâyetiyle **nidem**

Keçesin kırtarup şudan ol-dem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 69, Mısra 15*). [*nidem, -em]*

Karganuñ kim gelür kimisi gider

Kuru kemük yinür mi diyü **nider** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 106, Mısra 14*). [*nider, -er]*

nidā: 1. Çağırma, ses etme. 2. Gaipten gelen ses.

Hâtif-i gaybdan irişdi **nidā**

Ne **nidā** bir ‘acîb özge şadā (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 174, Mısra 6). [nidā,]

n'idelüm: Ne yapalım.

Ānide itdi tábūruñ fethin

Ķo o tafşili **n'idelüm** şerhin (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 68). [n'idelüm,]

nidem: Ne edeyim, ne yapayım?

İrgürür şöhet ü kelāmı **nidem**

Cān yidürseñ olur mı hîç māni' (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 33, Mısra 8). [nidem,]

nider: Ne yapar.

Gayrı ‘asker **nider** saña sözi kes

Mîr İshāk ‘askeri saña bes (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 114, Mısra 5). [nider,]

Evlü olan selāmlıkda **nider**

Evlü evine ol içerü gider (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 137, Mısra 31). [nider,]

Manşibında yazudan el mi deger

‘Azli hālinde kesbidür yā **nider** (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 44). [nider,]

nifāk: Münafıklık, iki yüzlülük, arabozuculuk, münafıklık.

Eylediler **nifākı** hep ikrār

Dilediler ‘özürlerin tekrār (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 50, Mısra 5). [nifākı, -ı]

Pîş-rev oluban ol üç ebter

Gör **nifāk** ādemi ne hāle koyar (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 31, Mısra 34). [nifāk,]

Tā vifāka mübeddel ola **nifāk**

Dest-res bul bir el hāqıqate gel (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 70). [nifāk,]

Aralarına düşdi haylî **nifāk**

Ehl-i İslām ile Macar'da vifāk (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 180, Mısra 1). [nifāk,]

Nuṭk odur kim vifāka ola qarîn

Ol degül kim **nifāka** ola qarîn (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 1, Mısra 14). [nifāka, -a]

Gice gündüz **nifāka** başladılar

Ķāyetî ittifāka başladılar (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 132, Mısra 1). [nifāka, -a]

Nuṭḡ odur kim vifāḡa ola ḡarīn

Ol degül kim **nifāḡa** ola ḡarīn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 1, Mısra 14*). [*nifāḡa, -a*]

nigār: 1. Nakış, resim, suret. 2. Put. 3. Tasvir gibi güzel sevgili.

Gördi ḡaṭṭ-ı sevādını mergüb

Şandı nev-ḡaṭ **nigārdur** maḡbüb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 60, Mısra 10*). [*nigārdur, -dur*]

nigārā: Ey resim gibi güzel sevgili!.

Her elif serv-ḡad **nigārāsā**

Vādī-i ʿizzet içre cılve-nümā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 59, Mısra 9*). [*nigārāsā, -sā*]

nihād: Tabîat, huy, yaradılış.

Dört münzel kitāb yādında

Lafzan u maʿnen öz **nihādında** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 160, Mısra 14*). [*nihādında, -ın, -da*]

Hep ʿibārâtı cümle yādında

Dilde ancak degül **nihādında** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 64*). [*nihādında, -ı, -n, -da*]

Ṭoḡru ol sen **nihādı** kecden geḡ

İtdügin her kişi bulur er geḡ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 31, Mısra 5*). [*nihādı, -ı*]

Baṅa öykünmek oldu ise murād

Yok durur sende öyle şabr u **nihād** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 42, Mısra 20*). [*nihād,]*

Az ile çok bir ola yanuñda

Ḥamd-ı Rāzık ola **nihāduñda** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 14, Mısra 12*). [*nihāduñda, -uñ, -da*]

nihādum: Huy, yaratılış, tabiat.

Bī-ḡabersin didi murādumdan

Niyyet olan budur **nihādumdan** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 164, Mısra 14*). [*nihādumdan, -dan*]

nihāl: Ağaç, fidan.

Ravza-i 'ömrünüñ **niḥālīni** hem

Tāze vü ter ide şabā her dem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 177, Mısra 39*). [*niḥālīni, -i, -n, -i*]

niḥān: (*Fars.*) Gizli, saklı, gizlenmiş, saklanmış.

Hüblar yatur içre cilve-künān

Nīm meh-tāb ebr içinde **niḥān**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 55, Mısra 16*). [*niḥān,]*

niḥānī: Gizlice.

Olta yutdı **niḥānī** ol cāda

Bir o bildi vü bir de seccāde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 15*). [*niḥānī,]*

İtmez ol āşikāre ḥarb u kītāl

Eyler illā **niḥānī** ḥīle vü āl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 16*). [*niḥānī,]*

niḥānīce: Gizlice.

Ard kapudan **niḥānīce** vardı

Yeg öñinden memerr idi ardı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 7*). [*niḥānīce,]*

niḥāyet: Ar. Evc, son, gayet.

Furşat elde iken gerek ṭā'at

Fevt olanlar ḳazā ola **niḥāyet**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 54*). [*niḥāyet,]*

Pādişāhuñ ziyāfeti gitdi

Ol düğünler **niḥāyete** yitdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 12*). [*niḥāyete, -e]*

niḥāyet: Son, sınır.

Varicek uçurum **niḥāyetine**

'Acabā ṭıfluñ anda ḥāleti ne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 140, Mısra 11*). [*niḥāyetine, -i, -ne*]

Pādişāhuñ ḳamu vilāyetini

Ger bidāyet ü ger **niḥāyetini**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 32*). [*niḥāyetini, -i, -n, -i]*

Bir yaña Nemçe zulmi gāyetde

Urma vü tütması **niḥāyetde**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 179, Mısra 38*). [*niḥāyetde, -de]*

Nihāyet buldı efsāne fūnūn hem

Ezel hālüm bilür hōd şadr-ı a'zam (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 198, Mısra 11*). [*nihāyet,]*

n'iẖtimāl: *Ne ihtimal, olanak dıűı.*

N'iẖtimāl eyleye 'adū cūr'et

Ola anlarda bu kadar kudret (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 19*). [*n'iẖtimāl,]*

nik: *Güzel, iyi, hoş.*

Herkese ṉk-ẖvāh u rif'at-cū

Ṉk nāmı cihān tolu her sū (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 26, Mısra 8*). [*ṉk,]*

nikāb: *Yüz örtüsü, peçe, yaşmak.*

Perde çekmiş **nikābdan** çıkmaz

Āşikāra hicābdan çıkmaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 78, Mısra 11*). [*nikābdan, -dan]*

ṉk-ẖvāh: *İyilik isteyen.*

Herkese **ṉk-ẖvāh** u rif'at-cū

Ṉk nāmı cihān tolu her sū (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 26, Mısra 7*). [*ṉk-ẖvāh,]*

ṉl: *Nil nehri.*

Seylden ceyş buldı cümle rehā

Ṉlden şanki hāzret-i Mūsā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 122, Mısra 6*). [*ṉlden, -den]*

ṉm: *Far. Yarım, nisf.*

Āẖirü'l-emr atdan ayruldı

Ṉm cān ile yāre sıyruldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 69, Mısra 12*). [*ṉm,]*

Ṉm cān-ile buldılar qarda

Atı ile düşüp yatur yarda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 29*). [*ṉm,]*

Ṉm bismilveş eyle talbındı

Tārumār oldı başda dūlbendi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 22, Mısra 37*). [*ṉm,]*

Hūblar yatur içre cilve-künān

Ṉm meh-tāb ebr içinde nihān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 55, Mısra 16*). [*ṉm,]*

Ṉm cān-ile gelmede 'uşşāk

Yılına dek çekilmede bu firāk (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 41*). [*ṉm,]*

nīm-cān: *Yarı canlı.*

Nīm-cān kendü atları durğun

Sefer ālātı büzbütün bozğun (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 59*). [*nīm-cān,]*

nī'me'l-'abd: *Ne güzel kul (olmak).*

Hak meşâyib komışdur âdemde

Ol ki şabr itdi nī'me'l-'abd oldu (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 83*). [*nī'me'l-'abd,]*

nī'me'l-bedel: *Ne güzel bedel, karşılık.*

Anı nī'me'l-bedel dutup fevri

Oldı bī'se'l-bedel velī zecrī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 22, Mısra 15*). [*nī'me'l-bedel,]*

Kâtibi itdi dünyeden rişlet

Kıldı nī'me'l-bedel sizi elbet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 104, Mısra 16*). [*nī'me'l-bedel,]*

nī'met: *Nimet, bahşedilmiş rızık, lütuf.*

Dāyimā şükri-i nī'met itme gerek

Şükre nī'met çün irişür bī-şek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 118, Mısra 24*). [*nī'met,]*

Oldı zīrā ki evceb ü elzem

Nī'mete şükri ü şükre nī'met hem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 118, Mısra 26*). [*nī'met,]*

Oldı zīrā ki evceb ü elzem

Nī'mete şükri ü şükre nī'met hem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 118, Mısra 26*). [*nī'mete, -e]*

Luṭf-ı Yezdān idi hep fikri

Nī'mete şükri idi kamu zikri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 2*). [*nī'mete, -e]*

Mü'mine ak şakal rütbedür

Hakḳ'ıñ ihsānı ulu nī'metdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 174, Mısra 34*). [*nī'metdür, -dür]*

Bu nī'met şükri akşā-yı murādum

Ecelden ger emān vire efendüm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 194, Mısra 11*). [*nī'met,]*

Hic bir nī'mete degül benzer

Hic bir devlete degül beñzer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 72, Mısra 15*). [*nī'mete, -e]*

Hilm nāmında çok yavuz iş ider

Hic hakikatden özge yok nī'met (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 33, Mısra 27*). [*nī'met,]*

Ni‘meti itdi naķmeti taķķıl

‘Aķl u hūķı vedā‘a baķladılar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 10*). [*ni‘meti, -i*]

Ni‘meti naķmet itdi ba‘zı enām

Zāhir a‘dādan ihtirāz āsān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 33, Mısra 30*). [*ni‘meti, -i*]

nīrān: *Ateş.*

Egriden haķķı seçmeyen bāţıl

İtdi **nīrānı** hāķılı hāķıl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 32*). [*nīrānı, -ı*]

nire: *Nere, nereye.*

Uçdı bizden çün ol hümā-pervāz

Nireye ķondı dirken ol şeh-bāz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 97, Mısra 4*). [*nireye, -ye*]

nirede: *Nerede.*

Ķanda varsa fedāyī bir mel‘ūn

Niredeyse ģarīm-keş maģbūn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 132, Mısra 4*). [*niredeyse, -(y)se*]

Pūşt-i pāyıyla biri daķı urur

Nirede yatduģın bu kerre ģörür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 30*). [*nirede,]*

nireden: *Nereden.*

Ķalbi oldu defātir-i ‘ālem

Nireden gelse bir ģarīb ādem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 95, Mısra 28*). [*nireden,]*

Nireden irişür diyü nāle

Aģzına üşmiş-idi tebĥāle (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 15*). [*nireden,]*

Ķalbi olmuş defātir-i ‘ālem

Nireden gelse bir ģarīb ādem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 40*). [*nireden,]*

nīş: *İĝne, diken, biz, hanķer gibi şeylerin sivri olan uç kısımları. || Zehir.*

‘Aķrebūñ **nīşine** virür merhem

Çarķ etībāsı oturur mübhem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 47*). [*nīşine, -i, -n, -e*]

nīsā: *Kadın.*

Hîç ibn-i sebîl olur mı **nisâ**

Seyri içün mezâr yeter aña (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 137, Mısra 19*). [*nisâ,]*

nişân: *Hedef, nişangâh..*

Top yirine kimesne hîç varımaz

Ĥod tüfengüñ **nişânına** durımaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 113, Mısra 14*). [*nişânına, -ı, -n, -a]*

Her biri bir **nişâna** nâzırdur

Her biri bir kemîne ĥâzırdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 131, Mısra 15*). [*nişâna, -a]*

nişân: *Alamet, iz, nişan.*

Her birinde **nişânı** var kesenüñ

Herkesüñ bellü bu benüm bu senüñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 25*). [*nişânı, -ı]*

Yirine çün gelür **nişânı** ile

Bulınur cümlesi zamâni ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 31*). [*nişânı, -ı]*

nişancı: *Osmanlı Devleti'nde berat, ferman, nâme vb.nin başına tuğra çekmekle görevli olan nişan kaleminin başı durumundaki yüksek memur, tevkîî, tevkîci.*

Ĥod re'îsüñ **nişancı** paşanuñ

Niçe devletlü vü 'alî-şanuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 63*). [*nişancı,]*

nişâne: *İz, belirti, eser, alâmet.*

Oğ gibi atılup kiriş aşalum

Yanına bir **nişâned**en düşelüm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 132, Mısra 16*). [*nişâned, -den]*

Her cilâsın komış **nişânesini**

Añdura soñra tâ zamânesini (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 15*). [*nişânesini,]*

nisâr: *Saçmak.*

Ĥoydı şu çoğınuñ ocağına nâr

Bâd başına toprak itdi **nişâr** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 44*). [*nişâr,]*

nisbet: *Göre, nazaran, nisbetle, kıyaslama, ölçü, ilgi.*

Âşaf-ı Barhayā aña **nisbet**

Şanasın kim vezîr-i bî-müknet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 95, Mısra 19*). [*nisbet,]*

Âşaf-i Berhiyā aña **nisbet**

Şanasın kim vezîr-i bî-müknet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 35*). [*nisbet,]*

Var mı dāreynde bu veche belā

Nisbet iki evi yıkar meşelā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 63, Mısra 20*). [*nisbet,]*

Ṭālî 'ûñ huftedür olur bîdār

Ṭañ mı hem-şehrilükde **nisbeti** var (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 175, Mısra 10*). [*nisbeti, -i]*

nısf: *Yarı, yarım, nim.*

Nışfa varınca kıçdan u önden

Girdi şu dutdı 'ālemi ucdan (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 19*). [*nışfa, -a]*

Meyzeri bilde şāhid-i şehrüñ

Şan bulut irdi **nışfina** bedrüñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 28*). [*nışfina, -ı, -n, -a]*

nısvān: *Kadınlar.*

Gāhî **nısvān** şekline girdi

Gündüzün vardı makşada irdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 105*). [*nısvān,]*

nit-: *Ne etmek, ne yapmak.*

Sūhtesi **nitdi** neyledi gelsün

Yırde gökde anı bize bulsun (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 31, Mısra 11*). [*nitdi, -di]*

Noldı bā'is ki yād olur bilsem

İntizāmî'ye gör felek **nitdi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 5*). [*nitdi, -di]*

Nā-gehān cāhilāne vaz' itdi

Eyle eblehlük-ile gör **nitdi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 38*). [*nitdi, -di]*

n'itdi: *Ne etti, ne yaptı.*

Sāhil-i nehr ile akup gitdi

Gör ne hāle şataşdı gör **n'itdi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 21, Mısra 32*). [*n'itdi,]*

n'itdük: *Ne yaptık, ne ettik.*

Şanmağıl saña biz bize itdük

Gör kızā-y-ile n'eyledük **n'itdük** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 52*). [*n'itdük,]*

n'itdüm: "Ne ettim, ne yaptım?" anlamında, pişmanlık bildiren bir söz.

Gayret-ile ölüm olursa revā

Kime **n'itdüm** baña yā n'olsa gerek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 36, Mısra 17*). [*n'itdüm,]*

nite: *Nitekim, nasıl ki, ...olduğu gibi.*

Hazrete **nite** hüsrev-i devrân

Münhaşır mağdemine bu meydân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 177, Mısra 19*). [*nite,]*

niteki: *Gibi || olduğu gibi.*

İçi yanķunı ile ehl-i dükân

Dökülürdi **niteki** berg-i hazân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 44*). [*niteki,]*

Ol oğul balına ķalup maħrûm

İçi yağın eritdi **niteki** mûm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 96, Mısra 16*). [*niteki,]*

Zehr ola yidüğün nice o şûm

Yandı fânûs içinde **niteki** mûm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 88*). [*niteki,]*

niteki: *Gerçekten, nasıl ki, hakikaten.*

Nergis egri bakardı **niteki** lûc

Ķolı dutmaz ķaranfûlûñ meflûc (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 33*). [*niteki,]*

nite-kim: *Gibi || olduğu gibi.*

Biri birini göricek 'asker

Her biri oldu **nite-kim** ejder (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 20*). [*nite-kim,]*

nitekim: *Gibi || olduğu gibi.*

Şu sepüp yüzine anuñ seyl-āb

Yağ-fezā itdi **nitekim** tûlāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 52*). [*nitekim,]*

Her kişiye olur gehī maħkûm

Ķundaķ içinde **nitekim** ma'sûm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 46*). [*nitekim,]*

Ķılıç uralum idelûm şebîhûn

Cûy-ı hûn aķa **nitekim** Ceyhûn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 132, Mısra 18*). [*nitekim,]*

nitekim: *Ancak.*

Ter libāsuñ içinde fi'l-ma'nā

Nükte ebkārı **nitekim** havrā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 59, Mısra 4*). [*nitekim,]*

n'itsün: *Ne etsin, ne yapsın.*

Saña **n'itsün** murāda m'irgürsün

Cān u temkīni vire mi dirsün (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 61*). [*n'itsün,]*

N'itsün uşanmış-idi cānından

Nice cān el yumışdı kânından (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 49*). [*n'itsün,]*

Yaluñuz kimse görmesün o günü

Atı **n'itsün** yanınca yā yüküni (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 18*). [*n'itsün,]*

Kendüye atlara şu hōd lāzım

N'itsün esbābı olsa ger 'āzim (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 48*). [*n'itsün,]*

niyām: *Kılıç kını, kılıf.*

Eyle gāzīnūñ uc durur durağı

Dağı bilmez **niyām** hīç yarağı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 58*). [*niyām,]*

Yaşdı yasın kuzah ip oldı gider

Berķ-ı tīgın **niyāma** katdı meger (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 122, Mısra 10*). [*niyāma, -a]*

niyāz: *Yalvarma, rica, istirham; büyüklerden birinin huzurunda edeple bulunmak || bazı tarikat dervişlerinin tarikat yolunda kendisinden üstün birine kendini teslim etmesi; derviş armağanı; hediye, ihsan, sadaka (Pakalın, 1983. 701).*

Kol kavuşmak namāzda olsun

Örü-durmak **niyāzda** olsun (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 72*). [*niyāzda, -da, -]*

Biñde bir itdüğüñ **niyāzı** eger

Yanuban yakılup güdāzı eger (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 23*). [*niyāzı, -ı]*

Şad **niyāz** ile biñ şafā sürdi

Yüzini pāy-būsına urdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 72, Mısra 11*). [*niyāz,]*

Olmamış-ıdı hīç dest-dirāz

Vaşl-ı dīdāra idi bunca **niyāz** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 62*). [*niyāz,]*

Ḳullaruñuñ saña **niyāzı** haķı

Bendeñüñ raḥmetüñe āzı haķı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 3*). [*niyāzı, -ı]*

niyyet: *Niyet, kasıt, maksat, amaç.*

‘İlme **niyyet** olur mı diğkatsüz

Saňa lâıyık mı dine ğayretsüz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 27*). [*niyyet,]*

Hulf-i va‘de eyü degül bir dem

Niyyetüñ ‘ilme idi hod aıdem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 26*). [*niyyetüñ, -üñ]*

Bu **niyyet** birle her kişi du‘ada

Münâcat eyleyüp ğakk[ı] edâda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 190, Mısra 23*). [*niyyet,]*

Sâde sultân çi dirlik ü tımâr

Hep ğazâ **niyyetine** varı nişâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 56*). [*niyyetine, -i, -n, -e]*

Niyyeti yok kimesnenüñ ğayra

Kendü öz nefsine degül ğayra (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 174, Mısra 19*). [*niyyeti, -i]*

Ceyş-i İslâm olup ğamu me’mûr

Niyyeti feth-i ğal‘a-i mezbûr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 30*). [*niyyeti, -i]*

İbtidâ şafĝasın sürüp yüzüme

İşbu **niyyetle** dutuban ğözüme (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 164, Mısra 18*). [*niyyetle, -le]*

Sürĝ-ser illerine **niyyet** ile

Ben revân oldum ‘âlî himmet ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 183, Mısra 15*). [*niyyet,]*

Yedi ğün oldu böyle cem‘iyyet

Her ğün ilzâm idi anı **niyyet**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 49, Mısra 18*). [*niyyet,]*

nizâ‘: Çekişme, kavga, anlaşmazlık.

Ebr saçın çözüp iderdi fiğân

Gördi kim geldi başa bunca **nizâ‘** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 31*). [*nizâ‘,]*

Cism ü cânı **nizâ‘a** başladılar

Dâğ-ı dil ağız üşürüp yir yir (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 12*). [*nizâ‘a, -a]*

Hep mefâşıl vedâ‘a başladılar

Ğamu a‘zâ **nizâ‘a** başladılar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 12*). [*nizâ‘a, -a]*

nizâr: Zayıf, aciz, düşkün.

Eşĝ-i çeşmine ĝor-idi ğanı

Ğâne-i ten yıkılır-idi **nizâr**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 51*). [*nizâr,]*

nize: Mızrak, kargı.

Nīzenüñ kan boyınca akmış-idi

Dāmenini biline taqmış-idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 59*). [*nīzenüñ, -nüñ*]

Nice kalmaya zulmet içre semā

Nīzelerden yolın yitürdi şabā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 64*). [*nīzelerden, -ler, -den*]

Miğferin geydi oldı cevşen-püş

Çün-sütün **nīzesin** alup ber-düş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 133, Mısra 24*). [*nīzesin, -si, -n*]

nöker: *Hizmetkâr.*

Kimi atın arar kimi çadırın

Kimi nāmıyla çağırur **nökerin** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 4*). [*nökerin, -in*]

nokşān: *Eksiklik.*

Haylī **noķşānı** var düşinde ‘ulüvv

Düşmedin dağı niçesi mercüvv (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 65*). [*noķşānı, -ı*]

Kişi ālūde olsa dünyāya

Haylī **noķşān** götürür ‘uķbāya (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 161, Mısra 6*). [*noķşān,*]

nol-: *Ne olmak, ne hale gelmek.*

Noldı olduñ bu vech-ile güm-rāh

Saña el kara gibi baht-ı siyāh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 42, Mısra 9*). [*noldı, -dı*]

Noldı bir yirde hiç qarāruñ yok

Hālūñ añlaya ğam-kūsāruñ yok (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 46, Mısra 5*). [*noldı, -dı*]

n’ol-: *Ne hale gelmek.*

N’oldı bilmem sipihr-i ğaddāra

İtdi tūmār-ı zanbakı pare (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 19*). [*n’oldı, -dı*]

nola: *Ne olur || şaşılır mı?. Ne çıkar!*

Başda kara yazı olsa **nola**

İhtimām olmuş ol kadar hāşıl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 38, Mısra 24*). [*nola,*]

Sözlerine cevābı böyle didi

Görelüm pādīşahuñ emri **nola** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 45*). [*nola,*]

Dünye bir āndur şafāsı **nola**

Tīg-i bürrāndur vefāsı **nola** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 25, Mısra 34*). [nola,]

Bize isnāda istinād **nola**

Zāyid aqvāle izdiyād **nola** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 34*). [nola,]

Bize isnāda istinād **nola**

Zāyid aqvāle izdiyād **nola** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 33*). [nola,]

Oldı ma'lūm cümle i'lāmuñ

Ġayret-içün **nola** çekülse cefā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 36, Mısra 15*). [nola,]

n'ola: *Nolsa, nolsa gerek.*

Dünye bir āndur şafāsı **nola**

Tīg-i bürrāndur vefāsı **nola** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 25, Mısra 33*). [nola,]

N'ola hālūñ çü nāme-i a' māl

Ola ma'lūm u biline aḥvāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 83*). [n'ola,]

Gitdi cānı Revān'ını acıdı

Ten-i bī-cāna çāre **n'ola** didi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 154, Mısra 16*). [n'ola,]

Eskilük i'tibārı var bizde

Ma'rifet var ise **n'ola** sizde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 155, Mısra 14*). [n'ola,]

N'ola yil zaḥmetinden ger şabāyı itse āzāde

Bugün dārū'ş-şifāda Bū 'Alī Sīnā geçer meclis (*Tuhfetü'l-İhvân, Müfret 2, Mısra 11*).

[n'ola,]

Yaluñuz yola düşdi yoldaşsuz

Hāli fikr eyle **n'ola** hāldaşsuz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 4*). [n'ola,]

Şu ki tuğyān ide inişde ola

Yolcınuñ hāli anda bellü **n'ola** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 12*). [n'ola,]

noldı: *Ne oldu, ne hale geldi?*

Meyyiti niçe def'a defn oldı

Hıç bilinmedi aña **noldı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 29, Mısra 10*). [noldı,]

Noldı bā'ış ki yād olur bilsem

İntizāmī'ye gör felek nitdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 4*). [noldı,]

Şu gibi ḥāk-i pāyine aḳdı

'Abd-ı fermān lisāna yā **noldı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 43*). [noldı,]

Noldı bunca kumāşı irişenüñ

Aşdı endāzeden ziyānı anuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 65*). [noldı,]

Noldı evvelki furşat u nuşret

Noldı evvelki ruḥşat u 'izzet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 77, Mısra 5*). [noldı,]

Noldı evvelki furşat u nuşret

Noldı evvelki ruḥşat u 'izzet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 77, Mısra 6*). [noldı,]

Yüzüñ üstine ābveş düşdüñ

Noldı baḥr-ı siyeh gibi taşduñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 41, Mısra 18*). [noldı,]

Noldı bā'is aña idüp tezvîr

Boğazın dutdı ḥalka-i zencîr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 48, Mısra 17*). [noldı,]

Şakalın dutdı ḥançer aldı ele

Tā ki mel'ün ḳadri **n'oldı** bile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 10*). [n'oldı,]

Dir-idüm **n'oldı** saña ḥavfuñ ne

Seni kim incidür yā ḥayfuñ ne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 29*). [n'oldı,]

Ḳanı şî'r ü kitābetüñ **n'oldı**

Ḳanı neṣr ü tilāvetüñ **n'oldı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 39*). [n'oldı,]

Ḳanı şî'r ü kitābetüñ **n'oldı**

Ḳanı neṣr ü tilāvetüñ **n'oldı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 40*). [n'oldı,]

Neyledüñ 'ahd-i sâbîḳ u 'ilmi

N'oldı bunca taḥammülüñ ḥilmi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 42*). [n'oldı,]

Kūḥ-ı Elvend'i gör vaḳârı ile

Bād-ı pūyāna **n'oldı** yile yile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 44*). [n'oldı,]

N'oldı yā Rab bu hūy u hā dir-iken

Velvele ḡulḡule şadā dir-iken (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 133, Mısra 13*). [n'oldı,]

Ḥaylî ma'ber maḥūf var anda

N'oldı fülk-i necāt şor ḳanda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 100*). [n'oldı,]

Mübtelā oldı bir belāya daḥı

N'oldı bilmem o mübtelāya daḥı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 38*). [n'oldı,]

İşidüp ḳıral bî-ḥuzūr oldı

Ḳardaşuma didi 'aceb **n'oldı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 181, Mısra 12*). [n'oldı,]

noldu: *Ne oldu?*

Bu seḥer **nolduñ** ey şabā-reftār

Geçe-yazduñ buz altına nā-çār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 69, Mısra 25*). [nolduñ, -ñ]

n'olsa: *Ne olsa.*

Ġayret-ile ölüm olursa revā

Kime n'itdüm baña yā **n'olsa** gerek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 36, Mısra 17*). [*n'olsa,]*

nova': *Bir yer adı.*

Mîr İshâk'ıñ işidüp haberin

Nova'ya varup itdügi seferin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 104, Mısra 20*). [*nova'ya, -y, -a]*

Hıfzına gelmiş-idi ol **Nova'nuñ**

Ġâzîler dañı söyler adın anuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 105, Mısra 7*). [*nova'nuñ, -nuñ]*

Vâki' olmışdı karşısı **Nova'nuñ**

Üsti yanı da bir depeydi anuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 106, Mısra 5*). [*nova'nuñ, -nuñ]*

Dil aluñ bize kal'a-i **Nova'dan**

Ol boğaz içre eglenüñ āvadan (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 113, Mısra 3*). [*nova'dan, -dan]*

Pes kürek çalup açdılar yelken

Dutdılar kal'a-ı **Nova'ya** dümen (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 113, Mısra 8*). [*nova'ya, -y, -a]*

nücüm: *Yıldızlar.*

Ġân bin Ġân şâh bin şehdür

Ġayrı şehir **nücüm** ol mehdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 3, Mısra 10*). [*nücüm,]*

Dâğ-ı sînem gibi dilüñ āzer

Eşk-i çeşmüm **nücümüña** beñzer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 46, Mısra 8*). [*nücümüña, -uña]*

nuhsend: *Zampara uğursuz aldatan yalancı kimse.*

Ġaylî dil-bend imiş meger o levend

Yāreye şaldı anı ol **nuhsend** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 26*). [*nuhsend,]*

Ġâdî dervîş-nihād imiş **nuhsend**

Bir Ġurūşa boynın egdi itmedi red (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 11*). [*nuhsend,]*

nühüset: *Uğursuzluk.*

Hāşılı virdi el **nühüset** çün (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 1*). [*nühüset,]*

Kılmış-idi zühāl felekde karar

Eyler idi **nühüseti** ı̄sār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 6*). [*nühüseti, -i*]

Devr-i gerdünuñ özge cünbüşi var

Sa' de döndi **nühüsetüñ** hemvār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 143, Mısra 22*). [*nühüsetüñ, -ün*]

nükāt: *İnce mânâlı zarîf sözler, herkesin kavrayamadığı ince anlamlar, nükteler.*

Şanasuñ kim sevâdı içre **nükāt**

Karañuda mişâl-i âb-ı hayât (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 59, Mısra 5*). [*nükāt,]*

Gördi ebyâtta garîb **nükāt**

Hızrveş buldı şanki âb-ı hayât (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 60, Mısra 7*). [*nükāt,]*

nukre: *Gümüş.*

Kîmyâ-yâb olup sipîhr-i güzîn

Âşikâr itdi **nuḳrenüñ** ḥasedin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 67, Mısra 36*). [*nuḳrenüñ, -nüñ*]

nükte: *Ancak dikkat edildiğinde anlaşılan ince söz ve mana.*

Ter libâsuñ içinde fi'l-ma' nâ

Nükte ebkarı nitekim ḥavrâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 59, Mısra 4*). [*nükte,]*

Şandı eyler bu **nükte** ile ḥiṭâb

Ya'nî işbu kinâyet-ile cevâb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 37*). [*nükte,]*

İntizâmî bu ḥâli kıldı me'âl

İtdi bu **nükteyi** o demde ḥayâl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 76, Mısra 2*). [*nükteyi, -yi*]

Perçemin çekdi geñzini dutdı

Çok ḥakîmâne **nükteler** gütdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 78*). [*nükteler, -ler*]

Diñle bu **nüktesini** eslâfuñ

Aña teslîmi vardur eṣrâfuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 177, Mısra 1*). [*nüktesini, -si, -ni*]

nükûd: *Nakit para, elinde hazır para.*

Virilüp el **nuḳûdı** mâh-be-mâh

Rûz u şeb ol du'âcı devlet-ḥvâh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 45*). [*nuḳûdı, -ı*]

nukûs: *Nakışlar, resimler.*

Yâ şanem-ḥānedür **nuḳūş-ile** pür

Dürlü taşvîr-ile muşavverdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 25*). [*nuḳūş-ile,]*

nümüne: Örnek, misal, misal olarak gösterilen II Düstur ve misal olacak şey.

Ḥāletüñ bahtumuñ **nümünesidür**

Ṭālî 'üñ dūd-ı āhumuñ nesidür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 41, Mısra 37*). [*nümünesidür, -si, -dür]*

Her bir ev berk kāfirî-bünyād

Andan almış **nümünesin** Şeddād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 20*). [*nümünesin,]*

nūr: (Ar.) Gözle görülen aydınlık, maddî şeyleri görmeye yarayan ışık, ziyâ.

Nūr ile ger pür ola ol âteş

Seyr it irakdan ol emānda hoş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 64, Mısra 19*). [*nūr,]*

Başdan ayağa **nürdur** cismi

Ḥüsn-i ḥāline dāldür ismi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 160, Mısra 29*). [*nürdur, -dur]*

nüş: İçme, içiş.

Zevk çağı imiş şafâ ānı

‘İşret eyyāmı **nüşuñ** āvānı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 4*). [*nüşuñ, -uñ]*

nüşa: Birbirinin tıpkısı olan yazılı şeylerin her biri. II Kitap.

Sūhte gitmek diler didi bu şeb

Nüşañı varup andan eyle taleb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 21, Mısra 26*). [*nüşañı, -ñı]*

nuşret: 1. Yardım etmek. 2. Yardım, muavenet, medet.

Furşat u **nuşret** ü ḡanīmet ile

Şevket ü ‘izzet ü sa‘ādet-ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 35*). [*nuşret,]*

nuṭk: Konuşma, söz, kelam.

Nuṭk odur kim vifāka ola qarīn

Ol degül kim nifāka ola qarīn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 1, Mısra 13*). [*nuṭk,]*

Nuṭk-ile ādem oldı zü'l-mikdār

Nuṭk-ile maḥrem-i gül oldı hezār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 1, Mısra 9*). [*nuṭk-ile, --ile]*

Nuṭḡ-ile ādem oldu zü'l-miḡdār

Nuṭḡ-ile maḡrem-i gül oldu hezār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 1, Mısra 10*). [*nuṭḡ-ile, --ile*]
tūṭī **nuṭḡ-ile** ḡand-perverdūr

Bunca terḡīb-ile süḡanverdūr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 1, Mısra 11*). [*nuṭḡ-ile, --ile*]

nüzür: *Adaklar.*

Her taraḡdan **nüzür** u ḡurbānı

Gelür eksük olur mı miḡmānı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 56, Mısra 11*). [*nüzür,]*

o: *T. Üçüncü teklik şahıs işaret zamiri.*

Ḥāl-i gerdün-ı dūn budur ezel

Ṭab '-ı iḡvāna vire mi **o** kesel (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 8, Mısra 4*). [*o,]*

Ol ilüñ 'ādeti meḡer bu-y-imiş

Cümle aḡvālinüñ yegi **o** imiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 70, Mısra 24*). [*o,]*

Olta yutdı nihānī ol cāda

Bir **o** bildi vü bir de seccāde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 16*). [*o,]*

Giricek ev içine ḡıldı nazar

Yaluñuz bir **o** vü bir ol duḡter (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 68*). [*o,]*

Yaluñuz **o** ḡıḡınacaḡ yiri yok

Ḳamu yirde ḡazā ḡapusu açuḡ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 75*). [*o,]*

Bir **o** biz dört aña ḡarīm oluruz

Yā anı öldürür yā biz ölürüz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 101, Mısra 13*). [*o,]*

Kimse yok bir ḡayāl imiş ḡorinür

Daḡı ḡimdi **o** ḡorḡudur sürinür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 34*). [*o,]*

Eyledi bizi bu araya revān

Muntazırdur saña **o** niḡe zamān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 104, Mısra 14*). [*o,]*

Girse aḡzına ger meḡes ānī

İlmeýüben bulur **o** bir yanı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 106, Mısra 18*). [*o,]*

Mıḡr ilinde **o** mīr olmuḡdur

Luṭfına ḡaḡḡ eḡir olmuḡdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 37*). [*o,]*

Bendesiyem ki ola ehl-i nazar

Şürete baḡmadan ide **o** ḡazer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 48*). [*o,]*

Ol ḡaberden ḡoḡı ḡafā sürdi

Ḥayret içre **o** bir zamān durdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 123, Mısra 10*). [*o,]*

Uyanıyla **o** yanına bükdi
 Yan virem diyü yanına çökdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 75*). [o,]
 Ol ki 'âlemden ide kaç'-ı nazar
 Nice ehlinden itmeye **o** hâzer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 82*). [o,]
 Nesne yok bilmediği hiç anuñ
 Hâll ider cümle müşkilüñ **o** senüñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 20*). [o,]
 Bilece geldiler Sitanbul'a
 Melce' olan **odur** çü ma'zûle (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 151, Mısra 4*). [odur, -dur]
 O dağı itdi şükr Yezdân'a
 Ölmedin irdüñ işbu ihsâna (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 75*). [o,]
 'Afv olup râygân-ı hîdmetden
 Dinç ola kulağı **o** miñnetden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 6*). [o,]
 Bir belâ kıldaki seyishâne
 Kıçığı düşdi **o** döndi bî-câne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 22*). [o,]
 Mîr-mîrânıdur **o** hîd Haleb'üñ
 Benderi ger 'Acem ü ger 'Arab'üñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 183, Mısra 7*). [o,]
 Dînümüz ger iderler-ise kabûl
 Zayfumuzdur **oları** eyle kabûl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 38*). [oları, -lar, -ı]
 Düşdi Şîrvân ülkesine **o** dün
 Emre Hân'ı idince istiğbâl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 24*). [o,]
 Az kalmış durur aña akrân
 Olalıdan **o** kâtib-i dîvân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 187, Mısra 18*). [o,]
 Faķîre iltifâtı artuķ eyler
O bî-çâre anuñla göñlin egler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 30*). [o,]
 Ne devletdür ne 'izzetdür ne rağbet
O dervîşâne vaz' u 'âlî rütbet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 88*). [o,]
 Şehâvetde **odurşânî**-i Hâtem
 Şecâ'atde Nerîmân ile Rüstem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 83*). [odur, -dur]
O gözin yumdı baķa-ķaldı hâtem
 Kimine sūr olup kimine mâtem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 192, Mısra 21*). [o,]
 Du'âsı-çün idindi anı dâmâd
O dağı kulluğına oldu münķâd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 26*). [o,]
 İtâle ol selâţîne kim itsün
 Meded bizden **o** sū'-i zann gitsün (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 198, Mısra 34*). [o,]

Ne yirde kim fesād ehlin işitdi

O varmadın kāmunuñ işi bitdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 200, Mısra 4*). [o,]

Şafha-i verd-i sürh şanma **odur**

Kanlı yaş-ile nāme yazıludur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 96, Mısra 5*). [odur, -dur]

Ġāzilerde ferīd **odur** şimdi

Heybeti ber-mezīd **odur** şimdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 134, Mısra 9*). [odur, -dur]

Ġāzilerde ferīd **odur** şimdi

Heybeti ber-mezīd **odur** şimdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 134, Mısra 10*). [odur, -dur]

Didüm anlara ben eyā ihvân

O degüldür bu derd-i bī-dermān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 28*). [o,]

Gök kapısı küşādedür her şeb

Gözi açuklara **odur** maṭlab (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 46, Mısra 18*). [odur, -dur]

Nuṭk **odur** kim vifāka ola qarīn

Ol degül kim nifāka ola qarīn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 1, Mısra 13*). [odur, -dur]

Yokdur **andan** cihānda hīç küstāh

Kendü öz nefesine ola meddāh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 11, Mısra 37*). [andan, -n, -dan]

Karşu durmaz bize beg ü paşa

Biri **ondan** yüzün döne hāşā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 132, Mısra 36*). [ondan, -n, -dan]

Su'āl itsün dahı bir ġayrılardan

Beyāna gelmemişdür biri **ondan** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 50*). [ondan, -n, -dan]

Gözün aç paraya utulmayasın

Eylügi şuya şal dime **o** yiter (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 33, Mısra 39*). [o,]

Dāyim eyle du'āsını ḥasbī

Ma'rifet ehlinüñ **odur** kesbi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 208*). [odur, -dur]

o: O, işaret sıfatı.

Ya'nī geldi dirüldi ḥuddāmı

Taṇladılar görüp **o** bed-nāmı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 87*). [o,]

Ġaraż imiş kişiye özge maraḡ

O maraḡ dāsınuñ devāsı ecel (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 118*). [o,]

Herkes āzāde yār-ile ḥandān

Ağlayuban **o** silsile-gerdān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 47, Mısra 32*). [o,]

Kapusunda murād alur herkes
 ‘Âkıl olan ider **o** mîre heves (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 52, Mısra 42*). [o,]
 Gerçek erdür **o** ser-ḥade nāzır
 Ehl-i İslām’a himmeti ḥāzır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 56, Mısra 43*). [o,]
 Çak mezellet-pezîr itdi anı
 Müntakımdür hele **o** yüce Ğanî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 65, Mısra 26*). [o,]
 Ḥaylî dil-bend imiş meger **o** levend
 Yāreye şaldı anı ol nuḥsend (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 25*). [o,]
 Her kılı bir dil oldı şekvāda
 Senden oldı diyü **o** da ‘vāda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 69, Mısra 36*). [o,]
 Ol sipāhî irüp **o** dem nā-gāh
 Ḥālden cümle oluban āgāh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 70, Mısra 1*). [o,]
 İki ḥasret kavuşsa birbirine
 İki mehcūr **o** demde-kim görine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 72, Mısra 20*). [o,]
 İrdi çün İntizāmî’ye **o** şadā
 Özge āvāz-idi ġarīb edā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 21*). [o,]
 İntizāmî bu ḥālî kıldı me’āl
 İtdi bu nükteyi **o** demde ḥayāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 76, Mısra 2*). [o,]
 Lālezāra dönüp **o** sünbülzār
 Ya ‘nî pür-yara her biri nā-çār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 80, Mısra 7*). [o,]
 Başına üşdiler **o** yārānuñ
 Gerdişin gör sipihr-i gerdānuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 80, Mısra 9*). [o,]
 Ḥāşılı oldı söz şuña münceṛ
 Tā ki te’ḥîr ola **o** gün maḥzar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 80, Mısra 38*). [o,]
 Ehl-i ‘örf itdi maḥbese mihmān
 Kōrḥusından **o** ḥod ten-i bî-cān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 80, Mısra 46*). [o,]
 İntizāmî biraz me’āl itdi
 Diḳḳat-ile **o** dem ḥayāl itdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 2*). [o,]
 Ol filoriye rehn içün **o** ḥerîf
 Bir dizi incü virmiş-idi laṭîf (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 47*). [o,]
 Yüri ‘ibretle bak **o** mehcūra
 Baş vire-yazdı dāne-engūra (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 83*). [o,]
 Ḥaylî ocağa şu koyup seyl-āb
 Uçu-gördi **o** ḥānümānı ḥarāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 82, Mısra 14*). [o,]

Bād itdi biraz **o** dem ārām

Gitdi şandı **o** cāndağı ālām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 30*). [o,]

İntizāmī **o** havfı dut ma‘zūr

Ḳurtarup keçeñi şudan kaçā-gör (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 87*). [o,]

Saňa budur vaşıyyeti āhır

Anda idüm **o** cem‘de hāzır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 87, Mısra 14*). [o,]

Kimini ḳatl idüp kimini esīr

Ḥaylī feth ü gāzālar itdi **o** mīr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 88, Mısra 18*). [o,]

Bir dilāver belürdi nā-gāhī

Mīr-mīrān idüp **o** güm-rāhı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 2*). [o,]

Çün mizācına göre itdi kelām

Nāḳıṣu‘l-‘aḳl olan **o** mest-i müdām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 14*). [o,]

Bunca keṣṭī ile **o** ser-‘asker

İtdi ser-ḥadd-i Hersek’e çü güzer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 35*). [o,]

‘Askerin dökdi ḳaraya **o** pelīd

Şanasın cūṣ ḳıldı baḫr-ı sefīd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 39*). [o,]

ṬaḒları ḥaylī ṣarp idi **o** yerüñ

Her ağaç dibi merzi ṣīr-i nerüñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 9*). [o,]

Gök demür geyse āsümān eger

Key ırāḳdan ider **o** rezme naḒar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 106*). [o,]

Da‘vī-i merd iden **o** mel‘ünü

Uricek ṭaş-ile **o** maḒbūnı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 5*). [o,]

Da‘vī-i merd iden **o** mel‘ünü

Uricek ṭaş-ile **o** maḒbūnı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 6*). [o,]

Taḥtını taḥtaya deḒiṣdi **o** ṣāh

Bedr-iken ānīde tūtuldı **o** māh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 93, Mısra 29*). [o,]

Taḥtını taḥtaya deḒiṣdi **o** ṣāh

Bedr-iken ānīde tūtuldı **o** māh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 93, Mısra 30*). [o,]

Nice ḳıydı **o** ḥāzrete gerdün

İtdi ḳullarını ḳamu maḥzūn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 94, Mısra 1*). [o,]

Dakdı boynına ṣubḥ-dem kefeni

Gördi bī-rūḥ çün **o** sīm-teni (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 94, Mısra 12*). [o,]

Bunca cem‘iyyet **o** ḳadar enbūh

Cümlesini ṭaḒıtdı ol endūh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 94, Mısra 33*). [o,]

Devlet ü 'izz ü rif'at-ile 0 yıl
 Edrine şehrin eyleyüp menzil (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 95, Mısra 3*). [o,]
 Maşrabayla 0 meşreb-i şâfî
 Aralarında içülür kâfî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 29*). [o,]
 Oturacak zamân degül gördi
 0 haşîra şarıluban durdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 80*). [o,]
 Zehr ola yidügin nice 0 şüm
 Yandı fânûs içinde niteki mûm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 87*). [o,]
 Otururken 0 şaḥş-ı nâ-ma'kûl
 Rahmı yok her cihetde rind ü fużûl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 101, Mısra 5*). [o,]
 Gitmenüñ eyledi tedârükini
 Komadı hîç irteye 0 günü (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 105, Mısra 2*). [o,]
 Gördiler kim 0 derdmend ü za'îf
 Ol teni müstemend ü cismi naḥîf (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 29*). [o,]
 Kuyruğı imiş ol dinen bayrak
 Yilesi hem 0 şalınan yaprak (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 32*). [o,]
 Kal'a görünmez-idi 'askerden
 Kim durur dil ala 0 leşkerden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 113, Mısra 18*). [o,]
 Varuban göricek 0 meczûbı
 Bu mı didi 0 halk matlûbı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 13*). [o,]
 Varuban göricek 0 meczûbı
 Bu mı didi 0 halk matlûbı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 14*). [o,]
 Varicek uyḥuya 0 gice meger
 Bir mükellef eve idince nazâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 25*). [o,]
 Kef saçup nâkaveş köpürdi 0 şîr
 Ser-hevâyî vü pây-der-zencîr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 17*). [o,]
 Gör 0ṣābit-kaḍem bu bunda bu kez
 Bu eser şavurur yiler oñmaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 45*). [o,]
 Çün 0 mel'ûna çâre buldılar
 Dil kesüp yek-zebân oldılar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 122, Mısra 37*). [o,]
 Gula beglügin itdiler iḥsân
 Durmadın oldılar 0 semte revân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 124, Mısra 22*). [o,]
 Aña maḥşûş gayrı yirde yok ol
 Gayra uymaz 0 müzî özge fużûl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 26*). [o,]

Bārī sevrüñ gerek-durur kıyığı
 Def' ola anuñ-ıla tā o yağı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 44*). [o,]
 Bî-ḥabermiş meger o esb-i güzîn
 Ugramış ol belālara miskîn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 83*). [o,]
 Virüp itdi 'ilâc o miskîne
 İrdi şādī o ḳalb-i ḡamḡîne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 89*). [o,]
 Virüp itdi 'ilâc o miskîne
 İrdi şādī o ḳalb-i ḡamḡîne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 90*). [o,]
 Çün selâmet yaḳası göründi
 Mîr-i mezbûr o vādide ḳondı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 94*). [o,]
 Baña şorar iseñ o nehri eger
 Tu'm u levni lezîz ü şāfî ter (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 47*). [o,]
 Ba' dehû şarka olice me' mûr
 Şarf kıldı o serḥade maḳdûr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 42*). [o,]
 Çün Bekeş ḳurbine irişdi o mîr
 Ceyş-i küffâra oldu anda ḥabîr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 133, Mısra 33*). [o,]
 Kim döyer ḍarbına o ḡāzînüñ
 Kim durur zûr-bāzûsına anuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 134, Mısra 3*). [o,]
 Vaşfı ile o ḥürr virince ḥayât
 Millet-i 'İsevîye düşdi memât (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 134, Mısra 21*). [o,]
 Tutulan kāfirüñ yararını hep
 Gönderüp ḳapuya o 'ālî-neseb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 40*). [o,]
 Şaḳlamış Ḥaḳ o tıflı luṭfindan
 Gördi evvelki gibi saḡ u esen (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 47*). [o,]
 Bi'z-żarûrî inüp o vâdiyede
 Yok durur bir mu'îni çäre ide (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 53*). [o,]
 İntizâmî saña o ḥüb-nihād
 Hem mu'allim olur u hem üstād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 21*). [o,]
 Mısr'uñ olinca mîr-mîrânı
 Didiler yûri yap o vîrânı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 151, Mısra 12*). [o,]
 Şāh nâ-bûd oldu ke'l-evvel
 Ol muḥanneṣ cümleden erz el (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 153, Mısra 30*). [o,]
 İntizâmî meger o günlerde
 Kâtib olmışdı ḳādî-askerde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 155, Mısra 1*). [o,]

Himmet itdi saña kamu yārān
 Lāyıkūndur o mecma‘-ı ‘irfān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 156, Mısra 18*). [o,]
 Yok yire çekmeye o tā emegi
 Bu taḳayyüddür ādeme geregi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 156, Mısra 29*). [o,]
 İntizāmī didi ḳalem ehli
 Yine eyler o semtine meylî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 34*). [o,]
 Didi evvel düşen ze‘āmeti al
 Esb-i maḳşūduñu o yollara şal (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 58*). [o,]
 Zehr-i ḳātil degül midür o ziyād
 Eylece sīm ü zer ola ber-bād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 25*). [o,]
 Pādişāhuñ ḥazīnesine sezā
 İntizāmī o şükri eyle edā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 54*). [o,]
 Mübtelā oldı bir belāya daḥı
 N’oldı bilmem o mübtelāya daḥı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 38*). [o,]
 Bāde-āver isimlü ḥidmetkār
 Aña maḥşūş o ḥidmeti her bār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 56*). [o,]
 Sırran al gel didi o ma‘hūdı
 Şāyi‘ itmeye ya‘nī maḳşūdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 57*). [o,]
 Cümleden öñ o mecma‘a irişüp
 Ḳamudan soñra gitmege dürişüp (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 161, Mısra 27*). [o,]
 Aña ihvān idi o sābıḳlar
 Ol Süleymān ḳāḍī ile ‘Ömer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 164, Mısra 3*). [o,]
 Ehl-i ‘irfāna himmetüñ yok mı
 Bu kitābet o ḥidmete çok mı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 40*). [o,]
 Ḳış kıyāmet irişmegin o zamān
 ‘Askerüñ ‘avdeti olup fermān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 19*). [o,]
 Ol zamānda meger ki ol ḥaşerāt
 Didi nāmın o ḳal‘anuñ heyhāt (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 22*). [o,]
 Ḥān Muḥammed o semte oldı revān
 ‘Askeri ile ṭoldı kevn ü mekān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 31*). [o,]
 Ānide itdi tābūruñ fethin
 Ḳo o tafşılı n’idelüm şerḥin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 68*). [o,]
 Yaluñuz kimse görmesün o günü
 Atı n’itsün yanınca yā yüküni (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 17*). [o,]

O yaluñuz at iki yükde belā
 Yüki yükletmek istese meşelā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 43*). [o,]
 Vaşf-ı hâlin Murād Paşa'nuñ
 Muhtaşar kıl o bahtı zî-şānuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 174, Mısra 40*). [o,]
 Tācı başına teng olup kıraluñ
 Oldı baş kayusu o muhtālūñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 48*). [o,]
 Kıruna kim tācdur kıral olana
 Cüz' ü küldür o devleti bulana (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 56*). [o,]
 Beçe hākimdi kıardaşı kıraluñ
 Sū'-i fikrin görüñ o muhtālūñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 180, Mısra 4*). [o,]
 Gördi meylini ehl-i İslām'a
 Küfri ezber okur o hod-kāme (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 181, Mısra 16*). [o,]
 Dağı kaçmadın o şîr-i nerri
 Geldi her cānibūñ hod ilçileri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 181, Mısra 41*). [o,]
 Adana illerini hod Cemşîd
 İtdi vîrān o fikri zulmi şedîd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 182, Mısra 12*). [o,]
 Berüde olmağın o derbendler
 'Asker anda gelince nice geçer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 182, Mısra 19*). [o,]
 Mısr u Şām u Halep kamu o diyār
 Āl-i 'Osmān vilāyeti ne ki var (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 182, Mısra 23*). [o,]
 O diyāra irişdi çünki haber
 Şadr-ı a'zam o semte 'azm eyler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 182, Mısra 35*). [o,]
 O diyāra irişdi çünki haber
 Şadr-ı a'zam o semte 'azm eyler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 182, Mısra 36*). [o,]
 Sürh-ser dinilen o mel'ūnuñ
 Mezhebi yok o rāfîzî dūnuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 183, Mısra 25*). [o,]
 Sürh-ser dinilen o mel'ūnuñ
 Mezhebi yok o rāfîzî dūnuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 183, Mısra 26*). [o,]
 O vilāyet saña olur ihsān
 İtmişem pādîşehden istîzān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 183, Mısra 31*). [o,]
 Yüri toplarla geç o teng yiri
 Yüri var gayret ile ol diri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 5*). [o,]
 Sebb-i aşhāb ider mi ibni 'Arab
 Sebbe lāyık mıdur o ulu neseb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 58*). [o,]

O selāṭīne kim ki dil uzada

Yā derūnī murād iden ḥasede (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 67*). [o,]

O müşîr-i ‘azîm hoş-kirdâr

Kaşd kılmışdı Arz-ı Rûm’a vara (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 2*). [o,]

Uluyı döndi gelmiş idi o seg

Ḥaylî za‘f üzre imiş o mülhid (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 6*). [o,]

Uluyı döndi gelmiş idi o seg

Ḥaylî za‘f üzre imiş o mülhid (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 7*). [o,]

Pâdişâh-ı cihân o ḥân-ı zamân

Ḥüsrev-i berr ü baḥr idüp fermân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 1*). [o,]

Gördi serdâr o ser-ḥadûñ kaydın

Yine komadı eşkiyâ şaydın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 17*). [o,]

Ol mübârek-ḳadem o ṭâlî ‘i ḥûb

Ḳamu eylük ki var aña mensûb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 45*). [o,]

İntizâmî du‘acı bendesidür

Dâyim o ḳapununñ figendesidür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 187, Mısra 10*). [o,]

‘Ulûfe gitdi tîmâr elde ḳalmaz

O ma‘zûlî kimesne hîçe almaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 34*). [o,]

Ḥuşûşâ pâdişeh dāmâdı oldı

O ‘izzetler ḳamu yirini buldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 4*). [o,]

Diyâr-ı bekr’e varduḳda o ğâzî

Dil ü cāndan idüp Ḥaḳḳ’a niyâzı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 41*). [o,]

Bulınmadı o vâḳtten bir ğayûr er

Çeke ol illeri almağa ‘asker (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 45*). [o,]

Ḥaber virdi gelüp cāsûs şâha

O sürḥ-ser olan baḥtî siyâha (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 197, Mısra 4*). [o,]

Yâḳın geldi çü şâh-ı kāmranâ

O muḳdim ğâzî ol şîr-i yegâne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 202, Mısra 26*). [o,]

Ḥamd-i bî-ḥad o yüce Sübhân’a

Ol Kerîm ü Raḥîm ü Raḥmân’a (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 1, Mısra 1*). [o,]

Bî-günâh olduğuña vire ḥaber

Râstî toğruluğa bes o eşer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 6, Mısra 20*). [o,]

Beyne’l-insân o pûşîş-i a‘lâ

Ḳamununñ tatlusı durur bu ğidâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 8, Mısra 13*). [o,]

Çünkü vakt-i ezân irüp okuna
 Kulağuna **o** hoş şadâ dokuna (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 15, Mısra 18*). [o,]
 O şıganmış topuk açık kollar
 Ol efendilere kamu kullar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 39*). [o,]
 Yıl orucın dutan **o** günde açar
 Hâzır ol seyre bir hümadur uçar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 45*). [o,]
 Karışuk cümle 'âşık u ma'sûk
O günün seyre hîç mâni'i yok (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 54*). [o,]
 Şâf u terdür **o** cûy-ı hoş dil-cû
 Pâyına âb-ı Hızır koymaya şu (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 61*). [o,]
 Taşra çıkdukça her **o** meh-pâre
 Dökilür der yirine seyyâre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 29*). [o,]
 Bir harâret olup **o** dem peydâ
 İtdüğüne cezâ didi bu saña (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 28, Mısra 23*). [o,]
 Bakar iken bağırđı mişl-i himâr
 İtdi teslîm-i rûh **o** seg nâ-çâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 28, Mısra 28*). [o,]
 Şimdi gaybettedür çün ol sühte
 Reng çekilmek gerek **o** bed-bahta (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 31, Mısra 10*). [o,]
 Kırdı kıruñ çerisini **o** şecî'
 Şark-ile garbı tâbi' itdi serî' (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 51, Mısra 15*). [o,]
 Pes **o** yârân sözün görüp ma'kûl
 Gördi hâkkâ kelâmını maqbûl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 53, Mısra 1*). [o,]
 Özge kal'a durur **o** hışn-ı haşîn
 'Âd bünyâdıdur **o** metn-i metîn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 1*). [o,]
 Özge kal'a durur **o** hışn-ı haşîn
 'Âd bünyâdıdur **o** metn-i metîn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 2*). [o,]
 Taşra çıkdukda her **o** gonca-i ter
 Gül tolu her birinde gonca-i ter (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 55, Mısra 25*). [o,]
 Ben **o** meh-pâreler ki medh itdüm
 Medh-ile göge çıkarup gitdüm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 62, Mısra 9*). [o,]

o: "Onlar" çokluk üçüncü şahıs zamiri II İnsanlar.

Hâk-i pâyi **olaruñ** 'izzetdür

Cân u başda şafâ vü rif' atdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 9, Mısra 25*). [olaruñ, -lar, -uñ]

o: " Bu " işaret sıfatı.

Kāfirūñ cūdı ne yā kendüsi ne
 Küfri gālib **o** cūd anuñ nesine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 80*). [o,]
 Olmış-iken bana **o** deñlü sitem
 Neden olsun cihāna böyle 'alem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 41*). [o,]
 Hep **o** kan ağlamak cigerden idi
 Zerre mihrini dehr kıldı nihan (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 28*). [o,]
 Bulmaz-idi orada yir hannās
 Cümle oldu **o** ma'bede mu'tād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 59*). [o,]
 Şüretā habs u ma'nide āzād
 Reşk iderdi **o** hālete yārān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 61*). [o,]
 Her **o** germ-ābeye giren hālvet
 Oldı mecnūn-ı bir perī elbet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 55, Mısra 3*). [o,]

ocağ: Ocak, ateş yakılan yer.

Haylī **ocağa** şu koyup seyl-āb
 Uçu-gördi o hānümānı harāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 82, Mısra 13*). [ocağa, -a]
 Lāt u 'Uzzā yüzi şuyın dökmeñ
 Nār-ı nūr **ocağına** şu koymañ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 6*). [ocağına, -ı, -n, -a]
 Ğurbet içinde ol ki hāste olur
 İl **ocağında** bī-mecāl qalır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 8*). [ocağında, -ı, -n, -da]

ocağ: Ocak. II Dergah.

Kılıcı kendüye rām itdi gördi
 Harāba varmadın **ocağı** sürdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 36*). [ocağı, -ı]
 'İlm **ocağın** arayı çünki bula
 Ol dahı bir yanar çerāğı ola (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 16, Mısra 7*). [ocağın, -ı, -n]

od: T. Ateş.

Cāmedür **oddan** añlağıl seferi
 İhtirāz eyle **oddan** it hāzeri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 39*). [oddan, -dan]

Cāmedür **oddan** aňlađıl seferi

İhtirāz eyle **oddan** it Һazeri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 40*). [*oddan, -dan*]

Müflis-i pāk olup o demde yine

Dilerem böyle t̄ali‘ **oda** yana (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 36*). [*oda, -a*]

Şaklayup **oddan** irmemişdi zarar

Gözi öninde itdi eyle hüner (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 7*). [*oddan, -dan*]

Od virem diyü gerçi göz dikmiş

Niçe top̄ilerün bilin bükmiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 15*). [*od,]*

Odun ıssı kış âteşin kayırur

Kendüye yararın bulur ayırur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 33*). [*odun, -uñ*]

Odlu āh eyler-idi her dükkān

Yana yakıla Һāk-ile yek-sān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 61*). [*odlu, -lu*]

od: Ateş || aşk, ayrılık, hasret, azap, hırs vb. duyguların yakıcı etkisi.

Senün **oduñda** yok benüm şererüm

Kendü nefsumden añlarum zararum (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 45, Mısra 23*). [*oduñda, -un, -da*]

Таñlayalum bu Һāl-i şem‘i nedür

Hem yanar **oda** hem mekānı şudur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 43, Mısra 16*). [*oda, -a*]

odun: Yanıp ateş yakılmak üzere kesilen ağaç.

Bu bahāne ile **odunuñ** ayrı

Ayrı her Һüb-çehrenün seyri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 43*). [*odunuñ, -uñ*]

Şuyuñ üsti **odunla** māl-ā-māl

Bī-nişān üzre Һaylī ceng ü cidāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 35*). [*odunla, -la*]

oğl: Oğul; erkek evlat.

Oğl yirini duta şanur-ıdı

Dāyim anuñ-ile kıvanur-ıdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 95, Mısra 35*). [*oğl, -ı*]

Һāk-i pāyuma **oğl** yā kendü

Gele gelmezse ol münāfık ‘adū (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 153, Mısra 9*). [*oğl, -ı*]

Füls-i aħmer idinmeyüp deynin

Kız çıkardı everdi hem **oğlın** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 30*). [*oğlın, -ı, -n*]

Virdi kızın everdi hem **oğlın**

Ancak Allah bilür-iken hâlin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 85*). [oğlın, -ı, -n]

Kendü öz **oğlı** gibi sevmiş-idi

Hep münâfıklar anı bilmiş-idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 26, Mısra 13*). [oğlı, -ı]

Sen de **oğlumsın** eyleme ihmâl

Benüm ardumca itmedin imhâl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 183, Mısra 17*). [oğlumsın, -um, -sın]

oğlan: Erkek çocuk || toy delikanlı.

Üştür ü ester ü seyishâne

Yıkılup kim bakar hüd **oğlana** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 10*). [oğlana, -a]

Yoldaşı yok ide mu'âveneti

Oğlanı yok ide mukâvemeti (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 24*). [oğlanı, -ı]

oğul: Oğul; erkek evlat.

Oğlına kardaşına rahm itmez

Kimsenüñ hâkķı kimsede yitmez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 149, Mısra 23*). [oğlına, -ı, -n, -a]

Oldur ölmez **oğul** bu 'âlemde

Bu's-sa'âdet binâ-i âdemde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 76, Mısra 39*). [oğul,]

İy **oğul** didi sen şabî iken

'Aklı nâķış daķı ğabî iken (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 25*). [oğul,]

Vâlide didi ey **oğul** hayfâ

Sefer olmaz mı ħalbüñe ilkâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 43*). [oğul,]

Bunca pîşkeşle kardaşı **oğlın**

Rehn için gönderince ol bî-dîn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 154, Mısra 27*). [oğlın, -ın]

Kızınuñ **oğlunuñ** hem evlâdın

Ohşayup aldı ağzınuñ dadın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 31*). [oğlunuñ, -ı, -nuñ]

Ol kaşâvetle mürd olup mel'ün

Ķaldı **oğulları** budur mażmûn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 52*). [oğulları, -lar, -ı]

ok: Silah, savaş aleti.

Var zırırda tevekkül-i mutlak

Yummaz **oğdan** gözini hîç el-hak (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 102). [oğdan, -dan]

Azı kaçmış çoğı kesilmişdür

Oğ atup yayları yasılmışdur (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 123, Mısra 18). [oğ,]

Oğ gibi atılup kiriş aşalum

Yanına bir nişāneden düşelüm (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 132, Mısra 15). [oğ,]

Kemān-ebrū bahādır niçe kavvās

Oğın yire düşürmez mişl-i Vakḳāş (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 34). [oğın, -ı, -n]

oku-: söylemek (Gazel) okumak,

Ḥurde-dān olayın diyü gerdün

Gāh mensūr **okurdi** geh mevzūn (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 21, Mısra 10). [okurdi, -ur, -dı]

Ḥaleb yine yeñiden fethe döndi

Du'ā-yı devleti yir yir **okındı** (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 200, Mısra 18). [okındı, -dı]

Bir vuzū' ile kıldılar yidi gün

Dağı seksen biñ **okıyup** ihlāş (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 29). [okıyup, -y, -up]

Her okuyan du'āyı ger **okusa**

Ṭālibūñ ḥaqqını yirine ḳosa (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 27). [okusa, -sa]

Okurdi yirlerinde yine küttāb

Edānī aradan hep oldı nā-yāb (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 37). [okurdi, -r, -dı]

Şi'r **okundukda** eyledi işgā

Levḥa-i ḳalbine idüp inşā (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 16, Mısra 21). [okundukda, -n, -duk, -da]

Ter müselsel **okurdi** āb-ı revān

İntizāmī kılup me'āl-i güzīn (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 40, Mısra 36). [okurdi, -r, -dı]

Hele Bayṭār-nāmeyi **okuyan**

Evvel anı şifā-yı esbe ḳoyan (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 79). [okuyan, -y, -an]

okçı: Okçu.

Andan evvel biz idelüm da'vā

Okçı evvel uran durur meşelā (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 31, Mısra 28). [okçı,]

okı-: Okumak, yazılı bir metni sesli olarak dile getirmek. II İdrak etmek, kavramak.

Okıyup yazmadur leṭāfet-i nās

Pusuda kaldı hāme vü kırtās (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 79*). [okıyup, -yup]

Okıyup derd-ile figān itdi

Süz-ı derd-i dili 'ayān itdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 96, Mısra 9*). [okıyup, -y, -up]

Çün bu maẓmūnı **okıudı** cümle

(.....) buña az gelür 'aqla (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 183, Mısra 41*). [okıudı, -dı]

Okıuyup yazmadan murād du'ā

Cümlenüñ hācetin Hāḳ ide edā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 49*). [okıuyup, -y, -up]

Ehl-i imāna rahmet ide Hudā

Okıuyuban yazana ide du'ā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 74*). [okıuyuban, -yuban]

Çünkü vaqt-i ezān irüp **okıuna**

Kulaḡuña o hoş şadā doḡuna (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 15, Mısra 17*). [okıuna, -+n, -+a]

Okıuyıcaḡ bu kıt'ayı ol-dem

Didi ey hıvāce saña gör ne diyem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 61, Mısra 1*). [okıuyıcaḡ, -yıcaḡ]

Okıuyınca etini çekdi yidi

Şād göz kıpdı gerçi kim pinhān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 38, Mısra 16*). [okıuyınca, -y, -ınca]

Okıuyup diye rahmet ide Hudā

Hāḳ ıatında ıabūl ola bu du'ā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 47*). [okıuyup, -y, -up]

Nā-gehānī biri gelüp şındı

Okıuyup cismi meyyite döndi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 27, Mısra 12*). [okıuyup,]

oklu: Ok kullanan.

Semtine gelmiş ayağıyla şikār

Oklı şaydı idi ḡayf ki olar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 123, Mısra 4*). [oklu,]

oku-: Çaḡırmak, seslenmek.

Feth-i bâb itdi yanına **oğudı**

Mağsadı bir kitâb imiş bildi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 20, Mısra 29*). [*oğudı, -dı*]

Ol ecilden **oğunması** kâbil

Cân u dilden du'āya yok hâyil (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 61*). [*oğunması, -n, -ma, -s, -ı*]

oku-: Okumak.

Geldi vü şundı **oğudı** cümle

Hoş-durur söz ki düşe bir ehle (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 33*). [*oğudı, -dı*]

Oğudı taşrada idüp gayret

Gice vü gündüz eyleyüp cür'et (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 150, Mısra 25*). [*oğudı, -dı*]

okun-: Okunulan şey.

Pâdişāha **oğundı** çün maẓmûn

İtdi ihsân yigirmi dört altun (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 73*). [*oğundı, -dı*]

okun-: Okunmak, öğrenilmek.

Oğunur mı didi kitâbı meger

Didi bi'z-zât şāh-ı dîn-perver (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 29*). [*oğunur, -ur*]

okut-: Okumasını, öğrenmesini sağlamak.

Huṭbeyi kendü nāmına **oğuda**

Fitnenüñ ejderin diler uyuda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 182, Mısra 33*). [*oğuda, -da*]

ol-: Olmak.

Otuz yıldan berü sa'yüm ki beytü'l-māle **olmışdur**

Bu deñlüye bizi lâyıq görür inşāfa māyiller (*Tuhfetü'l-İhvân, Kaside 1, Mısra 15*).

[*olmışdur, -mış, -dur*]

Oldı çün lâyıq-ı kemāl ü kelām

Bihter-i ḥalk-ı 'ālem oldı enām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 1, Mısra 7*). [*oldı, -dı*]

Nās-ile rağbeti libās bulur

Şimdi en-nāsu bi'l-libās **olur** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 7, Mısra 10*). [*olur, -ur*]

Āb-ı mir'âtı jeng dolmış-idi

Saḥt-rü berg-şüret **olmuş-idi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 67, Mısra 6*). [*olmuş-idi, -mış, -idi*]

Ḳalımıŝ-idi hicāb içinde semā

Saḥt-rū **olımıŝ-idi** ḥod ḡabrā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 67, Mısra 10*). [*olımıŝ-idi, -mıŝ, -idi*]

Kımyā-yāb **olup** sipihr-i güzīn

Āşikār itdi nuḡrenüñ ḥasedin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 67, Mısra 35*). [*olup, -up*]

Gök kebūd-iken al reng **olmıŝ**

Ḳamu āfāḡ cümle deng **olmış** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 27*). [*olmış, -mış*]

Naḡsı zer-beftüñ **oluban** pā-māl

Üstine nār resm ider eşkāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 75*). [*oluban, -uban*]

Şūf pejmürde-ḥāl **olup** nā-geh

Dūdmanından olmayup āgeh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 73*). [*olup, -up*]

Düşdi hep cümle çāha aṇsuzdan

Ḥālī ayruḡsı **oldı** bir yüzden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 30*). [*oldı, -dı*]

Ḳoydı bir ḥālete felek anı

Nā-bedīd **oldı** ad-ile sanı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 48*). [*oldı, -dı*]

Müflis-i pāk **olup** o demde yine

Dilerem böyle ṭālī ‘oda yana (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 35*). [*olup, -up*]

Çaḡ ḡanī **olısar** saña muḥtāc

Kimse ḥod varuñ idimez tārāc (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 76, Mısra 33*). [*olısar, -ısar*]

Ey Süleymān **olma** ḥātır-gerd

Öldürür bil ki genc-i bād-āverd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 76, Mısra 37*). [*olma, -ma*]

Şatar **oldı** görince istiḡnā

Anı almaz buçuḡına farzā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 77, Mısra 9*). [*oldı, -dı*]

Şanki āb-ı mu‘allaḡ-ı ḡabḡab

Tāze ter dilber **olımıŝ-idi** ‘ineb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 78, Mısra 16*). [*olımıŝ-idi, -mış, -idi*]

Didi sende emānetüm vardur

İssine **ol** emāneti ṭapşur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 56*). [*ol,*]

Ḥūb-kirdār **olam** dir iseñ eger

Bed-aşıldan dem-ā-dem eyle ḥazer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 79*). [*olam, -am*]

Yunup arınup **oldı** eyü kişi

Aḡça her bir ḡapuda işler işi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 45*). [*oldı, -dı*]

Oldı çok ṭāḡ-ı kāfirī-bünyād

Hey müselmānlar ḥarāb-ābād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 82, Mısra 15*). [*oldı, -dı*]

Vādī-i hayrete düşince habāb

Lücceler şuda **oldı** küh-nişāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 82, Mısra 24*). [*oldı, -dı*]

Olmuş-idi Tuna deñiz deryā

Lücce-i bahra kef urur āyā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 82, Mısra 9*). [*olmuş-idi, -mış, -idi*]

Kendü hālūñde **ol** yüri örü-dur

Şudan el çek maḥall-i tehlükedür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 93*). [*ol,]*

Āb u gözyaş tıldı ol mā-beyn

Şan gemi **oldı** mecma 'u'l-baḥreyn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 24*). [*oldı, -dı*]

Ger serāba ilişür **olsa** gözi

İki günlük yola kaçardı özi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 97*). [*olsa, -sa*]

Degme bir cūdan **oluban** ḥāşī'

Āb-ı rüyuñla ol yüri kâni' (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 89*). [*oluban, -uban*]

Ulu derd **oldı** herkese ol-dem

Ol küçüklükle fitne-i 'ālem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 84, Mısra 25*). [*oldı, -dı*]

Āb-ı rüy-ı ğazāvet **olmuşdur**

Şāhib-'aql u şecā'at **olmuşdur** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 86, Mısra 23*). [*olmuşdur, -mış, -dur*]

Korkum oldur benüm bu dem ḥaḳḳā

Taḥt u şehrüm **olur** ḥabābāsā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 22*). [*olur, -ur*]

Ḥāşılı ol gün **oldı** ḥarb u ḳitāl

İki cānibden **oldı** ceng ü cidāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 26*). [*oldı, -dı*]

N'eyki bir yirde itmez **oldı** ḳarār

Tīrden şor ağız ḥaberleri var (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 69*). [*oldı, -dı*]

Ḳabzasına alup cihānı ol ān

Ḳalb-i 'dāya **oldı** tīr-efşān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 86*). [*oldı, -dı*]

Rezmgeḥ oldı çün yem-i ḥūn-āb

Kelleler **olmuş-idi** mişl-i ḥabāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 28*). [*olmuş-idi, -mış, -idi*]

Müjde olsun eyā zevi'l-iḥsān

Malatesta esīrim **oldı** bu ān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 20*). [*oldı, -dı*]

Ġāzīler **oldı** cümle zü'l-miḳdār

Bay idüp cümlesin ğanī settār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 27*). [*oldı, -dı*]

Gāḥ aḳın şalar **oldı** a 'dāya

İzdiyād üzre ola tā pāye (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 45*). [*oldı, -dı*]

Ġayra **olur** terakķī vü ihsān

Ol levend ķānī ‘ āferīne hemān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 57*). [*olur, -ur*]

Eyledi āferīn idüp taḥsīn

Oldı tīg-ile lāyık-ı temkīn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 93, Mısra 4*). [*oldı, -dı*]

Oldı şāḥib-firāş u bī-tāķat

Ya ‘nī çiçek didükleri āfet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 93, Mısra 17*). [*oldı, -dı*]

Cism ü endāmı bir tulum **oldı**

Varduġınca ķarardı vü şoldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 93, Mısra 21*). [*oldı, -dı*]

Yılduzı düşkün **olmasın** mı ķamer

Bunca yaşlar döküldi şām u seḥer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 94, Mısra 15*). [*olmasın, -ma, -sın*]

Ġalbi **oldı** defātir-i ‘ālem

Nireden gelse bir ġarīb ādem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 95, Mısra 27*). [*oldı, -dı*]

Zāyiridür güneş çü şām u seḥer

Yiridür türbedārı **olsa** ķamer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 96, Mısra 34*). [*olsa, -sa*]

Bir gün **olmuşdı** şöḥbet-i iḥvān

Ter müheyyā ma ‘ışet-i yārān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 1*). [*olmuşdı, -muş, -dı*]

Dutulup şaştā māḥīveş mebhūt

İztırārī şamūt **olup** ke’l-hūt (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 94*). [*olup, -up*]

Aḥşam **oldı** vü geçdi vakt-i ‘aşā

Kūy-ı dildāre **oldı** cilve-nümā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 100, Mısra 13*). [*oldı, -dı*]

Ġopdı yārūñ ķarīḥasından o dem

Bundan özge **olur** mı hīç kerem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 100, Mısra 6*). [*olur, -ur*]

İntizāmī oturdu çün oraya

Arķasın virmiş **oldı** pencereye (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 101, Mısra 4*). [*oldı, -dı*]

Gāḥ **olurdu** ki ālet-i ḥarbi

Geyinüp taķınup gelüp ḍarbı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 105, Mısra 27*). [*olurdu, -ur, -dı*]

Tende pīrāhen **oluban** cevşen

Ḥançere dutmış-ıdı müy-ı ten (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 109, Mısra 21*). [*oluban, -uban*]

Key fūrūmānde idi aḥvālūñ

Oldı nā-yāb milket ü māluñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 10*). [*oldı, -dı*]

Bu beter iş **olur** degül kışşa

Bu ķadar bes-durur bize ḥişşe (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 113, Mısra 29*). [*olur, -ur*]

Nāmede 'özri cürmine gālib

Boynı bağı kul **olmağa** t̄alib (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 114, Mısra 28*). [*olmağa, -mak, -a*]

Ten hemānā inīldüden bilinür

Ol dahı **olmasa** neden bilinür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 26*). [*olmasa, -ma, -sa*]

Oldı zīrā ki evceb ü elzem

Ni'mete şükr ü şükre ni'met hem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 118, Mısra 25*). [*oldı, -dı*]

Emr-i mahtūmı çün açıldı 'ayān

Kaşdı Çīn fet̄hi **oldı** bellü beyān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 120, Mısra 10*). [*oldı, -dı*]

Oldı neknende dü seyl-i enbūh

Rüstēmī geydi Zāl-i deşt-ile kūh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 23*). [*oldı, -dı*]

Vakt-i lāf u güzāf bulmuşsın

Ya'nī ibn-i sebīl **olmuşsın** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 50*). [*olmuşsın, -mış, -sın*]

Ol gāzālāne-çeşm ü şīr-naẓar

Nāme-pīç **oldı** aldı çünkü haber (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 123, Mısra 12*). [*oldı, -dı*]

İssı **olana** būy-ı kāmīl idi

Misk ü 'anber yanında bātıl idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 35*). [*olana, -an, -a*]

Ola kim serḥadine irebile

Durğun olan at **oldı** yile yile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 54*). [*oldı, -dı*]

Sākin **olsa** hevā yok **olsa** maẓar

Olmasa bir siñeg vızıldısı ger (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 21*). [*olsa, -sa*]

Taş demür döymeyen belāya beşer

Döyer **olmaz** zebūn zerre kadar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 36*). [*olmaz, -maz*]

Oldı Mirrīḥ ḥarbe-zen Keyvān

Pāsbanı durur zihī 'unvān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 131, Mısra 35*). [*oldı, -dı*]

Oldı āteş-feşān çün-ejderhā

Ḥamlesinden kim ola bula rehā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 135, Mısra 11*). [*oldı, -dı*]

Kimi katl oldı vü kimisi esīr

Oldılar anda cümle hezm-peẓīr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 135, Mısra 22*). [*oldılar, -dı, -lar*]

Bulmayup andan ayruğa çāre

Münhezim **oldılar** çü yek-pāre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 6*). [*oldılar, -dı, -lar*]

Olmasa ol şu arada ammā

Kāfirūñ biri bulmaz-ıdı rehā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 11*). [olmasa, -ma, -sa]

Olmayan bir zenūñ zebūnı meger

Żabṭ ider er velī kanı bir er (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 137, Mısra 29*). [olmayan, -ma, -y, -an]

Olsa hem-hvābuñ ayruğa gitme

Sāz-ile hūb-rūya meyl itme (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 137, Mısra 33*). [olsa, -sa]

Hîç ibn-i sebīl **olur** mı nisā

Seyri içün mezār yeter aña (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 137, Mısra 19*). [olur, -ur]

Göricek tab‘ı **oldı** toptolu hezm

Aşşı ne eyleye şanāyi‘-i nazm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 77*). [oldı, -dı]

Bir yaña meyyite dönüp ma‘şūm

Böyle **olur** olınca tāli‘ şūm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 42*). [olur, -ur]

Yā benüm cānibümden ide heves

Yā taleb-kār **oluban** ura nefes (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 139, Mısra 4*). [oluban, -uban]

Bu düşiş nice **olduğı** zāhir

Gör ne luṭf itdi ol yüce Kādir (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 140, Mısra 9*). [olduğı, -duğ, -ı]

Oldı tuğrā-nüvīs çarḥ-ı berīn

Hoş münakkaşlar eyledi Pervīn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 143, Mısra 39*). [oldı, -dı]

Cāy-ı vaḳf **oldı** kevkeb-i dürrī

Ṭaḳdı başına māh-ı nev emri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 143, Mısra 41*). [oldı, -dı]

Faẓl u dānişle **oldı** defterdār

Oliceğ ol ṭarafda zū‘l-miḳdār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 17*). [oldı, -dı]

İntizāmī saña o hūb-nihād

Hem mu‘allim **olur** u hem üstād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 22*). [olur, -ur]

‘İlme niyyet **olur** mı diḳḳatsüz

Saña lāyık mı dine ğayretsüz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 27*). [olur, -ur]

Kātibi **oldı** ḥidmetin gördi

Ḥürmetin buldı devletin sürdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 145, Mısra 5*). [oldı, -dı]

Yedi şınf **oldı** yazılup defter

Bundan iḥsān olur mı hîç bihter (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 145, Mısra 33*). [oldı, -dı]

Düşiceğ ger gedük ü ger tīmār

Virilür **oldı** böyle her ne ki var (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 145, Mısra 38*). [oldı, -dı]

Luṭf idüp eyledi o dem iḥsān

Ol gedā **oldı** başına sultān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 60*). [oldı, -dı]

Kaçan istense bulunur **oldı**

Ol mizāc-ile rağbetin buldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 147, Mısra 9*). [oldı, -dı]

İstikāmet ne oldısa **oldı**

Aña göre ri'āyetin buldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 147, Mısra 15*). [oldı, -dı]

İstikāmet ne **oldısa** oldı

Aña göre ri'āyetin buldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 147, Mısra 15*). [oldısa, -dı, -sa]

Müstaḳīmüñ saḳīm 'adūsı **olur**

'Aybına vāḳıf olmaz-ise ölür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 148, Mısra 5*). [olur, -ur]

Aña ol 'azlı gūshmāl **oldı**

Ehl-i 'ilmi ne yirde kim buldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 150, Mısra 27*). [oldı, -dı]

Oldı her birinüñ ayağı tozı

Eli göğsinde idi yirde yüzi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 150, Mısra 29*). [oldı, -dı]

Mısr'uñ **olınca** mīr-mīrānı

Didiler yūri yap o vīrānı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 151, Mısra 11*). [olınca, -ınca]

Bunda tafşile virelüm icmāl

Ḍarb u ḥarb **oldı** bir niçe meh ü sāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 153, Mısra 26*). [oldı, -dı]

Rağm-ı a'dāya şād u şen **oldı**

Cümle 'ālem murādını buldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 154, Mısra 5*). [oldı, -dı]

Kendü **olicegiz** hirāsende

At başın çekdi çaḳ Ḥorāsan'da (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 154, Mısra 23*). [olicegiz, -iceg, -iz]

Döndi devr-i felek çü bu yüzden

Oldı fermān-ı şāhī aḥsuzdan (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 4*). [oldı, -dı]

Didi **olmaz** didi a sultānum

Eger olmazsañuz nighbānum (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 53*). [olmaz, -maz]

Māluñ **olsa** zekāta dāyirdür

Virmez-iseñ cezāsı ḥāzırdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 161, Mısra 15*). [olsa, -sa]

Gel gel ey yolsuz eyleyen daḥli

Olayın dirseñ ol ṭarīḳ ehli (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 54*). [olayın, -a, -yın]

Hep ḥasebler nesebler efrādı

Yādına **oldı** bā'is ü bādī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 24*). [oldı, -dı]

Olmamışdur ferīd-i ‘ālemdür

Nādir iken vukū‘ı gel bir gör (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 43*). [*olmamışdur, -ma, -mış, -dur*]

Redd-i dīvān **olup** ‘itāb olunur

Zecri müş‘ir niçe hitāb olunur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 163, Mısra 15*). [*olup, -up*]

Hakk’uñ ihsānını gör ayruğı ko

Şabır **olana** rızık irer karşı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 18*). [*olana, -an, -a*]

Didi kimüñ şefā‘ati **oldı**

Didi Hakk’uñ ‘ināyeti **oldı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 21*). [*oldı, -dı*]

Didi kimüñ şefā‘ati **oldı**

Didi Hakk’uñ ‘ināyeti **oldı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 22*). [*oldı, -dı*]

Vāsıta aña didi kim **oldı**

Ma‘rifetle didi yirin buldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 23*). [*oldı, -dı*]

İtdi her manşib ehl **olana** vedā‘

Hak kelām olur oldı kuru şudā‘ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 174, Mısra 15*). [*olana, -an, -a*]

Ak saķallu ger ihtiyār **olasın**

Şimdi şanma ki bahtiyār **olasın** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 174, Mısra 21*). [*olasın, -a, -sın*]

İlçisi vü harācı küffāruñ

Ṭālī‘-i sa‘dı **oldı** serdāruñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 56*). [*oldı, -dı*]

Cümlede var durur vukūfi tamām

Nice **olmaya** vācibü‘l-ikrām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 52*). [*olmaya, -ma, -y, -a*]

Diķķat ü ğayret-ise ancak **olur**

Dīn ü ‘uķbāsını anuñla bulur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 53*). [*olur, -ur*]

Yok yire geldük ‘āleme dimezüz

Ölmek **olursa** daķı ğam yimezüz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 22*). [*olursa, -ur, -sa*]

Ol **olicek** re‘is-i küttābı

ķamu āmāde devlet esbābı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 177, Mısra 15*). [*olicek, -icek*]

Tācı başına teng olup kıraluñ

Oldı baş kayusu o muhtālūñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 48*). [*oldı, -dı*]

Şabıra yok çäre zulme hîç tâkât

İş güç **oldı** kalmadı rāḥat (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 78*). [oldı, -dı]

Yek-dil ü yek-cihet **olup** yek-ser

İnkılâb üzre oldı baḥr u ber (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 23*). [olup, -up]

Eylediler evelkiden muḥkem

Oldı ḥıṣn-ı ḥaṣîn-i müstaḥkem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 179, Mısra 20*). [oldı, -dı]

Üstine varuban müṣârun-ileyh

Ol vilâyet **olup** müdârun-‘aleyh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 30*). [olup, -up]

Mîr-mîrân **olanlar** ihmâli

Manşib ehlinüñ özge igfâli (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 57*). [olanlar, -an, -lar]

Şâkire şâkî eyledi galebe

Degme bed-baḥṭ şatar **oldı** cebe (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 56*). [oldı, -dı]

Oldı serdâr vâkıfu’l-esrâr

Eyledi cümle ‘askeri ḥoş-ḥâl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 173*). [oldı, -dı]

Sevḳ-i Rabbânî **olsa** serdâra

Ṭaî degül ‘arz iderse ḥünkâra (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 195*). [olsa, -sa]

Sedd-i İskender **olup** oturmuş

Şa‘b siperler tedârükin görmüş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 67*). [olup, -up]

Müzmin **oldı** nüṣû‘ı beyne’n-nâs

Durdı yüzün çevirdi hem kırtâs (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 187, Mısra 25*). [oldı, -dı]

Ża‘fi olur idi kuvâya bedel

Hep cevâriḥ **olurdi** şâhib-‘amel (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 187, Mısra 38*). [olurdi, -ur, -dı]

Filorisi **olandur** sikke-şüret

Bulur her yirde i‘zâz ile ḥürmet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 190, Mısra 19*). [olandur, -an, -dur]

Didi her miḥnetüñ **oldı** oranı

Gidüp ednâ gelür a‘lâ zamânı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 3*). [oldı, -dı]

Ḥuşûşâ pâdişeh dâmâdı **oldı**

O ‘izzetler kamu yirini buldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 3*). [oldı, -dı]

Kiyâsetde feşâḥatde mükemmel

Cevâbın virse söz **olsa** mü’evvel (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 198, Mısra 16*). [olsa, -sa]

Hedâyāsın tedārük itdi gördi

Atuñ pā-mālinüñ **olmaya** yurdu (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 20*). [*olmaya, -ma, -y, -a*]

Gedālar bay u bay **oldı** şafāda

Kimesne kalmadı hergiz cefāda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 200, Mısra 25*). [*oldı, -dı*]

Silāhından bezüp atdan uşandı

Yayağ **olup** beyābānı tolandı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 201, Mısra 6*). [*olup, -up*]

Qurılmaz **oldı** dīvān içre bāzār

Bilindi ehl-i dīvān ile tüccār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 13*). [*oldı, -dı*]

Atıla çünkü gerdenine bir el

Kimse pādaş **olup** ider mi cedel (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 98*). [*olup, -up*]

Haşr **olup** oliccek hisāb u kitāb

Hak katında **olup** su'āl u cevāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 18*). [*olup, -up*]

Emān virilmeye zulmi **olana**

Halāşına hıç olmaya bahāne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 194, Mısra 29*). [*olana, -a, -n, -a*]

ol: *O, üçüncü teklik şahıs işaret zamiri.*

Yā İlāhī be-hakk-ı nūr-ı Resūl

Fer'ı maḥlūka **oldur** aṣl-ı uşūl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 94*). [*oldur, -dur*]

Birdür **ol** birliğin iden inkār

Olur āḥir maḥām u menzili nār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 1, Mısra 3*). [*ol,*]

Oldur ölmez oğul bu 'ālemde

Bu's-sa'ādet binā-i ādemde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 76, Mısra 39*). [*oldur, -dur*]

Darbdan cān çekişini görmez

Cānı çıkısa **ol** alduğın virmez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 30*). [*ol,*]

İntizāmī çü şirretin gördi

Ol daḥı şirrete örü-durdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 60*). [*ol,*]

İncüsin çünkü eyledi inkār

Altunun **ol** da eyledi ikrār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 62*). [*ol,*]

Ol da bunca belā vü miḥnet ile

Ḥaylī diḳḳatle özge gayret-ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 57*). [*ol,*]

Ekşer **ol** nā-murād olur gördüm

Ben bu rü'yāyı niçe kez yordum (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 51*). [*ol,*]

Cāh u temkīn anuñ viren **oldur**

Genc-i iḥsān u cūdı key boldur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 39*). [oldur, -dur]

Uğramış cebre ehl-i perdedür **ol**

Yād elinden katı ḥazer ider **ol**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 17*). [ol,]

Uğramış cebre ehl-i perdedür **ol**

Yād elinden katı ḥazer ider **ol**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 18*). [ol,]

Vākı‘ā eyle itdi çünki biri

Bindi ayağa **ol** da öli diri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 103, Mısra 14*). [ol,]

Her işe kim iderdi **ol** tedbīr

Her ne dem kim iderdi dār-ile gīr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 105, Mısra 11*). [ol,]

Hāline ḥāldaş u hem-meşreb

Buldı anı **ol** idi aña sebeb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 105, Mısra 20*). [ol,]

Er şehādet diler kıılır iḳdām

Zīre **oldur** aña düğün bayram (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 16*). [oldur, -dur]

El bir etmiş şitā ile bārān

Ol yağardı bu doñdururdu hemān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 109, Mısra 20*). [ol,]

Hīle vü āldür kamu kārı

Şimdi **oldur** bu ceyş sālārı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 14*). [oldur, -dur]

Oldur omac iden anı her geh

Eskidür birini anuñ her meh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 45*). [oldur, -dur]

Ol oturduğı yire çün girdi

Giricek ulu ḥayrete irdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 29*). [ol,]

Aña maḥşūs gayrı yirde yok **ol**

Ġayra uymaz o mūzī özge fużül (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 25*). [ol,]

Bī-ḥabermiş meger o esb-i güzīn

Uğramış **ol** belālara miskīn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 84*). [ol,]

Dāyimā ‘adli ile yād ola **ol**

Baña gel böyle manşīb ehlini bul (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 57*). [ol,]

İtmeyüp suyu yüzmege cūr’et

Bu berü itdi **ol** öte ‘avdet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 20*). [ol,]

Ḳomaz-ıdı seni tehī-dest **ol**

Der-be-der gezdürür midi ma‘zül (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 35*). [ol,]

Ṭab‘uñ atına ḳamçıdur iḥsān

Ḳanda ḳaşd itseñ eyler **ol** cevlān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 36*). [ol,]

Akçe **ol** virdi illā bu etmek
 Bulınur akçe dirlük olsun tek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 79*). [ol,]
 Çetesi kâfirün gelür bir gün
 Tavarun **ol** yirün ider sürgün (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 148, Mısra 16*). [ol,]
 Atı düşmekle **ol** şehîd oldu
 Devlet anuñ katı sa'îd oldu (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 148, Mısra 25*). [ol,]
 Bula mişlin Üveys Paşa'nuñ
Ol 'Ömer-ma' delet 'Alî-şānuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 149, Mısra 18*). [ol,]
 Bî-ḥaber bu berātın **ol** getürür
 'Ādetā eski yirde bu oturur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 150, Mısra 9*). [ol,]
 Sābıkā sūrı yazan **ol** kâtib
 Rütbe-i ehl-i fenni **ol** râtib (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 6*). [ol,]
 Virilüp el nuḳūdı māh-be-māh
 Rūz u şeb **ol** du'ācı devlet-ḥvāh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 46*). [ol,]
 Ḥaḳḳ'ıñ **ol** saña bil hidāyetidür
 Ulu devlet delim 'ināyetidür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 29*). [ol,]
 Gitdi **ol** ḳaldı bu tefekkürde
 Hep ḳabāḥatlerin tezekkürde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 59*). [ol,]
 Ger bahāne bulursa bir zeyrek
 Yazsun **ol** birini daḥı yigrek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 52*). [ol,]
 Aña iḥvān idi o sābıḳlar
Ol Süleymān ḳādī ile 'Ömer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 164, Mısra 4*). [ol,]
 Manşib **oldur** ki olmaya 'azli
 'Azline degmeye bunuñ ca'li (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 47*). [oldur, -dur]
 Kimsenün kimse yimesün ğamını
 Derdini viren **ol** ḳılır emini (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 46*). [ol,]
Ol gelen ḳıḳdı atına bindi
 Göricek İntizāmī de indi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 29*). [ol,]
 At anı itdi **ol** atı āzād
 Oldı cümle geḳen elem berbād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 71*). [ol,]
 Keşret içinde vaḥdet ehli olan
 Eñ soñ **oldur** maḳāşidını bulan (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 46*). [oldur, -dur]
 Devletün eñ mühimmi kâtibdür
 Ḳadrini bilür **ol** ki rāğıbdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 177, Mısra 12*). [ol,]

Ol olicek re'is-i küttābı

Ḳamu āmāde devlet esbābı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 177, Mısra 15*). [ol,]

Bulmaz āyınlerinde **ol** şüret

Aña elbet gerek durur ğayret (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 59*). [ol,]

Āl-i 'Osmān'a bu itā'atde

Ol 'inād üzre idi ğāyetde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 180, Mısra 6*). [ol,]

Şadr-ı a'zam Murād Paşa'nuñ

Ol şecī' u ğayūr 'Alī-şānuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 181, Mısra 4*). [ol,]

Eldeyüz şāh işigine geldük

Merhamet ider **ol** bilāda didük (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 34*). [ol,]

Anda İbni Ḳalender ü sāyir

Dīni vü mezhebi yok **ol** hāsir (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 46*). [ol,]

Kimsenüñ itdüğine kalmadı **ol**

İtdüğüñ didi var Ḳudā'dan bul (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 41*). [ol,]

Ol maḥalde çü ḥazret-i serdār

Ol ğayūr u 'aziz ü hoş-kirdār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 114*). [ol,]

Ol ider ber-ṭaraf bir ān içinde

Ḳomadı zerre muḥtel bir işinde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 73*). [ol,]

Ol ki yasın kıllur dir 'amme nevāl

Ḥatmin Allāh tebāreke ve te'āl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 105*). [ol,]

Ehl-i küfrüñ gözi yaşıdur **ol**

Ger naşib olmadı ise me'mül (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 27*). [ol,]

Ḳorḳum **oldur** benüm bu dem ḥaḳḳā

Taḥt u şehrum olur ḥabābāsā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 21*). [oldur, -dur]

Piş-rev oluban **ol** üç ebter

Gör nifāḳ ādemi ne ḥāle koyar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 31, Mısra 33*). [ol,]

İḳtiżā 'ışḳa **ol** zarūrīdür

Ḳırz-ı cān 'aşıḳuñ ḳuşurıdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 45, Mısra 3*). [ol,]

Nuṭḳ odur kim vifāḳa ola ḳarīn

Ol degül kim nifāḳa ola ḳarīn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 1, Mısra 14*). [ol,]

Ol ḥabīb-i İllāh'a nā-ma'dūd

Ola dāyim taḥiyyet-ile dūrūd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 2, Mısra 1*). [ol,]

Ol-durur **ol** güzīn ü faḥr-ı enām

Aña dāyim şalāt birle selām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 2, Mısra 3*). [ol,]

Hân bin hân şâh bin şehdûr
 Ğayrı şehler nücûm **ol** mehdûr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 3, Mısra 10*). [ol,]
 Hod Muhammed Beg **ol** ki nâzırdur
 Haylî luţfı bu şehre şadırdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 73*). [ol,]
 Mîr-mîrân Hüseyn Paşa'nuñ
 Beyne'l-aķrân **ol** 'Alî-şānuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 26, Mısra 30*). [ol,]
 Az zamān içre **ol** da mürd oldı
 Eyledügin üçi dağı buldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 30, Mısra 5*). [ol,]
 Evvel **ol** kim sülûk kaçdın ider
 Aña lâzımdur elbet 'ilme haber (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 12, Mısra 1*). [ol,]
 Hâşılı **ol** hazîn ü dil-dāde
 Çün **ol** aradan oldı āvāre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 26, Mısra 2*). [ol,]
 Bize inanmaz **ol** aña inanur
 Bir kelām aña dimege utanur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 27, Mısra 29*). [ol,]
 Ol zamānda varup **ol** üç ebter
 İtdiler kaçd-ı İntizāmī meger (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 31, Mısra 1*). [ol,]
 Şimdi ğaybettedür çün **ol** sūhte
 Reng çekilmek gerek o bed-bahta (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 31, Mısra 9*). [ol,]
 Ğaybet itdürdi bir fesād ehlin
Ol bilür mebde'-i fesād aşlın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 31, Mısra 20*). [ol,]
 Anuñ ihzārına degül qādir
 Ele **ol** girmez ise bu hāzır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 31, Mısra 24*). [ol,]
 Gizlü düşmenden **ol** velī tersān
 Yüzüne gülerek ayağıñ alur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 33, Mısra 32*). [ol,]
 Emri ya'nī Hüseyn Paşa'nuñ
 Van'dan olmuş-ıdi **ol** ma'zûl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 38, Mısra 3*). [ol,]
 Bağladı ellerini ol ṯāġī
Ol dağı oldı bir ayak bağı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 48, Mısra 4*). [ol,]
 Ol zamān varmış-ıdi **ol** maḥdûm
 A'nī Nāzır Muhammed **ol** merķûm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 26, Mısra 24*). [ol,]
 Herkes eylerdi mālını īṣār
Ol iderdi sirişk-i eşki niṣār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 47, Mısra 20*). [ol,]
 Bağladı ellerini **ol** ṯāġī
 Ol dağı oldı bir ayak bağı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 48, Mısra 3*). [ol,]

Her kişi řalınrđı yāri ile

Hālin **ol** ağlar idi zār ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 47, Mısra 28*). [ol,]

Ber-murād eyler **ol** seni elbet

Ehl-i 'irfāna cān virür ğāyet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 52, Mısra 43*). [ol,]

Hāk meşāyib kōmıřdur ādemde

Ol ki şabr itdi ni'me'l-'abd oldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 83*). [ol,]

ol: *O, işaret sıfatı.*

Ol gice hānede oturmış-idi

Dersi-çün ittılā'a durmış-idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 21, Mısra 13*). [ol,]

Söz güher olsa kıymetin bulmaz

Devlet **ol** kāyile ki yār olmaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 7, Mısra 4*). [ol,]

Hāmdülillāh dir idi **ol** Yezdān

Āb-ı rü eyledi bize ihsān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 11, Mısra 25*). [ol,]

Durmaz efkāra düşdi hemvāre

Hāşılı **ol** gedā-yı bī-çāre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 11, Mısra 40*). [ol,]

Uçurumdan şalarlar **ol** nehre

Kış mühimmi içün gelür şehre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 23*). [ol,]

O şığanmış topuk açuk kollar

Ol efendilere kamu kullar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 40*). [ol,]

Mürde-diller **ol** ideli ihyā

Ťañ mı çekse řarāreti ger āña (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 63*). [ol,]

Gice ile iderler **ol** şaydı

Kār idinmiş niçesi bu şaydı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 43*). [ol,]

Şubh-ı řādık irince **ol** leb-i mā

Māhiler bey' olunmada her cā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 45*). [ol,]

Olmayup **ol** řarīķde güm-rāh

'İlm yolında fī-sebīlillāh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 3*). [ol,]

Düşdi arayı-gitdi **ol** yārı

Başda bilmez ne yazunuñ varı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 21, Mısra 27*). [ol,]

Şöyle kara_idi **ol** řeb-i deycūr

Rehber-i dīv ü gül olur rencūr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 22, Mısra 19*). [ol,]

Sürüdi cümlesin **ol** eřnāda

Ĥaylī yir aşdı böyle ğavĝāda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 22, Mısra 33*). [ol,]

Kerbelā deşti şevki ile yāḥod
 Başına na‘l kesdi **ol** bī-ḥod (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 23, Mısra 4*). [ol,]
 Zāyi‘ olmaya yoḥsa **ol** şeydā
 Urdı ser-bendine felek tamğa (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 23, Mısra 9*). [ol,]
 Yoḥsa **ol** dārū-gırde yek-ser
 Surḥ zerden geyürdi bir miğfer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 23, Mısra 13*). [ol,]
 Didi **ol** mebde’-i ḥavādiş-i bed
 Ya‘nī **ol** bā‘iṣ-i fesād-ı ebed (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 11*). [ol,]
 Didi **ol** mebde’-i ḥavādiş-i bed
 Ya‘nī **ol** bā‘iṣ-i fesād-ı ebed (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 12*). [ol,]
 Tuḥfe murğ oldu **ol** sitem-perdāz
 Döndi şekl-i ğurāba **ol** ğammāz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 77*). [ol,]
 Kendüyi yire urdı **ol** cāda
 Vāh ne kırtuldu kıtlu seccāde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 93*). [ol,]
 Biri yād itdi **ol** ‘iḳābların
 Ya‘nī maḥbesdeki ‘itābların (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 52, Mısra 5*). [ol,]
 İşbu ortada eyle uç yoḳdur
Ol aralarda ğāziler çoḳdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 52, Mısra 32*). [ol,]
 Yā kılıç yā kalem gerek elde
 Tā hünerver olasin **ol** ilde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 52, Mısra 34*). [ol,]
 Bir niçe kimseye olup hem-rāh
Ol vilāyetden oliceḳ āġāh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 53, Mısra 6*). [ol,]
 İç ḥiṣārını eyledi seyrān
Ol temāşāda oluban ḥayrān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 53, Mısra 10*). [ol,]
 Açıp **ol** mecma’-ı civānānı
 Gördi bu kıt‘a-i ṣenā-ḥvānı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 60, Mısra 11*). [ol,]
 Cümlesi tā kıyāmet olur yād
 Olmaz **ol** ḥüsn ḥırmeni ber-bād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 62, Mısra 6*). [ol,]
 Nūr ile ger pür ola **ol** āteş
 Seyr it ırāḳdan **ol** emānda ḥoş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 64, Mısra 19*). [ol,]
 Fikr-i şāyib kılup me’āl itdi
Ol münāfık sözün ḥayāl itdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 65, Mısra 10*). [ol,]
 Sābıḳā ‘āmil olmağın **ol** dūn
 Her zamānda yürür idi mağbūn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 65, Mısra 15*). [ol,]

Senden öñdin ölürse düşmānuñ

Ol haber müjdesine vir cānuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 65, Mısra 28*). [ol,]

İntizāmī de durdı **ol** cāda

Durmañuz ne didi bu arada (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 13*). [ol,]

Haylī dil-bend imiş meger o levend

Yāreye şaldı anı **ol** nuḥsend (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 26*). [ol,]

Ol levendüñ sözine aldandı

Bilmedi kim geçer aña pendı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 29*). [ol,]

Yaḥ mıdur **ol** yā taḥta-i billūr

Cūy-ı Belķīs kıṣṣa-i meşhūr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 69, Mısra 29*). [ol,]

Ol sipāhī irüp o dem nā-gāh

Hālden cümle oluban āgāh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 70, Mısra 1*). [ol,]

Ol ilüñ ‘ādeti meger bu-y-imiş

Cümle aḥvālınüñ yegi o imiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 70, Mısra 23*). [ol,]

Aşikāre **ol** arada gördi

Seyr içün bir kenārda durdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 39*). [ol,]

Olmaz aṣlā kemālde ḥüsrān

Olmaz **ol** nār-ı miḥnete sūzān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 76, Mısra 14*). [ol,]

Ol hüner k’irmez aña naḳş u zevāl

Ġavrine vehm irişe mi yā ḥayāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 76, Mısra 19*). [ol,]

Yār-ı bākī gerek degül fānī

Tā ki **ol** zāyil olmaya ānī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 76, Mısra 28*). [ol,]

Yine **ol** semte ḳavıṣup vara **ol**

Yād idüp āşınāların göre **ol** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 77, Mısra 19*). [ol,]

Dāmen-i kūh imiş meger **ol** cāy

Ṭağ için yanḳulatdı hūy-ile hāy (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 78, Mısra 29*). [ol,]

Aldılar araya pes **ol** ṭağı

Niçe ehl-i şenā‘at u ṭāğī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 78, Mısra 31*). [ol,]

Habs için oldu **ol** gice me’ mūr

Şarf ola cidd ü cehd ile maḳdūr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 80, Mısra 39*). [ol,]

Ellerin bend kıldı **ol** ṭāğī

Ol daḥı oldu bir ayak bağı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 80, Mısra 47*). [ol,]

Olta yutdı nihānī **ol** cāda

Bir o bildi vü bir de seccāde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 15*). [ol,]

Töhmete didi yokdur istihkāk
 İtdi **ol** şahşı kayddan ıtlāk (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 42*). [ol,]
Ol filoriye rehn için o herîf
 Bir dizi incü virmiş-idi laîf (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 47*). [ol,]
 Bir iki gün geçince **ol** bed-kîş
 Kalmadı hâtırında bir teşvîş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 51*). [ol,]
 Ey niçe tîz-per tûyûr-ı güzîn
 Bâl u per dökdi kat çalup **ol** hîn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 82, Mısra 12*). [ol,]
 Kimse yüzine bakmayup mellâh
 Hod Tuna bakdurur mı **ol** küstâh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 82, Mısra 28*). [ol,]
 Kan yudup **ol** arada gam yir-iken
 Ol geçidden geçivirem dir-iken (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 6*). [ol,]
 Âb u gözyaşı tıldı **ol** mâ-beyn
 Şan gemi oldu mecma' u'l-bahreyn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 23*). [ol,]
 Çok fesâd itdi anda **ol** tâğî
 Ol dahı oldu bir ayak bağı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 84, Mısra 21*). [ol,]
 Ulu derd oldu herkese ol-dem
Ol küçüklükle fitne-i 'âlem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 84, Mısra 26*). [ol,]
 Döymezi imiş duhân-ı âha meger
 Def'i ref' oldu **ol** kazâ vü kader (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 84, Mısra 36*). [ol,]
 Papadan gelmiş adı bellü la'în
 (...) mülk şâhibi **ol** hîn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 4*). [ol,]
 Şâh bakdı habâbuñ 'âlemine
Ol habâb u şarâbuñ 'âlemine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 16*). [ol,]
 Mülk ü tahtum deñizde vâki'dür
 Cân u dil **ol** gam-ile hâşi'dür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 20*). [ol,]
 Ol aralıkda oturan begler
 Nice begler 'akûr olan segler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 17*). [ol,]
 Aña göre 'ulûfeye geçmiş
Ol melâ'îni yek-sere seçmiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 46*). [ol,]
 Resne'nün tağına bu deñlü sipâh
 Çıkup itdiler **ol** diyârı tebâh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 4*). [ol,]
 Geldi **ol** seg yâ vire yâ ala baş
 Uludı şandı itdi meyl-i şavaş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 21*). [ol,]

Bir haber didi kulağına fetil

Ol harāretle atılır ta'cıl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 50*). [ol,]

Ġayra olur terakķi vü ihsân

Ol levend kâni' âferîne hemân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 58*). [ol,]

Mîr-mîrânı **ol** diyāruñ ola

Ol vilāyet 'adālet ile tola (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 93, Mısra 11*). [ol,]

Mîr-mîrânı ol diyāruñ ola

Ol vilāyet 'adālet ile tola (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 93, Mısra 12*). [ol,]

Az zamān içre itdi 'azm-i Haleb

Ol zevi'l-kadr ü ol ma'ālî-neseb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 93, Mısra 14*). [ol,]

Az zamān içre itdi 'azm-i Haleb

Ol zevi'l-kadr ü **ol** ma'ālî-neseb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 93, Mısra 14*). [ol,]

Şundı cām-ı eccl zamāne aña

Oldı **ol** cām bir bahāne aña (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 93, Mısra 26*). [ol,]

Bunca cem'ıyyet o kadar enbüh

Cümlesini tağıtdı **ol** endüh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 94, Mısra 34*). [ol,]

Anda idi vezîr-i şāh-ı kirām

Ulu düstür **ol** Muḥammed-nām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 95, Mısra 8*). [ol,]

Ol oğul balına kalup maḥrûm

İçi yağın eritdi niteki mûm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 96, Mısra 15*). [ol,]

Ne 'alîl **ol** güzîde-i tekrîm

Rûḥ-ı pâkini eylemiş teslîm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 96, Mısra 21*). [ol,]

Uçdı bizden çün **ol** hümā-pervāz

Nireye kondı dirken **ol** şeh-bāz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 97, Mısra 3*). [ol,]

Uçdı bizden çün **ol** hümā-pervāz

Nireye kondı dirken **ol** şeh-bāz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 97, Mısra 4*). [ol,]

Ol zamān-ı belā vü miḥnetde

Ḥîn-i zilletde vaqt-i fûrkatde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 98, Mısra 1*). [ol,]

Bunca cem'ıyyet **ol** kadar enbüh

Cümlesini tağıtdı **ol** endüh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 98, Mısra 4*). [ol,]

Ol ḥum-ı mey dinen ṭabîb-i cihân

Pîr-i ḥam-kāmet içse ide cüvân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 19*). [ol,]

Ol pîrûñ ḥulķı ḡam nedür bilmez

Sîm ü zer ellerinde ḥiç ilmez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 33*). [ol,]

Cāmı **ol** duḡterüñ ḡayālinde

‘İşķveş sarılır nihālinde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 63*). [ol,]

Giricek ev içine kıldı nazar

Yaluñuz bir o vü bir **ol** duḡter (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 68*). [ol,]

‘Andelībün yiri-durur gülzār

Bā-ḡuşuş ola **ol** gül-i bī-ḡār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 100, Mısra 10*). [ol,]

Didi **ol** duḡter-i melek-manzar

Ḳıl sükûtı şamût **ol** eyle ḡazer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 100, Mısra 25*). [ol,]

Ḥaḡ ḡabûlı du‘āsı muḡtarruñ

Şun‘ı yoḡdur **ol** arada ḡayruñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 103, Mısra 20*). [ol,]

İntizāmī‘yi şadrda göricek

Ol maḡām-ı melāḡate iricek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 104, Mısra 8*). [ol,]

Şundı **ol** kimseye tolu cāmı

Didi luḡf-iledür anuñ nāmı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 104, Mısra 29*). [ol,]

Yārdan ayru olmaḡ ister-idi

Dāyimā **ol** elemle ḡam yir-idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 104, Mısra 34*). [ol,]

Ol gelenlerle yollara düşdi

Az zamān içre vardı ḡavuşdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 105, Mısra 3*). [ol,]

Emr-i ‘ālī ile meger **ol** mīr

Şāḡib-i re‘y-i şāyib ü tedbīr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 105, Mısra 5*). [ol,]

Ḥıfzına gelmiş-idi **ol** Nova‘nuñ

Ġāzīler daḡı söyler adın anuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 105, Mısra 7*). [ol,]

İtdi **ol** ser-ḡadūñ ḡirāsetini

Eyle taḡsīn dilā ferāsetini (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 105, Mısra 9*). [ol,]

Böyle mīre kim olmaya çāker

Ḥabbezā **ol** yire ki ola dāver (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 105, Mısra 34*). [ol,]

Ḳanı **ol** rüz-ı devlet ü ‘izzet

Ḳanı ol ‘īd-ı şevket ü rif‘at (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 5*). [ol,]

Ḳanı ol rüz-ı devlet ü ‘izzet

Ḳanı **ol** ‘īd-ı şevket ü rif‘at (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 6*). [ol,]

Gördiler kim o derdmend ü za‘īf

Ol teni müstemend ü cismi naḡīf (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 30*). [ol,]

Ḳuyruḡı imiş **ol** dinen bayraḡ

Yilesi hem o şalınan yapraḡ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 31*). [ol,]

Varıcegiz karavula **ol** mîr

Dir-idi bu durur eyü tedbîr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 47*). [ol,]

Ol leb-i bahra idicek güzeri

Eyler-idi kamu 'adû hâzeri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 51*). [ol,]

İtmez **ol** âşikâre harb u kitâl

Eyler illâ nihânî hîle vü âl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 15*). [ol,]

Şanmañuz kim **ol** uç kala hâlî

Şimdi bir gâzî mîr irüp 'âlî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 19*). [ol,]

Nâmına dinilür anuñ İshâk

Ol senüñ tākātuñı eyler tāk (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 22*). [ol,]

Begidür A'lāca hışāruñ **ol**

'Askeri katl-i düşmene meşgûl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 23*). [ol,]

Aralamış durur **ol** arayı

Şimdi feth ide geldi burayı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 55*). [ol,]

'Özrüñi dile şuçuñ eyle taleb

Şāyed 'afv eyleye **ol** 'ālî-neseb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 68*). [ol,]

Şāha böyle diyince **ol** cāsūs

Kakıyup beglere didi efsūs (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 111, Mısra 1*). [ol,]

Şıdk u kizbüm **ol** arada göresin

Vākıf olup çü sırruma iresin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 112, Mısra 11*). [ol,]

Dil aluñ bize kal'a-i Nova'dan

Ol boğaz içre eglenüñ āvadan (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 113, Mısra 4*). [ol,]

Niçe beg-zāde vü Paşa-zāde

Olmuş-ıdı esîr **ol** eşnāda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 4*). [ol,]

Mavçe-nām söylenür dilde

Haylî şöhetde idi **ol** ilde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 52*). [ol,]

Ābdest alacak kadar kudret

Viridi Hāk **ol** za'ife bî-minnet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 118, Mısra 8*). [ol,]

Gördi **ol** evde bir 'azîmü's-şān

Haşm-ile eyledi aña nigerān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 27*). [ol,]

Ol ışık şandığı kimesne meger

Kabarup cismi ile töldi maķar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 31*). [ol,]

Anuñ-ile **ol** ev tolu oldı

Zîr ü bālāsı yeksere töldi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 33*). [ol,]

Ol evüñ kûşesine şıkdı anı

Izırāba düşürdi cān u teni (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 35*). [ol,]

Ol vilāyet ḥarāba yüz dutdı

Rū-be-rū uş türāba yüz dutdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 120, Mısra 23*). [ol,]

Bu ḥaber ba'za sūr u 'ālem idi

Ol civān-baḥta rüz-ı mātem idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 123, Mısra 8*). [ol,]

Ol ḥaberdan çoğı şafā sürdi

Ḥayret içre o bir zamān durdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 123, Mısra 9*). [ol,]

Ol ğazālāne-çeşm ü şîr-naazar

Nāme-pîç oldı aldı çünkü ḥaber (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 123, Mısra 11*). [ol,]

Ol ḥar içün dü üştür-i ser-mest

Eyleyüp her birine yek pā-best (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 123, Mısra 19*). [ol,]

Ol Babaşehri'nüñ civārı imiş

Şarı Şaltuḡ velī mezārı imiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 123, Mısra 27*). [ol,]

Emr-i şāhī irişecek **ol** ḥîn

Mîr İshāḡ'ı eyleyüp ta'yîn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 124, Mısra 1*). [ol,]

Ḥaşm-ı ḥaḡ iki yanına ırmış

Ḥaḡ **ol** il ehline belā virmiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 4*). [ol,]

Ol atuñ kuyruğın ki alur ele

Yile virür mecālî yile yile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 19*). [ol,]

Ol ayak üzre bulınur elbet

Āh cānuma geçdi **ol** nekbet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 24*). [ol,]

Ḳatı mel'ûnı imiş **ol** cinsüñ

Özge menfûrî cinn-ile insüñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 29*). [ol,]

Bi'z-żarūrî **ol** ele girmeyicek

Dest-res bulup aña ırmeyicek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 41*). [ol,]

Ey ḥalîlüm **ol** āzerüñ dūdı

Def' ider **ol** zübāb-ı Nemrūd'ı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 49*). [ol,]

Ey ḥalîlüm **ol** āzerüñ dūdı

Def' ider **ol** zübāb-ı Nemrūd'ı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 50*). [ol,]

Dutmış orman içini **ol** yağı

Degme bir mişenüñ ayak bağı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 51*). [ol,]

Ol belā deştine bulup pâyân

Kūh-ı ğam başdan ırıldı ol ān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 91*). [ol,]

Çün Gula'nuñ civārına girdi

Ya'nī **ol** kal'a kurbine irdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 126, Mısra 2*). [ol,]

Yıyirin ağıdup **ol** ırmağı

Ola a'dāya tā ayak bağı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 126, Mısra 9*). [ol,]

Ol şular haylī virmiş istihkām

Karadan düşmen idemez ikdām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 126, Mısra 15*). [ol,]

Zīre deryā-mişāldür **ol** cū

Şūrişi pür-şadā-y-ile her sū (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 126, Mısra 17*). [ol,]

Ol ucuñ pehlivānidur yā meger

Bağlamış biline Dımışkī kemer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 126, Mısra 29*). [ol,]

Ol şahārīde ara ara 'uyūn

Çün resāyil mücedvel ü mevzūn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 45*). [ol,]

Bir yeñi kal'aya urula esās

Ola meşhūr **ol** ucda beyne'n-nās (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 128, Mısra 6*). [ol,]

Didi **ol** tālibe bu naqdi yūri

Al götür bizi andan eyle berī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 17*). [ol,]

Dutdı on altı yıl Tımışvar'ı

Oldı **ol** ser-hadūñ nigehdārı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 34*). [ol,]

Şark ilinūñ fütūhı olduqda

Ol vilāyet rüsūhı bulduqda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 46*). [ol,]

Bir ayakda çü şahīn **ol** evbāş

Per büküp kürsisinde hāzır-bāş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 131, Mısra 19*). [ol,]

İtdüm iz'an haylī cest idügin

Ol ağırlıqla boş kıomaz gedügin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 131, Mısra 30*). [ol,]

Kesdi biçdi çeñeyle **ol** süfehā

Birbirinden kesilmeyüp kat'ā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 132, Mısra 21*). [ol,]

Eyler-iken du'ā haṭīb **ol** hīn

Cümle kuddūsiyān diyüp āmīn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 133, Mısra 5*). [ol,]

Dāyim **ol** serhadūñ bu 'ādetidür

Top şadāsı ne dem kim işidilür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 133, Mısra 27*). [ol,]

Hamle-i evvel idüp **ol** gāzī

Toldı dehr Allāh Allāh āvāzı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 135, Mısra 19*). [ol,]

Ol maḥal Jaḥa'nuñ civārı imiş

Hep yarar kāfirūñ medārı imiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 7*). [ol,]

Olmasa **ol** şu arada ammā
 Kāfirūñ biri bulmaz-ıdı rehā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 11*). [ol,]
 Bozdılar köprü başın **ol** sā‘at
 Buldı anuñla birkaçı rāḥat (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 15*). [ol,]
Ol vilāyetde bu imiş ‘ādet
 Ger revān olsañ eyleseñ ‘avdet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 137, Mısra 5*). [ol,]
 Bir gün anlarla eyleme seferi
Ol yola uğramakdan it ḥazeri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 137, Mısra 16*). [ol,]
 Evlü olan selāmlıkda nider
 Evlü evine **ol** içerü gider (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 137, Mısra 32*). [ol,]
 Ğaflete varuban düşürdi zimām
Ol vilāyetde aña Kipil-nām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 6*). [ol,]
 Vehm ider bakmak **ol** yire insān
Ol gedā nice olmasın tersān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 29*). [ol,]
 Vehm ider bakmak ol yire insān
Ol gedā nice olmasın tersān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 30*). [ol,]
 Ya‘nī Nehr-i Dirin kenārı imiş
Ol ‘adem semti reh-güzārı imiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 32*). [ol,]
 Yüzi suyına tıfluñ **ol** Yezdān
 Yiñi cān itdi cümleye iḥsān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 43*). [ol,]
 Āb-ı rüyına anuñ iy dil Ḥak
 Nice kırtardı **ol** elemden bak (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 46*). [ol,]
 Ḥāline **ol** tekerlegüñ baqdı
 Her şınuḳ yire rismān taqdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 63*). [ol,]
 Dāyesinüñ elinden **ol** ma‘şūm
 Düşdi kundaḳla ḥod elem ma‘lūm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 140, Mısra 5*). [ol,]
 Bu düşiş nice olduḡı zāhir
 Gör ne luṭf itdi **ol** yüce Kādir (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 140, Mısra 10*). [ol,]
Ol ḥuzū‘ u ḥuşū‘-ıla bir dem
 Bu ḥuşūşa Ḥudā durur a‘lem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 29*). [ol,]
 Her merāmuñ Ḥudā iderdi kabūl
Ol kapudan döner mi kimse melūl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 34*). [ol,]
 Eyle bu‘d-ı mesāfenüñ fikrin
Ol uzak yolda reh-zenüñ mekrin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 96*). [ol,]

Şoñ şarāb-ı racīmi virdirme

Қандурursa **ol** şarāba қандurma (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 116*). [ol,]

Sālifu'z-zıkr şāhib-i huddām

Ya'nī Nāzır Muḥammed **ol** hoş-nām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 143, Mısra 4*). [ol,]

Ol tarīkuñ irüp nihāyetine

Pāye pāye varınca gāyetine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 13*). [ol,]

Ol Aristo-ḥired ol āşaf-rā

Mecma'u'l-ilm ü mefḥar-ı 'uḳalā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 33*). [ol,]

Ol Aristo-ḥired **ol** āşaf-rā

Mecma'u'l-ilm ü mefḥar-ı 'uḳalā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 33*). [ol,]

Ol söz-ile varup Beligrad'a

Oldı paşa kulu ol arada (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 145, Mısra 3*). [ol,]

Ḥayf olur **ol** kelāma dūr ola ger

Şayrafī olmasa ger ehl-i naẓar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 49*). [ol,]

Luṭf idüp eyledi o dem iḥsān

Ol gedā oldı başına sulṭān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 60*). [ol,]

Bu ḥasīs **ol** saḥī ola meşhūr

Beni didi gelüñ dutuñ ma'zūr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 73*). [ol,]

Қақан istense bulunur oldı

Ol mizāc-ile raġbetin buldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 147, Mısra 10*). [ol,]

Rüşvet **ol** қапуда igen münsed

Aldurıvmecik қатı müşted (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 147, Mısra 13*). [ol,]

Ders-i şıbyāna idicek āġāz

Ol hevādan idem diyü pervāz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 150, Mısra 12*). [ol,]

Ol seḥer bu imiş meger virdi

Eline çün berātını virdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 150, Mısra 15*). [ol,]

Aña **ol** 'azli gūşmāl oldı

Ehl-i 'ilmi ne yirde kim buldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 150, Mısra 27*). [ol,]

Faḥr-ı 'Osmāniyān şeh-i İslām

Ḥān Murād **ol** ġayūr şāh-ı benām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 152, Mısra 4*). [ol,]

Bir gün oturup **ol** güzīde-ḥişāl

Ḥāl-i gerdūnı itdi ḥaylī me'āl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 152, Mısra 5*). [ol,]

Ḥāk-i pāyuma oġlı yā kendü

Gele gelmezse **ol** münāfıḳ 'adū (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 153, Mısra 10*). [ol,]

Rafz iline varup ura şemşîr

Ol vilâyetde ola dâr u gîr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 153, Mısra 22*). [ol,]

Şâh nâ-bûd oldu ke'l-evvel

Ol muḥanneṣ o cümleden erzel (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 153, Mısra 30*). [ol,]

Şîrvân ülkesin tûtip şîrân

Ol ḥanâzîre virmediler emân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 154, Mısra 18*). [ol,]

Ḳâdî-‘ asker idi Çivi-zâde

Aña **ol** mansıb itdi âmâde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 155, Mısra 4*). [ol,]

Ol maḥalde görüp sükûtı şavâb

Virmedi sözlerine hîç cevâb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 155, Mısra 21*). [ol,]

Otururken o demde yârânı

Eyler-iken **ol** özge seyrâmı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 156, Mısra 6*). [ol,]

Bu’s-Su‘ûd’uñ mülâzımîninden

Ol tarîḳuñ katı güzîninden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 156, Mısra 8*). [ol,]

Ol Süleymân Efendi nâmında

Fâyiḳ aḳrânına zamânında (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 156, Mısra 9*). [ol,]

Ol bahâneyle olasin âsân

Beyne’l-aḳrân kâtib-i dîvân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 156, Mısra 15*). [ol,]

Pâdişâh aña eyledi çü nigâh

Didi **ol** kâtibi idüñ âgâh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 156, Mısra 36*). [ol,]

Pes bu yüzden mürûr idüp üç yıl

Ol tarîḳa vuḳûf idüp ḥâşıl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 2*). [ol,]

Sâbıḳâ sûrı yazan **ol** kâtib

Rûtbe-i ehl-i fenni **ol** râtib (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 5*). [ol,]

İtdiler İntizâmî’ye çü ḥaber

Pâdişeh luṭfin **ol** haberde sezer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 28*). [ol,]

Ḥil‘at-ı fâḥireyle şâh-ı cihân

Ol koyun defterin idüp iḥsân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 74*). [ol,]

Rûḥ cismüñi çün vedâ‘a gider

Nâmuñı **ol** kitâb zinde ider (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 48*). [ol,]

Ḳamu eczânüñ ekseri ḳaṭrân

Ol ḡidâyı nice yisün insân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 30*). [ol,]

İtdi ḳaṭrânı bâdeye tebdîl

Çekdi **ol** miḥneti daḥı niçe yıl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 52*). [ol,]

Ol kerīme dem-ā-dem eyle niyāz

Hāk du ‘ā-yı derūnı yirde kıomaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 83*). [ol,]

Aşl-ı maķşūda idelüm āğāz

Ol hevādan göñül ura pervāz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 160, Mısra 2*). [ol,]

Şıdkı ile hidāyete irişür

Ol hidāyet vilāyete irişür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 160, Mısra 34*). [ol,]

Hāk-i pāyına rūymāl itdi

Lā-büd **ol** didügi yola gitdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 160, Mısra 38*). [ol,]

Pādişāhuñ ziyāfeti gitdi

Ol düğünler nihāyete yitdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 12*). [ol,]

Ol kitāb-ı güzīn didi ‘işret

Mīve-i cennete virür lezzet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 15*). [ol,]

Līk **ol** fer‘ aşlı gayretini

Hīç ketm eylemez gör ‘iffetini (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 21*). [ol,]

Zāyil olmaz **ol** izdiyādı bulur

Dīde-i qalb-ile hābībi görür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 25*). [ol,]

Kamu seyrāngehi **ol** āvānuñ

Şöhreti cümle zīr ü bālānuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 33*). [ol,]

Gel gel ey yolsuz eyleyen dahli

Olayın dirseñ **ol** tārīk ehli (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 54*). [ol,]

Ol şe‘āmetle kaç‘-ı yed olmış

Hāk bu kendü cezāsını bulmış (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 163, Mısra 23*). [ol,]

Aķribāsından olmağın **ol** ‘azīz

Rahm idüp didi eylegil perhīz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 164, Mısra 7*). [ol,]

Hāk aña virmiş-idi bir gayret

İtdi **ol** gayret-ile hōd ülfet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 12*). [ol,]

Kişi evlādı olsa hayr-ı hālef

Bezri **ol** kişinüñ olur mı telef (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 34*). [ol,]

Ol zamānda meger ki **ol** haşerāt

Didi nāmın o qal‘anuñ heyhāt (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 21*). [ol,]

Şoñra hīç kimse itmedi cūr’et

Bu deme dek qalupdur **ol** gayret (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 26*). [ol,]

Yoldan ırulsun **ol** ayak bağı

Girüde hīç qalmasun yağı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 35*). [ol,]

Bir felâketde idi **ol** maḥzûn

Her biri anda degdi biñ altun (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 169, Mısra 3*). [ol,]

Ol maḥal anda eyle bir yir idi

Kimsenüñ kimse mi ğamın yir idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 9*). [ol,]

İrişüp İntizāmī **ol** yāre

İtdi ārām orada bir pāre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 171, Mısra 3*). [ol,]

Oldı ehl ü 'iyāline vāşıl

Ol seferden şevāb idüp ḥāşıl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 58*). [ol,]

Ol cüvān-baḥt re'yi pīrāne

Bir bahāne ara ḥod iḥsāne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 177, Mısra 45*). [ol,]

Macar'ıñ cinsi Nemçe'ye ṭapdı

Ol tarīk-ile yolını şapdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 10*). [ol,]

Nemçe kıralı idicek tuġyān

Ol vilāyetler eyledi 'işyān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 18*). [ol,]

Felegüñ var imiş kemīni meger

Kim çıkar **ol** kemīnden eyle nazar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 34*). [ol,]

Ol kaşāvetle mürd olup mel'ün

Kaldı oğulları budur maẓmūn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 51*). [ol,]

Ehl-i küfr almış idi bu ḥaberi

Ortaya geldi kamu **ol** uç eri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 179, Mısra 6*). [ol,]

Kıral-ı bī-dīn ḥālī ḥod ma'lūm

Mest-i maġrūr dāyım **ol** meyšūm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 181, Mısra 22*). [ol,]

Salṭanat fikrin idüp **ol** mel'ün

Ḥaḳḳ-ı nān u nemekde **ol** maġbūn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 182, Mısra 9*). [ol,]

Salṭanat fikrin idüp **ol** mel'ün

Ḥaḳḳ-ı nān u nemekde **ol** maġbūn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 182, Mısra 10*). [ol,]

Āl-i 'Oşmān'ıñ 'askerin şıyasın

Şoñra **ol** re'yde muşırr olasın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 182, Mısra 40*). [ol,]

Ötede **ol** 'anīd ü **ol** ṭāġī

Ol münāfık-mişāl **ol** yaġı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 13*). [ol,]

Ötede **ol** 'anīd ü **ol** ṭāġī

Ol münāfık-mişāl **ol** yaġı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 13*). [ol,]

Ötede ol 'anīd ü ol ṭāġī

Ol münāfık-mişāl ol yaġı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 14*). [ol,]

Ötede **ol** ‘anīd ü **ol** t̄āgī

Ol münāfīk-miṣāl **ol** yağı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 14*). [ol,]

Üstine varuban müṣārūn-ileyh

Ol vilāyet olup müdārūn-‘aleyh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 30*). [ol,]

Tācı geydiler itdiler sebbi

Gördi anı Şa‘īd **ol** ḥarbī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 48*). [ol,]

Görüp **ol** ser-ḥadūñ levāzımını

Eger a‘lā vü ger mekārımını (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 5*). [ol,]

Ol mübārek-ḳadem o t̄ālī‘i ḥūb

Ḳamu eylük ki var aña mensūb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 45*). [ol,]

İtmiş **ol** ili özine t̄abī‘

Māl taḥṣīli kendüye rācī‘ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 63*). [ol,]

‘Azle ḳā‘il degül ele girmez

Başını virür **ol** ili virmez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 74*). [ol,]

Ol maḥalde çü ḥazret-i serdār

Ol ḡayūr u ‘azīz ü ḥoş-kirdār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 113*). [ol,]

Aḳ şaḳalımı yirlere süreyin

Ol mübārek livāya yüz urayın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 132*). [ol,]

Kendü gitdükde ḳala bir eṣeri

Andan **ol** yazılan vire ḥaberi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 56*). [ol,]

Bā-ḥuṣūṣā Murād Paşa’nuñ

Ol müṣīr-i ‘azīm-i zī-ṣānuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 58*). [ol,]

Ol ecilden oḳunması ḳābil

Cān u dilden du‘āya yoḳ ḥāyil (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 61*). [ol,]

Kim olduḡın şorarsañ **ol** mükerrerem

Naṣūḥ Paşa durur serdār-ı a‘zam (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 21*). [ol,]

Bu gün bu ider **ol** ırte muḳarrer

İkisinüñ daḡı ḥālī mükedder (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 71*). [ol,]

Eline geldi çün-kim **ol** mübārek

Didi luṭf itdi baña Ḥaḳ tebārek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 194, Mısra 5*). [ol,]

Muḳaddem **ol** ili ki ṣāh alupdur

Bulup ḥālī aḳınlar kim ṣalupdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 43*). [ol,]

Bulunmadı o vaḳtden bir ḡayūr er

Çeke **ol** illeri almaḡa ‘asker (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 46*). [ol,]

İtāle **ol** selāṭine kim itsün
 Meded bizden o sū' -i zann gitsün (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 198, Mısra 33*). [ol,]
 Yakın geldi çü şāh-ı kāmṛāna
 O muḳdim ḡāzī **ol** şīr-i yegāne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 202, Mısra 26*). [ol,]
 Gül Baba-nām āsitānesi ḥūb
Ol ilūn arasında key mergūb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 56, Mısra 2*). [ol,]
 Ḡāzīler gitse bir yire sefere
 Neẓr ü ḳurbān ile varup **ol** ere (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 56, Mısra 8*). [ol,]
 Gider-iken yolınca **ol** aḥmak
 İtdügi yolına gelür el-ḥaḳ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 28, Mısra 21*). [ol,]
 Hep ferāmūş ḳıldı **ol** elemi
 Er olan buṇda dāyimā ḳala mı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 49*). [ol,]
Ol seferde çü böyle ḥāl oldu
 İntizāmī'ye gūşmāl oldu (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 73, Mısra 3*). [ol,]
 Ol dem-i ḡaflet ü mezelletde
Ol şeb-i miḥnet ü meşakḳatde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 15*). [ol,]
 Ol dem-i ḡaflet ü mezelletde
Ol şeb-i miḥnet ü meşakḳatde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 16*). [ol,]
 Kimi idindi yār **ol** ulu sulṭān
 Ḥilāfet kimlere virdiyse 'unvān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 198, Mısra 35*). [ol,]
 Buldı kendü daḥı ger itdi aña
Ol yakīnde irişdi aña belā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 65, Mısra 14*). [ol,]
 Bunca pīşkeşle ḳardaşı oḒlın
 Rehn içün gönderince **ol** bī-dīn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 154, Mısra 28*). [ol,]
 Ḥamd-i bī-ḥad o yüce Sübhān'a
Ol Kerīm ü Raḥīm ü Raḥmān'a (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 1, Mısra 2*). [ol,]
 Pīç ü tāb içre dāyimā ola cīm
Ol aradan sürile dīv-i racīm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 6, Mısra 22*). [ol,]
 Ḥod kerīmūñ kerem kerāmetidür
Ol kerāmet ezelden 'ādetidür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 9, Mısra 24*). [ol,]

ol-: Sahip olmak, bulunmak.

Yeg sipāhīye olasın bende

Māl-i Qarūn **olmadan** sende (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 52, Mısra 14*). [*olmadan, -ma, -dan*]

Olmayan nesneyi idüp isnād

Olmuşı yok kâmusı hep icād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 149, Mısra 3*). [*olmayan, -ma, -y, -an*]

Nā-gehānī eline girdi zimām

Olmuş-iken kâmunuñ işi tamām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 22*). [*olmuş-iken, -muş, -iken*]

Hep tenāsüb teḥālüfe başlar

Oldı abdāl-i tekve-i ğamgīn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 57*). [*oldı, -dı*]

Didiler böyle fırsat **olmaya** hîç

Dest-i cevri-ile eyleyüp ser-pîç (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 31, Mısra 7*). [*olmaya, -ma, -y, -a*]

Hâk mu'îni-durur çü mazlûmuñ

Ġam degül zulmi **olsa** bir şûmuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 25, Mısra 12*). [*olsa, -sa*]

Olmadı hîç bu su'âle cevāb

Dimedı birinüz cevāb-ı şavāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 29*). [*olmadı, -ma, -dı*]

ol-: "Ol" yardımcı fiil.

Fāris-i fūrs **olana** at şaldı

Az zamān içre öñdülin aldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 16, Mısra 17*). [*olana, -an, -a*]

Her elif şıdķ-ı hāle dāl **olsun**

Düşmenüñ şāhib-ibtizāl **olsun** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 6, Mısra 16*). [*olsun, -sun*]

Sehv ü 'ayb **ola** ger maḳālümde

Fevt **ola** zerre ger mecālümde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 9, Mısra 13*). [*ola, -a*]

Ādeme her belā ki geldi ise

Kendü nefsinden **oldı** bildi ise (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 11, Mısra 32*). [*oldı, -dı*]

Sīne-küb ol kef ur ayak şıvup

Göz kulaķ ol def ü celācil **olup** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 11, Mısra 8*). [*olup, -up*]

Ola ḥalkā-be-ġuşı her gül-ruh

Sözün añlaya diñleye pāsuh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 12, Mısra 9*). [*ola, -a*]

Ṭatlu sözlerle idicek pendün

Ney-şeker **ola** bir kemer-bendün (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 12, Mısra 18*). [*ola, -a*]

Bir haṭādur haṭā' en **oldı** saña
 Bizden **oldı** haṭā sen eyle 'aṭā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 27*). [oldı, -dı]
 İşümüz bağılu **olsa** 'âlemde
 Feth-i bâb ancak **olsa** şöñ demde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 25, Mısra 28*). [olsa, -sa]
 Zilletüñ ba'zı 'ayn-ı 'izzet **olur**
 Kimse yanında itdügi mi ƙalur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 25, Mısra 29*). [olur, -ur]
 Bilmez-idüm adın meger şorsam
 İki **olurdı** bir dahı görsem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 38*). [olurdı, -ur, -dı]
 Göñül alçaƙluğındadır rif'at
 Gör şehāvet sefāhet **oldı** be-nām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 33, Mısra 29*). [oldı, -dı]
 Mesnedi ol durur himāyet anuñ
Olsa yāruñ 'ināyet-i Bārī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 79*). [olsa, -sa]
 Her kelām anca faşl ü bâb **oldı**
 Cāndan sevgülü cihāndan 'azīz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 36, Mısra 6*). [oldı, -dı]
 Başda ƙara yazu **olsa** nola
 İhtimām olmış ol ƙadar hāşıl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 38, Mısra 24*). [olsa, -sa]
 Yüce yirlerden eyleyüp perdāz
 Raḥm idüp **oldı** İntizāmī-nüvāz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 44, Mısra 8*). [oldı, -dı]
 Olsa maḥbesde fırƙa-i yārān
 Gülşen olsa 'aceb midür zindān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 47, Mısra 15*). [olsa, -sa]
 Māl-i Ƙarūn-ile şehirlü **olan**
 Bunca esbāb-ile faḥırlu **olan** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 52, Mısra 15*). [olan, -an]
 Devlet ü ni'metüñ **ola** dāli
 Ola ma'rūf anuñla her vālī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 37*). [ola, -a]
 Bol ƙa'āmı **olur** 'imāretdür
 Hem 'imāret ü hem ziyāretdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 56, Mısra 19*). [olur, -ur]
 Aƙçe ol virdi illā bu etmek
 Bulınur aƙçe dirlük **olsun** tek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 80*). [olsun, -sun]
 Cānibeyni havāş birle şürūḥ
 Şāyed işƙāle **ola** feth ü fütūḥ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 21, Mısra 18*). [ola, -a]
 Dest-gīri idi Hudā muṭlaƙ
 İstinādı anuñ ki **ola** Hudā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 75*). [ola, -a]
 Hod şabādan umar iken feyz **ol**
 Aƙ gözüñ gör e nergisi ma'lūl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 11*). [ol,]

Dāhil ü hārice girüp çıka **ol**

Niçe dārū 'l-ḥadīṣde söz açā **ol** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 11*). [ol,]

Dāhil ü hārice girüp çıka **ol**

Niçe dārū 'l-ḥadīṣde söz açā **ol** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 12*). [ol,]

Āhını gördi āh ile tōldı

Beñzini gördi zerd-rū **oldı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 43, Mısra 10*). [oldı, -dı]

Hāk meşāyib kōmıṣdur ādemde

Ol ki şabr itdi ni 'me'l- 'abd **oldı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 83*). [oldı, -dı]

Akrībāsından **olmağın** ol 'azīz

Rahm idüp didi eylegil perhīz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 164, Mısra 7*). [olmağın, -mağ, -ın]

Berūde **olmağın** o derbendler

'Asker anda gelince nice geçer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 182, Mısra 19*). [olmağın, -mağ, -ın]

Ba 'zı hāmīsi **olmağın** kápuda

Kimi yıkmağda vü kimi yapuda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 183, Mısra 1*). [olmağın, -mağ, -ın]

Şarp u teng **olmağın** kamu yollar

Omuz üstinde geçdi hep toplar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 11*). [olmağın, -mağ, -ın]

Hāsb-ı hālīdūr anlaruñ i 'lām

Gelmeyicek **olınca** inşāfa (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 114*). [olınca, -ınca]

Lāle itmişdi cāmesini kabā

Olsa çigdem 'aceb mi başı kaba (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 28*). [olsa, -sa]

Kethūdā 'arz idince Paşa'ya

Didi **olur** mı böyle sermāye (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 129, Mısra 12*). [olur, -ur]

Kimi dir gel bu dem başın keselüm

İdelüm yog **olası** cismīni güm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 22, Mısra 24*). [olası, -sı]

Kim oturur kimesnenüñ yirine

Lā-tekellūf **olur** otursa biri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 49*). [olur, -ur]

Devlet ehline çünki kul olasın

Şağın **olmaya** ki fużül olasın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 64, Mısra 6*). [olmaya, -ma, -(y)a]

Serv āzāde **olayım** şandı

Durduğı yerde göre pā-bendi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 13*). [*olayın, -ayın*]

Sa'y ü ikdāmı bi't-tamām idesin

Geldüğümde **ola** su'āl u cevāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 38, Mısra 37*). [*ola, -a*]

Ol dem ehl-i nifāk **olan** nekebāt

Bādī-i zecr ü bā'is-i āfāt (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 27, Mısra 1*). [*olan, -an*]

Anı ni'me'l-bedel dutup fevri

Oldı bi'se'l-bedel velī zecrī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 22, Mısra 16*). [*oldı, -dı*]

Dutalum sūhte **oldı** hor u zelīl

Başdan aña boyun mıyam yā kefil (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 35*). [*oldı, -dı*]

Hem-rikāb **olmuş-ıdı** aña hilāl

Ṭaḳdı gūşına emri ḥalka-mişāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 120, Mısra 11*). [*olmuş-ıdı, -muş, -ıdı*]

Olmuş-ıdı ḥalīfe-i şıbyān

İki akçe vazīfe yirdi hemān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 150, Mısra 5*). [*olmuş-ıdı, -muş, -ıdı*]

Līk maḥlūl düşmez **olsa** eger

Lāzım olur taşavvur ide zarar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 9*). [*olsa,]*

Az ile çok bir **ola** yanuñda

Ḥamd-ı Rāzık **ola** nihāduñda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 14, Mısra 12*). [*ola, -a*]

Dürr-i meknūn her sözüñ **olsa**

Ḥoş kelāmuñla bu cihān ṭolsa (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 7, Mısra 15*). [*olsa, -sa*]

Kim kulaḳ dutup olmağıl medhūş

Özüñ **ola** çü bende ḥalka-be-gūş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 64, Mısra 4*). [*ola, -a*]

Serv-i āzādı dehr bāğında

Mīve-bār **ola** çaḳ çağında (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 12, Mısra 16*). [*ola, -a*]

Olur-iseñ eger ferīdü'd-dehr

Bulımazsın cihāndan hīç behr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 7, Mısra 13*). [*olur-iseñ, -ur, -i, -señ*]

Ḥod terāzū-peżir **olan** esbāb

Kef şaçar şāhibin görüp nā-yāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 67*). [*olan, -an*]

Ola 'izzet-nişān u rif'at-şān

Bula anuñla 'izzet ü 'unvān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 76, Mısra 43*). [*ola, -a*]

Şimdi lâyıkdur idevüz iqdām

Ola Kıbrıs memālik-i İslām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 85, Mısra 46*). [ola, -a]

Bā-ḥuşûşā müşîr-i ekrem **olan**

Devlet-ile vezîr-i a'zam **olan** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 85, Mısra 38*). [olan, -an]

Bā-ḥuşûşā müşîr-i ekrem **olan**

Devlet-ile vezîr-i a'zam **olan** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 85, Mısra 37*). [olan, -an]

Pederi ḥod ticāret ehli idi

Māl itlāfı şāyed **ola** didi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 87, Mısra 20*). [ola, -a]

Ol aralıkda oturan begler

Nice begler 'akūr **olan** segler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 18*). [olan, -an]

Çün mizācına göre itdi kelām

Nāķışu'l-'aql **olan** o mest-i müdām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 14*). [olan, -an]

Ḥāşılı ol gün **oldı** ḥarb u ķitāl

İki cānibden **oldı** ceng ü cidāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 25*). [oldı, -dı]

Bir kez atılsa ķalb-i ḥaşma eger

Olmaz illā maķarrı şadr u ciger (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 82*). [olmaz, -maz]

Mîr-mîrānı ol diyāruñ **ola**

Ol vilāyet 'adālet ile ṭola (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 93, Mısra 11*). [ola, -a]

Murg-ı rūḥı meger **olup** ṭayrān

Olmuş uçmaķdan yaña perrān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 96, Mısra 23*). [olup, -up]

Zehr **ola** yidüğün nice o şüm

Yandı fānūs içinde niteki mūm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 87*). [ola, -a]

'Andelîbūñ yiri-durur gülzār

Bā-ḥuşûş **ola** ol gül-i bî-ḥār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 100, Mısra 10*). [ola, -a]

Ķaşķatı **olmuş** ayağın bükemez

Yatmağā çak yıķılmadın çökemez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 106, Mısra 11*). [olmuş, -muş]

Ola rūz-ı rez(i)mde gayretlü

Girü bezm-i şafāda şevketlü (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 43*). [ola, -a]

Ne murād idinürse vir mālūñ

Tā ki āsūde-ḥāl **ola** ḥālūñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 114, Mısra 18*). [ola, -a]

Vaķt-i gülñār **ola** vü gül devri

'İşret esbābını görüñ fevrî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 47*). [ola, -a]

Dehr ğarķ-āb-ı seyl **olup** ānī

Şanki tūfān-ı Nūh idi şānī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 11*). [olup, -up]

Ola kim serħadine irebile

Durğun **olan** at oldı yile yile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 54*). [olan, -an]

Sākin olsa hevā yok olsa mażar

Olmasa bir siñeg vızıldısı ger (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 22*). [olmasa, -ma, -sa]

Dāmenin çāpūkāne hoş dermiş

Merd-i meydān **olup** göğüs germiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 18*). [olup, -up]

Mişli nādir nazīri **ola** ‘adem

Vire a‘dā-yı dīne ħaylī nedem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 128, Mısra 7*). [ola, -a]

Evveli ħūb **ola** soñı mergūb

İtmesūn mi teveccūh aña ħulūb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 53*). [ola, -a]

Beg **olan** atlanur gider fevrī

Dirlik ehli **olan** u ger ğayrı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 133, Mısra 30*). [olan, -an]

Evlü **olan** selāmlikda nider

Evlü evine ol içerü gider (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 137, Mısra 31*). [olan, -an]

Kātib **olan** hemişe zaħmetde

Eger ‘uzletdedür ger ‘izzetde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 39*). [olan, -an]

Olmadın pest ‘ar‘ar-ı kāmēt

Pāy-ı ref tāra bulmadın ğāyet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 111*). [olmadın, -ma, -dın]

İşbu kürsī-i devlet-i İslām

Ola kim **ola** baña ħayr-encām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 151, Mısra 18*). [ola, -a]

Rafz iline varup ura şemşīr

Ol vilāyetde **ola** dār u ğīr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 153, Mısra 22*). [ola, -a]

Ĥāzin-i pādīşāh **olan** aĝa

Didi fermān kıldı zıll-ı Ĥudā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 29*). [olan, -an]

Gördi bir ğün bir ehl-i dil ħālīn

Kendü ħālīnde **olan** ihmālin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 14*). [olan, -an]

İntizāmī Kerīm’dür aña laķab

Kendü ħālīnde **ola** rüz u şeb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 4*). [ola, -a]

Pādīşeh kātibi **olan** kimse

Ķubbe altında ħāme-zen kim ise (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 47*). [olan, -an]

Maşrafı **ola** cümleñüñ andan

Bu tedārük kamu **ola** benden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 171, Mısra 24*). [ola, -a]

Keşret içinde vahdet ehli **olan**

Eñ şoñ oldur maķāşıdını bulan (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 45*). [olan, -an]

Qalbi **olmuş** defātir-i ‘ālem

Nireden gelse bir ġarīb ādem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 39*). [olmuş, -mış]

Kıral **olan** varuban Belğırad’a

Krunasın geymese ol arada (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 57*). [olan, -an]

Ola zabtında Ka‘be yolu kıla

Ehl-i İslām’a ola ulu belā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 182, Mısra 25*). [ola, -a]

Zerre lutfuñ irerse keffesine

Seyyi’esi kamu **ola** hasene (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 36*). [ola, -a]

Yirde gökde **olan** du‘ā haķķı

Derdlüye itdüğüñ devā haķķı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 9*). [olan, -an]

Ne yire tāze varsa şadrı gözler

Müsinn **olan** kişiler kapu özler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 60*). [olan, -an]

Kime ide hidāyet yüce Allāh

Bu ġafletden kim **ola** merd-i āġāh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 190, Mısra 8*). [ola, -a]

Kimüñ ihsānı **ola** def‘-i miḥnet

Ulu devlet durur def‘-i meşakķat (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 190, Mısra 21*). [ola, -a]

Haber virdi gelüp cāsūs şāha

O sürḥ-ser **olan** baḥtı siyāha (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 197, Mısra 4*). [olan, -an]

Re‘āyā rāḥatına ola bā‘is

Ola tebdıl-i ‘adle zulm-i ḥādıs (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 198, Mısra 26*). [ola, -a]

Dāyim aña teveccühüñ **olsun**

Zıkr ü fikr-ile cān u dil tolsun (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 118, Mısra 21*). [olsun, -sun]

Kol kavuşmak namāzda **olsun**

Örü-durmak niyāzda **olsun** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 72*). [olsun, -sun]

Kol kavuşmak namāzda **olsun**

Örü-durmak niyāzda **olsun** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 71*). [olsun, -sun]

Bunca esbāb ‘alāyık u eşķāl

Olmasun mı müşevveşü’l-aḥvāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 50*). [olmasun, -ma

-s, -un]

Olmayicek kitābet-i dīvān

Yazdı tefsīr-i Bü's-Su'ūd'ı her ān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 163, Mısra 1*). [olmayicek, -ma, -y, -icek]

Olmamışlardı vākıfu'l-aḥvāl

Kimi ihmāl ider kimi imhāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 48, Mısra 45*). [olmamışlardı, -ma, -mış, -lar, -dı]

Münker ile Nekīr ide çü su'āl

Luṭfuñ **olmazsa** yok cevāba mecāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 32*). [olmazsa, -ma, -sa]

ol-: "Ol" fiilinin geniş zaman kipi; ... haline gelmek.

Nice şehir ol ki bāğ-ı pūr-zīnet

Anuñ-ile toḡuz **olur** cennet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 2*). [olur, -ur]

ol: " Bir " belgisiz sıfat.

Kıpkızıl kana olup ālūde

Tütegi geydi **ol** karañuda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 22, Mısra 14*). [ol,]

Seyr-i miḥnetde şanki **ol** demde

Gül taķındı bu gülşen-i ġamda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 23, Mısra 1*). [ol,]

Birine daḡı olmış Aḡmed ism

Aña **ol** nām-idi katı ulu iṣm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 29, Mısra 2*). [ol,]

Ol teveccüh yā riķķat-ile ḡuzū'

Ol daķāyık ki eyler-idi zuhūr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 54*). [ol,]

Ḥāşılı **ol** ḡazīn ü dil-dāde

Çün **ol** aradan oldu āvāre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 26, Mısra 1*). [ol,]

Ol zamān varmış-ıdı **ol** maḡdūm

A'nī Nāzır Muḡammed **ol** merķūm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 26, Mısra 23*). [ol,]

Mübtelā oldu **ol** da bir rence

Urdı bāz-ı ecel aña pençe (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 29, Mısra 7*). [ol,]

Tuḡfe murġ oldu **ol** sitem-perdāz

Döndi şekl-i ġurāba **ol** ġammāz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 78*). [ol,]

Şekl-i çübānī ile şūret-bāz

Ol kıyāfetle oynadur ḡatı az (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 80*). [ol,]

Gevri indi boğazına kat kat

İp sürenler irişdi **ol** sā‘at (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 84*). [*ol,]*

Geldi ehl-i vifâka dahı nedem

Nâ-gehân geldi bir gün **ol** yârı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 17*). [*ol,]*

Ol teveccüh yâ riḵkat-ile huzû‘

Ol daķâyık ki eyler-idi zuhûr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 55*). [*ol,]*

Ol haķâyık ki eyler-idi şudûr

Her ne deñlü ki eylese vesvās (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 56*). [*ol,]*

Buldı **ol** ‘izz ü devlet-i ‘uķbā

Aña kim mesned ola ‘avn-i Hudā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 88*). [*ol,]*

Muṭṭali‘ oldu İntizāmī aña

Ol ğaraż şāhibine kaldı taña (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 63, Mısra 10*). [*ol,]*

ol: O'dur. (Allah C.C.).

Ol-durur ol güzīn ü faħr-ı enām

Aña dāyim şalāt birle selām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 2, Mısra 3*). [*ol-durur, --durur]*

ol-: ... gibi olmak, ... haline gelmek.

Lûleler **olmuş** anda lü‘lü’-bār

Eşk-i ‘uşşāķı aķıdur ğam-ı yār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 55, Mısra 9*). [*olmuş, -miş]*

Hurde-dān **olayın** diyü gerdün

Gāh menşūr okırdı geh mevzūn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 21, Mısra 9*). [*olayın, -ayın]*

Pādişeh kulu **olmayan** ādem

Hîç bir sā‘at idemez ‘ālem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 52, Mısra 9*). [*olmayan, -ma, -y, -an]*

Aña bir gūşmāl idi **oldı**

Kulağı nuş u pend ile ṭoldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 77, Mısra 13*). [*oldı, -dı]*

Oldı kalbinde işbu naķş-ı nigār

Ġayrı efkārı eyledi inkār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 25*). [*oldı, -dı]*

Kec-dehān **oldı** ağzı köpürdi

Rāstī kendüyi yire urdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 71*). [*oldı, -dı]*

Karşu dil aña uzadur **oldı**

Her reg olmuşdı ayağı bağı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 44*). [*oldı, -dı]*

Her o germ-ābeye giren ḥalvet

Oldı mecnūn-ı bir perī elbet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 55, Mısra 4*). [*oldı, -dı*]

Oldı fermān-ı Muştafā Paşa

Nazm idüp vaşfin eyleye inşā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 58, Mısra 9*). [*oldı, -dı*]

ol dem: *O zaman.*

Zaḥmet-i şar'ı var-imiş muḥkem

Yüzi döndi benefşenüñ **ol-dem** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 26*). [*ol-dem,]*

Yoḥsa seyrān-içün dil-efgāra

Başda **ol-dem** açıldı nezzāre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 23, Mısra 8*). [*ol-dem,]*

Hîç birisi mehārdan çıkmaz

Kanı **ol-dem** ki diḳkat-ile ḥuşū' (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 53*). [*ol-dem,]*

Feth idüp cümle 'ālemi **ol-dem**

Burc-ı ḥısn-ı sipihre dikdi 'ālem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 51, Mısra 17*). [*ol-dem,]*

Oḳuyıcaḳ bu kıt'ayı **ol-dem**

Didi ey ḥvāce saña gör ne diyem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 61, Mısra 1*). [*ol-dem,]*

Ol daḥı Hāḳ 'ināyetiyle nidem

Keçesin ḳurtarup şudan **ol-dem** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 69, Mısra 16*). [*ol-dem,]*

Her dükān ejdehā-yı āteş-dem

Nārdan dem urur-idi **ol-dem** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 58*). [*ol-dem,]*

Zīr-i dükkān çāḥ imiş nā-geh

Ol-dem oldu bu ḥālden āgeh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 28*). [*ol-dem,]*

İntizāmī revān olup **ol-dem**

Ḥaylī kimseyle bilece ḥurrem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 78, Mısra 21*). [*ol-dem,]*

Üni irişdüḡi yire **ol-dem**

Çārsū ṭoldı yek-sere ādem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 78, Mısra 27*). [*ol-dem,]*

Ulu derd oldu herkese **ol-dem**

Ol küçüklükle fitne-i 'ālem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 84, Mısra 25*). [*ol-dem,]*

Ol-dem emn üzre idi hem 'ālem

İstirāḥatde cümle-i ādem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 84, Mısra 41*). [*ol-dem,]*

İntizāmī de **ol-dem** itdi me'āl

Hîç cā'iz degül didi ihmāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 86, Mısra 15*). [*ol-dem,]*

Muḳarrer bildi **ol-dem** rihletini

Ḳoyısar ḡayrılara devletini (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 192, Mısra 3*). [*ol-dem,]*

Ma'an-oğluna Seyf-oğluna **ol-dem**

Hazîne bâkîsine şaldı âdem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 71*). [*ol-dem,]*

Bağrı yufka bulındı yah **ol-dem**

İtoldı rıkkatle 'aynı ânide nem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 47*). [*ol-dem,]*

olalıdan: *Olduğundan beri.*

Az kalmış durur aña akrân

Olalıdan o kâtib-i dîvân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 187, Mısra 18*). [*olalıdan, -alı, -dan]*

olanlar: *Vukuat, meydana gelen.*

Hayr-ile ide 'afv ide cürmin

Bunda **olanlar** aîmaya zulmin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 108*). [*olanlar,]*

olar: *T. Çokluk üçüncü şahıs zamiri, onlar.*

İşradan eyledi **olara** hitâb

Dürlü ta'n ile eyledükçe 'itâb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 101, Mısra 15*). [*olara, -a]*

Semtine gelmiş ayağıyla şikâr

Oğlu saydı idi hayf ki **olar** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 123, Mısra 4*). [*olar,]*

Geldi ma'zûl olan mülâzımlar

İki biñden ziyâde idi **olar** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 145, Mısra 14*). [*olar,]*

Görmedük diyü çün cevâbın alur

Konar eydür **olar** da ardca gelür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 42*). [*olar,]*

İderler haml devrine sipihrüñ

Olar muhtell ola şuçı ne 'aşruñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 18*). [*olar,]*

Olar kim velvele şaldı cihâna

Ne bilür zâbiṭi ne âsitâne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 77*). [*olar,]*

Olar kim itmedilerdi itâ'at

Murâd idenlere ḥaṭṭ-ı icâzet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 37*). [*olar,]*

Bir bahâne idi **olara** murâd

Cüz'î nesneyle oldu ulu fesâd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 78, Mısra 33*). [*olara, -a]*

Defter-i 'ömri dürlüp **olaruñ**

Başına ḥâl geldi niçelerüñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 11*). [*olaruñ, -uñ]*

Setr idüben cinâyetin **olaruñ**

Dâyim idüp şıyânetin **olaruñ** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 183, Mısra 3*). [*olaruñ, -uñ]*

Setr idüben cināyetin **olaruñ**

Dāyım idüp şıyānetin **olaruñ** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 183, Mısra 4*). [olaruñ, -uñ]

Māl-i mīrī ki yılda cem‘ olunur

Gör **olaruñ** da artuğı alınur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 183, Mısra 6*). [olaruñ, -uñ]

Selāṭīn-i cihāndur sāye-i Hāk

Olaruñ ‘adli virür dehre revnağ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 6*). [olaruñ, -uñ]

Neyāmed defterinde ismi mevcūd

Şalāḥını **olaruñ** kıldı maqşūd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 80*). [olaruñ, -uñ]

Dir ‘ālem muşliḥi tīg ü kalemdür

Olaruñ terki dünyāya sitemdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 64*). [olaruñ, -uñ]

Diyār-ı Erdel’üñ ban-oğlı banı

Olaruñ kim añılur ad u sanı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 8*). [olaruñ, -uñ]

Eyledi ol kadar **olarla** cidāl

Añlayup cüz’i kendüsünde mecāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 22, Mısra 29*). [olarla, -la]

İntizāmī **olarla** hemvāre

Kulağın tutar-idi güftāre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 52, Mısra 3*). [olarla, -la]

İtmişem ben **olara** çağ ihsān

Hizmetüm sebkat itdi ḥod bu zamān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 62, Mısra 7*). [olara, -a]

Olardan ‘āciz iken ehl-i ḥācāt

Gezerken elden ele hep mühimmāt (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 19*). [olardan, -dan]

olduğın: *Olduğunu.*

Kim **olduğın** şorarsañ ol mükerrem

Naşūḥ Paşa durur serdār-ı a‘zam (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 21*). [olduğın,]

ol-kadar: *O kadar; o kadar çok.*

Virgil atuma **ol-kadar** kudret

Beni kurtarmağa ide cür’et (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 61*). [ol-kadar,]

ol-kim: *O ki.*

Bir şeb **ol-kim** kulūba virdi zulem

Dār-ı nūrın şudūruñ itdi ‘adem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 21, Mısra 1*). [ol-kim,]

Bir şeb **ol-kim** cihāna virdi sevād

Ƙara baht ile dutmış idi devād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 21, Mısra 3*). [*ol-kim,]*

Her **ol-kim** eyleye aña taḥallüf

Anuñ dāyim işi olur te'essüf (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 27*). [*ol-kim,]*

olmuş: *Olmuş; yaşanmış.*

Olmayan nesneyi idüp isnād

Olmış yok ƙamusı hep icād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 149, Mısra 4*). [*olmuş, -ı]*

omuz: *Omuz.*

Şarp u teng olmağın ƙamu yollar

Omuz üstinde geçdi hep toplar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 12*). [*omuz,]*

on: *Dokuzdan sonra gelen sayının adı.*

Hem fülān-zāde vü fülānı dimiş

On nefer kimse eylemiş tastîr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 38, Mısra 29*). [*on,]*

Yazaruz her bir ādem **on** Türk'e

Şāyed işide gelmeye ürke (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 23*). [*on,]*

Kimi **on** kimi beş müselmāna

Yazılup da'vî ile merdāne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 43*). [*on,]*

Her biri yazılurdu **on** Türke

'Āƙıl olanı degme dir vir gürke (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 132, Mısra 27*). [*on,]*

On diremden ziyāde idi ğidā

Rûz-merre bu idi ḥaƙƙ-ı edā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 9*). [*on,]*

On onbeş yıldur ider şarkı tālān

İdüpdür cümleten a'dāyı nālān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 35*). [*on,]*

Sebük ādemler ararken faƙîri

Olur iken beş **on** aƙça esîri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 16*). [*on,]*

on: *Talihsiz,bedbaht.*

Hîç ummaduğñ **oñmaduƙ** ser-efrāz

Yoğ-iken ad u sanı oldı mümtāz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 21*). [*oñmaduƙ, -ma, -duƙ]*

on-: *İyileşmek, şifa bulmak.*

Gelmedin aña idelüm ğaraží

Hıç ‘ömrinde **oñmaya** maraží (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 27, Mısra 34*). [*oñmaya, -ma, -ya*]

Gör o sâbit-kağem bu bunda bu kez

Bu eser şavurur yiler **oñmaz**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 46*). [*oñmaz, -maz*]

oñar-: *İşini rast getirmek, günahını bağışlamak.*

İşüñ olalı hasbeten lillāh

Oñarur her işüñi yüce-Allāh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 90*). [*oñarur, -ur*]

oñat: *Doğru, layıkıyla II İyi, mükemmel.*

Ko yirüñde Naşūh Paşa’yı

Hıfz kılsun **oñat** ol arayı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 8*). [*oñat,]*

‘Ākıbet cümlesi olur fānī

Böyledür **oñat** eyle iz‘ānı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 66*). [*oñat,]*

onbeş: *"On beş" sayı sıfatı.*

On **onbeş** yıldur ider şarkı tālān

İdüpdür cümleten a‘dāyı nālān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 35*). [*onbeş,]*

onul-: *Şifâ bulmak, iyileşmek, feyiz ve bereket bulmak.*

Bir **oñulmaz** belā durur bu tama‘

Bir yeñilmez ‘anā durur bu tama‘ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 81*). [*oñulmaz, -maz*]

Gör nifāk ehlinüñ aña ğarażın

Hıç **oñulmayacak** kavī marażın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 148, Mısra 12*). [*oñulmayacak, -yacak*]

ora: *işaret zamiri. Orada, oraya, orası.*

Oranuñ şordı hālını bir bir

Dutdı cāsūs yoklana her yir (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 95, Mısra 29*). [*oranuñ, -nuñ*]

Dibi қа‘r-ı zemīnde ağzı anuñ

Қал‘a fevķında sicnidür **oranuñ**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 28*). [*oranuñ, -nuñ*]

İki biñden ziyādesi Budun’uñ

Hep za‘īm ü sipāhisi **oranuñ** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 149, Mısra 8*). [oranuñ, -nuñ]

Oranuñ şordı hālını bir bir

Dutdı cāsūs yoklana her yir (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 41*). [oranuñ, -nuñ]

Oranuñ dahı hālın kıldı tefтіş

Ѐomadı bir yirinde hіç teşvіş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 200, Mısra 11*). [oranuñ, -nuñ]

İtdiler ‘öзr-ile **orada**şenā

Mір İshāķ itdi saña du‘ā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 104, Mısra 11*). [orada, -da]

İskele añılan Тuna’da hırām

Bir dem ārām imiş **orada** hārām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 2*). [orada, -da]

Menfa‘at virmedi **orada** biri

Cümleden bi‘z-zarūrī oldı berī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 83*). [orada, -da]

İntizāmī **orada** hāzır idi

Bunlaruñ sözlerine nāzır idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 147, Mısra 1*). [orada, -da]

Artdı ğavġā fesād oldı bedīd

Oldı beglerbegi **orada** şehīd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 4*). [orada, -da]

Bunda mahrūm ol **orada** merhūm

Ġayr hāķķında kışşa hūd ma‘lūm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 31*). [orada, -da]

Pādişeh göçi ‘askerūñ gidişi

Yād iden kimdür **orada** bilişi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 18*). [orada, -da]

Kimse **orada** itmeye güzerān

Geçmeden geç hіç itmeye nigerān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 182, Mısra 21*). [orada, -da]

Niçe gün itdiler **orada** karar

Göz dutup emr-i şāha leyl ü nehār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 123, Mısra 39*). [orada, -da]

İntizāmī **orada** yazdı şarīh

Fethine bir kaşide vü tārīh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 71*). [orada, -da]

İrişüp İntizāmī ol yāre

İtdi ārām **orada** bir pāre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 171, Mısra 4*). [orada, -da]

Bulmaz-idi **orada** yir hānnās

Cümle oldı o ma‘bede mu‘tād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 58*). [orada, -da]

Şāhsār-ı şecer dönüp dala

Sübha-gerdān idi **orada** kirās (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 40, Mısra 5*). [orada, -da]

Hāline eyledi **orada** nigāh

Ṭālī 'ü bahtın añup eyledi āh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 41, Mısra 1*). [orada, -da]

Şu ki dizden yukarudur 'umkı

İlter insānı **oraya** hūmkı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 78*). [oraya, -y, -a]

İntizāmī oturdu çün **oraya**

Arkasın virmiş oldu pencereye (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 101, Mısra 3*). [oraya, -y, -a]

oran: Ölçü, had, derece, miktar.

Didi her miḥnetüñ oldu **orani**

Gidüp ednā gelür a' lā zamānı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 3*). [orani, -ı]

orman: Ormanlık, ağaçlık alan.

Dutmuş **orman** içini ol yağı

Degme bir mişenüñ ayak bağı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 51*). [orman,]

orta: Ara. Bir şeyin kenarlarından merkeze doğru yaklaşık olarak aynı uzaklıkta olan yer.

Gördi birdür kenārı **ortası**

Geminüñ bulanurdı şafrāsı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 67*). [ortası, -s, -ı]

Ortasında çaķ içerü bir çāh

Havf ider aña kimse ide nigāh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 25*). [ortasında, -sı, -n, -da]

İşbu **ortada** eyle uç yokdur

Ol aralarda ġāzīler çoķdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 52, Mısra 31*). [ortada, -da]

'osmānlı: Osmanlı Devletine mensup.

Zīre **'Osmānlılarla** kim çıkışur

Koç yigitlerle ķanguñuz toķuşur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 23*). ['osmānlılarla, -lar, -la]

otağ: Oda, çadır.

Otağūñ ķapusını şarka açup

Ba' dehū niçe kūh u vādī geçüp (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 183, Mısra 11*). [otağūñ, -uñ]

'Askeri ile Üsküdār'a geçüp

Otağūñ ķapusını şarka açup (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 124*). [otağūñ, -uñ]

İdüp serdâr birle yol yarağın

Sitanbul'dan yaña açup **otağın** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 66*). [*otağın, -ın*]

Bir ayak gitmedin **otağumdan**

Taşraya gitmedin yatağumdan (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 129*). [*otağumdan, -dan*]

otlı: *Ateşle kaplı.*

Dökdi aña harâretin vâfir

Otlı gerçi cevâbına hâzır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 90*). [*otlı,]*

otur-: *Oturmak.*

Aldı keştîyi yil çü götürdi

Bir şığa yirde çökdi **oturdı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 32*). [*oturdu, -dı*]

Qaldı bār-ı girân-ile köpürür

Nâkaveş ayağın çöküp **oturur** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 50*). [*oturur, -ur*]

Ol aralıkda **oturan** begler

Nice begler 'aķūr olan segler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 17*). [*oturan, -an*]

Geldi **oturdı** yimek itdi taleb

Gör kılın nice şaķlar ulu Çalab (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 83*). [*oturdu, -dı*]

Vâlîde yanın **oturup** bekler

Dürlü lâf-ile gönîlini egler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 100, Mısra 31*). [*oturup, -up*]

İntizâmî **oturdı** çün oraya

Arķasın virmiş oldı pencereye (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 101, Mısra 3*). [*oturdu, -dı*]

Şan şikârını şîr-i ner bekler

Yâhu genc üzre **oturur** ejder (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 131, Mısra 26*). [*oturur, -ur*]

Üstine **oturup** meger gâfil

Gitmiş idrâki 'aķlı hod zâyil (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 15*). [*oturup, -up*]

Bir gün **oturdı** İntizâmî meger

Fikri bu kim cihândan ide hâzer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 143, Mısra 1*). [*oturdu, -dı*]

Gelüp **oturdı** eyledi dîvân

Dest-bûs itdi cümle pîr ü cüvân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 145, Mısra 11*). [*oturdu, -dı*]

Bî-haber bu berâtın ol götürür

'Âdetâ eski yirde bu **oturur** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 150, Mısra 10*). [*oturur, -ur*]

Tıfl idi dağı on iki yaşda

Hoca yanında **oturur** başda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 150, Mısra 4*). [oturur, -ur]

Altı yanında **oturan** cühelâ

Lecce başladı cümle-i süfehâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 155, Mısra 9*). [oturan, -an]

Kim oturur kimesnenün yirine

Lâ-tekellüf olur **otursa** biri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 49*). [otursa, -sa]

Ḳadd-i dü-tāsı ile boylar-idi

Ṭoḡru **oturu** egri söyler-idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 38*). [oturu, -u]

İtdi tevzî' **oturtuğı** yirde

Adın aındura baḡr-ile berde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 182, Mısra 31*). [oturtuğı, -tuğ, -ı]

Otururken bu vech-ile maḡzûn

Şem' ṭoḡruldı yanına meftûn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 43, Mısra 1*). [otururken, -ur, -ken]

Böyle ṭālî'le seyri eyleme çok

Bir yirde **oturmada**n yigi yok (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 102*). [oturmada, -ma, -dan]

A'lemü'l-'âlimînsin yâ Rab

Ola **oturduğı** yirinde faẓîḡ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 60*). [oturduğı, -duğ, -ı]

Bu temâşâda **otururdu** ḡazîn

Olmuş-iken bu ḡüzn-ile ḡadi ḡam (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 40, Mısra 38*). [otururdu, -ur, -dı]

Kim **oturur** kimesnenün yirine

Lâ-tekellüf olur otursa biri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 48*). [oturur, -ur]

Dest ü pâ-beste **otururdu** şarîḡ

Boḡazın virmiş-idi mişl-i zebîḡ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 47, Mısra 23*). [otururdu, -ur, -dı]

Dojd ḡazzından **oturup** yirine

Birer ayağı şundı ellerine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 27*). [oturup, -(u)p]

Bir gün **oturup** ol güzîde-ḡişâl

Ḥâl-i gerdûnı itdi ḡaylî me'âl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 152, Mısra 5*). [oturup, -(u)p]

Sedd-i İskender olup **oturmuş**

Şa'b siperler tedârûkin görmüş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 67*). [oturmuş, -mış]

Otururken o şahş-ı nā-ma 'kūl

Rahmı yok her cihetde rind ü fużūl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 101, Mısra 5*). [*otururken, -(u)r, -ken*]

Dile ne geldi mest olup didiler

Otururken çok 'askeri şıdılar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 132, Mısra 40*). [*otururken, -(u)r, -ken*]

Otururken o demde yārānı

Eyler-iken ol özge seyrānı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 156, Mısra 5*). [*otururken, -(u)r, -ken*]

Biri **oturmaz-idi** dursa biri

Üştür-āsā kaṭārdan çıkmaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 50*). [*oturmaz-idi, -idi*]

otur-: *Oturmak, ikamet etmek, bulunmak.*

İrmeyicek derūndan yandı

Bayburd'da **oturdu** niçe zamān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 17*). [*oturdu, -dı*]

Oturacak zamān degül gördi

O haşıra şarıluban durdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 79*). [*oturacak, -acak*]

Ol **oturduğu** yire çün girdi

Giricek ulu hayrete irdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 29*). [*oturduğu, -duğ, -ı*]

Gündüzün var mı ṭāḳat-ı reftār

İktizā itdi **oturak** nā-çār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 110*). [*oturak, -ak*]

Sevr tahtın şu deñlü itmiş zeyn

Oturur şanki şāh-ı Zū'l-ḳarneyn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 56*). [*oturur, -ur*]

'Aḳrebūñ nışine virür merhem

Çarḫ eṭibbāsı **oturur** mübhem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 48*). [*oturur, -ur*]

Oturur gördi niçe nā-kāmı

Yer bulımazdı jāle ser-gerdān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 40, Mısra 14*). [*oturur, -ur*]

Sünbülün kaç başı var ide nūvāz

Verd çāk-i ḳabā idüp **oturur** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 40, Mısra 21*). [*oturur, -ur*]

İki yol seyl yıkdı ḫaymelerin

Başa dar eyleyüp **oturmaların** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 186*). [*oturmaların, -lar, -ın*]

Yolcınıñ konduğun ki görür-idi

Bir kenāra ḳonar **oturur-idi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 38*). [*oturur-idi, -idi*]

oturak: *Oturulacak şey veya yer.*

Cündilik neñ sefer ne maqşūduñ

Oturaqdur şafā-yı bihbūduñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 36*). [*oturaqdur, -dur*]

Kendüye **oturaq** idüp ta'yîn

Cümleden fāriğa idüp taḥsîn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 37*). [*oturaq,]*

oturmuş: *Hiçbir iş yapmadan boş vakit geçirmek, boş durmak.*

Ol gice ḥānede **oturmuş-idi**

Dersi-çün ıttılā'a durmuş-idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 21, Mısra 13*). [*oturmuş-idi, -idi*]

Ḳamusı ḥalkada **oturmuş-idi**

Şöyle ta'zīm ider biri birine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 46*). [*oturmuş-idi, -idi*]

Bir gün **oturmuş-idi** çaḳ yārān

Nice yārān zümre-i ihvān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 52, Mısra 1*). [*oturmuş-idi, -idi*]

otuz: *Otuz sayısı.*

Otuz yıldan berü sa'yüm ki beytü'l-māle olmışdur

Bu deñlüye bizi lāyık görür inşāfa māyiller (*Tuhfetü'l-İhvân, Kaside 1, Mısra 15*). [*otuz,]*

Yazdı dāyim şikāyet aḥkāmin

Tā **otuz** yıla sürdi encāmın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 68*). [*otuz,]*

Biri toḳsan birisi **otuz** ider

Şatan alan evine gitmek iver (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 11*). [*otuz,]*

Otuz kırḳ yıl olup tīmāra me'nūs

Berāt olmaḳda daḥı şüret-i rūs (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 53*). [*otuz,]*

ova: *Çevresindeki yüksek ve ârızalı topraklara göre çukurda kalan geniş ve düz arāzi.*

Ṭāḡī geldi vü eşdi dindükde

Tā **ova** cānibine indükde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 24*). [*ova,]*

ovmağ: *Ovmak.*

Başı ımızduḡını gördi meges

El açup **ovmağına** itdi heves (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 28*). [*ovmağına, -ma, -ı, -n, -a*]

oynad-: *Birine her istediğini yaptırmak, birini kukla gibi kullanmak. Hareket ettirmek.*

Şekl-i çübânî ile şüret-bâz

Ol kıyâfetle **oynadur** katı az (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 80*). [*oynadur, -(u)r*]

Atın **oynatdı** vü kıldı selâmi

Yirinde tırdı kıldı ihtirâmı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 31*). [*oynatdı, -dı*]

öğren-: *Bilgi edinmek, bilgi sahibi olmak; anlamak, idrak etmek; bir yeteneği veya beceriyi kazanmak.*

Bilezik lâzım-ise altundan

Yüri eglenme birini **öğren** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 15, Mısra 6*). [*öğren,]*

Şol ki zen-pâredür meded şeksüz

Şan'atı andan **öğrenür** hırsuz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 100*). [*öğrenür, -ür*]

öksürük: *Akciğerlerdeki havayı birdenbire ve gürültülü bir sesle dışarı vermek.*

Öksürükden şıgındı Allâh'a

Yok mecâli o demde bir âha (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 91*). [*öksürükden, -den*]

öksüz: *Öksüz, koruyup kollayacak ve kendisini sevindirecek birine muhtaç kimse, garip II bülbül, aşık.*

Bâğdan bülbül olup âvâre

Bir gül **öksüzi** gibi bî-çâre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 10*). [*öksüzi, -i*]

öl-: *Yaşamaz olmak, can vermek.*

Ölmesi virdi niçesine hayât

Hüsn-i hâl-i o çâr 'anîd budur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 109*). [*ölmesi, -me, -si*]

O dağı itdi şükr Yezdân'a

Ölmedin irdüñ işbu ihsâna (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 76*). [*ölmedin, -me, -din*]

Altı altun didi ikiye behâ

Ölmişe irdi şan dem-i 'İsâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 50*). [*ölmişe, -e*]

İntizāmī düşündi efkâra

İRte **ölmekden** özge yok çäre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 103, Mısra 4*). [*ölmekden, -mek, -den*]

Bir za‘îm **öldi** düşdi maḥlûlî

Ölmesi zinde kıldı ma‘zûlî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 129, Mısra 5*). [*öldi, -di*]

Yok yire geldük ‘âleme dimezüz

Ölmek olursa daḥî gam yimezüz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 22*). [*ölmek, -mek*]

Senden öñdîn **ölürse** düşmānuñ

Ol ḥaber müjdesine vir cānuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 65, Mısra 27*). [*ölürse, -ür, -se*]

Ölmeden kurtulup bize cān atar

Ḥâlini şormadum daḥî söz uzar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 7*). [*ölmeden, -meden*]

Ne kitâb ol ki ḥaṭṭı zer-endüd

İşidüp anı **ölmesün** mi ḥasūd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 50*). [*ölmesün, -me, -sün*]

Ölice akribāya degdi belā

Müflisüñ cānını meger ki ala (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 65, Mısra 21*). [*öliecek, -icek*]

Oldur **ölmez** oḡul bu ‘âlemde

Bu’s-sa‘âdet binā-i âdemde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 76, Mısra 39*). [*ölmez, -mez*]

Bir o biz dört aña ḡarîm oluruz

Yâ anı öldürür yâ biz **ölürüz** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 101, Mısra 14*). [*ölürüz, -ür, -üz*]

Az bahāneyle kötürüm olice

Bes durur derdüñ âdeme **öliecek** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 139, Mısra 16*). [*öliecek, -icek*]

Faẓl u dānişle oldı defterdār

Ölice ol ṭarafda zû‘l-miḳdār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 18*). [*öliecek, -icek*]

Müstakîmüñ saḳîm ‘adûsı olur

‘Aybına vâḳıf olmaz-ise **ölür** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 148, Mısra 6*). [*ölür, -ür*]

İşbu kelbi dutuñ siyâset idüñ

Zûr-ıla **öldürüp** ḥaḳâret idüñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 111, Mısra 4*). [*öldürüp, -dür, -üp*]

Bir za‘îm öldi düşdi maḥlûlî

Ölmesi zinde kıldı ma‘zûlî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 129, Mısra 6*). [*ölmesi, -me, -si*]

Lāşeler kendü kendüden ‘âciz

Cüz’î diğkhatle **ölmesi** cāyız (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 58*). [ölmesi, -me, -si]

Ġayra şandugı başına gelsün

Ölmedin dağı itdügin bulsun (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 73, Mısra 42*). [ölmedin, -medin]

Geçdi temcîd şabâh karîb oldı

Niçe niçe dirildi vü **öldi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 103, Mısra 8*). [öldi, -di]

Her yirüñ tuhfesin idüp îcād

Göricek nice **ölmesün** hussād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 34*). [ölmesün, -me, -sün]

öldür-: Öldürmek, yok etmek.

‘Aceb mi Kerbelâ olsa naşîbüm

Beni dil-teşne **öldürdi** tabîbüm (*Tuhfetü'l-İhvân, Kıt'a 1, Mısra 4*). [öldürdi, -di]

Ey Süleymân olma hâtır-gerd

Öldürür bil ki genc-i bād-âverd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 76, Mısra 38*). [öldürür, -ür]

Bir o biz dört aña ġarîm oluruz

Yâ anı **öldürür** yâ biz ölürüz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 101, Mısra 14*). [öldürür, -ür]

İtdügiyçün nazar haķāret-ile

Öldürüyazdı bir işāret-ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 44*). [öldürüyazdı, -iyaz, -dı]

öli: Ölü.

Vāķı‘ā eyle itdi çünki biri

Bindi ayağa ol da **öli** diri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 103, Mısra 14*). [öli,]

Kimi dir gel revān şuya atalum

Öli diri **ölilere** katalum (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 22, Mısra 26*). [ölilere, -ler, -e]

ölmelü: Ölmek üzere olan, ölecek olan (kimse).

Öñine gelmez o kim şübhelüdür

Ĥalāş ola mı o kim **ölmelüdür** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 60*). [ölmelüdür, -dür]

ölüm: Bir canlıda hayatın tam ve kesin olarak sona ermesi, ebedî uyku.

Ġayret-ile **ölüm** olursa revā

Kime n'itdüm baña yā n'olsa gerek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 36, Mısra 16*). [*ölüm,]*

‘ömer: *Özel isim.*

Vāy ħod kimse ger katında göre

Adı Kātib **‘Ömer** o yār-ı kādīm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 13*). [*‘ömer,]*

‘ömer-ma‘delet: *Hz. Ömer gibi adaletli.*

Bula mişlin Üveys Paşa’nuñ

Ol **‘Ömer-ma‘delet** ‘Alī-şānuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 149, Mısra 18*). [*‘ömer-ma‘delet,]*

‘ömr: *Ömür, hayat.*

Olmışam ‘ār u şeynden ‘ārī

Zevk-ıla geçdi **‘ömrümüñ** varı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 11, Mısra 28*). [*‘ömrümüñ, -üm, -ün]*

Var **‘ömrini** ilme şarf ide tā

Cidd ile kāmētini ide dü-tā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 13*). [*‘ömrini, -i, -n, -i]*

Gelmedin aña idelüm ġarażı

Hîç **‘ömrinde** oñmaya marażı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 27, Mısra 34*). [*‘ömrinde, -i, -n, -de]*

Virgil ehl-i nifāka bir miñnet

Görmesün **‘ömr**i içre hîç minħat (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 73, Mısra 40*). [*‘ömr, -i]*

‘Ömri günine irdi çünki zevāl

Bedr-iken çün-hilāl oldu ħayāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 97, Mısra 7*). [*‘ömr, -i]*

Ol zamān bir zamān idi meşelā

Hîç **‘ömrinde** içmeyen zurefā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 24*). [*‘ömrinde, -i, -n, -de]*

Nāzenīn **‘ömr** kanı kanda şebāb

Ger su‘āl olunursa ħāl ħarāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 49*). [*‘ömr,]*

Zāde-i ṭab‘ı düşmese yirine

‘Ömri düşdükçe vālidī yirine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 48*). [*‘ömr, -i]*

Bilmez **‘ömrinde** hîç ta‘ṭīlī

Olmış anca ‘ulūm taḥṣīlī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 160, Mısra 27*). [*‘ömrinde, -i, -n, -de]*

Pīrlük irdi ḥod nihāyetine

‘Ömr ise irdi şimdi gāyetine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 28*). [‘ömr,]

öñ: *Yüze gelen taraf ileri.*

Geldi irişdi çün meh-i enver

Hâkimü'l-leylveş **öñinde** fener (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 14*). [öñinde, -i, -n, -de]

Bir Hudāvendigār kullarıdur

Cây-ı mezkûr evleri **öñidür** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 26, Mısra 6*). [öñidür, -i, -dür]

Kendü dükkânı **öñine** vardı

Hâl diliyle hâlini şordı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 87*). [öñine, -i, -n, -e]

Ard kapudan nihānīce vardı

Yeg **öñinden** memerr idi ardı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 8*). [öñinden, -i, -n, -den]

Nışfa varınca kıçdan u **önden**

Girdi şu dutdı ‘ālemi ucdan (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 19*). [önden, -den]

Unuduldu kürek dümen kaldı

Kıçdan **öñden** şu öñlerin aldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 22*). [öñden, -den]

Şakınup kendü kürkini herkes

Çok nemed dıtdılar şu **öñine** pes (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 26*). [öñine, -i, -n, -e]

Mûmı nâ-gâh ben söyündüreyin

Sen eve gir **öñinde** ben durayın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 100, Mısra 34*). [öñinde, -i, -ñ, -de]

Biriñüz varuban **öñinde** geçüñ

Taşra kapuyı hufyeten bir açuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 103, Mısra 11*). [öñinde, -i, -n, -de]

Eñsesinde ‘azīm ulu tağı

Öñi mergüb bağı vü rāğı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 123, Mısra 34*). [öñi, -i]

Geldi vü dökdi naqd-ı ma‘hûdı

Bakdı Paşa **öñinde** mevcûdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 6*). [öñinde, -i, -n, -de]

Biñ nefer her geminüñ içinde

Kimi **öñinde** vü kimi kıçında (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 171, Mısra 8*). [öñinde, -i, -n, -de]

öñ: *Ön, önce, ilk.*

Cümleden **öñ** o mecma‘a irişüp

Ƙamudan şöra gitmege dürişüp (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 161, Mısra 27*). [*öñ,]*

öñ: *Ön, huzur.*

İle iħbâra dâyimâ ħâzır

Bir ħaber virür uğrasa **öñine** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 9*). [*öñine, -i, -n, -e]*

Ol daħı şâd olup elin aldı

Mîr-i mezbûruñ **öñine** geldi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 18*). [*öñine, -i, -n, -e]*

Ya‘nî serheng-i şâhî irdi o dem

Mîr-i mezbûr **öñinde** urdı ƣadem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 120, Mısra 16*). [*öñinde, -i, -n, -de]*

Öñinde iki ħaşm itdükde da‘vî

Ulu kiçi ƣatındadur müsâvî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 49*). [*öñinde, -i, -n, -de]*

Nizâ‘a düşse dirnek yâħû tîmâr

Getürür defteri **öñine** her bâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 66*). [*öñine, -i, -n, -e]*

Öñinden ħiç gitmez kimse maħrûm

Yanında fâsidüñ ħod işi ma‘lûm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 75*). [*öñinden, -i, -n, -den]*

öñ: *Önce, ilkin.*

Öñde şönda vilâyetüñ ħâzır

Ĥod Ĥudâ-yı müheymîn ü müte‘âl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 66*). [*öñde, -de]*

Senden **öñdin** ölürse düşmānuñ

Ol ħaber müjdesine vir cānuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 65, Mısra 27*). [*öñdin, -din]*

öñce: *İlk olarak, evvela II önden, önceden.*

Şaşduğından elini şeşdi biri

Öñce rû-mâle dutdı reh-güzeri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 24*). [*öñce,]*

Yüzden artuƣ kürekçi **öñce** gider

Atlu yayaƣ karuñ içinde yüzer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 27*). [*öñce,]*

öñdül: *Armağan, hediye, mükafat, ödül.*

Fāris-i fūrs olana at şaldı

Az zamān içre **öñdülün** aldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 16, Mısra 18*). [*öñdülün, -i, -n*]

öñince: *Huzurunda, önünden, önü sıra.*

Kendi **öñince** eyleyüp ‘avdet

Lā-tekellüf süre süre gitdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 37, Mısra 8*). [*öñince,*]

Top düşerdi tūfengüñ üzre fetīl

Yüz ururdı **öñinde** mişl-i fetīl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 40*). [*öñinde,*]

Ev kapısı **öñinde** şoffadadur

Şekl-i nisvānda içerü giregör (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 100, Mısra 29*). [*öñinde,*]

İki haşm irse aña rüy-be-rū

Da‘vīde dursalar **öñinde** örü (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 149, Mısra 22*). [*öñinde,*]

öp-: *Öpmek.*

Mücāz oldu vü **öpdi** pāy-ı tahtı

Evelkiden ziyāde artıdı bahtı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 203, Mısra 33*). [*öpdi, -di*]

Tuṭağı tebsür ‘uşşākuñ şarılur hār-ı miḥnetle

Şeker-lebler sehī-kadler **öper** sāğar kıocar meclis (*Tuhfetü'l-İhvân, Müfret 2, Mısra 8*).

[*öper, -er*]

‘örf: *Gelenek, âdet.*

‘Örf imiş bunlaruñ arasında

Salṭanat ehlinüñ yöresinde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 33*). [*‘örf,*]

örüdür-: *Ayakta dur, dik dur.*

Örü-durdu vü hāline yandı

Yanmada hīç mişli yok şandı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 43, Mısra 17*). [*örü-durdu, -dı*]

Berkveş atılup **örü-durdu**

Şa‘şa‘a dutmuş ‘ālemi gördi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 23*). [*örü-durdu, -dı*]

Ṭoḡru çıkmag-ıçün meger ‘ar‘ar

Örü-durdu bulardan itdi hāzer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 79, Mısra 6*). [*örü-durdu, -dı*]

İntizāmī bu hālī çün gördi

Maḥzar-ı kâḍide **örü-durdu** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 40*). [*örü-durdu, -dı*]

İntizāmī çü şirretin gördi

Ol daḥı şirrete **örü-durdu** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 60*). [*örü-durdu, -dı*]

Kendü hālūñde ol yūri **örü-dur**

Şudan el çek maḥall-i tehlükedür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 93*). [*örü-dur,*]

Ġāziler geldüğini çün gördi

Nārven karşıda **örü-durdu** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 38*). [*örü-durdu, -dı*]

Kol kavuşmak namāzda olsun

Örü-durmak niyāzda olsun (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 72*). [*örü-durmak, -mak*]

ösek': *Osmanlı Devleti'nde Budin Eyaleti'ne bağlı Ösek sancağı.*

Pes **Ösek** kal'asına çün irdi

'Avn-i Ḥaḳ idi dildeki virdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 82, Mısra 7*). [*ösek,*]

Ösek'üñ arası vü Kāḍıköyi

Günde bir kez varur gelürdi gemi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 55*). [*ösek'üñ, -üñ*]

öşr: *Onda biri.*

'**Öşrde** 'aşrınıñ 'aşiri degül

Anı bilmez o kim eşiri degül (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 31*). [*'öşrde, -de*]

'Askerüñ '**öşri** yoğ-idi mevcūd

Şöyle itdi 'ināyetin Ma'būd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 113, Mısra 23*). [*'öşri, -i*]

öte: *Ileri, öbür taraf.*

Gördi şem' yangunınıñ **ötesi** yok

Kendünüñ yangını daḥı artuḳ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 43, Mısra 35*). [*ötesi, -si*]

Bāl u per yaḳduğıñ vişāl **ötesi**

Ža'f-ı hālūñedür mecāl ötesi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 45, Mısra 27*). [*ötesi, -si*]

Bāl u per yaḳduğıñ vişāl ötesi

Ža'f-ı hālūñedür mecāl **ötesi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 45, Mısra 28*). [*ötesi, -si*]

Ötesi yok bu dünyevī zevkuñ

Aşlı yoḳdur bu 'ārīzī şevkuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 3*). [*ötesi, -si*]

İtmeyüp şuyı yüzmege cür'et

Bu berü itdi ol **öte** 'avdet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 20*). [*öte,*]

Hân Süleymân ki varmış-ıdı Beç'e

Kasdı bu idi **öte** dahı geçe (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 18*). [*öte,]*

Bir sâ'at imtizâc itmediler

Egri şuyından **öte** gitmediler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 28*). [*öte,]*

Biz dahı arduña düşüp gelevüz

Ötesinde tağuß sizi bulavuz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 8*). [*ötesinde, -(s)i, -(n)de]*

Ötede ol 'anîd ü ol tãğî

Ol münâfık-mişâl ol yağı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 13*). [*ötede, -de]*

öyke: *Öfke, hiddet, hışım.*

Şışdı kabardı herkes **öyke** ile

Atda tãkat mı kaldı pîle-y-ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 84, Mısra 11*). [*öyke,]*

Öykesin her kişi geçürse bize

Nâ-sezâ sözlerin kaçursa bize (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 25, Mısra 23*). [*öykesin, -sin]*

öykün-: *Özenmek, benzemeye çalışmak, taklit etmek.*

Baňa **öykünmek** oldu ise murâd

Yok durur sende öyle şabr u nihâd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 42, Mısra 19*). [*öykünmek, -mek]*

öyle: *Öyle, o şekilde.*

Baňa öykünmek oldu ise murâd

Yok durur sende **öyle** şabr u nihâd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 42, Mısra 20*). [*öyle,]*

Mîr İshâk'a irdi müjde ile

Öyle müjde ki virdi şabrı yile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 122, Mısra 24*). [*öyle,]*

öz: *T. Kendi, şahsı, zatı.*

Yokdur andan cihânda hîç küstâh

Kendü **öz** nefesine ola meddâh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 11, Mısra 38*). [*öz,]*

Geçmiş-iken kılına pâ-bendi

Şalmış-iken **özine** çok fendi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 22*). [*özine, -iñ, -e]*

Tâli'i döndi devleti gitdi

Kendü **özine** eyledi nazarı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 7*). [*özine, -i, -n, -e]*

Kıl mücerreb **özünü** gurbetle

Şerr-i te'hîri hayra ola bedel (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 58*). [özüni, -ü, -n, -i]

Kuyı kazan boyınca kazma gerek

Tâ hâlâş ide kendü **özini** tek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 50, Mısra 18*). [özini, -i, -n, -i]

Ferş idüp pâyine **özin** mermer

Seng-dil yâre cân revân eyler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 55, Mısra 19*). [özin, -i, -n]

Kim kulağ dutup olmağıl medhûş

Özüñ ola çü bende halka-be-gûş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 64, Mısra 4*). [özüñ, -üñ]

Kıl mücerreb **özünü** kahrı ile

Kıl mülemma‘ emini zehri ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 64, Mısra 13*). [özüni, -ü, -n, -i]

Acıyup hâlini göyündi **özi**

Kanlı yaş-ile tıldı iki gözi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 70, Mısra 3*). [özi, -i]

İntizâmî görüp göyündi **özi**

İltimâsına döyümedi yüzi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 80, Mısra 25*). [özi, -i]

Ger serâba ilişür olsa gözi

İki günlük yola kaçardı **özi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 98*). [özi, -i]

Gördük âhîr şuya tayandığını

Rûzgâra **özünü** inandığını (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 84*). [özüñ, -üñ]

Baş açup itdi velvele kühsâr

Taşlara urdı **özini** enhâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 94, Mısra 22*). [özini, -i, -n, -i]

Beñzi şolmuş hâzâna dönmiş idi

Böyle hâle **özi** göyünmüş idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 54*). [özi, -i]

Kendü kendüye lâ-büd itdi hîtâb

Özi kıldı yine su‘âle cevâb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 2*). [özi, -i]

Dört münzel kitâb yâdında

Lafzan u ma‘nen **öz** nihâdında (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 160, Mısra 14*). [öz,]

İtmiş ol ili **özine** tâbi‘

Mâl tahşîli kendüye râci‘ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 63*). [özine, -i, -n, -e]

öz: Bir şeyin temel unsuru, aslı ve maksadı olan ana nokta, esas, öz.

Kendü **öz** oğlı gibi sevmiş-idi

Hep münâfıklar anı bilmiş-idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 26, Mısra 13*). [öz,]

Kendü **öz** hâlin eyledi işrâb

İtdi bu yüzden aña dağı hîtâb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 46, Mısra 3*). [öz,]

Az **öz** vaşfin eyle gel hasbī

Bir du‘ādur murād ḥod kesbī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 9*). [öz,]

özbek: *Türk soyundan bir halk ve bu halktan olan kimse.*

Kışlayup anda ‘askerini dire

Şāhı şımış idi o dem **Özbek** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 5*). [özbek,]

özen-: *İmrenmek, gıpta etmek.*

Şu koyucu yüzün göre **özenür**

Geldi ğassāl fuṭasın düzenür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 101*). [özenür, -ür]

özge: *Başka, diğer.*

Süz-ı germ ile āh-ı serd-ile

Def‘ olındı **özge** derd-ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 84, Mısra 34*). [özge,]

Bir ‘azeb ḥür-şekl ü cismi naḥīf

Andan **özge** daḥı yoğ-idi za‘īf (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 4*). [özge,]

İntizāmī düşündi efkāra

İrte ölmekden **özge** yok çāre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 103, Mısra 4*). [özge,]

Yine āsān idi cevāb aña

Özge yardım gelüp-durur ḥālā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 18*). [özge,]

Anca za‘f-ile bunca miḥnet-ile

Özge ‘illetle kuru ğayret-ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 118, Mısra 10*). [özge,]

Katı mel‘ūnı imiş ol cinsün

Özge menfūrı cinn-ile insün (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 30*). [özge,]

Andan artuḵ zevāl aña yoğ-imiş

Bundan **özge** devā buña yoğ-imiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 40*). [özge,]

Ġayret-i ehl-ile ‘ıyāl-ise ḥod

Cümleden **özge** eyledi bī-ḥod (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 40*). [özge,]

At meḥāfe ile yıkılı düşdi

Gör ne **özge** elem başa üşdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 140, Mısra 4*). [özge,]

Vardur anlarda senden **özge** belā

Başā göre şudā‘ı var meşelā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 63*). [özge,]

Zād-ı şālih ‘amel durur didügüm

Anuñ-içündür **özge** ğam yidügüm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 94*). [özge,]

Otururken o demde yārānı
 Eyler-iken ol **özge** seyrānı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 156, Mısra 6*). [özge,]
 Özge ğaflet ‘aceb fezāhatdur
 İzine uğramak kabāhatdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 79*). [özge,]
 Hîç kanā‘atdan **özge** yok ma‘den
 Ğaflet ider beşer niçün bilmen (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 25*). [özge,]
 İdelüm yine **özge** hāle şürü‘
 Bî-mühābā degül eşahh-ı vuķū‘ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 1*). [özge,]
 Didi iy benden **özge** şaşkunlar
 Tuna’dan çok ziyāde taşkunlar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 171, Mısra 17*). [özge,]
 Fāriġu’l-bāl olup sūkūt itdün
 Gerçi bir **özge** vādīye gitdün (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 174, Mısra 10*). [özge,]
 Ak şakalın siyāh-reng eyler
 Kendüye bilmez **özge** reng eyler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 174, Mısra 30*). [özge,]
 Bārekāllāh zihī mübārek dem
 Bundan **özge** olur mı luţf u kerem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 168*). [özge,]
 Kamudan **özge** itdi iltifātı
 Haşūduñ görüben uçdı hayātı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 203, Mısra 27*). [özge,]

özge: *Değişik, kendine has.*

Aña duş gelmek **özge** miñnetdür
 Evveli derd ü şoñı zilletdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 39*). [özge,]
 Kışsa-i derdün **özgedür** ġāyet
 Cümleden hişsedür ġarāz ġāyet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 6, Mısra 9*). [özgedür, -dür]
 Bir niçe kimse başına üşmiş
 Vāķı‘ā **özge** hālete düşmiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 22, Mısra 6*). [özge,]
 Uġradı **özge** hāle el-kışsa
 ‘Āķıla bes degül mi bu hişşe (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 97*). [özge,]
 Kandadır diyü haşm u diķkatle
 Kej nazar itdi **özge** hiddetle (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 14*). [özge,]
 Ğarāz imiş kişie **özge** marāz
 O marāz dāsınuñ devāsı ecel (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 117*). [özge,]
 İhtilāt oldı bā‘iş-i zindān
 Vādī-i vaħdet **özge** vādīdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 38, Mısra 43*). [özge,]

İstinâduñ ‘aşāya Mūsāvār

Var derūnuñda şimdi **özge** şerār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 41, Mısra 26*). [özge,]

Tekye-i ‘ışkuñ **özge** abdāli

Diline alup emr-i zī-bālī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 44, Mısra 5*). [özge,]

Gel bir **özge** beyāna başlatalum

İşbu sırrı ‘ayāna başlatalum (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 47, Mısra 1*). [özge,]

Yā ilāhī ne **özge** miḥnetdür

Özge āmāl u özge zilletdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 50, Mısra 8*). [özge,]

Yā ilāhī ne özge miḥnetdür

Özge āmāl u **özge** zilletdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 50, Mısra 8*). [özge,]

Özge kal‘a durur o hışn-ı haşın

‘Ād bünyādıdır o metn-i metīn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 1*). [özge,]

Her biri bir maḥūf şekl-i ġarīb

Beñzemez birbirine **özge** ‘acīb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 74*). [özge,]

İrdi çün İntizāmī’ye o şadā

Özge āvāz-idi ġarīb edā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 22*). [özge,]

Ol da bunca belā vü miḥnet ile

Ḥaylī dikkatle **özge** ġayret-ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 58*). [özge,]

Bir gün ‘arz itdi Ḥān Selīm’e meger

Baña irdi didi bir **özge** haber (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 85, Mısra 42*). [özge,]

Bu sefer degmenüñ degül kārı

Özge ġayretdür ide ne ārī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 38*). [özge,]

Her birinde çekildi ḥaylī elem

Birbirin çigledügi **özge** sitem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 122, Mısra 20*). [özge,]

Aña maḥşuş ġayrı yirde yok ol

Ġayra uymaz o mūzī **özge** fużül (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 26*). [özge,]

Özge derd idi bu da def‘ oldı

Yiñi cān buldı bīmi ref‘ oldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 140, Mısra 15*). [özge,]

Devr-i gerdüñüñ **özge** cünbüşi var

Sa‘de döndi nūḥüsetüñ hemvār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 143, Mısra 21*). [özge,]

Özge miḥnetdür ādeme pindār

Aña māyıl mi merd olan dīndār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 155, Mısra 15*). [özge,]

Hātif-i ġaybdan irişdi nidā

Ne nidā bir ‘acīb **özge** şadā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 174, Mısra 6*). [özge,]

Yine bir kıışayı beyân idelüm

Özge aḥvâli gel ‘ayân idelüm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 2*). [özge,]

‘İrḳ-ı ğayret çün eyledi hareket

İtdiler **özge** sa‘y ile diḳḳat (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 179, Mısra 28*). [özge,]

Mîr-mîrân olanlar ihmâli

Manşib ehlinüñ **özge** iğfâli (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 58*). [özge,]

Anuñ mânendi hîç gelmedi serdâr

Bu luṭfında Ḥudâ’nuñ **özge** sır var (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 22*). [özge,]

özge: "- den başka" anlamında edat.

Bil nifâḳ oldu **özge** derd ü belâ

Ṭağlar eylemez taḥammül aña (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 37*). [özge,]

Ḥâşılı **özge** ḥâlî var dehrüñ

Yitdi pergâr u merkezi devrüñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 17*). [özge,]

Didiler ḥaḳ bu sözlerüñ ḥaḳdur

Andan **özge** elem daḥı yokdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 6, Mısra 2*). [özge,]

Anuñ-ile caḥîm ḥâşıl olur

Özge zecr ü elîm ḥâşıl olur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 15, Mısra 22*). [özge,]

Bundan **özge** cihânda yok devlet

Ḥaşmuña ire göz göre nekbet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 30, Mısra 7*). [özge,]

Ḥilm nāmında çok yavuz iş ider

Hîç ḥaḳîḳatden **özge** yok ni‘met (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 33, Mısra 27*). [özge,]

Ḳara baḥtından **özge** virdi nişân

Tîrveş her elif olup pertâb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 38, Mısra 12*). [özge,]

Didi ey bizden **özge** bî-çâre

Noldı baḥtuñ bu vech-ile ḳara (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 42, Mısra 7*). [özge,]

Gel nazar ḳıl bu mecma‘-ı nâsı

Özge devlet degül mi iḥyâsı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 56, Mısra 34*). [özge,]

özin: Kendini, kendisini.

Özin almış-iken ğam-ı efkâr

Ḥvâb-ı ğafletden oldu şan bîdâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 174, Mısra 3*). [özin,]

özle-: Arzu etmek / hasret duymak.

ulleler karşı birbirin gözler

Yanlaşa diyü birbirin **özler**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 57, Mısra 16*). [*özler, -r*]

Ne yire taze varsa şadı gözler

Müsinn olan kişiler kapu **özler**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 60*). [*özler, -r*]

‘özr: *Yapılan bir kabahat ve kusur üzerine affını dilemek üzere gösterilen bahane veya sebep, mazeret.*

Şad hezâr **‘özr** ile ‘ubûdiyyet

Her kemâl ehline idüp minnet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 9, Mısra 7*). [*‘özr,]*

İtdiler **‘özr-ile** orada şenâ

Mîr İshâk itdi saña du‘â (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 104, Mısra 11*). [*‘özr-ile, -ile]*

Nâmede **‘özri** cürmine gâlib

Boynı bağı kul olmağa tâlib (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 114, Mısra 27*). [*‘özri, -i]*

Varup **‘özr-ile** düşdi ayağına

Büseğâh oldı baş ne ayağı ne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 45*). [*‘özr-ile, -ile]*

Derd-ile zâr-ıla du‘â idelüm

‘Özr-ile hamd idüp şenâ idelüm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 110*). [*‘özr-ile, -ile]*

Şulh için başladı müdârâta

‘Özr-ile çäre buldı âfâta (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 154, Mısra 26*). [*‘özr-ile, -ile]*

Nâmede **‘özri** cürmine gâlib

Pâdişâha kul olmağa tâlib (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 181, Mısra 33*). [*‘özri, -i]*

ankı kapuda dilesün **‘özrin**

Kime ‘arz ide kendünüñ **‘özrin**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 26*). [*‘özrin, -i, -n]*

pā-bend: *Ayağı bağı olan kimse, esir.*

Bend ile dehr aña geçüp **pā-bend**

Ol dahı silsileyle key hursend (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 43, Mısra 13*). [*pā-bend,]*

Bes degül miydi cüyda zencîr

Geçdi **pā-bend** şitâ dahı çe güzîr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 67, Mısra 28*). [*pā-bend,]*

Serv âzâde olayın şandı

Durduğı yerde göre **pā-bendi**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 14*). [*pā-bendi, -i]*

Geçmiş-iken kolına **pā-bendi**

Şalmış-iken özine çok fendi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 21*). [*pā-bendi, -i]*

Bu **pā-bendi** kamuya itmişem ben

Velîkin buña hergiz çäre bilmen (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 198, Mısra 7*). [*pā-bendi, -i*]

pā-būs: *Ayak öpme II yalvarma, sevgi, saygı göstergesi olarak ayağına kapanma.*

Māha aylarca bu idi maḳṣūd

Ola **pā-būsı** ile ḥāk-ālūd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 94, Mısra 32*). [*pā-būsı, -ı*]

pādāş: *Ayakdaş, yoldaş.*

Atıla çünki gerdenine bir el

Kimse **pādaş** olup ider mi cedel (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 98*). [*pādaş,]*

Nāmı ‘Osmān dinürdi bir naḳḳāş

Mānī olmaz-idi aña **pādaş**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 36*). [*pādaş,]*

Atı **pādaş** gören edeplü şanur

Bir adım yürise velî uşanur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 5*). [*pādaş,]*

Cümle mīri muşavvir ü naḳḳāş

Mānī olmazdı birine **pādāş**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 20*). [*pādāş,]*

pā-der-gil: *Sıkıntı.*

Ṭoğrulup fikr-i bed iden cāhil

Kec me’āliyle ḳala **pā-der-gil**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 36*). [*pā-der-gil,]*

pādişāh: *Büyük hükümdar, sultan.*

Bunca ‘askerle Muştafā Paşa

Pādişāh emrin eyledi icrā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 153, Mısra 18*). [*pādişāh,]*

Pādişāh aña eyledi çü nigāh

Didi ol kātibi idüñ āgāh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 156, Mısra 35*). [*pādişāh,]*

Pādişāh emri ile hep erkān

Ḳarşu çıḳmışdı cümle pīr ü civān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 25*). [*pādişāh,]*

‘Arz olındı çü **pādişāha** bu ḥāl

Oldı telḥiṣ çün ‘alel’l-icmāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 93, Mısra 1*). [*pādişāha, -a*]

Nāme yaz **pādişāha** eyle niyāz

Yana yaḳıla eyle sūz u güdāz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 114, Mısra 11*). [*pādişāha, -a*]

Sūrı şehzādenüñ o demde iken

Pādişāh ‘askeri ‘Acem’de iken (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 156, Mısra 2*). [*pādişāh,]*

Pādişāhuñ olunca maḳbūlı

Hāşılı hāşıl oldu me'mūlı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 156, Mısra 47*). [pādişāhuñ, -uñ]

Pādişāhuñ hazīnesine sezā

İntizāmī o şükri eyle edā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 53*). [pādişāhuñ, -uñ]

Pādişāhuñ ziyāfeti gitdi

Ol düğünler nihāyete yitdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 11*). [pādişāhuñ, -uñ]

Pādişāha okundu çün maẓmūn

İtdi ihsān yigirmi dört altun (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 73*). [pādişāha, -a]

Pādişāhuñ kamu vilāyetini

Ger bidāyet ü ger nihāyetini (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 31*). [pādişāhuñ, -uñ]

Nāmede 'özri cürmine ğālib

Pādişāha kul olmağa tālib (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 181, Mısra 34*). [pādişāha, -a]

Sözlerine cevābı böyle didi

Görelüm **pādişāhuñ** emri nola (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 45*). [pādişāhuñ, -uñ]

pādişeh: *Hükümdar, padişah.*

O vilāyet saña olur ihsān

İtmişem **pādişehden** istizān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 183, Mısra 32*). [pādişehden, -den]

Pādişehden bulara mehl ildi

Didi bu yıldağı sefer ıaldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 175*). [pādişehden, -den]

Pādişeh dirliğini ol ki şatar

Naḳd-ı vaḳtini ḥāsirine ıatar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 15*). [pādişeh,]

Pādişeh didi bu idi 'ahdüm

Yirine geldi 'ahdüm ü cehdüm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 154, Mısra 29*). [pādişeh,]

Pādişeh tā göre edālarını

Yād ide luṭf-ile gedālarını (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 156, Mısra 25*). [pādişeh,]

İtdiler İntizāmī'ye çü ḥaber

Pādişeh luṭfın ol ḥaberde sezer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 28*). [pādişeh,]

Dilerem bir bölük kitābetini

Umaram **pādişeh** ḥimāyetini (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 36*). [pādişeh,]

Pādiṣeh kâtibi olan kimse

Kubbe altında hāme-zen kim ise (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 47*). [*pādiṣeh,]*

Pādiṣeh göçi 'askerüñ gidişi

Yād iden kimdür orada bilişi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 17*). [*pādiṣeh,]*

Pādiṣeh yolına virür cānın

Unıdur mı veliyyü'l-ihsânın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 45*). [*pādiṣeh,]*

Pādiṣeh kulu var ise kanda

Cem' olup emre imtişāl iderüz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 36*). [*pādiṣeh,]*

Cünd-i İslām idüp huzûrı bu yıl

Pādiṣeh lutfi kullarına cezâl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 178*). [*pādiṣeh,]*

Pādiṣeh almış idi bu haberi

Didi serdāra hîç durma yûri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 85*). [*pādiṣeh,]*

Cümlesi hâk-i pāye yüz ursun

Az zamān içre **pādiṣeh** görsün (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 136*). [*pādiṣeh,]*

O dem ki şāh işigine yüz uрам

Gerekdür **pādiṣeh** kulin kayıram (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 194, Mısra 14*). [*pādiṣeh,]*

Huşûşā **pādiṣeh** dāmādı oldu

O 'izzetler kāmı yirini buldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 3*). [*pādiṣeh,]*

Pādiṣeh kulluğın şıyānet iden

'İrz u nāmūsını ri'āyet iden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 52, Mısra 19*). [*pādiṣeh,]*

Pādiṣeh kulu olmayan ādem

Hîç bir sâ'at idemez 'ālem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 52, Mısra 9*). [*pādiṣeh,]*

pā-māl: *Ayaklar altında kalmış, çiğnenmiş || hakir düşürülmüş, perişan edilmiş.*

Hedāyāsın tedārük itdi gördi

Atuñ **pā-mālinüñ** olmaya yurdu (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 20*). [*pā-mālinüñ, -i, -nüñ]*

Naqşı zer-beftüñ oluban **pā-māl**

Üstine nār resm ider eşkāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 75*). [*pā-māl,]*

Başı hāllü kolu kemend içre

Kalbi āhense de görüp **pā-māl** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 41*). [*pā-māl,]*

Pāyı senden beter şikest olsun

Böyle **pāmāl** pāyeñi bulsun (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 139, Mısra 6*). [*pāmāl,]*

papa: *Papa. Hristiyan Katoliklerin en yüksek dereceli din adamı.*

Papadan gelmiş adı bellü la'ın

(....) mülk şāhibi ol hīn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 3*). [*papadan, -dan*]

Rim **Papa** 'askerine yok had hod

Cümle top u tufeng-ile mevcüd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 111, Mısra 15*). [*papa,]*

Şadr-ı a'zam kim olduğın bildi

Rim **papa** ile meşveret kıldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 181, Mısra 18*). [*papa,]*

Kamu Leh Çeh Fireng ü Nemçe Tātār

Venedik **Papa** Dubrovnikle Çasar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 6*). [*papa,]*

para: *Para.*

Ceybini kimse kimsenün bilmez

Pārasın kimse kimsenün ilmez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 36*). [*pārasın, -sın*]

Gözün aç **paraya** utulmayasın

Eylügi şuya şal dime o yiter (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 33, Mısra 38*). [*paraya, -y, -a*]

pāre-yah: *Buz parçası.*

Geydügi toñdı cümle üstinde

Pāre-yah uyan oldı destinde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 69, Mısra 42*). [*pāre-yah,]*

parmağ: *Parmak.*

Gösterür **parmağıyla** anı hilāl

Dehr anuñ kim işin yaman eyler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 54*). [*parmağıyla, -ı, -y, -la*]

paşa: *(Fa.) Paşa.*

Haķırün kendü haţtı oldı taḥşış olıcaķ fermān

Velī tebdīli kābildür 'ināyet itse **paşa** ger (*Tuhfetü'l-İhvân, Kaside 1, Mısra 6*). [*paşa,]*

Geldi vü dökdi naķd-ı ma'hūdı

Baķdı **Paşa** öñinde mevcūdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 6*). [*paşa,]*

İntizāmī'ye didi pes **paşa**

Cümlenün ismin eyle var inşā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 145, Mısra 29*). [*paşa,]*

Ḥod re'īsüñ nişāncı **paşanuñ**

Niçe devletlü vü 'alī-şānuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 63*). [*paşanuñ, -nun*]

Luṭf ide-geldi cümle[ye] **paşa**

Hîç ferāmūş olına mı ḥāşā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 209*). [*paşa,]*

Niçe bir İntizāmī bu şekva

Ḥasb-ı ḥālūñ işide ger **paşa**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 187, Mısra 40*). [*paşa,]*

Olur **paşa** çü pīr olana ḥāmī

Ḥamūş olup sözi kes İntizāmī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 59*). [*paşa,]*

Cihānı luṭfī **Paşa'nuñ** tūtpdur cümleten yek-ser

Düşerse işbu aḥḳar ṭaṇ degüldür luṭfına mazḥar (*Tuhfetü'l-İhvân, Kaside 1, Mısra 1*).

[*paşa'nuñ, -'nuñ*]

Kim idügin bilürdi **paşanuñ**

Ulu düstürī Āl-i 'Osmān'uñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 181, Mısra 23*). [*paşanuñ, -nuñ*]

Līk **paşaya** i'tikād itdi

İ'tikādına i'timād itdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 181, Mısra 37*). [*paşaya, -y, -a*]

Beni **Paşa'ya** şimdi 'arz eyle

Bu kelāmumı luṭf idüp sesle (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 129, Mısra 9*). [*paşa'ya, -y, -a*]

Kethudā 'arz idince **Paşa'ya**

Didi olur mı böyle sermāye (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 129, Mısra 11*). [*paşa'ya, -y, -a*]

paşa-zāde: *Paşa oğulları.*

Niçe beg-zāde vü **Paşa-zāde**

Olmuş-ıdı esīr ol eṣnāda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 3*). [*paşa-zāde,]*

pāsbān: *Nöbetçi, bekçi.*

Ya şanasın ki genc-i pūr-gevher

Pāsbān ḥalka oluban ejder (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 126, Mısra 24*). [*pāsbān,]*

Oldı Mirrīḥ ḥarbe-zen Keyvān

Pāsbānı durur zihī 'unvān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 131, Mısra 36*). [*pāsbānı, -ı*]

Giceyle **pāsbānlar** ḥāba vardı

Olup rāḥat miyān-bendin çıkardı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 200, Mısra 29*). [*pāsbānlar, -lar*]

Ḳamu yirlerde vardur dīde-bānı

Ḳurā vü şehrlerde **pāsbānı**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 201, Mısra 12*). [*pāsbānı, -ı*]

pāsuḥ: *Cevap II nazire.*

Ola ḥalka-be-gūṣı her gül-ruḥ

Sözün añlaya diñleye **pāsuḥ** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 12, Mısra 10*). [*pāsuḥ,]*

pāy: *Ayak. II Eşik, huzur.*

Şāf u terdür o cūy-ı hoş dil-cū

Pāyına āb-ı Hızır koymaya şu (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 62*). [*pāyına, -ı, -n, -a*

]

Ferş idüp **pāyine** özin mermer

Seng-dil yāre cān revān eyler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 55, Mısra 19*). [*pāyine, -i, -n, -e]*

pāy-būs: *Ayak öpme II Aşığın sevgilinin ayağını öpmesi, aşırı saygı ve sevgi göstergesi.*

Şad niyāz ile biñ şafā sürdi

Yüzini **pāy-būsına** urdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 72, Mısra 12*). [*pāy-būsına, -ı, -n, -a]*

Nā-murād eylemez seni elbet

Pāy-būsına eylegil cür'et (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 187, Mısra 42*). [*pāy-būsına, -ı, -n, -a]*

pāy-der-zencīr: *Ayağından zincirli.*

Şīr-i nerdür yāḥūd olup naḥçīr

Kef şaçar gāhī **pāy-der-zencīr** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 126, Mısra 28*). [*pāy-der-zencīr,]*

Kef saçup nāḳaveş köpürdi o şīr

Ser-hevāyī vü **pāy-der-zencīr** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 18*). [*pāy-der-zencīr,]*

pāye: *Rütbe, mertebe.*

Pāyı senden beter şikest olsun

Böyle pāmāl **pāyeñi** bulsun (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 139, Mısra 6*). [*pāyeñi, -ñ, -i]*

pāy-kūb: *Yere ayak vurup oynayarak, hoplaya zıplaya dans etmek.*

Zāl-i a‘dāya tañ mı virse sitem

Pāy-kūbına dōyimez Rüstem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 134, Mısra 12*). [*pāy-kūbına, -i, -n, -a*]

peder: *Baba.*

Ġaybet iden yirine geçdi **peder**

Şer‘e varulmadın ne bunca sitem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 10*). [*peder,]*

Pederi ħod ticāret ehli idi

Māl itlāfı şāyed ola didi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 87, Mısra 19*). [*pederi, -i*]

Pederüñ rıhlet itdi dünyādan

Ṭoġrusı nefret itdi dünyādan (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 87, Mısra 11*). [*pederüñ, -üñ*]

Ķadri her kişinüñ muḳadderdür

Nā-gehān istene **pederden** üzüm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 36, Mısra 29*). [*pederden, -den*]

pehlivān: *Pehlivan. yiġit. kahraman.*

Şarmadan boynı çünki gire ele

Pehlivāndur kim aña qarşu gele (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 96*). [*pehlivāndur, -dur*]

Her ḳapusında dürlü ḥālātı

Her biri **pehlivān** ālātı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 14*). [*pehlivān,]*

Ol ucuñ **pehlivāndur** yā meger

Baġlamış biline Dımışkī kemer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 126, Mısra 29*). [*pehlivāndur, -dur*]

pejmürde-hāl: *Daġınık, perişan hal.*

Şūf **pejmürde-ḥāl** olup nā-geh

Düdmānından olmayup āgeh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 73*). [*pejmürde-ḥāl,]*

pek: *Sert, katı, sağlam, kavî.*

Mūmı diñdirdiler bunı diyicek

Ev ḳapusın ḳapadılar ḳatı **pek** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 101, Mısra 10*). [*pek,]*

pelid: *Rezil, alçak.*

‘Askerin dökdi қарaya o **pelīd**

Şanasın cūş kıldı baһr-ı sefid (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 39*). [*pelīd,]*

penbe: *Pembe.*

Külbe-i dehr töldi **penbe** ile

Ya ‘nī virdi şehābı bād yile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 25*). [*penbe,]*

penbe-misāl: *Pamuk misāli.*

Taş yürekle kefende görse cibāl

Mağsilinde atıla **penbe-mişāl**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 94, Mısra 28*). [*penbe-mişāl,]*

pencāre: *Pencere.*

Aşma **pencāreden** çıkardı başın

İçerüden görem dir idi taşın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 78, Mısra 9*). [*pencāreden, -den]*

Pencere arasından itdi nazar

Didi içerde er var ola meger (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 101, Mısra 7*). [*pencere,]*

İntizāmī oturdı çün oraya

Arkasın virmiş oldı **pencereye**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 101, Mısra 4*). [*pencereye, -y, -e]*

pend: *Nasihat, öğüt.*

Nefsün işbuyla var çü takşiri

Pend-ile aña eyle ta‘ziri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 11, Mısra 36*). [*pend-ile, -ile]*

Ol levendün sözine aldandı

Bilmedi kim geçer aña **pendi**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 30*). [*pendi, -i]*

Ġamdan āzād olur kul olan aña

Pendi müş‘ir cevābdur bu saña (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 56*). [*pendi, -i]*

Az u öz bir hikāyetüm vardur

Pendi müş‘ir rivāyetüm vardur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 149, Mısra 42*). [*pendi, -i]*

Şeyḥ Sa‘dī’den aluben **pendi**

Diğķat u ihtimām idüp kendi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 7*). [*pendi, -i]*

penir: *Peynir.*

Ƙonduğı sā‘at ol yire yol eri

‘Asel ile **penīr** mā-ḥazarı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 56, Mısra 16*). [*penīr,]*

per: *Kanat.*

Bir ayakda çü şāhīn ol evbāş

Per büküp kürsīsinde ḥāzır-bāş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 131, Mısra 20*). [*per,]*

perçem: *Alna düşen kısa saç demeti, kakül.*

Perçemin çekdi geñzini dutdı

Çok ḥakīmāne nükteler gütdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 77*). [*perçemin, -i, -n]*

Dişin açmağa bulmadı çāre

Perçemin çekme düşer el vare (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 10*). [*perçemin, -i, -n]*

perde: *Bir yeri ayırmak ve bir yerin görünmesine mani olmak için asılan çarşaf ve saire, kapı perdesi II engel, aşka engel unsur; [tas.] Hak ile kulu arasındaki engel, âşık ve maşûk arasındaki mâni.*

Bülbülün yirin almış-idi gurāb

Perde ardında gül çekerdi ḥicāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 32*). [*perde,]*

pergār: *Pergel II Çep-çevre alem.*

Ḥāşılı özge ḥālī var dehrün

Yitdi **pergār** u merkezi devrün (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 18*). [*pergār,]*

perhîz: *Mânen yasaklanan şeylerden kendini çekmek, uzak tutmak.*

Çünkü işitdi gitdi Tebrîz’i

Ġam tebinden nice_ide **perhîzi**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 154, Mısra 14*). [*perhîzi, -i]*

Zıkr ü fikri menāhīden **perhîz**

Ḥubb-ı dünyā kıatında ḥod nā-çîz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 3, Mısra 5*). [*perhîz,]*

Mağsilün her birinde āvîze

Hîç kıabil mi anda **perhîze**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 10*). [*perhîze, -e]*

perî: *Çekici güzelliğı olan.*

Her o germ-ābeye giren ḥalvet

Oldı mecnūn-ı bir **perī** elbet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 55, Mısra 4*). [*perī,]*

perī-rûlar: *Perī yüzlü insan(oğlu) || güzellik bağlamında perī gibi güzel yüzlüler, güzeller.*

Ağzı egrilerüñ nihāyeti yok

Hîç **perī-rûlaruñ** ḥimāyeti yok (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 55, Mısra 44*). [*perī-rûlaruñ, -uñ]*

perīşân: *Far. 1. Dağınık, karışık.*

Añıcek ḥâtır **perīşāne**

Añmasa ḥālî müstemendāne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 55, Mısra 37*). [*perīşāne, -e]*

pervāne: *Ateş böceği II Âşık.*

İşbu eşnāda geldi **pervāne**

Bir nemed būrinüp gedāyāne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 44, Mısra 1*). [*pervāne,]*

Niçe bir fūrkat içre sūz u güdāz

Şem'e **pervāne** eylesün pervāz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 100, Mısra 8*). [*pervāne,]*

pervîn: *Ülker yıldızı.*

Aña tuğrā-nüvīs çarḥ-ı berîn

Rīg-i zerrîni saçdı **çün-pervîn**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 120, Mısra 8*). [*çün-pervîn,]*

Oldı tuğrā-nüvīs çarḥ-ı berîn

Hoş münakkaşlar eyledi **Pervîn**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 143, Mısra 40*). [*pervîn,]*

Nesredir nesri nazmı ḥod **pervîn**

Eli var mūsikīde şad taḥsîn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 17*). [*pervîn,]*

pervîz: *Hürmüz'ün oğlu İran hükümdarının Husrev'in lakabı II İkbāl ve izzet sahibi, galip.*

Kimi Gülgün añar kimi Şebdîz

Niçe Şîrîn-ile yayan **Pervîz**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 106*). [*pervîz,]*

pes: *Sonra, onun için, bundan dolayı, hemen, ardından da, artık, işte, o hâlde, sonunda.*

Bir aña bakdı bir daḥı atına

Geldi bî-ihtiyār **pes** katına (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 70, Mısra 6*). [*pes,]*

Pes hemānā elin uzatdı aña

Didi ihsān-ı Hāk irişdi baña (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 17*). [pes,]

Mîr-i mezbûrdan **pes** oldu mücâz

Añlanicek hâkikat ile mecâz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 137, Mısra 1*). [pes,]

İntizāmî **pes** eyledi sevgend

Sîm ü zer hâşıl olicek her çend (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 1*). [pes,]

Pes zebûn [idi] ikisi hemvâr

Bunda refâtâr u anda yok güftâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 69, Mısra 37*). [pes,]

Aldılar araya **pes** ol tağı

Niçe ehl-i şenâ'at u tığî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 78, Mısra 31*). [pes,]

Pes Ösek kal'asına çün irdi

'Avn-i Hāk idi dildeki virdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 82, Mısra 7*). [pes,]

Şakınup kendü kürkini herkes

Çok nemed dıtdılar şu öñine **pes** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 26*). [pes,]

Düşdi küffâr eline **pes** Kıbrus

Çok minâreye taqdılar nâkûs (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 85, Mısra 29*). [pes,]

Pes süvâr olup ata oldu revân

Binmede hep du'ası vird-i zebân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 87, Mısra 23*). [pes,]

Pes tekellüm idüp didi begler

Gör habâb işbu bâdede neyler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 17*). [pes,]

Pes hâkîr İntizāmî'ye de o dem

Mîr-i mezbûr itdi luţ u kerem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 29*). [pes,]

Pes tonatdı iki kadirğa ol ân

Didi varuñ haber aluñ pinhân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 113, Mısra 1*). [pes,]

Pes kürek çalup açdılar yelken

Dutdılar kal'a-ı Nova'ya dümen (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 113, Mısra 7*). [pes,]

Döndi **pes** sancığına Mîr İshāk

Dağı 'asker ki oldu idi otağ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 15*). [pes,]

Cüş kıldı dem-i şecâ'ati **pes**

'İd-i kurbân idi murâd u heves (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 123, Mısra 5*). [pes,]

Darb-zenler kuruldı **pes** yir yir

Ditreşürler fetîller dir dir (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 131, Mısra 13*). [pes,]

Şıla semtine gitdi **pes** fikri

Vaţanuñ düşdi kalbine zikri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 63*). [pes,]

İntizāmī'ye didi **pes** paşa

Cümlenüñ ismin eyle var inşā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 145, Mısra 29*). [pes,]

İntizāmī'ye geldi **pes** gayret

Lâzım oldu yirin vire elbet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 150, Mısra 17*). [pes,]

Hasan Ağa toğancı başına **pes**

Virdi vü didi itdüğünü heves (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 156, Mısra 23*). [pes,]

Pes bu yüzden mürür idüp üç yıl

Ol tarîka vukûf idüp hâşıl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 1*). [pes,]

Emr idüp pâdişâh-ı devr-i zamân

Geldi **pes** kethüdâ-yı bevvâbân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 2*). [pes,]

Pes zühür itdi bir dili âgâh

Rûmili toprağı bi-hamdillâh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 39*). [pes,]

Pes güzîde otuz biñ 'asker ile

Kondı Beç taşrasında Macar ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 181, Mısra 9*). [pes,]

Şâh-ı İslâm'a 'arz olundu bu hâl

Pes taleb kıldı anca mâl u menâl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 2*). [pes,]

Eyledi kendü ile **pes** 'ahdi

Eyleyüp haylî sa'y ile cehdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 35*). [pes,]

Başladı şohbet-i mu'ârefe **pes**

Ülfet-i 'ârifâna itdi heves (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 61*). [pes,]

Pes sipāhî olup sipās itdi

Başına şāhdur kıyās itdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 63, Mısra 1*). [pes,]

Pes yakîn bildi şāhib-i huddām

Aña cebren irüp durur âlām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 49, Mısra 27*). [pes,]

Üngürüs hātıra olunca aña

Pes Budun oldu maqşad-ı aqşā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 53, Mısra 4*). [pes,]

Pes o yārān sözün görüp ma'kûl

Gördi haqqā kelāmını maqbûl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 53, Mısra 1*). [pes,]

Pes bu hālî görüp niçe yārān

İdelüm bağî didiler seyrān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 1*). [pes,]

Buldu **pes** iştiḥār eş'arı

İhtirām i'tibār güftarı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 58, Mısra 3*). [pes,]

pesend: Beğenme, seçme, takdir.

Gele bir Rūmili dili dönmez

Degme ca' lī **pesende** alunmaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 48*). [*pesende, -e*]

peşkeş: *Hediye, armağan.*

Sebeb kılup düğünine saçuyı

İdelüm **peşkeş** için cüst-ü-cüyı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 38*). [*peşkeş,]*

Suçumuz 'afv ide luṭf ide zāhir

Ağır **peşkeşle** giden ola ḥāzır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 198, Mısra 46*). [*peşkeşle, -le*]

peşse: *Sinek || değer verilmeyecek kadar küçük bir şey.*

Ġayrı bir şehre eyle var güzeri

Peşse vü pīl olur mı hem-pençe (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 33*). [*peşse,]*

pest: *Alçak, aşağı, hor görülmek, gözden düşmek.*

Olmadın **pest** 'ar'ar-ı kāmēt

Pāy-ı reftāra bulmadın ġāyet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 111*). [*pest,]*

pey-ā-pey: *Far. Birbiri ardınca, birbirinin ardı sıra, mütevaliyen.*

İlleri şarkuñ oldu zīr ü zeber

On yidi yıl **pey-ā-pey** oldu sefer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 153, Mısra 34*). [*pey-ā-pey,]*

peymān: *Söz, yemin, ant; vaad.*

Buldı tüccār içinde 'unvānı

Irdı dilden ezelki **peymānı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 38*). [*peymānı, -ı*]

peyvend: *i. (Fars. peyvesten "ulaşmak"tan peyvend) 1. Ulaşma, erişme. 2. Bağ, ilgi, münâsebet, râbita: *Peyvend etmek: Bağlamak:.*

Zu'm-ı fâsidçe eyleyüp sevgend

Fikr-i fâsidçe 'ahd-ile **peyvend** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 132, Mısra 10*). [*peyvend,]*

pezer: *Baba.*

Ḥod çün irdi **pezer** ziyâretine

Cānı bezl eyledi beşâretine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 72, Mısra 9*). [*pezer,]*

-pezîr: " O" işaret zamiri.

Hod **terâzû-pezîr** olan esbâb

Kef şaçar şâhibin görüp nâ-yâb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 67*). [*terâzû-pezîr,]*

pîç: Kıvrım, büklüm.

Yâ gibi cîm itdi **pîç-ile** tâb

Sîn-i dendânesi çü erre idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 38, Mısra 14*). [*pîç-ile,]*

pîl: Fil.

Ġayrı bir şehre eyle var güzeri

Peşşe vü **pîl** olur mı hem-pençe (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 33*). [*pîl,]*

pîlever: Far. İğne, boncuk gibi ufak tefek şeyler satan, çerçi.

Ġayrınıñ yeg behâda **pîleveri**

Şayrafîdür yine bilen güheri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 7, Mısra 17*). [*pîleveri, -i]*

pîndâr: Gurur, böbürlenme.

Özge miñnetdür âdeme **pîndâr**

Aña mâyîl mi merd olan dîndâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 155, Mısra 15*). [*pîndâr,]*

pinhân: Saklı, gizli.

Pes tonatdı iki kadirğa ol ân

Didi varuñ haber aluñ **pinhân** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 113, Mısra 2*). [*pinhân,]*

Cümle **pinhân** 'ayânıdur anuñ

Hod kazâ vü kader muğarrerdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 36, Mısra 26*). [*pinhân,]*

Oğuyınca etini çekdi yidi

Şâd göz kıpdı gerçi kim **pinhân** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 38, Mısra 17*). [*pinhân,]*

pîr: Yaşlı, ihtiyar | görmüş geçirmiş.

Ol hum-ı mey dinen şabîb-i cihân

Pîr-i ham-kâmet içse ide cüvân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 20*). [*pîr-i, -i]*

Ol **pîrûñ** hulķı ġam nedür bilmez

Sîm ü zer ellerinde hîç ilmez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 33*). [*pîrûñ, -üñ]*

Tāze devriydi diyü niçe **pīr**

Anların arasında bulmağa yir (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 174, Mısra 27*). [*pīr,]*

Bu re'yi eyler-iken hıvāba vardum

Yanuma geldi bir **pīr** anı gördüm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 2*). [*pīr,]*

Didi bir **pīre** eylesem bey'at

Vakt-i şeyhūhate gerek gayret (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 160, Mısra 7*). [*pīre, -e]*

Dayanacak yire oturu bakar

Pīrdür şan 'aşā ile kalkar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 46*). [*pīrdür, -dür]*

Pīrdür pīre meyli rağbeti var

Ehl-i inşāfdur hem ehl-i nazar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 187, Mısra 43*). [*pīrdür, -dür]*

Pīrdür **pīre** meyli rağbeti var

Ehl-i inşāfdur hem ehl-i nazar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 187, Mısra 43*). [*pīre, -e]*

Pīrlük irdi hōd nihāyetine

'Ömr ise irdi şimdi gāyetine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 27*). [*pīrlük, -lük]*

Tāzeler devri **pīre** yir yokdur

Rahm ider aķ şakala bir yokdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 187, Mısra 15*). [*pīre, -e]*

İtdi bir **pīr** baña bu pendi

Böyle bend içre mübtelā kendi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 64, Mısra 1*). [*pīr,]*

pīrāhen: Gömlek.

Tende **pīrāhen** oluban cevşen

Hañçere dutmış-ıdı müy-ı ten (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 109, Mısra 21*). [*pīrāhen,]*

pīrāne: Yaşlılara yakışır surette.

Ol cüvān-baht re'yi **pīrāne**

Bir bahāne ara hōd ihsāne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 177, Mısra 45*). [*pīrāne,]*

pīre: İnsanın ve kimi hayvanların kanını emerek yaşayan, iyi sıçradığı için kolay yakalanamayan küçük asalak böcek.

Tiz gelüp geçdüğün gör e **pīrenüñ**

Başmağa kıymaz üstine semenüñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 23*). [*pīrenüñ, -nüñ]*

pīrlig: Yaşlılık.

Biñde bir yazılır degül vaşfi

Düşdi vaşşāfa **pīrligün** za‘fı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 187, Mısra 4*). [*pīrligün, -ün*]

‘Ömri içinde manşıb u dirlük

İtmedi zabt irdi tā **pīrlük** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 22*). [*pīrlük,]*

Tazarru‘ **pīrlükdedür** recā bīmārlik vakti

Kühület geldi irişdi fu‘āda kalmadı hīç fer (*Tuhfetü'l-İhvân, Kaside 1, Mısra 13*).

[*pīrlükdedür, -de, -dür*]

pış-: Ateşte, fırında, kaynar suda veya yağda ısı etkisiyle yenilebilir duruma gelmek.

Yāre varın viren çıkar yüz urur

Müflis ‘āşık **pışer** gibi kızarur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 55, Mısra 24*). [*pışer, -er*]

pışe-: Tabiat, huy II Sanat, meslek.

Her hüner ehli neyle gelmiş ise

Pışesinde ne fenni kılmış ise (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 14*). [*pışesinde, -si, -n, -de*]

Pışede māhir olasin yāhud

Tā ki ğurbetde el vire maķşūd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 15, Mısra 1*). [*pışede, -de*]

pışkeş-: Peşkeş, hediye.

Bunca **pışkeşle** kardaşı oğlın

Rehn için gönderince ol bī-dīn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 154, Mısra 27*). [*pışkeşle, -le*]

Pışkeşin düzdi elçisin koşdı

Cümle edyāna velvele düşdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 181, Mısra 31*). [*pışkeşin, -in*]

piyāde-: Yaya, ayağıyla yürüyerek giden.

Böylelülkle Sitanbul’a geldi

At yanınca **piyāde** kat kaldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 56*). [*piyāde,]*

piyāle-: Kadeh, şarap bardağı.

Hīç ayak kalkmadın **piyāle** ile

Ya‘nī deşt-i şafāda lāle ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 11*). [*piyāle,]*

post-: Post II Deri.

Ḳurd tâcıyla ayı **postı** ile

Nîze vü tîğ ü çüb-destî ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 80, Mısra 13*). [*postı, --ı*]

puhte: *Pişmiş II olgun, kâmil.*

Puhte ser gibi dişleri sıridur

Ḥām tammā‘a bu belā yiridür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 75*). [*puhte,]*

Ḥām bâdeyle itmeyüp ülfet

Puhteler **puhteye** idüp cür‘et (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 28*). [*puhteye, -ye*]

Ḥām bâdeyle itmeyüp ülfet

Puhteler puhteye idüp cür‘et (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 28*). [*puhteler, -ler*]

Geldi bir gün meger ki bir sūhte

Matbah-ı miḥnet içre bes **puhte** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 20, Mısra 2*). [*puhte,]*

pulād: *Çelik.*

Çoğı barmaqlu menfezüñ **pulād**

Çūbdan kimini idüp üstād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 126, Mısra 13*). [*pulād,]*

pür: *Dolu.*

Gird-bād u ḥabāb ḥālını gör

Tîre-dil gözleri ğubār-ile **pür** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 22*). [*pür,]*

Gözleri cîsr-i ‘aynuñ āb tolu

Başdan **pür** kırıntı ile gülü (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 30*). [*pür,]*

Yā şanem-ḥānedür nuķuş-ile **pür**

Dürlü taşvîr-ile muşavverdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 25*). [*pür,]*

pür-şadā: *Ses, seda ile dolu.*

Zîre deryā-mişāldür ol cū

Şûrişi **pür-şadā-y-ile** her sū (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 126, Mısra 18*). [*pür-şadā-y-ile, -ile*]

pür-yara: *Yara dolu, yarası çok.*

Lālezāra dönüp o sūnbülzār

Ya‘nî **pür-yara** her biri nā-çār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 80, Mısra 8*). [*pür-yara,]*

puşu: Gizli, görünmeyecek yer.

Eyle perhîzi İntizâmî şudan

Ceyş-i gam seni başmasun **pusudan** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 74*). [*pusudan, -dan*]

Okıyup yazmadur letâfet-i nâs

Pusuda kaldı hâme vü kırtâs (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 80*). [*pusuda, -da*]

râ: (Ar.) Arap alfabesinde ra harfinin adı. II. Sevgilinin kaşı.

Râ çü izhâr kıla bu râyı

Deng ü lâl ide kamu bed-râyı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 6, Mısra 25*). [*râ,]*

râci': ...münasebeti olan, ilgili, bağlı, dönen.

Añlamaz mı zamîrini hâsîd

Aña **râci'** girü aña 'âyid (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 50, Mısra 12*). [*râci',]*

İtmiş ol ili özine tâbi'

Mâl tahşîli kendüye **râci'** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 64*). [*râci',]*

Devlet ü 'izz ü şevket ü iqbâl

Aña **râci' dur** eyleme ihmâl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 52*). [*râci' dur, -dür*]

ra'dvâr: Gök gürlemesi gibi.

Ra'dvâr itdi na'ra-i deryâb

İtdi bârân-ı eşkini seyl-âb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 19*). [*ra'dvâr,]*

râfiż: Terk edici, eden.

Türkisin sen Anaṭoluñ bî-dîn

Nâ-ḥalef **râfiżi** vü bed-âyîn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 54*). [*râfiżi, -î*]

rafz: Terk etme.

Ḥûb bilmişdi **rafz** u ilhâdı

Fenn-i şerrûñ geçerdî üstâdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 28, Mısra 11*). [*rafz,]*

rafz: Rafizliğe mensup, inançsız (kimse).

Rafz iline varup ura şemşîr

Ol vilâyetde ola dâr u gîr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 153, Mısra 21*). [rafz,]

râğ: *Bağlık, bahçelik.*

Eñsesinde ‘azîm ulu tağı

Öñi mergüb bağı vü **râğı**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 123, Mısra 34*). [râğı, -ı]

rağbet: *Arzu, meyil, teveccüh || itibar.*

Ne devletdür ne ‘izzetdür ne **rağbet**

O dervîşâne vaż‘ u ‘âlî rütbet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 87*). [rağbet,]

Pîrdür pîre meyli **rağbeti** var

Ehl-i inşâfdur hem ehl-i nazar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 187, Mısra 43*). [rağbeti, -i]

Kılıçdandır bize dāyim ma‘îşet

Yararadur bizüm yirlerde **rağbet**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 42*). [rağbet,]

Buldı fakr içre ‘ilmi tālīb olan

Rağbeti cāndan itdi rāğīb olan (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 58*). [rağbeti, -i]

rağbet: *Değer, kıymet.*

Şûret uğrusı şimdi **rağbetde**

Añlayup bilmeyenler ‘izzetde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 7, Mısra 11*). [rağbetde, -de]

Nās-ile **rağbeti** libās bulur

Şimdi en-nāsu bi’l-libās olur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 7, Mısra 9*). [rağbeti, -i]

rāğīb: *Rağbet edici, eden, istekli.*

Devletüñ eñ mühimmi kâtibdür

Qadrini bilür ol ki **rāğıbdur**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 177, Mısra 12*). [rāğıbdur, -dur]

Hilm ü ‘izz ü vaqār şāhibidür

Hep şağîr ü kebîr **rāğıbidur**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 36*). [rāğıbidur, -ı, -dur, -]

Her biri bir mesîreye tālīb

Oқыuyup yazmağa қamu **rāğıb**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 58*). [rāğıb,]

rāh: *Yol, usul, yöntem.*

Rāh-ı tüccārda tārīk sürüp

Herkesün matlabin arayu düzüp (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 27*). [*rāh-ı, -ı*]

Hic sefineyle çare yok kaç'ā

Menfez-i āba **rāh** yok ašlā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 126, Mısra 20*). [*rāh,]*

rāhat: *Huzur, mutluluk.*

Vardı herkes huzūr u **rāhatına**

Toldı zevk u şafā cihāna yine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 13*). [*rāhatına, -ı, -n, -a*]

Re'āyā **rāhatına** ola bā'is

Ola tebdīl-i 'adle zulm-i hādīs (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 198, Mısra 25*). [*rāhatına, -ı, -n, -a*]

Bir dem eylerse yüzüne hānde

Bir nefes **rāhatı** komaz sende (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 10*). [*rāhatı, -ı*]

rahīm: *"Acıyan, merhamet eden, esirgeyen, koruyan, ahirette mümin kullarına rahmet eden" anlamlarında Allah'ın isimlerinden bir tanesi.*

Hamd-i bī-hād o yüce Sübhān'a

Ol Kerīm ü **Rahīm** ü Raḥmān'a (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 1, Mısra 2*). [*rahīm,]*

rahm: *Merhamet, acıma.*

Hüblar cümle laḥmuke laḥmī

Kimi cevritmede kimi **rahmı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 48*). [*rahmı, -ı*]

Otururken o şahş-ı nā-ma' kıl

Rahmı yok her cihetde rind ü fuḫl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 101, Mısra 6*). [*rahmı, -ı*]

rahmân: *Yaratılan her canlıya, hiçbir ayırım yapmadan merhamet eden Allah.*

Hamd-i bī-hād o yüce Sübhān'a

Ol Kerīm ü Rahīm ü **Rahmân'a** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 1, Mısra 2*). [*rahmân'a, -a*]

rahmet: *Merhamet, bağışlama.*

Yüzi kara şakalı aḳ kuldur

Rahmet it aña **rahmetün** boldur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 16*). [*rahmetün, -ün*]

Ḳullaruñuñ saña niyāzı hākı

Bendeñüñ **raḥmetüñe** āzı hākı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 4*). [*raḥmetüñe, -üñ, -e*]

İder pîr olana her gâh raġbet

Aña Allāh ide luṭf ile **raḥmet**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 205, Mısra 24*). [*raḥmet,]*

rahne: *Delik, yarık.*

Bahr-ı hayretde lücceler ġālib

Keştî-i tense **rahne** her cānib (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 102*). [*rahne,]*

rāh-zen: *Yol kesen, eşkıya.*

Lîk hem-rāh olursa ger îmān

Rāh-zenden gelür degül hüsrān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 98*). [*rāh-zenden, -den*]

Rāh-zendür cihāna itme heves

Eyle kaṭ' -ı 'alāyık u sözi kes (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 161, Mısra 3*). [*rāh-zendür, -dür*]

rakam: *Nişan, işaret, iz.*

Raḳamuñ ḳapusını çün açdı

Defter ile ḥesābına geçdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 16, Mısra 29*). [*raḳamuñ, -uñ*]

rāst: *Doğru, eġri olmayan, müstakim.*

Vā' izüñ hūy u hāyı bûşında

Rāst ḥāfız maḳāmı nûşında (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 40*). [*rāst,]*

rāst: *Saġ taraf.*

Başını nā-geh itdiler pāre

Rāst farḳında açdılar yāre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 22, Mısra 40*). [*rāst,]*

rāstī: *Doğrusu, gerçekten.*

Bir ulu ṭop ḳonuldı fevḳında

Rāstī burc u bārū farḳında (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 131, Mısra 18*). [*rāstī,]*

Vāḳı' ā vardı anı feth itdi

Eġri'nüñ **rāstī** işi bitdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 38*). [*rāstī,]*

Kec-dehân oldu ağızı köpürdi

Rāstī kendüyi yire urdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 72*). [*rāstī,]*

Bī-günāh olduğına vire haber

Rāstī toğruluga bes o eşer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 6, Mısra 20*). [*rāstī,]*

rātīb: *Tertîbeden, sıraya koyan.*

Sābıkā sūrı yazan ol kātīb

Rütbe-i ehl-i fenni ol **rātīb** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 6*). [*rātīb,]*

rāy: *Fikir, düşünce.*

Rā çü izhār kıla bu **rāy**

Deng ü lāl ide kamu bed-rāy (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 6, Mısra 25*). [*rāy, -ı]*

Çü oldılar gelüp serdāra vāşıl

İki cānibden oldu **rāy** hāşıl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 64*). [*rāy,]*

rāygān: *Parasız, bedava, karşılıksız.*

Birine virdi **rāygān** қоçisin

Añma hod hīç tabanınıñ acısın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 67*). [*rāygān,]*

Manşibuñ zevki ‘azline degmez

Ehl-i idrāk **rāygān** almaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 151, Mısra 6*). [*rāygān,]*

rāz: *Gizli sır, saklı şey.*

İşbu nağmeyle bülbülüñ sāzı

Gelmiş ağızına goncenüñ **rāzı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 143, Mısra 30*). [*rāzı, -ı]*

rāzık: *Rızk veren, besleyen, doyuran Allah.*

Māl odur kim hīç olmaya saña bār

Rāzıkuñ saña ańdura her bār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 14, Mısra 6*). [*rāzıkuñ, -un]*

Rāzık Allāh benüm kefilümdür

Hak resüli sözi delilümdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 53*). [*rāzık,]*

re‘āya: *Bir hükümdarın yönetimi altındaki halk.*

Re‘āyā rāhatına ola bā‘is

Ola tebdil-i ‘adle zulm-i hādīs (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 198, Mısra 25*). [*re‘āyā,]*

Re'āyā vü berāyā oldu hoşnüd

Ƙamu re'yüm şavāb eyledi Ma'būd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 202, Mısra 21*). [*re'āyā,]*

Re'āyayı görüp hālını şordı

O kim mazlüm durur zulmini gördi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 202, Mısra 3*). [*re'āyayı, -y, -ı]*

recā: Ümit, umut, yakarış.

Tazarru' pīrlükdedür **recā** bīmārlık vaḫtı

Kühület geldi irişdi fu'āda ƙalmadı hīç fer (*Tuhfetü'l-İhvân, Kaside 1, Mısra 13*). [*recā,]*

reftār: Far. Salınarak yürüme, güzel yürüyüş.

Giyinüp başlayınca **reftāra**

Nāz ider birbiriyle güftāra (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 33*). [*reftāra, -a]*

Pes zebün [idi] ikisi hemvār

Bunda **reftār** u anda yok güftār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 69, Mısra 38*). [*reftār,]*

İntizāmī'de ƙalmadı **reftār**

At zebün niçe eylesün güftār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 69, Mısra 39*). [*reftār,]*

Servüñ aşlā yoğ-idi **reftārı**

Fāhte eylemezdi güftārı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 3*). [*reftārı, -ı]*

reg: Damar.

Ƙaddi ḫam çengveş fiğān iderek

Şavt ide nāle zār idüp her **reg** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 11, Mısra 10*). [*reg,]*

Çeng ü sâ'id ki ceng içün durıla

Çeng-mānend **regleri** dürile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 34*). [*regleri, -ler, -i]*

Ƙarşu dil aña uzadur oldu

Her **reg** olmışdı ayağı bağı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 45*). [*reg,]*

rehā: Kurtulma, kurtuluş.

Ba'zı yiri anuñla olsa tılā

Bulur atun **rehā** anuñla belā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 38*). [*rehā,]*

rehber-i: Yol gösteren, kılavuz, delil II bir kimseye, bir topluma takip edeceği fikrî yolda veya hareket tarzında önder olan kimse veya şey.

Şöyle kara_idi ol şeb-i deycür

Rehber-i dīv ü gül olur rencür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 22, Mısra 20*). [*rehber-i,]*

reh-güzār: *Geçilen yol, geçit.*

Koçisi durdı şu kenārında

Kamu āyende **reh-güzārında**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 34*). [*reh-güzārında, -ın, -da]*

Ya 'nī Nehr-i Dirin kenārı imiş

Ol 'adem semti **reh-güzārı** imiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 32*). [*reh-güzārı, -ı]*

Şaşduğından elini şeşdi biri

Önce rū-māle dutdı **reh-güzeri**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 24*). [*reh-güzeri, -i]*

rehn: *Ödünç veya emanet olarak alınan şeyin yerine verilen şey, rehin.*

Ol filoriye **rehn** için o herīf

Bir dizi incü virmiş-idi laṭīf (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 47*). [*rehn,]*

Rehn añıcek didi ne söylersin

Ne emānet hıyānet eylersin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 57*). [*rehn,]*

Bunca pīškeşle kardaşı oğlın

Rehn için gönderince ol bī-dīn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 154, Mısra 28*). [*rehn,]*

Hışn-ı Dubrovnik'ün emīni iken

Millet-i 'İsevī **rehīni** iken (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 29, Mısra 6*). [*rehīni, -i]*

reh-zen: *Haydut, eşkıya.*

Eyle bu 'd-ı mesāfenün fikrin

Ol uzak yolda **reh-zenün** mekrin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 96*). [*reh-zenün, -ün]*

Dehre çaķmaķdadur anı her hīn

Her ser-i mū teninde **reh-zen** idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 21*). [*reh-zen,]*

re'īs: *Baş, amir, bir topluluğu idare eden kimse, başkan, amir.*

Katı yüklü gemi Tuna taşķın

Kesret içre **re'īs** igen şaşķın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 66*). [*re'īs,]*

Ne **re'îsi** ne h d kürekçisi var

Gemi yata ta c mlenden b z r (*Tuhfetü'l-İhv n, Mesnevi 171, Mısra 13*). [*re'îsi, -i*]

Ger **re'îsi** v  ger k rek iler  

Cümle h dd m  v  d menciler   (*Tuhfetü'l-İhv n, Mesnevi 171, Mısra 21*). [*re'îsi, -i*]

H d **re'îs  ** ni  nc  pa anu 

Niçe devletl  v  'al -  anu  (*Tuhfetü'l-İhv n, Mesnevi 157, Mısra 63*). [*re'îs  , --  *]

rek'at: *Namazda ayakta durmak, ayakta iken e ilmek ve iki kez secdeye varmaktan oluşan namaz kılma birimi.*

 ki **rek'at** nam z  c n kıldı

Lu f-ı Yezd n yeti d  in bildi (*Tuhfetü'l-İhv n, Mesnevi 118, Mısra 11*). [*rek'at,]*

remed: *G z ağrısı.*

Da'v  görmege yok-durur mededi

Görme misin gözindeki **remedi** (*Tuhfetü'l-İhv n, Mesnevi 81, Mısra 28*). [*remedi, -i*]

remz: *Gizli işaret, sembol; ima.*

F hte serve idüben perv z

Remz-ile eyler-idi ser-    z (*Tuhfetü'l-İhv n, Mesnevi 115, Mısra 42*). [*remz-ile, -ile*]

Ehl-i h c ta **remz-ile** söyler

L k az ki i remzini a lar (*Tuhfetü'l-İhv n, Mesnevi 119, Mısra 5*). [*remz-ile, -ile*]

A ılup cümle va ' u e v r 

Remz-ile s yled  i a b r  (*Tuhfetü'l-İhv n, Mesnevi 119, Mısra 8*). [*remz-ile, -ile*]

Kimseden kimseye alup virmez

Kimse esr r u **remzine** irmez (*Tuhfetü'l-İhv n, Mesnevi 92, Mısra 42*). [*remzine, -i, -n, -e*]

Neyki ser         ne söyleyiser

Remzi ne bilür   ne vire h ber (*Tuhfetü'l-İhv n, Mesnevi 119, Mısra 22*). [*remzi, -i*]

Ehl-i h c ta remz-ile söyler

L k az ki i **remzini** a lar (*Tuhfetü'l-İhv n, Mesnevi 119, Mısra 6*). [*remzini, -i, -n, -i*]

renc: *Ağrı, sızı, eziyet,  stirap, dert, mihnet.*

M btel  oldu ol da bir **rence**

Urd  b z-  ecel a a pençe (*Tuhfetü'l-İhv n, Mesnevi 29, Mısra 7*). [*rence, -e*]

rencür: *Hasta, dertli.*

Göz göre çeşmi şanasın **rencür**

Başı yaşduğda nergisün maḥmūr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 61*). [*rencür,]*

reng: *Renk.*

Gök kebūd-iken al **reng** olmuş

Ḳamu āfāk cümle deng olmuş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 27*). [*reng,]*

Kendü **renginde** aňlayup anı

Sevdi hem-meşreb olmağın cānı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 104, Mısra 23*). [*renginde, -i, -n, -de]*

Ṭaşa itse nazar la'l ola **rengin**

Ḥamül ehl-i vaḳār u ehl-i temkīn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 89*). [*rengin, -in]*

Rengi her nev' ezāsı her dürlü

Ḥāl duş geldüğine bir dürlü (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 9*). [*rengi, -i]*

Aḳ şaḳalın siyāh-reng eyler

Kendüye bilmez özge **reng** eyler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 174, Mısra 30*). [*reng,]*

reng-āmīz: *Rengârenk II hileli.*

İpek 'ahdinde **reng-āmīz** re'yüm

Birisi bilmedi ālüm ne ḥālüm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 198, Mısra 9*). [*reng-āmīz,]*

resāvil: *Risaleler(Genellikle belli bir konuda yazılmış küçük kitap).*

Ol şaḥārīde ara ara 'uyün

Çün **resāvil** mücedvel ü mevzün (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 46*). [*resāvil,]*

resm: *Görüntü, şekil, tarz, suret, fiziksel yapı.*

Ma'nīde **resmi** ile ḥaḳ bu hemīn

Biñ bir adına Ḥaḳḳ'ıñ ide yemīn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 6, Mısra 17*). [*resmi, -i]*

Bir heyülā idi hemān cismi

Ḳalmış eşbāḥınuñ hemān **resmi**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 12*). [*resmi, -i]*

İl üşüp ḳal'aya el urdılar

Resm ü kernāmesini ḳurdılar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 131, Mısra 8*). [*resm,]*

Resm ü taşvîr ile kitâbetini

Buldurup cümleye nihâyetini (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 23*). [resm,]

Şıçramışdur şu **resme** uyhudan

‘Aqlını dehşet aldı kayğudan (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 41*). [resme,]

resne’nüñ: *Kuzey Makedonya'da bir kasaba.*

Resne’nüñ tağına bu deñlü sipâh

Çıķup itdiler ol diyârı tebâh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 3*). [resne’nüñ -nün,]

resûl: *Allah'ın resûlü, Hz. Muhammed (s.a.v.).*

Olur iseñ eger bu yolda hamûl

Rahmet ider saña Hudâ vü **Resûl** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 54*). [resûl, -sun]

Hüsn-i hulķı o dem olup meşhûd

Hakķa şükr eyledi **Resûl’e** dürûd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 49, Mısra 26*). [resûl’e, -e]

Resûline dürûd-ı bî-nihâyet

Kamu aşķâb u âline temâmet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 3*). [resûline, -i, -n, -e]

revâ: (*Fars.*) *Lâyık, uygun, yerinde, münâsip.*

Bâ’iş olmak **revâ** mıdur cühelâ

Güng ü lâl ola zümre-i şu’arâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 8, Mısra 25*). [revâ,]

Ne **revâdur** bu yirde sen kalasın

Ya’nî baķr-ı ferâgata talasın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 143, Mısra 7*). [revâdur, -dur]

revân: *Akan (su).*

Kimi dir gel **revân** şuya atalum

Öli diri ölilere katalum (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 22, Mısra 25*). [revân,]

re’y: *Görüş, düşünce, mütalaa.*

Hod meķâdîr-i nâsı hûb bilür

Kamu işķâli **re’yi** hâl kılur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 44*). [re’yi, -i]

Ol cüvân-baķt **re’yi** pîrâne

Bir bahâne ara hûd ihsâne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 177, Mısra 45*). [re’yi, -i]

Bir sefer her birine lâzım iken
 Herkesün **re'yi** buña cāzim iken (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 148*). [*re'yi, -i*]
 Huşûşâ şāhumuz sulţān-ı 'ādil
 Kāmu **re'yi** rezīn ü fikri kāmīl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 8*). [*re'yi, -i*]
 Bu **re'yi** eyler-iken hıvāba vardum
 Yanuma geldi bir pīr anı gördüm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 1*). [*re'yi, -i*]
 Eyledi kendü **re'yini** telhīş
 Hāḡ ile bātılı idüp teşhīş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 125*). [*re'yini, -iñ, -i*]
 Senün **re'yün** benüm re'y-i rezīnüm
 Muṭābık re'yüñe fikr-i güzīnüm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 197, Mısra 17*). [*re'yün, -ün*]
 Hızmetün hep bilindi oldu kabül
Re'y ü fikrün kāmıy hep ma'kūl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 92*). [*re'y,]*
 'Askerün **re'yine** muvāfık olup
 İşün evlāsına muṭābık olup (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 15*). [*re'yine, -i, -n, -e*]
 Yeñilendi anuñ **re'yiyle** 'ālem
 Mezālīm yarasına urdı merhem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 195, Mısra 1*). [*re'yiyle, -i, -y, -le*]
 Senün re'yün benüm re'y-i rezīnüm
 Muṭābık **re'yüñe** fikr-i güzīnüm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 197, Mısra 18*). [*re'yüñe, -ün, -e*]
 Çok vezīr illā yok aña beñzer
Re'yi şāyib müşīr-i hoş-manzar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 95, Mısra 18*). [*re'yi, -i*]
 Her kime kim vezāret ola 'atā
Re'yi şāyib ne ān ki ide ḡatā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 95, Mısra 14*). [*re'yi, -i*]
 Āl-i Bermek göreydi meşveretin
 Kendü **re'yinde** ide ma'zeretin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 95, Mısra 22*). [*re'yinde, -in, -de*]
 Temelluḡda hemānā ḡāk ile yeg
 Anuñ **re'yinde** 'āciz Āl-i Bermek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 32*). [*re'yinde, -in, -de*]
 Dürüḡ-āmīz **re'yüm** bilmediler
 Göñül mir'atı jengin silmediler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 198, Mısra 5*). [*re'yüm, -üm*]
 İpek 'ahdinde reng-āmīz **re'yüm**
 Birisi bilmedi ālüm ne ḡālüm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 198, Mısra 9*). [*re'yüm, -üm*]

Re'āyā vü berāyā oldı hoşnūd

Kamu **re'yüm** şavāb eyledi Ma'būd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 202, Mısra 22*). [*re'yüm, -üm*]

Fikr-i naqqādı şarf olup hayra

Re'yde ihtiyācı yok ğayra (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 177, Mısra 24*). [*re'yde, -de*]

Āl-i 'Osmān'ıñ 'askerin şıyasın

Soñra ol **re'yde** muşırr olasın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 182, Mısra 40*). [*re'yde, -de*]

rezin: *Vakarlı, temkinli, sağlam.*

Huşūşā şāhumuz sultān-ı 'ādil

Kamu re'yi **rezin** ü fikri kāmil (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 8*). [*rezin,]*

rezm: *Savaş, cenk, muharebe.*

Kim sebeb oldı **rezme** diyü meger

Biribirine girmiş-idi şecer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 79, Mısra 3*). [*rezme, -e*]

Bezmümüzdür egerçi şāhāne

Bezme **rezm** elzem oldı merdāne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 28*). [*rezm,]*

Rezme 'uryān girür dilāverdür

Hayderī tāt-ile qalenderdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 53*). [*rezme, -e*]

Gök demür geyse āsümān eger

Key ırakdan ider o **rezme** nazar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 106*). [*rezme, -e*]

Rezmün oldı siper kafādārı

Başdı bağına çok cihāndārı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 89*). [*rezmün, -ün*]

Gözedür şadı **rezmde** dāyim

Qalb yarmaqda olalı kāyim (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 77*). [*rezmde, -de*]

Sancağın açup eyledi 'azmi

Bezme taqdīm eyledi **rezmi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 120, Mısra 34*). [*rezmi, -i*]

İtdi geh 'ış ü nūş-ile bezmi

Ceyş-i a'dā ile gehī **rezmi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 56*). [*rezmi, -i*]

Qahramān görse anı **rezminde**

Qahrı ile olur ser-efgende (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 134, Mısra 15*). [*rezminde, -i, -n, -de*]

rezmgehde: *Savaş yeri, harp meydanı.*

Rezmgehde cihānı dutdı duhān

Yüzi çinin nice yusun kalkan (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 29). [rezmgehde,]

rezzāk: Çok rızık veren, bütün mahlukların rızıkını veren (Allah).

Eyleyüp i' tikkādı **Rezzāk'a**

Her işin kodı lutf-ı Hallāk'a (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 5). [rezzāk'a, -a]

ri'āyet: Sayma, saygı, ağırlama, itibar etme; uyma, boyun eğme.

Vech-i te'yîd ile vezâret-ile

Bunca ta'zîm ile **ri'āyet-ile** (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 183, Mısra 30). [ri'āyet-ile, -ile]

Saña her kim ki itdi buğz u garaž

İde-geldüñ **ri'āyet-ile** 'ivaž (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 100). [ri'āyet-ile, -ile]

Oldı şadr-ı şecā' ate lāyık

Oldı haylî **ri'āyete** lāyık (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 42). [ri'āyete, -e]

Âl-i 'Osmān'a hizmetüñ sâbık

Her cihetden **ri'āyete** lāyık (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 88). [ri'āyete, -e]

ri'āyet: İyi karşılamak, ağırlamak, hürmet etmek.

'Askere eyledi himāyetler

Yollu yolınca hep **ri'āyetler** (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 120). [ri'āyetler, -ler]

ri'āyet: Gözetme, saklama, muhafaza etme.

Meheke naqd-i fikretüñ uragör

Kanda varsañ **ri'āyetüñ** hâzır (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 65). [ri'āyetüñ, -üñ]

ribât: Konaklama yeri, han, kervansaray, imârethâne vb.

Köprü mescid **ribât** u zâviyeler

İden andan du'â-yı hayr diler (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 15). [ribât,]

ricâ: Umma II ümit etme.

Niçe bir idesin **ricâ** gayra

İstinâd idüp ilticâ gayra (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 21). [ricâ,]

ridâ: Dervişlik alameti olarak omuza atılan şal, atkı, belden yukarıya mahsus örtü.

Şuyın alup yüzine süre diler

Şubh-ı şādık **ridā** elinde dutar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 94, Mısra 30*). [*ridā,]*

rif'at: *Yücelik, yükseklik.*

Ḳanı ol rūz-ı devlet ü 'izzet

Ḳanı ol 'īd-ı şevket ü **rif'at** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 6*). [*rif'at,]*

Rif'ate bā'is̱ oldu niçe nedem

Yüri şābit-ḳadem olup bir ayak (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 68*). [*rif'ate, -e]*

Devlet ü 'izz ü **rif'at-ile** o yıl

Edrine şehrin eyleyüp menzil (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 95, Mısra 3*). [*rif'at-ile, -ile]*

Ḥāk-i pāyi olaruñ 'izzetdür

Cān u başda şafā vü **rif'atdūr** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 9, Mısra 26*). [*rif'atdūr, -dür]*

Göñül alçaḳluḡındadır **rif'at**

Gör şehāvet sefāhet oldu be-nām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 33, Mısra 28*). [*rif'at,]*

rif'at-şān: *Yücelik şöhreti.*

Ola 'izzet-nişān u **rif'at-şān**

Bula anuñla 'izzet ü 'unvān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 76, Mısra 43*). [*rif'at-şān,]*

rīgi: *Toz, kum.*

Aḳ **rīgiyle** taḥta-i ḡabrā

Yir yir döşenürdi remlāsā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 67, Mısra 15*). [*rīgiyle, -yle]*

rıhlet: *Ölme, vefat etme.*

Muḳarrer bildi ol-dem **rıhletini**

Ḳoyısar ḡayrılara devletini (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 192, Mısra 3*). [*rıhletini, -in, -i]*

rikāb: *Üzengi.*

Her kim anuñ **rikābına** yüz urur

Māh-ı nev gibi gökde yir bulur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 39*). [*rikābına, -ı, -n, -a]*

rikāb: *Büyük bir kimsenin katı, huzuru.*

Efendüm apusu malbum iken

Rikābı bsesi meclbum iken (*Tuhfetü'l-İhvān, Mesnevi 202, Mısra 16*). [*rikābı, -ı*]

rikkat: *Hzn, acıma, Şefkat, merhamet.*

Bağrı yufa bulundu yağ ol-dem

oldı **rikatle** ‘aynı ānide nem (*Tuhfetü'l-İhvān, Mesnevi 68, Mısra 48*). [*rikatle, -le*]

Şorulsa ne dern-ı nāme mamn

‘Ubdiyyet-ile **rikatle** meŐhn (*Tuhfetü'l-İhvān, Mesnevi 199, Mısra 8*). [*rikatle, -le*]

Yüz belā ile bi meŐakat-ile

Cidd  cehd-ile bunca **rikat-ile**(*Tuhfetü'l-İhvān, Mesnevi 80, Mısra 12*). [*rikat-ile, -ile*]

Ol teveccüh yā **rikat-ile** hu‘

Ol dağāyık ki eyler-idi zhr (*Tuhfetü'l-İhvān, Mesnevi 39, Mısra 54*). [*rikat-ile, -ile*]

rm: *Roma.*

Rim Papa ‘askerine yok had hod

Cümle op u tfeng-ile mevcd (*Tuhfetü'l-İhvān, Mesnevi 111, Mısra 15*). [*rim,]*

Şadr-ı a ‘zam kim olduğın bildi

Rim papa ile meşveret kıldı (*Tuhfetü'l-İhvān, Mesnevi 181, Mısra 18*). [*rim,]*

rind: *Kalender, aldırışsız, dünya işlerini hoş gören.*

Otururken o ŐağŐ-ı nā-ma ‘l

Rağmı yok her cihetde **rind**  ful (*Tuhfetü'l-İhvān, Mesnevi 101, Mısra 6*). [*rind,]*

rindāne: *Rintlere yakışır tarzda.*

Hep libāı kırık levendāne

Tağya yelken başında **rindāne**(*Tuhfetü'l-İhvān, Mesnevi 146, Mısra 6*). [*rindāne,]*

rŐ: *Sakal, tüy.*

Bād-ı Şarşarla berf olınca bedd

RŐi her nev-cvānu oldı sepd (*Tuhfetü'l-İhvān, Mesnevi 109, Mısra 24*). [*rŐi, -i*]

ara kılına uydurur **rŐin**

Görme misin fikr-i bed-bnin (*Tuhfetü'l-İhvān, Mesnevi 174, Mısra 31*). [*rŐin, -i, -n*]

rŐ-hānd: *Bıyık altından gülme. II Alay.*

Ḥaylī taḥsīn idüp pesend itdi

Cüz 'ī iḥsānı **rīş-ḥand** itdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 56*). [*rīş-ḥand,]*

rīsmān: *İp, halat.*

İnce yiri tekerlegüñ şınmış

Şağ u şol **rīsmānlar** inmiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 56*). [*rīsmānlar, -lar]*

Qolları ney gibi şaru dirsek

Rīsmān bağılu bir düğüm bī-şek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 32*). [*rīsmān,]*

Ḥāline ol tekerlegüñ bağıdı

Her şınuḳ yire **rīsmān** tağıdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 64*). [*rīsmān,]*

rīsmānveş: *İp gibi.*

Ola dāyim şikeste ser-geşte

Rīsmānveş gūsiste vü beste (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 139, Mısra 10*). [*rīsmānveş,]*

rivāyet: *Söylenti, bir haber, söz veya hadisenin hikayesi.*

Az u öz bir ḥikāyetüm vardur

Pendi müş 'ir **rivāyetüm** vardur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 149, Mısra 42*). [*rivāyetüm, -üm]*

Ḥürmeti ḥaqqı bunca āyātuñ

Aña ma 'mül olan **rivāyātuñ** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 54*). [*rivāyātuñ, -uñ]*

rızā: *Ar. Razi olma, razılık, istek, hoşnutluk.*

Üngürüs 'de ḡazā idi fikrūñ

Her ḡazāya **rızā** idi fikrūñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 86, Mısra 18*). [*rızā,]*

Vālideynüñ **rızāsı** 'izzetdür

Bā-ḥuşuşā du 'āsı devletdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 87, Mısra 17*). [*rızāsı, -s, -ı]*

Ḥabse virdi **rızāyı** hep yek-ser

Kendü ḥālinde şāh-iken yārān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 6*). [*rızāyı, -y, -ı]*

rızk: *Allah'ın bütün yarattıklarına verdiği nimet.*

Ḥaqq 'uñ iḥsānını gör ayruğı ḳo

Şabrı olana **rızk** irer ḳarşu (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 18*). [*rızk,]*

Halk iden **rızķınıñ** kefilı durur

Ėaydını cümle aşı ile görür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 43*). [*rızķınıñ, -ı, -nuñ*]

rū-be-rū: *Yüz yüze, karşı karşıya.*

Rū-be-rū hıç şürete gelmez

Vech-i ma'ķılı añlayup bilmez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 84, Mısra 23*). [*rū-be-rū,]*

Ėahirü'l-emr idüp niçe efķār

Rū-be-rū şüret oliceķ efgār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 84, Mısra 32*). [*rū-be-rū,]*

Aldı bunca ķadırgalar memlū

Rū-be-rū āşikār 'ayān bellū (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 46*). [*rū-be-rū,]*

Fikri dāyim muvāfık olur-ıdı

Rū-be-rū haşmı ķarşı görür-ıdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 105, Mısra 14*). [*rū-be-rū,]*

Ol vilāyet harāba yüz dutdı

Rū-be-rū uş türāba yüz dutdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 120, Mısra 24*). [*rū-be-rū,]*

Dursa manşib Ėurūfı ger gözine

Ėarşı dursa yā **rū-be-rū** yüzine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 56*). [*rū-be-rū,]*

Gerķi ber-ser sözüme dir Ėāme

Rū-be-rū Ėālüm añladur nāme (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 10, Mısra 8*). [*rū-be-rū,]*

Rū-be-rū gelmeyince zer yüzine

Şaruluk 'illeti düşer gözine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 47*). [*rū-be-rū,]*

rücūm: *Şeytanlar için (atılacak) taşlar.*

Ėāzīler niçe kerre itdi Ėücūm

Ya'nī top u tūfeng birle **rücūm** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 179, Mısra 24*). [*rücūm,]*

rūd: *Irmak, çay.*

Serve māyil olalı gör **rūdı**

Dāyim eyler şadā-yı Dāvūdī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 13, Mısra 9*). [*rūdı, -ı]*

Rūd yüz urup ayağın götürür

İrdi ķan ağlayu ol araya gül (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 40, Mısra 22*). [*rūd,]*

rūh: *Can, nefes.*

Rūhı anuñ revāne olmağda

Çağ ‘adem vādīsini bulmağda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 17*). [*rūhı, -ı*]

Gül **ruhını** çü dutdı tebhāle

Hañçere düşdi görüben jāle (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 94, Mısra 23*). [*ruhını, -ı, -n, -ı*]

Sāzda bağlasa mağām u hevā

Rūha virür ğidā vü cāna nevā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 20*). [*rūha, -a*]

Bunı didi vü itdi **rūhı** teslīm

Yirin buldı kamu te'hīr ü tağdīm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 192, Mısra 19*). [*rūhı, -ı*]

Murād Paşa ki saña itdi ihsān

İde **rūhına** rahmet Hāk Te‘ālā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 205, Mısra 28*). [*rūhına, -ı, -n, -a*]

Sāde-rū olsa bezm-i mestāna

Rūhın eyler revān cānāna (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 28*). [*rūhın, -ın*]

Rūh cismüñi çün vedā‘a gider

Nāmuñı ol kitāb zinde ider (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 47*). [*rūh,]*

ruhsār: 1. Yanak 2. Yüz.

Düşdügi-çün yolına her hāruñ

Silleden gömgök oldı **ruhsāruñ** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 41, Mısra 14*). [*ruhsāruñ, -uñ*]

ruhsat: İzin, müsaade.

Hüb-āvāz-iseñ de **ruḥṣatdur**

İtme ārām seyre furṣatdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 13, Mısra 1*). [*ruḥṣatdur, -dur*]

Rızā bī-dāda virmez zulme **ruḥṣat**

Hemīşe tābī‘-i emr-i şerī‘at (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 13*). [*ruḥṣat,]*

rūkū‘: Namazda dizlere tutunarak vücudun belden yukarısı yere müvâzî gelecek şekilde eğilmek.

Külbeler secde itmede yir yir

İntizāmī **rūkū‘ da** hāzır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 64*). [*rūkū‘da, -da*]

rūm: Ar. Anadolu bölgesi.

Aldı düşına bir siper çīnī

Kaşdı feth ide **Rūm-ile** Çīnī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 51, Mısra 6*). [*rūm-ile, -ile*]

Kimi dībā-yı **Rūm** u Çīn ü Yemen

Kim hārīr-i ‘Irāk u Şām u ‘Aden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 31*). [rūm,]

Boynına tīg-ile kefen takuban

Şark’dan **Rūm’a** şu gibi akuban (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 153, Mısra 8*). [rūm’a, -’a]

Rūm’da Hersek’i idüp tercīh

Meylini aña eyledi taşrīh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 16, Mısra 49*). [rūm’da, -da]

İtdi hāver-zemīni hep tābi‘

Rūm’dan oldı miḥneti dāfi‘ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 51, Mısra 14*). [rūm’dan, -dan]

rū-māl: *Yüz süren.*

Şaşduğından elini şeşdi biri

Öñce **rū-māle** dutdı reh-güzeri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 24*). [rū-māle, -e]

rūmili: *Rumeli, Balkanlar.*

Rūmili toprağı kavıyyü’d-dīn

Diğkat ü ihtimāmına taḥsīn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 160, Mısra 23*). [rūmili,]

Pes zuhūr itdi bir dili āgāh

Rūmili toprağı bi-ḥamdillāh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 40*). [rūmili,]

Ber-ṭaraf itdi **Rūmili** seferin

Bundan özge işit daḥı haberin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 181, Mısra 47*). [rūmili,]

Kıla sünnī olanları ḥoş-ḥāl

Rūmili ‘askeri gelür şandı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 15*). [rūmili,]

Rūmili’nde var idi bir dānā

İntizāmī dinirdi maḥlaş aña (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 11, Mısra 11*). [rūmili’nde, -n, -de]

‘Add olunsa ḥisāba hīç gelmez

Rūmili ḥalkını pula almaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 40*). [rūmili,]

Gele bir **Rūmili** dili dönmez

Degme ca‘lī pesende alunmaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 47*). [rūmili,]

Rūmili’ni hep ata çigledeyin

Hep yarar erlerini iñledeyin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 111, Mısra 9*). [rūmili’ni, -ni]

rūşenā: *Aydın, ışıklı, münevver, rüşen.*

Elüñ almaya ger düşüp yitseñ

Āşinā **rūşenā** iken evvel (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 33, Mısra 21*). [rūşenā,]

rüşen-rây: Parlak fikirli.

Didi iy devlet ıssı **rüşen-rây**

Her sözündür kelâm-ı dil-ârây (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 59*). [*rüşen-rây,]*

rüstem: Şeh-nâme'de Zâl'ın dillere destan kahramanlıklarıyla anılan oğlu.

Zâl-i a' dāya tañ mı virse sitem

Pây-kübına döyimez **Rüstem**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 134, Mısra 12*). [*rüstem,]*

Söz atar Zâl'e **Rüstem** dir kenārem

Tehemten bahşini eyler dem-ā-dem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 41*). [*rüstem,]*

Sehāvetde odur şānī-i Hātem

Şecā'atde Nerīmān ile **Rüstem**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 84*). [*rüstem,]*

Oldı neknende dü seyl-i enbūh

Rüstemī geydi Zâl-i deşt-ile kūh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 24*). [*rüstemī, -i]*

rüşvet: Bir görevliye bir işi yaptırmak için para veya mal verme.

Cüz'ī **rüşvet** virildi def'i aña

Ṭoğru yol varanuñ ne nef'i aña (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 13*). [*rüşvet,]*

Rüşvet ol kapuda igen münsed

Aldurıvmecik kıatı müştēd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 147, Mısra 13*). [*rüşvet,]*

rütbet: Rütbe, derece.

Ne devletdür ne 'izzetdür ne rağbet

O dervişāne vaż' u 'ālī **rütbet**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 88*). [*rütbet,]*

Mü'mine ak şakal **rütbetdür**

Hakk'ıñ ihsānı ulu ni'metdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 174, Mısra 33*). [*rütbetdür, -dür]*

rü'ūs: Rüûs defteri, Osmanlı'da memurların tayin işlemlerini gösteren defter.

Ru'ūsā vü 'azeb topcı gemici

Yeñiçeri vü bostāncı cebeci (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 203, Mısra 15*). [*ru'ūsā, -a]*

rüy: Yüz.

Rûyı zerd itdi asret-i d n r

Kalmadı f ls-i a meri deyy r (*Tuhfetü'l-İhv n, Mesnevi 75, Mısra 39*). [*r y , -ı*]

r 'v : *Uyku içinde görülen keyfiyet, d  . Gerçekleşmesi imk nsız durum, hayal.*

F ri  ol c mlenden budur tedb r

İşbu **r 'y ya** bu durur ta'öbür (*Tuhfetü'l-İhv n, Mesnevi 92, Mısra 74*). [*r 'y ya, -y, -a*]

Eyle devletl  beg bize tedb r

İşbu **r 'y muz** eylegil ta'öbür (*Tuhfetü'l-İhv n, Mesnevi 107, Mısra 12*). [*r 'y muz, -muz*]

Bir gün i v nına idüp takr r

Kendü **r 'y s n** eyleyüp ta'öbür (*Tuhfetü'l-İhv n, Mesnevi 174, Mısra 2*). [*r 'y s n, -s n*]

Dürr kıymet mi bula dery da

Ki i devlet mi bula **r 'y da** (*Tuhfetü'l-İhv n, Mesnevi 8, Mısra 22*). [*r 'y da, -da*]

Ek er ol n -mur d olur gördüm

Ben bu **r 'y y ** niçe kez yordum (*Tuhfetü'l-İhv n, Mesnevi 92, Mısra 52*). [*r 'y y , -y *]

r y-be-r : *Yüz yüze.*

 ki  a m irse a a **r y-be-r **

Da' vide dursalar önünde  r  (*Tuhfetü'l-İhv n, Mesnevi 149, Mısra 21*). [*r y-be-r ,]*

r zg r: *Devir, zaman.*

R zg ru   ik yetin mi itdüm

B -nev lar  ik yetin mi itdüm (*Tuhfetü'l-İhv n, Mesnevi 166, Mısra 31*). [*r zg ru , -uç*]

r zg r: *R zg r, yel || felek.*

Gördük   ir şuya  ayand  u n 

R zg ra  z   inand  u n  (*Tuhfetü'l-İhv n, Mesnevi 83, Mısra 84*). [*r zg ra, -a*]

 ntiz m  hev ya yeltenme

Degme bir **r zg ra** aldanma (*Tuhfetü'l-İhv n, Mesnevi 83, Mısra 100*). [*r zg ra, -a*]

Ben de bildüm geçen belürmez imiş

R zg r ald  n getürmez imiş (*Tuhfetü'l-İhv n, Mesnevi 72, Mısra 4*). [*r zg r,]*

R zg r itdi serv-i  addini pest

   e-i cismin itdi dehr  ikest (*Tuhfetü'l-İhv n, Mesnevi 93, Mısra 27*). [*r zg r,]*

r z-merre: *Günlük. II Gündelik.*

Rûz-merre filori ĥod lâzım

Luţfına Hakk'ı uñ olmağın cāzım (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 15*). [*rûz-merre,]*

On diremden ziyâde idi ġıdâ

Rûz-merre bu idi hakk-ı edâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 10*). [*rûz-merre,]*

sa'âdet: Mutlu olma, mutlu ve mesut yaşama, mutluluk, bahtiyarlık..

Bu **sa'âdet** degül midür şimdi

İstenen gökde yirde bulundu (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 7*). [*sa'âdet,]*

Ne **sa'âdet** menâşib ehline

Ġirre olmaya hîç fi'line (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 55*). [*sa'âdet,]*

Ele kim gire ulu devletdür

Nice devlet **sa'âdet** 'izzetdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 177, Mısra 8*). [*sa'âdet,]*

Kimün başına kona tâc-ı devlet

Müyesser ola kime bu **sa'âdet** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 193, Mısra 4*). [*sa'âdet,]*

Hakk'ı uñ virgüsidür işbu **sa'âdet**

Anuñdur ĥâtem ü ulu vezâret (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 193, Mısra 9*). [*sa'âdet,]*

Sa'âdetle Haleb semtine geldi

Kamu eşrâfı istikbâl kıldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 200, Mısra 9*). [*sa'âdetle, -le]*

Şeref virdükçe dehre mihr-i rahşân

Sa'âdet birle ola şâhib-'unvân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 205, Mısra 14*). [*sa'âdet,]*

Furşat u nuşret ü ġanîmet ile

Şevket ü 'izzet ü **sa'âdet-ile** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 36*). [*sa'âdet-ile, -ile]*

Üsküdâr'a çü geldi devlet-ile

Geçdi İstanbul'a **sa'âdet-ile** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 24*). [*sa'âdet-ile, -ile]*

Geldi Naşûh Paşa virdi cihâna revnağ

Yazıldı ĥüb târîh bâ-'izzet ü **sa'âdet** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 205, Mısra 44*). [*sa'âdet,]*

Ba'zı mîrî meşâlihiyle o dem

Südde-i devlet ü **sa'âdete** hem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 26, Mısra 26*). [*sa'âdete, -e]*

Kul olur iseñ istikâmet ile

Bulasın 'izzeti **sa'âdet** ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 52, Mısra 28*). [*sa'âdet,]*

sâ'at: Vakit, zaman, an.

Bozdılar köprü başın ol **sâ'at**

Buldı anuñla birkaçı rāhat (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 15*). [*sâ'at,]*

Bir **sā'at** imtizāc itmediler

Egri şuyından öte gitmediler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 27*). [*sā'at,]*

Bir **sā'at** sonra dirlüğün yilce

Artuğın kıl hesāb her dilce (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 65, Mısra 29*). [*sā'at,]*

Pādişeh kılı olmayan ādem

Hıç bir **sā'at** idemez 'ālem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 52, Mısra 10*). [*sā'at,]*

Kār-giri esās-ile bünyād

Hüb **sā'atde** olmağın ābād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 28*). [*sā'atde, -de]*

Konduğı **sā'at** ol yire yol eri

'Asel ile penīr mā-ḥazarı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 56, Mısra 15*). [*sā'at,]*

Gevri indi boğazına kat kat

İp sürenler irişdi ol **sā'at** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 84*). [*sā'at,]*

Fevrī kıçın kaçır bakup yanına

Cānı yok bir **sā'at** yanında tura (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 11*). [*sā'at,]*

Sā'atinde Hudā çü luṭf itdi

İçerü vālidesine gitdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 71*). [*sā'atinde, -i, -n, -de]*

sa'b: Çetin, güç, zor.

Sedd-i İskender olup oturmuş

Şa'b siperler tedārükin görmüş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 68*). [*şa'b,]*

sabā: Kuzey doğudan esen hafif ve tatlı rüzgar.

Sīl-i ḥūn-ābı cenk için geçe tā

Bayraḡun dāmenin dutardı **şabā** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 62*). [*şabā,]*

Nice kalmaya zulmet içre semā

Nīzelerden yolın yitürdi **şabā** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 64*). [*şabā,]*

N'ola yıl zahmetinden ger **şabāy** itse āzāde

Bugün dārū'ş-şifāda Bū 'Alī Sīnā geçer meclis (*Tuhfetü'l-İhvân, Müfret 2, Mısra 11*).

[*şabāy, -y, -ı]*

sabā: Bahar rüzgârı, tan yeli.

Ġonce-i zanbaḡun **şabā** yek-bār

Virdi maḡtūm destine tūmār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 143, Mısra 31*). [*şabā,]*

Ravza-i 'ömrinüñ nihâlini hem

Tâze vü ter ide **şabâ** her dem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 177, Mısra 40*). [*şabâ,]*

Cüybâr u **şabâ** iderdi cidâl

Sûsen ü hâr iderdi hârb u kıtâl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 29*). [*şabâ,]*

Hod **şabâdan** umar iken feyz ol

Aç gözüñ gör e nergisi ma'lûl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 11*). [*şabâdan, --dan]*

Haylî bârid esüp şavurdu **şabâ**

Gonca gûşın dutup iderdi ibâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 37*). [*şabâ,]*

sabâ-âsâ: *Sabah rüzgarı gibi.*

Kâşîd-ı tîz-rev **şabâ-âsâ**

Peyk-i sultân dâmet 'işmetühâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 96, Mısra 1*). [*şabâ-âsâ,]*

sabâh: *Güneşin doğduğu andan öğleye kadar geçen zaman, sabah.*

Geçdi temcîd **şabâh** karîb oldu

Niçe niçe dirildi vü öldi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 103, Mısra 7*). [*şabâh,]*

Konuk olsa ne deñlü keşretde

Şabâh ahşam ta'âmı vefretde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 56, Mısra 18*). [*şabâh,]*

sabâ-reftâr: *Sabâ rüzgârını andıran, çabuk ve ahenkli yürüyüş.*

Bu seher nolduñ ey **şabâ-reftâr**

Geçe-yazduñ buz altına nâ-çâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 69, Mısra 25*). [*şabâ-reftâr,]*

sabî: *Küçük çocuk.*

İy oğul didi sen **şabî** iken

'Aklı nâkış dahı ğabî iken (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 25*). [*şabî,]*

sâbık: *Zaman bakımından geride kalan, geçen, geçmiş, önceki, evvelki.*

Aña ihvân idi o **sâbıklar**

Ol Süleymân kâdî ile 'Ömer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 164, Mısra 3*). [*sâbıklar, -lar]*

Sâbıkâ 'âmil olmağın ol dün

Her zamânda yürür idi mağbûn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 65, Mısra 15*). [*sâbıkâ, -a]*

sâbık: *Ar. öncelikli, ileride gelen.*

Âl-i 'Osmân'a hizmetüñ **sâbık**

Her cihetden ri'âyete lâayık (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 87*). [*sâbık,]*

sâbıkā: *Bundan önce, evvelce.*

Sâbıkā sūrı yazan ol kâtib

Rütbe-i ehl-i fenni ol râtib (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 5*). [*sâbıkā,]*

sâbitât: *Gezegen cinsinden olmayan gök cisimleri, yıldızlar.*

İşbu da'vâ sorulur olsa eger

Sâbitât ile anda hâzır kamer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 16*). [*sâbitât,]*

sâbit-kadem: *Kararlı olmak, sabit fikirli olmak || gelgeç gönüllü olmamak.*

Gör o **sâbit-kadem** bu bunda bu kez

Bu eser şavurur yiler oñmaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 45*). [*sâbit-kadem,]*

sabr: *Sabır, dayanma, katlanma, tahammül gösterme.*

Mîr İshâk'a irdi müjde ile

Öyle müjde ki virdi **şabır** yile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 122, Mısra 24*). [*şabır, -ı]*

Hakk'ın ihsânını gör ayruğı ko

Şabır olana rızık irer karşı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 18*). [*şabır, -ı]*

Dutalum didi yok gam-ı ferdâ

Şabruñ eyleye ziyâde Hudâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 40*). [*şabruñ, -uñ, -ı]*

Şabra yok çäre zulme hiç tâkat

İş güç oldu kalmadı râhat (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 77*). [*şabra, -a]*

Şabruñ âyinesi bakınmaludur

Hâşılı bu durur eyü tedbîr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 127*). [*şabruñ, -uñ]*

Zîre in'âm-ı Hakk-durur bunlar

Hakk kuluñ **şabrın** imtiyhân eyler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 34*). [*şabrın, -ı, -n]*

Baňa öykünmek oldu ise murâd

Yok durur sende öyle **şabr** u nihâd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 42, Mısra 20*). [*şabr,]*

sabüh: *Sabahları mahmurluk gidermek için içilen şarap.*

Geh gâbüki şabûha irdürüben

Geh **şabûhı** gâbüka durğuruban (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 8*). [*şabûhı, -ı]*

Geh ğabūķı **şabūħa** irdürüben

Geh şabūħı ğabūķa durğuruban (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 7*). [*şabūħa, -a*]

saç-: *T. Saçmak, dağıtmak, yaymak.*

Halk-ı ‘âlem du‘âya el açdı

Rahmet-i Hakk’ı kudsiler **şaçdı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 28*). [*şaçdı, -dı*]

Dâne bir **şaç** gör e hezâr biter (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 33, Mısra 40*). [*şaç,]*

Her birinüñ tûfengi çün ejder

Her nefes **şaçar** ‘askere ahker (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 111, Mısra 22*). [*şaçar, -ar*]

Aña tuğrâ-nüvîs çarħ-ı berîn

Rîg-i zerrîni **şaçdı** çün-pervîn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 120, Mısra 8*). [*şaçdı, -dı*]

saç-: *(Bir şeyi) Ortaliğa dağıtmak, etrafa serpmek, dökmek.*

Ferş-i sebzîn döşetdi anda çemen

Şaçdı üstine gevherini semen (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 54*). [*şaçdı, -dı*]

sacıl-: *Ortaliğa dağılmak, serpilmek, yayılmak, dökülmek.*

Cebe-ħâne çü mîrîden açıldı

Du‘â gevherleri yir yir **şaçıldı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 26*). [*şaçıldı, -dı*]

saçu: *Sacı. Düğün armağanı.*

Sebeb kılup düğünine **şaçuyı**

İdelüm peşkeş içün cüst-ü-cüyı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 37*). [*şaçuyı, -yı*]

sād: *Yüz, 100 sayısı, pek çok.*

Şad niyâz ile biñ şafâ sürdi

Yüzini pây-būsına urdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 72, Mısra 11*). [*şad,]*

Bunca tedbîr ü anca re’y-i güzîn

Ĥazretüñdür hezâr **şad** tahsîn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 181, Mısra 40*). [*şad,]*

sād: *Sevinçli, mutlu.*

Rağm-ı a‘dāya **şād** u şen oldı

Cümle ‘âlem murādını buldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 154, Mısra 5*). [*şād,]*

sād: " Yüz, yüzlerce " anlamında belgisiz sıfat.

Emr-i şāh-ile ol dahı telkīn

İdicek **şad** hezār aña nefrīn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 42*). [*şad,]*

Şad yārāna ağlaya hālūñ

Ṭañlaya her kim añlaya hālūñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 6, Mısra 29*). [*şad,]*

Biri Tiḥutin ü birisi Dirin

Dirin'ūñ lezzetine **şad** taḥsīn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 16*). [*şad,]*

sād: Arap alfabesinde bir harf II sevgilinin gözleri.

Oқuyınca etini çekdi yidi

Şad göz kıpdı gerçi kim pinhān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 38, Mısra 17*). [*şad,]*

sa'd: Uğur, uğur getiren şey, iyilik, mübareklik.

Gösterüp dehr-i çarḥa vech-i 'abūs

Ṭālī'-i **sa'd-ı** şems olup menḥūs (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 109, Mısra 8*). [*sa'd-ı,]*

sadā: Ses, avaz || yankı.

Ḥoş **şadā-y-ile** baksaña nāya

Leb-be-leb oldu her şeker-ḥāya (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 13, Mısra 5*). [*şadā-y-ile, -y, -ile]*

N'oldı yā Rab bu hūy u hā dir-iken

Velvele gülğule **şadā** dir-iken (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 133, Mısra 14*). [*şadā,]*

Hātīf-i ḡaybdan irişdi nidā

Ne nidā bir 'acīb özge **şadā** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 174, Mısra 6*). [*şadā,]*

Bilenler bilmeyenler bula farkı

Pür ide bu **şadā** ḡarb ile şarkı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 6*). [*şadā,]*

Feleklerde melekler bu **şadāda**

Yir ü gök ehli cümle bu nevāda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 13*). [*şadāda, -da]*

Ḥātırına **şadā** çü itdi ḥuṭūr

Muṭṭarib oldu aña dār-ı ḥuzūr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 21, Mısra 21*). [*şadā,]*

Dāyim ol serḥadūñ bu 'ādetidür

Ṭop **şadāsı** ne dem kim işidilür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 133, Mısra 28*). [*şadāsı, -sı]*

Çünkü vaқt-i ezān irüp oқuna

Ḳulaḡuña o ḥoş **şadā** doқuna (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 15, Mısra 18*). [*şadā,]*

sadākat: Doğruluk. II. Bağlılık.

Sevdi ammā key istikāmet-ile

Hak güvāhı durur **şadākat-ile** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 60*). [*şadākat-ile, -ile*]

Şadākatle bilündi çünkü kadri

‘Azīm oldı anuñ tārīh-i şadri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 205, Mısra 41*). [*şadākatle, -le*]

sadāret: Sadrazamlık, başa geçme..

Herkes işidicek **şadāretini**

Hüsn-i tedbīr-ile vezāretini (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 43*). [*şadāretini, -i, -n, -i*]

Zihī devlet zihī ‘izz ü sa‘ādet

Maḥall u lāyıkın buldı **şadāret** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 195, Mısra 4*). [*şadāret,]*

Bu dem buldı **şadāret** çünkü yirin

Bize lāzım vefā-yı ‘ahd-ı dīrīn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 198, Mısra 39*). [*şadāret,]*

Düşüp ‘asker içine ḥaylī fetret

Kime virilü dinür[di] **şadāret** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 193, Mısra 2*). [*şadāret,]*

sāde: Sadece, yalnızca.

Hod niçe **sāde** nakş-ı kemḥāyı

Al iken dūd itdi ferşāyı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 79*). [*sāde,]*

Sāde sultān çi dirlik ü tīmār

Hep ğazā niyyetine varı nişār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 55*). [*sāde,]*

sadef: I. Midye, istiridye vb. deniz hayvanlarının kabuklarının iç tarafında teşekkül eden ve süslemelerde, süs eşyalarında kullanılan beyaz menevişli, çok sert, parlak madde II. Midye, istiridye gibi içinde inci bulunan deniz hayvanı.

Ağız açmayicek **şadef** yek mū

Lü‘lū’-i şāhvārdan el yu (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 8, Mısra 19*). [*şadef,]*

Lafz içinde ma‘ānī-i mevzūn

Şan **şadef** içre lü‘lū’-i meknūn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 59, Mısra 12*). [*şadef,]*

sāde-pehlū: Sade vücutlu, yalın taraflı.

Sāde-pehlū güzellerüñ seyri

Şeyḫ ü şüfî[y]i deng ider fevrî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 11*). [*sāde-pehlū,]*

sāde-rū: *Sade görünümlü (görünüşte sade, yalın).*

Cām-keş bendesi durur Cemşîd

Sāde-rū bir gulāmıdur Hurşîd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 134, Mısra 20*). [*sāde-rū,]*

sādık: *Ar. Sahih, doğru, gerçek.*

Sañadur i 'timād gayra degül

Seni buldum cihānda **şādık** kul (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 104*). [*şādık,]*

şādık: *İçten bağlılığı olan, sadakatli.*

Dîn muḥibbi yolında **şādıkdur**

Durduğu yerde yoluk 'aşıkdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 5*). [*şādıkdur, -dur]*

şādıku'l-kavl: *Doğru sözlü, güvenilir.*

Şādıku'l-kavl kullaruñ çokdur

Hîç cevābında bir gālaṭ yokdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 112, Mısra 7*). [*şādıku'l-kavl,]*

Mîr-mîrānı idi Ca'fer-nām

Şādıku'l-kavl ü hem kavî-İslām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 129, Mısra 2*). [*şādıku'l-kavl,]*

şadır: *Ortaya çıkmak, meydana gelmek, zuhur etmek.*

Hod Muhammed Beg ol ki nāzırdur

Haylî luṭfı bu şehre **şadırdur** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 74*). [*şadırdur, -dur]*

sadr: *Ön, en baş.*

Şadr-ı 'āqıl da **şadr** u şaff-ı ni'āl

Bir durur gayrısı ḫayāl-i muḫāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 155, Mısra 17*). [*şadr,]*

Şadr u şaff-ı ni'āl fark olmaz

Manşıbı gör ki ehlini bulmaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 174, Mısra 17*). [*şadr,]*

sadr: *Sadrızamlık makamı.*

Ne yire taze varsa **şadrı** gözler

Müsinn olan kişiler kapu özler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 59*). [*şadrı, -ı*]

İntizâmî'yi **şadrda** göricek

Ol maḳām-ı melāḥate iricek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 104, Mısra 7*). [*şadrda, -da*]

şadr-nişîn: Baş köşede oturan.

‘İzz ü devlet-nişân u **şadr-nişîn**

‘Adli ile tolu zamân u zemîn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 95, Mısra 11*). [*şadr-nişîn,]*

sâf: *Saf, halis || temiz, katkısız.*

Cevşenüñ ḳalbi **şâf** âyinedür

Andadur şüreti mu ‘âyenedür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 103*). [*şâf,]*

Şâf u terdür o cüy-ı hoş dil-cü

Pâyına âb-ı Hızır ḳoymaya şu (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 61*). [*şâf,]*

şafâ: *Kedersizlik, endişesizlik, gönül şenliği.*

Zevḳ çağı imiş **şafâ** ânı

‘İşret eyyâmı nüşuñ âvânı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 3*). [*şafâ,]*

Yine mi didi zevḳ yine **şafâ**

Yine mi ‘îş ü nüş şubḥ u mesâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 104, Mısra 25*). [*şafâ,]*

Mîr-i mezbûrdan icâzetle

Ḳalb ü ḥatır **şafâ** irâdetle (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 124, Mısra 12*). [*şafâ,]*

Şimdi ‘âlem bir özge ḥâl oldu

Ḥamdülillâh **şafâ** ile toldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 174, Mısra 38*). [*şafâ,]*

Gedâlar bay u bay oldu **şafâda**

Kimesne kalmadı hergiz cefâda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 200, Mısra 25*). [*şafâda, -da*]

Kendü ḥâlinde vü **şafâsında**

Ne faḳîr ü ne aḡniyâsında (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 29*). [*şafâsında, -sı, -n, -da*]

Şu **şafâsın** çıkınca ḳanda bulur

Hep şuyuñ mâcerâsı unudılır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 37*). [*şafâsın, -sı, -n*]

Ḥâk-i pâyi olaruñ ‘izzetdür

Cân u başda **şafâ** vü rif atdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 9, Mısra 26*). [*şafâ,]*

Geçdi 'âlemden ü **şafāsından**

Her cefāsından u vefāsından (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 160, Mısra 5*). [*şafāsından, -sı, -n, -dan*]

Dünye bir āndur **şafāsı** nola

Tiğ-i bürrāndur vefāsı nola (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 25, Mısra 33*). [*şafāsı, -sı*]

şafha: Sayfa, düz yüz; görünen taraf.

İbtidā **şafhasın** sürüp yüzüme

İşbu niyyetle dutuban gözüme (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 164, Mısra 17*). [*şafhasın, -sı, -n*]

şāfi: Şifa verici, veren.

Degme bīmāra kaçresi kâfi

İy tabībüm cevābdur **şāfi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 50*). [*şāfi,]*

şāfi: Saf, halis.

Baña şorar iseñ o nehri eger

Tu 'm u levni lezīz ü **şāfi** ter (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 48*). [*şāfi,]*

şafra: Öd; (eskilerin) "ahlât-ı erbaa" dedikleri şeylerden biri olup esası, öddeki yeşilimsi sarı sıvıdır.

Başka **şafra** tezāhume düşdi

Bahr-ı miñnet telātuma düşdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 17*). [*şafra,]*

şaf-şiken: Safları dağıtan.

Şaf-şiken tīz-rev 'adū-perdāz

Şīr-i ğarrān u ejder-i mümtāz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 133, Mısra 17*). [*şaf-şiken,]*

şağ: Sağ.

Şaklamış Hāk o tıflı lūtfından

Gördi evvelki gibi **şağ** u esen (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 48*). [*şağ,]*

İnce yiri tekerlegüñ şınmış

Şağ u şol rīsmānlar inmiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 56*). [*şağ,]*

İki atı yiderdi kolında

Biri **şağında** biri şolında (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 44*). [*şağında, -ı, -n, -da*]

sağ: *Doğru.*

Zahm-ı topdan yakup durur dāğı

Kadr-i engüşt teninde yok **şağı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 10*). [*şağı, -ı*]

sāğar: *Kadeh || şarap.*

Bu çeşmüm iki **sāğar** dolduruban tā gezer meclis

İki gözüm-içün görmüş degüldür böyle ter meclis (*Tuhfetü'l-İhvân, Müfret 2, Mısra 1*).

[*sāğar,]*

Tuṭağı tebsür ‘uşşākuñ şarılur hār-ı miḥnetle

Şeker-lebler sehī-kadler öper **sāğar** kıocar meclis (*Tuhfetü'l-İhvân, Müfret 2, Mısra 8*).

[*sāğar,]*

Ba‘dehū **sāğar-ile** içdi ‘arak

Didi ehl-i velāyeti bak bak (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 19*). [*sāğar-ile, --ile*]

sağı: *Sağ, sağlam, hasta olmayan.*

Yimek içmek tedārūki gitmiş

Şağılur ḥālinūñ işi bitmiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 36*). [*şağılur, -lur*]

sağır: *Ar. Küçük ufak.*

Nāzil olur imiş zübāb-ı keşir

Cismi gāyet **şağır** ezāsı kebīr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 6*). [*şağır,]*

sahārī: *Sahralar, çöller.*

Ol **şaḥārīde** ara ara ‘uyūn

Çün resāyil mücedvel ü mevzūn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 45*). [*şaḥārīde, -de*

]

Eger ibni sebīl ü kārbān hem

Şaḥārī vü cibālī aşdı bī-gam (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 200, Mısra 28*). [*şaḥārī,]*

sahī: *Eli açık, cömert.*

Bu ḥasīs ol **saḥī** ola meşhūr

Beni didi gelüñ dutuñ ma' zūr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 73*). [*saḥī,]*

sāhib: *Bir şeyi hükmü altına alıp gerektiği gibi kullanan, ona tasarruf eden kimse, mâlik.*

Papadan gelmiş adı bellü la'în

(....) mülk **şāhibi** ol hîn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 4*). [*şāhibi, -i]*

Esb-i lāgar şişüp yatur geçemez

Şāhibi varsa yanına seçemez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 56*). [*şāhibi, -i]*

Bir gemi buldı illā **şāhibi** yok

Şāhibi yok velī mülāzımı çok (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 171, Mısra 11*). [*şāhibi, -i]*

Bir gemi buldı illā şāhibi yok

Şāhibi yok velī mülāzımı çok (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 171, Mısra 12*). [*şāhibi, -i]*

Ḥod terāzū-pezīr olan esbāb

Kef şaçar **şāhibin** görüp nā-yāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 68*). [*şāhibin, -in]*

Şāhibine ne kıla hīç dimez

Yine kıor kendünün adını yimez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 37*). [*şāhibine, -i, -n, -e]*

Şāhibin ḥayra sevķ ider dā'im

İstikāmetle oliceķ kāyim (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 177, Mısra 9*). [*şāhibin, -i, -n]*

Şadr-ı 'ālī çü buldı **şāhibini**

Ḥāl diliyle didi menākıbını (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 37*). [*şāhibini, -i, -n, -i]*

Çü buldı **şāhibini** taht-ı 'ālī

Zebān-ı ḥāl ile itdi maķālī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 3*). [*şāhibini, -i, -n, -i]*

Ḥilm ü 'izz ü vaķār **şāhibidür**

Hep şaķır ü kebīr rāģıbidür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 35*). [*şāhibidür, -i, -dür]*

Bir ḥıred **şāhibinün** adına

Vācib-i 'izz ü luţf yādına (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 3*). [*şāhibinün, -i, -nün]*

Muţṭalī' oldı İntizāmī aña

Ol ğaraż **şāhibine** kıaldı taña (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 63, Mısra 10*). [*şāhibine, -in, -e]*

sāhib-akl: *Akıll sahibi.*

Āb-ı rūy-ı ğazāvet olmışdur

Şāhib-akl u şecā'at olmışdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 86, Mısra 24*). [*şāhib-akl,]*

şāhib-‘amel: *Kabiliyetli.*

Ža‘fı olur idi kuvāya bedel

Hep cevāriḥ olurdu **şāhib-‘amel** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 187, Mısra 38*). [*şāhib-‘amel,]*

şāhib-firās: *Yatağa düşmüş , yatak esiri olmuş hasta.*

Oldı **şāhib-firās** u bī-tāḳat

Ya‘nī çiçek didükleri āfet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 93, Mısra 17*). [*şāhib-firās,]*

Gerçi **şāhib-firās-idi** çokdan

Varluğı ḥod berü idi yokdan (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 49*). [*şāhib-firās-idi, -idi]*

şāhib-hūş: *Akıllı sahibi.*

Meded bir merd-i **şāhib-hūş** u tedbīr

Gelüp bu bid‘ati eyler mi tağyīr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 190, Mısra 1*). [*şāhib-hūş,]*

şāhib-i: *Bir şeyi hükmü altına alıp gerektiği gibi kullanan, ona tasarruf eden kimse.*

Sālifu‘z-zıkr **şāhib-i** ḥuddām

Ya‘nī Nāzır Muhammed ol hoş-nām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 143, Mısra 3*). [*şāhib-i,]*

şāhib-ibtizāl: *Çokluğu sebebiyle bir nimetin kıymetini bilmeyip, hor kullanan kimse.*

Her elif şıdk-ı ḥāle dāl olsun

Düşmenün **şāhib-ibtizāl** olsun (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 6, Mısra 16*). [*şāhib-ibtizāl,]*

şāhib-iktidārı: *İktidar sahibi.*

Zırhı cevşen cebe geydi yararı

Kuşūr itmedi **şāhib-iktidārı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 28*). [*şāhib-iktidārı,]*

şāhib-‘izzet: *Yücelik sahibi.*

Ma‘rifet ehli **şāhib-‘izzetdür**

Veys-i s̄anī-i ḳarn-ı devletdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 5*). [*şāhib-‘izzetdür, -dür]*

şāhib-ḳırān: *Her zaman başarı, üstünlük kazanana hükümdar.*

Şimdi **şāhib-kırānıdur** dehrūñ

Hüsrevi cümle berr-ile bahruñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 114, Mısra 13*). [*şāhib-kırānıdur, -ı, -dur*]

şāhib-nazar: Basiretli kimse, sezgi sahibi kimse, arif.

Şecī' dūr nefsi ile ġāzī erdür

Başiret ehli vü **şāhib-naẓardur** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 195, Mısra 10*). [*şāhib-naẓardur, -dur*]

şāhib-sa'ādet: Mutlu, talihli, bahtiyar (kimse).

Eyle **şāhib-sa'ādete** kul ol

İde haqqūnda luḡfını mebzūl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 49*). [*şāhib-sa'ādete, -e*]

şāhibü'l-luḡf: Lütuf sahibi.

Şāhibü'l-luḡf Muştafā Paşa

Kimseyi nā-murād ide hāşā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 52, Mısra 39*). [*şāhibü'l-luḡf,]*

şāhib-vakār: Vakar sahibi, ağırbaşlı.

Yirinde yıl eser **şāhib-vaḡāruñ**

Maḡāmı kapu ardı ihtiyāruñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 57*). [*şāhib-vaḡāruñ, -uñ*]

şahīḥ: Gerçek, doğru.

Gāh āteş geh āb u bād u ḡāk

Bir gün eyler seni **şahīḥ** helāk (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 30*). [*şahīḥ,]*

Gelmemişdür bilūñ **şahīḥ** anı

Budun'a böyle bir kerem kāmı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 81*). [*şahīḥ,]*

şahīḥa: Doğru, gerçek, hakikî.

Şahīḥa kizb-i evvel ola tebdīl

Görūñ bir 'ākıl u dānāyı ta'cīl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 198, Mısra 23*). [*şahīḥa,]*

şahīn: Maruf avcı kuş. || Hükümdar.

Gayrı beglerden eyleyüp mümtaz

İde **şāhīn** yuvasına pervāz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 124, Mısra 4*). [*şāhīn,]*

Bir ayakda çü **şāhīn** ol evbāş

Per büküp kürsisinde hāzır-bāş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 131, Mısra 19*). [*şāhīn,]*

sahīn: Gerçek, gerçekten, gerçek olarak.

Halka-i bāba kimse virdi tanīn

Dağk-ı bāb eyledi **sahīn**sahīn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 21, Mısra 20*). [*sahīn,]*

Halka-i bāba kimse virdi tanīn

Dağk-ı bāb eyledi **sahīn**sahīn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 21, Mısra 20*). [*sahīn,]*

sahra: Kır, ova, çöl.

Kondı **saḥrāda** her gice yaluñuz

Böyle tüklânına taña qaluñuz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 35*). [*saḥrāda, -da]*

Ba'zı ili düşürdi ğavġāya

Döndi şehir ü kurası **saḥrāya** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 60*). [*saḥrāya, -ya]*

saht: (Fa.) Katı, sert. Kuvvetli, güçlü. Güç, zor.

Budun'ıñ kurbı Cān Beg semti

Serḥadūñ eñ şedīdi vü **saḥt**ı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 148, Mısra 14*). [*saḥt, -ı]*

saht-rū: (Fa.) sert yüzlü, asık suratlı.

Āb-ı mir'ātı jeng dolmış-idi

Saht-rū berg-şūret olmuş-idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 67, Mısra 6*). [*saht-rū,]*

Kalmış-idi hicāb içinde semā

Saht-rū olmuş-idi ḥod ġabrā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 67, Mısra 10*). [*saht-rū,]*

sā'id: Uğurlu, sevgili, uğurlu, kutlu.

Bir gün irişdi Cum'a hengāmı

İd-i mü'min **sa'id** bayramı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 133, Mısra 2*). [*sa'id,]*

İtdiler emr nā-gehān birine

Sā'idin ala merḥabā yirine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 48, Mısra 2*). [*sā'idin, -in]*

sā'id: Bilek.

Çeng ü **sā'id** ki ceng içün durıla

Çeng-mānend regleri dürile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 33*). [*sā'id,]*

sā'ika: *Yıldırım.*

Şā'ika kopdı vü şadā-yı şedīd

Ra'd-ı bī-ebr-i na'ra itdi bedīd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 133, Mısra 9*). [*şā'ika,]*

sakal: *Yetişkin erkeklerde yanak ve alt çenede çıkan kılların tümü.*

Şaḳalın dutdı ḥançer aldı ele

Tā ki mel'ün ḳadri n'oldı bile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 9*). [*şaḳalın, -ı, -n]*

Aḳ **şaḳalın** siyāh-reng eyler

Kendüye bilmez özge reng eyler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 174, Mısra 29*). [*şaḳalın, -ı, -n]*

Çāk idüp cāme şevḳine semenüñ

Gül gülerdi **şaḳalına** çemenüñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 72*). [*şaḳalina, -ı, -n, -a]*

Şaḳalın virmiş eşkiyā eline

Ġayrılar tā ki gelmeye iline (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 65*). [*şaḳalın, -ın]*

Yüzi ḳara **şaḳalı** aḳ ḳuldur

Raḥmet it aña raḥmetüñ boldur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 15*). [*şaḳalı, -ı]*

sakallu: *Sakalı olan, sakal bırakmış olan (kimse).*

Aḳ **saḳallu** ger ihtiyār olasın

Şimdi şanma ki baḥtiyār olasın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 174, Mısra 21*). [*saḳallu,]*

sakallu: *Yaşlı.*

Bezmine meyli yok **şaḳallularuñ**

Ne faḳīrūñ ne adı bellülerūñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 21*). [*şaḳallularuñ, -lar, -uñ]*

sakar: *Cehennem.*

Böyledür böyle ḥāl-i ehl-i sefer

Şıfr-ı vāḥid ider ḥod anı **saḳar** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 52*). [*saḳar,]*

sākī: *Ar. Kadeh sunan, suvarıcı.*

Boğazın sıkmağ isteyüp **sākī**

Dir idi girü hürmetüñ bākī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 78, Mısra 17*). [*sākī,]*

Cām ile **sākīler** ider idi nāz

Boy çeküben ider şürāhī niyāz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 13*). [*sākīler, -ler]*

Göz kıpar **sākīye** görince habāb

Hîç bu şüret tutar mı cāy-ı şarāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 17*). [*sākīye, -y, -e]*

Bādeyi yürüdürdi **sākī** durup

Reşk iderdi bu hālî dehr görüp (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 104, Mısra 3*). [*sākī,]*

Ṭoluya dutma hānümānı harāb

Sākīye göz belürdür-idi habāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 76*). [*sākīye, -y, -e]*

sakīm: *Yanlış, hatâlı, bozuk, sakat.*

Müstakīmüñ **sakīm** ‘adūsı olur

‘Aybına vākıf olmaz-ise ölür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 148, Mısra 5*). [*sakīm,]*

sakın-: *Sakinmak, esirgemek.*

Bu def‘a cümlesi ‘arza yapındı

Dimege kendü hācātın **şakındı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 22*). [*şakındı, -dı]*

Şakınup kendü kürkini herkes

Çok nemed ḍutdılar şu öñine pes (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 25*). [*şakınup, -up]*

sakın: *"Aman ha!".*

Devlet ehline çünki kul olasın

Şakın olmaya ki fużül olasın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 64, Mısra 6*). [*şakın,]*

sakın-: *Çekinmek, geri durmak.*

Ġarq olur baħr-ı zecre yüklerümüz

Bunı bilmezmişüz **şakınmaludur** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 126*).

[*şakınmaludur, -lu, -dur]*

sakla-: *T. Gizlemek, örtmek.*

Şaklayup oddan irmemişdi zarar

Gözi öninde itdi eyle hüner (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 7*). [*şaklayup, -y, -up*]

Geldi oturdı yimek itdi taleb

Gör kılın nice **şaklar** ulu Çalab (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 84*). [*şaklar, -r*]

sakla-: *Korumak, esirgemek, muhafaza etmek.*

Hak te'âlâ ırağ ide kılını

Şaklaya eyle çoçiden yolını (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 60*). [*şaklaya, -y, -a*]

Yek-sere çekdi başların atlar

Gör Hudâ kılını nice **şaklar** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 24*). [*şaklar, -r*]

Şaklayup İntizâmî hırkasını

Bi'z-zarûrî dutardı arkasını (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 79, Mısra 13*). [*şaklayup, -y, -up*]

Şaklamış Hak o tıflı luftından

Gördi evvelki gibi sağ u esen (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 47*). [*şaklamış, -miş*]

Kiminde tezkere kiminde defter

Fakîri **şaklamak** kaydını yoklar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 18*). [*şaklamak, -mak*]

sakla-: *Muhafaza etmek, korumak, sakınmak, esirgemek.*

Kamu ser-ğadlerümüz yoklayalum

Bu 'abdi cân u dilden **şaklayalum** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 30*). [*şaklayalum, -y, -alum*]

sal-: *Bırakmak, yaymak.*

Dutamaz başını **şalar** her dem

Ža'fdan gözleri dem-â-dem nem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 106, Mısra 23*). [*şalar, -ar*]

sal-: *Koyvermek, salıvermek.*

Segedin kal'asına çün geldi

Ṭuna'dan yaña kendüyi **şaldı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 62*). [*şaldı, -dı*]

sal-: *Bırakmak, göndermek.*

Haylî dil-bend imiş meger o levend

Yäreye **şaldı** anı ol nuhsend (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 26*). [*şaldı, -dı*]

Didi evvel düşen ze'âmeti al

Esb-i maşşûduñu o yollara **şal** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 58*). [**şal**,]

Yaluñuz yükledüp eger **şaldı**

Ayağa bindi vü şaban çaldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 53*). [**şaldı**, -dı]

Şaldılar velvele bu kızb-ile

Şıhhatin kim şorar yâ kim bile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 149, Mısra 5*). [**şaldılar**, -dı, -lar]

Anı **sālār** o demde kıanda çeker

Vâh fırsat diyü te'essüfde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 20*). [**sālār**, -ar]

şal-: 1. Göstermek.

Nâ-gehân geldi beg o dem şehre

Şavletin **şaldı** cümle-i dehre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 49, Mısra 2*). [**şaldı**, -dı]

şal-: Dolamak.

Kimi âgûşa mû-miyân almış

Kimi boynına kıolların **şalmış** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 20*). [**şalmış**, -mış]

şal-: Sallamak.

Tiğ-i bürrânı ala çün eline

Şala tiğini şağına şolına (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 52*). [**şala**, -a]

şal-: Bırakmak, yaymak.

Felek şirine hem-pençe uranlar

Cihâna heybet ü şavlet **şalanlar** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 201, Mısra 2*). [**şalanlar**, -an, -lar]

şal-: Salmak, göndermek.

Avum diyü dehre **şaldı** çavın

Sitanbul'a düşürdi sürgün avın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 201, Mısra 15*). [**şaldı**, -dı]

şal-: Sallamak.

Kuyruğını **şalardı** hâ durmaz

Kimse hâlince hâlini şormaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 106, Mısra 27*). [**şalardı**, -ar, -dı]

sal-: *Birakmak, bir duruma sokmak.*

Yolda bir hūy u hāya duş geldi

Kendüyi baħr-ı hayrete **şaldı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 22, Mısra 2*). [*şaldı, -dı*]

salā: *Minareden cuma namazına çağırarak II Çağrı, davet.*

Su **şalāsı** mü'ezzünün fikri

Dili ucında şūfünün zikri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 41*). [*şalāsı, -sı*]

salāh: *Doğruluktan, dürüstlükten ayrılmama, dīnin yasakladığı şeylerden kaçınma.*

Dimesün kimse kim **şalāhum** var

Nefse dik gelmege silāhum var (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 11, Mısra 33*). [*şalāhum, -um*]

Gice gündüz menāhiden müberrā

Şalāh üzre melāhiden mu'arrā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 10*). [*şalāh,]*

salāh: *Ar.İyileşme, iyilik.*

Kamu dervişleri **şalāh** üzre

Degül ālūde hep felāh üzre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 56, Mısra 39*). [*şalāh,]*

salāh: *Bozuk olmayıp iyi olma II iyilik.*

Neyāmed defterinde ismi mevcūd

Şalāhını olaruñ kıldı maḡşūd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 80*). [*şalāhını, -ı, -n, -ı*]

salām: *Selam.*

Resne dirler var idi bir ḡal'a

Aña evvel **şalam** didi ḡud'a (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 38*). [*şalam,]*

sal'am: *Selām.*

Şal'amı bir yirinde yazmadı bu

Şalavātı tamām yazdı ḡamu (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 163, Mısra 5*). [*şal'amı, -ı*]

Şal'am'ı ihtiyār iden kātib

Naḡşını ibtidā iden ḡaşıb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 163, Mısra 21*). [*şal'am'ı, -ı*]

salar: Reis.

Hile vü âldür kamu kârı

Şimdi oldur bu ceyş **sālārı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 14*). [*sālārı, -ı*]

salar: Atmak, göndermek; açık bırakmak, salmak.

Uçurumdan **şalarlar** ol nehre

Kış mühimmi için gelür şehre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 23*). [*şalarlar, -lar*]

salât: Allah'ın rahmeti, namaz, duâ.

Ol-durur ol güzîn ü fahr-ı enâm

Aña dâyim **şalât** birle selâm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 2, Mısra 4*). [*şalât,]*

salavât: Ar. Salatlar, dualar, namazlar.

Şal'amı bir yirinde yazmadı bu

Şalavâtı tamâm yazdı kamu (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 163, Mısra 6*). [*şalavâtı, -ı*]

sâlifü'z-zikr: Adı geçen.

Sâlifü'z-zikr şâhib-i huddâm

Ya'nî Nâzır Muhammed ol hoş-nâm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 143, Mısra 3*). [*sâlifü'z-zikr,]*

salın-: Salınmak, sallanmak.

Ditrer endâmı **şalınur** başı

Ža'fdan durma dökilür yaşı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 106, Mısra 15*). [*şalınur, -ur*]

Her kişi **şalınurdu** yâri ile

Hâlin ol ağlar idi zârî ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 47, Mısra 27*). [*şalınurdu, -urdu*]

Kuyruğı imiş ol dinen bayrak

Yilesi hem o **şalınan** yaprak (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 32*). [*şalınan, -an*]

salkım: Salkım.

Güşina aşdı **şalkımı** mengüş

‘Âlemi itdi cümle halka-be-güş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 78, Mısra 13*). [*şalkımı, -ı*]

salmış: Yönlendirmek, sevk etmek; tutsak etmek, aşık etmek, bağlamak.

Geçmiş-iken kılına pā-bendi

Şalmış-iken özine çok fendi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 22*). [*şalmış-iken, -iken*]

saltanat: *Hükümdarlık, sultanlık || hakimiyet, güç.*

Salṭanat fikrin idüp ol mel'ün

Hakk-ı nân u nemekde ol mağbûn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 182, Mısra 9*). [*salṭanat,]*

‘Örf imiş bunların arasında

Salṭanat ehlinün yöresinde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 34*). [*salṭanat,]*

şamut: *Susmuş, suskun, konuşmayan.*

Dutulup şaşta mähîveş mebhût

İzîrârî **şamût** olup ke'l-hût (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 94*). [*şamût,]*

san-: *Bir şeyin olma veya olmama ihtimalini kabul etmekle birlikte, olabileceğine daha çok inanmak, zannetmek. Sanmak, düşünmek, zannetmek.*

Kendü yüzi şuyına hoş **şanmaz**

‘İş ü nûşa eger şalâ diyesin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 33, Mısra 12*). [*şanmaz, -maz]*

Alayın **şandı** buzdur âğûşa

Başına çökdi seyl irüp cûşa (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 49*). [*şandı, -dı]*

Yek mu‘allaḳ dönüp buz üzre feres

Şandı yatup alur buz üzre nefes (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 46*). [*şandı, -dı]*

Ġayra **şandugı** başına gelsün

Ölmedin dahı itdügin bulsun (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 73, Mısra 41*). [*şandugı, -duğ, -ı]*

Şandı eyler bu nükte ile hıṭâb

Ya‘nî işbu kinâyet-ile cevâb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 37*). [*şandı, -dı]*

Bâğbân itdi na‘ra vü feryâd

Şanasın oldu bir ulu bî-dâd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 78, Mısra 26*). [*şanasın, -a, -sın]*

Bâd itdi biraz o dem ârâm

Gitdi **şandı** o cāndağı âlām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 30*). [*şandı, -dı]*

‘Askerin dökdi qaraya o pelîd

Şanasın cûş kıldı baḫr-ı sefid (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 40*). [*şanasın, -a, -sın]*

Tîğ kan dökdi ol kadar bî-bāk

Bir dahı geldi **şanasın** Dahhāk (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 100*). [*şanasın, -a, -sin*]

Geldi ol seg yā vire yā ala baş

Uludı **şandı** itdi meyl-i şavaş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 22*). [*şandı, -dı*]

Âşaf-ı Barhayā aña nisbet

Şanasın kim vezîr-i bî-müknet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 95, Mısra 20*). [*şanasın, -a, -sin*]

Şanmañuz kim ol uç kala hālî

Şimdi bir gāzî mîr irüp 'ālî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 19*). [*şanmañuz, -ma, -ñuz*]

Göz göre çeşmi **şanasın** rencūr

Başı yaşduğda nergisün maḥmūr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 61*). [*şanasın, -a, -sin*]

Ne seḳāmet idügi añlanmaz

Her gören irteye qalur **şanmaz** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 38*). [*şanmaz, -maz*]

Uyḥudan **şanasın** ki uyandı

Kalkmak içün eline tayandı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 118, Mısra 5*). [*şanasın, -a, -sin*]

Ol ışıḳ **şandugı** kimesne meger

Qabarup cismi ile tıldı maḳar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 31*). [*şandugı, -duğ, -ı*]

Gözi yaşlu demin güç-ile çeker

Şanasın kim ecel derini döker (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 62*). [*şanasın, -a, -sin*]

Bir sipāhî bulundı yanında

Şanasın kim yir itdi cānında (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 86*). [*şanasın, -a, -sin*]

Lāğar-iken cesāmete irdi

Şandı ol dem kerāmete irdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 66*). [*şandı, -dı*]

Öñi ardına uydı oldı şemîn

Kendüyi **şandı** divşirür miskîn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 68*). [*şandı, -dı*]

Ya **şanasın** ki genc-i pür-gevher

Pāsban ḥalka oluban ejder (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 126, Mısra 23*). [*şanasın, -a, -sin*]

Tıflı **şandı** ki oldı yüz pāre

Cānı tenden ırıldı ne çāre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 140, Mısra 7*). [*şandı, -dı*]

Ḥaḳ'dan utanmaz elden utanduñ

Sırruñı gizlü ḳala mı **şanduñ** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 64*). [*şanduñ, -du, -ñ*]

Eyle **şanurđı** olımaz ansuz

Zindegānī ider mi ten cānsuz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 69*). [*şanurđı, -ur, -dı*]

Hele zāhirde ğayretüm vardur

Şanma bir zerre ḥayretüm vardur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 34*). [*şanma, -ma*]

Atı pādaş gören edeplü **şanur**

Bir adım yürise velī uşanur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 5*). [*şanur, -ur*]

Köhne dünyā **şanasın** oldı cedīd

‘Adl ü inşāf el-ḥaḳ oldı bedīd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 175, Mısra 5*). [*şanasın, -a, -sın*]

Āşaf-i Berḥiyā aña nisbet

Şanasın kim vezīr-i bī-müknet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 36*). [*şanasın, -a, -sın*]

Ḥvābdan oldı **şanasın** bīdār

Ḥaḳḳ’a zīrā teveccüh üzre idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 42*). [*şanasın, -a, -sın*]

Ḳıla sünnī olanları ḥoş-ḥāl

Rūmili ‘askeri gelür **şandı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 15*). [*şandı, -dı*]

Fıkr ider **şanma** ğarḳa varmağı

Yāḥod ol anda boğulmağı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 63*). [*şanma, -ma*]

Baña Lāt u Menāt iderse himem

Şanma ḥarb u ḳitālden uşanam (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 6*). [*şanma, -ma*]

Şafḥa-i verd-i sürḥ **şanma** odur

Ḳanlu yaş-ile nāme yazıludur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 96, Mısra 5*). [*şanma, -ma*]

Gördüğüñ **şanma** ğonca-i zanbak

Ta‘ziye-nāme yazılı el-ḥaḳ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 96, Mısra 7*). [*şanma, -ma*]

Eylemez **şanma** ey dil-i maḥzūl

Fī‘l-i münkerde Ḥaḳ du‘āyı ḳabūl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 103, Mısra 17*). [*şanma, -ma*]

Şan'atı kâtibüñ kalem iledür

Şanma āsān velī elem iledür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 42*). [*şanma, -ma*]

Ṭayy ider defterini **şanma** felek

Yazılur nesli inkiṭā'ına dek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 39*). [*şanma, -ma*]

Didi saña ziyārete geldüm

Şanma cerre şikāyete geldüm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 26*). [*şanma, -ma*]

Aķ saķallu ger ihtiyār olasın

Şimdi **şanma** ki baḥtiyār olasın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 174, Mısra 22*). [*şanma, -ma*]

Şanmağıl saña biz bize itdük

Gör kaẓā-y-ile n'eyledük n'itdük (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 51*). [*şanmağıl, -ma, -ğıl*]

Oğlı yirini duta **şanur-ıdı**

Dāyim anuñ-ile kıvanur-ıdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 95, Mısra 35*). [*şanur-ıdı, -ur, -ı, -dı*]

Ḳalgıduķça **şanur-ıdı** çālāk

Dizgünin divşürür-ıdı bī-bāk (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 69*). [*şanur-ıdı, -ur, -ı, -dı*]

Ġam rehin geçmege yoluñda imiş

Böylelük **şanma** kim elüñde imiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 50*). [*şanma, -ma*]

Buğz-ile kīni eyleyüp iş güç

Ḳaddinüñ kaşrı ile **şan** Ye'cüc (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 29, Mısra 4*). [*şan,*]

Yüzi toğrı idi sözi kec ise

Dükenür **şanma** irtişāyı yise (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 90*). [*şanma, -ma*]

Saña itdüğün aña **şanma** ḳalur

Bed-nihāduñ ne mümkin ıslāhı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 33, Mısra 34*). [*şanma, -ma*]

Ḳan yudup hizmetinde ğam yiyesin

Ṭaşra çıkdıķda **şanma** medhūñ ider (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 33, Mısra 15*). [*şanma, -ma*]

Örü-durdı vü ḥāline yandı

Yanmada hīç mişli yok **şandı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 43, Mısra 18*). [*şandı, -dı*]

Şanasuñ kim sevādı içre nükāt

Ḳarañuda mişāl-i āb-ı ḥayāt (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 59, Mısra 5*). [*şanasuñ, -a, -sun*]

Gördi ḥaṭṭ-ı sevādını mergüb

Şandı nev-ḥaṭ nigārdur maḥbūb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 60, Mısra 10*). [*şandı, -dı*]

‘Ākıl itmez libās-ile fahrı

Tatlu **şanduğūñ** ‘ālemūñ zehri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 8, Mısra 16*). [*şanduğūñ, -duğ, -uñ*]

Hakk’a tefvîz kıldı bu hālî

Şanmasun kimse kimseyi hālî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 25, Mısra 4*). [*şanmasun, -ma, -sun*]

İde **şandı** yine müvāneseti

Hānesinden yaña idüp da‘vet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 37, Mısra 6*). [*şandı, -dı*]

Serv āzāde olayın **şandı**

Durduğı yerde göre pā-bendi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 13*). [*şandı, -dı*]

İç sarāyında on iki burcı

Şanasın zeyn ider güher dürci (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 40*). [*şanasın, -a, -sın*]

Minber üzre haṭīb edāsı faṣīḥ

Çarḥ-ı çārümde **şanasın** ki Mesīḥ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 57, Mısra 8*). [*şanasın, -a, -sın*]

Gele serdār anda **şanmaz** idi

Diyenūñ sözüne inanmaz idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 15*). [*şanmaz, -maz*]

Bildi āḥir kemāl imiş lāzım

Şanma āḥir ki māl imiş lāzım (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 76, Mısra 12*). [*şanma,]*

şan-: *Sanki, güya.*

Herkes itdi muḥabbetin izhār

Hvāb-ı ḡafletden oldu **şan** bīdār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 73, Mısra 18*). [*şan,]*

Dayanacak yire oturu baḡar

Pīrdür **şan** ‘aşā ile ḡalkar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 46*). [*şan,]*

Āb u gözyaşı ṭoldı ol mā-beyn

Şan gemi oldu mecma‘u‘l-baḡreyn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 24*). [*şan,]*

İtdi ḡat ḡat derūndan istiḡfār

Huṭte idi vü oldu **şan** bīdār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 103, Mısra 26*). [*şan,]*

Ṭoplaruñ dānesin görüp yörenūñ

Gözi ḡalmış içinde **şan** görenūñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 12*). [*şan,]*

Ḥarbe-zenler ‘adūya ḡālibdür

Recm ider **şan** ṣihāb-ı ṣāḡıbdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 131, Mısra 38*). [*şan,]*

Şan şikârını şîr-i ner bekler

Yâhu genc üzre oturur ejder (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 131, Mısra 25*). [*şan,]*

Altı altun didi ikiye behâ

Ölmişe irdi **şan** dem-i 'İsâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 50*). [*şan,]*

Nesne **şan** zâyî' eylemişdür arar

Kendü yoldaşlarını ya'nî şorar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 39*). [*şan,]*

Yağırı çok kâmusı bir görünür

Arka **şan** bir kızıl meşîn yürinür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 22*). [*şan,]*

Özin almış-iken ğam-ı efkâr

Ĥvâb-ı ğafletden oldu **şan** bîdâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 174, Mısra 4*). [*şan,]*

şan: Şöhret, ün; gösteriş, azamet.

Koydı bir hâlete felek anı

Nâ-bedîd oldu ad-ile **şanı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 48*). [*şanı, -ı]*

şan-: "Sanki, adeta, güya" anlamında edat.

Meyzeri bilde şâhid-i şehriñ

Şan bulut irdi nişfina bedrüñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 28*). [*şan,]*

Her gören kirpüğünü ĥün-bâlâ

Yakdı engüştine **şanur** ĥinnâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 47, Mısra 30*). [*şanur, -ür]*

Ĥod muķarnaslu ķubbeler zîbâ

Şan cilâsını zârdur dîbâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 24*). [*şan,]*

Ĥod Budun Peşte seyrini gelegör

Şan Sitânbul-ile Ġalâta durur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 57, Mısra 14*). [*şan,]*

Lafz içinde ma'ânî-i mevzûn

Şan şadef içre lü'lü'-i meknûn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 59, Mısra 12*). [*şan,]*

sana: Sen zamirinin yönelme durumu eki almış biçimi.

Sañadur i'tikâd ğayra degül

Seni buldum cihanda ĥâliş ķul (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 11*). [*sañadur, -dur]*

Sañadur i'timâd ğayra degül

Seni buldum cihânda şâdık ķul (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 103*). [*sañadur, -dur]*

Kalmasun hîç birisinin eſeri

Sañadur ehl-i ğayretün nazarı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 110*). [*sañadur, -dur*]

san'at: *Bir ſeyi gerektiği gibi tam ve güzel yapmak için sâhip olunması gereken bilgi ve ustalık.*

Böyle **şan'at** hidāyete yetürür

Dünyevî uhrevî ğamuñ götürür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 15, Mısra 25*). [*şan'at, -*]

Şan'atuñ işle koma tã'atüñi

İtme eksük Hâk'a 'ibâdetüñi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 15, Mısra 23*). [*şan'atuñ, -uñ*]

Şol ki zen-pâredür meded şeksüz

Şan'atı andan öğrenür hırsuz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 100*). [*şan'atı, -ı*]

Şan'atı kâtibün kalem iledür

Şanma âsân velî elem iledür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 41*). [*şan'atı, -ı*].

sancağ: *Bayrak.*

Hersek'ün **sancağını** itdi kabûl

Mevlid ü mürzi-di anuñ zîrâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 38, Mısra 4*). [*sancağını, -ını*]

Sancağın açup eyledi 'azmi

Bezme taķdîm eyledi rezmi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 120, Mısra 33*). [*sancağın, -ın*]

sancağ: *İdare edilen yer.*

'Arz olınduķda zümre-i ümerâ

Hersek'ün **sancağına** dikdi livâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 26, Mısra 38*). [*sancağına, -ı, -n, -a*]

Döndi pes **sancağına** Mîr İshâk

Dağı 'asker ki oldu idi otaķ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 15*). [*sancağına, -ı, -n, -a*]

sancı: *Keskin ağrı.*

Billerin bükdi kayıķuñ ğarcı

Nâzı kayıķçınuñ ulu **şancı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 202*). [*şancı, -*]

sandug: *Sandık.*

Şanduğı koltuğında cüz-ḥvānuñ

Herkes eyler ümîdin iḥsānuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 103*). [*şanduğı, -ı*]

Şanduğın koltuğına aldı hemān

Mektebün taşrasına oldu revān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 150, Mısra 19*). [*şanduğın, -ın*]

sanem-hāne: *Tapınak, puthane.*

Yā **şanem-ḥānedür** nuḳūş-ile pür

Dürlü taşvîr-ile muşavverdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 25*). [*şanem-ḥānedür,]*

Ḳanda bakşañ kemâlde zeynî

Çîn **şanem-ḥānesidür** ‘aynî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 66*). [*şanem-ḥānesidür, -sidür*]

sanevber: *Çam fıstığı ağacı.*

Her **şanevber** kıyāma durmuş-ıdı

Her şecer başka ḥayme ḳurmuş-ıdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 39*). [*şanevber,]*

sānî: *İkinci olarak.*

İdelüm luṭf-ile ṭaleb anı

‘Unf-ile girü istenür **sānî** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 85, Mısra 48*). [*sānî,]*

Sedd-i İslām ‘azeblerinüñ aña

Sānî ağalığını itdi ‘atā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 34*). [*sānî,]*

‘Ālemi ‘ilm-ile dutarsa revā

Ḥaḳ bu Loḳmān-ı **sānî** dindi aña (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 10*). [*sānî,]*

Dehr ğarḳ-āb-ı seyl olup ānî

Şanki ṭūfān-ı Nūḥ idi **sānî** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 12*). [*sānî,]*

sāniyen: *İkinci olarak.*

Bir avuç virdiler ḥaşış evvel

Sāniyen ḥamr içürdiler bir el (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 18*). [*sāniyen, -y, -en*]

sanki: *Sanki, güya.*

Gülşen-i çarḥa irdi **şanki** ḥazān

Yāsemen yire dökdi bād-ı vezān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 67, Mısra 17*). [*şanki,]*

Yeñiden **şanki** geldi dünyāya
 Cān gibi yine buldı sermāye (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 72, Mısra 23*). [*şanki,]*
 Yir yir engüştime yakup hınnā
 'İd u sūr ırmiş-idi **şanki** aña (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 78, Mısra 8*). [*şanki,]*
Şanki āb-ı mu'allak-ı ğabğab
 Tāze ter dilber olmuş-idi 'ineb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 78, Mısra 15*). [*şanki,]*
 Baħr-ile olmuş-idi **şanki** kıbāb
 Hāneler yir yirin mişāl-i ħabāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 82, Mısra 17*). [*şanki,]*
 Burc-ı ābīye vardı **şanki** hilāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 8*). [*şanki,]*
 Şāhdan geldi **şanki** buyruğ-ıla
 Her sözini geçürdi yumruğ-ıla (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 57*). [*şanki,]*
 Her satır **şanki** ħançer-i bürrān
 Bağrına açdı yāreler ol ān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 96, Mısra 11*). [*şanki,]*
 Dehr ğark-āb-ı seyl olup ānī
Şanki tūfān-ı Nūḥ idi şānī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 12*). [*şanki,]*
 Seylden ceyş buldı cümle rehā
 Nīlden **şanki** ḥazret-i Mūsā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 122, Mısra 6*). [*şanki,]*
 Kāl'anuñ **şanki** yoḥsul u bayı
 Sermiş eṭrāfa atlas-ı mā'ī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 126, Mısra 21*). [*şanki,]*
 Kāl'a hemvār **şanki** pāre-i seng
 Dil-i pūlād-ı yārveş katı berg (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 7*). [*şanki,]*
 Kūrd koyun gördi **şanki** bādiyede
 Yāḥod 'uḳḳāb şaydı vādiyede (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 135, Mısra 13*). [*şanki,]*
 Esnese **şanki** ayrılır çeñesi
 Dutdı dünyāyı aḳsuruḳla sesi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 33*). [*şanki,]*
 Üngürüs mülki ḳaldı mihtersüz
Şanki bir keşti idi lengersüz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 68*). [*şanki,]*

şanki: "Adeta, gibi, tıpkı" anlamında benzetme edatı.

Seyr-i miḥnetde **şanki** ol demde
 Gül taḳındı bu gülşen-i ğamda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 23, Mısra 1*). [*şanki,]*
 Eşḳ-i ḥūnīni dem-be-dem ğaltān
Şanki cārī idi dem-i ḳurbān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 47, Mısra 26*). [*şanki,]*

Sevr tahtın şu deñlü itmiş zeyn

Oturur **şanki** şāh-ı Zū'l-ķarneyn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 56*). [*şanki,]*

Geçdügince yanın yanın sereţān

Şanki gerdūnı geşt ider ğaltān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 52*). [*şanki,]*

Degme bir ħāfızı maķāmında

Şanki bülbüldür āşiyānında (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 57, Mısra 6*). [*şanki,]*

Gördi ebyātda ğarīb nükāt

Hızrveş buldı **şanki** āb-ı ħayāt (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 60, Mısra 8*). [*şanki,]*

şanma: Zanetmek.

Cinnetilükler eyleyüp cāhil

Ekdügin biçe **şanmayup** ħāşıl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 96*). [*şanmayup, -y, -up]*

Ĥaķ budur gel gel idelüm inşāf

Şanmañuz bu sözümü lāf u güzāf (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 52*). [*şanmañuz, -nuz]*

şanub: Zannetmek, fart etmek.

Āl-i 'Oşmān'a eyledi 'işyān

Ya'nī 'işyānı **şanub[en]** āsān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 28*). [*şanub[en], -[en]]*

şanur: Sanmak.

Eyle **şanur-ımiş** meger süfehā

Bir uğurdan dil ala bī-pervā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 113, Mısra 9*). [*şanur-ımiş, -ımiş]*

sap-: Yön deĝiştirmek, yüzünü başka yere çevirmek, yolunu deĝiştirmek.

Macar'ıñ cinsi Nemçe'ye tapdı

Ol tarīķ-ile yolını **şapdı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 10*). [*şapdı, -dı]*

sar-: Sarmak, dolamak.

Sūsen itdi kebūd cāmesini

Şardı 'Abbāsī-vār 'imāmesini (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 94, Mısra 20*). [*şardı, -dı]*

Şarmadan boynı çünkü gire ele

Pehlivāndur kim aña qarşu gele (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 95*). [*şarmadan, -ma, -dan*]

sar-: Örtmek, sarıp sarmalamak.

Miṣl-i 'aṭṭār külbe-i ḥaḍrā

Şardı kāfūra nāfesin ḡabrā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 67, Mısra 32*). [*şardı, -dı*]

sar': Sara hastalığı.

Zahmet-i **şar'**ı var-imiş muhkem

Yüzi döndi benefşenüñ ol-dem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 25*). [*şar'ı, -ı*]

Şar'ı var idi ḥadd-i zātında

Dutdı ammā tamām vaktinde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 73*). [*şar'ı, -ı*]

sarar-: Rengi sarıya dönmek.

Zer ṭaleb-kārınüñ yüzi **şararur**

Akça derc idenüñ gözi qararur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 53*). [*şararur, -ur*]

sarāy: Far. Saray.

İç **sarāyında** on iki burcı

Şanasın zeyn ider güher dürci (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 39*). [*sarāyında, -ı, -n, -da*]

sarāy: Görkemli ve gösterişli yapı.

Yedi sultān aña olup vālī

Eylemişler niçe **sarāy** 'ālī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 30*). [*sarāy,]*

sarf: Harcama.

'İlme **şarf** için olmağın ma'hūd

'Ahdi nisyān eyledi nā-būd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 77, Mısra 15*). [*şarf,]*

Yükler ile filori ḥarc itmiş

Çak maḥallinde **şarfa** derc itmiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 56, Mısra 26*). [*şarfa, -a*]

Cem' ide 'ilme **şarf** için malı

Ġayrıdan fikrin eyleye ḥālī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 16, Mısra 13*). [*şarf,]*

sarîh: Açık, apaçık, belli, besbelli.

İntizâmî orada yazdı **şarîh**

Fethine bir kaşide vü tārîh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 71*). [*şarîh,]*

Dest ü pâ-beste otururdu **şarîh**

Boğazın virmiş-idi mişl-i zebîh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 47, Mısra 23*). [*şarîh,]*

sarıl-: Kollarını dolamak, kucaklamak.

Cânı ol duẖterüñ hayâlinde

‘İşkveş **şarılur** nihâlinde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 64*). [*şarılur, -ur]*

Oturacak zamân degül gördi

O haşıra **şarıluban** durdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 80*). [*şarıluban, -u, -ban]*

sarıl-: Kollarını dolamak, kucaklamak, sarmak.

Bir deriye **şarıldı** cism-i hâzîn

Gördi her vech-ile dilin mecrûẖ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 58*). [*şarıldı, -dı]*

sarılı: Sarılmış olan.

Ža‘fdan yaña iy şoran haberi

Cismi **şarılı** üstüñvâne deri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 30*). [*şarılı,]*

sarp: Dik, çıkması ve geçilmesi güç (yer), yalman.

Tagları haylî **şarp** idi o yerüñ

Her ağaç dibi merzi şîr-i nerüñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 9*). [*şarp,]*

Şarp u teng olmağın kamu yollar

Omuz üstinde geçdi hep toplar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 11*). [*şarp,]*

sars: Kırma, hırpalamak.

Cümlesin **şarşup** atdı bir yanına

İrmesün diyü bir zarar tenine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 22, Mısra 35*). [*şarşup, -up]*

saru: Sarı.

Kolları ney gibi **şaru** dirsek

Rîsmân bağlu bir düğüm bî-şek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 31*). [*şaru,]*

saruluk: *Sarılık.*

Şaruluk anı zerd-rû itdi

Ṭāk olup cümle ṭākatı gitdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 19*). [*şaruluk,]*

Rû-be-rû gelmeyince zer yüzine

Şaruluk ‘illeti düşer gözine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 48*). [*şaruluk,]*

sat-: *Bir malı veya mülkü para karşılığı elden çıkarmak.*

Didi atlar ziyâdesin baña **şat**

Hâlümi şorma qalmışam katı qat (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 47*). [*şat,]*

Birine didi atlarımı **şatuñ**

Aqçesin aqçeme gelince qatuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 1*). [*şatuñ, -uñ]*

sat-: *Yok pahasına vermek.*

Pâdişeh dirligini ol ki **şatar**

Naqd-ı vaqtini hâsirîne qatar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 15*). [*şatar, -ar]*

sat-: *Satmak, sunmak.*

Şatar oldu görünce istignâ

Anı almaz buçuğına farzâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 77, Mısra 9*). [*şatar, -ar]*

Beglere **şatar** imiş istignâ

Şâhı almaz buçuğına farzâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 84, Mısra 19*). [*şatar, -ar]*

Şâkire şâkî eyledi galebe

Degme bed-baht **şatar** oldu cebe (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 56*). [*şatar, -ar]*

sat-: *Bir malı veya mülkü para karşılığı elden çıkarmak.*

Niçesi ehlinüñ **şatup** cihâzın

Qatı nâ-çâr olup besler boğazın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 37*). [*şatup, -up]*

Biri toksan birisi otuz ider

Şatan alan evine gitmek iver (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 12*). [*şatan, -an]*

sat-: *Bir çıkar karşılığında bir şeyi gözden çıkarmak, feda etmek.*

Kime kânûn u şer‘i itsek izhâr

Qo ma‘lûmâtı **şatma** dir yûri var (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 28*). [*şatma, -ma]*

şataş-: Bir kimseyi rahatsız edecek davranışta bulunmak.

Sâhil-i nehr ile akup gitdi

Gör ne hâle **şataşdı** gör n'itdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 21, Mısra 32*). [*şataşdı, -dı*]

satıl-: Satılmak.

Müşterî kızdururdu ehl-i dükân

Şatılup her metâ' kız oldu ol ân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 50*). [*şatılup, -up*]

saṭır: Yazı sırası, dizisi.

Her **saṭır** şanki ḥançer-i bürrân

Bağrına açdı yâreler ol ân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 96, Mısra 11*). [*saṭır,]*

Düdesi düd-ı nâr-ı ḥaşm-ile kîn

Her **saṭır** mişl-i ḥancer-i bürrân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 38, Mısra 11*). [*saṭır,]*

saṭr: Mısra.

Ḥaṭṭ-ı 'ömrüñ mi **saṭrını** kazdı

Sûre başını surḥ-ile yazdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 23, Mısra 11*). [*saṭrını, -ı, -(n)ı*]

şatul-: Satılmak.

Hîçe alma **şatulsa** bir câhil

Kâm ile başda yir ider kâmil (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 8, Mısra 17*). [*şatulsa, -sa*]

Eyü yatlu metâ' **şatuldı** dilâ

Fî'l-meşel düşdi âteşe gūyâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 53*). [*şatuldı, -dı*]

Bunca yıldan **şatulmayan** esbâb

Oldı fevrî şatuluban nâ-yâb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 59*). [*şatulmayan, -ma, -y, -an*]

Bunca yıldan şatulmayan esbâb

Oldı fevrî **şatuluban** nâ-yâb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 60*). [*şatuluban,]*

Biñ guruşa **şatula** bir kâğıd

Böyle bâzâra kim diye kâsid (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 1*). [*şatula, -a*]

Geldi maḥlûl o demde bir tîmâr

Ger **şatulsa** ider filori hezâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 58*). [*şatulsa, -sa*]

savlet: *Ar. güç, kudret.*

Nâ-gehân geldi beg o dem şehre

Şavletin şaldı cümle-i dehre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 49, Mısra 2*). [*şavletin, -iñ*]

Şavletin bebr görse kan kaçanur

Şîr pehlûya gelmege üşenür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 7*). [*şavletin, -iñ*]

Felek şîrine hem-pençe uranlar

Cihâna heybet ü **şavlet** şalanlar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 201, Mısra 2*). [*şavlet,]*

savlet: *Saldırı (hücum).*

Ger Ferîdün göreydi **şavletini**

Diye budur ferîd-i dehr anı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 134, Mısra 17*). [*şavletini, -i, -n, -i*]

savt: *Ar. Ses, avaz.*

Her segün **şavtın** idesin teskîn

Zîr-i desti-durur anuñ herkes (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 36*). [*şavtın, -in*]

savur-: *(Rüzgar) Önüne gelen bir şeyi havaya kaldırıp sağa sola uçurmak.*

Haylî bārid esüp **şavurdi** şabā

Çonca gūşın dutup iderdi ibā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 37*). [*şavurdi, -dı*]

Gör o şābit-kādem bu bunda bu kez

Bu eser **şavurur** yiler oñmaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 46*). [*şavurur, -u, -r*]

savur-: *Bir yerden başka bir yere sürüklemek II savurmak.*

Haylî mülzem olup sözi kesdi

Gerçi haylî **şavurdi** vü esdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 56*). [*şavurdi, -dı*]

sa'y: *Gayret, Çalışmak, çabalamak.*

Eyledi kendü ile pes 'ahdi

Eyleyüp haylî **sa'y** ile cehdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 36*). [*sa'y,]*

'Irķ-ı ğayret çün eyledi hareket

İtdiler özge **sa'y** ile diķķat (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 179, Mısra 28*). [*sa'y,]*

Otuz yıldan berü **sa'yüm** ki beytū'l-māle olmışdur

Bu deñlüye bizi lāyık görür inşāfa māyiller (*Tuhfetü'l-İhvân, Kaside 1, Mısra 15*).

[*sa'yüm, -um*]

Hâmenüñ virdi hakkını kat kat

Tırde **sa'y** u tigde diğkat (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 177, Mısra 34*). [*sa'y,]*

Şehün yanında oldu **sa'yi** meşkür

Şehinşeh eyledi taḥsîn-i mevfûr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 203, Mısra 7*). [*sa'yi, -i]*

Rûz u şeb oldu **sa'y-ile** ikdâm

Az zamân içre bulicek itmâm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 25*). [*sa'y-ile, -ile]*

sayd: Av, avlanma.

Semtime gelmiş ayağıyla şikâr

Oğlu **şaydı** idi hayf ki olar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 123, Mısra 4*). [*şaydı, -ı]*

Şaydı fikr iderek şikâr olduk

Kaşd-ı zûr ide ide zâr olduk (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 134, Mısra 5*). [*şaydı, -ı]*

Gice ile iderler ol **şaydı**

Kâr idinmiş niçesi bu kaydı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 43*). [*şaydı, -ı]*

Gördi serdâr o ser-ḥadûñ kaydın

Yine komadı eşkiyâ **şaydın** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 18*). [*şaydın, -ı, -n]*

saydgeh: Av yeri, avı çok olan yer.

Biz şikâr olduk uş şikâre gelüp

Ayağumuzla **şaydgehde** kalup (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 113, Mısra 28*). [*şaydgehde, -de]*

sāye-misāl: Gölge gibi.

Her biri 'unşuruñ za'îfû'l-ḥāl

Sürinür cismi yirde **sāye-misāl** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 14*). [*sāye-misāl,]*

sāyesi: Gölge; mec. İlgi, alaka.

Gördi ḥazz eyledi müşârun-ileyh

Luṭfinuñ **sāyesi** müdârun-'aleyh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 54*). [*sāyesi,]*

sāyeveş: Gölge gibi.

Sāyeveş yanına düşüp gitdi

Mîr ü kâḍîye çıkmadın yetdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 80, Mısra 29*). [*sāyeveş,]*

sāyib: *Doğru, uygun, makbul, münasip.*

Her kime kim vezāret ola ‘aṭā

Re’yi **şāyib** ne ān ki ide ḥaṭā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 95, Mısra 14*). [*şāyib,]*

Çok vezîr illā yok aña beñzer

Re’yi **şāyib** müşîr-i hoş-manzar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 95, Mısra 18*). [*şāyib,]*

sāyim: *Oruçlu.*

Maḥbes añlardı bilmeyen nā-dān

Gündüzün **şāyim** ü gice kâyim (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 63*). [*şāyim,]*

sāyir: *Diğer.*

Aña gāyet cefā idi çü murād

İtdiler **sāyirin** o gün āzād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 48, Mısra 6*). [*sāyirin, -in]*

sayrafi: *Akçe sarrafi, sarraf.*

Ġayrınıñ yeg behāda pīleveri

Şayrafidür yine bilen güheri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 7, Mısra 18*). [*şayrafidür, -dür]*

sāz: *Her çeşit mûsikî âletine verilen isim, çalgı.*

Sazuñ içine kim bürünmiş-idi

Hāme içinde nāle dolmış-idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 85*). [*sazuñ, -uñ]*

Olsa hem-ḥvābuñ ayruğa gitme

Sāz-ile hūb-rūya meyl itme (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 137, Mısra 34*). [*sāz-ile, -ile]*

Sāzda bağlasa maḳām u hevā

Rūḥa virür ğidā vü cāna nevā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 19*). [*sāzda, -da]*

sebak: *Ders, talim.*

Mektebe İntizāmī varur-idi

Sebakın hocasından alur-idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 150, Mısra 2*). [*sebakın, -ın]*

seb’a’l: *Övülen yedi ayet, Fatıha suresi.*

İtdi **seb‘a‘l-meşānīye** çü şürū‘

Luṭf-ı Hāḳ ḥamdülillāh itdi ṭulū‘ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 15, Mısra 39*). [*seb‘a‘l-meşānīye,]*

sebāt: *Bir noktada kımıldamadan durma, olduğu yerde karar kılma. Kararından ve sözünden dönmeme.*

İtdi nā-gāh o demde fikr-i daḳīḳ

Bildi dünyā **sebāṭı** yok taḥḳīḳ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 70*). [*sebāṭı, -ı]*

sebb: *Sövmeye, sövüp sayma.*

Sebb-i aşḫāb ider mi ibni ‘Arab

Sebbe lāyık mıdur o ulu neseb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 58*). [*sebbe, -e]*

sebeb: *Neden, gerekçe, bahane.*

Dün-perver durur zamāne ‘aceb

Ġāyet ednā gerekdür aña **sebeb** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 66*). [*sebeb,]*

Hāline ḥāldaş u hem-meşreb

Buldı anı ol idi aña **sebeb** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 105, Mısra 20*). [*sebeb,]*

Ehl-i ‘irfān mecma‘ı ḳapısı

Devlet ü ‘izzete **sebeb** ṭapusı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 42*). [*sebeb,]*

Çok **sebebsüz** garaż ider nākes

Aña muḥtācdur ḳamu ‘ālem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 38*). [*sebebsüz, -süz]*

Anı aḥz itmege yeter bu **sebeb**

Sūḥteyi andan eyleyince ṭaleb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 31, Mısra 21*). [*sebeb,]*

seb‘īn: *Yetmiş sayısı.*

Aşup **seb‘īni** ḥāme ile gerçi hem-zebān oldum

Ne diller şaḳḳ idüpdür ol bugündür çok ḳavī yıllar (*Tuhfetü'l-İhvân, Kaside 1, Mısra 11*).

[*seb‘īni,]*

Aşdı ‘ömr-i ‘azīz **seb‘īni**

Luṭfına Hāḳḳ’uñ eyle taḥsīni (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 164, Mısra 23*). [*seb‘īni,]*

Geçdi ‘ömr-i ‘azīz **seb‘īni**

İdegör bu zamāna taḥsīni (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 17*). [*seb‘īni,]*

Aşdı **seb'îni** za'fa yüz tutdı

Neylesün böyle bir demi gütdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 187, Mısra 11*). [*seb'îni,]*

seç-: Seçmek, ayırmak, içinden daha üstün olanı almak.

Egriden hakkı **seçmeyen** bātıl

İtdi nîrânı hâşılı hâşıl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 31*). [*seçmeyen, -me, -y, -en]*

Aña göre 'ulûfeye geçmiş

Ol melâ'îni yek-sere **seçmiş** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 46*). [*seçmiş, -miş]*

seccâde: Yere serilip üzerinde namaz kılınacak kaliçe, aba vesaire.

Olta yutdı nihânî ol câda

Bir o bildi vü bir de **seccâde** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 16*). [*seccâde,]*

Gösterürdi velâyetin gūyâ

Şuya **seccâdesin** döşetdi şitâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 109, Mısra 18*). [*seccâdesin, -sin]*

Kendüyi yire urdı ol câda

Vâh ne kurtuldı kutlu **seccâde** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 94*). [*seccâde,]*

sefâhet: Zevk ve eğlenceye ve yasak şeylere düşkünlük, akılsızlık edip lüzumsuz yere, sonunu düşünmeden, hazz-ı nefis için masraf etme.

Göñül alçaqluğındadır rif'at

Gör şehâvet **sefâhet** oldu be-nâm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 33, Mısra 29*). [*sefâhet,]*

Bu ferâgat nedür **sefâhet** ne

Bu şikâyet nedür hikâyet ne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 143, Mısra 11*). [*sefâhet,]*

Velî gör yirini buldı **sefâhet**

'Ayân oldu fezâhatla feşâhat (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 33*). [*sefâhet,]*

İşiden haml idüp **sefâhetine**

Yok hisâbındaki nezâketine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 69*). [*sefâhetine, -i, -n, -e]*

sefer: Yolculuk. II Ülke dışına yapılan askerî harekât, savaşa gitme, savaş.

Vaqt-i berd ü şitâ zamânı idi

Hem **seferden** ibâ zamânı idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 67, Mısra 2*). [*seferden, -den]*

Gördiler kim **sefer** tamām olmuş
Emn ü āmān-ıla cihān tölmiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 33*). [sefer,]
Bu **sefer** degmenüñ degül kārı
Özge ğayretdür ide ne ārī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 37*). [sefer,]
Cündīlik neñ **sefer** ne maqşūduñ
Oturaqdur şafā-yı bihbūduñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 35*). [sefer,]
İntizāmī'yi eyleyüp da'vet
Saña lāzım **sefer** didi elbet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 143, Mısra 6*). [sefer,]
Gördi kim hīç **sefer** tedārūki yok
Līk tūrmaz hāzar tedārūki çok (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 41*). [sefer,]
Vālide didi ey oğul hayfā
Sefer olmaz mı qalbūñe ilkā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 44*). [sefer,]
İntizāmī'nüñ anası nā-gāh
Bu **seferden** o dem olup āgāh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 40*). [seferden, -den]
Nīm-cān kendü atları durğun
Sefer ālātı büzbütün bozğun (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 60*). [sefer,]
Oldı ehl ü 'iyāline vāşıl
Ol **seferden**şevāb idüp hāşıl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 58*). [seferden, -den]
Hān Süleymān çekdi çün leşker
Üngürüs'e idüp 'azīm **sefer** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 6*). [sefer,]
Pādişehden bulara mehl ildi
Didi bu yıldağı **sefer** qaldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 176*). [sefer,]
Sefer yok baña dir defterlüyem ben
Velī defter kimüñdür hīç bilmen (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 45*). [sefer,]
İktizā eylemez anuñ **seferi**
Ola ger hōd ulūfeden de berī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 43*). [seferi, -i]
Cāmedür oddan añlağıl **seferi**
İhtirāz eyle oddan it hāzeri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 39*). [seferi, -i]
Bilmez-idi çü kıymetin hāzaruñ
Çeksün imdi belāların **seferüñ** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 38*). [seferüñ, -üñ]
Ol **seferde** çü böyle hāl oldı
İntizāmī'ye gūşmāl oldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 73, Mısra 3*). [seferde, -de]
Var belālar **seferde** gerçi keşir
İtmesün Hāq 'iyāl ü ehle esir (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 137, Mısra 13*). [seferde, -de]

Seferüñ adın ańmadan aldı

Baħr-ı rāhatda lengerin aldı (*Tuhfetü'l-İhvān, Mesnevi 173, Mısra 31*). [*seferüñ, -ü, -ñ*]

Seferüñ defterini tayy itdi

Şehrden taşranuñ işi bitdi (*Tuhfetü'l-İhvān, Mesnevi 173, Mısra 33*). [*seferüñ, -ü, -ñ*]

Ber-taraf itdi Rūmili **seferin**

Bundan özge işit daħı haberin (*Tuhfetü'l-İhvān, Mesnevi 181, Mısra 47*). [*seferin, -i, -n*]

Benümdür bu **seferlerde** bidāyet

Bula sa'y-i cemilūñle nihāyet (*Tuhfetü'l-İhvān, Mesnevi 192, Mısra 11*). [*seferlerde, -ler, -de*]

Sefer dönmiş tağılmış ekşer 'asker

Nereden çıkdılar bunca dilāver (*Tuhfetü'l-İhvān, Mesnevi 199, Mısra 55*). [*sefer,]*

Ġāziler gitse bir yire **sefere**

Nezr ü kurbān ile varup ol ere (*Tuhfetü'l-İhvān, Mesnevi 56, Mısra 7*). [*sefere, -e*]

sefih: Zevk ve eğlenceye düşkün, parasını pulunu israf eden akılsız.

Nā-gehān hā diyen **sefih** gulām

Varuban hayret uyħusına tamām (*Tuhfetü'l-İhvān, Mesnevi 138, Mısra 3*). [*sefih,]*

sefih: Bayağı ve yaramaz kimse.

Kendü gibi niçe **sefihi** bulur

Ġāfil olmañ diyü yanınca şolur (*Tuhfetü'l-İhvān, Mesnevi 107, Mısra 7*). [*sefihi, -i*]

sefine: Gemi, keşti.

Elvedā' didi ey **sefine** yüri

Uğramasun izüñe hiç yol eri (*Tuhfetü'l-İhvān, Mesnevi 83, Mısra 81*). [*sefine,]*

Hāşılı gūşmāl oldu aña

Ditrer endāmı ger **sefine** aña (*Tuhfetü'l-İhvān, Mesnevi 83, Mısra 96*). [*sefine,]*

Hiç **sefineyle** çāre yok at'ā

Menfez-i āba rāh yok aşlā (*Tuhfetü'l-İhvān, Mesnevi 126, Mısra 19*). [*sefineyle, -yle*]

Pāy-ı bestini baksañ anuñ ger

Baħr içinde **sefine** bā-lenger (*Tuhfetü'l-İhvān, Mesnevi 127, Mısra 22*). [*sefine,]*

Ben **sefine** levāzımına kefīl

Navlunun şoñra tek ıluñ taħşīl (*Tuhfetü'l-İhvān, Mesnevi 171, Mısra 19*). [*sefine,]*

seg: *Köpek, II rakip.*

Haylî beg-zâde vü niçe begler
 Şâh-zâde dinen niçe **segler** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 88, Mısra 16*). [segler, -ler]
 Ol aralıkda oturan begler
 Nice begler 'aķûr olan **segler** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 18*). [segler, -ler]
 Geldi ol **seg** yâ vire yâ ala baş
 Uludı şandı itdi meyl-i şavaş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 21*). [seg,]
 Uluyı döndi gelmiş idi o **seg**
 Haylî za'f üzre imiş o mülhid (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 6*). [seg,]
 Her **següñ** şavtın idesin teskîn
 Zîr-i desti-durur anuñ herkes (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 36*). [següñ, -üñ]
 Bakar iken bağırdı misl-i himâr
 İtdi teslîm-i rûh o **seg** nâ-çâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 28, Mısra 28*). [seg,]

segedin: *Osmanlı Devleti'nde Budin Eyaleti'ne bağlı Segedin sancağı.*

Segedin kal'asına çün geldi
 Tuna'dan yaña kendüyi şaldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 61*). [segedin,]

sehâb: *Bulut.*

Setr-i ebkar-ı çarh kıldı meger
 Hâdim olup **sehâb** perde çeker (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 67, Mısra 24*). [sehâb,]
 Tutdı her cânibi **sehâb** tamâm
 Göze göstermez-idi dehri gamâm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 7*). [sehâb,]
 'Ayn-ı 'âşık gibi hevâda habâb
 Çeşm-i dehri tumanladurdı **sehâb** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 10*). [sehâb,]
 Külbe-i dehr toldı penbe ile
 Ya'nî virdi **sehâbı** bād yile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 26*). [sehâbı, -ı]
 Ebr ü gayme çü buldı mihr ü güzîr
 Yirde gökde **sehâba** kalmadı yir (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 122, Mısra 8*). [sehâba, -a]

sehâvet: *Cömertlik, el açıklığı.*

Gönül alçaqluğındadır rif'at
 Gör **sehâvet** sefâhet oldı be-nâm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 33, Mısra 29*). [sehâvet,]

Sehāvetde odur s̱ānī-i Hātem

Şecā'atde Nerīmān ile Rüstem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 83*). [*sehāvetde, -de*]

Vaqt-i cür'et şecā'atüñ demidür

Cān fedā kıl **sehāvetüñ** demidür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 116*). [*sehāvetüñ, -üñ*]

sehāya: Saha, alan, yer.

Her cihetle **sehāya** el kardı

Cāh u temkīni ehline virdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 85, Mısra 35*). [*sehāya,]*

seher: Far. Sabah olmağa başladığı vakit.

Geh 'araḳ mā'iler geyardi **seher**

Derleyüp şışeden iderdi nazar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 15*). [*seher,]*

Bir **seher** İntizāmī ẖvābindan

Uyanup ditrer ıztırābindan (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 1*). [*seher,]*

Bir **seher** şehsüvār-ı mihr-i cihān

Raḥş-ı gerdün-ile olup pūyān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 120, Mısra 1*). [*seher,]*

Ol **seher** bu imiş meger virdi

Eline çün berātını virdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 150, Mısra 15*). [*seher,]*

Bu **seher** nolduñ ey şabā-reftār

Geçe-yazduñ buz altına nā-çār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 69, Mısra 25*). [*seher,]*

Çın **seherden** çü irdi vaqt-i duḥā

Güneş irişdi tā be-fevḳ-i semā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 27*). [*seherden, -den*]

Bir **seher** şeh-süvār-ı mihr-i cihān

Tevsen-i çarḥ-ile olup pūyān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 51, Mısra 1*). [*seher,]*

Bāğa geldi benefşe virdi ḥaber

Eñsesinden dilin çıkardı **seher** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 94, Mısra 6*). [*seher,]*

sehī-kad: Fidan boylu. II Sevgili.

Ṭutaḡi tebsür 'uṣṣāḳuñ şarılur ḥār-ı miḥnetle

Şeker-lebler **sehī-kadler** öper sāḡar ḳocar meclis (*Tuhfetü'l-İhvân, Müfret 2, Mısra 8*).

[*sehī-kadler, -ler*]

sehī-kāmet: *Düzgün boy.*

Sehī-kāmet mükellef nīze-bāzān

Hezārān şöret ile kıldı cevlan (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 37*). [*sehī-kāmet,]*

sehm: *Korku, ürküntü, dehşet.*

Kılıç altından irdiler **sehme**

Ḳādī bir āhdan yire düşdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 121*). [*sehme,]*

sehv: *Kasıtlı yapılmayan hata / yanlış.*

Sehv ü 'ayb ola ger maḳālümde

Fevt ola zerre ger mecālümde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 9, Mısra 13*). [*sehv,]*

sekāmet: *Yanlışlık, bozukluk, sakatlık.*

Ne **sekāmet** idüğü añlanmaz

Her gören irteye ḳalur şanmaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 37*). [*sekāmet,]*

Ger **sekāmet** ger istikāmetdür

Ger feşāḥat ü ger fezāḥatdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 149, Mısra 35*). [*sekāmet,]*

sekerāt: *Ölüm ânı sarhoşluğu.*

Sekerāta didi olup tā'ib

Mā-mezā def idür baña vācib (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 73*). [*sekerāta, -a]*

sekiz: *Sayı: sayı sıfatı.*

Sekiz ırmaḳ aşuldi miḥnet-ile

Yüzdürüp 'askeri felāket-ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 122, Mısra 17*). [*sekiz,]*

Sekiz ādem üşüp dutardı anı

Nice itsün ḥalāş cān u teni (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 22, Mısra 31*). [*sekiz,]*

selām: *Allah'ın (C.C.) rızasına erişmek için mü'minlerin bir birleri ile karşılaştıkların da karşılıklı olarak ettikleri dua.*

Ol-durur ol güzīn ü faḥr-ı enām

Aña dāyim şalāt birle **selām** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 2, Mısra 4*). [*selām,]*

selâmlık: *Eskiden saray, konak gibi büyük meskenlerde ve evlerde erkek misâfirleri kabul etmeye mahsus bölüm.*

Evlü olan **selâmlıkda** nider

Evlü evine ol içeri gider (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 137, Mısra 31*). [*selâmlıkda, -da*]

selâsil: *Zincir(ler).*

Baňa uruñ **selâsil** ü ağıl

Tâ zühür eyleyiciz bu hâl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 112, Mısra 5*). [*selâsil,]*

selâtin: *Sultanlar.*

Didi mîriden oturağ şadâkât

Yâ **selâtin** zevâidine berât (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 44*). [*selâtin,]*

O **selâtime** kim ki dil uzada

Yâ derûnî murâd iden hasede (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 67*). [*selâtime, -e*]

İtâle ol **selâtime** kim itsün

Meded bizden o sū' -i zann gitsün (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 198, Mısra 33*). [*selâtime, -e*]

Ger **selâtidür** ü ger vüzerâ

Eger ağalar u eger ümerâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 59*). [*selâtidür, -dür*]

selef: *Eskiler, atalar, ecdâd.*

Münharif oldı hâl-i ehl-i hiref

Harf atarken harîf-i dehre **selef** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 56*). [*selef,]*

selîm-i: *Sultan II. Selim'in mahlası.*

Hân **Selîm-i** zamân şeh-i devrân

Yüz sürer pâyına şehân-ı cihân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 85, Mısra 3*). [*selîm-i,]*

selver: *Lider özelliği bulunan önder kişi.*

Lağabına dinür-idi **Selver**

Dâyim eylerdi şirreti ezber (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 30, Mısra 3*). [*selver,]*

sem: *Zehir, ağı.*

Zevkî dehrûn deger mi hîç gamına

Sükker ü şehdi zehr-ile **semine**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 8*). [*semine, -ine*]

semā: *Gök, gökyüzü.*

Kalmış-idi hicāb içinde **semā**

Saht-rū olmuş-idi hod gabrā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 67, Mısra 9*). [*semā,]*

Virür-iken felek zemīne ziyā

Şimdi yirden münevver oldu **semā**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 30*). [*semā,]*

Çın seherden çü irdi vaqt-i duḥā

Güneş irişdi tā be-fevḳ-i **semā**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 28*). [*semā,]*

Nice kalmaya zulmet içre **semā**

Nizelerden yolın yitürdi şabā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 63*). [*semā,]*

Ġusl içün āfītāba dutdı **semā**

Māh-ı nev döker-idi delv-ile mā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 94, Mısra 25*). [*semā,]*

Her biri bir maḥalde cilve-nümā

Nūr-baḥşende çün-nücüm-ı **semā**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 42*). [*semā,]*

semen: *Yasemin.*

Ferş-i sebzîn döşetdi anda çemen

Şaçdı üstine gevherini **semen**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 54*). [*semen,]*

Çāk idüp cāme şevḳine **semenüñ**

Gül gülerdi şakālına çemenüñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 71*). [*semenüñ, -ün]*

Tiz gelüp geçdüğün gör e pirenüñ

Başmağa kıymaz üstine **semenüñ**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 24*). [*semenüñ, -ün]*

semen: *Değer.*

Üç yük akçeydi defterüñ **semeni**

Göñli bād-ı hevādan oldu ḡanī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 75*). [*semeni, -i]*

semt: *Taraf, yön, yol, mekan, şehirde yerleşim yeri.*

İntizāmī didi kalem ehli

Yine eyler o **semtine** meyli (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 34*). [*semtine, -i, -n, -e]*

Her birisi tağıldı bir **semte**

Eksük olmaz ğam eyle bed-bahta (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 165*). [*semte, -e*]

Semtime gelmiş ayağıyla şikâr

Oğlu şaydı idi hayf ki olar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 123, Mısra 3*). [*semtine, -i, -n, -e*]

Yine ol **semte** kavışup vara ol

Yâd idüp âşinâların göre ol (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 77, Mısra 19*). [*semte, -e*]

Gula beglügin itdiler ihsân

Durmadın oldılar o **semte** revân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 124, Mısra 22*). [*semte, -e*]

Ḥân Muhammed o **semte** oldu revân

‘Askeri ile tıldı kevn ü mekân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 31*). [*semte, -e*]

Ḥaleb **semtine** çekdi bârgâhı

Ḳamu hükkâm oldu ḥâk-i râhı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 200, Mısra 1*). [*semtine, -i, -n, -e*]

Ya‘nî Nehr-i Dirin kenârı imiş

Ol ‘adem **semti** reh-güzârı imiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 32*). [*semti, -i*]

O diyâra irişdi çünkü haber

Şadr-ı a‘zam o **semte** ‘azm eyler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 182, Mısra 36*). [*semte, -e*]

Şıla **semtine** gitdi pes fikri

Vaṭanuñ düşdi ḳalbine zikri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 63*). [*semtine, -i, -n, -e*]

Anı ikisi daḥı fikr itmiş

Ḥile vü ḥud‘a **semtine** gitmiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 182, Mısra 14*). [*semtine, -i, -n, -e*]

Berüden anı eyledi serdâr

Ḥaleb’uñ **semtine** dönüp yek-bâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 2*). [*semtine, -i, -n, -e*]

Sa‘âdetle Ḥaleb **semtine** geldi

Ḳamu eşrâfı istikbâl kıldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 200, Mısra 9*). [*semtine, -i, -n, -e*]

Budun’uñ ḳurbi Cân Beg **semti**

Serḥadüñ eñ şedîdi vü saḥtı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 148, Mısra 13*). [*semti, -i*]

semüm: Sam yeli, çölden esen çok etkili, sıcak ve kuru rüzgâr.

Gün ısıcaḳ hevâ yanar âteş

Ejderāsâ **semümü** ḥod dem-keş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 108*). [*semümü, -ı*]

sen: " Sen " ikici teklik şahıs zamiri, ikinci teklik iyelik eki.

Mâl odur kim hiç olmaya **saña** bār

Rāzıkuñ **saña** ańdura her bār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 14, Mısra 5*). [*saña, -e*]

Gel-e ey kendüsi vü atı yarar

Saña mānend yok burada süvār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 22*). [*saña, -e*]

Bu gögüñ **saña** āli mi vardır

Yohsa fikr-i muḥālī mi vardır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 69, Mısra 23*). [*saña, -e*]

Āḥir ifnā bulur imiş emvāl

Kenz-i bākī gerekse **saña** kemāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 76, Mısra 10*). [*saña, -e*]

Çak ḡanī olısar **saña** muḥtāc

Kimse ḡod varuñ idimez tārāc (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 76, Mısra 33*). [*saña, -e*]

Ṭālī ‘-i bed **senüñle** ḡod biledür

Seni her-dem ḡazālara iledür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 73*). [*senüñle, -üñ, -le*]

İntizāmī’ye didi sen ṣaḡ ol

Şimdilük düşdi Foça’ya **saña** yol (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 87, Mısra 10*). [*saña, -e*]

Saña budur vaşıyyeti āḥir

Anda idüm o cem’de ḡāzır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 87, Mısra 13*). [*saña, -e*]

Dir Malatesta-nām ser- ‘asker

İşbudur kıyma **saña** ḡayrum irer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 14*). [*saña, -e*]

Gāḥī bir ḡālet irişürdi **saña**

Ḥavf idüp ḡaçuban gelince baña (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 27*). [*saña, -e*]

Dir-idüm n’oldı **saña** ḡavfuñ ne

Seni kim incidür yā ḡayfuñ ne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 29*). [*saña, -e*]

İtdiler ‘öṣr-ile orada ṣenā

Mīr İshāk itdi **saña** du’ā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 104, Mısra 12*). [*saña, -e*]

Eyledi bizi bu araya revān

Muntazırdur **saña** o niçe zamān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 104, Mısra 14*). [*saña, -e*]

Gel berü al delüden uşlu ḡaber

Başdan el virmedi **saña** bu sefer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 62*). [*saña, -e*]

Şulḡa bir ḡāre eyle kıl tedbīr

Saña öñ soñ budur eyü ta’bīr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 114, Mısra 4*). [*saña, -a*]

Ġayrı ‘asker nider **saña** sözi kes

Mīr İshāk ‘askeri **saña** bes (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 114, Mısra 5*). [*saña, -a*]

Ğayrı ‘asker nider **saña** sözi kes
 Mîr İshâk ‘askeri **saña** bes (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 114, Mısra 6*). [saña, -a]
 Dîv-hûdur çıkarsa taşra eger
 Mekri eyler ol ân **saña** zarar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 137, Mısra 28*). [saña, -a]
 İy қоçi didi el-vedâ ‘ **saña**
 Seni şimden girü her ol ki aña (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 139, Mısra 1*). [saña, -a]
 Yarıcuñ Hâk refîkuñ ola Hudâ
 Kimse kâr eylemez **saña** ebedâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 10*). [saña, -a]
 Çäre itmezdi **saña** ehl-i nifâk
 Herkesüñ kalbi tolar-idi vifâk (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 37*). [saña, -a]
 Niçe bir ser-fürü cihâne neden
Saña maqbûl ola zamâne neden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 58*). [saña, -a]
Saña n’itsün murâda m’irgürsün
 Cân u temkîni vire mi dirsün (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 61*). [saña, -a]
 Eyleme gel şarâb-ı nâba heves
Saña şimdi sirişk eşribe bes (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 76*). [saña, -a]
 Der-peyünce ecelse hâzırdur
 Günde beş def ‘a **saña** nâzırdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 90*). [saña, -a]
 İntizâmî’yi eyleyüp da ‘vet
Saña lâzım sefer didi elbet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 143, Mısra 6*). [saña, -a]
Saña nâ-hâk cefâ kılunmışdur
 Zûlm u hayfuñ kamu bilünmişdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 143, Mısra 15*). [saña, -a]
 İntizâmî **saña** o hûb-nihâd
 Hem mu ‘allim olur u hem üstâd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 21*). [saña, -a]
Saña yanına varmağa lâzım
 Ğâfil olma aña dek ol ‘âzim (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 23*). [saña, -a]
 ‘İlme niyyet olur mı diğkatsüz
Saña lâyıķ mı dine gayretsüz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 28*). [saña, -a]
Saña devlet olur refîķ-ı şefîķ
 İdegör ‘âķılâne fikr-i daķîķ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 45*). [saña, -a]
 Ğamdan âzâd olur ķul olan aña
 Pendi müş ‘ir cevâbdur bu **saña** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 56*). [saña, -a]
 Hiç beñzer mi bu ‘aţâda aña
 Ol kadar altun ide **saña** ‘aţâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 72*). [saña, -a]

Himmet itdi **saña** kamu yārān
 Lāyıkūndur o mecma ‘-ı ‘irfān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 156, Mısra 17*). [saña, -a]
 Hakk’uñ ol **saña** bil hidāyetidür
 Ulu devlet delim ‘ināyetidür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 29*). [saña, -a]
 İntizāmī didüm **saña** tekrār
 Mā-mezāya çü itdūñ istiğfār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 161, Mısra 1*). [saña, -a]
 Didi sözüm geçeydi **saña** eger
 Hâtırumdan benüm bu şimdi geçer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 15*). [saña, -a]
Saña ururdum iki yüz çapraz
 ‘Ārı yok ğayreti yok utanmaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 17*). [saña, -a]
 Didi **saña** ziyārete geldüm
 Şanma cerre şikāyete geldüm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 25*). [saña, -a]
 Gelse bir kişi karz için **saña** ger
 Ger kefilî var-ise sözi geçer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 49*). [saña, -a]
 Koçıye ben dahı atum koşayın
 Bile binmekde ben **saña** uyayın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 16*). [saña, -a]
 Cem’ olup aña didiler hıtabā
 Evvelā lāzım oldu şimdi **saña** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 182, Mısra 38*). [saña, -a]
 O vilāyet **saña** olur ihsān
 İtmişem pādişehden istizān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 183, Mısra 31*). [saña, -a]
Saña her kim ki itdi buğz u ğaraz
 İde-geldūñ ri ‘āyet-ile ‘ivaż (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 99*). [saña, -a]
Saña sedd-i ramaķ iderse ‘atā
 Aña ecr-i cezil vire Hudā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 187, Mısra 49*). [saña, -a]
 Kullaruñuñ **saña** niyāzı hākı
 Bendeñuñ rahmetüne āzı hākı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 3*). [saña, -a]
Saña ma’lūmdur hod ey Mevlā
 Hubb-ı dünyāya meyli yok kaṭ‘ā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 21*). [saña, -a]
 Ger ‘askerdür hazine ger vilāyet
 Didi virdüm **saña** cümle emānet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 192, Mısra 10*). [saña, -a]
 İder mühr-i şerīfi **saña** erzān
Saña olur umarum işbu ihsān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 192, Mısra 17*). [saña, -a]
 İder mühr-i şerīfi saña erzān
Saña olur umarum işbu ihsān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 192, Mısra 18*). [saña, -a]

Saña ben kılmışumdur i'tikādı

Kamu hālūne idüp i'timādı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 197, Mısra 15*). [saña, -a]

Saña ey İntizāmī dahıl idenler

Bu takrîr itdüğüni işidenler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 45*). [saña, -a]

Murād idinselerdi seni tekzîb

Bu şekvāda idenler **saña** ta'yīb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 48*). [saña, -a]

Çukurda ayağıñ hîç olma ğamgîn

Saña manşıb yeter techîz ü tekfîn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 58*). [saña, -a]

Murād Paşa ki **saña** itdi ihsân

İde rūhına rahmet Hāk Te'ālā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 205, Mısra 27*). [saña, -a]

Hep hēlāl itdi kıldı hayr du'ā

Yine **senden** du'āyı itdi ricā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 87, Mısra 16*). [senden, -den]

İşidicek kelāmın anasınun

Şıdk var ise ger sözüñde **senüñ** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 10*). [senüñ, -üñ]

Nāmına dinilür anuñ İshāk

Ol **senüñ** tākātuñı eyler tāk (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 22*). [senüñ, -üñ]

El söz atar kızar **senüñ** kelleñ

Suç degüldür aluñ beni esleñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 137, Mısra 23*). [senüñ, -üñ]

Pāyı **senden** beter şikest olsun

Böyle pāmāl pāyeñi bulsun (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 139, Mısra 5*). [senden, -den]

Vardur anlarda **senden** özge belā

Başa göre şudā'ı var meşelā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 63*). [senden, -den]

Nesne yok bilmedügi hîç anuñ

Hall ider cümle müşkilüñ o **senüñ** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 20*). [senüñ, -üñ]

Bu **senüñ** didüğüñ koyun haqqı

Zehr-i kâtil durur Hudā haqqı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 21*). [senüñ, -üñ]

Senüñ re'yüñ benüm re'y-i rezînüm

Mutābık re'yüñe fikr-i güzînüm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 197, Mısra 17*). [senüñ, -üñ]

Kimi tīmār yir kimi 'ulūfe

Meh-i 'ömrüñ **senüñ** vardı kūsūfa (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 56*). [senüñ, -üñ]

Senden öñdin ölürse düşmānuñ

Ol haber müjdesine vir cānuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 65, Mısra 27*). [senden,]

Seni yah dāma mı düşürmiş-idi

Ānide fikrüñi şaşurmuş-idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 69, Mısra 21*). [seni, -i]

İndüri-gör libāsuñ üstüñden

Şimdi gel diñle esle sözümi **sen** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 70, Mısra 12*). [sen,]

Sen kabûl it du‘â-yı muẓtarı

İrdi Hakk’uñ ‘ināyeti fevrî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 23*). [sen,]

Eyle perhîzi İntizāmî şudan

Ceyş-i ğam **seni** başmasun pusudan (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 74*). [seni, -i]

İntizāmî’ye didi **sen** sağ ol

Şimdilik düşdi Foça’ya saña yol (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 87, Mısra 9*). [sen,]

Mümü nâ-gâh ben söyündüreyin

Sen eve gir öñinde ben durayın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 100, Mısra 34*). [sen,]

İy oğul didi **sen** şabî iken

‘Aklı nâkış dahı ğabî iken (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 25*). [sen,]

Dir-idüm n’oldı saña havfuñ ne

Seni kim incidür yâ hayfuñ ne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 30*). [seni, -i]

Eyle ta‘cıl **sen** de ceyşüñ-ile

Ya‘nî merdân-ı cân-bağşuñ-ıla (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 120, Mısra 27*). [sen,]

Dilberinüñ kâmusı yelkenlü

Nefret eyler mi **senlü** vü benlü (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 58*). [senlü, -lü]

İy koçı didi el-vedâ‘ saña

Seni şimden girü her ol ki aña (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 139, Mısra 2*). [seni, -i]

Evvelâ **seni** eyleyen peydâ

Derdden hâlî olmasun ebedâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 139, Mısra 11*). [seni, -i]

Komaz-ıdı **seni** tehî-dest ol

Der-be-der gezdürür midi ma‘zûl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 35*). [seni, -i]

Ne revâdur bu yirde **sen** kalasın

Ya‘nî baħr-ı ferâgata talasın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 143, Mısra 7*). [sen,]

Gâh âteş geh âb u bād u hāk

Bir gün eyler **seni** şahîh helāk (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 30*). [seni, -i]

Ġayret ehli ider ğayûr **seni**

Ġayreti koma elden esle beni (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 41*). [seni, -i]

Göz döyer mi bu keşrete her bār

Seni za‘f-ı başar başar nâ-çār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 164, Mısra 10*). [seni, -i]

Şaşduğından derûnî eyledi âh

Sen bu dem dest-gîr ol iy Allāh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 26*). [sen,]

Sen de oğlumsın eyleme ihmāl

Benüm ardumca itmedin imhāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 183, Mısra 17*). [sen,]

Göreyin **seni** var maḳdūrı

Şarf idüp ḫāyir itme maḫzūrı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 183, Mısra 33*). [seni, -i]

Türkisin **sen** Anaṭoluñ bī-dīn

Nā-ḫalef rāfīzī vü bed-āyīn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 53*). [sen,]

Sen ki serdārum u vezīrūmsın

Rāy u tedbīrde müşīrūmsın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 3*). [sen,]

Sañadur i' tīḳād ḡayra degül

Seni buldum cihanda ḫāliş ḳul (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 12*). [seni, -i]

Sañadur i' timād ḡayra degül

Seni buldum cihānda şādīḳ ḳul (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 104*). [seni, -i]

Nā-murād eylemez **seni** elbet

Pāy-būsına eylegil cūr'et (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 187, Mısra 41*). [seni, -i]

Bu ḫizmet 'uhdesinden **sen** gelürsın

Bu 'asker ḳadrin aḫvālīn bilürsın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 192, Mısra 13*). [sen,]

Murād idinselerdi **seni** tekzīb

Bu şekvāda idenler saña ta'yīb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 47*). [seni, -i]

Sende vardır şecā'atüñ eşeri

Ne revā bundan idesın ḫazeri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 23*). [sende, -de]

Didi **sende** emānetüm vardır

İssine ol emāneti ṭapşur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 55*). [sende, -de]

Ehl-i manşīb ḡanī yiridür bu

Sende yok biri ḳuru ḡayreti ḳo (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 42*). [sende, -de]

Şubḫa dek her gice bu ḫāy-ile hū

Uyḫu mı **sende** ḳor bu cüst-ile cū (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 6*). [sende, -de]

Sende vardır teyemmün ü ḡayret

Ehl-i İslām'a ḫizmet ü diḳḳat (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 101*). [sende, -de]

Bir dem eylerse yüzüñe ḫande

Bir nefes rāḫatı ḳomaz **sende** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 10*). [sende, -de]

Ser-güzeştüñ **senüñ** 'acāyibdür

Ḡayra beñzer degül ḡarāyibdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 6, Mısra 3*). [senüñ, -üñ]

Māl odur kim hīç olmaya **saña** bār

Rāzıḳuñ **saña** añdura her bār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 14, Mısra 6*). [saña, -a]

Seni bir yire iledür elbet

Efkar-ı nās iseñ virür miknet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 15, Mısra 13*). [*seni, -i*]

Her birinde nişanı var kesenüñ

Herkesüñ bellü bu benüm bu **senüñ** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 26*). [*senüñ, -üñ*]

Bir haṭadur haṭā' en oldı **saña**

Bizden oldı haṭā sen eyle 'aṭā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 27*). [*saña, -a*]

Saña her kim ki ide bed-naẓarı

Tīz 'aynıyla çıka çeşm-i teri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 29*). [*saña, -a*]

Şanmağıl **saña** biz bize itdük

Gör kazā-y-ile n'eyledük n'itdük (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 51*). [*saña, -a*]

Olur iseñ eger bu yolda ḥamül

Raḥmet ider **saña** Ḥudā vü Resül (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 54*). [*saña, -a*]

Bir haṭadur haṭā' en oldı saña

Bizden oldı haṭā **sen** eyle 'aṭā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 28*). [*sen,]*

Bir ḥarāret olup o dem peydā

İtdügüne cezā didi bu **saña** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 28, Mısra 24*). [*saña, -a*]

Ṭoğru ol **sen** nihādı kecden geç

İtdügin her kişi bulur er geç (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 31, Mısra 5*). [*sen,]*

Ne diyem cümle hep **saña** ma'lüm

Bellü yanuñda zālīm ü mazlüm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 47*). [*saña, -a*]

Sen müyesser kıl ey ulü'l-elbāb

Bu günehkārdan cevāb-ı şavāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 21*). [*sen,]*

Yā İlāhī didi **sen** a'lemsin

Kenzü'l-esrāra cümle maḥremsin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 45*). [*sen,]*

Senden ayruğa istinādum yok

Fi'lden kavle izdiyādum yok (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 23*). [*senden, -den*]

Dīv-ḥūdur **saña** dimez ādem

Vāy eger 'arz-ı ihtiyāc itseñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 33, Mısra 18*). [*saña, -a*]

Dest-res bulsa ayağünü ala

Saña bir vāz'-ile nümāyiş ider (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 33, Mısra 25*). [*saña, -a*]

Saña itdügin aña şanma kalur

Bed-nihāduñ ne mümkin ıslāhı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 33, Mısra 34*). [*saña, -a*]

İde her ḥālde **saña** yārī

Ola çün-kim Ḥalīl'ine Ḥaḳ yār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 80*). [*saña, -a*]

Nice eylersin işbu hâli hayâl

Herkes eyler **saña** yavuz nazarı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 23*). [*saña, -a*]

Senden eyler kamu cihân hazeri

Saña kaşd oldu muhkem itme direng (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 25*). [*saña, -a*]

Eli irmezse çapınur taşā

Qurş-ı nân itdügüne **sen** i 'tā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 51*). [*sen,]*

Qudretün yok taḥammül-i rence

Sende yok ol kadar nevāle hemîn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 35*). [*sende, -de*]

Senden eyler kamu cihân hazeri

Saña kaşd oldu muhkem itme direng (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 24*). [*senden, -den*]

Didi hayfā **senün** işün bitdi

Gel berü ey gedā-yı kūy-ı melal (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 20*). [*senün, -ün*]

Qanda bulduñ külüng-i Ferhād'ı

Kim **saña** oldu kūhdan hādī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 41, Mısra 10*). [*saña, -a*]

Ceyş-i ğam nice eyleye **saña** kār

Çüb-ı dest ü siper elünde ki var (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 41, Mısra 41*). [*saña, -a*]

Didi mātem-ḳabā nedür **sende**

Bu siyeh ābile nedür tende (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 41, Mısra 3*). [*sende, -de*]

Noldı olduñ bu vech-ile güm-rāh

Saña el ḳara gibi baḥt-ı siyāh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 42, Mısra 10*). [*saña, -a*]

Baňa öykünmek oldu ise murād

Yok durur **sende** öyle şabr u nihād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 42, Mısra 20*). [*sende, -de*]

Sende var didi miḥnetün eṣeri

Baňa billāh toĝrı vir ḥaberi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 44, Mısra 11*). [*sende, -de*]

Vuşlat-ı yār ümīdi var **sende**

Līk zecr-i nifāk var bende (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 45, Mısra 25*). [*sende, -de*]

Yeg sipāhīye olasın bende

Māl-i Ḳarūn olmadan **sende** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 52, Mısra 14*). [*sende, -de*]

Senden olmazsa rāzī ger maḥdūm

Bed-du'āsı kıılır seni maḥrūm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 52, Mısra 25*). [*senden, -den*]

Senden olmazsa rāzī ger maḥdūm

Bed-du'āsı kıılır **seni** maḥrūm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 52, Mısra 26*). [*seni, -i*]

Ber-murād eyler ol **seni** elbet

Ehl-i ‘irfāna cān virür gāyet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 52, Mısra 43*). [*seni, -i*]

Oқыyıcaқ bu қıт‘ayı ol-dem

Didi ey hıvāce **saña** gör ne diyem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 61, Mısra 2*). [*saña, -a*]

Қорқарın işbu dilberān-ı güzīn

Nā-gehānī **saña** ideler kīn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 61, Mısra 4*). [*saña, -a*]

Dār-ı ğurbetde eylegil hāzeri

Saña hem-şehrūñ itmeye zararı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 63, Mısra 8*). [*saña, -a*]

İntizāmī didi ey āvāre

Bāl u per yaқduğıñ **senüñ** yāre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 45, Mısra 2*). [*senüñ, -üñ*]

Senüñ oduñda yok benüm şererüm

Kendü nefsumden añlarum zararum (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 45, Mısra 23*). [*senüñ, -üñ*]

sen: *Hâlinde ve davranışlarında yaşamaktan aldığı zevkin canlılığı görülen, neşesi durumundan belli olan, hayat dolu, canlı ve güler yüzlü, neşeli.*

Rağm-ı a‘dāya şād u **şen** oldu

Cümle ‘ālem murādını buldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 154, Mısra 5*). [*şen,]*

senā: *Ar. Medih, övme.*

Қанда nān u nemek ki yetmiş ola

Dilde aña du‘ā gönülde **senā** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 58*). [*senā,]*

‘Adle māyıl du‘āya lāyıkdur

Luţfi ğālib **senāya** lāyıkdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 38*). [*senāya, -y, -a*]

Pādişāh-ı cihāna şubh u mesā

Dāyimā idelüm du‘ā vü **Senā** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 3, Mısra 2*). [*senā,]*

Ġazā kütlu ola diyü du‘āda

Yir ü gök ehli hep cümle **senāda** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 203, Mısra 20*). [*senāda, -da*]

seng: *Far. Taş.*

Pāreler olsa **seng** ile başuñ

Gözüñ üstinde var dime қаşuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 9, Mısra 29*). [*seng,]*

seng-dil: *Taş kalp, katı kalp, acımasız (sevgili bağlamında).*

Ferş idüp pâyine özin mermer

Seng-dil yâre cân revân eyler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 55, Mısra 20*). [seng-dil,]

Niçe **sengîn-dilleri** ide nerm

Ey niçe sırça-hâtırı ide germ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 21*). [sengîn-dilleri, -ler, -i]

seni: *Sen, ikinci tekil şahıs.*

Naķş irişmez ne deñlü olsa nişār

Ger ğanī eyler ise **seni** ne var (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 76, Mısra 36*). [seni,]

Cünd-i a‘dādan ola hışn-ı haşîn

Seni akrân içinde ide güzîn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 76, Mısra 42*). [seni,]

Ṭālī‘-i bed senüñle ḥod biledür

Seni her-dem kaçālara iledür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 74*). [seni,]

seped: *Kamış, saz ya da ince dallardan örülerek yapılan, genellikle sapı olan, eşya taşımak için kullanılan kap.*

Sepedin ḥurdesini ḥammāle

Yükledüp bakmadı çok eşkāle (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 69*). [sepedin, -in]

ser: *Far. Baş, kafa.*

Çün ḥalāş oldu bu belālardan

Çıkmaķ üzreydi yok yire **serden** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 103, Mısra 22*). [serden, -den]

Zülfî sünbüller ide başda yirüñ

Göklere rif‘at ile ire **serüñ** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 12, Mısra 14*). [serüñ, -üñ]

Şaf-ı a‘dādan ayırurdu birin

Darb-ı vāḥidle kaç‘iderdi **serin** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 105, Mısra 30*). [serin, -in]

ser-: *Sermek, yaymak.*

Ḳal‘anuñ şanki yoḥsul u bayı

Sermiş etrāfa atlas-ı mā‘ī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 126, Mısra 22*). [sermiş, -miş]

serâ: *Büyük konak. II Toprak.*

Her biri kâse-līs-i şehir ü **serâ**

Ol durur bī-ḥayā olana sezā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 28, Mısra 3*). [serâ,]

Bu hevā ile Zühre nağme-serā

Tāze şavt-ile tıldı köhne **serā**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 143, Mısra 26*). [*serā,]*

serāb: Çölde güneşin ışığın parlamasıyla su gibi görünen hayal.

Ger **serāba** ilişür olsa gözi

İki günlük yola kaçardı özi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 97*). [*serāba, -a]*

ser-ā-pāy: Baştan ayağa kadar, baştan başa, bütün, tamamen.

Kiminüñ şuda [...]

Hep **ser-ā-pāy** geydügi ıslak (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 190*). [*ser-ā-pāy,]*

Dil **ser-ā-pāy** yek-sere mahzûn

Ey niçe āşinā olan aķdem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 2*). [*ser-ā-pāy,]*

ser-ā-ser: Baştan başa, tamamıyla.

Bunı diyüp du‘ālar oldu yer yer

Eyü nāmı cihān tıldı **ser-ā-ser**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 194, Mısra 38*). [*ser-ā-ser,]*

Çıkup vardı yirinde itdi dīvān

Ser-ā-ser ehl-i dīvān buldı ‘unvān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 2*). [*ser-ā-ser,]*

Yigirmi dördü irüşdürse kırķa

Ėam u Ėuşşā **ser-ā-ser** vara Ėarkā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 205, Mısra 34*). [*ser-ā-ser,]*

ser-‘asker: Komutan.

Bunca keştī ile o **ser-‘asker**

İtdi ser-hadd-i Hersek’e çü Ėüzer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 35*). [*ser-‘asker,]*

İtdi **ser-‘askere** kāmı ş Ėulū

İrdi çünkim tevātüre bu Ėaber (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 28*). [*ser-‘askere, -e]*

Dir Malatesta-nām **ser-‘asker**

İşbudur kıyma saña Ėayrum irer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 13*). [*ser-‘asker,]*

ser-bāz: Korkusuz, cesur, yiğit, serdengeçti.

Ėāşılı begler içredür mümtāz

Rūz-ı heycāda ol durur **ser-bāz**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 34*). [*ser-bāz,]*

Ėoncanuñ Ėalbi Ėan ile tıldı

Gel beru Ėör Ėaranfüli **ser-bāz**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 40, Mısra 27*). [*ser-bāz,]*

ser-bend: *Far. Başa bağlanan ve sarılan şeylerin umumu.*

Žāyi ‘ olmaya yoḥsa ol şeydā

Urdı **ser-bendine** felek ṭamğa (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 23, Mısra 10*). [*ser-bendine, -i, -n, -e*]

serçe: *Küçük serçe kuşu.*

Serçeyi şıtma dutsa ger yiridür

‘Ākıḷ iseñ ol aradan berī dur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 116, Mısra 9*). [*serçeyi, -y, -i*]

serdār: *Komutan, başkumandan, II Sultan*

Niçe **serdār** ‘ asker çekdi gitdi

Bu buldı cümlesinden imtiyāzı (*Tuhfetü'l-İhvân, Kıt'a 2, Mısra 3*). [*serdār,]*

Şark’a **serdār** oliceḳ ta‘yīn

Bī-tevaḳḳuf o daḥı öpdı zemīn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 153, Mısra 19*). [*serdār,]*

Bunca **serdārlar** gelüp gitdi

Herkes ‘aḳlınca diḳḳati itdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 27*). [*serdārlar, -lar*]

İtdi **serdār** anı çün iz‘ān

Ṭutdı ḳalbinde işbu sırrı nihān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 183, Mısra 9*). [*serdār,]*

Gele **serdār** anda şanmaz idi

Diyenüñ sözüne inanmaz idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 15*). [*serdār,]*

Bildi **serdār** geldüḡin mel‘ün

Düşdi başı ḳayusına maḡbūn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 21*). [*serdār,]*

Eger iḥsān iderse yüce Ġanī

Sözlerini işitdi çün **serdār** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 41*). [*serdār,]*

Gördi **serdār** o ser-ḥadūñ ḳaydın

Yine ḳomadı eşḳiyā şaydın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 17*). [*serdār,]*

Oldı **serdār** vāḳıfu‘l-esrār

Eyledi cümle ‘askeri ḥoş-ḥāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 173*). [*serdār,]*

Anuñ mānendi hīç gelmedi **serdār**

Bu luṭfında Ḥudā’nuñ özge sır var (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 21*). [*serdār,]*

Sitanbul’a o dem ki vara **serdār**

İdelüm uyḥudan cümleyi bīdār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 15*). [*serdār,]*

Ne yire kim gelüp uğradı **serdār**

Kimesne kimseden görmedi āzār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 67*). [*serdār,]*

İdüp **serdār** birle yol yarağın

Sitanbul'dan yaña açup otağın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 65*). [*serdār,]*

Niçe **serdār** itdi gerçi şöhet

Biri göstermedi bir böyle zīnet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 53*). [*serdār,]*

Eger **serdār** iderse luṭf u iḥsān

Araya gire ide 'ahd u peymān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 15*). [*serdār,]*

Naşūh Paşa'yı görüben sezāvār

Virüp ḥātem idüp dāmād u **serdār** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 197, Mısra 10*). [*serdār,]*

İlçisi vü ḥarācı küffāruñ

Ṭālī '-i sa'dı oldu **serdāruñ** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 56*). [*serdāruñ, -uñ]*

Geldi mektübı virdi **serdāruñ**

Aşlı yok sizdeki bu güftāruñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 17*). [*serdāruñ, -uñ]*

Cümle **serdāra** didiler yek-ser

At u esbābı idelüm tecdīd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 30*). [*serdāra, -a]*

Sevḳ-i Rabbānī olsa **serdāra**

Ṭaṇ degül 'arz iderse ḥünkāra (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 195*). [*serdāra, -a]*

Pādişeh almış idi bu haberi

Didi **serdāra** hīç durma yūri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 86*). [*serdāra, -a]*

Anı ta'yīn idüp **serdāra** nāme

Ne didilirse taşvīr itdi ḥāme (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 3*). [*serdāra, -a]*

Çü oldılar gelüp **serdāra** vāşıl

İki cānibden oldu rāy ḥāşıl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 63*). [*serdāra, -a]*

Sen ki **serdārum** u vezīrūmsin

Rāy u tedbīrde müşīrūmsin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 3*). [*serdārum, -um]*

ser-deste: Baş kısmı sümbül soğanını andıran, tutmaçlı asa, değnek.

Elde **ser-deste** baldurı çıplak

Sīne vü kolu dağlu her dazlak (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 56, Mısra 35*). [*ser-deste,]*

ser-efrāz: Benzerlerinden üstün olan, seçkin, mümtaz.

Hīç ummaduğūñ oñmaduḳ **ser-efrāz**

Yoğ-iken ad u sanı oldu mümtāz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 21*). [*ser-efrāz,]*

seretân: *Ar. Yengeç burcu.*

Geçdügince yanın yanın **seretân**

Şanki gerdünü geşt ider ğaltân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 51*). [*seretân,]*

ser-fürû: *Baş eğme, itaat etme, minnet etme.*

Niçe bir **ser-fürû** cihâne neden

Saňa maqbûl ola zamâne neden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 57*). [*ser-fürû,]*

ser-gerdân: *Şaşkın, perişan, başı dönmüş bir şekilde.*

Kiminüñ kellesi olup gerdân

Kellesüz kim dönerdi **ser-gerdân** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 108*). [*ser-gerdân,]*

Oturur gördi niçe nâ-kâmı

Yer bulımazdı jâle **ser-gerdân** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 40, Mısra 15*). [*ser-gerdân,]*

Gördi itmez kelâmını iz'ân

Ol dahı hayret-ile **ser-gerdân** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 46, Mısra 20*). [*ser-gerdân,]*

ser-geşte: *Başı dönen, şaşkın, perişan.*

Kâmetüñ ham tenüñ naḥîf olmuş

Cism **ser-geşte** vü za'îf olmuş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 41, Mısra 22*). [*ser-geşte,]*

ser-güzeşt: *Far. Başa gelen, baştan geçen vak'a, vekayî.*

Şi'r ü inşâ için bahâne degül

Ser-güzeştüñ-durur fesâne degül (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 56*). [*ser-güzeştüñ-durur, -tüñ, -durur]*

Ser-**güzeştüñ** senüñ 'acâyibdür

Ġayra beñzer degül ğarâyibdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 6, Mısra 3*). [*ser-güzeştüñ, -üñ]*

Ser-**güzeştünde** vardur anca nazar

Zîre çekdüñ hezâr ḥavf u ḥaṭar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 6, Mısra 11*). [*ser-güzeştünde, -üñ, -de]*

Metn-i ḥâlüñ şürühını diyüben

Ser-güzeştüñ fütühını diyüben (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 10, Mısra 6*). [*ser-güzeştüñ, -üñ]*

Yine bir hoş hikāyet eyleyelüm

Ser-güzeşti rivāyet eyleyelüm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 77, Mısra 2*). [ser-güzeşti, -i]

Ser-güzeştüm füzundan efzün

Hâlden taşra kâlden bîrûn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 10, Mısra 11*). [ser-güzeştüm, -üm]

ser-had: *Hudut, sınır, çizgi.*

Gerçek erdür o **ser-ḥade** nâzır

Ehl-i İslām'a himmeti ḥâzır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 56, Mısra 43*). [ser-ḥade,]

İtdi ol **ser-ḥadüñ** ḥirāsetini

Eyle taḥsîn dilā ferāsetini (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 105, Mısra 9*). [ser-ḥadüñ, -üñ]

Dutdı on altı yıl Tımışvar'ı

Oldı ol **ser-ḥadüñ** nigeḥdârı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 34*). [ser-ḥadüñ, -üñ]

Ser-ḥadüñ yügrük fedâyîleri

Bîşe-i ḍarb u ḥarb şîr-i neri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 132, Mısra 25*). [ser-ḥadüñ, -üñ]

Görüp ol **ser-ḥadüñ** levāzımını

Eger a'lā vü ger mekārimini (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 5*). [ser-ḥadüñ, -üñ]

Gördi serdâr o **ser-ḥadüñ** kaydın

Yine komadı eşkiyâ şaydın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 17*). [ser-ḥadüñ, -üñ]

Ba'dehü şarka oliceḳ me'mûr

Şarf kıldı o **serḥade** maḳdûr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 42*). [serḥade, -e]

Az zamān içre Mîr İshâḳ'a

Üngürüs **serḥadine** müştâḳa (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 124, Mısra 20*). [serḥadine, -i, -n, -e]

Ola kim **serḥadine** irebile

Durḡun olan at oldı yile yile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 53*). [serḥadine, -i, -n, -e]

Dâyim ol **serḥadüñ** bu 'âdetidür

Ṭop şadāsı ne dem kim işidilür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 133, Mısra 27*). [serḥadüñ, -üñ]

Budun'ıñ ḳurbi Cān Beg semti

Serḥadüñ eñ şedîdi vü saḥtı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 148, Mısra 14*). [serḥadüñ, -üñ]

ser-hadler: *Sınır boyu, hudut.*

Kamu **ser-ḥadlerümüz** yoklayalum

Bu ‘abdi cān u dilden şaklayalum (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 29*). [*ser-ḥadlerümüz, -ler, -ü, -müz*]

‘Acem **ser-ḥadlerin** ḥod dutdı başdan

Fesād ehlin çıkardı tağ u taşdan (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 201, Mısra 13*). [*ser-ḥadlerin, -in*]

serhoş: *Sarhoş.*

Neyki **serhoş** ışıḳ ne söyleyiser

Remzi ne bilür ü ne vire ḥaber (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 21*). [*serhoş,*]

serī: *Çabuk, hızlı.*

Kırdı kıruñ çerisini o şecī‘

Şark-ile ğarbı tābi‘ itdi **serī** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 51, Mısra 16*). [*serī,*]

ser-keş: *Far. İnatçı, dik başlı.*

Fırnaçe ‘askeri yanar âteş

Leşker içinde eyle yok **ser-keş** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 111, Mısra 18*). [*ser-keş,*]

Ol meger kim sitize vü **ser-keş**

Tiz-reftār u cābir a‘dā-keş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 133, Mısra 15*). [*ser-keş,*]

Bir yañada iki feres **ser-keş**

Şir-i ğarrāna her biri beñdeş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 33*). [*ser-keş,*]

Bu temelluḳla **ser-keşüñ** kimdür

Ḳara baḥtuñda mehveşüñ kimdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 41, Mısra 19*). [*ser-keşüñ, -üñ*]

Geh ḥalīm olduğı gehī **ser-keş**

Cānibeynidür āb-ile âteş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 64, Mısra 15*). [*ser-keş,*]

ser-keş: *İsyankar.*

Niçe **ser-keşleri** esir itdi

Taḥt-iken yirlerin ḥaşir itdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 85, Mısra 7*). [*ser-keşleri, -ler, -i*]

ser-keş: *Haşinlik; sersemlik.*

Pister-i cism tolu sūzen idi

Gördi **ser-keşlük** itdi her evbāş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 23*). [*ser-keşlük, -lük*]
]

ser-keşler: *Isyan eden, asi.*

İtdi **ser-keşler[e]** eser haberi

Eylediler ırak yakın hāzeri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 143*). [*ser-keşler[e], -[e]*]
]

sermāye: *Bir gelir elde etmeye imkan sağlayan bütün araçlara verilen ad II varlık, servet.*

Yeñiden şanki geldi dünyāya

Cān gibi yine buldı **sermāye**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 72, Mısra 24*). [*sermāye,]*

Çünkü hüsran komadı dilde mecāl

Gitdi **sermāye** yitdi māl u menāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 77, Mısra 4*). [*sermāye,]*

Cümle **sermāyeden** çü el yundı

Devleti gitdi tālī 'i döndi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 37*). [*sermāyeden, -den]*

Kethudā 'arz idince Paşa'ya

Didi olur mı böyle **sermāye**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 129, Mısra 12*). [*sermāye,]*

Artdı günden güne çü **sermāye**

Müm-iken qalbi oldı taş kaya (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 39*). [*sermāye,]*

serv: *"Servi" kelimesinin eski metinlerde görülen asıl şekli. Serv/servi/selvi ağacı, uzun boylu ve koyu yeşil yapraklı bir ağaçtır. Klasik şiirde adından en çok bahsedilen ağaçtır. Sevgilinin boyu için hem benzeyen hem de benzetilendir. Hatta zamanla sevgilinin boyu ile bütünleşmiş olup "boy" kelimesinin kullanımına dahi ihtiyaç kalmamıştır ve mecaz yoluyla ifade edilmektedir.*

Serv karşı durup kılar enīn

İde ümmet-i mü' minīni emīn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 29*). [*serv,]*

Fāhte **serve** idüben pervāz

Remz-ile eyler-idi ser-āgāz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 41*). [*serve, -e]*

Fāhte olduğı için hoş-dem

Serv koynında cāy ider her dem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 13, Mısra 12*). [*serv,]*

Servüñ ašlā yog-idi reftārı

Fāhte eylemezdi güftārı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 3*). [*servüñ, -üñ]*

Fāhte olduğı için hoş-dem

Serv koyunda cāy ider her dem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 13, Mısra 12*). [*serv,]*

Serve mâyıl olalı gör rûdî

Dāyim eyler şadā-yı Dāvūdî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 13, Mısra 9*). [*serve, -e]*

Yohsa bir **serve** oluban pā-māl

Başdan yirüñ oldı şaff-ı ni‘āl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 41, Mısra 29*). [*serve, -e]*

Kan otur[m]ışdı goncanuñ diline

Şāh şāh oldı **servüñ** endāmı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 40, Mısra 13*). [*servüñ, -ün]*

Serv iderdi tezervden nefret

Bülbül ü gülde var idi hicret (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 15*). [*serv,]*

Serv āzāde olayın şandı

Durduğı yirde göre pā-bendi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 13*). [*serv,]*

Servler yir yirin kalem-kārî

Görse Tübā olur nigünsārı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 69*). [*servler, -ler]*

servet: Zenginlik, varlık.

Bā‘iş-i ĩn cerīde-i hayret

İntizāmī-i bī-fer ü **servet** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 21, Mısra 12*). [*servet,]*

serv-kad: Selvi ağacı II uzun boylu sevgili.

Her elif **serv-kad** nigārāsā

Vādī-i ‘izzet içre cilve-nümā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 59, Mısra 9*). [*serv-kad,]*

ses: Altı.

Āsiyāb-ı felek dönüp tekrār

Pür-dakīk oldı işbu **şes** enbār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 67, Mısra 20*). [*şes,]*

ses: Ses, gürültü.

Esneşe şanki ayrılır çeñesi

Dutdı dünyāyı aqsuruqla **sesi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 34*). [*sesi, -i]*

Şehrüñ altında buluşur ikisi

Cān-fezādur ikisinüñ de **sesi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 14*). [*sesi, -i]*

ses-: Çözmek.

Şaşduğından elini **şeşdi** biri

Öñce rû-mâle dutdı reh-güzeri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 23*). [*şeşdi, -di*]

sesle-: Çağırmaq.

Beni Paşa'ya şimdi 'arz eyle

Bu kelāmumı lutf idüp **sesle**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 129, Mısra 10*). [*sesle,]*

sev-: 1. Sevgi beslemek, dostluk göstermek. 2. Aşık olmak. 3. Beğenmek, arzu göstermek.

Sevdi ammā key istiḳāmet-ile

Hak güvāhı durur şadākat-ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 59*). [*sevdi, -di*]

Kendü renginde añlayup anı

Sevdi hem-meşreb olmağın cāmı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 104, Mısra 24*). [*sevdi, -di*]

Anda **sevmek** sevilmeḳ 'ādet imiş

Fāriḡ olana key ḳabāhat imiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 123, Mısra 37*). [*sevmek, -mek*]

Ol zamān İntizāmī'nün fikri

Nā-gehān **sevmiş-idi** bir bikri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 58*). [*sevmiş-idi, -miş, -idi*]

sevāb: Allah (c.c.) tarafından mükafatlandırılacak doğruluk ve iyilik karşılığı. Allah'ın (c.c.) rızasını kazanmaya mahsus iyi amel ve hayırlı işler.

Eyler-iseñ **sevābı** mūcibdür

Naḳş iderseñ 'azābı mūcibdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 163, Mısra 29*). [*sevābı, -ı*]

Kim ire bu bahāneyle **sevāba**

Kimün ma'mūrı ola bu ḥarābe (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 190, Mısra 9*). [*sevāba, -a*]

Oldı ehl ü 'iyāline vāşıl

Ol seferden **sevāb** idüp ḥāşıl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 58*). [*sevāb,]*

Kendü hem olısar **sevāba** sebeb

Bir du'ādur 'ivāz olunsa ṭaleb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 29*). [*sevāba, -a*]

sevād: Yazı. II mürekkep.

Kara şu indi gözine akdı

Haṭṭı miḥnet **sevādı** idi hemīn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 38, Mısra 9*). [*sevādı, -ı*]

sevād: Karalık, siyahlık, karartı.

Şanasuñ kim **sevādi** içre nükāt

Karañuda mişāl-i āb-ı hayāt (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 59, Mısra 5*). [*sevādi, -ı*]

sevil: Başkası tarafından sevgi duyulmak, hoşlanılmak.

Anda sevmek **sevimek** ‘âdet imiş

Fâriğ olana key qabāhat imiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 123, Mısra 37*). [*sevimek, -mek*]

sevin-: Sevinç duymak.

Ucuz aldum diyü alan **sevinür**

Eksirek itdügin görüp döğünür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 15*). [*sevinür, -ür*]

sevmiş: Sevmek; muhabbet duymak.

Kendü öz oğlu gibi **sevmiş-idi**

Hep münāfıklar anı bilmiş-idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 26, Mısra 13*). [*sevmiş-idi,]*

sevr: Öküz ,boğa burcu, semanın kuzey yarım küresinde bulunan bir burç.

Sevr tahtın şu deñlü itmiş zeyn

Oturur şanki şāh-ı Zü'l-karneyn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 55*). [*sevr,]*

Bārī **sevrüñ** gerek-durur kıyığı

Def` ola anuñ-ıla tā o yağı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 43*). [*sevrüñ, -ün*]

sevāhat: Gezi, yolculuk.

Eyledi çün **seyāhate** ta`zīm

İtdi beş kimseye anı taqsīm (*Tuhfetü'l-İhvân, Müfret 1, Mısra 3*). [*seyāhate, -e*]

seyf: Kılıç.

Çıkarup otağūñ yūri şarqa

Seyf ile vir o yirleri ğarqa (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 106*). [*seyf,]*

seyir: Bakma, izleme, temâşâ. || Seyir edilen yer, manzara izlenen yer, mekan..

Ĥod Budun Peşte **seyrini** gelegör

Şan Sitānbul-ile Ġalaṭa durur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 57, Mısra 13*). [*seyrini, --i, --n, --i*]

seyishāne: *Ağırlık taşıyan beygir.*

Oldı andan Beligrad’a vāşıl

At **seyishāne** eyleyüp hāşıl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 2*). [*seyishāne,]*

Üştür ü ester ü **seyishāne**

Yıkılup kim bakar hod oğlana (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 9*). [*seyishāne,]*

Bir belā kıldaki **seyishāne**

Kıçıcı düşdi o döndi bī-cāne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 21*). [*seyishāne,]*

Her **seyishāneyi** iki ādem

Geçürince çekerdı haylī nedem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 13*). [*seyishāneyi, -y, -i]*

seyl: *Sel.*

Alayın şandı buzdur āgūşa

Başına çökdi **seyl** irüp cūşa (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 50*). [*seyl,]*

Yağmur ulaşdı **seyl** revān oldı

Gün başını alup nihān oldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 3*). [*seyl,]*

Dehr ğark-āb-ı **seyl** olup ānī

Şanki tūfān-ı Nūh idi şānī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 11*). [*seyl,]*

Herkesün fikri **seyl** ü ma‘ber idi

Gel geçid vir katı sitemger idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 31*). [*seyl,]*

Hāşılı iki gün kılup ārām

Seyl ü bārān bulicek encām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 122, Mısra 2*). [*seyl,]*

Seylden ceşş buldı cümle rehā

Nīlden şanki hāzret-i Mūsā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 122, Mısra 5*). [*seylden, -den]*

Herkesün şu çıkınca ardından

Var mı ārām **seyl** derdinden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 184*). [*seyl,]*

İki yol **seyl** yıkdı haymelerin

Başa dar eyleyüp oturmaların (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 185*). [*seyl,]*

seyl-āb: *Sel suyu.*

Erlüğün seyr itdürüp dursa

İşbu **seyl-āb** ma‘berin görse (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 18*). [*seyl-āb,]*

Şu sepüp yüzine anuñ **seyl-āb**

Yağ-fezā itdi nitekim tūlāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 51*). [*seyl-āb,]*

Haylî ocağa şu koyup **seyl-āb**

Uçu-gördi o hānümānı harāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 82, Mısra 13*). [*seyl-āb,]*

Taşdı köpürdi nāķaveş **seyl-āb**

Kef saçup uğraduğın itdi harāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 13*). [*seyl-āb,]*

Ķalb-i a' dāda hūn ola **seyl-āb**

Her birinūñ yiri olur mīzāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 55*). [*seyl-āb,]*

Böyle **seyl-āba** uğrama tekrār

Murg-ı ābī misin ne kārūñ var (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 91*). [*seyl-āba, -a]*

seyr: *Gezmek, gezinmek, II temaşa etmek, III Eğlence, gezme.*

Dürlü māhīlerūñ leṭāfetini

Ṭatlu **seyr** ile gör melāḥatini (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 52*). [*seyr,]*

İtdi eṭrāfına anuñ nazarı

Seyr için bir yire idüp güzeri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 126, Mısra 4*). [*seyr,]*

Seyrini her günūñ 'ale't-taṣīl

Yazdı aşlı ile 'ale't-ta' cīl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 156, Mısra 43*). [*seyrini, -i, -n, -i]*

Ķanda maḥbūbı var-ise şehriñ

Cem' olurlar maḥalline **seyrūñ** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 38*). [*seyriñ, -üñ]*

Seyr-i miḥnetde şanki ol demde

Gül ṭaķındı bu gülşen-i ģamda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 23, Mısra 1*). [*seyr-i, --i]*

Aşikāre ol arada gördi

Seyr için bir kenārda durdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 40*). [*seyr,]*

Keṣṭi vü āb **seyri** bes her ān

Kāģıd üstinde bardaķ içre hemān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 85*). [*seyri, -i]*

Şāh-ı nevrūzuñ irişüp devri

Çaķ çağında 'ālemūñ **seyri** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 44*). [*seyri, -i]*

Hīç ibn-i sebīl olur mı nisā

Seyri için mezār yeter aña (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 137, Mısra 20*). [*seyri, -i]*

Bir günūñ **seyrini** ḳalīl ü keṣīr

İtdi bir kāģıd üstine taṣīr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 156, Mısra 21*). [*seyrini, -i, -n, -i]*

At meydānı **seyrine** yārān

İntizāmī bile olinca revān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 156, Mısra 3*). [*seyrine, -i, -n, -e]*

Sāde-pehlū güzellerüñ **seyri**

Şeyḥ ü şūfī[y]i deng ider fevrī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 11*). [seyri, -i]

Niyyeti bir gün itdi seyrāna

Şek bu geñ **seyri** vaḳti yārāna (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 87, Mısra 2*). [seyri, -i]

Hüb-āvāz-iseñ de ruḥşatdur

İtme ārām **seyre** furşatdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 13, Mısra 2*). [seyre, -e]

Karışuḳ cümle ‘āşık u ma‘şuḳ

O günñ **seyre** hīç māni‘i yok (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 54*). [seyre, -e]

Yıl orucın dutan o günde açar

Hāzır ol **seyre** bir hümādur uçar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 46*). [seyre, -e]

Bu bahāne ile odunuñ ayrı

Ayrı her hüb-çehrenüñ **seyri** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 44*). [seyri, -i]

seyrān: *Gezinti yapmak, gezmek, dolaşmak.*

Eyleyüp bir bahāne **seyranı**

Maḳşad idindi ehl-i ‘irfānı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 16, Mısra 5*). [seyranı, -ı]

Niyyeti bir gün itdi **seyrāna**

Şek bu geñ seyri vaḳti yārāna (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 87, Mısra 1*). [seyrāna, -a]

Yohsa **seyrān-içün** dil-efgāra

Başda ol-dem açıldı nezzāre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 23, Mısra 7*). [seyrān-içün, -içün]

seyrāngeh: *Gezme, eğlenme yeri.*

Kamu **seyrāngehi** ol āvānuñ

Şöhreti cümle zīr ü bālānuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 33*). [seyrāngehi, -i]

seyyāre: *Hareket eden yıldız II Gözyaşı.*

Taşra çıḳduḳça her o meh-pāre

Dökilür der yirine **seyyāre** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 30*). [seyyāre,]

seyyi‘: *Kötü, fena, bet.*

Seyyi‘ üñ zerre zerre ḥod mektüb

Naḳd-i a‘māl cū-be-cū maḥsüb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 85*). [seyyi‘ üñ, -üñ]

seyyi‘e: *Günah.*

Zerre lutfuñ irerse keffesine

Seyyi' esi kamu ola hasene (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 36*). [*seyyi' esi, -si*]

sez-: Sezmek, anlamak.

İtdiler İntizāmī'ye çü haber

Pādişeh lutfın ol haberde **sezer** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 28*). [*sezer, -er*]

Habāb iğmāz-ı 'ayn ider şūrāhī kulluk itdükçe

Meyüñ alundugından n'eyki bir hālet **sezer** meclis (*Tuhfetü'l-İhvân, Müfret 2, Mısra 4*).

[*sezer, -er*]

sezā: Yakışır, yaraşır, layık.

Her biri kāse-līs-i şehr ü serā

Ol durur bī-hayā olana **sezā** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 28, Mısra 4*). [*sezā,]*

Pādişāhuñ hazīnesine **sezā**

İntizāmī o şükri eyle edā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 53*). [*sezā,]*

Anuñ kim zulmi var virdüm cezāsın

Eyüye yakılup virdüm **sezāsın** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 202, Mısra 24*). [*sezāsın, -sın*]

sezāvār: Münasib, uygun, layık, şayan.

Nemüz var Āl-i 'Osmān'a **sezāvār**

Murādumuz 'ubūdiyyetdür izhār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 198, Mısra 43*). [*sezāvār,]*

sı-: Kırmak, bozmak. II Yenmek, mağlup etmek.

Āl-i 'Osmān'uñ 'askerin **şıyasın**

Şoñra ol re'yde muşırr olasın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 182, Mısra 39*). [*şıyasın, -y, -a, -sın*]

sı-: Kırmak, kesmek, bozmak.

Dile ne geldi mest olup didiler

Otururken çok 'askeri **şıdılar** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 132, Mısra 40*). [*şıdılar, -dı, -lar*]

sicn: Zindan, hapishane.

Dibi ka‘r-ı zemīnde ağzı anuñ

Ka‘a fevķında **sicnidür** oranuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 28*). [*sicnidür, -idür*]

sıçra-: *Sıçramak.*

Şıçramışdur şu resme uyħudan

‘Aķlını dehşet aldı kayğudan (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 41*). [*şıçramışdur, -dur*]

sı-: *Kırmak, bozmak.*

Kalb yarup niçe cihāndārı

Şıdı irüp ‘ināyet-i Bārī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 136*). [*şıdı,]*

Baña ‘āk oldu dīnden çıķdı

Şıdı nāmusı hātırum yıķdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 181, Mısra 14*). [*şıdı,]*

sıdk: *Ar. Gerçeklik, doğruluk.*

Haberuñ **şıdķa** kızbe var ħamli

Nice biline fer‘i vü aşı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 27, Mısra 17*). [*şıdķa, -a*]

İşidicek kelāmın anasınuñ

Şıdk var ise ger sözüñde senüñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 10*). [*şıdk,]*

Şıdk-ıla kılınan namāz ħaķı

Ehl-i derd itdügi niyāz ħaķı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 7*). [*şıdk-ıla, -ıla*]

Şıdk ile andan idüp istimdād

Rūh-ı pākinden irişür imdād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 56, Mısra 9*). [*şıdk,]*

sıdk: *İçten bağlılık, sadakat.*

Ṭoğrılup Ḥaķķ’a iltimās itseñ

Şıdk-ıla ħamd idüp sipās itseñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 32*). [*şıdk-ıla, -ıla*]

Şevķ-ıla bey‘at eyleyen andan

Şıdk-ıla tevbekār olan cāndan (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 160, Mısra 32*). [*şıdk-ıla, -ıla*]

Şıdkı ile hidāyete irişür

Ol hidāyet vilāyete irişür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 160, Mısra 33*). [*şıdkı, -ı*]

Gör Şa‘īd’i sa‘ādete irdi

Şıdkı ile şehādete irdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 62*). [*şıdkı, -ı*]

Ṭoğrudan ayruğa mecāl kânı

Şıdķdan ğayrı hoş hışāl kânı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 18*). [*şıdķdan,]*

Şıdķı rāh-ı hidāyete iledür

Ṭoğrı iseñ teveccüh eyle āña (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 36, Mısra 22*). [*şıdķı, -ı]*

İttifāka göre olur ma‘mül

Kim bakar **şıdķa** kizb hōd maķbūl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 149, Mısra 38*). [*şıdķa, -a]*

şıġan-: (*Kolları*) sıvanmış, katlanmış.

O **şıġanmış** topuk açuk kollar

Ol efendilere kamu kullar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 39*). [*şıġanmış,]*

şıġın-: (*Birinin veya bir makāmın*) Himâyesine, kolu kanadı altına girmek. Tehlikeden korunmak için emin ve güvenilir bir yere sokulmak.

Öksürükden **şıġındı** Allāh’a

Yok mecālî o demde bir āha (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 91*). [*şıġındı, -dı]*

Sāye-i Kirdigār u zıll-ı Hudā

Şıġınur kâpusına bay u gedā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 3, Mısra 20*). [*şıġınur, -ur]*

Yaluñuz o **şıġınacak** yiri yok

Kamu yirde kâzā kâpusı açuk (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 75*). [*şıġınacak, -acak]*

sihām: Oklar.

Kavs burcından atılurdu **sihām**

Kalb-i a‘dāda eyler-idi maķām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 71*). [*sihām,]*

sıhhat: Sağlık, afiyet, esenlik, sağlamlık.

Şaldılar velvele bu kizb-ile

Şıhhatin kim şorar yā kim bile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 149, Mısra 6*). [*şıhhatin, -in]*

Şıhgate döndi bunca ‘illetler

Minhate irdi anca miñnetler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 118, Mısra 17*). [*şıhgate, -e]*

Şıhgate oldu çün bedel ‘illet

Hîç tabīb ü hâkîme bî-minnet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 118, Mısra 27*). [*şıhgate, -e]*

sikke: *Yüzünü allık, rastık vb. ile damgalı sikkeye benzetmiş, boyamış, görünüşü para gibi parlak olan (kimse). Akça üzerine basılan nakış.*

Filorisi olandur **sikke-şüret**

Bulur her yirde i‘zâz ile hürmet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 190, Mısra 19*). [*sikke-şüret,]*

Yazdı mektûb İbni Pülâd’a

Başdı bir **sikke** kalb-i pülâda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 183, Mısra 14*). [*sikke,]*

Sil-: *Silmek.*

Eşkini gözden ağıdub çün **sıl**

Geldi İstanbul’a ‘ale’t-ta‘cıl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 96, Mısra 17*). [*sıl,]*

sıla: *I. Bir süre uzak kaldığı memleketine, vatanına ve yakınlarına ulaşma, kavuşma, doğup büyüdüğü yerleri ve yakınlarını ziyâret etme II. (Gurbetteki bir kimse için) Âile ocağı, hısım akrabâ veya doğup büyüdüğü yerler, vatan, memleket.*

Şıla hem vâcibi idi farzâ

Çünkü ‘unvânın açicek bağıdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 38, Mısra 6*). [*şıla,]*

Şılasıydı vilâyet-i Hersek

Kâyil olmuşdı olmağa aña beg (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 26, Mısra 31*). [*şılasıydı, -sı, -y, -la]*

Şıla semtine gitdi pes fikri

Vaṭanuñ düşdi ḳalbine zıkrı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 63*). [*şıla,]*

silâh: *Silah, savaş aleti. Nefisle veya şeytanla mücadele için gerekli olan donanım.*

Giyimli atlar u (...) tâzlar

Silâhı ile geldi her dilâver (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 30*). [*silâhı, -ı]*

Silâhından bezüp atdan uşandı

Yayaḳ olup beyâbânı ṭolandı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 201, Mısra 5*). [*silâhından, -ı, -ndan]*

Dimesün kimse kim şalâhum var

Nefse dik gelmege **silâhum** var (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 11, Mısra 34*). [*silâhum, -um]*

silkin: *Silkelenip üzerindeki dökme, kendini silkelemek.*

Karşu at **silkinüp** durur yek-ser

Dermend İntizāmī dir ditrer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 69, Mısra 17*). [*silkinüp, -üp*]

İntizāmī'nün esb-i lâğarı hem

Silkinüp tolar-ıdı gözleri nem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 58*). [*silkinüp, -üp*]

sille: Tokat, şamar.

Düşdügi-çün yolına her hāruñ

Silleden gömgök oldu ruhsāruñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 41, Mısra 14*). [*silleden, -den*]

silme: Silmek, temizlemek, yok etmek.

Dürüg-āmiz re'yüm bilmediler

Göñül mir'atı jengin **silmediler** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 198, Mısra 6*). [*silmediler, -di, -ler*]

silsile: Zincir.

Bend ile dehr aña geçüp pā-bend

Ol dahı **silsileyle** key hursend (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 43, Mısra 14*). [*silsileyle, -yle*]

silsile-gerdān: Boynu zincirli.

Virdi zencire boğazın nā-çār

Gördi yārānı **silsile-gerdān** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 40, Mısra 35*). [*silsile-gerdān,]*

Herkes āzāde yār-ile hāndān

Ağlayuban o **silsile-gerdān** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 47, Mısra 32*). [*silsile-gerdān,]*

sīm: Gümüş.

Göz göre oldu meyli **sīm-ile** zer

Çıkısa gözden birisi yaşı aķar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 43*). [*sīm-ile, -ile*]

sīm-āb: Far. Cıva.

Levhā zībā mücedvel-i **sīm-āb**

Buldı mā'ī midād-ile fer ü tāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 43*). [*sīm-āb,]*

sı-: 1. Kırmak. 2. Bozmak, nakzetmek. 3. Yenmek, mağlup etmek, tenkil etmek. 4. Aşağı

görmek. 5. Gereğini yapmamak, bertaraf etmek, reddetmek, hiçe saymak, kabul etmemek. 6.

Yıkmak, harap etmek.

Ƙışlayup anda ‘askerini dire

Şāhı **şımış** idi o dem Özbek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 5*). [*şımış,]*

sīm-ten: *Gümüş tenli.*

Dağdı boynına şubh-dem kefeni

Gördi bī-rūh çün o **sīm-teni** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 94, Mısra 12*). [*sīm-teni, -i]*

sīn-: *Kırılmak, parçalanmak*

Niçe kol gitmiş anca baş **şınmış**

Niçenüñ kaşı gözine inmiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 22, Mısra 7*). [*şınmış, -miş]*

İnce yiri tekerlegüñ **şınmış**

Şağ u şol rīsmānlar inmiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 55*). [*şınmış, -miş]*

sīn: *Arap alfabesindeki (س) sin harfi.*

Sīn ehl-i nifāka dış bileye

‘Özrüñi ehl-i hālden dileye (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 6, Mısra 27*). [*sīn,]*

sīn-: *Kırılmak, parçalanmak.*

Haylī baş **şındı** niçe kol gitdi

Dāne-i engürü gör neler itdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 79, Mısra 9*). [*şındı, -dı]*

Hāşılı **şındı** kāfirüñ çerisi

Ƙarşu durmağa qalmadı birisi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 139*). [*şındı, -dı]*

Şındı hep cümle zümre-i tuğyān

Yaluñuz qaldı güm-reh bu meydān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 143*). [*şındı, -dı]*

şındı: *Yenilmek, bozguna uğramak, mağlûp olmak. Kırılmak, parçalanmak.*

Ƙarşu geldi kıral-ı bī-idrāk

‘Askeri ile **şındı** oldu helāk (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 8*). [*şındı,]*

sīne: *Göğüs, sadr, (âşığın) bağı, gönlü.*

Hayliden **sīnede** cerāhati var

Yaresine fetīl ider tīmār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 43*). [*sīnede, -de]*

Görse şeştâyı kulağını burar

Kopuzuñ **sīnesine** dāğ yaķar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 26*). [*sīnesine, -si, -n, -e*]

Elde ser-deste baldurı çıplak

Sīne vü kolu dağlu her dazlak (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 56, Mısra 36*). [*sīne,*]

sīneg: *Sinek, sivrisinek*

Sākin olsa hevā yok olsa mażar

Olmasa bir **sīneg** vızıldısı ger (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 22*). [*sīneg,*]

İbrişim kirm-i pīlenüñ ‘ameli

Sinegüñ kayıdır görüñ ‘aseli (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 8, Mısra 12*). [*sinegüñ, -ün*]

sınf: *Bölüm.*

Yedi **sınf** oldu yazılup defter

Bundan ihsān olur mı hīç bihter (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 145, Mısra 33*). [*sınf,*]

sīn-i: *Sin harfi.*

Yā gibi cīm itdi pīç-ile tāb

Sīn-i dendānesi çü erre idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 38, Mısra 15*). [*sīn-i,*]

sınuk: *Kırık, kırılmış.*

Hāline ol tekerlegüñ baķdı

Her **sınuk** yire rīsmān taķdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 64*). [*sınuk,*]

sipāh: *Asker, ordu.*

Resne’nüñ tağına bu deñlü **sipāh**

Çıkup itdiler ol diyārı tebāh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 3*). [*sipāh,*]

Oturaķ itdi ol arada **sipāh**

İtdiler emr-i pādişāha nigāh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 123, Mısra 25*). [*sipāh,*]

sipāhī: *Timarlı süvari, atlı asker, asker.*

Bir **sipāhī** meger qaravulda

Düşmeni gözleyüp sağ u solda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 107, Mısra 1*). [*sipāhī,*]

Ol zamān hikmet-i İlāhī ile
 Çün revān oldı beg **sipāhī** ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 2*). [*sipāhī,]*
 İki beg bulunup **sipāhī** ile
 Tātāruñ bir niçesi daħı bile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 122, Mısra 31*). [*sipāhī,]*
 Bir **sipāhī** bulundu yanında
 Şanasın kim yir itdi cānında (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 85*). [*sipāhī,]*
 Zīr-i destı durur **sipāhīnūñ**
 İşbudur zevkı cāh u temkīnūñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 52, Mısra 17*). [*sipāhīnūñ, -n, -*
ūñ]
 Yok **sipāhīye** didi böyle sitem
 Her zamānda çeker şehirlü nedem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 52, Mısra 7*). [*sipāhīye, -y, -*
e]
 Yeg **sipāhīye** olası bende
 Māl-i Qarūn olmadan sende (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 52, Mısra 13*). [*sipāhīye, -y, -e]*
 Var idi anda bir **sipāhī** meger
 Eyler iken buz üzre eyle güzër (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 69, Mısra 1*). [*sipāhī,]*
 Ol **sipāhī** irüp o dem nā-gāh
 Hālden cümle oluban āgāh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 70, Mısra 1*). [*sipāhī,]*
 Defter ucından ol zamān meşelā
 Eylediler **sipāhīler** ğavġā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 2*). [*sipāhīler, -ler]*
 Her **sipāhīsi** ğayret-ile za‘īm
 Beg kadar her za‘īm hūlkı kerīm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 25*). [*sipāhīsi, -s, -*
i]
 İki biñden ziyādesi Budun’uñ
 Hep za‘īm ü **sipāhīsi** oranuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 149, Mısra 8*). [*sipāhīsi, -s, -i]*

siper: Kalkan, korunmak, gizlenmek maksadıyle arkasına, altına veya içine sığınılacak, saklanılacak şey.

Sedd-i İskender olup oturmuş
 Şa‘b **siperler** tedārükın görmüş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 68*). [*siperler, -ler]*
 Ceyş-i ğam nice eyleye saña kār
 Çüb-ı dest ü **siper** elūñde ki var (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 41, Mısra 42*). [*siper,]*
 Aldı düşına bir **siper** çīnī
 Kaşdı feth ide Rūm-ile Çīnī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 51, Mısra 5*). [*siper,]*

sipih: (سپهر) i. (Fars. *sipih*) 1. Gök, semâ, âsuman. 2. mec. Tâlih, baht, kader, felek.

N'oldı bilmem **sipih-i** ğaddāra

İtdi tūmār-ı zanbakı pare (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 19*). [*sipih-i, --i*]

siret: 1. Bir kimsenin ahlâkı, seciyesi, karakteri, dışa akseden davranışı.

Şürete bakma **sirete** nazar it

Aç gözün ehl-i ğayrete nazar it (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 89*). [*sirete, -e*]

sırd-: Sırtmak, gülümsemek.

Puhte ser gibi dişleri **sırdur**

Ĥām tammā'a bu belā yiridür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 75*). [*sırdur,]*

sırık: Uzun ağaç çubuk.

Biri dūrter **sırık** ucıyla anı

Yatduğı yirde dir o baa beni (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 25*). [*sırık,]*

sirişk: Gözyaşı.

Eyleme gel şarāb-ı nāba heves

Saa şimdi **sirişk** eşribe bes (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 76*). [*sirişk,]*

sırr: Gizli husus, kimseye söylenmeyen şey.

Gizlü **sırrı** diye melek gelmez

Ėayr-ı Ĥa kimse ğāyibi bilmez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 33*). [*sırrı, -ı*]

İtdi serdār anı çün iz'ān

utdı albinde işbu **sırrı** nihān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 183, Mısra 10*). [*sırrı, -ı*]

Ĥa'dan utanmaz elden utandu

Sırruı gizlü ala mı şandu (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 64*). [*sırruı, -u, -ı*]

Yok yire olma anlara dehrī

Bir şu bir kendüler bilür **sırrı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 26*). [*sırrı, -ı*]

Gel bir özge beyāna başlatalum

İşbu **sırrı** 'ayāna başlatalum (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 47, Mısra 2*). [*sırrı, -ı*]

Sırruı dimeden var eyle hāzer

Dilū esede ıkaralar eger (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 41, Mısra 33*). [*sırruı, -u, -ı*]

Ol dahı maqşadın beyân itdi

Dildeki **sırrını** ‘ayân itdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 62, Mısra 18*). [*sırrını, -i, -n, -ı*]

sırran: *Gizlice, gizli olarak.*

Sırran al gel didi o ma‘hûdı

Şāyi‘ itmeye ya ‘nī maqşûdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 57*). [*sırran,]*

sitānbul: *İstanbul şehri.*

Hod Budun Peşte seyrini gelegör

Şan **Sitānbul-ile** Ğalaṭa durur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 57, Mısra 14*). [*sitānbul-ile,]*

Kimin oda urup kimini yıķam

Yaķa yıķa **Sitanbul’ına** çıķam (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 10*). [*sitanbul’ına, -’ı, -n, -a*]

Fāzılı kāmili **Sitanbul’uñ**

Ehl-i nazmı bu şehr-i mergūbuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 37*). [*sitanbul’uñ, -un*]

Haleb’den çün **Sitanbul** ‘azmin itdi

‘Adāletle ṭarīķ-i Hāķķ’ı tıtdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 202, Mısra 1*). [*sitanbul,]*

Çü geldi ‘izz ü devlet birle ķondı

Sitanbul cennet-i a ‘lāya döndi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 205, Mısra 2*). [*sitanbul,]*

Hep sevāhildağı kılā‘ı alam

Çaķ **Sitanbul’a** aķınımı şalam (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 111, Mısra 12*). [*sitanbul’a, -a*]

Bilece geldiler **Sitanbul’a**

Melce’ olan odur çü ma‘zūle (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 151, Mısra 3*). [*sitanbul’a, -a*]

Böylelücke **Sitanbul’a** geldi

At yanınca piyāde ķat ķaldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 55*). [*sitanbul’a, -a*]

Sitanbul’a o dem ki vara serdār

İdelüm uyḡudan cümleyi bīdār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 15*). [*sitanbul’a, -a*]

Avum diyü dehre şaldı çavın

Sitanbul’a düşürdi sürgün avın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 201, Mısra 16*). [*sitanbul’a, -a*]

İdüp serdār birle yol yarağın

Sitanbul’dan yaña açup otağın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 66*). [*sitanbul’dan,*

-dan]

sitem: Zulüm, eza, cefa, bir kimseye herhangi bir davranışından dolayı üzüldüğünü, kırıldığını, alındığını öfkelenmeden belirtme, dostça çıkışma.

Her birinde çekildi haylî elem

Birbirin çiğledüğü özge **sitem** (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 122, Mısra 20). [sitem,]

Zâl-i a'dāya tañ mı virse **sitem**

Pây-kübına döyimez Rüstem (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 134, Mısra 11). [sitem,]

Yok sipāhîye didi böyle **sitem**

Her zamānda çeker şehirlü nedem (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 52, Mısra 7). [sitem,]

Ġaybet iden yirine geçdi peder

Şer'e varulmadın ne bunca **sitem** (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 11). [sitem,]

Dir 'ālem muşlihi tîğ ü kalemdür

Olaruñ terki dünyāya **sitemdür** (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 64). [sitemdür, -dür]

sitemger: Zalim, sitemkâr.

Herkesuñ fikri seyl ü ma'ber idi

Gel geçid vir katı **sitemger** idi (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 32). [sitemger,]

sitem-perdâz: Sitem eden.

Tuħfe murğ oldu ol **sitem-perdâz**

Döndi şekl-i gurāba ol ğammāz (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 77). [sitem-perdâz,]

sitîze: . İnat, Kavga, . kavgacı. kavga arayan,.

Ol meger kim **sitîze** vü ser-keş

Tîz-reftâr u câbir a'dâ-keş (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 133, Mısra 15). [sitîze,]

siv-: Sevmek, aşık olmak.

Sîne-küb ol kefur ayak **sivup**

Göz kulağ ol def ü celâcil olup (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 11, Mısra 7). [sivup, -up]

sivās: Sivas ili.

Bir yaña Tekye-oğlı bî-pervā

Aña **Sivās** ili olup me'vā (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 78). [sivās,]

sivrisiñek: Sivrisinek.

Sivrisiñek didükleri küstāh

Bī-mecāl itdi çünki açdı cenāh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 84, Mısra 3*). [*sivrisiñek,]*

siyāh-reng: Siyah renkli.

Aķ şaķalın **siyāh-reng** eyler

Kendüye bilmez özge reng eyler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 174, Mısra 29*). [*siyāh-reng,]*

siyānet: Koruma, himaye veya muhafaza.

Setr idüben cināyetin olaruñ

Dāyim idüp **şiyānetin** olaruñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 183, Mısra 4*). [*şiyānetin, -in]*

siyeh: Far. Siyah, kara.

Didi mātem-ķabā nedür sende

Bu **siyeh** ābile nedür tende (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 41, Mısra 4*). [*siyeh,]*

sıyruł-: Bir yerden ya da bir durumdan kurtulmak.

Āhirü'l-emr atdan ayruldı

Nīm cān ile yāre **sıyrułdı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 69, Mısra 12*). [*sıyrułdı, -dı]*

siz: Siz. İkinci çoğul şahıs zamiri.

Bize lāzım gelüpdür isti'cāl

Siz daķı şoñra itmeñüz iğfāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 183, Mısra 22*). [*siz,]*

Eben-'an-ced **siz** Āl-i 'Oşmān'uñ

Dosta dostı 'adūsı a'dānuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 183, Mısra 23*). [*siz,]*

Didi yārāna el-vedā' **sizi**

Yād idüñ hayr-bād birle bizi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 87, Mısra 21*). [*sizi, -i]*

Kātibi itdi dünyeden riķlet

ķıldı ni'me'l-bedel **sizi** elbet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 104, Mısra 16*). [*sizi, -i]*

Biz daķı arduña düşüp gelevüz

Ötesinde taģuñ **sizi** bulavuz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 8*). [*sizi, -i]*

ķopdı **sizden** bu deñlü şerr ü fesād

İtdüñüz ĥalk-ı 'āleme bī-dād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 55*). [*sizden, -den]*

Sizedür şimdilik tayandığımız

Ğayretünüz durur yaşadığımız (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 183, Mısra 37*). [*sizedür, -e, -dür*]

Eskilük i'tibârı var bizde

Ma'rifet var ise n'ola **sizde** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 155, Mısra 14*). [*sizde, -de*]

Geldi mektûbı virdi serdârûn

Aşlı yok **sizdeki** bu güftârûn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 18*). [*sizdeki, -de, -ki*]

Haylî müşkil degül mi nâm-ı gürîz

Buldı **sizden** devâyı işbu 'alîl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 36, Mısra 9*). [*sizden, -den*]

sız-: Sızlamak, inlemek.

Sızılurmuş belâ bölügi mişâl

Râst geldüğine virür mi mecâl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 7*). [*sızılurmuş, -ıl, -ur, -mış*]

sız-: Gizlice yayılmak, duyulmak.

Sızılurmuş belâ bölügi mişâl

Râst geldüğine virür mi mecâl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 7*). [*sızılurmuş, -ıl, -ur, -mış*]

sizil-: Sızlamak, inlemek, ıstırap çekmek, acı duymak.

Ğara bulut gibi çü sizildi

İtdi **sızıldı** ile vızıldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 84, Mısra 8*). [*sızıldı, -dı*]

Ğara bulut gibi çü **sizildi**

İtdi sızıldı ile vızıldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 84, Mısra 7*). [*sizildi, -di*]

soffa: Evlerde oda kapılarının açıldığı ve eskiden ev halkının birlikte oturduğu, yemek yediği genişçe yer.

Ev kapısı öninde **şoffadadur**

Şekl-i nisvânda içeri giregör (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 100, Mısra 29*). [*şoffadadur, -da, -dur*]

sög-: Sövmek.

Kimi acır boz atın āh iderek

Ƙara bahtın kimi gider **söğerek** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 98*). [*söğerek, -erek*]

sohbet: İki veya daha çok kimse arasında karşılıklı olarak dostça, arkadaşça yapılan konuşma, hasbihal, musâhabe.

Ƙıyâmet kâmetin **şoḥbetde** yâr ‘arz itmek isterse

Ölümlü ḥaste ‘uşşâka meded virsün ḥaber meclis (*Tuhfetü'l-İhvân, Müfret 2, Mısra 9*).

[*şoḥbetde, -de*]

İrgürür **şoḥbet** ü kelâmı nidem

Cân yidürseñ olur mı hîç mâni‘ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 33, Mısra 8*). [*şoḥbet,]*

Beni gel gör ki nâr-ı miḥnetde

Ƙarşu illerle yâr **şoḥbetde** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 44, Mısra 20*). [*şoḥbetde, -de*]

sol: T. Şu, o.

Şol ki zen-pâredür meded şeksüz

Şan‘atı andan öğrenür ḥırsuz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 99*). [*şol,]*

sol: Sol taraf.

İnce yiri tekerlegüñ şınmış

Şağ u **şol** rîsmânlar inmiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 56*). [*şol,]*

İki atı yiderdi ƙolında

Biri şağında biri **şolında** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 44*). [*şolında, -ı, -n, -da*]

sol-: Sararıp solmak, tazeliğini yitirmek II Hastalıklı hâle gelmek, güçsüz kalmak.

Beñzi **şolmış** ḥazāna dönmiş idi

Böyle ḥale özi göyünmiş idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 53*). [*şolmuş, -mış*]

sol-: Tazeliğini, diriliğini, rengini yitirmek (bitkiler bağlamında).

Cism ü endāmı bir tulum oldu

Varduğınca ƙarardı vü **şoldı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 93, Mısra 22*). [*şoldı, -dı*]

Anda imiş meger ki toprağı

Şoldı berg-i cemâli yaprağı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 93, Mısra 24*). [*şoldı, -dı*]

Anda imiş meger ki toprağı

Şoldı bağ-ı vücūdı yaprağı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 50*). [*şoldı, -dı*]

solu-: Solumak, nefes almak.

Çün girân-ser olup yirinde **şolur**

Tozudursa fetil anı nic' olur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 35*). [*şolur, -r*]

Kendü gibi niçe sefihi bulur

Ġāfil olmañ diyü yanınca **şolur** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 107, Mısra 8*). [*şolur, -r*]

Kulağı **şoluban** çü berg-i huzân

Cism ü endāmı bîdveş lerzân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 106, Mısra 19*). [*şoluban, -ban*]

son: Son, nihayet.

Evveli hûb ola **şoñı** mergûb

İtmesün mi teveccüh aña kulûb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 53*). [*şoñı, -ı*]

Aña duş gelmek özge miñnetdür

Evveli derd ü **şoñı** zilletdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 40*). [*şoñı, -ı*]

Zîre **şoñında** hayru'l-evlâdı

Hayr-ile yâdına olur bâdî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 35*). [*şoñında, -ı, -(n)da*]

son: Sonra. Daha ileri bir zamanda, müteakiben.

Dildeki 'illetinden ayrulımaz

Şoñ yatacak yirin arar bulımaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 28, Mısra 26*). [*şoñ,]*

Tîz irişüp yetişmeñüz lâzım

Olmayasız **şoñ** uci tâ nâdim (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 6*). [*şoñ,]*

Öñde **şoñda** vilâyetüñ hâzır

Hod Hudâ-yı müheymîn ü müte'âl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 66*). [*şoñda, -da*]

Bir sâ'at **şoñra** dirlügüñ yilce

Artuğın kıl hesâb her dilce (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 65, Mısra 29*). [*şoñra,]*

'İlme kat'-ı menâzil itmişdür

Şoñra nehc-i kazâya gitmişdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 12*). [*şoñra,]*

Cümleden öñ o mecma'a irişüp

Kamudan **şoñra** gitmege dürişüp (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 161, Mısra 28*). [*şoñra,]*

Kendüden **şoñra** hayr-ile ola yâd

Varmaya nâmı hırmeni berbâd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 13*). [*şoñra,]*

Şoñra hîç kimse itmedi cür'et

Bu deme dek alupdur ol ayret (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 25*). [*şoñra,]*

Âl-i 'Osmân'ıñ 'askerin sıyasın

Şoñra ol re'yde muşırır olasın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 182, Mısra 40*). [*şoñra,]*

Bize lâzım gelüpdür isti'câl

Siz dağı **şoñra** itmeñüz iğfâl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 183, Mısra 22*). [*şoñra,]*

Şimdilik yanumuzda az 'asker

Gele me'mûrı **şoñra** ire meger (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 183, Mısra 36*). [*şoñra,]*

Ben sefine levâzımına kefil

Navlunun **şoñra** tek kıluñ tahşil (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 171, Mısra 20*). [*şoñra,]*

Ahşamuñ **şoñrasında** apumuza

Bir adıncık irişdi apumuza (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 3*). [*şoñrasında, -sı, -n, -da]*

son: *En son, ahir.*

İntizâmî'ye luţf idi kârı

Şoñ dem imân ide Hudâ bârî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 36*). [*şoñ,]*

Şoñ şarâb-ı racîmi virdirme

andurursa ol şarâba andurma (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 115*). [*şoñ,]*

sonra: *"-nin ardından, ... arkasından; müteakiben" anlamlarında zarf.*

amu Hâk virdüğine şükr iderüz

Şoñra ecr-i cezîli fıkır iderüz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 45, Mısra 22*). [*şoñra,]*

Her cilâsın omış nişânesini

Añdura **şoñra** tâ zamânesini (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 16*). [*şoñra,]*

sor-: *Sormak, araştırmak.*

Birine hâl-i keyfini **şordı**

Kendü hâlince hizmete durdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 5*). [*şordı, -dı]*

Oranuñ **şordı** hâlini bir bir

Dutdı cäsüs yoklana her yir (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 95, Mısra 29*). [*şordı, -dı]*

Ża'fdan yaña iy **şoran** haberi

Cismi şarılı üstühvâne deri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 29*). [*şoran, -an]*

Ḳonağın İntizāmī'nün **şoricek**

Buldı dikildi yanına göricek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 53*). [*şoricek, -icek*]

Niçeden bî-haber durur erkân

Hîç **şormaz** birin daḥı a'yân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 62*). [*şormaz, -maz*]

Ḳuyruğın şalardı hâ durmaz

Kimse ḥālince ḥālını **şormaz** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 106, Mısra 28*). [*şormaz, -maz*]

Baña **şorar** iseñ o nehri eger

Ṭu'm u levni lezîz ü şâfi ter (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 47*). [*şorar, -ar*]

Şaldılar velvele bu kızb-ile

Şıḥḥatin kim **şorar** yâ kim bile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 149, Mısra 6*). [*şorar, -ar*]

Nesne şan zâyî'eylemişdür arar

Kendü yoldaşlarını ya'nî **şorar** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 40*). [*şorar, -ar*]

Kim olduğın **şorarsañ** ol mükerrem

Naşûḥ Paşa durur serdâr-ı a'zam (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 21*). [*şorarsañ, -ar, -sa, -ñ*]

Meḥeki rāḥ olur-imiş her erüñ

Ġurbetüñ ḥālını ġarîbe **şoruñ** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 73, Mısra 6*). [*şoruñ, -uñ*]

Şorarsañ ḥâş u 'âma cümlesi dir

Du'â-yı hayırıdur kamudan elzem (*Tuhfetü'l-İhvân, Kit'a 3, Mısra 7*). [*şorarsañ, -arşañ*]

Çekdi yārān cefâyı ḥâtır içün

Kimse **şormadı** ḥabs olındı niçün (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 47, Mısra 12*). [*şormadı, -ma, -dı*]

Bilgi almak için soru sormak.

Kimse ḥâl añlamaz nesine yarar

Faḳrumı görse meskenüm mi **şorar** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 20, Mısra 20*). [*şorar, -ar*]

Nāmın anuñ **şorar** iseñ eger

Muştafâ'dur o kîmyâ-manzar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 52, Mısra 37*). [*şorar, -ar*]

şor-: Aramak, araştırmak; soru sorarak bilgi edinmeye çalışmak.

N'eyki bir yirde itmez oldı ḳarār

Tîrden **şor** ağız ḥaberleri var (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 70*). [*şor,*]

Ḥaylî ma'ber maḥûf var anda

N'oldı fülk-i necât **şor** ḳanda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 100*). [*şor,*]

Çıkdı hatt-ı şerîf dīvāna

Şordılar meskenini ihvāna (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 10*). [*şordılar, -dı, -lar*]

Şormağ-içün yâ derdine çäre

Ağız açdı başındaki yara (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 23, Mısra 5*). [*şormağ-içün, -mag, -içün*]

Bilmez idi adın meger **şorsa**

İki olurdı bir dahı görse (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 80, Mısra 27*). [*şorsa, -sa*]

Ölmeden kıtutulup bize cân atar

Hâlini **şormadum** dahı söz uzar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 8*). [*şormadum, -ma, -du, -m*]

Bilmez-idüm adın meger **şorsam**

İki olurdı bir dahı görsem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 37*). [*şorsam, -sa, -m*]

soran: *Soran kişi/kimse.*

Nesne **şorana** virdi hûb cevâb

Durdı rāh-ı şavāba bula şevāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 71*). [*şorana, -a*]

sorul-: *Sual edilmek, sorguya çekilmek, araştırılmak.*

Bölük halkı yeñiçeri **şorıla**

Ğaraźla ‘azle idenler görile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 194, Mısra 19*). [*şorıla, -a*]

Çü pāy-ı taht-ı şāhı itdi rū-māl

Şorıldı vü bilindi cümle ahvāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 203, Mısra 22*). [*şorıldı, -dı*]

Şorulsa ne derün-ı nāme maźmūn

‘Ubūdiyyet-ile rik̄katle meşhūn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 7*). [*şorulsa, -sa*]

Şoruldu her konaqlarda mezālīm

Tereddüdsüz sezāsın buldı zālīm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 69*). [*şoruldu, -dı*]

Sürdiler mīr ü kâđnūñ öñine

Şorula hāl u mācerāsı dine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 80, Mısra 24*). [*şorula, -a*]

sovuk: *Isısı düşük olan, sıcak karşıtı.*

El ayak birbiriyle kavuşmaz

Cism-ile cân **şovuğdan** alışmaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 14*). [*şovuğdan, -dan*]

Hem **şovuk** kırdan ü hem hâzım

Yokdur eksülmesi akar dâyim (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 65*). [*şovuk,]*

şovuk: *Samimi olmayan, yapmacık.*

Bād-ı şubh irdi gam eşerleri-le

Bāğa irdi **şovuk** haberler ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 6*). [*şovuk,]*

şovut-: *Vazgeçmek, önemsememek.*

Bir yaña göz kıpar ayağın ala

Kendün elden **şovut** bu-dem nâ-çâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 55*). [*şovut,]*

söyle-: *Demek, söylemek, dile getirmek.*

Neyki serhoş ışıq ne **söleyiser**

Remzi ne bilür ü ne vire haber (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 21*). [*söleyiser, -y, -iser]*

Bilmezem nice_idüp yâ neyleyeyim

Mihnetün kangısını **söleyeyin** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 20, Mısra 26*). [*söleyeyin, -y, -e, -y, -in]*

Anı bendden halâş eylediler

Bî-günâh olduğunu **söylediler** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 50, Mısra 2*). [*söylediler, -di, -ler]*

söylen-: *Söylenmek, konuşulmak, bahsedilmek.*

Mavçe-nâm **söylenür** dilde

Haylî şöretde idi ol ilde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 51*). [*söylenür, -ür]*

Yir yirin köprü başları dirnek

Söylenür anda lâf eger gerçek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 4*). [*söylenür, -ür]*

söyleş-: *Konuşmak, karşılıklı sohbet etmek.*

Ürgüp'ün bir gün ehl-i 'irfânı

Söyleşüp irdi söz şuna ânî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 2*). [*söyleşüp, -üp]*

söylet-: *1. söyletmek. 2. Konuşturmak.*

Gerçi **söyletdiler** velî diñmez

Toğrudan gayrı bir sözi bilmez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 49, Mısra 15*). [*söyletdiler, -di, -ler*]

soyun-: *Giysiyi çıkarmak II Maddi, dünyevi olan her şeyden kurtulmak, ruhsal arınma.*

Şoyunup çün kalender oldu ol ân

Bir nemed ihtiyârı oldu hemân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 70, Mısra 15*). [*şoyunup, -up*]

soyun-: *Girmek, dahil olmak.*

İstikâmetle urmuş 'ışka kâdem

Çün-kalender **şoyunmuş** idi o dem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 43, Mısra 12*). [*şoyunmuş, -muş*]

soyun-: *Cismani varlığından kurtulmak.*

Çünkü **şoyundi** nâr gavğâsı

Cümle iz'ân olındı fehvâsı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 11*). [*şoyundi, -dı*]

söyündür-: *Söndürmek.*

Mûmı nâ-gâh ben **söyündüreyin**

Sen eve gir öninde ben durayın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 100, Mısra 33*). [*söyündüreyin, -eyin*]

söz: *Bir düşüncüyü eksiksiz olarak anlatan kelime dizisi, , kavil. Ağızdan çıkan bir veya daha fazla heceden meydana gelen, mana ifade eden kelime veya kelime topluluğu, laf, lafız, kelam.*

Ol levendüñ **sözine** aldandı

Bilmedi kim geçer aña pendî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 29*). [*sözine, -i, -n, -e*]

Şâhdan geldi şanki buyruğ-ıla

Her **sözini** geçürdi yumruğ-ıla (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 58*). [*sözini, -i, -n, -i*]

Vâkı'â eyle ise yok **sözümüz**

Şübhe gider göricegiz gözümüz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 13*). [*sözümüz, -ü, -müz*]

İşidicek kelâmın anasınıñ

Şıdk var ise ger **sözünde** senüñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 10*). [*sözünde, -üñ, -de*]

İşidüp gördi sözini ma'kûl

Beglere didi işbu **söz** ma'kbûl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 112, Mısra 16*). [söz,]

İşidüp gördi **sözini** ma'kûl

Beglere didi işbu söz ma'kbûl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 112, Mısra 15*). [sözini, -i, -n, -i]

Emr idüñ varup alalar haberi

Görelere var mı bu **sözün** eñeri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 112, Mısra 10*). [sözün, -ün]

Gayrı 'asker nider saña **sözi** kes

Mîr İshâk 'askeri saña bes (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 114, Mısra 5*). [sözi, -i]

Maşlaḥatdur didi yazuñ nâme

Her **sözine** be-ser didi ḥâme (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 114, Mısra 24*). [sözine, -i, -n, -e]

Ürgüp'ün bir gün ehl-i 'irfânı

Söyleşüp irdi **söz** şuña ânî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 2*). [söz,]

Jaḳa ḥod key metîn bārûdur

Varmamış kimse anda **söz** budur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 10*). [söz,]

İşidüp **sözlerini** rahm itdi

Anlaruñ 'azli cânına yitdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 145, Mısra 27*). [sözlerini, -ler, -i, -n, -i]

Geldi vü şundı okudu cümle

Hoş-durur **söz** ki düşe bir ehle (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 34*). [söz,]

Ehl-i ṭab' uñ **sözün** ki ḥâme yazar

Diḳḳati ile kıllı kırk yarar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 45*). [sözün, -in]

İntizâmî orada ḥâzır idi

Bunlaruñ **sözlerine** nâzır idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 147, Mısra 2*). [sözlerine, -ler, -in, -e]

Ḥaḳ **söze** kimse bî-ḥuzûr olmaz

Bâṭluñ ḳavli raḡbetin bulmaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 155, Mısra 23*). [söze, -e]

Ol maḥalde görüp sükûti şavâb

Virmedi **sözlerine** hîç cevâb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 155, Mısra 22*). [sözlerine, -ler, -in, -e]

Didiler yok kemâlüne **sözümüz**

Saña degmez sürü ile yüzümüz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 155, Mısra 11*). [sözümüz, -ü, -müz]

Didi iy devlet ıssı rüşen-rây

Her **sözüñdür** kelâm-ı dil-ārây (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 60*). [sözüñdür, -ü, -ñ, -dür]

İşidüp eyledi **sözini** kabûl

Bârekallâh didi zihî maqbûl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 25*). [sözini, -i, -n, -i]

Nâdim oldu didüğine mezbûr

Didi luğ ile tut **sözüm** ma'zûr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 164, Mısra 30*). [sözüm, -üm]

Hüsn-i hâline ruhları şahid

Ne kelâm eylese **sözi** vârid (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 12*). [sözi, -i]

Şekli vü **sözi** vaz'ı hurrem olur

Aña her kim söz ata mülzem olur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 15*). [sözi, -i]

Muhtaşar didüğüm müfîd olsun

Söz mahallinde tek yirin bulsun (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 175, Mısra 2*). [söz,]

İntizâmî'ye itdi bu **söz** eşer

Gayrı efkârdan idince hâzer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 1*). [söz,]

Ba'dehû **söz** tevâtüre yitdi

Tagî vü bâğînün işi bitdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 19*). [söz,]

Gele serdâr anda şanmaz idi

Diyenün **sözüne** inanmaz idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 16*). [sözüne, -ün, -e]

Sözlerine cevâbı böyle didi

Görelüm pâdişahuñ emri nola (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 44*). [sözlerine, -ler, -in, -e]

Eger ihsân iderse yüce Ganî

Sözlerini işitdi çün serdâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 41*). [sözlerini, -ler, -i, -n, -i]

Aña ta'zîm idüp Sultân Aḥmed

Yanında hîç olmaz bir **sözi** red (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 24*). [sözi, -i]

Cihânı dar ide şāhuñ gözine

Uyup 'âkıllaruñ vârid **sözine** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 48*). [sözine, -i, -n, -e]

Kiyâsetde feşâhatde mükemmel

Cevâbın virse **söz** olsa mü'evvel (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 198, Mısra 16*). [söz,]

Tecâvüz itmedi kimse **sözinden**

Gözine kuhl idüp izi tozından (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 9*). [sözinden, -in, -den]

Hâşılı oldu **söz** şuña münce

Tā ki te' hîr ola o gün maḥzar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 80, Mısra 37*). [söz,]

Sordı hâlini kamunuñ bir bir

Oldı anlardan işbu **söz** şadır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 145, Mısra 16*). [söz,]

İtdi bir şahş bu **sözi** tekrâr

Hîç durma Hasan Efendi'ye var (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 160, Mısra 11*). [sözi, -i]

Râzık Allâh benüm kefilümdür

Hak resûli **sözi** delîlümdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 54*). [sözi, -i]

Didiler hak bu **sözlerüñ** ḥaḥdur

Andan özge elem dahı yokdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 6, Mısra 1*). [sözlerüñ, -ler, -üñ]

Öykesin her kişi geçürse bize

Nâ-sezâ **sözlerin** kaçursa bize (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 25, Mısra 24*). [sözlerin, -ler, -in]

Hak budur gel gel idelüm inşâf

Şanmañuz bu **sözümü** lâf u güzâf (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 52*). [sözümü, -üm, -i]

İşdürseñ benüm **sözümü** ebed

Bile bir mesken anı bir de laḥid (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 137, Mısra 21*). [sözümü, -üm, -i]

İşbu **sözden** hîç olmadı mülzem

Didi vaşfı durur anuñ elzem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 11*). [sözden, -den]

Oldı âhir **sözi** şuña münce

Didi gönülüm durur ḫatı muğber (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 20, Mısra 5*). [sözi, -i]

Ol **söz-ile** varup Beligrad'a

Oldı paşa kulu ol arada (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 145, Mısra 3*). [söz-ile, --ile]

Söz ki ola güher mişâli şemîn

Yaraşur 'ıkd-ı nazm aña hemîn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 6, Mısra 7*). [söz,]

Kâmilüñ bak kemâline **sözine**

Câhilüñ ḥod kelâmı ne sözi ne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 69*). [sözine, -i, -n, -e]

Gerçi söylediler velî diñmez

Toğrudan gayrı bir **sözi** bilmez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 49, Mısra 16*). [sözi, -i]

İstinâdı ulu yire ide-gör

Dir-iseñ her **sözün** ola manzûr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 7, Mısra 20*). [sözün, -ün]

Sırr-ı pinhānuma olan ‘ārif

Her **sözün** baña bir kitāb oldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 36, Mısra 5*). [sözün, -ün]

Ola halka-be-güşı her gül-ruh

Sözün aňlaya diňleye pāsuḥ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 12, Mısra 10*). [sözün, -ün]

Ṭarfetü'l-‘aynda görüp yüzini

Bir ağız kim işitdiler **sözini** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 18*). [sözini, -i, -n, -i]

Yüzi toğrı idi **sözi** kec ise

Dükenür şanma irtişāyı yise (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 89*). [sözi, -i]

Beñzi alınur-idi bir **sözden**

Merdüm-i dīdesi görüp ğaltān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 34*). [sözden, -den]

Dürr-i meknün her **sözün** olsa

Hoş kelāmuñla bu cihān ṭolsa (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 7, Mısra 15*). [sözün, -ün]

Gerçi ber-ser **sözüm** dir hāme

Rū-be-rū ḥālüm aňladur nāme (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 10, Mısra 7*). [sözüm, -üm, -e]

Kāmilün baḳ kemāline sözine

Cāhilün ḥod kelāmı ne **sözi** ne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 70*). [sözi, -i]

Pes o yārān **sözün** görüp ma‘kūl

Gördi ḥaḳḳā kelāmını maḳbūl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 53, Mısra 1*). [sözün, -i, -n]

Söz güher olsa kıymetin bulmaz

Devlet ol ḳāyile ki yār olmaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 7, Mısra 3*). [söz,]

Ehl-i ‘irfānadur bizüm **sözümüz**

Hıç nādānı görmesün gözümüz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 8, Mısra 5*). [sözümüz, -ümüz]

Sözümüz el-ḥaḳ ehl-i ḥāl-iledür

Ḥaḳ budur şāḥib-i kemāl-iledür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 9, Mısra 19*). [sözümüz, -ümüz]

Ṭatlu **sözlerle** idicek pendün

Ney-şeker ola bir kemer-bendün (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 12, Mısra 17*). [sözlerle, -ler, -le]

Her **sözi** bir kitābdur gördüm

Vāḳı‘ā feth-i bābdur gördüm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 9, Mısra 1*). [sözi, -i]

Diñledi ḳāḍī **sözlerin** bir bir

İntizāmī cevābda ḥāzır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 1*). [sözlerin, -ler, -i, -n]

Ağzuñ arar **sözün** dile alma

Baḳma ḥaḳ olduğını ḳallāşa (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 48*). [sözün, -i, -n]

Sözleri bellü idi tarzından

Ḳapar alur cevābı ağzından (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 49, Mısra 11*). [sözleri, -ler, -i]

Az da 'vā degül çü lâf-ı keşir

Ulu **söz** söylemek günāh-ı kebîr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 11, Mısra 30*). [söz,]

Fikr-i şâyib kılpup me'âl itdi

Ol münāfık **sözün** hayāl itdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 65, Mısra 10*). [sözün, -in]

sözleri: Söz, kelimelerden oluşan kavram bütünlüğü, kelâm, kavl.

Vāḳı 'ā gördi **sözleri** ma'ḳûl

Hâḳ u ger ḥalk ḳatında gey maḳbûl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 51*). [sözleri, -leri]

su: Su, akarsu, ırmak, nehir, gözyaşı.

Şâf u terdür o cûy-ı hoş dil-cû

Pâyına âb-ı Hıẓr koymaya **şu** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 62*). [şu,]

Tihutin şehirden ider güzeri

Şehre Hâḳ **şu** ile imiş nazarı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 2*). [şu,]

Yok yire olma anlara dehrî

Bir **şu** bir kendüler bilür sırrı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 26*). [şu,]

Şu şafâsın çıkınca ḳanda bulur

Hep şuyuñ mâcerâsı unudılır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 37*). [şu,]

Ekserî **şuyı** ḥod üfürür içer

Naḳş-bend-i belâ ki durmuş-idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 32*). [şuyı, -y, -ı]

Kendü maḳşûdına ne dem baḳdı

Kûh u vâdîde **şu** gibi aḳdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 66, Mısra 8*). [şu,]

Mevc ü yah mâcerâsı var ya 'nî

Naḳş geçdi **şu** üstine Mânî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 67, Mısra 22*). [şu,]

Ol daḥı Hâḳ 'inâyetiyle nidem

Keçesin ḳurtarup **şudan** ol-dem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 69, Mısra 16*). [şudan, -dan]

Ḥaylî ocağa **şu** koyup seyl-âb

Uçu-gördi o ḥânümânı ḥarâb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 82, Mısra 13*). [şu,]

Nışfa varınca ḳıçdan u önden

Girdi **şu** dutdı 'âlemi ucdan (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 20*). [şu,]

Taşra bād-ı semūm u **şu** ıssı

Turacaḡ yir bulur mı **şu** ıssı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 105*). [**şu**,]

Taşra bād-ı semūm u **şu** ıssı

Turacaḡ yir bulur mı **şu** ıssı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 106*). [**şu**,]

Unuduldı kürek dümen ḡaldı

Ḳıçdan öñden **şu** öñlerin aldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 22*). [**şu**,]

Şu ki dizden yuḡarudur ‘umḡı

İlter insānı oraya ḡumḡı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 77*). [**şu**,]

Cümlesi **şuda** çok belā çekdi

Yanına üşdi başına çökdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 43*). [**şuda**, -da]

Kendü ḡālünde ol yüri örü-dur

Şudan el çek maḡall-i tehlükedür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 94*). [**şudan**, -dan]

İntizāmī o ḡavfı dut ma‘zür

Ḳurtarup keçeñi **şudan** ḡaça-gör (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 88*). [**şudan**, -dan]

Eyle perḡizi İntizāmī **şudan**

Ceyş-i ḡam seni başmasun pusudan (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 73*). [**şudan**, -dan]

Şuya varup yine **susuz** gel tek

Ḳarada sürçe düşe zaḡmet çek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 75*). [**susuz**, -suz]

Gördük āḡir **şuya** ḡayandḡuñı

Rüzḡara özüñ inandḡuñı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 83*). [**şuya**, -y, -a]

Yüz belā ile biñ meşakḡat ile

Şuya irüldı bunca diḡḡat-ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 52*). [**şuya**, -y, -a]

Şuyın alup yüzine süre diler

Subḡ-ı şādıḡ ridā elinde dutar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 94, Mısra 29*). [**şuyın**, -y, -ı, -n]

Şu şalāsı mü‘ezzınüñ fikri

Dili ucında şūfınüñ zıḡrı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 41*). [**şu**,]

Ol **şular** ḡaylī virmiş istiḡkām

Ḳaradan düşmen idemez iḡdām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 126, Mısra 15*). [**şular**, -lar]

Oldı māñı‘ bu mācerāya çü **şu**

Geçidin ḡod aradılar her sū (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 17*). [**şu**,]

İtmeyüp **şuyı** yüzmeḡe cür’et

Bu berü itdi ol öte ‘avdet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 19*). [**şuyı**, -yı]

Bir kez atuldu şuya batmış-iken
 Kışları **şu** içinde yatmış-iken (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 30*). [**şu**,]
 Kendüye atlara **şu** hod lâzım
 N'itsün esbâbı olsa ger 'âzim (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 47*). [**şu**,]
 Bir kez atuldu **şuya** batmış-iken
 Kışları şu içinde yatmış-iken (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 29*). [**şuya**, -y, -a]
 Çok şarık şuda üzdi mişl-i habâb
 Düşdi **şu** ile toprağa şeker-âb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 192*). [**şu**,]
 Eger üçinci nevbet uğraya **şu**
 Mâ-melekden kamuya di el yu (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 193*). [**şu**,]
 Gice vü gündüz itmeyüp ârâm
 Kar yağar yel eser toñar **şu** müdâm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 2*). [**şu**,]
 Vādî-i hayrete düşünce habâb
 Lücceler **şuda** oldu küh-nişâb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 82, Mısra 24*). [**şuda**, -da]
 Şakınup kendü kürkini herkes
 Çok nemed dıtdılar **şu** öñine pes (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 26*). [**şu**,]
 Olmasa ol **şu** arada ammâ
 Kâfirün biri bulmaz-ıdı rehâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 11*). [**şu**,]
 Gördi bakdı bir ulu **şu** taşmış
 Çıkuban yola köprüyi aşmış (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 7*). [**şu**,]
Şu gibi hâk-i pâyine ağıdı
 'Abd-ı fermân lisâna yâ noldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 42*). [**şu**,]
 Tañlayalum bu hâl-i şem'i nedür
 Hem yanar oda hem mekânı **şudur** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 43, Mısra 16*). [**şudur**, -dur]
 Gösterürdi velâyetin güyâ
Şuya seccâdesin döşetdi şitâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 109, Mısra 18*). [**şuya**, -(y)a]
 Bir sâ'at imtizâc itmediler
 Egri **şuyından** öte gitmediler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 28*). [**şuyından**, -y, -ın, -dan]
 Suyuñ üsti odunla mâl-â-mâl
 Bî-nişân üzre haylî ceng ü cidâl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 35*). [**şuyuñ**, -y, -uñ]
 Hûblar **şuda** birlige bitmiş
 Burc-ı âbîde gün qarâr itmiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 13*). [**şuda**, -da]

Kimi dir gel revān **şuya** atalum

Öli diri ölümlere katalum (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 22, Mısra 25*). [*şuya, -y, -a*]

Çok şarık **şuda** üzdi mişl-i habāb

Düşdi şu ile toprağa şeker-āb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 191*). [*şuda, -da*]

Kiminüñ **şuda** [...]

Hep ser-ā-pāy geydügi ıslak (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 189*). [*şuda, -da*]

Bu **şuyuñ** bir 'azīm seyri olur

Yaz gelüp kış nihāyetin çü bulur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 19*). [*şuyuñ, -y, -uñ*]
]

Şayd-ı mähī için kurup ağlar

Şuyuñ içinde yolların bağlar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 42*). [*şuyuñ, -y, -uñ*]

Şu şafāsın çıkınca kanda bulur

Hep **şuyuñ** mâcerāsı unudılır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 38*). [*şuyuñ, -y, -uñ*]

Eylemişdi Tuna **şuyı** tuğyān

Yoluñ üstine eyleyüp güzerān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 5*). [*şuyı, -y, -ı*]

Ayağı **şuyın** almağa gün iver

Āb-ı rüyı anuñla hāşıl ider (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 31*). [*şuyın, -y, -ın*]

Ĥod Geniz **şuyı** bağ kurbinde

Dobro vodası tağ kurbinde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 63*). [*şuyı, -y, -ı*]

su: Şu, işaret sıfatı.

Şıçramışdur **şu** resme uyħudan

'Aqlını dehşet aldı kayğudan (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 41*). [*şu,]*

Hāşılı oldu söz **şuña** münce

Tā ki te'ħır ola o gün maħzar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 80, Mısra 37*). [*şuña, -ñ, -a*]

Sevr taħtın **şu** deñlü itmiş zeyn

Oturur şanki şāh-ı Zü'l-karneyn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 55*). [*şu,]*

su'āl: Soru.

Anlara didüm iy ulü'l-elbāb

Bir **su'ālüm** var eyleñ aña cevāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 20*). [*su'ālüm, -üm*]

Kendü kendüye lā-büd itdi ĥitāb

Özi kıldı yine **su'āle** cevāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 2*). [*su'āle, -e*]

Olmadı hîç bu **su'âle** cevâb

Dimedî biriñüz cevâb-ı şavâb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 29*). [*su'âle, -e*]

Kendüye yine kendü itdi hîṭâb

Ḳıldı bu vech-ile **su'âle** cevâb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 15, Mısra 30*). [*su'âle, -e*]

Eyledi her **su'âle** niçe cevâb

Geh hîṭâb-ı güzîn ü gâh 'itâb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 49, Mısra 7*). [*su'âle, -e*]

Her **su'âle** cevâbı hâzır idi

Ṭoğruya Hâḳ mu'in ü nâşır idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 49, Mısra 9*). [*su'âle, -e*]

Görüp hîzmet getürdi māl-i vâfir

Su'âl ile cevâbın itdi hâzır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 203, Mısra 24*). [*su'âl,]*

Kendü eyler yine **su'âle** cevâb

Ḳaldı bu hâl üzre niçe zamân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 36, Mısra 40*). [*su'âle, -e*]

Kendü kendüye eyledükçe hîṭâb

Her **su'âline** işbu idi cevâb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 160, Mısra 50*). [*su'âline, -i, -n, -e*]

subaşı: Şehirlerde kadıların emrinde bulunan, güvenlik ve belediye işleriyle görevli zabıta memurlarının başı; Osmanlılar'da kapıkulu süvarileri arasından savaş zamanında güvenliği sağlamak, barışta ise vergi toplamak için ayrılan kimse.

Başdan aşmış-idi lücce-i ğam

Nâ-gehân irdi geldi **subaşı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 37, Mısra 3*). [*subaşı,]*

subh: Sabah vakti, sabah. || Tan yerinin ağardığı zaman, tan vakti, fecir.

Pâdişâh-ı cihâna **şubḥ** u mesâ

Dâyimâ idelüm du'â vü Senâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 3, Mısra 1*). [*şubḥ,]*

Didi bir eñsesi yoğun görürin

Yatmazın bunda **şubḥa** dek dururın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 20*). [*şubḥa, -a*]

Şâmdan **şubḥa** dek 'ibâdetde

Bir demi geçmeyüp ferâgatde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 160, Mısra 17*). [*şubḥa, -a*]

Dâyimâ yâd olur anuñ nâmı

Geçe ḥayr-ile **şubḥı** vü şâmı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 38*). [*şubḥı, -ı*]

Şubḥa dek her gice bu hây-ile hû

Uyḥu mı sende ḳor bu cüst-ile cû (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 5*). [*şubḥa, -a*]

Şubḥdan şāma dek apusı auk

avuşuñ ger apucınuñ sözi yok (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 149, Mısra 19*). [*şubḥdan, -dan*]

Şubḥa dek ıkarup muala ‘asın

Yirine oya vat-i zāyi ‘asın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 15*). [*şubḥa, --a, -*]

sübha-gerdān: *Tespîh eken.*

Şāhsār-ı şecer dönüp dala

Sübḥa-gerdān idi orada kirās (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 40, Mısra 5*). [*sübḥa-gerdān,]*

sübḥān: *Yaradan, Tanrı, Rab, Mevla, Allah (c.c.).*

İşidüñ bilüñ iy erkān u a ‘yān

ü bu iḥsānı ıldı baña **Sübḥān**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 194, Mısra 8*). [*sübḥān,]*

Ḥamd-i bî-ḥad o yüce **Sübḥān’a**

Ol Kerīm ü Raḥīm ü Raḥmān’a (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 1, Mısra 1*). [*sübḥān’a, -a*]

subḥ-dem: *Sabah vaktinde, sabahleyin.*

Dadı boynına **şubḥ-dem** kefeni

Gördi bî-rûḥ ün o sîm-teni (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 94, Mısra 11*). [*şubḥ-dem,]*

Eyledüñ derd ile yāḥud nāle

Şubḥ-dem ağızuñı arar jāle (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 41, Mısra 32*). [*şubḥ-dem,]*

suç: *Kabahat, hata, günah.*

‘Özrüñi dile **şuçuñ** eyle taleb

Şāyed ‘afv eyleye ol ‘ālî-neseb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 67*). [*şuçuñ, -uñ*]

Şuçını bildi i ‘tizār itdi

Yiñiden ulluk iḥtiyār itdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 114, Mısra 25*). [*şuçını, -ı, -n, -ı*]

El söz atar ızar senüñ kelleñ

Suç degüldür aluñ beni esleñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 137, Mısra 24*). [*suç,]*

İderler ḥaml devrine sipihrüñ

Olar muḥtell ola **şuçı** ne ‘aşruñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 18*). [*şuçı, -ı*]

Şuçumuz ‘afv ide luṭf ide zāḥir

Ağır peşkeşle giden ola ḥāzır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 198, Mısra 45*). [*şuçumuz, -u, -muz*]

Dāra mı vara yoḥsa çengāle

Şuçı hep yıḡdı kalb-i meyyāle (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 103, Mısra 6*). [*şuçı, -ı*]

Burada yok **şuçı** anuñ bî-şek

Kendümüz kırtarı-bilelüm tek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 31, Mısra 25*). [*şuçı, -ı*]

suçla-: Bir kimsenin herhangi bir suç işlediğini öne sürmek, itham etmek II sorumlu tutmak, saymak.

Katlı olup ḥālī kaldı ol uçlar

Mîr-mîrânı işiden **suçlar** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 149, Mısra 10*). [*suçlar, -r*]

sudā': Baş ağrısı.

Vardur anlarda senden özge belā

Başa göre **şudā'** var meşelā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 64*). [*şudā', -ı*]

sudā'ı: Baş ağrısı.

Vezîr-i a'zama ol yûri dā'î

Katı çok söyledüñ virme **şudā'ı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 52*). [*şudā', -ı*]

sudûr: Büyük zatlar, sadrâzamlar ve bilhassa kazaskerler.

Bir şeb ol-kim kulûba virdi zulem

Dâr-ı nûrın **şudûruñ** itdi 'adem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 21, Mısra 2*). [*şudûruñ, -uñ*]

sûf: Yün, Yün dokuma.

Şûf pejmürde-ḥāl olup nā-geh

Düdmânından olmayup āgeh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 73*). [*şûf,]*

süfehâ: Sefihler, içkici, müsrif ve günahkar kimseler.

Eyle şanur-ımiş meger **süfehâ**

Bir uğurdan dil ala bî-pervā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 113, Mısra 9*). [*süfehâ,]*

Kesdi biçdi çeñeyle ol **süfehâ**

Birbirinden kesilmeyüp kaṭ'ā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 132, Mısra 21*). [*süfehâ,]*

suffa: Sofa, avlu, seki.

Çemeni **şuffalar** kenârı tolu

Cem‘ olur her zamānda kiçi ulu (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 7*). [*şuffalar, -lar*]

sūfi: *Tasavvuf ehlinde olan kimse, sofı; dinin emir ve yasaklarına sıkı sıkıya bağlı olan, zahit.*

Gider dilden ğubârı halka-i rindāna gel **şūfi**

Göñül āyīnesinde çün kıomaz gerd-i keder meclis (*Tuhfetü'l-İhvân, Müfret 2, Mısra 5*).

[*şūfi,*]

Şu şalāsı mü‘ezzinüñ fikri

Dili ucında **şūfinüñ** zikri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 42*). [*şūfinüñ, -nüñ*]

Sāde-pehlü güzellerüñ seyri

Şeyh ü **şūfi[y]**i deng ider fevrī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 12*). [*şūfi[y]i,*]

suhanver: *Güzel söz söyleyen, güzel söz söyleyici.*

tūtī nuṭḡ-ile kıand-perverdür

Bunca terġīb-ile **sūhanverdür** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 1, Mısra 12*). [*sūhanverdür, -dür*]

sūhte: *Yanmış, tutuşmuş, âşık. II. Medrese öğrencilerine verilen ad.*

Şimdi ğaybattedür çün ol **sūhte**

Reng çekilmek gerek o bed-baḡta (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 31, Mısra 9*). [*sūhte,*]

Sūhte ayrılmaz-idi hīç andan

Hod getürdi vilāyete kıandan (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 31, Mısra 15*). [*sūhte,*]

Sūhtesi nitdi neyledi gelsün

Yırde gökde anı bize bulsun (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 31, Mısra 11*). [*sūhtesi, -si*]

Dutalum **sūhte** oldu ḡor u zelīl

Başdan aña boyun mıyam yā kefil (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 35*). [*sūhte,*]

Ola teftiş hep ḡaṭā vü şavāb

Bunuñ ol **sūhte** idi bā‘ işi ger (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 38, Mısra 39*). [*sūhte,*]

Cümle da‘vā netīcesi **sūhte**

Hām olanuñ kelāmı nā-puḡte (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 49, Mısra 23*). [*sūhte,*]

Geldi bir ğün meger ki bir **sūhte**

Maṭbaḡ-ı miḡnet içre bes puḡte (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 20, Mısra 1*). [*sūhte,*]

Sūhte gitmek diler didi bu şeb

Nüşhañı varup andan eyle taleb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 21, Mısra 25*). [sūhte,]

Anı ahz itmege yeter bu sebeb

Sūhteyi andan eyleyince taleb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 31, Mısra 22*). [sūhteyi, -y, -i]

sühûlet: Kolaylık.

Sühûlet birle hâll oldu meşâkil

Yine miqdârını buldı efâzıl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 43*). [sühûlet,]

sükārā: Sarhoşlar.

Ehl-i iflās kim **sükārā** idi

Nekbet ü cimrilük de yārı idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 77, Mısra 7*). [sükārā,]

sükker: Şeker, tatlı.

Zevki dehrûnı deger mi hîç gamına

Sükker ü şehdi zehr-ile semine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 8*). [sükker,]

sükker-hā: Şeker çiğneyen. II Tatlı tatlı şakiyan.

Tūtî-i sebz-hatt u **sükker-hā**

İtdi hākī kafesinde çün me'vā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 97, Mısra 5*). [sükker-hā,]

sükūnet: Sessizlik, suskunluk.

Na'rasından gehī cihān lerzān

Geh **sükūnetdedür** çü küh-ı girān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 131, Mısra 24*).

[sükūnetdedür, -de, -dür]

sulan-: Sulanmak II ıslanmak.

Açlıktan dil uzadup yalanur

Gözlerinüñ yaşı ile **şulanur** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 106, Mısra 10*). [şulanur, -ur]

süleymān: I. Hz. Süleyman.

İns ü cin ma'bedi durur yek-ser

Gör **Süleymān** mührini yer yer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 57, Mısra 12*). [süleymān,]

sulh: *Barışma, barışıklık, uzlaşma.*

Şulh için başladı müdārāta

‘Özr-ile çāre buldı āfāta (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 154, Mısra 25*). [*şulh,]*

Şulha bir çāre eyle kıl tedbîr

Saňa öñ soñ budur eyü ta‘bîr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 114, Mısra 3*). [*şulha, -a]*

Āl-i ‘Osmân-ile idüp ‘ahdi

Bir zamân **şulha** eyleyüp cehdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 14*). [*şulha, -a]*

Olmadı **şulha** rāzî itdi ‘inād

İtdi haqq-ı uhuvveti berbād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 180, Mısra 11*). [*şulha, -a]*

Kırala itdi barışmağı tekliḥ

Şulhuñ itdi fevāyidin ta‘rîf (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 180, Mısra 10*). [*şulhuñ, -un]*

Macar’uñ cinsi **şulha** kâyil idi

Nemçe tuğyāna lîk mâyil idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 179, Mısra 39*). [*şulha, -a]*

sultân: *Padişah, hükümdar.*

Kimi idindi yār ol ulu **sultân**

Hilāfet kimlere virdiyse ‘unvân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 198, Mısra 35*). [*sultân,]*

Luṭf idüp eyledi o dem ihsân

Ol gedā oldı başına **sultân** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 60*). [*sultân,]*

Sāde **sultân** çi dirlik ü tîmār

Hep ğazā niyyetine varı nişār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 55*). [*sultân,]*

Yeñi devletlûsin a **sultānum**

Eski bendeñ degül miyem hānum (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 27*). [*sultānum, -um]*

Didi olmaz didi a **sultānum**

Eger olmazsañuz nigejbānum (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 53*). [*sultānum, -(u)m]*

Didi aña ki hāy **sultānum**

Hîç benüm añlamaduñ iz‘ānum (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 43*). [*sultānum, -(u)m]*

Yedi **sultân** aña olup vālî

Eylemişler niçe sarāy ‘ālî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 29*). [*sultân,]*

sultānî: *Padişaha mensup ve onunla ilgili.*

Mîrîden kâğıd aldı **sultânî**

Yazdı Yâkûṭ ḥaṭṭına ṣānî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 33*). [*sultânî,]*

sülûk: (*Maddî,, manevî*) Bir yola girme, bir yol tutup o yolda yürüme.

Evvel ol kim **sülûk** kaşdın ider

Aña lâzımdur elbet 'ilme ḥaber (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 12, Mısra 1*). [*sülûk,]*

sun-: Verme, uzatmak, takdim etmek.

Dojd ḥazzından oturup yirine

Birer ayağı **şundi** ellerine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 28*). [*şundi, -dı,]*

Şundi ol kimseye ṭolu cāmı

Didi luṭf-iledür anuñ nāmı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 104, Mısra 29*). [*şundi, -dı,]*

Şundılar ol dem aña bir ṭumār

Ya 'nî mektûb-ı vālî-yi şehvār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 104, Mısra 9*). [*şundılar, -di, -lar]*

Şundi çînî şürāḥîsin sūsen

Didi 'işret zamānıdur şimden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 55*). [*şundi, -dı]*

Cām-ı zerrîn-ḳadeḥ alup eline

Şevḳ-ıla **şundi** sağına şolına (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 64*). [*şundi, -dı,]*

Girür ü ṭaşraya çıkar gāhî

Şundi āḥir eline bir ṭumār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 37, Mısra 17*). [*şundi, -dı]*

sun-: Bir büyüğe veya nezaket gereğince bir kimseye bir şeyi vermek, arz etmek, yollamak, göndermek, takdim etmek.

Nā-gehānî biri gelüp **şundi**

Oḳuyup cismi meyyite döndi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 27, Mısra 11*). [*şundi, -dı]*

sun-: Takdim etmek, ikram etmek, uzatmak.

Şundi cām-ı ecel zamāne aña

Oldı ol cām bir bahāne aña (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 93, Mısra 25*). [*şundi, -dı, -]*

Vardı dīvān-ı mîr-mîrāna

Şundi evşāfını emîrāne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 60, Mısra 2*). [*şundi, -dı]*

Geldi vü **şundi** oḳudı cümle

Hoş-durur söz ki düşe bir ehle (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 33*). [*şundi, -dı]*

Şundı bir kimse bir benefşe o dem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 40, Mısra 40*). [*şundı, -dı*]

sünbül: *Daha çok açık mor renkli, keskin ve güzel kokulu çiçek. (Sevgilinin kıvrım kıvrım dolanan saçı sümbüle benzetilir.)*

Zülfi yâdıyla **sünbül** itdi ğazā

Düdlar itdi yiririr peydā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 94, Mısra 9*). [*sünbül,]*

Sūsenüñ ne dili var ide ‘ayān

Sünbülün kaç başı var anda beyān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 94, Mısra 8*). [*sünbülüñ, -üñ*]

Sünbülün kaç başı var ide nüvāz

Verd çāk-i kabā idüp oturur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 40, Mısra 20*). [*sünbülüñ, -üñ*]

Geldi gömgök dere batup **sünbül**

Lāle görince bağı hūn oldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 40, Mısra 24*). [*sünbül,]*

Zülfi **sünbüller** ide başda yirüñ

Göklere rif‘at ile ire serüñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 12, Mısra 13*). [*sünbüller, -ler*]

sünbüle: *Başak burcu.*

Sünbüle kūy-ı yārda cārüb

Oldı müjgānuma meger mensüb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 53*). [*sünbüle,]*

sünbülzār: *Sümbül bahçesi.*

Lālezāra dönüp o **sünbülzār**

Ya‘nī pūr-yara her biri nā-çār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 80, Mısra 7*). [*sünbülzār,]*

sünni: *Sünniler, İslam dininin emir ve yasaklarını kabul eden sünnet ehli kişiler.*

Ola teşhīş **sünni** vü mülhid

Ola temyīz muşlih u müfsid (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 153, Mısra 23*). [*sünni,]*

Tag u taş oldı ‘asker-ile tolu

Sünni her [bir] tarafından itdi ğulū (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 153, Mısra 32*). [*sünni,]*

süñü: *Süngü, kargı, mızrak.*

Bu lisānuñ kafāya ne çıkdı

Başuñı yā **süñüye** kim taqdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 41, Mısra 8*). [*süñüye, -(y)e*]

Hod **süñü** birbirine girmiş-idi

Başın ortaya koyuvirmiş-idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 65*). [*süñü,]*

sunul-: Verilmek *II* başışlanmak.

Tîğ-i ğayret kime **şunulmuşdur**

İşbu cür' et kime konulmuşdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 35*). [*şunulmuşdur, -miş, -dur]*

sür-: *Sürmek.*

Nevbet irdi biz anı götürevüz

Neyse maqşad ol araya **sürevüz**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 42*). [*sürevüz, -e, -vüz]*

sür-: *Geçirmek, hayat yaşamak.*

Yazdı dāyim şikāyet aḥkāmın

Tā otuz yıla **sürdi** encāmın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 68*). [*sürdi, -di]*

sûr: *Düğün, şölen.*

Sûrî şehzâdenüñ o demde iken

Pâdişâh 'askeri 'Acem'de iken (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 156, Mısra 1*). [*sûrî, -ı]*

İntizāmî'ye anda itdi ḥitâb

Yaz bu **sûrî** ola bir özge kitâb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 156, Mısra 14*). [*sûrî, -ı]*

Evvelinden bu **sûrî** tâ âḥir

'An-ḡarîb eylesün yazup ḥâzır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 156, Mısra 37*). [*sûrî, -ı]*

Sâbîkâ **sûrî** yazan ol kâtib

Rûtbe-i ehl-i fenni ol râtib (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 5*). [*sûrî, -ı]*

Ḳıraluñ idi zulmi ḥod muḥkem

Herkesüñ **sûrî** oliceḡ mâtēm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 82*). [*sûrî, -ı]*

sür-: *Kovmak, uzaklaştırmak.*

Bulduğum erkeğine tîğ urayın

Hod dışısın esîr idüp **süreyin**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 12*). [*süreyin, -eyin]*

sür-: (*izini*) sürmek, arkasından gitmek.

Hîç gayret midür ki tek duravuz

Lâzım oldu ki da'vîyi **sürevüz**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 27, Mısra 26*). [*sürevüz,]*

sür-: İleri doğru gitmek, götürmek, (ata binmek bağlamında).

Râh-ı tüccârda tarîk **sürüp**

Herkesün maṭlabın arayu düzüp (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 27*). [*sürüp, -üp]*

Sür'at idüp segirdüme düşdi

Gâzîler der-peyin **sürüp** üşdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 133, Mısra 26*). [*sürüp, -üp]*

Müşterî yîni na'lini gördi

Bir şikâr aṅlar üstine **sürdi**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 8*). [*sürdi, -di]*

sürâhî: Maruf su kabı. Aslı "sürâhiye"dir ki "piyâle" manasınadır. II. İçine şarap konan uzun boyunlu kap.

Câm ile sâkîler ider idi nâz

Boy çeküben ider **şürâhî** niyâz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 14*). [*şürâhî,]*

Sundı çîni **şürâhîsin** süsen

Didi 'işret zamânıdur şimden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 55*). [*şürâhîsin, -si, -n]*

Niçe bir câm-ı lâle devr olsun

Şimdi çîni **şürâhîler** yürüsün (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 68*). [*şürâhîler, -ler]*

Habâb igmâz-ı 'ayn ider **şürâhî** kulkul itdükçe

Meyün alunduğundan n'eyki bir hâlet sezer meclis (*Tuhfetü'l-İhvân, Müfret 2, Mısra 3*). [*şürâhî,]*

sürç: Yürürken sendeleyerek dengesini yitirmek.

Her nevâlün 'uyûbın ide gider

Vây eger **sürçe** ayağın bir dem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 33, Mısra 17*). [*sürçe, -e]*

Şuya varup yine susuz gel tek

Karada **sürçe** düşe zahmet çek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 76*). [*sürçe, -e]*

Atı eşmiş yatur bu yurunda

Sürçe düşdüğü uyhu derdinde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 32*). [*sürçe, -e]*

sûre: Kur'an-ı Kerim'de ayetlerin oluşturduğu bölümlerin her biri.

Haṭṭ-ı 'ömrüñ mi satrını kazdı

Süre başını surḥ-ile yazdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 23, Mısra 12*). [*süre,]*

sûret: Gözün ilk bakışta gördüğü şey, dış görünüş, şekil, biçim. Yüz, çehre, surat.

Ru'ûsuñ **şüreti** koynumda kaldı bir hamâyildür

İçinde derc olan luṭf ile iḥsân göñlümi egler (*Tuhfetü'l-İhvân, Kaside 1, Mısra 9*). [*şüreti, -i]*

Cevşenüñ kalbi şâf âyinedür

Andadur **şüreti** mu'âyenedür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 104*). [*şüreti, -i]*

Göz kıpar sâķīye görince ḥabâb

Hîç bu **şüret** tutar mı cāy-ı şarâb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 18*). [*şüret,]*

Âḥirü'l-emr idüp niçe efkâr

Rû-be-rû **şüret** olicek efgâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 84, Mısra 32*). [*şüret,]*

Ma'nîye i'tibâr ider fuṣalâ

Şürete raġbeti ider cühelâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 50*). [*şürete, -e]*

İñen çok katır u nâķa vü atlar

'Acem tarzı ile **şüretde** yek-ser (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 48*). [*şüretde, -de]*

Şüret uğrusı şimdi raġbetde

Añlayup bilmeyenler 'izzetde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 7, Mısra 11*). [*şüret,]*

sûretâ: Dış görünüş itibarıyla; şeklen, zahiren.

Şüretâ ḥabs u ma'nîde âzâd

Reşk iderdi o ḥâlete yârân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 60*). [*şüretâ,]*

sûret-bâz: Kukla oynatan kimse, kuklacı.

Şekl-i çübânî ile **şüret-bâz**

Ol kıyâfetle oynadur katı az (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 79*). [*şüret-bâz,]*

sürh: Kırmızı mürekkep.

Yohsa ol dârû-gîrde yek-ser

Surḥ zerden geyürdi bir miġfer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 23, Mısra 14*). [*surḥ,]*

sürhâb: Kırmızı renkte topraġa sahip olan Tebriz'in kuzeyinde bir daġ.

Emr idem bir kulumta tā **Sürhāb**

Cümle il ü diyārın ide ḥarāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 153, Mısra 11*). [*sürhāb,]*

sürh-ile: Kırmızı mürekkep.

Ḥaṭṭ-ı 'ömrüñ mi satırını kazdı

Süre başını **surh-ile** yazdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 23, Mısra 12*). [*surh-ile,]*

sürh-ser: Kızılbaş, Safevi ordusu. Başlarına kırmızı başlık giydikleri için bu ad verilmişse de daha sonra kelime "dinsiz" anlamı yüklenmiştir.

Sürh-ser dinilen o mel'ūnuñ

Mezhebi yok o rāfızī dūnuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 183, Mısra 25*). [*sürh-ser,]*

Ḥaber virdi gelüp cāsūs şāha

O **sürh-ser** olan baḥtī siyāha (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 197, Mısra 4*). [*sürh-ser,]*

Sürh-ser illerine niyyet ile

Ben revān oldum 'ālī himmet ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 183, Mısra 15*). [*sürh-ser,]*

İşidüp **sürh-ser** tafşīl-i ḥālī

Dilinde lerze yok tende mecālī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 198, Mısra 1*). [*sürh-ser,]*

Ne dem ki şark iline vara 'asker

Evinde **sürh-serden** cānı ditrer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 44*). [*sürh-serden, -den]*

süril: Kovulmak, uzaklaştırılmak.

Pīç ü tāb içre dāyimā ola cīm

Ol aradan **sürile** dīv-i racīm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 6, Mısra 22*). [*sürile, -e]*

süril-: Devam edilmek.

Gerüsinden gemi ile **sürilür**

Cümle aşḥābı ilerü dirilür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 29*). [*sürilür, -ür]*

sürin-: Sürünmek II eziyet çekmek.

Kimse yok bir ḥayāl imiş görünür

Daḥı şimdi o korchudur **sürinür** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 34*). [*sürinür, -ür]*

sürin-: Sürünmek. Karnı üzerinde sürünerek gitmek; bir şeye değmek, temas etmek.

Her biri ‘unşuruñ za‘îfî’l-hâl

Sürinür cismi yirde sāye-mişāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 14*). [*sürinür, -ür*]

sürin-: *Sürünmek II eziyet çekmek.*

Gitdi bāzāra **sürinüp** er geç

Bāri yedilse binmesinden geç (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 3*). [*sürinüp, -(ü)p*]

sürmelen: *Sürmelenmek, Sürme çekilmek.*

Degme bir ‘ayna göz dikerdi türāb

Sürmelenmişdi ya‘nī çeşm-i ḥabāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 28*).

[*sürmelenmişdi, -miş, -di*]

sürmiş: *İleri doğru götürmek; binmek (ata binmek bağlamında).*

Koçinüñ bārgīri durmış-ıdı

Aña dek biñ elemle **sürmiş-idi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 64*). [*sürmiş-idi, -idi*]

sür-nāme: *Daha çok şehzâdelerin sünnet düğünlerini, pâdişah kızlarının doğum ve evlenmeleri münâsebetiyle yapılan merâsim ve şenlikleri tasvir eden manzum veya mensur eserlere verilen isim, sûriye.*

Sür-nāme ki aña ad olmuş

Aşlı vü fer‘i hoş-nihād olmuş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 13*). [*sür-nāme,]*

sürü-: *Sürüklemek.*

Sürüdi cümlesin ol eşnāda

Haylî yir aşdı böyle gavğāda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 22, Mısra 33*). [*sürüdi, -di*]

Adımın atmaz ilerü yürimez

Kendüye kılsa kuyruğın **sürimez** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 20*). [*sürimez, -mez*]

sürü: *Sürü, topluluk.*

Uşda irişdi kâfirüñ çerisi

Karaya ayagın kodı **sürisi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 107, Mısra 14*). [*sürisi, -si*]

Da'vî-i merd itdi her birisi

Bir ere degmez idi hep **sürisi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 132, Mısra 42*). [*sürisi, -si*]

sürür: *Sevinç, mutluluk.*

Şeb ü rûz eyledüğince mürûrî

Ziyâd ola **sürûrî** vü huzûrî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 205, Mısra 16*). [*sürûrî, -ı*]

sürüsin: *Sürüsü.*

Biş yüz ehl-i şanâyî' uñ kâmusın

Bir iki üç degül kâmu **sürüsin** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 60*). [*sürüsin,]*

süsen: *Susam denilen çiçek II Muhafız, sevgiliyi koruyan. III. Yaprakları kılıcı andıran çiçek.*

Süsen itdi kebûd câmesini

Şardı 'Abbâsî-vâr 'imâmesini (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 94, Mısra 19*). [*süsen,]*

Süsenüñ ne dili var ide 'ayân

Sünbülün kaç başı var anda beyân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 94, Mısra 7*). [*süsenüñ,]*

Şundı çîñî şürâhîsin **süsen**

Didi 'işret zamânıdur şimden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 55*). [*süsen,]*

Gonca boğazını ele virmiş

Süsenüñ ne dili var ide niyâz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 40, Mısra 19*). [*süsenüñ, -üñ*]

Meclisi germ gördi çün **süsen**

Didi 'işret zamânıdur şimden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 65*). [*süsen,]*

süsen: *Susam denilen çiçek (şekil bakımından dile benzetilmesi bağlamında).*

Cüybâr u şabâ iderdi cidâl

Süsen ü hâr iderdi harb u kıtâl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 30*). [*süsen,]*

süvâr: *İyi, usta süvari.*

Gel-e ey kendüsi vü atı yarar

Saña mânend yok burada **süvâr** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 22*). [*süvâr,]*

süvâr: *Ata binmiş, binici.*

Karşıya dayandı çün 'asker

Karşudan irdi bir **süvār** meger (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 122, Mısra 22*). [*süvār,]*

sū-vı: *Taraf, yön.*

Zîre deryâ-mişâldür ol cû

Şûrişi pür-şadâ-y-ile her **sū** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 126, Mısra 18*). [*sū,]*

sūz: *Ateş. II (Sözün) etkisi.*

Dilde **sūzuñ** gönülde var şererüñ

Var gibi hâl ü kâlden haberüñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 46, Mısra 11*). [*sūzuñ, -uñ]*

sūzân: *Yanıp yakılmada || acılı, ızdıraplı.*

Çarsû oldu nâra hep **sūzân**

Ġāfil olmañ ki yandı kevn ü mekân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 33*). [*sūzân,]*

sūzen: *İğne.*

Pister-i cism tolu **sūzen** idi

Gördi ser-keşlûk itdi her evbâş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 22*). [*sūzen,]*

Her girîbânı kim açar şemşîr

Fevrî dikerdi **sūzeni** ile tîr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 74*). [*sūzeni, -i]*

sūzen-: *Far. İğne.*

Her ne diseñ işitmez oldu meger

Sūzen-ile kulağını açalar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 42*). [*sūzen-ile, -ile]*

sūzişim: *Büyük acı. Yürek yanması II Yakma. Yanma. Dokunma, te'sir etme, etki yapma.*

Ġam-küsâr ol hârâretüm def' it

Sūzişim gör melâletüm ref' it (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 46, Mısra 14*). [*sūzişim, -im]*

şāb: *Genç, delikanlı.*

Kîşine andı içdi şeyh-ile **şāb**

Didiler idelüm Bekeş'i hârâb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 132, Mısra 11*). [*şāb,]*

şād-āb: *Suya doymuş.*

Gizlü esrâra vâkıf olmağın âb

Muhtarib-ḥâl geh gehi **şād-âb** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 22*). [*şād-âb,]*

şādī: *Mutluluk. gam ü şādī.*

Böyle zevk u neşât-ı 'izzetde

Böyle **şādī** vü şevk-ı 'izzetde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 56*). [*şādī,]*

şāh: *Şah, sultan.*

Mîr-mîrân ki Malatesta idi

Lâf urup karşı **şāha** böyle didi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 2*). [*şāha, -a]*

Tahtını tahtaya değişdi o **şāh**

Bedr-iken ânide tutuldu o mäh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 93, Mısra 29*). [*şāh,]*

Begler içinde böyle gāzī yok

Gerçi **şāh** 'askerinde begler çok (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 46*). [*şāh,]*

Şāha böyle diyince ol cāsūs

Kakıyup beglere didi efsūs (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 111, Mısra 1*). [*şāha, -a]*

Şāhı anda kaçurmada 'asker

Bunda şāh u gedā düğün eyler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 154, Mısra 7*). [*şāhı, -ı]*

'Ākıbet **şāhı** eyledi mağlūb

Kul gibi itdi kendüye mensūb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 9*). [*şāhı, -ı]*

O daḥı **şāha** eyledi i 'lām

Dimiş aşhāb-ı sebbe kıl ikdām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 35*). [*şāha, -a]*

Kışlayup anda 'askerini dire

Şāhı şımış idi o dem Özbek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 5*). [*şāhı, -ı]*

At başını Halep'de bir çekdün

Bir daḥı **şāh** ülkesin çapduñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 96*). [*şāh,]*

Huşūşā **şāhumuz** sulṭān-ı 'ādil

Kamu re'yi rezīn ü fikri kāmīl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 7*). [*şāhumuz, -umuz]*

O dem ki **şāh** işigine yüz uram

Gerekdür pādīşeh kılın kayıram (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 194, Mısra 13*). [*şāh,]*

Muḳaddem ol ilı ki **şāh** alupdur

Bulup ḥālī aḳınlar kim şalupdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 43*). [*şāh,]*

Yakup yıkup diyārın ide tālān
 Arayu gide **ṣāhı** tā Ḥorāsān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 50*). [**ṣāhı**, -ı]
 Cihānı dar ide **ṣāhuñ** gözine
 Uyup 'ākıllaruñ vārid sözine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 47*). [**ṣāhuñ**, -uñ]
 Haber virdi gelüp cāsūs **ṣāha**
 O sürh-ser olan bahtı siyāha (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 197, Mısra 3*). [**ṣāha**, -a]
 Didi **ṣāhum** gözün aç olma gāfil
 Derūnuñda koma hıç fikr-i bātıl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 197, Mısra 5*). [**ṣāhum**, -um]
 Emān re' yinde **ṣāh** itdi işābet
 Bize ma'nide gösterdi velāyet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 57*). [**ṣāh**,]
 Ne kim 'arz itdi **ṣāha** oldu maqbūl
 Ziyād oldu o kim olmışdı me'mūl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 203, Mısra 31*). [**ṣāha**, -a]
Ṣāh-ı Efrenc yanında bir mellāh
 Dojd kerhānesinde bir cellāh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 85, Mısra 15*). [**ṣāh-ı**,]
 Beglere şatar imiş istignā
Ṣāhı almaz buçuğına farzā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 84, Mısra 20*). [**ṣāhı**, -ı]
Ṣāhdan geldi şanki buyruğ-ıla
 Her sözini geçürdi yumruğ-ıla (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 57*). [**ṣāhdan**, -dan]
Ṣāh nā-būd oldu ke'l-evvel
 Ol muḥanneṣ o cümleden erzel (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 153, Mısra 29*). [**ṣāh**,]
Ṣāh zāhirde gerçi eyle didi
 Līk ma'nide ḥaylī ḡuşṣa yidi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 39*). [**ṣāh**,]
 Eldeyüz **ṣāh** işigine geldük
 Merḥamet ider ol bilāda didük (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 33*). [**ṣāh**,]
 İki **ṣāh** işini görmekde kāmīl
 Te'ennīsüz ide kaṭ'-ı menāzil (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 198, Mısra 19*). [**ṣāh**,]
 Ne lāyıkdur añıla **ṣāh** nāmı
 Yeg andan Āl-i 'Osmān'uñ ḡulāmı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 61*). [**ṣāh**,]
Ṣāh baqdı ḥabābuñ 'ālemine
 Ol ḥabāb u şarābuñ 'ālemine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 15*). [**ṣāh**,]
Ṣāhlar birbirine girmiş-idi
 Her şecer bir 'aşāya binmiş-idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 25*). [**ṣāhlar**, -lar]
 Pes sipāhī olup sipās itdi
 Başına **ṣāhdur** kıyās itdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 63, Mısra 2*). [**ṣāhdur**, -dur]

Hān bin hān **şāh** bin şehdūr

Ġayrı şehler nücūm ol mehdūr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 3, Mısra 9*). [*şāh,]*

Habse virdi rızāyı hep yek-ser

Kendü hālinde **şāh-iken** yārān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 7*). [*şāh-iken, -iken]*

şāh: (*Fa.*) *Dal, budak.*

Devhalar tōlsa tañ mı hūb elhān

Fāhte tolu **şāh** ile ağşān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 60*). [*şāh,]*

şāhāne: *Harika, çok güzel.*

Bezmümüzdür egerçi **şāhāne**

Bezme rezm elzem oldı merdāne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 27*). [*şāhāne,]*

Bu kerr ü ferri elçi itdi taḥsīn

Zihī **şāhāne** cūr'et zīnet ü zīn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 50*). [*şāhāne,]*

şāhid: *Tanık.*

Kimi **şāhid** kimi ḥuşūmetde

Yok cevāzı velī ḥükūmetde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 80, Mısra 35*). [*şāhid,]*

Gerçi virür şudā' kelām-ı tavīl

Buña **şāhid** durur Ḥudā-yı cemīl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 56*). [*şāhid,]*

Aña **şāhid** degül mi bunca ḥıref

Dillerince kamuya virdi şeref (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 57*). [*şāhid,]*

Hüsn-i hālīne ruḥları **şāhid**

Ne kelām eylese sözi vārid (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 11*). [*şāhid,]*

İntizāmī yayan hevā bārid

Ḳoçi yanınca bir yalan **şāhid** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 60*). [*şāhid,]*

Meyzeri bilde **şāhid-i** şehruñ

Şan bulut irdi nişfina bedrūñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 27*). [*şāhid-i, --i]*

şahs: *Şahıs, kimse.*

Töhmte didi yokdur istiḥkāk

İtdi ol **şahşı** kayddan ıtlāk (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 42*). [*şahşı, -ı]*

Eyle **şahşuñ** aşılması yeg-idi

Eyle ġavġā başılması yeg-idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 49*). [*şahşuñ, -uñ]*

İtdi bir **şahş** bu sözi tekrār

Hîç durma Hasan Efendi'ye var (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 160, Mısra 11*). [**şahş**,]

şāh-zāde: Şehzade: Padişah oğlu veya padişah ailesinden olan erkek çocuk.

Haylî beg-zāde vü niçe begler

Şāh-zāde dinen niçe segler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 88, Mısra 16*). [**şāh-zāde**,]

şā'ir: Şair.

Nağmî dirler var idi bir **şā'ir**

Nazm-ile neşrde katı māhir (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 1*). [**şā'ir**,]

Şā'iri medh göklere uçurur

Kadh illā ki yirlere geçürür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 39*). [**şā'iri**, -i]

şākir: Verdiği nimetler için Allah'a minnet duyup şükreden kişi.

Şākire şākī eyledi ğalebe

Degme bed-baht şatar oldu cebe (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 55*). [**şākire**, -e]

şām: Şam şehri.

Kimi dībā-yı Rūm u Çīn ü Yemen

Kim hārīr-i 'Irāk u **Şām** u 'Aden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 32*). [**şām**,]

Ne Yemen ne Haleb ne Mısr ne **Şām**

Hāşılı hep vilāyet-i İslām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 47*). [**şām**,]

İbni Pūlād **Şām**'ı vü Haleb'i

Żabt idüp gayrı almada talebi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 182, Mısra 1*). [**şām**'ı, -'ı]

şām: Akşam.

Şubhdan **şāma** dek kapısı açuk

Çavuşuñ ger kapucinuñ sözi yok (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 149, Mısra 19*). [**şāma**, -a]

Şāmdan şubha dek 'ibādetde

Bir demi geçmeyüp ferāgatde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 160, Mısra 17*). [**şāmdan**, -dan]

Dāyimā yād olur anuñ nāmı

Geçe hayr-ile şubhı vü **şāmı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 38*). [**şāmı**, -ı]

İşleri Hakk'a şükr ile minnet

Şām u fecrūñ namāzını maḥzūn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 27*). [**şām**,]

sapka: Şapka.

Çıkarup **şapkasın** kabā başlu

Durup ayağa ger kiçi ger ulu (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 19*). [*şapkasın, -sı, -n*]

sarāb: 1. İçilecek şey, içecek. 2. Sarhoşluk veren sıvı.

Soñ şarāb-ı racīmi virdirme

Qandurursa ol **şarāba** qandurma (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 116*). [*şarāba, -a*]

Şāh baqdı habābuñ 'ālemine

Ol habāb u **şarābuñ** 'ālemine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 16*). [*şarābuñ, -uñ*]

şāri: Kanun koyan kimse.

Didi iy nefis-i şüm-ı dūn-ṭālī'

Hakk-ı zimmīde ne didi **şāri**' (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 16*). [*şāri, '*]

sark: Doğu.

Vire menşūr-ı şāhı ilden ile

Duta **şark** illerini fethi ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 120, Mısra 6*). [*şark, '*]

Şark ilinüñ fütūhı olduqda

Ol vilāyet rūsūhı bulduqda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 45*). [*şark, '*]

Ba' dehū **şarka** olice me' mūr

Şarf kıldı o serhade maqdūr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 41*). [*şarka, -a*]

Şark ilinüñ çoğı çü feth oldı

'İzz ü nuşret kemālını buldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 154, Mısra 9*). [*şark, '*]

Otağūñ kapusını **şarka** açup

Ba' dehū niçe kūh u vādī geçüp (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 183, Mısra 11*). [*şarka, -a*]

Vardı bī-dīn yedine çünki Yezīd

'Azmümüz **şarka** idi ḥod evvel (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 33*). [*şarka, -a*]

Ba' dehū **şark** iline eyle sefer

İşbu gayretle bahri eyle güzer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 111*). [*şark, '*]

Çıkarup otağūñ yūri **şarka**

Seyf ile vir o yirleri ğarka (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 105*). [*şarka, -a*]

'Askeri ile Üsküdār'a geçüp

Otağūñ kapusını **şarka** açup (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 124*). [*şarka, -a*]

Ne dem ki **şark** iline vara ‘asker

Evinde sürh-serden cānı dıtrer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 43*). [*şark,]*

On onbeş yıldur ider **şarkı** tālān

İdüpdür cümleten a‘dāyı nālān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 35*). [*şarkı, -ı]*

İlleri **şarkuñ** oldu zîr ü zeber

On yidi yıl pey-ā-pey oldu sefer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 153, Mısra 33*). [*şarkuñ, -uñ]*

Şark’a serdār olice ta‘yîn

Bî-tevaḳḳuf o daḥı öpdı zemîn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 153, Mısra 19*). [*şark’a, -a]*

Boynına tîḡ-ile kefen ṭaḳuban

Şark’dan Rûm’a şu gibi aḳuban (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 153, Mısra 8*). [*şark’dan, -dan]*

şark: Eğilmek, meyletmek.

Şarkar îmāna istemez mālın

Zālīmūñ var ḳiyās it ḥālın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 19*). [*şarkar, -ar]*

şart: Koşul.

Ġayrı olmazsa bārī māl gerek

Māl **şartında** bî-vebāl gerek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 14, Mısra 2*). [*şartında, -ında]*

şas: Nasıl davranacağını bilememek II Sersemlemek, akli başında olmamak.

Şaşduğından elini şeşdi biri

Öñce rû-māle dutdı reh-güzeri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 23*). [*şaşduğından, -duğ, -ın, -dan]*

Şaşduğından at eyledi diḳḳat

İtdi atıluban ḳatı cür’et (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 69, Mısra 13*). [*şaşduğından, -duğ, -ın, -dan]*

Ḳanda bıraḳduḡını hîç bilimez

Şaşuban bir nefes demin alımaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 14*). [*şaşuban, -uban]*

Şaşduğından derûnī eyledi āh

Sen bu dem dest-gîr ol iy Allāh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 25*). [*şaşduğından, -duğ, -ın, -dan]*

Seni yah dāma mı düşürmüş-idi

Ānide fikrūni **şaşurmuş-idi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 69, Mısra 22*). [*şaşurmuş-idi, -mış-idi*]

şa‘şa‘a: Parlaklık, gösteriş.

Berķveş atılup örü-durdu

Şa‘şa‘a dutmuş ‘ālemi gördi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 24*). [*şa‘şa‘a,*]

şaşkın: Sersemlemiş, aklı başında olmayan.

Katı yüklü gemi Tuna taşkın

Kesret içre re‘îs igen **şaşkın** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 66*). [*şaşkın,*]

Didi iy benden özge **şaşkunlar**

Tuna’dan çok ziyāde taşkunlar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 171, Mısra 17*). [*şaşkunlar, -lar*]

saşt: (Ar.) Okçuların parmaklarına taktıkları yüzük.

Dutulup **şašta** mähîveş mebhût

İztırārî şamût olup ke‘l-hût (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 93*). [*şašta,*]

sāyed: Belki, ola ki, olabilir ki.

Pederi ḥod ticāret ehli idi

Māl itlāfi **şāyed** ola didi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 87, Mısra 20*). [*şāyed,*]

Yazaruz her bir ādem on Türk’e

Şāyed işide gelmeye ürke (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 24*). [*şāyed,*]

‘Özrūni dile suçūñ eyle taleb

Şāyed ‘afv eyleye ol ‘ālī-neseb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 68*). [*şāyed,*]

Ehl-i inşāfa kaldı hep işümüz

Şāyed inşāfi göstere düşümüz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 145, Mısra 24*). [*şāyed,*]

Gele bir ehl-i ḥayr zū‘l-iḥsān

Müşkili **şāyed** eyleye āsān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 187, Mısra 14*). [*şāyed,*]

Şāyed ola tarīkine āgāh

Vardı aldı du‘āsını geh gāh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 160, Mısra 47*). [*şāyed,*]

Cānibeyni ḥavāş birle şürūḥ

Şāyed işkāle ola feth ü fütūḥ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 21, Mısra 18*). [*şāyed,*]

şe'âmet: Uğursuzluk, kötülük.

Ol **şe'âmetle** kaç'-ı yed olmuş

Hak bu kendü cezâsını bulmuş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 163, Mısra 23*). [*şe'âmetle, -le*]

şeb: Akşam, gece.

Bir **şeb** ol-kim kulûba virdi zulem

Dâr-ı nûrın şudûruñ itdi 'adem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 21, Mısra 1*). [*şeb,]*

Bir **şeb** ol-kim cihâna virdi sevâd

Kara baht ile dutmuş idi devâd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 21, Mısra 3*). [*şeb,]*

Sûhte gitmek diler didi bu **şeb**

Nüşhañı varup andan eyle taleb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 21, Mısra 25*). [*şeb,]*

Gök kapısı küşâdedür her **şeb**

Gözi açuqlara odur maţlab (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 46, Mısra 17*). [*şeb,]*

İrdi bir dem meger şeb-i deycür

Eyle **şebden** gönül olur rencür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 2*). [*şebden, -den*]

şebâb: Gençlik, tazelik.

Nâzenîn 'ömr kanı kanda **şebâb**

Ger su'âl olunursa hâl harâb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 49*). [*şebâb,]*

şebdîz: Husrev-i Pervîz'in atı.

Kimi Gülgün añar kimi **Şebdîz**

Niçe Şîrîn-ile yayan Pervîz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 105*). [*şebdîz,]*

şebih: Benzer, denk.

Yapdı bir cum'a Muştafâ Paşa

Bî-nazîr ü **şebîhdür** hakķā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 57, Mısra 2*). [*şebîhdür,]*

şeb-külâh: Gece külâhı; geceleyn bilhassa yatarken giyilen dövme yünden yapılma, yekpare, bir karış uzunluğunda, yahut biraz daha kısa, tek katlı, başı üşütmeyen, teri emen bir tür başlık.

Mest-i 'ışka olalıdan pey-rev

Şeb-külāhuñ bu vech-ile kec-rev (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 41, Mısra 36*). [*şeb-külāhuñ, -uñ*]

şeb-pere: *Gece kuşu. II Yarasa.*

Göz kulak tutmada olup mutlak

Şeb-pere gibi gündüzün gelmez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 3*). [*şeb-pere,]*

şecā'at: *Yiğitlik, yüreklilik, cesâret.*

Sende vardur **şecā'atüñ** eşeri

Ne revā bundan idesin hāzeri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 23*). [*şecā'atüñ, -üñ*]

Vakt-i cür'et **şecā'atüñ** demidür

Cān fedā kıl şehāvetüñ demidür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 115*). [*şecā'atüñ, -üñ*]

Merd-i çāpük durur **şecā'at** eri

Korkarın feth ide gelüp bu yiri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 59*). [*şecā'at,]*

Şehāvetde odur sâni-i Hâtem

Şecā'atde Nerīmān ile Rüstem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 84*). [*şecā'atde, -de*]

şecer: *Ağaç.*

Kim sebep oldu rezme diyü meger

Biribirine girmiş-idi **şecer** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 79, Mısra 4*). [*şecer,]*

Şāhlar biribirine girmiş-idi

Her **şecer** bir 'aşāya binmiş-idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 26*). [*şecer,]*

Her şanevber kıyāma durmuş-ıdı

Her **şecer** başka hayme kurmuş-ıdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 40*). [*şecer,]*

Kubbe hep 'arşı yok **şecer** (..)

Dikine tavla cümle rāh(..) (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 7*). [*şecer,]*

şeci': *Yiğit, cesur.*

Kırdı kırūñ çerisini o **şeci'**

Şark-ile ğarbi tābi' itdi serī' (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 51, Mısra 15*). [*şeci',]*

Şadr-ı a'zam Murād Paşa'nuñ

Ol **şecī'** u ğayūr 'Alī-şānuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 181, Mısra 4*). [*şecī',]*

Ƙınından çıkmaz anuñ-kim ƙılıcı

Şecī' nāmı ile da'vā ƙılıcı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 40*). [*şecī',]*

Şecī'dür nefsi ile ğāzī erdür

Başiret ehli vü şāhib-naẓardur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 195, Mısra 9*). [*şecī'dür, -dür]*

Mīr Ƙāsım ki Hersek'ün begidür

Her cihetle **şecī'lerüñ** yigidür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 36*). [*şecī'lerüñ, -lerüñ]*

şeddād: Şeddad, Yemen'deki Ad kavmi hükümdarlarından. Zalimliği ile ün yapmıştır.

Her bir ev berk kâfirî-bünyād

Andan almış nümunesin **Şeddād** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 20*). [*şeddād,]*

şedīd: Şiddetli, çok fazla.

Budun'ün ƙurbi Cān Beg semti

Serhadüñ eñ **şedīdi** vü sahtı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 148, Mısra 14*). [*şedīdi, -i]*

Adana illerini ğod Cemşīd

İtdi vīrān o fikri zulmi **şedīd** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 182, Mısra 12*). [*şedīd,]*

şefā'at: Ar. Suçlu veya muhtaç olan için af veya ihsan ricası.

Didi kimüñ **şefā'ati** oldı

Didi Hakk'ün 'ināyeti oldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 21*). [*şefā'ati, -i]*

şefā'at: 1. Bir suçun bağışlanması veya bir isteğin yerine getirilmesi için aracı olma. 2. din. Peygamberlerin ve Allah'ın izin vereceği kimselerin, kulların suçlarının bağışlanması için Cenâbıhak katında aracılık etmeleri.

Yā ilāhī be-ħaƙƙ-ı ħubb-ı ħabīb

Eyle bize **şefā'atini** naşīb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 2, Mısra 12*). [*şefā'atini,]*

şefkat: Koruma, acıma ve esirgeme duygusu ile karışık olan sevgi.

Ulu devlet durur 'afv-ı şehinşāh

Zihī **şefkat** mürüvvet bārekallāh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 201, Mısra 22*). [*şefkat,]*

Hem hayır-ı vâhı hem muhibbi idi

İntizâmî'ye **şefkat-ile** didi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 164, Mısra 6*). [*şefkat-ile, -ile*]

seh: *Padişah.*

İki biñ zerr-i eşrefî maşraf

Oldı **şehden** aña yeter bu şeref (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 42*). [*şehden, -den*]

Haylî çok begleri **şehüñ** var hüd

Cümlesi 'askeri ile mevcüd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 31*). [*şehüñ, -üñ*]

Ehl-i rafzuñ **şehi** dinen mel'ün

Baňa ihsân iderse ger Bî-çün (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 153, Mısra 3*). [*şehi, -î*]

Şehüñ yanında oldı sa'yi meşkür

Şehinşeh eyledi tahsîn-i mevfür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 203, Mısra 7*). [*şehüñ, -üñ*]

Hân bin hân şâh bin **şehdür**

Ğayrı şehler nücüm ol mehdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 3, Mısra 9*). [*şehdür, -dür*]

Mekke vü hem Medîne hâdimidür

Niçe **şeh** kapısı mülâzımidur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 3, Mısra 14*). [*şeh,*]

Hân bin hân şâh bin şehdür

Ğayrı **şehler** nücüm ol mehdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 3, Mısra 10*). [*şehler, -ler*]

Şehler içre taşaddura lâyıķ

Ferr ü şevketde cümleden fâyıķ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 3, Mısra 15*). [*şehler, -ler*]

sehâ: *Far. Ey padişah.*

Baħr-ı cüd u **sehâ** vü kân-ı kerem

Şâhib-i 'izz ü lutf u hân-ı kerem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 86, Mısra 25*). [*sehâ,*]

sehâdet: *Şehit olma, şehitlik.*

Kimi dirlük murâdına gitdi

Kim **sehâdet** ümîdine yetdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 86, Mısra 14*). [*sehâdet,*]

Defter-i 'ömri nâ-gehân dürilür

Hep **sehâdet** merâtibini bulur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 148, Mısra 30*). [*sehâdet,*]

Bâ'is oldı **sehâdetine** anuñ

İşbu sırr-ı Hudâ'da taña qaluñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 65*). [*sehâdetine, -i , -n, -e*]

seh-bāz: *Doğan kuşu.*

Uçdı bizden çün ol hümā-pervāz

Nireye kondı dirken ol **seh-bāz** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 97, Mısra 4*). [*seh-bāz,]*

sehd: *Bal.*

Zevkı dehrüñ deger mi hîç ğamına

Sükker ü **sehdi** zehr-ile semine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 8*). [*sehdi, -i]*

sehinşeh: *Şahlar şahı, padişahlar padişahı, yüce hükümdar.*

Şehinşeh itdi hep erkāna fermān

İdeler ihtirām u ‘izz ü ‘unvān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 203, Mısra 1*). [*şehinşeh,]*

Şehüñ yanında oldı sa‘yi meşkür

Şehinşeh eyledi taḥsîn-i mevfūr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 203, Mısra 8*). [*şehinşeh,]*

sehir: *Şehir, kent.*

Haleb kim ulu bender bir **şehirdür**

Mükellef ḥvācelerle ṭop-ṭoludur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 200, Mısra 21*). [*şehirdür, -dür]*

sehirlü: *Şehirde oturan, şehir halkından olan.*

Yok sipāhīye didi böyle sitem

Her zamānda çeker **sehirlü** nedem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 52, Mısra 8*). [*sehirlü,]*

Māl-i Qarūn-ile **sehirlü** olan

Bunca esbāb-ile faḥırlu olan (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 52, Mısra 15*). [*sehirlü,]*

seh-levend: *Boylu boslu, güzel genç. II Sevgili.*

Şeh-levend ol yirüñ kamu ḥūbı

Degmenüñ var elinde dest-çūbı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 55, Mısra 41*). [*seh-levend,]*

sehr: *Şehir.*

‘Ālemi çün ki görevüz ḥālī

Gelmek āsān ki kendü **sehrüñdür** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 63*). [*sehrüñdür, -üñdür]*

Korķum oldur benüm bu dem haķķā

Taħt u **şehrüm** olur ħabābāsā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 22*). [*şehrüm, -üm*]

Dār-ı İslām'a velvele bıraĝam

Edrine **şehrine** aķını şalam (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 8*). [*şehrine, -i, -n, -e*]

İrdi Kōstantīniyye **şehrine** çün

Gör ne ħāl itdi gerdiş-i gerdün (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 93, Mısra 15*). [*şehrine, -i, -n, -e*]

Devlet ü 'izz ü rif'at-ile o yıl

Edrine **şehrin** eyleyüp menzil (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 95, Mısra 4*). [*şehrin, -i, -n*]

Foça **şehrine** bir dem irişdi

Yār u iħvānı ile görışdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 98, Mısra 9*). [*şehrine, -i, -n, -e*]

İrdiler böyle **şehr-i** Ürgüp'e

Ṭalib olan irişdi maṭlūba (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 116, Mısra 3*). [*şehr-i, -i*]

Ba'zı ili düşürdi ĝavĝāya

Döndi **şehr** ü kūrāsı şahrāya (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 60*). [*şehr,]*

Kızılbaşuñ çañına ot tıķupdur

İlin tālān idüp **şehrin** yaķupdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 40*). [*şehrin, -in*]

Ḳamu yirlerde vardur dīde-bānı

Ḳurā vü **şehrlerde** pāsbānı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 201, Mısra 12*). [*şehrlerde,]*

Evvelā geldüĝinde bu **şehre**

Ḥāmeden bulmadın daħı behre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 3*). [*şehre, -e*]

Līk Ürgüp didükleri **şehrüñ**

Vāķi' olmış kenārı bir nehrüñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 116, Mısra 5*). [*şehrüñ, -üñ*]

Kendüyi gördi Foça **şehrinde**

Yār u iħvān işitdise ķanda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 140, Mısra 19*). [*şehrinde, -i, -n, -de*]

Şehri İstanbul'uñ gedā yiri mi

Ne şanursın bu bī-nevā yiri mi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 21*). [*şehri, -i*]

Seferüñ defterini ṭayy itdi

Şehrden taşranuñ işi bitdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 34*). [*şehrden, -den*]

Velvele şaldı ĝayreti dehre

Hep ķılā' u ķurā ile **şehre** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 181, Mısra 46*). [*şehre, -e*]

Geldi **şehre** ĝanīmet ile bile

Maķdemi ķamu zulmi virdi yile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 47*). [*şehre, -e*]

Tiḥutin **şehrden** ider güzeri
 Şehre Ḥaḳ şu ile imiş nazarı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 1*). [*şehrden, -den*]
 Her biri kâse-lîs-i **şehr** ü serâ
 Ol durur bî-ḥayâ olana sezâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 28, Mısra 3*). [*şehr,]*
 Uçurumdan şalarlar ol nehre
 Kıış mühimmi içün gelür **şehre** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 24*). [*şehre, -e*]
 Virdi revnaḳ ‘azîm bu **şehre**
 Buldı herkes yanında bir behre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 91*). [*şehre, -e*]
 Ḥod Muḥammed Beg ol ki nâzırdur
 Ḥaylî luṭfı bu **şehre** şadırdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 74*). [*şehre, -e*]
Şehre ehl-i kemâl gelse eger
 Cânına şevḳi eyler-idi eṣer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 63*). [*şehre, -e*]
 Ğayrı bir **şehre** eyle var güzeri
 Peşşe vü pîl olur mı hem-pençe (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 32*). [*şehre, -e*]
Şehre bir yol eri gelüp gitmiş
 Ger qarâr eylemiş ü ger yitmiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 45, Mısra 9*). [*şehre, -e*]
 Nâ-gehân geldi beg o dem **şehre**
 Şavletin şaldı cümle-i dehre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 49, Mısra 1*). [*şehre, -e*]
 Foça **şehrini** eyleyüp me’vâ
 Göñlini egler idi âb u hevâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 16, Mısra 53*). [*şehrini, -i, -n, -i*]
 Tiḥutin şehrden ider güzeri
Şehre Ḥaḳ şu ile imiş nazarı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 2*). [*şehre, -e*]
 Nice **şehr** ol ki bâğ-ı pür-zînet
 Anuñ-ile toḳuz olur cennet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 1*). [*şehr,]*
 Var-idi üç kimesne **şehr** içre
 Eyle mûzî yoğ-idi dehr içre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 28, Mısra 1*). [*şehr,]*
Şehr ahâlîsi oliceḳ me’ mûr
 Bir ulu maḥżar itdiler cumhûr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 49, Mısra 3*). [*şehr,]*
 Kanda maḥbûbı var-ise **şehrûñ**
 Cem’ olurlar maḥalline seyrûñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 37*). [*şehrûñ, -üñ*]
Şehrûñ altında buluşur ikisi
 Cân-fezâdur ikisinûñ de sesi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 13*). [*şehrûñ, -üñ*]
 Meyzeri bilde şâhid-i **şehrûñ**
 Şan bulut irdi nişfina bedrûñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 27*). [*şehrûñ, -üñ*]

Cem' olup **şehrüñ** âdemîsi kamu

Maḥzar-ı kâḍiye idince ğulû (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 31, Mısra 31*). [*şehrüñ, -üñ*]

şehr-engîz: *Dîvan edebiyâtında bir şehrin güzelliklerini ve güzellerini anlatan, daha çok mesnevî tarzında yazılmış eser.*

Dine ya'nî Budun'a **şehr-engîz**

Hûb evşâf-ile bula ta'zîz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 58, Mısra 11*). [*şehr-engîz,*]

Buldı revnaḳ anuñla **şehr-engîz**

Tûṭî-i ṭab'ı oldı şekker-rîz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 59, Mısra 17*). [*şehr-engîz,*]

şehürlü: *Şehirli kimse.*

Yeñi yaḳa **şehürlüden** azmış

Derd-i tîmâra düşüben gezmîş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 31*). [*şehürlüden, -den*]

sehzâde: *Padişahın oğlu.*

Sûrî **sehzâdenüñ** o demde iken

Pâdişâh 'askeri 'Acem'de iken (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 156, Mısra 1*). [*sehzâdenüñ, -nüñ*]

sek: *Şüphe.*

Niyyeti bir gün itdi seyrâna

Sek bu geñ seyri vaḳtı yârâna (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 87, Mısra 2*). [*şek,*]

şeker-hây: *Şeker yiyen, Şeker çiğneyen.*

Hoş şadâ-y-ile baksaña nâya

Leb-be-leb oldı her **şeker-hâya** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 13, Mısra 6*). [*şeker-hâya,*]

Hoş şadâ-y-ile baksaña nâya

Leb-be-leb oldı her **şeker-hâya** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 13, Mısra 6*). [*şeker-hâya,*]

şeker-leb: *Dudağı şeker gibi tatlı olan, tatlı dudaklı.*

Tuṭağı tebsür 'uşşâḳuñ şarılur hâr-ı miḥnetle

Şeker-lebler sehî-ḳadler öper sāğar ḳocar meclis (*Tuhfetü'l-İhvân, Müfret 2, Mısra 8*). [*şeker-lebler, -ler*]

şekl: Şekil, biçim, görünüş.

Şekli vü sözi vaż'ı hurrem olur

Aña her kim söz ata mülzem olur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 15*). [şekli, -i]

Gāhī nisvān **şekline** girdi

Gündüzün vardı maqşada irdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 105*). [şekline, -e, -n, -i]

seksüz: Şüphesiz.

Şol ki zen-pāredür meded **seksüz**

Şan'atı andan öğrenür hırsuz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 99*). [seksüz,]

şekvā: Sızlanma, şikayet.

Her kılı bir dil oldı **şekvāda**

Senden oldı diyü o da'vāda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 69, Mısra 35*). [şekvāda, -da]

Niçe bir İntizāmī bu **şekva**

Hasb-ı hālūñ işide ger paşa (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 187, Mısra 39*). [şekva,]

Murād idinselerdi seni tekzīb

Bu **şekvāda** idenler saña ta'yīb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 48*). [şekvāda, -da]

El ayak sağ olup ger olsa mecāl

Böyle **şekvāsı** olur idi muḥāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 187, Mısra 34*). [şekvāsı, -sı]

şem': Mum. // sevgili.

Gördi **şem'** yangununūñ ötesi yok

Kendünūñ yangını daḥı artuḳ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 43, Mısra 35*). [şem',]

Niçe bir fūrkat içre sūz u güdāz

Şem'e pervāne eylesün pervāz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 100, Mısra 8*). [şem'e, -e]

Otururken bu vech-ile maḥzūn

Şem' toḡruldı yanına meftūn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 43, Mısra 2*). [şem',]

şems: Güneş.

Gösterüp dehr-i çarḥa vech-i 'abūs

Ṭālī '-i sa'd-ı **şems** olup menḥūs (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 109, Mısra 8*). [şems,]

şemsīr: Kılıç.

Çeşm-i hūbān idüben tezvîr

Mest türk eline virüp **şemşîr** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 55, Mısra 30*). [*şemşîr,]*

Her girîbânı kim açar **şemşîr**

Fevrî dikerdi sūzeni ile tîr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 73*). [*şemşîr,]*

ser': *Ar. Allah'ın emri doğrultusunda dini inançlara göre belirlenmiş kurallar.*

Hîle-i **şer'**î bâbına bakdı

Anı icrāya şu gibi ağıdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 23*). [*şer'î, -i]*

Oldı eş-şulhu hayr ile dem-sāz

Şer'uñ 'aynından eyledi iğmāz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 20*). [*şer'uñ, -üñ]*

Şer'e varılmadın ne bu ağılāl

Cürm isnādı hōd hayāl-i muḥāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 45, Mısra 7*). [*şer'e, -e]*

O kim kânūna **şer'e** kâyıl olmaz

Başın kurtarmağa bir çāre bulmaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 57*). [*şer'e, -e]*

Şer'e her gāh inkiyādı dürüst

Emr-i ma'rūfa i'tikādı dürüst (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 3, Mısra 21*). [*şer'e, -e]*

ser': *Tehlike, bela, felaket.*

Ġaybet iden yirine geçdi peder

Şer'e varulmadın ne bunca sitem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 11*). [*şer'e, -e]*

Varmadın **şer'e** gitmemüz ḥabse

Zulm-i fāḥiş gelür kamu nāsa (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 45, Mısra 15*). [*şer'e, -e]*

Şer'e oldı ḥavāle çün aḥvāl

Eyledi ḥāl-i kādīyi de me'āl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 3*). [*şer'e, -e]*

serār: *Kıvılcım II ateş.*

Tāc u ıırkayla Mevlevî-kirdār

Geldi itdi semā' dilinde **şerār** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 44, Mısra 4*). [*şerār,]*

Ḥātırına yörenduğınca gubār

Ḳalbi tolar ḥarāret-ile **şerār** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 38*). [*şerār,]*

İstināduñ 'aşāya Mūsāvār

Var derūnuñda şimdi özge **şerār** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 41, Mısra 26*). [*şerār,]*

Tūr-ı dilde zuhūr iderse **şerār**

Yemde bulduñ necāt Mūsāvār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 64, Mısra 21*). [*şerār,]*

şeref: *Onur, manevî büyüklük.*

İki biñ zerr-i eşrefi maşraf

Oldı şehden aña yeter bu **şeref**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 42*). [*şeref,]*

şerer: *Kıvılcım. II Âşığın ah ateşinin kıvılcımı.*

Senüñ oduñda yok benüm **şererüm**

Kendü nefsumden añlarum zararum (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 45, Mısra 23*). [*şererüm, -üm]*

Dilde sūzuñ gönülde var **şererüñ**

Var gibi hāl ü kâlden haberüñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 46, Mısra 11*). [*şererüñ, -üñ]*

Bir **şerer** var gibi dilünde meger

Dūd-ı āhuñ depeñden itdi güzër (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 41, Mısra 27*). [*şerer,]*

şerh: *Açıklamak, etraflıca anlatmak.*

Ānide itdi tábūruñ fethin

Ko o tafşili n'idelüm **şerhin**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 68*). [*şerhin, -i, -n]*

şerha: *Yarık ll yara.*

Şerhalar ağız üşürüp yir yir

Şerh iderlerdi za'fını bir bir (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 106, Mısra 25*). [*şerhalar, -lar]*

şerī'at: *Allah'ın emri doğrultusunda dini inançlara göre belirlenmiş kurallar, şeriat.*

'Adl ü faẓl u **şerī'ate** meyyāl

Hākīmü'l-vakt şāhibü'l-efẓāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 53*). [*şerī'ate, -e]*

şerr: *Ar. Hayır değil, hayır olmayan, hayırlı olmayan şey, husus.*

İde her fenne meyl ola tālib

Şerre hayrını eyleye gālib (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 22*). [*şerre, -e]*

şerr: *Kötülük, fenalık.*

Mu'āhiz olmayalum cürm-i ğayra

Bedel itmekdeyüz hoş **şerri** hayra (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 198, Mısra 32*). [*şerri, -i]*

Cihāndan **şerri** itdügince zāyil

Sevāb-ı dü cihānı ide hāşıl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 205, Mısra 9*). [*şerri, -i*]

şesper: *Eski savaş aletlerinden topuz.*

Tende rūḥ-ı ‘adūyı gördi gezer

Şeşperüñ her peri yatağın arar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 52*). [*şeşperüñ, -ün*]

seštā: *Altı telli tambur.*

Görse **şeştāy** kulağını burar

Kopuzuñ sīnesine dāğ yaqar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 25*). [*şeştāy, -yı*]

setâret: *Neşe, sevinç, şenlik.*

Bakdı güldi **şeţâretini** tamām

Didi maqşūduñ eylegil i‘lām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 62, Mısra 15*). [*şeţâretini, -i, -n, -i*]

şevk: *Gönül meyli, arzu. Şiddetli arzu, istek, aşırı heves.*

Şehre ehl-i kemāl gelse eger

Cānına **şevki** eyler-idi eşer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 64*). [*şevki, -i*]

Ötesi yok bu dünyevî zevkuñ

Aşlı yokdur bu ‘ārīzī **şevkuñ** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 4*). [*şevkuñ, -un*]

Uyanup tıldı kalbi **şevki** ile

Ġayrı efkārı cümle virdi yile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 160, Mısra 35*). [*şevki, -i*]

Böyle tiryākīler görüp **şevki**

Kanı kururdu qalmayup zevki (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 51*). [*şevki, -i*]

Çāk idüp cāme **şevkine** semenüñ

Gül gülerdi şaķalına çemenüñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 71*). [*şevkine, -i, -n, -e*]

Deşt ü vādīyi **şevk** ile aşduñ

Dört ayağūñla dāma mı düşdüñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 69, Mısra 27*). [*şevk,]*

Cām-ı zerrīn-ķadeḥ alup eline

Şevk-ıla şundi sağına şolına (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 64*). [*şevk-ıla, -ıla*]

Şevk-ıla bey‘at eyleyen andan

Şıdk-ıla tevbeķār olan cāndan (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 160, Mısra 31*). [*şevk-ıla, -ıla*]

Çün tūlū‘ ide şem‘ olan māhum

Şevk-ile boyanur göge āhum (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 44, Mısra 22*). [*şevk-ile, --ile*]

Kerbelâ deşti **şevki** ile yāhod

Başına na‘l kesdi ol bī-hod (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 23, Mısra 3*). [*şevki, -i*]

şevket: *Büyüklik, heybet.*

Ḳanı ol rûz-ı devlet ü ‘izzet

Ḳanı ol ‘îd-ı **şevket** ü rif‘at (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 6*). [*şevket,]*

Furşat u nuşret ü ğanîmet ile

Şevket ü ‘izzet ü sa‘âdet-ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 36*). [*şevket,]*

Ola rûz-ı rez(i)mde ğayretlü

Girü bezm-i şafâda **şevketlü** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 44*). [*şevketlü, -lü*]

Devlet ü ‘izz ü **şevket** ü ikbâl

Aña râci‘dur eyleme ihmâl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 51*). [*şevket,]*

sey’: *Nesne.*

Ehl-i ‘irfân dir bu ḳavl-i celî

Sey’ zıddıyla münkeşif ezeli (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 65, Mısra 8*). [*şey’,]*

seydâ: *Aşktan aklını kaybetmiş, divâne, düşkün, şaşkın.*

Žāyi‘ olmaya yoḥsa ol **seydâ**

Urdı ser-bendine felek ṭamğa (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 23, Mısra 9*). [*şeydâ,]*

seyh: *Ar. Ar. Tarikat kurucusu, bir tarikatta en yüksek dereceye ulaşmış olan kimse. II Din adamı, vâiz.*

Sāde-pehlū güzellerüñ seyri

Şeyh ü şūfi[y]i deng ider fevrî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 12*). [*şeyh,]*

Kîşine andı içdi **şeyh-ile** şāb

Didiler idelüm Bekeş’i ḥarāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 132, Mısra 11*). [*şeyh-ile, --ile*]

Şeyh Bālî Efendi terkîbi

Yidi eczāya virdi tertîbi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 19*). [*şeyh,]*

Düşine yatdı istiḥāre ile

Ḳaḡı **şeyhe** yüz urmasını bile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 160, Mısra 10*). [*şeyhe, -e*]

seyn: *Ar. Ayıp, manevî leke, noksan.*

Olmuşam ‘ār u **seynden** ‘ārī

Zevk-ıla geçdi ‘ömrümün varı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 11, Mısra 27*). [*seynden, -den*]

seytanet: *Şeytanlık, hilekârlık, kurnazlık.*

Berü hussād bir yire geldi

Seytanet baħrine kamu taldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 27, Mısra 24*). [*seytanet,]*

şifā: *Hastalıktan kurtulma, sağalma.*

Hele Baytār-nāmeyi okuyan

Evvel anı **şifā-yı** esbe koyan (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 80*). [*şifā-yı,]*

şikār: *Av II avlanma.*

Biz şikār olduk uş **şikāre** gelüp

Ayağumuzla şaydgehde ƙalup (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 113, Mısra 27*). [*şikāre, -e*]

Semtine gelmiş ayağıyla **şikār**

Oƙlu şaydı idi hayf ki olar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 123, Mısra 3*). [*şikār,]*

Müşterī yini na‘lini gördi

Bir **şikār** añlar üstine sürdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 8*). [*şikār,]*

Şan **şikārını** şir-i ner bekler

Yāhu genc üzre oturur ejder (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 131, Mısra 25*). [*şikārını, -ı, -n, -ı*]

şikāyet: *Bir kimseden veya bir şeyden hoşnut olmadığını söylemek. Sızlanma, yakınma.*

Yazdı dāyim **şikāyet** aħkāmın

Tā otuz yıla sürdi encāmın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 67*). [*şikāyet,]*

Faħrdan ger **şikāyeti** yokdur

Ža‘fi müş‘ir hikāyeti çokdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 187, Mısra 31*). [*şikāyeti, -i*]

Bu ferāgat nedür sefāhet ne

Bu **şikāyet** nedür hikāyet ne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 143, Mısra 12*). [*şikāyet,]*

şikeste: *Kırılmış, kırgın, incinmiş, kederli.*

Ola dāyim **şikeste** ser-geşte

Rîsmānveş gûsiste vü beste (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 139, Mısra 9*). [*şikeste,]*

şimden: *Artık, bundan sonra.*

Şundi çinî şürāhîsin sūsen

Didi 'işret zamānıdur **şimden** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 56*). [*şimden,]*

Meclisi germ gördi çün sūsen

Didi 'işret zamānıdur **şimden** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 66*). [*şimden,]*

şimdi: *Şimdi.*

Bunca elţāfa mazhar olmuş-iken

Şimdi igmāz-ı 'ayn olındı neden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 65, Mısra 12*). [*şimdi,]*

Hersek'ün irdi çünki tağlarına

Geldi **şimdi** dağı kışuñ yerine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 70, Mısra 42*). [*şimdi,]*

İndüri-gör libāsuñ üstüñden

Şimdi gel diñle esle sözümi sen (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 70, Mısra 12*). [*şimdi,]*

Didi gel gāfil olma hey nā-merd

İkiñüz dağı **şimdi** aldı bu berd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 70, Mısra 10*). [*şimdi,]*

Virür-iken felek zemîne ziyā

Şimdi yirden münevver oldı semā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 30*). [*şimdi,]*

Şimdi lāyıkdur idevüz içdām

Ola Kıbrıs memālik-i İslām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 85, Mısra 45*). [*şimdi,]*

Beg vezîr-zāde Mîr Kāsım'dur

Şimdi kul olmañ aña lāzımdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 86, Mısra 22*). [*şimdi,]*

El karup aldı kara memleketin

Şimdi bahır-ı sefide şaldı aqın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 42*). [*şimdi,]*

Didi kimdür içerde mihmānuñ

Dökerin **şimdi** yirlere kanuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 101, Mısra 18*). [*şimdi,]*

Kimse yok bir hayāl imiş görünür

Dağı **şimdi** o korkudur sürinür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 34*). [*şimdi,]*

Şimdi beglik bir arada dursun

Merdlik nic'olur 'adū görsün (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 49*). [*şimdi,]*

Bu sa'adet degül midür **şimdi**

İstenen gökde yirde bulundu (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 7*). [*şimdi,]*

Hile vü âldür kamu kârı

Şimdi oldur bu ceyş sālârı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 14*). [şimdi,]

Şanmañuz kim ol uç kala hālî

Şimdi bir ġāzî mîr irüp ‘ālî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 20*). [şimdi,]

Aralamış durur ol arayı

Şimdi feth ide geldi burayı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 56*). [şimdi,]

Hân Selîm’e tazarru‘ it demdür

Şimdi şāhib-kırân-ı ‘ālemdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 66*). [şimdi,]

Şimdi şāhib-kırānidur dehrüñ

Husrevi cümle berr-ile bahruñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 114, Mısra 13*). [şimdi,]

Niçe bir cām-ı lāle devr olsun

Şimdi çînî şürāhîler yürüsün (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 68*). [şimdi,]

Her gören **şimdi** aña munşıfdur

Şûretâ görüp ol ki vākıfdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 19*). [şimdi,]

Beni Paşa’ya **şimdi** ‘arz eyle

Bu kelāmumı luţf idüp sesle (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 129, Mısra 9*). [şimdi,]

Ġāzîlerde ferîd odur **şimdi**

Heybeti ber-mezîd odur **şimdi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 134, Mısra 10*). [şimdi,]

Ġāzîlerde ferîd odur **şimdi**

Heybeti ber-mezîd odur **şimdi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 134, Mısra 9*). [şimdi,]

Eyleme gel şarāb-ı nāba heves

Saňa **şimdi** sirişk eşribe bes (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 76*). [şimdi,]

Üngürüs mülkinüñ eyāletini

Şimdi merz-i Budun vilāyetini (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 2*). [şimdi,]

‘İlm ü fażl u kemāl-ile ‘irfān

Andadur anda **şimdi** bellü beyān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 50*). [şimdi,]

Didi sözüüm geçeydi saňa eger

Hâtırumdan benüm bu **şimdi** geçer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 16*). [şimdi,]

Aķ saķallu ger ihtiyār olasın

Şimdi şanma ki bahtiyār olasın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 174, Mısra 22*). [şimdi,]

Şimdi ‘ālem bir özge hāl oldı

Ĥamdülillāh şafā ile tōldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 174, Mısra 37*). [şimdi,]

İ‘timādı yog-idi hîç ġayra

Dirdi yok **şimdi** çalışur ĥayra (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 181, Mısra 36*). [şimdi,]

Cem' olup aña didiler hıtabā

Evvelā lāzım oldu **şimdi** saña (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 182, Mısra 38*). [*şimdi,]*

Pırluk irdi hıd nihāyetine

'Ömr ise irdi **şimdi** gāyetine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 28*). [*şimdi,]*

O kim **şimdi** girü eyleye tuğyān

Bulur kahr-ı Hüdā vü haşm-ı sultān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 201, Mısra 23*). [*şimdi,]*

Mihnetüñ çağı 'işret eyyāmı

Alalum **şimdiden** ele cāmı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 46*). [*şimdiden, -den]*

Şimdilik yanumuzda az 'asker

Gele me'mūrı soñra ire meger (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 183, Mısra 35*). [*şimdilik, -lik]*

Sizedür **şimdilik** tayandüğumuz

Gayretüñüz durur yaşandüğumuz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 183, Mısra 37*). [*şimdilik, -lik]*

'İlmi tercih cümleden ideyin

Şimdiden girü ol yola gideyin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 15, Mısra 34*). [*şimdiden, -den]*

Sûret uğrusı **şimdi** rağbetde

Añlayup bilmeyenler 'izzetde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 7, Mısra 11*). [*şimdi,]*

Nās-ile rağbeti libās bulur

Şimdi en-nāsu bi'l-libās olur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 7, Mısra 10*). [*şimdi,]*

Şimdi nār-ı hamıyyet-i yārān

Hırmen-i şabrum eyledi sūzān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 20, Mısra 9*). [*şimdi,]*

Şimdi gaybettedür çün ol sūhte

Reng çekilmek gerek o bed-bahta (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 31, Mısra 9*). [*şimdi,]*

Şimdi ger lāzım-ise 'ār ile neng

Bir zamān varup eyle kalb-i mekān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 26*). [*şimdi,]*

Bāde virmek yeg ola iki gözüm

Dutalum oldu **şimdi** bunca nifāk (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 36, Mısra 31*). [*şimdi,]*

Dutalum **şimdi** halk ide zulmi

Kuluñ işi efendisi iledür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 36, Mısra 20*). [*şimdi,]*

İstināduñ 'aşāya Mūsāvār

Var derūnuñda **şimdi** özge şerār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 41, Mısra 26*). [*şimdi,]*

Reşk ider hadd-i yāre tıyıldı

Şimdi germ-ābe yola koyıldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 55, Mısra 14*). [*şimdi,]*

şimdilik: *Şimdilik.*

Şimdilik kadr mülk ü māl iledür

Ekseri i 'tibār erāziledür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 7, Mısra 7*). [*şimdilik,]*

İntizāmī'ye didi sen sağ ol

Şimdilik düşdi Foça'ya saña yol (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 87, Mısra 10*). [*şimdilik,]*

şir: *Aslan.*

Her biri bîşe-i gazā **şiri**

Her biri mülk-i gayretüñ mîri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 31*). [*şiri, -i]*

Şavletin bebr görse kan kaşanur

Şir pehlüya gelmege üşenür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 8*). [*şir,]*

Kef saçup nâkaveş köpürdi o **şir**

Ser-hevâyî vü pây-der-zencîr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 17*). [*şir,]*

şir: *Tokluk, doyma.*

Olur oldu 'asîr aña yesîr

Göñli dāyim gānî vü gözleri **şir** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 10*). [*şir,]*

şir: *Giz, gizem.*

Anuñ mānendi hîç gelmedi serdār

Bu lutfında Hudā'nuñ özge **sır** var (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 22*). [*sır,]*

şir: *Aslan bakışlı.*

Ol gazālāne-çeşm ü **şir-nazar**

Nāme-pîç aldı aldı çünkü haber (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 123, Mısra 11*). [*şir-nazar,]*

şir: *Şiir.*

Kanı **şir** ü kitābetüñ n'oldı

Kanı neşr ü tilāvetüñ n'oldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 39*). [*şir,]*

şir: *Edebi değeri olan nazımlı ve kafiyeli söz, şiir.*

Şir okunduğda eyledi işğā

Levha-i kalbine idüp inşā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 16, Mısra 21*). [*şir,]*

Varicek anda Һazret-i Paşa

Bir niçe **şî'rin** eyleyüp inşâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 32*). [*şî'rin, --in*]

şîrân: *Aslanlar.*

Şîrvân ülkesin tutup **şîrân**

Ol Һanâzîre virmediler emân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 154, Mısra 17*). [*şîrân,]*

şîrîn: *Tatlı.*

İçer ter büse-kârî tolular her kâmet-i tûbâ

Ne **şîrîn** berg ü bâr olur viren böyle semer meclis (*Tuhfetü'l-İhvân, Müfret 2, Mısra 14*).

[*şîrîn,]*

şîrîn: *"Hüsrev ile Şirin" yahut "Ferhat ile Şirin" hikayesinin kadın kahramanı.*

Kimi Gülgün añar kimi Şebdîz

Niçe **Şîrîn-ile** yayan Pervîz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 106*). [*şîrîn-ile, -ile*]

şîr-i-ner: *Erkeğin aslanı.*

Her biri ğamze-kârî kılıç eri

Çeşmi âhû yıkardı **şîr-i-neri** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 55, Mısra 34*). [*şîr-i-neri,]*

şirret: *Karşısındakini bastırarak şekilde konuşan, çok konuşarak üste çıkan, yaygaracı II edepsiz.*

İntizâmî çü şirretin gördi

Ol dahı **şirrete** örü-durdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 60*). [*şirrete, -e*]

İntizâmî çü **şirretin** gördi

Ol dahı şirrete örü-durdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 59*). [*şirretin, -in*]

Laķabına dinür-idi Selver

Dāyim eylerdi **şirreti** ezber (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 30, Mısra 4*). [*şirreti,]*

şîrvân: *Şirvan şehri (Şirvan, bugün Azerbaycan sınırları içerisinde olan bir şehirdir).*

Düşdi **Şîrvân** ülkesine o dūn

Emre Һân'ı idince istikbâl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 24*). [*şîrvân,]*

Şîrvân ülkesin tutup şîrân

Ol Һanâzîre virmediler emân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 154, Mısra 17*). [*şîrvân,]*

şirveş: *Aslan gibi.*

Bebrveş tıldı hūn-ile çeşmi

Arttı vardukça **şirveş** haşmı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 135, Mısra 10*). [*şirveş,]*

şis-: *Şişmek.*

Şişdi kabardı herkes öyke ile

Atda tākāt mı kıldı pīle-y-ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 84, Mısra 11*). [*şişdi, -di]*

Elmaveş gözi **şişmiş** olmaz bih

Cismi eyvāy ürperür çün bih (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 59*). [*şişmiş, -miş]*

Esb-i lāğar **şişüp** yatur geçemez

Şāhibi varsa yanına seçemez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 55*). [*şişüp, -üp]*

şis: *Şiş, ucu sivri demir çubuk.*

Geldi yoldaşınıñ biri ol ān

Birin urdı **şis** ile koptı figān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 80, Mısra 2*). [*şis,]*

şise: *Camdan yapılmış, ağzı dar uzunca kap.*

Hod Tuna yahda rīve beñzer idi

Şişe içinde dīve beñzer idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 67, Mısra 8*). [*şişe,]*

Geh 'araḳ mā'iler geyerdı seher

Derleyüp **şışeden** iderdi nazar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 16*). [*şışeden, -den, -]*

şitā: *Kış.*

Vaḳt-i berd ü **şitā** zamānı idi

Hem seferden ibā zamānı idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 67, Mısra 1*). [*şitā,]*

Gösterürdi velāyetin gūyā

Şuya seccādesin döşetdi **şitā** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 109, Mısra 18*). [*şitā,]*

El bir etmiş **şitā** ile bārān

Ol yağardı bu doñdururdu hemān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 109, Mısra 19*). [*şitā,]*

Aḳdeñiz ḳarası ağarmış-ıdı

Gök **şitādan** ḳatı gögermiş-ıdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 109, Mısra 4*). [*şitādan, -dan]*

Vaḳt-i dey iricek **şitā** ānı

Hāneden yaña ata-gör cānı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 70, Mısra 39*). [*şitā,]*

Bes degül miydi cūyda zencīr

Geçdi pā-bend **şitā** dağı çe güzīr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 67, Mısra 28*). [*şitā,]*

şöhre: Şöhret, her yerde herkesçe tanınma, bilinme.

Mihirden zerre baırdan kaçtre

Dindi buldı menākıbı **şöhre**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 187, Mısra 6*). [*şöhre,]*

şöhret: Her yerde herkesçe tanınma, meşhurluk, ün, san, nam.

Kamu seyrāngehi ol āvānuñ

Şöhreti cümle zīr ü bālānuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 34*). [*şöhreti, -i]*

Gel nazar kııl kaması hāzırdur

Böyle **şöhretlü** sūr-ı nādirdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 36*). [*şöhretlü, -lü]*

Degüldür **şöhret** ü ‘unvān esīri

Dinilmez vaşfinuñ hīç biñde biri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 85*). [*şöhret,]*

Sehī-kāmet mükellef nīze-bāzān

Hezārān **şöhret** ile kıldı cevlan (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 38*). [*şöhret,]*

Bölük ile ağalar **şöhret** ile

Kamu envā‘ [u] ecnās ‘izzet ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 203, Mısra 5*). [*şöhret,]*

Kamusı dürlü dürlü **şöhret** ile

Çıkup karşıladılar ‘izzet ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 203, Mısra 17*). [*şöhret,]*

Mavçe-nām söylenür dilde

Haylī **şöhretde** idi ol ilde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 52*). [*şöhretde, -de]*

Kādılar arasında **şöhretde**

‘İlmi ile ‘amelde gāyetde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 156, Mısra 11*). [*şöhretde, -de]*

[.....]

İşābet eyledi **şöhretde** herkes (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 24*). [*şöhretde, -de]*

İdüp bir birine **şöhretde** gayret

Zamān ile zemīne irdi dehşet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 41*). [*şöhretde, -de]*

Karşu hep cümle çıkdı ‘izzet-ile

Budun’a dāhil oldu **şöhret-ile**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 145, Mısra 10*). [*şöhret-ile,]*

söyle: "Şu şekilde, şöyle" anlamında belgisiz sıfat.

‘Askerüñ ‘öşri yog-idi mevcūd

Söyle itdi ‘ināyetin Ma‘būd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 113, Mısra 24*). [*şöyle,]*

Şöyle bārān yağardı hemvāre

Her bulut-pāre düşdi āvāre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 5*). [şöyle,]

İtdi ğam cāna **şöyle** teng tenini

Ķomadı oturur durur birini (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 48, Mısra 21*). [şöyle,]

Şöyle dem-beste ħaste ħālī ħarāb

Ķonca ağzına üşmiş-idi zübāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 35*). [şöyle,]

Bu nesaķ birle geçdi niķe zamān

Şöyle mestūr Ķaldı rāz-ı nihān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 27, Mısra 22*). [şöyle,]

söyle-: *Dile getirmek, söylemek.*

Ķıfzına gelmiş-idi ol Nova'nuñ

Ķāzīler dahı **söyler** adın anuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 105, Mısra 8*). [söyler, -r]

Ehl-i ħācāta remz-ile **söyler**

Līk az kişi remzini añlar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 5*). [söyler, -r]

Da'vī-i merd iden olur serdār

İşbu ma'nīyi **söyledi** tekrār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 140*). [söyledi, -di]

Rehn añıcek didi ne **söylersin**

Ne emānet ħıyānet eylersin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 57*). [söylersin, -r, -sin]

Söylenür nāmı niķe dillerde

Ķaylī meşhūrdur bu illerde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 132, Mısra 31*). [söylenür, -n, -ür]

Vezīr-i a'zama ol yūri dā'ī

Ķatı çok **söyledüñ** virme şudā'ı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 52*). [söyledüñ, -düñ]

Ķadd-i dü-tāsı ile boylar-idi

ṬoĶru oturu egri **söyler-idi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 38*). [söyler-idi, -r, --idi]

Añılup cümle vaz' u eṭvārı

Remz-ile **söyledügi** aĥbārı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 8*). [söyledügi, -düg, -i]

Az da'vā degül çü lāf-ı keşīr

Ulu söz **söylemek** günāh-ı kebīr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 11, Mısra 30*). [söylemek, -mek]

söyle: *"Öyle bir, o derece" anlamında zarf.*

Şöyle Ķara_idi ol şeb-i deycūr

Rehber-i dīv ü Ķül olur rencūr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 22, Mısra 19*). [şöyle,]

Ḳamusı hāḳada oturmuş-idi

Şöyle ta' zīm ider biri birine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 47*). [*şöyle,]*

şöyle: "Konuş, anlat!" anlamlarına gelen bir emir veya istek ifadesi.

Şöyle ey bülbül-i maḳām-şinās

Bu maḳāmı mecāza eyle ḳiyās (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 11, Mısra 1*). [*söyle,]*

şübhe: "Öyle mi yoksa değil mi" diye bir hususu kestirememek hâli, zihinde hâsıl olan tereddüt.

Vāḳı'ā eyle ise yok sözümüz

Şübhe gider göricegiz gözümüz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 14*). [*şübhe,]*

şühelü: Güvenilmeyen, karışık ve sakıncalı tarafları olan.

Öñine gelmez o kim **şühelüdür**

Ḳalāş ola mı o kim ölmelüdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 59*). [*şühelüdür, -dür]*

şühedā: Şehitler.

Geldi vü gitdi ḳaldı hoş nāmı

Şühedā ile ola ārāmı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 52*). [*şühedā,]*

şükr: Şükür. Allah'a duyulan minneti dile getirme.

Oldı zīrā ki evceb ü elzem

Ni'mete **şükr** ü şükre ni'met hem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 118, Mısra 26*). [*şükr,]*

Dāyimā şükr-i ni'met itme gerek

Şükre ni'met çün irişür bī-şek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 118, Mısra 24*). [*şükre, -e]*

Oldı zīrā ki evceb ü elzem

Ni'mete şükr ü **şükre** ni'met hem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 118, Mısra 26*). [*şükre, -e]*

Pādişāhuñ ḥazīnesine sezā

İntizāmī o **şükri** eyle edā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 54*). [*şükri, -i]*

Ḳamdülillāh sürūra irişdük

Şükr Ḳaḳḳ'a ḥuzūra irişdük (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 20*). [*şükr,]*

Luṭf-ı Yezdān idi hep fikri

Ni'mete **şükr** idi ḳamu zikri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 2*). [*şükr,]*

İşleri Hakk'a **şükkr** ile minnet

Şām u fecrūn namāzını maḥzūn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 26*). [*şükkr,]*

Ne gördi ne işitdi kıldı iş'ār

Hudā'ya eyledi **şükkrini** tekrār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 6*). [*şükkrini, -i, -n, -i]*

Bu ni'met **şükri** akşā-yı murādum

Ecelden ger emān vire efendüm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 194, Mısra 11*). [*şükri, -i]*

Virilmeye virile lāyıkına

Ziyāde ide **şükri** ḥālīkına (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 194, Mısra 18*). [*şükri, -i]*

'Urūqın eşkiyānuñ kesmededür

Şükür Hakk'a biraz düzeldi 'ālem (*Tuhfetü'l-İhvân, Kit'a 3, Mısra 4*). [*şükür,]*

şüm: Şom, uğursuz.

Hak mu'īni-durur çü mazlūmuñ

Ġam degül zulmi olsa bir **şūmuñ** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 25, Mısra 12*). [*şūmuñ, -uñ]*

Zehr ola yidügin nice o **şüm**

Yandı fānūs içinde niteki mūm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 87*). [*şüm,]*

şuña: "Şu" işaret zamiri.

Oldı āḥir sözi **şuña** müncer

Didi gönlüm durur ḳatı muğber (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 20, Mısra 5*). [*şuña,]*

şüphesüz: Muhakkak, kesin olarak, kesinlikle.

Ol ki idindi vaşfını maḳşūd

Şüphesüz oldı ṭālī'i mes'ūd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 58*). [*şüphesüz,]*

şūriş: F. Kargaşalık, karışıklık.

Zīre deryā-mişāldür ol cū

Şūrişi pūr-şadā-y-ile her sū (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 126, Mısra 18*). [*şūrişi, -i]*

şürüh: Şerhler, izahlar, açıklamalar.

Cānibeyni ḥavāş birle **şürüh**

Şāyed işkāle ola feth ü fütüh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 21, Mısra 17*). [*şürüh,]*

Yok mütün u **şürūha** hod kudret

Sīm ü zer naqdine kanı miknet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 20, Mısra 13*). [*şürūha, -a*]

Metn-i hālūñ **şürūhını** diyüben

Ser-güzeştūñ fütūhını diyüben (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 10, Mısra 5*). [*şürūhını, -ı, -nı*]

tā: *Değın, dek, kadar.*

İstikāmetle idegör hareket

Bulasın her işūñde **tā** bereket (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 15, Mısra 10*). [*tā,]*

Misl-i sūsen dilin uzatmaya **tā**

Çün-benefşe hamīde kaddi dü-tā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 63, Mısra 15*). [*tā,]*

Hoş dutūñ istirāhat eyleye **tā**

İrmeye at u kendüzine haṭā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 70, Mısra 31*). [*tā,]*

Çın seherden çü irdi vaqt-i duḥā

Güneş irişdi **tā** be-fevḳ-i semā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 28*). [*tā,]*

Sıl-i hūn-ābı cenk için geçe **tā**

Bayraḳūñ dāmenin dutardı şabā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 61*). [*tā,]*

Kim muḥarref çalındı kimi dırāz

Gice **tā** irişince vaqt-i namāz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 110*). [*tā,]*

Tīz irişüp yetişmeñüz lāzım

Olmayasız soñ ucı **tā** nādīm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 6*). [*tā,]*

Gāh aḳın şalar oldu a‘dāya

İzdiyād üzre ola **tā** pāye (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 46*). [*tā,]*

Müsteḥaḳḳına **tā** vire ḥaḳḳın

Merd ü nā-merdūñ eyleye farkın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 63*). [*tā,]*

Baṇa uruñ selāsıl ü aḡlāl

Tā zuḥūr eyleyicegiz bu ḥāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 112, Mısra 6*). [*tā,]*

Bārī sevrūñ gerek-durur kıyığı

Def‘ ola anuñ-ıla **tā** o yağı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 44*). [*tā,]*

Emr idem bir kulumu **tā** Sürḥāb

Cümle il ü diyārın ide ḥarāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 153, Mısra 11*). [*tā,]*

Evvelinden bu sūri **tā** āḥir

‘An-ḳarīb eylesün yazup ḥāzır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 156, Mısra 37*). [*tā,]*

Pādişeh **tā** göre edālarını

Yād ide luṭf-ile gedālarını (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 156, Mısra 25*). [*tā,]*

Yazdı dāyim şikāyet aḥkāmın

Tā otuz yıla sürdi encāmın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 68*). [tā,]

Yüce Ḥaḳ vālideyn ü ecdāduñ

Tā ile'l-inkırāz evlāduñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 44*). [tā,]

‘Ömri içinde manşıb u dirlik

İtmedi zabt irdi **tā** pīrlük (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 22*). [tā,]

Küllī ‘aybıyla itdiler bāzār

Gelmeye cānibeyne **tā** āzār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 14*). [tā,]

Tā ile'l-ān ḥāl böyle kalur

Virdügin virür alduḡını alur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 71*). [tā,]

Ṭāḡī geldi vü eşdi dindükde

Tā ova cānibine indükde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 24*). [tā,]

Yakup yıkup diyārın ide tālān

Arayu gide şāhı **tā** Ḥorāsān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 50*). [tā,]

Bu çeşmüm iki sāḡar dolduruban **tā** gezer meclis

İki gözüm-içün görmiş degüldür böyle ter meclis (*Tuhfetü'l-İhvân, Müfret 2, Mısra 1*).

[tā,]

Cümlesi **tā** kıyāmet olur yād

Olmaz ol ḥüsn ḥırmeni ber-bād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 62, Mısra 5*). [tā,]

Hîç bir yirde itmeye sekenāt

Tā medārisde itmedin ḥarekāt (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 10*). [tā,]

Tā vifāka mübeddel ola nifāk

Dest-res bul bir el ḥaḳīkate gel (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 70*). [tā,]

Ḳuyı kazan boyınca ḳazma gerek

Tā ḥalāş ide kendü özini tek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 50, Mısra 18*). [tā,]

Her cilāsın ḳomış nişānesini

Añdura şoñra **tā** zamānesini (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 16*). [tā,]

tā: Olsun diye, ... incaya kadar.

Yıryirin aḳıdup ol ırmaḡı

Ola a‘dāya **tā** ayak baḡı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 126, Mısra 10*). [tā,]

tā: ...sin diye.

Âhirü'l-emr eyledi zārī

Anda Bārī kılaydı **tā** yārī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 56*). [tā,]

tā: *Ta. (Sözü abartmalı bir biçimde ifade eder.).*

Var 'ömrini 'ilme şarf ide **tā**

Cidd ile kâmetini ide dü-tā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 13*). [tā,]

tā: *"Ki" bağlacı.*

İntizāmī'yi itdiler iḥzār

Kız b ü şıdk ola **tā** aña izhār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 49, Mısra 6*). [tā,]

tā: *"-den beri" anlamında bir söz.*

Böyledür böyle ḥālet-i dünya

Tā ezelden bu 'ādet-i dünyā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 56*). [tā,]

tā: *"Böylece, böylelikle".*

Ağız üşürdi yâreler yer yer

Tā tesellî-i ḥâtır eyleyeler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 48, Mısra 14*). [tā,]

Yâ kılıç yâ kalem gerek elde

Tā hünerver olasın ol ilde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 52, Mısra 34*). [tā,]

ta' accüb: *Şaşırma.*

Bu **ta' accüb** degül midür ḥaylī

Ḳaldurur ḥortumı ile fîli (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 84, Mısra 27*). [ta' accüb,]

ta' alluk: *Dünyaya ve içindekilere bağlı olmak.*

Bunca dünyāya ne **ta' allukdur**

Yāḥod ehline ne temallukdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 13*). [ta' allukdur, -dur

]]

Cūy pā-būs idüp temelluk ider

Dehr zencîrle **ta' alluk** ider (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 16*). [ta' alluk,]

ta' ām: *Ar. Yiyecek şey, yemek.*

Bay u yoḥsul ne deñlü gelse konuḵ

Fevrī ḥāzır **ṭa'āmi** eksügi yok (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 56, Mısra 14). [ṭa'āmi, -ı]

Konuḵ olsa ne deñlü keşretde

Şabāḥ aḥşam **ṭa'āmi** vefretde (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 56, Mısra 18). [ṭa'āmi, -ı]

Bol **ṭa'āmi** olur 'imāretdür

Hem 'imāret ü hem ziyāretdür (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 56, Mısra 19). [ṭa'āmi, -ı]

ta'aşsub it-: Taraftar olmak, üstün tutmak.

Aña iden **ta'aşsub** yā ihānet

Meded āhından itsün iḥtirāzı (Tuhfetü'l-İhvân, Kıt'a 2, Mısra 5). [ta'aşsub,]

tā'at: Allah'ın emirlerini yerine getirme, ibadet.

Furşat elde iken gerek **tā'at**

Fevt olanlar ḳazā ola nihāyet (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 53). [tā'at,]

Şan'atun işle ḳoma **tā'atüni**

İtme eksük Ḥaḳ'a 'ibādetüni (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 15, Mısra 23). [tā'atüni, -i, -n, -i]

Tā'ate iḥtiyācı yok anuñ

Luṭfi çok mücrimīne insānuñ (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 51). [tā'ate, -e]

tab': Yaratılış, huy, mizaç.

Luṭf u iḥsānı ideler izhār

Ḥufte **tab'umi** eyleyüp bīdār (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 9, Mısra 12). [tab'umi, -um, -ı]

tab': (Ar.) Mühür, damga basma.

Tab'ı bī-raḥnedür baḳup göricek

Virdi aña göñüllü bir gedücek (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 62, Mısra 23). [tab'ı, -ı]

tabanı: Taban, ayağın alt yüzü.

Birine virdi rāygān ḳoçisin

Añma ḥod hīç **tabaninuñ** acısın (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 68). [tabaninuñ, -nuñ]

tabīb: Tıp âlimi, tıp ilmini bilen, hastalara bakan hekim.

Yā ilāhī be-ḥaḳḳ-ı nūr-ı Ḥabīb

Ḳamu bīmāra itdün anı **tabīb** (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 73, Mısra 38). [tabīb,]

‘Aceb mi Kerbelā olsa naşībüm

Beni dil-teşne öldürdi **ṭabībüm** (*Tuhfetü'l-İhvân, Kit'a 1, Mısra 4*). [*ṭabībüm, -üm*]

Yâ ilâhî be-ḥaḳḳ-ı ḥubb-ı Ḥabīb

Ḳamu bīmāra itdüñ anı **ṭabīb** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 96, Mısra 26*). [*ṭabīb,]*

Şıḥḥate oldı çün bedel ‘illet

Hîç **ṭabīb** ü ḥakīme bī-minnet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 118, Mısra 28*). [*ṭabīb,]*

Degme bīmāra ḳaṭresi kâfi

İy **ṭabībüm** cevābdur şāfi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 50*). [*ṭabībüm, -üm*]

ta‘bīr: Lafız ile beyan, rüya yorumu.

Fāriğ ol cümleden budur tedbīr

İşbu rü‘yāya bu durur **ta‘bīr** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 74*). [*ta‘bīr,]*

ta‘bīr: Deyiş, anlatım, ifade.

Şulḥa bir çāre eyle ḳıl tedbīr

Saña oñ soñ budur eyü **ta‘bīr** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 114, Mısra 4*). [*ta‘bīr,]*

tābūr: Düzgün sıralar hâlinde dizilmiş asker topluluğu.

Cümlesi **tābūrı** taḥaşşun idüp

Hīle vü ḥud‘ayı tefennün idüp (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 65*). [*tābūrı, -ı*]

Ānīde itdi **tābūruñ** fethin

Ḳo o tafşīli n’idelüm şerḥin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 67*). [*tābūruñ, -üñ*]

tābūt: Ölü taşınan sandık.

Çār dīvār içinde vir ḳūtı

Bes durur çıḳa taşra **tābūtu** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 137, Mısra 18*). [*tābūtu, -ı*]

tāc: Hükümdarların başlarına giydikleri mücevherli ve kıymetli taşlarla süslü başlık.

Tācı başına teng olup ḳıraluñ

Oldı baş ḳayusı o muḥtālūñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 47*). [*tācı, -ı*]

Beç’i taḥt idinüp ḳıral olayın

Tācı yirinde başuma alayın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 180, Mısra 16*). [*tācı, -ı*]

Tācı başına teng olup ḳıraluñ

Aşlı yoḳdur didi bu ef‘ālūñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 181, Mısra 25*). [*tācı, -ı*]

Tācı cümle kabûl eylediler

Sebb-i aşhâba gör ne eylediler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 43*). [*tācı, -ı*]

Tācı geydiler itdiler sebbi

Gördi anı Şa'îd ol ẖarbî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 47*). [*tācı, -ı*]

Ḳruna kim **tācdur** kıral olana

Cüz' ü küldür o devleti bulana (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 55*). [*tācdur, -dur*]

Vezāret ẖātemi ola mübārek

Ayağı tozu başda **tāc** [u] tārek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 18*). [*tāc,]*

Rezme 'uryān girür dilāverdür

Ḥayderī **tāc-ile** ḳalenderdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 54*). [*tāc-ile,]*

Ḳurd **tācıyla** ayı postı ile

Nīze vü tīg ü çüb-destī ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 80, Mısra 13*). [*tācıyla, -ı, -y, -la*]

ta'cıl: *Çabuklaştırma.*

Maṭlabın ḳamunuñ 'ale't-taḫṣīl

Defter idüp getir baña **ta'cıl** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 145, Mısra 32*). [*ta'cıl,]*

Bir ḥaber didi ḳulağına fetīl

Ol ḥarāretle atılır **ta'cıl** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 50*). [*ta'cıl,]*

Şahīḥa kız-b-i evvel ola tebdīl

Görün bir 'āḳıl u dānāyı **ta'cıl** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 198, Mısra 24*). [*ta'cıl,]*

taḫṣīl: *Açıklamak, şerh ve beyan etmek. İzah etmek.*

Bunda **taḫṣīle** virelüm icmāl

Ḍarb u ḥarb oldu bir niçe meh ü sāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 153, Mısra 25*). [*taḫṣīle, -e*]

Ānīde itdi tābūruñ fethīn

Ḳo o **taḫṣīli** n'idelüm şerḥin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 68*). [*taḫṣīli, -i*]

İşbu **taḫṣīli** eyle gel mücmel

Añlayup hep ḥaḳīḳat-ı ḥālī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 60*). [*taḫṣīli, -i*]

Virsün icmāl-i sūra ol **taḫṣīl**

Ḳanda ise buluñ ale't-ta'cıl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 7*). [*taḫṣīl,]*

tāfte: *Far. 1. Bürülmüş, bükülmüş. 2. Harîrden, keten bezinden mamul câme.*

Tāfte pīç ü tāba düşmiş-idi

Başḳa destāra miḥnet üşmiş idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 77*). [*tāfte,]*

tağ: Dağ.

Öte yanında **tağ** u taş ağlar

Bāğlaruñ altı nehr akup çağlar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 17*). [tağ,]

Hod Geniz şuyı bāğ kurbinde

Dobro vodası **tağ** kurbinde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 64*). [tağ,]

Karuñ altında kaldı bî-dermân

Tağda göz açdurur mı bād-ı vezân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 12*). [tağda, -da]

Aldılar araya pes ol **tağı**

Niçe ehl-i şenā'at u tağı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 78, Mısra 31*). [tağı, -ı]

Tağları haylî şarp idi o yeruñ

Her ağaç dibi merzi şîr-i neruñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 9*). [tağları, -ları]

Gitdi gökden hicāb-ı zulmānî

Geydi **tağ** taş libās-ı nūrānî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 122, Mısra 4*). [tağ,]

Eñsesinde 'azîm ulu **tağı**

Öñi mergüb bağı vü rāğı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 123, Mısra 33*). [tağı, -ı]

Bir ulu **tağa** eyledi çü güzër

Uçurum altına kim ide nazar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 140, Mısra 1*). [tağa, -a]

Biz dahı arduña düşüp gelevüz

Ötesinde **tağuş** sizi bulavuz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 8*). [tağuş, -uş]

Kendü derdini kendüye ağlar

Çekemez çekdügin anuñ **tağlar** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 44*). [tağlar, -lar]

Tağı Ferhādveş mekân itdün

Cân-i şîrînuñi revân itdün (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 41, Mısra 11*). [tağı, -ı]

Bir **tağuş** zeyline çün oldı revân

Dümdüz olmış dere tepe yek-sân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 5*). [tağuş, -uş]

Dāmen-i küh imiş meger ol cāy

Tağ için yanķulatdı hūy-ile hāy (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 78, Mısra 30*). [tağ,]

Tağ içine kazā çü inmiş-idi

Her ağaç bir 'aşāya binmiş-idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 79, Mısra 1*). [tağ,]

Tağ kadar lücceye yürek mi döyer

Nūh tūfānına kürek mi döyer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 69*). [tağ,]

Resne'nūñ **tağına** bu deñlü sipāh

Çıķup itdiler ol diyārı tebāh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 3*). [tağına, -ı, -n, -a]

İtdi Canik **tağların** mesken

Her mağarası ‘askere me’ men (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 71*). [*tağların, -lar, -l, -n*]

Hersek’ün irdi çünkü **tağlarına**

Geldi şimdi dağı kışuñ yerine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 70, Mısra 41*). [*tağlarına, -lar, -ın, -a*]

Hersek’ün **tağlarına** çün irdi

Hüb āb u hevāya cān virdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 23*). [*tağlarına, -lar, -ın, -a*]

Bil nifāk oldu özge derd ü belā

Tağlar eylemez tahammül aña (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 38*). [*tağlar, -lar*]

tāgī: (Ar.) Azgın, isyancı.

Aldılar araya pes ol tağı

Niçe ehl-i şenā‘at u **tāgī** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 78, Mısra 32*). [*tāgī,]*

Ellerin bend kıldı ol **tāgī**

Ol dağı oldu bir ayak bağı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 80, Mısra 47*). [*tāgī,]*

Çok fesād itdi anda ol **tāgī**

Ol dağı oldu bir ayak bağı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 84, Mısra 21*). [*tāgī,]*

Şāh-ı bī-dīn [ü] **tāgī** vü mülhid

Muşlih olanlara dağı müfsid (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 154, Mısra 11*). [*tāgī,]*

Ötede ol ‘anīd ü ol **tāgī**

Ol münāfık-mişāl ol yağı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 13*). [*tāgī,]*

Ba‘dehū söz tevātüre yitdi

Tāgī vü bāgīnūñ işi bitdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 20*). [*tāgī,]*

Tāgī geldi vü eşdi dindükde

Tā ova cānibine indükde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 23*). [*tāgī,]*

Bulup **tāgī** ile bāgī cezāsın

O kim hāk üzredür virdi cezāsın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 200, Mısra 5*). [*tāgī,]*

Girüde komayup **tāgī** vü bāgī

Şākī olanlara virdüm ferāgī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 202, Mısra 19*). [*tāgī,]*

Bağladı ellerini ol **tāgī**

Ol dağı oldu bir ayak bağı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 48, Mısra 3*). [*tāgī,]*

Ƙalmadı çünkü gelmedük **taġı**

Hıġ Ƙalmadı bir ayak baġı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 197*). [*taġı,]*

taġıd-: *Daġıtmak; bozguna, yenilgiye uğratmak.*

Kāküli kelle-püşdan ıġa ger

‘Aġl-ı ‘uşşākı **taġıdur** yek-ser (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 50*). [*taġıdur, -ur]*

taġıl-: *Daġılmak, kaybolmak.*

Sefer dönmiş **taġılmış** ekser ‘asker

Nereden ıġdılar bunca dilāver (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 55*). [*taġılmış, -mış]*

Her birisi **taġıldı** bir semte

Eksük olmaz ġam eyle bed-baġta (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 165*). [*taġıldı, -dı]*

taġıstān: *Daġıstan.*

Ƙamu Gürci vü **Taġıstān** açuġ baş

Hücümına anuñ olmaya pā-dāş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 47*). [*taġıstān,]*

taġıt-: *Daġıtmak.*

Bunca cem‘iyyet ol Ƙadar enbūh

Cümlesini **taġıtdı** ol endūh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 98, Mısra 4*). [*taġıtdı, -dı]*

Bunca cem‘iyyet o Ƙadar enbūh

Cümlesini **taġıtdı** ol endūh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 94, Mısra 34*). [*taġıtdı, -dı]*

ü nāmını ırāġ yirden işitdi

Yanından eşġiyāsın hep **taġıtdı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 201, Mısra 4*). [*taġıtdı, -dı]*

tahammül: *Dayanma, katlanma.*

Neyledüñ ‘ahd-i sābıġ u ‘ilmi

N’oldı bunca **tahammülün** ġilmi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 42*).

[*tahammülün, -ün]*

tahiyyet: *Selam.*

Ol ġabīb-i İlāh’a nā-ma‘dūd

Ola dāyim **tahiyyet-ile** dūrūd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 2, Mısra 2*). [*tahiyyet-ile, -ile]*

taḥkīk: Doğru, gerçek, doğrulanmış.

İtdi nā-gāh o demde fikr-i daḳīk

Bildi dünyā sebātı yok **taḥkīk** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 70*). [taḥkīk,]

taḥsīl: Elde etme, kazanma.

Nām **taḥsīlidür** ulu devlet

Pādişāh olana gerek gayret (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 11*). [taḥsīlidür, -i -dür]

İtmiş ol ili özine tābi‘

Māl **taḥsīli** kendüye rāci‘ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 64*). [taḥsīli, -i]

İşbu üslūba niçe ay-ile yıl

Ḥaşılı ḥaylī māl idüp **taḥsīl** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 60*). [taḥsīl,]

taḥsīn: Güzel kılmak, kılınmak.

Fikr ü re’yine dā’imā **taḥsīn**

Her yirüñ ḥāmīsin idüp ta’yīn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 95, Mısra 31*). [taḥsīn,]

Bunca tedbīr ü anca re’y-i güzīn

Ḥazretüñdür hezār şad **taḥsīn** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 181, Mısra 40*). [taḥsīn,]

taḥsīn: Övgü, aferin, takdir.

Rūmili toprağı kavıyyü’-d-dīn

Diḳḳat ü ihtimāmına **taḥsīn** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 160, Mısra 24*). [taḥsīn,]

Başuñ olsa hezār eger miskīn

Ger birin ḳurtarur-iseñ **taḥsīn** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 48, Mısra 36*). [taḥsīn,]

Biri Tiḥutin ü birisi Dirin

Dirin’üñ lezzetine şad **taḥsīn** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 16*). [taḥsīn,]

Oldı ağalar u nefer ta’yīn

Böyle iḳdām u cür’ete **taḥsīn** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 131, Mısra 12*). [taḥsīn,]

taht: Hükümdarların üzerine oturdukları koltuk. Hükümdarlık makāmı, hükümdarlık.

Ḳorḳum oldur benüm bu dem ḥaḳḳā

Taht u şehrum olur ḥabābāsā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 22*). [taht,]

Mülk ü **tahtum** deñizde vāḳi’dür

Cān u dil ol ḡam-ile ḥāşī’dür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 19*). [tahtum, -um]

Tahtını tahtaya deðişdi o şāh

Bedr-iken ānide tütüldi o māh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 93, Mısra 29*). [*tahtını, -ı, -n, -ı*]

Niçesinden rehā bulam dirseñ

Mülk ü **tahtuñda** ger alam dirseñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 114, Mısra 10*). [*tahtuñda, -uñ, -da*]

Sevr **tahtın** şu deñlü itmiş zeyn

Oturur şanki şāh-ı Zü'l-arneyn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 55*). [*tahtın, -ın*]

Niçe ser-keşleri esir itdi

Taht-iken yirlerin haşir itdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 85, Mısra 8*). [*taht-iken, -iken*]

tahta: Ağaç, kereste, odun.

Ecel ile anuñ arası hemān

Tahta idi o dağı köhne yaman (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 60*). [*tahta,*]

Tahtını **tahtaya** deðişdi o şāh

Bedr-iken ānide tütüldi o māh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 93, Mısra 29*). [*tahtaya, -y, -a*]

Gemide istirāhat ola nite

Ecel ile arası bir **tahta**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 204*). [*tahta,*]

tak-: Asmak, ilistirmek.

Düşdi küffār eline pes Kıbrus

Çok mināreye **taqdılar** nākūs (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 85, Mısra 30*). [*taqdılar, -dılar*]

Bu lisānuñ kafāya ne çıkdı

Başuñı yā sūñüye kim **taqdı**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 41, Mısra 8*). [*taqdı, -dı*]

Hāline ol tekerlegüñ baqdı

Her şınu yire rismān **taqdı**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 64*). [*taqdı, --dı*]

tak: Kubbe.

Çok azā kıldı haylī baş kesdi

Kılıcın 'arş **taına** aşdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 105, Mısra 16*). [*taına, -ı, -n, -a*]

takat: Kudret, kuvvet.

Şışdı abardı herkes öyke ile

Atda **taat** mı aldı pīle-y-ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 84, Mısra 12*). [*taat,*]

Nāmına dinilür anuñ İshāk

Ol senüñ **ṭāḳatuñı** eyler ṭāḳ (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 22). [ṭāḳatuñı, -uñ, -ı]

Döndi ğāzīler ile Mīr İshāk

Uyhudan līk oldı **ṭāḳat** ṭāḳ (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 22). [ṭāḳat,]

Şabra yok çäre zulme hīç **tāḳat**

İş güç oldı ḳalmadı rāḥat (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 77). [tāḳat,]

takavyüd: Baḡlanma, baḡlı olma.

Yok yire çekmeye o tā emegi

Bu **ṭaḳayyüddür** ādeme geregi (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 156, Mısra 30). [ṭaḳayyüddür, -dür]

takavyüd: Dikkatli davranma, özen gösterme.

Āb-deste **ṭaḳayyüdüñ** yoğ-ise

Ḳayd-ı dünyāya diḳḳatüñ çoğ-ise (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 15, Mısra 19). [ṭaḳayyüdüñ, -üñ]

takdīr: A. takdir, değerlendirme.

Eyledi kendü ḥālını te'hīr

Tā ki göre ne gösterür **takdīr** (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 26, Mısra 22). [takdīr,]

takıl-: Takılmak II Baḡlanmak.

Ṭaḳılmış pīr olana köhne nāmı

Bu dem gör köhnelerde ihtirāmı (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 35). [ṭaḳılmış, -mı]

takın-: Süslenmek yahut korunmak amacıyla bir şey takmak.

Ṭaḳınupdur yanına ğāzīlerin

Bosna vü Hersek'üñ yararların (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 29). [ṭaḳınupdur, -up, -dur, -]

takın-: Kendi kendine takmak, ilıştirmek.

Gāh olurdı ki ālet-i ḥarbi

Geyinüp **ṭaḳınup** gelüp ḍarbı (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 105, Mısra 28). [ṭaḳınup, -up]

takla: *Elleri yere koyduktan sonra ayakları kaldırıp vücudu üstten aşırı olarak öne veya arkaya yapılan dönme hareketi.*

At gögercin **taqlasın** atdı

Yan pertāvın idüben gitdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 43*). [*taqlasın, -sın*]

takmış: . (*Bir şeyi başka bir şey üzerine*) *İliştirmek, tutturmak veya geçirmek.*

Nîzenün kıan boyınca akmış-idi

Dâmenini biline **takmış-idi**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 60*). [*takmış-idi, -idi*]

takşir: *Kusur, suç, günah.*

Nefsün işbuyla var çü **taķşiri**

Pend-ile aña eyle ta'ziri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 11, Mısra 35*). [*taķşiri, -i*]

takvâ: *Allah'dan korkma, Allah korkusuyla dînin yasak ettiği şeylerden kaçınma.*

Sânî-i Bâyezîd **taķvâda**

Bu's-Su'üd-ı zamâne fetvâda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 160, Mısra 19*). [*taķvâda, -da*]

takviyet: *Kuvvetlendirme.*

Kâfirün her zamânda **taķviyeti**

Ėamu meclisteki muşâhabeti (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 179, Mısra 31*). [*taķviyeti, -i*]

takya: *İnce kumaştan dikilmiş veya örülmüş, çoğunlukla yarım küre biçimindeki başlık, takke.*

Hep libâsı kırık levendâne

Takya yelken başında rindâne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 6*). [*takya,]*

tal-: *Dalmak, kapılmak.*

Her ki nazmıyla ilerü geldi

Piş ü pes baħr-ı ta'na çok **taladı**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 8, Mısra 24*). [*taladı, -dı*]

Berü ĥussâd bir yire geldi

Şeytanet baħrine ĥamu **taladı**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 27, Mısra 24*). [*taladı, -dı*]

Ne revâdur bu yirde sen ĥalasın

Ya'nî baħr-ı ferâgata **talasın**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 143, Mısra 8*). [*talasın, -asın*]

talān: *Yağma edilmek.*

Niçe ma‘mūresi olup vīrān

Māl u esbāb u mā-melek **talān** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 154, Mısra 22*). [*tālān,]*

talbın: *Heyecanlanmak, çırpınmak.*

Nīm bismilveş eyle **talbındı**

Tārūmār oldı başda dülbendi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 22, Mısra 37*). [*talbındı, -dı]*

Quruda māhiyāne **talbındı**

Tārūmār oldı başda dülbendi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 81*). [*talbındı, -dı]*

Gözi yaşardı başı çigzindi

Cāmı daraldı göñli **talbındı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 4*). [*talbındı, -dı]*

taleb: *İsteme, istek, dileme.*

İbni Pūlād Şām'ı vü Haleb'i

Żabṭ idüp gayrı almada **talebi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 182, Mısra 2*). [*talebi, -i]*

taleb-kār: *İstekli.*

Zer **taleb-kārnuñ** yüzi şararur

Aķça derc idenüñ gözi qararur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 53*). [*taleb-kārnuñ, -ı, -nuñ]*

Yā benüm cānibümden ide heves

Yā **taleb-kār** oluban ura nefes (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 139, Mısra 4*). [*taleb-kār,]*

tālī: *Kismet, kader.*

Eyleyüp dürlü dürlü mekr ü āl

Tālī ine irişe diyü zevāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 31, Mısra 4*). [*tālī ine, -i, -n, -e]*

Müflis-i pāk olup o demde yine

Dilerem böyle **tālī** oda yana (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 36*). [*tālī,]*

Cümle sermāyeden çü el yundi

Devleti gitdi **tālī** i döndi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 38*). [*tālī i, -i]*

Ol ki idindi vaşfını maķşūd

Şüphesüz oldı **tālī** i mes'ūd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 58*). [*tālī i, -i]*

Ṭālī 'üñ huftedür olur bîdār

Ṭañ mı hem-şehrilükde nisbeti var (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 175, Mısra 9*). [*ṭālī 'üñ, -üñ*]

Bir yaña meyyite dönüp ma'şüm

Böyle olur olunca **ṭālī** ' şüm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 42*). [*ṭālī ' ,*]

Hāletüñ bahtumuñ nümünesidür

Ṭālī 'üñ dūd-ı āhumuñ nesidür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 41, Mısra 38*). [*ṭālī 'üñ, -üñ*]

Ol mübārek-ḳadem o **ṭālī** 'i hūb

Ḳamu eylük ki var aña mensūb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 45*). [*ṭālī 'i, -i*]

Böyle **ṭālī** 'le seyri eyleme çok

Bir yirde oturmadan yigi yok (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 101*). [*ṭālī 'le, -le*]

Gösterüp dehr-i çarḥa vech-i 'abūs

Ṭālī ' -i sa'd-ı şems olup menḥūs (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 109, Mısra 8*). [*ṭālī ' -i, --i*]

Ṭālī 'i döndi devleti gitdi

Kendü özine eyledi nazarı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 6*). [*ṭālī 'i, -i*]

ṭālī ' : Doğmak || Gönülde bir takım duyguların oluşması.

Oldı çünkim teheccīye şāri'

Rabbi yessir didi gelüp **ṭālī** ' (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 15, Mısra 38*). [*ṭālī ' ,*]

ṭālib : Talep eden, isteyen, derviş.

Nāmede 'özri cürmine gālib

Boynı baḡlu ḳul olmağa **ṭālib** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 114, Mısra 28*). [*ṭālib, ,*]

Ekşerī **ṭālibinüñ** ehl-i kemal

İçi devletlülerle māl-ā-māl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 69*). [*ṭālibinüñ, -i, -nüñ*]

İḳtiżāsıdur olmaḳ ālūde

Ṭālibi anuñ olmaz āsūde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 72*). [*ṭālibi, -i*]

Def'ine hîç var mıdur çāre

Ṭālibi ger çıkarsa el vara (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 40*). [*ṭālibi, -i*]

Cāh u temkīnine olup gālib

Ḥayr u iḥsāna dāyimā **ṭālib** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 177, Mısra 26*). [*ṭālib, ,*]

Nāmede 'özri cürmine gālib

Pādişāha ḳul olmağa **ṭālib** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 181, Mısra 34*). [*ṭālib, ,*]

Her okuyan du'āyı ger okusa

Ṭālibüñ ḥaḳḳını yirine ḳosa (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 28*). [*ṭālibüñ, -ün*]

Didi ol **ṭālibe** bu naḳdi yūri

Al götür bizi andan eyle berī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 17*). [*ṭālibe, -e*]

Her biri bir mesīreye **ṭālib**

Oḳuyup yazmağa ḳamu rāḡīb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 57*). [*ṭālib,]*

ṭālī 'ü: *Baht, talih, şans.*

Hāline eyledi orada nigāh

Ṭālī 'ü bahtın aṅup eyledi āh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 41, Mısra 2*). [*ṭālī 'ü,]*

tama ': *Aç gözlülük, doymazlık.*

Gör **ṭama '** ādemi ne hāle ḳoyar

Ṭālī 'i bed yanınca nice uyar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 65*). [*ṭama ',]*

Bir oñulmaz belā durur bu **ṭama '**

Bir yeñilmez 'anā durur bu **ṭama ' (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 81)**. [*ṭama ',]*

Bir oñulmaz belā durur bu **ṭama '**

Bir yeñilmez 'anā durur bu **ṭama ' (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 82)**. [*ṭama ',]*

Az **ṭama '** çok belāya bā 'iṣdūr

Çaḳ şafā var cefāya bā 'iṣdūr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 85*). [*ṭama ',]*

tamām: *Tam olarak, noksansız olarak.*

Nā-gehānī eline girdi zimām

Olmuş-iken ḳamunuñ işi **tamām** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 22*). [*tamām,]*

Şal 'amı bir yirinde yazmadı bu

Şalavātı **tamām** yazdı ḳamu (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 163, Mısra 6*). [*tamām,]*

Cümlede var durur vukūfi **tamām**

Nice olmaya vācibū 'l-ikrām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 51*). [*tamām,]*

Nā-gehān hā diyen sefīh ḡulām

Varuban ḥayret uyḡusına **tamām** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 4*). [*tamām,]*

Ṭutdı her cānibi seḥāb **tamām**

Göze göstermez-idi dehri ḡamām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 7*). [*tamām,]*

Her kişinüñ var imiş anda **tamām**

Germ-ḥāneleri mişāl-i ḥamām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 70, Mısra 25*). [*tamām,]*

Şar 'ı var idi ḥadd-i zātında

Dutdı ammā **tamām** vaḳtinde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 74*). [*tamām,]*

Bakdı güldi şetâretini **tamām**

Didi maqşūduñ eylegil i'lām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 62, Mısra 15*). [*ta'mām,]*

ta'mīr: *Bozuk şeyi düzeltmek, eski şeyi düzelterip yeni haline getirmek, onarım.*

İhtiyâcı var idi **ta'mīre**

'Arza muhtâc idi vü tedbīre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 179, Mısra 3*). [*ta'mīre, -e]*

Kal'a **ta'mīre** olmağın muhtâc

Bir hücûm ile hōd olur tārâc (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 179, Mısra 13*). [*ta'mīre, -e]*

tammā': *Tamahkar (son derece tamah eden).*

Puhte ser gibi dişleri sıridur

Hām **tammā'a** bu belâ yiridür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 76*). [*tammā'a,]*

tamu: *Cehennem.*

Niçesin kâfirüñ esir itdi

Çoğı **tamuya** kellesüz gitdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 138*). [*tamuya, -y, -a]*

tañ: *Vücut; vücudun.*

Halka-i bâba kimse virdi **tañin**

Dağk-ı bâb eyledi şahin şahin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 21, Mısra 19*). [*tañin, -iñ]*

tañ: *Hayret etmek, şaşırmak.*

Şād yārâna ağlaya hālūñ

Tañlaya her kim añlaya hālūñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 6, Mısra 30*). [*tañlaya, -la, -ya]*

ta'n: *Şaşılır mı.*

Şıdķ u kızbi nice ide temyîz

Haylî şetm itdi **ta'n** u levî-âmîz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 27, Mısra 16*). [*ta'n,]*

ta'n: *Sövme, yerme, ayıplama.*

Taşradan eyledi olara hitâb

Dürlü **ta'n** ile eyledükçe 'itâb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 101, Mısra 16*). [*ta'n,]*

taña: *Şafak vakti.*

Güşmāl oldu bir daḥı bu aña

Fıkr idüp qaldı bu arada **ṭañā**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 76, Mısra 30*). [*ṭañā,]*

ṭanîn: *Tınlama, çınlama.*

Bir müferriḥ ḥaber irişdi güzîn

Virdi ṭās-ı sipihr ḥüb **ṭanîn**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 143, Mısra 28*). [*ṭanîn,]*

ṭañla-: *Şaşmak, garip bulmak.*

Geldi her işiden kişiye nedem

Ṭañlayup bunların irâdetine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 13*). [*ṭañlayup, -yup]*

Ṭañlayalum bu ḥāl-i şem'î nedür

Hem yanar oda hem mekânı şudur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 43, Mısra 15*). [*ṭañlayalum, -ya, -lum]*

Ya'nî geldi dirüldi ḥuddâmı **Ṭañladılar** görüp o bed-nâmı Didiler bu degül bizüm maḥdüm

Yoğ-idi anda böyle lehçe-i şüm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 87*). [*ṭañladılar, -dı, -lar]*

ṭap-: *Tapmak, kulluk etmek, boyun eğmek.*

Macar'ın cinsi Nemçe'ye **ṭapdı**

Ol ṭarîḳ-ile yolını şapdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 9*). [*ṭapdı, -dı]*

Ḡurşa **ṭapar** mı 'abd-ı 'Osmânî

Nâseredür nuḳûd-ı işyânı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 23*). [*ṭapar, -ar]*

ṭapşur: *Teslim etmek, ulaştırmak.*

Didi sende emānetüm vardur

İssine ol emāneti **ṭapşur**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 56*). [*ṭapşur,]*

ṭapu: *Huzur, nezd, makam, kat.*

Manşib için mülâzemet ṭapusu

El ṭapusu ekābirün **ṭapusu**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 74*). [*ṭapusu, -sı]*

ṭapu: *Kapı, eşik.*

Ahşamuñ şöñrasında kapumuza

Bir kadınçık irişdi **tapumuza** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 4*). [*tapumuza, -muz, -a*]

Ėul efendi kapusına varicek

Ėayrılar **tapusından** el çekicek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 48*). [*tapusından, -+sin, -+dan*]

tarāka: *Gümbürtü.*

Bu **tarāka** tarīkuña döşemek

Darımışdur yoluñda hīç bī-şek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 47*). [*tarāka,*]

tārek: *I. Tepe, başın üst kısmı. II. Derviş başlığı, derviş tâcının dilimlerinden her biri, terk.*

Vezāret hātemi ola mübārek

Ayağı tozı başda tâc [u] **tārek** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 18*). [*tārek,*]

tarfetü'l-‘ayn: *Bir göz açıp kapayınca kadar olan an.*

Tarfetü'l-‘aynda görüp yüzini

Bir ağız kim işitdiler sözünü (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 17*). [*tarfetü'l-‘aynda, -da*]

Tarfetü'l-‘aynda Ėazālāne

Duracak yir kıomaz hizebrāne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 55, Mısra 31*). [*tarfetü'l-‘aynda, -da*]

tārī: *Birden bire ortaya çıkan, ansızın beliren.*

Oldı şādī aña meger **tārī**

İldeki kıatı āh-ile zārī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 25*). [*tārī,*]

tārīh: *Ebced hesabı ile tarih düşürme.*

İntizāmī orada yazdı şarīh

Fethine bir kıaşıde vü **tārīh** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 72*). [*tārīh,*]

tarik: *1. Yol. 2. Usûl. 3. Meslek. 4.vasıta, sebep. 5. Tasavvuf. Bir velinin Tanrı'ya ulaşmak için tuttuğı yol.*

Olmayup ol **ṭarīḳde** güm-rāh

‘İlm yolında fī-sebīlillāh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 3*). [*ṭarīḳde, -de*]

Şeyh ü şābuñ **ṭarīḳine** durdı

Ya ‘nī pīr ü civāna yol sürdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 72, Mısra 5*). [*ṭarīḳine, -i, -n, -e*]

Ol **ṭarīḳuñ** irüp nihāyetine

Pāye pāye varınca gāyetine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 13*). [*ṭarīḳuñ, -(u)ñ*]

Rāh-ı tüccārda **ṭarīḳ** sürüp

Herkesuñ maṭlabın arayu düzüp (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 27*). [*ṭarīḳ,]*

Şāyed ola **ṭarīḳine** āgāh

Vardı aldı du‘āsını geh gāh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 160, Mısra 47*). [*ṭarīḳine, -i, -ne*]

Gel gel ey yolsuz eyleyen dahli

Olayın dirseñ ol **ṭarīḳ** ehli (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 54*). [*ṭarīḳ,]*

Macar’uñ cinsi Nemçe’ye ṭapdı

Ol **ṭarīḳ-ile** yolını şapdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 10*). [*ṭarīḳ-ile, -ile*]

Pes bu yüzden mürūr idüp üç yıl

Ol **ṭarīḳa** vukūf idüp hāşıl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 2*). [*ṭarīḳa, -a*]

Bu’s-Su‘ūd’uñ mülāzımīninden

Ol **ṭarīḳuñ** katı güzīninden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 156, Mısra 8*). [*ṭarīḳuñ, -uñ*]

Lāyık olan budur ki ola maḥal

Yā ticāret **ṭarīḳi** ile yūri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 31*). [*ṭarīḳi, -i*]

Dār-ı dünyāya pūşt-pā urduñ

Her **ṭarīḳuñ** mezelletin gördüñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 174, Mısra 12*). [*ṭarīḳuñ, -(u)ñ*]

Pāye pāye menāşıba çıkmış

Her **ṭarīḳa** yolu ile gitmiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 28*). [*ṭarīḳa, -a*]

ṭarīku: *Yol II tâkip edilen yol, usûl.*

Bu ṭarāḳa **ṭarīkuña** döşemek

Darımışdur yoluñda hīç bī-şek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 47*). [*ṭarīkuña, -ña*]

ṭarlık: *Ruh sıkıntısı, Allah'tan uzak olmanın verdiği huzursuzluk.*

Tīre-dilsin ne ḥāṭıruñ vardur

Böyle vūs‘atde **ṭarlıḡuñ** vardur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 42, Mısra 16*). [*ṭarlıḡuñ, -uñ*]

tarz: Biçim, şekil, sûret, üslûp.

Mişli nâdir cihânda bî-mânend

Ṭarz u uslûb-ı hûb ile hursend (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 12*). [*tarz,]*

Sözleri bellü idi **tarzından**

Ḳapar alur cevâbı ağzından (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 49, Mısra 11*). [*tarzından, -ı, -n, -dan]*

Herkesün ḳarnı vü gözi töldi

Hûb **tarz** içre ‘âlemi koydı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 50*). [*tarz,]*

İnen çok ḳatır u nâḳa vü atlar

‘Acem **tarzı** ile şûretde yek-ser (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 48*). [*tarzı, -ı]*

Ta‘accüb itdi didi hânlarına

Bu **tarzı** görmedi hergîz kimesne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 52*). [*tarzı, -ı]*

Eyle yârâna dâyimâ taḥsîn

‘İş iderler bu **tarz-ile** her ḥîn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 36*). [*tarz-ile, --ile]*

taş: Taş.

Gitdi gökden ḥicâb-ı zûlmânî

Geydi tağ **taş** libâs-ı nûrânî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 122, Mısra 4*). [*taş,]*

Ṭaş demür döymeyen belâya beşer

Döyer olmaz zebûn zerre ḳadar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 35*). [*taş,]*

Ya‘nî la‘net **taşın** yığup yek-ser

And içüp küfri okıyup ezber (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 132, Mısra 7*). [*taşın, -ın]*

Var-idi ba‘zı düşmeni ḳapuda

Gedüğe **taş** ḳor-idi her yapuda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 148, Mısra 2*). [*taş,]*

Ṭaşa itse nazar la‘l ola rengîn

Ḥamûl ehl-i vaḳâr u ehl-i temkîn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 89*). [*taşa, -a]*

Baş açup itdi velvele kühsâr

Ṭaşlara urdı özini enhâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 94, Mısra 22*). [*taşlara, -lar, -a]*

Ḳaşd ider **taş-ile** irüre ḥaṭâ

Bir nazar itse ca‘l idüp farzâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 52*). [*taş-ile, -ile]*

Da‘vî-i merd iden o mel‘ûnı

Uricek **taş-ile** o mağbûnı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 6*). [*taş-ile, -ile]*

Öte yanında tağ u **taş** ağlar

Bāğlaruñ altı nehr akup çağlar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 17*). [*taş,]*

Altı yedi kat evleri bālā

Yonma **taşdan** idüp anı bennā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 6*). [*taşdan, -dan]*

taş: *Dış.*

Aşma pencâreden çıkardı başın

İçerüden görem dir idi **taşın** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 78, Mısra 10*). [*taşın, -ı, -n]*

taş: *Taşmak, sığmamak.*

Yüzüñ üstine ābveş düşdüñ

Noldı baħr-ı siyeh gibi **taşduñ** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 41, Mısra 18*). [*taşduñ, -duñ]*

Geldi andan ne geldise başa

Ṭañ mıdur baħr-ı eşk eger **taşā** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 73, Mısra 30*). [*taşā, -a]*

Taşdı köpürdi nāķaveş seyl-āb

Kef saçup uğraduğın itdi ħarāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 13*). [*taşdı, -dı]*

Gördi baķdı bir ulu şu **taşmış**

Çıkuban yola köprüyi aşmış (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 7*). [*taşmış, -mış]*

Yā ħarāretle dīg-i ser **taşdı**

Hün-ı dil geldi başdan aşdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 23, Mısra 21*). [*taşdı, -dı]*

taşaddur: *Ar. Bir kimsenin önüne geçme, başa geçme.*

Şehler içre **taşaddura** lāyık

Ferr ü şevketde cümleden fāyık (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 3, Mısra 15*). [*taşaddura, -a]*

taşavvur: *Göz önüne getirme, hayal etme, zihinde canlandırma.*

Geh tefekkürden eyleyüp iħsān

Geh **taşavvurdan** eyleyüp ħüsrān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 16, Mısra 12*). [*taşavvurdan, -dan]*

taşkın: *Nehirin sularının bol olması.*

Ķatı yüklü gemi Ṭuna **taşkın**

Keşret içre re'īs igen şaşkın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 65*). [*taşkın,]*

taşkun: *Taşmış bir durumda olan. II Su baskını, seylap, feyezan.*

Bir yaña cūy-ı hevlnāk-i ‘aẓīm

Eyle **taşkun** ki virür ‘āleme bīm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 36*). [*taşkun,]*

taşla-: *Taş atmak, savurmak. Üstü kapalı, iğneleyici söz söylemek.*

Cümlesi i ‘tizāra başladılar

Bā‘is olanı haylī **taşladılar** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 49, Mısra 32*). [*taşladılar, -dı, -lar]*

taşra: *Dışarı.*

Kan yudup hizmetinde ğam yiyessin

Taşra çıkdıkda şanma medhūñ ider (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 33, Mısra 15*). [*taşra,]*

Bülbül eylerdi **taşradan** zārī

İşbu maḥbes çü geldi ḥatırına (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 40, Mısra 10*). [*taşradan, -dan]*

Taşra bād-ı semūm u şu ıssı

Turacaḳ yir bulur mı şu ıssı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 105*). [*taşra,]*

Taşradan eyledi olara ḥitāb

Dürlü ta‘n ile eyledükçe ‘itāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 101, Mısra 15*). [*taşradan, -dan]*

Biriñüz varuban öñinde geçūñ

Taşra kapuyı ḥufyeten bir açuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 103, Mısra 12*). [*taşra,]*

Kapudan **taşra** atdı çün kendin

Kurtarup gördi Ḥaḳ anuñ kaydın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 103, Mısra 15*). [*taşra,]*

Kış kıyāmet zamānı idi o dem

Taşra bakmağa ḥavf ider ādem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 109, Mısra 2*). [*taşra,]*

Çār dīvār içinde vir kūtı

Bes durur çıka **taşra** tābūtı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 137, Mısra 18*). [*taşra,]*

Dīv-ḥūdūr çıkarsa **taşra** eger

Mekri eyler ol ān saña zarar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 137, Mısra 27*). [*taşra,]*

İtdi hep cümlesi müşāvereyi

Göricek **taşradan** muḥāşarayı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 179, Mısra 12*). [*taşradan, -dan]*

Taşrada gice toñdururdu ayas

Ḥāne maḥmūd idi beyne’n-nās (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 109, Mısra 9*). [*taşrada, -da]*

Kūh u deşti müferriḥ u mergūb

İçi maṭlūb u **taşrası** maḥbūb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 123, Mısra 30*). [*taşrası, -s, -ı]*

O kudı **taşrada** idüp gayret

Gice vü gündüz eyleyüp cür'et (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 150, Mısra 25*). [*taşrada, -da*]

Şandüğün koltuğına aldı hemân

Mektebün **taşrasına** oldu revân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 150, Mısra 20*). [*taşrasına, -s, -ı, -n, -a*]

İtdüm İstanbul'ı didi mesken

İtmişem 'ahdi **taşraya** gitmen (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 151, Mısra 16*). [*taşraya, -ya*]

Hod ağıl hakkı **taşra** dāyireden

Rā'inün cismi toptolu bereden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 43*). [*taşra,]*

Bir ayak gitmedin otağumdan

Taşraya gitmedin yatağumdan (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 130*). [*taşraya, -ya*]

Aşağıdan yukarı pâyelerde

Menâşib içerü vü **taşralarda** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 193, Mısra 16*). [*taşralarda, -lar, -da*]

Ser-güzeştüm füzūndan efzūn

Hâlden **taşra** kâlden bîrûn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 10, Mısra 12*). [*taşra,]*

Seferün defterini tayy itdi

Şehrden **taşranuñ** işi bitdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 34*). [*taşranuñ, -nuñ*]

Hâşılı çekdi çün bu deñlü ta'ab

İtmeyem didi **taşrasını** taleb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 46*). [*taşrasını, -sını*]

Pes güzide otuz biñ 'asker ile

Kondı Beç **taşrasında** Macar ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 181, Mısra 10*). [*taşrasında, -sı, -n, -da*]

Atdı üç def'a **taşra** anı zemîn

Böyle anı görenler itdi yemîn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 29, Mısra 11*). [*taşra,]*

Taşra çıkdukda her o gonca-i ter

Gül tolu her birinde gonca-i ter (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 55, Mısra 25*). [*taşra,]*

taşvîr: Çizmek, anlatmak.

Resm ü **taşvîr** ile kitâbetini

Buldurup cümleye nihâyetini (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 23*). [*taşvîr,]*

taşvîr: Görüntü II suret II şekil.

Yâ şanem-hânedür nuķûş-ile pür

Dürlü **taşvîr-ile** muşavverdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 26*). [*taşvîr-ile,]*

tatar: *Eskiden Türk ve Moğol kavimlerine genel olarak verilen isim.*

Kamu Leh Çeh Fireng ü Nemçe **Tātār**

Venedik Papa Dubrovnikle Çasar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 5*). [*tātār,]*

İki beg bulunup sipāhî ile

Tātāruñ bir niçesi daħı bile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 122, Mısra 32*). [*tātāruñ, -uñ, -]*

Görinüp qarşu bir **Tatar** atlu

Atlu ammā katı mürüvvetlü (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 41*). [*tatar,]*

ta‘tîl: *Faaliyete ara verme.*

İde **ta‘tîlde** daħı taħşîl

Rûz u şeb vaktin itmeye ta‘tîl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 17*). [*ta‘tîlde, -de]*

Bilmez ‘ömrinde hîç **ta‘tîli**

Olmuş anca ‘ulûm taħşîli (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 160, Mısra 27*). [*ta‘tîli, -i]*

tatlu: *Hoş, latîf, ruhu okşayan, hoş a giden, güzel.*

‘Âkıl itmez libās-ile faħrı

Ṭatlu şandugūñ ‘âlemüñ zehri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 8, Mısra 16*). [*ṭatlu,]*

Ṭatlu sözlerle idicek pendüñ

Ney-şeker ola bir kemer-bendüñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 12, Mısra 17*). [*ṭatlu,]*

Dürlü mähîlerüñ leṭāfetini

Ṭatlu seyr ile gör melāḥatini (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 52*). [*ṭatlu,]*

Kesdi ümmîdi **ṭatlu** cānından

Hod yumışdı elini ḳanından (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 22, Mısra 21*). [*ṭatlu,]*

tavar: *Davar. Küçükbaş hayvan.*

Çetesi kāfirüñ gelür bir gün

Ṭavaruñ ol yirüñ ider sürgün (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 148, Mısra 16*). [*ṭavaruñ, -uñ]*

Ekşer at u **ṭavara** üşer imiş

Yılda bir kerre böyle düşer imiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 15*). [*ṭavara, -a]*

ta‘vîk: *Geciktirmek.*

Bir gice dil iderdi fikr-i daķık

İşbu hüzni kılar-ıdı **ta'vīk** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 97, Mısra 2*). [*ta'vīk,]*

tavla: *Ahır.*

Qubbe hep 'arşı yok şecer (..)

Dikine **tavla** cümle rāh(..) (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 8*). [*tavla,]*

taya-: *Dayanmak, güvenmek.*

Nevm-i ğafletden 'ālem uyandı

Ġāzīler kılıcına **tayandı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 86, Mısra 12*). [*tayandı, -n, -dı]*

tayağ: *Dövmek işi, kötek, sopa.*

Dāma düşdüñ ayağñ-ıla dirīğ

Yire geçdüñ **tayağñ-ıla** dirīğ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 56*). [*tayağñ-ıla, -uñ, -ıla]*

tayağ: *Dayak, baston, değnek.*

At başdurmuş-idi bir ayağın

Bir yañadan yağ aluben **tayağın** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 69, Mısra 8*). [*tayağın, -ı, -]*

tayan-: *Dayanmak, sabretmek.*

Bunca keştiler aldı toptolı māl

Ne deñiz aña **tayanur** ne cibāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 44*). [*tayanur, -ur]*

Sizedür şimdilik **tayandüğumuz**

Ġayretüñüz durur yaşandüğumuz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 183, Mısra 37*).

[*tayandüğumuz, -duğ, -umuz]*

Gördük āhır şuya **tayandüğünü**

Rūzgāra özün inandüğünü (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 83*). [*tayandüğünü, -duğ, -u, -nı]*

Karışuya **tayandı** çün 'asker

Karşudan irdi bir süvār meger (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 122, Mısra 21*). [*tayandı, -dı]*

Uyğudan şanasın ki uyandı

Kalkmak için eline **tayandı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 118, Mısra 6*). [*tayandı, -dı]*

tayr: Kuş.

Murğ-ı rûhı meger olup **ṭayrân**

Olmuş uçmağdan yaña perrân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 96, Mısra 23*). [*ṭayrân, -ân*]

tāz: Tazı.

Giyimli atlar u (...) **tāzlar**

Silāhı ile geldi her dilāver (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 29*). [*tāzlar, -lar*]

tazallum: Sızlanıp, yanıp yakılmak.

Ṭoplar ağız açup tekellümde

Kendü hâlinde vü **tazallumda** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 57, Mısra 18*). [*tazallumda,*]

taẓarruʿ: Yalvarıp yakarma.

Taẓarruʿ pîrlükdedür recā bīmārılık vakti

Kühûlet geldi irişdi fuʿāda kalmadı hîç fer (*Tuhfetü'l-İhvân, Kaside 1, Mısra 13*).

[*taẓarruʿ,*]

Gördi küffâr âlâyın ırakdan

Ḥod bu idi **taẓarruʿı** Ḥaḳʾdan (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 135, Mısra 8*). [*taẓarruʿı, -ı*]

taẓarruʿ- nāme: Yakarış mektubu.

Yüzüm alup ele düstür-ı ekrem luṭfı yādıyla

Taẓarruʿ- nāme ile ʿarz-ı ḥālüm eyleyüp ezber (*Tuhfetü'l-İhvân, Kaside 1, Mısra 18*).

[*taẓarruʿ- nāme,*]

tāze: Yeni, körpe.

Bu hevā ile Zühre nağme-serā

Tāze şavt-ile ṭoldı köhne serā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 143, Mısra 26*). [*tāze,*]

Tāze devriydi diyü niçe pîr

Anlaruñ arasında bulmağa yir (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 174, Mısra 27*). [*tāze,*]

Ne yire **tāze** varsa şadı gözler

Müsinn olan kişiler kapu özler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 59*). [*tāze,*]

Pîr olanlar kamu mezelletde

Tāzeler anları mezemmetde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 174, Mısra 26*). [*tāzeler, -ler*]

Tāzeler devri pīre yir yokdur

Rahm ider ak şakala bir yokdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 187, Mısra 15*). [tāzeler, -ler]

tāze-heves: *Yeni arzulu.*

Ya'nī **tāze-heves** sipāh-ı cedīd

İntizāmī atıyla oldu bedīd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 27*). [tāze-heves,]

tāzelen: *Tazelenmek, yenilenmek.*

Tāzelendi maḥabbet-i ezeli

Yeñilendi meveddet-i ezeli (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 72, Mısra 7*). [tāzelendi, -di]

tāzeluk: *Körpelik, gençlik.*

Kulağın pīr-i tekve delmiş-idi

Tāzeluğında çaḳ geçürmiş-idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 28, Mısra 16*). [tāzeluğında,]

ta'zīm: *Saygı gösterme, yüceltme.*

Vech-i te'yīd ile vezāret-ile

Bunca **ta'zīm** ile ri'āyet-ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 183, Mısra 30*). [ta'zīm,]

Begden anca görünce luṭf-ı cezīl

İtdi **ta'zīm-ile** elin taḳbīl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 137, Mısra 10*). [ta'zīm-ile, --ile]

Na'tine her ne deñlü **ta'zīmi**

Nāmına her ne deñlü tekrīmi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 163, Mısra 27*). [ta'zīmi, -i]

tebdīl: *Değiştirme, değişme.*

Ḥaḳīrūñ kendü ḥaṭṭı oldu taḥşīş olıcaḳ fermān

Velī **tebdīli** ḳābildür 'ināyet itse paşa ger (*Tuhfetü'l-İhvân, Kaside 1, Mısra 6*). [tebdīli, --i]

tebhāle: *Hararet nedeniyle dudaklarda veya ağzın çevresinde oluşan uçuk, kabarcık.*

Gül ruḥını çü dutdı **tebhāle**

Ḥançere düşdi görüben jāle (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 94, Mısra 23*). [tebhāle,]

Nireden irişür diyü nāle

Ağzına üşmiş-idi **tebhāle** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 16*). [tebhāle,]

tebrîz: İran'da Doğu Azerbaycan eyaletinin merkezi olan şehir.

Çünkü işitdi gitdi **Tebrîz'i**

Ġam tebinden nice_ide perhîzi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 154, Mısra 13*). [tebrîz 'i, -i]

techîz: Gerekli olan şeylerle donatma.

Tedârük oldu **techîz** ile tekfîn

Emânet kodılar yirine ol hîn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 192, Mısra 23*). [techîz,]

tecrübe: Deneyim.

İkisi daġı anda hâzırdur

Gün gibi **tecrübeyle** zâhirdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 177, Mısra 32*). [tecrübeyle, -y, -le]

tedarük: Hazırlık.

Yimek içmek **tedârüki** gitmiş

Şaġılur hâlinüñ işi bitmiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 35*). [tedârüki, -i]

Ol ki oldu **tedârüke** kâbil

Oldı cümle fûnûnda kâmil (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 73*). [tedârüke, -e]

Gördi kim hîç sefer **tedârüki** yok

Lîk tırmaz hâzar **tedârüki** çok (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 41*). [tedârüki, -i]

Gördi kim hîç sefer **tedârüki** yok

Lîk tırmaz hâzar **tedârüki** çok (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 42*). [tedârüki, -i]

Maşrafı ola cümleñ andan

Bu **tedârük** kamu ola benden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 171, Mısra 24*). [tedârük,]

Sedd-i İskender olup oturmuş

Şa'b siperler **tedârükün** görmüş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 68*). [tedârükün, -in]

tedbîr: Önlem alma.

Ehl-ile dâyim eyle **tedbîri**

Bildüñ aşşâb-ı Kehf ü Kıtmîr'i (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 75*). [tedbîri, -i]

Fâriğ ol cümleden budur **tedbîr**

İşbu rû' yâya bu durur ta'bîr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 73*). [tedbîr,]

İhtiyâcı var idi ta'mîre

'Arza muhtâc idi vü **tedbîre** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 179, Mısra 4*). [*tedbîre, -e*]

Pâdişâh-ı cihân görüp ma'kûl

İşbu **tedbîr** didi key maqbûl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 85, Mısra 50*). [*tedbîr,]*

Varıcegiz karavula ol mîr

Dir-idi bu durur eyü **tedbîr** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 48*). [*tedbîr,]*

Bunca **tedbîr** ü anca re'y-i güzîn

Hâzretüñdür hezâr şad taḥsîn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 181, Mısra 39*). [*tedbîr,]*

Şabruñ âyînesi bakınmaludur

Hâşılı bu durur eyü **tedbîr** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 128*). [*tedbîr,]*

tedbîr: *Bir amaca ulaşmak için tutulan yol, önlem.*

Kimse işin komadı te'hîre

Lâzım ola meger ki **tedbîre** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 70*). [*tedbîre, -e*]

tedennî: *Gerilemek, kaybolmak.*

Geh terakkîde geh **tedennîde**

Gâh müstağnî geh temennîde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 46, Mısra 9*). [*tedennîde, -de*]

te'ennî: *Acele davranmama, ağırdan alma.*

İki şâh işini görmekde kâmil

Te'ennîsüz ide kat'-ı menâzil (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 198, Mısra 20*). [*te'ennîsüz, -süz*]

te'essüf: *Eseflenme, kederlenme.*

Niçe bir rûz u şeb **te'essüfler**

Dâyim ârâm-süz tekellüfler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 71*). [*te'essüfler, -ler*]

Anı sâlâr o demde kanda çeker

Vâh fırsat diyü **te'essüfde** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 21*). [*te'essüfde, -de*]

Hüzn-i Ya'kûb u şıdk-ı Yûsuf için

Hecr ü firâtdağı **te'essüf** için (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 96, Mısra 28*). [*te'essüf,]*

tefekkrî: *Düşünme.*

Gitdi ol qaldı bu **tefekkürde**

Hep kabāhatlerin tezekkürde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 59*). [*tefekkürde, -de*]

Geh **tefekkürden** eyleyüp ihsân

Geh taşavvurdan eyleyüp hüsrân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 16, Mısra 11*). [*tefekkürden, -den*]

tehālūf: *Aykırlık, zıtlık.*

Hep tenāsüb **tehālūfe** başlar

Oldı abdāl-i tekye-i ğamgîn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 56*). [*tehālūfe, -e*]

tehemten: *İri yan, boylu boslu yiğit II Eski İran kahramanı Zaloğlu Rüstem'in lakabı.*

Söz atar Zāl'e Rüstem dir kenārem

Tehemten bahşini eyler dem-ā-dem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 42*). [*tehemten,]*

tehī: *Boş.*

Delv-i Yūsuf **tehī** baķaķalmıř

Ol zamāndan berü taña ķalmıř (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 59*). [*tehī,]*

tehī-dest: *Eli boş || fakir, züğürt.*

Ķomaz-ıdı seni **tehī-dest** ol

Der-be-der gezdürür midi ma'zül (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 35*). [*tehī-dest,]*

tek: *Yeter ki, yalnız.*

Burada yok şuçı anuñ bī-şek

Kendümüz ķurtarı-bilelüm **tek** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 31, Mısra 26*). [*tek,]*

Kendü āteřden itmedi hāzeri

İrmesün **tek** metā'ına zararı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 10*). [*tek,]*

Şuya varup yine susuz gel **tek**

Ķarada sürçe düşe zahmet çek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 75*). [*tek,]*

Kethudāya didi zihī bāzār

Müşterī böyle gelse **tek** her bār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 8*). [*tek,]*

Aķçe ol virdi illā bu etmek

Bulınur aķçe dirlük olsun **tek** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 80*). [*tek,]*

Hîç yanından olmadı münfek
 Ma'rifet birle behredâr ola **tek**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 147, Mısra 18*). [tek,]
 Ben sefine levâzımına kefil
 Navlunun şöıra **tek** kıluñ taḥşıl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 171, Mısra 20*). [tek,]
 Muhtaşar didüğüm müfid olsun
 Söz maḥallinde **tek** yirin bulsun (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 175, Mısra 2*). [tek,]
 Fi'li vü kavli vaż'ı ḥüb gerek
 Haḫḫını vire kulluğınınuñ **tek**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 52, Mısra 22*). [tek,]
 Hūbları 'arızına māyildür
Tek yüzün yire ura kāyildür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 55, Mısra 6*). [tek,]

tek: "Sadece, bir " anlamlarında sıfat.

Ḳuyı kazan boyınca ḳazma gerek
 Tā ḫalāş ide kendü özini **tek**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 50, Mısra 18*). [tek,]
 Luṭfına Haḫḫ'ıñ az bahāne gerek
 Ḳul efendi ḳapusını bile **tek**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 50*). [tek,]
 Nazm u neşr ehli itdügi **tek** bu
 Her muşannif murādıdur bu ḳamu (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 53*). [tek,]
 Hîç ḡayret midür ki **tek** duravuz
 Lāzım oldu ki da'vıyı sürevüz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 27, Mısra 25*). [tek,]

tekā'ud: Emekli olma, emekliye ayrılma.

Yigirmi dört aḳçayla **tekā'üd**
 Yetişmez maşraf u ḫarcuña lā-büd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 205, Mısra 29*). [tekā'üd,]

tekellüf: Sıkıntı, zorluk, külfetli iş.

Niçe bir rüz u şeb te'essüfler
 Dāyim ārām-süz **tekellüfler**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 72*). [tekellüfler, -ler]

tekellüm: Ar. Söylemek, söz söylemek, ḡüyâ olmak, konuşmak.

Ṭoplar ağız açup **tekellümde**
 Kendü hâlinde vü tazallumda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 57, Mısra 17*). [tekellümde, -de]

tekerleg: Taşıtların yol almasını sağlayan kalın bir çember şeklindeki parça.

İnce yiri **tekerlegüñ** şınmış

Şağ u şol rîsmânlar inmiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 55*). [*tekerlegüñ, -üñ*]

Hâline ol **tekerlegüñ** bağıdı

Her şınık yire rîsmân tağıdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 63*). [*tekerlegüñ, -üñ*]

tekerlek: *Bir mil etrafında dönen ve taşıtların yol almasını sağlayan kalın bir çember şeklindeki parça (Tanıkta, top arabasının tekerleğı kastedilir) II bir şeyin sabit kalmayıp ilerlemesi sağlayan şey; kalıcılık, süreklilik.*

Bir **tekerlek** hemân-dem oldı şikest

Tâli ‘-i fâyiğ oldı ânîde pest (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 51*). [*tekerlek,]*

tekfîn: *Kefenlemek.*

Tedârük oldı techîz ile **tekfîn**

Emânet kodılar yirine ol ħîn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 192, Mısra 23*). [*tekfîn,]*

tekkeler: *Tarikattan olanların barındıkları, ibadet ve tören yaptıkları yer, dergah.*

Ĥaylîden **tekkelerde** gezmiş-idi

Hep ışıqlarla yoldan azmış-idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 28, Mısra 13*). [*tekkelerde, -de*]

tekrâr: *Yeniden, yine.*

Âsiyâb-ı felek dönüp **tekrâr**

Pür-dakîk oldı işbu şeş enbâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 67, Mısra 19*). [*tekrâr,]*

İntizâmî çıkup çün oldı revân

Câmî **tekrâr** cisme geldi hemân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 80*). [*tekrâr,]*

Böyle seyl-âba uğrama **tekrâr**

Murg-ı âbî misin ne kâruñ var (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 91*). [*tekrâr,]*

Ellerini tutup du ‘âya çınâr

Ĥatm-i yâsîni eyledi **tekrâr**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 94, Mısra 4*). [*tekrâr,]*

Bu cevâbı işidicek küffâr

Küfri ezber okıdılar **tekrâr**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 132, Mısra 34*). [*tekrâr,]*

İntizâmî didüm saña **tekrâr**

Mâ-mezâya çü itdüñ istiğfâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 161, Mısra 1*). [*tekrâr,]*

Da ‘vî-i merd iden olur serdâr

İşbu ma ‘nîyi söyledi **tekrâr**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 140*). [*tekrâr,]*

Tevbe itdi yine ider şad bār

‘Ahd kıldı niçe niçe **tekrār** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 52*). [tekrār,]

Eylediler nifâkı hep ikrār

Dilediler ‘özürlerin **tekrār** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 50, Mısra 6*). [tekrār,]

tekrīm: Saygıyla yüceltme, hürmet etme; ağırlama.

İdüp ta‘zīm ile **tekrīm** ü ‘izzet

Ḳamu a‘yân u erkân itdi hürmet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 194, Mısra 3*). [tekrīm,]

Na‘tine her ne deñlü ta‘zīmi

Nāmına her ne deñlü **tekrīmi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 163, Mısra 28*). [tekrīmi, -i]

tekye: Bir şeyhin liderliğinde ve idaresinde derviş grubunun bağlandığı dergâh, tekke. ||

Dünya.

Tekyenüñ hıdmetine kıyımiler

Hep mu‘ayyen işe müdāvimler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 56, Mısra 41*). [tekyenüñ, -nüñ]

Cümle ehl-i şalât u ehl-i huşū‘

Aña **tekye** dime di dār-ı huşū‘ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 56, Mısra 38*). [tekye,]

tekzīb: Yalanlama, inkar etme.

Murād idinselerdi seni **tekzīb**

Bu şekvāda idenler saña ta‘yīb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 47*). [tekzīb,]

telātum: 1. (Dalga için) Birbirine çarpma. 2. Dalgalanma.

Başka şafrā tezāhume düşdi

Baħr-ı miñnet **telātuma** düşdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 18*). [telātuma, -a]

telehhüf: Üzülme, ah ve figan etme.

İşiden ehl-i Ḥaḳ **telehhüfde**

O zamān ki Ḳalenderoğlı zebūn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 22*). [telehhüfde, -de]

telkīn: Bir duyguyu, bir düşüncüyü aşılama.

Emr-i şāh-ile ol dahı **telkīn**

İdicek şad hezār aña nefrīn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 41*). [telkīn,]

temalluk: *Kendine hakim olma, nefsinı tutabilme.*

Bunca dünyāya ne ta'alluḡdur

Yāḡod ehline ne **temalluḡdur** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 14*). [*temalluḡdur, -dur*]

temāmet: *Tamamen.*

Resūline dūrūd-ı bī-nihāyet

Ḳamu aşḡāb u āline **temāmet** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 4*). [*temāmet,]*

Libās-ı ḡāşdan ḡil'atler ile

Temāmet 'izzet ü ḡürmetler ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 203, Mısra 30*). [*temāmet,]*

temāşā: *Bakıp seyretme, zevkle, hayranlıkla seyretme, izleme.*

İç ḡişārını eyledi seyrān

Ol **temāşāda** oluban ḡayrān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 53, Mısra 10*). [*temāşāda, -da*]

Bu **temāşāda** otururdu ḡazīn

Olmuş-iken bu ḡüzn-ile ḡadi ḡam (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 40, Mısra 38*). [*temāşāda, -da*]

temcīd: *Ar. Ululama, yüceltme.*

İşüñ elde dilüñde tevḡīdüñ

Gicede vird ü zıkr ü **temcīdüñ** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 15, Mısra 12*). [*temcīdüñ, -üñ*]

temellük: *Yaltaklanma.*

Eyledüḡüñ **temelluḡ** u ḡidmet

İstikāmetle ḡidmete diḡḡat (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 25*). [*temelluḡ,]*

Temelluḡda hemānā ḡāk ile yeg

Anuñ re' yinde 'āciz Āl-i Bermek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 31*). [*temelluḡda, -da*]

Cūy pā-būs idüp **temelluḡ** ider

Dehr zencīrle ta'alluḡ ider (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 15*). [*temelluḡ,]*

temellük: *Tevāzu ve yumuşaklık göstermek.*

Bu **temelluḡla** ser-keşüñ kimdür

Ḳara baḡtuñda mehveşüñ kimdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 41, Mısra 19*). [*temelluḡla, -la*]

temennî: *Beklenti.*

Geh teraḡḡide geh tedennide

Gâh müstaḡnî geh **temennide**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 46, Mısra 10*). [*temennide, -de*]

temessük: *Senet.*

Beş filori virüp cerimesine

Vardı begden **temessük** almasına (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 44*). [*temessük,]*

temkîn: *İhtiyatlı ve tedbirli olma, ağırbaşlı ve düşünceli davranma, ağırbaşlılık.*

Zîr-i desti durur sipâhîñüñ

İşbudur zevḡi câh u **temkînüñ**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 52, Mısra 18*). [*temkînüñ, -üñ*]

Her cihetle seḡaya el ḡardı

Câh u **temkîni** ehline virdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 85, Mısra 36*). [*temkîni, -i*]

Câh u **temkîn** anuñ viren oldur

Genc-i iḡsân u cûdı key boldur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 39*). [*temkîn,]*

Câh u **temkînine** olup ḡâlib

Ḥayr u iḡsâna dâyimâ ṡâlib (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 177, Mısra 25*). [*temkînine, -i, -n, -e*]

temkîn: *Mertebe, paye.*

Kimine câh u manşib u **temkîn**

Kimine mâl u mülk olup ta'yîn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 25*). [*temkîn,]*

temyîz: *Ayırma, ayrılma, seçme, seçilme.*

Şekl-i insânda var niçe ḡayvân

Buldı **temyîzi** 'aḡl-ile insân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 92*). [*temyîzi, -i*]

ten: *Beden, cisim, gövde, vücut.*

Ḳâmetüñ ḡam **tenüñ** naḡîf olmış

Cism ser-geşte vü za'îf olmış (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 41, Mısra 21*). [*tenüñ, -üñ*]

Zahm-ı topdan yakup durur dāğı

Ƙadr-i engüşt **teninde** yok şağı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 10*). [*teninde, -i, -n, -de*]

Ʀıflı şandı ki oldu yüz pāre

Cānı **tenden** ıruldı ne çāre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 140, Mısra 8*). [*tenden, -den*]

Nice yārān **tenindeki** cānı

Didi ey cümle hālūme vāķıf (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 36, Mısra 2*). [*tenindeki, -in, -de, -ki*]

İtdi cism-i naķıfı ĥod ferbih

Ten ĥod eyvāy ürperür çün-bih (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 84, Mısra 30*). [*ten,*]

Gördiler kim o derdmend ü za´ıf

Ol **teni** müstemend ü cismi naķıf (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 30*). [*teni, -i*]

Ten hemānā inildüden bilinür

Ol daķı olmasa neden bilinür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 25*). [*ten,*]

Eyle şanurdu olımaz ansuz

Zindegānı ider mi **ten** cānsuz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 70*). [*ten,*]

Tende rūķ-ı ´adūyı gördi gezer

Şeşperüñ her peri yatağın arar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 51*). [*tende, -de*]

Tende pīrāhen oluban cevşen

Ĥançere dutmış-ıdı müy-ı ten (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 109, Mısra 21*). [*tende, -de*]

İşidüp sürķ-ser tafşıl-i hāli

Dilinde lerze yok **tende** mecālī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 198, Mısra 2*). [*tende, -de*]

Cümlesin şarşup atdı bir yanına

İrmesün diyü bir zarar **tenine** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 22, Mısra 36*). [*tenine, -i, -n, -e*]

Dehre çaķmaķdadur anı her ĥın

Her ser-i mū **teninde** reh-zen idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 21*). [*teninde, -i, -n, -de*]

Didi mātem-ķabā nedür sende

Bu siyeh ābile nedür **tende** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 41, Mısra 4*). [*tende, -de*]

İtdi ġam cāna şöyle teng **tenini**

Ƙomadı oturup durur birini (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 48, Mısra 21*). [*tenini, -i, -n, -i*]

Tenin ĥurd eyle ser-keşlūk idenüñ

Başın kes egri yollara ġidenüñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 197, Mısra 13*). [*tenin, -i, -n*]

Başdan ayağa hayret aldı anı

Eyle hayret tar itdi cāna **teni** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 22, Mısra 10*). [*teni, -i*]

tenāsüb: *Aralarında uygunluk bulunma, birbirine uyma, yakışma, uygun ve güzel oranda olma.*

Hep **tenāsüb** tehālûfe başlar

Oldı abdāl-i tekye-i ğamgîn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 56*). [*tenāsüb,*]

teng: *Dar II Küçük.*

Yüri toparlarla geç o **teng** yiri

Yüri var ğayret ile ol diri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 5*). [*teng,*]

Şarp u **teng** olmağın kamu yollar

Omuz üstinde geçdi hep toparlar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 11*). [*teng,*]

teng-destlük: *Parasızlık, eli darda olma durumu.*

Teng-destlük idüp durur bīmār

Aña dirlükle olsa ger tīmār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 187, Mısra 35*). [*teng-destlük,*]

tenüñ: *Beden, cisim, gövde, vücut.*

Cismi çevgān başuñı top eyle

Vahş u tayrı **tenüñle** gel toyla (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 118*). [*tenüñle, -le*]

tepe: *Tepe, yığın, toprak tepe.*

Bir tağūñ zeyline çün oldı revān

Dümdüz olmuş dere **tepe** yek-sān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 6*). [*tepe,*]

ter: *Yeni, taze.*

Şāf u **terdür** o cūy-ı hoş dil-cū

Pāyına āb-ı Hızır koymaya şu (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 61*). [*terdür, -dür*]

Bu çeşmüm iki sāğar dolduruban tā gezer meclis

İki gözüm-içün görmüş degüldür böyle **ter** meclis (*Tuhfetü'l-İhvân, Müfret 2, Mısra 2*).

[*ter,*]

İçer **ter** büse-kārī tolular her kām̄et-i tūbā

Ne şīrīn berg ü bār olur viren böyle şemer meclis (*Tuhfetü'l-İhvân, Müfret 2, Mısra 13*).

[ter,]

Birbiri ile **ter** mu'āmelede

Karşu 'āşık-ları mücādelede (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 23*). [ter,]

ter: Gözyaşı.

Eşk māyil ol 'arız-ı āba

Düşmesün **ter** igende germ-ābe (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 55, Mısra 22*). [ter,]

Bir gün olmışdı şohbet-i ihvân

Ter müheyyā ma'īšet-i yārān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 2*). [ter,]

Cüybāra çü düşdi 'ālem-i **ter**

El yumışdı hayātdan 'ar'ar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 17*). [ter,]

ter: Akıcı.

Ter ma'ānī kelām-ı zāhirde

Hüb dilber libās-ı fāhirde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 59, Mısra 13*). [ter,]

ter: 1. Parlak. 2. Eksiksiz, müthiş.

Ter müselsel okurdu āb-ı revān

İntizāmī kırup me'āl-i güzīn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 40, Mısra 36*). [ter,]

Ter libāsuñ içinde fi'l-ma'nā

Nükte ebkārı nitekim havrā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 59, Mısra 3*). [ter,]

terah: Keder, gam, tasa.

Qalbine ādemūñ irişse ferah

İrse maqşūda zāyil olsa **terah** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 14*). [terah,]

terakkī: Yükseliş, yücelik.

Gayra olur **terakkī** vü ihsān

Ol levend kani' āferīne hemān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 57*). [terakkī,]

Geh **terakkīde** geh tedennīde

Gāh müstagnī geh temennīde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 46, Mısra 9*). [terakkīde, -de]

terāzū: *Terazi, tartı âleti.*

Çün **terāzū** kurıla mahşerde

Hep hesâb ola merd nâ-merde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 33*). [*terāzū,]*

tereddüksüz: *Hiç tereddüt etmeden, duraksamadan.*

Soruldu her konaqlarda mezâlim

Tereddüksüz sezâsın buldı zâlim (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 70*).

[*tereddüksüz,]*

terennümât: *Yavaş ve güzel sesle şarkı söyleme.*

Defle itseñ **terennümâta** heves

Çün-celâcil kulak ura herkes (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 13, Mısra 7*). [*terennümâta, -a]*

terğîb: *İsteklendirme, arzu ettirme, istek verme.*

Hâşılı kondı cümle hep tertîb

Nâmı dindi Bekeş zihî **terğîb** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 131, Mısra 34*). [*terğîb,]*

ţûţî nuţk-ile kand-perverdür

Bunca **terğîb-ile** sühanverdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 1, Mısra 12*). [*terğîb-ile, -ile]*

terk: *Vazgeçmek, bırakmak. II Dünya nimetlerinden elini çekmek.*

Dir 'âlem muşlihi tîğ ü kalemdür

Olaruñ **terki** dünyâya sitemdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 64*). [*terki, -i]*

terkeş: *Ok kabı, okluk, sadak, ok çantası.*

Müretteb âlet-i harbi zırh-puş

Belinde **terkeşi** vü nîze-ber-düş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 195, Mısra 16*). [*terkeşi, -i]*

terkîb: *1. Birkaç şey birleşip yeni bir şey meydana getirme. 2. Bu birleşme sonunda meydana gelen şey.*

Kimse itmiş degül bu tertîbi

Kim düzetmiş durur bu **terkîbi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 145, Mısra 40*). [*terkîbi, -i]*

Raẓiyallâhu 'anhu **terkîbin**

Bozmadı hîç raẓlehü tertîbin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 163, Mısra 9*). [*terkîbin, -in]*

tersā: *Hristiyan.*

Ḳurd Emīn-zāde nāmı Mūsā'dur

Kibri Fir'avn u zu'mı **tersādur** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 65, Mısra 20*). [*tersādur, -dur*]

tersān: *Korkan, korkak.*

Gizlü düşmenden ol velī **tersān**

Yüzüñe gülerek ayağūñ alır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 33, Mısra 32*). [*tersān,]*

tertīb: *Sıra, düzen.*

Hāşılı kondı cümle hep **tertīb**

Nāmı dindi Bekeş zihī terğīb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 131, Mısra 33*). [*tertīb,]*

Raẓiyallāhu 'anhu terkībīn

Bozmadı hīç raẓlehū **tertībīn** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 163, Mısra 10*). [*tertībīn, -in*]

tesbīh: *Allah'ı takdis ve tenzih etme, Hakk'ın her türlü kusurdan ve noksandan uzak olduğunu dile getirme.*

Ele viren boğazın oldı ḥamūş

Vird ü **tesbīhe** cümle durmış-idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 45*). [*tesbīhe, -e*]

tesellī: *Sıkıntısını ve acısını unutturmaya çalışma, avutma.*

Virmedi ol dahı **tesellisin**

İtmedi def'-i dā'-i aṣlīsīn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 45, Mısra 29*). [*tesellisin, -sin*]

teslīm: *Bir şeyin kullanım, mülkiyet vb. haklarını devretme, verme.*

Diñle bu nüktesini eslāfuñ

Aña **teslīmi** vardur eşrāfuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 177, Mısra 2*). [*teslīmi, -i*]

teşne: *Candan ve yürekten isteyen, gönlü susamış.*

Mā-melek virdüğūñ kamu zāyi'

Āb-ı rüyuña **teşnedür** kanmaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 33, Mısra 11*). [*teşnedür, -dür*]

teşne-leb: *(Fa.) Dudağı kurumuş, çok susamış.*

Görme misin bu gılzet-i māyı

Kaskatı kaldı **teşne-leb** mähī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 67, Mısra 38*). [*teşne-leb,]*

teşvîş: *Endişe, tereddüt.*

Bir iki gün geçince ol bed-kîş

Kalmadı hâtırında bir **teşvîş** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 52*). [*teşvîş,]*

Oranuñ dahı hâlin kıldı teftîş

Komadı bir yirinde hîç **teşvîş** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 200, Mısra 12*). [*teşvîş,]*

tevakku': *Umma, beklenti içinde olma, arzu etme.*

Uyanup eyledüm Hakk'a tazarru'

Hudâ'dan bu-y-idi zîrâ **tevakku'** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 94*). [*tevakku',]*

tevâtür: *Bir haberin ağızdan ağıza geçerek yayılması, söylenti.*

İtdi ser-'askere kamusı gülü

İrdi çünkim **tevâtüre** bu haber (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 29*). [*tevâtüre, -e]*

tevâzu': *Alçak gönüllü.*

Dest-büs-ile rüy-mâl itdi

Hoş **tevâzü'la** 'arz-ı hâl itdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 60, Mısra 4*). [*tevâzü'la, -la]*

teveccüh: *Gönlünü bağlamış l yönelmiş.*

Hvâbdan oldu şanasın bîdâr

Hakk'a zîrâ **teveccüh** üzre idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 43*). [*teveccüh,]*

Bu **teveccühde** iken âvâre

Dermend İntizâmî bî-çâre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 65*). [*teveccühde, -de]*

teveccüh: *Sevgi ve yakınlık göstermek, ilgilenmek, iltifat etmek.*

Dâyim aña **teveccühüñ** olsun

Zîkr ü fikr-ile cân u dil tolsun (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 118, Mısra 21*). [*teveccühüñ, -üñ]*

teveccüh: *(Allah'a) Yönelmek, dua etmek.*

Ol **teveccüh** yâ rikḳat-ile huzû‘

Ol daḳâyık ki eyler-idi zuhûr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 54*). [teveccüh,]

tevḥîd: Allah'ı zatında, sıfatlarında ve fiillerinde tek kabul edip; aynı şekilde zatında, sıfatlarında ve fiillerinde başka hiçbir şeyi, kimseyi ona ortak koşmamak.

İşüñ elde dilüñde **tevḥîdüñ**

Gicede vird ü zıkr ü temcîdüñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 15, Mısra 11*). [tevḥîdüñ, -üñ]

teyemmün: Kutlu saymak, kutlulamak.

Sende vardur **teyemmün** ü ğayret

Ehl-i İslâm’a hizmet ü dıḳḳat (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 101*). [teyemmün,]

tezāhum: İzdiham II Sıkıntı.

Başḳa safrā **tezāhume** düşdi

Bahr-ı miḥnet telāṭuma düşdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 17*). [tezāhume, -e]

tezekkür: Hatıra getirme.

Gitdi ol ḳaldı bu tefekkürde

Hep ḳabāḫatlerin **tezekkürde** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 60*). [tezekkürde, -de]

Anı cāyiz ki ideler āġāh

Bā‘iş ola **tezekküre** geh gāh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 175, Mısra 8*). [tezekküre, -e]

tezerv: Sülün, kılkuyruk. Klasik şiirde av hayvanı olarak anılır.

Serv iderdi **tezervden** nefret

Bülbül ü gülde var idi hicret (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 15*). [tezervden, -den]

tezkere: Küçük mektup, pusula; bir iş için izin verildiğini bildiren veya bir hususu ispata yarayan resmî belge.

Kiminde **tezkere** kiminde defter

Faḳîri şaḳlamak ḳaydını yoklar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 17*). [tezkere,]

ticāret: Kazanç amacıyla yürütülen alım satım etkinliği.

Yine ḳıldı **ticārete** āġāz

Ehl-i tüccār-ile olup dem-sāz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 73, Mısra 9*). [ticārete, -e]

Pederi h d **tic ret** ehli idi

M l itl f    yed ola didi (*Tuhfetü'l- hv n, Mesnevi 87, Mısra 19*). [*tic ret,]*

M ni  olmaz **tic ret me** dah 

Man ıbumdur yine deminde a ı (*Tuhfetü'l- hv n, Mesnevi 73, Mısra 15*). [*tic ret me, - m, -e]*

L yık olan budur ki ola ma al

Y  **tic ret** t r k  ile y ri (*Tuhfetü'l- hv n, Mesnevi 35, Mısra 31*). [*tic ret,]*

Kıldı  aşd-ı sefer **tic ret-ile**

 btid  itdi   a   yet-ile (*Tuhfetü'l- hv n, Mesnevi 16, Mısra 1*). [*tic ret-ile, --ile]*

Kıldı  aşd-ı sefer **tic ret-ile**

 btid  itdi   a   yet-ile (*Tuhfetü'l- hv n, Mesnevi 16, Mısra 1*). [*tic ret-ile, --ile]*

t fl:  ocuk.

Yüzi  uyına **t flu ** ol Yezd n

Y  i c n itdi cümleye i s n (*Tuhfetü'l- hv n, Mesnevi 138, Mısra 43*). [*t flu , -uç]*

Varicek uçurum nih yetine

 Acab  **t flu ** anda h leti ne (*Tuhfetü'l- hv n, Mesnevi 140, Mısra 12*). [*t flu , -uç]*

T fl idi dah  on iki y şda

Hoca yanında oturur ba da (*Tuhfetü'l- hv n, Mesnevi 150, Mısra 3*). [*t fl,]*

 aklamı  H k o **t fl ** lu findan

Gördi evvelki gibi  a  u esen (*Tuhfetü'l- hv n, Mesnevi 138, Mısra 47*). [*t fl , - ]*

T fl   andı ki oldu yüz p re

C n  tenden  ruld  ne   re (*Tuhfetü'l- hv n, Mesnevi 140, Mısra 7*). [*t fl , - ]*

t  : Kılıç.

  h-   sl m a olmağın t   

T   k firle oldu  an ya ı (*Tuhfetü'l- hv n, Mesnevi 86, Mısra 6*). [*t  ,]*

T    an dökdi ol  adar b -b k

Bir dah  geldi  anasın D hh k (*Tuhfetü'l- hv n, Mesnevi 91, Mısra 99*). [*t  ,]*

T  -ile yek-zeb n ol elde iken

C r  et  n z hir eyle dilde iken (*Tuhfetü'l- hv n, Mesnevi 91, Mısra 129*). [*t  -ile, --ile]*

Eyledi  fer n idüp ta s n

Oldı **t  -ile** l yık-  temk n (*Tuhfetü'l- hv n, Mesnevi 93, Mısra 4*). [*t  -ile, --ile]*

Baş etekde vü cānları elde

Tiğ boyunda vü etek belde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 26*). [tiğ,]

Tiğ-i bürrânı ala çün eline

Şala **tiğini** sağına solına (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 52*). [tiğini, -ı, -n, -ı]

Hāmenüñ virdi hākkını kat kat

Tırde sa'y u **tiğde** diğkat (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 177, Mısra 34*). [tiğde, -de]

Zorba nāmında yir yirin eşhāş

Tiğden ol ki olmuş idi hālāş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 82*). [tiğden, -den]

Zırı zahrında kılıcı belinde

Bir elde **tiğ** u etmek bir elinde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 195, Mısra 8*). [tiğ,]

Muraşsa' **tiğ** ü altun bozdoğanı

Virüp ıslāh kıl didi cihānı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 197, Mısra 11*). [tiğ,]

tiğ-ile: Kılıç ile.

Boynına **tiğ-ile** kefen takuban

Şark'dan Rüm'a şu gibi akuban (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 153, Mısra 7*). [tiğ-ile,]

tihutın: Özel isim, yer adı.

Biri **Tihutin** ü birisi Dirin

Dirin'ün lezzetine şad taḥsîn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 15*). [tihutın,]

Tihutin şehrden ider güzeri

Şehre Hāḡ şu ile imiş nazarı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 1*). [tihutın,]

tilāvet: Kur'ân'ı güzel sesle ve kurallarına göre okumak.

Geh kitābet gehī **tilāvet** idüp

Vāz'ı 'irfānı hoş ri'āyet idüp (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 21, Mısra 15*). [tilāvet,]

Ḳanı şî'r ü kitābetüñ n'oldı

Ḳanı neşr ü **tilāvetüñ** n'oldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 40*). [tilāvetüñ, -üñ]

tılsım: Sihir, tılsım.

Tılsım-ile Sikender-i devrān

İtdi gencīne-i zemīni nihān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 67, Mısra 33*). [tılsım-ile, --ile]

tīmār: Tedavi olmak, ilaç olmak.

Nizā‘a düşse dirnek yāhū **tīmār**

Getürür defteri öñine her bār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 65*). [*tīmār,]*

Murād Paşa o dem ki oldı bīmār

Eṭibbā gördiler yok aña **tīmār** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 192, Mısra 2*). [*tīmār,]*

‘İllet-i dehre bulicek çare

Bā‘is oldı anuñla **tīmāre** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 62, Mısra 26*). [*tīmāre, -e]*

tīmār: *Osmanlı İmparatorluğu'nda kamu arazisi (mirî) dahilinde, yönetimi sipahiye bırakılmış olan verimli topraklar.*

Manşib u dirlük aqçe vü **tīmār**

Derdine hîç düşmedi deyyār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 147, Mısra 5*). [*tīmār,]*

‘Ulûfesin hazineye koyanlar

Berât itmek içün **tīmār** alanlar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 30*). [*tīmār,]*

‘Ulûfe gitdi **tīmār** elde kalmaz

O ma‘zûlî kimesne hîçe almaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 33*). [*tīmār,]*

Kimi **tīmār** yir kimi ‘ulûfe

Meh-i ‘ömrüñ senüñ vardı kūsûfa (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 55*). [*tīmār,]*

Gerçi ehl ü ‘iyāl gayreti çok

Elde **tīmār-ile** ‘ulûfesi yok (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 8*). [*tīmār-ile, -ile]*

tīmār: *Sevgiliye bahşedilen gönül.*

Baña **tīmār** eyledi ihsân

Biñ filori behâ ider el-ân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 75*). [*tīmār,]*

tımişvar: *Tımişvar Eyaleti.*

Dutdı on altı yıl **Tımişvar’ı**

Oldı ol ser-hadüñ nighedârı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 33*). [*tımişvar’ı, -’ı]*

Devlet-ile gelüp **Tımişvar’a**

Başladı hüsni hulkı izhâra (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 129, Mısra 3*). [*tımişvar’a, -a]*

tîr: *Ok.*

Her girîbânı kim açar şemşîr

Fevrî dikerdi sūzeni ile **tîr** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 74*). [*tîr,]*

Tîr ü zihgîr ağız bir itmiş-idi

Yaykara-y-ile dehre yitmiş-idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 75*). [tîr,]

N'eyki bir yirde itmez oldu karar

Tîrden şor ağız haberleri var (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 70*). [tîrden, -den]

Zırh alup ağız ölçüsün **tîrûñ**

Kulağına dir-idi zihgîrûñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 79*). [tîrûñ, -üñ]

Hâmenûñ virdi hakkını kat kat

Tîrde sa'y u tîgde diğkat (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 177, Mısra 34*). [tîrde, -de]

tîre-dil: *Kötü kalpli.*

Tîre-dilsin ne hâtıruñ vardur

Böyle vüs'atde tarlıguñ vardur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 42, Mısra 15*). [tîre-dilsin, -sin]

Gird-bād u habāb hālını gör

Tîre-dil gözleri gubār-ile pür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 22*). [tîre-dil,]

tîrveş: *Ok gibi II hemen, o anda.*

Kara bahtından özge virdi nişān

Tîrveş her elif olup pertāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 38, Mısra 13*). [tîrveş,]

tiryākī: *Afyon kullanan, afyonkeş.*

Böyle **tiryākiler** görüp şevki

Kanı kururdu kalmayup zevki (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 51*). [tiryākiler, -ler]

tîz: *Tez, çabuk.*

Tîz irişüp yetişmeñüz lâzım

Olmayasız soñ uci tā nādım (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 5*). [tîz,]

Urup ayağını şikest itdi

Tîz başını kesmege yetdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 8*). [tiz,]

Tîz gelüp geçdügin gör e pirenûñ

Başmağa kıymaz üstine semenûñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 23*). [tiz,]

Dirsın anuñ kefilî eyü kişi

Tîz döner hānesine biter işi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 52*). [tiz,]

Saña her kim ki ide bed-nazarı

Tîz 'aynıyla çıka çeşm-i teri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 30*). [tîz,]

tîz-per: *Hızlı uçan.*

Ey niçe **tîz-per** tûyûr-ı güzîn

Bâl u per dökdi kıat kıalup ol hîn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 82, Mısra 11*). [*tîz-per,]*

tîz-reftâr: *Hızlı giden.*

Ol meger kim sitîze vü ser-keş

Tîz-reftâr u câbir a' dâ-keş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 133, Mısra 16*). [*tîz-reftâr,]*

tîz-rev: *Çabuk yürüyüşlü.*

Kâşîd-ı **tîz-rev** şabâ-âsâ

Peyk-i sultân dâmet 'işmetühâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 96, Mısra 1*). [*tîz-rev,]*

Şaf-şiken **tîz-rev** 'adû-perdâz

Şîr-i ğarrân u ejder-i mümtâz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 133, Mısra 17*). [*tîz-rev,]*

toğ-: *Doğmak, ortaya çıkmak, belirlemek.*

Gün **toğuban** açıldı çünkü hevâ

Ceyş 'azm ide ol gün oldu revâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 122, Mısra 13*). [*toğuban, -uban]*

toğancı: *Doğancı; padişahların şikâr halkı denilen avcılarından bir sınıfın adıdır.*

Hasan Ağa **toğancı** başına pes

Virdi vü didi itdüğünü heves (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 156, Mısra 23*). [*toğancı,]*

toğrı: *Doğru.*

Yüzi **toğrı** idi sözi kec ise

Dükenür şanma irtişâyı yise (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 89*). [*toğrı,]*

Sende var didi miñnetüñ eşeri

Baňa billâh **toğrı** vir haberi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 44, Mısra 12*). [*toğrı,]*

Şıdkı râh-ı hidâyete iledür

Toğrı iseñ teveccüh eyle aña (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 36, Mısra 23*). [*toğrı,]*

togrıl-: *Doğrulamak, yönelmek.*

Ṭoğrılup Hakk'a iltimās itseñ

Şıdk-ıla hamd idüp sipās itseñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 31*). [*toğrılup, -up*]

Hân Muhammed **toğrılup** feth itdi Egri kal'asın

Beç kıralı bağına uruldı bir tārīḥ-i dāğ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 169, Mısra 1*).

[*toğrılup, -up*]

toğru: *Doğru.*

Bir büyük kâğıda idüp inşā

Arada **toğru** harf yok ḥāşā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 27, Mısra 6*). [*toğru,]*

Cüz'ī rüşvet virildi def'i aña

Ṭoğru yol varanuñ ne nef'i aña (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 14*). [*toğru,]*

Rahm ider **toğru** kulına Mevlā

Hālīkıdır çü cism ile cānuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 36, Mısra 24*). [*toğru,]*

Her su'āle cevābı ḥāzır idi

Ṭoğruya Hakk mu'īn ü nāşır idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 49, Mısra 10*). [*toğruya, -ya*]

Kadd-i dü-tāsı ile boylar-idi

Ṭoğru oturu egri söyler-idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 38*). [*toğru,]*

Ṭoğrusı kec-rev eylemez farkı

İder ibtāl anuñ-içün ḥakkı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 29*). [*toğrusı, -s, -ı*]

Pederüñ rihlet itdi dünyādan

Ṭoğrusı nefret itdi dünyādan (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 87, Mısra 12*). [*toğrusı, -s, -ı*]

Başları yüz ağartmayınca hele

Ṭoğrusı döndi tersine cümle (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 134, Mısra 24*). [*toğrusı, -s, -ı*]

Dillerine gelen kamu mestūr

Ṭoğrusı hep kelām-ı Hakk mestūr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 27, Mısra 10*). [*toğrusı, -s, -ı*]

toğru: (*Edat*) *Karşı yönünce.*

Kal'a-i Egri **toğru** yolda idi

Evvelā feth idelüm anı didi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 33*). [*toğru,]*

toğru: *Doğru || Allah'ın kabul ettiği kurallar ve değerler.*

Ṭoğrudan ayruğa mecāl xanı

Şıdkdan gayrı hoş ḥişāl xanı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 17*). [*toğrudan, -dan*]

Gerçi söyletdiler velî diñmez

Ƨoğrudan ğayrı bir sözi bilmez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 49, Mısra 16*). [*toğrudan, -dan*]

İster-iseñ tecāvüz itmeyesin

Ƨoğrudan egri yola gitmeyesin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 68*). [*toğrudan, -dan*]

toğrul-: Doğrulamak, yönelmek.

Otururken bu vech-ile maḥzûn

Şem' **toğruldı** yanına meftûn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 43, Mısra 2*). [*toğruldı, -dı*]

Ƨoğrulup fikr-i bed iden cāhil

Kec me' āliyle ḳala pā-der-gil (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 35*). [*toğrulup, -up*]

toğruluk: Doğruluk.

Bī-günāh olduğuñā vire ḥaber

Rāstī **toğruluğa** bes o eṣer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 6, Mısra 20*). [*toğruluğa, -a*]

Ƨoğruluk kim görüp durur ola kec

Rāst irer ḥaḳ er irerse de geḳ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 19*). [*toğruluk,]*

töhmet: Kesin olarak ispat edilmediği halde birine suç yükleme, suçlama, suçlanma.

Töhmete didi yokdur istihḳāk

İtdi ol ṣaḥṣı ḳayddan ıtlāk (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 41*). [*töhmete, -e*]

toksan: Doksan, sayı sıfatı.

Biri **toḳsan** birisi otuz ider

Şatan alan evine gitmek iver (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 11*). [*toḳsan,]*

tokun-: Dokunmak, değmek.

Dil ağız bir iderdi nīze vü tīr

Yā **toḳun** yāḥū ben toḳundum dir (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 68*). [*toḳun,]*

Dil ağız bir iderdi nīze vü tīr

Yā toḳun yāḥū ben **toḳundum** dir (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 68*). [*toḳundum, -dum*]

tokuş-: Öldürmek, savaşmak, çarpışmak, cihat etmek, mücadele etmek; savaşsanız, çarpışsanız.

Zîre ‘Osmānlılarla kim çıkışur

Koç yigitlerle kaḡuñuz **tokuşur** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 24*). [*tokuşur, -ur*]

tokuz: Dokuz.

Ŧokuzunda kazanup it iḡdām

Tā ki üçinde olasin hoş-kām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 70, Mısra 37*). [*Ŧokuzunda, -u, -n, -da*]

tokuz: Dokuz (felek).

Nice şeh̄r ol ki bāḡ-ı pür-zînet

Anuñ-ile **Ŧokuz** olur cennet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 2*). [*Ŧokuz,]*

tol-: T. Birikmek, bir araya gelmek.

Eylediler tefahḡuş u tefṡiş

Ŧoldı âdemle maḡkeme pes ü pîş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 80, Mısra 34*). [*Ŧoldı, -dı*]

Sûz u sâz-ile **Ŧoldı** çün meclis

İtdi neyzen baḡışını nergis (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 69*). [*Ŧoldı, -dı*]

Mîr-i mîrân-ı Rûm’a emr oldı

Deşt ü vādī cüyüş-ile **Ŧoldı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 120, Mısra 26*). [*Ŧoldı, -dı*]

Sebb-i ser-bāḡīyân ki zikr oldı

Zulm ü ifsādı ‘âleme **Ŧoldı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 134*). [*Ŧoldı, -dı*]

Sürüp kılmış taşarruf ‘âḡılâne

Ḳılıcı çavı **Ŧolmuşdur** cihāna (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 193, Mısra 18*). [*Ŧolmuşdur, -mış, -dur*]

Uyanup **Ŧoldı** ḡalbi şevḡi ile

Ġayrı efḡarı cümle virdi yile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 160, Mısra 35*). [*Ŧoldı, -dı*]

Her taraf zîb ü zînet ile **Ŧolu**

Hûb dilberler ile ḡod memlû (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 55, Mısra 39*). [*Ŧolu, -u*]

‘Āḡıl olan alur işâretden

Ŧoldı âfâḡ bu beşâretden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 175, Mısra 4*). [*Ŧoldı, -dı*]

O kim vīrān idi ma‘mūr oldu

Cihāna cümle şīt-i luṭfı **ṭoldı**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 202, Mısra 10*). [*ṭoldı, -dı*]

Kūh u şahrā anuñla **ṭolmuşdur**

Ḍarb u ḥarb ile nām bulmuşdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 114, Mısra 7*). [*ṭolmuşdur, -mış, -dur*]

Ṭoldı çavı simākden semeke

Ḳıbrıs'ın daḥı aldı döge döge (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 7*). [*ṭoldı, -dı*]

Ḳıral 'işyānı şāh-ı İslām'a

Her taraf **ṭoldı** ulu hengāme (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 88*). [*ṭoldı, -dı*]

Külbe-i dehr **ṭoldı** penbe ile

Ya'nī virdi şehābı bād yile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 25*). [*ṭoldı, -dı*]

Ḥaylī yaḥ kaplayuban irkülmiş

Yanına niçe atlular **ṭolmuş**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 8*). [*ṭolmuş, -mış*]

Dāyim aña teveccühüñ olsun

Zıkr ü fikr-ile cān u dil **ṭolsun**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 118, Mısra 22*). [*ṭolsun, -sun*]

tol-: Dolmak.

Berf-i pervānelerle **ṭoldı** zamān

Ġāyib olmuşdı şem'-i mihr-i cihān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 67, Mısra 11*). [*ṭoldı, -dı*]

Acıyup ḥālını göyündi özi

Ḳanlu yaşı-ile **ṭoldı** iki gözi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 70, Mısra 4*). [*ṭoldı, -dı*]

Aña bir gūşmāl idi oldu

Ḳulağı nuş u pend ile **ṭoldı**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 77, Mısra 14*). [*ṭoldı, -dı*]

Üni irişdügi yire ol-dem

Çārsū **ṭoldı** yek-sere ādem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 78, Mısra 28*). [*ṭoldı, -dı*]

Yire düşdi vü ġarḳ-ı ḥūn oldu

Dāmen-i kūh ḳan-ile **ṭoldı**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 80, Mısra 6*). [*ṭoldı, -dı*]

Ḥātırına yörendüğınca ġubār

Ḳalbi **ṭolar** ḥarāret-ile şerār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 38*). [*ṭolar, -ar*]

Vardı herkes ḥuzūr u rāḥatına

Ṭoldı zevḳ u şafā cihāna yine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 14*). [*ṭoldı, -dı*]

Ḳamu dār u diyāra emn oldu

Dehr şulḥ u şalāḥ-ıla **ṭoldı**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 10*). [*ṭoldı, -dı*]

Anuñ-ile ol ev tolu oldu

Zîr ü bālāsı yeksere **oldı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 34*). [*oldı, -dı*]

Begler ‘askerle çün revân oldu

Leşker-ile Doburca hep **oldı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 122, Mısra 16*). [*oldı, -dı*]

ulğuleyle pür oldu dervāze

oldı kevn ü mekāna āvāze (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 133, Mısra 8*). [*oldı, -dı*]

amle-i evvel idüp ol ğāzī

oldı dehr Allāh Allāh āvāzı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 135, Mısra 20*). [*oldı, -dı*]

Her kimüñ himmeti bülend oldu

albi nūr u şafā ile **oldı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 80*). [*oldı, -dı*]

Bu hevā ile Zühre nağme-serā

Tāze şavt-ile **oldı** köhne serā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 143, Mısra 26*). [*oldı, -dı*]

Emr idüp kıldı ‘askere fermān

Bu haberlerle **oldı** kevn ü mekān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 153, Mısra 16*). [*oldı, -dı*]

ān Muḥammed o semte oldu revān

‘Askeri ile **oldı** kevn ü mekān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 32*). [*oldı, -dı*]

Şimdi ‘ālem bir özge ḥāl oldu

Ḥamdülillāh şafā ile **oldı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 174, Mısra 38*). [*oldı, -dı*]

Herkesüñ karnı vü gözi **oldı**

Ḥüb tarz içre ‘ālemi koydı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 49*). [*oldı, -dı*]

Nefs elinden katı zebün oldu

Defter-i ma‘şiyet katı **oldı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 18*). [*oldı, -dı*]

Bi-hamdillāh cihān **oldı** meserret

Zihī devlet zihī āvān-ı ‘izzet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 9*). [*oldı, -dı*]

Ol ışık şandığı kimesne meger

abarup cismi ile **oldı** maḳar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 32*). [*oldı, -dı*]

Bebrveş **oldı** ḥūn-ile çeşmi

Arttı vardukça şırveş ḥaşmı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 135, Mısra 9*). [*oldı, -dı*]

Dürr-i meknūn her sözüñ olsa

Ḥoş kelāmuñla bu cihān **olsa** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 7, Mısra 16*). [*olsa, -sa*]

Devḫalar ṭolsa tañ mı ḥūb elḥān

Fāḥte **olu** şāḥ ile aḡsān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 60*). [*olu, -u*]

albi nūr-ı şafā ile **oldı**

Rūz u şeb bu durur du‘āmuz hep (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 84*). [*oldı, -dı*]

Āhını gördi āh ile **ṭoldı**

Beñzini gördi zerd-rū oldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 43, Mısra 9*). [*ṭoldı, -dı*]

Devhalar **ṭolsa** tañ mı hûb elhân

Fâhte ṭolu şāḥ ile ağşān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 59*). [*ṭolsa, -sa*]

Mîr-mîrânı ol diyāruñ ola

Ol vilāyet ‘adālet ile **ṭola**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 93, Mısra 12*). [*ṭola,]*

Gördiler kim sefer tamām olmış

Emn ü āmān-ıla cihān **ṭolmış**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 34*). [*ṭolmış, -mış*]

Ḳara Boğdan ‘āşī olmışdur

Leşker-ile cihān **ṭolmuşdur**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 120, Mısra 20*). [*ṭolmuşdur, -mış, -dur*]

ṭolan: *Dolanmak, dolaşmak.*

Silāhından bezüp atdan uşandı

Yayaḳ olup beyābānı **ṭolandı**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 201, Mısra 6*). [*ṭolandı, -dı*]

Mîri İshāḳ beg-durur Gula’nuñ

Uğramañ yanına ırāḳ **ṭolanuñ**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 132, Mısra 30*). [*ṭolanuñ, --uñ*]

Ṭolanur ḳamu cānibin Gula’nuñ

Aḳkiriş dinilürmiş adı anuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 126, Mısra 7*). [*ṭolanur, -ur*]

ṭolar: *Dolmak, nüfuz etmek, etkisi altına almak.*

Çāre itmezdi saña ehl-i nifāḳ

Herkesüñ ḳalbi **ṭolar-idi** vifāḳ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 38*). [*ṭolar-idi, --idi*]

ṭolayı: *Dolayı. Etrafı.*

Kāfirüñ oldı tārūmār ālāyı

Bozulı düşdi ḳaçdılar **ṭolayı**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 135, Mısra 16*). [*ṭolayı,]*

ṭoldı: *Bir duygunun insanın içini, gönlünü kaplaması.*

‘Ālemüñ ḥāli oldı çünki tebeh

Lālenüñ bağı **ṭoldı** ḥūn-ı siyeh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 8*). [*ṭoldı,]*

tolu: *Dolu.*

Ṭağ u ṭaş geydi cümleten mâtem

Dîde kalmadı olmaya **ṭolu** nem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 94, Mısra 18*). [*ṭolu,]*

‘İzz ü devlet-nişân u şadr-nişîn

‘Adli ile **ṭolu** zamân u zemîn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 95, Mısra 12*). [*ṭolu,]*

Cem‘ olmışdı anda yidi kıral

Ehl-i küfr-ile **ṭolu** deşt ü cibâl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 64*). [*ṭolu,]*

Gör menâşib ecânib-ile **ṭolu**

Ne kiçi bellü oldu ne ḥod ulu (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 174, Mısra 13*). [*ṭolu,]*

Her yirüñ kâfiri çeküp ‘asker

Kûh u şahrâ idi **ṭolu** leşker (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 179, Mısra 8*). [*ṭolu,]*

İçer ter büse-kārī **ṭolular** her kâmet-i ṭübā

Ne şîrîn berg ü bār olur viren böyle semer meclis (*Tuhfetü'l-İhvân, Müfret 2, Mısra 13*).

[*ṭolular, -lar]*

Herkes elde dutar-idi **ṭolu** cām

Aluban böylece cihândan kām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 5*). [*ṭolu,]*

Şundı ol kimseye **ṭolu** cāmı

Didi luṭf-iledür anuñ nāmı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 104, Mısra 29*). [*ṭolu,]*

Kurdılar bezmi itdiler iḳdām

Ṭolu içildi itdi devrin cām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 132, Mısra 38*). [*ṭolu,]*

Cem‘ -i ‘irfân **ṭolu** her cānib

Halkınuñ çoğı kāmīl ü kātīb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 49*). [*ṭolu,]*

Pister-i cism **ṭolu** sūzen idi

Gördi ser-keşlük itdi her evbāş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 22*). [*ṭolu,]*

Ṭaşra çıḳdukda her o ḡonca-i ter

Gül **ṭolu** her birinde ḡonca-i ter (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 55, Mısra 26*). [*ṭolu,]*

Zīb ü zīver **ṭolu** ma‘ānī-i ḥūb

Oldı her beyti çün-cinān mergūb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 59, Mısra 1*). [*ṭolu,]*

Çemeni şuffalar kenārı **ṭolu**

Cem‘ olur her zamānda kiçi ulu (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 7*). [*ṭolu,]*

ṭolu: Havanın üst tabakalarındaki su zerrelerinin soğuktan donması ile oluşan ve yere buz hâlinde düşen iri, yuvarlak yağmur tanesi.

Ṭoluya dutma ḥānümānı ḥarāb

Sākīye göz belürdür-idi ḥabāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 75*). [*ṭoluya, -y, -a]*

tomruk: Ağaç kütüğü.

Yüce dağlara niçe kişi varur

Niçe **tomruk** keser behāya alur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 22*). [*tomruk,]*

toñ-: Donmak, kaskatı kesilmek.

Geydügi **toñdı** cümle üstinde

Pāre-yağ uyan oldu destinde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 69, Mısra 41*). [*toñdı, -dı]*

Gice vü gündüz itmeyüp ārām

Qar yağar yel eser **toñar** şu müdām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 2*). [*toñar, -ar]*

tonad: Süslemek, giydirip kuşatmak.

Beç'den irişdi niçe biñ 'asker

Ṭonadup keştī aldılar leşker (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 111, Mısra 14*). [*tonadup, -up]*

tonat-: Süslemek, bezemek.

Pes **tonatdı** iki qadırğa ol ān

Didi varuñ haber aluñ pinhān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 113, Mısra 1*). [*tonatdı, -dı]*

toñdur-: Buz tutmasını, donmasını sağlamak.

Ṭaşrada gice **toñdururdu** ayas

Hāne maḥmūd idi beyne'n-nās (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 109, Mısra 9*). [*toñdururdu, -ur, -dı]*

top: Yuvarlak nesne, küre.

Oldı küffār ḥāk-ile yeksān

Kelleler **top** gibi olup ğaltān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 122, Mısra 28*). [*top,]*

top: Top, çevgan topu, guy.

Şarp u teng olmağın kamu yollar

Omuz üstinde geçdi hep **toplar** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 12*). [*toplar, -lar]*

Yüri **toplarla** geç o teng yiri

Yüri var ğayret ile ol diri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 5*). [*toplarla, -lar, -la]*

Toplaruñ dānesin görüp yörenüñ

Gözi kalmış içinde şan görenüñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 11*). [*toplaruñ, -lar, -uñ*]

top: *Gülle veya şarapnel atan ateşli silâh.*

Toplar ağız açup tekellümde

Kendü hâlinde vü tazallumda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 57, Mısra 17*). [*toplar, -lar*]

Top düşerdi tûfengüñ üzre fetîl

Yüz ururdı öñinde mişl-i fetîl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 39*). [*top,*]

Hak bu **top** ‘askerüñ habercisidür

İki başdan dahı yabancısıdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 33*). [*top,*]

Top yirine kimesne hîç varımaz

Hod tûfengüñ nişânına durımaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 113, Mısra 13*). [*top,*]

Bir ulu **top** konuldu fevķında

Râstî burc u bârû farkında (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 131, Mısra 17*). [*top,*]

Dāyim ol serħadüñ bu ‘âdetidür

Top şadâsı ne dem kim işidilür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 133, Mısra 28*). [*top,*]

Budun’a **top** atuldu oldu haber

Mîr-mîrâna virdi haylî keder (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 148, Mısra 17*). [*top,*]

top: *Bütünüyle, birlikte.*

Yüregi **top** cigerle kan yağı

İşbu hüzni-ile olmağın giryân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 46*). [*top,*]

El de alurdu il gibi yanın

Ten hisârın **top** aldı ‘asker-i ğam (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 63*). [*top,*]

topcı: *Topların kullanılması, bakımı, ikmâli ve taşınması ile uğraşan asker sınıfı.*

Ru’ûsâ vü ‘azeb **topcı** gemici

Yeñiçeri vü bostāncı cebeci (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 203, Mısra 15*). [*topcı,*]

topı: *Topu II hepsi.*

Bekeş’üñ **topı** ya‘nî itdi şadâ

İşidüp mîr-i ğâzî-i hoş-râ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 133, Mısra 21*). [*topı,*]

toprağ: *Toprak.*

Dil uzadurdi hār u ḥas bāğa

Yüz ururdi benefşe **toprağa** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 14*). [*toprağa, -a*]

Anda imiş meger ki **toprağı**

Şoldı berg-i cemāli yaprağı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 93, Mısra 23*). [*toprağı, -ı*]

Rūmili **toprağı** kavıyyü'd-dīn

Diğkat ü ihtimāmına taḥsīn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 160, Mısra 23*). [*toprağı, -ı*]

Pes zuhūr itdi bir dili āgāh

Rūmili **toprağı** bi-ḥamdillāh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 40*). [*toprağı, -ı*]

Çok şarık şuda üzdi mişl-i ḥabāb

Düşdi şu ile **toprağa** şeker-āb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 192*). [*toprağa, -a*]

Bosna **toprağı** merdüm ocağı

Yüregüñe çok urısar dāğı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 27*). [*toprağı, -ı*]

toprak: *Evrenin etrafını kaplayan katı madde.*

Ƙoydı şu çoğınuñ ocağına nār

Bād başına **toprak** itdi nişār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 44*). [*toprak,]*

toptolu: *Dopdolu.*

Bunca keştīler aldı **toptolu** māl

Ne deñiz aña ṭayanur ne cibāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 43*). [*toptolu,]*

top-tolu: *Dopdolu.*

Ḥaleb kim ulu bender bir şehirdür

Mükellef ḥvācelerle **top-ṭoludur** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 200, Mısra 22*). [*top-ṭoludur, -dur*]

toptolu: *Dopdolu.*

Ƙonca geldi kabağı **toptolu** mey

Meclis ehlini tā ki eyleye ḥay (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 59*). [*toptolu,]*

Göricek ṭab'ı oldı **toptolu** hezm

Aşşı ne eyleye şanāyi'-i nazm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 77*). [*toptolu,]*

Hod ağıl hakkı taşra dāyireden

Rāʾinüñ cismi **top̄tolu** bereden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 44*). [*top̄tolu,]*

Koçinüñ içi **top̄tolu** eşkāl

Kendü oldı piyāde k̄albi melāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 31*). [*top̄tolu,]*

topuk: *Topuk.*

O şığanmış **topuk** açuk kollar

Ol efendilere kamu kullar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 39*). [*topuk,]*

toyla-: *Ziyafet vermek, yedirip içirmek, ağırlamak || Nimetlendirmek.*

Cismi çevgān başuñı top eyle

Vahş u tayrı tenüñle gel **toyla**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 118*). [*toyla,]*

toyladılar: *Topladılar, bir araya getirdiler.*

İlgār idüp segirdim eylediler

Lāf-ile birbirini **toyladılar**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 132, Mısra 24*). [*toyladılar,]*

toz: *İnce un halinde toprak, zerre.*

Tecāvüz itmedi kimse sözinden

Gözine kuhl idüp izi **tozından**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 10*). [*tozından, -ı, -n, -dan]*

tozud: *Tozutmak.*

Çün girān-ser olup yirinde şolur

Tozudursa fetīl anı nic'olur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 36*). [*tozudursa, -ur, -sa]*

tübā: *Bütün cennete gölge saldığına inanılan, kökü yukarıda dalları aşağıda bulunan ağaç || güzelin boyu; bkz. 'kāmeti Tübā', 'Sidre vü Tübā' md.*

Servler yir yirin kalem-kārī

Görse **Tübā** olur nigünsārı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 70*). [*tübā,]*

tüccār: *Ticaretle uğraşan kimse, tüccar.*

Rāh-ı **tüccārda** tarīk sürüp

Herkesün matlabin arayı düzüp (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 27*). [*tüccārda, -da*]

Buldı **tüccār** içinde ‘unvânı

İrdi dilden ezelki peymânı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 37*). [*tüccār,]*

Qurılmaz oldu dīvân içre bāzār

Bilindi ehl-i dīvân ile **tüccār** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 14*). [*tüccār,]*

tüfeng: *Tüfek.*

Top düşerdi **tüfengüñ** üzre fetil

Yüz ururdu öninde mişl-i fetil (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 39*). [*tüfengüñ, -üñ*]

Top yirine kimesne hiç varıma

Hod **tüfengüñ** nişânına durıma (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 113, Mısra 14*). [*tüfengüñ, -üñ*]

Her birinüñ **tüfengi** çün ejder

Her nefes şaçar ‘askere aḥker (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 111, Mısra 21*). [*tüfengi, -i*]

tuğrā-nüvīs: *Tuğra çeken (kişi).*

Aña **tuğrā-nüvīs** çarḥ-ı berin

Rīg-i zerrini şaḥdı çün-pervin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 120, Mısra 7*). [*tuğrā-nüvīs,]*

Oldı **tuğrā-nüvīs** çarḥ-ı berin

Hoş münakkaşlar eyledi Pervin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 143, Mısra 39*). [*tuğrā-nüvīs,]*

tügyān: *Baş kaldırma, isyan etme.*

Macar’uñ cinsi şulḥa kāyıl idi

Nemçe **tuğyāna** līk māyıl idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 179, Mısra 40*). [*tuğyāna, -a*]

tuhaf: *Alışılmışın dışında.*

Hedāyā vü **tuhaf** ki ola nādir

Virilsün kim neye olursa kādir (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 19*). [*tuhaf,]*

tuhfe: *Hediye, armağan.*

Her yirün **tuhfesin** idüp icād

Göricek nice ölmesün ḥussād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 33*). [*tuhfesin, -s, -in*]

tuhfe: *Hiç görülmemiş, tuhaf, garip.*

Tuhfe murğ oldu ol sitem-perdâz

Döndi şekl-i gurâba ol ğammâz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 77*). [*tuhfe,]*

tuhfetü'l-ihvân: *Dostlara Hediye / Bosnalı İntizâmî'nin eseri.*

Adına dindi **Tuhfetü'l-İhvân**

Ola hādī 'ināyet-i Subhān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 10, Mısra 13*). [*tuhfetü'l-ihvân,]*

tuman: *Duman, sis.*

'Ayn-ı 'āşık gibi hevāda ḥabāb

Çeşm-i dehri **tumanladurdu** şehāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 10*).

[*tumanladurdu, -la, -dur, -dı]*

tūmār: *Tomar.*

Girür ü taşraya çıkar gāhī

Şundı āhir eline bir **tūmār** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 37, Mısra 17*). [*tūmār,]*

Geldi irdi elinde bir **tūmār**

Zehr-i mātem içinde ef'ivār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 96, Mısra 3*). [*tūmār,]*

Şundılar ol dem aña bir **tūmār**

Ya'nī mektüb-ı vālī-yi şehvār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 104, Mısra 9*). [*tūmār,]*

N'oldı bilmem sipihr-i ğaddāra

İtdi **tūmār-ı** zanbaķı pare (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 20*). [*tūmār-ı, --ı]*

Ġonce-i zanbaķuñ şabā yek-bār

Viridi maḥtūm destine **tūmār** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 143, Mısra 32*). [*tūmār,]*

tu'mi: *Yiyecek, azık.*

Dimāğ u beyni nice_olmaya muḥtel

Cehennem dūdesi vü **tu'mi** mühmel (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 54*). [*tu'mi,]*

tuna: *Tuna nehri.*

Ḥod **Tuna** yaḥda rīve beñzer idi

Şīşe içinde dīve beñzer idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 67, Mısra 7*). [*tuna,]*

Eylemişdi **Ṭuna** şuyı tuğyān

Yoluñ üstine eyleyüp güzerān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 5*). [ṭuna,]

Olmuş-idi **Ṭuna** deñiz deryā

Lücce-i bahra keş urur āyā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 82, Mısra 9*). [ṭuna,]

Kimse yüzine bakmayup mellāḥ

Ḥod **Ṭuna** bakdurur mı ol küstāḥ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 82, Mısra 28*). [ṭuna,]

Katı yüklü gemi **Ṭuna** taşkın

Keşret içre re'is igen şaşkın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 65*). [ṭuna,]

Segedin ḳal'asına çün geldi

Ṭuna'dan yaña kendüyi şaldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 62*). [ṭuna'dan, -'dan]

Ḥaylî keştî **Ṭuna** kenārında

Yār u ağyār ḥaylî yārında (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 171, Mısra 1*). [ṭuna,]

Didi iy benden özge şaşkunlar

Ṭuna'dan çok ziyāde taşkunlar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 171, Mısra 18*). [ṭuna'dan, -'dan]

İskele añılan **Ṭuna'da** hırām

Bir dem ārām imiş orada ḥarām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 1*). [ṭuna'da, -da]

tünd-bād: Sert rüzgar.

Bāgbān yil mi esdürürdi güle

Tünd-bād uş düşürdi elden ele (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 22*). [tünd-bād,]

tur: Durmak, yer etmek.

Ṭaşra bād-ı semūm u şu ıssı

Ṭuracaḳ yir bulur mı şu ıssı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 106*). [ṭuracaḳ, -acaḳ]

Atın oynatdı vü kıldı selāmı

Yirinde **ṭurdı** kıldı ihtirāmı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 32*). [ṭurdı, -dı]

Fevrî kıçın kaçır bakup yanına

Cānı yok bir sâ'at yanında **ṭura** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 11*). [ṭura, -a]

tur: Durmadan, hemen.

Mîr-mîrān Zülfiḳār'a hemān

Didi var **ṭurma** ilerüye bir ān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 4*). [ṭurma, -ma]

tur: (Yerinde) durmak, bulunduğu yer ve konumda sabit olmak.

Âb-ı Hızr'ın budur diyü 'aynı

Baka-çalmış **turur** habâb 'aynı (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 55, Mısra 18). [turur, -ur]

türâb: Toprak, hâk.

Ol vilâyet harâba yüz dutdı

Rû-be-rû uş **türâba** yüz dutdı (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 120, Mısra 24). [türâba, -a]

Degme bir 'ayna göz dikerdi **türâb**

Sürmelenmişdi ya 'nî çeşm-i habâb (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 27). [türâb,]

türbedâr: Türbeyi koruyan.

Zâyiridür güneş çü şâm u seher

Yiridür **türbedârı** olsa kamer (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 96, Mısra 34). [türbedârı, -ı]

türk: Ana yurdu Orta Asya olan, buradan çeşitli yönlerle yayılarak büyük devletler kuran, Türkçe'nin değişik lehçeleriyle konuşan millet ve bu millettten olan kimse.

Türkî vü Fârisî Nevâyî hem

Hâtırına hutûr idüp her dem (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 16, Mısra 23). [türkî, -î]

Kamumuz baş yolunda kesdürevüz

Türk kanda kaçarsa bulduravuz (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 22). [türk,]

Ulu **Türk** işide bu da 'vîyi ger

Ser-fürû itse kim 'inâd eyler (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 25). [türk,]

Yazaruz her bir âdem on **Türk'e**

Şâyed işide gelmeye ürke (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 23). [türk'e, --e]

Her biri yazılurdu on **Türke**

'Âkıl olanı degme dir vir gürke (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 132, Mısra 27). [türke, -e]

turmaz: Devamlı, durmaksızın.

Gördi kim hîç sefer tedârûki yok

Lîk **turmaz** hâzar tedârûki çok (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 42). [turmaz,]

tut-: Tutmak.

Göz kıpar sākīye görince ḥabāb

Hîç bu şüret **tutar** mı cāy-ı şarāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 18*). [*tutar, -ar*]

tut: *Yönelmek, ihtiyar etmek.*

Haleb'den çün Sitanbul 'azmin itdi

'Adāletle tarīk-i Ḥaḫḫ'ı **tutdı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 202, Mısra 2*). [*tutdı, -dı*]

tut: *Kaplamak, doldurmak.*

Tutdı her cānibi seḥāb tamām

Göze göstermez-idi dehri ḡamām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 7*). [*tutdı, -dı*]

Cihānı luṭfı Paşa'nuñ **tutupdur** cümleten yek-ser

Düşerse işbu aḥḫar tañ degüldür luṭfına mazhar (*Tuhfetü'l-İhvân, Kaside 1, Mısra 1*).

[*tutupdur, -up, -dur*]

tut: *... durumda kalmasını sağlamak.*

Dilüñi ısıcaḫda **tut** her-bār

Cüst ü cū eyle 'aḫl u fikretle (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 56*). [*tut,]*

tutaḡ: *Dudak.*

Tutaḡı tebsür 'uşşāḫuñ şarılur ḫār-ı miḥnetle

Şeker-lebler sehī-ḫadler öper sāḡar ḳocar meclis (*Tuhfetü'l-İhvân, Müfret 2, Mısra 7*).

[*tutaḡı, -ı*]

tüte: *Alevsiz duman çıkarmak, tütmek.*

Kıp kızıl ḳana olup ālūde

Tütegi geydi ol ḳarañuda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 22, Mısra 14*). [*tütegi, -gi*]

tūti: *Papağan.*

Tūti-i sebz-ḫattı u sūkker-ḫā

İtdi ḫākī ḳafesinde çün me'vā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 97, Mısra 5*). [*tūti-i,]*

tūti nuṭḫ-ile ḳand-perverdür

Bunca terḡīb-ile sūḫanverdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 1, Mısra 11*). [*tūti,]*

tutma: *Koparmak, kesmek, uzak tutmak.*

Bir yaña Nemçe zulmi gāyetde

Urma vü **ıtutması** nihāyetde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 179, Mısra 38*). [*ıtutması, -sı*]

tutul: Yakalanmak.

ıtutulan kâfirüñ yararını hep

Gönderüp kapuya o ‘ālī-neseb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 39*). [*ıtutulan, -an*]

tutuldı: (Güneş ve ay) Tutulmak.

Tahtını tahtaya değışdi o şāh

Bedr-iken ānīde **ıtutuldı** o māh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 93, Mısra 30*). [*ıtutuldı,]*

ıtutup: Çevrelemek, ihata etmek, sarmak.

Şīrvān ülkesin **ıtutup** şīrān

Ol hanāzīre virmediler emān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 154, Mısra 17*). [*ıtutup,]*

ıtutuş-: Yanmak.

Aldı āğūşa haylī dürüşdi

Zür idüp āteş-ile **ıtutuşdı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 4*). [*ıtutuşdı, -dı*]

tuyul-: Duymak, işitmek, öğrenmek.

Reşk ider hadd-i yāre **ıtuyuldı**

Şimdi germ-ābe yola koyuldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 55, Mısra 13*). [*ıtuyuldı, -dı*]

[u]: Ve.

Emr-ile varduğın muḥāfazaya

Az **[u]** çok māyil olduğunu meye (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 104, Mısra 22*). [*[u],]*

Ger ol ki ḥān **[u]** ger mīr-i ‘aşıret

Kulı olmağa kıldı cümle cūr’et (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 43*). [*[u],]*

Bölük ile ağalar şöhet ile

Kamu envā‘ **[u]** ecnās ‘izzet ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 203, Mısra 6*). [*[u],]*

‘ubūdiyyet-: Kulluk II aşırı derece bağılılık.

Şad hezār ‘özü ile **‘ubūdiyyet**

Her kemāl ehline idüp minnet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 9, Mısra 7*). [*‘ubūdiyyet,]*

Nemüz var Āl-i ‘Osmān’a sezāvār

Murādumuz ‘**ubūdiyyetdür** ızhār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 198, Mısra 44*).

[‘ubūdiyyetdür, -dür]

Şorulsa ne derün-ı nāme maẓmūn

‘**Ubūdiyyet-ile** rikḳatle meşhūn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 8*). [‘ubūdiyyet-ile, -ile]

uç-: *Havalandırmak, uçmak, sevinçle dolmak.*

Yıl orucın dutan o günde açar

Hâzır ol seyre bir hümādur **uçar** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 46*). [uçar, -ar]

Murğ-ı rūhı meger olup tayrân

Olmuş **uçmaḳdan** yaña perrân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 96, Mısra 24*). [uçmaḳdan, -mak, -dan]

ucından: *Ardından, sonrasında.*

Eyledi İntizāmī’ye rağbet

Zulm **ucından** ziyāde ḥod ‘izzet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 49, Mısra 36*). [ucından,]

uçur-: *Haber vermek II haber göndermek mektup göndermek, bilgi vermek.*

Kimse aḥbār **uçurduḡın** bilmez

Gelse bir maşlahatla yanına ger (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 4*). [uçurduḡın, -duḡ, -ın]

uçur: *Kaçırmak.*

Burnın urdı vü gūşmāl itdi

Uyḡu **uçurdı** bī-mecāl itdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 84, Mısra 6*). [uçurdı, -dı]

uçurum: *Dik ve derin yamaç.*

Uçurumdan şalarlar ol nehre

Ḳış mühimmi içün gelür şehre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 23*). [uçurum -dan,]

Düşdi bir **uçurumdan** atı ile

At helāk olmada anuñla bile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 9*). [uçurum -dan,]

Bir yaña **uçurum** ki göz ḳamaşur

‘Āḳıl uzak yire anı tolaşur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 37*). [uçurum,]

Bir ulu çağa eyledi ü güzer

Uçurum altına kim ide nağar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 140, Mısra 2*). [*uçurum,]*

Varicek **uçurum** nihâyetine

‘Acabâ tıfluñ anda hâleti ne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 140, Mısra 11*). [*uçurum,]*

ucuz: *Ucuz.*

Ucuz aldum diyü alan sevinür

Eksirek itdügin görüp döğünür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 15*). [*ucuz,]*

uğra-: *Uğramak II ziyaret etmek.*

Uğramaz görse hüznüñi bir dem

Var durur ba‘zı yâr-ı hıvân u ni‘am (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 33, Mısra 6*). [*uğramaz, -maz]*

İle iğbâra dâyimâ hâzır

Bir haber virür **uğrasa** öñine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 9*). [*uğrasa, -sa]*

Taşdı köpürdi nâkaveş seyl-âb

Kef saçup **uğraduğın** itdi harâb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 14*). [*uğraduğın, -duğ, -ın]*

Elvedâ‘ didi ey sefine yüri

Uğramasun izüñe hıç yol eri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 82*). [*uğramasun, -ma, -sun]*

Mîri İshâk beg-durur Gula’nuñ

Uğramañ yanına ırak tolanuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 132, Mısra 30*). [*uğramañ, -ma, -ñ]*

Bir gün anlarla eyleme seferi

Ol yola **uğramağdan** it hazeri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 137, Mısra 16*). [*uğramağdan, -mağ, -dan]*

Nazm u neşrûñ kâmunuñ ekşerine

Uğrayup vâkıf oldı her birine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 150, Mısra 32*). [*uğrayup, -y, -(u)p]*

Ne yire kim gelüp **uğradı** serdâr

Kimesne kimseden görmedi âzâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 67*). [*uğradı, -dı]*

uğra: *Maruz kalmak.*

Uğradı özge hâle el-kışşa

‘Âkıla bes degül mi bu hişşe (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 97*). [uğradı, -dı]

Böyle seyl-āba **uğrama** tekrār

Murğ-ı ābī misin ne kārūñ var (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 91*). [uğrama, -ma]

Uğramış cebre ehl-i perdedür ol

Yād elinden katı hāzer ider ol (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 17*). [uğramış, -mış]

Böylece irüben bir ay miqdār

Uğraduğın bu kısım idüp bīzār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 18*). [uğraduğın, -duğ, -ın]

Özge gāflet ‘aceb fezāhatdur

İzine **uğramak** kabāhatdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 80*). [uğramak, -mak]

İntizāmī o demde gayret-ile

Uğradı bi’z-zarūrī hayret-ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 20*). [uğradı, -dı]

Eger üçinci nevbet **uğraya** şu

Mā-melekden kamuya di el yu (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 193*). [uğraya, -y, -a]

uğru: *Hırsız.*

Şüret **uğrusı** şimdi rağbetde

Añlayup bilmeyenler ‘izzetde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 7, Mısra 11*). [uğrusı, -sı]

uğur: *Uğur getirdiğine inanılan şey.*

Bunlara ol dağı olup hemvār

Bir **uğurdan** koyuldılar yek-bār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 46*). [uğurdan, -dan]

uğur: *Taraf, yön.*

Eyle şanur-ı mış meger süfehā

Bir **uğurdan** dil ala bī-pervā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 113, Mısra 10*). [uğurdan, -dan]

uhde: *Bir işi üzerine alma, yüklenme, sorumluluk.*

Bu hizmet ‘**uhdesinden** sen gelürsün

Bu ‘asker kadrin aḥvālın bilürsün (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 192, Mısra 13*). [‘uhdesinden, -si, -n, -den]

uhrevî: *Ahiret hayatı ile alakalı.*

Böyle şan‘at hidāyete yetürür

Dünyevî **uhrevî** gamuñ götürür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 15, Mısra 26*). [*uhrevî,]*

‘ukbā: *Ar. Öbür dünya, âhiret.*

Mezra‘-i âhiret durur dünyā

Biter anuñla hāşılı **‘ukbā**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 25, Mısra 18*). [*‘ukbā,]*

Kişi ālūde olsa dünyāya

Haylî nokşān götürür **‘ukbāya**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 161, Mısra 6*). [*‘ukbāya, -y, -a]*

‘ukkāb: *Bir kuş cinsi.*

Kurd koyun gördi şanki bādiyede

Yāhod **‘ukkāb** şaydı vādiyede (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 135, Mısra 14*). [*‘ukkāb,]*

ulaş-: *Ulaşmak.*

Yağmur **ulaşdı** seyl revān oldu

Gün başını alup nihān oldu (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 3*). [*ulaşdı, -dı]*

ulaşdur: *Ulaştırmak.*

İrişdüre Hudā ‘ömr-i tavīle

Ulaşdura elin luṭf-ı cezīle (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 205, Mısra 6*). [*ulaşdura, -a]*

Ulaşdurup komayalar kuşūrı

Vilāyet ide vü anlar huzūrı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 73*). [*ulaşdurup, -dur, -up]*

ulu: *Büyük.*

İstinādı **ulu** yire ide-gör

Dir-iseñ her sözün ola manzūr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 7, Mısra 19*). [*ulu,]*

Çemeni şuffalar kenārı tolu

Cem‘ olur her zamānda kiçi **ulu**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 8*). [*ulu,]*

Bāgbān itdi na‘ra vü feryād

Şanasın oldu bir **ulu** bī-dād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 78, Mısra 26*). [*ulu,]*

Bir bahāne idi olara murād
 Cüz'ī nesneyle oldu **ulu** fesād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 78, Mısra 34*). [ulu,]
 Ulu derd oldu herkese ol-dem
 Ol küçüklükle fitne-i 'ālem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 84, Mısra 25*). [ulu,]
 Bezm-i meyde olardağı 'unvân
 Bir kadeh virmedür **ulu** ihsān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 30*). [ulu,]
 Çıkarup şapkasın kabā başlu
 Durup ayağa ger kiçi ger **ulu** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 20*). [ulu,]
Ulu Türk işide bu da'vîyi ger
 Ser-fürü itse kim 'inād eyler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 25*). [ulu,]
 Anda idi vezîr-i şāh-ı kirām
Ulu düstür ol Muhammed-nām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 95, Mısra 8*). [ulu,]
 Geldi oturdı yimek itdi taleb
 Gör kılın nice şaklar **ulu** Çalab (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 84*). [ulu,]
 Ol oturduğı yire çün girdi
 Giricek **ulu** hayrete irdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 30*). [ulu,]
 Eñsesinde 'azîm **ulu** tağı
 Öñi mergüb bağı vü rāğı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 123, Mısra 33*). [ulu,]
 Bir **ulu** top konuldu fevķında
 Rāstī burc u bārū farkında (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 131, Mısra 17*). [ulu,]
 Kimse kalmaz bularda 'ādetdür
 Ger kılursa **ulu** hıyānetdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 133, Mısra 32*). [ulu,]
 Bir **ulu** nehr-idi yakında meger
 İlerü bulınan aña cān atar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 1*). [ulu,]
 Bir **ulu** tağa eyledi çü güzër
 Uçurum altına kim ide nazar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 140, Mısra 1*). [ulu,]
 Ne dilerseñ kabûl-ı hāzretdür
 Olma gāfil bu **ulu** fırsatdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 32*). [ulu,]
Ulular kâpusında çok bīmār
 Derd-i tīmār ile belāları var (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 61*). [ulular, -lar]
 Yazduğı bir **ulu** kimesne imiş
 Dünya ne ehl-i (.....) ne imiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 163, Mısra 13*). [ulu,]
 Bir zamānda birisi küttābuñ
 Nakşın eyler bir **ulu** elkābuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 163, Mısra 12*). [ulu,]

Nām taḥṣīlidür **ulu** devlet

Pādişāh olana gerek ğayret (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 11*). [ulu,]

Gördi bakdı bir **ulu** şu taşmış

Çıkuban yola köprüyi aşmış (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 7*). [ulu,]

‘Azle degmez zamâne manşıbı ḥod

Ulu ğam ḥod kişye zu‘m-ı ḥasūd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 44*). [ulu,]

Gör menāşıb ecānib-ile ṭolu

Ne kiçi bellü oldı ne ḥod **ulu** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 174, Mısra 14*). [ulu,]

Mü‘mine aq şaḳal rütbedür

Ḥaḳḳ’uñ iḥsānı **ulu** ni‘metdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 174, Mısra 34*). [ulu,]

Devletin gör Murād Paşa’nuñ

Ulu düstürü Āl-i ‘Osmān’uñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 26*). [ulu,]

Kıral ‘işyānı şāh-ı İslām’a

Her taraf ṭoldı **ulu** hengāme (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 88*). [ulu,]

Kim idügin bilürdi paşanuñ

Ulu düstürü Āl-i ‘Osmān’uñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 181, Mısra 24*). [ulu,]

Ola zabtında Ka‘be yolu kıla

Ehl-i İslām’a ola **ulu** belā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 182, Mısra 26*). [ulu,]

Sebb-i aşḫāb ider mi ibni ‘Arab

Sebbe lāyık mıdur o **ulu** neseb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 58*). [ulu,]

Uluyı döndi gelmiş idi o seg

Ḥaylī za‘f üzre imiş o mülhid (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 6*). [uluyı, -yı]

Yüze va[r]maz yanınca ehl-i ḍalāl

Cem‘ olup bir araya genci **ulu** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 27*). [ulu,]

Billerin бүkdi kayıkuñ ḥarcı

Nāzı kayıqçınuñ **ulu** şancı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 202*). [ulu,]

Cümlesi itdi emre teb‘iyyet

Çekdügi cümleñüñ **ulu** ğayret (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 172*). [ulu,]

Öñinde iki ḥaşm itdükde da‘vī

Ulu kiçi ḳatındadur müsāvī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 50*). [ulu,]

Ḥaḳ’uñ virgüsidür işbu sa‘ādet

Anuñdur ḥātem ü **ulu** vezāret (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 193, Mısra 10*). [ulu,]

Kimi idindi yār ol **ulu** sultān

Ḥilāfet kimlere virdiyse ‘unvān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 198, Mısra 35*). [ulu,]

Haleb kim **ulu** bender bir şehirdür

Mükellef hıvâcelerle top-ıtoludur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 200, Mısra 21*). [*ulu,]*

ulu: *Büyük, ehemmiyetli.*

Az da'vâ degül çü lâf-ı keşir

Ulu söz söylemek günâh-ı kebîr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 11, Mısra 30*). [*ulu,]*

Yok dîr âb u hevâsınıñ mişli

Hak Te'âlâ'nun **ulu** bir fazlı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 10*). [*ulu,]*

Birine dahı olmuş Ahmed ism

Aña ol nâm-idi katı **ulu** ism (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 29, Mısra 2*). [*ulu,]*

Şehr ahâlîsi olicecek me'mûr

Bir **ulu** mahzar itdiler cumhûr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 49, Mısra 4*). [*ulu,]*

ulu-: *Köpeklerin çıkardıkları ses, uluma.*

Geldi ol seg yâ vire yâ ala baş

Uludı şandı itdi meyl-i şavaş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 22*). [*uludı, -dı]*

'ulûfe: *Eskiden askere ve benzerlerine belirli vakitlerde verilen maaş.*

'**Ulûfe** gitdi tîmâr elde kalmaz

O ma'zûlî kimesne hiçe almaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 33*). [*'ulûfe,]*

Kimi tîmâr yir kimi '**ulûfe**

Meh-i 'ömrün senün vardı kûsûfa (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 55*). [*'ulûfe,]*

Aña göre '**ulûfeye** geçmiş

Ol melâ'îni yek-sere seçmiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 45*). [*'ulûfeye, --ye]*

'**Ulûfesin** hazîneye koyanlar

Berât itmek için tîmâr alanlar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 29*). [*'ulûfesin, -si, -n]*

Gerçi ehl ü 'iyâl gayreti çok

Elde tîmâr-ile '**ulûfesi** yok (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 8*). [*'ulûfesi, -si]*

İktizâ eylemez anuñ seferi

Ola ger hüd **ulûfeden** de berî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 44*). [*ulûfeden, -den]*

ulü'l-elbâb: *Akıl sahipleri.*

Anlara didüm iy **ulü'l-elbāb**

Bir su'ālüm var eyleñ añā cevāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 19*). [*ulü'l-elbāb,]*

Sen müyesser kı l ey **ulü'l-elbāb**

Bu günehkārdan cevāb-ı şavāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 21*). [*ulü'l-elbāb,]*

‘ulūm: *İlimler, bilgiler.*

Bilmez ‘ömrinde hīç ta‘īlī

Olmış anca **‘ulūm** taḥṣīlī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 160, Mısra 28*). [*‘ulūm,]*

ulus: *İnsanlar.*

Ulusla Moskov u Boğdan u Eflāk

Kızılēlma Macar u Deşt-i Kıpçak (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 9*). [*ulusla, -la]*

‘ulüvv: *Yüce, büyük.*

Ḥaylī nokşānı var düşinde **‘ulüvv**

Düşmedin daḥı niçesi mercüvv (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 65*). [*‘ulüvv,]*

um-: *Istemek || beklemek, ümit etmek.*

Dağlar acıyup katı mecrūḥ

Umar-iken ki ide dermānın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 61*). [*umar-iken, -ar, -iken]*

Didi ey server-i ser-efrāzān

Umarın her biri ide iḥsān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 62, Mısra 2*). [*umarın,]*

Burc-ı ābīye irişüp ḥāver

Menzil-i ḥūtdan **umar** yāver (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 82, Mısra 22*). [*umar, -ar]*

Dilerem bir bölük kitābetini

Umaram pādişeh ḥimāyetini (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 36*). [*umaram, -ar, -am]*

Ola nām-ı mübāreki meştūr

Ola dillerde **umarum** mezkūr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 60*). [*umarum, -ar, -um]*

Hīç **ummaduḡuñ** oñmaduḡ ser-efrāz

Yoğ-iken ad u sanı oldı mümtāz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 21*). [*ummaduḡuñ, -duḡ, -uñ]*

İder mühr-i şerîfi saña erzân

Saňa olur **umarum** işbu ihsân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 192, Mısra 18*). [*umarum, -ar, -um*]

‘umk: Derinlik.

Şu ki dizden yukarudur **‘umkı**

İlter insânı oraya humkı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 77*). [*‘umkı, -ı*]

Seyr-i mâhî vü **‘umk** çün deryâ

Mîl gûyâ derûn-ı kıble-nümâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 57*). [*‘umk,]*

‘ummân: Okyanus; büyük deniz II bir şeyin çok, bol bulunduğu yer.

Diğkati itdi ‘ilm ü ‘irfâna

Katreveş yüz ururdi **‘ummâna** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 16, Mısra 38*). [*‘ummâna, -a*]

‘unf: Sertlik, kabalık, şiddet.

Şûret-i şıdkda ekâzîbi

Setr idüp **‘unf-ile** merâğîbi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 27, Mısra 4*). [*‘unf-ile, -ile*]

İdelüm luğf-ile taleb anı

‘Unf-ile girü istenür sâni (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 85, Mısra 48*). [*‘unf-ile, -ile*]

Ehl-i hâcât yâd ider luğfin

Kimse görmiş degül anuñ **‘unfin** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 177, Mısra 28*). [*‘unfin, -ın*]

unıd: Unutmak, aklından gitmek.

Pâdişeh yolına virür cânın

Unıdur mı veliyyü’l-ihsânın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 46*). [*unıdur, -ur, -*]

‘unnâbî: Hünnap renkli lâl taşı.

Bula özüm diyü fer ü tâbı

Duğter-i rez geyardi **‘unnâbî** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 78, Mısra 20*). [*‘unnâbî,]*

‘unşur: Öge.

Her biri **‘unşuruñ** za‘îfü’l-hâl

Sürinür cismi yirde sâye-mişâl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 13*). [*‘unşuruñ, -uñ*]

unudıl-: *Unutulmak, hatırlanmamak.*

Şu şafâsın çıkınca kanda bulur

Hep şuyun mâcerâsı **unudılur**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 38*). [*unudılur, -ur*]

Unuduldi kürek dümen kaldı

Kıçdan öñden şu öñlerin aldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 21*). [*unuduldi, -dı*]

unut: (*Bir kimse veya şeyi*) *Artık düşünmez, hatırlamaz olmak, ihmal edip terketmek.*

Hâlin anuñ çü istimâ' itdi

Kendünün sūz-ı derdin **unutdı**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 43, Mısra 22*). [*unutdı, -dı*]

Añar anı du'â ile her ân

Hîç **unutdurmaz** itdüğü ihsân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 62*). [*unutdurmaz, -maz*]

'unvân: *Unvan, san, sıfat.*

Oldı Mirrîh harbe-zen Keyvân

Pâsbânı durur zihî '**unvân**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 131, Mısra 36*). [*'unvân,]*

Pâdişâh-ı cihân kılup fermân

Hâme çekmiş bu nev'-ile '**unvân**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 128, Mısra 4*). [*'unvân,]*

Şıla hem vâcibi idi farzâ

Çünkü '**unvânın** açicek bakdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 38, Mısra 7*). [*'unvânın, -ı, -n*]

'Arz olunduğda ehl-i dīvāna

Yazılır müntesibler '**unvāna**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 56*). [*'unvāna, -a*]

'unvân: *Derece, mertebe, rütbe.*

Ola 'izzet-nişân u rif'at-şân

Bula anuñla 'izzet ü '**unvân**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 76, Mısra 44*). [*'unvân,]*

Degüldür şöhrat ü '**unvân** esîri

Dinilmez vaşfinuñ hîç biñde biri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 85*). [*'unvân,]*

Kimi idindi yâr ol ulu sulţân

Hilâfet kimlere virdiyse '**unvân**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 198, Mısra 36*). [*'unvân,]*

ur-: *T. Vurmak.*

Geldi yoldaşınıñ biri ol ān

Birin **urđı** şış ile koptı figān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 80, Mısra 2*). [urđı, -dı]

Haylî Efrenç-ile cidāl itdi

Burnın **urđı** vü gūşmāl itdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 88, Mısra 14*). [urđı, -dı]

Baş açup itdi velvele kühsār

Taşlara **urđı** özini enhār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 94, Mısra 22*). [urđı, -dı]

Bosna toprağı merdüm ocağı

Yüregüñe çok **urısar** dāğı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 28*). [urısar, --ısar]

İtdiler yine cür'eti zaleme

Āşikār oldı **urma** vü tutma (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 84*). [urma, -ma]

Mevc nakşın **ururđı** hāreye dūd

Tā ki sevdā-yı hāmı eyleye sūd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 71*). [ururđı, -ur, -dı]

Burnın **urđı** vü gūşmāl itdi

Uyhu uçurđı bī-mecāl itdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 84, Mısra 5*). [urđı, -dı]

Da'vī-i merd iden o mel'ūnı

Uricek taş-ile o mağbūnı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 6*). [uricek, -icek]

Urup ayağını şikest itdi

Tiz başını kesmege yetdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 7*). [urup, -up]

Bir yaña Nemçe zulmi gāyetde

Urma vü tutması nihāyetde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 179, Mısra 38*). [urma, -ma]

Nemçe kıralı uymaz ise baña

Tīg-i şamşāmı **urayın** ben aña (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 180, Mısra 18*). [urayın, -ayın]

Felek şirine hem-pençe **uranlar**

Cihāna heybet ü şavlet şalanlar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 201, Mısra 1*). [uranlar, -an, -lar]

Püş-i pāyıyla biri dağı **urur**

Nirede yatduğın bu kerre görür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 29*). [urur, -ur]

Andan evvel biz idelüm da'vā

Oqçı evvel **uran** durur meşelā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 31, Mısra 28*). [uran, -an]

Saña **ururdum** iki yüz çapraz

‘Ārı yok gayreti yok utanmaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 17*). [ururdum, -ur, -du, -m]

Gelmiş-idi gözine hâlet-i mey

Urmış-ıdı yüzine hâlet-i mey (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 104, Mısra 28*). [*urmuş-ıdı, -mış, -ı, -dı*]

ur: *Takmak, başına yerleştirmek.*

Baňa **uruñ** selâsil ü ağıl

Tâ zuhûr eyleyicegiz bu hâl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 112, Mısra 5*). [*uruñ, -un*]

uragör: *Ulaşmaya çalışmak.*

Meheke naqd-i fikretüñ **uragör**

Çanda varsañ ri'âyetüñ hâzır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 64*). [*uragör,*]

'urūk: *Ar. Damarlar; kökler.*

'**Urūkın** eşkiyānuñ kesmededür

Şükür Hakk'a biraz düzeldi 'âlem (*Tuhfetü'l-İhvân, Kit'a 3, Mısra 3*). [*'urūkın, -ın*]

'uryān: *Çıplak.*

Rezme '**uryān** girür dilâverdür

Hayderî tâc-ile kalenderdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 53*). [*'uryān,*]

uş: *Şu, işbu.*

Biz şikâr olduk **uş** şikâre gelüp

Ayağumuzla şaydgehde ıalup (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 113, Mısra 27*). [*uş,*]

'Asker ile yetişmeñüz lâzım

Olduk **uş** şark iline biz 'âzim (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 183, Mısra 20*). [*uş,*]

Ol vilâyet harâba yüz dutdı

Rû-be-rû **uş** türâba yüz dutdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 120, Mısra 24*). [*uş,*]

Kâfire irişür varur cāsūs

Mîr-i gâzî **uş** irdi dir efsūs (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 134, Mısra 2*). [*uş,*]

Bâğbân yıl mi esdürürdi güle

Tünd-bād **uş** düşürdi elden ele (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 22*). [*uş,*]

uş: *Başına üşüşmek, toplanmak bağlamında.*

Ekşer at u tavara **üşer** imiş

Yılda bir kerre böyle düşer imiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 15*). [*üşer, -er*]

İl **üşüp** kal'aya el urdılar

Resm ü kernāmesini kırdılar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 131, Mısra 7*). [*üşüp, -üp*]

Sür'at idüp segirdüme düşdi

Ġāzīler der-peyin sürüp **üşdi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 133, Mısra 26*). [*üşdi, -di*]

Rub'-ı meskūna bu belā düşdi

Herkesün başına elem **üşdi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 52*). [*üşdi, -di*]

İntizāmī başına ğam **üşdi**

Vardı vahdet diyārına düşdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 82, Mısra 1*). [*üşdi, -di*]

Sekiz ādem **üşüp** dutardı anı

Nice itsün ħalāş cān u teni (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 22, Mısra 31*). [*üşüp, -üp*]

Her tarafından fesād çün **üşdi**

Her kişi baş kayusına düşdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 9*). [*üşdi, -di*]

us: Şimdi, işte.

Uşda irişdi kâfirün çerisi

Karaya ayağın kodı sürisi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 107, Mısra 13*). [*uşda, -da*]

usan-: Bıkmak, sıkılmak.

Atı pādaş gören edeplü şanur

Bir adım yürise veli **uşanur** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 6*). [*uşanur, -ur*]

Silāhından bezüp atdan **uşandı**

Yayağ olup beyābānı tolandı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 201, Mısra 5*). [*uşandı, -dı*]

Baňa Lāt u Menāt iderse himem

Şanma ħarb u kıtālden **uşanam** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 6*). [*uşanam, -a, -m*]

Bunca yıldan **uşanmayup** muħkem

Göricek ħayrete varur ādem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 9*). [*uşanmayup, -ma -yup*]

N'itsün **uşanmış-idi** cānından

Nice cān el yumışdı kınından (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 49*). [*uşanmış-idi -miş -idi*]

uslan: Akıllanmak, akli başına gelmek.

İntizāmī bu kerre **uşlandı**

Bunca miħnet ki çekdi añlandı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 29*). [*uşlandı, -dı*]

uşlu: *Akıllı.*

Gel berü al delüden **uşlu** haber

Başdan el virmedi saña bu sefer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 61*). [*uşlu,]*

üslüb: *Yol, tarz, usûl.*

İşbu **üslüba** gezdi anca bilād

Niçe ma 'müre vü harāb-ābād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 16, Mısra 39*). [*üslüba, -a]*

İşbu **üslüba** niçe ay-ile yıl

Hāşılı haylī māl idüp tahşil (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 59*). [*üslüba, -a]*

'İlm-i defter hisābı **üslübın**

Bilüp itmiş ifāde maṭlūbın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 15*). [*üslübın, -ın]*

'usret-pezir: *Zorluk, sıkıntı bulan.*

Bildi 'usret-pezir**dür** bu cihād

İtdi andan hāzerde meyl-i ziyād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 73, Mısra 7*). [*'usret-pezir**dür**,]*

'uşşāk: *Âşıklar. II Dervişler.*

Nīm cān-ile gelmede 'uşşāk

Yılına dek çekilmede bu firāk (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 41*). [*'uşşāk,]*

Ṭutağı tebsür 'uşşāk**uñ** şarılur hār-ı miḥnetle

Şeker-lebler sehī-ḳadler öper sāgar ḳocar meclis (*Tuhfetü'l-İhvân, Müfret 2, Mısra 7*).

[*'uşşāk**uñ**, -un]*

Ḳıyāmet ḳāmetin şoḥbetde yār 'arz itmek isterse

Ölümlü haste 'uşşāk**a** meded virsün haber meclis (*Tuhfetü'l-İhvân, Müfret 2, Mısra 10*).

[*'uşşāk**a**, -a]*

'uşşāk': *Âşıklar. II musikide uşşak makamı.*

İşfahān u 'Irāk'dan geçelüm

Bir dem 'Uşşāk'dan ḥadīs açalum (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 11, Mısra 4*). [*'uşşāk'dan, -dan]*

ušta: *İşte, şimdi, bak işte.*

İşbu vādide Hâk delîlümdür

Uşta boyun Hudâ kefilümdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 40*). [*uşta,]*

Didi âgâh oluñ ki vâ-veylâ

Uşta şehre irişdi haşm-ı Hudâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 32*). [*uşta,]*

utan: Çekilmek, mahcup olmak.

Bize inanmaz ol aña inanur

Bir kelâm aña dimege **utanur** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 27, Mısra 30*). [*utanur, -ur]*

Hâk'dan **utanmaz** elden utanduñ

Sırruñı gizlü kıala mı şanduñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 63*). [*utanmaz, -maz]*

Hâk'dan utanmaz elden **utanduñ**

Sırruñı gizlü kıala mı şanduñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 63*). [*utanduñ, -du, -ñ]*

Saña ururdum iki yüz çapraz

‘Ârı yok gayreti yok **utanmaz** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 18*). [*utanmaz,]*

‘utârid: Güneşe en yakın olan gezegen, Merkür. II Feleğin katibi olarak bilinir; güzel söz, yazı ve sanatkarlığın sembolüdür.

Tünd olup yazmak içün aldı kalem

Cevr-i dehri ‘**Uṭârid** ide raḡam (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 21, Mısra 6*). [*‘uṭârid,]*

utul: Yenilmek, kaybetmek.

Gözüñ aç paraya **utulmayasın**

Eylügi şuya şal dime o yiter (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 33, Mısra 38*). [*utulmayasın, -ma – y -ası -n]*

utulmak: Kurtulmak.

Cân bedenden **utulmak** istedi hem

İki dillülük eyleyüp hâme (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 64*). [*utulmak,]*

uy: (Şartları veya özellikleri bakımından) Birbiriyle bağdaşmak, uyuşmak, mutâbık olmak, intibak etmek.

Koçiye ben dahı atum koşayın

Bile binmekde ben saña **uyayın** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 16*). [*uyayın, -ayın, -]*

Cihānı dar ide şāhuñ gözine

Uyup ‘ākıllaruñ vārid sözine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 48*). [uyup, -up]

Gör tama‘ âdemi ne hâle koyar

Ṭālî‘-i bed yanınca nice **uyar**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 66*). [uyar, -ar]

Bir yiri **uymaz** ehl-i ‘irfāna

Faḳr u fāḳayla lâyıḳ ihsāna (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 9*). [uymaz, -maz]

Aña maḥşuş gayrı yirde yok ol

Ġayra **uymaz** o müzî özge fuḫül (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 26*). [uymaz, -z]

Nemçe kıralı **uymaz** ise baña

Tiġ-i şamşāmı urayın ben aña (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 180, Mısra 17*). [uymaz, -z]

uyan: Uyku durumundan çıkmak.

Bir seḫer İntizāmî ḥvābından

Uyanup ditrer ıztırābından (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 2*). [uyanup, -up]

Uyanup ṭoldı ḳalbi şevḳi ile

Ġayrı efkārı cümle virdi yile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 160, Mısra 35*). [uyanup, -up]

Uyanup ḥvāb-ı miḥnetden efāzıl

Kemā-kān bula ragbet merd-i kāmıl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 7*). [uyanup, -up]

Uyanup eyledüm Ḥaḳḳ’a tazarru‘

Ḥudā’dan bu-y-idi zīrā tevaḳḳu‘ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 93*). [uyanup, -up]

Nevm-i ġafletden ‘ālem **uyandı**

Ġāziler ḳılıcına ṭayandı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 86, Mısra 11*). [uyandı, -dı]

Uyḫudan şanasın ki **uyandı**

Ḳalkmak içün eline ṭayandı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 118, Mısra 5*). [uyandı, -dı]

Dūd-ı āha boyanu-ḳalmışsın

Baḫt-ı bedveş **uyan-ḳalmışsın**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 41, Mısra 24*). [uyan-ḳalmışsın, -ḳal, -mıṣ -sın]

uydur-: Benzetmek, uydurmak, yakıştırmak.

Ḳara ḳılına **uydurur** rîşin

Görme misin fikr-i bed-bînin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 174, Mısra 31*). [uydurur, -ur]

uyhu: Uyku.

Burnın urdı vü gūshmāl itdi

Uyhu uçurdu bī-mecāl itdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 84, Mısra 6*). [uyhu,]

Bülbül itdi bu nazmı çün tekrār

Uyhudan açdı gözlerin ezhār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 80*). [uyhudan, -dan]

Uyhudan şanasın ki uyandı

Kalkmak için eline tayılandı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 118, Mısra 5*). [uyhudan, -dan]

Şıçramışdur şu resme **uyhudan**

‘Aklını dehşet aldı kayğudan (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 41*). [uyhudan, -dan]

Varicek **uyhuya** o gice meger

Bir mükellef eve idince nazar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 25*). [uyhuya, -y, -a]

Atı eşmiş yatur bu yurunda

Sürçe düşdüğü **uyhu** derdinde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 32*). [uyhu,]

Döndi gāzīler ile Mīr İshāk

Uyhudan līk oldu tākat tāk (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 22*). [uyhudan, -dan]

Nā-gehān hā diyen sefih gulām

Varuban hayret **uyhusına** tamām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 4*). [uyhusına, -s, -ı, -n, -a]

Şubha dek her gice bu hāy-ile hū

Uyhu mı sende qor bu cüst-ile cū (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 6*). [uyhu,]

Gice **uyhusı** yok gündüz huzūrı

Diler kim kimse incinmeye şūrī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 25*). [uyhusı, -s, -ı]

Sitanbul’a o dem ki vara serdār

İdelüm **uyhudan** cümleyi bīdār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 16*). [uyhudan, -dan]

uyu-: Uyumak.

Uyur ejder dümine gel başmañ

Ġār-ı şīr-i jiyāna yol kesmeñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 134, Mısra 7*). [uyur, -r]

Meger atdan düşer giceyle biri

Uyumuş düşmeden de yok haberi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 24*). [uyumuş, -mış]

uyüb: Ayıplar, kusurlar.

Her nevālũñ ‘**uyübın** ide gider

Vāy eger sürçe ayağũñ bir dem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 33, Mısra 16*). [‘uyübın, -ın]

‘uyün: Gözler. || Pınarlar.

Ol şahārīde ara ara ‘**uyün**

Çün resāyil mücedvel ü mevzũn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 45*). [‘uyün,]

uzad-: Uzatmak.

Açlıqdan dil **uzadup** yalanur

Gözlerinũñ yaşı ile şulanur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 106, Mısra 9*). [uzadup, -up]

uzak: Uzak.

Bir yaña uçurum ki göz kamaşur

‘Ākıll **uzak** yire anı tolaşur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 38*). [uzak,]

Eyle bu ‘d-ı mesāfenũñ fikrin

Ol **uzak** yolda reh-zenũñ mekrin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 96*). [uzak,]

Elümi al ayağa düşmişũñem

Yolum **uzak** ırağa düşmişũñem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 38*). [uzak,]

‘uzlet: İnziva, yalnızlık.

Kātib olan hemīşe zaḥmetde

Eger ‘**uzletdedür** ger ‘izzetde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 40*). [‘uzletdedür, -de, -dür]

uzun: Başlangıcı ile bitişi arasında fazla zaman bulunan, çok süren, çok zaman alan.

Çok **uzun** fikr ider kemend meger

‘Ömr-i a ‘dāyı gāhī kaşr eyler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 91*). [uzun,]

ü: " Ve" bağlacı.

Niçeler eyledi ḥasedle nifāk

Zāhirā idüp ittihād **u** vifāk (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 73, Mısra 28*). [u,]

Cism **ü** endāma lerze düşdi o dem

Herkese gelmiş-idi başka nedem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 45*). [ü,]

Kurd tacıyla ayı postı ile
 Nîze vü tîğ ü çüb-destî ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 80, Mısra 14*). [ü,]
 Sürdiler mîr ü kâdînuñ öñine
 Şorula hâl u mâcerâsı dine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 80, Mısra 24*). [u,]
 Cins ü akrânuña muvâneset it
 Ehl-i 'irfân ile münâsebet it (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 71*). [ü,]
 Ehl-ile dâyim eyle tedbîri
 Bildüñ aşhâb-ı Kehf ü Kıtmîr'i (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 76*). [ü,]
 Nışfa varınca kıçdan u önden
 Girdi şu dutdı 'âlemi ucdan (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 19*). [u,]
 Kendüye râm itdi gerdünü
 Heft iklim ü rub'-ı meskünü (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 85, Mısra 6*). [ü,]
 Nâm-ı mergûbı-kim Muḥammed'dür
 Vaz'ı maḥmûd u luṭfı aḥmeddür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 85, Mısra 40*). [u,]
 Baḥr-ı cûd u seḥâ vü kân-ı kerem
 Şâhib-i 'izz ü luṭf u ḥân-ı kerem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 86, Mısra 25*). [u,]
 Baḥr-ı cûd u seḥâ vü kân-ı kerem
 Şâhib-i 'izz ü luṭf u ḥân-ı kerem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 86, Mısra 26*). [ü,]
 Baḥr-ı cûd u seḥâ vü kân-ı kerem
 Şâhib-i 'izz ü luṭf u ḥân-ı kerem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 86, Mısra 26*). [u,]
 Şâh baḳdı ḥabâbuñ 'âlemine
 Ol ḥabâb u şarâbuñ 'âlemine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 16*). [u,]
 Mülk ü taḥtum deñizde vâkı'dür
 Cân u dil ol ḡam-ile ḥâşî'dür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 19*). [ü,]
 Korkum oldur benüm bu dem ḥaḳḳâ
 Taḥt u şehrüm olur ḥabâbâsâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 22*). [u,]
 Tîr ü zihgîr ağız bir itmiş-idi
 Yaykara-y-ile dehre yitmiş-idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 75*). [ü,]
 Kimine câh u manşıb u temkîn
 Kimine mâl u mülk olup ta'yîn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 25*). [u,]
 Kimine câh u manşıb u temkîn
 Kimine mâl u mülk olup ta'yîn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 25*). [u,]
 Câh u temkîn anuñ viren oldur
 Genc-i iḥsân u cûdı key boldur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 39*). [u,]

Oldı şāhib-firāş **u** bī-tākat

Ya 'nī çiçek didükleri āfet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 93, Mısra 17*). [u,]

Nevha-i Nūh **u** ğayret-i Yahyā

Şabr-ı Eyyūb **u** sāha-i 'İsā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 96, Mısra 30*). [u,]

Ṭūtī-i sebz-ḥaṭṭ **u** sükker-ḥā

İtdi ḥākī kafesde çün me'vā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 97, Mısra 5*). [u,]

İntizāmī de itdi 'azm-i vaṭan

Aşicek anca kūh **u** deşt ü demen (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 98, Mısra 8*). [u,]

İntizāmī de itdi 'azm-i vaṭan

Aşicek anca kūh **u** deşt **ü** demen (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 98, Mısra 8*). [ü,]

Kulağı şoluban çü berg-i ḥazān

Cism **ü** endāmı bīdveş lerzān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 106, Mısra 20*). [ü,]

Oldı zīrā ki evceb **ü** elzem

Ni'mete şükr **ü** şükre ni'met hem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 118, Mısra 26*). [ü,]

Begler itdi firāset **ü** fikri

Kesdiler ānīde başın fevrī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 122, Mısra 35*). [ü,]

Kūh **u** deştü müferriḥ **u** mergūb

İçi maṭlūb **u** taşrası maḥbūb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 123, Mısra 30*). [u,]

Ekser at **u** tavara üşer imiş

Yılda bir kerre böyle düşer imiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 15*). [u,]

Burc **u** bārūsı hem-ser-i Keyvān

Kulle-i Kāf 'dur esāsı hemān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 23*). [u,]

İl üşüp kal'aya el urdılar

Resm **ü** kernāmesini ḳurdılar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 131, Mısra 8*). [ü,]

Oldı ağalar **u** nefer ta'yīn

Böyle iḳdām **u** cür'ete taḥsīn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 131, Mısra 11*). [u,]

Oldı ağalar **u** nefer ta'yīn

Böyle iḳdām **u** cür'ete taḥsīn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 131, Mısra 12*). [u,]

Raḥne-i ğārdan çü ejderhā

Āteşin dem-keşān **u** bī-pervā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 131, Mısra 22*). [u,]

Furşat **u** nuşret **ü** ğanīmet ile

Şevket **ü** 'izzet **ü** sa'ādet-ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 35*). [ü,]

Furşat **u** nuşret **ü** ğanīmet ile

Şevket **ü** 'izzet **ü** sa'ādet-ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 36*). [ü,]

Furşat u nuşret **ü** ğanīmet ile
 Şevket **ü** 'izzet **ü** sa'ādet-ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 36*). [ü,]
 Var belâlar seferde gerçi keşîr
 İtmesün Hâk 'iyâl **ü** ehle esîr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 137, Mısra 14*). [ü,]
 Atlar köpürüp çü nâka-i mest
 Hâyil olmadı ne cibâl **ü** ne deşt (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 10*). [ü,]
 Şaklamış Hâk o tıflı lutfından
 Gördi evvelki gibi sağ **u** esen (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 48*). [u,]
 Bunca esbâb 'alâyık **u** eşkâl
 Olmasun mı müşevveşü'l-aḥvâl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 49*). [u,]
 İnce yiri tekerlegüñ sınımış
 Sağ **u** sol rîsmânlar inmiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 56*). [u,]
 İntizâmî belâ-keş **ü** maḥzûn
 Yiñi yiñi elemelere meftûn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 75*). [ü,]
 Eyledügüñ temelluk **u** ḥidmet
 İstikâmetle ḥidmete diḳḳat (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 25*). [u,]
 Bir avuç ḥâk **ü** bād u âb-ile nâr
 Ola 'acz **ü** ğam-ile ol daḥı zâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 60*). [ü,]
 Ḥod debîreyn-i şâhideyn-i kavî
 Eylemez naḳş **u** zâd ḳadr-i cevî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 88*). [u,]
 Baḥr-ı 'âlem **ü** güzîn-i cihân
 Vâkıf-ı 'ilm **ü** ḥikmet-i devrân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 7*). [ü,]
 Baḥr-ı 'âlem **ü** güzîn-i cihân
 Vâkıf-ı 'ilm **ü** ḥikmet-i devrân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 8*). [ü,]
 İntizâmî saña o ḥûb-nihâd
 Hem mu'allim olur **u** hem üstâd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 22*). [u,]
 Gâh âteş geh âb **u** bād **u** ḥâk
 Bir gün eyler seni şaḥîḥ helâk (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 29*). [u,]
 Gâh âteş geh âb **u** bād **u** ḥâk
 Bir gün eyler seni şaḥîḥ helâk (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 29*). [u,]
 Devlet **ü** 'izz **ü** şevket **ü** iḳbâl
 Aña râci'dur eyleme ihmâl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 51*). [ü,]
 Devlet **ü** 'izz **ü** şevket **ü** iḳbâl
 Aña râci'dur eyleme ihmâl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 51*). [ü,]

Devlet ü ‘izz ü şevket ü ikbāl
 Aña rāci‘ dur eyleme ihmāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 51*). [ü,]
 Sāzda bağlasa maḳām u hevā
 Rūḫa virür ğidā vü cāna nevā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 19*). [u,]
 Kendü ḫālinde vü şafāsında
 Ne fakīr ü ne aġniyāsında (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 30*). [ü,]
 İki biñden ziyādesi Budun’uñ
 Hep za‘īm ü sipāhisi oranuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 149, Mısra 8*). [ü,]
 Manşib u ‘azl ikisi tev’[emdür]
 Dehr sâzında zîr ile bemdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 149, Mısra 27*). [u,]
 Ger sekāmet ger istikāmetdür
 Ger feşāḫat ü ger fezāḫatdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 149, Mısra 36*). [ü,]
 Şark ilinüñ çoġı çü fetḫ oldu
 ‘İzz ü nuşret kemālini buldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 154, Mısra 10*). [ü,]
 Pādişeh didi bu idi ‘ahdüm
 Yirine geldi ‘ahdüm ü cehdüm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 154, Mısra 30*). [ü,]
 Resm ü taşvîr ile kitābetini
 Buldurup cümleye nihāyetini (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 23*). [ü,]
 Eşref-i Ādem ü ḫabīb-i Ḥudā
 Na‘t-i pākine cānlar ola fedā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 163, Mısra 25*). [ü,]
 Yüce Ḥaḫ vālideyn ü ecdāduñ
 Tā ile‘l-inḳırāz evlāduñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 43*). [ü,]
 Yaġmuruñ balçıġuñ ḳo keşretini
 ‘Askerüñ izdiḫām u vefretini (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 6*). [u,]
 Üştür ü ester ü seyishāne
 Yıkılup kim baḳar ḫod oġlana (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 9*). [ü,]
 Üştür ü ester ü seyishāne
 Yıkılup kim baḳar ḫod oġlana (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 9*). [ü,]
 Köprü mescid ribāt u zāviyeler
 İden andan du‘ā-yı ḫayr diler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 15*). [u,]
 Pîr-i rüşen-zamîr ü ḫoş-tedbîr
 Ne dil-ile anı idem ta‘bîr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 23*). [ü,]
 Pādişāhuñ ḳamu vilāyetini
 Ger bidāyet ü ger nihāyetini (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 32*). [ü,]

Gördügi bildügi kemâli ile
Ger deñizdür **ü** ger қarası bile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 50*). [ü,]
Merd-i hîdmet-güzâruñı müşkil
Ger mülâzım durur **u** ger hîd қul (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 177, Mısra 6*). [u,]
Mecd Efendi mücidd **ü** muқdimdür
Hâққа sevқ eylemekde mübrimdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 177, Mısra 13*). [ü,]
Hâmenüñ virdi hâққını қat қat
Tîrde sa'y **u** tîgde diққat (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 177, Mısra 34*). [u,]
Yek-dil **ü** yek-cihet olup yek-ser
İnkılâb üzre oldı baһr u ber (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 23*). [ü,]
Beg **ü** begzâde çok қamusı fuğul
İtmeyüp beglüge birini қabul (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 63*). [ü,]
[.....]
Ger ferâğat **u** ger hâқâret idüñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 32*). [u,]
Ötede ol 'anîd **ü** ol şâğî
Ol münâfık-mişâl ol yağı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 13*). [ü,]
Şarp **u** teng olmağın қamu yollar
Omuz üstinde geçdi hep toplar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 11*). [u,]
Sende vardur teyemmün **ü** ğayret
Ehl-i İslâm'a hîzmet **ü** diққat (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 102*). [ü,]
Ol maһalde çü hâzret-i serdâr
Ol ğayür **u** 'azîz ü hoş-kirdâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 114*). [u,]
Ol maһalde çü hâzret-i serdâr
Ol ğayür u 'azîz **ü** hoş-kirdâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 114*). [ü,]
Dimâğ **u** beyni nice_olmaya muһtel
Cehennem dūdesi vü tu'mı mühmel (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 53*). [u,]
Taşa itse nazâr la'l ola rengîn
Hâmül ehl-i vaқâr **u** ehl-i temkîn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 90*). [u,]
Ne devletdür ne 'izzetdür ne rağbet
O dervişâne vaż' **u** 'âlî rütbet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 88*). [u,]
Degüldür şöhret **ü** 'unvân esîri
Dinilmez vaşfinuñ hîç biñde biri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 85*). [ü,]
Gele dīvânına çün bay **u** dervîş
Kimi mazlūm **u** zālīm kimi dîl-rîş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 28*). [u,]

Zihî devlet zihî 'izz ü sa'âdet

Maḥall u lâyıķın buldı şadâret (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 195, Mısra 4*). [u,]

Ḳamu Leh Çeh Fireng ü Nemçe Tâtâr

Venedik Papa Dubrovnikle Çasar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 5*). [ü,]

Naşûḥ Paşa'yı görüben sezâvâr

Virüp ḥâtem idüp dâmâd u serdâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 197, Mısra 10*). [u,]

Muraşşa' tîg ü altun bozdoğanı

Virüp ıslâḥ kıldı cihânı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 197, Mısra 11*). [ü,]

Eger ibni sebîl ü kârbân hem

Şaḥârî vü cibâli aşdı bî-ğam (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 200, Mısra 27*). [ü,]

Şehinşeh itdi hep erkâna fermân

İdeler ihtirâm u 'izz ü 'unvân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 203, Mısra 2*). [u,]

Yigirmi dört akçayla tekâ'üd

Yetişmez maşraf u ḥarcuña lâ-büd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 205, Mısra 30*). [u,]

Pes zebûn [idi] ikisi hemvâr

Bunda refât u anda yok güftâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 69, Mısra 38*). [u,]

Nâmzed oluban kerîmesine

Ḳaşd u fikri murâda irmesine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 181, Mısra 6*). [u,]

Vaḳt-i berd ü şitâ zamânı idi

Hem seferden ibâ zamânı idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 67, Mısra 1*). [ü,]

Aldılar araya pes ol tağı

Niçe ehl-i şenâ'at u tağî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 78, Mısra 32*). [u,]

Ṭaşra bâd-ı semûm u şu ıssı

Ṭuracak yir bulur mı şu ıssı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 105*). [u,]

Cism ü endâmı bir tulum oldu

Varduğınca ḳarardı vü şoldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 93, Mısra 21*). [ü,]

Ḥüzn-i Ya'ḳûb u şıdk-ı Yûsuf içün

Heç ü firḳatdağı te'essüf içün (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 96, Mısra 27*). [u,]

Baḥa uruñ selâsil ü aḡlâl

Tâ zuḥûr eyleycegiz bu ḥâl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 112, Mısra 5*). [ü,]

Ḳanı şî'r ü kitâbetüñ n'oldı

Ḳanı neşr ü tilâvetüñ n'oldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 40*). [ü,]

Zuhr irişdi vü geldi vaḳt-i namâz

Kıldı herkes şalât u itdi niyâz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 133, Mısra 4*). [u,]

Emr idem bir kulumā tā Sürhāb
 Cümle il ü diyārın ide harāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 153, Mısra 12*). [ü,]
 Şadr u şaff-ı ni'āl fark olmaz
 Manşıbı gör ki ehlini bulmaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 174, Mısra 17*). [u,]
 Bunca tedbîr ü anca re'y-i güzîn
 Hâzretüñdür hezâr şad taḥsîn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 181, Mısra 39*). [ü,]
 Velvele şaldı ğayreti dehre
 Hep kılâ' u kurâ ile şehre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 181, Mısra 46*). [u,]
 Ulusla Moskov u Boğdan u Eflāk
 Kızılma Macar u Deşt-i Kıpçak (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 9*). [u,]
 Ulusla Moskov u Boğdan u Eflāk
 Kızılma Macar u Deşt-i Kıpçak (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 9*). [u,]
 Bırakdı kâğıd u hâme elinden
 Devâtın kîseye kodı bilinden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 25*). [u,]
 Niçesinden rehâ bulam dirseñ
 Mülk ü taḥtuñda ger qalam dirseñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 114, Mısra 10*). [ü,]
 Herkesüñ fikri seyl ü ma'ber idi
 Gel geçid vir katı sitemger idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 31*). [ü,]
 Ol ğazālâne-çeşm ü şîr-naẓar
 Nāme-pîç oldı aldı çünki haber (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 123, Mısra 11*). [ü,]
 Mîr-i mezbûrdan icâzetle
 Kalb ü hâtır şafâ irâdetle (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 124, Mısra 12*). [ü,]
 Her ne yirde yazuldısa aşhâb
 Ger sağır ü kebîr ü şeyḥ ü şâb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 163, Mısra 8*). [ü,]
 Nevḥa-i Nûḥ u ğayret-i Yaḥyâ
 Şabr-ı Eyyûb u sâḥa-i 'İsâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 96, Mısra 29*). [u,]
 Vardı herkes ḥuzûr u rāḥatına
 Toldı zevk u şafâ cihāna yine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 13*). [u,]
 Ulusla Moskov u Boğdan u Eflāk
 Kızılma Macar u Deşt-i Kıpçak (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 10*). [u,]
 Bu kerr ü ferri elçi itdi taḥsîn
 Zihî şāḥâne cür'et zînet ü zîn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 50*). [ü,]
 Gördiler kim o derdmend ü za'îf
 Ol teni müstemend ü cismi naḥîf (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 30*). [ü,]

Baña şorar iseñ o nehri eger
 Tu'm **u** levni lezîz ü şâfi ter (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 48*). [u,]
 Kani şî'r **ü** kitâbetün n'oldı
 Kani neşr **ü** tilâvetün n'oldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 39*). [ü,]
 İnen çok katır **u** nâka vü atlar
 'Acem tarzı ile şüretde yek-ser (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 47*). [u,]
 Ola 'izzet-nişân u rif'at-şân
 Bula anuñla 'izzet **ü** 'unvân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 76, Mısra 44*). [ü,]
 İşbu hengâme vü bu ceng **ü** döğüş
 Şehr-i İzvornig'ün civârı imiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 80, Mısra 17*). [ü,]
 Her cihetle seḥāya el kardı
 Cāh **u** temkîni ehline virdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 85, Mısra 36*). [u,]
 Âb-ı rûy-ı ğazâvet olmışdur
 Şāhib- 'aql **u** şecâ'at olmışdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 86, Mısra 24*). [u,]
 Cāh **u** temkîn anuñ viren oldur
 Genc-i iḥsân **u** cûdı key boldur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 40*). [u,]
 Kimseden kimseye alup virmez
 Kimse esrâr **u** remzine irmez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 42*). [u,]
 Pādişāh-ı cihān **u** ḥān-ı zamān
 Kisrî-i 'adl ü ḥüsrev-i ḥāḳān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 95, Mısra 1*). [u,]
 Devlet **ü** 'izz **ü** rif'at-ile o yıl
 Edrine şehrini eyleyüp menzil (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 95, Mısra 3*). [ü,]
 'İzz **ü** devlet-nişân u şadr-nişân
 'Adli ile tolu zamān u zemîn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 95, Mısra 11*). [ü,]
 Ger kūrā vü nevāḥî vü kaşabāt
 Ger bilād **u** vilāyet ehl-i cihāt (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 95, Mısra 24*). [u,]
 Otururken o şaḥş-ı nā-ma'kūl
 Raḥmı yok her cihetde rind **ü** fuḫūl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 101, Mısra 6*). [ü,]
 Ḥilm **ü** 'izz **ü** vakār şāhibidür
 Hep sağır **ü** kebîr rāğıbidür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 35*). [ü,]
 Eldeyin kizb-ise ḥāḳāret idüñ
 Māl **u** ehlüm kamu ḥasāret idüñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 112, Mısra 14*). [u,]
 Şihḥate oldı çün bedel 'illet
 Hîç ṭabīb **ü** ḥāḳîme bî-minnet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 118, Mısra 28*). [ü,]

Neyledüñ ‘ahd-i sâbık **u** ‘ilmi
 N’oldı bunca taḥammülün ḥilmi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 41*). [u,]
 Kūh **u** deşti müferriḥ **u** mergüb
 İçi maṭlûb **u** taşrası maḥbûb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 123, Mısra 29*). [u,]
 Durmadın itdi ‘avdet-i maḥdûm
 Oldı fermân **u** emrine maḥkûm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 124, Mısra 16*). [u,]
 Kâl‘anuñ şanki yoḥsul **u** bayı
 Sermiş eṭrâfa atlas-ı mâ‘î (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 126, Mısra 21*). [u,]
 Ol şaḥârîde ara ara ‘uyûn
 Çün resâyil mücedvel **ü** mevzûn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 46*). [ü,]
 Mâr-ı ejder-қыāfet **ü** kirdâr
 Dem-keş **ü** ejdehâ-yı âteş-bâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 133, Mısra 19*). [ü,]
 Furşat **u** nuşret ü ḡanîmet ile
 Şevket ü ‘izzet ü sa‘âdet-ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 35*). [u,]
 Hâşılı bunca derd **ü** miḥnet-ile
 Geldi İzvornig’a çü ḡayret-ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 85*). [ü,]
 İrdi aña ‘ināyet-i Yezdân
 Oldı at **u** meḥāfe ile revân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 139, Mısra 18*). [u,]
 N’ola ḥālûñ çü nāme-i a‘māl
 Ola ma‘lûm **u** biline aḥvâl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 84*). [u,]
 Ol Aristö-ḥired ol āşaf-râ
 Mecma‘u’l-‘ilm **ü** mefḥar-ı ‘uḳalâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 34*). [ü,]
 Düşicek ger gedük **ü** ger tîmâr
 Virilür oldı böyle her ne ki var (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 145, Mısra 37*). [ü,]
 Rafz iline varup ura şemşîr
 Ol vilāyetde ola dâr **u** gîr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 153, Mısra 22*). [u,]
 Raḡm-ı a‘dāya şād **u** şen oldı
 Cümle ‘ālem murādını buldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 154, Mısra 5*). [u,]
 Şāh-ı bî-dîn [ü] ṭāḡî vü mülḥid
 Muşliḥ olanlara daḥı müfsid (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 154, Mısra 11*). [[ü],]
 Cābî yâ şehr-emînine iḳdām
 Diḳḳat **ü** ihtimām-ıla ibrām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 50*). [ü,]
 ‘Ömri içinde manşıb **u** dirlik
 İtmedi zabṭ irdi tā pîrlük (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 21*). [u,]

Dik̄kat ü gayret-ise ancak olur
 Dīn ü 'uqbāsını anuñla bulur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 53*). [ü,]
 Kimi Çingān u kimisi Etrāk
 Hīle vü hud'ada kamu çālāk (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 182, Mısra 5*). [u,]
 Vezāret hātemi ola mübārek
 Ayağı tozu başda tāt [u] tārek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 18*). [[u],]
 Añılup cümle vaz' u etvārı
 Remz-ile söyledüğü aḥbārı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 7*). [u,]
 Eyledi ya'nī ārzū-yı vaṭan
 Aşuban niçe deşt ü niçe demen (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 66, Mısra 10*). [ü,]
 Sende vardur teyemmün ü gayret
 Ehl-i İslām'a ḥizmet ü dik̄kat (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 101*). [ü,]
 Bir gün irişdi yine maḥşadına
 Foça dinen mekân u mevlidine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 48*). [u,]
 Geçdi āḥir cihān u malinden
 Kamu āmāl u kıl ü kālinden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 76, Mısra 25*). [u,]
 'İzz ü devlet-nişān u şadr-nişān
 'Adli ile tolu zamān u zemīn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 95, Mısra 12*). [u,]
 Hem cüvān-baḥt u pīr-himmet idi
 Miğferi başda tāt-ı devlet idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 105, Mısra 31*). [u,]
 Gird-bād u ḥabāb ḥālını gör
 Tīre-dil gözleri ḡubār-ile pūr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 21*). [u,]
 Mīr-mīrānı idi Ca'fer-nām
 Şādıku'l-kavl ü hem kavī-İslām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 129, Mısra 2*). [ü,]
 Bir maḥall-i ḥimāyet ü iḥsān
 Bir fakīr ü ḥaḳīr-i bī-dermān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 25*). [ü,]
 'İlm ü faẓl u kemāl-ile 'irfān
 Andadur anda şimdi bellü beyān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 49*). [u,]
 Gündüzün muḳdim ü gice bīdār
 Kāyimü'l-lely şāyimü'l-enhār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 160, Mısra 15*). [ü,]
 Gelūñ inşāf idelüm iy aḥbāb
 Faḥr-ı 'ālem eger ü ger aşḥāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 163, Mısra 18*). [ü,]
 Kimi mecrūḥ u kimisi ḥaste
 Kudreti yok bir āha dem-beste (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 21*). [u,]

Dikḡat ü ihtimāmı şubh ile şām
 Cān atup ḡaylī itdiler iḡdām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 9*). [ü,]
 Bu ḡadar ḡatlı u bu ḡadar ḡusrān
 Virdi ḡubb-ı ḡehār yāra ḡü cān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 63*). [u,]
 Geçdi āḡir cihān u malinden
 Ḳamu āmāl u ḡıl ü ḡālinden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 76, Mısra 26*). [u,]
 Gāḡ olurdı nefer dutardı esīr
 Eyleyüp ḡaylī ceng ü dār-ile ḡīr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 48*). [ü,]
 Böyle zevḡ u neṡāt-ı 'izzetde
 Böyle ṡādī vü ṡevḡ-ı 'izzetde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 55*). [u,]
 Ḥāṡılı iki gün ḡılup ārām
 Seyl ü bārān bulicek encām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 122, Mısra 2*). [ü,]
 Ḳal'ayı almıṡ araya bir cūy
 Ya'nī bir nehr-i ḡūb u ter dil-cūy (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 126, Mısra 6*). [u,]
 ṡaf-ṡiken tīz-rev 'adū-perdāz
 ṡīr-i ḡarrān u ejder-i mümtāz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 133, Mısra 18*). [u,]
 Bir ḡired ṡāḡibinüñ adına
 Vācib-i 'izz ü luṡf yādına (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 4*). [ü,]
 Niḡe ma'mūresi olup vīrān
 Māl u esbāb u mā-melek tālān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 154, Mısra 22*). [u,]
 Ger selāṡındūr ü ger vūzerā
 Eger āḡalar u eger ümerā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 59*). [ü,]
 Sebb-i ser-bāḡīyān ki zikr oldı
 Zūlm ü ifsādı 'āleme ṡoldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 134*). [ü,]
 Meded bir merd-i ṡāḡib-hūṡ u tedbīr
 Gelüp bu bid'ati eyler mi taḡyīr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 190, Mısra 1*). [u,]
 Varılup elḡi istikbāl olındı
 Olup ta'zīm ü tekrīmi ḡılındı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 44*). [ü,]
 Kimi hem-pehlū kimi leb-ber-leb
 Kimi būs u kenārda bu 'aceb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 16*). [u,]
 Ḥoṡ dutuñ istirāḡat eyleye tā
 İrmeye at u kendüzine ḡaṡā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 70, Mısra 32*). [u,]
 İtdi iḡsān ḡil'at-i a'lā
 Tīḡ-i zerrīn muraṡṡa' u zībā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 93, Mısra 8*). [u,]

Pādişāh-ı cihān u hān-ı zamān
 Kisrī-i ‘adl ü hüsrev-i hākān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 95, Mısra 2*). [ü,]
 Cüş kıldı dem-i şecā‘ati pes
 ‘İd-i kurbān idi murād u heves (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 123, Mısra 6*). [u,]
 Bir maḥall-i ḥimāyet ü iḥsān
 Bir faḳīr ü ḥaḳīr-i bī-dermān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 26*). [ü,]
 Mār-ı ejder-ḳıyāfet ü kirdār
 Dem-keş ü ejdehā-yı āteş-bār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 133, Mısra 20*). [ü,]
 Aldı eczāsını idüp mevzūn
 Kıldı terkīb ü eyledi ma‘cūn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 28*). [ü,]
 Geçdi ‘ālemden ü şafāsından
 Her cefāsından u vefāsından (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 160, Mısra 5*). [ü,]
 Kış irişdi vü döndi çün ‘asker
 At u ḥuddām ḳahrı cāna yeter (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 2*). [u,]
 Cāh u temkīnine olup ğālib
 Ḥayr u iḥsāna dāyimā tālib (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 177, Mısra 25*). [u,]
 Zırı zahrında ḳılıcı belinde
 Bir elde tiğ u etmek bir elinde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 195, Mısra 8*). [u,]
 Geldi Naşūḥ Paşa virdi cihāna revnaḳ
 Yazıldı ḥüb tāriḥ bā-‘izzet ü sa‘ādet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 205, Mısra 44*). [ü,]
 Oldı muḫtarr u itdi Ḥaḳḳ’a niyāz
 Meded ey pādişāh-ı bende-nüvāz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 21*). [u,]
 Ḳara pus oldı cümle-i ‘ālem
 Tütekī geydi (.....) u ‘ālem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 10*). [u,]
 Ola ‘izzet-nişān u rif‘at-şān
 Bula anuñla ‘izzet ü ‘unvān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 76, Mısra 43*). [u,]
 Ol zamānda meger şeh-i İslām
 Server-i ferr ü hüsrev-i hoş-kām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 85, Mısra 2*). [ü,]
 Müsteḥaḳḳına tā vire ḥaḳḳın
 Merd ü nā-merdūñ eyleye farkın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 64*). [ü,]
 Ḥüzn-i Ya‘kūb u şıdk-ı Yūsuf içün
 Hecr ü firḳatdağı te‘essüf içün (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 96, Mısra 28*). [ü,]
 Ḥilm ü ‘izz ü vaḳār şāhibidür
 Hep şağīr ü kebīr rāğıbidür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 35*). [ü,]

Haylî in‘âm **u** ihtirâm itdi
 Luṭf-ile hürri-iken gulâm itdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 21*). [u,]
 ‘Adl ü faẓl **u** şerî‘ate meyyâl
 Hâkimü‘l-vakt şâhibü‘l-efzâl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 53*). [u,]
 Râh-zendür cihâna itme heves
 Eyle kaṭ‘-ı ‘alâyık **u** sözi kes (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 161, Mısra 4*). [u,]
 Cümle serdâra didiler yek-ser
 At **u** esbâbı idelüm tecdîd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 31*). [u,]
 Ba‘zı ilî düşürdi ğavġāya
 Döndi şehr **ü** kūrāsı şahrāya (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 60*). [ü,]
 Giyimlü atlar **u** (...) tâzlar
 Silāhı ile geldi her dilāver (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 29*). [u,]
 Kurd Emîn-zāde nāmı Mūsā’dur
 Kibri Fir‘avn **u** zu‘mı tersādur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 65, Mısra 20*). [u,]
 Bir kez atılsa ẓalb-i ḥaşma eger
 Olmaz illā maḳarrı şadr **u** ciger (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 82*). [u,]
 Az zamân içre itdi ‘azm-i Haleb
 Ol zevi‘l-ḳadr **ü** ol ma‘ālî-neseb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 93, Mısra 14*). [ü,]
 ‘İzz ü devlet-nişân **u** şadr-nişîn
 ‘Adli ile tolu zamân **u** zemîn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 95, Mısra 11*). [u,]
 Hâline hâldaş **u** hem-meşreb
 Buldı anı ol idi aña sebep (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 105, Mısra 19*). [u,]
 Oldı zîrâ ki evceb **ü** elzem
 Ni‘mete şükr **ü** şükre ni‘met hem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 118, Mısra 25*). [ü,]
 Neyki serḥoş ışık ne söyleyiser
 Remzi ne bilür **ü** ne vire ḥaber (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 22*). [ü,]
 Ol meger kim sitîze vü ser-keş
 Tîz-reftâr **u** câbir a‘dâ-keş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 133, Mısra 16*). [u,]
 Beg olan atlanur gider fevrî
 Dirlik ehli olan **u** ger ğayrı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 133, Mısra 30*). [u,]
 Vâkı‘â gördi sözi yolından
 Geçdi leccüñ ‘arîz **u** tûlından (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 155, Mısra 20*). [u,]
 Ger selâṭîndür **ü** ger vüzerâ
 Eger ağalar **u** eger ümerâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 60*). [u,]

Şadr-ı a‘zam Murād Paşa’nuñ

Ol şecī‘ **u** ğayūr ‘Alī-şānuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 181, Mısra 4*). [u,]

Sen ki serdārum **u** vezīrümsin

Rāy **u** tedbīrde müşīrümsin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 3*). [u,]

Felek şīrine hem-pençe uranlar

Cihāna heybet **ü** şavlet şalanlar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 201, Mısra 2*). [ü,]

Ne ğam-ı sārīk **u** ne bīm-i hālel

Ne hirās-ı gezend **ü** fikr-i cedel (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 12, Mısra 5*). [u,]

Bir ‘azeb hūr-şekl **ü** cismi naḥīf

Andan özge daḥı yog-idi za‘īf (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 3*). [ü,]

Yiri dīvānda bellü hükmi kavī

Ḥāmī-i şer‘ **ü** hük-m-i Muştafāvī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 95, Mısra 16*). [ü,]

Gördiler kim o derdmend **ü** za‘īf

Ol teni müstemend **ü** cismi naḥīf (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 29*). [ü,]

‘İlm **ü** faẓl u kemāl-ile ‘irfān

Andadur anda şimdi bellü beyān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 49*). [ü,]

‘Adl **ü** faẓl u şerī‘ate meyyāl

Ḥākimü’l-vaḳt şāhibü’l-efẓāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 53*). [ü,]

Manşīb **u** dirlük akçe vü tīmār

Derdine hīç düşmedi deyyār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 147, Mısra 5*). [u,]

Añdı Ḥān Bāyezīd **ü** evlādın

Ḳomayam didi anlaruñ dādın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 153, Mısra 1*). [ü,]

Niçe ma‘mūresi olup vīrān

Māl **u** esbāb **u** mā-melek tālān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 154, Mısra 22*). [u,]

Şadr-ı ‘āqıl-da şadr **u** şaff-ı ni‘āl

Bir durur ğayrısı ḥayāl-i muḥāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 155, Mısra 17*). [u,]

Cümle mīri muşavvir **ü** naḳḳāş

Mānī olmazdı birine pādāş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 19*). [ü,]

Geçdi ‘ālemden **ü** şafāsından

Her cefāsından **u** vefāsından (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 160, Mısra 6*). [u,]

Nemçe ğāretger **ü** Macar ḥod-bīn

Haẓm olunur mı bu iki āyīn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 73*). [ü,]

Anda İbni Ḳalender **ü** sāyir

Dīni vü mezḥebi yok ol ḥāsir (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 45*). [ü,]

Hizmetüñ hep bilindi oldu kabûl
 Re'y ü fikrûñ kamusı hep ma'kûl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 92*). [ü,]
 Hâk'uhn virgüsidür işbu sa'âdet
 Anuñdur hâtem ü ulu vezâret (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 193, Mısra 10*). [ü,]
 İdüp ta'zîm ile tekrîm ü 'izzet
 Kamu a'yân u erkân itdi hürmet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 194, Mısra 3*). [ü,]
 Şehinşâh-ı cihân sulţân-ı 'âdil
 Kamu re'yi rezîn ü 'aqlı kâmil (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 203, Mısra 26*). [ü,]
 Ehl-i iflâs kim sükârâ idi
 Nekbet ü cimrilük de yârı idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 77, Mısra 8*). [ü,]
 Kanı ol rûz-ı devlet ü 'izzet
 Kanı ol 'îd-ı şevket ü rif'at (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 6*). [ü,]
 Ebr ü ğayme çü buldı mihr ü güzîr
 Yırde gökde şehâba kalmadı yir (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 122, Mısra 7*). [ü,]
 Baña şorar iseñ o nehri eger
 Tu'm u levni lezîz ü şâfi ter (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 48*). [ü,]
 Ola teşhîş sünnî vü mülhid
 Ola temyîz muşlih u müfsid (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 153, Mısra 24*). [u,]
 Kanda mel'un fedâyî varsa nedîd
 Kürd ü A'râbî vü gezende 'anîd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 182, Mısra 4*). [ü,]
 Mîr-mîrânıdur o hüd Haleb'üñ
 Benderi ger 'Acem ü ger 'Arab'uhn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 183, Mısra 8*). [ü,]
 Huşûşâ şâhumuz sulţân-ı 'âdil
 Kamu re'yi rezîn ü fikri kâmil (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 8*). [ü,]
 Cûybâr u şabâ iderdi cidâl
 Sûsen ü hâr iderdi harb u kitâl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 30*). [u,]
 Râğıb-ı 'ilm ü şâhib-i 'irfân
 Kefi baħr-ı şehâvet ü ihsân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 26, Mısra 9*). [ü,]
 Her biri kâse-lîs-i şehîr ü serâ
 Ol durur bî-hayâ olana sezâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 28, Mısra 3*). [ü,]
 Hâk Te'âlâ irâğ ide kulını
 Şaklaya buğz u kînden dilini (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 30, Mısra 10*). [u,]
 'Âlim-i cümle ger muħill ü muħâl
 Zerre zerre bilür her eşyâyı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 68*). [ü,]

Maḥbesi gel ziyāret it sözi kes
 İş ü güç hep namāz u zıkr-i Ḥudā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 17*). [ü,]
 Maḥbesi gel ziyāret it sözi kes
 İş ü güç hep namāz u zıkr-i Ḥudā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 17*). [u,]
 Āteşin-ṭab' u ḥiddeti vardur
 Sûz-ı dilden ḥarāreti vardur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 43, Mısra 3*). [u,]
 Ferşi zībā vü 'arşı bî-hem-tā
 Ma'nide ṭāḳ-ı 'ālem ü yek-tā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 55, Mısra 8*). [ü,]
 Vakf idüp çok mezārî' ü emlāk
 Şarf olur bî-tereddüd ü bî-bāk (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 56, Mısra 32*). [ü,]
 Ḥamd-i bî-ḥad o yüce Sübhān'a
 Ol Kerīm ü Raḥīm ü Raḥmān'a (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 1, Mısra 2*). [ü,]
 Ḥamd-i bî-ḥad o yüce Sübhān'a
 Ol Kerīm ü Raḥīm ü Raḥmān'a (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 1, Mısra 2*). [ü,]
 Oldı çün lâyıḳ-ı kemāl ü kelām
 Bihter-i ḥāḳ-ı 'ālem oldı enām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 1, Mısra 7*). [ü,]
 Ol-durur ol güzīn ü faḥr-ı enām
 Aña dāyim şalāt birle selām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 2, Mısra 3*). [ü,]
 Pādişāh-ı cihāna şubḥ u mesā
 Dāyimā idelüm du'ā vü Senā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 3, Mısra 1*). [u,]
 Ḥusrev-i berr ü baḥr Ḥān Aḥmed
 Erşed ü emced a'del ü es'ad (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 3, Mısra 4*). [ü,]
 Ḥusrev-i berr ü baḥr Ḥān Aḥmed
 Erşed ü emced a'del ü es'ad (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 3, Mısra 4*). [ü,]
 Sāye-i Kirdigār u zıll-ı Ḥudā
 Şıgımur ḳapusına bay u gedā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 3, Mısra 19*). [u,]
 Dīl uzadurdi ḥār u ḥas bāga
 Yüz ururdi benefşe ṭopraḡa (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 13*). [u,]
 Serv iderdi tezervden nefret
 Bülbül ü gülde var idi hicret (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 16*). [ü,]
 Cūybār u şabā iderdi cidāl
 Sūsen ü ḥār iderdi ḥarb u ḳitāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 29*). [u,]
 Cūybār u şabā iderdi cidāl
 Sūsen ü ḥār iderdi ḥarb u ḳitāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 30*). [ü,]

Zevkî dehrüñ deger mi hîç gamına
 Sükker ü şehdi zehr-ile semine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 8*). [ü,]
 Hâşılı özge hâli var dehrüñ
 Yitdi pergâr u merkezi devrüñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 18*). [u,]
 Kimi didi seķâmet-i ğurbet
 Kimi deyn ü felâkete ülfet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 26*). [ü,]
 Aña duş gelmek özge miñnetdür
 Evveli derd ü soñı zilletdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 40*). [ü,]
 Mübtelâ dirseñ aña âvâre
 İntizâmî hazîn ü bî-çâre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 42*). [ü,]
 Hâķ'dan olursa ger didüm ihsân
 Luţf-ı iĥvân u himmet-i yârân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 9, Mısra 6*). [u,]
 Sehv ü 'ayb ola ger maķâlümde
 Fevt ola zerre ger mecâlümde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 9, Mısra 13*). [ü,]
 Hâķ'dan olur-ise eger ihsân
 Luţf-ı Yezdân u himmet-i yârân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 10, Mısra 2*). [u,]
 İşfahân u 'Irâķ'dan geçelüm
 Bir dem 'Uşşâķ'dan ĥadîs açalum (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 11, Mısra 3*). [u,]
 Sîne-kûb ol kef ur ayak şıvup
 Göz kulaķ ol def ü celâcil olup (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 11, Mısra 8*). [ü,]
 Olmışam 'âr u şeynden 'ârî
 Zevķ-ıla geçdi 'ömrümüñ varı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 11, Mısra 27*). [u,]
 Ne ğam-ı sârîķ u ne bîm-i ĥalel
 Ne hirâs-ı gezend ü fikr-i cedel (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 12, Mısra 6*). [ü,]
 İşüñ elde dilüñde tevĥîdüñ
 Gicede vird ü zikr ü temcîdüñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 15, Mısra 12*). [ü,]
 İşüñ elde dilüñde tevĥîdüñ
 Gicede vird ü zikr ü temcîdüñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 15, Mısra 12*). [ü,]
 Her yiri bir maķâm-ı nûr-efzâ
 Şöhre-i dehr ü şehir-i dil-ārâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 6*). [ü,]
 Biri Tihutin ü birisi Dirin
 Dirin'üñ lezzetine şad taĥsîn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 15*). [ü,]
 Öte yanında taĝ u taş aĝlar
 Bağlaruñ altı nehr aķup çaĝlar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 17*). [u,]

Şāf **u** terdür o cūy-ı hoş dil-cū
 Pāyına āb-ı Hızır kıymaya şu (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 61*). [u,]
 Sāde-pehlū güzellerūñ seyri
 Şeyh **ü** şūfī[y]i deng ider fevrī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 12*). [ü,]
 Cem'-i 'irfān tolu her cānib
 Halkınuñ çoğı kāmīl **ü** kātīb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 50*). [ü,]
 Bāğ **u** bāğçe ne cānibe baksañ
 Ābı kevşer ne yire kim aksañ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 53*). [u,]
 Hep ġanī vū faķīri müstağni
 Her birisi ġayūr **u** ġoñli ġanī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 56*). [u,]
 Hem şovuk kıardan **ü** hem hāzım
 Yokdur eksülmesi aķar dāyim (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 65*). [ü,]
 Her biri ehl-i ġayr **u** zū'l-ihsān
 Şāhib-i kıadr **u** rāğīb-ı 'irfān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 71*). [u,]
 Her biri ehl-i ġayr **u** zū'l-ihsān
 Şāhib-i kıadr **u** rāğīb-ı 'irfān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 72*). [u,]
 Feyz-i emvālī zeyn idinmişdür
 Ĥayr **u** ihsānı deyn idinmişdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 76*). [u,]
 Yapdurup ġaylī mescid **ü** mekteb
 Luţf-ı Yezdān'ı eyleyüp maţlab (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 89*). [ü,]
 Dāhil **ü** ġārice ġirüp çıķa ol
 Niçe dārū'l-ġadīşde söz aķa ol (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 11*). [ü,]
 Kimi dībā-yı Rūm **u** Çīn ü Yemen
 Kim ġarīr-i 'Irāk **u** Şām **u** 'Aden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 31*). [u,]
 Kimi dībā-yı Rūm **u** Çīn **ü** Yemen
 Kim ġarīr-i 'Irāk **u** Şām **u** 'Aden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 31*). [ü,]
 Kimi dībā-yı Rūm **u** Çīn ü Yemen
 Kim ġarīr-i 'Irāk **u** Şām **u** 'Aden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 32*). [u,]
 Kimi dībā-yı Rūm **u** Çīn ü Yemen
 Kim ġarīr-i 'Irāk **u** Şām **u** 'Aden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 32*). [u,]
 İtdi feth-i kelām her yirden
 Aķdı söz her maķām **u** her yirden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 20, Mısra 4*). [u,]
 Yok mütün **u** şürūġa ġod kıudret
 Sīm ü zer naķdine kıanı miknet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 20, Mısra 13*). [u,]

Tālib-i 'ilm ü rāğīb-ı 'irfān

Akçasuzlıkdadur ten-i bī-cān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 20, Mısra 15*). [ü,]

Bā'ış-i in cerīde-i hayret

İntizāmī-i bī-fer ü servet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 21, Mısra 12*). [ü,]

Çeng ü sâ'id ki ceng içün durıla

Çeng-mānend regleri dürile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 33*). [ü,]

İntizāmī gedā-yı aşüfte

Dermend ü hazīn ü ālüfte (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 25, Mısra 2*). [ü,]

İntizāmī gedā-yı aşüfte

Dermend ü hazīn ü ālüfte (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 25, Mısra 2*). [ü,]

Hāşılı ol hazīn ü dil-dāde

Çün ol aradan oldı āvāre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 26, Mısra 1*). [ü,]

Herkese nīk-hvāh u rif'at-cū

Nīk nāmı cihān tolu her sū (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 26, Mısra 7*). [u,]

Ba'zı mīrī meşālihiyle o dem

Südde-i devlet ü sa'ādete hem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 26, Mısra 26*). [ü,]

Ol dem ehl-i nifāh olan nekebāt

Bādī-i zecr ü bā'ış-i āfāt (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 27, Mısra 2*). [ü,]

Şıdk u kızbi nice ide temyīz

Haylī şetm itdi ta'n u levām-āmīz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 27, Mısra 16*). [u,]

Koltuğında çıkası hācı geçer

Hem mü'ezzīn ü hem du'ācı geçer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 28, Mısra 10*). [ü,]

Hüb bilmişdi rafz u ilhādı

Fenn-i şerrūn geçerdı üstādı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 28, Mısra 11*). [u,]

Birinūn hem Hāsan idi nāmı

Zişt mel'ūn u dehr bed-nāmı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 30, Mısra 2*). [u,]

Kandadur diyü hāşm u diqqatle

Kej nazar itdi özge hiddetle (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 13*). [u,]

Ne diyem cümle hep saña ma'lūm

Bellü yanunda zālīm ü mazlūm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 48*). [ü,]

Yā İlāhī be-hakq-ı kuṭb-ı 'izām

Ğavṣu maḳrūn-ı şāhibü'l-ikrām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 56*). [u,]

Ugramaz görse hüznünü bir dem

Var durur ba'zı yār-ı hvān u ni'am (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 33, Mısra 7*). [u,]

İrgürür şöhet ü kelāmı nidem
 Cān yidürseñ olur mı hîç māni' (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 33, Mısra 8). [ü,]
 Göñli ğamgîn ü gözleri nemgîn
 Kendüye geh hitāb ider geh 'itāb (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 36, Mısra 38). [ü,]
 Rind-i āfāk u dehr kıllāşı
 Ezelî var-idi münāsebeti (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 37, Mısra 4). [u,]
 Girür ü taşraya çıkar gāhî
 Şundi āhir eline bir tūmār (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 37, Mısra 16). [ü,]
 Hersek'ün sancagını itdi kabûl
 Mevlid ü mürzi-di anuñ zîrā (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 38, Mısra 5). [ü,]
 İşleri Hakk'a şükr ile minnet
 Şām u fecrūñ namāzını maḥzūn (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 27). [u,]
 Yaķasın aldı cümleñ zencîr
 Her biri merdüm ü kişi-zāde (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 37). [ü,]
 Ele viren boğazın oldu ḥamūş
 Vird ü tesbîḥe cümle durmuş-idi (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 45). [ü,]
 Şûretā ḥabs u ma'nîde āzād
 Reşk iderdi o ḥālete yārān (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 60). [u,]
 Maḥbes añlardı bilmeyen nā-dān
 Gündüzin şāyim ü gice kāyim (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 63). [ü,]
 Buldı ol 'izz ü devlet-i 'uķbā
 Aña kim mesned ola 'avn-i Ḥudā (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 88). [ü,]
 Var cerîdeñde diķķat ü ḥālet
 Var sevād-ı ḥaṭuñda çok ḥālet (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 41, Mısra 15). [ü,]
 Ceyş-i ğam nice eyleye saña kār
 Çüb-ı dest ü siper elüñde ki var (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 41, Mısra 42). [ü,]
 Baña öykünmek oldu ise murād
 Yok durur sende öyle şabr u nihād (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 42, Mısra 20). [u,]
 Ol daḥı virmedi cevāb aślā
 Oldı ḥāmūş u eyledi imā (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 42, Mısra 22). [u,]
 Şehre bir yol eri gelüp gitmiş
 Ger karar eylemiş ü ger yitmiş (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 45, Mısra 10). [ü,]
 Eyledi her su'āle niçe cevāb
 Geh hitāb-ı güzîn ü gāh 'itāb (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 49, Mısra 8). [ü,]

Yâ ilâhî ne özge miḥnetdür
 Özge âmāl **u** özge zilletdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 50, Mısra 8*). [u,]
 Zîr-i destî durur sipâhînüñ
 İşbudur zevkî cāh **u** temkînüñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 52, Mısra 18*). [u,]
 Mişli nâdir cihānda bî-mānend
 Tarz **u** uslûb-ı hûb ile hursend (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 12*). [u,]
 Şekl-i cevzâ müdevver **ü** mevzun
 Devr-i çarḥ-ı sipihr içün maḳrûn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 43*). [ü,]
 Ğāzîler gitse bir yire sefere
 Neẓr **ü** kurbân ile varup ol ere (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 56, Mısra 8*). [ü,]
 Her tarafdan nüzûr **u** kurbânı
 Gelür eksük olur mı mihmānı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 56, Mısra 11*). [u,]
 Bol ta'āmı olur 'imāretdür
 Hem 'imāret **ü** hem ziyāretdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 56, Mısra 20*). [ü,]
 Her ğanīmetde hisse-i ğāyib
 Evvelā aña lâzım **u** lâzib (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 56, Mısra 22*). [u,]
 Vakf idüp çok mezāri' **ü** emlāk
 Şarf olur bî-tereddüd **ü** bî-bāk (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 56, Mısra 31*). [ü,]
 Cümle ehl-i şalāt **u** ehl-i huşû'
 Aña tekye dime di dār-ı huẓû' (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 56, Mısra 37*). [u,]
 Yaptı bir cum'a Muşţafâ Paşa
 Bî-naẓîr **ü** şebîhdür ḥaḳḳā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 57, Mısra 2*). [ü,]
 İtdi iḥsān **u** eyledi taḥsîn
 Beyne'l-aḳrân ḳadrin itdi güzîn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 62, Mısra 19*). [u,]

üç: Sayı sıfatı, üç.

Mîr İshāk idince böyle cevāb
 İki **üç** merd-i çâpük itdi şitāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 24*). [üç,]
 Üç ayak nice pāyidārı ola
 Mişl-i tevsen çü reh-güzārı ola (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 57*). [üç,]
 Üç yük aḳçeydi defterüñ semenî
 Gönli bād-ı hevādan oldı ğanî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 75*). [üç,]
 Her birinüñ behāsı **üç** altun
 Virilüp altunı alundı şatun (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 51*). [üç,]

Az zamān içre ol da mürd oldı
 Eyledügin **üç**i dağı buldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 30, Mısra 6*). [üç, -i]
 Üç yıl içinde olmadı mülzem
 Sühan-ı serd işitmedi bir dem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 147, Mısra 7*). [üç,]
 Pes bu yüzden mürür idüp **üç** yıl
 Ol tarîka vukûf idüp hâşıl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 1*). [üç,]
 Var-idi **üç** kimesne şehir içre
 Eyle mûzî yog-idi dehr içre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 28, Mısra 1*). [üç,]
 Atdı **üç** def'a taşra anı zemîn
 Böyle anı görenler itdi yemîn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 29, Mısra 11*). [üç,]
 Pîş-rev oluban ol **üç** ebter
 Gör nifâk âdemi ne hâle koyar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 31, Mısra 33*). [üç,]
 Ol zamânda varup ol **üç** ebter
 İtdiler kaşd-ı İntizâmî meger (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 31, Mısra 1*). [üç,]
 Tokuzunda kazanup it ikdām
 Tâ ki **üçinde** olasıñ hoş-kām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 70, Mısra 38*). [üçinde, -in -de]

uc: Genellikle uzun bir nesnenin incelerek biten son ve sivri noktası.

Biri dürter sırtık **ucıyla** anı
 Yatduğı yirde dir kıo baña beni (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 25*). [ucıyla, -ı, -y, -la]

uç: Sınır, had.

İşbu ortada eyle **uç** yokdur
 Ol aralarda gâzîler çokdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 52, Mısra 31*). [uç,]
 Tîz irişüp yetişmeñüz lâzım
 Olmayasız soñ **uci** tâ nâdim (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 6*). [uci, -ı]
 Üngürüs **uçların** koyup herkes
 'Azmi cezm itdi gâzîler aña bes (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 86, Mısra 9*). [uçların, -lar, -ın]
 Nışfa varınca kıçdan u önden
 Girdi şu dutdı 'âlemi **ucdan** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 20*). [ucdan, --dan]

uç-: Uzaklaşmak.

Uçdı bizden çün ol hümā-pervāz

Nireye kondı dirken ol şeh-bāz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 97, Mısra 3*). [*uçdı, -dı*]

üçinci: *Üçüncü.*

Eger **üçinci** nevbet uğraya şu

Mā-melekden kamuya di el yu (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 193*). [*üçinci,]*

Eyledüñ çün **üçincide** cür'et

Geldüñ İstanbul'a zihî gayret (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 97*). [*üçincide, -de*]

üfür: *Nefesi, dudakları büzererek hızla ve basınçla dışarı vermek, üflemek.*

Ekserî şuyı hod **üfürür** içer

Nağş-bend-i belā ki durmuş-idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 32*). [*üfürür, -ür*]

ülfet: *Alışma, kaynaşma; görüşme, konuşma; ahabplık, dostluk.*

Kimi didi seḳāmet-i ğurbet

Kimi deyn ü felākete **ülfet** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 26*). [*ülfet,]*

ülke: *Memleket, şehir.*

Şīrvān **ülkesin** tutup şīrān

Ol ḥanāzīre virmediler emān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 154, Mısra 17*). [*ülkesin, -si, -n*]

At başını Halep'de bir çekdüñ

Bir dahı şāh **ülkesin** çapduñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 96*). [*ülkesin, -si, -n*]

Düşdi Şīrvān **ülkesine** o dūn

Emre Ḥān'ı idince istiḳbāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 24*). [*ülkesine, -n, -e*]

ümerā: *Ar. Emir'ler, beyler, reisler.*

Yirlü yirine vardı hep **ümerā**

Muṣṭarib oldı kāfir-i bed-rā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 131, Mısra 41*). [*ümerā,]*

Ger selāḫındür ü ger vüzerā

Eger ağalar u eger **ümerā** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 60*). [*ümerā,]*

ümīd: *Arzu edilen bir iyiliği bekleme, umma, umut. Beklenti, arzu.*

Şandugı koltuğında cüz-ḥvānuñ

Herkes eyler **ümīdin** iḥsānuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 104*). [*ümīdin, -i, -n*]

Kimi dirlük murādına gitdi

Kim şehādet **ümīdine** yetdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 86, Mısra 14*). [*ümīdine, -i, -n, -e*]

Bunda düşmen **ümīdine** geldük

Başumuz kaydını görüp irdük (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 3*). [*ümīdine, -i, -n, -e*]

Yine andan durur kamuya **ümīd**

Bahrı geçmekdür özge luṭf-ı cedīd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 211*). [*ümīd,]*

Ümīdüm var durur devletlü hünkār

Güzīn-i Āl-i 'Osmān 'ālī-mikdār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 192, Mısra 15*). [*ümīdüm, - (ü)m]*

Vuşlat-ı yār **ümīdi** var sende

Līk zecr-i nifāk var bende (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 45, Mısra 25*). [*ümīdi, -i]*

İntizāmī **ümīdi** kaṭ' itmiş

'Aklı vü hūşı yek-sere gitmiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 19*). [*ümīdi, -i]*

Derd-i dil olmadı anuñla çü def

İtdi andan dahı **ümīdini** kaṭ' (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 43, Mısra 30*). [*ümīdini, -i, -n, -i]*

ümmet: Bir peygamberin kendi dinine davet etmekle görevli olduğu topluluk, kendilerine peygamber gönderilen topluluk.

Serv karşı durup kılar enīn

İde **ümmet-i** mü' minīni emīn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 30*). [*ümmet-i,]*

ümmü'l-habāyis: Kötülüklerin anası.

İşbu **ümmü'l-habāyis** itdi neler

Kızı böyle anası dahı beter (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 79, Mısra 11*). [*ümmü'l-habāyis,]*

ün: Ses.

Üni irişdügi yire ol-dem

Çārsū ṭoldı yek-sere ādem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 78, Mısra 27*). [*üni, -i]*

üngürüs: Macaristan.

İtdiler bunca **Üngürüs** vaşfın

Haylī çok itdiler Budun medḥın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 52, Mısra 29*). [*üngürüs,]*

Ḳamu fikrinden oldu bu elyak

Üngürüs ‘azmin eyleye muṭlak (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 77, Mısra 18*). [*üngürüs,]*

Üngürüs’de gazâ idi fikrûñ

Her ḳazâya rızâ idi fikrûñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 86, Mısra 17*). [*üngürüs’de, -de]*

Az zamân içre Mîr İshâḳ’a

Üngürüs serḥadine müştâḳa (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 124, Mısra 20*). [*üngürüs,]*

Üngürüs mülkinüñ eyâletini

Şimdi merz-i Budun vilâyetini (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 1*). [*üngürüs,]*

Üngürüs mülki ḳaldı mihtersüz

Şanki bir keşti idi lengersüz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 67*). [*üngürüs,]*

Hân Süleymân çekdi çün leşker

Üngürüs’e idüp ‘azîm sefer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 6*). [*üngürüs’e, -’e]*

Üngürüs ḥâtıra olinca aña

Pes Budun oldu maḳşad-ı aḳşâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 53, Mısra 3*). [*üngürüs,]*

Üngürüs uçların ḳoyup herkes

‘Azmi cezm itdi ġazîler aña bes (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 86, Mısra 9*). [*üngürüs,]*

ürgüp: Ürgüp şehri.

Lîk **Ürgüp** didükleri şehrüñ

Vâḳi’ olmış kenârı bir nehrüñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 116, Mısra 5*). [*ürgüp,]*

İrdiler böyle şeh-i **Ürgüp’e**

Tâlib olan irişdi maṭlûba (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 116, Mısra 3*). [*ürgüp’e, -e]*

Ürgüp’üñ bir gün ehl-i ‘irfânı

Söyleşüp irdi söz şuña ânî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 1*). [*ürgüp’üñ, -üñ]*

Varup **Ürgüp’de** eyledi ârâm

İntizâmî’yle rûz u şeb hoş-kâm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 124, Mısra 7*). [*ürgüp’de, -de]*

ürk-: Korkmak, çekinmek.

Yazaruz her bir âdem on Türk’e

Şâyed işide gelmeye **ürke** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 24*). [*ürke, -e]*

ürper-: Titremek, sarsılmak.

İtdi cism-i naḥîfî ḥod ferbih

Ten ḥod eyvây **ürperür** çün-bih (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 84, Mısra 30*). [*ürperür, -ür]*

Elmaveş gözi şişmiş olmaz bih

Cismi eyvāy **ürperür** çün bih (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 60*). [*ürperür, -ür*]

üş-: Üşüşmek, toplanmak.

Yüz belā ile biñ meşakkat ile

Üşdiler dört yanına diğkat ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 69, Mısra 10*). [*üşdiler, -di, -ler*]

Tāfte pīç ü tāba düşmiş-idi

Başka destāra miñnet **üşmiş** idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 78*). [*üşmiş, -miş*]

Şöyle dem-beste haste hāli harāb

Çonca ağzına **üşmiş-idi** zübāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 36*). [*üşmiş-idi, -idi*]

Nireden irişür diyü nāle

Ağzına **üşmiş-idi** tebhāle (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 16*). [*üşmiş-idi, -idi*]

üşen-: Korkmak, çekinmek.

Şavletin bebr görse kan kaşanur

Şır pehlūya gelmege **üşenür** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 8*). [*üşenür, -ü, -r*]

üşküdar: İstanbul'un Anadolu yakasında bir ilçe.

Üşküdar'a çü geldi devlet-ile

Geçdi İstanbul'a sa'adet-ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 23*). [*üşküdar'a, -a*]

'Askeri ile **Üşküdar'a** geçüp

Otağın kapusını şarka açup (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 123*). [*üşküdar'a, -a*]

üst: Üst, üzeri, üzerine.

Mevc ü yah mācerāsı var ya'nī

Nağş geçdi şu **üstine** Mānī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 67, Mısra 22*). [*üstine, -i, -n, -e*]

Kimse **üstine** uğrayup gelimez

Ma'beri nerede durur bilimez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 9*). [*üstine, -i, -ne*]

Nağşı zer-beftün oluban pā-māl

Üstine nār resm ider eşkāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 76*). [*üstine, -i, -n, -e*]

Ferş-i sebzīn döşetdi anda çemen

Şaçdı **üstine** gevherini semen (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 54*). [*üstine, -i, -n, -e*]

]

Tiz gelüp geçdügin gör e pirenün

Başmağa kıymaz **üstine** semenün (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 24*). [*üstine, -i, -n, -e*]

Bir günün seyrini ƙalıl ü keşir

İtdi bir ƙāğıd **üstine** taştır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 156, Mısra 22*). [*üstine, -i, -n, -e*]

Müşterî yiñi na'lini gördi

Bir şikâr añlar **üstine** sürdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 8*). [*üstine, -i, -n, -e*]

Üstine oturup meger ğāfil

Ğitmiş idrâki 'aqlı ĥod zāyil (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 15*). [*üstine, -i -n -e*]

İndüri-gör libāsuñ **üstünden**

Şimdi gel diñle esle sözümi sen (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 70, Mısra 11*). [*üstünden, -ü, -n, -den*]

Vāķi' olmışdı ƙarşusu Nova'nuñ

Üsti yanı da bir depeydi anuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 106, Mısra 6*). [*üsti, -i*]

Şuyuñ **üsti** odunla māl-ā-māl

Bī-nişān üzre ĥaylī ceng ü cidāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 35*). [*üsti, -i*]

Pāreler olsa seng ile başuñ

Gözüñ **üstinde** var dime ƙaşıñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 9, Mısra 30*). [*üstinde, -i, -n, -de*]

Pāreler olsa seng ile başuñ

Gözüñ **üstinde** var dime ƙaşıñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 9, Mısra 30*). [*üstinde, -i, -n, -de*]

üstād: *Bir ilim ve sanat alanında mahir kimse, usta.*

Hem müsemması ismi İbrāhīm

Ĥaylī **üstāddan** alup ta'līm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 11, Mısra 14*). [*üstāddan, -dan*]

İntizāmī saña o ĥüb-nihād

Hem mu'allim olur u hem **üstād** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 22*). [*üstād,]*

Ol ki olur derūndan tālīb

Ʀañ mı **üstāda** ger ola ğālib (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 16, Mısra 20*). [*üstāda, -a*]

Ĥüb bilmişdi rafz u ilhādı

Fenn-i şerrüñ geçerdı **üstādı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 28, Mısra 12*). [*üstādı, -ı*]

üsti: *Yukarı, bir şeyin yukarı kısmı.*

Şarp u teng olmağın kamu yollar

Omuz **üstinde** geçdi hep toplar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 12*). [*üstinde, -n, -de*]

At depdi idem diyü cür'et

Buzuñ **üstinde** yürüdi bir qat (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 40*). [*üstinde, -n -de*]

Geydügi toñdı cümle **üstinde**

Päre-yağ uyan oldı destinde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 69, Mısra 41*). [*üstinde, -n -de*]

Ne dem **üstinde** keştī ide delāl

Hak bu şu koymaya eline hilāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 55*). [*üstinde, -n -ne*]

üstühvān: Kemik.

Ža‘fdan yaña iy şoran haberi

Cismi şarılı **üstühvāne** deri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 30*). [*üstühvāne, -e*]

üstür: Deve.

Üştür ü ester ü seyishāne

Yıkılup kim bakar hod oğlana (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 9*). [*üstür,]*

üstür-āsā: Deve değneği.

Biri oturmaz-idi dursa biri

Üştür-āsā qatardan çıkmaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 51*). [*üstür-āsā, -dan*]

üz-: Kırmaq; koparmak.

Akçe alan çü kösteği **üzdi**

Gövdesin virdi yuların çözdü (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 23*). [*üzdi, -di*]

üz-: Yüzmek.

Çok şarık şuda **üzdi** mişl-i habāb

Düşdi şu ile toprağa şeker-āb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 191*). [*üzdi, -di*]

üzre: Üzere, üzerine.

İşbu hāl **üzre** geçdi niçe zamān

Gör ne hāl itdi gerdiş-i gerdān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 85, Mısra 31*). [*üzre,]*

Nakş irer nā-gehān kemāle meger
 Bir dem eyler bu hālet **üzre** güzër (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 85, Mısra 26*). [üzre,]
 Sīm ü zerden murāduñ **üzre** virem
 Kıyma dīnūñ-çün eyle baña kerem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 15*). [üzre,]
 Çün hālāş oldu bu belālardan
 Çıkmağ **üzreydi** yok yire serden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 103, Mısra 22*). [üzreydi, -y, -
 di]
 H̱vābdan oldu şanasın bīdār
 H̱ağğ'a zīrā teveccüh **üzre** idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 43*). [üzre,]
 Gice gündüz menāhīden müberrā
 Şalāh **üzre** melāhīden mu'arrā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 10*). [üzre,]
 Yek mu'allāğ dönüp buz **üzre** feres
 Şandı yatup alur buz **üzre** nefes (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 45*). [üzre,]
 Top düşerdi tūfengūñ **üzre** fetīl
 Yüz ururdi öñinde mişl-i fetīl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 39*). [üzre,]
 At aldı buz **üzre** bir niçe kām
 Gözler idi kenārı ẖvāş-ile 'ām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 41*). [üzre,]
 Gāh akın şalar oldu a'dāya
 İzdiyād **üzre** ola tā pāye (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 46*). [üzre,]
 Ol ayak **üzre** bulınur elbet
 Āh cānuma geçdi ol nekbet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 23*). [üzre,]
 Şan şikārını şīr-i ner bekler
 Yāhu genc **üzre** oturur ejder (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 131, Mısra 26*). [üzre,]
 Yek-dil ü yek-cihet olup yek-ser
 İnqılāb **üzre** oldu baħr u ber (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 24*). [üzre,]
 Kāmu dervīşleri şalāh **üzre**
 Degül ālūde hep felāh **üzre** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 56, Mısra 39*). [üzre,]
 Yedi kat kullerin alup yek-bār
 İtdi dördünci burc **üzre** karar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 51, Mısra 20*). [üzre,]
 Zevk-i rūhānī idi bunca belā
 Aç gözūñ ol başīret **üzre** bu dem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 67*). [üzre,]
 Suyuñ üsti odunla māl-ā-māl
 Bī-nişān **üzre** haylī ceng ü cidāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 36*). [üzre,]

Ola andan bu cür'ete iḳdām
 İşbu hāl **üzre** geçdi niçe zamān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 132*). [*üzre,]*
 Kendü eyler yine su'âle cevâb
 Kaldı bu hāl **üzre** niçe zamān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 36, Mısra 41*). [*üzre,]*
 Kamu dervîşleri şalâh **üzre**
 Degül âlûde hep felâh **üzre** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 56, Mısra 40*). [*üzre,]*

üzre: Üst, üstünde, üzerinde.

Yek mu'allak dönüp buz **üzre** feres
 Şandı yatup alur buz **üzre** nefes (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 46*). [*üzre,]*
 Var idi anda bir sipâhî meger
 Eyler iken buz **üzre** eyle güzer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 69, Mısra 2*). [*üzre,]*
 Uluyı döndi gelmiş idi o seg
 Haylî za'f **üzre** imiş o mülhîd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 7*). [*üzre,]*
 Minber **üzre** haṭîb edâsı faşîh
 Çarḥ-ı çârümde şanasın ki Mesîh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 57, Mısra 7*). [*üzre,]*

üzüm: Üzüm meyvesi.

İtdi nâ-geh birisi dest dırâz
 Vardı tâ kim **üzüm** kopara biraz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 78, Mısra 24*). [*üzüm,]*
 Kadri her kişinüñ muḳadderdür
 Nâ-gehân istene pederden **üzüm** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 36, Mısra 29*). [*üzüm,]*

vâcib: Yapılması gerekli olan, zorunlu kaçınılmaz.

Sekerâta didi olup tâ'ib
 Mâ-mezâ def'idür baña **vâcib** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 74*). [*vâcib,]*
 Sıla hem **vâcibi** idi farzâ
 Çünkü 'unvânın açicek baḳdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 38, Mısra 6*). [*vâcibi, -i]*

vâcibü'l-ikrām: İhsanı ve bağıışı mutlak olan.

Cümlede var durur vuḳûfî tamām
 Nice olmaya **vâcibü'l-ikrām** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 52*). [*vâcibü'l-ikrām,]*

vâdî: İki dağ arası veya ova, yer, taraf.

Ꞑuṭa dirler var idi bir **vādī**

İlde vü günde bu idi adı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 106, Mısra 3*). [*vādī,]*

Fāriḡu'l-bāl olup sükûṭ itdün

Gerçi bir özge **vādīye** gitdün (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 174, Mısra 10*). [*vādīye, -y, -e]*

Çün selāmet yaḡası göründi

Mīr-i mezbūr o **vādīde** ḡondı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 94*). [*vādīde, -de]*

İltimāsına i'tirāf itdüm

Dāl olduḡı **vādīye** gitdüm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 9, Mısra 4*). [*vādīye, -y, -e]*

İşbu **vādīde** Ḥaḡ delīlūmdür

Uşta boyun Ḥudā keḡilūmdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 39*). [*vādīde, -de]*

Ꞑurd ḡoyun görđi şanki bādiyede

Yāḡod 'uḡḡāb şaydı **vādiyede** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 135, Mısra 14*). [*vādiyede, -y, -e, -de]*

Bi'ż-żarūrī inüp o **vādiyede**

Yok durur bir mu'īni çāre ide (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 53*). [*vādiyede, -y, -e, -de]*

vādī: *Vadi, alan, saha.*

İḡtilāt oldu bā'is-i zindān

Vādī-i vaḡdet özge **vādīdür** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 38, Mısra 43*). [*vādīdür, -dür]*

vāfi: *Yeterli.*

Anlara bir işāretüm kāfi

Himmet-i pādīşāḡ ḡod **vāfi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 138*). [*vāfi,]*

vāfir: *Pek çok.*

Dökdī aña ḡarāretin **vāfir**

Otlı gerçi cevābına ḡāzır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 89*). [*vāfir,]*

Cismine çıḡdı ol ḡadar **vāfir**

Baḡsa döymeşdi dīde-i nāzır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 93, Mısra 19*). [*vāfir,]*

Ḥaḡḡ'a idüp tazarru'ı **vāfir**

Oldı anda velāyeti zāḡir (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 61*). [*vāfir,]*

Zevḡe dāyir mesīresi **vāfir**

Yir yirin ehl-i dilleri ḡāzır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 5*). [*vāfir,]*

vāh: "Yazık!" anlamında olup üzüntü, keder bildiren bir ünlem.

Kendüyi yire urdı ol cāda

Vāh ne kırtuldu kıtlu seccāde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 94*). [vāh,]

Anı sālār o demde kıanda çeker

Vāh fırsat diyü te'essüfde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 21*). [vāh,]

Yüze yapışdı haylī cevır itdi

Burnına girdi **vāh** neler itdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 84, Mısra 10*). [vāh,]

vā-hayfā: Eyvah, yazık!.

İntizāmī'ye haylı itdi cefā

Didi hey derdmend **vā-hayfā** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 16*). [vā-hayfā,]

vā'iz: Vaaz eden, vaiz.

Vā'izüñ hūy u hāyı būsında

Rāst hāfız maqāmı nūsında (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 39*). [vā'izüñ, -üñ]

vakār: Ağırbaşlılık, temkinlilik.

Hilm ü 'izz ü **vakār** şahibidür

Hep şağır ü kebīr rāğıbdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 35*). [vakār,]

Kūh-ı Elvend'i gör **vakārı** ile

Bād-ı pūyāna n'oldı yile yile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 43*). [vakārı, -ı]

Eyledüğine Hāḡ **vakārı** virür

Mü'min olan ḡulina 'ārı virür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 174, Mısra 35*). [vakārı, -ı]

vāki': Bulunan, mevcut.

Mülk ü taḡtum deñizde **vāki'dür**

Cān u dil ol ḡam-ile hāḡi'dür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 19*). [vāki'dür, -dür]

vāki'a: Gerçi, her ne kadar, filvāki.

Vāki'a eyle ise yok sözümüz

Şübhe gider göricegiz gözümüz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 13*). [vāki'a,]

Vāki'a eyle itdi çünkü biri

Bindi ayaḡa ol da öli diri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 103, Mısra 13*). [vāki'a,]

Vākı'ā gördi sözleri ma'kūl

Hak u ger halk katında gey maqbūl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 51*). [vākı'ā,]

vākı'a: *Hakikaten, gerçekten, açıkçası.*

Vākı'ā vardı anı feth itdi

Egri'nün rāstı işi bitdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 37*). [vākı'ā,]

Her sözi bir kitābdur gördüm

Vākı'ā feth-i bābdur gördüm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 9, Mısra 2*). [vākı'ā,]

vākı'a: *Ar. Olay, durum.*

Bir niçe kimse başına üşmiş

Vākı'ā özge hālete düşmüş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 22, Mısra 6*). [vākı'ā,]

vākıf: *Bilici, bilen, haberdar ve âgâh olan kimse.*

Her gören şimdi aña munşıfdur

Şüretā görüp ol ki **vākıfdur** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 20*). [vākıfdur, -dur]

Kamu yirlerdedür her hāle **vākıf**

Anuñ-çün müşkilâtı oldı kâşif (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 195, Mısra 5*). [vākıf,]

Nice yārān tenindeki cānı

Didi ey cümle hālūme **vākıf** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 36, Mısra 3*). [vākıf,]

vākıfu'l: *Duruma vakıf eylemek, bir kişinin bir durumu anlamasını sağlamak.*

Olmamışlardı **vākıfu'l-aḥvāl**

Kimi ihmāl ider kimi imhāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 48, Mısra 45*). [vākıfu'l-aḥvāl,]

vākıfu'l-esrâr: *Sırlara vakıf, sırları bilen.*

Oldı serdār **vākıfu'l-esrār**

Eyledi cümle 'askeri hoş-hāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 173*). [vākıfu'l-esrār,]

vakkās: *I. Savaşçı, okçu II. Aşere-i mübeşşeredendir. İslam için ilk kan akıtan, ilk ok atan ve ilk ok yiyen sahabedir.*

Kemān-ebrū bahādır niçe kavvās

Okın yire düşürmez mişl-i **Vakkās** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 34*). [vakkās,]

vakt: Çağ, devir.

Niyyeti bir gün itdi seyrāna

Şek bu geñ seyri **vaḳti** yārāna (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 87, Mısra 2*). [vaḳti, -i]

Bezmüñ āvānı vü deyüñ **vaḳti**

Haylî müştedd olup dururdu ḳatı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 109, Mısra 5*). [vaḳti, -i]

Vaḳt-i gülnār ola vü gül devri

‘İşret esbābını görüñ fevrî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 47*). [vaḳt-i, -i]

Bulınmadı o **vaḳtden** bir gayūr er

Çeke ol illeri almağa ‘asker (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 45*). [vaḳtden, -den]

Tazarru‘ pīrlükdedür recā bīmārlık **vaḳti**

Kühūlet geldi irişdi fu‘āda ḳalmadı hīç fer (*Tuhfetü'l-İhvân, Kaside 1, Mısra 13*). [vaḳti, -i]

Māni‘ olmışdı bir niçe erzel

Yine evvel bahār **vaḳtinde** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 35*). [vaḳtinde, -i, -n, -de]

vakt: Vakıt, zaman.

Nemçe **vaḳtā** kim eyleye ḥamle

Mülk-i İslām’ı feth ide cümle (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 111, Mısra 19*). [vaḳtā, -a]

Def‘i **vaḳtine** oluban merhūn

İşbu üslūba devr idüp gerdūn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 29*). [vaḳtine, -i, -n, -e]

Şar‘ı var idi ḥadd-i zātında

Dutdı ammā tamām **vaḳtinde** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 74*). [vaḳtinde, -i, -n, -de]

İde ta‘ṭilde daḥı taḥşıl

Rūz u şeb **vaḳtin** itmeye ta‘ṭil (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 18*). [vaḳtin, -i, -n]

vakti kim: Vaktiyle, zamanında.

İtdi inşāya **vaḳti-kim** ḥarekāt

Ağzını açdı baḳa-ḳaldı devāt (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 16, Mısra 33*). [vaḳti-kim,]

vālî: Bir ilde devleti temsil eden en büyük mülkî âmir.

Rağm-ı ağyârdan çü hālîsin

Milket-i Zengibâr'a **vālîsin** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 42, Mısra 12*). [vālîsin, -sin]

Çanda hâkim var ise yâ **vālî**

İtmediler harâca ihmâli (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 181, Mısra 43*). [vālî,]

Devlet ü ni'metüñ ola dâli

Ola ma'rûf anuñla her **vālî** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 38*). [vālî,]

vâlid: *Baba.*

Zâde-i şab'ı düşmese yirine

'Ömri düşdükçe **vâlidî** yirine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 48*). [vâlidî, -i]

vâlide: *Anne.*

Vâlide yanın oturup bekler

Dürlü lâf-ile gönlini egler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 100, Mısra 31*). [vâlide,]

Sâ'atinde Hudâ çü lutf itdi

İçerü **vâlidesine** gitdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 72*). [vâlidesine, -(s)i, -(n)e]

Vâlide didi ey oğul hayfâ

Sefer olmaz mı ıalbüñe ilkâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 43*). [vâlide,]

vâlideyn: *Anne ve baba.*

Vâlideynüñ rızâsın ister-idi

Şeyh ü şâba ri'âyet eyler-idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 11, Mısra 19*). [vâlideynüñ, -üñ]

Vâlideyn itdi haylî şükr ü sipâs

Hasretüñ vuşlatına var mı kıyâs (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 72, Mısra 13*). [vâlideyn,]

Vâlideynüñ rızâsı 'izzetdür

Bâ-huşuşâ du'âsı devletdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 87, Mısra 17*). [vâlideynüñ, -üñ]

Yüce Hâk **vâlideyn** ü ecdâduñ

Tâ ile'l-inkıırâz evlâduñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 43*). [vâlideyn,]

vân: *Doğu Anadolu'da vilayet olan bir şehir.*

Emri ya'nî Hüseyin Paşa'nuñ

Van'dan olmuş-idi ol ma'zûl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 38, Mısra 3*). [van'dan, -'dan]

var-: *Erişilmek istenen yere ayak basmak, ulaşmak, vasıl olmak.*

Burc-ı âbiye **vardı** şanki hilâl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 8*). [*vardı, -dı*]
Ol gelenlerle yollara düşdi
Az zamân içre **vardı** kavuşdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 105, Mısra 4*). [*vardı, -dı*]
Mümkün oldukça **vardı** meclisine
Ġayrınıñ va'zı ne yâ meclisi ne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 160, Mısra 45*). [*vardı, -dı*]
Vâkı'â **vardı** anı feth itdi
Egri'nün rāstı işi bitdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 37*). [*vardı, -dı*]
Vardı hasbî elinde dirlügi yok
Kalmaz illâ anuñ ki erlügi yok (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 57*). [*vardı, -dı*]
Vardı bî-dîn yedine çünki Yezîd
'Azmümüz şarka idi hüd evvel (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 32*). [*vardı, -dı*]
Biri nâ-geh ki hınca **varur-idi**
Hasret-i mihri beñzin alur-idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 45*). [*varur-idi, -ur, -i, -di*]
Mektebe İntizâmî **varur-idi**
Sebağın hocasından alur-idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 150, Mısra 1*). [*varur-idi, -ur, -i, -di*]
İntizâmî'ye eyledi teklif
Bile **varmağı** eyledi ta'rîf (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 151, Mısra 14*). [*varmağı, -mak, -ı*]
Ne mümkün **varmaya** cümleden evvel
Durağı karşısında cünd-i erzel (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 195, Mısra 19*). [*varmaya, -ma, -y, -a*]
Ġāzîler gitse bir yire sefere
Nezr ü kurbân ile **varup** ol ere (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 56, Mısra 8*). [*varup, -up*]
Emr-ile **varduğın** muhâfazaya
Az [u] çok mâyl olduğunu meye (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 104, Mısra 21*). [*varduğın, -duğ, -ın*]
Cism ü endāmı bir tulum oldu
Varduğınca kararlı vü şoldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 93, Mısra 22*). [*varduğınca, -duğ, -ınca*]
Vardı herkes huzûr u rāhatına
Toldı zevk u şafâ cihāna yine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 13*). [*vardı, -dı*]
Kimi tîmār yir kimi 'ulûfe
Meh-i 'ömrüñ senüñ **vardı** kūsûfa (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 56*). [*vardı, -dı*]

Nışfa **varınca** kıçdan u önden

Girdi şu dutdı ‘ālemi ucdan (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 19*). [*varınca, -ınca*]

Âb-ı ‘izzî yüzi şuyına **varam**

Cümle dâr u diyârın oda uram (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 3*). [*varam, -a, -m*]

Meheke nakd-i fikretüñ uragör

Çanda **varsañ** ri‘āyetüñ hâzır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 65*). [*varsañ, -sa, -ñ*]

Sûhte gitmek diler didi bu şeb

Nüşhañı **varup** andan eyle taleb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 21, Mısra 26*). [*varup, -up*]

Ol zamānda **varup** ol üç ebter

İtdiler kaşd-ı İntizāmî meger (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 31, Mısra 1*). [*varup, -up*]

Şimdi ger lâzım-ise ‘ār ile neng

Bir zamān **varup** eyle kalb-i mekân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 27*). [*varup, -up*]

Yüce dağlara niçe kişi **varur**

Niçe tomruk keser behāya alur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 21*). [*varur, -ur*]

Dönme dönme yâ **varma** evvelden

Kec-rev olma tedārük it erken (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 64, Mısra 9*). [*varma, -ma*]

Varilup elçi istikbāl olındı

Olup ta‘zīm ü tekrîmî kılındı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 43*). [*varilup, -il, -up*]

Varmadın fikr-i imtizâc eyle

Ba‘dehū ‘arz-ı ihtiyâc eyle (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 64, Mısra 7*). [*varmadın, -ma, -dın*]

Ol zamān **varmış-ıdı** ol maḥdūm

A‘nī Nāzır Muḥammed ol merķūm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 26, Mısra 23*). [*varmış-ıdı, -mış, -ı, -dı*]

Ḥān Süleymān ki **varmış-ıdı** Beç’e

Çasdı bu idi öte daḥı geçe (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 17*). [*varmış-ıdı, -mış, -ı, -dı*]

var-: Gitmek.

Mîr-mîrān Zülfiķār’a hemān

Didi **var** turma ilerüye bir ān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 4*). [*var,*]

Kimsenüñ itdüğine kalmadı ol

İtdüğüñ didi **var** Ḥudā’dan bul (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 42*). [*var,*]

Mescide **varup** eyleseñ cür'et

‘Özr-i ‘işyāna eyleseñ diḳḳat (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 37*). [varup, -up]

Mîr İshâḳ’uñ işidüp ḥaberin

Nova’ya **varup** itdügi seferin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 104, Mısra 20*). [varup, -up]

Emr idüñ **varup** alalar ḥaberi

Göreler var mı bu sözüñ eṣeri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 112, Mısra 9*). [varup, -up]

Ḥāşılı virdiler **varup** ḥaberi

Didiler eyle ḥüsrevā ḥazeri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 114, Mısra 1*). [varup, -up]

Varup ‘özr-ile düşdi ayağına

Büseḡāh oldı baş ne ayağı ne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 45*). [varup, -up]

Varup Ürgüp’de eyledi ārām

İntizāmī’yle rûz u şeb ḥoş-kām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 124, Mısra 7*). [varup, -up]

Ol söz-ile **varup** Beligrad’a

Oldı paşa ḳulı ol arada (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 145, Mısra 3*). [varup, -up]

Rafz iline **varup** ura şemşîr

Ol vilāyetde ola dār u gîr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 153, Mısra 21*). [varup, -up]

İki cānibden emn ola emān hem

Varup ‘ahdüñ esāsın ide muḥkem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 198, Mısra 22*). [varup, -up]

Yanınca niçe ḥāna itdi fermān

İdeler tā ki **varup** derde dermān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 12*). [varup, -up]

İntizāmī süre süre nā-çār

Varup itdi yine Budun’da ḳarār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 84, Mısra 38*). [varup, -up]

Dāra mı **vara** yohsa çengāle

Şuçı hep yıḡdı ḳalb-i meyyāle (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 103, Mısra 5*). [vara, -a]

Biriñüz **varuban** öñinde geçüñ

Ṭaşra ḳapuyı ḥufyeten bir açuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 103, Mısra 11*). [varuban, -uban]

Varıcegiz ḳaravula ol mîr

Dir-idi bu durur eyü tedbîr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 47*). [varıcegiz, -iceg, -iz]

Olmasa mānî‘ arada deryā

Varulbilse düşmene āyā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 12*). [varulbilse, -ul, -ibil, -se]

Pes tonatdı iki kadirğa ol ân

Didi **varuñ** haber aluñ pinhân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 113, Mısra 2*). [*varuñ, -uñ*]

Varicek uyhuya o gice meger

Bir mükellef eve idince nazâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 25*). [*varicek, -icek*]

Varuban göricek o meczûbı

Bu mı didi o halk matlûbı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 13*). [*varuban, -uban*]

Bir fakîri **varuñ** idüñ âgâh

‘Azl ü fakr itmiş ola anı tebâh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 19*). [*varuñ, -uñ*]

Nâ-gehân hâ diyen sefîh gûlâm

Varuban hayret uyhusına tamâm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 4*). [*varuban, -uban*]

Ğaflete **varuban** düşürdi zimâm

Ol vilâyetde aña Kipil-nâm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 5*). [*varuban, -uban*]

Varicek uçurum nihâyetine

‘Acabâ tıfluñ anda hâleti ne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 140, Mısra 11*). [*varicek, -icek*]

Varicek anda hazret-i Paşa

Bir niçe şî‘rin eyleyüp inşâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 31*). [*varicek, -icek*]

İtdi bir şahş bu sözi tekrâr

Hic durma Hasan Efendi’ye **var** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 160, Mısra 12*). [*var,]*

Varicek kâmusı ziyâretine

İntizâmî’ye gör ‘ibâreti ne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 9*). [*varicek, -icek*]

Kul efendi kâpusına **varicek**

Ğayrılar tâpusından el çekicek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 47*). [*varicek, -icek*]

Yüri toparla geç o teng yiri

Yüri **var** gayret ile ol diri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 6*). [*var,]*

Varup cühhâl eski yirlerine

Ma‘ârif ehli vara yirlerine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 17*). [*varup, -up*]

Yararadur didiler i‘tibârı

Varup kulu olalum ihtiyârî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 46*). [*varup, -up*]

Kime kânûn u şer‘i itsek izhâr

Ko ma‘lûmâtı şatma dir yüri **var** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 28*). [*var,]*

Varmadın şer‘e gitmemüz habse

Zulm-i fâhiş gelür kamu nâsa (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 45, Mısra 15*). [*varmadın, -ma, -dın*]

Kendü dükkānı öñine **vardı**

Hāl diliyle hālını şordı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 87*). [*vardı, -dı*]

İtdi nā-geh birisi dest dırāz

Vardı tā kim üzüm kıopara biraz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 78, Mısra 24*). [*vardı, -dı*]

Ard kıapudan nihānīce **vardı**

Yeg öñinden memerr idi ardı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 7*). [*vardı, -dı*]

Beş filori virüp cerīmesine

Vardı begden temessük almasına (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 44*). [*vardı, -dı*]

İntizāmī başına ğam üşdi

Vardı vahdet diyārına düşdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 82, Mısra 2*). [*vardı, -dı*]

Yā kıaşın çatdı kıaşmı var el-kāk

Baş baş **vara** düşmenin muṭlak (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 84*). [*vara, -a*]

Gāhī nisvān şekline girdi

Gündüzin **vardı** maḳşada irdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 106*). [*vardı, -dı*]

Bebrveş tıldı hūn-ile çeşmi

Artı **vardukça** şırveş kıaşmı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 135, Mısra 10*). [*vardukça, -dukça*]

Şāyed ola tarīkine āġāh

Vardı aldı du‘āsını geh gāh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 160, Mısra 48*). [*vardı, -dı*]

Vardı yārānı ile yine āña

Et‘ime yindi dindi şükr-i Hūdā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 7*). [*vardı, -dı*]

Kendüden şöñra kıayr-ile ola yād

Varmaya nāmı kıırmeni berbād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 14*). [*varmaya, -ma, -y, -a*]

Geminüñ cümle kıaydı görildi

Zemüne **vardı** menzilin buldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 171, Mısra 28*). [*vardı, -dı*]

Kıral olan **varuban** Belġırad’a

Kırunasın geymese ol arada (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 57*). [*varuban, -uban*]

O müşīr-i ‘āzīm hoş-kirdār

Kaşd kıılmışdı Arz-ı Rūm’a **vara** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 3*). [*vara, -a*]

Ne dem kı şark iline **vara** ‘asker

Evinde sürh-serden cānı dıtrer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 43*). [*vara, -a*]

Ne yire tāze **varsa** şadıñ gözler

Müsinn olan kışiler kıapu özler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 59*). [*varsa, -sa*]

Varup cühhāl eski yirlerine

Ma‘ārif ehli **vara** yirlerine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 18*). [vara, -a]

Sitanbul’a o dem ki **vara** serdār

İdelüm uyḥudan cümleyi bīdār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 15*). [vara, -a]

Ḳamu āfāḳa **vardı** bu ḥaberler

İrişdürdi bu aḥbārı çeterler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 1*). [vardı, -dı]

Diyār-ı bekr’e **vardukda** o ḡāzī

Dil ü cāndan idüp Ḥaḳḳ’a niyāzı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 41*). [vardukda, -duk, -da]

Çıkup **vardı** yirinde itdi dīvān

Ser-ā-ser ehl-i dīvān buldı ‘unvān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 1*). [vardı, -dı]

Ṭop yirine kimesne hīç **varımaz**

Ḥod tüfengün nişānına durımaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 113, Mısra 13*). [varımaz, -ımaz]

Kāfire irişür **varur** cāsūs

Mīr-i ḡāzī uş irdi dir efsūs (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 134, Mısra 1*). [varur, -ur]

Varanları idüp kızb ile maḡrūr

Ḳıla lāyık mı bu vech-ile maḥzūr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 51*). [varanları, -an, -lar, -ı]

Cüz’ī rüşvet virildi def’i aña

Ṭoḡru yol **varanuñ** ne nef’i aña (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 14*). [varanuñ, -an, -uñ]

Jaḳa ḥod key metīn bārūdur

Varmamış kimse anda söz budur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 10*). [varmamış, -ma, -mış]

Ḳula raḥm itmez ise mevlāsı

Var mı bir ḡayr yire **varması** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 20*). [varması, -ma, -s, -ı]

Ḳanda bir ehl-i ma‘rifet gördi

Yanına **vardı** ḥizmete ṭurdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 16, Mısra 16*). [vardı, -dı]

Vardı dīvān-ı mīr-mīrāna

Şundı evşāfını emīrāne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 60, Mısra 1*). [vardı, -dı]

Varılup elçi istikbāl olındı

Olup ta‘zīm ü tekrīmi ḳılındı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 43*). [varılup, -ıl, -up]

var: *Var: Var, yokun karşıtı.*

Mevc ü yah mācerāsı **var** ya'nī
 Nakş geçdi şu üstine Mānī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 67, Mısra 21*). [*var,]*
 Sende **vardur** şecā'atüñ eşeri
 Ne revā bundan idesin hāzeri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 23*). [*vardur, -dur]*
 Bu gögüñ saña āli mi **vardur**
 Yohsa fikr-i muhālī mi **vardur** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 69, Mısra 23*). [*vardur, -dur]*
 Bu gögüñ saña āli mi **vardur**
 Yohsa fikr-i muhālī mi **vardur** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 69, Mısra 24*). [*vardur, -dur]*
 Şekl-i insānda **var** niçe hayvān
 Buldı temyīzi 'aql-ile insān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 91*). [*var,]*
 Böyle seyl-āba uğrama tekrār
 Murg-ı ābī misin ne kārūñ **var** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 92*). [*var,]*
 Haylī çok begleri şehūñ **var** hōd
 Cümlesi 'askeri ile mevcūd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 31*). [*var,]*
 Resne dirler **var** idi bir qal'a
 Aña evvel şalam didi hud'a (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 37*). [*var,]*
 Hayliden sīnede cerāhati **var**
 Yaresine fetīl ider tīmār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 43*). [*var,]*
 N'eyki bir yirde itmez oldu karar
 Tīrden şor ağız haberleri **var** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 70*). [*var,]*
 Yā qaşın çatdı haşmı **var** el-haḡ
 Başa baş vara düşmenin muṭlaḡ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 83*). [*var,]*
 Var zırıhda tevekkül-i muṭlaḡ
 Yummaz oḡdan gözini hīḡ el-haḡ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 101*). [*var,]*
 Sūsenūñ ne dili **var** ide 'ayān
 Sūnbülūñ kaç başı **var** anda beyān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 94, Mısra 7*). [*var,]*
 Sūsenūñ ne dili **var** ide 'ayān
 Sūnbülūñ kaç başı **var** anda beyān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 94, Mısra 8*). [*var,]*
 Hōd ayak seyrin eyleseñ bir dem
 Az **var** arada bir ayıḡ ādem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 42*). [*var,]*
 İşidicek kelāmın anasınūñ
 Şıdḡ **var** ise ger sözüñde senūñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 10*). [*var,]*

Kûta dirler **var** idi bir vādī
 İlde vü günde bu idi adı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 106, Mısra 3*). [var,]
 Emr idüñ varup alalar haberi
 Göreler **var** mı bu sözüñ eñeri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 112, Mısra 10*). [var,]
 Cüz'î kaṭrân **var** idi anda hele
 Bal çalup ağzına hoş-āmedle (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 87*). [var,]
 Ağlayup rāh-ı dūrı kimi yider
 Ža'fı **var** gidemez dorısın añar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 100*). [var,]
 Esb-i lāgar şışüp yatur geçemez
 Şāhibi **varsa** yanına seçemez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 56*). [varsa, -sa]
Var ise bir devāsı yok bīmār
 Bu ze'āmetle idelüm tīmār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 21*). [var,]
 Kanda **varsa** fedāyī bir mel'ün
 Niredeyse ğarīm-keş maġbūn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 132, Mısra 3*). [varsa, -sa]
Var belālar seferde gerçi keşir
 İtmesün Hāk 'iyāl ü ehle esīr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 137, Mısra 13*). [var,]
 Hoş gelen nesne cānuña her gāh
 Cānı **var** ğayrınıñ da eyle nigāh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 137, Mısra 40*). [var,]
 Vardur anlarda senden özge belā
 Başa göre şudā'ı **var** meşelā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 64*). [var,]
 Haylī ma'ber maḥūf **var** anda
 N'oldı fülk-i necāt şor kanda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 99*). [var,]
 Vardur anlarda senden özge belā
 Başa göre şudā'ı var meşelā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 63*). [vardur, -dur]
 Devr-i gerdünuñ özge cünbüşi **var**
 Sa'de döndi nüḥüsetüñ hemvār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 143, Mısra 21*). [var,]
 El işāretleri karanfülde
 Hüb sem'-i kabūl **var** gülde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 143, Mısra 34*). [var,]
 Düşicek ger gedük ü ger tīmār
 Virilür oldı böyle her ne ki **var** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 145, Mısra 38*). [var,]
 Kamu fenn-ile aşınālığı **var**
 Ger uşul ü fūrū' her ne ki **var** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 11*). [var,]
 Var-idi ba'zı düşmeni kapuda
 Gedüğe taş kor-idi her yapuda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 148, Mısra 1*). [var-idi, -i, -di]

Az u öz bir hikāyetüm **vardur**

Pendi müş'ir rivāyetüm **vardur** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 149, Mısra 41*). [vardur, -dur]

Az u öz bir hikāyetüm **vardur**

Pendi müş'ir rivāyetüm **vardur** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 149, Mısra 42*). [vardur, -dur]

Eskilük i 'tibārı **var** bizde

Ma'rifet **var** ise n'ola sizde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 155, Mısra 13*). [var,]

Haylî nokşānı **var** düşinde 'ulüvv

Düşmedin dahı niçesi mercüvv (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 65*). [var,]

Hele zāhirde gayretüm **vardur**

Şanma bir zerre hayretüm **vardur** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 33*). [vardur, -dur]

Hele zāhirde gayretüm **vardur**

Şanma bir zerre hayretüm **vardur** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 34*). [vardur, -dur]

Bir atı **var** yanında bir koşısı

Biri yok dahı tā ola koşısı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 11*). [var,]

Var-idi birinüñ qolında atı

Haylî yirden aña çağırdı katı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 13*). [var-idi, -i, -di]

Ne re'îsi ne hod kürekçisi **var**

Gemi yataқта cümleden bızār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 171, Mısra 13*). [var,]

Ṭālî 'ün huftedür olur bîdār

Ṭañ mı hem-şehrilükde nisbeti **var** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 175, Mısra 10*). [var,]

Zîre meddāhı çok vaḥîd-i zamān

Niçe vaşşāfı **var** ferîd-i cihān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 6*). [var,]

Diñle bu nüktesini eslāfuñ

Aña teslîmi **vardur** eşrāfuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 177, Mısra 2*). [vardur, -dur]

Qanda mel'ün fedāyî **varsa** nedîd

Kürd ü A'rābî vü gezende 'anîd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 182, Mısra 3*). [varsa, -sa]

Göreyin seni **var** maḳdûrı

Şarf idüp ḥāyir itme maḥzûrı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 183, Mısra 33*). [var,]

Pādişeh kûlı **var** ise qanda

Cem' olup emre imtişāl iderüz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 36*). [var,]

Anda kim **var-idi** cibillî fesād

Oldı evvelkiden 'inādı ziyād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 163*). [var-idi, -i, -di]

Sende **vardur** teyemmün ü ğayret

Ehl-i İslām'a hizmet ü dikkat (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 101*). [*vardur, -dur*]

Pirdür pîre meyli ragbeti **var**

Ehl-i inşâfdur hem ehl-i nazar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 187, Mısra 43*). [*var,]*

Naşûh Paşa'ya itdi haylî ta'zîm

Ne kim mîri **var** ise kıldı teslîm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 192, Mısra 8*). [*var,]*

Yarar erdür kılıçdur ğayreti **var**

Başîret ehli 'âkıll çeşmi bîdâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 193, Mısra 19*). [*var,]*

Anuñ mânendi hîç gelmedi serdâr

Bu lutfında Hudâ'nuñ özge sır **var** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 22*). [*var,]*

Nemüz **var** Âl-i 'Osmân'a sezâvâr

Murâdumuz 'ubûdiyyetdür izhâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 198, Mısra 43*). [*var,]*

Anuñ kim **var** elinde tîğ-i Dahhâk

İki başlu bir ejderdür sehemnâk (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 35*). [*var,]*

Şamu yirlerde **vardur** dîde-bânı

Şurâ vü şehirlerde pâsbânı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 201, Mısra 11*). [*vardur, -dur*]

Anuñ kim zulmi **var** virdüm cezâsın

Eyüye yakılup virdüm sezâsın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 202, Mısra 23*). [*var,]*

Didi sende emânetüm **vardur**

İssine ol emâneti tapşur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 55*). [*vardur, -dur*]

Zahmet-i şar'ı **var-imiş** muhkem

Yüzi döndi benefşenüñ ol-dem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 25*). [*var-imiş, -imiş*]

var: Elde bulunan her şey, zenginlik, servet.

Cümle cân u cihândan **varı**

Buldı fırsat biraz kelâm itdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 18*). [*varı, -ı*]

Çak ğanî olısar saña muhtâc

Kimse hod **varuñ** idimez târâc (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 76, Mısra 34*). [*varuñ, -uñ*]

Olmuşam 'âr u şeynden 'ârî

Zevk-ıla geçdi 'ömrümün **varı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 11, Mısra 28*). [*varı, -ı*]

var: Haydi, durma (pekiştirme sözü).

Hersek ucı-durur leb-i deryâ

Mürde nâmuñı eyle **var** ihyâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 86, Mısra 20*). [*var,]*

İntizāmī'ye didi pes paşa

Cümlenüñ ismin eyle **var** inşā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 145, Mısra 30*). [var,]

Şarkar imāna istemez mālın

Zālimüñ **var** kıyās it hālın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 20*). [var,]

Gayrı bir şehre eyle **var** güzeri

Peşşe vü pıl olur mı hem-pençe (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 32*). [var,]

Sırruñı dimeden **var** eyle hāzer

Dilüñ eñseñde çıkaralar eger (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 41, Mısra 33*). [var,]

var: (...bazı özellikleri kendinde) bulundurmak.

Dimesün kimse kim şalāhum **var**

Nefse dik gelmege silāhum **var** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 11, Mısra 33*). [var,]

Dimesün kimse kim şalāhum **var**

Nefse dik gelmege silāhum **var** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 11, Mısra 34*). [var,]

Nefsüñ işbuyla **var** çü takşiri

Pend-ile aña eyle ta'ziri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 11, Mısra 35*). [var,]

Dāhilinde **var** iki nehr-i 'azīm

İçse bulur şifā mizācı 'alīl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 11*). [var,]

Her birinde nişānı **var** kesenüñ

Herkesüñ bellü bu benüm bu senüñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 25*). [var,]

Fakr u fāka olup durur baña yār

Zillet-ile key ittihādum **var** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 20, Mısra 12*). [var,]

Serv iderdi tezervden nefret

Bülbül ü gülde **var** idi hicret (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 16*). [var,]

Hāşılı özge hāli **var** dehrüñ

Yitdi pergār u merkezi devrüñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 17*). [var,]

Anlara didüm iy ulü'l-elbāb

Bir su'ālüm **var** eyleñ aña cevāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 20*). [var,]

var: "varsın öyle olsun, feda olsun!" manalarında kullanılan bir ifade.

Var 'ömrini 'ilme şarf ide tā

Cidd ile kāmētini ide dü-tā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 13*). [var,]

var: Bulunma, mevcut olma hāli.

Var-idi üç kimesne şehre içre

Eyle mûzî yoğ-idi dehr içre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 28, Mısra 1*). [*var-idi, -(i)di*]

Rind-i âfâk u dehr kallâş

Ezelî **var-idi** münâsebeti (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 37, Mısra 5*). [*var-idi, -(i)di*]

Ser-güzeştünde **vardur** anca nazar

Zîre çekdüñ hezâr havf u haţar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 6, Mısra 11*). [*vardur, -dur*]

Âteşin-ţab' u hiddeti **vardur**

Sûz-ı dilden harâreti **vardur** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 43, Mısra 3*). [*vardur, -dur*]

Âteşin-ţab' u hiddeti **vardur**

Sûz-ı dilden harâreti **vardur** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 43, Mısra 4*). [*vardur, -dur*]

Mesnedüñ **varsa** di ekâbirden

Yohsa dem urma hîç aşâgirden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 7, Mısra 5*). [*varsa, -sa*]

Kanda maḥbûbı **var-ise** şehrüñ

Cem' olurlar maḥalline seyrüñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 37*). [*var-ise, -ise*]

Tîre-dilsin ne ḥâtıruñ **vardur**

Böyle vüs'atde ıarlıguñ **vardur** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 42, Mısra 15*). [*vardur, -dur*]

Tîre-dilsin ne ḥâtıruñ **vardur**

Böyle vüs'atde ıarlıguñ **vardur** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 42, Mısra 16*). [*vardur, -dur*]

Pâreler olsa seng ile başuñ

Gözüñ üstinde **var** dime kaşuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 9, Mısra 30*). [*var,]*

Bağrı yufka idi acıdı lâle

Cûybâruñ da mâcerâsı mı **var** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 40, Mısra 33*). [*var,]*

Rûmili'nde **var** idi bir dâna

İntizâmî dinirdi maḥlaş aña (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 11, Mısra 11*). [*var,]*

Ḥaberüñ şıdkâ kızbe **var** hamli

Nice biline fer'î vü aşlı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 27, Mısra 17*). [*var,]*

Ġonca boğazını ele virmiş

Sûsenüñ ne dili **var** ide niyâz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 40, Mısra 19*). [*var,]*

Sünbülün kaç başı **var** ide nüvâz

Verd çâk-i kabâ idüp oturur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 40, Mısra 20*). [*var,]*

Var cerîdeñde diğkat ü ḥâlet

Var sevâd-ı ḥaţuñda çok ḥâlet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 41, Mısra 15*). [*var,]*

Var cerîdeñde diğkat ü ḥâlet

Var sevâd-ı ḥaţuñda çok ḥâlet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 41, Mısra 16*). [*var,]*

İstinâduñ ‘aşāya Mūsāvār

Var derūnuñda şimdi özge şerār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 41, Mısra 26*). [var,]

Bir şerer **var** gibi dilüñde meger

Dūd-ı āhuñ depeñden itdi güz̄er (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 41, Mısra 27*). [var,]

Haşmuña çāre eyle ejdervār

Çün elüñde ‘aşā-yı Mūsā **var** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 41, Mısra 40*). [var,]

Ceyş-i ğam nice eyleye saña kār

Çüb-ı dest ü siper elüñde ki **var** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 41, Mısra 42*). [var,]

Sende **var** didi miñnetüñ egeri

Baña billāh toğrı vir haberi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 44, Mısra 11*). [var,]

Vuşlat-ı yār ümīdi **var** sende

Līk zecr-i nifāk **var** bende (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 45, Mısra 26*). [var,]

Dilde sūzuñ göñülde **var** şererüñ

Var gibi hāl ü kâlden haberüñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 46, Mısra 11*). [var,]

Çeşmi bīdār olanda hālet **var**

Ṭālī ‘i huftede nedāmet **var** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 46, Mısra 16*). [var,]

Şeh-levend ol yirüñ kamu hūbı

Degmenüñ **var** elinde dest-çübı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 55, Mısra 42*). [var,]

Dilde sūzuñ göñülde var şererüñ

Var gibi hāl ü kâlden haberüñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 46, Mısra 12*). [var,]

Vuşlat-ı yār ümīdi **var** sende

Līk zecr-i nifāk **var** bende (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 45, Mısra 25*). [var,]

Ol arada **var-ı** bir leb-i cū

Mīr-i mezbūra ol idi mercū (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 49*). [var-ı,]

varı: *Tamam, bütün, hepsi.*

Kimi yurdında itmede zārı

Ġāret olmuş metā‘inuñ **varı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 20*). [varı,]

Düşdi arayı-gitdi ol yārı

Başda bilmez ne yazunuñ **varı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 21, Mısra 28*). [varı,]

vārid: *Gerçekleşme olanağı bulunan, olabileceği düşünülen.*

Hüsn-i hāline ruhları şāhid

Ne kelām eylese sözi **vārid** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 12*). [vārid,]

Cihānı dar ide şāhuñ gözine

Uyup ‘ākıllaruñ **vārid** sözine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 48*). [*vārid,]*

varılma-: *Ulaşmamak, gidememek.*

Ġaybet iden yirine geçdi peder

Şer‘e **varılmadın** ne bunca sitem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 11*). [*varılmadın, -ulmadın]*

Şer‘e **varılmadın** ne bu aġlāl

Cürm isnādı ġod ġayāl-i muġāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 45, Mısra 7*). [*varılmadın, -dın]*

varınca: *...e varıncaya kadar, ne varsa, her şey, herkes.*

Ol tarıkuñ irüp nihāyetine

Pāye pāye **varınca** ġāyetine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 14*). [*varınca,]*

vāris: *Mirasçı, miras yiyen.*

Hāzır olmuş imām iskāta

Varişüñ fikri mālī ifrāta (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 44*). [*varişüñ, -üñ]*

var-ise: *Varsa, mevcutsa.*

Gelse bir kişi ġarż içün saña ger

Ger kefilī **var-ise** sözi geġer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 50*). [*var-ise,]*

varluġ: *1. Var olma durumu, mevcudiyet. 2.Var olan her şey.*

Gerġi şāhib-firāş-idi çokdan

Varluġı ġod berü idi yokdan (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 50*). [*varluġı, -ı]*

varma-: *Gitmemek, ulaşmamak.*

Bir dem ārām itmeyüp gitdi

Mektebe **varmaġı** tamām itdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 150, Mısra 24*). [*varmaġı, -gı]*

Ne yirde kim fesād ehlin işitdi

O **varmadın** ġamunuñ işi bitdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 200, Mısra 4*). [*varmadın, -dın]*

vaşf: Nitelik, özellik.

Vaşfı ile o hür virince hayāt
 Millet-i 'İsevīye düşdi memāt (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 134, Mısra 21*). [vaşfi, -ı]
 Güneşüñ **vaşfin** ide mi zerre
 Behreyi bahre vire mi kaṭre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 7*). [vaşfin, -ın]
 Az öz **vaşfin** eyle gel ḥasbī
 Bir du 'adur murād ḥod kesbī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 9*). [vaşfin, -ın]
 Biñde bir yazılır degül **vaşfi**
 Düşdi vaşşāfa pīrligüñ za'fı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 187, Mısra 3*). [vaşfi, -ı]
 Degüldür şöhret ü 'unvān esīri
 Dinilmez **vaşfinuñ** hīç biñde biri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 86*). [vaşfinuñ, -ı, -nuñ]
 Hāmeye didi eyle **vaşfinı** yād
 Dili şakḳ oldu eyledi feryād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 3*). [vaşfinı, -ı, -n, -ı]
 İşbu sözden hīç olmadı mülzem
 Didi **vaşfi** durur anuñ elzem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 12*). [vaşfi, -ı]
 Edā ide niçe vaşşāf **vaşfin**
 Yā ḥāme nice ketb eyleye medḥin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 61*). [vaşfin, -ın]
 Ol ki idindi **vaşfinı** maḳşūd
 Şüphesüz oldu ṭālī' i mes'ūd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 57*). [vaşfinı, -ın, -ı]
 Oldı fermān-ı Muştafa Paşa
 Nazm idüp **vaşfin** eyleye inşā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 58, Mısra 10*). [vaşfin, -ıñ]

vāsıta: Vesile, araç.

Vāsıta aña didi kim oldu
 Ma'rifetle didi yirin buldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 23*). [vāsıta,]

vaşıyyet: Bir kimsenin ölümünden sonra yapılmasını istediği şey,.

Saňa budur **vaşıyyeti** āḥir
 Anda idüm o cem'de ḥāzır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 87, Mısra 13*). [vaşıyyeti, -i]

vaşl: 1. Ulaşma, yetişme. 2. Kavuşma.

Düşünür dürlü dürlü efkâre

Vaşlına dilberün arar çäre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 102*). [*vaşlına, -ı, -n, -a*]

Vaşlını çün müyesser itdi Ğanî

Virdi herkes du 'â hediyyesini (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 33*). [*vaşlını, -ı, -n, -ı*]

vassâf: *Vasıflarını sayarak metheden, vasıflandıran.*

Munşif iseñ gel eyle inşâfi

Eyle inşâf işbu **vaşşâfi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 56*). [*vaşşâfi, -ı*]

Zîre meddâhı çok vahîd-i zamân

Niçe **vaşşâfi** var ferîd-i cihân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 6*). [*vaşşâfi, -ı*]

Biñde bir yazılur degül vaşfi

Düşdi **vaşşâfa** pîrligün za 'fı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 187, Mısra 4*). [*vaşşâfa, -a*]

Edâ ide niçe **vaşşâf** vaşfin

Yâ hâme nice ketb eyleye medhîn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 61*). [*vaşşâf,]*

vatan: *Bir kimsenin doğup büyüdüğü veya yaşadığı memleket, yurt.*

Sıla semtine gitdi pes fikri

Vaṭanuñ düşdi ḳalbine zıḳri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 64*). [*vaṭanuñ, -uñ*]

vā-veylā: *Ar. eyvah, yazık.*

Ḥayf ehl-i nifāḳa **vā-veylā**

Çok getürmiş-durur başuma belā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 65, Mısra 23*). [*vā-veylā,]*

Didi āḡāh oluñ ki **vā-veylā**

Uşta şehre irişdi ḥaşm-ı Ḥudā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 31*). [*vā-veylā,]*

Yāḥū mefrūz olan ḳamu a 'zā

İddi 'ā eyler-ise **vā-veylā** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 52*). [*vā-veylā,]*

vây: *"Üzüntü, şaşma ve hayret" ifade eden ünlem.*

Her nevālūñ 'uyūbın ide gider

Vây eger sürçe ayaḡuñ bir dem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 33, Mısra 17*). [*vây,]*

Dīv-ḥūdūr saña dimez âdem

Vây eger 'arz-ı ihtiyâc itseñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 33, Mısra 19*). [*vây,]*

Her nevālũñ ‘uyũbın ide gider

Vāy eger sürçe ayağũñ bir dem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 33, Mısra 17*). [vāy,]

Vāy ħod kimse ger atında göre

Adı Kātib ‘Ömer o yār-ı adīm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 12*). [vāy,]

va‘z: *Anlatım, konuşma, dini öğüt.*

Mümkin oldukça vardı meclisine

Ġayrınıñ **va‘zı** ne yā meclisi ne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 160, Mısra 46*). [va‘zı, -ı]

O kim ‘ahde muālif ıla **vaż‘ı**

İli alına atlı olına def‘ı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 31*). [vaż‘ı, -ı]

Nām-ı mergũbı-kim Muammed’dür

Vaż‘ı mamũd u lufı ameddür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 85, Mısra 40*). [vaż‘ı, -ı]

Diñleyũp herkesũñ muāabetin

Gözleyũp **vaż‘ınuñ** münāsebetin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 66*). [vaż‘ınuñ, -ı, -nın]

vaż‘: *Duruş, tavır, hareket, tarz, biçim.*

Fi‘li vũ avli **vaż‘ı** ħũb gerek

aını vire kulluğınıñ tek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 52, Mısra 21*). [vaż‘ı, -ı]

Añılup cümle **vaż‘ı** u evārı

Remz-ile söyledüğü abārı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 7*). [vaż‘ı,]

Dest-res bulsa ayağũñı ala

Saña bir **vaż‘-ile** nümāyiş ider (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 33, Mısra 25*). [vaż‘-ile, -ile]

āline göre malabın buldı

Vaż‘ına göre yüzine güldi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 73, Mısra 22*). [vaż‘ına, -ı, -n, -a]

İşbu āl-ile yazdı dört tefsīr

Hıç **vaż‘ını** itmedi tağyīr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 163, Mısra 4*). [vaż‘ını, -ı, -n, -ı]

Şekli vũ sözi **vaż‘ı** ħurrem olur

Aña her kim söz ata mülzem olur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 15*). [vaż‘ı, -ı]

vazıfe: *Ödev, görev, bir kimsenin yapmak zorunda bulunduğú iş.*

Olmuş-ıdı alīfe-i şıbyān

İki açe **vazıfe** yirdi hemān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 150, Mısra 6*). [vazıfe,]

ve: *Ve.*

Dāyim olsun du‘ā-yı hayr-ile yād

Bi’n-nebiyyi **ve** ālihi’l-emcād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 177, Mısra 48*). [ve,]

vech: *Çehre, yüz.*

Var mı dāreynde bu **veche** belā

Nisbet iki evi yıkar meşelā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 63, Mısra 19*). [veche, -e]

vech: *Sebep, vesile, münasebet.*

Kendüye yine kendü itdi hitāb

Kıldı bu **vech-ile** su‘āle cevāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 15, Mısra 30*). [vech-ile, --ile]

Bir deriye şarıldı cism-i hāzīn

Gördi her **vech-ile** dilin mecrūh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 59*). [vech-ile, --ile]

Geçdi bir ay bu **vech-ile** dāyim

Gel kulağ dut bu gūshmāle dilā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 64*). [vech-ile, --ile]

Didi ey bizden özge bī-çāre

Noldı bahtuñ bu **vech-ile** kara (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 42, Mısra 8*). [vech-ile, --ile]

Otururken bu **vech-ile** maḥzūn

Şem‘ toğruldu yanına meftūn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 43, Mısra 1*). [vech-ile, --ile]

Varanları idüp kızb ile mağrūr

Kıla lāyık mı bu **vech-ile** maḥzūr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 52*). [vech-ile, --ile]

Yaluñuz kaldı eyledi feryād

Oldı bu **vech-ile** aña bī-dād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 48, Mısra 8*). [vech-ile, --ile]

Mest-i ‘ışka olalıdan pey-rev

Şeb-külāhuñ bu **vech-ile** kec-rev (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 41, Mısra 36*). [vech-ile, -ile]

Noldı olduñ bu **vech-ile** güm-rāh

Saña el kara gibi baht-ı siyāh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 42, Mısra 9*). [vech-ile, -ile]

vedā‘: *Ayrılık vakti*

Ni‘meti itdi naḥmeti taḥşīl

‘Aql u hūşı **vedā‘a** başladılar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 11*). [vedā‘a, -a]

Hep mefâsıl **vedâ'a** başladılar

Kamu a'zâ nizâ'a başladılar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 11*). [*vedâ'a, -a*]

Rûh cismüni çün **vedâ'a** gider

Nâmuñı ol kitâb zinde ider (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 47*). [*vedâ'a, -a*]

vefâ: Bağlılık, sadakat.

Dünye bir ândur şafâsı nola

Tîğ-i bürrândur **vefâsı** nola (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 25, Mısra 34*). [*vefâsı, -s, -ı*]

Geçdi 'âlemden ü şafâsından

Her cefâsından u **vefâsından** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 160, Mısra 6*). [*vefâsından, -sı, -dan*]

vefret: Çokluk, bolluk.

Yağmuruñ balçıguñ қо keşretini

'Askerüñ izdiḥâm u **vefretini** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 6*). [*vefretini, -i, -ni*]

Konuḡ olsa ne deñlü keşretde

Şabâḡ aḡşam ta'âmı **vefretde** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 56, Mısra 18*). [*vefretde, -de*]

Sîm ü zer her kim idine **vefret**

Hırş u âz irişür-imiş keşret (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 51*). [*vefret,]*

vehm: Sebepsiz korku, kuruntu.

Ol hüner k'irmez aña naḡş u zevâl

Ġavrine **vehm** irişe mi yâ ḡayâl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 76, Mısra 20*). [*vehm,]*

vekîl: Birinin işini görmesi için kendi yerine bıraktığı veya yetki verdiği kimse.

İntizâmî anuñ kefilî midür

Da'vîsin itmege **vekîlî** midür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 45, Mısra 12*). [*vekîlî, -i*]

velâyet: Kulun Hakk'a yakınlığı ve Hakk'ın kulu, kulun Hakk'ı dost edinmesi durumu, velî olma, velîlik, ermişlik.

Gösterürdi **velâyetin** gūyâ

Şuya seccâdesin döşetdi şitâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 109, Mısra 17*). [*velâyetin, -in*]

velâyet: Vilayet, kent.

Hakk'a idüp tazarru'ı vāfir

Oldı anda **velāyeti** zāhir (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 62*). [velāyeti, -i]

ve'l-hāşıl: Sözü'n kısası, kısacası.

Geldüm işbu diyāra **ve'l-hāşıl**

Tā ki tahşil-i 'ilm ola hāşıl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 20, Mısra 7*). [ve'l-hāşıl,]

veli: Ama, fakat || şöyle ki.

Hakk'irūn kendü hattı oldı tahşış olıcak fermān

Velī tebdili kâbıldür 'ināyet itse paşa ger (*Tuhfetü'l-İhvân, Kaside 1, Mısra 6*). [velī,]

Egerçi eşkiyā zulm itme[de]dür

Velī hāmī olanlar dahı azlem (*Tuhfetü'l-İhvân, Kit'a 3, Mısra 6*). [velī,]

Hüsn-i dilber fenā bulur zāhir

İşbu defter **velī** kalur bâhir (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 62, Mısra 12*). [velī,]

Dutalum sa'y-i hām ola gāyet

Olan olur imiş **velī** elbet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 34*). [velī,]

Geldi nā-gāh o dem karındaşı

Aña kardaş **velī** buña nāşī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 72*). [velī,]

Merd-i tīmār idi **velī** ma'zūl

Cānı çıkmakda gözleyüp mahlūl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 3*). [velī,]

Atı pādaş gören edeplü şanur

Bir adım yürise **velī** uşanur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 6*). [velī,]

Sefer yok baña dir defterlüyem ben

Velī defter kimüñdür hîç bilmen (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 46*). [velī,]

Velī gör yirini buldı sefāhet

'Ayān oldı fezāhatla feşāhat (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 33*). [velī,]

Gülşenüñ bir garībidür bülbül

Güş ider nağmesin **velī** her gül (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 13, Mısra 4*). [velī,]

Kimi şāhid kimi huşūmetde

Yok cevāzı **velī** hükūmetde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 80, Mısra 36*). [velī,]

Şan'atı kātibüñ kalem iledür

Şanma āsān **velī** elem iledür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 42*). [velī,]

Bir gemi buldı illā şāhibi yok

Şāhibi yok **velī** mülāzımı çok (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 171, Mısra 12*). [velī,]

Biñi bir kaçre cüssesince degül
 Biri biñ kan ider **velī** hāşıl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 28*). [velī,]
 Halk varup gelmede biribirine
 Cānı gelmez **velī** anuñ yirine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 47, Mısra 22*). [velī,]
 İtdi gerçi huṭūr hātıradan
 Ğaflet itdük **velī** muḥātaradan (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 38*). [velī,]
 Gerçi söyletdiler **velī** diñmez
 Toğrudan ğayrı bir sözi bilmez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 49, Mısra 15*). [velī,]

velī: "Da/de" bağlacı.

Vaşf-ı hālūñ **velī** çü bula nızām
 İstihāruñ cihānda ola tamām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 6, Mısra 5*). [velī,]
 Gizlū düşmenden ol **velī** tersān
 Yüzüñe gülerek ayağūñ alur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 33, Mısra 32*). [velī,]

velī: Allah'ın dostu II Velakin.

Anı ni'me'l-bedel dutup fevri
 Oldı bi'se'l-bedel **velī** zecrī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 22, Mısra 16*). [velī,]

velīk: Velâkin, ama, fakat.

Atdan dest ü pâyını alımaz
 Bezdi andan **velīk** kırtulımaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 69, Mısra 6*). [velīk,]

velīkin: Fakat.

Bu pā-bendi kamuya itmişem ben
Velīkin buña hergiz çäre bilmen (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 198, Mısra 8*). [velīkin,]

velī-ni'met: Nimet sahibi, birine yaşadığı müddetçe, tesiri devam edecek olan iyilik ve bağışlarda bulunan kimse.

Bilür iseñ nedür haqq-ı Hudā'yı
Velī-ni'metden alıgör du'āyı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 203, Mısra 12*). [velī-ni'metden, -den]

velvele: Gürültü, patırtı, yaygara, şamata.

Dār-ı İslām’a **velvele** bırağam

Edrine şehrine aķını şalam (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 7*). [velvele,]

Baş açup itdi **velvele** kühsār

Taşlara urdı özini enhār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 94, Mısra 21*). [velvele,]

N’oldı yā Rab bu hūy u hā dir-iken

Velvele gulğule şadā dir-iken (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 133, Mısra 14*). [velvele,]

Şaldılar **velvele** bu kızb-ile

Şıhhatin kim şorar yā kim bile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 149, Mısra 5*). [velvele,]

venedik: *İtalya'nın Venedik şehri.*

Ķamu Leh Ķeh Fireng ü NemĶe Tātār

Venedik Papa Dubrovnikle Ķasar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 6*). [venedik,]

verd: *(Ar.) Gül, çiçek.*

Sünbülün kaç başı var ide nüvāz

Verd Ķāk-i Ķabā idüp oturur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 40, Mısra 21*). [verd,]

vesile: *Bahane, sebep.*

Manşibuñ hāli dahı böyle imiş

Kıbr ü kīne hemān **vesile** imiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 149, Mısra 26*). [vesile,]

veys: *Özel isim.*

Bölük ağası **Veys** idi aña nām

Yeñi devletlü eskiden Ķod-kām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 5*). [veys,]

vezāret: *Vezirlik.*

Ķarīm-i Ķāşda perverde olmış

Vezāret manşıbın yoluyla bulmış (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 193, Mısra 14*). [vezāret,]

Vezāret Ķātemi ola mübārek

Ayağı tozı başda tāc [u] tārek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 17*). [vezāret,]

Didi yā Rab Ķuluñ kemter kemīne

Görüp lāyık **vezāret** Ķātemine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 202, Mısra 14*). [vezāret,]

Vech-i te’ yīd ile **vezāret-ile**

Bunca ta’zīm ile ri’āyet-ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 183, Mısra 29*). [vezāret-ile, -ile]

Her kime kim **vezāret** ola ‘aṭā

Re’yi şāyib ne ān ki ide ḥaṭā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 95, Mısra 13*). [vezāret,]

Herkes işidicek şadāretini

Ḥüsn-i tedbīr-ile **vezāretini** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 44*). [vezāretini, -i, -n, -i]

Ḳılıcı ile olmışdur şadāret

Bi-ḥamdillāh yirin buldı **vezāret** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 24*). [vezāret,]

Ḥaḳ’uñ virgüsidür işbu sa‘ādet

Anuñdur ḥātem ü ulu **vezāret** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 193, Mısra 10*). [vezāret,]

vezīr: *Vezir || makam, mevkî.*

Çok **vezīr** illā yok aña beñzer

Re’yi şāyib müşīr-i ḥoş-manzar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 95, Mısra 17*). [vezīr,]

Sen ki serdārum u **vezīrūmsin**

Rāy u tedbīrde müşīrūmsin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 3*). [vezīrūmsin, -üm, -sin]

vezīr-zāde: *Vezir oğlu.*

Beg **vezīr-zāde** Mīr Ḳāsım’dur

Şimdi ḳul olmañ aña lāzımdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 86, Mısra 21*). [vezīr-zāde,]

vifāk: *Dostluk, aynı düşüncede olma.*

Nuṭḳ odur kim **vifāḳa** ola ḳarīn

Ol degül kim nifāḳa ola ḳarīn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 1, Mısra 13*). [vifāḳa, -a]

Tā **vifāḳa** mübeddel ola nifāk

Dest-res bul bir el ḥaḳīkate gel (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 70*). [vifāḳa, -a]

Niçeler eyledi ḥasedle nifāk

Zāhirā idüp ittihād u **vifāk** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 73, Mısra 28*). [vifāk,]

vifāk: *Muvafakat, uygunluk.*

Aralarına düşdi ḥaylī nifāk

Ehl-i İslām ile Macar’da **vifāk** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 180, Mısra 2*). [vifāk,]

vilāyet: *İl, diyar, ülke, memleket.*

Öñde şoñda **vilāyetüñ** hāzır

Hod Hudā-yı müheymin ü müte‘āl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 66*). [*vilāyetüñ, -üñ*]

Ger kūrā vü nevāhī vü kaşabāt

Ger bilād u **vilāyet** ehl-i cihāt (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 95, Mısra 24*). [*vilāyet,]*

Āl-i ‘Osmān **vilāyetini** kamu

Tābi‘ itdi komadı hīç ‘adū (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 95, Mısra 33*). [*vilāyetini, -i, -n, -i*]

Ol **vilāyetde** bu imiş ‘ādet

Ger revān olsañ eyleseñ ‘avdet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 137, Mısra 5*). [*vilāyetde, -de*]

Ġaflete varuban düşürdi zimām

Ol **vilāyetde** aña Kipil-nām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 6*). [*vilāyetde, -de*]

Üngürüs mülkinüñ eyāletini

Şimdi merz-i Budun **vilāyetini** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 2*). [*vilāyetini, -i, -n, -i*]

Rafz iline varup ura şemşir

Ol **vilāyetde** ola dār u gır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 153, Mısra 22*). [*vilāyetde, -de*]

Şıdkı ile hidāyete irişür

Ol hidāyet **vilāyete** irişür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 160, Mısra 34*). [*vilāyete, -e*]

Didi babam ‘Acem **vilāyetine**

Gönderüp ‘askerini ğāretine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 5*). [*vilāyetine, -i, -n, -e*]

Pādişāhuñ kamu **vilāyetini**

Ger bidāyet ü ger nihāyetini (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 31*). [*vilāyetini, -i, -n, -i*]

Nemçe kıralı idicek tuğyān

Ol **vilāyetler** eyledi ‘işyān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 18*). [*vilāyetler, -ler*]

Mısr u Şām u Halep kamu o diyār

Āl-i ‘Osmān **vilāyeti** ne ki var (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 182, Mısra 24*). [*vilāyeti, -i*]

Ger ‘askerdür hāzīne ger **vilāyet**

Didi virdüm saña cümle emānet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 192, Mısra 9*). [*vilāyet,]*

Mır-mırānı ol diyāruñ ola

Ol **vilāyet** ‘adālet ile tola (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 93, Mısra 12*). [*vilāyet,]*

Ol **vilāyet** harāba yüz dutdı

Rū-be-rū uş türāba yüz dutdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 120, Mısra 23*). [*vilāyet,]*

Şark ilinüñ fütühı olduḡda
 Ol **vilāyet** rüsühı bulduḡda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 46*). [*vilāyet,]*
 Ger **vilāyet** eger emāretdür
 Ger ḡarābe vü ger 'imāretdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 182, Mısra 29*). [*vilāyet,]*
 O **vilāyet** saña olur ihsân
 İtmişem pâdişehden istîzân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 183, Mısra 31*). [*vilāyet,]*
 Üstine varuban müşârun-ileyh
 Ol **vilāyet** olup müdârun-'aleyh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 30*). [*vilāyet,]*
 Aña bâ'ış ne idügi ma'lûm
 Aldı bunca **vilāyetin** merhûm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 8*). [*vilāyetin, -in]*
 Bir niçe kimseye olup hem-râh
 Ol **vilāyetden** oliceḡ āḡâh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 53, Mısra 6*). [*vilāyetden, -den]*
 Sûhte ayrılmaz-idi hîç andan
 Ḥod getürdi **vilāyete** ḡandan (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 31, Mısra 16*). [*vilāyete, -e]*

vîr-: *Vermek, ihsân etmek, baḡışlamak.*

Pes Ösek ḡal'asına çün irdi
 'Avn-i Ḥaḡ idi dildeki **virdi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 82, Mısra 8*). [*virdi, -di]*
 Her cihetle seḡāya el ḡardı
 Cāh u temkîni ehline **virdi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 85, Mısra 36*). [*virdi, -di]*
Virüp itdi 'ilâc o miskîne
 İrdi şādî o ḡalb-i ḡamḡîne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 89*). [*virüp, -üp]*
 Bir müferriḡ ḡaber irişdi ḡüzîn
Virdi tās-ı sipihr ḡûb ṡanîn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 143, Mısra 28*). [*virdi, -di]*
 Aḡçe ol **virdi** illâ bu etmek
 Bulınur aḡçe dirlük olsun tek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 79*). [*virdi, -di]*
 Ba'dehû **virdi** Mısr eyâletini
 Her cihetle idüp ri'āyetini (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 151, Mısra 9*). [*virdi, -di]*
 Birine **virdi** rāygān ḡoçisin
 Añma ḡod hîç ṡabanınuñ acısın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 67*). [*virdi, -di]*
 Vaşlını çün müyesser itdi Ġanî
Virdi herkes du'ā hediyyesini (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 34*). [*virdi, -di]*
 Muraşşa' tîḡ ü altun bozdoḡanı
Virüp ıslāḡ kıl didi cihāmı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 197, Mısra 12*). [*virüp, -üp]*

Naşûh Paşa'yı görüben sezāvār

Virüp hâtem idüp dāmād u serdār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 197, Mısra 10*). [virüp, -üp]

Eyledübine Hâk vakârı **virür**

Mü' min olan kûlîna 'ārı **virür** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 174, Mısra 35*). [virür, -ür]

Kimi idindi yār ol ulu sultān

Hilāfet kimlere **virdiyse** 'unvān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 198, Mısra 36*). [virdiyse, -di, -y, -se]

Mā-melek **virdügüñ** kamu zāyi'

Āb-ı rüyūña teşnedür kınmaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 33, Mısra 10*). [virdügüñ, -düg, -üñ]

Menfa'at **virmedi** orada biri

Cümleden bi'z-zarūrī oldı berī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 83*). [virmedi, -me, -di]

Virilüp el nuḳūdı mäh-be-mäh

Rüz u şeb ol du'acı devlet-hvāh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 45*). [virilüp, -il, -üp]

Her birinüñ behāsı üç altun

Virilüp altunı alundı şatun (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 52*). [virilüp, -il, -üp]

Hâk naşîbin **virür-idi** elbet

Yazunuñ buldı nef'ini kıat kıat (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 19*). [virür-idi, -ür, -idi]

Terk ider mi o **viridi** hıç biri

İtdiler şavm-ı dāyime niyyet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 22*). [viridi, -di]

Ṭab'ı bî-raḥnedür bakup göricek

Viridi aña gönüllü bir gedücek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 62, Mısra 24*). [viridi, -di]

Virdübine sipās u ḥamd idesin

Ḳurb-i Hâḳḳ'a anuñla cehd idesin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 14, Mısra 7*). [virdübine, -düg, -i, -n, -e]

Ger 'askerdür ḥazîne ger vilāyet

Didi **virdüm** saña cümle emānet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 192, Mısra 10*). [virdüm, -dÜ, -m]

Anuñ kim zulmi var **virdüm** cezāsın

Eyüye yakılup **virdüm** sezāsın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 202, Mısra 24*). [virdüm, -dÜ, -m]

Ḳamu Ḥaḳ **virdü**gine şükr iderüz

Şoñra ecr-i cezîli fîkr iderüz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 45, Mısra 21*). [*virdü*gine, -dük, -i, -n, -e]

Yâre varın **viren** çıkar yüz urur

Müflis 'âşık pişer gibi kızarur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 55, Mısra 23*). [*viren*, -en]

Zamânını 'adûnuñ ide kûtâh

Aña **vir**sün Ḥudâ 'ömr-i dırâzı (*Tuhfetü'l-İhvân, Kit'a 2, Mısra 8*). [*vir*sün, -sün]

Cürmini bildi diledi 'özrin

Rim papasına **virüben** nezrin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 181, Mısra 28*). [*virüben*, -üben]

Viridi zencîre boğazın nâ-çâr

Gördi yârânı silsile-gerdân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 40, Mısra 34*). [*viridi*, -di]

Meger Allâh **vire** ecr-i cezîl

Ġuşşa vü ḥüzne düşse bir kişi ger (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 36, Mısra 10*). [*vire*, -e]

Ġonce-i zanbaquñ şabâ yek-bâr

Viridi mahtûm destine tûmâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 143, Mısra 32*). [*viridi*, -di]

Hedâyâ vü tuḥaf ki ola nâdir

Virilsün kim neye olursa kâdir (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 20*). [*virilsün*, -sün]

Düşüp 'asker içine ḥaylî fetret

Kime **virilü** dinür[di] şadâret (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 193, Mısra 2*). [*virilü*, -ü]

Virilmeye virile lâyıķına

Ziyâde ide şükri ḥālıķına (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 194, Mısra 17*). [*virilmeye*, -meye]

Virilmeye **virile** lâyıķına

Ziyâde ide şükri ḥālıķına (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 194, Mısra 17*). [*virile*, -e]

Olur maḥkûmı cümle ins ile cân

Aña kim **virile** mühr-i Süleymân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 201, Mısra 26*). [*virile*, -e]

Ḳamu derbendlere koyup âdem

Gelene mehli **vir**meyüp bir dem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 182, Mısra 16*). [*vir*meyüp, -y, -üp]

vir-: Vermek.

Dest ü pâ-beste otururdu şarîḥ

Boğazın **vir**miş-idi mişl-i zebîḥ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 47, Mısra 24*). [*vir*miş-idi, -miş, -idi]

Alduğın virdi **virdüğün** aldı

Yüzi kırası kendüye kaldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 63*). [*virdüğün, -düg, -in*]

Cüz'î rüşvet **virildi** def'î aña

Ṭoğru yol varanuñ ne nef'î aña (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 13*). [*virildi, -il, -di*]

Beş filori **virüp** cerīmesine

Vardı begden temessük almasına (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 43*). [*virüp, -üp*]

Bezm-i meyde olardağı 'unvân

Bir kadeh **virmedür** ulu ihsân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 30*). [*virmedür, -me, -dür*]

Geldi ol seg yâ **vire** yâ ala baş

Uludı şandı itdi meyl-i şavaş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 21*). [*vire, -e*]

Sīm ü zerden murāduñ üzre **virem**

Kıyma dīnūñ-çün eyile baña kerem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 15*). [*virem, -em*]

Cāh u temkīn anuñ **viren** oldur

Genc-i ihsân u cūdı key boldur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 39*). [*viren, -en*]

İntizāmī oturdu çün oraya

Arkasın **virmiş** oldu pencereye (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 101, Mısra 4*). [*virmiş, -miş*]

Ne murād idinürse **vir** mālūñ

Tā ki āsūde-ḥāl ola ḥālūñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 114, Mısra 17*). [*vir,]*

Od **virem** diyü gerçi göz dikmiş

Niçe topīlerūñ bilin bükmiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 15*). [*virem, -em*]

'Ākıl-iseñ hīç ehl-i dīvāna

Virme bir aķçe olma dīvāne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 30*). [*virme, -me*]

Gerçi **virür** şudā' kelām-ı tavīl

Buña şahid durur Ḥudā-yı cemīl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 55*). [*virür, -ür*]

Çār dīvār içinde **vir** kūtı

Bes durur çıķa taşra tābūtı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 137, Mısra 17*). [*vir,]*

Şoñ şarāb-ı racīmi **virdirme**

Ḳandurursa ol şarāba Ḳandurma (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 115*). [*virdirme, -dir, -me*]

Yoğ-ise ḥarçlıguñ eger **vireyin**

Bu işūñ arasına ben gireyin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 143, Mısra 13*). [*vireyin, -e, -yin*]

Düşicek ger gedük ü ger tīmār

Virilür oldı böyle her ne ki var (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 145, Mısra 38*). [virilür, -il, -ür]

Sāzda bağlasa maḳām u hevā

Rūḫa **virür** ğidā vü cāna nevā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 20*). [virür, -ür]

Çün bu ḫidmet tamāmına irdi

Bir müdevven kitāb idüp **virdi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 156, Mısra 46*). [virdi, -di]

Virsün icmāl-i sūra ol tafşıl

Ḳanda ise buluñ ale't-ta'cıl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 7*). [virsün, -sün]

Virse eksük didüginüñ birisin

Eyle cellāddur yüzer derisin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 39*). [virse, -se]

Ellerüñ şuya gitdügin çü görür

Atları bir maṭāra ile **virür** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 50*). [virür, -ür]

Aḳçe alan çü köstegi üzdi

Gövdesin **virdi** yuların çözdü (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 24*). [virdi, -di]

Güneşüñ vaşfın ide mi zerre

Behreyi bahre **vire** mi ḳatre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 8*). [vire, -e]

Geldi mektübü **virdi** serdāruñ

Aşlı yok sizdeki bu güftāruñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 17*). [virdi, -di]

Çıkarup otaġuñ yüri şarka

Seyf ile **vir** o yirleri ġarḳa (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 106*). [vir,]

Vezīr-i a'zama ol yüri dā'ī

Ḳatı çok söyledüñ **virme** şudā'ı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 52*). [virme, -me]

'Āḳıbet vire ile **virdiler**

İçine müşrikīn girdiler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 179, Mısra 15*). [virdiler, -di, -ler]

Her biri yazılurdu on Türke

'Āḳıl olanı degme dir **vir** ġürke (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 132, Mısra 28*). [vir,]

Bāde **virme** yeg ola iki gözüm

Dutalum oldı şimdi bunca nifāḳ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 36, Mısra 30*). [virme, -mek]

Ḍarbdan cān çekişini görmez

Cānı çıḳsa ol alduġın **virmez** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 30*). [virmez, -mez]

Kimseden kimseye alup **virmez**

Kimse esrār u remzine irmez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 41*). [virmez, -mez]

Virmeyüp hîç aralık bir ân

İtdiler böyle ‘İş niçe zamân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 9*). [*virmeyüp, -me, -y, -üp*]

İtdi anları dağı cümle taleb

İstedüğünü **virdiler** kamu hep (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 6*). [*virdiler, -di, -ler*]

Bir avuç **virdiler** haşîş evvel

Sâniyen hamr içürdiler bir el (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 17*). [*virdiler, -di, -ler*]

Vire menşûr-ı şâhı ilden ile

Duta şark illerini fethi ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 120, Mısra 5*). [*vire, -e*]

Didi zâbiğ eger müşâhereyi

Virmeyüp itse ger mükâbereyi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 48*). [*virmeyüp, -me, -y, -üp*]

Mâluñ olsa zekâta dâyirdür

Virmez-iseñ cezâsı hâzırdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 161, Mısra 16*). [*virmez-iseñ, -mez, -i, -se, -ñ*]

‘Azle kâ’ il degül ele girmez

Başını virür ol ili **virmez** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 74*). [*virmez, -mez*]

Bir şeb ol-kim kulûba **virdi** zulem

Dâr-ı nûrın şudûruñ itdi ‘adem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 21, Mısra 1*). [*virdi, -di*]

Halka-i bâba kimse **virdi** tanîn

Dakḳ-ı bâb eyledi şahîn şahîn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 21, Mısra 19*). [*virdi, -di*]

Virmedi ol dağı tesellisin

İtmedi def‘-i dâ’-i aşlîsin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 45, Mısra 29*). [*virmedi, -me, -di*]

vir-: Değişmek, tercih etmek.

Bunca yıl hizmet oldu cümle hebâ

Virmedi elde devlet-i dünyâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 46*). [*virmedi, -me, -di*]

vir-: (Haber) Vermek.

Sende var didi miñnetüñ eñeri

Baňa billâh toğrı **vir** haberi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 44, Mısra 12*). [*vir,]*

vir-: Meydana getirmek, hâsıl etmek, ortaya çıkarmak.

Mişli nâdir nazîri ola ‘adem

Vire a‘dâ-yı dîne haylî nedem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 128, Mısra 8*). [*vire, -e*]

vir-: (İcâzet) Vermek.

Virdi kızın everdi hem oğlın

Ancağ Allah bilür-iken hâlin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 85*). [*virdi, -di*]

vîrân: Yıkık, dökük harap.

Mısr’uñ olinca mîr-mîrânı

Didiler yûri yap o **vîrânı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 151, Mısra 12*). [*vîrânı, -ı*]

Estreğon qal‘ası ki köhne idi

Eyle **vîrâne** çok zamâne idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 179, Mısra 2*). [*vîrâne, -e*]

O kim **vîrân** idi ma‘mûr oldu

Cihâna cümle şî-i luţfî tıldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 202, Mısra 9*). [*vîrân,]*

Gence **vîrânına** dili maḥzûn

Ejdere döndi ḥaşm-ıla ol dūn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 154, Mısra 19*). [*vîrânına, -ı, -n, -a*]

vird: Belirli zamanlarda manevi bir görev olarak düzenli şekilde okunan ayet, esma-i hüsnâ veya dualar.

İşüñ elde dilüñde tevḥîdüñ

Gicede **vird** ü zîkr ü temcîdüñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 15, Mısra 12*). [*vird,]*

Ele viren boğazın oldu ḥamûş

Vird ü tesbîhe cümle durmış-idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 45*). [*vird,]*

virgü: 1. Vergi, bağış. 2. Doğuştan sahip olunan iyi nitelik.

Ḥaḫ’uñ **virgüsidür** işbu sa‘âdet

Anuñdur ḥâtem ü ulu vezâret (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 193, Mısra 9*). [*virgüsidür, -si, -dür*]

vir-: Vermek, sunmak.

Ol filoriye rehn içün o herîf

Bir dizi incü **virmiş-idi** laṭîf (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 48*). [*virmiş-idi, -idi*]

vir-: Vermek il yaymak.

Zāl-i a‘dāya ṭaṇ mı **virse** sitem

Pāy-kübina dōyimez Rüstem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 134, Mısra 11*). [*virse,*]

vişāl: (Ar.) Sevdiğine kavuşma, vuslat.

Bāl u per yaḳduḡuṇ **vişāl** ötesi

Ža‘f-ı ḥālūñedür mecāl ötesi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 45, Mısra 27*). [*vişāl,*]

vızıl: Vızıldamak, konuşmak.

Ḳara buluṭ gibi çü sizildi

İtdi sızıldı ile **vızıldı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 84, Mısra 8*). [*vızıldı, -dı*]

Sākin olsa hevā yok olsa maḡar

Olmasa bir siñeg **vızıldısı** ger (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 22*). [*vızıldısı, -sı*]

vü: Ve.

Bi-ḥamdillāh yine devletle geldi

Murād Paşa **vü** ‘ālem oldı ḡurrem (*Tuhfetü'l-İhvân, Kıt'a 3, Mısra 2*). [*vü,*]

Gel-e ey kendüsi **vü** atı yarar

Saṇa māñend yok burada süvār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 21*). [*vü,*]

Yire düşdi **vü** ḡarḳ-ı ḡūñ oldı

Dāmen-i kūḡ ḡan-ile ṭoldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 80, Mısra 5*). [*vü,*]

İşbu hengāme **vü** bu ceng ü dōḡuş

Şehr-i İzvornig’uñ civārı imiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 80, Mısra 17*). [*vü,*]

Ḳāḡi ḡördi **vü** itdi redd-i selām

Ayaḡın ḡalkup eyledi ikrām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 9*). [*vü,*]

Olta yutdı nihāñ ol cāda

Bir o bildi **vü** bir de seccāde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 16*). [*vü,*]

Çün ḡarīb oldı **vü** ḡörindi kenar

Herkes itdi biri birini kenār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 53*). [*vü,*]

Ösek’üñ arası **vü** Ḳāḡiköyi

Günde bir kez varur gelürdi gemi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 55*). [*vü,*]

Keştî **vü** âb seyri bes her ân
 Kâğıd üstinde bardak içre hemân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 85*). [vü,]
 Burnın urdı **vü** güşmâl itdi
 Uyhu uçurdı bî-mecâl itdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 84, Mısra 5*). [vü,]
 Cāna geçdi **vü** kanlar içdi
 Zaḥmlar urdı yāreler açdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 84, Mısra 13*). [vü,]
 Ğālib oldı **vü** komadı tākāt
 Kalmadı bir megesce hîç kudret (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 84, Mısra 15*). [vü,]
 Baḥr-ı cūd u seḥā **vü** kân-ı kerem
 Şāhib-i ‘izz ü luṭf u ḥān-ı kerem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 86, Mısra 25*). [vü,]
 Ḥaylî beg-zāde **vü** niçe begler
 Şāh-zāde dinen niçe segler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 88, Mısra 15*). [vü,]
 Bakdı **vü** gördi tağ u taş ādem
 Durup ārām eyledi bir dem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 11*). [vü,]
 Dü-zebān ḥāme **vü** dü-rū nāme
 Ḥāşa kim düşe ḥāşdan ‘āma (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 127*). [vü,]
 Ğayra olur teraḳḳî **vü** iḥsān
 Ol levend ḳānî ‘āferîne hemân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 57*). [vü,]
 Cism ü endāmı bir tulum oldı
 Varduğınca ḳarardı **vü** şoldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 93, Mısra 22*). [vü,]
 Ger ḳurā **vü** nevāḥî **vü** ḳaşabāt
 Ger bilād u vilāyet ehl-i cihāt (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 95, Mısra 23*). [vü,]
 Ger ḳurā **vü** nevāḥî **vü** ḳaşabāt
 Ger bilād u vilāyet ehl-i cihāt (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 95, Mısra 23*). [vü,]
 Böyle zevḳ u neşāt-ı ‘izzetde
 Böyle şādî **vü** şevḳ-ı ‘izzetde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 56*). [vü,]
 Giricek ev içine ḳıldı nazar
 Yaluñuz bir o **vü** bir ol duḡter (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 68*). [vü,]
 Aḥşam oldı **vü** geçdi vakt-i ‘aşā
 Kūy-ı dildāre oldı cilve-nümā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 100, Mısra 13*). [vü,]
 Geçdi temcîd şabāḥ ḳarîb oldı
 Niçe niçe dirildi **vü** öldi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 103, Mısra 8*). [vü,]
 İtdi ḳat ḳat derūndan istiğfār
 Ḥufte idi **vü** oldı şan bîdār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 103, Mısra 26*). [vü,]

Kuṭa dirler var idi bir vādī
 İlde **vü** günde bu idi adı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 106, Mısra 4*). [vü,]
 Baş etekde **vü** cânları elde
 Tîğ boyunda **vü** etek belde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 25*). [vü,]
 Baş etekde **vü** cânları elde
 Tîğ boyunda **vü** etek belde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 26*). [vü,]
 Bezmüñ āvânı **vü** deyüñ vaḳtı
 Ḥaylî müştedd olup dururdu ḳatı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 109, Mısra 5*). [vü,]
 Böyle ḥāletde bu felâketde
 Kış kıyāmetde **vü** nedāmetde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 109, Mısra 26*). [vü,]
 Taḳınupdur yanına ġāzīlerin
 Bosna **vü** Hersek'üñ yararların (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 30*). [vü,]
 Niçe beg-zāde **vü** Paşa-zāde
 Olmış-ıdı esīr ol eṣnāda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 3*). [vü,]
 Kef saçup nāḳaveş köpürdi o şīr
 Ser-hevāyī **vü** pāy-der-zencīr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 18*). [vü,]
 Cān-fezā ābı **vü** hevāsı laṭīf
 Kāmil ocağı ādemīsī zarīf (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 123, Mısra 31*). [vü,]
 Eñsesinde 'azīm ulu tağı
 Öñi mergūb bāğı **vü** rāğı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 123, Mısra 34*). [vü,]
 Dilberinüñ ḳamusı yelkenlü
 Nefret eyler mi senlü **vü** benlü (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 58*). [vü,]
 Geldi **vü** dökdi naḳd-ı ma'hūdı
 Bakdı Paşa öñinde mevcūdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 5*). [vü,]
 Geldi **vü** gitdi ḳaldı ḥoş nāmı
 Şühedā ile ola ārāmı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 51*). [vü,]
 Zühr irişdi **vü** geldi vaḳt-i namāz
 Kıldı herkes ṣalāt u itdi niyāz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 133, Mısra 3*). [vü,]
 Şā'ika ḳopdı **vü** ṣadā-yı ṣedīd
 Ra'd-ı bī-ebr-i na'ra itdi bedīd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 133, Mısra 9*). [vü,]
 Ol meger kim sitīze **vü** ser-keş
 Tīz-refṭār u cābir a'dā-keş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 133, Mısra 15*). [vü,]
 Kimi ḳatl oldu **vü** kimisi esīr
 Oldılar anda cümle hezm-peṣīr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 135, Mısra 21*). [vü,]

Köprüsinüñ öte yanını bulup
 Kaskatı kendüsi **vü** atı kalup (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 4*). [vü,]
 Durduğı yirüñ altına bağıdı
 Başı çigzindi **vü** yaşı ağıdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 28*). [vü,]
 Okıyup yazmadur leṭāfet-i nās
 Pusuda kaldı hāme **vü** kırtās (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 80*). [vü,]
 Ola dāyim şikeste ser-geşte
 Rīsmānveş gūsiste **vü** beste (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 139, Mısra 10*). [vü,]
 Gāh zevk u şafā **vü** gāh elem
 Hic gelmez mi hāṭıruña nedem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 5*). [vü,]
 Sāzda bağlasa makām u hevā
 Rūḥa virür gıdā **vü** cāna nevā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 20*). [vü,]
 Kendü hālinde **vü** şafāsında
 Ne fakīr ü ne aḡniyāsında (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 29*). [vü,]
 Manşib u dirlük akçe **vü** tīmār
 Derdine hīç düşmedi deyyār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 147, Mısra 5*). [vü,]
 Budun'ıñ kurbı Cān Beg semti
 Serḥadüñ eñ şedīdi **vü** saḥtı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 148, Mısra 14*). [vü,]
 Ola teşhīş sünnī **vü** mülhid
 Ola temyīz muşlih u müfsid (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 153, Mısra 23*). [vü,]
 Şāh-ı bī-dīn [ü] tāḡī **vü** mülhid
 Muşlih olanlara daḡı müfsid (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 154, Mısra 11*). [vü,]
 Ḥasan Aḡa toḡancı başına pes
 Virdi **vü** didi itdüğünü heves (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 156, Mısra 24*). [vü,]
 Her birinde hem At meydānı
 Her yiri yazıla **vü** her yanı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 18*). [vü,]
 Ḥod re'īsüñ nişāncı paşanuñ
 Niçe devletlü **vü** 'alī-şānuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 64*). [vü,]
 'Arz olundu **vü** çıkdı ḥaṭṭ-ı şerīf
 Ber-murād olduğına emr-i laṭīf (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 71*). [vü,]
 Biri geldi **vü** gördi çün hālın
 Gör anuñ daḡı kıl-ile kālın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 39*). [vü,]
 Aña daḡı mübāşeret itdi
 Müdmin-i ḡamr oldı **vü** gitdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 46*). [vü,]

Sūr-nāme ki aña ad olmış
 Aşlı **vü** fer'î hoş-nihād olmış (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 14*). [vü,]
 Olur oldu 'asîr aña yesîr
 Göñli dāyim ğanî **vü** gözleri sîr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 10*). [vü,]
 Dāyimā yād olur anuñ nāmı
 Geçer hayr-ile şubhî **vü** şāmı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 38*). [vü,]
 Beni gördüñ mi hîç felâketde
 Kîse **vü** ceybi boş nedâmetde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 30*). [vü,]
 Haylî mülzem olup sözi kesdi
 Gerçi haylî şavurdu **vü** esdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 56*). [vü,]
 Herkesüñ hâlin itdi çün tefîş
 Bakdı anı **vü** gördi bî-teşvîş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 10*). [vü,]
 Şekli **vü** sözi vaz'ı hurrem olur
 Aña her kim söz ata mülzem olur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 15*). [vü,]
 İntizâmî orada yazdı şarîh
 Fethine bir kaşide **vü** târîh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 72*). [vü,]
 Kış irişdi **vü** döndi çün 'asker
 At u huddām qahrı cāna yeter (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 1*). [vü,]
 Atları aldı қоçiye қоşdı
 Hâk' a şükritdi **vü** yola düşdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 54*). [vü,]
 Biñ nefer her geminüñ içinde
 Kimi öñinde **vü** kimi kıçında (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 171, Mısra 8*). [vü,]
 Ger re'îsi **vü** ger kürekçilerüñ
 Cümle huddāmı **vü** dümencilerüñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 171, Mısra 21*). [vü,]
 Ger re'îsi **vü** ger kürekçilerüñ
 Cümle huddāmı **vü** dümencilerüñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 171, Mısra 22*). [vü,]
 Yaluñuz yükledüp eger şaldı
 Ayağa bindi **vü** taban çaldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 54*). [vü,]
 Görüp olmış kâmusı ma'lûmı
 Farq ider zālîmi **vü** mazlûmı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 34*). [vü,]
 İlçisi **vü** harâcı küffârüñ
 Tâli'-i sa'dı oldu serdârüñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 55*). [vü,]
 Hükmi ider Nemçe'ye **vü** Macar'a hem
 Lâ-cerem Macar'a irişdi nedem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 79*). [vü,]

İhtiyācı var idi ta'mīre

‘Arza muhtāc idi **vü** tedbīre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 179, Mısra 4*). [vü,]

Bir yaña Nemçe zulmi gâyetde

Urma **vü** tutması nihâyetde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 179, Mısra 38*). [vü,]

İbni Pülād Şām'ı **vü** Haleb'i

Żabt idüp gayrı almada talebi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 182, Mısra 1*). [vü,]

Kanda mel'un fedâyî varsa nedîd

Kürd ü A'rābī **vü** gezende 'anîd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 182, Mısra 4*). [vü,]

Elli biñden ziyāde ehl-i şakā

Kaşdı hep illeri yağa **vü** yıka (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 182, Mısra 8*). [vü,]

Ger vilāyet eger emāretdür

Ger harābe **vü** ger 'imāretdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 182, Mısra 30*). [vü,]

Ba'zı hāmīsi olmağın kapuda

Kimi yıkmakda **vü** kimi yapuda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 183, Mısra 2*). [vü,]

Ba'dehū söz tevātüre yitdi

Ṭāgī **vü** bāğīnūñ işi bitdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 20*). [vü,]

Ṭāgī geldi **vü** eşdi dindükde

Tā ova cānibine indükde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 23*). [vü,]

Anda İbni Qalender ü sayir

Dīni **vü** mezhebi yok ol hāsir (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 46*). [vü,]

Türkisin sen Anaṭoluñ bī-dīn

Nā-halef rāfīzī **vü** bed-āyīn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 54*). [vü,]

Görüp ol ser-hadūñ levāzımını

Eger a'lā **vü** ger mekārimini (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 6*). [vü,]

Herkesūñ karnı **vü** gözi tldı

Hüb tarz içre 'ālemi koydı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 49*). [vü,]

İtdiler yine cür'eti zaleme

Āşikār oldı urma **vü** tutma (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 84*). [vü,]

Dimāğ u beyni nice_olmaya muhtel

Cehennem dūdesi **vü** tu'mı mühmel (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 54*). [vü,]

Kamu Gürci **vü** Ṭağıstān açuk baş

Hücūmına anuñ olmaya pā-dāş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 47*). [vü,]

Bunı didi **vü** itdi rūhı teslīm

Yirin buldı kamu te'hīr ü taqdīm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 192, Mısra 19*). [vü,]

Aşağıdan yukarı pâyelerde
 Menâşib içerü **vü** taşralarda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 193, Mısra 16*). [vü,]
 Şecî' dür nefsi ile gâzî erdür
 Başîret ehli **vü** şâhib-naẓardur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 195, Mısra 10*). [vü,]
 Müretteb âlet-i hârbî zırh-püş
 Belinde terkeşi **vü** nîze-ber-düş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 195, Mısra 16*). [vü,]
 Var imiş hıvâcesi **vü** müftîsi hem
 Derûndan i'tikâdı aña her dem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 1*). [vü,]
 Atın oynatdı **vü** kıldı selâmı
 Yirinde tûrdı kıldı ihtirâmı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 31*). [vü,]
 Geyindi **vü** kuşandı zübde-i nâs
 Bölük bölük kamu envâ' u ecnâs (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 39*). [vü,]
 İnen çok katır u nâka **vü** atlar
 'Acem tarzı ile şüretde yek-ser (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 47*). [vü,]
 Ulaşturup kımayalar kuşûrı
 Vilâyet ide **vü** anlar huzûrı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 74*). [vü,]
 O kim tahşîli lâzım mâl-i mîri
 Alındı **vü** görildi yirlü yiri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 200, Mısra 14*). [vü,]
 Kimesnenün hâkı olmadı zâyil
 Edânî **vü** e'âlî hâkka kâ'il (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 200, Mısra 20*). [vü,]
 Eger ibni sebîl ü kârbân hem
 Şahârî **vü** cibâli aşdı bî-gam (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 200, Mısra 28*). [vü,]
 Kamu yirlerde vardur dîde-bânı
 Kûrâ **vü** şehirlerde pâsbânı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 201, Mısra 12*). [vü,]
 O kim şimdi girü eyleye tuğyân
 Bulur kahr-ı Hudâ **vü** haşm-ı sultân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 201, Mısra 24*). [vü,]
 Girüde kımayup tâgî **vü** bâgî
 Şakî olanlara virdüm ferâgî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 202, Mısra 19*). [vü,]
 Re'âyâ **vü** berâyâ oldı hoşnûd
 Kamu re'yüm şavâb eyledi Ma'bûd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 202, Mısra 21*). [vü,]
 Ru'ûsâ **vü** 'azeb topcı gemici
 Yeñiçeri **vü** bostâncı cebeci (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 203, Mısra 15*). [vü,]
 Ru'ûsâ **vü** 'azeb topcı gemici
 Yeñiçeri **vü** bostâncı cebeci (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 203, Mısra 16*). [vü,]

Çü pây-ı taht-ı şāhı itdi rū-māl
 Sorıldı vü bilindi cümle aḥvāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 203, Mısra 22*). [vü,]
 Mücāz oldu vü öpdî pây-ı tahtı
 Evelkiden ziyāde artdı baḥtı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 203, Mısra 33*). [vü,]
 Gezerken kâtib olan kâ'inâtı
 Elinde ḥāme vü bilde devâtı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 24*). [vü,]
 Müşerref kıldı dünyâyı kudümü
 Giderdi hep hümümü vü ğumümü (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 205, Mısra 8*). [vü,]
 Şeb ü rûz eyledügince mürûrı
 Ziyād ola sürûrı vü huzûrı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 205, Mısra 16*). [vü,]
 Zamânında cihân oldukça hoş-ḥāl
 Edānı vü esāfil ola pā-māl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 205, Mısra 20*). [vü,]
 Ḥaylî Efrenc-ile cidāl itdi
 Burnın urdı vü ğuşmāl itdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 88, Mısra 14*). [vü,]
 Aña kim tevbe kapusı açıldı
 Ḥalāş oldu [vü] şuçından geçildi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 201, Mısra 20*). [[vü],]
 İntizāmî ümîdi kaṭ' itmiş
 'Aklı vü hūşı yek-sere gitmiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 20*). [vü,]
 Uyḥuya varmış-idi şeyḥ-ile şāb
 Kimse geldi vü itdi daḳḳu'l-bāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 18*). [vü,]
 Luṭf-ı ṭab'-ile ādemîsi zarîf
 Dāyimā ābı vü hevāsı laṭîf (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 52*). [vü,]
 Hep ğanî vü faḳîrî müstaġnî
 Her birisi ğayûr u ğönlî ğanî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 55*). [vü,]
 Meger Allāh vire ecr-i cezîl
 Ğuşşa vü ḥüzne düşse bir kişi ger (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 36, Mısra 11*). [vü,]
 Hem fülân-zāde vü fülânı dimiş
 On nefer kimse eylemiş taştîr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 38, Mısra 28*). [vü,]
 Cennete döndi devḥa vü gülzār
 Muṭṭali' olmaġın bu aḥvāle (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 40, Mısra 2*). [vü,]
 Ferşi zîbā vü 'arşı bî-hem-tā
 Ma'nîde ṭāḳ-ı 'ālem ü yek-tā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 55, Mısra 7*). [vü,]
 Ferşi a'lā vü 'arşı ḥûb u güzîn
 Şād u ḥandān olur görürse ḥazîn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 57, Mısra 3*). [vü,]

Toplar ağız açup tekellümde

Kendü hâlinde **vü** tazallumda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 57, Mısra 18*). [vü,]

Geldi **vü** şundi okudu cümle

Hoş-durur söz ki düşe bir ehle (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 33*). [vü,]

Pâdişâh-ı cihâna şubh u mesâ

Dâyimâ idelüm du'â **vü** Senâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 3, Mısra 2*). [vü,]

Mekke **vü** hem Medîne hâdimidür

Niçe şeh kapusu mülâzımıdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 3, Mısra 13*). [vü,]

Hâk-i pâyi olaruñ 'izzetdür

Cân u başda şafâ **vü** rif' atdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 9, Mısra 26*). [vü,]

Türkî **vü** Fârisî Nevâyî hem

Hâtırına huṭur idüp her dem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 16, Mısra 23*). [vü,]

Meşnevî **vü** gâzel kamu eş'âr

İtdi beytû'l-ferahda hûb iş'âr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 16, Mısra 35*). [vü,]

İşbu uslûba gezdi anca bilâd

Niçe ma'mûre **vü** harâb-âbâd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 16, Mısra 40*). [vü,]

Seyr-i mâhî **vü** 'umk çün deryâ

Mîl gûyâ derûn-ı kıble-nümâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 57*). [vü,]

Olur iseñ eger bu yolda hamûl

Rahmet ider saña Hudâ **vü** Resûl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 54*). [vü,]

Haberüñ şıdka kızbe var hamli

Nice biline fer'î **vü** aşlı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 27, Mısra 18*). [vü,]

Gâh inandı **vü** gâhî itdi gümân

Az zamân içre yola oldu revân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 27, Mısra 19*). [vü,]

Hem-demi ğam-küsârı **vü** yârı

Cân ditrerken üstine dir dir (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 70*). [vü,]

Ġayrı bir şehre eyile var güzeri

Peşşe **vü** pîl olur mı hem-pençe (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 33*). [vü,]

Ya'nî alınmayup biraz güldi

Sürdi yüzine **vü** baş üzre kodı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 3*). [vü,]

Kâmetüñ ham tenüñ naḥîf olmış

Cism ser-geşte **vü** za'îf olmış (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 41, Mısra 22*). [vü,]

Örü-durdu **vü** hâline yandı

Yanmada hîç mişli yok şandı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 43, Mısra 17*). [vü,]

İttifâkı bu idi ihvānuñ

Aşdıķā **vü** ‘azîz-i yārānuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 48, Mısra 34*). [vü,]

Bunca cem‘iyyet ol kadar enbūh

Bunca ğavġā **vü** ol kadar endūh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 49, Mısra 22*). [vü,]

Başķa boy çekdi ‘ālemi dutdı

Raḡş-ı gerdūna bindi **vü** gitdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 51, Mısra 8*). [vü,]

Girdi çarḡa **vü** çıktı meydāna

Dileyüp ḡaşmı durdı merdāne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 51, Mısra 11*). [vü,]

Tā ki dīvān-ḡāne **vü** maṭbaḡ

Biri birinden eyleyüp aṣlaḡ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 35*). [vü,]

Elde ser-deste baldurı çıplaķ

Sīne **vü** kolu daġlu her dazlaķ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 56, Mısra 36*). [vü,]

vukū‘: Olma, meydana gelme.

Olmamışdur ferīd-i ‘ālemdür

Nādir iken **vukū**‘ı gel bir gör (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 44*). [vukū‘ı, -ı]

vukūf: Bilgi.

Cümlede var durur **vukūfı** tamām

Nice olmaya vācibü’l-ikrām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 51*). [vukūfı, -ı]

vüs‘at: Genişlik, bolluk, rahatlık; elverişli durum, fırsat.

Tīre-dilsin ne ḡātīruñ vardur

Böyle **vüs**‘atde ṭarlıġuñ vardur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 42, Mısra 16*). [vüs‘atde, -de]

vuşlat: Kavuşmak, ulaşmak.

Vālideyn itdi ḡaylī şükr ü sipās

ḡasretüñ **vuşlatına** var mı kıyās (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 72, Mısra 14*). [vuşlatına, -ın, -a]

Ḳaşd kıldı diyār-ı ġurbet için

Ġurbet içre kemāle **vuşlat** için (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 11, Mısra 42*). [vuşlat,]

Başdan el vırse baña ger **vuşlat**

Bir dem ārāma yok-durur miknet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 44, Mısra 23*). [vuşlat,]

vüzerā: Vezirler.

Çün halāş oldı gül-ile **vüzerā**

Dir dir ditreşür-idi küberā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 7*). [*vüzerā,*]

Ger selāṭindür ü ger **vüzerā**

Eger ağalar u eger ümerā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 59*). [*vüzerā,*]

vużū' : Abdest, abdest alma.

Bir **vużū'** ile kıldılar yidi gün

Dağı seksen biñ okıyup ihlāş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 28*). [*vużū',*]

yā: Ve yahut.

Aña iden ta' aşşub **yā** ihānet

Meded āhından itsün ihtirāzı (*Tuhfetü'l-İhvân, Kit'a 2, Mısra 5*). [*yā,*]

Kāfirūñ cūdı ne **yā** kendüsi ne

Küfri gālib o cūd anuñ nesine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 79*). [*yā,*]

Dutalum sūhte oldı hor u zelīl

Başdan aña boyun mıyam **yā** kefil (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 36*). [*yā,*]

Gerçi miḥnet-peżir dünyādur

Ḳādir-iseñ efendi dön **yā** dur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 44, Mısra 16*). [*yā,*]

Kim okur ḥālını **yā** kim diñler

Olur olmaz kimesne cebr eyler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 52, Mısra 11*). [*yā,*]

Dönme dönme **yā** varma evvelden

Kec-rev olma tedārük it erken (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 64, Mısra 9*). [*yā,*]

Yaḥ mıdur ol **yā** taḥta-i billür

Cūy-ı Belḳīs kışsa-i meşhūr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 69, Mısra 29*). [*yā,*]

Ol hüner k'irmez aña naḳş u zevāl

Ġavrine vehm irişe mi **yā** ḥayāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 76, Mısra 20*). [*yā,*]

Dir-idüm n'oldı saña ḥavfuñ ne

Seni kim incidür **yā** ḥayfuñ ne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 30*). [*yā,*]

Bu ḳadar bī-ḥisāb-iken 'asker

Kim ğarīm ola **yā** baña neyler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 111, Mısra 24*). [*yā,*]

Ḥāk-i pāyuma oğlu **yā** kendü

Gele gelmezse ol münāfik 'adū (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 153, Mısra 9*). [*yā,*]

Kul efendiden ayrılır mı hîç
 Hidmetinden ider mi **yâ** serpîç (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 46*). [*yâ,]*
 O selâfîne kim ki dil uzada
Yâ derûnî murâd iden hasede (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 68*). [*yâ,]*
 Edâ ide niçe vaşşâf vaşfin
Yâ hâme nice ketb eyleye medhîn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 62*). [*yâ,]*
 Bilmezem nice_idüp **yâ** neyleyeyim
 Mihnetün kangısını söyleyeyin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 20, Mısra 25*). [*yâ,]*
 Ol teveccüh **yâ** rikât-ile huzû
 Ol dakâyık ki eyler-idi zühûr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 54*). [*yâ,]*
 Bu lisānuñ kafāya ne çıkdı
 Başuñı **yâ** sūñüye kim taqdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 41, Mısra 8*). [*yâ,]*
Yâ şanem-hānedür nuķuş-ile pür
 Dürlü taşvîr-ile muşavverdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 25*). [*yâ,]*
Yâ kılıç **yâ** kalem gerek elde
 Tâ ki mergûb olasin ilde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 123*). [*yâ,]*
 Geldi ol seg **yâ** vire **yâ** ala baş
 Uludı şandı itdi meyl-i şavaş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 21*). [*yâ,]*
Yâ kaşın çatdı haşmı var el-hak
 Başa baş vara düşmenin muṭlak (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 83*). [*yâ,]*
 Dil ağız bir iderdi nîze vü tîr
Yâ toķun yāhū ben toķundum dir (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 68*). [*yâ,]*
 Geldi ol seg **yâ** vire **yâ** ala baş
 Uludı şandı itdi meyl-i şavaş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 21*). [*yâ,]*
 Şāhid-i sîm-sā'id anı **yâ** hoş
 Eylemişdür kenārda āgūş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 126, Mısra 25*). [*yâ,]*
 Ma'rifet ehline muķārin ol
 Bile ma'ķul ne **yâ** nā-ma'ķul (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 143, Mısra 20*). [*yâ,]*
 Kanda anlar **yâ** kanda bu ednā
 Hāṭıra geldi lîk bir ma'nā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 67*). [*yâ,]*
 Yaluñuz kimse görmesün o günü
 Atı n'itsün yanınca **yâ** yüküni (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 18*). [*yâ,]*
 Neyki 'illet **yâ** fikr-i maṭlûbı
 Kim çeker böyle şabr-ı Eyyüb'ı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 48, Mısra 41*). [*yâ,]*

Mümkin oldukça vardı meclisine

Ġayrınıñ va‘zı ne **yā** meclisi ne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 160, Mısra 46*). [yā,]

Erde lâzım durur kılıç **yā** kalem

Ser-firāz olup ilde ola ‘alem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 177, Mısra 29*). [yā,]

Ġanda hâkim var ise **yā** vālī

İtmediler harāca ihmālī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 181, Mısra 43*). [yā,]

yā: Nida, ey.

Ġayret-ile ölüm olursa revā

Kime n’itdüm baña **yā** n’olsa gerek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 36, Mısra 17*). [yā,]

Nice biz idevüz mu‘āmeleyi

Hân Selīm ile **yā** mücādeleyi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 34*). [yā,]

Yā ilāhī kemāl-i luṭfuñ içün

Dāyim ehl-i ‘uşāta ‘afvuñ içün (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 2, Mısra 9*). [yā,]

Yā ilāhī be-ḥaḳḳ-ı ḥubb-ı ḥabīb

Eyle bize şefā‘atini naşīb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 2, Mısra 11*). [yā,]

Yā İlāhī didi sen a‘lemsin

Kenzü’l-esrāra cümle maḥremsin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 45*). [yā,]

Yā ilāhī ‘ināyet eyle bize

Luṭfuñ-ile hidāyet eyle bize (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 1, Mısra 15*). [yā,]

Şormağ-içün **yā** derdine çāre

Ağız açdı başındaki yara (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 23, Mısra 5*). [yā,]

Ya şanasın ki genc-i pür-gevher

Pāsbān ḥalka oluban ejder (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 126, Mısra 23*). [ya,]

Manşibında yazudan el mi deger

‘Azli ḥālinde kesbidür **yā** nider (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 44*). [yā,]

yā: İkileme oluşturmak amacıyla yahut veya anlamında kullanılan bağlaç.

Yā kılıç yā kalem gerek elde

Tā ki mergüb olasin ilde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 123*). [yā,]

Bir o biz dört aña ġarīm oluruz

Yā anı öldürür yā biz ölürüz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 101, Mısra 14*). [yā,]

Bir o biz dört aña ġarīm oluruz

Yā anı öldürür **yā** biz ölürüz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 101, Mısra 14*). [yā,]

Yā ‘adū ƙanını iderdüm sīl

Yāhu cānum iderdüm anda sebīl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 13*). [yā,]

Yā benüm cānibümden ide heves

Yā ƙaleb-kār oluban ura nefes (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 139, Mısra 3*). [yā,]

Yā benüm cānibümden ide heves

Yā ƙaleb-kār oluban ura nefes (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 139, Mısra 4*). [yā,]

yā: *Peki ya?*

Şu gibi hāk-i pāyine aƙdı

‘Abd-ı fermān lisāna **yā** noldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 43*). [yā,]

yā: *Ya.*

Lāyık olan budur ki ola maḥal

Yā ticāret ƙarīķi ile yūri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 31*). [yā,]

yā: *"Bir de, üstelik" anlamında bağlaç.*

Yā ḥarāretle dīg-i ser ƙaşdı

Hūn-ı dīl geldi başdan aşdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 23, Mısra 21*). [yā,]

yā: *"ya.....ya" bağlacı.*

Yā ƙılıç **yā** ƙalem gerek elde

Tā hünerver olasın ol ilde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 52, Mısra 33*). [yā,]

Yā ƙılıç **yā** ƙalem gerek elde

Tā hünerver olasın ol ilde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 52, Mısra 33*). [yā,]

yaban: *Kır, taşra, hariç.*

Ƙardaşum bu gice **yabāna** gider

İtme ihmāli ğafleti ƙo gider (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 100, Mısra 11*). [yabāna, -a]

Ma‘rifet kimseyi **yabanda** mı ƙor

Yūri taḥşīl-i ma‘rifet ideğör (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 169, Mısra 7*). [yabanda, -da]

yabancısı: *Tanıdık, bildik olmamak.*

Hak bu top 'askerüñ habercisidür

İki başdan dağı **yabancısıdur** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 34*). [*yabancısıdur, -dur*]

yād: *Hatırlama, anma.*

Zülfi **yādıyla** sünbül itdi gāzā

Düdlar itdi yiririn peydā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 94, Mısra 9*). [*yādıyla, -ıy, -la*]

Gayrınıñ koynına dime gireyin

Yād bostānda gülleri direyin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 137, Mısra 36*). [*yād,]*

Bir hıred şāhibinüñ adına

Vācib-i 'izz ü luṭf **yādına** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 4*). [*yādına, -ı -na*]

Hep hasebler nesebler efrādı

Yādına oldı bā'is ü bādī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 24*). [*yādına, -ı, -n, -a*]

Zīre şöñinda ḥayru'l-evlādı

Ḥayr-ile **yādına** olur bādī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 36*). [*yādına, -ı, -n, -a*]

Manşibuñ hıç añmaya adın

Diline hıç getürmeye **yādm** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 54*). [*yādm, -ın*]

Bu kitāba sebep şorulsa nedür

Nıçe iḥsān-dīde **yādıdur** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 40*). [*yādıdur, -ı, -dur*]

yād: *Hatıra || Akıl.*

Dört münzel kitāb **yādında**

Lafzan u ma'nen öz nihādında (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 160, Mısra 13*). [*yādında, -ın, -da*]

Görenüñ ḥatırında kağı yiri

Dura **yādında** idicek güzeri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 20*). [*yādında, -ın, -da*]

Hep 'ibārātı cümle **yādında**

Dilde ancak degül nihādında (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 63*). [*yādında, -ın, -da*]

yādıyla: *Yad ederek, hatırlayarak.*

Yüzüm alup ele düstür-ı ekrem luṭfi **yādıyla**

Tazarru'-nāme ile 'arz-ı ḥālüm eyleyüp ezber (*Tuhfetü'l-İhvân, Kaside 1, Mısra 17*).

[*yādıyla,]*

yağ: Yağ.

Ol oğul balına alup mahr m

İi **yağın** eritdi niteki m m (*Tuhfetü'l-İhv n, Mesnevi 96, Mısra 16*). [*yağın, -ın*]

yağ-: Yağmur, kar, dolu gökten düşmek.

G h ar **yağar-ıdı** geh b r n

Kimse görmezdi hoş hev  bir  n (*Tuhfetü'l-İhv n, Mesnevi 109, Mısra 15*). [*yağar-ıdı, -ar, -ı, -dı*]

yağar: (Yağmur, kar, dolu vb.) G kten yere düşmek.

El bir etmiş şit  ile b r n

Ol **yağardı** bu do ndururdu hem n (*Tuhfetü'l-İhv n, Mesnevi 109, Mısra 20*). [*yağardı, -dı*]

yağı: D şman.

Anda g y  ki bir **yağı** erid r

 dem n ii yağını eridür (*Tuhfetü'l-İhv n, Mesnevi 125, Mısra 13*). [*yağı,]*

B r  şevr n gerek-durur ıyığı

Def  ola anu n-ıla t  o **yağı**(*Tuhfetü'l-İhv n, Mesnevi 125, Mısra 44*). [*yağı,]*

Dutmiş orman iini ol **yağı**

Degme bir m şen n ayak bağı (*Tuhfetü'l-İhv n, Mesnevi 125, Mısra 51*). [*yağı,]*

Anda g y  ki bir yağı erid r

 dem n ii **yağını** eridür (*Tuhfetü'l-İhv n, Mesnevi 125, Mısra 14*). [*yağını, -nı*]

Yoldan ırulsun ol ayak bağı

Gir de h  almasun **yağı**(*Tuhfetü'l-İhv n, Mesnevi 168, Mısra 36*). [*yağı,]*

 tede ol  an d   ol t gi

Ol m n fık-miş l ol **yağı**(*Tuhfetü'l-İhv n, Mesnevi 184, Mısra 14*). [*yağı,]*

yağır: Yük ve binek hayvanlarının sırtında eyer ve semerin atığı yara.

Yağırı ok amusı bir görinür

Ar a şan bir kıızıl meşin yürinür (*Tuhfetü'l-İhv n, Mesnevi 173, Mısra 21*). [*yağırı, -ı*]

yağmur: Yağmur.

Yağmur ulaşdı seyl revān oldı

Gün başını alup nihān oldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 3*). [*yağmur,]*

Yağmuruñ balçıguñ қо keşretini

‘Askerüñ izdiḥām u vefretini (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 5*). [*yağmuruñ, -uñ]*

İntizāmī sözüñi uzatma

Gel geçen **yağmura** nemed dutma (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 34*). [*yağmura,]*

yah: *Buz.*

Hod Tuna **yahda** rīve beñzer idi

Şīşe içinde dīve beñzer idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 67, Mısra 7*). [*yahda, -da]*

Bağrı yufқа bulındı **yah** ol-dem

Toldı rıḳḳatle ‘aynı ānide nem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 47*). [*yah,]*

Āh-ı serd idüp eyledi feryād

Yah baña eyledi bugün bī-dād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 60*). [*yah,]*

At başdurmuş-idi bir ayağın

Bir yañadan **yah** aluben ṭayağın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 69, Mısra 8*). [*yah,]*

Seni **yah** dāma mı düşürmüş-idi

Ānide fikrūñi şaşurmuş-idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 69, Mısra 21*). [*yah,]*

Yah mıdur ol yā tahta-i billūr

Cūy-ı Belķīs kışsa-i meşhūr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 69, Mısra 29*). [*yah,]*

yā-hod: *Yahut, veya.*

Üns-i Ferhād’a Bī-sütün’da **yā-hod**

Lāle açılmış-idi hūn-ālūd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 23, Mısra 15*). [*yā-hod,]*

yāhod: *1. Veya.*

Kerbelā deşti şevķi ile **yāhod**

Başına na‘l kesdi ol bī-hod (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 23, Mısra 3*). [*yāhod,]*

Fikr ider şanma ğarқа varmağı

Yāhod ol anda boğulmağı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 64*). [*yāhod,]*

Ḳurd koyun gördi şanki bādiyede

Yāhod ‘uḳḳāb şaydı vādiyede (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 135, Mısra 14*). [*yāhod,]*

Bunca dünyāya ne ta‘alluḳdur

Yāhod ehline ne temalluḳdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 14*). [*yāhod,]*

yāhu: Veya.

Dil ağız bir iderdi nīze vü tīr

Yā ʔoḡun **yāḥū** ben ʔoḡundum dir (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 68*). [*yāḥū,]*

Yā ‘adū ʔanını iderdüm sīl

Yāḥu cānum iderdüm anda sebīl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 14*). [*yāḥu,]*

Nizā‘a düşse dirnek **yāḥū** tīmār

Getürür defteri öñine her bār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 65*). [*yāḥū,]*

Düşüp maḥlūl dirlük **yāḥū** tīmār

Aña olmaya anlar kim sezāvār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 194, Mısra 15*). [*yāḥū,]*

yāhu: Yahu, hey.

Şan şikārını şīr-i ner bekler

Yāḥu genc üzre oturur ejder (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 131, Mısra 26*). [*yāḥu,]*

yāhu: Daha doğrusu.

Yāḥū mefrūz olan ʔamu a‘zā

İddi ‘ā eyler-ise vā-veylā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 51*). [*yāḥū,]*

yāḥū: Söylenen söze dikkati çekmek ve anlamını güçlendirmek için kullanılır.

Muḥtesibden ne bīm ider **yāḥū** bāk

Åḥir oldı cevābı böyle anuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 36, Mısra 34*). [*yāḥū,]*

yāḥūd: Veya.

Şūret uğrusı dīni yoḡ mel‘ūn

Siḥr ider mi bize **yāḥūd** efsūn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 111, Mısra 6*). [*yāḥūd,]*

Şīr-i nerdür **yāḥūd** olup naḥḥīr

Kef şaḡar gāḥī pāy-der-zencīr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 126, Mısra 27*). [*yāḥūd,]*

yāḥūd: Yahut, veya.

Eyledüñ derd ile **yāḥud** nāle

Şubḥ-dem ağzuñı arar jāle (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 41, Mısra 31*). [*yāḥud,]*

Pīşede māḥir olasın **yāḥud**

Tā ki ġurbetde el vire maḡşūd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 15, Mısra 1*). [*yāḥud,]*

yak: *Ateşe vermek, tutuşturmak.*

İntizāmī didi ey āvāre

Bāl u per **yağduğuñ** senüñ yāre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 45, Mısra 2*). [*yağduğuñ, -duğuñ*]

Bāl u per **yağduğuñ** vişāl ötesi

Ža‘f-ı hālūñedür mecāl ötesi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 45, Mısra 27*). [*yağduğuñ, -duğuñ*]

Elli biñden ziyāde ehl-i şakā

Kaşdı hep illeri **yağa** vü yıka (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 182, Mısra 8*). [*yağa, -a*]

Kızılbaşuñ çañına ot tıkupdur

İlin tālān idüp şehrin **yağupdur** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 40*). [*yağupdur, -updur*]

yak-: *Istırap çektirmek.*

Bizi mücrim ider o toğrı çıkar

Bir cevābıyla cümlemüzi **yağar** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 27, Mısra 32*). [*yağar, -ar*]

yakala-: *Ele geçirmek, avlamak.*

Ağıza geldügin didi bir bir

Eşk **yağalayup** girībānın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 15*). [*yağalayup, -yup*]

yakıl-: *İçin için yanmak, üzülmek.*

Anuñ kim zulmi var virdüm cezāsın

Eyüye **yağılup** virdüm sezāsın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 202, Mısra 24*). [*yağılup, -up*]

yakın: *Yakın.*

Buldı kendü dağı ger itdi aña

Ol **yağında** irişdi aña belā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 65, Mısra 14*). [*yağında, -de*]

İtdi ser-keşler[e] eşer haberi

Eylediler ırak **yağın** hāzeri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 144*). [*yağın,]*

yakın: *Arada az zaman bulunan, zaman bakımından uzak olmayan.*

Ḥaḳ muḳarrer olur ġarīm aña

Aña irişdürür **yakında** belā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 25, Mısra 10*). [*yakında, -da*]

yakında: *Uzakta değil, yakında.*

Bir ulu nehr-idi **yakında** meger

İlerü bulınan aña cān atar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 1*). [*yakında,]*

yalan: *Yalanmak; (İştah verici bir yiyecek karşısında) Yeme arzusu duyarak diliyle dudaklarını ıslatmak.*

Açlıktan dil uzadup **yalanur**

Gözlerinüñ yaşı ile şulanur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 106, Mısra 9*). [*yalanur, -ur*]

yaluñuz: *Yalnız, sadece.*

Kendünüñ 'askeri ile **yaluñuz**

Fıkr idüp işbu arada ıalunuz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 37*). [*yaluñuz,]*

Giricek ev içine kıldı nazar

Yaluñuz bir o vü bir ol duhter (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 68*). [*yaluñuz,]*

Yaluñuz gönlek-ile kırtulmuş

Bir kolu hançer-ile dürtülmüş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 5*). [*yaluñuz,]*

Yaluñuz kimse görmesün o günü

Atı n'itsün yanınca yā yükünü (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 17*). [*yaluñuz,]*

Yaluñuz düşüp eyledi güzeri

Cümle 'âlemde eyledi hâzeri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 82, Mısra 3*). [*yaluñuz,]*

Yaluñuz o sığınacak yiri yok

Ḳamu yirde ıazā ıapusı açuı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 75*). [*yaluñuz,]*

Yaluñuz yola düşdi yoldaşsuz

Hâli fıkr eyle n'ola hâldaşsuz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 3*). [*yaluñuz,]*

Ḳondı şahrâda her gice **yaluñuz**

Böyle tükânına taña ıaluñuz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 35*). [*yaluñuz,]*

O **yaluñuz** at iki yükde belā

Yüki yükletmek istese meşelā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 43*). [*yaluñuz,]*

Yaluñuz yükledüp eger şaldı

Ayaġa bindi vü taban ıaldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 53*). [*yaluñuz,]*

yaman: *Kötü.*

Ecel ile anuñ arası hemân

Tahta idi o dahı köhne **yaman** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 60*). [*yaman,]*

yan: *1. Taraf, yön. 2. (Birisinin ya da bir şeyin) Yakını.*

Vaqt-i dey iricek şitâ ânı

Hāneden **yaña** ata-gör cānı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 70, Mısra 40*). [*yaña, -a]*

İşbu **yaña** meger gelüp cāsūs

Didi Hersek begine kim efsūs (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 1*). [*yaña, -a]*

Her biri başı kaydını gördi

Çağ 'ademden **yaña** yolın sürdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 142*). [*yaña, -a]*

Añsuzın bir **yaña** götürdi ayak

Ānīde oldılar ikisi de 'āk (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 11*). [*yaña, -a]*

Segedin kal'asına çün geldi

Ṭuna'dan **yaña** kendüyi şaldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 62*). [*yaña, -a]*

İdüp serdār birle yol yarağın

Sitanbul'dan **yaña** açup otağın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 66*). [*yaña, -a]*

Haylî yah kaplayuban irkülmüş

Yanına niçe atlular tölmiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 8*). [*yanına, -ı, -na]*

Konağın İntizāmī'nüñ şoriceğ

Buldı dikildi **yanına** göriceğ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 54*). [*yanına, -ına]*

Bile **yanınca** zümre-i a'yān

Yırlü yirince cümle-i erkān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 95, Mısra 5*). [*yanınca, -ı, -n, -ca]*

Kapu **yanında** anı bekler imiş

Gelmesi ile göñlin egler imiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 100, Mısra 15*). [*yanında, -ı, -n, -da]*

Ṭakınupdur **yanına** ġāzīlerin

Bosna vü Hersek'üñ yararların (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 29*). [*yanına, -ı, -na]*

Kaçduğınca yanaşdı **yanlarına**

Ardların aldı düşdi pāylarına (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 84, Mısra 17*). [*yanlarına, -ları, -na]*

Girse ağzına ger meges ānī

İlmeyüben bulur o bir **yanı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 106, Mısra 18*). [*yanı, -ı*]

Vâki‘ olmuşdı karşusu Nova’nuñ

Üsti **yanı** da bir depeydi anuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 106, Mısra 6*). [*yanı, -ı*]

At başdurmuş-idi bir ayagın

Bir **yañadan** yah aluben tayağın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 69, Mısra 8*). [*yañadan, -a, -dan*]

Ža‘fdan **yaña** iy şoran haberi

Cismi şarılı üstühvâne deri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 29*). [*yaña, -a*]

Fevrî kıçın kaçır bakup **yanına**

Cānı yok bir sā‘at yanında tura (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 10*). [*yanına, -ı -na*]

Şamu yolcu alay olup durdı

Yanlarına bu dağı at sürdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 12*). [*yanlarına, -lar, -ı, -n, -a*]

Uyanıyla o **yanına** bükdi

Yan virem diyü **yanına** çökdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 75*). [*yanına, -ı, -n, -a*]

Mîri İshāk beg-durur Gula’nuñ

Uğramañ **yanına** ırak tolanuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 132, Mısra 30*). [*yanına, -ı, -n, -a*]

Hîç **yanından** olmadı münfek

Ma‘rifet birle behredār ola tek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 147, Mısra 17*). [*yanından, -ından*]

Çü nāmını ırak yirden işitdi

Yanından eşkiyāsın hep tağıtdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 201, Mısra 4*). [*yanından, -ı, -n, -dan*]

Şāh-ı Efrenc **yanına** almış

Nām-ı maḥzūlī ‘āleme şalmış (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 5*). [*yanına, -ı, -(n)a*]

Bırağur ‘asker içre bir endüh

Mîr **yanına** geldiler enbüh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 107, Mısra 10*). [*yanına, -ı, -(n)a*]

Oğ gibi atılup kiriş aşalum

Yanına bir nişāneden düşelüm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 132, Mısra 16*). [*yanına, -ı, -(n)a*]

Bu re'yi eyler-iken ẖvāba vardum

Yanuma geldi bir pīr anı gördüm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 2*). [*yanuma, -(u)m, -a*]

At gögercin taklasın atdı

Yan pertāvın idüben gitdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 44*). [*yan,]*

Uyanıyla o **yanına** bükdi

Yan virem diyü **yanına** çökdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 76*). [*yanına, -ı, -n, -a*]

Vālide **yanın** oturup bekler

Dürlü lāf-ile gönlini egler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 100, Mısra 31*). [*yanın, -ın*]

Şimdilik **yanumuzda** az 'asker

Gele me'mūrı şöıra ire meger (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 183, Mısra 35*). [*yanumuzda, -umuz, -da*]

Az ile çok bir ola **yanuñda**

Ĥamd-ı Rāzık ola nihāduñda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 14, Mısra 11*). [*yanuñda, -uñ, -da*]

Ne diyem cümle hep saña ma'lūm

Bellü **yanuñda** zālīm ü maẓlūm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 48*). [*yanuñda, -uñ, -da*]

Fevrī kıçın kaçır bakup yanına

Cānı yok bir sâ'at **yanında** tura (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 11*). [*yanında, -ın, -da*]

Qanda bir ehl-i ma'rifet gördi

Yanına vardı hıẓmete tırdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 16, Mısra 16*). [*yanına, -ı, -n, -a*]

Cümlesin şarşup atdı bir **yanına**

İrmesün diyü bir zarar tenine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 22, Mısra 35*). [*yanına, -ı, -n, -a*]

Ĥavf-ile bakınup **yanına** kaçır

Her ne efvāhdan ola şādır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 6*). [*yanına, -ı, -n, -a*]

Otururken bu vech-ile maẓzūn

Şem' toğruldı **yanına** meftūn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 43, Mısra 2*). [*yanına, -ı, -n, -a*]

Her kılında niçe gönülleri esir

Bir durur **yanlarında** bay u faķir (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 52*). [*yanlarında, -lar, -ı, -n, -da*]

Ƙaldurup yükledince bir **yanın**

Dayadup yükledür o bir ğayrın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 45*). [*yanın, -ı, -n*]

İde şandı yine müvāneseti

Hānesinden **yaña** idüp da‘vet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 37, Mısra 7*). [*yaña, -a*]

Gedā olana istignāyı itmez

Yanından kimse hīç maḥrūm gitmez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 195, Mısra 12*).

[*yanından, -(i)n, -dan*]

yan: 1. Isı ve ışık yayarak yok olmak, kül hâline gelmek. 2. Çok ıstırap çekmek, büyük bir acı içinde olmak, çok üzülmek. 3. Alev almak, tutuşmak.

Müflis-i pāk olup o demde yine

Dilerem böyle ṭālī‘ oda **yana** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 36*). [*yana, -a*]

Gün ısıcaḳ hevā **yanar** āteş

Ejderāsā semūmı ḥod dem-keş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 107*). [*yanar, -ar*]

Zehr ola yidüĝin nice o şūm

Yandı fānūs içinde niteki mūm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 88*). [*yandı, -dı*]

Fırnaçe ‘askeri **yanar** āteş

Leşker içinde eyle yok ser-keş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 111, Mısra 17*). [*yanar, -ar*]

Çārsū oldu nāra hep sūzān

Ġāfil olmañ ki **yandı** kevn ü mekān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 34*). [*yandı, -dı*]

İrmeyicek derūndan **yandı**

Bayburd’da oturdı niçe zamān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 16*). [*yandı, -dı*]

[.....]

Yansa ‘ālem irişmez aña nedem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 76, Mısra 24*). [*yansa, -sa*]

Örü-durdı vü ḥāline **yandı**

Yanmada hīç mişli yok şandı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 43, Mısra 17*). [*yandı, -dı*]

Ṭañlayalum bu ḥāl-i şem‘i nedür

Hem **yanar** oda hem mekānı şudur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 43, Mısra 16*). [*yanar, -ar*]

‘İlm ocaĝın arayu çünki bula

Ol daḥı bir **yanar** çerāĝı ola (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 16, Mısra 8*). [*yanar, -(a)r*]

Örü-durdı vü ḥāline yandı

Yanmada hīç mişli yok şandı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 43, Mısra 18*). [*yanmada, -ma, -da*]

yan: Birlikte olma ifâde eder, ...ile beraber.

Kimse **yanında** kalmadı deyyār

Yār u ihvānı oldı hep ağyār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 80, Mısra 21*). [*yanında, -ı, -n, -da*]

Şāh-ı Efrenc **yanında** bir mellāh

Dojd kerhānesinde bir cellāh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 85, Mısra 15*). [*yanında, -ı, -n, -da*]

Buldı **yanında** rağbeti dojdūñ

Ma'nīsüz da'vīsini hōd gördūñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 15*). [*yanında, -ı, -n, -da*]

Bellü hālūñ neye olur müncer

Kimse **yanuñda** dursa ger bir ān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 45*). [*yanuñda, -uñ, -da*]

Atı **yanınca** idüp anı yedek

İte ite iletdiler bege dek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 80, Mısra 15*). [*yanınca, -ınca*]

Yanına bulduğın alup çü gider

İp olur çöpçe tozına kim irer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 93*). [*yanına, -ı, -n, -a*]

Kendü gibi niçe sefîhi bulur

Ġāfil olmañ diyü **yanınca** şolur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 107, Mısra 8*). [*yanınca, -ınca*]

Esb-i lāğar şişüp yatur geçemez

Şāhibi varsa **yanına** seçemez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 56*). [*yanına, -ı, -n, -a*]

Bir sipāhī bulundı **yanında**

Şanasın kim yir itdi cānında (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 85*). [*yanında, -ın, -da*]

Ķatl olundı **yanınca** defterdār

Oldı dīvānda haylī gīrūdār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 5*). [*yanınca, -ınca*]

İntizāmī yayan hevā bārid

Ķoçi **yanınca** bir yalan şāhid (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 60*). [*yanınca, -ınca*]

Bir atı var **yanında** bir қоçısı

Biri yok dahı tā ola қоçısı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 11*). [*yanında, -ı -n, -da*]

Yaluñuz kimse görmesün o günü

Atı n'itsün **yanınca** yā yüküni (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 18*). [*yanınca, -ınca*]

Öñinden hîç gitmez kimse maḥrûm

Yanında fâsidüñ ḥod işi ma'lûm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 76*). [*yanında, -ın, -da*]

Baṇa lâzımdur eyleyem iḳdām

Gele **yanumca** 'asker-i İslām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 28*). [*yanumca, -um, -ca*]

Feth-i bâb itdi **yanına** okudu

Maḳşadı bir kitâb imiş bildi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 20, Mısra 29*). [*yanına, -ı, -n, -a*]

yan: "Yanında, huzurunda" anlamına gelir.

Cāhil olan 'idāddan olmaz

Ehl-i 'irfān **yanında** yüz bulmaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 8, Mısra 8*). [*yanında, -ı, -n, -da*]

İtdi a'zā biri birini vedā'

Her ne dinse **yanında** bu yüzden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 33*). [*yanında, -ı, -n, -da*]

Virdi revnaḵ 'azīm bu şehre

Buldı herkes **yanında** bir behre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 92*). [*yanında, -ı, -n, -da*]

yan: "Ona göre, onunla karşılaştırıldığında" anlamlarında bir karşılaştırma sözü.

Çār-ṭākı begüñ ḥod a'lādur

Ḳaşr-ı Ḳayşer **yanında** ednādur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 62*). [*yanında, -ı, -n, -da*]

yaña: Taraf, tarafta, taraftan, tarafına.

Bu **yañadan** çün aldı mîr ḥaber

Server-i ġāziyān Ġazanfer-fer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 135, Mısra 1*). [*yañadan, -dan*]

yaña: -dan dolayı.

Murg-ı rûhı meger olup tayrân

Olmuş uçmağdan **yaña** perrân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 96, Mısra 24*). [*yaña,]*

yanaş-: *Yakınlaşmak.*

Kaçduğınca **yanaşdı** yanlarına

Ardların aldı düşdi pâylarına (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 84, Mısra 17*). [*yanaşdı, -dı]*

yangun: *Büyük ateş, yangın.*

Gördi şem' yangununun ötesi yok

Kendünün **yangunı** dahı artuğ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 43, Mısra 36*). [*yangunı, -ı]*

Gördi şem' **yangununun** ötesi yok

Kendünün yangunı dahı artuğ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 43, Mısra 35*). [*yangununun, -ı, -nun]*

Bir ağız sūz-ı derdine dōyimez

Yangunından cevābını diyimez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 43, Mısra 26*). [*yangunından, -, -]*

yani: *Yanında.*

Haylî luṭf itdi eyledi iḥsân

Hîç **yanından** ırmadı bir ān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 88, Mısra 10*). [*yanından, -n, -dan]*

ya'nî: *Yani.*

Ya'nî mektüb-ı vālî-i şehvār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 37, Mısra 18*). [*ya'nî,]*

Emri **ya'nî** Hüseyn Paşa'nun

Van'dan olmuş-idi ol ma'zûl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 38, Mısra 2*). [*ya'nî,]*

Eyledi **ya'nî** ârzū-yı vaṭan

Aşuban niçe deşt ü niçe demen (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 66, Mısra 9*). [*ya'nî,]*

Mevc ü yah mācerāsı var **ya'nî**

Nağş geçdi şu üstine Mānî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 67, Mısra 21*). [*ya'nî,]*

Didiler bir er irse meydāne

Ya'nî çābük-süvār merdāne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 16*). [*ya'nî,]*

Şeyh ü şābuñ tarīkine durdı

Ya'nî pîr ü civāna yol sürdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 72, Mısra 6*). [*ya'nî,]*

Şandı eyler bu nükte ile hıṭāb

Ya' nī işbu kināyet-ile cevāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 38*). [ya' nī,]

Sābit oldu ṣebātı yok fānī

Māl u emvālī 'ālemüñ **ya' nī** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 76, Mısra 8*). [ya' nī,]

Lālezāra dönüp o sünbülzār

Ya' nī pür-yara her biri nā-çār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 80, Mısra 8*). [ya' nī,]

Ya' nī arar mesā' ilī durmaz

Göz göre gözlük ile de görmez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 25*). [ya' nī,]

'İş ü nüş oldu kaşdı dil-tengüñ

Ya' nī şāh-ı Fireng-i bī-nengüñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 12*). [ya' nī,]

Āşaf-ı şānī-i Süleymānī

Ya' nī evvel vezīr-i sultānī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 95, Mısra 10*). [ya' nī,]

Dile hātifden irdi bir āvāz

Ya' nī bu nazmı eyledi āgāz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 97, Mısra 10*). [ya' nī,]

Hîç ayak kalkmadın piyāle ile

Ya' nī deşt-i şafāda lāle ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 12*). [ya' nī,]

Şundılar ol dem aña bir tūmār

Ya' nī mektüb-ı vālī-yi şehvār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 104, Mısra 10*). [ya' nī,]

Ya' nī serheng-i şāhī irdi o dem

Mīr-i mezbūr öninde urdı qadem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 120, Mısra 15*). [ya' nī,]

Didi fermān-ı şāh-ı ḥākānī

Ya' nī maẓmūn-ı emr-i sultānī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 120, Mısra 18*). [ya' nī,]

Eyle ta' cīl sen de ceyşüñ-ile

Ya' nī merdān-ı cān-baḥşuñ-ıla (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 120, Mısra 28*). [ya' nī,]

Külbe-i dehr tıldı penbe ile

Ya' nī virdi şehābı bād yile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 26*). [ya' nī,]

Vaqt-i lāf u güzāf bulmuşsın

Ya' nī ibn-i sebīl olmuşsın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 50*). [ya' nī,]

Ḳal'ayı almış araya bir cūy

Ya' nī bir nehr-i ḥūb u ter dil-cūy (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 126, Mısra 6*). [ya' nī,]

Çün Gula'nuñ civārına girdi

Ya' nī ol ḳal'a ḳurbine irdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 126, Mısra 2*). [ya' nī,]

Ya' nī la'net taşın yığup yek-ser

And içüp küfri okıyup ezber (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 132, Mısra 7*). [ya' nī,]

Ya'nī Nehr-i Dirin kenārı imiş
 Ol 'adem semti reh-güzārı imiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 31*). [*ya'nī,]*
 Sālifü'z-zıkr şāhib-i huddām
Ya'nī Nāzır Muḥammed ol hoş-nām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 143, Mısra 4*). [*ya'nī,]*
 Ne revādur bu yırde sen ḳalasın
Ya'nī baḥr-ı ferāgata ṭalasın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 143, Mısra 8*). [*ya'nī,]*
 Gökden eyler hilāl işāretler
Ya'nī barmağ-ile beşāretler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 143, Mısra 36*). [*ya'nī,]*
Ya'nī yazdı debīr-i sultānī
 Hoş berāt-ı güzīn-i ḥākānī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 143, Mısra 43*). [*ya'nī,]*
 Sırran al gel didi o ma'hūdī
 Şāyi' itmeye **ya'nī** maḳşūdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 58*). [*ya'nī,]*
 'Ahd ü güft itdi kendü nefsi ile
 Oturup dura **ya'nī** cinsi ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 161, Mısra 20*). [*ya'nī,]*
 Nesne şan zāyi' eylemişdür arar
 Kendü yoldaşlarını **ya'nī** şorar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 40*). [*ya'nī,]*
 Gāzīler niçe kerre itdi hücūm
Ya'nī ṭop u tūfeng birle rücūm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 179, Mısra 24*). [*ya'nī,]*
 Āl-i 'Oṣmān'a eyledi 'işyān
Ya'nī 'işyānı şanub[en] āsān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 28*). [*ya'nī,]*
Ya'nī tāze-heves sipāh-ı cedīd
 İntizāmī atıyla oldı bedīd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 27*). [*ya'nī,]*
 Oldı şāhib-firāş u bī-tāḳat
Ya'nī çiçek didükleri āfet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 93, Mısra 18*). [*ya'nī,]*
 Degme bir 'ayna göz dikerdi türāb
 Sürmelenmişdi **ya'nī** çeşm-i ḥabāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 28*). [*ya'nī,]*
 Bekeş'ün ṭopı **ya'nī** itdi şadā
 İşidüp mīr-i gāzī-i hoş-rā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 133, Mısra 21*). [*ya'nī,]*
 Dest ü pāyı muḥarref alundı
 Şarşar-ı sar'a **ya'nī** ḳalındı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 70*). [*ya'nī,]*
 Biri yād itdi ol 'iḳābların
Ya'nī maḥbesdeki 'itābların (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 52, Mısra 6*). [*ya'nī,]*
 Nā-geh irdi delīl-i güm-rāhān
Ya'nī itdi ṭulū' meh-i tābān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 2*). [*ya'nī,]*

Ya‘nī alınmayup biraz güldi

Sürdi yüzine vü baş üzre kodı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 2*). [ya‘nī,]

Ya‘nī geldi dirüldi huddāmı

Ṭaṇladılar görüp o bed-nāmı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 87*). [ya‘nī,]

Didi ol mebdē’-i ḥavādiṣ-i bed

Ya‘nī ol bā‘iṣ-i fesād-ı ebed (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 12*). [ya‘nī,]

Bir ğaraḫ ideyin diyü kādī

Ceḥd idüp **ya‘nī** ḥālet-i māzī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 6*). [ya‘nī,]

Dine **ya‘nī** Budun’a ṣehr-engīz

Ḥūb evṣāf-ile bula ta‘zīz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 58, Mısra 11*). [ya‘nī,]

İrdi gūṣına na‘ra-i rencūr

Ya‘nī āvāz-ı sūḥte-i mezbūr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 22, Mısra 4*). [ya‘nī,]

yanına: Yakını II bulunulan yer.

Yanına ger gelürse ḥācetmend

Dimeyüp hīḫ aña çün u çend (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 161, Mısra 23*). [yanına,]

yanınca: Yanında, yanıbaşında.

Gör ṭama‘ ādemi ne ḥāle koyar

Ṭālī’-i bed **yanınca** nice uyar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 66*). [yanınca,]

Böylelülkle Sitanbul’a geldi

At **yanınca** piyāde kāt ḳaldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 56*). [yanınca,]

Yüze va[r]maz **yanınca** ehl-i ḫalāl

Cem‘ olup bir araya genci ulu (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 26*). [yanınca,]

Yanınca niçe ḥāna itdi fermān

İdeler tā ki varup derde dermān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 11*). [yanınca,]

yanında: Yanında, katında, nezdinde, huzurunda.

Ṭıfl idi daḫı on iki yaṣda

Ḥoca **yanında** oturur başda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 150, Mısra 4*). [yanında,]

Altı **yanında** oturan cūhelā

Lecce baṣladı cümle-i süfehā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 155, Mısra 9*). [yanında,]

İssı olana būy-ı kāmīl idi

Misk ü ‘anber **yanında** bāṭıl idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 36*). [yanında,]

Aña ta'zīm idüp Sultān Aḥmed

Yanında hīç olmaz bir sözi red (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 24*). [yanında,]

Ḳamu hīlelerüm **yanında** muḥtel

Gerekdür baña bir 'āqıl muḥaṣṣal (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 198, Mısra 13*). [yanında,]

Şehūñ **yanında** oldı sa'yi meşkūr

Şehinşeh eyledi taḥsīn-i mevfūr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 203, Mısra 7*). [yanında,]

Ne cüz'ī luṭfi **yanında** bu maḫṣūd

Anı Ḥaḳ luṭf için ḥalk itdi Ma'būd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 205, Mısra 35*). [yanında,]

yanukul-: Yankılanmak.

Dāmen-i kūh imiş meger ol cāy

Ṭağ için **yanḳulatdı** hūy-ile hāy (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 78, Mısra 30*). [yanḳulatdı, -atdı]

yanlaş-: Birbirine yakınlaşmak.

Ḳulleler qarşu birbirin gözler

Yanlaşa diyü birbirin özler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 57, Mısra 16*). [yanlaşa,]

yanuk: Yanmış.

Ḳal'a-i enderūnı ḥod yekser

Cismi **yanuḳ** ḳalendere beñzer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 2*). [yanuḳ,]

yap-: İnşa etmek.

Yapdurup ḥaylī mescid ü mekteb

Luṭf-ı Yezdān'ı eyleyüp maṭlab (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 89*). [yapdurup, -dur, -up]

Mısr'uñ olinca mīr-mīrānı

Didiler yūri **yap** o vīrānı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 151, Mısra 12*). [yap,]

Ba'zı ḥāmīsi olmağın ḳapuda

Kimi yıḳmaḳda vü kimi **yapuda** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 183, Mısra 2*). [yapuda, -u, -da]

yap-: Etmek, yapmak.

Yapdı bir cum'a Muştafâ Paşa

Bî-naẓîr ü şebîhdür haqqā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 57, Mısra 1*). [*yapdı, -dı*]

yapış-: *Sıkı sıkı tutmak, bırakmamak üzere yakalamak, sarılmak.*

Çam şakız gibi **yapışur** gitmez

Büy-ı kaṭrânsuz kaçup yitmez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 31*). [*yapışur, -ur*]

Yüze **yapışdı** haylî cevr itdi

Burnına girdi vâh neler itdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 84, Mısra 9*). [*yapışdı, -dı*]

yaprağ: *Yaprak.*

Anda imiş meger ki toprağı

Şoldı berg-i cemâli **yaprağı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 93, Mısra 24*). [*yaprağı, -ı*]

yaprak: *Yaprak.*

Kuyruğı imiş ol dinen bayrak

Yilesi hem o şalınan **yaprak** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 32*). [*yaprak,]*

yapu: *Yapı, Bina.*

Var-idi ba'zı düşmeni kapuda

Gedüğe taş kor-idi her **yapuda** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 148, Mısra 2*). [*yapuda, -da*]

yâr: *Sevgili || dost.*

Didüm ey **yâr-ı** mûnis ü maḥrem

Dil bu fikri velî kıılır her dem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 7, Mısra 1*). [*yâr-ı, --ı*]

Cân fedâ idelüm dilâ gel bul

Yâr ağıyârsız dikensiz gül (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 65, Mısra 4*). [*yâr,]*

İrdi bir yire bâğ kenârı ile

Her kişi seyr iderdi **yârı** ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 78, Mısra 2*). [*yârı, -ı*]

Çünkü ayrıldı **yârdan** bir ân

Âb-ı ağıyârveş koyuldu hemân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 9*). [*yârdan, -dan*]

Görmedin bildi geldüğün dildâr

İki gönül bir olicek iy **yâr** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 100, Mısra 18*). [*yâr,]*

Kopdı **yârüñ** qarîhasından o dem

Bundan özge olur mı hîç kerem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 100, Mısra 5*). [*yârüñ, -un*]

Yârdan ayru olmak ister-idi

Dâyimâ ol elemle gam yir-idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 104, Mısra 33*). [*yârdan, -dan*]

Yaricuñ Hâk refîkuñ ola Hudâ

Kimse kâr eylemez saña ebedâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 9*). [*yaricuñ, -ıçun*]

Bu kadar katl u bu kadar husrân

Virdi hubb-ı çehâr **yâra** çü cân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 64*). [*yâra, -a*]

Ugramaz görse hüznüñi bir dem

Var durur ba'zı **yâr-ı** hVân u ni'am (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 33, Mısra 7*). [*yâr-ı, --ı*]

Kamu yirde Hudâ çü **yâridur**

Berr ile bahre hükmi cārîdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 85, Mısra 13*). [*yâridur, -ı, -dur*]

Yârı var-idi hoş-nihâd el-hâk (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 1*). [*yârı, -ı*]

Ehl-i iflâs kim sükârâ idi

Nekbet ü cimrilük de **yârı** idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 77, Mısra 8*). [*yârı, -ı*]

Didi bir **yârı** eyleyüp âgâh

Oldı dīvân kâtibi nâ-gâh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 19*). [*yârı, -ı*]

Ṭâk-ı ebrû-yı **yârdur** mihrâb

Ṭâlib ü râgıb aña şeyh-ile şâb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 57, Mısra 9*). [*yârdur, -dur*]

Geldi ehl-i vifâka dahı nedem

Nâ-gehân geldi bir gün ol **yârı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 17*). [*yârı, -ı*]

Herkes âzâde **yâr-ile** handân

Ağlayuban o silsile-gerdân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 47, Mısra 31*). [*yâr-ile, -ile*]

Âhirü'l-emr atdan ayrıldı

Nîm cân ile **yâre** sıyrıldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 69, Mısra 12*). [*yâre, -e*]

Her ne kim vârid ola Bârî'den

Anı kendüñe añla **yârîden** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 36*). [*yârîden, -(i)den*]

Habse virdi rızâyı hep yek-ser

Kendü hâlinde şâh-iken **yârân** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 7*). [*yârân, -an*]

Bildi âhir muhakkağ 'âlemde

Yâr bulmaz kimesne buñ demde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 43, Mısra 32*). [*yâr,]*

İntizâmî didi ey âvâre

Bâl u per yakduğñ senüñ **yâre** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 45, Mısra 2*). [*yâre, -e*]

Çekdi **yârân** cefâyı hâtır içün

Kimse şormadı habs olındı niçün (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 47, Mısra 11*). [*yârân, -an*]

Ferş idüp pâyine özin mermer
 Seng-dil **yâre** cân revân eyler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 55, Mısra 20*). [yâre, -e]
 Mesnedi ol durur himâyet anuñ
 Olsa **yâruñ** 'inâyet-i Bârî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 79*). [yâruñ, -üñ]
 Beni gel gör ki nâr-ı miñnetde
 Karşu illerle **yâr** şöhetde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 44, Mısra 20*). [yâr,]
 Hût **yâruñ** kaşı hilâli ile
 Reşk idüp eglenür hayâli ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 49*). [yâruñ, -üñ]

yâr: Yer, zemin.

Nîm cân-ile buldılar qarda
 Atı ile düşüp yatur **yarda** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 30*). [yarda, -da]

yar-: İkiye ayırmak, parçalamak.

Kalb **yarup** niçe cihândârı
 Sıdı irüp 'inâyet-i Bârî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 135*). [yarup, -up]

yara: 1. Bir şeyin üzerinde açılan kesik, yara. 2. Dert, üzüntü, acı.

Yeñilendi anuñ re'yiyle 'âlem
 Mezâlim **yarasına** urdı merhem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 195, Mısra 2*). [yarasına, -sına]
 Şormağ-içün yâ derdine çâre
 Ağız açdı başındaki **yara** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 23, Mısra 6*). [yara,]

yara: Bir şey yararlı olmak, yarar sağlamak.

Rûmili'ni hep ata çigledeyin
 Hep **yarar** erlerini inledeyin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 111, Mısra 10*). [yarar, -r]
 Yarar erdür kılıçdur gayreti var
 Başîret ehli 'âkıl çeşmi bîdâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 193, Mısra 19*). [yarar, -r]
 Gel-e ey kendüsi vü atı **yarar**
 Saña mânend yok burada süvâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 21*). [yarar, -r]
 Ol maḥal Jaḳa'nuñ civârı imiş
 Hep **yarar** kâfirüñ medârı imiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 8*). [yarar, -r]

yarağ-: *Savaş aleti, silah; teçhizat, araç gereç; hazırlık.*

Ġāzīler ardca cān atup irişür

Birbirine **yarağ-ile** girişür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 148, Mısra 20*). [*yarağ-ile, -ile*]

Diyicek üşdiler başına kamu

Yarağ-ile idüp kamuı ğülü (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 60*). [*yarağ-ile, -ile*]

Eyle ğāzīnūñ uc durur durağı

Dağı bilmez niyām hiç **yarağı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 58*). [*yarağı, -ı*]

yārān: *Dostlar.*

Başına üşdiler o **yārānuñ**

Gerdişin gör sipihr-i gerdānuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 80, Mısra 9*). [*yārānuñ, -uñ*]

Didi **yārāna** el-vedā‘ sizi

Yād idūñ hayr-bād birle bizi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 87, Mısra 21*). [*yārāna, -a*]

Niyyeti bir gün itdi seyrāna

Şek bu geñ seyri vaḳti **yārāna** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 87, Mısra 2*). [*yārāna, -a*]

Eyle **yārāna** dāyimā taḥsīn

‘İş iderler bu tarz-ile her hīn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 35*). [*yārāna, -a*]

Çün tamām oldı da‘vet-i **yārān**

Nice **yārān** zümre-i ihvān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 140, Mısra 24*). [*yārān,]*

Himmet itdi saña kamu **yārān**

Lāyīḳuñdur o mecma‘-ı ‘irfān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 156, Mısra 17*). [*yārān,]*

At meydānı seyrine **yārān**

İntizāmī bile olunca revān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 156, Mısra 3*). [*yārān,]*

Çün giriftār gördiler anı

Hep firār itdi bunca **yārānı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 80, Mısra 20*). [*yārānı, -ı*]

Yine **yārān-ile** idüp ülfet

İtdi ārām bir niçe müddet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 84, Mısra 39*). [*yārān-ile, -ile*]

Vardı **yārānı** ile yine aña

Et‘ime yindi dindi şükr-i Hudā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 7*). [*yārānı, -ı*]

Otururken o demde **yārānı**

Eyler-iken ol özge seyrānı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 156, Mısra 5*). [*yārānı, -ı*]

Eyleyüp iltimās **yārāna**

Cān u dilden ‘azīz ihvāna (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 9, Mısra 9*). [*yārāna, -a*]

Şād **yārāna** ağlaya hālūñ

Tañlaya her kim añlaya hālūñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 6, Mısra 29*). [*yārāna, -a*]

Virdi zencîre boğazın nâ-çār

Gördi **yārānı** silsile-gerdān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 40, Mısra 35*). [*yārānı, -ı*]

Gördi **yārānı** derd-ile nâ-çār

Âh-ı serd idüp ağladı jāle (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 40, Mısra 30*). [*yārānı, -ı*]

Pes bu hālî görüp niçe **yārān**

İdelüm bağî didiler seyrān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 1*). [*yārān,]*

Diñledi çün cevābumı **yārān**

Didi zāyi‘ olur mı hîç ‘irfān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 8, Mısra 1*). [*yārān,]*

Şimdi nār-ı hamiyyet-i **yārān**

Hırmen-i şabrum eyledi sūzān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 20, Mısra 9*). [*yārān,]*

Şüretā habs u ma‘nīde āzād

Reşk iderdi o hālete **yārān** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 61*). [*yārān,]*

Kaldı havf u recāda hep **yārān**

Gāh şād u feraḥ gehī nālān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 48, Mısra 49*). [*yārān,]*

Baňa bu maḥbes olmadı zillet

Oldı **yārān** firḳati miḥnet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 48, Mısra 28*). [*yārān,]*

Bir gün oturmuş-idi çaḳ **yārān**

Nice **yārān** zümre-i iḥvān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 52, Mısra 2*). [*yārān,]*

Bir gün oturmuş-idi çaḳ **yārān**

Nice **yārān** zümre-i iḥvān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 52, Mısra 1*). [*yārān,]*

Pes o **yārān** sözün görüp ma‘kūl

Gördi ḥaḳḳā kelāmını maḳbūl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 53, Mısra 1*). [*yārān,]*

Nice **yārān** tenindeki cāmı

Didi ey cümle hālūme vāḳıf (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 36, Mısra 2*). [*yārān,]*

yārāna: 1) Aşk acısı çeken bütün dostlar. 2) Acı, sızı, kırgınlık.

Tālib ü rāḡıb-idi ‘irfāna

Cānını yok dimezdi **yārāna** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 11, Mısra 16*). [*yārāna, --a*]

Böyle **yārāna** kim ider dahli

Hıfz idüp muḥkem ihtimām idesin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 38, Mısra 34*). [*yārāna, --a*]

yarar: Layık.

Cāyız ola ki bir hayırlı kişi

Ola her gāh Hakk’a **yarar** işi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 46*). [*yarar,]*

yarar: *Bir şey yararlı olmak, yarar sağlamak.*

Kılıçdandır bize dāyim ma‘îşet

Yararadur bizüm yirlerde rağbet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 42*). [*yararadur, -a, -dur]*

Didiler biz **yarara** cān virürüz

Ger emri âteşe atsa girürüz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 39*). [*yarara, -a]*

Odun ıssı kış âteşin kayırur

Kendüye **yararın** bulur ayırur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 34*). [*yararın, -ın]*

Zîre ebleh şecî‘ olur ekşer

Cāhilâne niçe **yarar** iş ider (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 34*). [*yarar,]*

Ṭakınupdur yanına gāzîlerin

Bosna vü Hersek’ün **yararların** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 30*). [*yararların, -lar, -ı, -n]*

Zırh cevşen cebe geydi **yararı**

Kuşūr itmedi şāhib-iktidārı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 27*). [*yararı, -ı]*

Ṭutulan kâfirün **yararını** hep

Gönderüp kapuya o ‘ālî-neseb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 39*). [*yararını, -nı]*

yaraş-: *Uygun düşmek, yaraşmak.*

Söz ki ola güher mişālî şemîn

Yaraşur ‘ıkd-ı nazm aña hemîn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 6, Mısra 8*). [*yaraşur, -ur]*

yardım: *Yardım.*

Yine āsān idi cevāb aña

Özge **yardım** gelüp-durur hālā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 18*). [*yardım,]*

yâre: *Yara.*

Ḥayliden sîned cerāḥati var

Yaresine fetîl ider tîmār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 44*). [*yaresine, -si, -n, -e]*

Ağız üşürdi **yâreler** yir yir

Dehr ayağa saldı ger el-hak (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 72*). [*yâreler, -ler]*

Ağız üşürdi **yäreler** yer yer

Tā tesellī-i hātır eyleyeler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 48, Mısra 13*). [*yäreler, -ler*]

yâre: *Sevgili.*

Haylî dil-bend imiş meger o levend

Yäreye şaldı anı ol nuhsend (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 26*). [*yäreye, -y, -e*]

yarıl-: *Parçalanmak, yarılmak.*

Sāgar-ı yārda mı gördi habāb

Ṭās ṭās **yarılurdi** cām-ı kıbāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 55, Mısra 12*). [*yarılurdi, -ur, -dı*]

yarın: *Ertesi gün.*

Kaşd idermiş **yarınki** gün mel'ün

Ceyş-i İslām'a eyleye şebihün (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 23*). [*yarınki, -ki*]

yarmak: *Ortadan ayırmak, bölmek.*

Gözedür şadri rezimde dāyim

Kalb **yarmağda** olalı kıyım (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 78*). [*yarmağda, -da*]

yas: *Gözyaşı.*

Yılduzı düşkün olmasın mı kamer

Bunca **yaşlar** döküldi şām u seher (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 94, Mısra 16*). [*yaşlar, -lar*]

Şafha-i verd-i sürh şanma odur

Kanlı **yaş-ile** nāme yazıludur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 96, Mısra 6*). [*yaş-ile, -ile*]

Açlıktan dil uzadup yalanur

Gözlerinin **yaşı** ile şulanur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 106, Mısra 10*). [*yaşı, -ı*]

Ditrer endāmı şalınur başı

Ža'fdan durma dökilür **yaşı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 106, Mısra 16*). [*yaşı, -ı*]

yas: *Keder.*

Ol ki **yasın** kıılır dir 'amme nevāl

Hatmin Allāh tebāreke ve te'āl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 105*). [*yasın, -ı, -n*]

yas-: *Yasmak 1 yayın girişini gevşetmek 2 yassıltmak, düz hale getirmek.*

Yaşdı yasın kuzah ip oldu gider

Berķ-ı tîġin niyāma kâtdı meger (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 122, Mısra 9*). [yaşdı, -dı]

yas: *Hayatta geçirilen süre, yaş.*

Tıfl idi dahı on iki **yaşda**

Hoca yanında oturur başda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 150, Mısra 3*). [yaşda, -da]

yaşa-: *Tecrübe etmek.*

Pîr-i şad-sâle yüz-be-yüz farzâ

Biñ **yaşaduk** diyü kılur da'vâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 32*). [yaşaduk, -du, -k]

yaşar: *Yaşarmak, yaş akmak.*

Yaşarup çeşmi hānuñ olmış nem

Anda kim derd ü ġam mürekkeb ola (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 38, Mısra 22*). [yaşarup, -up]

yaşduk: *Yastık.*

Göz göre çeşmi şanasın rencūr

Başı **yaşdukda** nergisün maħmūr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 62*). [yaşdukda, -da]

yâsemen: *Güzel kokulu, beyaz ve güzel çiçekler açan sarmaşık cinsinden bir ağaç.*

Gülşen-i çarħa irdi şanki ħazân

Yâsemen yire dökdi bād-ı vezân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 67, Mısra 18*). [yâsemen,]

yat-: *Bir yere veya bir şeyin üzerine uzanmak.*

Nîm cān-ile buldılar kıarda

Atı ile düşüp **yatur** yarda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 30*). [yatur, -ur]

Esb-i lâġar şişüp **yatur** geçemez

Şāħibi varsa yanına seçemez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 55*). [yatur, -ur]

Atı eşmiş **yatur** bu yurunda

Sürçe düşdüġi uyħu derdinde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 31*). [yatur, -ur]

Biri dürter sırık ucıyla anı

Yatduğı yirde dir o baa beni (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 26*). [*yatduğı, -du, -ğı*]

Didi bir esesi yoğun görürin

Yatmazın bunda şuba dek dururın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 20*). [*yatmazın, -maz, -ın*]

Dildeki 'illetinden ayrulmaz

Şo **yataca** yirin arar bulmaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 28, Mısra 26*). [*yataca, -acak*]

Yatduğın göricek meges acıdı

Bir anadını altına dşedi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 21*). [*yatduğın,*]

Püşt-i pāyıyla biri daı urur

Nirede **yatduğın** bu kerre görür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 30*). [*yatduğın,*]

Hüblar **yatur** içre cilve-künān

Nīm meh-tāb ebr içinde nihān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 55, Mısra 15*). [*yatur, -ur*]

Yek mu'allaq dönüp buz üzre feres

Şandı **yatup** alur buz üzre nefes (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 46*). [*yatup, -up*]

Düşine **yatdı** istiāre ile

aı şeye yüz urmasını bile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 160, Mısra 9*). [*yatdı, -dı*]

yatağ: *Yatak II barınak.*

Tende rū-ı 'adūyı gördi gezer

Şeşperū her peri **yatağın** arar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 52*). [*yatağın, -ın*]

Bir ayak gitmedin otağumdan

aşraya gitmedin **yatağumdan** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 130*). [*yatağumdan, -um, -dan*]

yatlu: *Kötü, uğursuz, adi, fena.*

Eyü **yatlu** metā' şatuldı dilā

Fī'l-meşel düşdi āteşe gūyā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 53*). [*yatlu,*]

Gider-iken belürdi bir atlu

Geldi virdi aber atı **yatlu** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 87, Mısra 8*). [*yatlu,*]

Geh eyü gāh **yatlu** oldu revān

Geh enīs oldu derdüe dermān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 140, Mısra 17*). [*yatlu,*]

Eyüyi **yatludan** kim ide mümtāz

Kim ide düşmüş olanı ser-efrāz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 190, Mısra 13*). [*yatludan, -dan*]

yatlusı: *Kötü, fena.*

İntizāmī cihāna meylün yok

Hîç eyü **yatlusına** meylün yok (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 174, Mısra 8*). [*yatlusına, -na*]

yatmağ: *Yatmak için.*

Kaşkatı olmuş ayağın bükemez

Yatmağa çaķ yıkılmadın çökemez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 106, Mısra 12*). [*yatmağa, -a*]

yāver: *Yardımcı.*

Burc-ı ābīye irişüp hāver

Menzil-i hūtdan umar **yāver** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 82, Mısra 22*). [*yāver,]*

yavuz: *Fena, kötü.*

Nice eylersin işbu hāli hayāl

Herkes eyler saña **yavuz** nazarı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 23*). [*yavuz,]*

yay: *İki ucu arasında bir kiriş gerili olan, eğri ve esnek ok atma aleti, kavis.*

Yayını tāk-ı çarha aşmışdur

Zūrı Behrām-ı Gür'ı başmışdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 47*). [*yayını, -ı, -n, -ı*]

Azı kaçmış çoğı kesilmişdür

Oķ atup **yayları** yasılmışdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 123, Mısra 18*). [*yayları, -ları*].

yay yas: *Yayı gevşetmek.*

Azı kaçmış çoğı kesilmişdür

Oķ atup yayları **yasılmışdur** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 123, Mısra 18*). [*yasılmışdur, -, -*]

yaya: *Yayan, yürüyen.*

İntizāmī **yayan** hevā bārid

Koçi yanınca bir yalan şahid (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 59*). [yayan, -n]

yayak: Yaya, binitisiz.

Yüzden artuk kürekçi önce gider

Atlu **yayak** karuñ içinde yüzer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 28*). [yayak,]

Silâhından bezüp atdan uşandı

Yayak olup beyābānı tolandı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 201, Mısra 6*). [yayak,]

yaykara: Yaygara, bağırıp çağırma.

Tır ü zihgır ağız bir itmiş-idi

Yaykara-y-ile dehre yitmiş-idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 76*). [yaykara-y-ile, -y-ile]

yaz: Kaleme almak.

Yazaruz her bir ādem on Türk'e

Şāyed işide gelmeye ürke (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 23*). [yazaruz, -ar, -uz]

Ya 'nī **yazdı** debīr-i sultānī

Hoş berāt-ı güzīn-i hākānī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 143, Mısra 43*). [yazdı, -dı]

Yedi şıf oldu **yazılup** defter

Bundan ihsān olur mı hīç bihter (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 145, Mısra 33*). [yazılup, -ı, -l, -up]

Seyrini her günün 'ale't-tafşıl

Yazdı aşlı ile 'ale't-ta'cīl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 156, Mısra 44*). [yazdı, -dı]

Evvelinden bu sūrı tā āhīr

'An-ķarīb eylesün **yazup** hāzır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 156, Mısra 38*). [yazup, -up]

Ger bahāne bulursa bir zeyrek

Yazsun ol birini dağı yigrek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 52*). [yazsun, -sun]

Şal'amı bir yirinde yazmadı bu

Şalavātı tamām **yazdı** kamu (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 163, Mısra 6*). [yazdı, -dı]

Olmayicek kitābet-i dīvān

Yazdı tefsīr-i Bū's-Su'ūd'ı her ān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 163, Mısra 2*). [yazdı, -dı]

Yazduğı bir ulu kimesne imiş

Dünye ne ehl-i (.....) ne imiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 163, Mısra 13*). [yazduğı, -duğ, -ı]

Mîrîden kâğıd aldı sultânî

Yazdı Yâkût hattına s̱ânî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 34*). [yazdı, -dı]

İntizâmî orada **yazdı** şarîh

Fethine bir kaşide vü târîh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 71*). [yazdı, -dı]

İdüp birbirine irsâl-i nâme

Ne kim emr oldu ise **yazdı** hâme (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 12*). [yazdı, -dı]

Efendi bir ziyâde ‘izzet-ile

Didi hâtif **yazuñ** târîh-i ğâzî (*Tuhfetü'l-İhvân, Kit'a 2, Mısra 10*). [yazuñ, -un]

Nâme **yaz** pâdişâha eyle niyâz

Yana yakıla eyle sūz u güdâz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 114, Mısra 11*). [yaz,]

Maşlahatdur didi **yazuñ** nâme

Her sözine be-ser didi hâme (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 114, Mısra 23*). [yazuñ, -un]

İntizâmî’ye anda itdi hitâb

Yaz bu sūrî ola bir özge kitâb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 156, Mısra 14*). [yaz,]

Kimse aña tekeyyüd eylemeye

Yazmasıyla dilini aňlamaya (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 46*). [yazmasıyla, -ma, -sı, -y, -la]

Ehl-i tab‘uñ sözün ki hâme **yazar**

Diğkati ile kılı kırk yarar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 45*). [yazar, -ar]

Okıyup **yazmadur** leţâfet-i nâs

Pusuda kaldı hâme vü kırtâs (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 79*). [yazmadur, -ma, -dur]

Okıyup **yazmadan** murâd du‘â

Cümlenüñ hâcetin Hâk ide edâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 49*). [yazmadan, -ma, -dan]

Yazmadan hod ğaraž ğazâsıdur

Dağı elzem olan du‘âsıdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 187, Mısra 7*). [yazmadan, -ma, -dan]

‘Arz olunduğda ehl-i dīvâna

Yazılır müntesibler ‘unvâna (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 56*). [yazılır, -ıl, -ur]

Hāmeden ğayrı istinādı mı var

Yazudan ğayra i'tibārı mı var (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 187, Mısra 20*). [yazudan, -u, -dan]

Haṭṭ-ı 'ömrüñ mi saṭrını kazdı

Sûre başını surḥ-ile **yazdı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 23, Mısra 12*). [yazdı, -dı]

Añlamamış bunuñ mu 'ālecesin

Yazmamış kimse görmişüz niçesin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 82*). [yazmamış, -ma, -muş]

Şal'amı bir yirinde **yazmadı** bu

Şalavâtı tamām yazdı kamu (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 163, Mısra 5*). [yazmadı, --ma, --dı]

Tünd olup **yazmak** için aldı kalem

Cevr-i dehri 'Uṭārid ide raḡam (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 21, Mısra 5*). [yazmak, -mak]

yaz: Yaz mevsimi.

Yazda ğāyet 'ufūnetüñ kânı

Kışda ammā bürüdetüñ kânı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 116, Mısra 7*). [yazda, -da]

Bu şuyuñ bir 'azīm seyri olur

Yaz gelüp kış nihāyetin çü bulur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 20*). [yaz,]

yazan: Yazan kişi.

Sābıkā sūrı **yazan** ol kاتب

Rütbe-i ehl-i fenni ol rātib (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 5*). [yazan, -an]

Yazan anca kütüb iden inşā

Āhirinde murādı ḡayr du 'ā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 13*). [yazan, -an]

Ehl-i imāna rahmet ide Hudā

Oḡuyuban **yazana** ide du 'ā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 74*). [yazana, -a]

yazıl-: Yazma işi yapılmak.

Her kişi itdüġini ḡod bulısar

Başa ne kim **yazıldısa** geliser (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 56*). [yazıldısa, -dısa]

Şafḡa-i verd-i sürḡ şanma odur

Ḳanlı yaş-ile nāme **yazıludur** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 96, Mısra 6*). [yazıludur, -u, -dur]

Kendü gitdükde kıala bir eğeri

Andan ol **yazılan** vire ħaberi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 56*). [*yazılan, -an*]

Kimi on kimi beğ müselmāna

Yazılup da 'vī ile merdāne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 44*). [*yazılup, -up*]

Her biri **yazılurđı** on Türke

'Ākıll olanı degme dir vir gürke (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 132, Mısra 27*). [*yazılurđı, -ur - dı*]

Her birinde hem At meydānı

Her yiri **yazıla** vü her yanı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 18*). [*yazıla, -a*]

Ṭayy ider defterini şanma felek

Yazılur nesli inkıṭā'ına dek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 40*). [*yazılur, -ur*]

Biñde bir **yazılur** degül vaşfı

Düşdi vařřāfa pırligüñ za 'fı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 187, Mısra 3*). [*yazılur, -ur*]

Her **yazılđuķça** yeñi cāme geyer

Nakl-ı şüretle bir cemāle güyer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 31*). [*yazılđuķça, - dıķça*]

yazılan: Yazılmak, çizilmek, nakşedilmek.

'Umüm üzre **yazılardan** 'ināyet eylese ṭañ mı

El ayak ṭutmayan demde olurđı dest-res ekşer (*Tuhfetü'l-İhvân, Kaside 1, Mısra 7*). [*yazılardan, -dan*]

yazılı: Yazılı, yazılmış.

Gördügüñ şanma ħonca-i zanbaķ

Ta 'ziye-nāme **yazılı** el-ħaķ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 96, Mısra 8*). [*yazılı,]*

yazu: Yazılmış şey.

Düşdi arayı-gitdi ol yārı

Başda bilmez ne **yazunuñ** varı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 21, Mısra 28*). [*yazunuñ, -nuñ*]

Ḥaķ naşbin virür-idi elbet

Yazunuñ buldı nef'ini kıat kıat (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 20*). [*yazunuñ, -nuñ*]

Manşıbında **yazudan** el mi deger

'Azli ħālinde kesbidür yā nider (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 43*). [*yazudan, -dan*]

yazul-: Yazılmak.

Her ne yirde **yazuldisa** aşhâb

Ger şağır ü kebîr ü şeyh ü şâb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 163, Mısra 7*). [yazuldisa, -dı, -sa]

ye'cüc: Kur'an'da adı geçen, zulüm ve fitne çıkaran kavimlerden biri; Ye'cuc ve Me'cuc.

Buğz-ile kîni eyleyüp iş güç

Ḳaddinüñ kaşrı ile şan **Ye'cüc**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 29, Mısra 4*). [ye'cüc,]

yedek: Gereğinde kullanılmak için elde bulundurulan, asıl karşısı.

Atı yanınca idüp anı **yedek**

İte ite iletdiler bege dek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 80, Mısra 15*). [yedek,]

yedi: Yedi sayısı.

Yedi sınıf oldu yazılup defter

Bundan ihsân olur mı hiç bihter (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 145, Mısra 33*). [yedi,]

Yedi gün oldu böyle cem'iyet

Her gün ilzâm idi anı niyyet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 49, Mısra 17*). [yedi,]

Altı **yedi** kat evleri bālā

Yonma taşdan idüp anı bennā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 5*). [yedi,]

Yedi sultân aña olup vālī

Eylemişler niçe sarāy 'ālī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 29*). [yedi,]

yeg: Üstün.

Sālifü'z-zıkr olan Muḥammed Beg

Da'vet-i ḥaş idüp kamudan **yeg**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 141, Mısra 2*). [yeg,]

Ne lâyıkdur añıla şāh nāmı

Yeg andan Āl-i 'Osmān'ıñ gulāmı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 62*). [yeg,]

Yeg sipāhīye olasın bende

Māl-i Ḳarūn olmadan sende (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 52, Mısra 13*). [yeg,]

Temelluḳda hemānā ḥāk ile **yeg**

Anuñ re'yinde 'āciz Āl-i Bermek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 31*). [yeg,]

Ol ilüñ 'âdeti meger bu-y-imiş

Cümle aḥvālınüñ **yegi** o imiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 70, Mısra 24*). [yegi,]

Ġayrınüñ **yeg** behâda pîleverî

Şayrafidür yine bilen güherî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 7, Mısra 17*). [yeg,]

Eyle şahşuñ aşılması **yeg-idi**

Eyle ğavġâ başılması **yeg-idi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 49*). [yeg-idi, -idi]

Eyle şahşuñ aşılması **yeg-idi**

Eyle ğavġâ başılması **yeg-idi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 50*). [yeg-idi, -idi]

yègreg: İyi, daha iyi, güzel, hayırlı.

Yegregın rûzî kıla yüce Hudâ

Geldi nâ-ġâh emr-i sultânî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 46*). [yegregın, -in]

yek: Bir, tek.

Yek mu'allak dönüp buz üzre feres

Sandı yatup alur buz üzre nefes (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 45*). [yek,]

Ol ħar için dü üştür-i ser-mest

Eyleyüp her birine **yek** pâ-best (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 123, Mısra 20*). [yek,]

Aġız açmayicek şadef **yek** mû

Lü'lü'-i şāhvārdan el yu (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 8, Mısra 19*). [yek,]

yek-bār: Bir kere.

Başladılar bināsına **yek-bār**

Zür-bāzūyî itdiler izhār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 131, Mısra 3*). [yek-bār,]

Ġonce-i zanbaķuñ şabā **yek-bār**

Virdi maḥtūm destine tūmār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 143, Mısra 31*). [yek-bār,]

Berüden anı eyledi serdār

Ḥaleb'üñ semtine dönüp **yek-bār** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 2*). [yek-bār,]

Bunlara ol daḥı olup hemvār

Bir uğurdan koyuldılar **yek-bār** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 46*). [yek-bār,]

Yedi kat kullsin alup **yek-bār**

İtdi dördünci burcî üzre qarār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 51, Mısra 19*). [yek-bār,]

yek-çend: Birkaç.

Ṭāḳ-ı dükkān dūrüşüp **yek-çend**

İrmesün diyüben metā‘a gezend (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 1*). [*yek-çend,]*

yek-cihet: *Fikirleri bir, ortak olma.*

Yek-dil ü **yek-cihet** olup yek-ser

İnkılâb üzre oldu baḥr u ber (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 23*). [*yek-cihet,]*

yek-dil: *Gönülleri bir.*

Yek-dil ü yek-cihet olup yek-ser

İnkılâb üzre oldu baḥr u ber (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 23*). [*yek-dil,]*

yek-pāre: *Tamamen, aynı şekilde.*

Olmuş-ıdı ezel meger ġāfil

Ža‘fı **yek-pāre** oluban zāyil (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 64*). [*yek-pāre,]*

Bulmayup andan ayruġa çāre

Münhezim oldılar çü **yek-pāre** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 6*). [*yek-pāre,]*

yek-sān: *Bir, beraber.*

Bir taġuñ zeyline çün oldu revān

Dümdüz olmuş dere tepe **yek-sān** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 6*). [*yek-sān,]*

Odlu āh eyler-ıdı her dükkān

Yana yaḳıla ḥāk-ile **yek-sān** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 62*). [*yek-sān,]*

yek-ser: *Far. Bir baştan bir başa.*

Cihānı luṭfi Paşa‘nuñ tūpudur cümleten **yek-ser**

Düşerse işbu aḥḳar tañ degüldür luṭfına mazḥar (*Tuhfetü'l-İhvân, Kaside 1, Mısra 1*).

[*yek-ser,]*

Ḳarşu at silkinüp durur **yek-ser**

Derdmend İntizāmī dir ditrer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 69, Mısra 17*). [*yek-ser,]*

İntizāmī ümīdi kaṭ‘ itmiş

‘Aḳlı vü hūşı **yek-sere** gitmiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 20*). [*yek-sere, -e]*

Üni irişdüġi yire ol-dem

Çārsū ṭoldı **yek-sere** ādem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 78, Mısra 28*). [*yek-sere, -e]*

Ya 'nī la 'net taşın yığup **yek-ser**

And içüp küfri okıyup ezber (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 132, Mısra 7*). [yek-ser,]

Çaldı **yek-ser** biline zeyl-i ferâğ

El çekem didi cümleden bir ayağ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 75*). [yek-ser,]

Yek-sere çekdi başların atlar

Gör Hudâ kulını nice şaklar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 23*). [yek-sere, -e]

Cümle serdâra didiler **yek-ser**

At u esbâbı idelüm tecdîd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 30*). [yek-ser,]

Aña göre 'ulûfeye geçmiş

Ol melâ'îni **yek-sere** seçmiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 46*). [yek-sere, -e]

İntizâmî cihândan itdi hâzer

'Âleme püşt [ü] pây urup **yek-ser** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 160, Mısra 4*). [yek-ser,]

Mâl elinün deri gerek âyâ

Müzd-i dest-ile **yek-ser** eyle şafâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 161, Mısra 12*). [yek-ser,]

Dil ser-â-pây **yek-sere** mahzûn

Ey niçe âşinâ olan aqdem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 2*). [yek-sere, -e]

Kâküli kelle-püşdan çıka ger

'Aql-ı 'uşşâkı tağıdur **yek-ser** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 50*). [yek-ser,]

Yek-dil ü yek-cihet olup **yek-ser**

İnkılâb üzre oldı baħr u ber (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 23*). [yek-ser,]

Habse virdi rızâyı hep **yek-ser**

Kendü hâlinde şâh-iken yârân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 6*). [yek-ser,]

Yohsa ol dârû-gîrde **yek-ser**

Surh zerden geyürdi bir miğfer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 23, Mısra 13*). [yek-ser,]

Kal'a hışn-ı haşîndür **yek-ser**

Ṭâḳ-ı Keyvân'a kulleler hem-ber (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 17*). [yek-ser,]

İns ü cin ma'bedi durur **yek-ser**

Gör Süleymân mührini yer yer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 57, Mısra 11*). [yek-ser,]

Kal'a-i enderûnı hod **yekser**

Cismi yanuk kalendere beñzer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 1*). [yekser,]

Tâzeler tutdı 'âlemi **yekser**

Cins cinse meyil ider ekşer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 174, Mısra 23*). [yekser,]

Anuñ-ile ol ev tolu oldı

Zîr ü bālâsı **yeksere** töldi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 34*). [yeksere, -e]

Başları oldu **yeksere** pāmāl

Def' olup ānide bu hārb u kıtāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 122, Mısra 33*). [yeksere, -e]

yek-ser: Aynı, benzer.

Birisi nām ile Baba Ca'fer

Başdan ayağa kibr ü kīn **yek-ser** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 28, Mısra 6*). [yek-ser,]

İñen çok kıtır u nāka vü atlar

'Acem tarzı ile şüretde **yek-ser** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 48*). [yek-ser,]

yek-ser: Ansızın.

Yek-sere aña bir oyun şalalum

Dest-res bulup ayağın alalum (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 27, Mısra 27*). [yek-sere, -e]

yek-tā: Tek, eşsiz, benzersiz II biricik.

Ferşi zībā vü 'arşı bī-hem-tā

Ma'nide tāk-ı 'ālem ü **yek-tā** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 55, Mısra 8*). [yek-tā,]

yelken: Bir tür başlık II Bu başlık, başçavuşlar, çavuşlar ile sarayda saz çalan sazandeler kullanırlardı (İzzet Kumbaracılar, Serpuşlar, İstanbul: Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Yayınları. 1983: 12).

Hep libāsı kırık levendāne

Takya **yelken** başında rindāne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 6*). [yelken,]

velten-: Heves etmek, meyletmek, özenmek.

İntizāmī hevāya **veltenme**

Degme bir rüzgāra aldanma (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 99*). [veltenme, -me]

yile vir-: Yele vermek. || Savurmak, boşuna harcamak.

İrdi bir [de]m meger ki vakt-i hāzān

Yile virdi bahārı bād-ı vezān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 2*). [yile virdi, -di]

Ola müstaḳbel anuñ emri ile

Nefy ü işbātı cümle **vire yile** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 8*). [yile vire, -e]

Külbe-i dehr tōldı penbe ile

Ya'nı **virdi** şehābı bād **yile** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 26*). [yile virdi, -di]

Mîr İshâk'a irdi müjde ile

Öyle müjde ki **virdi** şabır **yile** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 122, Mısra 24*). [*yile virdi, -di*]

Ol atun kuyruğun ki alur ele

Yile virür mecâli yile yile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 20*). [*yile virür, -ür*]

Zâd-ile gel pür eyle hemyânı

Cû'-ile **yile virmegil** cânı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 92*). [*yile virmegil, -me, -gil*]

Uyanup tıldı kalbi şevki ile

Gayrı efkârı cümle **virdi yile** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 160, Mısra 36*). [*yile virdi, -di*]

Geldi şehre ganimet ile bile

Mağdemi kamu zulmi **virdi yile** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 48*). [*yile virdi, -di*]

yem: Deniz.

Ṭür-ı dilde zühür iderse şerâr

Yemde bulduñ necât Mûsâvâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 64, Mısra 22*). [*yemde, -de*]

yemen: Arap yarımadasının güneybatısındaki ülkenin adı.

Ne **Yemen** ne Haleb ne Mısr ne Şâm

Hâşılı hep vilâyet-i İslâm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 47*). [*yemen,*]

Kimi dîbâ-yı Rûm u Çîn ü **Yemen**

Kim harîr-i 'Irâk u Şâm u 'Aden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 31*). [*yemen,*]

yeñi: Yeni: En son edinilen.

Her yazıldukça **yeñi** câme geyer

Naql-ı şüretle bir cemâle güyer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 31*). [*yeñi,*]

Bölük ağası Veys idi aña nâm

Yeñi devletlü eskiden hod-kâm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 6*). [*yeñi,*]

Yeñi devletlûsin a sulţânım

Eski bendeñ degül miyem hânım (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 27*). [*yeñi,*]

Bir **yeñi** kal'aya urula esâs

Ola meşhûr ol ucda beyne'n-nâs (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 128, Mısra 5*). [*yeñi,*]

Niçe germ-âbesi **yeñi** icâd

Girse gâmgîn çıkar yine dil-şâd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 55, Mısra 1*). [*yeñi,*]

İderse Һazret-i Paşa ger ihsân

Ten-i fersûdeñe ire **yeñi** cân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 205, Mısra 32*). [*yeñi,]*

yeñi: Tazelemek, yenilemek.

Yeñilendi anuñ re'yiyle 'âlem

Mezâlim yarasına urdı merhem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 195, Mısra 1*). [*yeñilendi, -le, -n, -di]*

yeñiçeri: Osmanlı Devleti'nde Orhan Bey zamanında kurulup II. Mahmut zamanında kaldırılan Osmanlının bir askeri sınıfı.

Bölük halkı **yeñiçeri** şorıla

Ğaraźla 'azle idenler görile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 194, Mısra 19*). [*yeñiçeri,]*

Ru'ûsâ vü 'azeb topcı gemici

Yeñiçeri vü bostāncı cebeci (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 203, Mısra 16*). [*yeñiçeri,]*

yeñiden: Gene, yine, bir daha, tekrar.

Yeñiden şanki geldi dünyāya

Cân gibi yine buldı sermāye (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 72, Mısra 23*). [*yeñiden,]*

Mübārek bād a elçi gönderelüm

Yeñiden kulluğumuz bildürelüm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 18*). [*yeñiden,]*

Ḥaleb yine **yeñiden** fethe döndi

Du'ā-yı devleti yir yir okındı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 200, Mısra 17*). [*yeñiden,]*

yeñil-: Mağlup olmak, kaybetmek.

Bir oñulmaz belā durur bu Һama'

Bir **yeñilmez** 'anā durur bu Һama' (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 82*). [*yeñilmez, -mez]*

yenilen: Tazelendi yenilendi.

Tāzelendi maḥabbet-i ezeli

Yeñilendi meveddet-i ezeli (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 72, Mısra 8*). [*yeñilendi, -di]*

yer: Yer, Mekan.

Ṭağları ḥaylī şarp idi o **yerün**

Her ağaç dibi merzi şîr-i nerün (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 9*). [*yerün, -ün*]

yerine: *Bir şeyin veya bir kimsenin yerini almak üzere.*

Hersek'ün irdi çünkü tağlarına

Geldi şimdi daḥı kışuñ **yerine** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 70, Mısra 42*). [*yerine,]*

yirin bul-: *Tam yerini bulmak, bir duruma uygun düşmek.*

Bir kazādur ki bu kadar geldi

Geldi tîr-i kader **yirin buldı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 14, Mısra 46*). [*yirin buldı, -dı*]

Didi dîvānda kâtibüm olsun

Ma'rifet ehlidür **yirin bulsun** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 156, Mısra 50*). [*yirin bulsun, -sun*]

Vāsıta aña didi kim oldu

Ma'rifetle didi **yirin buldı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 24*). [*yirin buldı, -dı*]

Muhtaşar didüğüm müfîd olsun

Söz maḥallinde tek **yirin bulsun** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 175, Mısra 2*). [*yirin bulsun, -sun*]

Bi-ḥamdillāh **yirini buldı** ḥātem

Aḥibbā şād u şen a' dāda matem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 19*). [*yirini buldı, -dı*]

Ḳılıcı ile olmışdur şadāret

Bi-ḥamdillāh **yirin buldı** vezaret (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 24*). [*yirin buldı, -dı*]

Bunı didi vü itdi rūḥı teslim

Yirin buldı kamu te'ḥîr ü taḳdîm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 192 Mısra 20*). [*yirin buldı, -dı*]

Ḥuşûşā pādîşeh dāmādı oldu

O 'izzetler kamu **yirini buldı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 6*). [*yirini buldı, -dı*]

Bu dem **buldı** şadāret çünkü **yirin**

Bize lâzım vefā-yı 'ahd-ı dîrîn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 198, Mısra 39*). [*yirin buldı, -dı*]

Velî gör **yirini buldı** sefāhet

'Ayān oldu feẓāḥatla feşāḥat (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 33*). [*yirini buldı, -dı*]

yet-: *Yetişmek, erişmek, ulaşmak.*

Urup ayağını şikest itdi

Tiz başını kesmege **yetdi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 8*). [yetdi, -di]

Kimi dirlük murādına gitdi

Kim şehâdet ümîdine **yetdi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 86, Mısra 14*). [yetdi, -di]

Sâyeveş yanına düşüp gitdi

Mîr ü kâdıye çıkmadın **yetdi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 80, Mısra 30*). [yetdi, -di]

Hâşılı menziline çün **yetdi**

‘İzz ü ta ‘zîmi zâhirâ çoğ-idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 37, Mısra 10*). [yetdi, -di]

yeter: *"Yeterli, kâfi" anlamında ünlem.*

Anı aḥz itmege **yeter** bu sebeb

Sûhṭeyi andan eyleyince taleb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 31, Mısra 21*). [yeter,]

Göñli vahdet makâmın itdi heves

Didi iy dil hevâ **yeter** sözi kes (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 66*). [yeter,]

Hîç ibn-i sebîl olur mı nisâ

Seyri içün mezâr **yeter** aña (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 137, Mısra 20*). [yeter,]

Ḳış irişdi vü döndi çün ‘asker

At u ḥuddâm ḳahrı cāna **yeter** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 2*). [yeter,]

Maḳdemi virdi ‘āleme ḡayret

Ḥaḳ-şinās olduḡı **yeter** devlet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 175, Mısra 12*). [yeter,]

Çuḳurda ayaḡuñ hîç olma ḡamḡin

Saña manşib **yeter** techîz ü tekfîn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 58*). [yeter,]

yetiş-: *Ulaşmak, ermek, varmak, vasıl olmak.*

İki rek‘at namâzı çün kıldı

Luṭf-ı Yezdân **yetişdügin** bildi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 118, Mısra 12*). [yetişdügin, -dügin]

Tîz irişüp **yetişmeñüz** lâzım

Olmayasız şoñ ucı tā nâdim (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 5*). [yetişmeñüz, -me, -ñüz]

‘Asker ile **yetiřmeñüz** lâzım

Olduđ uş şark iline biz ‘âzim (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 183, Mısra 19*). [*yetiřmeñüz, -me, -ñüz*]

Ƙal‘aya dek segirdüm eyler-idi

Ƙal‘aya **yetişen** bulur mededi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 14*). [*yetişen, -en*]

yetiş: *Yetmek, yeter olmak, kâfi gelmek.*

Yigirmi dört aƘçayla teƘâ‘üd

Yetişmez maşraf u ģarcuña lâ-büd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 205, Mısra 30*). [*yetişmez, -mez*]

yetişme: *Ulaşmamak II değmemek.*

Ĥaylî leşker dağı **yetişmemegin**

Yolda birbirine irişmemegin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 113, Mısra 21*). [*yetişmemegin, -me, -gin*]

yetişmeg: *Yetişmek, ulaşmak.*

Cümlesi eylemişdi Ƙařd-ı ģazâ

Virmiş-idi **yetişmegine** rızâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 32*). [*yetişmegine, -i, -n, -e*]

yetmez: *Yetmez ki II kafi gelmez ki.*

Müzd-i destine aƘçalar **yetmez**

Degme bir aƘça ile iş bitmez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 82, Mısra 29*). [*yetmez,*]

yetür-: *Yetişmek, erişmek, vasıl olmak, ulaşmak.*

Böyle şan‘at hidâyete **yetürür**

Dünyevî uhrevî ģamuñ götürür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 15, Mısra 25*). [*yetürür,*]

yezdân: *Allah.*

Eyledi luťf-ı ĤaƘƘ‘a řükrânı

Yâd idüp her cihetde **Yezdân‘ı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 44*). [*yezdân‘ı,*]

Yüzi suyına tıfluñ ol **Yezdân**

Yiñi cân itdi cümleye iĥsân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 43*). [*yezdân,*]

Didi gāzīlere idüp nuşret

Virdi **Yezdān** luţf idüp fırsat (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 122, Mısra 26*). [yezdān,]

Ḥamdülillāh dir idi ol **Yezdān**

Āb-ı rû eyledi bize ihsân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 11, Mısra 25*). [yezdān,]

O daḥı itdi şükr **Yezdān'a**

Ölmedin irdüñ işbu ihsāna (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 75*). [yezdān'a, -a]

yezdānī: Allah (c.c.).

Oldı zāhir (...) **Yezdānī** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 48*). [yezdānī,]

yezīd: Emevi devletin kurucusu Muaviye'nin oğlu.

Ḥüseyn-i dil-rübā derzi birisi

Yezīd ağyār olupdur hem-celīsi (*Tuhfetü'l-İhvân, Kit'a 1, Mısra 2*). [yezīd,]

Vardı bī-dīn yedine çünki **Yezīd**

'Azmümüz şarka idi ḥod evvel (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 32*). [yezīd,]

yi: Ağzında çiğneyerek yutmak.

Yimeyince ğıdāsını gitmez

Otı yirindedür qarār itmez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 47*). [yimeyince, -me, -y, -ince]

Dest-çüpını **yise** ger Behrām

Göre cān atup eyleye ārām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 134, Mısra 13*). [yise, -se]

İçüp kahve **yiüyüp** berş ile afyūn

İder tūl-i emel efzūndan efzūn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 47*). [yiyüp, -yüp, -]

Kamu eczānuñ ekşeri kaṭrān

Ol ğıdāyı nice **yisün** insān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 30*). [yisün, -sün]

Zehr ola **yidügin** nice o şūm

Yandı fānūs içinde niteki mūm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 87*). [yidügin, -dü, -gi, -n]

Bir gün ehlümle ne **yiye** dimedi

İrte ḥarcına hīç ğam yimedi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 13*). [yiyem, -y -em]

Vardı yārānı ile yine aña

Et'ime **yindi** dindi şükr-i Ḥudā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 8*). [yindi, -ñ, -di]

Kimi tīmār **yir** kimi ‘ulūfe

Meh-i ‘ömrün senün vardı kūsūfa (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 55*). [yir, -r]

Oğuyınca etini çekdi **yidi**

Şād göz kıpdı gerçi kim pinhân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 38, Mısra 16*). [yidi, -di]

Muhtaşar **yidi** itmedi tatvîl

Ɩodı ihmâli eyledi ta‘cîl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 95*). [yidi, -di]

Ɩan behâsın **yiye**n levend-i faƖîr

Götüren başını etekde haƖîr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 49*). [yiyen, -en]

vid: Çekerek peşinden götürmek.

İki atı **yiderdi** Ɩolında

Biri sağında biri şolında (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 43*). [yiderdi, -er, -di]

yidi: Yedi sayısı.

Laħmuke laħmî oluban **yidi** yıl

İntizâmî’ye itdi luƖf-ı cezîl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 59*). [yidi,]

Yidi yıl ‘İş ü nüş-ile geçdi

BaƖ gör inşâfdan bu ĥod aşdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 67*). [yidi,]

Şeyĥ Bâlî Efendi terkîbi

Yidi eczâya virdi tertîbi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 20*). [yidi,]

Cem‘ olmışdı anda **yidi** kıral

Ehl-i küfr-ile tolu deşt ü cibâl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 63*). [yidi,]

Bir vuzû’ ile Ɩıldılar **yidi** gün

Daĥı seksen biñ okıyup iĥlâş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 28*). [yidi,]

yig: 1. daha iyi, üstün. 2. Kuvvetli, baskın.

Böyle Ɩâlî’le seyri eyleme Ɩok

Bir yirde oturmadan **yigi** yok (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 102*). [yigi, -i]

Yig andan ĥâkimün bir ân ‘adli

Niçün ĥükm ehli Ɩılmaz aña meyli (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 194, Mısra 33*). [yig,]

Mevt **yigdür** daĥı bu dirilükden

Kişi Ɩurtulsa ĥoş durur buñdan (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 17*). [yigdür, -dür]

Mîr Ɩâsım ki Hersek’ün begidür

Her cihetle şecî’lerün **yigidür** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 36*). [yigidür, -i, -dür]

yığ: *Tepeleme bir yığın hâline gelecek şekilde üst üste koymak.*

Ya ‘nî la‘net taşın **yığup** yek-ser

And içüp küfri okıyup ezber (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 132, Mısra 7*). [*yığup, -up*]

Dâra mı vara yoḥsa çengāle

Şuçı hep **yığdı** kalb-i meyyāle (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 103, Mısra 6*). [*yığdı,]*

İttifāk itdi zümre-i fuccār

Başlu başına **yığuban** aḥcār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 132, Mısra 6*). [*yığuban, -uban*]

yığrek: *Nitelikçe daha üstün olan, daha iyi.*

Ger bahāne bulursa bir zeyrek

Yazsun ol birini daḥı **yigrek** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 52*). [*yigrek,]*

yık-: *Bozmak, tahrip etmek.*

Her biri ḡamze-kārī kılıç eri

Çeşmi āhū **yıkardı** şîr-i-neri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 55, Mısra 34*). [*yıkardı, -ar, -dı*]

İki yol seyl **yıkdı** ḥaymelerin

Baş dar eyleyüp oturmaların (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 185*). [*yıkdı, -dı*]

Kimin oda urup kimini **yıkam**

Yaḳa yıḳa Sitanbul’ına çıkam (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 9*). [*yıkam, -am*]

Var mı dāreynde bu vecche belā

Nisbet iki evi **yıkar** meşelā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 63, Mısra 20*). [*yıkar, -ar*]

Elli biñden ziyāde ehl-i şaḳā

Ḳaşdı hep illeri yaḳa vü **yıḳa** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 182, Mısra 8*). [*yıḳa, -a*]

Ba‘zı ḥāmīsi olmaḡın ḳapuda

Kimi **yıkmaḳda** vü kimi yapuda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 183, Mısra 2*). [*yıkmaḳda, -mak, -da*]

O daḥı gitdi cānları çıkdı

Ṭop-ı miḥnet bedenlerin **yıkdı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 179, Mısra 36*). [*yıkdı, -dı*]

yıkıl-: *Devrilmek, çökmek, dağılmak.*

Üştür ü ester ü seyishāne

Yıkılup kim baḳar ḥod oḡlana (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 10*). [*yıkılup, -up*]

Kaşkatı olmuş ayağın bükemez

Yatmağa çaķ **yıkılmadın** çökemez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 106, Mısra 12*). [*yıkılmadın, -ma, -dın*]

yıkılı: Mahvolmak, harap olmak.

At meḥāfe ile **yıkılı** düşdi

Gör ne özge elem başa üşdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 140, Mısra 3*). [*yıkılı,]*

yıkılır: Yıkılmak ll savaşı kaybetmek, yenilmek.

Eşk-i çeşmine qor-idi qanı

Hâne-i ten **yıkılır-idi** nizār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 51*). [*yıkılır-idi, --idi*]

yıkuk: Yıkık, harap.

Yıkuk ocağ-eriniñ ḥānümānı

Çekerken ‘azlı qalmış qılca cānı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 25*). [*yıkuk,]*

yıl: Sene, yıl.

Otuz **yıldan** berü sa‘yüm ki beytü’l-māle olmuşdur

Bu deñlüye bizi lāyık görür inşāfa māyiller (*Tuhfetü'l-İhvân, Kaside 1, Mısra 15*). [*yıldan, -dan*]

Aşup seb‘ini ḥāme ile gerçi hem-zebān oldum

Ne diller şaķķ idüpdür ol bugündür çok qavī **yıllar** (*Tuhfetü'l-İhvân, Kaside 1, Mısra 12*). [*yıllar, -lar*]

Nīm cān-ile gelmede ‘uşşāķ

Yılına dek çekilmede bu firāk (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 42*). [*yılına, -ı, -n, -a*]

Bunca **yıldan** şatulmayan esbāb

Oldı fevrī şatuluban nā-yāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 59*). [*yıldan, -dan*]

Devlet ü ‘izz ü rif‘at-ile o **yıl**

Edrine şehrin eyleyüp menzil (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 95, Mısra 3*). [*yıl,]*

Ekşer at u tavra üşer imiş

Yılda bir kerre böyle düşer imiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 16*). [*yıl*da, --da]

Dutdı on altı **yıl** Tımişvar’ı

Oldı ol ser-ḥadūñ nigeḥdārı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 33*). [*yıl,]*

Laḥmuke laḥmī oluban yidi **yıl**
 İntizāmī'ye itdi luṭf-ı cezīl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 59*). [yıl,]
 Yidi **yıl** 'İş ü nüş-ile geçdi
 Baḡ gör inşāfdan bu ḥod aşdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 67*). [yıl,]
 Üç **yıl** içinde olmadı mülzem
 Süḥan-ı serd işitmedi bir dem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 147, Mısra 7*). [yıl,]
 İlleri şarkuñ oldı zīr ü zeber
 On yidi **yıl** pey-ā-pey oldı sefer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 153, Mısra 34*). [yıl,]
 Pes bu yüzden mürür idüp üç **yıl**
 Ol tarīka vuḡūf idüp ḥāşıl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 1*). [yıl,]
 İtdi kaṭrānı bādeye tebdīl
 Çekdi ol miḥneti daḡı niçe **yıl** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 52*). [yıl,]
 Yazdı dāyim şikāyet aḥkāmin
 Tā otuz **yıla** sürdi encāmın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 68*). [yıla, -a]
 Ḥarb u ḡarbı idüp on altı **yıl**
 Her taraḡdan ḡarıldı ceyş-i cezīl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 25*). [yıl,]
 Māl-i mīrī ki **yıl**da cem' olunur
 Gör olaruñ da artuḡı alınur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 183, Mısra 5*). [yıl, --da]
 Pādişehden bulara mehl ildi
 Didi bu **yıl**daḡı sefer ḡaldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 176*). [yıl, -daḡı]
 Şu kim biñ **yıl** 'ibādet eylemişdür
 Ḥaḡ'uñ emrin şiyānet eylemişdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 194, Mısra 31*). [yıl,]
 On onbeş **yıldur** ider şarkı tālān
 İdüpdür cümleten a' dāyı nālān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 35*). [yıldur, -dur]
 Otuz kırk **yıl** olup tīmāra me'nūs
 Berāt olmaḡda daḡı şüret-i rūs (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 53*). [yıl,]
 İşbu üslūba niçe ay-ile **yıl**
 Ḥāşılı ḡaylī māl idüp taḡşīl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 59*). [yıl,]
 Gideli bir **yıla** ḡarīb olmış
 Neyse maḡşūdı cümleten bulmış (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 26, Mısra 27*). [yıla, -a]
 Bunca **yıldan** uşanmayup muḡkem
 Göriceḡ ḡayrete varur ādem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 9*). [yıldan, -dan]
 Ceng eri her bedende itse ḡarār
 Ayla **yıl** ola niçe niçe hezār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 4*). [yıl,]

Yıl orucın dutan o günde açar

Hâzır ol seyre bir hümâdur uçar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 45*). [yıl,]

yil: *Yel, rüzgar.*

Aldı keştiyi **yil** çü götürdi

Bir şığa yirde çökdi oturdu (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 31*). [yil,]

Zâd-ile gel pür eyle hemyânı

Cû‘-ile **yile** virmegil cānı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 92*). [yile, -e]

‘Askerüñ ekşeri zebün iken

Deyni **yilden** bile füzün iken (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 170*). [yilden, -den]

N’ola **yil** zahmetinden ger şabâyı itse âzâde

Bugün dārū’ş-şifâda Bū ‘Alī Sīnā geçer meclis (*Tuhfetü'l-İhvân, Müfret 2, Mısra 11*). [yil,]

Bir sâ‘at soñra dirlügüñ **yilce**

Artuğın kıl hesâb her dilce (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 65, Mısra 29*). [yilce,]

Bāğbān **yil** mi esdürürdi güle

Tünd-bād uş düşürdi elden ele (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 21*). [yil,]

yil-: *Yelmek, yel gibi gitmek, koşmak, acele gitmek.*

Gör o şābit-kādem bu bunda bu kez

Bu eser şavurur **yiler** oñmaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 46*). [yiler, -er]

yılan: *Sürüngenlerden, ayaksız, ince ve uzun olanların genel adı, yerdegezen, uzun hayvan, yılan.*

Geçe-gör yüri kibr ile kīnden

Tatlu sözle **yılan** çıkar inden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 152*). [yılan,]

yılduz: *Yıldız.*

Yılduzı düşkün olmasın mı kamer

Bunca yaşlar döküldi şām u seher (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 94, Mısra 15*). [yılduzı, -ı]

yile: *Rüzgar, yel.*

Quyruğı imiş ol dinen bayrak

Yilesi hem o şalınan yaprak (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 32*). [yilesi, -si]

yıllarla: *Yıllardır, uzun süredir.*

O kim **yıllarla** itmişdür nizā‘ı

Biri birine virmişdür şudā‘ı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 69*). [*yıllarla,]*

yime: *Yemek.*

Geldi oturdu **yimek** itdi taleb

Gör kılın nice şaklar ulu Çalab (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 83*). [*yimek,]*

Yimek içmek tedārūki gitmiş

Şağılur hâlinüñ işi bitmiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 35*). [*yimek,]*

yin: *Yemeğe elverişli olmak.*

Karganuñ kim gelür kimisi gider

Kuru kemük **yinür** mi diyü nider (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 106, Mısra 14*). [*yinür, -ür]*

Yindüğince bulur degül noķşān

Nitekim mīve-i lezīz-i cinān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 17*). [*yindüğince, -düg, -ince]*

yine: *Tekrar.*

Bir gün irişdi **yine** maķşadına

Foça dinen mekân u mevlidine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 47*). [*yine,]*

Yine yārān-ı bā-şafāya irüp

Yine ihvān-ı bā-vefāya irüp (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 72, Mısra 1*). [*yine,]*

Yine yārān-ı bā-şafāya irüp

Yine ihvān-ı bā-vefāya irüp (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 72, Mısra 2*). [*yine,]*

Yeñiden şanki geldi dünyāya

Cān gibi **yine** buldı sermāye (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 72, Mısra 24*). [*yine,]*

Yine kıldı ticārete āğāz

Ehl-i tüccār-ile olup dem-sāz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 73, Mısra 9*). [*yine,]*

Yine dürlü metā‘a el kırdı

Ehl-i bāzār yolına vardı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 73, Mısra 11*). [*yine,]*

Māni‘ olmaz ticāretüme daķı

Manşibumdur **yine** deminde aķı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 73, Mısra 16*). [*yine,]*

Müflis-i pāk olup o demde **yine**

Dilerem böyle ṯālī‘ oda yana (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 35*). [yine,]

Yine ol semte kavışup vara ol

Yād idüp āşınâların göre ol (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 77, Mısra 19*). [yine,]

Yine bir hoş hikâyet eyleyelüm

Ser-güzeşti rivâyet eyleyelüm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 77, Mısra 1*). [yine,]

Şuya varup **yine** susuz gel tek

Karada sürçe düşe zahmet çek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 75*). [yine,]

Yine yārân-ile idüp ülfet

İtdi ārām bir niçe müddet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 84, Mısra 39*). [yine,]

İntizāmī süre süre nā-çār

Varup itdi **yine** Budun’da qarār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 84, Mısra 38*). [yine,]

Hep hēlāl itdi kıldı hayr du‘ā

Yine senden du‘āyı itdi ricā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 87, Mısra 16*). [yine,]

Yine mi didi zevk yine şafā

Yine mi ‘İş ü nūş şubḥ u mesā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 104, Mısra 25*). [yine,]

Yine mi didi zevk **yine** şafā

Yine mi ‘İş ü nūş şubḥ u mesā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 104, Mısra 25*). [yine,]

Yine mi didi zevk yine şafā

Yine mi ‘İş ü nūş şubḥ u mesā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 104, Mısra 26*). [yine,]

Yine āsān idi cevāb aña

Özge yardım gelüp-durur hālā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 17*). [yine,]

Vardı herkes huzūr u rāḥatına

Ṭoldı zevk u şafā cihāna **yine** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 14*). [yine,]

Cümle ehl ü ‘iyālī ile **yine**

Buldı ragbet kemālī ile **yine** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 124, Mısra 17*). [yine,]

Cümle ehl ü ‘iyālī ile **yine**

Buldı ragbet kemālī ile **yine** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 124, Mısra 18*). [yine,]

İy dil olmasun işbu kışsa dırāz

Yine maqşūda idelüm āğāz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 131, Mısra 2*). [yine,]

Kendü kendüye lā-būd itdi hitāb

Özi kıldı **yine** su‘āle cevāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 2*). [yine,]

Müjde kuddūsiyāna irdi **yine**

Hoş haberler cihāna irdi **yine** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 143, Mısra 23*). [yine,]

Müjde kuddüsiyâna irdi **yine**

Hoş haberler cihâna irdi **yine** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 143, Mısra 24*). [yine,]

Manşib olsa ne deñlü şey' -i kalîl

Yine ma'zûl olanı ide 'alîl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 149, Mısra 32*). [yine,]

İntizâmî didi kalem ehli

Yine eyler o semtine meyli (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 34*). [yine,]

Sâhibine ne kala hîç dimez

Yine kor kendünüñ adını yimez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 38*). [yine,]

Mürdenüñ hîç kalmamış eñeri

Kendünüñ **yine** defterinde diri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 42*). [yine,]

İdelüm **yine** özge hâle şürü'

Bî-mühâbâ degül eşaḥḥ-ı vukû' (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 1*). [yine,]

'İd-i adḥâ **yine** çün irişdi

Zebḥ-ı kurbâna ḥalk girişdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 5*). [yine,]

Vardı yârânı ile **yine** aña

Et'ime yindi dindi şükr-i Hudâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 7*). [yine,]

Virelüm **yine** bir laṭîf haber

Ehl-i idrâke lâ-büd eyler eñer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 1*). [yine,]

Tevbe itdi **yine** ider şad bār

'Ahd kıldı niçe niçe tekrār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 51*). [yine,]

Yine bir kışşayı beyân idelüm

Özge aḥvâli gel 'ayân idelüm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 1*). [yine,]

Māni' olmışdı bir niçe erzel

Yine evvel bahâr vaktinde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 35*). [yine,]

Gördi serdâr o ser-ḥadüñ kaydın

Yine komadı eşkiyâ şaydın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 18*). [yine,]

Eşkiyâsı Anaṭolu'n yir yir

Yine ifsâda oldılar ḥâzır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 54*). [yine,]

İtdiler **yine** cür'eti zaleme

Âşikâr oldu urma vü tütma (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 83*). [yine,]

Yine andan durur kamuya ümîd

Bahrı geçmekdür özge luṭf-ı cedîd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 211*). [yine,]

Hudâ luṭf eyledi **yine** cihâna

Bulur üslûb-ı sâbık bu zamâne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 15*). [yine,]

Haleb **yine** yeñiden fethe döndi

Du 'ā-yı devleti yir yir okındı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 200, Mısra 17*). [*yine,]*

Okurdı yirlerinde **yine** küttâb

Edānī aradan hep oldı nā-yāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 37*). [*yine,]*

Sühûlet birle hâll oldı meşâkil

Yine miḳdârını buldı efâzıl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 44*). [*yine,]*

Bi-hamdillâh **yine** devletle geldi

Murād Paşa vü 'âlem oldı hurrem (*Tuhfetü'l-İhvân, Kit'a 3, Mısra 1*). [*yine,]*

Kendü eyler **yine** su'âle cevâb

Ḳaldı bu hâl üzre niçe zamân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 36, Mısra 40*). [*yine,]*

Yine bir kışşayı beyân idelüm

Vaşf-ı hâl-i dili 'ayân idelüm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 1*). [*yine,]*

Ġayrınıñ yeg behâda pîleveri

Şayrafidür **yine** bilen güheri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 7, Mısra 18*). [*yine,]*

Nâyveş dil **yine** hevāya düşer

Beñzi âhir çü berg-i sâza döner (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 11, Mısra 5*). [*yine,]*

Niçe germ-âbesi yeñi icād

Girse ğamgîn çıkar **yine** dil-şād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 55, Mısra 2*). [*yine,]*

Kendüye **yine** kendü itdi hîṭâb

Ḳıldı bu vech-ile su'âle cevâb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 15, Mısra 29*). [*yine,]*

İde şandı **yine** müvāneseti

Hānesinden yaña idüp da'vet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 37, Mısra 6*). [*yine,]*

yiñi: *Yeni, şimdi.*

Yüzi şuyına tıfluñ ol Yezdān

Yiñi cān itdi cümleye iḥsān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 44*). [*yiñi,]*

Özge derd idi bu da def' oldı

Yiñi cān buldı bîmi ref' oldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 140, Mısra 16*). [*yiñi,]*

Müşterî **yiñi** na'lini gördi

Bir şikâr añlar üstine sürdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 7*). [*yiñi,]*

yiñiden: *Bir daha, yine.*

Şuçını bildi i'tizār itdi

Yiñiden kulluk ihtiyār itdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 114, Mısra 26*). [*yiñiden,]*

yir: *Yer, makam, mekân, mahal, mevki.*

Sürüdi cümlesin ol eşnâda

Haylî **yir** aşdı böyle gavgâda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 22, Mısra 34*). [*yir,]*

Eyledi çünkü bir zamân ârâm

Bir **yire** gitmek itmedi ikdâm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 73, Mısra 2*). [*yire, -e]*

Virür-iken felek zemîne ziyâ

Şimdi **yirden** münevver oldu semâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 30*). [*yirden, -den]*

Üni irişdügi **yire** ol-dem

Çârsû tıldı yek-sere âdem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 78, Mısra 27*). [*yire, -e]*

Taşra bād-ı semûm u şu ıssı

Turacak **yir** bulur mı şu ıssı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 106*). [*yir,]*

Dayanacak **yire** oturu bakar

Pirdür şan ‘aşâ ile kalker (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 45*). [*yire, -e]*

Niçe Darâ’nuñ itdi **yirini** dar

Oldı mahkûmı cümle dâr u diyâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 85, Mısra 11*). [*yirini, -i, -n, -i]*

Niçe ser-keşleri esîr itdi

Taht-iken **yirlerin** haşîr itdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 85, Mısra 8*). [*yirlerin, -leri, -n]*

Dojd hazzından oturup **yirine**

Birer ayağı şundı ellerine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 27*). [*yirine, -ine]*

Yaluñuz o şgınacak **yiri** yok

Kamu yirde kazâ kapısı açuk (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 75*). [*yiri, -i]*

‘Andelîbüñ **yiri-durur** gülzâr

Bâ-huşuş ola ol gül-i bî-hâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 100, Mısra 9*). [*yiri-durur, -i, -durur]*

Böyle mîre kim olmaya çâker

Habbezâ ol **yire** ki ola dâver (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 105, Mısra 34*). [*yire, -e]*

Merd-i çâpük durur şecâ‘at eri

Korkarın feth ide gelüp bu **yiri** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 60*). [*yiri, -i]*

Top **yirine** kimesne hîç varımaz

Hod tüfengüñ nişânına durımaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 113, Mısra 13*). [*yirine, -i –n –e]*

Her biri ‘unşuruñ za‘îfî’l-hāl
 Sürinür cismi **yirde** sāye-mişāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 14*). [yirde, -de]
 Ol oturduğı **yire** çün girdi
 Giricek ulu hayrete irdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 119, Mısra 29*). [yire, -e]
 Ba‘zı **yiri** anuñla olsa tılā
 Bulur atuñ rehā anuñla belā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 37*). [yiri, -i]
 ‘Askerini öñine hep katdı
 Çak görünür **yirine** dek çatdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 135, Mısra 6*). [yirine, -i, -n, -e]
 Bir yaña uçurum ki göz kamaşur
 ‘Ākıl uzak **yire** anı tolaşur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 38*). [yire, -e]
 Vehm ider bakmak ol **yire** insān
 Ol gedā nice olmasın tersān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 29*). [yire, -e]
 Bî-haber bu berātın ol getürür
 ‘Ādetā eski **yirde** bu oturur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 150, Mısra 10*). [yirde, -de]
 Görenüñ hātırında kağı **yiri**
 Dura yādında idicek güzeri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 19*). [yiri, -i]
 Şehri İstanbul’uñ gedā **yiri** mi
 Ne şanursın bu bî-nevā **yiri** mi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 22*). [yiri, -i]
 Şehri İstanbul’uñ gedā **yiri** mi
 Ne şanursın bu bî-nevā **yiri** mi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 21*). [yiri, -i]
 Ehl-i manşib gānī **yiridür** bu
 Sende yok biri kuru gayreti ko (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 41*). [yiridür, -i, -dür]
 Var-idi birinüñ kolında atı
 Haylī **yirden** aña çağırdı katı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 14*). [yirden, -den]
 Aḥşam irdi nice ola hālī
 Döküli kaldı **yirde** eşkālī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 171, Mısra 6*). [yirde, -de]
 Haylī **yir** taşra atılup durdı
 Hayrete vardı vü çün anı gördi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 31*). [yir,]
 İllerinüñ eyü **yiri** ol idi
 Billerin büken anlaruñ bu idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 93*). [yiri, -i]
 Yüri toplanla geç o teng **yiri**
 Yüri var gayret ile ol diri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 5*). [yiri, -i]

Ğula raħm itmez ise mevlāsı

Var mı bir ğayr **yire** varması (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 20*). [*yire, -e*]

Ne **yire** tâze varsa şadı gözler

Müsinn olan kişiler ğapu özler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 59*). [*yire, -e*]

Ğılıçdandır bize dāyim ma'îšet

Yararadur bizüm **yirlerde** rağbet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 42*). [*yirlerde, -ler, -de*]

Varup cühhāl eski **yirlerine**

Ma'ārif ehli vara **yirlerine** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 17*). [*yirlerine, -ler, -i, -n, -e*]

Varup cühhāl eski **yirlerine**

Ma'ārif ehli vara **yirlerine** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 18*). [*yirlerine, -ler, -i, -n, -e*]

Çü nāmını ırak **yirden** işitdi

Yanından eşĳiyāsın hep tağıtdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 201, Mısra 3*). [*yirden, -den*]

Ğamu **yirlerde** vardur dīde-bānı

Ğurā vü şehirlerde pāsbānı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 201, Mısra 11*). [*yirlerde, -ler, -de*]

Okurdı **yirlerinde** yine küttāb

Edānī aradan hep oldı nā-yāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 37*). [*yirlerinde, -ler, -in, -de*]

Zūr-ıla kıçda **yir** bulup durdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 4*). [*yir,*]

Aldı keştīyi yil çü götürdi

Bir şıĳa **yirde** çökdi oturdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 32*). [*yirde, -de*]

Aña maḥşüş ğayrı **yirde** yok ol

Ğayra uymaz o mūzī özge fużül (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 25*). [*yirde, -de*]

Biri dūrter sırık ucıyla anı

Yatduĳı **yirde** dir ĳo baña beni (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 26*). [*yirde, -de*]

İtdi tevzī' oturtuĳı **yirde**

Adın aındura baħr-ile berde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 182, Mısra 31*). [*yirde, -de*]

Oldı her birinün ayaĳı tozı

Eli göĳsinde idi **yirde** yüzi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 150, Mısra 30*). [*yirde, -de*]

İnce **yiri** tekerlegün şınmış

Şaĳ u şol rīsmānlar inmiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 55*). [*yiri, -i*]

İstinâdı ulu **yire** ide-gör

Dir-iseñ her sözün ola manzûr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 7, Mısra 19*). [yire, -e]

Çâr erkânı bir güzel **yirdür**

Heşt cennetle behçeti birdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 3*). [yirdür, -dür]

Hâr dutmışdı güllerün **yirini**

Bülbül inlerdi yerini yerini (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 11*). [yirini, -i, -(n)i]

Kalb-i a' dâda hûn ola seyl-âb

Her birinün **yiri** olur mîzâb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 56*). [yiri, -i]

Yiri dîvânda bellü hükmi kavî

Hâmî-i şer' ü hükmi-i Muştafâvî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 95, Mısra 15*). [yiri, -i]

Yirine çün gelür nişânı ile

Bulınur cümlesi zamânı ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 31*). [yirine, -i, -n, -e]

Kim oturur kimesnenün **yirine**

Lâ-tekellûf olur otursa biri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 48*). [yirine, -i, -n, -e]

A'lemü'l-'âlimînsin yâ Rab

Ola oturduğı **yirinde** faẓîh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 60*). [yirinde, -i, -n, -de]

Serv âzâde olayın şandı

Durduğı **yirde** göre pâ-bendi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 14*). [yirde, -de]

Yohsa bir serve oluban pâ-mâl

Başdan **yirün** oldı şaff-ı ni'âl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 41, Mısra 30*). [yirün, -ün]

Bülbülün **yirin** almış-idi gurâb

Perde ardında gül çekerdi hicâb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 31*). [yirin, -i, -n]

Dildeki 'illetinden ayrulmaz

Şoñ yatacak **yirin** arar bulmaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 28, Mısra 26*). [yirin, -i, -n]

Çetesi kâfirün gelür bir gün

Tavarun ol **yirün** ider sürgün (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 148, Mısra 16*). [yirün, -ün]

yir: Layıktır, münasiptir, sırasıdır.

Zâyiridür güneş çü şâm u seher

Yiridür türbedârı olsa kamer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 96, Mısra 34*). [yiridür, --i, --dür]

Serçeyi şıtma dutsa ger **yiridür**

'Âkıll iseñ ol aradan berî dur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 116, Mısra 9*). [yiridür, --i, --dür]

yir: *Yeryüzü.*

Bu sa'âdet degül midür şimdi
İstenen gökde **yirde** bulundu (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 8*). [*yirde, -de*]
Didi kimdür içerde mihmānuñ
Dökerin şimdi **yirlere** kanuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 101, Mısra 18*). [*yirlere, -lere*]
Tarfetü'l-'aynda gazālāne
Duracak **yir** kıomaz hizebrāne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 55, Mısra 32*). [*yir,*]

yir: *Taraf.*

Bāğ u bāğçe ne cānibe baksañ
Ābı kevşer ne **yire** kim aķsañ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 54*). [*yire, -e*]

[yir]: *Yer, mekan.*

Kimi atın arar kimi kıatırın
Kimi **[yir]inde** bulmayup çādırın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 188*). [*[yir]inde, -in, -de*]

yire: *Yer, zemin.*

Hāline ol tekerlegüñ baķdı
Her şınıķ **yire** rīsmān taķdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 64*). [*yire,*]

yiridür: *"layıktır, uygundur, münasıptır" anlamında kullanılan bir söz.*

Puhte ser gibi dişleri sıridur
Hām tammā'a bu belā **yiridür** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 76*). [*yiridür,*]

yirinde: *Olduğu yerde, yerli yerinde.*

Çün girān-ser olup **yirinde** şolur
Tozudursa fetīl anı nic'olur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 35*). [*yirinde,*]
Beç'i taht idinüp kıral olayın
Tācı **yirinde** başuma alayın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 180, Mısra 16*). [*yirinde,*]
Atın oynatdı vü kıldı selāmı
Yirinde tırdı kıldı ihtirāmı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 32*). [*yirinde,*]

Çıkup vardı **yirinde** itdi dīvān

Ser-ā-ser ehl-i dīvān buldı ‘unvān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 1*). [yirinde,]

Çıkup vardı **yirinde** itdi dīvān

Ser-ā-ser ehl-i dīvān buldı ‘unvān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 1*). [yirinde,]

yirine: *Bir şeyin veya bir kimsenin yerini almak üzere.*

Kimi hürmāyı hecr-ile geçdi

Temr-i hindî **yirine** zehr içdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 102*). [yirine,]

Zāde-i şab‘ı düşmese **yirine**

‘Ömri düşdükçe vālidî **yirine** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 48*). [yirine,]

Yirine biri geçdi oldı kıral

Topıolu oldı kalbi fikr-i muhāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 53*). [yirine,]

Tedārük oldı techīz ile tekfīn

Emānet kodılar **yirine** ol hīn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 192, Mısra 24*). [yirine,]

Halk varup gelmede biribirine

Cānı gelmez velī anuñ **yirine** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 47, Mısra 22*). [yirine,]

Taşra çıkdukça her o meh-pāre

Dökilür der **yirine** seyyāre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 30*). [yirine,]

virüñde: *Yer (bulunulan yer bağlamında).*

Ko **virüñde** Naşūh Paşa’yı

Hıfz kılsun oñat ol arayı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 7*). [virüñde,]

yiryir: *Yer yer.*

Baħr-ile olmış-idi şanki kıbāb

Hāneler **yiryirin** mişāl-i habāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 82, Mısra 18*). [yiryirin, -in]

Zülfî yādıyla sünbül itdi ğazā

Düdlar itdi **yiryirin** peydā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 94, Mısra 10*). [yiryirin, -in]

Yiryirin oldı lücceler peydā

Oldı ğarķ-āb deşt-ile beydā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 13*). [yiryirin, -in]

Yiryirin akıdup ol ırmağı

Ola a‘dāya tā ayak bağı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 126, Mısra 9*). [yiryirin, -in]

yise: *Yemek. İl Maruz kalmak.*

Yüzi toğrı idi sözi kec ise

Dükenür şanma irtişâyı **yise**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 90*). [yise,]

yit-: Yok olmak.

Çam şakız gibi yapışur gitmez

Büy-ı katrânsuz kaçup **yitmez**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 32*). [yitmez, -mez]

Oğlına kardaşına rahm itmez

Kimsenüñ haqqı kimsede **yitmez**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 149, Mısra 24*). [yitmez, -mez]

Elüñ almaya ger düşüp **yitseñ**

Åşinā rūşenā iken evvel (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 33, Mısra 20*). [yitseñ, -señ]

Çünkü hüsran komadı dilde mecâl

Gitdi sermâye **yitdi** mâl u menâl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 77, Mısra 4*). [yitdi, --di]

yit-: Erişmek, ulaşmak.

Pâdişahuñ ziyâfeti gitdi

Ol düğünler nihâyete **yitdi**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 12*). [yitdi, -di]

İhtilâli çü gâyeteye **yitdi**

Bir hıred ehlin iktizâ itdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 31*). [yitdi, -di]

Çanda kim bir mesîreye **yitdi**

Bile zevk u şafâ ile gitdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 17*). [yitdi, -di]

Hâşılı özge hâli var dehrüñ

Yitdi pergâr u merkezi devrüñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 18*). [yitdi, -di]

Şehre bir yol eri gelüp gitmiş

Ger karar eylemiş ü ger **yitmiş**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 45, Mısra 10*). [yitmiş, -miş]

Tîr ü zihgîr ağız bir itmiş-idi

Yaykara-y-ile dehre **yitmiş-idi**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 76*). [yitmiş-idi, -miş, - idi]

yit: Daha fazlasına gerek yok, kâfi.

Gözüñ aç paraya utulmayasın

Eylügi şuya şal dime o **yiter**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 33, Mısra 39*). [yiter, -er]

Hüsn-i zann ile râygân gitmez

Eylügi eyle şuya şal **yitmez**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 50, Mısra 14*). [yitmez, --mez, -]

yitişdi: Yetişip gelmek.

Gerçek erler **yitişdi** itdi nüzül

Oldı yüz biñden artuğı maqtül (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 69*). [*yitişdi,]*

yoğ: Olmayan, varın karşıtı.

Servüñ aşlā **yoğ-idi** reftarı

Fāhte eylemezdi güftarı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 3*). [*yoğ-idi, -idi]*

Kimi dir gel bu dem başın keselüm

İdelüm **yoğ** olası cismini güm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 22, Mısra 24*). [*yoğ,]*

Bir ‘azeb hūr-şekl ü cismi naḥīf

Andan özge daḥı **yoğ-idi** za‘īf (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 4*). [*yoğ-idi, -idi]*

‘Askerüñ ‘öşri **yoğ-idi** mevcūd

Şöyle itdi ‘ināyetin Ma‘būd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 113, Mısra 23*). [*yoğ-idi, -idi]*

İ‘timādı **yoğ-idi** hīç gayra

Dirdi yoğ şimdi çalışur ḥayra (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 181, Mısra 35*). [*yoğ-idi, -idi]*

Hīç ummaduḡuñ oñmaduḡ ser-efrāz

Yoğ-iken ad u sanı oldı mümtāz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 22*). [*yoğ-iken, -iken]*

Andan artuḡ zevāl aña **yoğ-imiş**

Bundan özge devā buña **yoğ-imiş** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 39*). [*yoğ-imiş, --imiş]*

Andan artuḡ zevāl aña **yoğ-imiş**

Bundan özge devā buña **yoğ-imiş** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 40*). [*yoğ-imiş, --imiş]*

Zevḡ u şādīde cümleten ‘ālem

Hīç ḡamḡin **yoğ-ıdı** bir ādem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 48*). [*yoğ-ıdı, --ı, -dı]*

Āb-deste taḡayyüdüñ **yoğ-ise**

Ḳayd-ı dünyāya diḡḡatüñ çoḡ-ise (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 15, Mısra 19*). [*yoğ-ise, --ise]*

Yoğ-ise ḥarḡlıḡuñ eger vireyin

Bu işüñ arasına ben gireyin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 143, Mısra 13*). [*yoğ-ise, --ise]*

Ya'nī geldi dirüldi huddāmı Tañladılar görüp o bed-nāmı Didiler bu degül bizüm
maḥdüm

Yoğ-idi anda böyle lehçe-i şüm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 88*). [yoğ-idi, -idi]

yoğ-idi: *Mevcut olmayan, yok.*

İ'tibārı erāzile **yoğ-idi**

Ol sebeb ayağın alur çoğ-idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 11, Mısra 21*). [yoğ-idi,]

Var-idi üç kimesne şehir içre

Eyle müzī **yoğ-idi** dehr içre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 28, Mısra 2*). [yoğ-idi,]

Lîk evvelki hâleti **yoğ-idi**

Yüzi döymez sözini söyleyemez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 37, Mısra 12*). [yoğ-idi,]

Gayra bā'is **yoğ-idi** zerre kadar

İntizāmī'ye olmağın yārān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 38, Mısra 40*). [yoğ-idi,]

Oldı şādān cümle-i gerdün

Andan ayruk **yoğ-idi** bir maḥzūn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 47, Mısra 6*). [yoğ-idi,]

yohsa: *Yoksa.*

Bu göğün saña āli mi vardur

Yohsa fikr-i muḥālī mi vardur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 69, Mısra 24*). [yohsa,]

Dāra mı vara **yohsa** çengāle

Şuçı hep yıgıdı kalb-i meyyāle (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 103, Mısra 5*). [yohsa,]

Kalur mı **yohsa** böyle işbu bozğun

Feraḥ hîç bulmaya mı kalb-i maḥzūn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 190, Mısra 3*). [yohsa,]

Yohsa bir serve oluban pā-māl

Başdan yirün oldı şaff-ı ni'āl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 41, Mısra 29*). [yohsa,]

Yohsa dirlük aña ḥelāl olmaz

Bed-aşıl bir maḥalde yir bulmaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 52, Mısra 23*). [yohsa,]

Yohsa seyrān-içün dil-efgāra

Başda ol-dem açıldı nezzāre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 23, Mısra 7*). [yohsa,]

Žāyi' olmaya **yohsa** ol şeydā

Urdı ser-bendine felek tamğa (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 23, Mısra 9*). [yohsa,]

Yohsa ol dārū-gırde yek-ser

Surḥ zerden geyürdi bir miğfer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 23, Mısra 13*). [yohsa,]

Mesnedüñ varsa di ekābirden

Yohsa dem urma hîç aşāgirden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 7, Mısra 6*). [yohsa,]

yohsul: Yoksul; fakir.

Kal'anuñ şanki **yohsul** u bayı

Sermiş etrāfa atlas-ı mā'î (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 126, Mısra 21*). [yohsul,]

yok: Yok.

Gel-e ey kendüsi vü atı yarar

Saňa mānend **yok** burada süvār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 22*). [yok,]

Pes zebūn [idi] ikisi hemvār

Bunda ref̄tār u anda **yok** güftār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 69, Mısra 38*). [yok,]

İz belürsüz kolayına gider at

Yolcı **yok** ferd olan bulur mı necāt (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 4*). [yok,]

Nesne **yok** didi bunda hîç meşelā

Böyle kuru şudā' bize ne belā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 31*). [yok,]

Eylügi itme degme nā-dāna

Yok dime cānuñ ehl-i 'irfāna (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 88*). [yok,]

Da'vî görmege **yok-durur** mededi

Görme misin gözindeki remedi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 27*). [yok-durur, -durur]

Töhmte didi **yokdur** istihkāk

İtdi ol şahşı kayddan ıtlāk (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 41*). [yokdur, -dur]

Böyle tāli'le seyri eyleme çok

Bir yirde oturmadan yigi **yok** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 102*). [yok,]

Çok vezīr illā **yok** aña beñzer

Re'yi şāyib müşīr-i hoş-manzar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 95, Mısra 17*). [yok,]

Yaluñuz o şıgıncak yiri **yok**

Kamu yirde kazā kapısı açuk (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 75*). [yok,]

Öksürükden şıgındı Allāh'a

Yok mecālī o demde bir āha (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 92*). [yok,]

Otururken o şahş-ı nā-ma'kül

Rahmı **yok** her cihetde rind ü fużül (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 101, Mısra 6*). [yok,]

Vākı 'ā eyle ise **yok** sözümüz
 Şübhe gider göricegiz gözümüz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 13*). [yok,]
 Kimse **yok** bir hayâl imiş görünür
 Dahı şimdi o korkudur sürinür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 33*). [yok,]
 İntizāmî düşündi efkâra
 İrte ölmekden özge **yok** çäre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 103, Mısra 4*). [yok,]
 Hâk kabûlî du'âsı muẓtarruñ
 Şun 'ı **yokdur** ol arada gayruñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 103, Mısra 20*). [yokdur, -dur]
 Begler içinde böyle ġāzî **yok**
 Gerçi şāh 'askerinde begler çok (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 45*). [yok,]
 Rim Papa 'askerine **yok** had hüd
 Cümle top u tûfeng-ile mevcûd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 111, Mısra 15*). [yok,]
 Fırnaçe 'askeri yanar âteş
 Leşker içinde eyle **yok** ser-keş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 111, Mısra 18*). [yok,]
 Şādıķu'l-kavl kullaruñ çokdur
 Hîç cevâbında bir ġalaţ **yokdur** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 112, Mısra 8*). [yokdur, -dur]
 Sâkin olsa hevâ **yok** olsa maẓar
 Olmasa bir siñeg vızıldısı ger (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 21*). [yok,]
 Aña maḥşûş gayrı yirde **yok** ol
 Ğayra uymaz o mûzî özge fuẓûl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 25*). [yok,]
 Hîç sefîneyle çäre **yok** kaţ'â
 Menfez-i âba rāh **yok** aşlâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 126, Mısra 19*). [yok,]
 Hîç sefîneyle çäre **yok** kaţ'â
 Menfez-i âba rāh **yok** aşlâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 126, Mısra 20*). [yok,]
 Zaḥm-ı topdan yakup durur dāġı
 Kadr-i engüşt teninde **yok** saġı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 10*). [yok,]
 Var ise bir devâsı **yok** bîmâr
 Bu ze'âmetle idelüm tîmâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 21*). [yok,]
 Meger atdan düşer giceyle biri
 Uyumış düşmeden de **yok** haberi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 24*). [yok,]
 İtdi nâ-ġāh o demde fikr-i dakîķ
 Bildi dünyâ sebâtı **yok** taḥķîķ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 70*). [yok,]
 Ötesi **yok** bu dünyevî zevķuñ
 Aşlı yokdur bu 'arîzî şevķuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 3*). [yok,]

Ötesi yok bu dünyevî zevkuñ

Aşlı **yokdur** bu ‘ārīzī şevkuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 4*). [yokdur, -dur]

Bezmine meyli **yok** şakallularuñ

Ne fakīrūñ ne adı bellüleruñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 21*). [yok,]

İşiden haml idüp sefâhetine

Yok hisâbındaki nezâketine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 146, Mısra 70*). [yok,]

Olmayan nesneyi idüp isnâd

Olmış **yok** kâmusı hep icâd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 149, Mısra 4*). [yok,]

Didiler **yok** kemâlüne sözümüz

Saňa degmez sürü ile yüzümüz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 155, Mısra 11*). [yok,]

Didi **yok** didi ey kerem kânı

Baňa neyler bu manşib-ı fânî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 41*). [yok,]

Yok bu terkîb-ile hâlâşa mecâl

Bâde nûş eyle eyleme ihmâl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 41*). [yok,]

Gerçi ehl ü ‘iyâl gayreti çok

Elde tîmâr-ile ‘ulûfesi **yok** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 8*). [yok,]

Hîç kanâ‘atdan özge **yok** ma‘den

Ğaflet ider beşer niçün bilmen (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 25*). [yok,]

Saňa ururdum iki yüz çapraz

‘Ārı **yok** gayreti **yok** utanmaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 18*). [yok,]

Saňa ururdum iki yüz çapraz

‘Ārı **yok** gayreti **yok** utanmaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 18*). [yok,]

Dutalum didi **yok** ğam-ı ferdâ

Şabruñı eyleye ziyâde Hudâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 39*). [yok,]

Ehl-i manşib ğanî yiridür bu

Sende **yok** biri kuru gayreti ço (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 42*). [yok,]

Gördi kim hîç sefer tedârüki **yok**

Lîk tûrmaz hâzar tedârüki çok (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 41*). [yok,]

Vardı hasbî elinde dirlügi **yok**

Ķalmaz illâ anuñ ki erlügi **yok** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 57*). [yok,]

Vardı hasbî elinde dirlügi **yok**

Ķalmaz illâ anuñ ki erlügi **yok** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 58*). [yok,]

Bir atı var yanında bir çoçısı

Biri **yok** dağı tâ ola çoşısı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 12*). [yok,]

Kimi mecrūh u kimisi hāste

Ḳudreti **yok** bir āha dem-beste (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 22*). [yok,]

Bir gemi buldı illā şāhibi **yok**

Şāhibi **yok** velī mülāzımı çok (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 171, Mısra 11*). [yok,]

Bir gemi buldı illā şāhibi **yok**

Şāhibi **yok** velī mülāzımı çok (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 171, Mısra 12*). [yok,]

Yoldaşı **yok** ide mu'āveneti

Oğlanı **yok** ide muḳāvemeti (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 23*). [yok,]

Yoldaşı **yok** ide mu'āveneti

Oğlanı **yok** ide muḳāvemeti (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 24*). [yok,]

Yok hılāfum burada Hāḳ hāzır

Şıdk u kızbine ḳullaruñ nāzır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 27*). [yok,]

Ol ki ḳānī' dur anda **yok** āzı

Ṭañ mı a'lāya itse pervāzı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 47*). [yok,]

İntizāmī cihāna meylūñ **yok**

Hıç eyü yatlusına meylūñ **yok** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 174, Mısra 7*). [yok,]

İntizāmī cihāna meylūñ **yok**

Hıç eyü yatlusına meylūñ **yok** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 174, Mısra 8*). [yok,]

Nıyyeti **yok** kimesnenūñ ḥayra

Kendü öz nefsine degül ḡayra (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 174, Mısra 19*). [yok,]

Fıkr-i naḳḳādı şarf olup ḥayra

Re' yde ihtiyācı **yok** ḡayra (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 177, Mısra 24*). [yok,]

Her biri kendü başına buyruk

Hükme lāyık arada hıç bir **yok** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 66*). [yok,]

İ'timādı yoḡ-idi hıç ḡayra

Dirdi **yok** şimdi ḡalışur ḥayra (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 181, Mısra 36*). [yok,]

Sürḥ-ser dinilen o mel'ūnuñ

Mezhebi **yok** o rāfızī dūnuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 183, Mısra 26*). [yok,]

Anda İbni Ḳalender ü sāyır

Dīnī vü mezhebi **yok** ol ḥāsır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 46*). [yok,]

Muṣlī Çāvuş daḥı olup ser-keş

Hıç 'inād içre **yok** aña beñdeş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 70*). [yok,]

Başına buyruk 'azle **yok** meyli

Zu'mı özge nezāketi ḥaylī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 79*). [yok,]

Dirliği **yok** recāda kalmışdur
 Kudretince du'āda kalmışdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 187, Mısra 29*). [yok,]
 Tâzeler devri pîre yir **yokdur**
 Rahm ider ak şakala bir **yokdur**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 187, Mısra 16*). [yokdur, -dur]
 Fakrdan ger şikâyeti **yokdur**
 Za'fı müş'ir hikâyeti çokdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 187, Mısra 31*). [yokdur, -dur]
 Mûnker ile Nekîr ide çü su'âl
 Luţfuñ olmazsa **yok** cevāba mecāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 32*). [yok,]
 Tâ'ate ihtiyâcı **yok** anuñ
 Luţfı çok mücrimîne insānuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 51*). [yok,]
 Ol ecilden okunması kâbil
 Cân u dilden du'āya **yok** hâyil (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 62*). [yok,]
 Hudâ'nuñ luţfına **yok** hadd u gâyet
 İdelüm cân u dilden şükr ü minnet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 1*). [yok,]
 Sefer **yok** baña dir defterlüyem ben
 Velî defter kimüñdür hîç bilmen (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 45*). [yok,]
 Gice uyhusı **yok** gündüz huzûrı
 Diler kim kimse incinmeye şürî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 25*). [yok,]
 İşidüp sürh-ser tafşîl-i hâli
 Dilinde lerze **yok** tende mecālî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 198, Mısra 2*). [yok,]
 Çäre künc-i ferâgata **yokdur**
 Hârcı lâzım 'iyâli hod çokdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 187, Mısra 27*). [yokdur, -dur]
 Yok mütün u şürûha hod kudret
 Sîm ü zer nakdine kanı miknet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 20, Mısra 13*). [yok,]
 Murâd Paşa o dem ki oldı bîmâr
 Eţibbâ gördiler **yok** aña tîmâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 192, Mısra 2*). [yok,]
 Gerçi şâhib-firâş-idi çokdan
 Varluğı hod berü idi **yokdan**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 50*). [yokdan, -dan]
 Noldı bir yirde hîç qarāruñ **yok**
 Hâlûñ aňlaya ğam-küsāruñ **yok**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 46, Mısra 6*). [yok,]
 Bir büyük kâğıda idüp inşā
 Arada toĝru harf **yok** hâşā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 27, Mısra 6*). [yok,]
 Senüñ odunda **yok** benüm şererüm
 Kendü nefsumden aňlarum zararum (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 45, Mısra 23*). [yok,]

Yok sipāhīye didi böyle sitem

Her zamānda çeker şehirlü nedem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 52, Mısra 7*). [yok,]

Anlaruñ biri bende **yok** hâzır

Olmuşam cümlesinde hod kâşır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 15, Mısra 31*). [yok,]

Yok dir âb u hevâsınuñ mişli

Hak Te‘âlâ’nuñ ulu bir fazlı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 9*). [yok,]

Giceler içre zerre **yok** lem‘i

Meger ola sirâc-ı meh şem‘i (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 20, Mısra 17*). [yok,]

Senden ayruğa istinādum **yok**

Fi‘lden kavle izdiyādum **yok** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 23*). [yok,]

Senden ayruğa istinādum **yok**

Fi‘lden kavle izdiyādum **yok** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 24*). [yok,]

Dādum al dād-gersin ey Mevlā

Yok günāhum burada hod aşlā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 50*). [yok,]

Kulağında küpe kılur anı

Kudreti **yok** ki ide dest-yārī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 40, Mısra 9*). [yok,]

Örü-durdı vü hāline yandı

Yanmada hîç mişli **yok** şandı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 43, Mısra 18*). [yok,]

Gördi şem‘ yangunınuñ ötesi **yok**

Kendünüñ yangunı dağı artuk (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 43, Mısra 35*). [yok,]

Kubbe hep ‘arşı **yok** şecer (..)

Dikine tavla cümle rāh(..) (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 7*). [yok,]

Kuru gayretde **yok-durur** ‘ālem

Mürtekib olsa küfre ger muhtāc (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 40*). [yok-durur, -durur]

Kudretüñ **yok** taḥammül-i rence

Sende **yok** ol kadar nevāle hemīn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 35*). [yok,]

Karışuk cümle ‘āşık u ma‘şuk

O günün seyre hîç māni‘i **yok** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 54*). [yok,]

Başına düşdi kūh-ı gam nā-geh

Kimse **yok** İntizāmī’den āgeh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 22, Mısra 18*). [yok,]

Bundan özge cihānda **yok** devlet

Haşmuña ire göz göre nekbet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 30, Mısra 7*). [yok,]

Burada **yok** suçı anuñ bî-şek
 Kendümüz kırtarı-bilelüm tek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 31, Mısra 25*). [yok,]
 Hilm nâmında çok yavuz iş ider
 Hîç hakikatden özge **yok** ni'met (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 33, Mısra 27*). [yok,]
 Urdı yüzine 'ahd u peymânın
 Gördi **yok** anda şabr ile ârâm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 17*). [yok,]
 Hârdan hâvlı çekdi gör müjgân
Yok hevâdâr âhdan ğayrı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 39*). [yok,]
 Kudretüñ **yok** taḥammül-i rence
 Sende **yok** ol kadar nevâle hemîn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 34*). [yok,]
 Kâyimü'l-leyle eyleyüp cür'et
 Birinüñ **yok** dilinde hîç 'illet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 25*). [yok,]
 Ağzı egrilerüñ nihâyeti **yok**
 Hîç perî-rûlaruñ himâyeti **yok** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 55, Mısra 44*). [yok,]
 Didiler hak bu sözlerüñ hakdur
 Andan özge elem dahı **yokdur** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 6, Mısra 2*). [yokdur, -dur]
Yokdur andan cihânda hîç küstâh
 Kendü öz nefesine ola meddâh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 11, Mısra 37*). [yokdur, -dur]
 Hem şovuk kıardan ü hem hâzım
Yokdur eksülmesi aķar dâyim (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 66*). [yokdur, -dur]
 İşbu ortada eyle uç **yokdur**
 Ol aralarda ğâzîler çokdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 52, Mısra 31*). [yokdur, -dur]

yokla-: Yoklamak, kontrol etmek, gözden geçirmek.

Kamu ser-ḥadlerümüz **yoklayalum**
 Bu 'abdi cân u dilden şaklayalum (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 196, Mısra 29*). [yoklayalum, -y, -alu -m]
 Kiminde tezkere kiminde defter
 Faķîri şaklamak kaydını **yoklar** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 18*). [yoklar, -r]

yoklan-: Araştırılmak.

Oranuñ şordı ḥâlini bir bir
 Dutdı cāsūs **yoklana** her yir (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 95, Mısra 30*). [yoklana, -a]

Oranuñ şordı hālını bir bir

Dutdı cāsūs **yoklana** her yir (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 42*). [*yoklana, -a*]

yokuş: *Aşağıdan yukarıya gittikçe yükselen eğimli yer, iniş karşıtı.*

Geh **yokuşda** gehî inişde gemi

Gemiye binsün isteyen eleme (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 71*). [*yokuşda, -da*]

yol: *Uğruna, uğrunda || amaç, maksat.*

Halkasın eylemişdi müsta‘mel

Hayderiler **yolında** key erzel (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 28, Mısra 18*). [*yolında, -da, -n, -ı*]

Her du‘âyı kabûl ider Allâh

Kimse bu **yolda** olmadı güm-râh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 72, Mısra 22*). [*yolda, -da*]

Dîn muhibbi **yolında** şâdıkdur

Durduğu yerde yoluk ‘âşıkdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 5*). [*yolında, -ı, -n, -da*]

Yolın arayu gezmiş etrâfı

Zâyir olup mezâr-ı eşrâfı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 160, Mısra 25*). [*yolın, -ı, -n*]

Halvetiler **yolına** başdı kadem

Cümle itdüklerine çekdi nedem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 160, Mısra 39*). [*yolına, -ı, -n, -a*]

Yoldan ırulsun ol ayak bağı

Girüde hiç kalmasun yağı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 35*). [*yoldan, -dan*]

Pâdişeh **yolına** virür cânın

Unıdur mı veliyyü’l-ihsânın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 45*). [*yolına, -ı, -na*]

Geldügin her gören beşâretde

Yolına cân atup ziyâretde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 32*). [*yolına, -ı, -na*]

Harîm-i hâşda perverde olmuş

Vezâret manşıbın **yolıyla** bulmuş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 193, Mısra 14*). [*yolıyla, -ıy, -la*]

Pāye pāye menāşıba çıkmış

Her tarîka **yolı** ile gitmiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 28*). [*yolı, -ı*]

Ƙamumuz baş **yoluñda** kesdürevüz

Türk ƙanda ƙaçarsa bulduravuz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 90, Mısra 21*). [*yoluñda, -uñda*]

Gider-iken **yolınca** ol aħmak

İtdügi yolına gelür el-ħaƙ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 28, Mısra 21*). [*yolınca, -ı, -n, -ca*]

Yolda bir hūy u hāya duş geldi

Kendüyi baħr-ı ĥayrete şaldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 22, Mısra 1*). [*yolda, -da*]

Düşdügi-çün **yolına** her ĥāruñ

Silleden gömgök oldı ruħsāruñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 41, Mısra 13*). [*yolına, -ı, -n, -a*]

Bu degül başuñ aşāga idesin

Ĥaƙ buyurmaduğı **yola** gidesin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 15, Mısra 16*). [*yola, -a*]

Gāh inandı vü gāhī itdi gümān

Az zamān içre **yola** oldı revān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 27, Mısra 20*). [*yola, -a*]

vol: *Karada, havada, suda bir yerden bir yere gitmek için aşılın uzaklık, tarik.*

Eşk-i çeşmi gibi şitāb itdi

Yüz urup **yola** niçe gün gitdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 82, Mısra 6*). [*yola, -a*]

Ger serāba ilişür olsa gözi

İki günlük **yola** ƙaçardı özi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 98*). [*yola, -a*]

Bunca günlük **yola** ki biz gitdük

Ƙaşd-ı a‘dā diyü şitāb itdük (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 9*). [*yola, -a*]

Bir gün anlarla eyleme seferi

Ol **yola** uğramāƙdan it ĥazeri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 137, Mısra 16*). [*yola, -a*]

Ĥāk-i pāyına rūymāl itdi

Lā-büd ol didügi **yola** gitdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 160, Mısra 38*). [*yola, -a*]

Ĥaylī ƙazuƙ ƙakup gelen ilişür

Gidecek **yol** bulımayup ilişür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 28*). [*yol,*

Ĥaylī leşker daħı yetişmemegin

Yolda birbirine irişmemegin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 113, Mısra 22*). [*yolda, -da*]

Kötürüm ola **yolda** ƙat ƙalsun

Tevsen-i ģam mecālını alsun (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 139, Mısra 7*). [*yolda, -da*]

Eyle bu‘d-ı mesāfenüñ fikrin

Ol uzak **yolda** reh-zenüñ mekrin (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 96*). [*yolda, -da*]

Ḳal‘a-i Egri toĝru **yolda** idi

Evvelā feth idelūm anı didi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 33*). [yolda, -da]

Görđi baĝdı bir ulu şu taşmış

Çıkuban **yola** köprüyi aşmış (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 8*). [yola, -a]

Yandurur birkaç aĝceyi eline

Gice ħalkar gider girü **yolına** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 52*). [yolına, -ı, -n, -a]

Eşk-i çeşmi gibi şitâb itdi

Yüz urup **yola** niçe gün gitdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 77, Mısra 24*). [yola, -a]

Cüz‘î rüşvet virildi def‘i aña

Toĝru **yol** varanuñ ne nef‘i aña (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 14*). [yol,]

Didi evvel düşen ze‘âmeti al

Esb-i maĝşüduñu o **yollara** şal (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 58*). [yollara, -lara]

Ŗarp u teng olmaĝın ħamu **yollar**

Omuz üstinde geĝdi hep toplar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 11*). [yollar, -lar]

İki **yol** seyl yıĝdı ħaymelerin

Başa dar eyleyüp oturmaların (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 185*). [yol,]

Ĥaĝ te‘âlā irâĝ ide ħulını

Ŗaĝlaya eyle ħoçiden **yolını** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 60*). [yolını, -ı, -n, -ı]

Elümi al ayaĝa düşmiŝüñem

Yolum uzak irâĝa düşmiŝüñem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 38*). [yolum, -um]

Olmayup ol tarîĝde güm-râh

‘İlm **yolında** fî-sebîlillâh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 4*). [yolında, -ı, -(n)da]

Olur iseñ eger bu **yolda** ħamûl

Raĥmet ider saña Ĥudâ vü Resûl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 53*). [yolda, -da]

Ĝam rehin geĝmege **yoluñda** imiş

Böylelük şanma kim elüñde imiş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 49*). [yoluñda, --(u)ñ, --da]

Bu tarâĝa tarîkuña döşemek

Darımışdur **yoluñda** hîĝ bî-şek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 48*). [yoluñda, --(u)ñ, --da]

Durup itdi gelenleri seyrân

Yollarına gözin diküp ol ân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 96*). [yollarına, -ları, -n, -a]

yol: *Uyulan ilke, sistem, usul, tarz, tarik.*

Düşdi bir **yol** bir el o dem kılına

Geldi bir ma‘ber ol zamān yolına (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 82, Mısra 25*). [*yol,]*

Kalbden kalbe **yol** mu‘arrerdür

Dilde ma‘lûb hûd muşavverdür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 100, Mısra 3*). [*yol,]*

Evveli kô gereklü hâtimeüdür

Eyüler gitdügi **yola** gide-gör (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 70*). [*yola, -a]*

yolcu: *Herhangi bir yere ulaşmaya çalışan kişi.*

Şu ki tuğyân ide inişde ola

Yolcınun hâli anda bellü n’ola (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 12*). [*yolcınun, -nun]*

Yolcınun konduğun ki görür-idi

Bir kenâra konar oturur-idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 37*). [*yolcınun, -nun]*

Kamu **yolcu** alay olup durdı

Yanlarına bu dağı at sürdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 11*). [*yolcu,]*

İz belürsüz kolayına gider at

Yolcu yok ferd olan bulur mı necât (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 4*). [*yolcu,]*

yoldaş: *1. Yol arkadaşı, dost. 2. Aynı görüşü benimseyenlerden her biri.*

Duş olur gözi kuyruğına meger

Virdi bir niçe **yoldaşına** haber (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 107, Mısra 4*). [*yoldaşına, -ı, -na]*

Yoldaşı yok ide mu‘âveneti

Oğlanı yok ide mu‘âvemeti (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 23*). [*yoldaşı, -ı]*

Geldi **yoldaşınun** biri ol ân

Birin urdı şîş ile kôpdı figân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 80, Mısra 1*). [*yoldaşınun, -nun, -ı]*

Otuz ikisi dağı **yoldaşınun**

Anun-ıla o dem bile eşenun (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 148, Mısra 27*). [*yoldaşınun, -nun, -ı]*

Nesne şan zâyî‘ eylemişdür arar

Kendü **yoldaşlarını** ya‘nî şorar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 40*). [*yoldaşlarını, -ları, -n, -ı]*

Yaluñuz yola düşdi **yoldaşsuz**

Hâli fikr eyle n'ola hâldaşsuz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 3*). [*yoldaşsuz, -suz*]

yolsuz: *Gümrah, yolunu şaşırmış olan.*

Gel gel ey **yolsuz** eyleyen dahli

Olayın dirseñ ol tarîk ehli (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 53*). [*yolsuz,]*

voluk: *Yolunmuş durumda olan.*

Dîn muhibbi yolında şadıkdur

Durduğı yerde **voluk** 'aşıkdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 6*). [*voluk,]*

yonma: *Yontulmak.*

Altı yedi kat evleri bālā

Yonma taşdan idüp anı bennā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 6*). [*yonma,]*

yor-: *1. (Olan bir şeyi) Bir duruma işâret saymak, bir sebebe bağlamak. 2. (Rüyâ için)*

Yorumlamak, tâbir etmek.

Ekşer ol nā-murād olur gördüm

Ben bu rü'yâyı niçe kez **yordum** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 52*). [*yordum, -du, -m*]

yöre: *Etraf, çevre, civar.*

Toplaruñ dānesin görüp **yörenüñ**

Gözi kalmış içinde şan görenüñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 11*). [*yörenüñ, -nüñ*]

'Örf imiş bunlaruñ arasında

Salṭanat ehlinüñ **yöresinde** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 34*). [*yöresinde, -si, -n, -de*]

yu-: *Temizlemek, yıkamak.*

Kesdi ümmîdi tatlu cānından

Hod **yumışdı** elini kanından (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 22, Mısra 22*). [*yumışdı, -mış -dı*]

Rezmgehde cihānı dutdı duḡān

Yüzi çinin nice **yusun** kalkan (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 30*). [*yusun, -şun*]

Ƙanda ƙondı ƙazdı niƙe ƙuyu

Ele girenden ellerüñ yüri **yu** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 22*). [yu,]

Gördi âb-ı hayâtdan el **yur**

Cismi bî-rûh dîdesi bî-nûr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 11*). [yur, -r]

yüce: *Ulu, büyük.*

Yüce Hâk vâlideyn ü ecdâduñ

Tâ ile'l-inķırâz evlâduñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 43*). [yüce,]

Eger ihsân iderse **yüce** Ğanî

Sözlerini işitdi çün serdâr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 40*). [yüce,]

Yegregın rûzî kıla **yüce** Hudâ

Geldi nâ-gâh emr-i sultânî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 46*). [yüce,]

Kime ide hidâyet **yüce** Allâh

Bu ğafletden kim ola merd-i âgâh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 190, Mısra 7*). [yüce,]

Eline virmişümdür ihtiyârı

Mu'îni ola dâyim **yüce** Bârî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 193, Mısra 22*). [yüce,]

Meded hîç böyle var mı zulm-i zâhir

Revâ gör[ür] mi anı **yüce** Kâdir (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 194, Mısra 22*). [yüce,]

Du'âsın almada a'lâ vü ednâ

Ƙabûl ide **yüce** hayy u tûvânâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 205, Mısra 4*). [yüce,]

Çaķ mezellet-pezîr itdi anı

Müntakımdür hele o **yüce** Ğanî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 65, Mısra 26*). [yüce,]

Biz gedâyuz meger **yüce** Kâdir

Luţfı ile bize ola nâzır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 145, Mısra 25*). [yüce,]

Bu düşiş nice olduğı zâhir

Gör ne luţf itdi ol **yüce** Kâdir (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 140, Mısra 10*). [yüce,]

Nâmı 'Osmân bir büyük kâdî

Ola andan **yüce** Hudâ râzî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 164, Mısra 2*). [yüce,]

Ħamd-i bî-ħad o **yüce** Sübhân'a

Ol Kerîm ü Raĥîm ü Raĥmân'a (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 1, Mısra 1*). [yüce,]

Yüce dağlara niçe kişi varur

Niçe ƣomruķ keser behâya alur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 21*). [yüce,]

yüce-allâh: *Yüce Allah.*

İşüñ olalı hasbeten lillāh

Oñarur her işüñi **yüce-Allāh** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 90*). [*yüce-allāh,]*

yufka: Zayıf, dayanıksız.

Bağrı **yufka** bulundu yah ol-dem

Toldı rıkkatle ‘aynı ānide nem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 47*). [*yufka,]*

yügrük: Yürük, hızlı koşan, işlek.

Ser-hadüñ **yügrük** fedâyileri

Bîşe-i darb u harb şîr-i neri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 132, Mısra 25*). [*yügrük,]*

yügür-: Yürümek.

Şāhib-i hāne hālını çü görür

Cümle huddāmına o dem **yügürür** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 70, Mısra 30*). [*yügürür, -ür]*

yük: Ağır şey, ağırlık.

O yaluñuz at iki yükde belā

Yüki yükletmek istese meşelā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 44*). [*yüki, -i]*

Yaluñuz kimse görmesün o günü

Atı n’itsün yanınca yā **yüküni** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 18*). [*yüküni, -ü, -n, -i]*

Ėarķ olur baħr-ı zecre **yüklerümüz**

Bunı bilmezmişüz şaķınmaludur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 125*). [*yüklerümüz, -ler -i -miz]*

Herkese kendü boğazı bir **yük**

Yüki ķo nāzükāne ol çāpük (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 65*). [*yük,]*

Herkese kendü boğazı bir yük

Yüki ķo nāzükāne ol çāpük (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 66*). [*yüki, -i]*

O yaluñuz at iki **yükde** belā

Yüki yükletmek istese meşelā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 43*). [*yükde, -de]*

yukaru: Yukarı.

Aşağıdan **yuḡaru** pāyelerde

Menāşib iḡerü vü ṭaşralarda (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 193, Mısra 15*). [*yuḡaru,]*

Şu ki dizden **yuḡarudur** ‘umḡı

İlter insānı oraya ḡumḡı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 77*). [*yuḡarudur, -dur]*

yüklet-: *Yükleme işini yaptırmak.*

Ḳaldurup **yükledince** bir yanın

Dayadup yükledür o bir ḡayrın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 45*). [*yükledince, -ince]*

O yaluñuz at iki yükde belā

Yüki **yükletmek** istese meşelā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 44*). [*yükletmek, -mek]*

Sepedin ḡurdesini ḡammāle

Yükledüp bakmadı çok eşḡāle (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 70*). [*yükledüp, -üp]*

Yaluñuz **yükledüp** eger şaldı

Ayaḡa bindi vü ṭaban ḡaldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 172, Mısra 53*). [*yükledüp, -üp]*

yükli: *Yüklü olma.*

Ḳatı **yükli** gemi Ṭuna ṭaşḡın

Keşret iḡre re’īs iḡen şaşḡın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 65*). [*yükli,]*

yular: *Hayvanı çekmek veya bağlamak için başına takılan ipten dizgin.*

Yularıyla o yana çekse eger

Bün boyun başı ḡoḡru ḡar (....) (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 17*).

[*yularıyla, -ı, -y, -la]*

Aḡḡe alan ḡü köstegi üzdi

Gövdesin virdi **yuların** ḡözdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 24*). [*yuların, -ın]*

yumruḡ: *Yumruk.*

Şāhdan geldi şanki buyruḡ-ıla

Her sözini ḡeḡürdi **yumruḡ-ıla** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 58*). [*yumruḡ-ıla, -ıla]*

yun-: *Yıkanmak.*

Ƙara başı çü ƙan-ile **yundi**

Rûy-ı zerdi ƙızıl güle döndi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 23, Mısra 19*). [*yundi, -dı*]

Yunup arınup oldı eyü ƙişi

Aƙça her bir ƙapuda işler işi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 45*). [*yunup, -up*]

yurd: *Bir halkın üzerinde yaşadığı, kültürünü oluşturduğu toprak parçası, vatan.*

Atı eşmiş yatur bu **yurdında**

Sürçe düşdüğü uyhu derdinde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 31*). [*yurdında, -ın, -da*]

Kimi **yurdında** itmede zârı

Ĝâret olmuş metâ‘ınuñ varı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 19*). [*yurdında, -ın, -da*]

Hedâyâsın tedârük itdi gördi

Atuñ pā-mâlinüñ olmaya **yurdi**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 20*). [*yurdi, -ı*]

yüreg: *Aşığın, aşkıyla ilgili her türlü gelişmenin algılandığı yer; iman, sevgi ve nefretin, iyi ve kötü bütün duyguların kaynağı olduğu kabul edilen kalbin mânevî yönü, yürek, dil.*

Bosna toprağı merdüm ocağı

Yüregüñe çok urısar dâğı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 28*). [*yüregüñe, -üñ, -e*]

Herkesüñ bir harâreti var idi

Yana yakıla **yüregi** eridi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 42*). [*yüregi, -i*]

Ƙarşu göründi ƙal‘a-i mezbûr

Cümlenüñ oldı **yüregi** menfûr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 113, Mısra 12*). [*yüregi, -i*]

Oldı derd-ile **yüregi** hûnîn

Hecr-i yârân ile ƙatı ğamgîn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 48, Mısra 9*). [*yüregi, -i*]

Yüregi top cigerle ƙan yağı

İşbu hûzn-ile olmağın giryân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 46*). [*yüregi, -i*]

yürek: *Cesaret.*

Da‘vî-i merd iderdi duğter-i rez

İki **yürekle** geldi dehre bu kez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 78, Mısra 4*). [*yürekle, -le*]

yüri: *Yüri-: Yürü, haydi durma.*

Gün geçer mi ki izdiyādī degil
Yüri ‘ilm ü kemālî kıl hâşıl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 76, Mısra 16*). [yüri,]
Yüri ‘ibretle baķ o mehcûra
Baş vire-yazdı dâne-engûra (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 81, Mısra 83*). [yüri,]
Kendü hâlûñde ol **yüri** örü-dur
Şudan el çek maħall-i tehlikedür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 93*). [yüri,]
Ĥod civânânı ‘aşıkā meyyāl
Biñini görüben **yüri** birin al (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 123, Mısra 36*). [yüri,]
Didi ol t̤alibe bu naķdi **yüri**
Al götür bizi andan eyle berī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 17*). [yüri,]
Mısr’uñ olinca mīr-mīrānı
Didiler **yüri** yap o vīrānı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 151, Mısra 12*). [yüri,]
Pādişeh almış idi bu ĥaberi
Didi serdāra hīç durma **yüri** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 86*). [yüri,]
Kanda ķondı ķazdı niçe ķuyu
Ele girenden ellerüñ **yüri** yu (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 22*). [yüri,]
Vezīr-i a‘zama ol **yüri** dā‘ī
Ķatı çok söyledüñ virme şudā‘ı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 51*). [yüri,]
Kime ķānūn u şer‘i itsek izhār
Ķo ma‘lūmātı şatma dir **yüri** var (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 204, Mısra 28*). [yüri,]
Elvedā‘ didi ey sefīne **yüri**
Uğramasun izüñe hīç yol eri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 81*). [yüri,]
Degme bir cūdan oluban ĥāşī‘
Āb-ı rüyuñla ol **yüri** ķānī‘ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 90*). [yüri,]
Geldi cān gitmesi ile anuñ
Yüri bostānda mı biter cānuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 98*). [yüri,]
Göze itme yaşıĥı hey gözi ķör
‘Avratuñ **yüri** evde zabtı ideĥör (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 137, Mısra 26*). [yüri,]
Olıĥör **yüri** ‘ākıbet-endiş
Kendü kendüñi gizlü kıl tef̤iş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 156, Mısra 33*). [yüri,]
Ma‘rifet kimseyi yabanda mı ķor
Yüri taḥşīl-i ma‘rifet ideĥör (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 169, Mısra 8*). [yüri,]
Yüri toplanla geķ o teng yiri
Yüri var ĥayret ile ol diri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 5*). [yüri,]

Yüri toplanla geç o teng yiri

Yüri var gayret ile ol diri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 6*). [yüri,]

Geçe-gör **yüri** kibr ile kînden

Ṭatlu sözle yılan çıkar inden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 151*). [yüri,]

At depdi idem diyü cür'et

Buzuñ üstinde **yüridi** bir kat (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 40*). [yüridi, -di]

Ḳoçi turmakla beynisi döndi

Yüridi cânibine hem kındı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 62*). [yüridi, -di]

Bilezik lâzım-ise altundan

Yüri eglenme birini öğren (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 15, Mısra 6*). [yüri,]

Rif'ate bâ'is oldu niçe nedem

Yürisâbit-kadem olup bir ayak (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 69*). [yüri,]

Çıkarup otaguñ **yüri** şarka

Seyf ile vir o yirleri garka (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 105*). [yüri,]

Adımın atmaz ilerü **yürimez**

Kendüye kalsa kuyruğın sürimez (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 19*). [yürimez, -mez]

Atı pâdaş gören edeplü şanur

Bir adım **yürise** velî uşanur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 6*). [yürise, -se]

Lâyık olan budur ki ola maḥal

Yâ ticâret tarîki ile **yüri** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 35, Mısra 31*). [yüri,]

yürid: *Yürütmek.*

Bâdeyi **yüridürdi** sâkî durup

Reşk iderdi bu ḥâli dehr görüp (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 104, Mısra 3*). [yüridürdi, -ür, -di]

yürü: *Yürümek.*

Cândan anı uşandırıp ma'cün

Ḥayretinden **yürür-idi** meftün (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 44*). [yürür-idi, -r, --idi]

Niçe bir cām-ı lâle devr olsun

Şimdi çinî şürâḫiler **yürüsün** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 68*). [yürüsün, -sün]

yūsuf: (Güzelliği ile meşhur) Hz. Yusuf peygamber.

Ṭaṇ mıdur ‘aksın añlar-ise ger el

Faḥr ider **Yūsuf** ile ger zindān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 73*). [yūsuf,]

yut-: Yutmak, yemek.

Perde-i sebzi yüzüne dutduñ

Ṭās ṭās zehr-i ‘ālemi **yutduñ** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 41, Mısra 6*). [yutduñ, -duñ]

yuva: Yuva, kuş yuvası.

Ġayrı beglerden eyleyüp mümtaz

İde şāhīn **yuvasına** pervāz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 124, Mısra 4*). [yuvasına, -sı, -n, -a]

yüz: Yüz, yanak.

İntizāmī görüp göyüñdi özi

İltimāsına döyimedi **yüzi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 80, Mısra 26*). [yüzi, -i]

Rezmgehde cihānı dutdı duḥān

Yüzi çīnin nice yusun kalkan (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 30*). [yüzi, -i]

Gelmiş-idi gözine ḥālet-i mey

Urmış-ıdı **yüzine** ḥālet-i mey (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 104, Mısra 28*). [yüzine, -i, -n, -e]

Yüzüm alup ele düstür-ı ekrem luṭfı yādıyla

Tazarru‘-nāme ile ‘arz-ı ḥālüm eyleyüp ezber (*Tuhfetü'l-İhvân, Kaside 1, Mısra 17*).

[yüzüm, -üm]

Acı tatlu dinildügin қо hele

Mey **yüzin** ekşidürdi nā-ehle (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 74*). [yüzin, -in]

Oldı her birinüñ ayağı tozı

Eli göğsinde idi yirde **yüzi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 150, Mısra 30*). [yüzi, -i]

‘Āmilün uğrama izi tozına

Ķāyil olmaz uyan iki **yüzine** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 24*). [yüzine, -i, -n, -e]

Yüzi kara şakalı aқ kuldur

Raḥmet it aña raḥmetün boldur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 15*). [yüzi, -i]

Rū-be-rū gelmeyince zer **yüzine**

Şaruluқ ‘illeti düşer gözine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 47*). [yüzine, -in, -e]

Yüze yapışdı haylī cevır itdi

Burnına girdi vāh neler itdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 84, Mısra 9*). [yüze, -e]

Bir dem eylerse **yüzüñe** hānde

Bir nefes rāhatı kıomaz sende (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 9*). [yüzüñe, -ü, -ñ, -e, -]

Yüzi toğrı idi sözi kec ise

Dükenür şanma irtişāyı yise (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 89*). [yüzi, -i]

Zahmet-i şar‘ı var-imiş muhkem

Yüzi döndi benefşenüñ ol-dem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 26*). [yüzi, -i]

Ṭarfetü’l-‘aynda görüp **yüzini**

Bir ağız kim işitdiler sözini (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 17*). [yüzini, -i, -ni]

Perde-i sebzi **yüzüñe** dutduñ

Ṭās ṭās zehr-i ‘ālemi yutduñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 41, Mısra 5*). [yüzüñe, -ün, -e]

Zer taleb-kārinuñ **yüzi** şararur

Akça derc idenüñ gözi kıararur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 53*). [yüzi,]

yüz: Doksan dokuzdan sonra, yüz birden önce gelen sayının adı,100.

Yüz belā ile biñ meşakkāt-ile

Cidd ü cehd-ile bunca rıkkāt-ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 80, Mısra 11*). [yüz,]

Yüz belā ile biñ meşakkāt ile

Şuya irüldi bunca dıkkāt-ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 51*). [yüz,]

Yüz nefer gāzīye emīr oldu

Tıg u hāmeyle kıadrini buldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 35*). [yüz,]

Yüzden artuğ kürekçi önce gider

Atlu yayağ karuñ içinde yüzer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 27*). [yüzden, -den]

İp olup kaçdı pāy-bend itdi

[...]rıyup **yüz** akça hod gitdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 26*). [yüz,]

Yüze va[r]maz yanınca ehl-i dālāl

Cem‘ olup bir araya genci ulu (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 26*). [yüze, -e]

Şu kıoyucu **yüzin** göre özenür

Geldi gassāl fuṭasın düzenür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 101*). [yüzin, -in]

yüz-: Yüzmek, girmek, dalmak.

Yüzden artuğ kürekçi önce gider

Atlu yayağ karuñ içinde **yüzer** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 28*). [yüzer, -er]

İtmeyüp şuyı **yüzmege** cür'et

Bu berü itdi ol öte 'avdet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 19*). [yüzmege, -ge]

yüz-be-yüz: *Yüz yüze.*

Pîr-i şad-sâle **yüz-be-yüz** farzâ

Biñ yaşaduğ diyü kılur da'vâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 31*). [yüz-be-yüz,]

yüzdür-: *Yüzmesini sağlamak veya yüzme işini yaptırmak.*

Sekiz ırmağ aşuldi miñnet-ile

Yüzdürüp 'askeri felâket-ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 122, Mısra 18*). [yüzdürüp, -üp]

yüz ur-: *Yüz sürmek. Aşırı sevgi göstermek için yere eğilmek; yüz tutmak. II Yönelmek.*

Dil uzadurdi hâr u has bâğa

Yüz ururdi benefşe toprağa 4-13 (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 13*). [yüz ururdi, -ur, -dı]

Muktezâ-yı cihânı çün gördi

Herkesün ayağına **yüz urdi** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 11, Mısra 18*). [yüz urdi, -dı]

Diğkati itdi 'ilm ü 'irfâna

Kaatreves **yüz ururdi** 'ummâna (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 16, Mısra 38*). [yüz ururdi, -ur, -dı]

Eşk yakalayup giribânın

Urdi yüzine 'ahd u peymânın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 16*). [yüzine ur, -dı]

Verd çâk-i kabâ idüp oturur

Rûd **yüz urup** ayağın götürür (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 40, Mısra 22*). [yüz urup, -up]

Yâre varın viren çıkar **yüz urur**

Müflis 'âşık pişer gibi kızarur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 55, Mısra 23*). [yüz urur, -ur]

Eşk-i çeşmi gibi şitâb itdi

Yüz urup yola niçe gün gitdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 77, Mısra 24*). [yüz urup, -up]

Eşk-i çeşmi gibi şitâb itdi

Yüz urup yola niçe gün gitdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 82, Mısra 6*). [yüz urup, -up]

Top düşerdi tûfengün üzre fetîl

Yüz ururdi öñinde mişl-i fetîl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 40*). [yüz ururdi, -ur, -dı]

Su gibi şavt-ı hazîniyle revân ezber ider

Yüz urup taş a bu merşiyeyi cular şaf şaf (*Tuhfetü'l-İhvân, Gazel 1, Mısra 26*). [yüz urup, -up]

Her kim anuñ rikâbına **yüz urur**

Mâh-ı nev gibi gökde yir bulur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 39*). [yüz urur, -ur]

Hâk-i pâyine **yüz uran** insân

Ehl-i irfânda yir bulur âsân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 43*). [yüz uran, -an]

Düşine yatdı istiḥâre ile

Ḳaṅı şeyhe **yüz urmasını** bile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 160, Mısra 10*). [yüz urmasını, -ma, -sı, -n, -l]

Aḳ şaḳalumu yirlere süreyin

Ol mübârek livâya **yüz urayın** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 132*). [yüz urayın, -a, -yın]

Cümlesi ḥâk-i pâye **yüz ursun**

Az zamân içre pâdişeh görsün (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 135*). [yüz ursun, -sun]

O dem ki şâh işigine **yüz uram**

Gerekdür pâdişeh ḳulın ḳayıram 194-13 (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 194, Mısra 13*). [yüz uram, -a, -m]

Şad niyâz ile biñ şafâ sürdi

Yüzini pây-būsına **urdu** 72-12 (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 72, Mısra 12*). [yüzini urdu, -dı]

zâbiṭ: Ar. Bir yeri, bir şeyi korumakla görevli memur.

Didi **zâbiṭ** eger müşâhereyi

Virmeyüp itse ger mükâbereyi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 47*). [zâbiṭ,]

Olar kim velvele şaldı cihâna

Ne bilür **zâbiṭi** ne âsitâne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 78*). [zâbiṭi, -i]

zabt: Tutmak, işgâl etmek.

Ola **zabtında** Ka'be yolu kıla

Ehl-i İslâm'a ola ulu belâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 182, Mısra 25*). [zabtında, -ı, -n, -da]

zâd: Azık, yiyecek.

Zād-ile gel pür eyle hemyānı

Cū´-ile yile virmegil cānı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 91*). [*zād*-ile, -ile]

ẓa´f: *Zayıflık, kuvvetsizlik.*

Anuñ ardında durmuş-ıdı bir at

Ẓa´fdan kāmeti olup iki kat (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 106, Mısra 8*). [*ẓa´fdan, -dan*]

Ditrer endāmı şalınur başı

Ẓa´fdan durma dökilür yaşı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 106, Mısra 16*). [*ẓa´fdan, -dan*]

Dutamaz başını şalar her dem

Ẓa´fdan gözleri dem-ā-dem nem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 106, Mısra 24*). [*ẓa´fdan, -dan*]

Uluyı döndi gelmiş idi o seg

Haylī **ẓa´f** üzre imiş o mülhid (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 7*). [*ẓa´f,]*

Ağlayup rāh-ı dūrı kimi yider

Ẓa´fı var gidemez dorısın añar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 100*). [*ẓa´fı, -ı*]

Biñde bir yazılır degül vaşfi

Düşdi vaşşāfa pırligüñ **ẓa´fı** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 187, Mısra 4*). [*ẓa´fı, -ı*]

Ẓa´fı olur idi kuvāya bedel

Hep cevārih olurdu şāhib-´amel (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 187, Mısra 37*). [*ẓa´fı, -ı*]

Fakrdan ger şikāyeti yokdur

Ẓa´fı müş´ir hikāyeti çokdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 187, Mısra 32*). [*ẓa´fı, -ı*]

Şerhalar ağız üşürüp yir yir

Şerh iderlerdi **ẓa´fını** bir bir (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 106, Mısra 26*). [*ẓa´fını, -ı, -n, -ı*]

Olmuş-ıdı ezel meger gāfil

Ẓa´fı yek-pāre oluban zāyil (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 64*). [*ẓa´fı, -ı*]

Hāme **ẓa´fın** benānınuñ gördi

Kaşkatı kaldı hayrete vardı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 187, Mısra 21*). [*ẓa´fın, -ın*]

Hālūñi bilüp ide merhameti

Ẓa´fuñ işidüp ide mekremeti (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 187, Mısra 46*). [*ẓa´fuñ, -uñ*]

Anca **ẓa´f-ile** bunca miḥnet-ile

Özge ´illetle kuru gayret-ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 118, Mısra 9*). [*ẓa´f-ile, -ile*]

Zāhir oldukça **ẓa´f-ile** harekāt

Ağzın açdı baķa-ķaldı devāt (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 187, Mısra 23*). [*ẓa´f-ile, -ile*]

Aşdı seb'ini **za'fa** yüz tutdı

Neylesün böyle bir demi gütdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 187, Mısra 11*). [*za'fa, -a*]

za'fdan: *Zayıflık, kuvvetsizlik.*

Za'fdan yaña iy şoran haberi

Cismi şarılı üstühvâne deri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 29*). [*za'fdan, -dan*]

zâhir: *Görünen, âşikâr, açık.*

İkisi dağı anda hâzırdur

Gün gibi tecrübeyle **zâhirdür** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 177, Mısra 32*). [*zâhirdür, -dür*]

Anlara **zâhirâ** cefâ oldu

İntizâmî'ye hüd şafâ oldu (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 47, Mısra 13*). [*zâhirâ, -â*]

Hâşılı menziline çün yetdi

‘İzz ü ta’zîmi **zâhirâ** çoğ-idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 37, Mısra 11*). [*zâhirâ, -â*]

Bu düşiş nice olduğu **zâhir**

Gör ne lûtf itdi ol yüce Kâdir (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 140, Mısra 9*). [*zâhir,]*

Zâhir alan derisini almış

Kargalar ardına akın şalmış (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 27*). [*zâhir,]*

Suçumuz ‘afv ide lûtf ide **zâhir**

Ağır peşkeşle giden ola hâzır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 198, Mısra 45*). [*zâhir,]*

Ni‘meti nakmet itdi ba‘zı enâm

Zâhir a‘dâdan ihtirâz âsân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 33, Mısra 31*). [*zâhir,]*

zâhirâ: *Görünüşte.*

Niçeler eyledi hâsedle nifâk

Zâhirâ idüp ittiḥâd u vifâk (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 73, Mısra 28*). [*zâhirâ,]*

İttifâkî idüp nifâk aña

Zâhirâ eyleyüp vifâk aña (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 63, Mısra 6*). [*zâhirâ,]*

zâhirde: *Görünüşte.*

Hele **zâhirde** gayretüm vardur

Şanma bir zerre ḥayretüm vardur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 33*). [*zâhirde,]*

Şâh **zâhirde** gerçi eyle didi

Lîk ma‘nide ḥaylî guşşa yidi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 39*). [*zâhirde,]*

zāhiren: Açık, belli bir şekilde, açıkça, açıktan açığa, görünür bir şekilde.

Furşatunu bulup şafâ sürdüm

Dimedin kimse **zāhiren** gördüm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 24*). [*zāhiren,]*

zaḥmet: Sıkıntı, eziyet.

N'ola yil **zaḥmetinden** ger şabâyı itse âzâde

Bugün dārü'ş-şifâda Bū 'Alī Sīnā geçer meclis (*Tuhfetü'l-İhvân, Müfret 2, Mısra 11*).

[*zaḥmetinden, -in, -den]*

Zaḥmet-i şar'ı var-imiş muhkem

Yüzi döndi benefşenüñ ol-dem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 25*). [*zaḥmet-i,]*

Kātib olan hemîşe **zaḥmetde**

Eger 'uzletdedür ger 'izzetde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 39*). [*zaḥmetde, -de]*

Bunca **zaḥmetler** anca derd ü 'anā

Çekesin yok yire degül mi belā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 156, Mısra 31*). [*zaḥmetler, -+ler]*

zahr: Arka, sırt.

Zırı **zahrında** kılıcı belinde

Bir elde tığ u etmek bir elinde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 195, Mısra 7*). [*zahrında, -ı, -n, -da]*

za'if: Zayıf, dayanıksız.

Bir 'azeb hür-şekl ü cismi naḥîf

Andan özge daḥı yoğ-idi **za'if** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 4*). [*za'if,]*

Gördiler kim o derdmend ü **za'if**

Ol teni müstemend ü cismi naḥîf (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 29*). [*za'if,]*

Âbdest alacak kadar kudret

Virdi Hâk ol **za'ife** bî-minnet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 118, Mısra 8*). [*za'ife, -e]*

za'ifü'l-hāl: Bedeni zayıf.

Her biri 'unşuruñ **za'ifü'l-hāl**

Sürinür cismi yirde sāye-mişāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 13*). [*za'ifü'l-hāl,]*

za'ım: Zeâmet sâhibi kimse. || Mal mülk sahibi, zengin.

Her sipâhîsi gayret-ile **za'ım**

Beg kadar her **za'ım** hulkı kerîm (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 25). [za'ım,]

Her sipâhîsi gayret-ile **za'ım**

Beg kadar her **za'ım** hulkı kerîm (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 26). [za'ım,]

Bir **za'ım** öldi düşdi mahlûlî

Ölmesi zinde kıldı ma'zûlî (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 129, Mısra 5). [za'ım,]

İki biñden ziyâdesi Budun'uhn

Hep **za'ım** ü sipâhîsi oranuñ (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 149, Mısra 8). [za'ım,]

zâl: Şeh-nâme'de adı geçen İranlı tarihî-efsanevî Fars kahramanlarından. Rüstem'in babası, Sâm'ın oğlu ve Neriman'ın torunudur. Zâl "koca, ihtiyar ve ak sakallı" anlamına gelen sözcük olup anadan doğma kirpiği, kaşı ve saçı beyaz olduğu için koca ve yaşlı anlamında çocuğa ad olarak verilir. Doğduğunda babası Sâm, ak saçlı çocuğu görünce korkuya kapılır ve Zâl'i Elbürz dağına bıraktırır. Efsaneye göre Sîmurg tarafından bulunup büyütülür ve sonra kahraman olur. Klasik şiirde yiğitliği, okçuluğu ile ünlenmiş olmakla birlikte daha çok destanı ve beyaz tüyleri (saçı, kaşı, kirpiği) ile anılır.

Söz atar **Zâl'e** Rüstem dir kenârem

Tehemten bahşini eyler dem-â-dem (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 41). [zâl'e, -'e]

zaleme: Zalimler, haksızlık yapan kimseler.

Leyl-i muzlimde zulm idüp **zaleme**

Kağrı mazlûmı düşürür eleme (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 9). [zaleme,]

İtdiler yine cür'eti **zaleme**

Âşikâr oldu urma vü tutma (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 83). [zaleme,]

Resm-i ağnâmı cem' iden **zaleme**

Düşüren halkı zulm-ile eleme (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 33). [zaleme,]

zâlim: Zulm edici.

Şarkar îmâna istemez mâlın

Zâlimüñ var kıyâs it hâlin (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 20). [zâlimüñ, -üñ]

Geldüğü yirde kalmayup hâlî

Zâlimüñ katli dâyim eşğâli (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 20). [zâlimüñ, -üñ]

Gele dīvānına çün bay u dervīş
 Kimi mazlūm u **ẓālim** kimi dil-rīş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 28*). [*ẓālim,]*
 Şoruldı her konaklarda mezālim
 Tereddüdsüz sezāsın buldı **ẓālim** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 70*). [*ẓālim,]*
 Görüp olmuş kâmusı ma'lûmı
 Farq ider **ẓālimi** vü mazlûmı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 34*). [*ẓālimi,]*
 Ne diyem cümle hep saña ma'lûm
 Bellü yanuñda **ẓālim** ü mazlûm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 48*). [*ẓālim,]*

zamān: *Devir, zaman, dönem, talih.*

Şundı cām-ı ecel **zamāne** aña
 Oldı ol cām bir bahāne aña (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 93, Mısra 25*). [*zamāne,]*
Zamānını 'adūnuñ ide kūtāh
 Aña virsün Hūdā 'ömr-i dırāzı (*Tuhfetü'l-İhvân, Kit'a 2, Mısra 7*). [*zamānını, -ı, -n, -ı]*
 Berf-i pervānelerle töldi **zamān**
 Ğāyib olmışdı şem'-i mihr-i cihān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 67, Mısra 11*). [*zamān,]*
 Vaqt-i berd ü şitā **zamānı** idi
 Hem seferden ibā **zamānı** idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 67, Mısra 1*). [*zamānı, -ı]*
 Vaqt-i berd ü şitā **zamānı** idi
 Hem seferden ibā **zamānı** idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 67, Mısra 2*). [*zamānı, -ı]*
 Eyledi çünki bir **zamān** ārām
 Bir yire gitmek itmedi ikdām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 73, Mısra 1*). [*zamān,]*
 Hān Selīm-i **zamān** şeh-i devrān
 Yüz sürer pāyına şehān-ı cihān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 85, Mısra 3*). [*zamān,]*
 Az **zamān** içre itdi 'azm-i Haleb
 Ol zevi'l-kadr ü ol ma'ālī-neseb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 93, Mısra 13*). [*zamān,]*
 'İzz ü devlet-nişān u şadr-nişān
 'Adli ile tolu **zamān** u zemīn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 95, Mısra 12*). [*zamān,]*
 Oturacak **zamān** degül gördi
 O haşıra şarıluban durdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 79*). [*zamān,]*
 Eyledi bizi bu araya revān
 Muntazırdur saña o niçe **zamān** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 104, Mısra 14*). [*zamān,]*
 Kış kıyāmet **zamānı** idi o dem
 Taşra bakmağa havf ider ādem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 109, Mısra 1*). [*zamānı, -ı]*

Ḥamdülillāh zihī güzīn **zamān**

Mīr İshāk ola bize mihmān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 43*). [zamān,]

Az **zamān** içre bulicek itmām

Ceng eri girüp eyledi ikdām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 131, Mısra 9*). [zamān,]

Kış kıyāmet irişmegin o **zamān**

‘Askerüñ ‘avdeti olup fermān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 168, Mısra 19*). [zamān,]

İrmeyicek derūndan yandı

Bayburd’da oturdı niçe **zamān**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 17*). [zamān,]

Zamānında eger Āşaf geleydi

Anuñ fikri ile rağbet bulaydı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 33*). [zamānında, -ın, -da]

İdüp bir birine şöhretde ğayret

Zamān ile zemīne irdi dehşet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 42*). [zamān,]

Zamānında cihān oldukça hoş-ḥāl

Edānī vü esāfil ola pā-māl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 205, Mısra 19*). [zamānında, -ı, n, -da]

Fāris-i fūrs olana at şaldı

Az **zamān** içre öñdülin aldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 16, Mısra 18*). [zamān,]

Yirine çün gelür nişānı ile

Bulınur cümlesi **zamānı** ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 17, Mısra 32*). [zamānı, -ı]

Ḥān Selīm’üñ **zamānı** ‘izzetde

Herkesüñ fikri ‘iṣ ü ‘işretde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 49*). [zamānı, -ı]

Didi her miḥnetüñ oldı oranı

Gidüp ednā gelür a‘lā **zamānı**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 4*). [zamānı, -ı]

Geçdi ‘ömr-i ‘azīz seb‘ini

İdegör bu **zamāna** taḥsini (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 18*). [zamāna, -a]

Ol Süleymān Efendi nāmında

Fāyiḳ akrānına **zamānında**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 156, Mısra 10*). [zamānında, -ın, -da]

Çemeni şuffalar kenārı tolu

Cem‘ olur her **zamānda** kiçi ulu (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 8*). [zamānda, -da]

‘İd-i aḍḥā **zamānı** irdi meger

Ṭaşradan geldi gūşına bu ḥaber (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 47, Mısra 3*). [zamānı, -ı]

zamāne: Yaşanılan zaman, devir.

Dün-perver durur **zamāne** ‘aceb
 Ğāyet ednā gerekdür aña sebep (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 65*). [zamāne,]
 Niçe bir ser-fürü cihāne neden
 Saña maqbûl ola **zamāne** neden (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 58*). [zamāne,]
 ‘Azle degmez **zamāne** mansıbı ħod
 Ulu ğam ħod kişiyi zu‘m-ı ħasûd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 173, Mısra 43*). [zamāne,]
 Ĥudā luţf eyledi yine cihāna
 Bulur üslûb-ı sâbık bu **zamāne** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 16*). [zamāne,]

zamānesi: Zaman, vakit.

Her cilâsın ħomış nişānesini
 Añdura şoñra tâ **zamānesini** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 16*). [zamānesini, -ni]

zamîr: Gönül, vicdan.

Añlamaz mı **zamîrini** ħâsid
 Aña râci‘ girü aña ‘âyid (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 50, Mısra 11*). [zamîrini, -i, -ni]

zanbak: Zambakgiller familyasından, pek çok türü bulunan, güzel, iri, beyaz çiçekli, çok yıllık süs bitkisi.

N’oldı bilmem sipihr-i ğaddāra
 İtdi tûmār-ı **zanbaķı** pare (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 20*). [zanbaķı, -ı]

zār: Ağlama, inleme, sızlanma.

El çeküp i‘tizāra başladılar
 Çok nedāmetle **zāra** başladılar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 20*). [zāra, -a]
 Derd-ile **zār-ıla** du‘ā idelüm
 ‘Özr-ile ħamd idüp şenā idelüm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 109*). [zār-ıla, -ıla]

zarar: Bir şeyin, bir olayın yol açtığı çıkar kaybı veya olumsuz, kötü sonuç, dokunca, ziyan, mazarrat.

Lîk maħlûl düşmez olsa eger
 Lāzım olur taşavvur ide **zarar** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 10*). [zarar,]

Senüñ oduñda yok benüm şererüm

Kendü nefsumden añlarum **zararum** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 45, Mısra 24*). [*zararum, -um*]

zarf: *Kap, kılıf, mahfaza.*

Fikr idüp baħr-ı hayrete taldı

Bāde **zarfın** alup yire çaldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 66*). [*zarfın, -ın*]

zārı: *Ağlayıp, sızlamak.*

Oldı şādī aña meger tārī

İldeki katı āh-ile **zārī** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 75, Mısra 26*). [*zārī,]*

Ĥāk şaçdı başına durmaz bād

Zārılık cümle çeşm-i terden idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 27*). [*zārılık, -lık*]

Her kişi şalınurdu yāri ile

Ĥālin ol ağlar idi **zārī** ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 47, Mısra 28*). [*zārī,]*

zarīf: *İnce, kibar, nazik.*

Cān-fezā ābı vü hevāsı laṭīf

Kāmil ocağı ādemīsi **zarīf** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 123, Mısra 32*). [*zarīf,]*

Luṭf-ı ṭab‘-ile ādemīsi **zarīf**

Dāyimā ābı vü hevāsı laṭīf (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 51*). [*zarīf,]*

zarr: *Zararlar, ziyanlar.*

Ḍarb-zen **zarrı** cāna cebr eyler

Tīr ü tīg aña nice zecr eyler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 113, Mısra 15*). [*zarrı, -ı*]

zarūrī: *Zorunlu olarak, mecburi.*

İḳtizā ‘ışķa ol **zarūrīdür**

Ĥırz-ı cān ‘aşıķuñ kuşurıdır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 45, Mısra 3*). [*zarūrīdür, -dür*]

zat: *Öz, varlık.*

Gönlüm eglerdi iltifātları

Cāna ‘izzet virürdi **zātları** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 48, Mısra 30*). [*zātları, -ları*]

zāviye: İnsanların ibadet etmek amacıyla çekildikleri küçük tekke.

Çevirüp ƙal‘a gibi dāyiresin

Aluben içerüye **zāviyesin** (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 56, Mısra 28). [zāviyesin, -sin]

Köprü mescid ribât u **zāviyeler**

İden andan du‘â-yı ƙayr diler (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 15). [zāviyeler, -ler]

zayf: Misafir, konuk.

Dînümüz ger iderler-ise ƙabûl

Ẓayfumuzdur oları eyle ƙabûl (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 38). [ẓayfumuzdur, -muz, -dur]

zāyi‘: Ziyan olmak, boşa gitmek.

Mâ-melek virdüğüñ ƙamu **zāyi‘**

Âb-ı rûyuña teşnedür ƙanmaz (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 33, Mısra 10). [zāyi‘,]

zāvid: Fazla.

Bize isnâda istinâd nola

Zāvid aƙvâle izdiyâd nola (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 34). [zāvid,]

zāvil: Bitme, sona erme, geçme, yok olma.

Yâr-ı bâķī gerek degül fânī

Tâ ki ol **zāvil** olmaya ânī (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 76, Mısra 28). [zāvil,]

Üstine oturup meger ğâfil

Gitmiş idrâki ‘aķlı ƙod **zāvil** (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 16). [zāvil,]

zāvir: Ziyaretçi.

Zāyiri eksük olmayup bir dem

Vecd ü hâl ehline virür ‘âlem (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 56, Mısra 3). [zāyiri, -i]

Zāyiridür güneş çü şâm u seher

Yiridür türbedârı olsa ƙamer (Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 96, Mısra 33). [zāyiridür, -i, -dür]

ze‘âmet: Osmanlılar devrinde Sipahilere verilen en büyük tımar.

Didi evvel düşen **ze‘āmeti** al

Esb-i maḳṣūduñu o yollara şal (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 57*). [*ze‘āmeti, -i*]

Var ise bir devâsı yok bīmār

Bu **ze‘āmetle** idelüm tīmār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 22*). [*ze‘āmetle, -le*]

Bulup itdi **ze‘āmeti** tevcīh

Ba‘dehū aña eyledi tenbīh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 27*). [*ze‘āmeti, -i*]

zebānī: *Ar. Ehl-i cehennemi ateşe atmağa memur olan azap melâikesinden her biri.*

Eylemişler birin caḥīm-mişāl

Her **zebānī** elinde bir çengāl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 72*). [*zebānī,]*

zebūn: *Zayıf, güçsüz, aciz.*

Pes **zebūn** [idi] ikisi hemvār

Bunda reftār u anda yok güftār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 69, Mısra 37*). [*zebūn,]*

İntizāmī’de ḳalmadı reftār

At **zebūn** niçe eylesün güftār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 69, Mısra 40*). [*zebūn,]*

Key **zebūn** idi gözlerin açdı

Ḥod görenler dir-idi bu geçdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 118, Mısra 3*). [*zebūn,]*

İşiden ehl-i Ḥaḳ telehhüfde

O zamān ki Ḳalenderoğlu **zebūn** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 23*). [*zebūn,]*

‘Askerūñ ekseri **zebūn** iken

Deyni yilden bile füzūn iken (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 169*). [*zebūn,]*

Līk nefsuñ **zebūnıdur** gāyet

Luṭfuñ itmezse anı bir ḥālet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 23*). [*zebūnıdur, -ı, -dur]*

Taş demür döymeyen belāya beşer

Döyer olmaz **zebūn** zerre ḳadar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 36*). [*zebūn,]*

Olmayan bir zenūñ **zebūnı** meger

Żabṭ ider er velī ḳanı bir er (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 137, Mısra 29*). [*zebūnı, -ı]*

Zebūnumdur didi serdār olanlar

Benümle cenge bu ile gelenler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 198, Mısra 3*). [*zebūnumdur, -um, -dur]*

zecr: *Eziyet, cefa, zorluk.*

Anı ni‘me’l-bedel dutup fevri

Oldı bi’s’e’l-bedel velî **zecrî** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 22, Mısra 16*). [zecrî, -i]

Redd-i dîvân olup ‘itâb olunur

Zecri müş‘ir niçe hitâb olunur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 163, Mısra 16*). [zecri, -i]

zehr: İçine işlediği organı bozan ve öldüren madde.

‘Âkıl itmez libâs-ile fahrı

Tatlu şandugûñ ‘âlemüñ **zehri** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 8, Mısra 16*). [zehri, -i]

Zehr ola yidüğün nice o şûm

Yandı fânûs içinde niteki mûm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 87*). [zehr,]

Kimi hürmâyı hecr-ile geçdi

Temr-i hindî yirine **zehr** içdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 102*). [zehr,]

Ƙıl mücerreb özüñi Ƙahrı ile

Ƙıl mülemma‘ emini **zehri** ile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 64, Mısra 14*). [zehri, -i]

Zehrini nûş idüp ğamın yir iken

Biñe çıkdı görüñ belâ bir iken (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 41*). [zehrini, -i, -n, -i]

ZevƘi dehrûñ deger mi hîç ğamına

Sükker ü şehdi **zehr-ile** semine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 8*). [zehr-ile, -ile]

zekât: (Ar.) İslâm dininin beş şartından biri olarak, sâhip olunan ve belli bir miktarı aşan mal ve paranın yoksullara dağıtılması gereken kırkta biri ve bunun yoksullara dağıtılması işi.

Mâluñ olsa **zekâta** dâyirdür

Virmez-iseñ cezâsı hâzırdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 161, Mısra 15*). [zekâta, -a]

zelel: Hata yapma, günah.

Luţf it irdürmegil lisâna **zelel**

İ‘tikâdına zerre deñlü halel (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 117*). [zelel,]

zemherîr: Şiddetli soğuk, soğuşun şiddeti.

Mihre zulmetden irişüp zerrât

Cemreye **zemherîr** virdi necât (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 122, Mısra 12*). [zemherîr,]

zemîn: Yer, arz, yerküre.

Virür-iken felek **zemîne** ziyâ

Şimdi yirden münevver oldı semâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 29*). [*zemîne, -e*]

İdüp bir birine şöhretde ğayret

Zamân ile **zemîne** irdi dehşet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 42*). [*zemîne, -e*]

‘İzz ü devlet-nişân u şadr-nişîn

‘Adli ile tolu zamân u **zemîn** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 95, Mısra 12*). [*zemîn,]*

Atdı üç def’a taşra anı **zemîn**

Böyle anı görenler itdi yemîn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 29, Mısra 11*). [*zemîn,]*

zemm: *Yergi, kınama.*

Nükte-i medhe hüsni-i ta‘bîri

Zemm ile kimdür ide tağyîri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 62, Mısra 14*). [*zemm,]*

zen: (*Fa.*) *Kadın.*

İçerü gireyin didi anı

Er midür **zen** midür görem anı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 102, Mısra 12*). [*zen,]*

Olmayan bir **zenüñ** zebûnı meger

Zabı ider er velî kanı bir er (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 137, Mısra 29*). [*zenüñ, -üñ*]

zencîr: *Birbirine geçmiş mâdenî halkalardan meydana gelen bağ.*

Cüy pâ-büs idüp temelluk ider

Dehr **zencîrle** ta‘alluk ider (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 16*). [*zencîrle, -le*]

Bes degül miydi cüyda **zencîr**

Geçdi pâ-bend şitâ dahı çe güzîr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 67, Mısra 27*). [*zencîr,]*

Yakasın aldı cümleñ **zencîr**

Her biri merdüm ü kişi-zâde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 36*). [*zencîr,]*

Arada cîsr olalı gerden-gîr

Ejderüñ câ-nişînidür **zencîr** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 57, Mısra 20*). [*zencîr,]*

Virdi **zencîre** boğazın nâ-çâr

Gördi yârânı silsile-gerdân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 40, Mısra 34*). [*zencîre,]*

Biri birine girdi hûd aġlâl

Oldı **zencîre** cümle halka-be-güş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 43*). [*zencîre, -e*]

Zîre zencîr infirâda kıomaz

Sübha idindi kıamu **zencîri** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 21*). [*zencîri, -i*]

Niçe **zencīreler** geçürmiş-idi

Olmadın yād daḥı dāmen-gīr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 34*). [*zencīreler, -ler*]

Zīre **zencīr** infirāda kımaz

Sübḥa idindi kamu zencīri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 20*). [*zencīr,]*

zengibār: *Karalar memleketi, Sudan.*

Zengibāri kamu kılup gāret

Heybetin şaldı ‘āleme kıat kıat (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 51, Mısra 9*). [*zengibāri, -ı*]

zen-pāre: *Kadın düşkünü, hovarda.*

Şol ki **zen-pāredür** meded şeksüz

Şan‘atı andan öğrenür kırsuz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 99*). [*zen-pāredür, -dür*]

zer: *Altın.*

Çarḥ kim **zer** kıabaḡı dikdi nişān

Kavs-ı māh-ı nev itdi tūr-efşān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 43*). [*zer,]*

Zer taleb-kārınuñ yüzi şararur

Akıça derc idenüñ gözi kıararur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 53*). [*zer,]*

zerden: *Altından, altından yapılmış.*

Yohsa ol dārū-gırde yek-ser

Surḥ **zerden** geyürdi bir miḡfer (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 23, Mısra 14*). [*zerden,]*

zerd-rū: *Sarı yüz, sarı ten.*

Şarulık anı **zerd-rū** itdi

Ṭāk olup cümle ṭākatı gitdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 19*). [*zerd-rū,]*

Āhını gördi āh ile ṭoldı

Beñzini gördi **zerd-rū** oldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 43, Mısra 10*). [*zerd-rū,]*

zer-endūd: *Altın yaldızlı.*

Ne kıtāb ol ki ḥaṭṭı **zer-endūd**

İşidüp anı ölmesün mi ḥasūd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 49*). [*zer-endūd,]*

zerger: *Kuyumcu.*

Her medâr oldı **zergerüñ** kafesi

Aşılur çevre gevherüñ niçesi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 67, Mısra 29*). [*zergerüñ, -üñ*]

zerr: *Altın.*

Göz göre oldı meyli sîm-ile **zer**

Çıkşa gözden birisi yaşı aķar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 43*). [*zer,*]

Rû-be-rû gelmeyince **zer** yüzine

Şaruluķ 'illeti düşer gözine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 47*). [*zer,*]

zerrât: *Zerreler.*

Mihre zulmetden irişüp **zerrât**

Cemreye zemherîr virdi necât (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 122, Mısra 11*). [*zerrât,*]

zerre: *Zerre, çok küçük.*

Bir büyük balta al didi elüñe

Zerre havfı getürme hîç dilüñe (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 101, Mısra 12*). [*zerre,*]

Gülşen-i çarħa berg-i türre dime

Mihr-i raħşân-ı dehre **zerre** dime (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 78*). [*zerre,*]

Luţf it irdürmegil lisâna zeel

İ' tikkâdına **zerre** deñlü ħalel (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 118*). [*zerre,*]

Mihrden **zerre** baħrdan kaçre

Dindi buldı menâķıbı şöħre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 187, Mısra 5*). [*zerre,*]

Zerre luţfuñ irerse keffesine

Seyyi' esi kâmu ola ħasene (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 188, Mısra 35*). [*zerre,*]

Sehv ü 'ayb ola ger maķâlümde

Fevt ola **zerre** ger mecâlümde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 9, Mısra 14*). [*zerre,*]

Hep o kân ağlamak cigerden idi

Zerre mihrini dehr kıldı nihan (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 34, Mısra 29*). [*zerre,*]

Ĥaķ bilür **zerre** yok burada ħilâf

Buñ munşıf-durur zevî'l-inşâf (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 3*). [*zerre,*]

Ĥubb-ı dünyâdan eyleye iğmâz

Ĥomaya dilde **zerre** ħırş ile âz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 19, Mısra 24*). [*zerre,*]

Giceler içre **zerre** yok lem‘i

Meger ola sirâc-ı meh şem‘i (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 20, Mısra 17*). [**zerre**,]

zerrîn-kadeh: *Altın kadeh.*

Câm-ı **zerrîn-kadeh** alup eline

Şevk-ıla şundi sağına şolına (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 63*). [**zerrîn-kadeh**,]

zevâvid: *Lüzumsuz, gereksiz.*

Didi mîrîden oturağ sadakât

Yâ selâtin **zevâvidine** berât (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 157, Mısra 44*). [**zevâvidine**, -i, -n, -e]

zevi'l-ihsân: *İhsan sahibi.*

Müjde olsun eyâ **zevi'l-ihsân**

Malatesta esîrim oldu bu ân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 19*). [**zevi'l-ihsân**,]

zevi'l-insâf: *Merhamet sahibi.*

Hak bilür zerre yok burada hilâf

Buña munşîf-durur **zevi'l-insâf** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 4*). [**zevi'l-insâf**,]

zevk: *Eğlence, eğlenti, cümbüş.*

Zevk çağı imiş şafâ ânı

‘İşret eyyâmı nûşuñ âvânı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 3*). [**zevk**,]

Böyle **zevk** u neşât-ı ‘izzetde

Böyle şadî vü şevk-ı ‘izzetde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 55*). [**zevk**,]

Böyle tiryākîler görüp şevki

Kanı kururdu kalmayup **zevki** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 52*). [**zevki**, -i]

Yine mi didi **zevk** yine şafâ

Yine mi ‘îş ü nûş şubh u mesâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 104, Mısra 25*). [**zevk**,]

Zevkuñ eyyâmıdır bahâr irdi

Başdan ‘îş ü nûş el virdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 77*). [**zevkuñ**, -uñ]

Mihnet içinde **zevki** iz‘ân it

Bizi esrâruñ-ile hayrân it (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 121, Mısra 53*). [**zevki**, -i]

Ötesi yok bu dünyevî **zevkuñ**

Aşlı yokdur bu ‘arızî şevkuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 142, Mısra 3*). [*zevkuñ, -uñ*]

Manşıbuñ **zevki** ‘azline degmez

Ehl-i idrāk rāygān almaz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 151, Mısra 5*). [*zevki, -i*]

Olmışam ‘ār u şeynden ‘ārī

Zevk-ıla geçdi ‘ömrümün varı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 11, Mısra 28*). [*zevķ-ıla, -ıla*]

Zevki dehrün deger mi hîç ğamına

Sükker ü şehdi zehr-ile semine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 7*). [*zevki, -i*]

Zîr-i desti durur sipāhînün

İşbudur **zevki** cāh u temkînün (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 52, Mısra 18*). [*zevki, -i*]

Zevke dāyir mesīresi vāfir

Yir yirin ehl-i dilleri hāzır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 5*). [*zevķe, -e*]

zeyl: Etek.

Bir taguñ **zeyline** çün oldu revān

Dümdüz olmuş dere tepe yek-sān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 71, Mısra 5*). [*zeyline, -i, -n, -e*]

zeyn: Süs, bezek, ziynet.

Ḳanda baksañ kemālde **zeyni**

Çîn şanem-ḥānesidür ‘aynı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 65*). [*zeyni, -i*]

zeyrek: Anlayışlı, akli başında, zeki, zîrek.

Ger bahāne bulursa bir **zeyrek**

Yazsun ol birini daḥı yigrek (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 51*). [*zeyrek,]*

zibā: Gösterişli, güzel.

Ḥod muḳarnaslu ḳubbeler **zibā**

Şan cilāsını zārdur dībā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 54, Mısra 23*). [*zibā,]*

Levḥa **zibā** mücedvel-i sīm-āb

Buldı mā’ī midād-ile fer ü tāb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 43*). [*zibā,]*

Ferşi **zibā** vü ‘arşı bī-hem-tā

Ma’nide tāḳ-ı ‘ālem ü yek-tā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 55, Mısra 7*). [*zibā,]*

İtdi ihsân hil'at-i a'lā

Tiğ-i zerrîn muraşşa' u **zibā** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 93, Mısra 8*). [zībā,]

zıdd: *Ar. Bir şeyin aksi, muhalifi, muarızı.*

Zindegānisi cümle zilletle

Hâtem'ün **zıddı** idi hissetle (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 28, Mısra 8*). [zıddı, -ı]

Ehl-i 'irfân dir bu kavlı-i celî

Şey' **zıddıyla** münkeşif ezeli (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 65, Mısra 8*). [zıddıyla, -ıyla]

zihgîr: *Ok atanların parmaklarına geçirdikleri halka, yüzük.*

Zırh alup ağzı ölçüsin tîrûn

Kulağına dir-idi **zihgîrûn** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 80*). [zihgîrûn, -ün]

Tîr ü **zihgîr** ağız bir itmiş-idi

Yaykara-y-ile dehre yitmiş-idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 75*). [zihgîr,]

zihî: *Ne iyi, ne güzel!.*

Dirler-idi **zihî** güzîn-i gâzâ

Kim virür erlûk-ile mevte rızâ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 53*). [zihî,]

Hamdülillâh **zihî** güzîn zamân

Mîr İshâk ola bize mihmân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 115, Mısra 43*). [zihî,]

Kethudāya didi **zihî** bāzār

Müşterî böyle gelse tek her bār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 130, Mısra 7*). [zihî,]

Hâşılı kondı cümle hep tertîb

Nâmı dindi Bekeş **zihî** terğîb (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 131, Mısra 34*). [zihî,]

Oldı Mirrîh harbe-zen Keyvân

Pâsbânı durur **zihî** 'unvân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 131, Mısra 36*). [zihî,]

Gördi sağ u esen **zihî** devlet

Luţf-ı Hakk'a hiç ola mı gâyet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 140, Mısra 13*). [zihî,]

Mîriden aña iki biñ altun

Oldı maşraf **zihî** kitâb-ı fûnûn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 52*). [zihî,]

İşidüp eyledi sözini kabûl

Bârekallâh didi **zihî** maqbûl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 26*). [zihî,]

Eyledün çün üçincide cür'et

Geldün İstanbul'a **zihî** gayret (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 98*). [zihî,]

Bârekâllâh **zihî** mübârek dem

Bundan özge olur mı luṭf u kerem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 167*). [*zihî,]*

Bi-hamdillâh cihân ṭoldı meserret

Zihî devlet zihî âvân-ı 'izzet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 10*). [*zihî,]*

Bi-hamdillâh cihân ṭoldı meserret

Zihî devlet **zihî** âvân-ı 'izzet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 10*). [*zihî,]*

Zihî devlet zihî 'izz ü sa'âdet

Maḥall u lâyıḳın buldı şadâret (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 195, Mısra 3*). [*zihî,]*

Zihî devlet **zihî** 'izz ü sa'âdet

Maḥall u lâyıḳın buldı şadâret (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 195, Mısra 3*). [*zihî,]*

Bu kerr ü ferri elçi itdi taḥsîn

Zihî şâhâne cür'et zînet ü zîn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 50*). [*zihî,]*

Ulu devlet durur 'afv-ı şehinşâh

Zihî şefkat mürüvvet bârekallâh (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 201, Mısra 22*). [*zihî,]*

zıkr: *Anmak, anılmak, yâd etmek, edilmek.*

Şıla semtine gitdi pes fikri

Vaṭanuñ düşdi ḳalbine **zıkri** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 136, Mısra 64*). [*zıkri, -i]*

Şu şalâsı mü'ezzinüñ fikri

Dili ucında şüfînüñ **zıkri** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 117, Mısra 42*). [*zıkri, -i]*

Luṭf-ı Yezdân idi hep fikri

Ni'mete şükr idi ḳamu **zıkri** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 167, Mısra 2*). [*zıkri, -i]*

İşüñ elde dilüñde tevḥîdüñ

Gicede vird ü **zıkr** ü temcîdüñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 15, Mısra 12*). [*zıkr,]*

Vâḳı'â gördi ḳamudan aḥsen

Zıkri dilde ḥadîs-i ḥubb-ı vaṭan (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 16, Mısra 52*). [*zıkri, -i]*

zillet: *Hakirlik, alçaklık.*

Ol zamân-ı belâ vü miḥnetde

Ḥîn-i **zilletde** vaḳt-i fûrḳatde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 98, Mısra 2*). [*zilletde, -de]*

Aña duş gelmek özge miḥnetdür

Evveli derd ü soñı **zilletdür** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 40*). [*zilletdür, -dür]*

Yâ ilâhî ne özge miḥnetdür

Özge âmâl u özge **zilletdür** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 50, Mısra 8*). [*zilletdür, -dür]*

Zilletüñ ba'zı 'ayn-ı 'izzet olur

Kimse yanında itdügi mi qalır (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 25, Mısra 29*). [zilletüñ, -üñ]

Faqr u fâqa olup durur baña yâr

Zillet-ile key ittiḥādum var (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 20, Mısra 12*). [zillet-ile, -ile]

Zindegānisi cümle **zilletle**

Ḥātem'üñ zıddı idi ḥissetle (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 28, Mısra 7*). [zilletle, -le]

zilzāl: Depremler, zelzele; sarsıntı.

Heybete gelse top atıla cibāl

Rub'-ı meskūna irişür **zilzāl**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 131, Mısra 28*). [zilzāl,]

Heybet irdi simākine feleküñ

İrdi **zilzāl** qalbine semeküñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 133, Mısra 12*). [zilzāl,]

zimām: Yular.

Ġaflete varuban düşürdi **zimām**

Ol vilāyetde aña Kipil-nām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 5*). [zimām,]

Nā-gehānī eline girdi **zimām**

Olmuş-iken qamunuñ işi tamām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 138, Mısra 21*). [zimām,]

zımnı: İçinde.

Niçe maḥzûrı def' ider bir ğam

Elemüñ **zımnına** feraḥ müdgām (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 45, Mısra 18*). [zımnına, -na]

zīn: Eyer.

Bu kerr ü ferri elçi itdi taḥsīn

Zihī şāhāne cür'et zīnet ü **zīn**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 50*). [zīn,]

zindān: Hapishane, karanlık yer.

Ṭañ mıdur 'aksın añlar-ise ger el

Faḥr ider Yūsuf ile ger **zindān**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 73*). [zindān,]

Olsa maḥbesde fırqa-i yārān

Gülşen olsa 'aceb midür **zindān**(*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 47, Mısra 16*). [zindān,]

zindegānī: Dirilik, hayat, yaşayış.

Zindegānīsi cümle zilletle

Ḥātem'ün zıddı idi hissetle (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 28, Mısra 7*). [zindegānīsi, -si]

zīnet: Süs.

Bu kerr ü ferri elçi itdi taḥsīn

Zihī ṣāhāne cür'et **zīnet** ü zīn (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 50*). [zīnet,]

Niçe serdār itdi gerçi şöhet

Biri göstermedi bir böyle **zīnet** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 54*). [zīnet,]

zinhār: Sakın! Sakın ha! Aman!.

Zinhār irdi 'asker-i a'dā

Gördüm ālāy bayrağın ḥayfā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 107, Mısra 5*). [zinhār,]

zīrā: Çünkü, onun için ki.

Oldı **zīrā** ki evceb ü elzem

Ni'mete şükr ü şükre ni'met hem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 118, Mısra 25*). [zīrā,]

Bāğ u rāğına reşk ider **zīrā**

Naḳş fi'l-mā ḥadīsidir mecrā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 127, Mısra 39*). [zīrā,]

Ḥvābdan oldı şanasın bīdār

Ḥaḳḳ'a **zīrā** teveccüh üzre idi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 185, Mısra 43*). [zīrā,]

Uyanup eyledüm Ḥaḳḳ'a tazarru'

Ḥudā'dan bu-y-idi **zīrā** tevaḳḳu' (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 191, Mısra 94*). [zīrā,]

Hersek'ün sancağını itdi ḳabūl

Mevlid ü mürzi-di anuñ **zīrā** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 38, Mısra 5*). [zīrā,]

zīrā'at: Çiftçilik.

Niçesi atın itdi gāva tebdīl

Zīrā'at bi'z-zarūre itdi taḥşīl (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 36*). [zīrā'at,]

zīre: Zīrā, çünkü, şundan dolayı.

Zīre zencīr infirāda ḳomaz

Sübḥa idindi ḳamu zencīri (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 39, Mısra 20*). [zīre,]

Zīre ebleh şecī' olur ekşer

Cāhilāne niçe yarar iş ider (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 68, Mısra 33*). [zīre,]

İtdi kadrince her garībe ‘atā

Zīre bu idi maḳṣad-ı aḳṣā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 73, Mısra 24*). [zīre,]

Zīre ‘Oṣmānlılarla kim çıkışur

Ḳoç yigitlerle ḳanguñuz toḳuşur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 89, Mısra 23*). [zīre,]

Er şehādet diler ḳılur iḳdām

Zīre oldur aña düğün bayram (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 16*). [zīre,]

Zīre cān virür-idi düşmāna

Hic ḳalmazdı baş-ıla cāna (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 108, Mısra 37*). [zīre,]

Zīre deryā-mişāldür ol cū

Şūrişi pūr-şadā-y-ile her sū (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 126, Mısra 17*). [zīre,]

Zīre soñında ḳayru’l-evlādı

Ḳayr-ile yādına olur bādī (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 35*). [zīre,]

Zīre meddāhı çok vaḥīd-i zamān

Niçe vaṣṣāfı var ferīd-i cihān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 176, Mısra 5*). [zīre,]

Zīre in ‘ām-ı Ḳaḳ-durur bunlar

Ḳaḳ ḳuluñ şabrın imtiḥān eyler (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 5, Mısra 33*). [zīre,]

Ser-güzeştüñde vardur anca nazar

Zīre çekdüñ hezār ḳavf u ḳaṭar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 6, Mısra 12*). [zīre,]

zırh: Muharebe elbisesi, demirden örölmüş veya dökölmüş elbise.

Zırh alup ağızı ölçösin tırüñ

Ḳulağına dir-idi zihgırüñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 79*). [zırh,]

zırh: Zırh.

Zırh cevşen cebe geydi yararı

Ḳuşūr itmedi şāhib-iḳtidārı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 27*). [zırh,]

Var **zırhda** tevekköl-i muṭlak

Yummaz oḳdan gözini hiç el-ḳaḳ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 101*). [zırhda, -da

]]

zırh-püş: Zırh giyen, zırhlı.

Müretteb ālet-i ḳarbi **zırh-püş**

Belinde terkeşi vü nīze-ber-düş (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 195, Mısra 15*). [zırh-püş,]

zī-şān: Şanlı, şerefli.

Vaşf-ı hâlin Murâd Paşa'nun

Muhtaşar kıl o bahtı **zī-şānuñ** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 174, Mısra 40*). [*zī-şānuñ, -uñ*]

zist: Çirkin, kötü.

Birinün hem Hasan idi nâmı

Zişt mel'ün u dehr bed-nâmı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 30, Mısra 2*). [*zişt,*]

ziyād: Çok, fazla.

Zehr-i kâtil degül midür o **ziyād**

Eylece sîm ü zer ola ber-bād (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 25*). [*ziyād,*]

ziyāde: Çok.

Geldi ma'zûl olan mülâzımlar

İki biñden **ziyāde** idi olar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 145, Mısra 14*). [*ziyāde,*]

İki yüzden **ziyāde** düşdi 'adū

Alunan döndürüldi cümle girü (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 148, Mısra 21*). [*ziyāde,*]

On diremden **ziyāde** idi gıdā

Rüz-merre bu idi haqq-ı edā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 159, Mısra 9*). [*ziyāde,*]

Elli biñden **ziyāde** ehl-i şakā

Kaşdı hep illeri yağa vü yıka (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 182, Mısra 7*). [*ziyāde,*]

Günāhından **ziyāde** i'tizārı

Degüldür ihtiyārı ıztırārı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 199, Mısra 9*). [*ziyāde,*]

Mücāz oldu vü öpdi pāy-ı tahtı

Evelkiden **ziyāde** artdı bahtı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 203, Mısra 34*). [*ziyāde,*]

Didi iy benden özge şaşkunlar

Ṭuna'dan çok **ziyāde** taşkunlar (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 171, Mısra 18*). [*ziyāde,*]

Eyledi İntizāmī'ye rağbet

Zulm ucından **ziyāde** hod 'izzet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 49, Mısra 36*). [*ziyāde,*]

Efendi bir **ziyāde** 'izzet-ile

Didi hâtif yazuñ târîḥ-i gāzī (*Tuhfetü'l-İhvân, Kıt'a 2, Mısra 9*). [*ziyāde,*]

Didi atlar **ziyādesin** baña şat

Hālūmi şorma qalmışam katı kat (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 170, Mısra 47*). [ziyādesin, -si, -n]

İki biñden **ziyādesi** Budun'uß

Hep za'ım ü sipāhisi oranuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 149, Mısra 7*). [ziyādesi, -si]

ziyāfet: Misafiri yedirip içirme, şölen, davet.

Pādişāhuñ **ziyāfeti** gitdi

Ol düğünler nihāyete yitdi (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 162, Mısra 11*). [ziyāfeti, -i]

ziyān: Bir şey veya kimsenin sebep olduğu çıkar kaybı, zarar.

Noldı bunca kumāşı irişenüñ

Aşdı endāzeden **ziyānı** anuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 66*). [ziyānı, -ı]

ziyāret: Bir kimseyi veya bir yeri görmeye gitme.

Hod çün irdi pezer **ziyāretine**

Cānı bezl eyledi beşāretine (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 72, Mısra 9*). [ziyāretine, -i, -n, -e]

Varicek kāmı **ziyāretine**

İntizāmī'ye gör 'ibāreti ne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 166, Mısra 9*). [ziyāretine, -i, -n, -e]

Gelmesün mi **ziyāretine** melāk

Bunca a'dā-yı dīni itdi helāk (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 35*). [ziyāretine, -i, -n, -e]

Geldügin her gören beşāretde

Yolına cān atup **ziyāretde** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 32*). [ziyāretde, -de]

Bol ta'amı olur 'imāretdür

Hem 'imāret ü hem **ziyāretdür** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 56, Mısra 20*). [ziyāretdür, -dür]

zorba: Far. Gücüne güvenerek hükmü altında bulunanlara söz hakkı ve davranış özgürlüğü tanımayan kişi, zorba.

Zorba nāmında yir yirin eşhāş

Tiğden ol ki olmuş idi hālās (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 81*). [zorba,]

zübāb: Sinek; değersiz, küçük şey.

Şöyle dem-beste haste hâli harāb

Gonca ağzına üşmiş-idi **zübāb** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 4, Mısra 36*). [zübāb,]

Nâzil olur imiş **zübāb-ı** keşir

Cismi gâyet şağır ezāsı kebîr (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 125, Mısra 5*). [zübāb-ı, -ı]

zūhal: *Satürn gezegeni. Ahmaklık, cahillik, pintilik vs. özellikler ile anılır.*

Kılmış-idi **zūhal** felekde karar

Eyler idi nüḥüseti īsār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 5*). [zūhal,]

zuhr: *Öğle vakti.*

Zuhr irişdi vü geldi vakt-i namāz

Kıldı herkes şalāt u itdi niyāz (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 133, Mısra 3*). [zuhr,]

zühre: *Utârit'ten sonra güneşe en yakın gezegen.*

Bu hevā ile **Zühre** nağme-serā

Tāze şavt-ile ṭoldı köhne serā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 143, Mısra 25*). [zühre,]

zulem: *Zulüm, haksızlık, eziyet.*

Bir şeb ol-kim ḳulūba virdi **zulem**

Dār-ı nūrın şudūruñ itdi 'adem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 21, Mısra 1*). [zulem,]

zülfi: *Güzel yüzün iki cihetinden sarkan saç.*

Zülfi yādıyla sünbül itdi ḡazā

Dūdlar itdi yiririn peydā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 94, Mısra 9*). [zülfi, -i]

Zülfi sünbüller ide başda yirüñ

Göklere rif'at ile ire serüñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 12, Mısra 13*). [zülfi, -i]

zülfiḳār': *Hz. Ali'nin ucu çatallı, ortası yivli olan çok meşhur kılıcı.*

Mîr-mîrān **Zülfiḳār'a** hemān

Didi var ṭurma ilerüye bir ān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 184, Mısra 3*). [zülfiḳār'a, -a]

zū'l-iḥsān: *İhsan, lütuf sahibi.*

Her biri ehl-i ḫayr u **zū'l-iḥsān**

Şāḫib-i ḳadr u rāğib-ı 'irfān (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 18, Mısra 71*). [zū'l-iḥsān,]

Gele bir ehl-i hayr **zū'l-iḥsān**

Müşkili şâyed eyleye âsân (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 187, Mısra 13*). [**zū'l-iḥsān,**]

zulm: Haksızlık, eziyet, kötülük, fenalık.

Şabıra yok çäre **zulme** hiç tākāt

İş güç oldu kalmadı rāḥāt (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 77*). [**zulme,** -e]

Nemçe oldu çü izdiyād üzre

Zulmi evvelki i'tiyād üzre (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 76*). [**zulmi,** -i]

Kıraluñ idi **zulmi** ḥod muḥkem

Herkesüñ sūrı olicecek mātem (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 178, Mısra 81*). [**zulmi,** -i]

Bir yaña Nemçe **zulmi** gāyetde

Urma vü tütması nihāyetde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 179, Mısra 37*). [**zulmi,** -i]

Adana illerini ḥod Cemşid

İtdi vīrān o fikri **zulmi** şedīd (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 182, Mısra 12*). [**zulmi,** -i]

Sebb-i ser-bāgīyān ki zıkr oldu

Zulm ü ifsādı 'āleme tıldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 134*). [**zulm,**]

Geldi şehre gānīmet ile bile

Maḳdemi kamu **zulmi** virdi yile (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 48*). [**zulmi,** -i]

Rızā bī-dāda virmez **zulme** ruḥşat

Hemīşe tābī' -i emr-i şerī' at (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 189, Mısra 13*). [**zulme,** -e]

Emān virilmeye **zulmi** olana

Ḥalāşına hiç olmaya bahāne (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 194, Mısra 29*). [**zulmi,** -i]

Anuñ kim **zulmi** var virdüm cezāsın

Eyüye yaḳılup virdüm sezāsın (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 202, Mısra 23*). [**zulmi,** -i]

Ḥayr-ile ide 'afv ide cürmin

Bunda olanlar añmaya **zulmin** Ḥāşılı ol marāzdan itdi vefāt (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 32, Mısra 108*). [**zulmin,** -in]

Resm-i aḡnāmı cem' iden zaleme

Düşüren ḥalkı **zulm-ile** eleme (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 158, Mısra 34*). [**zulm-ile,** --ile]

Ḥaḳ mu'īni-durur çü mazlūmuñ

Ġam degül **zulmi** olsa bir şūmuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 25, Mısra 12*). [**zulmi,** -i]

Eyledi İntizāmī'ye raḡbet

Zulm ucından ziyāde ḥod 'izzet (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 49, Mısra 36*). [**zulm,**]

zulmet: *Karanlık; sıkıntı, dert.*

Nice kalmaya **zulmet** içre semā

Nîzelerden yolın yitürdi şabā (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 91, Mısra 63*). [*zulmet,]*

Göz gözi görmez idi **zulmetde**

Rû-be-rû durdı derd ü miḥnetde (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 74, Mısra 7*). [*zulmetde, -de]*

Mihre **zulmetden** irişüp zerrāt

Cemreye zemherîr virdi necāt (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 122, Mısra 11*). [*zulmetden, -den]*

zü'l-mikdār: *Ölçü sahibi.*

Nuṭṭ-ile âdem oldu **zü'l-mikdār**

Nuṭṭ-ile maḥrem-i gül oldu hezār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 1, Mısra 9*). [*zü'l-mikdār,]*

Ġāzîler oldu cümle **zü'l-mikdār**

Bay idüp cümlesin ġanî settār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 92, Mısra 27*). [*zü'l-mikdār,]*

Faẓl u dānişle oldu defterdār

Oliceğ ol ṭarafda **zü'l-mikdār** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 144, Mısra 18*). [*zü'l-mikdār,]*

zu'm: *Asılsız idda, batıl inanç.*

Ḳurd Emîn-zāde nāmı Mūsā'dur

Kibri Fir'avn u **zu'mı** tersādur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 65, Mısra 20*). [*zu'mı, -ı]*

Başına buyruk 'azle yok meyli

Zu'mı özge nezāketi ḥaylî (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 186, Mısra 80*). [*zu'mı, -ı]*

Ġavrine irmeyince bir ḥālūñ

Bakma **zu'mına** ḳalb-i meyyālūñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 48, Mısra 48*). [*zu'mına, -ın, -a]*

zūr: *Sıkıntı, güçlük, zorluk.*

Zūr-ıla kıçda yir bulup durdı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 83, Mısra 4*). [*zūr-ıla, --ıla]*

Yayını tāḳ-ı çarḥa aşmışdur

Zūrı Behrām-ı Gūr'ı başmışdur (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 110, Mısra 48*). [*zūrı, -ı]*

İşbu kelbi dutuñ siyāset idūñ

Zūr-ıla öldürüp ḥaḳāret idūñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 111, Mısra 4*). [*zūr-ıla, -ıla]*

Burc u bārūyī tārūmār idelüm

Zūr ile ‘askerini zār idelüm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 132, Mısra 14*). [zūr,]

zūr-bāzū: *Pazı, kol kuvveti.*

Cān atup durmadın revān oldı

Zūr-bāzūda qahramān oldı (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 120, Mısra 32*). [zūr-bāzūda, -da]

Başladılar bināsına yek-bār

Zūr-bāzūyı itdiler ızhār (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 131, Mısra 4*). [zūr-bāzūyı, -y, -ı]

Kim döyer ɗarbına o ġāzīnūñ

Kim durur **zūr-bāzūsına** anuñ (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 134, Mısra 4*). [zūr-bāzūsına, -sı, -n, -a]

Ol ki kendin urur terāzūye

Döyebilür bu **zūr-bāzūya** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 165, Mısra 28*). [zūr-bāzūya, -y, -a]

zürefā: *Keyfine düşkün zarifler || seçkin kimseler.*

Ol zamān bir zamān idi meşelā

Hic ‘ömrinde içmeyen **zürefā** (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 99, Mısra 24*). [zürefā,]

zālim: *Acımasız davranan; zulüm, eziyet eden (kimse).*

Gördi mazlūma **zālim** itdi hücüm

Geldi imdāda irdi māh u nücüm (*Tuhfetü'l-İhvân, Mesnevi 24, Mısra 5*). [zālim,]

SONUÇ

Bu çalışmada XVI. yüzyılda yaşamış klasik Türk şairlerinden biri olan Bosnalı İntizâmî'ye ait Tuhfetü'l-İhvân adlı eserin işlevsel sözlüğü hazırlanmıştır. Bağlamalı dizin ve işlevsel sözlük adı altında yapılan bu sözlük çalışmasıyla İntizâmî'nin eserinde kullandığı kelimeleri onun içerisinde bulunduğu döneme göre değerlendirip anlamlandırma işlemi gerçekleştirilmiştir. İntizâmî ve eseri hakkında araştırma yapılırken kaynakların sınırlı olması sebebiyle çok fazla ve kesin bilgilere ulaşılamamıştır. İntizâmî'nin hayatı hakkındaki bilgiler genel olarak sergüzeşt-nâme olan Tuhfetü'l-İhvân adlı eserinden edinilmiştir.

Türkçe, Farsça ve Çağatayca bildiğini söyleyerek birçok dile vakıf oluşunu ortaya koyan şairin bu özelliği dünyayı da çok yönlü görmesini sağlamıştır. On iki yaşına kadar medrese tahsili görüp, daha sonra hocasına küserek medrese eğitimini bırakmakla birlikte ilim ve sanatla ilgilenmeye devam eden şair, ticaret sebebiyle gittiği her şehirden, himayesi altına girdiği her paşadan bir şeyler öğrenmeye çalışmıştır. Yaşamı boyunca ilimle irtibatını koparmamıştır. Gerek gittiği şehirlerin tasviri gerekse himayesi altına girdiği paşalara yazdığı methiyelerle dili başarılı bir şekilde kullandığı görülmüştür. Eserde anlatılanların büyük bir kısmı Osmanlı Avrupa'sında, yani Balkan coğrafyasında geçmektedir. Macaristan (Budin, Eğri, Kaniye, Erdel), Bosna, Eflak ve Boğdan'da başından geçen olayları anlatan İntizâmî, yer yer konu arasında bu gittiği yerlerin fiziki ve toplumsal özellikleri hakkında da bilgiler vermiştir.

TEBDİZ projesi kapsamında gerçekleştirilen bu çalışmada sözlük bölümünün büyük bir kısmı bu projenin içerisinde bulunan ortak kaynaklardan yararlanılarak hazırlanmıştır. Anlamı bulunamayan diğer kelimeler ise farklı kaynak sözlüklerden bakılarak konuya en uygun olanı seçilip kullanılmıştır. Fakat bazı kelime ve kelime grupları anlamlandırılırken sözlük yetersiz kalmış ve bu durumlarda kelimeye metne uygun şekilde öznel yorumlar katılmıştır. Kullanılan kelimelerin duruma göre eserin farklı yerlerinde değişik anlamlara gelebildiği olmuştur. Yapılan bu çalışma sayesinde İntizâmî'nin eserini yazarken tercih ettiği kelimeler ve eklerin özelliklerinden hareketle şairin edebî yönünü tanımak, eserinin dilini çözümlemek, hatta yaşadığı dönem ve coğrafya hakkında bilgi edinmek imkânına erişilmiştir.

Dizini yapılan kelimeler çalışmanın ilgili bölümünde alfabetik olarak sıralanmıştır. Eserde aruzun iki kalıbı kullanılmıştır. Şair, Tuhfetü'l-İhvân adlı eserinde zamir, zarf, edat, bağlaç (yine, yani, vü/ü, üzre, tâ, şimdi, pes, ora, o, niçe, ne, mi, meger/eger, kim/kimse, ki, kendü, kamu, işbu, ile, iken, için, hod, hiç, herkes, hep, hayli, gibi, ger, evvel, dahı, çüm, cümle, bunca, böyle, biz, biri, ben, anun vb.) gibi söz gruplarının dışında en sık şu isim ve

fiillere yer vermiştir: Adem, alem, asker, at, baş, beg, bela, Budun, cân, cihân, dehr, devlet, duâ, ehl, el, fikr, gayret, gâzi, göz, haber, Hâk, hâl, İntizâmî, kale, kul, lutf, mansıb, mir, nâm, padişâh, rey, sefer, söz, su, şâh, şehir, ten, ulû, vilâyet, yir, yâr, yol; bil-, bul-, di-, dön-, eyle-, gel-, gir-, git-, gör-, ir-, işid-, it-, ko-, ol-, otur-, san-, sor-, tol-, vir-, yaz-, yüri-. Eserde ayrıca bolca tamlama ve deyimlere yer verilmiştir. İntizâmî'nin eserinde en çok kullandığı deyimler sayılarıyla beraber şunlardır: Yüz urmak (15), el yumak (10), gam/gussa yemek (8), yerini bulmak (10), can atmak (9), başına üşmek (8), can vermek (7), dil uzatmak (6), yele vermek (8), el çekmek (5), gönlünü eglemek (6). Eserde 7 tane atasözü tespit edilmiştir. Yalın bir dil ve anlatıma sahip olan Tuhfetü'l-İhvân'da mesneviler sıklıkla başlıklandırılmıştır. Bu başlıklar tek cümleden oluştuğu gibi (İntizâmî Habsden İtlâk olduğudur) bir satırı aşan uzun cümleler şeklinde de görülmektedir (Sultan Muhammed Bir Gün Vüzerâya Babam Sulân Murâd Sultân Bâyezîd İntikâmı ile Asker Gönderüp Niçe Vilâyeti Feth İdüp Sultân Süleymân'a Beç'ün İrdügi İhânetin Sebeb Düşürüp İntikâma Kasdı Beyânındadır). Şair, yaşadığı coğrafyanın dil özelliklerini eserinde yansıtmıştır. Rumeli şairleri “a, be, hey, gel e, gör e, hele, pes” gibi ifadeleri sıklıkla kullanırlar. İntizâmî de eserinde 3 kez “gör e”, 4 kez “hey”, 7 kez “hele”, 2 kez “yüri var” ve 30 kez “pes” kelimesini kullanmıştır. Eserde geçen yer adlarında da ağız özelliğinden yararlanıldığı görülmüştür. Anadolu, Arz-ı Rum, Beç, Budun, Dıyar-ı Bekr, Dobruca, Erdel, Konstantiniyye gibi.

TEBDİZ projesi kapsamında hazırlanan bu çalışma sayesinde İntizâmî ve Tuhfetü'l-İhvân adlı eseri günümüz okuyucuları ve ilim âlemi için daha anlaşılır ve ulaşılması daha kolay bir hâle getirilmiştir.

KAYNAKÇA

- Arslan, Mehmet (2009). *Osmanlı Saray Düğünleri ve Şenlikleri II - Manzum Sûrnâmeler*. İstanbul: Çamlıca Yayınları.
- Arslan, Mehmet (2014). “İntizâmî”. *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/intizami> (Erişim tarihi: 12.07.2023)
- Bayram, Kübra Esra (2023). *Yakînî Dîvânı: Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük*. Yüksek Lisans Tezi, Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Boyras, Şeref (1995). “İlk Mensûr Sûrnâme Müellifi: İntizâmî”. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, S. 1, 227-231.
- Develioğlu, Ferit (2011). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat*. Ankara: Aydın Kitapevi.
- Dilçin, Cem (2016). *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Gökalp, Haluk (2006). *Eski Türk Edebiyatında Manzum Sergüzeşt-nâmeler*. Doktora Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- İpekten, Haluk (2016). *Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz*. İstanbul: Dergah Yayınları.
- Karataş, Turan (2018). *Ansiklopedik Edebiyat Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: İz Yayıncılık.
- Kılıç, Filiz (2020). “Nazım Şekilleri”. *Eski Türk Edebiyatı El Kitabı*, S. 250-299. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Kurnaz, Cemal (2011). *Eski Türk Edebiyatı*. Ankara: Kurgan Edebiyat Yayınları.
- Okuyucu, Cihan ve Yazar, Sadık (2020). *Tuhfetü'l-İhvân: XVI. Yüzyıldan Bir Kâtibin Sergüzeşti*. İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları.
- Saraç, M. A. Yekta (2019). *Klasik Edebiyat Bilgisi Belâgat ve Biçim-Ölçü-Kafiye*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Şahin, Kürşat Şamil (2020). “İntizâmî’nin Tuhfetü’l-İhvân’ı Işığında Sokullu Mehmed Paşazâde Kâsım Paşa’ya Dair Yeni Bilgiler”. *Osmanlı Mirası Araştırmaları Dergisi*, Sayı 7, 249-263.
- Ünver, İsmail (1986). “Mesnevi”. *Türk Dili Dergisi Türk Şiiri Özel Sayısı II*, S. 415-417, 430-463.

EKLER

Ek 1. İntizâmî'nin Doğum Yeri Olan Foça'dan Bir Görünüm²

² Bu resim “<https://kr.pinterest.com/pin/98727416818013288/>” adresli internet sitesinden alınmıştır (Erişim tarihi: 29.07.2024).

ÖZ GEÇMİŞ**BEYZA ÖZEN****Öğrenim Bilgisi**

Yüksek Lisans 2021-2024	Amasya Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı (Doç. Dr. Sıtkı NAZİK)
Lisans 2017-2021	Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı

